

na pochatku bog stvoriv nyebo ta zymlyu. a zymlya bula pusta ta porozhnyia, i tyemryava bula nad byezodnyeyu, i dukh bozhii shiryav nad povyerkhnyeyu vodi. i skazav bog: khai stanyet'sya svitlo! i stalosya svitlo. i pobachiv bog svitlo, shcho dobre vono, i bog viddiliv svitlo vid tyemryavi. i bog nazvav svitlo: dyen', a tyemryavu nazvav: nich. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' pyershii. i skazav bog: nyekhai stanyet'sya tvyerd' posyeryed vodi, i nyekhai viddilyae vona mizh vodoyu i vodoyu. i bog tvyerd' uchiniv, i viddiliv vodu, shcho pid tvyerdyu vona, i vodu, shcho nad tvyerdyu vona. i stalosya tak. i nazvav bog tvyerd' nyebo. i buv vyechir, i buv ranok dyen' drugii. i skazav bog: nyekhai zbyeryet'sya voda z-popid nyebo do mistysa odnogo, i nyekhai sukhodil stanye vidnii. i stalosya tak. i nazvav bog sukhodil: zymlya, a mistysie zibrannya vodi nazvav: morye. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i skazav bog: nyekhai zymlya vrodit' travu, yarinu, shcho nasinnya vona rozsviae, dyeryevo ovochyevye, shcho za rodom svoim plid prinosit', shcho v n'omu nasinnya iogo na zymli. i stalosya tak. i zymlya travu vidala, yarinu, shcho nasinnya rozsviae za rodom ii, i dyeryevo, shcho prinosit' plid, shcho nasinnya iogo v nim za rodom iogo. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' tryetii. i skazav bog: nyekhai budut' svitila na tvyerdi nyebyesinii dlya viddilyennya dnya vid nochi, i nyekhai voni stanut' znakami, i chasami umovlyenimi, i dnyami, i rokami. i nyekhai voni stanut' na tvyerdi nyebyesinii svitilami, shchob svititi nad zymlyeyu. i stalosya tak. i vchiniv bog obidva svitila vyeliki, svitilo vvelyike, shchob vono kyeruvalo dnyem, i svitilo malye, shchob kyeruvalo nichchyu, takozh zori. i bog umistiv ikh na tvyerdi nyebyesinii, shchob svitili voni nad zymlyeyu, i shchob kyeruvali dnyem ta nichchyu, i shchob viddilyuvali svitlo vid tyemryavi. i bog pobachiv, shcho tsye dobre. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' chyetyvertii. i skazav bog: nyekhai voda viroit' dribni istoti, dushu zhivu, i ptastvo, shcho litae nad zymlyeyu pid nyebyesnoyu tvyerdyu. i stvoriv bog ribi vvelyiki, i vsyaku dushu zhivu plazuyuchu, shcho ii voda viroila za ikh rodod, i vsyaku ptashinu krilatu za rodod ii. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i poblagosloviv ikh bog, kazhuchi: plodit'sya i rozmnozhuityesya, i napovnyuitye vodu v moryakh, a ptastvo nyekhai rozmnozhuet'sya na zymli! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' p'yatii. i skazav bog: nyekhai vidast' zymlya zhivu dushu za rodod ii, khudobu i plazuyuchye, i zymnu zvirinu za rodod ii. i stalosya tak. i

vchiniv bog zymnu zvirinu za rodod ii, i khudobu za rodod ii, i vsye zymnyie plazuyuchye za rodod iogo. i bachiv bog, shcho dobre vono. i skazav bog: stvorimo lyudinu za obrazom nashim, za podoboyu nashoyu, i khai panuyut' nad mors'koyu riboyu, i nad ptastvom nyebyesnim, i nad khudoboyu, i nad usyeyu zymlyeyu, i nad usim plazuyuchim, shcho plazue po zymli. i bog na svii obraz lyudinu stvoriv, na obraz bozhii ii vin stvoriv, yak cholovika ta zhinku stvoriv ikh. i poblagosloviv ikh bog, i skazav bog do nikh: plodit'sya i rozmnozhuityesya, i napovnyuitye zymlyu, ovolodiuite nyeyu, i panuitye nad mors'kimi ribami, i nad ptastvom nyebyesnim, i nad kozhnim plazuyuchim zhivim na zymli! i skazav bog: otsye dav ya vam usyu yarinu, shcho rozsviae nasinnya, shcho na vsii zymli, i kozhnye dyeryevo, shcho na n'omu plid dyeryevnii, shcho vono rozsviae nasinnya, nyekhai budyte na izhu tsye vam! i zymnii usii zvirini i vs'omu ptastvu nyebyesnomu, i kozhnomu, shcho plazue po zymli, shcho dusha v n'omu zhiva, usya zye-lyen' yarina na izhu dlya nikh. i stalosya tak. i pobachiv bog usye, shcho vchiniv. i oto, vyel'mi dobre vono! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' shostii.

2

i buli skinchyeni nyebo i zymlya, i vsye voinstvo ikhne. i skinchiv bog dnya s'omogo pratsyu svoyu, yaku vin chiniv. i vin vidpochiv u dni s'omim vid usiei pratsi svoei, yaku buv chiniv. i poblagosloviv bog dyen' s'omii, i iogo osv'yativ, bo v nim vidpochiv vin vid usiei pratsi svoei, yaku, chinyachi, bog buv stvoriv. tsye os' pokhodzhyennya nyebo i zymli, koli stvoreno ikh, u dni, yak navstryechu' bog sozdav nyebo ta zymlyu. i nye bulo na zymli zhodnoi pol'ovo roslini, i zhoda na yarina pol'ova nye rosla, bo na zymlyu doshchu navstryechu' bog nye davav, i nye bulo lyudini, shchob porati zymlyu. i para z zymli pidiimalas', i napuvala vsyu zymlyu. i stvoriv navstryechu' bog lyudinu z porokhu zymnogo. i dikhannya zhittya vdikhnuv u nizdri ii, i stala lyudina zhivoyu dushyeyu. i nasadiv navstryechu' bog rai uv yedyni na skhodi, i tam osadiv lyudinu, shcho ii vin stvoriv. i zrostiv navstryechu' bog iz zymli kozhnye dyeryevo, prinadnye na viglyad i na izhu smachnye, i dyeryevo zhittya posyeryed rayu, i dyeryevo piznannya dobra i zla. i richka z yedynen vikhodit', shchob poiti rai. i zvidti rozdilyuet'sya i stae chotirma pochatkami. imyennya odnomu pishon, ototchue vin usyu zymlyu khavila, dye e zoloto. a zoloto tiei zymli dobre; tam bdyelii i kamin' oniks. im'ya zh drugoi richki gikhon, vona ototchue vvyes' krai yetiopii. a

im'ya richki tryet'oi tigr, vona protikae na skhodi ashshuru. a richka chyetyvta vona yefrat. i vzyav navstryechu' bog lyudinu, i v yedyens'komu rai vmistiv buv ii, shchob porala iogo ta iogo doglyadala. i nakazav navstryechu' bog adamovi, kazhuchi: iz kozhnogo dyeryeva v rayu ti mozh'yesh isti. alye z dyeryeva znannya dobra i zla nye izh vid n'ogo, bo v dyen' idi tvoei vid n'ogo ti napyevno pomryesh! i skazav navstryechu' bog: nye dobre, shchob buti choloviku samotnim. stvoryu iomu pomich, podibnu do n'ogo. i vchiniv navstryechu' bog iz z'yemli vsyu pol'ovu zvirinu, i vsye ptastvo nyebyesnye, i do adama priviv, shchob pobachiti, yak vin ikh klikatimye. a vsye, yak poklichye adam do nikh, do zhivoi dushi vono imyennya iomu. i nazvav adam imyena vsii khudobi, i ptastvu nyebyesnomu, i vsii pol'ovii zvirini. alye adamovi pomochi vin nye znaishov, shchob podibna do n'ogo bula. i vchiniv navstryechu' bog, shcho na adama spav mitsnii son, i zasnuv vin. i vin uzyav odnye z ryebyer iogo, i tilom zakriv iogo mistsye. i pyeryetvoriv navstryechu' bog tye ryebor, shcho vzyav iz adama, na zhinku, i priviv ii do adama. i promoviv adam: ot-sye tyepyer vona kist' vid kostyei moikh, i tilo vid tila mogo. vona cholovikovoyu budyeh zvatisya, bo vzyata vona z cholovika. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir svoyu, ta i pristanye do zhinki svoei, i stanut' voni odnim tilom. i buli voni nagi oboe, adam ta zhinka iogo, i voni nye soromilis'.

3

alye zmii buv khitrishii nad usyu pol'ovu zvirinu, yaku navstryechu' bog uchiniv. i skazav vin do zhinki: chi bog nakazav: nye izhtye z usyakogo dyeryeva rayu? i vidpovila zhinka zmievi: z plodiv dyeryeva rayu mi mozh'yemo isti, alye z plodiv dyeryeva, shcho v syeryedini rayu, bog skazav: nye izhtye iz n'ogo, i nye dotorkaityes' do n'ogo, shchob vam nye pomyerti. i skazav zmii do zhinki: umyerti nye vmryetye! bo vidae bog, shcho dnya togo, koli budyetye z n'ogo vi isti, vashi ochi rozkriyut'sya, i stanyetye vi, nyemov bogi, znayuchi dobro i zlo. i pobachila zhinka, shcho dyeryevo dobre na izhu, i prinadnye dlya ochyei, i pozhadanye dyeryevo, shchob nabuti znannya. i vzyala z iogo plodu, ta i z'ila, i razom dala tyezsh cholovikovyi svoemu, i vin z'iv. i rozkrilisya ochi v obokh nikh, i piznali, shcho nagi voni. i zshili voni figovi listya, i зробili opaski sobi. i pochuli voni golos navstryechua boga, shcho po rayu khodiv, yak poviyav dyennii kholodok. i skhovavsya adam i iogo zhinka vid navstryechua boga syeryed dyeryev rayu. i zaklikav navstryechu' bog do adama, i do

n'ogo skazav: dye ti? a toi vidpoviv: pochuv ya tvii golos u rayu i zlyakavsya, bo nagi ya, i skhovavsya. i promoviv navstryechu': khto skazav tobi, shcho ti nagi? chi ti nye iv z togo dyeryeva, shcho ya zvyeliv buv tobi, shchob ti z n'ogo nye iv? a adam vidkazav: zhinka, shcho dav ti ii, shchob zo mnoyu bula, vona podala myeni z togo dyeryeva, i ya iv. todi navstryechu' bog promoviv do zhinki: shcho tsye ti narobila? a zhinka skazala: zmii spokusiv myenye, i ya ila. i do zmiya skazav navstryechu' bog: za tye, shcho zroviv ti otsye, to ti proklyatishii nad usyu khudobu, i nad usyu zvirinu pol'ovu! na svoim chyeryevi budyesh plazuvati, i porokh ti istimyesh u vsi dni svoiogo zhittya. i ya pokladu vorozhnyechu mizh tobouy i mizh zhinkoyu, mizh nasinyam tvoim i nasinyam ii. vono zityre tobi golovu, a ti budyesh zhaliti iogo v p'yatu. do zhinki promoviv: pomnozhuychi, pomnozhu tyerpinnya tvoi ta boli vagitnosti tvoei. ti v mukakh roditimyes' diti, i do muzha tvogo pozhadannya tvoe, a vin budyeh panuvati nad tobouy. i do adama skazav vin: za tye, shcho ti poslukhav golosu zhinki svoei ta iv z togo dyeryeva, shcho ya nakazav buv tobi, govoryachi: vid n'ogo nye izh, proklyata chyeryez tyebye z'yemlya! ti v skorboti budyesh isti vid nyei vsi dni svoiogo zhittya. tyerninu i osot vona budyeh roditi tobi, i ti budyesh isti travu pol'ovu. u poti svoiogo litsya ti istimyesh khlib, azh poki nye vyernyeshsya v z'yemlyu, bo z nyei ti vzyatii. bo ti porokh, i do porokhu vyernyeshsya. i nazvav adam im'ya svoii zhintsii: eva, bo vona bula mati vs'ogo zhivogo. i zroviv navstryechu' bog adamovi ta zhintsii iogo odyezhu shkuryanu i zodyagnuv ikh. i skazav navstryechu' bog: os' stav cholovik, nyemov odin iz nas, shchob znati dobro i zlo. a tyepyer koli b nye prostyag vin svoei ruki, i nye vzyav z dyeryeva zhittya, i shchob vin nye z'iv, i nye zhiv povik viku. i vislav iogo navstryechu' bog iz yedyens'kogo rayu, shchob porati z'yemlyu, z yakoi uzyatii vin buv. i vignav navstryechu' bog adama. a na skhid vid yedyens'kogo rayu postaviv khyeruvima i myecha polum'yanogo, yakii obyertavsya navkolo, shchob styeryegti dorogu do dyeryeva zhittya.

4

i piznav adam evu, zhinku svoyu, i vona zavagitnila, i porodila kaina, i skazala: nabula cholovika vid navstryechua. a dali vona porodila brata iomu avyelya. i buv avyel' pastukh otari, a kain buv ril'nik. i stalos' po dyeyakim chasi, i prinis kain bogovi zhyertvu vid plodu z'yemli. a avyel', vin takozh prinis vid svoikh pyervoridnikh z otari ta vid ikhn'ogo loyu. i zglyanuvsya

navstryechu' na avyelya i na zhyertvu iogo, a na kaina i na zhyertvu iogo nye zglyanuv-sya. i sil'no rozgnivav-sya kain, i oblichchya iogo pokhillilos'. i skazav navstryechu' kain-ovi: chogo ti rozgnivav-sya, i chogo pokhillilos' oblichchya tvoe? otozh, koli ti do-brye robitimyesh, to pidiimyesh oblichchya svoe, a koli nyedobrye, to v dvyeryakh grikh pidstyerigae. i do tyebye iogo pozhadan-nya, a ti musish nad nim panuvati. i gov-oriv kain do avyelya, brata svogo. i sta-los', yak buli voni v poli, povstav kain na avyelya, brata svogo, i vbiv iogo. i skazav navstryechu' kainovi: dye avyel', tvii brat? a toi vidkazav: nye znayu. chi ya storozh brata svogo? i skazav navstryechu': shcho ti zrobitv? golos krovi brata tvogo vzivae do myenye z zyeмли. a tyepyer ti proklyatii vid zyeмли, shcho rozkrila usta svoi, shchob pri-nyati krov tvogo brata z tvoei ruki. koli budyesh ti porati zyeмли, vona bil'shye nye dast' tobi sili svoei. mandrinvnikom ta za-volokoyu budyesh ti na zyeмли. i skazav kain do navstryechua: bil'shii mii grikh, anizh mozna znyesti. os' ti viganyaes sh'ogodni myenye z tsiei zyeмли, i ya budu khovatis' vid litsya tvogo. i ya stanu mandrinvnikom ta zavolokoyu na zyeмли, i budye, kozhyen, khto strinye myenye, toi ub'e myenye. i promoviv do n'ogo navstryechu': chyerez tye kozhyen, khto vb'e kaina, syemikratno budye pimshchyenii. i vmistiv navstryechu' znaka na kaini, shchob nye vbiv iogo kozhyen, khto strinye iogo. i viishov kain z-pyeryed litsya navstryechun'ogo, i osiv u kraini nod, na skhid vid yedyenu. i kain piznav svoyu zhinku, i stala vona vagitna, i vrodila yenokha. i zbuduvav vin misto, i nazvav im'ya tomu mistovi, yak im'ya svogo sina: yenokh. i narodiv-sya v yenokha irad, a irad porodiv myekhuyaila, a myekhuyail porodiv myetushaila, a myetushail porodiv lamyekha. i vzyav sobi lamyekh dvi zhinki, im'ya odnii ada, a imyennya drugii tsilla. i porodila ada yavala, vin buv bat'kom tikh, shcho sidyat' po nametyakh i mayut' chy-eryedu. a imyennya brata iogo yuval, vin buv bat'kom usim, khto dyerzhit' u rukakh gusla i sopilku. a tsilla takozh porodila tu-valkaina, shcho kuvav vsilyaku mid' ta zal-izo. a syestra tuvalkainova noyema. i pro-moviv lamyekh do zhinok svoikh: ado i tsillo, poslukhaitye vi mogo golosu, zhoni lamyekhovi, pochuitye vi slova mogo! bo yakbi ya muzha zabiv za urazu svoyu, a dit-inu za ranu svoyu, i yak budye usyemyero pimshchyenii kain, to lamyekh u simdyesy-atyero i syemyero! i piznav adam shchye svoyu zhinku, i sina vona porodila. i naz-vala imyennya iomu: sif, bo bog dav myeni inshye sinannyia za avyelya, shcho zabiv iogo kain. a sifovi tyezh narodiv-sya buv sin, i vin nazvav imyennya iomu: yenosh. todi zachali

buli prizivati imyennya navstryechune.

5

otsye kniga nashchadkiv adamovikh. togo dnya, yak stvoriv bog lyudinu, vin ii vchiniv na podobu bozhu. cholovikom i zhinkoyu vin ikh stvoriv, i poblagosloviv ikh. i togo dnya, yak buli voni stvoryeni, nazvav vin ikhne imyennya: lyudina. i zhiv adam sto lit i tridtsyat', ta i sina porodiv za podoboyu svoeyu ta za obrazom svoim, i nazvav im'ya iomu: sif. i bulo adamovikh dniv po tomu, yak vin sifa porodiv, visim sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a vsikh adamovikh dniv bulo, yakii zhiv, dyev'yat' sotyen' lit i tridtsyat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv sif sto lit i p'yat' lit, ta i porodiv vin yenosha. i zhiv sif po tomu, yak yenosha porodiv, visim sotyen' lit i sim lit. i porodiv vin siniv i dochok. a buli vsi dni sifovi dyev'yat' sotyen' lit i dvanadtsyat' lit. i zhiv yenosh dyev'yatdyesyat lit, ta i poro-div vin kyenana. i zhiv yenosh po tomu, yak kyenana porodiv, visim sotyen' lit i p'yat-nadtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yenoshyevi dni dyev'yat' sotyen' lit i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv kye-nan simdyesyat lit, ta i porodiv vin maga-lal'ila. i zhiv kyenana po tomu, yak porodiv magalal'ila, visim sotyen' lit i sorok lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh kye-nanovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv ma-galal'il shistdyesyat lit i p'yat' lit, ta i poro-div vin yaryeda. i zhiv magalal'il po tomu, yak yaryeda porodiv, visim sotyen' lit i trid-tsyt' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi dni magalal'ilovi visim sotyen' lit i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv yaryed sto lit i shistdyesyat i dva roki, ta i porodiv vin yenokha. i zhiv yaryed po tomu, yak porodiv vin yenokha, visim so-tyen' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yaryedovi dni dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dva roki. ta i pomyer vin. i zhiv yenokh shistdyesyat i p'yat' lit, ta i porodiv myetushalakha. i khodiv yenokh z bogom po tomu, yak porodiv vin myetusha-lakha, tri sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh yenokhovikh dniv bulo tri sotni lit i shistdyesyat i p'yat' lit. i kho-div iz bogom yenokh, i nye stalo iogo, bo zabrav iogo bog. i zhiv myetushalakh sto lit i simdyesyat i sim lit, ta i lamyekha porodiv. i zhiv myetushalakh po tomu, yak porodiv vin lamyekha, sim sotyen' lit i visimdyesyat i dva roki. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh myetushalakhovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv lamyekh sto lit i visimdyesyat i dva roki, ta i sina porodiv, im'ya iomu nazvav: noi, gov-

oryachi: tsyei nas potishit' u nashikh dilakh ta v trudi ruk nashikh kolo zymli, shcho navstryechu' ii viklyav. i zhiv lamyekh po tomu, yak noya porodiv, p'yat' sotyen' lit i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh lamyekhovikh dniv bulo sim sotyen' lit i simdyesyat i sim lit. ta i pomyer vin. i buv noi viku p'yat' sotyen' lit, ta i porodiv noi sima, khama ta yafyeta.

6

i stalosya, shcho rozpochala lyudina rozmozhuvalis' na povyerkhni zymli, i im narodilysya dochki. i pobachili bozhi sini lyuds'kikh dochok, shcho vrodliivi voni, i vzyali sobi zhinok iz usikh, yakikh vibrali. i promoviv navstryechu': nye budye mii dukh pyeryemagatisya v lyudini naviki, bo bludit' vona. vona tilo, i dni ii budut' sto i dvadtsyat' lit. za tikh dniv na zymli buli vyelyetni, a takozh po tomu, yak stali prikhoditi bozhi sini do lyuds'kikh dochok. i voni im narodzhuvali, to buli silachi, shcho slavnii vid viku. i bachiv navstryechu', shcho vyelikye rozbyeshchyennya lyudini na zymli, i vvyes' nakhil dumki syertsya ii til'ki zlo povsyakdyenno. i pozhakuvav buv navstryechu', shcho lyudinu stvoriv na zymli. i zasmutivysya vin u syertsii svoim. i promoviv navstryechu': zitru ya lyudinu, yaku ya stvoriv, z povyerkhni zymli, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuniv, i azh do ptastva nyebyesnogo. bo zhalkuyu, shcho ikh ya vchiniv. alye noi znaishov milist' u navstryechunikh ochakh. tsye os' opovist' pro noya. noi buv cholovik pravednii i nyevinnii u svoikh pokolinnyakh. noi z bogom khodiv. i noi porodiv t'rokh siniv: sima, khama i yafyeta. i zipsulas' zymlyia pyeryed bozhim litsyem, i napovnilas' zymlyia nasil'stvom. i bachiv bog zymlyu, i os' zipsulas' vona, kozhnye bo tilo zipsulo dorogu svoyu na zymli. i promoviv navstryechu' do noya: priшов kinyets' kozhnomu tilu pyeryed litsyem moim, bo napovnilas' zymlyia nasil'stvom vid nikh. i os' ya vinishchu ikh iz zymli. zrobi sobi kovchyeга z dyeryeva gofyer. z pyeryegorodkami zrobish kovchyeга, i smoloyu osmolish iogo izsyeryedini ta iznadvoru. i otak iogo zrobish: tri sotni liktiv dovzhina kovchyeга, p'yatdyesyat liktiv shirina iomu, a tridtsyat' liktiv visochina iomu. otvir uchinish v kovchyezi, i zvuzish na likot' iogo vid gori, a vkhid do kovchyeгу vlashtuesh na botsi iogo. zrobish iogo na povyerkhi dolishni, drugoryadni i tryet'oryadni. a ya os' navyedub potop, vodu na zymlyu, shchob zpid nyeba vinishchiti kozhnye tilo, shcho v n'omu dukh zhittya. pomrye vsye, shcho na zymli! i skladu ya zapovita svoiogo z tobouy, i vviidyesh do kovchyeгу ti, i sini

tvoi, i zhinka tvoya, i zhinki tvoikh siniv iz tobouy. i vprovadish do kovchyeгу po dvoe z us'ogo, z us'ogo zhivogo, iz kozhnogo tila, shchob ikh zakhovati zhivimi z tobouy. voni budut' samyets' i samitsya. iz ptastva za rodом iogo, i z khudobi za rodом ii, i z usikh plazuniv za zymli za rodом ikh, po dvoe z us'ogo uviidut' do tyebye, shchob ikh zbyeryegti zhivimi. a ti nabyeri sobi z kozhnoi izhi, shcho vona na spozhivannya, i budye dlya tyebye i dlya nikh na pozhivu. i zrobiv noi usye, yak zvyeliv iomu bog, tak zrobiv vin.

7

i skazav navstryechu' noevi: uviidi ti i uvyes' dim tvii do kovchyeгу, bo ya bachiv tyebye pravednim pyeryed litsyem svoim v otsim rodi. iz usyako chistoi khudobi viz'myesh sobi po syemyero, samtsya ta samitsyu ii, a z khudobi nyechistoi dvoe: samtsya ta samitsyu ii. takozh iz ptastva nyebyesnogo po syemyero, samtsya ta samitsyu, shchob nasinnya skhovati zhivim na povyerkhni vsiei zymli. os' bo po syemi dnyakh ya litimu na zymlyu doshch sorok dyen' i sorok nochyei, i vsyaku istotu, yaku ya vchiniv, zitru z-nad povyerkhni zymli! i zrobiv noi usye, yak zvyeliv buv navstryechu'. a noi buv viku shostisot lit, i stavsa potop, voda na zymli. i vviishov noi, i sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo z nim do kovchyeгу pyeryed vodoyu potopu. iz chistoi khudobi ta z khudobi, shcho nyechista vona, i z ptastva, i vs'ogo, shcho plazue na zymli, po dvoe vviishli do noya do kovchyeгу, samyets' i samitsya, yak bog noevi buv izvyeliv. i stalosya po syemi dnyakh, i vodi potopu linuli na zymlyu. roku shostoi sotni lit zhittya noevogo, misyatsya drugogo, simnadtsyatogo dnya misyatsya, ts'ogo dnya vidkrilisya vsi dzhyeryela vyelikoi byezodni, i rozchinelisya nyebyesni roztvori. i buv doshch na zymli sorok dyen' i sorok nochyei. togo samye dnya do kovchyeгу vviishov noi, i sim, i kham ta yafyet, sini noevi, i zhinka noeva, i tri nyevistki iogo z nimi, voni ta vsyaka zvirina za rodом ii, i vsyaka khudoba za rodом ii, i vsyake plazuyuchye, shcho plazue po zymli, za rodом iogo, i vsyake ptastvo za rodом iogo, usyaka ptashka krilata. i vviishli do noya, do kovchyeгу po dvoe iz kozhnogo tila, shcho v nim dukh zhittya. a tye, shcho vviishlo, samyets' i samitsya z kozhnogo tila vviishli, yak zvyeliv iomu bog. i zamknuv navstryechu' za nim kovchyeга. i buv potop sorok dyen' na zymli, i zbil'shilas' voda, i ponyesla kovchyeга. i vin visoko stav nad zymlyeyu. i pribula voda, i sil'no zbil'shilas' vona na zymli, i plivav kovchyeг na povyerkhni vodi. i duzhye-duzhye voda na zymli pribula, i pokrilis' usi gori visoki,

shcho pid nyebom usim. na p'yatnadtsyat' liktiv ugoru voda pribula, i pokrilisya gori. i vimyerlo vsyakye tilo, shcho rukhaet'sya na zyeмли: syeryed ptastva, i syeryed skotini, i syeryed zvirini, i syeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeмли, i kozhna lyudina. usye, shcho v nizdryakh iogo dukh zhittya, z us'ogo, shcho na sukhodoli vimyerlo bulo. i vinishchiv bog usyaku istotu na poverkhni zyeмли, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuna, i azh do ptastva nyebyesnogo, voni styerlis' z zyeмли. i zostavsyia til'ki noi ta tye, shcho z nim u kovchyezi bulo. i pribuvala voda na zyeмли sto i p'yatdyesyat dyen'.

8

i zgadav bog pro noya, i pro kozhnu zvirinu ta pro vsyaku khudobu, shcho buli z nim u kovchyezi. i bog naviv vitra na zyeмlyu, i voda zaspokoilas'. i zakrilis' dzheryela byezodni ta nyebyesni roztvori, i doshch z nyeba spinivsyia. i vyertalas' voda z-nad zyeмли, vyertalas' postiino. i stala voda spadati po sta i p'yatidyesyati dnyakh. a s'omogo misyatsyia, na simnadtsyatii dyen' misyatsyia kovchyeг spinivsyia na gorakh ararats'kikh. i postiino voda spadala azh do dyesyatogo misyatsyia. a pyershogo dnya dyesyatogo misyatsyia zavidnilisya girs'ki vyershki. i stalosya po soroka dnyakh, noi vidchiniv vikno kovchyeгу, shcho iogo vin zrobiv. i vislav vin kruka. i litav toi tudi ta nazad, azh poki nye visokhla voda z-nad zyeмли. i poslav vin vid syebye golubku, shchob pobachiti, chi nye spala voda z-nad zyeмли. ta nye znaishla ta golubka mistyia spochinku dlya stopi svoei nogi, i vyernulas' do n'ogo do kovchyeгу, bo stoyala voda na poverkhni vsiei zyeмли. i vistroimiv ruku, i vzyav vin ii, ta i do syebye v kovchyeг upustiv ii. i vin zachyekav ishchye drugikh sim dyen', i znovu z kovchyeгу golubku poslav. i golubka vyernulas' do n'ogo vyechnr'ogo chasu, i os' u nyei v dzyubku list olivkovii zirvanii. i dovidavsyia noi, shcho spala voda z-nad zyeмли. i vin zachyekav ishchye drugikh sim dyen', i golubku poslav. i vzhye bil'shye do n'ogo vona nye vyernulas'. i stalosya, roku shistsotogo i pyershogo, misyatsyia pyershogo, pyershogo dnya misyatsyia visokhla voda z-nad zyeмли. i noi znyav dakha kovchyeгу i pobachiv: azh os' visokhla poverkhnya zyeмли! a misyatsyia drugogo, dvadysyatogo i s'omogo dnya misyatsyia visokhla zyeмlyia. i promoviv noevi navstryechu', kazhuchi: viidi z kovchyeгу ti, a z toboyu zhinka tvoya, i sini tvoi, i nyevistki tvoi. kozhnu zvirinu, shcho z toboyu vona, vid kozhnogo tila z-posyeryed ptastva, i z-posyeryed skotini, i z-posyeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeмли, povivod' iz soboyu. i khai royat'sya voni na

zyemli, i nyekhai na zyeмли voni plodyat'sya ta rozmnozhuyut'sya. i viishov noi, a z nim sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo. kozhna zvirina, kozhyen plazun, usye ptastvo, usye, shcho rukhaet'sya na zyeмли, za rodami ikhnimi viishli z kovchyeгу voni. i zbuduvav noi zhyertivnika navstryechuyevi. i vzyav vin iz kozhnoi chistoi khudobi i z kozhnogo chistogo ptastva, i prinis na zhyertivniku tsilopalenyia. i pochuv navstryechu' pakhoshchi lyubi, i v syerti svoemu promoviv: ya vzhye bil'shye nye budu zyeмли proklinati za lyudinu, bo nakhil lyuds'kogo syertsyia likhii vid viku iogo molodogo. i vzhye bil'shye nye vbivatimu vs'ogo zhivogo, yak to ya vchiniv buv. nadali, po vsi dni zyeмли, sivba ta zhniiva, i kholodnyecha ta spyeka, i lito i zima, i dyen' ta nich nye pripinyat'sya!

9

i poblagosloviv bog noya i siniv iogo, ta i promoviv: plodit'sya i rozmnozhuiytesya, ta napovnyuite zyeмlyu! i yak pyeryed vami, i strakh pyeryed vami budye mizh usieyu zvirinoyu zyeмли, i mizh usim ptastvom nyebyesnim, mizh usim, chim roit'sya zyeмlyia, i mizh usima ribami morya. u vashi ruki viddani voni. usye, shcho plazue, shcho zhivye vono, budye vam na izhu. yak zye-lyenu yarinu ya viddav vam usye. til'ki m'yaia z dushyeyu iogo, tseybto z krov'yu iogo, nye budyetye vi spozhivati. a til'ki ya budu zhadati vashu krov iz dush vashikh, z ruki kozhnoi zvirini budu zhadati ii, i z ruki cholovika, z ruki kozhnogo brata iogo ya budu zhadati dushu lyuds'ku. khto ville krov lyuds'ku z lyudini, to villyata budye iogo krov, bo vin uchiniv lyudinu za obrazom bozhim. vi zh plodit'sya i rozmnozhuiytesya, roit'sya na zyeмли ta rozmnozhuiytes' na nii! i skazav bog do noya ta do siniv iogo z nim, kazhuchi: a ya, os' svogo zapovita uk-ladayu ya z vami ta z vashim potomstvom po vas. i z kozhnoyu zhivoyu dushyeyu, shcho z vami: syeryed ptastva, syeryed khudobi, i syeryed usiei zyeмnoi zvirini z vami, vid usikh, shcho vikhodiat' z kovchyeгу, do vsiei zyeмnoi zvirini. i ya ukladu zapovita svogo z vami, i zhodnye tilo nye budye vzhye znishchenye vodoyu potopu, i bil'sh nye budye potopu, shchob zye-мlyu nishchiti. i bog promovlyav: otsye znak zapovitu, shcho dayu ya iogo pomizh mnoyu ta vami, i pomizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu, shcho z vami, na vichni pokolinnya: ya vyesyelku svoyu dav u khmari, i stanye vona za znaka zapovitu mizh mnoyu ta mizh zyeмlyeyu. i staneyet'sya, koli nad zyeмlyeyu ya khmaru zakhmaryu, to budye vidnitisya v khmari vyesyelka. i zgadayu pro svogo zapovita, shcho mizh mnoyu i mizh

vami, i mizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili. i bil'sh nye budye voda dlya potopu, shchob vigublyati kozhnye tilo. i budye vyesyelka u khmari, i pobachu ii, shchob pam'yatati pro vichnii zapovit mizh bogom i mizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili, shcho vono na zyeмли. i skazav bog do noya: tsye znak zapovitu, shcho ya vstanoviv pomizh mnoyu i pomizh kozhnim tilom, shcho vono na zyeмли. i buli sini noevi, shcho viishli z kovcheygu: sim, i kham, i yafyet. a kham vin buv bat'ko khanaaniv. otsi troe buli sini noevi, i vid nikh zaludnilasya vsya zyeמlyא. i zachav buv noi, muzh zyeמli, saditi vinograd. i piv vin vino ta i upivsyא, i obnazhivsyא v syeredini svogo namyetu. i pobachiv kham, bat'ko khanaaniv, nagotu bat'ka svogo, ta i rozkazav obom brattyam svoim nadvori. uzlyali todi sim ta yafyet odyezhinu, i poklali obidva na plyechi svoi, i pozadkuvali, ta i prikili nagotu bat'ka svogo. voni vidvyernuli dozadu oblichchya svoi, i nye bachili nagoti bat'ka svogo. a noi vitvyeryezivsyא bud svogo vina, i dovidavsyא, shcho iomu buv uchiniv iogo sin namolodshii. i skazav vin: proklyatii bud' khanaan, vin budye rabom rabiv svoim brattyam! i skazav vin: blagoslovyyennii navstryechu', simiv bog, i khai khanaan rabom budye iomu! nyekhai bog rozprostorit' yafyeta, i nyekhai probuvae v namyetakh vin simovikh, i nyekhai khanaan rabom budye iomu! a noi zhiv po potopi trista lit i p'yatdyesyat lit. a vsikh noevikh dniv bulo dyev'yatsot lit i p'yatdyesyat lit. ta i pomyer.

10

otsye nashchadki siniv noevikh: sima, khama ta yafyeta. a im narodilis' sini po potopi: sini yafyetovi: gomyer, i magog, i madai, i yavan, i tuval, i myeshyekh, i tiras. a sini gomyerovi: ashkhenaz, i rifat, i togarma. a sini yavana: yelisha, i tarshish, i kitti, i dodani. vid nikh viddililisya ostrovi narodiv u ikhnikh krayakh, kozhnii za movoyu svoeyu, za svoimi rodami, u narodakh svoikh. a sini khamovi: kush, i mitsraim, i fut, i khanaan. a sini kushovi: syeva, i khavila, i savta, i raama, i savtyekha. a sini raami: shyeva ta dyedan. kush zhye porodiv nimroda, vin rozpochav na zyeמli vyelyetniv. vin buv duzhii mislivyets' pyeryed navstryechunim litsyem. tomu to govorit'sya: yak nimrod, duzhii mislivyets' pyeryed navstryechunim litsyem. a pochatkom tsarstva iogo buli: vavilon, i yeryekh, i akkad, i kalnye v zyeמli shynear. z togo krayu viishov ashshur, ta i zbuduvav ninyeviyu, i ryekhovot-ir, i kalakh, i ryesen pomizh ninyevieyu ta pomizh kalakhom, vin otye misto vyelikye. a mitsraim porodiv

ludiv, i anamiv, i lyegaviv, i naftukhiv, i patrusiv, i kaslukkiv, shcho zvidsi pishli filistimlyani, i kaftoriv. a khanaan porodiv sidona, svogo pyervoridnogo, ta khyeta, i yevusyeyanina, i amoryeyanina, i giryashyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i arvadyeyanina, i tsyemaryeyanina, i khamatyeyanina. a potim rozporoshilisya rodi khanaaneyanina. i bula granitsya khanaaneyanina vid sidonu v napryami azh do gyeraru, azh do gazi, u napryami azh do sodomu, i do gomori, i do admi, i do tsyevoimu, azh do lashu. otsye sini khamovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh narodakh. a simovi tyezh narodilis' iomu, vin bat'ko vsikh siniv yevyerovikh, brat starshii yafyetiv. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. a aramovi sini: uts, i khul, i gvyetyer, i mash. a arpakhshad porodiv shyelakha, a shyelakh porodiv yevyera. a yevyerovi narodilosya dvoe siniv: im'ya pyershomu pyelyeg, bo za dniv iogo podililas' zyeמlyא, a imyennya iogo brata ioktan. a ioktan porodiv almodada, i shyelyefa, i khasar-mavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i uvala, i avimaila, i shyeyu, i ofira, i khavilu, i iovava. usi voni sini ioktanovi. a osyelya ikhnya bula vid myeshi v napryami azh do syefaru, gori skhidn'oi. otsye sini simovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh narodakh. otsye rodi siniv noevikh, za nashchadkami ikhnimi, u ikhnikh narodakh. i narodi vid nikh podililis' na zyeמli po potopi.

11

i bula vsya zyeמlyא odna mova ta slova odni. i stalos', yak rushali zo skhodu voni, to v shynears'komu krai rivninu znaishli, i osyelilisya tam. i skazali voni odin odnomu: anu, narobimo tsyegli, i dobre i viपालimo! i stalasya tsyegla dlya nikh zamist' kamyenya, a smola zyeמlyאna bula im za vapno. i skazali voni: tozh misto zbuduimo sobi, ta bashtu, a vyershina ii azh do nyeba. i vchinimo dlya syebe imyennya, shchob mi nye rozporoshilisya po povyerkhni vsiei zyeמli. i ziishov navstryechu', shchob pobachiti misto ta bashtu, shcho lyuds'ki sini buduvali ii. i promoviv navstryechu': odin tsye narod, i mova odna dlya vsikh nikh, a tsye os' pochatok ikh pratsi. nye budye tyepyer nichogo dlya nikh nyemozhlyvogo, shcho voni zamishlyali chiniti. tozh ziidimo, i zmishaimo tam ikhni movi, shchob nye rozumili voni movi odin odnogo. i rozporoshiv ikh zvidti navstryechu' po povyerkhni vsiei zyeמli, i voni pyeryestali buduvati tye misto. i tomu to nazvano imyennya iomu: vavilon, bo tam pomishav navstryechu' movu vsiei zyeמli.

i rozporoshiv ikh zvidti navstryechu' po poverkhnii vsiei zyeimli. otsye nashchadki simovi: sim buv viku sta lit, ta i porodiv arpakhshada, dva roki po potopi. i zhiv sim po tomu, yak porodiv arpakhshada, p'yat' sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a arpakhshad zhiv tridtsyat' i p'yat' lit, ta i porodiv vin shyelakha. i zhiv arpakhshad po tomu, yak porodiv vin shyelakha, chotiri sotni lit ta tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. shyelakh zhye zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv vin yevyera. i zhiv shyelakh po tomu, yak porodiv vin yevyera, chotiri sotni lit i tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. yevyer zhye zhiv tridtsyat' lit i chotiri, ta i porodiv vin pyelyega. i zhiv yevyer po tomu, yak porodiv vin pyelyega, chotiri sotni lit i tridtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. pyelyeg zhye zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv ryeu. i zhiv pyelyeg po tomu, yak porodiv ryeu, dvi sotni lit i dyev'yat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a ryeu zhiv tridtsyat' i dva roki, ta i porodiv syeruga. i zhiv ryeu po tomu, yak porodiv syeruga, dvi sotni lit i sim lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a syerug zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv nakhora. i zhiv syerug po tomu, yak porodiv nakhora, dvi sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a nakhor zhiv dvadtsyat' lit i dyev'yat', ta i porodiv vin tyerakha. i zhiv nakhor po tomu, yak porodiv vin tyerakha, sotnyu lit i dyev'yatnadtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. tyerakh zhye zhiv simdyesyat lit, ta i porodiv avrama, i nakhora, i garana. a otsye nashchadki tyerakhovi: tyerakh porodiv avrama, i nakhora, i garana. a garan porodiv lota. garan zhye pomyer za zhittya svogo bat'ka, u krai svogo narodzhyennya, v uri khaldayeis'komu. i pobrali avram ta nakhor dlya syebye zhinok. im'ya avramovii zhintsi sara, a imyennya nakhorovii zhintsi milka, dochka avrama, milchinogo bat'ka i bat'ka iski. a sara nyeplidna bula, nye mala nashchadka vona. i vzyav tyerakh avrama, sina svogo, i lota, sina garanovogo, sina svogo sina, i saru, nyevistku svoyu, zhinku avrama, svogo sina, ta i viishov z nimi z uru khaldayeis'kogo, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i priishli voni azh do kharanu, ta i tam osyelilisy. i bulo dniv tyerakhovikh dvi sotni lit ta p'yat' lit. i tyerakh pomyer u kharani.

12

i promoviv navstryechu' do avrama: vidi zo svoei zyeimli, i vid rodini svoei, i z domu bat'ka svogo do krayu, yakii ya tobi pokazhu. i narodom vyelikim tyebye ya vchinyu, i poblagoslovlyu ya tyebye, i zvyelichu imyennya tvoe, i budyesh ti blagoslovyennyam. i poblagoslovlyu, khto tyebye blagoslovit', khto zh tyebye prokli-

nae, togo proklyanu. i blagoslovlyat'sya v tobi vsi plyemyena zyeimli! i vidpravis' avram, yak skazav buv do n'ogo navstryechu', i z nim pishov lot. avram zhye mav viku simdyesyat lit i p'yat' lit, yak vikhodiv z kharanu. i avram uzyav saru, svoyu zhinku, ta lota, sina brata svogo, i vyves' maetok, yakii nabuli, i lyudyei, shcho ikh nabuli u kharani, ta i viishli, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i do krayu khanaans'kogo voni pribuli. i proishov avram po krayu azh do mistysa sikh'yemu, azh do duba mamrye. a khanaanyeyanin todi prozhivav u tsim krai. i navstryechu' yavivysya avramu i skazav: ya dam otsyei krai potomstvu tvoemu. i vin zbuduvav tam zhyertivnika navstryechuyevi, shcho yavivysya iomu. a zvidti vin rushiv na goru vid skhodu vid byet-yelu, i namyeta svogo rozip'yav, byet-yel vid zakhodu, a gai vid skhodu. i vin zbuduvav tam navstryechuu zhyertivnika, i priklikav navstryechune imyennya. i podavavsya avram usye dali na pivdyen'. i stavysa buv golod u krai. i ziishov avram do egiptu, shchob tam pyeryebuti, bo golod u krai tyazhkyi stav. i stalosya, yak vin bliz'ko priishov do egiptu, to skazav buv do zhinki svoei sari: otozh to ya znayu, shcho ti zhinka vrodliiva z oblichyia. i stanyet'sya, yak pobachat' tyebye egiptyani i skazhut': tsye zhinka iogo, to voni myenye vb'yut', a tyebye pozostavlyat' zhivoyu. skazhi zh, shcho syestra moja ti, shchob dobre bulo chyeryez tyebye myeni, i shchob ya pozostavsya zhivii chyeryez tyebye. i stalos', yak priishov buv avram do egiptu, to egiptyani pobachili zhinku, shcho duzhye vrodliiva vona. i pobachili ii vyel'mozhi faraonovi, i khvalili ii pyeryed faraonom. i vzyata bula ta zhinka do domu faraonovogo. i vin dlya avrama dobro vchiniv chyeryez nyei. i odyerzhav vin dribnu ta vyeliky khudobu, i osli, i rabi, i nyevil'nitsi, i oslitsi, vyerblyudi. i vdariv navstryechu' faraona ta dim iogo vyelikimi porazami chyeryez saru, avramovu zhinku. i priklikav faraon avrama i skazav: shcho zh to myeni ti vchiniv? chomu nye skazav myeni, shcho vona tvoya zhinka? dlya chogo skazav ti: vona moja syestra? i ya sobi vzyav buv za zhinku ii. a tyepyer os' zhinka tvoya, viz'mi ta i idi! i faraon nakazav lyudyam pro n'ogo. i vislali iogo, i zhinku iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo.

13

i pidnyavsya avram iz egiptu, sam, i zhinka iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo, i lot razom iz nim, do nyegyevu. a avram buv vyel'mi bagatii na khudobu, na sriblo i na zloto. i pishov vin v mandrivki svoi vid nyegyevu azh do byet-yelu, azh do mistysa, dye napoc-

hatku namyet iogo buv pomizh byet-yelom i pomizh gaem, do mistysya zhyertivnika, shcho iogo vin zrobiv tam napochatku. i avram tam priklikav navstryechune imyennya. tak samo i u lota, shcho z avramom khodiv, dribna ta vyelika khudoba bula ta namyeti. i nye vmishchala ikh ta zymlya, shchob im razom probuvati, bo vyelikii buv ikhnii maetok, i nye mogli voni razom probuvati. i stalasya svarka pomizh pastukhami khudobi avramovi i pomizh pastukhami khudobi lotovoi. a khanaaneyanin ta pyerizzyeyanin sidili todi v krayu. i promoviv do lota avram: nyekhai svarki nye budye mizh mnoyu ta mizh tobouy, i pomizh pastukhami moimi ta pomizh pastukhami tvoimi, bo bliz'ka mi ridnya. khiba nye vyves' krai pyeryed oblichyam tvoim? vidililasya vid myenye! koli pidyesh livoruch, to ya pidu pravoruch, a yak ti pravoruch, to pidu ya livoruch. i zviv lot svoi ochi, i pobachiv usyu okolitsyu iordans'ku, shcho navodnyena vsya vona azh do tsoaru, pyeryed tim, yak sodom ta gomoru buv znishchiv navstryechu', yak navstryechunii, sadok, yak egipyets'kii kra! i lot vibrav sobi vsyu okolitsyu iordans'ku. i lot rushiv na skhid, i voni rozluchilasya odin vid odnogo. avram osyelivsy v zymli khanaans'kii, a lot osyelivsy v rivninnikh mistakh okolitsi, i namyetuvav azh do sodomu. a lyudi sodoms'ki buli duzhye zli ta grishni pyeryed navstryechuom. i promoviv navstryechu' do avrama, koli lot rozluchivsy iz nim: zvyedi ochi svoi, ta poglyan' iz mistysya, dye ti, na pivnich, i na pivdyen', i na skhid, i na zakhid, bo vsyu tsyu zymlyu, yaku bachish, ya ii dam naviki tobi ta potomstvu tvoemu. i vchinyu ya potomstvo tvoe, yak toi porokh zymli, tak, shcho koli khto potrapit' zlichiti porokh zymnii, to tyezh i potomstvo tvoe pyeryelichyene budye. ustan', proidis' po krayu vzdovzh iogo ta vshirshki iogo, bo tobi iogo dam! i avram stav namyetuvati, i pribuv, i osiv mizh dubami mamrye, shcho v khyevroni voni. i vin zbuduvav tam zhyertivnika navstryechuveyi.

14

i stalos' za dniv amrafyela, tsarya shynearu, ariokha, tsarya yellasaru, kyedor-laomyera, tsarya yelamu, i tidala, tsarya goimu, voni vchinili viinu z byeraem, tsaryem sodomu, i z birshaem, tsaryem gomori, z shin'avom, tsaryem admi, i shyemyeyerom, tsaryem tsyevoimu, i z tsaryem byelayu, shcho tsoar tyepper. usi tsi zibralis' buli do dolini siddim, vona tyepper morye solonye. dvanadtsyat' lit sluzhili voni kyedor-laomyerovi, a roku trinadtsyatogo povstali. a roku chotirnadtsyatogo pribuv kyedor-laomyer ta tsari, shcho buli z nim, i pobili ryefaiv v ashtyerot-

karnaيمي, i zuziv u gami, i yemiv u shavyekir'yataimi, i khoryanina v gorakh syeiru azh do yel-paranu, shcho vin pri pustini. i vyernulis' voni, i pribuli do yen-mishpatu, vono tyepper kadyesh, i zvoyuvali vsyu zymlyu amalika, a takozh amoryeya, shcho sidiv u khatstson-tamari. i viishov tsar sodomu, i tsar gomori, i tsar admi, i tsar tsyevoimu, i tsar byelayu, tyepper vin tsoar, i vishikuvalisya z nimi na bii u dolini siddim, iz kyedor-laomyerom, tsaryem yelamu, i tidalom, tsaryem goimu, i amrafyelom, tsaryem shynearu, i ariokhom, tsaryem yellasaru, chotiri tsari proti p'yat'okh. a dolina siddim bula povna smolyanikh yam; i vtyekli tsar sodomu i tsar gomori, ta i popadali tudi, a pozostali povtikali na goru. i vzyali voni vvyes' maetok sodomu i gomori, i vsyu ikhnyu pozhivu, i pishli. i vzyali voni lota, sina brata avramovogo, bo probuvav u sodomu, i dobro iogo ta i pishli. i priishov buv nyedobitok, ta i rozpoviv evryeyu avramovi, a vin zhiv mizh dubami amoryeyanina mamrye, brata yeshkolovogo i brata anyerovogo, avramovikh spil'nikov. i pochuv avram, shcho nyebizh iogyvzati u nyevolyu, ta i uzbroiv svoikh vpravnikh slug, shcho v domi iogo narodilis', tri sotni i visimnadtsyat', i pognavsy do danu. i vin podilivsy na gurti vnochi, vin ta rabi iogo, i rozbiv ikh, i gnavsya za nimi azh do khovi, shcho livoruch damasku. i vyernuv vin usye dobro, a takozh lota, nyebozha svogo, i dobro iogo povernuv, a takozh zhinok ta lyudyei. todi tsar sodomu viishov nazustrich iomu, yak vin povyertavsy, rozbivshi kyedor-laomyera ta tsariv, shcho buli z nim, do dolini shavye, vona tyepper dolina tsars'ka. a myelkhisyyedyek, tsar salimu, vinis khlib ta vino. a vin buv svyashchyenik boga vsyevishn'ogo. i poblagosloviv vin iogo ta i promoviv: blagoslovyennii avram vid boga vsyevishn'ogo, shcho stvoriv nyebo i zymlyu. i blagoslovyennii bog vsyevishnii, shcho vidav u ruki tvoi vorogiv tvoikh. i avram dav iomu dyesyatinu zo vs'ogo. i skazav tsar sodoms'kii avramovi: dai myeni lyudyei, a maetok viz'mi sobi. avram zhye skazav tsaryevi sodoms'komu: ya zviv svoyu ruku do navstryechua, boga vsyevishn'ogo, tvortsya nyeba i zymli, shcho vid nitki azh do ryemintsy sandaliv ya nye viz'mu z togo vs'ogo, shcho tvoe, shchob ti nye skazav: zbagativ ya avrama. ya nye khochu nichogo, dasi til'ki tye, shcho slugi poili, ta chastinu lyudyam, shcho zo mnoyu khodili: anyer, yeshkol i mamrye, chastinu svoyu voni viz'mut'.

15

po tsikh-o podiyakh bulo slovo navstryechune avramovi v vidinni takye:

nye biisya, avramye, ya tobi shchit, nagoroda tvoya v'el'mi vyelika. a avram vidizvavsa: navstryechui, navstryechui, shcho dasi ti myeni, koli ya byezditnii khodzhu, a kyervinik mogo navstryechuarstva vin yeli-zyeyer iz damasku. i skazav avram: otozh, ti nye dav nashchadka myeni, i oto mii kyervinik spadkoemyets' myeni. i os' slovo navstryechune do n'ogo takye: vin nye budyє spadkoemyets' tobi, alye toi, khto viidye z tvoioogo nutra, vin budyє spadkoemyets' tobi. i navstryechu' iogo viviv nadvir ta i skazav: podivisya na nyebo, ta zori zlichii, koli til'ki potrapish ti ikh polichiti. i do n'ogo prorik: takim budyє potomstvo tvoe! i vvirusav avram navstryechuyevi, a vin zalichiv iomu tye v pravvednist'. i promoviv do n'ogo: ya navstryechu', shcho viviv tyebye z uru khaldeys'kogo, shchob dati tobi z'yemlyu otsyu, shchob stav ti spadkoemyets' ii. i promoviv avram: navstryechui, navstryechui, z chogo ya dovidayusya, shcho budu spadkoemyets' ii? vin zhye promoviv do n'ogo: viz'mi trilitne tyelya, i trilitnyu kozu, i trilitn'ogo barana, i gorlitsyu, i ptashyenyа golubinye. i vzyav vin dlya n'ogo vsye tye, i rozsik iogo popolovini, i dav kozhnu chastinu iogo vidpovidno do drugoi, alye p'astva nye rozsik. i zlyalosya khizhye p'astvo na trupi, ta avram vidganyav iogo. koli zh sontsye skhilyalos' na zakhid, to spav son na avrama. i os' spadae na n'ogo zhakh tyemnnii, vyelikii. i promoviv navstryechu' do avrama: dobrye znai, shcho potomstvo tvoe budyє prikhod'kom v z'yemli nye svoii. i budut' sluzhiti voni, i budut' ikh muchiti chotiri sotni lit. alye narod, yakomu sluzhiti voni budut', ya zasudzhu; ta voni potim viidut' z vyelikim maetkom. a ti do svoei ridni priidyesh u miri, u starosti dobrii pokhovanii budyesh. a pokolinnya chyetyertye povyernyet'sya syudi, bo dosi nye povnii shchye grikh amoryeyanina. i stalos', koli zaishlo sontsye i bula tyemryava, to os' poyavilas' mov dimuyucha pich, ta smoloskip ognyanii pyeryeishov pomizh timi kuskami zhyertvi. i togo dnya sklav navstryechu' zapovita z avramom, govoryachi: potomstvu tvoemu ya dav otsyu z'yemlyu vid richki egiptu azh do richki vyelikoi, do richki yefrata: khyeneyanina, i khyenizyeyanina, i kadmoneyanina, i khit-tseyanina, i pyerizzyeyanina, i ryefayeyanina, i amoryeyanina, i khanaanyeyanina, i girgashyeyanina, i yevusyeyanina.

16

a sara, avramova zhinka, nye rodila iomu. i v nyei bula egiptyanka nyevil'nitsya, a imyennya ii agar. i skazala sara avramovi: os' navstryechu' zatrimav myenye vid porodu.

priidi zh do moei nyevil'nitsi, mozhye vid nyei odyerzhu ya sina. i poslukhavsa avram golosu sari. i vyzala sara, avramova zhinka, egiptyanku agar, svoyu nyevil'nitsyu, po dyesyati litakh pyeryebuvannya avramovogo v z'yemli khanaans'kii, i dala ii avramovi, cholovikovi svoemu, za zhinku. i vin uvi-ishov do agari, i vona zachala. yak vona zh pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti navstryechuinyu svoyu. i skazala sara avramovi: moya krivda na tobi! ya dala bula svoyu nyevil'nitsyu do lonya tvogo, a yak vona pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti myenye. nyekhai rozsudit' navstryechu' pomizh mnoyu ta pomizh tobouy! i promoviv avram do sari: tazh nyevil'nitsya tvoya v rutsi tvoii! zrobi ii tye, shcho vgodnye v ochakh tvoikh. i sara gnobila ii. i vtyekla agar vid oblichchya ii. i znaishov ii angol navstryechunii bilya dzhyeryela vodi na pustini, bilya dzhyeryela na dorozhi do shur, i skazav: agaro, sarina nyevil'nitsye, zvidki zh to priishla ti, i kudi ti idyesh? ta vidkazala: ya vityayu vid oblichchya sari, pani moei. a angol navstryechunii promoviv do nyei: vyernisya do pani svoei, i tyerpi pid rukami ii! i angol navstryechunii promoviv do nyei: sil'no rozmnozhu potomstvo tvoe, i chyeryez byezlich budyє vono nyezlychennye. i angol navstryechunii do nyei skazav: os' ti zachala, i sina porodish, i nazvyesh im'ya iomu izmail, bo prislukhavs' navstryechu' do tvoei nyedoli. a vin budyє yak dikii osyel mizh lyud'mi, ruka iogo na vsikh, a ruka vsikh na n'ogo. i budyє vin zhiti pri vsikh svoikh brattyakh. i nazvala vona imyennya navstryechua, shcho moviv do nyei: ti bog vidinnya! bo skazala vona: chi i tut ya divilas' na togo, khto bachit' myenye? tomu dzhyeryelo bulo nazvanye dzhyeryelo zhivogo, khto bachit' myenye, vono pomizh kadyeshyem ta pomizh baryedom. i vrodila agar avramovi sina, a avram nazvav im'ya svogo sina, shcho vrodila agar: izmail. a avram buv viku vos'midyesyati lit i shysti lit, koli agar vrodila bula avramovi izmaila.

17

i buv avram viku dyev'yatidyesyati lit i dyev'yati lit, koli yavivsa navstryechu' avramovi ta i promoviv do n'ogo: ya bog vsyemogutnii! khodi pyeryed litsyem moim, i bud' nyeporochnii! i dam ya svogo zapovita pomizh mnoyu ta pomizh tobouy, i duzhyeduzhye rozmnozhu tyebye. i vpav avram na oblichchya svoe, a bog do n'ogo promovlyav, govoryachi: ya, os' mii zapovit iz tobouy, i stanyesh ti bat'kom bagat'okh narodiv. i nye budyє vzhye klikatis' im'ya tvoe: avram, alye budyє im'ya tvoe: avraam, bo vchiniv ya tyebye bat'kom bagat'okh nar-

odiv. i vchinyu ya tyebye duzhye-duzhye plidnim, i vchinyu, shchob viishli z tyebye narodi, i tsari z tyebye vidut'. i ya skladu zapovita svogo pomizh mnoyu ta pomizh toboyu, i pomizh tvoim potomstvom po tobi na ikhni pokolinnya na vichnii zapovit, shcho budu ya bogom dlya tyebye i dlya nashchadkiv tvoikh po tobi. i dam ya tobi ta potomstvu tvoemu po tobi zymlyu skitannya tvogo, uvyes' krai khanaans'kii, na vichnye volodinnya, i ya budu im bogom. i skazav avraamovi bog: a ti zapovita mogo styeryegtimyesh, ti i potomstvo tvoje po tobi v ikhnikh pokolinnyakh. to mii zapovit, shcho iogo vi vikonuvat' budyetye, pomizh mnoyu i pomizh vami, i pomizh potomstvom tvoim po tobi: nyekhai kozhyen cholovicho! stati budy obrizanii u vas. i budyetye vi obrizani na tili krain'oi ploti vashoi, i stanye tsye znakom zapovitu pomizh mnoyu i pomizh vami. a kozhyen cholovicho! stati vos'myidennii u vas budy obrizanii u vsikh vashikh pokolinnyakh, yak narodzhyenii domu, tak i kuplyenii za sriblo z-pomizh chuzhopyeminnikh, shcho vin nye z potomstva tvogo. shchodo obrizannya, nyekhai budy obrizanii urodzhyenii domu tvogo i kuplyenii za sriblo tvoe, i budy mii zapovit na vashim tili zapovitom vichnim. a nyeobrizanii cholovicho! stati, shcho nye budy obrizanii na tili svoei krain'oi ploti, to styata budy dusha ta z narodu svogo, vin zirvav zapovita mogo! i skazav avraamovi bog: sara, zhinka tvoya, nyekhai svogo imyennya nye klichye vzhye: sara, bo im'ya ii: sarra. i poblagoslovlyu ya ii, ityesh z nyei dam sina tobi. i poblagoslovlyu ya ii, i stanut'sya z nyei narodi, i tsari narodiv budut' iz nyei. i vpav avraam na oblichyia svoe, i zasmiyavsya. i podumav vin u syertsii svoim: chi v stolitn'ogo budy narodzhyenii, i chi sarra v vitsi dyev'yatidyesyati lit urodit'? a do boga skazav avraam: khocha b izmail zhiv pyeryed litsyem tvoim! bog zhye skazav: alye sarra, tvoya zhinka, sina porodit' tobi, a ti nazvyesh im'ya iomu isak. i svogo zapovita z nim ya skladu, shchob buv vichnii zapovit dlya nashchadkiv iogo po nim. a shchodo izmaila, ya poslukhav tyebye: os' ya poblagoslovlyu iogo, i vchinyu iogo plidnim, i duzhye-duzhye rozmnozhu iogo. vin porodit' dvanadtsyat' knyaziv, i vyelikim narodom uchinyu ya iogo. a svogo zapovita ya skladu z isakom, shcho iogo sarra vrodit' tobi na tsyei chas drugogo roku. i vin pyeryestav govoriti z nim. i bog voznis-sya vid avraama. i vzyav avraam izmaila, sina svogo, i vsikh urodzhyenikh u domi iogo, i vsikh, khto kuplyenii za sriblo iogo, kozhnogo cholovicho! stati z-pomizh lyudyei avraamovogo domu, i obrizav tilo krain'oi ploti ikh togo samogo dnya, yak bog govoriv z nim. a avraam buv viku dyev'yatidyesyati

i dyev'yati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. a izmail buv viku trinadtsyati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. togo samogo dnya buv obrizanii avraam ta izmail, sin iogo. i vsi muzhi domu iogo, narodzhyeni domu i kuplyeni za sriblo z-pomizh chuzhopyeminnikh, buli obrizani z nim.

18

i yavivsysa do n'ogo navstryechu' mizh dubami mamrye, a vin sidiv pri vkhodi v namyet pid chas dyennoi spyeki. i vin izviv ochi svoi ta i pobachiv: os' tri muzhi stoyat' bilya n'ogo. i pobachiv, i vibig iz vkhodu namyetu nazustrich im, i vklonivsysa do zymli, ta i promoviv: navstryechui, koli til'ki znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nye prokhod' povz svoiogo raba! prinyesut' trokhi vodi, i nogi svoi pomiitye, i spochin'tye pid dyeryevom. i khai khliba shmatok prinyesu ya, a vi pidkripit' syert-sye vashye. potomu pidyetye, bo na tye vi idyetye povz svoiogo raba. i skazali voni: zrobi tak, yak skazav. i avraam pospishiv do namyetu do sarri i skazav: viz'mi shvidko tri miri pshyenicnoi muki, zamisi, i zrobi korzhi. i pobig avraam do tovaru, i vzyav molodye ta dobre tyelya, i dav sluzi, a toi shvidko iogo prigotoviv. i vzyav masla i moloka, ta tyelya prigotovlyenye, ta i poklav pyeryed nimi, a sam stav bilya nikh pid dyeryevom. i ili voni. i skazali do n'ogo: dye sarra, zhinka tvoya? a vin vidkazav: os' u namyeti. i skazav odin z nikh: ya napyevno vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu. i os' budy sin u sarri, zhinki tvoei... a sarra tsye chula pri vkhodi namyetu, shcho buv za nim. avraam zhye ta sarra stari buli, viku pokhologo. u sarri pyeryestalo buvati zvichainye zhinochye. i zsmiyalasya sarra v nutri svoim, govoryachi: koli ya ziv'yala, to yak stanet'sya rozkish myeni? tazh pan mii starii! i skazav navstryechu' do avraama: chogo to smiyalasya sarra otak: chi zh spravdi vrodzhu, koli ya zostarilas'? chi dlya navstryechua e rich zanadto trudna? na oznachenii chas ya vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu, sarra zh todi matimye sina. a sarra vidriklasya, govoryachi: nye smiyalasya ya, bo boy-alas'. alye vin vidkazav: ni, taki smiyalasya ti! i povstavali zvidi ti muzhi, i poglyanuli na sodom, a avraam pishov z nimi, shchob ikh vidprovaditi. a navstryechu' skazav: chi ya vid avraama vtayu, shcho ya mayu zrobiti? bozh avraam spravdi stanye narodom vyelikim ta duzhim, i v n'omu poblagoslovlyat'sya vsi narodi zyemli! bo vibrav ya iogo, shchob vin nakazav sinam svoim i domovi svoemu po sobi. i budut' voni dotrimuvatisya dorogi navstryechun'oi, shchob chiniti spravyledlivist' ta pravo, a

to dlya togo, shchob navstryechu' zdiis-
niv na avraamovi, shcho skazav buv pro
n'ogo. i promoviv navstryechu': chy-
eryez tye, shcho krik sodomu i gomori
vyelikii, i shcho grikh ikhnii stav duzhye
tyazhkii, ziidu zh ya ta i pobachu, chi nye
zhinili voni tak, yak krik pro nikh, shcho
dokhodit' do myenye, todi im zagibil', a
yak ni to pobachu. i povvernulisya zvtdti
ti muzhi, i pishli do sodomu, a avraam
usye shchye stoyav pyeryed navstryechu-
nim litsyem. i avraam pidiishov ta i pro-
moviv: chi pogubish takozh pravyednogo
z nyechyestivim? mozhye e p'yatdyesyat
pravyednikh u ts'omu misti, chi takozh vigu-
bish i nye probachish tsii mistsyevosti radi
p'yatidyesyati tikh pravyednikh, shcho v
n'omu e? nye mozhna tobi chiniti tak, sh-
chob ubiti pravyednogo z nyechyestivim, bo
stanye pravyednii yak nyechyestivii, ts'ogo
zh nye mozhna tobi! chi zh toi, khto vsyu
zyemlyu sudit', nye vchinit' pravdi? i pro-
moviv navstryechu': koli ya v sodomu, u
ts'omu misti, znaidu p'yatdyesyat pravyed-
nikh, to vibachu tsilii mistsyevosti radi
nikh. i vidpoviv avraam ta i promo-
viv: otsye ya osmilivsy buv govoriti do
navstryechua svogo, a ya porokh ta popil.
mozhye p'yatdyesyat tikh pravyednikh nye
matimye p'yati, chi ti znishchish tsilye
misto chyeryez p'yat'okh? i promoviv
navstryechu': nye znishchu, koli tam znaidu
sorok i p'yat'! i promoviv do n'ogo vin
shchye, ta i skazav: mozhye sorok tam
znaidyet'sya? a navstryechu' vidkazav: nye
zroblyu i radi soroka! i skazav avraam:
khai nye gnivae tsye mogo navstryechua, i
nyekhai ya skazhu: mozhye tridtsyat' tam
znaidyet'sya? a navstryechu' vidkazav: nye
zroblyu, koli i tridtsyat' znaidu tam! i
skazav avraam: otsye ya osmilivsy buv go-
voriti do navstryechua mogo: mozhye dvadt-
syat' tam znaidyet'sya? a navstryechu'
vidkazav: nye zroblyu i radi dvadtsyati!
i skazav avraam: khai nye gnivae tsye
mogo navstryechua, i nyekhai ya skazhu
til'ki razu ts'ogo: mozhye khoch dyesyat'
tam znaidyet'sya? a navstryechu' vid-
kazav: nye znishchu i radi dyesyat'okh! i
pishov navstryechu', yak skinchiv govoriti
do avraama. a avraam vyernuvsy do svogo
mistsya.

19

i pribuli obidva angoli do sodomu nad-
vychir, a lot sidiv u brami sodoms'kii. i
pobachiv lot, i vstav im nazustrich, i vk-
lonivsy oblichchiam do zyeimli, ta i pro-
moviv: os', panovye moi, zaidit' do domu
vashogo raba, i pyeryenochuitey, i pomi-
itye nogi svoi, a rano vstaneyete i pidyete
na dorogu svoyu. a voni vidkazali: ni, bo

budyemo mi nochuvati na vulitsi. a vin
sil'no na nikh nalyagav, i voni do n'ogo z
dorogi ziishli, i vviishli do domu iogo. i
vchiniv vin dlya nikh priinyattya, i napik
prisnogo i ili voni. shchye voni nye polyagali,
a lyudi togo mista, lyudi sodomu vid mal-
ogo azh do starogo, uvyes' narod zvidusyudi
otochili toi dim. i voni zakrichali do lota,
i skazali iomu: dye ti muzhi, shcho nochi
tsiei do tyebye priishli? vivyedi ikh do
nas, shchob nam ikh piznati! i lot viishov
do vkhodu do nikh, a dvyeri zamknuv za
soboyu, i skazav: brattya moi, nye chinit'
likhogo! os' u myenye dvi don'ki, shcho
muzha nye piznali. nyekhai ya ikh do
vas vivyedu, a vi im robit', shcho vam do
vpodobii... til'ki muzham otsim nye ro-
bit' nichogo, bo na tye voni priishli pid
tin' dakhu mogo. a voni zakrichali: idi
sobi gyet'! i skazali: tsiei odin buv pri-
ishov, shchob pozhiti chuzhinstyem, a vin
stav tut suddyyeu! tyepyer mi zlo girshye
tobi zapodiemy, nizh im! i sil'no voni nalya-
gali na muzha, na lota, i pidiishli, shchob
visaditi dvyeri. todi vistromili svoyu ruku
ti muzhi, i vprovadili lota do syebye do
domu, a dvyeri zamknuli. a lyudyei, sh-
cho pri vkhodi do domu zibralis', voni vdari-
li slipotoyu, vid malogo azh do vyelikogo.
i ti pomomuchilisya, shukayuchi vkhodu. i
skazali ti muzhi do lota: shchye khto v tye-
bye tut? z'yativ i siniv svoikh, i dochok
svoikh, i vsye, shcho v misti tvoe, vivyedi
z ts'ogo mistsya, bo mi znishchimo tsye
mistsye, bo zbil'shivsy ikhnii krik pyeryed
navstryechuom, i navstryechu' poslav nas,
shchob znishchiti iogo. i viishov lot, i pro-
moviv do z'yativ svoikh, shcho mali vz'yati
dochok iogo, i skazav: ustavaitye, viidit' iz
ts'ogo mistsya, bo navstryechu' znishchit'
misto. alye v ochakh z'yativ vin zdavavsy
yak zhartun. a koli ziishla svitova zirnitsya,
to angoli prinaglyali lota, govoryachi:
ustavai, viz'mi zhinku svoyu ta obokh do-
chok svoikh, shcho znakhodyat'sya tut, sh-
chob tobi nye zaginuti chyeryez grikh ts'ogo
mista. a shcho vin vagavsy, to ti muzhi
chyeryez navstryechunyu do n'ogo lyubov
skhopili za ruku iogo, i za ruku zhinki iogo,
i za ruku obokh dochok iogo, i vivyeli iogo, i
postavili poza mistom. i stalosya, koli odin
z nikh vivodiv ikh poza misto, to promoviv:
ryatui svoyu dushu, nye oglyadaisya pozad
syebye, i nye zatrimuisya nidye v okolitsi.
khovaisya na goru, shchob tobi nye zaginuti.
a lot im vidkazav: ni zh bo, navstryechui!
os' tvii rab znaishev milist' v ochakh tvoikh,
i ti pobil'shiv svoyu milist', shcho zroviv ii
zo mnoyu, shchob zbyeryegti pri zhitti moyu
dushu; alye ya nye vstignu skhovatis' na
goru, shchob buva nye spitkalo myenye zlo,
i ya pomru. os' misto tsye bliz'kye, shchob
utyekti tudi, a vono malen'kye. nyekhai

skhovayus' ya tudi, chi zh vono nye ma-lyen'kye? i budye zhiti dusha moye. i vid-kazav vin do n'ogo: os' ya prikhilivs' do tvogo prokhannya, shchob nye zruinuvati mista, pro yakye ti kazav. shvidko skho-vaitsya tudi, bo ya nye zmozhu nichogo zro-biti, azh poki nye priidyesh tudi. tomu i nazvav im'ya tomu mistu: tsoar. sontsye zi-ishlo nad zymleyeyu, a lot pribuv do tsoaru. i navstryechu' poslav na sodom ta gomoru doshch iz sirki i ognyu, vid navstryechua z nyeba. i poruinuvav ti mista, i vsyu okolit-syu, i vsikh myeshkantsiv mist, i roslinnist' zymli. a zhinka iogo, lotova, ozirnulasya pozad n'ogo, i stala stovpom solyanim!... i vstav avraam rano vrantsi, i podavsyia do mistsya, dye stoyav buv vin pyeryed lit-syem navstryechunim. i vin podivivsyia na sodom ta gomoru, i na vsyu poverkhnyu zymli tiei okolitsi. i pobachiv: os' zdi-maet'sya dim vid zymli, nyemov dim iz vapnyarki... i stalosya, yak nishchiv bog mista tiei okolitsi, to zgradav bog avraama, i vislav lota z syeryedini ruini, koli ruinu-vav ti mista, shcho sidiv u nikh lot. i pid-navsyia lot iz tsoaru, i osiv na gori, i obidvi dochki iogo z nim, bo boyavsyia probuvati v tsoari. i osiv u pyechyeri, vin ta obidvi dochki iogo. i promovila starsha molodshii: nash bat'ko starii, a cholovika nyemae v tsim kraii, shchob priishov do nas, yak zvichaino na tsilii zymli. khodi, napiimo svogo bat'ka vinom, i pokladimosya z nim. i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i nochi tiei voni napoili vinom svogo bat'ka. i priishla starsha ta i poklalasya z bat'kom svoim. a vin nye znav, koli vona lyagla i koli vstala... i stalosya drugogo dnya, i starsha skazala molodshii: os' ya minuloi nochi poklalas' bula z svoim bat'kom. napiimo iogo vinom takozh nochi tsiei, i priidi ti, pokladisyia z nim, i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i takozh nochi tiei voni napoili vi-nom svogo bat'ka. i vstala molodsha ta i poklalasya z nim. a vin nye znav, koli vona lyagla i koli vstala... i zavagitnili obidvi lo-tovi dochki vid bat'ka svogo. i vrodila star-sha sina, i nazvala im'ya iomu: moav. vin bat'ko moaviv azh do ts'ogo dnya. a molod-sha vona vrodila takozh, i nazvala imyennya iomu: byen-ammi. vin bat'ko siniv ammonu azh do ts'ogo dnya.

bo vona mae cholovika. a avimyelyekh nye zblichavsyia do nyei, i skazav: navstryechui, chi ti vb'esh takozh lyud prayednii? chi zh nye vin buv skazav myeni: vona moye syestra, a vona takozh vona skazala: vin mii brat. ya tie stivoti u nyevinnosti syer-tsyia svogo i u chistoti ruk svoikh. i promo-viv do n'ogo bog u sni: i ya znayu, shcho v chistoti svogo syertsya vchiniv ti otsye, i ya tyezh udyerzhav tyebye, shchob nye zgr-ishiv proti myenye. tomu to nye dav ya tobi dotorknutis' do nyei. a tyepper vy-erni zhinku ts'ogo muzha, bo vin prorok, i budye molitisya za tyebye, i zhivi. a koli ti nye vyernyesh, to znai, shcho spravdi pom-ryesh ti i usye, shcho tvoe. i vstav avimye-lyekh rano vrantsi, i poklikav usikh rabiv svoikh, ta i skazav usi tsi slova do ikhnikh ushyei. a lyudi ti sil'no zlyakalisya. i zak-likav avimyelyekh avraama, i promoviv do n'ogo: shcho ti nam uchiniv? i chim zgr-ishiv ya proti tyebye, shcho ti prisin na myenye i na tsarstvo moe vyelikii grikh? uchinki, yakikh nye roblyat', ti zo mnoyu vchiniv! i skazav avimyelyekh avraamovi: shcho ti mav na uvazi, shcho vchiniv taku rich? i skazav avraam: bo podumav ya: nyema zh strakhu bozhogo v mistsyevosti tsii, tomu vb'yut' myenye za zhinku moyu. i pritim vona spravdi syestra moye, vona dochka bat'ka mogo, til'ki nye dochka maty-eri moei, i stala za zhinku myeni. i stalosya, koli bog uchiniv myenye mandrivnikom z domu bat'ka mogo, to skazav ya do nyei: to budye tvoya laska, yaku vchinish zo mnoyu: u kozhnii mistsyevosti, kudi priidyem, govori ti na myenye: vin mii brat. i vzyav avimye-lyekh dribnu ta vyeliku khudobu, i rabiv ta nyevil'nits', ta i dav avraamovi. i vyernuv iomu sarru, zhinku iogo. i skazav avimye-lyekh: os' krai mii pyeryed oblichcham tvoim, osyad' tam, dye tobi do vpodobi. a sarri skazav: os' tisyachu syekliv sribla ya dav bratovi tvoemu. otsye tobi nakrittya na ochi pyeryed usima, khto z toboyu. i pyeryed usima ti opravdana. i pomolivsyia avraam bogovi, i vzdoroviv bog avimyelyekha, i zhinku iogo, i nyevil'nits' iogo, i pochali voni znovu rodzhati. bo spravdi strimav buv navstryechu' kozhnu utrobu avimye-lyekhovogo domu chyeryez sarru, avraamovu zhinku.

i virushiv zvidti avraam do krayu nye-gyev pomizh kadyeshyem i pomizh shurom, i osyelyivsyia chasovo v gyerari. i skazav avraam na sarru, zhinku svoyu: vona syestra moye. i poslav avimyelyekh, tsar gyeraru, i vzyav sarru. i priishov bog do avimye-lyekha u sni nichnim, i skazav do n'ogo: os' ti vmiraesh chyeryez zhinku, yaku vzyav,

a navstryechu' zgradav sarru, yak skazav buv, i vchiniv navstryechu' sarri, yak vin govoriv. i sarra zachala, i porodila sina avraamovi v starosti iogo na oznachenii chas, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. i nazvav avraam im'ya sinovi svoemu, shcho vrodivsyia iomu, shcho sarra iomu porodila: isak. i obrizav avraam isaka, sina svogo, koli

mav vin visim dyen', yak bog nakazav buv iomu. a avraam buv viku sta lit, yak urodivsya iomu isak, sin iogo. i promovila sarra: smikh uchiniv myeni bog, kozhyen, khto pochue, budye smiyatisya z myenye. i promovila: khto b skazav avraamovi: sarra godue siniv? bo vrodila ya sina v starosti iogo. i ditina rosla, i bula vidluchyena. i spraviv avraam vyeliku gostinu v dyen' vidluchyenyia isaka. i pobachila sarra sina agari egyptyanki, shcho vrodila bula avraamovi, shcho vin nasmikhaet'sya. i skazala vona avraamovi: prozhyeni tu nyevil'nitsyu ta sina ii, bo nye budye nasliduvati sin tiei nyevil'nitsi razom iz sinom moim, iz isakom. alye tsya sprava bula duzhye nye do vpodobi avraamovi chyeryez sina iogo. i promoviv navstryechu' avraamovi: nyekhai nye budye nye do vpodobi tobi tsye chyeryez khloptsya ta chyeryez nyevil'nitsyu tvoyu. usye, shcho skazhye tobi sarra, poslukhai golosu ii, bo isakom budye poklikanye tobi potomstvo. i takozh sina nyevil'nitsi tiei uchinuyu iogo narodom, bo vin tvoe nasinnya. i vstav rano avraam, i vzyav khliba i burdyuka vodi, i dav do agari na plyechye ii, takozh ditinu, ta i poslav ii. i pishla vona, ta i zabludila v pustini byeyer-shyeva. i skinchilas' voda v burdyutsi, i pokinula vona ditinu pid odnim iz kushchiv. i pishla vona, i sila sobi navproti, na viddali yak striliti lukom, bo skazala: nyekhai ya nye bachu smyerti tsiei ditini! i sila navproti, i pidnyesla svii golos ta i zaplakala. i pochuv bog golos togo khloptsya. i kliknuv do agari bozhii angol iz nyeba, i skazav ii: shcho tobi, agaro? nye biis, bo pochuv bog golos khlopts, dye vin tam. ustan', pidimi khloptsya, i rukoyu svoeyu dyerzhi iogo, bo vyelikim narodom zroblyu ya iogo. i vidkriv bog ochi ii, i vona pobachila krinitsyu vodi. i pishla vona, i napovnila burdyuka vodyu, ta i napoila khloptsya. i z khloptsyem buv bog, i vin viris. i osiv u pustini, i stav vin strilyets'-luchnik. i osiv vin u pustini paran, a mati iogo vzyala iomu zhinku z egyptyets'kogo krayu. i stalosya chasu togo, i skazav avimyelyekh i pikhol, golovnij providnik iogo viis'ka, do avraama, govoryachi: bog iz tobouy v us'omu, shcho ti robish! a tyepyer prisyagni zh myeni bogom otut, shcho ti nye obmanish myenye, i nashchadka mogo, i onuka mogo. i yaka bula laska, yaku ya do tyebye chiniv, ti vchinish zo mnoyu ta z kraem, shcho ti v nim chuzhintsyem probuvaesh. i skazav avraam: ya prisyagayu! i avraam dorikav avimyelekhovi za krinitsyu vodi, shcho ii vidnyali buv avimyelyekhovi rabi. i skazav avimyelyekh: ya nye znayu, khto vchiniv otu rich, ani ti nye rozpoviv myeni, i ani ya nye chuv, khibashcho s'ogodni. i vzyav avraam dribnu ta vyeliku khudobu, ta i dav avimyelekhovi, i obidva voni sklali umovu. i posta-

viv avraam sim ovychok z dribnogo tovaru osibno. i skazav avimyelyekh do avraama: shcho voni, sim ovychok otikh, shcho ti ikh postaviv osibno? a toi vidkazav: bo z moei ruki sim ovychok ti viz'myesh, shchob dlya myenye buli na svidetstvo, shcho ya vikopav tsyu krinitsyu. tomu to nazvav vin tsye mistysye byeyer-shyeva, bo tam poklyalisya voni. i sklali umovu voni v byeyer-shyevi. i vstav avimyelyekh ta pikhol, golovnij providnik iogo viis'ka, i vjernulis' voni do krayu filistims'kogo. a avraam posadiv tamariska v byeyer-shyevi, i klikav tam im'ya navstryechua, boga vichnogo. i avraam probuvav u filistims'kii zyemli bagato dniv.

22

i stalos' pislya tsikh vipadkiv, shcho bog viprobovuvav avraama. i skazav vin do n'ogo: avraamye! a toi vidkazav: os' ya! i promoviv navstryechu': viz'mi svogo sina, svogo odinaka, shcho iogo polyubiv ti, isaka, ta i pidi sobi do krayu moriya, i prinyesi tam iogo v tsilopalyennya na odnii iz tikh gir, shcho pro nyei skazhu tobi. i vstav avraam rano vrantsi, i svogo osla osidlav; i vzyav iz sobouy dvokh slug ta isaka, sina svogo, i dlya tsilopalyennya drov narubav. i vstav, i pishov vin do mistysya, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. a tryet'ogo dnya avraam zviv ochi svoi, ta i pobachiv tye mistysye zdalyeka. i skazav avraam swoim slugam: sidaitye sobi tut z oslom, a ya i khlopyets' pidym azh tуди, i poklonimosya, i povyernyemosya do vas. i vzyav avraam drova dlya tsilopalyennya, i poklav na isaka, sina svogo, i vzyav v svoyu ruku ogon' ta nozha, i pishli voni razom oboe. i skazav isak do avraama, svogo bat'ka, govoryachi: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya, sinu mii! i promoviv isak: os' ogon' ta drova, a dye zh yagnya na tsilopalyennya? i vidkazav avraam: bog naglyedit' yagnya sobi na tsilopalyennya, sinu mii! i pishli voni razom oboe. i voni priishli do mistysa, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. i zbuduuv tam avraam zhyertivnika, i drova rozklav, i zv'yazav isaka, sina svogo, i poklav iogo na zhyertivnika nad drovami. i prostyag avraam svoyu ruku, i vzyav nozha, shchob zarizati sina svogo... ta ozvavsya do n'ogo angol navstryechunii iz nyeba i skazav: avraamye, avraamye! a toi vidizavsvya: os' ya! i angol promoviv: nye vityagai svoei ruki do khloptsya, i nichogo iomu nye chini, bo tyepyer ya dovidavsvya, shcho ti bogobiinii, i nye pozhaliv dlya myenye sina svogo, odinaka svogo. a avraam zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran zav'yaz u gushchavini svoimi rogami. i pishov avraam, i vzyav barana, i prinis iogo na tsilopalyennya za-

mist' sina svogo. i nazvav avraam im'ya mistysya togo: navstryechu' naglyedit', shcho i s'ogodni govorit'sya: na gori navstryechu' z'yavit'sya. a angol navstryechunii iz nyeba ozvavsya do avraama podrugye, i skazav: klyanusya soboyu, tsye slovo navstryechune, tomu, shcho vchiniv ti tsyu rich, i nye pozhaliv buv sina svogo, odinaka svogo, to blagoslovlyayuchi, ya poblagoslovlyu tyebye, i rozmnozhuyuchi, rozmnozhu potomstvo tvoe, nyemov zori na nyebi, i nyemov toi pisok, shcho na byeryezi morya. i potomstvo tvoe vnaslidue brami tvoikh vorogiv. i vsi narodi zymeli budut' potomstvom tvoim blagoslovlyati syebe chyeryez tye, shcho poslukahavsya ti mogo golosu. i vyer-nuvs' avraam do slug svoikh. i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano avraamovi tak: os' takozh milka vrodila siniv nakhorovi, bratovi tvoemu: utsa, pyervoridnogo iogo, i buza, brata iogo, i kyemuila, bat'ka aramovogo, i kyesyeda, i khazo, i pildasha, i idlafa, i byetuila. a byetuil porodiv ryevyeku. tsikh vos'myerokh porodila milka nakhorovi, bratovi avraamovomu. a nalozh-nitsya iogo a ii na imyennya ryeuma vrodila i vona tyevakha i gakhama, i takhasha i maakhu.

23

i bulo zhittya sarrinogo sto lit i dvadt-syat' lit i sim lit, lita zhittya sarrinogo. i vmyerla sarra v kiriyat-arbi, tsye khyevron u krai khanaans'komu. i pribuv avraam golositi nad sarroyu ta plakati za nyeyu. i vstav avraam vid oblichchya nyebizhki svoei, ta i skazav sinam khyetovim, gov-oryachi: ya prikhod'ko i zakhozhi mizh vami. daitye v syebe myeni vlasnist' dlya grobu, i nyekhai ya pokhovayu svoyu nyebizhku z-pyeryed oblichchya svogo. i vid-povili sini khyetovi avraamovi, ta i skazali iomu: poslukai nas, panye mii, ti bozhii knyaz' syeryed nas! u dobirnim iz nashikh grobiv pokhovai nyebizhku svoyu. nikhto z nas nye zatrimae grobu svogo vid tyebye, shchob pokhovati nyebizhku tvoyu. i vs-tav avraam, i vklonivsya narodu tiei zymeli, sinam khyetovim, ta i promoviv do nikh i skazav: koli vi zgidni pokhovati nyebizhku moyu z-pyeryed oblichchya mogo, to poslukahtye myenye, i nastirlivo prosit' dlya myenye yefrona, sina tsokharovogo, i nyekhai myeni dast' vin pyechyeru makh-pyelu, shcho iogo, shcho v kintsi iogo polya, za groshi povnoi vagi, khai myeni ii dast' pomizh vami na vlasnist' dlya grobu. a yefron probuvav syeryed khyetovikh siniv. i vidpoviv khittyezanin yefron avraamovi, tak shcho chuli sini khyetovi i usi, khto vkho-div u bramu iogo mista, govoryachi: ni, pa-nye mii, poslukai myenye! polye viddav ya

tobi, i pyechyeru, shcho na nim, viddav ya tobi, na ochakh siniv narodu mogo ya vid-dav ii tobi. pokhovai nyebizhku svoyu. i vk-lonivs' avraam pyeryed narodom tiei zymeli, ta i skazav do yefrona, tak shcho chuv buv narod tiei zymeli, govoryachi: koli b til'ki myenye ti poslukah! ya dam sriblo za polye, viz'mi ti vid myenye, i khai pokhovayu nyebizhku svoyu. a yefron vidpoviv avraamovi, govoryachi iomu: panye mii, poslukai myenye! zymelya chotir'okh sotyen' shyek-liv sribla, shcho vona pomizh mnoyu ta pomizh toboyu? a nyebizhku svoyu pokho-vai! i poslukah avraam yefrona. i vid-vazhiv avraam yefronovi sriblo, pro yakye toi buv skazav, tak shcho chuli sini khyetovi, chotiri sotni shyekliv sribla kupyets'koi vagi. i stalo polye yefronovye, shcho v makh-pyeli vono, shcho pyeryed mamrye, polye i pyechyera, shcho na n'omu, i kozhnye dy-eryevo, shcho v poli, shcho v usii granitsi iogo navkolo, kupnom avraamovi v prisut-nosti siniv khyetovikh, usikh, khto vkhodiv do brami mista iogo. i po ts'omu avraam pokhovav sarru, zhinku svoyu, v pyechy-eri polya makhpyeli, pyeryed mamrye, tsye khyevron u zymeli khanaans'kii. i stalo polye i pyechyera, shcho na nim, avraamovi na vlasnist' dlya grobu vid siniv khyetovikh.

24

a avraam buv starii, u lita vviishov. i navstryechu' avraama poblagosloviv buv usim. i skazav avraam do svogo raba, naistarshogo domu svogo, shcho ryadiv nad usim, shcho vin mav: pokladi svoyu ruku pid styegno moe, i ya zaprisyagnu tyebye navstryechuom, bogom nyeba i bogom zymeli, shcho ti nye viz'myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed dochok khanaanyeyanina, syeryed yakogo ya probu-vayu. bo ti pidyesh do krayu mogo, i do mistysya mogo narodzhyennya, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo, dlya isaka. i skazav rab do n'ogo: mozhye ta zhinka nye skhochye za mnoyu piti do tsiei zymeli, to chi spravdi povyernu ya tvogo sina do krayu, zvidki ti viishov? i promoviv do n'ogo avraam: styeryezhisya, shchob ti nye vyer-nuv mogo sina tudi! navstryechu', shcho vzyav myenye z domu bat'ka mogo i z krayu mogo narodzhyennya, i shcho promovlav buv do myenye, i shcho prisyagnuv myeni, kazhuchi: tvoim nashchadkam ya dam otsyu zymlyu, vin poshlye svogo angola pyeryed oblichchyam tvoim, i ti viz'myesh zvidti zhinku dlya sina mogo! a koli ota zhinka nye skhochye piti za toboyu, to ti budyesh ochishchenii z tsiei prisyagi svoei. til'ki sina mogo ti tudi nye vyertai. i rab poklav svoyu ruku pid styegno avraama, pana svogo, i iomu prisyagnuv na tsyu spravu. i vzyav

toi rab dyesyat' vyerblyudiv iz vyerblyudiv pana svogo, ta i pishov. i vzyav riznye dobro svogo pana v ruku svoyu. i vin ustav, i pishov v myesopotamiyu do mista nakhora. i postaviv vyerblyudi navkolishki za mistom pri vodnii krinitsi nadvyechir, na chas, yak vikhodyat' zhinki vodu brati, ta i promoviv: navstryechui, bozhye pana mogo avraama, podai zhye s'ogodni myeni tseye, i milist' vchini z panom moim avraamom! os' ya stoyu nad vodnim dzhyeryelom, a dochki myeshkantsiv mista vikhodyat' vodu brati. i stanyet'sya, shcho divchina, do yakoi skazhu: nakhili no glyeka svogo, ya nap'yusya, a vona vidpovist': pii, i tak samo vyerblyudi tvoi ya ponapuvayu, ii ti priznachiv dlya raba svogo, dlya isaka. i z ts'ogo piznayuu, shcho ti milist' uchiniv z moim panom. i stalosya, poki vin zakinchiv govorit, azh os' vikhodit' ryevyeka, shcho bula narodzhena byetuilovi, sinovi milki, zhinki nakhora, avraamovogo brata. a ii glyek na plyechi v nyei. a divchina ta vyel'mi vrodлива z oblichchya; bula divitsya, i cholovik nye piznav shchye ii. i ziishla vona do dzhyeryela, i napovnila glyeka svogo, ta i viishla. i vibig toi rab nazustrich ii, ta i skazav: dai no napitis' vodi z tvogo glyeka! a ta vidkazala: napiisya, mii panye! i vona pospishila, i znyala svogo glyeka na ruku svoyu, i napoila iogo. a koli zakinchila poiti iogo, to skazala: takozh dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, azh poki voni nye nap'yut'sya. i myetnulas' vona, i glyeka svogo sporozhnila do piila. i shchye do krinitsi pobigla nabrati, i nabrala vodu vsim vyerblyudam iogo. a cholovik toi divuvavsya ii ta movchav, shchob piznati, chi navstryechu' poshchastiv dorogu iomu, chi ni? i stalosya, yak pyerystali vyerblyudi piti, to vzyav toi cholovik zolotu syeryezhku, piv shyeklya vaga ii, i dva naruchni na ruki ii, na dyesyat' shyekliv zolota vaga im, ta i skazav: chiya ti dochka? skazhi zh myeni, chi v domi bat'ka tvoioego e mistsye dlya nas nochuvati? vona vidkazala iomu: ya dochka byetuiila, sina milki, shcho iogo porodila vona dlya nakhora. i skazala do n'ogo: i solomi, i pashi bagato e v nas, takozh mistsye nochuvati. i toi cholovik nakhilivsya, i vklonivsya bogovi azh do zyeimli, ta i skazav: blagoslovyennii navstryechu', bog pana mogo avraama, shcho nye opustiv milosti svoei i vironosti svoei vid pana mogo! ya buv u dorozii, navstryechu' priprovadiv myenye do domu brativ mogo pana. i pobigla divchina, i rozpovila v domi svoei matyeri pro tsyu prigodu. a v ryevyeki buv brat, na imyennya iomu lavan. i pobig lavan do togo cholovika nadvir, do dzhyeryela. i stalosya, yak vin pobachiv syeryezhku ta naruchni na rukakh syestri svoei, i koli pochuv slova ryevyeki, syestri

svoei, shcho govoriла: otak govoriv myeni toi cholovik, to pribuv vin do togo cholovika, a toi os' stoit' pri vyerblyudakh bilya dzhyeryela, i skazav: uviidi, blagoslovyennii navstryechua! chogo stoyatimyesh nadvori? a ya oporozhniv dim i mistsye dlya vyerblyudiv. i vviishov toi cholovik do domu. a lavan porozsidluvav vyerblyudi, i dav solomi i pashi dlya vyerblyudiv, i vodi, shchob umiti nogi iomu i nogi lyudyam, shcho buli z nim. i postavlyeno pyeredy nim, shchob vin iv. a toi vidkazav: nye budu isti, azh poki nye rozkazhu svoei spravi. a lavan vidkazav: govori! i toi stav govorit: ya rab avraamiv. a navstryechu' shchye dro poblagosloviv mogo pana, i vin stav vyelikii. i dav vin iomu khudobu dribnu ta vyelikyu, i sriblo, i zoloto, i rabiv, i nyevil'nits', i vyerblyudi, i osli. a sarra, zhinka pana mogo, buvshi staroyu, urodila panovi moemu sina. a vin iomu vsye dav, shcho mav. i zapriysag myenye pan mii, govoryachi: nye viz'myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed dochok khanaanyeyanina, shcho ya probuvayu v iogo krayu. alye pidyesh do domu bat'ka mogo, i do mogo rodu, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo. i skazav ya do pana svogo: mozhye ta zhinka nye pidye za mnoyu? i skazav vin do myenye: navstryechu', shcho khodiv pyeryed oblichchyam moim, poshlye svogo angola z tobouyu, i dorogu tvoyu poshchastit', i ti viz'myesh zhinku dlya sina mogo z rodu mogo i z domu bat'ka mogo. todi budyesh ochishcheyenii ti vid zaklyattya mogo, yak priidyesh do rodu mogo, a koli voni nye dadut' tobi, to budyesh ti chistii vid zaklyattya mogo. i pribuv ya s'ogodni do dzhyeryela, ta i skazav: navstryechui, bozhye pana mogo avraama, koli b zhye ti vchiniv shchaslivoyu dorogu moyu, shcho nyeyu khodzhu ya! os' ya stoyu nad dzhyeryelom vodi, i stanyet'sya, shcho divchina, yaka viidye vodi brati, a ya ii skazhu: dai no myeni napitisya trokhi vodi z svogo glyeka, vona zh vidkazhe myeni: pii i ti, i dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, to vona ta zhinka, yaku priznachiv navstryechu' dlya sina pana mogo. i poki skinchiv ya govorit v svoim syertsii, azh os' vikhodit' ryevyeka, a ii glyek na plyechi v nyei. i ziishla vona do dzhyeryela, ta i nabrala vodi. i skazav ya do nyei: napii zhye myenye! i myetnulas' vona, i svogo glyeka z syebye znyala ta i skazala: pii, a ya ponapuvayu i vyerblyudi tvoi. i ya piv, a vona ponapuvava i ti vyerblyudi. a ya zapitavsya ii ta i skazav: chiya ti dochka? a vona vidkazala: ya dochka byetuiila, sina nakhorovogo, yakogo porodila iomu milka. i syeryezhku nadiv ya do nosa ii, i naruchni na ruki ii. i ya nakhilivsya, i vklonivsya do zyeimli navstryechuyevi, i poblagosloviv navstryechua, boga pana mogo avraama,

shcho vin provadiv myenye dorogoyu viznachenoyu, shchob uzyati dochku brata pana mogo dlya sina iogo. a tyepyer, yak-shcho milosyerdya ta pravdu vi chinitye z panom moim, to skazhit' myeni; koli zh ni, to skazhit' myeni, i ya zvyernusya pravoruch abo livoruch. i vidpovili lavan i byetuil ta i skazali: vid navstryechua vi-ishla ta rich, mi nye mozhym skazati tobi nichogo zlogo chi dobrogo. os' pyeryed toboyu ryeveyeka, viz'mi ta i idi, i nyekhai vona stanye za zhinku sinovi pana tvogo, yak navstryechu' govoriv buv. i stalosya, koli ikhni slova pochuv rab avraamiv, to vklonivs' do zyemli navstryechuyevi. i viinyav toi rab sribnii posud, i posud zolotii ta shati, i dav ryevyetsi, i dav tsinni ryechi bratovi ii ta matyeri ii. i ili i pili vin ta lyudi, shcho z nim, i nochuvali. a koli rano vstali, to vin skazav: vidishlit' myenye do pana mogo. i skazav ii brat ta mati ii: nyekhai posidit' divchina z nami khoch dniv z dyesyat', potim pidyesh. i skazav vin do nikh: nye spiznyaitye myenye, bo navstryechu' poshchastiv moyu put'. vidishlit' myenye, i nyekhai ya pidu do pana svogo. a voni vidkazali: poklichmo divchinu, i zapitaimo ii samu. i poklikali ryeveyeku, i skazali do nyei: chi ti pidyesh z otsim cholovikom? a vona vidkazala: pidu. i poslali voni ryeveyeku, syestru svoyu, i nyan'ku ii, i raba avraamovogo, i lyudyei iogo. i voni poblagoslovili ryeveyeku i skazali do nyei: ti nasha syestra, bud' matir'yu dlya tisyachi dyesyat'kiv tisyach, i nyekhai nashchadki tvoji vnasliduyut' brami tvoikh vorogiv. i vstala ryeveyeka i sluzhnitsi ii, i posidali na vyerblyudiv, i poikhala za tim cholovikom. i vzyav rab ryeveyeku i vidi-ishov. a isak buv vyernuvusya z podorozhi do krinitsi lakhai-roi, i sidiv u krai pivdyennomu. i viishov isak na progulyanku v polye, yak vyechir nastavav. i vin zviv svoi ochi, i pobachiv, os' vyerblyudi idut'. i ryeveyeka zvyela svoi ochi, ta i isaka pobachila, i zlizla z vyerblyuda. i skazala vona do raba: khto otoi cholovik, shcho polyem idye nam nazustrich? a rab vidpoviv: to mui pan. i vona pokrivalo vzyala, ta i nakrilas'. i rab rozpoviv isakovi pro svi ryechi, yak vin uchiniv. i vprovadiv ii isak do namyetu sarri, matyeri svoei. i vzyav vin ryeveyeku, i za zhinku iomu vona stala, i vin ii pokokhav. i isak buv utishyeni po smyerti matyeri svoei.

25

a avraam ishchye vzyav zhinku, a imyennya ii kyetura. a vona porodila iomu zim-rana, i iokshana, i madana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshan porodiv buv shyevu ta dyedana. a sini dyedanovi buli: ashshuri, i lyetushi, i lyeumi. a sini

midiyanovi: yefa, i yefyer, i khanokh, i avida, i yeldaa, usi voni sini kyeturi. i vid-dav avraam usye, shcho mav, isakovi. a sinam nalozhnits', shcho buli v avraama, dav avraam podarunki, i vidislav ikh vid isaka, sina svogo, koli sam shchye zhivii buv, na skhid, do krayu skhidn'ogo. a otsye dni lit avraamovogo zhittya, yaki vin prozhiv: sto lit, i simdyesyat lit, i p'yat' lit. i spochiv ta i umyer avraam u staroshchakh dobrikh, starii i nazhivshis'. i vin priluchivsha do svoei ridni. i pokhovali iogo isak ta iz-mail, sini iogo, u pyechyeri makhpyeli, na poli yefrona, sina tsokhara khittyeanyana, shcho navproti mamrye, polye, shcho iogo avraam buv kupiv vid siniv khyetovikh, tam buv pokhovanii avraam i sarra, zhinka iogo. i stalosya po avraamovii smyerti, i poblagosloviv bog isaka, sina iogo. i osiv isak pri krinitsi lakhai-roi. a otsye nashchadki izmaila, avraamovogo sina, shcho iogo porodila avraamovi egiptyanka agar, nyevil'nitsya sarrina. i otsye imyena siniv izmaila, za ikhnimi imyenyami i za nashchadkami ikh: pyervoridnii izmailiv nyevaiot, i kyedar, i adbyeil, i mivsam, i mishma, i duma, i massa, khadam, i tyema, etur, nafish, i kyedma. otsye voni, sini izmailovi, i ikhni imyennya za dvorami ikh i za ikh kochovishchami, dvanadtsyat' nachal'nikiv dlya ikhnikh plyemyen. a otsye lita zhittya izmailovogo: sto lit, i tridtsyat' lit, i sim lit. i spochiv ta i umyer vin, i buv uzyatii do svoei ridni. i rozlozhilysya voni vid khavili azh do shuru, shcho navproti egiptu, yak iti do ashshuru. i vin osyeli-v-sya pyeryed usima svoimi bratami. a otsye opovist' pro isaka, avraamovogo sina, avraam porodiv isaka. i buv isak viku soroka lit, yak vin uzav sobi za zhinku ryeveyeku, dochku byetuila arameyanina, z padanu arameys'kogo, syestru arameyanina lavana. i molivysya isak do navstryechua pro zhinku svoyu, bo nyeplidna bula. i navstryechu' buv ublaganii nim, i zavagitnila ryeveyeka, zhinka iogo. i kidalysya diti v utrobi ii. i skazala vona: koli tak, to dlya chogo ya tsye pyeryenoshu? i pishla zapitatysya navstryechua. i promov do nyei navstryechu': dva plyemyena v utrobi tvoii, i dva narodi z tvogo nura budut' vidilyeni, i stanye sil'nishii narod vid narodu, i starshii molodshomu bude sluzhiti. i spovnilis' dni ii, shchob roditi, i os' bliznyuki v utrobi ii. i viishov pyershii chyervonuvatii, uveye' vin nyemov plashch volosyanii. i nazvali imyennya iomu: isav. a potim viishov iogo brat, a ruka iogo trimalasya p'yati isava. i nazvav im'ya iomu: yakiv. a isak buv viku shostidyesyati lit, koli narodilis' voni. i virosli khloptsi. i stav isav cholovikom, shcho znavsya na vlo-vakh, cholovikom polya, a yakiv cholovikom

mirnim, shcho v namyetakh sidiv. i polybiv isak isava, bo zdobich mislivs'ka iogo iomu smakuvala, a ryevyeka lyubila yakova. i zvariv buv isak izhu, a z polya pribuv isav, i zmuchenii buv. i skazav isav do yakova: nagodui myenye otim chyervonim, chyervonim otim, bo zmuchenii ya. tomu to nazvali imyennya iomu: yedom. a yakiv skazav: prodai zhye nini myeni svoe pyervoridstvo. i promoviv isav: os' ya umirayu, to nashcho zh myeni otye pyervoridstvo? a yakiv skazav: prisyagni zh myeni nini. i toi prisyagnuv iomu, i prodav pyervoridstvo svoe yakovu. i yakiv dav isavovi khliba i socheyevichnogo variva. a toi z'iv, i vipiv, i vstav ta i pishov. i znyekhtuvav isav pyervoridstvo svoe.

26

i nastav buv golod u krayu, okrim golodu pyershogo, shcho buv za dniv avraamovikh. i pishov isak do avimyelyekha, tsarya filistims'kogo, do gyeraru. i yavivsyia iomu navstryechu' i skazav: nye khodi do egiptu, osyelisyia v zyeqli, pro yaku ya skazhu tobi. osyelisyia khvilyevo v zyeqli tii, i ya budu z toboyu, i tyebye poblagoslovlyu, bo tobi ta nashchadkam tvoim dam usi otsi zyeqli. i ya vikonayu prisyagu, shcho nyeyu poklyavsyia buv avraamovi, bat'ku tvoemu. i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh, nyemov zori na nyebi, i potomstvu tvoemu ya dam usi otsi zyeqli. i poblagoslovlyat'sya v potomstvi tvoim usi narodi zyeqli, chyeryez tye, shcho avraam poslukah mogo golosu, i vikonuvav tye, shcho vikonuvati ya zvyeliv: zapovidi moi, postanovi i zakonni moi. i osiv isak u gyerari. i pitalisyia lyudi tiei mistsyevosti pro zhinku iogo. a vin vidkazav: vona syestra moya, bo boyavsyia skazati: vona zhinka moya, shchob nye vbili myenye lyudi tiei mistsyevosti chyeryez ryevyeku, bo vrodliiva z oblichyia vona. i stalosya, koli vin tam dovgo zhiv, i divivsyia avimyelyekh, tsar filistims'kii, chyeryez vikno, ta i pobachiv, os' isak zabavlyayet'sya z ryevyekoynu, zhinkoynu svoeyu. i poklikav avimyelyekh isaka ta i skazav: tozh otye vona zhinka tvoya! a yak ti skazav buv: vona syestra moya? isak zhye iomu vidpoviv: bo skazav, shchob nye vmyerti myeni chyeryez nyei! i skazav avimyelyekh: shcho zh to nam uchiniv ti? odin iz narodu buv malo nye lig iz tvoeyu zhinkoynu, i ti grikh is sprovadiv na nas! i nakazav avimyelyekh us'omu narodovi, govoryachi: khto dotorknyet'sya ts'ogo cholovika ta zhinki iogo, toi pyevno budye zabiti. i posiyav isak u zyeqli tii, i zibrav togo roku stokratno, i navstryechu' poblagosloviv buv iogo. i zabagativ otseyi cholovik, i bagativ usye bil'shye, azh poki nye stav sil'no bagatii. i bula v n'ogo

otara ovyets' ta kiz, i chyeryeda tovaru, i bagato rabil. i zazdrili iomu filistimlyani. i vsi krinitsi, shcho ikh povikopuvali rabi bat'ka iogo, za dniv bat'ka iogo avraama, filistimlyani pozatikali, i ponapovnyuvali ikh zyeqliyeyu, i skazav avimyelyekh isakovi: idi ti dnyas, bo zrobivsyia ti znachno sil'nishii za nas! i pishov isak zvuidti, i v dolini gyeraru roztaborivsyia, ta i osiv tam. i znovu isak povikopuvav krinitsi na vodu, shcho ikh povikopuvali buli za dniv bat'ka iogo avraama, a pozatikali buli ikh filistimlyani po avraamovii smyerti. i vin nazvav im imyennya, yak imyennya, shcho bat'ko iogo buv im nazvav. i kopali isakovi rabi v dolini, i znaishli tam krinitsyu zhivoi vodi. i svarilisya pastukhi gyerars'ki z pastukhami isakovimi, kazhuchi: tsye nasha voda! i vin nazvav im'ya dlya tiei krinitsi: yesyek, bo svarilisya z nim. i vikopali voni inshu krinitsyu, i svarilisya takozh za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: sitna. i vin pyeryesunuvsyia zvuidti, i vikopav inshu krinitsyu, i nye svarilis' za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: ryekhovot, i skazav: tyepyer nam poshiriv navstryechu', i v krayu mi rozmnozhyem'. a zvuidti pidnyavsyia vin do byeyer-shyevi. i yavivsyia iomu navstryechu' tiei nochii i skazav: ya bog avraama, bat'ka tvogo; nye biisya, bo ya z toboyu! i poblagoslovlyu ya tyebye, i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh radi avraama, moioغو raba. i vin zbuduvav tam zhyertivnika, i poklikav navstryechune imyennya. i postaviv vin tam nametya svogo, a rabi isakovi krinitsyu tam vikopali. i priishov do n'ogo z gyeraru avimyelyekh, i akhuzzat, tovarish iogo, i pikhol, golovonii nachal'nik viis'ka iogo. i skazav im isak: chogo vi do myenye priishli? vi zh znyenavidili myenye, i vislali myenye vid syebye. a ti vidkazali: mi bachimo spravdi, shcho z toboyu navstryechu'. i mi skazali: nyekhai budye klyatva pomizh nami, pomizh nami i pomizh toboyu, i skladimo umovu z toboyu, shcho nye vchinish nam zlogu, yak i mi nye torknulis' do tyebye, i yak mi robili z toboyu til'ki dobro, i tyebye vidislali z mirom. ti tyepyer blagoslovlyennii vid navstryechua! i vin uchiniv dlya nikh gostinu, i voni ili i pili. a rano voni povstavali, i prisyagli odin odnomu. i vidislav ikh isak, i voni pishli vid n'ogo z mirom. i stalosya togo dnya, i priishli isakovi rabi, i rozkazali iomu pro krinitsyu, yaku voni vikopali. i skazali iomu: mi vodu znaishli! i vin nazvav ii: shiv'a, chomu imyennya mista togo byeyer-shyeva azh do s'ogodnishn'ogo dnya. i buv isav viku soroka lit, i vzyav zhinku eguditu, dochku khittyezanina byeyeri, i bosmatu, dochku khittyezanina yelona. i voni stali girkotoyu dukha dlya isaka i ryevyeki.

i stalosya, shcho zostarivs' isak, i zatyem-nilis' ochi iomu, i vin nye bachiv. i pok-likav vin starshogo sina svogo isava, i pro-moviv do n'ogo: mii sinu! a toi vidkazav iomu: os' ya! i promoviv do n'ogo isak: otsye ya zostarivsya, nye znayu dnya smy-erti svoei... a tyepper viz'mi znaryaddya svoe, sagaidaka svogo i luka svogo, ta i viidi na polye, i zlovi myeni zdbich mis-livs'ku. i zgotui myeni naidok smachnii, yak ya lyublyu, i prinyesi myeni, i nyekhai ya z'im, shchob poblagoslovila tyebye dusha moya, poki pomru. a ryevyeka chula, yak govoriv isak do isava, sina svogo. i pishov isav na polye, shchob zloviti i prinyesti zdbich mislivs'ku. a ryevyeka skazala yakovu, sinovi svoemu, govoryachi: os' ya chula, yak tvii bat'ko kazav do isava, brata tvogo, govoryachi: prinyesi no zdbich mis-livs'ku myeni, i zrobi myeni naidok smach-nii, nyekhai z'im, i poblagoslovlyu tyebye py-eryd litysem navstryechunim pyeryd smy-ertyu svoeyu. a tyepper, sinu mii, poslukhai mogo golosu, tye, shcho ya rozkazhu tobi. idi do otari, i viz'mi myeni zviddi dvee dobrikh kozlyat, a ya ikh prigotuyu, yak naidok smachnii dlya bat'ka tvogo, yak vin lyubit'. i prinyesyesh bat'kovi svoemu, i budyte vin isti, shchob poblagosloviti tye-bye pyeryd smyertyu svoeyu. i promo-viv yakiv do ryevyeki, matyeri svoei: tazh brat mii isav cholovik volokhatii, a ya cholovik gladyen'kii! mozhye obmatsae myenye bat'ko mii, i ya stanu v ochakh iogo yak obmanyets', i sprvadzhu na sye-bye proklyattya, a nye blagoslovyennya... i skazala iomu iogo mati: na myeni prokly-attya tvoe, sinu mii! til'ki poslukhai sliv moikh, ta idi prinyesi myeni. i pishov vin, i vzyav, i prinis svoii matyeri. i zro-bila mati iogo naidok smachnii, yak lyu-biv iogo bat'ko. i vzyala ryevyeka garni vbrannya svogo starshogo sina isava, shcho buli v domi z nyeyu, i vbrala molod-shogo sina svogo yakova. a shkuri kozlyat nadila na ruki iomu, i na gladyen'ku shiyu iogo. i dala smachnii naidok ta khlib, shcho vona sportyadila, u ruku yakova, sina svogo. i pribuv vin do bat'ka svogo ta i skazav: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya. khto ti, mii sinu? a yakiv promoviv do bat'ka svogo: ya isav pyervoridnii. ya zrobiv, yak skazav ti myeni. ustavai, syad' i popoizh iz zdbichi mislivs'koi, shchob dusha tvoya poblagoslovila myenye. i skazav isak do sina svogo: yak tsye ti tak shvidko znaishov, sinu mii? a toi vidkazav: bo myeni dopomig navstryechu', bog tvii. i promoviv isak do yakova: pidiidi no, i nyekhai ya obmatsayu tyebye, sinu mii, chi ti tsye sin mii isav, chi ni. i pidiishov yakiv do isaka, bat'ka svogo.

a toi obmatsav iogo ta i skazav: golos golos yakoviv, a ruki ruki isavovi. i nye vpiznav vin iogo, bo buli iogo ruki yak ruki isava, brata iogo, volokhati, i poblagosloviv vin iogo. i skazav vin: to ti sin mii isav? a toi vidkazav: ya. i promoviv isak: podai zhye myeni, i nyekhai z'im z mislivs'koi zdo-bichi sina mogo, shchob poblagoslovila tye-bye dusha moya. i podav vin iomu, i vin iv, i prinis iomu vina, i vin piv. i promoviv do n'ogo isak, iogo bat'ko: pidiidi zh, i potsilui myenye, sinu mii! i vin pidiishov, i potsilu-vav iogo. a toi ponyukhav zapakh vbrannya iogo, i poblagosloviv iogo, ta i skazav: divis', zapakh sina mogo nyemov zapakh polya, shcho iogo navstryechu' blagosloviv! i khai bog tobi dast' z rosi nyeba, i z sitosti zyemli, i zbizhzhya bagato i vina molodogo! nyekhai tobi sluzhat' narodi, i narodi nyekhai tobi klanyayut'sya! bud' panom dlya brat-iv svoikh, i nyekhai tobi klanyayut'sya sini matyeri tvoei. khto tyebye prokli-nae proklyatii, a khto poblagoslovit' tye-bye blagoslovyennii! i stalosya, yak za-kinchiv buv isak blagoslovlyati yakova, i stalosya, til'ki no viishov buv yakiv vid oblichchya isaka, bat'ka svogo, azh isav, iogo brat, priishov z polyuvannya svogo... i takozh vin prigotoviv naidok smachnii, i bat'ku svoemu prinis. i skazav vin do bat'ka svogo: nyekhai vstanye mii bat'ko, i khai ist' iz zdbichi mislivs'koi sina svogo, shchob dusha tvoya blagoslovila myenye! i ozvavsya do n'ogo isak, iogo bat'ko: khto ti? a toi vidkazav: ya sin tvii, tvii pyer-voridnii isav. i isak zatryemtiv tryemtin-nyam azh nadto vvelikim, ta i skazav: khto zh todi tobi, shcho mislivs'ku zdbich zlo-viv, i do myenye prinis, a ya popoiv vid us'ogo, poki priishov ti, i ya poblagoslo-viv iogo? i vin budyte blagoslovyennii! yak isav pochuv slova bat'ka svogo, to zakrichav krikom sil'nim ta vvel'mi girkim. i skazav vin do bat'ka svogo: poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! a toi vid-kazav: obmanom priishov buv tvii brat, ta i zabrav blagoslovyennya tvoe! i promo-viv isav: tomu zvalos' im'ya iogo: yakiv, i vin obmaniv dya razi myenye: zabrav pyervoridstvo moe, a tsye tyepper zabrav blagoslovyennya moe. i skazav vin: chi ti nye zakhovav dlya myenye blagoslovyen-nya? a isak vidpoviv i promoviv do isava: tozh ya vchiniv iogo panom dlya tyebye, ta dav iomu vsikh brativ iogo za rabil. i ya zabyezpyechiv iogo khlibom i molodim vi-nom. a shcho zh todi tobi ya zroblyu, sinu mii? i skazav isav do bat'ka svogo: chi v tyebye odnye tye blagoslovyennya, bat'ku mii? poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! i pidnis isav golos svii, ta i zaplakav... i vidpoviv isak, bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: oto budyte sadiba

tvoya byez sitosti zyemli, i byez rosi nye-byesnoi zgori. i zo svogo myecha budyesh zhiti, i budyesh sluzhiti ti bratu svoemu. ta odnako koli postaraeshsya, to zlamaesh yarmo iogo z shii svoei... i znyenavidiv isav yakova chyeryez blagoslovyennya, shcho poblagosloviv iogo bat'ko iogo. i skazav isav u syertsii svoemu: nyekhai nablizhat'sya dni zhalobi po bat'ku moemu, i ya vb'yu yakova, brata svogo. i rozkazano ryevyetsi slova isava, ii starshogo sina. i poslala, i poklikala yakova, molodshogo sina svogo, ta i skazala do n'ogo: os' isav, brat tvii, tishit'sya tim, shcho ub'e tyebye. a tyepyer, sinu mii, poslukhai mogo golosu, i vstan', i vttyechi sobi do lavana, brata mogo, do kharanu. i posidish u n'ogo kil'ka chasu, azh poki vidvyernyet'sya lyutist' tvogo brata, azh poki vidvyernyet'sya gniv tvogo brata vid tyebye, i vin zabudye, shcho ti zrobit' buv iomu. todi ya poshlyu i zabyeru tyebye zvidti. chogo mayu ya stratiti vas obokh odnogo dnya? i skazala ryevyeka isakovi: zhittya myeni obridlo chyeryez dochok khyetovikh. koli yakiv viz'mye zhinku z dochok khyetovikh, yak tsi, z dochok ts'ogo krayu, to nashcho i zhiti myeni?

28

i poklikav isak yakova, i poblagosloviv iogo, i nakazav iomu ta i promoviv: nye byeri zhinki z dochok khanaans'kikh. ustan', pidi do padanu aramyeis'kogo, do domu byetuila, bat'ka tvoei matyeri, i viz'mi sobi zvidti zhinku z dochok lavana, brata matyeri tvoei. a bog vsyemogutnii poblagoslovit' tyebye, i rozplodit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i ti stanyesh gromadoyu narodiv. i dast' tobi blagoslovyennya avraamovey, tobi ta potomstvu tvoemu z toboyu, shchob viddati tobi zyemlyu tvogo timchasovogo zamyeshkannya, shcho bog dav buv ii avraamovi. i poslav isak yakova, i pishov vin do padanu aramyeis'kogo, do lavana, sina byetuilovogo, aramyeianina, brata ryevyeki, matyeri yakova i isava. i pobachiv isav, shcho isak poblagosloviv yakova, i poslav iogo do padanu aramyeis'kogo, shchob uzav sobi zvidti zhinku, i poblagosloviv iogo, kazhuchi: nye byeri zhinki z dochok khanaans'kikh, i shcho poslukhavsya yakiv bat'ka svogo i matyeri svoei, ta i pishov do padanu aramyeis'kogo. i pobachiv isav, shcho dochki khanaans'ki nyedobri v ochakh isaka, bat'ka iogo, i pishov isav do izmaila, i vzyav makhatu, dochku izmaila, sina avraamovogo, syestru nyevaiotovu, do zhinok svoikh za zhinku. i viishov yakiv iz byeyer-shyevi, i pishov do kharanu. i natrapiv vin buv na odnye mistysye, i nochuvav tam, bo sntsye zaishlo bulo. i vzyav vin z kaminnya togo mistysya, i poklav sobi v golovi. i vin lig

na tim mistsi. i snilos' iomu, os' drabina postavlyena na zyemlyu, a vyerkh ii syagav azh nyeba. i os' angoli bozhi vikhodili i skhodili po nii. i oto navstryechu' stav na nii i promoviv: ya navstryechu', bog avraama, bat'ka tvogo, i bog isaka. zyemlya, na yakii ti lyezhhish, ya dam ii tobi ta nashchadkakh tvoim. i budye potomstvo tvoe, nyemov porokh zyemli. i poshirishsya ti na zakhid, i na skhid, i na pivnich, i na pivdny. i blagoslovyat'sya v tobi ta v nashchadkakh tvoikh vsi plyemyena zyemli. i os' ya z toboyu, i budu tyebye pil'navuti skriz', kudi pidyesh, i vyernu tyebye do tsiei zyemli, bo ya nye pokinu tyebye, azh poki nye vchinyu, shcho ya skazav buv tobi. i prokinuvsya yakiv zo svogo snu, ta i skazav: diisno, navstryechu' probuvae na ts'omu mistsi, a togo ya i nye znal! i zlyakavsya vin i skazav: yakye strashnye otsye mistysye! tsye nishcho inshye, yak dim bozhii, i tsye brama nyebyesna. i vstav yakiv rano vrantsi, i vzyav kamyenya, shcho poklav buv sobi v golovi, i postaviv iogo za pam'yatnika, i viliv olivu na iogo vyerkh. i nazrav vin im'ya tomu mistsyu: byet-yel, a imyennya togo mista napochatku bulo luz. i sklav yakiv obitnitsyu, govoryachi: koli bog budye zo mnoyu, i budye myenye pil'navuti na tsii dorozii, yakoyu khodzhu, i dast' myeni khliba isti ta odyezhu vdyagnutis', i ya z mirom vyer-nusya do domu bat'ka svogo, to navstryechu' budye myeni bogom, i tsyei kamin', shcho ya postaviv za pam'yatnika, budye domom bozhim. i zo vs'ogo, shcho dasi ti myeni, ya, shchodo dyesyatini, dam dyesyatinu tobi!

29

i zibravsya yakiv, i pishov do krayu siniv kyedyemu. i pobachiv, azh os' krinit'sya v poli, i oto tam tri otari lyezhalii bilya nyei, bo z tiei krinitsi napuvayut' stada. a na otvori krinitsi lyezhav vyelikii kamin'. i zbiralis' tudi vsi stada, i skochevali kamyenya z otvoru krinitsi, i napoyuvali otaru, i privalyuvali kamyenya na otvir krinitsi znov na iogo mistysye. i skazav do pastukhiv yakiv: brattya moi, zvidkilya vi? a ti vidkazali: mi z kharanu. i skazav im: chi vi znaetye lavana, sina nakhorovogo? i vidkazali: znaemo. i skazav im: chi garazd iz nim? i vidkazali: garazd. a os' rakhil', dochka iogo, prikhodit' z otaroyu. i skazav: tozh ishchye bagato dnya, nye chas zganyati khudobu. napiitye otaru, ta idit' pasit'. a voni vidkazali: nye mozhemye, azh poki nye budut' zignani vsi stada, i nye vidkotyat' kamyenya z otvoru krinitsi, todi ponapuvae mo otaru. ishchye vin govovir iz nimi, azh os' prikhodit' rakhil' z otaroyu bat'ka svogo, bo bula vona pastushka. i stalosya, koli yakiv pobachiv rakhil', dochku lavana,

brata svoei matyeri, to pidiishov yakiv i vidkotiv kamyenya z otvoru krynitsi, i napoiv otaru lavana, brata matyeri svoei. i potsiluvav yakiv rakhil', i pidnis svii golos, i zaplakav... i yakiv opoviv rakhili, shcho vin brat bat'ka ii, i shcho vin sin ryevyeki. a ta pobigla, i rozpovila bat'kovi svoemu... i stalosya, koli lavan pochuv vistku pro yakova, sina syestri svoei, to pobig iomu nazustrich, i obnyav iogo, i potsiluvav iogo, i priviv iogo do svogo domu. a vin rozpoviv lavanovi pro vsi ti prigodi. i promoviv do n'ogo lavan: popravdi, ti kist' moya i tilo moe! i sidiv vin iz nim misyats' chasu. i skazav lavan do yakova: chi tomu, shcho ti brat mii, to ti budyesh sluzhiti myeni daryemno? skazhi zh myeni, yaka plata tobi? a v lavana bulo dvi dochki: im'ya starshii liya, a im'ya molodshii rakhil'. ochi zh liini buli khvori, a rakhil' bula garnogo stanu ta vrodilivogo viglyadu. i pokokhav yakiv rakhil', ta i skazav: ya budu sim lit sluzhiti tobi za rakhil', molodshu dochku tvoyu. i promoviv lavan: krashchye myeni viddati ii tobi, anizh viddati myeni ii inshomu cholovikovi. sidi zh zo mnoyu! i sluzhiv yakiv za rakhil' sim lit, a voni chyeryez lyubov iogo do nyei buli v iogo ochakh, yak kil'ka dniv. i skazav yakiv lavanovi: dai myeni zhinku moyu, bo vipovnilisya moi dni, i nyekhai ya do nyei vviidu! i zibrav lavan usikh lyudyei tiei mistsyevosti, i spraviv gostinu. i stalosya vvyechyeri, i vzyav vin dochku svoyu liyu, i do n'ogo vprovadiv ii. i yakiv iz nyeyu ziishovsya. a lavan dav ii zilpu, nyevil'nitsyu svoyu, dav lii, dochtsi svoii, za nyevil'nitsyu. a vrantsi viyavilosya, shcho to bula liya! i promoviv yakiv do lavana: shcho tsye ti vchiniv myeni? khiba nye za rakhil' pratsyuvav ya v tyebye? nashcho zh obmaniv ti myenye? a lavan vidkazav: u nashii mistsyevosti nye robit'sya tak, shchob viddavati molodshu pyeryed starshoyu. vipovni tizhdyen' dlya tsiei, i budyє dana tobi takozh ta, za pratsyu, shcho budyesh pratsyuvati v myenye shchye sim lit drugikh. i zrobiv yakiv tak, i vipovniv tizhdyen' dlya tsiei. i vin dav iomu rakhil', dochku svoyu, dav iomu za zhinku. i dav lavan rakhili, dochtsi svoii, bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, dav ii za nyevil'nitsyu. i priishov vin takozh do rakhili, i pokokhav takozh rakhil', bil'shye, yak liyu. i pratsyuvav u n'ogo shchye sim lit drugikh. i pobachiv navstryechu', shcho znyenavidzhyena liya, i vidkriv ii utrobu, a rakhil' bula nyeplidna. i zavagitnila liya, i sina porodila, i nazvala im'ya iomu: ruvim, bo skazala bula: navstryechu' spoglyanuv na nyedolyu moyu, bo tyeper pokokhae myenye cholovik mii! i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: navstryechu' pochuv, shcho ya znyenavidzhyena, i dav myeni takozh ts'ogo.

i nazvala imyennya iomu: simyeon. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tyeper otsim razom budyє do myenye priluchyenii mii cholovik, bo ya tr'okh siniv porodila iomu. tomu i nazvala im'ya iomu: lyevii. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tim razom ya budu khvaliti navstryechua! tomu nazvala im'ya iomu: yuda. ta i pyeryestala rodzhati.

30

i pobachila rakhil', shcho vona nye vrodila yakovu. i zazdrila rakhil' syestri svoii, i skazala do yakova: dai myeni siniv! a koli ni, to ya vmirayu! i zapalivysya gniv yakoviv na rakhil', i vin skazav: chi ya zamist' boga, shcho zatrimav vid tyebye plid utrobi? i skazala vona: os' nyevil'nitsya moya bilga. priidi do nyei, i nyekhai vona vredit' na kolina moi, i ya takozh budu mati vid nyei dityei. i vona dala iomu bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, za zhinku. i vviishov do nyei yakiv. i zavagitnila bilga, i vrodila yakovu sina. i skazala rakhil': rozsudiv bog myenye, a takozh vislukhav golos mii, i dav myeni sina. tomu nazvala imyennya iomu: dan. i zavagitnila vona shchye, i vrodila bilga, nyevil'nitsya rakhilina, drugogo sina yakovu. i skazala rakhil': vyelikoyu borot'boyu borolas' ya z syestroyu svoeyu, i pyeryemogla. i nazvala imyennya iomu: nyeftalim. i pobachila liya, shcho vona pyeryestala roditi, i vyzala zilpu, svoyu nyevil'nitsyu, i dala ii yakovu za zhinku. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, yakovu sina. i skazala liya: priishlo shchastya, i nazvala imyennya iomu gad. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, drugogo sina yakovu. i promovila liya: to na blazhyenstvo moe, bo budut' uvazhati myenye za zhinku blazhyennu. i nazvala imyennya iomu: asir. i pishov ruvim za tikh dniv, koli zhato pshyenitsyu, i znaishov na poli mandragorovi yabluchka, i prinis ikh do lii, matyeri svoei. i skazala rakhil' do lii: dai myeni z mandragorovikh yabluchok sina tvogo! a ta vidkazala ii: chi malo tobi, shcho zabrala mogo cholovika? i zabyeryesh takozh mandragorovi yabluchka sina mogo? i skazala rakhil': tomu to vin lyazhye z toboyu tsiei nochi za mandragorovi yabluchka sina tvogo! i priishov yakiv z polya vvyechyeri, a liya viishla nazustrich i skazala: uvidyesh do myenye, bo spravdi nainyala ya tyebye za mandragorovi yabluchka sina mogo. i lyezhav vin iz nyeyu nochi tiei. i vislukhav bog liyu, i zavagitnila vona, i vrodila yakovu p'yatogo sina. i promovila liya: dav bog zaplatu myeni, shcho dala ya nyevil'nitsyu svoyu svoemu cholovikovi. i nazvala imyennya iomu: issakhar. i zavagitnila liya

shchye, i vrodila yakovu shostogo sina. i promovila liya: obdaruvav myenye bog dobrim podarunkom, tsim razom zamyeshkae v myenye mii cholovik, bo ya porodila iomu shyestvero siniv. i nazvala imyennya iomu: zavulon. a potomu vrodila dochku, i nazvala imyennya ii: dina. i zgadav bog pro rakhil', i vislukkav ii bog, i vidchiniv ii utrobu. i zavagitnila vona, i sina vrodila, i skazala: bog zabrav moyu gan'bu! i nazvala imyennya iomu: iosip, kazhuchi: dodast' navstryechu' myeni inshogo sina! i stalosya, koli rakhil' porodila iosipa, to skazav yakiv do lavana: vidpusti myenye, i nyekhai ya pidu do svogo mistysya i do krayu svogo. dai zhye zhinok moikh i dityei moikh, shcho sluzhiv tobi za nikh, i nyekhai ya pidu, bo ti znaesh sluzhbu moyu, yaku ya sluzhiv buv tobi. i promoviv do n'ogo lavan: koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, pobud' z nami, bo ya zrozumiv, shcho poblagosloviv myenye navstryechu' chyeryez tyebye. i dali kazav: priznach sobi zaplatu vid myenye, i ya dam. a toi vidkazav: ti znaesh, yak ya sluzhiv tobi, i yakoyu stala khudoba tvoya zo mnoyu. bo tye malye, shcho bulo v tyebye do myenye, rozmnozhilosya na vye-lyke, i navstryechu' poblagosloviv tyebye, vidkoli noga moya v tyebye. a tyepyer, koli zh ya budu pratsyuvati dlya vlasnogo domu? i skazav lavan: shcho zh ya tobi dam? a yakiv promoviv: nye davai myeni nichogo. koli zrobish myeni otsyu rich, to vyernusya, budu pasti otaru tvoyu, budu pil'nuvati. ya s'ogodni pyeryeidu chyeryez usyu otaru tvoyu, shchob viluchiti zvidti kozhnu ovyecku krapchastu i pyeryepolasu, i kozhnu ovyecku chornu z-pomizh ovjets', i pyeryepolasye i krapchastye z-pomizh kiz, i tsye budye zaplata myeni. i spravyedlivist' moya posvidchit' za myenye v zavtrishnim dni, koli priidyesh glyanuti na zaplatu moyu vid tyebye. usye, shcho vono nye krapchastye i nye pyeryepolasye z-pomizh kiz i nye chornye z-pomizh ovjets', kradyenye vono v myenye. a lavan vidkazav: tak, nyekhai budye za slovom tvoim! i togo dnya viluchiv vin kozliv pasastikh i pokrapovanikh, i vsi kozi krapchasti i pyeryepolasi, usye, shcho bilye bulo v n'omu, i vsye chornye syeryed ovjets', i dav do ruk svoikh siniv. i viznachiv dorogu tridyennu pomizh soboyu i pomizh yakovom. a yakiv pas pozostalu lavanovu otaru. i vzyav sobi yakiv sirogo kiya topolyevogo, i migdalovogo, i kashtanovogo, i nalupiv z nikh bilikh lushpin, vidkrivayuchi bilist', shcho na kiyakh bula. i postaviv kiiki, shcho ikh oblutiv, pyeryed otaroyu pri zholobakh pri kori-takh vodi, kudi otara prikhodit' piti. i voni zluchuvalisya, yak prikhodili piti. i zluchuvalasya otara pri kiyakh, i kotilasya ovyechkami ta kozami pasastimi, krapchas-

timi i pyeryepolasimi. i viddilyav yakiv tikh ovyechok, i staviv otaru oblichyam do pasastogo i do vs'ogo chornogo syeryed otari lavana. i klav svoi stada okryemo, i nye klav ikh do otari lavanovi. i buvalo, shcho kozhnogo razu, koli zluchuvalasya otara mitsna, to yakiv klav pri zholobakh kii pyeryed ochi otari, shchob vona zluchuvalasya pri tikh kiyakh. a yak otara slaba bula, to nye klav. i stavalos', shcho slabye pripadalo lavanovi, a mitsnishye yakovu. i duzhye-duzhye zmozhniv toi cholovik. i bulo v n'ogo bagato otar, i nyevil'nitsi, i rabi, i vyerblyudi, i osli.

31

i pochuv buv yakiv slova lavanovikh siniv, shcho kazali: yakiv zabrav usye, shcho bulo v nashogo bat'ka. i z togo, shcho bulo v bat'ka nashogo, zrobiv sobi vsyu ot-syu chyest'... i pobachiv yakiv lavanovye oblichya, a oto vin tyepyer inshii do n'ogo, yak buv uchora, pozavchora. i promoviv navstryechu' do yakova: vyernisya do krayu bat'kiv svoikh, i do mistysya tvogo narodzhennyya. a ya budu z tobou. i poslav yakiv, i poklikav rakhil' i liyu na polye do otari svoei, ta i promoviv do nikh: ya bachiv oblichya vashogo bat'ka, shcho vin tyepyer inshii do myenye, yak buv uchora i pozavchora. ta bog bat'ka mogo buv zo mnoyu. a vi znaetye, shcho vsieyu siloyu svoeyu ya sluzhiv vashomu bat'kovi. i bat'ko vash smiyavsya z myenye, i dyesyat' raz minyav zaplatu myeni, alye bog nye dav iomu chiniti zo mnoyu zlye. koli vin gov-oriv buv otak: krapchastye budye zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovyeckhi ta kozi krapchasti. a koli skazhye tak: pasastye budye zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovyeckhi ta kozi pasasti. i vidnyav bog khudobu vashogo bat'ka, ta i dav myeni. i stalosya v chas, koli otara zluchuvalasya, zviv buv ya ochi svoi ta i pobachiv u sni: azh os' kozli, shcho spinalis' na ovyechok ta na kiz, buli pasasti, krapchasti i ryabi. i skzav myeni angol u sni: yakovye! a ya vidkazav: os' ya! vin promoviv: zvyedi svoi ochi i pobach: usi kozli, shcho spinayut'sya na ovyechok ta na kiz, pasasti, krapchasti i ryabi, bo ya bachiv usye, shcho lavan vi-robyae tobi. ya bog byet-yelu, shcho ti namastiv buv tam pam'yatnika, i myeni sklav tam obitnitsyu. tyepyer ustavai, viidi z tsiei zyeimli, i vyertaisya do zyeimli tvogo narodzhennyya. i vidpovila rakhil' ta liya, ta i skazali iomu: chi mi maemo chastku ta spad-shchinu v domi nashogo bat'ka? tazh vin nas polichiv za chuzhintsiv, bo prodav nas, i spravdi pozhyer nashye sriblo. bozh usye bagatstvo, shcho bog virvav vid nashogo bat'ka, vono nashye ta nashikh siniv. a

tyepper zrobi vsye, shcho bog nakazav buv tobi. i vstav yakiv, i posadiv siniv svoikh i zhinok svoikh na vyerblyudi. i vin zabrav usyu khudobu svoyu, i vsye maino svoe, shcho nabuv, zdobutu khudobu svoyu, shcho nabuv u padani aramyey'skim, shchob priiti do isaka, bat'ka svogo, do zymli khanaans'koi. a lavan pishov strigti otaru svoyu, a rakhil' pokrala domovikh bozhkiv, yakikh bat'ko mav. i yakiv obmaniv lavana aramyey'skogo, bo nye skazav iomu, shcho vtikae. i vtik vin, i vsye, shcho iogo. i vstav, i pyereyishov richku, i pryamuvav do gilyeyads'koi gori. a tryet'ogo dnya rozkazano lavanovi, shcho yakiv utik. i vzyav vin z soboyu brativ svoikh, i gnavsya za nim dorogoyu syemi dyen', ta i dognav iogo na gori gilyeyads'kii. i priishov bog do lavana aramyeyanina v nichnim sni, ta i do n'ogo skazav: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani zl'ogo. i dognav lavan yakova. a yakiv postaviv namyeta svogo na gori, i lavan postaviv z bratami svoimi na gori gilyeyads'kii. i promoviv lavan do yakova: shcho ti zrobit' ti obmaniv myenye, i zabrav moikh dochok, nyemov branok myecha! chogo vtik ti taemno, i obikrav myenye, i nye skazav myeni? a ya buv bi vidislav tyebye z radisty, iz spivami, z bubnom, i z guslami. i ti nye dozvoliv myeni navit' potsiluvati onukiv moikh i dochok moikh. tozh ti nyerozumno vchiniv! ya mayu v rutsi svoii silu, shchob uchiniti z vami zlye. alye bog vashogo bat'ka vchora vnochi skazav buv do myenye, govoryachi: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani zl'ogo, a tyepper spravdi pidyesh, bo ti sil'no zatuzhiv za domom bat'ka svogo. alye nashcho ti pokrav moikh bogiv? a yakiv vidpoviv i skazav do lavana: tomu, shcho boyavsya, bo ya dumav: abi no vin nye zabrav vid myenye svoikh dochok! pri komu zh ti znaidyesh svoikh bogiv, nye budye vin zhiti. pyeryed nashimi bratami piznai sobi, shcho tvogo v myenye, i viz'mi sobi. a yakiv nye znav, shcho rakhil' ikh pokrala. i vviishov lavan do namyetu yakovogo, i do namyetu liinogo, i do namyetu obokh nyevil'nits', ta nichogo nye znaishov. i viivshov vin iz namyetu liinogo i vviishov do namyetu rakhilinogo. a rakhil' uzyala bozhki, i vlozhila ikh do sidla vyerblyuda, ta i sila na nikh. i obmatsav lavan us'ogo namyeta, i nichogo nye znaishov. a vona skazala do bat'ka svogo: nyekhai nye palae gniv v ochakh bat'ka mogo, bo ya nye mozhu vstati pyeryed oblichcham tvoim, bo v myenye tyepper zvichainye zhinochye. i pyeryeshukav vin, ta bozhkiv nye znaishov. i zapalav yakiv gnivom, i svarivsya z lavanom. i vidpoviv yakiv, i skazav do lavana: yaka provina moya, yakii mii grikh, shcho ti gnavsya za mnoyu, shcho ti obmatsav

usi moi ryechi? shcho ti znaishov zo vsikh ryecheyi svogo domu, polozhi tut pyeryed moimi bratami i bratami svoimi, i nyekhai voni rozsudyat' pomizh nami dvoma. ya vzhye dvadtsyat' lit iz toboyu. vivtsi tvoi ta kozi tvoi nye myertvili svogo plodu, a baraniv otari tvoei ya nye iv. rozsharpanogo dikim zviryem ya nye prinosiv do tyebye, ya sam nis tu shkodou. vid myenye domagavsya ti togo, shcho bulo vkradynye vdyen', i shcho bulo vkradynye vnochi. buvalo, shcho vdyen' z'idala myenye spyekota, a vnochi pamoroz', a mii son mandruvav vid moikh ochyei. takye myeni dvadtsyat' lit u tvoim domi... sluzhiv ya tobi chotirnadtsyat' lit za dvokh dochok tvoikh, i shist' lit za otaru tvoyu, a ti dyesyat' raz zmynav myeni svoyu zaplatu! koli b nye buv pri myeni bog bat'ka mogo, bog avraamiv, i nye toi, kogo boit'sya isak, to tyepper ti vidislav bi myenye vporozhni!... bidu moyu i trud ruk moikh bog bachiv, i vikazav tsye vchora vnochi. i vidpoviv lavan i skazav do yakova: dochki dochki moi, a diti moi diti, a otara moya otara, i vsye, shcho ti bachish to moe. a dochkam moim, shcho zroblyu im s'ogodni, abo ikhnim dityam, shcho voni porodili ikh? a tyepper khodi, ya i ti vchinimo umovu, i ot-sye budye svidkom pomizh mnoyu i pomizh toboyu. i vzyav yakiv kamyenya, i postaviv iogo za pam'yatnika. i skazav yakiv brattyam svoim: nazbiraitye kaminnya. i nazbirali kaminnya voni, ta i zrobili mogilu, i ili tam na ti mogli. i nazvav ii lavan: yegar-sagaduta, a yakiv ii nazvav: gal-yed. i promoviv lavan: tsya mogila svidok mizh mnoyu i mizh toboyu s'ogodni, tomu to i nazvano imyennya ii: gal-yed i mitspa, bo skazav: nyekhai divit'sya navstryechu' mizh mnoyu i mizh toboyu, koli mi roziidyemosa odin vid odnogo. koli ti budyesh khivditi dochok moikh, i koli viz'myesh za zhinok ponad dochok moikh, to nye lyudina z nami, a divisya bog svidok mizh mnoyu i mizh toboyu! a yakiv skazav do lavana: os' tsya mogila, i os' toi pam'yatnik, yakogo postaviv ya mizh soboyu i mizh toboyu. svidok tsya mogila, i svidok tsyei pam'yatnik, shcho ya nye pyeryeidu tsiei mogili do tyebye, i ti nye pyeryeidyesh do myenye tsiei mogili ta ts'ogo pam'yatnika na zlye. rozsudit' mizh nami bog avraamiv i bog nakhoriv, bog ikhn'ogo bat'ka. i yakiv prislyagnuv tim, kogo boit'sya iogo bat'ko isak. i prinis yakiv zhyertvu na gori, i poklikav brativ svoikh isti khlib. i voni ili khlib i nochuvali na gori. i vstav lavan rano vrantsi, i potsiluvav onukiv svoikh, i dochok svoikh, i poblagosloviv ikh. i pishov, ta i vyernuvsya lavan do mistsya svogo.

a yakiv pishov na dorogu svoyu. i spitkali iogo bozhi angoli. i yakiv skazav, koli ikh pobachiv: tsye bozhii tabir! i vin nazvav im'ya tomu mistsyu: makhanaim. i poslav yakiv posliv pyeryed soboyu do isava, brata svogo, do zyeimli syeir, do krayu yedomskogo. i nakazav im, govoryachi: skazhit' tak moemu panovi isavovi: tak skazav rab tvii yakiv: ya myeshkav z lavanom, i zadyerzhavsya azh dotyepyer. i mayu ya vola ta osla, i otaru, i raba, i nyevil'nitsyu. i ya poslav rozkazati panovi moemu, shchob znaiti milist' v ochakh tvoikh. i vyernulisya posli do yakova, ta i skazali: mi priishli buli do brata tvogo do isava, a vin takozh idye nazustrich tobi, i chotiri sotni lyudyei z nim. i yakiv sil'no zlyakavsya, i buv zaturbovanii. i vin podiliv narod, shcho buv z nim, i dribnu ta vyelikhu khudobu, i vyerblyudi na dva tabori. i skazav: koli priidye isav do taboru odnogo, i rozib'e iogo, to vtsilie pozostalii tabir. i yakiv promoviv: bozhye bat'ka mogo avraama, i bozhye bat'ka mogo isaka, navstryechui, shcho skazav ti myeni: vyernisya do krayu svogo, i do mistsyta svogo narodzhyennya, i ya zrobyu tobi dobre. ya nye vartii usikh otikh milostyei, i vsiei vimosti, yaku ti chiniv buv svoemu rabovi, bo z samoyu svoeyu palitsyeyu pyeryeishov ya buv tsyei iordan, a tyepyer ya stavysya na dva tabori. zbyeryezhi zh myenye vid ruki mogo brata, vid ruki isava, bo boyus' ya iogo, shchob vin nye priishov ta nye pobiv myenye i matyeri z dit'mi. a ti zh buv skazav: uchiniti dobro uchinyu ya z toboyu dobro; a nashchadki tvoi pokladu, yak toi mors'kii pisok, shcho iogo nye zlichiti chyeryez byezlich. i vin pyeryenochuvav tam tiei nochi, i vzyav iz togo, shcho pid ruku priishlo, dar dlya isava, brata svogo: kiz dvisti, i kozliv dvadtsyatyero, ovyets' dvisti, i baraniv dvadtsyatyero, vyerblyudits' dinikh ta ikh zhyeryeb'yat tridtsyatyero, koriv sorok, a bikiv dyesyatyero, oslits' dvadtsyatyero, a oslyat dyesyatyero. i dav do ruk rabiv svoikh kozhnye stado okryemo. i skazav vin do rabiv svoikh: idit' pyeryedo mnoyu, i pozostavtye vidstan' pomizh stadom i stadom. i vin nakazav pyershomu, kazhuchi: koli spitkae tyebye isav, brat mii, i zapitae tyebye tak: chii ti, i kudi ti idyesh, i chie tye, shcho pyeryed toboyu? to skazhyesh: raba tvogo yakova tsye podarunok, poslanii panovi moemu isavovi. a oto i vin sam za nami. i nakazav vin i drugomu, i tryet'omu, takozh usim, shcho ishli za stadami, govoryachi: takim slovom budyetye govori ti do isava, koli vi znaidetye iogo, i skazhyetye: os' i rab tvii yakiv za nami, bo vin skazav: nyekhai ya vblagayu

iogo otsim darunkom, shcho idye pyeryedo mnoyu, a potim pobachu oblichchya iogo, mozhye vin pidiime oblichchya moe. i ishov podarunok pyeryed nim, a vin nochuvav tiei nochi v tabori. i vstav vin tiei nochi, i vzyav obidvi zhinki svoi, i obidvi nyevil'nitsi svoi ta odnadtsyatyero dityei svoikh, i pyeryeishov brid yabbok. i vin uzyav ikh, i pyeryeprovadiv chyeryez potik, i pyeryeprovadiv tye, shcho v n'ogo bulo. i zostavsya yakiv sam. i borovsya z nim yakii' muzh, azh poki nye ziishla dosvitnaya zorya. i vin pobachiv, shcho nye poduzhae iogo, i dotorknuvsya do suglobu styegna iogo. i zvikhnuvsya suglob styegna yakova, yak vin borovsya z nim. i promoviv: pusti myenye, bo ziishla dosvitnaya zorya. a toi vidkazav: nye pushchu tyebye, koli nye poblagoslovish myenye. i promoviv do n'ogo: yak tvoe imyennya? toi vidkazav: yakiv. i skazav: nye yakiv budye nazivatsiya vzhye imyennya tvoe, alye izrail', bo ti borovsya z bogom ta z lyud'mi, i poduzhav. i zapitav yakiv i skazav: skazhi zh im'ya svoe. a toi vidkazav: poshcho pitaesh pro imyennya moe? i vin poblagosloviv iogo tam. i nazvav yakiv im'ya togo mistsyta: pyenuil, bo bachiv buv boga litsyem u litsye, ta zbyeryeglasya dusha moya. i zasvitilo iomu sontsy, koli vin pyeryeishov pyenuil. i vin kul'gav na svoje styegno. tomu nye idyat' izrail'evi sini zhili styegna, shcho na suglobi styegna, azh do s'ogodni, bo vin dotorknuvsya buv do styegna yakovogo, zhili styegna.

33

i zviv yakiv ochi svoi, ta i pobachiv, azh os' idye isav, a z nim chotiri sotni lyudyei. i vin podiliv svoikh dityei na liyu, i na rakhil', i na obokh nyevil'nits' svoikh. i postaviv vin tikh nyevil'nits' i dityei ikh napyeryedi, a liyu i dityei ii pyeryedostannimi, a rakhil' ta iosipa ostannimi. a sam pishov pyeryed nimi, i vklonivsya do zyeimli sim raz, azh poki pidiishov do brata svogo. i pobig isav nazustrich iomu, i obnyav iogo, i vpav na shiyu iomu, i tsiluvav iogo. i voni zaplakali. i zviv svoi ochi isav, i pobachiv zhinok ta dityei. i skazav: kh to taki? a toi vidkazav: diti, yakimi obdaruvav bog tvogo raba. i pidiishli syudi nyevil'nitsi, i ikhni diti, ta i vklonilisya. i pidiishla takozh liya ta diti ii, i vklonilisya, a potim pidiishov iosip i rakhil', ta i vklonilisya. i skazav isav: a shcho tsye za tsilii tabir toi, shcho ya spitkav? a toi vidkazav: shchob znaiti milist' v ochakh mogo pana. a isav skazav: ya mayu bagato, mii bratye, tvoe nyekhai budyte tobi. a yakiv skazav: ni zh bo! koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, to viz'mi darunka mogo z moei ruki. bozh ya pobachiv oblichchya tvoe, nibi pobachiv bozhye litsye, i ti sobi

upodobav myenye. viz'mi zh blagoslovyen-nya moe, shcho priprovadzhyenye tobi, bo bog buv milostivii do myenye, ta i mayu ya vsye. i blagav vin iogo, i toi uzyav. i promoviv isav: rushaimo i khodim, a ya pidu obik tyebye. a toi vidkazav: pan mii znae, shcho diti molodi, a dribna ta vye-lika khudoba v myenye diini. koli pog-nati ikh odin dyen', to viginye vsya otara. nyekhai zhye pidye pan mii pyeryed ochima svogo raba, a ya pidu povoli za nogoyu sko-tini, shcho pyeryedo mnoyu, i za nogoyu di-tyei, azh poki nye priidu do pana svogo do syeiru. i promoviv isav: pozostavlyu zh z tobouy trokhi z lyudyei, shcho zo mnoyu. a toi vidkazav: poshcho znakhodzhu ya taku milist' v ochakh svogo pana?. i vyernu-vsya togo dnya isav na dorogu svoyu do syeiru. a yakiv podavsva do sukhotu, i zbuduvav sobi khatu, a dlya khudobi svoei porobiv kuryeni, tomu nazvav im'ya tomu mistysyu: sukktot. i yakiv, koli v priishov iz padanu aramyeis'kogo, pribuv spokiino do mista sikhyem u kraj khanaans'komu, i roztaborivsva pyeryed mistom. i kupiv vin kusok polya, dye rozklav namyeta svogo, z ruki siniv gamora, bat'ka sikhyema, za sto sribnyakiv. i postaviv tam zhyertivnika, i nazvav iogo: yel-yelogyei-izrail'.

34

i viishla bula dina, dochka lii, yaka vrodila ii yakovu, shchob podivitisya na dochok togo krayu. i pobachiv ii sikhyem, sin gamora khivyeyanina, nachal'nika togo krayu, i vyzav ii, i lyezhav iz nyeyu, i zbyezechyestiv ii. i prigornulasya dusha iogo do dini, dochki yakovoi, i pokokhav vin divchinu, i govoriv do syertsya divochogo. i skazav sikhyem do gamora, bat'ka svogo, govoryachi: viz'mi tye divcha za zhinku dlya myenye! a yakiv pochuv, shcho toi zbyezechyestiv dinu, dochku iogo, a sini iogo buli z khudoboyu iogo na poli. i movchav yakiv, azh poki pribuli voni. i viishov gamor, sikhyemiv bat'ko, do yakova, shchob pogovoriti z nim. i priishli sini yakovovi z polya, koli pochuli, i zasmutilis' tsi lyudi, i sil'no zapalav ikhnii gniv, bo toi gan'bu зробив v izraili tim, shcho lyezhav iz dochkoyu yakova, a tak nye robot'sya. a gamor govoriv z nimi, kazhuchi: sin mii sikhyem, zapragla dusha iogo vashoi dochki. daitye zh ii iomu za zhinku! i posvoyachtyesya z nami, daitye nam vashi dochki, a nashi dochki viz'mit' sobi. i osyad'tyesya z nami, a tsyei kraj budyte pyeryed vami. sidit' i pyeryeman-druitye iogo, i nabuvaitye na vlasnist' u nim. i promoviv sikhyem do bat'ka ii ta do brat-iv ii: nyekhai ya znaidu milist' u vashikh ochakh, i shcho vi skazhyetye myeni ya dam. sil'no pobil'shit' na myenye vino ta darunok,

a ya dam, yak myeni skazhyetye, ta til'ki daitye myeni divchinu za zhinku! i vid-povili sini yakova sikhyemovi ta gamorovi, bat'kovi iogo, pidstupom, skazali, bo vin zbyezechyestiv dinu, syestru ikh. i skazali do nikh: mi nye mozhnyemo zrobiti tiei ryechi, vidati syestru nashu cholovikovyi, shcho mae krainyu plot', bo to gan'ba dlya nas. mi til'ki za tye prikhilimos' do vas, koli vi stanyetye, yak mi, shchob u vas buv obrizanii kozhnii cholovicho'i stati. i damo vam svoikh dochok, a vashikh dochok viz'myemo sobi, i osyadyemos' iz vami, i stanyemo odnim narodom. a koli vi nye poslukahtye nas, shchob obrizatisya, to mi viz'myemo svoi dochki, ta i pidyemo. i ikhni slova buli dobri v ochakh gamora ta v ochakh sikhyema, sina gamorovogo. i nye zagayavsva yunak toi uchiniti tu rich, bo polyubiv dochku yakova. a vin buv naipo-vazhnishii u vsim domi bat'ka svogo. i pribuv gamor ta sikhyem, sin iogo, do brami mista, i promovili do lyudyei svogo mista, govoryachi: tsi lyudi voni priyazni do nas, i nyekhai osyadut' u krayu, i nyekhai pyerye-mandruyt' iogo, a tsyei kraj os' rozlogii py-eryed nimi. dochok ikhnikh viz'mimo sobi za zhinok, a nashikh dochok daimo im. til'ki za tsye prikhilyat'sya do nas tsi lyudi, shchob siditi z nami, i shchob stati odnim narodom, koli v nas budyte obrizanii kozhyen cholovi-cho'i stati, yak i voni obrizani. otara ikhnya, i maino ikhne, i vsya ikhnya khudoba khiba nye nashi voni? til'ki prikhilimosya do nikh, i nyekhai voni osyadut' iz nami. i poslukahli gamora ta sikhyema, sina iogo, usi, khto vikhodiv z brami iogo mista. i buli obrizani vsi cholovicho'i stati, usi, khto vikhodiv z brami mista iogo. i stalosya tryet'ogo dnya, koli voni khvori buli, to dva sini yakovovi, simyeon i lyevii, brati dinini, vzyali kozhyen myecha svogo, i byezpyechno napali na misto, i povbivali vsikh cholovikiv. takozh gamora i sikhyema, sina iogo, zabili myechyem, i zabrali dinu z domu sikhye-movogo, ta i viishli. sini yakova napali na trupi, i pograbuvali misto za tye, shcho voni zbyezechyestili ikhnyu syestru. zabrali dribnu i vyeliku khudobu ikh, i osli ikh, i shcho bulo v misti, i shcho na poli, i vvyes' maetok ikhnii, i vsikh ikhnikh di-tyei, i ikhnikh zhinok zabrali v nyevolyu, i pograbuvali vsye, shcho dye v domi bulo. i skazav yakiv do simyeona i do lyeviya: vi zrobili myenye nyeshchaslivim, bo zrobili myenye znyenavidzhenim u myeshkantsiv ts'ogo krayu, u khanaanyeyanina i pyer-izzyeyanina. mi lyudi nyechislyenni, a voni zbyerut'sya na myenye, ta i pob'yut' myenye, i budu znishchyenii ya ta mii dim. a voni vidkazali: chi vin mav bi zrobiti nashu syestru bludnitsyeyu?

i skazav bog do yakova: ustavai, viidi do byet-yelu, i tam otsyad'sya, i zrobi tam zhyertivnika bogovi, shcho yavivsyia tobi, yak ti vtikav buv pyeryed isavom, bratom svoim. i skazav yakiv do domu svogo, do vsikh, khto buv iz nim: usun'tye chuzhinnikh bogiv, yak i syeryed vas, i ochist'tyesya, i zminit' svoyu odizh. i vstan'mo, i pidim do byet-yelu, i zroblyu ya tam zhyertivnika bogovi, shcho vidpoviv myeni v dyen' mogo utisku, i buv zo mnoyu v dorozhi, yakoyu khodiv ya. i voni viddali yakovu vsikh chuzhinnikh bogiv, shcho buli v ikh rukakh, i syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, a yakiv skhovav ikh pid dubom, shcho pyeryed sikhymom. i virushili voni. i vyelikii zhakh obgornuv ti mista, shcho navkolo nikh, i voni nye gnalisyia za sinami yakova. i pribuv yakiv do luzu, shcho v zymeli khanaans'kii, tsyebto do byet-yelu, vin i vvyes' narod, shcho buv z nim. i zbuduvav vin tam zhyertivnika, ta i nazvav tye mistysye: yel byet-yel, bo tam yavivsyia iomu bog, koli vin utikav pyeryed svoim bratom. i vmyerla dyevora, mamka ryeyeki, i bula pokhovana nizchye byet-yelu pid dubom, a vin nazvav im'ya iomu: allon-bakhut. i shchye yavivsyia bog do yakova, koli vin priishov buv iz padanu aramyeis'kogo, i poblagosloviv iogo. i skazav iomu bog: im'ya tvoe yakiv. nye budye vzhye klikatisya im'ya tvoe yakiv, alye izrail' budye im'ya tvoe. i nazvav im'ya iomu: izrail'. i skazav iomu bog: ya bog vsyemogutnii! plodisyia i rozmnozhuysya, narod i gromada narodiv budye z tyebye, i tsari viidut' iz styegon tvoikh. a toi krai, shcho ya dav iogo avraamovi ta isakovi, dam iogo tobi, i nashchadku tvoemu po tobi dam ya toi krai. i voznissya bog z-ponad n'ogo v mistsi, dye z nim govoriv. i postaviv yakiv pam'yatnika na tomu mistsi, dye vin govoriv z nim, pam'yatnika kam'yanogo, i viliv na n'ogo vinnye littya, i poliv iogo olivoyu. i nazvav yakiv im'ya mistsyu, shcho tam govoriv iz nim bog: byet-yel. i vin rushiv iz byet-yelu. i bula shchye kivra zymeli do yefrati, a rakhil' porodila, i buli vazhki ii pologi. i stalosya, koli vazhki buli ii pologi, to skazala ii baba-spovitukha: nye biisya, bo i tsye tobi sin. i stalosya, koli vikhodila dusha ii, bo vmirala vona, to nazvala im'ya iomu: byen-oni, a iogo bat'ko nazvav iogo: vyeniyamin. i vmyerla rakhil', i bula pokhovana na dorozhi do yefrati, tsye e viflyeem. i postaviv yakiv pam'yatnika na grobi ii, tsye nadgrobnii pam'yatnik rakhili azh do s'ogodni. i rushiv izrail', i roztyagnuv namyeta svogo dali do migdal-yedyeru. i stalosya, koli izrail' pyeryebuvav u tim krai, to ruvim pishov i lig iz bilgoyu, nalozhnitsyeyu bat'ka svogo. i pochuv izrail', i bulo

tsye zlim iomu. a v yakova bulo dvanadtsy-atyero siniv. sini liini: pyervoridnii yakova ruvim, i simyeon, i lyevii, i yuda, i issakhar, i zavulon. sini rakhilini: iosip i vyeniyamin. a sini bilgi, nyevil'ntsi rakhilinoi: dan i nyef-talim. a sini zilpi, nyevil'ntsi liinoi: gad i asir. otsye sini yakova, shcho iomu narodzhyno v padani aramyeis'komu. i pribuv yakiv do isaka, svogo bat'ka, do mamrye, do kir'yat-arbi, tsyebto khyevronu, shcho tam zhiv avraam ta isak. i buli isakovi dni sto lit i visimdyesyat lit. i vpokoivsyia isak ta i pomyer, i priluchivsyia do svoei ridni, starii ta nashvivshis'. i pokhovali iogo isav ta yakiv, sini iogo.

36

a otsye nashchadki isava, tsyebto yedoma. isav uzyav zhinok svoikh z dochok khanaans'kikh, adu, dochku yelona khittyejanina, ta ogolivamu, dochku ani, dochku tsiv'ona khivyejanina, ta bosmat, dochku izmailovu, syestru nyevaiotovu. i porodila ada isavovi yelifaza, a bosmat porodila ryeuila, a ogolivama porodila susha, i yalama, i korakha. otsye sini isavovi, shcho buli iomu narodzhyni v khanaans'kii zymeli. i vzyav isav zhinok svoikh, i siniv svoikh, i dochok svoikh, i vsi dushi domu svogo, i khudobu svoyu, i vsye stado svoje, i vsye svoje maino, shcho nabuv u khanaans'kii zymeli, ta i pishov do krayu vid oblichchya yakova, brata svogo, bo maetok ikh buv bil'shii, shchob probuvati im razom, i krai ikh chasovogo zamyeshkannya nye mig vmistiti ikh chyeryez ikhnyu khudobu. i osivsyia isav na gori syeir, isav vin yedom. a otsye nashchadki isava, bat'ka yedomu na gori syeir. otsye imyennya siniv isavovikh: yelifaz, sin adi, zhinki isavovoi, ryeuil, sin bosmati, isavovoi zhinki. a sini yelifazovi buli: tyeman, omar, tsyefo, i gatam, i kyenaz. a timna bula nalozhnitsya yelifaza, isavovogo sina, i porodila vona yelifazovi amalika. otsye sini adi, isavovoi zhinki. a otsye sini ryeuilovi: natag i zyera, shamma i mizza. otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a otsi buli sini ogolivami, dochki ani, dochki tsiv'ona, isavovoi zhinki, i vrodila vona isavu, eusha, i yalama, i koryeya. a otsye providniki isavovikh siniv. sini yelifaza, isavovogo pyervoridnogo: providnik tyeman, providnik omar, providnik tsyefo, providnik kyenaz, providnik koryei, providnik gatam, providnik amalik. otsye providniki yelifaza v krayu yedoma, otsye sini adi. a otsye sini ryeuila, isavovogo sina: providnik natag, providnik zyera, providnik shamma, providnik mizza. otsye providniki ryeuilovi v krayu yedomskomu, otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a otsye sini ogolivami,

zhinki isava: providnik yeush, providnik yalam, providnik koryei, otsye providniki ogolivami, dochki ani, isavovoi zhinki. otsye sini isava, tsyebto yedoma, i otsye ikhni providniki. otsye sini syeira, khoryeyanina, myeshkantsi tsiei zyemli: lotan i shoval, i tsiv'ona, i ana, i dishon, i yetsyev, i dishan, otsye providniki khoryeyanina, sini syeiru, krayu yedomos'kogo. a sini lotana buli: khor i gyemam, a lotanova syestra timna. a otsye sini shovalovi: alvan i manakhkat, i yeval, shyefo, i onam. a oto sini tsiv'onovi: i aiya, i ana, toi ana, shcho znaishov buv v pustini garyachi dzheryela, koli pas osli tsiv'ona, svogo bat'ka. a otsye diti ani: dishon, i ogolivama, dochka ani. a otsye sini dishonovi: khyemdan, i yeshban, i itran, i kyeran. oto sini tsyera: bilgan, i zaavan, i akan. otsye sini dishana: uts i aran. otsye providniki khoryeyanina: providnik lotan, providnik shoval, providnik tsiv'on, providnik ana, providnik dishon, providnik yetsyer, providnik dishan, otsye providniki khoryeyanina za ikhnimi providnikami v krai syeir. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v krayu yedoma pyeryed tsaryuannyam tsarya v siniv izrail'yevikh. i tsaryuvav v yedomi byela, sin byeora, a imyennya iogo mista dingava. i vmyer byela, i zatsaryuvav zamist' n'ogo iovav, sin zyerakha z botstri. i vmyer iovav, i zatsaryuvav zamist' n'ogo khusham iz zyemli tyemanyanina. i vmyer khusham, i zatsaryuvav zamist' n'ogo gadad, sin byedada, shcho pobiv midiyan na poli moava, a imyennya iogo mista avit. i vmyer gadad, i zatsaryuvav zamist' n'ogo samla z mashyeku. i vmyer samla, i zatsaryuvav zamist' n'ogo saul z ryekhovotu nadrichnogo. i vmyer saul, i zatsaryuvav zamist' n'ogo baal-khanan, sin akhboriv. i vmyer baal-khanan, sin akhboriv, i zatsaryuvav zamist' n'ogo gadad, a im'ya iogo mista pau, a im'ya iogo zhinki myegyeta'vil, dochka matryedi, dochki mye-zagava. a otsye imyena providnikov isavovikh za ikhnimi rodami, za mistsyami ikh, ikhnimi imyenami: providnik timna, providnik alva, providnik yetyet, providnik ogolivama, providnik yela, providnik pinon, providnik kyenaz, providnik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil, providnik iram. otsye providniki yedoma vin zhye isav, bat'ko yedomu za ikhnimi osyelyami v krai ikhn'ogo volodinnya.

37

i osivsyia yakiv u krai myeshkannya bat'ka svogo, v krai khanaans'komu. otsye opovist' pro yakova. iosip, viku simnadsyati lit, pas, yak yunak, otaru z bratami svoimi, z sinami bilgi ta z sinami zilpi, zhinok bat'ka svogo. i iosip donosiv nyedobri zvistki pro nikh do

ikhn'ogo bat'ka. a izrail' lyubiv iosipa nad usikh siniv svoikh, bo vin buv u n'ogo sinom starosti. i vin spraviv iomu kvitchastye vbrannya. i bachili iogo brattyia, shcho ikh bat'ko polyubiv iogo nad usikh brativ iogo, i znyenavidili iogo, i nye mogli govorit' z nim spokino. i snivsyia buv iosipovi son, i vin rozpoviv svoim brattyiam, a voni shchye zbil'shili nyenavist' do n'ogo. i skazav vin do nikh: poslukhajte no pro toi son, shcho snivsyia myeni. a oto mi v'yazhymo snopi syeryed polya, i os' mii snip zachav ustavati, ta i stav. i os' otochuyut' vashi snopi, ta i vklonyayut'sya snopovi moemu. i skazali iomu iogo brattyia: chi spravdi ti budyesh tsaryuvati nad nami, chi tyezsh spravdi ti budyesh panuvati nad nami? i voni zbil'shili nyenavist' do n'ogo chyeryez sni iogo ta chyeryez slova iogo. i snivsyia iomu shchye son inshii, i vin opoviv iogo bratam svoim, ta i skazav: otsye snivsyia myeni shchye son, i os' sontsyie ta misyats' ta odinadtsyat' zir vklonyayut'sya myeni. i vin rozpoviv tsye bat'kovi svoemu ta brattyiam svoim. i dokoriv iomu bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: shcho to za son, shcho snivsyia tobi? chi spravdi priidyemo mi, ya ta mati tvoya ta brati tvoji, shchob uk-lonitisya tobi do zyemli? i zazdrili iomu brati iogo, a bat'ko iogo zapam'yatav tsi slova. i pishli brati iogo pasti otaru svogo bat'ka v sikhyem. i skazav izrail' do iosipa: tazh brati tvoji pasut' u sikhyemi! idi zh, i ya poshlyu tyebye do nikh! a toi vidkazav iomu: os' ya! i skazav vin do n'ogo: pidi no, pobach stan brativ tvoikh i stan otari, ta i dai myeni vidpovid'. i vin poslav iogo z dolini khyevronu, i toi pribuv do sikhyemu. i znaishov iogo odin cholovik, a vin os' blukae po polyu. i zapitav iogo toi cholovik, kazhuchi: chogo ti shukaesh? a toi vidkazav: ya shukayu brativ svoikh. skazhi zh myeni, dye voni vipasayut'? i skazav toi cholovik: voni pishli zvidsi, bo ya chuv, yak kazali voni: khodimo do dotainu. i pishov iosip za svoimi bratami, i znaishov ikh u dotaini. a voni pobachili iogo zdalyeka, i poki vin nablizivsyia do nikh, to zmovlyalisya na n'ogo, shchob ubiti iogo. i skazali voni odin odnomu: os' idye toi snovidyets'! a tyepyer davaitye vbiimo iogo, i vkin'mo iogo do odniei z yam, ta i skazhyemo: dikii zvir z'iv iogo! i pobachimo, shcho budyie z iogo snami. i pochuv tsye ruvim, i vizvoliv iogo z ruki ikhn'oi, i skazav: nye gubimo dushi iogo! i skazav do nikh ruvim: nye proli-vaitye krovi, kin'tye iogo do yami tiei, shcho v pustini, a ruki nye kladit' na n'ogo, shchob vizvoliti iogo z ikhn'oi ruki, shchob vyernuti iogo do bat'ka iogo. i stalosya, koli priishov iosip do brativ svoikh, to voni tsyagnuli z iosipa vbrannya iogo, vbrannya kvitchastye, shcho na n'omu bulo. i vzyali iogo, ta i kinuli

iogo do yami, a yama ta porozhnaya bula, nye bulyo v nii vodi. i sili voni popoisti khliba. i zryeli voni ochi svoi ta i pobachili, os' karavan izmailitiv idye z gilyeadu, a vyerblyudi ikhni nyesut' pakhoshchi, i bal'zam, i ladan, idye vin sprovaditi tsye do egiptu. i skazav yuda do svoikh brativ: yaka korist', shcho vb'emo nashogo brata, i zataimo iogo krov? davaitye prodamo iogo izmail'tyanam, i ruka nasha nyekhai nye budye na n'omu, bo vin brat nam, vin nashye tilo. i poslukhal- isya brati iogo. i koli prokhodili midiyaniti, kuptsi, to vityagli i pidnyali iosipa z yami. i prodali iosipa izmail'tyanam za dvadtsyat' sribnyakiv, a ti povyeli iosipa do egiptu. a ruvim vyernuvsyta do yami, azh nyema iosipa v yami! i rozirvav vin odyezhu svoyu... i vy- ernuvsyta vin do brativ svoikh, ta i skazav: nyemae khloptsya! a ya, kudi ya pidu? a voni vzyali iosipove vbrannyya, i zarizali ko- zla, i vmochili vbrannyya v krov. i poslali voni kvitchastye vbrannyya, i prinyesli do svogo bat'ka, ta i skazali: otsye mi znaishli. piznai no, chi tsye vbrannyya tvogo sina vono, chbi ni? a vin piznav iogo ta i skazav: vbrannyya mogo sinia... dikii zvir iogo z'iv... spravdi rozsharpanii iosip! i rozdyer yakiv odizh svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye na styegna svoi, i bagato dnyv spravlyav zhalobu po sinovi svoemu... i zachali vsi sini iogo ta vsi dochki iogo potishati iogo. alye vin nye mig utishitisya, ta i skazav: u zhalobi ziidu ya do sina mogo do shyelou. i plakav za nim iogo bat'ko. i midiyaniti pro- dali iosipa do egiptu, do potifara, tsaryed- vortsyta faraonovogo, nachal'nika tsars'koi storozhi.

38

stalosya togo chasu, i vidiishov yuda vid brativ svoikh, i roztashuvavsyta azh do odnogo adullamityanina, a imyennyya iomu khira. i pobachiv tam yuda dochku odnogo khanaanyeyanina, a im'ya iomu shua, i vzyav ii, i z nyeyu ziishovsyta. i zavagitnila vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: yer. i zavagitnila vona shchye, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: onan. i shchye znovu, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: shyela. a bat'ko buv u kyezivi, yak vona porodila iogo. i vzyav yuda zhinku dlya yera, svogo pyervoridnogo, a im'ya ii: tamara. i buv yer, yudin pyervoridnii, zlii v ochakh navstryechua, i navstryechu iogo vbiv. i skazav yuda do onana: uvidi do zhinki brata svogo, i odruzhisya z nyeyu, i vstanovi nasinnyya dlya brata svogo. a onan znay, shcho nye iogo budye nasinnyya tye. i stalosya, koli vin skhodivsyta z zhinkoyu brata svogo, to marnuvav nasinnyya na zym- lyu, abi nye dati iogo svoemu bratovi. i bulo zlye v ochakh navstryechua tye, sh-

cho vin chiniv, i vbiv vin takozh iogo. i skazav yuda do tamari, nyevistki svoei: sidi vdovoyu v domi bat'ka svogo, azh poki nye virostye shyela, sin mii. bo vin buv podu- mav: abi nye vmyer takozh vin, yak brati iogo. i pishla tamara, ta i osilasyya v domi bat'ka svogo. i minulo bagato dnyv, i vmy- erla shuina dochka, yudina zhinka. a koli yuda buv utishenyii, to pishov do timni, do strizhiiv otari svoei, vin i khira, tovar- ish iogo adullamityanin. a tamari rozpovili, kazhuchi: os' tyest' tvii idye do timni strigi otaru svoyu. i znyala vona z syebe odyezhu vdivstva svogo, i pokrilasyya pokrivalom, i zakrilasyya. i sila vona pri brami yenaim, shcho po dorozhi do timni. bo znala vona, shcho viris shyela, a vona nye viddana iomu za zhinku. i pobachiv ii yuda, i priinyav ii za bludnitsyu, bo zakrila vona oblichchya svoe. i vin zbochiv do nyei na dorogu i skazav: a nu no ya vviidu do tyebye! bo vin nye znay, shcho vona nyevistka iogo. a vona vidkazala: shcho dasi myeni, koli pri- idyesh do myenye? a vin vidkazav: ya posh- lyu kozlyatko z otari. i skazala vona: yak- shcho dasi zastavu, azh poki prishlyesh. a vin vidkazav: yaka ta zastava, shcho dam ya tobi? ta skazala: pyechatka tvoya, i shnurok tvii, i palitsyya tvoya, shcho v rutsi tvoii. i vin dav ii, i ziishovsyta z nyeyu, a vona zavagitnila vid n'ogo. i vstala vona ta i pishla, i znyala pokrivalo svoe z sye- bye, i zodyagnula odyezhu vdivstva svogo. a yuda poslav kozlyatko chyeryez priyatyela svogo adullamityanina, shchob uzyati zas- tavu z ruki tiei zhinki. ta vin nye znaishov ii. i zapitav vin lyudyei ii mistyya, govoryachi: dye ta bludnitsyya, shcho bula v yenaim pri dorozhi? voni vidkazali: nye bula tut bludnit- sya. i vyernuvsyta vin do yudi i skazav: nye znaishov ya ii, a takozh lyudi mistyya togo govoreli: nye bula tut bludnitsyya. i skazav yuda: nyekhai viz'mye sobi tu zastavu, sh- chob mi nye stali na gan'bu. os' ya poslav buv tye kozlyatko, ta ii nye znaishov ti. i stalosya tak dyes' po tr'okh misyatyakh, i rozpovidzhyeno yudi, govoryachi: upala v blud tamara, tvoya nyevistka, i os' zavagit- nila vona chyeryez blud. a yuda skazav: vivyedit' ii, i nyekhai budye spalena. koli ii vivyeli, to poslala vona do tyestyya svogo, govoryachi: ya zavagitnila vid cholovika, sh- cho tsye nalyezhit' iomu. i skazala: piz- nai no, chiya to pyechatka, i shnuri, i tsyya palitsyya? i piznav yuda i skazav: vona stala spravvedlivisha vid myenye, bo ya nye dav ii shyeli, sinovi svoemu. i vzhye bil'shye nye znay vin ii. i stalosyya v chasi, yak rodila vona, a os' bliznyata v utrobi ii. i stalosyya, yak rodila vona, pokazalasya ruka odnogo; i vzyala baba-spoivitukha, i pov'yazala na ruku iomu nitku chyervonu, govoryachi: tsyei viishov naipyershye. i

stalosya, shcho vin vtyagnuv svoyu ruku, a os' viishov iogo brat. i skazala vona: nashcho ti rozdyer dlya syebye pyeryeponu? i nazvala im'ya iomu pyeryets. a potim viishov brat iogo, shcho na rutsi iogo bula nitka chyervona. i vona nazvala im'ya iomu: zyerakh.

39

a iosip buv vidvyedenii do egiptu. i kupiv iogo potifar, tsaryedvoryets' faraoniv, nachal'nik tsars'koi storozhi, muzh egiptyanin, z ruki izmail'tyan, shcho zvyeli iogo tudi. i buv navstryechu' z iosipom, a vin stav cholovikom, shcho mav shchastya. i probuvav vin u domi svogo pana egiptyanina. i pobachiv iogo pan, shcho navstryechu' z nim, i shcho v us'omu, shcho vin robit', navstryechu' shchastit' u rutsi iogo. i iosip znaishov milist' v ochakh iogo, i sluzhiv iomu. a toi pryznachiv iogo nad domom svoim, i vsye, shcho mav, viddav v iogo ruku. i stalosya, vidkoli vin pryznachiv iogo v domi svoim, i nad usim, shcho vin mav, to poblagosloviv navstryechu' dim egiptyanina chyeryez iosipa. i bulo blagoslovyennya navstryechune v us'omu, shcho vin mav, u domi i na poli. i vin pozostaviv usye, shcho mav, u rutsi iosipovii. i nye znay vin pri n'omu nichogo, okrim khliba, shcho iv. a iosip buv garnogo stanu ta vrodlyvogo viglyadu. i stalosya po tikh prigodakh, i zvyela svoi ochi na iosipa zhinka pana iogo. i skazala vona: lyazh z mnoyu! a vin vidmovivsya, i skazav do zhinki pana svogo: tozh pan mii nye znae pri myeni nichogo u domi, a vsye, shcho iogo, vin dav u moyu ruku. nyema bil'shogo v tsim domi vid myenye, i vin nye strimav vid myenye nichogo, khibashcho tyebye, bo ti zhinka iogo. yak zhye ya vchynu tsye vyelikye zlo, i zgrishu pyeryed bogom? i stalosya, shcho vona dyen'-u-dyen' govorila iosipovi, a vin nye slukhav ii, shchob lyagti pri nii i buti z nyeyu. i stalosya odnogo dnya, i priishov vin dodomu robiti dilo svoe, a tam u domi nye bulo nikogo z lyudyei domu. i skhopila vona iogo za odyezhu iogo, kazhuchi: lyagai zhye z mnoyu! a vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi, ta i utik, i vibig nadvir. i stalosya, yak pobachila vona, shcho vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi ta i utik nadvir, to poklikala lyudyei svogo domu, ta i skazala im, govoryachi: divit'sya, vin priprovadiv nam yakogos' evryeya, shchob toi zabavlyavsya nami! vin priishov buv do myenye, shchob poklastis' zo mnoyu, ta ya zakrichala sil'nim gosolom. i stalosya, yak pochuv vin, shcho ya pidnyala svii golos i zakrichala, to pozostaviv odyezhu svoyu v myenye, ta i utik, i vibig nadvir...

i ya poklala iogo odyezhu pri sobi azh do prikhotu pana iogo do svogo domu. i vona pyeryekazala iomu tsmi slovami, govoryachi: do myenye priishov buv otsyei rab evryei, shcho ti iogo priviv do nas, shchob zabavlyatisya mnoyu. i stalosya, yak pidnyala ya svii golos i zakrichala, to vin pozostaviv svoyu odyezhu pri myeni, ta i utik nadvir. i stalosya, yak pochuv pan iogo slova svoei zhinki, shcho opovidala iomu, kazhuchi: otaki to ryechi vchiniv myeni tvii rab, to zapalivsya gniv iogo. i vzyav iogo iosipiv pan, ta i viddav iogo do domu v'yaznichnogo, do mist'sya, dye buli uv'yaznyeni tsars'ki v'yazni. i probuvav vin tam u tim domi v'yaznichnim. a navstryechu' buv iz iosipom, i prikhliv do n'ogo milosyerdya, ta dav iomu milist' v ochakh nachal'nika v'yaznichnogo domu. i nachal'nik v'yaznichnogo domu dav u ruku iosipa vsikh v'yazniv, shcho buli v domi v'yaznichnim, i vsye, shcho tam robili, robiv vin. nachal'nik v'yaznichnogo domu nye bachiv nichogo v rutsi iogo, bo bog buv iz nim, i shcho vin robiv, shchastiv iomu navstryechu'.

40

i stalosya po tikh prigodakh, chashnik egipyets'kogo tsarya ta pyekar provinilisya buli panovi svoemu, tsaryevi egipyets'komu. i rozgnivavsya faraon na dvokh svoikh yevnukhiv, na nachal'nika chashnikiv i na nachal'nika pyekariv. i viddav ikh pid vartu do domu nachal'nika tsars'koi storozhi do v'yaznichnogo domu, do mist'sya, dye iosip buv uv'yaznyenii. a nachal'nik tsars'koi storozhi pristaviv iosipa do nikh, i vin im uslugovuvav. i buli voni dyeyakii chas pid vartoyu. i snivsya im obom son, kozhnomu svii son, odniei nochi, kozhnomu za znachennyam iogo sna, chashnikovi i pyekaryevi tsarya egipyets'kogo, shcho buli uv'yaznyeni u v'yaznichnomu domi. i pribuv do nikh iosip urantsi, i pobachiv ikh, a voni os' sumni. i zapitav vin faraonovikh yevnukhiv, shcho buli z nim pid vartoyu v domi pana iogo, govoryachi: chogo vashi oblichchya s'ogodni sumni? a voni skazali iomu: snivsya nam son, a vidgadati iogo nyemae komu. i skazav do nikh iosip: chi zh nye v boga vidgadki? rozpovidzhyte no myeni. i opoviv nachal'nik chashnikiv iosipovi svii son, i skazav iomu: bachiv ya v sni svoim, os' vinogradnii kushch pyeryedo mnoyu. a v vinogradnomu kushchi tri vinogradni galuzki, a vin sam nibi roztsviv, pustiv tsvit, i dozrili grona iogo yagid. a v moii rutsi faraonova chasha. i vzyav ya ti yagodi, i vichavv ikh do faraonovoi chashi, i dav tu chashu v ruku faraona. i skazav iomu iosip: otsye vidgadka iogo: tri vinogradni galuzki

tsye tri dni. shchye za tri dni pidiimye faraon tvoyu golovu, i vyernye tyebye na tvoe stanovishchye, i ti dasi chashu faraona do ruki iogo za pyershim zvichaem, yak buv ti chashnikom iogo. koli ti zgadaesh sobi pro myenye, yak budye tobi dobre, to vchin-ish milist' myeni, koli zgadaesh pro myenye pyeryed faraonom, i viprovadish myenye z ts'ogo domu. bo ya buv spravdi vkraadyeni i iz krayu evryeis'kogo, a takozh tut ya nye vchiniv nichogo, shchob myenye vkinuti do tsiei yami. i pobachiv nachal'nik pyekariv, shcho vin dobre vidgadav, i promoviv do iosipa: i ya v sni svoim bachiv, os' tri koshi pypchiva na golovi moi. a v koshi gorishn'omu zo vsyakogo pyekars'kogo virobu faraonovye idzhyennya, a ptakh iv iogo z kosha z-nad moei golovi. i vidpoviv iosip i skazav: otsye vidgadka iogo: tri koshi to tri dni. shchye za tri dni pidiimye faraon golovu tvoyu z tyebye, i povisit' tyebye na dyeryevi, i ptakh poist' tilo tvoe z tyebye. i stalosya tryet'ogo dnya, u dyen' narodzhyennya faraona, i vchiniv vin gostinu dlya vsikh svoikh rabiv. i pidnyav vin golovu nachal'nika chashnikov i golovu nachal'nika pyekariv syeryed svoikh rabiv. i vyernuv vin nachal'nika chashnikov na iogo mistysye, i vin podav chashu v ruku faraonovu. a nachal'nika pyekariv povisiv, yak vidgadav buv im iosip. ta nachal'nik chashnikov nye pam'yatav pro iosipa, ta i zabuv za n'ogo.

41

i stalosya po zakinchyenni dvokh lit chasu, i snit'sya faraonovi, os' vin stoit' nad richkoyu. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv garnogo viglyadu i sitogo tila, i paslisya na luzi. a os' vikhodyat' iz richki za nimi syemyero koriv inshikh, bridki viglyadom i khudi tilom. i voni stali pri tikh korovakh na byeryezi richki. i korovi bridki viglyadom i khudi tilom poz'idali sim koriv garnikh viglyadom i sitikh. i prokinuvsya faraon. i zнову zasnuv vin. i snilosya iomu vdrugye, azh os' skhodyat' na odnim styeblu syemyero koloskiv zdorovikh ta dobrikh. a os' virostae za nimi syemyero koloskiv tonkikh ta spalyenikh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv zdorovikh ta povnikh. i prokinuvsya faraon, a to buv son. i stalosya rano, i zanyepokoivsysya dukh iogo. i poslav vin, i posklikav usikh vorozhbitiv egiptu ta vsikh mudryetsiv iogo. i faraon rozpoviv im svii son, ta nikhto nye mig vidgadati ikh faraonovi. i govoriv nachal'nik chashnikov z faraonom, kazhuchi: ya s'ogodni zgadyu grikhi svoi. rozgnivavsysya buv faraon na rabiv svoikh, i vmistiv myenye pid vartu domu nachal'nika tsars'koi storozhi, myenye i nachal'nika pyekariv. i odniei nochi snivsysya

nam son, myeni ta iomu, kozhnomu snivsysya son za svoim znachyenniam. a tam z nami buv evryeis'kii yunak, rab nachal'nika tsars'koi storozhi. i mi rozpovili iomu, a vin vidgadav nam nashi sni, kozhnomu za snom iogo vidgadav. i stalosya, yak vin vidgadav nam, tak i trapilosya: myenye ti vyernuv na stanovishchye moe, a togo povisiv. i poslav faraon, i posklikav iosipa, i iogo skvapno vivyeli z v'yaznitsi. i ogo-livsysya, i zminiv odyezhu svoyu, i vin pribuv do faraona. i promoviv faraon do iosipa: snivsysya myeni son, ta nyema, khto b vidgadav iogo. a ya chuv pro tyebye takye: ti vislukuheson son, shchob vidgadati iogo. a iosip skazav do faraona, govoryachi: nye ya, bog dast' u vidpovid' mir faraonovi. i skazav faraon do iosipa: bachiv ya v sni svoim os' ya stoyu na byeryezi richki. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv sitikh tilom i garnikh viglyadom. i voni paslisya na luzi. a os' vikhodyat' za nimi syemyero koriv inshi, bidni ta duzhye bridki viglyadom i khudi tilom. takikh bridkikh, yak voni, ya nye bachiv u vs'omu krai egiptyets'komu. i korovi khudi ta bridki poz'idali sim koriv pyershih sitikh. i vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, ta nye bulo znati, shcho vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, i viglyad ikh buv likhii, yak na pochatku. i ya prokinuvsya. i pobachiv ya v sni svoim znov, azh os' skhodyat' na odnim styeblu syemyero koloskiv povnikh ta dobrikh. a os' virostae za nimi syemyero koloskiv khudikh, tonkikh, spalyenikh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv dobrikh. i rozpoviv ya tye vorozhbitam, ta nye bulo, khto b myeni roz'yasniv. i skazav iosip do faraona: son faraoniv odin vin. shcho bog robit', tye vin zvistiv faraonovi. syemyero koriv dobrikh to sim lit, i syemyero koloskiv dobrikh sim lit voni. a son odin vin. a sim koriv khudikh i bridkikh, shcho viishli za nimi, sim lit voni, i sim koloskiv porozhnikh i spalyenikh skhidnim vitrom to budut' sim lit golodnikh. otsye ta rich, shcho ya skazav buv faraonovi: shcho bog robit', tye vin pokazav faraonovi. os' prikhodyat' sim lit, vyelikii dostatok u vsim krai egiptyets'kim. a po nikh nastanut' sim lit golodnikh, i budye zabutii uvyes' toi dostatok v egiptyets'kii z'yemli, i golod vinishchit' krai. i nye budye vidno togo dostatku v krai chyeryez toi golod, shcho nastanye potim, bo vin budye duzhye tyazhkii. a shcho son povtorivsysya faraonovi dvichi, tsye znachit', shcho sprava tsya postanovlyena vid boga, i bog nyezabarom vikonaee ii. a tyepper nyekhai faraon nazdrit' cholovika rozumnogo i mudrogo, i nyekhai postavit' iogo nad egiptyets'koyu z'yemlyeyu. nyekhai uchinit' faraon, i nyekhai priznachit' uradyanikov nad kraem, i nyekhai za sim lit dostatku zbiraee p'yatinu vrozhayu

egipyets'koi z'yemli. i nyekhai voni pozbi-
rayut' usyu izhu tikh dobrikh roktiv, sh-
cho prikhodyat', i nyekhai voni pozbirayut'
zbizhzhya pid ruku faraonovu, na izhu po
mistakh, i nyekhai byeryezhut'. i budy'e ta
izha na zapas dlya krayu na sim lit golod-
nikh, shcho nastanut' v egipyets'kii z'yemli,
i krai nye budy'e znishchynii golodom. i
bula tsya rich dobra v ochakh faraona ta
v ochakh usikh iogo rabiv. i skazav faraon
svoim rabam: chi znaidyet'sya cholovik, yak
otsyei, shcho dukh bozhii u nim? i skazav
faraon iosipovi: shcho bog vidkriv tobi tsye
vsye, to nyemae takogo rozumnogo i mu-
drogo, yak ti. ti budyesh nad domom moim,
a sliv tvoikh ust budy'e slukhatysya vvyes'
narod mii. til'ki tronom ya budu vishchii
vid tyebye. i skazav faraon iosipovi: di-
vis', ya postaviv tyebye nad usim kraem
egipyets'kim. i znyav faraon pyersnya svogo
z svoei ruki, ta i dav iogo na ruku iosipovu,
i zodyagnuv iogo v odyezhu vissonnu, a na
shiyu iomu povisiv zolotogo lantsyuga. i
zrobiv, shcho vin izdiv iogo drugim povo-
zom, i krichali pyeryed oblichchiam iogo:
klanyaityesya! i postaviv iogo nad usim
egipyets'kim kraem. i skazav faraon iosipovi:
ya faraon, a byez tyebye nikhto nye pidi-
imye svoei ruki ta svoei nogi v usim krai
egipyets'kim. i nazvav faraon im'ya iosipovi:
tsofnat-panyeakh, i dav iomu za zhinku os-
natu, dochku poti-fyera, zhyertsya onu. i
iosip pidnyavsya nad egipyets'kim kraem. a
iosip buv viku tridtsyati lit, koli vin stav py-
eryed litsyem faraona, tsarya egipyets'kogo.
i pishov iosip vid litsya faraonovogo, i py-
eryeishov chyeryez uvyes' egipyets'kii krai.
a z'yemlya v sim lit dostatku rodila na povni
zhmyeni. i zibrav vin usyu izhu syemi lit,
shcho bula v egipyets'kim krai, i vmistiv
izhu po mistakh: izhu polya mista, shcho
navkolo n'ogo, vmistiv u n'omu. i zibrav
iosip zbizhzhya duzhye bagato, yak mors'kii
pisok, azh pyeryestav rakhuvati, bo nye bulo
vzhye chisla. a iosipovi, poki priishov rik
golodnii, urodilysya dva sini, shcho vrodila
iomu osnata, dochka poti-fyera, zhyertsya
onu. i nazvav iosip im'ya pyervoridnomu:
manasiya, bo bog zrobiv myeni, shcho ya
zabuv usye svoe tyerpinnya ta vvyes' dim
mogo bat'ka. a imyennya drugomu nazvav:
efryem, bo rozmnozhiv myenye bog u krai
nyedoli moei. i skinchilysya sim lit dostatku,
shcho buli v egipyets'kim krai. i zachali
nastupati sim lit golodni, yak skazav buv
iosip. i buv golod po vsikh krayakh, a v usim
egipyets'kim krai buv khlib. alye v igolodniv
uvyes' egipyets'kii krai, a narod stav krichati
do faraona pro khlib. i skazav faraon us'omu
egiptovi: idit' do iosipa. shcho vin vam
skazhye, tye robit'. i buv toi golod na vsii
povyerkhni z'yemli. i vidchiniv iosip usye,
shcho bulo v nikh, i prodavav pozhivu egip-

tovi. a golod zmitsnyavsya v egipyets'kim
krai. i pribuvali zo vsiei z'yemli do iosipa
kupiti pozhivi, bo golod zmitsnyavsya po
vsii z'yemli.

42

a yakiv pobachiv, shcho v egipti e khlib. i
skazav yakiv do siniv svoikh: poscho vi spo-
glyadaetye odin na odnogo? i skazav vin:
os' chuv ya, shcho v egipti e khlib; ziidit'
tudi, i kupit' nam khliba izvidti, i budyemo
zhiti, i nye pomryemo. i ziishli dyesyateryo
iosipovikh brativ kupiti zbizhzhya z egiptu.
a vyeniyamina, iosipovogo brata, yakiv nye
poslav iz bratami iogo, bo skazav: shchob
nye spitkalo iogo yakye nyeschastyat! i
pribuli izrailyevi sini kupiti khliba razom z
inshimi, shcho prikhodili, bo buv golod u
krai khanaans'kim. a iosip vin volodar nad
tim kraem, vin prodavav khlib us'omu nar-
odovi tiei z'yemli. i pribuli iosipovi brati, ta
i uklonilysya iomu oblichchiam do z'yemli.
i pobachiv iosip brativ svoikh, i piznav ikh, ta
nye dav piznati syebye. i govori v nimi su-
voro, i promoviv do nikh: zvidkilya pribuli
vi? a voni vidkazali: z khanaans'kogo krayu
kupiti izhi. i piznav iosip brativ svoikh, a
voni nye vpiznali iogo. i zgadav iosip sni,
shcho pro nikh iomu snilis' buli. i skazav vin
do nikh: vi shpiguni! vi pribuli pidgylanuti
slabi mistysya tsiei z'yemli. a voni vidkazali
iomu: ni, panye mii, a rabi tvoi pribuli
kupiti izhi. mi vsi sini odnogo cholovika,
mi pravdivi. rabi tvoi nye buli shpigunami!
vin zhye promoviv do nikh: ni, bo vi pri-
ishli pidgylanuti slabi mistysya tsiei z'yemli!
a voni vidkazali: dvanadtsyatyero tvoikh
rabiv brati mi, sini odnogo cholovika v
khanaans'komu krai. a naimolodshii tyeper
iz bat'kom nashim, a odnogo nyema. i
promoviv im iosip: otsye tye, shcho ya
skazav buv do vas, govoryachi: vi shpiguni.
otsim vi budyetye viprobuvani: klyanusya
zhittym faraonovim, shcho vi nye viidyetye
zvidsi, yakshcho nye priidye syudi naimolod-
shii vash brat! poshlit' z-pomizh syebye
odnogo, i nyekhai viz'mye vashogo brata, a
vi budyetye uv'jaznyeni. i slova vashi budut'
piddani probi, chi pravda z vami; a koli ni,
klyanusya zhittym faraonovim, shcho vi sh-
piguni! i vin zabrav ikh pid vartu na tri
dni. a tryet'ogo dnya iosip promoviv do
nikh: zrobit' tsye i zhivit'. ya boga boyusya,
yakshcho vi pravdivi. odin brat vash budy'e
uv'jaznyeni v domi vashoi varti, a vi idit',
prinyesit' khliba dlya zaspokoennya golodu
vashikh domiv. a svogo naimolodshogo
brata privyedit' do myenye, i budut' potvy-
erdzhyeni vashi slova, a vi nye povmirae-
tye. i voni zrobili tak. i govoriili voni
odin odnomu: spravdi, vinni mi za nashogo
brata, bo mi bachili nyedolyu dushi iogo, koli

vin blagav nas, a mi nye poslukhali... tomu to priishlo tsye nyeshchastya na nas! i vidpoviv im ruvim, govoryachi: chi nye govoriv ya vam, kazhuchi: nye grishit' proti khlopt-sya, ta vi nye poslukhali. a otsye i krov iogo zhadaet'sya... a voni nye znali, shcho iosip im rozumie, bo buv pomizh nimi pyeryekladach. a vin vidvyernuvsvya vid nikh ta i zaplakav... i vyernuvsvya do nikh, i gov-oriv iz nimi. i vzyav vid nikh simyeona, ta i zv'yazav iogo na ikhnikh ochakh. a iosip nakazav, shchob napovnilli ikhni mishki zbizhzhym, a sriblo ikhne vyernuli kozh-nomu do iogo mishka, i dali im pozhivi na dorogu. i im зроблено tak. i ponyesli voni khlib svii na oslakh svoikh, i pishli zvidti. i vidkriv odin mishka svogo, shchob oslovi svoemu dati pashi na nichligu, ta i pobachiv sriblo svoe, a vono os' v otvori mishka iogo! i skazav vin bratam svoim: povyernyenye sri-blo moe, i os' vono v mishku moim! i zavmy-erlo im syertsye, i voni zatryemtili, govory-achi odin do odnogo: shcho tsye bog nam zrobiv? i pribuli voni do yakova, bat'ka svogo, do krayu khanaans'kogo, i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitkalo bulo, govory-achi: toi muzh, pan togo krayu, govoriv iz nami suvoro, i priinyav buv nas yak shpigun-iv togo krayu. a mi skazali iomu: mi prav-divi, nye buli mi shpigunami! mi dvanadtsy-atyero brativ, sini nashogo bat'ka. odnogo nyema, a naimolodshii tyepyer z nashim bat'kom u khanaans'komu krai. i skazav do nas muzh toi, pan togo krayu: z togo piz-nayu, shcho pravdivi vi, zostavtye zo mnoyu odnogo vashogo brata, a na golod domiv vashikh viz'mit' khlib ta i idit'. i privyedit' do myenye brata vashogo naimyenshogo, i budu ya znati, shcho vi nye shpiguni, shcho vi pravdivi. todi viddam vam vashogo brata, i vi mozhetye pyeryekhoditi tsyei krai dlya kupivli. i stalosya, voni viporozhnyuvali mishki svoi, a os' u kozhnogo vuzlik sribla iogo v iogo mishku! i pobachili vuzliki sribla svogo, voni ta ikh bat'ko, i polyakalis'... i skazav do nikh yakiv, ikh bat'ko: vi pozbav-ili myenye dityei, iosipa nyema, i simyeona nyema, a tyepyer vyeniyamina zabyeretye? usye tye na myenye! i promoviv ruvim do bat'ka svogo, kazhuchi: dvokh siniv moikh ub'esh, koli nye privyedu iogo do tyebye! dai zhye iogo na ruku moyu, a ya povy-ernu iogo do tyebye. a toi vidkazav: nye zidtye z vami mii sin, bo brat iogo vmyer, a vin sam pozostavsvya... a trapit'sya iomu nyeshchastya v dorozhi, yakoyu pidyetye, to v smutku zvyedyetye moyu sivinu do shy-e-lul...

a golod stav tyazhkii u tim krai. i stalosya, yak voni skinchili isti khlib, shcho privye-

zli buli z egiptu, to skazav do nikh bat'ko ikh: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi! i skazav iomu yuda, govoryachi: rishuchye os-vidchiv nam toi muzh, kazhuchi: nye poba-chitye litsya mogo byez vashogo brata z vami! yak ti poshlyesh brata nashogo z nami, to mi ziidyemo, i kupimo tobi izhi. a koli nye poshlyesh, nye ziidyemo, bo muzh toi skazav nam: nye pobachitye litsya mogo byez vashogo brata z vami. i promoviv izrail': nashcho zlo vi vchinili myeni, shcho skazali tomu muzhyevi, shcho shchye mae-tye brata? a voni vidkazali: rozpituyuchi, vipituvav toi muzh pro nas ta pro mist-sye nashogo narodzhennyia, govoryachi: chi bat'ko vash ishchye zhivii? chi e v vas brat? i mi rozpovili iomu vidpovidno do tsikh sliv. chi mogli mi znati, shcho skazhye: privyedit' vashogo brata? i skazav yuda do izrail'ya, bat'ka svogo: poshli zh ts'ogo yunaka zo mnoyu, i vstan'mo, ta i khodim, i budyemo zhiti, i nye povmiraemo i mi, i ti, i nashi diti. ya poruchusya za n'ogo, z moei ruki budyesh iogo ti zhadati! koli ya nye privyedu iogo do tyebye, i nye postavlyu pyeryed lit-syem tvoim, to budu vinnim pyeryed tobouy po vsi dni! a koli b mi buli nye vidtyagal-isa, to tyepyer uzhye b vyernulisya buli dva razi. i skazav im izrail', ikh bat'ko: koli tak, to zrobit' vi otsye. viz'mit' iz plodiv ts'ogo krayu, i vidnyesit' darunka muzhyevi tomu: trokhi bal'zamu, i trokhi myedu, pakhoshchiv, i ladanu, daktiliv, i migdaliv. a sribla viz'mit' udvoe v ruku svoyu. a sri-blo, povyernyenye v otvir vashikh mishkiv, vyernit' svoeyu rukoyu, mozhye to pomilka. a brata vashogo zabyerit', i vstan'tye, idit' do togo muzha. a bog vsyemogutnii nyekhai dast' vam milosyerdya pyeryed litsyem togo muzha, i nyekhai vin vidpustit' vam dru-gogo vashogo brata i vyeniyamina. a ya, pyevno strativ sina svogo!... i vzyali ti lyudi togo darunka, i vzyali vdvoe sribla v ruku svoyu, i vyeniyamina, i vstali, ta i zi-ishli do egiptu. i stali voni pyeryed litsyem iosipovim. i pobachiv iosip vyeniyamina z nimi, i skazav do togo, shcho buv nad iogo domom: uprovad' tsikh lyudyei do domu, i nyekhai zarizhut' khudobinu, i prigotui, bo zo mnoyu budut' isti tsi lyudi opivdni. i toi cholovik zrobiv, yak iosip skazav buv. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu. i polyakalisya ti lyudi, shcho buli vprovadzhyni do iosipovogo domu. i skazali voni: chyeryez sriblo, povy-ernyenye napochatku v nashikh mishkakh, mi vprovadzhyni, shchob prichyepitis' do nas, i napasti na nas, i zabrati za brati za nas ta nashi osli... i pristupili voni do cholovika, shcho nad domom iosipovim, ta i govorili do n'ogo pri vkhodi v dim. i skazali voni: poslukhai, o panye mii, mi ziishli buli napoc-hatku kupiti izhi. i stalosya, koli mi priishli

na nichlig, i vidkrili mishki svoi, a os' sriblo kozhnogo v otvori mishka iogo, nashye sriblo za vagoynu iogo! i mi vyertaemo iogo nashoyu rukoyu! a na kupivlyu izhi mi znyesli nashoyu rukoyu inshye sriblo. mi nye znaemo, khto poklav buv nashye sriblo do nashikh mishkiv... a toi vidkazav: mir vam! nye biityesya! bog vash i bog vashogo bat'ka dav vam skarb do vashikh mishkiv. sriblo vashye priishlo do myenye. i viviv do nikh simyeona. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu, i dav vodi, a voni vmili nogi svoi, i dav pashi ikhnim oslam. i voni prigotovili darunki do prikhodu iosipa opivdni, bo pochuli, shcho tam voni istimut' khlilib. i vviishov iosip do domu, a voni prinyesli iomu do domu darunka, shcho v ikhnii rutsi. i voni poklonilisya iomu do zyeimli. a vin zapitav ikh pro mir i skazav: chi garazd vashomu bat'kovi staromu, pro yakogo vi rozpovidali? chi vin shcheye zhivii? a voni vidkazali: garazd rabovi tvoemu, bat'kovi nashomu. shcheye vin zhivii. i voni skhililisya, i vklonilisya do zyeimli. i zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv vyenyiamina, svogo brata, sina matyeri svoei, i promoviv: chi to vash naimolodshii brat, shcho vi myeni rozpovidali? i skazav: nyekhai bog budy milostivii do tyebye, mii sinu! i iosip pospishiv, bo porushilasya iogo lyubov do brata iogo, i khotiv vin zaplakati. i vviishov vin do inshoi kimnati, i zaplakav tam... i vmiv vin lit-sye svoe, i viishov, i strimavsya, ta i skazav: pokladit' khliba! i poklali iomu okryemo, a im okryemo, i egiptyanam, shcho ili z nim, okryemo, bo egiptyani nye mozhut' isti khlilib z evryeyami, bo tsye nigda dlya egiptu. i voni posidali pyeryed nim, pyervoridnii za pyervoridstvom svoim, a molodshii za molodistyvu svoeyu. i zdivuvalisya tsi lyudi odin pyeryed odnim. i vin posilav dari stravi vid syebye do nikh. a dar vyenyiaminiv buv bil'shii vid daru vsikh ikh up'yatvero. i pili voni, i povpivalisya z nim.

44

i nakazav vin tomu, shcho nad domom iogo, govoryachi: ponapovnyui mishki tsikh lyudyei izhyeyu, skil'ki zmozhut' voni nyesti. i pokladi sriblo kozhnogo do otvori mishka iogo. a chashu moyu, chashu sribnu, pokladi do otvori mishka naimolodshogo, ta sriblo za khlilib iogo. i zrobiv toi za slovom iosipovim, yakye vin skazav buv. rozvidnilos' rano vrantsi, i lyudi tsi buli vidpushchyneni, voni ta ikhni osli. voni viishli z mista, shcheye nye viddalilisya, a iosip skazav do togo, shcho nad domom iogo: ustan', pobizhi za timi lyud'mi, i dozhyeni ikh, ta i skazhi im: nashcho vi zaplatili zlom za dobro? khiba tsye nye ta chasha, sh-

cho z nyei p'e pan mii, i vin, vorozhachi, vorozhit' nyeyu? i zlye vi zrobili, shcho vchinili takye. i toi ikh dognav, i skazav im ti slova. a voni vidkazali iomu: nashcho pan mii govorit' otaki to slova? dalyekye rabam tvoim, shchob zrobiti taku rich... tazh sriblo, shcho znaishli mi v otvorrakh nashikh mishkiv, mi vyernuli tobi z krayu khanaans'kogo. a yak bi mi vkrali z domu pana tvogo sriblo chi zoloto? u kogo iz rabiv tvoikh vona, chasha, budy znaidyena, to pomrye vin, a takozh mi stanyemo rabami moemu panovi. a toi vidkazav: tozh tyepyey, yak vi skazali, tak nyekhai budy vono! u kogo vona znaidyena budy, toi stanye myeni za raba, a vi budyetye chisti. i pospishno pospuskali voni kozhyen svogo mishka na zyeimlyu. i porozv'yazuvati kozhyen mishka svogo. i stav vin shukati. rozpochav vid naistarshogo, a skinchiv naimolodshim. i znaidyena chasha v mishku vyenyiaminivom! i porozdirali voni svoyu odizh!... i kozhyen nav'yuchiv osla svogo, i vyernulis' do mista. i vviishli yuda i brati iogo do domu iosipa, a vin shcheye buv tam. i popadali voni pyeryed litsyem iogo na zyeimlyu. i skazav do nikh iosip: shcho tsye za vchinok, shcho vi zrobili? khiba bi nye znali, shcho spravdi vidgadade takii muzh, yak ya? a yuda promoviv: shcho mi skazhyemo panovi moemu? shcho budyemo govorit'? chim vipravdaemos'? bog znaishov provinu tvoikh rabiv! os' mi rabi panovi moemu, i mi, i toi, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha. a iosip vidkazav: dalyekye myeni, shchob zrobiti otsye. cholovik, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha, vin budyemy za raba! a vi idit' iz mirom do vashogo bat'ka. i pristupiv do n'ogo yuda ta i promoviv: o mii panye, nyekhai skazhye rab tvii slovo do ushyei pana svogo, i nyekhai nye palae gniv tvii na raba tvogo, bo ti takii, yak faraon. pan mii zapitav buv rabiv svoikh, govoryachi: chi e v vas bat'ko abo brat'? i skazali mi do pana mogo: e v nas bat'ko starii ta malye ditya iogo starosti, a brat iogo vmyer. i pozostavsya vin sam u svoei matyeri, a bat'ko iogo lyubit'. a ti buv skazav svoim rabam: zvyedit' do myenye iogo, i nyekhai ya kinu svoim okom na n'ogo. i skazali mi do pana mogo: nye mozhye toi khlopets' pokinuti bat'ka svogo. a pokinye vin bat'ka svogo, to pomrye toi. a ti skazav svoim rabam: koli nye ziidye z vami naimolodshii vash brat, nye pobachitye bil'shye litsya mogo. i stalosya, koli mi ziishli buli do raba tvogo, do nashogo bat'ka, to mi rozpovili iomu slova mogo pana. a bat'ko nash skazav: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi. a mi vidkazali: nye mozhyemo ziiti. i skazav do nas rab tvii, nash bat'ko: vi znaetye, shcho dvokh bula porodila myeni

zhinka moyu. ta pishov vid myenye odin, i ya skazav: spravdi, diisno rozsharpanii vin... i ya nye bachiv iogo azh dotyepyer. a zabyeryetye vi takozh ts'ogo vid myenye, i spitkae iogo nyeshchastya, to zvyedyetye vi sivinu moyu tsm zlom do shyeolu. a tyepyer, koli ya priidu do raba tvogo, mogo bat'ka, a yunaka nye budye z nami, a dusha iogo zv'yazana z dushyeyu tieyu, to stanyet'sya, koli vin pobachit', shcho yunaka nyema, to pomrye. i zvyedut' tvoi rabi sivinu raba tvogo, nashogo bat'ka, u smutku do shyeolu... bo rab tvii poruchivsy za yunaka bat'kovi svoemu, kazhuchi: koli ya nye pryvedu iogo do tyebye, to zgrishu pyeryed bat'kom svoim na vsi dni! a tyepyer nyekhai zhye syadye tvii rab zamist' togo yunaka za raba panovi moemu. a yunak nyekhai idye z svoimi bratami!... bo yak ya priidu do bat'ka svogo, a yunaka zo mnoyu nyema? shchob nye pobachiti myeni togo nyeshchastya, shcho spitkae mogo bat'ka.

45

i nye mig iosip zdyyerzhatisya pri vsikh, shcho stoyali bilya n'ogo, ta i zakrichav: viyyedit' usikh lyudyei vid myenye! i nye bulo z nim nikogo, koli iosip vidkrivsy brattym svoim. i vin golosno zaplakav, i pochuli egiptyani, i pochuv dim faraoniv. i iosip promoviv do brattiv svoikh: ya iosip... chi zhivii shchye mii bat'ko?... i nye mogli iogo brattya iomu vidpovisti, bo voni nalyakalis' iogo... a iosip promoviv do brativ svoikh: pidiidit' zhye do myenye! i voni pidiishli, a vin prokazav: ya iosip, vash brat, yakogo vi prodali buli do egiptu... a tyepyer nye sumuitye, i nyekhai nye budye zhalyu v vashikh ochakh, shcho vi prodali myenye syudi, bo to bog poslav myenye pyeryed vami dlya vizhivlyennya. bo os' dva roki golod na zyeimli, i shchye budye p'yat' lit, shcho nye budye orki ta zhniv. i poslav myenye bog pyeryed vami zrobiti dlya vas, shchob vi pozostalis' na zyeimli, i shchob utrimati dlya vas pri zhitti vye-likye chislo spasyenikh. i vikhodit' tyepyer, nye vi poslali myenye syudi, alye bog. i vin zrobit myenye bat'kom faraonovim i panom us'ogo domu iogo, i volodaryem us'ogo krayu egypets'kogo. pospishit', i idit' do bat'ka mogo, ta i skazhit' iomu: otak skazav sin tvii iosip: bog zrobit myenye volodaryem us'ogo egiptu. ziidi zh do myenye, nye gaisya. i osyad' u zyeimli goshyen, i budyesh bliz'kii do myenye ti, i sini tvoi, i sini siniv tvoikh, i dribna ta vyelika khudoba tvoya, i vsye, shcho tvoe. i progoduuyu tyebye tam, bo golod budye shchye p'yat' rokiv, shchob nye zbidniv ti, i dim tvii, i vsye, shcho tvoe. i os' ochi vashi i ochi brata mogo vyeniyamina bachat', shcho tsye moi usta govoryat' do vas. i opo-

vistye bat'kovi moemu pro vsyu slavu moyu v egipti, ta pro vsye, shcho vi bachili. i pospishit', i pryivedit' vashogo bat'ka syudi. i vpav vin na shiyu vyeniyaminu, bratovi svoemu, ta i zaplakav, i vyeniyamin plakav na shii iogo... i tsiluvav vin usikh brativ svoikh, i plakav nad nimi... a potomu gov-orili brati iogo z nim. i rozgoloshyeno v domi faraonovim chutku, govoryachi: prishli iosipovi brati! i bulo tsye dobre v ochakh faraonovikh ta v ochakh iogo rabil. i promoviv faraon do iosipa: skazhi svoim bratam: zrobit' otsye: ponav'yuchuitye khudobu svoyu, ta i idit', pribud'tye do krayu khanaans'kogo. i zabyerit' vashogo bat'ka i domi vashi, ta i priidit' do myenye, a ya dam vam dobra egypets'kogo krayu. i spozhivaitye sitist' zyeimli. a ti odyerzhav nakaza skazati: zrobit' tsye: viz'mit' sobi z egypets'kogo krayu vozi dlya vashikh di-tyei ta dlya vashikh zhinok, i pryvezit' svogo bat'ka i pribud'tye. a oko vashye nyekhai nye zhalue vashikh ryecheyi, bo dobro vs'ogo egypets'kogo krayu vashye vono. i zro-bili tak izrailyevi sini. a iosip dav im vozi na prikaz faraoniv, i dav im pozhivi na dorogu. i dav usim im kozhnomu pyeryemini odyezhi, a vyeniyaminovi dav tri sotni sri-bla ta p'yat' pyeryemin odyezhi. a bat'kovi svoemu poslav vin otsye: dyesyat' osliv, nav'yuchyenikh z dobra egiptu, i dyesyat' oslits', nav'yuchyenikh zbizhzhvam, i khlrib, i pozhivu dlya bat'ka iogo na dorogu. i vidpustiv vin svoikh brativ, i voni pishli. i skazav vin do nikh: nye svarit'sya v dorozii! i viishli voni z egiptu, ta i pribuli do khanaans'kogo krayu, do yakova, bat'ka svogo. i rozpovili iomu, kazhuchi: shchye iosip zhivii, i shcho vin panue nad usim egypets'kim kraem. i zomlilo syertsye iogo, bo vin nye poviriv buv im... i pyeryekazu-vali iomu vsi slova iosipovi, shcho govori-vin do nikh. i yak pobachiv vin vozi, shcho poslav iosip, shchob vyezti iogo, to ozhiv dukh yakova, ikhn'ogo bat'ka. i promoviv izrail': dosit'! shchye zhivii iosip, mii sin! pidu zh ta pobachu iogo, poki pomru!

46

i virushiv izrail', i vsye, shcho iogo, i pribuv do byeyer-shyevi, i prinis zhyertvi bogovi bat'ka svogo isaka. i promoviv bog do izrail-lya v nichnomu vidinni, i skazav: yakovyte, yakovyte! a toi vidkazav: os' ya! i skazav vin: ya toi bog, bog bat'ka tvogo. nye bi-isa yiiti do egiptu, bo ya vchinyu tyebye tam vyelikim narodom. ya ziidu z tobouyu do egiptu, i ya takozh, vivodyachi, vivyedu tyebye, a iosip zakrie rukoyu svoeyu ochi tvoi. i vstav yakiv z byeyer-shyevi. i povy-ezli izrailyevi sini svogo bat'ka yakova, i di-tyei svoikh, i zhinok svoikh vozami, shcho

poslav faraon, shchob pryvezti iogo. i vzyali voni stada svoi, i maetok svii, shcho nabuli v zyeimli khanaans'kii, i pribuli do egiptu yakiv ta vvyes' rid iogo z nim. vin priviv iz soboyu do egiptu siniv svoikh, i siniv svoikh siniv z soboyu, dochok svoikh, i dochok siniv svoikh, i vvyes' rid svii. a otsye imyennya siniv izrail'yevikh, shcho pribuli do egiptu: yakiv ta sini iogo: pyervoridnii yakoviv ruvim. i sini ruvimovi: khanokh, i pallu, i khyetsron, i karmi. i sini simyeonovi: emuil, i yamin, i ogad, i yakhin, i tsokhar, i saul, sin khanaanyeyanki. i sini lyevievi: gyer-shon, kyegat i myerari. i sini yudini: yer, i onan, i shyela, i pyeryets, i zyerakh. i vmyer yer i onan u khanaans'kii zyeimli. a sini pyeryetsyevi buli: khyetsron i khamul. i sini issakharovi: tola, i tsuvva, i iov, i shimron. i sini zavulonovi: syeryed, i yelon, i yakhlyeil. otsye sini liini, shcho vrodila vona yakovu v padani arameis'kim, ta dochku iogo dinu. usikh dush siniv iogo i dochok iogo tridtsyat' tri. i sini gadovi: tsifion, i khaggi, shuni, i yetsbon, yeri, i arodi, i ar'ili. i sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i vyeryia, i sirakh, syestra ikh. i sini vyerii: khyevyer i malkiil. otsye sini zilpi, shcho lavan buv dav ii svoii dochtsi lii, a vona vrodila ikh yakovu, shistnadtsyat' dush. sini rakhili, zhinki yakova: iosip i vyeniyamin. i vrodilisya iosipovi v egypets'kim kraii manasiya ta efryem, shcho ikh urodila iomu osnat, dochka poti-fyera, zhyertsya onu. i sini vyeniyaminovi: byela, i byekhyer, i ashbyel, gvera, i naaman, yekhi, i rosh, mup-pim, i khuppim, i ard. otsye sini rakhilini, shcho vrodilisya yakovu, usikh dush chotirnadtsyat'. i sini danovi: khushim. i sini nyeftalimovi: yakhysyeil, i guni, i etsyer, i shillyem. otsye sini bilgi, shcho ii lavan dav buv svoii dochtsi rakhili. i vona porodila ikh yakovu, usikh dush sim. usikh dush, shcho priishli z yakovom v egypyet, shcho pokhodyat' iz styegon iogo, okrim zhinok siniv yakova, usikh dush shistdyesyat' i shist'. a sini iosipa, shcho narodilisya iomu v egipti, dvi dushi. usikh dush domu yakova, shcho priishli buli do egiptu, simdyesyat. i poslav vin pyeryed soboyu yudu do iosipa, shchob pokazuvav pyeryed nim dorogu do goshyenu. i pribuli voni do krayu goshyen. i zaprig iosip svoyu kolyesnitsyu, i virushiv nazustrich bat'kovi svoemu izrail'yevi do goshyenu. i vin pokazavsya iomu, i vpav iomu na shiyu, ta i plakav dovgo na shii iogo... i promoviv izrail' do iosipa: nyekhai tyepyer pomru ya, pobachivshi oblichchya tvoe, shcho ti shchye zhivii! a iosip promoviv do svoikh brativ i do domu bat'ka svogo: pidu i rozkazuha faraonovi, ta i povim iomu: brati moi i dim bat'ka mogo, shcho buli v kraii khanaans'kim, pribuli do myenye. a lyudi tsi pastukhi otari, bo buli

skotari. i voni priprovadili dribnu ta vye-liku khudoba svoyu, i vsye, shcho ikhne bulo. i stanyet'sya, koli poklichye vas faraon i skazhye: yakye vashye zainyattya? to vi vidkazhyete: skotaryami buli tvoii rabi vid molodosti svoei azh dotyepyer, i mi, i bat'ki nashi, shchob vi osili v kraii goshyen, bo dlya egiptu kozhyen pastukh otari ogida.

47

i priishov iosip, i rozpoviv faraonovi ta i skazav: mii bat'ko, i brati moi, i ikhni otari, i khudoba ikh, i vsye ikhne pribuli z khanaans'kogo krayu. i os' voni v kraii goshyen. i vzyav vin iz svoikh brativ p'yatyero cholovika, ta i postaviv ikh pyeryed litsyem faraonovim. i skazav faraon do brativ iogo: yakye vashye zainyattya? a voni vidkazali faraonovi: pastukhi otari rabi tvoii, i mi, i nashi bat'ki. i skazali voni faraonovi: mi pribuli, shchob myeshkati v kraii tsim, nyema bo pashi dlya otari, shcho e v rabiiv tvoikh, bo v khanaans'komu kraii tyazhkii golod. a tyepyer nyekhai zhye osyadut' rabi tvoii v kraii goshyen. i promoviv faraon do iosipa, govoryachi: bat'ko tvii ta brati tvoii pribuli do tyebye. egypets'kii kraii vin pyeryed litsyem tvoim. u nailipshim mistsi ts'ogo krayu osadi bat'ka svogo ta brativ svoikh, nyekhai osyadut' u kraii goshyen. a koli znaesh, i mizh nimi e zdatni lyudi, to zrobi ikh zvyerkhnikami moei chyeryedi. i priviv iosip bat'ka svogo yakova, ta i postaviv iogo pyeryed litsyem faraonovim. i yakiv poblagosloviv faraona. i promoviv faraon do yakova: skil'ki dniv chasu zhittya tvogo? a yakiv skazav do faraona: dniv chasu mandrivki moei sto i tridtsyat' lit. korotki ta likhi buli dni chasu zhittya mogo, i nye dosyagii voni dniv chasu zhittya bat'kiv moikh u dnyakh chasu mandrivki ikhn'oi. i yakiv poblagosloviv faraona, ta i viishov vid oblichchya faraonovogo. i osadiv iosip bat'ka svogo ta brativ svoikh, i dav im volodinnya v egypets'kii kraii, u naikrashchim mistsi tsiei zyeimli u kraii ramyeses, yak nakazav buv faraon. i postachav iosip khlib dlya bat'ka svogo i brativ svoikh, ta dlya vs'ogo domu svogo bat'ka vidpovidno do chisla dityei. a khliba nye bulo v usim tim kraii, bo golod stav duzhye tyazhkyi. i visnazhivsya egypets'kii kraii ta kraii khanaans'kii chyeryez toi golod. i zibrav iosip usye sriblo, shcho znakhodilosya v egypets'kim kraii ta v kraii khanaans'kim, za pozhivu, shcho voni kupovali. i iosip vnis tys sriblo do faraonovogo domu. i vichyerpalosya sriblo v kraii egypets'kim ta v kraii khanaans'kim. i pribuv uvyes' egypyet do iosipa, govoryachi: dai zhye nam khliba! nashcho nam umirati pyeryed tobou, tomu shcho vichyerpalosya sriblo? a iosip skazav: daitye

svoyu khudobu, a ya dam vam za khudobu vashu, koli vichyerpalosya sriblo. i voni priprovadili khudobu svoyu do iosipa. i dav im iosip khliba za koni, i za otari, i za chyeryedi khudobi, i za osli. i vin того roku postachav im khlib za vsyu ikhnyu khudobu. i skinchivsyia toi rik, i voni pribuli do n'ogo drugogo roku, ta i skazali iomu: nye skazhyemo nyepravdi pyeryed panom svoim, shcho vichyerpalosya sriblo, a chyeryedi zdobutku v nashogo pana. nichogo nye zostalosya pyeryed nashim panom, khibashcho nashye tilo ta nasha zymelya! nashcho mi maemo vmirati na ochakh tvoikh, i mi, i nasha zymelya? kupi nas ta nasha zymelyu za khlib, i budyemo mi ta nasha zymelya rabami faraonovi. a ti dai nasinnya, i budyemo zhiti, i nye pomryemo, a zymelya nye opustie... i iosip kupiv usyu zymelyu egipyets'ku dlya faraona, bo egiptyani sproduvali kozhyen polye svoe, posilivsyia bo buv golod mizh nimi. i stala zymelya faraonovoyu. a narod vin pyeryeprovadzhu-vav iogo do mist vid kintsya granitsi egiptu i azh do kintsya ii. til'ki zymeli zhyertsiv nye kupiv vin, bo dlya zhyertsiv bula ustava zhiti na pributki vid faraona. i voni ili svii pai, shcho davav im faraon, tomu nye prodali svoei zymeli. i skazav iosip do narodu: otsye kupo ya s'ogodni dlya faraona vas i zymelyu vashu. os' vam nasinnya, i zasiitye zymelyu. a nastanut' zhniva, to dastye p'yatu chastinu faraonovi, a chotiri chastini budut' vam na nasinnya dlya polyi i na izhu vam ta tim, khto v domakh vashikh, ta na izhu dlya vashikh dityei. a voni vidkazali: ti nas udyerzhav pri zhitti. nyekhai zhye znaidyemo milist' v ochakh svogo pana, i stanyemo rabami faraonovi. a iosip poklav tsye za postanovu na egipyets'ku zymelyu azh do s'ogodnishn'ogo dnya: na p'yatu chastinu dlya faraona. sama til'ki zymelya zhyertsiv nye stala faraonovoyu. i osiv izrail' v egipyets'kim krai v kraini goshyen, i nabuli v nim volodinnya. i voni rozrodilisya i sil'no rozmnozzhilisya. i zhiv yakiv v egipyets'kim krai simnadtsyat' lit. i buli dni yakova, lita zhittya iogo, sto lit i sorok i sim lit. i nablizzilisya dni izrailya do smyerti. i kliknuv vin do sina svogo do iosipa, ta i promoviv iomu: koli znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, pokladi ruku svoyu pid styegno moe, i vchini zo mnoyu milist' ta pravdu: nye pokhovai myenye v egipti! i lyazhu za v bat'kami svoimi, i ti vinyesyesh myenye z egiptu, i pokhovaesh myenye v ikhn'omu grobi. a toi vidkazav: ya vchinyu za slovom tvoim. a yakiv skazav: prisyagni zh myeni! i vin prisyagnuv iomu. i vklonivsyia izrail' na zgolov'ya postyeli.

i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano bulo iosipovi: os' bat'ko tvii khvorie. i vin uzyav iz soboyu obokh svoikh siniv, manasiyu ta efryema. i promoviv vin do yakova i skazav: os' do tyebye priishov tvii sin iosip! i zmitsnivsyia izrail', ta i siv na postyeli. i skazav yakiv do iosipa: bog vsyemogutnii yavivsyia buv myeni v luzi v zymeli khanaans'kii, i poblagosloviv myenye. i skazav vin do myenye: os' ya rozplodzhu tyebye i rozmnozhu tyebye, i vchinyu tyebye gromadoyu narodiv. a tsyu zymelyu ya dam nashchadkam tvoim po tobi volodinnym naviki. a tyepyer dva sini tvoi, urodzhyeni tobi v egipyets'kim krai do pributtya mogo do tyebye do egiptu, voni moi! efryem i manasiya, yak ruvim i simyeon, budut' moi. a nashchadki tvoi, shcho porodish po nikh, voni budut' tvoi. voni budut' zvatisya na imyennya svoikh brativ u nasliddi svoim. a ya, koli ya priishov buv z padanu, pomyerla myeni rakhil' u krai khanaans'kim na dorozi, koli bula shchye kivra zymeli, shchob priiti do yefrati. i ya pokhovav buv ii tam, na dorozi do yefrati, tsye viflyeem. a izrail' pobachiv siniv iosipovikh ta i skazav: khto voni? i skazav iosip do bat'ka svogo: voni moi sini, shcho bog dav myeni tut. a toi vidkazav: viz'mi zh ikh do myenye, i ya ikh poblagoslovlyu. a ochi izrailievi stali tyazhki vid starosti, vin nye mig divitisya. i iosip pidviv ikh do n'ogo, a toi potsiluvav ikh i prigornuv ikh. i skazav izrail' do iosipa: nye spodivavsyia ya pobachiti oblichchya tvogo, a os' bog dav myeni pobachiti i nasinnya tvoe. i iosip vidviv ikh vid kolin iogo, ta i upav na oblichchya svoe do zymeli. i iosip uzyav ikh obokh, efryema svoeyu pravitsyeyu vid livitsi izrailya, a manasiyu svoeyu livitsyeyu vid pravitsi izrailya, ta i do n'ogo pidviv. i prostyag izrail' pravitsyu svoyu ta i poklav na golovu efryema, a vin molodshii, a livitsyu svoyu na golovu manasi. vin skhryestiv svoi ruki, khoch manasiya pyer- voridni. i vin poblagosloviv iosipa, ta i promoviv: bog, shcho pyeryed oblichchyam iogo khodili bat'ki moi avraam ta isak, shcho pasye myenye, vidkoli isnuyu azh do ts'ogo dnya, angol, shcho ryatue myenye vid us'ogo likhogo, nyekhai poblagoslovit' tsikh yunakiv, i nyekhai budye zvanye v nikh im'ya moe i im'ya bat'kiv moikh avraama ta isaka, i nyekhai voni mnozhat'sya, yak ta riba, posyerved zymeli. a iosip pobachiv, shcho bat'ko iogo kladye pravitsyu svoyu na golovu efryemovu, i bulo tsye nye do vpodobi iomu. i vin pidpyer ruku bat'ka svogo, shchob znayati ii z-nad golovi efryema na golovu manasinu. i skazav iosip do bat'ka svogo: nye tak, bat'ku mii, bo otsyei pyervoridnii, pokladi pravitsyu svoyu na iogo golovu!

a bat'ko iogo nye khotiv, i skazav: znayu, mii sinu, znayu! i vin budye narodom, i vin budye vyelikii, alye iogo myenshii brat budye bil'shii vid n'ogo, a potomstvo iogo stan'ye povnyeyu narodiv. i vin poblagosloviv ikh toho dnya, kazhuchi: tobouy budye blagoslovlyati izrail', govoryachi: nyekhai bog uchinit' tyebye yak efryema i yak manasiyu! i postaviv efryema pyeryed manasiyu. i skazav izrail' do iosipa: os' ya vmirayu... a bog budye z vami, i povyernye vas do krayu vashikh bat'kiv! a ya tobi dav ponad brativ tvoikh odnu chastku, yaku ya vzyav buv z ruki amoryeyanina svoim myechyem ta lukom svoim.

49

i poklikav yakiv usikh siniv svoikh ta i promoviv: zbyerit'sya, a ya spovishchu vam, shcho vas spit'kae naprikintsi dniv. ziidit'sya ta slukhaitye vi, sini yakova, i prislukhaityesya do izrail'ya, vashogo bat'ka! ruvin'ye, ti mii pyeryoridnii, moya mits' i pochatok ti sili moei, vyerkh vyelichnosti i vyerkh ti mogutnosti! ti piniv'sya buv, yak voda, ta nye vtrimaesh'sya, bo ti uviishov buv na lozhye svoiogo ottsya, i zbyezhyestiv iogo, na postyelyu moyu ti pidnyav'sya! simyeon i lyevii to brati, ikhnya zbroya znaryadya nasil'stva. khai do ikhn'oi zmovi nye vkhodit' dusha moya, i nyekhai nye priluchit'sya slava moya do ikh zboryv, bo voni v svoim gnivi lyudinu zabili, a v svoii samovolii vola kopit pozbavili... proklyatii gniv ikhnii, bo sil'nii, ta ikhnya lyutist', tyazhka bo vona! podilyu ikh ya v yakovi, i ikh rozporoshu v izraili! o yudo, pokhvalyat' tyebye tvoi brattya! ruka tvoya na shii tvoikh vorogiv, sini bat'ka tvogo tobi vklonyat'sya. yuda lyev molodi! ti, mii sinu, vyertaesh'sya z zdobichi: prikhilivs' vin, poklav'sya yak lyev i yak lyevitsya, zvyedye khto iogo? nye vidiimyet'sya byerlo vid yudi, ani z iogo styegon zakonodavyets', azh priidye primir'ityel', shcho iomu budye poslukk narodiv. vin priv'yazue do vinogradu svogo molodogo osla, a do vibranoi vinogradini sina oslitsi svoei. vin odyezhu svoyu budye prati v vini, a shatu svoyu v vinogradnii krovi! vid vina vin zrobivs' mutnookii, a vid moloaka bilozubii. zavulon budye myeshkat' nad byeryegom mors'kim, nad byeryegom tim, dye stayut' korabli, a granitsya iogo do sidonu. issakhar to kostistii osyel, shcho lyezhit' mizh kosharami. i pobachiv vin spokii, shcho dobrii, ta zryemlyu, shcho stala priemna, i vin nakhiliv svoi plyechi, shchob nyesti, i stav pratsyuvat' na podatok. dan budye sudit' svii narod, yak odin iz izrail'skikh rodiv. dan budye vuzhyem pri dorozi, zmieyu otrulivoyu pri shlyakh, shcho p'yati konyevi kusae, i iogo vyerkhivets' pozad syebye

vpadye. spasinn'ya vid tyebye chyekayu, o navstryechui! gad na n'ogo yurba napadatimye, ta vin napadye na ikh p'yati. asir iogo khlib budye sitii, i vin budye davati prismaki tsars'ki. nyeftalim vil'na lanyu, vin pryekrasni slova vidae. iosip vitka rodyucha, vitka rodyuchaya nad dzhyeryelom, ii vittya po muru spinaet'sya. i ogirchili iogo ta z luku strilyali, i znyenavidiili buli stril'tsi iogo. ta zostav'sya mitsnim iogo luk, i stali pruzhni ramyena iogo ruk, vid ruk sil'nogo yakovogo, zvidti pastir, tvyerdinya siniv izrail'yevikh. prosi ti vid boga, svoiogo ottsya, i vin dopomozhye tobi, i prosi vsyemogutn'ogo i vin blagoslovit' tyebye blagoslovnyennam nyebyes, shcho na visoti, blagoslovnyennam byezodni, shcho doli lyezhit', blagoslovnyennami pyers ta utrobi. blagoslovnyennya bat'ka tvogo stali sil'nishi vid blagoslovnyennya bat'kiv moikh, azh do pozhadanikh visot vikovichnikh. nyekhai voni budut' na golovu iosipovu, na makivku vibranogo zpomizh brativ svoikh! vyenyamin khizhii vovk: vrantsi ist' vin lovitvu, a na vyechir rozdilyue zdobich. otsye vsi dvanadtsyat' plyemyen izrail'yevikh, i tye, shcho govoriu im bat'ko ikh. i vin poblagosloviv ikh, kozhnogo za blagoslovnyennam iogo poblagosloviv ikh. i vin nakazav im, i promoviv do nikh: ya priluchayusa do svoei ridni... pokhovaitye myenye pri bat'kakh moikh u pyechyeri, shcho na poli yefrona khittyezanina, u tii pyechyeri, shcho na poli makhpeli, shcho navproti mamrye v khanaans'kii zyemli, yakye polye kupiv buv avraam vid yefrona khittyezanina na volodinnya dlya grobu. tam pokhovano avraama i zhinku iogo sarru, tam pokhovali isaka ta iogo zhinku ryevyeku, i tam pokhovav ya liyu. polye i pyechyera, shcho na nim, to dobutok vid siniv khyeta, i zakinchiv yakiv zapovita sinam svoim, i vtyagnuv svoi nogi do lizhka, ta i spochiv. i vin priluchiv'sya do svoei ridni.

50

i vpav iosip na litsye bat'ka svogo, ta i plakav nad nim, i tsiluvav iogo. i zvyeliv iosip rabam svoim likaryam zabal'zamuvali bat'ka iogo. i zabal'zamuvali tsi likari izrail'ya. i spovnilosya iomu sorok dyen', bo tak spovnyayut'sya dni bal'zamuval'nyia. i oplakuvav iogo egipyet simdyesyat dyen'. a yak minuli dni oplakuvannya iogo, to skazav iosip do domu faraonovogo, govoryachi: koli znaishov ya lasku v ochakh vashikh, to govorit' do ushyei faraonovikh tak: bat'ko mii zaprisyag buv myenye, govoryachi: os' ya vmirayu. u grobi moim, shcho ya sobi vikopav u kraini khanaans'kii, tam pokhovaesh myenye. a tyepyer nyekhai ya pidu, i pokhovayu bat'ka svogo, ta i vy-

ernusya. i skazav faraon: pidi, i pokhovai svogo bat'ka, yak zaprisyag vin tyebye. i pishov iosip pokhovati bat'ka svogo, a z nim pishli vsi rabi faraonovi, starshi domu iogo, i vsi starshi egipyets'kogo krayu, i vvyes' dim iosipiv, i brattya iogo, i dim bat'ka iogo. til'ki dityei svoikh ta dribnu i vye-liku khudobu svoyu voni pozostavili v kraini goshyen. i virushili z nim takozh kolyesniitsi ta komonniki. i buv tabir ikh duzhye vye-likii. i priishli voni do goryen-atadu, shcho po drugim botsi iordanu, i plakali tam vyelikim ta duzhye ryevnim plachyem... i vin uchiniv bat'kovi svoemu syemidyennu zhalobu. i pobachili myeshkantsi togo krayu, khanaanyeyani, zhalobu v goryen-atadi, ta i skazali: i vchinili iomu sini iogo tak, yak vin im zapoviv buv. i ponyesli iogo sini iogo do khanaans'kogo krayu, ta i pokhovali iogo v pyechyeri polya makhpyeli, yakye polye kupiv buv avraam na volodinnya dlya grobu vid khittyezanina yefrona, navproti mam-rye. a iosip, yak pokhovav vin bat'ka svogo, vyernuvsva do egiptu, vin i brati iogo, ta vsi, khto khodiv z nim khovati bat'ka iogo. i pobachili iosipovi brati, shcho vmyer ikhnii bat'ko, ta i skazali: a shcho yak znyenavidit' nas iosip, i spravdi vyernye nam usye zlo, shcho mi iomu buli zapodiyali? i pyeryekazali voni iosipovi, govoryachi: bat'ko tvii zapo-viv buv pyeryed svoeyu smyertyu, kazhuchi: otak skazhit' iosipovi: proshu, vibach grikh brativ tvoikh ta ikhnyu provinu, bo voni tobi zlo buli zapodiyali! a tyepyer vibach grikh rabam boga bat'ka tvogo! i zaplakav iosip, yak voni govorili do n'ogo... i pishli takozh brattya iogo, i vpali pyeryed litsyem iogo, ta i skazali: os' mi tobi za rabiv! a iosip promoviv do nikh: nye biitiesya, bo khiba zh ya zamist' boga? vi zadumuvali buli na myenye zlo, ta bog zadumav tye na dobrye, shchob zrobiti, yak viishlo s'ogodni, shchob zakhovati pri zhitti vyelikii narod! a tyepyer nye lyakaityesya, ya budu utrimuvati vas ta dityei vashikh! i vin potishav ikh, i promovlyav do ikhn'ogo syertsya. i osivsva iosip v egipti, vin ta dim bat'ka iogo. i zhiv iosip sto i dyesyat' lit. i pobachiv iosip v efrayema dityei tryet'ogo pokolinnya. takozh sini makhira, sina manasiinogo, buli naro-dilisya na iosipovi kolina. i skazav iosip do brativ svoikh: ya vmirayu, a bog konchye zgadae vas, i vivyede vas iz tsiei zyeimli do krayu, yakogo prisyagnuv buv avraamovi, isakovi ta yakovu. i iosip zaprisyag izrai-lyevikh siniv, govoryachi: konchye zgadae bog vas, a vi vinyesyetye zvidsi kosti moi! i vpokoivsva iosip u vitsi sta i dyesyati lit. i zabal'zamuvali iogo, i vin buv pokladyenii u trunu v egipti.

a otsye imyennya izrail'yevikh siniv, shcho priishli z yakovom do egiptu. kozhyen iz domom svoim pribuli: ruvim, simyeon, lyevii i yuda, issakhar, zavulon i vyeniyamin, dan i nyeftalim, gad i asir. i bulo vsikh dush, shcho viishli z styegna yakovogo, simdyesyat dush. a iosip buv uv egipti. i vmyer iosip i vsi brattya iogo, ta vvyes' toi rida. a izrail'eyi sini plodilisya sil'no, i rozmnozhuvalis', ta i stali voni nadzvichaino sil'ni. i napovnivsya nimi toi krai. i stav nad egiptom novii tsar, shcho nye znau iosipa. i skazav vin do narodu svogo: os' narod izrail'yevikh siniv chislyennishii i sil'nishii vid nas! stan'mo zh mudrishi za n'ogo, shchob vin nye mnozhivsya! bo budye, koli nam trapi't'sya viina, to priluchit'sya i vin do vorogiv nashikh, i budye voyuvati proti nas, i viidye z ts'ogo krayu. i nastanovili nad nim nachal'nikiv podatktiv, shchob iogo gnobiti svoimi tyagarami. i vin buduvav mista na zapasi faraonovi: pitom i ramyesyas. alye shcho bil'shye iogo gnobili, to bil'shye vin mnozhivsya ta bil'shye shirivsya. i zhakhalsiya egiptyani chyeryez izrail'yevikh siniv. i egipteyt zmushuvav siniv izrail'ya tyazhko pratsyuvati. i voni ogirchuvati ikhne zhittya tyazhkoyu pratsyeyu kolo glini ta kolo tsyegli, i kolo vsyakoi pratsi na poli, kozhnu ikhnyu pratsyu, yaku zmushuvati tyazhko robiti. i zvyeliv buv egiptyets'kii tsar evryeis'kim babam-spovitukham, shcho odnii im'ya shifra, a im'ya drugii pua, i govori: yak budyeteye babuvati evryeioik, to divit'sya na porid: koli budye sin, to vbiitye iogo, a koli tsye dochka, to nyekhai zhivye. alye babi-spovitukhi boyalisya boga, i nye robili togo, yak kazav im egiptyets'kii tsar. i voni lishali khlopchikov pri zhitti. i poklikav egiptyets'kii tsar bab-spovitukha, ta i skazav im: nashcho vi robitye tsyu rich, ta lishaetye dityei pri zhitti? i skazali babi-spovitukhi do faraona: bo evryeiki nye taki, yak egiptyets'ki zhinki, bo voni sami babi-spovitukhi: poki priidye do nikh baba-spovitukha, to voni vzhye i narodyat'. i bog chiniv dobro babam-spovitukham, a narod rozmnozhuvalsya, i sil'no mitsniv. i stalosya, tomu, shcho ti babi-spovitukhi boyalisya boga, to vin buduvav im domi. i nakazav faraon us'omu narodovi svoemu, govoryachi: kozhnogo narodzhynenogo evryeis'kogo sina kidaitye iogo do richki, a kozhnu dochku zostavlyaitye pri zhitti!

i pishov odin muzh z domu lyeviia, i vzyav sobi za zhinku dochku lyeviyevu. i zavagitnila ta zhinka, ta i sina vrodila. i pobachili iogo, shcho vin garnii, ta i kovalala iogo tri misyatsi. ta nye mogla iogo bil'shye kho-

vati. i vzyala iomu papirusovu skrin'ku, i viasfal'tovala ii asfal'tom ta smoloyu, i polozhila do nyei ditinu, ta i poklala v ochyeryeti na byeryezi richki. a syestra iogo stoyalala zdalyeka, shchob dovidatysya, shcho iomu stanyet'sya. i ziishla faraonova dochka kupatysya na richku, a sluzhnitsi ii khodili ponad richkoyu. i pobachila vona tu skrin'ku syeryed ochyeryetu, i poslala nyevil'nitsyu svoyu, shchob uzuala ii. i vidchinila, ta i pobachila ditinu, os' khlopchik plachye. i vona zmilosyerdilasya nad nim, ta i skazala: tsye z evryeis'kikh dityei! i skazala syestra iogo do faraonovoi dochki: chi nye piti i nye poklikati tobi zhinku-mamku z evryeioik, i vona goduvatimye tobi ditinu? i skazala ii dochka faraonova: idi. i pishla ta divchina, i poklikala matir ditini. a dochka faraonova skazala do nyei: na tobi tsyu ditinu, ta i godui ii dlya myenye. a ya dam tobi zaplatu. i vzyala ta zhinka ditinu, i goduvatsya ii. i pidroslo tye ditya, i vona privyela iogo do faraonovoi dochki, i vin stav ii za sina. i vona nazvala iomu imyennya moiseyi, i skazala: bo z vodi ya vityagla iogo. i stalosya za tikh dniv, i pidris moiseyi. i viishov vin do brativ svoikh, ta i priglyadavsya do ikhnikh tyerpin'. i pobachiv vin egiptyanina, shcho biv evryeya z brativ iogo. i ozirnuvsya vin tudi ta syudi, i pobachiv, shcho nikogo nyema, ta i ubiv egiptyanina, i zakhovav iogo v pisok. i viishov vin drugogo dnya, azh os' svaryat'sya dvoe evryeiv. i skazav vin nyespravvedlivomu: nashcho ti b'esh svogo blizhn'ogo? a toi vidkazav: khto tyebye nastanoviv za nachal'nika ta za suddyu nad nami? chi ti dumaesh ubiti myenye, yak ti vbiv buv egiptyanina? i zlyakavsya moiseyi ta i skazav sobi: spravdi, ta sprava stala vidoma! i pochuv faraon pro tsyu spravu, ta i shukav, shchob ubiti moiseyia. i vтик moiseyi vid faraonovogo litsya, i osyelisya v kraini midiyan. a v midiyan'skogo zhyert'sya bulo sim dochok. i priishli voni, i vityagali vodu, i napovnili korita, shchob napoiti otaru svogo bat'ka. i priishli pastukhi i vidignali ikh. i vstav moiseyi, ta i oboroniv ikh, i napoiv ikhnyu otaru. i pribuli voni do ryeuila, svogo bat'ka, a toi pospita: chogo vi s'ogodni tak skoro priishli? a ti vidkazali: yakiis' egiptyanin oboroniv nas vid ruki pastukhiv, a takozh navit' natyagav nam vodi i napoiv otaru. i skazav vin do svoikh dochok: a dye vin? chomu vi pokinuli togo cholovika? poklichyte iogo, i nyekhai vin z'ist' khliba. i pogodivsya moiseyi siditi z tim cholovikom, a toi vidav za moiseyia dochku svoyu tsiporu. i porodila vona sina, a vin nazvav im'ya iomu: gyershom, bo skazav: ya stav prikhod'kom u chuzhomu krai. i stalosya po dovghikh dnyakh, i vmyer tsar egiptu. a izrail'eyi sini stognali vid tiei roboti ta krichali. i ikhnii zoik chyeryez tu robotu donissya do

boga. i pochuv bog ikhnii stogin. i zgadav bog svogo zapovita z avraamom, isakom ta yakovom. i bog bachiv siniv izrail'yevikh, i bog zglyanuv'sya nad nimi.

3

a moiseyi pas otaru tyestya svogo itra, zhyertsya midiyan'skogo. i provadiv vin tsyu otaru za pustyny, i priishov buv do bozhoi gori, do khorivu. i yaviv'sya iomu angol navstryechunii u polum'i ognyanomu z-posyeryed tyernovogo kushcha. i pobachiv vin, shcho ta tyernina gorit' ognym, alye nye zgorae kushch. i skazav moiseyi: zi-idu no, i pobachu tsye vyelikye vidinnya, chomu nye zgorae ta tyernina? i pobachiv navstryechu', shcho vin ziishov podivitisya. i kliknuv do n'ogo bog z-posyeryed tiei tyernini i skazav: moisyeyu, moisyeyu! a toi vidkazav: os' ya! i skazav vin: nye zblizhaisya syudi! zdiimi vzuttya svoe z nig svoikh, bo tye mist'sye, na yakomu stoish ti, z'yemlya tsye svyata! i skazav: ya bog bat'ka tvogo, bog avraama, bog isaka i bog yakova! i skhovav moiseyi oblich'ya svoe, bo boy-av'sya spoglyanut' na boga! i promoviv navstryechu': ya spravdi bachiv bidu svogo narodu, shcho v egipti, i pochuv iogo zoik pyeryed iogo gnobityelyami, bo piznav ya boli iogo. i ya ziishov, shchob vizvoliti iogo z egipyets'koi ruki, ta shchob vivyesti iogo z ts'ogo krayu do krayu dobrogo i shirokogo, do krayu, shcho tyeche molokom ta myedom do mist'sya khanaanyeyanina, i khitt'yeyanina, i amoryeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. a tyepyer os' zoik izrail'yevikh siniv diishov do myenye, i ya takozh pobachiv toi utisk, shcho nim egiptyani ikh tisnut'. a tyepyer idi zh, i ya poshlyu tyebye do faraona, i vivyedi z egiptu narod mii, siniv izrail'yevikh! i skazav moiseyi do boga: khto ya, shcho pidu do faraona, i shcho vivyedu z egiptu siniv izrail'yevikh? a vin vidkazav: ta ya budu z tobou! a tsye tobi znak, shcho ya poslav tyebye: koli ti vivyedyesh narod iz egiptu, to vi budyete sluzhiti bogovi na otsii gori. i skazav moiseyi do boga: oto ya priidu do izrail'yevikh siniv ta i skazhu im: bog vashikh bat'kiv poslav myenye do vas, to voni zapitayut' myenye: yakye im'ya iogo? shcho ya skazhu im? i skazav bog moiseevi: ya toi, shcho e. i skazav: otak skazhyesh izrail'yevim sinam: sushchii poslav myenye do vas. i skazav ishchye bog do moiseya: otak skazhi izrail'yevim sinam: navstryechu', bog bat'kiv vashikh, bog avraama, bog isaka i bog yakova poslav myenye do vas. a otsye im'ya moe naviki, i tsye pam'yat' pro myenye z rodu v rid. idi, zbyeri starshikh izrail'yevikh ta i skazhi im: navstryechu', bog bat'kiv vashikh, yaviv'sya

myeni, bog avraama, isaka ta yakova, gov-oryachi: zgaduyuchi, zgadav ya pro vas, ta pro zapodiyan'e vam uv egipti. i skazav ya: ya vivyedu vas z egipyets'koi bidi do krayu khanaanyeyanina, i khitt'yeyanina, i amoryeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, do krayu, shcho tyeche molokom ta myedom. i voni poslukhayut' slova tvogo, i priidyesh ti ta starshi izrail'eyi do egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyete iomu: navstryechu', bog evryeiv, striv'sya buv nam. a tyepyer mi pidyemo v tridyennu dorogu v pustyny, i sklad'yemo zhyertvi navstryechuyevi, bogovi nashomu! i ya znayu, shcho egipyets'kii tsar nye dast' vam piti, yak nye budye zmushyeni rukoyu sil'noyu. i ya vityagnu svoyu ruku, ta i pob'y'u egypyet usima chudami moimi, shcho vchinyu svyered n'ogo, a potomu vin vid-pustit' vas. i ya dam milist' ts'omu narodovi v ochakh egiptu, i stanyet'sya, koli pidyete, nye pidyete vi vporozhni! bo pozichit' zhinka vid susidki svoei i vid myeshkanki domu svogo posud sribnii i posud zolotii ta odyezhu, i pokladyete tsye na siniv vashikh ta na dochok vashikh, i zabyeryete zdobich vid egiptu.

4

i vidpoviv moiseyi ta i skazav: tazh voni nye poviryat' myeni, i nye poslukhayut' golosu mogo, bo skazhut': navstryechu' nye yaviv'sya tobi! i promoviv do n'ogo navstryechu': shcho to v rutsi tvoii? toi vidkazav: palitsya. i skazav vin: kin' ii na z'yemlyu! i toi kinuv ii na z'yemlyu, i vona stala vuzhyem. i vtik moiseyi vid n'ogo. i skazav navstryechu' do moiseya: prostyagni svoyu ruku, i viz'mi iogo za khvosta! i vin prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, i toi stav palitsyeyu v doloni iogo. shchob povirili, shcho yaviv'sya tobi navstryechu', bog ikhnikh bat'kiv, bog avraama, bog isaka i bog yakova. i skazav navstryechu' iomu shchye: zasun' svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i zasunuv vin ruku svoyu za pakhvinu svoyu, i vityagnuv ii, azh os' ruka iogo pobilila vid prokazi, yak snig! a vin skazav: pokladi znov svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i vin poklav znovu ruku svoyu do svoei pakhvini, i vityagnuv ii z pakhvini svoei, i os' vona stala znovu, yak tilo iogo. i stanyet'sya, koli nye poviryat' tobi, i nye poslukhayut' golosu pyershoi oznaki, to poviryat' golosu oznaki nastupnoi. i stanyet'sya koli voni nye poviryat' takozh obom tim oznakam, i nye poslukhayut' tvogo golosu, to ti viz'myesh vodi z richki, i villesh na sukhodil. i pyeryeminit'sya ta voda, shcho ti viz'myesh iz richki, i stanyet'sya krov'y'u na sukhodoli. ta moiseyi skazav do navstryechua: o navstryechui ya nye pro-

movyets' ni vid uchora, ni vid pozavchora, ani vidtoyi, koli ti govoriv buv do svoiogo raba, bo ya tyazhkooustii ta tyazhkoyazikii. i skazav iomu navstryechu': khto dav usta lyudini? abo khto robit' nimim, chi glukhim, chi vidyuchim, chi tyemnim, chi zh nye ya, navstryechu'? a tyepyer idi, a ya budu z ustami tvoimi, i budu navchati tyebye, shcho ti maesh govoriti. a vin vidkazav: molyu tyebye, navstryechui, poshli inshogo, kogo maesh poslati. i zapalav gniv navstryechunii na moisyeya, i vin skazav: chi zh nye aaron tvii brat, lyevit? ya znayu, shcho vin dobre budyte govoriti. ta os' vin vidye navproti tyebye, i pobachit' tyebye, i zradie vin u syertsii svoim. i ti budyesh govoriti do n'ogo, i vkladyesh slova tsi v usta iogo, a ya budu z ustami tvoimi i z ustami iogo, i budu navchati vas, shcho maetye robiti. i vin budyte govoriti za tyebye do narodu. i stanyet'sya, vin budyte tobi ustami, a ti budyesh iomu zamist' boga. i ti viz'myesh u ruku svoyu otsyu palitsyu, yakoyu oznaki chinitimyesh. i pishov moisyeyi, i vyernuvsya do tyestya svogo itra, i skazav iomu: pidu ya, i vyernuvsya do brativ svoikh, shcho v egipti, i pobachu, chi shchye zhivi voni. a itro skazav do moisyeya: idi v miri! i skazav navstryechu' do moisyeya v midiyani: idi, vyernisya do egiptu, bo vimyerli vsi lyudi, shcho shukali tvoei dushi. i vzyav moisyeyi zhinku svoyu ta siniv svoikh, i posadiv ikh na osla, ta i vyernuvsya do egipyets'kogo kraiyu. i vzyav moisyeyi palitsyu bozhu v ruku svoyu. i skazav navstryechu' do moisyeya: koli ti pidyesh, shchob vyernutisya do egiptu, glyadi, shchob usi chuda, yakii ya vklav u tvoyu ruku, ti vchiniv ikh pyeryed litsyem faraona, a ya ozhorstochu syertsye iogo, i vin nye vidpustit' narodu. i ti skazhyesh faraonovi: tak skazav navstryechu': sin mii, mii pyervoridnii to izrail'. i kazhu ya tobi: vidpusti mogo sina, i nyekhai myeni sluzhit'. a koli ti vidmovish pustiti iogo, to os' ya vb'yu tvogo sina, tvogo pyervoridnogo. i stalosya v dorozhi na nichligu, striv buv iogo navstryechu' i shukav, shchob ubiti iogo, ta tsippora vzyala kryemyenya, i obrizala krainyu plot' svogo sina, i dotorknulasya nyeyu do nig iogo ta i skazala: bo ti myeni naryechyenii krovi! i pustiv vin iogo. todi vona skazala: naryechyenii krovi chyeryez obrizannya. i skazav navstryechu' do aarona: idi nazustrich moisyeyu v pustinyu! i vin pishov, i striv iogo na gori bozhii, i potsiluvav iogo. i rozpoviv moisyeyi aaronovi vsi slova navstryechua, shcho poslav iogo, i vsi ti oznaki, shcho vin nakazav buv iomu. i pishov buv moisyeyi ta aaron, i zibrali voni vsikh starshikh izrail'yevikh siniv. i pyeryekazav aaron usi slova, shcho navstryechu' govoriv buv moisyeevi. a

toi ti oznaki chiniv na ochakh narodu. i poviriv narod toi. i pochuli voni, shcho zga-dav navstryechu' izrail'yevikh siniv, i shcho pobachiv bidu ikh, i voni skhililisya, i poklonilisya do zymeli.

5

a potom priishli moisyeyi i aaron, ta i skazali do faraona: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: vidpusti narod mii, i nyekhai voni svyatkuyut' myeni na pustini! a faraon vidkazav: khto navstryechu', shcho poslukhayus' slova iogo, shchob vidpustiti izrail'ya? nye znayu navstryechua, i takozh izrail'ya nye vidpushchu! i skazali voni: bog evryeiv strivsy a nami. nyekhai zhye mi pidyemo tridyennoy dorogoyu na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvi navstryechuyevi, bogovi nashomu, shchob nye dotorknuvsya vin do nas morom abo myechyem. i skazav do nikh tsar egiptu: chomu vi, moisyeyu ta aaronye, vidrivaetye narod vid iogo robit? idit' do svoikh dil! i skazav faraon: tazh bagato tyepyer ts'ogo prostolyudu, a vi zdyyerzhuetye ikh vid ikhnikh robit. i togo dnya faraon nakazav pogonicham narodu ta pisaryam, govoryachi: nye davaitye bil'shye narodovi solomi, shchob robiti tsyeglu, yak uchora i pozavchora. nyekhai idut' sami, ta zbirayut' sobi solomi. a priznachenye chislo tsyegli, shcho voni robili vchora i pozavchora, nakladyetye na nikh, nye zmyenshuitye z n'ogo. voni nyerobi, tomu krichat': khodim, prinyesimo zhyertvu nashomu bogovi! nyekhai budyte tyazhka pratsya na tsikh lyudyei, i nyekhai pratsyuyut' na nii, i nyekhai pokinut' obludni slova. i viishli pogonichi narodu i pisari iogo, ta i skazali do togo narodu, govoryachi: tak skazav faraon: ya nye budu davati vam solomi. sami idit', nabyerit' sobi solomi, dye znaidyetye, bo nichogo nye zmyenshyenye z vashoi roboti!. i rozporoshivsy narod toi po vsii egipyets'kii zymeli, shchob zbirati stjernyu na solomu. a pogonichi nastavali, govoryachi: skinchit' vashu shchodyennu pratsyu v chas tak, yak koli b bula soloma. i buli biti pisari siniv izrail'yevikh, shcho ikh nastanovili nad nimi faraonovi pogonichi, govoryachi: chomu vi nye skinchili svogo pridilu dlya virobu tsyegli i uchora i s'ogodni, yak bulo dotyepyer? i pribuli pisari izrail'yevikh siniv, ta i krichali do faraona, govoryachi: dlya chogo ti tak robish rabam svoim? solomi nye dayut' tvoim rabam, a tsyeglu kazhut' nam robit'! i os' rabi tvoi biti, i grishish ti pyeryed narodom svoim! a vin vidkazav: nyerobi vi, nyerobi! tomu vi govoritye: khodim, prinyesimo zhyertvu navstryechuyevi. a tyepyer idit', pratsyuitye, a solomi nye dadut' vam! alye priznachenye chislo tsyegli vi dastye! i bachili izrail'yevi pisari syebye v bidi, koli gov-

oryeno: nye zmyenshuitye z tsyegli vashoi shchodyennogo v iogo chasi! i strili voni moisyeya ta aarona, shcho stoyali nasuproti nikh, yak voni vikhodili vid faraona, ta i skazali do nikh: nyekhai pobachit' vas navstryechu' i nyekhai vas osudit', bo vi vchinili nyenavsnim dukh nash v ochakh faraona i v ochakh iogo rabiv, shchob dati myecha v ikhnyu ruku povbivati nas! i vyernuvsva moysiei do navstryechua ta i skazav: navstryechui, chomu ti krivdu vchiniv ts'omu narodovi? chomu ti poslav myeni tsye? bo vidkoli prishov ya do faraona, shchob govorit' tvoim im'yam, vin shchye bil'shu krivdu chinit' ts'omu narodovi, a naspravdi ti nye vizvoliv narodu svogo!

6

i skazav navstryechu' do moisyeya: tyepyer pobachish, shcho vchinyu ya faraonovi, bo vin, zmushyeni rukoy sil'noyu, ikh vidpustit', i, zmushyeni rukoy sil'noyu, vizhyenye ikh iz krayu svogo. i govori bog do moisyeya, ta i skazav iomu: ya navstryechu'! i yavlyavsya ya avraamovi, isakovi ta yakovovi bogom vsyemogutnim, alye imyennyam svoim navstryechu' ya nye davsya im piznati. a takozh ya sklav buv iz nimi svogo zapovita, shcho dam im zymlyu khanaans'ku, zymlyu ikh mandruvan'nya, v yakii voni mandruvali. i pochuv ya tyezh stogin siniv izrail'yevikh, shcho egip'tyani roblyat' ikh svoimi rabami, i zgdav zapovita svogo. tomu skazhi sinam izrail'yevim: ya navstryechu'! i ya vvyedu vas z-pid tyagariv egip'tu, i vizvolyu vas vid ikhn'oi roboti, i zvil'nyu vas vityagnyenim ramyenom ta vyelikimi prisudami. i viz'mu vas sobi za naroda, i budu vam bogom, i vi poznaetye, shcho ya navstryechu', bog vash, shcho vivodit' vas iz-pid tyagariv egip'tu! i vvyedu vas do togo krayu, shcho pro n'ogo ya pidnyav buv svoyu ruku, shchob dati iogo avraamovi, isakovi ta yakovu. i ya dam iogo vam na spadshchinu. ya navstryechu'! i tak govori moysiei do siniv izrail'yevikh, ta voni nye slukhali moisyeya chyeryez lyegkodukhist' ta tyazhku robotu. i kazav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: uvidi, govori do faraona, tsarya egip'yets'kogo, i nyekhai vin vidpustit' izrail'yevikh siniv iz svogo krayu. i kazav moysiei pyeryed litysem navstryechunim, govoryachi: tazh izrail'yevi sini nye slukhali myenye, yak zhye poslukhae myenye faraon? a ya nyeobrizanovustii! i kazav navstryechu' do moisyeya ta do aarona, i dav im nakazi do izrail'yevikh siniv ta do faraona, tsarya egip'yets'kogo, shchob vivyesti izrail'yevikh siniv z egip'yets'kogo krayu. otsye golovi bat'kivs'kikh domiv ikhnikh. sini ru-

vima, pyervoridnogo izrail'yevogo: khanokh i pallu, khyetsron i karmi, tsye rodini ruvimovi. a sini simyeonovi: emuil, i yamin, i ogad, i yakhin, i tsokhar, i shaul, sin khanaanyeyanki, tsye rodini simyeonovi. a otsye imyena siniv lyevievikh za ikhnimi rodinami: gyershon, i kyegat, i myerari. a lita zhittya lyevievogo sto i tridtsyat' i sim lit. sini gyershonovi: livni, i shim' za ikhnimi rodinami. a sini kyegatovi: amram, i itsgar, i khyevron, i uzzilov. a lita zhittya kyegatovogo sto i tridtsyat' i tri roki. a sini myerari: makhli ta mushi. otsye rodini lyevievi za ikhnimi rodami. i vzyav amram svoyu titku iokhyevyed sobi za zhinku, i vona porodila iomu aarona ta moisyeya. a lita zhittya amramovogo sto i tridtsyat' i sim lit. a sini itsgarovi: korakh, i nye-fyeg, i zikhri. a sini uzzilovi: mishail, i yeltsafan, i sitri. i vzyav aaron yelishyevu, dochku aminadavovu, syestru nakhshonovu, sobi za zhinku, i vona porodila iomu nadava, i avigu, i yelyeazara, i itamara. a sini korakhovi: assir, i yelkana, i avasaf, tsye rodini korakhovi. a yelyeazar, sin aaroniv, uzyav sobi z dochok putiilovikh za zhinku, i vona porodila iomu pinkhasa. otsye golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv za ikhnimi rodinami. otsye aaron i moysiei, shcho navstryechu' govori im: vivyedit' izrail'yevikh siniv z egip'yets'kogo krayu za ikhnimi viis'kovimi viddilami. voni ti, shcho govori do faraona, tsarya egip'yets'kogo, shchob vivyesti izrail'yevikh siniv z egip'tu, tsye moysiei ta aaron. i stalosya v dni, koli navstryechu' govori do moisyeya v egip'yets'kim krai, to kazav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: ya navstryechu'! govori faraonovi, tsaryevi egip'yets'komu, usye, shcho ya govoryu tobi. i skazav moysiei pyeryed oblichchyam navstryechunim: tazh ya nyeobrizanovustii! yak zhye slukhati budyemyenye faraon?

7

i skazav navstryechu' do moisyeya: divis', ya postaviv tyebye zamist' boga dlya faraona, a tvii brat aaron budy prorok tvii. ti budyesh govorit' vsye, shcho ya nakazhu tobi, a brat tvii aaron budy govorit' faraonovi, i nyekhai vin vidpustit' izrail'yevikh siniv z svogo krayu. a ya vchinyu zapyeklim faraonovye syertsye, i pomnozhu oznaki moi ta chuda moi v egip'yets'kim krai. i nye poslukhae vas faraon, a ya pokladu svoyu ruku na egipyet, i vvyedu viis'ka svoi, narod mii, siniv izrail'yevikh, z egip'yets'kogo krayu vyelikimi prisudami. i piznayut' egip'tyani, shcho ya navstryechu', koli prostyagnu svoyu ruku na egipyet i vvyedu vid nikh izrail'yevikh siniv. i vchiniv moysiei ta aaron, yak zvyeliv im navstryechu', tak uchinili voni. a

moisyei buv viku vos'midyesyati lit, a aaron vos'midyesyati i tr'okh lit, koli voni govori do faraona. i promoviv navstryechu' do moisyeya i do aarona, govoryachi: koli budye do vas govorit faraon, kazhuchi: pokazhit' svoe chudo, to skazhyesh aaronovi: viz'mi svoyu palitsyu, ta i kin' pyeryed lits'em faraonovim, nyekhai stanyet'sya vuzhyem! i vviishov moisyei ta aaron do faraona, ta i vchinili tak, yak nakazav buv navstryechu'. i kinuv aaron palitsyu svoyu pyeryed lits'em faraona i pyeryed iogo rabami, i vona stala vuzhyem! i poklikav faraon takozh mudryetsiv ta vorozhbitiv, i vchinili tak samo i voni, charivniki egipyets'ki, svoimi charami. i kinuli kozhyen palitsyu svoyu, i voni postavili vuzhami. ta aaronova palitsya provoktnula palitsi ikhni. ta zatvyerdilo faraonovyie syertsye, i vin nye poslukhavsyia ikh, yak govori buv navstryechu'. i skazav navstryechu' do moisyeya: zapyeklye faraonovyie syertsye, vin vidmoviv vidpustiti narod! pidi do faraona rano vrantsi. os' vin viidye do vodi, a ti stan' navproti n'ogo na byeryezi richki. a palitsyu, shcho bula zmynienu na vuzha, viz'myesh u svoyu ruku. i skazhyesh iomu: navstryechu', bog evryeiv, poslav myenye do tyebye, kazhuchi: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni na pustini! ta nye poslukhavsyia ti dotyepyer. tak skazav navstryechu': po ts'omu piznaesh, shcho ya navstryechu': os' ya vdaryu palitsyeyu, shcho v rutsi moi, po vodi, shcho v richtsi, i vona zminit'sya na krov! a riba, shcho v richtsi, poginye. i zasmyerdit'sya richka, i popomuchat'sya egiptyani, shchob piti vodu z richki! i skazav navstryechu' do moisyeya: skazhi aaronovi: viz'mi svoyu palitsyu, i prostyagni svoyu ruku nad vodoyu egiptyan, nad ikhnimi richkami, nad ikhnimi potokami, i nad stavami ikhnimi, i nad kozhnim vodozborom ikhnim, i voni stanut' krov'yu. i budye krov po vsii egipyets'kii zyeimli, i v posudi dyeryev'yanim, i v kaminim. i moisyei ta aaron zrobili tak, yak nakazav buv navstryechu'. i pidnyav vin palitsyu, ta i udariv vodu, shcho v richtsi, na ochakh faraona i na ochakh iogo rabiv, i zminilasya vsya voda, shcho v richtsi, na krov! a ribi, shcho v richtsi, poginuli. i zasmyerdilasya richka, i nye mogli egiptyani piti vodu z richki. i bula krov u vsim egipyets'kim krai. i tak samo zrobili egipyets'ki charivniki svoimi charami. i stalo zapyeklim faraonovyie syertsye, i vin nye poslukhavsyia ikh, yak govori buv navstryechu'. i povyernuvsyia faraon, i vviishov do domu svogo, i nye priklav vin svogo syertsya takozh do ts'ogo. i vsi egiptyani kopali bilya richki, shchob distati vodi do pittya, bo nye mogli piti vodi z richki. i minulo sim dyen' po tomu, yak navstryechu' udariv richku.

i promoviv navstryechu' do moisyeya: idi do faraona, ta i skazhi iomu: tak skazav navstryechu': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni. a koli ti vidmovishsyia vidpustiti, to os' ya vdaryu vvyes' krai tvii zhabami. i stanye richka roiti zhabi, i voni povikhodyat', i vviidut' do tvogo domu, i do spal'noi kimnati tvoei, i na lizhko tvoe, i do domiv rabiv tvoikh, i do narodu tvogo, i do pyechyei tvoikh, i do dizhok tvoikh. i na tyebye, i na narod tvii, i na vsikh rabiv tvoikh povilazyat' tsi zhabi. i skazav navstryechu' do moisyeya: skazhi aaronovi: prostyagni svoyu ruku z palitsyeyu svoeyu na richki, na potoki, i na stavki, i povivod' zhab na egipyets'kii krai. i prostyag aaron ruku svoyu na egipyets'ki vodi, i viishla zhabnya, ta i pokрила egipyets'ku zyeimlyu. ta tak samo zrobili i egipyets'ki charivniki svoimi charami, i vivyeli zhab na egipyets'ku zyeimlyu. i poklikav faraon moisyeya i aarona, ta i skazav: blagaitye navstryechua, i nyekhai vivyedye tsi zhabi vid myenye i vid narodu mogo, a ya vidpushchu narod toi, i nyekhai prinosyat' zhyertvi dlya navstryechua! i skazav moisyei faraonovi: nakazhi myeni, koli mayu molitsiya za tyebye, i za slug tvoikh, i za narod tvii, shchob ponishchiti zhabi vid tyebye i vid domiv tvoikh, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. a toi vidkazav: na zavtra. i skazav moisyei: za slovom tvoim! shchob ti znay, shcho nyema takogo, yak navstryechu', bog nash! i vidiidut' zhabi vid tyebye, i vid domiv tvoikh, i vin rabiv tvoikh, i vid narodu tvogo, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. i vviishov moisyei ta aaron vid faraona. i klikav moisyei do navstryechua pro ti zhabi, shcho naviv buv na faraona. i zrobiv navstryechu' za slovom moisyeya, i poginuli zhabi z domiv, i z podvir'iv, i z pil'. i zbiral ikh tsilimi kupami, i zasmyerdilas' zyeimlya! i pobachiv faraon, shcho stalas' polyegsha, i znovu stalo zapyeklim syertsye iogo, i nye poslukhavsyia ikh, yak govori buv navstryechu'. i skazav navstryechu' do moisyeya: skazhi aaronovi: prostyagni svoyu palitsyu, ta i udar zyeimnii porokh, i nyekhai vin stanye voshami v us'omu egipyets'komu krai! i zrobili voni tak. i prostyag aaron ruku svoyu z palitsyeyu svoeyu, ta i udariv zyeimnii porokh, i vin stavsyia voshami na lyudini i na skotini. uvyes' zyeimnii porokh stavsyia voshami v us'omu egipyets'komu krai. i tak samo robili charivniki svoimi charami, shchob navyesti voshi, ta nye zmogli. i bula voshva na lyudini i na skotini. i skazali charivniki faraonovi: tsye pyerst bozhii! ta syertsye faraonovyie bulo zapyeklim, i vin nye poslukhavsyia ikh, yak govori buv navstryechu'. i skazav navstryechu'

do moisyeya: ustan' rano vrantsi, ta i stan' pyeryed litsyem faraonovim. os' vin pidye do vodi, a ti skazhi iomu: tak skazav navstryechu': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti nye vidpustish narodu mogo, to os' ya poshlyu na tyebye, i na slug tvoikh, i na narod tvii, i na domi tvoi roi mukh. i egipyets'ki domi budut' povni mushni, a takozh zyemlya, na yakii voni zhivut'. i viddilyu togo dnya zymlyu goshyen, shcho mii narod zhivye na nii, shchob nye bulo tam roiv mukh, shchob ti znay, shcho ya navstryechu' posyeryed zyemli! i zrobylu ya riznitsyu mizh narodom moim ta narodom tvoim. uzavtra budy tsye znamyeno! i zrobiv navstryechu' tak. i naishla chislyenna mushnya na dim faraona, i na dim rabiv iogo, i na vsyu egipyets'ku zymlyu. i nishchilas' zyemlya chyeryez ti roi mukh! i kliknuv faraon do moisyeya ta do aarona, govoryachi: pidit', prinyesit' zhyertvi vashomu bogovi v ts'omu krai! a moisyei vidkazav: nye godit'sya chiniti tak, bo to ogidu dlya egiptu mi prinosili b u zhyertvu navstryechuu, bogovi nashomu. tozh budyemo prinositi v zhyertvu ogidu dlya egiptyan na ikhnikh ochakh, i voni nye vkamyenyut' nas? tridyennoyu dorogoyu mi pidyemo na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvu navstryechuyevi, bogovi nashomu, yak skazhye vin nam. i skazav faraon: ya vidpushchu vas, i vi prinyesyetye zhyertvu navstryechuyevi, bogovi vashomu na pustini. til'ki dalyeko nye viddalyaityes', iduchi. molit'sya za myenye! i skazav moisyei: os' ya vikhodzhu vid tyebye, i budu blagati navstryechua, i vidstupit' toi rii mukh vid faraona, i vid rabiv iogo, i vid narodu iogo vzavtra. til'ki nyekhai bil'shye nye obmanyue faraon, shchob nye vidpustiti narodu prinyesti zhyertvu navstryechuyevi. i viishov moisyei vid faraona, i stav prositi navstryechua. i zrobiv navstryechu' za slovom moisyeya, i vidvernuv roi mukh vid faraona, vid rabiv iogo, i vid narodu iogo, i nye zostalosya ani odniei. a faraon zrobiv za pyeklim svoe syertsye takozh i tsim razom, i nye vidpustiv vin narodu togo!

9

i skazav navstryechu' do moisyeya: uvidi do faraona, i govori do n'ogo: tak skazav navstryechu', bog evryeiv: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vidmovishsya vidpustiti, i budyesh dyerzhati ikh shchye, to os' navstryechunya ruka budy na khudobi tvoii, shcho na poli, na konyakh, na oslakh, na vyerblyudakh, na khudobi vyelikii i dribnii, morovitsya duzhye tyazhka. i viddilit' navstryechu' mizh khudoboyu izrailya i mizh khudoboyu egiptu, i nye zaginye nichogo zo vs'ogo, shcho na-

lyezhit' izraillyevim sinam. i priznachiv navstryechu' ustalenyi chas, kazhuchi: uzavtra navstryechu' zrobit' tsyu rich u tsim krai. i zrobiv navstryechu' tu rich nazavtra, i viginula vsya egipyets'ka khudoba, a z khudobi izraillyevikh siniv nye zginulo ani odnye. i poslav faraon dovidatis', a os' nye zginulo z khudobi izraillyevoi ani odnye! i stalo faraonoye syertsye za pyeklim, i nye vidpustiv vin narodu togo! i skazav navstryechu' do moisyeya i do aarona: viz'mit' sobi povni vashi zhmyeni sazhi z pyechi, i nyekhai moisyei kinye ii do nyeba na ochakh faraonovikh. i staneye vona kuryavoyu nad usieyu egipyets'koyu zyemlyeyu, a na lyudini i skotini staneye gnoyakami, shcho kinut'sya prishchami v us'omu egipyets'komu krai. i nabrali voni sazhi z pyechi, ta i stali pyeryed faraonovim litsyem. i kinuv ii moisyei do nyeba, i stali prishchuvati gnoyaki, shcho kinulisy na lyudini i na skotini. a charivniki nye mogli stati pyeryed moisyem chyeryez gnoyaki, bo gnoyak toi buv na charivnikakh i na vsikh egiptyanakh. i vchiniv za pyeklim navstryechu' faraonoye syertsye, i vin nye poslukahvsa ikh, yak govori buv navstryechu' do moisyeya. i skazav navstryechu' do moisyeya: ustan' rano vrantsi, i stan' pyeryed litsyem faraonovim ta i skazhi iomu: otak skazav navstryechu', bog evryeiv: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo tsim razom ya poshlyu vsi urazi moi na syertsye tvoe, i na rabiv tvoikh, i na narod tvii, shchob ti znay, shcho nyemae na vsii zyemli takogo, yak ya! bo tyepper, koli b ya prostyagnuv svoyu ruku, to pobiv bi tyebye ta narod tvii morom, i ti buv bi vigublyenii iz zyemli. alye ya dlya togo zalishiv tyebye, shchob pokazati tobi moyu silu, i shchob opovidali pro imyennya moe po vsii zyemli. ti shchye opraeshsya proti narodu mogo, shchob ikh nye vidpustiti. os' ya vzavtra, ts'ogo samye chasu, zishlyu doshchym tyazhyennii grad, shcho takogo, yak vin, nye buvalo v egipti vid dnya iogo zalozhyennya azh do s'ogodni. a tyepper poshli, pozaganyai khudobu svoyu ta vsye, shcho tvoe v poli. kozhna lyudina i khudoba, shcho budy zastukana v poli, i nye budy zabrana dodomu, to ziidye na nikh grad, i voni povmirayut'! khto z faraonovikh rabiv boyavsa navstryechun'ogo slova, toi zignav svoikh rabiv ta svoyu khudobu do domiv. a khto nye zvyernuv svogo syertsya do slova navstryechun'ogo, toi pozalishav rabiv svoikh ta khudobu svoyu na poli. i skazav navstryechu' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i nyekhai budy grad u vs'omu egipyets'komu krai na lyudinu, i na khudobu, i na vsyu pol'ovu travu v egipyets'kii zyemli! i prostyag moisyei palitsyu svoyu do nyeba,

i navstryechu' dav gromi ta grad. i ziishov na zye'mlyu ogon', i navstryechu' doshchiv gradom na egipyets'ku zye'mlyu. i buv grad, i ogon' goriv posyeryed tyazhyennogo gradu, shcho nye buvalo takogo, yak vin, u vsim egipyets'kim krai, vidkoli vin stav buv narodom. i povibivav toi grad u vsim egipyets'kim krai vsye, shcho na poli, vid lyudini azh do khudobi! i vsyu pol'ovu roslinnist' pobiv toi grad, a kozhnye pol'ovye dyeryevo polamav! til'ki v zye'mli goshyen, dye zhili izrailyevi sini, nye bulo gradu. i poslav faraon, i poklikav moisyeya ta aarona, ta i skazav do nikh: zgrishiv ya tim razom! navstryechu' spravyedlivii, a ya ta narod mii nyespravyedlivii! blagaitye navstryechua, i dosit' buti bozhim gromam ta gradovi! a ya vpushchu vas, i vi bil'shye nye zalishytesya... i skazav do n'ogo moisyei: yak viidu ya z mista, to prostyagnu ruki svoi do navstryechua, gromi pyeryestanut', a gradu vzhye nye budyte, shchob ti znay, shcho navstryechunya tsya zye'mlya! a ti i rabi tvoi, znayu ya, shcho vi shchye nye boityesya pyeryed lit-syem navstryechua boga! a l'on ta yach-min' buv pobitii, bo yachmin' dozrivav, a l'on tsviv. a pshyenitsya ta zhito nye buli vibiti, bo pizni voni. i viishov moisyei vid faraona z mista, i prostyag ruki svoi do navstryechua, i pyeryestali gromi ta grad, a doshch nye liv na zye'mlyu. i pobachiv faraon, shcho pyeryestav doshch, i grad ta gromi, ta i dali grishiv. i chiniv vin zapyeklim svoe syertsye, vin ta rabi iogo. i stalo zapyeklim faraonovye syertsye, i vin nye vidpustiv izrailyevikh siniv, yak govori-v buv navstryechu' chyeryez moisyeya.

10

i skazav navstryechu' do moisyeya: uviidi do faraona, bo ya zrobyv zapyeklim syertsye iogo ta syertsye rabiv iogo, shchob pokazati tsi oznaki moi syeryed n'ogo, i shchob ti rozpovidav v ushi sina svogo ta onuka svogo, shcho zrobyv ya v egipti, ta pro oznaki moi, shcho vchiniv ya syeryed nikh. i vi budyete znati, shcho ya navstryechu'! i vviishli moisyei ta aaron do faraona, ta i skazali iomu: tak skazav navstryechu', bog evryeiv: azh doki ti budyesh vidmovly-atysya vpokoritysya pyeryedo mnoyu? vid-pusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vidmovishsya vidpustiti narod mii, to os' ya zvatra sprovadzhu saranu na tvii krai. i pokrie vona povy-erkhnyu zye'mli, i nye mozhna budyte ba-chiti zye'mli. i poist' vona ryeshtu vtsilil-ogo, pozostalog vam vid gradu, i poist' vona kozhnye dyeryevo, shcho rostye vam z zye'mli. i pyeryepovnyat'sya nyeyu domi vashi, i domi vsikh rabiv vashikh, i domi

vs'ogo egiptu, chogo nye bachili bat'ki vashi ta bat'ki bat'kiv tvoikh vid dnya isnuvannya ikh na zye'mli azh do s'ogodni! i vin vid-vyernuvsyas, i viishov vid faraona. i skazali rabi faraona do n'ogo: azh doki tsyei budyte nam pastkoyu? vidpusti tsikh lyudyei, i nyekhai voni sluzhat' navstryechuyevi, bo-govi svoemu. chi ti shchye nye znaesh, shcho znishchyeni egypets' i povyernyeno moisyeya ta aarona do faraona, a vin im skazav: idit', sluzhit' navstryechuyevi, bo-govi vashomu. khto ta khto pidye? i vidpoviv moisyei: mi pidyemo z molod-dyu nashoyu ta z starimi nashimi, z sinami nashimi ta z dochkami nashimi, z drib-noyu nashoyu khudoboyu ta z vyelikoyu nashoyu khudoboyu pidyemo, bo v nas svy-ato navstryechune. a vin vidkazav: nyekhai budyte tak navstryechu' iz vami, yak ya v-id-pushchu vas i dityei vashikh!... ta glyad-it', bo shchos' likhye pyeryed vami. tozh nyekhai idut' sami choloviki, ta i sluzhit' navstryechuyevi, bo togo vi bazhaetye. i vi-gnano ikh vid litsya faraonovogo. i skazav navstryechu' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku na egipyets'ku zye'mlyu saranoyu, i nyekhai vona naidye na egipyets'kii krai, i nyekhai poist' usyu zye'mnu travu, usye, shcho grad pozalishav. i prostyag moisyei svoyu palitsyu na egipyets'ku zye'mlyu, i navstryechu' naviv skhidnii vityer na zye-mlyu, tsilii dyen' toi i tsilu nich. nastav ranok, i skhidnii vityer nanis sarani! i naishla sarana na vsyu egipyets'ku zye'mlyu, i zalyagla v usim egipyets'kim krai, duzhye bagato! pyeryed nyeyu nye bulo takoi sarani, yak vona, i po nii nye budyte takoi! i pokrila vona povyerkhnyu vsiei zye'mli, i potyem-nila zye'mlya! i poila vona vsyu zye'mnu travu ta vyves' plid dyeryeva, shcho grad pozostaviv. i nye zostalos' niyakoi zye-lyeni ani na dyeryevi, ani na pol'ovii roslin-nosti v usim egipyets'kim krai! i pospishiv faraon poklikati moisyeya ta aarona, ta i skazav: zgrishiv ya navstryechuyevi, bo-govi vashomu, ta vam! a tyepyer probach zhye mii grikh til'ki ts'ogo razu, i po-molit'sya do navstryechua, vashogo boga, i nyekhai til'ki vidvyernye vid myenye tsyu smyert'! i vin viishov vid faraona i molivsyas do navstryechua. i povyer-nuv navstryechu' zakhidnii duzhye sil'nii vi-tyer nazad, i vin ponis saranu, ta i uk-inuv ii do chyeronogo morya. nye po-zostalas' zhodna sarana v usim egipyets'kim krai. ta navstryechu' uchiniv zapyek-lim faraonovye syertsye, i vin znov nye vidpustiv izrailyevikh siniv. i skazav navstryechu' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i stan yet'sya tyemryava na egipyets'kii zye'mli, i nyekhai budyte tyem-ryava, shchob vidchuli ii. i prostyag moisyei svoyu ruku do nyeba, i stalasya gusta tyem-

ryava po vsii egypets'kii zymeli tri dni. nye bachili odin odnogo, i nikhto nye vstavav z svogo mistsya tri dni! a izraillyevim sinam bulo svitlo v ikhnikh sadibakh. i poklikav faraon moisyeya, ta i skazav: idit', sluzhit' navstryechuyevi! til'ki dribna vasha khudoba ta vasha khudoba vyelika nyekhai pozostanyet'sya. takozh ditvora vasha nyekhai idye z vami! ta moisyei vidkazav: dai v nashi ruki takozh zhyertvi ta tsilopalyennya, i mi sporyadimo zhyertvu navstryechuyevi, bogovi nashomu. i takozh khudoba nasha pidye z nami, nye zostanyet'sya ani kopita, bo z n'ogo mi viz'myemo na sluzhyennya navstryechuyevi, bogovi nashomu. bo mi nye znaemo, poki pribudyemo tudi, chim budyemo sluzhiti navstryechuyevi. i vchiniv zapyeklim navstryechu' faraonovyie syertsye, i vin nye khotiv vidpustiti ikh. i skazav iomu faraon: idi vid myenye! styeryezhisya, shchob ti nye bachiv bil'shye litsya mogo, bo togo dnya, koli pobachish litsye moe, ti pomryesh! a moisyei vidkazav: tak skazav ti... ya bil'sh uzhye nye pobachu litsya tvogo!

11

i skazav navstryechu' do moisyeya: shchye odnu porazu navyedu ya na faraona i na egypyet. potomu vin vidpustit' vas izvidsi. a koli vin budyie vidpuskati vas, to zovsim vas vizhyenye zvidsi! skazhi zh u vukha narodu, i nyekhai pozichit' kozhyen vid svogo blizhn'ogo, a kozhna vid svoei blizhn'oi posud sribnii ta posud zolotii, i dav navstryechu' milist' tomu narodovi v ochakh egiptu. takozh i tsyei muzh, moisyei, buv duzhye vyelikii v egypets'kim krai v ochakh faraonovikh rabiv ta v ochakh togo narodu. i promoviv moisyei: tak skazav navstryechu'! kolo pivnochi ya viidu posyeryed egiptu. i pomrye kozhyen pyervoridnii egypets'koi zymeli vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim pryestoli, do pyervoridnogo nyevil'nitsi, shcho za zhor-nami, i vsye pyervoridnye z khudobi. i zdi-imyet'sya vyelikii zoik po vsii egypets'kii zymeli, shcho takogo, yak vin, nye buvalo, i takogo, yak vin, bil'sh nye budyie. a v usikh siniv izraillyevikh vid lyudini i azh do khudobi navit' pyes nye visunye yazika svogo, shchob vi znali, shcho viddilyue navstryechu' mizh egiptom i mizh izraillyem. i ziidut' usi otsi rabi tvoi do myenye, i pok-lonyat'sya myeni, kazhuchi: viidi ti ta vyves' narod, shcho slukhae tyebye. po ts'omu ya viidu. i vin viishov vid faraona, rozpalyenii gnivom. i skazav navstryechu' do moisyeya: nye poslukah vas faraon, shchob mogli pomnozhitis' chuda mochi v egypets'kim krai. a moisyei ta aaron uchinili vsi otsi chuda pyeryed litsyem faraonovim. ta zrobiv za-pyeklim navstryechu' faraonovyie syertsye, i

vin nye vidpustiv izraillyevikh siniv iz svoei zymeli.

12

i skazav navstryechu' do moisyeya i do aarona v egypets'kim krai, govoryachi: ot-syei misyats' dlya vas pochatok misyatsiv. vin vam pyershii mizh misyatsyami roku. skazhit' usii izrail'skii gromadi, govoryachi: u dyesyatii dyen' ts'ogo misyatsya nyekhai viz'mut' sobi kozhyen yagnya za domom bat'kiv, yagnya na dim. a koli budyie toi dim zamalii, shchob z'isti yagnya, to nyekhai viz'mye vin i naiblizhchii do iogo domu susid iogo za chislom dush. kozhyen zgidno z idoyu svoeyu polichit'sya na tye yagnya. yagnya u vas nyekhai budyie byez vadi, samyets', odnorichnye. viz'mit' iogo z ovye-chok ta z kiz. i nyekhai budyie vono dlya vas pil'novanye azh do chotirnadtsyatogo dnya ts'ogo misyatsya. i zakolye iogo tsilii zbir izrailyevoi gromadi na smyerkanni. i nyekhai viz'mut' tiei krovi, i nyekhai pokroplyat' na obidva bokovi odvirk, i na odvirok vy-erkhnii u tikh domakh, shcho budut' isti iogo v nikh. i nyekhai idyat' tiei nochii tye m'nyaso, spyechyenye na ogni, ta oprisnoki. nyekhai idyat' iogo na girlikh travakh. nye izhtye z n'ogo sirovogo ta varyenogo, zvaryenogo v vodi, bo do idi til'ki spyechyenye na ogni, golova iogo z golinkami iogo ta z nutrom iogo. i nye lishaitye z n'ogo nichogo do ranku, a polishyenye z n'ogo do ranku spalit' na ogni. a isti iogo budyetye tak: styegna vashi pidpyeryezani, vzuttya vashye na no-gakh vashikh, a palitsya vasha v rutsi vashii, i budyetye vi isti iogo v pospikhu. paskha tsye dlya navstryechua! i pyeryeidu ya tiei nochii v egypets'kim krai, i povbivayu v egypets'kii zymeli kozhnogo pyervoridnogo vid lyudini azh do skotini. a nad usima egypets'kimi bogami vchinyu ya sud. ya navstryechu'! i budyie ta krov vam znakom na tikh domakh, shcho tam vi, i pobachu tu krov, i obminu vas. i nye budyie mizh vami zgubnoi porazi, koli ya vbvativimu v egypets'kim krai. i stanye toi dyen' dlya vas pam'yatkoyu, i budyetye svyatkuvati iogo, yak svyato dlya navstryechua na vsi rodi vashi! yak postanovu vichnu budyetye svy-atkuvati iogo! sim dniv budyetye isti opris-noki. alye pyershogo dnya zrobitye, shchob nye bulo kvashyenogo v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istimye kvashyenye, vid dnya pyershogo azh do dnya s'omogo, to budyie vityata dusha ta z izrailya. a pyershogo dnya budut' u vas svyashchyenni zbori, i s'omogo dnya svyashchyenni zbori. zhodna prat-sya nye budyie robitisya v nikh, til'ki shcho isti kozhnii dushi, tye edinye robitimyetye vi. i vi budyetye dodyerzhuvati oprisnokiv, bo samye togo dnya ya viviv viis'ka vashi

z egypets'kogo krayu. i budyetye dodyerzhuvati toho dnya v vashikh rodakh, yak postanovi vichnoi. pyershogo misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya budyetye isti oprisnoki azh do vyechora dnya dvadtsyat' pyershogo toho zh misyatsya. sim dyen' kvashyenyne nye budye znakhoditsya v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istimye kvashyenyne, to budye vityata dusha ta z izrail's'koi gromadi, chi to syeryed prikhod'kiv, chi to tikh, khto narodivsyu u krai. zhodnogo kvashyenogo nye budyetye isti v usikh vashikh oselyakh, budyetye isti oprisnoki! i poklikav moisyei usikh starshikh izrail'yevikh, ta i promoviv do nikh: sprovad'tye i viz'mit' sobi dribnu khudobinu za rodinami vashimi, i zakolit' paskhu. i viz'mit' v'yazku isopu i umochit' u krov, shcho v posudini, i dotorknit'sya gorishn'ogo odvirka i dvokh odvirkiv bichnikh krov'yu, shcho v posudini. a vi, nikhto nye vityaty z dyeryei domu svogo azh do ranku! i pyereyde navstryechu' udariti egypyet, i pobachit' tu krov na odvirku gorishnim i na dvokh odvirkakh bichnikh, i obminye navstryechu' ti dyeri, i nye dast' zgbunykovi vviiti do vashikh domiv, shchob udariti. a vi budyetye dotrimuvati tsyu rich, yak postanovi dlya syebye i dlya siniv svoikh azh naviki. i stan'yet'sya, koli vi vviidyetye do toho krayu, shcho dast' vam navstryechu', yak vin obitsyav buv, to vi budyetye dodyerzhuvati tsiei sluzhbi. i stan'yet'sya koli zapitayut' vas vashi sini: shcho to za sluzhba vasha? to vidkazhyetye: tsye zhyertva paskha dlya navstryechua, shcho obminuv buv domi izrail'yevikh siniv v egipti, koli pobivav egypyet, a domi nashi zbyerig. i skhilivsyu narod, i vklonivs' do zyemli. i pishli i uchinili sini izrail'ya, yak nakazav buv navstryechu' moisyeevi ta aaronovi, tak uchinili voni. i stalosya v polovini nochi, i vdariv navstryechu' v egypets'kim krai kozhnogo pyervoridnogo, vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim prystoli, azh do pyervoridnogo polonyenogo, shcho u v'yaznichnomu domi, i kozhnogo pyervoridnogo khudobi. i vstav faraon unochi, vin ta vsi rabi iogo, ta vvyes' egypyet. i znyavsyu vyelikii zoik v egipti, bo nye bulo domu, shchob nye bulo tam pomyerlogo!... i poklikav faraon moisyeya ta aarona vnochi, ta i skazav: ustan'tye, viidit' z-posyered narodu mogo, i vi, i sini izrail'yevi. i idit', sluzhit' navstryechuyevi, yak vi kazali! i dribnu vashu khudobu, i khudobu vashu vyelikiu viz'mit', yak vi kazali, ta i idit'. i poblagoslovit' i myenye! i kvapili egiptyani narod toi, shchob spishno vidpustiti ikh iz krayu, bo kazali: usi mi pomryemo! i ponis toi narod tisto svoe, poki vono vkislo, dizhki svoi, zav'yazani v ikhni odyezhi, na plyechakh svoikh. i izrai-

lyevi sini vchinili za slovom moisyeevim, i pozichili vid egiptyan posud sribnii i posud zolotii ta shati. a navstryechu' dav milist' tomu narodovi v ochakh egiptu, i voni pozichili i zabrali zdobich vid egiptu. i virushili izrail'yevi sini z ramyesyue do sukkotu, bliz'ko shosti sot tisyach cholovika pikhoti, krim dityei, a takozh bagato riznogo lyudu pidnyalisiya z nimi, i dribna khudoba i vyelikia khudoba, maetok duzhye vyelikii. i pyekli voni tye tisto, shcho vynesli z egiptu, na prisni korzhi, bo nye vkislo vono, bo voni buli vignani z egiptu, i nye mogli baritisya, a pozhivi na dorogu nye prigotovili sobi. a pyereybuvannya izrail'yevikh siniv, shcho sidili v egipti, chotirista rokiv i tridtsyat' rokiv. i stalosya v kintsi chotir'okhsot rokiv i tridtsyati rokiv, i stalosya samye toho dnya, viishli vsi navstryechuni viis'ka z egypets'kogo krayu. tsye nich storozhi dlya navstryechua, bo vin viviv ikh z egypets'kogo krayu. tsya sama nich storozha dlya navstryechua vsim sinam izrail'ya na ikhni pokolinnya. i skazav navstryechu' do moisyeya i do aarona: tsye postanova pro paskhu: zhodyen chuzhinyets' nye budye isti ii. a kozhyen rab lyuds'kii kuplyenii za sriblo, koli obrizhyesh iogo, todi vin budye isti ii. prikhod'ko ta naimit nye budye isti ii. v samomu domi budye vona istisya, nye vynesesh iz domu nazovni toho m'yasa, a kostyei iogo nye zlamaetye. usya gromada izrail'yeva budye spravlyati ii. a koli budye myeshkati z toboyu prikhod'ko, i skhochye spravlyati paskhu navstryechuyevi, to nyekhai budy obrizanii v n'ogo kozhyen cholovichoi stati, a todi vin pristupit' spravlyati ii, i vin budy, yak narodzhenyi v krai. a kozhyen nyeobrizanii nye budy isti ii. odin zakon budy dlya tubil'tsya i dlya prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed vas. i vchinili vsi izrail'yevi sini, yak nakazav buv navstryechu' moisyeevi ta aaronovi, tak uchinili voni. i stalosya toho samye dnya, viviv navstryechu' izrail'yevikh siniv z egypets'kogo krayu za ikhnimi vid-dilami.

13

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: posvyati myeni kozhnogo pyervoridnogo, shcho rozkrivae vsyaku utrobu syeryed izrail'yevikh siniv, syeryed lyudini i syeryed khudobi, dlya myenye vono! i skazav moisyei do narodu: pam'yataite toi dyen', koli vi viishli z egiptu, iz domu rabstva! bo siloyu ruki navstryechu' viviv vas izvidti; i nye budyetye isti kvashyenogo. vi vikhoditye s'ogodni, u misyatsi avivi. i stan'yet'sya, koli navstryechu' uvvedye tyebye do krayu khanaanyeyanina, i khit'tyeyanina, i amoryeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, shcho pro n'ogo prislyag-

nuv buv bat'kam tvoim, shchob dati tobi krai, yakii tyeche molokom ta myedom, to ti budyesh sluzhiti tu sluzhbu togo misyatsya. sim dyen' budyesh isti oprisnoki, a dnya s'omogo svyato dlya navstryechua! oprisnoki budut' istisia sim tikh dyen', i nye pobachit'sya v tyebye kvashyenye, i nye pobachit'sya v tyebye kvashyenye v usim krai tvoim! i opovisi sinovi svoemu togo dnya, govoryachi: tsye dlya togo, shcho vchiniv myeni navstryechu', koli ya vikhodiv iz egiptu. i budye tobi tsye za znaka na rutsi tvoii, i za pam'yatku mizh ochima tvoimi, shchob navstryechunii zakon buv v ustakh tvoikh, bo sil'noyu rukoyu navstryechu' viviv tyebye iz egiptu. i budyesh dodyerzhuvatisya tsiei postanovi v oznachyenim chasi ii z roku v rik. i stanyet'sya, koli vvyedye tyebye navstryechu' do zymli khanaanyeyanina, yak prisnyag buv tobi ta bat'kam tvoim, i dast' ii tobi, to vidlilish usye, shcho rozkrivae utrobu, dlya navstryechua, i vsye pyervoridnye khudobi, shcho budye v tyebye, samtsi dlya navstryechua! a kozhnogo vislyuka, shcho rozkrivae utrobu, vikupish ovychkoyu; a koli nye vikupish, to zlamai iomu shiyu. i kozhnogo pyervoridnogo lyuds'kogo syeryed siniv tvoikh vikupish. i stanyet'sya, koli v zavtra zapitae tyebye sin tvii, govoryachi: shcho to? to vidpovisi iomu: siloyu svoei ruki viviv nas navstryechu' iz egiptu, iz domu rabstva. i stalosya, koli faraon uchiniv zapyeklim svoe syertsye, shchob nye vidpustiti nas, to navstryechu' povbivav usikh pyervoridnykh v egipyets'kim krai, vid pyervoridnogo lyuds'kogo i azh do pyervoridnogo khudobi. tomu to ya prinoshu v zhyertvu navstryechuyevi vsye cholovichoii stati, shcho rozkrivae utrobu, a kozhnogo pyervoridnogo siniv svoikh vikuplayau. i stanyet'sya tsye za znaka na rutsi tvoii, i za pov'yazku pomizh ochima tvoimi, bo siloyu svoei ruki viviv nas navstryechu' iz egiptu. i stalosya, koli faraon vidpustiv buv toi narod, to bog nye poviv ikh dorogoyu zymli filistims'koi, khoch bula bliz'ka vona. bo bog skazav: shchob nye pozhalkuvav toi narod, koli vin pobachit' viinu, i nye vyernuvsva do egiptu. i poviv bog toi narod okruzhnoyu dorogoyu pustini azh do chyervonogo morya. i viishli izraillyevi sini z egipyets'kogo krayu uzbroeni. a moisyei zabrav iz soboyu kosti iosipa, bo prisnyagoyu toi zaklyav buv izraillyevikh siniv, kazhuchi: napyevno zgadae bog vas, i vi vinyesyetye z soboyu kosti moi zvidsi. i voni rushili z sukkotu, i roztaborilisya v yetam, na granitsi pustini. a navstryechu' ishov pyeryed nimi vdyen' u stovpi khmari, shchob provaditi ikh dorogoyu, a vnochi v stovpi ognyu, shchob svititi im, shchob ishli vdyen' ta vnochi. nye vidstupav udyen' stovp khmari tiei, a vnochi

stovp ognyu z-pyeryed oblichcha narodu!

14

i govovoriv navstryechu' do moisyeya, kazhuchi: skazhi izraillyevim sinam, i nyekhai voni povvernut', i nyekhai otaboriat'sya pyeryed pi-gakhirotom, mizh migdolom i mizh moryem, pyeryed baaltsyefonom. navproti n'ogo otaborityes' nad moryem. i skazhye faraon pro izraillyevikh siniv: zabludilis' voni v zymli tsii, zamknyeno pustinyu dlya nikh. i vchinyu zapyeklim faraonovye syertsye, i vin budye gnatisya za vami, a ya proslavlyusya chyeryez faraona ta chyeryez viis'ko iogo. i piznayut' egipytyani, shcho ya navstryechu'! i voni vchinili tak. i povidomlyeno tsarya egipyets'kogo, shcho vtik toi narod. i zminilosya syertsye faraona ta rabiv iogo do togo narodu, i skazali voni: shcho tsye mi zrobili, shcho vidpustili izraillya vid roboti nam? i zaprig vin svoyu kolyesnitsyu, i zabrav narod svii z soboyu. i vzyav vin shist' sotyn' dobirnykh kolyesnits, i vsi kolyesnitsi egiptu, i triikovikh nad usima nimi. i navstryechu' uchiniv zapyeklim syertsye faraona, egipyets'kogo tsarya, i vin pognavsya za izraillyevimi sinami. alye izraillyevi sini vikhodili sil'noyu rukoyu! i gnalisya egipytyani za nimi, usya kinnota, kolyesnitsi faraonovi, i komonniki iogo ta viis'ko iogo, i dognali ikh, yak voni otaborilisya buli nad moryem, pid pi-gakhirotom, pyeryed baaltsyefonom. a faraon nablzhavsya. i zvyeli izraillyevi sini svoi ochi, azh os' egipytyani zhyenut'sya za nimi! i duzhye zlyakalis' voni... i klikali izraillyevi sini do navstryechua, a moisyeevi dorikali: chi chyeryez tye, shcho nye bulo grobiv v egipti, ti zabrav nas umirati v pustini? shcho tsye vchiniv ti nam, shchob viyvysti nas iz egiptu? chi tsye nye tye samye mi govoriли do tyebye v egipti, kazhuchi: pozostav nas, i nyekhai mi robimo egiptovi! bo lipshye nam rabstvo egiptovi, anizh pomirati nam u pustini! i skazav moisyei do narodu: nye biityesya! stiitye, i pobachitye spasinnya navstryechua, shcho vchinit' vam s'ogodni. bo egiptyan, yakikh bachitye s'ogodni, bil'shye nye pobachitye ikh uzhye poviki! navstryechu' budye voyuvati za vas, a vi movchit'! i promoviv navstryechu' do moisyeya: shcho ti do myenye klichyesh? govori do siniv izraillyevikh, nyekhai rushayut'! a ti pidliimi svoyu palitsyu, i prostyagni ruku svoyu na morye, i rozitni iogo, i nyekhai uvliidut' izraillyevi sini v syeryedinu morya, na sukhodil. a ya, os' ya vchinyu zapyeklim syertsye egiptyanam, i voni vviiidut' za nimi. i budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez usye iogo viis'ko, i chyeryez kolyesnitsi, iogo,

i chyeryez komonnikiv iogo. i piznayut' egiptyani, shcho ya navstryechu', koli budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez kolyesnitsi iogo, i chyeryez komonnikiv iogo! i rushiv angol bozhii, shcho ishov pyeryed izrail'skim taborom, i pishov za nimi; i rushiv stopp khmari pyeryed nimi, i stav za nimi, i vviishov vin u syeryedinu mizh tabir egiptu i mizh tabir izrailiv. i bula ta khmara i tyemryava dlya egiptu, a nich rozsvitliv vin dlya izrailya. i nye zblizhavsa odin do odnogo tsilu nich. i prostyag moisyeyi ruku svoyu na morye, i navstryechu' gnay morye sil'nim skhidnim vitrom tsilu nich, i zrobyv morye sukhodolom, i rozstupilasya voda. i vviishli izrailyevi sini v syeryedinu morya, yak na sukhodil, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. a egiptyani gnalysya, i vviishli za nimi vsi faraonovi koni i kolyesnitsi iogo, ta iogo komonniki do syeryedini morya. i stalosya za rann'oi storozhi, i poglyanuv navstryechu' na egipyets'kii tabir u stopvi ognia i khmari, ta i priviv u zamishannya egipyets'kii tabir. i poskidav kolyesa z kolyesnits' iogo, i vchiniv, shcho iomu bulo tyazhko khoditi. i egiptyani skazali: utikaimo vid izrail'tyan, bo navstryechu' voyue za nikh z egiptom! i promoviv navstryechu' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku na morye, i nyekhai vyernyet'sya voda na egiptyan, na ikhni kolyesnitsi i na komonnikiv ikhnikh. i prostyag moisyeyi ruku svoyu na morye, i morye vyernulosya, koli nastav ranok, do sili svoei, a egiptyani vtikali navproti n'ogo. i kinuv navstryechu' egiptyan u syeryedinu morya! i vyernulas' voda, i pozakrivala kolyesnitsi ta komonnikiv us'omu faraonovomu viis'kovi, shcho vviishlo za nimi v morye. ani zhodyen iz nikh nye zostavsa! a izrailyevi sini ishli sukhodolom u syeryedini morya, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. i vizvoliv navstryechu' togo dnya izrailya z egipyets'koi ruki. i bachiv izrail' myertvikh egiptyan na byeryezi morya. i pobachiv izrail' sil'nu ruku, yaku viyaviv navstryechu' u egipti, i stav boyatysya toi narod navstryechua! i vvuruvav vin u navstryechua, ta v moisyeya, raba iogo.

15

todi zaspivav moisyeyi ta izrailyevi sini otsyu pisnyu navstryechuyevi, ta i pokazali, govoryachi: ya budu spivat' navstryechuyevi, bo diisno zvyelichivsyia vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! moya sila ta pisnya navstryechu', i vin stav na spasinnya myeni! tsey mii bog, i proslavlyu iogo, vin bog bat'ka mogo, i zvyelichu iogo! navstryechu' muzh viini, egova iomu

imyennya! kolyesnitsi faraonovi i viis'ko iogo vkinuv u morye, a vibir iogo triikovikh u chyervonomu mori zatoplyenii. byezodni ikh pozakrivali, ziishli do glibin, yak toi kamin'! prava ruka tvoya, navstryechui, vslavlyena siloyu, pravitsya tvoya troshchit' voroga, navstryechui! a svoeyu byezmirnoyu vyelichchyu ti rozbivaesh svoikh zakolotnikiv, posilaesh palyuchii svii gniv, vin ikh poidae, nyemov tu solomu! a poduvom nizdyer tvoikh voda skupchilas', vir spinivsyia, nyemov ta stina, potoki zagusli buli v syertsii morya! nakhvalyavsyia buv vorog: pozhyenus' dozhnyu! popayuuv zdobichu, dusha moya spovnit'sya nimi! myecha svogo vikhoplyu ya, i ponishchit' ruka moya ikh! ta dmukhnuv ti buv dukhom svoim i zakrilo ikh morye: voni potopilis' v burkhlivii vodi, nyemov olivo! khto podobnii tobi syeryed bogiv, o navstryechui? khto podobnii tobi, pryeproslavlyenii svyatislyu? ti v slavi griznii, chudotvorchey! prostyagnuv ti pravitsyu svoyu i zye-myia ikh poglinula! milosyerdnyam svoim viv narod, yakogo ti vizvoliv, svoeyu ti siloyu vviv u myeshkannya svoei svyatinii! pochuli narodi i tryemtili, obgornula trivoga myeshkantsiv zye-myli filistims'koi! starshini yedomas'ki todi pobentyezhmilis', moavs'kikh vyel'mozh obgornulo tryemtinnya, rozplivlisya usi khanaantsi! napali na nikh strakh ta zhakh, chyeryez vyelich ramyena tvoioho za movkli, yak kamin', azh poki pyeryeidye narod tvii, o navstryechui, azh poki pyeryeidye narod, shcho iogo ti nabuv! ti ikh uvvedyesh, i ikh posadish na goru spadku tvoego, na mistsi, yakye vchiniv, navstryechui, zhitlom svoim, do svyatinii navstryechun'oi, shcho postavili ruki tvoi, i navstryechu' zatsaryue naviki vikiv! bo koli vviishov buv do morya kin' faraona z kolyesnitsyeyu iogo ta z iogo komonnikami, to navstryechu' povyer-nuv na nikh vodi mors'ki, a izrailyevi sini pishli sukhodolom u syeryedini morya. i vzyala bubna prorochitsya mariyam, syestra aaronova, a za nyeyu povikhodili vsi zhinki z bubnami ta z tantsyami. i vidpovila im mariyam: spivaitye dlya navstryechua, bo diisno zvyelichivsyia vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! i poviv moisyeyi izrailya vid chyervonogo morya, i vviishli voni do pustini shur. i ishli voni tri dni v pustini, i nye znakhodili vodi. i priishli voni do mari, i nye mogli piti vodi z mari, bo girka vona. tomu nazvano imyennya ii: mara. i stav narod ryemstuvuvati na moisyeya, govoryachi: shcho mi budyemo piti? i vin klikav do navstryechua! i pokazav iomu navstryechu' dyeryevo, i vin kinuv iogo do vodi, i stala voda ta solodka! tam vin dav iomu postanovu ta pravo, i tam iogo viprobuvav. i skazav vin: koli diisno budyesh ti

slukhati golosu navstryechua, boga tvogo, i budyesh robiti slushnye v ochakh iogo, i budyesh slukhatysya zapovidyey iogo, i budyesh vikonuvati vsi postanovi iogo, to vsyu khvorobu, shcho ya poklav buv na egypyet, nye pokladu na tryebe, bo ya navstryechu', likar tvii! i priishli voni do elimu, a tam dvanadtsyat' vodnikh dzhyeryel ta simdyesyat pal'm. i voni otaborilysya tam nad vodoyu.

16

i rushili voni z elimu, i vsya gromada izrail'yevikh siniv pribula do pustini sin, shcho mizh elimom ta mizh sinaem, p'yatnadtsyatogo dnya drugogo misyatsya po vikhodi ikh z egypyets'kogo krayu. i stala ryemstvuvati vsya gromada izrail'yevikh siniv na moisyeya ta na aarona v pustini. i govorili im izrail'yevi sini: koli b mi buli povmirali vid navstryechun'oi ruki v egypyets'kim kraii, yak mi sidili nad gorshkom m'yasa, yak mi ili khliba dosit'! bo vi vivyeli nas do tsiei pustini, shchob pomoriti golodom uvyes' tsyei zbir... i promoviv navstryechu' do moisyeya: os' ya spuskatimu vam doshchyem khlib iz nyeba, a narod vikhoditymye i shchodyenno zbiratymye, skil'ki tryeba na dyen', shchob viprobuvati iogo, chi budyet vin khoditi v moemu zakoni, chi ni. a nastanye shostii dyen', to prigotuyut', shcho prinyesut', i budyet podviinye suproti toho, shcho zbira'yut' dyen'-u-dyen'. i skazali moisyeyi ta aaron do vsikh izrail'yevikh siniv: nastanye vyechir i vi dovidaetsya, shcho navstryechu' viviv vas iz egypyets'kogo krayu. a nastanye ranok, to pobachitye slavu navstryechunyu, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya na navstryechua. a mi shcho, shcho vi ryemstvuetye na nas? i skazav moisyeyi: dovidaetsya, yak uveyehori navstryechu' dast' vam m'yasa na izhu, a rano khliba na nasichyennya, bo pochuv navstryechu' ryemstvuvannya vashi, shcho vi ryemstvuetye na n'ogo. a mi shcho? nye na nas ryemstvuvannya vashye, a na navstryechua! i skazav moisyeyi do aarona: skazhi vsii gromadi izrail'yevikh siniv: nabliz'tyesya pyeryed litsye navstryechua, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya! i stalosya, koli govoriv aaron do vseii gromadi izrail'yevikh siniv, to obyernulisya voni do pustini, azh os' slava navstryechunya pokazalasya v khmari! i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: ya pochuv ryemstvuvannya izrail'yevikh siniv. promovlyai do nikh, kazhuchi: pid vyechir budyetye isti m'yaso, a rano nasitytes' khlibom, i poznaetye, shcho ya navstryechu', bog vash! i stalosya vveyehori, i znyalisya pyeryepyelitsi, i pokrili tabir. a rano bula vyerstva rosi navkolo taboru. i

pidnyalasya vyerstva tiei rosi, azh os' na povyerkhni pustini shchos' dribnye, vuz'kuvaty, dribnye, nyemov pamoroz' na zyeimli. i pobachili izrail'yevi sini, ta i kazali odin do odnogo: man gu?, bo nye znali, shcho to. a moisyeyi vidkazav im: tsye toi khlib, shcho dav vam navstryechu' na izhu. tsye tye, shcho pro n'ogo navstryechu' nakazav: zbiraitye z n'ogo kozhyen u miru idi svoei, gomyer na golovu, za chislom vashikh dush: viz'mit' kozhyen dlya toho, khto v namyeti iogo. i зробили tak izrail'yevi sini, i nazbirali khto bil'shye, a khto myenshye. i zmiryali voni gomyerom, i nye mav zaigovo toi, khto zibrav bil'shye, a khto zibrav myenshye, nye mav nyestachi, zibrali kozhyen u miru svoei idi! i skazav do nikh moisyeyi: nyekhai nikhto nye lishae z n'ogo do ranku! ta nye poslukhali voni moisyeya, i dyekhto pozostavlyali z n'ogo do ranku, a vono zachyervivilo, i stalo smyerdyuchye. i rozgnivavsy na nikh moisyeyi! i zbirali iogo shchoranku, kozhyen u miru svoei idi. a rozgrivalosya sontsye i vono roztavalo. i stalosya shostogo dnya, ponazbiruvali voni khliba podvino, dva gomyeri na odnogo. i pkhodilisya vsi nachal'niki gromadi, i rozpovili moisyeevi. a vin skazav do nikh: tsye tye, shcho govoriv navstryechu': povnii spokii, subota svyata dlya navstryechua vzavtra. shcho budyetye pyekti pyechit', a shcho budyetye variti varit', a vsye pozostalye pokladit' sobi na skhovok do ranku. i poklali iogo azh do ranku, yak moisyeyi nakazav, i nye zasmyerdilos' vono, i chyervi nye bulo v nim. i skazav moisyeyi: izhtye iogo s'ogodni, bo s'ogodni subota dlya navstryechua. s'ogodni nye znaidyetye iogo na poli. shist' dyen' budyetye zbirati iogo, a dnya s'omogo subota: nye budyet v nii toho. i stalosya s'omogo dnya, povikhodili buli z narodu zbirati, ta nye znaishli. i skazav navstryechu' do moisyeya: azh doki vi budyetye vidmovlyatisya vikonuvati zapovidi moi ta zakoni moi? pobachtye, navstryechu' dav vam subotu, tomu vin dae vam shostogo dnya khliba dvokh dniv. sidit' kozhyen u syebe, nyekhai s'omogo dnya nye vikhodit' nikhto z svogo mistysya! i s'omogo dnya narod vidpochivav. i nazav izrailiv dim im'ya tomu: manna. vona bula, yak koryandrovy nasinnya, bila, a smak ii, yak tisto v myedu. i skazav moisyeyi: otsye tye, shcho nakazav navstryechu': napovni nyeu gomyer na skhovok dlya vashikh pokolin', shchob bachili toi khlib, yakim ya goduvav vas na pustini, koli ya vivodiv vas iz egypyets'kogo krayu. i skazav moisyeyi do aarona: viz'mi odnu posudinu, i pokladi tudi povnii gomyer manni, i postav ii pyeryed navstryechunim litsyem na skhovok dlya vashikh pokolin'. i yak nakazav bog moisyeyu, tak postaviv ii aaron py-

eryed kovcheygom svidotstva na skhovok. a izrailyevi sini ili tu mannu sorok lit, azh do pributtya ikh do krayu zasyleynogo, ili mannu azh do prikhodu ikh do granitsi khanaans'kogo krayu. a gomyer vin dyesy-ata chastina yefi.

17

i rushila vsya gromada izrailyevikh siniv iz pustini sin na pokhodi svoi z nakazu navstryechun'ogo, i otaborilasya v ryefidimi. i nye bulo vodi piti narodovi. i svarivsyia narod iz moisyeem, i kazali voni: daitye nam vodi, i mi budyemo piti! a moisyei im skazav: chogo vi svarityesya zo mnoyu? nashcho viprobouetye navstryechua? i narod buv tam spraglii vodi. i ryemstvuvav narod na moisyeya i govoriv: nashcho tsye ti viprovadiv nas iz egiptu? shchob povbivati spraglogo myenye ta siniv moikh, ta otari moi? i klikav moisyei do navstryechua, kazhuchi: shcho ya vchinyu ts'omu narodovi? shchye trokhi, i voni vkamyenyut' myenye! i skazav navstryechu' do moisyeya: pyeryeidsiya pyeryed narodom, i viz'mi z soboyu dyekogo z starshikh izrailyevikh, a palitsyu, shcho nyeyu ti vdariv buv richku, viz'mi v svoyu ruku, ta i idi! os'ya stanu pyeryed litysem tvoim tam, na skyeli v khorivi, a ti vdarish u skyelyu, i vii dye iz nyei voda, i budye piti narod! i zrobiv moisyei tak na ochakh starshikh izrailyevikh. i nazvav vin im'ya togo mistysa: massa ta myeriva chyeryez kolotnyechu izrailyevikh siniv i chyeryez viprobuvannya nimi navstryechua, koli kazali: chi e navstryechu' syeryed nas, chi nyema? i pribuv amalik, i voyuvav z izrailym u ryefidimi. i skazav moisyei do isusa: vibyeri nam lyudyei, i viidi voyui z amalikom. uzavtra ya stanu na vyerkhiv'i gori, a bozha palitsya budye v moii rutsi. i zrobiv isus, yak skazav iomu moisyei, shchob voyuvati z amalikom. a moisyei, aaron ta khur viishli na vyerkhiv'ya gori. i stalosya, koli moisyei pidiimav svoi ruki, to pyeryemagav izrail', a koli ruki iogo opuskalis', to pyeryemagav amalik. a ruki moisyeevi stali tyazhki. i vzyali voni kamyenya, i poklali pid nim. i siv vin na n'omu, a aaron ta khur pidtrimovali ruki iomu, odin iz ts'ogo boku, a odin iz togo. i buli iogo ruki stali azh do zakhodu sontsya. i pyeryemig isus amalika i narod iogo vistryam myecha. i skazav navstryechu' do moisyeya: napishi tsye na pam'yatku v knizi, i pokladi do vukh isusovikh, shcho dokrayu zitru ya pam'yat' amalikovu z-pid nyeba. i zbuduvav moisyei zhyertvynika, i nazvav im'ya iomu: egova-nissi. i prokazav vin: bo ruka na navstryechun'omu prapori: navstryechuyevi viina z amalikom iz rodu v rid!

18

i pochuv itro, zhryets' midiyans'kii, moisyev tyest', usye, shcho zrobiv buv bog dlya moisyeya ta dlya svogo narodu izrail'yevogo, shcho viviv navstryechu' izrailya z egiptu. i vzyav itro, moisyev tyest', zhinku moisyeevu tsipporu, po vidislanni ii, ta obokh siniv ii, shcho imyennya odnomu gyershom, bo skazav buv: ya stav prikhod'kom u chuzhomu krai, a imyennya drugomu yeliyezyer, bo bog mogo bat'ka buv myeni pomichyuu, i vizvoliv myenye vid faraonovogo myecha. i pribuv itro, tyest' moisyev, i sini iogo ta zhinka iogo do moisyeya v pustinyu, dye vin otaborivsyia tam bilya bozhoi gori. i skazav vin do moisyeya: ya, tyest' tvii itro, prikhodzhu do tyebye, i zhinka tvoya, i obidva sini ii z nyeyu. i viishov moisyei navproti svogo tyestya, ta i uklonivsyia do zymeli, i potsiluvav iogo. i pitali voni odin odnogo pro mir, i vviishli do namyetu. i opoviv moisyei svoemu tyestyevi pro vsye, shcho zrobiv buv navstryechu' faraonovi ta egiptovi chyeryez izrailya, pro vsi ti trud-noshchi, yaki vin spitkav buv po dorozhi, ta navstryechu' vizvoliv ikh. i tishiv-sya itro vsim tim dobrom, shcho vchiniv navstryechu' dlya izrailya, shcho vizvoliv iogo z egipyets'koi ruki. i promoviv itro: blagoslovyennii navstryechu', shcho vizvoliv vas z egipyets'koi ruki ta z ruki faraonovi, shcho vizvoliv narod z-pid ruki egipyets'koi. tyepyer ya znayu, shcho navstryechu' bil'shii za vsikh bogiv, bo zrobiv tsye za tye, shcho egiptyani vikhvalyalis' nad nimi. i vzyav itro, moisyev tyest', tsilopal'yennya ta zhy-ertvi dlya boga. i priishov aaron ta vsi starshi izrailyevi isti khlib z moisyeevim tyest'em pyeryed bozhim oblichyiam. i stalosya nazavtra, i siv moisyei suditi narod, a narod stoyav navkolo moisyeya vid ranku azh do vyechora. i pobachiv tyest' moisyev usye, shcho vin robiv' narodovi, ta i skazav: shcho tsye za rich, shcho ti robish narodovi? dlya chogo ti sidish sam odin, a vyves' narod stoit' navkolo vid ranku azh do vyechora? a moisyei vidkazav svoemu tyestyevi: bo narod prikhodit' do myenye pitatisya sudu boga. bo yak mayut' voni spravu, to prikhodyat' do myenye, i ya sudzhu pomizh tim i tim, ta ogoloshuyu postanovi bozhi ta zakoni iogo. i skazav tyest' moisyev do n'ogo: nyedobra tsya rich, shcho ti chinish. spravdi stomishsya i ti, i narod toi, shcho z toboyu, bo tsya sprava tyazhcha za tyebye. nye potrapish ti chiniti ii sam odin! tyepyer poslukhai mogo slova, poradzhu tobi, i budye bog iz toboyu! stii za narod pyeryed bogom, i pri-nos' spravi do boga. i ti ostyeryezhyesh ikh za postanovi ta za zakoni, i ob'yavish

im tu put', yakoyu voni pidut', i tye dilo, yakye voni zrobylat'. a ti nazdrish zo vs'ogo narodu muzhiv zdbnikh, bogoboyazlivikh, muzhiv spravyedlivikh, shcho nyenavidyat' zisk, i nastanovish ikh nad nimi tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesyatnikami. i budut' voni suditi narod kozhnogo chasu. i stanyet'sya, kozhnu vyeliku spravu voni prinyesut' do tyebye, a kozhnu malu spravu rozsudyat' sami. polyegshi sobi, i nyekhai voni nyesut' tyagar iz toboyu. koli ti zrobish tsyu rich, a bog tobi nakazhye, to ti vtrimaeshya, a takozh uyves' narod tsyei priidu na svoe mistsy v miri. i poslukhavsya moiseyi golosu tystya svogo, i zrobiv usye, shcho toi buv skazav. i vibrav moiseyi zdbnikh muzhiv zo vs'ogo izrail'ya, i nastanoviv ikh nachal'nikami nad narodom, tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesyatnikami. i sudili voni narod kozhnogo chasu. spravu trudnu prinosili moiseyevi, a kozhnu malu spravu sudili sami. i vidpustiv moiseyi tystya svogo, i vin pishov sobi do krayu svogo.

19

tryet'ogo misyatsya po vikhodi izrail'yevikh siniv iz egypets'kogo krayu, togo dnya pribuli voni na sinais'ku pustynu. i rushili voni z ryefidimu, i vviishli do sinais'koi pustini, ta i otaborilisya v pustini. i otaborivsya tam izrail' navproti gori. a moiseyi uviishov do boga. i kliknuv do n'ogo navstryechu' iz gori, govoryachi: skazhyesh otak domu yakova, i zvistish sinam izrail'ya: vi bachili, shcho ya zrobiv buv egiptovi, i nosiv vas na krilakh orlinikh, i priviv vas do syebye. a tyepyer, koli spravdi poslukhaetye mogo golosu, i budyetye dotrimuvati zapovitu mogo, to stanyetye myeni vlasnistyu bil'shye vsikh narodiv, bo vsya zyemlya to moya! a vi stanetye myeni tsarstvom syvashchyenikov ta narodom svyatim. ot-sye ti ryechi, shcho pro nikh budyesh kazati izrail'yevim sinam. i pribuv moiseyi, i poklikav starshikh narodnikh, ta i vilozhiv pyeryed nimi vsi ti slova, shcho navstryechu' nakazav buv iomu. i vidpoviv uyves' narod razom, ta i skazav: usye, shcho navstryechu' govori, zrobimo! a moiseyi donis slova narodu do navstryechua. i promoviv navstryechu' do moiseyia: os' ya do tyebye priidu v gustii khmari, shchob chuv narod, koli ya govoritimu z toboyu, i shchob poviriv i tobi naviki! i pyeryepoviv moiseyi slova narodu do navstryechua. i promoviv navstryechu' do moiseyia: idi do lyudyei, i osvtyati ikh s'ogodni ta zvavtra, i nyekhai voni vipyerut' odizh svoyu. i nyekhai voni budut' gotovi na tryetii dyen', bo tryet'ogo dnya ziidye navstryechu' na goru sinai na ochakh us'ogo narodu. i ob-

vyedyesh granitsyeyu narod dovkola, govoryachi: styeryezhit'sya skhoditi na goru i dotorkuvatysya do krayu ii. kozhyen, khto dotorknyet'sya do gori, budy konchye zabitii! nyekhai nye dotorknyet'sya do nyei ruka, bo budy konchye vkamyenovanii, a bo budy spravdi zastriyeni, chi to khudobina, chi to lyudina, nye budy zhiti vona. yak surma zasurmit' protyazhlyvo, voni viidut' na goru. i ziishov moiseyi z gori do narodu, i osvtyativ narod, a voni viprali odyezhu svoyu. i vin skazav do narodu: bud'tye gotovi na tryetii dyen'; nye vkhod'tye do zhinok, i stalosya tryet'ogo dnya, koli ranok nastav, i znyalisya gromi ta bliskavki, i gusta khmara nad goroyu ta sil'nii golos surmi! i zatryemtiv uyves' narod, shcho buv u tabori... i viviv moiseyi narod iz taboru nazustrikh bogovi, i voni stali pid goroyu. a gora sinai usya vona dimuvala chyeryez tye, shcho navstryechu' ziishov na nyei v ogni! i pidnyavsya dim ii, nyemov dim vapnyarki, i sil'no zatryemtila vsya gora... i rozligsya golos surmi, i vin sil'no vsye mogutniv: moiseyi govorit', a bog vidpovida iomu golosno... i ziishov navstryechu' na goru sinai, na vyerkhiv'ya gori. i poklikav navstryechu' moiseyia na vyerkhiv'ya gori. i viishov moiseyi. i promoviv navstryechu' do moiseyia: ziidi, ostryezhi narod, shchob nye rvavsya do navstryechua, shchob pobachiti, bo bagato z n'ogo zaginye. a takozh syvashchyeniki, shcho budut' pidkhoditi do navstryechua, nyekhai pyershye osvtyatyat'sya, shchob navstryechu' ikh nye povbivav. i skazav moiseyi do navstryechua: nye zmozhye narod viiti na goru sinai, bo ti zasvidchiv mizh nami, govoryachi: obvyedi granitsyeyu tsyu goru, i osvtyati ii. i promoviv do n'ogo navstryechu': idi, ziidi, a potim viidi ti i aaron z toboyu, a syvashchyeniki i narod nyekhai nye rvut'sya do navstryechua, shchob ya nye povbivav ikh. i ziishov moiseyi do narodu, i skazav im tsye vsye.

20

i bog promovlyav vsi slova otsi, kazhuchi: ya navstryechu', bog tvii, shcho viviv tyebye z egypets'kogo krayu z domu rabstva. khai nye budy tobi inshikh bogiv pyeryedo mnoyu! nye robi sobi riz'bi i vsyakoi podobi z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zyemli doli, i shcho v vodi pid zyemlyeyu. nye vklonyaisya im i nye sluzhi im, bo ya navstryechu', bog tvii, bog zazdrisni, shcho karae za provinu bat'kiv na sinakh, na tryetikh i na chyetyvertikh pokolin-nyakh tikh, khto nyenavidit' myenye, i shcho chinit' milist' tisyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto dyerzhit'sya moikh zapovidyei. nye prizivai imyen-

nya navstryechua, boga tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue navstryechu' togo, khto przivatimye iogo imyennya nadaryemno. pam'yatai dyen' subotnii, shchob svyatiti iogo! shist' dyen' pratsyui i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii subota dlya navstryechua, boga tvogo: nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii, ta dochka tvoya, rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, i khudoba tvoya, i prikhod'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh. bo shist' dyen' tvoriv navstryechu' nyebo ta zymlyu, morye ta vsye, shcho v nikh, a dnya s'omogo spochiv tomu poblagosloviv navstryechu' dyen' subotnii i osv'yativ iogo. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, shchob dovgi buli tvoi dni na zymli, yaku navstryechu', bog tvii, dae tobi! nye vbivai! nye chini pyeryelyubu! nye kradi! nye svidkui nyepravdivo na svogo blizhn'ogo! nye zhadai domu blizhn'ogo svogo, nye zhadai zhoni blizhn'ogo svogo, ani raba iogo, ani nyevil'nitsi iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho blizhn'ogo tvogo! i vvyes' narod bachiv ta chuv gromi ta polum'ya, i golos surdi, i goru dimlyachu. i pobachiv narodi, i vsi tryemtili ta i postavali zdalyeka. i skazali voni do moisyeya: govori z nami ti, i mi poslukhaemo, a nyekhai nye govorit' iz nami bog, shchob mi nye povmirali. i promoviv moisyey do narodu: nye bityesya, bo bog pribuv dlya viprobuvannya vas, i shchob strakh iogo buv na vashikh oblichchyakh, shchob vi nye grishili. i stav narod zdalyeka, a moisyey pidlishov do moroku, dye buv bog. i promoviv navstryechu' do moisyeya: otak skazhyesh do izraileyevikh siniv: vi bachili, shcho ya govoriv z vami z nyebyes. nye budyete robiti pri myeni bogiv iz sribla, i bogiv iz zolota nye budyete robiti sobi. ti zrobish dlya myenye zhyertivnika z zymli, i budyesh prinositi na n'omu svoi tsilopalyennya i svoi mirni zhyertvi, i dribnu khudobu svoyu, i vyelikhu khudobu svoyu. na kozhnomu mistsi, dye ya zgayayu imyennya svoe, ya do tyebye priidu i poblagoslovlyu tyebye. a koli zrobish myeni zhyertivnika z kamyeniv, to nye budyesh buduvati iogo z obtyesaniikh, bo ti pidnosiv bi nad nim znaryaddya svoe, i zanyechistiv bi iogo. i nye budyesh vkhoditi do mogu zhyertivnika stupnyenyami, shchob nye bula vidkrita pri n'omu tvoya nagota.

21

a otsye zakoni, shcho ti vikladyesh pyeryed nimi: koli kupish evryeis'kogo raba, nyekhai vin pratsyue shist' rokiv, a s'omogo nyekhai viidye darmo na volyu. yakshcho priidye vin sam odin, nyekhai sam odin i viidye; koli vin mae zhinku, to z nim viidye i zhinka iogo. yakshcho pan iogo dast' iomu zhinku, i vona porodit' iomu siniv abo dochok, ta

zhinka ta diti ii nyekhai budut' dlya pana ii, a vin nyekhai viidye sam odin. a yakshcho rab toi shchiro skazhye: polyubiv ya pana svogo, zhinku svoyu ta dityei svoikh, nye viidu na volyu, to nyekhai iogo pan privyede iogo do suddiv, i pidvyede iogo do dyeryei abo do bichnikh odvirkiv, ta i prokolye pan iogo vukho iomu shilom, i vin budye robiti iomu poviki! a koli khto prodast' dochku svoyu na nyevil'nitsyu, nye viidye vona, yak vikhodyat' rabi. yakshcho vona nyevgodna v ochakh svogo pana, yakii priznachiv buv ii sobi, to nyekhai pozvolit' ii vikupiti. nye vil'no iomu prodati ii do narodu chuzhogo, koli zradit' ii. a yakshcho priznachit' ii dlya sina svogo, to zrobit' ii za pravom dochok. yakshcho viz'mye sobi inshu, to nye zmyenshit' pozhivi ii, odyezhi ii i podruzhn'ogo pozhittya ii. a koli vin tsikh tr'okh ryechyei nye robitimye ii, to vona viidye darmo, byez okupu. khto vdarit' lyudinu, i vona vmrye, toi konchye budye zabiti. a khto nye chatuvav, a bog pidviv kogo v iogo ruku, to dam tobi mistsy, kudi toi utyechye. a koli khto budye zamishlyati na blizhn'ogo svogo, shchob zabiti iogo z khitristyu, viz'myesh iogo vid zhyertivnika mogo na smyert'. a khto vdarit' bat'ka svogo chi matir svoyu, toi konchye budye zabiti. a khto vkradye lyudinu i prodast' ii, abo budye vona znaidyena v rukakh iogo, toi konchye budye zabiti. i khto proklinae bat'ka svogo chi svoyu matir, toi konchye budye zabiti. a koli budut' svaritsiya lyudi, i vdarit' odin odnogo kamyenyem abo kulakom, i toi nye vmrye, a zlyazhye na postyelyu, yakshcho vstanye i budye prokhodzhuvatysya nadvori z opyertyam svoim, to budye opravdaniy toi, khto vdariv, til'ki nyekhai dast' za progayannya chasu iogo ta spravdi vilikue. a koli khto vdarit' raba svogo abo nyevil'nitsyu svoyu kiem, a toi pomrye pid rukoyu iogo, to konchye budye pokaraniy toi. til'ki yakshcho toi pyeryezhivye dyen' abo dva dni, to nye budye pokaraniy, bo vin iogo groshi. a koli budut' bititsya lyudi, i vdaryat' vagitnu zhinku, i skinye vona ditinu, a inshogo nyeshchastya nye stanyet'sya, to konchye budye pokaraniy, yak pokladye na n'ogo cholovik tiei zhinki, i vin dast' za prisudom suddiv. a yakshcho stanyet'sya nyeshchastya, to dasi dushu za dushu, oko za oko, zuba za zuba, ruku za ruku, nogu za nogu, oparyennya za oparyennya, ranu za ranu, sinyaka za sinyaka. a koli khto vdarit' v oko raba svogo, abo v oko nyevil'nitsi svoei, i znishchit' iogo, toi na volyu vidpustit' iogo za oko iogo. a yakshcho vib'e zuba raba svogo, abo zuba nyevil'nitsi svoei, toi na volyu vidpustit' togo za zuba iogo. a koli vil udarit' cholovika abo zhinku, a toi umrye, konchye budye vkamyenovanii toi vil, i m'yaso iogo nye budye idzhyenye,

a vlasnik toho vola nyevinnii. a yakshcho vil buv bitlivim i vchora, i tryet'ogo dnya, i bulo tye zasvidchyye u vlasnika iogo, a toi iogo nye pil'nuvav, i zab'e toi vil cholovika abo zhinku, budye vin ukamyenovanii, a takozh vlasnik budy zabitii. yakshcho na n'ogo budye nakladyenii vikup, to dast' vikupa za dushu svoyu, skil'ki budy na n'ogo nakladyenye. abo vdarit' vil sina, abo vdarit' dochku, budy zbrobeno iomu za tsim zakonom. koli vdarit' toi vil raba abo nyevil'nitsyu, to vlasnik dast' panovi toho tridtsyat' shyekliv sribla, a vil toi budy vkamyenovanii. a koli khto rozkrie yamu, abo vikopae yamu i nye zakrie ii, i vpadye tudi vil abo osyel, vlasnik yami vidshkodue, vyernye groshi vlasnikov iogo, a zaginulye budy iomu. a koli chiis' vil udarit' vola iogo blizhn'ogo, i zginye toi, to prodadut' vola zhivogo, a groshi za n'ogo podilyat' popolovini, i takozh zaginulogo podilyat' popolovini. a koli budy vidmye, shcho vil buv bitlivim i vchora i tryet'ogo dnya, a vlasnik iogo nye pil'nuvav iogo, to konchye nyekhai vidshkodue vola za toho vola, a zabitii budy iomu.

22

koli khto vkradye vola abo ovyechku, i zarizhye iogo abo prodast' iogo, to vidshkodue p'yat' shtuk vyelikoi khudobi za vola toho, a chotiri dribnoi khudobi za tu ovyechku. koli zlodii budye zlovlyenii v pidkopi, i budy pobitii tak, shcho pomrye, to nyema provini krovi na tomu, khto pobiv. alye yak zasvitilo sontsye nad nim, to e na n'omu provina krovi. zlodii konchye vidshkodue, a yakshcho vin nichogo nye mae, to budye prodanii za svoyu kradizhku. yakshcho ta kradizhka spravdi budy znaydena v rutsi iogo zhivoyu, vid vola azh do osla, do yagnyati, to nyekhai vidshkodue udvoe. koli khto vipasye polye abo vinogradnika, i pustit' svoyu khudobu i budye vipasati na chuzhomu poli, vidshkodue nailipshim iz polya svogo i nailipshim iz svogo vinogradnika. koli viidye ogon' i popadye na tyerninu, i budy spalena skirta, abo zbizhzhya stoyachye, abo polye, konchye vidshkodue toi, khto zapaliv pozhyezhu. koli khto dast' svoemu blizhn'omu sriblo abo posud na zbyeryzhennyya, a vono budy vkradyye z domu toho cholovika, yakshcho budy znaydenii zlodii, nyekhai vidshkodue vdvoe. yakshcho zh zlodii nye budy znaydenii, to vlasnik domu budy privyedenii do suddiv, na prisyagu, shcho nye prostyagav svoei ruki na pratsyu svogo blizhn'ogo. u kozhnii spravi provini, pro vola, pro osla, pro ovyechku, pro odizh, pro vsye zgublyenye, pro yakye khto skazhye, shcho tsye iogo, nyekhai sprava obokh priidye

do suddi. kogo suddya viznae za vinnogo, toi vidshkodue vdvoe svoemu blizhn'omu. koli khto dast' svoemu blizhn'omu na zbyeryzhennyya osla, abo vola, abo ovyechku, chi yaku inshu khudobinu, a vona zginye, abo budy skalichyena, abo budy zagrabovana, i nikhto toho nye bachiv, prisyaga navstryechunya nyekhai budy mizh oboma, shcho vin nye prostyag svoei ruki na vlasnist' svogo blizhn'ogo, a vlasnik ii nyekhai zabyerye, a pozvanii nye budy vidshkoduvati. a yakshcho spravdi budy vkradyyena vid n'ogo, to nyekhai vidshkodue vlasnikovii. yakshcho diisno budy rozsharpana vona, nyekhai prinyesye ii yak svidostvo, a za rozsharpanye vin nye vidshkodue. a koli khto pozichit' vid svogo blizhn'ogo khudobinu, a vona budy skalichyena abo zginye, a vlasnik ii nye buv iz nyeyu, to konchye vidshkodue; yakshcho zh ii vlasnik buv iz nyeyu, nye vidshkodue. a yakshcho khudobina bula nainyata, to pidye ta shkada v zaplatu ii. a koli khto pidmovit' divchinu, yaka nye zaruchyena, i lyazhye z nyeyu, to nyekhai dast' ii vino, i viz'mye ii sobi za zhinku. yakshcho bat'ko ii spravdi vidmovit' viddati ii iomu, nyekhai vidvazhit' sribla zgidno z vinom divochim. charivnitsi nye zostavish pri zhitti. kozhyen, khto zlyazhyet'sya z khudobinoyu, konchye budy zabitii. kozhyen, khto prinosit' zhyertvu bogam, krim boga odnogo, pidpadae zaklyattyu. a prikhod'ka nye budyesh utiskati ta gnobiti iogo, bo i vi buli prikhod'kami v egypets'kim krai. zhodnoi vdovi ta siroti nye budyesh gnobiti; yakshcho zh ti spravdi gnobitimyesh ikh, to koli voni, klichuchi, klikatimut' do myenye, to konchye pochuyu ikhnii zoik, i rozpalit'sya gniv mii, i povbivayu vas myechyem, i stanut' zhinki vashi vdovami, a diti vashi sirotami. yakshcho pozichish groshi narodovi moemu, bidnomu, shcho z tobouy, to nye bud' iomu, yak suvorii pozichal'nik, nye pokladyesh na n'ogo likhvi. yakshcho diisno viz'myesh u zastavu odyezhu blizhn'ogo svogo, to vyernyesh ii iomu do zakhodu sontsya, bo vona edinye nakrittya iogo, vona odizh na tilo iogo; na chomu vin budy lyezhati? i stanyet'sya, koli budy vin klikati do myenye, to pochuyu, bo ya milosyerdnii. boga nye budyesh likhosloviti, a nachal'nika v narodii tvoim nye budyesh proklinati. nye budyesh spiznyuvatisya, shchodo zhyertov, iz shchyedristyu zbizhzhya ta z plinami tvoimi. pyervoridnogo z siniv svoikh dasi myeni. tak zrobish volovi svoemu, i dribnii khudobi svoi: sim dyen' budy vona z svoeyu matir'yu, a vos'mogo dnya dasi ii myeni. i vi budyetye myeni svy-atimi lyud'mi, i nye budyetye isti m'yasa, rozsharpanogo v poli, psovi kinyetye iogo!

nye budyesh roznositi nyepravdivikh pogolosok. nye pokladyesh ruki svoei z nyespravvedlivim, shchob buti svidkom nyepravdi. nye budyesh z bil'shistyu, shchob chiniti zlo. i nye budyesh vislovlyuvatisya pro pozov, prikhilyayuchis' do bil'shosti, shchob pyeryegnuti pravdu. i nye budyesh poturati vbogomu v iogo pozovi. koli strinyesh vola svogo voroga abo osla iogo, shcho zabludiv, to konchye povyernyesh iogo iomu. koli pobachish osla svogo voroga, shcho lyezhit' pid tyagaryem svoim, to nye zagaishsya pomogti iomu, konchye pomozhyesh razom iz nim. nye pyeryeginai sudu na bik vbogogo svogo v iogo pozovi. vid nyepravdivoi spravi viddalishsya, a chistogo i spravyedlivogo nye zabii, bo ya nye vspravyedlivlyu nyespravyedlivogo. a khabara nye viz'myesh, bo khabar osliplyue zryachikh i vikrivlyae slova spravyedlivikh. a prikhod'ka nye budyesh tисnuti, bozh vi poznali dushu prikhod'ka, bo sami buli prikhod'kami v egiptys'kim krai. i shist' lit budyesh siyati zymlyu svoyu, i budyesh zbirati ii vrozhai, a s'omogo opustish ii ta polishish ii, i budut' isti vbogi narodu tvogo, a pozostalye po nikh budyе isti pol'ova zvirina. tak samo zrobish dlya vino-gradnika tvogo, i dlya olivki tvoei. shist' dyen' budyesh robiti dila svoi, a s'omogo dnya spochinyesh, shchob vidpochiv vil tvii, i osyel tvii, i shchob vididkhnuv sin nyevil'nitsi tvoei i prikhod'ko. i vsye, shcho ya skazav vam, budetye vikonuvati. a imyennya inshikh bogiv nye zгадаetye, nye budyе pochutye vono na ustakh tvoikh. tri razi na rik budyesh svyatkuvati myeni. budyesh dotrimuvati svyato oprisnokiv; sim dyen' budyesh isti oprisnoki, yak nakazav tobi, okryeslyenogo chasu misyatsya aviva, bo v nim ti buv viishov z egiptu. i nye budetye yavlyatisya pyeryed litsyem moim z porozhnimi rukami. i svyato zhniv pyervoploду pratsi tvoei, shcho siesh na poli. i svyato zbirannya pri zakinchyenni roku, koli ti zbiraesh z polya pratsyu svoyu. tri razi na rik budyе yavlyatisya vvyes' cholovichii rid tvii pyeryed litsyem vladiki navstryechua. nye budyesh prinositi krovi zhyertvi moei na kvashyeni, a lii moei svyatkovi zhyertvi nye budyе nochuvati azh do ranku. pochatki pyervoploду tvoei zymli prinyesysh do domu navstryechua, boga tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. os' ya posilayu angola pyeryed litsyem tvoim, shchob vin okhoronyav u dorozhi tyebye, i shchob provadiv tyebye do togo mistysya, yakye ya prigotoviv. styeryezhysya pyeryed litsyem iogo, i slukhaisya iogo golosu! nye protivysya iomu, bo vin nye probachit' vashogo grikha,

bo im'ya moe v n'omu. koli zh spravdi poslukhaesh ti iogo golosu, i vchinish usye, shcho govoryu, to ya budu voroguvati proti vorogiv tvoikh, i budu gnobiti tvoikh gnobityeliv. bo miі angol khoditinye pyeryed litsyem tvoim, i zaprovadit' tyebye do amoryeyanina, i khittyyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khanaanyeyanina, khivvyeyanina, i evusyeyanina, a ya znishchu iogo. nye budyesh vklonyatisya ikhnim bogam, i sluzhiti im nye budyesh, i nye budyesh chiniti za vchinkami ikh, bo konchye porozbivaesh i konchye polamaesh ikhni stovpi dlya bogiv. i budyesh sluzhiti ti navstryechuyevi, bogovi svoemu, i vin poblagoslovit' tvii khlib ta vodu tvoyu, i z-posyeryed tyebye usunye khvorobu. u tvoim krai nye budyе takoi, shcho skidae ploda, ani nyeplidnoi. chislo tvoikh dniv ya dopovnyu. svii strakh poshlyu pyeryed litsyem tvoim, i privyedu v zamishannya vvyes' tsyei narod, shcho ti vvii dyesh mizh n'ogo. i vsikh vorogiv tvoikh obyernu do tyebye potilitsyeyu. i poshlyu shyershnya pyeryed tobouy, i vin vizhyenye pyeryed tobouy khivvyeyanina, khanaanyeyanina ta khittyyeyanina. nye vizhyenu ikh pyeryed tobouy v odnim rotsi, shchob nye stav toi krai spustoshyeni, i nye rozmozozhilasya na tyebye pol'ova zvirina. pomalu ya budu ikh viganyati pyeryed tobouy, azh poki ti rozrodishsya, i posyadyesh tsyei krai. i pokladu granitsyu tvoyu vid morya chyervonogo i azh do morya flistims'kogo, i vid pustini azh do richki, bo dam v vashu ruku myeshkantsiv ts'ogo krayu, i ti vizhyenyesh ikh pyeryed sobouy. nye skladaі umovi z nimi ta z ikhnimi bogami. nye budut' siditi voni v tvoim krai, shchob nye vvyesti tyebye v grikh suproti myenye, koli budyesh sluzhiti ikhnim bogam, bo tsye budyе pastka tobi!

24

a do moisyeya skazav vin: viidi do navstryechua ti i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat iz izrail'yevikh starshikh, i vklonit'sya zdalyeka. a moisyei nyekhai pidiidye do navstryechua sam, a voni nye pidiidut'. a narod z nim nye viidye. i pribuv moisyei, ta i opoviv narodovi vsi navstryechuni slova ta vsi zakoni. i vvyes' narod vidpoviv odnogolosno, ta i skazali: usye, pro shcho govori v navstryechu', zrobimo! i napisav moisyei vsi navstryechuni slova. i vstav vin rano vrantsi, ta i zbuduvav zhyertivnika pid goroyu, ta dvanadtsyat' kam'yanikh stovpiv dlya dvanadtsyati izrail'yevikh plyemyen. i poslav vin yunakiv, siniv izrail'yevikh, i voni zlozhili tsilopalyenya, i prinyesli zhyertvi, mirni zhyertvi dlya navstryechua, bichki. i vyzav moisyei polov-

inu krovu, i viliv do midnits', a drugu polovinu tiei krovu viliv na zhyertivnika. i vzyav vin knigu zapovitu, ta i vidchitav vgoslos narodovi. a voni skazali: usye, shcho gov-oriv navstryechu', zrobimo i poslukhaemo! i vzyav moysyei tiei krovu, i pokropiv na narod, ta i skazav: otsye krov zapovitu, shcho navstryechu' uklav iz vami pro vsi otsi ryechi! i viishov moysyei i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat izrail'yevikh starshikh, i voni spoglyadali na izrail'yevogo boga, a pid nogami iogo nibi zroblyenye z sapfirovoi pliti, i nyemov samye nyebo, shchodo yasnosti. i vin nye prostyag svoei ruki na dostoinikh iz siniv izrail'ya. i voni spoglyadali na boga, i ili i pili. i promoviv navstryechu' do moysyeya: viidi do myenye na goru, i bud' tam. i dam tobi kam'yani tablitsi, i zakona ta zapovid', shcho ya napisav dlya navchannya ikh. i vstav moysyei ta isus, sluga iogo, i viishov moysyei na bozhu goru. a do starshikh skazav vin: sidit' nam na tsim mistsi, azh poki mi vyernyemos' do vas! a os' aaron ta khur budut' iz vami. khto matimye spravu, nyekhai priidye do nikh. i viishov moysyei na goru, a khmara zakrila goru. i slava navstryechunya spochivala na gori sinai, a khmara zakrivala ii shist' dyen'. a s'omogo dnya vin kliknuv do moysyeya z syeryedini khmari. a vid navstryechun'oi slavi yak ogon', shcho pozhirae na vyerkhiv' i gori, na ochakh izrail'yevikh siniv. i vviishov moysyei u syeryedinu khmari, i viishov na goru. i moysyei probuvav na gori sorok dyen' ta sorok nochyei.

25

a navstryechu' promovlyav do moysyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i nyekhai voni viz'mut' dlya myenye prinoshyennya. vid kozhnogo muzha, shcho dast' dobrovil'no iogo syertsye, viz'myetye prinoshyennya dlya myenye. a otsye tye prinoshyennya, shcho viz'myetye vid nikh: zoloto, i sriblo, i mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i kozina vovna, i shkurki baranyachi, nachyervono pofarbovani, i shkurki takhashyevi, i dyeryevo akatsii, oliva na osvitylennya, pakhoshchi do olivi namashchyennya, i pakhoshchi dlya kadila, i kaminnya oniksovye, i kaminnya na opravu do yefodu i do nagrudnika. i nyekhai zbuduyut' myeni svyatinyu, i pyeryebuvatimu syeryedini nikh. yak usye, shcho ya pokazhu tobi budovu skinii ta budovu ryechyei ii, i tak zrobitye. i zroblyat' voni kovchyega z akatsiinogo dyeryeva, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom zsyeryedini ta izzovni. i zrobish vintsya zolotogo navkolo nad nim. i villesh dlya n'ogo

chotiri zoloti kabluchki, i dasi na chotir'okh kutakh iogo, dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki na drugomu botsi iogo. i porobish dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom. i povsovesh tsi dyerzhaki v kabluchki na bokakh kovchyegu, shchob nimi nositi kovchyega. v kovchyegovikh kabluchkakh budut' tsi dyerzhaki; nye vidstuplyat' voni vid n'ogo. i pokladyesh do kovchyegu tye svidotstvo, shcho ya tobi dam. i zrobish viko zo shchirogo zolota, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo. i zrobish dva zoloti khyeruvimi, robotoyu kutoyu zrobish ikh z obokh kintsiv vika. i zrobi odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi, a odnogo khyeruvima z kintsya zviddi. vid togo vika porobitye tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i budut' ti khyeruvimi prostyagati krila dogori, i zatinyuvati svoimi kril'mi nad vikom, a ikhni oblichhya odnye do odnogo; do vika budut' oblichhya tikh khyeruvimiv. i pokladyesh tye viko zgori na kovchyega, a do ts'ogo kovchyega pokladyesh svidotstvo, yakye ya tobi dam. i ya budu tobi vidkrivatisya tam, i budu govorit' z toboyu z-nad vika z-posyeryed obokh khyeruvimiv, shcho nad kovchyegom svidotstva, pro vsye, shcho rozpovim tobi dlya siniv izrail'yevikh. i zrobish stola z akatsiinogo dyeryeva, dva likti dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom, i zrobish vintsya zolotogo dlya n'ogo navkolo. i lishtvu zrobish dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zrobish vintsya zolotogo navkolo, dlya lishtvi iogo. i zrobish dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i dasi tsi kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri iogo chotir'okh nizhkakh. navproti lishtvi budut' tsi kabluchki, na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nositi stola. i porobish ti dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom, i na nikh budut' nositi stola. i porobish miski iogo, i kadil'nitsi iogo, i chashi iogo ta kukhli iogo, shchob nimi liti, zo shchirogo zolota ikh ti porobish. a na stoli pokladyesh khlib pokaznii, shcho zavzhd i pyeryed moim litsyem. i zrobish svichnika zo shchirogo zolota, robotoyu kutoyu nyekhai budye zroblyeno ts'ogo svichnika. stovp iogo, i ramyena iogo, kyelikhi iogo, gudzi iogo i kvitki iogo budut' iz n'ogo. i shist' ramyen vikhoditmut' iz bokiv iogo, tri ramyeni svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika z drugogo boku iogo. tri kyelikhi migdalopodibni v odnim ramyeni, gudz' i kvitka, i tri migdalopodibni kyelikhi v ramyeni drugim, gudz' i kvitka. tak na shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a na stovpi svichnika chotiri kyelikhi migdalopodibni, gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudz' pid dvoma ramyenami z n'ogo, i

gudž' pid inshimi dvoma ramyenami z n'ogo, i gudž' pid tryetimi dvoma ramyenami z n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svichnika. ikhni gudži ta ikhni ramyena nyekhai budut' iz n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i zrobish sim lyampadok do n'ogo, i nyekhai zasvityat' iogo lyampadki, i nyekhai vin svitit' na pyeryednyu storonu iogo. a iogo shchipchiki ta iogo lopatki na vugil' shchirye zoloto. z talantu shchirogo zolota zrobish iogo ta vvyes' tsyei posud. i divis', i zrobi za tim zrazkom, shcho tobi pokazuvano na gori.

26

a skiniyu zrobish iz dyesyati pokrival iz sukanogo vissonu, i blakiti, i purpuru ta z chyervyeni. khyeruvimi mistyets'koyu robotoyu zrobish ti ikh. dovzhina odnogo pokrivala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. usim pokrivalam mira odna. p'yat' pokrival budyie pospianikh odnye do odnogo, i p'yat' pokrival inshikh budyie pospianikh odnye do odnogo. i porobish blakitni pyetyel'ki na krayu odnogo pokrivala z kintsya v spinanni. i tak samo zrobish na krayu kintsyevogo pokrivala v spinanni drugim. p'yatdyesyat pyetyel'ok porobish u pokrivali odnim, i p'yatdyesyat pyetyel'ok porobish na kintsi pokrivala, shcho v drugim spinanni. ti pyetyel'ki protilyegli odna do odniei. i zrobish p'yatdyesyat zolotikh gachkiv, i pospinaesh ti pokrivala odnye do odnogo timi gachkami, i budyie odna skiniya. i prorobish pokrivala z vovni kozinoi na namyeta nad vnutrishn'oyu skiniyeu, zrobish ikh odinadtsyat' pokrival. dovzhina odnogo pokrivala tridtsyat' liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. odinadtsyat'om pokrivalam mira odna. i pospinaesh p'yat' pokrival osibno, i shist' pokrival osibno, a shostye pokrivalo skladyesh udvoe napyeryedi namyetu. i porobish p'yatdyesyat pyetyel'ok na krayu odnogo pokrivala, kintsyevogo v spinanni, i p'yatdyesyat pyetyel'ok na krayu pokrivala drugogo spinannya. i zrobish p'yatdyesyat midyanikh gachkiv, i povsovuesh ti gachki v pyetyel'ki i pospinaesh namyeta, i budyie vin odin. a tye, shcho zvisae, lishok v namyetovikh pokrivalakh, polovina zalishku pokrivala, budyie zvisati zzadu skini. i likot' iz ts'ogo, i likot' iz togo boku v zalishku v dovzhini namyetovogo pokrivala budyie zvishyeni na boki skini z ts'ogo i z togo boku na pokrittya ii. i zrobish nakrittya dlya skini, baranyachi nachevono pofarbovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobish dlya skini stoyachi doshki z akatsiinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovzhina doshki, i likot' i pivliktya

shirina odniei doshki. v odnii doshtsi dvi ruchki, spoluchenyi odna do odniei. tak zrobish usim doshkam skiniinim. i porobish doshki dlya skini, dvadtsyat' doshchok na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobish pid timi dvadtsyat'ma doshkami, dvi pidstavi pid odniyeu doshkoyu dlya dvokh ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skini, v storonu pivnochi dvadtsyat' doshchok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skini na zakhid zrobish shist' doshchok. i dvi doshki zrobish dlya kutiv skini na zadn'ogo boka. i nyekhai voni budut' poednani zdolu, i nyekhai razom budut' poednani na vyerkhu ii do odniei kabluchki. tak nyekhai budyie dlya obokh nikh; nyekhai voni budut' dlya obokh kutiv. i budyie visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sriba, shistnadtsyat' pidstav: dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pid doshku drugu. i zrobish zasuvu z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skini, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skini, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. a syeryednii zasuv posyeryedini doshchok budyie zasuvati vid kintsya do kintsya. a tsi doshki poobkladaesh zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobish iz zolota; i tsi zasuvu poobkladaesh zolotom. i postavish skiniyu zgidno z pripsisami, yak tobi pokazano na gori. i zrobish zavisu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiti ii z khyeruvimami. i povis' ii na chotir'okh akatsiinih stovpakh, poobkladanih zolotom, gaki ikh zoloti, na chotir'okh sribnikh pidstavakh. i povis' tu zavisu pid gachkami, i vnyesyesh tudi za zavisu kovchyega svi-dotstva. i tsya zavisu budyie viddilyati vam mizh svyatyneyu i mizh svyatyee svyatikh! i pokladyesh tye viko na kovchyega svidotstva v svyatomu svyatikh. i postavish stola nazovni zavisu, a svichnika navproti stolu na botsi skini na pivdyen', a stola postavish na botsi pivnochi. i zrobish zaslonu vkhodu skini z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. i zrobish dlya zasloni p'yat' akatsiinih stovpiv, i poobkladaesh ikh zolotom; gaki ikh zoloto; i villesh dlya nikh p'yat' midyanikh pidstav.

27

i zrobish zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovzhina, i p'yat' liktiv shirina; kvadratovii nyekhai budyie toi zhyertivnik, a vishina iogo tri likti. i porobish rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, iz n'ogo nyekhai budut' rogi iogo. i poobkladaesh

ioغو middyu. i porobish gorshki na zsupvannya popyelu z n'ogo, i lopatki iogo, i kropil'nitsi iogo, i vidyel'tsya iogo, i iogo lopatki na vugil'. dlya vs'ogo posudu iogo budyesh uzhyvati midi. i zrobish dlya n'ogo midyanu myeryezhu robotoyu sitki, a nad myeryezhyeyu zrobish chotiri midyani kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo. i pokladyesh ii zdolu pid lishtvu zhyertivnika, i budyte ta myeryezha azh do polovini zhyertivnika. i porobish dyerzhaki dlya zhyertivnika, dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh middyu. i budyte vsun-yeno dyerzhaki iogo v kabluchki; i budut' ti dyerzhaki na dvokh bokakh zhyertivnika pri noshyenni iogo. porozhnyavim usyeryedini zrobish iogo z doshchok, yak pokazano bulo tobi na gori, tak nyekhai zroblyat'. i zrobish skiniinye podvir'ya. na pivdyennu storonu, na poludyen' zaponi dlya podvir'ya, sukaniy visson; dovzhina pyershii storoni sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. i tak samo na storonu pivnochi i dovzhinu zaponi: dovzhina sto liktiv; a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a pidstav dlya nikh dvadtsyat', iz midi. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a shirina podvir'ya v storonu zakhodu: zaponi p'yatdyesyat liktiv, a dlya nikh stovpiv dyesyat', a ikhnikh pidstav dyesyat'. a shirina podvir'ya v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. i na p'yatnadtsyat' liktiv zaponi dlya boku; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya boku drugogo p'yatnadtsyat' liktiv zaponi; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya brami podvir'ya zaslona na dvadtsyat' liktiv iz blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gap-tivnika. dlya nikh stovpiv chotiri, i pidstav ikhnikh chotiri. usi stovpi podvir'ya pospinani navkolo sriblom; ikhni gaki sriblo, a pidstavi ikhni mid'. dovzhina podvir'ya sto liktiv, a shirina skriz' p'yatdyesyat, a vishina p'yat' liktiv. zaponi z sukanogo vissonu, a pidstavi stovpiv mid'. usi ryechi skiniy dlya vsyakoi sluzhbi v nii, usi kilki ii i usi kilki podvir'ya mid'. i ti nakazhyesh izrailiyevim sinam, i nyekhai voni prinosyat' tobi olivu z olivok, chistu, tovchyenu, dlya osvityennya, shchob zavzhdi gorila lyampada. u skiniy zapovitu nazovni zavis, shcho na svidotstvi, prigotue ii na zapalyennya aaron ta sini iogo vid vyechora azh do ranku pyeryed litsyem navstryechunim. tsye vichna postanova ikhnim rodam vid izrailiyevikh siniv!

28

a ti viz'mi do syebye brata svogo aaron a ta siniv iogo z nim, z-pomizh izrailiyevikh

siniv, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye, aaron, nadava, i avigu, yelyeazara ta itamara, siniv aaronovikh. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aaron na slavu i krasu. i ti skazhyesh usim mudrosyerdim, shcho ya napovny ikh dukhom mudrosti, i voni zroblyat' aaronovi shati dlya posvyachyennya iogo, shchob buv svyashchyenikom dlya myenye. a otsye ti shati, shcho voni zroblyat': nagrudnik, i yefod, i vyerkhnyu shatu, i khiton plyetyenii, zavii i poyas. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aaron a ta dlya siniv iogo, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye. i viz'mut' voni zolota, i blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta vissonu, i zroblyat' yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo, robota misttsya. dva zluchyeni naramyenniki budut' u n'ogo pri obokh kintsyakh iogo, i budyte vin spoluchenyii. a poyas mistyets'kii iogo yefodu, shcho na nim, tiei zh roboti, nyekhai budyte z n'ogo, z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i viz'myesh dva oniksovi kamyeni, ta i viriz'bish na nikh imyena izrailiyevikh siniv, shist' iz ikhnikh imyen na kamyeni odnim, a imyennya shosti pozostalikh na kamyeni drugim, za ikhnim narodzhyennyam. robotoyu riz'barya kamyenya, riz'boyu pyechatki viriz'bish na tikh obokh kamyenyakh imyena izrailiyevikh siniv; otochyeni zolotimi gnizdami zrobish ikh. i polozhish obidva kamyeni na naramyennikakh yefodu, kamyeni pam'yati dlya izrailiyevikh siniv. i budyte nositi aaron ikhni imyennya pyeryed bozhim litsyem na obokh plyechakh svoikh na pam'yat'. a gnizda porobish iz zolota. i dva lantsyugi zo shchirogo zolota, plyetyenimi porobish ikh, robotoyu shnuriv. i dasi ti plyetyeni lantsyugi na gnizda. i zrobish nagrudnika sudnogo, robotoyu misttsya, yak robota yefodu zrobish iogo, iz zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo zrobish iogo. kvadratovii nyekhai budyte vin, zlozhyenii udvoe, p'yad' dovzhina iogo, i p'yad' shirina iogo. i ponasadzhuesh na n'omu kamyenyeve nasadzhyennya, chotiri ryadi kamyenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershii. a ryad drugii: karbunkul, safir i yaspis. a ryad tryetii: opal, agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khrizolit, i oniks, i byeril, voni budut' vstavlyeni v zoloto v svoikh gnizdakh. a kamyeni nyekhai budut' na imyennya dvanadtsyati izrailiyevikh siniv, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhyen na imyennya iogo nyekhai budut' dlya dvanadtsyati rodiv. i porobish na nagrudniku sukani lantsyugi plyetyenoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobish na nagrudniku dvi zoloti kabluchki, i dasi tsi dvi kabluchki na dvokh kintsyakh

nagrudnika. i dasi dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi dvokh shnuriv dasi do dvokh gnizd, i dasi na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobish dvi zoloti kabluchki, i pokladyesh ikh na dvokh kintsyakh nagrudnika na krai iogo, shcho do stonori yefodu, vsyeryedinu. i zrobish dvi zoloti kabluchki, ta i dasi ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazhut' nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budye rukhatis' nagrudnik iznad yefodu. i budye nositi aaron imyena izrail'yevikh siniv v sudnim nagrudniku na syertsii svoim, yak budye vkhoditi do svyatini, na povskyachasnu pam'yat' pyeryed navstryechunim litsyem. i dasi do sudnogo nagrudnika urim ta tummim, i budut' voni na aaronovim syertsii pri vkhodi iogo pyeryed navstryechune litsye. i budye zavzhdi nositi aaron sud izrail'yevikh siniv na svoim syertsii pyeryed navstryechunim oblichchiam. i zrobish vyerkhnyu shatu dlya yefodu, usyu blakitnu. i nyekhai budye v syeryedini ii otvir dlya golovi iogo; krai otvoru nyekhai budye navkolo robotoyu tkacha, yak pantsyernii otvir budye ii, shchob ii nye dyertisy. i porobish na podolku ii granatovi yabluka z blakiti, i purpuru ta z chyervyeni, na podolku ii navkolo, i zoloti dzvinki pomizh nimi navkolo, zolotii dzvinok i granatovye yabluko, zolotii dzvinok i granatovye yabluko na podolku tiei shati navkolo. i nyekhai vona budye na aaronovi dlya sluzhyennya, i nyekhai budye chutii golos iogo pri vkhodi iogo do svyatini pyeryed navstryechune oblichchya, i pri vikhodi iogo, shchob iomu nye pomyerti. i zrobish kvitku zo shchirogo zolota, i viriz'bish na nii, yak riz'ba pyechatki: svyatinya dlya navstryechua. i pokladyesh ii na nittsi z blakiti, i nyekhai vona budye na zavoi, na pyeryedi zavoyu nyekhai budye vona. i nyekhai budye vona na aaronovim choli, i nyekhai nosit' aaron grikh tiei svyatoshchi, shcho izrail'yevi sini posvyatyat' ii dlya vsikh svoikh svyatkikh darunkiv. i nyekhai vona budye zavzhdi na iogo choli na blagovolinnya dlya nikh pyeryed navstryechunim litsyem. i vitchyesh khitona z vissonu, i zrobish zavoya z vissonu, i zrobish poyasa robotoyu gapyara. i dlya siniv aaronovikh porobish khitoni, i porobish im poyasi, i porobish im pokrittaya golovi na slavu i krasu. i ponadyagaesh ikh na brata svogo aaronu ta na siniv iogo z nim. i pomazhyesh ikh, i rukopolozhish ikh, i posvyatish ikh, i budut' voni svyashchyenikami myeni. i porobi im l'nyanu spidnyu odizh, shchob zakriti tilyesnu nagotu, vid styegon azh

do golinok nyekhai budut' voni. i nyekhai budut' voni na aaronovi ta na sinakh iogo pri vkhodi ikh do skinii zapovitu, abo pri prikhodi ikh do zhyertivnika na sluzhyennya v svyatini, i nye ponyesut' voni grikha, i nye pomrut'. tsye vichna postanova iomu ta nashchadkami iogo po n'omu!

29

a otsye ta rich, yaku ti zrobish im dlya posvyachyennya ikh, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. viz'mi odnogo bichka molodogo ta dva byezvadni barani, i prisnii khlib, i prisni kalachi, zmishani z olivoyu, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, iz lipshoi pshyenichnoi muki porobish ikh. i pokladyesh ikh do odnogo kosha, i prinyesyesh ikh u koshi, i togo bichka ta dva ti barani. a aaronu ta siniv iogo privyedi do vkhodu skinii umovlyennya, i obmiesh ikh vodoyu. i viz'myesh shati ta i ubyeryesh aaronu v khitona, i v yefodnu shatu, i v yefoda, i v nagrudnika, i opyeryezhyesh iogo mistyets'kim poyasom yefodu. i nalozhish zavoya na iogo golovu, a na zavii dasi vintsya svyatosti. i viz'myesh olivu pomazannya, i villesh iomu na golovu, ta i pomazhyesh iogo. i privyedyesh siniv iogo, ta i povbiraesh ikh u khitoni. i popidpyerizuesh ikh poyasom, aaronu ta siniv iogo, i nalozhish im pokrittaya golovi, i budye dlya nikh svyashchyenstvo na vichnu postanovu. i rukopolozhish aaronu ta siniv iogo. i privyedyesh bichka do skinii zapovitu, i pokladye aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo bichka. i zarizhyesh togo bichka pyeryed navstryechunim oblichchiam pri vkhodi do skinii zapovitu. i viz'myesh krovei bichka, i pomazhyesh na rogakh zhyertivnika pal'tsyem svoim, a vsyu krov villesh do osnovi zhyertivnika. i viz'myesh uveye' lii, shcho pokrivaie nutro, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i lii, shcho na nikh, ta i spalish na zhyertivniku. a m'yaso bichka, i shkuru iogo ta nyechistoti iogo spalish v ogni poza taborom, tsye zhyertva za grikh. i viz'myesh odnogo barana, i nyekhai pokladut' aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krov iogo, ta i pokropish zhyertivnika navkolo. a togo barana poroztinaesh na kuski iogo, i vipoloshchyesh nutroshchi iogo ta golinki iogo, i pokladyesh na kuski iogo ta na golovu iogo. i spalish us'ogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopal'yennya dlya navstryechua, pakhoshchi lyubi, ognynana zhyertva, dlya navstryechua vona. i viz'myesh drugogo barana, i pokladye aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krovei iogo, ta i dasi na pipku aaronovogo vukha, i na pipku pravogo vukha siniv iogo, i na vye-

likii palyets' pravoï ruki ikhn'oi, i na vyelikii palyets' ikhn'oi pravoï nogi. i pokropish tu krov na zhyertivnika navkolo. i viz'myesh iz krovi, shcho na zhyertivniku, i z olivi pomazannya, ta i pokropish na aarona i na shati iogo, ta na siniv iogo i na shati siniv iogo z nim. i osvyatit'sya vin, i shati iogo ta sini i shati siniv iogo z nim! i viz'myesh iz togo barana lii ta kurdyuka, i lii, shcho pokrivaie nutroshchi, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, i pravye styegno, bo tsye baran posvyachyennya. i odin bukhanyets' khliba, i odin khlibnii olivnii kalach, i odin korzhik iz kosha z prisnim, shcho pyeryed litsyem navstryechunim. i pokladyesh usye tye na ruku aarona i na ruki siniv iogo, i pokolikhaesh iogo, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i viz'myesh iogo z ikhn'oi ruki, ta i spalish na zhyertivniku na tsilopalyennya, na pakhoshchi lyubi pyeryed navstryechunim litsyem, tsye ogn yana zhyertva dlya navstryechua. i viz'myesh grudinu z barana posvyachyennya, shcho aaroniv, i pokolikhaesh ii, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem, i tsye budyet tvoya chastina. i posvyatish grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya, shcho buli kolikhani, i shcho bulo prinyesyenye z barana rukopolozhyennya, z togo, shcho aaronovy, i z togo, shcho siniv iogo, i budyet tsye aaronovi ta sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv, bo tsye prinoshyennya. i budyet vono prinoshyennam vid izrail'yevikh siniv i mirnikh ikhnikh zhyertov, ikhne prinoshyennya dlya navstryechua. a svyashchyenni shati, shcho aaronovi, budut' po n'omu sinam iogo na pomazannya v nikh i na rukopolozhyennya ikh. sim dyen' nositimye ikh toi iz siniv iogo, shcho budyet svyashchyenikom zamist' n'ogo, shcho vviidye do skiniï zapovitu na sluzhyennya v svyatini. i viz'myesh barana posvyachyennya, i zvarish m'ياسو iogo v svyatin mistsi. i budyet isti aaron ta sini iogo m'ياسو togo barana, ta toi khlib, shcho v koshi, pri vkhodi do skiniï zapovitu. i poidyat' voni tye, chim okuplyeno ikh na rukopolozhyennya ikh, na posvyachyennya ikh. a chuzhii nye budyet isti, bo svyatist' vono! a yakshcho pozostanyet'sya z m'ياسا posvyachyennya ta z togo khliba do ranku, to spalish pozostalye v ogni, nye budyet tye idzhyenye, bo svyatist' vono! i zrobish aaronovi ta sinam iogo tak, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi. sim dyen' budyesh posvyachuvati ikh. a bichka, zhyertvu za grikh, budyesh sporyadzhati shchodyenno dlya okuplyennya. i budyesh ochishchati zhyertivnika, koli budyesh chiniti okuplyennya iogo. i pomazhyesh iogo na iogo posvyachyennya. sim dyen' budyesh skladati okupa na zhyertivniku i osvyatish iogo, i

stanye toi zhyertivnik naisvyatishim. usye, shcho dotorknyet'sya do zhyertivnika, osvyatit'sya. a otsye tye, shcho budyesh sporyadzhati na zhyertivniku: yagnyata, odnorichnogo viku, dvoe na dyen' zavzhdi. odnye yagnya sporyadish urantsi, a druge yagnya sporyadish pid vyechir. i dyesyatinu yefi pshyenchnoi muki, mishanoi v tovchyenii olivi, chvyert' ginu, i na littya chvyert' ginu vina na odnye yagnya. a yagnya druge sporyadish pid vyechir; yak khlibnu zhyertvu ranku i yak zhyertvu plinnu ii sporyadish iomu, na pakhoshchi lyubi, ogn yana zhyertva dlya navstryechua, stalye tsilopalyennya dlya vashikh pokolin' pri vkhodi do skiniï zapovitu pyeryed navstryechunim litsyem, shcho budu tam vidkrivatisya vam, shchob govorit do tyebye tam. i budu vidkrivatisya tam izrail'yevim sinam, i tsye mist'sye budyet osvyachyenne moeyu slavoju. i osvyachu skiniyu zapovitu, i zhyertivnika, i aarona ta siniv iogo osvyachu, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. i budu ya spochivati syeryed izrail'yevikh siniv, i budu im bogom. i poznayut' voni, shcho ya navstryechu', ikhnii bog, shcho viviv ikh iz egipyets'kogo krayu, shchob pyeryebuvati myeni syeryed nikh. ya navstryechu', ikhnii bog!

30

i zrobish zhyertivnika na kadinnya kadila, z akatsiinogo dyeryeva zrobish iogo. likot' dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratoï nyekhai budyet vin, a dva likti vishina iogo, z n'ogo vikhodit' rogi iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom, dakh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i zrobish iomu vintsya zolotogo navkolo. i dvi zoloti kabluchki zrobish iomu pid vintsya iogo, na dvokh bokakh iogo zrobish, na dvokh storonakh, i budyet tsye na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi nositi iogo. i porobish dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom. i postavish iogo pyeryed zavisoyu, shcho nad kovchyeom svidotstva, pyeryed vikom, shcho na svidotstvi, yakim ya budu tobi vidkrivatisya tam. i budyet aaron kaditi na n'omu kadilo pakhoshchiv shchoranku, koli vin popravlyatymye lyampadki, to budyet kaditi iogo. i pri zapalyenni lyampadok pid vyechir vin budyet kaditi iogo. tsye postiinye kadilo pyeryed navstryechunim litsyem na vashi pokolinnya! nye zapalitse na n'omu chuzhogo kadila, ani tsilopalyennya, ani zhyertvi khlibnoi, i zhyertvi ridinnoi nye budyete liti na n'omu. i skladye aaron okupa na rogi iogo, raz u rotsi, z krovi zhyertvi za grikh raz u rotsi dnya okuplyennya skladye vin okupa na n'ogo na vashi pokolinnya. tsye naisvyatishye dlya navstryechua!

i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: koli budyesh robiti pyeryelik izrail'yevikh siniv za timi, kogo povinno lichiti, to dadut' voni kozhyen vikupa za dushu svoyu navstryechuyevi pri pyeryeliku ikh, i nye budye mizh nimi morovitsi pri pyeryeliku ikh. otsye dast' kozhyen, shcho pyeryekhodit' na pyeryeliku: polovinu shyeklya, na miru shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer toi shyekyel'; polovina ts'ogo shyeklya prinoshyennya dlya navstryechua. kozhyen, khto pyeryekhodit' na pyeryeliku, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dast' prinoshyennya dlya navstryechua. bagatii nye pobil'shit', a vbogii nye zmyenshit' vid polovini shyeklya, dayuchi prinoshyennya navstryechuyevi dlya skladannya okupu za vashi dushi. i viz'myesh groshi okupu vid izrail'yevikh siniv, ta i dasi ikh na robotu skinii zapovitu. i budye vono izrail'yevim sinam na pam'yat' pyeryed navstryechu-nim oblichchiam dlya okupyennya za vashi dushi. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: i zrobish umival'nitsyu z midi, i pidstava ii mid', na vmivannya. i postavish ii mizh skiniyu zapovitu i mizh zhyertivnikom, i nallesh tvoi vodi. i budut' aaron ta sini iogo miti z nyei svoi ruki ta nogi svoi. koli voni vkhoditimit' do skinii zapovitu, to budut' miti v vodi, shchob im nye vmverti, abo koli budut' vidkhoditi do zhyertivnika na sluzhyennya, shchob spaliti ognyanu zhyertvu dlya navstryechua. i budut' voni vmivati ruki svoi ta nogi svoi, shchob im nye vmverti. i budye tsye dlya nikh vichna postanova, dlya n'ogo i dlya nashchadkiv iogo na ikhni pokolinnya! i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ti viz'mi sobi naikrashchikh pakhoshchiv: samotyechnoi mirri p'yat' sotyen' shyekliv, i zapashnogo tsinamonu polovinu iogo: dvisti i p'yatdyesyat, i zapashnoi ochyeryetini dvisti i p'yatdyesyat, i kasii p'yat' sotyen' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, ta gin olivkovoii olivi. i zrobish ii mirom svyatogo pomazannya, mast' skladyenu, robota robitnika masti. tsye budye miro svyatogo pomazannya. i namastish nim skiniyu zapovitu, i kovcheyga svidotstva, i stola ta vsi ryechi iogo, i svichnika ta ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopalyennya ta vsi ryechi iogo, i vmival'nitsyu ta pidstavu ii. i osv'yatish ikh, i stanut' voni naisvyatishim, usye, shcho dotorknyet'sya do nikh, osv'yatit'sya! i pomazhyesh aarona ta siniv iogo, ta posvyatish ikh na svyashcheyennosluzhyennya myeni. a do siniv izrail'yevikh budyesh govoriti, kazhuchi: tsye budyemyeni miro svyatogo pomazannya na vashi pokolinnya. na lyuds'kye tilo nye budye vono litye, i za postanovoyu pro n'ogo nye budye robitisya, yak vono, svy-

atinya vono, vono budye svyatinya dlya vas! kozhyen, khto sam robitimye mast', yak vono, i khto dast' iz n'ogo na chuzhogo, toi budye vityatii iz narodu svogo. i promoviv navstryechu' do moisyeya: viz'mi sobi pakhoshchiv: bal'zamu, i onikhu, i khyelbanu, pakhoshchiv, ta chistogo ladanu, kozhnye budye v rivnii chastini. i zrobish z ts'ogo kadilo, mast', robota robitnika masti, posolyenye, chistye, svyaty. i zitryesh iz nyei nadribno, i dasi z nyei pyeryed oblichchiam svidotstva v skinii zapovitu, shcho ya budu yavlyatisya tobi tam, tsye budye naisvyatishye dlya vas! a kadilo, shcho zrobitye, za postanovoyu pro n'ogo tsye zrobitye sobi, vono budye tobi svyatisht' dlya navstryechua! kozhyen, khto zrobit', yak vono, shchob nyukhati z n'ogo, toi budye vityatii iz narodu svogo!

31

i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: divisyi, ya poklikav na im'ya byetsal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo plyemyeni, i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, i rozumuvannyam, i znannyam, i zdibnistyu do vsyakoi roboti, na obmislyennya mistyets'kye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblyenni kamyenya, shchob vsadzhuvati, i v obroblyenni dyeryeva, shchob robiti v usyakii roboti. i ya oto dav iz nim ogoliyava, akhisamakhovogo sina, danovogo plyemyeni. a v syertsye kozhnogo mudrosyerdogo ya dav mudrist', i zroblyat' voni vsye, shcho ya nakazav buv tobi: skiniyu zapovitu, i kovcheyga dlya svidotstva, i viko, shcho na n'omu, i vsi skiniini ryechi, i stola ta ryechi iogo, i chistogo svichnika ta vsi ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopalyennya ta vsi ryechi iogo, i vmival'nitsyu ta pidstavu ii, i shati sluzhyebni, i shati svyashcheyenni dlya svyashcheyenika aarona, i shati siniv iogo na svyashcheyennosluzhyennya, i olivu pomazannya, i zapashnye kadilo dlya svyatini, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi, voni zroblyat'. i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: a ti promovlyai izrail'yevim sinam, govoryachi: til'ki suboti moi budyetye pil'nuvati, bo tsye znak pomizh mnoyu ta pomizh vami dlya vashikh pokolin', shchob vi poznali, shcho ya navstryechu', shcho osv'yachue vas! i budyetye pil'nuvati subotu, bo vona svyatisht' dlya vas. khto opoganit' ii, toi konchye budye zabiti, bo kozhyen, khto robit' u nii robotu, to budye styata dusha ta z-posyeryed narodiv ii! shisht' dyen' budye robitisya pratsya, a dnya s'omogo subota vidpochinku vid pratsi, svyatisht' dlya navstryechua. kozhyen, khto robit' robotu za subotn'ogo dnya, toi konchye budye

zabitii! i budut' izrailyevi sini dodyerzhuvati sobotu, shchob zrobiti sobotu vichnim zapovitom dlya svoikh pokolin'. tsye znak naviki pomizh mnoyu ta pomizh izrail'yevimi sinami, bo shist' dyen' tvoriv navstryechu' nyebo ta z'yemlyu, a dnya s'omogo pyeryervav pratsyu ta spochiv. i dav vin moisyeevi, koli zakinchiv govoriti z nim na sinais'kii gori, dvi tablitsi svidotstva, tablitsi kam'yani, pisani bozhim pyerstom.

32

i pobachiv narod, shcho zagayavsya moisyei ziti z gori. i zibravsya narod proti aaronu, ta i skazali do n'ogo: ustan', zrobi nam bogiv, shcho budut' khoditi pyeryed nami, bo toi moisyei, muzh, shcho viviv buv nas iz egipyets'kogo krayu, mi nye znaemo, shcho stalos' iomu. i skazav im aaron: pozdiimaitye zoloti syeryezhki, shcho v ushakh vashikh zhinok, vashikh siniv ta dochok vashikh, i poprinos'tye do myenye. i vvyes' narod pozdiimav z syebye zoloti syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, ta i poznosili do aaronu. i vzyav vin tsye z ikhn'oi ruki, i vformuvav iogo v glini, i zrobiv iz n'ogo litye tyelya. a voni skazali: otsye tvoi bogi, izrailyu, shcho vivyeli tyebye z egipyets'kogo krayu! i pobachiv tsye aaron, i zbuduvav zhyertivnika pyeryed nim. i kliknuv aaron ta i skazav: zavtra svyato dlya navstryechua! i povstavali voni zavtra rano vrantsi, i prinyesli tsilopalyennya, i privyeli mirnu zhyertvu. i zasiv narod do idi ta do pittya, i vstali bavitysya. a navstryechu' promovlyav do moisyeya: idi, ziidi, bo zipsuvsya narod tvii, yakogo ti viviv iz egipyets'kogo krayu. ziishli voni skoro z dorogi, shcho nakazav buv ya im, zrobili sobi litye tyelya, i poklonilis' iomu, i sklali iomu zhyertvi, ta i skazali: otsye tvoi bogi, izrailyu, shcho vivyeli tyebye z egipyets'kogo krayu! i promov navstryechu' do moisyeya: ya bachiv narod toi, i os' narod tpyerdoshiii vin! a tyepper zalishi myenye, i rozpalit'sya gniv mii na nikh, i ya vinishchu ikh, a tyebye zroblyu vyelikim narodom. i moisyei stav blagati litsye navstryechua, boga svogo, ta i skazav: nashcho, navstryechui, rozpaluet'sya gniv tvii na narod tvii, yakogo ti viprovadiv z egipyets'kogo krayu siloyu vye-likoyu ta mitsnoyu rukoyu? nashcho budut' kazati egiptyani, govoryachi: na zlye ti ikh viviv, shchob ikh povbivati v gorakh, ta shchob vinishchiti ikh z-povyerkhni z'yemli?... vjernisya z rozpalu gnivu svogo, ta i vid-vyerni zlo vid svogo narodu! zгадаi pro avraama, isaka ta izrailya, rabiv svoikh, shcho ti im pris'yagavsya buv soboyu, ta gov-oriv im: pomnozhu vashikh nashchadkiv, nyemov zori nyebyesni, i vsyu otu z'yemlyu, shcho pro nyei kazav, dam vashim nashchad-

kam, i voni posyadut' naviki. i vidvyernuv navstryechu' zlo, pro yakye govoriv, shchob zrobiti svoemu narodovi. i povyernuvsya, i ziishov moisyei iz gori, a v rutsi iogo dvi tablitsi svidotstva, pisani z obokh ikhnikh storin, zvidsi i zvidth voni buli pisani. a tablitsi bozha robota voni, a pis'mo bozhye pis'mo vono, viriz'blyenye na tablitsyakh. i pochuv isus golos narodu, yak krichav vin, ta i skazav do moisyeya: krik boyu v tabori! a toi vidkazav: tsye nye krik sili pyeryemozhstiv i nye krik slabosti pyeryemozhnyenikh, ya chuyu golos spivu! i stalosya, koli vin nablizysya do taboru, to pobachiv tyelya tye ta tantsi... i rozpalivsya gniv moisyei, i vin kinuv tablitsi iz ruk svoikh, ta i roztoroshchiv ikh pid goroyu!... i skhopiv vin tyelya, shcho zrobili voni, ta i spaliv na ogni, ta zmolov, azh stav porokh... i rozsipav na povyerkhni vodi, i napoiv tim siniv izrail'yevikh. i skazav moisyei aaronovi: shcho vchiniv tobi narod tsyei, shcho ti grikh vyelikii naviv na n'ogo? a aaron vidkazav: nyekhai nye zapalit'sya gniv mogo pana! ti znaesh narod tsyei, shcho vin u zlomu. i voni skazali myeni: zrobi nam bogiv, shcho budut' khoditi pyeryed nami, bo toi moisyei, muzh, shcho viviv nas iz egipyets'kogo krayu, mi nye znaemo, shcho stalos' iomu. i skazav ya do nikh: khto mae zoloto, pozdiimaitye z syebye. i dali voni myeni, a ya kinuv iogo v ogon', i viishlo tye tyelya. i pobachiv moisyei narod, shcho nyezagnuzdani vin, bo aaron roznuzdava iogo na gan'bu pomizh ikhnimi vorogami. i stav moisyei u brami taboru i skazav: khto za navstryechua do myenye! i zibralisya do n'ogo vsi lyeviini sini. i skazav vin do nikh: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: pri-pashit' kozhyen myecha svogo na styegno svoe, pyeryeidit', i vyernit'sya vid brami do brami v tabori, i povbivaitye kozhyen brata svogo, i kozhyen priyatelya svogo, i kozhyen blizhn'ogo svogo. i zrobili lyeviini sini za slovom moisyeevim. i vpalo z narodu togo dnya bliz'ko tr'okh tisyach cholovika. i skazav moisyei: osv'yatit' s'ogodni sye-bye dlya navstryechua, bo kozhyen mstiv'sya na sini svoim ta na brati svoim, i shchob s'ogodni vin dav vam blagoslov'yennya. i stalosya nazavtra, i skazav moisyei do narodu: vi zgrishili vyelikim grikhom, a tyepper ziidu ya do navstryechua, mozhnye skladu okupyennya za vash grikh. i vyernuvsya moisyei do navstryechua ta i skazav: o, zgrishiv tsyei narod vyelikim grikhom, voni zro-bili sobi zolotikh bogiv! a tyepper, koli b ti probachiv im ikhnii grikh! a yak ni, vitri myenye z knigi svoei, yaku ti napisav... i promov navstryechu' do moisyeya: khto zgrishiv myeni, togo vitru iz knigi svoei. a tyepper idi, provad' tsyei narod tudi, kudi kazav ya tobi. os' mii angol pidye pyeryed

litsyem tvoim. a v dyen' kari moei pokarayu ikh za ikhnii grikh! i navstryechu' udariv toi narod za tye, shcho voni зробили tyelya, yakye aaron uchiniv buv.

33

i govoriv navstryechu' do moisyeya: idi, vi-idi zvidsi ti ta toi narod, shcho ti viviv iogo z egipyets'kogo krayu do togo krayu, shcho ya prisyag buv iogo avraamovi, isakovi ta yakovu, govoryachi: nashchadkam tvoim dam iogo, i poshlyu pyeryed litsyem tvoim angola, i poproganyayu khanaanyeyanina, amoryeyanina, i khittyeyanina, i pyerizzyeyanina, khivvyeyanina, i evusyeyanina, do krayu, shcho tyeche molokom ta myedom, bo ya nye pidu syeryed tyebye, bo ti narod tyerdoshii, shchob ya nye vigubiv tyebye v dorozhi. i pochuv narod tu likhu vistku, ta i zasmutivsy, i nikhto nye poklav na syebye svoei ozdobi. bo promov navstryechu' do moisyeya: skazhi izrailyevim sinam: vi narod tyerdoshii, yakshcho odnu khvilinu pidu syeryed tyebye, to vigublyu tyebye! tozh tyepyer zdiimi ozdobu svoyu z syebye, ya znatimu, shcho vchinyu tobi. i pozdiimali izrailevi sini svoi ozdobi pid goroyu khoriv. a moisei uzyav namyeta, ta i nap'yav iogo poza taborom, dalyeko vid taboru, i nazvav iogo: skiniya zapovitu. i buvalo, kozhyen, khto shukav navstryechua, vkhodiv do skini zapovitu, shcho poza taborom. i buvalo, koli vikhodiv moisei do skini, to pidvodivsy vvyes' narod, i stavali kozhyen pri vkhodi svogo namyetu, i divilisya za moiseem, azh poki vin nye vkhodiv do skini. i buvalo, koli vkhodiv moisei do skini, to skhodiv stovp khmari, i stavav pri vkhodi skini, ta i govoriv bog iz moiseem. i vvyes' narod bachiv stovpa khmari, shcho stoyav pri vkhodi skini. i vvyes' narod pidvodivsy, ta i vklonyalisya, kozhyen pri vkhodi namyetu svogo. i govoriv navstryechu' do moisyeya litsye v litsye, yak govorit' khto do druga svogo. i vyertavsy vin do taboru, a sluga iogo, yunak isus, sin naviniv, nye vikhodiv iz syeryedini skini. i skazav moisei do navstryechua: divisya, ti govorish myeni: viprovadi tsyei narod, a ti nye dav myeni znati, kogo zo mnoyu poshlyesh. a ti skazav buv: ya znayu tyebye na im'ya, a takozh znaishov ti milist' v ochakh moikh. tozh tyepyer, koli znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, ob'yavi zh myeni dorogu svoyu, i ya piznyau, yak znaiti milist' v ochakh tvoikh. i pobach, bo tsyei lyud to narod tvii. a vin vidkazav: sam ya pidu, i vvyedu tyebye do vidpochinku. i skazav vin do n'ogo: koli sam ti nye pidyesh, to nye vivod' nas izvidsi. bozh chim todi piznaet'sya, shcho znaishov milist' v ochakh tvoikh ya ta narod

tvii? chi zh nye tim, shcho ti pidyesh iz nami? i budyemo viriznyeni ya ta narod tvii vid kozhnogo narodu, shcho na povyerkhni zyeimli. i promov navstryechu' do moisyeya: takozh tsyu rich, pro yaku govori ti, zroblyu, bo ti znaishov milist' v ochakh moikh, i ya znayu na im'ya tyebye. a vin vidkazav: pokazhi myeni slavu svoyu! i vin promov: ya pyeryevyedu vsye dobro svoe pyeryed toboyu, i poklichu navstryechunim im'yan pyeryed toboyu. i ya pomiluyu, do kogo milostivii, i zmilosyerdzhusa, do kogo milosyerdnii. i vin promov: ti nye zmozhyesh pobachiti litsya mogo, bo lyudina nye mozhye pobachiti myenye i zhiti. i promov navstryechu': os' mistsye pri myeni, i ti stanyesh na skyeli. i stanyet'sya, koli budy pyeryekhoditi slava moya, to ya vmishchu tyebye v shchilini skyeli, i zakriyu tyebye rukoyu svoeyu, azh poki ya pyeryeidu. a zdiimu ruku svoyu, i ti pobachish myenye zradu, a oblichchya moe nye budy vidmye.

34

i promov navstryechu' do moisyeya: vityeshi sobi dvi kam'yan tablitsi, yak pyersh, i ya napisu na tsikh tablitysakh slova, shcho buli na pyershikh tablitysakh, yaki ti rozbiv. i prigotovsy na rano. i viidyesh rano vrantsi na goru sinai, i stanyesh myeni tam na vyerkhiv'i gori. a z toboyu nikhto nye viidye, i na vsii gori nyekhai nikogo nye budy vidno. i takozh dribna khudoba i khudoba vyelika nyekhai nye pasyet'sya navproti tiei gori. i vityesav vin dvi kam'yan tablitsi, yak pyersh. i vstav moisei rano vrantsi, ta i viishov na goru sinai, yak navstryechu' zvelyv buv iomu. i vz'yav vin u ruku svoyu dvi tablitsi kam'yan. a navstryechu' ziishov u khmari, i stav tam iz nim, ta i poklikav im'yam navstryechua. i pyeryeishov navstryechu' pyeryed litsyem iogo, ta i vikliknuv: navstryechu', navstryechu', bog milosyerdnii, i milostivii, dogvoterpelivii, i mnogomilostivii ta pravdivii, shcho dotrimue milist' dlya tisyach, shcho vibachae provinu i pyeryestup ta grikh, ta pyevnye nye vvazhae chistim vinuvatogo, bo karae provinu bat'kiv na dityakh, i na dityakh dityei, i na tryetikh, i na chyetyvertikh pokolinnnyakh. i moisei pokvapno vklonivsy do zyeimli, i vpav, ta i skazav: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, vladiko, to nyekhai zhye vladika idye syeryed nas, bo narod tsyei tyerdoshii. i ti probachish nashu provinu ta nash grikh, i zrobish nas spadkom svoim. a vin vidkazav: os' ya skladayu zapovita pyeryed usim narodom tvoim. ya chinitimu chuda, yaki nye buli tvoryeni

na vsii z'yemli i v zhodnogo narodu. i pobachit' uyves' narod, syeryed yakogo ti znakhodishsya, chin navstryechunii, shcho ya chinyu iogo z toboyu, yakii vin strashnii! vikonu ti tye, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. os' ya viganyayu pyeryed toboyu amoryeyanina, i khanaanyeyanina, i khitt-tyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. styeryezhysya, shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem tiei z'yemli, shcho ti vkhodish na nyei, shchob vin nye stav pastkoyu syeryed tyebye. bo vi ikhni zhyertivniki poruinyetie, a ikhni kaminni stovpi dlya bogiv potoroshchitye, a ikhni dyeryeva svyati povirubuetie. bo nye budyesh ti klanyatis' bogovi inshomu, bo navstryechu' zazdrisnii im'ya iogo, bog zazdrisnii vin! shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem krayu, yak budut' voni lyubodiyati vslid za bogami svoimi, i budut' bogam svoim zhyertvi prinositi, to yakshcho vin poklichye tyebye, to ti nye budyesh isti iz zhyertvi iogo. i nye viz'myesh iz dochok iogo dlya siniv svoikh, bo budut' voni lyubodiyati vslid za bogami svoimi, i vchinyat' rozpusnikami siniv tvoikh vslid za bogami svoimi. litikh bogiv nye zrobish sobi. budyesh vikonuuvati svyato oprisnokiv. sim dyen' budyesh isti oprisnoki, shcho ya nakazav buv tobi na umovlenii chas misyatsya aviva, bo v misyatsi avivi ti viishov z egiptu. usye, shcho vidkrivae utrobu to moe, yak i vsyaka tvoya khudoba, shcho e samyets', vidkrittya utrobi vola ta vivtsi. a vidkrittya utrobi osla vikupish yagnyam. a yakshcho iogo nye vikupish, to zab'esh iogo, zlamavshi shiyu. kozhnogo pyervoridnogo z siniv tvoikh vikupish. i nye budut' yavlyatisya pyeryed oblichchya moe z porozhn'oyu rukoyu. shist' dyen' budyesh pratsyuvati, a dnya s'omogo spochinyesh vid pratsi; v ortsii i u zhniva spochinyesh vid pratsi. i svyato tizhniv zrobish sobi, i pyervoprodu zhniv pshyenitsi, i svyato zboru vrozhayu pid kinyets' roku. trichi v rotsi vsya cholovicha stat' budye yavlyatisya pyeryed litsye vladiki navstryechua, boga izrail'yevogo. bo ya vizhyenu lyudyei pyeryed litsyem tvoim, i rozshiryu granitsyu tvoyu, i nikhto nye zapragnye tvoei z'yemli, koli ti khoditimyesh yavlyatisya pyeryed litsye navstryechua, boga tvogo, trichi v rotsi. nye budyesh prinositi na kvashyeniim krovi zhyertvi tvoei, i nye pyeryenochue do rana svyatkova zhyertva paskhi. pochatok pyervoplodiv tvoei z'yemli prinyesyesh u dim navstryechua, boga tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. i promoviv navstryechu' do moisyeya: napishi sobi slova, bo zgidno z tsiimi slovami sklav ya zapovita z toboyu ta z izrail'yem. i buv vin tam z navstryechuom sorok dyen' i sorok nochyei, khliba nye iv i vodi nye

piv. i napisav na tablitsyakh slova zapovitu, dyesyat' zapovidyei. i stalosya, koli skhodiv moisyey z gori sinai, a obidvi tablitsi svi-dotstva v moisyeevii rutsi pri skhodi iogo z gori, shcho moisyey nye znay, shcho litsye iogo stalo promyeniti, bo bog govoriv z nim. i pobachiv aaron ta vsi izrail'eyi sini moisyeya, azh os' litsye iogo promyenilo, i voni boyalisya piditi do n'ogo! i kliknuv do nikh moisyey, i zvyernulysya do n'ogo aaron ta vsi nachal'niki v gromadi. i moisyey govoriv do nikh. a potim popidkhdili vsi izrail'eyi sini, i vin nakazav im usye, shcho navstryechu' govoriv z nim na gori sinai. i skinchiv moisyey govoriti z nimi, i dav na litsye svoe pokrivalo. a koli moisyey vkhodiv pyeryed navstryechune litsye na rozmovu z nim, to zdliimav pokrivalo azh do svogo vikhodu. i vin vikhodiv, i govoriv do izrail'yevikh siniv, shcho bulo nakazano iomu. i bachili izrail'eyi sini litsye moisyeevye, shcho promyenilo litsye moisyeevye. i moisyey znov nakladav pokrivalo na litsye svoe azh do vikhodu svogo, shchob govoriti z nim.

35

i zibrav moisyey usyu gromadu izrail'yevikh siniv, ta i promoviv do nikh: os' ti ryechi, shcho navstryechu' nakazav ikh chiniti. shist' dyen' budye robitysya pratsya, a dnya s'omogo budye vam svyato, subota spochinku vid pratsi dlya navstryechua. kozhyen, khto robitimye pratsyu v nim, budye zabiti! nye rozpalitye ognyu za subotn'ogo dnya po vsikh vashikh osadakh. i skazav moisyey do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, kazhuchi: otsye ta rich, shcho navstryechu' nakazav, govoryachi: viz'mit' vid syebye prinoshyennya dlya navstryechua. kozhyen za shchyedrim syertsyem svoim prinyesyete iogo, prinoshyennya navstryechuyevi: zoloto, i sriblo, i mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i vovnu kozinu, i nachyervono pofarbovani baranyachi shkurki, i shkurki takhashyevi, i akatsiini dyeryeva, i olivu na osvitylyennya, i pakhoshchi na olivu pomazannya, ta pakhoshchiv na kadilo, i kaminnya oniksovye, i kaminnya na opravu do yefodu i do nagrudnika. a kozhyen iz vas mudrosyerdii priidye ta zrobit', shcho nakazav buv navstryechu': skiniyu vnutrishnyu ta ii namyeta zovnishn'ogo, i pokrittya ii, i gachki ii, i doshki ii, zasuvi ii, stovpi ii ta pidstavi ii; kovchyeга, i dyerzhaki iogo, viko i zavisu zasloni; stola, i dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, i khlib pokaznii; i svichnika osvitylyennya, i ryechi iogo, i lyampadki iogo, i olivu osvitylyennya; i zhyertivnika kadila, i dyerzhaki iogo, i olivu pomazannya, i kadilo pakhoshchiv ta zaslonu vkhodu pri vkhodi; zhyertivnika tsilopal'yennya, i

midyanu iogo sitku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umival'nitsyu i pidstavu ii; zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo ta zaslonu brami podvir'ya; kilki skinii, i kilki podvir'ya ta shnuri ikhni; i shati sluzhyebni na sluzhyennya v svyatini, svyashchyenni shati dlya svyashchyenika aarona, ta shati siniv iogo na svyashchyennosluzhyennya. i viishla vsya gromada izrail'yevikh siniv vid moisyeya. i prikhodili kozhyen cholovik, kogo vyelo syertsye iogo, i kozhyen, kogo dukh iogo chiniv shchyedrim, i prinosili prinoshyennya navstryechuyei dlya roboti skinii zapovitu, i na kozhnu pratsyu iogo, i na svyashchyenni shati. i prikhodili ti choloviki z zhinkami, kozhyen shchyedrosyerdii, i prinosili gachka, i nosovu syeryezhku, i pyersnya, i syeryezhku, vsyaki zoloti ryechi, ta vsye, shcho lyudina prinosila, yak zoloto prinoshyennya dlya navstryechua. i kozhna lyudina prinyesla, shcho khto mav: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i vovna kozina, i baranyachi nachyervono pofarbovani shkurki, i shkurki takhashyevi. kozhyen, khto zhyertvuvav sribnye ta midyanye prinoshyennya, prinosiv navstryechune prinoshyennya, i kozhyen, khto mav, poprinosili akatsiinye dyeryevo, na vsyakye zainyattya kolo tiei roboti. i kozhna mudrosyerdia zhinka pryala rukami svoimi, i prinosila pryazhku: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson. i vsi zhinki, kogo vyelo ikhne syertsye, pryali kozinu vovnu. a nachal'niki poprinosili kaminnya onisku, i kaminnya vstavlyennya dlya yefodu ta dlya nagraudnika, i pakhoshchi, i olivu na osvityennya, i dlya olivi pomazannya, i dlya zapashnogo kadila. kozhyen cholovik ta zhinka, kogo ikhne syertsye skhilyalo prinositi dlya kozhnoi pratsi, yaku navstryechu' nakazav roboti rukoyu moisyeya, izrail'evi sini prinosili dobrovil'nii dar dlya navstryechua. i skazav moisyei do izrail'yevikh siniv: divit'sya, navstryechu' nazvav na im'ya byetsal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo rodu. i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, rozumuvannyam, i znannyam, i zdibnistyu do vsyakoï roboti na obmyslennya mistyets'kyye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblyenni kamyenya, shchob vsadzhuвати, i v obroblyenni dyeryeva, shchob robiti v usyakii mistyets'kii roboti. i vklav v iogo syertsye, shchob navchav, vin i ogoliyav, sin akhisamakha, danovogo plyemyeni. vin napovniv ikh mudristyu syertsya, shchob robili voni vsyaku robotu obribnika, i misttsya, i gaptivnika v blakiti, i v purpuri, i v chyervyeni, i v vissoni, i tkacha, shcho roblyat' usyaku robotu i zadumuyut' mistyets'ki ryechi.

i zrobit' byetsal'il ta ogoliyav, ta kozhyen mudrosyerdii cholovik, komu navstryechu' dav mudrittya ta rozsudku, shchob umiti zrobiti kozhnu pratsyu roboti v svyatini na vsye, shcho navstryechu' nakazav buv. i poklikav moisyei byetsal'ila ta ogoliyava, ta kozhnogo mudrosyerdogo cholovika, komu navstryechu' podav mudrist' u syertsye, kozhnogo, kogo vyelo syertsye zblizitisya do tiei pratsi, shchob zrobiti ii. i vzyali voni vid moisyeya vsye prinoshyennya, shcho poznosili izrail'evi sini dlya pratsi sluzhbi svyatini, shchob zrobiti ii. a voni shchye prinosili do n'ogo shchoranku dobrovil'nogo dara. i pribuli vsi mudryetsi, shcho roblyat' usyu robotu svyatini, kozhyen iz pratsi svoei, yaku voni roblyat', i skazali do moisyeya, govoryachi: narod prinosit' bil'shye, nizh potrebno bulo dlya pratsi, yaku navstryechu' zvyeliv buv zrobiti. i moisyei nakazav progolositi v tabori, govoryachi: ni cholovik, ni zhinka nyekhai nye roblyat' uzhye nichogo na prinoshyennya dlya svyatini. i buv strimanii narod vid prinosiv. a nagotovlyenogo bulo dosit' dlya kozhnoi pratsi, shchob zrobiti ii, i shchye zostavalos'. i zrobili kozhyen mudrosyerdii iz tikh, shcho robili skiniiu pratsyu: dyesyat' pokryval iz sukanogo vissonu, i blakiti, i purpuru ta z chyervyeni. khyeruvimi mistyets'koyu robotoyu vin porobiv ikh. dovzhina odnogo pokryvala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina odnogo pokryvala chotiri likti. usim pokryvalam mira odna. i pospinav vin p'yat' pokryval odnye do odnogo, i p'yat' inshikh pokryval pospinav odnye do odnogo. i porobiv vin blakitni pyetel'ki na krayu odnogo pokryvala z kintsya v spinanni. tak samo zrobiv na krayu kintsyevogo pokryvala v spinanni drugim. p'yatdyesyat pyetel'ok zrobiv vin u pokryvali odnim, i p'yatdyesyat pyetel'ok zrobiv vin na kintsi pokryvala, shcho v drugim spinanni. ti pyetel'ki protilyegli odna do odniei. i zrobiv vin p'yatdyesyat zolotikh gachkiv, i pospinav ti pokryvala odnye do odnogo timi gachkami, i stala odna skiniya. i zrobiv vin pokryvala z vovni kozinoi do namyeta nad vnutrishnoyu skinieyu, odinadtsyat' pokryval zrobiv takikh. dovzhina odnogo pokryvala tridtsyat' liktiv, a shirina odnogo pokryvala chotiri likti. odinadtsyat'om pokryvalam mira odna. i pospinav vin p'yat' pokryval osibno, a shist' tikh pokryval osibno. i porobiv vin p'yatdyesyat pyetel'ok na krayu kintsyevogo pokryvala v spinanni, i p'yatdyesyat pyetel'ok porobiv na krayu pokryvala drugogo spinannya. i zrobiv vin p'yatdyesyat midyanikh gachkiv na spinannya skinii, shchob stala vona odna. i zrobiv vin nakrittya dlya skinii, baranyachi nachy-

ervono pofarbovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobiv vin dlya skiniï stoyachi doshki z akatsiinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovzhina doshki, i likot' i pivliktya shirina odniei doshki. v odnii doshtsi dvi ruchki, spoluchenyi odna do odniei. tak vin porobiv usi doshki skiniï. i porobiv vin doshki dlya skiniï, dvadtsyat' doshchok na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobiv vin pid timi dvadtsyat'ma doshkami, dvi pidstavi pid odnieyu doshkoyu dlya ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skiniï, u bik pivnochi zrobiv vin dvadtsyat' doshchok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skiniï na zakhid zrobiv vin shist' doshchok. i dvi doshki zrobiv vin dlya skiniinikh kutiv na zadn'ogo boka. i buli voni poednani zdolu, i razom buli voni poednani na vyerkhu ii do odniei kabluchki. tak zrobiv vin dlya nikh obokh, dlya obokh kutiv. i bulo visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sribla, shistnadtsyat' pidstav; po dvi pidstavi pid odnu doshku. i zrobiv vin zasuvi z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skiniï, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skiniï, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. i zrobiv vin syeryedn'ogo zasuva, shchob zasuvati po syeryedini doshchok vid kintsya do kintsya. a tsi doshki vin poobkladav zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobiv iz zolota; i tsi zasuvi vin poobkladav zolotom. i zrobiv vin zavisu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiv ii z khyeruvimami. i vin zrobiv dlya nyei chotiri akatsiini stopvi, i poobkladav ikh zolotom, gaki ikh zoloti, i viliv dlya nikh chotiri sribnikh pidstavi. i zrobiv vin zaslonu dlya vkhodu skiniï z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gap-tivnika. a stopvi ii p'yat', a gaki ikh zoloti; i vin poobkladav ikh vyerkhi ta ikh obruchi zolotom; a pidstavi ikhni p'yat' iz midi.

37

i zrobiv byetsal'il kovchyega z akatsiinogo dyeryeva, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom zsyeryedini ta izzovni. i vintsya zolotogo zrobiv navkolo nad nim. i vin viliv dlya n'ogo chotiri zoloti kabluchki na chotir'okh kutakh iogo, dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki na drugomu botsi iogo. i vin porobiv dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom. i vin povsovuvav tsi dyerzhaki

v kabluchki na bokakh kovchyegu, shchob nositi kovchyega. i viko zrobiv zo shchirogo zolota, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo. i zrobiv dva zoloti khyeruvimi, robotoyu kutoyu zrobiv ikh z obokh kintsiv vika. i zrobiv odnogo khyeruvima z kintsya zvidti, a odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi. z toho vika porobiv tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i buli ti khyeruvimi z prostyagnyenimi dogori krilami, i zatynuvali svoimi krilami nad vikom, a ikhni litsya odnye do odnogo; do vika buli skhilyeni litsya tikh khyeruvimiv. i zrobiv vin stola z akatsiinogo dyeryeva, dva likti dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav iogo shchirim zolotom, i zrobiv vintsya zolotogo dlya n'ogo navkolo. i lishtvu zrobiv vin dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zrobiv vintsya zolotogo navkolo dlya lishtvi iogo. i vin viliv dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i dav ti kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri iogo chotir'okh nizhakkh. pri lishtvi buli ti kabluchki, vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nositi stola. i porobiv vin ti dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom, shchob nositi stola. i porobiv vin ti ryechi, shcho na stoli: miski iogo, i kadil'nitsi iogo, i kukhli iogo ta chashi iogo, shcho nimi liti, zoloto shchirye. i zrobiv vin svichnika zo shchirogo zolota, robotoyu kutoyu zrobiv vin toho svichnika. stopv iogo, i ramyena iogo, kyelikhi iogo, gudzi iogo i kviti iogo vikhodili z n'ogo. i shist' ramyen vikhodilo z bokiv iogo, tri ramyeni svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika z drugogo boku iogo. tri kyelikhi migdalopodibni v odnim ramyeni, gudzi i kvitka, i tri migdalopodibni kyelikhi v ramyeni drugim, gudzi i kvitka. tak na shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a na stopvi svichnika chotiri kyelikhi migdalopodibni, gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudzi pid dvoma ramyenami z n'ogo, i gudzi pid drugimi dvoma ramyenami z n'ogo, i gudzi pid tryetimi dvoma ramyenami z n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svichnika. ikhni gudzi ta ikhni ramyena vikhodili z n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i zrobiv vin sim lyampadok do n'ogo; a iogo shchipchiki ta iogo lopatki na vulgi' zo shchirogo zolota. z talantu shchirogo zolota zrobiv vin iogo ta vsi iogo ryechi. i zrobiv vin kadil'nogo zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, likot' dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratovii, a dva likti vishina iogo. z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom, vyerkh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i vintsya zolotogo navkolo zrobiv. i dvi zoloti kabluchki zrobiv iomu pid vintsya iogo, zrobiv na obokh bokakh iogo, na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi

nositi iogo. i dierzhaki porobiv iz akatsi-inogo dyeryeva, i zolotom poobkladav ikh. i zrobiv vin miro svyatogo pomazannya, i chistye kadilo pakhoshchiv, robota robitnika masti.

38

i zrobiv vin zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovzhina iogo, i p'yat' liktiv shirina iogo, kvadratovii, a vishina iogo tri likti. i porobiv vin rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav iogo middyu. i vin porobiv usi ryechi zhyertivnika: gorski, i shuffi, i kropil'nitsi, vidyel'tsya, i lopatki na vugillya. usi ryechi iogo porobiv vin iz midi. i myeryezhu zrobiv vin iz midi dlya zhyertivnika robotoyu sitki, pid lishtvu iogo zdolu do polovini iogo. i viliv vin chotiri kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo dlya midyanoi myeryezhi, na vkladannya dlya dierzhakiv. i porobiv vin dierzhaki z akatsi-inogo dyeryeva, i poobkladav ikh middyu. i povsovuvav vin ti dierzhaki v kabluchki na bokakh zhyertivnika, shchob nimi nositi iogo. porozhnyavim usyeredini zrobiv iogo z doshchok. i zrobiv vin umival'nitsyu z midi ta pidstavu ii z midi, z dzyerkalami zhinok, shcho spovnyali sluzhbu pri vkhodi skinii zapovitu. i zrobiv vin podvir'ya, na pivdyennu storonu, na poludyen' zaponi togo podvir'ya, sukanii visson, sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu pivnochi sto liktiv; stovpiv dlya nikh dvadtsyat' i pidstav dlya nikh dvadtsyat', iz midi. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu zakhodu, zaponi, p'yatdyesyat liktiv; stovpiv dlya nikh dyesyat', i pidstav dlya nikh dyesyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. zaponi do boku p'yatnadtsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya drugogo boku z tsiei i z tiei storoni brami podvir'ya zaponi na p'yatnadtsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. vsi zaponi podvir'ya navkolo visson sukanii. a pidstavi dlya stovpiv mid', gaki stovpiv ta obruchi ikhnikh sriblo. a obklad vyerkhiv ikh sriblo, i voni vsi stovpi podvir'ya pospinani sriblom. a zaslona brami podvir'ya robota gaptivnika: blakit', i purpur, i chyervyen' ta sukanii visson; i dvadtsyat' liktiv dovzhina, a vishina v shirini p'yat' liktiv, vidpovidno zaponam podvir'ya. a stovpiv dlya nikh chotiri, i pidstav dlya nikh chotiri, iz midi. gaki ikh sriblo, i obklad vyerkhiv ikh ta ikhnikh obruchiv sriblo. a vsi kilki dlya skinii i dlya podvir'ya navkolo mid'. otsye pyeryelik skinii, skinii svidotstva, sh-

cho buv obrakhovaniy na prikaz moisyeya, za dopomogoyu lyevitiv pid rukoyu itamara, sina aarona, svyashchyenika. a byetsal'il, sin uriya, sina khura, yudinogo plyemyeni, porobiv usye, shcho navstryechu' nakazav buv moisyeevi. a z nim ogoliyav, sin akhisamakhiv, danovogo plyemyeni, obroblyuvach, i mistyets', i gaptivnik blakittyu, i purpuru, i chyervyennyu, i vissonom. usye zoloto, vzhitye dlya pratsi v usii roboti svy-atini, to bulo zoloto kolikhannya, dvadtsyat' i p'yat' talantiv ta sim sotyen' i tridtsyat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini. a sriblo polichyenikh u gromadi muzhiv sto talantiv ta tisyacha, i simсот i simdyesyat i p'yat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, na golovu byeka, tsyebto polovina shyeklya na miru shyeklyem svyatini dlya kozhnogo, khto pyeryekhodiv pri pyeryeliku vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dlya shostisot tisyach i tr'okh tisyach i p'yatisot i p'yatidyesyati. i bulo sto talantiv sribla na vidlittya pidstav svyatini ta pidstav zavis, sotnya pidstav na sotnyu talantiv, talant na pidstavu. a z tisyachii i syemisot i syemidyesyati i p'yati shyekliv porobiv vin gaki dlya stovpiv, i poobkladav ikhni vyerkhi ta pospinav ikh. a midi kolikhannya bulo simdyesyat talantiv ta dvi tisyachi i chotirista shyekliv. i porobiv vin iz nyei pidstavi vkhodu skinii zapovitu, i zhyertivnika midyanogo, i iogo midyanu myeryezhu, ta vsi ryechi zhyertivnika, i pidstavi podvir'ya navkolo, i pidstavi brami podvir'ya, i skinii kilki, i vsi kilki podvir'ya navkolo.

39

a z blakiti i purpuru ta chyervyeni porobili voni sluzhbovi shati dlya sluzhyennya v svyatini. i porobili svyashchyenni shati, shcho voni dlya aarona, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i povibivali voni zoloti blyakhi, ta i nastrigli nitok na robotu syeryed blakiti, i syeryed purpuru, i syeryed chyervyeni, i syeryed vissonu, robota misttsya. voni zrobili dlya n'ogo zluchyeni naramyenniki, na obokh kintsyakh iogo vin buv spoluchenyii. a poyas mistyets'kii dlya nakladannya yefodu, shcho z nim z'ednaniy i odnakovogo z nim virobu, zoloto, blakit', i purpur, i chyervyen', i sukanii visson, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni kamyeni oniksovi, otochyeni zolotimi gnizdami, viriz'blyeni riz'boyu pyechatki, z imyenami izrail'yevikh siniv. i vin ikh poklav na yefodovi naramyenniki, kamyeni na pam'yat' dlya izrail'yevikh siniv, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin nagrudnika, robotoyu misttsya, yak

robota yefodu, zoloto, blakit', i purpur, i chyerveny', i sukaniy visson. kvadratovii vin buv, skladyenim udvoe zrobili nagrudnika, p'yad' shirina iogo, skladyenii udvoe. i ponasadzhuvali na n'omu chotiri ryadi kamyenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershii. a ryad drugii: karbunkul, sapfir i yaspis. a ryad tryetii: opal', agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khri-zolit, oniks i byeril, voni vstavlyeni zolotimi nasadami v svoikh gnizdakh. a kamieniti na imyennya dvanadtsyat'okh izrail'yevikh siniv voni, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhyen na im'ya iogo dlya dvanadtsyati plyemyen. i porobili voni na nagrudniku sukani lantsyugi plyetyenoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobili voni dvi zoloti gnizdi ta dvi zoloti kabluchki, i dali tsi kabluchki na dvokh kintsyakh nagrudnika. i dali dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi obokh shnuriv dali do dvokh gnizd, i dali na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobili dvi zoloti kabluchki, ta i poklali na obokh kintsyakh nagrudnika na krai iogo, shcho do storoni yefodu, vsyeryedinu. i zrobili voni dvi zoloti kabluchki, ta i dali ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazali nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budye rukhatis' nagrudnik iz-nad yefodu, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin shatu dlya yefodu, tkats'koyu robotoyu, vsyu blakitnu. a otvir shati v syeryedini ii, yak otvir pantsyera; krai otvoru ii obramovanii navkolo, shchob nye dyertisya ii. i porobili voni na podolku shati granatovi yabluka z blakiti, i purpuru ta z sukanoi chyervyeni. i porobili dzvinki zo shchirogo zolota, i dali ti dzvinki pomizh granatovi yabluka na podolku shati navkolo, pomizh ti granatovi yabluka, dzvinnok i granatovye yabluko, dzvinnok i granatovye yabluko na podolku shati tiei navkolo, na sluzhyennya, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni khitoni z vissonu, robota tkacha, dlya aarona ta dlya siniv iogo, i zavoya z vissonu, i shapki nakrittya z vissonu, i l'nyana spidnya odizh iz sukanogo vissonu, i poyasa z sukanogo vissonu, i blakiti, i purpura ta z chyervyeni, robota gaptyara, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i zrobili kvitku, vintsya svy-atosti, zo shchirogo zolota, i napisali na nim pis'mom riz'bi pyechatki: svyatinya dlya navstryechua. i dali na nim blakitnu nitku, shchob bula na zavoi zgori, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i skinchilasya vsya robota skini, skini zapovitu. i zrobili izrail'yevi sini vsye, yak navstryechu'

nakazav buv moisyeevi, tak zrobili voni. i poznosili voni do moisyeya skiniyu vnutrishnyu, namyeta zovnishn'ogo ta vsi ryechi ii: gachki ii, doshki ii, zasuvi ii, i stovpi ii ta pidstavi ii, i nakrittya z baranyachikh nachyervono pofarbovanikh shkurok, i nakrittya z takhashyevikh shkurok, i zavisu zasloni, kovchyega svidotstva, i dyerzhaki iogo, i viko, stola, usi ryechi iogo, i khlib pokaznii, chistogo svichnika ta lyampadki iogo, lyampadki rozstavlyeni, ta vsi ryechi iogo i olivu osvityennya, i zolotogo zhyertivnika, miro pomazannya, i zapashnye kadilo, i zavisu pri vkhodi skini, midyanago zhyertivnika, i iogo midyanu myeryezhku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umival'nitsyu ta pidstavu ii, zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo, i zaslonu dlya brami podvir'ya, shnuri iogo, i kilki iogo, i vsi ryechi dlya sluzhbi v skini, u skini zapovitu, sluzhbovi shati dlya sluzhyennya v svyatini, svyashchyenni shati svyashchyenika aarona, i shati siniv iogo dlya svyashchyennosluzhyennya. usye tak, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi, tak zrobili izrail'yevi sini vsyu tu robotu. i pobachiv moisyei usyu tu robotu, i os' voni zrobili ii! yak navstryechu' nakazav buv, tak zrobili voni. i poblagosloviv ikh moisyei!

40

a navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyershogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya postavish namyeta dlya skini zapovitu. i postavish tam kovchyega svidotstva, i zakriesh kovchyega zavisoyu. i vnyesyesh stola, i porozkladadesh nalyezhnye iomu; i vnyesyesh svichnika, i zapalish iogo lyampadki. i postavish zolotogo zhyertivnika dlya kadila pyeryed kovchyegom svidotstva; i povisish zaslonu vkhodu skini. i postavish zhyertivnika tsilopal'yennya pyeryed vkhodom skini, skini zapovitu. i postavish umival'nitsyu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhyertivnikom, i dasi tudi vodi. i postavish podvir'ya navkolo, i dasi zaslonu brami podvir'ya. i viz'myesh miro pomazannya, ta i pomazhyesh skiniyu ta vsye, shcho v nii, i osvyatish ii ta vsi ryechi ii, i stanye vona svyatistyu. i pomazhyesh zhyertivnika tsilopal'yennya ta vsi ryechi iogo, i osvyatish zhyertivnika, i stanye zhyertivnik nasyvatishim. i pomazhyesh umival'nitsyu ta pidstavu ii, i osvyatish ii. i privyedyesh aarona ta siniv iogo do vkhodu skini zapovitu, ta i obmiesh ikh vodoyu. i zodyagnyesh aarona v svyashchyenni shati, i pomazhyesh iogo, i osvyatish iogo, i vin budye svyashchyennosluzhiti myeni. i privyedyesh siniv iogo, i pozodyagaesh ikh u khitoni. i pomazhyesh ikh, yak pomazav ikhn'ogo bat'ka, i budut' voni svyashchyennosluzhiti myeni. i stanet'sya, shcho po-

mazannya ikh budye na nikh na vichnye svyashchyenstvo, na ikhni pokolinnya! i zro-
biv moysyei usye, yak navstryechu' nakazav
buv iomu, tak vin zrobiv. i stalosya py-
ershogo misyatsya drugogo roku, pyershogo
dnya misyatsya, bula postavlyena skiniya! i
postaviv moysyei skiniyu, i dav pidstavi ii,
i poklav doshki ii, i dav zasovi ii, i posta-
viv stovpi ii. i roztyagnuv namyeta nad
vnutrishn'oyu skinieyu, i poklav skinii nye
nakrittya na nyei zgori, yak navstryechu'
nakazav buv moysyeevi. i vzyav vin i poklav
svidotstvo do kovchyega, a na kovchyega
poklav dyerzhaki, i dav na kovchyega viko
zgori. i vnis vin kovchyega do skinii, i povisiv
zavisu zasloni, i zakriv kovchyeg svidotstva,
yak navstryechu' nakazav buv moysyeevi. i
dav vin stola v skiniyu zapovitu, na storoni
skinii na pivnich, poza zavisoyu. i porozk-
ladav na n'omu rozklad khliba pyeryed
navstryechunim litsyem, yak navstryechu'
nakazav buv moysyeevi. i postaviv svich-
nika v skinii zapovitu navproti stola, na
storoni skinii na pivdyen'. i pozasvichu-
vav lyampadki pyeryed navstryechunim lit-
syem, yak navstryechu' nakazav buv moisy-
eevi. i postaviv zolotogo zhyertivnika v
skinii zapovitu pyeryed zavisoyu. i kadiv vin
na n'omu zapashni kadila, yak navstryechu'
nakazav buv moysyeevi. i povisiv vkhodovu
zaslonu do skinii. a zhyertivnika tsilopa-
lyennya postaviv pri vkhodi skinii, skinii za-
povitu, i prinis na n'omu tsilopalyennya ta
zhyertvu khlibnu, yak navstryechu' nakazav
buv moysyeevi. i postaviv umival'nit-
syu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhy-
ertivnikom, i tudi dav vodi na mittya. i vmi-
vali z n'ogo moysyei i aaron ta sini iogo ruki
svoi ta nogi svoi. koli voni vkhodili do skinii
zapovitu, i koli zblichalisya do zhyertivnika,
voni obmivalisya, yak navstryechu' nakazav
buv moysyeevi. i postaviv podvir'ya navkolo
skinii ta zhyertivnika, i povisiv zaslonu
brami podvir'ya. a khmara zakrila skiniyu
zapovitu, i slava navstryechunya napovnila
skiniyu. i nye mig moysyei uviiti do skinii
zapovitu, bo khmara spochivala nad nyeyu,
a slava navstryechunya napovnila skiniyu.
a koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to
izrailievi sini rushali v usi svoi podorozhi.
a yakshcho khmara nye pidiimalasya, to
nye rushali voni azh do dnya, koli vona
pidiimalasya, bo nad skinieyu vdyen' bula
khmara navstryechunya, a vnochi buv ogon'
u nii, na ochakh us'ogo izrailiyevogo domu v
usikh iogo podorozhakh!

i kliknuv navstryechu' do moisyeya, i promovlyav do n'ogo z skinii zapovitu, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhyesh do nikh: koli khto z vas prinyesye zhyertvu dlya navstryechua zo skotini, to z khudobi vyelikoi i khudobi dribnoi prinyesyetye vashu zhyertvu. yakshcho zhyertva iogo tsilopalyennya z khudobi vyelikoi, to nyekhai prinyesye iogo, samt-sya byezvadnogo; nyekhai privyedye iogo do skinii zapovitu, shchob vin buv upodobanii pyeryed litsyem navstryechunim. i pokladye vin ruku svoyu na golovu tsilopalyennya, i budye iomu dano vupodobannya na ochishchyennya vid grikhiv iogo. i zarizhye vin yagnya pyeryed navstryechunim litsyem. a aaronovi sini, svyashchyeniki, prinyesut' krov, i pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo, shcho pri vkhodi do skinii zapovitu. i zdyerye vin shkuru z zhyertvi tsilopalyennya, i rozitnye iogo na kuski iogo. i dadut' sini svyashchyenika aarona ognju na zhyertivnika, i pokladut' drov na tim ogni. i porozkladayut' aaronovi sini, svyashchyeniki, ti kuski, golovu ta tovshch, na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a iogo nutroshchi ta golinki iogo obmie vodoyu. i svyashchyenik usye tye spalit' na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya, ogniana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. a yakshcho iogo zhyertva z dribnoi khudobini, z ovyet's' abo z kiz na tsilopalyennya, to nyekhai privyedye iogo, byezvadnogo samt-sya, i zarizhye iogo na botsi zhyertivnika na pivnich, pyeryed navstryechunim litsyem. i pokroplyat' sini aaronovi, svyashchyeniki, krov'yu iogo na zhyertivnika navkolo. i rozitnye iogo na kuski iogo, golovu iogo, i tovshch iogo, a svyashchyenik porozkladae ikh na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a nutroshchi ta golinki obmie vodoyu. i svyashchyenik prinyesye vsye tsye, ta i spalit' na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya, ogniana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. a yakshcho tsilopalyennya iogo zhyertva dlya navstryechua z ptastva, to nyekhai z gorlits' abo z golubyenyat prinyesye zhyertvu svoyu. i prinyesye ii svyashchyenik do zhyertivnika, i prob'e iomu nigtyem vyelikim golovu, ta i spalit' na zhyertivniku, a krov iogo budye vilita pri stini zhyertivnika. i zdiimye iogo volo v pir'i iogo, i kinye iogo pri zhyertivniku na skhid na mist'sye popyelu. i rozdyerye iogo mizh kril'mi iogo, alye nye viddilit' ikh. a svyashchyenik spalit' iogo na zhyertivniku na drovakh, shcho na ogni, vono tsilopalyennya, ogniana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua.

a koli khto prinyesye zhyertvu, zhyertvu khlibunu dlya navstryechua, to nyekhai pshyenchina muka budy zhyertva iogo, a vin polle na nyei olivi, i dast' na nyei ladanu. i prinyesye ii do aaronovikh siniv, svyashchyenikiv, i viz'mye zvidti povnu svoyu zhmyenyu pshyenchinoi muki ii, i olivi ii zo vsim ii ladanom, ta i spalit' svyashchyenik na zhyertivniku za prigaduvai'nu chastinu, tsye ogniana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. a pozostalye z tsiei khlibnoi zhyertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo, tsye naisvyatishye z navstryechunikh zhyertov! a koli prinyesyesh zhyertvu, zhyertvu khlibunu vipyechyeno v pyechi, to nyekhai tsye budy pshyenchina muka, prisni kalachi, mishani v olivi, ta prisni korzhiki, pomazani olivoyu. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlibna na lopattsi, to nyekhai tsye budy pshyenchina muka, mishana v olivi, prisna. polamati ii na shmatochki, i pollesh na nyei olivi, tsye khlibna zhyertva. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlibna smazhyennya, to nyekhai budye зроблена v olivi z pshyenchinoi muki. i prinyesyesh khlibunu zhyertvu, shcho зроблена z tikh ryechyey, dlya navstryechua, i podasi ii do svyashchyenika, a vin prinyesye ii do zhyertivnika. i prinyesye svyashchyenik iz khlibnoi zhyertvi za prigaduvai'nu chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku, tsye ogniana zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya navstryechua. a pozostalye z tsiei khlibnoi zhyertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo: tsye naisvyatishye z navstryechunikh zhyertov! kozhna khlibna zhyertva, yaku prinyesyetye navstryechuyevi, nye budye зроблена квашена, bo vsye kvashenyey i usyakii myed nye spalitye z n'ogo ogniano zhyertvi dlya navstryechua. yak zhyertvu pyervoplodu prinyesit' ii dlya navstryechua, a na zhyertivnika vona nye prinosit'sya na lyubi pakhoshchi. i kozhnu zhyertvu, zhyertvu khlibunu, posolish sillyu. i khlibnoi zhyertvi tvoei nye pozbavish soli zapovitu boga tvogo, na kozhnii zhyertvi tvoii prinyesyesh soli. a yakshcho prinyesyesh khlibunu zhyertvu pyervoplodiv dlya navstryechua, to kolossya, pryazhyenye v ogni, yak potovchyenye zerno prinyesyesh khlibunu zhyertvu svoikh pyervoplodiv. i polii na nyei olivi, i pokladi na nyei ladanu, tsye zhyertva khlibna. i spalit' svyashchyenik za prigaduvai'nu chastinu ii z potovchyenogo zerna, iz olivi ii na vsim ladani ii, tsye ogniana zhyertva dlya navstryechua.

a yakshcho iogo zhyertva mirna, yakshcho z vyelikoi khudobi vin prinosit' chi samt-sya, chi samitsyu, vin prinyesye ii byezvadnu pyeryed navstryechune litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pri vkhodi do skinii zapovitu. a aaronovi sini, svyashcheyeniki, pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo. i prinyesye vin iz mirnoi zhyertvi ognyanu zhyertvu dlya navstryechua, lii, shcho zakrivae nutroshchi, ta vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i spalyat' tye sini aaronovi na zhyertivniku na tsilopalenyňa, shcho na drovakh, yakye na ogni, tsye ognjana zhyertva, pakhozhchi lyubi dlya navstryechua. a yakshcho z dribnoi khudobi iogo zhyertva na mirnu zhyertvu dlya navstryechua, samyets' chi samitsya, to byezvadnu prinyesye ii. yakshcho prinosit' vin na zhyertvu vivtsyu, to prinyesye ii pyeryed navstryechune litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pyeryed skinieyu zapovitu. a aaronovi sini pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesye z mirnoi zhyertvi ognyanu zhyertvu dlya navstryechua, tsilogo kurdyuka, yakogo zdiimye pri khryebti, i lii, shcho zakrivae nutroshchi, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk ta lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashcheyenik spalit' tye na zhyertivniku, khlíb ogniano zhyertvi dlya navstryechua. a yakshcho zhyertva iogo koza, to pidnyesye ii pyeryed litsye navstryechune, i pokladye svoyu ruku na golovu ii, ta i zarizhye ii pyeryed skinieyu zapovitu. a aaronovi sini pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesye z nyei zhyertvu svoyu, zhyertvu dlya navstryechua, lii, shcho zakrivae nutroshchi, ta vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashcheyenik spalit' ikh na zhyertivniku, tsye pozhiva, ognjana zhyertva na lyubi pakhozhchi; vvyes' lii dlya navstryechua. ot-sye postanova vichna dlya vashikh rodív u vsikh osadakh vashikh: zhodnogo loyú i zhodnoi kroví nye budyetye isti.

i navstryechu' promovlyav do moisyeia, gov-oryachi: promovlyai do izrailievikh sinív, govoryachi: koli khto nyemismnye zgrishit' proti yakoi zo vsikh zapovidyei navstryechu-nikh, chogo nye tryeba chiniti, a vin uchinit' proti odniei z nikh, yakshcho pomazanii

svyashcheyenik zgrishit' na provinu narodu, to vin prinyesye za grikh svii, shcho zgrishiv nim, bichka, molodye z khudobi vye-likoi, byezvadnogo dlya navstryechua na zhyertvu za grikh. i privyedye vin togo bichka do vkhodu skinii zapovitu pyeryed navstryechune litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu togo bichka, ta i zarizhye bichka pyeryed navstryechunim litsyem. a pomazanii svyashcheyenik viz'mye kroví togo bichka, ta i vnyesye ii do skinii zapovitu. i vmochit' svyashcheyenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' tieyu krov'yu sim raz pyeryed navstryechunim litsyem pyeryed zavisi. i dast' svyashcheyenik z tiei kroví na rogi zhyertivnika kadila pakhozhchiv, pyeryed navstryechunim litsyem, shcho vin u skinii zapovitu, a vsyu krov bichka ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalenyňa, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' lii bichka zhyertvi za grikh prinyesye z n'ogo lii, shcho zakrivae nutroshchi, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk ta lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami, yak prinosit'sya z vola mirnoi zhyertvi, i svyashcheyenik spalit' tye na zhyertivniku tsilopalenyňa. a shkuru bichka ta vsye m'iaso iogo z golovoyu iogo ta golinkami iogo, i nutroshchi iogo, i nyechist' ikh, i vs'ogo bichka vnyesye poza tabir do chistogo mistsya, do mistsya visipannya popyelu, i spalit' iogo na drovakh v ogni, na visipanni popyelu budyé spalyenii vin. a koli vsya izrailieva gromada pomilkovo zgrishit', i dilo budyé zataenye z ochyei zboriv, i зробlyat' shcho proti yakoi zo vsikh navstryechunikh zapovidyei, chogo nye mozhna robiti, i zavinyat', a grikh budyé piznani, shcho voni zgrishili nim, to zbori prinyesut' bichka, molodye z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh. i voni privyedut' iogo pyeryed skinieyu zapovitu. a starshi gromadi pokladut' svoi ruki na golovu bichka pyeryed navstryechunim litsyem, ta i zarizhye odin z nikh bichka pyeryed litsyem navstryechunim. a pomazanii svyashcheyenik vnyesye kroví bichka do skinii zapovitu. i vmochit' svyashcheyenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' sim raz pyeryed navstryechunim litsyem pyeryed zavisi. i dast' vin iz tiei kroví na rogi zhyertivnika, shcho pyeryed navstryechunim litsyem, shcho vin u skinii zapovitu, a vsyu tu krov ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalenyňa, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' iogo lii prinyesye z n'ogo ta i spalit' na zhyertivniku. i zrobít' z tim bichkom tye samye, shcho robiv bichkovi zhyertvi za grikh, tak samo zrobít' iz nim. i tak svyashcheyenik dast' ochishchennyňa za nikh, i budyé proshchyno im. i vnyesye bichka poza tabir, ta i spalit' iogo, yak paliv bichka

pyershogo, vin zhyertva za grikh zboriv. koli zgrishit' nachal'nik, i zrobit' shcho nyevmisnye proti yakoi zo vsikh zapovidyei navstryechua, boga iogo, chogo robiti nye mozha, ta i zavinit', i budye piznani nim grikh iogo, shcho zgrishiv nim, to privyedye vin zhyertvu svoyu byezvadnogo kozla, i pokladye svoyu ruku na golovu togo kozla, ta i zarizhye iogo v mistsi, dye rizhyet'sya tsilopalyennya pyeryed navstryechunim lit'syem, vin zhyertva za grikh. a svyashcheynik viz'mye z krovi zhyertvi za grikh svoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a krov iogo ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya, a vvyes' lii iogo spalit' na zhyertivniku, yak lii mirnoi zhyertvi, ta i tak ochistit' svyashcheynik iogo z grikha iogo, i budye proshcheyni iomu. a koli yaka dusha z narodu zyeimli nyevmisnye zgrishit', koli zrobit' shcho proti yakoi z zapovidyei navstryechunikh, chogo robiti nye mozha, ta i zavinit', i budye piznani nim grikh iogo, shcho zgrishiv, to vin privyedye zhyertvu svoyu byezvadnu kozu, samitsyu, za grikh svii, shcho vin zgrishiv buv, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye tsyu zhyertvu za grikh u mistsi tsilopalyennya. a svyashcheynik viz'mye svoim pal'tsyem iz krovi ii, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu ii krov ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' ii lii vin zdiimye, yak znyatii buv lii iz mirnoi zhyertvi, i svyashcheynik spalit' na zhyertivniku na pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. i tak svyashcheynik ochistit' iogo, i budye proshcheyno iomu. a yakshcho vin privyedye vivtsyu v zhyertvu svoyu za grikh, to privyedye byezvadnu samitsyu, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye ii na zhyertvu za grikh u mistsi, dye rizhye vin zhyertvu tsilopalyennya. i viz'mye svyashcheynik iz krovi zhyertvi za grikh svoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu krov ii ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' lii ii zdiimye, yak zdiimaet'sya lii vivtsi z mirnoi zhyertvi, ta i spalit' svyashcheynik iogo na zhyertivniku na ogniani zhyertvi navstryechuni. i tak ochistit' iogo svyashcheynik za grikh iogo, shcho zgrishiv buv, i budye proshcheyno iomu.

5

a koli khto zgrishit': pochue golos proklyattya, i buv svidkom, abo bachiv, abo znay, alye nye viyaviv, to ponyesye svoyu provinu; abo osoba, shcho dotorknyet'sya yakoi nyechistoi ryechi, abo padla zvirini nyechistoi, abo padla khudobi nyechistoi, abo padla nyechistogo plazuyuchogo, i budye tsye nyeznanye ii, to vona nyechista i za-

vinit'; abo koli dotorknyet'sya nyechistosti lyudini, vsyakoi nyechistosti ii, shcho nyeyu stanye nyechista, i budye tsye nyeznanye ii, a vona dovidaet'sya, to zavinit'; abo koli khto prislyagnye, vimovlyayuchi nyerozvazhno ustami svoimi, chiniti zlo abo chiniti dobro, na vsye, shcho nyerozvazhno vimovlyae lyudina v prislyazi, i budye tsye nyeznanye iomu, a vin dovidaet'sya, shcho zavinit' odnim iz tsikh, i viznae, chim vin zgrishiv u tomu. i privyedye vin navstryechuyevi zhyertvu za provinu, za grikh svii, shcho zgrishiv, samitsyu z dribnoi khudobi, vivtsyu abo kozu na zhyertvu za grikh, a svyashcheynik ochistit' iogo vid grikha iogo. a yakshcho ruka iogo nye spromozhna na yagnya, to prinyesye v zhyertvu za provinu svoyu, shcho zgrishiv vin, dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat navstryechuyevi, odnye na zhyertvu za grikh, a odnye na tsilopalyennya. i prinyesye ikh do svyashcheynika, a vin pyershye prinyesye tye, shcho na zhyertvu za grikh, i natnye vyelikim nigtyem golovu iogo vid shii ii, alye nye viddilit'. i pokropit' iz krovi zhyertvi za grikh na stinu zhyertivnika, a pozostala krov budye vilita do pidstavi zhyertivnika, tsye zhyertva za grikh. a drugogo zrobit' tsilopalyennym za ustavom. i ochistit' iogo svyashcheynik vid grikha iogo, shcho zgrishiv toi, i budye proshcheyno iomu. a yakshcho vin nye spromozhnii na dvi gorlitsi abo na dvoe golubyenyat, to prinyesye v zhyertvu svoyu za tye, chim zgrishiv, dyesyatu chastinu yefi pshyenychnoi muki na zhyertvu za grikh, nye dokladye do nyei olivi i nye dast' na nyei ladanu, bo vona zhyertva za grikh. i prinyesye ii do svyashcheynika, a svyashcheynik viz'mye z nyei povnu svoyu zhmyenyu, za prigaduval'nu chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku na ogniani zhyertvi navstryechuyevi, vona zhyertva za grikh. i ochistit' iogo svyashcheynik vid grikha iogo, shcho zgrishiv vin odnim iz nikh, i budye iomu proshcheyni; i budye vona dlya svyashcheynika, yak zhyertva khlibna. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto pyeryestupom spronyevirrit'sya, i nyevmisnye zgrishit' proti navstryechunikh svyatoshchiv, to vin privyedye zhyertvu za provinu svoyu do navstryechua, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi, za tvoeyu otsinkoyu sribla shyekliv, na miru shyeklyem svyatini na zhyertvu za provinu. a tye, shcho zgrishiv proti svyatoshchiv, povyernye, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu iogo svyashcheynikovi, a svyashcheynik ochistit' iogo baranom zhyertvi za grikh, i budye proshcheyno iomu. a yakshcho zgrishit' koli khto, i zrobit' shcho proti yakoi zo vsikh navstryechunikh za-

povidyei, chogo nye mozhna robiti, i nye znatimye, i zavinit', i ponyesyie svii grikh, to vin privyedye do svyashcheyenika byezvadnogo barana z dribnoi khudobi v otsintsi tvoii na zhyertvu za provinu. i ochisit' iogo svyashcheyenik za pomilku iogo, shcho nyeyu pomilivsy, bo vin nye znay, i budye proshcheyena iomu. tsye zhyertva za provinu: vin spravdi zaviniy navstryechuyevi.

6

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto zgrishit' i pyeryestupom spronyevirit'sya proti navstryechua, i skazhye nyeppravdu na blizhn'ogo svogo shchodo danogo na skhovok, shchodo danogo v zaklad, abo shchodo grabunku, abo vimusit' utiskom u blizhn'ogo svogo, abo znaidye yakus' zgbu ta i skazhye nyeppravdu pro nyei, i prisyagnye nyeppravdivo na odnye zo vs'ogo, shcho robit' lyudina, i zgrishit' tim, to stanyet'sya, koli vin zgrishit' i zavinit', nyekhai povyernye grabunok, shcho zagrabuvav, abo vimushyennya, shcho buv vimusiv, abo danye na skhovok, shcho bulo zlozhyenye v n'ogo, abo zgubu, shcho znaishov, abo vsye, shcho prisyag pro n'ogo nyeppravdivo, i povyernye iogo nasampyeryed, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu tomu, chie vono, dast' iogo v dyen', koli viyavit'sya provina iogo. i vin privyedye navstryechuyevi do svyashcheyenika zhyertvu za provinu svoyu, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi za tvoeyu otsinkoyu na zhyertvu za provinu. i svyashcheyenik ochisit' iogo pyeryed navstryechunim litysem, i budye iomu proshcheyeno vsye do odnogo, shcho vin зробiv na provinu. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, kazhuchi: nakazhi aaronovi ta sinam iogo, povidayuchi: otsye zakon tsilopal'yennya: vono prinosit'sya na ognishchi svoim na zhyertivniku tsilu nich azh do ranku, a ogon' zhyertivnika goritimye na n'omu. i nadinye svyashcheyenik l'nyanu svoyu shatu, i l'nyanye spidne zodyagnye na tilo svoje, i zbyerye popil, shcho na n'ogo ogon' spalit' tsilopal'yennya na zhyertivniku, ta i pokladye iogo pri zhyertivniku. i zdiimye vin shati svoi, i zodyagnye odizh inshu, ta i vinesye popil poza tabir do chistogo mist'sya. a ogon' na zhyertivniku goritimye na n'omu, nye pogasnye, a svyashcheyenik palitimye na n'omu drova shchoranku, i klastimye na n'ogo tsilopal'yennya, i palitimye na n'omu lii mirnikh zhyertov. ogon' zavzhdii goritimye na zhyertivniku, nye pogasnye. a otsye zakon pro khlিবnu zhyertvu: aaronovi sini prinyesut' ii pyeryed lityse navstryechune do pyeryedu zhyertivnika. i viz'mye vin iz nyei zhmyenyeyu svoeyu z pshyenchnoi muki khlিবnoi zhyertvi, ta z olivi ii, ta

vvyes' ladan, shcho na khlিবnii zhyertvi, ta i spalit' na zhyertivniku, lyubi pakhoshchi, tsye chastina ii, yak prigaduval'na dlya navstryechua. a pozostalye z nyei istimut' aaron ta sini iogo, prisnye budye idzhyenye vono v svyatim mistsi, na podvir'i skinii zapovitu budut' isti ii. nye budye ppyechyena vona kvashyenyoyu. ikhnyu chastinu ya dav tsye z ognyanikh moikh zhyertov; vona naisvyatishye, yak zhyertva za grikh ta zhyertva za provinu. kozhyen nashchadok cholovichoi stati pomizh aaronovikh ditei budye ii isti, vichna postanova dlya vashikh pokolin', z ognyanikh zhyertov navstryechunikh. usye, shcho dotorknyet'sya do nikh, osv'yatit'sya. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye zhyertva aarona ta siniv iogo, shcho prinyesut' navstryechuyevi v dni pomazannya iogo: dyesyata chastina yefi pshyenchnoi muki, tsye postina khlিবna zhyertva: polovina ii rano, a polovina ii vvyechori. na lopatti v olivi budye vona зробlyena; prinyesyesh ii vimishanu, vipyechyenu zhyertvu khlিবnu v kuskakh prinyesyesh, lyubi pakhoshchi dlya navstryechua. a pomazanii svyashcheyenik зробit' ii zamist' n'ogo зробit' ii kotriis' iz siniv iogo, tsye vichna navstryechunya postanova. usya vona budye spal'yena. a kozhna svyashcheyenikova khlিবna zhyertva budye tsila, nye budye idzhyena. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona ta do siniv iogo, govoryachi: otsye zakon pro zhyertvu za grikh: na mistsi, dye zarizuet'sya tsilopal'yennya, budye zarizuvana zhyertva za grikh pyeryed litysem navstryechunim, naisvyatishye vona! svyashcheyenik, shcho skladae ii yak zhyertvu za grikh, budye isti ii, na mistsi svyatomu budye vona idzhyena, na podvir'i skinii zapovitu. usye, shcho dotorknyet'sya do m'yasa ii, stanye svyaty; a shcho z ii krovi pokropit' na odyezhu, shcho pokropit'sya nyeyu, tye vipyeryesh na mistsi svyatomu. a glynanyi posud, shcho v n'omu vona varyena, budye rozbitii. a yakshcho v midyanim posudi bula vona varyena, to budye vichishcheyenii do blisku i vipoloskaniy vodoyu. kozhyen cholovichoi stati iz svyashcheyenikiv budye isti ii, naisvyatishye vona. a kozhna zhyertva za grikh, shcho z krovi ii budye vniesyeno do skinii zapovitu na okuplyennya v svyatini, nye budye idzhyena, v ogni budye spal'yena.

7

a otsye zakon zhyertvi za provinu, naisvyatishye vona. na mistsi, dye rizhut' tsilopal'yennya, zarizhut' zhyertvu za provinu, a krov ii svyashcheyenik pokropit' na zhyertivnika navkolo. a vvyes' ii lii iz nyei vin prinyesyie, kurdyuka, i lii, shcho

poкривае nutroshchi, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye z nirkami, ta i spalit' tye svyashchyenik na zhyertivniku, tsye ogniana zhyertva dlya navstryechua, zhyertva za provinu vona. kozhyen cholovichi stati syeryed svyashchyenikov budye isti ii, na mistsi svyatomu budye vona idzhyena, naisvyatishye vona. yak pro zhyertvu za grikh, tak samo pro zhyertvu za provini zakon im odin: svyashchyenikovi, shcho ochistit' nyeyu, iomu vona budye. a svyashchyenik, shcho prinosit' chies' tsilopalenyennya, shkura tsilopalenyennya, yakye prinis vin, svyashchyenikovi, iomu vona budye. i kozhna zhyertva khlilbna, shcho v pyechi budye pyechyena, i kozhna prigotovlyena v gorshku ta na lopattsi, svyashchyenikovi, shcho prinosit' ii, iomu vona budye. a kozhna khlilbna zhyertva, mishana v olivi i sukha, budye vona vsm sinam aaronovim, yak odnomu, tak i drugomu. a otsye zakon pro mirnu zhyertvu, shcho khtos' prinyesye ii navstryechuyevi. yakshcho prinyesye ii na podyaku, to vin prinyesye na zhyertvu podyaki prisni kalachi, mishani v olivi, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, i vimishana pshyenichna muka, kalachi, mishani v olivi. razom iz kalachami kvashyenogo khlilba prinyesye vin zhyertvu svoyu, pri mirnii zhyertvi podyaki iogo. i prinyesye vin shchos' odnye z kozhnoi zhyertvi, prinoshyennya dlya navstryechua; tsye budye svyashchyenikovi, shcho kropit' krov mirnoi zhyertvi, budye iomu. a m'yaso mirnoi zhyertvi podyaki iogo budye idzhyenye v dni iogo zhyertvi, nye pozostavit' iz n'ogo nichogo do ranku. a yakshcho zhyertva iogo prinoshyennya obitnitsya, abo dobrovil'nii dar, to vona budye idzhyena v dyen' prinyesyennya nim iogo zhyertvi, a pozostalye z nyei i nazavtra budye idzhyenye. a pozostalye z m'yasa krivavoi zhyertvi v tryetim dni budye spalenyenye. a yakshcho spravdi budye idzhyenye z m'yasa mirnoi zhyertvi iogo v tryetim dni, to nye budye vpodobanii toi, khto prinosit' ii, tsye nye budye zalichyenye iomu, budye nyechist'; a khto istimye z nyei, ponyesye svii grikh. a tye m'yaso, shcho dotorknyet'sya do chogos' nyechistogo, nye budye idzhyenye, na ogni budye spalenyenye. a m'yaso chistye kozhyen chistii budye isti m'yaso. a dusha, shcho budye isti m'yaso z mirnoi zhyertvi, shcho vona navstryechunya, a nyechist' iogo na n'omu, to budye vona vinishchyena z narodu svogo. a koli khto dotorknyet'sya do chogos' nyechistogo, do nyechistoti lyuds'koi, abo do nyechistoi khudobi, abo do vs'ogo nyechistogo plazuyuchogo, ta protye budye isti z m'yasa mirnoi zhyertvi, shcho navstryechunya vona, to budye toi vinishchyenii iz narodu svogo.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: kazhi do izrail'yevikh siniv, govoryachi: zhodnogo loyu volovogo, ani ov'yechogo, ani kozinogo nye budyetye isti. a lii iz padla i lii poshmatovanogo budye vzhivani dlya vsyakoi potrebi, alye isti nye budyetye isti iogo. bo kozhyen, khto ist' lii iz khudobi, shcho z nyei prinosit' ognyanu zhyertvu dlya navstryechua, to dusha ta, shcho ist', budye vinishchyena z narodu svogo. i zhodnoi krov'i pstavta ta khudobi nye budyetye isti po vsikh vashikh osyelyakh. kozhna dusha, shcho istimye yakubud' krov, to budye vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu svogo. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: khto prinosit' svoyu mirnu zhyertvu do navstryechua, toi prinyesye svoe prinoshyennya navstryechuyevi z svoei mirnoi zhyertvi. ruki iogo prinyesut' ogniani zhyertvi navstryechuni, lii iz grudinyou, prinyesye grudinu, shchob kolikhati ii, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i svyashchyenik spalit' toi lii na zhyertivniku. a ta grudina budye aaronovi ta sinam iogo. a pravye styegno z mirnikh zhyertov vashikh dastye svyashchyenikovi, yak prinoshyennya. khto z aaronovikh siniv prinosit' krov mirnikh zhyertov ta lii, iomu budye na paiku pravye styegno. bo ya vzyav vid izrail'yevikh siniv grudinu kolikhannya i styegno prinoshyennya z mirnikh zhyertov ikhnikh, ta i dav ikh svyashchyenikovi aaronovi i sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv. otsye chastka z pomazannya aarona ta chastka z pomazannya siniv iogo z ognyanikh zhyertov navstryechunikh u dyen' prinoshyennya ikh na svyashchyenosluzhyennya navstryechuyevi, shcho nakazav navstryechu' davati im u dyen' ikhn'ogo pomazannya vid izrail'yevikh siniv, vichna postanova na ikhni pokolinnya! otsye zakon pro tsilopalenyennya, pro khlilbu zhyertvu, i pro zhyertvu za grikh, i pro zhyertvu za provinu, i pro posvyachyennya, ta pro zhyertvu mirnu, shcho navstryechu' nakazav buv moisyeevi na sinais'kii gori v dyen' nakazu iogo izrail'yevim sinam prinositi zhyertvi svoi navstryechuyevi v sinais'kii pustini.

8

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi aarona ta siniv iogo z nim, i shati, i olivu pomazannya, i bichka zhyertvi za grikh, i dva barani, i kosha z oprisnokami. i zberyi vsyu gromadu do vkhodu skinii zapovitu. i zrobiv moisyei, yak navstryechu' nakazav buv iomu. i zibralas' gromada do vkhodu skinii zapovitu. i

promoviv moiseyi do gromadi: otsye ta rich, shcho navstryechu' nakazav zrobiti. i priviv moiseyi aarona i siniv iogo, ta i umiv ikh vodoyu. i dav vin na n'ogo khitona, i opyeryezav iogo poyasom, i zodyagnuv iogo shatoyu, i dav na n'ogo yefoda, i opyeryezav iogo poyasom yefodu, i prikripiv nim yefoda na n'omu. i poklav na n'ogo nagrudnika, i dav do nagrudnika urim ta tummim. i poklav zavoya na golovu iogo, i poklav na zavoya spyeryedu iogo zolotu kvitku, vintsya svyatosti, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi. i vzyav moiseyi olivu pomazannya, i namastiv skiniyu, i vsye, shcho v nii, ta i osv yativ ikh. i pokropiv vin iz nyei sim raz na zhyertivnika, i namastiv zhyertivnika ta vvyes' posud iogo, i vmival'nitsyu ta pidstavu ii, shchob ikh osv yatiti. i viliv z olivi pomazannya na aaronovu golovu, ta i pomazav iogo, shchob iogo posvyatiti. i priviv moiseyi aaronovikh siniv, i zodyagnuv ikh u khitoni, i opyeryezav ikh poyasom, i poklav na nikh nakrittya golovi, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi. i pidviv vin bichka zhyertvi za grikh, i poklav aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo bichka zhyertvi za grikh. i zarizav, i vzyav moiseyi krovi i dav swoim pal'tsyem na rogi navkolo zhyertivnika, i ochistiv zhyertivnika. a krov viliv do pidstavi zhyertivnika, i osv yativ iogo dlya ochishchannya na n'omu. i vzyav vin uvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i ikhnii lii, i moiseyi spaliv na zhyertivniku. a bichka, i shkuru iogo, i m'योso iogo, i nyechistist' iogo spaliv v ogni poza taborom, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi. i priviv vin barana tsilopalennyia, i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu barana. i zarizav, i pokropiv moiseyi krov'yu navkolo zhyertivnika. a barana rozsik na kuski iogo, i moiseyi spaliv golovu, i kuski, tovshch. a nutroshchi ta golinki poobmivav vodoyu. i moiseyi spaliv tsilogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopalennyia na pakhoshchi lyubi, tsye ogn yana zhyertva dlya navstryechua, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi. i priviv barana drugogo, barana posvyachyennya. i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizav, i vzyav moiseyi iz krovi iogo ta i dav na pipku pravogo vukha aaronovogo i na vyelikogo pal'tsya pravo i ruki iogo, i na vyelikogo pal'tsya pravo i nogi iogo. i priviv aaronovikh siniv, i dav moiseyi iz krovi tie i na pipku pravogo ikhn'ogo vukha, i na vyelikogo pal'tsya pravo i ruki ikh, i na vyelikogo pal'tsya pravo i nogi ikh. i pokropiv moiseyi tieyu krov'yu zhyertivnika navkolo. i vzyav vin lii, i kurdyuka, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i ikh lii, i styegno pravitsi. a z kosha z opris-

nokami, shcho pyeryed litsyem navstryechunim, uzyav odnogo prisnogo kalacha ta kalacha khlিবnogo, odnu olivu ta odnogo korzhika, i poklav na loi i na pravim styegni. i dav vin usye na ruki aarona, i na ruki siniv iogo, i zakolikhav tsye, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i vzyav tsye moiseyi iz ikhnikh ruk, ta i spaliv na zhyertivniku na tsilopalennyia, vono zhyertva posvyachyennya, na pakhoshchi lyubi, vono ogn yana zhyertva dlya navstryechua. i vzyav moiseyi grudinu ta i zakolikhav ii, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem, iz barana posvyachyennya. vona bula dlya moiseya na paiku, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi. i vzyav moiseyi olivi pomazannya ta krovi, shcho na zhyertivniku, i pokropiv na aarona, na shati iogo, i na siniv iogo, i na shati siniv iogo z nim. i posvyativ aarona, shati iogo, i siniv iogo, i shati siniv iogo z nim. i skazav moiseyi do aarona i do siniv iogo: varit' m'योso pri vkhodi skini i zapovitu, i tam budetye isti iogo, i khliv, shcho v koshi posvyachyennya, yak ya nakazav buv, govoryachi: aaron ta sini iogo budut' isti iogo. a pozostalye z m'योsa ta z khliba spalite v ogni. a iz vkhodu skini i zapovitu nye videtye sim dyen', azh do dnya vipovnyennya dniv vashogo posvyachyennya, bo vin bude sim dyen' posvyachuvati vas. yak uchiniv ya s'ogodni, tak nakazav navstryechu' robiti, shchob ochistiti vas. a pri vkhodi skini i zapovitu budetye sidi dyen' i nich sim dyen', i budetye vikunuvati vartu navstryechunyu, shchob vam nye pomyerti, bo tak myeni nakazano. i zrobiv aaron ta sini iogo vsye tye, yak nakazav buv navstryechu' chyeryez moiseya.

9

i stalosya vos'mogo dnya, zaklikav moiseyi aarona ta siniv iogo, ta starshikh izrailievikh, ta i skazav do aarona: viz'mi sobi tyelya z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh, i barana na tsilopalennyia, byezvadnikh, i prynesi pyeryed navstryechune litsye. a do siniv izrailievikh budyesh kazati, govoryachi: viz'mit' kozla na zhyertvu za grikh, i tyelya i yagnya odnorichnikh, byez vad, na tsilopalennyia, i vola, i barana na zhyertvu mirnu, na zariz pyeryed navstryechunim litsyem. i khlিবnu zhyertvu, mishanu v olivi, bo s'ogodni ob'yavit'sya vam navstryechu'. i voni vzyali, shcho nakazav buv moiseyi, pyeryed skiniyu zapovitu. i priishla vsya gromada, ta i stala pyeryed navstryechunim litsyem. i skazav moiseyi: otsye ta rich, shcho navstryechu' nakazav buv, zrobitye, i ob'yavit'sya vam slava navstryechunya. i skazav moiseyi do aarona: pidiidi do zhyertivnika, i vchini svoyu zhyertvu za grikh ta svoe tsilopaleny-

nya, i ochisti syebye ta narod, i vchini zhyertvu za narod, i ochisti ikh, yak nakazav buv navstryechu'. i pidiishov aaron do zhyertivnika, ta i zarizav tyelya zhyertvi za sviï grikh. a sini aaronovi prinyesli do n'ogo krov, i vmochiv vin svogo pal'tsya v krov, ta i dav na rogi zhyertivnika, a krov viliv do pidstavi zhyertivnika. a lii i nirki ta sal'nika na pyechintsi z zhyertvi za grikh spaliv na zhyertivniku, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi, a m'yaso ta shkuru spaliv v ogni poza taborom. i zarizav vin zhyertvu tsilopalyennya, a aaronovi sini podali iomu krov, i vin pokropiv na zhyertivnika navkolo. a tsilopalyennya dostachali iomu iogo chastinami, i golovu, a vin paliv na zhyertivniku. i obmiv vin nutroshchi ta golinki, i spaliv na tsilopalyenni na zhyertivniku. i prinis vin zhyertvu za narod, i vzyav kozla zhyertvi za grikh narodu, ta i zarizav iogo, i sklav iogo v zhyertvi za grikh, yak i pyershogo. i vin prinis tsilopalyennya, i vchiniv iogo za postanovoyu. i vin prinis khlibnu zhyertvu, i napovniv iz nyei ruku svoyu, ta i spaliv na zhyertivniku, krim tsilopalyennya rankovogo. i zarizav vin vola i barana zhyertvu mirnu, shcho nalyezhit' narodovi, a sini aaronovi prinyesli iomu krov, i vin pokropiv nyeyu zhyertivnika navkolo, i prinyesli lii z vola ta z barana, kurdyuka, i lii, shcho pokrivaie nutroshchi, i nirki, i sal'nika na pyechintsi. i poklali voni lii na grudinu, a vin spaliv lii na zhyertivniku. a grudinu ta pravye styegno aaron kolikhav, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem, yak nakazav buv moisyei. i pidnyav aaron svoi ruki do narodu, ta i poblagosloviv iogo, i ziishov vid prinoshyennya zhyertvi za grikh i tsilopalyennya ta mirnoi zhyertvi. i vviishov moisyei ta aaron do skiniï zapovitu; i viishli voni, i poblagoslovili narod, i slava navstryechunya pokazalasya vs'omu narodovi. i viishov ogon' vid litsya navstryechun'ogo, i spaliv na zhyertivniku tsilopalyennya ta tovshch. a vyves' narod bachiv tsye, i zakrichali voni z radosti, ta i popadali na oblichchya svoi...

10

i vzyali aaronovi sini, nadav ta avigu, kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i dali v nikh ognyu, i poklali na n'omu kadilo, i prinyesli pyeryed navstryechune litsye chuzhii ogon', yakogo vin nye nakazav buv prinositi im. i viishov ogon' vid litsya navstryechun'ogo, ta i spaliv ikh, i voni povmirali pyeryed navstryechunim litsyem. i skazav moisyei do aarona: tsye tye, pro shcho govoriv buv navstryechu', kazhuchi: syeryed bliz'kikh moikh ya budu osvychayenii, i pyeryed usim narodom budu proslavlyenii. i zamovk aaron. i poklikav moisyei misaila ta yelt-

safana, siniv uzzila, aaronovogo dyad'ka, ta i promoviv do nikh: pidiidit', vinyesit' bratïv svoikh iz svyatini poza tabir. i voni pidiishli, ta i vinyesli ikh v ikhnikh khitonakh poza tabir, yak nakazav buv moisyei. i skazav moisyei do aarona, ta do yelyeazara i do itamara, siniv iogo: goliv vashikh nye vidkrivaitye, i odyezh vashikh nye rozdi-raitye, shchob vam nye pomyerti, i shchob na vsyu gromadu nye roznivavsva vin. a brati vashi, uvyes' dim izrailiv budut' oplakuvati tye spalenyennya, shcho spaliv navstryechu'. a zo vkhodu skiniï zapovitu nye viidyetye vi, shchob nye pomyerti, bo na vas oliva navstryechun'ogo pomazannya. i zrobili voni za moisyeevim slovom. a navstryechu' promovlyav do aarona, govoryachi: vina ta p'yankogo napoyu nye pii ani ti, ani sini tvoi z toboyu pri vkhodi vashim do skiniï zapovitu, shchob vam nye pomyerti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', i shchob rozriznyati mizh svyatistyu i mizh nyesvyatistyu, i mizh nyechistim ta mizh chistim, i shchob navchati izrailiyevikh siniv usikh postanov, pro shcho govoriv do nikh navstryechu' chyeryez moisyeya. i moisyei promovlyav do aarona ta do yelyeazara i do itamara, pozostalikh siniv iogo: viz'mit' khlibnu zhyertvu, polishyenu z ognyanikh navstryechunikh zhyertov, ta i izhtye ii prisnu pri zhyertivniku, bo tsye naisvyatishye. i budyetye isti ii v mistsi svyatomu, bo vona ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv tvoikh z ognyanikh zhyertov navstryechunikh, bo tak myeni nakazano. a grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya budyetye isti v mistsi chistomu, ti i sini tvoi, ta tvoi dochki z toboyu, bo ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv tvoikh dani z mirnikh zhyertov izrailiyevikh siniv. styegno prinoshyennya i grudinu kolikhannya na ognyanikh zhyertvakh loyu prinyesut' voni, shchob kolikhati yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i budyetse dlya tyebye ta dlya siniv tvoikh z toboyu na vichnu postanovu, yak nakazav navstryechu'. a kozla zhyertvi za grikh pil'no shukav moisyei, i os' vin buv spalenyi. i roznivavsva na yelyeazara i na itamara, pozostalikh aaronovikh siniv, kazhuchi: chomu vi nye z'ili zhyertvi za grikh u mistsi svyatomu? bo vona naisvyatishye, i ii ya dav vam, shchob unyevazhniti provinu gromadi, shchob ochistiti ikh pyeryed navstryechunim litsyem. tozh nye vnyesyeno krovi ii do svyatini vsyeryedinu. budyetye konchye isti ii v svyatini, yak ya nakazav. i promovlyav aaron do moisyeya: ot s'ogodni prinyesli voni svoyu zhyertvu za grikh i tsilopalyennya svoe pyeryed navstryechune litsye, i trapi-lossya myeni otsye. a budu ya isti zhyertvu za grikh s'ogodni, chi budyetse dobre v navstryechunikh ochakh? i pochuv moisyei,

i bulo tsye dobrye v iogo ochakh.

11

i navstryechu' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi im: promovlyaitye do izrail'yevikh siniv, kazhuchi: otsye ta zvirina, shcho budyetye isti zo vsiei khudobi, shcho na zyeimli: kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilyeni kopita, i shcho mae kopita rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku, ii budyetye isti. til'ki ts'ogo nye budyetye isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku, i z tikh, shcho mayut' rozdilyeni kopita: vyerblyuda, bo vin zhue zhuiku, ta rozdilyenikh kopit nye mae, nyechistii vin dlya vas. i tushkanchika, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i zait'sya, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i svinu, bo vona mae rozdilyeni ratitsi, i mae ratitsi rozdvoeni rozrivom, ta zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas. ikhn'ogo m'yasa nye budyetye isti, a do ikhn'ogo padla nye budyetye dotorkatsiya, nyechistye vono dlya vas. otsye budyetye isti zo vs'ogo, shcho v vodi: usye, shcho mae plavtsi ta luskv v vodi, u moryakh ta v richkakh, ikh budyetye isti. a vsye, shcho nye mae plavtsiv ta luski v moryakh i v richkakh, zo vs'ogo, shcho roit'sya v vodi, i zo vs'ogo, shcho plivae v vodi, gidota voni dlya vas! i voni budut' gidota dlya vas, ikhn'ogo m'yasa nye budyetye isti, a ikhn'ogo padla budyetye bridit'sya. usye, shcho nye mae plavtsiv ta luski v vodi, gidota vono dlya vas. a z ptastva budyetye bridit'sya ots'ogo, nye budyetye ikh isti, gidota voni: orla, grifa i mors'kogo orla, i korshaka, i sokola za rodum iogo, usyakogo kruka za rodum iogo, i strusya, i sovi, i yastruba za rodum iogo, i pugacha, i ribalki, ta ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i busla, chapli za rodum ii, i oduda, i nyetopira. usya komashnya, shcho khodit' na chotir'okh, gidota vona dlya vas. til'ki tye budyetye isti zo vsiei komashni, shcho khodit' na chotir'okh, shcho mae golinki vishchye svoikh nig, shchob nimi skakati na zyeimli. otsi syeryed nikh budyetye isti: saranu za rodum ii, i sol'am za rodum iogo, i kharгол za rodum iogo, i khagav za rodum iogo. a vsya gadina lyetyucha, shcho mae chotiri nogi, gidota vona dlya vas. i chyeryez nikh vi budyetye stavati nyechisti: kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto ponyesye shcho z ikhn'ogo padla, vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. shchodo vsyakoi khudobi, shcho mae rozdilyenye kopito, i shcho nye mae rozdvoenogo rozrivom kopita, i zhuiki nye zhue, nyechisti voni dlya vas. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh,

budye nyechistii. a kozhnye syeryed usyakoi zvirini, shcho khodit' na lapakh svoikh, shcho khodit' na chotir'okh, nyechisti voni dlya vas. kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii azh do vyechora. a khto nosit' ikhne padlo, vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. nyechisti voni dlya vas. a otsye vam nyechistye syeryed plazuniv, shcho plazuyut' po zyeimli: krit, i misha, i yashchirka za rodum ii, i khovrakh, i shchur, i slimak, i izhak, i tkhir. otsi nyechisti dlya vas syeryed us'ogo plazuyuchogo. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, koli voni myertvi, budye nyechistii azh do vyechora. i vsye, shcho vpadye na n'ogo, koli voni myertvi, budye nyechistye, kozhna rich, z dyeryeva, abo z odyezhi, abo zo shkuri, abo z gruboi tkanini, kozhna rich, shcho vzhivaet'sya do pratsi, v vodu tryeba poklasti ikh, i budut' nyechisti azh do vyechora, a potomu stanut' chistimi. a vsyakii glynanii posud, shcho z nikh upadye shcho do iogo syeryedini, usye, shcho v syeryedini iogo, stanye nyechistye, a iogo rozib'etye. kozhna izha, shcho ist'sya, na yakii bula voda z takogo posudu, budye nyechista; a kozhyen napii, shcho p'et'sya, u kozhnim takim posudi stanye nyechistim. i vsye, shcho na n'ogo vpadye z ikhn'ogo padla, stanye nyechistye: pich ta ognishchye budye rozvalyeny, voni nyechisti, i nyechisti budut' dlya vas. til'ki dzhyeryelo ta yama, zbir vodi, budut' chisti. a khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii. a koli shcho vpadye z ikhn'ogo padla na vsyakye nasinnya sivbi, shcho siet'sya, chistye vono. a koli budye nalita voda na nasinnya, i vpadye na n'ogo z ikhn'ogo padla, nyechistye vono dlya vas. a koli pomrye shcho z khudobi, shcho vona na izhu dlya vas, to khto dotorknyet'sya padla ii, to budye nyechistii azh do vyechora. a khto ist' iz padla ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. i khto nosit' padlo ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. a vsye plazuyuchye, shcho plazue po zyeimli, gidota vono, nye budye istisya. usye, shcho povzae na zhivoti, i vsye, shcho povzae na chotir'okh, azh do vs'ogo, shcho bagatonozhnye, usye plazuyuchye, shcho plazue po zyeimli, nye budyetye ikh isti, bo gidota voni. nye zanyechishchuitye dush svoikh usim plazuyuchim, shcho plazue, i nye zrobityesya nyechisti nimi, i nye stanetye nyechisti nimi. bo ya navstryechu', bog vash, i vi osv'yatityesya, i bud'tye svyati, bo svyatii ya, i nye zanyechishchuitye dush svoikh usyakim plazuyuchim, shcho plazue po zyeimli. bo ya navstryechu', shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu, shchob buti dlya vas bogom. i bud'tye svyati, bo svyatii ya.

otsye zakon pro khudobu, i pro ptastvo, i pro vsyaku zhivu zvirinu, shcho rukhaet'sya v vodi, i pro vsyaku dushu, shcho plazue po zymli, shchob viddilyuvati mizh nyechistim ta mizh chistim, i mizh zvirinoyu, shcho ist'sya, ta mizh zvirinoyu, shcho nye ist'sya.

12

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: koli zhinka zachnye, i porodit' ditya cholovicho'i stati, to budye nyechista sim dyen'; yak za dniv nyechistoti misyachnogo ii, budye nyechista vona. a vos'mogo dnya budye obrizanye tilo krain'oi ploti iogo. i budye vona siditi v krov'i ochishchyennya tridsyat' dyen' i tri dni. do vsyakoi svyatoshchi nye budye vona dotorkatisya, a do svyatini nye vviidye azh do vipovnyennya dniv ochishchyennya ii. a yakshcho porodit' ditya zhinocho'i stati, to budye nyechista vona dva tizhni, yak za nyechistoti ii misyachnoi, i budye siditi vona na krov'i ochishchyennya shist'dyesyat dyen' i shist' dyen'. a po vipovnyenni dniv ochishchyennya ii za sina abo za dochku, prinyesye vona odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, ta golubyenya abo gorlitsyu na zhyertvu za grikh, do vkhodu skinii zapovitu do svyashchyenika. i vin prinyesye tsye pyeryed navstryechune litsye, i ochistit' ii, i vona ochistit'sya vid dzhyeryela svoei krov'i. tsye zakon pro porodillyu ditini cholovicho'i abo zhinocho'i stati. a koli ruka ii nye spromozhyet'sya na yagnya, to viz'mye vona dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, odnye na tsilopalyennya i odnye na zhyertvu za grikh, i ochistit' ii svyashchyenik, i vona stanye chista.

13

i navstryechu' promovlyav do moisyeya i aarona, govoryachi: cholovik, koli budye na shkuri tila iogo napukhlina, abo lishai, abo bila plyama, i budye na shkuri tila iogo nibi bolyachka prokazi, to budye sprovadzhenii vin do svyashchyenika aarona abo odnogo z siniv iogo, svyashchyenikov. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku na shkuri tila, a volossya na bolyachsi pyeryeminilosya na bilye, i viglyad bolyachki glibshii vid shkuri tila iogo, bolyachka prokazi vono. i oglyanye ii svyashchyenik, i viznae iogo za nyechistogo. a yakshcho bolyachka bila vona na shkuri tila iogo, a viglyad ii nye glibshii vid shkuri, i volossya ii nye pyeryeminilosya na bilye, to zamknye svyashchyenik khvorogo na sim dyen'. i oglyanye ii svyashchyenik s'omogo dnya, a os' bolyachka, na poglyad iogo, spinilasya,

nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to zamknye iogo svyashchyenik udrugye na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik s'omogo dnya vdrukge, a os' bolyachka poblidla, nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, lishai vona. i vipyye vin odyezhu svoyu ta i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshirit'sya lishai toi po shkuri po yavlyenni svyashchyeniku na ochishchyennya iogo, to yavit'sya vin udrugye do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' lishai toi poshiriv'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, prokaza vono. koli budye na lyudini bolyachka prokazi, to budye privyedyena do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri bila napukhlina, i vona pyeryeminila volossya na bilye, i na napukhlini rist zhivogo m'yasa, to tsye stara prokaza na shkuri tila iogo. i svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, alye nye zamknye iogo, bo spravdi davno vin nyechistii. a yakshcho spravdi kinyet'sya ta prokaza po shkuri, i pokrie ta prokaza vsyu shkuru khvorogo vid golovi iogo azh do nig iogo, kudi lish glyanut' ochi svyashchyenikov, i oglyanye svyashchyenik, a os' prokaza ta pokрила vsye tilo iogo, to vin viznae za chistu tu bolyachku: vsya vona pyeryeminilasya na bilu, chista vona. a togo dnya, koli v nii pobachit'sya zhivye m'yaso, vin stanye nyechistii. i oglyanye svyashchyenik zhivye m'yaso, i viznae iogo za nyechistogo; tye zhivye m'yaso nyechistye vono, prokaza vono. abo koli zhivye m'yaso znovu pyeryeminit'sya na bilye, to vin priidye do svyashchyenika. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' pyeryeminilasya bolyachka na bilu, to svyashchyenik viznae tu bolyachku za chistu, chista vona. a tilo, koli budye na n'omu na shkuri iogo gnoyak, i vin vilikuvanii, a na mistsi gnoyaka budye bila napukhlina, abo bila, chyervonyava plyama, to pokazhyet'sya svyashchyenikov. i oglyanye svyashchyenik, a os' viglyad ii nizhchii vid shkuri, a volossya ii pyeryeminilosya na bilye, to svyashchyenik viznae ii za nyechistu, bolyachka prokazi vona, vona kinulas na gnoyaku. a yakshcho oglyanye ii svyashchyenik, a os' nyema v nii bilogo volossya, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to zamknye iogo svyashchyenik na sim dyen'. a yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho bila plyama spinilasya na svoemu mistsi, nye poshirilasya, vona strup chiryaka, i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. abo tilo, koli budye na shkuri iogo opalyennya vid ognju, i budye zarist togo opalyennya plyamkoyu biloyu chyervonyavoyu abo biloyu, to oglyanye ii svyashchyenik, a os'

pyeryeminilos' volossya v plyami na bilye, a vid ii glibshii vid shkuri, prokaza vona, v opalyennii kinulas'. i viznae svyashchyenik iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho svyashchyenik oglyanye ii, a os' u plyami nyema bilogo volosu, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to svyashchyenik zamknye iogo na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik vos'mogo dnya. yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho plyama spinit'sya na svoim misti, nye poshirilasya po shkuri, i vona blida, vona napukhlina opalyennya. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo, bo strup opalyennya vona. a cholovik abo zhinka, koli budyte na komu bolyachka na golovi abo na borodi, to svyashchyenik oglyanye tu bolyachku, a os' vid ii glibshii vid shkuri, a v nii zhovtii, tonkii volos, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistu, parshi vona, vona prokaza golovi abo borodi. a koli svyashchyenik oglyanye bolyachku parshiv, a os' vid ii nye glibshii vid shkuri, i v nii nyema chornogo volosu, to svyashchyenik zamknye khvorogo na parshi na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku s'omogo dnya, a os' nye poshirilasya parshi, i volossya v nikh nye stali zhovti, a vid parshiv nye glibshii vid shkuri, to vin pogolit'sya, a parshiv nye pogolit'. i zamknye svyashchyenik khvorogo na parshi vdruge na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik parshi s'omogo dnya, a os' parshi nye poshirilasya po shkuri, i ikhnii vid nye glibshii vid shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, i vin vipyerye odyezhu svoyu, i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshiryat'sya parshi po shkuri po iogo ochishchyenni, to svyashchyenik oglyanye iogo, a os' poshirilis' parshi po shkuri, to svyashchyenik nye budyte doslidzhuвати shchodo zhovtogo volossya, nyechistii vin. a yakshcho, na iogo poglyad parshi spinilasya, i v nikh viroslo chornye volossya, to parshi vilikuvani, vin chistii. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. a cholovik abo zhinka, koli na shkuri ikhn'ogo tila budyte bagato bilikh plyam, to oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri ikhn'ogo tila blidi bili plyami, lishai vono, kinuvsya na shkuri, chistii vin. a koli v kogo oblyzaye golova iogo, lisii vin, vin chistii. a yakshcho golova iogo oblyzla spyeryedu iogo, lisii vin spyeryedu, vin chistii. a koli na lisini zzadu abo na lisini spyeryedu budyte bila chyervonyava bolyachka, tsye prokaza, kinulas' vona v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' napukhlina bolyachki bila chyervonyava v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo, yak vglyad prokazi na shkuri tila, to tsye cholovik prokazhyenii, nyechistii vin. konchye viz-

nae svyashchyenik iogo za nyechistogo, na golovi iogo bolyachka iogo. a prokazhyenii, shcho prokaza na n'omu, odyezha iogo budyte rozdyerta, a golova iogo budyte vidkrita, i po usta zakrie, i budyte krichati: nyechistii, nyechistii! po vsi dni, koli bolyachka na n'omu, budyte nyechistii, vin nyechistii. samitnii budyte probuvati vin, poza taborom osyelya iogo. a odyezha, koli budyte na nii zaraza prokazi, na odyezhi vovnyanii abo na odyezhi l'nyanii, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii iz l'onu ta vovni, abo na shkuri, abo na vsyakim shkuryanim virobi, i budyte ta zaraza zyelyenyava abo chyervonyava na odyezhi, abo na shkuri, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii shkuryanii ryechi, zaraza prokazi vono. i budyte vono pokazanye svyashchyenikovi. i oglyanye svyashchyenik tu zarazu, ta i zamknye zarazlivye na sim dyen'. a dnya s'omogo oglyanye vin tu zarazu; koli zaraza ta poshirilasya na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na shkuri, na vs'omu, shcho zroblyenye zo shkuri, ta zaraza zlosliva prokaza, nyechista vona. i vin spalit' tu odyezhu, abo nitku pryamovisnu, abo nitku pozymu v vovni abo v l'oni, abo vsyaku rich shkuryanu, shcho budyte na nii zaraza, bo zlosliva prokaza tsye, ogyem budyte spalyena. a yakshcho svyashchyenik pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii ryechi shkuryanii, to svyashchyenik nakazhye, i vipyerut' tye, shcho na n'omu zaraza. i vin zamknye tye vdruge na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik zarazu po vipranni, i os', zaraza nye pyeryeminila svogo vglyadu, i zaraza nye poshirilasya, nyechista vona, ogyem ii spalitye; vona zagliblyennya na storoni iogo pyeryednii abo na storoni iogo zadnii. a yakshcho svyashchyenik pobachiv, a os' zaraza ta zblidla po vipranni ii, to vin vidirvye ii vid odyezhi abo vid shkuri, abo vid nitki pryamovisnoi, abo vid nitki pozymoi. a yakshcho vona pokazhyet'sya shchye na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na yakii shkuryanii ryechi, to tsye shirit'sya vona, ogyem spalish tye, shcho na n'omu ta zaraza. a odyezha, abo nitka pryamovisna, abo nitka pozymya, abo yaka shkuryana rich, shcho vipyeryesh i ziidye vid nikh ta zaraza, to budyte viprana vdruge, i budyte chista. ot-sye zakon pro khvorobu prokazi na odyezhi vovnyanii abo na l'nyanii, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na shkuri, na ochishchyennya ii abo na priznan-nya ii za nyechistu.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye budye zakon pro prokazhyenogo v dni ochishchennyia iogo: i budye vin privyedenii do svyashchyenika. i viidye svyashchyenik poza tabir, i oglyanye svyashchyenik, a os' vilikuvana khvoroba prokazi v prokazhyenogo, to svyashchyenik nakazhye, i viz'mye dlya ochishchuvanogo dvokh zhivikh chistikh ptakhiv, i kye-drovogo dyeryeva, i chyervonu nitku, ta isopu. i nakazhye svyashchyenik, i zarizhye odnogo ptakha do glinyanogo posudu nad zhivoyu vodoyu. ptakha zhivogo vin viz'mye iogo, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervonu nitku, ta isopu, i vmochit' ikh ta zhivogo ptakha v krovi ptakha, zarizanogo nad zhivoyu vodoyu. i pokropit' na ochishchuvanogo vid prokazi sim raz, ta i ochistit' iogo, a zhivogo ptakha pusht' u polye. a ochishchuvanii vipyerye odyezhu svoyu i pogolit' usye volossya svoe, i obmiet'sya v vodi, stanye chistii. a potomu viidye do taboru, i budye zhiti poza namyetom swoim sim dyen'. i stanyet'sya s'omogo dnya, pogolit' vin usye volossya svoe, svoyu golovu, i borodu svoyu, i brovi ochyei svoikh, i vsye volossya svoe ogolit', i vipyerye odyezhu svoyu, i vimie tilo svoe v vodi, i stanye vin chistii. a vos'mogo dnya viz'mye vin dvoe barantsiv byezvadnikh, i odnu odnorichnu byezvadnu vitytsu i tri dyesyatikh pshyenchnoi muki, zhyertva khlিবnа, mishana v olivi, i odnogo loga olivi. i postavit' svyashchyenik, shcho ochishchue, cholovika ochishchuvanogo z nimi pyeryed navstryechunim litsyem pri vkhodi skiniі zapovitu. i viz'mye svyashchyenik odnogo barantsya, i prinyesye iogo na zhyertvu za grikh, ta loga olivi, ta i budye kolikhati ikh, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i vin zarizhye togo barantsya v mistisi, dye rizhye zhyertvu za grikh i tsilopalyennya, u mistisi svyatini, bo yak zhyertva za grikh ta zhyertva za provinu, vona dlya svyashchyenika, naisvyatishye vona. i viz'mye svyashchyenik krovi zhyertvi za provinu, ta i dast' svyashchyenik na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoі ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoі nogi iogo. i viz'mye svyashchyenik z logu olivi, ta i ville na livu dolonyu svoyu. i vmochit' svyashchyenik pravogo pal'tsya svogo v olivu, shcho na livii doloni iogo, i pokropit' z olivi pal'tsyem svoim sim raz pyeryed navstryechunim litsyem. a z ryeshti olivi, shcho na doloni iogo, svyashchyenik dast' na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoі ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoі nogi iogo na krov zhyertvi za provinu. a pozostalye z olivi,

shcho na doloni svyashchyenikovii, dast' na golovu ochishchuvanogo. i svyashchyenik ochistit' iogo pyeryed navstryechunim litsyem. i vchinit' svyashchyenik zhyertvu za grikh, i ochistit' ochishchuvanogo z nyechistoti iogo, a potom zarizhye tsilopalyennya. i zlozhit' svyashchyenik tye tsilopalyennya ta tu khlিবnу zhyertvu na zhyertivniku, i svyashchyenik ochistit' iogo, i stanye vin chistii. a yakshcho vin bidnii, i ruka iogo nyespromozhna, to viz'mye odnogo barantsya na zhyertvu za provinu na kolikhannya, shchob ochistiti iogo, i odnu dyesyatu yefi pshyenchnoi muki, mishanu v olivi, i loga olivi, ta dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, na shcho spromozhna ruka iogo, i budye odnye zhyertva za grikh, a odnye tsilopalyennya. i vin prinyesye ikh vos'mogo dnya na svoe ochishchennyia do svyashchyenika, do vkhodu skiniі zapovitu pyeryed navstryechune litsye. i viz'mye svyashchyenik yagnya zhyertvi za provinu i loga olivi, ta i budye kolikhati ikh svyashchyenik, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. i zarizhye yagnya zhyertvi za provinu, i viz'mye svyashchyenik krovi zhyertvi za provinu, ta i dast' na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoі ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoі nogi iogo. a z olivi ville svyashchyenik na livu dolonyu svoyu. i pokropit' svyashchyenik svojim pravim pal'tsyem z olivi, shcho na livii doloni iogo, sim raz pyeryed navstryechunim litsyem. i dast' svyashchyenik iz olivi, shcho na doloni iogo, na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoі ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoі nogi iogo, na mistysye krovi zhyertvi za provinu. a pozostalye z olivi, shcho na svyashchyenikovii doloni, dast' na golovu ochishchuvanogo na ochishchennyia iogo pyeryed navstryechunim litsyem. i vin sporyadit' odnu z gorlits' abo z golubyenyat iz togo, na shcho spromozhna ruka iogo, na shcho spromozhna ruka iogo, odnye zhyertva za grikh, a odnye tsilopalyennya ponad zhyertvu khlিবnу. i ochistit' svyashchyenik ochishchuvanogo pyeryed navstryechunim litsyem. otsye zakon pro togo, shcho v n'omu khvoroba prokazi, shcho ruka iogo nyespromozhna pri ochishchennyi iogo. i navstryechu' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: koli v viidyetye do khanaans'kogo krayu, shcho ya dayu vam na volodinnya, i navyedu khvorobu prokazi na domi krayu vashogo volodinnya, to priidye toi, shcho iogo toi dim, ta i skazhye svyashchyenikovi, govoryachi: nibi zaraza pokazalasya myeni v domi. i nakazhye svyashchyenik, i oporozhnyat' toi dim, poki priidye svyashchyenik, shchob oglyanuti zarazu, shchob nye stalo nyechis-

tim usye, shcho v domi. a potomu vviidye svyashchyenik, shchob oglyanuti toi dim. i vin oglyanye zarazu, i os' u stinakh domu zagliblyennya zyelyenyavi abo chyervonyavi, a ikhnii vid nizhchii vid stini. i viidye svyashchyenik iz tego domu do vikhodu domu togo, i zamknye toi dim na sim dyen'. i vyernyet'sya svyashchyenik s'omogo dnya ta i oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza na stinakh togo domu. i nakazhye svyashchyenik, i vityagnut' kaminnya, shcho na nikh ta zaraza, ta i kinut' ikh poza misto, do mistysya nyechistogo. a dim toi vin vishkryebe zsyeryedini krugom, a glinu, shcho vishkryebli, visplyut' poza mistom, do nyechistogo mistysya. i viz'mut' inshye kaminnya, i pokladut' zamist' togo kaminnya, i viz'mye inshii tink i obtinkue toi dim. a yakshcho vyernyet'sya ta zaraza, i kinyet'sya v domi po vityagnennii togo kaminnya i po vishkryebanni togo domu i po obtinkuvanni, to vviidye svyashchyenik i oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza v tim domi, prokaza zlosliiva vona v tim domi, nyechistii vin. i rozvalit' toi dim, i kaminnya iogo, i dyeryevo iogo, i vyves' tink domu, i vinyese poza misto, do nyechistogo mistysya. a khto vkhodit' do togo domu vsi dni, koli vin zamikav iogo, toi bude nyechistii azh do vyechora. a khto lyezhit' u tim domi, toi vipyyerye odyezhu svoyu, i khto ist' u tim domi, toi vipyyerye odyezhu svoyu. a yakshcho znovu vviidye svyashchyenik i pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza v domi po obtinkuvanni domu, to svyashchyenik viznae toi dim za chistii, bo zaraza vilikuvana. i viz'mye vin na ochishchyennya togo domu dva ptakhi, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervyeni, ta isopu. i zarizhye odnogo ptakha do glinyanogo posudu nad zhivoyu vodoyu. i viz'mye vin kyedrovogo dyeryeva, ta isopu, i chyervyeni, i zhivogo ptakha, ta i umochit' ikh u krovi zarizanogo ptakha ta v zhivii vodi, i sim raz pokropit' na toi dim. i ochistit' vin toi dim ptashinoyu krov'yu, i zhivoyu vodoyu, i ptakhom zhivim, i kyedrovim dyeryevom, i isopom, i chyervyennyu. i pustit' vin zhivogo ptakha poza misto na polye, i ochistit' dim toi, i vin stanye chistii. otsye zakon dlya vsyakoi khvorobi prokazi ta dlya parshiv, i dlya prokazi odyezhi, i dlya domu, i dlya napukhlini, i dlya lishayu, i dlya biloi plyami, dlya navchannya na dyen' zanyechishchyennya i na dyen' vidchishchyennya. otsye zakon pro prokazu.

15

i navstryechu' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: promovlyaitye do izrail'yevikh siniv i skazhit' im: kozhyen

cholovik, koli z iogo tila tyektimye tyecha iogo, nyechistii vin. a tsye budye pro nyechistist' iogo v tyechi iogo: koli tilo iogo vipuskae tyechu svoyu, abo koli v tili iogo zadyerzhalas' tyecha iogo, vono nyechistist' iogo. kozhnye lozhye, shcho tyechivii lyazhye na n'omu, budye nyechistye, i kozhna rich, shcho vin syadye na nii, budye nyechista. i kozhyen, khto dotorknyet'sya lozha iogo, vipyyerye svoyu odyezhu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a khto syadye na rich, shcho na nii sidiv tyechivii, toi vipyyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a khto dotorknyet'sya do tila tyechivogo, toi vipyyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a koli tyechivii plyunye na chisto, to vipyyerye toi odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. i kozhyen poviz, shcho na nim konno idye tyechivii, budye nyechistii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do vs'ogo, shcho budye pid nim, budye nyechistii azh do vyechora. a khto ikh nosit', toi vipyyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. i kozhyen, kogo dotorknyet'sya tyechivii, a ruk svoikh vin nye obillyav vodoyu, to vipyyerye vin odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a glinyanii posud, shcho iogo dotorknyet'sya tyechivii, budye rozbitii, a kozhyen posud dyeryev'yanii budye obmietii vodoyu. a koli tyechivii stanye chistii vid tyechi svoei, to vin vidlichit' sim dyen' na svoe ochishchyennya, i vipyyerye odyezhu svoyu, i obmie tilo svoe v zhivii vodi, i stanye chistii. a vos'mogo dnya vin viz'mye sobi dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, ta i priidye pyeryed litsye navstryechune do vkhodu skinii zapovitu, i dast' ikh svyashchyenikov. i sporyadit' ikh svyashchyenik: odnye zhyertvoyu za grikh, a odnye tsilopalyennym, ta i ochistit' svyashchyenik iogo pyeryed navstryechunim litsyem vid tyechi iogo. a cholovik, koli viidye z n'ogo nasinnya paruvannya, to obmie v vodi vsye tilo svoe, i budye nyechistii azh do vyechora. a vsyaka odyezha i vsyaka shkura, shcho na nii budye nasinnya paruvannya, to vona budye viprana v vodi, i budye nyechista azh do vyechora. i zhinka, shcho cholovik lyezhatimye z nyeyu na paruvannya, to obmiyut'sya voni v vodi, i budut' nyechisti azh do vyechora. a zhinka, koli budye tyechiva, krov budye tyechyeyu ii v tili ii to sim dyen' budye v svoii nyechistosti, a kozhyen, khto dotorknyet'sya nii, budye nyechistii azh do vyechora. i vsye, na chomu vona lyezhatimye v nyechistosti svoii, budye nyechistye; i vsye, na chomu vona syadye, budye nyechistye. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do mistysya lyezhannya ii, toi

vipyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do vsyakoi ryechi, na yakii vona sidit', toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a yakshcho bulo b shchos' na lozhi abo na tii ryechi, shcho vona sidila na nii, i vin dotorknyet'sya togo, to budye nyechistii azh do vyechora. a yakshcho budye lyezhati cholovik iz nyeyu, to nyechistist' ii budye na n'omu, i budye vin nyechistii sim dyen'. a zhinka, koli budye tyekti tyecha krovi ii bagato dniv nye v chasi nyechistosti ii, abo koli budye tyekti ponad nyechistosti ii, to vsi dni tyechi nyechistosti ii budye vona, yak za dniv nyechistosti ii, nyechista vona. kozhnye lozhye, na yakomu vona lyezhatimye vsi dni tyechi ii, budye dlya nyei, yak lozhye ii nyechistosti. i kozhna rich, na yaku vona syadye, budye nyechista, yak nyechistist' misyachnogo ochishchennyia ii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, budye nyechistii, i vipyerye odyezhu svoyu, i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora. a yakshcho vona ochistit'sya vid tyechi svoei, to vidlichit' sobi sim dyen', a potomu stanye chista. a vos'mogo dnaya viz'mye sobi dvi gorlitsi, abo dvoe golubyenyat, ta i prinyesye ikh do svyashchyenika do vkhodu skinii zapovitu. i sporyadit' svyashchyenik odnye zhyertvoyu za grikh, a odnye tsilopalenyenyam, ta i ochistit' svyashchyenik ii pyeryed navstryechunim litsyem vid tyechi nyechistosti ii. i viddilitey izrail'yevikh siniv vid ikhn'oi nyechistosti, shchob nye povmirali voni v svoii nyechistosti chyeryez zanyechishchyennya ikhne moei skinii, yaka syeryed nikh. otsye zakon pro tyechivogo ta pro togo, shcho z n'ogo vikhodit' nasinnya lyezhannya, shcho nim zanyechishchuet'sya, i pro khvoru v misyachnim ochishchyenni ii, i pro tyechivogo na tyechu svoyu, dlya cholovika i dlya zhinki, ta dlya cholovika, shcho budye lyezhati z nyechistoyu.

16

i navstryechu' promovlyav do moisyeia po smyerti obokh aaronovikh siniv, koli voni buli nablizilisya pyeryed navstryechune litsye i pomyerli. i skazav navstryechu' do moisyeia: promovlyai do aarona, brata svogo, i nyekhai vin nye vkhodit' kozhnogo chasu do svyatini za zavisu, pyeryed viko, shcho na kovchyezi, shchob nye vmyer vin, bo ya v khmari yavlyayusya nad tim vikom. z otsim uviidye aaron do svyatini, z tyelyam na zhyertvu za grikh ta z baranom na tsilopalenyennya. vin zodyagnye svyashchyennogo l'nyanogo khitona, i l'nyana spidnya odizh budye na tili iogo, i pidpyeryezhyet'sya l'nyanim poyasom, i obvinyet'sya l'nyanim zavoem, voni

svyashchyenni shati. i obmie v vodi svoe tilo, ta i zodyagnye vin ikh. a vid gromadi izrail'yevikh siniv viz'mye vin dva kozli na zhyertvu za grikh ta odnogo barana na tsilopalenyennya. i prinyesye aaron tyelya zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim; i viz'mye vin obokh tikh kozliv, ta i postavit' ikh pyeryed navstryechunim litsyem pri vkhodi skinii zapovitu. i kinye aaron na obokh tikh kozliv zhyeryebki, odin zhyeryebok dlya navstryechua, i odin zhyeryebok dlya aza-zyelya. i prinyesye aaron kozla, shcho na n'ogo viishov zhyeryebok dlya navstryechua, i vchinit' iogo zhyertvoyu za grikh. a kozyel, shcho na n'ogo vipav zhyeryebok dlya azazyelya, budye postavlyeni zhivim pyeryed navstryechune litsye, shchob ochistiti iogo, i shchob poslati iogo do azazyelya na pustinyu. i prinyesye aaron bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim; i zarizhye bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu. i viz'mye povnu kadil'nitsyu goryuchogo vugillya z-nad zhyertivnika pyeryed navstryechunim litsyem, i povni zhmyeni svoi tonko товчyenogo zapashnogo kadila, ta i vniesye za zavisu. i pokladye vin tye kadilo na ogon' pyeryed navstryechunim litsyem, a khmara kadila zakrie viko, shcho nad svidotstvom, shchob vin nye pomyer. i viz'mye vin krovi bichka, ta i pokropit' pal'tsyem svoim na pyeryedi vika na skhid, a pyeryed vikom pokropit' z krovi sim raz svoim pal'tsyem. i zarizhye kozla zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' narodovi, i vniesye iogo krov za zavisu, ta i zrobit' iz krov'yu iogo, yak zrobit' buv iz krov'yu tyelyati, i pokropit' ii na viko ta pyeryed vikom. i ochistit' vin svyatinyu z nyechistosti izrail'yevikh siniv ta z ikhnikh pyeryestupiv chyeryez usi grikhi ikhni. i tak vin zrobit' dlya skinii zapovitu, shcho znakhodit'sya z nimi syeryed ikhn'oi nyechistosti. i zhodyen cholovik nye budye v skinii zapovitu, koli vin vkhodit' na ochishchyennya do svyatini, azh do vikhodu iogo. i ochistit' vin syebye ta dim svii, ta vsyu gromadu izrail'yevu. i viidye vin do zhyertivnika, shcho pyeryed navstryechunim litsyem, ta i ochistit' iogo; i viz'mye krovi tyelyati i krovi kozla, ta i dast' na rogi zhyertivnika navkolo. i pokropit' na n'ogo z krovi pal'tsyem svoim sim raz, ta i ochistit' iogo, ta osvyatit' iogo vid nyechistosti izrail'yevikh siniv. a koli vin skinchit' ochishchyennya svyatini i skinii zapovitu ta zhyertivnika, to privyedye zhivogo kozla. i pokladye aaron obidvi ruki svoi na golovu zhivogo kozla, i viz-nae nad nim usi grikhi izrail'yevikh siniv ta vsi ikhni provini chyeryez usi ikhni grikhi, i skladye ikh na golovu kozla, ta i poshlye chyeryez pryznachyenogo cholovika na

pustinyu. i ponyesye toi kozyel na sobi vsi ikhni grihki do krayu nyevrozhainogo, i pustit' togo kozla v pustinyu. i vviidye aaron do skinii zapovitu, i zdiimye l'nyani shati, shcho zodyagnuv buv pri vkhodi iogo do svyatini, i pokladye ikh tam. i obmie vin tilo svoe v vodi v mistsi svyatim, i zodyag-nye shati svoi ta i vviidye, i vchinit' tsilopa-lyennya svoe ta tsilopalyennya za narod, i ochistit' syebe ta narod. a lii zhyertvi za grikh spalit' na zhyertivniku. a toi, khto vid-vodiv kozla do azazyelya, vipyerye odyezhu svoyu i obmie tilo svoe v vodi, a potomu vviidye do taboru. a tyelya zhyertvi za grikh ta kozla zhyertvi za grikh, shcho ikhnyu krov vnyeseno na ochishchyennya v svyatini, viprovadyat' poza tabir, ta i spalyat' v ogni ikhni shkuri, i ikhne m'yaso ta ikhni nyechis-tosti. a toi, khto ikh palit', vipyerye odyezhu svoyu i obmie svoe tilo v vodi, a potomu vviidye do taboru. i tsye stanye dlya vas na vichnu postanovu, s'omogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya budyetye vpoko-ryati vashi dushi, i zhodnoi pratsi nye ro-bitimyetye vi, ani tubilyets', ani prikhd'ko, shcho myeshkae syeryed vas, bo togo dnya budye okup vash na ochishchyennya vashye, zo vsikh grikhiv vashikh stanyetye chisti py-eryed navstryechuom. subota povnogo vid-pochinku vid pratsi vona dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, tsye vichna postanova. a ochistit' toi svyashchyenik, shcho pomazali iogo, i shcho posvyatili iogo buti svyashchyenikom zamist' bat'ka svogo. i zodyagnye vin l'nyani shati, shati svyashchyenni, ta i ochistit' svyatye svyatikh, i skiniyu zapovitu, i zhyertivnika ochistit', i ochistit' svyashchyenikiv ta vvyes' narod gromadi. i budye tsye dlya vas na vichnu postanovu na ochishchyennya izrailievikh siniv zo vsikh ikhnikh grikhiv raz u rotsi. i vin uchiniv, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi.

17

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh izrailievikh siniv, ta i skazhyesh im: otsye ta rich, shcho navstryechu' nakazav buv, govoryachi: kozhyen cholovik z izrailievogo domu, shcho zarizhye vola, abo yagnya, abo kozu v tabori, abo shchos' zarizhye poza taborom, a do vkhodu skinii zapovitu nye privyedye togo na prinyesyennya zhyertvi dlya navstryechua pyeryed skiniyu navstryechunyu, to krov budye polichyena tomu cholovikovi, vin pro-liv krov. i budye vinishchyenii cholovik toi z-posyeryed narodu svogo, shchob privodili izrailievi sini svoi zhyertvi, yak! voni rizhut' na chistomu poli, i sprovadzhali dlya navstryechua do vkhodu skinii za-

povitu do svyashchyenika, i rizali ikh, yak mirmi zhyertvi dlya navstryechua. i pokropit' svyashchyenik tievu krov'yu na navstryechun'ogo zhyertivnika pri vkhodi skinii zapovitu, ta i spalit' lii na lyubi pakhoshchi dlya navstryechua. i shchob voni vzhye nye rizali svoikh zhyertov kozlam-dyemonam, za yakimi voni bludyat'. tsye budye dlya nikh vichna postanova na ikhni pokolinnya. a im skazhyesh: kozhyen cholovik iz izrailievogo domu ta z prikhd'ka, shcho budye myeshkati syeryed vas, yakii prinyesye tsilopalyennya abo zhyertvu, a do vkhodu skinii zapovitu nye prinyesye togo, shchob uchiniti iogo dlya navstryechua, to budye znishchyenii cholovik toi z-posyeryed narodu svogo! a kozhyen cholovik iz izrailievogo domu ta z prikhd'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, yakii budye isti krov, to ya zvyernu lit-sye svoe proti tiei dushi, shcho ist' vona tu krov, i vinishchu ii z-posyeryed narodu ii, bo dusha tila v krov vona, a ya dav ii dlya vas na zhyertivnika dlya ochishchyennya za dushi vashi, bo krov ta vona ochishchue dushu. tomu skazav ya izrailievim sinam: kozhna dusha z vas nye budye isti krov, i prikhd'ko, shcho myeshkae syeryed vas, nye budye isti krov. a kozhyen cholovik iz izrailievikh siniv ta z prikhd'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, shcho vpolyue zdo-bich zvirini abo ptastva, shcho idzhyenye, to vin ville krov togo i zakrie ii piskom. bo dusha kozhnogo tila krov iogo, u dushi iogo vona. i skazav ya izrailievim sinam: krov kozhnogo tila vi nye budyetye isti, bo dusha kozhnogo tila krov iogo vona. usi, shcho idyat' ii, budut' ponishchyeni. a vsyaka dusha, shcho istimye padlo ta rozsharpa-nye syeryed tubil'tsya i syeryed prikhd'ka, nyekhai vipyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budye nyechistii azh do vyechora, a potim stanye chistii. a yakshcho vin nye vipyerye, a tila svogo nye obmie, to ponyesye svoyu provinu.

18

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrailievikh siniv, i skazhyesh im: ya navstryechu', bog vash! za chinom egipyets'kogo krayu, shcho sidili vi v nim, nye robit', i za chinom krayu khanaans'kogo, shcho ya vprovadzhu y vas tudi, nye zrobitye, i zvichayami ikhnimi nye pidyetye. vi vikonuvatimyetye ustavi moi, i budyetye dodyerzhuvati postanovi moi, shchob nimi khoditi. ya navstryechu', bog vash! i budyetye dodyerzhuvati postanov moikh ta ustavi moikh, shcho lyudina ikh vikonue i nimi zhivye. ya navstryechu'! zhodyen cholovik nye nablizit'sya do zhod-noi odnokrovnoi svoei, shchob vidkriti

nagotu. ya navstryechu'! nagoti bat'ka svogo i nagoti matyeri svoei nye vidkriesh, vona mati tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki bat'ka tvogo nye vidkriesh, vona nagota bat'ka tvogo! nagoti syestri svoei, dochki bat'ka svogo abo dochki matyeri svoei, shcho narodilysya v domi abo narodilysya nazovni, nye vidkriesh ikhn'oi nagoti! nagotu dochki sina svogo abo dochki dochki svoei, nye vidkriesh nagoti ikhn'oi, bo voni nagota tvoya! nagoti dochki zhinki bat'ka svogo, narodzhyeno vid bat'ka tvogo, vona syestra tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti syestri bat'ka svogo nye vidkriesh, vona odnokrovna bat'ka tvogo! nagoti syestri matyeri svoei nye vidkriesh, bo vona odnokrovna matyeri tvoei. nagoti brata bat'ka svogo nye vidkriesh, do zhinki iogo nye nablizishsya, vona titka tvoya! nagoti nyevistki svoei nye vidkriesh, vona zhinka sina tvogo, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki brata svogo nye vidkriesh, vona nagota brata tvogo! nagoti zhinki i dochki ii nye vidkriesh; dochki sina ii i dochki dochki ii nye viz'myesh, shchob vidkriti ii nagotu, voni odnokrovni ii, tsye krovozmishannya! i zhinki z syestroyu ii nye viz'myesh na supyernitstvo, shchob vidkriti nagotu ii pri nii za zhittya ii. a do zhinki v chas viddilyennya nyechistosti ii nye nablizishsya, shchob vidkriti nagotu ii. a z zhinkoyu svogo blizhn'ogo nye budyesh lyezhati na nasinnya, shchob nyeyu nye stati nyechistim. a z nasinnya svogo nye dasi na zhyertvu molokhovi, i nye znyevazhish imeny boga svogo, ya navstryechu'! a z cholovikom nye budyesh lyezhati yak z zhinkoyu, gidota vono! i z zhodnoyu khudobinoyu nye zlyazhyeshsya, shchob nye stati nyeyu nyechistim. i zhinka nye stanye pyeryed khudobinoyu na zlyagannya, tsye paskudstvo! nye zanyechishchuyetsya tim usim, bo vsm tim zanyechishchycheni ti lyudi, yakikh ya viganayyu pyeryed vami. i stala nyechista ta zymlya, i ya polichiv na nii ii grikh, i ta zymlya virignula myeshkantsiv svoikh! i vi budyetye dodyerzhuvati postanov moikh ta ustaviv moikh, i nye zrobitye zhodnoi zo vsikh tikh gidot, yak i tubilyets' chi prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas. bo vsi ti gidoti robili lyudi tiei zymli, yaki pyeryed vami, i stala nyechista ta zymlya. i shchob ta zymlya nye virignula vas chyeryez vashye zanyechishchuyennya ii, yak vona virignula narod, yakii pyeryed vami. bo kozhyen, khto zrobit' odnu zo vsikh tikh gidot, to dushi, shcho roblat' budut' vinishchycheni z-posyeryed ikhn'ogo narodu. i vi budyetye dodyerzhuvati nakaziv moikh, shchob nye chiniti chogo z tikh gidotnikh postanov, shcho roblenyi pyeryed vami, i nye spoganityesya nimi. ya navstryechu', bog vash!

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do vsiei gromadi izrailevyikh siniv, ta i skazhyesh im: bud'tye svyati, bo svyatii ya, navstryechu', bog vash! kozhyen budyey boyatysya matyeri svoei ta bat'ka svogo, a subit moikh budyetye dodyerzhuvati. ya navstryechu', bog vash! nye zvyertaityesya do idoliv, i nye robit' sobi litikh bozhkiv. ya navstryechu' bog vash! a koli vi prinyesyetye mirnu zhyertvu dlya navstryechua, na vpodobannya vas prinyesyetye ii. vi budyetye isti ii v dyen' prinyesyennya vashogo ta vzavtra, a pozostalye do dnya tryet'ogo ognym budyey spalenyne. a yakshcho spravdi budyey idzhyenye vono tryet'ogo dnya, nyechistist' vono, nye budyey vpodobanye. a khto tye ist', ponyesye vin svii grikh, bo spoganiv vin svyatinu navstryechunyu, i budyey vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu svogo! a koli ti budyesh zhati zhnyivo svoei zymli, nye dokinchui zhati do krayu svogo polya, a popadalikh koloskiv tvogo zhniva nye budyesh zbirati; a vinogradnika svogo nye vibyeryesh doryeshiti, a popadalikh yagid vinogradnika svogo nye budyesh zbirati, dlya vbogogo ta dlya prikhod'ka pozostav ikh. ya navstryechu', bog vash! nye budyetye krasti, i nye budyetye nyepravdivo zapyeryechuvati, i nye budyetye govoritinyepravdi odin na odnogo! i nye budyetye prislyagati moim imenyem na nyepravdu, bo znyevazhish im'ya boga svogo. ya navstryechu'! nye budyesh gnobiti blizhn'ogo svogo, i nye budyesh grabuvati, i nye zadyerzhish v syebye chyeryez nich azh do ranku zarobitku naimita. nye budyesh proklinati glukhogo, a pyeryed slipim nye robi pyeryeshkodi, i budyesh boyatysya boga svogo. ya navstryechu'! nye zrobitye krivdi v sudi: nye budyesh poturati osobi vbogogo, i nye budyesh pidlyeshchuvatisya do osobi vyl'mozhnogo, za pravdoyu sudi svogo blizhn'ogo! nye budyesh khoditi plitkaryem syeryed narodu svogo. nye budyesh nastaviti na zhittya svogo blizhn'ogo. ya navstryechu'! nye budyesh nyenaviditi brata svogo v syertsii svoemu. konchye viyavi nyepravdu svogo blizhn'ogo, i nye ponyesyesh grikha za n'ogo. nye budyesh mstitysya, i nye budyesh nyenaviditi siniv svogo narodu. i budyesh lyubiti blizhn'ogo svogo, yak samogo syebye! ya navstryechu'! postanov moikh budyetye dotrimuvati. nye zrobish, shchob khudoba tvoya zluchovalasya dvoisto. polya svogo nye budyesh obsivati dvoisto. a odyezha dvoista, mishanina nitok, nye vviidye na tyebye. a cholovik, koli budyey zlyagatisya z zhinkoyu, a vona nyevil'nitsya, zaruchyena cholovikovi, a spravdi nye bula vona viku-

plyena, abo vizvolyennya nye bulo danye ii, to nyekhai budyé kara, alye nye budut' voni zabiti, bo nye uvil'nyena vona. i sprovadit' vin zhyertvu za provinu svoyu navstryechuyevi do vkhodu skinii zapovitu, barana zhyertvi za provinu. i ochistit' iogo syvashchenik baranom zhyertvi za provinu pyeryed navstryechunim litsyem za grikh iogo, shcho vin buv zgrishiv. i prostit'sya iomu grikh iogo, shcho vin buv zgrishiv. a koli vi vviidyette do krayu ts'ogo, i ponasadzhuetye vsyakey istivnye dyeryevo, to plid iogo vvazhatimyette za nyeobrizanii, tri roki budyé vono dlya vas nyeobrizanye, nye budyé idzhyenye. a roku chyetyer-togo vvyes' plid iogo prisvyatit'sya dlya navstryechua. a roku p'yatogo budyetye isti plid iogo, shchob pomnozhyvsya dlya vas urozhai iogo. ya navstryechu', bog vash. nye budyetye isti z krov'yuu. nye budyetye vorozhiti, i nye budyetye charuvati! nye budyetye strigti volossya dovkola golovi vashoi, i nye budyesh nishchiti krayu borodi svoei. i nye zrobitye na tili svoim narizu za dushu pomyerlogo, i nye zrobitye na sobi nakolynogon napisu. ya navstryechu'! nye byezchyst' svoei dochki, i nye robi ii bludlivoyu, shchob nye stala bludlivoyu tsya zymlyia, i nye napovnilas' zymlyia rozpus-toyu. subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatyinu moyu budyetye shanuvati. ya navstryechu'! nye zvyertaityes' do dukhiv pomyerlikh ta do vorozhbitiv, i nye dovod'tye syebye do opoganyennya nimi. ya navstryechu', bog vash! pyeryed litsyem sivizni vstan', i vshanui litsye starogo, i budyesh boyatysya boga svogo. ya navstryechu'! a koli myeshkatimye z tobouy prikhod'ko v vashim krai, to nye budyetye gnobiti iogo. yak tubilyets' iz vas budyé dlya vas prikhod'ko, shcho myeshkae z vami, i ti budyesh lyubiti iogo, yak samogo syebye, bo prikhod'ki buli vi v egipyets'kim krai. ya navstryechu', bog vash! nye budyetye chiniti krivdi v sudi, u miri, u vazi ta v miri ridini. vaga virna, tyagartsii virni, yefa virna, gin virnii budyé v vas. ya navstryechu', bog vash, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu! i vi budyetye dyerzhati vsi postanovi moi ta vsi ustavi moi, i vikonuvatimyette ikh. ya navstryechu'!

20

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, gov-orychi: i skazhyesh do izraillyevikh siniv: kozhyen cholovik iz izraillyevikh siniv ta z prikhod'ka, shcho myeshkae v izrailli, yakii dast' iz nasinnya svogo molokhovi, budyé konchye zabiti, narod krayu zakidae iogo kaminnyam. a ya zvyernu litsye svoe proti togo cholovika, i vinishchu iogo z-pomizh narodu iogo, bo z nasinnya svogo dav vin

molokhovi, shchob zanyechistiti svyatyinu moyu, zbyezchystiti moe svyatyie imyennya. a yakshcho spravdi lyudi togo krayu skhovayut' svoi ochi vid togo cholovika, koli vin dast' iz nasinnya svogo molokhovi, shchob nye zabiti iogo, to ya zvyernu svoe litsye proti togo cholovika ta proti rodini iogo, i vinishchu iogo i usikh, shcho bludyat' za nim, bludyachi za molokhom, z-posyeryed narodu iogo. a dusha, shcho zvyertaet'sya do pomyerlikh dukhiv ta do charivnikiv, shchob bluditi za nimi, to ya zvyernu svoe litsye proti tiei dushi, i vinishchu togo z-posyeryed narodu iogo. i vi budyetye osvychuvatisya, i bud'tye svyati, bo ya navstryechu', bog vash! i vi budyetye dyerzhati postanovi moi, i budyetye vikonuvati ikh. ya navstryechu', shcho osvychue vas! bo kozhyen cholovik, shcho proklyanye svogo bat'ka chi matir svoyu, budyé konchye zabiti, bat'ka svogo chi matir svoyu vin proklyav, krov iogo na n'omu! a kozhyen, khto budyé chiniti pyeryelyub iz chieyuu zhinkoyu, khto budyé chiniti pyeryelyub iz zhinkoyu svogo blizhn'ogo, budyé konchye zabiti pyeryelyubnik ta pyeryelyubnitsya. a khto budyé lyezhati iz zhinkoyu bat'ka svogo, vin vidkriv nagotu svogo bat'ka, budut' konchye zabiti oboe voni, krov ikhnya na nikh! a khto budyé lyezhati z nyevistkoyu svoeyu, budut' konchye zabiti oboe voni, gidotu vchinili voni, krov ikhnya na nikh! a khto lyezhatimye z cholovikom yak iz zhinkoyu, gidotu vchinili oboe voni, budut' konchye zabiti, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye zhinku i matir ii, gidota tsye, v ogni spalyat' iogo ta ii, i nye budyé krovomishannya syeryed vas! a khto paruvatimyets'ya z skotinoyu, budyé konchye zabiti, i skotinu tu zab'etye. a zhinka, shcho nablizit'sya do yakoi skotini, shchob lyezhati z nyeyu, to zab'esh tu zhinku ta skotinu tu, budut' konchye zabiti voni, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye syestru svoyu, dochku bat'ka svogo abo dochku matyeri svoei, i pobachit' nagotu ii, a vona pobachit' nagotu iogo, gan'ba tsye! i budut' voni znishchyni na ochakh siniv ikhn'ogo narodu, vin nagotu syestri svoei vidkriv, vin ponyesye provinu svoyu! a khto budyé lyezhati iz zhinkoyu, chasu khvorobi misyachnim, i vidkrie ii nagotu, vin dzhyeryelo ii obnazhiv, a vona vidkrila dzhyeryelo svoei krovii, to budut' voni oboe znishchyni z-posyeryed narodu svogo! i nye vidkriesh nagoti syestri matyeri svoei i syestri bat'ka svogo, bo odnokrovnu svoyu obnazhiv bi ti, voni ponyesut' provinu svoyu. a khto budyé lyezhati z titkoyu svoeyu, vin vidkriv nagotu dyad'ka svogo, grikh svii voni ponyesut', byezditni pomrut'! a khto viz'mye zhinku brata svogo, tsye nyechist', vin vidkriv nagotu brata svogo, byezditni budut'.

i vi budyetye dodyerzhuvati vsi postanovi moi i usi ustavi moi, i budyetye vikunuvati ikh, i nye virignye vas z'yemlya ta, kudi ya vprovadzhayu vas, shchob sidili vi v nii. i nye budyetye vi khoditi za zvichayami lyudu, shcho ya viganayu pyeryed vami, bo vsye tish robili voni, i ya ikh obridiv. i skazav ya do vas: vi vspadkuetye ikhnyu z'yemlyu, a ya dam ii vam na spadshchinu ii, z'yemlyu, shcho plinye molokom ta myedom. ya navstryechu', bog vash, shcho vidiliv vas vid tikh narodiv! i vi viddilyaitye mizh khudoboyu chistoyu ta nyechistoyu, i mizh ptastvom nyechistim ta chistim, i nye zanyechishchuitye dush svoikh khudoboyu i ptastvom, i vsim, shcho roit'sya na z'yemli, shcho ya viddiliv dlya vas, yak nyechistye. i bud'tye dlya myenye svyati, bo svyatii ya, navstryechu'. i ya viddilyu vas vid tikh narodiv, shchob vi buli moi. a cholovik abo zhinka, koli budut' voni viklikati dukha myertsiv abo vorozhiti, budut' konchye zabiti, kaminnyam zakidayut' ikh, krov ikhnya na nikh!

21

i skazav navstryechu' do moisyeya: govori do svyashchyenikov, aaronovikh siniv, i skazyesh im: nikhto z vas nyekhai nye zanyechistit'sya chyeryez dotorknyennya do pomyerlogo syeryed svogo narodu. bo til'ki chyeryez dotorknyennya do bliz'kikh odnokrovnikh svoikh, chyeryez matir svoyu, i chyeryez bat'ka svogo, i chyeryez sina svogo, i chyeryez dochku svoyu, i chyeryez brata svogo, i chyeryez syestru svoyu, divchinu bliz'ku iomu, shcho nye bula zamuzhyem, chyeryez tikh vin mozhye zanyechistitisya dotorknyennam. buvshi odruzhyenii, nyekhai nye zanyechistit'sya syeryed ridni svoei, shchob nye zbyezchystiti syebye. nye zrobylat' voni lisini na golovi svoii, i krayu borodi svoei nye pidstrizhut', a na tili svoim nye narizhut' nadriziv. svyati voni budut' dlya boga svogo, i nye zbyezchystyat' voni imyennya boga svogo, bo voni prinosyat' ognanyi bozhi zhyertvi, khlib svogo boga, i budut' voni svyati. zhinki bludlivoi ta zbyezcheshchenoi voni nye viz'mut', i nye viz'mut' zhinki, vignanoi vid cholovika svogo, bo svyatii vin dlya boga svogo. i osvyatish iogo, bo vin prinosit' khlib boga tvogo, svyatii vin budye dlya vas, bo svyatii ya, navstryechu', shcho osvyachue vas! a svyashchyenikova dochka, koli zachnye robiti blud, vona byezchystit' bat'ka svogo, uv ogni budye spalyena. a svyashchyenik, naibil'shii vid brativ svoikh, shcho na golovu iogo budye villyata oliva pomazannya, i budye posvyachyenii na odyagannya shat, vin golovi svoei nye zapustit' i shat svoikh

nye rozdyerye, i do zhodnogo vmyerlogo nye vviidye, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu nye smie zanyechistit'sya. i vin nye vidiidye vid svyatini, i nye zanyechistit' svyatini boga svogo, bo na n'omu posvyachyennya olivi pomazannya iogo boga. ya navstryechu'! i vin viz'mye zhinku v divotstvi ii. udovi, i rozvyedenyoi, i zbyezcheshchenoi, bludlivoi, tikh vin nye viz'mye, a til'ki divitsyu z-pomizh ridni svoei vin viz'mye za zhinku. i nye zbyezchystit' vin nasinnya svogo v ridni svoii, bo ya navstryechu', shcho osvyachue iogo. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do aarona, govoryachi: cholovik iz nasinnya tvogo na ikh pokolinnya, shcho budye v nim vada, nye pristupit', shchob prinositi khlib svogo boga. bo zhodyen cholovik, shcho v nim vada, nye pristupit': cholovik slipii, abo kul'gavii, abo kirpatii abo dovgotyelyesii, abo cholovik, shcho matimye zlamanu nogu abo zlamanu ruku, abo gorbatii, abo visokhlui, abo bil'mo na otsi iogo, abo korostyavii, abo parshivii, abo z rozchavlyenimi yadrami, kozhyen cholovik iz nasinnya svyashchyenika aarona, shcho na nim tsya vada, nye pristupit', shchob prinositi navstryechuni ognanyi zhyertvi, vada v nim, nye pristupit' vin, shchob prinositi khlib svogo boga. vin budye isti khlib svogo boga z naisvyatishogo ta zo svyatoshchiv. ta do zavisii nye pididiye vin, i do zhyertivnika nye pristupit', bo vada v nim, i nye zbyezchystit' svyatini moei, bo ya navstryechu', shcho osvyachue ikh. i moisyei promovlyav do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh siniv izrail'yevikh.

22

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do aarona i do siniv iogo, i nyekhai voni obyeryezhno povodyat'sya zo svyatoshchami izrail'yevikh siniv, yaki voni posvyachuyut' myeni, i nyekhai nye byezchystyat' mogo svyatogo imyennya. ya navstryechu'! skazhi im: na vashi pokolinnya kozhyen cholovik, shcho nablazit'sya zo vsyakogo vashogo nasinnya do svyatoshchiv, yaki izrail'yevi sini posvyatyat' navstryechuyevi, a nyechistit' iogo na nim, to budye vinishchyena dusha ta z-pyeryed litsya mogo. ya navstryechu'! kozhyen cholovik z aaronovogo nasinnya, koli vin prokazhyenii abo tyechivii, nye budye isti zo svyatoshchiv, azh poki ochistit'sya. a khto dotorknyet'sya vsyakogo nyechistogo vid myertvogo tila, abo cholovik, shcho z n'ogo viidye nasinnya lyezhannya, abo khto dotorknyet'sya do vsyakogo plazuna, chyeryez yakogo vin stanye nyechistii, abo do lyudini, chyeryez

yaku stanye nyechistii, chyeryez usyaku nyechistist' ii, osoba, shcho dotorknyet'sya do togo, to stanye nyechista azh do vyechora, i nye budye isti zo svyatoshchiv, poki nye obmie svogo tila v vodi. a koli zaidye sontsye, to stanye vin chistii, a potim budye isti zo svyatoshchiv, bo tsye khlib iogo. padla ta rozsharpanogo nye budye vin isti, shchob nye zanyechistitis' nim. ya navstryechu'! i budut' voni styeryegti moi prikazi, shchob nye ponyesti chyeryez tye grikha na sobi, i shchob nye pomyerti chyeryez n'ogo, koli b zbyezhchestili ikh. ya navstryechu', shcho osvyachue ikh! a kozhyen chuzhii nye budye isti svyatoshchiv; osilii u svyashchyenika i naimit nye budut' isti svyatoshchiv. a koli svyashchyenik kupit' cholovika, kupivlya sribla iogo tsye, toi budye isti ikh, takozh urodzhyenii domu iogo, voni budut' isti iogo khlib. a svyashchyenikova dochka, koli budye vidana chuzhomu cholovikovi, vona nye budye isti prinyesenykh svyatoshchiv. a svyashchyenikova dochka, koli budye vdova, abo rozvyedyena, a dityei nye mae, i vyernyet'sya do domu svogo bat'ka, yak za molodosti svoei, budye isti z khliba bat'ka svogo. a kozhyen chuzhii nye budye isti iogo. a cholovik, koli z'ist' svyatoshchi chyeryez pomilku, to dokladye do nyei p'yatu chastinu ii, i viddast' svyashchyenikovi ti svyatoshchi, i svyashchyeniki nye zbyezhchestyat' svyatoshchiv izrailiyevikh siniv, shcho voni prinosyat' navstryechuyevi, i nye styagnut' na syebye vini za provinu idzhyennya svoikh svyatoshchiv. bo ya navstryechu', shcho osvyachue ikh. i promovlyav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh izrailiyevikh siniv, i skazhyesh im: kozhyen cholovik z izrailiyevogo domu ta z prikhod'ka mizh izrailiyem, shcho prinyesye svoyu zhyertvu za vsyakimi svoimi obitnitsyami ta za vsyakimi daruvannyami svoimi, shcho prinyesye navstryechuyevi na tsilopalyennya, to nyekhai prinyesye na vpodobannya vashye byezvadnogo samtsya z khudobi vyelikoi, z ovyet's' i z kiz. zhodnogo, shcho v nim vada, nye prinyesyetye, bo nye budye vono na vpodobannya vas. a cholovik, koli prinyesye navstryechuyevi mirnu zhyertvu na virazno vislovlyenu obitnitsyu abo na darunok, iz khudobi vyelikoi chi z khudobi dribnoi, byezvadna budye na vpodobannya, zhodna vada nye budye v nii: slipa, abo zlamana, abo skalichyena, abo sholudiva, abo korostyava, abo parshiva, nye prinyesyetye tikh navstryechuyevi, i zhyertvi ognyanoi nye dastye z nikh na zhyertivnika dlya navstryechua. a vola ta vivtsyu z zanadto dovгим chi zanadto korotkim yakim chlyenom dobrovil'no prinyesyesh u zhy-

ertvu, a na obitnitsyu voni nye vgodni bogovi. a togo, shcho mae yadra rozchavlyeni, chi zbity, chi vidirvani, chi vidrizani nye pidnyesyetye navstryechuyevi, i v vashomu kraii nye zrobitye togo. i z ruki chuzhintsya nye prinyesyetye khliba nashogo boga zo vsikh takikh, bo v nikh zipsuttya ikh, vada v nikh, voni nye budut' vgodni dlya vas. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: vil, abo vivtsya, abo koza, koli vrodit'sya, to budye sim dyen' pid svoeyu matir'yu, a vid dnya vos'mogo i dali budye vgodnye na zhyertvu ognyanu dlya navstryechua. a korovi ta vivtsi, ii i malya ii nye zarizhyetye odnogo dnya. a koli budyetye prinositi vdyachnu zhyertvu dlya navstryechua, to prinos'tye tak, shchob vona bula vgodna. togo dnya budye vona z'idzhyena, nye zostavitye z nyei azh do ranku. ya navstryechu'! i zapovidi moi budyetye dodyerzhuvati, i budyetye vikonyvati ikh. ya navstryechu'! i nye budyetye byezhchestiti mogu svyatogo imyennya, i ya budu osvyachenii syeryed izrailiyevikh siniv. ya navstryechu', shcho osvyachue vas, shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu, shchob buti vashim bogom. ya navstryechu'!

23

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrailiyevikh siniv i skazhyesh im: svyata navstryechuni, shcho v nikh sklikatimyetye svyati zbori, otsye voni, svyata moi: shist' dyen' budye robitis' robota, a dnya s'omogo subota povnogo vidpochinku, svyati zbori, zhodnoi roboti nye budyetye robiti. tsye subota vidpochinku dlya navstryechua po vsikh osyelyakh vashikh! otsye svyata navstryechuni, svyati zbori, shcho sklichyetye ikh u ikhnim oznachyeniim chasi: u misyatsi pyershim, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya pid vyechir paskha dlya navstryechua. a p'yatnadtsyatogo dnya togo misyatsya svyato oprisnokiv dlya navstryechua, sim dyen' budyetye isti oprisnoki. pyershogo dnya budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i budyetye prinositi dlya navstryechua zhyertvu sim dyen'; s'omogo dnya zbori svyati, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promov do izrailiyevikh siniv i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do togo krayu, shcho ya dayu vam, i budyetye zhati zhnyo iogo, to snopa pyervoplođu vashikh zhnyv prinyesyetye do svyashchyenika, a vin budye kolikhati snopa togo pyeryed litsyem navstryechunim, shchob nabuti vpodobannya vam; pyershogo dnya po svyati svyashchyenik budye kolikhati iogo. i vi priyadytye v dni

vashogo kolikhannya snopa odnorichnye byezvadnye yagnya na tsilopalennyia dlya navstryechua. a khlibna iogo zhyertva dvi dyesyati yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, ogniana zhyertva dlya navstryechua, pakhoshchi lyubi; a zhyertva lita iogo vino, chvyert' gina. a khliba, i pryazhyenogo zyer-na, i svizhikh zyeryen vi nye budyetye isti azh do samogo togo dnya, azh do vashogo prinyesyennya zhyertvi dlya vashogo boga. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh oselyakh. i vidlichitye vi sobi pyershogo dnya po svyati, vid dnya vashogo prinyesyennya snopa kolikhannya, sim tizhniv, povni budut' voni. a do pyershogo dnya po s'omim tizhni vidlichitye p'yatdyesyat dniv, ta i prinyesyetye khlibnu novu zhyertvu dlya navstryechua. z vashikh osyel' prinyesyetye dva khlibi kolikhannya, dvi dyesyati yefi pshyenichnoi muki budut' voni, budut' spyechyeni kvashyeni, pyervoplodi dlya navstryechua. i prinyesyetye ponad toi khlib sim yagnyat byezvadnikh u vitsi roku, i odnogo bichka ta dva barani, voni budut' tsilopalennyia dlya navstryechua, i zhyertva khlibna, i zhyertvi liti dlya nikh, ogniana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. i sporyaditye odnogo kozla na zhyertvu za grikh, ta dvoe yagnyat u vitsi roku na zhyertvu mirnu. i svyashchyenik budyet kolikhati ikh razom iz khlibom pyervoplodiv, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem, nad dvoma yagnyatami. voni budut' svyatoshchi dlya navstryechua, dlya svyashchyenika. i sklichetye togo samogo dnya, i budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh oselyakh! a koli vi budyetye zhati zhnivo vashoi zyeimli, nye dozheinai krayu polya tvogo, a popadali-kh koloskiv zhniva tvogo nye budyesh zbirati, dlya vbogogo ta dlya prikhod'ka pozostavish ikh. ya navstryechu', bog vash! i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya budyet vam povnii spochinok, pam'yat' surmlyennya, svyati zbori. zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya navstryechua. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a dyesyatogo dnya samogo misyatsya dyen' ochishchyennya vin, zbori svyati budut' dlya vas, i budyetye vpokoryati dushi vashi, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya navstryechua. i zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti togo samogo dnya, bo vin dyen' ochishchyennya, shchob ochistiti za vas pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo. bo kozhna dusha, sh-

cho nye budyet vpokoryuvatis' togo samogo dnya, to budyet vona vinishchyena z svoei ridni. a kozhna dusha, shcho budyet robiti yakye zainyattya togo samogo dnya, to ya vigublyu tu dushu z-posyeryed narodu ii. zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. tsye postanova vichna dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh oselyakh! vin subota povnogo spochinku dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, vvyechy-eri dyev'yatogo dnya misyatsya vid vyechora azh do vyechora budyetye svyatkuvati vashu subotu. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, kazhuchi: p'yatnadtsyatogo dnya togo s'omogo misyatsya, svyato kuchok, sim dyen' dlya navstryechua. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. sim dyen' budyetye prinositi ognyanu zhyertvu dlya navstryechua; vos'mogo dnya svyati zbori budut' dlya vas, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya navstryechua; tsye viddannya svyata, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. otsye svyata navstryechuni, shcho sklikuvatimyyete na nikh svyati zbori, shchob prinositi ognyanu zhyertvu dlya navstryechua, tsilopalennyia, khlibnu zhyertvu i zakolyenu zhyertvu, i zhyertvi liti, nalyezhnye dnyevi v iogo dni, okrim navstryechunikh subit, i okrim dariv vashikh, i okrim usikh vashikh obitnits', i okrim usikh vashikh daruvan', shcho dastye navstryechuyevi. a p'yatnadtsyatogo dnya s'omogo misyatsya, koli vi zbiraetye vrozhai zyeimli, budyetye svyatkuvati svyato navstryechune sim dyen'; pyershogo dnya povnii spochinok, i vos'mogo povnii spochinok. i viz'myetye sobi pyershogo dnya plodu garnogo dyeryeva, pal'movi vittya, i galuzku mnogolistogo dyeryeva ta pripotochnikh topol', i budyetye vyesylititsya pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo, sim dyen'. i budyetye svyatkuvati iogo, yak svyato dlya navstryechua, sim dyen' u rotsi. postanova vichna dlya vashikh pokolin', s'omogo misyatsya budyetye svyatkuvati iogo. u kuchkakh budyetye siditi sim dyen', kozhnen tubilyets' v izraili siditimye v kuchkakh, shchob vashi pokolinnya piznali shcho ya v kuchkakh posadiv buv izrail'yevikh siniv, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krayu. ya navstryechu', bog vash! i moisyeyi promovlyav do izrail'yevikh siniv pro svyata navstryechuni.

24

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i voni prinyesut' tobi chistoi, vichavlyenoi olivi z olivkovogo dyeryeva na osvityennya, shchob zapalyuvati vichnu lyampadu. poza zavi-

soyu svidotstva v skinii zapovitu priiryadit' ii aaron vid vyechora azh do ranku pyeryed navstryechunim litsyem nazavzhdi. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin'! na chistim svichniku priiryadit' vin ti lyampadi pyeryed navstryechunim litsyem nazavzhdi. i viz'myesh pshtyechnoi muki, i vipyechyesh iz nyei dvanadtsyat' kalachiv, po dvi dyesyati yefi budyed odin kalach. i pokladyesh ikh u dva ryadi, shist' u ryad, na chistomu stoli pyeryed navstryechunim litsyem, i pokladi na ryad chistogo ladanu, i vin stanye dlya khliba za prigaduval'nu chastinu, ogn'yana zhyertva dlya navstryechua. shchosuboti vin pokladye iogo pyeryed navstryechunim litsyem zavzhdi, vid izrail'yevikh siniv, vichnii zapovit. i vin budyed dlya aarona ta dlya siniv iogo, i voni budut' isti iogo v svyatomu mistsi, bo vin naisvyatishye z ogn'yanikh zhyertov navstryechunikh. tsye vichna postanova. i viishov sin izrail'tyanki, a vin buv sin egiptyanina, mizh izrail'yevikh siniv. i svarivsy v tabori sin tiei izrail'tyanki z odnim izrail'tyaninom. i sin tiei izrail'tyanki bogoznyevazhiv im'ya navstryechune, i proklinav. i privylei iogo do moisyeya. a imyennya matyeri iogo shyelomit, dochka divri, z danovogo plyemyeni. i posadili iogo pid storozhu azh do viyasnyennya chyeryez usta navstryechuni. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: vivyedi togo, shcho proklinav, poza tabir, i pokladut' usi, khto chuv, svoi ruki na golovu iogo, i zakidae iogo kaminnyam usya gromada. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govoryachi: kozhyen cholovik, koli proklyanye boga svogo, to ponyesyed vin svii grikh. a kto, khto bogoznyevazhiv navstryechune imyennya, budyed konchye zabitii, konchye ukamyenue iogo vsya gromada; chi prikhod'ko, chi tubilyets', koli bogoznyevazhatimye imyennya navstryechune, budyed zabitii. i kozhyen, khto zab'e lyudinu, budyed konchye zabitii. a khto zab'e yaku skotinu, toi vidshkodue ii, zhittya za zhittya. i kozhyen, khto zrobit' vadu svoemu blizhn'omu, yak khto zrobit, tak budyed zroblyeno iomu: zlamannya za zlamannya, oko za oko, zub za zuba, yaku vadu zrobit' khto komu, taka budyed zroblyena iomu. a khto zab'e skotinu, toi vidshkodue ii, a khto zab'e lyudinu, toi budyed zabitii. sud odin budyed dlya vas, prikhod'ko budyed yak tubilyets'. bo ya navstryechu' bog vash! i moisyei promovlyav do izrail'yevikh siniv. i voni vivyeli togo, khto proklinav, poza tabir, ta i zakidali iogo kaminnyam. i zrobili izrail'yevi sini, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya na sinais'kii gori, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: koli vi vvii dyetye do z'yemli, shcho ya dayu vam, to svyatkuvatimye z'yemlya ta subotu dlya navstryechua. shist' lit budyesh zasivati svoje polye, i shist' lit obtinatyesh svogo vinogradnika, i zbiratimyesh urozhai iogo, a s'omogo roku subota povnogo vidpochinku budyed dlya z'yemli, povnii vidpochinku, subota dlya navstryechua: polya svogo nye budyesh obsiyuvati, a vinogradnika svogo nye budyesh obtinati. samoroslogu kolosu zhniv tvoikh nye budyesh zhati, a gron z nyeobrizanikh vinogradin tvoikh nye zbiratimyesh, rik povnogo vidpochinku budyed dlya z'yemli. i tye, shcho samye vrodit'sya v tsim vidpochinku z'yemli, budyed dlya vas na izhu, dlya tyebye, i dlya raba tvogo, i dlya nyevil'nitsi tvoei, i dlya naemnika tvogo, i dlya osilogo tvogo, shcho myeshkayut' z tobouyu, i dlya skotini tvoei, i dlya zvirini, shcho v krai tvoim, budyed vyves' urozhai iogo na izhu. i vidlichish sobi sim subotnikh rokiv, po sim rokiv sim raz, i budut' dlya tyebye dni syemi subotnikh rokiv sorok lit i dyev'yat'. i zasurmitye u surmi s'omogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, v dyen' ochishchyennya zasurmitye v surmi po tsilomu krayu. i osv'yatitye rik p'yatdyesyatrichchya, i ogolositye volyu v krayu dlya vsikh myeshkantsiv iogo, yuvilyei vin budyed dlya vas: i vyernyet'sya kozhyen do svoei posilosti, i kozhyen do rodini svoei vyernyet'sya. yuvilyei tsyei rik p'yatdyesyatrichchya budyed dlya vas: na budyetye siyati, i nye budyetye zhati samorosli kolossya ii, i nye budyetye zbirati gron z nyeobrizanikh vinogradin ikh, bo tsye yuvilyei, svyatoshchi budut' dlya vas, z polya budyetye isti vrozhai iogo. u rotsi togo yuvilyeyu vyernyetes' kozhyen do svoei posilosti. a koli prodastye shcho svoemu blizhn'omu, abo kupitye z ruki svogo blizhn'ogo, nye obmanyuitye odin odnogo. za chisлом rokiv po yuvilyei kupish vid blizhn'ogo svogo, za chisлом rokiv urozhayu vin prodast' tobi. za mnogistyu lit pobil'shish tsinu tiei kupivli, a za malistyu lit zmyenshish tsinu tiei kupivli, bo vin prodae tobi chislo lit urozhayu. i nye obmanyitye odin odnogo, i budyesh boyatysya boga svogo, bo ya navstryechu', bog vash! i vi vikonaetye postanovi moi, a ustavi moi budyetye dyerzhati, i budyetye vikonuhati ikh, i byezpyechno siditimyetye na z'yemli. i z'yemlya dast' plid svii, a vi budyetye isti dosita, i byezpyechno siditimyetye na nii. a koli vi skazhyetye: shcho budyemo isti s'omogo roku, tozh nye budyemo siyati, nye budyemo zbirati vrozhai svoi? i zoshlyu ya

blagoslovyennyya svoe na vas shostogo roku, i zrodit' vrozhai na tri roky. i budyetye siyati vos'mii toi rik, i budyetye isti z starikh urozhaiv azh do roku dyev'yatogo, azh do virostu vrozhayu iogo budyetye isti starye. a zymlyya nye budye prodavatisya nazavzhd, bo moya ta zymlyya, bo vi prikhod'ki ta osili v myenye. a vi v usii zymli vashoi posilosti dozvolyaite vikup zymli. koli zbidnie tvii brat, i prodast' iz svoei posilosti, to priide vikupnik iogo, bliz'kii iomu, i vikupit' prodazh brata svogo. a cholovik, koli nye budye iomu vikupnika, a ruka iogo stanye spromozhna, i znaydie potrebnye na vikup iogo, to oblichit' vin lita prodazhu svogo, i vyernye pozostalaye cholovikovi, shcho prodav iomu, ta i vyernyet'sya do svoei posilosti. a yakshcho ruka iogo nye znaydie potrebnogo na zaplatu iomu, to budye prodazh iogo v rutsi pokuptsya iogo azh do yuvilyeinogo roku, i viidye vin v yuvilyei, ta i vyernyet'sya do posilosti svoei. a koli khto prodast' myeshkal'nii dim v obmurovanomu misti, to vikup iogo budye do kintsya roku vid chasu prodazhu iogo, rik budye na vikup iogo. a yakshcho vin nye budye vikuplyenii azh do kintsya roku, to stanye toi dim, shcho v misti, yakye mae mur, nazavzhd dlya pokuptsya iogo na pokolinnya iogo, nye viidye vin v yuvilyei. a domi v osyelyakh, shcho nye mayut' muru navkolo, do polya zymli budye tye prirakhovanye, i budye iomu vikup, i v yuvilyei vin viidye. a mista lyevitiv, domi v mistakh ikh posilosti vikup dlya lyevitiv zavzhd budye mozhlivii. a khto vikupit' vid lyevitiv, to prodazh domu i mista posilosti iogo viidye v yuvilyei, bo to domi mist lyevitiv, ikhnya posilist' syeryed izrail'yevikh siniv. a pasovis'ko navkolo ikhnikh mist nye budye prodanye, bo tsye vichna posilist' dlya nikh. a koli zbidnie tvii brat, a iogo ruka nyespromozhnoy stanye, to pidtrimaesh iogo, prikhod'ko vin chi osilii, i zhitimye vin iz tobouy. nye viz'myesh vid n'ogo likhvi ta pributku, i budyesh boyatisya boga svogo, i zhitimye brat tvii z tobouy. sribla svogo nye dasi iomu na likhvu, i na pributok nye dasi izhi svoei. ya navstryechu', bog vash, shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu, shchob dati vam khanaas'ku zymlyu, shchob buti vashim bogom. a koli zbidnie brat tvii pri tobi, i budye prodanii tobi, to nye budyesh robiti nim pratsi raba, yak naimit, yak osilii vin pri tobi, azh do yuvilyeinogo roku budye vin pratsyuvati tobi. viidye vid tyebye vin ta sini iogo z nim, i vyernyet'sya vin do rodini svoei, i do posilosti bat'kiv svoikh vyernyet'sya vin: bo voni moi rabi, shcho ya viviv ikh z egypets'kogo krayu, nye budut' voni prodani prodazhyem raba. nye budyesh voloditi nim zhorstoko, i budyesh boyatisya boga svogo. a rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya,

shcho budut' tvoji, budut' iz narodiv, shcho navkolo vas, iz nikh kupitye raba i nyevil'nitsyu. a takozh iz siniv osilikh, shcho myeshkayut' z vami, z nikh kupitye ta z plyemyeni ikhn'ogo, shcho z vami, shcho porodili v krai vashim, i budut' voni vam na posilist'. i pyeryedastye ikh, yak spadshchinu, vashim sinam po vas na spadok posilosti naviki, nimi budyetye robiti, a bratami vashimi, sinami izrail'yevimi, odin odnim, nye budyetye voloditi zhorstoko. a koli ruka prikhod'ka chi osilogo pri tobi spromozhna, a brat tvii zbidnie pri n'omu, i budye prodanii prikhod'kovi chi osilomu v tyebye, abo nashchadkovi plyemyeni prikhod'ka, to potim, yak budye prodanii, vikup budye iomu, odin iz brativ iogo vikupit' iogo, abo dyad'ko iogo, abo sin dyad'ka iogo vikupit' iogo, abo z odnokrovnikh iogo, iz rodu iogo vikupit' iogo, abo spromozhna ruka iogo, i budye vikuplyenii. i oblichit' vin iz tim, khto nabuv iogo, vid roku prodazhu iogo azh do yuvilyeinogo roku, i budye tsina prodazhu iogo za chislom lit; yak za dni naimita budye polichyeno iomu. yakshcho shchye bagato lit, to zgidno z nimi vin vyernye svii vikup iz sribla iogo kupivli. a yakshcho pozostalo malo lit do yuvilyeinogo roku, to oblichit' iomu, zgidno z rokami iogo vyernye svogo vikupa. yak shchorichnii naimit vin budye pri n'omu, vin nye budye zhorstoko panuvati nad nim na tvoikh ochakh. a yakshcho vin nye budye vikuplyenii u tikh rokakh, to viidye yuvilyeinogo roku vin ta sini iogo z nim, bo izrail'evi sini moi rabi, moi rabi voni, shcho ya viviv ikh iz egypets'kogo krayu. ya navstryechu', bog vash!

26

nye zrobitye sobi bozhkiv ta idola, i kam'yanogo stovpa nye postavitye sobi, i kamyenya z figurami nye pokladyete v vashim krai, shchob klanyatisya pyeryed nimi. bo ya navstryechu', bog vash! subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatyniyu moyu budyetye shanuvati. ya navstryechu'! yakshcho budyetye khoditi zgidno z postanovami moimi, a zapovidyei moikh budyetye dodyerzhuvati i budyetye vikonuvali ikh, to dam vashi doshchi v ikhnim chasi, i zymlyya dast' svii urozhai, a pol'ovye dyeryevo dast' plid svii. i molochyennyya dosyagnye vam vinogradobrannya, a vinogradobrannya dosyagnye siyannya, i vi budyetye isti khlib svii dosita, i budyetye siditye byezpyechno v vashomu krai. i dam mir u krayu, i vi budyetye lyezhati, i nikhto nye vchinit', shchob vi tryemtili, bo zlu zvirinu vinishchu z zymli, a myech nye pyeryeidye chyeryez krai vash. i vi budyetye gnati vorogiv svoikh, a voni popadayut' pyeryed vami vid myecha. i p'yatiero z vas

pozhyenut' sotnyu, a sotnya z vas pozhyenye dyesyat' tisyach, i popadayut' vorogi vashi pyeryed vami vid myecha. i obyernus' ya do vas, i rozplodzhu vas, i rozmnozhu vas, i vikonayu svogo zapovita z vami. i vi budyetye isti starye-pyeryestarilye, i povikidaetye starye pyeryed novim. i postavlyu mistsye pyeryebuvannya svogo syeryed vas, i dusha moye nye obridit' vami. i ya budu khoditi syeryed vas, i budu vami bogom, a vi budyetye myeni narodom. ya navstryechu', bog vash, shcho viviv vas z egipyets'kogo krayu, shchob vi nye buli im rabami. i ya polamav zanozi vashogo yarma, i viviv vas iz pidnyesyenoyu golovoyu. a koli vi nye budyetye slukhnyani myeni, i nye vikonusatimnye vsikh tikh zapovidei, i yakshcho postanovami moimi budyetye pogordzhuvaty, i yakshcho dusha vasha briditmyet'sya zakonami moimi, shchob nye vikonusaty vsikh zapovidei moikh, shchob lamaty vam zapovita mogo, to i ya zrobyu vam otsye: postavlyu nad vami pyeryestrahk, sukhoti i propasnitsyu, shcho vinishchuyut' ochi i obyetsylyuyut' dushu. i vi nadaryemno siyatimyetye nasinnya svoe, bo poidyat' iogo vorogiy vashi. i zvyernu ya litsye svoe na vas, i vi budyetye vdaryeni pyeryed svoimi vorogami. i budut' panuvaty nad vami nye-navisniki vashi, i vi budyetye vtikaty, khoch nikhto vas nye gnatimye. a yakshcho i pri tomu nye budyetye slukhnyani myeni, to ya syemikratno pobil'shu karu na vas za vashi grikhi. i zlomyu pikhu vashoi sili, i zrobyu vashye nyebo yak zalizo, a zymlyu vashu yak mid'! i nadaryemno budy vichyerpuvatisya vasha sila: zymlye vasha nye dast' svogo vrozhayu, a dyeryevo na zymli nye dast' svogo plodu. a yakshcho i todi pidyetye proti myenye, i nye skhochyetye buti slukhnyanimi myeni, to ya syemikratno zbil'shu nad vami udara svogo zgidno z vashimi grikhami. i poshlyu na vas pil'nu zvirinu, a vona vinishchit' vam dityei, i vighubit' vashu khudobu, i zmyenshit' kil'kist' vashu, i popustoshit' vashi dorogi. a yakshcho tsimi karami nye budyetye navchyeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya pidu proti vas, i vdaryu vas i ya syemikratno za vashi grikhi. i pryvedu na vas myecha, shcho pomstit' pimstu za zapovita, i vi budyetye zibrani do vashikh mist, i ya poshlyu morovitsyu na vas, i vi budyetye viddani v ruku voroga. koli ya znishchu vam khlib, pidporu vashu, to dyesyat' zhinok budut' pyekty khlib vam v odnii pyechi, i vyernut' khlib vash vagoyu, a vi budyetye isti i nye nasitityesya. a yakshcho i tim nye stanyetye slukhnyani myeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya z lyutistyu pidu proti vas, i takozh ya syemikratno pokarayu vas za vashi grikhi, i vi tilo svoikh siniv budyetye isti, i tilo dochok svoikh budyetye poidati...

i poruinuyu vashi visoti, i povitinayu vashi stovpi sotsya, i poskladayu trupiy vashi na trupakh bozhkiv vashikh, i obridit' dusha moye vas! i vchinyu mista vashi ruinoyu, i pospustoshuyu vashi svyatini, i nye primu vashikh pakhoshchiv lyubikh. i spustoshu ya krai toi, i budut' divuvatisya z togo vashi vorogi, shcho myeshkayut' u n'omu. a vas porozporoshuyu pomizh narodiv, i vimu za vami myecha, i stanye krai vash spustoshennyam, a mista vashi budut' ruinoyu... todi zymlye ta nadoluzhit' sobi za subotni roki po vsi dni spustoshennyi ii. koli budyetye v krai vashikh vorogiv, todi vasha zymlye svyatkuvatimnye vidpochinok, i nadoluzhit' sobi za svoi subotni roki. po vsi dni spustoshennyi svyatkuvatimnye vona vidpochinok, chogo nye svyatuvala v subotni roki, koli vi sidili na nii. a shchodo pozostalikh syeryed vas, to vprovadzhu v ikhni syertsya polokhlyvist' v krayakh ikhnikh vorogiv, i budye ikh gnati navit' shelyest podmukhnyenogo vitrom listu, i budut' voni vtikaty, yak utikayut' pyeryed myechyem, ta i popadayut', khoch nikhto nye zhyenyet'sya... i budut' voni spotikatisya odin od odnogo, nibi vid myecha, khoch nikhto nye zhyenyet'sya za nimi. i vi nye zmozhyetye stati proti vashikh vorogiv... i poginyetye syeryed poganiv, i pozhyerye vas zymlye vashikh vorogiv. a pozostali syeryed vas pomarniyut' u krayakh vorogiv vashikh za grikh svii, a takozh za grikhi bat'kiv svoikh pomarniyut' iz nimi. i viznayut' voni grikh svii ta grikh bat'kiv svoikh, shcho nimi spronyevirilisya buli myeni, a takozh, shcho khodili proti myenye. takozh i ya pidu proti nikh, i vprovadzhu ikh do krayu ikhnikh vorogiv. yakshcho todi vpokorit'sya ikhnye nyeobrizanye syertsye, to todi ponyesut' karu za svoi grikhi. i ya zgadayu zapovita svogo z yakovom, a takozh zapovita svogo z isakom, i takozh zapovita svogo z avraamom zgadayu, i zgadayu toi krai. a krai toi budye pozbavleniyi ikh, i nadoluzhit' sobi svoi subotni roki, opustili vid nikh, a voni ponyesut' karu za svoi grikhi, a to dlya togo, shcho zakonami moimi pogordzhuvali, a postanovi moi ogidila bula ikhnya dusha. a protye, koli voni probuvali v krayu svoikh vorogiv, to ya nye pogordzhuvav nimi, i nye zbridiv ikh, shchob vinishchiti ikh, shchob zlamaty zapovita svogo z nimi. bo ya navstryechu', bog ikh! i ya pam'yatatimu im zapovita z pryedkami, shcho ya viviv ikh z egipyets'kogo krayu na ochakh pogan, shchob buti im bogom. ya navstryechu'! otsye postanovi, i ustavi ta zakoni, shcho dav navstryechu' mizh soboyu ta mizh izrail'yevimi sinami na sinaiskii gori chyeryez moisyeya.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhyesh im: koli khto skladae obitnitsyu bogovi za tvoeyu otsinkoyu dush dlya navstryechua, to budyе tvoya otsinka: cholovika vid viku dvadtsyati lit i azh do viku shostidyesyati lit, i budyе tvoya otsinka p'yatdyesyat shyekliv sribla na miru shyeklyem svyatini; a yakshcho zhinka vona, to budyе tvoya otsinka tridtsyat' shyekliv. a yakshcho vid viku p'yati lit i do viku dvadtsyati lit, to budyе tvoya otsinka: cholovika dvadtsyat' shyekliv, a dlya zhinki dyesyat' shyekliv. a yakshcho vid viku misyatsya i azh do viku p'yati lit, to budyе tvoya otsinka: cholovika p'yat' shyekliv sribla, a dlya zhinki tvoya otsinka tri shyekli sribla. a yakshcho vid viku shostidyesyati lit i vishchye: yakshcho cholovik, to budyе tvoya otsinka p'yatnadtsyat' shyekliv, a dlya zhinki dyesyat' shyekliv. a yakshcho vin obidnilii proti tvoei otsinki, to postavit' iogo pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue iogo, za tim, shcho spromozhna ruka togo, khto obitsyav, otsinue iogo svyashchyenik. a yakshcho budyе khudoba, shcho z nyei prinosyat' zhyertvu dlya navstryechua, usye, shcho daet'sya iz nyei dlya navstryechua, budyе svyatoshchami. nye vil'no obminyati ii, ani zastupiti ii, dobru zloyu, abo zlu do-broyu; a yakshcho spravdi zastupit' khudobu khudoboyu, to budyе vona ta zastupstvo ii budyе svyatoshchami. a yakshcho ta vsyaka khudoba nyechista, shcho z nyei nye prinosyat' zhyertov dlya navstryechua, to vin postavit' tu khudobu pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue ii chi to dobre, chi nyedobre. yak otsinue svyashchyenik, tak nyekhai budyе. a yakshcho vin spravdi vikupit' ii, to dodast' p'yatu chastinu ii nad otsinku tvoyu. a koli khto posvyatit' dim svii na svyatist' dlya navstryechua, to svyashchyenik otsinue iogo chi to dobre, chi nyedobre. yak otsinue iogo svyashchyenik, tak stanye. a yakshcho toi, khto posvyachue, vikupit' svogo doma, to dodast' p'yatu chastinu sribla tvoei otsinki nad n'ogo, i budyе iogo. a yakshcho khtos' posvyatit' navstryechuyevi z polya svoei posilosti, to budyе otsinka tvoya posivom iogo, posiv khomyera yachmyenyu za p'yatdyesyat shyekliv sribla. yakshcho vin posvyatit' svoe polye vid yuvilyeinogo roku, to vono stanye za otsinkoyu tvoeyu. a yakshcho posvyatit' polye svoe po yuvilyei, to svyashchyenik oblichit' iomu tye sriblo za rokami, pozostalami do yuvilyeinogo roku, i tye budyе vidnyatye vid otsinki tvoei. a yakshcho spravdi vikupit' tye polye toi, khto posvyachue iogo, to dodast' p'yatu

chastinu sribla otsinki nad n'ogo, i stanye vono iogo. a yakshcho vin nye vikupit' polya togo, i yakshcho vin prodast' tye polye komu inshomu, to vzhye nye budyе vono viku-plyenye. i budyе tye polye, koli vono viidye v yuvilyei, svyatist' dlya navstryechua, yak polye zaklyattya, dlya svyashchyenika budyе posilist' nim. a yakshcho vin posvyatit' navstryechuyevi polye kupivli svoei, shcho nye z polya posilosti iogo, to svyashchyenik oblichit' iomu sumu tvoei otsinki azh do yuvilyeinogo roku, i dast' tvoyu otsinku togo dnya, yak svyatist' dlya navstryechua. v yuvilyeinomu rotsi vyernyet'sya tye polye do togo, vid kogo kupiv iogo, shcho iogo posilist' tiei zyemli. a vsya otsinka tvoya budyе shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer budyе shyekyel'. til'ki pyervoridnogo v khudobi, shcho viznanye, yak pyervoridnye dlya navstryechua, nikhto nye posvyatit' iogo, chi to vil, chi to ovychka, navstryechuyevi vono! a yakshcho v khudobi nyechistii, to vikupit' za tvoeyu otsinkoyu, i dodast' p'yatu chastinu nad n'ogo. a yakshcho nye budyе vikuplyenye, to budyе prodanye za otsinkoyu tvoeyu. til'ki kozhnye zaklyattya, shcho lyudina zaklyenye navstryechuyevi zo vs'ogo, shcho iogo, vid lyudini, i khudobi, i vid polya iogo posilosti, nye budyе prodanye i nye budyе vikuplyenye, vono naisvyatishye dlya navstryechua. kozhnye zaklyattya, shcho budyе ogoloshyeny za zaklyattya z-posyeryed lyudyei, nye budyе vikuplyenye, budyе konchye zabitye. a vsyaka dyesyatina z zyemli, z nasinnya zyemli, z plodu dyeryeva, navstryechuyevi vono, svyatoshchi dlya navstryechua! a yakshcho disno vikupit' khtos' svoyu dyesyatinu, toi dodast' p'yatu chastinu ii nad nyei. a vsyaka dyesyatina khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, usye, shcho pyeryeidye pid palitsyeyu, dyesyatye budyе svyatist' dlya navstryechua. nye budyе pyeryebirati mizh dobrim ta zlim, i nye zaminit' iogo. a yakshcho spravdi zastupit' iogo, to budyе vono ta zastupstvo iogo, budyе svyatist', nye budyе vikuplyenye. otsye zapovidi, shcho navstryechu' nakazav moisyeevi dlya izrail'yevikh siniv na sinais'kii gori.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini v skinii zapovitu pyershogo dnya drugogo misyatsya, drugogo roku vid vikhodu ikh z egipyets'kogo krayu, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrail'yevikh siniv za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv chislom usikh cholovichoï stati za ikh golovami, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka v izraili, za viis'kovimi viddilami ikhnimi pyeryelichit' ikh ti ta aaron. a z vami budut' po odnomu muzhyevi dlya plyemyeni; toi muzh golova domu bat'kiv svoikh vin. a otsye imyennya tikh muzhiv, shcho stanut' iz vami: dlya ruvima yelitsur, sin shyedyeuriv; dlya simyeona shyelumil, sin tsurishaddaiv; dlya yudi nakhshon, sin amminadaviv; dlya issakhara natanail, sin tsuariv; dlya zavulona yeliv, sin khyeloniv; dlya iosipovikh siniv, vid efryema yelishama, sin ammigudiv; vid manasii gamaliil, sin pyedatsuriv; dlya vyeniyamina avidan, sin gid'oniiv; dlya dana akhizeyer, sin ammishaddaiv; dlya asira pag'iil, sin okhraniv; dlya gada yel'yasaf, sin dyeuiliv; dlya nyefalima akhira, sin yenaniv. otsye poklikani gromadi, nachal'niki plyemyeni ikhnikh bat'kiv. voni golovi tisyach izrail'yevikh. i vzyav moisyei ta aaron tikh muzhiv, shcho buli nazvani poimyenno, i voni zibrali vsyu tu gromadu pyershogo dnya drugogo misyatsya. i voni viyavili rodovodi svoi za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, za golovami ikh, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i vin pyeryelichiv ikh u sinais'kii pustini. i bulo siniv ruvima, pyervoridnogo izrail'yevogo, ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen za golovami ikh, usikh cholovichoï stati vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid ruvimovogo plyemyeni sorok i shist' tisyach i p'yatsot. u simyeonovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv pyeryelik ikh chislom imyen za golovami ikhnimi, usi cholovichoï stati vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid simyeonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i dyev'yat' tisyach i trista. u gadovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid gadovogo plyemyeni sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. u yudovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto

zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid yudovogo plyemyeni simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. u issakharovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid issakharovogo plyemyeni p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. u zavulonovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid zavulonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. u iosipovikh siniv: u efryemovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid efryemovogo plyemyeni sorok tisyach i p'yatsot. u siniv manasii ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid vyeniyaminovogo plyemyeni tridtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. u vyeniyaminovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid vyeniyaminovogo plyemyeni tridtsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. u danovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid danovogo plyemyeni shistdyesyat i dvi tisyachi i simsot. u asirovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid asirovogo plyemyeni, sorok i odna tisyacha i p'yatsot. u siniv nyeftalimovikh ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid plyemyeni nyeftalimovogo p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. otsye ti pyeryelichyeni, kogo pyeryelichiv moisyei i aaron ta izrail'yevi nachal'niki, dvanadtsyatyero muzha, voni buli po odnomu muzhyevi dlya domu bat'kiv svoikh. i buli vsi pyeryelichyeni z izrail'yevikh siniv za domami bat'kiv svoikh vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, v izraili, i buli vsi pyeryelichyeni shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye buli pyeryelichyeni syeryed nikh za plyemyenyem bat'kiv svoikh. i navstryechu' pro-

movlyav do moisyeya, govoryachi: til'ki lyevieogo plyemyeni nye pyeryeglyanyesh i nye pyeryelichish ikh syeryed izrail'yevikh siniv. a ti postav lyevitiv naglyadachami nad skinieyu svidotstva, i nad usima ryechami ii ta nad usim, shcho ii. voni budut' nositi skiniyu ta vsi ii ryechi, i voni budut' obslugo-vuvati ii, i otaboryat'sya navkolo skinii. a koli skiniya budye rushati, lyeviti rozbyerut' ii, a koli budye spinyatisya skiniya, lyeviti postavlyat' ii. a yakshcho nablizit'sya chuzhii, vin nyekhai budye zabiti. i otaboryat'sya izrail'yevi sini kozhyen u tabori svoimi, i kozhyen pri svoim prapor i za svoimi viis'kovimi viddilami. a lyeviti otaboryat'sya navkolo skinii svidotstva, shchob nye bulo gnivu na gromadu izrail'yevikh siniv. i budut' lyeviti vikonuvati storozhu skinii svidotstva. i zrobili izrail'yevi sini, zgidno zo vsim, yak nakazav buv navstryechu' moisyeevi, tak zrobili voni.

2

i navstryechu' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: otaboryat'sya izrail'yevi sini kozhyen pri prapor i svoim za oznakami domiv svoikh bat'kiv, navproti skinii zapovitu navkolo otaboryat'sya. napyeredi na skhid otaboryat'sya: prapor yudinogo taboru za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik yudinikh siniv nakhshon, sin amminadaviv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. a pri n'omu otaborit'sya issakharovye plyem'ya, a nachal'nik issakharovikh siniv natanail, sin tsuariv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. plyem'ya zavulonovye, a nachal'nik zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenykh yudinogo taboru sto tisyach i visimdyesyat tisyach i shist' tisyach i chotirista za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' naipyershye. prapor ruvimovogo taboru na pivdyen', za viis'kovimi viddilami svoimi, a nachal'nik ruvimovikh siniv yelitsur, sin shyedyeuriv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i shist' tisyach i p'yatsot. a pri n'omu otaborit'sya simyeonovye plyem'ya, a nachal'nik simyeonovikh siniv shyelumiil, sin tsurishaddaiv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i dyev'yat' tisyach i trista. i gadovye plyem'ya, a nachal'nik gadovikh siniv yel'yasaf, sin ryeuilliv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. usikh pyeryelichyenykh ruvimovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i odna tisyacha i chotirista i p'yatdyesyat za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' drugi. i yak rushit' skiniya zapovitu, to tabir lyevitiv budye syeryed taboriv. yak

voni otaboryat'sya, tak virushat', kozhyen na svoim mistsi za svoimi praporami. prapor efryemovogo taboru za viis'kovimi viddilami svoimi na zakhid, a nachal'nik efryemovikh siniv yelishama, sin ammigudiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok tisyach i p'yatsot. a pri n'omu plyem'ya manasiinye, a nachal'nik siniv manasiinikh gamalilil, sin pyedaturiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridsyat' i dvi tisyachi i dvisti. i vyeniyaminovye plyem'ya, a nachal'nik vyeniyaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenykh efryemovogo taboru sto tisyach i visim tisyach i sto za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' tryeti. prapor danovogo taboru pivnich, za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik danovikh siniv akhyezyer, sin ammishaddaiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik shistsyatyat i dvi tisyachi i simsot. a pri n'omu otaborit'sya asiroye plyem'ya, a nachal'nik asiroyikh siniv pag'iil, sin okhraniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok i odna tisyacha i p'yatsot. i plyem'ya nyefthalmovye, a nachal'nik siniv nyefthalmovikh akhira, sin yenaniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. usikh pyeryelichyenykh danovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i sim tisyach i shistsot. voni rushat' naostanku za praporami svoimi. otsye pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv za domami bat'kiv svoikh, usikh pyeryelichyenykh tikh taboriv za svoimi viis'kovimi viddilami shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye pyeryelichyeni syeryed izrail'yevikh siniv, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i izrail'yevi sini zrobili vsye, shcho navstryechu' nakazav buv moisyeevi, tak voni taboruvali za praporami svoimi, i tak rushali kozhyen za svoimi rodami pri domi svoikh bat'kiv.

3

a otsye nashchadki aaronovi ta moisyeevi v dni, koli navstryechu' promovlyav do moisyeya na sinais'kii gori. i otsye imyena aaronovikh siniv: pyervoridnii nadav, i avigu, yelyeazar ta itamar. otsye imyena aaronovikh siniv, pomazanykh svyashchyenykiv, shcho vin posvyativ ikh buti svyashchyenykami. ta pomyer nadav ta avigu pyeryed navstryechunim litsyem, koli voni prinyesli buli chuzhii ogon' pyeryed navstryechunim litsyem u sinais'kii pustini, a siniv u nikh nye bulo. i buli svyashchyenykami yelyeazar ta itamar za zhittya bat'ka svoga aarona. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: privyedi lyevievye plyem'ya, i postav iogo pyeryed svyashchyenykom

aaronom, i voni budut' uslugovuvati iomu. i budut' voni vikonuvati storozhu iogo ta vsiei gromadi pyered skinieyu zapovitu, shchob vikonuvati sluzhbu skiniinu. i budut' voni styeryegti vsi ryechi skinii zapovitu ta storozhu izrailievikh siniv, shchob vikonuvati sluzhbu skiniinu. i dasi lyevitiv aaronovi ta sinam iogo, vlasnye iomu voni dani vid izrailievikh siniv. a aarona ta siniv iogo postav, shchob voni pil'nuvali svogo svyashchyenstva, a chuzhii, khto nablizit'sya, budye zabiti. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ya otsye vzyav lyevitiv z-posyered izrailievikh siniv zamist' kozhnogo pyervoridnogo, shcho rozkrivayut' utrobu, z izrailievikh siniv. i budut' lyeviti moi, bo mii kozhyen pyervoridnii. togo dnya, koli ya buv udariv kozhnogo pyervoridnogo v egypets'kim kraii, ya posvyativ sobi kozhnogo pyervoridnogo v izraili vid lyudini azh do skotini, moi voni budut'. ya navstryechu'! i navstryechu' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini, govoryachi: pyeryelichi lyevievikh siniv za domami ikhnikh bat'kiv, za rodami ikhnimi, kozhnogo cholovichoii stati vid misyachnogo viku i vishchye pyeryelichish ikh. i moisyei pyeryelichiv ikh za navstryechunim slovom, yak iomu nakazano. i buli za imyennymi svoimi otsi lyevievi sini: gyershon, i kyegat, i myerari. a otsye imyena gyershonovikh siniv za ikhnimi rodami: livni ta shim'i. a sini kyegatovi za ikhnimi rodami: amram i itsgar, khyevron i uzzil. a sini myerari za ikhnimi rodami: makhli ta mushi. otsye voni, rodi lyevievi, za domami svoikh bat'kiv. vid gyershona: rid livnievikh ta rid shim'ievikh. otsye voni, rodi gyershonovikh. pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovichoii stati vid misyachnogo viku i vishchye, pyeryelichyeni ikhni sim tisyach i p'yatsot. rodi gyershonovikh budut' taboruvati za namyetom na zakhid. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu gyershonovikh yel'yasaf, sin lailiv. a doglyad gyershonovikh siniv u skinii zapovitu: skiniya vnutrishnya i namyet zovnishnii, i pokrittya iogo, i zavisav vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i zaslava vkhodu podvir'ya, shcho na skinii ta na zhyertivniku navkolo, i shnuri ii do vsiei sluzhbi iogo. a vid kyegata: rid amramovikh, i rid itskharovikh, i rid khyevronovikh, i rid odziilovikh, otsye voni, rodi kyegatovikh. chislom kozhnogo cholovichoii stati vid misyachnogo viku i vishchye, visim tisyach i shistsot, shcho pil'nuvali storozhu svyatini. rodi kyegatovikh siniv taboruyat'sya na podovzhn'omu botsi skinii na pivdyen'. a nachal'nik bat'kovogo domu rodiv kyegatovikh yelitsafan, sin uzziliv. a ikhnii doglyad: kovcheg, i stil, i svichnik, i zhyertivniki, i svyati ryechi, shcho sluzhat' nimi, i zavisav, i vsya sluzhba pri

tomu. a nachal'nik lyevievikh nachal'nikiv yelyeazar, sin svyashchyenika aarona, shcho mav doglyad nad timi, khto pil'nuie storozhu svyatini. vid myerari: rid makhlievikh, i rid mushievikh, otsye voni, rodi myerarievi. a pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovichoii stati vid misyachnogo viku i vishchye, shist' tisyach i dvisti. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu myerarievikh rodiv tsuriil, sin avikhailliv. voni otoboryat'sya na podovzhnim botsi skinii na pivnich. a doglyad storozhi myerarievikh siniv: doshki skinii, i zasovi ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i vsi ryechi ii, i vsya sluzhba ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i kilki ikhni, i ikhni shnuri. a ti, shcho taboruyut' spyeryedu pyered skinieyu, pyeryed skinieyu zapovitu na skhid, moisyei i aaron ta sini iogo, voni vikonuyut' storozhu svyatini, storozhu za izrailievikh siniv. a chuzhii, khto nablizit'sya, budye zabiti. usi pyeryelichyeni lyevitiv, shcho pyeryelichiv moisyei ta aaron na navstryechunii nakaz za ikhnimi rodami, kozhyen cholovichoii stati vid misyachnogo viku i vishchye, dvadtsyat' i dvi tisyachi. i skazav navstryechu' do moisyeya: pyeryelichi vsikh pyervoridnikh cholovichoii stati izrailievikh siniv vid misyachnogo viku i vishchye, i pyeryelichi chislo imyen ikh. i viz'mi dlya myenye lyevitiv ya navstryechu'! zamist' kozhnogo pyervoridnogo izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed khudobi izrailievikh siniv, i pyeryelichiv moisyei, yak navstryechu' nakazav buv iomu, usikh pyervoridnikh syeryed izrailievikh siniv. i bulo vsikh pyervoridnikh cholovichoii stati chislom imyen vid misyachnogo viku i vishchye, za ikhnimi pyeryelichyeniimi dvadtsyat' i dvi tisyachi dvisti i simdyesyat i tri. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' ikhn'oi khudobi, i budut' lyeviti moi. ya navstryechu'! a na okup tikh dvokhsot i syemidyesyati i trokh, shcho pozostali ponad lyevitami z pyervoridnogo izrailievikh siniv, to viz'mi po p'yati shyekliv na golovu, na miru shyeklyem svyatini viz'myesh, dvadtsyat' gyer shyekyel', i dasi ti groshi aaronovi ta sinam iogo, yak okup za pozostalikh syeryed nikh. i vzyav moisyei groshi okupu vid pozostalikh ponad viku-plyenikh lyevitami, vid pyervoridnogo izrailievikh siniv uzyav vin ti groshi, tisyachu i trista i shidtyesyat i p'yat' na miru shyeklyem svyatini. i dav moisyei groshi okupu aaronovi ta sinami iogo za navstryechunim nakazom, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi.

i navstryechu' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: pyeryelichi kyegatovikh siniv syeryed siniv lyevievikh za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhnogo, khto zdatnii do viis'ka, shchob vikonuvati pratsyu v namyeti skinii zapovitu. otsye sluzhba kyegatovikh siniv u skinii zapovitu: nositi svyatyee svyatikh. koli tabir rushatimye, to vviidye aaron ta sini iogo, ta i zdiimut' zavisu zasloni, i pokriyut' nyeyu kovchyega svidotstva. i dadut' na n'ogo shkuryanye takhashyevye nakrittya, i rozkladut' zgori pokryvalo, usye z blakiti, i nakladut' dyerzhaki iogo. a na stoli pokaznikh khlbib rozkladut' blakitnu shatu, i dadut' na n'ogo miski, i lozhki, i chashi, i kukhli na littyia, i khlbib povsyakhasnii budyne na n'omu. i rozkladut' na nikh shatu z chyervyeni, i pokriyut' ii shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i nakladut' dyerzhaki iogo. i viz'mut' blakitnu shatu, i pokriyut' svichnika osvityennyya, i lyampadki iogo, i shchiptsi iogo, i iogo lopatki na vugil', i vsi posudini dlya olivi iogo, yakimi sluzhat' pri n'omu, i pokriyut' iogo i vvyes' posud iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. a na zolotii zhyertivnik rozkladut' blakitnu shatu, i pokriyut' iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i vkladut' iogo dyerzhaki. i viz'mut' vvyes' posud sluzhyennyya, shcho nim sluzhat' u svyatini, i dadut' do blakitnoi shati, i pokriyut' ikh shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. i zabyerut' popil iz zhyertivnika, i rozkladut' na n'omu shatu purpurovu, i pokladut' na n'ogo vvyes' posud iogo, shcho nim sluzhat' na n'omu: lopatki na vugil', vidyel'tsya, i shuffli, i kropil'nitsi, vvyes' posud zhyertivnika; i rozkladut' na n'omu shkuryanye takhashyevye pokrittya, i vkladut' dyerzhaki iogo. i skinchit' aaron ta sini pokrivati svyatinyu ta vvyes' svyatii posud, koli tabir rushae, a potim uvidut' kyegatovi sini, shchob nyesti alye nye dotorknut'sya do svyatogo, shchob nye povmirati. a doglyad yleyazara, sina svyashcheynika aarona, oliva osvityennyya, i kadilo pakhoshchiv, i povsyakhasna khlbna zhyertva, i oliva pomazannyya, doglyad usiei skinii ta vs'ogo, shcho v nii, u svyatini ta v ryechakh ii. i navstryechu' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: nye vinishchuitye plyemyeni kyegatovikh rodiv z-posyered lyevitiv. i otsye zrobit' im, i budut' zhati i nye povmirayut', koli voni pidkhodyat' do svyatogo svyatikh: uviidut' aaron ta sini iogo, i rozmistyat' ikh odnogo po odnomu na sluzhbi iogo ta na noshyenni

iogo. a sami voni nye vviidut', shchob ani na khvilyu nye bachiti svyatini, i shchob nye povmirati. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyeryelichi takozh gyershonovikh siniv, voni za domami svoi bat'kiv, za rodami svoimi, vid viku tridtsyati lit i vishchye azh do viku p'yatidyesyati lit pyeryelichish ikh usikh, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. otsye sluzhba gyershonovikh rodiv, na sluzhbu i na noshyennyya: voni budut' nositi pokryvala skinii, i skiniiyu zapovitu, pokrittya ii i pokrittya takhashyevye, shcho na nii zgori, i zavisu vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i zaslonu vkhodu brami podvir'ya, shcho pri skinii ta pri zhyertivniku navkolo, i shnuri ikhni, i vvyes' posud sluzhbi ikh, i vsye, shcho budyne zrobyenye dlya nikh, i budut' sluzhiti voni. na nakaz aarona ta siniv iogo budyne vsya sluzhba gyershonovikh siniv shchodo vs'ogo noshyennyya ikh'ogo ta shchodo vsiei sluzhbi ikhn'oi. i doruchitye im pil'nuvati pro vsye, shcho voni budut' nositi. otsye sluzhba rodiv gyershonovikh siniv u skinii zapovitu, a ikhnya storozha u rutsi itamara, sina svyashcheynika aaronovogo. siniv myerarievikh za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv pyeryelichish ikh vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyesyati lit, pyeryelichish ikh kozhnogo, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. a otsye tye, shcho voni povinni nositi pid chas ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu: doshki skinii, i zasuvi ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i ikhni kilki, i ikhni shnuri, zo vsima ikhnimi ryechami, i zo vsieyu sluzhboyu ikhn'oyu, i poimyenno pyeryelichish ryechi, shcho voni dbayut' pro ikhne noshyennyya. otsye sluzhba rodin siniv myerarievikh shchodo vsiei ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu pid rukoyu itamara, sina svyashcheynika aarona. i pyeryelichiv moisyei ta aaron, ta nachal'niki gromadi kyegatovikh siniv za ikhnimi rodami i za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhnogo, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu. i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh za ikhnimi rodami dvi tisyachi simsot i p'yatidyestat. otsye pyeryelichyeni kyegatovikh rodiv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moisyei ta aaron za navstryechunim nakazom chyeryez moisyeya. a pyeryelichyeni gyershonovikh siniv za svoimi rodami ta za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhyen, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh za rodami ikhnimi, za domami svoikh bat'kiv

dvi tisyachi i shistsot i tridtsyat'. ot-sye pyeryelichyeni rodiv gyershonovikh siniv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za navstryechunim nakazom. a pyeryelichyeni rodiv siniv myerarievikh za ikhnimi rodami, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhyen, khto vkhodit' do vid-dilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyeniikh za rodami ikhnimi tri tisyachi i dvisti. otsye pyeryelichyeni rodiv siniv myerarievikh, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za navstryechunim nakazom chyeryez moisyeya. usi pyeryelichyeni lyeviti, kogo pyeryelichiv moiseyi i aaron ta izrailievi nachal'niki, za rodami svoimi, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhyen, khto vkhodit', shchob vikonusvati pratsyu sluzhbi i pratsyu noshyennya v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyeniikh visim tisyach i p'yatsot i visimidyestat. za navstryechunim nakazom pyeryelichyeno ikh chyeryez moisyeya kozhnogo na sluzhbi iogo ta na noshyenni iogo. i buli pyeryelichyeni, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi.

5

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrailievim sinam, i nyekhai povisilayut' z taboru kozhnogo prokazhyenogo, i kozhnogo tyechivogo, i kozhnogo nyechistogo chyeryez dotorknyennya do myertvogo tila. i cholovika i zhinku budyetye visilati, poza tabir budyetye visilati ikh, i voni nye zanyechistyat' taboriv svoikh, shcho ya syeryed nikh probuvayu. i zrobili tak izrailievi sini, i povisilali ikh poza tabir, yak navstryechu' promovlyav buv moisyeevi, tak zrobili izrailievi sini. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrailievikh siniv: cholovik abo zhinka, koli zrobit' yakii lyuds'kii grikh, chinyachi tim spronyeviryennya proti navstryechua, i zavinit' dusha ta, to voni viznayut' svii grikh, shcho zrobili, i kozhyen zvyernye naipyershye tsinu provini svoei, i dodast' do nyei p'yatinu ii, ta i dast' tomu, komu zavinin vin. a yakshcho v togo cholovika nyema vikupnika, shchob iomu zvyernuti tu tsinu provini, to provina ta budy zvyernyena navstryechuyevi, i budy tsye svyashchyenikov, oprich barana ochishchyennya, shcho nim ochistit' iogo. a kozhnye prinoshyennya zo vsyakikh svyatoshchiv izrailievikh siniv, shcho prinyesut' svyashchyenikov, budy iomu. i shcho khto posvyatit', budy iomu. shcho khto dast' svyashchyenikov, budy iomu. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrailievikh siniv i

skazhi im: kozhyen cholovik, koli zhinka iogo zradit' i spronyevirit' iogo, i budy khto zlyagatisya z nyeyu i budy zataenye vid ochyei ii cholovika, i budy zakhovanye, i vona zanyechistit'sya, a svidka proti nyei nyema, i vona nye budy skhoplyena, ta na n'omu pyeryeide dukh ryevnoshchiv, i vin budy ryevnivii za svoyu zhinku, shcho vona zanyechishchyena; abo pyeryeide na n'omu dukh ryevnoshchiv, i vin budy ryevnivii za svoyu zhinku, a vona nye bula zanyechishchyena, to privyedye toi cholovik svoyu zhinku do svyashchyenika, i prinyesye za nyei zhyertvu ii, dyesyatu chastinu yefi yachnoi muki, olivi na nyei ville, i nye dast' na nyei ladanu, bo tsye khlibna zhyertva ryevnoshchiv, zhyertva prigaduval'na, shcho prigadue provinu. i svyashchyenik privyedye ii, i postavit' pyeryed navstryechunim litsyem. i viz'mye svyashchyenik svyatoi vodi v glinyanu posudinu, i porokhu, shcho budy na dolivtsi skinii, viz'mye svyashchyenik, ta i dast' do vodi. i postavit' svyashchyenik tu zhinku pyeryed litsyem navstryechunim, i vidkrie golovu tiei zhinki, i dast' na ruki ii khlibnu zhyertvu prigaduval'nu, tsye khlibna zhyertva ryevnoshchiv. a v rutsi svyashchyenika budy girka voda, shcho navodit' proklyattya. i zaklyanye ii svyashchyenik ta i skazhye do zhinki: yakshcho nikhto nye lyezhav iz toboyu, i yakshcho ti nye zradila nyechistim grikhom, zhivshi z cholovikom svoim, ochist'sya vid girkoi vodi, shcho navodit' proklyattya! a koli zh ti zradila, zhivshi z cholovikom svoim, i koli ti zanyechistilas', i khtos' zligsya z toboyu, krim tvogo cholovika, i zaklyanye svyashchyenik tu zhinku klyatvoyu proklyattya, i skazhye svyashchyenik tii zhintsi: nyekhai dast' tyebye navstryechu' na proklyattya ta klyatvu syeryed narodu tvogo tim, shcho navstryechu' zrobit' styegno tvoe opalim, a zhivit tvii napukhlhim, i vviidye tsya voda, shcho navodit' proklyattya, do nutra tvogo, shchob zrobiti zhivit napukhlhim, i shchob zrobiti styegno opalim. a zhinka ta skazhye: amin', amin'! i napishye svyashchyenik ti proklyattya na zvoi, i obmie girkoyu vodoyu, i napoit' tu zhinku girkoyu vodoyu, shcho navodit' proklyattya; i vviidye v nyei ta voda, shcho navodit' proklyattya, i dae girkii bil'. i viz'mye svyashchyenik iz ruki tiei zhinki tu khlibnu zhyertvu ryevnoshchiv, i budy kolikhati tu khlibnu zhyertvu pyeryed navstryechunim litsyem, ta i prinyesye ii do zhyertivnika. i viz'mye svyashchyenik zhmyenyu z khlibnoi zhyertvi, yak prigaduval'nu chastinu, ta i spalit' na zhyertivniku. a potim napoit' tu zhinku vodoyu. i napoit' vodoyu, i staneyet'sya, yakshcho bula vona zanyechishchyena i spronyevirila svoemu cholovikovi, to vviidye v nyei ta

voda, shcho navodit' proklyattya, i dast' girkii bil', i opukhnye zhivit ii, i zapadye styegno ii, i stanye ta zhinka proklyattiam syeryed narodu svogo. a yakshcho ta zhinka nye bula zanyechishchyena, i chista vona, to budyе ochishchyena, i budyе zdatna roditi dityei. otse zakon pro ryevnoshchi, koli zradit' zhinka cholovikovi svoemu, i zanyechistit'sya, abo koli na cholovika naidye dukh ryevnoshchiv, i vin budyе ryevnivii za zhinku svoyu, to postavit' tu zhinku pyeryed navstryechunim litsyem, a svyashchyenik vikonae nad nyeyu vvyes' tseyi zakon. i budyе ochishchyenii toi cholovik vid grikha, a zhinka ta ponyesyе svii grikh.

6

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izraillyevikh siniv, i skazhi im: cholovik abo zhinka, koli virishit'sya sklasti obitnitsyu nazira, shchob posvyatiti syebye navstryechuyevi, to vin strimaet'sya vid vina ta p'yankogo napoyu, nye budyе piti otstu vinnogo ta otstu z p'yankogo napoyu, i zhodnogo vinogradnogo soku nye pitimye, i nye istimye ani svizhogo, ani sukhogo vinogradu. usi dni posvyachyennya svogo nye budyе vin isti nichogo, shcho zroblyenye z vinogradu, vid zyerlyat azh do lushpinnya. usi dni iogo posvyachyennya na nazira britva nye torknyet'sya golovi iogo; azh do vipovnyennya dnyv, shcho posvyatit' navstryechuyevi, vin budyе svyati, musit' zapustiti volossya golovi svoei! usi dni posvyachyennya iogo navstryechuyevi nye pidiide vin do myertvogo tila, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu, chyeryez brata svogo ta chyeryez syestru svoyu nye zanyechistit'sya nimi, koli b voni pomyerli, bo na golovi iogo posvyachyennya bogu iogo. usi dni posvyachyennya iogo svyati vin dlya navstryechua. a koli khto pomrye pri n'omu nyespodivano naglo, i vin zanyechistit' tsm golovu svogo posvyachyennya, to ogolit' golovu svoyu v dyen' ochishchyennya svogo, s'omogo dnya ogolit' ii. a vos'mogo dnya vin prinyesyе dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat do svyashchyenika do vkhodu skiniy zapovitu. i svyashchyenik prinyesyе odnye na zhyertvu za grikh, a odnye na tsilopalyennya, i ochisit' iogo z togo, shcho zanyechistiv'sya vin myertvim tilom, i posvyatit' iogo golovu togo dnya. i pochnye vin znovu dni posvyachyennya svogo navstryechuyevi, i prinyesyе odnorichnye yagnya na zhyertvu za provinu. a pyershii dni iogo budut' nadaryemni, bo zanyechistilosya iogo posvyachyennya. i otse zakon pro nazira: togo dnya, koli vipovnyuyut'sya dni iogo posvyachyennya, svyashchyenik privyedye iogo do vkhodu skiniy zapovitu. i prinyesyе

vin navstryechuyevi zhyertvu svoyu, odnye byezvadnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, i odnu byezvadnu odnorichnu vitysyu na zhyertvu za grikh, i odnogo byezvadnogo barana na zhyertvu mirnu, i kish oprisnokiv iz pshyenchnoi muki, kalachi, mishani v olivi, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, i khlibnu ikhnyu zhyertvu, i ikhni liti zhyertvi. i prinyesyе svyashchyenik pyeryed navstryechune litsye, i prinyesyе iogo zhyertvu za grikh ta iogo tsilopalyennya. a barana prinyesyе mirnoyu zhyertvoyu dlya navstryechua na koshi oprisnokiv, i svyashchyenik prinyesyе iogo khlibnu zhyertvu ta iogo zhyertvu litu. i ogolit' toi nazir golovu svogo posvyachyennya u vkhoda skiniy zapovitu, i viz'mye volossya golovi svogo posvyachyennya ta i pokladye na ogon', shcho pid mirnoyu zhyertvoyu. i viz'mye svyashchyenik varyenu lopatku z barana, i odnogo prisnogo kalacha z kosha, i odnogo prisnogo korzhika, ta i dast' na doloni nazira, yak vin ogolit' golovu svogo posvyachyennya. i svyashchyenik budyе kolikhati ikh, yak kolikhannya pyeryed navstryechunim litsyem. tse svyatoshch dlya svyashchyenika, ponad grudinu kolikhannya i ponad styegno prinoshyennya. a po ts'omu toi nazir mozhye piti vino. otse zakon pro nazira, shcho obitsyae svoyu zhyertvu navstryechuyevi za svoe posvyachyennya, krim togo, na shcho spromozhna ruka iogo. za obitnitsyeyu svoeyu, shcho obitsyue, tak vin zrobit' za zakonom pro posvyachyennya iogo. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aaronu ta do siniv iogo, govoryachi: tak blagoslovlyaitye izraillyevikh siniv, govoryachi im: nyekhai navstryechu' poblagoslovit' tyebye, i nyekhai vin tyebye styeryezhye! nyekhai navstryechu' zasyae na tyebye litsyem svoim, i nyekhai budyе milostivii do tyebye! nyekhai navstryechu' zvyernye na tyebye litsye svoje, i khai dast' tobi mir! voni budut' klikati imyennya moe na izraillyevikh siniv, a ya blagoslovlyatimu ikh!

7

i stalosya togo dnya, koli moisyei zakinchiv staviti skiniyu, i pomazav ii, i posvyativ ii ta vsi ryechi ii, i zhyertivnika ta vsi ryechi ioh, i pomazav ikh ta posvyativ ikh, to poprinosili izraillyevi nachal'niki, golovi domiv svoikh bat'kiv, voni nachal'niki plyemyen, voni ti, shcho stoyali nad pyeryelikom, i prinyesli svoyu zhyertvu pyeryed navstryechune litsye: shist' kritikh voziv, i dvanadtsyat' voliv, viz na dvokh nachal'nikiv, a vil na odnogo, i postavili ikh pyeryed skiniyu. i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: viz'mi vid nikh, i budut' voni, shchob vikonuvati sluzhbu

skinii zapovitu, i dasi ikh lyevitam, kozh-
nomu za sluzhboyu iogo. i vzyav moysyei
vozi ta voli, ta i dav ikh lyevitam: dva
vozi ta chotiri voli dav gyershonovim sinam,
za ikhn'oyu sluzhboyu, a chotiri vozi ta
visim voliv dav sinam myerarievim za
ikh'n'oyu sluzhboyu pid rukoyu itamara, sina
svyashchenika aarona. a kyegatovim sinam
nye dav, bo na nikh lyezhit' sluzhba svya-
tini, na plyechakh povinni nositi. i popri-
nosili nachal'niki zhyertvu na ponovu zhy-
ertivnika v dyen' iogo pomazannya, i popri-
nosili nachal'niki svoyu zhyertvu pyeryed
zhyertivnika. a navstryechu' promovlyav
do moysyeva: po odnomu nachal'niku na
dyen' nyekhai prinosyat' svoje prinoshyen-
nya na ponovu zhyertivnika. i buv toi, khto
pyershogo dnya prinis svoje prinoshyennya,
nakhsyon, sin amminadaviv, yudinogo plye-
myeni. a zhyertva iogo: odna sribna miska,
sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna
kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru
shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenich-
noi muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv
zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin
baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopa-
lyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a
na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv,
p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh,
otsye prinoshyennya nakhszona, ammina-
davogo sina. drugogo dnya prinis natanail,
sin tsuariv, nachal'nik issakhariv. prinis
vin svoje prinoshyennya: odna sribna miska,
sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna
kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru
shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenich-
noi muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyek-
liv zolota, povna kadila, odnye tyelya,
odin baran, odnye odnorichnye yagnya na
tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za
grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli,
p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yag-
nyat odnorichnikh, otsye zhyertva natanaila,
tsuarovogo sina. tryet'ogo dnya nachal'nik
zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv.
iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i trid-
tsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'ni-
tsya, simdyesyat shyekliv na miru shyek-
lyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi
muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv
zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin
baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopa-
lyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a
na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv,
p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh,
otsye zhyertva yeliyava, khyelonovogo sina.
chyetyertogo dnya nachal'nik ruvimovikh
siniv yelitsur, sin shyedyeuriv. iogo zhy-
ertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat'
shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya,

simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svy-
atini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mis-
hanoi v olivi, na khlibunu zhyertvu, odna
kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna
kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye
odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin
kozyel na zhyertvu za grikh, na mirnu
zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat'
kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, ot-
sye zhyertva yelitsura, shyedyurovogo sina.
p'yatogo dnya nachal'nik simyeonovikh siniv
shyelumiil, sin tsurishaddaiv. iogo zhy-
ertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat'
shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya,
simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svy-
atini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mis-
hanoi v olivi, na khlibunu zhyertvu, odna
kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna
kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye
odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin
kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu
zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat'
kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, ot-
sye zhyertva shyelumiila, tsurishaddaevogo
sina. shostogo dnya nachal'nik gadovikh
siniv yel'yasaf, sin dyeuiv. iogo zhy-
ertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat'
shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'ni-
tsya, simdyesyat shyekliv na miru shyek-
lyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi
muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv
zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin
baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopa-
lyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a
na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv,
p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh,
otsye zhyertva yel'yasafa, dyeuivovogo sina.
s'omogo dnya nachal'nik efryemovikh siniv
yelishama, sin ammigudiv. iogo zhy-
ertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat'
shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'ni-
tsya, simdyesyat shyekliv na miru shyek-
lyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi
muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv
zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin
baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopa-
lyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a
na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv,
p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh,
otsye zhyertva yelishami, ammigudovogo
sina. vos'mogo dnya nachal'nik siniv man-
asii, gamaliil, sin pyedotsuriv. iogo zhy-
ertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat'
shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'ni-
tsya, simdyesyat shyekliv na miru shyek-
lyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi
muki, mishanoi v olivi, na khlibunu zhy-
ertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv
zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin
baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopa-
lyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a

na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva gamaliila, pyedot-surovogo sina. dyev'yatogo dnya nachal'nik vyenyiaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlibun zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva avidana, gid'onievogo sina. dyesyatogo dnya nachal'nik danovikh siniv akhiyezyer, sin ammishaddaiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlibun zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva avidana, gid'onievogo sina. odinadtsyatogo dnya nachal'nik asirovikh siniv pag'iil, sin okhraniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na muchnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva pag'iila, okhranovogo sina. dvanadtsyatogo dnya nachal'nik nyefalimovikh siniv akhira, sin yenaniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na muchnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva akhiri, yenanovogo sina. otsye obryad osvyachyennya zhyertivnika v dni iogo pomazannya, vid izrail'yevikh nachal'nikov: sribnikh misok dvanadtsyat', sribnikh kropil'nits' dvanadtsyat', zolotikh kadil'nits' dvanadtsyat', sto i tridtsyat' shyekliv odna sribna miska, i simdyesyat odna kropil'nitsya. usye sriblo posudin dvi tisyachi i chotirista shyekliv na miru shyeklyem svyatini. kadil'nits' zolotikh dvanadtsyat', povni kadila, po dyesyati shyekliv kadil'nitsya na miru shyeklyem svyatini; usye zoloto kadil'nits' sto i dvadtsyat' shyekliv. usya vyelika khudoba na tsilopalyennya: dvanadtsyat' tyelyat, baraniv dvanadtsyat', yagnyat odnorichnikh dvanadtsyat', ta zhyertva khlibna ikh, i kozliv dvanadtsyat' na zhyertvu za grikh. a vsya khudoba mirnoi zhyertvi: dvadtsyat' i chotiri tyelyati, baraniv shistdyesyat, kozliv shistdyesyat, yagnyat odnorichnikh shistdyesyat. otsye obryad osvyachyennya zhyertivnika po pomazanni iogo. a koli moisyey vkhodiv do skinii zapovitu, shchob govorit z nim, to vin chuv golos, shcho govori do n'ogo z-ponad vika, yakye na kovchyezi sviodstva, z-pomizh obokh khyeruvimiv govori vin do n'ogo.

8

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona ta i skazhi iomu: koli ti svititimyesh lyampadki, to z pyeryedu svichnika budut' svititi sim lyampadok. i aaron zrobiv tak, z pyeryedu svichnika zasvitiv iogo lyampadki, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. a otsye robota svichnika: vin kuttya zoloty azh do pidstavi iogo, azh do kvitok iogo kuttya vin. za vzirtsyem, shcho navstryechu' pokazav buv moisyeevi, tak vin zrobiv svichnika. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi lyevitiv z-posyeryed izrail'yevikh siniv, ta i ochist' ikh. i tak zrobiv im, shchob ochistiti ikh: pokropi na nikh vodoyu zhyertvi za grikh, i nyekhai obgolyat' britvoyu vsye tilo svoe, i nyekhai vipyerut' odyezhu svoyu, i stanut' chisti. i voni viz'mut' tyelya, a iogo khlibna zhyertva pshyenichna muka, mishana v olivi, i drugye tyelya viz'myesh na zhyertvu za grikh. i privyedyesh lyevitiv do skinii zapovitu, i zbyeryesh usyu gromadu izrail'yevikh siniv. i privyedyesh lyevitiv pyeryed navstryechune litsye, a izrail'yevi sini pokladut' svoi ruki na lyevitiv. i budyee aaron posvyachuvati lyevitiv, yak posvyachyennya pyeryed navstryechunim litsyem vid izrail'yevikh siniv, i budut' voni na robotu navstryechun'oi sluzhbi. a lyeviti pokladut' svoi ruki na golovu tyelyat, i zrobi odnogo zhyertvoyu za grikh, a odnogo tsilopalyennyam dlya navstryechua, shchob ochistiti lyevitiv. i postavish lyevitiv pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo, i budyesh posvyachuvati ikh, yak posvyachyennya dlya navstryechua. i viddilish lyevitiv z-pomizh izrail'yevikh siniv, i

budut' lyeviti moi. a po ts'omu lyeviti vviidut', shchob sluzhati v skinii zapovitu, i ti ikh ochistish, i viddasi ikh, yak zhyertvu posvyachyennya, bo voni dani, myeni voni dani z-pomizh izrail'yevikh siniv; zamist' pyervoridnogo kozhnogo z izrail'yevikh siniv, shcho rozkrivae kozhnu utrobu, uzyav ya ikh sobi, bo mii kozhyen pyervoridnii syeryed izrail'yevikh siniv, syeryed lyudini i syeryed khudobi; togo dnya, koli ya pobivav kozhnogo pyervoridnogo v egypets'kim kraii, ya posvyativ ikh sobi. i vzyav ya lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrail'yevikh siniv. i dav ya lyevitiv, yak dar aaronovi ta sinam iogo z-pomizh izrail'yevikh siniv, shchob voni chinili sluzhbu izrail'yevikh siniv v skinii zapovitu, shchob ochishchali izrail'yevikh siniv, shchob nye bulo porazki syeryed izrail'yevikh siniv, shchob izrail'yevi sini pidkholdili do svyatini. i zrobiv moiseyi i aaron ta vsya gromada izrail'yevikh siniv dlya lyevitiv usye, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi pro lyevitiv, tak zrobili im izrail'yevi sini. i ochistilysya lyeviti, i viprali odyag svii, a aaron posvyativ ikh pyeryed navstryechunim litsyem, i ochistiv ikh aaron, shchob stali chistimi. a po tomu vviishli lyeviti, shchob vikonuvali svoyu sluzhbu v skinii zapovitu pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo. yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi pro lyevitiv, tak im zrobili voni. i navstryechu' promovlyav do moiseyeya, govoryachi: otsye shchodo lyevitiv: vid viku dvadtsyati i p'yati lit i vishchye vviidut' voni do pratsi na sluzhbu skinii zapovitu. a vid viku p'yatidyetsyati lit vidiidut' vid sluzhbi, i nye budut' uzhye sluzhiti. i budut' voni obslugovuvati brativ svoikh u skinii zapovitu, shchob vikonuvali storozhu, a sluzhbi nye budut' robiti. tak zrobish lyevitam u ikhnii sluzhbi.

9

i navstryechu' promovlyav do moiseyeya v sinais'kii pustini drugogo roku po vikhodi z egypets'kogo krayu, pyershogo mistsya, govoryachi: i nyekhai spravlyat' izrail'yevi sini paskhu v oznachyeni chas. chotirnadtsyatogo dnya ts'ogo misyatsya nadvychir spravitye ii oznachyeno chasu iogo, za vsima postanovami ii ta za vsima ustavami ii sporyaditye ii. i moiseyi promovlyav do izrail'yevikh siniv, shchob spravili paskhu. i spravili voni paskhu pyershogo misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya nadvychir u sinais'kii pustini, usye, yak navstryechu' nakazav buv moiseeivi, tak zrobili izrail'yevi sini. ta buli lyudi, shcho buli nyechisti vid dotiku do tila pomyerloi lyudini, i nye mogli spraviti paskhu togo dnya. i priishli voni togo dnya do moiseyeya

i do aarona, ta i skazali ti lyudi do n'ogo: mi nyechisti chyeryez dotik do tila pomyerloi lyudini. chomu mi budyemo pozbavlyeni laski prinyesti zhyertvu navstryechunyu oznachyeno chasu syeryed izrail'yevikh siniv? i skazav do nikh moiseyi: postliyte, a ya poslukhayu, shcho navstryechu' nakazhye pro vas. i navstryechu' promovlyav do moiseyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: kozhyen cholovik iz vas, abo z vashikh nashchadkiv, koli budye nyechistii chyeryez dotik do myertvogo tila, abo budye v dalyekii dorozii, to i vin spraviv' paskhu dlya navstryechua. misyatsya drugogo, chotirnadtsyatogo dnya nadvychir sporyadyat' voni ii, z oprisnokami ta z girkim zillyam budut' isti ii. nye pozostavlyat' iz nyei do ranku, a kosteyi nye zlamayut' u nii, za povnoyu postanovoyu paskhi spravlyat' ii. a cholovik, yakii chistii, a v dorozii nye e, i strimaet'sya sporyadzhati paskhu, to budye vinishchena dusha ta z narodu ii, bo navstryechun'oi zhyervti vin nye prinis oznachyeno chasu ii. griikh svii ponyesye toi cholovik! a koli pyeryebuvatyime z vami prikhod'ko, to spraviv' vin paskhu dlya navstryechua, za postanovoyu pro paskhu ta za ustavom pro nyei, tak zrobit'. postanova odna budye dlya vas, i dlya prikhod'ka, i dlya tubil'tsya zyeiml. a togo dnya, koli postavlyeno skiniiyu, khmara pokrila skiniiyu nad kovchye gom svidotstva. a vvyechori bulo nad skiniiyu, yak podoba ognuyu, azh do ranku. tak zavzhd buvalo: udyen' pokrivala iogo ta khmara, a vnochi podoba ognuyu. i koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to potomu rushali izrail'yevi sini, a na tomu misti, na yakomu khmara stavala, tam taboruvali izrail'yevi sini. na navstryechunii nakaz rushali izrail'yevi sini, i na navstryechunii nakaz taboruvali. usi ti dni, koli khmara pyeryebuvala nad skiniiyu, voni taboruvali. a koli khmara bagato dniv pozostavalasya nad skiniiyu, to izrail'yevi sini vikonuvali navstryechunyu storozhu, i nye rushali. i buvalo, shcho khmara bula nad skiniiyu polichyeni dni, to voni na navstryechunii nakaz taboruvali, i na navstryechunii nakaz rushali. i buvalo, shcho khmara bula vid vyechora azh do ranku, a pidiimalasya khmara vrantsi, to rushali voni. abo dyen' i nich bula, i pidiimalasya khmara, to rushali voni. abo dva dni, abo misyats', abo rik khmara bula nad nyeyu, nad skiniiyu, izrail'yevi sini taboruvali, i nye rushali, a koli vona pidiimalas', rushali voni. na navstryechunii nakaz taboruvali voni, i na navstryechunii nakaz rushali voni. voni vikonuvali navstryechunyu storozhu na navstryechunii nakaz chyeryez moiseyeya.

navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: zrobi sobi dvi sribni surmi, kutyam zrobish ikh; i budut' voni tobi na sklikannya gromadi ta na rushannya taboriv. i zasurmyat' u nikh, i zbyeryet'sya do tyebye gromada pri vkhodi skinii zboriv. a yakshcho zasurmyat' v odnu, to zbyerut'sya do tyebye nachal'niki, golovi izrail'yevikh tisyach. a zasurmyat' na spolokh, to rushat' tabori, shcho taboruyut' na skhodi. a zasurmyte na spolokh udruge, to rushat' tabori, shcho taboruyut' na pivdni, budut' surmiti na spolokh, shchob rushali voni. a na sklikannya zboriv zasurmyte, alye byez spolokhu. a surmiti v surmi budut' aaronovi sini, svyashchyniki. i tsi surmlyennya budut' dlya vas na vichnu postanovu dlya vashikh pokolin'. a koli pidyete viinoyu v vashomu krayu na voroga, shcho gnobit' vas, i zasurmyte na spolokh, to vi budyete zgdani pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo, i budyete spasyeni vid vashikh vorogiv. a v dyen' vashoi radosti, i v vashi svyata ta pyershogo dnya vashikh misyatsiv zasurmyte v ti surmi na vashikh tsilopalyenyakh ta na mirnikh zhyertvakh vashikh, i voni budut' vam na prigad pyeryed litsyem vashogo boga. ya navstryechu', bog vash! i stalosya, drugogo roku, drugogo misyatsya, dvanadtsyatogo dnya misyatsya pidnyalasya khmara z-nad skinii svidotstva. i rushili izrail'evi sini z sinais'koi pustini na pokhodi svoi, i khmara spinilasya v pustini paran. i rushili voni vpyershye za navstryechunim nakazom chyeryez moisyeya. i naipyersh rushiv prapor taboru siniv yudinikh za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo nakhshon, sin amminadaviv. a nad viis'kom plyemyeni siniv issakhara natanail, sin tsuariv. a nad viis'kom plyemyeni zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv. i bula rozibrana skiniya, i rushili gyershonovi sini ta sini myerarievi, nosii skinii. i rushiv prapor taboru ruvima za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo yelitsur, sin shyedyeuriv. a nad viis'kom plyemyeni simyeeonovikh siniv shyelumil, sin tsurishaddaiv. a nad viis'kom plyemyeni gadovikh siniv yel'yasaf, sin dyeuiliv. i rushili sini kyegatovi, nosii svyatini, ta i postavili skiniyu do prikhodu ikh, usikh inshikh. i rushiv prapor taboru siniv efryemovikh za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo yelishama, sin ammigudiv. a nad viis'kom plyemyeni siniv manasiinikh gamaliil, sin pyedatsuriv. a nad viis'kom plyemyeni vyeniyaminovikh siniv avidan, sin gidyeoniv. i rushiv prapor taboru siniv danovikh yak zadnya stozozha dlya vsikh taboriv za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo akhiyezyer, sin ammishad-

daiv. a nad viis'kom plyemyeni asirovikh siniv pag'iil, sin okhrana. a nad viis'kom plyemyeni siniv nyeftalimovikh akhira, sin yenaniv. otsye pokhodi izrail'yevikh siniv za ikhnimi viis'kovimi viddilami. i rushili voni. i skazav moisyei do khovaya, sina midiyanyanina ryeuila, moisyeevogo tyestya: mi rushaemo do togo mist'sya, shcho pro n'ogo navstryechu' buv skazav: iogo dam vam. khodi zh iz nami, i mi zrobimo tobi dobro, bo navstryechu' promovlyav buv dobro pro izrail'ya. ta toi vidkazav iomu: nye pidu, alye pidu do krayu svogo ta do mist'sya svoei bat'kivshchini. a moisyei vidkazav: nye pokidai nas, bo chyeryez tye, shcho ti znaesh nashye taboruvannya v pustini, to budyesh nam ochima. i stanyet'sya, koli pidyesh iz nami, to tye dobro, shcho navstryechu' uchinit' nam, mi iogo vchinimo tobi. i rushili voni vid navstryechun'oi gori tridyennyu dorogoyu. a kovchyeg zapovitu navstryechun'ogo rushav pyeryed nimi tridyennyu dorogoyu, shchob vividati dlya nikh mist'sye spinitisya. a khmara navstryechunya bula nad nimi vdyen', koli voni rushali z taboru. i buvalo, koli kovchyeg virushav, to moisyei promovlyav: ustan' zhye, o navstryechui, i khai rozporoshat'sya tvoi vorogi, i khai povtikayut' tvoi nyenavsniki z-pyeryed tvoigo litsya. a koli vin stavav, to govori: vjernisya, o navstryechui, do dyesyat'tisyachok tisyach izrail'ya!

11

i stav narod golaso narikati do navstryechunikh ushyei. i pochuv navstryechu', i zapalav iogo gniv, i zagoriv'sya mizh nimi navstryechunii ogon', ta i pozhyer ikh u kintsi taboru. i narod stav krichati do moisyeya. a moisyei pomoliv'sya do navstryechua, i pogas toi ogon'. i vin nazvav im'ya togo mist'sya: tav'jera, bo mizh nimi goriv buv navstryechunii ogon'. a zbiranina, shcho bula syeryed n'ogo, stala vyeryeduvati, i takozh izrail'evi sini stali plakati z nimi ta govori: khto nagodue nas m'ya-som? mi zgaedumo ribu, shcho ili v egipti daryemno, ogirki i dini, i pir, i tsibulyu, i chasnik. a tyepyer dusha nasha v'yanye, nyema nichogo, til'ki manna nam pyeryedochima. a manna yak koryiandrovy nasinnya vona, a viglyad ii, yak viglyad krishtalu. lyudi rozkhodilisya, i zbiralii ii ta mololi zhor-nami abo tovkli v stupi, i varili v gorsku ta i robili z nyei kalachi. a smak ii buv, yak smak oliinogo korzha. a koli rosa spadala na tabir, spadala i ta manna na n'ogo. i pochuv moisyei, shcho narod plachye v rodinakh svoikh, kozhyen pri vkhodi namyetu svogo. i sil'no zapalav gniv navstryechunii, i v ochakh moisyeevikh to bulo zlye.

i skazav moiseyi do navstryechua: nashcho vchiniv ti zlo svoemu rabovi, i chomu ya nye znaishov milosti v ochakh tvoikh, shcho ti poklav tyagara vs'ogo narodu na myenye? chi ya buv vagitnii usim tim narodom, chi ya iogo porodiv, shcho ti kazhyesh myeni: nyesi iogo na loni svoim, yak mamka nosit' ssuntsya, do zyeмли, yaku ti prisvagnuv bat'kam iogo? zvidki myeni vzyati m'yasa, shchob dati vs'omu ts'omu narodovi? bo voni plachut' pyeryedo mnoyu, govoryachi: dai zhye nam m'yasa, i mi budyemo isti! nye podolayu ya sam nositi vs'ogo ts'ogo naroda, bo vin tyazhchii za myenye! a yakshcho ti takye myeni robish, to krashchye zabii myenye, yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, shchob ya nye pobachiv nyeshchastya svogo! i skazav navstryechu' do moiseyeva: zbyeri zh myeni simdyesyatyero lyuda zo starshikh izrail'yevikh, yakikh znaesh, shcho voni starshi narodu ta iogo naglyadachi, i viz'mi ikh do skinii zapovitu, i stanut' voni tam iz toboyu. i ya ziidu, i budu rozmovlyati tam iz toboyu, i viz'mu vid dukha, shcho na tobi, i pokladu na nikh, i voni nositumut' iz toboyu tyagara togo narodu, i nye budyesh nositi ti sam. a do narodu skazhi: osv'yatit'sya nazavtra, i budyetye isti m'yaso, bo vi plakali do navstryechunikh ushyei, govoryachi: khto dast' nam isti m'yasa, bo dobrye bulo nam v egipti? i dast' navstryechu' vam m'yasa, i vi budyetye isti. nye odin dyen' budyetye vi isti, i nye dva dni, i nye p'yat' dyen', i nye dyesyat' dyen', i nye dvadtsyat' dyen', alye tsilii misyats', azh poki nye viidye vono z vashikh nizdriv, i stanye vam na ogidu, bo vi znyekhtuvali sobi navstryechua, shcho syeryed vas, i plakali pyeryed litsyem iogo, govoryachi: chogo tsye mi viishli z egiptu? i skazav moiseyi: shistsot tisyach pikhoti toi narod, shcho ya syeryed n'ogo, a ti skazav: ya dam im m'yasa, i voni budut' isti misyats' chasu. chi khudoba dribna ta khudoba vyelika zarizhyet'sya dlya nikh, i vistachit' im? chi takozh zbyeret'sya dlya nikh usya mors'ka riba, i vistachit' im? a navstryechu' skazav do moiseyeva: chi navstryechunya ruka buvae korotka? tyepyer ti pobachish, chi spovnit'sya tobi moe slovo, chi ni. i viishov moiseyi, i promovlyav do togo narodu navstryechuni slova, i zibrav vin simdyesyatyero cholovika zo starshikh narodu, i postaviv ikh navkolo skinii. i ziishov navstryechu' u khmari, ta i promovlyav do n'ogo, i vzyav vid dukha, shcho na n'omu, i dav na simdyesyat cholovika starshikh. i stalosya, yak spochiv na nikh dukh toi, to voni stali prorokuvati, ta potim pyeryestali. i zostalosya dvoe lyudyei v tabori, im'ya odnomu yeldad, a imyennya drugomu myedad. i spochiv na nikh dukh; a voni buli syeryed zapisanikh, ta

nye viishli do skinii, i prorokuvali v tabori. i pobig yunak, i promoviv do moiseyeva i skazav: yeldad i myedad prorokuyut' u tabori! i vidpoviv isus, sin naviniv, moiseyev sluga vid svoei molodosti, ta i skazav: panye mii moiseyevu, zaboroni im! i skazav iomu moiseyi: chi ti zazdrisnii za myenye? o, yakbi to vvyes' navstryechunii narod stav prorokami, koli b dav navstryechu' dukha svogo i na nikh! i vyernuvsyia moiseyi do taboru, vin ta starshi izrail'yevi. i znyavsyia vityer vid navstryechua, i naviyav pyeryepelitsi vid morya, i opustiv ikh nad taborom, yak dyenna doroga tudi i yak dyenna doroga syudi navkolo taboru, i kolo dvokh liktiv na povyerkhni zyeмли. i vstav narod, i tsilii toi dyen' i tsilu tu nich, i tsilii dyen' nazavtra zbiral pyeryepelitsyu. khto zbirav malo, toi zibrav dyesyat' khomyeriv, i porozkladali ikh sobi skriz' navkolo taboru. tye m'yaso bulo shchye mizh ikh-nimi zubami, poki bulo pozhuvanye, a gniv navstryechunii zapalivsyia na narod! i vdariv navstryechu' duzhye vyelikoyu porazkoyu v narod... i nazvano imyennya togo mistysya: kivot-gattaava, bo tam pokhovali narod pozhadlivii. z kivot-gattaavi rushili lyudi do gatsyerotu, i buli v gatsyeroti.

12

i narikali mariyam ta aaron na moiseyeva za zhinku kushityanku, shcho vzyav, bo vin uzyav buv zhinku kushityanku. i kazali voni: chi til'ki z moiseem navstryechu' govori? chi zh nye govori v takozh iz nami? i pochuv tsye navstryechu'. a toi muzh, moiseyi, buv nailagidnishii za vsyaku lyudinu, shcho na povyerkhni zyeмли. i naglo skazav navstryechu' do moiseyeva i do aarona ta do mariyam: viidit' vi troe do skinii zapovitu. i voni troe viishli. i ziishov navstryechu' u stovpi khmari, i stav pri vkhodi skinii, ta i poklikav aarona i mariyam. i viishli oboe voni. i skazav vin: poslukhайте zh vi moikh sliv: yakshcho budyе mizh vami prorok, to ya, navstryechu', damsya piznati v vidinni iomu, u sni govoriť z nim budu. nye tak rab mii moiseyi: u vsim domi moim vin doviryenii! govoryu ya z nim usta do ust, a nye vidinnuyam i nye zagadkami, i obraz navstryechua vin oglyadae. i chomu nye boyalisya vi narikat' na moiseyeva, moiogo raba? i zapalav gniv navstryechunii na nikh, i vin pishov, a khmara vidstupila z nad skinii. a os' mariyam prokazhyena, zbilivshi, yak snig! i obyernuvsyia aaron do mariyam, azh os' vona prokazhyena! i skazav aaron do moiseyeva: bud' laskav, mii panye, nye pokladi zh na nas grikha, shcho buli mi nyerozumni ta shcho progrishilis'! nyekhai zhye nye budyе vona, yak

ta myertva ditina, shcho, yak vikhodit' z utrobi matyeri svoei, to zitlila polovina tila ii. i moisyey klikav do navstryechua, govoryachi: bozhnye, vilikui zhye ii! i skazav navstryechu' do moisyeya: a koli b ii bat'ko spravdi plyunuv na oblichyia ii, chi nye budye vona sim dyen' zasoromlyena? vona budye zamknyena sim dyen' poza taborom, a potim povyernyet'sya. i bula zamknyena mariyam poza taborom sim dyen', a narod nye rushiv azh do povyernyennya mariyam. a potim rushiv narod iz gatsyerotu, i taboruvav u pustini paran.

13

i promovlyav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: poshli lyudyei, i voni rozvidayut' khanaans'kii krai, shcho ya dayu izrail'yevim sinam; poshlyetye po odnomu cholovikoviy vid plyemyeni svoikh bat'kiv, kozhnogo nachal'nika v nikh. i poslav ikh moisyey z pustini paran za navstryechunim nakazom. usi voni muzhi dostoini, voni golovi izrail'yevikh siniv. a otsye imyennya ikh: dlya ruvimovogo plyemyeni shammua, sin zakkuriv; dlya simyeonovogo plyemyeni shafat, sin khoriiv; dlya yudinogogo plyemyeni kalyev, sin efunnyeyv; dlya issakharovogo plyemyeni ig'al, sin iosipiv; dlya efryemovogo plyemyeni osiya, sin naviniv; dlya vyeniyaminovogo plyemyeni palti, sin rafuiv; dlya zavulonovogo plyemyeni gaddiil, sin sodiiv; dlya iosipovogo plyemyeni, dlya plyemyeni manasiinogogo gaddi, sin susiiv; dlya danovogo plyemyeni ammiil, sin gye-malliiv; dlya asirovogo plyemyeni syetur, sin mikhailiv; dlya nyeftalimovogo plyemyeni nakhbi, sin vofsiiv; dlya gadovogo plyemyeni gyeuil, sin makihiiv. otsye imyennya tikh lyudyei, shcho moisyey poslav buv rozvidati toi krai. i nazvav moisyey osiyu, navinovogo sina: isus. i poslav ikh moisyey rozvidati krai khanaans'kii, ta i promoviv do nikh: pidit' tut na pivdyen', i vviidyetye na goru, ta i pobachitye toi krai yakii vin, i narod, shcho sidit' u n'omu, chi sil'nii vin, chi slabii, chi malii vin, chi chislyennii? i yakii toi krai, shcho vin sidit' u n'omu, chi vin do-brii chi zlii? i yaki ti mista, shcho vin sidit' u nikh, chi v taborakh, chi v tyverdynyakh? i yaka ta zymlya, chi masna vona, chi pisna? chi e na nii dyeryevo, chi ni? i bud'tye vidvazhni, i viz'mit' z plodu zymli; a dni tsi dni vinogradnogogo pyervoprodu. i znyalisya voni, i rozvidali toi krai vid pustini tsin azh do ryekhov, u napryami do khamotu. i pishli voni na pivdyen', i pribuli azh do khyevronu, a tam buli akhi-man, shyeshai ta talmai, nashchadki vvelyetnya. a khyevron buv zbudovaniy za sim lit pyeryed tsoanom egipyets'kim. i pribuli voni azh do dolini yeshkolu, i vityali

tam galuzku z odnim gronom vinogradu, i vdvoikh ponyesli iogo na zhyerdini; takozh uzyali iz granativ ta z fig. tye mistysye nazvali: nakhal-yeshkol, chyeryez tye grono, shcho izrail'yevi sin vityali buli tam. i vyernulisya voni z rozvidki togo krayu po soroka dnyakh. i pishli, i priishli voni do moisyeya i do aaronu ta do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, do pustini paran, do kadyeshu, i zdali spravu im ta vsii tii gromadi, i pokazali plid togo krayu. i voni rozpovili iomu ta i skazali: pribuli mi do krayu, kudi ti poslav buv nas, a vin tyechyte molokom ta myedom, a otsye plid iogo! ta narod toi, shcho sidit' u tim krai, mitsnii, a mista ukriplyeni, duzhye vyelikii. a takozh bachili mi tam nashchadkiv vvelyetnya... amalik sidit' u krai pivdyennim, a khittyeianin, i evusyeyanin, i amoryeyanin sidyat' na gori, a khanaanyeyanin sidit' nad moryem ta pri iordani. a kalyev utikhomiryuvav narod pyeryed moisyem ta i skazav: konchyte vviidyemo mi i zavolodiemo nim, bo mi spravdi pyeryemozhyem iogo! ta lyudi, shcho khodili z nim, skazali: mi nye zmozhyemo vviiti do togo narodu, bo vin sil'nishii za nas... i pustili voni mizh izrail'yevimi sinami zlu vistku pro toi krai, shcho rozvidali iogo, govoryachi: toi krai, shcho mi pyeryeishli po n'omu, shchob rozvidati iogo, tsye krai, yakii poidae svoikh myeshkantsiv. a vvyes' toi narod, shcho mi bachili v n'omu, lyudi visoki na zrist. i tam mi bachili vvelyetniv, siniv yenaka, z rodu vvelyetniv, i buli mi v svoikh ochakh nyemov ta sarana, i takimi buli mi i v ikhnikh ochakh.

14

i znyala zoik usya ta gromada, ta i zagolosila. i plakav narod toi tiei nochi. i narikali na moisyeya ta na aaronu vsi izrail'yevi sini. i skazala do nikh vsya gromada: o, yakbi mi pomyerli buli v egipyets'kim krai, abo shchob mi pomyerli buli v tsii pustini! i nashcho navstryechu' provadit' nas do togo krayu, shchob nam popadati vid myecha? zhinki nashi ta diti nashi stanut' zdobichyuu... chi nye krashchyte nam vyernutisya do egiptu? i skazali voni odin do odnogo: obyrimo sobi golovu, ta i vyertaimos' do egiptu! i vpali moisyey i aaron na oblichyia svoi pyeryed usim zborom gromadi izrail'yevikh siniv. a isus, sin naviniv, ta kalyev, sin efunnyeyv, iz tikh, shcho rozviduvali toi krai, porozdrali odyezhu svoyu, ta i skazali do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, govoryachi: toi krai, shcho pyeryeishli mi po n'omu, shchob rozvidati iogo, krai toi duzhye-duzhye khoroshii! yakshcho navstryechu' upodobae sobi nas, to vprovadit' nas do togo krayu, i dast' iogo nam, krai, yakii tyechyte molokom

ta myedom. til'ki nye buntuityes' proti navstryechua, i nye biitiesya narodu togo krayu, bo voni khlib dlya nas! ikhnya tin' vidiishla vid nikh, a z nami navstryechu', nye biitiesya ikh! i skazala bula vsya gromada, shchob kaminnyam zakidati ikh, ta slava navstryechunya poyavilasya v skinii zapovitu vsim izrail'yevim sinam... i promov navstryechu' do moisyeya: azh doki budyet tsyei narod znyevazhati myenye, i azh doki nye budut' voni viruvati v myenye, u vsi ti oznaki, shcho ya uchiniv buv syeryed n'ogo? udaryu iogo porazoyu, i pozbavlyu iogo nasliddya, a tyebye zroblyu narodom bil'shim i sil'nishim vid n'ogo. i skazav moisyeyi do navstryechua: i pochue egipyet, shcho ti z-posyeryed n'ogo viviv svoeyu siloyu narod tsyei, ta i skazhye do myeshkantsiv ts'ogo krayu, yaki chuli, shcho ti navstryechu' syeryed ts'ogo narodu, shcho oko-v-oko yavlyaeshya ti, navstryechui, a khmara tvoya stoit' nad nimi, i shcho ti khodish pyeryed nimi v stovpi khmari vdyen', a v stovpi ognju vnoch, yakshcho zab'shesh ti tsyei narod, yak odnu lyudinu, to skazhut' ti lyudi, shcho chuli slukh pro tyebye, govoryachi: chyeryez nyespromozhnist' navstryechua vprovaditi toi narod do krayu, yakogo vin zapriskyag buv im, vigubiv ikh u pustini... a tyepey nyekhai zhye zvyelichit'sya sila navstryechunya, yak ti nakazav buv, govoryachi: navstryechu' dovgotyerpelivii, i bagatomilostivii, vin proshchay provinu ta pyeryestup, i nye ochistit' vinnogo, a karae provinu bat'kiv na tryetikh i na chyetyvertikh pokolinnyakh. prosti zh provinu ts'ogo narodu chyeryez vyeliku milist' svoyu, yak proshchay ti ts'omu narodovi vid egiptu i azh syudi! a navstryechu' skazav: ya prostiv za slovom tvoim. alye, yak ya zhivii, slava navstryechunya napovnit' uveyes' ot-syei krai. tomu vsi ti lyudi, shcho bachili slavu moyu ta oznaki moi, shcho chiniv ya v egipti ta v pustini, alye viprobuvuvai myenye ot-sye dyesyat' raz ta nye slukhalisya golosu mogo, popravdi kazhu, nye pobachat' voni togo krayu, shcho ya zapriskyag buv ikhnim bat'kam. i vsi, khto znyevazhae myenye, nye pobachat' iogo! alye rab mii kalyev za tye, shcho z nim buv dukh in-shii, i vin vikonuvav nakazi moi, to ya vvyedu iogo do togo krayu, kudi vin uvi-ishov buv, i potomstvo iogo ovołodie nim. a amalikityanin ta khanaanyeyanin sidit' u dolini. uzavtra obyernit'sya, ta i rushaitye na pustinyu dorogoyu chyervonogo morya! i navstryechu' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: azh doki tsii zlii gromadi narikati na myenye? narikannya izrail'yevikh siniv, shcho voni narikayut' na myenye, ya chuv. skazhi im: zhivii ya! mova navstryechunya: popravdi kazhu, yak vi gov-

orili do ushyei moikh, tak ya zroblyu vam. u tsii pustini popadayut' vashi trupi, ta vsi pyeryelichyeni vashi vsim vashim chislom vid viku dvadtsyati lit i vishchye, shcho narikali na myenye. popravdi kazhu, vi nye vvi-idyete do togo krayu, shcho ya pidnosiv buv na priskyagu ruku svoyu, shcho budyetye pyeryebuvati v nim, okrim kalyeva, sina efun-nyeevogo, ta isusa, sina navinovogo. a diti vashi, shcho pro nikh kazali vi: stanyetye zdobichyuv vorogovi, to vprovadzhu ya ikh, i piznayut' voni tsyei krai, yakim vi obridili. i vashi vlasni trupi popadayut' u tsii pustini! a vashi sini budut' blukati na pustini sorok lit, i vidpovidatimut' za zradu vashu, azh poki viginut' vashi trupi na pustini. chislom tikh dniv, shcho rozviduvai vi toi krai, sorok dyen', budyetye vi nyesti vashi grikhi po roku za dyen' sorok lit, i piznaetye, shcho znachit' buti pokinutimi mnoyu! ya, navstryechu', govori: popravdi kazhu, ot-sye zroblyu vsii tsii zlii gromadi, shcho zmovlyayet'sya proti myenye: u tsii pustini viginut', i tut povmirayut'. a ti lyudi, yakikhi moisyeyi poslav buv rozvidati toi krai, koli vyernulisya, to zrobili, shcho vsya gromada narikala na n'ogo, i pustili zlu vistku na toi krai, to ti lyudi, shcho pustili buli zlu vistku na toi krai, povmirali vid porazi pyeryed navstryechunim lit-syem. a isus, sin navinin, ta kalyev, sin efunnyeiv, zhili z tikh lyudyei, shcho khodili rozvidati toi krai. i govori moisyeyi tsi slova do vsikh izrail'yevikh siniv, i narod buv u tyazhkkii zhalobi! i povstavali voni rano vrantsi, ta i povikhodili na vyerkhiv'ya gori, govoryachi: os' mi, i mi pidyemo do mist'sya, shcho navstryechu' buv skazav, bo mi progrishili. a moisyeyi skazav: chomu zh vi pyeryestupaetye nakaz navstryechuni? tazh tsye nye vdast'sya! nye vikhod'tye, bo navstryechu' nye syeryed vas, a to budyetye pobiti svoimi vorogami. bo tam pyeryed vami amalikityanin i khanaanyeyanin, i vi popadaetye vid myecha, bo vi vidvyernulisya vid navstryechua, i nye budy navstryechu' iz vami. alye voni osmililisya viiti na vyerkhiv'ya gori, a kovchyeg svidotstva navstryechun'ogo ta moisyeyi nye rushilisya z-posyeryed taboru. i ziishov amalikityanin ta khanaanyeyanin, shcho sidit' na tii gori, ta i pobili ikh, i bili ikh azh do khormi.

15

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do krayu vashikh osyel', shcho ya dayu vam, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya navstryechua, tsilopal'yennya, abo krivavu zhyertvu na spovnyennya obitnitsi, abo

v dari, abo v oznachenikh chasakh pri sporyadzhenni lyubikh pakhoshchiv dlya navstryechua z khudobi vyelikoi abo z khudobi dribnoi, to toi, khto prinosit', prinyesye svoyu zhyertvu dlya navstryechua, khlibnu zhyertvu, dyesyatu chastinu yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v chvyerti gina olivi, i vina dlya litoi zhyertvi prinyesyesh chvyert' gina na tsilopalyennya abo dlya zhyertvi dlya kozhnogo yagnyati. abo dlya barana prinyesyesh khlibnu zhyertvu, dvi dyesyatikh chastini yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi tryet'oi chastini gina. i vina dlya litoi zhyertvi tryetyu chastinu gina, prinyesyesh pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. a koli prinyesyesh molodogo bichka yak tsilopalyennya, abo yak zhyertvu na spovnyennya obitnisi, abo yak mirnu zhyertvu dlya navstryechua, to prinyesyesh molodogo bichka i khlibnu zhyertvu, tri dyesyati chastini yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi polovini gina. i prinyesyesh na litu zhyertvu piv gina vina, zhyertva ogniana, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. tak budye robitisya dlya odnogo vola, abo dlya odnogo barana, abo dlya yagnyati z-pomizh oyets', abo z-pomizh kiz. za chislom zhyertov, shcho prinyesyetye, tak zrobyte dlya kozhnoi, za chislom ikh. kozhyen tubilyets' tak prinyesye tsye, shchob prinyesti ognianu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua. a koli z vami budye timchasovo myeshkae prikhod'ko, abo toi, shcho syeryed vas, postanova dlya vashikh pokolin', to vin prinyesye ognianu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua, yak prinyesyetye vi, tak prinyesye i vin. zbori, postanova odna dlya vas ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae timchasovo, postanova vichna dlya vashikh pokolin': yak vi, tak i prikhod'ko budye pyeryed navstryechunim litsyem! odin zakon i odna postanova budye vam i prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo z vami. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do siniv izrail'yevikh, ta i skazhi im: yak vi vvi-dyetye do krayu, shcho ya vprovadzhuyu vas tudi, to stanyet'sya, koli vi istimyetye khlib togo krayu, vi prinyesyetye prinoshyennya dlya navstryechua. yak pochatok dizh vashikh, kalacha prinyesyetye na prinoshyennya, yak prinoshyennya toku, prinyesyetye iogo. vid pochatku dizh vashikh dastye navstryechuyevi prinoshyennya, postanova dlya vashikh pokolin'! a koli vi pomilityesya, i nye vikonaetye vsikh tikh zapovidyey, shcho navstryechu' govori do moisyeya, us'ogo, shcho nakazav vam navstryechu' chyeryez moisyeya, vid dnya, koli navstryechu' nakazav buv i dali dlya vashikh pokolin', to stanyet'sya, koli zrobyleno pomilku chyeryez nyedoglyad gromadi,

nyekhai vsya gromada prinyesye odnogo bichka, molodye z vyelikoi khudobi, na tsilopalyennya, na pakhoshchi lyubi dlya navstryechua, a khlibna iogo zhyertva ta lita zhyertva iogo za postanovoyu, i kozla na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashchyenik vsyu gromadu siniv izrail'yevikh, i budye proshchyeno im, bo to pomilka, a voni prinyesli zhyertvu svoyu, zhyertvu ognianu dlya navstryechua ta zhyertvu svoyu za grikh pyeryed litsye navstryechune za svoyu pomilku. i budye proshchyeno vsii gromadi izrail'yevikh siniv ta prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, bo to pomilkovii grikh us'ogo narodu. a yak-shcho zgrishit' pomilkovo odna dusha, to vona prinyesye odnorichnu kozu na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashchyenik tu dushu, shcho pomililas', shcho zgrishila pomilkovo pyeryed navstryechunim litsyem, na ochishchyennya ii, i budye proshchyeno ii. tubil'tsyevi syeryed izrail'yevikh siniv ta prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, zakon odin budye vam dlya togo, khto zrobit' grikh pomilkovo. a ta dusha, shcho zrobit' zukhvaloyu rukoyu, chi z tubil'tsya, chi z prikhod'ka, vin navstryechua znyevazhae, i budye vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu ii. bo vin znyekhtuvav slovo navstryechua, i zlamav iogo zapovid', konchye budye vinishchyena dusha ta, grikh ii na nii. i buli izrail'yevi siniv v pustini, ta i znaishli cholovika, shcho zbiraе drova subotn'ogo dnya. i privyeli iogo ti, khto znaishov iogo, yak zbiraе drova, do moisyeya i do aarona ta do vsiei gromadi. i vzyali iogo pid storozhu, bo nye bulo virishyeny, shcho zrobiti iomu. i skazav navstryechu' do moisyeya: konchye budye zabitiy tsyei cholovik, zakidati iogo kaminnyam usii gromadi poza taborom! i viprovala iogo vsya gromada poza tabir, ta i zakidala iogo kaminnyam, i vin pomyer, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i skazav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhi im: nyekhai voni zrobylat' sobi kutasu na krayakh svoikh odyezh, voni i ikhni pokolinnya, i dadut' na kutasa poli blakitnu nitku. i budye vona vam za kutasa, i budyetye bachiti iogo, i pam'yatatimyetye vsi navstryechuni zapovidy, i vikonaetye ikh, i nye budyetye oglyadatisya za syertsyem svoim ta za ochima svoimi, za yakimi iduchi, vi zradzhuetye, shchob zgraduvali vi ta vikonuvali vsi moi zapovidy, i bud'tye svyati dlya vashogo boga! ya navstryechu', bog vash, shcho viviv vas z egipyets'kogo krayu, shchob buti vashim bogom. ya navstryechu', bog vash!

i vzyali koryei, sin itsgara, sina kyegata, sina lyevievogo, i datan, i aviron, sini yeliyavovi, ta on, sin pyelyeta, sini ruvi-movi, ta i povstali proti moisyeya, a z nimi dvisti i p'yatdyesyat muzha izrail'yevikh siniv, nachal'niki gromadi, zaklikuvani na zbori, lyudi v'yet' mozchni. i zibralsiya voni na moisyeya ta na aarona, ta i skazali do nikh: dosit' vam, bo vsya gromada usi voni svyati, a syeryed nikh navstryechu'! i chomu vi nyesyetyesya ponad zborami navstryechu-nimi? i pochuv tsye moiseyi, ta i upav na oblichchya svoe. i promoviv vin do koryeya ta do vsiei gromadi iogo, govoryachi: urantsi navstryechu' dast' znati, khto iogo ta khto svyati, shchob nabliziti iogo do syebye; a kogo vibyerye, togo vin i nablizit' do syebye. zrobit' vi otsye: viz'mit' sobi kadil'nitsi, koryeyu ta vsya gromado tvoya, i daitye v nikh ognju ta pokladit' na nikh kadila pyeryed navstryechune litsye vzavtra. i stanyet'sya, toi cholovik, shcho navstryechu' iogo vibyerye, vin svyati. dosit' vam, lyevievi sini! i skazav moiseyi do koryeya: slukhaitye zh, lyevievi sini, chi vam malo, shcho bog izrail'iv viddiliv vas vid izrail'yevoi gromadi, shchob nabliziti vas do syebye, i shchob vi vikonu-vali sluzhbu navstryechun'oi skinii, i stoyali pyeryed gromadoyu, shchob sluzhiti ii? i vin nabliziv tyebye ta vsikh brativ tvoikh, lyevievikh siniv, iz toboyu; a ti budyesh domagatisya shchye i svyashchyenstva?. tomu ti ta vsya gromada tvoya zmovilisya proti navstryechua. a aaron, shcho vin, shcho vi ryemstvuetye proti n'ogo? i poslav moiseyi ta aaron zaklikati datana i avirona, siniv yeliyavovikh, ta skazali voni: nye viidyemo! chi malo togo, shcho ti viviv nas iz krayu, yakii tyecheye molokom ta myedom, shchob povbivati nas u pustini? khochyesh shchye panuvati nad nami, shchob buti takozh v'yet' mozhyeyu? ti nye vprovadiv nas ani do krayu, shcho tyecheye molokom ta myedom, ani nye dav nam na vlasnist' polya ta vinogradniki. chi ti vibyeryesh ochi tsim lyudyam? nye viidyemo! a moiseyi sil'no zapaliv'sya, ta i skazav do navstryechua: nye obyernisya do ikhn'ogo prinoshyennya! ya nye vzyav vid nikh zhodnogo osla, i zla nye vchiniv zhodnomu z nikh! i skazav moiseyi do koryeya: ti ta vsya gromada tvoya bud'tye pyeryed navstryechunim lit-syem, ti i voni ta aaron uzavtra. i viz'mit' kozhyen svoyu kadil'nitsyu, i pok-ladit' na nyei kadila ta i prinyesyetye pyeryed navstryechune litsye kozhyen kadil'nit-syu svoyu, dvisti i p'yatdyesyat kadil'nits', i ti ta aaron, kozhyen kadil'nitsyu svoyu. i vzyali kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i pok-lali na nikh ognju, i poklali na nyei kadila, ta i stali pri vkhodi skinii zapovitu, a

takozh moiseyi ta aaron. i koryei zibrav na nikh usyu gromadu do vkhodu skinii za-povitu. i pokazalasya slava navstryechunya vsii gromadi! i promoviv navstryechu' do moisyeya ta do aarona, govoryachi: vid-dilit'sya vid tsiei gromadi, ya vinishchu ikh umit'! a voni popadali na oblichchya svoi ta i skazali: bozhnye, bozhnye dukhiv i kozhnogo tila! yak zgrishit' odin cholovik, chi ti budyesh gnivatisya na vsyu gromadu? i navstryechu' promovlyav do moisyeya, gov-oryachi: skazhi do gromadi, govoryachi: vidstupit'sya zo vsikh bokiv vid mist'sya myeshkannya koryeya, datana i avirona! i vstav moiseyi, i pishov do datana ta avir-ona, i pishli za nim starshi izrail'yevi. i vin promovlyav do gromadi, govoryachi: vid-stupit' vid namyativ tikh nyespravedlivikh lyudyei, i nye dotorknit'sya do vs'ogo, sh-cho ikhne, shchob i vi nye zaginuli za vsi ikhni grikki! i voni vidstupilisya vid mist'sya myeshkannya koryeya, datana i avirona zo vsikh bokiv; a datan ta aviron viishli, i stoy-ali pri vkhodi namyativ svoikh, i zhinki ikh, i sini ikh, ta diti ikhni. i skazav moiseyi: otsim piznaetye, shcho navstryechu' poslav myenye zrobiti vsi dila tsi, shcho voni nye z moei vigadki. yakshcho voni povmirayut', yak umirae kozhna lyudina, i ikh spitkae dolya kozhnoi lyudini, to nye navstryechu' poslav myenye! a koli navstryechu' stvorit' shchos' novye, i z'yemlya vidkrie usta svoi ta i poglinye ikh ta vsye, shcho ikhne, i voni ziidut' zhivi do shyeolu, to piznaetye, shcho lyudi obrazili navstryechua. i stalosya, yak skinchiv vin govoriti vsi tsi slova, to rozst-upilasya ta z'yemlya, shcho pid nimi! a z'yemlya vidkrii svoi usta, ta i poglinula ikh, i domi ikhni, i kozhnu lyudinu, shcho koryeeya, ta vvyes' ikh maetok. i ziishli voni ta vsye, shcho ikhne, zhivi do shye-olu, i nakrila ikh z'yemlya, i voni poginuli z-posyeryed zboru! a vvyes' izrail', shcho buv navkolo nikh, povtikav na ikhnii krik, bo kazali: shchob z'yemlya nye poglinula i nas! i viishov ogon' vid navstryechua, ta i poiv tikh dvisti i p'yatdyesyat cholovika, shcho prinosili kadilo! i navstryechu' pro-movlyav do moisyeya, govoryachi: skazhi do yelyeazara, sine svyashchyenika aarona, i nyekhai vin pozbirae ti kadil'nitsi z-posyeryed pogorilishcha, a ogon' povikidae gyet', bo voni osvyatilisya, kadil'nitsi tikh grishnikov, ikhn'oyu smyertyu. i nyekhai i voni zrobyat' iz nikh biti blyakhi na pokrittya dlya zhyertivnika, bo prinosili ikh pyeryed navstryechune litsye, i voni osvy-atilisya. i budut' voni znakom dlya izrail'yevikh siniv. i vzyav svyashchyenik yelyeazar midyani kadil'nitsi, shcho prinosili ikh ti, sh-cho spalenyi, i pyeryekovali ikh na pokrittya dlya zhyertivnika, pam'yatka dlya izrail'yevikh siniv, shchob chuzhii cholovik, khto nye

z aaronovogo nasinnya, nye nablizhavsya kaditi kadilo pyeryed navstryechunim litsyem, shchob nye stalosya z nimi, yak iz koryeem ta z gromadoyu iogo, yak navstryechu' govoriu iomu chyeryez moisyeya. a nazavtra vsya gromada izrail'yevikh siniv narikali na moisyeya ta na aarona, govoryachi: vi povbivali navstryechunii narod! i stalosya, koli gromada zbiralasya na moisyeya ta na aarona, to obyernulisya voni do skinii zapovitu, azh os' pokrila ii khmara, i pokazalasya slava navstryechunya! i vviishli moisyeyi ta aaron do pyeryedu skinii zapovitu. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viidit' z-posyeryed tsiei gromadi, a ya vinishchu ikh umit'! i voni popadali na oblichchya svoi. i skazav moisyeyi do aarona: viz'mi kadil'nitsyu, i pokladi na nyei ognju vid zhyertivnika, i pokladi kadila, ta i ponyesi shvidko do gromadi, ta i ochist' ii, bo viishov gniv vid navstryechun'ogo litsya, i rozpochalasya porazka. i vzyav aaron, yak govoriu moisyeyi, i pobig do syeryedini zboriv, azh os' rozpochalasya porazka narodu! i vin poklav kadila, i ochistiv narod. i stav vin pomizh umyerlimi ta pomizh zhivimi, i zatrimalas' ta porazka. i bulo pomyerlikh porazkoyu chotirnadtsyat' tisyach i simсот, okrim pomyerlikh u spravi koryeya. i vyernuvsya aaron do moisyeya do vkhodu skinii zapovitu, a porazka pripinilasya.

17

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i viz'mi vid nikh po odnii palitsi dlya bat'kivs'kogo domu, vid usikh ikhnikh nachal'nikiv dlya domu ikhnikh bat'kiv, dvanadtsyat' palits'; i napisishi imyennya kozhnogo na palitsi iogo. a aaronove imyennya napishyesh na lyevievii palitsi, bo odna palitsya dlya golovi domu bat'kiv ikh. i pokladyesh ikh u skinii zapovitu pyeryed kovchygom svidotstva, dye ya, za umovoyu, budu yavlyatisya vam. i stanyet'sya, toi cholovik, shcho ya vibyeru iogo, iogo palitsya zatsvitye. i ya vidkhilyu vid syebye narikannya izrail'yevikh siniv, shcho voni narikayut' na vas. i moisyeyi promovlyav do izrail'yevikh siniv, i dali iomu vsi ikhni nachal'niki po palitsi vid kozhnogo nachal'nika dlya domu ikhnikh bat'kiv, dvanadtsyat' palits'. a palitsya aaronova syeryed ikhnikh palits'. i poklav moisyeyi ti palitsi pyeryed navstryechunim litsyem u skinii zapovitu, i stalosya nazavtra, i vviishov moisyeyi do skinii zapovitu, azh os' zatsvila aaronova palitsya dlya lyevievogo domu, i pustila pup'yanki, i zatsvila kvitkoyu, i vipustila dozrili migdali! i vinis moisyeyi usi ti palitsi z-pyeryed navstryechun'ogo litsya do

vsikh izrail'yevikh siniv, i voni pobachili, i vzyali kozhyen svoyu palitsyu. i skazav navstryechu' do moisyeya: vyerni aaronovu palitsyu do kovchyegu svidotstva, shchob byeryegti na oznaku dlya nyeslukhnyanikh siniv, i spinish ikhni narikannya proti myenye, shchob nye povmirali voni. i zrobyv tak moisyeyi, yak navstryechu' nakazav buv iomu, tak vin i zrobyv. i skazali izrail'yeyi sini do moisyeya, govoryachi: tozh mi povmiraemo, poginyemo, usi mi poginyemo! kozhyen, khto nablizit'sya do navstryechun'oi skinii, pomrye. chi zh mi doryeshti vimryemo?

18

i skazav navstryechu' do aarona: ti i sini tvoi ta dim bat'ka tvogo z tobouy ponyesyetye na sobi grikh shchodo svyatini; i ti, i sini tvoi z tobouy ponyesyetye na sobi grikh shchodo vashogo svyashchyenstva. a takozh ti nablizish do syebye brativ svoikh, plyem'ya lyevii nye, plyem'ya bat'ka svogo, i voni zluchat'sya z tobouy, i budut' prisluzhuvati tobi, a ti i sini tvoi z tobouy budyetye pyeryed skinieyu svidotstva. i budut' voni vikonusvati tvoyu storozhu ta stozhu vsei skinii, til'ki do ryechyeyi svyatini ta do zhyertivnika nye pristuplyat', shchob nye povmirali yak voni, tak i vi. i zluchat'sya voni z tobouy, i budut' vikonusvati storozhu skinii zapovitu, dlya vsyakoi sluzhbi v skinii, a chuzhii nye pristupit' do vas. i budyetye vi vikonusvati storozhu svyatini ta storozhu zhyertivnika, shchob nye bulo vzhye gnivu na izrail'yevikh siniv. a ya otsye vzyav vashikh brativ lyevitiv z-posyeryed izrail'yevikh siniv dlya vas, yak dar voni dani navstryechuyevi, shchob vikonusvati sluzhbu skinii zapovitu. a ti ta sini tvoi z tobouy budyetye dopil'novuvati vashye svyashchyenstvo dlya vsyakoi ryechi zhyertivnika ta dlya togo, shcho poza zavisoju, i budyetye robiti. yak sluzhbu daru dayu ya svyashchyenstvo vam, a chuzhii, khto pristupit', budye zabiti. i navstryechu' promovlyav do aarona: ya otsye doruchiv tobi pil'novuvati za prinoshyennymi moimi. vid us'ogo posvyachyenogo sinami izrail'yevimi ya dav chastku tobi ta dlya siniv tvoikh na vichnu postanovu. otsye budyet tobi z naisvyatishikh zhyertov, byez ognju: kozhna ikhnaya khlibna zhyertva, i kozhna ikhnaya zhyertva za grikh, i kozhna ikhnaya zhyertva za provinu, shcho zvyernut' myeni yak naisvyatishye, tobi tsye ta dlya tvoikh siniv! na naisvyatishomu misti budyesh ti isti otsye. kozhyen cholovicho! stati budyet isti, tsye budyet svyatist' dlya tyebye. a tsye tobi prinoshyennya ikhn'ogo daru vsikh kolikhan' izrail'yevikh siniv, ya dav ikh tobi, i sinam tvoim ta dochkam tvoim z tobouy na

vichnu postanovu, kozhyen chistii u tvoim domi budyte tsye isti. usye naikrashchye zo svizhoi olivi, i vsye naikrashchye z molodogo vina ta zbizhzhya, ikhni pyervoplodi, shcho voni dadut' navstryechyevi, ya vid-dav ikh tobi. pyervoplodi us'ogo, shcho v ikhn'omu krayu, shcho voni prinye-sut' navstryechyevi, budut' dlya tyebye, kozhyen chistii u tvoim domi budyte tye isti. usye zaklyatye mizh izrailym budyte tobi. usye, shcho rozkrivae utrobu kozhnogo tila, shcho prinyesut' navstryechyevi z-pomizh lyudyei ta z-pomizh skotini, budyte dlya tye-bye. til'ki konchye vikupish pyervoridnogo lyudini, i pyervoridnye z nyechistoi khu-dobini vikupish. a vikup iogo: vid misy-achnogo viku vikupish za tvoeyu otsinkoyu, p'yat' shyekliv sribla na miru shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer vin. til'ki py-ervoridnogo z voliv, abo pyervoridnogo z oyvechok, abo pyervoridnogo z kiz nye vikupish, voni svyatist': ikhn'oyu krov'yu okropish zhyertivnika, a ikhnii lli spalish, yak ognyanu zhyertvu na lyubi pakhoshchi dlya navstryechua. a ikhne m'iaso budyte dlya tyebye, yak grudina kolikhannya, i yak styegno pravitsi budyte dlya tyebye. usi svyatoshchi prinoshyennya, shcho izrailievi sini prinyesut' dlya navstryechua, ya viddav tobi, i sinam tvoim ta dochkam tvoim iz to-boyu, vichnoyu postanovoyu. tsye mitsnii zapovit, vin vichnii pyeryed navstryechunim litysem dlya tyebye ta dlya nasinnya tvogo z toboyu. i skazav navstryechu' do aarona: u ikhn'omu krayu ti nye budyesh mati vlas-nosti, i nye budyte tobi chastki mizh nimi, ya chastka tvoya ta vlasnist' tvoya pomizh izrailiyevimi sinami! a lyevievim sinam ya dav os' kozhnu dyesyatinu v izraili na spad-shchinu, vzamin za ikhnyu sluzhbu, bo voni vikonyut' sluzhbu skinii zapovitu. i izrai-lyevi sini nye pristuplyat' uzhye do skinii za-povitu, shchob nye ponyesti grikha, i nye vmyerti. i budyte lyevit sam vikonyvati sluzhbu skinii zapovitu, i sam ponyesyе vinu svoyu. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', a mizh izrailiyevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu, bo dyesy-atinu izrailiyevikh siniv, shcho voni prinye-sut' yak prinoshyennya dlya navstryechua, ya dav lyevitam za spadshchinu. tomu ya skazav do nikh: mizh izrailiyevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, gov-oryachi: a do lyevitiv budyesh ti promovly-ati ta i skazhyesh im: koli viz'myetye vid izrailiyevikh siniv tu dyesyatinu, shcho ya dav vam vid nikh na vashye spadshchinu, to vi prinyesyetye z nyei navstryechune pri-noshyennya, dyesyatinu z dyesyatini. i budyte porakhovanye vashye prinoshyennya yak zbizhzhya z toku, i yak povnya z kadki chavila. tak prinyesyetye i vi navstryechune

prinoshyennya zo vsikh vashikh dyesyatin, shcho viz'myetye vid izrailiyevikh siniv, i dastye z togo navstryechune prinoshyennya svyashchyenikov aaronovi. zo vsikh vashikh dariv prinyesyе kozhyen navstryechune pri-noshyennya, zo vs'ogo naikrashchogo posvy-achyennya z n'ogo. i skazhi im: koli vi budyetye prinositi naikrashchye z n'ogo, to tsye porakhuet'sya lyevitam, yak urozhai toku, i yak urozhai kadki chavila. i budyetye isti tsye na kozhnomu misti vi ta dim vash, bo tsye nagoroda dlya vas vzamin za vashu sluzhbu v skinii za-povitu. i vi nye ponyesyetye chyeryez tsye grikha, koli budyetye prinositi naikrashchye z n'ogo, a svyatoshchiv izrailiyevikh siniv nye zbyezchystitye, i nye povmiraetye.

19

i navstryechu' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: promovlyai do izrai-lyevikh siniv, i nyekhai voni viz'mut' dlya tyebye byezvadnu rudu yalivku, shcho v nii nyema vadi, shcho na nyei nye nakladali yarma. i dastye ii do svyashchyenika yelyeazara, a vin vivyedye ii poza tabir. i zarizhut' ii pyeryed nim. i viz'mye yelyeazar pal'tsyem svoim ii krov'i, ta i pokropit' krov'yu ii pyeryed skinii zapovitu sim raz. i spalit'sya ta yalivka na iogo ochakh, shkura ii, i m'iaso ii, i krov ii z ii nyechistostyami spalit'sya. i viz'mye svyashchyenik kye-drovye dyeryevo, i isop ta chyervyen', ta i kinye do syeryedini pogorilishcha tiei yalivki. i vipyerye toi svyashchyenik shati svoi ta ob-mie tilo svoe v vodi, a potim uvidye do taboru. i budyte toi svyashchyenik nyechistii azh do vyechora. a toi, khto palit' ii, vipy-erye odyezhu svoyu v vodi i obmie tilo svoe v vodi, ta i budyte nyechistii azh do vye-chora. i zbyerye chistii cholovik popil tiei yalivki, i pokladye poza taborom v chistomu misti, i budyte tsye dlya gromadi izrailiy-evikh siniv na skhovok dlya ochishchal'noi vodi, tsye zhyertva za grikh. a toi, khto zbiraе popil tiei yalivki, vipyerye odyezhu svoyu, i budyte nyechistii azh do vyechora. i tsye budyte na vichnu postanovu dlya izrailiyevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh timchasovo. a toi, khto dotorkaet'sya do vsyakogo myertvogo tila lyudini, to budyte nyechistii sim dyen'. vin ochistit'sya tim popyelom dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, i budyte chistii. a yaksh-cho vin nye ochistit'sya dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, nye budyte chistii. kozhyen, khto dotorkuet'sya do pomyerlogo, do tila lyudini, shcho pomyerla, i nye ochistit'sya, vin zanyechistiv navstryechunyu skiniyu, i budyte vinishchyena dusha ta z izrailya, bo ochishchal'na voda nye bula pokroplyena na n'ogo, nyechistii vin budyte, nyechistist' iogo

v n'omu. otsye toi zakon: koli v namyeti pomrye lyudina, to kozhyen, khto vkhodit' do kogo namyetu, ta vsye, shcho v namyeti, budye nyechistye sim dyen'. i kozhna vidkrita posudina, shcho na nii nyema mit-sno priv'yazanogo nakrityta, nyechista vona. a kozhyen, khto dotorknyet'sya na povyerkhni polya do trupa vid myecha, abo do pomyerlogo, abo do kostyei lyudini, abo do grobu, budye nyechistii sim dyen'. i viz'mut' dlya togo nyechistogo porokhu z pogorilishcha zhyertvi za grikh, i nallyut' na n'ogo zhivoi vodi do posudu. a chistii cholovik viz'mye isopu, i vmochit' u tu vodu, ta i pokropit' na togo namyeta, i na vsi posudini, i na dushi ti, shcho buli tam, ta na togo, khto dotorknet'sya do tiei kistki, abo do trupa, abo do pomyerlogo, abo do grobu. i pokropit' toi chistii na nyechistogo dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, ta i ochistit' iogo s'omogo dnya. i vipyerye vin odyezhu svoyu i obmie v vodi, i stanye chistii uyvechyeri. a cholovik, shcho stanye nyechistim i nye ochistit'sya, to budye znishchena dusha ta z-posyeryed zboru, bo vin zanyechistiv navstryechunu svyatinu, ochishchal' na voda nye bula kroplyena na n'ogo, nyechistii vin. i budye tsye dlya nikh na vichnu postanovu, a toi, khto kropit' ochishchal'nu vodu, vipyerye odyezhu svoyu, a khto dotorkaet'sya do ochishchal'noi vodi, budye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, do kogo dotorknyet'sya nyechistii, budye nyechistii, a osoba, shcho dotorknet'sya, budye nyechista azh do vyechora.

20

i vviishli izrailyevi sini, usya gromada, do pustini tsin pyershogo misyatsya, ta i zavis narod u kadyeshi. i pomyerla tam mariyam, i bula tam pokhovana. i nye bulo vodi dlya gromadi, i voni zibralisya proti moisyeya ta proti aarona. i svarisya toi narod iz moisyem, ta i skazali, govoryachi: o, yakbi mi povmirali buli, koli nashi brati vmirali pyeryed navstryechunim litsyem! i nashcho vi privyeli navstryechunu gromadu na tsyu pustynu, shchob povmirali tut mi ta khudoba nasha? i nashcho vi vivyeli nas iz egiptu, shchob privyesti nas na tsye zlye mistys? tut nye rodit' zbizhzhya, ani figi, ani vinograd, ani granatovyie yabluko, i navit' nyemae napitis' vodi! i vviishli moisyei ta aaron vid gromadi do vkhodu skinii zapovitu, ta i popadali na oblichya svoi. i slava navstryechunya poyavilasya im! i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi zhyezlo, ta zbyeri gromadu ti ta brat tvii aaron, i skazhyete do tiei skyeli na ikhnikh ochakh, i vona dast' svoyu vodu. i vivyedyesh dlya nikh vodu z tiei skyeli, ta i napoish tu gromadu ta

ikhnyu khudobu. i vzyav moisyei tye zhyezlo z-pyeryed navstryechun'ogo litsya, yak vin nakazav buv iomu. i zibrali moisyei ta aaron gromadu pyeryed tieyu skyelyeyu. i skazav vin do nikh: poslukhajte zh, nyeslukhnyani, chi z tsiei skyeli mi vivyedyemo dlya vas vodu? i pidnis moisyei ruku svoyu, ta i udariv tu skyelyu svoim zhyezlom dva razi, i viishlo bagato vodi! i pila gromada ta ikhnyu khudoba!... i skazav navstryechu' do moisyeya ta do aarona: za tye, shcho vi nye vviruvali v myenye, shchob yavilasya svy-atist' moyu na ochakh izrailievikh siniv, vi nye vvyedyete tsiei gromadi do krayu, shcho ya dav im. tsye voda myerivi, dye svarilisya izrailyevi sini z navstryechuom, i svy-atist' iogo yavilasya im. i poslav moisyei posliv iz kadyeshu do tsarya yedomskogo skazati: tak kazhye brat tvii izrail': ti znaesh usyu tyagotu, shcho vpala na nas. i zi-ishli buli nashi bat'ki do egiptu, i sidili mi v egipti bagato chasu, a egipyet chiniv zlo nam ta bat'kam nashim. i golosili mi do navstryechua, i vin pochuv nash golos, ta i poslav angola, i viviv nas iz egiptu, a ot-sye mi v kadyeshi, shcho pri samim kintsi tvoei granitsi. nyekhai zhye mi pyeryeid-yemo chyeryez tvii krai! mi nye pidyemo polyem ta vinogradnikom, i nye budyemo piti vodi z krintisi, mi pidyemo dorogoyu tsars'koyu, nye zbochimo ni pravoruch, ni livoruch, azh poki nye pyeryeid-yemo gran-itsi tvoei. i skazav do n'ogo yedom: ti nye pyeryeid-yesh u myenye, bo inakshye ya z myechyem viidu proti tyebye! i skazali iomu izrailyevi sini: mi pidyemo bitoyu dorogoyu, a yakshcho budyemo piti vodu tvoyu ya ta khudoba moyu, to ya dam zaplatu za nyei. nichogo bil'shye, til'ki nyekhai pyeryeidu ya svoimi nogami! a toi vidkazav: nye pyeryeid-yesh! i viishov yedom navproti n'ogo z chislyennim narodom ta z sil'noyu rukoyu. i vid-moviv yedom dati izrailyevi pyeryeiti iogo granitsi, i izrail' zbochiv vid n'ogo, i rushili z kadyeshu, i viishli izrailyevi sini, usya gromada, do gor-gori. i skazav navstryechu' do moisyeya ta do aarona na gor-gori, na gran-itsi yedomskogo krayu, govoryachi: nyekhai priluchit'sya aaron do svoei ridni, bo vin nye vviidye do togo krayu, shcho ya dav izrail-yevim sinam, chyeryez tye, shcho vi buli nyeslukhnyani nakazu moemu pri vodi my-erivi. viz'mi aarona ta sina iogo yelyeazara, ta i vivyedi ikh na gor-gori. i nyekhai aaron zdiimye shati svoi, i zodyagnye v nikh sina svogo yelyeazara, i aaron budye zabranii, ta i pomrye tam. i zrobiv moisyei, yak navstryechu' nakazav buv, i viishli voni na gor-goru na ochakh usiei gromadi. i znyav moisyei z aarona shati iogo, i zodyagnuv u nikh sina iogo yelyeazara, i aaron pomyer tam na vyerkhiv'i gori. i ziishov moisyei ta yelyeazar iz gori. i bachila vsya gromada, sh-

cho pomyer aaron, i oplakuvav aarona vvyes' izrailiv dim tridtsyat' dyen'.

21

i pochuv khanaanyeyanin, tsar aradu, shcho sidiv na poludni, shcho izrail' uviishov dorogoyu atarim, i vin stav voyuvati z izrailiyem, i vzyav u n'ogo do nyevoli polonyenikh. i sklav izrail' obitnitsyu navstryechuyevi i skazav: yakshcho spravdi dasi ti narod toi u moyu ruku, to ya vchinyu ikhni mista zaklyattiam. i vislukhav navstryechu' goslos izrailiv, i dav iomu khanaanyeyanina, i vin uchiniv zaklyattiam ikh ta ikhni mista, i nazvav im'ya tomu mista: khorma. i rushili voni z gor-gori dorogoyu chyervonogo morya, shchob obiiti yedomsk'kii krai. i pidupala dusha togo narodu v tii dorozhi. i promovlyav toi narod proti boga ta proti moyseya: nashcho vi vivyeli nas iz egiptu, shchob mi povmirali v pustini? bozh nyema tut khliba i nyema vodi, a dushi nashii obridla tsya nyepriidatna izha. i poslav navstryechu' na toi narod zmiiv sarafiv, i voni kusali narod. i pomyerlo bagato narodu z izrailiya. i priishov narod do moisyeya ta i skazav: zgrishili mi, bo govorili proti navstryechua ta proti tyebye. molisya do navstryechua, i nyekhai vin zabyerye vid nas tsikh zmiiv. i molivysya moisyeyi za narod. i skazav navstryechu' do moisyeya: zrobi sobi sarafa, i vistav iogo na zhyerdini. i stanyet'sya, kozhyen pokusanii, yak poglyanye na n'ogo, to budye zhiti. i zrobiv moisyeyi midyanogo zmiya, i vistaviv iogo na zhyerdini. i stalosya, yakshcho zmiu pokusav kogo, to toi divivysya na midyanogo zmiya i zhiv! i rushili izrailiyevi sini, i taboruvali v ovoti. i rushili voni z ovotu, i taboruvali v iie-gaavarimi, na pustini, shcho pyeryed moavom, vid skhodu sontsya. zvidti voni rushili, i taboruvali v dolini zyeryedu. zvidti rushili i taboruvali na tim botsi arnonu v pustini, shcho vikhodit' iz amoryeis'koi granitsi, bo arnon granitsya moavu mizh moavom ta amoryeyaninom. tomu rozpovidaet'sya v knizhtsi voen navstryechunikh: vagev u sufi, i potoki arnonu, i spad potokiv, shcho zbochiv na mistsye aru, i na moavs'ku granitsyu opyertii. a zvidti do byeyeru. tsye toi byeyer, shcho pro n'ogo skazav navstryechu' do moisyeya: zbyeri narod, i nyekhai ya dam im vodu. todi zaspivav buv izrail' tsyu pisnyu: pidnyesisa, krinitsye, spivaitye pro nyei! krinitsya, vye! mozhi kopali ii, ii vikopali narodni dostoiniki byerlom, zhyezlami svoimi. a z midbaru do mattani, a z mattani do nakhalilu, a z nakhalilu do bamotu, a z bamotu do dolini, shcho na moavs'komu poli, u vyerkhiyki pisgi, shcho zvyernyena do pustini. i poslav izrail' posliv do sigona

amoryeis'kogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu v tvoim krai! mi nye zbochimo ni na polye, ni na vinogradnik, nye budymo piti vodi z krinitsi, mi pidyemo tsars'koyu dorogoyu, azh poki pyeryeidymo zyemlyu tvoyu. i nye dav sigon izrailiyevi pyeryeiti v granitsi iogo. i zibrav sigon uvyes' svii narod, ta i viishov navproti izrailiya na pustini, i pribuv do logtsi, i voyuvav z izrailiyem. i vdariv iogo izrail' vistryam myecha, i posiv krai iogo vid arnonu azh do yabboku, azh do siniv ammonu, bo az granitsya siniv ammonu. i pozabirav izrail' usi ti mista. i osiv izrail' u vsikh amoryeis'kikh mistakh: u khyeshboni i po vsikh zalyeznhnikh mistakh iogo. bo khyeshbon misto sigona, tsarya amoryeis'kogo vin; i vin voyuvav z pyershim moavs'kim tsaryem, i zabrav uvyes' iogo krai z iogo ruki azh do arnonu. tomu i rozpovidayut' kobzari: pidit' do khyeshbonu, nyekhai vin zbuet'sya, i khai mit-sno postavit'sya misto sigonoye, bo viishov ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z mista sigonovogo, vin misto moavs'kye pozhyer, volodariv arnons'kikh visot. gorye tobi, o moavye, ti zginuv, narodye kyemoshiv! vin zrobiv buv siniv svoikh utikachami, a dochok svoikh dav u nyevolyu sigonu, tsaryu amoryeis'komu. i rozbili mi ikh, zginuv khyeshbon do divonu, i mi popustoshili azh do nofakhu, shcho azh do myedvi. i izrail' osiv v amoryeis'komu krai. i poslav moisyeyi rozvidati pro yazyera, i voni zdobuli iogo zalyezhni mista, i zavolodili amoryeyaninom, shcho zhiv tam. i povyernulis' voni, i pishli dorogoyu bashanu. i viishov og, tsar bashans'kii, nasuproti nikh, vin ta vvyes' iogo narod, na vinu do yedryei. i skazav navstryechu' do moisyeya: nye biisya iogo, bo v ruku tvoyu dav ya iogo i uvyes' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iomu, yak zrobiv ti sigonu, tsaryevi amoryeis'komu, shcho sidiv u khyeshboni. i voni pobili iogo i siniv iogo ta vvyes' narod iogo, tak shcho nikogo nye zostalosya. i voni zavolodili kraem iogo.

22

i rushili izrailiyevi sini, ta i taboruvali v moavs'kikh styepakh po tim botsi prierikhons'kogo iordanu. i pobachiv balak, sin tsipporiv, usye, shcho zrobiv izrail' amoryeyaninovi. i duzhye zlyakavsya moav togo narodu, bo vin buv vyelikii. i nashtrashivsya moav izrailiyevikh siniv. i skazav moav do midyans'kikh starshikh: tyepyer poviskubue otsya gromada vsi nashi okolitsi, yak viskubue vil pol'ovu zyelyeninu. a balak, sin tsipporiv, buv togo chasu moavs'kim tsaryem. i poslav vin posliv do valaama, byeorovogo sina, do pyetoru, shcho nad richkoyu, do krayu siniv narodu iogo, shchob poklikati iogo, govoryachi: os' viishov

narod iz egiptu, os' pokriv vin povyerkhnyu z'yemli, i sidit' navproti myenye. a tyepyer khodi zh, proklyani myeni tsiei narod, bo vin mitsnshii za myenye. mozhye ya potraplyu vdariti iogo, i vizhyenu iogo z krayu, bo znayu, shcho kogo ti poblagoslovish, toi blagoslovyennii, a kogo proklyanyesh, proklyatii. i pishli moavs'ki starshi ta starshi midiyanu, a darunki za chari v rutsi ikh, i priishli do valaama, ta i promovlyali do n'ogo balakovi slova. a vin im skazav: nochuitye tut tsiei nochi, i ya pyeryekazhu vam slovo, yak navstryechu' promovlyatimye do myenye. i zostalis' moavs'ki vyel'mozhi v valaama. i priishov bog do valaama ta i skazav: khto tsi lyudi z toboyu? i skazav valaam do boga: balak, sin tsipporiv, tsar moavs'kii, poslav do myenye skazati: os' narod vikhodit' z egiptu, i zakriv povyerkhnyu z'yemli; tyepyer idi zh, proklyani myeni iogo, mozhye ya potraplyu voyuvati z nim, i vizhyenu iogo. i skazav bog do valaama: nye pidyesh ti z nimi, nye proklyanyesh togo narodu, bo blagoslovyennii vin! i vstav valaam urantsi ta i skazav do balakovikh vyel'mozh: vyertaityes' do svogo krayu, bo vidmoviv navstryechu' pozvoliti myeni piti z vami. i vstali moavs'ki vyel'mozhi, i priishli do balaka ta i skazali: vidmoviv valaam piti z nami. a balak znovu poslav vyel'mozh, bil'shye i povazhnishikh vid tikh. i pribuli voni do valaama ta i skazali iomu: tak skazav balak, sin tsipporiv: nye strimuysya priiti do myenye, bo spravdi duzhye vshanuyu tyebye, i vsye, shcho skazhyesh myeni, zroblyu. i khodi zh, proklyani myeni narod toi! i vidpoviv valaam, i skazav balakovim rabam: yakshcho balak dast' myeni povnii svii dim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti nakazu navstryechua, boga mogo, shchob zrobiti rich malu chi rich vye-liku. a tyepyer posid'tye i vi tut tsiei nochi, a ya piznayu, shcho shchye navstryechu' budyе govoriti myeni. i priishov bog unochi do valaama ta i skazav iomu: yakshcho tsi lyudi priishli poklikati tyebye, us-tan', idi z nimi. alye til'ki tye, shcho ya promovlyatimu do tyebye, tye ti zrobish. i vstav valaam urantsi, i osidlav svoyu oslitsyu, ta i pishov iz moavs'kimi vyel'mozhami. i zapalivsyа gniv bozhii, shcho vin idye. i stav angol navstryechunii na dorozhi za pyeryeshkodu iomu, a vin idye na svoii oslitsi, i dvoe slug iogo z nim. i pobachila ta oslitsya navstryechun'ogo angola, shcho stoit' na dorozhi, a vityagnyenii myech iogo v rutsi iogo. i zbochila oslitsya z dorogi, i pishla polyem, a valaam udariv oslitsyu, shchob zbochila na dorogu. i stav angol navstryechunii na styezhtsi vinogradnikiv, stina z tsiei storoni, i stina z tiei. i pobachila ta oslitsya navstryechun'ogo angola, i pri-

tisnulasya do stini, ta i pritisnula do stini valaamovu nogu. i vin dali ii biv. i angol navstryechunii znov pyeryeishov, i stav u tismomu mistsi, dye nyema dorogi zbochiti ni pravoruch, ni livoruch. i pobachila ta oslitsya navstryechun'ogo angola i lyagla pid valaamom. i zapalivsyа gniv valaamiv, i vin udariv oslitsyu kiem. i vidkriv navstryechu' usta oslitsi, i skazala vona do valaama: shcho ya zrobila tobi, shcho ti otsye trichi vdariv myenye? i skazav valaam do oslitsi: bo ti vistavila myenye na smikh. koli b myech buy u rutsi moi, to tyepyer ya zaviv bi tyebye! i skazala oslitsya do valaama: chi zh ya nye oslitsya tvoya, shcho ti izdiv na myeni, skil'ki zhivyyesh, azh do ts'ogo dnya? chi zh spravdi zvika ya robiti tobi tak? i vin vidkazav: ni! i vidkriv navstryechu' ochi valaamovi, i pobachiv vin navstryechun'ogo angola, shcho stoit' na dorozhi, a iogo vityagnyenii myech u rutsi iogo. i skhilivsyа vin, i vpav na oblichchya svoe. i skazav do n'ogo angol navstryechunii: nashcho ti vdariv oslitsyu svoyu otsye trichi? os' ya viishov za pyeryeshkodu, bo tsya doroga pogibyel' na pyeryed mnoyu. i pobachila myenye tsya oslitsya, i zbochila pyeryed litsyem moim os' vlasnye trichi. i koli b vona nye zbochila bula pyeryed litsyem moim, to tyepyer ya i zaviv bi tyebye, a ii pozostaviv bi zhivoyu. i skazav valaam do navstryechun'ogo angola: ya zgrishiv, bo nye znav, shcho ti stoish na dorozhi navproti myenye. a tyepyer, yakshcho tsye zlye v ochakh tvoikh, to ya vyer-nusya sobi. i skazav angol navstryechunii do valaama: idi z tsimi lyud'mi, i tye slovo, shcho skazhu tobi, iogo til'ki budyesh govoriti. i pishov valaam z balakovimi vyel'mozhami. i pochuv balak, shcho priishov valaam, i viishov navproti n'ogo do ir-moavu, shcho na granitsi arnonu, shcho na krayu granitsi. i skazav balak do valaama: chi zh spravdi nye poslav ya do tyebye, shchob poklikati tyebye, chomu zh nye pishov ti do myenye? chi spravdi ya nye potraplyu vshanuvati tyebye? i skazav valaam do balaka: os' ya pribuv do tyebye tyepyer. chi potraplyu ya skazati shchos'? tye slovo, shcho bog vkladye v usta moi, iogo til'ki ya budu promovlyati. i pishov valaam iz balakom, i pribuli voni do kir'yat-khutsotu. i prinis balak na zhyertvu khudobu vyeliku ta khudobu dribnu, i poslav valaamovi ta vyel'mozham, shcho z nim. i stalosya vrantsi, i vzyav balak valaama, ta i viviv iogo na bamot-baal, shchob pobachiv izvidti til'ki chastinu togo narodu.

23

i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhyertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkiv ta sim baraniv. i zrobiv balak, yak valaam govoriv. i prinis balak ta valaam

bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i skazav valaam do balaka: stan' nad svoim tsilopalyennyam, a ya pidu, mozhye strinu navstryechua navproti syebye, i shcho vin ob'yavit' myeni, ya pyeryekazhu tobi. i vin pishov na lisu goru. i strivsy valaamovi bog, i skazav vin iomu: sim zhyertivnikiv sklav ya, i prinis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i vklad navstryechu' slovo do valaamovikh ust ta i skazav: vyernis' do balaka, i budyesh tak promovlyati. i vyernuvs' vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svoim tsilopalyennyam, vin ta vsi vye'l'mozhi moavs'ki. i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: iz aramu myenye priprovadiv balak, tsar moavs'kii, z gir skhodu: idi zh, proklyani myeni yakova, a idi zh, skazhi zlo na izrailya! shcho zh ya budu togo proklinati, shcho bog nye proklyav buv iogo? i shcho zh budu kazat' zlo na togo, shcho gnivu na n'ogo nye mae navstryechu'? bo ya bachu iogo z vyershka skyel', i z pagirkiv iogo oglyadayu, tozh narod probuvae samitno, a syeryed lyudyei nye rakhuet'sya. khto zh pyeryelichiv porokh yakoviv, i khto zrakhu-vav pil izrailiv? khai dusha moya vmrye smyertyu pravyednikh, i kinyets' mii khai budyе takii, yak iogo! i skazav balak do valaama: shcho ti zroviv myeni? ya vzyav tyebye, shchob ti proklyav moikh vorogiv, a otsye ti spravdi poblagosloviv ikh! a toi vidpoviv ta i skazav: chi zh nye tye, shcho navstryechu' vkladye v moi usta, ya budu pil'nuvati, shchob tye govoriť? i skazav do n'ogo balak: khodi zh zo mnoyu do inshogo mistysya, zvidki pobachish iogo. til'ki chastinu iogo budyesh bachiti, a vs'ogo iogo nye pobachish. i proklyani myeni iogo, mogo voroga, zvidti! i vin uzyav iogo na syedye-tsfoim, na vyerkhiv'ya piski, i zbudu-vav sim zhyertivnikiv, i prinis bichka ta barana na kozhnim zhyertivniku. i skazav vin do balaka: stan' tut nad svoim tsilopalyennyam, a ya strinu tam navstryechua. i striv navstryechu' valaama, i vklad slovo do ust iogo ta i skazav: vyernisya do balaka, i budyesh tak promovlyati. i prishov vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svoim tsilopalyennyam, a z nim vye'l'mozhi moavs'ki. i skazav iomu balak: shcho zh govoriť navstryechu'? i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: us-tan' zhye, balaku, ta i slukhai, nakhili svoe ukho do myenye, o sinu tsipporiv! bog nye cholovik, shchob nyepравdu kazati, i vin nye sin lyuds'kii, shchob iomu zhalku-vati. chi zh vin buv skazav i nye zrovit', chi zh vin govoriť ta i nye vikonaе? ot-sye ya odyerzhav nakaza poblagosloviti, i poblagosloviv vin, i ya togo nye vidvyernu! nye vidno strazhdannya mizh yakovom, i nye zaprimitno nyeshchastya v izraili, z nim

navstryechu', iogo bog, a mizh nim golos-nii krik na slavu tsarya! bog, shcho viviv buv ikh iz egiptu, vin dlya n'ogo, yak mits' odnorozhtsya! bo nyema vorozhbi pomizh yakovom, i chariv nyema mizh izrailiyem, tyepyer budyе skazanye yakovu ta izrailievi, shcho bog uchiniv. tozh ustanye narod, yak lyevitsya, i pidiimyet'sya vin, nyemov lyev! vin nye lyazhye, azh poki nye budyе vin zhy-erti zdobichu, i azh poki nye budyе vin pit' krov zabitikh! i skazav balak do valaama: ni proklinati nye proklinai iogo, ni blagosloviti nye blagoslovlyai iogo! i skazav valaam, i vidpoviv do balaka: chi zh nye kazav ya tobi, govoryachi: usye, shcho budyе promovlyati navstryechu', tye zrovlyu? i skazav balak do valaama: khodi zh, viz'mu tyebye shchyе do inshogo mistysya, mozhye spodobae'tsya v bozhikh ochakh, i ti zvidti proklyanyesh myeni iogo. i vzyav balak valaama na vy-erkhiv'ya pyeoru, shcho zvyernyenii do pus-tini. i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhyertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkiv ta sim baraniv. i zroviv balak, yak skazav buv valaam, i prinis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku.

24

i pobachiv valaam, shcho navstryechuyevi vgodno poblagosloviti izrailya, i nye pishov, yak kozhnogo razu, na vorozhbu, i zvyernuv litsye svoe do pustini. i zviv valaam ochi svoi, ta i pobachiv izrailya, shcho probuvav za svoimi plyemyenami. i na n'omu buv dukh bozhii! i vin vigolosiv svoyu pripo-vistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeorovogo, i mova muzha z ochima vid-kritimi, tsye mova togo, khto slukhaet'sya bozhikh sliv, khto bachit' vidinnya vsye-mogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vid-kriti iomu. yaki, yakovye, garni namyeti tvoi, mistysya pyeryebuvannya tvoigo, izrail-lyu! voni roztyaglisya, nyemov ti dolini, nyemov ti sadki ponad richkoyu, voni yak dy-eryeva aloini, shcho navstryechu' nasadiv, yak kyedri nad vodami! voda potyechyе z iogo vidyer, a nasinnya iogo nad vye-likimi vodami. iogo tsar stanye vishchii za agaga, i tsarstvo iogo pidnyesyet'sya. iz egiptu bog viviv iogo, vin dlya n'ogo yak mits' odnorozhtsya! poist' vin lyudyei, shcho vorozhi iomu, i ikhni kosti potrosh-chit', a strili iogo polamae. nakhilivsyа vin, lig, nyemov lyev, i yak lyevitsya, khto pidiimye iogo? khto blagoslovlyae tyebye toi blagoslovnyenni, a khto proklinae tye-bye toi proklyatii! i zapalav gniv balakiv na valaama, i spyesnuv vin u doloni svoi! i skazav balak do valaama: ya poklikav tyebye proklyasti vorogiv moikh, a ti os', blagoslovlyayuchi, poblagosloviv ikh otsye trichi! a tyepyer utikai sobi do svogo mist-

nya! ya skazav buv: konchye poshanuyu tyebye, ta os' strimav tyebye navstryechu' vid poshani. i skazav valaam do balaka: chi zh nye kazav ya takozh do poslantsiv tvoikh, yakikh poslav ti do myenye, govoryachi: yakshcho balak dast' myeni povnii sviidim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti nakazu navstryechun'ogo, shchob zrobiti dobrye chi zlye z vlasnoi voli, shcho kazatimye navstryechu', tye ya budu govorit! a tyeper ya otsye idu do narodu svogo. khodi zh, ya zvischchu tobi, shcho zrobit' toi narod tvoemu narodovi na kintsi dnev. i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeorovogo, i mova muzha z ochima vidkritimi, mova togo, khto slukhaet'sya bozhikh sliv, i znae dumku vsyevishn'ogo, khto bachit' vidinnya vsyemogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vidkriti iomu. ya bachu iogo, ta nye tyeper, divlyusya na n'ogo, ta vin nye bliz'kii! skhodit' zorya on vid yakova, i pidiimaet'sya byerlo z izrailya, lamae vin skroni moava ta chyeryepa vsikh siniv sifa! i stanye yedom za spadshchinu, i stanye syeir za posilist' svoikh vorogiv, a izrail' robitimye spravi vyeliki! i toi zapanue, khto z yakova, i vigubit' ryeshtki iz mista. i pobachiv vin amalika, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: pochatok narodiv amalik, ta zaginye naprikintsi i vin! i pobachiv vin kyeneyanina, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mitsna tsya osyelya tvoya, i poklav ti na skyeli gnizdo svoe! alye vigublyenii budye kain, nyezabarom ashshur ponyevolit' tyebye! i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: o, khto zh budye zhiti, yak zachnye bog robiti otsye? i korabli priplivut' vid kittyeiv, i ashshura vpokoryat', i yeyera vpokoryat'. ta zaginye naprikintsi i vin! i vstav valaam i pishov, ta i vyernuvsva do mist-sya svogo. a balak takozh pishov na dorogu svoyu.

25

i osivsva izrail' u shittimi, i narod zachav khoditi na rozpustu do moavs'kikh dochok, a voni zaklikali narod do zhyertov ikhnim bogam, i narod iv ta vklonyavsva bogam ikhnim. i izrail' prilipivsva buv do pyeors'kogo vaala. i zapalav gniv navstryechunii na izrailya. i skazav navstryechu' do moisyeya: viz'mi vsikh goliv narodu, ta i povishai ikh dlya navstryechua navproti sontsya. i vidvyernyet'sya palyuchii navstryechunii gniv vid izrailya. i skazav moisyei do izrailievikh suddiv: pozabivaitye kozhyen muzhiv svoikh, priliplenikh do pyeors'kogo vaala. azh os' priishov odin iz izrailievikh siniv, ta i priviv do brativ svoikh midiyanityanku na

ochakh moisyeya i na ochakh usiei gromadi izrailievikh siniv, a voni plakali pri vkhodi skinii zapovitu. i pobachiv tseye pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona. i vstav vin z-posyeryed gromadi, i vzyav spisa v svoyu ruku. i vviishov vin za izrailievim muzhyem do syeryedini myeshkannya, ta i probiv ikh obokh izrail'tyanina ta tu zhinku, azh chyeryez ii chyeryevo. i bula strimana porazka izrailievikh siniv. i pomyerlo v poraztsi dvadtsyat' i chotiri tisyachi. i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, vidvyernuv moyu lyut' vid izrailievikh siniv, koli vin zapalivsva gorlivistyu moeyu syeryed nikh. i ya nye vigubiv izrailievikh siniv u svoii gorlivosti. tomu skazhi: os' ya dayu iomu svogo zapovita: mir. i budye iomu ta nasinnyyu iogo po nim zapovit vichnogo svyashchyenstva za tye, shcho vin zapalivsva dlya boga svogo, i ochistiv izrailievikh siniv. a imyenna za bitog izrailievogo muzha, shcho buv zabitii z tieyu midiyanityankoyu, zimri, sin salu, nachal'nik bat'kovogo domu simyeona. i im'ya tiei zabitoi midiyanyts'koi zhinki kozbi, dochka tsura, shcho buv golovoyu plyemyen bat'kovogo domu v midiyani. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nyenaviditi midiyanytitiv, i budyeteye ikh zabivati! bozh voni nyenavidyat' vas u svoikh pidstupakh, shcho zvodili vas chyeryez pyeora, i chyeryez kozbi, dochku midiyanyts'kogo nachal'nika, syestru ikh, zabitu dnya porazki za pyeora.

26

i stalosya po poraztsi, i skazav navstryechu' do moisyeya i do yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrailievikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye za domami ikhnikh bat'kiv, kozhnogo, khto zdatnii do viis'ka v izraili. i govoriv do nikh moisyei ta svyashchyenik yelyeazar u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: pyeryelichit' vid viku dvadtsyati lit i vishchye, yak nakazav buv navstryechu' moisyeevi i izrailievim sinam, shcho vikhodili z egypets'kogo krayu. ruvim, pyervoridnii izrailiv. ruvimovi sini: khanokh rid khanokhiv, vid pallu rid palluiv, vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid karmi rid karmiiv. otsye ruvimovi rodi. i buli ikhni pyeryelicheni: sorok i tri tisyachi i simst i tridtsyat'. a sini palluevi: yeliyav. a sini yeliyavovi: nyemuil, i datan, i aviron. tseye toi datan ta aviron, poklikani gromadi, shcho pidburyovali proti moisyeya ta proti aarona v koryeevii gromadi, koli voni pidburyovali na navstryechua. i vidkrila zymlyu svoi usta, ta i poglinula

ikh ta koryeya pri smyerti tiei gromadi, koli ogon' pozhyer buv dvisti i p'yatdyesyat lyuda, i stali voni za oznaku. a koryeevi sini nye pomyerli. sini simyeonovi za ikhnimi rodami: vid nyemuila rid nyemuiliv, vid yamina rid yaminiv, vid yakhina rid yakhiniv, vid zyerakha rid zyerakhiv, vid saula rid sauliv. otsye simyeonovi rodi, dvadtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. sini gadovi za ikhnimi rodami: vid tsyefona rid tsyefoniv, vid khaggi rid khaggiiv, vid shuni rid shuniiv, vid ozni rid ozniiv, vid yeri rid yeriiv, vid aroda rid arodiv, vid ar'yeli rid ar'yeliiv. otsye rodi gadovikh siniv, za ikhnim pyeryelichyennam: sorok tisyach i p'yatsot. sini yudini: yer ta onan; i pomyer yer ta onan u khanaans'kim krai. i buli yudini sini za ikhnimi rodami: vid shyeli rid shyelin, vid pyeryetsa rid pyeryetsiv, vid zyerakha rid zyerakhiv. a pyeryetsyevi sini buli: vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid khamula rid khamuliv. otsye yudini rodi za ikhnim pyeryelichyennam: simdyesyat i shist' tisyach i p'yatsot. sini issakharovi za ikhnimi rodami: tola rid tolin, vid tsuvvi rid tsuvvin, vid yashuva rid yashuviv, vid shimrona rid shimroniv. otsye issakharovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistdyesyat i chotiri tisyachi i trista. sini zavulonovi za ikhnimi rodami: vid syeryeda rid syeryediv, vid yelona rid yeloniv, vid yakhlyeila rid yakhlyeliiv. otsye zavulonovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistdyesyat tisyach i p'yatsot. sini iosipa za ikhnimi rodami: manasiya ta efrym. sini manasiini: vid makhira rid makhiriv, a makhir porodiv gilyeada, vid gilyeada rid gilyeativ. otsye gilyeadovi sini: ezyer rid ezyeriv, vid khyelyeka rid khyelyekiv, i asriil rid asriiliv, i shyekhyem rid shyekhyemiv, i shyemida rid shyemidin, i khyefyer rid khyefyeriv. a tsyeflofkhad, sin khyefyeriv, nye mav siniv, a til'ki dochok. a imyennya dochok: makhla i noa, khogla, milka i tirtsya. otsye rodi manasiini, a ikhni pyeryelichyeni: p'yatdyesyat i dvi tisyachi i simsot. otsye efrymovi sini za ikhnimi rodami: vid shutyelakha rid shutyelakhiv, vid byekhyera rid byekhyeriv, vid takhana rid takhaniv. a otsye shutyelakhovi sini: vid yerana rid yeraniv. otsye rodi efrymovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennam: tridtsyat' i dvi tisyachi i p'yatsot. otsye iosipovi sini za ikhnimi rodami. sini vyeniyaminovi za ikhnimi rodami: vid byeli rid byelin, vid ashbyela rid ashbyeliv, vid akhira rid akhiramiv, vid shyefufama rid shyefufamiv, vid khufama rid khufamiv. a sini byelini buli: ard, i naaman, vid arda rid ardiv, vid naamana rid naamaniv. otsye vyeniyaminovi sini za ikhnimi rodami, a pyeryelichyeni ikhni: sorok i p'yat' tisyach i shistot. otsye danovi sini za ikhnimi rodami: vid shukhama rid

shukhamiv. otsye danovi rodi za ikhnimi rodami. vsi shukhamovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. asirovi sini za ikhnimi rodami: vid imni rid imnin, vid ishvi rid ishviiv, vid byerii rid byeriiiv. sini byerii: vid khyevyera rid khyevyeriv, vid malkiila rid malkiiliv, a imyennya asirovoi dochki sarakh. otsye rodi asirovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennam: p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. sini nyeftalimovi za ikhnimi rodami: vid yakhtsyeyila rid yakhtsyeyiliv, vid guni rid guniiv, vid etsyera rid etsyeriv, vid shillyema rid shillyemiv. otsye rodi nyeftalimovi za ikhnimi rodami i za ikhnim pyeryelichyennam: sorok i p'yat' tisyach i chotirista. otsye pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv: shistot tisyach i tisyacha i simsot i tridtsyat'. i promov navstryechu' do moisyeya, govoryachi: dlya tsikh budye podilyenii krai u spadok za chislom imyen. chislyennomu primnozish spadshchinu iogo, a malomu zmyenshish spadok iogo, kozhnomu za pyeryelichyennam iogo budye dana spadshchina iogo. til'ki zhyeryebkom podilit'sya zymlyu, voni budut' voloditi za imyenami plyemyen ikhnikh bat'kiv. za zhyeryebkom budye podilyena spadshchina iogo pomizh chislyennim ta malim. a otsye pyeryelichyeni lyeviti za ikhnimi rodami: vid gyershona rid gyershoniv, vid kyegata rid kyegativ, vid myerari rid myerariiv. otsye rodi lyevievi: rid lyeviiiv, rid khyevroniiv, rid makhliiv, rid mushiiv, rid koryeiv, a kyegat porodiv amrama. a imyennya amramovoi zhinki iokhyevyed, dochka lyevieva, shcho vrodila ii lyevievi zhinka iogo v egipti, a vona vrodila amramovi aarona, i moisyeya, i syestru ikh mariyam. i vrodilisya aaronovi nadav, i avigu, i yelyeazar, i itamar. a nadav ta avigu pomyerli, koli voni prinosili chuzhii ogon' pyeryed navstryechune litsye. i buli ikhni pyeryelichyeni dvadtsyat' i tri tisyachi, kozhyen cholovichoi stati vid misyachnogo viku i vishchye; bo voni nye buli pyeryelichyeni syeryed izrail'yevikh siniv, nye dana bo im spadshchina syeryed izrail'yevikh siniv. otsye pyeryelichyeni moisyeya ta svyashchyenika yelyeazara, shcho pyeryelichuvali izrail'yevikh siniv u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom. a syeryed tikh nye bulo vzhye nikogo z pyeryelichyenykh moisyeya ta svyashchyenika aarona, shcho pyeryelichuvali izrail'yevikh siniv na sinais'kii pustini, bo navstryechu' buv skazav im: konchye povmiraetye vi na pustini. i nye pozostavsyia z nikh nikhto, krim kalyeva, sina efunnyeevogo, ta isusa, sina navinovogo.

i priishli dochki tsyeloŭkhada, sina khye-fyerovogo, sina gilyeadovogo, sina makhirovogo, sina manasiinogo, z rodiv manasii, sina iosipovogo, a otsye imyennya dochok iogo: makhla, noa, i khogla, i milka, i tirtsia. i stali voni pyeryed moisyem i pyeryed svyashchynikom yelyeazarom ta pyeryed nachal'nikami, i vsieyu gromadoyu pri vkhodi skiniu zapovitu, govoryachi: nash bat'ko pomyer u pustini, i vin nye buv syeryed gromadi zmovnikiv na navstryechua v koryeevii gromadi, bo vin pomyer za svii grikh, a siniv vin nye mav. chomu imyennya nashogo bat'ka budye vidnyatye z-posyeryed iogorodu, shcho nyemae v n'ogo sina? dai zhye nam volodinnya syeryed brativ nashogo bat'ka! i prinis moisyei ikhnyu spravu pyeryed navstryechune lityse. i skazav navstryechu' do moisyeya, govoryachi: tsyeloŭkhadovi dochki slushno govoryat'. konchye dasi im volodinnya spadkovye syeryed brativ ikhn'ogo bat'ka, i zrobish, shchob pyeryeishla im spadshchina ikhn'ogo bat'ka. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govoryachi: koli khto pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zrobitye, shchob spadok iogo pyeryeishov dochtsi iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae dochki, to dastye spadshchinu iogo bratam iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae brativ, to dastye spadok iogo bratam bat'ka iogo. a yakshcho v iogo bat'ka nyemae brativ, to dastye spadshchinu iogo rodichyevi, bliz'komu iomu z iogorodu, i vin posyadye iogo. a tsye stanye dlya izrail'yevikh siniv na pravnu postanovu, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i skazav navstryechu' do moisyeya: viidi na tsyu goru avarim, i pobach toi krai, shcho ya dav izrail'yevim sinam. i pobachish iogo, i budyesh priluchyenii do svoei ridni i ti, yak buv priluchyenii tvii brat aaron, bo vi buli nyedulukhniani nakazam moim u pustini tsin pri svartsii gromadi, shchob yavilasya svyatat' moya chyeryez vodu na ikhnikh ochakh. tsye voda myerivi kadyes'ko i v pustini tsin. i promoviv navstryechu' do moisyeya, govoryachi: nyekhai priznachit' navstryechu', bog dukhiv i kozhnogo tila, cholovika nad gromadoyu, shcho viidye pyeryed nimi, i shcho vviidye pyeryed nimi, i shcho viprovadit' ikh, i shcho vprovadit' ikh, i nye budye navstryechunya gromada, yak otara, shcho nye mae pastukha. i skazav navstryechu' do moisyeya: viz'mi sobi isusa, navinovogo sina, muzha, shcho v n'omu dukh, i pokladyesh svoyu ruku na n'ogo. i postavish iogo pyeryed svyashchynikom yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu, i nakazhYESH iomu na ikhnikh ochakh. i dasi na n'ogo z vladi svoei, shchob chula vsya gromada izrail'yevikh siniv. i stanye

vin pyeryed svyashchynikom yelyeazarom, i vin zapitae dlya n'ogo viroku urimu pyeryed navstryechunim litysem. i za nakazom iogo viidut', i za nakazom iogo vviidut' vin ta vsi izrail'yevi sini z nim i vsya gromada. i zrobiv moisyei, yak navstryechu' nakazav buv iomu, i vzyav vin isusa, i postaviv iogo pyeryed yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu. i poklav vin ruki svoi na n'ogo, i zapoviv iomu, yak navstryechu' promovlyav chyeryez moisyeya.

28

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i skazhi im: vi budyete pil'nuvati zhyertvu moyu, khlib mii dlya ognyanikh moikh zhyertov, pakhoshchi lyubi moi, shchob prinositi myeni oznachenogo chasu. i skazhi im: otsye ognyna zhyertva, shcho prinyesyete navstryechuyevi: byezvadni odnorichni yagnyata, dvoe na dyen', tsilopalyennya zavzhdi. odnye yagnya prinyesyesh urantsi, a yagnya druge prinyesyesh nadvyechir, i dyesyatu chastinu yefi pshyenichnoi muki na khlibnu zhyertvu, mishanu v tovchenii olivi chyvert' gina. tsye stalye tsilopalyennya, prinyesyene na sinais'kii gori na pakhoshchi lyubi, ognyna zhyertva dlya navstryechua. a lita zhyertva iogo chyvert' gina dlya odnogo yagnyati. u svyatini prinyesyesh litu zhyertvu vina dlya navstryechua, a druge yagnya prinyesyesh nadvyechir, prinyesyesh yak khlibnu zhyertvu ranku i yak zhyertvu litu iogo, tsye ognyna zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya navstryechua, a subotn'ogo dnya dvoe odnorichnikh byezvadnikh yagnyat, i dvi dyesyati pshyenichnoi muki, zhyertva khlibna, mishana v olivi, i zhyertva lita iogo. tsye subotne tsilopalyennya shchosuboti iogo, okrim tsilopalyennya stalogo ta iogo litoi zhyertvi. a pyer-shogo dnya vashikh misyatsiv prinyesyete tsilopalyennya dlya navstryechua: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, odnorichni yagnyata sim byezvadnikh, i tri dyesyati yefi pshyenichnoi muki, zhyertvu khlibnu, mishanu v olivi, dlya odnogo bichka, i dvi dyesyati pshyenichnoi muki, zhyertvu khlibnu, mishanu v olivi, dlya odnogo barana, i po dyesyatii chastini yefi pshyenichnoi muki, zhyertvu khlibnu, mishanu v olivi, dlya odnogo yagnyati. tsye tsilopalyennya, pakhoshchi lyubi, ognyna zhyertva dlya navstryechua. a ikhni liti zhyertvi: piv gina vina budye dlya bika, a tryetina gina dlya barana, a chyetyvertina gina dlya yagnyati. tsye novomisyachnye tsilopalyennya kozhnogo molodika, dlya vsikh molodikiv roku. i budy prinyesyenii odin kozyel na zhyertvu za grikh dlya navstryechua, krim stalogo tsilopalyennya, i

lita zhyertva iogo. a pyershogo misyatsya, chotirnadsyatogo dnya misyatsya paskha dlya navstryechua. a p'yatnadsyatogo dnya togo misyatsya svyato, sim dyen' oprisnoki isti. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye ognyanu zhyertvu, tsilopalyennya dlya navstryechua: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, i sim odnorichnikh yagnyat, byezvadni voni budut' u vas. a ikhnya khlibna zhyertva pshyenichna muka, mishana v olivi, prinyesyetye tri dyesyati yefi dlya bichka i dvi dyesyati dlya barana. po dyesyatii chastini yefi prinyesyesh dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. i odnogo kozla zhyertvi za grikh na ochishchyennya vas, okrim tsilopalyennya ranku, shcho nalyezhit' do stalogo tsilopalyennya, prinyesyetye otsye. yak otsye, budyetye prinositi shchodyenno sim dyen' khlib ognyanoi zhyertvi, lyubi pakhoshchi dlya navstryechua; okrim stalogo tsilopalyennya budye tsye prinyesyenye, i lita zhyertva iogo. a s'omogo dnya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. a dnya pyervoplodiv, koli prinositye novu khlibnu zhyertvu dlya navstryechua v vashikh tizhnyakh, budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya na lyubi pakhoshchi dlya navstryechua: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, barana odnogo, sim yagnyat odnorichnikh. a ikhnya khlibna zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya odnogo bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii chastini yefi dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. kozyel odin, na ochishchyennya vas, okrim stalogo tsilopalyennya ta khlibnoi iogo zhyertvi tsye prinyesyetye, voni budut' byezvadni u vas, i ikhni liti zhyertvi.

29

a s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya svyati zbori budut' dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, tsye budye dlya vas dyen' surmlyennya. i sporyaditye tsilopalyennya na pakhoshchi lyubi dlya navstryechua: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo, odnorichni yagnyata, syemyero byezvadnikh. a ikhnya khlibna zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya barana, i odna dyesyata dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat, i odin kozyel, zhyertva za grikh, na ochishchyennya vas, okrim novomisyachnogo tsilopalyennya i khlibnoi iogo zhyertvi ta tsilopalyennya stalogo, i khlibnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov za

ikhn'oyu postanovoyu, na lyubi pakhoshchi, ognyanu zhyertva dlya navstryechua. a dyesyatogo dnya togo s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, i budyetye vpkoryati svoi dushi, zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya dlya navstryechua, lyubi pakhoshchi: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni budut' u vas. a ikhnya khlibna zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim zhyertvi za grikh ochishchyennya i stalogo tsilopalyennya, i iogo zhyertvi khlibnoi ta ikhnikh litikh zhyertov. a p'yatnadsyatogo dnya s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, i budyetye svyatkuvati sim dyen' dlya navstryechua. i prinyesyetye tsilopalyennya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, trinadsyatyero, barani dva, odnorichnikh yagnyat chotirnadsyatyero, byezvadni budut' voni. a khlibna ikhnya zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya kozhnogo z trinadsyati bichkiv, dvi dyesyati dlya odnogo barana, dlya dvokh baraniv, i po dyesyatii dlya kozhnogo z chotirnadsyati yagnyat, i odin kozyel, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennya, iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo zhyertvi litoi. a drugogo dnya: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, dvanadsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennya i khlibnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov. a tryet'ogo dnya: bichki odinadsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya i iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a chyetyvertogo dnya: bichki dyesyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennya ikhn'oi khlibnoi zhyertvi ta ikhn'oi litoi zhyertvi. a p'yatogo dnya: bichki dyev'yatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhy-

ertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya ta iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a shostogo dnya: bichki vos'myero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litikh zhyertov. a s'omogo dnya: bichki syemyero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a vos'mogo dnya budyе dlya vas viddannya svyata, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya navstryechua: bichka odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni. khlিবna ikhnnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichka, dlya barana i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya ta iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. tsye prinyesyetye dlya navstryechua v vashi svyata, okrim vashikh obitnits' ta vashikh dariv, dlya vashikh tsilopalyen', i dlya vashikh khlিবnikh zhyertov, i dlya vashikh litikh zhyertov, i dlya vashikh zhyertov mirnikh. i moysyei skazav izrail'yevim sinam usye tak, yak navstryechu' nakazav moysyeevi.

30

i promovlyav moysyei do goliv plyemyen izrail'yevikh siniv, govoryachi: otsye ta rich, shcho navstryechu' nakazav: koli khto skladae obitnitsyu dlya navstryechua abo prisyagnye prisyagu zaryekti zaroka na dushu svoyu, khaі toi nye porushit' svogo slova, nyekhai zrobit' usye, yak viishlo bulo z iogo ust. a zhinka, koli skladae obitnitsyu dlya navstryechua, i zaryechye zaroka v domi svogo bat'ka v svoii molodosti, i pochue ii bat'ko obitnitsyu ii ta zaroka, shcho zaryekla na svoyu dushu, ta budyе movchati ii bat'ko ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i budyе vazhnii kozhyen zarik ii, shcho vona zaryekla na dushu svoyu. a yakshcho bat'ko ii zaboronit' ii togo dnya, koli buv pochuv, usi obitnitsi ii ta zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to nye budut' voni vazhni, a navstryechu' probachit' ii, bo ii bat'ko zaboroniv ii. a yak-

shcho budyе vona zamizhnnya, a obitnitsi ii na nii abo mova ust ii, shcho zaryekla na dushu svoyu, i pochue ii cholovik, i budyе movchati ii togo dnya, koli pochue, to budut' vazhni obitnitsi ii, i zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, budut' vazhni. a yakshcho togo dnya, koli cholovik ii pochuv, vin zaboronit' ii i unyevazhnit' obitnitsi ii, shcho na nii, i movu ust ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to navstryechu' probachit' ii. a obitnitsya vdovi ta rozvyedynoі, usye, shcho zaryekla na svoyu dushu, budyе vazhnye na nii. a yakshcho vona obituvala v domi svogo cholovika, abo zaryekla zaroka na svoyu dushu prisyagoyu, a cholovik ii chuv ta zmovchav ii, nye zaboroniv ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i kozhyen zarik, shcho zaryekla na svoyu dushu, budyе vazhnii. a yakshcho spravdi unyevazhnit' ikh cholovik ii togo dnya, koli vin pochue, to vsye, shcho viishlo z ii ust dlya ii obitnits' ta dlya zarokiv dushi ii, nye budyе vazhnye, ii cholovik unyevazhniv ikh, i navstryechu' prostit' ii. kozhna obitnitsya i kozhna prisyaga zaroku vpokoryati svoyu dushu, cholovik ii zrobit' vazhnoyu, abo cholovik ii unyevazhnit' ii. a yakshcho cholovik ii, zamovchuyuchi, budyе movchati ii z dnya na dyen', to zrobit' vazhnimi vsi ii obitnitsi, abo vsi ii zaroki, shcho na nii; zrobit' ikh vazhnimi, bo vin movchav ii togo dnya, koli buv pochuv. a yakshcho spravdi unyevazhnit' vin ikh po tomu, yak buv pochuv, to ponyesye vin grikh ii. otsye postanovi, shcho navstryechu' nakazav buv moysyeevi, u tsii spravi mizh cholovikom ta iogo zhinkoyu, mizh bat'kom ta iogo dochkoyu v ii molodosti v domi bat'ka svogo.

31

i navstryechu' promovlyav do moysyeya, govoryachi: pimsti midiyanitam za krivdu izrail'yevikh siniv, potim budyesh priluchenyii do svoei ridni. i promoviv moysyei do narodо, govoryachi: ozbroitye z-pomizh syebye lyudyei dlya viis'ka, i budut' voni na midiyani, shchob dati navstryechunyu pimstu na midiyani. po tisyachi z plyemyeni zo vsikh izrail'yevikh plyemyen poshlyetye do viis'ka. i buli priznachenyi z izrail'yevikh tisyach tisyacha z plyemyeni dvanadtsyat' tisyach uzbekov dlya viis'ka. i poslav ikh moysyei tisyachu z kozhnogo plyemyeni do ikh viis'ka, i pinkhasa, sina svyashchenika yelyeazara, na viinu, i svyatiі posud, i surmi dlya surmlyennya v iogo rutsi. i rushili viinoyu na midiyana, yak nakazav buv navstryechu' moysyeevi, i pozabivali kozhnogo cholovichoі stati. i krim tikh zabitikh, pozabivali midiyans'kikh tsariv: yeyiva, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, p'yat' midiyans'kikh tsariv, i valaama, byeorovogo sina, zabili myechyem.

i polonili izrailyevi sini midiyans'kikh zhinok i ikhnikh dityei, i vsyu ikhnyu khudobu, i vsi ikhni stada ta vyves' ikh maetok pograbuvali. a vsi ikhni mista po ikhnikh osadakh ta vsi ikhni osyeli popalili ognym. i pozabirali voni vsye zakhoplyenye i usyu zdobich, lyudyei ta khudobu. i voni privyeli do moisyeya i do svyashchyenika yelyeazara ta do gromadi izrail'yevikh siniv polonyenikh i zdobich, i zakhoplyenye do taboru, do moavs'kikh styepiv, shcho nad prierikhons'kim iordanom. i viishli moisyei i svyashchyenik yelyeazar ta vsi nachal'niki gromadi nazustrich im poza tabir. i rozgnivavsya moisyei na viis'kovikh providnikiv, tisyachnikiv ta sotnikiv, shcho vyertalysya z viis'ka tiei viini. i skazav do nikh moisyei: chi vi pozostavili zhivimi vsikh zhinok? tozh voni buli dlya izrail'yevikh siniv za radoyu valaama prichinoyu na vidstuplyennya vid navstryechua chyeryez pyeora! i bula porazka v navstryechunii gromadi. a tyyper pozabivaitye kozhnogo khloptsya mizh dit'mi, i kozhnu zhinku, shcho poznala cholovika na muzhyes'kim lozhi, povbivaitye. a vsikh molodikh zhinok, shcho nye poznali muzhyes'kogo lozha, zostavtye zhivimi dlya syebye. a vi probud'tye poza taborom sim dyen'. kozhyen, khto zabiv kogo, i kozhyen, khto dotorkavsya trup, ochist'tyesya dnya tryet'ogo i dnya s'omogo vi ta vashi brantsi. i vi ochistitye kozhnu odyezhu, i kozhnu shkuryanu rich, i vsye zrobyenye z kozinoi vovni, i kozhnu dyeryev'yanu rich. i skazav svyashchyenik yelyeazar voimam, shcho khodili na viinu: otsye postanova zakonu, shcho navstryechu' nakazav buv moisyeevi: til'ki zoloto i sriblo, mid', zalizo, tsinu ta olovo, kozhnu rich, shcho vidyerzhit' v ogni, pyeryeprovaditye chyeryez ogon', i stanye chista, til'ki pyershye ochishchal'noyu vodoyu ochistit'sya; a vsye, shcho nye vidyerzhue ognyu, pyeryeprovaditye chyeryez vodu. i vipyeryetye odyezhu svoyu s'omogo dnya, i stanetye chisti, a potomu vviidyetye do taboru. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyeryelichi zdobich brantsiv mizh lyud'mi i mizh khudoboyu ti i svyashchyenik yelyeazar ta golovi bat'kivs'kikh domiv gromadi. i podilish tu zdobich popolovini mizh uchashnikami viini, shcho vkhodyat' do viis'ka, i mizh usieyu gromadoyu. i prinyesesh daninu dlya navstryechua vid viis'kovikh, shcho vkhodyat' do viis'ka, odnu dushu vid p'yati sotyen' vid lyudini i vid vyelikoi khudobi, i vid osliv, i vid khudobi dribnoi. z ikhn'oi polovini viz'mi, i dasi svyashchyenikov yelyeazarovi yak navstryechune prinoshyennya. a z polovini izrail'yevikh siniv viz'myesh odnogo viinyatogo z p'yatidyesyati z lyudini, z khudobi vyelikoi, z osliv ta z khudobi dribnoi, z kozh-

noi skotini, ta i dasi ikh lyevitam, shcho vikonuyut' storozhu navstryechun'oi skinii. i zroбив moisyei ta svyashchyenik yelyeazar, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i bula zdobich, pozostalye grabunku, shcho zakhopili buli viis'kovi: dribnoi khudobi shistsot tisyach i simdyesyat tisyach i p'yat' tisyach. a khudoba vyelika simdyesyat i dvi tisyachi. i osli shistdyesyat i odna tisyacha. a dush lyuds'kikh iz zhinok, shcho nye piznali muzhyes'kogo lozha, usikh dush tridtsyat' i dvi tisyachi. i bula polovina, chastka tikh, shcho vkhodili do viis'ka, chislo khudobi dribnoi trista tisyach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. i bula danina dlya navstryechua z khudobi dribnoi, shist' sotyen' simdyesyat i p'yat'. a khudoba vyelika: tridtsyat' i shist' tisyach, a ikhnya danina dlya navstryechua simdyesyat i dvoe. a osli: tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen', a ikhnya danina dlya navstryechua shistdyesyat i odin. a dush lyuds'kikh: shistnadsyat' tisyach, a ikhnya danina dlya navstryechua tridtsyat' i dvi dushi. i dav moisyei daninu navstryechun'ogo prinoshyennya svyashchyenikov yelyeazarovi, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i z polovini izrail'yevikh siniv, shcho moisyei viddiliv, vid lyudyei, shcho virushali na viinu, i bula gromads'ka polovina z dribnoi khudobi trista tisyach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. a khudoba vyelika tridtsyat' i shist' tisyach. a osli tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen'. a lyuds'kikh dush shistnadsyat' tisyach, i vzyav moisyei z polovini izrail'yevikh siniv viinyatogo odnogo z p'yatidyesyati z lyudini ta zo skotini, ta i dav ikh lyevitam, shcho vikonuyut' storozhu navstryechun'oi skinii, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i priishli do moisyeya starshini nad tisyachami viis'ka, tisyachniki ta sotniki, ta i skazali moisyeevi: tvoi rabi pyeryelichili viis'kovikh, shcho pid nashoyu rukoyu, i nikogo z nas nye brakuvalo. i mi prinyesli navstryechunyu zhyertvu, kozhyen, khto znaishev shcho z zolota, lantsyuzhok na nogi, i naramyennik, pyerstyen', syeryezhki ta nashinika na ochishchyennya nashikh dush pyeryed navstryechunim litsyem. i vzyav moisyei ta svyashchyenik yelyeazar vid nikh tye zoloto, kozhnu zrobyennu rich. i bulo vs'ogo zolota prinoshyennya, shcho prinyesli dlya navstryechua, shistnadsyat' tisyach simstot i p'yatidyesyat shyekliv vid tisyachnikiv i vid sotnikiv. viis'kovi grabuvali kozhyen dlya syebye. i vzyav moisyei ta svyashchyenik yelyeazar tye zoloto vid tisyachnikiv ta sotnikiv, i vnyesli iogo do skinii zapovitu, pam'yatka dlya izrail'yevikh siniv pyeryed navstryechunim litsyem.

a v ruvimovikh siniv ta v siniv gadovikh buli vyelikii stada, duzhye chislyenni. i pobachili voni krai yazyers'kii ta krai gilyeads'kii, a oto tsye mistsye mistsye dobrye dlya khudobi. i priishli gadovi sini ta sini ruvimovi, ta i skazali do moisyeya i do svyashchenika yelyeazara ta do gromads'kikh nachal'nikov, govoryachi: atarot, i divon, i yazyer, i nimra, i khyeshbon, i yel'alye i syevam, i nyevo, i byeon, ta zymlya, shcho navstryechu' pobiv buv pyeryed izrail'yevoyu gromadoyu, vona zymlya dobra dlya khudobi, a v tvoikh rabiv e khudoba. i skazali voni: yakshcho mi znaishli lasku v ochakh tvoikh, to nyekhai dano budyte tu zymlyu tvoim rabam na volodinnya. nye pyeryeprovadzhui nas chyeryez iordan! i skazav moisyey do gadovikh siniv ta do siniv ruvimovikh: chi brati vashi pidut' na viinu, a vi budyete tut siditi? i dlya chogo vi strimuetye syertsye izrail'yevikh siniv vid pyeryekhodu do togo krayu, shcho dav im navstryechu'? tak zrobili buli vashi bat'ki, koli ya posilav ikh iz kadyesh-barnyea pobachiti toi krai. i vviishli voni v yeshkol's'ku dolinu, i pobachili buli toi krai, i strimali syertsye izrail'yevikh siniv, shchob nye vkhoditi do togo krayu, shcho dav im navstryechu'. i zapalivsyia navstryechunii gniv togo dnya, i prislyaguv vin, govoryachi: popravdi kazhu, nye pobachat' tsi lyudi, shcho vikhodyat' z egiptu, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, tiei zymli, shcho ya prislyaguv buv avraamovi, isakovi ta yakovu, bo voni nye vikonuvali nakaziv moikh, okrim kalyeva, efunyyevogo sina, kyenizzyeyanina, ta isusa, sina navinovogo, bo voni vikonuvali nakazi za navstryechuom. i zapalivsyia buv gniv navstryechunii na izrailya, i vin zroviv, shcho voni khodili po pustini sorok lit, azh poki nye skin-chilosya vsye tye pokolinnya, shcho robilo zlo v navstryechunikh ochakh. a otsye stali vi zamist' vashikh bat'kiv, yak nachashadki grishnikh lyudyei, shchob zbil'shiti shchye palyuchii gniv navstryechunii na izrailya. bo yak vi vidvyernyetyes' vid n'ogo, to vin shchye dali trimatimye iogo v pustini, i vi sprichinitye zgubu vs'omu ts'omu narodovi. a voni pidiishli do n'ogo ta i skazali: mi poboduemo tut koshari dlya nashoi khudobi ta mista dlya nashikh dityei, a mi sami uzbroyemosya, gotovi do boyu pyeryed izrail'yevimi sinami, azh poki nye vyedyemo ikh do ikhn'ogo mistsya. a diti nashi osyadut' po tvyerdinnikh mistakh, okhoronyayuchi sye-bye pyeryed myeshkantsyami tsiei zymli. mi nye vyernyemos' do nashikh domiv, azh poki izrail'eyi sini nye zavolodyut' kozhyen spadkom svoim. bo mi nye budyemo voloditi z nimi po toi bik iordanu i dali, bo priishla nam nasha spadshchina z ts'ogo boku ior-

danu na skhid. i skazav im moisyey: yakshcho vi zrobitye tsyu rich, yakshcho vi uzbroytyes' na viinu pyeryed navstryechunim litsyem, i pyeryeidye kozhyen vash uzbroyeni iordan pyeryed navstryechunim litsyem, azh poki vin nye vizhyenye vorogiv svoikh pyeryed soboyu, to budyte zdobutii toi krai pyeryed navstryechunim litsyem, i vi potomu vyernyetyesya, i budyete nyevinni pyeryed navstryechuom ta pyeryed izrail'yem. i budyte vam tsyey krai na volodinnya pyeryed navstryechunim litsyem. a yakshcho nye zrobitye tak, to vi zgrishili navstryechuyevi, i znaitye, shcho vash grikh znaidye vas! pobuduitye sobi mista dlya vashikh dityei, ta koshari dlya vashikh otar. a shcho viishlo z vashikh ust, tye zrobit'. i skazali gadovi sini ta sini ruvimovi do moisyeya, govoryachi: rabi tvoi zrovlyat', yak pan nash prikazue. diti nashi, zhinki nashi, stado nashye ta vsya nasha khudoba budut' tam, u gilyeads'kikh mistakh. a rabi tvoi pyeryeidut', kozhyen viis'kovii ozbroenii, pyeryed navstryechunim litsyem na viinu, yak pan nash nakazue. i moisyey nakazav pr nich svyashchenikovyi yelyeazarovi i isusovi, sinovi navinovomu, ta golovam bat'kivs'kikh domiv plyemyen izrail'yevikh siniv. i skazav moisyey do nikh: yakshcho gadovi sini ta sini ruvimovi pyeryeidut' iz vami iordan, kozhyen ozbroenii na viinu pyeryed litsyem navstryechunim, i budyte zdobutii krai pyeryed vami, to dastye im gilyeads'kii krai na volodinnya. a yakshcho voni nye pyeryeidut' z vami ozbroeni, to otrimayut' volodinnya syeryed vas v khanaans'komu krai. i vidpovili gadovi sini ta sini ruvimovi, govoryachi: shcho govori v navstryechu' do tvoikh rabiv, tak zrobimo. mi pyeryeidymo ozbroeni pyeryed navstryechunim litsyem do khanaans'kogo krayu, a z nami budyte nashye volodinnya po tsyey bik iordanu. i moisyey dav im, gadovim sinam i sinam ruvimovim ta polovini plyemyeni manasii, iosipovogo sina, tsarstvo sigona, tsarya amoryeis'kogo, i tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, toi krai po mistakh iogo, u granitsyakh mist togo krayu navkolo. i zbuduvali gadovi sini divon, i atarot, i aroyer, i atarot shofan, i yazyer, i iogbyegu, i byet-nimru, i byet-garan, tvyerdinni mista ta koshari dlya otari. u ruvimovi sini zbuduvali: khyeshbon, i yel'alye, i kir'yataim, i nyevo, i baal-myeon, zminyenoimyyeni, i sivmu, i nazvali imennyami mista, shcho voni zbuduvali. i pishli sini makhira, sina manasii, do gilyeadu, ta i zdobuli iogo, i pozbavili spadshchini amoryeyanina, shcho v n'omu. i dav moisyey gilyead makhirovi, sinovi manasii, i toi osiv u n'omu. a yair, sin manasiin, pishov i zdobuv ikhni syela, ta i nazvav ikh: yairovi syela. a novakh pishov ta i zdobuv kyenat ta zalyezhni vid n'ogo mista, i nazvav iogo svoim im'yam: novakh.

otsye pokhodi izrail'yevikh siniv, shcho viishli z egyp'yets'kogo krayu za svoimi viis'kovimi viddilami pid rukoyu moisyeya ta aarona. a moisyey napisav ikhni vikhodi z ikhnimi pokhodami za navstryechunim nakazom, i otsye ikhni pokhodi za ikhnimi vikhodami. i rushili voni z ramyesyusu pyer-shogo misyatsya, p'yatnadtsyatogo dnya pyer-shogo misyatsya, drugogo dnya po pastsi viishli izrail'yevi sini sil'noyu rukoyu na ochakh us'ogo egiptu. a egiptey kho-vav, kogo pobiv navstryechu' syeryed nikh, kozhnogo pyervoridnogo, a nad ikhnimi bogami zrobiv navstryechu' sudi. i rushili izrail'yevi sini z ramyesyusu, i taboruvali v sukkoti. i rushili z sukkotu i taboruvali v yetami, shcho na krayu pustini. i rushili z yetamu, a vyernulysya do pi-khirotu, shcho pyeryed baal-ts'yefonom, i taboruvali pyeryed migdolom. i rushili z-pyeryed khirotu, i pyeryeishli syeryed morya do pustini, i ishli tridyennoyu dorogoyu v yetams'kii pustini, i taboruvali v mari. i rushili z mari i uviishli do yelimu, a v yelimi dvanadtsyat' dzh'yeryel vodi ta simdyesyat pal'm, i taboruvali tam. i rushili z yelimu i taboruvali nad chyervonim moryem. i rushili z-nad chyervonogo morya i taboruvali v pustini sin. i rushili z pustini sin i taboruvali v doftsi. i rushili z dofti i taboruvali v alushi. i rushili z alushu i taboruvali v rifidimi, i nye bulo tam vodi na pittya dlya narodu. i rushili z rifidimu i taboruvali v pustini sinai. i rushili z pustini sinai i taboruvali v kivrot-gattaavi. i rushili z kivrot-gattaavi i taboruvali v khat-syeroti. i rushili z khatsyerotu i taboruvali v ritmi. i rushili z ritmi i taboruvali v rimmoni pyeryetsa. i rushili z rimmonu pyeryetsa i taboruvali v livni. i rushili z livni i taboruvali v rissi. i rushili z rissi i taboruvali v kyegyelati. i rushili z kyegyelati i taboruvali na gori shyefyer. i rushili z gori shyefyer i taboruvali v kharadi. i rushili z kharadi i taboruvali v makgyeloti. i rushili z makgyelotu i taboruvali v takhati. i rushili z takhatu i taboruvali v tyerakhu. i rushili z tyerakhu i taboruvali v mittsi. i rushili z mitki i taboruvali v khashmoni. i rushili z khashmoni i taboruvali v mosyeroti. i rushili z mosyerotu i taboruvali v byenye-yaakani. i rushili z byenye-yaakanu i taboruvali v khoru gidgadu. i rushili z khoru gidgadu i taboruvali v iotvati. i rushili z iotvati i taboruvali v avroni. i rushili z avroni i taboruvali v yetsion-gyevyeri. i rushili z yetsion-gyevyeru i taboruvali v pustini tsin, tsye kadyesh. i rushili z kadyeshu i taboruvali na gor-gori, na krayu yedom's'koi z'yemli. i ziishov syvshachyeni aaron na gor-goru z navstryechun'ogo nakazu, ta i pomyer tam sorokovogo roku vikhodu izrai-

lyevikh siniv z egyp'yets'kogo krayu, p'yatogo misyatsya, pyer-shogo dnya misyatsya. a aaron buv viku sta i dvadtsyati i tr'okh lit, koli pomyer vin na gor-gori. i pochuv khanaanyeyanin, tsar aradu, a vin sidiv na pivdni v krai khanaans'kim, shcho idut' izrail'yevi sini. i rushili vid gor-gori i taboruvali v tsalmoni. i rushili z tsalmoni i taboruvali v punoni. i rushili z punonu i taboruvali v ovoti. i rushili z ovotu i taboruvali v iie-gaavarimi, na moavs'kii granitsi. i rushili z iimu i taboruvali v divoni gadu. i rushili z divonu gadu i taboruvali v almon-divlataimi. i rushili z almon-divlataimi i taboruvali v gorakh avarim pyeryed nyevo. i rushili z gir avarim, i taboruvali v moavs'kikh styepakh. i taboruvali voni nad iordanom vid byet-eshmotu azh do avyel-shittimu v moavs'kikh styepakh. i navstryechu' promovlyav do moisyeya v moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhyesh do nikh: koli vi pyeryeidyeteye iordan do khanaans'kogo krayu, to prozhyenyetye vsikh myeshkantsiv togo krayu pyeryed soboyu, i ponishchitye vsi ikhni zobrazhyennya, i vsikh litikh idoliv ikhnikh ponishchitye, i vsi ikhni visoti poruinuetye. i vi zavolodieteye tim kraem, i osyadyetye v n'omu, bo ya dav vam toi krai na vlasnist'. i vi zavolodieteye tim kraem zhyeryebkom za vashimi rodami: chislyennomu zbil'shitye vlasnist' iogo, a malomu zmyen-shitye vlasnist' iogo, dye viidye iomu zhyeryebok, tudi iomu budyte, za plyemyenami vashikh bat'kiv budyetye voloditi sobi. a yakshcho vi nye vizhyenyetye myeshkantsiv togo krayu vid syebe, to budut' ti, kogo pozostavitye z nikh, kolyuchkami v vashikh ochakh ta tyernyami v vashikh bokakh. i budut' vas utiskati na tii z'yemli, shcho na nii vi siditimetye. i stanetye'sya, yak ya dumav buv uchiniti im, uchinyu tye vam.

34

i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam ta i skazhi im: koli vi vviidetye do khanaans'kogo krayu, tsye budyte toi krai, shcho pripadye vam u spadshchini, khanaans'kii krai po granitsyakh iogo. i budyte vam pivdyenna storona vid pustini tsin pri yedomi, i budyte vam pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya na skhid. i skyeruet'sya vam ta granitsya z poludnya do maalye-akrabbimu, i pyeryeidye do tsinu, i budut' vikhodi ii z poludnya do kadyesh-barnyea. i viidye vona do khatsar-addaru i pyeryeidye do atsmonu. i skyeruet'sya granitsya z atsmonu do egyp'yets'kogo potoku, i budut' ii vikhodi do morya. a granitsya zakhidnya, budyte

dlya vas morye vyelikye, tsye budye dlya vas zakhidnya granitsya. a otsye budye dlya vas pivnichna granitsya: vid vyelikogo morya viznachitye sobi za granitsyu gor-goru. vid gor-gori viznachitye v napryami do gamatu, i budut' vikhodi granitsi do tsyedadu. i vidye granitsya do zifronu, i budut' ii vikhodi do gatsar-yenanu. tsye budye vam pivnichna granitsya. i viznachitye sobi za granitsyu na skhid vid gatsar-yenanu do shyefamu. i ziidye granitsya vid shyefamu do rivli, na skhid ainu. i ziidye granitsya, i diidye na byerig kinyeryets'kogo morya na skhid. i ziidye granitsya do iordanu, i budut' ii vikhodi morye solonye. tsye budye dlya vas kraï po iogo granitsyakh navkolo. i moisyei nakazav izrail'yevim sinam, govoryachi: otsye ta zemylya, shcho vi podilitiye sobi ii zhyeryebkom, shcho navstryechu' nakazav dati dyev'yati plyemyenam i polovini plyemyeni. bo vzyali plyem'ya ruvimovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i plyem'ya gadovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i polovina plyemyeni manasiinogo vzyali spadshchinu svoyu, dva plyemyeni i polovina plyemyeni vzyali vzhye svoyu spadshchinu z togo boku prierikhons'kogo iordanu na skhid ta na pivdyen'. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye imyena tikh muzhiv, shcho podilyat' dlya vas toi kraï na spadok: svyashcheynik yelyeazar ta isus, sin naviniv, ta viz'myetye po odnomu knyazyevi z plyemyeni, shchob podiliti toi kraï na vlasnist'. a otsye imyennya tikh muzhiv: dlya yudinogo plyemyeni kalyev, sin efunnyeiv; a dlya plyemyeni simyeonovikh siniv shyemuil, sin ammigudiv; a dlya plyemyeni vyeniyaminovogo yelidai, sin kisoniv; dlya plyemyeni danovikh siniv knyaz' bukki, sin iogliiv; dlya iosipovikh siniv, dlya plyemyeni siniv manasiinikh knyaz' khanniil, sin yefodiv; a dlya plyemyeni efrymovikh siniv knyaz' kyemuil, sin shifaniv; a dlya plyemyeni zavulonovikh siniv knyaz' yelitsafan, sin parnakhiv; a dlya plyemyeni issakharovikh siniv knyaz' paltiil, sin azana; a dlya plyemyeni asirovikh siniv knyaz' akhigud, sin shyelomiiv; a dlya plyemyeni siniv nyeftalimovikh knyaz' pyedail, sin ammigudiv. otsye ti, komu nakazav navstryechu' podiliti khanaans'kii kraï na spadshchinu dlya izrail'yevikh siniv.

35

i navstryechu' promovlyav do moisyeya na moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i nyekhai voni dadut' lyevitam zo spadku svogo volodinnya mista na sidinnya; i pasovis'ko dlya mist navkolo nikh dastye vi lyevitam. i budut' ti mista im na sidinnya, a ikhni pasovis'ka budut' dlya ikhn'oi skotini,

i dlya ikhn'oi khudobi ta dlya vsiei ikhn'oi zvirini. a pasovis'ka tikh mist, shcho dastye lyevitam, budut' tyagnutis' vid mis'koi stini i nazovni tisyacha loktiv navkolo. i vidmiryayetye poza mistom na skhidnyu storonu dvi tisyachi liktiv, i na pivdyennu storonu dvi tisyachi liktiv, i na zakhidnyu storonu dvi tisyachi liktiv, i na pivnichnu storonu dvi tisyachi liktiv, a misto usyeredini. tsye budut' dlya vas mis'ki pasovis'ka. a z mist, shcho dastye lyevitam, budye shist' mist na skhovishcha, shcho dastye, shchob utikati tudi ubiinkovi. a okrim nikh dastye sorok i dva mista. usi ti mista, shcho dastye lyevitam, sorok i visim ikhnikh mist ta ikhni pasovis'ka. a ti mista, shcho dastye z volodinnya izrail'yevikh siniv, vid bil'shogo dastye bil'shye, a vid myenshogo myenshye, kozhyen za spadkom svoim, yakim voloditimye, dast' iz svoikh mist lyevitam. i navstryechu' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhi im: koli vi pyeryeidetye iordan do khanaans'kogo krayu, to vyberit' sobi mista, voni budut' na skhovishcha dlya vas, i vtyechye tudi ubiink, shcho zab'e dushu nyevmisnye. i budut' dlya vas ti mista na skhovishcha pyeryed myesnikom, i nye pomrye ubiink, poki nye stanye na sud pyeryed gromadoyu. a ti mista, shcho dastye, shist' mist na skhovishcha budye dlya vas. tri misti dastye po toi bik iordanu, a tri misti dastye v khanaans'komu kraï, voni budut' mista na skhovishcha. tsi shist' mist budut' na skhovishcha dlya izrail'yevikh siniv, i dlya prikhod'ka ta dlya osilogo syeryed nikh, shchob utik tudi kozhyen, khto zab'e kogo nyevmisnye. a koli b khto vdariv kogo zaliznim znaryaddyam, a toi pomyer, vin ubiink, budye konchye zabitiï toi ubiink. a yakshcho vdariv iogo kamnyenem, shcho buv u rutsi, shcho vid n'ogo mozna pomyerti, i toi pomyer, vin ubiink, budye konchye zabitiï toi ubiink. abo vdariv iogo dyeryev'yanim znaryaddyam, shcho bulo v rutsi, shcho vid n'ogo mozna pomyerti, i toi pomyer, vin ubiink, budye konchye zabitiï toi ubiink. myesnik za krov vin zab'e ubiinka; yak spitkae iogo, vin zab'e iogo. a yakshcho pkhnye iogo z nyenavisti, abo kinye na n'ogo chim navmisnye, a toi pomrye, abo z voroguvannya vdariv iogo svoeyu rukoyu, a toi pomyer, budye konchye zabitiï toi, khto vdariv, vin ubiink; myesnik za krov zab'e ubiinka, yak spitkae iogo. a yak khto vipadkovo, byez nyenavisti pkhnuy kogo abo kinuv na n'ogo nyevmisnye yakimbud' znaryaddyam, abo yakimbud' kamnyenem, shcho vid n'ogo mozna pomyerti, kinuv na n'ogo nye bachachi, i toi pomyer, a vin nye buv vorog iomu i nye shukav iomu zla, to rozsudit' gromada mizh ubiinkom ta mizh myesnikom za krov za

tsimi postanovami. i gromada vizvolit' ubinika z ruki myesnika za krov, i gromada vyernye iogo do mista skhovishcha iogo, shcho vtik buv tudi. i osyadye vin u n'omu azh do smyerti naivishchogo svyashchyenika, pomazanogo svyatoyu olivoyu. a yakshcho ubinik, vikhodyachi, viidye z granitsi mista skhovishcha iogo, kudi vtik buv, i znaidye iogo myesnik za krov poza granitsyami mista skhovishcha iogo, i zamordue myesnik za krov ubiinika, nyema iomu vini krov! bo vin povynen siditi v misti skhovishcha svogo azh do smyerti naivishchogo svyashchyenika. a po smyerti naivishchogo svyashchyenika vyernyet'sya ubiinik do zyeмли volodinnya svogo. i budyte tsye dlya vas na pravnu postanovu dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh oselyakh. koli khto zab'e kogo, to myesnik za slovami svidikiv zab'e ubiinika. a odnogo svidka nye dosit' proti kogo, shchob osuditi na smyert'. i nye viz'myetye okupu dlya dushi ubiinika, shcho vin povynen umyerti, bo budyte vin konchye zabitii. i nye viz'myetye okupu vid zmyshyenogo vtikati do mista skhovishcha iogo, shchob vyernuvsvya siditi v krayu do smyerti svyashchyenika. i nye zbyezhyestitye togo krayu, shcho vi v n'omu, bo ta krov vona byezhyestit' krai, a kraevi nye proshchaet'sya za krov, shcho prolita v n'omu, yak til'ki krov'yu togo, khto ii proliv. i nye zanyechistish togo krayu, shcho vi siditye v n'omu, shcho ya probuvayu syeryed n'ogo. bo ya navstryechu', shcho probuvayu posyeryed siniv izrail'yevikh!

36

i poprikhodili golovi bat'kivs'kikh domiv rodiv siniv gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo z rodiv iosipovikh siniv, i promovili pyeryed moisyem ta pyeryed knyazyami, golovami bat'kivs'kikh domiv izrail'yevikh siniv, i skazali: navstryechu' nakazav moemu panovi dati zhyeryebkom tsyei krai izrail'yevim sinam, i pan mii otrimav navstryechun'ogo nakaza dati spadok nashogo brata tsyelo'fkhada iogo dochkam. i yakshcho voni budut' za zhinok komu z siniv inshikh plyemyen izrail'yevikh siniv, to budyte vidnyata ikhnya spadshchina zo spadku nashikh bat'kiv, i budyte dodanye nad spadok tomu plyemyeni, shcho voni stanut' im za zhinok, a z zhyeryebka nashogo spadku budyte vidnyatyte. a yakshcho izrail'yevim sinam budyte yuvilyei, to budyte ikhnya spadshchina dodana do spadku plyemyeni, shcho stanut' im za zhinok, i ikhnya spadshchina budyte vidnyata vid spadku plyemyeni nashikh bat'kiv. i nakazav moisyei izrail'yevim sinam za navstryechunim nakazom, govoryachi: slushno govorit' plyem'ya iosipovikh siniv. otsye

ta rich, shcho navstryechu' zapoviv pro tsyelo'fkhadovikh dochok, govoryachi: voni stanut' za zhinok tim, khto im podobae't'sya, til'ki rodovi plyemyeni ikhn'ogo bat'ka voni stanut' za zhinok. i nye budyte pyeryekhoditi spadshchina izrail'yevikh siniv vid plyemyeni do plyemyeni, bo kozhyen iz izrail'yevikh siniv budyte dyerzhatisya spadshchini plyemyeni svoikh bat'kiv. a kozhna dochka, shcho posyadye spadshchinu vid plyemyeni izrail'yevikh siniv, stan'ye za zhinku odnomu z rodu plyemyeni bat'ka svogo, shchob izrail'yevi sini volodili kozhyen spadkom bat'kiv svoikh. i nye budyte pyeryekhoditi spadok vid plyemyeni do inshogo plyemyeni, bo kozhyen iz plyemyen izrail'yevikh siniv budyte dyerzhatisya spadku svogo. yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi, tak uchinili tsyelo'fkhadovi dochki. i stali tsyelo'fkhadovi dochki: makhla, tirtsya, i khogla, i milka, i noa za zhinok dlya siniv dyad'kiv svoikh. tim, shcho z roddiv siniv manasiinikh, sina iosipovogo, stali voni za zhinok, a ikhnya spadshchina zalishilasya za plyemyenyem rodu ikhn'ogo bat'ka. otsye zapovidi ta postanovi, shcho navstryechu' nakazav buv chyeryez moisyeya izrail'yevim sinam u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom.

otsye ti slova, shcho moisyeyi govoriv buv do vs'ogo izrailya po tim botsi iordanu v pustini, na styepu, navproti chyervonogo morya, mizh paranom, i mizh tofyelyem, i lavanom, i gyetsyerotom, i di-zagavom, odinadtsyat' dyen' dorogi vid khorivu, doroga do gori syeiru, azh do kadyesh-barnyea. i stalosya sorokovogo roku, odinadtsyatogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya govori moisyeyi do izrail'yevikh siniv usye, shcho navstryechu' nakazav buv iomu pro nikh, po tomu, yak zabiv vin sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, i oga, tsarya bashans'kogo, shcho sidiv v ashtaroti v yedryei. na tim botsi iordanu v moavs'komu krai stav moisyeyi viyasnyati zakona, govoryachi: navstryechu', bog nash, promovlyav do nas na khorivi, govoryachi: dosit' vam siditi na tsii gori! obyernit'sya i rushaitye, i idit' na goru amoryeyanina, ta do vsikh susidiv iogo na styepu, na gori, i v dolini, i na pivdni, i na poberyezhzhii morya, do krayu khanaans'kogo ta do livanu, azh do vyelikoi richki, richki yefratu. os' ya dav vam tsyei krai! uvidit', i zavolodiitye tsim kraem, shcho za n'ogo navstryechu' buv prisnyag vashim bat'kam, avraamovi, isakovi ta yakovu, shcho dast' iogo im ta ikhn'omu nasinnyu po nikh. i skazav ya togo chasu do vas, govoryachi: nye mozhu ya sam nositi vas. navstryechu', bog vash, rozmozviv vas, i os' vi s'ogodni, shchodo chislyennosti, yak zori nyebesni! navstryechu', bog vashikh bat'kiv, nyekhai dodast' vam u tisyachy raz, i nyekhai poblagoslovit' vas, yak vin govoriv vam. yak ya sam ponyesu tyagotu vashu, i tyagar vash, i vashi supyeryechki? viz'mit' sobi muzhiv mudrikh, i viprobuvanikh, i znanikh vashim plyemyenam, i ya postavlyu ikh na choli vas. i vi vidpovili myeni ta i skazali: dobra ta rich, shcho ti kazhyesh zrobiti. i vzyav ya goliv vashikh plyemyen, muzhiv mudrikh ta znanikh, i postaviv ikh golovami nad vami, tisyachnikami, i sotnikami, i p'yat-dyesyatnikami, i dyesyatnikami, ta uryadnikami dlya vashikh plyemyen. i nakazav ya togo chasu vashim suddyam, govoryachi: vislukhovuitye supyeryechki mizh vashimi bratami, i rozsudzhuitye spravedydlivo mizh cholovikom ta mizh bratom iogo, ta mizh prikhood'kom iogo. nye budyetye zvyertati uvagi na oblichchya v sudi, yak malogo, tak i vyelikogo vislukhaetye, nye budyetye boyatsya oblichchya lyudini, bo sud bozhii vin! a tu spravu, shcho budye zanadto tyazhka dlya vas, prinyesyetye myeni, i ya vislukhayu ii. i nakazav ya vam togo chasu pro vsi ti ryechi, shcho vi zrobitye. i mi rushili z khorivu, ta i pyeryeishli tsyu vyeliku i strashnu pustinyu, shcho bachili vi, doro-

goyu do gori amoryeyanina, yak nakazav nam navstryechu', bog nash, i mi priishli azh do kadyesh-barnyea. i skazav ya do vas: priishli vi do amoryeis'koi gori, shcho navstryechu', bog nash, dae nam. os', navstryechu', bog tvii, viddae tobi tsyei krai. uvidi, zavolodii, yak govoriv buv tobi navstryechu', bog bat'kiv tvoikh. nye bi- isya i nye lyakaisya! a vi vsi pidiishli do myenye ta i skazali: poshlimo muzhiv pyeryed soboyu, i nyekhai voni vislidyat' nam toi krai, ta nyekhai prinyesut' nam vidomist' pro dorogu, shcho nyeyu pidyemo, ta pro mista, kudi vviidymo. i bula ta rich dobra v moikh ochakh, i vzyav ya u vas dvanadtsyat' muzha, muzh odin dlya plyemyeni. i voni vidiishli, i ziishli na goru, i priishli azh do dolini yeshkol, ta i vislidili iogo, krai. i vzyali voni v svoyu ruku z plodu togo krayu, i prinyesli do nas, i zdali nam spravu, i skazali: dobrii toi krai, shcho navstryechu', bog nash, dae nam! ta vi nye khotili iti, i buli nyeslukhnyani nakazam navstryechua, boga vashogo. i narikali vi po vashikh namyetakh i govori: z nyenavisti do nas navstryechu' viviv nas z egipyets'kogo krayu, shchob dati nas u ruku amoryeyanina na vigublyennya nas. kudi mi pidyemo? brati nashi rozslabili nashye syertsye, govoryachi: narod toi bil'shii ta vishchii vid nas, mista vyeliki i umitsnyeni azh do nyeba, i navit' vyelyetniv mi bachili tam. i skazav ya do vas: nye lyakaityesya i nye biityesya ikh! navstryechu', bog nash, shcho idye pyeryed vami, vin budye voyuvati dlya vas, yak zrobit buv z vami v egipti na vashikh ochakh, i v pustini, dye ti bachiv, shcho navstryechu', bog tvii, nosiv tyebye, yak nosit' cholovik sina svogo, u vsii dorozhi, yakoyu vi ishli, azh do vashogo prikhoodu do ts'ogo mistysya. ta vsye taki vi nye viruetye v navstryechua, vashogo boga, shcho idye pyeryed vami v dorozhi, shchob vishukati dlya vas mistysya na vashye taboruvannya, vnochi ognym, shchob vi bachili v dorozhi, shcho budyetye nyeyu khoditi, a khmaroyu vden'. i navstryechu' vislukhav golos vashikh sliv, ta i rozgnivavsya, i zaprisyagnuv, govoryachi: popravdi kazhu, nikhto syeryed tsikh lyudyei, ts'ogo zlogo pokolinnya, nye pobachit' togo dobrego krayu, shcho prisnyag ya dati vashim bat'kam, okrim kalyeva, efun-nyeevogo sina, vin pobachit' iogo, i iomu ya dam toi krai, po yakomu stupav vin, ta sinam iogo, chyeryez tye, shcho vin vipovnyav nakaza navstryechun'ogo. takozh na myenye rozgnivavsya buv navstryechu' chyeryez vas, govoryachi: i ti nye vviidyesh tudi! isus, sin naviniv, shcho stoit' pyeryed tobou, vin uviidye tudi; zmitsni iogo, bo vin zrobit', shcho izrail' zavolodie nim. a diti vashi, pro yakikh vi skazali: na zdobich budut' voni, ta sini vashi, shcho s'ogodni nye

znayut' ni dobra, ani zla, voni vviidut' tudi, i im dam ya iogo, i voni zavolodiyut' nim. a vi idit', ta i rushaitye v pustinyu dorogoyu chyervonogo morya. a vi vidpovili ta i skazali myeni: zgrishili mi navstryechuyevi! mi viidyemo, i budyemo voyuvati, tsilkom tak, yak nakazav nam navstryechu', bog nash. i pripyeryezali vi kozhyen viis'kovu zbroyu svoyu, i vidvazhilisya viiti na goru. alye navstryechu' do myenye skazvi: skazhi im: nye viidyetye, i nye budyetye vi voyuvati, bo ya nye syeryed vas, shchob nye buli vi pobiti vashimi vorogami. i promovlyav ya do vas, ta vi nye poslukkali, i buli nyeslukknyani nakazam navstryechu-nim. i vi svavil'no pyeryestupili nakaza, i ziishli na goru. i viishov navpyeryeimi vas amoryeyanin, shcho sidit' na tii gori, i gnali vas, yak roblyat' to bdzholi, i tovkli vas v syeiri azh do gormi. i vyernulisya vi, i plakali pyeryed navstryechunim litysem, ta nye slukhav navstryechu' vashogo golosu, i nye nakhiliv svogo vukha do vas. i sidili vi v kadyeshu bagato dniv, stil'ki dniv, skil'ki tam vi sidili.

2

i obyernulisya mi ta i rushili v pustinyu dorogoyu do chyervonogo morya, yak navstryechu' promovlyav buv do myenye. i kruzhlyali mi navkolo gori syeir bagato dniv. i skazav navstryechu' do myenye, govoryachi: dosit' vam kruzhlyati navkolo tsiei gori, obyernit'sya na pivnich! a narodovi nakazui, govoryachi: vi pyeryekhoditye granitsi vashikh brativ, isavovikh siniv, shcho myeshkayut' u syeiri. i budut' voni boyatisya vas, ta i vi pil'no styeryezhit'sya! nye drazhnit' ikh, bo ya nye dam vam z ikhn'ogo krayu mistysa ani na stopu nogi, bo goru syeir ya dav isavovi, yak spadshchinu. izhu kupitye vid nikh za sriblo i budyetye isti, a takozh vodu budyetye kupuvati v nikh za sriblo i budyetye piti. bo navstryechu', bog tvii, poblagosloviv tyebye v kozhnomu chini tvoei ruki, znae vin khodu tvoyu v tsi vyelikii pustini. otsye sorok lit navstryechu', bog tvii, z toboyu, nye vidchuv ti nyedostachi ni v chomu. i pyeryeishli mi vid nashikh brativ, isavovikh siniv, shcho sidyat' u syeiri, vid dorogi styepu, vid yelatu, i vid yetsion-gveyeryu. i obyernulisya mi, ta i pyeryeishli dorogoyu moavs'koi pustini. i skazav navstryechu' myeni: nye vorogui z moavom, i nye dratui ikh viinoynu, bo ya nye dam tobi z iogo krayu spadshchini, bo lotovim sinam dav ya ar na spadok. pyeryed tim sidili v n'omu yemi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. ryefayami vvazhalisya i voni, yak vyelyetni, a moavityani klichut' ikh: yemi. a v syeiri pyeryed tim sidili buli goryei, a isavovi sini zavolodili

nimi ta vigubili ikh pyeryed soboyu, ta i osili zamist' nikh, yak zroviv izrail' kraevi spadku svogo, shcho dav im navstryechu'. tyeper ustan'tye, i pyeryeidit' potok zyeryed. i pyeryeishli mi potik zyeryed. a chas, shcho khodili mi vid kadyesh-barnyea, azh pyeryeishli potik zyeryed, tridsyat' i visim lit, azh vimyerlo vsye tye pokolinnya viis'kovikh iz taboru, yak navstryechu' prisvagnuv buv im. takozh i navstryechunya ruka bula na nikh, shchob vigubiti ikh iz taboru azh do ryeshti. i stalosya, koli viginuli vsi viis'kovi i vimyerli z-posyeryed narodu, to navstryechu' promovlyav do myenye, govoryachi: ti s'ogodni prokhodish moavs'ku granitsyu ar. i priidyesh bliz'ko do ammonovikh siniv, nye nyenavid' ikh i nye dratui ikh, bo nye dam tobi spadku z krayu ammonovikh siniv, bo lotovim sinam ya dav iogo na spadshchinu. za krai ryefaiv vvazhavsya takozh vin, ryefai sidili v n'omu pyeryed tim, a ammonityani klikali ikh: zamzumi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. i vigubiv ikh navstryechu' pyeryed nimi, i vignali ikh, i osili zamist' nikh, yak zroviv vin isavovim sinam, shcho sidyat' u syeiri, shcho zavolodili khoryeyanami pyeryed nimi, i vignali ikh, i osili zamist' nikh, i sidyat' azh do s'ogodni. a avvyeiv, shcho sidyat' po oselyakh azh do azi, vigubili ikh kaftori, shcho viishli z kaftoru, ta i osili zamist' nikh. ustavaitye, rushaitye, ta i pyeryeidit' potik arnon! os' ya dav u tvoyu ruku sigona, tsarya khyeshbonu, amoryeyanina, a krai iogo zachni zabirati, ta i voyui z nim. togo dnya ya zachnu navoditi strakh ta zhakh pyeryed toboyu na narodi pid usim nyebom, yakii, koli pochuyut' chutku pro tyebye, to zatryemtyat', i zhakhnut'sya pyeryed toboyu. i poslav ya posliv z pustini kyedyemot do sigona, tsarya khyeshbons'kogo, z mirnimi slovami, govoryachi: nyekhai zhye ya pyeryeidu v tvoim krai v dorozii, ya pidu dorogoyu, nye zbochu ni pravoruch, ni livoruch. izhu za sriblo prodasi myeni, i ya istimu, i vodu dasi myeni za sriblo, i ya pitimu. nyekhai til'ki pyeryeidu ya nogami, yak zrobili myeni isavovi sini, shcho sidyat' u syeiri, i moavi, shcho sidyat' uv ari, azh pyeryeidu ya iordan do togo krayu, shcho iogo nam dae navstryechu', bog nash. ta nye khotiv sigon, tsar khyeshbons'kii, dati nam pyeryeiti chyeryez svoyu zymlyu, bo navstryechu', bog tvii, zroviv zapyeklim dukh iogo, ta ozhorstochiv iogo syertsye, shchob dati iogo v ruku tvoyu, yak s'ogodni tsye vidko. i skazav navstryechu' myeni: os', ya zachav davati pyeryed toboyu sigona ta iogo krai; zachni zavolodivati, shchob uspadkuvati iogo krai. i viishov sigon navproti nas, vin ta vvyes' narod iogo, na viniu do yagatsu. i dav iogo nam navstryechu', bog nash, i mi pobili iogo i siniv iogo ta

vyves' iogo narod. i togo chasu mi zdobuli vsi iogo mista, i zrobili zaklyattyam kozhnye misto, cholovikiv i zhinok ta dityei, nikogo nye pozostavili mi. til'ki khudobu zabrali mi sobi na zdobich, ta zakhoplyenye v mistakh, shcho mi ikh zdobuli. vid aroyeru, shcho na byerezi arnons'kogo potoku, i vid mista, shcho v dolini, i azh do gilyeadu nye bulo mista, yakye bulo b sil'nishye vid nas, usye viddav nam navstryechu', bog nash. til'ki do krayu ammonovikh siniv nye nablizivsy ti, do vs'ogo pobyeryezhzhya potoku yabboku, i do mist gori, ta do vs'ogo, pro shcho nakazav buv navstryechu', bog nash.

3

i obyernulisy mi, ta i pishli dorogoyu do bashanu. i viishov navpyeryeimi nas og, tsar bashans'kii, vin ta vyves' iogo narod, na vinu do yedryei. i skazav navstryechu' do myenye: nye biisya iogo, bo v tvoyu ruku ya dav iogo, i vyves' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iomu, yak zrobiv ti sigonovi, tsaryevi amoryeyan, shcho sidiv u khyeshboni. i dav navstryechu', bog nash, u nashu ruku takozh oga, tsarya bashans'kogo, ta vyves' iogo narod, i pobili mi iogo, tak shcho nikogo nye pozostaloya v n'ogo. i zdobuli mi vsi mista iogo, i togo chasu nye bulo mista, shcho nye vzyali b mi vid nikh, shistdyesyat mist, usyu argovs'ku okolitsyu, tsarstvo oga v bashani. usi tsi mista ukriplyeni, mur visokii, vorota i zasuv, okrim duzhye bagat'okh vidkritikh mist. i vchinili mi ikh zaklyattyam, yak zrobili buli sigonovi, tsaryevi khyeshbons'komu, uchinili zaklyattyam usye misto, cholovikiv, zhinok ta dityei. a vsyu khudobu i zakhoplyenye z mist zabrali mi sobi na zdobich. i vzyali mi togo chasu toi krai z ruki obokh tsariv amoryeyanina, shcho po drugomu botsi iordanu, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyermon, sidonyani klichut' na gyermon sirion, a amoryeyani klichut' na n'ogo syenir, usi mista na rivnini, i vyves' gilyead, i vyves' bashan azh do salkhi i yedryei, mist tsarstva oga v bashani. bo til'ki og, tsar bashans'kii, pozostav iz ryeshti ryefaiv. ot-sye iogo lozhye, lozhye zaliznye; chi zh nye vono v rabbi ammonovikh siniv, dyev'yat' liktiv dovezhina iogo, i chotiri likti shirina iogo, na miru liktyem cholovika. a krai toi togo chasu posili mi. vid aroyeru, shcho nad arnons'kim potokom, i polovinu gori gilyead, i mista iogo ya dav ruvimovim ta gadovim. a ryeshtu gilyeadu ta vyves' bashan, tsarstvo oga, viddav ya polovini plyemyeni manasi-inogo, usyu okolitsyu argovs'ku, na vyves' toi bashan klichet'sya: krai ryefaiv. yair, sin manasiin, uzyav vsyu argovu okolitsyu azh do granitsi gyeshuriv ta maakhativ, i vin nazvav ikh svoim imenyem: bashan, syela yaira, i tak ikh klichut' azh do ts'ogo dnya.

a makhirovi dav ya gilyead. a ruvimovim ta gadovim dav ya vid gilyeadu i azh do arnons'kogo potoku, syeredinu potoku ta granitsyu, i azh do potoku yabboku, granitsi ammonovikh siniv, i stype, i iordan, i granitsyu iogo vid kinnyeryetu azh do morya stypeu, morya solonogo, u uzbichchya pigsi na skhid. i chasu togo nakazav ya vam, govoryachi: navstryechu', bog vash, dav vam tsyei krai, shchob vi posili iogo; uzbroeni pyeryeidetye pyeryed vashimi bratami, izrailevimi sinami, usi viis'kovi. til'ki vashi zhinki, i vashi diti ta vasha khudoba, ya znayu, shcho khudoba vasha vyelika! budut' siditi po vashikh mistakh, shcho ya dav vam, azh navstryechu' dast' spochinok bratam vashim, yak vam, i posyadut' takozh voni toi krai, shcho navstryechu', bog vash, dae vam po toi bik iordanu, i vyernyetyes' kozhyen do spadku svogo, shcho ya dav vam. a isusovi nakazav ya togo chasu, govoryachi: oto tvoi ochi bachili vsye, shcho zrobiv buv navstryechu', bog vash, obom tim tsaryam, tak zrobit' navstryechu' usim tsarstvam, kudi ti pyeryekhodish. nye budyesh boyatitsya ikh, bo navstryechu', bog vash, vin toi, shcho voyue dlya vas. i blagav ya togo chasu navstryechua, govoryachi: vladiko navstryechui, ti zachav pokazuvati rabovi svoemu vyelich svoyu ta mitsnu svoyu ruku! bo khto inshii bog na nyebi ta na zyeimli, shcho zrobit', yak chini tvoi, yak vyeliki dila tvoi? nyekhai pyeryeidu zh ya ta pobachu toi khoroshii krai, shcho po tim botsi iordanu, tu garnu girs'ku zyeimlyu ta livan! ta navstryechu' roznivavsy na myenye chyeryez vas, i nye poslukhav myenye. i skazav navstryechu' do myenye: dosit' tobi, nye govori bil'shye do myenye v tsi spravi! vidi na vyerkhiv'ya pigsi, i zvyedi svoi ochi na zakhid, i na pivnich, i na pivdyen', i na skhid, i pobach svoimi ochima, bo ti nye pyeryeidyes ts'ogo iordanu! i napoumi isusa, i zmitsni iogo, i ukripi iogo, bo vin pyeryeidye pyeryed tsim narodom, i vin zrobit', shcho voni posyadut' toi krai, yakii ti pobachish. i osili mi v dolini navproti byet-pyeoru.

4

a tyepyer, izrailyu, poslukhai postanov ta zakoniv, shcho ya navchayu vas chinitiv, shchob zhili vi, i vviishli, i posili tsyei krai, shcho navstryechu', bog bat'kiv vashikh, dae vam. nye dodavaitye do togo, shcho ya vam nakazuyu, i nye zmyenshaitye z togo, shchob vikonusvati zapovidi navstryechua, boga vashogo, shcho ya nakazav vam. ochi vashi bachili tye, shcho navstryechu' zrobiv buv z vaalom pyeors'kim, bo kozhnogo cholovika, shcho pishov za pyeors'kim vaalom, vigubiv iogo navstryechu', bog tvii, z-posyeryed tyebye. a vi, shcho linuli do navstryechua,

boga vashogo, usi vi zhivi s'ogodni. di- vit'sya, navchiv ya vas postanov ta zakoniv, yak nakazav myeni navstryechu', bog mii, chiniti tak syeryed togo krayu, kudi vi vkhoditye, shchob posisti iogo. byeryezhit', i vikonuitye ikh, bo tsye mudrist' vasha ta vash rozum na ochakh narodiv, shcho vislukhayut' usikh postanov tikh ta i skazhut': til'ki vin mudrii ta rozumnii narod, tsyei vyelikii lyud! bo khto inshii takii vye- likii narod, shcho mav bi bogiv, takikh iomu bliz'kikh, yak navstryechu', bog nash, kozhnogo razu, yak mi klichyemo do n'ogo? i khto inshii takii vyelikii narod, shcho mae postanovi i zakoni taki spravvedlivy, yak uvyes' toi zakon, shcho ya dayu pyeryed vami s'ogodni? til'ki styeryezhysya, i duzhye pil'nui svoyu dushu, shchob nye zabuv ti tikh ryechyei, shcho bachili ochi tvoi, i sh- chob voni nye povikhodili z syertsya tvogo po vsi dni zhittya tvogo, a ti podasi ikh do vidoma sinam tvoim ta sinam tvoikh siniv, pro dyen', koli stoyav ti pyeryed lit- syem navstryechua, boga tvogo, na khorivi, yak navstryechu' goroviv buv do myenye: zbyeri myeni toi narod, i voni slukhatimut' sliv moikh, iz yakikh navchat'sya boyatysya myenye po vsi dni, skil'ki voni zhitimut' na zyeimli, ta i siniv svoikh ponavchayut'. i poprikhodili vi, ta i postavali pid goroyu, a gora ta gorila ognym azh do samikh nye- byes, a pri tomu bula tyemryava, khmara ta mryaka. i promovlyav navstryechu' do vas iz syeryedini ognyu, golos sliv vi chuli, ta vidu vi nye bachili, okrim golosu. i vin ogolosiv pyeryed vami zapovita svogo, shcho nakazav vam chiniti, dyesat' zapovidyei, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tablit- syakh. a myeni navstryechu' nakazav togo chasu navchati vas postanov ta zakoniv, sh- chob vikonuvali vi ikh u krayu, kudi vi py- eryekhoditye voloditi nim. i budyetye vi sil'no styeryegti svoi dushi, bo nye bachili vi togo dnya zhodnoi postati, koli goroviv navstryechu' do vas na khorivi z syerye- dini ognyu, shchob vi nye zipsulysya, i nye зробили sobi idola na podobu yakogos' bov- vana, zobrazhyennya samtsya chi samitsi, zobrazhyennya vsyakoi khudobini, shcho na zyeimli, zobrazhyennya vsyakogo krilatogo ptakha, shcho litae pid nyebom, zobrazhyen- nya vsyakogo plazuyuchogo po zyeimli, zo- brazhyennya vsyakoi ribi, shcho v vodi pid zyeymlyeu, i shchob ti, zvivshi ochi svoi do nyeba, i pobachivshi sontsye, i misyats', i zori, usye viis'ko nyebyesnye, shchob nye buv ti zvyedyenii i nye vklonyavsya im, i nye sluzhiv im; bo navstryechu', bog tvii, pridiliv ikh usim narodam pid usim nye- bom. a vas navstryechu' uzyav ta i viviv vas iz zaliznoi gutnichoi pyechi, z egiptu, shchob vi stali dlya n'ogo narodom nadilu, yak s'ogodni tsye vidko. a navstryechu'

buv rozgnivavsya na myenye za vashi dila, i poklyavsya, shcho nye pyeryeidu ya ior- danu, i nye vviidu do togo khoroshogo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadshchinu. bo ya umru v ts'omu krai, ya nye pyeryeidu iordanu, a vi pyeryei- dyetye i posyadyetye toi khoroshii krai. sty- eryezhit'sya, shchob nye zabuli vi zapovitu navstryechua, vashogo boga, yakogo sklav z vami, shchob nye зробили vi sobi bov- vana na podobu vs'ogo, yak nakazav tobi navstryechu', bog tvii. bo navstryechu', bog tvii, vin palyuchii ogon', bog zazdris- nii. koli ti porodish siniv, i siniv tvoikh siniv, i postarietye vi v krayu, i zipsue- tyesya, i зробите bovvana na podobu cho- gos', i зробите зло v ochakh navstryechua, boga svogo, ta iogo rozgnivatyte, to byeru ya s'ogodni za svidkiv proti vas nyebo i zye- mlyu, shcho nyezabарom konchye poginyetye v krayu, na vspadkuvannya yakogo vi py- eryekhoditye tudi iordan. nye budut' dovgi vashi dni v n'omu, bo konchye vi budyetye vigublyeni. i rozporoshit' vas navstryechu' posyeryed narodiv, i budyetye vi nyechis- lyenni pomizh lyudami, kudi poprovadit' vas navstryechu'. i budyetye sluzhiti tam bogam, dilu ruk lyuds'kikh, dyeryevu ta kamyenyevi, yaki nye bachat', i nye chuyut', i nye idyat', i nye nyukhayut'. ta koli vi budyetye shukati zvidi navstryechua, boga svogo, to znaidyetye, yakshcho budyetye shukati iogo vsim syertsyem svoim ta vsieyu dushyevu svoeyu, yak budyesh u bidi svoii, i koli spitkayut' tyebye v kintsi dniv usi otsi ryechi, to vyernyeshsya ti do navstryechua, boga svogo, i poslukaesh iogo golosu. bo navstryechu', bog tvii bog milostivii: vin nye zalishit' tyebye i nye znishchit' tyebye, i nye zabudye zapovitu bat'kiv tvoikh, yakim im prislyagnuv buv. bo pitai no pro pyer- shi dni, shcho buli pyershye tyebye, vid togo dnya, koli bog stvoriv lyudinu na zyeimli, i vid kintsya nyeba i azh do kintsya nyeba, chi buvalo shchos' takye, yak tsya vyelika rich, abo chi chutye bulo shchos' takye, yak vona: chi chuv narod golos boga, shcho gov- oriv iz syeryedini ognyu, yak chuv ti i zhiv? abo chi namagavsya yakii bog piti vzy- ati sobi narod z-posyered inshogo narodu probami, oznakami, i chudami, i viinoyu, i sil'noyu rukoyu, i ramyenom vityagnyenim, i strakhami vyelikimi, yak usye tye, shcho zro- biv buv vam navstryechu', bog vash, v egipti na ochakh tvoikh? tobi bulo pokazanye tsye, shchob ti piznav, shcho navstryechu' vin bog, i nyema inshogo, okrim n'ogo. vin dav tobi z nyeba pochuti iogo golos, sh- chob navchiti tyebye, a na zyeimli pokazav tobi svii vyelikii ogon', i slova iogo chuv ti z syeryedini ognyu. i tomu, shcho kokhav vin bat'kiv tvoikh, to vibrav ikhne nasin- nya po nikh, i sam vin viviv tyebye svoeyu

vyelikoyu siloyu z egiptu, shchob prognati pyeryed tobouy narodi, bil'shi i sil'nishi za tyebye, shchob vvyesti tyebye, ta dati tobi ikhnii kraï na spadok, yak s'ogodni tseye vidko. i piznaesh s'ogodni, i viz'myesh do syertsya svogo, shcho navstryechu' vin bog na nyebi vgori i na zyeмли doli, inshogo nyema. i budyesh pil'nuvati postanov iogo ta zapovideyi iogo, shcho ya nakazyuy tobi s'ogodni, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi, i shchob ti prodovzhiv dni na zyeмли, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi na vsi dni. todì vidiliv moisyeyi tri misti po toi bik iordanu na skhid sontsya, shchob utikav tudi ubiini, shcho zamordue svogo blizhn'ogo nyenarokom, a vin nye buv iomu vorogom ni vchora, ani pozavchora. i vtyechye vin do odnogo z tsikh mist, i budy zhitì: byetsyer u pustini, u kraï rivninnim, ruvimovomu, i ramot u gilyeadì gadovomu, i golan u bashani manasiinomu. i otsye zakon, shcho moisyeyi poklav pyeryed izrail'yevimi sinami, otsye svidotstva, i postanovi, i zakoni, shcho moisyeyi govoriv ikh do izrail'yevikh siniv pri vikhodi ikh iz egiptu, po toi bik iordanu v dolini navproti byet-pyeoru v krayu sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, yakogo pobiv moisyeyi ta izrail'yevi sini pri vikhodi ikh iz egiptu. i voni ovolodili kraem iogo ta kraem oga, bashans'kogo tsarya, obokh amoryeis'kikh tsariv, shcho po toi bik iordanu na skhid sontsya, vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i azh do gori sion, tsyebto gyvermon, i vvyes' styep po tim botsi iordanu na skhid i azh do morya styepu pid uzbichchyam pigsì.

5

i sklikav moisyeyi us'ogo izrail'ya, ta i skazav do n'ogo: slukhai, izrail'yu, postanovi i zakoni, yaki ya govoryu s'ogodni v vashi ushi, i navchit'sya ikh, i budyetye pil'nuvati vikonuvali ikh. navstryechu', bog nash, sklav z nami zapovita na khorivi. nye z bat'kami nashimi sklav navstryechu' zapovita togo, alye z nami samimi, shcho mi tut s'ogodni vsi zhivi. oblichchyam v oblichchya govoriv navstryechu' iz vami na gori z syeryedini ognuyu. ya togo chasu stoyav mizh navstryechuom ta mizh vami, shchob pyeryedavati vam navstryechuni slova, bo vi boyalisya ognuyu, i vi nye ziishli na goru, koli vin govoriv: ya navstryechu', bog tvii, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva. khaï nye budy tobi inshikh bogiv pri myeni! nye robi sobi riz'bi i usyakoi podobì z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zyeмли doli, i shcho v vodi pid zyeמlyeyu. nye vklonyaisya im, i nye sluzhi im, bo ya navstryechu', bog tvii, bog zazdrisnii, shcho karae provinu bat'kiv na sinakh,

na tryetikh i na chyetyvertikh pokolin-nyakh tikh, shcho nyenavidyat' myenye, i shcho chinit' milist' tisyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto vikonus moi zapovidi. nye prisyagai imyenem navstryechua, boga tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue navstryechu' togo, khto prisyagae iogo im'yam nadaryemno. pil'nui dnya subotn'ogo, shchob svyatiti iogo, yak nakazav tobi navstryechu', bog tvii. shist' dyen' pratsyui, i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii subota dlya navstryechua, boga tvogo; nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii ta dochka tvoya, i rab tvii ta nyevil'ntsya tvoya, i vil tvii, i osyel tvii, i vsyaka khudoba tvoya, i prikhod'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh, shchob vidpochiv rab tvii i nyevil'ntsya tvoya, yak i ti. i budyesh pam'yatati, shcho buv ti rabom v egipyets'komu kraï, i viviv tyebye navstryechu', bog tvii, zviddi sil'noyu rukoyu ta vityagnenim ramyenom, tomu nakazav tobi navstryechu', bog tvii, svyatkuvati subotnii dyen'. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, yak nakazav buv tobi navstryechu', bog tvii, shchob dovgi buli tvoï dni, i shchob bulo tobi dobre na zyeמli, yaku navstryechu', bog tvii, dae tobi. nye vbivai! nye chini pyeryelyubu! nye kradi! nye svidchi nyepravdivo proti blizhn'ogo svogo! i nye bazhai zhoni blizhn'ogo svogo, i nye bazhai domu blizhn'ogo svogo, ani polya iogo, ani raba iogo, ani nyevil'ntsi iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho e blizhn'ogo tvogo! slova tsi navstryechu' promovlyav do vs'ogo vashogo zibrannya, na gori z syeryedini ognuyu, khmari ta mryaki, sil'nim golosom. i bil'sh nye govoriv, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tablitsyakh, i dav ikh myeni. i stalosya, koli vi slukhali toi golos zposyeryed tyemryavi, a gora gorila ognym, to priishli do myenye vsi golovi vashikh plyemyen ta vashi starshi, ta i skazali: tozh navstryechu', bog nash, pokazav nam slavu svoyu ta vlyelish svoyu, i golos iogo chuli mi z syeryedini ognuyu. ts'ogo dnya mi bachili, shcho govorit' bog z lyudinoyu, i vona zhiva! a tyepyer nashcho maemo vmirati? bo spalit' nas toi vyelikii ogon'! yakshcho mi budyemo schyde dari slukhati golosu navstryechua boga nashogo, to pomryemo. bo chi e takye tilo, shchob chulo, yak mi, golos boga zhivogo, shcho promovlyae z syeryedini ognuyu, i zhilo b? pristupi sam, i slukhai usye, shcho skazhye navstryechu', bog nash, i ti budyesh govoriti nam usye, shcho promovlyatimye navstryechu', bog nash, do tyebye, a mi budyemo slukhati i vikonaemo. i pochuv navstryechu' golos vashikh sliv, koli vi promovlyali do myenye. i skazav do myenye navstryechu': chuv ya golos ts'ogo narodu, shcho promovlyali do tyebye. do brye vsye, shcho voni promovlyali. o, koli

b ikhne syertsye bulo im na tye, shchob boyalis' myenye i pil'nuvali vsikh moikh zapovidei po vsi dni, shchob bulo dobre im ta sinam ikhnim naviki! idi, skazhi im: vyertaityes' sobi do namyetiv svoikh! a ti stii tut zo mnoyu, i ya budu promovlyati do tyebye kozhnu zapovid', i postanovi, i zakoni, shcho budyesh navchati ikh, shchob voni vikonuvali ikh u krai, shcho ya dayu im na spadshchinu iogo. i budyesh pil'nuvati vikonuvati ikh, yak nakazav vam navstryechu', bog vash, nye zbochitye ni pravoruch, ni livoruch. usieyu tieyu dorogoyu, shcho nakazav vam navstryechu', bog vash, budyete khoditi, shchob zhili vi i bulo vam dobre, i shchob dovgi buli vashi dni v krai, shcho vi ovolodietye nim.

6

a otsye zapovid', postanovi ta zakoni, shcho nakazav navstryechu', bog vash, shchob navchiti vas vikonuvati ikh u krai, shcho vi pyeryekhoditye tudi positi iogo, shchob ti boyavsya navstryechua, boga svogo, shchob pil'nuvati vsikh postanov iogo ta zapovidei iogo, shcho ya nakazuyu tobi, ti i sin tvii, ta sin tvogo sina po vsi dni zhittya tvogo, i shchob buli dovgi tvoi dni. i slukhai, izrailyu, i pil'nui vikonuvati tsye, shchob bulo dobre tobi, i shchob vi sil'no rozmnozhilis', yak pririk buv navstryechu', bog bat'kiv tvoikh, dati krai, shcho tyeche molokom ta myedom. slukhai, izrailyu: navstryechu', bog nash navstryechu' odin! i lyubi navstryechua, boga tvogo, usim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu! i budut' tsi slova, shcho ya s'ogodni nakazuyu, na syertsii tvoim. i pil'no navchish ts'ogo siniv svoikh, i budyesh govorit' pro nikh, yak siditimyesh udoma, i yak khoditimyesh dorogoyu, i koli ti lyezhatimyesh, i koli ti vstavatimyesh. i priv'yazhyesh ikh na oznaku na ruku svoyu, i budut' voni pov'yazkoyu mizh ochima tvoimi. i napisyesh ikh na bichnikh odvirkakh domu svogo ta na bramakh svoikh. i staneyt'sya, koli navstryechu', bog tvii, uvyedye tyebye do togo krayu, yakogo prislyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu, shchob dati tobi vye-liku ta garni mista, yakikh ti nye buduvav, ta domi, povni vsyakogo dobra, yakikh ti nye napovnyuvav, i tyesani kolodyazi, yakikh ti nye tyesav, i vinogradniki ta olivki, yakikh ti nye sadiv, i ti budyesh isti i nasitishsya, styeryezhisya todi, shchob ti nye zabuv navstryechua, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva! biisya navstryechua, boga svogo, i iomu budyesh sluzhiti, i imyennyam iogo budyesh prislyagati. nye budyesh khoditi za inshimi bogami z bogiv tikh narodiv, shcho v okolitsyakh

vashikh, bo navstryechu', bog tvii bog zadrisnii posyeryed tyebye; shchob nye zapalivsya na tyebye gniv navstryechua, boga tvogo, i shchob vin nye vigubiv tyebye z povyerkhni zemli. nye budyete spokushati navstryechua, boga vashogo, yak spokushali vi v massi. budyete konchye pil'nuvati zapovidei navstryechua, boga vashogo, i svi-dotstva iogo, i postanovi iogo, shcho nakazav vin tobi. i budyesh robiti spravyedlivye ta dobre v navstryechunikh ochakh, shchob bulo tobi dobre, i shchob uviishov ti ta posiv toi khoroshii krai, shcho navstryechu' prislyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob viganati vsikh vorogiv tvoikh pyeryed toboyu, yak govori buv navstryechu'. koli zapitae tyebye sin tvii kolis', govoryachi: shcho tsye za svidotstva i postanovi ta zakoni, shcho vam nakazav navstryechu', bog nash? to skazhyesh sinovi svoemu: mi buli rabi faraonovi v egipti, a navstryechu' viviv nas iz egiptu sil'noyu rukoyu. i dav navstryechu' oznaki ta chuda vyeliki ta strashni na egipyet, i na faraona ta vvyes' dim iogo na nashikh ochakh. a nas viviv zvuidi, shchob uvysti nas ta dati toi krai, shcho prislyagnuv buv vin nashim bat'kam. i nakazav nam navstryechu' chiniti vsi ti postanovi, shchob boyatisya navstryechua, boga nashogo, shchob bulo dobre nam usi dni, shchob utrimati nas pri zhitti, yak dnya ts'ogo. i budyete nam pravyednist' u tomu, koli budyemo pil'nuvati vikonuvati vsi tsi zapovidi pyeryed litsyem navstryechua, boga nashogo, yak vin nakazav nam.

7

koli navstryechu', bog tvii, uvyedye tyebye do togo krayu, kudi ti vkhodish, shchob zavoloditi nim, to vin vizhyenye chislyenni pogans'ki narodi pyeryed toboyu: khit-tyeyanina, i girgashyeyanina, i amoryeyanina, i khanaanyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, sim narodiv, chislyennishikh ta mitsnishikh za tyebye. i koli dast' ikh navstryechu', bog tvii, tobi, to ti ikh ponishchish: konchye uchinish ikh zaklyattiyam, nye skladyesh iz nimi zapovitu, i nye budyesh do nikh milosyerdnii. i nye sporidnyuisya z nimi: dochki svoei nye dasi iogo sinovi, a iogo dochki nye viz'myesh dlya sina svogo, bo vin vidvyernye sina tvogo vid myenye, i voni sluzhitimut' inshim bogam, i zapalit'sya navstryechunii gniv na vas, i vin skoro tyebye vigubit'. alye til'ki tak budyete im robiti: zhyertivniki ikhni porozbivaetye, a ikhni stovpi polamaetye, svyati ikhni dyeryeva postinaetye, a bovvaniv ikhnikh popalite v ogni, bo ti svyatii narod dlya navstryechua, boga svogo, tyebye vibrav navstryechu', bog tvii, shchob ti buv iomu vibranim nar-

odom do vsikh narodiv, shcho na povyerkhni z zemli. nye chyeryez chislyennist' vashu ponad usi narodi navstryechu' upodobav vas ta vibrav vas, bozh vi naimyenshi zo vsikh narodiv, alye z navstryechun'oi lyubovi do vas, i chyeryez dodyerzhannya iogo prisyagi, shcho prisyagnuv buv vashim bat'kam, navstryechu' viviv vas sil'noyu rukoyu, i vikupiv tyebye z domu rabstva, z ruki faraona, tsarya egipyets'kogo. i ti piznaesh, shcho navstryechu', bog tvii, vin toi bog, toi bog virnii, shcho styeryezhye zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' iogo, ta khto dodyerzhuie iogo zapovidi na tisyachu pokolin', i shcho nadoluzhit' nyenavysnikam svoim, im samim, shchob vigubiti ikh; nye zagait'sya vin shchodo svogo nyenavysnika, vidplatit' iomu samomu. a ti budyesh vikonuvati zapovidi i postanovi ta zakoni, shcho ya s'ogodni nakazuyu vikonuvati ikh. i stanyet'sya, za tye, shcho vi budyete slukhatysya tsikh zakoniv, i budyete dodyerzhuvati, i budyete vikonuvati ikh, to i navstryechu', bog tvii, budyete dodyerzhuvati dlya tyebye zapovit ta milist', shcho buv prisyagnuv bat'kam tvoim. i budyete vin lyubiti tyebye, i poblagoslovit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i poblagoslovit' plid tvoei, utrobi ta plid tvoei zyemli, zbzhzhya tvoe, i sik tvii vinogradnii, i sik tvoikh olivok, porid bikiv tvoikh i kotinnya otari tvoei na tii zyemli, yaku prisyagnuv bat'kam tvoim dati tobi. ti budyesh blagoslovyennii pomizh usima narodami, nye budyete syeryed tyebye byezplidnogo ta byezplidnoi, takozh i mizh khudoboyu tvoeyu. i navstryechu' vidkhilit' vid tyebye vsyaku khvorobu, i zhodnikh lyutikh egipyets'kikh nyedug, yaki ti znaesh, nye napyedye ikh na tyebye, a dast' ikh na vsikh tvoikh vorogiv. i ti vinishchish vsi ti narodi, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi, nye zmilosyerdit'sya oko tvoe nad nimi, i nye budyesh sluzhiti ikhnim bogam, bo to pastka dlya tyebye. koli skazhyesh u syertsii svoim: ti lyudi chislyennishi vid myenye, yak ya zmozhu vignati ikh? nye biisya ikh! pil'no pam'yatai, shcho zrobit' buv navstryechu', bog tvii, faraonovi ta vs'omu egiptovi, ti vyelikii viprobuvannya, shcho bachili tvoi ochi, i oznaki ta chuda, i sil'nu ruku ta vityagnyenye ramyeno, shcho nimi viviv tyebye navstryechu', bog tvii, tak navstryechu', bog tvii, uchinit' usim tim narodom, shcho ti ikh boishysya. takozh i shyershniv poshlye navstryechu', bog tvii, na n'ogo, azh poki nye viginut' pozostali ta ti, shcho pokhovalisya pyeryed toboyu. nye biisya ikh, bo syeryed tyebye navstryechu', bog tvii, bog vyelikii ta strashnii. i viki-datimye navstryechu', bog tvii, tikh lyudyei pomalu z-pyeryed tyebye; nye zmozhyesh vigubiti ikh skoro, shchob nye rozmnozhilasya nad toboyu pol'ova zvirina. i dast'

ikh navstryechu', bog tvii, pyeryed toboyu, i pobyentyezhit' ikh vyelikim byentyezhyeniyam, azh poki nye budut' vigublyeni. i viddast' ikhnikh tsariv u ruku tvoyu, a ti vigubish ikhne im'ya z-pid nyeba, nye vs-toit' nikhto pyeryed toboyu, azh poki ti nye vigubish ikh. bovvaniy ikhnikh bogiv popalitse v ogni, nye budyesh zhadati sribla ta zolota, shcho na nikh, i nye viz'myesh iogo sobi, shchob tim nye vpasti do pastki, bo to ogida dlya navstryechua, boga tvogo. i nye vnyesyesh tsiei ogidi do domu svogo, i nye stanyesh zaklyattyam, yak vona. konchye zogidish ii, i konchye budyesh britisya nyeyu, bo zaklyattya vona.

8

usi zapovidi, shcho ya s'ogodni nakazav tobi, budyete pil'nuvati vikonuvati, shchob vi zhili, i mnozhilisya, i vviishli i posili toi krai, shcho navstryechu' prisyagnuv vashim bat'kam. i budyesh pam'yatai vsyu tu dorogu, shcho navstryechu', bog tvii, viv tyebye nyeyu po pustini os' uzhye sorok lit, shchob upokoriti tyebye, shchob viprobuvati tyebye, shchob piznati tye, shcho v syertsii tvoim, chi budyesh ti dyerzhati zapovidi iogo, chi ni. i vpkoryuvav vin tyebye, i moriv tyebye golodom, i goduvav tyebye mannoyu, yakoi nye znava ti i nye znali bat'ki tvoji, shchob dati tobi znati, shcho nye khlibom samim zhyive lyudina, alye vsim tim, shcho vikhodit' iz ust navstryechunikh, zhyive lyudina. odyezha tvoya nye vitiralasya na tobi, a noga tvoya nye spukhla ot uzhye sorok lit. i piznaesh ti v syertsii svoim, shcho, yak navchae cholovik sina svogo, tak navchae tyebye navstryechu', bog tvii. i budyesh vikonuvati zapovidi navstryechua, boga svogo, shchob khoditi iogo dorogami, ta shchob boyatisya iogo, bo navstryechu', bog tvii, uvodit' tyebye do krayu khoroshogo, do krayu vodnykh potokiv, dzhyeryel ta byezodyen', shcho vikhodyat' u dolini i na gori, do krayu pshyenitsi, i yachmyenyu, i vinogradu, i figi, i granatu, do krayu olivkovogo dyeryeva ta myedu, do krayu, dye podostatkom budyesh isti khlib, dye nye zabraknye nichogo, do krayu, shcho kaminnya iogo zalizo, a z iogo gir dobuvatymyesh mid'. i budyesh ti isti i nasitishsya, i poblagoslovish navstryechua, boga svogo, u tim dobrim kraii, shcho dav vin tobi. styeryezhisya, shchob nye zabuv ti navstryechua, boga svogo, shchob nye pil'nuvati iogo zapovidei, i zakoniv iogo, i postanov iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob, koli ti budyesh isti i nasitishsya, i dobri domi buduvatymyesh, i osyadyesh u nikh, a khudoba tvoya vyelika ta khudoba tvoya mala rozmnozhit'sya, i sriblo ta zoloto rozmnozhat'sya

tobi, i vsye, shcho tvoe, rozmnozhit'sya, to shchob nye zagordilosya syertsye tvoe, i shchob nye zabuv ti navstryechua, boga svogo, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, shcho vyedye tyebye tsieyu vyelikoyu pustinyeyu, yaka zbudzhue strakh, dye vuzh, saraf, i skorpion, i visokhla zyemlya, dye nyemae vodi; shcho vin viprovadzhue tobi vodu z kryem'yanoi skely, shcho v pustini godue tyebye manoyu, yakoi nye znali bat'ki tvoi, shchob upokoryati tyebye, i shchob viprobovuvati tyebye, shchob chiniti tobi dobro naostanku, shchob ti nye skazav u syertsii svoim: sila moya ta mits' moei ruki zdobuli myeni tsyei dobrobut. i budyesh ti pam'yatati navstryechua, boga svogo, bo vin toi, shcho dae tobi silu nabuti potugu, shchob vikonati svogo zapovita, yakogo prisyagnuv vin bat'kam tvoim, yak dnya ts'ogo. i stanyet'sya, yakshcho spravdi zabudyesh ti navstryechua, boga svogo, i pidyesh za inshimi bogami, i budyesh im sluzhiti, i budyesh vklonyatisya im, to vrochisto svidchu vam s'ogodni, vi konchye poginyete! yak ti lyudi, shcho navstryechu' vigublyae z-pyeryed vas, tak vi poginyete za tye, shcho nye budyete slukhatisya golosu navstryechua, boga vashogo!

9

slukhai, izrailyu: ti s'ogodni pyeryekhodish iordan, shchob uviiti i zavoloditi narodami, bil'shimi i mitsnishimi vid tyebye, mistami vyelikimi i ukriplyenimi azh do nyeba, narodom vyelikim ta visokim, vyletynyami, yakikh ti znaesh, i pro yakikh ti chuv: khto stanye pyeryed vyelyetynyami? i poznaesh s'ogodni, shcho navstryechu', bog tvii, vin toi, shcho pyeryekhodit' pyeryed tobouy, yak ogon' poidayuchii, vin vigubit' ikh i vin ponizhuvatime ikh pyeryed tobouy. i ti vizhyenyesh ikh i vigubish ikh nyezabarom, yak navstryechu' govori buv tobi. nye skazhi v syertsii svoim, koli navstryechu', bog tvii, budye ikh viganyati z-pyeryed tyebye, govoryachi: chyeryez pravyednist' moyu vviv myenye navstryechu' posisti tsyei krai, i chyeryez nyepavyednist' tsikh lyudyei navstryechu' viganyae ikh z-pyeryed myenye. nye chyeryez pravyednist' tvoyu, i nye chyeryez prostotu tvogo syertsya ti vkhodish voloditi ikhnim kraem, alye, chyeryez nyepavyednist' tsikh lyudyei navstryechu', bog tvii, viganyae ikh z-pyeryed tyebye, i shchob vikonati tye slovo, shcho prisyagnuv buv navstryechu' bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i piznaesh, shcho nye chyeryez pravyednist' tvoyu navstryechu', bog tvii, dae tobi posisti tsyei khoroshii krai, bo ti narod tyerdoshiii. pam'yatai,

nye zabud', shcho ti gniviv navstryechua, boga svogo, u pustini vid dnya, koli viishov ti z egipyets'kogo krayu azh do prikhotu vashogo do ts'ogo mistsya, nyeslukhnyani buli vi proti navstryechua. i na khorivi rozgnivili buli vi navstryechua, i navstryechu' buv rozgnivavsya na vas, shchob vigubiti vas. koli ya skhodiv na goru vzyati kam'yani tablitsi zapovitu, shcho navstryechu' sklav buv iz vami, to sidiv ya na gori sorok dyen' i sorok nochyei, khliba nye iv, i vodi nye piv. i navstryechu' dav myeni obidvi kam'yani tablitsi, pisani bozhim pyerstom, a na nikh usi ti slova, shcho navstryechu' govori buv iz vami na gori z syeryedini ognju v dni zboriv. i stalosya, na kintsi soroka dyen' i soroka nochyei dav myeni navstryechu' dvi kam'yani tablitsi, tablitsi zapovitu. i skazav myeni navstryechu': ustan', shvidko ziidi zvidsi, bo zipsuvsvya narod tvii, shcho ti viviv z egiptu. voni skoro zboghili z dorogi, yaku ya nakazav im, зробили sobi litogo bovvana. i skazav navstryechu' do myenye, govoryachi: bachiv ya toi narod, i os' vin narod tyerdoshiii. pozostav myenye, i ya vigublyu ikh, i zitru ikhne imyennya z-pid nyeba, tyebye зробlyu narodom mitsnishim ta chislyennishim vid n'ogo. i ya obyernuvsvya, i ziishov iz gori, a gora palae v ogni, i obidvi tablitsi zapovitu v obokh rukakh moikh. i pobachiv ya, a os' vi zgrishili proti navstryechua, boga vashogo, зробили sobi tyelya, litogo bovvana, ziishli skoro z dorogi, yaku navstryechu' nakazav buv vam! i skhopiv ya za obidvi tablitsi, ta i kinuv ikh z obokh svoikh ruk, i roztoroshchiv ikh na vashikh ochakh!... i vpav ya pyeryed navstryechunim litsyem, yak pyershye, sorok dyen' i sorok nochyei khliba nye iv i vodi nye piv, za vvyes' vash grikh, shcho zgrishili vi, yak chinili zlo v ochakh navstryechua, shchob iogo rozgniviti, bo boyavsvya za gnivu ta lyuti, yakimi rozgnivavsvya buv na vas navstryechu', shchob vigubiti vas, ta vislukhav navstryechu' myenye i ts'ogo razu. a na aarona navstryechu' duzhye rozgnivavsvya buv, shchob pogubiti iogo. i molivsvya ya togo chasu takozh za aarona. a grikh vash, shcho vchinili vi, tyelya tye ya vzyav ta i spaliv iogo v ogni, i roztoroshchiv iogo, dobrye zmolov, azh stalo vono dribnim, nyemov porokh. i kinuv ya porokh iogo do potoku, shcho skhodit' z gori. i v tav'yeri, i v massi, i v kivrot-gattaavi gnivili vi navstryechua. a koli navstryechu' posilav vas z kadyeshbarnyea, govoryachi: uviidit', ta i posyad'tye toi krai, shcho ya dav vam, to buli vi nyeslukhnyani nakazu navstryechua, boga vashogo, i nye povirili iomu, i nye poslukhalisya iogo golosu. nyeslukhnyani buli vi navstryechuyei vid dnya, yak ya vas piznav. i vpav ya pyeryed navstryechunim lit-

syem na ti sorok dyen' i sorok nochyei, shcho ya buv upav, bo navstryechu' skazav, shcho vigubit' vas. i molivsyia ya do navstryechua i govoriv: vladiko navstryechui, nye gubi narodu svogo ta nasliddyia svogo, shcho ti vikupiv svoeyu vyelichnistyu, shcho ti viv iogo z egiptu sil'noyu rukoyu! zгадаi svoikh rabiv avraama, isaka ta yakova, nye vvazhai na zapyeklist' ts'ogo narodu i na nyespravedlivist' ta grikh iogo, shchob nye skazav toi krai, zvidki viviv ti nas: nye mig navstryechu' uvesti ikh do togo krayu, shcho ti govoriv im, ta z svoei nyenavisti do nikh ti viviv ikh, shchob pobiti ikh u pustini. a voni narod tvii ta nasliddyia tvoe, shcho ti viviv svoeyu vyelikoyu siloyu ta svojim vityagnenim ramyenom.

10

togo chasu skazav buv do myenye navstryechu': vityeshi sobi dvi kaminni tablitsi, yak pyershii, ta i viidye do myenye na goru, i zrobi sobi dyeryev'yanogo kovchyea. a ya napisahu na tikh tablitsyakh slova, shcho buli na pyershikh tablitsyakh, yaki ti pobiv, i pokladyesh ikh u kovchyezi. i zrobiv ya kovchyea z akatsiinogo dyeryeva, i vityesav ya dvi kaminni tablitsi, yak pyershii, ta i ziishov na goru, a obidvi tablitsi v rutsi moi. i vin napisav na tikh tablitsyakh, yak pyershye pis'mo, dyesyat' zapovidyei, shcho navstryechu' govoriv buv do vas na gori z syeryedini ognyu v dyen' zboriv. i navstryechu' dav ikh myeni. i obyernuvsyia ya, ta i ziishov iz gori, i poklav ti tablitsi, shcho zrobiv, do kovchyea. i buli voni tam, yak nakazav buv navstryechu'. a izrailievi sini rushili z byeyerotu yaakanovikh siniv do mosyeri. tam pomyer aaron, i buv tam pokhovanii, a svyashcheynikom stav zamist' n'ogo iogo sin yelyeazar. a zvidti rushili do gudgodi, z gudgodi do iotvati, do krayu vodnikh potokiv. togo chasu navstryechu' viddiliv buv lyevievye plyem'ya, shchob nosilo kovchyea navstryechun'ogo zapovitu, shchob stoyalo pyeryed navstryechunim litsyem, shchob sluzhilo iomu, i shchob blagoslovlyalo iogo imyennyam azh do ts'ogo dnya. tomu nye bulo lyevievi chastki ta spadku z bratami. navstryechu' vin spadshchina iogo, yak promovlyav buv navstryechu', bog tvii, iomu. a ya stoyav na gori, yak za tikh pyershikh dniv, sorok dyen' i sorok nochyei. i vislukhav navstryechu' myenye takozh ts'ogo razu, nye zakhotiv navstryechu' pogubiti tyebye. i skazav buv do myenye navstryechu': ustan', idi v pokhid pyeryed narodom. i vviidut' voni, i posyadut' toi krai, shcho ya prisvagnuv buv ikhnim bat'kam dati im. a tyepper, izrailiyu, chogo zhadae vid

tyebye navstryechu', bog tvii? til'ki togo, shchob boyatisya navstryechua, boga tvogo, khoditi vsima iogo dorogami, i lyubiti iogo, i sluzhiti navstryechuyevi, bogu tvoemu, usim syertsyem svoim i vsieyu dusheyu svoeyu, vikonuvati zapovidy navstryechua ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob bulo tobi dobrye. tozh nalyezhit' navstryechuyevi, bogu tvoemu, nyebo, i nyebo nyebyes, zye'mlya i usye, shcho na nii. til'ki bat'kiv tvoikh upodobav navstryechu', shchob lyubiti ikh, i vibrav vas, ikhne nasinnya po nikh, zo vsikh narodiv, yak bachish ts'ogo dnya. i vi obrizhyetye krainyu plot' svogo syertsya, a shii svoei nye zrobitye bil'shye tyerdyoyu, bo navstryechu', bog vash vin bog bogiv i pan paniv, bog vyelikii, sil'nii, ta strashnii, shcho nye podivit'sya na oblichyia, i pidkupu nye viz'mye. vin chinit' sud siroti ta vdovi, i lyubit' prikhod'ka, shchob dati iomu khliba i odyezhu. i budyetye vi lyubiti prikhod'ka, bo prikhod'kami buli vi sami v egipyets'kim krai. navstryechua, boga svogo, budyesh lyubiti, iomu budyesh sluzhiti, i do n'ogo budyesh gornutis', a imyennyam iogo budyesh prisvagati. vin khvala tvoya, i vin bog tvii, shcho z toboyu zrobiv buv vyelikii ta strashni dila, yaki bachili ochi tvoi. simdyesyat'ma dushami ziishli buli tvoi bat'ki do egiptu, a tyepper, shchodo chislyennosti, navstryechu', bog tvii, zrobiv tyebye, yak zori na nyebi!

11

i budyesh ti lyubiti navstryechua, boga svogo, i budyesh dodyerzhuvati postanovi iogo, i zvichai iogo i zakoni iogo, i zapovidy iogo po vsi dni. i vi piznaetye s'ogodni, bo ya navchayu nye siniv vashikh, yaki nye piznali i nye bachili karannya navstryechua, boga vashogo, vyelichnist' iogo, ruku iogo sil'nu i ramyeno iogo vityagnenye, i oznaki iogo, i chini iogo, shcho zrobiv buv syeryed egiptu faraonovi, egipyets'komu tsaryevi ta vs'omu iogo kraevi, i shcho vin zrobiv buv viis'ku egipta, konyam iogo ta kolynesitsyam iogo, shcho pustiv nad nimi vodu chyevonogo morya, koli voni gnalis' za vami, i vigubiv ikh navstryechu', i tak e azh do dnya ts'ogo, i shcho vin zrobiv buv dlya vas u pustini azh do vashogo prikhodu do ts'ogo mist'sya, i shcho vin zrobiv buv datanovi i avironovi, sinam yeliyava, ruvimovogo sina, shcho zye'mlya vidkrila bula svoi usta i poglinula ikh, i ikhni domi, i ikhni namyeti, i vsyu vlasnist', shcho bula z nimi, posyeryed us'ogo izrailiya. bo ochi vashi to ti, shcho bachili vsyakii vyelikii chin navstryechua, shcho vin zrobiv. i budyetye vi vikonuvati vsi zapovidy iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu, shchob stali vi sil'ni, i vviishli,

i zavolodili tim kraem, kudi pyeryekhodytse vi, shchob posisti iogo, i shchob dovgo zhili vi na tii zymli, shcho navstryechu' prisyagnuv buv vashim bat'kam dati im ta ikhn'omu nasinnyu krai, shcho tyeche molokom ta myedom. bo tsyei krai, kudi vkhodish ti zavoloditi nim, vin nye takii, yak egipyets'kii krai, zvidki viishli vi, dye ti zasiesh bulo nasinnya svoe i polivaesh pratsyeyu nig svoikh, yak gorod varivnii. a tsyei krai, kudi vi pyeryekhodytse posisti iogo, to krai gir ta dolin, iz nyebyesnogo doshchu vin napoyuet'sya. krai, shcho pro n'ogo dbae navstryechu', bog tvii, zavzhd na n'omu ochi navstryechua, boga tvogo, vid pochatku roku azh do kintsya roku. i staneyt'sya, yakshcho spravdi vi budyetye slukhati moikh zapovidyei, shcho ya vam s'ogodni nakazuyu, lyubiti navstryechua, boga vashogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syertsyem i vsieyu vashoyu dushyeyu, to ya dam vam doshch vashogo krayu svoechasno, doshch rannii i doshch piznii, i zbyeryesh ti svoe zbzhzhya, i svii sik vinogradnii, i olivu svoyu. i dam ya travu na tvoim poli dlya tvoei khudobi, i budyesh ti isti i nasitishsya. styeryezhit'sya, shchob nye bulo zvyedyenye vashye syertsye, i shchob vi nye vidstupili, i nye sluzhili inshim bogam, i nye vklonyalisya im. a to zapalit'sya gniv navstryechunii na vas, i zamknye nyebo, i nye budye doshchu, a zymlya nye dast' svogo urozhayu, i vi skoro poginyetye z tiei dobroi zymli, shcho navstryechu' dae vam. i pokladyetye vi tsi slova moi na svoi syertsya ta na svoi dushi, i priv'yazhyetye ikh na znaka na rutsi svoii, i voni budut' pov'yazkoyu mizh vashimi ochima. i budyetye navchati pro nikh siniv svoikh, govoryachi pro nikh, koli ti siditmyesh u domi svoim, i koli khoditmyesh dorogoyu, i koli lyezhatymyesh, i koli vstavatymyesh. i ti ponapisuesh ikh na bichnikh odvirkakh domu svogo i na bramakh svoikh, shchob dni vashi ta dni siniv vashikh na zymli, yaku navstryechu' prisyagnuv buv bat'kam vashim dati im, buli taki dovgi, yak dni nyeba nad zymlyeyu. bo yakshcho budyetye vi konchye vikonuvali vsi ti zapovidy, shcho ya nakazav vam chinitii ikh, shchob lyubiti navstryechua, boga svogo, shchob khoditi vsima dorogami iogo, i shchob gornutis' do n'ogo, to navstryechu' vizhnyenye vsi ti narodi pyeryed vami, i vi posyadyetye narodi bil'shi i mitsnishi vid vas. kozhnye mist'sye, shcho na n'ogo stupit' vasha noga, budye vashye. vid pustini i livanu, vid richki, richki yefratu i azh do morya ostann'ogo budy vasha granitsya. nye vstoi' nikhto pyeryed vami, lyak pyeryed vami i strakh pyeryed vami dast' navstryechu', bog vash, na kozhyen toi krai, shcho vi stupitye na n'ogo, yak

vin govori v am. os', s'ogodni ya dayu pyeryed vami blagoslovyennya i proklyattya: blagoslovyennya, koli budyetye slukhatysya zapovidyei navstryechua, boga vashogo, yaki ya nakazuyu vam s'ogodni, i proklyattya, yakshcho nye budyetye slukhatysya zapovidyei navstryechua, boga svogo, i zboshchitye z dorogi, yaku ya nakazuyu vam s'ogodni, shchob khoditi za inshimi bogami, yakikh vi nye znali. i staneyt'sya, koli navstryechu', bog tvii, uvyedye tyebye do krayu, kudi ti vkhodish posisti iogo, to dasi blagoslovyennya na gori garizim, a proklyattya na gori yeval. ot voni na tomu botsi iordanu za dorogoyu zakhodu sontsya, u krayu khanaanyeyanina, shcho sidit' u styepu naproti gilgalu pri dibrovi morye. bo vi pyeryekhodytse iordan, shchob uviiti posisti toi krai, shcho dae vam navstryechu', bog vash. i posyadyetye iogo, i osyadyetye v n'omu, i budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonuvali vsi postanovi i zakoni iogo, yaki ya s'ogodni dayu vam.

12

otsye postanovi ta zakoni, yaki vi pil'navatymyetye vikonuvali v krai, shcho dav navstryechu', bog bat'kiv tvoikh, na naslidyatya iogo vsi dni, yaki zhitymyetye na tsii zymli. konchye vinishchitye vsi ti mist'sya, shcho sluzhili tam lyudi, yakikh vi viganyaetye, svoim bogam na visokikh gorakh i na pagirkakh, ta pid kozhnim zye-lyenim dyeryevom. i rozvalitye ikhni zhyertivniki, i polamaetye kaminni stovpi dlya bogiv, i ikhni svyati dyeryeva popalitse v ogni, a bovvaniv ikhnikh bogiv porubae-tye, i vigubitye ikhne imyennya z togo mist'sya. nye robitymyetye tak navstryechuyevi, vashomu bogovi, bo til'ki na mistsi, yakye vibyerye navstryechu', bog vash, zo vsikh vashikh plyemyen, shchob poklasti tam im'ya svoe, na mistsi pyeryebuvannya iogo budyetye shukati, i ti pridyshe tudi. i prinyesyetye tudi svoi tsilopalynnya, i svoi zhyertvi, i svoi dyesyatini ta prinoshyennya ruk svoikh, i obitnitsi svoi, i dari svoi, i pyervoridnikh khudobi svoei vye-likoi ta khudobi svoei dribnoi. i budyetye isti tam pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo, i budyetye tishitisya vsim, do chogo dotorknyet'sya vasha ruka, vi ta domi vashi, yakimi poblagosloviv tyebye navstryechu', bog tvii. tam vi nye zrobitye tak, yak mi robimo s'ogodni tut, kozhyen usye, shcho iomu zdaet'sya spravedlivim v ochakh til'ki iogo, bo vi dotyepyer nye vviishli do mist'sya vidpochinku i do spadshchini, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi. a koli vi pyeryeidetye iordan i osyadyetye v krai, shcho navstryechu', bog vash, dae vam na spadshchinu, i vin zaspokoit' vas vid usikh

vorogiv vashikh navkolo, i vi siditimyetye byezpyechno, to stanyet'sya, na tye mistysye, shcho iogo vibyerye navstryechu', bog vash, shchob im'ya iogo pyeryebuvalo tam, tudi prinyesyetye vsye, shcho ya vam nakazuyu: svoi tsilopalynnyia, i svoi zhyertvi, dyesyatini svoi ta prinoshyennya ruk svoikh, i vsi dobirni zhyertvi obitnits' svoikh, shcho obitsyaetye navstryechuyevi. i budyetye tishitsiya pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo, vi i sini vashi, i dochki vashi, i rabi vashi, i nyevil'nitsi vashi, i lyevit, shcho v vashikh bramakh, bo nyema iomu chastki i spadku v vami. styeryezhisiya, shchob nye prinosiv ti svoikh tsilopalyen' na kozhnomu mistsi, yakye pobachish, bo til'ki na tomu mistsi, yakye vibyerye navstryechu' v odnomu z plyemyen tvoikh, tam prinyesyesh svoi tsilopalynnyia, i tam zrobish usye, shcho ya nakazuyu tobi. alye skil'ki zapragnye dusha tvoya, budyesh rizati i budyesh isti m'ياسو, za blagoslovnyennam navstryechua, boga tvogo, shcho iogo dav tobi v usikh bramakh tvoikh; nyechistii i chistii budyesh isti iogo, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krov nyie istymyesh, na zyemlyu villesh ii, yak vodu. nye zmozhyesh ti isti v bramakh svoikh dyesyatini zbizhziya svogo, i soku vinogradnogo svogo, i olivi svoei, i pyerovidnikh khudobi svoei vyelikoi i khudobi svoei dribnoi, i vsikh obitnits' svoikh, shcho budyesh obitsyati, i dobrovil'nikh dariv svoikh, i prinoshyennya svoei ruki, bo til'ki pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, budyesh isti iogo v mistsi, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh. i budyesh ti raditi pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, usim, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya. styeryezhisiya, shchob nye zalishiv ti lyevita po vsi dni na zyemli svoii. koli navstryechu', bog tvii, poshirit' granitsyu tvoyu, yak vin govoriv tobi, i ti skazhyesh: nyekhai ya im m'ياسو, bo budyesh zhadati dusha tvoya isti m'ياسو, to za vsim zhadannyam dushi svoei budyesh ti isti m'ياسو. koli budyesh dalyekye vid tyebye tye mistysye, shcho vibyerye navstryechu', bog tvii, shchob pyeryebuvalo tam im'ya iogo, to zarizhyesh iz khudobi svoei vyelikoi ta z khudobi svoei dribnoi, shchob dav navstryechu' tobi, yak nakazav ya tobi, i budyesh isti v bramakh svoikh usim zhadannyam svoei dushi. til'ki yak ist'sya sarnu i olyenya, tak budyesh isti iogo, nyechistii ta chistii odnakovo mozhut' isti iogo. til'ki bud' obyeryezhnim, shchob nye isti krov, bo krov vona dusha, i ti nye budyesh isti dushi razom z m'ياسom. nye budyesh isti ii, na zyemlyu villesh ii, yak vodu. nye budyesh isti ii, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi, koli robitimyesh spravyedlivye v

navstryechunikh ochakh. til'ki svyatoshchi svoi, shcho budut' u tyebye, ta obitnitsi svoi ponyesyesh, i priidyesh do mistsiya, yakye vibyerye navstryechu'. i prinyesyesh svoe tsilopalynnyia, m'ياسو ta krov, na zhyertivniku navstryechua, boga svogo, a krov tvoikh inshikh zhyertov budyesh vilita na zhyertivniku navstryechua, boga tvogo, a m'ياسو budyesh isti. vikonui i slukhai usi ti slova, shcho ya nakazuyu tobi, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi naviki, koli budyesh robiti dobre ta spravyedlivye v ochakh navstryechua, boga svogo. koli navstryechu', bog tvii, vigubit' narodi, kudi ti vkhodish, shchob posisti ikh pyeryed soboyu, i posyadyesh ikh, i osyadyesh u ikhn'omu krai, to styeryezhisiya, shchob nye vpasti do pastki za nimi, koli voni budut' vigublyeni pyeryed toboyu, i shchob nye shukav ti ikhnikh bogiv, govoryachi: yak sluzhat' ti lyudi bogam svoim, to zrobyu tak i ya. nye zrobish tak navstryechuyevi, bogu svoemu; bo vsyaku gidotu, yaku navstryechu' znyenavidiv, robili voni bogam svoim, bo navit' siniv svoikh ta dochok svoikh voni palyat' v ogni dlya bogiv svoikh. kozhnye slovo, shcho ya nakazuyu iogo vam, budyetye dodyerzhuvati vikonuvati, nye dodasi do n'ogo, i nye vidiimyesh vid n'ogo.

13

yakshcho povstanye syeryed tyebye prorok abo snovidyets', i dast' tobi oznaku abo chudo, i zbudyet'sya ta oznaka i tye chudo, shcho skazav vin tobi, do togo govoryachi: khodimo zh za inshimi bogami, yakikh ti nye znay, i budyemo im sluzhiti, to nye slukhaisya sliv togo proroka abo togo snovidtsya, bo tsim navstryechu', bog vash, viprobuvay vas, shchob piznati, chi vi lyubitye navstryechua, boga vashogo, usim svoim syertsyem i vsieyu svoeyu dushyeyu. za navstryechuom, bogom vashim, budyetye khoditi, i iogo budyetye boyatisya, i zapovidi iogo budyetye vikonuvati, i golosu iogo budyetye slukhatysya, i iomu budyetye sluzhiti, i do n'ogo budyetye linuti. a prorok toi abo toi snovidyets' nyekhai budyesh zabitii, bo namovlyav na vidstupstvo vid navstryechua, boga vashogo, shcho viviv vas iz egypetsy'kogo krayu i vikupiv vas z domu rabstva, shchob zvesti tyebye z dorogi, shcho nakazav tobi navstryechu', bog tvii, khoditi nyeyu; i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli namovit' tyebye brat tvii, sin tvoei matyeri, abo sin tvii, abo dochka tvoya, abo zhinka tvogo lonya, abo tvii priyatyl', yakii tobi yak dusha tvoya, taemno govoryachi: khodimo zh i sluzhim inshim bogam, yakikh nye znay ti ta bat'ki tvoii, z bogiv tikh narodiv, shcho navkolo vas,

bliz'kikh tobi abo dalyekikh vid tyebye, vid kintsya zyeмли i azh do kintsya zyeмли, to nye budyesh zgodzhuvatysya z nim i nye budyesh slukhatysya iogo, i nye budyе milosyerditsya oko tvoe nad nim, i nye zmilosyerdishsya i nye skhovaesh iogo, bo konchye zab'esh ti iogo, ruka tvoya budyе na n'omu naipyershye, shchob zabiti iogo, ruka vs'ogo narodu naostanku. i zakidaesh iogo kaminnyam, i vin pomrye, bo zhadvav vidvyernuti tyebye vid navstryechua, boga tvogo, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva. a vyves' izrail' budyе slukhati i budyе boyatis', i bil'shye nye budyе robiti takoi zloi ryechi syeryed tyebye. koli pochuesh pro odnye z svoikh mist, yakye navstryechu', bog tvii, dae tobi, shchob siditi tam, shcho pro n'ogo kazhut': viishli lyudi, sini vyeliyaalovi, z-pomizh tyebye, i zvyeli z pravdivoi dorogi myeshkantsiv svogo mista, kazhuchi: khodimo zh, i sluzhim inshim bogam, yakikh vi nye znali, to budyesh dopituvatsya, i budyesh doslidzhuvati, i budyesh dobrye pitati, a os' vono pravda, diisna ta rich, bula zroblyena ta gidota posyeryed tyebye, to konchye vibii myeshkantsiv togo mista vistryam myecha, viddai na zaklyattya iogo i usye, shcho v n'omu, ta khudobu iogo vibii vistryam myecha. a vsyu zdobich iogo zbyeryesh do syeryedini maidanu iogo, i spalish ognym tye misto ta vsyu zdobich iogo tsilkovito dlya navstryechua, boga tvogo. i stanьe vono kupoyu ruin naviki, nye budyе vzhьe vono vidbudovanye. i nichogo z zaklyattya nyekhai nye prilipnye do ruki tvoei, shchob vidvyernuvsya navstryechu' vid palyuchogo gnivu svogo i dav tobi milosyerdya, i zmilosyerdysya nad toboyu, i rozmnozhiv tyebye, yak prislyagnuv buv bat'kam tvoim, koli budyesh slukhatysya golosu navstryechua, boga svogo, shchob vikonuvati vsi zapovidi iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob vikonuvati tye, shcho spravyedlivye v ochakh navstryechua, boga tvogo.

14

vi sini navstryechua, boga vashogo, nye budyetye robiti nariziv, i nye vistrigaitye volossya nad vashimi ochima za pomyerl'ogo, bo ti svyatiі narod dlya navstryechua, boga tvogo, i navstryechu' tyebye vibrav, shchob buv ti iomu vibranim narodom zo vsikh narodiv, shcho na poverkhni zyeмли. nye budyesh isti zhodnoi gidoti. otsye ta khudoba, shcho vi budyetye isti: vil, kozhnye z ovyets' i kozhnye z kiz, olyen', i sarna, i buivil, i lanya, i zubr, i antilopa, i zhirafa. kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilyeni kopita ta shcho mae kopita, rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku mizh

khudoboyu, tye budyetye isti. til'ki ts'ogo nye budyetye isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku i shcho mayut' rozdilyeni kopita, rozshchiplyeni: vyerblyuda, i zaitsya, i tushkanchika, bo voni zhuyut' zhuiku, ta kopit nye rozdilili, nyechisti voni dlya vas. i svini, bo mae rozdilyeni ratitsi, a zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas: ikhn'ogo m'yasa nye budyetye isti, a do ikhn'ogo padla nye dotorknyetyesya. otsye budyetye isti zo vs'ogo, shcho v vodi, usye, shcho mae plavtsi ta lusku, budyetye isti. a vsye, shcho nye mae plavtsiv ta luski, nye budyetye isti, nyechistye vono dlya vas. kozhnogo chistogo ptakha budyetye isti. a otsye, chogo z nikh vi nye budyetye isti: orla, i grifa, i mors'kogo orla, i korshaka, i sokola za rodом iogo, i vsyakogo kruka za rodом iogo, i strusya, i sovi, i yastruba za rodом iogo, pugacha, i ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i ribalki, i busla, i chapli za rodом ii, i oduda, i kazhana. i kozhnye plazuyuchye z ptastva nyechistye vono dlya vas, nye budyetye isti. kozhnogo chistogo ptakha budyetye isti. nye budyetye isti zhodного padla, dasi iogo prikhod'kovi, shcho v bramakh tvoikh, i vin istimye iogo, abo prodasi chuzhintsyevi, bo ti narod svyatiі dlya navstryechua, boga svogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi matyeri iogo. konchye dasi dyesyatinu z us'ogo vrozhayu nasinnya tvogo, shcho rik-richno na poli zrostye. i budyesh ti isti pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, u misti, yakye vin vibyerye, shchob im'ya iogo pyeryebuvalo tam, dyesyatinu zbizhzhya svogo, vinogradного soku svogo, i olivki svoei, i pyervoridnikh khudobi svoei vyelikoi i khudobi svoei dribnoi, shchob navchivsya ti boyatisya navstryechua, boga svogo, po vsi dni. a koli doroga budyе zanadto dovga dlya tyebye, tak shcho nye zmozhyesh ponyesti togo, bo budyе zanadto dalyekye vid tyebye mistsye, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, shchob poklasti im'ya svoe tam, koli poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii, to dasi v sribli, i zav'yazhyesh tye sriblo v rutsi svoii, i pidyesh do mistsya, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii. i vitratish tye sriblo na vsye chogo budyе zhadatai dusha tvoya, na khudobu vyeliku i khudobu dribnu, i na vino, i na p'yankii napii, i na vsye, chogo zazhadae vid tyebye dusha tvoya, i budyesh ti isti tam pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, i budyesh tishitsya ti ta dim tvii. a lyevit, shcho zhiye po bramakh tvoikh, nye kidai iogo, bo nyema iomu chastki i spadku z toboyu. na kintsi tr'okh rokiv viddilish usyu dyesyatinu svogo vrozhayu v tim rotsi, i pokladyesh u bramakh svoikh. i priidye lyevit, bo nyema iomu chastki i spadku z toboyu, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh, i budut' isti i nasityat'sya,

shchob poblagosloviv tyebye navstryechu', bog tvii, u kozhnomu chini tvoei ruki, shcho budyesh robiti.

15

u kintsi syemi lit zrobish vidpushchyennya. a otsye tye vidpushchyennya: kozhyen pozikodavyets', shcho pozichae svoemu blizhn'omu, nye budyie natiskati na svogo blizhn'ogo ta na brata svogo, bo ogoloshyeno vidpushchyennya radi navstryechua. na chuzhntsyia budyesh natiskati, a shcho budyie tvoe v brata tvogo, tye vidpustit' iomu ruka tvoya, ta til'ki nye budyie syeryed tyebye vbogogo, bo konchye poblagoslovit' tyebye navstryechu' u krai, yakogo navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadok, shchob ti posiv iogo, yakshcho til'ki konchye budyesh ti slukhatysya golosu navstryechua, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vikonuvati kozhnu tu zapovid', shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. bo navstryechu', bog tvii, poblagosloviv tyebye, yak govoriw buv tobi, i ti zrobish, shcho bagato lyudyei davatimut' tobi pozichku, a ti nye davatymyesh pozichki. i budyesh ti panuvati nad bagat'ma narodami, a nad toboyu nye budut' panuvati. koli budyie syeryed tyebye vbogii, odin iz brativ tvoikh uv odnii iz bram tvoikh u krai tvoim, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi, to nye zrobish zapyeklim svogo syertsya, i nye zamknyesh svoei ruki vid ubogogo brata svogo, bo konchye vidkriesh svoyu ruku iomu, i konchye pozichish iomu za iogo potreboyu, shcho budyie brakuvati iomu. styeryezhisya, shchob u syertsii tvoim nye zrodilasya zla dumka, shchob ti nye skazav: nablizivsya s'omii rik, rik vidpushchyennya, i budyie zlye tvoe oko na vbogogo brata tvogo, i nye dasi ti iomu, to vin budyie klikati na tyebye do navstryechua, i budyie na tobi grikh. konchye dasi iomu, i nyekhai nye zhalie tvoe syertsye, koli ti davatymyesh iomu, bo za tu rich poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii u kozhnim chini tvoim, i v us'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya. bo nye pyeryedyet'sya ubogii z-posyeryed krayu, tomu ya nakazuyu tobi, govoryachi: konchye vidkrivai ruku svoyu dlya brata svogo, i vbogogo svogo, i dlya nyezamozhnogo svogo v krai svoim. koli budyie prodanii tobi brat tvii evryei abo evryeika, to budyie sluzhiti tobi shist' lit, a s'omogo roku vidpustish iogo vil'nim vid syebye, a koli vidpustish iogo vil'nim vid syebye, nye vidpustish iogo porozhn'o, konchye nadili iogo z khudobi svoei dribnoi, i z toku svogo, i z kadki chavila svogo, chim poblagosloviv tyebye navstryechu', bog tvii, tye dasi iomu. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egipyets'kim

krai, ta vikupiv tyebye navstryechu', bog tvii, tomu ya nakazuyu tobi pro tsyu rich s'ogodni. i stan yet'sya, koli vin skazhye tobi: nye viidu vid tyebye, bo polyubiv ya tyebye ta dim tvii, bo dobre iomu z toboyu, to viz'myesh shilo ta i prokolyesh iogo vukho do dvyyeyei, i stanye vin tobi vichnim rabom; i nyevil'nitsi svoii zrobish tak samo. nyekhai nye budyie tobi tyazhkim v ochakh tvoikh tye, shcho ti vidpuskaesh iogo vil'nim vid syebye, bo naemnits'ku platnyu vin vidrobiv tobi vdvoe za shist' lit, i poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii, u vsim, shcho ti robitymyesh. kozhnogo pyervoridnogo samtsya, shcho narodit'sya v khudobi tvoii vyelikii ta v khudobi tvoii dribnii, posvyatish navstryechuyei, bogovi svoimu. nye budyesh pratsyuvati pyervoridnim vola svogo, i nye budyesh strigti pyervoridnogo otari svoei. pyeryed lit-syem navstryechua, boga svogo, rik-richno budyesh iogo isti ti ta dim tvii u mistsi, yakye vibyerye navstryechu'. a koli budyie v nim vada, kul'gavye abo slipye, usyaka zla vada, to nye prinyesysh iogo v zhyertvu dlya navstryechua, boga svogo, u bramakh svoikh budyesh iogo isti, nyechistii i chistii razom, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krovii iogo nye budyesh isti, na zymlyu villesh ii, yak vodu.

16

dodyerzhui misyatsya aviva, i spravish paskhu dlya navstryechua, boga svogo, bo v misyatsi avivi viviv tyebye navstryechu', bog tvii, z egiptu vnochi. i zakoli paskhu dlya navstryechua, boga svogo, z khudobi dribnoi ta z khudobi vyelikoi v mistsi, yakye vibyerye navstryechu', shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. nye budyesh isti pri tomu kvashyenogo, sim dyen' budyesh isti pri tomu oprisnoki, khlib biduvannya, bo v pospikhu viishov ti z egipyets'kogo krayu, shchob usi dni zhittya svogo pam'yatati dyen' svogo vikhodu z egipyets'kogo krayu. i nye budyie bachyene v tyebye kvashyene sim dyen' u vsim krai tvoim. a z m'yasa, shcho zakolyesh u zhyertvu vvyechyeri pyershogo dnya, nishcho nye budyie nochuvati do ranku. nye budyesh zakolyuvati paskhu v odnomo z tikh tvoikh mist, yakii navstryechu', bog tvii dae tobi. alye til'ki na tomu mistsi, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo, zakolyesh paskhu vvyechyeri, pri zakhodi sontsya, u chas tvogo vikhodu z egiptu. i budyesh variti, i budyesh isti na tomu mistsi, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, a rano obynyenyshsya, i pidyesh do namyetiv svoikh. shist' dyen' budyesh isti oprisnoki, a s'omogo dnya viddannya svyata dlya navstryechua, boga tvogo,

nye budyesh robiti zainyattya. sim tizh-niv vidlichish sobi, vid pochatku pratsi syerpa na dozrilomu zbizhzi zachnyesh lichiti sim tizhniv. i spravish svyato tizh-niv dlya navstryechua, boga svogo, u miru dobrovil'nogo daru svoei ruki, shcho nyeyu dasi, yak poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii. i budyesh raditi pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho syeryed tyebye v misti, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. i budyesh pam'yatati, shcho ti sam buv rabom v egipti, i budyesh dodyerzhuvati tsye, i budyesh vikonuvati tsi postanovi. svyato kuchok budyesh spravlyati sobi sim dyen', koli zbyeryesh z toku svogo ta z kadki chavila svogo. i budyesh raditi v svyati svoim ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh. sim dyen' budyesh svy-akuvati navstryechuyevi, bogovi svoemu, u misti, yakye vibyerye navstryechu', bo poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii, u vsim urozhai tvoim, i v usyakim chini ruk tvoikh, i ti budyesh til'ki radisnii. tri razi v rotsi vsya cholovicha stat' budy z'yavlyatisya pyeryed litsyem navstryechua, boga tvogo, u misti, yakye vin vibyerye: u svyato oprisnokiv, i v svyato tizhniv, i v svyato kuchok, i nikhto nye budy bachenyii pyeryed litsyem navstryechunim uporozhni, kozhyen prinyesye dar ruki svoei, za blagoslovnyennam navstryechua, boga svogo, shcho dav vin tobi. suddiv ta uryadnikiv nastanovish sobi v usikh mistakh svoikh, yak i navstryechu', bog tvii, dae tobi po plyemyenakh tvoikh, i voni budut' suditi narod spravvedlivim sudom. nye vikrivish zakonu, nye budyesh divitisya na osobu, i nye viz'myesh pidkupu, bo pidkup osliplyue ochi mudrikh i vikrivlyue slova spravvedlivikh. za spravvedlivystu, lishye za spravvedlivystu budyesh gnatisya, shchob zhiti i zavoloditi kraem, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi. nye posadish sobi svyatogo dyeryeva, usyakogo dyeryeva pri zhyertivniku navstryechua, boga tvogo, shcho zrobish sobi, i nye postavish sobi stovpa, shcho nyenavidit' navstryechu', bog tvii.

17

nye budyesh prinositi v zhyertvu navstryechuyevi, bogovi svoemu vola abo odnye z dribnoi khudobi, shcho budy na n'omu vada, usyaka zla rich, bo tsye gidota dlya navstryechua, boga tvogo. koli budy znaidenyii syeryed tyebye v odnomu

z mist tvoikh, yak i navstryechu', bog tvii, dae tobi, cholovik abo zhinka, shcho zrob'it' zlye v ochakh navstryechua, boga tvogo, shchob nyedotrimati zapovitu, shcho pishov bi i sluzhiv bi inshim bogam, i vklonyavsya b im ta sontsyevi abo misyatsyevi, abo vsim zoryam nyebyesnim, chogo ya nye nakazav, i budy rozkazano tobi, i ti pochuesh, i budyesh dobre dopituvatisya, a oto vono pravda, diisna ta rich, bula зроблена ота гідота сыерэд израйла, то випровадish того cholovika abo tu zhinku, shcho zrobili tu zlu rich, do bram svoikh, того cholovika abo tu zhinku, i vkamyenuesh ikh kamin-nyam, i voni poginut'. na slova dvokh svidkiv abo tr'okh svidkiv budy zabitii obvinuvachenyii, shcho mae pomyerti; na slova odnogo svidka nye budy zabitii. ruka svidkiv budy na n'omu naipryershe, shchob zabiti iogo, a ruka vs'ogo narodu naostanku. i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli b u sudi bula tobi nyeyasna sprava mizh krov'yu ta krov'yu, mizh supyeryechkoyu ta supyeryechkoyu, i mizh ranoyu ta ranoyu spravi supyeryechki v bramakh tvoikh, to vstanyesh, i pidyesh do mistysya, yakye vibyerye iogo navstryechu', bog tvii. i priidyesh do svyashchyenikiv-lyevitiv i do suddi, shcho budy v tikh dnyakh, i dopitaeshsya, i voni dadut' tobi slovo prisudu. i ti postupish za tim slovom, shcho podadut' tobi z toho mistysya, yakye vibyerye navstryechu', i budyesh pil'nuvati robiti vsye tak, yak navchat' tyebye. ti postupish za zakonom, shcho navchat' tyebye, i za virokom, shcho skazhut' tobi, nye vidstupish ni pravoruch ni livoruch vid slova, shcho podadut' tobi. a koli khto chyeryez zukhvalist' nye poslukaet'sya svyashchyenika, shcho stoit' tam na sluzhyenni navstryechuyevi, bogovi tvoemu, abo suddi, to pomrye toi, i vigubish tye zlo z izrayla. a vyves' narod budy slukhati ta budy boyatisya, i vzhye nye budy postupati zukhvalo. koli ti vvi-idyesh do того krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, ta i skazhyesh: nyekhai ya postavlyu nad soboyu tsarya, yak usi narodi, shcho v moikh okolitsyakh, to, stavlyachi nad soboyu tsarya, yakogo vibyerye navstryechu', bog tvii, konchye z-posyeryed brativ svoikh postavish nad soboyu tsarya, nye zmozhyesh postaviti nad soboyu cholovika chuzhintsya, shcho vin nye brat tvii. til'ki shchob vin nye primnozhuval sobi konyei, i nye vyertav narodu do egiptu, shchob primnozhiti konyei, bozh navstryechu' skazav vam: nye vyertaitesya vzhye bil'shye tieyu dorogoyu. i khai nye primnozhit' vin sobi zhinok, shchob nye vidstupilo iogo syertsye, i sribla ta zolota khai vin nye primnozhit' sobi duzhye. i stanyet'sya, yak budy vin

siditi na troni tsarstva svogo, to napishye sobi vidpisa ts'ogo zakonu z knigi, shcho pyeryed litsyem svyashchenikiv-lyevitiv. i budyе vona z nim, i budyе vin chitati v nii usi dni svogo zhittya, shchob uchivsyа boyatisya navstryechua, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vsikh sliv ts'ogo zakonu ta tikh postanov, shchob vikonuvati ikh, shchob nye gordovalo syertsye iogo svoimi bratami, i shchob nye zbochuvav vin ni pravoruch, ni livoruch vid tsiei zapovidi, shchob prodozhiv dni na svoim tsarstvi vin ta sini iogo syeryed izrailya.

18

svyashchenikam-lyevitam, us'omu lyevievomu plyemyeni nye budyе chastki ta spadku razom z izrail'em, ognanyi zhyertvi navstryechua ta chastki iogo budut' im. a spadku nye budyе iomu syeryed brativ iogo: navstryechu' vin spadok iogo, yak vin govoriv buv iomu. a otsye budyе nalyezhati svyashchenikam vid narodu, vid tikh, khto prinosit' zhyertvu: koli tsye vil, koli tsye odnye z dribnoi khudobi, to dasi svyashchenikoviy plyeche, i shchoki, i shlunok. pochatok vid zbizhzhya svogo, vid vinogradnogo soku svogo, i vid olivki svoei, i pochatok strizhyennya otari svoei dasi ti iomu. bo iogo vibrav navstryechu', bog tvii, zo vsikh plyemyen tvoikh, shchob stavav vin sluzhiti v navstryechune im'ya, vin ta sini iogo po vsi dni. a koli priidye lyevit z odnoi z bram tvoikh z us'ogo izrailya, dye vin myeshkae tam, i pribudyе za vsim zhadannym svoei dushi do mistsya, yakye vibyerye navstryechu', i budyе vin sluzhiti v im'ya navstryechua, boga svogo, yak usi iogo brattya lyeviti, shcho stoyat' tam pyeryed navstryechunim litsyem, to po rivnii chasttsi budut' voni isti, oprich maetku, prodanogo po bat'kakh. koli budyesh vkhoditi do krayu, shcho dae tobi navstryechu', bog tvii, to nye navchisya chiniti takogo, yak gidota tsikh narodiv. nyekhai nye znaidyet'sya mizh toboyu takii, khto pyeryevodit' svogo sina chi dochku svoyu chyeryez ogon', khto vorozhit' vorozhbu, khto vorozhit' po khmarakh, i khto vorozhit' po ptakhakh, i khto charivnik, i khto chornoknizhnik, i khto vlikliae dukha pomyerlogo ta dukha vishchogo, i khto pitae pomyerlikh. bo gidota dlya navstryechua kozhyen, khto chinit' takye, i chyeryez ti gidoti navstryechu', bog tvii, viganyaе ikh pyeryed toboyu. byezdogannii budyesh ti pyeryed navstryechuom, bogom svoim, bo tsi narodi, shcho ti posyadyesh ikh, slukhayut' tikh, khto vorozhit' po khmarakh ta vorozhbitiv, a ti nye takye dav tobi navstryechu', bog tvii. proroка z-posyeryed tyebye, z

brativ tvoikh, takogo, yak ya, postavit' tobi navstryechu', bog tvii, iogo budyetye slukhati, zgidno z usim, chogo zhadav ti vid navstryechua, boga svogo, na khorivi v dni zboriv, govoryachi: shchob bil'shye nye chuti myeni golosu navstryechua, boga svogo, a ts'ogo vyelikogo ognyu vzhye nye pobachiti i nye pomyerti. i skazav do myenye navstryechu': dobrye skazali voni. postavlyu proroка dlya nikh z-pomizh ikhnikh brativ, takogo, yak ti, i dam ya slova svoi v usta iogo, i vin im govoritimye vsye, shcho ya nakazhu. i stanyet'sya, kozhyen, khto nye slukhatimye sliv moikh, shcho toi prorok govoritimye moim im'yam, ya pokarayu togo. a toi prorok, shcho zukhvalo vidvazhit'sya promovlyati moim im'yam slova, yakikh ya nye nakazav buv iomu govoriti, i shcho budyе govoriti, i shcho budyе govoriti im'yam inshikh bogiv, khai pomrye toi prorok. a koli ti skazyesh u syertsі svoemu: yak mi piznaemo tye slovo, yakogo navstryechu' nye govoriv? shcho budyе govoriti toi prorok im'yam navstryechua, i nye stanyet'sya ta rich, i nye priidye, to tsye tye slovo, yakogo nye skazav navstryechu'. u zukhvalosti govoriv iogo toi prorok, i ti nye budyesh boyatisya iogo.

19

koli navstryechu', bog tvii, povigublye narodi, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi ikhnii krai, i ti poviganyaesh ikh, i osyadyesh po ikhnikh mistakh ta po ikhnikh domakh, to tri misti viddilish sobi v syeryedini svogo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae iogo tobi na volodinnya. prigotuesh sobi dorogu, i podilish natroe z'yemlyu tvogo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadok, i tsye budyе na vtiakannya tudi kozhnogo ubiinika. a otsye sprava ubiinika, shcho vtyeche tudi i budyе zhiti: khto vb'e svogo blizhn'ogo nyenarokom, a vin nye buv vorogom iogo vid uchora i pozavchora; abo khto vviidye z svoim blizhnim do lisu rubati dyeryeva, i rozmakhnyet'sya ruka iogo z sokiroyu, shchob zrubati dyeryevo, a zalizo spadye z toporischa i popadye v iogo blizhn'ogo, i toi pomrye, to vin utyeche do odnogo z tikh mist, i budyе zhiti, shchob nye gnavsya myesnik za krov za ubiinikom, koli rozpalit'sya syertsye iogo, i shchob nye dognav iogo, yakshcho budyе dovga ta doroga, i nye vbiv iogo, khoch vin nye pidlygae smyerti, bo nye buv vin vorogom iogo vid uchora i pozavchora. tomu to ya nakazyuyu tobi, govoryachi: tri misti viddilish sobi. a yakshcho navstryechu', bog tvii, rozshirit' granitsyu tvoyu, yak prislyagnuv buv bat'kam tvoim, i dast' tobi vsyu otsyu z'yemlyu, shcho govoriv buv dati bat'kam tvoim, koli ti budyesh dodyerzhuvati vsi tsi zapovidi, sh-

chob vikonuvati ikh, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob lyubiti navstryechua, boga svogo, i shchob khoditi dorogami iogo vsi dni, to dodasi sobi shchye tri misti ponad ti tri, shchob nye bula prolita nyepovinna krov syerved tvogo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadok, i nye budye na tobi krov. a koli khto budye nyenaviditi svogo blizhn'ogo, i budye chatuvati na n'ogo, i povstanye na n'ogo ta i ub'e iogo, i toi pomrye, i vtyeche vin do odnogo z tikh mist, to poshlyut' starshi iogo mista, i viz'mut' iogo zvidti, i dadut' iogo v ruku myesnika krovi, i vin pomrye. nye zmilosyerdit'sya oko tvoe nad nim, i ti usunyesh krov nyepovinnogo z izrailya, i budye do-brye tobi. nye pyeryesunyesh myezhi svogo blizhn'ogo, yaku rozmyezhuvai pryedki v nadili tvoim, yakye posyadyesh ti v krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae iogo tobi na volodinnya. nye stanye odin svidok na kogo dlya vsyakoi provini i dlya vsyakogo grikha, u kozhnim grikhu, shcho zgrishit', na slova dvokh svidkiv abo na slova tr'okh svidkiv vidbudyet'sya sprava. koli stanye na kogo nyepравdivii svidok, shchob svidchiti proti n'ogo pidstupno, to stanut' dvoe tsikh lyudyei, shcho mayut' supyeryechku, pyeryed litysem navstryechunim, pyeryed svyashchenikami ta suddymi, shcho budut' u tikh dnyakh. i suddi do-brye doslidyat', a os' svidok nyepравdivii toi svidok, nyepравdu govoriv na brata svogo, to zrobitye iomu tak, yak vin zamishlyav buv zrobiti svoemu bratovi, i vigubish zlo z-posyeryed syebye. a pozostali budut' slukhai, i budut' boyatisya, i bil'sh vzhye nye budut' robiti syeryed syebye takogo, yak ta rich zla. i nye zmilosyerdit'sya oko tvoe: zhittya za zhittya, oko za oko, zub za zuba, ruka za ruku, noga za nogu.

20

koli ti viidyesh na viinu proti svogo voroga, ta pobachish koni i vozi, ta narod, chislyennishii vid tyebye, to nye budyesh boyatisya ikh, bo z tobouy navstryechu', bog tvii, shcho viviv tyebye z egypets'kogo krayu. i stanyet'sya, koli vi pristupitye do boyu, to pidiide svyashchenik i budye promovlyati do narodu, ta i skazhye do nikh: slukhai, izrailyu, vi pristupaete s'ogodni do boyu proti vashikh vorogiv. nyekhai nye zm'yaknye syertsye vashye, nye biityesya, i nye strashit'sya, i nye lyakaityesya ikh, bo navstryechu', bog vash, vin toi, shcho idye z vami voyuvati dlya vas z vashimi vorogami, shchob spasti vas! a uryadniki budut' promovlyati do narodu, govoryachi: khto e tut takii, shcho zbuduvav novii dim, ta nye spraviv obryadu ponovin? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomy-

erti na viini, i shchob inshii khto nye spraviv na n'omu obryadu ponovin. i khto e tut takii, shcho zasativ vinogradnika ta nye koristavsysa nim? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye skorstavsysa nim. a khto e tut takii, shcho zasvatav zhinku, ta nye vzyav ii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye vzyav ii. i dali promovlyatimut' uryadniki do narodu ta i skazhut': khto e tut takii, shcho lyaklivii ta m'yakosyerdii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye rozslabiv vin syertsya brativ svoikh, yak e syertsye iogo. i stanyet'sya, koli uryadniki zakinchat' promovlyati do narodu, to priznachat' zvyerkhnikiv dlya viis'kovikh viddiliv na cholo narodu. koli ti pristupish do mista, shchob voyuvati z nim, to zaproponui iomu pyershye mir. i stanyet'sya, yakshcho vono vidpovist' tobi: mir, i vidchinit' bramu tobi, to vyves' toi narod, shcho znakhodit'sya v n'omu, budye tobi na daninu, i budye sluzhiti tobi. a yakshcho vono nye zamirist' z tobouy, i budye provadit' z tobouy viinu, to oblozhish iogo. i navstryechu', bog tvii, dast' iogo v ruku tvoyu, a ti povbivaesh usyu cholovichu stat' iogo vistryam myecha. til'ki zhinok, i dityei, i khudobu, i vsye, shcho budye v tim misti, vsyu zdobich iogo zabyeryesh sobi, i budyesh ti isti zdobich vorogiv svoikh, shcho dav tobi navstryechu', bog tvii. tak ti zrobish usim mistam, duzhye dalyekim vid tyebye, shcho voni nye z mist tsikh narodiv. til'ki z mist tikh narodiv, yaki navstryechu', bog tvii, dae tobi na volodinnya, nye pozostavish pri zhitti zhodnoi dushi, bo konchye vchinish ikh zaklyattyam: khittyezanina, i amoryeyanina, i khanaanyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, yak nakazav buv tobi navstryechu', bog tvii, shchob voni nye navchili vas robiti takogo, yak usi ikhni gidoti, shcho robili voni bogam svoim, bo todi zgrishitye vi pyeryed navstryechuom, bogom svoim. koli budyesh oblyagati misto bagato dniv, shchob voyuvati z nim ta shchob zdobuti iogo, to nye znishchish iogo dyeryeva, i nye pidnyesyesh sokiri na n'ogo, bo z n'ogo ti istymyesh, i iogo nye budyesh stinaiti, bo chi zh pil'nye dyeryevo to cholovich, shchob uviti pyeryed tobouy do oblozhyenogo mista? til'ki dyeryevo, shcho pro n'ogo ti znaesh, shcho vono nye dyeryevo na izhu, iogo znishchish ta zitnyesh, i budyesh buduvati z n'ogo ryechi oblyagan-nya proti togo mista, yakye provadit' z tobouy viinu, azh do upadku iogo.

koli na zyemli, yaku dae tobi navstryechu', bog tvii na volodinnya, budy znaydenii zabitii, shcho vpav na poli, i nye budy vidomim, khto vbiv iogo, to povikhodyat' starshi tvoi ta suddi tvoi, ta i vimiryayut' do tikh mist, shcho navkolo zabitogo. i stanyet'sya, koli dovidayut'sya pro misto, naiblizhchye do zabitogo, to viz'mut' starshi togo mista tyelitsyu z khudobi vyelikoi, shcho nyeyu nye prats'ovano, shcho vona nye tyagana v yarmi. i starshi togo mista zvyedut' tu tyelitsyu do dolini visikhayuchogo potoku, shcho na n'omu nye orano, i shcho vin nye zasyuvanii, i tam u dolini visikhayuchogo potoku pyeryerizhut' shiyu tzi tyelitsi. i pidiidut' svyashchyeniki, lyevievi sini, bo ikh vibrav navstryechu', bog tvii, shchob sluzhlizi iomu, i shchob blagoslovlyali navstryechunim im'yam, i za ikhnimi slovami budy rishatisya vsyaka supyeryechna ta vsyaka poraza. i vsi starshi togo mista, naiblizhchi do zabitogo, umiyut' svoi ruki nad tyelitsyeyu, shcho v dolini visikhayuchogo potoku ii pyeryerizana shiya. i osvidchat' voni ta i skazhut': ruki nashi nye prolili tsiei krov, a ochi nashi nye bachili. prosti narodovi svoemu, izrailievi, yakogo ti, navstryechui, vikupiv, i nye dai nyepovinoi krov posyeryed narodu svogo, izrailiya, i budy proshchyena im ta krov. a ti usunyesh nyepovinnu krov z-posyeryed syebye, koli robitimyesh spravedylyve v navstryechunikh ochakh. koli ti viidyesh na viinu na vorogiv svoikh, i navstryechu', bog tvii, dast' ikh u tvoyu ruku, i ti popolonish iz nikh polonyenikh, i pobachish syeryed polonyenikh garnovidu zhinku, i vpodobaesh ii sobi, i viz'myesh sobi za zhinku, to vprovadish ii do syeryedini svogo domu, a vona ogolit' svoyu golovu i obitnye svoi ngiti. i zdiimye vona z syebye odizh polonu svogo, i osyadye v tvoemu domi, ta i budy oplakuvati bat'ka svogo ta matir svoyu misyats' chasu, a po tomu ti vviidyesh do nyei i stanyesh ii cholovikom, i vona stanye tobi za zhinku. i stanyet'sya, koli ti potim nye polyubish ii, to vidpustish ii za ii volyeyu, a prodati nye prodasi ii za sriblo, i nye budyesh povoditsya z nyeyu yak z nyevil'nitsyeyu, bo ti zhiv iz nyeyu. koli khto matimye dvi zhinki, odna kokhana, a odna znyenavidzhyena, i voni vrodyat' iomu siniv, ta kokhana i ta znyenavidzhyena, i budy pyervoridnii sin vid znyenavidzhyenoi, to stanyet'sya togo dnya, koli vin robitimye siniv svoikh spadkoemtsyami togo, shcho budy iogo, to nye zmozhye vin zrobiti pyervoridnim sina tiei kokhanoi za zhittya togo pyervoridnogo sina znyenavidzhyenoi, alye za pyervoridnogo viznae sina znyenavidzhyenoi,

shchob dati iomu podviino z us'ogo, shcho v n'ogo znaydet'sya, bo vin pochatok sili iogo, iogo pravo pyervoridstva. koli khto matimye nyeslukhnyanogo i nyepokirnogo sina, shcho nye slukhaet'sya golosu bat'ka svogo ta golosu svoei matyeri, i dokoryatimut' iomu, a vin nye budy ikh slukhatysya, to bat'ko iogo ta mati iogo skhoplyat' iogo, i privyedet' iogo do starshikh iogo mista ta do brami togo mistysya. i skazhut' voni do starshikh mista iogo: otsyei nash sin nyeslukhnyanii ta nyepokirnii, vin nye slukhae golosu nashogo, lasun ta p'yanitsya. i vsi lyudi iogo mista zakidayut' iogo kaminnyam, i vin pomrye. i vigubish tye zlo z-posyeryed syebye, a vyves' izrail' budy slukhatysya i budy boyatisya. a koli budy na komu grikh smyertnogo prisudu, i budy vin ubitii, i ti povisish iogo na dyeryevi, to trup iogo nye budy nochuvati na dyeryevi, alye konchye pokhovaesh iogo togo dnya, bo povishenyi bozhye proklyattya, i ti nye zanyechstvish svoei zyemli, yaku navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadok.

22

koli pobachish vola svogo brata abo shchos' iz otari, shcho zabludili, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, a konchye vyernyesh ikh svoemu bratovi. a yakshcho brat tvii nye bliz'kii do tyebye, chi ti nye znaesh iogo, to zabyeryesh tye do domu svogo, i vono budy z tobouy, azh poki brat tvii nye budy shukati iogo, i povyernyesh iogo iomu. i tak zrobish oslovi iogo, i tak zrobish odyezhi iogo, i tak zrobish usyakii zgubi brata svogo, shcho zgublyena v n'ogo, a ti znaydesh ii, nye zmozhyesh khovati ii. koli pobachish osla svogo brata abo vola iogo, shcho vpali na doroz, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, konchye pidiimyesh ikh razom iz nim. nye budy cholovicha rich na zhintsi, a muzhchina nye zodyagnye zhinochoi odyezhi, bo kozhyen, khto chinit' tsye, ogida vin dlya navstryechua, boga svogo. koli spitkaet'sya na doroz ptashinye kublo pyeryed tobouy na yakomubud' dyeryevi chi na zyemli z ptashenyatami abo z yaitsyami, a mati sidit' na ptashenyatakh abo na yaitsyakh, to nye viz'myesh tiei matyeri z dit'mi, konchye vidpustish tu matir, a ditei viz'myesh sobi, shchob bulo dobrye tobi, i shchob ti prodovzhiv svoi dni. koli zbuduesh novii dim, to zrobish poruchchya dlya dakuha svogo, i nye naprovadish krov na dim svii, koli spadye z n'ogo khtos'. nye budyesh zasivati svogo vinogradnika podviinim nasinnyam, shchob nye zrobiti zaklyatim usye nasinnya: i shcho zasiesh, i vrozhai vinogradnika. nye budyesh orati volom i oslom razom. nye odyagnyesh odyezhi z dviinogo matyeriyalu,

z vovni i l'onu razom. porobish sobi kutasi na chotir'okh krayakh svogo pokrittya, shcho nim pokrivaeshsya. koli khto viz'mye zhinku, i vviidye do nyei, alye potim znyenavidit' ii, i zvoditimye na nyei gan'blivi slova, i pustit' pro nyei nyeslavu ta i skazhye: zhinku tsyu vzyav ya, i zblizivsya z nyeyu, ta nye znaishov u nyei divotstva, to viz'mye bat'ko tiei divchini ta mati ii, i vidnyesut' dokaza divotstva tiei divchini do starshikh mista, do brami. i skazhye bat'ko tiei divchini do starshikh: ya dav tomu cholovikov dochku svoyu za zhinku, ta vin znyenavidiv ii. i os' vin zvodit' na nyei gan'blivi slova, govoryachi: ya nye znaishov u tvoei dochki divotstva, a otsye znaki divotstva moi dochki. i roztyagnut' odyezhu pyeryed starshimi mista. a starshi togo mista viz'mut' togo cholovika, ta i pokarayut' iogo, i nakladut' na n'ogo pyenyu, sto shyekliv sribla, i dadut' bat'kovi tiei divchini, bo vin pustiv nyeslavu na izrailiyevu divchinu, a vona budye iomu za zhinku, vin nye zmozhye vidpustiti ii po vsi svoi dni. a yakshcho pravdoyu bulo tsye slovo, nye znaidyenye bulo divotstv v tiei divchini, to priyvedut' tu divchinu do dvyyeryei domu bat'ka ii, i vkamyenuyut' ii lyudi ii mista kaminnyam, i vona pomrye, bo zrobila nyegidnist' mizh izrailiyem na spronyeviryennya domu bat'ka svogo, i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli budye znaidyenii khto, shcho lyezhit' iz zamizhn'oyu zhinkoyu, to pomrut' voni oboe, toi cholovik, shcho lyezhav iz zhinkoyu, i ta zhinka, i vigubish zlo z izrailya. koli divchina budye zaruchyena cholovikovi, i spitkae ii khto v misti, i lyazhye z nyeyu, to vivyedetye ikh obokh do brami togo mista, i vkamyenuetye ikh kaminnyam, i voni pomrut', tu divchinu za tye, shcho nye krichala v misti, a togo cholovika za tye, shcho zbyezchystiv zhinku svogo blizhn'ogo, i vigubish zlo syeryed syebye. a yak khto na poli spitkae zaruchyenu divchinu, i skhopit' ii ta i lyazhye z nyeyu, to pomrye toi cholovik, shcho lig iz nyeyu, vin sam, a tii divchini nye zrobish nichogo, nyema tii divchini smyertyel'nogo grikha, bo tsye takye, yak povstanye khto na svogo blizhn'ogo i ub'e iogu, taka tsye rich. bo v poli vin spitkav ii, krichala ta zaruchyena divchina, ta nye bulo komu vryatuvati ii. koli khto spitkae divchinu, shcho nye bula zaruchyena, i skhopit' ii, i lyazhye z nyeyu, i zastanut' ikh, to toi cholovik, shcho lyezhav iz nyeyu, dast' bat'kovi tiei divchini p'yat-dyesyat shyekliv sribla, i vona stanye iomu za zhinku, za tye, shcho zbyezchystiv ii, nye zmozhye vin vidpustiti ii po vsi svoi dni. nikhto nye viz'mye zhinki svogo bat'ka, i nye vidkrie podolka odyezhi bat'ka svogo.

nye vviidye na zbori navstryechuni ranyenii rozchavlyennyam yatyer ta z vidrizanim chlyenom. nyepravolozhnii nye vviidye na zbori navstryechuni, takozh dyesy-atye pokolinnya iogo nye vviidye na zbori navstryechuni. nye vviidye na zbori navstryechuni ammonityanin ta moavityanin, takozh dyesyatyie ikhne pokolinnya nye vviidye na zbori navstryechuni, azh naviki, za tye, shcho voni nye vishli nazustrich vas iz khlibom ta vodoyu v dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho nainyali buli na tyebye valaama, byerovogo sina z pyetoru aramu dvokh richok, shchob proklyasti tyebye. ta nye khottiv navstryechu', bog tvii, slukhati valaama, i pyeryeminiv tobi navstryechu', bog tvii, tye proklyattya na blagoslovnyennya, bo lyubit' tyebye navstryechu', bog tvii. nye budyesh bazhati dlya nikh miru i dobra po vsi svoi dni naviki. nye obridish sobi idumeyanina, bo vin tvii brat; nye obridish sobi egiptyanina, bo buv ti prikhod'kom u krai iogo. sini, shcho narodyat'sya im, pokolinnya tryete vviidye z nikh na zbori navstryechuni. koli bat'ki viidye na vorogiv tvoikh, to budyesh styeryegtisya vsyakoi zloi ryechi. koli pomizh tyebye budye khto, shcho budye nyechistii z nichnoi prigodi, to vin viidye poza tabir, do syeryedini taboru nye vviidye. a koli nastupatimye vyechir, obmiet'sya v vodi, a po zakhodi sontsya vviidye do syeryedini taboru. a mistysye na potryebu budye tobi poza taborom, shchob vikhoditi tobi tudi nazovni. a lopatka budy v tyebye na poyasi tvoim; i stanyet'sya, koli ti siditmyesh nazovni, to budyesh kopati nyeyu, i znovu zakriesh svoyu nyechistit', bo navstryechu', bog tvii, khodit' u syeryedini taboru tvogo, shchob tyebye spasati, i vidavati vorogiv tvoikh tobi. i budy tabir tvii svyatii, i vin nye pobachit' u tyebye soromitnoi ryechi, i nye vidvyrnyet'sya. nye vidavai panovi raba iogo, yakii skhovaet'sya do tyebye vid pana svogo. z toboyu vin siditimye syeryed vas u mistis, yakye vin vibyerye za dobre sobi v odnii z tvoikh bram, i ti nye budyesh gnobiti iogo. bludnit'sya nye budy z izrailiyevikh dochok, i bludodii nye budy z izrailiyevikh siniv. nye prinyesyesh daru rozpusnitsi i tsini psa do domu navstryechua, boga tvogo, ni za yaku obitnitsyu, bo tozh voni oboe gidota pyeryed navstryechuom, bogom tvoim. nye budyesh pozichati bratovi svoemu na vidstok sribla, na vidstok izhi ta vsyakoi ryechi, shcho pozichaet'sya na vidstok. chuzhomu pozichish na vidstok, a bratovi svoemu nye pozichish na vidstok, shchob poblagosloviv tyebye navstryechu', bog tvii u vs'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya na tii

zyemli, kudi ti vkhodish na volodinnya ii. koli ti skladyesh obitnitsyu navstryechuyevi, bogovi tvoemu, nye zagayuisya vikonati ii, bo konchye budyeh zhadati navstryechu', bog tvii, vid tyebye, i budyeh na tobi grikh. a koli ti nye skladav obitnitsi, nye budyeh na tobi grikha. shcho viishlo z ust tvoikh, budyesh dodyerzhuvati i budyesh vikonuvati, yak obitsyav ti navstryechuyevi, bogovi svoemu, dobrovil'nu zhyertvu, shcho promovlyav ti svoimi ustami. koli vviidyesh do vinogradnika svogo blizhn'ogo, to budyesh isti vinograd, skil'ki skhochye dusha tvoya, do svogo nasichyennya, a do posudu svogo nye viz'myesh. koli ti vviidyesh na dozri-lye zbizhzhya svogo blizhn'ogo, to budyesh rvati koloski rukoyu svoeyu, a syerpom nye budyesh zhati na dozrilim zbizhzhii svogo blizhn'ogo.

24

yak khto viz'mye zhinku, i stanye ii cholovikom, i koli vona nye znaidye laski v ochakh iogo, bo znaishov u nii yaku ganyebnu rich, to napishye ii lista rozvodovogo, i dast' v ii ruku, ta i vidpustit' ii z svogo domu. i viidye vona z iogo domu, i pidye, i viidye za inshogo cholovika, i koli znyenavidit' ii toi ostannii cholovik, to napishye ii lista rozvodovogo, i dast' v ii ruku, ta i vidpustit' ii z svogo domu. abo koli pomrye toi ostannii cholovik, shcho vzyav buv ii sobi za zhinku, nye mozhye pyershii ii muzh, shcho vidpustiv ii, vyernuti i uzyati ii, shchob stala iomu za zhinku po tomu, yak bula zanyechishchyena, bo tsye ogida pyeryed navstryechunim litysem, i ti nye zrobish grishnoyu tiei zyemli, yaku navstryechu', bog tvii, dae tobi na spadok. koli khto nyedavno odruzhivsy, nye pidye vin do viis'ka, i niyaka sprava nye pokladyet'sya na n'ogo, vil'nii vin budyeh odin rik dlya svogo domu, i poradue svoyu zhinku, shcho vzyav. nikhto nye viz'mye v zastavu dolishn'ogo kamyenya zhoryen abo gorishn'ogo kamyenya zhoryen, bo vin dushu vzyav bi v zastavu. koli budyeh khto znaidyenii, shcho vkrav kogo z brativ svoikh, z izrai-lyevikh siniv, i budyeh povoditisya z nim yak iz nyevil'nikom, abo i prodast' iogo, to nyekhai pomrye toi zlodii, i ti vigubish zlo z posyeryed syebye. styeryezhisya v khvorobi prokazi, shchob duzhye pil'nuvati, i robiti vsye tye, yak navchat' vas svyashcheniki-lyeviti; yak nakazav ya im, budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonati tye. pam'yatait' tye, shcho zbroviv buv navstryechu', bog tvii, mariyami v dorozhi, koli vi vkhodili z egiptu. koli ti pozichish svoemu blizhn'omu pozichku z chogos', nye vviidyesh do domu iogo, shchob uzyati zastavu iogo, nazovni

budyesh stoyati, a toi cholovik, shcho ti pozichiv iomu, vinyesyed do tyebye zastavu nazovni. a yakshcho vin cholovik ubogii, nye lyazhyesh spati, mayuchi zastavu iogo, konchye vyernyesh iomu tu zastavu pri zakhodi sontsya, i budyeh vin spati na odyezhi svoii, i budyeh blagoslovlyati tyebye, a tobi budyeh tsye za pravvednist' pyeryed litysem navstryechua, boga tvogo. nye budyesh utiskati naimita, ubogogo i nyezamozhnogo z brativ svoikh ta z prikhod'ka svogo, shcho v krai tvoim u bramakh tvoikh. togo zh dnya dasi iomu zaplatu, i nye zaidye nad nyeyu nyezaplachyenoju sontsye, bo vbogii vin, i do nyei linye dusha iogo. i nye budyeh vin klikati na tyebye do navstryechua, i nye budyeh grikha na tobi. nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, kozhyen za grikh svii smyertyu pokaranii budyeh. nye skrivish sudu na prikhod'ka, na sirotu, i nye budyesh brati v zastavu vdovinoi odyezhi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egipti, i vikupiv tyebye navstryechu', bog tvii, zvuidi, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich. koli budyesh zhati zhniwo svoe na svoim poli, i zabudyesh na poli snopa, nye vyernyeshsya vzyati iogo, vin budyeh prikhod'kovi, siroti ta vdovi, shchob poblagosloviv tyebye navstryechu', bog tvii, u vsim chini tvoikh ruk. koli budyesh obbivati olivku svoyu, nye budyesh pyeryeobbivati v galuzkakh za soboyu: vono budyeh prikhod'kovi, siroti ta vdovi. koli budyesh zbirati vinograd svogo vinogradnika, nye budyesh zbirati polishyenoju za soboyu, vono budyeh prikhod'kovi, siroti ta vdovi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti v egiptyets'kim krai, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich.

25

koli budyeh supyeryechka mizh lyud'mi, i voni priidut' do sudu, to rozsudyat' ikh, i opravdayut' spravedlivogo, a nyespravedlivogo osudyat'. i stanet'sya, yakshcho vartii bittya toi nyespravedlivii, to pokladye iogo suddya, i budyeh iogo biti pyeryed soboyu, chislo udariv zgidno z iogo nyespravedlivisty. soroka udarami budyeh iogo biti, nye bil'shye; shchob nye biti iogo bil'shye nad tye vyelikim bittym, i shchob nye buv zlyegkovazhyenii brat tvii na ochakh tvoikh. nye zav'yazhyesh rota volovi, koli vin molotit'. koli brattya siditimus' razom, i odin iz nich pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zhinka pomyerlogo nye viidye zamizh nazovni za chuzhogo, divyer ii priidye do nyei ta i viz'mye ii sobi za zhinku, i podivyerue ii. i budyeh pyervoridnii, shcho vona porodit', stanye vin im'yam iogo brata, shcho pomyer, i nye budyeh styertye im'ya iogo z izrailya.

a yakshcho toi cholovik nye skhochye vzyati svoei bratovoi, to bratova iogo viidye do brami do starshikh ta i skazhye: divyer mii vidmovivsyia vidnoviti svoemu bratovi im'ya v izraili, nye khotiv podivyeruvati myenye. i poklichut' iogo starshi iogo mista, i promovlyatimut' do n'ogo, a vin ustanye ta i skazhye: nye khochu vzyati ii, to pidiidye iogo bratova do n'ogo na ochakh starshikh, i dziimye iomu chobota z nogi iogo, i plyunye v oblichyia iogo, i zagovorit', i skazhye: tak robit'sya cholovikovi, shcho nye budue domu svogo brata. i budy zvanie im'ya iogo v izraili: dim rozzutogo. koli choloviki budut' svaritsiya razom odin z odnim, i pidiidye zhinka odnogo, shchob obyeryegti svogo cholovika vid ruki togo, shcho b'e, i prostyagnye svoyu ruku, i skhopit' za sorom iogo, to vidrubaesh ruku ii, nyekhai nye zmilosyerdit'sya oko tvoe! nye budy v tyebye v torbi tvoii podviinogo kamyenya do vagi, vyelikogo i malogo, nye budy tobi v tvoim domi podviinoi yefi, vyeliko i maloi. kamin' do vagi budy v tyebye povnii i spravyedlivii, yefa budy v tyebye povna i spravyedliiva, shchob prodovzhlisya dni tvoi na zyiemi, yaku navstryechu', bog tvii, dae tobi. bo ogida pyeryed navstryechuom, bogom tvoim, kozhyen, khto chinit' takye, khto chinit' nyespravyedlivist'. pam'yataiye, shcho zrobiv buv tobi amalik u dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, shcho spitkav tyebye v dorozhi, i povbivav mizh toboyu vsikh zadnikh oslabylenikh, koli ti buv zmuchyenii ta strudzhyenii, a vin nye boyavsyia boga. i stanyet'sya, koli navstryechu', bog tvii, dast' tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh navkolo v kraii, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi yak spadok, shchob posisti iogo, to zitryesh pam'yat' amalika z-pid nyeba. nye zabud'!

26

i stanyet'sya, koli ti vviidyeshe do togo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi yak spadok, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, to viz'myesh iz pochatkiv usyakogo plodu zyiemi, shcho zbyeryesh iz krayu svogo, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi, i pokladyesh ikh u kish, ta i pidyesh do mistyia, yakye vibyerye navstryechu', bog tvii, shchob tam probuvalo im'ya iogo. i priidyeshe ti do svyashchyenika, shcho budy timi dnyami, ta i skazhyesh iomu: zasvidchuyi tse s'ogodni navstryechuyevi, bogovi tvoemu, shcho ya vviishov do krayu, shcho navstryechu' zaprisyagnuv buv bat'kam nashim, shchob dati nam. i viz'mye svyashchyenik togo kosha z tvoei ruki, i pokladye iogo pyeryed zhyertivnikom navstryechua, boga tvogo. a ti vidpovisi ta i skazhyesh pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo: mandrivnii aramyeyanin buv

mii bat'ko, i vin ziishov do egiptu, i chasovo zamyeshkav tam iz nyebagat'ma lyud'mi, ta i stav tam narodom vyelikim, sil'nim ta chislyennim. i chinili nam zlo egiptyani, i gnobili nas, i davali nas na robotu tyazhku. i golosili mi do navstryechua, boga bat'kiv nashikh. i pochuv navstryechu' golos nash, i pobachiv nashu bidu, i trud nash, i utisk nash. i viviv nas navstryechu' iz egiptu rukoy sil'noyu ta ramyenom vityagnyenim, i strakhom vye-likim, i oznakami ta chudami. i priviv nas do ts'ogo mistyia, i dav nam tsyei kraii, kraii, shcho tyeche molokom ta myedom. a tyeper otsye prinis ya pochatok plodu tiei zyiemi, yaku ti dav myeni, navstryechui. i pokladyesh iogo pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo, i poklonishsyia pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo. i budyesh raditi vsim dobrom, shcho dav tobi navstryechu', bog tvii, tobi ta domovi tvoemu, ti, i lyevit, i prikhod'ko, shcho posyeryed tyebye. a koli ti skinchish dyesyatinitii vsyu dyesyatinu vrozhayu svogo roku tryet'ogo, roku dyesyatini, i dasi lyevitu, prikhod'kovi, siroti ta vdovi, i budut' voni isti v bramakh tvoikh i nasityat'sya, to skazhyesh pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo: zabrav ya prisvyachyenye z domu, ta i dav iogo lyevitu ta prikhod'kovi, siroti ta vdovi, za vsima tvoimi zapovidyami, shcho ti nakazav buv myeni, ya nye pyeryestupiv kotrois' iz zapovidyeyi tvoikh i nye zabuv. nye iv ya z n'ogo v zhalobi svoii, i nye brav z n'ogo v nyechistosti, i nye dav z n'ogo dlya pomyerlogo, ya slukhavsyia golosu navstryechua, boga svogo, chiniv usye, yak nakazav ti myeni. spoglyan' zhye z svyatogo myeshkannya svogo, iz nyebyes, i poblagoslovi narod svii, izrailya, ta zyiemyu, yaku ti dav nam, yak prislyagnuv buv nashim bat'kam, kraii, shcho tyeche molokom ta myedom. ts'ogo dnya navstryechu', bog tvii, nakazue tobi vikunuvati tsi postanovi ta zakoni, a ti budyesh dodyerzhuvati, ta budyesh vikunuvati ikh usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu. ti s'ogodni zasvidchiv navstryechuyevi, shcho vin budy tobi bogom, i shcho ti budyesh khoditi dorogami iogo, i shcho budyesh vikunuvati postanovi iogo, i zapovidi iogo, i zakoni iogo, i shcho budyesh slukhatisyia golosu iogo. a navstryechu' s'ogodni zasvidchiv tobi, shcho ti budyesh iomu narodom vibranim, yak vin nakazav buv tobi, i shcho ti vikunuvatimyesh usi zapovidi iogo, i shcho vin stavit' tyebye naivishchim ponad usi narodi, yakikh navstryechu' uchiniv, na khvalu, i na im'ya, i na slavu, i shcho budyesh ti dlya navstryechua, boga svogo, narodom svyatyim, yak vin govori v vam.

i nakazav moiseyi ta izrailyevi starshi narodovi, govoryachi: dodyerzhuitye vsikh zapovidyei, shcho ya s'ogodni nakazuyu vam! i stanyet'sya togo dnya, koli vi pyeryeidyetye iordan do togo krayu, shcho dae tobi navstryechu', bog tvii, to postavish sobi vyelikye kaminnya, i povapnish ikh vapnom. i ponapisuesh na nikh usi slova ts'ogo zakonu, koli pyeryeidyeshe, shchob uvishov ti do togo krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi, krai, shcho tyeche molokom ta myedom, yak promovlyav buv navstryechu', bog bat'kiv tvoikh, do tyebye. i stanyet'sya, koli vi pyeryeidyetye iordan, postavitye tye kaminnya, shcho ya nakazuyu vam s'ogodni, na gori yeval, i povapnitye ikh vapnom. i zbuduesh tam zhyertivnika dlya navstryechua, boga svogo, zhyertivnika z kaminnya, nye pidnyesyesh nad nimi zaliza. z nyetyesano go kaminnya zbuduesh zhyertivnika navstryechua, boga svogo, i prinyesyesh na n'omu tsilopalenyenya navstryechuyevi, bogovi svoemu. i prinyesyesh na zhyertvu mirni zhyertvi, i budyesh tam isti, i budyesh tishitsiya pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo. i napishyesh na tikh kaminnyakh usi slova ts'ogo zakonu duzhye virazno. i promovlyav moiseyi ta vsi svyashcheyeniki-lyeviti, do vs'ogo izrailya, govoryachi: uvazhai ta slukhai, izrailyu, ti ts'ogo dnya stav narodom navstryechua, boga svogo. i budyesh ti slukhatitsya navstryechua, boga svogo, i budyesh vikonuvati zapovidyi iogo ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. i nakazav moiseyi togo dnya narodovi, govoryachi: otsi stanut' na gori garizim, shchob blagoslovlyati narod, koli vi pyeryeidyetye iordan: simyeon, i lyevii, i yuda, i issakhar, i iosip, i vveniyamin. a otsi stanut' dlya klyatvi na gori yeval: ruvim, gad, i asir, i zavulon, dan i nyeftalim. i vidpovidyat' lyeviti, i skazhut' do vsikh izrail'yevikh muzhiv sil'nim golosom: proklyata lyudina, shcho zrobit' bovvana rizanogo abo litogo, gidotu dlya navstryechua, chin riz'bars'kikh ruk, i postavit' taemno! i vidpovist' uyves' narod, ta i skazhye: amin'! proklyatii toi, khto lyegkovazhit' svogo bat'ka ta svoyu matir! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto pyeryesuvae myezhu svogo blizhn'ogo! proklyatii, khto robit' bludyachim slipogo v dorozhi! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto pyeryekruchue pravo prikhod'ka, siroti ta vdovi! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto lyagae z zhinkoyu bat'ka svogo, bo vidkriv vin podolka odyezhi svogo bat'ka! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto lyagae z usyakim skotom! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii,

khto lyagae z syestroyu svoeyu, dochkoyu svogo bat'ka abo z dochkoyu svoei matyeri! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto lyagae z tyeshchyeu svoeyu! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto vbi-vae svogo blizhn'ogo potaemno! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto by-erye pidkupa, shchob zabiti kogo, prolyati krov nyepovinnu! a vvyes' narod skazhye: amin'! proklyatii, khto nye dotrimae sliv ts'ogo zakonu, shchob vikonuvati ikh! a vvyes' narod skazhye: amin'!

28

i stanyet'sya, yakshcho diisno budyesh ti slukhatitsya golosu navstryechua, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vikonannya vsikh iogo zapovidyei, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, to postavit' tyebye navstryechu', bog tvii, naivishchim nad usi narodi zyeimli. i priidut' na tyebye vsi otsi blagoslovnyenya, i dosyagnut' tyebye, koli ti slukhatimyeshsya golosu navstryechua, boga svogo. blagoslovnyenii ti v misti, i blagoslovnyenii ti na poli! blagoslovnyenii plid utrobi tvoei, i plid tvoei zyeimli, i plid khudobi tvoei, porid bikiv tvoikh i kotinnya otari tvoei! blagoslovnyenii tvii kish ta dizha tvoya! blagoslovnyenii ti u vkhodi svoim, i blagoslovnyenii ti v vikhodi svoim! navstryechu' uchinit', shcho vorogi tvoji, yakii povstayut' na tyebye, budut' pobiti pyeryed toboyu, voni odnieyu dorogoyu viidut' navpyeryeimi tyebye, a simoma dorogami vtikatimut' pyeryed toboyu. navstryechu' nakazhye svoemu blagoslovnyenyyu buti z toboyu v komorakh tvoikh, ta v us'omu, chogo dotorknyet'sya ruka tvoya, i blagoslovlyatimye tyebye v krayu, shcho navstryechu', bog tvii, dae tobi. navstryechu' postavit' tyebye sobi za svyatii narod, yak prisnyagnuv buv tobi, koli ti budyesh dodyerzhuvatisya zapovidyei navstryechua, boga tvogo, i pidyesh dorogami iogo. i pobachat' usi narodi zyeimli, shcho navstryechune im'ya klichyet'sya na tobi, i budut' boyatisya tyebye. i navstryechu' dast' tobi dobrii pririst u plodi utrobi tvoei, i v plodi khudobi tvoei, i v plodi polya tvogo na tii zyeimli, shcho navstryechu' zaprisnyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob dati tobi. navstryechu' vidchinit' dlya tyebye svoyu dobru skarbnitsyu, nyebyesa, shchob dati doshch dlya krayu tvogo v chasi iogo, i shchob poblagosloviti vsyakii chin tvoei ruki. i ti pozichatimyesh bagat'om narodam, a sam nye pozichatimyesh ni v kogo. i vchinit' tyebye navstryechu' golovoyu, a nye khvostom, i ti budyesh til'ki vy-erkhom, a nye budyesh dolom, koli budyesh slukhatitsya zapovidyei navstryechua, boga

svogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob dodyerzhuvati i vikonuvati, i nye vidstupish vid usikh tikh sliv, shcho ya s'ogodni nakazuyu vam, ani pravoruch, ani livoruch, shchob khoditi za inshimi bogami i sluzhiti im. ta stanyet'sya, koli ti nye budyesh slukhatysya golosu navstryechua, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vikonannya vsikh iogo zapovidyei ta postanov iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, to priidut' na tyebye vsi otsi proklyattya, i dosyagnut' tyebye: proklyatii ti v misti, i proklyatii ti v poli! proklyatii kish tvii ta dizha tvoia! proklyatii plid utrobi tvoei ta plid tvoei ziemli, porid bikiv tvoikh ta kotinnya otari tvoei! proklyatii ti u vkhodi svoim, i proklyatii ti v vikhodi svoim! poshlye navstryechu' na tyebye proklyattya, i zamishannya, i nyeshchastya na vsyakii pochyn tvoei ruki, shcho ti zrobish, azh poki ti nye budyesh vigublyenii, i azh poki ti skoro nye zagynesh chyeryez zlo tvoikh chiniv, shcho opustiv ti myenye. prilipit' navstryechu' do tyebye morovitsyu, azh poki vona nye vigubit' tyebye z-nad ziemli, kudi ti vkhodish posisti ii. udarit' navstryechu' tyebye sukhotami, i propasnitsyeyu, i zapalyennyam, i garyachkoyu, i myechyem, i posukhoyu, i irzhyeyu, i voni budut' gnati tyebye, azh poki ti nye zagynesh. i stanye nyebo tvoe, shcho nad tvoeyu golovoyu, middyu, a zyeumlya, shcho pid toboyu, zalizom. dast' navstryechu' zamist' doshchu kraevi tvoemu kuryavu, a porokh iz nyeba budyesh skhoditi na tyebye, azh poki nye budyesh ti vigublyenii. viddast' tyebye navstryechu' na porazku tvoim vorogam. odniyiu dorogoyu ti viidyesh navpyeryeimi iogo, a simoma dorogami vtikatimyesh pyeryed nim, i budyesh rozporoshyeni po vsikh tsarstvakh zyeumli. i budyesh tvii trup na izhu dlya vsyakogo ptastva nyebyesnogo ta dlya khudobi zyeumnoi, i nye budyesh nikogo, khto b ikh popoloshiv. udarit' tyebye navstryechu' egipyets'kim gnoyakom, gudzami, lishayami, strupami takimi, shcho nye zmozhyesh ikh vilikuvati. udarit' tyebye navstryechu' bozhyyevillyam, i slipotoyu, i tupodumstvom. i budyesh ti matsati v pivdyen', yak matsae slippi u tyemryavi, i nye matimyesh povodzhyennya v dorogakh svoikh, i budyesh ti po vsi dni til'ki utiskuvanii ta grabovanii, ta nye budyesh komu boroniti. odruzhishsya z zhinkoyu, ta khto inshii lyezhatimye z nyeyu. khatu zbuduesh, ta v nii nye siditimyesh. zasadish vinogradnika, ta nye budyesh koristatysya nim. zakolyenii budyesh vil tvii na ochakh tvoikh, ta isti nye budyesh iz n'ogo. tvii osyel budyesh zagrabovanii pyeryed toboyu, i nye vyernyet'sya do tyebye. otara tvoia viddana budyesh vorogam tvoim, i nye budyesh komu boroniti tyebye. sini tvoi ta dochki

tvoi budut' viddani inshomu narodovi, a ochi tvoi budut' bachiti i ginuti za nimi tsilii dyen', a tvoia ruka nye matimye sili. plid tvoei zyeumli ta vvyesh' trud tvii poist' narod, yakogo ti nye znay, a ti budyesh til'ki utiskuvanii ta gnoblyenii po vsi dni. i ti zbozhyevoliesh vid togo, shcho bachitimut' ochi tvoi. udarit' tyebye navstryechu' zlim gnoyakom na kolinakh i na styegnakh, vid yakogo nye zmozhyesh vilikuvatysya, vid stopi nig tvoikh i azh do chyeryepa tvogo. vidvyedye navstryechu' tyebye ta tsarya tvogo, yakogo postavish nad soboyu, do narodu, yakogo nye znay ti ta bat'ki tvoi, i ti budyesh sluzhiti tam inshim bogam, dyeryevu ta kamyenyevi. i stanyesh ti strakhittiam, pogovorom ta posmikhovishcheyem syeryed usikh narodiv, kudi vidvyedye tyebye navstryechu'. bagato nasinnya vynesyesh na polye, ta malo zbyeryesh, bo pozhyerye iogo sarana. pozasadzhuesh vinogradniki i budyesh obroblyati, ta nye budyesh piti vina i nye budyesh zbirati, bo pozhyerye iogo chyerva. budut' u tyebye olivki po vsim krai tvoim, ta olivoyu nye budyesh mastitysya, bo pospadae olivka tvoia. ti porodish siniv i dochok, ta nye budut' dlya tyebye voni, bo pidut' u nyevolyu. usyakye tvoe dyeryevo ta plid tvoei zyeumli obsyadye chyerva. prikhod'ko, shcho syeryed tyebye, pidnyesyet'sya ponad tyebye visoko-visoko, a ti ziidyesh niz'ko-niz'ko. vin tobi pozichatimye, a ti iomu nye pozichatimyesh, vin stanye golovoyu, a ti stanyesh khvostom. i priidut' na tyebye vsi otsi proklyattya, i budut' gnati tyebye, i dozhyenut' tyebye, azh poki ti budyesh vigublyenii, bo nye slukhav ti golosu navstryechua, boga svogo, shchob vikonuvati zapovidi iogo ta postanovi iogo, shcho vin nakazav buv tobi. i budut' voni na tobi na oznaku ta na dokaz, ta na nasinni tvoemu azh naviki. za tye, shcho nye sluzhiv ti navstryechuyevi, bogovi svoemu, u radosti ta v dobri syertsya, iz ryasnoti vs'ogo, to budyesh sluzhiti vorogovi svoemu, yakogo navstryechu' poshlye na tyebye, u golodi, i v pragnyenni, i v nagoti, i v nyedostatku vs'ogo, a vin dast' zaliznye yarmo na tvoyu shiyu, azh poki vigubit' tyebye. navstryechu' nanyesye na tyebye narod izdalyeka, z kintsya zyeumli, tak, yak lyetit' oryol, narod, shcho movi iogo ti nye rozumiesh, narod zhorstokii, shcho nye zvazhatimye na starogo, a dlya yunaka nye budyesh milostivii. i vin budyesh zhyerti plid tvoei khudobi ta plid tvoei zyeumli, azh poki vigubit' tyebye, i vin nye pozostavit' tobi zbizhzhya, ani vinogradnogo soku, ani olivi, ani porodu bikiv tvoikh, ani kotinnya otari tvoei, azh poki vigubit' tyebye. i vin budyesh oblyagati tyebye v usikh tvoikh bramakh, azh poki porozvalyue po vsim

tvoim krai tvoi mitsni i ukriplyeni muri, na yaki ti nadiyavsya, i budyе gnobiti tyebye v usikh tvoikh bramakh po vsim tvoim krai, shcho dav tobi navstryechu', bog tvii. i budyesh ti isti plid utrobi svoei, tilo siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho dav tobi navstryechu', bog tvii, v oblozi ta v utisku, yakim budyе gnobiti tyebye tvii vorog, kozhyen nailagidnishii syeryed tyebye i naibil'shye vipyeshchyeni, budyе oko iogo likhye na brata svogo, i na zhinku lonya svogo, i na ryeshu siniv svoikh, shcho pozostavit' ikh vorog, shchob nye dati ani odnomu z nikh tila siniv svoikh, shcho budyе vin isti, bo iomu nye pozostan yet'sya nichogo v oblozi ta v utiskovi, yakim budyе utiskati tyebye tvii vorog po vsikh tvoikh bramakh. nailagidnisha mizh toboyu i naibil'shye vipyeshchyena, shcho chyeryez pyeshchyennya ta nizhnist' nye probuvala staviti na zymlyu stopi svoei nogi, zlye budyе oko ii na muzha lonya svogo, i na sina svogo, i na dochku svoyu, i na poslid, shcho vikhodit' z-pomizh nig ii pri porodi, i na dityei svoikh, shcho porodit', bo poist' ikh taemno chyeryez nyedostatok us'ogo v oblozi ta v utisku, yakim budyе gnobiti tyebye tvii vorog u bramakh tvoikh. yakshcho ti nye budyesh dodyerzhuvati, shchob vikonusvati vsi slova ts'ogo zakonu, napisani v tsi knizi, shchob boyatisya togo slavnogo i strashnogo imyennya navstryechua, boga tvogo, to navstryechu' navyedye nadzvichaini porazi na tyebye, ta porazi na nasinnya tvoe, porazi vyeliki ta pyevni, i khvorobi zli ta postiini. i navyedye vin na tyebye vsyakii egipyets'kii bil', yakogo boyavsya ti, a vin pristaney na tyebye. takozh usyaku khvorobu ta vsyaku porazu, shcho nye napisana v knizi ts'ogo zakonu, navyedye ikh navstryechu' na tyebye, azh poki budyesh ti vigublyeni. i pozostanye vas malo, zamist' togo, shcho buli vi, shchodo chislyennosti, yak zori nyebesni, bo ti nye slukhavsya golosu navstryechua, boga svogo. i stan yet'sya, yak navstryechu' radiv buv vami, koli roбив vam dobro, i koli rozmnozhuв vas, tak budyе raditi navstryechu' vami, koli vigublyatimye vas ta koli vinishchuvatimye vas, i vi budetye virvani z-nad tsiei zymli, kudi ti vkhodish posisti ii. i rozporoshit' tyebye navstryechu' syeryed usikh narodiv vid kintsya zymli i azh do kintsya zymli, i ti sluzhitimysh tam inshim bogam, yakikh nye znav ani ti, ani bat'ki tvoi, dyeryevu ta kamyenyevi. i pomizh tsiimi narodami nye budyesh ti spokini, i nye budyе mistysya spochinku dlya stopi tvoikh nig. i navstryechu' dast' tobi tam syertsye tryemyachye, i oslablyennya ochyei, i omlivannya dushi. i budyе zhittya tvoe visiti na volosku pyeryed toboyu i ti boyatimyeshsya vdyen' ta vnochi,

i nye budyesh pyevnii svogo zhittya. urantsi ti skazhyesh: o, yakbi vyechir!, a vvyechyeri skazhyesh: o, yakbi ranok! zo strakhu syertsya svogo, shcho budyesh boyatisya, ta z vidinnya ochyei svoikh, shcho budyesh bachiti. i vyernye tyebye navstryechu' do egiptu na korablyakh tieyu dorogoyu, pro yaku ya kazav tobi, shcho vzhye bil'shye nye pobachish ii, i tam vi prodavatimyetysya vorogam svoim za rabiv ta za nyevil'nits', ta nye budyе pokuptysa...

29

otsye slova zapovitu, shcho nakazav buv navstryechu' moisyeevi sklasti z izrailievimi sinami v moav'skomu krai, okrim togo zapovitu, shcho sklav buv iz nimi na khorivi. i sklikav moisyei us'ogo izrailya ta i skazav im: vi bachili vsye, shcho zroбив buv navstryechu' na vashikh ochakh v egipyets'kim krai faraonovi, i vsim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, ti vye-likhi viprobuvannya, shcho bachili ochi tvoi, ti vyeliki oznaki ta chuda, ta nye dav vam navstryechu' syertsya, shchob piznati, i ochyei, shchob bachiti, i ushyei, shchob slukhati, azh do dnya ts'ogo. i provadiv ya vas sorok lit pustinyeyu, nye zuzhilisya odyezhi vashi na vas, a chobit tvii nye zuzhivysya na tvoii nozi. nye ili vi khliba, i vina ta p'yankogo napoyu nye pili vi, shchob piznati, shcho ya navstryechu', bog vash. a koli vi priishli do ts'ogo mistysya, to vliishov buv navpyeryeimi vas na vinu sigon, tsar khyeshbons'kii, ta og, tsar bashans'kii, i pobili mi ikh, i zabrali mi ikhnii krai, ta i dali iogo na spadok ruvimovim ta gadovim ta polovini plyemyeni manasiinogo. dodyerzhui zhye sliv ts'ogo zapovitu, i vikonusvati ikh, shchob mali vi povodzhennya v us'omu, shcho budetye robiti. vi stoitye s'ogodni vsi pyeryed litsyem navstryechua, boga vashogo: golovi vashi, plyemyena vashi, starshi vashi ta uryadniki vashi, usyakii izrailiv muzh, diti vashi, vashi zhinki ta tvii prikhod'ko, shcho posyeryed taboriv tvoikh vid koliya drov tvoikh azh do chyerpacha tvoei vodi, shchob ti vliishov u zapovit navstryechua, boga svogo, ta v klyatvu iogo, shcho navstryechu', bog tvii, s'ogodni skladae z toboyu, shchob postaviti s'ogodni tyebye narodom dlya syebye, a vin budyе tobi bogom, yak vin govoriв buv tobi, i yak prislyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i nye z vami samimi ya skladayu ts'ogo zapovita ta tsyu klyatvu, alye tyez i z tim, khto tut z nami s'ogodni stoit' pyeryed litsyem navstryechua, boga nashogo, tak i z tim, khto s'ogodni nye z nami tut. bo vi znaetye, shcho mi sidili buli v egipyets'kim krai, i shcho mi

prokholdili syeryed tikh narodiv, yaki vi pyereishli, i vi bachili ikhni ogidi ta ikhnikh bovvani, dyeryevo ta kamin', sriblo ta zoloto, shcho z nimi. styeryezhit'sya, shchob nye buv syeryed vas cholovik abo zhinka, abo rid, abo plyem'ya, shcho syertsye iogo s'ogodni vidvyertaet'sya vid navstryechua, boga nashogo, shchob piti sluzhiti bogam tsikh narodiv, shchob nye buv syeryed vas korin', shcho viroshchue id' ta polin, shchob nye bulo, shcho koli vin pochue slova ts'ogo proklyattya, to poblagoslovit'sya v syertsii svoim, govoryachi: mir budyemyeni, khoch i khoditimu v svavoli svogo syertsya. todi zagynie i napoenii, i spragnienii. nye zakhochye navstryechu' prostiti iomu, bo todi zapalit'sya navstryechunii gniv ta lyutist' iogo na ts'ogo cholovika, i budyemye lyezhati na n'omu vsye proklyattya, napisanye v tsii knizi, i navstryechu' vitrye im'ya iogo z-pid nyeba. i viddilit' iogo navstryechu' na zlo vid usikh izrailievikh plyemyen, zgidno z usima proklyattymi zapovitu, napisanogo v tsii knizi zakonu. i skazhye ostanne pokolinnya, vashi sini, shcho postanut' za vami, i chuzhii, shcho priide z dalyekoi kraini, i pobachit' porazi ts'ogo krayu ta iogo khvorobi, yaki poshlye navstryechu' na n'ogo: sirka ta sil', pogorilishchye usya zymlyya iogo, nye budyemye vona zasyuvana, i nye pustit' roslin, i nye ziidye na nii zhodna trava, yak po znishchyenni sodomu ta gomori, admi ta tsyevomu, shcho poruinuvav buv navstryechu' u gnivi svoim ta v lyuti svoii. i skazhut' usi ti narodi: dlya chogo navstryechu' zrobit tak ts'omu kraevi? shcho to za gorinnya ts'ogo vyelikogo gnivu? i skazhut': za tye, shcho voni pokinuli zapovita navstryechua, boga svoikh bat'kiv, yakogo vin sklav buv iz nimi, koli vivodiv ikh z egypets'kogo krayu. i voni pishli, i sluzhili inshim bogam, i vklonyalisya im, bogam, shcho nye znali ikh, i shcho vin nye pridiliv im. i zapaliv'sya navstryechunii gniv na tsiei kraii, shchob navyesti na n'ogo vsye proklyattya, napisanye v tsii knizi. i virav ikh navstryechu' z-nad tsiei zymli v gnivi, i v lyuti, i v vyelikim oburyenni, ta i kinuv ikh do inshogo krayu, yak ts'ogo dnya. zakritye tye, shcho e navstryechua, boga nashogo, a vidkritye nashye ta nashikh siniv azh naviki, shchob vikonuvati vsi slova ts'ogo zakonu.

30

i stanyet'sya, koli priidut' na tyebye vsi tsi slova, blagoslovennya ta proklyattya, shcho ya dav pyeryed tobou, i ti viz'myesh ikh do svogo syertsya syeryed usikh tsikh narodiv, kudi zakynuv tyebye navstryechu', bog tvii, i ti navyernyeshya do navstryechua, boga svogo, i budyesh slukhatysya iogo golosu v us'omu, shcho ya s'ogodni tobi nakazuyu, ti

ta sini tvoii, usim svoim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu, to povyernye z nyevoli navstryechu', bog tvii, tyebye, i zmilosyerdit'sya nad tobou, i znovu pozbrae tyebye zo vsikh narodiv, kudi rozporoshiv tyebye navstryechu', bog tvii. yakshcho budyemye vignanyets' na kintsi nyeba, to i zvuidi pozbrae tyebye navstryechu', bog tvii, i zvuidi vin viz'mye tyebye. i vvyedye tyebye navstryechu', bog tvii, do krayu, shcho posili bat'ki tvoii, i ti posyadyesh iogo, i vin uchinit' dobro tobi, i rozmnozhit' tyebye bil'shye za bat'kiv tvoikh. i obrizhye navstryechu', bog tvii, syertsye tvoe ta syertsye nasynnya tvogo, shchob ti lyubiv navstryechua, boga svogo, usim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu, shchob zhyti tobi. i dast' navstryechu', bog tvii, usi tsi proklyattya na vorogiv tvoikh, ta na tikh, khto nyenavidit' tyebye, khto gnay tyebye. a ti vyernyeshsya, i budyesh slukhatysya navstryechun'ogo golosu, i budyesh vikonuvati vsi iogo zapovidi, yaki ya s'ogodni nakazuyu tobi. i zrobit' navstryechu', bog tvii, shcho budyesh ti mati nadmir u kozhnomu chini svoei ruki, u plodi utrobi svoei, i v plodi khudobi svoei, i v plodi svoei zymli na dobrye, bo navstryechu' znovu budyemye raditi tobou na dobro, yak radiv buv tvoimi bat'kami, koli budyesh slukhatysya golosu navstryechua, boga svogo, shchob dotrimuvati zapovidi iogo ta postanovi iogo, napisani v tsii knizi zakonu, koli navyernyeshsya do navstryechua, boga svogo, usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu, bo tsya zapovid', shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, nye tyazhka vona dlya tyebye, i nye dalyeka vona. nye na nyebi vona, shchob skazati: khto ziidye na nyebo dlya nas, ta nam ii viz'mye i nam ogolosit', a mi budyemye vikonuvati ii? i nye po tim botsi morya vona, shchob skazati: khto pidye dlya nas na toi bik morya, i viz'mye ii nam, i ogolosit' ii nam, a mi budyemye vikonuvati ii? bozh duzhye bliz'ka do tyebye ta rich, vona v ustakh tvoikh ta v syertsii tvoim, shchob vikonuvati ii. divisya: ya s'ogodni dav pyeryed tobou zhyttya ta dobro, i smert' ta zlo. bo ya s'ogodni nakazuyu tobi lyubiti navstryechua, boga svogo, khoditi iogo dorogami, ta dodyerzhuvati zapovidi iogo, i postanovi iogo, i zakona iogo, shchob ti zhiv, i rozmnozhivsya, i poblagoslovit' tyebye navstryechu', bog tvii, u kraii, kudi ti vkhodish na nasliddya. a yakshcho syertsye tvoe vidvyernyet'sya, i nye budyesh ti slukhatysya, i dasi syebe zvesti, i stanyesh vklonyatisya inshim bogam, i budyesh im sluzhiti, ya s'ogodni pryedstaviv vam, shcho konchye poginyetye vi, nyedovgo zhytimetye na tsii zymli, do yakoi ti pyeryekhodish iordan, shchob uviiti tudi na ovolidinnya ii. s'ogodni vzyav ya za svidikiv proti vas

nyebo i z்யemlyu, zhittyta ta smyert' dav ya pyeryed vami, blagoslovyyennya ta proklyattyta. i ti vibyeri zhittyta, shchob zhiv ti ta nasinnya tvoe, shchob lyubiti navstryechua, boga svogo, shchob slukhatysya golosu iogo ta shchob linuti do n'ogo, bozh vin zhittyta tvoe, i dovgota dniv tvoikh, shchob siditi na tsii z்யemli, yaku zapriskyagnuv navstryechu' bat'kam tvoim avraamovi, isakovu ta yakovu, dati im.

31

i pishov moisyey, i promovlyav do vs'ogo izrailya otsi slova, ta i skazav im: ya s'ogodni viku sta i dvadtsyati lit. nye mozhu vzhye vikhoditi ta vkhoditi, i navstryechu' skazav myeni: nye pyeryeidyesh ti ts'ogo iordanu. navstryechu', bog tvii, vin pidye pyeryed tobouy, vin vigubiti' tsi narodi pyeryed tobouy, i ti zavolodiesh nimi. isus pyeryeidy pyeryed tobouy, yak govoriv buv navstryechu'. i zrobit' im navstryechu', yak zrobiv buv sigonovi ta ogovi, amoryeis'kim tsaryam ta ikhn'omu kraevi, yakikh vigubiv vin. i dast' ikh navstryechu' pyeryed vas, a vi zrobyte im zgidno z usieyu zapovidydu, shcho ya vam nakazav buv. bud'tye sil'ni ta vidvazhni, nye biityesya, nye lyakaitesya pyeryed nimi, bo navstryechu', bog tvii, vin toi khto khodit' z tobouy, nye opustit' vin tyebye i nye pokinye tyebye. i poklikav moisyey isusa, ta i do n'ogo skazav na ochakh us'ogo izrailya: bud' sil'nii ta vidvazhni, bo ti vviidyesh z tsim narodom do togo krayu, yakogo navstryechu' zapriskyagnuv ikhnim bat'kam, shchob im dati, i ti dasi im iogo na spadok. a navstryechu', vin toi, shcho pidye pyeryed tobouy, nye opustit' tyebye i nye pokinye tyebye, nye biisya i nye lyakaisya. i napisav moisyey ts'ogo zakona, ta i dav iogo do svyashchyenikiv, lyevievikh siniv, shcho nosyat' kovchyega navstryechun'ogo zapovitu, ta do vsikh izrailievikh starshikh. i nakazav im moisyey, govoryachi: u kintsi syemi lit, okryeslyenogo chasu roku vidpushchyennya, u svyato kuchok, koli pridyde vvyes' izrail' z'yavitysya pyeryed lit-syem navstryechua, boga svogo, u mistsi, yakye vibyerie vin, budyesh chitati ts'ogo zakona pyeryed usim izrailym do ikhnikh ushvey. zbyeri toi narod, cholovikiv, i zhynok, i dityei, i prikhod'ka svogo, shcho v tvoikh bramakh, shchob voni chuli i shchob navchalisya, i boyalisya navstryechua, boga vashogo, i dodyerzhuvali vikonuvali vsi slova ts'ogo zakonu. a ikhni sini, shcho nye znali, budut' chuti ta navchatysya boyatysya navstryechua, boga vashogo, po vsi dni, shcho vi zhitimyetie na tsii z்யemli, kudi vi pyeryekhoditie iordan, shchob posisti ii. i skazav navstryechu' do moisyeya: otsye nablizilisya dni tvoji do smyerti. poklich is-

usa, i stan'tye v skinii zapovitu, a ya iomu nakazhu. i pishov moisyey ta isus, i stali v skinii zapovitu. i poyavivysya navstryechu' u skinii v stovpi khmari, i stav toi stovp khmari bilya skiniihogo vkhodu. i skazav navstryechu' do moisyeya: os' ti spochinyesh z bat'kami svoimi, a tsyei narod ustanye ta i budyє bludodiyati z bogami togo chuzhogo krayu, kudi vin uvikhodit', shchob buti v syeryedini iogo, i pokinye myenye, i zlamae zapovita mogo, shcho sklav buv ya z nim. i togo dnya zapalit'sya mii gniv na n'ogo, i ya pokinu ikh, i skhovayu svoe litsye vid nikh, a vin budyє znishchyenii, i znaidut' iogo chislyenni nyeshchastya ta utiski. i skazhye vin togo dnya: khiba nye chyeryez tye, shcho nyema v myenye mogo boga, znaishli myenye tsi nyeshchastya? a ya togo dnya konchye skhovayu litsye svoe chyeryez usye tye zlo, shcho zrobiv vin, bo zvyernuvysya do inshikh bogiv. a tyepyer zapishit' sobi otsyu pisnyu, i navchi ii izrailievikh siniv. vkladit' ii v ikhni usta, shchob bula myeni tsya pisnya za svodka na izrailievikh siniv. koli ya vvyedu iogo do tiei z்யemli, yaku priskyagnuv iogo bat'kam, shcho tyechye molokom ta myedom, i vin budyє isti i nasitit'sya, i potovstie, i zvyernyet'sya do inshikh bogiv, i budut' sluzhiti im, a myenye kinut' z obrazozyu, i zlamae vin zapovita mogo, to stanyet'sya, koli znaidut' iogo chislyenni nyeshchastya ta utiski, shcho pisnya tsya stanye proti n'ogo za svodka, bo vona nye zabudyet'sya z ust nasinnya iogo. bo ya znayu nastavlyennya svertyesya iogo, shcho vin chinit' s'ogodni, pyershye nikh vvyedu iogo do togo krayu, shcho ya priskyagnuv. i napisav moisyey tu pisnyu togo dnya, i navchiv ii izrailievikh siniv. i nakazav vin isusovi, navinovomu sinovi, ta i skazav: bud' sil'nii ta vidvazhni, bo ti vprovadish izrailievikh siniv do togo krayu, shcho ya priskyagnuv im, a ya budu z tobouy. i stalosya, yak moisyey skinchiv pisati slova ts'ogo zakonu do knigi azh do kintsya ikh, to moisyey nakazav lyevitam, shcho nosyat' kovchyega navstryechun'ogo zapovitu, govoryachi: viz'mit' knigu ts'ogo zakonu, i pokladit' ii zboku kovchyega zapovitu navstryechua, boga vashogo, i vona budyє tam na tyebye za svodka. bo ya znayu nyeslukhnyanist' tvoyu ta tvyerdu tvoyu shiyu. bo shchye s'ogodni, koli ya zhivu z vami, vi buli nyeslukhnyani navstryechuyevi, a tim bil'sh budyetye po smyerti moi! zbyerit' do myenye vsikh starshikh vashikh plyemyen ta uryadnikiv vashikh, a ya budu promovlyati do ikhnikh ushvey tsi slova, i poklichu nyebo i z்யemlyu na svidchyennya proti nikh. bo ya znayu, shcho po smyerti moi, psuyuchysya, zipsuetyesya vi, i vidkhilites' z tiei dorogi, yaku ya nakazav vam, i v kintsi dniv spitkae vas nyeshchastya,

koli budyetye robiti zlo v navstryechunikh ochakh, shchob gniviti iogo chinom svoikh ruk. i promovlyav moysyei do ushyei vsiei izrailyevoi gromadi slova otsiei pisni azh do zakinchyennya ikh:

32

slukhai, nyebo, a ya govoritimu, i khai pochue zymlyu movu ust moikh! nyekhai llet'sya nauka moya, mov toi doshch, khai tyechye, yak rosa, moya mova, yak krapli doshchu na travu, ta yak zlyva na zyelyen'. yak budu ya klikati imyennya navstryechune, to slavu viddaitye vi nashomu bogovi! vin skyelya, a dilo iogo doskonalye, vsi bo dorogi iogo spravyedlivi, bog virnii, i krivdi nyemae v n'omu, spravyedlivii i pravyednii vin. zipsulis' voni, nye iogo to sini, pokolinnya nye-virnye i pokruchyeny. chi tim viddastye navstryechuyevi, narodye nikchyemnii i nyemudrii? chi zh nye vin bat'ko tvii, tvii tvoryets'? vin tyebye vchiniv, i vin mitsno postaviv tyebye. pam'yatai pro dni davni, rozvazhaitye pro roki usikh pokolin', zap-ita'i svogo bat'ka, i pokazhye tobi tvoikh tikh starshikh, a voni tobi skazhut'. yak vsyevishnii narodom spadok davav, koli vin rozdilyav siniv lyuds'kikh, vin postaviv granitsi narodom za chislom izrail'yevikh siniv. bo chastka navstryechunya narod iogo, yakiv vidmiryaniu udil spadshchini iogo. znaishov vin iogo na pustinnii zymli ta v styepu zavivannyu pustyel'nikh gien, ta i iogo ototchiv, uvazhav vin za nim, zbyerigav vin iogo, yak zinitsyu otu svogo oka. yak gnizdo svoe budit' oryel, yak shiryae vin ponad svoimi malyatami, krila svoi prostyagae, byerye ikh, ta nosit' ikh vin na ramenyi krilatim svoim, tak navstryechu' sam provadiv iogo, a boga chuzhogo pri nim nye bulo. vin iogo sadoviv na visotakh zymli, i vin iv pol'ovi vrozhai, vin myedom iz skyeli iogo goduvav, i olivoyu z skyel'nogo kryemyenya, maslom z khudobi vyelikoi ta molokom vid khudobi dribnoi, razom iz loem yagnyat ta baraniv z bashanu i kozliv, razom z takoyu psheyenitsyeyu, yak lii na nirakakh, i krov vinogradnoi yagodi piv ti vinom. i potovstiv eshurun ta i brikatisya stav. i ti potovstiv, pogrubiv, stav gladkii. i pokinuv vin boga, shcho iogo stvoriv, i skyelyu spasinnya svogo zlyegkovazhiv. chuzhimi bogami iogo rozdrachnili, iogo rozgnivili svoimi gidotami. voni dyemonom zhyertvi skladali, nye bogu, skladali bogam, shcho nye vidali ikh, novim, shcho nyedavno priishli, nye lyakalisya ikh bat'ki vashi! zabuvaesh ti skyelyu, yaka porodila tyebye, i zabuvaesh ti boga, shcho tyebye narodiv. i pobachiv navstryechu', ta i znyenavidiv ikh, chyeryez gniv na siniv svoikh i na dochok

svoikh, ta i skazav: litsye ya svoe zakhovayu vid nikh, pobachu, yakii ikh kinyets', bo voni pokolinnya rozbyeshchyenye, diti, shcho v nikh nyema viri. rozdrachnili myenye voni tim, khto nye bog, myenye rozgnivili svoimi marnotami, tomu rozdrachnyu ya ikh tim, khto nye narod, nyerozumnim narodom rozgnivayu ikh. bo buv zagorivsyia ogon' mogo gnivu, i palivsyia vin azh do shyeolu naiglibshogo, i vin zymlyu poiv ta ii vrozhai, i spaliv buv pidvalini gir. ya na nikh nagromadzhuy nyeshchastya, zuzhivu svoi strili na nikh. budut' visnazhyeni voni golodom, i poizdzhyni budut' ognym ta zarazoyu lyutoyu, i zuba zvirini nashlyu ya na nikh, z otrutoyu plazuniv po zymli. nadvori zabivatimye myech, a v kimnatakh strakhittya, yak yunaka, tak i divchinu, grudnye nyemovlyu z cholovikom posivilim. ya skazav: povigublyuyu ikh, vidirvu vid lyudyei ikhnyu pam'yat', ta tsye ya vidklav z-za vorozhogo gnivu, shchob protivniki ikh nye zgordilisyia, shchob voni nye skazali: pidnyeslasya nasha ruka, i nye navstryechu' uchiniv usye tsye. bo voni lyud byezradnii, i nyema v nikh rozumuvannya. koli b buli mudri voni, zrozumili b otsye, rozsudili b buli pro kinyets' svii. yak mozhye odin gnati tisyachu, a dva proganyat' dyesyat' tisyach, koli to nye tye, shcho ikh prodala ikhnya skyelya, i navstryechu' vidav ikh? nye taka bo ikh skyelya, yak nasha ta skyelya, khai sudyat' sami vorogi. bo ikh vinograd z vinogradu sodoms'kogo ta z pil'tikh gomors'kikh, vinni yagodi ikhni otrui to yagodi, voni grona girkoti dlya nikh, vino ikhne zmiina otruta i gadyucha pogibyl'na id'! chi zamknyenye v myenye nye tsye, u skarbnitsyakh moikh zapychatanye? moya pimsta i vidplata na chas, koli ikhnya noga poskovznyet'sya, bo bliz'kii dyen' pogibyl'i ikh, pospishae maibutne dlya nikh. bo rozsudit' navstryechu' svii narod, i zmilosyerdit'sya vin nad svoimi rabami, yak pobachit', shcho ikhnya ruka oslabila, i nyema ni nyevil'nogo, ani vil'nogo. i vin skazhye todi: dye ikh bogi, dye skyelya, shcho v nii pokhovalis' voni, shcho ili voni lii krivavikh ikh zhyertov, pili vino zhyertov ikh litikh? nyekhai vstanut' i vam dopomozhut', i khai budut' pokrovom dlya vas. pobachtye tyepper, shcho ya ya e toi, i boga nyemae krim myenye. pobivayu i ozhivlyuyu ya, i nye vryatae nikhto vid moei ruki. bo do nyeba pidnoshu ya ruku svoyu ta i kazhu: ya naviki zhivii! popravdi kazhu vam: ya vistryia svogo myecha nagostryu, i ruka moya skhopit'sya sudu, todi vidimshchu ya swoim vorogam, i svoim nyenavisnikom ya vidplachu. ya strili svoi ponapoyuyu krov'yu, a mii myech poidatimye m'yaso, krov'yu zabitogo i brantsya, golovami kuchmatimi voroga. radiitye, pogani, z narodom iogo,

bo vin vidimstít'sya za krov svoikh vsikh rav-
biv, i pímsu povyernye svoím vorogám, i
víkupít' z'yemlyu svoyu, svíi národ. i prí-
ishov moiseyi, i promovlyav vsi slova tsiei
písni do ushyei národu, vín ta ísus, sín
navíniv. a kólí moiseyi skínchiv promovly-
atí vsi tsi slova do vs'ogo izráilya, to skazav
vín do níkh: prílózhit' svoi syertsya do
vsikh tíkh sliv, yaki ya s'ogodní chíniv svíd-
kami próti vas, shcho ví nakazhyetye íkh
svoím sínám, shchob dodyerzhuvali víkonu-
vatí vsi slova ts'ogo zakonu. bo tsye dlya
vas nye slovo porozhne, vono zhíttya vashye,
i tsím slovom ví prodovzhítye dní na tsii
zyemli, kudi ví pyeryekhodítye íordan, sh-
chob posísti íi. i navstryechu' promovlyav do
moiseyá togo samogo dnya, govoryachi: ví-
dí na tú goru avarím, na goru nyevo, shcho v
moavs'komu krai, shcho navproti erikhonu,
i pobach khanaans'kii krai, shcho ya dayu
izráilyevím sínám na volodínnya. i vmrí
na góri, kudi tí víidyesh, i doluchísyá do
svoei ridní, yak pomýer búv tvii brat aaron
na gor-góri, i doluchísyá do svoei ridní,
za tye, shcho ví spronyevírílísyá buli myeni
syeryed izráilyevíkh síniv prí vodi myerívi v
kadyeshu na pustíni tsín, za tye, shcho ví nye
osvyatílí myenye syeryed izráilyevíkh síniv.
bo znávproti pobachísh tí toi krai, ta nye
víidyesh túdi, do togo krayu, shcho ya dayu
izráilyevím sínám.

33

a otsye blagoslovyennya, yakim poblagoslo-
viv izráilyevíkh síniv moiseyi, cholovík
bozhii, pyeryed svoey smertyu, ta i
skazav: navstryechu' víd sínayu príbuv, i
zíshov víd syeíru do níkh, poyavívsya u
svítli z paránu góri, i príishov íz myerívi
kadyeshu. po právítsi íogo ogón' zakonu dlya
níkh. tyezh národí vín lyubít'. vsi svyatíi
íogo u rutsi tvoíi, i voni prípádayut' do níg
tvoíkh, slukhayut' móvi tvoei. dav moiseyi
náma zakóna, spadshchínu zboróvi yakóva.
i búv vín tsaryem v eshuruni, yak národ-
níi golóvi rázom zbírális', plyemyená izrái-
lyevi. ruvív khái zhívye, i nyekhai nye pom-
rye, i chísló lyudu íogo nyekhai búdye vye-
líkye. a tsye pró yudu. i vín skazav: póchui,
navstryechui, golosu yudi, i do národu íogo
tí vprovádísh íogo. íomu voyuvatímút' ruki
íogo, a tí búdyesh pomích íomu na íogo voro-
gív. a pró lyevíya skazav: tvii túmmím i
tvii urím dlya cholovíka svyatogo tvogo, sh-
cho íogo tí búv víprobuváv u mássi, shcho
supyeryechku z níím máv nád vodoyu my-
erívi, shcho kázhye pró bat'ka svogo ta pró
matír svoyu: nye báchív tyebye, shcho bratíiv
svoíkh nye píznáe, i nye znáe síniv svoíkh,
bo dodyerzhuyut' slova tvogo, i voni zá-
povítu tvogo styeryezhut'. návchayut' voni
pró práva tvoi yakóva, a pró zakóna tvoíogo

izráilya, prínosyat' kádílo tobi ta na zhy-
ertívnik tvii tsílopalyennya. poblagoslovíi
íogo sílu, o navstryechui, a chín íogo ruk
upodobái sobí. polamáí styegná tím, sh-
cho stáyut' próti n'ogo, ta nyenávíst' mayut'
na n'ogo, shchob bíl'sh nye povstáíí voní!
pró vyeníyamína skazav: vín navstryechu-
níi ulyblyenyets', pyeryebuváe byezpyechno
prí n'omu, a vín okríváe íogo tsíllí dyén' i v
ramyenakh íogo spochívae. a pró íosípa vín
skazav: blagoslovyenníi víd navstryechuá
krai íogo dárami z nyeba, z rósi ta z bye-
zodní, shcho dóli lyezhít', i z dáru vrozháiv
víd sóntsya, i z dáru róslíni víd mísyatsív, i
z vyerkhív'ya gír skhodú, i z dáru vídvích-
níkh pagírkív, i z dáru zyemlí ta íi povnotí.
a mílíst' togo, shcho v tyernóvím kushchí
probuváv, nyekhai príídye na golóvu íosípa
ta na tím'ya víríznyenogo mízh bratámí
svoímí. vyelíchníst' íogo yak volá íogo py-
ervorídno, a rógi íogo rógi búívolá, níímí
búdye kolótí národí vsi rázom, ázh do kíntsív
zyemlí, a voni míríyadi efryemóví, a voni
mánásiíni tsísyachi. a pró zavulóna skazav:
rádíi, zavulónye, yak búdyesh víkhodíti, i
tí, íssakharye, u námyetakh svoíkh! voni
klíchut' národí na góri, prínosyat' tam
práyední zhyertví, bo búdut' voni spózhi-
vatí dóstátok mórs'kíi ta skarbí, zárití v
písku. a pró gáda skazav: blagoslovyen-
níi, khto gáda rózhshíryue! vín líg, yak
lyevítsya, i zhyerye ram'ya i chyeryep.
zabyezpyechív vín chástku dlya syebye, bo
tam chástka príkhována víd právodávtsya, i
prííshov íz golóvámí národu, víkonáv právdu
navstryechúnuyu i íogo póstanóví z izráilyem.
a ná dána skazav: dán lyevív lyevchuk, sh-
cho z báshanu vískakúe. a ná nyeftálíma
skazav: nyeftálím síttí mílístyu, i povýen
navstryechún'ogo blagoslovyennya, zakhíd
ta pívdýen' pósyad'! a pró asíra skazav:
asír blagoslovyenníi náíbil'shye z síniv, up-
odobáníi syeryed bratíiv svoíkh, i v olívu
vmóchae vín nógu svoyu. zálízo ta míd'
to zápora tvóya, a síla tvóya yak usí tvoi
dñi. nyemáe takógo, yak bog, eshurúnye, sh-
cho ídye pó nyebu na pomích tobi, a svoeyu
vyelíchnístyu ídye ná khmarakh. pókrova
tvóya bog prýedvíchníi i tí v víchníkh ramye-
nakh íogo. i vígnáv vín voróga pyeryed to-
boyu, i skazav: povíníshchuí íogo! i py-
eryebuváe izráíl' byezpyechno, sámótno, vín
yakóvóvye dzhyeryelo v krai zbízzhzya i
vína, a nyébo íogo síplye kraplyámí rósu.
tí blázhyenníi, izráilyu! yakíi ínshíi národ,
yakógo spásae navstryechu', yak tyebye? vín
shchít dópomógi tvoei, i myech vín tvoei
vyelíchností. i búdut' tvoi vorógi prí tobi
upókoryuvatís', a tí pó vísótakh íkh búdyesh
stupatí.

i viishov moiseyi iz moavs'kikh styepiv na goru nyevo, na vyerkhiv'ya pisgi, shcho navproti erikhonu, a navstryechu' dav iomu pobachiti vvyes' krai: gilyead azh do danu, i vvyes' nyeftalim, i krai efryema ta man-asii, i vvyes' krai yudi azh do ostann'ogo morya, i pivdyen', i rivninu dolini erikhonu, pal'movogo mista azh do tsoaru. i skazav navstryechu' do n'ogo: otsye toi krai, shcho ya prisyagnuv avraamovi, isakovi ta yakovu, govoryachi: nasinnyu tvoemu ya dam iogo. ya vchiniv, shcho ti bachish iogo vlasnimi ochima, ta tudi nye pyeryeidyesh. i vpokoivsyta tam moiseyi, navstryechunii rab, u moavs'komu krai na prikaz navstryechua. i pokhovanii vin u dolini v moavs'komu krai navproti byet-pyeoru, i nikhto nye znae grobu iogo azh do ts'ogo dnya. a moiseyi buv viku sta i dvadtsyati lit, koli vin pomyer, ta nye zatyemnilos' oko iogo, i vologist' iogo nye zmyenshilas'. i oplakuvati moisyeya izrailyevi sini v moavs'kikh styepakh tridtsyat' dyen', ta i pokinchilisya dni oplakuvannya zhalobi za moisyem. a isus, sin naviniv, buv povnii dukha mudrosti, bo moiseyi poklav svoi ruki na n'ogo. i slukhali iogo izrailyevi sini, i ro-bili, yak navstryechu' nakazav buv moisyeevi. i nye poyavivsyta vzhye v izraili prorok, yak moiseyi, shcho znav iogo navstryechu' oblichchya-v-oblichchya, shchodo vsikh oznak ta chud, shcho navstryechu' poslav iogo chiniti v egipyets'kim krai faraonovi i usim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, i shchodo vsiei tiei sil'noi ruki, i shchodo vs'ogo togo strakhu vyelikogo, shcho moiseyi chiniv na ochakh us'ogo izrailya.

i stalosya po smyerti moisyeya, raba bozhogo, i skazav navstryechu' do isusa, sina naninovogo, moisyeevogo slugi, govoryachi: moisyei, rab mii, pomyer. a tyepyer ustavai, pyeryeidi tsyei iordan ti ta vvyes' narod tsyei do togo krayu, shcho ya dayu im, izrail'yevim sinam. kozhnye mistsy, shcho stopa nogi vashoi stupit' na n'omu, ya dav vam, yak ya govoryv buv moisyeevi. vid pustini i ts'ogo livanu i azh do vyelikoi richki, richki yefratu, uvyes' krai khittyeian, i azh do vyelikogo morya na zakhid budy vasha granitsya. nye vstoit' nikhto pyeryed toboyu po vsi dni zhittya tvogo. yak buv ya z moisyeeem, tak budu z toboyu, nye zalishu tyebye i nye pokinu tyebye. bud' sil'nii ta vidvazhnii, bo ti zrobysh, shcho narod tsyei posyadye toi krai, shcho ya prislyaguv buv ikhnim bat'kam dati im. til'ki bud' duzhye sil'nii ta vidvazhnii, shchob dodyerzhuvati chyniti za vsim tim zakonom, shcho nakazav buv tobi moisyei, mii rab, nye vidkhlisysya vid n'ogo ni pravoruch, ni livoruch, shchob shchastilo tobi v us'omu, dye ti budyesh khoditi. nyekhai kniga ts'ogo zakonu nye vidiidye vid tvoikh ust, alye budyesh rozdumuvati pro nyei vdyen' ta vnochi, shchob dodyerzhuvati chyniti vsye, shcho napisano v nii, bo todi zrobysh shchaslivimi dorogi svoi, i todi budyesh shchastiti tobi. chi zh nye nakazav ya tobi: bud' sil'nii ta vidvazhnii? nye biisya i nye lyakaisya, bo z toboyu navstryechu', bog tvii, u vs'omu, dye ti budyesh khoditi. i nakazav isus uryadnikam narodu, govoryachi: pyeryeidit' posyeryed taboru, i nakazhit' narodovi, govoryachi: prigotuyte sobi pozhyvu na dorogu, bo po tr'okh dnyakh vi pyeryekhoditye tsyei iordan, shchob uviiti posisti toi krai, shcho navstryechu', bog vash, dae vam iogo na spadshchinu. a ruvimovomu i gadovomu ta polovini plyemyeni manasiinogo isus skazav, govoryachi: pam'yataitye tye slovo, shcho vam nakazav buv moisyei, rab navstryechunii, govoryachi: navstryechu', bog vash, shcho vidpochinok dae vam, dav vam tsyei krai. vashi zhinki, diti vashi ta vasha khudoba zoshchynut'sya v krai, shcho dav vam moisyei po toi bik iordanu, a vi pyeryeiditye ozbroeni pyeryed vashimi bratami, usi sil'ni viis'kovi, i dopomozhyete im, azh poki navstryechu' nye dast' vidpochinku vashim bratam, yak vam, i posyadut' i voni toi krai, shcho navstryechu', bog vash, dae im. i vi vyernetyesya do krayu vashogo spadku, i posyadyete iogo, shcho dav vam moisyei, rab navstryechunii, po toi bik iordanu na skhid sontsya. a voni vidpovili isusovi, govoryachi: usye, shcho nakazyesh nam, mi zrobymo, i do vs'ogo, kudi poshlyesh nas, pidyemo. usye tak, yak slukhal-

isya mi moisyeya, tak budyemo slukhatysya tyebye, til'ki nyekhai budy navstryechu', bog tvii, z toboyu, yak buv vin iz moisyeeem. kozhyen, khto budy nyeslukhnyanii nakazam tvoim, i nye budy slukhatysya sliv tvoikh shchodo vs'ogo, shcho nakazyesh iomu, nyekhai budy vbitii. til'ki bud' sil'nii ta vidvazhnii!

2

i poslav isus, sin naviniv, iz sittimu dvokh taemnikh vividuvachiv, govoryachi: idit', rozglyan'tye tsyei krai ta erikhon. i voni pishli, i vviishli do domu odniei bludnitsi, a im'ya ii rakhav. i pyeryenochuvali voni tam. i bulo donyesyeno erikhons'komu tsaryevi, govoryachi: os' tsiei nochi priishli syudi yakis' lyudi z izrail'yevikh siniv, shchob vividati tsyei krai. i poslav erikhons'kii tsar do rakhavi, govoryachi: vivyedi tikh lyudyei, shcho do tyebye priishli, shcho vviishli do tvogo domu, bo voni priishli, shchob vividati vvyes' tsyei krai. a ta zhinka vzyala dvokh tikh lyudyei, ta i skhovala ikh. i skazala: tak, prikhodili buli do myenye ti lyudi, ta ya nye znala, zvidki voni. a koli zamikalasya brama zo smyerkom, to ti lyudi vishli. nye znayu, kudi ti lyudi pishli. shvidko zhyenit'sya za nimi, to vi dozhyenyetye ikh. a vona vidvyela ikh na dakh, ta i skhovala ikh u zhmutakh l'onu, shcho buli zlozhyeni v nyei na dakh. a ti lyudi pognalisya za nimi iordans'koyu dorogoyu azh do brodiv; a bramu zamknuli, yak til'ki viishla pogonya za nimi. i poki voni lyagli spati, to vona vviishla do nikh na dakh, i skazala do tikh lyudyei: ya znayu, shcho navstryechu' dav vam tsyei krai, i shcho zhakh pyeryed vami napav na nas, i shcho vsi myeshkantsi ts'ogo krayu omlivayut' zo strakhu pyeryed vami. bo mi chuli tye, shcho navstryechu' visushiv vodu chyervonogo morya pyeryed vami, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho zrobili vi obom amoryeis'kim tsaryam, shcho po toi bik iordanu, sigonovi ta ogovi, yakikh vi vchinili zaklyattyam. i chuli mi tsye, i zomlilo nashye syertsye, i nye stalo vzhye dukhu v lyudini zo strakhu pyeryed vami, bo navstryechu', bog vash, vin bog na nyebyesakh ugori i na zymli doli! a tyepyer prislyagnit' myeni navstryechuom, shcho yak ya vchinila z vami milist', tak zrobyte i vi milist' z domom bat'ka mogo, i dastye myeni pravdivogo znaka. i zostavite pri zhitti bat'ka mogo, i matir moyu, i brativ moikh, i syester moikh, i vsye, shcho ikhne, i vryatuete nashye zhittya vid smyerti. i skazali ii ti lyudi: dusha nasha za vas nyekhai viddana budy na smyert', yakshcho vi nye vidkriete tsiei nashoi spravi. i budy, koli navstryechu' pyeryedavatimye nam otsyei krai, to mi vchinimo tobi milist' ta pravdu.

i vona spustila ikh shnurom chyeryez vikno, bo dim ii buv u stini mis'kogo muru, i v muri vona zhila. i skazala vona im: idit' na goru, shchob nye spitkala vas pogonya. i khovaityesya tam tri dni, azh poki nye vyernyet'sya pogonya, a potomu pidyetye svoeyu dorogoyu. i skazali do nyei ti lyudi: mi budyemo chisti vid tsiei prisyagi tobi, shcho ti zaprisyagla nas, yakshcho ti nye vchin-ish tak. otsye, yak mi budyemo vkhoditi do krayu, to ti priv'yazhyesh shnurka z tsiei nitki chyervyeni v vikni, shcho ti nim nas spustila. a bat'ka svogo, i matir svoyu, i brativ svoikh, i vvyes' dim svogo bat'ka zby-eryesh do syebe do domu. i budye, usi, khto viidye z dyeryei tvogo domu nazovni, krov iogo na golovi iogo, a mi chisti. a vsi, khto budye v domi z toboyu, krov iogo na golovi nashii, yakshcho nasha ruka budye na n'omu. a koli ti vidkriesh tsyu nashu spravu, to mi budyemo chisti vid prisyagi tobi, yakoyu ti zaprisyagla nas. a vona skazala: yak vi skazali, nyekhai budye vono tak. i vidpustila ikh, a voni pishli. i vona priv'yazala v vikni chyervonogo sukanogo shnurka. i voni pishli, i viishli na goru, ta i sidili tam tri dni, azh poki vyernu-lasya pogonya. i shukala pogonya po vsii dorozhi, ta nye znaishla ikh. i povyernulisya ti dva muzhi, i ziiшли z gori, i pyeryeishli ior-dan, i priishli do isusa, sina navinovogo, ta i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitkalo. i skazali voni do isusa: spravdi navstryechu' dav u nashu ruku vsyu tsyu zymlyu, a vsi myeshkantsi ts'ogo krayu omlili zo strakhu pyeryed nami.

3

i vstav isus rano vrantsi, i voni rushili z sittimu, ta i priishli azh do iordanu vin ta vsi izrailyevi sini. i pyeryenochuvali voni tam pyershye, nizh pyeryeishli. i stalosya po tr'okh dnyakh, i pyeryeishli urya-dniki mizh taborom, i nakazali narodovi, govoryachi: koli vi pobachitye kovchyega zapovitu navstryechua, boga vashogo, ta svyashchyenikiv-lyevitiv, shcho nyesut' iogo, to vi rushitye z vashogo mistysa, i pidyetye za nim. til'ki viddal' mizh vami ta mizh nim budye miroyu kolo dvokh tisyach lik-tiv. nye nablizhaityesya do n'ogo, shchob vi znali tu dorogu, yakoyu pidyetye, bo vi nye khodili tsieyu dorogoyu ani vchora, ani pozavchora. i skazav isus do nar-odu: osv yatit'sya, bo navstryechu' uza-vtra chinitimye chuda pomizh vami. i skazav isus do svyashchyenikiv, govoryachi: ponyesit' kovchyega zapovitu, i pyeryei-dit' iordan pyeryed narodom. i ponyesli voni kovchyega zapovitu, i pishli pyeryed narodom. i skazav navstryechu' do is-usa: ts'ogo dnya rozpichnu ya zvyelichu-

vati tyebye na ochakh us'ogo izrailya, yakii budye bachiti, shcho yak buv ya z moisy-eem, tak budu z toboyu. a ti nakazhyesh svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyega zapovitu, govoryachi: koli vi vviidyetye do krayu vodi iordanu, stanyetye v iordani. i skazav isus do izrailyevikh siniv: pidiidit' syudi, i poslukhaitye sliv navstryechua, boga vashogo. i isus skazav: po ts'omu piznae-tye, shcho bog zhivii pomizh vami, i konchye vin vizhyenye pyeryed vami khanaanyean-ina, i khittyeayanina, i khivvyeyanina, i pyer-izzyeyanina, i girgashyeyanina, i evusyeyan-ina. otsye kovchyeg zapovitu vladiki vsiei zyeмли pyerekhodit' pyeryed vami chy-eryez iordan. a tyepyer viz'mit' sobi dvanadtsyat' muzhiv z izrailyevikh plye-myen, po odnomu muzhyevi na plyem'ya. i stanyet'sya, koli spinyat'sya stopi nig svyashchyenikiv, shcho nosyat' kovchyega navstryechua, vladiki vsiei zyeмли, u vodi iordanu, budye spinyena voda, shcho tychye zvyerkhu, i stanye odnim valom. i stalosya, koli rushiv narod zo svoikh namyetiv, sh-chob pyeryeiti iordan, a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega zapovitu pyeryed nar-odom, i koli nosii kovchyegu priishli do ior-danu, a nogi svyashchyenikiv, shcho nyesli kovchyega, zanurilisya v vodu skrayu, a ior-dan buv povnii po vsi byeryegi svoi vsi dni zhniv, to spinilas' voda, shcho zvy-erkhu tyekla, stala odnim valom, duzhye da-lyeko vid mista adama, shcho zboku tsor-tanu, a ta, shcho tyekla do styepu, do solonogo morya, styekla zovsim, i bula viddilyena, a narod pyeryeishov navproti erikhonu. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega zapovitu navstryechun'ogo, stali mitsno na sukhomu posyeryedini iordanu, i vvyes' izrail' pyerekhodiv po sukhomu, azh poki nye skinchiv pyerekhoditi iordan uyves' narod.

4

i stalosya, yak uyves' narod zakinchiv py-eryekhoditi iordan, to skazav navstryechu' do isusa, govoryachi: viz'mit' sobi z narodu dvanadtsyat' muzhiv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni. i nakazhyetye im, govory-achi: vinyesit' zvidsi, iz syeryedini ior-danu, iz mistysa, dze mitsno stoyali nogi svyashchyenikiv, dvanadtsyat' kamyeniv, i pyeryenyesyetye ikh iz soboyu, i pokladyetye ikh na nichlgu, shcho v n'omu budyetye nochuvati tsiei nochi. i poklikav isus tikh dvanadtsyat'okh muzhiv, shcho nastanoviv z izrailyevikh siniv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni, ta i skazav im isus: pidit' pyeryed kovchyegom navstryechua, boga vashogo, do syeryedini iordanu, i pidiimit' sobi kozhyen na plyechye svoe odnogo kamyenya za chis-lom plyemyen izrailyevikh siniv, shchob

to bulo znakom mizh vami, koli vzavtra zapitayut' vashi sini, govoryachi: shcho tsye v vas za kaminnya? to skazhyete im, shcho bula viddilyena iordans'ka voda pyeryed kovchygom navstryechun'ogo zapovitu, koli vin pyeryekhodiv v iordani, bula viddilyena iordans'ka voda. i budut' ti kaminnya za pam'yatku dlya izrail'yevikh siniv azh naviki. i zrobili izrail'yevyi sini tak, yak nakazav isus, i ponesli voni dvanadtsyat' kamyeniv iz syeryedini iordanu, yak govori navstryechu' do isusa, za chisлом plyemyen izrail'yevikh siniv. i pyeryenyeli ikh iz soboyu do nichligu, ta i poklali ikh tam. a inshikh dvanadtsyat' kamyeniv postaviv isus v syeryedini iordanu na mistsi, dye stoyali nogi svyashchyenikov, shcho nyesli kovchyega zapovitu, i voni tam azh do dnya ts'ogo. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega, stoyali v syeryedini iordanu azh do zakinchyennya vs'ogo, shcho navstryechu' nakazav buv isusovi skazati narodovi, zgidno z usim tim, shcho nakazav buv moiseyi isusovi. a narod kvapivsyia i pyeryekhodiv. i stalosya, yak uvyes' narod skinchiv pyeryekhoditi, to pyeryeshov navstryechunii kovchyeg ta svyashchyeniki pyeryed narodom. i pyeryeishli ruvimovi sini i sini gadovi ta polovina plyemyeni manasiinomi, ozbroeni do boyu, pyeryed izrail'yevimi sinami, yak moiseyi govori buv do nikh. kolo soroka tisyach ozbroenikh voyakiv pyeryeishli pyeryed navstryechunim litsyem na viinu do erikhons'kikh styepiv. togo dnya zvyelichiv navstryechu' isusa na ochakh us'ogo izrail'ya, i stali boyatisya iogo, yak boyalisya moiseya po vsi dni iogo zhittya. i skazav navstryechu' do isusa, govoryachi: nakazhi svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyega zapovitu, i nyekhai voni viidut' z iordanu. i nakazav isus svyashchyenikam, govoryachi: viidit' z iordanu! i stalosya, koli svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega navstryechun'ogo zapovitu, viishli z syeryedini iordanu, a stopi nig svyashchyenikov vidirvalisya vid n'ogo, shchob stati na sukhomu, to voda iordanu vyemulasya na svoe mistsyie, i pishla, yak uchora-pozavchora, po vsikh iogo byeryegakh. a narod viishov iz iordanu dyesyatogo dnya pyershogo misyatsya, ta i taboruvav u gilgali, na skhidn'omu botsi erikhonu. a dvanadtsyat' tikh kamyeniv, shcho vzaly z iordanu, isus postaviv u gilgali. i skazav vin do izrail'yevikh siniv, govoryachi: koli vzavtra zapitayut' vas vashi sini svoikh bat'kiv, govoryachi: shcho tsye za kaminnya? to poznaioimtye vashikh siniv, govoryachi: po sukhomu pyeryeishov buv izrail' tsyei iordan, bo navstryechu', bog vash, visushiv vodu iordanu pyeryed vami, azh poki vi nye pyeryeishli, yak zrobiv buv navstryechu', bog vash, moryu chyervonomu, yakye vin

visushiv pyeryed nami, azh poki mi nye pyeryeishli, shchob usi narodi zyeimli piznali ruku navstryechunyu, shcho sil'na vona, shchob boyalisya vi navstryechua, boga vashogo, po vsi dni.

5

i stalosya, yak usi amoryeis'ki tsari, shcho po toi bik iordanu na zakhid, i vsi khanaans'ki tsari, shcho nad moryem, pochuli, shcho navstryechu' visushiv buv vodu iordanu pyeryed izrail'yevimi sinami, azh poki voni pyeryeishli, to zomlilo ikhne syertsye, i nye bulo vzhye v nikh dukhu zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami. togo chasu skazav navstryechu' do isusa: narobi sobi kamin-nikh nozhiv, i poobrizui izrail'yevikh siniv znovu, drugii raz. i narobiv sobi isus kamin-nikh nozhiv, ta i poobrizuvav izrail'yevikh siniv pri gi'at-gaaratoli. a otsye ta prichina, chomu isus poobrizuvav: uvyes' narod, shcho viishov buv iz egiptu, cholovicho'i stati, usi voyaki, povmirali v pustini v dorozhi, koli viishli z egiptu. bo buv obrizani uvyes' narod, shcho vikhodiv, a vs'ogo narodu, shcho narodivsyia v pustini v dorozhi po vikhodi z egiptu, nye obrizували. bo sorok lit khodili izrail'yevyi sini v pustini, azh poki nye viginuv uvyes' toi narod, ti voyaki, shcho viishli buli z egiptu, shcho nye slukhaliysya navstryechun'ogo golosu, shcho navstryechu' zaprisyagnuv buv im nye pokazati im togo krayu, shcho navstryechu' zaprisyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im krai, yakii tyeche molokom ta myedom. a ikhnikh siniv postaviv zamist' nikh. ikh poobrizuvav isus, bo voni buli nyeobrizani, bo ikh nye obrizували v dorozhi. i stalosya, yak uvyes' narod zakinchiv obrizuvatsiya, to voni osili v tabori na svoikh mistsyakh azh do viduzhannya. i skazav navstryechu' do isusa: s'ogodni ya znyav z vas egipets'ku gan'bu. i nazvav tye mistsyie im'yam: gilgal, i tak e azh do ts'ogo dnya. i taborували izrail'yevyi sini v gilgali, i spravili paskhu vvyechori chotirnadtsyatogo dnya misyatsya na erikhons'kikh styepakh. a nazavtra po pastsi ili voni togo samogo dnya z urozhayu togo krayu, oprisnoki ta prazhyenye. i pyeryestala padati manna z drugogo dnya, yak voni ili z urozhayu togo krayu, i vzhye bil'sh nye bulo izrail'yevim sinam manni, i ili voni togo roku z urozhayu khanaans'kogo krayu. i stalosya, koli isus buv pri erikhoni, to zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' stoit' navproti n'ogo cholovik, a vityagnyeni iogo myech u rutsi iogo. i pidiishov isus do n'ogo, ta i skazav iomu: chi ti nash, chi nashikh vorogiv? a toi vidkazav: ni, bo ya vozhd' navstryechun'ogo viis'ka, tyepper ya priishov. i ypav isus na oblichya svoe do zyeimli, i vklonivsyia, ta i skazav iomu: shcho govorit' mii pan svoemu

rabovi? i skazav vozhd' navstryechun'ogo viis'ka do isusa: skin' vzuttya svoe z svoikh nig, bo tsye mistys'e, na yakomu stoish ti, svyatyte vono! i zrobiv isus tak.

6

a erikhon zamknuvsya, i buv zamknyenii zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami, nikhto nye vikhodiv i nye vkhodiv. i skazav navstryechu' do isusa: os', ya dav u tvoyu ruku erikhon ta tsarya iogo, sil'nikh voy-akiv. i obiidyete navkolo tsye misto, vsi voyaki, obkhid navkolo mista odin raz. tak zrobish shist' dyen'. a sim svyashchyenikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed kovchegom. a s'omogo dnya obiidyete navkolo tye misto sim raz, a svyashchyeniki zasurmlyat' u rogi. i stanyet'sya, koli zasurmit' baranyachii rig, koli vi pochuyete golos tiei surmi, a vvyes' narod kriknye guchnim krikom, to mur ts'ogo mista vpadye na svoemu mistsi, a narod uvii'dye kozhyen pyeryed syebye. i poklikav isus, sin naviniv, svyashchyenikiv, ta i skazav do nikh: nyesit' kovchyega zapovitu, a sim svyashchyenikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed navstryechunim kovchegom. a do narodu skazav: pidit', obiit' navkolo tsye misto, a ozbroenii pidye pyeryed navstryechunim kovchegom. i stalosya, yak isus skazav tsye narodovi, to sim svyashchyenikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv, ishli ta surmili v tsi surmi, a kovchyeg navstryechun'ogo zapovitu ishov za nimi. a ozbroeni ishli pyeryed svyashchyenikami, shcho surmili v rogi, a viis'ko zadne ishlo za kovchegom. i vsye surmili v surmi. a narodovi isus nakazav, govoryachi: nye budyete krichati, i nye dastye pochuti vashogo golosu, i nye vii'dye slovo z vashikh ust azh do dnya, koli ya skazhu vam: zakrichit'! i vi zakrichitye. i navstryechunii kovchyeg pishov navkolo mista, obishov odin raz. i vviishli do taboru, ta i nochuvalli v tabori. i vstav isus rano vrantsi, i ponyesli svyashchyeniki navstryechun'ogo kovchyega. a sim svyashchyenikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed navstryechunim kovchegom, ishli ta vsye surmili v surmi, a ozbroeni ishli pyeryed nimi, a viis'ko zadne ishlo za navstryechunim kovchegom. i vsye surmili v surmi. i obiishli navkolo mista drugogo dnya odin raz, ta i vyernulisya do taboru. tak zrobili shist' dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i povstavali voni rano vrantsi, yak skhodila rannya zorya, i obiishli navkolo mista za tim pripisom sim raz. til'ki togo dnya obiishli misto navkolo sim raz. i stalosya, koli s'omogo razu zasurmili svyashchyeniki v surmi, to isus skazav do narodu: zakrichit',

bo navstryechu' viddav vam tsye misto! i stanyet'sya tsye misto zaklyattyam, vono ta vsye, shcho v n'omu, dlya navstryechua. til'ki bludnitsya rakhav budye zhiti, vona ta vsi, khto z nyeyu v domi, bo vona skhovala bula posliv, yakikh mi posilali. ta til'ki styeryezhit'sya zaklyatogo, shchob vi sami nye stali zaklyattyam, i nye vzyali z zaklyatogo, i shchob tim nye zavveli izrail'yevogo taboru pid zaklyattyia, i nye dovveli iogo do nyeshchastya. a vsye sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni, tsye svyati'st' dlya navstryechua, vono vviidye do navstryechun'oi skarbnitsi. i zakrichav narod, i zasurmili v surmi. i stalosya, yak narod pochuv golos surmi, i zakrichav narod guchnim krikom, to vpav mur na svoemu mistsi, a narod uvii'shov do mista, kozhyen pyeryed syebye. i zdobuli voni tye misto. i zrobili voni zaklyattyam usye, shcho v misti, vid cholovika i azh do zhinki, vid yunaka i azh do starogo, i azh do vola, i shzuki dribnoi khudobi, i osla, usye znishchili vistryam myecha. a do dvokh tikh lyudyei, shcho vividuvali kraii, isus skazav: uvii'dit' do domu tiei zhinki bludnitsi, i vviyedit' zvidi tu zhinku ta vsye, shcho ii, yak vi zaprisyagli buli ii. i vviishli yunaki, vviduvachi, i vviyeli rakhav, i bat'ka ii, i matir ii, i brat'iv ii, i vsye, shcho ii, i vsi rodi ii vviyeli i umistili poza izrail'yevim taborom. a misto ta vsye, shcho v n'omu, spallii ognym. til'ki sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni dali do skarbnitsi navstryechun'ogo domu. a bludnitsyu rakhav, i dim ii bat'ka, i vsye, shcho ii, isus pozostaviv pri zhitti. i osila vona syeryed izrailya, i tak e azh do ts'ogo dnya, bo skhovala bula posliv, yakikh poslav buv isus vvidati erikhon. i togo chasu zaprisyagnuv isus, govoryachi: proklyatii pyeryed navstryechunim litsyem kozhyen, khto vstanye i vvidbudye tsye misto erikhon, na pyervoridnim svoim vin zalozhit' iogo, i na naimolodshim svoim postavit' brami iogo. i buv navstryechu' z isusom, a slava iogo roziishlasya po vsim kraii.

7

i spronyevirilisia izrail'yevi sini v zaklyatomu, akhan, sin karmiya, sina zavdievogo, sina zyerakhovogo, yudinogo plyemyeni, uzyav iz zaklyatogo. i zapalivsia navstryechunii gniv na izrail'yevikh siniv. i poslav isus muzhiv z erikhonu v ai, shcho pri byet-yevyeni, na skhid vid byet-yelu, i skazav do nikh, govoryachi: pidit', i vvidaitye tsyei kraii. i pishli ti muzhi, i vvidali ti ai. i vyernulisya voni do isusa ta i skazali do n'ogo: nyekhai nye idye vvyes' narod, kolo dvokh tisyach lyuda abo kolo tr'okh tisyach lyuda nyekhai vviidut', i pob'yut' ai. nye trudi vs'ogo narodu tudi,

bo ti vorogi nyechislyenni. i pishli tudi z narodu kolo tr'okh tisyach lyuda, ta voni povtikali pyeryed ais'kimi lyud'mi. i ais'ki lyudi povibivali z nikh kolo tridtsyati i shosti cholovika, ta i gnali ikh z-pyeryed brami azh do shyevaram, i rozbili ikh na uzbichichi gori. i okhlyalo syertsye narodu, ta i stalo yak voda. i rozdyer isus odyezhu svoyu, ta i upav na oblichhya svoe na zymlyu pyeryed navstryechunim kovchyeгом, i lyezhav azh do vyechora vin ta izrail'evi starshi, i posipali porokhom svoyu golovu. i skazav isus: akh, vladiko navstryechui, dlya chogo. ti konchye pyeryeprovadi tseyi narod cheryez iordan, shchob dati nas u ruku amoryeyanina, shchob vigubiti nas? o, koli b mi buli pozostalisya, i osili po toi bik iordanu! o, navstryechui! shcho ya skazhu po tomu, yak izrail' obyernuv potilitsyu pyeryed svoimi vorogami? i pochuyut' khanaanyanin ta vsi myeshkantisi ts'ogo krayu, i zbyerut'sya navkolo na nas, i znishchat' im'ya nashye z zymli. i shcho ti zrobish svoemu vye-likomu imyennyu? i skazav navstryechu' do isusa: ustan', poshcho to ti padaesh na oblichhya svoe? izrail' zgrishiv, i voni pyeryestupili mogo zapovita, shcho ya nakazav im, i vzyali z zaklyatogo, a takozh krالي, i obmanyuvali, i klali pomizh svoi ryechi. i nye zmozhut' izrail'evi sini vstoyati pyeryed svoimi vorogami, voni obyernut' spinu pyeryed vorogami svoimi, bo stali zaklyattyam. nye budu bil'shye z vami, yakshcho nye vigubitye zaklyatogo z-pomizh syebye! ustan', osvyati narod ta i skazhyesh: osvyatit'sya na zavtra, bo tak skazav navstryechu', bog izrailiv: zaklyatye syeryed tyebye, izrail'yu! ti nye zmozhyesh ustoyati pyeryed svoimi vorogami, azh doki vi nye vikinetye z-pomizh syebye togo zaklyatogo. i pidkhod'tye rano vrantsi za vashimi plyemyenami. i stan'yet'sya, tye plyem'ya, shcho iogo viyavit' navstryechu', nyekhai pidkhodit' za rodami; a rid, shcho iogo viyavit' navstryechu', pidkhodit'mye za domami, a dim, shcho iogo viyavit' navstryechu', pidkhodit'mye za muzhchinami. i stan'yet'sya, khto budye viyavlyenii u zaklyatim, toi budye spalenyii v ogni, vin ta vsye, shcho iogo, bo pyeryestupiv vin zapovita navstryechun'ogo, i vchiniv byezsorumnye mizh izrail'em. i vstav isus rano vrantsi, i priviv izrail'ya za iogo plyemyenami, i bulo viyavlyenye yudinye plyem'ya. i priviv vin yudini rodi, i buv viyavlyenii rid zarkhiiv. i priviv vin zarkhiiv rid za rodinami, i buv viyavlyenii zavdii. i priviv vin iogo dim za muzhchinami, i buv viyavlyenii akhan, sin karmiya, sina zavdiya, sina zyerakha z yudinogo plyemyeni. i skazav isus do akhana: sinu mii, vzdoidi zhye slavu dlya navstryechua, boga izrail'ya, i priznaisya iomu, i podai myeni, shcho ti zro-

biv? nye skazhi nyeppravdi pyeryedo mnoyu! i vidpoviv akhan do isusa ta i skazav: diisno, zgrishiv ya navstryechuyevi, bogovi izrail'ya, i zrobiv tak ta tak. i pobachiv ya v zdobichi odnogo dobrego shin'ars'kogo plashcha, i dvi sotni shyekliv sribla, i odnogo zolotogo zlivka, p'yatdyesyat shyekliv vaga iogo, i zabazhav ya ikh, i vzyav ikh. i os' voni skhovani v zymli v syeryedini namyetu mogo, a sriblo pid nim. i poslav isus poslantsiv, i pobigli voni do namyetu, azh os' skhovanye vono v namyeti, a sriblo pid nim. i zabrali iogo z syeryedini namyetu, i prinyesli iogo do isusa ta do vsikh izrail'evikh siniv, i poklali iogo pyeryed navstryechunim litsyem. i vzyav isus akhana, zyerakhovogo sina, i tye sriblo, i togo plashcha, i togo zolotogo zlivka, i siniv iogo, i dochok iogo, i vola iogo, i osla iogo, i otaru iogo, i namyeta iogo, i vsye, shcho iogo, a vvyes' izrail' iz nim, ta i povivodili ikh do dolini akhor. i skazav isus: nashcho ti naviv nyeshchastya na nas? nyekhai na tyebye navyedye tsey nyeshchastya navstryechu' ts'ogo dnya! i vkamyenuvali iogo, vvyes' izrail', kaminnyam. i popalili ikh v ogni, i vkamyenuvali ikh kaminnyam. i postavili nad nim vyelikuu kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. i spiniv navstryechu' lyutist' gnivu svogo, tomu nazlav im'ya togo mist'sya: akhor, azh do ts'ogo dnya.

8

i skazav navstryechu' do isusa: nye bisya i nye lyakaisya, viz'mi z soboyu vvyes' viis'kovii lyud, ta i ustan', pidi na ai. podivisya: os' dav ya v ruku tvoyu ais'kogo tsarya, i narod iogo, i misto iogo, i kraj iogo. i zrobish aevi, i tsaryevi iogo, yak ti zrobiv erikhonovi ta tsaryevi iogo, til'ki zdobich iogo ta khudobu iogo zabyeryetye sobi. postav sobi zasidku na misto pozad n'ogo. i vstav isus ta vvyes' viis'kovii lyud, shchob iti na ai. i vibrav isus tridtsyat' tisyach cholovika sil'nikh voyakiv, ta i poslav ikh nochi. i vin nakazav im, govoryachi: glyadit', chatuitye na ai z-pozad mista, nye viddalyaitesya duzhye vid mista, i bud'tye vsi gotovi. a ya ta vvyes' narod, shcho zo mnoyu, priidymo do mista. i stan'yet'sya, koli viidut' navpyeryeimi nam, yak pyershye, to mi vtyechymo pyeryed nimi. i viidut' voni za nami, a mi vidtyagnyemo ikh vid mista, bo skazhut': voni vtikayut' pyeryed nami, yak pyershye. i mi vtyechymo pyeryed nimi. a vi vstanetye z zasidki, i zdobudyetye tye misto, i navstryechu', bog vash, dast' iogo vam u vashu ruku. i stan'yet'sya, yak vi viz'myetye misto, to pidpalitye misto ognym, zrobitye za navstryechunim slovom. glyadit', ya vam nakazav. i poslav ikh isus, i pishli voni na

zasidku, ta i zasili mizh byet-yelom ta mizh aem, iz zakhodu vid ayu. a isus nochuvav tiei nochi syeryed narodu. i vstav isus rano vrantsi, i pyeryeglyanuv narod, i pishov vin ta izrail'yevi starshi pyeryed narodom do ayu. a vsi voyaki, shcho buli z nim, pishli pid goru, i pidiishi, i priishi navproti togo mista, i taboruvali z pivnochi ayu, a mizh nim ta mizh aem bula dolina. i vzyav vin kolo p'yati tisyach cholovika, i postaviv ikh yak zasidku mizh byet-yelom ta mizh aem z zakhodu mista. i rozklav narod, uvyes' tabir, shcho z pivnochi mista, a zadnyu chastinu iogo z zakhodu mista. i prishov isus tiei nochi na syeryedinu dolini. i stalosya, yak pobachiv tsye ais'kii tsar, to lyudi togo mista pospishili, i vstali rano, i viishli navpyeryeimi izrail'ya na bii, vin ta vvyes' iogo narod, na oznachenii chas pyeryed styep. a vin nye znay, shcho e zasidka na n'ogo z-pozad mista. a isus ta vvyes' izrail' udavali, nibi pobiti pyeryed nimi, i vtikal dorogoyu na pustynu. a ti sklikali vvyes' narod, shcho v misti, shchob gnatisya za nimi. i gnalisya voni za isusom, i viddalilisya vid mista. i nye polishivsya nikhto v ai ta v byet-yeli, khto nye pognavsya b za izrail'em. i pozostavili voni misto vidchinyenim, ta i gnalisya za izrail'em. i skazav navstryechu' do isusa: prostyagni spisa, shcho v rutsi tvoii, do ayu, bo v ruku tvoyu iogo viddam. i prostyagnuv isus spisa, shcho v rutsi iogo, do mista. a zasidka shvidko vstala zo svogo mistsya, ta i pobigli, yak vin prostyagnuv svoyu ruku. i vviishli voni do mista, i zdobuli iogo, i pokvapilisya ta i pidpalili tye misto ognem. i obyernulisya ais'ki lyudi pozad syebe, ta i pobachili, azh os' znyavsya dim mista do nyeba! i nye bulo v nikh sili, shchob utikati ani syudi, ani tуди... a narod, shcho vtikav do pustini, obyernuvsya na tikh, khto gnavsya za nim. a isus ta vvyes' izrail', yak pobachili, shcho zasidka zdobula tye misto, i shcho znyavsya dim iz mista, to vyernulisya, ta i povbivali ais'kikh lyudyei. a ti povikhodili z mista navpyeryeimi nikh, i opinilisya syeryed izrail'ya: ti z ts'ogo boku, a ti z togo. i povbivali ikh, tak shcho nye pozostalosya z nikh nikogo, khto vryatuvavsya b chi vtik. a ais'kogo tsarya voni skhopili zhivogo, i privyeli iogo do isusa. i stalosya, yak pokinchiv izrail' zabavati vsikh ais'kikh myeshkantsiv na poli, u pustini, shcho gnali ikh po nii, i popadali voni vid vistrya myecha azh do ostann'ogo, to vyernuvsya vvyes' izrail' do ayu, i pyeryebili iogo vistryam myecha. i bulo vsikh, shcho vpalili togo dnya, vid cholovika i azh do zhinki, dvanadtsyat' tisyach, usi ais'ki myeshkantsi. a isus nye opuskav svoei ruki, shcho vityagnuv zo spisom, azh poki nye vchiniv zaklyattyam usikh ais'kikh myeshkantsiv. til'ki

khudobu ta zdobich togo mista pozabirav sobi izrail' za slovom navstryechua, shcho nakazav buv isusovi. i spaliv isus ai, i poklav iogo vichnoyu ruinoyu, pustkoyu, i tak e azh do ts'ogo dnya. a ais'kogo tsarya povis na dyeryevi azh do vyechirn'ogo chasu. a koli sontsy zakhodilo, isus nakazav, i znyali iogo trupa z togo dyeryeva ta i kinuli iogo do vkhodu brami mista. i nakidali nad nim vyeliku kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. todі isus zbuduvav zhyertivnika dlya navstryechua, boga izrail'yevogo, na gori yeval, yak nakazav buv moysyei, rab navstryechunii, izrail'yevim sinam, yak napisano v knizi moysyeevogo zakonu, zhyertivnika z tsilogo kaminnya, shcho nad nimi nye pidiimali zaliza. i prynesli na n'omu tsilopal'yennya dlya navstryechua, i prinosili mirmi zhyertvi. i vin napisav tam na tikh kaminnyakh vidpisa moysyeevogo zakonu, shcho toi napisav pyeryed izrail'yevimi sinami. a vvyes' izrail', i starshi iogo, i uryadniki, i suddi iogo, stoyali z ts'ogo i z togo boku kovchyegu navproti svyashcheyenikiv-lyevitiv, shcho nosyat' kovchyega navstryechun'ogo zapovitu, yak prikhod'ko, tak i tubilyets', polovina iogo navproti gori garizim, a polovina iogo navproti gori yeval, yak nakazav buv moysyei, rab navstryechunii, blagoslovlyati izrailiv narod naipyershye. a potim vin chitav usi slova togo zakonu, blagoslov'yennya ta proklyattya, usye tak, yak napisano v zakoni. nye bulo slova zo vs'ogo, shcho nakazav buv moysyei, chogo nye chitav bi isus pyeryed usima zborami izrail'ya, i zhinok, i dityei, i prikhod'ka, shcho khodit' syeryed nikh.

9

i stalosya, koli tsye pochuli vsi tsari, shcho po toi bik iordanu, na gori ta na podilli, ta na vsim byeryezi vye-likogo morya navproti livanu: khittyeayanin, i amoryeyanin, khanaaneyeyanin, pyerizzyeyanin, khivvyeyanin i evusyeyanin, to voni zbralisya razom, shchob odnodushno voyuvati proti isusa ta proti izrail'ya. a myeshkantsi giv'onu pochuli, shcho isus zrobiv erikhonovi ta aevi, to zrobili i voni khitrist'. i pishli voni, i zabyezpyechilis' zhivnistyu na dorogu, i vzvali povitirani mishki dlya osliv svoikh, i burdyuki dlya vina povitirani, i potriskani, i pov'yazani, i vzuttya povitiranye ta polatanye na ikhnikh nogakh, i odyezha na nikh ponoshnya, a vvyes' khlib ikhn'oi pozhivi na dorogu buv sukhiu, zaplisnili. i pishli voni do isusa, do taboru v gilgali, ta i skazali do n'ogo ta do muzhiv izrail'yevikh: mi priishli z dalyekogo krayu, a vi tyepper skladit' z nami umovu. i skazali izrail'yevi muzhi do khivvyeyan:

mozhye vi siditye poblizu nas, to yak mi skladnyemo z vami umovu? i skazali voni do isusa: mi tvoï rabi. a isus skazav do nikh: khto vi ta zvidki prikholditye? i voni skazali iomu: z duzhye dalyekogo krayu prishli tvoï rabi do imyennya navstryechua, boga tvogo, bo mi chuli chutku pro n'ogo, i vsye, shcho vin zrobiv buv v egipti, i vsye, shcho vin zrobiv dvom amoryeiskim tsaryam, shcho po toi bik iordanu, sigonovi, tsaryevi khlyshbons'komu, ta ogovi, tsaryevi bashans'komu, shcho v ashtaroti. i skazali do nas nashi starshi ta vsi myeshkantsi nashogo krayu, govoryachi: viz'mit' u svoyu ruku pozhivu na dorogu, i idit' navproti nikh ta i skazhyetye im: mi vashi rabi, a tyepyer skladiť iz nami umovu. otsye nash khlíb: tyepłim mi zabyezpyechilisya nim u pozhivu na dorogu z nashikh domiv u dyen' nashogo vikhodu, shchob iti do vas, a tyepyer os' vin visokh i stav zaplisnili. a tsi burdyuki vina, shcho ponapovnyuvali mi novi, os' podyerlisya! a os' odyezha nasha ta vzuttya nashye povitiralosya vid tsiei duzhye dalyekoï dorogi. i vzlyali lyudi z ikhn'oi pozhivi na dorogu, a navstryechunikh ust nye pitali. i vchiniv im isus mir, i sklav z nimi umovu, shchob zostaviti ikh pri zhitti, i prislyagnuli im nachal'niki gromadi. i stalosya po tr'okh dnyakh po tomu, yak sklali z nimi umovu, to pochuli, shcho bliz'ki voni do n'ogo, i sidyat' voni pomizh nimi. i rushili izrailyevi sini, i tryet'ogo dnya pribuli do ikhnikh mist. a ikhni mista: giv'on, i kyefira, i byeyerot, i kir'yat-earim. i nye povbivali ikh izrailyevi sini, bo nachal'niki gromadi prislyagli buli im navstryechuom, bogom izrailya. i narikala vsya gromada na nachal'nikiv. i skazali vsi nachal'niki do vsiei gromadi: mi prislyagnuli im navstryechuom, bogom izrailya, a tyepyer mi nye mozhnyemo dotorknutisya do nikh. otsye zrobimo im, pozostavimo ikh pri zhitti, i nye budye na nas gnivu za prislyagu, shcho mi prislyagnuli im. i skazali do nikh nachal'niki: nyekhai voni zhivut', i stali voni rubati drova ta nositi vodu dlya vsiei gromadi, yak govoriли im nachal'niki. i poklikav ikh isus, i promovlyav do nikh, govoryachi: chomu vi obmanili nas, govoryachi: mi duzhye dalyeki vid vas, a vi os' siditye syeryed nas? a tyepyer vi proklyati, i nye pyeryevyedyet'sya z-posyeryed vas rab, i rubachi drov, i nosii vodi dlya domu boga mogo. a voni vidpovili isusovi ta i skazali: bo spravdi viyavlyeno rabam tvoim, shcho navstryechu', bog tvii, nakazav moysyevi, svoemu rabovi, dati vam uvyes' tsyei kraï, i vigubiti vsikh myeshkantsiv tsiei zymli pyeryed vami. i mi duzhye nalyakalisya za svoe zhittya zo strakhu pyeryed vami, i zrobili ot-syu rich. a tyepyer mi otsye v rutsi tvoi: yak dobre, i yak spravyedlivo v ochakh tvoikh uchiniti nam, uchini. i vin zrobiv im tak, i

vryatuvav ikh vid ruki izrailyevikh siniv, i nye povbivali ikh. i dav ikh isus togo dnya za rubachiv drov ta za nosiiv vodi dlya gromadi i dlya navstryechun'ogo zhyertivnika, i tak e azh do ts'ogo dnya, do mist'sya, yakye vin vibyerye.

10

i stalosya, yak pochuv erusalims'kii tsar adoni-tsyyedek, shcho isus zdobuv ai ta vchiniv iogo zaklyattym, i shcho yak zrobiv erikhonovi i tsaryevi iogo, tak zrobiv aevi ta tsaryevi iogo, i shcho myeshkantsi giv'onu sklali mir z izrail'em ta buli syeryed nikh, to duzhye nalyakalisya, bo giv'on misto vye-lyke, yak odnye z mist tsars'kikh, i shcho vin bil'shii za ai, a vsi lyudi iogo litsari. i poslav erusalims'kii tsar adoni-tsyyedek do khyevrons'kogo tsarya gogama, i do yarmuts'kogo tsarya pir'ama, i do lakhs'kogo tsarya yafii, i do yeglons'kogo tsarya dyevira, govoryachi: priidit' do myenye, i dopomozhit' myeni, i mi pob'emo giv'ona, bo vin zamiriv z isusom ta z izrail'yevimi sinami. i voni zibralisya, i pishli p'yat' amoryeiskikh tsariv: tsar erusalims'kii, tsar khyevrons'kii, tsar yarmuts'kii, tsar lakhs'kii, tsar yeglons'kii, voni ta vsi tabori ikhni, i roztaboruvalisya pri giv'oni, i voyuvali proti nikh. i poslali giv'ons'ki lyudi do isusa ta do taboru v gilgal, govoryachi: nye strimui svoei ruki vid svoikh rabiv! priidi do nas skoro, i spasi nas ta dopomozhi nam, bo zibralisya na nas usi amoryeisk'i tsari, shcho zamyeshkuyut' gori. i rushiv isus iz gilgalu, vin ta z nim usi voyaki i viis'kovi litsari. i skazav navstryechu' do isusa: nye biisya ikh, bo ya viddav ikh u tvoyu ruku, nikhto z nikh nye vstoit' pyeryed toboyu. i pribuv do nikh isus zmyenats'ka, tsilu nich ishov iz gilgalu. i navstryechu' naviv na nikh zamishannya pyeryed izrail'yem, i pobiv ikh vyelikoyu porazkoyu v giv'oni. i vin gnav ikh dorogoyu vkhodu do byet-khoronu, i biv ikh azh do azyeki ta azh do makkyedi. i stalosya, koli voni vtikali pyeryed izrail'yem i buli na skhodi vid byet-khoronu, to navstryechu' kidav na nikh iz nyeba vye-lyke kaminnya azh do azyeki, i voni vmirali. tikh, shcho povmirali vid gradovogo kaminnya, bulo bil'shye vid tikh, shcho izrailyevi sini povbivali myechem. todi isus govoriiv navstryechuyevi togo dnya, koli navstryechu' dav amoryeyanina pyeryed izrail'yevikh siniv, ta i sklav na ochakh izrailya: stan', sontsye, v giv'oni, a ti, misyatsyu, uv ayalons'kii dolini! i sontsye zatrimalosya, a misyats' spiniv'sya, azh poki narod vidimstvitsya svoim vorogam. chi tsye nye napisanye v knizi pravyednogo? i sontsye stalo na polovini nyeba, i nye pospishalosya zakhoditi maizhye tsilii dyen'.

i nye bulo takogo, yak dyen' toi, ani pyeryed nim, ani po n'omu, shchob navstryechu' tak slukhav lyuds'kogo golosu, bo navstryechu' voyuvav dlya izrailya. i vyernuvsyia isus, a z nim uvyes' izrail' do taboru v gilgal. a ti p'yat' tsariv povtikali, ta i skhovalisyia v pyechyeri v makkyedi. i bulo donesyeno isusovi i skazano: znaidyeni ti p'yat' tsariv, skhovani v pyechyeri v makkyedi. a isus vidkazav: privalit' vyelikye kaminnya na otvir pyechyeri, i priznachtye do nyei lyudyei, shchob ikh styeryegti. a vi nye stiitye, zhyenit'sya za svoimi vorogami, i ponishchtye ikhni zadni styezhi, i nye davaitye im vkhoditi do ikhnikh mist, bo navstryechu', bog vash, viddav ikh u vashu ruku. i stalosya, yak zavdav im isus ta izrailyevi sini duzhye vyelikiu porazku, tak, shcho priishov im kinyets', a vryatovani povtikali vid nikh, i povkholdili do tvyerdinnikh mist, to vvyes' narod u spokoii vyernuvsyia do taboru do isusa v makkyedi, i nikhto nye povorushiv yazyka svogo proti kogo z izrailyevikh siniv! i skazav isus: vidchinit' otvir pyechyeri, i privyedit' do myenye z pyechyeri tikh p'yat'okh tsariv. i voni zrobiti tak, i vivyeli do n'ogo z pyechyeri tikh p'yat'okh tsariv: tsarya erusalims'kogo, tsarya khyevrons'kogo, tsarya yarmuts'kogo, tsarya lakhis'kogo, tsarya yeglons'kogo. i stalosya, yak privyeli tikh tsariv do isusa, to isus zaklikav usikh izrailyevikh lyudyei, i skzav viis'kovim nachal'nikom, shcho ishli z nim: pidliidit', postavtye svoi nogi na shii tsikh tsariv. i voni popidkholdili, i postavili svoi nogi na ikhni shii. i skzav do nikh isus: nye biityesi i nye lyakaityesya, bud'tye sil'ni ta vidvazhni, bo navstryechu' zrobit' tak usim vashim vorogam, iz yakimi vi voyuetye. a po ts'omu isus biv ikh, i povbivav ikh, i povisiv ikh na p'yat'okh dyeryevakh. i visili voni na tikh dyeryevakh azh do vyechora. i stalosya na chas zakhodu sontsya, isus nakazav, i pozdiimali ikh iz dyeryev, i povkidali ikh do pyechyeri, dye voni buli pokhovalisyia, i ponakladali vyelikye kaminnya na otvir pyechyeri, dye vono azh do ts'ogo dnya. a makkyedu isus zdobuv togo dnya, i pobiv vistryam myecha ii ta tsarya ii, uchiniv zaklyattam ikh ta kozhnu osobu, kheto buv u nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin ii tsaryevi tye samye, shcho zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. a isus ta vvyes' izrail' iz nim pyeryeishov z makkyedi do livni, ta i voyuvav proti livni. i dav navstryechu' v izrailyevu ruku takozh ii ta tsarya ii, i vin pobiv vistryam myecha ii ta kozhnu osobu, shcho v nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin tsaryevi ii, yak zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim iz livni do lakhishu, i taboru-

vav pri n'omu ta voyuvav proti n'ogo. i dav navstryechu' v izrailyevu ruku lakhish, i zdobuv vin iogo drugogo dnya, i pobiv vistryam myecha iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu, usye tak, yak zrobiv buv livni. todi priishov gyezyers'kii tsar goram dopomogti lakhishu, ta isus pobiv iogo i narod iogo, tak shcho nye pozostaviv zhodnogo v n'omu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z lakhishu do yeglonu, i taborovali pri n'omu ta voyuvali z nim. i zdobuli iogo togo dnya, i pobili iogo vistryam myecha, a kozhnu osobu, shcho v n'omu, togo dnya zrobili zaklyattam, usye tak, yak zrobiv buv lakhishu. i pishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z yeglonu do khyevronu, i voyuvav iz nim. i zdobuv iogo, i pobiv vistryam myecha iogo ta tsarya iogo, i vsi mista iogo, i kozhnu osobu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, usye tak, yak zrobiv buv yeglonovi. i zrobiv zaklyattam iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu bula. i vyernuvsyia isus ta vvyes' izrail' iz nim do dyeviru, i voyuvav iz nim. i vin zdobuv iogo, i tsarya iogo, i vsi mista iogo, i povbivali ikh vistryam myecha, ta i zrobiv zaklyattam kozhnu dushu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, yak zrobiv buv khyevronovi, tak zrobiv dyevirovi ta tsaryevi iogo, i yak zrobiv buv livni ta tsaryevi ii. i pobiv isus uvyes' krai: goru, i nyeggev i shyefyelu, i uezichchya, i vsikh ikhnikh tsariv, nye zostaviv zhodnogo vryatovanogo, a kozhnu osobu zrobiv zaklyattam, yak nakazav buv navstryechu', bog izrailiv. i biv ikh isus vid kadyesh-barneya ta azh do azzi, i vvyes' goshyens'kii krai, i azh do giv'onu. a vsikh tikh tsariv ta ikhnii krai isus zdobuv odnim razom, bo navstryechu', bog izrailiv, voyuvav dlya izrailya. i vyernuvsyia isus ta vvyes' izrail' iz nim do taboru v gilgal.

11

i stalosya, yak pochuv tseye khatsors'kii tsar yavin, to poslav do madons'kogo tsarya io-vava, i do tsarya shimrons'kogo, i do tsarya akhshafs'kogo, i do tsariv, shcho z pivnochi na gori ta v styepu na pivdyen' kinrotu, i v shyefyeli, i na vyerkhakh dori z zakhodu, khanaaneyanin zo skhodu ta z zakhodu, a amoryeyanin, i khittyeianin, i pyerizzyeyanin, i evusyeyanin, a khivvyeyanin pid gyermonom, u krai mitspi. i viishli voni ta vsi ikhni tabori z nimi, narod, chislyennii kil'kistyu, yak pisok, shcho na byerezi morya, i konyei ta kolyesnits' duzhye bagato. i zmovilisya vsi tsi tsari, i priishli i taborovali razom pri ozyeri myerom, shchob voyuvati z izrail'em. i skzav navstryechu' do isusa: nye biisya ikh, bo vzavtra kolo ts'ogo chasu ya pokladu ikh usikh trupami pyeryed

izrail'yem; ikhnim konyam popidrizuesh zhili nig, a ikhni kolyesnitsi popalish v ogni. i vi-shov na nikh znyenats'ka isus ta vsi voyaki z nim pri ozyeri myerom, ta i napali na nikh. i dav ikh navstryechu' v izrail'yevu ruku, i voni povbivali ikh, i gnali ikh azh do vyelikogo sidonu, i azh do misryefot-maimu, i azh do dolini mitspi na skhid, i povibivali ikh, tak shcho nye zostavili im zhodnogo vryato-vanogo. i zrobiv im isus, yak skazav iomu navstryechu': ikhnim konyam popidrizuvav zhili, a ikhni kolyesnitsi popaliv uv ogni. i vyernuvsyia isus toho chasu, i zdobuv khat-sor, a iogo tsarya vbiv myechyem, bo khat-sor pyeryed tim buv golovoyu vsikh tikh tsarstv. i voni povbivali vistryam myecha kozhnu os-obu, shcho v n'omu, zrobili ikh zaklyattyam, nye pozostalasya zhodna dusha, a khat-sora spaliv ognem. a vsi tsars'ki mista ta vsikh ikhnikh tsariv isus zdobuv, ta i povbivav ikh vistryam myecha, zrobiv ikh zaklyattyam, yak nakazav buv moysyei, rab navstryechu-nii. til'ki vsi mista, shcho stoyat' na zgir'yakh svoikh, nye spaliv ikh izrail', krim khat-soru, odnogo iogo spaliv isus. a vsyu zhobits tikh mist ta khudobu izrail'yevi sini zabrali sobi; til'ki kozhnu lyudinu po-bili vistryam myecha, azh poki voni nye vigubili ikh, nye pozostavili zhodnoi dushi. yak navstryechu' nakazav buv moysyeevi, svoemu rabovi, tak moysyei nakazav isusovi, i tak zrobiv isus, nye zanyekhav ani slova zo vs'ogo, shcho navstryechu' nakazav buv moysyeevi. i vzyav isus vvyes' toi krai: gori yudi i vvyes' nyegyev, i vvyes' goshyens'kii krai, i shyefyelu, i aravu, i gori izrail'yevi, i ikhnyu nadmors'ku nizinu, vid gori kha-lak, shcho tyagnyet'sya do syeiru, i azh do baal-gadu v livans'kii dolini pid goroyu gy-ermon. a vsikh ikhnikh tsariv vin zabrav, i biv ikh, i povbivav ikh. dovzii chas provadiv isus viinu zo vsima timi tsaryami. nye bulo mista, shcho sklalo b mir z izrail'yevimi sinami, okrim khivyeyanina, giv'ons'kikh myeshkantsiv, usye vzyali viinoyu. bo vid navstryechu' bulo, shchob zrobiti zapyeklim ikhne syertsye na viinu proti izrail'ya, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, shchob nye bulo dlya nikh milosti, alye shchob vigubiti ikh, yak navstryechu' nakazav buv moysyeevi. i priishov isus toho chasu, i vigubiv vyelyet-niv iz gori, z khyevronu, z dyeviru, z anavu, i z usikh yuds'kikh gir, i z usikh izrail'yevikh gir, razom z ikhnimi mistami isus zrobiv ikh zaklyattyam. nye pozostaviv vyelyetnya v krai izrail'yevikh siniv, voni pozostali til'ki v azzi, v gati ta v ashdodi. i vzyav isus uvyes' krai, usye tak, yak govoriv buv navstryechu' do moysyeya. i isus dav iogo izrail'yevi na spadok, za ikhnim podilom na ikhni pleyemyena. a krai zaspokoivsyia vid viini.

12

a otsye tsari toho krayu, yakikh pobili izrai-lyevi sini, i posili ikhnii krai po tim botsi iordanu na skhid sontsya, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyermon, ta vvyes' styep na skhid: signon, tsar amoryeis'kii, shcho sidiv u khyeshboni, shcho panuvav vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i syeryedina potoku, i polovina gilyeadu, i azh do potoku yabboku, granitsi siniv ammonovikh, i styep azh do ozy-era kinrotu na skhid, i azh do styepovogo morya, morya solonogo na skhid, dorogoyu na byet-gaeshimot, i vid tyemanu pid uzbichchyami pisgi. i granitsya oga, tsarya bashans'kogo, iz ostatku ryefav, shcho sidiv v ashtaroti, i v yedryei, i shcho panuvav na gori gyermon, i na salkha, i na vsim bashani azh do granitsi gyeshyureis'koi ta maakhatyais'koi, i polovina gilyeadu, granitsya sigona, tsarya khyeshbons'kogo. moysyei, rab navstryechunii, ta izrail'yevi sini povbivali ikh. i dav iogo moysyei rab navstryechunii, na spadok ruvimovomu ta gadovomu ta polovini pleyemyeni manasi-nogo. a otsye tsari toho krayu, shcho povbi-vav isus ta izrail'yevi sini po toi bik iordanu na zakhid vid baal-gadu v livans'kii dolini azh do gori khalak, shcho pidtimaet'sya do syeiru, i isus viddav ii izrail'yevim pleyemyenam na spadok za ikhnim podilom, na gori, i v shyefili, i v aravi, i na uzbichchi, i v pustini, i na pivdni, khittyeyanina, amoryeyanina, i khanaanyeyanina, pyer-izyeyanina, khivyeyanina i evusyeyanina: tsar erikhons'kii odin, tsar gais'kii, shcho z boku byet-yelu, odin, tsar erusal-ims'kii odin, tsar khyevrons'kii odin, tsar yarmuts'kii odin, tsar lakhis'kii odin, tsar eglons'kii odin, tsar gyezyers'kii odin, tsar dyevirs'kii odin, tsar gyedyers'kii odin, tsar khoryems'kii odin, tsar arads'kii odin, tsar livyens'kii odin, tsar adullams'kii odin, tsar makkyeds'kii odin, tsar byet-yels'kii odin, tsar tappuakhs'kii odin, tsar khyefyers'kii odin, tsar afyek's'kii odin, tsar sharons'kii odin, tsar madons'kii odin, tsar khat-sors'kii odin, tsar shimrons'kii odin, tsar akhshafs'kii odin, tsar taanakhs'kii odin, tsar myegiddivs'kii odin, tsar kyedyes'kii odin, tsar ioknyeams'kii pri karmeli odin, tsar dors'kii pri nafat-dori odin, tsar goims'kii pri gilgali odin, tsar tirts'kii odin. usikh tsariv tridtsyat' i odin.

13

a isus postarivsyia i uviishov u dni. i skazav navstryechu' do n'ogo: ti postarivsyia ta vvi-ishov u dni, a krayu pozostaet'sya shchye duzhye bagato, shchob posisti iogo. ot-sye pozostalii krai: usi okrug i filistims'ki,

i vvyes' gyeshuryei, vid shikhoru, shcho navproti egiptu, i azh do granitsi yekronu na pivnich, shcho do khanaanyeyanina zalichyenii, p'yat' filistims'kikh knyaziv: az-zats'kii, ashdods'kii, ashkylons'kii, gattiis'kii i yekrons'kii, ta avvyei. vid pivdnia vsya khanaans'ka zymlyia ta myeara, shcho sidons'ka, azh do afyekii, azh do amoryeis'koi granitsi, i givlyeis'ka zymlyia, i vvyes' livan na skhid sotsiya vid baal-gadu pid goroyu gyermom azh do vkhodu do khamatu. usikh myeshkantsiv gir vid livanu azh do misryefot-maimu, usikh sidonyan, ya povi-ganyayu ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. til'ki podili ii zhyeryebkom na spadok izrail'yevi, yak ya nakazav buv tobi. a tyepper podili tsyei krai na spadok dyev'yati plyemyenam ta polovini plyemyeni manasi-inomu. razom iz nim ruvimovi ta gadovi vzlyali svii spadok shcho dav im moisyeyi po toi bik iordanu na skhid, yak dav im moisyeyi, rab navstryechunii, vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya myedyeys'ka rivnina azh do divonu, i vsi mista sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyeshboni, azh do granitsi ammonovikh siniv, i gilyead, i granitsya gyeshuryeis'ka ta maakhyeis'ka, i vsya gora gyermom, i vvyes' bashan azh do salkhi, usye tsarstvo oga v bashani, shcho tsaryuvav v ashtaroti ta v yedryei, vin pozostavsyia z ostantku ryefaiiv, a moisyeyi povbivav ikh ta povi-ganyav ikh. i nye vighali izrail'yevi sini gyeshuryeyanina, i maakhatyeyanina, i sidiv gyeshur ta maakhat syeryed izrail'ia, i tak e azh do ts'ogo dnya. til'ki lyevievomu plyemyeni nye dav vin spadku, ognuani zhyertvi navstryechua, boga izrail'ia, ta spadok iogo, yak ya govoriiv buv iomu. i dav moisyeyi plyemyeni ruvimovikh siniv spadok za ikhnimi rodami. i bula im granitsya vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya rivnina pri myedyevi, khyeshbon i vsi mista iogo, shcho na rivnini, divon, i bamot-baal, i byet-baal-myeon, i yagtsa, i kyedyemot, i myefaat, i kir'yataim, i sivma, i tsyeryet-gashshakhar na gori yemyeku, i byet-pyeor, i uzbichchya piski, i byet-gaeshimot, i vsi mista rivnini, i vsye tsarstvo sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyeshboni, shcho moisyeyi ubiv iogo ta midiyans'kikh nachal'nikiv: yeviya, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, sigonovikh knyaziv, myeshkantsiv togo krayu. a valaama, byeorovogo sina, charivnika, izrail'yevi sini zabili myechyem syeryed inshikh, yakikh voni pobili. i bula granitsya ruvimovikh siniv: iordan i granitsya. tsye spadok ruvimovikh siniv za ikhnimi rodami, ikhni mista ta ikhni osyeli. i dav moisyeyi gadovomu plyemyeni, sinam gada za ikhnimi rodami, i bula im gran-

itsya: yazyer, i vsi gilyeads'ki mista, i polovina krayu ammonovikh siniv azh do aroyeru, shcho navproti rabbi, a z khyeshbonu azh do ramat gammitspi i byetonimu, a vid makhanaimu azh do granitsi dye-viru, i v dolini byet-garamu, i byet-nimra, i sukkot, i tsafon, ostanok tsarstva sigona, tsarya khyeshbons'kogo, iordan i granitsya azh do kintsya ozyera kinnyeryet po tim botsi iordanu na skhid. tsye spadok gadovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. i dav moisyeyi polovini plyemyeni manasiinogo, i vono bulo polovini plyemyeni manasiinikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnyia granitsya vid manakhaimu, uvyes' bashan, usye tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, i vsi syela yairu, shcho v bashani, shistdyesyat mist. a polovina gilyeadu, i ashtarot, i yedryeya, mista ogovogo tsarstva v bashani, sinam makhira, manasiinogo sina, polovini siniv makhira za ikhnimi rodami. otsye tye, shcho moisyeyi dav na spadok v moavs'kikh styepakh po tim botsi iordanu na skhid. a lyevievomu plyemyeni moisyeyi nye dav spadku, navstryechu', bog izrail'iv, vin ikhnii spadok, yak govoriiv im.

14

a otsye tye, shcho posili izrail'yevi sini v khanaans'komu krai, shcho dali im na spadok svyashchychenik yelyeazar, i isus, sin naviniv, ta golovi bat'kiv plyemyen izrail'yevikh siniv. zhyeryebkom pridilili ikhnii spadok, yak nakazav buv navstryechu' chyeryez moisyeya, dyev'yati plyemyenam i polovini plyemyeni. bo dav moisyeyi naslidyia dvokh plyemyen, ta polovini plyemyeni po toi bik iordanu, a lyevitam spadku nye dav syeryed nikh. bo iosispovikh siniv bulo dvoe pokolin', manasiya ta efryem, a lyevitam nye dali spadku v krayu, a til'ki mista na osyelyennya ta ikhni pasovis'ka dlya ikhn'oi khudobi ta dlya ikhn'ogo maetku. yak nakazav buv navstryechu' moisyeevi, tak zrobili izrail'yevi sini, ta i podilili krai. i pidiishli yudini sini do isusa v gilgali, ta i skazav do n'ogo kalyev, sin efun-nyev, kyenazzyeyanin: ti znaesh tye slovo, shcho navstryechu' govoriiv do moisyeya, bozhogo cholovika, pro myenye ta pro tyebye v kadyesh-barnyea. ya buv viku soroka lit, koli moisyeyi, rab navstryechunii, poslav myenye z kadyesh-barnyea vividati toi krai. i ya doklav iomu spravu, yak bulo v syertsii moim. a moi brattyia, shcho khodili zo mnoyu, znyesilili buli syertsye narodu, a ya obstavav za navstryechuom, bogom moim. i prisyagnuv moisyeyi togo dnya, govoryachi: popravdi kazhu, toi krai, shcho noga tvoia khodila v n'omu, budyie na spadok tobi ta sinam tvoim azh naviki, bo ti obstavav za navstryechuom, bogom moim. a tyepper

otsye navstryechu' pozostaviv myenye pri zhitii, yak govoriv. otsye sorok i p'yat' lit vidtodi, yak navstryechu' govoriv buv tsye slovo moisyeevi, koli izrail' khodiv u pustini. a tyepyer os' ya viku vos'midyesyati i p'yati lit. s'ogodni ya shchye sil'nii, yak togo dnya, koli moisyeyi posilav myenye, yaka sila moya todi, taka sila moya i tyepyer, shchob voyuvati, i vikhoditi, i prikhoditi. a tyepyer dai zhye myeni tsyei goristii kraï, pro yakii navstryechu' govoriv togo dnya, bo ti chuv togo dnya, shcho tam vyelyetni ta vye-lik ukriplyeni mista. mozhye navstryechu' budye zo mnoyu, i ya poviganyayu ikh, yak govoriv buv navstryechu'. i poblagosloviv iogo isus, i dav kalyevovi, sinovi efunnye-eevomu, khyevron za spadok. tomu stav khyevron kalyevovi, sinovi efunnyeevomu, kyenazzeyeyaninovi, za spadok, i tak e azh do ts'ogo dnya, za tye, shcho vin obstavav za navstryechuom, bogom izrailya. a im'ya khyevronu davnishye bulo kir'yat-arba, shcho mizh vyelyetni buv naibil'shii cholovik. a kraï zaspokoivysya vid viini.

15

i buv zhyeryebok dlya plyemyeni yudinikh siniv za ikhnimi rodami: do yedom's'koi granitsi pustinya tsin, na pivdyen' vid tye-mans'kogo krayu. i bula im pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya, vid zatoki, zvyernyenoï na pivdyen'. i idye vona na pivdyen' vid maalye-akrabbimu, i pyeryekhodit' do tsinu, i pidiimaet'sya z pivd-nya, vid kadyesh-barnyia i pyeryekhodit' do khyetsronu, i pidiimaet'sya do addaru i oby-ertaet'sya do kar do karkai. i pyeryekhodit' vona do admonu, i idye do egipyets'kogo potoku, i granitsya zakinchuet'sya na zakhid. tsye budye dlya vas pivdyenna granitsya. a granitsya na skhid solonye morye azh do kintsya iordanu. a granitsya u bik pivnochi: vid mors'koi zatoki z kintsya iordanu, i pidiimaet'sya granitsya do byet-khogli i pyeryekhodit' na pivnich vid byet-gaarovii; i pidiimaet'sya ta granitsya do yevyen-bogan-byen-ruvyena. i pidiimaet'sya ta granitsya vid akhors'koi dolini, a na pivnochi zvyer-taet'sya do gilgalu, shcho navproti maalye-adummimu, shcho na pivdyen' vid potoku. i pyeryekhodit' ta granitsya do mye-yen-shyemeshu, i zakinchuet'sya pri yen-rogyeli. i pidiimaet'sya ta granitsya do gye-byen-ginnomu pobich evusyeyanina z pivdnya, tsye erusalim. i pidiimaet'sya ta granit-sya do vyerkhiv'ya gori, shcho navproti gye-ginnomu na zakhid, shcho v kintsi yemyek-ryefaimu na pivnich. i bizhit' ta granit-sya vid vyerkhiv'ya gori do dzhyeryela mye-nyeftoakhu, i idye do mist gori yefronu; i bizhit' ta granitsya do baali, tsye kir'yat-eaïm. i obyertaet'sya ta granitsya za baali

na zakhid do gori syeir, i pyeryekhodit' do plyecha gori eaïm z pivnochi, tsye kyesa-lon; i skhodit' do byet-shyemeshu i pyeryekhodit' do timni. i idye ta granitsya po kraï yekronu na pivnich, i bizhit' ta granitsya do shikkaronu, i pyeryekhodit' do gori baali, i idye do yavnyellu. i granit-sya zakinchuet'sya pri zakhodi. a zakhid-nya granitsya do vyelikogo morya. a granit-sya tsya granitsya yudinikh siniv navkolo za ikhnimi rodami. a kalyevu, sinovi efunnye-eevomu, vin dav chastku syeryed yudinikh siniv, za navstryechunim nakazom do is-usa, kir'yat-arbi, bat'ka vyelyetniv, vono khyevron. i kalyev poviganyav zvidi tr'okh vyelyetniv: shyeshaya, i akhimana, i tal-maya, urodzhyenikh vyelyetniv. i pishov vin zvidi do dyevir's'kikh myeshkantsiv, a im'ya dyevira davnishye kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zbudye iogo, do tam iomu dochku moyu akhsu za zhinku. i zdobuv iogo ontil, sin kyenaziv, brat kalyeviv. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona vidkhodila, to namovila iogo zha-dati polya vid ii bat'ka. i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala: dai myeni dar blagoslovyen-nya! bo ti dav myeni zyemlyu sukhu, to dasi myeni tsye i vodni dzhyeryela. i vin dav ii gullot gorishnii ta gullot dolishnii. otsye spadok plyemyeni yudinikh siniv za ikhn-imi rodami. i buli ti mista vid krayu plye-myeni yudinikh siniv do yedom's'koi granitsi na pivdni: kavtsyeil, i yedyer, i yagur, i kina, i dimona, i ad'ada, i kyedyesh, i khatsor, i itnan, zif, i tyelyem, i byealot, i khatsor-khadatta, i kyeriôt-khyetsron, tsye khatsor, amam, i shyema, i molada, i khatsor-gadda, i khyeshmon, i byet-pyelyet, i khatsar-shual, i byeyer-shyeva, i biziotyeya, baala, i iïim, i yetsyem, i yeltolad, i khyesil, i khorma, i tsiklag, i madmanna, i sansanna, i lyevaot, i shilkhim, i ain, i rimmon. usikh mist dvadt-syat' i dyev'yat' ta ikhni osyeli. na shyefali: yeshtaol, i tsor'a, i ashna, i zanoakh, i yen-gannim, tappuakh i gayenam, yarmut, i adullam, sokho i azyeka, i shaaraim, i adi-taim, i gyedvera, i gyedyerotaim, chotir-nadtsyat' mist ta ikhni osyeli. tsyenan, i khadasha, i migdal-gad, i dil'an, i mitspye, i ioktyeil, lakhish, i botskat, i yeglon, i kab-bon, i lakhmas, i kitlish, i gyedyerot, byet-dagon, i naama, i makkyeda, shistnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. livna, i yetyer, i ashan, i ivtakh, i ashna, i nyetsiv, i kyeila, i akhziv, i maryesha, dyev'yat' mist ta ikhni osyeli. yekron i pidlyegli mista iogo ta osyeli iogo. vid yekronu i do morya usye, shcho pri ash-dodi ta ikhni osyeli. ashod, pidlyegli mista iogo ta osyeli iogo; azza, pidlyegli mista ii ta osyeli ii do egipyets'kogo potoku, i morye vyelikye, i granitsya. i na gorakh:

shamir, i yattir, i sokho, i danna, i kir'yat-sanna, vin dyevir, i anav, i yeshtyemo, i anim, i goshyen, i kholon, i gilo, odinadt-syat' mist ta ikhni osyeli. arav, i duma, i yesh'an, i yanim, i byet-tappuakh, i afyeka, i khumta, i kir'yat-arba, tsye khyevron, i tsior, dyev'yat' mist ta ikhni osyeli. maon, karmyel, i zif, i yuta, izryeil, i iokdyeam, i zanoakh, kain, giv'a, i timna, dyesyat' mist ta ikhni osyeli. khalkhul, byet-tsur, i gyedor, i maarat, i byet-anot, i yelytekon, shist' mist ta ikhni osyeli. kir'yat-baal, vin kir'yat-earim, i rabba, dvoe mist ta ikhni osyeli. na pustini: byet-gaarava, middin, i syekhakh, i nivshan, i ir-gammeyelakh, i yen-gyedi, shist' mist ta ikhni osyeli. a evusyeyan, myeshkantsiv erusalimu, yudini sini nye mogli ikh vignati, i osiv evusyeyanin iz yudinimi sinami v erusalimi, i tak e azh do ts'ogo dnya,

16

i viishov zhyeryebok dlya iosipovikh siniv: vid erikhons'kogo iordanu do erikhons'koi vodi na skhid pustinya, shcho tyagnyet'sya vid erikhonu po gori do byet-yelu. i vikhodit' vona z byet-yelu do luz, i pyeryekhodit' do granitsi arki do atarotu, i skhodit' na zakhid do granitsi yafyets'koi, azh do granitsi byet-khoronu dolishn'ogo, i azh do gyezyeru, i zakinchuet'sya pri mori. i posili tsye iosipovi sini, manasiya ta efryem. i bula granitsya efryemovikh siniv za ikhnimi rodami, a granitsya ikhn'ogo spadku na skhid bula: atrot-addar azh do gorishn'ogo byet-khoronu. i vikhodit' ta granitsya do mikhmyetatu z pivnochi, i povyertayet'sya granitsya na skhid do taanat-shilo, ta i pyeryekhodit' iogo zo skhodu do yanoakhu. i skhodit' vona z yanoakhu do atarotu ta do naari, i dotikae erikhonu, i vikhodit' do iordanu. a z tappuakhu granitsya idye na zakhid do potoku kana, ta i zakinchuet'sya pri mori. tsye spadok plyemyeni efryemovikh siniv za ikhnimi rodami. i mista, viddilyeni dlya efryemovikh siniv, buli syeryed spadku manasiinikh siniv, usi ti mista ta ikhni osyeli. ta nye vagnali voni khanaanyeyanina, shcho sidiv u gyezyeri. i sidiv khanaanyeyanin posyeryed efryema i tak e azh do ts'ogo dnya, i davav daninu pratsyeyu.

17

i viishov zhyeryebok dlya manasiinogo plyemyeni, bo vin pyeryenyets' iosipiv, makhivni, manasiinomu pyervyentsyevi, gilyead-ovomu bat'kovi, bo vin buv voyak, to buv iomu gilyead ta bashan. i bulo dlya pozostalikh manasiinikh siniv za ikhnimi ro-

dami: sinam aviyezyera, i sinam khyelyeka, i sinam azriila, i sinam shyekhyema, i sinam khyefyera, i sinam shyemida. otsye sini manasi, iosipovogo sina, muzhi, za ikhnimi rodami. a v tsyelofoxhada, sina khyefyera, sina gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo, nye bulo v n'ogo siniv, a til'ki dochki. a otsye imyena iogo dochok: makhla, i noa, i khogla, milka ta tirtsu. i priishli voni do svyashchyenika yelyeazara, i do isusa, navinovogo sina, ta pyeryed nachal'nikiv, govoryachi: navstryechu' nakazav buv moisyeevi dati nam spadok syeryed nashikh bratviv. i dav im na navstryechunii nakaz spadok syeryed bratviv ikhn'ogo bat'ka. i vipalo dlya manasi dyesyat' nadiliv, okrim zyemli gilyeada ta bashanu, shcho po toi bik iordanu, bo manasiini dochki posili spadok syeryed siniv iogo, a gilyeads'kii kraib buv dlya pozostalikh manasiinikh siniv. i bula manasiina granitsya vid ashyer-gammikhmyetatu, shcho navproti sigyemu, i idye ta granitsya na pivdyen' do myeshkantsiv yentappuakhu. dlya manasi buv kraib tappuakh, a misto tappuakh pri manasiinii granitsi dlya efryemovikh siniv. i skhodit' ta granitsya do potoku kana, na pivdyen' vid potoku. tsi mista efryemovi syeryed manasiinikh mista. a granitsya manasiiv pivnochi do potoku, a kinchalasya pri mori. na pivdyen' efryemovye, a na pivnich manasiinye, a granitsyeyu togo bulo morye. a v asiri voni stikalisyu z pivnochi, a v issakhari zo skhodu. i bulo dlya manasiiv issakhari ta v asiri: byet-shyean ta iogo zalyezhni mista, i ivlyeam ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi doaru ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi taanakhu ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi myegiddo ta iogo zalyezhni mista, tri vyerkhovini. ta manasiini sini nye mogli poviganyati myeshkantsiv tsikh mist, i khanaanyeyanin prodovzhuav siditi v tomu kraib. i stalosya, koli izrailyevi sini stali sil'ni, to dali khanaanyeyanina na daninu, a vignati nye vagnali iogo. i govoriili iosipovi sini z isusom, kazhuchi: chomu ti dav myeni na spadok odin zhyeryebok ta nadil odin, a ya zh narod chislyennii, bo do ts'ogo chasu blagosloviv myenye navstryechu'. i skazav do nikh isus: yak shcho ti narod chislyennii, to pidi do lisu, ta i povikorchovuesh sobi tam u kraib pyerizyeyanina ta ryefav, bo efryemova gora stala tsina dlya tyebye. i skazali iosipovi sini: nye vistachit' nam tiei gori, ta i zalizna kolyesnitsya v kozhnogo khanaanyeyanina, shcho sidit' u dolini, yak u togo, shcho v byet-shyeani ta v iogo zalyezhnikh mistakh, tak i v togo, shcho v dolini izryeyel'skii. i skazav isus do iosipovogo domu, do efryema ta do manasi, govoryachi: ti chislyennii narod, i v tyebye sila vyelika, nye budye tobi odin zhyeryebok, alye budye tobi goris-

18

granitsya na zakhid, i vikhodit' do dzy-
eryela mye-nyefoakhu. i skhodit' ta gran-
itsya do kintsya gori, shcho navproti gye-
byen-ginnoma, shcho v dolini ryefaim na
pivnich. i skhodit' gye-ginnom pobich
evusyeyanina na pivdyen', i skhodit' do yen
ryegelu, i tyagnyet'sya vona z pivnochi, i
vikhodit' do yen-shyemyeshu, i vikhodit' do
gyelilotu, shcho navproti maalye-adummim.
i skhodit' vona do yevyen-bogan-byen-
ryeuvyenu. i pyeryekhodit' pobich navproti
aravi na pivnich, ta i skhodit' do ar-
avi. i pyeryekhodit' ta granitsya pobich
byet-khogli na pivnich, i zakinchuet'sya
granitsya pri zatotsi solonogo morya na
pivnich, do kintsya iordanu z pivdnja. tsye
granitsya pivdyenna. a iordan granichit'
iogo zo skhidn'oi storoni. tsye spadok
vnyiyaniminovikh siniv za granitsyami iogo
navkolo, za rodami iogo. i buli mista dlya
plyemyeni vnyiyaniminovikh siniv za ikhnimi
rodami: erikhon, i byet-khogla, i yemyek-
kyetsits, i byet-gaarava, i tseyemaraim, i
byet-yel, i avvim, i para, i ofra, i kyefar-
gaammoni, i ofni, i gyeva, dvanadtsyat' mist
ta ikhni osyli. giv'on, i rama, i byeyerot,
i mitspye, i kyefira, i motsa, i ryekyem, i
irpyeil, i par'ala, i tsyela, yelyef, i evusi,
vono erusalim, giv'at, kir'yat-earim, chotir-
nadtsyat' mist ta ikhni osyli. tsye spadok
vnyiyaniminovikh siniv za ikhnimi rodami.

19

a drugi zhyeryebok viishov simyeonovi, plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. i buv ikhnii spadok syeryed spadku yudinikh siniv. i buv im u spadku: byeyer-shyeva, i molada, i khatsar-shual, i bala i yetseyem, i yeltolad, i byetul, i khorma i tsiklag, i byet-gammarkavot, i khatsarsusa, i byet-lyevaot, i sharukhyen, trinadtsyat' mist ta ikhni osyeli. ain, rimmon, i yetyer, i ashan, chotiri misti ta ikhni osyeli. a vsi osyeli, shcho navkolo tikh mist azh do baalat-byeyer-ramat-nyegyevu, tsye spadok plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. z nadilu yudinikh siniv spadok siniv simyeonovikh, bo nadil yudinikh siniv buv chislyennikhii vid nikh. i posili simyeonovi sini v syeryedini ikhn'ogo spadku. a tryetii zhyeryebok viishov zavulonovim sinam za ikhnimi rodami, i bula granitsya ikhn'ogo spadku azh do saridu. i pidiimaet'sya ikhny granitsya do yamu ta mar'ali, i stikaet'sya z dabbyeshyetom, i stikaet'sya z potokom, shcho navproti iokneyeamu, i vyertaet'sya z saridu na skhid, do skhodu sontsya, na granitsyu kislot-favoru, i vikhodit' do dovratu, i pidiimaet'sya do yafiya. a zvidti pyeryekhodit' na skhid, na skhid do gat-khyefyeru, yet-katsinu, do rimmon-gammyetoaru, do nyei. i povvertaet'sya

iogo granitsya z pivnochi khannatonu, i zak-inchuet'sya pri gye-iftakh-yeli. i kattat, i nalagal, i shimron, i id'ala, i viflyeem, dvanadtsyat' mist ta ikhni osyeli. tsye spadok zavulonovikh siniv za ikhnimi rodami, otsi mista ta ikhni osyeli. chyetyvertii zhyeryebok viishov issakharovi, issakharovim sinam za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: izryeyel, i kyesullot, i shunyem, i kha-faraim, i shion, i anakharat, i rabbit, i kish-ion, yevyes, i ryemyet, i yen-gannim, i yen-khadda, i byet-patstsytets. i dotikaet'sya ta granitsya do favoru, i shakhatsimi, i byet-shyemyetu, i ikhnya granitsya zak-inchuet'sya pri iordani, shistnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni issakharovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a p'yatii zhyeryebok viishov plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: khyelkat, i khali, i byetyen, i akhshat, i allammyleyekh, i am'ad, i mish'al, i dotikaet'sya karmyelyu na zakhid ta shikhor-livnatu, i vyertaet'sya na skhid sontsya do byet-dagonu, i dotikaet'sya zavulona ta gye-iftakh-yelu, na pivnich byet-gayemyeku ta niyelu, i vikhodit' do kavulu zлива. i yevron, i ryekhov, i khammon, i kana azh do sidonu vyelikogo. i vyertaet'sya ta granitsya do rami ta azh do mista mivtsar-tsoru, i vyertaet'sya granitsya do khosi, i zakinchuet'sya pri zakhodi vid okolitsi akhzivu, i umma, i afyek, i ryekhov, dvadtsyat' i dvoe mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyeli. sinam nyef-talimovim viishov shostii zhyeryebok, dlya siniv nyef-talimovikh za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: vid khyelyefu, vid yelonu pri tsaanannimi, i adami gannyekyev, i yavnyeil azh do lakkumu, i kinchalasya vona pri iordani. i povyertaet'sya ta granitsya na zakhid do ashnot-favoru, i vikhodit' zvidti do khukkoku ta dotikaet'sya zavulona z poludnya, a asira dotikaet'sya z zakhodu, a yudi pri iordani na skhid sontsya. a mista tyverdinni: tsiddim, tsyer, i khammat, rakkat i kinnyeryet, i adama, i rama, i khatsor, i kyedyesh, i yedryei, i yen-khasor, i ir'on, i migdal-yel, khoryem, i byet-anat, i byet-shamyesh, dyev'yatnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni siniv nyef-talimovikh za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami viishov s'omii zhyeryebok. i bula granitsya ikhn'ogo nasliddya: tsor'a, i yeshtaol, i ir-shyemyesh, i shaalabbim, i aiyalon, i itla, i yelon, i timnata, i yekron, i yeltyekeye, i gibbyeton, i baalat, i egud, i byenye-byerak, i gat-rimmon, i mye-yarkon, i rakkon iz granitsyeyu navproti yafi. i vishla granitsya danovikh siniv vid nikh. a danovi sini pishli i voyuvali z lyeshyemom, i zdobuli iogo, i pobili vistryam myecha, i

posili iogo, ta i osilisya v n'omu. i voni nazvali lyeshyemu im'ya: dan, yak im'ya ikhn'ogo bat'ka dana. otsye spadok plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyeli. i skinchili voni posidati krai zgidno z iogo granitsyami. i dali izrailyevi sini spadok isusovi, sinovi navinovomu, posyeryed syebye. na navstryechunii nakaz dali iomu tye misto, yakye vin zhada: timnat-syerakh na efryemovii gori. i zbuduvav vin misto, ta i osivsy v n'omu. otsye toi spadok, shcho svyashcheyenik yelyeazar i isus, sin naviniv, ta golovi domiv bat'kiv davali plyemyenam izrailyevikh siniv zhyeryebkom u shilo pyered navstryechunim litsyem pri vkhodi do skinii zapovitu. i pokinchili voni diliti krai.

20

i navstryechu' promovlyav do isusa, govoryachi: promovlyai do izrailyevikh siniv, govoryachi: daitye sobi mista na skhovishcha, pro yaki ya govoriu vam chyeryez moisyeya, shchob utikav tudi ubiini, shcho zab'e kogo nyenarokom nyevmisnye, i voni budut' dlya vas na mistse skhovishcha vid myesnika za krov. i vtyeche vin do odnogo z tikh mist, i stanye pri vkhodi mis'koi brami, ta i budyte goslosno govoriti starshim togo mista pro svoyu spravu. i voni viz'mut' iogo do mista do syebye, i dadut' iomu mistse, i vin osyadye z nimi. a koli budyte gnatisya za nim myesnik, to nye vidadut' ubiiniika v ruku iogo, bo vin nyevmisnye zabiv svogo blizhn'ogo, i nye buv iomu vorogom ani vchora, ani pozavchora. i budyte vin siditi v tomu misti, azh poki nye stanye pyered gromadoyu na sud, azh do smyerti naivishchogo svyashcheyenika, shcho budyte z tikh dnyakh. todi povyernyet'sya ubiiniik, ta i uviidye do svogo mista ta do svogo domu, do togo mista, zvidki vin utik. i posvyatili voni kyedyesh v galili na nyef-talimovii gori, i sikhym na efryemovii gori ta kir'yat-arbu, vono yefron, na gori yudinii. a po toi bik erikhsons'kogo iordanu na skhid voni dali: byetsyer na pustini, na rivnini, iz ruvinovogo plyemyeni, i ramot u gilyeadi z gadovogo plyemyeni, i galan u bashani z manasiinogo plyemyeni. otsye buli mista priznachyennya dlya vsikh izrailyevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae chuzhintsyem syeryed nikh, na skhovishchye tudi kozhnomu, khto vb'e kogo nyenarokom. i nye pomrye vin vid ruki myesnika za krov, azh poki nye stanye pyered gromadoyu.

21

i pidishli golovi domiv bat'kiv lyevievikh do svyashcheyenika yelyeazara i do isusa, sina

navinovogo, ta do goliv domiv bat'kiv plyemyen izrailievikh siniv, ta i govoriли do nikh u shilo v khanaans'komu krai, kazhuchi: navstryechu' nakazav buv chyeryez moisyeya dati nam mista na sidinnya, a ikhni pasovis'ka dlya nashoi khudobi. i dali izrailevi sini lyevitam zo svogo nadilu na nakaz navstryechunii ti mista ta ikhni pasovis'ka. i viishov zhyeryebok dlya rodiv kyegatyeyanina. i buli sinam svyashcheynika aarona z lyevitiv vid plyemyeni yudinogo, i vid plyemyeni simyeonovogo, i vid plyemyeni vyenyaminovogo trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, shcho pozostalisya z rodiv plyemyeni efremovogo i z plyemyeni danovogo ta z polovini plyemyeni manasiinogo zhyeryebkom distalosya dyesyat' mist. a dlya gyershonovikh siniv vid rodiv isakharovogo plyemyeni, i vid asirovogo plyemyeni, i vid nyeftalimovogo plyemyeni, i vid polovini manasiinogo plyemyeni v bashani zhyeryebkom distalosya trinadtsyat' mist. myerarievim sinam za ikhnimi rodami distalosya vid plyemyeni ruvimovogo, i vid plyemyeni gadovogo, i vid plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' mist. i dali izrailevi sini lyevitam ti mista ta ikhni pasovis'ka, yak nakazav buv navstryechu' chyeryez moisyeya, zhyeryebkom. i dali voni z plyemyeni siniv yudinikh ta z plyemyeni siniv simyeonovikh ti mista, shcho budut' nizhchye nazvani imennyam svoim. i bulo dlya aaronovikh siniv iz rodiv kyegatyeyanina, z lyevievikh siniv, bo im buv zhyeryebok naipryshye. i dali im misto kir'yat, bat'ka vyelyetniv arbi, vono khyevron, na yudinikh gorakh, ta iogo pasovis'ka navkolo n'ogo. a miis'kye polye ta osyli iogo dali kalyevu, sinovi efunnyeovomu, na vlasnist' iogo. a sinam svyashcheynika aarona dali misto skhovishcha vbiinika: khyevron ta iogo pasovis'ka, i livnu ta ii pasovis'ka, i yattir ta iogo pasovis'ka, i yeshtyemoa ta ii pasovis'ka, i kholon ta iogo pasovis'ka, i dyevir ta iogo pasovis'ka, i ain ta iogo pasovis'ka, i yuttu ta ii pasovis'ka, byet-shyemyesh ta iogo pasovis'ka, dyev'yat' mist vid dvokh tikh plyemyen. a vid vyenyaminovogo plyemyeni: giv'on ta iogo pasovis'ka, gyevu ta ii pasovis'ka, anatot' ta iogo pasovis'ka, i almon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. usikh mist aaronovikh siniv, svyashcheynikiv, trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a rodami kyegatovikh siniv, lyevitam, shcho pozostali vid kyegatovikh siniv, mista ikhn'ogo zhyeryebka buli vid efremovogo plyemyeni. i dali im misto skhovishcha vbiinika: sikhym ta iogo pasovis'ka, na efremovii gori, i gyezyer ta iogo pasovis'ka. i kivtsaim ta iogo pasovis'ka, i byet-khoron ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid danovogo plyemyeni: yelyekye ta iogo pasovis'ka, gibyeton ta iogo pasovis'ka, aiyalon ta iogo

pasovis'ka, gat-rimmon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid polovini manasiinogo plyemyeni: taanakh ta iogo pasovis'ka, i gat-rimmon ta iogo pasovis'ka, mist dvoe. usikh mist dyesyat' ta ikhni pasovis'ka dlya rodiv pozostalikh kyegatovikh siniv. a dlya gyershonovikh siniv z lyevievikh rodiv vid polovini manasiinogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: golan u bashani ta iogo pasovis'ka, i byeyeshtyera ta ii pasovis'ka, mist dvoe. a vid isakharovogo plyemyeni: kish'ion ta iogo pasovis'ka, dovrat ta iogo pasovis'ka, yarmut ta iogo pasovis'ka, yen-gannim ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid asirovogo plyemyeni: mish'al ta iogo pasovis'ka, ardon ta iogo pasovis'ka, khyelkat ta iogo pasovis'ka, ryekhov ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid nyeftalimovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: kyedyesh u galil ta iogo pasovis'ka, i khammot-dor ta iogo pasovis'ka, i kartan ta iogo pasovis'ka, mist troe. usikh mist gyershonovikh za ikhnimi rodami trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a dlya rodiv myerarievikh siniv, lyevitiv, pozostalikh vid plyemyeni zavulonovogo: ioknyeam ta iogo pasovis'ka, karta ta ii pasovis'ka. dimna ta ii pasovis'ka, nagalal ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid ruvimovogo plyemyeni: byetsar ta iogo pasovis'ka, i yagtsa ta ii pasovis'ka, kyedyemot ta iogo pasovis'ka, i myefaas ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid gadovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: ramot u gilyeadi ta iogo pasovis'ka, i makhanaim ta iogo pasovis'ka, khyeshbon ta iogo pasovis'ka, yazyer ta iogo pasovis'ka, usikh mist chyetyvero. usikh mist dlya myerarievikh siniv za ikhnimi rodami, shcho pozostalisya z lyevievikh rodiv, bulo za ikhnim zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. usikh lyevievikh mist syeryed vlasnosti izrailievikh siniv sorok i visim mist ta ikhni pasovis'ka. budut' ti mista taki: kozhnye misto z pasovis'kom iogo navkolo n'ogo, tak dlya vsikh tikh mist. i dav navstryechu' izrailievi vyves' toi krai, shcho prislyagnuv buv dati iogo ikhnim bat'kam, i voni posili iogo ta i osilisy v n'omu. i navstryechu' dav im mir navkolo, usye tak, yak prislyagnuv buv ikhnim bat'kam. i nikhto zo vsikh ikhnikh vorogiv na vs toyav pyered nimi, usikh ikhnikh vorogiv navstryechu' dav u ikhnyu ruku. nichogo nye bulo nyevikonanogo z us'ogo togo dobrogo slova, shcho navstryechu' govoriв do izrailievogo domu, usye zbulosya.

todi poklikav isus plyemyeno ruvimovye ta gadovyе, ta polovinu manasiinogo plyemyeni, ta i skazav im: vi vikonuvali vsye, shcho vam nakazav buv rab navstryechunii

moisyei, i vi slukhalisya golosu mogo pro vsye, shcho ya vam nakazuvav. vi otsye nye lishali brativ svoikh dovgi dni azh do ts'ogo dnya, i vi dodyerzhuvati vikonannya zapovidyei navstryechua, boga vashogo. a tyepyer navstryechu', bog vash, dav mir vashim bratam, yak vam govoriw buv. i tyepyer povyernit'sya, ta i idit' sobi do namyetiv svoikh, do krayu vashoi vlasnosti, shcho vam dav moisyei, rab navstryechunii, na tim botsi iordanu. til'ki duzhye pil'nuitye vikonuvati zapovid' ta zakona, shcho nakazav buv vam moisyei, rab navstryechunii: lyubiti navstryechua, boga vashogo, i khoditi vsima iogo dorogami, i dodyerzhuvati iogo zapovidi, i linuti do n'ogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syertsyem ta vsieyu vashoyu dushyeyu. i poblagosloviv ikh isus, ta i poslav ikh, a voni pishli do namyetiv svoikh. a polovini manasiinogo plyemyeni moisyei dav u bashani, a polovini iogo dav isus z ikhnimi bratami na tsim botsi iordanu na zakhid. i takozh, koli isus vidpuskav ikh do ikhnikh namyetiv, to poblagosloviv ikh, ta i skazav do nikh, govoryachi: vyernit'sya do svoikh namyetiv iz vyelikimi maetkami ta z duzhye chislyennoyu khudoboyu, zo sriblom, i z zolotom, i z middyu, i z zalizom, i z duzhye bagat'oma odyezhami. podilit' zdobich vid vashikh vorogiv iz vashimi bratami. i vyernulisya, i pishli sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni vid izrail'yevikh siniv, iz shilo, shcho v khanaans'komu krai, shchob piti do krayu gilyead, do krayu svoei vlasnosti, shcho posili iogo na nakaz navstryechunii chyeryez moisyeya. i priishli do iordans'kikh mogil, shcho v khanaans'komu krai, i zbuduvali tam sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika nad iordanom, zhyertivnika vyelikogo na vid. i pochuli izrail'evi sini takye: otsye zbuduvali sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika navproti khanaans'kogo krayu, pri iordans'kikh mogilakh, na botsi izrail'yevikh siniv. i pochuli tsye izrail'evi sini, i bula zibrana vsya gromada izrail'yevikh siniv do shilo, shchob piti na nikh viinoyu. i poslali izrail'evi sini do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni gilyeads'kogo krayu pinkhasa, sina svyashchenika yelyeazara, ta z nim dyesyat' nachal'nikov, po odnomu nachal'nikovi dlya bat'kovogo domu z usikh izrail'yevikh plyemyen; a kozhyen iz nikh golova domu ikhnikh bat'kiv, voni dlya tisyach izrail'yevikh. i priishli voni do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni do gilyeads'kogo krayu, ta i govorili z nimi, kazhuchi: tak skazala vsya navstryechunya gromada: shcho tsye za

pyeryestup, shcho vi spronyevirilisya nim proti izrail'yevogo boga, shchob vidvyernutis' s'ogodni vid navstryechua? bo vi zbuduvali sobi zhyertivnika, shchob s'ogodni zbuntuvatisya proti navstryechua. chi nam malo pyeorovogo grikha, z yakogo mi nye ochistilisya azh do ts'ogo dnya, i bula poraza v navstryechunii gromadi? a vi vidvyertaetyesya s'ogodni vid navstryechua. i stanyet'sya, vi zbuntuetesya s'ogodni proti navstryechua, a vin uzavtra rozgnivaet'sya na vsyu izrail'yevu gromadu. i spravdi, yakshcho krai vashoi posilosti nyechistii, pyeryeidit' sobi do krayu navstryechun'oi posilosti, shcho tam probuvae navstryechunya skiniya, i viz'mit' posilist' syeryed nas, a na navstryechua nye buntuityesya, i nye buntuityesya proti nas vashim zbuduvannym sobi zhyertivnika, okrim zhyertivnika navstryechua, boga nashogo. chi zh nye akhan, sin zyerakhiv, spronyevirivsha buv pyeryestupom u zaklyatomu, a gniv buv na vsyu izrail'yevu gromadu? i vin buv edinii cholovik, shcho nye pomyer svoeyu smyertyu chyeryez svii grikh. i vidpovili sini ruvimovi, sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni, i govorili z golovami tisyach izrail'yevikh: bog bogiv navstryechu', bog bogiv navstryechu', vin znae, i izrail' vin budye znati. nye poshchadi nas ts'ogo dnya, yakshcho buntom i yakshcho pyeryestupom proti navstryechua mi tsye зробили, yakshcho mi zbuduvali sobi zhyertivnika na vidvyernyennya vid navstryechua; a yakshcho mi buduvali na prinyesyennya tsilopalyennya ta zhyertvi khlibnoi, i yakshcho na sporyadzhyennya na n'omu mirnikh zhyertov, to navstryechu' vin vidplatit', i yakshcho mi nye зробили ts'ogo z obavoynu pro taku rich, govoryachi: zavtra skazhut' vashi sini do nashikh siniv, govoryachi: shcho vam do navstryechua, boga izrail'yevogo? bo navstryechu' dav granitsyu pomizh nami ta pomizh vami, sini ruvimovi ta sini gadovi, iordan, nyema vam nadilu v navstryechui! i vashi sini vidirvut' nashikh siniv vid boyazni navstryechua. tozh skazali mi: зробим sobi, zbuduimo zhyertivnika nye na tsilopalyennya i nye na zhyertvu, alye shchob vin buv svidkom mizh nami ta mizh vami, i mizh pokolinnyami nashimi po nas, shcho mi sluzhili sluzhbi navstryechuni pyeryed iogo litsyem nashimi tsilopalyennymi, i nashimi zhyertvami, i nashimi zhyertvami mirnimi. i nye skazhut' vashi sini zavtra do nashikh siniv: nyema vam nadilu v navstryechui! i skazali mi: i stanyet'sya, koli tak skazhut' do nas ta do nashikh pokolin' uzavtra, to mi skazhyemo: podivit'sya na viglyad zhyertivnika, shcho зробили buli nashi bat'ki nye na tsilopalyennya i nye na zhyertvu, alye shchob buv vin svidkom mizh nami ta mizh

vami. boroni nas, bozhye, buntuvatisya nam proti navstryechua, i vidvyertatisya s'ogodni vid navstryechua, shchob buduvati zhyertivnika na tsilopalyennya, i na zhyertvu khlibnu, i na zhyertvu, okrim zhyertivnika navstryechua, boga nashogo, shcho pyeryed skiniyiu iogo. i pochuv svyashchyenik pinkhas ta nachal'niki gromadi i golovi tisyach izrailievikh, shcho buli z nim, ti slova, shcho kazali sini ruvimovi i sini gadovi ta sini manasiini, i bulo tsye dobre v ikhnikh ochakh. i skazav pinkhas, sin svyashchyenika yelyeazara, do siniv ruvimovikh, i do siniv gadovikh ta do siniv manasiinikh: s'ogodni mi piznali, shcho navstryechu' syeryed vas, shcho vi nye spronyevirilisy navstryechuyevi tim pyeryestupom, tyepyer vi vizvolili izrailievikh siniv vid navstryechun'oi ruki. i vyernuvsy pinkhas, sin svyashchyenika yelyeazara, ta nachal'niki vid siniv ruvimovikh, i vid siniv gadovikh z gilyeads'kogo krayu do krayu khanaans'kogo do izrailievikh siniv, i zdali im zvit. i bula dobra ta rich v ochakh siniv izrailievikh. i poblagoslovili boga izrailievi sini, i nye skazali iti na nikh vinoyu, shchob znishchiti krai, shcho sini ruvimovi ta sini gadovi sidyat' u n'omu. i nazvali sini ruvimovi ta sini gadovi im'ya zhyertivnikovi: yed, bo vin svidik mizh nami, shcho navstryechu' vin bog.

23

i stalosya po bagat'okh dnyakh po tomu, yak navstryechu' dav mir izrailievi vid usikh ikhnikh vorogiv navkolo, a isus postariv, uviishov u lita, to poklikav isus us'ogo izrailya, iogo starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, ta i skazav do nikh: ya postariv, uviishov u lita. a vi bachili vsye, shcho zrobiv buv navstryechu', bog vash, usim tsim lyudyam dlya vas, bo navstryechu', bog vash, vin toi voyuyuchii dlya vas! divit'sya, os' ya podiliv vam zhyeryebkom tsikh pozostalikh lyudyei na spadok dlya vashikh plyemyen vid iordanu, i vsi narodi, shcho vigubiv ya, azh po morye vyelikye, mistysye zakhodu sontsya. a navstryechu', bog vash, vin pozhyenye ikh pyeryed vami, i vizhyenye ikh pyeryed vami, i vi posyadyetye ikhnii krai, yak govoriv buv navstryechu', bog vash, do vas. i vi budyetye duzhye sil'ni, shchob vikonuvati i chiniti vsye, napisanye v knizi zakonu moisyeevogo, shchob nye vidkhylatisya vid n'ogo ani pravoruch, ani livoruch, shchob vi nye zmishuvalisya z tsimi lyud'mi, tsimi pozostalimi z vami, a im'ya ikhnikh bogiv vi nye zgadaetye, i nye budyetye zaprisyagati nimi, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye vklonyatisya im, bo vi budyetye gornutisya til'ki do navstryechua, boga vashogo, yak robili

vi azh do ts'ogo dnya. i vignav navstryechu' pyeryed vami narodi vyelikii ta sil'ni, a vi nye vstoyav nikhto pyeryed vami azh do ts'ogo dnya. odin cholovik iz vas sam zhyenye tisyachu, bo navstryechu', bog vash vin toi voyak dlya vas, yak govoriv buv vin vam. i budyetye vi duzhye pil'nuvati pro svoi dushi, shchob lyubiti navstryechua, boga vashogo. bo yakshcho spravdi budyetye vi vidvyertatisya i prilipityesya do ryestit tsikh narodiv, tsikh pozostalikh iz vami, i budyetye svatatisya z nimi, i budyetye zmishuvatisya z nimi, a voni z vami, to disno budyetye vi znati, shcho navstryechu', bog vash, bil'sh nye gnatinye tsi narodi pyeryed vami, i voni stanut' dlya vas sitkoyu i pastkoyu, ta batogom na vashi boki, ta tyernyam na vashi ochi, azh poki vi nye viginyetye z-nad tsiei dobroii zyeqli, yaku dav vam navstryechu', bog vash. a ya otsye s'ogodni vidkhodzhu dorogoyu vsiei zyeqli. a vi budyetye znati vsim svoim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu, shcho nye vidpalo ani odnye slovo zo vsikh tikh dobrikh sliv, shcho pro vas govoriv buv navstryechu', bog vash, usye zbulosya vam, nye vidpalo z n'ogo ani odnye slovo. i stanyet'sya, otak, yak zbulosya vam usye tye dobre slovo, shcho pro vas govoriv buv navstryechu', bog vash, tak navyedye navstryechu' na vas usye tye slovo zlye, azh poki vin vigubit' vas z-nad tsiei dobroii zyeqli, yaku dav vam navstryechu', bog vash. koli vi pyeryestupitye zapovita navstryechua, boga vashogo, shcho vin nakazav vam, i pidyetye i budyetye sluzhiti inshim bogam, i budyetye vklonyatisya im, to zapalit'sya gniv navstryechunii na vas, i vi skoro poginyetye z togo khoroshogo krayu, shcho iogo vin vam dav.

24

i zibrav isus usi izrailievi plyemyena do sikhyemu, i poklikav izrailievikh starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, i postavali voni pyeryed bozhim litsyem. i skazav isus do vs'ogo narodu: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: po tim botsi richki sidili buli vashi bat'ki vid vikiv: tyerakh, bat'ko avraamiv ta bat'ko nakhoriv, i sluzhili inshim bogam. i vzyav ya vashogo bat'ka avraama z togo boku richki, i vodiv iogo po vs'omu khanaans'komu krai, i rozmnozhiv nasinnya iogo, i dav iomu isaka. i dav ya isakovi yakova ta isava, i dav isavovi goru syeir, shchob ii posiv, a yakiv ta sini iogo ziishli do egiptu. i poslav ya moisyeya ta aarona, ta i udariv egiptyet, yak zrobiv ya syeryed n'ogo, a potomu ya viviv vas. i viviv ya vashikh bat'kiv iz egiptu, i vviishli vi do morya, a egiptyet gnavsya za vashimi bat'kami kolyesnitsyami ta vyerkhivtsyami do chyervonogo morya. i klikali voni do

navstryechua, i vin poklav tyemryavu mizh vami ta mizh egiptyaninom, i naviv na n'ogo morye, i vono pokrilo iogo, i vashi ochi bachili tye, shcho zrobiv ya v egipti. i sidili vi v pustini bagato dnev. i vviv ya vas do krayu amoryeyan, shcho sidyat' po tim botsi iordanu, i voni voyuvali z vami, a ya dav ikh u vashu ruku. i vi posili ikhnii krai, i ya vigubiv ikh pyeryed vami. i vs-tav buv balak, sin tsipporiv, tsar moavs'kii, i voyuvav z izrail'em. i vin poslav i poklikav valaama, byeorovogo sina, shchob proklyasti vas. ta nye khotiv ya slukhati valaama, i vin, blagoslovlyayuchi, poblagosloviv vas, i ya vryatuvav vas vid iogo ruki. i pyeryeishli vi iordan, i priishli do erikhonu. i voyuvali z vami navstryechuari erikhonu: pyerizzyeyanin, i khanaanyeyanin, i khit-tyeyanin, i girkashyeyanin, i khivvyeyanin, i evusyeyanin, a ya dav ikh u vashu ruku. i poslav ya pyeryed vami shyershnya, i vin vignav ikh pyeryed vami, dvokh tsariv amoryeis'kikh, nye myechyem tvoim i nye lukom tvoim. i dav ya vam krai, shcho nad nim ti nye trudivsy, i mista, shcho ikh vi nye buduvali, i vi osilisya v nikh; vinogradniki ta olivki, yakikh vi nye sadili, vi ili. a tyepyer biityesya navstryechua i sluzhit' iomu v nyevinosti ta v pravdi, i povidkidaitye bogiv, yakim sluzhili vashi bat'ki na tomu botsi richki ta v egipti, ta i sluzhit' navstryechuyevi. a yakshcho zlye v ochakh vashikh sluzhiti navstryechuyevi, vibyerit' sobi s'ogodni, komu budyetye sluzhiti, chi bogam, yakim sluzhili vashi bat'ki, shcho po tomu botsi richki, ta chi bogam amoryeis'kim, shcho vi siditye v ikhn'omu krai. a ya ta dim mii budyemo sluzhiti navstryechuyevi. i vidpoviv narod ta i skazav: boroni, nas bozhye, pokinuti navstryechua, shchob sluzhiti inshim bogam! bo navstryechu', bog nash, vin toi, shcho viv nas ta nashikh bat'kiv z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, i shcho zrobiv na nashikh ochakh ti vyelikii znamyena, i styerig nas na vsii dorozhi, shcho nyeyu mi khodili, i po vsikh narodakh, shcho mi pyeryeishli syeryed nikh. i poviganyav navstryechu' usi narodi ta amoryeyanina, myeshkantsya ts'ogo krayu, pyeryed nami. i mi budyemo sluzhiti navstryechuyevi, bo vin bog nash. i skazav isus do narodu: vi nye zdolietye sluzhiti navstryechuyevi, bo vin bog svy-atii, bog zazdrisnii vin. nye prostit' vin vashu provinu ta vashikh grikhiv. koli vi pokinyetye navstryechua, i budyetye sluzhiti chuzhim bogam, to vin vyernyet'sya, i zro-bit' vam zlo, i vigubit' vas po tomu, yak ro-biv buv dobro vam. i skazav narod do isusa: ni, taki navstryechuyevi budyemo sluzhiti! i skazav isus do narodu: vi svidki na sye-bye, shcho vi vibrali navstryechua sluzhiti iomu. i skazali voni: svidki! a tyepyer

pokin'tye chuzhikh bogiv, shcho syeryed vas, i prikhilit' svoe syertsye do navstryechua, boga izrail'yevogo. i skazav narod do is-usa: navstryechuyevi, bogovi nashomu, mi budyemo sluzhiti, a golosu iogo budyemo slukhatysya! i sklav isus zapovita z naro-dom togo dnya, i dav iomu postanovi ta zakoni v sikh'yemi. i napisav isus ti slova v knizi bozhogo zakonu, i vzyav vyelikogo kamyenya, ta i postaviv iogo tam pid tim dubom, shcho v navstryechunii svyatini. i skazav isus do vs'ogo narodu: os' otsyei kamin' budye na nas na svidchyennya, bo vin chuv usi navstryechuni slova, shcho vin govoriv z nami. i vin budye na vas za svidka, shchob vi nye viryeklisya vashogo boga. i vidpustiv isus narod, kozhnogo do spadku iogo. i stalosya po tikh vipadkakh, i vmyer isus, sin naviniv, rab navstryechunii, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v gran-itsi spadku iogo, u timnat-syerakhovi, shcho v efryemovikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i sluzhiv izrail' navstryechuyevi po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, shcho prodovzhili dni svoi po isusi, i shcho znali vsyakii chin navstryechunii, shcho zrobiv vin izrail'yevi. a iosipovi kosti, yaki izrail'yevi sini vinyesli buli z egiptu, pokhovali v sikh'yemi, na dilyantsi polya, shcho kupiv buv yakiv vid siniv gamora, sikh'yemovogo bat'ka, za sto kyesitiv. i yelyeazar, sin aaroniv, umyer, i pokhovali iogo na vyerkhiv'i pinkhasa, iogo sina, yakye bulo iomu danye na efryemovii gori.

i stalosya po smyerti isusa, i pitalisya izrailyeivi sini navstryechua, govoryachi: khto z nas viidye spyeryedu na khanaanyeyanina, shchob voyuvati z nim? i skazav navstryechu': yuda pidye. otsye ya dav kra i iogo ruku. i skazav yuda do simyeona, svogo brata: idi zo mnoyu na mii zhyeryebok, i budyemo voyuvati z khanaanyeyaninom, to pidu i ya z toboyu na tvii zhyeryebok. i pishov iz nim simyeon. i pidnyavsya yuda, a navstryechu' dav khanaanyeyanina ta pyerizzyeyanina v ikhnyu ruku. i voni pobili ikh u byezyeku, dyesyat' tisyach cholovika. i znaishli voni v byezyeku adoni-byezeka, i voyuvali z nim, i pobili khanaanyeyanina ta pyerizzyeyanina. i vtikav adoni-byezeka, a voni gnalisya za nim, i zlovili iogo, i povidrubuvali vyelikipal'tsi iogo ruk ta iogo nig. i skazav adoni-byezeka: simdyesyat tsariv z vidrubanimi vyelikimi pal'tsiami ikhnikh ruk ta ikhnikh nig chasto zbirali pozhivu pid stolom moim. yak robiv ya, tak vidplativ myeni bog! i voyuvali yudini sini z erusalimom, i zdobuli iogo, i pobili iogo vistryam myecha, a misto pustili z ogyem. a potomu yudini sini ziishli voyuvati z khanaanyeyaninom, myeshkantsyem gori, i nyegyevu, i shyefyeli. i pishov yuda do khanaanyeyanina, shcho sidit' u khyevroni, a im'ya khyevronu bulo kolis': kir'yat-arba, i pobili shyeshaya, i akhimana ta talmaya. a zvidti pishov vin do myeshkantsiv dyeviru, a im'ya dyeviru kolis': kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zdobudye iogo, to dam iomu akhsu, dochku moyu, za zhinku. i zdobuv iogo otnil, sin kyenyeziv, brat kalyeviv, molodshii vid n'ogo. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona priishla, to namovila iogo zhadati polya vid ii bat'ka. i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala iomu: dai myeni dara blagoslovyennya! bo ti dav myeni zyeimlyu sukhu, to dai myeni vodni dzhyeryela. i kalyev dav ii gullotgorishnii ta gullot-dolishnii. a sini kyeneyea, moisyeevogo tyestya, pishli z mista pal'm z yudinimi sinami do yudinoi pustini, shcho na pivdni aradu. i pishov vin, i osivsysya za narodom. i pishov yuda z simyeonom, svoim bratom, ta i pobili khanaanyeyanina, myeshkantsya tsyefatu, i vchinili iogo zaklyattyam. i nazavav im'ya togo mista: khorma. i zdobuv yuda azzu ta granitsyu ii, i ashkyelon ta granitsyu iogo, i yekron ta granitsyu iogo. i buv navstryechu' z yudoyu, i vin poviganyav myeshkantsiv gori. ta nye mig vin poviganyati myeshkantsiv dolini, bo voni mali zalizni kolyensitsi. i dali kalyevovi khyevron, yak govoriv buv moisyei, i vin vignav zvidti tr'okh vyelyet-

niv. a evusyeyanina, myeshkantsya erusalimu, nye vignali vyeniyaminovi sini, i osiv evusyeyanin iz vyeniyaminovimi sinami v erusalimi, i sidyat' tut azh do ts'ogo dnya. i pishov takozh dim iosipiv do byet-yelu, a navstryechu' buv z nimi. i vividav iosipiv dim u byet-yeli, a im'ya togo mista kolis' bulo luz. i pobachili storozhi cholovika, shcho vikhodiv iz togo mista, ta i skazali do n'ogo: pokazhi nam vkhid do mista, a mi vchinimo tobi milist'! i vin pokazav im vkhid do mista, i voni pobili tye misto vistryam myecha, a togo cholovika ta vvyes' iogo rid vidpustili. i pishov toi cholovik do krayu khityeyan, i zbuduvav misto, ta i nazvav im'ya iomu: luz, vono im'ya iogo azh do ts'ogo dnya. a manasiya nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyeanu ta iogo zalyezhnikh mist, i taanakhu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv doru ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv ivlyeamu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv migiddo ta iogo zalyezhnikh mist, i khanaanyeyanin voliv siditi v tomu kra. i stalosya, koli izrail' zmitsnivsya, to vin naklav na khanaanyeyanina daninu, alye vignati nye vignav iogo. i efryem nye vignav khanaanyeyanina, shcho myeshkae v gyezyeri, i osivsysya khanaanyeyanin syeryed n'ogo v gyezyeri. zavulon nye poviganyav myeshkantsiv kitronu ta myeshkantsiv nagalolu, i osivsysya khanaanyeyanin syeryed n'ogo, i stav za daninu. asir nye poviganyav myeshkantsiv akko, i myeshkantsiv sidonu, i akhlavu, i akhzivu, i khyelbi, i afiku, i ryekhovu. i osivsysya asiryets' syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, bo vin nye vignav iogo. nyeftalim nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyemyeshu, i myeshkantsiv byet-anatu, i vin osivsysya syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, a myeshkantsi byet-shyemyeshu ta byet-anatu stali im za daninu. i tisu-nu amoryeyanin danovikh siniv na goru, bo nye davav iomu skhoditi na dolinu. i voliv amoryeyanin siditi na gori khyeryes v aiyaloni ta v shaalyevimi, ta stala sil'noyu ruka iosipovogo domu, vin stav za daninu. a granitsya amoryeisk'a vid maalye-akrabbim, i vid syeli ta vishchye.

2

i priishov angol navstryechunii z gilgalu do bokhimu, ta i skazav: ya viviv vas iz egiptu do togo krayu, shcho prislyagnuv buv vashim bat'kam. i skazav ya: nye zlamayu svogo zapovitu z vami poviki! a vi nye skladyetye zapovitu z myeshkantsyami ts'ogo krayu, ikhni zhyertivniki porozbivaetye, ta nye slukhali vi mogo golosu. shcho tseye vi зробили? i ya tyezh skazav: nye prozhyenu ikh vid vas, i voni stanut' vam tyernyam u

boki, a ikhni bogi stanut' vam pastkoyu. i stalosya, yak angol navstryechunii govori v tsi slova do vsikh izrailiyevikh siniv, to narod pidnis svii golos, ta i zaplakav. i nazvali im'ya togo mist'sya: bokhim, i prinosili tam zhyertvi navstryechuyevi. a isus vidpustiv narod, i izrailiyevi sini roziishlisya kozhyen do svogo spadku, shchob posisti toi kraï. i sluzhiv narod navstryechuyevi po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, yaki prodovzhili dni svoi po isusi, shcho bachili vsyakii vye-likii chin navstryechua, yakogo зробив vin izrailiyevi. i vmyer isus, sin navinin, rab navstryechunii, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v myezhakh spadshchini iogo, u timnat-khyeryesi, v efryemovikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i takozh usye tsye pokolinnya bulo priluchenyne do bat'kiv svoikh, a po nikh nastalo inshye pokolinnya, shcho nye znalo navstryechua, a takozh tikh dil, yaki chiniv vin izrailiyevi. i izrailiyevi sini chinili zlo v navstryechunikh ochakh, i sluzhili vaalam. i voni pokinuli navstryechua, boga bat'kiv svoikh, shcho viv ikh iz egipets'kogo krayu, ta i pishli za inshimi bogami, za bogami tikh narodiv, shcho buli v ikhnikh okolitsyakh, i vklonyalisya im, i gnivili navstryechua. i pokinuli voni navstryechua, ta i sluzhili vaalovi ta astartam. i zapalav navstryechunii gniv na izrailya, i vin dav ikh u ruku grabizhnikiv, i voni ikh grabuvali. i vin pyeryedav ikh u ruku navkolishnikh ikhnikh vorogiv, i voni nye mogli vzhye vstoyati pyeryed svoimi vorogami. u vs'omu, dye voni khodili, navstryechunya ruka bula proti nikh na zlo, yak govori buv navstryechu', i yak zaprisyagnuv im navstryechu'. i vin duzhye ikh tsnuv. i postaviv navstryechu' suddiv, i voni ryatuvali ikh vid ruki ikhnikh grabizhnikiv. ta voni nye slukhalisya takozh svoikh suddiv, bo bludili za inshimi bogami, i vklonyalisya im. voni skoro vidkhilyalisya z tiei dorogi, yakoyu ishli ikhni bat'ki, shchob slukhat'sya navstryechunikh nakaziv. voni tak nye robili! a koli navstryechu' staviv im suddiv, to navstryechu' buv iz suddyeu, i ryatuvav ikh iz ruki ikhnikh vorogiv po vsi dni togo suddi, buv navstryechu' zhaluvav ikh chyeryez ikhni stogin chyeryez tikh, shcho ikh pyeryesliduvali ta gnobili ikh. i buvalo, yak umirav toi suddya, voni znovu psuvalisya bil'shye vid svoikh bat'kiv, shchob iti za inshimi bogami, shchob im sluzhiti ta shchob im vklonyatisya, i voni nye kidali chiniv svoikh ta svoei nyeslukhnyanoi dorogi. i zapaliv'sya navstryechunii gniv na izrailya, i vin skazav: za tye, shcho lyud tsyei pyeryestupiv mogo zapovita, shcho ya nakazav buv ikhnim bat'kam, i nye slukhalisya mogo golosu, tozh ya bil'shye nye viganyatimu pyeryed nimi nikogo z tikh narodiv, shcho isus pozostaviv, umirayuchi, sh-

chob viprobuvati nimi izrailya, chi dierzhatimut'sya voni navstryechun'oi dorogi, shchob nyyeu khoditi, yak dierzhalisya ikhni bat'ki, chi ni. i navstryechu' pozostaviv tikh lyudyei, shchob ikh skoro nye viganyati, i nye dav ikh u ruku isusovu.

3

a otsye ti narodi, shcho navstryechu' pozostaviv na viprobuvannya nimi izrailya, usi ti, shcho nye znali vsikh viin khanaans'kikh, til'ki shchob piznali pokolinnya izrailiyevikh siniv, shchob navchiti ikh viini, til'ki takikh, shcho pyeryed tim nye znali ikh: p'yat' volodaviv filistims'kikh, i vsi khanaanyeyani, i sidonyani, i khivvyeyani, myeshkantsi gori livanu, vid gori baal-gyermon azh do vikhodu do gamatu. i buli voni zalishyeni na viprobuvannya nimi izrailya, shchob piznati, chi budut' voni slukhat'sya zapovidyei navstryechua, yaki vin nakazav buv ikhnim bat'kam chyeryez moisyeya. a izrailiyevi sini sidili syeryed khanaanyeyanina, khit-tyeyanina, i amoryeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. i voni brali ikhnikh dochok sobi za zhinok, a svoikh dochok davali ikhnim sinam, ta sluzhili ikhnim bogam. i izrailiyevi sini robili zlo v navstryechunikh ochakh, i zabuli navstryechua, boga svogo, ta i sluzhili vaalam ta astartam. i zapaliv'sya navstryechunii gniv na izrailya, i vin pyeryedav ikh u ruku kushan-rish'ataima, tsarya aramu dvokh richok. i sluzhili izrailiyevi sini kushan-rish'ataimovi visim lit. i klikali izrailiyevi sini do navstryechua, i navstryechu' postaviv dlya izrailiyevikh siniv ryativnika, i vin vryatuvav ikh, otnila, sina kyenaza, brata kalyeva, molodshogo vid n'ogo. i buv na n'omu dukh navstryechunii, i suddiv vin izrailya. i viishov vin na viinu, i navstryechu' dav u iogo ruku kushan-rish'ataima, tsarya arams'kogo. i bula sil'na ruka iogo nad kushan-rish'ataimom. i mav kraï mir sorok lit, i pomyer otnil, sin kyenaza. a izrailiyevi sini i dali chinili zlo v navstryechunikh ochakh, i navstryechu' zmitsniv yeglonu, tsarya moavs'kogo, nad izrailiyem chyeryez tye, shcho voni robili zlo v navstryechunikh ochakh. i zibrav vin do syebye siniv ammonovikh ta amalikovikh, ta i pishov i pidbiv izrailya. i voni posili misto pal'm. i sluzhili izrailiyevi sini yeglonovi, tsaryevi moavs'komu, visimnadtsyat' lit. i klikali izrailiyevi sini do navstryechua, i navstryechu' postaviv im ryativnika, yeguda, sina gyerovogo, sina eminyeyanina, cholovika livshu, z byezvladnoy pravoyu rukoyu. i poslali izrailiyevi sini chyeryez n'ogo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. i зробив sobi yegud myecha, a v n'ogo dva vistrya, goshyed dozhina

iogo, vin prip'yav iogo pid svoim ubrannyam na styegni svoei pravitsi. i prinis vin togo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. a yeglon cholovik duzhye tovtii. i stalosya, koli vin skinchiv pidnositi togo darunka, to vidpustiv tikh, shcho nyesli togo darunka. a vin vyernuvsva vid bovvani, shcho pri gil-gali, ta i skazav: u myenye taemna sprava do tyebye, o tsaryu! a toi skazav: tikho! i viishli vin n'ogo vsi, khto stoyav pri n'omu. i yegud uviishov do n'ogo, a vin sidit' u prokholodnii gornitsi, shcho bula dlya n'ogo samogo. i skazav yegud: ya mayu bozhye slovo dlya tyebye. i toi ustav iz stil'tsya. i prostyag yegud svoyu livitsyu, i vityag myecha z nad styegna svoei pravitsi, ta i zagnav iogo iomu v zhivit. i vviishla takozh ruchka za vistryam, a salo zakrilo za vistryam, bo vin nye vityagnuv myecha z iogo zhivota. i vviishlo vistrya do mizhkrochchya. i viishov yegud do sinyei, i zachiniv za soboyu dvyeri tiei gornitsi, ta i zamknuv. i vin viishov. a tsars'ki rabi vviishli ta i pobachili, azh os' dvyeri gornitsi zamknyeni. i voni skazali: phevnye vin dlya potryebi svoei v prokholodnomu pokoi. i chyekali voni azh dopizna, a oto vin nye vidchinyae dvyeri gornitsi. i vzyali voni klyucha, i vidchinili, azh os' ikhnii pan lyezhit' myertvii na zyeimli! a yegud utik, poki voni zvolikalisi'. i vin pyeryeishov ti bovvani, i skhovavsva vtechyeyu do syeir. i stalosya, koli vin priishov, to zasurniv u surmu na efryemovikh gorakh. i izrail'evi sini ziishli z nim z gori, a vin pyeryed nimi. i skazav vin do nikh: bizhit' za mnoyu, bo navstryechu' dav u vashu ruku vashikh moavs'kikh vorogiv! i ziishli voni za nim, i zakhopili iordans'ki pyeryekhodi do moavu, i nye dali nikomu pyeryeiti. i pobili voni moava togo chasu, bliz'ko dyesyati tisyach cholovika, kozhnogo kryemeyznogo i kozhnogo sil'nogo cholovika, i nikhto nye vtik. i buv togo dnya priborkanii moav pid izrail'evu ruku, a kraimav mir visimdyesyat lit. a po n'omu buv shamgar, sin anata. i pobiv vin filistimlyan shist sot cholovika kiem na khudobu. i vin tyezh uryatuvav izrail'ya.

4

a izrail'evi sini shchye bil'shye chinili zlo v navstryechunikh ochakh, a yegud umyer. i pyeryedav ikh navstryechu' u ruku yavina, tsarya khanaans'kogo, shcho tsaryuvav u gatsori. a zvyerkhnikom iogo viis'ka buv sisjera, i vin sidiv u kharoshyet-gaggoimi. i klikali izrail'evi sini do navstryechua, bo toi mav dyev'yatsot zaliznykh kolyesnits', i vin sil'no utiskav izrail'yevikh siniv dvadtsyat' lit. a dyevora prorochitsya, zhinka lappidota, vona sudila izrail'ya togo chasu. i sidila vona pid dyevorinoyu pal'moyu,

mizh ramoyu ta mizh byet-yelom v efryemovikh gorakh, a izrail'evi sini prikhodili do nyei na sud. i vona poslala i poklikala baraka, avinoamovogo sina, z kyedyeshu nyeftalimovogo. i skazala do n'ogo: os' nakazav navstryechu', bog izrailiv: idi, ziidyesh na goru favor, i viz'myesh z soboyu dyesyat' tisyach cholovika z siniv nyeftalimovikh ta z siniv zavulonovikh. a ya privyedu do tyebye, do kishons'koi dolini, sisjeru, nachel'nika yavinovogo viis'ka, i kolyesnitsi iogo, i natovp iogo, ta i dam iogo v tvoyu ruku. i skazav do nyei barak: yakshcho ti pidyesh zo mnoyu, to pidu, a yakshcho nye pidyesh zo mnoyu, nye pidu. a vona vidkazala: piti pidu z tobouy, til'ki nye budye tvoya slava na tii dorozh, yakoyu ti pidyesh, bo v ruku zhinki navstryechu' pyeryedast' sisjeru. i vstala dyevora, i pishla z barakom do kyedyeshu. i sklikav barak zavulona ta nyeftalima do kyedyeshu, i pishla za nim dyesyat' tisyach cholovika. i pishla z nim dyevora. a kyeneyevanin khyevyer viddilivsva vid kaina, z khovavovikh siniv, moisyeevogo tystya, i rozklav namyeta svogo azh do yelonu v tsaananimi, shcho pri kyedyeshi. i donyesli sisjeri, shcho barak, sin avinoamiv, ziishov na goru favor. i sklikav sisjera vsi svoi kolyesnitsi, dyev'yatsot zaliznykh kolyesnits', ta vvyes' narod, shcho z nim, z kharoshyet-gaggoimu do kishons'koi dolini. i skazala dyevora do baraka: ustavai, bo tsye toi dyen', koli navstryechu' dav sisjeru v tvoyu ruku. os' navstryechu' viishov pyeryed tobouy. i ziishov barak z gori favor, a za nim dyesyat' tisyach cholovika. i navstryechu' priviv u zamishannya sisjeru, i vsi kolyesnitsi ta vvyes' toi tabir vistryam myecha pyeryed barakom. i ziishov sisjera z kolyesnitsi, i pobig pishki. a barak gnavsya za kolyesnitsyami ta za taborom azh do kharoshyet-gaggoimu. i vpav uyves' tabir sisjerin vid vistrya myecha, nye pozostalos' ani odnogo. a sisjera vtik pishki do namyetu yaili, zhinki kyeneyevanina khyevyera, bo buv mir mizh yavinom, tsaryem gatsoru, ta mizh domom kyeneyevanina khyevyera. i viishla yail navproti sisjeri, i skazala do n'ogo: zaidi, panye mii, zaidi do myenye, nye biisya! i vin zaishov do nyei do namyetu, i vona nakrila iogo kilimom. i skazav vin do nyei: napii myenye trokhi vodoyu, bo ya spragnyenii. i vidkrila vona molochnogo burdyuka, i napoila iogo, ta i nakrila iogo. i skazav vin do nyei: stan' pri vkhodi namyetu. i yakshcho khto vviide i zapitae tyebye ta skazhye: chi e tut khto? to ti vidpovisi: nyema. i vzyala yail, zhinka khyevyerona, namyetovogo kilka, i vzyala v svoyu ruku molotku, i pidishla tikho do n'ogo, ta i vsadila togo kilka v iogo skroyny, azh u zyeimlyu. a vin spav, zmuchenii, i vin pomyer. a os' barak zhyenyet'sya za

sisyeroyu. i viishla yail navproti n'ogo i skazala iomu: idi, i ya pokazhu tobi togo cholovika, shcho ti shukaesh. i vviishov vin do nyei, a os' sisyeru lyezhit' myertvii, a kilok u skroni iogo!... tak priborkav bog togo dnya yavina, tsarya khanaans'kogo, pyeryed izrail'yevimi sinami. a ruka izrail'yevikh siniv bula vsye tyazhcha nad yavinom, tsaryem khanaans'kim, azh poki voni vigubili yavina, tsarya khanaans'kogo.

5

i spivala dyevora i barak, sin avinoamiv, togo dnya, govoryachi: shcho v izraili zaknyazyuvaili knyazi, shcho narod syebye zhyertvuvati stav, poblagoslovitye vi navstryechua! pochuitye, tsari, ushi nastavtye, knyazi: ya navstryechuyevi ya budu spivati, vispivuvati budu navstryechua, boga izrailya! navstryechui, yak ti ishov iz syeiru, yak vikhodiv iz polya yedomsk'ogo, to tryemtila zymlyu, takozh kapalo nyebo, i khmari doshchili vodoyu. pyeryed navstryechunim litsyem rozplivalisya gori, tsyei sinai pyeryed navstryechuom, bogom izrailya. za dniv shamgara, sina anatovogo, sporozhnili dorogi, podorozhni zh khodili krutimi dorogami. nye stalo syelyanstva v izraili, nye stalo, azh poki ya nye povstala, dyevora, azh poki ya nye povstala, mati v izraili. koli vibrav novikh vin bogiv, todi v bramakh viina zachalas'. popravdi kazhu vam, nyebachyenii shchit buv i spis v sorok tisyach izrailya! syertsye moe do izrail'yevikh tikh nachal'n'ikov, shcho zhyertvuyut'sya dlya narodu, poblagoslovitye vi navstryechua! ti, khto idzit' na bilikh oslitsyakh, khto sidit' na kilimakh ta dorogoyu khodit', opovidaitye! chyeryez krik pri dilinni zdobichi mizh mistyami, dye vodu byerut', tam vispivuyut' pravdi navstryechuni, pravdi syelyanstva iogo u izraili. todi to ziishov buv do bram navstryechunii narod. zbudisya, zbudisya, dyevoro! zbudisya, zbudisya, i pisnyu spivai! ustan', baraku, i viz'mi do nyevoli svoikh polonyenikh, sinu avinoamiv! todi pozostalii ziishov do potuzhnikh narodu, proti khorobrikh navstryechu' buv do myenye ziishov. vid efryema priishli buli ti, shcho v amaliku ikh koryen'; vyeniyamin za toboyu, syeryed narodiv tvoikh; vid makhira ziishli buli providniki; a vid zavulon oti, khto vyedye pyerom pisaryu. i knyazi issakharovi razom z dyevoroyu, i issakhar, yak barak, buv vidpushchyenii pishki v dolinu. vyelikii vividuvannya u ruvimovikh viddilakh! chogo ti usisv' mizh kosharami, shchob slukhati myekannya stad? vyelikii vividuvannya u ruvimovikh viddilakh! probuvae gilyead na tim botsi iordanu, a dan chomu na korablyakh budye myeshkati

vin? na byeryezi morya osivsyu asir, i pri potokakh svoikh probuvae. zavulon tsye narod, shcho pririk svoyu dushu na smyert', a nyefalim na pol'ovikh visotakh. tsari pribuli, voyuvali, todi voyuvali tsari khanaans'ki v taanakh pri vodi myegidda, ta zdobichi sribla nye vzyali. iz nyeba voiovano, zori z dorig svoikh bitikh voyuvali z sisyeroyu. kishons'kii potik pozmitav ikh, potik starodavnii, kishons'kii potik. z siloyu budyesh stupati, o dushye moye! todi stukotili kopita konya vid bigu shvidkogo, vid bigu iogo skakuniv! proklyaniye myeroza, kazhye angol navstryechunii, proklyasti proklyanit' iogo myeshkantsiv, bo voni nye priishli navstryechuyevi na pomich, navstryechuyevi na pomich z khorobrimi! nyekhai budye blagoslovyenna mizh zhinkami yail, zhinka kyenanyeyanina khyevyera, nyekhai budye blagoslovyenna vona mizh zhinkami v namyeti. vodi vin prosiv podala moloka, u tsars'kii chashi prinyesla p'yanky moloko. livu ruku svoyu do kilka prostyagae, a pravitsyu svoyu do molotka robitnichogo. i vgatila sisyeru, i rozbila vona iomu golovu, i skronyu rozbila i probila iomu.. mizh nogi ii vin skhilivsyu, upav i lyezhav, mizh nogi ii vin skhilivsyu, upav, dye skhiliv's, tam zabitiu upav. chyeryez vikno vyglyadala ta golosila sisyerina mati kriz' grati: chomu kolyesnitsya iogo pripiznilas' vyernutis'? chomu pripiznilas' kolyesa zapryazhok iogo? mudri knyagini ii dayut' vidpovid' ii, ta i vona sama vidpovidae sobi: os' zdobich znakhodyat' ta dilyat' voni, branka, dvi brantsi na kozhnogo muzha! a zdobich iz shat kol'orovikh sisyeri, zdobich iz shat kol'orovikh, riznobarvna tkanina, na dva boki gaptovana, zhintsi na shiyu. nyekhai otak zginut' usi vorogi tvoji, navstryechui! a khto lyubit' iogo, toi yak sontsye, shcho skhodit' u sili svoii! i krai mav mir sorok lit.

6

a izrail'yevi sini chinili zlo v ochakh navstryechunikh, i navstryechu' dav ikh u ruku midiyanityan na sim lit. i zmit-snila midiyanova ruka nad izrail'yem. izrail'yevi sini porobili sobi zo strakhu pyeryed midiyanityanami prokhodi, shcho v gorakh, i pyechyeri, i tyverdini. i buvalo, yakshcho posiyav izrail', to pidiimavsyu midiyan i amalik ta sini kyedyemu, i ishli na n'ogo. i voni taborovali v nikh, i nishchili vrozhai zymli azh do pidkhodu do gazi. i nye lishali voni v izraili ani pozhivi, ani shutki dribnoi khudobi, ani vola, ani osla, bo voni i ikhnya khudoba ta ikhni namyeti khodili, i prikhodili v takii kil'kosti, yak sarana, a im ta ikhnim vyeryblyudam nye bulo chisla. i voni prikhodili do krayu, shchob pus-

toshiti iogo. i chyeryez midiyana izrail' duzhye zubozhiv, i izrail'yevi sini klikali do navstryechua. i stalosya, koli izrail'yevi sini klikali do navstryechua chyeryez midiyana, to navstryechu' poslav do izrail'yevikh siniv muzha proroka, a vin skazav im: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: ya viviv vas iz egiptu, i viprovadiv vas iz domu rabstva. i ya spas vas z ruki egiptu, i z ruki vsikh, khto vas tsnuv. i ya poviganyav ikh pyeryed vami, a ikhnii krai viddav vam. i skazav ya do vas: ya navstryechu', bog vash! nye budyetye boyatisya amoryeis'kikh bogiv, shcho v ikhn'omu krai siditye vi. ta vi nye poslukhalisya mogo golosu! i priishov angol navstryechunii, i vsivsyia pid dubom, shcho v ofri, yakii nalyezhit' avi-yezriyaninu ioashyevi. a sin iogo gyedyeon molotiv pshyenisysu v vinogradnomu chavili, shchob zakhovatisya pyeryed midiyanytanyami. i yavivsyia do n'ogo angol navstryechunii, i promoviv iomu: navstryechu' z toboyu, khorobrii muzhu! a gyedyeon skazav do n'ogo: o, panye mii, yakshcho navstryechu' z nami, to nashcho priishlo na nas usye tsye? i dye vsi iogo chuda, pro yaki opovidali nam nashi bat'ki, govoryachi: os' z egiptu viviv nas navstryechu'? a tpepyer navstryechu' pokinuv nas, i viddav nas u ruku midiyana. i obyernuvsyia do n'ogo navstryechu' i skazav: idi z tsieyu svoeyu siloyu, i ti spasyesh izrail'ya z midiyans'koi ruki. otsye ya poslav tyebye. i vidkazav iomu gyedyeon: o, moyra tisyacha nainuzhdyennisha v manasii, a ya naimolodshii u domi bat'ka svogo. i skazav iomu navstryechu': alye ya budu z to-boyu, i ti pob'esh midiyanytan, yak odnogo cholovika. a toi do n'ogo skazav: yakshcho znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, to zrobi myeni oznaku, shcho ti govorysh zo mnoyu. nye vidkhod' zhye zvidsi, azh poki ya nye priidu do tyebye, i nye prinyesu darunka mogo, i nye pokladu pyeryed lit-syem tvoim. a toi vidkazav: ya budu siditi azh do tvogo povyrennyia. i gyedyeon uviishov do khati, i sporyadiv kozyenya, i oprisnokiv z yefi muki, m'yaso poklav do kosha, a yushku vliv do gorschika. i pris-nis vin do n'ogo pid dub, ta i postaviv py-eryed nim. i skazav do n'ogo angol bozhii: viz'mi tsye m'yaso i tsi oprisnoki, ta i pok-ladi na otsyu skyelyu, a yushku vilii. i toi tak zrobiv. i vityagnuv angol navstryechu-nii kinyets' palitsi, shcho v rutsi iogo, i dotorknuvsya do m'yasa ta do oprisnokiv, i znyavsya zo skyeli ogon', ta i poiv tye m'yaso ta oprisnoki, a angol navstryechu-nii znik z iogo ochyei. i pobachiv gyedyeon, shcho tsye angol navstryechunii. i skazav gyedyeon: akh, vladiko, navstryechui, bozh ya bachiv navstryechun'ogo angola oblichchya v oblichchya. i skazav iomu

navstryechu': mir tobi, nye biisya, nye pomryesh! i gyedyeon zbuduvav tam zhy-ertivnika dlya navstryechua, i nazlav im'ya iomu: egova-shalom. vin ishchye e azh do ts'ogo dnya v ofri aviezyerovii. i stalosya tiei nochi, i skazav iomu navstryechu': viz'mi bichka z voliv bat'ka svogo, i drugogo bichka syemilitt'n'ogo, i rozbii vaalovogo zhy-ertivnika bat'ka svogo, a svyatyae dyeryevo, shcho pri n'omu, zrubai. i zbuduesh zhy-ertivnika navstryechuyevi, bogovi svoemu, na vyer khu tsiei tyverdini, u poryadku. i viz'myesh drugogo bichka, i prinyesyesh tsilopalenyia drovami z svyatogo dyeryeva, yakye zrubashes. i vzyav gyedyeon dyesyat' lyudyei zo svoikh rabil, i zrobiv, yak gov-oriv do n'ogo navstryechu'. i stalosya, chyeryez tye, shcho boyavsyia domu bat'ka svogo ta lyudyei togo mista, shchob robiti vdyen', to zrobiv unochi. i vstali lyudi togo mista rano vrantsi, azh os' zhyertivnik vaaliv rozbitii, a svyatyae dyeryevo, shcho pri n'omu, porubanye, a drugogo bichka prinyesyeno v zhyertvu na zbudovanomu zhyertivniku. i govori voni odin odnomu: khto zrobiv otsyu rich? i voni vividu-vali i shukali, ta i skazali: gyedyeon, sin ioashiv, zrobiv otsyu rich. i skazali lyudi togo mista do ioasha: vivyedi sina svogo, i nyekhai vin pomrye, bo zrobiv vaalovogo zhyertivnika ta porubav svyatyae dyeryevo, shcho pri n'omu. i skazav ioash do vsikh, shcho stoyali pri n'omu: chi vi budyetye ob-stavati za vaalom? chi vi dopomozhyete iomu? khto budy obstavati za nim, toi budy zabiti do ranku. yakshcho vin bog, to nyekhai sam zastupaet'sya za syebye, koli toi rozbiv iogo zhyertivnika. i vin nazlav im'ya iomu togo dnya: erubbaal, govory-achi: nyekhai zmagaet'sya z nim vaal, bo vin rozbiv iogo zhyertivnika. a vsi midiyani i amalikitanyi ta sini kyedymu buli zibrani razom, i pyeryeishli iordan, i taboruvali v dolini izryeyel. a dukh navstryechunii zi-ishov na gyedyeona, i vin zasurmiv u surmu, i buv sklikanii aviezyer za nim. i vin poslav posliv po vs'omu manasii, i buv sklikanii za nim i vin. i poslav vin posliv do asira, i do zavulona, i do nyeftalima, i voni viishli navpyereymi nikh. i skazav gyedyeon do boga: yakshcho ti spasyesh izrail'ya moeyu rukoyu, yak govoryv, to os' ya rozstyelyu na totsii povnyanye runo; yakshcho rosa budy na samim runi, a na vsii zye mi sukho, to ya budu znati, shcho ti spasyesh izrail'ya moeyu rukoyu, yak govoryv! i stalosya tak. i vstav vin rano vzavtra, i rozstyeliv runo, i vicha-viv rosu z runa, povnye gornya vodi. i skazav gyedyeon do boga: nyekhai nye zapalit'sya gniv tvii na myenye, nyekhai ya skazhu til'ki tsyei raz, nyekhai no ya sprobuyu runom til'ki tsyei raz: nyekhai budy sukho na samim runi, a na vsii zye mi nyekhai budy

rosa. i bog зробiv tak tiei nochi, i bulo sukho na samim runi, a na vsii z zemli bula rosa.

7

i vstav rano vrantsi erubbaal, tsye gyedyeon, ta vvyes' narod, shcho z nim, i taboru-vali nad yez-kharodom. a midiyanyans'kii tabir buv iz pivnochi vid giv'at-gammoryev dolini. i skazav navstryechu' do gyedyeona: chislyennii toi narod, shcho z toboyu, shchob ya dav midiyanyan v iogo ruku, shchob nye zapishavsyia nado mnoyu izrail', govoryachi: ruka moya spasla myenye. a tyepyer poklich do ushyei lyudu, govoryachi: khto boit'sya i tryemtit', nyekhai vyernyet'sya i vidiidye vid gori gilyead. i vyernulosya z narodu dvadtsyat' i dvi tisyachi, a dyesyat' tisyach pozostalos'. i skazav navstryechu' do gyedyeona: shchye chislyennii tsyei narod. zvyedi ikh do vodi, i ya tam pyeryebyeru iogo tobi. i budy, yak ya skazhu tobi: tsyei pidye z toboyu, toi pidye z toboyu, a kozhyen, shcho skazhu tobi: tsyei nye pidye z toboyu, toi nye pidye. i priviv vin narod do vodi. i skazav navstryechu' do gyedyeona: kozhyen, khto budy khlyep-tati vodu yazikom svoim, yak khlyepchye pyes, postavish iogo okryemo. a kozhyen, khto pripadye na kolina svoi, shchob piti, postavish iogo okryemo. i bulo chislo tikh, shcho khlyeptali, nosyachi rukoyu svoeyu do ust svoikh, tri sotni cholovika, a vsya ryeshta narodu pripali na kolina svoi, shchob piti vodu. i skazav navstryechu' do gyedyeona: tr'oma sotnyami muzhiv, shcho khlyeptali, spasu tyebye, i dam midiyanyan u tvoyu ruku, a vvyes' narod pidye kozhyen na svoe mistsy. i vzyali voni v svoyu ruku pozhivu narodu ta svoi surmi, a vsikh inshikh izrail'tyan vin vidpustiv, kozhnogo do namyetu svogo, a tri sotni muzha zatrimav. a midiyanyans'kii tabir buv pid nim u dolini. i stalosya tiei nochi, i skazav do n'ogo navstryechu': ustan', ziidi do taboru, bo ya dav iogo v ruku tvoyu. a yakshcho ti boishsyia ziiti, ziidi ti ta pura, tvii sluga, do taboru. i pochuesh, shcho voni govoryat', a potim zmitsnyat'sya tvoi ruki, i ti ziidyesh do taboru. i ziishov vin ta pura, sluga iogo, do krayu ozbroenikh u tabori. a midiyanyani i amalikityani ta vsi sini kyedyemu lyezhali v dolini, yak sarana, shchodo chislyennosti. a vyerblyud-dam ikh nyema chisla, yak pisok na byeryezi morya, shchodo chislyennosti. i priishov gyedyeon, azh os' odin opovidae drugovi svoemu son. i vin kazav: otsye snivsyia myeni son, a oto bukhanets' yachminnogo khliba kotit'sya v midiyanyans'komu tabori. i dokotivsyia vin azh do namyetu, ta i udariv iogo, a toi upav, i pyeryevyernuv iogo dogori, i namyet toi bukhnuv. i vid-

poviv iogo drug ta i skazav: tsye nishcho inshye, yak myech gyedyeona, ioashovogo sina, muzha izrail'y'skogo, bog dav u iogo ruku midiyanyan ta vvyes' tabir. i stalosya, yak gyedyeon pochuv opovidannya pro toi son ta rozgadku iogo, to vklonivsyia, i vyernuvsyia do izrail'yevogo taboru ta i skazav: ustavaitye, bo navstryechu' dav u vashu ruku midiyanyans'kii tabir! i podiliv vin tri sotni tikh muzhiv na tri viddili, i dav u ruku ikh usikh surmi, i porozhni glyeki, ta smoloskipi do syeryedini tikh glyekiv. i skazav vin do nikh: shcho budyetye bachiti vid myenye, to i vi tak zrobitye. a os' ya pidu do krayu taboru, i budy, yak ya zrobluy, tak zrobitye i vi. i zasurmlyu v surmu ya ta vsi, shcho zo mnoyu, to zasurmitye v surmi i vi navkolo vs'ogo taboru, ta i skazhyetye: myech za navstryechua ta za gyedyeona! i priishov gyedyeon ta sotnya muzhiv, shcho z nim, do krayu taboru, na pochatku syeryedn'oi storozhi, koli til'ki no postavili storozhu. i zasurmili voni v surmi, i pobili glyeki, shcho v ikhnikh rukakh. i zasurmili tri viddili v surmi, i potoroshchili glyeki, i trimali rukoyu svoei litvisi smoloskupa, a rukoyu svoei pravitsi surmi, shchob surmiti. i krichali voni: myech za navstryechua ta za gyedyeona! i stoyali kozhyen na svoim mistsi navkolo taboru, a vvyes' tabir bigav, i voni krichali i utikali. i zasurmili tri sotni suryem, a navstryechu' obyernuv myecha odnogo na odnogo ta na vvyes' tabir. i tabir pobig azh do byet-gashshitta do tsyeryeri, azh do syefat-avyel-myekholi pri tabbati. i buli sklikani izrail'tyani z nyefalimu, i z asiru, i z us'ogo manasii, i voni gnalisya za midiyanyanyami. a po vsikh efryemovikh gorakh gyedyeon poslav posliv, govoryachi: ziidit' navpyeryeimi midiyanyan, i zastupit' im vodu azh do byet-bari ta iordan. i sklikali vsikh efryemovikh lyudyei, ta i zastupili vodu azh do byet-bari ta iordan. i voni zakhopili dvokh midiyanyans'kikh knyaziv: oryeva ta zyeyeva, i vbili oryeva v tsur-oryevi, a zyeyeva vbili v yekyev-zyeyevi. i gnalisya za midiyanyanyami, a golovi oryeva ta zyeyeva pyeryenyeshli do gyedyeona na toi bik iordanu.

8

i skazali iomu muzhi efryemovi: shcho tsye za rich зробiv ti nam, shcho nye poklikav nas, koli ishov voyuvati z midiyanom? i voni sil'no spyeryechalisya z nim. i skazav vin do nikh: shcho ya zrobliv tyepyer takye, yak vi? chi nye lipshye pizni vinogradini efryemovi vid aviyezerovogo vinobrannya? u vashu ruku bog dav midiyanyans'kikh knyaziv, oryeva ta zyeyeva, i shcho mig ya zrobiti, yak vi? todi zaspokoivsyia ikhnii dukh proti n'ogo, yak vin skazav otsye

slovo. i priishov gyedyeon do iordanu, i pyeryeishov vin ta tri sotni muzhiv, shcho z nim, zmuchyeni v pogoni. i skazav vin do lyudyei sukkotu: daitye no bukhantsiv khliba narodovi, shcho za mnoyu, bo voni zmuchyeni, a ya zhyenusya za zyevakhom ta tsalmunnu, tsaryami midiyanytians'kimi. i skazali sukkots'ki knyazi: chi ruka zyevakha ta tsalmunna vzhye v tvoii rutsi, shchob davati khliv tvoemu viis'ku? i skazav gyedyeon: tomu to, koli navstryechu' dast' u moyu ruku zyevakha ta tsalmunnu, to ya budu molotiti vashye tilo pustinnimi tyernyami ta kolyuchkami! i pishov vin zviddi do pyenuilu, i govoriv do nikh tye samye. a lyudi pyenuilu vidpovili iomu, yak vidpovili lyudi sukkotu. i vin skazav takozh do lyudiei pyenuilu, govoryachi: koli ya vyertatimus' u miri, rozib'yu otsyu vyezhu. a zyevakh ta tsalmunna buli v karkori, i z nimi ikhni tabori, bliz'ko p'yatnadsyati tisyach, usi pozostali z us'ogo taboru siniv kyedyemu. a tikh, shcho vpali, bulo sto i dvadtsyat' tisyach cholovika, shcho vityagali myecha. a gyedyeon pishov dorogoyu shyekhanye-bogolimu zo skhodu do kovakhu i iogbyegi. i rozбив vin tabora, koli tabir buv byezpyechanii. i vikalі zyevakh ta tsalmunna, a vin gnavsya za nimi. i vin skhopiv obokh midiyanytians'kikh tsariv, zyevakha ta tsalmunnu, a na vvyes' tabir nagnav zhakhu. i vyermuvsvya gyedyeon, sin ioashiv, iz viini z maalye-gakhyeryesu. i zakhopiv vin yunaka z lyudiei sukkotu, ta i zapitavsvya iogo. i toi napisav iomu imyennya knyaziv sukkotu ta starshikh iogo, simdyesyat i sim cholovika. i priishov vin do lyudiei sukkotu ta i skazav im: os' zyevakh ta tsalmunna, shcho vi obrazhali myenye, govoryachi: chi ruka zyevakha ta tsalmunni tyepper u tvoii rutsi, shcho damo khliba tvoim zmuchenim lyudyam? i skhopiv vin starshikh togo mista, i pustinnye tyernya ta kolyuchki, i pobiv nimi sukkots'kikh lyudyei. a pyenuil's'ku vyezhu rozбив, i pozabivav lyudiei togo mista. i skazav vin do zyevakha ta do tsalmunni: yaki ti lyudi, shcho vi povbivali na favori? a ti skazali: yak ti, tak voni odnye, mayut' vglyad tsars'kikh siniv. a vin skazav: to brati moi, sini moei matyeri. yak zhivii navstryechu', koli b vi buli pozostavili ikh pri zhitti, nye povbivav bi ya vas! i skazav vin do eterya, svogo pyeryentsya: ustan', zabii ikh! ta toi yunak nye vityag svogo myecha, bo boyavsvya, bo vin buv shchye malii. i skazav zyevakh ta tsalmunna: ustan' ti, i kin'sya na nas, bo po cholovikovі sila iogo. i vstav gyedyeon, i vбив zyevakha ta tsalmunnu, i zabrav ozdobni misyatsi, shcho buli na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. i skazali izrailyevi muzhi do gyedyeona: panui nad nami i ti, i sin tvii, i sin tvogo sina, bo ti spas nas vid ruki

midiyana. i skazav do nikh gyedyeon: nye budu panuvati nad vami ya, i nye budyе panuvati nad vami sin mii, navstryechu' panuvatimye nad vami. i skazav do nikh gyedyeon: poprosnu vid vas prokhannya, i daitye myeni kozhyen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi, bo v nikh, midiyanytan, buli zoloti nosovi syeryezhki, bo izmail'tyani voni. i skazali voni: dati damo. i roztyagnuli odyezhu, i kidali tudi kozhyen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi. i bula vaga zolotikh nosovikh syeryezhok, shcho vin prosiv, tisyacha i simst shyekliv zolota, krim ozdobnikh misyatsiv, i syeryezhok, i purpurovikh shat, shcho buli na midiyanytians'kikh tsaryakh, i okrim nashiinikiv, shcho na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. a gyedyeon zroviv iz togo yefoda, i postaviv iogo u svoemu misti, v ofri. i za nim chiniv tam pyeryelyub uvyes' izrail', i tsye stalo pastkoyu dlya gyedyeona ta dlya domu iogo. i buv upokoryenii midiyan pyeryed izrailyevimi sinami, i vin bil'sh nye pidiimav svoei golovi. i krai mav mir sorok lit za gyedyeonovikh dniv. i pishov yerubbaal, sin ioashiv, ta i osivsvya v svoim domi. a v gyedyeona bulo simdyesyat siniv, shcho pokhodili zo styegon iogo, bo vin mav bagato zhinok. a nalozhnitsya iogo, shcho v sikhymi, porodila iomu sina i vona, a vin nazvav im'ya iomu: avimyelyekh. i pomyer gyedyeon, sin ioashiv, u dobrii sivizni, i buv pokhovanii u grobi ioasha, bat'ka svogo, v ofri aviyezyerovii. i stalosya, yak pomyer gyedyeon, to izrailyevi sini znovu chinili pyeryelyub iz vaalami, i postavili sobi vaalbyerita za boga. i izrailyevi sini nye pam'yatali navstryechua, boga svogo, shcho spasav ikh vid ruki vsikh ikhnikh navkolishnikh vorogiv. i nye зробили voni milosti z domom erubbaala-gyedyeona takoi, yak usye tye dobro, yakye vin зробив dlya izrailya.

9

i pishov avimyelyekh, sin erubbaaliv, do sikhymu, do brativ svoei matyeri, i govoriv do nikh ta do vs'ogo rodu bat'kivs'kogo domu svoei matyeri, kazhuchi: govorit' goslosno do vsikh sikhym's'kikh navstryechuariv: shcho lipshye dlya vas: chi panuvannya nad vami symidyesyati muzhiv, usikh erubbaalovikh siniv, chi panuvannya nad vami muzha odnogo? i pam'yataitye, shcho ya kist' vasha ta tilo vashye. i govorili brati iogo matyeri pro n'ogo goslosno do sikhym's'kikh navstryechuariv usi ti slova, i ikhne syertsye skhililosya do avimyelyekha, bo voni skazali: vin nash brat. i dali iomu simdyesyat shyekliv sribla z domu baal-byerita, a avimyelyekh nainyav za nikh pustikh ta lyegkovazhnikh lyudyei, i voni pishli za nim.

a vin priishov do domu svogo bat'ka v ofru, i povbivav svoikh bratv, siniv erubbaalovikh, simdyesyat cholovika na odnim kamyeni. i pozostavsyia til'ki iotam, sin erubbaaliv, naimolodshii, bo skhovavsyia. i buli zibrani vsi sikh'yems'ki navstryechuari ta vvyes' byet-millo, i voni pishli ta i nastanovili avimyelyekha za tsarya pri yelonmutstsavii, shcho v sikh'yemi. i povidomili pro tsye iotama, i vin pishov, i stav na vyerkhiv'i gori garizzim, i pidvishchiv svii goslos, i zaklikav ta i skazav im: pochuitye myenye, sikh'yems'ki navstryechuari, i khai pochue vas bog! pishli buli raz dyeryeva, shchob pomazati tsarya nad soboyu, i skazali voni do olivki: tsaryui ti nad nami! a olivka skazala do nikh: chi ya zagubila svii tovshch, shcho boga i lyudyei nim shanuyut', i storozhiti pidu nad dyeryevami? i skazali dyeryeva do figi: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i skazala im figa: chi ya zagubila svoi solodoshchi ta svii dobrii vrozhai, i storozhiti pidu nad dyeryevami? i dyeryeva promovili do vinogradu: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i promoviv do nikh vinograd: chi ya zagubiv svogo soka, shcho boga i lyudyei vyesyeliti, i storozhiti pidu nad dyeryevami? todi vsi dyeryeva skazali tyernini: idi ti, ta i nad nami tsaryui! a tyernina skazala dyeryevam: yakshcho spravdi myenye na tsarya nad soboyu pomazuetye, pidiidit', pokhovaityesya v tini moii! a yak ni, to os' viidye ogon' iz tyernini, ta kyedri livans'ki poist'! a tyepper, yakshcho napravdu i u nyevinnosti zrobili vi, shcho nastanovili avimyelyekha tsaryem, i yakshcho vi dobre zrobili z erubbaalom ta z domom iogo, i yakshcho vi zrobili iomu za zaslugoyu ruk iogo, bo mii bat'ko voyuvav za vas, i kinuv buv zhittya svoe na nyebyeypyeku, i vryatuvav vas iz ruki midiyana, a vi s'ogodni povstali na dim bat'ka mogo, ta i povbivali siniv iogo, simdyesyat lyuda, na odnomu kamyeni, i nastanovili tsaryem avimyelyekha, sina iogo nyevil'ntsi, nad sikh'yems'kimi navstryechuaryami, bo vin brat vash, i yakshcho v pravdi i nyevinnosti zrobili vi z erubbaalom ta z domom iogo ts'ogo dnya, to raditye avimyelyekhom, i nyekhai i vin radie vami! a yak ni, viidye ogon' z avimyelyekha, ta i poist' navstryechuariv sikh'yemu i byet-millo, i viidye ogon' iz navstryechuariv sikh'yemu i z byet-millo, ta i z'ist' avimyelyekha. i vtik iotam i zbig, i pishov do byeyeru, i sidiv tam pyeryed bratom svoim. i volodiv avimyelyekh nad izrail'em tri roki. i poslav navstryechu' zlogo dukha mizh avimyelyekhom ta mizh sikh'yems'kimi navstryechuaryami, i zradili sikh'yems'ki navstryechuari avimyelyekha, shchob prishla krivda syemidyesyati erubbaalovikh siniv, a ikhnya krov spala na avimyelyekha, ikhn'ogo brata, shcho ikh povbivav, ta na

sikh'yems'kikh navstryechuariv, shcho zmit-snili iogo ruki zabiti brativ svoikh. i sikh'yems'ki navstryechuari postavili na vyerkhiv'yakh gir chativnikov na n'ogo, i voni grabuvali vsye, shcho prikhodilo do nikh na dorozhi. i skazano pro tsye avimyelyekhu. i priishov gaal, yevyediv sin, ta brati iogo, i voni priishli do sikh'yemu, i dovirilisya iomu sikh'yems'ki navstryechuari. i vikhodili voni v polye, i zbiralii vinograd svii, i vichavlyuvali, i robili praznik. i vkhodili voni do domu svogo boga, i ili i pili ta proklinali avimyelyekha. i govoriv gaal, sin yevyediv: khto avimyelyekh i khto sikh'yem, shcho budyemo sluzhiti iomu? chi zh vin nye sin erubbaaliv, a zyeval nachal'nik iogo? sluzhit' lyudyam gyemora, bat'ka sikh'yema, a chomu mi budyemo sluzhiti iomu? a khto dav bi ts'ogo naroda v moyu ruku, to ya prognav bi avimyelyekha. i vin skazhye do avimyelyekha: pomnoz hvoe viis'ko, ta i viidi! i pochuv zyeval, golova mista, slova gaala, sina yevyedovogo, i zapalivsyia iogo gniv. i poslav vin posliv do avimyelyekha z khitristyu, govoryachi: os' gaal, sin yevyediv, ta brati iogo prikhodyat' do sikh'yemu, i os' voni pidburyuyut' misto proti tyebye. a tyepper ustan' unochi ti ta toi narod, shcho z tobouy, i chatui na poli. i budye, vstanyesh rano vrantsi, yak skhodit'ime sontsyie, i napadyesh na misto. i os', vin ta narod toi, shcho z nim, viidut' do tyebye, a ti zrobish iomu, yak znaidye potribnim ruka tvoya. i vstav unochi avimyelyekh ta vvyes' narod, shcho z nim, ta i chatuvali nad sikh'yemom chotiri viddili. i viishov gaal, sin yevyediv, i stav pri vkhodi mis'koi brami. i vstav avimyelyekh ta narod, shcho z nim, iz zasidki. a gaal pobachiv toi narod, ta i skazav do zyevala: os' narod skhodit' iz vyerkhiv gir. i skazav do n'ogo zyeval: ti bachish girs'ku tin', nyemov lyudyei! a gaal dali govoriv ta kazav: os' narod skhodit' z vyerkhiv'ya, a odin viddil prikhodit' iz dorogi yelon-myeonyenimu. i skazav do n'ogo zyeval: dye todi usta tvoi, shcho govori: khto avimyelyekh, shcho mi budyem sluzhiti iomu? a otsye toi narod, shcho ti pogordzhuvav nim. vikhod' zhye tyepper, ta i voyui z nim! i viishov gaal pyeryed sikh'yems'kimi navstryechuaryami, ta i voyuvav z avimyelyekhom. i avimyelyekh pognav iogo, i vin pobig pyeryed nim. i napadalo bagato trupiv azh do vkhodu do brami. i osivsyia avimyelyekh v arumi, a zyeval vighnav gaala ta brativ iogo, shchob nye sidili v sikh'yemi. i stalosya drugogo dnya, i viishov narod na polye, a avimyelyekhu donyesli pro tsye. i vzyav vin lyudyei, i podiliv ikh na tri viddili, ta i chatuvav na poli. i pobachiv vin, azh os' narod vikhodit' iz mista, i vstav vin na nikh, ta i pobiv ikh. a avimyelyekh ta viddili, shcho z nim, napali i stali

pri vkhodi mis'koi brami, a dva viddili napali na vsye, shcho v poli, ta i povbivali ikh. i avimyleyekh voyuvav iz mistom tsilii toi dyen', ta i zdobuv misto, a narod, shcho buv u n'omu, pozabivav. i zruinuvav vin tye misto, ta i obsiyav iogo sillyu. i pochuli pro tsye vsi, khto buv u sikhyems'kii bashti, i vviishli do tyverdini, do domu boga byerita. i bulo donyesyeno avimyleyekhovi, shcho zibralisya vsi navstryechuari sikhyems'koi bashti. i viishov avimyleyekh na goru tsalmon, vin ta vyves' narod, shcho z nim. i vzyav avimyleyekh sokiri v svoyu ruku, ta i nastinav galuzzya z dyeryeva, i poznosiv iogo, i poklav na svoe plyechye. i skazav vin do narodu, shcho z nim: shcho vi bachili, shcho zrobiv ya, pospishno zrobit', yak ya. i nastinav takozh uyves' narod kozhyen galuzzya sobi, i pishli za avimyleyekom, i poskladali nad pyecheroyu, ta i pidpalili nad nimi tu pyecheryu ognym. i povmirali vsi lyudi sikhyems'koi vyezhi, bliz'ko tisyachi cholovikiv ta zhinok. i pishov avimyleyekh do tyevyetsu, i taboruvav pri tyevyetsi, ta i zdobuv iogo. a v syeryedini mista bula mitsna bashta, i povtikali tudi vsi choloviki i zhinki ta vsi navstryechuari mista, i zamknuli za soboyu, ta i vviishli na dakh tiei bashti. i priishov avimyleyekh azh do bashti, ta i voyuvav iz nyeyu. i pidiishov vin azh do vkhodu bashti, shchob spaliti ii ognym. todi odna zhinka kinula gorishn'ogo kamyenya vid zhoryen na avimyleyekhovu golovu, ta i roztoroshchila iomu chyeryepa. i vin zaraz kliknuv do yunaka, svogo zbroenoshi, ta i skazav iomu: vityagni svogo myecha, ta i zabii myenye, shchob nye skazali pro myenye: iogo zhinka zabila! i iogo yunak prokolov iogo, i vin pomyer. i pobachili izrail'tyani, shcho avimyleyekh pomyer, ta i porozkhodilisya kozhyen na svoe mistye. i bog viddav avimyleyekhovi zlo, yakye vin zrobiv buv svoemu bat'kovi, shcho povbivav simdyesyat brativ svoikh. a vsye zlo sikhyems'kikh lyudyei bog povernuv na ikhnyu golovu, i priishlo na nikh proklyattya iotama, erubbaalovogo sina.

10

i stav po avimyleyekhovi na spasinnya izrailya tola, sin pui, sina dodovogo, muzh is-sakhariv. i vin sidiv u shamiri v efremovikh gorakh. i sudiv vin izrailya dvadtsyat' i tri roki, ta i pomyer, i buv pokhovanii v shamiri. i stav po n'omu yair gilyeadyeyanin, i sudiv izrailya dvadtsyat' i dva roki. i bulo v n'ogo tridtsyat' siniv, shcho idzili na tridtsyati molodikh oslakh, a v nikh tridtsyat' mist, ikh klichut' azh do ts'ogo dnya: yairovi syela, shcho v gilyeads'komu krai. i pomyer yair, i buv pokhovanii v kamoni. a izrailyevi sini i

dali chinili zlo v navstryechunikh ochakh, i sluzhili vaalam ta astartam, i bogam arams'kim, i bogam sidons'kim, i bogam moavs'kim, i bogam ammons'kikh siniv, i bogam filistims'kim. i pokinuli voni navstryechua, i nye sluzhili iomu. i zapalivsyia navstryechunii gniv na izrailya, i vin pyeryedav ikh v ruku filistimlyan ta v ruku siniv ammonovikh. i voni bili i muchili izrailyevikh siniv vid togo roku, i gnobili visimnadtsyat' rokov usikh izrailyevikh siniv, shcho po toi bik iordanu v amoryeis'komu krai, shcho v gilyeadi. i pyeryeishli ammonovi sini iordan, shchob voyuvati takozh z yudoyu i z vyenyaminom ta z efremovim domom. i izrailyevi bulo duzhye tisno! i klikali izrailyevi sini do navstryechua, govoryachi: zgrishili mi tobi, bo mi pokinuli svogo boga, i sluzhili vaalam. i skazav navstryechu' do izrailyevikh siniv: chi zh nye spas ya vas vid egiptu, i vid amoryeyanina, i vid ammonovikh siniv, i vid filistimlyan? a sidonyani, i amalik, i maon gnobili vas, i vi klikali do myenye, i ya spas vas vid ikhn'oi ruki. a vi polishili myenye, i sluzhili inshim bogam, tomu bil'shye nye spasatimu vas. idit', i klichtye do tikh bogiv, shcho vi vibrali ikh, voni spasut' vas u chasi vashogo utisku. i skazali izrailyevi sini do navstryechua: zgrishili mi! zrobi ti nam usye, yak dobre v ochakh tvoikh. til'ki spasi nas ts'ogo dnya! i povikidali voni z-pomizh syebye chuzhikh bogiv, ta i sluzhili navstryechuyevi. i znyetyerpyelivilas' dusha iogo chyeryez izrailyevyie strazhdannya. a ammonovi sini buli sklikani, ta i taborovali v gilyeadi. i buli zibrani izrailyevi sini, ta i taborovali v mitspi. i skazali toi narod ta gilyeads'ki knyazi, odin do odnogo: khto toi cholovik, shcho zachnye voyuvati z ammonovimi sinami? vin stanye golovoyu dlya vsikh gilyeads'kikh myeshkantsiv.

11

a gilyeadyanin iftakh buv khorobrii voyak. a vin buv sin bludlivoi zhinki, i z nyeyu gilyead porodiv iftakha. i porodila gilyeadova zhinka iomu siniv. i povirostali sini tiei zhinki, ta i vignali iftakha, i skazali iomu: nye budyesh voloditi v domi nashogo bat'ka, bo ti sin inshoi zhinki! i vtik iftakh pyeryed svoimi bratami, i osivsyia v krai tov. i zibralisya do iftakha gulyashchi lyudi, ta i vikhodili z nim. i stalosya po chasi, i voyuvali ammonovi sini z izrail'em. i stalosya, yak voyuvali ammonovi sini z izrail'em, to pishli gilyeads'ki starshi, shchob zabrati iftakha z krayu tov. i skazali voni do iftakha: idi zh, i budyesh nam providnikom, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: chi zh nye vi znyenavidili myenye, i vignali

myenye z domu mogo bat'ka? i chogo vi priishli do myenye tyepper, koli vi v bidi? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakha: zatyte mi tyepper vyernulisya do tyebye! i ti pidi z nami, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami, i stanyesh nam golovoyu dlya vsikh myeshkantsiv gilyeads'kikh. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: yakshcho vi myenye vyernyete voyuvati z ammonovimi sinami, i navstryechu' dast' ikh, shchob buli pobiti pyeryedo mnoyu, to chi ya stanu vam golovoyu? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakha: nyekhai navstryechu' budyte svidkom pomizh nami, shcho tak, yak slovo tvoe, tak zrobimo. i pishov iftakh z gilyeads'kimi starshimi, i narod nastanoviv iogo sobi za golovu ta providnika, a iftakh promovlyav usi svoi slova pyeryed navstryechunim litsyem u mitspi. i poslav iftakh posliv do tsariv ammonovikh siniv, govoryachi: shcho tobi do myenye, shcho ti priishov do myenye voyuvati z moim kraem? i skazav tsar ammonovikh siniv do iftakhovikh posliv: bo izrail' zabrav mii krai, koli vin vikhodiv z egiptu, vid arnonu i azh do yabboku ta azh do iordanu. a tyepper vyerni zik ikh u miri. a iftakh shchye poslav posliv do tsarya ammonovikh siniv, i skazav iomu: tak skazav iftakh: nye vzyav izrail' krayu moavogo ta krayu ammonovikh siniv, bo koli ishli voni z egiptu, to izrail' ishov po pustini azh do chyervonogo morya, i priishov do kadyeshu. i poslav izrail' posliv do yedoms'kogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu tvoim kraem, ta nye poslukhav yedoms'kii tsar. i poslav vin takozh do tsarya moavs'kogo, ta i toi nye khotiv. i osivysya izrail' u kadyeshu. i pishov vin pustinyeyu, i obiishov krai yedoms'kii ta krai moavs'kii, i priishov zo skhodu sontsya do moavs'kogo krayu, ta i taborovali po tim botsi arnonu, a v moavs'ki granitsi nye vkhodili, bo arnon granitsya moava. i poslav izrail' posliv do sikhona, tsarya amoryeis'kogo, tsarya khyeshbons'kogo, i skazav iomu izrail': nyekhai mi pyeryeidymo tvoim kraem azh do mistysya svogo. i nye viriv sikhon izrail'eyi, shchob vin mirno pyeryeishov iogo granitsyami. i zibrav sikhon uyves' narod svii, ta i taborovali v iokhtsi, i voyuvali z izrail'yem. i dav navstryechu', bog izrail'ya, sikhona ta vvyes' narod iogo v izrail'eyu ruku, voni pobili ikh. i posiv izrail' uyves' krai amoryeyanina, myeshkantsya togo krayu. i voni posili vsyu amoryeis'ku krainu vid arnonu i azh do yabboku, i vid pustini ta azh do iordanu. a tyepper navstryechu', bog izrail'iv, vighnav amoryeyanina pyeryed narodom svoim, izrail'yem, a ti posyadyesh iogo? otozh, shcho dast' tobi na nasliddya kyemosh, bog tvii, tye ti posyadyesh, a vsye, dye vighnav navstryechu', bog nash, pyeryed nami, tye

mi posyadyemo. a tyepper chi spravdi ti lipshii vid balaka, tsipporovogo sina, tsarya moavs'kogo? chi svaritisya svarivsya vin z izrail'yem? chi voyuvati voyuvav iz nimi? koli izrail' sidiv u khyeshboni ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i v ar'ori ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i po vsikh mistakh, shcho nad arnonom, tri sotni lit, to chomu nye vidibrali vi ikh za toi chas? a tobi ya nye zgrishiv, a ti robish zo mnoyu zlo, shchob voyuvati zo mnoyu. nyekhai rozsudit' navstryechu', shcho sudit' s'ogodni mizh izrail'eyimi sinami ta mizh sinami ammonovimi. ta tsar ammonovikh siniv nye poslukhavsya sliv iftakha, shcho do n'ogo posilav. i dukh navstryechunii pyeryebuvav na iftakhovi, i vin pyeryeishov gilyead ta manasiyu, i pyeryeishov gilyeads'ku mitspye, a z gilyeads'koi mitspye pyeryeishov do ammonovikh siniv. i obitsyav iftakh obitnitsyu navstryechuyevi i skazav: yakshcho spravdi dasi ti ammonovikh siniv u moyu ruku, to stanyet'sya, vikhodyachii, shcho viidey z dyeryei mogo domu navproti myenye, koli ya vyertatimus' z mirom vid ammonovikh siniv, to budyte vin dlya navstryechua, i ya prinyesu iogo v tsilopalyennya. i priishov iftakh do ammonovikh siniv voyuvati z nimi, a navstryechu' dav ikh u iogo ruku. i vin pobiv ikh duzhye vyelikoyu porazkoyu vid aroyeru i azh tudi, dye iti do minnitu, dvadtsyat' mist, i azh do avyelykeramimu. i vpokorilisya ammonovii pyeryed sinami izrail'eyimi. i priishov iftakh do mitspi do svogo domu, azh os' vikhodit' navproti n'ogo dochka iogo z bubnami ta z tantsyami! a vona bula v n'ogo til'ki odna, nye bulo v n'ogo, okrim nyei, ani sina, ani dochki. i stalosya, yak vin pobachiv ii, to rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: akh, dochko moye! ti spravdi povalila myenye, i ti stala odnieyu z tikh, shcho nyeshchaslivlyat' myenye. bo ya dav navstryechuyevi obita, i nye mozhu vidmovitisya v n'ogo. a vona vidkazala iomu: bat'ku mii, ti dav obitnitsyu navstryechuyevi, zrobi myeni, yak viishlo z tvoikh ust, koli navstryechu' zrobiv tobi pimstu na tvoikh vorogiv, na ammonovikh siniv. i skazala vona do svogo bat'ka: nyekhai budyte myeni zroblyena ot sya rich: vidpusti myenye na dva misyatsi, i nyekhai ya pidu i ziidu na goru, i nyekhai oplachu divuvannya svoe ya ta priyatyel'ki moi. a vin skazav: idi! i poslav ii na dva misyatsi. i pishla vona ta ii priyatyel'ki, i oplakuvala divuvannya svoe. i stalosya v kintsi dvokh misyatsiv, i vyernulasya vona do bat'ka svogo, a vin uchiniv nad nyeyu svoyu obitnitsyu, yaku obitsyav buy, i vona nye pizнала muzha. i stalosya tseye zvichaem v izraili: rik-richno khodyat' izrail'eyi dochki plakati za dochkoyu gilyeadyanina iftakha, chotiri dni v rotsi.

i buli sklikani efryemovi lyudi, i pyeryeishli na pivnich ta i skazali do iftakha: chomu pyeryeishov ti iordan, shchob voyuvati z amonovimi sinami, a nas nye poklikav piti z soboyu? mi spalimo ognym tvii dim iz toboyu. i skazav im iftakh: vyeliku borot'bu mav ya ta narod mii z amonovimi sinami. i klikav ya vas, ta vi nye spasli myenye z iogo ruki. i koli ya pobachiv, shcho vi nye spasyet'ye, to poklav ya dushu svoyu na nyebyezyeku, i pyeryeishov iordan do ammonovikh siniv, a navstryechu' dav ikh u moyu ruku. i chogo priishli vi do myenye ts'ogo dnya, shchob voyuvati zo mnoyu? i zibrav iftakh usikh gilyeads'kikh lyudiei, ta i voyuvav z efryemom. i pobili gilyeads'ki lyudi efryema, bo ti skazali: vi efryemovi vtikachi, gilyead pomizh efryemom ta pomizh manasieyu. i zainyav gilyead iordans'ki pyeryekhodi do efryema. i stalosya, koli govorili efryemovi vtikachi: nyekhai za pyeryeidu, to gilyeads'ki lyudi iomu govorili: chi ti efryemyivets'? toi kazav: ni. i kazali iomu: skazhi no shibbolyet. a toi kazav: sibbolyet, bo nye mig vimoviti tak. i khapali iogo, i rizali pri iordans'kim pyeryekhodi. i vpalo togo chasu v efryema sorok i div tisyachi. i sudiv iftakh izrailya shist' roktiv. i pomyer gilyeadyanin iftakh, i buv pokhovanii u misti gilyeadi. a po n'omu izrailya sudiv ivtsan z viflyeemu. i bulo v n'ogo tridtsyat' siniv, a tridtsyat' dochok vin vidpustiv zamizh nazovni, i tridtsyat' dochok vprovadiv dlya siniv svoikh z nazovni. i sudiv vin izrailya sim lit. i pomyer ivtsan i buv pokhovanii v viflyeemi. a po n'omu izrailya sudiv zavulonivyets' yelon, i sudiv izrailya dyesyat' lit. i pomyer zavulonivyets' yelon, i buv pokhovanii v aiyaloni, u zavulonovim krai. a po n'omu izrailya sudiv avdon, sin gillyela, pir'atonyanin. i bulo v n'ogo sorok siniv ta tridtsyat' onukiv, shcho izdili na syemidyesyati molodikh oslakh. i sudiv vin izrailya visim lit. i pomyer avdon, sin gillyela, pir'atonyanin, i buv pokhovanii v efryemovim krai, na gori amalikyeyanina.

a izrailyevi sini i dali robili zlo v navstryechunikh ochakh. i navstryechu' vidav ikh u ruku filistimlyan na sorok lit. i buv odin cholovik z tsar'i, danivets' z rodu, a im'ya iomu manoakh. a zhinka iogo bula nyeplidna, i nye rodila. i yavivsa angol navstryechunii do tiei zhinki, ta i promoviv do nyei: os' ti nyeplidna, i nye rodzhala, alye ti zachnyesh i porodish sina. a tyepyer styeryezhis', i nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh nichogo nyechistogo, bo os' ti zachnyesh, i sina porodish, i britva nye

torknyet'sya iogo golovi, bo ditya tye budy bozhim nazoryeem vid utrobi, i vin zachnye spasati izrailya z ruki filistimlyan. i priishla ta zhinka, ta i skazala do cholovika svogo, govoryachi: bozhii cholovik prikhodiv do myenye, a viglyad iogo yak viglyad bozhogo angola, duzhye griznii. i ya nye pitala iogo, zvidki vin, a imyennya svogo vin myeni nye skazav. i skazav vin myeni: os' ti zachnyesh, i porodish sina, a tyepyer nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh zhodnoi nyechistosti, bo ditya tye budy bozhim nazoryeem vid utrobi azh do dnya smerti svoei. i blagav manoakh navstryechua, ta i skazav: o navstryechui, bozhii cholovik, shcho iogo posilav ti, nyekhai priidye shchye do nas, i nyekhai nas navchit', shcho mi zrobimo dlya ditini, shcho narodit'sya. i vislukhav bog tsyei manoakhiv golos, i priishov bozhii angol shchye do tiei zhinki. a vona sidila na poli, i manoakha, cholovika ii, nye bulo z nyeyu. i pospishila ta zhinka, i pobigla ta i opovila cholovikovi svoemu, i skazala do n'ogo: os' z'yavivsya myeni toi cholovik, shcho prikhodiv buv togo dnya do myenye. i vstav, i pishov manoakh za svoeyu zhinkoyu, i priishov do togo cholovika, ta i skazav iomu: chi ti toi cholovik, shcho govoriv do tsiei zhinki? a toi skazav: ya. i skazav manoakh: tyepyer nyekhai spovnit'sya slovo tvoe. ta yak nam vikhovuvati tu ditinu, i shcho chiniti z nyeyu? i skazav angol navstryechunii do manoakha: us'ogo, shcho skazav ya zhintsi, nyekhai vona styeryezhyet'sya. us'ogo, shcho vikhodit' iz vinogradnogo kushcha, nye budy vona isti, a vina ta napoyu p'yankogo nyekhai nye p'e, i nichogo nyechistogo nyekhai nye ist'. nyekhai dodyerzhue vs'ogo, shcho ya nakazav. i skazav manoakh do angola navstryechun'ogo: nyekhai mi zadyerzhimo tyebye, i prigotovimo dlya tyebye kozlyu. i skazav angol navstryechunii do manoakha: yakshcho ti zadyerzhish myenye, ya nye budu isti tvogo khliba. a yakshcho prigotuesh tsilopalyennya dlya navstryechua prinyesyesh iogo. bo manoakh nye znav, shcho tsye angol navstryechunii. i skazav manoakh do navstryechun'ogo angola: yakye im'ya tvoe? koli spovnit'sya tvoe slovo, to mi vshanuemo tyebye. i skazav iomu angol navstryechunii: chomu ti pitaeshsya pro moe im'ya? vono divnye. i vzyav manoakh kozlyu ta zhyertvu khlibnu, i na skyeli prinis navstryechuyevi. i vin uchiniv chudo, a manoakh ta iogo zhinka bachili tye. i stalosya, koli polum'ya pidimalosya z-nad zhyertivnika do nyeba, to angol navstryechunii voznissya v polum'i zhyertivnika. a manoakh ta zhinka iogo bachili tsye, ta i popadali oblichcham svoim na zymlyu. i angol navstryechunii bil'sh uzhye nye poyavlyavsya do manoakha ta do zhinki

iogo. todi manoakh piznav, shcho tsye angol navstryechunii. i skazav manoakh do svoei zhinki: mi spravdi pomryemo, bo mi bachili boga. i skazala iomu zhinka iogo: koli b navstryechu' khotiv buv povbivati nas, nye vzyav bi z nashoi ruki tsilopolayennya ta khlibnoi zhyertvi, i nye dav bi nam pobachiti vs'ogo ts'ogo, i nye ob'yaviv bi nam ts'ogo chasu ryechi, yak tsye. i porodila ta zhinka sina, i nazvala im'ya iomu: samson. i virostav toi khlopyets', i navstryechu' blagoslovlyav iogo. a dukh navstryechunii pochav diyati v n'omu v danovim tabori mizh tsor'a ta mizh yeshtaolom.

14

i ziishov samson do timni, i pobachiv u timni zhinku z filistims'kikh dochok. i pishov vin, i rozpoviv svoemu bat'kovi ta svoii maty-eri, ta i skazav: ya naglyediv u timni zhinku z filistims'kikh dochok, a tyepyer viz'mit' ii myeni za zhinku. i skazav iomu bat'ko iogo ta mati iogo: chi zh nyema zhinki syeryed dochok brativ tvoikh ta syeryed us'ogo mogo narodu, shcho ti idyesh uzyati zhinku z nyeobrizanikh filistimlyan? i skazav samson do svogo bat'ka: viz'mi ii myeni, bo vona lyuba ocham moim. a bat'ko iogo ta mati iogo nye znali, shcho tsye vid navstryechua, bo vin shukav zachipki z filistimlyanami. a togo chasu filistimlyani panuvali nad izrailiyem. i ziishov samson i bat'ko iogo ta mati iogo do timni, i prishli azh do timnyens'kikh vinogradnikiv, azh os' navproti n'ogo richit' lyevchuk. i ziishov na n'ogo dukh navstryechunii, i vin rozirrav togo lyevchuka, yak rozrivayut' yagnya, a v rutsi iogo nye bulo nichogo. i vin nye skazav svoemu bat'kovi ta svoii maty-eri, shcho zroбив. i vin ziishov, i govoriv do tiei zhinki, i vona stala ulyublyena v samsonovikh ochakh. a po chasi vin vyer-tavsva zabrati ii, i zvyernuv iz dorogi pobachiti padlo lyeva, azh os' rii bdzhil u tili togo lyeva ta myed. i vin vishkrib iogo na svoyu dolonyu, i pishov, i iv ta i iv. i vin pishov do bat'ka svogo i do matyeri svoei, ta i dav im, i voni ili. i vin nye skazav im, shcho toi myed vin zishkrib iz tila lyeva. i ziishov iogo bat'ko do tiei zhinki, a samson spraviv tam priinyattya, bo tak robl'yat' yunaki, i stalosya, koli voni pobachili iogo, to vzyali tridtsyatyero druzhkiv, i buli z nim. i skazav im samson: nyekhai no ya zagadayu vam zagadku. yakshcho spravdi rozgadaetye ii myeni za sim dyen' priinyattya, i vidgadaetye, to ya dam tridtsyat' llyanikh sorochochok ta tridtsyat' zmin odyezhi. a yakshcho nye zmozhyetye rozgadati myeni, to vi myeni dastye tridtsyat' llyanikh sorochochok ta tridtsyat' zmin odyezhi. i voni skazali iomu: zagadui zagadku svoyu, a mi poslukhaemo

ii. i vin skazav im: z idyachogo viishlo istivnye, a z sil'nogo viishlo solodkyye. i nye mogli voni rozgadati za tri dni. i stalosya s'omogo dnya, i skazali voni do samsonovoi zhinki: namov svogo cholovika, i nyekhai vin rozgadae nam tu zagadku, shchob mi nye spalili ognym tyebye ta dim tvogo bat'ka. chi vi nas poklikali, shchob posisti maetok nash, chi ni? i plakala samsonova zhinka pri n'omu sim dyen' i kazala: ti pyevnye nyenavidish myenye i nye lyubish myenye. ti zagadav zagadku sinam mogo narodu, a myeni nye rozgadav. a vin ii skazav: tazh bat'kovi svoemu ta matyeri svoii nye rozgadav ya, a rozgadayu tobi? a vona plakala pri n'omu sim dyen', koli v nikh bulo priinyattya. i stalosya s'omogo dnya, i vin rozgadav ii, bo vona dokuchala iomu. a vona rozgadala tu zagadku sinam svogo narodu. i skazali iomu lyudi togo mista s'omogo dnya, poki zaishlo sontsye: shcho solodshye vid myedu, i shcho sil'nishye vid lyeva? a vin im vidkazav: yakbi vi nye orali moeyu tyelitsyeyu, to vi zagadki nye vidgadali b moei. i ziishov na n'ogo dukh navstryechunii, i vin pishov do ashkyelonu, ta i pobiv z nikh tridtsyatyero cholovika, i porozdyagav ikh, i viddav ti zmini odyezhi tim, shcho rozgadali zagadku. i zapalivsva gniv iogo, i vin pishov do domu bat'ka svogo. a samsonova zhinka dostalasya druzhkovi iogo, shcho priyat'yelyuvav iz nim.

15

a po chasi stalosya v dnyakh zhniv pshyen-itsi, i vidvidav samson z kozlyam svoyu zhinku ta i skazav: nyekhai uvidu ya do moei zhinki, do kimnati. ta bat'ko ii nye dav iomu vviiti. i skazav ii bat'ko: ya diisno podumav buv, shcho ti spravdi znyenavidiv ii, a tomu ya dav ii svoemu druzhkovi. chi molodsha syestra ii nye lipsha vid nyei? nyekhai zhye vona budye tobi zamist' nyei. i skazav im samson: ts'ogo razu ya nye budu vinni pyeryed filistimlyanami, koli ya zrobl'yu im zlo. i pishov samson, ta i zloviv tri sotni lisits'. i vzyav vin smoloskipi, i obynuv khvosta do khvosta, i priv'yazav odnogo smoloskipa vsyeryedini pomizh dva khvosti. i zapaliv vin ogon' u tikh smoloskipakh, i pustiv lisits' v filistims'ki zhita. i popaliv vin stirti ta zhita, i olivkovi sadi. i skazali filistimlyani: khto tsye zroбив? a im vidkazali: samson, zyat' timnyeyanina, bo vin zabrav iogo zhinku i viddav ii druzhkovi iogo. i pishli filistimlyani, ta i spalili ognym ii ta bat'ka ii. i skazav im samson: khoch vi i zroбили tak, yak tsye, ta protye ya konchye pimshchusya na vas, i azh todi pyerestanyu. i vin sil'no pobiv ikh doshku'noyu porazkoyu. i pishov vin, i osivsva v shchilini skyeli yetam. i poskhodili filistimlyani, i taboruvali v yudi, i

roztyaglisya do lyekhi. i skazali yudini lyudi: chogo vi poskhodili proti nas? a ti vidkazali: mi priishli zv'yazati samsona, shchob zrobiti iomu, yak nam vin zrobiv. i pishli tri tisyachi lyuda vid yudi do shchilini skyeli yetam. i skazali voni samsonovi: chi ti nye znay, shcho nad nami panuyut' filistimlyani? i shcho tsye ti nam uchiniv? a vin im skazav: yak voni zrobili myeni, tak ya zrobiv im. i skazali iomu: mi ziishli zv'yazati tyebye, shchob viddati tyebye v ruku filistimlyan. i skazav im samson: prislyagnit' myeni, shcho vi nye zab'etye myenye. a voni skazali iomu, govoryachi: ni, a til'ki zv'yazyhemo tyebye ta damo tyebye v ikhnyu ruku, a zabiti nye zab'emo tyebye. i zv'yazali iogo dvoma novimi shnurami, i zvyeli iogo zo skyeli. vin priishov azh do lyekhi, a filistimlyani znyali krik proti n'ogo. i ziishov na n'ogo dukh navstryechunui, i stali ti sukani shnuri, shcho na ramyenakh iogo, yak llyani, shcho pyeryegorili v ogni, i pospadali z iogo ruk puta iogo. i znaishov vin svizhu oslyachu shchyelyepu, i prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, ta i pobiv nim tisyachu cholovika. i skazav samson: oslyachoyu tsieyu shchyelyepoyu diisno poklav ikh na kupu, oslyachoyu tsieyu shchyelyepoyu tisyachu lyuda pobiv ya. i stalosya, yak skinchiv vin tsye govorigiti, to kinuv tu shchyelyepu zo svoei ruki, i nazvav im'ya tomu mistysy: ramat-lyekhi. i sil'no vin spragnuv, i kliknuv do navstryechua ta i skazav: ti dav u ruku svogo raba tsye vyelikye spasinnya, a tyepper ya pomru vid pragnyennya, i vpadu v ruku nyeobrizanikh. i probiv bog dzhyeryelo, shcho v lyekhi, i viishla z n'ogo voda, i vin napivsy, i vyernusya iogo dukh, i vin ozhiv, tomu nazvav vin im'ya iomu: yen-gakkorye, shcho v lyekhi, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i sudiv vin izrailya za dniv filistimlyan dvadtsyat' lit.

16

i pishov samson do gazi, i pobachiv tam zhinku bludnitsyu, i vviishov do nyei. a azyeyanam donyesli, govoryachi: samson priishov syudi! i ototchili voni, i chatuvali na n'ogo vsyu nich u mis'kii brami. i voni tikho povodilisya vsyu nich, govoryachi: budyemo chatuvati azh do ranishn'ogo svitu, i zab'emo iogo. i lyezhav samson azh do pivnochi. a opivnochi vstav, i skhopiv za dyeri mis'koi brami ta za obidva bichni odvirk, ta i virvav ikh razom iz zasuvom, i poklav na svoi plyechi, i vinitis ikh na vyerkhiv'ya gori, shcho navproti khyevronu. i stalosya potomu, i pokokhav vin zhinku v dolini soryek, a im'ya ii dyelila. i priishli do nyei filistims'ki volodari, ta i skazali ii: namov iogo ta i pobach, u chomu iogo vyelika sila, i chim pyeryemozhyemo

iogo ta zv'yazyhemo iogo, shchob upokoriti iogo? a mi kozhyen damo tobi tisyachu i sto shyekliv sribla. i skazala dyelila do samsona: rozkazhi myeni, u chomu tvoya vyelika sila, i chim mozhna zv'yazati, shchob upokoriti tyebye? i skazav ii samson: yakshcho zv'yazhut' myenye simoma mokrimi shnurami, shcho shchye nye visushyeni, to oslabnu ta i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i prinyesli ii filistims'ki volodari sim mokrikh shnuriv, shcho shchye nye buli visushyeni, a vona zv'yazala iogo nimi. a zasidka sidila v nyei v inshii kimnati. i vona skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsoneye! i vin rozirvav ti shnuri, yak rozriavaet'sya nitka z klochchya, koli ponyukhae ognyu. i nye piznana bula iogo sila. i skazala dyelila do samsona: otsye ti obmaniv myenye, i govorigiv myeni lzhu. rozkazhi zh myeni tyepper, chim mozhna zv'yazati tyebye? a vin ii skazav: yakshcho spravdi zv'yazhut' myenye novimi sukanimi shnurami, yakimi nye robilasya robota, to oslabnu i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i vzyala dyelila novi shnuri, ta i zv'yazala iogo nimi, i skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsoneye! a zasidka sidila v inshii kimnati. i vin zirvav ikh zo svoikh plyechyei, nyemov nitku. i skazala dyelila samsonovi: dosi ti obmanuvav myenye, i govorigiv myeni lzhu. rozkazhi zh myeni, chim mozhna zv'yazati tyebye? a vin ii skazav: yakshcho utchyesh sim kuchyeriv moei golovi z osnovoyu. i vona pribila ikh tkats'kim klinkom, ta i skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsoneye! a vin obudivsy zo snu svogo, ta i virvav tkats'kogo klinka tkanini ta osnovu. i skazala vona do n'ogo: yak ti govorigish: kokhayu tyebye, a syertsye tvoe nye zo mnoyu? otsye trichi obmaniv ti myenye, i nye rozpoviv myeni, u chomu tvoya vyelika sila. i stalosya, koli vona dokuchala iomu svoimi slovami po vsi dni, ta napirala na n'ogo, to znyetyerpyelivilasya dusha iogo na smyert'. i vilozhiv vin ii usye syertsye svoe, ta i skazav ii: britva nye torkalas' moei golovi, bo ya bozhii nazoryei vid utrobi svoei matyeri. yakshcho ya budu ogolyenii, to vidstupit' vin myenye sila moya, i ya oslabnu, ta i stanu, yak kozhna lyudina. i pobachila dyelila, shcho vin rozpoviv ii usye svoe syertsye, i poslala i poklikala filistims'kikh volodari, govoryachi: priidit' i tsim razom, bo vin rozpoviv myeni vsye svoe syertsye. i priishli do nyei filistims'ki volodari, i znyesli sriblo v svoii rutsi. a vona prispala iogo na kolinakh svoikh, i poklikala cholovika ta i nakazala ogoliti sim kuchyeriv iogo golovi. i stav vin slabnuti, i vidstupila vid n'ogo sila iogo. i skazala vona: filistimlyani na tyebye, samsoneye! i zbudivsy vin zo snu svogo ta i skazav: viidu ya, yak raz-uraz, i stryasusya. a vin nye znay, shcho

navstryechu' vidstupivsyia vid n'ogo. i vzyali iogo filistimlyani, ta i vibrali ochi iomu. i voni zvyeli iogo do gazi, i zv'yazali iogo midyanimi lantsyugami, i vin molov u domi uv'yaznyenikh. a volos golovi iogo zachav rosti po tomu, yak buv vin ogolyenii. a filistims'ki volodari zibralisya, shchob prinyesti vyeliky zhyertvu dagonovi, svoemu bogovi, ta povyesyeliisya. i skazali voni: nash bog pyeryedav u nashu ruku samsona, vologa pyeryedav. i bachiv iogo narod, i khvalili svoikh bogiv, i govoriли: nash bog pyeryedav u nashu ruku nashogo voroga ta spus-toshityelya nashogo krayu, yakii nashi trupi namnozhiv. i stalosya, koli ikhne syertsye zvyesyelilosya, to skazali voni: poklichtye samsona, i nyekhai vin posmishit' nas. i poklikali samsona z domu uv'yaznyenikh, i vin vitivav zharti pyeryed nimi, a voni postavili iogo pomizh stovpami. i skazav samson yunakovi, shcho dyerzhav iogo za ruku: pusti myenye, i dai dotorknutisya myeni do tikh stovpiv, shcho na nikh tsyei dim stoit' mitsno, i nyekhai ya obiprusya na nikh. a toi dim buv povyen cholovikiv ta zhinok, i tudi zibralisya vsi filistims'ki volodari, a na daku bulo bliz'ko tr'okh tisyach cholovikiv ta zhinok, shcho priglyadal-isya do zhartiv samsona. i kliknuv samson do navstryechua, ta i skazav: vladiko navstryechui, zгадаi zhye pro myenye, ta zmitsni myenye til'ki ts'ogo razu, bozhye, i nyekhai ya pimshchu filistimlyanam odnu pimstu za dve ochyei svoikh! i obnyav samson obidva syeryedinni stovpi, shcho na nikh mitsno stoyav toi dim, i obpyersya na nikh, na odnogo pravitsyeyu svoeyu, a na odnogo livitsyeyu svoeyu. i skazav samson: nyekhai pomru ya razom iz filistimlyanami! i vin z vyelikoyu siloyu spyersya na stovpi, i vpav toi dim na volodariv ta na vvyes' toi narod, shcho v n'omu... i buli ti pomyerli, shcho vin povbivav ikh pri svoii smyerti, chislyen-nishi za tikh, shcho povbivav ikh za svogo zhittya. i ziishli iogo brati ta vvyes' dim iogo bat'ka, i ponyesli iogo, i vinyesli ta i pokho-vali iogo mizh tsor'a ta mizh yeshtaolom u grobi manoakha, bat'ka iogo. a vin sudiv izrailya dvadtsyat' lit.

17

i buv cholovik z efryemovikh gir, a im'ya iomu mikha. i skazav vin do svoei matyeri: tisyacha i sto shyekliv sribla, shcho v tye-bye vzyati, a ti proklyala za nikh, i takozh skazala tsye, shchob i ya chuv, os' tye sriblo zo mnoyu, tsye ya iogo vzyav. i skazala mati iogo: blagoslovyennii sin mii u navstryechua! i vin vyernuv tu tisyachu i sto shyekliv sribla svoii matyeri. i skazala iogo mati: ya spravdi posvyatila tye sriblo navstryechuyevi z svoei ruki za sina svogo, shchob zrobiti bovvana

riz'blyenogo ta bovvana litogo. a tyepper zvyertayu iogo tobi. ta vin vyernuv tye sri-blo svoii matyeri. i vzyala iogo mati dvi sozni shyekliv sribla ta i dala iogo zolotaryevi, a vin zrobiv iz n'ogo bovvana riz'blyenogo ta bovvana litogo; i bulo tsye v domi mikhi. a tsyei cholovik mikha mav udoma bozh-nitsyu. i zrobiv vin yefoda ta tyerafi, i visvyativ odnogo z siniv svoikh, i vin buv iomu za svyashchyenika. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho pravdivye bulo v iogo ochakh. i buv yu-nak iz viflyeemu yudinogo, z yudinogo rodu, a vin lyevit, i vin buv tam prikhod'ko. i pishov toi cholovik z togo mista, iz vifly-eemu yudinogo, shchob chasovo pozhiti, dye znaidye. i priishov vin do efryemovikh gir do domu mikhi, shchob dali iti svoeyu dorogoyu. i skazav iomu mikha: zvidkilya ti prikhodish? a toi iomu vidkazav: ya lye-vit iz viflyeemu yudyeis'kogo, a ya idu, shchob chasovo pozhiti, dye znaidu. i skazav iomu mikha: zostavaisya zh zo mnoyu, i bud' myeni za ottsya ta za svyashchyenika, a ya dam tobi dyesyat' shyekliv sribla na rik i potribnu odyezhu ta pozhivu tvoyu. i pishov toi lyevit do n'ogo, i pogodivsyia lye-vit siditi z tim cholovikom. i buv toi yu-nak iomu, yak odin iz siniv iogo. i mikha visvyativ togo lyevita, i buv iomu toi yu-nak za svyashchyenika, i buv u mikhinomu domi. i skazav mikha: tyepper ya znayu, shcho navstryechu' zrobit' dobro myeni, bo tsyei lyevit stav myeni za svyashchyenika.

18

togo chasu nye bulo tsarya v izraili, i togo chasu danove plyem'ya shukalo sobi nadilu na osyelyu, bo do togo dnya nye vipalo iomu zhyeryebka na nadil syeryed izrailye-vikh plyemyen. i danovi sini poslali zo svogo rodu p'yatiero lyuda z zagalu lyudyei viis'kovikh, shchob voni vividali krai ta doslidili iogo. i skazali do nikh: idit', doslidit' tsyei krai. i voni ziishli na efryemovi gori azh do mikhinogo domu, i pyeryenochu-vali tam. koli voni buli bilya mikhinogo domu, to voni piznali golos togo yunaka lyevita, ta i znaishli tudi i skazali iomu: khto tyebye priviv syudi, i shcho ti tut ro-bish? i shcho ti tut maesh? i skazav vin do nikh: tak i tak zrobiv myeni mikha, i vin nainyav myenye, i ya stav iomu za svyashchyenika. a voni skazali iomu: za-pitai zhye boga, i nyekhai mi piznaemo, chi poshchastit'sya nasha doroga, yakoyu mi idyemo. i skazav im svyashchyenik: idit' iz mirom, pyeryed navstryechuom vasha doroga, yakoyu vi pidyetye. i pishli ti p'yatiero lyudyei, i priishli v laish ta i pobachili toi narod, shcho v n'omu, vin sidit' byezpyechno, za zvichaem sidonyan, spoki-

inii ta byezpyechnii. i nye bulo nikogo, khto robiv bi im shchos' zlye v krayu, posiv bi vladu nad nimi, i voni daleyko vid sidonyan, i nyema im dila ni do kogo. i priishli voni do brativ svoikh u tsor'u ta v yeshtaol. i skazali im brati ikh: shcho vi prinyesi? a voni vidkazali: ustan'tye, i pidyemo na nikh, bo mi bachili toi krai, i os' duzhye vin dobrii. a vi movchitye? nye linit'sya, shchob piti, shchob priiti ta posisti toi krai. yak vi pidyetye, to vviidyetye do narodu byezpyechnogo, a krai toi shirokii, bo bog dav iogo v vashu ruku, tsye mist'sye, shcho tam nyema nyedostachi zhodnoi ryechi, shcho na zyeimli. i rushili zvuidi z danovogo rodu z tsor'i ta z yeshtaolu shistsot cholovika, opyeryezanikh zbroeyu. i pishli voni i taborovali v kir'yat-earimi v yudi. tomu voni nazvali im'ya tomu mist'syu: makhanye-dan, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya, otsye za kir'yat-earimom. i pyeryeishli voni zvuidi na efryemovi gori, i priishli azh do mikhinogo domu. i vidpovili p'yat'ero tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai do laishu, i skazali svoim brattyam: chi vi znaetye, shcho v tsikh domakh e yefod ta tyerafi, i bovvan riz'blyenii ta bovvan litii? a tyepyer znaitye, shcho zrobitye. i voni zaisili tudi do domu togo yunaka lyevita, do mikhinogo domu, i zapitali iogo pro mir. a shist' sotyen' muzha, shcho z danovikh siniv, opyeryezanikh svoeyu zbroeyu, stoyali pri vkhodi do brami. i pishli p'yat'ero tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai, uviishli tudi, uzyali riz'blyenogo bovvana, i yefoda ta tyerafi, i bovvana litogo. a pri vkhodi do brami stoyav svyashchyenik ta shistsot muzha, opyeryezanikh zbroeyu. i ti vviishli do mikhinogo domu, i vzyali riz'blyenogo bovvana, yefoda i tyerafi ta bovvana litogo. i skazav do nikh toi svyashchyenik: shcho vi robitye? a voni vidkazali iomu: movchi! pokladi svoyu ruku na usta svoi ta i idi z nami, i stan' nam za ottsya ta za svyashchyenika. chi tobi lipshye buti svyashchyenikom domu odnogo cholovika, chi buti tobi svyashchyenikom dlya plyemyeni ta dlya rodu izrail'yevogo? i stalo dobre na syerts'i togo svyashchyenika, i vin uzyav yefoda ta tyerafi i riz'blyenogo bovvana, i vviishov pomizh narod. i povyerulisiya voni ta i pishli, a dityei, i khudobu, i tyagar pustili pyeryed syebye. koli voni viddalilisiya vid mikhinogo domu, to lyudi, shcho v domakh, yaki razom iz domom mikhinim, buli sklikani, ta i dognali danovikh siniv. i krichali voni do danovikh siniv, a ti obyernuli oblichya svoi ta i skazali do mikhi: shcho tobi, shcho ti krichish? i vin skazav: vi zabrali boga mogo, shcho ya zrobiv, ta svyashchyenika, ta i pishli. i shcho myeni shchye? i shcho to vi govoritye myeni: shcho tobi? i skazali

do n'ogo danovi sini: movchi, shchob nye chuti nam tvogo golosu, a to nashi lyudi iz zlosti napadut' na vas, i ti doluchish dushu svoyu do svoei ridni. i danovi sini pishli na svoyu dorogu. i pobachiv mikha, shcho voni sil'nishi vid n'ogo, i obyernuvsiya, ta i pishov do svogo domu. a voni vzyali, shcho zrobiv buv mikha, ta svyashchyenika, shcho buv u n'ogo, ta i pishli na laish, na narod spokiiinii ta byezpyechnii. i voni pobili ikh vistryam myecha, a misto spalili ognym. a ryativnika nye bulo, bo dalyekye vono vid sidonu, i nye bulo v nikh dila ni z kim, i vono bulo v dolini, shcho pri byet-ryekhovi. a voni zbuduvali misto, ta i osilisya v n'omu. i voni nazvali im'ya tomu mistovi: dan, imyenyem dana, ikhn'ogo bat'ka, shcho buv urodzhyenii izrail'yevi, alye napochatku im'ya togo mista bulo laish. i postavili danovi sini togo riz'blyenogo bovvana v syebye, a ionatan, sin gyershoma, manasiinogo sina, vin ta sini iogo buli svyashchyenikami dlya danovogo plyemyeni azh do dnya vikhodu na vignannya togo krayu. i pokladi voni v syebye mikhinogo riz'blyenogo bovvana, shcho zrobiv vin, i vin buv u nikh po vsi dni buttya bozhogo domu v shilo.

19

i stalosya timi dnyami, a tsarya v izraili nye bulo i buv odin lyevit prikhod'ko na uzbichchyakh efryemovikh gir. i vzyav vin sobi zhinku nalozhnitsyu z yudinogo viflyeemu. a nalozhnitsya iogo chinila pyeryelyub pri n'omu, ta i pishla vid n'ogo do domu svogo bat'ka, do viflyeemu yudinogo, i bula tam chotiri misyatsi chasu. i vstav ii muzh ta i pishov za nyeyu, shchob pogovoriti do syertsya ii, shchob vyernuti ii, a z nim buv sluga iogo ta para osliv. i vona vvyela iogo do domu bat'ka svogo. i pobachiv iogo bat'ko tiei molodoi zhinki, ta i radisno vishov nazustrich iomu. i trimav iogo tyes't' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki, i sidiv iz nim tri dni, i ili i pili voni ta nochuvali tam. i stalosya chyetyv'ertogo dnya, i povstavali voni rano vrantsi, ta i vstali, shchob iti. i skazav bat'ko tiei molodoi zhinki do zyaty'a svogo: pidkripi svoje syertsye kavalkom khliba, a potom pidyetye. i sili voni, i oboe razom ili ta pili. a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav do togo cholovika: zvol' zhye i pyeryenochui, i nyekhai budye dobre tobi na syerts'i! alye vstav toi cholovik, shchob iti, a tyes't' iogo sil'no proshiv iogo. i vyernuvsiya vin, i pyeryenochuvav tam. i vstav vin rano vrantsi p'yatogo dnya, shchob iti, a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav: pidkripi zh svoje syertsye! i zvolikali voni azh do skhilku dnya, i ili oboe voni. i vstav toi cholovik, shchob iti, vin ta nalozhnit-

sya iogo ta sluga iogo. i skazav iomu tyest' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki: os' dyen' skhilivsy na vyechir, pyeryenochui zhye! os' dyen' kladyet'sya, nochui tut, i nyekhai budye dobrye tobi na syerts! i vstanyetye vzavtra rano, u dorogu svoyu, ta i pidyesh do namyetu svogo. ta toi cholovik nye khotiv nochuvati. i vstav vin ta i pishov, i priishov navproti evusu, tsye erusalim. a z nim para nav'yuchenikh osliv, i iogo nalozhnitsya z nim. voni buli pri evusi, a dyen' duzhye skhilivsy. i skazav sluga do pana svogo: khodim, i zaidimo do ts'ogo evusyeis'kogo mista, ta i pyeryenochuemo v n'omu. i skazav do n'ogo pan iogo: nye zakhod'mo do mista chuzhintsiv, bo voni nye z izrail'yevikh siniv, a pyereidimo do giv'i. i skazav vin do slugi svogo: khodim, i priidyemo do odnogo z tikh mist, i pyeryenochuemo v giv'i abo v rami. i pyereishli voni ta i pishli. a sontsy zaishlo im pri giv'i, shcho bula vyeniyaminova. i ziishli voni tudi, shchob uviiti pyeryenochuvati v giv'i. i vin uviishov ta i siv na maidani togo mista, ta nikhto nye brav ikh do domu pyeryenochuvati. azh os' starii cholovik idye vvyechori z polya z svoei roboti. a tsyei cholovik buv z efryemovikh gir, i vin buv prikhod'ko v giv'i. a lyudi togo mistsya sini vyeniyaminovi. i zviv vin ochi svoi ta i pobachiv togo cholovika mandrivnika na mis'komu maidani. i skazav toi starii cholovik: kudi ti idyesh ta zvidki prikhodish? a toi do n'ogo skazav: mi pyeryekhodimo z yudinogo viflyeemu azh do uzbichycha efryemovikh gir, zvidiya. i khodiv ya azh do yudinogo viflyeemu, i idu do navstryechun'ogo domu, ta nyema nikogo, khto vzyav bi myenye do domu. e i soloma, i pasha dlya nashikh osliv, e khlib ta vino myeni i nyevil'nitsi tvoii ta sluzi z tvoimi rabami, i dav oslam kormu, a sami voni poob-mivali nogi svoi ta i ili i pili. koli voni zvyesyelili syertsye svoe, azh os' lyudi togo mista, lyudi rozpusni, ototchili toi dim ta stukali v dyeri. i kazali voni tomu staromu cholovikovi, vlasnikovi togo domu, govoryachi: vivyedi cholovika, shcho vviishov do domu tvogo, i mi piznaem iogo! i viishov do nikh toi cholovik, vlasnik togo domu, ta i skazav im: ni, moi bratty, nye robit' zhye vi zla! po tomu, yak uviishov tsyei cholovik do mogo domu, nye zrobit' takoi gidoti! os' dochka moya divchina, ta iogo nalozhnitsya, ya ikh vivyedu, a vi viz'mit' ikh, i zrobit' im, shcho vam do vpodobi, a tomu cholovikovi vi nye zrobitye tsiei ogidnoi ryechi! ta ti lyudi nye khotili slukhati iogo. i skhopiv toi cholovik svoyu nalozhnitsyu, i viviv do nikh nazovni. i voni poz-

nali ii, i byezchystili ii tsilu nich azh do ranku, i vidpustili ii, yak ziishla rannya zorya. i priishla ta zhinka, yak ranok vyer-tavsy, ta i upala, i lyezhala pri vkhodi domu togo cholovika, shcho pan ii buv tam, azh do svitu. a pan ii vstav rano, i vidchinv dyeri domu ta i viishov, shchob iti svoeyu dorogoyu, azh os' ta zhinka, iogo nalozhnitsya, lyezhit' pri vkhodi do domu, a ruki ii na porozi. i skazav vin do nyei: ustavi i pidymo! ta vona nye vidpovila, bo vmyerla. i vzyav vin ii na osla. i vstav toi cholovik, i pishov do svogo mistsya. i vviishov vin do domu svogo, i vzyav nozha, i skhopiv svoyu nalozhnitsyu ta i porizav ii za kostyami ii na dvanadtsyat' kuskiv, i porozsilav po vsii izrail'yevii kraini. i stalosya, kozhyen, khto tsye bachiv, to govori: nye buvalo i nye bacheno takogo, yak tsye, vid dnya vikhodu izrail'yevikh siniv z egipyets'kogo krayu azh do ts'ogo dnya! zvyernit' uvagu na tsye, rad'tye ta govorit'!

20

i povikhodili vsi izrail'yevi sini, i bula zibrana gromada, yak odin cholovik, vid danu azh do byeyer-shyevi, a gilyeats'kii kradi do navstryechua v mitspu. i stali provodiri vs'ogo togo narodu, usi izrail'yevi plyemyena, na zborakh bozhogo narodu, chotirista tisyach pishogo lyudu, khto vityague myecha. i pochuli vyeniyaminovi sini, shcho izrail'yevi sini vviishli do mitspi. i skazali izrail'yevi sini: skazhit', yak stalosya takye zlo? i vidpoviv toi cholovik lyevit, cholovik tiei zamordovanoi zhinki, ta i skazav: do giv'i, shcho vyeniyaminova, uviishov ya ta nalozhnitsya moya, shchob nochuvati. i vstali na myenye navstryechuari giv'i, i vnochi ototchili chyeryez myenye toi dim. myenye zamishlyali zabiti, a nalozhnitsyu moyu zbyezchystili, i pomyerla vona. i skhopiv ya nalozhnitsyu, i porizav ii, ta i poslav ii po vs'omu poli izrail'yevogo volodinnya, bo voni vchinili rozpustu ta gidotu syeryed izrail'ya. os' vi vsi izrail'yevi sini, daitye sobi tut slovo ta radu! i vstav uvyes' narod, yak odin muzh, govoryachi: nye pidymo nikhto do namyetu svogo, i nye znaidyemo nikhto do domu svogo! a tyepyer otsye ta rich, shcho zrobimo giv'i: pidymo na nyei za zhyeryebkom! i viz'myemo dyesyateryo lyudyei na sotnyu, shchodo vsikh izrail'yevikh plyemyen, i sotnyu na tisyachu, i tisyachu na dyesyat' tisyach, shchob uzlyali pozhivi dlya narodu, shchob voni priishli zrobiti giv'i vyeniyamina, zgidno z usieyu gidotoyu, shcho vin zrobiv izrail'yevi. i buv zibranii kozhyen izrail'tyanin do togo mista razom, yak odin cholovik. i poslali izrail'yevi plyemyena lyudyei po vsikh vyeniyaminovikh ro-dakh, govoryachi: shcho tsye za zlo, sh-

cho stalos' mizh vami? a tyepyer davaiyte tikh lyudyei, rozpusnikh siniv, shcho v giv'i, i mi povbivaemo ikh, ta i vigubimo zlo z izrailya. ta nye khotili vyeniyaminovi sini slukhati golosu svoikh brativ, izrailievikh siniv. i vyeniyaminovi sini buli zibrani z mist do giv'i, shchob piti na vinu z izrailievimi sinami. i vyeniyaminovi sini z mist buli pyeryelicheni togo dnya, dvadtsyat' i shist' tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, okrim myeshkantsiv giv'i, iz nikh buli pyeryelicheni sim sotyen' vibranogo cholovika. z us'ogo togo narodu bulo sim sotyen' vibranogo cholovika, iz nyechinnoy rukoy pravitsi svoei, livshi, kozhyen toi kidav kamnyem iz prashchi na volos, i nye skhibuvav. i buli pyeryelicheni izrail'tyani, okrim vyeniyamina, chotirista tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, kozhyen viis'kovii. i vstali voni, i vviishli do byet-yelu, i pitalisa boga, ta i skazali izrail'yevi sini: khto pidye nam spyeryedu na bii z vyeniyaminovimi sinami? i skazav navstryechu': yuda spyeryedu. i vstali izrail'yevi sini rano vrantsi, i taboruvali pri giv'i. i viishov izrail'tyanin na vinu z vyeniyaminom, i stochili izrail'tyani z nimi bii pri giv'i. i viishli vyeniyaminovi sini z giv'i, ta i povalili mizh izrail'em togo dnya dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika na zymlyu. i zmitsnivsya narod, izrail'yevi muzhi, i tochili bii dali v tomu misti, dye tochili bii pyershogo dnya. i vviishli izrail'yevi sini do byet-yelu, ta i plakali pyeryed navstryechunim litsyem azh do vyechora. i pitalisa voni navstryechua, govoryachi: chi dali pidu ya na bii z sinami vyeniyamina, mogo brata? i skazav navstryechu': idit' na n'ogo! i priishli izrail'yevi sini do vyeniyaminovikh siniv dnya drugogo. a vyeniyamin viishov iz giv'i drugogo dnya navproti nikh, ta i povativ mizh izrailievimi sinami na zymlyu shchye visimnadsyat' tisyach cholovika, usi ti, shcho vityagayut' myecha. i priishli vsi izrail'yevi sini ta vvyes' narod, i vviishli do byet-yelu, ta i plakali, i sidili tam pyeryed navstryechunim litsyem, i postili togo dnya azh do vyechora. i prinyesli voni tsilopalyennya ta mirni zhyertvi pyeryed navstryechunim litsyem. i pitalisa izrail'yevi sini navstryechua (a za tikh dniv kovchyeg bozhogo zapovitu buv tam. a pinkhas, sin yelyeazara, aaronovogo sina, stoyav timi dnyami pyeryed iogo litsyem), govoryachi: chi dali pidu shchye na bii z sinami vyeniyamina, mogo brata, chi spinyusya? a navstryechu' skazav: idit', bo vzavtra ya dam iogo v tvoyu ruku. i postaviv izrail' zasidku navkolo giv'i. i pishli izrail'yevi sini na siniv vyeniyaminovikh tryet'ogo dnya, i stochili bii proti giv'i, yak i ranish. i viishli vyeniyaminovi sini navproti narodu, odirvalisa vid mista, i zachali klasti trupi z

narodu, yak raz-u-raz, na bitikh dorogakh, shcho odna idye do byet-yelu, a odna do giv'i, u poli, kolo tridtsyati cholovika mizh izrail'em. i skazali vyeniyaminovi sini: biti voni pyeryed nami, yak pyershye! a izrail'yevi sini skazali: utikaimo, i vidirvymo ikh vid mista na dorogi. i kozhyen muzh izrailya povstav iz svogo mistsysa, i stochili bii u baal-tamari, a izrail'yeva zasidka rushila z svogo mistsysa, z maarye-gyeva. i priishli pyeryed giv'u dyesyat' tisyach cholovika, vibanogo z us'ogo izrailya, i bii stav tyazhkii. a voni nye znali, shcho sunye na nikh tye zlo. i vdariv navstryechu' vyeniyamina pyeryed izrail'em, i izrail'yevi sini povalili togo dnya mizh vyeniyaminom dvadtsyat' i p'yat' tisyach i sto cholovika, usi ti, shcho vityagayut' myecha. i pobachili vyeniyaminovi sini, shcho pobiti voni, a izrail'tyani ustupili mistsys vyeniyaminovi, bo virili zasidsi, yaku postavili na giv'u. a zasidka pospishilasya, i napala na giv'u. i zasidka vstupilasya, i pobila vsye misto vistryam myecha. a izrail'tyanin mav iz zasidkoyu umovlyenogo znaka, shchob iz mista pidnyala vyelikii dim. i vidstupili izrail'tyani v boyu, a vyeniyamin zachav klasti trupi v izraili, bliz'ko tridtsyatyero lyuda, bo kazali voni: diisno, spravdi pobitii vin pyeryed nami, yak za pyershogo boyu! a z mista stav pidiimatisya stovp dimu. i obyernuvsya vyeniyamin pozad syebye, azh os' usye misto pidnyalosya dimom do nyeba! i obyernuvsya izrail'tyanin, a vyeniyaminivets' pyeryestrashivsya, bo pobachiv, shcho dosyaglo iogo tye zlo. i obyernulisya voni pyeryed izrail'tyaninom do dorogi na pustinyu, ta bii dosyagav iogo, a ti, shcho z mist, valili iogo v syeryedini iogo. voni ototchili vyeniyamina, gnali iogo do myenukhi, top-tali iogo azh do giv'i zo skhodu sontsysa. polyaglo toti z vyeniyamina visimnadsyat' tisyach cholovika, usye tsye lyudi khorobri. i povyernulisya voni, i vtikli v pustinyu do syela-rimmonu. a ti pobili poodinokikh utikachiv po dorogakh, yak dozbyruet'sya ostannii vinograd, p'yat' tisyach lyuda. i gnalisya za nimi azh do gid'omu, i pobili z n'ogo dvi tisyachi lyuda. i bulo vsikh, shcho vpali togo dnya z vyeniyamina, dvadtsyat' i p'yat' tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha, usye tsye lyudi khorobri. i obyernulisya voni, i povtikali v pustinyu do syela-rimmonu, shistsot cholovika. i sidili voni v syela-rimmoni chotiri misyatsi. a izrail'tyani vyernulisya do vyeniyaminovikh siniv, ta i povbivali ikh vistryam myecha, muzhchin iz mista, i khudobu, i vsye znaidyenne. a vsi mista, shcho znakhodilis' po dorozi, pustili z ognym.

i prisyagnuv izrail'tyanin v mitspi, gov-oryachi: zhodyen iz nas nye dast' svoei dochki vveniyaminovi za zhinku! i poskhodivsyia narod do byet-yelu, ta i sidiv tam azh do vyechora pyeryed bozhim litsyem. i pidnyesi voni golos svii, ta i plakali plachyem vyelikim. i skazali voni: chomu, navstryechui, bozhye izrailiv, stalosya tsye mizh izrailiyem, shchob s'ogodni brakuvalo z izrailya odnye plyem'ya? i stalosya naza-vtra, i vstav rano narod, ta i zbuduvali zhyertivnika, i prinyesli tsilopalyennya ta mirni zhyertvi. i skazali izrailievi sini: khto zo vsikh izrailievikh plyemyen nye vvi-shov do zboriv do navstryechua? bo ta prisyaga bula vyelika na togo, khto nye pri-shov do navstryechua, do mitspi, govory-achi: takii budye konchye zabitii. i zhalu-vali izrailievi sini za vveniyaminom, svoim bratom, ta i skazali: s'ogodni vidrubanye z izrailya odnye plyem'ya! shcho mi zro-bimo im, pozostalim, shchodo zhinok? a mi prisyagnuli navstryechuom, shcho nye damo im iz dochok nashikh za zhinok. i skazali voni: yakye odnye z izrailievikh plye-myen nye priishlo do navstryechua do mit-spi? azh os' viyavilos', shcho z yavyeshu gi-lyeads'kogo nikhto nye prikhodiv do taboru na zbori. i buv pyeryeglyanyenii narod, a otsye nye bulo tam nikogo z myeshkantsiv yavyeshu gilyeads'kogo! i poslala gro-mada tudi dvanadtsyat' tisyach cholovika khorobrikh lyudyei, i nakazali im, govory-achi: idit', i povbivaetye myeshkantsiv gi-lyeads'kogo yavyeshu vistryam myecha, i zhinok i dityei. a tsye ta rich, shcho vi zrobitye: kozhnogo cholovika ta kozhnu zhinku, shcho piznala cholovika, zrobitye zaklyattyam. i znaishli voni z myeshkantsiv gilyeads'kogo yavyeshu chotiri sotni di-vchat panniv, shcho nye piznali cholovika, i sprovadili ikh do taboru v shilo, shcho v khanaans'komu krai. i poslala vsya ta gromada, a ti govorili do vveniyaminovikh siniv, shcho v syela-rimmoni, ta i kliknuli im: mir! i vyernuvsyia vveniyamin togo chasu, i dali im tikh zhinok, yakikh po-zostavili pri zhitti, iz zhinok gilyeads'kogo yavyeshu. ta nye znaishli im dosit'. a narod toi zhaluvav za vveniyaminom, bo navstryechu' zrobiv proloma v izrailievikh plyemyenakh. i skazali starshi gromadi: shcho mi zrobimo pozostalim shchodo zhi-nok? bo vigublyena zhinka z vveniyam-ina. i skazali voni: ostanki nasliddyia dlya vveniyamina, i nye budye vityertye plyem'ya z izrailya. a mi nye mozhyemo dati im zhi-nok iz nashikh dochok, bo izrailievi sini prisyagli, govoryachi: proklyatii, khto dae zhinku vveniyaminovi! i skazali voni: os' bu-vae rik-u-rik svyato navstryechune v shilo,

shcho na pivnich vid byet-yelu, na skhid sontsya vid dorogi, shcho provadit' z byet-yelu do sikhyemu, i z pivdnia vid lyevoni. i nakazali voni vveniyaminovim sinam, gov-oryachi: idit', i budyetye chatuvati v vino-gradnikakh. i pobachitye, azh os' dochki shila viidut' tantsyuvati tantsi, to vi vi-idyetye z vinogradnikiv, ta i skhopitye sobi kozhyen svoyu zhinku z dochok shila, i pidyetye v vveniyaminiv krai. i budye, koli ikhni bat'ki abo ikhni brati priidut' do nas svaritisyia, to mi skazhyemo im: zmluitiesyia nad nimi, bo nye vzyali mi dlya kozhnogo z nikh zhinku na viini, i vi nye dali izh, tomu ts'ogo chasu vi vinni. i zrobili tak vveniyaminovi sini, i vzyali zhinok za chis-lom svoim iz tikh, shcho tantsyuvati, sh-cho ikh voni vikrali. i pishli voni, i vyer-nulisya do nadilu svogo, i pobuduvali mista, ta i osilisyia v nikh. i porozkhodilisyia zvitti izrailievi sini togo chasu kozhyen do plye-myeni svogo ta do rodu svogo, i pishli zvitti kozhyen do spadku svogo. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho zdavalosya pravdivim v iogo ochakh!

i buv odin cholovik iz ramataim-tsofimu, z eflyemovikh gir, a im'ya iomu yelkana, sin erokhama, sina iliya, sina tokhu, sina tsufa, eflyemlyanin. a vin mav dvi zhinki, im'ya odnii anna, a im'ya drugii pyenina. i buli v pyenini diti, a v anni dityei nye bulo. a toi cholovik rik-u-rik khodiv iz svogo mista do shilo, shchob vklonyatisya ta prinositi zhyertvi navstryechuu savaotu. a tam dva ilievi sini, gofni ta pinkhas, buli svyashchyenikami dlya navstryechua. i yak buvav toi dyen', i yelkana prinosiv zhyertvi, to vin davav svoii zhintsi pyenini i usim sinam ii ta dochkam ii chastini, a anni davav chastinu podviinu, bo lyubiv ii. ta navstryechu' zamknuv ii utrobu. a ii supyernitsya rozpalyuvala ii gniv, shchob dokuchati ii, bo navstryechu' zamknuv ii utrobu. i tak robiv vin rik-u-rik, koli vona vkhodila do navstryechun'ogo domu, a ta tak gnivila ii. i vona plakala i nye ila. i skazav ii cholovik ii yelkana: anno, chogo ti plachyesh i chomu nye isi? i chogo sumnye tvoe syertsye? chi zh ya nye lipshii tobi za dyesyat'okh siniv? i vstala anna po idi ta po pitti v shilo, a svyashchyenik ilii sidiv na stil'tsi pri bichnomu odvirku navstryechun'ogo khramu. a vona bula skorbna dukhom, i molilasya do navstryechua ta plakala girko. i sklala vona obitnitsyu, ta i skazala: navstryechui savaotye, yakshcho diisno spoglyanyesh na bidu tvoei nyevil'nitsi, i zgadaesh myenye, i nye zabudyesh svoei nyevil'nitsi, i dasi svoii nyevil'nitsi nashchadka cholovicho'i stati, to ya dam iogo navstryechuyevi na vsi dni zhittya iogo, a britva nye torknyet'sya iogo golovi. i stalosya, koli vona dovgi molilasya pyeryed navstryechunim litysem, to ilii pil'nuvav za ii ustami. a anna vona govori-la v syertsii svoim: til'ki gubi ii porushu-valisya, a golos ii nye buv chutii. i vvazhav ii ilii za p'yanu. i skazav do nyei ilii: azh doki ti budyesh p'yanoyu? vitvyeryezis' to svogo vina! a anna vidpovila ta i skazala: ni, panye mii, ya zhinka skorbna dukhom, a vina ta p'yankogo napoyu nye pila ya. i ya vilila dushu svoyu pyeryed navstryechunim litysem. nye vvazhai svoei nyevil'nitsi za nyegidnitsyu, bo ya govorila azh doti z vyelikoi svoei skorboti ta z tugi svoei. i vidpoviv ilii ta i skazav: idi z mirom! a bog izrailiv dast' tobi bazhannya tvoe, yakye ti vid n'ogo zhadala. a vona skazala: nyekhai nyevil'nitsya tvoya znaidye milist' v ochakh tvoikh! i pishla ta zhinka svoeyu dorogoyu, ta i ila, a oblichchya ii nye bulo vzhye sumnye. i vstala vona rano vrantsi, i vklonilasya pyeryed navstryechunim litysem. i vyernulisya voni, i vviishli do svogo domu do rami. i yelkana piznav svoyu zhinku annu, a navstryechu' zgdavav pro nyei. i stalosya po

rotsi, i zavagitnila anna, ta i sina porodila. i nazvala vona im'ya iomu: samuil, bo vid navstryechua zhadala iogo. i pishov toi cholovik yelkana ta vyves' dim iogo vchiniti dlya navstryechua richnu zhyertvu ta obitnitsi svoi. a anna nye pishla, bo skazala do cholovika svogo: azh koli budyet vidluchenyi tsyei khlopchik, to vidvyedu iogo, i vin z'yavit'sya pyeryed navstryechunim litysem, i nazavzhdii pozostanyet'sya tam! i skazav ii cholovik ii yelkana: robi tye, shcho dobrye v ochakh tvoikh! zalishaisya, azh poki vidluchish iogo, til'ki nyekhai vikona-e navstryechu' svoje slovo. i zalishalas' ta zhinka, i goduvala svogo sina, azh poki vona vidluchila iogo. a koli vidluchila, to povyela iogo z soboyu ta z tr'oma bichkami i odnoyu yefoyu muki, i burdyukom vina, i privyela iogo do navstryechun'ogo domu do shilo. a toi khlopchik buv shchye malii. i zarizali bichka, i privyeli togo khlopchika do iliya. i vona skazala: o, panye mii, yak zhiva dusha tvoya, mii panye, ya ta zhinka, shcho stoyala z tobou otut, shchob molitisya navstryechuyevi. ya molilasya za ditiu tsyu, i navstryechu' dav myeni zhadannya moe, shcho ya prosila vid n'ogo. a tyepyer ya viddayu iogo navstryechuyevi na vsi dni, skil'ki vin zhadanii dlya navstryechua. i vklonilasya tam navstryechuyevi.

2

i molilasya anna ta i prokazala: zvyesyelilosya navstryechuom syertsye moe, mii rig stav visokim u navstryechui! rozkrilisya usta moi na moikh vorogiv, bo radiyu z spasinnya tvogo! nyemae svyatogo, podibnogo navstryechuu, nyemae nikogo, krim tyebye, i skyeli nyemae, yak bog nash! bil'shye nye govorit' zarozumilo, nyekhai z vashikh ust nye vikhodit' zukhval'stvo, bo navstryechu' bog znannya, i vin uplyanovue vchinki! luk sil'nikh polamanii, a nyemichni opyeryezalisya siloyu! naimayut'sya siti za khlib, a golodni vidpochivayut', azh nyepidna simokh porodila, a mnogoditna znyesilila. navstryechu' pobivae i ozhivlyue, do shyeolu znizhae i pidnosit' do nyeba. navstryechu' zubozhue ta zbagachue, ponizhue vin ta zvyelichue. pidiimae nuzhdynenogo z porokhu, pidnosit' ubogogo zo smitnikiv, shchob posaditi z vyl'mozhami i pryestol slavi im dat' na spadshchinu, bo navstryechuni osnovi zyeimli, i na nikh vin postaviv vsyelyennu. vin nogi svyatikh svoikh styeryezhye, nyechyestivi zh poginut' u tyemryavi, bo sil'nim nye z sili stae cholovik. navstryechu' khai polamani budut' iogo suprotivniki! u nyebi navstryechu' zagrimit', i rozsudit' vin kintsi zyeimli! i vin podast' silu svoemu tsaryevi,

i roga povishchit' svogo pomazantsya! i pishov yelkana do rami, do domu svogo. a toi otrok sluzhiv navstryechuyevi pri svyashchyenikov i ili. a sini iliya buli lyudi nyegidni, voni nye znali navstryechua, ani zvyachayu svyashchychenichogo z narodom. koli khto prinosiv zhyertvu, to, yak varilosya m'iaso, prikhodiv svyashchychenikov sluga, a v iogo rutsi trizubye vidyel'tsye. i vin iz gryukotom stromlyav do midnitsi, abo do kitla, abo do gorshka, abo do gornyati, i vsye, shcho vityagnye vidyel'tsye, svyashchychenik sobi brav. tak voni robili vs'omu izrailyevi, shcho prikhodiv tudi do shilo. takozh poki palili lii, to prikhodiv svyashchychenikov sluga, ta i govoriv do cholovika, shcho prinosiv zhyertvu: dai m'iasa na pyechenyu dlya svyashchychenika, bo vin nye viz'mye vid tyebye m'iasa varyenogo, a til'ki sirye! a yak toi cholovik vidpovidav iomu: nyekhai pyershye spal'vat' i toi lii, a ti potim viz'mi sobi, skil'ki budye zhadati dusha tvoja! a toi govoriv: ni, taki zaraz davai! a koli ni, viz'mu siloyu! i buv grikh tikh yunakiv duzhye vyelikii pyeryed navstryechunim litsyem, bo ti lyudi byezchystili navstryechunu zhyertvu. a samuil sluzhiv pyeryed navstryechunim litsyem. otrok buv opyeryezanii llyanim yefodom. a malu vyerkhnyu odyezhinu robila iomu iogo mati, i prinosila iomu z roku na rik, koli prikhodila z svoim muzhyem prinositi richnu zhyertvu. a ilii poblagosloviv yelkanu i iogo zhinku ta i skazav: nyekhai navstryechu' dast' tobi nashchadkiv vid tsiei zhinki, za viddanogo, shcho navstryechu' uzav. i pishli voni na mistysye svoe. i navstryechu' zghadav pro annu, i vona zavagitnila, ta i porodila tr'okh siniv ta dvi dochki. a otrok samuil ris iz navstryechuom. a ilii buv duzhye starii. i pochuv vin usye, shcho sini iogo roblyat' us'omu izrailyevi, i shcho voni zlyagayut'sya z zhinkami, yaki vidbuvayut' sluzhbu pri vkhodi skinii zapovitu. i vin skazav im: nashcho vi robitye taki ryechi, pro yaki ya chuyu? pro vashi zli vchinki ya chuyu vid us'ogo ts'ogo narodu. ni, sini moi, nyedobra ta chutka, shcho ya chuyu, vi vidkhiyaetye navstryechunii narod vid zakonu! yakshcho khto zgrishit' suproti lyudini, to pomolyat'sya za nyei pyeryed bogom. a yakshcho lyudina zgrishit' suproti navstryechua, khto zastupit'sya za nyei? ta voni nye slukhali golosu bat'ka svogo, bo navstryechu' postanoviv pogubiti ikh. a otrok samuil usye ris, ta zdobuvav lasku yak u navstryechua, tak i v lyudyei. i priishov bozhii cholovik do iliya, ta i skazav iomu: tak skazav navstryechu': chi zh ya spravdi nye ob'yaviv'sya domovi tvogo bat'ka, yak buli voni v egipti, u faraonovim domi? ya vibrav iogo sobi zo vsikh izrailyevikh

plyemyen za svyashchychenika, shchob vin vkhodiv do mogo zhyertivnika, shchob kadiv kadilo, shchob nosiv yefoda pyeryed moim litsyem. i dav ya domovi tvogo bat'ka vsi zhyertvi izrailyevikh siniv. chogo zh vi byeryetye pid nogi moyu zhyertvu ta moyu zhyertvu khlibnu, shcho ya zapoviv dlya skinii? i ti vshanuvav siniv svoikh bil'sh, yak myenye, shchob vi potovstili vid naikrashchikh chastin usyakogo izrail'yevogo daru pyeryed litsyem moim. tomu to slovo navstryechua, boga izrail'yevogo, takye: govoryachi, skazav ya: dim tvii ta dim bat'ka tvogo budut' khoditi pyeryed moim litsyem azh naviki. a tyepper slovo navstryechune: nye budye v myenye takogo, bo ya shanuyu tikh, khto shanue myenye, a ti, khto znyevazhae myenye, budut' znyevazhyeni! os' prikhodyat' dni, i ya viditnu ramyeno tvoe ta ramyeno domu bat'ka tvogo, shchob nye bulo starogo v domi tvoemu. i pobachish bidu mogo myeshkannya, khoch u vs'omu ya dobre chiniv izrailyevi, i nye budye starogo v domi tvoim po vsi dni. ya nye vitnu v tyebye vsikh vid mogo zhyertivnika, shchob vibrati ochi tvoi, i shchob zrobiti bil' dushi tvoii, ta vyves' dorist tvogo domu povmirae v sili viku. a otsye tobi oznaka, shcho priidye na obokh siniv tvoikh, na khofni ta pinkhasa, obidva voni pomrut' odnogo dnya. a ya postavlyu sobi svyashchychenika virnogo, vin budye robiti zgidno z syertsyem moim ta z moeyu dushyeyu. i ya zbuduyu iomu trivalii dim, i vin budye khoditi pyeryed moim pomazantsyem po vsi dni. i stanyet'sya, kozhyen, khto polishit'sya v domi tvoim, priidye vklonyatisya iomu za agoru sribla ta za bukhanyets' khliba, i skazhye: doluchi myenye do odnogo z svyashchychenitstv, shchob isti kavalok khliba.

3

a otrok samuil sluzhiv navstryechuyevi pri ilii. a navstryechune slovo bulo ridkye za tikh dniv, vidinnya nye bulo chastye. i stalosya togo dnya, koli ilii lyezhav na svoemu misti, a ochi iogo stali zatymnyatisya, vin nye mig bachiti, i poki bozhii svi-til'nik shchye nye pogas, a samuil lyezhav u navstryechun'omu khrami, tam, dye bozhii kovchey, to poklikav navstryechu' do samuila: samuilye, samuilye! a vin vidkazav: os' ya! i pobig vin do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazav: ya nye klikav .vyernisya, lyagai. i vin pishov i lig. a navstryechu' dali poklikav: samuilye, samuilye! i vstav samuil, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazav: nye klikav ya, sinu mii. vyernisya, lyagai. a samuil shchye nye piznav golosu navstryechua, i shchye

nye vidkrylosya iomu navstryechune slovo. a navstryechu' dali poklikav samuila tryetii raz. i vin ustav, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. i zrozumiv ilii, shcho to navstryechu' klichye otroka. i skazav ilii do samuila: idi, lyagai. i yakshcho znovu poklichye tyebye, to skazhyesh: govori, navstryechui, bo rab tvii slukhae tyebye! i pishov samuil, ta i lig na svoje mistysye. i vviishov navstryechu', i stav, i poklikav, yak pyeryed tim: samuilye, samuilye! a samuil vidkazav: govori, navstryechui, bo rab tvii slukhae! i skazav navstryechu' do samuila: os' ya zrobyu taku rich syeryed izrailya, shcho v kozhnogo, khto pochue pro nyei, zadzvyenit' v obokh vukhakh iogo. togo dnya ya vikonayu nad iliem vsye, shcho ya govoriv pro dim iogo, vid pochatku i do kintsya. i rozpovim iomu, shcho ya sudzhu dim iogo naviki za grikh, pro yakii vin znay, shcho sini iogo bogoznyevazhayut', ta nye spinyav ikh. tomu prisyagnuv ya domom iliya, shcho nye ochistit'sya grikh ilievogo domu zhyertvoyu ta zhyertvoyu khlibnoyu naviki. i lyezhav samuil azh do ranku, i vldchyniv dvyeri navstryechun'ogo domu. a samuil boyavsya rozpovisti ilievi pro tye vidinnya. i poklikav ilii samuila, ta i skazav: samuilye, sinu mii! a toi skazav: os' ya! i skazav vin: shcho to za rich, pro yaku vin govoriv do tyebye? nye krii pravdi pyeryedo mnoyu. nyekhai navstryechu' zrobit' tobi tak, i nyekhai dodast', yakshcho ti skazhyesh nyeppravdu pyeryedo mnoyu pro shchos' zo vs'ogo togo, shcho govoriv vin do tyebye! i rozpoviv iomu samuil usye tye, i nye skazav nyeppravdi pyeryed nim. a toi skazav: vin navstryechu', nyekhai zrobit' tye, shcho do-brye v ochakh iogo! i virostav samuil, a navstryechu' buv iz nim, i nye opustiv ani zhdnogo zo vsikh iogo sliv. i vvyes' izrail', vid dana azh do byeyer-shevi, piznav, shcho samuil vurnii, yak prorok navstryechunii. a navstryechu' dali pokazuvavsya v shilo, bo navstryechu' yavivsya buv u shilo samuilovi v slovi navstryechun'omu.

4

i bulo samuilove slovo dlya vs'ogo izrailya. i viishov izrail' na viinu proti filistimlyan, ta i taboruvav pri yevyen-gayezyeri, a filistimlyani taborovali v afyeku. i vishikuvalis' filistimlyani navproti izrailya, a koli bii stav tyazhkii, to izrail' buv pobitii pyeryed filistimlyanami. i voni pobili v boevomu shikovi na poli bliz'ko chotir'okh tisyach cholovika. i priishov narod do taboru, a izrailievi starshi skazali: chomu vdariv nas navstryechu' s'ogodni pyeryed filistimlyanami? viz'mimo sobi z shilo kovchyeга navstryechun'ogo zapovitu, i nyekhai vviidye pomizh nas, i nyekhai spasye nas iz ruk nashikh vorogiv.

i poslav narod do shilo, i ponyesli zviditi kovchyeга zapovitu navstryechua savaota, shcho sidit' na khyeruvimakh. a tam buli dvoe ilievikh siniv, khofni ta pinkhas, iz kovchyeгом bozhogo zapovitu. i stalosya, yak kovchyeг zapovitu navstryechun'ogo pribuv do taboru, to vvyes' izrail' skriknuv vyelikim okrikom, azh zastognala zymlyia! a filistimlyani pochuli golos okriku, ta i skazali: shcho tsye za golos ts'ogo vyelikogo okriku v evryeis'komu tabori? i dovidalisya voni, shcho navstryechunii kovchyeг pribuv do taboru. i polyakalisya filistimlyani, i govoriili: bog pribuv do taboru! i skazali voni: bida nam, bo takogo, yak tsye, nye bulo shchye nikoli! bida nam! khto nas ury-atue vid ruki tsikh potuzhnykh bogiv? ot-sye voni, ti bogi, shcho vdarili buli egypyet usyakoyu porazoyu u pustini! zmitsnit'sya ta bud'tye muzhni, filistimlyani, shchob vi nye sluzhili evryeyam, yak voni sluzhili vam. i bud'tye muzhni, i voyuitye! i voyuvali filistimlyani. i buv pobitii izrail', i kozhyen utikav do svogo namyetu. i ta porazka bula duzhye vyelika. i vpalo z izrailya trid-tsyat' tisyach pikhoti. a bozhii kovchyeг buv uzyatii, i dva ilievi sini, khofni ta pinkhas, polyagli... i pobig odin vyenyaminivyets' iz boyu, i pribuv togo dnya do shilo; a odyezha iogo bula podyerta, i porokh na golovi iogo. i pribuv vin, azh os' ilii sidit' na stil'tsi pri dorozhi i viglyadae, bo syert-sye iomu tryemtilo za bozhogo kovchyeга. a toi cholovik priishov, i rozpoviv u misti, i zakrichalo vsye misto! a ilii pochuv golos togo kriku ta i skazav: shcho tsye za golos togo natovpu? a toi cholovik pospishiv i pri-ishov, ta i rozpoviv ilievi. a ilii buv viku dyev'yatidyesyati i vos'mi lit, a ochi iogo pomyerkli, i vin nye mig bachtii. i skazav toi cholovik do iliya: ya toi, shcho pribig iz boyu, i yak vтик s'ogodni z boiovikh lav. i skazav ilii: shcho to stalosya, mii sinu? i vidpoviv visnik i skazav: izrail' pobig pyeryed filistimlyanami, i stalas' vyelika porazka v narodii. i obidva sini tvoi, khofni ta pinkhas, polyagli. a kovchyeг bozhii uzy-atii! i stalosya, yak zgadav vin pro bozhogo kovchyeга, to vpav ilii zo stil'tsya navz-nak pri brami, zlamavsya kark iomu, i vin pomyer, bo toi muzh buv starii ta tyazhkii. a vin sudiv izrailya sorok lit. a nyevistka iogo, pinkhasova zhinka, bula vazhka, bliz'ka do rodiv. i yak zachula vona tu zvistikh, shcho vzyatii bozhii kovchyeг i pomyer tyest' ii ta cholovik ii, to vpala na kolina, ta i porodila, bo priishli na nyei porodil'ni boli ii. a yak nastav chas smyerti ii, to kazali ti, shcho stoyali pri nii: nye biisya, bo ti porodila sina! ta vona nye vidpovila, i nye vzyala ts'ogo do syertsya svogo. i vona nazvala im'ya tomu khlotsyevi: ikhavod, kazhuchi: vidi-ishla izrailieva slava! bo pochula pro vzy-

attya bozhogo kovchyegu, i pro tyestya svogo ta pro muzha svogo, ta i skazala: vidiishla slava vid izrailya, bo vzyatii bozhii kovchyeg.

5

a filistimlyani vzyali bozhogo kovchyega, i prinyesli iogo z yevyen-gayezyeru do ashdodu. i vzyali filistimlyani bozhogo kovchyega, i prinyesli iogo do dagonovogo domu, i postavili iogo bilya dagona. a drugogo dnya vrantsi povstavali ashdodyani, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zyeqli pyeryed navstryechunim kovchyegom! i vzyali voni dagona, i postavili iogo na iogo mistsye. a nastupnogo dnya povstavali voni rano, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zyeqli pyeryed navstryechunim kovchyegom! a dagonova golova ta obidvi doloni ruk iogo lyezhat' vidtyati na porozi, til'ki tulub dagoniv pozostav pri n'omu. tomu to zhyertsi ta vsi, khto vkhodit' do dagonovogo domu, nye stupayut' na dagoniv porig u ashdodi azh do ts'ogo dnya. i stala tyazhka navstryechunya ruka na ashdodyan, i vin ikh pustoshiv ta biv ikh bolyachkami, ashdod ta dovkillya iogo. i pobachili ashdodyani, shcho tak, ta i skazali: nyekhai nye zostaet'sya z nami kovchyeg izrailyevoogo boga, bo stala tyazhkoyu iogo ruka na nas ta na dagona, boga nashogo! i poslali voni, i zibrali do syebye vsikh filistims'kikh volodariv, ta i skazali: shcho mi zrobimo z kovchyegom izrailyevoogo boga? a ti vidkazali: nyekhai kovchyeg izrailyevoogo boga pyereyidye do gatu. i voni pyeryenyeshli kovchyega izrailyevoogo boga. i stalosya po tomu, yak voni pyeryenyeshli iogo, to navstryechunya ruka bula proti mista, stalosya duzhye vyelikye zamishannya. i vdarih vin lyudyei togo mista vid malogo i azh do vyelikogo, i poyavilisya na nikh bolyachki. i voni vislali bozhogo kovchyega do yekronu. i stalosya, yak bozhii kovchyeg pribuv do yekronu, to yekronyani stali krichati, govoryachi: pyeryenyeshli do nas kovchyega izrailyevoogo boga, shchob vigubiv nas ta narod nash! i poslali voni, i zibrali vsikh filistims'kikh volodariv, ta i govori: vidishlit' kovchyega izrailyevoogo boga, nyekhai vyernyet'sya na mistsye svoe, i nyekhai nye pob'e nas ta naroda nashogo, bo bulo smyertyel'nye zamishannya v us'omu misti. i bozha ruka stala tam duzhye tyazhka. a ti lyudi, khto nye povmirav, buli vdaryeni bolyachkami, i zoik mista pidnyavsvya do nyeba!

6

i buv bozhii kovchyeg u filistims'kii zyeqli sim misyatsiv. i poklikali filistimlyani zhy-

ertsiv ta vorozhbitiv, govoryachi: shcho robiti z navstryechunim kovchyegom? skazhit' nam, yak vidislati iogo na iogo mistsye? a ti skazali: yakshcho vi vidsilaetye kovchyega izrailyevoogo boga, to nye vidsilaetye iogo porozhn'o, alye konchye prinyesit' iomu zhyertvu za provinu, todi budyetye vilikuvani, i vi piznaetye, chomu nye vidstupae iogo ruka vid vas. i ti spitali: yaka zh ta zhyertva za provinu, shcho mi prinyesemo iomu? a ti vidkazali: za chislom filistims'kikh volodariv p'yat' zolotikh bolyachok ta p'yat' zolotikh mishyei. bo odna poraza dlya vsikh vas ta dlya vashikh volodariv. i zrobit' podobi vashikh bolyachok ta podobi vashikh mishyei, shcho vigublyuyut' zyeqliyu, i vozdaitye slavu izrailyevomu bogovi, mozhye vin polyegchit' svoyu ruku z-nad vas i z-nad vashikh bogiv ta z-nad vashogo krayu. i chogo vi budyetye robiti zapyeklimi svoi syertsya, yak robili zapyeklim syertsye svoe egypyet ta faraon? chi zh nye todi, yak vin chiniv divni ryechi z nimi, nye vidpustili ikh, i voni pishli? a tyepyer viz'mit', i zrobit' odnogo novogo voza, i viz'mit' dvi diini korovi, shcho na nikh nye nakladalosya yarova, i zapryazhit' ti korovi do voza, a ikhni tyelyata vidvyedyetye vid nikh dodomu. i viz'myetye navstryechun'ogo kovchyega, ta i postavitye iogo na voza, a zoloti ryechi, shcho vi prinyesyetye iomu zhyertvoyu za provinu, pokladyetye v skринi zboku ii. i vidpustitye iogo, i vin pidye. i pobachitye: yakshcho vin uviidye do byet-shyemyeshu dorogoyu do svoei granitsi, vin zrobiv nam tsye vyelikye zlo, a yakshcho ni, to piznaemo, shcho nye iogo ruka dotorknulasya nas, vipadok to buv nam. i zrobili ti lyudi tak. i vzyali voni dvi diini korovi, i zapryagli ikh do voza, a ikhnikh tyelyat zamknuli vdoma. i postavili voni navstryechun'ogo kovchyega na voza, i skrinuyu, i zoloti mishi, i podobi ikhnikh bolyachok. i korovi pishli prosto dorogoyu do byet-shyemyeshu. ishli voni odniyeu bitoyu dorogoyu ta vsye ryevli, i nye vidkhilyalisya ni pravoruch, ni livoruch. a filistims'ki volodari ishli za nimi azh do granitsi byet-shyemyeshu. a lyudi byet-shyemyeshu zhali pshenyitsyu v dolini. i zryeli voni ochi svoi ta i pobachili kovchyega, i zradili, shcho pobachili! a viz uviishov na polye byetshyemyeshanina isusa, ta i stav tam, a tam buv vyelikii kamin'. i voni nakololi drov iz voza, a koriv prinyesli tsilopalenyam dlya navstryechua. a lyeviti znaly navstryechun'ogo kovchyega ta skrinuyu, shcho bula z nim, shcho v nim buli zoloti ryechi, ta i postavili pri vyelikomu kamyeni. a lyudi byet-shyemyeshu prinyesli tsilopalenyannya, i prinosili togo dnya zhyertvi dlya navstryechua. a p'yat' filistims'kikh volodariv bachili tsye, i vyernulisya togo dnya

do yekronu. a otsye ti zoloti bolyachki, shcho filistimlyani zvyernuli navstryechuyevi zhyertvoyu za provinu: odna za ash-dod, odna za gazu, odna za ashkyelon, odna za gat, odna za yekron. a zoloti mishi buli za chisлом usikh filistims'kikh mist p'yat'okh volodariv, vid mista ty-erdinnogo i azh do byezmurnogo syela, i azh do vyelikogo kamyenya, shcho na n'omu postavili navstryechun'ogo kovchyeга, i vin znakhodit'sya azh do ts'ogo dnya na poli byet-shyemyeshanina isusa. i vdariv navstryechu' lyudyei byet-shyemyeshu, bo voni zaglyadali v navstryechunii kovchyeг. i vibiv vin mizh narodom p'yatdysyat tisyach cholovika ta simdyesyat cholovika. i buv narod u zhalobi, bo navstryechu' udariv narod vyelikoyu porazkoyu. i skazali lyudi byet-shyemyeshu: khto zmozhye stati pyeryed litsyem navstryechua, togo boga svy-atogo? i do kogo vin pidye vid nas? i voni poslali posliv do myeshkantsiv kir'yat-earimu, govoryachi: filistimlyani vjernuli navstryechun'ogo kovchyeга. ziidit', znyesit' iogo do syebe.

7

i poprikhodili lyudi kir'yat-earimu, ta i pidnyali navstryechun'ogo kovchyeга, i vnyesli iogo do avinadavogo domu na uzgri' v giv'i, a sina iogo yelyeazara posvyatili styeryegti navstryechun'ogo kovchyeга. i stalosya, vid dnya, koli kovchyeг polishivsyа u kir'yat-earimi, minuло bagato chasu, a bulo iogo dvadtsyat' lit. a vyves' izrailiv dim plakav za navstryechuom. i skazav samuil do vs'ogo izrail'yevogo domu, govoryachi: yakshcho vi tsilim vashim syertsyem vyertaetyesya do navstryechua, povikidaitye z-pomizh syebe chuzhikh bogiv ta astart, i mitsno prikhilit' svoi syertsya do navstryechua, i sluzhit' samomu iomu, i vin spasye vas iz ruki filistimlyan. i povikidali izrail'eyi sini vaaliv ta astart, ta i sluzhili navstryechuyevi, samomu iomu. i skazav samuil: zbyerit' us'ogo izrailya do mitspi, a ya budu molitsya za vas do navstryechua! i zibralisi do mitspi, i chyerpali vodu ta lili pyeryed navstryechunim litsyem, i postili togo dnya, ta i kazali tam: mi zgrishili pyeryed navstryechuom! i sudiv samuil izrail'yevikh siniv u mitspi. i pochuli filistimlyani, shcho izrail'eyi sini zibralisi do mitspi, i pidnyalisya filistims'ki volodari na izrailya. i pochuli pro tseye izrail'eyi sini, ta i zlyakalisya filistimlyan. i skazali izrail'eyi sini do samuila: nye pyeryestavai klikati za nas do navstryechua, nashogo boga, i nyekhai vin spasye nas vid ruki filistimlyan. i vzyav samuil odnye molochnye yagnya, i prinis iogo povnim tsilopalenyam dlya navstryechua. i klikav samuil do navstryechua za izrailya, a navstryechu' vid-

poviv iomu. i prinisiv samuil tsilopaleny-nya, a filistimlyani pristupili do boyu proti izrailya. i zagrimiv navstryechu' togo dnya sil'nim gromom na filistimlyan, ta i priviv ikh u zamishannya, i buli voni pobiti pyeryed izrail'yem. i povikhodili izrail'eyi lyudi z mitspi, ta i gnali filistimlyan, i bili ikh azh pid byet-kar. i vzyav samuil odnogo kamyenya, i poklav mizh mitspoyu ta mizh shyenam, ta i nazvav im'ya iomu: yevyen-ezyer. i vin skazav: azh doti dopomig nam navstryechu'. i buli filistimlyani pyeryemozhnyi, i dali vzhye nye vkhodili v izrail'eyi granitsi. i bula navstryechunya ruka na filistimlyanakh za vsi dni samuilovi. i vjernulisya do izrailya ti mista, shcho filistimlyani zabrali buli vid izrailya, vid yekronu i azh do gatu, a ikhnyu granitsyu izrail' uryatuvav vid ruki filistimlyan. i buv mir mizh izrail'yem ta mizh amoryeyaninom. i sudiv samuil izrailya vsi dni zhittya svogo. i khodiv vin rik-richno, i obkhodiv byet-yl, i gilgal, i mitspu, i sudiv izrailya po vsikh tikh mistsyakh. i vyertavsyа do rami, bo tam buv dim iogo, i tam sudiv izrailya. i vin zbuduvav tam zhyertivnika dlya navstryechua.

8

i stalosya, yak samuil postarivsyа, to postaviv siniv svoikh za suddiv dlya izrailya. i bulo im'ya pyervoridnogo sina iogo ioil, a im'ya drugogo iogo aviya, suddi v byeyer-shyevi. a sini iogo nye ishli iogo dorogoyu, i vkhilyalis' do zisku, i brali pidkupa, i lamali zakona. i zibralisi vsi izrail'eyi starshi, i priishli do samuila do rami, ta i skazali do n'ogo: os' ti postarivsyа, a sini tvoi nye idut' dorogami tvoimi. tyepper nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas, yak u vsikh narodiv. i bula ta rich zla v samuilovikh ochakh, yak voni skazali: nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas. i molivsyа samuil do navstryechua. i skazav navstryechu' do samuila: poslukhai golosu togo narodu shchodo vs'ogo, pro shcho vin skazav tobi, bo nye tobouy voni pogorduvali, alye mnoyu pogorduvali, shchob ya nye tsaryuvav nad nimi. yak usi ti dila, shcho voni chinili vid dnya, koli ya viviv ikh z egiptu, i azh do ts'ogo dnya, i yak voni kidali myenye i sluzhili inshim bogam, tak voni chinyat' i tobi. a tyepper poslukhai ikhn'ogo golosu, til'ki konchye ostyeryezhyesh ikh, i rozpovisi im pravo togo tsarya, shcho budyе tsaryuvati nad nimi. i pyeryekazav samuil vsi navstryechuni slova do narodu, shcho zhadav vid n'ogo tsarya, i skazav: otsye budyе pravo tsarya, shcho tsaryuvatimye nad nami: vin viz'mye siniv vashikh i postavit' sobi v kolyesnitsi svoi ta syeryed izdtsiv svoikh, i voni budut' bigati pyeryed kolyesnitsyeyu iogo; i shchob postaviti sobi tisyachnikov

ta p'yatdyesyatnikiv, i shchob orati orku iogo, i shchob zhvati zhnivo iogo, i shchob robiti zbroyu viis'kovu iogo ta kolyesnichni priladdya iogo. a dochok vashikh zabyerye za mirovarnits', i za kukharok, i za pyekarok. i vin pozabirae polya vashi, i vinogradniki vashi, ta krashchi vashi olivki, i porozdae svoim slugam. a z vashogo posivu ta z vashikh vinogradnikiv bratimye dyesyatinu, i davatimye svoim yevnukham ta svoim slugam. i vin zabyerye rabiv vashikh, i vashikh nyevil'nits', i nailipshikh vashikh yunakiv, i vashikh osliv, i budye zhvitati ikh na robotu svoyu. vin bratimye dyesyatinu z vashoi otari, a vi stanetye iomu za rabiv. i vi budyetye klikati togo dnya proti vashogo tsarya, yakogo sobi vivali, ta nye vidpovist' vam navstryechu' togo dnya! ta narod vidmovivsyia slukhati samuilovogo golosu, ta i skazav: ni, nyekhai til'ki tsar budye nad nami! i budyemo mi, yak usi lyudi, i budye nas suditi nash tsar. i vin khoditimye pyeryed nami, i provaditimye nashi viini. i vislukhav samuil usi slova narodu, i pyeryekazav ikh goslosno navstryechuyevi. a navstryechu' skazav do samuila: poslukhaisya ikhn'ogo golosu, i postav im tsarya! i skazav samuil do izrail'yevikh lyudyei: idit' kozhyen do mista svogo!

9

i buv cholovik iz vyenyaminovogo plyemyeni, a im'ya iomu kish, sin aviila, sina tsyerorovogo, sina byekhoratovogo, sina afyakhovogo, vyenyaminivyets', lyudina zamozhna. i buv u n'ogo sin, a im'ya iomu saul, molodii ta garnii. i z izrail'yevikh siniv nye bulo nikogo vrodilivishogo za n'ogo, tsiloyu golovoyu vin buv vishchii vid kozhnogo z us'ogo narodu. i propali buli kishovi, saulovomu bat'kovi, oslitsi. i skazav kish do svogo sina saula: viz'mi z soboyu odnogo iz slug, i vstan', idi, posukhai oslitsi! i vin pyeryeishov eflyemovi gori, i pyeryeishov krai shalisha, ta nye znaishli. i pyeryeishli voni krai shyealimu, ta nyema. i pyeryeishov vin krai vyenyaminiv, ta nye znaishli. uviishli voni do krayu tsuf, i saul skazav do svogo slugi, shcho z nim: davai vyernimosya, shchob nye zanyekhav bat'ko oslits', ta nye stav zhuritisya za nami! a toi vidkazav iomu: os' u ts'omu misti e cholovik bozhii, a toi cholovik shanovanii. usye, shcho vin govorit', konchye spravdzhuetsya. tyepper shchodimo tudi, mozhye vin pokazhye nam nashu dorogu, shcho nyeyu mi pishli b. i skazav saul do svogo slugi: os' mi pidyemo, ta shcho mi prinyesyemo ts'omu cholovikovu? bo khlib viishov iz nashikh torb, a podarunka nyema, shchob prinyesti bozhomu cholovikovi. shcho mi maemo? a toi sluga dali vidpovidav saulovi ta i

skazav: os' u rutsi moii znakhodit'sya chvyert' shyeklya sribla, i ya dam bozhomu cholovikovi, a vin rozpovist' nam pro nashu dorogu. kolis' v izraili, koli khto khodiv pitatisya boga, to tak govoriv: davaitye pidyemo do providitsya. bo shcho s'ogodni, prorok, kolis' zvalosya providyets'. i skazav saul do svogo slugi: dobrye tvoe slovo. davai pidyemo! i pishli voni do togo mista, dye buv cholovik bozhii. koli voni pidiimalisya po uzbichchyakh do mista, to znaishli divchat, shcho viishli buli nabrati vodi. i skazali voni do nikh: chi e tut providyets'? a ti vidpovili im ta i skazali: e, os' pyeryed tobou! pospishi tyepper, bo s'ogodni vin priishov do mista, bo s'ogodni v naroda zhyertva na pagirku. yak uviidyetye do mista, tak znaidyetye iogo, poki vin nye vidye na pagirok isti, bo narod nye ist' azh do iogo prikhodu, bo vin blagoslovlyae zhyertvu, potim idyat' poklikani. a tyepper uvidit', bo zaraz vi znaidyetye iogo. i pidiimalisya voni do mista. yak voni vkhodili do syeryedini togo mista, azh os' samuil vikhodit' navproti nikh, shchob iti na pagirok. a navstryechu', za dyen' pyeryed saulovim prikhodom, vyivav buv samuilovi, govoryachi: ts'ogo chasu vzavtra poshlyu do tyebye cholovika z vyenyaminovogo krayu, i ti pomazhyesh iogo na volodarya nad moim izrail'yevim narodom, i vin spasye narod mii vid ruki filistimlyan. ya bo zglyanuvsyia na narod mii, bo goslosinnya iogo dishlo do myenye! a koli samuil pobachiv saula, to navstryechu' skazav iomu: ot-sye toi cholovik, shcho ya kazav tobi, vin voloditimye narodom moim. i pidiishov saul do samuila v syeryedini brami ta i skazav: skazhi myeni, dye tut dim providitsya? i vidpoviv samuil saulovi ta i skazav: ya toi providyets'. viidi pyeryed myenye na pagirok, i vi budyetye isti zo mnoyu s'ogodni. a rano ya vidpushchu tyebye, i pro vsye, shcho v syertsii tvoim, ya rozpovim tobi. a shchodo oslits', shcho propali tobi, s'ogodni vzhye tri dni, nye zhurisya za nikh, bo znaishlisya voni. ta dlya kogo vsye pozhadanye v izraili? khiba zh nye dlya tyebye ta dlya vs'ogo domu bat'ka tvogo? i vidpoviv saul ta i skazav: chi zh ya nye vyenyaminivyets', iz naimyenshikh izrail'yevikh plyemyen? a rid mii naimyenshii z usikh rodiv vyenyaminovogo plyemyeni. i chogo ti govorish myeni otakye slovo? i vzyav samuil saula ta slugu iogo, i vviv ikh do kimnati, i dav im mistsye na choli poklikanikh, a tikh bulo bliz'ko tridtsyati cholovika. i skazav samuil do kukharya: dai zhnye tu chastku, shcho dav ya tobi, shcho pro nyei ya skazav tobi: vidkladi ii v syebye! i podav kukhar styegno ta tye, shcho na n'omu, i poklav pyeryed saulom. a samuil skazav: otsye pozostavlyenye! pokladi py-

eryed soboyu ta izh, bo vono skhovanye dlya tyebye na umovlyenii chas, koli ya skazav: poklikav ya narod. i saul iv iz samuilom togo dnya. i ziishli voni z pagirka do mista, i vin rozmovlyav iz saulom na dakhu svogo domu. i povstavali voni rano vrantsi. i stalosya, yak ziishla rannya zorya, to samuil kliknuv do saula na dakh, govoryachi: ustavai zhye, i ya vidpushu tyebye! i vstav saul, i voni viishli oboe, vin ta saul, na vulitsyu. koli voni pidkhodili na kraii mista, to samuil skazav do saula: skazhi tomu sluzi, i nyekhai vin idye pyeryed nami. i toi pishov. a ti zaraz spinisya, ya ogoloshu tobi bozhnye slovo!

10

i vzyav samuil posudinku olivi, ta i villyav na iogo golovu, i potsiluvav iogo ta i skazav: chi tsye nye pomazav tyebye navstryechu' nad spadkom svoim na volodarya? (i budyesh ti tsaryuvati nad narodom navstryechunim, i ti vizvolish iogo vid ruki vorogiv iogo navkolo. i os' tobi oznaka, shcho navstryechu' pomazav tyebye nad spadkom svoim na volodarya.) yak pidyesh ti s'ogodni vid myenye, to pri rakhilininim grobi, u vyenyaminovii kraini v tsyeltsakhu, znaidyesh dvokh lyudyei, i voni skazhut' tobi: znaidyeni ti oslitsi, yakikh ti shukati khodiv. a otsye bat'ko tvii zanyekhayav spravi tikh oslits', ta i zazhurivsy za vas, govoryachi: shcho ya зробlyu dlya svogo sina? i pyereydyesh ti zvidti i dali, i pidyesh azh do dibrovi favors'koi, a tam znaidut' tyebye tri choloviki, shcho idut' do boga do byet-yelu, odin nyesye tr'okh yagnyat, a odin nyesye tri bukhantsi khliba, a odin nyesye burdyuka vina. i zapitayut' voni tyebye pro mir, ta dadut' tobi dva khlibi, i ti viz'myesh iz ikhn'oi ruki. potomu vidyesh ti na bozhii gorbok, dye namisniki filistims'ki. i stanyet'sya, yak ti vviidyesh tam do mista, to strinyesh gromadu prorokiv, shcho skhodyat' z pagirka, a pyeryed nimi arfa, ta bubon, ta sopilka, ta tsitra, i voni prorokuyut'. i zlyne na tyebye dukh navstryechunii, i ti budyesh z nimi prorokuvati, i stanyesh inshoyu lyudinoyu. i stanyet'sya, koli zbudut'sya tobi tsi oznaki, robi sobi, shcho znaidye ruka tvoya, bo bog z tobouy. i ziidyesh ti pyeryedo mnoyu do gil-galu, a ya ziidu do tyebye, shchob prinyesti tsilopalyennya, shchob prinositi mirni zhyertvi. sim dyen' budyesh chyekati, azh poki priidu ya do tyebye, i zavidomlyu tyebye, shcho budyesh robiti. i stalosya, yak povernuvsya vin, shchob iti vid samuila, to bog zminiv iomu syertsye na inshye, a vsi ti oznaki priishli togo dnya. i priishli voni tudi do giv'i, azh os' gromada prorokiv nazustrich iomu. i zlinuv na n'ogo dukh bozhii, i vin prorokuvav syeryed nikh. i stalosya,

kozhyen, khto znav iogo viddavna, a tyepyer pobachili, os' vin prorokue razom iz prorokami, to kazali odin do odnogo: shcho to stalosya kishovomu sinovi? chi i saul mizh prorokami? i vidpoviv cholovik zvidti i skazav: a khto inii bat'ko? tomu to stalo za prikazku: chi i saul mizh prorokami? i pyeryestav vin prorokuvati, i priishov na pagirok. i skazav sauliv dyad'ko do n'ogo ta do slugi iogo: kudi vi khodili? a toi vidkazav: shukati oslits'. i pobachili mi, shcho nyema, i priishli do samuila. a dyad'ko sauliv skazav: skazhi zh myeni, shcho skazav vam samuil? i skazav saul do dyad'ka svogo: spravdi rozpoviv nam, shcho znaidyeni ti oslitsi. a pro spravu tsarstva, shcho govori v samuil, nye rozpoviv iomu. i sklikav samuil narod do navstryechua, do mitspi, ta i skazav do izrailievikh siniv: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: ya viviv izrailya z egiptu, i spas vas iz ruki egiptu ta z ruki vsikh tsarstv, shcho gnobili vas. a vi s'ogodni pogorduvali svoim bogom, shcho vin spasae vas z usikh nyeshchast' vashikh ta utiskiv vashikh. i vi skazali iomu: ni, taki tsarya postav nad nami. a tyepyer stavai tyepyered navstryechunim litsyem za vashimi plyemyenami ta za vashimi tisyachami. i priviv samuil usi izrailievi plyemyena, i bulo vivavlyenye vyenyaminovye plyem'ya. i priviv vin vyenyaminovye plyem'ya za rodami iogo, i buv vivavlyenii rid matriiv. i priviv vin rid matriiv za ikhnimi muzhchinami, i buv vivavlyenii saul, sin kishiv. i shukali iogo, ta nye znakhodili. i pitalisya navstryechua shchye: chi priidye vin shchye syudi? a navstryechu' vidpoviv: on vin zakhovavsya mizh ryecharni! i voni pobigili, i vzyali iogo zvidti. i vin stav syeryed narodu, i buv vishchii vid us'ogo narodu na tsilu golovu. i skazav samuil do vs'ogo narodu: chi bachitye, kogo vibrav navstryechu'? bo nyema takogo, yak vin, syeryed us'ogo narodu. i vvyes' narod iznyav krik ta i skazav: khai zhyive tsar! a samuil promovlyav do narodu pro prava tsarstva, i zapisav tye do knigi, ta i poklav pyeryed navstryechunim litsyem. i vidpustiv samuil uvyes' narod, kozhnogo do domu svogo. i takozh saul pishov do domu svogo do giv'i, a z nim pishli ti voyaki, shcho navstryechu' ditknusya ikhnikh syerdyets'. a nyegidni sini govori: shcho, nas spasye otakii? i gordovali nim, i nye prinyesli iomu dara. ta vin movchav.

11

i viishov ammonityanin nakhash, i taboruvav pri gliyeads'komu yavyeshu. i skazali vsi yavyes'ki lyudi do nakhasha: skladi z nami umovu, i mi budyemo sluzhiti tobi! i skazav do nikh ammonityanin nakhash: pro

tsye skladu z vami umovu, shchob kozhnomu z vas vibrati pravye oko, i ya vchinyu tsye na gan'bu dlya vs'ogo izrailya. i skazali do n'ogo yavyes'ki starshi: zachyekai nam sim dyen', i nyekhai mi poshlyemo posliv u vsi izrailyevi kraï. i yakshcho nyema nam poryatunku, to viidyemo do tyebye. i priishli ti posli do saulovoi giv'i, i govorili ti slova do ushyei narodu. i vvyes' narod pidnis svii golos, ta i zaplakav. azh os' saul idye khudoboyu z polya. i skazav saul: shcho narodovi, shcho plachut'? i rozpovili iomu slova yavyes'kikh lyudyei. i zlinuv bozhii dukh na saula, yak slukhav vin ti slova, i duzhye zapalav iogo gniv! i vzyav vin paru khudobin, i porizav ii, i porozsilav po vsim izrail'yevim kraï chyeryez posliv, govoryachi: khto nye viidye za saulom ta za samuilom, otak budye zrobyleno khudobi iogo! i vyelikii strakh spav na lyudyei, i voni povikhodili, yak odin cholovik. i vin pyeryelichiv ikh u byezyeku, i bulo izrail'yevikh siniv trista tisyach, a yudinikh lyudyei tridsytat' tisyach. i skazali voni do posliv, shcho priishli: tak skazhyete myeshkantsyam gilyeats'kogo yavyeshu: uzavtra, yak prigrie stan'sye, budye vam poryatunok. i priishli ti posli, i rozpovili yavyes'kim lyudyam, i voni zradili. i skazali yavyes'ki lyudi: uzavtra mi viidyemo do vas, a vi zrobyete nam usye, shcho dobre v ochakh vashikh. i stalosya nazavtra, i sklav saul iz narodu tri viddili, i voni proishli v syeryedinu taboru za rann'oi storozhi, ta i bili ammona azh do spyekoti dnya. i stalosya, pozostali rozbiglisya, i nye pozostalosya mizh nimi dvokh razom. i skazav narod do samuila: khto toi, shcho zapituvav: saul budye tsaryuvati nad nami? daitye tikh lyudyei, a mi ikh povbi-vaemo! ta saul skazav: nikhto nye budye zabiti vs'ogo dnya, bo navstryechu' s'ogodni zrobit spasinnya syeryed izrailya. a samuil skazav do narodu: khodit', i pidyemo v gilgal, ta i vidnovimo tam tsarstvo! i pishov uyves' narod do gilgalu, i nastanovili tsaryem tam saula pyeryed navstryechunim litsyem u gilgali, i prinosili mirni zhyertvi pyeryed navstryechunim litsyem. i duzhye radiv tam saul ta vsi izrailyevi muzhi!

12

i skazav samuil do vs'ogo izrailya: os' ya poslukhavsya vashogo golosu v us'omu, shcho vi govorili myeni, i postaviv nad vami tsarya. a tyepyer toi tsar os' khodit' pyeryed vami. a ya postariv ta posiviv, a sini moi os' voni z vami. i ya khodiv pyeryed vami vid svoei molodosti azh do do ts'ogo dnya. os'! svidkuite proti myenye pyeryed navstryechuom ta pyeryed iogo pomazantsyem: chiiogo vola ya vzyav, chi osla chiiogo vzyav ya? a kogo ya gno-

biv, komu chiniv nasil'stvo? i z chiei ruki vzyav ya pidkupa, i vidvyernuv svoi ochi vid n'ogo? i vsye tsye ya povjernu vam. a voni skazali: nye gnobiv ti nas, i nye chiniv nam nasil'stva, i ni vid kogo nichogo nye brav. i vin skazav: navstryechu' svidok na vas, i svidok iogo pomazanyets' ts'ogo dnya, shcho vi nichogo nye znaishli v moii rutsi. a narod skazav: svidok! i skazav samuil do narodu: svidok navstryechu', shcho postaviv moisyeya ta aarona, i shcho viviv nashikh bat'kiv iz egipyets'kogo krayu. a tyepyer stan'tye, i ya budu suditisya z vami pyeryed navstryechunim litsyem pro vsi dobrodiistva navstryechunim, yakiv vin uchiniv iz vami ta z vashimi bat'kami. yak yakiv priishov buv do egiptu, i bat'ki vashi klikali do navstryechua, to navstryechu' poslav moisyeya ta aarona, i voni vivyeli vashikh bat'kiv iz egiptu, i osadili ikh u ts'omu mistsi. ta voni zabuli navstryechua, boga svogo, i vin pyeryedav ikh u ruku sisyeri, nachal'nika khatsors'kogo viis'ka, i v ruku filistimlyan ta v ruku moavs'kogo tsarya, i voni voyuvali proti nikh. i klikali voni do navstryechua ta govoriili: zgrishili mi, bo pokinuli navstryechua ta i sluzhili vaalam ta astartam. a tyepyer uryatui nas iz ruki nashikh vorogiv, i mi budyemo sluzhiti tobi. i poslav navstryechu' erubbaala, i byedana, i iftakra, i samuila, i vryatuvav vas iz ruki dovkolishnikh vashikh vorogiv, i vi sidili byezpyechno. a koli vi pobachili, shcho nakhash, tsar ammons'kikh siniv, priishov na vas, to skazali myeni: ni, nyekhai tsaryue nad nami tsar! a tsar vash navstryechu', bog vash. a tyepyer os' toi tsar, yakogo vi vibrali, yakogo zhadali, i os' dav navstryechu' nad vami tsarya. yak-shcho vi budyete boyatisya navstryechua, i budyete sluzhiti iomu, i budyete slukhatisya iogo golosu, i nye budyete nyepokirni do navstryechunikh zapovidyei, to budyete i vi, i tsar, shcho tsaryue nad vami, khoditi za navstryechuom, bogom vashim. a yakshcho vi nye budyete slukhatisya navstryechun'ogo golosu, i budyete nyepokirni do navstryechunikh zapovidyei, to navstryechunya ruka budyete proti vas ta proti vashikh bat'kiv! i os' tyepyer stan'tye, i pobachyte tu vyelikiu rich, shcho navstryechu' zrobit' na vashikh ochakh. chi zh s'ogodni nye zhniva na pshyentsyu? ya poklichu do navstryechua, i vin poshlye grim ta doshch, a vi piznaete i pobachitye, shcho vyelikye vashye zlo, yakye vi zrobili v navstryechunikh ochakh zhadanyam dlya syebe tsarya. i kliknuv samuil do navstryechua, a navstryechu' poslav togo dnya grim ta doshch. i vvyes' narod sil'no zlyakavsya navstryechua ta samuila! i skazav uyves' narod do samuila: pomolisya za svoikh rabiv do navstryechua, boga tvogo, shchob nam nye pomyerti, bo

ponad usi nashi grikki dodali mi shchye i otsye zlo, shcho zhadali dlya syebye tsarya. i skazav samuil do narodu: nye biitiesya! vi zrobili vsye tye zlo, til'ki nye vidstupit' vid navstryechua, i sluzhit' navstryechuyevi vsim syertsyem svoim! i nye vidstupaitye, i nye idit' za marnotami, yaki nye dopomozhut' i yaki nye vryatuyut', bo marnota voni. bo navstryechu' nye polishit' narodu svogo radi svogo vyelikogo imyennya, bo zvoliv navstryechu' zrobiti vas narodom svoim. takozh ya, nye dai myeni, bozhye, grishiti proti navstryechua, shchob pyeryestav ya molitisya za vas! i ya budu nastavlyati vas na dorogu dobру ta prostu. til'ki biitiesya navstryechua, i sluzhit' iomu pravdivo vsim vashim syertsyem, bo vi bachili, yaki vyeliki dila vchiniv vin iz vami! a yakshcho spravdi budyetye chiniti zlo, poginyetye i vi, i tsar vash!

13

rik buv, yak saul zatsaryuvav, i dva roki tsaryuvav nad izrail'em. i vibrav sobi saul tri tisyachi z izrail'ya, dvi tisyachi buli z saulom u mikhmashi ta na gori byet-yelu, a tisyacha buli z ionatanom u vyeniyaminovii giv'i. a ryeshu narodu vidpustiv vin kozhnogo do namyetiv svoikh. i pobiv ionatan filistims'kogo namisnika, shcho v gyevi. i pochuli tsye filistimlyani, a saul zasur-miv u surmu po vs'omu krayu, govoryachi: nyekhai pochuyut' evryei! a vvyes' izrail' chuv, govoryachi: saul pobiv filistims'kogo namisnika, i tim izrail' stav nyenavisnim syered filistimlyan. i sklikanii buv narod za saulom do gilgalu. a filistimlyani buli zibrani voyuvati z izrail'em, tridtsyat' tisyach voziv i shist' tisyach vyerkhivtsiv, a narodu, shchodo chislyennosti, yak pisku na mors'komu byeryezi. i viishli voni, i taboruvali v mikhmashi, na skhid byet-avyenu. a izrail'tyanin pobachiv, shcho skrutno iomu, shcho narod buv prignoblyenii, i narod khovavsy po pyecherakh, i po shchilinakh, i po skyelyakh, i po l'okhakh ta po yamakh. a in-shi evryei pyeryeishli iordan do krayu gada ta do gilyeadu. a saul buv shchye u gilgali, a vvyes' narod iz trivogoyu pospishav za nim. i chyekav vin sim dyen' umovlyenogo chasu, shcho priznachiv samuil, ta samuil nye priishov do gilgalu, i narod stav rozbi-gatisya vid n'ogo. i skazav saul: privyedit' do myenye priznachenye na tsilopal'yennya ta mirmi zhyertvi. i vin prinis tsilopal'yennya. i stalosya, yak skinchiv vin prinosit tsilopal'yennya, to os' prikhodit' samuil. i vi-ishov saul, shchob zustriti iogo, shchob privatiti iogo. i skazav samuil: shcho ti zro-biv? a saul vidkazav: bo ya bachiv, shcho narod rozbigaet'sya vid myenye, a ti nye priishov na umovlyenii chas tikh dnev.

a filistimlyani zibralisya v mikhmashi. i ya skazav: tyepyer filistimlyani ziidut' do myenye do gilgalu, a navstryechun'ogo litsya ya shchye nye vblagav. i ya virishiv, i prinis tsilopal'yennya! i skazav samuil do saula: ti zrobiv nyerozumnye! nye poslukhav ti nakaziv navstryechua, boga svogo, shcho nakazav buv tobi, bo tyepyer navstryechu' mitsno postaviv bi azh naviki tvoe tsarstvo nad izrail'em. a tyepyer tsarstvo tvoe nye budyte stoyati, navstryechu' poshukav sobi muzha za syertsyem svoim, i navstryechu' nakazav iomu buti volodaryem nad narodom svoim, bo ti nye vikonav, shcho nakazav buv tobi navstryechu'. i vstav samuil, i zishov iz gilgalu do vyeniyaminovoi giv'i. a saul pyeryelichiv narod, shcho znakhodivsy z nim, bliz'ko shosti sotyen' cholovika. i saul i sin iogo ionatan ta narod, shcho znakhodivsy z nim, sidili v vyeniyaminovii gyevi, filistimlyani zh taboruvali v mikhmashi. i viishli ruinniki z filistims'kogo taboru tr'oma vid-dilami: odin viddil zvyertaet'sya na ofriis'ku dorogu do krayu shual, i odin viddil zvyertaet'sya na dorogu do byet-khoronu, a odin viddil zvyertaet'sya na dorogu do granitsi, shcho provadit' vid gye-tsyevoimu do pustini. a kovalya nye bulo po vsim izrail'yevim kraii, bo filistimlyani skazali: shchob nye robili evryei myecha chi spisa! i skhodiv uvyes' izrail' do filistimlyan gostriti kozhyen svogo pluga, i zastupa svogo, i sokiru svoyu, i syerpa svogo, koli tupilisya vistrya plugiv, i zastupiv, i vil, i sokir, i musili skhoditi, shchob napraviti vistrya rozhna. i stalosya za dnev viini, i nye znaishlosya ani myecha, ani spisa v rutsi vs'ogo narodu, shcho buv z saulom ta z ionatanom, ta buv znaidenyii til'ki dlya saula ta dlya sina iogo ionatana. i viishla filistims'ka zaloga do pyeryekhodu mikhmashu.

14

odnogo dnya skazav ionatan, sin sauliv, do slugi, svogo zbroenoshi: khodim, i pyeryei-dimo do filistims'koi zalogi, shcho z togo boku. a bat'kovi syeomu vin ts'ogo nye rozpoviv. a saul sidiv na kintsi zgir'ya pid granatovim dyeryevom, shcho v migroni. a narodu, shcho z nim, bulo bliz'ko shosti sotyen' cholovika. a akhiia, sin akhituva, brata ikhavoda, sina pinkhasa, sina iliya, svyashchyenika v shilo, nosiv yefoda. a narod nye znay, shcho pishov ionatan. a mizh timi pyeryekhodami, shcho ionatan khotiv pyeryei do filistims'koi zalogi, bula zubchasta skyelya z ts'ogo boku pyeryekhodu i zubchasta skyelya z togo boku pyeryekhodu. a im'ya odnii botsyets, a im'ya drugii syennye. odin zub skyelya stovp iz pivnochi, navproti mikhmashu, a odin iz pivdnya, navproti gyevi. i skazav ionatan

do slugi, svogo zbroenoshi: khodim, i pyeryeidimo do storozhi tikh nyeobrizanikh, mozhye navstryechu' zrobit' pomich dlya nas, bo navstryechuyevi nyema pyeryeshkodi spasati chyeryez bagat'okh chi chyeryez nye-bagat'okh. i skazav iomu iogo zbroenosha: robi vsye, shcho na syertsy tvoim! zvyertai sobi, os' ya z tobouy, kudi khochye syertsye tvoe. i skazav ionatan: os' mi prikhodimo do tikh lyudyei, i pokazhyemos' im. yakshcho voni skazhut' do nas tak: stitye tikho, azh mi priidyemo do vas, to mi stanyemo na svoemu mistsi, i nye pidimymosya do nikh. a yakshcho voni skazhut' tak: pidiimit'sya do nas, to pidiimymosya, bo navstryechu' dav ikh u nashu ruku. tsye dlya nas budye znakom. i voni obidva pokazalisya filistims'kii storozhi. i skazali filistimlyani: os' vikhodyat' iz shchilin evryei, shcho pokhovalisya tam. i lyudi zalogi vidpovili ionatanovi ta iogo zbroenoshi ta i skazali: pidiimysya do nas, i mi vam shchos' skazhyemo! i skazav ionatan zbroenoshi svoemu: pidiimaisya za mnoyu, bo navstryechu' dav ikh u izrail'evu ruku! i pidnyavsya ionatan na rukakh svoikh ta na nogakh svoikh, a za nim iogo zbroenosha. i padali filistimlyani pyeryed ionatanom, a iogo zbroenosha dobivav za nim. i bula pyersha porazka, shcho vdariv ionatan ta iogo zbroenosha, bliz'ko dvadtsyati cholovika, na polovini skibi obroblyuvanogo paroyu voliv polya na dyen'. i stavsya spolkh u tabori, na poli, ta v us'omu narodi. zaloga ta nishchityeli zatryemtili i voni. i zadrizhala zymlya, i znyavsya vyelikii spolkh! i pobachili saulovi vartivniki v vyeniyaminovii giv'i, azh os' natopv rozplivaet'sya, i zbizhit' syudi ta tudi. i skazav saul do narodu, shcho buv z nim: pyeryeglyan'tye i pobachtye, khto pishov vid nas? i pyeryeglyanuli, azh os' nyema ionatana ta iogo zbroenoshi. i skazav saul do akhiii: prinyesi bozhogo kovchyega! bo bozhii kovchyeg buv toho dnya z izrail'yevimi sinami. i stalosya, koli saul govoriyv do svyashchyenika, to zamishannya v filistims'komu tabori vsye bil'shalo ta shirilos'. i skazav saul do svyashchyenika: spini svoyu ruku! i zibralisya saul ta vvyes' narod, shcho buv iz nim, i voni pishli azh do mistsya boyu, azh os' myech kozhnogo na iogo blizhn'ogo, zamishannya duzhye vyelikye! a mizh filistimlyanami, yak i davnish, buli evryei, shcho poprikhodili z nimi z taborom, i voni tyezh pyeryeishli, shchob buti z izrail'yem, shcho buv iz saulom ta ionatanom. a vsi izrail'tyani, shcho khovalisya v efryemovikh gorakh, pochuli, shcho filistimlyani vtikayut', i pognalisya za nimi i voni do boyu. i spas navstryechu' izrail'ya toho dnya. a bii pyeryeishov azh za byet-yevyen. ta izrail'tyanin buv prignoblyenii toho dnya. a saul naklav kly-

atvu na narod, govoryachi: proklyatii toi cholovik, shcho budye isti khlib do vyechora, poki ya pimshchusya na svoikh vorogakh. i vvyes' toi narod nye iv khliba. i vvyes' narod pishov do lisu, a tam buv myed na galyavini. i vviishov narod do toho lisu, azh os' strumok myedu! ta nikhto nye prostyag svoei ruki do ust svoikh, bo narod boyavsya prislyagi. a ionatan nye chuv, koli bat'ko iogo zapriskyagnuv buv narod. i prostyagnuv vin kinyets' kiya, shcho buv u rutsi iogo, i vmochiv iogo v stil'nik myedu, ta i pidnis ruku svoyu do ust svoikh. i roz'yasnilisya ochi iomu! a na tsye edin iz narodu promoviv i skazav: zapriskyagayuchi, zapriskyag tvii bat'ko narod, govoryachi: proklyatii toi cholovik, shcho budye isti khlib s'ogodni! i zmuchivsya vid ts'ogo narod. i skazav ionatan: znyeshchasliviv mii bat'ko tsyu zymlyu! podivit'sya no, yak roz'yasnilisya ochi moi, koli ya skushtuvav trokhi ts'ogo myedu. a shcho, koli b narod s'ogodni spravdi buv iv zo zdobichi svoikh vorogiv, shcho znaishov? chi tyepyer nye zbil'shilasya b porazka filistimlyani? i bili voni toho dnya mizh filistimlyanami vid mikhmashu azh do aiyalonu. a narod duzhye zmuchivsya. i kinuvsya narod na zdobich, i pozabirali khudobu dribnu i khudobu vyeliku ta tyelyat, ta i rizali na zymlyu. i iv narod iz krov'yu! i rozpovili saulovi, kazhuchi: os' narod grishit' proti navstryechua, ist' iz krov'yu! a toi vidkazav: zradili vi! prikotit' do myenye s'ogodni vyelikogo kamyenya. i skazav saul: roziidit'sya mizh lyud'mi, ta i skazhit' im: privyedit' do nas kozhyen vola svogo, i kozhyen shtku dribnobi khudobini, i zarizhtye tut. i budyete isti, i nye zgrishitye proti navstryechua, yakshcho nye budyete isti z krov'yu. i poprivodiv uvyes' narod tiei nochi kozhyen vola svogo svoeyu rukoyu, i porizali tam. i zbuduuvav saul zhyertivnika dlya navstryechua; iogo pyersшого zachav vin buduvati, yak zhyertivnika dlya navstryechua. i skazav saul: ziidimo vnochi za filistimlyanami, ta i vinishchuimo ikh azh do rankovogo svitla, i nye polishimo mizh nimi nikogo. a voni skazali: robi vsye, shcho dobre v ochakh tvoikh. a svyashchyenik skazav: pristupimo tut do boga! i zapitavsya saul boga: chi ziiti za filistimlyanami? chi dasi ikh v izrail'evu ruku? ta vin nye vidpoviv iomu toho dnya. i skazav saul: ziidit'sya syudi vsi vidatni narodu, i piznaitye ta pobachtye, u chomu stavsya toi grikh s'ogodni. bo yak zhivii navstryechu', shcho dopomig izrail'yevi, yakshcho vin buv khocha b na sini moim ionatani, to konchye pomrye vin! ta nikhto nye vidpoviv iomu z us'ogo narodu. i skazav vin do vs'ogo izrail'ya: vi stanyetye na odin bik, a ya ta sin mii ionatan na drugii bik. i skazav toi narod do saula: zrobi, shcho dobre v ochakh tvoikh!

i skazav saul do navstryechua, boga izrailya: dai zhye tumim! i buv viyavlyenii zhyeryebkom ionatan ta saul, a narod povikhodiv opravdanim. i skazav saul: kin'tye pomizh mnoyu ta pomizh sinom moim ionatanom. i buv viyavlyenii ionatan. i skazav saul do ionatana: rozkazhi myeni, shcho ti zrobiv? i rozpoviv iomu ionatan i skazav: ya spravdi skushtuvav kintsyem kiya, shcho buv u rutsi moii, trokhi myedu. os' ya pomru za tsye! i skazav saul: tak nyekhai zrobit' bog, i tak nyekhai dodast', shcho konchye pomryesh, ionatanye! a narod skazav do saula: chi pomirati ionatanovi, shcho zrobiv otsye vye-lyike spasinnya v izraili? boroni bozhye! yak zhivii navstryechu', nye spadye volosina z golovi iogo na zyemlyu, bo z bogom robiv vin ts'ogo dnya! i vizvoliv narod ionatana, i vin nye pomyer. i vidiishov saul vid filistimlyan, a filistimlyani pishli na svoe mist-sye. i zdobuv saul tsaryuvannya nad izraili-lyem, i voyuvav navkolo zo vsima svoimi vorogami: z moavom, i z sinami ammona, i z yedomom, i z tsaryami tsovi, i z filistimlyanami. i skriz', proti kogo vin obyertavsy, mav uspikh. i sklav vin viis'ko, ta i pobiv amalika, i vryatuvav izrailya z ruki grabizhnika. i buli v saula sini: ionatan, i ishvi, i malkishuya; a im'ya dvokh dochok iogo: im'ya starshii myerav, a im'ya molodshii myelkhola. a im'ya saulovoi zhinki: akhinoam, dochka akhimaatsa. a im'ya providnika iogo viis'ka: avnyer, sin nyera, saulovogo dyad'ka. a kish bat'ko sauliv, a nyer bat'ko avnyera, sin aviliv. i bula sil'na viina na filistimlyan za vsikh saulovikh dnev. i koli saul bachiv yakogo cholovika khoro-brogo ta yakogo sil'nogo, to brav iogo do syebye.

15

i skazav samuil do saula: navstryechu' poslav buv myenye pomazati tyebye na tsarya nad narodom iogo, nad izraili-lyem. a tyepyer poslukhaisya golosu navstryechu-nikh sliv. tak skazav navstryechu' savaot: ya zgayayu, shcho zrobiv buv amalik izrail'yevi, shcho klav iomu pyeryeshkodu na dorozhi, koli vin vikhodiv iz egiptu. tyepyer idi, i pob'esh amalika, i vchinish zaklyattyam usye, shcho iogo, i nye zmilosyerdishsya nad nim. i pozabivaesh usye, vid cholovika azh do zhinki, vid ditini i azh do nyemovlyati, vid vola i azh do shtuki dribnoi khudobini, vid vyerblyuda i azh do osla. i saul opo-vistiv narod, i pyeryelichiv ikh u tyelaimi, i dvisti tisyach pikhoti ta dyesyat' tisyach muzha yudi. i priishov saul azh do ama-likovogo mista, ta i zasiv u dolini. i skazav saul kyeneyeyanam: idit', vidokryemtyes', vi- idit' z-pomizh amalikityanina, shchob ya nye doluchiv vas do nikh, bo vi zrobili buli

milist' usim izrail'tyanam, koli voni vikhodili z egiptu. i vidokryemivsya kyeneyeyanin z-pomizh amalika. a saul pobiv amalika vid khavili azh do mist'sya, dye idyesh do shuru, shcho navproti egiptu. i zloviv vin agaga, amaliks'kogo tsarya, zhivogo, a vyves' narod zrobiv zaklyattyam, ta i pobiv vistryam myecha. ta zmilosyerdivsya saul i narod nad agagom, i nad nailipshim z iogo khu-dobi dribnoi i z khudobi iogo vyelikoi ta z tovaru vgodovanogo, i nad vitytsyami, ta nad usim dobrom, i nye khotili zrobiti ikh zakly-attyam. a vsye malovartye i khudye iogo zrobili zaklyattyam. i bulo navstryechune slovo do samuila i kazalo: zhalkuyu, sh-cho ya nastanoviv saula za tsarya, bo vin vidvyernuvsya vid myenye, a sliv moikh nye vikonav. i zapalivsya gniv samuiliv, i vin klikav do navstryechua tsilu nich. a rano vrantsi samuil ustav, i pishov nazus-trich saulovi. i samuilovi donyesli, gov-oryachi: saul priishov do karmyelu, i os' stavit' sobi pam'yatnika, a potomu povy-ernuvsya i pishov, i ziishov do gilgalu. i priishov samuil do saula, a saul skazav iomu: blagoslovyennii ti v navstryechua! ya vikonav slovo navstryechune. a samuil skazav: a shcho tsye za myekannya tsiei otari v ushakh moikh, ta rik vyelikoi khudobi, shcho ya chuyu? i skazav saul: vid ama-likityanina privyeli ikh, bo narod zmilosy-erdivsya nad nailipshim iz khudobi drib-noi ta z khudobi vyelikoi, shchob zarizati v zhyertvu dlya navstryechua, boga tvogo, a pozostalye vchinili zaklyattyam. a samuil skazav do saula: pokin', a ya rozpovim tobi, shcho navstryechu' govovir myeni tsiei nochi. a toi skazav iomu: govori. i skazav samuil: khoch ti malii buv v ochakh svoikh, chi zh ti nye golova izrail'yevikh plyemyen? chi zh nye pomazav tyebye navstryechu' na tsarya nad izraili-lyem? i poslav tyebye navstryechu' dorogoyu, i skazav: idi, i vchin-ish zaklyattyam nyechyestivikh amalikityan, i budyesh voyuvati z nimi, azh poki ti nye vigubish ikh. i chomu ti nye poslukhavsya navstryechun'ogo golosu, alye kinuvsya na zdobich, i zrobiv otsye zlo v navstryechu-nikh ochakh? i skazav saul do samuila: ta ya poslukhavsya navstryechun'ogo golosu, i pishov dorogoyu, yakoyu poslav buv myenye navstryechu', i priviv ya agaga, tsarya amaliks'kogo, a amalika zrobiv zakly-attyam. a narod uzyav zo zdobichi khu-dobu dribnu ta khudobu vyeliku, yak pochat-ok zaklyattya, shchob prinositi v zhyertvu navstryechuyevi, bogovi tvoemu, v gilgali. i skazav samuil: chi zhadannya navstryechua tsilopal'ye' ta zhyertov takye, yak poslukh navstryechun'omu golosu? tazh poslukh lip-shii vid zhyertvi, pokirlivist' krashcha vid baranyachogo loyu! bo nyepokirlivist' yak grikh vorozhbitstva, a svavil'stvo yak prov-

ina ta sluzhba bovvanam. chyeryez tye, shcho ti vidkinuv navstryechuni slova, to vin vidkinuv tyebye, shchob nye buv ti tsaryem. i skazav saul do samuila: progrishivsyaya, bo pyerestupiv nakazi navstryechuni ta slova tvoji, bo ya boyavsyaya narodu, ta poslukhavsyya iogo gosolu. a tyepper prosti zh mii grikh, i vyernisyaya zo mnoyu, i ya poklonys' navstryechuyevi. ta samuil skazav do saula: nye vyernusyaya z tobouyu, bo ti pogordiv navstryechunim slovom, a navstryechu' pogordiv tobouyu, shchob nye buv ti tsaryem nad izrail'em. i povyernusyya samuil, shchob piti, a saul skhopiv polu plashcha iogo, ta i vidirrav. i skazav do n'ogo samuil: navstryechu' vidirrav s'ogodni vid tyebye izrail'eyeye tsarstvo, ta i pyeryedav iogo tvoemu blizh'omu, lipshomu vid tyebye! i takozh izrail'eyeva slava nye skazhye nyepravdi ta nye budye kayatysyya, bo vin nye lyudina, shchob kayatis'. a saul skazav: progrishivsyaya! alye vshanui i myenye pyeryed starshimi mogo narodu ta pyeryed izrail'em, i vyernisyaya zo mnoyu, a ya poklonysyya navstryechuyevi, bogovi tvoemu. i vyernusyya samuil za saulom, i saul poklonivsyaya navstryechuyevi. i skazav samuil: pidvyedit' do myenye agaga, tsaryaya amalik'skogo. i pishov do n'ogo agag vyesyelo. i skazav agag: spravdi, vidstupilasyaya girkota smyerti! a samuil skazav: yak tvii myech pozbavlyav zhinok dityei, tak pozbavit'syaya dityei tvoya mati mizh zhinkami. i posik samuil agaga pyeryed navstryechunim litsyem u gilgali. i pishov samuil do rami, a saul ziishov do domu svogo, do saulovoi giv'i. i bil'shye nye bachiv samuil saula azh do dnya iogo smyerti, ta samuil sumuvav za saulom. a navstryechu' zhalkuvav, shcho nastanoviv buv saula tsaryem nad izrail'em.

16

i skazav navstryechu' do samuila: azh doki ti sumuvatim'yesh za saulom? tazh ya vidkinuv iogo, shchob nye tsaryuvav nad izrail'em. napovni roga svogo olivoyu, ta i idi, poshlyu tyebye do viflyeemlyanina essayeya, bo ya naglyanuv sobi tsaryaya mizh sinami iogo. i skazav samuil: yak ya pidu? a pochue saul, to vb'e myenye. a navstryechu' skazav: viz'mi v svoyu ruku tyelya z vye-likoi khudobi, ta i skazhyesh: ya priishov, shchob prinyesti zhyertvu dlya navstryechua. i zaklichyesh essayeya na zhyertvu, a ya tobi dam znati, shcho maesh robiti, i pomazhyesh myeni togo, kogo skazhu tobi. i zrobiv samuil, shcho navstryechu' govoriiv. i priishov vin do viflyeemu, a starshi mista vishli iomu nazustrich iz tryemtinnyam. i skazali voni: chiv'ii prikhid to mir? a vin vidkazav: mir! ya priishov, shchob prinyesti zhyertvu navstryechuyevi. osv-

atit'syaya, i priidyetye zo mnoyu do zhyertvi. i osv'yativ vin essayeya ta siniv iogo, i poklikav ikh na zhyertvu. i stalosyya, yak voni poprikhodili, to pobachiv vin yeliyava, ta i skazav: spravdi pyeryed navstryechuom pomazanyets' iogo! ta navstryechu' skazav samuilovi: nye divis' na oblichchya iogo ta na visokist' zrostu iogo, bo ya vidkinuv iogo sobi! bo bog bachit' nye tye, shcho bachit' lyudina: cholovik bo divit'syaya na litsye, a navstryechu' divit'syaya na syert'sye. i poklikav essayei avinadava, i priviv iogo pyeryed samuila, ta toi skazav: takozh ts'ogo nye vibrav navstryechu'! i priviv essayei shammu, ta samuil skazav: takozh ts'ogo nye vibrav navstryechu'. i priviv essayei simokh svoikh siniv pyeryed samuila. i skazav samuil do essayeya: tsikh nye vibrav navstryechu'. i skazav samuil do essayeya: chi to vsi tvoji diti? a toi vidkazav: shchye pozostavsyaya naimyenshii, vin pasye otaru. i skazav samuil do essayeya: poshli zh privyesti iogo, bo nye syadyemo za stil, azh poki vin nye priidye syudi. i poslav vin, i priviv iogo, a vin rum'yanii, iz garnimi ochima ta khoroshogo stanu. a navstryechu' skazav samuilovi: ustan', pomazh iogo, bo tsye vin! i vzyav samuil roga olivi, ta i pomazav iogo syeryed brativ iogo. i dukh navstryechunii zlinuv na davida, i buv na n'omu vid togo dnya i dali. a samuil ustav, i pishov do rami. i dukh navstryechunii vidstupivsyaya vid saula, a napav iogo dukh zlii, poslanii vid navstryechua. i skazali rabi saula do n'ogo: otsye zlii dukh vid boga napadae na tyebye. nyekhai skazhye pan nash, rabi tvoji poshukayut' tobi kogo, khto vmie grati na guslakh. i stanyet'syaya, koli budye na tyebye zlii dukh vid boga, to zagrae toi rukoyu svoeyu, i budye tobi dobre. i skazav saul do rabiv svoikh: naglyan'tye myeni kogo, khto dobre grae, i privyedit' do myenye. i vidpoviv odin iz slug, i skazav: os' bachiv ya sina viflyeemlyanina essayeya, shcho vmie grati, litsar ta voyaka, i rozumiet'syaya na ryechakh, i cholovik khoroshoi postavii. i navstryechu' iz nim. i poslav saul posliv do essayeya i skazav: poshli do myenye davida, sina svogo, shcho pri otari. i vzyav essayei osla, naladovanogo khlibom, ta burdyuka vina, ta odnye kozlyaya, i poslav chyeryez sina svogo davida do saula. i priishov david do saula, ta i stav pyeryed nim. i toi sil'no polyubiv iogo, i vin stav iomu zbroenoshyeyu. i poslav saul do essayeya, govoryachi: nyekhai ostaet'syaya david pri myeni, bo vin znaishov lasku v ochakh moikh. i buvalo, koli zlii dukh vid boga napadav na saula, to david brav gusla, ta i grav svoeyu rukoyu. i lyegshalo saulovi, i stavalo iomu dobre, i vidstupav vid n'ogo toi zlii dukh.

i zibrali flistimlyani svoi viis'ka na viinu. i zibralisya voni do sokho, shcho yudinye, i taboruvali mizh sokho ta mizh azyekoyu v yefyes-dammimi. i zibralisya saul ta izrail'tyani, i taboruvali v dolini yeli, i vs-tavilisya do boyu proti flistimlyanin. i stoyali flistimlyani na gori z tego boku, a izrail' stoyav na gori z ts'ogo boku, a pomizh nimi dolina. i viishov iz flistims'kikh tab-oriv odnobodyets', im'ya iomu goliyat iz gatu. visokii buv shist' liktiv i p'yad'. a na golovi iogo midyanii sholom, i vin odyag-nyenii buv u pantsyera z luski; a vaga togo pantsyera p'yat' tisyach sheyktiv midi. a na nogakh iogo midyani nagolinniki, a za plyechima iogo midyanii spis. a dyerzhak spisa iogo yak tkats'kii val, a vistrya spisu iogo shistsot sheyktiv zaliza. a pyeryed nim khodiv shchitonosha. i stav vin, i kliknuv do izrail'yevikh polkiv, ta i skazav do nikh: chogo vi viishli stavati do boyu? chi zh ya nye flistimlyanin, a vi nye rabi saulovi? obyerit' sobi kogo, i nyekhai vin zidiye do myenye. yakshcho vin zmozhye voyuvati zo mnoyu, i vb'e myenye, to mi stanymo vam za rabiv. a yakshcho za pyeryemozhu iogo, i vb'yu iogo, to vi stanetye nam za rabiv, i budyetye sluzhiti nam. i skazav flistimlyanin: ya ts'ogo dnya znyevazhiv izrail'evi polki. daitye myeni cholovika, i budyemo bitisya vdvokh. i chuv saul ta vvyes' izrail' tsi slova flistimlyanina, i voni pyeryestrashilisya ta sil'no nalyakalisya. a david sin togo muzha yefratyanina, z yudynogo vifyleemu, a im'ya iomu essaye, shcho mav vos'myero siniv. i tsyei cholovik za saulovikh dniv buv starii, uviishov u lita. i pishli troe naistarshikh essayevikh siniv, pishli za saulom na viinu. a imyena tr'okh siniv iogo, shcho pishli na viinu: py-ervoridnii yeliyav, a drugii iogo avinadav, a tryetii shamma. a david vin naimyenshii, a tri naistarshi pishli za saulom. a david khodiv do saula, ta vyertavsyta pasti otaru svogo bat'ka v vifyleemi. a toi flistimlyanin pidkhodiv rankom ta vvyechori, i vustupav sorok dyen'. i skazav essaye do sina svogo davida: viz'mi no dlya brativ svoikh yefu ts'ogo prazhyenogo zyerna, i dyesyat' tsikh khlibiv, ta i vidnyesi skoryen'ko do taboru do svoikh brativ. a tsikh dyesyat' kuskiv siru vidnyesyesh dlya tisyachnika, i roziz-naesh pro povodzyennya brativ svoikh, i vividai pro ikhni potryebi. a saul i voni, ta vsi izrail'tyani buli v dolini yeli, voyu-vali z flistimlyanami. i vstav david rano vrantsi, i polishiv otaru svoyu na storozha; i vzyav ta i pishov, yak nakazav iomu es-syei. i vviishov vin do obozu, a viis'ko vikhodilo do boiovogo stroyu, i pidnyali voni okrik u boyu. i vishikuvalisya izrail' ta flis-

timlyanin lava proti lavi. i david pozostaviv svoyu noshu v storozha ryechyei, ta i pobig do polku. i vviishov vin, i zapitav svoikh brativ pro povodzyennya. a koli vin roz-movlyav iz nimi, azh os' vikhodit' iz flis-tims'kikh polkiv odnobodyets', flistimlyanin goliyat im'ya iomu, iz gatu. i promovlyav vin ti sami slova, a david pochuv. a vsi izrail'tyani, koli bachili togo cholovika, to vtkali pyeryed nim ta duzhye lyakalisya. i govoriv izrail'tyanin: chi bachitye vi ts'ogo cholovika, shcho vikhodit'? a vikhodit' vin, shchob znyevazhati izrailya. i budye, togo cholovika, shcho vb'e iogo, zbagatit' iogo tsar vyelikim bagatstvom, i dochku svoyu viddast' iomu, a dim iogo bat'ka zrobit' vil'nim v izraili. i spitavsyta david tikh lyudyei, khto stoyav z nim, govoryachi: shcho budye zroblyenye tomu, khto vb'e ts'ogo flistimlyanina i zdiimye obrazu z izrailya? bo khto tsyei nyeobrizanii flistimlyanin, shcho tak znyevazhae polki zhivogo boga? a narod skazav iomu tye samye slovo, gov-oryachi: otak budye zroblyeno cholovikovi, khto vb'e iogo. i pochuv yeliyav, iogo naist-arshii brat, yak vin govoriv do lyudyei. i zapalivsyta yeliyaviv gniv na davida, i vin skazav: chogo to ziishov ti? i na kogo ti po-zostaviv trokhi tiei otari v pustini? ya znayu zarozumilist' tvoyu ta porozhnyechu tvogo syertsya, bo ti ziishov, shchob podivitisya na viinu! a david vidkazav: ta shcho ya zrobit tyepper? chi nye na nakaz bat'ka? i vin vid-vyernuvsyta vid n'ogo do inshogo, i zapituvav pro tye samye. a narod vidpoviv iomu tye samye, yak pyershye. i buli pochuti slova ti, shcho govoriv david, i donyesli ikh saulovi, i vin poklikav iogo. i skazav david do saula: khai nye lyakaet'sya nichie syertsye chyeryez n'ogo. rab tvii pidye, i budye bitisya z otim flistimlyaninom. i skazav saul do davida: ti nye mozhyst' piti na togo flistimlyanina bitisya z nim, bo ti malii, a vin voyak vid svoei molodosti. i skazav david do saula: tvii rab buv pastukhom svogo bat'ka pri otari, i prikhodiv lyev, a takozh vyedmid', ta i tyag-nuv shtuku dribnoi khudobi zo stada, a ya vikhodiv za nim, i pobivav iogo, i virivav tye z pashchi iogo. a yak vin stavav na myenye, to ya khapav iogo za iogo grivu, ta i pobi-vav iogo. i lyeva, i vyedmyedya pobivav tvii rab. i tsyei nyeobrizanii flistimlyanin budye, yak odin iz nikh, bo vin znyevazhiv polki zhivogo boga! i skazav david: navstryechu', shcho vryatuvav myenye z lapi lyeva ta z lapi vyedmyedya, vin uryatue myenye z ruki ts'ogo flistimlyanina. i skazav saul: idi, i nyekhai navstryechu' budye z tobou! i zodyagnuv saul davida v svoyu odizh, i dav midyanogo sholoma na iogo golovu, i nadiv na n'ogo pantsyera. i prip'yav david myecha iogo na odyezhu svoyu, ta i silkuvavsyta iti, bo vin nye zvik buv do togo. i skazav

david do saula: nye mozhu v ts'omu khoditi, bo ya nye zvik! i poskidav david ikh iz syebye. i vzyav vin kiya svogo v svoyu ruku, i vibrav sobi p'yat' vigladzhyenikh kamintsiv iz potoku, i poklav ikh u pastushu torbu, yaku mav, ta v torbinu, a iogo prashcha u rutsi iogo. i vin pishov do filistimlyanina. a filistimlyanin pidkholdiv usye blizhchye do davida, i cholovik nis shchita pyeryed nim. i podivivsyia filistimlyanin, ta i pobachiv davida, i zlyegkovazhiv iogo, bo toi buv shchye khlopyets', rum'yanii yunak strunkoi postavi. i skazav filistimlyanin do davida: chi ya pyes, shcho ti viishov na myenye z kiem? i filistimlyanin proklyav davida svoimi bogami. i skazav filistimlyanin do davida: khodi zh do myenye, a ya tvoe tilo viddam ptastvu nyebyesnomu ta zvirini pol'ovii. i skazav david do filistimlyanina: ti idyesh na myenye z myechyem i spisom ta ratishchyem, a ya idu na tyebye v im'ya navstryechua savaata, boga viis'k izrail'yevikh, yaki ti znyevazhiv. s'ogodni viddast' tyebye navstryechu' u moyu ruku, i ya pob'yu tyebye, i viditnu golovu tvoyu z tyebye, i dnya ts'ogo ya dam padlo filistims'kogo taboru ptastvu nyebyesnomu ta z'yemni zvirini. i piznae vsya z'yemlya, shcho e bog izrailiv! i piznae vsya gromada tye, shcho navstryechu' spasae nye myechyem ta spisom, bo tsye viina navstryechua, i vin viddast' vas u nashu ruku. i stalosya, koli filistimlyanin ustav i pishov, i zbлизivsyia do davida, to david pospishiv i pobog do lavi navproti filistimlyanina. i prostyag david ruku svoyu do torbi, i vzyav zvidti kamyenya, ta i kinuv iz prashchi, i vdariv filistimlyanina v cholo iogo. i toi kamin' vtyavsyia iomu v cholo, i vin upav na oblichchya svoe na z'yemlyu. i otak pyeryemig david filistimlyanina prashchyeyu ta kamyenyem, i vdariv vin filistimlyanina, ta i ubiv iogo, a myecha nye bulo v davidovii rutsi. i pidbig david, i stav na filistimlyanina, i vikhopiv iogo myecha, i vityag iogo z iogo pikhvi, ta i ubiv iogo, vidtyav nim iomu golovu! i pobachili filistimlyani, shcho pomyer ikh silach, i stali vtikati! a lyudi izrail'yevi ta yudini skhopilisya, i znynali krik, ta i pognali filistimlyan azh doti, dye idyet'sya do gayu, i azh do brami yekronu. i padali trupi filistimlyan po dorozhi azh do shaaraimu, i azh do gatu, i azh do yekronu. i vyernulisya izrail'yevi sini z pogoni za filistimlyanami, ta i rozgrabuvali ikhni tabori. a david uz'yav golovu togo filistimlyanina, i prinis ii do erusalimu, a zbroyu iogo sklav u svoemu namyeti. a yak saul pobachiv davida, shcho vikholdiv navproti filistimlyanina, to skazav do avnyera, providnika viis'ka: chii sin otsyei khlopyets', avnyerye? a avnyer vidkazav: pris'yagayu zhittyam tvoim, o tsaryu, shcho

nye znayu! i skazav tsar: zapitai, chii sin tsyei yunak? a koli david vyertavsyia, pobivshi filistimlyanina, to avnyer uz'yav iogo i priviv iogo pyeryed saula, a golova filistimlyanina u rutsi iogo. i skazav do n'ogo saul: chii ti sin, khlopchye? a david vidkazav: ya sin raba tvogo vifyeemlyanina es-syeya.

18

i stalosya, yak skinchiv vin govoriti do saula, to ionatanova dusha zv'yazalasya z dushyeyu davidovoyu, i polyubiv iogo ionatan, yak dushu svoyu. i togo dnya vzyav iogo saul, i nye pustiv iogo vyernutisya do domu iogo bat'ka. i sklav ionatan iz davidom umovu, bo polyubiv iogo, yak dushu svoyu. i znyav ionatan iz syebye plashcha, shcho buv na n'omu, ta i dav iogo davidovi, i vbrannyya svoe, i vsye azh do myecha svogo, i azh do luka svogo, i azh do poyasa svogo. i khodiv david skriz', kudi posilav iogo saul, i robiv mudro. i nastanoviv iogo saul nad voyakami, i vin podobavsyia us'omu narodovi, a takozh saulovim rabam. i stalosya, yak voni ishli, koli david vyertavsyia, pobivshi filistimlyanina, to povikhodili zhinki zo vsikh izrail'yevikh mist, shchob spivati ta tantsyuvati nazustrich tsarya saula, iz bubnami, iz radistyu, ta z tsimbalami. i vikrikuvali ti zhinki, shcho grali, ta i kazali: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i duzhye zapalivsyia sauliv gniv, i ta rich bula nyepriemna iomu, i vin skazav: davidovi dali dyesyatki tisyach, a myeni dali tisyachi, iomu brakue shchye til'ki tsaryuvan'ya! i vid togo dnya i dali saul divivsyia zazdrisnim okom na davida. i stalosya drugogo dnya, i napav zlii dukh vid boga na saula, i vin stav nyesamovitii v syebye vdoma, a david grav svoeyu rukoyu, yak shchodyenno, a v saulovii rutsi buv spis. i kinuv saul spisa, kazhuchi pro syebye: udaryu v davida, i prib'yu iogo do stini! ta david dva razii ukhivilivsyia vid n'ogo. i boyavsyia saul davida, bo z nim buv navstryechu', a vid saula vin vidstupiv. i viddaliv iogo saul vid syebye, i nastanoviv iogo sobi tisyachnikom, i vin vikholdiv na viini, i vyertavsyia pyeryed narodom. i mav david povodzhyn'ya v usikh dorogakh svoikh, i z nim buv navstryechu'. i pobachiv saul, shcho toi mae vyelikye povodzhyn'nyia, i nalyakavsyia iogo. a vvyes' izrail' ta yuda lyubili davida, bo vin vikhodiv na viini, i vyertavsyia pyeryed nimi. i skazav saul do davida: os' moya naistarsha dochka myerav, ii ya dam tobi za zhinku. til'ki bud' myeni khorobrim ta voyui navstryechuni viini! a pro syebye saul skazav: nyekhai nye budye na n'omu moya ruka, a nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a david skazav do saula: khto ya,

i yakye zhittya moe ta rid mogo bat'ka v izraili, shcho ya stanu zatyem tsaryevi? i stalosya, koli nastav chas dati davidovi myerav, saulovu dochku, to vona bula vidana za zhinku myekholatityaninovi adriilovi, a davida pokokhala myelkhola, druga saulova dochka. i rozpovili pro tsye saulovi, i tsya rich bula slushna v ochakh iogo. i skazav saul pro syebye: dam ya ii iomu, i nyekhai vona stanye iomu za pastku, i nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a do davida saul skazav udругye: posvoyachishsya s'ogodni zo mnoyu. i nakazav saul svoim rabam: promovlyaitye do davida potikhu, govoryachi: os' tsar upodobav tyebye sobi, a vsi iogo rabi polyubili tyebye, a tyepper ti posvoyachishsya z tsaryem. i saulovi rabi govoreli tsi slova do davidovikh ushyei. a david skazav: shi to lyegko v vashikh ochakh posvoyachitsya z tsaryem? tazh ya lyudina vboga ta malovazhna! i rozpovili tsye rabi saula iomu, govoryachi: otak govori david. i skazav saul: tak skazhyetye davidovi: nye bazhae tsar zaplati za molodu, a bazhae til'ki sto krainikh plotiv filistims'kikh, shchob pimstitsya na nyepriyat'yelakh tsarya. a saul dumav tim zrobiti, shchob david popav do ruki filistimlyan. i iogo rabi pyeryekazali tsi slova davidovi, i tsya rich bula mila v davidovikh ochakh, shchob posvoyachitsya z tsaryem. i v nyedovgomu chasi vstav david, ta i pishov vin ta iogo lyudi, i zabiv syeryed filistimlyan dvisti cholovika. i david prinis ikhni kraini ploti, i dav ikh u povnomu chisli tsaryevi, shchob posvoyachitsya z tsaryem. i saul dav iomu za zhinku dochku svoyu myelkholu. i pobachiv saul, i piznav, shcho navstryechu' iz davidom, a myelkhola, saulova dochka, polyubila iogo. a saul shchye i dali boyavsysa davida. i saul nyenavidiv davida po vsi dni. i vikhodili voyuvati filistims'ki providniki, i buvalo skil'ki voni vikhodili, to david mav naibil'shye povodzhennyia vid usikh saulovikh rabiliv. i stalo im'ya iogo duzhye shanovanye.

19

i govori saul do svogo sina ionatana ta do vsikh svoikh rabiliv, shchob ubiti davida. ta ionatan, sin sauliv, duzhye kokhav davida. i rozpoviv ionatan davidovi, govoryachi: bat'ko mii saul khochy vbiti tyebye. a tyepper urantsi styeryezhisya, sidi v ukritti, i skhovaisya. a ya viidu, i stanu pri svoemu bat'kovi na poli, dye ti budyesh, i ya budu govoreti pro tyebye do svogo bat'ka. i shcho pobachu, tye rozpovim tobi. i govori ionatan svoemu bat'kovi saulovi do brye zgrishit' tsar proti raba svogo, proti davida, bo nye zgrishiv vin proti tyebye, a vchinki iogo duzhye dobri dlya tyebye. i

narazhav vin na nyebyezypeku zhittya svoe, i vbiv filistimlyanina, i navstryechu' uchiniv vyelikye spasinnya dlya vs'ogo izrailya. ti tsye bachiv ta radiv. i dlya chogo zgrishish ti proti nyevinnoi krovi, bazhayuchi vbiti davida byezprichinno? i poslukhavsysa saul ionatanovogo golosu. i saul prislyagnuv: yak zhivii navstryechu', nye budye toi ubiti! i poklikav ionatan davida, i pyeryekazav iomu ionatan usi ti slova, i priviv ionatan davida do saula, i vin buv pyeryed nim, yak davnishye. a viina bula dali. i viishov david, voyuvav z filistimlyanami, ta i zavdav im vyeliku porazku, i voni povtikali pyeryed nim. a zlii dukh vid navstryechua buv na sauli, i vin sidiv u svoim domi, i spis iogo v rutsi iogo, a david grav rukoyu. a saul khotiv udariti spisom u davida, pribiti iogo do stini, ta vidkhilivsysa toi pyeryed saulom, i vin uvignav spisa v stinu, a david utik, i buv uratovanii tiei nochi. i poslav saul poslantsiv do davidovogo domu, shchob styeryegli iogo i shchob ubili iogo vrantsi. i rozpovila davidovi iogo zhinka myelkhola, govoryachi: yakshcho ti nye vryatuesh svogo zhittya tsei nochi, to vzvatra ti budyesh zabittii. i myelkhola spustila davida chyeryez vikno, i vin pishov i vtik, i vryatuvavsysa. i vzyala myelkhola domashn'ogo bozhka, i poklala do lizhka, a podushku z kozyachogo volosu poklala v golovakh iogo, ta i prikrla plashchyem. i poslav saul poslantsiv, shchob uzvati davida, a vona skazala: vin khvorii! i poslav saul tikh poslantsiv pobachiti davida, govoryachi: prinyesit' iogo v lizhku do myenye, shchob zabiti iogo! i vviishli ti poslantsi, azh os' u lizhku domashnii bozhok, a v golovakh iogo podushka z kozyachogo volosu! i skazav saul do myelkholi: nashcho ti tak obmanila myenye, i vidpustila mogo voroga, i vin uryatuvavsysa? a myelkhola vidkazala saulovi: vin skazav myeni: vidpusti myenye, bo inakshye vb'yu tyebye! a david utik i vryatuvavsysa. i priishov vin do samuila do rami, i rozpoviv iomu vsye, shcho zroviv iomu saul. i pishov vin ta samuil, ta i osilisya v naioti. i rozpovidzhyeno saulovi, govoryachi: os' david u naioti v rami. i poslav saul poslantsiv, shchob uzvati davida. i voni pobachili gromadu prorokiv, shcho prorokovali, a samuil stoyav nad nimi. i na saulovikh poslantsiv zlinuv dukh bozhii, i prorokovali i voni. i rozpovili pro tsye saulovi. i poslav vin inshikh poslantsiv, ta prorokovali takozh i voni. a saul poslav poslantsiv shchye tryetikh, ta prorokovali i voni. i pishov i vin do rami, i priishov azh do vyelikoi yami, shcho v syekhu, i zapitav, i skazav: dye samuil ta david? a zapitanii vidkazav: os' u naioti v rami. i pishov vin tуди do naiotu v rami. i zlinuv bozhii dukh takozh na n'ogo, i vin usye proroku-

vav, azh poki nye priishov u naiot u rami. i znyav i vin odyezhu svoyu, i prorokuvav i vin pyeryed samuilom, i lyezhav nagii tsilii toi dyen' ta tsilu nich. tomu to i govoryat': chi i saul mizh prorokami?

20

i vtik david z naiotu v rami, i priishov ta i skazav pyeryed ionatanom: shcho ya zro-biv, yaka provina moy a yakii mii grikh py-eryed bat'kom tvoim, shcho vin shukae moei dushi? a toi vidkazav: boroni bozhye, ti nye pomryesh! tazh bat'ko mii nye robit' zhdnoi spravi, vyelikoi chi spravi maloi, koli nye vidkrivae na vukho myeni, to chomu mii bat'ko zakhovae vid myenye tsyu spravu? ts'ogo nye budye! a david ishchye prisya-gnuv ta i skazav: dobrye piznav tvii bat'ko, shcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh. i skazav vin: nyekhai nye dovidaet'sya pro tye ionatan, shchob nye buv vin zasmuchyenii. alye yak zhivii navstryechu' i yak zhiva dusha tvoya, mizh mnoyu ta smyertyu nye bil'shye kroku! i skazav ionatan do davida: shcho pidkazhye dusha tvoya, tye zrobylu tobi! i skazav david do ionatana: os' uza-vtra novomisyachhya, koli zvichaino sidzhu ya z tsaryem, shchob isti z nim. alye ti vid-pusti myenye, a ya skhovayusya v poli azh do tryet'ogo vyechora. yakshcho diisno zgadae pro myenye tvii bat'ko, to skazhyesh, shcho konchye zhadav vid myenye david, shchob iomu zabigti do svogo mista viflyeemu, bo tam richna zhyertva dlya vs'ogo rodu iogo. yakshcho vin skazhye tak: dobre! to mir tvoemu rabovi. a yakshcho diisno zapalae iomu gniv, to znai, shcho postanovlyenye tye zlo vid n'ogo. i zrobish milist' svoemu rabovi, bo ti vviv svogo raba v navstryechu-nii zapovit iz soboyu. a yakshcho e na myeni provina, ubii myenye ti, a do bat'ka tvogo poshcho myenye vvesti? i vidkazav ionatan: boroni tyebye, bozhye! bo yakshcho spravdi piznay, shcho v mogo bat'ka postanov-lyenye zlo, shchob priishlo na tyebye, chi zh togo ya nye rozkazu tobi? i skazav david do ionatana: khto povidomit' myenye, yak-shcho bat'ko tvii vidpovist' tobi zhorstokye? a ionatan skazav do davida: khodi zh, i vi-idyemo na polye. i viishli voni obidva na polye. i skazav ionatan do davida: svidok navstryechu', bog izrailiv, shcho pislizavav-tra ts'ogo chasu vividayu ya bat'ka svogo. nyekhai skarae myenye bog, yakshcho todi nye poshlyu do tyebye, i nye spovishchu tye-bye, tak nyekhai zrobit' navstryechu' ion-atanu, i tak nyekhai dodast'! a yakshcho moemu bat'kovi vgodno zrobiti zlo tobi, to spovishchu tyebye, i vidishlyu tyebye, i ti pidyesh u miri, a navstryechu' budye z to-boyu, yak vin buv iz moim bat'kom. i ti, yakshcho ya budu shchye zhivii, khiba nye

zrobish zo mnoyu navstryechun'oi milosti? koli zh ya pomru, to nye vidbirai svoei milosti vid domu mogo naviki, a navit' todi, yak navstryechu' ponishchit' usikh davi-dovikh vorogiv iz poverkhni zymeli. i nyekhai poshukae navstryechu' dushi vid davidovikh vorogiv! i sklav ionatan umovu z davidovim domom. i ionatan dali prisya-gavsya davidovi v svoii lyubovi do n'ogo, bo vin pokokhav iogo, yak svoyu dushu. i skazav iomu ionatan: uzavtra novomisy-achhya, i ti budyesh zgdanii, bo budye porozhne tvoe mistsye. a tryet'ogo dnya skoro ziidyesh, i priidyesh do mistsya, dye ti khovavsy a dyen' tvogo chinu, i syadyesh pri kamyni azyel. a ya pushchu tri strili nabik, nibi strilyayuchi sobi do myeti. i os' poshlyu ya slugu: idi, znaidi ti strili! yak-shcho, govoryachi, skazhu ya do khloptsya: on ti strili tut pyeryed toboyu, viz'mi ikh, to prikhod', bo mir tobi, i nyema nichogo zlogo, yak zhivii navstryechu'! a yakshcho ya skazhu do togo yunaka tak: on ti strili z a toboyu dali, to vtikai, bo navstryechu' vidpuskae tyebye. a ta rich, shcho pro nyei govorili mi, ya ta ti, os' navstryechu' budye svidkom mizh mnoyu ta mizh toboyu azh naviki! i skhovavsy david u poli. i bulo novomisyachhya, a tsar zasiv do izhi. i siv tsar na stil'tsi svoim, yak raz-u-raz, na stil'tsi pri stini. i vstav ionatan, a avnyer siv zboku saula, a davidovyte mistsye bulo porozhne. ta saul nichogo nye govori v togo dnya, bo skazav sobi: tsye vipadok, david nye chistii, bo nye ochistivsy. i stalosya drugogo dnya, na drugii dyen' novomisy-achhya, bulo porozhne davidovyte mistsye. i skazav saul do sina svogo ionatana: chomu nye priishov na khlib essayiv sin i vchora, i s'ogodni? i vidpoviv ionatan saulovi: diisno prosivsy david u myenye do viflyeemu. i vin govori: pusti myenye, bo v tomu misti dlya nas rodova zhyertva, i zaprosiv myenye brat mii. a tyepper, yakshcho znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nyekhai ya pobizhu ta pobachu brativ moikh. tomu nye priishov vin do tsars'kogo stolu. i zapalav sauliv gniv na ionatana, i vin skazav iomu: nyegidnii i nyeslukknyanii sinu! chi zh nye znayu ya, shcho ti vibrav essayeego sina na svii sorom ta na sorom i nyeslavu svoei matyeri? bo vsi dni, poki essayiv sin zhivii na zymeli, nye budyesh mitsno stoyati ani ti, ani tsarstvo tvoe. a tyepper poshli, i privyedi iogo do myenye, bo vin priznachenii na smyert'. i vidpoviv ionatan svoemu bat'kovi saulovi ta i skazav iomu: chomu vin budye zabitii? shcho vin zrobit? todi saul kinuv spisa na n'ogo, shchob ubiti iogo. i piznav ion-atan, shcho to postanovlyenye vid bat'ka, shchob ubiti davida. i vstav ionatan vid stolu, rozpalenii gnivom, i nye iv khliba i drugogo dnya novomisyachhya, bo buv zas-

muchyeni za davida, bo iogo obraziv iogo bat'ko, i stalosya vrantsi, i viishov ionatan na polye, na umovlyeni z davidom chas, a z nim buv malii khlopyets'. i skazav vin do khloptsya svogo: pobizhi, znaidi ti strili, shcho ya vistrilyayu. khlopyets' pobig, a vin pustiv strilu poza n'ogo. i priishov khlopyets' do mistysya strili, shcho pustiv ionatan, a ionatan kliknuv za khloptsyem i skazav: on ta strila za tobouy dali! i kliknuv ionatan za khloptsyem: skoro, pospishi, nye stavai! i zibrav ionataniv khlopyets' strili, ta i priishov do svogo pana. a toi khlopyets' nichogo nye znay, til'ki ionatan ta david znali tu spravu. i viddav ionatan svoyu zbroyu yunakovi, yakogo mav, ta i skazav iomu: idi, zanyesi tsye do mista! toi yunak pishov, a david ustav iz pivdyennogo boku, i vpav na oblichyia svoje na zymlyu, ta i poklonivsyia tri razi. i potsiluvali voni odin odnogo, i oplakuvali odin odnogo, a david girko plakav. i skazav ionatan do davida: idi z mirom! a shcho prislyaguli mi dvoe v navstryechune im'ya, govoryachi: navstryechu' nyekhai budyie svidkom mizh mnoym ta mizh tobouy, i mizh nasinnyam moim ta nasinnyam tvoim, nyekhai budyie azh naviki! i vstav david i pishov, a ionatan pishov do mista.

21

i priishov david do nova, do svyashchyenika akhymyelyekha. a akhymyelyekh iz tryemtinnyam striv davida i skazav iomu: chomu ti sam, i nikogo nyemae z tobouy? i skazav david do svyashchyenika akhymyelyekha: tsar nakazav myeni spravu, i do myenye skazav: nyekhai nikhto nye znae ts'ogo, tiei spravi, za yakoyu ya posilayu tyebye, i yaku nakazav tobi. a slug ya umoviv na oznachyenne mistsyie. a tyepyer, shcho e v tyebye pid rukoyu? p'yat' khlbibv dai u moyu ruku, abo shcho znaidyet'sya. a svyashchyenik vidpoviv davidovi ta i skazav: nyema v myenye zvichainogo khliba pid rukoyu, a e til'ki khlbib svyati, yakshcho tvoji slugi zdyerzhalisya vid zhinki. i vidpoviv david svyashchyenikovi, ta i skazav iomu: tak, bo zhynok nye bulo pri nas yak uchora, tak i pozavchora, vidkoli ya viishov, i tila slug buli chisti. a to khlbib zvichainii, osoblyivo koli s'ogodni zamist' ts'ogo inshii khlbib u posudini stanye svyatiim. i dav iomu svyashchyenik svyatyie, bo nye bulo tam inshogo khliba, krim khlbibv pokaznykh, shcho buli znyati z pyeryed navstryechun'ogo litsya, shchob poklasti tyeplii khlbib togo dnya, koli iogo zabirayut'. a tam togo dnya znakhodivsyia odin iz saulovikh rabin pyeryed navstryechunim litsyem, a im'ya iomu doye, idumyeyanin, providnik pastukhiv, yakikh mav saul. i skazav david do akhymye-

lyekha: chi nyema tut u tyebye pid rukoyu spisa abo myecha? bo ya nye vzyav do svoei ruki ani myecha svogo, ani inshoi zbroyi svoei, bo tsars'ka sprava bula nagla. a svyashchyenik skazav: e myekh filistimlyanina goliyata, shcho ti vbiv iogo v dolini yela, os' vin za yefodom, zagornyeni odyezhyeyu. yakshcho viz'myesh iogo sobi, viz'mi, bo tut nyema inshogo, okrim n'ogo. i skazav david: nyema inshogo takogo, yak vin, dai iogo myeni! i vstav david, i vtikav togo dnya pyeryed saulom, i pribuv do akhisha, tsarya gats'kogo. i skazali do n'ogo akhishyevi rabi: chi zh nye tsyei david tsar krayu? khiba zh nye pro n'ogo spivayut' u tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi. i zakhovav david ti slova v svoemu syertsii, i sil'no boyavsyia akhisha, tsarya gats'kogo. i zminiv vin svii rozum na ikhnikh ochakh, i shaliv pri nikh, i biv po dyeryakh brami, i puskav slinu svoyu na svoyu borodu. i skazav akhish do svoikh rabin: os' bachitye cholovika, shcho skhodit' iz rozumu. nashcho privyeli iogo do myenye? chi myeni brakue byezumnykh, shcho vi privyeli iogo, shchob skhodiv iz rozumu pyeryedo mnoyu? chi takii mozhye vkhoditi do mogo domu?

22

i pishov david zvidti, i vtik do pyechyeri adullam. a brati iogo ta vvyes' dim bat'ka iogo pochuli pro tsye, ta i poskhodilisya do n'ogo tudi. i pozbiralisya do n'ogo kozhyen prignoblyeni, i kozhyen, khto buv zadovzhyeni, i kozhyen ogirchynii v dushi, i vin stav nad nimi providnikom. i bulo ikh iz nim bliz'ko chotir'okh sotyen' lyuda. i pishov david izvidti do moavs'koi mitspi, ta i skazav do moavs'kogo tsarya: nyekhai pridye bat'ko mii ta mati moya, i budut' iz vami, azh poki ya budu znati, shcho zrobit' myeni bog. i vin priviv ikh do moavs'kogo tsarya, i voni osilisya z nim na vsi dni davidovogo pyeryebuvannya v tyverdini. a prorok gad skazav do davida: ti nye budyesh sidity v tyverdini, idi, i pyeryeidyes sobi do yudinogo krayu! i pishov david, i priishov do lisu khyeryet. i pochuv saul, shcho piznani david ta lyudi, khto z nim. a saul sidiv u giv'i pid tamariskom na uzgir'i, a spis iogo buv u rutsi iogo, i vsi iogo rabi stoyali pri n'omu. i skazav saul do slug svoikh, shcho stoyali pri n'omu: poslukhайте, vyeniyaminivsi! chi vzhye zh essayiv sin dast' usim vam polya ta vino-gradniki? chi vzhye zh nastanovit' usikh vas tisyachnykami ta sotnykami, shcho vsi vi zmovilisya na myenye, i nye donyesli do vukha mogo, shcho sin mii sklav umovu z essayevim sinom, i nikhto z vas nye zmlilosyerdivsyia nado mnoyu, i nye vidkriv myeni,

shcho sin mii postaviv mogo raba chatuvati na myenye, i tye diet'sya i ts'ogo dnya? i vidpoviv idumyeyanin doyeq, a vin stoyav pri saulovikh slugakh, i skazav: ya bachiv essayevogo sina, shcho prikhodiv do nova, do akhimyelyekha, akhituvovogo sina, i vin pitav dlya n'ogo navstryechua, i dav iomu pozhivi na dorogu, i dav iomu myecha filistimlyanina goliyata. i poslav tsar poklikati svyashchyenika akhimyelyekha, sina akhituvovogo, ta vvyes' dim iogo bat'ka, svyashchyenikiv, shcho v novi. i vsi voni pribuli do tsarya. a saul skazav: slukhai no, sinu akhituviv! a toi vidkazav: os' ya, mii panye! i skazav do n'ogo saul: nashcho vi zmovilisya na myenye, ti ta essayeiv sin, koli ti dav iomu khliba ta myecha, i pitav dlya n'ogo boga, shchob povstav vin na myenye i chigav, yak ts'ogo dnya? i vidpoviv akhimyelyekh tsaryevi ta i skazav: a khto syeryed usikh rabiv tvoikh virnii, yak david, tsariv zyat', i mae pristup do tainoi radi, i shanovanii u tvoemu domi? khiba s'ogodni zachav ya pitati dlya n'ogo boga? boroni myenye bozhye! nyekhai tsar nye kladye zakidu na raba svogo ta na vvyes' dim bat'ka mogo, bo v us'omu tomu tvii rab nye znae nichogo, ani malogo, ani velikogo. a tsar skazav: konchye pomryesh, akhimyelyekhu, ti ta vvyes' dim bat'ka tvogo! i skazav tsar slugam, shcho stoyali pri n'omu: pidiidit', i povbivaitye navstryechunikh svyashchyenikiv, bo i ikhnya ruka razom iz davidom, bo voni znali, shcho vtikae vin, ta nye donyesli do vukha mogo. ta nye khotili tsaryevi rabi prostyagnuti svoei ruki, shchob ditknutisya do navstryechunikh svyashchyenikiv. todi tsar skazav do doyeqa: pidiidi ti, i vdar svyashchyenikiv! i pidiishov idumyeyanin doyeq, ta i udariv svyashchyenikiv, i vbiv togo dnya visimdyesyat i p'yat' cholovika, shcho nosyat' llyanogo yefoda. a nov, svyashchyenichye misto, tsar pobiv vistryam myecha vsye, vid cholovika i azh do zhinki, vid ditini i azh do nyemovlyati, i vola, i osla, i dribnu khudobinu, usye pobiv vistryam myecha. ta vtik odin sin akhimyelyekha, akhituvovogo sina, a im'ya iomu: yeviyatar. i vtik vin do davida. i yeviyatar donis davidovi, shcho saul povbivav navstryechunikh svyashchyenikiv. a david skazav do yeviyatara: a znav togo dnya, shcho tam idumyeyanin doyeq, yakii konchye rozpovist' saulovi. ya stav prichinoyu zagibyei vsikh dush domu tvogo bat'ka! zosan'sya zh zo mnoyu, nye biisya, bo toi, khto shukatimye moei dushi, shukatimye i dushi tvoei, ta ti budyesh styeryezhyenii u myenye.

i donyesli davidovi, govoryachi: os' filistimlyani oblyagli kyeilu, i grabuyut' kluni. i zapitav david navstryechua, govoryachi: chi pidu i pyeryemozhu tikh filistimlyan? a navstryechu' skazav do davida: idi, i pob'esh filistimlyan ta spasyesh kyeilu. a davidovi lyudi skazali do n'ogo: os' mi boimosya tut u yudi, a shcho zh budyesh, koli pidyemo v kyeilu, proti filistims'kikh lav? a david shchye dali pitavsvya navstryechua, i navstryechu' vidpoviv ta skazav iomu: usttan', ziidi do kyeili, bo ya dayu filistimlyan u tvoyu ruku. i pishov david ta lyudi iogo do kyeili, ta i voyuvav iz filistimlyanami, i zainyav ikhnyu khudobu, i nanis im vyeliku porazku. i spas david myeshkantsiv kyeili. i stalosya, koli vtikav yeviyatar, sin akhimyelyekha, do davida v kyeilu, to yefod buv u iogo rutsi. a saulovi donyeseno, shcho david uviishov u kyeilu. i skazav saul: bog viddav iogo v moyu ruku, bo vin zamknuv syebe, koli vviishov do mista z vorotami ta zasuvom. i sklikav saul uyves' narod na vynu, shchob ziiti do kyeili oblyagti davida ta lyudyei iogo. i diznavsvya david, shcho saul zadumue likho na n'ogo, i skazav do svyashchyenika yeviyatara: prinyesi yefoda! i david skazav: navstryechui, bozhye izrailiv! doslukhuysisya, chuv tvii rab, shcho saul khochye vviiti do kyeili, shchob vigubiti misto chyeryez myenye. chi vidadut' myenye gromadyani kyeili v iogo ruku? chi zidyesh saul, yak chuv tvii rab? navstryechui, bozhye izrailiv, rozpovizh zhye svoemu rabovi! i skazav navstryechu': zidyesh. i zapitavsvya david: chi vidadut' gromadyani kyeili myenye ta lyudyei moikh u saulovu ruku? a navstryechu' skazav: vidadut'. i vstav david ta iogo lyudi, bliz'ko shosti sotyen' cholovika, ta i viishli z kyeili, i khodili, dye mozhna bulo khoditi. a saulovi donyeseno, shcho david utik iz kyeili, i vin zanyekhayav pokhid. i osivsvya david u pustini v tyverdinyakh, i osivsvya na gori v pustini zif. a saul shukav iogo povsyakdynno, ta bog nye dav iogo v ruku iomu. i pobachiv david, shcho saul viishov shukati dushi iogo, a david probuvav u pustini zif u khoryeshi. i vstav ionatan, sauliv sin, i pishov do davida do khoryeshu, i zmitsniv iogo na dusi v bozi, ta i skazav do n'ogo: nye biisya, bo nye znaidyesh tyebye ruka mogo bat'ka saula! i ti budyesh tsaryuvati nad izrailiyem, a ya budu tobi zastupnikom. i tsye znae i bat'ko mii saul. i voni obidva sklali umovu pyeryed navstryechunim litsyem. i osivsvya david u khoryeshu, a ionatan pishov do svogo domu. a zifyeyani priishli do saula do giv'i, govoryachi: os' david khovaet'sya v nas u tyverdinyakh u khoryeshu, na vzgir'i khakhila, shcho z pivdna vid eshimonu. a tyepper,

za vsim zhadannyam svoei dushi, o tsaryu, konchye ziidi, a nam khiba vidati iogo v tsaryevu ruku. i skazav saul: blagoslovnyeni vi v navstryechua, bo zmilosyerdilisya nado mnoyu! idit' zhye, prigotuitye shchye, i rozpiznaitye, i pobachtye mistsye iogo, dye budye noga iogo, khto iogo tam bachiv, bo kazali myeni: sil'no khitrue vin! i podivit'sya, i roziznaitye vsi skhovanki, dye vin khovaet'sya, i vyernetyes' do myenye z pyevnoyu zvistkoyu, i ya pidu z vami. i budye, yakshcho vin e v krayu, to poshukayu iogo po vsikh yudinikh tisyachakh. i vstali voni, i pishli v zif pyeryed saulom. a david ta iogo lyudi pishli shukati. i donyesli pro tsye davidovi, i vin ziishov do syeli, i spinivsy v maons'kii pustini. a saul prochu, ta i gnavsya za davidom do maons'koi pustini. i pishov saul z ts'ogo boku gori, a david ta iogo lyudi z togo boku gori. i pospishav david viditi pyeryed saulom, a saul ta lyudi iogo otochuvali davida ta lyudyei iogo, shchob skhopiti ikh. i priishov poslanets' do saula, govoryachi: idi pospishno, bo filistimlyani kinulisya na krai! i vyernuvsy saul z pogoni za davidom, i pishov navpyeryeimi filistimlyan. tomu to nazvali im'ya tomu mistisy: syela-gammakhlyekot. a david viishov zvidi, i osivsy v tvyerdinyakh yenyedi.

24

i stalosya, yak vyernuvsy saul iz pogoni za filistimlyanami, to donyesli iomu, govoryachi: os' david u pustini yenyedy. i vzyav saul tri tisyachi viis'ka, vibranikh z us'ogo izrailya, i pishov shukati davida ta lyudyei iogo na povyerkhni gazyel's'kikh skyel'. i priishov vin do koshar na otari pri dorozi, a tam pyechyera. i saul uviishov tudy dlya potryebi, a po bokakh pyechy-eri sidili david ta lyudi iogo. i skazali lyudi davida do n'ogo: otsye toi dyen', shcho navstryechu' govori v tyebye: os' ya dayu voroga tvogo v tvoyu ruku, i ti zrobish iomu, yak budye dobre v tvoikh ochakh. a david ustav, i tikho vidtyav polu saulovogo plashcha. i stalosya potim, i syertsye davidovye vsye dokoryalo iomu, shcho vin vidtyav polu saulovogo plashcha. i skazav vin do svoikh lyudyei: boroni myenye, navstryechui, shchob zrobiti tu rich moemu panovi, navstryechun'omu pomazantsyevi, shchob prostyagnuti ruku svoyu na n'ogo, bo vin pomazanyets' navstryechunii! i david strimav tsiimi slovami lyudyei svoikh, i nye dav im povstati na saula. a saul ustav iz pyechy-eri, i pishov dorogoyu. a potomu david ustav, i viishov iz pyechy-eri, ta i zakrichav za saulom, govoryachi: panye mii,

o tsaryu! a saul ozirnuvsya nazad, a david skhilivsy oblichchyam do zymli ta i poklonivsy. i skazav david do saula: nashcho ti slukhaesh sliv togo, khto kazhye: david khochye tobi zla? os' ts'ogo dnya ochi tvoi bachat' tye, shcho navstryechu' dav buv tyebye s'ogodni v moyu ruku v pyechy-eri. i radili myeni zabiti tyebye, ta ya zmilosyerdivsy nad tobou i skazav: nye prostyagnu svoei ruki na svogo pana, bo vin pomazanyets' navstryechunii! i podivsy, bat'ku mii, i poglyan' na polu plashcha svogo v moii rutsi, bo koli ya vidrizuvav tsyu polu plashcha tvogo, to ya nye zabiv tyebye. piznai ta pobach, shcho v moii rutsi nyema zla ta grikha, i nye zgrishiv ya proti tyebye, a ti chigaesh na dushu moyu, shchob zabrati ii! nyekhai rozsudit' navstryechu' mizh mnoyu ta mizh tobou, i nyekhai pimstit'sya navstryechu' tobi za myenye, a moya ruka nye budye na tobi! yak govorit' starodavnya prikazka: vid byezbozhnykh vikhodit' byezbozhnist', a moya ruka nye budye na tobi! za kim viishov izrailiv tsar? za kim ti ganyaeshsya? za myertvim psom, za odniyu blokhou? i nyekhai budye navstryechu' za suddyu, i nyekhai vin rozsudit' mizh mnoyu ta mizh tobou. i pobachit' vin, i zastupit'sya za moyu spravu, i visudit' myenye z tvoei ruki. i stalosya, yak david skinchiv govori tsi slova do saula, to saul skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? i pidnyav saul golos svii, ta i zaplavav. i skazav vin do davida: spravedlivishii ti vid myenye, bo ti robiv myeni dobro, a ya robiv tobi likho. bo ti s'ogodni zasvidchiv, shcho zrobiv z mnoyu dobro tim, shcho navstryechu' vidav myenye v tvoyu ruku, a ti nye vbiv. yak cholovik znaidye svogo voroga, to khiba vidpuskaye iogo dobroyu dorogoyu? i navstryechu' vidplatit' tobi dobrom za tye, shcho ti zrobiv myeni ts'ogo dnya. a tyepper ya os' piznav, shcho diisno budyesh ti tsaryuvati, i stanye v rutsi tvoii izrailyeve tsarstvo. a tyepper prisyagni myeni navstryechuom, shcho nye vigubish nasinnya mogo po myeni, i shcho nye vigubish imyeni mogo z domu bat'ka mogo. i david zaprisyagnuv saulovi. i pishov saul do domu svogo, a david ta lyudi iogo vviishli do tvyerdini.

25

i vmyer samuil, i zibravsy vvyes' izrail', ta i oplakuvav iogo, i pokhovali iogo v iogo domi v rami. a david ustav, i pishov u pustinyu paran. i buv cholovik u maoni, a osyelya iogo na karmyeli, i tseyi cholovik buv duzhye bagatii, i mav tri tisyachi dribnoi khudobi ta tisyachu kiz. i buv vin na karmyeli, koli strigli otaru iogo. a im'ya tomu cholovikovi naval, a im'ya zhintsy iogo

avigail. a zhinka ta bula dobrego rozumu ta vrodliiva, cholovik zhye toi buv zhorstokii ta zlochinnii, iz rodu kalyeva. a david pochuv u pustini, shcho naval strizhye svoyu otaru. i poslav david dyesyat' khloptsiv. i skazav david do tikh khloptsiv: viidit' na karmyel, i priidyetye do navala i zapitae-tye iogo v moemu imyenni pro mir, ta i skazhyetye tak bratovi moemu: i tobi mir, i domu tvoemu mir, i vs'omu, shcho tvoe, mir! a tyepyer pochuv ya, shcho v tyebye strizhut'. pastukhi tvoi buli z nami, mi nye krivdili ikh, i nichogo nye propalo im po vsi dni pyeryebuvannya ikh na karmyeli. zap-ita'i svoikh slug, i voni rozpovidyat' tobi. i nyekhai znaidut' v ochakh tvoikh milist' moi khloptsii, bo dobrego dnya mi priishli. dai zhye rabam svoim ta sinovi svoemu davi-dovi, shcho znaidye ruka tvoya! i priishli davidovi khloptsii, i promovili do navala, v imyeni davida, usi tsi slova. i spinil-sya, i vidpoviv naval davidovim rabam, i skazav: khto takii david ta khto essyeiv sin? s'ogodni namnozhilosya rabiv, shcho virivayut'sya kozhyen vid pana svogo! i ya viz'mu khliv svii i vodu svoyu ta zarizanye, shcho narizav ya dlya svoikh strizhiiv, ta i dam lyudyam, yakikh nye znayu, zvidki to voni? i davidovi khloptsii pishli nazad na svoyu dorogu, i vyernulysya, i priishli, i rozpovili iomu vsi tsi slova. a david skazav do lyudyei svoikh: pripyeryezhit' kozhyen myecha svogo! i pripyeryezali kozhyen myecha svogo, i pripyeryezav i david svogo myecha. i viishlo za davidom bliz'ko chotir'okh sotyen' cholovika, a dvi sotni ostalis' pri ryechakh. a odin khlopy-ets' iz navalovikh slug donis avigail, naval-ovii zhintsi, govoryachi: os' david poslav buv iz pustini poslantsiv, shchob privitati nashogo pana, a vin kinuvsy na nikh. a ti lyudi duzhye dobri dlya nas, i nye buli mi pokrivdzhyeni, i nichogo nam nye propalo za vsi dni, koli mi khodili z nimi, yak buli mi na poli. murom buli voni nad nami i vnochi, i vdyen' povsyakchas, koli mi buli z nimi, yak mi pasli otari. a tyepyer piz-nai ta pobach, shcho zrobish, bo dozrilo zlo na nashogo pana ta na vyves' dim iogo. a vin nyegidnii, iz nim nye mozna govorit'. todi avigail pospishno vzyala dvisti khlিবiv, i dva burdyuki vina, i p'yat'ero prigotov-lyenikh z otari, i p'yat' syeiv pryazhyenogo zyerna, a sto rodzinok, ta dvisti sushyenykh fig. i sklala tsye na osliv. i skazala vona do svoikh slug: idit' pyeryedo mnoyu, a ya os' pidu za vami. i stalosya, yak vona ikhala na osli i spuskalasya v girls'komu ukritti, azh os' david ta lyudi iogo skhodyat' navpy-eryeimi ii. i vona strinula ikh. a david skazav: nadarmo zh pil'nuvav ya vsye, shcho nalyezhit' tomu cholovikovi v pustini, i zo vs'ogo iogo nichogo nye propalo. ta vin vy-

ernuv myeni zlom za dobro! tak nyekhai zro-bit' bog davidovim vorogam, i tak nyekhai dodast', yakshcho ya pozostavlyu do ranku zo vs'ogo nalyezhnogo iomu bodai tye, sh-cho mocht'ysya do stini! a avigail pobachila davida, i pospishno ziishla z osla, i vpala py-eryed davidom na oblichchya svoe, ta i vk-lonilasya do zyeimli. i vpala vona do nig iomu ta i skazala: na myeni samii, panye mii, tsya provina! i dozvol' govorit' tvoii nyevil'nitsi do usheyi tvoikh, a ti poslukhai sliv svoei nyevil'nitsi. nyekhai zhye pan mii nye kla-dye svogo syertsya na ts'ogo nyegidnogo cholovika, na navala, bo yakye im'ya iogo, takii vin: naval im'ya iomu, i glupota z nim! a ya, nyevil'nitsya tvoya, nye bachila khloptsiv mogo pana, shcho ti posilav. a tyepyer, mii panye, yak zhivii navstryechu' i yak zhiva dusha tvoya! navstryechu' stri-mae tyebye, shchob ti nye vviishov do pro-littya krovi, i shchob ruka tvoya nye dopo-mogla v ts'omu tobi! a tyepyer nyekhai stanut', yak naval, vorogi tvoi ta ti, sh-cho shukayut' zla na pana mogo! a otsye darunok, yakogo prinyesla tvoya nyevil'ni-tsya svoemu panovi, budy danii khloptsyam, shcho sluzhat' moemu panovi. prosti zh provinu nyevil'nitsi svoei, bo konchye zro-bit' navstryechu' moemu panovi virnii dim, bo pan mii provadit' viini navstryechuni, i zlo nye budy znaidyeny v tobi za tvoikh dnev. i khoch povstanye khto gnati tye-bye, i shukati tvoei dushi, to budy dusha mogo pana zv'yazana u v'yaztsi zhivikh iz navstryechuom, bogom tvoim, a dushu vorogiv tvoikh nyekhai vin ii kinye, yak iz prashchi! i stanyet'sya, koli navstryechu' zrobit' moemu panovi vsye dobre, shcho govovor pro tyebye, i nastanovit' tyebye volodaryem nad izrail'em, to tsye nye budy tobi na spotikannya ta na spokusu syertsya mogo pana, yak koli b proliv ti nadarmo krov, i pan mii pimstvysya sam. a koli navstryechu' zrobit' dobro moemu panovi, to ti zgadaesh pro svoyu nyevil'nitsyu! i skazav david do avigail: blagoslovyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho poslav tye-bye na tsye navproti myenye! i blagoslovyen-nii rozum tvii, i blagoslovyenna ti, sh-cho strimala myenye ts'ogo dnya, shchob ya nye pishov na prolittya krovi, i shchob ruka moya nye vidimstila za myenye. alye zhivii navstryechu', bog izrailiv, shcho stri-mav myenye zrobiti tobi zlo, bo koli b ti bula nye pospishila, i nye priishla nazus-trich myeni, to do svitla ranku navalovi nye zostavlyeno b navit' tye, shcho mo-chit'sya do stini! i vzyav david iz ruki ii tye, shcho vona prinyesla iomu, a ii skazav: idi z mirom do svogo domu! bachish, ya poslukhavsy golosu tvogo, i prostiv tobi! i priishla avigail do navala, azh os' u n'ogo priinyattya v iogo domi, nyemov priinyattya

tsars'kye! a navalovye syertsye bulo vyesyelye v n'omu, i vin buv duzhye p'yanii. i vona nye rozpovila iomu nichogo, ani malogo, ani vyelikogo azh do svitla ranku. i stalosya, vrantsi, koli naval vitvveryezivsya, to zhinka iogo rozpovila iomu pro tsyu spravu. i zavmyerlo iomu syertsye v iogo syeryedini, i vin stav, yak kamin'. i stalosya dniv chyeryez dyesyat', i vraziv navstryechu' navala, i toi pomyer. i pochuv david, shcho naval pomyer, i skazav: blagoslovyennii navstryechu', shcho rozsudiv spravu obrazi moei vid navala, a raba svogo strimav vid zla, zlo navala zvyernuv navstryechu' na iogo golovu! i david poslav, i govoriiv pro avigail, shchob uzyati ii sobi za zhinku. i priishli davidovi rabi do avigail na karmyel, i promoviyali do nyei, govoryachi: david poslav nas do tyebye, shchob uzyati tyebye iomu za zhinku. a vona vstala, i vklonilasya litsyem do zymli, ta i skazala: os' tvoya sluzhnitsya gotova stati nyevil'nitsyeyu, shchob miti nogi rabiv pana mogo! i avigail pospishno vstala, i sila na osla, a p'yatyero sluzhanok ii ishli pri nogakh ii. i pishla vona za davidovimi poslantsyami, ta i stala iomu za zhinku. a akhinoam uzyav davida z izryeyelu, i voni obidvi stali iomu za zhinok. a saul viddav dochku svoyu myelkholu, davidovu zhinku, paltievi, laishyevomu sinovi, shcho z gallimu.

26

i priishli zifyeyani do saula do giv'i, govoryachi: on david khovaet'sya na vzgir'yakh gakhili navproti eshimonu! i vstav saul, i ziishov u pustinyu zif, a z nim tri tisyachi cholovika, vibranikh iz izrailya, shchob shukati davida v pustini zif. i taboruvav saul na zgir'i gakhili, shcho navproti eshimonu, na dorozhi. a david probuvav u pustini, i pobachiv, shcho saul viishov za nim do pustini. i poslav david pidglyadachiv, i dovadvasya, shcho saul diisno priishov. a david ustav, i priishov do mistsya, dye taboruvav saul. i david pobachiv tye mistsy, dye lyezhas saul ta avnyer, sin nyeriv, kyeryivnik iogo viis'ka. a saul lyezhas u tabori, a narod taboruvav navkolo n'ogo. i zvyernuvsya david, i skazav do khityeyanina akhimielyekha ta do avishaya, tsyeruevogo sina, ioavogo brata, govoryachi: khto zidyedye zo mnoyu do saula do taboru? i skazav avishai: ya ziidu z toboyu! i priishov david ta avishai do saulovogo narodu vnochi, azh os' saul lyezhit', spit' u tabori, a spis iogo vstromlyenii u zymlyu v prigoliv'i iogo, a avnyer ta narod lyezhat' navkolo n'ogo. i skazav avishai do davida: s'ogodni bog vidav tvogo voroga v ruku tvoyu, a tyepyer prokolyu ya iogo spisom azh do zymli odnim udarom, i nye pov-

toryu iomu! i skazav david do avishaya: nye gubi iogo, bo khto prostyagav ruku svoyu na navstryechun'ogo pomazantsya, i buv nyevinnii? i skazav david: yak zhivii navstryechu', til'ki navstryechu' urazit' iogo: abo priidye dyen' iogo i vin pomrye, abo vin pidye na vinu i zaginye. boroni myenye, navstryechui, prostyagnuti svoyu ruku na navstryechun'ogo pomazantsya! a tyepyer viz'mi ts'ogo spisa, shcho v prigoliv'i iogo, ta gornya vodi, i khodimo sobi! i vzvav david spisa ta gornya vodi z saulovogo prigoliv'ya, ta i pishli sobi. i nikhto nye bachiv, i nye znay, i nye zbudivsya, bo vsi voni spali, bo na nikh upav son vid navstryechua. i pyeryeishov david na toi bik, i stav zdalyeka na vyerkhovini gori, a mizh nimi vyelika prostorin'. i kriknuv david do narodu ta do avnyera, nyerovogo sina, govoryachi: chi zh nye vidpovisi, avnyerye? a avnyer vidpoviv ta skazav: khto ti, shcho klikav do tsarya? i skazav david do avnyera: chi ti nye muzh? i khto rivnii tobi v izraili? i chomu nye pil'nuvav ti svogo pana, tsarya? bo prikhodiv odin iz narodu, shchob pogubit' tsarya, tvogo pana. nye dobra tsye rich, shcho ti zrobiv! yak zhivii navstryechu', vi povinni pomyerti, bo nye pil'nuvali vi pana svogo, navstryechun'ogo pomazantsya! a tyepyer pobach, dye tsariv spis, ta dye gornya vodi, shcho buli v prigoliv'i iogo? i piznav saul davidiv golos, ta i skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? a david skazav: mii golos, panye mii, tsaryu! i dali skazav: nashcho to pan mii ganyaet'sya za svoim rabom? bo shcho ya zrobiv, i yakye zlo v moii rutsi? a tyepyer nyekhai pan mii, tsar, posliukhae sliv svogo raba. yakshcho navstryechu' namoviv tyebye proti myenye, to nyekhai tsye stanyet'sya zapashnoyu zhyertvoyu, a yakshcho lyuds'ki sini, proklyati voni pyeryed navstryechunim litsyem, bo voni vidignali myenye s'ogodni, shchob ya nye nalyezhav do navstryechun'ogo spadku, govoryachi: idi, sluzhi inshim bogam! a tyepyer nyekhai nye prolet'sya moya krov na zymlyu pyeryed navstryechunim litsyem, bo viishov izrailiv tsar shukati odniei blokhi, yak zhyenut' kuropatvu v gorakh! i skazav saul: progrishiv ya! vyernisya, sinu mii, davidye, bo nye vchinyu vzhye tobi zla za tye, shcho dorogye bulo moe zhittya v ochakh tvoikh ts'ogo dnya. ot-sye buv ya nyerozumii, i duzhye bagato pomilyavsya. a david vidpoviv ta i skazav: os' tsariv spis, i nyekhai priidye odin iz slug, i nyekhai iogo viz'mye. a navstryechu' vidplatit' kozhnomu za iogo spravvedlivist' ta pravdu iogo, shcho navstryechu' dav tyebye s'ogodni v ruku moyu, ta ya nye khotiv pidiimati svoei ruki na navstryechun'ogo pomazantsya. i os', yakye vyelikye bulo zhittya tvoe ts'ogo dnya v ochakh moikh, takye vye-

likye nyekhai budye moe zhitty a v ochakh navstryechua, i nyekhai vin uryatue myenye vid usyakogo utisku! i skazav saul do davida: blagoslovyennii ti, sinu mii davidye! i ti diisno zrobish, i diisno zmozhyesh ti! i pishov david na svoyu dorogu, a saul vyernuvsy a na svoe mistysye.

27

i skazav david u syertsy svoim: kolis' ya popadusya v saulovu ruku. nyema myeni lipshogo, yak, utikayuchi, utyechu do filistims'kogo krayu, i vidmovit'sya vid myenye saul, shchob shukati myenye vzhye po vsii izrail'yevii kraini, i ya vtyechu vid ruki iogo. i vstav david, i pyeryeishov vin ta shist' so-tyen' cholovika, shcho z nim, do akhisha, maokhovogo sina, gats'kogo tsarya. i osvysya david z akhishyem u gati, vin ta lyudi iogo, kozhyen iz domom svoim, david ta dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoan ta avigail, kolishnya zhinka navalova, karmyelitka. i donyesyeno saulovi, shcho david utik do gatu, i vin bil'sh uzhye nye shukav iogo. a david skazav do akhisha: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, nyekhai dadut' myeni mistysye v odnomu z mist tsiei z'yemli, i nyekhai ya osyadu tam. i chogo siditimye rab tvii u misti tvogo tsarstva razom iz toboyu? i dav iomu akhish togo dnya tsiklag, chomu nalyezhit' tsiklag yudinim tsaryam azh do ts'ogo dnya. a chislo dniv, shcho david sidiv na filistims'kii z'yemli, bulo rik ta chotiri misyatsi. i skhodiv david ta lyudi iogo, i napadali na gyeshuryeyanina, a na girzyeyanina, i na amalikityanina, bo voni myeshkantsi ts'ogo krayu vidviku, azh doti, yak iti do shuru, i azh do egypets'kogo krayu. i pobivav david toi krai, i nye lishav pri zhitti ani cholovika, ani zhinki, i zabirav khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, i osli, i vyerblyudi, i odyezhu, i vyertavsy a, i prikhodiv do akhisha. i pitavsy a akhish: na kogo napadali vi s'ogodni? a david kazav: na pivdyen' yudin, i na pivdyen' erakhmyeyelyeyanina, i na pivdyen' kyenyeyanina. a david nye lishav pri zhitti ani cholovika, ani zhinki, shchob privyesti do gatu, govoryachi: shchob nye donyesli na nas, kazhuchi: tak zrobiv david, i takii iogo zvichai po vsi dni, koli sidiv na filistims'kii z'yemli. i viriv akhish davidovi, govoryachi: spravdi obridnuv vin svoemu narodovi v izraili, i budye myeni za vichnogo raba!

28

i stalosya timi dnyami, i zibrali filistimlyani svoi viis'kovi tabori, shchob voyuvati z izrail'yem. i skazav akhish do davida: shchob ti pjevno znay, shcho viidyesh zo mnoyu

v tabori, ti ta lyudi tvoji. i skazav david do akhisha: tomu tyepyer ti piznaesh, shcho zrobit' tvii rab. a akhish skazav do davida: tomu to zroblu tyebye storozhyem moei golovi po vsi dni. a samuil todi pomyer, i oplakuvav iogo vvyes' izrail', i pokhovali iogo v rami, u iogo misti. a saul poviganyav iz krayu vorozhbitiv ta vishchuniv. i zibralisya filistimlyani, i priishli, i taboruvali v shunyemi. a saul zibrav us'ogo izrail'ya, i taboruvali v gilboa. i pobachiv saul filistims'kii tabir ta i zlyakavsy a, i sil'no zatryemtilo iomu syertsye. i pitavsy saul navstryechua, ta nye vidpoviv iomu navstryechu' ani v snakh, ani urimom, ani prorokami. i skazav saul do svoikh rabiv: poshukaitye myeni zhinku vorozhku, i ya pidu do nyei, i zapitayu ii. i vidpovili iomu rabi iogo: os' zhinka vorozhka, v yen-dori. i pyeryebravsy a saul, i nadiv inshu odyezhu, i pishov vin ta dvoe lyudyei z nim, i priishli do tiei zhinki vnochi. a vin skazav: povorozhi myeni, i viklich myeni togo, kogo skazhu tobi. a ta zhinka vidpovila iomu: ti zh znaesh, shcho zrobiv saul, shcho v krayu vin vigubiv vorozhbitiv ta vishchuniv. i nashcho ti vazhish na moyu dushu, shchob zabiti ii? i saul pris'yagnuv ii navstryechuom, govoryachi: yak zhivii navstryechu', nye spit'kae tyebye vina za tsyu rich! i skazala ta zhinka: kogo ya viklichu tobi? a vin vidkazav: samuila viklich myeni. i pobachila ta zhinka samuila, ta i kriknula sil'nim golosom! i skazala ta zhinka do saula, govoryachi: nashcho ti obmaniv myenye, tazh ti saul! i skazav ii tsar; nye biisya! alye shcho ti bachish? a ta zhinka vidkazala saulovi: ya bachu nibi bogiv, shcho vikhodyat' iz z'yemli! i vin ii skazav: yakii iogo vid? a ta vidkazala: vikhodit' starii cholovik, zodyagnyenii u dovgu odyezhu. i saul piznav, shcho to samuil, i skhiliv svoe oblichy a do z'yemli, ta i uklonivsy a. i skazav samuil do saula: nashcho ti nye-pokoish myenye, myenye viklikayuchi? a saul skazav: duzhye tyazhko myeni, filistimlyani voyuyut' zo mnoyu, a bog vidstupivsy a vid myenye, i nye vidpovida e myeni vzhye ani chyeryez prorokiv, ani v snakh. i poklikav ya tyebye, shchob ti navchiv myenye, shcho ya mayu robiti. i skazav samuil: i nashcho ti pitaesh myenye, koli navstryechu' vidstupivsy a vid tyebye, i stav iz tvoim vorogom? i navstryechu' zrobiv iomu, yak govoriv buv chyeryez myenye, navstryechu' uzyav tsarstvo z tvoei ruki, i dav iogo tvoemu blizhn'omu, davidovi. yak ti nye slukhavsy a navstryechun'ogo golosu, i nye vikonav polum'yanogo gnivu iogo na amalika, tomu navstryechu' zrobiv tobi tsyu rich ts'ogo dnya. i navstryechu' viddav iz toboyu takozh izrail'ya do ruki filistimlyan. a zavtra ti ta sini tvoji budyetye razom

zo mnoyu; takozh izrail'yevogo tabora vid-dast' navstryechu' do ruki filistimlyan. i saul vidrazu povalivsy na z'yemlyu vsim svoim zrostom, sil'no vin zlyakavsy samuilovikh sliv, ta i sili nye bulo v n'omu, bo nye iv vin khliba tsilii toi dyen' ta tsilu tu nich. i pidiishla ta zhinka do saula i pobachila, shcho vin duzhye prignichyenii. i skazala do n'ogo: os' nyevil'nitsya tvoya poslukhalasya tvogo golosu, i narazila zhittya svoe na nyebyeypyeku, bo ya poslukhalasya sliv tvoikh, shcho ti govoriv myeni. a tyepper ti poslukhai takozh golosu svoei nyevil'nitsi, ya pokladu pyeryed tobouy shmatok khliba, a ti z'izh i budy v tobi sila, koli pidyshe dorogoyu. a vin vidmovivsy i skazav: nye budu isti! ta sil'no prosili iogo slugi iogo ta taya zhinka, i vin poslukhavsy ikhn'ogo golosu. i z'ivsyu vin iz z'yemli, i vsivsyu na lizhku. a ta zhinka mala v domi godovanye tyelya, i pospishno zarizala iogo. i vzyala vona muki i zamisila, i spyekla z togo prisnye. i prinyesla tye pyeryed saula ta pyeryed slug iogo, i voni ili. potim ustali i pishli tiei nochi.

29

i zibrali filistimlyani vsi svoi viis'ka do afyeku, a izrail' taboruvav v aini, shcho v izryeyeli. a filistims'ki knyazi pyeryekhodili za sotnyami ta za tisyachami, david zhye ta lyudi iogo ishli nakintsi razom z akhishyem. i kazali filistims'ki knyazi: shcho tsye za evryei? a akhish vidkazav filistims'kim knyazyam: tazh tsye david, rab saula, izrail'yevogo tsarya, shcho buv zo mnoyu pyevnii chas, chi to roki, a ya nye znaishov u n'omu nichogo zlogo vid dnya iogo prikhodu azh do dnya ts'ogo. i gnivalisy na n'ogo filistims'ki knyazi. i skazali iomu filistims'ki knyazi: zavyerni togo cholovika, i nyekhai vin vyernyet'sya do svogo mistysya, dye ti priznachiv iomu, i nyekhai vin nye idye z nami na viinu, i nye stanye nam protivnikom na viini. i chim vin mozhye podobatitsya svoemu panovi? khiba golovami tsikh lyudyei? chi zh tsye nye toi david, shcho pro n'ogo spivali v tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i poklikav akhish davida, i skazav do n'ogo: yak zhivii navstryechu', ti pravdivii, i v moikh ochakh dobrii tvii vikhid ta vkhid tvii zo mnoyu v tabori, bo ya nye znaishov u tobi zla vid dnya prikhodu tvogo do myenye azh do ts'ogo dnya. ta v ochakh knyaziv ti nye dobrii. a tyepper vyernisy ta idi v miri, i nye zrobish zla v ochakh filistims'kikh knyaziv. a david skazav do akhisha: shcho zh zroviv ya? i shcho ti znaishov u svoemu rabovi vid dnya, koli stav ya pyeryed tvoim oblichchyam, azh do ts'ogo dnya, shcho ya nye viidu i nye budu voyuvati z vorogami

mogo pana, tsarya? i vidpoviv akhish i skazav do davida: znayu ya, shcho ti dobrii v ochakh moikh, nyemov angol bozhii. ta filistims'ki knyazi skazali: nyekhai nye idye vin iz nami na viinu! a tyepper ustan' rano vrantsi ti ta rabi pana tvogo, shcho priishli z tobouy. i povstavaiye rano vrantsi, i yak vam rozsvinye, idit'! i vstav rano vrantsi david ta lyudi iogo, shchob piti rankom i vyernutisy do filistims'kogo krayu. a filistimlyani pishli do izrail'ya.

30

i stalosya, koli david ta lyudi iogo ishli do tsiklagu, tryet'ogo dnya, to amalikityani vdyerlisya do pivdnya ta do tsiklagu, i pobili tsiklag ta spalili iogo ognym. i pozabirali voni do nyevoli zhinok, shcho buli v n'omu, vid malogo azh do vyelikogo, nikogo nye zabili, alye zabrali, ta i pishli svoeyu dorogoyu. i priishov david ta iogo lyudi do togo mista, a vono spalenyne ognym! a ikhni zhinki, ta sini ikhni, ta ikhni dochki zabrani v nyevolu. i pidnis david ta narod, shcho z nim, svii golas, ta i plakali, azh poki nye stalo im sili plakati. i buli vzyati do nyevoli obidvi davidovi zhinki: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kolishnya zhinka karmyelytanina navala. i bulo davidovi duzhye girko, bo narod govoriv, shchob iogo vkamyenuvati, bo zasmutilasya dusha vs'ogo narodu, kozhyen oburivsy za siniv svoikh ta za dochok svoikh. ta david zmitsnivsy navstryechuom, bogom, svoim. i skazav david do svyashchyenika yeviyatar, akhimeleyekhovo sina: prinyesi do myenye yefoda! i yeviyatar prinis yefoda do davida. i zapitav david navstryechua, govoryachi: chi myeni gnatisya za tieyu ordoyu, chi dozhnyenu ii? a vin vidkazav iomu: zhyenisya, bo konchye dozhyenyesh, i konchye vizvolish. i pishov david, vin ta shist' sotyen' lyuda, shcho z nim, i voni priishli azh do potoku byesor; a vidstali spinilisya. i gnavsy david, vin ta chotiri sotni cholovika. a dvisti lyuda spinilisya, bo buli slabi, shchob pyeryeiti potoka byesor. i znaishli voni v poli egyptyanina, i privyeli iogo do davida, i dali iomu khliba, a vin iv, i napoili iogo vodoyu. i dali iomu polovinu grudki sushyenikh fig ta dvi v'yazki rodzinok. i vin z'iv, i vyernuvsy dukh iogo do n'ogo, bo vin nye iv khliba ta nye piv vodi tri dni ta tri nochi. i zapitav iogo david: chii ti ta zvidkilya ti? a toi vidkazav: ya egyptets'kii yunak, rab amalikityanina. ta pokinuv myenye pan mii, bo ya zakhvoriv tri dni tomu. mi buli vdyerlisya na pivdyen' kyeryetyeiv, i na toi, shcho yudin, ta na pivdyen' kalyeva. a tsiklag mi spalili ognym. i skazav iomu david: chi nye zavedyesh myenye do tiei ordi? a

toi vidpoviv: prisyagni myeni bogom, shcho nye vb'esh myenye, i shcho nye vidasi myenye v ruku mogo pana, to sprovadzhu tyebye do tiei ordi. i vin sprovadiv iogo, azh os' voni rozporoshenyi po povyerkhni vsiei tiei zyeqli, idyat' ta p'yut' ta svyatkuuyut' z privedu vsiei tiei vyelikoi zdobichi, shcho voni nabrali z filistims'kogo krayu ta z krayu yudinogo. i biv ikh david vid ranku azh do vyechora nastupnogo dnya, i nye vtik iz nikh nikhto, krim chotir'okhsot cholovika khloptsiv, shcho povsidali na vyerblyudiv, i povtikali. i vryatuvav david usye, shcho pozabirav buv amalik. i obidvi svoi zhinki david uryatuvav. i nye propalo im nichogo: usye, vid malogo i azh do vyelikogo, i azh do siniv ta dochok, i vid zdobichi, i azh do vs'ogo, shcho ti vzyali buli sobi, usye vyernuv david! i vzyav david usyu khudobu dribnu ta khudobu vyeliky, a ti, shcho ishli pyeryed tieyu cheryedyoy, govorrili: tsye davidova zdobich! potomu priishov david do tikh dvokhsot lyudyei, shcho buli slabi, shchob iti za davidom, i shcho ikh vin lishiv buv pri pototsi byesor, a voni povikhodili nazustrich davidovi ta nazustrich narodovi, shcho z nim. i pidiishov david do narodu, i zapitavsyia ikh pro mir. i stali govoriti vsi lyudi zli ta nyegidni z tikh lyudyei, shcho khodili z davidom, ta i skazali: voni nye khodili z nami, tomu nye damo im zo zdobichi, shcho mi vidnyali, bo kozhnomu damo til'ki zhinok iogo ta siniv iogo, nyekhai vidvyedut', i nyekhai idut'! a david skazav: nye robit' tak, brattyia moi, z tim, shcho dav nam navstryechu', i pil'navav nas, i dav ordu, shcho ishla na nas, u nashu ruku. a khto poslukhae vas u takii ryechi? bo yaka chastina togo, khto khodiv do boyu, to taka chastina i togo, khto sidiv pri ryechakh, rivno podilyat'. i stalosya vid ts'ogo dnya i dali, i zrobyv vin tsye za postanovu ta za zvichai dlya izrail'ya, i vin isnuv azh do ts'ogo dnya. i priishov david do tsiklagu, i poslav zo zdobichi yudinim starshim, priyat'yelyam svoim, govoryachi: otsye vam podarok zo zdobichi navstryechunikh vorogiv, tim, shcho v byet-yeli, i tim, shcho v ramoti pivdyennim, i tim, shcho v yattyeri, i tim, shcho v aroyeri, i tim, shcho v sifmoti, i tim, shcho v yeshtyemoya, i tim, shcho v rakhali, i tim, shcho v mistakh erakhmyelyeyanina, i tim, shcho v mistakh kyeneyeyanina, i tim, shcho v khormi, i tim, shcho v bor-ashani, i tim, shcho v atakhu, i tim, shcho v khyevroni, i do vsikh tikh mists', kudi khodiv david, vin ta lyudi iogo.

istimlyani saula ta iogo siniv. i povbivali filistimlyani ionatana i avinadava ta malkishuya, saulovikh siniv. i stav bli tyazhki dlya saula, i iogo znaishli luchniki, vin buv duzhye poranyeniimi timi luchnikami. i skazav saul do svogo zbroenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye prishli tsi nyeobrizani, i nye probili myenye, i nye znushchalisya nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsyia. todi vzyav saul myecha, ta i upav na n'ogo! i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na svogo myecha, ta i pomyer iz nim. i pomyer togo dnya saul i troe siniv iogo ta zbroenosha, takozh usi lyudi razom, a izrail'tyani, shcho myeshkali na tim botsi dolini i na tim botsi iordanu, koli pobachili, shcho povtikali izrail'tyani, i shcho pomyerli saul ta sinii iogo, pokidali ti mista i povtikali, a filistimlyani poprikhodili i osilisya v nikh. i stalosya drugogo dnya, i prishli filistimlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta tr'okh siniv iogo, shcho lyezhal na gori gilboa. i voni styalii iomu golovu, i pozdirali zbroyu iogo, i poslali v filistims'ki kraii navkolo, shchob spovistiti v domakh ikhnikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu iogo v domi astarti, a tilo iogo pribili na muri byet-shanu. i pochuli myeshkantsei gilyeads'kogo yavyeshu pro tye, shcho filistimlyani zrobyli saulovi, i vstali vsi khorobri, i ishli vsyu nich, i vzyali saulovye tilo ta tila siniv iogo z muru byet-shanu, i priishli do yavyeshu, ta i spalili ikh tam. i vzyali voni ikhni kosti, i pokhovali pid tamariskom v yavyeshu, ta i postili sim dyen'.

a filistimlyani voyuvali z izrail'yem. i pobigli izrail'yevi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i dognali fil-

i stalosya po saulovii smyerti, koli david vyernuvnya, rozbivshi amalika, to vin sidiv u tsiklagu dva dni. i stalosya tryet'ogo dnya, azh os' priishov cholovik iz taboru vid saula, a odyezha iogo rozdyerta, i porokh na iogo golovi. i stalosya, yak priishov vin do davidu, to vpav na zymlyu i poklonivnya. i skazav iomu david: zvidki tsye ti prikhodish? a toi vidkazav: ya vtik z izrail'yevogo taboru. i skazav do n'ogo david: shcho tsye stalosya, rozkazhi no myeni! a toi vidkazav: narod utik iz boyu, a takozh bagato z narodu popadalo i povmiralo, i tyezsh saul ta sin iogo ionatan pomyerli. a david skazav yunakovi, shcho rozpovidav iomu: yak ti piznav, shcho pomyer saul ta sin iogo ionatan? i skazav toi yunak, shcho rozpovidav iomu: pripadkom natrapiv ya na gori gilboa, azh os' saul, nastromlyenii na spisa svogo, a kolyesnitsi ta izdtsi doganyayut' iogo. i vin obyernuvnya do myenye, i pobachiv myenye, ta i poklikav myenye. a ya vidpoviv: os' ya! i skazav vin do myenye: khto ti? a ya vidkazav iomu: ya amalikitayanin. i skazav vin do myenye: stan' nado mnoyu, ta i ubii myenye, bo skhopiv myenye korch, a vsya dusha shchye v myeni!... i stav ya pri n'omu, ta i ubiv iogo, bo ya znav, shcho vin nye budye zhivii po upadku svoim. i vzyav ya vintsya, shcho na golovi iogo, ta naplyechnika, shcho na plyechi iogo, i prinis syudi do pana svogo. i skhopivnya david za odyezhi svoi, ta i rozdyer ikh, i tyezsh usi lyudi, shcho buli z nim. i gosilili voni i plakali, ta postili azh do vyechora za saulom ta za sinom iogo ionatanom, i za narodom navstryechunim ta za izrail'yevim domom, shcho popadali vid myecha. i skazav david yunakovi, shcho rozpovidav iomu: zvidki ti? a toi vidkazav: ya sin odnogo prikhod'ka, amalikitayana. i skazav iomu david: yak ti nye poboyavsya prostyagti ruku svoyu, shchob ubiti navstryechun'ogo pomazantsya? i poklikav david odnogo z slug svoikh i skazav: pidiidi, ubii iogo! i toi udariv iogo, i vin pomyer. i skazav do n'ogo david: krov tvoya na golovi tvoii, bo usta tvoi posvidchili proti tyebye, govoryachi: ya vbiv navstryechun'ogo pomazantsya. i david zagolosiv za saulom ta za iogo sinom ionatanom takoyu zhalobnoyu pisnyeyu, ta i skazav navchiti yudinikh siniv pisni pro luka. os' vona napisana v knizi pravedyednogo: o pishnoto izrail'yeva, pobita iz luka na zgir'yakh svoikh, oi popadali litsari! nye rozkazuitye v gati pro tsye, nye spovishchaitye na vulitsyakh ashkalonu, shchob nye tishilitsya flilistimlyans'ki dochki, shchob nye radili dochki nyeobrizanikh! gilboavs'ki gori, shchob na vas nye bulo ni rosi, ni doshchu, ani polya dlya zhyertvi prinyesyen-

nya! bo splyamlyenii tam shchit khorobrikh, shchit sauliv, yak nibi olivoyu vin nye pomazanii! vid krovi zabitikh, vid loyu khorobrikh nye vidrivavnya buv luk ionataniv, i nye vyertavnya myech sauliv naporozhn'o! saul ta ionatan, tsi ulyublyeni i mili za svoiogo zhittya, i v smyerti svoii nyerozluchni, pruddkishi buli vid orliv ta sil'nishi vid l'yeviv! dochki izrail'yevi, za saulom zaplachtye, shcho vas zodyagav u bagryanitsyu z prikasami, shcho ozdobyuvav zolotom vashu odyezhu! oi, popadali litsari posyeryed boyu!... ionatan na pagirkakh tvoikh os' zabiti! skorblyu po tobi, ionatanye, mii bratye! ti dlya myenye buv vyel'mi ulyublyenii, kokhannya tvoe rozkishnishye dlya myenye bulo vid kokhannya zhinochogo! oi, popadali litsari, i zaginula zbroya viis'kova!...

2

i stalosya potomu, i zapitavnya david navstryechua, govoryachi: chi iti myeni v odnye z yudinikh mist? a navstryechu' vidkazav iomu: idi! i skazav david: kudi ya pidu? a vin vidkazav: u khyevron! i vviishov tudi david, a takozh dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kolishnya zhinka karmyelyanina navala. i lyudyei svoikh, shcho buli z nim, priviv david kozhnogo ta dim iogo, i voni osilisya po khyevrons'kikh mistakh. i poskhodilisya yudini muzhi, i pomazali tam davidu tsaryem nad yudinim domom. a davidovi rozpovili, kazhuchi: lyudi gilyeads'kogo yavveshu pokhovali saula. i poslav david lyudyei do gilyeads'kogo yavveshu, i skazav do nikh: blagoslovyenni vi dlya navstryechua, shcho zrobili tsyu milist' iz svoim panom, iz saulom, ta pokhovali iogo! a tyeper nyekhai navstryechu' zrobit' vam milist' ta pravdu, i ya tyezsh zroblyu vam tye dobro za tye, shcho vi zrobili tsyu rich. a tyeper nyekhai zmitsnyat'sya vashi ruki, i bud'tye muzhni, bo pomyer pan vash saul, a takozh yudin dim pomazav myenye tsaryem nad soboyu. a avnyer, nyeriv sin, providnik saulovogo viis'ka, uzyav ish-boshyeta, saulovogo sina, ta i priviv iogo do makhanaimu. i vin nastanoviv iogo tsaryem nad gilyeadom, i nad ashuryeyaninom, i nad izryeyelyem, i nad efrayemom, i nad vyeniyaminom, i nad usim izrail'yem. ish-boshyet, sauliv sin, buv viku soroka lit, koli zatsaryuvav nad izrail'yem, i tsaryuvav dva roki, til'ki dim yudi buv za davidom. a chislo dnviv, shcho david buv tsaryem u khyevroni nad yudinim domom, sim lit i shist' misyatsiv. i viishov avnyer, nyeriv sin, ta slugi ish-boshyeta, saulovogo sina, z makhanaimu do giv'onu. a ioav, sin tsyerui, ta davidovi slugi viishli i zustrili ikh razom pri giv'ons'komu stavi. i

zasili voni ti z toho boku stavu, a ti z t'shgo boku stavu. i skazav avnyer do ioava: nyekhai vstanut' tsi yunaki, i pobavlyat'sya pyeryed nami! i skazav ioav: nyekhai vstanut'. i vstali, i pyeryeishli v chisli dvanadtsyati dlya vyeniyamina ta dlya ish-boshyeta, saulovogo sina, ta dvanadtsyat' iz davidovikh slug. i skhopili odin odnogo za golovu, ta i vsadili svogo myecha do boku odin odnogo, i popadali razom. i nazvali im'ya tomu mistysu: khyelkat-gatstsurim, shcho v giv'oni. i znyavsvya toho dnya duzhye zhorstokii bili, i buv pobitii avnyer ta izrailevi lyudi davidovimi slugami. i buli tam tri sini tsyerui: ioav, i avishai, i asail. a asail buv lyegkii v nogakh svoikh, yak pol'ova ta gazyelya. i gnavsvya asail za avnyerom, i nye zbochuvav, ani pravoruch, ani livoruch iz pogoni za avnyerom. i obyernuvsvya avnyer pozad syebye i skazav: chi tsye ti, asailye? a toi vidkazav: ya. i skazav iomu avnyer: zboch sobi na pravitsyu svoyu chi na livitsyu svoyu, i skhopi sobi odnogo iz slug, i viz'mi sobi zbroyu iogo. ta nye khotiv asail spiniti pogoni za nim. a avnyer znov govori do asaila: spinisya v gonitvi za mnoyu! nashcho ya vb'yu tyebye? i yak zvyedu ya oblichchya svoe do brata tvogo ioava? a toi vidmovivsvya spinitisya. i vdariv iogo avnyer zadnim kintsyem spisa v zhivit, i spis viishov izzadu iogo! i vpav vin tam, i pomyer na mistisi... i stalosya, kozhyen, khto prikhodiv do toho mistysa, dye vpav asail ta pomyer, to spinyavsvya. i gnalisya ioav ta avishai za avnyerom. i sontsye zaishlo, a voni priishli do zgir'ya amma, shcho navproti giakhu, na dorozhi do giv'ons'koi pustini. i zbralisya vyeniyaminovi sini pri avnyeri, i sklali odin viddil, ta i spinilisya na vyerkhiv'i odnogo vzgir'ya. i kliknuv avnyer do ioava i skazav: chi zavzhd i myech budy zhyerti? chi ti nye znaesh, shcho girkota budy naostanku? i azh doki ti nye skazhyesh narodovi spinitisya v gonitvi za svoimi bratami? a ioav vidkazav: yak zhivii bog, koli b ti nye skazav buv inshogo, to shchye vid ranku narod buv bi pyeryestav gnatisya za bratom svoim. i zasurmiv ioav u surmu, i spinivsvya vvyes' narod, i nye gnalisya vzhye za izrailym, i bil'shye vzhye nye voyuvali. a avnyer ta lyudi iogo ishli styepom usyu tu nich, i pyeryeishli iordan, i proishli vvyes' bitron, i priishli do makhanaimu. i ioav vyernuvsvya z pogoni za avnyerom, i zibrav uvyes' narod, i zabraklo z davidovikh slug dyev'yatnadtsyati cholovika ta asaila. a davidovi slugi pobili z vyeniyamina ta z lyudyei avnyera, tri sotni i shistdyesyat cholovika, shcho pomyerli. i vinyesli asaila, i pokhovali iogo v grobi bat'ka iogo, shcho v viflyeemi. i ishli tsilu nich ioav ta lyudi iogo, a rozsvilo im u khyevroni.

i bula dovga ta viina mizh domom saulovim ta mizh domom davidovim. a david usye zmitsnyuvavsvya, a sauliv dim usye slabnuv. i v khyevroni narodilisya davidovi sini, i buv iogo pyervistok ammon, vid izryeyelitki akhinoam; a drugii sin iogo kil'av vid avigail, kolishn'oi zhinki karmyelyanina navala; a tryetii avyesalom, sin maakhi, dochki tal-maya, tsarya gveshurs'kogo; a chyetyvertii adoniya, sin khaggit, a p'yatii shyefatiya, sin avital, a shostii itryeam, vid yegli, davidovi zhinki, otsi narodilisya davidovi v khyevroni. i stalosya, koli bula viina mizh domom saulovim ta domom davidovim, to avnyer trimavsvya saulovogo domu. i mav saul nalozhnitsyu, a im'ya ii ritspa, dochka aii. i skazav ish-boshyet do avnyera: chogo ti priishov do nalozhnitsi bat'ka mogo? i duzhye zapalivsvya avnyerovi gniv na slova ish-boshyetovi, i vin skazav: chi ya psyacha yuds'ka golova? s'ogodni ya roblyu lasku domovi tvogo bat'ka saula, iogo bratam ta iogo priyatyelyam, i nye viddav tyebye v davidovu ruku, a ti s'ogodni zgadav na myeni grikt tsiei zhinki? nyekhai tak zrobit' bog avnyerovi, i nyekhai shchye dodast' iomu, yakshcho ya nye zroblyu davidovi tak, yak navstryechu' prisnyagnuv buv iomu, shchob pyeryenyesti tsarstvo vid saulovogo domu, i shchob postaviti davidiv tron nad izrailym ta nad yudoyu vid danu i azh do byeyer-shyevi. i toi nye mig uzhye vidpovidati avnyerovi ani slova, bo boyavsvya iogo. i poslav avnyer zamist' syebye posliv do davida skazati: chiya tsye zymlyat? i shchye skazati: skladi zh svoyu umovu zo mnoyu, i os' ruka moya budy z tobouy, shchob privyernuti do tyebye vs'ogo izrailya. a david vidkazav: dobrye, ya skladu z tobouy umovu! til'ki odnie ryechi ya zhadayu vid tyebye, a samye: ti nye pobachish oblichchya mogo, yakshcho ti nye privyedyesh myelkhi, saulovoi dochki, koli ti priidyesh pobachiti myenye. i poslav david posliv do ish-boshyeta, saulovogo sina, govoryachi: vid-dai zhinku moyu myelkhu, yaku ya zaruchiv buv sobi za sotnyu krainikh plotiv filistims'kikh. i poslav ish-boshyet, i vzyav ii vid ii cholovika, vid paltiila, sina laisha. i pishov z nyeyu cholovik ii, i vsye plakav za nyeyu azh do bakhurimu. i skazav do n'ogo avnyer: idi, vyernisya! i toi vyernuvsvya. a avnyerove slovo z izrailyevimi starshimi bulo takye: vi vzhye davno bazhaetye mati davida tsaryem nad sobouy. a tyepyer zrobit' tsye, bo navstryechu' skazav buv do davida, govoryachi: rukoyu mogo raba davida ya spasu narod mii, izrailya, vid ruki filistimlyan ta vid ruki vsikh vorogiv iogo. i govoriav avnyer takozh do ushyei vyeniyaminovikh. i takozh pishov avnyer

govoriti do ushyei davidovikh u khyevroni, usye, shcho dobre v ochakh izrailya ta v ochakh us'ogo domu vyeniyaminovogo. i prishov avnyer do davida do khyevronu, a z nim dvadtsyatyero lyuda. i david зробiv priinyattya avnyerovi ta lyudyam, shcho z nim. i skazav avnyer do davida: nyekhai ya vs-tanu i pidu, i pryvedu do pana, tsarya mogo, us'ogo izrailya, a voni skladut' iz toboyu umovu, i ti budyesh tsaryuvati nad usim, chogo budyeh zhadati dusha tvoya. i vidpus-tiv david avnyera, i vin pishov iz mirom. azh os' priishli slugi davidovi ta ioav iz pokhodu, i prinyesli z soboyu vyeliky zdobich. a avny-
era nye bulo z davidom u khyevroni, bo vin vidpus-tiv iogo, i toi pishov iz mirom. a ioav ta vsye viis'ko, shcho bulo z nim, pri-
ishli. i rozpovili ioavu, govoryachi: prikho-div avnyer, sin nyeriv, do tsarya, a vin vid-
pus-tiv iogo, i toi pishov iz mirom. i pri-
ishov ioav do tsarya ta i skazav: shcho ti zro-
biv? os' prikhodiv do tyebye avnyer, nash-
cho ti vidpus-tiv iogo, i vin vidiishov? ti
znaesh avnyera, nyerovogo sina, vin prikho-
div, shchob namoviti tyebye ta shchob vivi-
dati tvii vikhid ta vkhid tvii, i shchob vivi-
dati vsye, shcho ti robish. i viishov ioav vid
davida, i poslav poslantsiv za avnyerom, i
voni zavjernuli iogo z bor-gassiri, a david
pro tye nye znav. i vyernuvsyia avnyer do
khyevronu, a ioav vidviv iogo v syeryedinu
brami, shchob pogovoriti z nim taemno, ta
i udariv iogo tam u zhivit, i toi pomyer za
krov brata iogo asaila. a potim pochuv pro
tsye david i skazav: nyevinnii ya ta tsarstvo
moe pyeryed navstryechuom azh naviki v
krovi avnyera, nyerovogo sina. nyekhai vona
padye na golovu ioava ta na vvyes' dim
iogo bat'ka! i nyekhai nye pyeryestae v
ioavovomu domi tyechevii, i prokazhyenii, i
toi, khto opiraet'sya na kiya, i khto padae
vid myecha, i khto nye mae khliba! a ioav
ta brat iogo avishai ubili avnyera za tye, sh-
cho vin zabiv ikhn'ogo brata asaila v giv'oni
v boyu. i skazav david do ioava ta do vs'ogo
narodu, shcho buv z nim: rozdyerit' vashu
odyezhu, i opyeryezhit'sya vyeryetishchyem,
ta i golosit' za avnyerom! a tsar david
ishov za marami. i pokhovali avnyera v
khyevroni, a tsar pidnis svii golos ta i plakav
nad avnyerovim grobom, i plakav uvyes'
narod. i zaspivav tsar zhalobnu pisnyu nad
avnyerom ta i skazav: chi avnyer mav za-
ginutii smyertyu nyegidnogo? tvoii ruki buli
nye pov'yazani, nye zabiti buli tvoii nogi v
kaidani, ti vpav, yak vid nyepavyednykh
padayut'! i vvyes' narod shchye bil'shye
plakav nad nim. i priishov uvyes' narod, sh-
chob namoviti davida pokripitisya khlibom
shchye togo dnya, ta prislyaguv david, gov-
oryachi: nyekhai tak zrobit' myeni bog, i
nyekhai shchye dodast', yakshcho ya pyeryed
zakhodom sontsya skushtuyu khliba abo

chogobud'! a vvyes' narod dovidavsyia pro
tsye, i tsye bulo dobre v ikhnykh ochakh,
yak i vsye, shcho robiv tsar, bulo dobre
v ochakh us'ogo narodu. i togo dnya dovi-
dalisya vvyes' narod ta vvyes' izrail', shcho
to nye bulo vid tsarya, shchob zabiti avny-
era, sina nyerovogo. i skazav tsar svoim
slugam: oto zh znaitye, shcho vozhd' ta vye-
likii muzh upav ts'ogo dnya! a ya s'ogodni
slabii, khoch pomazanii tsar, a ti lyudi, sini
tsyerui, sil'nishi vid myenye. nyekhai vid-
platit' navstryechu' zlochintsyevi za iogo zlo!

4

i pochuv sauliv sin, shcho pomyer avnyer
u khyevroni, i opustilisya ruki iogo, a
vvyes' izrail' zbyentyezhivsyia. a sauliv sin
mav dvokh muzhiv, kyeryivnykh viddiliv,
im'ya odnomu baana, a im'ya drugomu
ryekhav, sini byeyerotyannina rimmona, a
vyenyaminovikh siniv, bo i byeyerot za-
lichyenii buv na vyenyamina. ta povtikali
byeyerotyani do gittaimu, i myeshkali tam
prikhod'kami, i tak e azh do ts'ogo dnya.
a ionatan, sauliv sin, mav kul'gavogo sina;
vin buv viku p'yati lit, koli priishla zvistka
pro saula ta ionatana z izryeyelu. a nyan'ka
iogo nyesla iogo i utikala; i stalosya, koli
vona pospishno vtikala, to vin upav i okri-
viv. a im'ya iogo myefivoshyet. i pishli
sini byeyerotyannina rimmona, ryekhav ta
baana, i vviishli, yak bula dyenna spyekota,
do ish-boshyetovogo domu, a vin lyezhav
u pivdyennomu spochinku. i oto vviishli
voni azh do syeryedini domu, nibi vzyati
pshenyitsi, ta i udarili iogo v zhivit. i
ryekhav ta brat iogo baana vtyekli. otosz,
uviishli voni do domu, a vin lyezhit' na
lizhku svoim u svoii spal'ni, i voni vdarili
iogo, i vbili iogo, i znalyi iomu golovu. i
vzyali voni iogo golovu, i ishli styepovoyu
dorogoyu vsyu nich. i prinyesli voni ish-
boshyetovu golovu do davida v khyevron, ta
i skazali tsaryevi: otsye golova ish-boshyeta,
saulovogo sina, tvogo voroga, shcho shukav
buv tvoei dushi. i dav navstryechu' ts'ogo
dnya panovi moemu, tsaryevi, pimstu nad
saulom ta nad nasinnym iogo. i vidpo-
viv david ryekhavovi ta bratovi iogo baani,
sinam byeyerotyeyannina rimmona, i skazav
im: yak zhivii navstryechu', shcho vizvoliv
dushu moyu vid usyakogo utisku, koli togo,
khto rozpoviv myeni, kazhuchi: os' pomyer
saul, a vin buv v ochakh svoikh, yak priem-
nii visnik, ya skhopiv iogo, i vbiv iogo v tsik-
lagu, zamist' dati iomu nagorodu za zvistku,
tim bil'shye, koli lyudi nyespravedlyvi vbili
spravedlyvogo cholovika v domi iogo na
postyeli iogo! a tyepyer chi ya nye poshukayu
iogo krovi z vashoi ruki, i nye vigublyu vas
iz krayu? i david nakazav slugam, i voni
vbili ikh, i vidrubali ikhni ruki ta ikhni nogi,

ta i povisili nad stavom u khyevroni. a ish-boshyetovu golovu vzyali i pokhovali v avnyerovim grobi v khyevroni.

5

i poskhdilisya vsi izrailievi plyemyena do davida v khyevron ta i skazali iomu: otsye mi kist' tvoya ta tilo tvoe mi! i davnish, koli saul buv tsaryem nad nami, ti vodiv izrailya na viinu i privodiv nazad. i navstryechu' tobi skazav: ti budyesh pasti naroda mogo, izrailya, i ti budyesh volodaryem nad izrailym. i priishli vsi izrailievi starshi v khyevron, a tsar david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed navstryechunim litsyem. i pomazali voni davida tsaryem nad izrailym. david buv viku tridtsyati lit, koli stav tsaryuvati, i sorok lit tsaryuvav vin. u khyevroni tsaryuvav vin nad yudoyu sim lit i shist' misyatsiv, a v erusalimi tsaryuvav tridtsyat' i tri roki nad usim izrailym ta yudoyu. i pishov tsar ta lyudi iogo do erusalimu na evusyeyanina, myeshkantsya togo krayu. a toi skazav davidovi, govoryachi: ti nye vviidyesh syudi, khiba povi-ganyaesh slipikh ta krivikh! a tsye znachit': david nikoli nye viiide syudi! ta david zdobuv tyverdinyu sion, vin stav davidovim mistom. i skazav david togo dnya: kozhyen, khto zab'e evusyeyanina, nyekhai skinye do kanalu, a z nim i krivikh ta slipikh, znyenavidzhyenikh dlya davidovoi dushi. tomu govoryat': slipii ta krivii nye vviide do domu! i osivsyia david u tyverdini, i nazvav im'ya ii: davidovye misto. i buduvav david navkolo vid millo i usyeryedini. i david stavav usye bil'shim, a navstryechu', bog savaot, buv iz nim. i poslav khiram, tsar tirs'kii, posliv do davida, ta kyedrovogo dyeryeva, i tyesliv, i kamyenyariv dlya stin, i voni zbuduvali dim dlya davida. i pyeryesvidchivsyia david, shcho navstryechu' postaviv iogo mitsno tsaryem nad izrailym, i shcho vin pidnis tsarstvo iogo radi narodu svogo izrailya. a david uzyav shchye nalozhnits' ta zhinok z erusalimu po vikhodit' iogo z khyevronu, i narodilisya davidovi shchye sini ta dochki. a otsye imyena narodzhyenikh iomu v erusalimi: shammua, i shovav, i natan, i solomon, i ivkhar, i yelishua, i nafyeg, i yafia, i yelishama, i yeliyada, i yelifayet. i pochuli filistimlyani, shcho davida pomazali tsaryem nad izrailym, i viishli vsi filistimlyani, shchob shukati davida. i david pochuv pro tsye, i ziishov do tyverdini. a filistimlyani priishli ta roztashuvalisya v dolini ryefaim. a david zapitavsya navstryechua, govoryachi: chi vikhoditi myeni proti filistimlyan? chi dasi ikh u moyu ruku? i navstryechu' vidkazav do davida: vikhod', bo spravdi dam filistimlyan u ruku tvoyu! i priishov david do baal-pyeratsimu. i po-

biv ikh tam david ta i skazav: navstryechu' rozirnav vorogiv moikh pyeryedo mnoyu, yak rozrivayut' vodi. tomu vin nazvav im'ya tomu mistsyu: baal-pyeratsim. i voni polishili tam svoikh bozhktiv, a ikh zabrav david ta lyudi iogo. a filistimlyani znovu priishli ta roztashuvalisya v dolini ryefaim. i zapitavsya david navstryechua, a vin skazav: nye vikhod', otoci ikh z-pozadu, i priidi do nikh vid bal'zamovogo liska. i staney'sya, koli ti pochuesh shyelyest kroku na vyerkhovittiyakh bal'zamovogo liska, todi pospishisya, bo to todi viishov navstryechu' pyeryed toboyu, shchob pobiti filistims'kii tabir. i david zrobiv tak, yak nakazav iomu navstryechu', i vin pobiv filistimlyan vid gyevi azh tudi, kudoyu iti do gyezyera.

6

a david znovu zibrav vibranye viis'ko v izraili, tridtsyat' tisyach. i vstav ta i pishov david ta vvyes' narod, shcho buv z nim z yudinogo baalu, shchob vinyesti zvuidi bozhogo kovchyega, shcho nad nim klichyet'sya im'ya, im'ya navstryechua savaota, shcho zamyeshkue na khyeruvimakh. i voni postavili bozhogo kovchyega na novogo voza, i vinyesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i. a uzza ta akhio, sini avinadavovi, provadili togo novogo voza. i nyesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i, i ishli z kovchyegom bozhim, a akhio ishov pyeryed kovchyegom. a david ta vvyes' izrailiv dim grali pyeryed bozhim litsyem usieyu siloyu ta pisnyami, i na tsitrakh, i na arfakh, i na bubnakh, na guslakh, i na tsimbalakh. i priishli voni azh do goryen-nakhonu, a uzza prostyag ruku do bozhogo kovchyegu, i skhopiv iogo, bo znorovilas' bula khudoba. i zapalivsyia navstryechunii gniv na uzzu, i bog uraziv iogo tam za tsyu provinu. i vin pomyer tam pri bozhomu kovchyezi. i zapalivsyia davidiv gniv za tye, shcho navstryechu' pokarav uzzu, i vin nazvav im'ya tomu mistsyu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i david zlyakavsya navstryechua togo dnya ta i skazav: yak uviiide do myenye navstryechunii kovchyeg? i nye khotiv david pyeryenositi navstryechun'ogo kovchyega do syebye, do davidovogo mista, a skyeruvav iogo david do domu gatyanina ovyed-yedoma. i probuvav navstryechunii kovchyeg u domi gatyanina ovyed-yedoma tri misyatsi, i navstryechu' poblagosloviv ovyed-yedoma ta vvyes' iogo dim. i donyesyeno tsaryevi davidovi, govoryachi: navstryechu' poblagosloviv dim ovyed-yedoma ta vsye, shcho iogo, radi kovchyegu bozhogo. i pishov david, i vinis bozhogo kovchyega z domu ovyed-yedoma do davidovogo mista z radistyu. i stalosya, koli ti,

khto nis navstryechun'ogo kovchyega, stupali shist' krokiv, to vin prinosiv u zhyertvu vola ta vidgodovanu shtuku khudobi. a david tantsyuvav pyeryed navstryechunim litsyem zo vsiei sili. i david buv opyeryezanii llyanym yefodom. i david ta vyves' izrailiv dim nyesli navstryechun'ogo kovchyega z okrikom ta z surmlyennyam surmi. i stalosya, koli navstryechunii kovchyeg uviishov do davidovogo mista, to myelkhola, saulova dochka, viglyadala chyeryez vikno, i pobachila tsarya davida, shcho tantsyuvav ta skakav pyeryed navstryechunim litsyem. i vona pogordila nim u syertsii svoemu. i prinyesli navstryechun'ogo kovchyega, i postavili iogo na mistsi iogo syeryed namyetu, shcho dlya n'ogo postaviv david. i prinis david tsilopalyennya pyeryed navstryechunim litsyem ta zhyertvu mirnu. a koli david skinchiv prinositi tsilopalyennya ta mirni zhyertvi, to vin poblagosloviv narod imyenyem navstryechua savaota. i vin rozdav dlya vs'ogo narodu, dlya vs'ogo izrail'yevogo natovpu, vid cholovika i azh do zhinki, dlya kozhnogo po odnomu bukhantsyevi khliba, po odnomu kavalkovi pyechyenogo m'yasa ta po odnomu vinogradnomu kalachyevi. i pishov uvyes' narod kozhyen do domu svogo. i vyernuvsyia david, shchob poblagosloviti svii dim. i viishla myelkhola, saulova dochka, navproti davida i skazala: yakii slavnii buv s'ogodni izrailiv tsar, shcho obnazhavsya s'ogodni na ochakh nyevil'nits' svoikh rabiv, yak obnazhuet'sya yakii z pustuniv! i skazav david do myelkholi: pyeryed litsyem navstryechua, shcho vibrav myenye nad tvogo bat'ka ta nad uvyes' dim iogo, i nakazav myeni buti volodaryem nad navstryechunim narodom, nad izrail'yem, budu vyesyelititsya pyeryed navstryechunim litsyem! i koli ya budu pogordzhyenii shchye bil'sh vid togo, i budu niz'kii u svoikh ochakh, to pri nyevil'nitsyakh, shcho ti govoriga, i pri nikh ya budu shanovani! i v myelkholi, saulovoi dochki, po ts'omu nye bulo ii ditini azh do dnya smyerti ii.

7

i stalosya, koli tsar osiv u svoemu domi, a navstryechu' dav iomu vidpochinuti vid usikh vorogiv iogo navkolo, to tsar skazav do proroka natana: podivisya, ya sidzhu v kyedrovomu domi, a bozhii kovchyeg znakhodit'sya pid zavisoyu! i skazav natan do tsarya: usye, shcho v syertsii tvoim, idi i zrobi, bo navstryechu' z toboyu. i stalosya tiei nochii, i bulo navstryechune slovo do natana, kazhuchi: idi i skazhyesh do raba mogo, do davida: tak skazav navstryechu': chi ti zbuduesh myeni dim na moe probuvannya? bo ya nye probuvav u domi vid

dnya vivyedyennya mogo izrail'yevikh siniv z egiptu i azh do ts'ogo dnya, alye khodiv u namyeti ta v shatri. skriz', dye khodiv ya pomizh izrail'yevimi sinami, chi promoviv ya khoch slovo z yakim iz izrail'yevikh plyemyen, yakomu nakazav ya pasti naroda mogo, izrail'ya, govoryachi: chomu nye zbuduvali vi myeni kyedrovogo domu? a tyepper tak skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav navstryechu' savaot: ya vzyav tyebye z pasovis'ka, yak khodiv ti za otaroyu, shchob ti stav volodaryem nad narodom moim, nad izrail'yem. i buv ya z toboyu v us'omu, dye ti khodiv, i vigubiv ya vsikh vorogiv tvoikh z-pyeryed tyebye, i zrobiv tobi vyelikye im'ya, yak im'ya vyelikikh na zyeimli. i vstanoviv ya mist'sye dlya narodu mogo, dlya izrail'ya, i vin probuvatyime na svoemu mistsi, i nye budye vzhye nyepokoenii, i krivdniki nye budut' bil'shye gnobiti iogo, yak pyeryed tim. a vid togo dnya, yak ya nastanoviv suddiv nad narodom moim, izrail'yem, to ya dav tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh. i navstryechu' ob'yavlyae tobi, shcho navstryechu' pobudue tobi dim. koli pivopnyat'sya tvoi dni, i ti lyazhyesh iz svoimi bat'kami, to ya postavlyu po tobi nasinnya tvoe, shcho vidyde z utrobi tvoei, i zmitsnyu iogo tsarstvo. vin zbudue dim dlya imyennya mogo, a ya zmitsnyu pryestola iogo tsarstva naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin budye myeni za sina. koli vin skrivit' dorogu svoyu, to ya pokarayu iogo lyuds'koyu palitsyeyu ta porazami lyuds'kikh siniv. ta milist' moyia nye vidkhilit'sya vid n'ogo, yak vidkhiliv ya ii vid saula, yakogo ya vidkinuv pyeryed toboyu. i budye pyevnim tvii dim ta tsarstvo tvoe azh naviki pyeryed toboyu. pryestol tvii budye mitsno stoyati azh naviki! yak usi tsi slova, yak usye tsye vidinnya, tak govorig natan do davida. todi prishov tsar david, i siv pyeryed navstryechunim litsyem ta i skazav: khto ya, navstryechui bozhye, i shcho mii dim, shcho ti priviv myenye azh syudi? ta i tsye shchye bulo malye v ochakh tvoikh, navstryechui bozhye, i ti govorig takozh pro svogo raba v buduchchini. a tsye za zakonom lyuds'kim, navstryechui bozhye! i shcho shchye bil'shye govoritimye david tobi? ta ti znaesh svogo raba, navstryechui bozhye! radi slova svogo ta za syert'syem svoim ti zrobiv usyu tsyu vyelichnist', zvischayuchi tsye svoemu rabovi. tomu ti vyelikii, navstryechui bozhye, bo nyemae takogo, yak ti, i nyemae boga, okrim tyebye, zgidno z usim, shcho mi chuli svoimi ushima. a yakii e shchye odin lyud na zyeimli, yak tvii narod, izrail', shchob bog prikhodiv vikupiti iogo sobi za narod, i shchob ustanoviti iomu svoe imyennya, i shchob uchiniti vam tsyu vyelichnist', ta strashni ryechi dlya svogo krayu radi nar-

odu svogo, yakogo vikupiv sobi z egiptu, vid lyudyei ta vid bogiv iogo? i ti zmitsniv sobi narod svii, izrailya, sobi za narod azh naviki, i ti, navstryechui, stav dlya nikh za boga. a tyepyer, navstryechui bozhye, zatvyerdi azh naviki tye slovo, shcho ti govori pro svogo raba ta pro dim iogo, i vchini, yak ti govori! nyekhai budye vyelikim im'ya tvoe azh naviki, shchob govori: navstryechu' savaot bog nad izrail'em! a dim tvogo raba davida budye mitsno stoyati pyeryed lits'em tvoim! bo ti, navstryechui savaotye, bozhye izrailiv, ob'yaviv svoemu rabovi, govoryachi: zbuduyu tobi dim, tomu rab tvii zdobuv'sya na vidvagu pomolitis'ya do tyebye tsieyu molitvoyu! a tyepyer, navstryechui bozhye, ti toi bog, a slova tvoi budut' pravdoyu, i ti govori svoemu rabovi tsye dobro. a tyepyer zvol' poblagosloviti dim svogo raba, shchob buv naviki pyeryed lits'em tvoim, bo ti, navstryechui bozhye, govori tsye, i vid tvogo blagoslovyennya budye poblagoslovyenii naviki dim raba tvogo!

8

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan, i pokonan ikh. i vzyav david kyermu vladi z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i pyeryemiryav ikh shnurom, poklav ikh na zyemlyu, i vidmiryav dva shnuri na pobittya, a povyen shnur na pozostavlyennya pri zhitti. i stali moavityani davidovimi rabami, yakii prinosili iomu daninu. i pobiv david gadad'yezyera, sina ryekhova, tsarya tsovi, koli toi ishov buv vidnoviti vladu svoyu pri richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachu i sim sotyen' izdtsiv ta dvadtsyat' tisyach cholovika pishogo. a konyam usikh tikh kolyesnits' david popidrizuvav zhili, i pozostaviv iz togo sto kolyesnits'. i priishov aram damas'kii, shchob dopomogti gadad'yezyerovi, tsaryevi tsovi, ta david pobiv v arami dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i nastanoviv david zalogi v damas'komu arami, i stav aram dlya davida za rabiv, shcho prinosili daninu iomu, a navstryechu' dopomagav davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i zabrav david zoloti shchiti, shcho buli v rabiv gadad'yezyera, i prinis ikh do erusalimu. a z byetaku ta z byerotayu, mist gadad'yezyerovikh, tsar david uzyav duzhye bagato midi. a koli pochuv toi, tsar khamotu, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezyera, to toi poslav svogo sina iorاما do tsarya davida, shchob povitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho vin zavzhdi voyuvav z gadad'yezyerom ta pobiv iogo, bo toi voyuvav proti gadad'yezyera. a v rutsi iogo buli ryechi zoloti, i ryechi sribni, i ryechi midyani. takozh ikh prisvyativ tsar david navstryechuyevi razom zo sriblom ta zolotom, shcho vin prisvyativ buv

iz zabranogo v usikh narodiv, yakikh vin zdobuv: z aramu, i z moavu, i z siniv ammona, i z filistimlyan, i z amalika, i zo zdobichi gadad'yezyera, sina ryekhova, tsarya tsovi. i zdobuv david sobi im'ya, koli vin vyernuv'sya z pobittya visimnadtsyati tisyach aramu v byegye-mylakh. i vin postaviv zalogi v yedomi, v us'omu yedomi postaviv zalogi. i stav uvyes' yedom za rabiv dlya davida. i dopomagav navstryechu' davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrail'em, i chiniv david sud ta spravvedlivist' dlya vs'ogo narodu svogo. a ioav, sin tsyerui, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludiv, buv kantslyerom. a sadok, sin akhituva, ta akhimyelyekh, sin yeviyatara, buli svyashchyeniki, syeraya buv pisaryem. a byenaya, sin egoyadi, buv nad kyeretyaninom ta nad pyelyetyaninom. a davidovi sini buli nachal'nikami tsars'kogo dvoru.

9

i skazav david: chi e shchye khto, khto pozostav'sya z saulovogo domu? ya zrobyu iomu lasku radi ionatana. a pri saulovim domi buv rab, a im'ya iomu tsiva. i poklikali iogo do davida, a tsar skazav iomu: chi ti tsiva? a toi vidkazav: rab tvii! i skazav tsar: chi nyema vzhye kogo z saulovogo domu, shchob ya zrobyu iomu bozhu lasku? i skazav tsiva do tsarya: e shchye sin ionataniv, krivii na nogi. i skazav iomu tsar: dye vin? a tsiva vidkazav tsaryevi: os' vin u domi makhira, ammilovogo sina, v lo-dyevari. i tsar david poslav, i vzyav iogo z domu makhira, ammilovogo sina, iz lo-dyevaru. i priishov myefivoshyet, sin ionatana, saulovogo sina, do davida, i vpav na oblichchya svoe i pokloniv'sya. i david skazav: myefivoshyetye! a toi vidkazav: os' tvii rab! i skazav iomu david: nye biisya, bo spravdi zrobyu tobi lasku radi bat'ka tvogo ionatana, i zvyernu tobi vsye polye tvogo bat'ka saula. a ti budyesh zavzhdi isti khlil pri moemu stoli. a toi ukloniv'sya i skazav: shcho tvii rab, shcho ti zvyernuv'sya do takogo myertvogo psa, yak ya? a tsar kliknuv do tsivi, saulovogo slugi, i do n'ogo skazav: usye, shcho bulo saulovye ta vs'ogo iogo domu, ya dav sinovi tvogo pana. i budyesh pratsyuvati iomu na zyemli ti i sini tvoi ta rabi tvoi. i budyesh prinositi z urozhayu, i budy khlil dlya sina tvogo pana, i vin budye iogo isti. a myefivoshyet, sin pana tvogo, budye zavzhdi isti khlil pri moemu stoli. a tsiva mav p'yatnadtsyat' siniv ta dvadtsyat' rabiv. i skazav tsiva do tsarya: usye, yak nakazhye mii pan tsar svoemu rabovi, tak zrobit' tvii rab. a myefivoshyet skazav tsar budye isti pri moemu stoli, yak odin iz tsars'kikh siniv. a myefivoshyet mav malogo sina, a im'ya iomu mikha. i vsi, khto myeshkav u domi

tsivi, buli rabi dlya myefivoshyeta. a myefivoshyet sidiv v erusalimi, bo vin zavzhdi iv pri tsars'komu stoli. i vin buv krivii na obidvi svoi nogi.

10

i stalosya po tomu, i pomyer tsar amonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ganun. i skazav david: zrobylu ya lasku ganunovi, nakhashyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobyv buv lasku myeni. i poslav david, shchob iogo poraduvati, shchodo bat'ka iogo, chyeryez svoikh rabiv. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu. a ammonits'ki knyazi skazali do pana svogo ganuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishityelv? chi zh david poslav do tyebye svoikh slug nye na tye, shchob oglyanulisto ta shchob iogo vividati, a potom znishchiti iogo? i vzyav ganun davidovikh slug, ta i ogoliv polovinu ikhn'oi borodi, ta obrizav ikhnyu odyezhu na polovinu, azh do sidinnya ikh, ta i vidpustiv ikh. i donyesli pro tsye davidovi, a vin poslav nazustrich im, bo ti muzhi buli duzhye osoromlyeni. i tsar im skazav: sidit' v erikhoni, azh poki vidrostye vam boroda, potom povernyetyes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavidzhyni v davida. i ammonityani poslali i nainyali aram-byet-ryekhovu i aram-tsovi, dvadtsyat' tisyach pikhotintsiv, ta tsarya maakhi, tisyachu cholovika, i tov'yan dvanadtsyat' tisyach cholovika. a koli david prochuv pro tsye, to poslav ioava ta vsye litsars'kye viis'ko. i povikhodili ammonityani, i vstanovilisya do boyu pri vkhodi do brami. a aram-tsova, i ryekhov, i tov'yanin, i maakha, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho boiovii front zvyernenyi na n'ogo spyeryedu ta pozadu, to vibrav izrail'yevikh vibranikh, ta i ustanoviv ikh navproti arama. a ryeshtu narodu dav pid ruku svogo brata avshaya, i vstanoviv navproti ammonityan, i skazav: yakshcho aram budy sil'nishii vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yakshcho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to ya pidu dopomagati tobi. bud' muzhnii, i stan'mo mitsno za narod nash ta za mista nashogo boga, a navstryechu' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidliishli na bii z aramom, to ti povtikali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho vtik aram, to i voni povtikali pyeryed avishaem, i vviishli do mista. i vyernuvsya ioav vid ammonityan i vviishov do erusalimu. a koli pobachiv aram, shcho vin pobitii izrail'yem, to voni pozbiralisya razom. i poslav gadad'yezzer, i viviv arama, shcho z drugogo boku richki, i vviishli voni do gyelamu. a shovakh, provid-

nik gadad'yezzerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donesyeno davidovi, i vin zibrav us'ogo izrail'ya, i pyeryeishov iordan, ta priishov do gyelamu. a aram ustanovivsya navproti davida, i voyuvav iz nim. i pobig aram pyeryed izrail'yem, a david povbivav z aramu sim sotyen' kolyesnits' ta sorok tisyach vyerkhivtsiv. i vbiv vin shovakha, zvyerkhnika viis'ka iogo, i toi tam pomyer. a koli vsi tsari, pidlyegli gadad'yezera, pobachili, shcho voni pobiti izrail'yem, to zamirilisya z izrail'yem, i sluzhili iomu. i aram uzhye boyavsya dopomagati ammonityanam.

11

i stalosya po roku, u chas vikhodu tsariv na viinu, to poslav david ioava i svoikh slug iz nim, ta vs'ogo izrail'ya, i voni vigubili ammonityan i oblyagli rabbu. a david sidiv v erusalimi. i stalosya nadvyechir, i vstav david iz lozha svogo, i prokhodzhuavsya na dakhu tsars'kogo domu. i pobachiv vin iz dakhu zhinku, shcho kupalasya. a ta zhinka bula duzhye vrodлива. i poslav david, i zapitavsya pro tu zhinku. a poslanii skazav: tazh to virsaviya, yelyamova dochka, zhinka khittyejanina urii! i poslav david poslantsiv, i vzyav ii. i vona priishla do n'ogo, i vin poklavsya z nyeyu. a vona ochistilasya z nyechistosti svoei, i vyernulasya do svogo domu. i zavagitnila ta zhinka. i poslala vona, i donyesla davidovi i skazala: ya zavagitnila! a david poslav do ioava: poshli myeni khittyejanina uriyu. i ioav poslav uriyu do davida. i priishov uriya do n'ogo, a david zapitavsya pro stan ioava, i pro stan narodu, i pro stan viini. i skazav david do urii: idi do svogo domu ta obmii svoi nogi. i viishov uriya z tsars'kogo domu, a za nim ponyesli gostintsya tsars'kogo. ta uriya spav pri vkhodi do tsars'kogo domu z usima slugami pana svogo, a do svogo domu nye pishov. i donyesli davidovi, govoryachi: uriya nye pishov do domu svogo. i skazav david do urii: chi zh nye z dorogi ti prikhodish? chomu ti nye pishov do svogo domu? i skazav uriya do davida: kovchyeg i izrail' ta yuda sidyat' u shatrakh, a pan mii ioav ta rabi mogo pana taboruyut' na golomu poli. a ya pidu do svogo domu, shchob isti i piti ta lyezhati zo svoeyu zhinkoyu? klyanusya zhittiyam tvoim ta zhittiyam dushi tvoei, shcho nye zrobylu ya takoi ryechi! i skazav david do urii: pozostan'sya tut i s'ogodni, a zvavtra ya vidpushchu tyebye. i pozostavavsya uriya v erusalimi togo dnya ta dnya drugogo. i poklikav iogo davida, i toi iv ta piv pyeryed nim, a vin pidpoiv iogo. i viishov vin uvyechori, shchob poklatisya na lozhi svoim razom zo slugami pana svogo, a do

domu svogo nye pishov. i stalosya rankom, i napisav david lista do ioava, i poslav chyeryez uriyu. a v listi tomu vin napisav tak: postavtye uriyu napyeryedi naityazhchogo boyu, i vidstupitye vid n'ogo, shchob vin buv udaryeni, i pomyer. i stalosya, koli ioav oblozhuvav misto, to postaviv uriyu na tye mistsye, pro yakye znay, shcho tam khobribri muzhi. i viishli lyudi toho mista, i voyuvali z ioavom, i vpali dyekhto z narodu, iz davidovikh slug, i povmirali, takozh khityeyanin uriya. i poslav ioav, i donis davidovi pro vsi spravi toho boyu. i nakazav vin poslovi, govoryachi: yak pokinchish ti opovidati tsaryevi pro vsi spravi toho boyu, i budye, yakshcho ti rozgnivaesh tsarya, i vin skazhye tobi: chogo vi tak bliz'ko pidiishli do mista voyuvati? chi vi nye znali, shcho budut' kidati na vas z-nad muru? khto zabiv buv avimyelyekha, erubbyeshyetovogo sina? chi nye zhinka kinula na n'ogo gorishn'ogo kamyenya vid zhoryen z muru, i vin pomyer u tyevyetsi? chogo vi bliz'ko pidiishli do muru? to ti skazhyesh: pomyer takozh khityeyanin uriya. i pishov posol i priishov, i donis davidovi vsye, shcho poslav buv ioav. i skazav posol davidovi: voni stali sil'nishi za nas, i viishli proti nas na polye, ta mi buli pyeryemozhetsyami nad nimi azh do vkhodu v bramu. a stril'tsi strilyali na tvoikh rabiv z muru, i pomyerli dyekhto z tsaryevikh rabiv, a takozh pomyer tvii rab khityeyanin uriya. i skazav david do posla: tak skazhyesh do ioava: nyekhai nye budye zloyu v ochakh tvoikh tsya rich, bo myech pozhirae to ts'ogo, to togo. pidsil' viinu svoyu proti mista, ta i rozvali iogo! i pidbad'or iogo, ioava! i prochula urieva zhinka, shcho pomyer ii cholovik uriya, i golosila za svoim cholovikom. a yak minula zhaloba, to david poslav, i zabrav ii do svogo domu, i vona stala iomu za zhinku, i porodila iomu sina. ta v navstryechunikh ochakh bula zloyu ta rich, shcho otsye зробив buv david.

12

i poslav navstryechu' natana do davida, a vin priishov do n'ogo ta i skazav iomu: dva choloviki buli v odnomu misti, odin zamozhnii, a odin ubogii. u zamozhnogo bulo duzhye bagato khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi. a vbogii nichogo nye mav, okrim odniei maloi ovyechki, yaku vin nabuv ta utrimuvav pri zhitti. i roslo vona z nim ta z sinami iogo razom, iz kavalka khliba iogo ila i z kyelikha iogo pila, ta na loni iogo lyezhala, i bula iomu yak dochka. i priishov do bagatogo cholovika podorozhnii, ta toi zhaluvav uzyati z khudobi svoei dribnoi chi z khudobi svoei vyelikoi, shchob sporyaditi izhu dlya podorozhn'ogo, shcho do n'ogo priishov, i vin uzyav ovyechku togo vbogogo

cholovika, i sporyadiv ii dlya cholovika, shcho do n'ogo priishov... i sil'no zapalav davidiv gniv na togo cholovika, i vin skazav do natana: yak zhivii navstryechu', vartii smyerti toi cholovik, shcho chinit' take. a ovyechku vin oplati' chotirikrotno, za tye, shcho zrobiv taku rich, i za tye, shcho nye zmilosyerdivsya. i skazav natan do davida: ti toi cholovik! tak skazav navstryechu', bog izrailiv: ya pomazav tyebye nad izrailiym, i ya spas tyebye z saulovoi ruki. i dav tobi dim tvogo pana, ta zhinok pana tvogo na lono tvoe, i dav tobi dim izrailya ta yudi, a yakshcho ts'ogo malo, to dodam tobi shchye ts'ogo ta togo. i chomu ti znyevazhiv navstryechune slovo, i vchiniv tsye zlo v ochakh iogo? khityeyanina uriyu vbiv ti myechyem, a iogo družhinu vzyav sobi za zhinku. a iogo vbiv myechyem ammonovikh siniv. a tyepper nye vidstupit' myech vid tvogo domu azh naviki za tye, shcho znyevazhiv ti myenye, i vzyav družhinu khityeyanika urii, shchob bula tobi za zhinku. tak skazav navstryechu': os' ya navyedu na tyebye zlo z tvogo domu, i zabyeru zhinok tvoikh na ochakh tvoikh, i dam blizhn'omu tvoemu, a vin pokladyet'sya z zhinkami tvoimi pri svitli ts'ogo sontsya. khoch ti vchiniv potaemno, a ya zroblyu tsyu rich pyeryed usim izrailiym ta pyeryed sontsyem. i skazav david do natana: zgrishiv ya pyeryed navstryechuom! a natan skazav do davida: i navstryechu' znyav tvii grikh, nye pomyryesh! ta shcho ti sponukav znyevazhyenya navstryechua tsieyu richchyu, to sin tvii, narodzhynii tobi, konchye pomrye. i pishov natan do svogo domu, a navstryechu' uraziv ditya, shcho davidovi porodila urieva zhinka, i vono zakhvorilo. a david moliv boga za ditinku, i postiv david, i vkhodiv do kimnati, i nochuvav, poklavshis' na zymlyu. i priishli starshi iogo domu do n'ogo, shchob pidnyati iogo z zymli, ta vin nye khotiv, i nye pidkripivsya z nimi khlibom. i stalosya s'omogo dnya, i pomyerlo tye ditya, a davidovi slugi boyalisya donyesti iomu, shcho pomyerlo tye ditya, bo kazali: os' yak bula ta ditina zhivoyu, govorili mi do n'ogo, ta nye slukhav vin nashogo golosu; a yak mi skazhyemo do n'ogo: pomyerlo tye ditya, to shchye vchinit' shchos' likhye. a david pobachiv, shcho slugi iogo shyepochut'sya pomizh soboyu, i zrozumiv david, shcho pomyerlo tye ditya. i skazav david do svoikh slug: chi nye pomyerlo tye ditya? a ti vidkazali: pomyerlo. i zvisysya david iz zymli, i pomivsysya, i namastivsysya, i zminiv svoyu odyezhu, i vviishov do navstryechun'ogo domu ta i poklonivsysya. potomu vviishov do svogo domu, i zakhotiv isti, i poklali iomu khliba, i vin iv. i skazali iomu slugi iogo: shcho tsye za rich, yaku ti vchiniv? koli tye ditya zhilo, ti postiv ta plakav; a yak

pomyerlo tye ditya, ti vstav ta i iv khlib? a vin vidkazav: koli tye ditya shchye zhilo, ya postiv ta plakav, bo kazav: khto znae, mozhye navstryechu' uchinit' myeni millist', i budye zhiti ditya tye? a tyeper, pomyerlo vono. nashcho to ya b postiv? chi zmozhu shchye povyernuti iogo? ya pidu do n'ogo, a vono nye vyernyet'sya do myenye... i potishiv david zhinku svoyu vrsaviyu, i prishov do nyei, i lig iz nyeyu. i vona vrodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: solomon. i navstryechu' polyubiv iogo, i poslav proroka natana, i toi nazvav im'ya iomu: edid'ya, radi navstryechua. a ioav voyuvav z rabboyu ammonityan, i zdobuv tsars'kye misto. i poslav ioav posliv do davida, i skazav: voyuvav ya z rabboyu, i zdobuv ya misto vodi. a tyeper zbyeri ryeshut narodu, i taborui bilya mista, ta zdobud' iogo, shchob nye zdobuv tye misto ya, i shchob nye bulo vono nazvanye moim im'yam. i zibrav david uvyes' narod, i pishov do rabbi, i voyuvav iz nyeyu, ta i zdobuv ii. i vzyav vin koronu z golovi ikhn'ogo tsarya, a vaga ii talant zolata, ta dorogii kamin', i david poklav ii na svoyu golovu. i vin vinis duzhye bagato zdobichi z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, vin povivodiv, i poklav ikh pid pilku, i pid zalizni dolota ta pid zalizni sokiri, i pozaganyav ikh do tsyegyel'nyanoi pyechi. i tak robiv vin usim ammonits'kim mistam. i vyernuvsyia david ta vvyes' narod do erusalimu.

13

i stalosya po tomu, mav avyesalom, sin davidiv, urodlivu syestru, a im'ya ii tamara. i pokokhav ii ammon, sin davidiv. i vbo-livav ammon tak, shcho vin azh zakhvoriv chyeryez svoyu syestru tamaru, bo vona bula divchina, i ammonovi zdalelosya trudno shchos' ii zrobiti. a ammon mav tovarisha, a im'ya iomu ionadav, sin shim'i, davidovogo brata. i ionadav buv cholovik duzhye khitrii. i vin skazav iomu: chogo ti, tsaryevichu, takii marnii shchoranku? chi zh nye rozpo-visi myeni? i skazav iomu ammon: ya kokhayu tamaru, syestru brata svogo avyesaloma. i skazav iomu ionadav: lyazh na lozhi svoemu, i vdavai khvorogo. a koli pri-idye tvii bat'ko, shchob pobachiti tyebye, to skazhi iomu: nyekhai priide syestra moya tamara, i nyekhai pidkripit' myenye khlibom, i nyekhai zrobit' na moikh ochakh tu izhu, shchob ya bachiv ta iv iz ruki ii. i poklavsyia ammon, i vdavav khvorogo, a tsar priishov pobachiti iogo. i skazav ammon do tsarya: nyekhai priide syestra moya tamara, i nyekhai spyechye na moikh ochakh dva mlintsi, i ya popoim z ii ruki. i poslav david do tamari, do domu, govoryachi: idi do domu tvogo brata amnona, i prigotov

iomu izhu. i priishla tamara do domu svogo brata amnona, a vin lyezhit'. i vzyala vona tista, i zamisila, i prigotovila na ochakh iogo, ta i spyekla mlintsi. i vzyala vona skovoridku, i vilozhila pyeryed nim, ta vin vidmovivsyia isti. i skazav amnon: viprovad' vid myenye vsikh lyudyei. i povikhodili vid n'ogo vsi lyudi. i skazav amnon: prinyesi izhu do kimnati, i ya z'im iz tvoei ruki. i vzyala tamara mlintsi, shcho prigotovila, ta i prinyesla svoemu bratovi amnonovi do kimnati. i vona prinyesla do n'ogo, shchob iv, a vin skhopiv ii, ta i skazav do nyei: khodi, lyazh zo mnoyu, moya syestro!... a vona iomu vidkazala: ni, bratye mii, nye byezchyst' myenye, bo nye robit'sya tak v izraili! nye robi tsiei gidoti. i kudi ya ponyesla svoyu gan'bu? a ti stanyesh, yak odin iz myerzotnikov v izraili. ti pyeryegovori z tsaryem, i vin nye vidmovit' viddati myenye tobi... ta vin nye khotiv slukhati ii golosu. i buv vin sil'nishii vid nyei, i zbyezchystiv ii, i lyezhav iz nyeyu... i po ts'omu duzhye znyenavidiv ii ammon vyelikoyu nyenavistyu, bo tsya nyenavist', yakoyu vin znyenavidiv ii, bula bil'sha vid lyubovi, yakoyu lyubiv ii. i skazav do nyei ammon: ustavai, idi sobi... a vona vidkazav iomu: chyeryez tsye vyelikye zlo, po tomu, shcho zrobit vi zo mnoyu, khochyesh shchye vignati myenye? ta vin nye khotiv ii slukhati. i poklikav vin yunaka svogo, slugu svogo, ta i skazav: vizhyenit' otsyu vid myenye gvet', i zamkni za nyeyu dvyeri... a na nii bula kvitchasta tunika, bo tak zavzhdi vbiralisyia tsars'ki dochki, panni. i iogo sluga viprovadiv ii nazovni, i zamknuv za nyeyu dvyeri. a tamara posipala popyelom svoyu golovu, a kvitchastu tuniku, shcho bula na nii, rozdyerla, i poklala ruku svoyu na golovu svoyu, i vsye khodila ta golosila... i skazav do nyei brat ii avyesalom: chi brat tvii ammon buv iz tobouy? a tyeper, syestro moya, movchi, brat zhye tvii vin! nye byeri tsiei ryechi do syertsya svogo... i osila tamara, zniyechyena, u domi brata svogo avyesaloma. a tsar david pochuv pro tsye vsye, i sil'no rozgnivavsyia! i nye gov-oriv avyesalom z ammonom ni pro dobre, ni pro zlye, bo avyesalom znyenavidiv amnona za tye, shcho toi zbyezchystiv syestru iogo tamaru. i stalosya po dvokh rokakh, i mav avyesalom strizhyennya ovyets' u baal-khatsori, shcho pri efryemi, i avyesalom zaklikav usikh tsars'kikh siniv. i priishov avyesalom do tsarya ta i skazav: os' u raba tvogo strizhyennya, nyekhai pidye tsar ta rabi iogo z tvoim rabom. i skazav tsar do avyesaloma: ni, sinu mii, nye pidyemo zh mi vsi, shchob nye buti tobi na tyagotu. i toi sil'no prosiv iogo, ta vin nye khotiv piti, alye poblagosloviv iogo. i skazav avyesalom: a yak ni, nyekhai pidye z nami brat mii am-

non! i skazav iomu tsar: chogo vid pidye z tobouy? ta avyesalom sil'no prosiv iogo, i vin poslav z nim ammona ta vsikh tsars'kikh siniv. a avyesalom zagadav yunakam svoim, govoryachi: divit'sya, yak ammon zvyesyelie na syertsii vid vina, to skazhu vam: udartye ammona! i vi vb'etye iogo. nye biityesya, chi zh nye ya zagadav vam? bud'tye mitsni ta vidvazhni!... i зробили avyesalomovi yunaki ammonoviy, yak zagadav buv avyesalom. a tsars'ki sini povstavali, i sili vyerkhi kozhyen na mula svogo, ta i povtikali. i stalosya, buli voni shchye v dorozhi, a vistka priishla do davida taka: avyesalom povbivav usikh tsars'kikh siniv, i nye pozostalosya z nikh ni odnogo... i tsar ustav, i rozdyer shati svoi, ta i upav na zymlyu, i vsi slugi iogo stoyali pri n'omu z rozdyertimi shatami. i vidpoviv ionadav, sin shim'i, davidovogo brata, ta i skazav: nyekhai nye kazhye mii pan: usikh yunakiv, tsars'kikh siniv, povbivali, bo pomyer til'ki sam ammon. bo na nakaz avyesaloma tsye bulo virishyenne vid dnya, yak toi zbyezychestiv syestru iogo tamaru. a tyepyer nyekhai mii pan tsar nye kladye na svoje syertsye takogo, govoryachi: usi tsars'ki sini povmirali, bo pomyer til'ki sam ammon. i avyesalom utik. a yunak vartivnik zviv svoi ochi i pobachiv, azh os' chislyenniy narod idye dorogoyu, shcho bula za nim, vid boku gori. i skazav ionadav do tsarya: os' priishli tsars'ki sini, yak slovo raba tvogo, tak stalosya. i stalosya, yak skinchiv vin govorigi, azh os' poprikhodili tsars'ki sini, i pidnyesli svii golos ta i plakali. a takozh tsar ta vsi slugi iogo plakali vye'l'mi ryevnim plachyem... a avyesalom utik, i pishov do talmaya, ammikhurovogo sina, tsarya gyeshurs'kogo. a david buv u zhalobi za sinom svoim usi ti dni. a avyesalom utik, i pishov do gyeshuru, i probuv tam tri roki. i pyeryestav tsar david gnivatitsya na avyesaloma, bo vin buv zchasom potishyenii za ammona, shcho pomyer.

14

a ioav, sin tsyerui, piznav, shcho tsaryevye syertsye prikihilyosya do avyesaloma. i poslav ioav do tyekoi, i vzyav zvuidti mudru zhinku, ta i skazav do nyei: udavai zhalobi, i vbyeris' u zhalobni shati, i nye namashchuisya olivoyu, i budyesh, yak ta zhinka, shcho bagato dniv u zhalobi za pomyerlim. i priidyesh ti do tsarya, ta i skazhyesh do n'ogo takye to slovo. i ioav poklav tsi slova v ii usta. i govoriga ta tyekoityanka do tsarya, i vpala na oblichyia svoje na zymlyu, i vklonilasya ta i skazala: pomozhi, tsaryu! i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a ta vidkazala: ta ya zhinka vdova, a cholovik mii pomyer. a v nyevil'nitsi tvoei dvoe siniv. i posvarilisya voni obidva

v poli, a ryativnika mizh nimi nye bulo, i vdaviv odin odnogo, ta i ubiv iogo. a os' uvyes' rid ustav na nyevil'nitsyu tvoyu ta i kazhut': vidai ubiynika svogo brata, i mi vb'emo iogo za dushu iogo brata, yakogo vin ubiv, i vigubimo takozh spadkoemt'sya. i pogasyat' voni ostanayu iskrui moyu, yaka pozostalasya, shchob nye lishiti moemu cholovikov ani imyennya, ani nashchadkiv na povyerkhni zymli... i skazav tsar do tiei zhinki: idi do svogo domu, a ya nakazhu pro tyebye. i skazala ta tyekoityanka do tsarya: na myenye, panye mii tsaryu, toi grikh, ta na dim mogo bat'ka, a tsar ta tron iogo nyevinni. i skazav tsar: togo, khto budye govorigi na tyebye, privyedyesh iogo do myenye, i vin bil'sh uzhye nye za imye tyebye. ta vona vidkazala: nyekhai zгадає tsar navstryechua, boga svogo, shchob nye pomnozhiti na zgubu myesnika za krov ta shchob voni nye pogubili mogo sina. a vin vidkazav: yak zhivii navstryechu', nye vpadye na zymlyu i volosina sina tvogo! i skazala ta zhinka: nyekhai no nyevil'nitsya tvoya skazhye slovo do svogo pana tsarya! a vin vidkazav: govori! i skazala ta zhinka: a chomu ti tak dmaesh proti bozhogo narodu? bo tsar, koli skazav takye slovo, sam syebye obvinuvativ, bo tsar nye vyertae svogo vignantsya. bo mi konchye pomryemo, i mi yak ta voda, vilita na zymlyu, shcho ii nye zi-brati. ta bog nye znishchit' dushi, i vin zadumav nye vidvyernuti vid syebye vidignanogo. i otsye tyepyer priishla ya skazati panovi moemu tsaryevi otsyu spravu, bo toi narod nastrashiv myenye. i skazala tvoya nyevil'nitsya: nyekhai skazhu ya tsaryevi, mozhye vikonae tsar slovo svoei nyevil'nitsi. bo tsar vislukhae, shchob uryatuvati svoyu nyevil'nitsyu z ruki togo cholovika, shcho khochye vigubiti myenye ta mogo sina razom iz bozhogo spadku. i skazala tvoya nyevil'nitsya: nyekhai stanyet'sya slovo mogo pana tsarya na vtikhu myeni, bo mii pan tsar yak angol bozhii, i rozumie dobrye ta zlye. a navstryechu', bog tvii, budyе z tobouy! a tsar vidpoviv ta i skazav do tiei zhinki: nye zakhovai pyeryedo mnoyu nichogo, pro shcho ya spityayu tyebye. i skazala ta zhinka: nyekhai zhye govorigi pan mii tsar! i tsar skazav: chi nye ioavova ruka z tobouy v us'omu ts'omu? i vidpovila ta zhinka ta i skazala: yak zhiva dusha moya, panye mii tsaryu, nye mozyna vidkhilititsya ani pravoruch, ani livoruch vid us'ogo, shcho govorigi mii pan tsar, bo tvii rab ioav vin nakazav myeni tsye, i vin uklav v usta tvoei nyevil'nitsi vsi tsi slova. shchob zmniti viglyad tiei spravi, rab tvii ioav zbroviv ot-syu rich. a pan mii mudrii, yak mudrii bozhii angol, shchob znati pro vsye, shcho na zymli. i skazav tsar do ioava: os' zrobiv

ti tsyu rich, tozh pidi, povyerni togo yunaka, avyesaloma! i vpav ioav na oblichyia svoe na zymlyu, i poklonivsyia, ta i poblagosloviv tsarya. i skazav ioav: s'ogodni rab tvii piznav, shcho znaishov lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu, bo tsar vikonav prokhannya svogo raba. i vstav ioav i pishov do gyeshuru, i priviv avyesaloma do erusalimu. a tsar skazav: nyekhai vin vyernyet'sya do svogo domu, alye oblichyia moye nye pobachit'. i vyernuvsyia avyesalom do domu svogo, ta tsars'kogo oblichyia nye bachiv. a takogo vrodliвого muzha, yak avyesalom, nye bulo v us'omu izraili, shchob buv tak duzhye khvalenii, vid stopi nogi iogo i azh do vyerkuholovi iogo nye bulo v n'omu vadi. a koli vin goliv svoyu golovu, a goliv vin shchoroku, bo tyazhkye bulo volossyia na n'omu, tomu goliv iogo to vazhiv volossyia golovi svoei na dvisti shyekliv tsars'koi vagi. i narodilisyia avyesalomovi troe siniv ta odna dochka, a im'ya ii tamara, vona bula zhinka vrodliiva z viglyadu. i sidiv avyesalom v erusalimi dva roki chasu, a tsars'kogo oblichyia nye bachiv. i poslav avyesalom do ioava, shchob poslati iogo do tsarya, ta vin nye khotiv priiti do n'ogo. i poslav vin ishchye drugii raz, ta toi nye khotiv priiti. i skazav vin do svoikh slug: poglyan'tye na ioavovu dilyanku polya, shcho poruch mogo, a v n'ogo tam yachmin', idit' i pidpalit' iogo ognym. i avyesalomovi slugi pidpalili tu dilyanku polya ognym. todi ioav ustav i priishov do avyesaloma do domu, ta i skazav iomu: nashcho slugi tvoi pidpalili ognym tu moyu dilyanku polya? i skazav avyesalom do ioava: ya zh posilav do tyebye, govoryachi: priidi syudi, i nyekhai ya poshlyu tyebye do tsarya skazati: chogo ya priishov iz gyeshuru? dobre bulo b myeni shchye lishatisya tam. a tyepyer nyekhai ya pobachu tsars'kye oblichyia, a yakshcho e na myeni grikh, to nyekhai ub'e myenye... i priishov ioav do tsarya, i rozpoviv iomu tye. i poklikav vin avyesaloma, a toi priishov do tsarya ta i poklonivsyia iomu oblichchym svoim do zymli. a tsar potsiluvav avyesaloma...

15

i stalosya po tomu, i zaviv sobi avyesalom povoza ta koni, ta p'yatdyesyat cholovika, shcho bigali pyeryed nim. i vstavav avyesalom rano, ta i stavav pri dorozhi do brami. i, buvalo, kozhnogo cholovika, shcho mav supyeryechku ta ishov do tsarya na sud, to avyesalom klikav iogo ta i pitav: z yakogo ti mista? i toi govori: z odnogo z izrailievikh plyemyen tvii rab. i govori: v n'ogo avyesalom: divisyia, slova tvoi dobri ta slushni, ta v tsarya nyema komu tyebye vislukhati. i govori: avye-

salom: koli b myenye nastanovlyeno sud-dyeu v krayu, to do myenye prikhodiv bi kozhyen cholovik, shcho mav bi supyeryechku chi sudovu spravu, a ya vipravduvav bi iogo. i, buvalo, koli khto pidkhodiv poklonitisya iomu, to vin prostyagav svoyu ruku, i khapav iogo ta tsiluvav iogo. i robiv avyesalom, yak os' tsye, us'omu izrailievi, khto prikhodiv na sud do tsarya. i krav avyesalom syertsya izrailievikh lyudyei! i stalosya v kintsi soroka lit, i skazav avyesalom do tsarya: pidu ya ta vipovnyu obitnitsyu moyu, shcho ya obitsyav buv navstryechuyev v khyevroni. bo rab tvii, koli osiv buv v gyeshuri v arami, sklav obitnitsyu, govoryachi: yakshcho navstryechu' spravdi povyernye myenye do erusalimu, to ya budu sluzhiti navstryechuyevi. i skazav iomu tsar: idi z mirom! i toi ustav ta i pishov do khyevronu. i porozsilav avyesalom vividuvachiv po vsikh izrailievikh plyemyenakh, govoryachi: koli vi pochuetye surmlyennya surmi, to skazhyete: zatsaryuvav avyesalom u khyevroni! a z avyesalomom pishli dvisti cholovika z erusalimu, shcho buli poklikani; a ishli voni v prostoti svoii, i nichogo nye znali. i poslav avyesalom poklikati gilonyanina akhitoftela, davidovogo doradnika, z iogo mista z gilo, yak vin mav prinositi zhyertvi. i buv to sil'nii bunt, i narod vsye zmnozhuvavsyia z avyesalomom. i priishov visnik do davida, govoryachi: syertsya izrail'tyan stalo za avyesalomom. i skazav david do vsikh svoikh slug, shcho buli z nim v erusalimi: ustavajte i vtikaimo, a to nye zmozhyemo vtyekti pyeryed avyesalomom. pospishit' vidiiti, shchob vin nye pospishiv i nye dognav nas, i shchob nye bulo nam vid n'ogo likha, i nye pobiv ts'ogo mista vistryam myecha. i skazali tsaryevi tsars'ki rabi: usye, shcho vibyerye nash pan tsar, to pri tomu tvoi rabi! i viishov tsar ta vvyes' iogo dim pishki, a tsar pozostaviv dyesyat' zhinok nalozhnits', shchob styeryegli dim. i viishov tsar ta vvyes' narod pishki, i stali voni v byet-gamyerkhaku. a vsi iogo slugi ishli pyeryed nim, a takozh usi kyeretyani i usi pyelyetyani ta vsi gatyani, shist' sotyen' cholovika, shcho priishli buli pishki z gatu, ishli pyeryed tsaryem. a tsar skazav do gatanina ittaya: chogo pidyesh i ti z nami? vyernisyia, i sidi z tim tsaryem, bo ti chuzhii ta i vignanyets' zo svogo mistysya. uchora priishov ti, a s'ogodni ya mav bi turbuvati tyebye iti z nami? a ya idu, kudi pidu, kudi dovyedyet'sya. vyernisyia, i zabyeri bratviv svoikh iz soboyu. a navstryechu' uchinit' tobi milist' ta pravdu! i vidpoviv ittai do tsarya ta i skazav: yak zhivii navstryechu' i zhivii mii pan tsar, til'ki v tomu misti, v yakomu budyet mii pan tsar, chi to na smyert', chi to na zhittya, to tam budyet tvii rab! i skazav david do ittaya: idi i pyeryeidi! i

pyeryeishov gatyani ittai ta vsi iogo lyudi, ta vsi diti, shcho buli z nim. a vvyes' toi kraai plakav ryevnim golosom, i vvyes' narod pyeryekhodiv. a tsar pyeryekhodiv potik kyedron, i vvyes' narod pyeryekhodiv dorogoyu do pustini. a os' ishli i sadok ta vsi lyeviti z nim, shcho nyესli kovchyega bozhogo zapovitu. i voni postavili bozhogo kovchyega, a yeviyatar prinosiv tsilopaleny-nya, azh poki vvyes' narod nye viishov iz mista. i skazav tsar do sadoka: povyerni bozhogo kovchyega do mista. yakshcho ya znaidu milist' u navstryechunikh ochakh, i vin povyernye myenye, to ya pobachu iogo ta myeshkannya iogo. a yakshcho vin skazhye tak: nye bazhayu tyebye, os' ya: nyekhai zrobit' myeni, yak dobre v ochakh iogo. i skazav tsar do svyashchyenika sadoka: chi ti bachish tsye vsye? vyernisya z mirom do mista, a sin tvii akhimaats ta sin yeviyatariv ionatan, obidva vashi sini budut' iz vami. glyadit', ya budu provolikati v styepakht'siei pustini, azh poki nye priidye vid vas slovo, shchob povidomiti myenye. i povyernuv sadok ta yeviyatar bozhogo kovchyega do erusalimu, ta i osilisya tam. a david skhodiv uzbichchiam na goru olivnu, ta vsye plakav. a golova iogo bula pokrita, i vin ishov bosii. a vvyes' narod, shcho buv iz nim, usi pozakrivali golovu svoyu, i vsye ishli ta plakali... a davidovi donyesli, govoryachi: akhitofyel syeryed zradnikiv z avyesalomom. i david skazav: navstryechui, uchini zh nyerozumnoy u akhitofyelowu radu! i stalosya, koli viishov david na vyerkhiv'ya, dye vklonyayut'sya bogovi, azh os' navproti n'ogo arkyeyanin khushai u rozdyertii tunitsi, a porokh na iogo golovi. i skazav iomu david: yakshcho ti pidyesh zo mnoyu, to budyesh myeni tyagaryem. a yakshcho vyernyeshsya do mista i skazhyesh avyesalomovi: ya budu rab tvii, o tsaryu! ya buv viddavna rabom bat'ka tvogo, a tyepyer ya tvii rab, to zlamaesh myeni akhitofyelyevu radu. i chi zh nye budut' tam iz tobouy svyashchyeniki sadok ta yeviyatar? i stanyet'sya, usyaku rich, yaku ti pochuesh iz tsaryevogo domu, rozpovisi svyashchyenikam sadokovi ta yeviyatarovi. os' tam iz nimi dvoe ikhnikh siniv: akhimaats u sadoka ta ionatan u yeviyatara i vi poshlyetye chyeryez nikh do myenye kozhnye slovo, yakye pochuetye. i vviishov khushai, davidiv drug, do mista. a avyesalom takozh uviishov do erusalimu.

16

a koli david proishov trokhi z vyerkhiv'ya, azh os' tsiva, myefivoshyativ sluga nazustrich iomu, ta para v'yuchyenikh osliv, a na nikh dvisti khlibiv, i sto v'yazok rodznok, i sto litnikh plodiv, ta burdyuk vina. i

skazav tsar do tsivi: shcho tsye tobi? a tsiva vidkazav: tsi osli dlya tsars'kogo domu na izdu, a khlib ta litni plodi na idu yunakam, a vino na pittya zmuchyenom v pustini. i skazav tsar: a dye sin tvogo pana? a tsiva vidkazav tsaryevi: on vin sidit' v erusalimi, bo skazav: s'ogodni izrailiv dim povyernye myeni tsarstvo mogo bat'ka. i skazav tsar do tsivi: os' tobi vsye, shcho v myefivoshyeta. a tsiva vidkazav, uklonivshis': nyekhai ya znaidu lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu. i priishov tsar david do bakhurimu, azh os' vikhodit' izvidti cholovik z rodu saulovogo domu, a im'ya iomu shim'i, sin gyerin. vin ishov i vsye proklinav. i vin kidav kaminnyam na davida ta na vsikh rabiv tsarya davida, khoch vvyes' narod ta vsi litsari buli na pravitsi iogo ta na livitsi iogo. i otak govoriv shim'i v prokl'oni svoim: idi, idi gyet', krivavii pyeryestupniku ta choloviche nyegidnii! navstryechu obyernuv na tyebye vsyu krov saulovogo domu, shcho zatsaryuvav ti zamist' n'ogo. i viddav navstryechu' tsarstvo v ruku sina tvogo avyesaloma, a ti os' u svoemu zli, bo ti krivavii pyeryestupnik!... i skazav do tsarya avishai, sin tsyerui: nashcho proklinae tsyei myertvii pyes mogo pana tsarya? pidu ya, i zitnu iomu golovu! a tsar vidkazav: shcho obkhodit' tsye myenye ta vas, sini tsyeruini? shcho vin proklinae, to tsye navstryechu' iomu skazav: proklyani davida! a khto skazhye: nashcho ti tak zrobitv? i skazav david do avishaya ta do vsikh svoikh slug: os' sin mii, shcho viishov z utrobi moei, shukae moei dushi, a shcho vzhye govoriti pro t'sogo vyenyaminivtsya! daitye iomu spokii, i nyekhai proklinae, bo tak nakazav iomu zrobiti navstryechu'! mozhye zglyanyet'sya navstryechu' nad moeyu bidoyu, i povyernye myeni t'sogo dnya dobrom zamist' iogo proklyattya... i ishov david ta lyudi iogo dorogoyu, a shim'i ishov uzbichchiam gori navproti n'ogo. i vin ishov ta vsye proklinav, i kidav kaminnyam na n'ogo, ta poroshiv porokhom. i priishov tsar ta vvyes' narod, shcho buv iz nim, zmuchyeni, i vididkhnuli tam. a avyesalom ta vvyes' izrail's'kii narod uviishli do erusalimu, a z nimi akhitofyel. i stalosya, yak priishov arkyeyanin khushai, davidiv tovarish, do avyesaloma, to skazav khushai do avyesaloma: nyekhai zhivye tsar, nyekhai zhivye tsar! i skazav avyesalom do khushaya: tsye taka laska tvoya z priyatelyem tvoim? chomu nye pishov ti z svoim priyatelyem? i skazav khushai do avyesaloma: ni, bo kogo vibrav navstryechu' ta tsyei narod, ta kozhyen izrailiv muzh, to ya budu iogo, i z nim pozostanusya. a podrugye, komu ya budu sluzhiti? chi zh nye sinovi iogo? yak sluzhiv ya bat'kovi tvoemu, tak budu i tobi. i skazav avyesalom do

akhitofyela: daitye poradu, shcho maemo robiti. i skazav akhitofyel do avyesaloma: priidi do nalozhnits' svogo bat'ka, yakikh vin pozostaviv styeryegti dim. i koli pochue vvyes' izrail', shcho stav ti znyenavidzhyni u svogo bat'ka, to zmitsnyat'sya ruki vsim, khto z tobouy. i roztyagli avyesalomovi namyeta na dakhu, i avyesalom priishov do nalozhnits' bat'ka svogo na ochakh us'ogo izrail'ya. a akhitofyelo va porada, yaku vin radiv timi dnyami, bula taka pyevna, yak pitati pro bozhnye slovo, taka bula akhitofyelo va porada i dlya davida, i dlya avyesaloma!

17

i skazav akhitofyel do avyesaloma: vibyeru ya dvanadtsyat' tisyach cholovika, i vstanu, i pozhyenusya tsiei nochi za davidom. i napadu ya na n'ogo, a vin zmuchyeni ta slabosilii, i vin zatryemtit', i povtikae vvyes' narod, shcho z nim, a ya vb'yu i samogo tsarya. i navyernu ya vvyes' narod do tyebye; yak nye budye cholovika, yakogo dushi ti shukaesh, to vvyes' narod budye mati mir. i bula lyuba tsya rich v ochakh avyesaloma ta v ochakh usikh izrail'yevikh starshikh. i skazav avyesalom: poklich tyezh arkyyanina khushaya, ta nyekhai poslukhaemo, shcho v ustakh iogo, nyekhai skazhye takozh vin. i priishov khushai do avyesaloma, a avyesalom skazav do n'ogo, govoryachi: otak govoriv akhitofyel. chi vikonaemo slova iogo? yakshcho ni, govori ti. i skazav khushai do avyesaloma: nye dobra ta rada, yaku ts'ogo razu radiv akhitofyel. i skazav khushai: ti znaesh bat'ka svogo ta lyudyei iogo, shcho voni litsari, ta rozlyucheni voni, yak myedvyeditsya, pozbavlyena na poli di-tyei. a bat'ko tvii voyak, i nye budye nochuvati z narodom. os' tyepper vin khovaet'sya v odnii z yam, abo v inshomu mistsi. i koli b stalosya, shcho khtos' upadye syeryed nikh, napadayuchikh, napochatku, a khtobud' pochue ta skazhye: stalosya porazka v narodi, yakii za avyesalomom, a khocha b vin i khorobrii, yakogo syertsye yak syertsye lyev'yachye, to spravdi oslabnye, bo vvyes' izrail' znae, shcho bat'ko tvii litsar i khorobri ti, shcho z nim. tomu radzhu ya: nyekhai konchye zbyeryet'sya do tyebye vvyes' izrail' vid dana i azh do byeyer-shevi, mnogotoyu yak pisok, shcho nad moryem, i ti sam pidyesh do boyu. i priidyemo mi proti n'ogo v odnye z mist's, ta i napadyemo na n'ogo, yak padae rosa na zymlyu, i nye pozostavimo ani pri nim, ani mizh usima lyud'mi, shcho z nim, ani odnogo. a yakshcho vin zbyeryet'sya do yakogo mista, to vvyes' izrail' zanyesyie na tye misto shnuri, ta i potyagnyemo iogo azh do potoku, tak, shcho nye zalishit'sya tam ani kaminchika.

i skazav avyesalom ta vsi izrail'yevi muzhi: lipsha rada arkyyanina khushaya vid radi akhitofyelo voi! bo tsye navstryechu' nakazav zlamati dobru akhitofyelo vu radu, shchob navstryechu' prinis zlo na avyesaloma. i skazav khushai do svyashchychenik sadoka ta yeviyatara: tak i tak radiv akhitofyel avyesalomovi ta izrail'yevim starshim, a ya radiv tak i tak, a tyepper shvidko poshlit' i donyesit' davidovi, govoryachi: nye nochui tsiei nochi v stepakh pustini, alye konchye pyeryeidi na toi bik, shchob nye buv poglinitii tsar ta vvyes' narod, shcho z nim. a ionatan ta akhimaats stoyali v yen-rogyeli. i pishla nyevil'nitsya i rozpovila im, a voni pishli i donyesli tsaryevi davidovi, bo nye mogli ani pokazatisya, ani vviiti do mista. ta ikh pobachiv odin yunak ta i donis avyesalomovi. i voni obidvye shvidko pishli, ta i uviishli do domu cholovika v bakhurimi, shcho mav kolodyazya na svoim podvir'i, i spustilisya tudi. a zhinka taya vzyala i roztyagla zaslonu na vyerku kolodyazya, i rozlozhila na n'omu zyerna, i nichogo nye bulo piznano. i priishli avyesalomovi rabi do tiei zhinki do domu ta i skazali: dye akhimaats ta ionatan? a zhinka ta im skazala: i stalosya po ikhn'omu vidkhodi, voni viishli z kolodyazya, i pishli ta donyesli davidovi. i skazali voni do davida: ustavaitye, i pyeryekhod'tye shvidko vodu, bo otak radiv na vas akhitofyel. i povstavali david ta vvyes' narod, shcho z nim, ta do ranishn'ogo svitla pyeryeishli iordan, i nye pozostalosya ani odnogo, shcho nye pyeryeishov bi iordanu. a koli akhitofyel pobachiv, shcho porada iogo nye vikonana, to osidlav osla, i vstav ta i pishov do svogo domu, do svogo mista. i vin zaryadiv pro dim svii, ta i povisivsya, i pomyer, i buv pokhovanii u grobi svogo bat'ka... a david priishov do makhanaimu, a avyesalom pyeryeishov iordan, vin ta vsi izrail'yevi muzhi iz nim. i avyesalom nastanoviv nad viis'kom amasu zamist' ioava. a amasa buv sin cholovika, shcho im'ya iomu itra, izryeyelit, yakii uviishov buv do avigail, dochki nakhashovoi, syestri tsyerui, ioavinoi matyeri. i taboruvav izrail' ta avyesalom u gilyeads'komu krai. i stalosya, koli david priishov do makhanaimu, to shovi, nakhashiv sin z ammonits'koi rabbi, i makhir, ammiyeliv sin z lo-dyevaru, i gilyeadyanin barzillai z rogyelimu poprinosisli postyeli, i chashi, i ganchars'kii posud, i pshyenitsi, i yachmyenyu, i muki, i prazhyenogo zyerna, i myedu, i masla, i khudobu dribnu, i toвшchu z khudobi vyelikoi, dlya davida ta dlya narodu, shcho z nim, shchob ili, bo skazali: tsyei narod golodnii i zmuchyeni ta spragnyeni u pustini.

a david pyeryeglyanuv narod, shcho z nim, i nastanoviv nad nimi tisyachnikov ta sot-nikov. i poslav david narod, tryetinu pid rukoyu ioava, i tryetinu pid rukoyu avishaya, sina tsyerui, ioavovogo brata, a tryetinu pid rukoyu gatyantina ittaya. i skazav tsar do narodu: konchye pid takozh i ya z vami! ta narod skazav: ti nye pidyesh! bo yakshcho mi spravdi vtyechyemo, voni nye zvyernut' na nas uvagi. i yakshcho polovina nas povmirae, voni nye zvyernut' na nas uvagi, bo ti yak nas dyesyat' tisyach. a tpepyer budyelipshye, yak budyesh dopomagati nam iz mista. i skazav do nihk tsar: shcho budyel dobre v ochakh vashikh, zrobyu. i stav tsar pri brami, a vvyes' narod povikhodiv za sotnyami ta za tisyachami. a tsar nakazav ioavovi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: obyeryezhno bud'tye myeni z moim yunakom avyesalomom! a vvyes' narod chuv, yak tsar nakazav usim providnikam pro avyesaloma. i viishov narod na polye navpyeryeimi izrailya, i buv bi v efremovomu lisi. i buv pobitii tam izrailiv narod davidovimi rabami. i bula tam toho dnya vyelika porazka, polyaglo dvadtsyat' tisyach! i poshirivsyta tam bii po vsii tii zyeimli, i toho dnya bil'sh narodu pozhyer lis, nizh poiv myech. i spitkavsyta avyesalom iz davidovimi rabami, a avyesalom ikhav na muli. i pidbig mul pid gushchavinu vyelikogo duba, a iogo volossya zaplutasosya v dubi, i vin opinivsyta mizh nyebom ta mizh zyeimlyeyu, a mul, shcho pid nim, pyeryebig... i pobachiv tsye odin cholovik, i donis ioavu ta i skazav: os' ya bachiv avyesaloma, shcho visit' na dubi. i skazav ioav do cholovika, shcho donosiv iomu: os' ti bachiv, a chomu ti nye vrazil iogo tam na zyeimli, a ya dav bi buv tobi dyesyat' shyekliv sribla ta odnogo poyasa. i skazav toi cholovik do ioava: a koli b ya vazhiv na rutsi svoii navit' tisyachu shyekliv sribla, nye prostyagnu svoei ruki na tsars'kogo sina, bo mi chuli na vlasni vukha, shcho tsar nakazav tobi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: zbyeryezhit' myeni mogo yunaka avyesaloma! abo koli b ya dopustivsyta v dushi svoii nyepravdi, a vsyaka rich nye zatait'sya pyeryed tsaryem! to i ti stav bi proti myenye. i skazav ioav: nye budu otak zvolikati z tobou! i vin uzyav tri strili v ruku svoyu, i vbiv ikh u syertsyet avyesaloma, shcho shchye zhivii visiv na syeryedini duba... i ototchili iogo dyesyat' yunakiv, ioavovi zbroenoshi, i vdarili avyesaloma, ta i ubili iogo... i zasurmiv ioav u surmu, a narod povyernuvsyta z pogoni za izrailiyem, bo ioav strimav narod. i vzyali voni avyesaloma, ta i kinuli iogo v lisi do vye-likoi yami, i nakidali nad nim duzhye vyeliku mogilu z kaminnya, a vvyes' izrail' povtikav

kozhyen do namyetu svogo. a avyesalom uzyav buv i postaviv sobi shchye za zhittya svogo pam'yatnika, shcho v tsars'kii dolini, bo vin kazav: nyema v myenye sina, shchob zgaaduvati pro imyennya moe. i vin nazvav pam'yatnikovim im'ya na svoe im'ya. i zvalos' iogo: yad-avyesalom, i tak zvyet'sya vin azh do ts'ogo dnya. a akhimaats, sadokiv sin, skazav: pobizhu ya i spovishchu tsaryevi, shcho navstryechu' vizvoliv iogo vid ruki iogo vorogiv. i skazav iomu ioav: nye ti visnik ts'ogo dnya, a spovistish inshogo dnya. a ts'ogo dnya nye spovistish tomu, shcho tsye zh tsars'kii sin pomyer. i skazav ioav do kushita: idi, donyesi tsaryevi, shcho ti bachiv. a kushit uklonivsyta ioavovi, ta i pobig, a akhimaats, sin sadoka, znovu skazav do ioava: a nyekhai budyel, shcho budyel pobizhu i ya za kushitom! ioav zhye vidkazav: poshcho ti pobizhish, mii sinu, koli nyema dobroi vistki? a nyekhai budyel, shcho budyel, pobizhu! i toi skazav iomu: bizhi! i pobig akhimaats dorogoyu rivnini, i vipyeryediv kushita. a david sidiv mizh dvoma bramami. a vartivnik pishov na dakh brami na mur, i zviv svoi ochi ta i pobachiv, azh os' bizhit' samitnii cholovik. i kliknuv vartivnik, i donis tsaryevi. a tsar skazav: yakshcho vin sam, viska v ustakh iogo! a cholovik usye ishov ta zblichavsyta. i pobachiv vartivnik inshogo cholovika, shcho big. i kliknuv vartivnik do storozha brami i skazav: os' bizhit' samitnii cholovik. a tsar skazav: i tsyei zo zvistkoyu! i skazav vartivnik: ya bachu big pyers'hogo, yak big akhimaatsa, sadokovogo sina. a tsar skazav: to cholovik dobrii, i prikhodit' z dobroyu zvistkoyu. i kliknuv akhimaats, i skazav do tsarya: mir! i vklonivsyta vin tsaryevi swoim oblichchiam do zyeimli ta i skazav: blagoslovyyennii navstryechu', bog tvii, shcho vidav lyudyei, yakii pidnyesli buli ruku svoyu proti mogo pana tsarya! a tsar skazav: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav akhimaats: ya bachiv vyelikye zamishannya, koli ioav posilav tsars'kogo raba ta myenye, tvoioogo raba, ta ya nye znayu, shcho to... i skazav tsar: vidiidi nabik, stan' otut. i toi vidiishov nabik ta i stav. azh os' prikhodit' kushit. i skazav kushit: nyekhai priimye zvistku mii pan tsar, bo s'ogodni vizvoliv tyebye navstryechu' vid ruki vsikh povstayichikh na tyebye. i skazav tsar do kushita: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav kushit: nyekhai stanyet'ya, yak tomu yunakovi, vorogam mogo pana tsarya ta vsim, shcho povstali na tyebye na zlo!... i zatryemtiv tsar, i viishov na gorishnii povyerkh brami, ta i zaplakav. a koli ishov, to tak govori: sinu mii, avyesalomye, sinu mii! sinu mii, avyesalomye! o, yakbi ya buv pomyer zamist' tyebye, avyesalomye! sinu mii, sinu mii!...

a ioavu donyesyeno: os' tsar plachye, i zachav zhalobu po avyesalomovi. i togo dnya tsya pyeryemoga obyernulasya na zhalobu dlya vs'ogo narodu, bo togo dnya narod pochuv, shcho kazali: zasmutivsyas' tsar za svoim sinom! i prokradvasya narod togo dnya, shchob uviti do mista, yak prokradaet'sya narod, zasoromlyenii svoeyu vtyechyeyu z boyu... a tsar zakriv svoe oblichchya. i golosiv tsar sil'nim golosom: sinu mii, avyesalomye! avyesalomye, sinu mii! sinu mii!... i priishov ioav do domu tsarya, ta i skazav: s'ogodni ti zasoromiv oblichchya vsikh svoikh rabiv, yak s'ogodni vryatuvali zhittya tvoe, i zhittya siniv tvoikh ta dochok tvoikh, i zhittya zhinok tvoikh, i zhittya nalozhnits' tvoikh, chyeryez tye, shcho ti lyubish tikh, khto tyebye nyenavidit', i nyenavidish tikh, khto tyebye lyubit', bozh s'ogodni ti viyaviv, shcho nyema v tyebye vozhdiv ani slug. bo s'ogodni ya znayu, shcho koli b avyesalom buv zhivii, a mi vsi s'ogodni buli myertvi, to todi tseye bulo b lyubye v ochakh tvoikh... a tyepyer ustan', i govori do syertsya svoikh rabiv. bo pris'yagayu navstryechuom, yakshcho ti nye viidyesh, to tsiei nochki nikhto nye budyenochuvati z toboyu, i tseye budyet tobi girshye za vsyakye zlo, shcho prikhodilo na tyebye vid molodosti tvoei azh dotyepyer! i tsar ustav ta i zasiv u brami, a vs'omu narodovi donyesli, govoryachi: os' tsar sidit' u brami! i poskhodivsyas' vvyes' narod pyeryed tsars'kye oblichchya, a izrail' povtkiv kozhyen do svoikh namyetiv. i spyeryechavsyas' vvyes' narod po vsikh izrail'yevikh plyemyenakh, govoryachi: tsar uryatuvav nas vid ruki vsikh nashikh vorogiv, vin zhye vryatuvav nas iz ruki filistimlyan, a tyepyer utik iz krayu pyeryed avyesalomom. a avyesalom, yakogo mi pomazali buli nad soboyu, pomyer na viini. a tyepyer chogo vi zvolikaetye shchob vyernuti tsarya? i tsar david poslav do svyashcheyenikiv, do sadoka ta do yeviyatara, govoryachi: govorit' tak do yudinikh starshikh: chogo vi budyetye ostannimi, shchob vyernuti tsarya do iogo domu? a slovo vs'ogo izrailya priishlo vzhye do tsarya, do iogo domu. vi brattya moi, vi kist' moyas' ta tilo moe! i chogo vi budyetye ostannimi, shchob vyernuti tsarya? a amasi skazhyetye: chi zh ti nye kist' moyas' ta nye tilo moe? nyekhai tak zrobit' myeni bog, i nyekhai shchye dodast', yakshcho ti nye budyesh u myenye vozhdym viis'ka po vsi dni zamist' ioava. i prikhiliv vin syertsye vsikh yudinikh muzhiv, yak odnogo cholovika. i poslali voni do tsarya: vyernisyas' ti ta vsi tvoi slugi! i vyernuvsyas' tsar, i priishov azh do iordanu, a yuda priishov do gilgalu nazustrich tsaryevi, shchob

pyeryeprovaditi tsarya chyeryez iordan. a shim'i, gyerin sin, vyeniyaminivyets', shcho z bakhurimu, pospishiv i ziishov z yudinimi muzhami na zustrich tsarya davida. i z nim bulo tisyacha cholovika z vyeniyamina, ta tsiva, sluga saulovogo domu, i p'yatnadsyatyero siniv iogo ta dvadtsyatyero iogo rabiv iz nim. i voni pyeryeishli iordan pyeryed tsaryem. i pyeryeishov poron, shchob pyeryeprovaditi tsars'kii dim ta zrobiti, shcho bulo dobre v ochakh iogo. a shim'i, gyerin sin, upav pyeryed tsaryem, yak toi pyeryekhodiv iordan, ta i tsaryevi skazav: nyekhai pan nye porakhue myeni pyeryestup, i nye pam'yatai, shcho rab tvii provinivsyas' buv togo dnya, koli mii pan tsar viishov buv z erusalimu, shchob tsar nye poklav tseye do syertsya svogo! bo rab tvii znae, shcho zgrishiv vin, i os' ya priishov s'ogodni z us'ogo iosipovogo domu pyershii, shchob viiti zustriti mogo pana tsarya. a avishai, sin tsyeruin, vidpoviv ta i skazav: chi zh nye budyet zabiti shim'i za tye, shcho proklinav navstryechun'ogo pomazantsya? a david vidkazav: shcho vam do myenye, sini tsyeruini, shcho vi s'ogodni staetye myeni za satanu? chi s'ogodni budyet zabiti khto v izraili? khiba zh ya nye znayu, shcho s'ogodni ya tsar nad izrail'yem? a do shim'i tsar skazav: nye pomryesh! i zapris'yagnuv iomu tsar. i ziishov spitkati tsarya i myefivoshyet, onuk sauliv. a vin nye opravlyav nig svoikh i nye opravlyav vusa svogo, i nye opravlyav svoei odyezhi vid dnya, yak tsar viishov, azh do dnya, koli vin vyer-nuvsyas' z mirom. i stalosya, koli priishov vin do erusalimu zustriti tsarya, to skazav iomu tsar: chomu ti nye pishov za mnoyu, myefivoshyetye? a toi vidkazav: panye mii tsaryu, rab mii obmaniv myenye! bo ya, rab tvii, skazav: osidlayu sobi osla, i syadu na n'ogo, ta i poidu z tsaryem, bo rab tvii kul'gavii. ta vin ochyerniv raba tvogo pyeryed panom moim tsaryem. a mii pan tsar, nyemov bozhii angol, tomu zrobi, shcho dobre v ochakh tvoikh! bozh khiba vvyes' dim bat'ka mogo nye buv vartii smyerti pyeryed moim panom tsaryem? ta ti vmistiv raba svogo syeryed iditsv skago stolu. i yakye zh ya mayu pravo skarzhitisya pyeryed tsaryem? i skazav iomu tsar: poshcho ti govoryish ishchye otsi svoi slova? ya skazav: ti ta tsiva podilite polye. i skazav myefivoshyet do tsarya: nyekhai vin viz'mye navit' usye po tomu, koli mii pan, tsar priishov iz mirom do domu svogo! a gilyeadyanin barzillai ziishov z rogyelimu, i pyeryeishov z tsaryem iordan, shchob provyesti iogo za iordan. a barzillai buv duzhye starii, viku vos'midyesyati lit. i vin goduvav tsarya, yak toi sidiv buv u makhanaimi, bo vin buv duzhye zamozhna lyudina. i skazav tsar do barzillaya: pyeryeidi z mnoyu, i ya

budu goduvati tyebye pri sobi v erusalimi. i skazav barzillai do tsarya: skil'ki shchye chasu zhittya mogo, shcho ya pidu z tsaryem do erusalimu? ya s'ogodni viku vos'midyesyati lit. chi mozhu ya rozpiznavati mizh dobrim ta zlim? chi rozkashutye tvii rab, shcho budu isti ta shcho budu piti? chi poslukhayu ya shchye golosu spivakiv ta spivachok? i poshcho budyte shchye rab tvii tyagaryem dlya svogo pana tsarya? trokhi pyeryeidye tvii rab iz tsaryem za iordan. i chogo tsar visvidchue myeni otsye? nyekhai rab tvii vyernyet'sya, i nyekhai pomrye u svoemu misti pri grobi bat'ka svogo ta svoei matyeri. a os' rab tvii, sin mii kimgan pyeryeidye z panom moim, iz tsaryem, a ti zrobi iomu, shcho dobre v ochakh tvoikh. i skazav tsar: kimgan pyeryeidye zo mnoyu, a ya зроб-lyu iomu, shcho milye v ochakh tvoikh. i vsye, shcho vibyeryesh u myenye, ya зроб-lyu tobi! i vvyes' narod pyeryeishov iordan, pyeryeishov i tsar. i tsar potsiluvav barzillaya, ta i poblagosloviv iogo, i toi vyernuvsvya na svoe mistsye. i pyeryeishov tsar do gilgalu, a z nim pyeryeishov kimgan ta vvyes' yudin narod, i voni pyeryeprovadili tsarya, a takozh pyeryeishla polovina izrail'yevogo narodu. azh os' usi izrail'tyani priishli do tsarya. i skazali voni tsaryevi: chomu vkrali tyebye nashi brattya, lyudi yudini, i pyeryeprovadili tsarya ta iogo dim chyeryez iordan, ta vsikh davidovikh lyudyei z nim? i vidpovili vsi yudini lyudi izrail'yevi: bo bliz'kii tsar do nas! i chogo to zapalivsva tobi gniv na tsyu rich? chi spravdi z'il'i mi shcho v tsarya? chi tyezh spravdi vin rozdav nam yaki darunki? i vidpovili izrail'tyani yudyeiam ta i skazali: nas dyesyat' chastin u tsarya, a takozh i v davida mi lipshi vid vas. chomu zh vi zlyegkovazhili nas? khiba zh nye nam bulo pyershye slovo, shchob vyernuti tsarya? alye slovo yudyeiv bulo gostrishye vid slova izrail'tyan.

20

i trapivsva tam nyegidnii cholovik, a im'ya iomu shyeva, sin bikhri, vyeniyaminvyets'. i zasurniv vin u surmu ta i skazav: nyemae nam chastki v davidu, i nyema nam spadshchini u sina essayevogo! izrail'yu, usi do namyetiv svoikh! i pishov kozhyen izrail'tyanin vid davida za shyevoyu, sinom bikhri, a yudyeanan pozostavsvya pri svoemu tsaryevi vid iordanu i azh do erusalimu. i priishov david do svogo domu v erusalim. i vzyav tsar dyesyat' zhinok nalozhnits', yakikh nastanoviv buv pil'nuvati dim, ta i viddav ikh do domu storozhi; i vin ikh goduvav, alye do nikh nye prikhodiv. i buli voni uv'yaznyeni azh do dnya svoei smyerti, udivstvo za zhittya cholovika. i skazav tsar do amasi: sklich myeni yudyeian

u tri dni, a ti stan' otut! i pishov amasa, shchob sklikati yudu, ta spiznivsvya vid oznachyenogo chasu, pro yakii vin umovivsvya. i skazav david do avishaya: tyepyer shyeva, sin bikhri, zrobit' nam zlo bil'shye vid avyesaloma. viz'mi ti slug svogo pana, ta i pozhyenisya za nim, shchob vin nye znaishev sobi tvyerdinnikh mist, i nye shchyez iz nashikh ochyei. i viishli za nim ioavovi lyudi, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin ta vsi litsari, i povikhodili voni z erusalimu, shchob gnatisya za shyevoyu, sinom bikhri. voni buli pri vyelikomu kamyeni, shcho v giv'oni, a amasa viishov proti nikh. a ioav buv zodyagnenii v shatu svoyu, a nii poyas iz myechyem, prip'yatim na styegni iogo v pikhvi, z yakoi lyegko vikhodiv i vkhodiv. i skazav ioav do amasi: chi garazd tobi, bratye mii? i ioav uzyav pravoyu rukoyu amasu za borodu, shchob potsiluvati iogo. a amasa nye osterigsva myecha, shcho buv u ioavovii rutsi. i toi udariv iogo nim u zhivit, i viliv nutro iogo na zymlyu, i nye povtoriv iomu, a toi pomyer... i ioav ta brat iogo avishai gnalisya za shyevoyu, sinom bikhri. a odin z ioavovikh slug stav nad nim ta i govoriv: khto zhadae ioava, i khto za davida, za ioavom! a amasu valyavsva v krovi na syeryedini bitoi dorogi. i pobachiv toi cholovik, shcho vvyes' narod stav, to styagnuv amasu z bitoi dorogi na polye, i nakinuv na n'ogo odyezhinu, bo bachiv, shcho kozhyen prikhodiv do n'ogo ta stavav. yak buv vin styagnenii z bitoi dorogi, pishov kozhyen cholovik za ioavom, shchob gnatisya za shyevoyu, sinom bikhri. a toi pyeryeishov syeryed usikh izrail'yevikh plyemyen do avyelu ta do byet-maakhi, i syeryed usikh byeryeyan, i buli voni zibrani, i tyezh pishli za nim. a ioavovi lyudi priishli i oblyagli iogo v avyeli byet-maakhi, i nasipali pri misti vala, shcho stoyav na pyeryedmur'i. a vvyes' narod, shcho buv z ioavom, zakhodivsva zavaliti mura. i poklikala mudra zhinka z mista: slukhaitye, slukhaitye, skazhit' no ioavovi: pididi syudi, i ya budu govoriti do tyebye! i vin pidiishov do nyei, a ta zhinka skazala: chi ti ioav? a vin vidkazav: ya. i vona skazala iomu: poslukhai sliv svoei nyevil'nitsil. a vin vidkazav: ya slukhayu. i skazala vona, govoryachi: kolis' tryeba bulo pyeryegovoryuvati, a samye, konchye zapitatisya v avyeli, i tak zakinchili b spravu. ya iz spokinikh ta virnikh mist izrail'ya, ti zh shukaesh pogubiti misto ta matyeriv syeryed izrail'ya. poshcho ti nishchish spadshchinu navstryechunyu? a ioav vidpoviv ta i skazav: boroni bozhye, boroni myenye, bozhye! prislyagayu, shcho nye znishchu i nye vigublyu! tsye nye tak, bo cholovik z efyemovikh gir, shyeva, sin bikhri, im'ya iomu, pidnis svoyu ruku na tsarya na davida. daitye iogo samogo, i ya

pidu vid mista. i skazala ta zhinka do ioava: os' golovu iogo kinut' tobi chyeryez mur! i pishla ta zhinka do vs'ogo narodu v svoii mudrosti, i vidrubali golovu shyevi, sina bikhri, ta i kinuli do ioava. a toi zasurmiv u surmu, i roziishliysya vid mista kozhyen do namyetiv svoikh. a ioav vyernuvsya v erusalim do tsarya. i stav ioav nad usim izrailiyevim viis'kom, a byenaya, sin egoyadin, nad kyerityaninom ta nad pyelyetyaninom; a adoram nad danioy, a iosafat, sin akhiludiv, buv kantslyerom; a syeva pisaryem, a sadok ta yeviyatar svyashchyenikami. a takozh yairyanin ira buv svyashchyenikom u davida.

21

i buv golod za dniv davida tri roki, rik za rokom. i shukav david navstryechun'ogo lit-sya, a navstryechu' skazav: krov na saula ta na iogo dim za tye, shcho povbivav vin giv'onityan. i poklikav tsar giv'onityan ta i skazav im pro tsye. a giv'onityani, voni nye z izrailiyevikh siniv, a z ostanku amoryeyanina, a izrailievi sini buli prisyagnuli im. ta saul shukav, shchob povbivati ikh chyeryez svoyu gorlivist' dlya siniv izrailya ta yudi. i skazav david do giv'onityan: shcho ya zroblyu vam i chim nadoluzhu, shchob vi poblagoslovili navstryechunyu spadshchinu? i skazali iomu giv'onityani: nye tryeba nam ani sribla, ani zolota vid saula ta vid domu iogo, i nye tryeba nam zabivati cholovika v izraili. a vin skazav: shcho vi skazhyetye, zroblyu vam. i skazali voni do tsarya: cholovik toi, shcho vigubiv nas, i shcho zamishlyav na nas, shchob nas vinishchiti, shchob mi nye stali v usii izrailievii granitsi, nyekhai budye nam dano syemyero muzha z siniv iogo, i mi povishaemo ikh dlya navstryechua v giv'ati saula, navstryechun'ogo vibrantsya. a tsar skazav: ya dam. ta zmilosyerdivsya tsar nad myefivoshyetom, sinom ionatana, saulovogo sina, chyeryez navstryechunyu prisyagu, shcho bula pomizh nimi, mizh davidom ta mizh ionatanom, saulovim sinom. i vzyav tsar dvokh siniv ritspi, dochki aii, yakikh vona porodila saulovi, armoniya ta myefivoshyeta, i p'yat'okh siniv myelkholi, saulovoi dochki, shcho vona porodila adriilovi, sinovi myekholatyanina barzillaya, ta i dav ikh u ruku giv'onityan, i voni povishali ikh na gori pyeryed navstryechunim litsyem. i vpali syemyero razom, a buli voni pobiti v pyershiikh dnyakh zhniv, koli pochatok zhniv yachmyenyu. a ritspa, dochka aaina, vyzala vyeryetishchye, i prostyagla iogo sobi na skyeli, i bula tam vid pochatku zhniv azh poki nye ziishli na nikh vodi z nyeba, i nye dala vona spochiti na nikh ptastvu nyebyesnomu vdyen', a pol'ovii zvirini vnochii...

i bulo donyesyeno davidovi, shcho zroabila ritspa, aaina dochka, saulova nalozhnitsya. a david pishov, i vzyav kosti saula ta kosti sina iogo ionatana vid navstryechuariv gilyeads'kogo yavyeshu, shcho vikrali buli ikh iz maidanu byet-shanu shcho ikh povisili tam filistimlyani togo dnya, koli filistimlyani pobili saula v gilboa. i vinis vin zvidti kosti saula ta kosti sina iogo ionatana, i zibrali kosti povishanikh. i pokhovali kosti saula ta sina iogo ionatana v vyeniyaminovomu krai, v tsyeli, v grobi bat'ka iogo kisha. i zrobili vsye, shcho nakazav buv tsar, i potomu bog buv ublaganii kraem. i bula shchye viina filistimlyan z izrailiyem. i ziishov david ta z nim slugi iogo, i voyuvali z filistimlyanami. i zmuchivsya david. i buv ishbi v novi, shcho z nashchadkiv rafi, a vaga iogo spisa tri sotni shyekliv midi, i opyeryezanii vin buv novoyu zbroeyu. i vin skazav, shchob zabiti davida. ta pomig iomu avishai, sin tsyeruin, i vin udariv filistimlyanina, ta i zabiv iogo. todi davidovi lyudi prisyagli iomu, govoryachi: ti nye viidyesh uzhye z nami na vinu, i nye pogasish izrailiyevogo svitil'nika! i stalosya potom, i bula shchye viina v novi z filistimlyanami. todi khushanin sibbyekhai pobiv safa, shcho z nashchadkiv rafi. i bula shchye viina v novi z filistimlyanami, i viflyemyets' yelkhanan, sin yaarye, i pobiv gatanyna goliyata, a dyerzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val. i bula shchye viina v gati. a tam cholovik vyelikogo zrostu, shcho mav na rukakh ta na nogakh po shist' pal'tsiv, chislom dvadtsyat' i chotiri. takozh i vin buv narodzhynii tomu rafi. i znye-vazhav vin izrailya, ta vbiv iogo ionatan, sin shim'i, davidovogo brata! chyetyvero tikh buli narodzhyni tomu rafi v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

22

i promoviv david do navstryechua slova ot-siei pisi togo dnya, yak navstryechu' uryatuvav buv iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta z doloni saulovoi, ta i skazav: navstryechu' moya skyela i tvyerdynia moya, i dlya myenye spasytel' vin mii! mii bog moya skyelya, skhovayus' ya v nii, vin shchit mii i rig, vin spasinnya mogo, vin bashta moya ta moe pristanovishchye! spasyetelyu mii, ti vryatuesh myenye vid nasillya! ya klichu: pryeshlavni navstryechu', i ya vizvolynii vid svoikh vorogiv! bo khvili smyertyel'ni myenye ototchili, potoki vyeli-yaala lyakayut' myenye. tyenyeta shyelolu myenye ototchili, a pastki smyertyel'ni myenye popyeryedili! v tsnotoi svoii klichu do navstryechua, i do boga svogo ya volayu, i vin pochue mii golos iz khramu svogo, i v ushakh iogo zoik mii. zakhitalas' zyemlya i zatryemtila, zatryasliysya i khitalis' nye-

byesni pidvalini, bo vin zapalivsya vid gnivul' z nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhirushchii ogon', zapalivs' zhar vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsya, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsya vin na khyeruvima i lyetiv, i yavivsya na vity-ryanikh krilakh. a navkolo syebe poklav tyemryavu, mov kurini, zbir vodi, gusti khmari visoki. vid blisku, shcho buv pyeryed nim, zapalilos' vugillya goryuchye. navstryechu' zagrimiv u nyebesakh, i svii golos vsyevishnii podav. vin poslav svoi strili ta ikh rozporoshiv, poslav bliskavku i ikh pobyentyezhiv, i pokazalisya richishcha vodni, i vidkrislis' osnovi vsyelyennoi, vid svaru tvoioغو, o navstryechui, vid podikhu vitru iz nizdyer iogo. vin poslav iz visokosti, uzyav vin myenye, vityag myenye z vod vyelikikh. vin myenye vryatuvav vid moioغو potuzhnogo voroga, vid moikh nye-navisnikiv, bo sil'nishi vid myenye voni. napali na myenye voni v dyen' nyeshchastya mogo, ta navstryechu' buv moim opyertyam. i na mistysye shirokye vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpodobav myenye! nyekhai navstryechu' zrobit' myeni po moii spravyedlivosti, khai zaplatit' myeni zgidno z chististyu ruk moikh! bo byerig ya dorogi navstryechuni, i vid boga svoioغو ya nye vidstupiv, bo svi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, postanovi zh iogo, nye vstuplyusya vid nikh! i buv ya iomu nyeporochnim, i styerigsysya svoei provini. navstryechu' zaplativ buv myeni po moii spravyedlivosti, z chistotoyu moeyu pyeryed ochima iogo. z spravyedlivim ti spravyedlivo povodishsya, iz chyesnim po-chyesnomu, iz chistim povodishsya chisto, a z lukavim za lukavstvom iogo! i narod iz bidi ti spasaesh, a ochi tvoi na zukhvalikh, yakikh ti prinizhuesh. bo svitil'nik ti, navstryechui, mii, i osvityt' navstryechu' moyu tyem-ryavu! bo z toboyu pob'yu ya vorozhogo viddila, iz bogom svoim probyerus' chyeryez mur! bog nyeporochna doroga iogo, slovo navstryechune ochishchenye, shchit vin dlya vsikh, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto bog, okrim navstryechua? i khto skyelya, krim nashogo boga? bog sil'nye moe pristanovishchye, i dorogu moyu nyeporochnii vividuvav. vin chinit' nogi moi, yak olyenyachi, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo napinae. i dav ti myeni shchit spasinnyya svogo, i chinit' vyelikim myenye tvoya pomich! ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknut'sya. zhyenu ya svoikh vorogiv, i povigublyuyu ikh, i nye vyer-nusya, azh poki nye vinishchu ikh! ya ikh povigublyuyu i ikh potroshchu, i nye vs-tanut' voni, i povpadayut' pid nogi moi. ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu,

valish pid myenye moikh vorokhobnikiv. povyernuv ti plyechima do myenye moikh vorogiv, moikh nyenavisnikiv, i ya ikh pon-ishchu! oziralis' voni ta nyemae spastyelya, klikali do navstryechua i nye vidpoviv im! i ya ikh zitru, yak toi porokh zyeimli, yak boloto na vulitsyakh ikh rozitru i roztopchu ikh! ti zh vid buntu narodu moioغو myenye byeryezhyesh, na golovu lyudu myenye sty-eryezhyesh, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya i nye znau! pyeryedo mnoyu chuzhintsi pidlyeshchuyut'sya, na vistku pro myenye slukhnyani myeni. v'yanut' chuzhintsi, i tryemyat' u tvyerdinyakh svoikh. zhivii navstryechu', i blagoslovyyena bud', skyelye moya, i nyekhai pidnyesyet'sya bog skyeli spasinnyya mogo! bog, shcho pomsti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye poznizhuvav, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebe, navstryechui, syeryed narodiv, imyennyyu tvoemu spivayu! ti bashta spasinnyya svoioغو tsarya, i milist' vchinyaesh svoemu po-mazantsyevi, davidu i nasinnyyu iogo azh naviki!

23

a otsye ostanni davidovi slova: slovo davida, sina essayeevogo, i slovo muzha visokopostavlyenogo, pomazanogo bogom yakovovim, i solodkogo pisnotvortsya izraillyevogo. dukh navstryechunii govorit' v myeni, a slovo iogo na moim yaziku! skazav bog izrailiv, skyelya izraillyeva govorila myeni: panuyuchii syeryed lyudyei, spravyedlivii panue u bozhim strakhu! i vin budye, yak svitlo poranku byezkhmarnogo, koli sontsye vikhodit' urantsi, yak z blisku trava virostae z zyeimli po doshchi! chi mii dim nye takii pyeryed bogom? vichnogo bo zapovita v us'omu myeni tam uk-ladyeno i vin steryezhyet'sya, bo vin usye spasinnyya moe i usye zhadannyya! khiba vin nye dast', shchob vin viris? a nyechyestivii, yak tyeren, vidkinyenii, i voni vsi, bo rukoyu iogo nye byerut'. a khto khochye do nikh dotorknutis', nyekhai zapasyet'sya zalizom chi dyerzhakom spisa, i na misti svoim ognym budut' popa-lyeni! a otsye imyena davidovikh litsariv: ioshyev-bashshyevyet, takhkyemonyets', golova gvardii, vin vimakhuvav svoim dyerzhakom odnim razom na visim sotyen' pobitikh. po n'omu yelyeazar, sin dodo, sina akhokhi, buv syeryed tr'okh litsariv z davidom. koli filistimlyani znyevazhali izrail'tyan, shcho zibralisya tam na viinu, i povtikali vsi izrail'tyani, vin ustav, ta i udariv na filistimlyan, azh zmuchilasya ruka iogo, i prilipilasya ruka iogo do myecha. i

zrobiv navstryechu' vyelikye spasinnya tego dnya, a narod vyertavsy za nim til'ki na grabuvannya. a po n'omu shamma, sin agye, gararyanin. i zibralsiya filistimlyani do lyekhi, a tam bula dilyanka polya, povna sochyevitsi, a narod povtikav pyeryed filistimlyanami. i stav vin posyeryedini tiei dilyanki ta i vryatuvav ii, a filistimlyan pobiv. i zrobiv navstryechu' vyelikye spasinnya. i ziishli troe z tridtsyati napochkatku, i priishli v zhniva do davida, do tvyerdini adullam. a gromada filistimlyan taboruvala v dolini ryefaim. david zhye todi buv u tvyerdini, a zaloga filistims'ka bula todi v viffyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodoyu z krinitsi, shcho v brami? i prodyerlysia tsi tri litsari do filistims'kogo taboru, i zachyerpnulli vodi z viffyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vinyesli, i prinyesli do davida, ta vin nye skhotiv ii piti, i viliv ii dlya navstryechua, ta i skazav: boroni myenye, navstryechui, chiniti takye! chi ya budu piti krov tikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittiyam svoim? i nye khotiv vin piti ii... otsye zrobili tri tsi litsari. a avishai, brat ioava, tsyeruinogo sina, vin golova tsikh tridtsyati. i vin vimakhuvav svoim spisom nad tr'oma sotnyami, shcho pobiv. i vin mav slavu syeryed tikh tr'okh. iz tikh tridtsyat'okh vin buv naibil'shye povazhanii, i stav vin im za providnika. a do tikh tr'okh nye nalyezhav. a byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, bagatochinnii, z kavt-syeilu, pobiv dvokh siniv ariila moavsk'ogo. i vin ziishov, i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. takozh pobiv vin odnogo egiptyanina, muzha postavnogo, a v rutsi ts'ogo egiptyanina buv spis. i ziishov vin do n'ogo z kiem, i vidyer spisa z ruki tego egiptyanina, ta i ubiv iogo spisom iogo. otsye zrobiv byenaya, sin egoyadin, i iogo slava bula syeryed tikh tr'okh litsariv. z tikh tridtsyati vin buv povazhnishii, a do tikh tr'okh nye nalyezhav. i david priznachiv iogo do svoei taemnoi radi. asail, ioaviv brat, syeryed tikh tridtsyati; yelkhanan, sin dodiv, iz viffyeemu; shamma kharodyanin, yelika kharodyanin, khyelyets tsaltyanin; ira, sin ikvyeshiv, tyekoityanin; aviyezyer annyetotyannin, myevunnai khushatyanin, tsalmon akhokhyanin, magari nyetofatyannin, khyelyev, sin baanin, nyetofatyannin; ittai, sin rivaiv, miggiv'atyanin, sini vyeniyaminovi; byenaya pir'yatonyanin, giddai z nakhalye-gaashu, avi-alvon arvatyanin, azmavyet barkhum'yanin, yel'yakhba shaalvonyanin, sini yashyemovi, ionatan, shamma gararyanin; akhiam, sin sharariv, araryanin; yelifyelyet, sin akhasbaiv, sina maakhatyanina; yeliyam, sin akhitofyelim, gillonyanin; khyetsrav

karmelyanin, paarai arb'yanin, ig'al, sin nataniv, z tsovi; bani gadyanin, tsyelyek ammonyeyanin; nakharai byeyerotyannin, zbroenosha ioava, sina tsyeruinogo; ira itryanin, garyev itryanin, uriya khittyanin, usikh tridtsyat' i sim.

24

i znovu zapalivsyia navstryechunii gniv na izrailya, i namoviv satana davida proti nikh, govoryachi: idi, pyeryelichi izrailya ta yudu! i skazav tsar do ioava, vozhdya viis'ka, shcho z nim: pyeryemandrui syeryed usikh izrailevikh plyemyen vid danu azh do byeyer-shyevi, i pyeryelichit' narod, i ya piznayuu chislo ts'ogo narodu. i skazav ioav do tsarya: nyekhai zhye navstryechu', bog tvii, dodast' do narodu v sto raz stil'ki, skil'ki e, a ochi mogo pana, tsarya, bachat'. ta nashcho pan mii, tsar, upodobav sobi taku rich? ta tsaryevye slovo do ioava ta na viis'kovikh providnikiv pyeryemoglo. i vi-ishov ioav ta viis'kovi providniki vid tsarya, shchob pyeryelichiti izrailiv narod. i pyeryeishli voni iordan, i taboruvali v aroyeri, z pravogo boku mista, shcho lyezhit' v syeryedini dolini gadu ta pri yazyeri. i priishli voni do gilyeadu ta do krayu takhtim-khodshi. i priishli do dan-yaanu, i navkolo do sidonu. i priishli voni do tvyerdini tsor i do vsikh mist khivvyeyanina ta khanaaneyanina, i viishli do yudinogo nyegyevu, do byeyer-shyevi. i mandruvali voni po tsilomu krayu, i priishli v kintsi dyev'yati misyatsiv ta dvadtsyati dnev do erusalimu. i dav ioav tsaryevi chislo pyeryeliku narodu. i bulo izrailya visimsot tisyach sil'nikh muzhiv, shcho vityagayut' myecha, a yudinogo muzha p'yat'sot tisyach cholovika. i zbyentyezhilosya davidove syertsye, yak pyeryelichiv vin narod. i skazav david do navstryechua: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobiv tsye! a tyepyer, navstryechui, vid-sun' zhye provinu svogo raba, bo ya duzhye nyemudro vchiniv!... i vstav david rano vrantsi, a navstryechune slovo bulo do pro-roka gada, davidovogo prozorlivtysya, govoryachi: idi, ta i skazhyesh davidovi: tak skazav navstryechu': tri karikladu ya na tye-bye, viyberi sobi odnu z nikh, i ya zrobyu ii tobi. i priishov gad do davida, i rozpoviv iomu ta i do n'ogo skazav: chi priidut' tobi sim lit golodu v tvoim krai, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtikannya pyeryed vorogami tvoimi, a voni tyebye gnatimut', chi tyezh budye tri dni morovitsya v tvoim krai? podumai tyepyer ta i rishi, yakye slovo vy-ernu ya tomu, khto poslav myenye. i skazav david do gada: sil'no skorblyu ya! nyekhai zhye vpadymo mi do navstryechun'oi ruki, bo vyelikye iogo milosyerdya, a v ruku lyuds'ku nyekhai ya nye vpadu!... i dav

navstryechu' morovitsyu v izraili vid ranku i azh do chasu umovlyennya, i pomyerlo z narodu vid danu i azh do byeyer-shyevi simdyesyat tisyach cholovika... i prostyag toi angol svoyu ruku na erusalima, shchob vigubiti iogo, ta navstryechu' pozhaluvav shchodo togo zla. i skazav vin do angola, shcho vigublyav syeryed narodu: zabagato tyepyer, popusti svoyu ruku! a angol navstryechunii buv pri totsii evusyeyanina aravni. i skazav david do navstryechua, koli pobachiv togo angola, shcho pobivav syeryed narodu, i prokazav: ya os' zgrishiv, i pishov proti zakonu. a tsi vivtsi, shcho zrobiti voni? nyekhai zhye ruka tvoya budye na myeni ta na domi bat'ka mogo!... i priishov togo dnya gad do davida, ta i skazav iomu: ustan', postav navstryechuyevi zhyertivnika na toku evusyeyanina aravni. i pishov david za slovami gadovimi, yak nakazav buv navstryechu'. i viglyanuv aravna, i pobachiv tsarya ta iogo slug, shcho idut' do n'ogo. i viishov aravna, i vklonivsyia tsaryevi oblichchiam svoim do zyeimli. i skazav aravna: chogo priishov pan mii, tsar, do svogo raba? a david vidkazav: kupiti vid tyebye ts'ogo toka, shchob zbuduvati zhyertivnika dlya navstryechua, i budye strimana zaraza vid narodu. i skazav aravna do davida: nyekhai pan mii, tsar, viz'mye, i nyekhai prinyesye zhyertvu, shcho dobre v ochakh iogo. divisya, os' khudoba na tsilopalyennya, a molotilki ta yarma na drova. usye viddae aravna, o tsaryu, tsaryevi. i skazav aravna do tsarya: navstryechu', bog tvii, nyekhai upodobae sobi tyebye! i skazav tsar do aravni: ni, bo til'ki kuplyu vid tyebye za tsinu, i nye prinyesu darmo tsilopalyen' navstryechuyevi, bogovi moemu. i kupiv david toka i khudobu za sriblo p'yatidyesyati shyekliv. i david zbuduvav tam zhyertivnika dlya navstryechua, i prinis tsilopalyennya ta mirni zhyertvi. i navstryechu' buv ublaganii dlya krayu, i bula strimana zaraza vid izrailya.

a david postariv, uviishov u lita. i pokrivali iogo odyezhami, ta nye bulo iomu tyeplo. i skazali iomu iogo rabi: nyekhai poshukayut' dlya pana tsarya molodu divchinu, i stanye vona pyeryed tsaryem, i budyе iomu za doglyadachku. i budyе vona lyezhati pri loni tvoim, i budyе tyeplo panovi tsaryevi! i shukali divchinu vrodliivu po vsii izrail'yevii granitsi, ta i znaishli shunammitku avishag, i privyeli ii do tsarya. a ta divchina bula duzhye vrodliiva. i bula vona tsaryevi doglyadachkoyu, i prislugovuvala iomu, ta tsar nye piznav ii. a adoniya, sin khaggitin, bundyuchivsyta za govori: ya budu tsaryuvati! i spraviv vin sobi povoza ta yerkhivtsiv, ta p'yatdyesyat cholovika biguniv pyeryed soboyu. a bat'ko iogo nikoli iogo nye zasmuchuvav, shchob skazati: chomu ti tak robish? a vin takozh buv duzhye vrodliivii, i mati narodila iogo po avyesalomi. i mav vin zmovu z ioavom, sinom tsyerui, ta zo svyashchenikom yeviyatarom, i voni pomagali adonii. a svyashchenik sadok, i byenaya, sin egoyadin, i prorok natan, i shim'i, i ryei ta davidovi litsari nye buli z adnieyu. i prinis adoniya v zhyertvu khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, ta khudobi sitoï pri yevyen-gazzokhyelyeti, shcho pri yen-rogyeli, i zaklikav usikh brativ svoikh, tsars'kikh siniv, ta vsikh yudinikh muzhiv, tsars'kikh slug, a proroka natana, i byenayu, i litsariv ta brata svogo solomona vin nye poklikav. i skazav natan do virsavii, solomonovoi matyeri, govoryachi: chi ti nye chula, shcho zatsaryuvav adoniya, sin khaggitin, a pan nash david nye znae pro tye? a tyepper idi, ya tobi poradzhu, i ryatui zhittya svoe ta zhittya sina svogo solomona! idi, i vviidyesh do tsarya davida ta i skazhyesh do n'ogo: chi zh nye ti, panye mii tsaryu, prislyagnuv buv svoii nyevil'nitsi, govoryachi: sin tvii solomon budyе tsaryuvati po myeni, i vin budyе sidity na troni moim. chomu zh zatsaryuvav adoniya? oto, ti shchyе budyesh govoriiti tam iz tsaryem, a za vviidu za toboyu, i potvyerdzhu slova tvoï. i vviishla virsaviya do tsarya v kimnatu, a tsar buv duzhye starii, i shunammitka avishag posluguvala tsaryevi. i pokhillilasya virsaviya, i vklonilasya tsaryevi do zymli. a tsar skazav: shcho tobi? i vona skazala iomu: panye mii, ti prislyagnuv buv svoii nyevil'nitsi navstryechuom, bogom svoim: solomon, sin tvii, budyе tsaryuvati po myeni, i vin sidityemye na troni moim. a tyepper os' zatsaryuvav adoniya, a ti, panye mii tsaryu, nye znaesh pro tye... i prinis vin u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi, i poklikav usikh tsars'kikh siniv, i svyashchenika yeviyatara ta ioava, vohzhdya viis'ka, a raba tvogo solomona nye

poklikav. a ti, panye mii tsaryu, ochi vs'ogo izrailya na tobi, shchob ti skazav im, khto budyе sidity na troni pana mogo tsarya po n'omu. inakshye stanyet'sya, yak spochinye pan mii tsar z bat'kami svoimi, to budu ya ta sin mii solomon vinnimi. i os', shchyе vona govoriła z tsaryem, a priishov prorok natan. i donyesli tsaryevi, govoryachi: os' prorok natan! i vviishov vin pyeryed tsaryevye oblichchya i vpav pyeryed tsaryem oblichchyam svoim do zymli. i skazav natan: panye mii tsaryu! chi ti skazav: adoniya budyе tsaryuvati po myeni, i vin budyе sidity na troni moim? bo ziishov vin s'ogodni, i prinis u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi. i vin poklikav usikh tsars'kikh siniv, i providnikiv viis'ka, i svyashchenika yeviyatara, i os' voni idyat' ta p'yut' pyeryed nim, i govoryat': nyekhai zhivye tsar adoniya! a myenye ya rab tvii! i svyashchenika sadoka, i byenayu, sin egoyadinogo, ta raba tvogo solomona nye poklikav. chi tsya rich bula vid pana mogo tsarya, a ti nye povidomiv raba svogo, khto budyе sidity na troni mogo pana tsarya po n'omu? a tsar david vidpoviv ta i skazav: poklichtye myeni virsaviyu! i priishla vona pyeryed tsars'kye oblichchya, i stala pyeryed tsaryem. i prislyagnuv tsar ta i skazav: yak zhivii navstryechu', shcho vizvoliv dushu moyu vid usyakogo likha, yak prislyagnuv ya tobi navstryechuom, bogom izrailya, govoryachi: sin tvii solomon budyе tsaryuvati po myeni, i vin budyе sidity na moemu troni zamist' myenye, tak ya i zroblyu ts'ogo dnya! i vklonilasya virsaviya oblichchyam svoim do zymli, i vpala pyeryed tsaryem ta i skazala: nyekhai zhivye pan mii, tsar david, naviki! i skazav tsar david: poklichtye myeni svyashchenika sadoka, i proroka natana ta byenayu, sina egoyadinogo. i poprikhodili voni pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar do nikh: viz'mit' iz soboyu slug vashogo pana, i posadit' mogo sina solomona na moyu mulitsyu, i zvyedit' iogo do gikhonu. a tam pomazhye iogo svyashchenik sadok ta prorok natan na tsarya nad izrail'em. i zasurmit' u surmu ta i skrikyetye: nyekhai zhivye tsar solomon! potim pidyetye za nim, a vin uviide ta i syadye na moemu troni, i vin budyе tsaryuvati zamist' myenye, i iomu nakazav ya buti volodaryem nad izrail'em ta nad yudoyu. i vidpoviv byenaya, sin egoyadin, ta i skazav: amin'. tak nyekhai skazhye navstryechu', bog pana mogo tsarya! yak buv navstryechu' iz panom moim tsaryem, tak nyekhai budyе z solomonom, i nyekhai vin zvyelichit' tron iogo nad trona pana mogo tsarya davida! i pishov svyashchenik sadok ta prorok natan, i byenaya, sin egoyadin, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin, i posadili solomona na mulitsyu tsarya davida, ta i povyeli iogo do

gikhonu. i vzyav svyashcheynik sadok roga olivi iz skini, ta i pomazav solomona. i zasurmili v surmu, ta i krichav uvyes' narod: nyekhai zhivye tsar solomon! i pidnyavsyia za nim vvyes' narod. a narod grav na sopilkakh ta radiv vyelikoyu radisty, azh zymlyia rozpadalasyia vid ikhn'ogo golosu! i pochuv tsye adoniya ta vsi poklikani, shcho buli z nim, a voni til'kishcho skinchili isti. i pochuv ioav golos surmi ta i skazav: shcho tsye za krik ta gamir u misti? shchye vin govoriv, azh os' prikhodit' ioanatan, sin svyashcheynika yeviyatara. a adoniya skazav: uvliidi, bo ti muzh gidnii, i zvisti nam shchos' dobre! i vidpoviv ionatan ta i skazav do adonii: tazh pan nash tsar david nastanoviv na tsarya solomona! i poslav iz nim tsar svyashcheynika sadoka ta proroka natana, i byenayu, egoyadinogo sina, i kyeryetyanina, i pyelyetyanina, i voni posadili iogo na tsars'ku mulitsyu. i pomazali iogo v gikhoni svyashcheynik sadok ta prorok natan na tsarya. i povikhodili voni zvidti vyesyeli, i zashumilo misto. tsye toi golos, shcho vi chuli. i solomon uzhye zavis na troni tsarstva. i takozh pokshodilisya tsars'ki slugi, shchob poblagosloviti nashogo pana tsarya davida, govoryachi: nyekhai bog tvii uchinit' solomonovye im'ya slavnishim vid tvogo imenyi, i nyekhai zvyelichit' iogo tron nad trona tvogo! i vklonivsyia tsar na lozhi svoim. i skazav tsar tak: blagoslovnyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho s'ogodni dav sidyachogo na moim troni, a moi ochi tye bachat'! i zatoryemtili, i povstavali vsi poklikani, shcho buli z adoniyu, i pishli kozhyen na dorogu svoyu... a adoniya boyavsyia solomona. i vstav vin, i pishov, i skhopivsyia za rogi zhyertivnika. i donyesyeno solomonovi, kazhuchi: os' adoniya zlyakavsyia tsarya solomona, i os' vin skhopivsyia za rogi zhyertivnika, kazhuchi: nyekhai tsar solomon zaraz prisyagnye myeni, shcho nye vb'e svogo raba myechyem! i skazav solomon: yakshcho vin budye muzhyem chyeshnim, ani volosina iogo nye vpadye na zymlyu! a yakshcho znaidyet'sya v n'omu zlo, to pomrye. i poslav tsar solomon, i vidvyeli iogo vid zhyertivnika. i priishov vin, i vpav pyeryed tsaryem solomonom, a solomon iomu skazav: idi do svogo domu!

2

i nablizilisya davidovi dni do smyerti, i vin nakazav svoemu sinovi solomonovi, govoryachi: os' ya idu dorogoyu vsiei zymli, a ti budyesh mitsnii ta stanyesh muzhyem. i budyesh ti styeryegti nakazi navstryechua, boga svogo, shchob khoditi iogo dorogami, shchob styeryegti postanovi iogo, zapovidy iogo, ta ustavy iogo i svidchyennya

iogo, yak pisano v moisyeevim zakoni, shchob tobi shchastilo v us'omu, shcho budyesh robiti, i skriz', kudi zvyernesh-sya, shchob vipovniv navstryechu' slovo svoe, yakye govoriv myeni, kazhuchi: yakshcho sini tvoi budut' styeryegti dorogi svoi, shchob khoditi pyeryed litysem moim u pravdi vsim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu, to, skazav: nye budye pyeryevodu nikomu vid tyebye na troni izraileyevim! a takozh ti znaesh, shcho zrobiv myeni ioav, sin tsyeruin, shcho zrobiv vin dvom providnikam izraileyevikh viis'k, avnyerovi, nyerovomu sinovi, ta amasi, sinovi etyerovomu. vin povbivav ikh, i proliv voennu krov u chas miru, i poplyamiv voennyu krov'yu svogo poyasa, shcho na styegnakh iogo, ta sandali svoi, shcho na nogakh iogo. i ti zrobish za svoeyu mudristyu, i nye dasi znizitisya sivini iogo mirno do shyelolu. a sinam gilyeadyanina barzillaya zrobish lasku, i nyekhai voni budut' syeryed tikh, shcho idyat' za tvoim stolom, bo voni otak priishli do myenye, koli ya vtikav pyeryed avyesalomom, tvoim bratom. a os' z tobouy shim'i, gyerin sin, vyeniyaminivets' iz bakhurimu. a vin proklyav buv myenye gostrim proklyattyam togo dnya, koli ya ishov do makhanaimu. ta vin priishov do iordanu strinuti myenye, i ya prisyagnuv iomu navstryechuom, govoryachi: nye zab'yu tyebye myechyem! a tyepper nye proshchai iomu, bo ti muzh mudrii, i znatymyesh, shcho zrobiti iomu, i ti sivinu iogo zvyedyesh u krovi do shyelolu. i spochiv david z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii u davidovim misti. a dni, shcho david tsaryuvav nad izrailem, sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim lit, a v erusalimi tsaryuvav tridsyat' i tri roki. i siv solomon na troni davida, bat'ka svogo, i iogo tsaryuvannya bulo duzhye mitsnye. i priishov adoniya, sin gaggitin, do virsavi, solomonovoi matyeri, a vona skazala: chi prikhid tvii z mirom? i vin vidkazav: z mirom. i skazav: sprava v myenye do tyebye. a vona vidkazala: govori! i vin skazav: ti znaesh, shcho moe bulo tsye tsarstvo, i na myenye zvyernuv uvyes' izrail' svoe oblichchya, shchob myeni tsaryuvati. ta vidishlo tsarstvo, i dostalos' moemu bratovi, bo vid navstryechua tsye stalos' iomu. a tyepper odnye bazhannya zhadayu ya vid tyebye: nye vidmovlyai myeni! a vona skazala iomu: govori! i vin skazav: skazhi tsaryevi solomonovi, bo vin nye vidmovit' tobi, shchob vin dav myeni shunammitku avishag za zhinku. i skazala virsaviya: dobre, ya skazhu pro tyebye tsaryevi. i priishla virsaviya do tsarya solomona, shchob skazati iomu pro adoniya. a tsar ustav nazustrich ii, i vklonivsyia ii, ta i siv na svoemu troni. i postaviv vin trona i dlya tsaryevoi matyeri, i vona sila po prav-

itsi iogo. i skazala vona: odnye malye zhadannya bazhayu ya vid tyebye, nye vid-mov myeni. i skazav ii tsar: zhada! mati moya, bo ya nye vidmovlyu tobi. i skazala vona: nyekhai shunammitka avishag budye dana bratovi tvoemu adonii za zhinku. i vid-poviv tsar solomon ta i skazav svoii matyeri: i nashcho ti prosish shunammitku avishag dlya adonii? ta poprosi dlya n'ogo i tsarstva, bo vin brat mii, starshii vid myenye, i dlya n'ogo, i dlya svyashchyenika yeviyatara, i dlya ioava, tsyeruinogo sina!... i prislyag-nuv tsar solomon navstryechuom, govoryachi: tak nyekhai zrobit' myeni bog, i tak nyekhai dodast', koli nye na dushu svoyu govori v adoniya tsye slovo... a tyepyer, yak zhivii navstryechu', shcho mitsno posta-viv myenye i posadoviv myenye na troni mogo bat'ka davida, i shcho zrobit myeni dim, yak govori vuv, s'ogodni budye vbitii adoniya! i poslav tsar solomon chyeryez bye-nayu, egoyadinogo sina, i vin uraziv iogo, i toi pomyer... a svyashchyenikoviy yeviyatarovi tsar skazav: idi do anatotu na polya svoi, bo ti cholovik smyerti, a ts'ogo dnya nye vb'yu tyebye, bo nosiv ti kovchye ga vladiki navstryechua pyeryed oblichchiam bat'ka mogo davida, i shcho tyerpiv ti v us'omu, v chomu tyerpiv mii bat'ko, i v'ignav solomon yeviyatara, shchob nye buv svyashchyenikom dlya navstryechua, shchob vipovnilosya slovo navstryechune, yakye govori v shilo na dim iliiv. a zvistka pro tsye priishla azh do ioava, bo ioav skhilyavsy a do adonii, a do avyesaloma nye skhilyavsy a. i vtik ioav do navstryechun'oi skini, i skhopivsy a za rogi zhyertivnika... i donyesyeno tsaryevi solomonovi, shcho ioav utik do skini navstryechun'oi, i os' vin pri zhyertivniku. i poslav solomon byenayu, egoyadinogo sina, govoryachi: idi, urazi iogo! i vviishov byenaya do navstryechun'oi skini, ta i skazav do n'ogo: tak skazav tsar: viidi! a toi vidkazav: ni, ya tut pomru! i pyeryedav byenaya tsaryevi tsye slovo, govoryachi: tak skazav ioav, i tak vid-poviv myeni. i skazav iomu tsar: zrobi, yak ya govori v, i vrazi iogo. i pokho-vaesh iogo, i zdiimyesh nyevinnu krov, shcho ioav proliv buv, z myenye ta z domu mogo bat'ka. i nyekhai obyernye navstryechu' iogo krov na iogo golovu, shcho vin uraziv buv dvokh muzhiv spravyedlivikh ta lip-shikh vid n'ogo, i povbivav ikh myechyem, a bat'ko mii david togo nye znay: avny-era, nyerinogo sina, providnika izrail'yevogo viis'ka, ta amasu, sina eteryevyego, provid-nika yudinogo viis'ka. i nyekhai zvy-ernyet'sya ikhnya krov na golovu ioava ta na golovu nasinnya iogo naviki. a davi-dovi i nasinnyu iogo ta domu iogo i tronu iogo nyekhai budye mir vid navstryechua azh naviki. i pishov byenaya, egoyadin sin, i

vraziv iogo, ta i ubiv iogo. i buv vin pokho-vanii u svoim domi v pustini. a tsar, zamist' n'ogo, nastanoviv nad viis'kom byenayu, egoyadinogo sina, a svyashchyenika sadoka tsar nastanoviv zamist' yeviyatara. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav iomu: zbudui sobi dim v erusalimi, i osyadyesh tam, i nye viidyesh zvidti ani syudi, ani tudi. i budye togo dnya, yak ti viidyesh i pyeryeidyesh potok kyedron, to shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh. krov tvoya budye na golovi tvoii! i skazav shim'i do tsarya: dobra tsye rich. yak nakazav pan mii tsar, tak zrobit' rab tvii. i sidiv shim'i v erusalimi bagato dnev. i stalosya v kintsi tr'okh rokiv, i vtyekli dvoe rabiv shim'i do akhisha, maakhinogo sina, gats'kogo tsarya. i donyesi shim'i, govoryachi: os' rabi tvoi v gat! i vstav shim'i, i osidlav osla svogo ta i podavsy a do akhisha, shchob poshukati svoikh rabiv. i pishov shim'i, i priviv svoikh rabiv z gat u. a solomonovi donyesyeno, shcho shim'i pishov z erusalimu v gat i vyer-nuvsy a. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav do n'ogo: chi zh ya nye zaprisyag tyebye navstryechuom, i nye vzyav svidka proti tyebye, govoryachi: togo dnya, koli ti viidyesh i pidyesh tudi chi syudi, shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh? i ti skazav myeni: dobra tsye rich, shcho ya chuv. i chomu ti nye doyerzhuvavsy a navstryechun'oi prislyagi ta nakaza, shcho ya nakazav buv tobi? i skazav tsar do shim'i: ti znaesh usye tye zlo, i znalo tvoe syertsye, shcho zrobit ti davidovi, bat'kovi moemu. i povyernye navstryechu' tvoe zlo na tvoyu golovu. a tsar solomon blagoslovyyennii, a davidiv tron budye stoyati mitsno pyeryed navstryechunim litsyem azh naviki. i tsar nakazav byenai, egoyadinomu sinovi, i toi vi-ishov i vraziv iogo, i vin pomyer. i tsarstvo zmitsnilo v solomonovii rutsi.

3

i posvoyachivsy a solomon iz faraanom, egipyets'kim tsaryem, i vzyav faraonovu dochku, i vviv ii do davidovogo mista, shchye doki vin nye zakinchiv buduvati svogo domu i khramu navstryechun'ogo, ta muru navkolo erusalimu. ta narod prinosiv zhyertvi na pagirkakh, bo nye buv shchye zbudovani dim dlya navstryechun'ogo imyeni azh do tikh dnev. i polyubiv solomon navstryechua, shchob khoditi postanovami svogo bat'ka davida, til'ki i vin prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i pishov buv tsar do giv'onu, shchob prinositi tam zhyertvi, bo to naibil'shii pagirok. tisyachu tsilopal'yen' prinis solomon na tomu zhyertivnikoviy. u giv'oni z'yavivsy a navstryechu' do solomona v nichnomu sni. i bog skazav: prosi, shcho ya mayu dati

tobi! a solomon vidkazav: ti zrobiv buv vyeliky milist' iz rabom svoim davidom, bat'kom moim, yak vin khodiv pyeryed litsyem tvoim pravdoyu ta pravyednistyu, ta prostotoyu syertsya z tobouyu. i zbyerig ti iomu tu vyeliky milist', i dav iomu sina, shcho sidit' na iogo troni, yak e i ts'ogo dnya. a tyepyer, navstryechui, bozhye, ti vchiniv svogo raba tsaryem zamist' bat'ka mogo davida, a ya nyedorostok, nye znayu vikhodu ta vkhodu. a rab tvii syeryed narodu tvogo, yakogo ti vibrav, vin narod chislyennii, shcho iogo nye mozna ani zlichiti, ani zrakhuvati chyeryez mnogotu. dai zhye svoemu rabovi syertsye rozumnye, shchob suditi narod tvii, shchob rozriznyati dobrye vid zлого, bo khto potrapit' kyeruvati tsim vyelikim narodom tvoim? i bula ta rich priemna v navstryechunikh ochakh, shcho solomon poprosiv otsyu rich. i skazav bog do n'ogo: za tye, shcho prosiv ti tsyu rich, a nye prosiv dlya syebye dniv dovghik ta bagatstva, i nye prosiv dush vorogiv svoikh, a prosiv sobi rozumu, shchob umiti suditi, to os' zroblyu ya za slovom tvoim, os' ya dayu tobi syertsye mudrye ta rozumnye, tak shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed tobouyu i nye vstanye takii, yak ti, po tobi. a takozh tye, chogo nye prosiv ti, ya dayu tobi: i bagatstvo, i slavu taku, shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed tobouyu i nye budye nikogo syeryed tsariv usye zhittya tvoe. a yakshcho ti khoditimyshe moimi dorogami, shchob dotrimuvati postanovi moi ta zapovidi moi, yak khodiv buv bat'ko tvii david, to prodovzhu dni tvoii! i prokinuvsia solomon, azh os' tsye buv son. i vviishov vin do erusalimu, ta i stav pyeryed kovcheygom navstryechun'ogo zapovitu, i prinis tsilopalyennya ta vchiniv zhertyvi mirni. i zrobiv vin gostinu dlya vsikh svoikh slug. i priishli do tsarya dvi zhinki bludnitsi, ta i stali pyeryed oblichchiam iogo. i skazala odna zhinka: proshu, panye mii, ya ta tsya zhinka sidimo v odnomu domi. i porodila ya pri nii u ts'omu domi. i stalosya tryet'ogo dnya po porodi moim, i porodila tyezh otsya zhinka. a mi buli razom, nikogo chuzhogo v domi z nami nye bulo, til'ki dvoe nas bulo v domi. a vnochi pomyer sin tsiei zhinki, bo vona nalyagla na n'ogo. i vstala vona syeryed nochi, i vzyala mogo sina vid myenye, a nyevil'nitsya tvoya spala, i poklala iogo pri svoemu loni, a svogo pomyerlogo sina poklala pri loni moim... i vstala ya rano, shchob pogoduvati sina svogo, azh os' pomyer vin! i pridivilasya ya do n'ogo rano, a oto nye buv tsye sin mii, shcho ya porodila... a insha zhinka vidkazala: ni, to mii sin zhivii, a tvii sin myertvii! a ta govorila: ni, to tvii sin myertvii, a mii sin zhivii! i tak spyeryechalis' voni pyeryed tsaryem.

i skazav tsar: tsya govorit': tsye mii sin zhivii, a sin tvii myertvii, a ta govorit': ni, to sin tvii myertvii, a mii sin zhivii. i skazav tsar: podaitye myeni myecha! i prinyesli myecha pyeryed tsaryeve oblichchya. i skazav tsar: rozitnit' tsye zhyive ditya nadvoe, i daitye polovinu odnii, a polovinu drugii!... i skazala do tsarya zhinka, shcho sin ii toi zhivii, bo zapalilasya lyubov ii do sina svogo, i skazala vona: proshu, panye mii, daitye ii nyemovlyatko zhivim, a zabiti nye zabivaitye iogo!... a ta kazhye: khai nye budye ni myeni, ni tobi, rozinaitye!... a tsar vidpoviv ta i skazav: daitye ii tsye zhyive nyemovlyatko, a vbivati nye vbivaitye iogo. vona iogo mati! i pochuv uvyes' erusalim pro toi sud, shcho tsar rozsudiv, i stali boyatitsya tsarya, bo bachili, shcho v n'omu bozha mudrist', shchob chiniti sud.

4

i buv tsar solomon tsaryem nad usim izrailiyem. a otsye iogo providniki: azariya, sadokiv sin, svyashchyenik, yelikhoryef ta akhiiya, sini shishi, pisari. iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a byenaya, egoyadin sin, nad viis'kom, a sadok ta veviyatar svyashchyenik. a azariya, nataniv sin, nad namisnikami, a zavud, sin nataniv svyashchyenik, tovarish tsariv. a akhishar nad domom, a adoniram, avdin sin nad daninoyu. a v solomona bulo dvanadtsyat' namisnikiv nad usim izrailiyem, i voni goduvali tsarya ta dim iogo, misyats' na rik buv na odnogo na goduvannya. a otsye ikhni imyena: byen-gur v efreyemovikh gorakh, byen-dyekyer u makatsi, i v shaa-lyevimi, i v byet-shyemyeshi, i v yeloni byet-gananu. byen-gyesyed v arubboti, iomu nalyezhali: sokho ta vvyes' krai khyeferyu. byen-avinadav usya okolitsya doru; tafat, solomonova dochka, bula iomu za zhinku. baana, akhiludiv sin taanakh i myegiddo ta vvyes' byet-shyeau, shcho pri tsartani, nizhchye izryeyelu, vid byet-shyeau azh do ayel-myekhola, azh do togo boku iok-myeamu. byen-gyevyer u gilyeads'komu ramoti, iomu nalyezhali: osyeli yaira, sina manasii, shcho v gilyeadi, iomu okolitsya argovu, shcho v bashani, shistdyesyat mist vyelikikh, iz murom ta z midyanim zasuvom. akhinadav, sin iddo v makhanaimi. akhimaats v nyeftalimi; takozh vin uzyav bosmat, solomonovu dochku, za zhinku. baana, khushaiv sin, v asiri ta v bye-aloti. iosafat, paruakhiv sin, v issakhari. shim'i, yelin sin, u vyeniyamini. gyevyer, sin uriiiv, u gilyeads'komu krai, u krai sigona, tsarya amoryeis'kogo, ta oga, tsarya bashans'kogo. a odin namisnik, shcho v us'omu krai. yuda ta izrail' buli chislyennii, yak pisok, shcho nad moryem, shchodo mnogoti. voni ili i pili

ta tishilisya! a solomon panuvav nad usima tsarstvami vid richki azh do filistims'kogo krayu ta azh do granitsi egiptu. voni pri-nosili dari ta sluzhili solomonovi po vsi dni iogo zhittya. i bula solomonova pozhyva na odin dyen': tridtsyat' koriv pshyenich-noi muki, a shistdyesyat koriv inshoi muki. dyesyatyero z vyelikoi sito khudobi, i dvadt-syatyero z khudobi vyelikoi z pashi ta sot-nya khudobi dribnoi, okrim olyenya, i sarni, i antilopi ta sitikh gusok. bo vin panu-vav po vsii tsii storoni richki vid tifsakhu ta azh do azzi nad usima tsaryami po tsyei bik richki. i buv u n'ogo mir zo vsikh storin iogo navkolo. i byezpyechno sidiv yuda ta izrail', kozhyen pid svoim vinograd-nikom ta pid svoeyu figoyu vid danu i azh do byeyer-shyevi vsi dni solomona. i bulo v solomona sorok tisyach stiiliv dlya konyei kolyesnits' iogo ta dvanadtsyat' tisyach vy-erkhivtsiv. i goduvali tsi namisniki tsarya solomona ta kozhnogo, khto prikhodiv do stolu tsarya solomona, kozhyen vsii misyats', i nye bulo nyedostachi ni v chomu. a yach-myenyu ta solomi dlya konyei ta dlya ru-makiv sprovadzhuvali do mistysa, dye khto buv, kozhyen za postanovoyu dlya n'ogo. i dav bog solomonovi duzhye bagato mu-drosti ta rozumu, a shirokist' syertsya yak pisok, shcho na byeryezi morya. i zbil'shi-lasya solomonova mudrist' nad mudrist' usikh siniv skhodu ta nad usyu mudrist' egiptu. i buv vin mudrishii vid usyakogo cholovika, vid yetana yezrakhits'kogo, i gye-mana, i kalkola ta dardi, makholovikh siniv. a im'ya iogo bulo slavno syeryed usikh lyudyei navkolo. i vin prokazav tri tisy-achy prikazok, a pisyen' iogo bulo tisyacha i p'yat'. i govoriv vin pro dyeryeva, vid kyedru, shcho na livani, i azh do isopu, shcho rostye na stini. i govoriv pro khu-dobu, i pro ptastva, i pro plazuyuchye ta pro rib. i prikhodili vid usikh narodiv, shchob poslukhati solomonovu mudrist', vid usikh tsariv krayu, shcho chuli pro mudrist' iogo.

5

i poslav khiram, tsar tiru, svoikh slug do solomona, bo pochuv, shcho iogo pomazali na tsarya na mistysy bat'ka iogo, bo khi-ram buv priyatyelyem davidovim po vsi dni. i poslav solomon do khirama, govory-achi: ti znaesh mogo bat'ka davida, shcho nye mig vin zbuduvati domu dlya imyeni navstryechua, boga svogo, chyeryez viini, shcho otchuvali iogo, azh poki navstryechu' nye viddav ikh, vorogiv, pid stopi nig iogo. a tyepper navstryechu', bog mii, dav myeni vidpochinok navkolo, nyema protivnika, i nyema zlogo vipadku. i oto ya mayu na dumtsi zbuduvati dim imyeni navstryechua, boga mogo, yak navstryechu' govoriv buv

moemu bat'kovi davidovi, kazhuchi: sin tvii, yakogo dam zamist' tyebye na tron tvii, vin zbudue toi dim dlya imyennya mogo. a tyepper nakazhi, i nyekhai zitnut' myeni kyedri z livanu, a rabi moi budut' iz rabami tvoimi, a v nagorodu za tvoikh rabiv ya dam tobi vsye, shcho skazhyesh, bo ti znaesh, shcho syeryed nas nyemae nikogo, khto vmiv bi stinati dyeryeva, yak sidonyani. i stalosya, yak pochuv khiram solomonovi slova, to duzhye zradiv ta i skazav: blagoslovyennii navstryechu' s'ogodni, shcho dav davidovi mudrogo sina nad tsim vyelikim narodom! i poslav khiram do solomona, govoryachi: pochuv ya pro tye, pro shcho posilav ti do myenye. ya vikonayu vsye bazhannya tvoe, shchodo dyeryeva kyedrovogo ta dyeryeva kiparisovogo. moi rabi spustyat' iz livanu do morya, a ya ikh poskladayu v ploti, i vid-pravlyu moryem azh do mistysa, pro yakye poshlyesh myeni zvistku, i porozbivayu ikh tam, i ti zabyeryesh. a ti vikonaesh moe bazhannya, dati khliba dlya mogo domu. i davav khiram solomonovi dyeryeva kyedrovi ta dyeryeva kiparisovi, usye za bazhannym iogo. a solomon davav khiramovi dvadtsyat' tisyach koriv pshyenitsi, zhivnist' dlya domu iogo, ta dvadtsyat' tisyach koriv tovchyenoi olivi. tak davav solomon khiramovi rik-u-rik. a navstryechu' dav solomonovi mudrist', yak obitsyav buv iomu. i buv mir mizh khiramom ta mizh solomonom, i obidva voni sklali umovu. a solomon zibrav dan-inu robitnikiv zo vs'ogo izrailya, i bula ta danina tridtsyat' tisyach cholovika. i vin posilav ikh do livanu, po dyesyat' tisyach na misyats', napyeryeminu: misyats' buli voni na livani, dva misyatsi u domi svoim; a adoniram doglyadav nad robitnikami. i bulo v solomona simdyesyat tisyach tyagarovikh nosiiv ta visimdyesyat tisyach lamachiv u gorakh, okrim tr'okh tisyach i tr'okh sotyen' kyerivnikiv, shcho nastanoviv solomon nad pratsyeyu, voni pravili nad narodom, shcho robili pratsyu. i tsar nakazav, i voni lamali vyelikye kaminnya, kaminnya dorogye, shchob zaklasti dim iz tyesanogo kamin-nya. i ikh otyesovali budivnichii solomonovi i budivnichii khiramovi ta givlyani, i nago-tovili dyeryeva ta kaminnya na zbuduvannya khramu.

6

i stalosya, roku chotirisotogo i visimdyesy-atogo po vikhodi izrailyevikh siniv z egipyets'kogo krayu, chyetyvertogo roku solomonovogo tsaryuvannya nad izrai-lyem, misyatsya ziva, pochav vin buduvati toi khram dlya navstryechua. a toi khram, shcho tsar solomon zbuduvav dlya navstryechua, shistdyesyat liktiv dovzhina iogo, a dvadtsyat' shirina iogo,

a tridtsyat' liktiv vishina iogo. a pritvor pyeryed khamom ts'ogo domu dvadtsyat' liktiv dovzhina iogo, vidpovidno shirokosti khamu, dyesyat' liktiv shirina iogo pyeryed khamom. i zrobiv vin dlya khamu prozori vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki vsyeryedini. a do stini khamu zbuduvav vin pribudivku navkolo, zo stinami domu navkolo khamu ta naisvyatishogo, i porobiv bichni kimnati navkolo. dolishnya pribudivka shirina ii p'yat' liktiv, a syeryednya shist' liktiv shirina ii, a tryetya sim liktiv shirina ii, bo vin dav navkolo khamu znadvoru vustupi, shchob nye trimati ikh u stinakh khamu. a kham, koli buv budovani, buduvavsyia z vikinchenogo kamyenya z kamyenolomni, a molotki ta sokira, vsyakye zaliznye znaryaddya nye bulo chutye v khami, koli iogo buduvali. vkhid do syeryedn'oi bichnoi kimnati buv z pravogo boku khamu, a kruchyeniimi skhodami vkhodili do syeryedn'oi, a z syeryedn'oi do tryet'oi. i zbuduvav vin toi kham ta i pokinchiv iogo. i pokriv vin kham doshkami ta bruskami kyedrovikh dyeryev. i zbuduvav vin pribudivku na vvyes' kham, p'yat' liktiv vishina ii, i vona trimalasya khamu kyedrovimi dyeryevinami. i bulo navstryechune slovo do solomona, govoryachi: tsyei kham, shcho ti buduesh, yakshcho ti khoditimyesh moimi ustavami i postanovi moi budyesh vikonuvati, i budyesh dotrimuvati vsi moi zapovidi, shchob nimi khoditi, to ya vipovnyu na tobi svoje slovo, yakye ya govori buv bat'kovi tvoemu davidovi. i probuvatimu posyeryed izrail'yevikh siniv, i nye pokinu svogo izrail'yevogo narodu. i zbuduvav solomon toi kham ta i skinchiv iogo. i pobuduvav vin stini khamu zsyeryedini z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi khamu azh do stin stropu pokriv usyeryedini dyeryevom, a pidlogu khamu pokriv kiparisovimi doshkami. i zbuduvav tikh dvadtsyat' liktiv stini z-zadu khamu z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi azh do stin stropu, i tsye zbuduvav iomu zsyeryedini za dyevira, za svyatyee syatikh. a toi kham buv na sorok liktiv, vin toi, shcho pyeryed dyevirom. a na kyedrini vsyeryedini khamu bula riz'ba ogirkiv ta vidkritikh kvitiv. usye kyedrina, kamin' buv nyevidnii. a naisvyatishye vin prigotoviv usyeryedini khamu, shchob dati tudi kovchega navstryechun'ogo zapovitu. a syeryedina naisvyatishogo dvadtsyat' liktiv dovzhina, i dvadtsyat' liktiv shirina, i dvadtsyat' liktiv vishina iogo, i vin pokriv iogo shchirim zolotom, i takozh pokriv kyedrovogo zhyertivnika. i solomon pokriv toi kham zsyeryedini shchirim zolotom, a pyeryed naisvyatishim pyeryetyagnuv zolotimi lantsyugami, ta pokriv iogo zolotom. i vvyes' kham vin

pokriv zolotom azh do kintsya vs'ogo khamu i vs'ogo zhyertivnika, shcho pri naisvyatishomu, pokriv zolotom. i zrobiv u naisvyatishomu dvokh khyeruvimiv z olivkovogo dyeryeva, dyesyat' liktiv vishina iogo. i p'yat' liktiv odnye krilo khyeruvima, i p'yat' liktiv drugye krilo khyeruvima; dyesyat' liktiv vid kintsya odnogo iogo krila i azh do kintsya drugogo iogo krila. i dyesyat' liktiv buv i drugii khyeruvim, odna mira i odin vid obom khyeruvimam. visochina odnogo khyeruvima dyesyat' liktiv, i tak i drugogo khyeruvima. i dav vin tikh khyeruvimiv usyeryedini vnutrishn'ogo khamu. i khyeruvimi prostyagali svoi krila, i torkalosya krilo odnogo odniei stini, a krilo drugogo khyeruvima torkalosya drugoi stini. a ikhni vnutrishni krila dotikalisyia krilo do krila. i vin pokriv khyeruvimiv zolotom. a vsi stini khamu navkolo priozdobiv ritimi riz'bami khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, zsyeryedini ta vid zovnishn'oi chastini. a pidlogu khamu vin pokriv zolotom dlya vnutrishn'oi ta dlya zovnishn'oi chastini. a na vkhid do naisvyatishogo zrobiv dvyeri z olivkovogo dyeryeva; stovp, bichni odvirki p'yatikutni. i dvoe dyeryei buli z olivkovogo dyeryeva, i na nikh buli poroblyeni riz'bi khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, i pokriv zolotom; i obklav zolotom tikh khyeruvimiv ta ti pal'mi. i tak porobiv i odvirki dlya vkhodu do khamu, z olivkovogo dyeryeva, odvirki chotirikutni. a dvoe dyeryei buli z kiparisovogo dyeryeva. dvi chastini odnikh dyeryei ta dvi chastini drugikh dyeryei buli rukhomi. i povirizuvav na nikh khyeruvimiv i pal'mi ta rozkriti kviti, i pokriv zolotom, vikutim po riz'bi. i zbuduvav vin unutrishnii dvir, tri ryadi tyesanogo kamyenya ta ryad styatogo kyedrovogo brussyia. roku chyetyvertogo buv zalozhyenii kham navstryechunii, u misyatsi ziv, a roku odinadtsyatogo, u misyatsi bul, vin misyats' vos'mii buv zakinchyenii toi kham zo vsima ryechami iogo ta za vsima planami iogo. i vin buduvav iogo sim roktiv.

7

a svii dim solomon buduvav trinadtsyat' roktiv, ta i skinchiv uyves' svii dim. i zbuduvav vin dim livans'kogo lisu, sto liktiv dovzhina iogo, i p'yatdyesyat liktiv shirina iogo, i tridtsyat' liktiv vishina iogo, na chotir'okh ryadakh kyedrovikh stovpiv, a kyedrovi brussyia na stovpakh. i pokritii vin buv kyedrinoyu zvyerkhu na bichnikh kimnatakh, shcho na soroka i p'yati stovpakh, po p'yatnadtsyat' na ryad. a lutkv bulo tri ryadi, vikno do vikna tri razi. a vsi dvyeri ta bichni odvirki chotirikutni, z porogami, a navproti vikno do vikna tri razi.

i zrobiv vin sini zo stovpiv, p'yatdyesyat liktiv dovzhina ikh ta tridsyat' liktiv shirina ikh, i inshi sini pyeryed nimi, i stovpi, i prichilok dakhu. i zrobiv vin tronovu zalyu, dye sudiv, zalyu sudovu, i pokriv kyedrinoyu vid podlogi do styeli. a iogo dim, dye zhiv, na inshomu dvori, zsyeryedini sinyei, buv takii, yak ta robota. i zrobiv vin dim dlya faraonovoi dochki, yaku vzyav solomon, yak ti sini. usye tsye z dorogogo kaminnya, tyesanogo za miroyu, obrizanogo pilkoyu zsyeryedini ta izzovni, i vid osnovi azh do styeli, a izzovni azh do vyelikogo dvora. a zasnovanii vin buv na dorogikh kaminnyakh, kaminnyakh vyelikikh, kaminnya dyesyati liktiv ta kaminnya vos'mi liktiv. a zgori dorogi kaminnya, tyesani za miroyu, ta kyedrina. a navkolo vyelikii dvir, tri ryadi tyesanogo kaminnya ta ryad styatogo kyedrovogo brussy; tye same y dlya vnutrishn'ogo dvoru navstryechun'ogo khramu ta dlya sinyei khramu. i poslav tsar solomon, i vzyav iz tiru khirama, tsye sin odniei vdovi, z plyemyeni nyeftalimovogo, a bat'ko iogo tiryandin, shcho robiv na midi. i buv vin napovnyenii mudristyu i rozumom, ta vminnyam robiti vsyaku robotu na midi. i priishov vin do tsarya solomona, i zrobiv usyu iogo robotu. i vin vidliv dva midyani stovpi, vismnadtsyat' liktiv visochina odnogo stovpa, a shnur dvanadtsyati liktiv otochiv bi iogo; takii i stovp drugii. i zrobiv vin dvi makovitsi, shchob dati na vyerkhi tikh stovpiv, vidliv ikh iz midi; p'yat' liktiv visochina odniei makovitsi, i p'yat' liktiv visochina makovitsi drugoi. a na tikh makovitsyakh, shcho buli na vyerkhakh stovpiv, bulo myeryezhivo plyetyenoi roboti ta shnurki robotoyu lantsyuzhiv, sim na makovitsi odnii i sim na makovitsi drugii. i porobiv vin ti stovpi tak, shcho dva ryadi granatovikh yabluk buli navkolo na odnomu myeryezhivi, shchob pokriti makovitsi, shcho na vyerkhu; i tak zrobiv i makovitsi drugii. a makovitsi, shcho na vyerkhu tikh stovpiv, buli zroblyeni yak liliei, na chotiri likti, u pritvori. i makovitsi na obokh stovpakh takozh zvyerkhu, navproti vipuklini, shcho z boku myeryezhiva. a tikh granatovikh yabluk dvisti, ryadami navkolo na makovitsi drugii. i postaviv vin ti stovpi do pritvoru khramu. i postaviv vin pravogo stovpa, i nazvav im'ya iomu: yakhin; i postaviv stovpa livogo, i nazvav im'ya iomu: boaz. a na vyerkhu stovpiv zroblyeno yak liliei. i bula skinchyena robota stovpiv. i zrobiv vin litye morye, dyesyat' liktiv vid krayu iogo azh do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat' liktiv visochina iogo. a shnur na tridsyat' liktiv otochiv bi iogo navkolo. a zdolu na krayakh iogo otochuvali iogo podobni ogirkiv, po dyesyat' u likti, voni otochuvali morye navkolo. bulo dva

ryadi tikh ogirkiv, vilitikh pri litti iogo. vono stoyalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyerneni na pivnich, i tri obyerneni na zakhid, i tri obyerneni na pivdyen', i tri obyerneni na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vyves' zad ikh do nutra. a grubina iogo dolonya, a krai iogo podobni do krayu kye-likha, yak kvitki liliei. mistilo vono dvi tisyachi bativ. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh pidstav, chotiri likti dovzhina odniei pidstavi, i chotiri likti shirina ii, a tri likti vishina ii. a otsye robota pidstavi: u nikh lishtvi, a ti lishtvi pomizh prutami. a na lishtvakh, shcho mizh prutami, lyevi, voli ta khyeruvimi. a na prutakh zvyerkhu pidnizhki, a pid lyevami ta volami kititsi, zroblyeni rozlozhistimi. i chotiri midyani kola dlya odniei pidstavi ta midyani osi. a na chotir'okh rogakh ikhni ramyena, pid midnitsyeyu ramyena liti, z kozhnogo boku kititsi. a girlo iogo z nutra makovitsi i vishchye likot'; a girlo kruglyastye, roboti pidnizhka, likot' i pivliktya; i takozh na girli iogo riz'bi, a ramyeno ikh kvadratovye, nye kruglyastye. i chotiri ti kola buli pid lishtvami, a osi kolyes u pidstavi. a vishina odnogo kola likot' i pivliktya. a robota tikh kil yak robota kola vozovogo; ikhni osi, i ikhni obid-dya, i ikhni shpitsi, i ikhni matochini usye litye. i chotiri ramyena na chotir'okh rogakh odniei pidstavi; z pidstavi vikhodili ramyena ii. a na vyerkhu pidstavi bulo okruglye navkillya, pivliktya vishini; a na vyerkhu pidstavi ruchki ii ta lishtvi ii z nyei. i vin povirizuvav na tablitsyakh ruchok ii ta na lishtvakh ii khyeruvimiv lyeviv ta pal'mi, na kozhnim vil'nim mistsi, ta kititsi navkolo. yak tsye, vin zrobiv dyesyat' pidstav, littya odnye, mira odna, odna robota dlya nikh usikh. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh umival'nits', sorok bativ mala kozhna vmival'nitsya; chotiri likti kozhna vmival'nitsya; odna vmival'nitsya na odnii pidstavi, tak dlya dyesyati pidstav. i dav ti pidstavi p'yat' na botsi khramu z pravitsi, i p'yat' na botsi khramu z livitsi iogo, a morye dav na pravomu botsi khramu, napyeryed, navproti poludnya. i porobiv khiram umival'nitsi i lopatki ta kropil'nitsi. i pokinchiv khiram robiti vsyu robotu, shcho zrobiv tsaryevi solomonovi dlya khramu navstryechun'ogo: dva stovpi ta dvi golivki makovits', shcho na vyerkhu stovpiv, i dva myeryezhiva na pokrittya dvokh golivok makovits', shcho na vyerkhu stovpiv; i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya dvokh myeryezhiv, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odnogo myeryezhiva, na pokrittya obokh golivok makovits', shcho na vyerkhu stovpiv; i pidstavi dyesyat', i vmival'nitsi dyesyat'; i odnye morye, i voli dvanadtsyat' pid moryem; i gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi ta vsi ti ryechi,

shcho khiram porobiv tsaryevi solomonovi v navstryechun'omu domi, usye vipoliruvana mid'. na iordans'kii rivnini povidlivav ikh tsar u glibokii zyeimli mizh sukhotom ta mizh tsaryetanom. i porozstavlyav solomon usi tsi ryechi; chyeryez duzhye vye-liku mnogotu ikh nye bula spravdzhyena vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v navstryechun'omu khrami: zoloto-ghyertivnika, i zolotogo stola, shcho na n'omu khlib pokaznii, i svichniki, p'yat' z pravitsi ta p'yat' z livitsi, pyeryed naisvyatishim, zo shchirogo zolota; i kvitki, i lyampadi, i shchipchiki, z zolota; i miski, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i lopatki, zoloto shchirye; i chopi dlya dvyeryei vnutrishn'ogo khramu, dlya svyatogo svyatikh, dlya dvyeryei domu dlya khramu zoloto. i bula pokinchyena vsya tsya pratsya, yaku tsar solomon зробив v navstryechun'omu khrami. i solomon povnosiv osvyachyeni ryechi svogo bat'ka davida; sriblo i zoloto ta ryechi dav u skarbnitsi navstryechun'ogo khramu.

8

todi solomon zibrav usikh izrail'yevikh starshikh ta goliv plyemyen, kyerivnikiv bat'kivs'kikh domiv izrail'yevikh siniv, do tsarya solomona do erusalimu, shchob pyeryenyesti kovchyega navstryechun'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya solomona vsi izrail'tyani v svyato v misyatsi yetanim, vin misyats' s'omii. i poprikhodili vsi izrail'yevi starshi, a svyashchyeniki ponyesli kovchyega. i ponyesli voni navstryechun'ogo kovchyega, i skiniyu zapovitu ta vsi svyati ryechi, shcho v kovchyezi; i ponyesli ikh svyashchyeniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrail'yeva gro-mada, shcho zibralisya pri n'omu, buli z nim pyeryed kovchyegom, i prinosili v zhyertvu khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, shcho chyeryez mnogist' nye bula vona ani zapisu-vana, ani lichyena. i vnyesli svyashchyeniki kovchyega navstryechun'ogo zapovitu do dyeviru khramu, do svyatogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. bo khyeruvimi prostya-gali krila nad mistys'em kovchyegu, i zatinyu-vali khyeruvimi nad kovchyegom ta nad iogo dyerzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakiv buli vidni z svyatini pyeryed naisvyatishim, a zna-zovni nye buli vidni. i voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovchyezi nye bulo nichogo, til'ki dvi kaminni tablitsi, shcho poklav tudi moysyei na khorivi, koli navstryechu' sklav buv zapovita z izrail'yevimi sinami pri vikhodi ikh z egyp'yets'kogo krayu. i stalosya, yak svyashchyeniki vikhodili z svy-atini, to khmara napovnila navstryechunii khram. i nye mogli svyashchyeniki stoy-

ati i sluzhiti chyeryez tu khmaru, bo slava navstryechunya napovnila navstryechunii khram! todi solomon prokazav: promo-viv navstryechu', shcho vin probuvatimye v mryatsi. buduyuchi, ya zbuduvav ot-syei khram, na osyelyu tobi, mistys'e tvogo probuvannya naviki! i povyernuv tsar oblichyha svoe, ta i poblagosloviv izrailiv zbir, uvyes' zhye izrailiv zbir stoyav. i vin skazav: blagoslovnyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho svoimi ustami govoric buv iz moim bat'kom davidom, i rukoyu svoeyu tyepper vikonav, govoryachi: vid togo dnya, koli ya viviv svii narod, izrailya, z egip'tu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrail'ye-vikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannya mogo imyennya tam. i vi-brav ya davida, shchob buv nad moim izrai-lyevim narodom. i bulo na syertsii mogo bat'ka davida zbuduvati khram dlya imyen-nya navstryechua, boga izrailya. ta skazav navstryechu' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbudu-vati khram dlya imyennya mogo, ti zro-biv dobre, shcho bulo tobi tseye na syertsii. til'ki ti nye zbudues' ts'ogo khramu, alye sin tvii, shcho viidye iz styegon tvoikh, vin zbudue tseye dim dlya imyennya mogo! i vikonav navstryechu' svoje slovo, shcho vin govoric. i stav ya na mistys'e bat'ka mogo davida, ta i siv na izrail'yevomu troni, yak govoric buv navstryechu', i ya zbuduvav otsyei khram dlya imyennya navstryechua, boga izrail'yevogo. i vstanoviv ya tam mistys'e dlya kovchyega, dye navstryechu-nii zapovit, yakogo vin sklav iz nashimi bat'kami, koli vivodiv ikh z egyp'yets'kogo krayu. i stav solomon pyeryed navstryechu-nim zhyertivnikom navproti vs'ogo izrai-lyevogo zboru, i prostyag ruki svoi do nyeba ta i skazav: navstryechui, bozhye izrailiv! nyema podibnogo tobi boga na nyebyesakh ugori ta na zyeimli doli. ti styeryezhyesh za-povita ta milist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim svoim syertsyem. ti dodyerzhav svoemu rabovi, davidovi, bat'kovi moemu, tye, shcho gov-oriv iomu. i govoric ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vikonav, yak ts'ogo dnya. a tyepper, navstryechui, bozhye izrailiv, dody-erzh dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govoric buv iomu, kazhuchi: nye budye v tyebye pyeryevodu z-pyeryed lit-sya mogo nikomu z tikh, shcho siditimit' na izrail'yevim troni, yakshcho til'ki sini tvoi budut' dyerzhatisya svoikh dorig, shchob khoditi pyeryed moim litsyem, yak ti kho-div pyeryed litsyem moim. a tyepper, bozhye izrailiv, nyekhai budye zapyevnyenye slovo tvoe, yakye ti govoric rabovi svoemu davi-dovi, moemu bat'kovi. bo chi zh spravdi bog sidit' na zyeimli? os' nyebo ta nyebo nyebyes nye obiimayut' tyebye, shcho zh todi khram

toi, shcho ya zbuduvav? ta ti zglyanyeshysya na molitvu svogo raba ta na iogo blagannya, navstryechui, bozhnye mii, shchob pochuti spiv ta molitvu, yakoyu rab tvii molit'sya pyeryed litsyem tvoim s'ogodni, shchob ochi tvoji buli vidkriti na tsyei khram unochi ta vdyn', na tye mist'sye, pro yakye ti skazav: nyekhai budye imyennya moe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budye molit'sya tvii rab na ts'omu mistsi! i ti budyesh prislukhatysya do blagannya svogo raba, ta svogo narodu, izrailya, shcho budut' molit'sya na ts'omu mistsi. a ti pochuesh na mistsi svogo probuvannya, na nyebesakh, i pochuesh, i prostish. yak zgrishit' lyudina proti svogo blizhn'ogo, i vimagatimut' vid n'ogo klyatvi, shchob vin poklyavsya, i dlya klyatvi priidut' pyeryed tvii zhyertivnik u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, osudish nyespravedlivogo, shchob dati iogo dorogu na iogo golovu, i vspravedlivish pravvednogo, shchob viddati iomu za iogo spravedlivystyu. koli tvii narod, izrail', budye vdaryenii vorogom za tye, shcho progrishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya do tyebye, i budut' slaviti im'ya tvoe, i budut' molit'sya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i prostish grikh narodu svogo, izrailya, i yernyesh ikh do zymli, yaku dav ti ikhnim bat'kam. koli zamknyet'sya nyebo i nye budye doshchu, bo progrishat'sya tobi, to koli znovu voni pomolyat'sya na ts'omu mistsi, i budut' slaviti im'ya tvoe, i vid grikha svogo vidvyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpokoryati, to ti pochuesh na nyebesakh, i prostish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailya, bo pokazhyesh im tu dobru dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svii, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu. golod koli budye v krayu, morovitsya koli budye, posukha, zhovtachka, sarana, chyerva koli budye, koli iogo vorog stanye tsniti iogo v krayu mist iogo, koli budye yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyakye blagannya, shcho budye vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailya, koli kozhnyen pochue ranu svogo syertsya, i prostyagnye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebes, iz mist'sya postiinogo probuvannya svogo, i prostish, i zrobish, i dasi kozhnomu za vsima iogo dorogami, bo ti sam znaesh syertsye vsikh lyuds'kikh siniv, shchob voni boyalisya tyebye po vsi dni, doki voni zhitimut' na poverkhni zymli, yaku ti dav bat'kam nashim. takozh i chuzhintsya, shcho vin nye z narodu tvogo, izrailya, i vin priidye z dalyekogo krayu radi imyennya tvogo, bo pochuyut' i voni pro vyelikyie im'ya tvoe, i pro sil'nu ruku tvoyu ta pro vityagnenye ramyeno tvoe, i priidye vin i pomolit'sya v ts'omu khrami, ti pochuesh

tsye z nyebes, mist'sya postiinogo probuvannya svogo, i zrobish usye, pro shcho budye klikati do tyebye toi chuzhinyets', shchob usi narodi zymli piznali im'ya tvoe, shchob boyalisya tyebye, yak narod tvii, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'yam tvoim nazvano tsyei khram, shcho ya zbuduvav. koli narod tvii viidye na viinu na svogo voroga, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do navstryechua v napryami do mista, shcho ti vibrav iogo, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyeba ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchinish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nyemae lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozgnivaeshysya na nikh, i viddasi ikh vorogovi, a ikhni polonityeli vdyedut' ikh u nyevolu do vorozhogo krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kudi vzyati v nyevolu, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu polonityeliv svoikh, govoryachi: mi zgrishili, i byezbozhnye chinili, buli mi vinni; i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svoim syertsyem i vsieyu dusheyu svoeyu v krayu vorogiv svoikh, shcho ikh ponyevolili, i pomolyat'sya do tyebye v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, u napryami mista, yakye ti vibrav, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyeni tvogo, to ti pochuesh na nyebesakh, postiinomu misti probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i zrobish im sud, i probachish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi, i vsi ikhni provini, shcho zavinili proti tyebye, i nakhilish do lyubovi polonityeliv ikhnikh, i voni zmlasyerdyat'sya nad nimi, bo voni narod tvii ta nadil tvii, yakye ti viviv z egiptu, z syeryedini zaliznoi gutnichoi pyechi, shchob ochi tvoji buli vidkriti na blagannya tvogo raba ta na blagannya narodu tvogo, izrailya, shchob prislukhuvatisya do nikh, koli voni klikatimut' do tyebye. bo ti vidiliv ikh zo vsikh narodiv sobi na nadil, yak govovoriv buv chyeryez moisyeya, svogo raba, koli ti vivodiv nashikh bat'kiv iz egiptu, vladiko mii, navstryechui! i stalosya, yak solomon skinchiv tsyu molitvu i blagannya do navstryechua, to vin ustav vid navstryechun'ogo zhyertivnika, dye vin stoyav na kolinakh svoikh, a ruki iogo buli prostyagnenyi do nyeba. i vstav vin, i poblagosloviv usi izrailyevi zbori, govoryachi sil'nim golosom: blagoslovyennii navstryechu', shcho dav mir svoemu narodovi, izrailyevi, usye, yak obitsyav buv, nye vidpalo ani odnye slovo zo vsikh iogo dobrikh sliv, yaki vin govovoriv buv chyeryez raba svogo moisyeya. nyekhai budye navstryechu', bog nash, z nami, yak buv vin iz nashimi bat'kami, nyekhai vin nye opustit' nas, nyekhai vin nye pokinye nas, shchob prikhilyati nashye syertsye do sye-

bye, shchob mi khodili vsima iogo dorogami, shchob mi dotrimuvalisya nakaziv iogo, i ustaviv iogo ta postanov iogo, yak i vin nakazav buv nashim bat'kam. i nyekhai budut' otsi slova moi, yakimi ya blagav pyeryed navstryechunim litsyem, bliz'ki do navstryechua vdyen' ta vnochi, shchob chiniti sud dlya raba svogo ta sud dlya svogo narodu, izrailya, dyen'-u-dyen', shchob znali vsi narodi zyeimli, shcho navstryechu' vin bog, i nyema vzhye inshogo! i nyekhai budye vsye syertsye vashye z navstryechuom, bogom nashim, shchob khoditi postanovami iogo ta shchob pyeryestyeryigati zapovidi iogo, yak ts'ogo dnya! a tsar ta vvyes' izrail' z nim prinyesli zhyertvu pyeryed navstryechunim litsyem. i prinis solomon zhyertvu dlya mirnikh zhyertov, shcho prinosiv dlya navstryechua: dvadtsyat' i dvi tisyachi khudobi vyelikoi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali osvychyennya navstryechun'ogo khramu tsar ta vsi izrailyevi sini. togo dnya tsar osvychativ syeryedinu dvoru, shcho pyeryed khramom navstryechunim, bo prigotoviv tam tsilopalenyenya i khlibun zhyertvu ta lii mirnikh zhyertov, bo midyanii zhyertivnik, shcho pyeryed navstryechunim litsyem, buv malii dlya priinyattya tsilopalenyenya i khlibun zhyertvi ta loyu mirnikh zhyertov. i vchiniv solomon togo chasu svyato, i z nim uvyes' izrail', zbir vyelikii, shcho zishovsya zvidi, dye idyet'sya do gamatu azh do egypets'kogo potoku, pyeryed litsyem navstryechua, nashogo boga, sim dyen' i sim dyen', chotirnadtsyat' dyen'. vos'mogo dnya vin vidpustiv narod, a voni poblagoslovili tsarya ta i pishli do nameyiv svoikh, radisni ta vyesyelosyerd chyeryez usye tye dobro, shcho navstryechu' uchiniv svoemu rabovi davidovi ta svoemu narodovi izrailyevi.

9

i stalosya, yak solomon pokinchiv buduvati khram navstryechunii ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho bulo bazhannym solomona, shcho pragnuv vin zrobiti, to navstryechu' yavivsya solomonovi drugii raz, yak yavivsya iomu v giv'oni. i skazav navstryechu' do n'ogo: vislukhav ya molitvi tvoi ta blagannya tvoi, yakimi blagav ti pyeryed litsyem moim, ya osvychativ toi khram, shcho ti zbuduvav, shchob poklasti im'ya moe tam azh naviki. i budut' tam moi ochi ta syertsye moe po vsi dni. a ti, yakshcho budyesh khoditi pyeryed litsyem moim, yak khodiv buv bat'ko tvii david, u chistosti syertsya ta v pravoti, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, yakshcho budyesh dotrimuvatisya ustaviv moikh ta postanov moikh, to trona tsarstva tvogo nad izrail'ym ya postavlyu naviki, yak ya govori-

buv bat'kovi tvoemu davidovi, kazhuchi: nye budye pyeryevodu nikomu z nashchadkiv tvoikh na izrail'yevim troni. yakshcho zh spravdi vidvyernyetyesya vi ta vashi sini vid myenye, i nye budyete dotrimuvati zapovidyei moikh ta ustaviv moikh, shcho ya dav vam, i pidyete, i budyete sluzhiti inshim bogam, i budye tye vklonyatisya im, to ya vinishchu izrailya z poverkhni zyeimli, yaku dav im, a tsyei khram, shcho ya osvychativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo. i stanye izrail' za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! i khram tsyei naivishchii, kozhyen, khto prokholdityme bilya n'ogo, skam'yanie ta svisyne vid zdvivannya. i skazhut': za shcho navstryechu' zrobiv tak ts'omu kraevi ta khramovi ts'omu?... i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli navstryechua, boga svogo, yakii viviv ikhnikh bat'kiv z egypets'kogo krayu, i dyerzhalisy mitsno inshikh bogiv, i vklonyalisya im, i sluzhili im, tomu navstryechu' naviv na nikh usye otsye likho! i stalosya po dvadtsyati rokakh, koli solomon zbuduvav ti dva domi, khram navstryechunii ta dim tsars'kii, a khram, tsar tirs'kii, dostachav solomonovi kyedrovi dyeryeva i dyeryeva kiparisovi, ta zoloto na kozhnye bazhannya iogo, todi tsar solomon dav khiramovi dvadtsyat' mist u krai galil. i viishov khiram iz tiru, shchob pobachiti ti mista, yak dav iomu solomon, i nye vpodobalis' iomu voni. i vin skazav: shcho tsye za mista, yak ti dav myeni, mii bratye? i vin nazvav im'ya im: krai kavulu, i tak voni zvut'sya azh do ts'ogo dnya. i poslav khiram tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota. a otsye nakaz tikh poboriv, yak brav tsar solomon na zbuduvannya khramu navstryechun'ogo ta domu svogo, i millo, i muru erusalims'kogo, i khatsoru, i myegiddo, i gyezyeru. faraon, egypets'kii tsar, priishov i zdobuv gyezyer, ta i spaliv iogo ognym, a khanaaneyanina, shcho sidiv u misti, ubiv, i viddav iogo yak vino dlya svoei dochki, solomonovi zhinki. i vibuduvav solomon gyezyera, i byet-gorona dolishn'ogo, i baalata, i tamara v pustini togo krayu, i vsi mista na zapasi, shcho buli solomonovi, i mista na kolyesnitsi, i mista na vyerkhivtsiv, i inshi bazhannya solomonovi, shcho bazhav zbuduvati v erusalimi ta na livani, ta v us'omu krai panuvannya iogo. uvyes' narod, shcho pozostavsya z amoryeyan, khittyeyan ta pyerizzyeyan, khivvyeyan ta evusyeyan, shcho voni nye z izrail'yevikh siniv, ikhni sini, shcho buli pozostavlyeni po nikh u krayu, yakikh izrail'yevi sini nye mogli vigubiti, to vzyav ikh solomon za poborovikh pratsivnikov, i tak e azh do ts'ogo dnya. a z izrail'yevikh siniv solomon nye dav raba, bo voni voyaki, i iogo rabi, i provid-

niki iogo, i starshi nad tr'oma, i providniki nad iogo kolyesnitsyami ta iogo vyerkhivtsi. otsye pristavlyeni providniki, shcho buli nad solomonovoyu robotoyu, p'yat-dyesyat i p'yat' sotyen', shcho pravili narodom, yakii robiv na pratsi. til'ki faraonova dochka viishla z davidovogo mista do svogo domu, yakogo zbuduvav ii; todi zbuduvav vin millo. i prinosiv solomon tri razi richno tsilopalyennyya ta mirni zhyertvi na zhyertivniku, shcho zbuduvav navstryechuyevi, i kadiv na tomu, shcho pyeryed navstryechunim litsyem. i vikinichiv vin toi dim. i tsar solomon narobiv korabli v yetsion-gyevyeri, shcho pri yeloti na byeryezi chyervonogo morya v yedomskomu kraii. i poslav khiram korablyami svoikh rabil, moryakiv, shcho znayut' morye, z rabami solomonovimi. i priishli voni do ofiru, i vzyali zvidti chotiri sotni i dvadtsyat' talantiv zolota, ta i privyeli do tsarya solomona.

10

a tsaritsya shyevi, koli pochula bula pro slavu solomona, shchodo navstryechun'ogo imeni, to priishla viprobuvati iogo zagadkami. i priishla vona do erusalimu z duzhye vyelikim bagatstvom, z vyerblyudami, shcho nyesli pakhoshchi, i z duzhye chislyennim zolotom, i z dorogim kaminnyam. i priishla vona do solomona, i govorela iomu vsye, shcho bulo na syertsii ii. i solomon viyasniv ii usi ii slova, nye bulo ryechi, nyeznanoi tsaryevi, yakoi nye porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu solomonovu mudrist', ta dim, shcho vin zbuduvav, i izhu stolu iogo, i myeshkannya rabiv iogo, i postavu slug iogo ta ikhni odyezhi, i napoi iogo, i tsilopalyennyya, shcho vin prinosit' u navstryechun'omu domi, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona do tsarya: pravdoyu bulo tye, shcho ya chula v svoim kraii pro tvoii dila ta pro tvoiyu mudrist'. i nye povirila ya tim slovam, azh poki nye priishla ta nye pobachili moi ochi, i os' nye bula predstavlyena myeni i polovina: ti pyeryevishchiv mudrist' ta dobro tiei slavi, pro yaku ya chula! shchaslivi lyudi tvoii, shchaslivi otsi tvoii slugi, shcho zavzhdi stoyat' pyeryed oblichchiam tvoim, shcho slukhayut' tvoiyu mudrist'! nyekhai budye blagoslovyennii navstryechu', bog tvii, shcho vpodobav tyebye, shchob posaditi tyebye na izrailiv tron, chyeryez navstryechunyu lyubov do izrailiya naviki. i vin nastanoviv tyebye tsaryem, shchob chinitii pravo ta spravedlivist'. i dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogogo kaminnya. bil'sh uzhye nikoli nye priikhodilo tak bagato, yak otsi pakhoshchi, shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi! i takozh khi-

ramovi korabli, shcho dovozili zoloto z ofiru, sprovdazhuvali z ofiru bagato almugovogo dyeryeva ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z almugovogo dyeryeva poruchchya dlya navstryechun'ogo khramu ta dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakiv. nikoli nye priikhodilo tak bagato almugovogo dyeryeva, i nye bachyeno azh do ts'ogo dnya! a tsar solomon dav tsaritsi shyevi na zhadannya ii vsye, chogo vona bazhala, okrim toho, shcho dav ii yak tsars'kii darunok solomoniv. i obyernulasya vona, ta i pishla do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula vaga toho zolota, shcho priikhodilo dlya solomona v odnomu rotsi, shist' sotyen' shistdyesyat i shist' talantiv zolota, okrim toho, shcho priikhodilo vid kuptsiv ta z torgivli khodyachikh, ta vid usikh tsariv arabii ta kraevikh namisnikiv. i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh shchitiv iz kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv zolota ishlo na odnogo shchita, ta tri sotni shchitiv myenshikh iz kutogo zolota, tri mini zolota ishlo na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu livans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo slonovoi kosti, i pokriv iogo shchirim zolotom. u trona bulo shist' stupenyiv; a golova v trona kruglyasta pozad iogo ta poruchchya z toho i z toho boku pri mistsi sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyali pri poruchchyakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyali tam na shosti stupenyakh iz toho i z toho boku. po vsikh tsarstvakh nye bulo tak zroblyenogo! i vyves' posud na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu livans'kogo lisu shchirye zoloto, nichogo iz sribla, vono za solomonovikh dnyiv nye rakhualosya za shchos'. bo tsar mav na mori tarshis'ki korabli razom iz korablyami khiramovimi. raz na tri roki priikhodili tarshis'ki korabli, shcho dovozili zoloto, i sriblo, i slonovu kist', i mavp, i pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh zymnykh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mudrosti. i vsya zymlya khotila bachiti solomona, shchob poslukkhati iogo mudrosti, shcho bog dav u iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara, ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, i zbroyu, i pakhoshchi, koni ta muli, iz roku v rik. i nazbirav solomon kolyesnits' ta vyerkhivtsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta z tsaryem v erusalimi. i solomon naskladav v erusalimi sribla, yak kaminnya, a kyedriv naskladav, shchodo chislyennosti, azh sikomori, shcho v shyefyeli! a koneyi, shcho buli v solomona, privodili z egiptu ta z kyeveye; tsars'ki kuptsi brali ikh iz kyeveye za vstanovlyeni groshi. i vkhodila i vikhodila kolyesnitsya z egiptu za shist' sotyen' shyekliv sribla, a kin' za sto i p'yatdyesyat. i tak voni vivozili vsye tsye

soveyu rukoyu dlya vsikh tsariv khittiis'kikh ta tsaryam siriis'kim.

11

a tsar solomon pokokhav bagato chuzhinnikh zhinok: i dochku faraonovu, moavityanok, ammonityanok, yedomityanok, sidonyanok, khittiyank, iz tikh narodiv, shcho pro nikh navstryechu' skazav buv izrail'yevim sinam: nye vviidye tye mizh nikh, i voni nye vviidut' mizh vas, bo voni spravdi nakhilyat' vashi syertsya do svoikh bogiv. do nikh prikhilivsyia solomon kokhannyam. i bulo v n'ogo zhinok-knyagin' sim sotyen', a nalozhnits' tri sotni. i zhinki iogo prikhilili iogo syertsye. i stalosya na chas solomonovoi starosti, zhinki iogo prikhilili iogo syertsye do inshikh bogiv; i syertsye iogo nye bulo vsye z navstryechuom, bogom, yak syertsye iogo bat'ka davida. i pishov solomon za astartoyu, boginyeyu sidons'koyu, ta za milkomom, gidotoyu ammonits'koyu. i robiv solomon zlye v ochakh navstryechunikh, i nye ishov pyevno za navstryechuom, yak iogo bat'ko david. todi solomon zbuduvav zhyertivnika dlya kyemosha, moavs'koi gidoti, na gori, shcho navproti erusalimu, ta dlya molokha, gidoti ammonits'kikh siniv. i tak vin zrobiv dlya vsikh svoikh chuzhinnikh zhinok, shcho kadili ta prinosili zhyertvi dlya svoikh bogiv. i rozgnivavsyia navstryechu' na solomona, bo iogo syertsye vidkhilosya vid navstryechua, boga izrail'yevogo, shcho dva razi iomu yavlyavsyia, i nakazuvav iomu pro tsyu rich, shchob nye khoditi za inshimi bogami. ta nye vikonuvav vin togo, shcho nakazav buv navstryechu'. i skazav navstryechu' do solomona: tomu, shcho bulo tsye z tobouy, i nye vikonuvav ti mogo zapovitu ta postanov moikh, shcho ya nakazav buv tobi, ya konchye vidbyeru tsarstvo tvoe, ta i dam iogo tvoemu rabovi. til'ki za tvoikh dniv nye zroblyu togo radi bat'ka tvogo davida, z ruki sina tvogo vidbyeru iogo! ta vs'ogo tsarstva ya nye vidbyeru, odnye plyemyeno ya dam sinovi tvoemu radi raba mogo davida ta radi erusalimu, yakogo ya vibrav. i postaviv navstryechu' solomonovi za protivnika yedomlyanina gadada, vin iz tsars'kogo nasinnya v yedomi. i stalosya, koli david buv z yedomom, koli ioav, nachal'nik viis'ka, pishov pokhovati trup'i, to vin povbivav kozhnogo cholovicho'i stati v yedomi. bo shist' misyatsiv sidiv tam ioav ta vyves' izrail', azh poki vin nye vigubiv kozhnogo cholovicho'i stati v yedomi. i vtik gadad, vin ta z nim muzhi yedomsk'i, zo slug iogo bat'ka, shchob piti do egiptu; a gadad buv todi malim khloptys'em. i vstali voni z midiyanu i pishli do paranu; i nabrali voni z soboyu lyudyei z paranu, ta i priishli

do egiptu, do faraona, tsarya egipyets'kogo, a toi dav iomu dim ta pryznachiv iomu utrimannya, i dav iomu zyemlyu. i znaishov gadad vyeliky milist' u faraonovikh ochakh, i vin dav iomu za zhinku syestru svoei zhinki, syestru tsaritsi takhpyenyasi. i porodila iomu syestra takhpyenyasi sina iogo gyenuvata, a takhpyenyasa vikhovala iogo v faraonovomu domi. i buv gyenuvat u faraonovomu domi syeryed faraonovikh siniv. i pochuv gadad v egipti, shcho david spochiv iz svoimi bat'kami, ta shcho pomyer ioav, nachal'nik viis'ka. i skazav gadad do faraona: vidpusti myenye, i ya pidu do svogo krayu! a faraon iomu vidkazav: chogo tobi brakue pri myeni, shcho ti otsye khochyes' iti do svogo krayu? ta toi skazav: ni, taki konchye vidpusti myenye! i postaviv bog iomu, solomonovi, za protivnika shchye i ryezona, sina yel'yadi, shcho vtik vid gadad'yezvera, tsarya tsovi, svogo pana. i zibrav vin pri sobi lyudyei, ta i stav providnikom bandi, koli david rozbivav ikh. i pishli voni do damasku, i osilisya v n'omu, i panuvali v damasku. i buv vin protivnikom dlya izrail'ya za vsikh solomonovikh dniv, a tsye okrim togo likha, shcho chiniv gadad. i bridiv vin izrail'yem, i zapanuvav nad sirieyu. a erovoam, sin nyevativ, efrymiyets', iz tsyeryedi, a im'ya iogo matyeri tsyerua, zhinka vdova, buv rab solomoniv. i pidnyav vin ruku na tsarya. a otsye ta prichina, shcho vin pidnyav ruku na tsarya: solomon buduvav millo, i popraviv prolum u misti davida, svogo bat'ka. a toi muzh erovoam buv vidvazhnii. i pobachiv solomon ts'ogo yunaka, shcho vin robotyashchii, i pryznachiv iogo nad usima nosiyami iosipovogo domu. i stalosya togo chasu, i viishov erovoam z erusalimu. i znaishov iogo na dorozhi shilonyanin akhiya, prorok. vin buv odyagnyenii v novu odizh, i obidva voni buli sami na poli. i skhopiv akhiya za tu novu odyezhu, shcho bula na n'omu, ta i podyer ii na dvanadtsyat' kuskiv. i skazav vin do erovoama: viz'mi sobi dyesyat' kuskiv, bo tak skazav navstryechu', bog izrail'ya: otsye ya viddirayu tsarstvo z solomonovoi ruki, i dam tobi dyesyat' plyemyen. a odnye plyemyeno budye iomu radi mogo raba davida ta radi erusalimu, mista, shcho ya vibrav iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. tsye tomu, shcho voni pokinuli myenye i vklonyalisya astarti, sidons'kii bogini, i kyemoshevi, bogovi moavs'komu, ta milkomovi, bogovi ammonits'komu, i nye pishli moimi dorogami, shchob vikonuvati dobre v moikh ochakh, i postanovi moi ta zapovidi moi, yak bat'ko iogo david. ta nye viz'mu ya vs'ogo tsarstva z ruki iogo, bo ostavlyu iogo volodaryem po vsi dni zhityia iogo radi raba mogo davida, shcho ya vibrav

iogo, yakii dodyerzhuvav zapovidiv moikh ta postanov moikh. i viz'mu ya tsarstvo z ruki iogo sina, ta i dam iogo tobi, oti dyesyat' plyemyen. a sinovi iogo dam odnye plyemyeno, shchob pozostavavsya svitil'nik rabovi moemu davidovi, po vsi dni pyeryed litsyem moim v erusalimi, mistisi, shcho ya vibrav sobi, shchob tam pyeryebuvalo moe imyennya. a tyebye ya viz'mu, i ti budyesh tsaryuvati nad usim, chogo pozhadae dusha tvoya, i ti budyesh tsaryem nad izrail'em. i stanyet'sya, koli ti slukhatimyeshsya vs'ogo, shcho ya nakazhu tobi, i pidyesh moimi dorogami, i robitimyesh dobre v ochakh moikh, shchob vikonuvati postanovi moi ta zapovidi moi, yak robiv rab mii david, to ya budu z tobou, i pobuduyu tobi mitsnii dim, yak ya zbuduvav buv davidovi, i dam tobi izrail'ya. i budu vpokoryati davidove nasynnya radi togo, til'ki nye po vsi dni. i shukav solomon, shchob zabiti erovoama. i vstav erovoam, i vtik do egiptu, do shishaka, egipyets'kogo tsarya. i probuvav vin v egipti azh do solomonovoi smyerti. a ryeshata solomonovikh dil, i vsye, shcho vin zrobit buv, ta mudrist' iogo, oto voni napisani v knizi solomonovi dila. a dniv, koli solomon tsaryuvav v erusalimi nad usim izrail'em, bulo sorok lit. i spochiv solomon zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u misti davida, bat'ka svogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

12

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu ziishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, shcho tsye pochuv erovoam, nyevativ sin, koli buv ishchye v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona. i osivsya erovoam uv egipti. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vsi izrail'yevi zbori, i voni govorili do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti tyepper polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radivsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali pyeryed oblichchiam iogo bat'ka solomona, koli buv vin zhivii, govoryachi: yak vi raditye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti s'ogodni budyesh rabom ts'omu narodovi, i budyesh sluzhiti im, i vidpovisi im, i govoritimyesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radivsya z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho

vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, shcho tvii bat'ko naklav buv na nas. i govori- rili do n'ogo ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazhyesh tomu nar- odovi, shcho promovlav do tyebye, gov- oryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazhyesh do nikh: mii mizinyets' grubshii za styegna mogo bat'ka! a tyepper: mii bat'ko naklav buv na vas tyazhkye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skor- pionami! i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govoriv, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoko vidpoviv narodovi, i vidkinuv poradu starshikh, sh- cho radili iomu. i vin govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma. bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skor- pionami!... i nye poslukahavsya tsar narodu, bo prichina bula vid navstryechua, shchob spravdilosya slovo iogo, yakye govoriv buv navstryechu' chyeryez shilonyanina akhiyyu do erovoama, nyevatovogo sina. i pobachiv uvyes' izrail', shcho tsar nye poslukahavsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yaka nam chastina v davidi? i spadshchini nyema nam u sini essyeya! do namyetiv svoikh, o izrail'yu! poznai tyepper dim svii, davidye!... i pishov izrail' do namyetiv svoikh. a izrail'yevi sini, shcho sidili v yu- dinikh mistakh, til'ki nad nimi zatsaryu- vav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am adonirama, shcho buv nad daninoyu, ta vvyes' izrail' zakidav iogo kaminnyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolyesnitsyu ta vtyekti do erusalimu. i zbuntuvavsya izrail' proti davidovogo domu, i vid n'ogo vidpav, i tak e azh do ts'ogo dnya. i stalosya, yak uvyes' izrail' pochuv, shcho vyernuvsya erovoam, to poslali i poklikali iogo na zbori, ta i nastanovili iogo tsaryem nad usim izrail'em. za do- mom davida nye bulo nikogo, okrim odnogo yudinogo plyemyeni. i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav uvyes' yudin dim ta vyenyaminovye plyemyeno, sto i visimdyesat' tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrail'yevim domom, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi. i bulo bozhye slovo do shyemai, cholovika bozhogo, govory- achi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu do- movi yudinomu i vyenyaminovomu, i ryeshiti narodu, govoryachi: tak govorit' navstryechu': nye idit' i nye voyuitye z svoimi bratami, izrail'yevimi sinami! vyernit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya

rich stalasya vid myenye! i voni poslukhal-
 isya navstryechun'ogo slova, i vyernulisy-
 a, shchob piti za navstryechunim slovom. i
 zbuduvav erovoam sikh'yema v efryemovikh
 gorakh, ta i osiv'sya v n'omu. i viishov
 vin zvidti, i zbuduvav pyenuila, i skazav
 erovoam u svoemu syerts: tyepyer vy-
 ernyet'sya tsarstvo do davidovogo domu!
 yakshcho narod tsyei bude khoditi do
 erusalimu, shchob prinositi zhyertvi v
 navstryechun'omu domi, to vyernyet'sya
 syertsye ts'ogo narodu do ikhn'ogo pana,
 do ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i
 voni zab'yut' myenye, ta i vyernut'sya do
 ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i poradiv'sya
 tsar, i zrobiv dva zoloti tyel'tsi, i skazav do
 narodu: dosit' vam khoditi do erusalimu!
 otsye, izrailyu, bogi tvoji, shcho vivyeli tye-
 bye z egypets'kogo krayu. i postaviv vin
 odnogo v byet-yeli, a odnogo v dani. i
 bula ta rich na grikh, bo narod khodiv do
 odnogo z nikh azh do danu. i zrobiv vin
 zhyertivnye mistys na pagirku, i nastanoviv
 svyashcheynikiv z us'ogo narodu, shcho nye
 buli z lyevievikh siniv, i vstanoviv erovoam
 svyato v vos'momu misyatsi, p'yatnadtsy-
 atogo dlya misyatsya, podobnye do svyata,
 shcho v yudi, i prinosiv zhyertvu na zhy-
 ertivniku. tak zrobiv vin u byet-yeli, sh-
 chob prinositi v zhyertvu tyel'tsyam, yaki
 vin zrobiv. i nastanoviv vin u byet-yeli
 svyashcheynikiv pagirkiv, shcho porobiv. i
 prinosiv vin zhyertvi na zhyertivniku, shcho
 zrobiv u byet-yeli, p'yatnadtsyatogo dnya
 vos'mogo misyatsya, yakogo vimisil z svogo
 syertsya. i vchiniv vin svyato dlya izrailye-
 vikh siniv, i pidiishov do zhyertivnika, sh-
 chob pokaditi...

13

a os' cholovik bozhii priishov za navstryechu-
 nim slovom iz yudi do byet-yelu. a
 erovoam stoyav pri zhyertivniku, shchob
 kaditi. i kliknuv cholovik bozhii pri
 zhyertivniku za slovom navstryechunim i
 skazav: zhyertivniku, zhyertivniku, tak
 skazav navstryechu': os' u davidovomu domi
 narodit'sya sin, iosiya im'ya iomu, i vin na
 tobi prinyesye v zhyertvu svyashcheynikiv
 pagirkiv, shcho na tobi kadyat', i kosti
 lyuds'ki spal'yat'sya na tobi. i dast' vin togo
 dnya chudo, govoryachi: otsye tye chudo,
 pro yakye govoriv navstryechu': os' tsyei
 zhyertivnik rozpadyet'sya, i visiplyet'sya
 popil, shcho na n'omu!... i stalosya, yak
 tsar pochuv slova ts'ogo bozhogo cholovika,
 shcho klikav do zhyertivnika v byet-yeli,
 to erovoam prostyag ruku svoyu vid zhy-
 ertivnika, govoryachi: skhopit' iogo! i
 vsokhla ruka iomu, yaku vin prostyag do
 n'ogo, i vin nye mig vyernuti ii do sye-
 bye... a zhyertivnik rozpav'sya, i popil visi-

pav'sya z zhyertivnika, za tim chudom, shcho
 dav bozhii cholovik za slovom navstryechu-
 nim... a tsar vidpoviv i skazav do bozhogo
 cholovika: umilostiv litsye navstryechua,
 boga tvogo, i pomolisya za myenye, i nyekhai
 vyernyet'sya ruka moyo do myenye! i
 cholovik bozhii umilostiv navstryechune
 litsye, i tsars'ka ruka vyernulasya do n'ogo,
 i bula, yak pyeryed tim... i skazav tsar
 do bozhogo cholovika: uvidi zo mnoyu do
 domu i popoizh, i ya dam tobi dara! a
 cholovik bozhii skazav do tsarya: yakshcho
 ti dasi myeni piv domu svogo, nye vviidu ya z
 tobouyu, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi
 v ts'omu mistsi!... bo tak nakazano myeni
 za slovom navstryechunim, govoryachi: ti
 nye istimyesh khliba, i nye pitimyesh vodi, i
 nye vyernyeshsya dorogoyu, yakoyu pishov!
 i pishov vin inshoyu dorogoyu, i nye vyernu-
 vsya tieyu dorogoyu, shcho nyeyu priishov
 buv do byet-yelu. a odin starii prorok sidiv
 u byet-yeli. i priishli iogo sini, i rozpovili
 iomu pro vvyes' chin, shcho zrobiv bozhii
 cholovik s'ogodni v byet-yeli, pro ti slova,
 shcho vin govoriv do tsarya, i opovili ikh
 svoemu bat'kovi. i promoviv do nikh ikhnii
 bat'ko: dye zh ta doroga, yakoyu vin pishov?
 a iogo sini bachili tu dorogu, yakoyu pishov
 bozhii cholovik, shcho priishov buv z yudi.
 i skazav vin do siniv svoikh: osidlaitye myeni
 osla! i voni osidlali iomu osla, i vin siv na
 n'ogo. i poikhav vin za bozhim cholovikom, i
 znaishov iogo, yak sidiv pid dubom. i skazav
 vin do n'ogo: chi ti toi bozhii cholovik, sh-
 cho priishov iz yudi? a toi vidkazav: ya.
 i skazav vin do n'ogo: idi zo mnoyu do
 domu ta z'izh khliba! a toi vidkazav: nye
 mozhu vyernutisya z tobouyu ta zviti z to-
 boyu, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi
 z tobouyu v ts'omu mistsi! bo bulo myeni
 skazano za slovom navstryechunim: nye is-
 timyesh khliba i nye pitimyesh tam vodi, i
 nye vyernyeshsya tieyu dorogoyu, yakoyu ti
 ishov! a toi vidkazav iomu: i ya prorok, yak
 ti! a angol govoriv myeni za navstryechunim
 slovom, kazhuchi: zavyerni iogo z soboyu do
 domu svogo, i nyekhai vin ist' khlib i nyekhai
 p'e vodu. vin zhye govoriv iomu nyeppravdu!
 i vin vyernuv'sya z nim, i iv khlib u iogo
 domi ta piv vodu... i stalosya, yak sidili voni
 pri stoli, to bulo navstryechune slovo do pro-
 roka, shcho vyernuv iogo. i vin kliknuv do
 bozhogo cholovika, shcho priishov iz yudi,
 govoryachi: tak skazav navstryechu': tomu,
 shcho buv ti nyeslukhnyanii navstryechunim
 nakazam, i nye dodyerzhuvav tiei zapovidi,
 shcho nakazav tobi navstryechu', bog tvii,
 i ti vyernuv'sya, i iv khlib ta piv vodu v
 mistsi, pro yakye vin govoriv tobi: nye izh
 khliba i nye pii vodi, to nye vviidye tvii
 trup do grobu bat'kiv tvoikh!... i stalosya,
 yak toi poiv khliba ta napiv'sya, to vin os-
 idlav iomu osla, tomu prorokovi, shcho vin

vyernuv iogo. i toi podavsya, ta spitkav iogo na dorozhi lyev, ta i zabiv iogo. i buv kinyenii trup iogo na dorozhi, a osyel stoyav pri n'omu, a toi lyev stoyav pri trup... azh os' prikhodyat' lyudi, i pobachili toho trupa, kinyenogo na dorozhi, ta lyeva, shcho stoyav pri trup. i voni priishli i govoriли v tim misti, dye sidiv starii prorok. i pochuv pro tsye toi prorok, shcho vyernuv iogo z dorogi, ta i skazav: tsye toi bozhii cholovik, shcho buv nyeslukhnyanii navstryechunim nakazam, i navstryechu' dav iogo lyevovi, i vin rozdyer iogo ta vbiv iogo za navstryechunim slovom, shcho govoriu iomu. i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: osidlaitye myeni osla! i osidlali. i poikhav vin, i znaishov iogo trupa, kinyenogo na dorozhi, i osla ta lyeva, shcho stoyali pri trup, nye z'iv toi lyev trup a i nye rozdyer osla. i pidnyav toi prorok trupa bozhoho cholovika, i poklav iogo na osla, ta i vyernuv iogo. i vviishov starii prorok do mista, shchob oplakati ta pokhovati toho. i poklav vin iogo v svoim grobi, i plakali nad nim: oi, bratye mii! i stalosya po iogo pokhoroni, i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: koli ya pomru, to pokhovaetye myenye v grobi, shcho v n'omu pokhovanii tsyei bozhii cholovik. pri kostyakh iogo pokladit' moi kosti! bo konchye zbudyet'sya tye slovo, shcho vin kliknuv buv za navstryechunim slovom nad tim zhyertivnikom, shcho v byet-yeli, ta nad usima zhyertivnikovimi mistyami na pagirkakh, shcho v mistakh samariis'kikh. po tsii prigodi erovoam nye zlishov zo svoei zloi dorogi, i nastanovlyav svyashchyenikiv pagirkiv z us'ogo narodu, khto khotiv, toi priznachavsya, i stavav svyashchyenikom pagirkiv. i stala ta rich grikhom dlya erovoamovogo domu, i na vigublyennya, i na vinishchyennya z-nad poverkhni zymli.

14

togo chasu zaslab aviya, erovoamiv sin i skazav erovoam do svoei zhinki: ustan' ta pyeryebyerisa, i nye piznayut', shcho ti erovoamova zhinka. i pidyesh do shilo, oto tam prorok akhiya, yakii govoriu pro myenye, shcho ya budu tsaryem nad tsim narodom. i viz'mi v svoyu ruku dyesyat' khlbib i kalachi ta dzbanok myedu, i vviidyesh do n'ogo. vin skazhye tobi, shcho budyte khlloptsyevi. i зробила tak erovoamova zhinka. i vstala вона, ta i pishla do shilo, i vviishla do akhiyevogo domu. a akhiya nye mig bachiti, bo ochi iomu styemnnili chyeryez iogo starist'. i navstryechu' skazav do akhiii: os' prikhodit' erovoamova zhinka, shchob zapitati vid tyebye slovo pro sina svogo, bo vin slabii. otak i tak budyesh ii govorigi. i stanyet'sya, koli вона vviidye, to vdavatimye chuzhu. i stalosya,

yak akhiya pochuv sharudinnya nig ii, yak вона vkhodila do vkhodu, to skazav: uvidi, erovoamova zhinko! chomu to ti vdaesh chuzhu? a ya poslanii do tyebye z tyer-doyu zvistkoyu. idi, skazhi erovoamovi: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: tomu, shcho ya pidnis tyebye z-posyeryed narodu, i dav tyebye za knyazya nad moim narodom, izrailiyem, i vidirnav tsarstvo vid davi-dovogo domu i dav iogo tobi, ta ti nye buv, yak mii rab david, shcho dodyerzhuvav za-povidyei moikh, i shcho khodiv za mnoyu vsim syertsyem svoim, shchob robiti til'ki dobre v ochakh moikh, i robiv ti girshye za vsikh, khto buv pyeryed toboyu, i ti pishov i narobiv sobi inshikh bogiv ta litikh bovaniv, shchob gniviti myenye, a myenye ti vidkinuv gyet', tomu os' ya navodzhu 935 8688 likho 7451 na erovoamiv 3379 dim 1004, i vigublyu 3772 8689 v erovoama 3379 navit' tye, shcho mochit' 8366 8688 na stinu 7023, nyevil'nika 6113 8803 i vil'nogo 5800 8803 v izraili 3478, i vimyetu 1197 8765 pozostalaye 310 po erovoamovim 3379 domi 1004, yak vimitaet'sya 1197 8762 smittya 1557, azh nye 8552 8800 0 zostanyet'sya 8552 8800 0 nichogo. pomyerlogo v erovoama v misti poidyat' psi, a pomyerlogo na poli poist' ptastvo nyebyesnye. tak skazav navstryechu'. a ti vstan', idi do svogo domu. yak nogi tvoi vkhoditimit' do mista, to pomrye toi khllopyets'. i budyte iogo oplakuvati vvyes' izrail', i pokhovayut' iogo, bo vin odin v erovoama vviidye do grobu, bo til'ki v n'omu v erovoamovim domi bula znaidyena dobra rich dlya navstryechua, boga izrail'yevogo. a navstryechu' postavit' sobi tsarya nad izrailiyem, yakii vigubit' erovoamiv dim toho dnya. ta shcho stanyet'sya tyepyer? i pob'e navstryechu' izrailya, i vin zakhi-taet'sya, yak khitaet'sya ochyeryet na vodi! i virrye vin izrailya z-nad tsiei khoroshi zymli, yaku dav ikhnm bat'kam, i porozki-dae ikh po toi bik richki za tye, shcho voni porobili sobi astarti, shcho gnivayut' navstryechua. i vin vidast' izrailya chyeryez grikh erovoama, shcho grishiv sam, i shcho vviv u grikh izrailya. i vstala erovoamova zhinka, i pishla, i priishla do tirti. yak вона vkhodila do poroga domu, to toi khllopyets' pomyer... i pokhovali iogo, i oplakuvav iogo vvyes' izrail' za slovom navstryechua, shcho govoriu chyeryez raba svogo proroka akhiyu. a ryeshta erovoamovikh dil, yak vin voyuvav ta yak vin tsaryuvav, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a chas, yakii tsaryuvav erovoam, dvadtsyat' i dva roki. i spochiv vin iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo nadv. a ryekhav'am, sin solomoniv, tsaryuvav u yudi. ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav vin simnadsyat' lit v erusalimi, u

tomu misti, yakye vibrav navstryechu' zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri: ammonitka naama. a yuda robiv zlo v navstryechunikh ochakh, i voni gnivili iogo bil'sh vid us'ogo togo, shcho chinili ikhni bat'ki svoim grikhom, yakim grishili. i takozh voni buduvali sobi zhyertivniki na pagirkakh, i stovpi, i astarti na kozhnomu visokomu vzgir'i ta pid kozhnim zvyenyim dyeryevom. i takozh buli bludodii v tomu krai, voni chinili vsyu gidotu tikh lyudyei, shcho navstryechu' prognav ikh vid izrail'yevogo oblichchya. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shushak, egipyets'kii tsar, na erusalim. i pozabirav vin skarbi navstryechun'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye zabrav. i zabrav vin usi zoloti schchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani schchiti, i viddav ikh na ruki providnikiv biguniv, shcho styeryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do navstryechun'ogo domu, biguni nosili ikh, a potim vyertali ikh do komori biguniv. a ryeshta ryekhav'amovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. a viina mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochilasya po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii zo svoimi bat'kami v davidovomu misti. a im'ya iogo matyeri ammonityanka naama. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviiyam.

15

a visimnadtsyatogo roku tsarya erovoama, nyevatovogo sina, nad yudoym zatsaryuvav aviiyam. tri roki tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i vin khodiv v usikh grikhakh svogo bat'ka, yaki toi robiv pyeryed nim, i syertsye iogo nye bulo vsye z navstryechuom, bogom svoim, yak syertsye iogo bat'ka davida. bo navstryechu', bog iogo, radi davida dav iomu svitil'nika v erusalimi, shchob postaviti sina iogo po n'omu ta ukripiti erusalim. bo david robiv dobre v navstryechunikh ochakh, i nye vidstupav vid us'ogo shcho vin nakazav buv iomu, po vsi dni zhittya svogo, okrim spravi khittyanina urii. a viina mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochilasya po vsi dni zhittya iogo. a ryeshta aviiyamovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i viina tochilasya mizh aviiyamom ta mizh erovoamom. i spochiv aviiyam zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. a roku dvadtsyatogo erovoama, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav asa, tsar yudin. i vin tsaryuvav v erusal-

imi sorok i odin rik. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i robiv asa dobre v navstryechunikh ochakh, yak bat'ko iogo david. i vignav vin bludodiiv iz krayu, i povikidav usikh bozhkiv, yakikh porobili buli ikhni bat'ki. i navit' matir svoym maakhu, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritsyeyu, bo vona зробила буга ідола дльа астарі. і аса порубав ідола іі, та і спалив у долині кьедрон. а пагиркі нє минулїся; тїл'кі асїнє сьєртсьє буго всьє з навстрыєчуом по всі іого днї. і вніс він до навстрыєчун'ого дому прїсвьачєні рьєчі свого бат'ка та прїсвьачєні рьєчі свої, срібло, і золото, і посуд, а віина точїлasya мїзх асоу та мїзх башоу по всі ікхні днї. і пїшов баша, tsar изrailiv, на юду, і будував раму, shchob нє дати нікому від асі, tsarya yudinogo, vikhoditi та vkhoditi. і vzyav asa всьє срібло та золото, позосталє в skarbnitsyakh khramu navstryechun'ogo domu tsaryevogo, та і дав іого до рукї своїкх slug. і послав ікх tsar asa до byen-gadada, sina tavrımonna, sina khyezionovogo, siriis'kogo tsarya, shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouy, mizh bat'kom moim ta mizh bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi davya, sribla ta zolota, idi, zlamai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izrail'yevim, і nyekhai він відїдєє від мьєнє. і послухавсья byen-gaddad tsarya asi, і послав providnikiv svoiogo viis'ka на изrail'yevı mista, та і pobiv іїіона, і дана, і avyela, bat-maakhu, і vs'ogo kinyerota та vsyu zymlyu nyeftalimovu. і stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvati ramu, і osivsyа в tirtsi. а tsar asa zaklikav do poslukhu vs'ogo yudu, nikogo nye viklyuchayuchi, і voni povinosili kaminnya rami та іі dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha. і tsar asa zbuduvav z togo vyeniyaminovu gyevu. а ryeshta dil asi та vsya litsars'kist' iogo, і vsye, shcho він зробив був, і mista, yaki pobuduvav, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv; тїл'кі на chas starosti svoei він zaslab buv на свої ногі. і spochiv asa z bat'kami svoimi, і був pokhovanii z bat'kami svoimi в misti davida, svogo bat'ka. а zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin iosafat. а nad изrail'yem zatsaryuvav nadav, erovoamiv sin, u drugomu rotsi asi, tsarya yudinogo, та і tsaryuvav nad изrail'yem dva roki. і robiv він злєє в navstryechunikh ochakh, і khodiv dorogoyu bat'ka svogo та в grikhu iogo, shcho vvodiv tyezh u grikh изrailya. і zmovivsyа на n'ogo basha, sin akhiii, z issakharovogo domu, та і pobiv iogo basha в gibbyetoni flistims'komu. а nadav та vvyes' изrail' oblyagali gibbyeton. і vbiv iogo basha в tryet'omu rotsi asi, tsarya yudinogo, та і zatsaryuvav zamist'

n'ogo. i stalosya, yak zatsaryuvav vin, to pobiv uyves' erovoamiv dim, nye pozostaviv erovoamovi zhodnoi dushi, azh poki nye vigubiv iogo, za slovom navstryechua, shcho govori cheryez svogo raba shilonyanina akhiyu, za grikh erovoama, shcho grishiv sam i shcho vvodiv u grikh izrailya, cheryez svii gniv, yakim gniviv navstryechua, boga izrail'yevogo. a ryeshita dil nadava ta vsye, shcho vin buv zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a viina tochilasya mizh asoyu ta mizh bashyeyu, izrail'yevim tsaryem, po vsi dni ikh. tryet'ogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav basha, sin akhiin, nad usim izrail'yem u tirtsi, na dvadtsyat' i chotiri roki. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, i khodiv dorogoyu erovoama ta v griku iogo, shcho vvodiv u grikh izrailya.

16

i bulo navstryechune slovo do egu, khananievogo sina, pro bashu, govoryachi: tomu, shcho ya pidnis tyebye z porokhu, i nastanoviv tyebye volodaryem nad moim narodom, izrail'yem, a ti pishov erovoamovoyu dorogoyu ta vvodiv u grikh narod mii, izrailya, shchob gniviti myenye grikhami ikh, to os' ya vigublyu po bashi ta po domi iogo, zroblyu tvii dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina. pomyerlogo v bashi v misti z'idyat' psi, a pomyerlogo iomu na poli, poist' ptastvo nyebyesnye. a ryeshita dil bashi, i shcho vin zrobiv buv, i litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv basha zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii v tirtsi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yela. i bulo slovo navstryechune cheryez proroka egu, sina khananievogo, do bashi ta do domu iogo, a to cheryez usye tye zlo, shcho koiv vin u navstryechunikh ochakh, shchob gniviti iogo chinom svoikh ruk, shchob buti, yak erovoamiv dim, shcho vin pobiv iogo. dvadtsyat' i shostogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav yela, bashin sin, nad izrail'yem u tirtsi, na dva roki. i zmovivsy na n'ogo iogo rab zimri, providnik polovini kolyesnits'. i koli vin, p'yanii, piv u domi artsi, shcho buv nad iogo domom u tirtsi, to priishov zimri i ubiv iogo, i vbiv iogo v dvadtsyatomu i s'omomu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i zatsaryuvav zamist' n'ogo. i stalosya, yak vin zatsaryuvav ta siv na iogo troni, to vin vibiv uyves' bashin dim, nye pozostaviv navit' togo, shcho mocht' na stinu, ani ridnikh iogo, ani druživ iogo. i vigubiv zimri vyves' bashin dim, za slovom navstryechua, shcho promovlyav buv do bashi cheryez proroka egu, za vsi grikhi bashi ta grikhi yeli, iogo sina, shcho grishili sami, i shcho

vvodili v grikh izrailya, shchob gniviti navstryechua, boga izrail'yevogo, svoimi gidotami. a ryeshita dil yeli ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. u rotsi dvadtsyatomu i s'omomu asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav zimri v tirtsi na sim dyen', koli narod oblyagav filistims'kii gibbyeton. i prochuv narod, shcho oblyagav, takye: zmovivsy zimri ta i ubiv tsarya! i vyves' izrail' nastanoviv tsaryem nad izrail'yem omri, providnika viis'ka, togo dnya v tabori. i pidnyalisya omri ta vyves' izrail' iz nim iz gibbyetonu, i oblyagli tirtsu. i stalosya, yak pobachiv zimri, shcho misto zdobutye, to vviishov do palatsu tsaryevogo domu, ta i spaliv nad soboyu tsars'kii dim ognem, i pomyer za grikh svii, shcho grishiv nim, shchob robiti zlo v navstryechunikh ochakh, shchob khoditi dorogoyu erovoama ta v griku iogo, yakii vin chiniv, shchob vvoditi v grikh izrailya. a ryeshita dil zimri ta zmovala iogo, shcho vchiniv buv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. todi izrailiv narod podilivsy popolovini: polovina narodu bula za tivni, ginatovogo sina, shchob nastanoviti iogo tsaryem, a polovina za omri. ta buv sil'nishii narod, shcho stoyav za omri, vid narodu, shcho buv za tivni, ginatovogo sina. i pomyer tivni, a zatsaryuvav omri. u rotsi tridtsyatomu i pyershomu asi, tsarya yudinogo, nad izrail'yem zatsaryuvav na dvanadtsyat' lit omri. u tirtsi tsaryuvav vin shist' rokov. i kupiv vin vid shyemyera goru shomyeron za dva talanti sribla, i zabuduvav goru, i nazvav im'ya mista, yakye zbuduvav, imyenyem pana tiei gori: shomyeron. i robiv omri zlo v navstryechunikh ochakh, i chiniv zlo bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i khodiv vin usieyu dorogoyu erovoama, sina nyevatovogo, ta v grikhakh iogo, yakimi vvodiv u grikh izrailya, shchob gniviti navstryechua, boga izrailya, gidotami svoimi. a ryeshita dil omri, shcho robiv vin, ta litsars'kist' iogo, yaku vin chiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv omri z svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin akhav. akhav, sin omri, zatsaryuvav nad izrail'yem u rotsi tridtsyatomu i vos'momu asi, tsarya yudinogo. i tsaryuvav akhav, sin omri, nad izrail'yem u samarii dvadtsyat' i dva roki. i robiv akhav, sin omri, zlo v navstryechunikh ochakh bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i bulo iomu malo khoditi v grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, i vin uzyav za zhinku ezavyel', dochku yetbaala, sidons'kogo tsarya. i vin pishov, i sluzhiv vaalovi, i vklonyavsy iomu. i vin postaviv zhyertivnika dlya vaala v vaalovomu domi, yakogo zbuduvav u shomyeroni. i zrobiv

akhav astartu. i akhav dali chiniv, shchob gniviti navstryechua, boga izrailjevogo, bil'shye vid usikh izrailjevikh tsariv, shcho buli pyeryed nim. za iogo dniv khiil z byet-yelu vidbuduvav erikhona, na pyer- voridnim svoim aviramovi vin zaklav iogo fundamenti, a na naimolodshim svoim syegivovi povstavlyav brami iogo, za slovom navstryechua, shcho govoriv chyeryez isusa, navinovogo sina.

17

i skazav tishb'yanin illya, z gilyeads'kikh myeshkantsiv, do akhava: yak zhivii navstryechu', bog izrailiv, shcho pyeryed lit- syem iogo ya stoyu, tsimi rokami nye budye rosi ta doshchu, alye til'ki za moim slovom! i bulo do n'ogo slovo navstryechune, govoryachi: idi zvidsi, i obyernyeshsya sobi na skhid, i skhovaeshsya pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. i stanyet'sya, budyesh ti piti z potoku, a krukam nakazav ya go- duvatyi tyebye tam. i vin pishov, i zro- biv za navstryechunim slovom: i pishov, i osivsya pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. a kruki prinosili iomu khliba ta m'ysa vrantsi, i khliba ta m'ysa vvye- chori, a z potoku vin piv. i stalosya na kintsi dniv, i visokh potik, bo v krayu nye bulo doshchu. i bulo navstryechune slovo do n'ogo, govoryachi: ustan', idi do saryepti sidons'koi, i osyadyesh tam. os' nakazav ya tam odnii vdovi, shchob goduvala tye- bye. i vin ustav ta i pishov do saryepti. i pribuv vin do vkhodu mista, azh os' tam zbiraе drova odna vdova. i vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni trokhi vodi do posudini, i ya nap'yusya. i pishla vona vzyati. a vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni i shmatok khliba v svoyu ruku! a ta vidkazala: yak zhivii navstryechu', bog tvii, nye mayu ya kalacha, a til'ki povnu prigorshchu boroshna v dzbanku ta trokhi olii v gorniyati. a otsye ya nazbi- rayu dvi polintsi drov, i pidu, i prigotov- lyu tsye sobi ta sinovi svoemu. i z'imo mi, ta i pomryemo... i skazav do nyei illya: nye biisya! pidi, zrobi za svoim slovom. til'ki spochatku zrobi myeni z togo malogo kalacha, i vinyesyesh myeni, a dlya syebye ta dlya sina svogo zrobish potim. bo tak skazav navstryechu', bog izrailiv: dzbanok muki nye skinchit'sya, i nye zabraknye v gorniyati olii azh do dnya, yak navstryechu' dast' doshchu na poverkhnuyu zymli. i pishla vona, iz zrobla za slovom illi, i ila vona i vin ta ii dim dovgi dni, dzbanok muki nye skinchivsya, i nye zabraklo v gorniyati olii, za slovom navstryechua, shcho govoriv chyeryez illyu. i stalosya po tikh prigodakh, zaslab buv sin tiei zhinki, navstryechuini togo domu. i bula iogo

khvoroba duzhye tyazhka, azh dukhu nye po- zostalosya v n'omu. i skazala vona do illi: shcho tobi do myenye, cholovichye bozhii? priishov ti do myenye, shchob zgađuvati mii grikh ta shchob ubiti mogo sina!... i skazav vin do nyei: dai myeni sina svogo! i vin uzyav iogo z lonya ii, i vinis iogo v gornit- syu, dye vin sidiv, i poklav iogo na svoemu lizhku. i kliknuv vin do navstryechua i skazav: navstryechui, bozhye mii, chi i tsii udovi, shcho ya v nyei myeshkayu, uch- inish zlo, shchob ubiti ii sina? i vityagsya vin trichi nad ditinoyu, i klikav do navstryechua ta kazav: navstryechui, bozhye mii, nyekhai vyernyet'sya dusha tsiei ditini v nyei! i vis- lukhav navstryechu' golosa illi, i vyernulasya dusha ditini v nyei, i vona ozhila... i vzyav illya ditinu, i znis ii z gornitsi dodolu, i vid- dav ii matyeri ii. i skazav illya: divisy, tvii sin zhivii! i skazala ta zhinka do illi: tyepyer to ya znayu, shcho ti bozhii cholovik, a navstryechune slovo v ustakh tvoikh pravda!

18

i minulo bagato dniv, i bulo navstryechune slovo do illi tryet'ogo roku, govoryachi: idi, pokazhisya do akhava, a ya dam doshch na poverkhnuyu zymli. i pishov illya pokaza- tisyas do akhava. a v asirii buv sil'nii golod. i poklikav akhav ovdya, shcho buv nad domom, a ovdii buv duzhye bogob- iinii. i stalosya, koli ezavyl' vigublyu- vala navstryechunikh prorokiv, to ovdii uzyav sotnyu prorokiv, ta i skhovav ikh po p'yatidyesyati cholovika v pyechyeri, i go- duvav ikh khlibom ta vodoyu. i skazav akhav do ovdya: idi po krayu do vsikh vod- nikh dzheryel ta do vsikh potokiv, mozhye znaidyemo travi, i pozostavimo pri zhitti konya ta mula, i nye vigubimo khudobi... i podilili voni sobi krai, shchob pyeryeiti po n'omu, akhav pishov odnieyu dorogoyu sam, ovdii pishov sam drugoyu dorogoyu. i buv ovdii u dorozhi, azh os' illya nazustrich iomu. i piznav vin iogo, i vpav na oblichchya svoe ta i skazav: chi to ti, panye mii ille? a toi vidkazav iomu: ya. idi, skazhi panovi svoemu: os' tut illya! a vin skazav: chim ya progrishiv, shcho ti viddaesh svogo raba v akhavovu ruku, shchob vin ubiv myenye? yak zhivii navstryechu', bog tvii, nyemae narodu ta tsarstva, shcho tudi nye poslav bi pan mii shukati tyebye. a koli govo- rili: nyema iogo, to vin zaprisyagav tye tsarstvo ta toi narod, shcho znaidut' tyebye. a tyepyer ti govorish: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya! i stanyet'sya, ya pidu vid tyebye, a dukh navstryechunii ponyesyе tyebye na tye mistsyе, yakogo nye znayu. i priidu ya, shchob donyesti akhavu, a koli vin nye znaidye tyebye, to vb'e myenye. a rab tvii boit'sya navstryechua vid svoei

molodosti. chi zh nye bulo skazano panovi moemu tye, shcho zrobyv ya, koli ezavyl' pobivala navstryechunikh prorokiv, a ya skhovav buv iz navstryechunikh prorokiv sotnyu cholovika, po p'yatidyesyati cholovika v pyechyeri, i goduvav ikh khlibom ta vodoynu? a tyepper ti kazhyesh: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya, i vin myenye vb'e!... ta illya vidkazav: yak zhivii navstryechu' savaot, shcho ya stoyu pyeryed iogo litsyem, s'ogodni ya pokazhusya iomu! i pishov ovdii nazustrich akhavu, ta i donis iomu tye. i pishov akhav navproti illi. i stalosya, koli akhav pobachiv illyu, to akhav skazav do n'ogo: chi tsye ti, shcho nyepokoish izrailya? a toi vidkazav: nye ya vnyeshchasliviv izrailya, a til'ki ti ta dim tvogo bat'ka chyeryez vashye nyedotrimannya navstryechunikh zapovidyei, ta i ti pishov za vaalami. a tyepper poshli, zbyeri do myenye na goru karmyel us'ogo izrailya ta chotiri sotni i p'yatidyesyat vaalovikh prorokiv, ta chotiri sotni prorokiv astarti, shcho idyat' zo stolu ezavyeli. i poslav akhav po vsikh izrail'yevikh sinakh, i zibrav prorokiv na goru karmyel. i pidiishov illya do vs'ogo narodu i skazav: chi dovgo vin budyetye skakati na dvokh galuzkakh? yakshcho navstryechu' bog, idit' za nim, a yakshcho vaal idit' za nim! ta nye vidpoviyu iomu narod ani slova. i skazav illya do narodu: ya sam pozostavsyia navstryechunii prorok, a prorokiv vaalovikh chotiri sotni i p'yatidyesyat cholovika. i nyekhai dadut' nam dvokh bichkiv, i nyekhai voni vyberut' sobi odnogo bichka, i nyekhai zarizhut' iogo, i nyekhai pokladut' na drova, a ognuyu nye pokladut'. i ya prigotuyu odnogo bichka, i dam na drova, a ognuyu nye pokladu. i vi poklichyetye im'ya boga vashogo, a ya poklichu im'ya navstryechua. i stanyet'sya, toi bog, shcho vidpovist' ognym, vin bog! i vidpoviy toi narod ta i skazav: tsye do-brye slovo! i skazav illya do vaalovikh prorokiv: vyberit' sobi odnogo bichka, i prigotuyte pyershii, bo vi chislyennishi, i poklichyete im'ya svogo boga, i ognuyu nye pokladyetye. i vzlyali voni togo bichka, shcho vin dav im, i voni prigotuvالي i klikali vaalovye im'ya vid ranku i azh do poludnya, govoryachi: vaalye, pochui nas! ta nye bulo ani golosu, ani vidpovidi. i skakali voni bilya zhyertivnika, shcho zrobili. i stalosya opivdni, i smiyavsyia z nikh illya i govori: klichtye gosolom sil'nishim, bo vin bog! mozhye vin rozdumue, abo vidluchivsyia, abo v dorozhi! mozhye vin spit', to prokinyet'sya! i stali voni klikati gosolom sil'nishim, i kololisyia, za svoim zvichaem, myechami ta ratishchami, azh lilasyia z nikh krov. i stalosya, yak minuvsyia pivdyen', to voni prorokuvالي azh do chasu prinyesyennya khlibnoi zhyertvi, ta nye bulo ani golosu, ani vidpovidi, ani slukhu... i skazav illya do

vs'ogo narodu: pidiidit' do myenye! i pidiishov uvyes' narod do n'ogo, a vin popraviv rozbitogo navstryechun'ogo zhyertivnika. i vzyav illya dvanadtsyatyero kaminnya, za chislom plyemyen siniv yakova, do yakogo bulo slovo navstryechune, govoryachi: izrail' budye im'ya tvoe! i zbuduvav iz togo kaminnya zhyertivnika v im'ya navstryechune, i zrobiv rova, ploshchyeyu na dvi sati nasinnya, navkolo zhyertivnika. i naklav drov, i zarizav bichka ta i poklav na drovakh. i vin skazav: napovnit' chotiri vidri vodi, i nyekhai villyut' na tsilopal'yennya ta na drova. i skazav: povtorit'! i povtorili. i skazav: zrobit' utryete! i zrobili vtryete. i potyekla voda navkolo zhyertivnika, a takozh riv napovnivsyia vodoynu. i stalosya v chas prinyesyennya khlibnoi zhyertvi, shcho pidiishov prorok illya ta i skazav: navstryechui, bozhye avraamiv, isakiv ta izrailiv! s'ogodni piznayut', shcho ti izrailiv bog, a ya tvii rab, i shcho vsye otsye ya zrobyv tvoim slovom. vislukhai myenye, navstryechui, vislukhai myenye, i nyekhai piznae tsyei narod, shcho ti navstryechu', bog, i ti obyernyesh ikhne syertsye nazad! i spav navstryechunii ogon', ta i pozhyer tsilopal'yennya, i drova, i kaminnya, i porokh, i vilizav vodu, shcho v rovi... i pobachili tsye vsi lyudi, ta i popadali na oblichchya svoi i govori: navstryechu', vin bog, navstryechu', vin bog! i skazav do nikh illya: skhopit' vaalovikh prorokiv! nyekhai nikhto nye vtyechye z nikh! i pokhapali ikh, a illya zviv ikh do potoku kishon, ta i porizav ikh... i skazav illya do akhava: uviidi, izh i pii, bo os' chuti shum doshchu. i pishov akhav, shchob isti ta piti, a illya ziishov na vyerkhiv'ya karmyelu, i nakhilivsyia do zyemli, i poklav oblichchya svoe mizh svoi kolina. i skazav vin do svogo khloptsya: viidi, podivisyia v napryami morya! i toi viishov i podivivsyia ta i skazav: nyema nichogo. ta vin vidkazav: vyernisyia sim raz! i stalosya s'omogo razu, i vin skazav: os' mala khmara, nyemov dolonya lyuds'ka, pidiimaet'sya z morya. a vin skazav: pidi, skazhi akhavovi: zapryagai i ziidi, i nye zatrimae tyebye doshch. i stalosya po nyedovgomu chasi, i potyemnilo nyebo vid khmar, i zirvavsyia vityer, i pishov vyelikii doshch. a akhav siv na voza, ta i vidpravivsyia v izryeyel. a navstryechunya ruka bula na illi. i vin opyeryezav svoi styegna, ta i pobig pyeryed akhavom azh do samogo izryeyelu.

19

a akhav donis ezavyeli vsye, shcho zrobyv buv illya, i vsye tye, shcho vin povbivav usikh prorokiv myechyem. i poslala eza-vyel' poslantsya do illi, govoryachi: otak

nyekhai zrobylat' myeni bogi, i tak nyekhai dodadut', yakshcho ts'ogo chasu vzavtra ya nye zrobyu dushi tvoii, yak zrobyleno dushi kozhnogo z nikh! i pobachiv vin tsye, i vs-tav ta i pishov, boyachis' za dushu svoyu. i priishov vin do yudinoi byeyer-shyevi, i pozostaviv tam svogo kholotsya. a sam pishov pustinyeyu, dorogoyu odnogo dnya, i siv pid odnim yalivtsyem, i zazhadav sobi smyerti, i skazav: dosit' tyepyer, navstryechui! viz'mi dushu moyu, bo ya nye lipshii vid bat'kiv svoikh!... i poklavsya vin, i zasnuv pid odnim yalivtsyem. azh os' angol ditknusya iogo ta i skazav iomu: ustan' ta popoizh! i glyanuv vin, azh os' u iogo golovakh kalach, spyechenyi na vugilli, ta dzbanok vodi. i vin iv ta piv, i znovu poklavsya. i vyernusya angol navstryechunii drugie, i ditknusya iogo ta i skazav: ustan', popoizh, bo doroga tyazhka pyeryed tobouy. i vin ustav, i popoiv ta napivsya. i vin ishov, pidkriplyenii tieyu izhyeyu, sorok dyen' za sorok nocheyi azh do bozhoi gori khoriv. i pribuv vin tudi do pyechyeri, i pyeryenochuvav tam, azh os' navstryechune slovo do n'ogo. i skazav vin iomu: chogo ti tut, ille? a toi vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya navstryechua, boga savaota, bo izrailleyi sini pokinuli zapovita tvogo ta porozbivali zhyertivniki tvoi, a prorokiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. a vin vidkazav: vi-idi, i stanyesh na gori pyeryed navstryechu-nim litsyem. azh os' pyeryekhoditmye navstryechu', a pyeryed navstryechunim litsyem vityer vyelikii ta mitsnii, shcho zri-vae gori ta skyeli lamae. ta nye v vitri navstryechu'. a po vitri trus zyeim, ta nye v trusi navstryechu'. a po trusi ogon', i nye v ogni navstryechu'. a po ogni tikhii lagid-nii golos. i stalosya, yak pochuv tsye illya, to zakriv svoe oblichyha plashchyem svoim, ta i viishov, i stav u vkhoda pyechyeri. azh os' do n'ogo golos, shcho govoriv: chogo ti tut, ille? a vin vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya navstryechua, boga savaota, bo izrailleyi sini pokinuli zapovita tvogo ta porozbivali zhyertivniki tvoi, a prorokiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. i skazav do n'ogo navstryechu': idi, vyernisya na svoyu dorogu na damas'ku pustinyu. i priidyesh, i pomazhyesh khaza-ila na tsarya nad sirieyu. a egu, nimshievogo sina, pomazhyesh na tsarya nad izraillyem, a elisyeya, shafatovogo sina z avyel-myekholi, pomazhyesh na proroka zamist' syebye. i stanyet'sya, khto vtyechye vid khazailovogo myecha, togo vb'e egu, a khto vtyechye vid myecha egu, togo vb'e elisei. a v izraili ya pozostaviv sim tisyach, usi kolina, shcho nye skhilyalisiya pyeryed vaalom, ta vsi usta, shcho nye tsiluvali iogo. i pishov vin izvidti,

i znaishov elisyeya, shafatovogo sina, a vin orye. dvanadtsyat' zapryagiv pyeryed nim, a vin pri dvanadtsyatomu. i pidliishov do n'ogo illya ta i kinuv iomu svogo plashcha. i pozostaviv toi voliv, ta i pobig za illyeyu i skazav: nyekhai potsilyuy ya bat'ka svogo ta svoyu matir, ta i pidu za tobouy! a toi vidkazav iomu: idi, alye vyernisya, bo shcho ya zrobiv tobi? i vyernusya vin vid n'ogo, i vzyav zapryaga voliv ta i prinis iogo v zhy-ertvu, a yarmami voliv zvariv iogo m'ياسو, i dav narodovi, a ti ili. i vin ustav, i pishov za illyeyu, ta i sluzhiv iomu.

20

a byen-gadad, tsar siriiskii, zibrav usye svoje viis'ko ta tridtsyat' i dva tsari z nim, i koni, i kolyesnitsi. i pishov vin, i oblig samariyu ta i voyuvav proti nyei. i poslav vin posliv do akhava, tsarya izrailleyevogo, do mista, ta i skazav iomu: tak skazav byen-gadad: sri-blo tvoe ta zoloto tvoe moe vono, a zhinki tvoi ta sini tvoi, tsi nailipshi, moi voni! i vidpoviv izrailiv tsar ta i skazav: budyte za slovom tvoim, panye mii tsaryu! tvii ya ta vsye, shcho moe! i znovu vyernulisya ti posli ta i skazali: tak skazav byen-gadad, govoryachi: ya poslav do tyebye, govory-achi: ti dasi myeni sriblo svoje, i zoloto svoje, i zhinok svoikh, i siniv svoikh. a vzavtra ts'ogo chasu poshlyu ya svoikh rabiv do tye-bye, i voni pyeryeshukayut' dim tvii ta domi tvoikh rabiv. i stanyet'sya, na vsye, shcho spodobaet'sya im, voni nakladut' svoi ruki, ta i zabyerut'... i sklikav izrailiv tsar usikh starshikh krayu ta i skazav: dovidaitesya i pobachitye, shcho vin shukae zla, bo poslav do myenye po zhinok moikh, i po siniv moikh, i po sriblo moe, i po zoloto moe, i ya iomu nye vidmoviv. i skazali do n'ogo vsi starshi ta vvyes' narod: nye slukhai, i nye pogodzhuisya! i skazav vin do posliv byen-gadada: skazhit' moemu panovi tsaryevi: usye, pro shcho posilav ti do svogo raba napochatku, ya zrobyu, a tsiei ryechi zrobiti nye mozhu. i pishli posli, i vidnyesli iomu vidpovid'. i poslav do n'ogo byen-gadad ta i skazav: nyekhai tak zrobylat' myeni bogi, i nyekhai tak dodadut', yakshcho samariis'kogo porokhu vistachit' po zhymeni vs'omu narodovi, shcho stoit' pri myeni!... i vidpoviv izrailiv tsar ta i skazav: kazhit': khai nye khvalit'sya toi, khto myecha prip-inae, a toi, khto rozv'yazue! i stalosya, yak pochuv vin tsyu vidpovid', a vin piv, vin ta tsari v shatrakh, to skazav do svoikh ra-biv: pustit' tarani! i voni pustili tarani na misto. azh os' odin prorok pidiishov do akhava, izrailleyevogo tsarya, ta i skazav: tak skazav navstryechu': chi bachiv ti vvyes' otsyei vyelikii natovp? os' ya dayu iogo s'ogodni v ruku tvoyu, i ti piznaesh, sh-

cho ya navstryechu'! i skazav akhav: kim? a toi vidkazav: tak skazav navstryechu': slugami nachal'nikiv okrug. i skazav: khto rozpichnye viinu? a toi vidkazav: ti. i pyeryelichiv vin slug nachal'nikiv sudovikh okrug, i bulo dvi sotni i tridtsyat' dva. a po nikh pyeryelichiv uvyes' narod, usikh izrail'yevikh siniv, sim tisyach. i viishli voni opivdni, a byen-gadad piv p'yanii u shatrakh, vin ta tsari, tridtsyat' i dva tsari, shcho dopomagali iomu. i viishli napochhatku slugi nachal'nikiv okrug. i poslav byen-gadad, i donyesli iomu, kazhuchi: os' povikhodili lyudi z samarii. a vin vidkazav: yakshcho na mir viishli voni, skhopit' ikh zhivikh, a yakshcho na viinu povikhodili, tyez zhivimi skhopit' ikh u nyevolyu! a to viishli z mista slugi nachal'nikiv okrug ta viis'ko, shcho ishlo za nimi. i pobivali voni odin odnogo, i pobigli siriyani, a izrail' ikh gnav. ta vtik byen-gadad, sirii'skii tsar, na koni ta z vyerkhivtsyami. i viishov izrailiv tsar, ta i pobiv koni ta kolyesnitsi, i zavdav v sirii vyelikoi porazki. i pidishov prorok do izrail'yevogo tsarya ta i skazav iomu: idi, trimaisya muzhn'o, i piznai ta pobach, shcho ti zrobish, bo, yak minye rik, sirii'skii tsar znovu pidye na tyebye. a slugi sirii'skogo tsarya skazali iomu: bog gir ikhnii bog, tomu voni buli sil'nishi vid nas. alye voyuimo z nimi na rivnini, prislyagaemo, shcho budyemo sil'nishi vid nikh! i zrobi tsyu rich: poskiday tikh tsariv, kozhnogo z iogo mistysya, i ponastavlyai namisnikiv zamist' nikh. a ti zbyeryesh sobi viis'ko, yak tye, shcho vidpalo vid tyebye, i konyei, skil'ki bulo konyei, i kolyesnits', skil'ki bulo kolyesnits', i budyemo voyuvaty z nimi na rivnini. prislyagaemo, shcho mi budyemo sil'nishi vid nikh! i vin poslukahvysya ikhn'ogo golosu, i zrobiv tak. i stalosya po rotsi, i byen-gadad pyeryeglyanuv siriyu, i pishov do afyeku na viinu z izrail'yem. a izrail'eyi sini buli pyeryeglyanyeni i zabyezpyecheeni zhivnistyu, ta i viishli navproti nikh. i taboruvali izrail'eyi sini navproti nikh, yak dvi otari kiz, a siriyani napovnili krai. i pidiishov bozhii cholovik, i govoriv do izrail'yevogo tsarya ta i skazav: tak skazav navstryechu': tomu, shcho skazali siriyani: navstryechu' bog gir, a nye bog dolin vin, to dam uvyes' tsyei vyelikii natovp u tvoyu ruku, i vi piznaetye, shcho ya navstryechu'! i taboruvali ti navproti tikh sim dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i rozpalivysya bii, i pobili izrail'eyi sini siriyu, sto tisyach pikhoti, odnogo dnya. a pozostali povtikali do afyeku, do mista, ta vpav mur na dvadtsyat' i sim tisyach pozostalikh cholovika. a byen-gadad utik i vviishov do mista, do vnutrishn'oi kimnati. i skazali do n'ogo iogo slugi: os' mi chuli, shcho tsari izrail'yevogo domu voni tsari milostivi. pokladim vyeryetishcha na

styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i viidim do izrail'yevogo tsarya, mozhye vin poschadit' tvoyu dushu. i pidpyeryezali voni vyeryetishchami styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i priishli do izrail'yevogo tsarya ta i skazali: tvii rab byen-gadad skazav: nyekhai zhivye dusha moye! a toi vidkazav: chi vin ishchye zhivii? vin mii brat! a ti lyudi vzyali tsye za natyaka, i pospishli skoristatysya z togo i skazali: brat tvii byen-gadad! i toi vidkazav: pidit', privyedit' iogo! i vishov do n'ogo byen-gadad, a toi posadiv iogo na kolyesnitsyu. i skazav do n'ogo byen-gadad: ti mista, shcho bat'ko mii buv zabrav vid tvogo bat'ka, ya povyeru. i ti uryadish sobi v damasku vulitsi, yak mii bat'ko uryadiv buv u samarii. a ya skazav akhav po umovi vidpushchu tyebye. i vin sklav z nim umovu, ta i vidpustiv iogo. todi odin cholovik iz prorochikh siniv skazav do svogo blizhn'ogo za navstryechunim slovom: udar myenye! ta vidmovivysya toi cholovik udariti iogo. i skazav vin iomu: za tye, shcho ti nye poslukahvysya navstryechun'ogo golosu, to os' ti pidyesh vid myenye i vb'e tyebye lyev! i pishov toi vid n'ogo, i spitkav iogo lyev ta i zabiv. i znaishov vin inshogo cholovika ta i skazav: udar myenye! i toi cholovik udariv iogo, udariv ta i zraniv. i pishov toi prorok, i stav tsaryevi na dorozhi, i pyeryebravysya, i zakriv khustkoyu ochi svoi. i stalosya, tsar prokhodiv, a vin krichav do tsarya i govoriv: rab tvii vviishov u syeryedinu boyu. azh os' odin cholovik vidiishov, i pidviv do myenye muzha i skazav: pil'nui ts'ogo muzha! yakshcho iogo nye stanye, to budy tvoe zhittya zamist' iogo zhittya, abo vidvazhish talanta sribla. i stalosya, rab tvii robiv tut ta tut, a vin znik. i skazav do n'ogo izrailiv tsar: takii tvii prisud, ti sam prokazav. a toi spishno znyav khustku z-nad ochyei svoikh, i piznav iogo izrailiv tsar, shcho vin iz prorokiv. a toi iomu skazav: tak skazav navstryechu': tomu, shcho ti vipustiv iz ruki cholovika, myeni priznachyenko, to budy zhittya tvoe za iogo zhittya, a narod tvii za iogo narod!... i pishov izrailiv tsar do svogo domu nyezadovolenyi ta gnivnii, i pribuv u samariyu.

21

i stalosya po tsikh prigodakh takye. u izryeyelanina navota, shcho v izryeyeli, buv vinogradnik pri palati akhava, samariis'kogo tsarya. i govoriv akhav do navota, kazhuchi: dai myeni svogo vinogradnika, i vin budyemyeni za yarinnogo goroda, bo vin bliz'kii do mogo domu. a ya dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo vid n'ogo. yakshcho tsye dobre v ochakh tvoikh, ya dam tobi sribla, tsinu iogo. i skazav navot do akhava: zaboronyeno myeni vid navstryechua, sh-

chob ya dav tobi spadshchinu moikh bat'kiv. i vviishov akhav do domu svogo nyezadovolyni ta gnivni chyeretz tye slovo, yakye govoriv iomu izryeyelianin navot, bo toi skazav: nye dam tobi spadshchini bat'kiv moikh! i lig vin na lizhku svoim, i vidvyernuv svoe oblichcha, i nye iv khliba. i priishla do n'ogo zhinka iogo ezavyel' ta i skazala iomu: chogo tseye tvii dukh sumnii, i ti nye isi khliba? i skazav vin do nyei: bo ya govoriv do izryeyelianina navota. i skazav ya iomu: dai myeni svogo vinogradnika za sriblo, abo, yakshcho ti khochyesh, dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo. ta vin vidkazav: nye dam tobi svogo vinogradnika! i skazala do n'ogo iogo zhinka ezavyel': otyepyer ti zrobishsya tsaryem nad izrail'em. ustan', poizh khliba, i nyekhai budyeyesye tvoe syertsye. a vinogradnika izryeyelianina navota dam tobi ya. i ponapisuvala vona listi v imyeni akhava, i pozapyechatuvala ikh iogo pyechatkoyu, ta i porozsilala ti listi do starshikh ta do vye'l'mozhnikh, shcho buli v iogo misti, shcho sidili z navotom. a v tikh listakh vona ponapisuvala tak: ogolosit' pist, i posadit' navota na choli narodu. i posadit' dvokh nyegidnikh lyudyei navproti n'ogo, nyekhai svidchat' na n'ogo, kazhuchi: ti znyevazhiv boga i tsarya. i vivyedit' iogo, i vkamenuitye iogo, i nyekhai vin pomrye... i zrobili muzhi iogo mista, starshi ta vye'l'mozhni, shcho sidili v iogo misti, tak, yak poslala do nikh ezavyel', yak bulo napisano v listakh, yaki vona porozsilala do nikh. ogolosili voni pist, i posadili navota na choli narodu. i priishi dva choloviki nyegidni, i sili navproti n'ogo. i ti nyegidni lyudi svidchili na n'ogo, na navota, pyeryed narodom, govoryachi: navot znyevazhiv boga i tsarya! i vivyeli iogo poza misto, ta i ukamenuivali iogo kaminnyam, i vin pomrye... i poslali voni do ezavyeli, govoryachi: navot ukamenuvanii i pomrye. i stalosya, yak pochula ezavyel', shcho navot ukamenuvanii i pomrye, to skazala ezavyel' do akhava: ustan', posyad' vinogradnika izryeyelianina navota, shcho vidmoviv dati iogo tobi za sriblo, bo navot nye zhivii, a pomrye. i stalosya, yak pochuv akhav, shcho navot pomrye, to akhav ustav, shchob ziiti do vinogradnika izryeyelianina navota, shchob posisti iogo. i bulo navstryechune slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: ustan', ziidi nazustrich akhava, izrail'yevogo tsarya, shcho v sirii, os' vin u navotovomu vinogradniku, kudi ziishov, shchob posisti iogo. i budyesh govoriti do n'ogo, kazhuchi: tak skazav navstryechu': ti vbiv, a tyepyer khochyesh posisti? i govoritimyesh do n'ogo, kazhuchi: tak skazav navstryechu': na tomu misti, dye psi lizali navotovu krov, psi lizatimut' i tvoyu vlasnu krov! i skazav akhav

do illi: os' ti znaishov myenye, vorozhye mii! a toi vidkazav: znaishov, bo ti zaprodavsya chiniti zlo v navstryechunikh ochakh. os' ya sprovdzhuyu na tyebye likho, i vigublyu vsye za tobouy, i vigublyu akhavovi navit' tye, shcho mochtit' na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zroblyu z tvoim domom, yak iz domom erovoama, nyevatovogo sina, i yak iz domom bashi, akhievogo sina, za toi gniv, yakim rozgniviv ti myenye ta vviv u grikh izrailya. i takozh do ezavyeli govoriv navstryechu', kazhuchi: psi z'idyat' ezavyel' na pyeryedmur'i izryeyelu. pomryerlogo v akhava v misti poidyat' psi, a pomryerlogo na poli poist' ptastvo nyebesnye. bo shchye nye bulo takogo, yak akhav, shcho zaprodavsya chiniti zlo v navstryechunikh ochakh, shcho iogo namovila zhinka iogo ezavyel'. i vin chiniv duzhnye gidkye, iduchi za idolami, usye tak, yak robili amoryeyani, shcho ikh navstryechu' poviganyav pyeryed izrail'yevimi sinami. i stalosya, yak akhav pochuv tsi slova, to rozdyer vin shati svoi, i zodyagnuv na tilo svoe vyeryetishchye, i postiv, i lyezhav u vyeryetishchi, i khodiv sumovito... i bulo navstryechune slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: chi ti spostyerig, shcho akhav upokorivsya pyeryed litsyem moim? za tye, shcho vin upokorivsya pyeryed moim litsyem, nye navyedu ya likha za iogo dniv, za dniv iogo sina navyedu ya tye likho na iogo dim.

22

i prozhili voni tri roki, i nye bulo vini mizh sirieyu ta mizh izrail'em. i stalosya tryet'ogo roku, i ziishov iosafat, tsar yudin, do izrail'yevogo tsarya. i skazav izrailiv tsar do svoikh slug: chi vi znaetye, shcho gilyeads'kii ramot nash? a mi movchimo, zamist' togo, shchob zabrati iogo z ruki sirii'skogo tsarya. i skazav vin do iosafata: chi ti pidyesh zo mnoyu na vinu do gilyeads'kogo ramotu? a iosafat vidkazav: ya yak ti, narod mii yak narod tvii, moi koni yak tvoi koni! i skazav iosafat do izrail'yevogo tsarya: vividai zaraz slovo navstryechune! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, bliz'ko chotir'okh sotyen' cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti myeni na vinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti vidkazali: idi, a navstryechu' dast' iogo v tsaryevu ruku. i skazav iosafat: chi nyema tut ishchye navstryechun'ogo proroka, i vvidaemo vid n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob vid n'ogo vividati navstryechua. ta ya nyenavidzhu iogo, bo vin nye proroke na myenye dobre, a til'ki zlye. tsye mikhyei, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye govorit' tak! i poklikav izrailiv tsar odnogo evnukha, i skazav: privyedi

skorish mikh'yeya, imlinogo sina! i tsar izrailiv ta tsar yudin sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati pri vkhodi do brami samarii, a vsi proroki prorokuvali pyeryed nimi. a syedyekiya, kyenaanin sin, zrovib sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav navstryechu': otsim budyesh pobivati siriyan azh do vigublyennya ikh! i vsi proroki prorokuvali tak, govoryachi: vikhod' do gilyeads'kogo ramotu, i poshchastit' tobi, i navstryechu' dast' iogo v tsaryevu ruku. a toi poslan'yets', shcho pishov poklikati mikh'yeya, govoriv do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnousto zvishtchayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budye slovo tvoe, yak slovo kozhnogo z nikh, i ti govoritmyesh dobre. i skazav mikh'yei: yak zhivii navstryechu', tye, shcho skazhye myeni navstryechu', ya tye govoritumu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikh'yeyu, chi pidyemo na viinu do gilyeads'kogo ramotu, chi zanyekhaemo? a toi vidkazav iomu: viidi, i poshchastit' tobi, i navstryechu' dast' u tsaryevu ruku. i skazav iomu tsar: azh skil'ki raziv ya zaprisyagav tyebye, shcho ti nye govoritmyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya navstryechua? a toi vidkazav: ya bachiv us'ogo izrailya, rozporoshyenogo po gorakh, nyemov oyvets', shcho nye mayut' pastukha. i skazav navstryechu': nyemae v nikh pana, nyekhai vyernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budye prorokuvati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikh'yei vidkazav: tomu poslukhai navstryechun'ogo slova: bachiv ya navstryechua, shcho sidiv na pryestoli svoim, a vsye nyebyesnye viis'ko stoyalo pri n'omu z pravitsi iogo ta z livitsi iogo. i skazav navstryechu': khto namovit' akhava, i vin viidye i upadye v gilyeads'komu ramoti? i govoriv toi tak, a toi govoriv tak. i viishov dukh, i stav pyeryed navstryechunim litsyem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu navstryechu': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyepravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a navstryechu' skazav: ti namovish, a takozh pyeryemozh'yesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepper ot'sye navstryechu' dav dukha nyepravdi v usta vsikh otsikh prorokiv, a navstryechu' govoriv na tyebye likhye... i pidiishov syedyekiya, kyenaanin sin, i vdariv mikh'yeya po shchotsi ta i skazav: kudoyu tsye pyeryeishov dukh navstryechunii vid myenye, shchob govoriti z tobou? a mikh'yei skazav: os' ti pobachish tsye, koli vbizhish do naidal'shoi kimnati, shchob skhovatisya. i skazav izrailiv tsar: viz'mi mikh'yeya, i vidvyedi do amona, nachal'nika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyesh: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i

davaitye iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikh'yei vidkazav: yakshcho spravdi vyernyeshsya ti z mirom, to nye govoriv navstryechu' chyeryez myenye! i do togo skazav: slukhaitye tsye, vsi narodi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do iosafata: ya pyeryebyerusya, i pidu na bii, a ti vbyeri svoi tsars'ki shati! i pyeryebravsya izrailiv tsar, i pishov na bii. a siriis'kii tsar nakazav kyerivnikam svoikh kolyesnits', tridtsyat'om i dvom, govoryachi: nye budyetye voyuvati z malim ta z vye-likim, a til'ki z samim izrail'yevim tsaryem. i stalosya, yak kyerivniki kolyesnits' pobachili iosafata, to voni skazali: tsye diisno izrailiv tsar! i zaishli na n'ogo, shchob voyuvati, a iosafat zakrichav. i stalosya, yak kyerivniki kolyesnits' pobachili, shcho tsye nye izrailiv tsar, to povyernuli vid n'ogo, a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrail'yevogo tsarya mizh pidv'yazannyam poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav svoemu viznikovi: povyerni nazad, i vivyedi myenye z taboru, bo ya ranenii... i znyavsya bii togo dnya, a tsar buv postavlenii na kolyesnitsi proti sirii, i pomyer uvyechori. i krov iz rani tyekla v kolyesnitsyu. a yak sotsnye zakhodilo, nissya krik u tabori takii: kozhyen do mista svogo, i kozhyen do krayu svogo! i pomyer tsar, i buv privyезyeni do samarii. i pokhovali tsarya v samarii. i poloskali kolyesnitsyu nad stavom u samarii, i psi lizali iogo krov, a bludnitsi mili svoe tilo, za slovom navstryechunim, shcho vin govoriv. a ryeshtha akhavovikh dil, i vsye, shcho vin zrovib buv, i dim zo slonovoi kosti, shcho vin zbuduvav, i vsi mista, yaki vin pobuduvav, otozh voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv akhav iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaziya. a iosafat, asin sin, zatsaryuvav nad yudoyu v chyetyvertomu rotsi akhava, tsarya izrail'yevogo. iosafat buv viku tridtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri azuva, dochka shilkhi. i khodiv vin usieyu dorogoyu bat'ka svogo asi, i nye zbochuvav iz nyei, shchob chiniti dobre v navstryechunikh ochakh. til'ki pagirki nye buli ponishcheyeni, narod ishchye prinosiv zhyertvi i kadv na pagirkakh. i iosafat zamiriv z izrail'yevim tsaryem. a ryeshtha iosafatovikh dil ta litsars'kist' iogo, shcho vin chiniv buv ta yak voyuvav, otozh voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. a ryeshthu bludodiiv, shcho pozostavalisya za dnyv iogo bat'ka asi, vin vigubiv iz krayu. a tsarya nye bulo v yedomi, buv namisnik tsariv. a iosafat narobiv buv tarshis'kikh korabliv, shchob piti do ofiru po zoloto, ta nye

pishov, bo porozbivalisya korabli pri yet'sion-
gyevyeri. todi skazav akhaziya, sin akhaviv,
do iosafata: nyekhai pidut' na korablyakh
moi rabi z rabami tvoimi. ta iosafat nye za-
khotiv. i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami.
i buv vin pokhovanii v misti davida, svogo
bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo
egoram. akhaziya, akhaviv sin, zatsaryuvav
nad izrail'em u samarii, v simnadtsyatomu
rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav
nad izrail'em dva roki. i robiv vin likhye v
navstryechunikh ochakh, i khodiv dorogoyu
bat'ka svogo i dorogoyu svoei matyeri, ta
dorogoyu erovoama, nyevatovogo sina, shcho
vvodiv u grikh izrail'ya. i sluzhiv vin vaalovi,
i vklonyavsya iomu, ta i gniviv navstryechua,
boga izrail'yevogo, usye tak, yak robiv iogo
bat'ko.

a po smyerti akhava zbuntuvavsya moav na izrailya. a akhaziya vipav chyeryez grati v svoii gornitsi, shcho v samarii, ta i zakhvoriv. i poslav vin posliv, i skazav do nikh: idit', zapitaitye vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga, chi viduzhayu ya z svoei tsiei khvorobi? a angol navstryechunii govoriv do tishb'yanina illi: ustan', viidi nazustrich posliv samariis'kogo tsarya ta i skazhi im: chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili boga, vi idyetye pitatisya vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga? tomu tak skazav navstryechu': iz togo lizhka, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh!... i pishov illya. i vyernulisya posli do tsarya, a vin skazav do nikh: shcho tsye vi vyernulisya? a voni vidkazali iomu: nazustrich nam viishov odin cholovik, i skazav nam: idit', vyernit'sya do tsarya, shcho poslav vas, i skazhit' iomu: tak skazav navstryechu': chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili boga, ti posilaesh vividati vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga? tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh... a vin im skazav: yakogo viglyadu toi cholovik, shcho viishov nazustrich vas, i govoriv vam otsi slova? voni zh vidkazali: tsye cholovik volokhatii, a shkuryanii poyas opyeryezanii na styegnakh iogo. a vin skazav: tsye tishb'yanin illya! i poslav vin do n'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i viishov vin do n'ogo, azh os' vin sidit' na vyerkhiv'i gori. i skazav vin do n'ogo: cholovichye bozhii, tsar skazav: ziidi zh izvidti! a illya vidpoviv i govoriv do togo p'yatdyesyatnika: a yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai ziidye z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta p'yatdyesyatku tvoyu! i ziishov iz nyeba ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i tsar znovu poslav do n'ogo inshogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i vin vidpoviv i skazav do n'ogo: cholovichye bozhii, otak skazav tsar: ziidi zh skoro! i vidpoviv illya ta i skazav do n'ogo: yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai ziidye z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta tvoyu p'yatdyesyatku! i ziishov iz nyeba bozhii ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i znovu poslav vin tryet'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i viishov, i priishov tryetii p'yatdyesyatnik, ta i upav na kolina svoi pyeryed illyeyu, i blagav iogo ta do n'ogo govoriv: cholovichye bozhii, nyekhai zhye budy doroga dusha moya ta dusha tvoikh raviv, tikh p'yatidyesyati, v ochakh tvoikh! os' ziishov buv ogon' iz nyeba, ta i pozhyer tikh dvokh pyerishikh p'yatdyesyatnikiv ta ikhni p'yatdyesyatki; a tyepyer nyekhai budy doroga dusha moya v ochakh

tvoikh! a angol navstryechunii skazav do illi: ziidi z nim, nye biisya iogo! i vin ustav, i ziishov z nim do tsarya, ta i skazav do n'ogo: tak skazav navstryechu': tomu, shcho ti poslav posliv, shchob vividati vid vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga, nibi v izraili nyema boga, shchob vividati slova iogo, tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh! i toi pomyer, za slovom navstryechua, shcho govoriv do illi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav egoram, drugogo roku egorama, sina iosafata, yudinogo tsarya, bo nye bulo v n'ogo sina. a ryeshita dil akhazii, shcho vin zrobiv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv.

2

i stalosya, koli navstryechu' mav uzyati illyu v vikhri na nyebo, to ishov illya ta elisyei iz gilgalu. i skazav illya do elisyea: sidi tut, bo navstryechu' poslav myenye azh do byet-yelu. ta elisyei vidkazav: yak zhivii navstryechu' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i ziishli voni do byet-yelu. i povikhodili byet-yel's'ki prorochi sini do elisyea ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni navstryechu' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: elisyeu, sidi tut, bo navstryechu' poslav myenye do erikhonu. ta toi vidkazav: yak zhivii navstryechu' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i priishli voni do erikhonu. i pidiishli erikhons'ki prorochi sini do elisyea ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni navstryechu' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: sidi tut, bo navstryechu' poslav myenye do iordanu! ta toi vidkazav: yak zhivii navstryechu' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i pishli voni oboe. i p'yatdyesyat cholovika proroikhkh siniv takozh pishli, i stali navproti zdalyeka, a voni obidva stali nad iordanom. i vzyav illya plashcha svogo, i zgornuv, i vdariv po vodi, i vona rozdililas' popolovini tudi ta syudi... i stalosya, yak voni pyeryeishli, to illya skazav do elisyea: prosii, shcho mayu zrobiti tobi, poki ya budu vzyatii vid tyebye! i skazav elisyei: nyekhai zhye budy na myeni podviinii tvii dukh! a toi vidkazav: tyazhkogo zazhadav ti! yakshcho ti pobachish myenye, shcho budu vzyatii vid tyebye, budy tobi tak, a yakshcho ni nye budy. i stalosya, yak voni vsye ishli ta govorili, azh os' poyavivsyia ognyanii viz ta ognyanii koni, i rozluchili ikh odnogo vid odnogo. i voznisya illya v vikhri na nyebo... a elisyei tsye bachiv, i vin zakrichav: bat'ku mii, bat'ku mii, vozye izrailiv ta vyerkhivtsi iogo! ta

vzhye nye pobachiv iogo... i skhopivsyia vin sil'no za odyezhu svoyu ta i rozdyer ii na dvi chastini. i pidnyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vyernuvsyia, i stav na byeryezi iordanu. i vzyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vdariv po vodi ta skazav: dye navstryechu', bog illi? i takozh vin udariv po vodi, i vona rozdililasya popolovini tudi ta syudi!... i pobachili iogo znavproti erikhons'ki pro-rochi sini, ta i skazali: na elisyei spochiv dukh illiv! i pishli voni nazustrich iomu, i popadali pyeryed nim do zemli, ta i skazali do n'ogo: os' iz tvoimi rabami e p'yatdyesyat cholovika khorobrikh, nyekhai voni pidut' ta poshukayut' tvogo pana, a nu zh zabrav iogo dukh navstryechunii, i kinuv iogo na odnu z gir abo v odnu z dolin! a toi vidkazav: nye posilaitye! ta voni sil'no blagali iogo, azh dokuchili iomu, to vin skazav: posilaitye! i poslali voni p'yatdyesyat cholovika, i shukali tri dni, ta nye znaishli iogo. i voni vyernulisya do n'ogo (a vin myeshkav v erikhoni). i skazav vin do nikh: chi zh nye kazav ya vam: nye idit'? i skazali lyudi togo mista elisyeevi: os' polozhyennya ts'ogo mista khoroshye, yak pan bachit', ta voda nyekhorosha, a zymlya nyeplidna. a vin skazav: podaitye myeni novogo dzbanka, i pokladit' tudi soli. i voni podali iomu. i vin viishov do dzhyeryela vodi, i kinuv tudi soli i skazav: tak skazav navstryechu': uzdoroviv ya tsyu vodu, i nye budy vzhye zvuidi smyerti, ani nyeplidnya! i bula vilikuvana ta voda, i tak e azh do ts'ogo dnya, za slovom elisyeia, yakye vin govoriv. i vidiishov vin zvuidi do byet-yelu. a koli vin ishov dorogoyu, to mali khloptsi vikhodili z togo mista i nasmikhalisyia z n'ogo, i kazali iomu: khodi, lisi! khodi, lisi! i vin obyernuvsyia nazad i pobachiv ikh, ta i proklyav ikh imyenyem navstryechunim. i viishli dvi vyedmyeditsi z lisu, i rozirvali z nikh sorok i dvoe dityei... a vin pishov zvuidi do gori karmyel, a zvuidi vyernuvsyia do samarii.

3

a egoram, akhavit sin, zatsaryuvav nad izraillyem u samarii, u visimnadtsyatomu rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav dvanadtsyat' rokov. i chiniv vin likh v navstryechunikh ochakh, til'ki nye tak, yak bat'ko iogo ta mati iogo, vin vikinuv vaalovogo bovvana, shcho zrobiv buv bat'ko iogo. protye grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vin trimavsyia, i nye vidstavav vid nikh. a myesha, tsar moavs'kii, rozvodiv dribnu khudobu, i davav izraillyevomu tsaryevi sto tisyach yagnyat ta sto tisyach runnikh baraniv. i stalosya, yak pomyer akhav, to zbuntuvavsyia moavs'kii tsar proti izraillyevogo

tsarya. i viishov togo dnya tsar egoram iz samarii, i pyeryelichiv us'ogo izrailya. i pishov vin, i poslav do iosafata, tsarya yudinogo, govoryachi: zbuntuvavsyia proti myenye tsar moavs'kii. chi pidyesh zo mnoyu na viinu do moavu? a toi vidkazav: viidu. ya yak ti, mii narod yak tvii narod, moi koni yak tvoi koni! i skazav: kotroyu dorogoyu pidyemo? a toi vidkazav: dorogoyu yedomsk'oi pustini. i pishov tsar izrailiv, i tsar yudin, i tsar yedomsk'kii, i ishli obkhidnoyu dorogoyu sim dyen'. i nye bulo vodi taborovi ta khudobi, shcho bula pri nikh. i skazav izrailiv tsar: akh, navstryechu' viklikav tr'okh otsikh tsariv, shchob viddati ikh u ruku moava. i skazav iosafat: chi nyema tut navstryechun'ogo proroka, shchob chyeryez n'ogo vividati slovo navstryechua? i vidpoviv odin iz slug izraillyevogo tsarya i skazav: tut e elisyei, shafativ sin, shcho sluzhiv illi. i skazav iosafat: slovo navstryechune z nim! i ziishli do n'ogo tsar izrailiv, i iosafat, i tsar yedomsk'kii. i skazav elisyei do izraillyevogo tsarya: shcho tobi do myenye? idi do prorokiv bat'ka svogo ta do prorokiv svoei matyeri! a izrailiv tsar vidkazav iomu: ni, bo navstryechu' poklikav tr'okh tsikh tsariv, shchob viddati ikh u ruku moava. i skazav elisyei: yak zhiivii navstryechu' savaot, shcho ya stoyu pyeryed litsyem iogo, koli b ya nye zvazhav na iosafata, yudinogo tsarya, nye spoglyanuv bi na tyebye, i nye pobachiv bi ya tyebye. a tyepyer privyedit' myeni guslyara. i stalosya, koli grav guslyar, to na elisyei bula navstryechunya ruka, i vin skazav: tak skazav navstryechu': nakopaitye na tsii dolini yamu za yamoyu! bo tak skazav navstryechu': nye pobachitye vitru, i nye pobachitye doshchu, a potik tsyei budy napovnyenii vodoyu. i budyetye piti vi, ta chyeredi vashi, ta vasha khudoba. ta budy ts'ogo malo v navstryechunikh ochakh, i vin vidast' i moava v vashu ruku. i vi pob'etye vsyakye ukriplyenye misto ta vsyakye misto vibranye, i vsyakye dobre dyeryevo povalitye, i vsi vodni dzhyeryela zagatitye, i vsyaku dobru polyevu dilyanku zavalitye kaminnyam. i stalosya rankom, koli prinosit'sya khlidna zhyerta, azh os' polilasya voda z yedomsk'koi dorogi. i napovnilasya zymlya vodoyu. a vyves' moav pochuv, shcho ti tsari viishli voyuvati z nimi. i voni sklikali vsikh, khto nosit' poyasa i starshye, i postavali na granitsi. i povstavali voni rano vrantsi, i sontsye zasvitilo nad vodoyu. i pobachili moavlyani navproti vodu, chyeronu, yak krov. i kazali voni: tsye krov, rubayuchisyia, porubalisya tsari myechami, i pozabivali odin odnogo. a tyepyer na zdobich, moavye! i priishli voni do izraillyevogo taboru. i vstav izrail' ta i pobiv moavlyan, i ti povtikali pyeryed nimi. i voni vviishli

do nikh, i bili moavlyan, a mista ruinuvali, i na vsyaku dobru pol'ovu dilyanku usi kidali svogo kamyenya i zakidali ii, i vsyakye dzhyeryelo vodi zagachuvali, i valili vsyakye dobye dyyerjevo, i azh til'ki v kir-kharyeshyeti pozostavili kaminnya iogo. i ototchili tarani, ta i bili iogo. i pobachiv moavs'kii tsar, shcho bii pyeryemagae iogo, i vzyav vin sim so-tyen' cholovika, shcho orudyut' myechyem, shchob prodyertysya do yedomsk'ogo tsarya, ta nye zmg. i vin uzyav svogo pyervoridnogo sina, shcho mav tsaryuvati zamist' n'ogo, i prinis iogo tsilopalyennym na muri... i povstav vyelikii gniv na izrailya, i voni vid-stupili vid n'ogo, i vyernulisya do svogo krayu.

4

a odna z zhinok prorochnik siniv klikala do elisyeya, govoryachi: pomyer rab tvii, mii cholovik! a ti znaesh, shcho rab tvii boy-avsyav navstryechua. a pozichal'nik priishov os', shchob zabrati sobi dvoe dityei moikh za rabiv... i skazav do nyei elisyei: shcho ya zrobylu tobi? rozkazhi myeni, shcho e v tyebye v domi. a ta vidkazala: nichogo nyema v domi tvoei nyevil'nitsi, e til'ki gornya olivi. a vin skazav: idi, pozich sobi nastoroni posud vid usikh susidok tvoikh, posud porozhnii. nye byeri malo! i vvi-idyesh, i zamknyesh dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi, i ponalivaesh u vsi ti posu-dini, a povni povidstavlyai. i pishla vona vid n'ogo, i zamknula dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi. voni podavali ii posud, a vona nalivala. i stalosya, koli ponapovnyu-vano posud, to skazala vona do sina svogo: podai myeni shchye posudu! a vin vid-kazav ii: nyema vzhye posudu. i spinilasya oliva. i vona priishla, i donyesla bozhomu cholovikov. i vin skazav: idi, prodai tu olivu, ta i zaplati svoemu pozichal'nikov. a ti ta sini tvoi budyetye zhiti na pozostalye. i stalosya pyevnogo dnya, i priishov elisyei do shunamu, a tam bula bagata zhinka, i vona sil'no prosila iogo do syebye poisti khliba. i buvalo, skil'ki raziv prikhodiv vin, zakhodiv tudi isti khlib. i skazala vona do cholovika svogo: os' ya poznala, shcho bozhii cholovik, yakii zavzhdii prikhodit' do nas, vin svy-atii. zrobim zhye malu murovanu gornit-syu, i postavimo iomu tam lizhko, i stola, i stil'tsya, i svichnika. i koli vin prikhoditimye do nas, to zakhoditimye tudi. odnogo razu priishov vin tudi, i zaishov do gornitsi ta i lig tam. i skazav vin do svogo slugi gye-khazi: poklich otsyu shunamityanku! i toi poklikav ii, i vona stala pyeryed nim. i skazav vin do n'ogo: skazhi ii: os' ti staranno pikluvalasya pro vsi nashi potryebi. shcho zrobiti tobi za tsye? chi e shcho, shchob skazati pro tyebye tsaryevi abo nachal'nikovi

viis'ka? a vona vidkazala: ni, ya sidzhu syeryed narodu svogo! i skazav vin: shcho zh zrobiti ii? a gyekhazi vidkazav: ta vona nye mae sina, a cholovik ii starii. a vin skazav: poklich ii. i vin poklikav ii, i vona stala pri vkhodi. i vin skazav: na tsyei oznachenyenii chas, koli samye tsyei chas vy-ernyet'sya, ti obiimatimyesh sina! a vona vidkazala: ni, panye, cholovichye bozhii, nye govori nyepravdi svoii nyevil'nitsi! ta zachala ta zhinka, i porodila sina na toi oz-nachenyenii chas, togo samye chasu, pro yakii govori do nyei elisyei. i roslo tye ditya. a odnogo razu vviishlo vono do svogo bat'ka do zhyentsiv. i skazalo vono do svogo bat'ka: golova moya, golova moya!... a toi skazav sluzi: zanyesi iogo do iogo matyeri! i toi ponis iogo, i prinis iogo do iogo matyeri. i sidilo vono na ii kolinakh azh do poludnya, ta i pomyerlo... i vviishla vona, i poklala iogo na lizhko bozhogo cholovika, i zamknula za nim dvyeri ta i vviishla. i poklikala vona svogo cholovika ta i skazala: prishli myeni odnogo iz slug ta odnu z oslits', i ya poidu do bozhogo cholovika i vyernusya. a vin skazav: chomu ti idyesh do n'ogo? s'ogodni nye novomisyachchya i nye subota. a vona vidkazala: dobrye! i osidlala vona oslit-syu, i skazala do svogo slugi: poganyai ta idi. nye zatrimui myeni v izdi, azh poki nye skazhu tobi. i poikhala vona, i priikhala do bozhogo cholovika, do gori karmyel. i stalosya, yak bozhii cholovik pobachiv ii zdalyeka, to skazav do slugi svogo gyekhazi: os' ta shunamityanka! pobizhi zh nazustrich ii ta i skazhi ii: chi vsye garazd tobi, chi garazd cholovikovi tvoemu, chi garazd di-tini? a ta vidkazala: usye garazd! i pri-ishla vona do bozhogo cholovika na goru, i sil'no skhopila za nogi iogo. a gyekhazi pidiishov, shchob vidipkhnuti ii, ta bozhii cholovik skazav: pozostav ii, bo zaturbob-vana dusha ii, a navstryechu' zataiv tsye py-eryedo mnoyu i nye skazav myeni. a vona skazala: chi ya zhadala sina vid pana? chi ya nye govoriла: nye vprovadzhui myenye v obmanu? i vin skazav do gyekhazi: opy-eryezhi styegna svoi, i viz'mi moyu palit-syu v ruku svoyu ta i idi. koli spitkaesh kogo, nye povitaesh iogo, a koli khto povit-ae tyebye, nye vidpovisi iomu. i pokladyesh moyu palitsyu na khloptsyevye oblichchya. a mati togo khloptsya skazala: yak zhivii navstryechu' i zhiva dusha tvoya, ya nye pol-ishu tyebye! i vin ustav i pishov za nyeyu. a gyekhazi pishov pyeryed nimi, i poklav tu palitsyu na khloptsyevye oblichchya, ta nye bulo ani golosu, ani chuttya. i vyernusya vin navproti n'ogo, i donis iomu, govoryachi: nye zbudivsyta toi khlopyets'! i vviishov elisyei u dim, azh os' toi khlopyets' lyezhit' myertvii na lizhku iogo!... i vviishov vin, i zamknuv dvyeri za nimi oboma, ta i mo-

livsya do navstryechua. i vviishov vin, i lig na togo khloptsya, i poklav usta svoi na usta iogo, a ochi svoi na ochi iogo, i doloni svoi na doloni iogo. i skhilivsya nad nim, i stalo tye-
plye tilo tiei ditini!... i vin znovu khodiv po domu raz syudi, a raz tudi. i vviishov vin, i znovu skhilivsya nad nim, i chkhnuv toi khlopets' azh do syemi raz. i rozplyushchiv toi khlopets' ochi svoi. i poklikav vin gye-
khazi ta i skazav: poklich tu shunamityanku! i toi poklikav ii. i priishla vona do n'ogo, i vin skazav: zabyeri svogo sina! i vviishla vona, i vpala do iogo nig, i vklonilasya do zye-
mli. i vzyala vona sina svogo ta i viishla... i vyernuvsya eliseyi do gilgalu. a v krayu buv golod, i prorochi sini sidili pyeryed nim. i skazav vin do svogo khloptsya: pristav vye-
likogo gorshka, i zviri izhu dlya prorochikh siniv. i viishov odin na polye, shchob nazbi-
rati yarini, i znaishov tam vitku roslinu, i nazbirav iz nyei povnu svoyu odyezhu dikikh ogirkiv. i vin priishov, i nakrishiv do gor-
shka izhi, bo voni nye znali togo. i ponalivali voni lyudyam izhi. i stalosya, yak voni ili tu izhu, to zakrichali i skazali: smyert' u gor-
shku, cholovichye bozhii! i nye mogli voni isti... a vin skazav: daitye muki! i vin vsi-
pav ii do gorshka i skazav: nalivei narodovi, i nyekhai idyat'! i vzhye nye bulo nichogo zlo-
go v gorshku. i priishov odin cholovik iz baal-shalishu, i prinis bozhomu cholovikovi khl-
ib pyervoplo-
du, dvadtsyat' yachminnikh khlibtiv sa zyerna v koloskakh u svoii torbi. i skazav eliseyi: dai narodovi, i nyekhai voni idyat'! a sluga iogo skazav: shcho otsye pokladu ya pyeryed sotnyeyu cholovika? ta vin vidkazav: dai narodovi, i nyekhai idyat', bo tak skazav navstryechu': izhtye i po-
zostavtye! i vin poklav pyeryed nimi, i voni ili i pozostavili, za slovom navstryechunim.

5

a naaman, nachal'nik viis'ka siriis'kogo tsarya, buv muzh vyelikii pyeryed svoim panom, vvel'mipovazhanii, bo chyeryez n'ogo navstryechu' dav pyeryemogu sirii. i buv tsye muzh duzhye khorobrii, alye prokazhyeni. i siriitsi viishli buli ordami, i vzyali do nyevoli z izrail'yevogo krayu malu divchinu, i vona uslugovuvala zhintsi naa-
mana. i skazala vona do svoei pani: okh, koli b pan mii pobuvav u togo proroka, sh-
cho v samarii, to vin vilikuvav bi iogo vid prokazi iogo! a naaman priishov, i donis svoemu panovi, govoryachi: otak i otak gov-
orila ta divchina, shcho z izrail'yevogo krayu. i skazav siriis'kii tsar: tozh pidi, a ya posh-
lyu svogo lista do izrail'yevogo tsarya. i toi pishov, i vzyav iz soboyu dyesyat' talan-
tiv sribla ta shist' tisyach shyekliv zolota, i dyesyat' zmin odyezhi. i vin prinis do izrail'yevogo tsarya takogo lista: os' tyepper,

yak priidye otsyei list do tyebye, to znai: oto poslav ya do tyebye svogo raba naa-
mana, a ti vilikuesh iogo vid prokazi iogo. i stalosya, yak izrailiv tsar pyeryechitav ts'ogo lista, to rozdyer svoi shati i skazav: chi ya bog, shchob ubivati chi lishati pri zhitti, sh-
cho toi posilae do myenye, shchob ya viliku-
vav cholovika vid prokazi iogo? tozh znaitye i divit'sya tsye vin shukae proti myenye zachipki. i stalosya, yak pochuv eliseyi, bozhii cholovik, shcho izrailiv tsar rozdyer shati svoi, to poslav do tsarya, govoryachi: nashcho rozdyer ti shati svoi? nyekhai toi priidye do myenye, i piznae, shcho e pro-
rok uv izraili! i pribuv naaman zo svoimi kin'mi ta z kolyesnitsyeyu svoeyu, i stav pri vkhodi eliseyevogo domu. i poslav eliseyi do n'ogo posla, govoryachi: idi, i vimiesh-
sya sim raz u iordani, i vigoit'sya tilo tvoe tobi, i ochistishsya. i rozgnivavsya naa-
man, i pishov i skazav: os' ya podumav buv: vin viidye do myenye, i stanye, i za-
klichye im'ya navstryechua, boga svogo, i pokladye svoyu ruku na tye mistsye, i vilikue prokazhyenogo... chi zh nye lipsi avana ta parpar, damas'ki richki, vid usikh izrai-
lyevikh vod? chi nye mig ya vimitisya v nikh, i stati chistim? i povyernuvsya vin, i pishov u gnivi. i pidiishli iogo rabi, i gov-
orili do n'ogo, i skazali: bat'ku mii, koli b vyeliku rich govori tobi toi prorok, chi zh ti nye зробив bi? a shcho zh, koli vin skazav tobi til'ki: umiisya i budyesh chis-
tii! i ziishov vin, i zanurivsya v iordani sim raz, za slovom bozhogo cholovika. i stalosya tilo iogo, yak tilo malogo khloptsya, i stav vin chistii! i vyernuvsya do bozhogo cholovika vin ta vvyes' tabir iogo. i pri-
ishov vin, i stav pyeryed nim ta i skazav: otsye piznav ya, shcho na vsii zye-
mli nyema boga, a til'ki v izraili! a tyepper viz'mi darunka vid svogo raba. ta eliseyi vidkazav: yak zhivii navstryechu', shcho stoyu pyeryed litsyem iogo, ya nye viz'mu! a toi sil'no prosiv iogo vzyati, ta vin vidmovivsya. i skazav naaman: a yak ni, to nyekhai budy-
dano tvoemu rabovi zye-
mli, skil'ki ponye-
sut' dva muli, bo tvii rab nye budy-
vzhye prinositi tsilopal'yennya ta zhyertvu inshim bogam, a til'ki navstryechuyevi! til'ki otsyu rich nyekhai prostit' navstryechu' tvoemu rabovi: koli mii pan priidye do rimmonovogo domu, shchob tam poklonyatisya, i opira-
timyet'sya na moyu ruku, to i ya skhilyusa v rimmonovim domi, to nyekhai prostit' navstryechu' tvoemu rabovi tsyu rich! a toi vidkazav: idi z mirom! i vidiishov vid n'ogo na nyevyeliku vidstan'. i skazav gye-
khazi, sluga eliseya, cholovika bozhogo: os' mii pan strimav ts'ogo siriyanina naamana, sh-
chob nichogo nye vzyati z ruki iogo, shcho vin prinis. yak zhivii navstryechu', pobizhu

za nim i viz'mu shchos' vid n'ogo!... i pognavsya gyekhazi za naamanom. i pobachiv naaman biguna za soboyu, i ziskochiv iz voza navproti n'ogo i skazav: chi vsye garazd? a toi vidkazav: garazd! pan mii poslav myenye, govoryachi: os' tyeper priishla do myenye z eflyemovikh gir dvoe yunakiv, pro-rochi sini. dai im talant sribla ta dvi zmini odyezhi! a naaman vidkazav: bud' laskav, viz'mi dva talanti! i vin uproshuvav iogo. i zav'yazav vin dva talanti sribla v dvi torbi, ta dvi zmini odyezhi, i dav svoim slugam, a voni ponyesli pyeryed nim. i priishov vin do zgir'ya, i vzyav z ikhn'oi ruki, i vmistiv u domi, a tikh lyudyei vidpustiv, i voni pishli. a vin priishov ta i stav pyeryed panom svoim. i skazav do n'ogo elisyei: zvidki ti, gyekhazi? a toi vidkazav: nikudi nye khodiv tvii rab, ani tudi, ani syudi... i skazav elisyei do n'ogo: chi moe syertsye nye khodilo z tobouy, koli obyernuvsya toi muzh zo svogo voza nazustrich tobi? chi chas brati sriblo ta brati odyezhi, i olivki, i vinogradnika, i khudobu dribnu ta khudobu vyelikui, i rabiv, i nyevil'nits'? tozh naamanova prokaza nyekhai prilipit'sya do tyebye ta do nasinnya tvogo naviki! i toi viishov vid n'ogo prokazhyenii, pobilivshi, yak snig!...

6

i skazali prorochi sini do elisyea: os' tye mistsye, dye mi sidimo pyeryed tobouy, zatishye dlya nas. khodim azh do iordanu, i viz'mimo zvidti kozhyen po odnii dyeryevini, i zrobimo sobi mistsye, shchob siditi tam. a vin skazav: idit'. i skazav odin: bud' zhye laskavii, i khodi zo svoimi rabami! a vin skazav: ya pidu. i pishov vin iz nimi, i voni priishli do iordanu, i rubali dyeryevo. i stalosya, koli odin valiv dyeryevinu, to vpala sokira do vodi. a toi skriknuv i skazav: okh, panye mii, tazh vona pozichyena! i skazav bozhii cholovik: kudi vona vpala? a toi pokazav iomu tye mistsye. i vin vidrubav kusok dyeryeva i kinuv tudi, i vipilvla sokira!... i vin skazav: vityagni sobi! a toi prostyag svoyu ruku i vzyav... siriis'kii tsar voyuvav z izraillyem. i radivsya vin zo slugami svoimi, govoryachi: na takomu to i takomu to mistsi budy moe taboruvannya. a bozhii cholovik poslav do izraillyevogo tsarya, govoryachi: styeryezhisya pyeryekhoditi otsye mistsye, bo tam skhodyat'sya siriyani! i poslav izrailiv tsar do togo mistsya, pro yakye govori iomu bozhii cholovik ta ostryerigav iogo; i vin styerigysya tam nye raz i nye dva. i sil'no zanyepokoilosya syertsye siriis'kogo tsarya pro tu rich, i vin poklikav svoikh slug ta i skazav do nikh: chi nye rozpovistye myeni, khto z nashikh zradzhue pyeryed izrail's'kim tsaryem? i skazav odin z iogo slug: ni, pa-

nye mii tsaryu, tsye nye nash, a tsye elisyei, toi prorok, shcho v izraili, donosit' izraillyevomu tsaryevi ti slova, shcho ti govoriish u spal'ni svoii!... a vin vidkazav: idit', i podivit'sya, dye vin, i ya poshlyu i viz'mu iogo! i donesyeno iomu, kazhuchi: os' vin u dotani! i poslav vin tudi koni, i kolysnitsi ta viis'ko. i priishli voni vnochi i ototchili tye misto. a sluga bozhogo cholovika vstav rano i viishov, azh os' viis'ko ototchue misto, i koni, i kolysnitsi! i skazav iogo sluga do n'ogo: okh, panye mii, shcho budyemo robiti? a toi vidkazav: nye biisya, bo ti, shcho z nami, chislyennishi vid tikh, shcho z nimi. i molivsya elisyei i govori: navstryechui, rozkrii iomu ochi, i nyekhai vin pobachit'! i vidkrii navstryechu' ochi togo slugi, i vin pobachiv, azh os' gora povna konyei ta ogyanikh kolysnits' navkolo elisyea!... i ziishli siriitsi do n'ogo, a elisyei pomolivsya do navstryechua i skazav: udar tsyei lyud slipotou! i vin udariv ikh slipotou za elisyevim slovom... i skazav do nikh elisyei: tsye nye ta doroga i nye tye misto. idit' za mnoyu, i ya provyedu vas do togo cholovika, yakogo vi shukaetye. i vin zaviv ikh u samariyu. i stalosya, yak priishli voni do samarii, to elisyei skazav: navstryechui, vidkrii otsi ochi, i nyekhai voni pobachat'! i navstryechu' vidkrii ikhni ochi, i voni pobachili, azh os' voni v syeryedini samarii!... i skazav izrailiv tsar do elisyea, koli pobachiv ikh: chi pobiti ikh, chi pobiti, mii bat'ku? a toi vidkazav: nye vibivai! chi ti povbivaesh tikh, kogo ti vzyav do nyevoli svoim myechyem ta svoim spisom? pokladi khlib ta vodu pyeryed nimi, i nyekhai voni idyat' ta p'yut', i nyekhai idut' do svogo pana. i spraviv tsar dlya nikh vyelikui gostinu, i voni ili i pili; i vin vidpustiv ikh, i voni pishli do svogo pana. i siriis'ki ordi vzhye bil'sh nye vkhodili do izraillyevogo krayu. i stalosya po tomu, i zibrav byengadad, siriis'kii tsar, uveyes' svii tabir, i vin ziishov i oblig samariyu. i buv vyelikii golod u samarii. i os' ti oblyagali ikh, a oslyacha golova koshtovala visimdyesyat shyekliv sribla, a chvyertka kavu golubinogo pomyetu p'yat' shyekliv sribla. i stalosya, prokhodiv izrailiv tsar po muri, a odna zhinka kriknula do n'ogo, govoryachi: pomozhi, panye tsaryu! a vin vidkazav: yak tobi nye pomozhye navstryechu', zvidki za pomozhu tobi? chi z toku, abo z chavila? i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a ta vidkazala: ot-sya zhinka skazala myeni: dai svogo sina, i mi z'imo iogo s'ogodni, a mogo sina z'imo vzavtra. i zvarili mi mogo sina ta i z'ili iogo... i skazala ya do nyei drugogo dnya: dai sina svogo, i mi z'imo iogo, ta vona skhovala svogo sina. i stalosya, yak tsar pochuv slova tsiei zhinki, to rozdyer shati svoi, i vin khodiv po muri. i narod pobachiv, azh os'

vyeryetishchye na tili iogo zo spodu! i vin skazav: otak nyekhai zrobit' myeni bog, itak nyekhai dodast', yakshcho pozostanyet'sya golova elisyeya, shafatovogo sina, na n'omu s'ogodni! a elisyei sidiv u svoemu domi, a z nim sidili starshi. i poslav tsar cholovika vid syebe, poki priishov posol do n'ogo, to vin skazav do starshikh: chi vi bachitye, shcho tsyei sin ubivnika poslav znyati moyu golovu? glyadit', yak priidye tsyei posol, to zamknit' dvyeri, i pritisnyetye iogo v dvyeryakh. os' i sharudinnya nig pana iogo za nim. shchye vin govoriv iz nimi, azh os' prikhodit' do n'ogo poslan'yets'. i vin skazav: otakye zlo vid navstryechua! chogo shchye chyekati vid navstryechua?

7

i skazav elisyei: poslukhайте slovo navstryechune: tak skazav navstryechu': ts'ogo chasu vzavtra budye syeya pshyenichnoi muki za shyeklya, i dvi syei yachmyenyu za shyeklya v brami samarii. i vidpoviv bozhomu cholovikovi vyel'mozha tsarya, shcho vin na iogo ruku spiravsyia, i skazav: yakbi navstryechu' porobiv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi vidkazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti zvuidi nye budyesh. i buli pri vkhodi do brami chotiri prokazhyeni choloviki. i skazali voni odin do odnogo: chogo mi sidimo tut, azh poki nye pomryemo? yakshcho mi skazhyemo: uviidimo do mista, a v misti golod, to pomryemo tam; a yakshcho siditmyemo tut, to tyezh pomryemo. otozh, khodit', i pyeryeidimo do siriis'kogo taboru, yakshcho tam pozostavlyat' nas pri zhitti, budyemo zhiiti, a yakshcho zab'yut' nas, to pomryemo... i vstali voni nadvyechir, shchob iti do siriis'kogo taboru. i pribuli voni do krayu siriis'kogo taboru, azh os' nyema tam nikogo! bo navstryechu' uchiniv, shcho siriis'kii tabir pochuv stukotnyavu kolyesnits' i irzhannyya konyei, ta galas vye-likogo viis'ka. i skazali voni odin do odnogo: os' izrailiv tsar nainyav na nas khittyeis'kikh tsariv ta tsariv egipvets'kikh, shchob pishli na nas! i vstali voni, i povtikali nadvyechir, i polishili svoi namyeti, i osli svoi, i tabir, yak vin buv, ta i povtikali, spasayuchi zhittya svoe! i priishli ti prokazhyeni azh do krayu taboru, i vviishli do odnogo namyetu, i ili i pili, i povinosili zvuidi sriblo i zoloto ta vbrannyya, i pishli i zakhovali. i voni znovu vviishli do inshogo namyetu, i povinosili zvuidi, i pishli ta i skhovali. i skazali voni odin do odnogo: nyeslushno mi robimo. tsyei dyen' vin dyen' dobroii zvistki, a mi movchimo. yak mi budyemo chyekati azh do ranishn'ogo svitla, to vpadye na nas provina. a tyepyer khodimo, i vviidimo i donyesimo tsaryevomu domu! i priishli voni,

i poklikali mis'kikh vorotariv, ta i donyesli im, govoryachi: uviishli mi do siriis'kogo taboru, a tam nyema ani lyudini, ani lyuds'kogo golosu, a til'ki popriv'yazuvani koni ta popriv'yazuvani osli, ta namyeti, yak voni buli! i vorotari poklikali, i donyesli pro tsye do samogo tsars'kogo domu. i vstav tsar unochi i skazav svoim slugam: rozkazhu ya vam, shcho nam zrobiti siriitsi. voni znayut', shcho mi golodni, i povikhodili z taboru, shchob skhovatisya na poli, govoryachi: koli ti povikhodyat' iz mista, to mi skhopimo ikh zhivikh, ta i uviidyemo do mista! i vidpoviv odin iz iogo slug i skazav: nyekhai viz'mut' p'yatyero pozostalikh konyei, shcho lishilisya v n'omu, u misti. os' voni, (iz us'ogo viis'ka izrail'yevogo til'ki i lishilisya, iz us'ogo viis'ka izrailyya, shcho zginulo), i poshlyemo, i pobachimo. i vzlyali voni dvi kolyesnitsi z kin'mi, i tsar poslav ikh uslid za siriis'kim taborom, govoryachi: idit' i podivit'sya. i pishli voni za nimi azh do iordanu, azh os' usya doroga povna vbrannyya ta ryechyei, shcho pokidali siriitsi, yak pospishali! i vyernulisya tsi posli, i donyesli tsaryevi. i viishov narod, i rozgrabuvali siriis'kii tabir. i koshtuvala syeya pshyenichnoi muki po shyeklyu, i dvi syei yachmyenyu po shyeklyu za slovom navstryechunim! i tsar priznachiv togo vyel'mozhu, shcho na iogo ruku vin opiravsyia, doglyadati nad bramoyu. ta zatoptav iogo narod u brami, i vin pomyer, yak kazav buv bozhii cholovik, yakii govoriv, koli prikhodiv do n'ogo tsar. i stalosya, koli bozhii cholovik govoriv do tsarya, kazhuchi: dvi syei yachmyenyu po shyeklyu, i syeya pshyenichnoi muki po shyeklyu budye togo chasu vzavtra v brami samarii, to tsyei vyel'mozha vidpoviv bozhomu cholovikovi i skazav: yakbi navstryechu' porobiv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi vidkazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti zvuidi nye budyesh. i stalosya iomu tak, i zatoptav iogo narod u brami, i vin pomyer...

8

a elisyei govoriv do zhinki, shcho ii sina vin voskryesiv, kazhuchi: ustan' ta i idi ti ta dim tvii, i myeshkolai dyebud', bo navstryechu' priklikav god, i vin priishov do krayu na sim lit. i vstala ta zhinka, i zrobita za slovom bozhogo cholovika. i pishla vona ta ii dim, i zamyeshkala v filistims'komu kraii sim lit. i stalosya naprikintsi syemi rokiv, vyernulasya ta zhinka z filistims'kogo krayu, i pishla do tsarya blagati za svii dim ta za svoe polye. a tsar govoriv do gyekhazi, slugi bozhogo cholovika, kazhuchi: rozkazhi myeni pro vsye tye vyelikye, shcho zrobit elisyei. i stalosya, yak vin opovidav tsaryevi,

shcho toi voskryesiv pomyerlogo, azh os' ta zhinka, shcho vin voskryesiv sina ii, blagae tsarya za svii dim ta za svoe polye. i skazav gyekhazi: panye mii tsaryu, otsye ta zhinka, i tsye toi sin ii, shcho voskryesiv elisyei! i priishov elisyei do damasku, a byen-gadad, siriis'kii tsar, khvorii. i donesyeno iomu, kazhuchi: bozhii cholovik priishov azh syudi! i skazav tsar do gazaila: viz'mi v svoyu ruku podarunka, ta i idi zustriti cholovika bozhogo. i zapitaisya navstryechua chyeryez n'ogo, kazhuchi: chi viduzhayu ya vid otsiei khvorobi? i pishov gazail spitkati iogo, i vzyav podarunka v ruku svoyu, ta zo vs'ogo dobra damasku tyagaru na sorok vyerblyudiv. i priishov, i stav pyeryed nim ta i skazav: sin tvii byen-gadad, tsar siriis'kii, poslav myenye do tyebye, pitayuchi: chi viduzhayu ya z otsiei khvorobi? i skazav do n'ogo elisyei: idi, skazhi iomu: zhiti zhitimyesh, ta navstryechu' pokazav myeni, shcho napyevno pomrye vin. i nastaviv vin oblichchya svoe na n'ogo, i dogvo vdivlyavsyia, azh toi zbyentyezhivsyia. i zaplakav bozhii cholovik. a gazail skazav: chogo plachye mii pan? a toi vidkazav: bo znayu, shcho ti zrobish likho izrail'yevim sinam: ikhni tyerdini pustish z ognym, i ikhnikh voyakiv pozabivaesh myechyem, i dityei ikhnikh porozbivaesh, a ikhnye vagitnye posichyesh... a gazail skazav: ta shcho takye tvii rab, tsyei pyes, shcho zrobit' taku vyeliku rich? i skazav elisyei: navstryechu' pokazav myeni tyebye tsaryem nad siriyeu! i pishov vin vid elisyeia, i priishov do svogo pana. a toi skazav iomu: shcho govoriv tobi elisyei? i vin skazav: govoriv myeni: zhiti zhitimyesh! i stalosya drugogo dnya, i vzyav vin pokrivalo, i namochiv u vodi, i poklav na iogo oblichchya, i toi pomyer. i zatsaryuvav gazail zamist' n'ogo. a p'yatogo roku iorama, akhavgogo sina, izrail'yevogo tsarya, za iosafata, yudinogo tsarya, zatsaryuvav ego-ram, sin iosafativ, tsar yudin. vin buv viku tridtsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav visim lit v erusalimi. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, yak robiv akhaviiv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh. ta nye khotiv navstryechu' pogubiti yudu radi raba svogo davida, yak obit-syav buv iomu dati svitil'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dniv zbuntuvavsyia buv yedom, viishli z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov ioram do tsairu, a z nim usi kolyesnitsi. i stalosya, koli vin unochi vstav i pobiv yedomu, shcho otovich buv iogo, i kyerivnikiv kolyesnits', to narod povtikav do namyativ svoikh. i zbuntuvavsyia yedom, i viishov z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu zbuntuvalasyia i livna. a ryeshita dil iorama, ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni

napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv ioram iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii iz bat'kami svoimi v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaziya. u dvanadtsyatomu rotsi iorama, akhavogo sina, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav akhaziya, sin egorama, yudinogo tsarya. akhaziya buv viku dvadtsyati i dvokh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin odin rik v erusalimi. a im'ya iogo matyeri ataliya, dochka omri, izrail'yevogo tsarya. i khodiv vin dorogoyu akhavogo domu, i robiv zlo v navstryechunikh ochakh, yak i akhaviiv dim, bo vin buv zyat' akhavogo domu. i pishov vin z ioramom, akhavovim sinom, na viinu z gazailom, siriis'kim tsaryem, do gilyeads'kogo ramotu, ta pobili siriyani iorama. i vyernuvsyia tsar ioram likuvatisya v izryeyeli vid tikh ran, shcho vchinili iomu siriyani v rami, yak vin voyuvav z gazailom, siriis'kim tsaryem. a akhaziya, egoramiv sin, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama, akhavovogo sina, v izryeyeli, bo toi buv slabii.

9

a prorok elisyei poklikav odnogo z prorokikh siniv i skazav iomu: pidpyeryezhi svoi styegna, i viz'mi tsye gornya olivi v svoyu ruku, i idi do gilyeads'kogo ramotu. i priidyesh tudi, i pobach tam egu, sina iosafata, nimshievogo sina. i ti vviidyesh, i viz'myesh iogo z-mizh brativ iogo, i vvyedyesh iogo do vnutrishn'oi kimnati. i viz'myesh gornya tsiei olivi, i villesh na iogo golovu ta i skazhyesh: tak skazav navstryechu': pomazuyu tyebye na tsarya nad izrail'em! a po tomu vidchinish dyveri i utyechyesh, i nye budyesh chyekati. i pishov toi sluga, sluga proroka, do gilyeads'kogo ramotu. i priishov vin, azh os' sidiyat' kyerivniki viis'ka. i vin skazav: slovo myeni do tyebye, o kyerivniku! a egu vidkazav: do kogo z usikh nas? i toi skazav: do tyebye, o kyerivniku! i vin ustav, i viishov do domu, a toi viliv olivu na iogo golovu. i skazav vin iomu: tak skazav navstryechu', bog izrailya: pomazuyu tyebye na tsarya nad narodom navstryechunim, nad izrail'em!... i ti pob'esh dim akhava, pana svogo, i pomstish za krov moikh rabiv prorokiv, i za krov usikh navstryechunikh rabiv vid ruki ezavyeli. i zginye vvyes' akhaviiv dim, i vigublyu akhavovi navit' tye, shcho mocht'sya na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zroblyu akhaviiv dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina, i yak dim bashi, sina akhiynogo. a ezavyelyu z'idyat' psi v izryeyevii dilyantsi, i nye budyet, khto b ii pokhovav. i vidchiniv vin dyveri ta i utik... a egu viishov do slug svogo pana, i voni skazali iomu: chi vsye

garazd? chogo prikhodiv toi nyesamovitii do tyebye? a vin vidkazav: vi znaetye togo cholovika ta iogo movu. a voni vidkazali: nyeppravda! rozkazhi zh nam! i toi skazav: otak i tak skazav vin do myenye, govoryachi: tak skazav navstryechu': pomazuyu tyebye na tsarya nad izrail'em! i ti pospishno vzyali kozhyen shati svoi, i postyelili pid nim na vyerkhu skhodiv. i zasurmili voni v surmu, i skazali: zatsaryuvav egu! i zmovivysya egu, sin iosafata, nimshievogo sina, proti iorama. a ioram styerig gilyeads'kogo ramota, vin ta vvyes' izrail' pyeryed gazailom, sirii'skim tsaryem. i vyernuvysya tsar egoram likuvatisya v izryeyeli vid ran, shcho vchinili iomu siriyani, yak vin voyuvav z gazailom, sirii'skim tsaryem. i skazav egu: yakshcho zgoda vasha na tye, nyekhai nye viidye zhodyen utikach iz mista, shchob piti donyesti v izryeyeli. i siv vyerkhi egu, i poikhav do izryeyelu, bo ioram lyezhav tam. a akhaziya, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama. a na bashti v izryeyeli stoyav vartovii. i pobachiv vin natovp eguiv, yak vin ishov, i skazav: ya bachu natovp! a egoram vidkazav: viz'mi vyerkhiivysya, i poshli nazustrich im, i nyekhai vin skazhye: chi vsye garazd? i vidpravivysya vyerkhiivets' nazustrich iomu, i skazav: tak skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do togo? povyertai za mnoyu! i donis vartovii, govoryachi: priishov toi posol azh do nikh, ta nye vyernuvysya. i poslav vin drugogo vyerkhiivtsya, i vin priishov do nikh ta i skazav: tak skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do garazdu? povyertai za mnoyu! i donis vartovii, govoryachi: priishov vin azh do nikh, ta nye vyernuvysya. a kinna izda, yak izda egu, nimshievogo sina, bo idye nyesamovito. i skazav egoram: zapryagai! i zaprig iogo kolyesnitsyu. i vidpravivysya egoram, izrailiv tsar, ta akhaziya, yudin tsar, kozhyen svoeyu kolyesnitsyeyu, shchob zustriti egu, i spitkali iogo v dilyantsi izryeyelanina navota. i stalosya, yak egoram pobachiv egu, to skazav: chi vsye garazd, egu? a toi vidkazav: yakii garazd pri pyeryelyubi tvoei matyeri ezavyeli ta ii bagat'okh chariv? i obyernuv egoram ruki svoi ta i utik. i skazav vin akhazii: zrada, akhazie! a egu vzyav luka v ruku svoyu, i vdariv egorama mizh iogo ramyemami, i probila strila iogo syertsye, i vin pokhilivysya na kolyesnitsi svoii... i skazav egu do bidkara, vye'l'mozhi svogo: viz'mi, kin' iogo na dilyantsi polya izryeyelanina navota. bo pam'yatai, ya i ti ikhali vdvokh za akhavom, bat'kom iogo, a navstryechu' prorik na n'ogo otsye prorotstvo: popravdi kazhu, shcho bachiv ya vchora krov navota ta krov siniv iogo, govorit' navstryechu', i vidplachu tobi na tsii zhye dilyantsi, govorit' navstryechu'. a tyepyer kin' iogo na

tsii dilyantsi za slovom navstryechunim. a akhaziya, yudin tsar, pobachiv tsye, i vtvikav dorogoyu na byet-gaggan, a egu pognavysya za nim i skazav: ubiitye i iogo na kolyesnitsi! i poranili iogo v maalye-guri, shcho pri ivlyeami, a vin utik do myegiddo ta i pomyer tam. a rabi iogo vidvyezli iogo vyerkhi do erusalimu, ta i pokhovali iogo v iogo grobi z bat'kami iogo v davidovomu misti. a v odinadtsyatomu rotsi iorama, akhavovogo sina, nad yudoyu zatsaryuvav akhaziya. i priishov egu do izryeyelya, a ezavyel' pochula pro tsye, i nafarbuvala ochi svoi, i prikrasila golovu svoyu, ta i viglyanula chyeryez vikno. a egu vkhodit' do brami. i skazala vona: chi vsye garazd, zimri, ubivtsye pana svogo? i pidnyav vin oblichchya svoe do vikna ta i skazav: khto zo mnoyu, khto? i viglyanuli do n'ogo dva-tri evnukhi. a vin skazav: skin'tye ii! i vikinuli ii, i briznula krov ii na stinu ta na koni. i vin toptav ii... i vin uviishov, i iv ta piv, ta i skazav: pidit' do tiei proklyatoi, i pokhovaitye ii, bo vsye zh taki vona tsaryeva dochka! i pishli pokhovati ii, ta nye znaishli z nyei nichogo, a til'ki chyeryepa, ta nogi, ta doloni ruk... i voni vyernulisy, i donyesti iomu pro tsye. a vin vidkazav: tsye slovo navstryechua, shcho kazav buv chyeryez raba svogo tishb'yanina illyu, govoryachi: v izryeyelyevii dilyantsi psi z'idyat' ezavyelinye tilo! i budye ezavyelin trup, yak pognii na povyerkhni polya v izryeyelyevii dilyantsi, tak shcho nye skazhut': tsye eza-vyel'...

10

a akhav mav simdyesyat siniv u samarii. i ponapisuvav egu listi, i porozsilav do samarii, do providnikiv izryeyelu, do starshikh i do vikhovnikiv akhavovikh siniv, govoryachi: yak til'ki priidye list tsyei do vas, a z vami siniv vashogo pana, i z vami kolyesnitsi, i koni, i tvyerdini, i zbroya, to vibyerit' nailpishogo ta naividpovidnishogo z siniv vashogo pana, i posadit' iogo na tron vashogo bat'ka, ta i voyuitle za dim vashogo pana! a voni duzhye-duzhye nalyakalisya i skazali: os' dva tsari nye vstoyali pyeryed nim, yakzhye vstoimo mi? i poslali ti, shcho buli nad domom ta nad tim mistom, i starshi, i vikhovniki do egu, govoryachi: mi rabi tvoi, i zrobimo vsye, shcho ti nam skazhyesh. ta mi nye nastanovimo tsaryem nikogo, shcho dobre v ochakh tvoikh, tye robi! a vin napisav do nikh drugogo lista, pishuchi: yakshcho vi moi, i slukhnyani moemu golosovi, viz'mit' golovi muzhiv, siniv vashogo pana, i pridit' do myenye ts'ogo chasu zvavtra do izryeyelu (a tsars'kikh siniv bulo simdyesyat cholovika, pri mis'kikh vye'l'mozhakh, shcho vikhovali ikh). i stalosya, yak priishov

toi list do nikh, to pobrali voni tsars'kikh siniv, ta i pozabivali simdyesyat cholovika. i poskladali voni ikhni golovi v koshiki, ta i poslali do n'ogo v izryeyel... i pribuv posol, i donis iomu, kazhuchi: prinyesi golovi tsars'kikh siniv! a vin skazav: pok-ladit' ikh na dvi kupi pri vkhodi do brami do ranku. i stalosya vrantsi, i vin viishov i stav, i skazav do vs'ogo narodu: vi nyevinni. ya vchiniv zmovu na svogo pana i ubiv iogo. a khto povbivav usikh tsikh? znaiyte zh tyepyer, shcho z navstryechun'ogo slova nye prominyet'sya nichogo, shcho navstryechu' govoric na akhavit dim, i navstryechu' zrovib tye, shcho govoric buv cheryez raba svogo illyu. i egu povbivav usikh pozostalikh z akhavogo domu v izryeyeli, i vsikh vyel'mozh iogo, i znaiomiki iogo, i svyashchyenikov iogo, tak, shcho nye pozostaviv iomu i vryatovanogo! i vstav vin i vidiishov, i pishov do samarii. a koli vin buv na dorozhi pri byet-yekyed-garoimi, to spitkav brativ akhazii, yudinogo tsarya, i skazav: khto vi? a ti vidkazali: mi akhazievi brati, a idyemo zapitati pro garazd tsaryevikh siniv ta siniv tsaritsi! a vin skazav: skhopit' ikh zhivikh! i skhopili ikh zhivikh, i pozabivali ikh do yami byet-yekyedu, sorok i dva cholovika, i vin nye pozostaviv ani odnogo z nikh! i pishov vin izvidti, i spitkav egonadava, ryekhavovogo sina, shcho ishov navproti n'ogo, i privitav iogo ta i skazav do n'ogo: chi tvoe syertsye shchirye do myenye, yak moe syertsye do tyebye? a egonadav vidkazav: tak! dai zhye svoyu ruku! i toi dav ruku svoyu, i pidnyav iogo do syebye do kolyesnitsi, i skazav: idi zh zo mnoyu, i priglyan'sya do moei zapopadlivosti dlya navstryechua! i posadili iogo v kolyesnitsyu iogo. i pribuv vin do samarii, i povbivav usikh pozostalikh v akhava v samarii, i vibiv azh do kintsya iogo, za slovom navstryechua, shcho govoric do buv illi. i zibrav egu vvyes' narod i skazav do nikh: akhav malo sluzhiv vaalovi, egu sluzhitimye iomu bil'shye! a tyepyer poklichtye do myenye vsikh prorokiv vaala, usikh, khto sluzhit' iomu, ta vsikh svyashchyenikov. nyekhai nikogo nye brakuvatimye, bo v myenye vyelika zhyertva dlya vaala. kozhyen, khto budye vidsutnii, nye budye zhivii! a egu zrovib tsye pidstupom, shchob vigubiti tikh, khto sluzhit' vaalovi. i skazav egu: ogolosit' svyatochni zbori dlya vaala! i voni ogolosili. i poslav egu po vs'omu izrailyu. i poskholdi-sya vsi, khto sluzhit' vaalovi, i nye pozostavsva nikhto, khto nye priishov bi. i pribuli voni do vaalovogo domu, i pyer-povnivsva vaaliv dim vid vkhodu do vkhodu. i skazav vin tomu, khto nad tsars'koyu shat-nyeyu: vinyesi odyezhu dlya vsikh tikh, khto sluzhit' vaalovi. i toi vinis im tu odyezhu. i vviishov egu ta egonadav,

ryekhaviv sin, do vaalovogo domu, i skazav do vaalovikh sluzhityeliv: poshukaitye i po-divit'sya, shchob nye buv tut iz vami nikhto z navstryechunikh slug, a til'ki sami ti, khto sluzhit' vaalovi. i vviishli voni, shchob prinyesti zhyertvi ta tsilopalynnya. a egu postaviv sobi nazovni visimdyesyat cholovika i skazav: kozhyen, u kogo vtyechye khto z tikh lyudyei, shcho ya vviv na vashi ruki, zhittya iogo budye za zhittya togo! i stalosya, yak skinchiv vin priryadzhuvat tsilopalynnya, to egu skazav do biguniv ta do starshin: uvidit', povbivaitye ikh, nyekhai nikhto nye viidye!... i povbivale ikh vistryam myecha, i poskidali ikh ti biguni ta starshini. potomu pishli do mista vaalovogo domu. i povinosili voni bovvani vaalovogo domu, i popalili tye. i rozbili voni vaalovogo bovvana, i rozbili vaaliv dim, ta i zrobili z n'ogo nychistye mistysye, i tak e azh do s'ogodni. i vigubiv egu vaala z izrailya. til'ki nye vidstupiv vin vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vid zolotikh tyel'tsiv, shcho v byet-yeli ta shcho v dani. i skazav navstryechu' do egu: tomu, shcho ti dobrye zrovib ugod-nye v ochakh moikh, zrovib akhavovomu do-movi vsye, shcho bulo na syertsy moemu, siditymut' sini tvoi na izrail'yevomu troni azh do chyetyvertogo pokolynnya. ta egu nye pil'nuvav khoditi za zakonom navstryechua, boga izrailya, usim swoim syertsyem, nye vidstupiv vid grikhiv erovoama, shcho vvodiv u grikh izrailya. za tikh dniv rozpochav navstryechu' vidrubuvati vid izrailya chas-tini, i pobiv ikh gaza'il v usii izrail'yevii kraini, vid iordanu na skhid sontsya, uvyes' krai gilyeadu, gadiv, ruvimiv ta manasin, vid aroyeru, shcho nad potokom arnon, i gilyead ta bashan. a ryeshita dil egu, i vsye, shcho vin zrovib, i vsya litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv egu zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoakhaz. a dni, shcho tsaryuvav egu nad izrail'em u samarii, buli dvadtsyat' i visim lit.

11

a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer ii sin, to vstala ta i vigu-bila vsye tsaryevye nasinnya. a egoshyeva, dochka tsarya iorama, syestra akhazii, vyzala ioasha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbivanih tsars'kikh siniv, iogo ta nyan'ku iogo, i skhovala v spal'nii kimnati. i skhovali iogo vid atalii, i vin nye buv zabiti. i khovavsya vin iz nyeyu v navstryechun'omu domi shist' rokov, a ataliya tsaryuvala nad kraem. a s'omogo roku poslav egoyada, i vzyav sotnikiv iz kariitsiv ta biguniv, i priviv ikh do syebye do navstryechun'ogo

domu, i sklav iz nimi umovu, i zaprisyagnuv ikh u navstryechun'omu domi, i pokazav im tsars'kogo sina. i vin nakazav im, govoryachi: otsye ta rich, yaku zrobitye. tryetina z vas, shcho prikhoditye v subotu, budyetye vikunuvati storozhu tsars'kogo domu. a tryetina budye v brami sur, a tryetina u brami za bigunami, i budyetye vikunuvati storozhu domu na zminu. a dvi chastini z vas, usi, shcho vidkhodyat' u subotu, budut' vikunuvati storozhu navstryechun'ogo domu pri tsaryevi. i ototchitye tsarya navkolo, kozhyen iz svoeyu zbroeyu v rutsi svoii; a khto vviishov bi do ryadiv, nyekhai budye zabitii. i budyetye vi z tsaryem pri vikhodi iogo ta pri vkhodi iogo. i zrobili sotniki vsye, shcho nakazav svyashcheynik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei svoikh, shcho prikhodyat' u subotu ta vikhodyat' u subotu, i priishli do svyashcheynika egoyadi. i dav svyashcheynik sotnikom spisi ta shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi davidovi, shcho buli v navstryechun'omu domi. i postavali biguni, kozhyen zo zbroeyu svoeyu v rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo boku domu, pri zhyertivniku ta pri domi, navkolo bilya tsarya. a vin viviv tsaryevogo sina, i poklav na n'ogo koronu ta naramyenniki. i zrobili voni iogo tsaryem, i pomazali iogo, i vdarili v doloni ta i kriknuli: nyekhai zhivye tsar! i pochula ataliya golos biguniv ta narodu, i priishla do narodu do navstryechun'ogo domu. i pobachila vona, azh os' tsar stoit' za zvichaem na pomosti, a pri tsari zvyerkhniki ta surmi, a vvyes' narod krayu tishit'sya ta surmit' u surmi. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula: zrada, zrada! a svyashcheynik egoyada nakazav sotnikom, postavlyenim nad viis'kom, i skazav do nikh: viprovad'tye ii poza ryadi, a khto pidye za nyeyu, togo zabitye myechem! bo svyashcheynik skazav: nyekhai vona nye budye zabita v navstryechun'omu domi! i zrobili ii prokhid, i vona priishla kins'kim vkhodom do tsars'kogo domu, i tam bula zabita. i sklav egoyada zapovita mizh navstryechuom ta mizh tsaryem i mizh narodom, shchob buv narodom navstryechunim, i mizh tsaryem ta mizh narodom. i vviishov uvyes' narod krayu do vaalovogo domu, ta i porozbivali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovnaviv iogo zovsim polamali, a mattana, vaalovogo svyashcheynika, ubili pyeryed zhyertivnikami. a pri navstryechun'omu domi svyashcheynik postaviv varti. i vzyav vin sotnikiv i kariitsiv, i biguniv ta vvyes' narod krayu, i vivyeli tsarya z navstryechun'ogo domu. i vviishli voni chyeryez bramu biguniv do tsars'kogo domu, i toi siv na tsars'komu troni. i tishiv'sya vvyes' narod krayu, a misto zaspokoilos'. a ataliyu vbili myechyem u tsars'komu domi. egoash

buv viku syemi rokiv, koli zatsaryuvav.

12

s'omogo roku egu zatsaryuvav egoash, i sorok rokiv tsaryuvav vin v erusalmi. a im'ya iogo matyeri tsiv'ya, z byeyer-shyevi. i robiv egoash ugodnye v navstryechunikh ochakh po vsi dni, koli vkazuvav iomu svyashcheynik egoyada. til'ki pagirki nye buli ponishcheyni, narod shchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i skazav egoash do svyashcheynika: usye posvyachyeny sriblo, shcho budye vnyesyeny do navstryechun'ogo domu, sriblo pyeryelichyenykh lyudyei, sriblo za dushi za vartistyu ikh, usye sriblo, skil'ki lyudini spadye na syertsye prinyesti do navstryechun'ogo domu, viz'mut' sobi svyashcheyniki, kozhyen vid znaiomogo svogo, i voni zroblyat' napravu navstryechun'ogo domu v us'omu, shcho budye znaidyeny tam na napravu. i stalosya dvadtsyatogo i tryet'ogo roku tsarya egoasha, svyashcheyniki nye napravili ushkodzhennyya khramu. i poklikav tsar egoash svyashcheynika egoyadu i svyashcheynikov, ta i skazav im: chomu vi nye napravlyayetie ushkodzhennyya khramu? a tyepyer nye byerit' sribla vid vashikh znaiomikh, a na napravu ushkodzhennyya khramu viddastye iogo. i pogodilisya svyashcheyniki nye brati sribla vid narodu, i nye napravlyati ushkodzhennyya khramu. i vzyav svyashcheynik egoyada odnu skrin'ku, i prodovbav dirku na viku ii, i postaviv ii pri zhyertivniku pravoruch, yak vkhoditi do navstryechun'ogo domu. i davali tudi svyashcheyniki, shcho styeryegli poroga, usye sriblo, shcho prinosilosya do navstryechun'ogo domu. i buvalo, yak voni bachili, shcho namnozhilosya tye sriblo v skrini, to prikhodiv tsars'kii pisar ta vyelikii svyashcheynik, i voni v'yazali v mishki ta rakhuvali sriblo, znaidyeny v navstryechun'omu domi. i davali tye pyeryelichyeny sriblo na ruki robitnikam pratsi, postavlyenim do navstryechun'ogo domu, a voni davali iogo tyeslyam ta budivnichim, shcho robili v navstryechun'omu domi. i mulyaram, i kamyenyaram, i na zakup dyeryeva ta tyesanogo kamyenya, ta na napravu ushkodzhennyya navstryechun'ogo domu, ta na vsye, shcho ishlo na khram dlya napravi. til'ki nye robilisya dlya navstryechun'ogo domu sribni chashi, nozhitsi, kropil'nitsi, surmi, usyaka rich zolota ta rich sribna z togo sribla, shcho prinosilosya do navstryechun'ogo domu, bo iogo davali robitnikam pratsi ta napravlyali nim dim navstryechunii. i nye oblichuvali tikh lyudyei, yakim davali tye sriblo do ikhnikh ruk, shchob voni davali robitnikam

pratsi, bo ti robili chyesso. sriblo zh zhyertvi za provinu ta zhyertov za grikh nye vnosilosya do navstryechun'ogo domu, vono bulo dlya svyashcheyenikov. viishov todi gazail, siriis'kii tsar, ta i voyuvav z gatom, i zdobuv iogo. i namirivsyia gazail iti na erusalim. i vzyav egoash, yudin tsar, usi svyati ryechi, shcho prisvyatili buli iosafat, i egoram, i akhazyia, bat'ki iogo, tsari yudini, ta svyati ryechi svoi, i vsye zoloto, shcho znaishlosya v skarbnitsyakh navstryechun'ogo domu ta domu tsars'kogo, ta i poslav gazailovi, tsaryevi siriis'komu, i toi vidiishov vid erusalimu... a ryeshita dil ioasha, i vsye, shcho vin zrobiv, on voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i vstali iogo slugi, i vchinili zmovu, ta i zabili ioasha v byet-millo, dye idyet'sya do silli. iozakhar, shim'ativ sin, ta egozavad, shomyeriv sin, iogo slugi, zabili iogo, i vin pomyer. i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovim misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

13

dvadtsyatogo i tryet'ogo roku ioasha, sina akhazii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'em u samarii egoakhaz, sin egu, na simnadtsyat' lit. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, i khodiv u grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i nye vidkhilyavsyia vid togo. i zapalivsyia gniv navstryechua na izrail'ya, i vin dav ikh u ruku gazaila, tsarya siriis'kogo, ta v ruku byen-gadada, gazailovogo sina, na vsi ti dni. ta vblagav egoakhaz litsye navstryechune, i navstryechu' iogo vislukhav, bo bachiv vin gorye izrail'ya, bo tishuv ikh siriis'kii tsar. i dav navstryechu' izrail'yevi spasytelyia, i voni viishli z-pid ruki sirii. i sidili izrail'yevi sini v svoikh namyetakh, yak davnish. til'ki nye vidiishli voni z grikhiv domu erovoama, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i sam u tomu khodiv, i astarta stoyala v samarii. a siriiya nye pozostavila egoakhazovi narodu, yak til'ki p'yatdyesyat vyerkhivtsiv ta dyesyat' voziv, ta dyesyat' tisyach pikhoti, bo ikh vigubiv siriis'kii tsar, i zrobiv ikh porokhom na top-tannya. a ryeshita dil egoakhaza, i vsye, shcho vin robiv, ta iogo litsars'kist', on voni napisani v knizi izrail'yevikh tsariv. i spochiv egoakhaz z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ioash. tridtsyatogo i s'omogo roku ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'em u samarii ioash, egoakhaziv sin, na shistnadtsyat' lit. i robiv vin zlye v navstryechunikh ochakh, i nye vidkhodiv vid usikh grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i v tomu khodiv. a ryeshita dil ioasha, i vsye, shcho

vin robiv, i litsars'kist' iogo, yak vin voyuvav z amatsieyu, yudinim tsaryem, on voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv ioash z bat'kami svoimi, a erovoam siv na troni iogo. i buv pokhovanii ioash u samarii, z izrail'yevimi tsaryami. a elisyei zaslub na nyedugu, shcho z nyei i pomyer. i ziishov do n'ogo ioash, izrailiv tsar, i plakav nad nim i govoriv: bat'ku mii, bat'ku mii, kolyesnitsye izrail'yeva ta vyerkhivtsi iogo! i skazav iomu elisyei: viz'mi luka ta strili. i prinis toi do n'ogo luka ta strili. a vin skazav izrail'yevomu tsaryevi: pokladi svoyu ruku na luka! i toi poklav svoyu ruku. a elisyei poklav svoi ruki na ruki tsaryevi. i vin skazav: vidchini vikno na skhid! i toi vidchyniv. i skazav elisyei: strilyai! i toi vistriliv, a vin skazav: strila spinnyia proti sirii. i pob'esh ti siriyu v afyeku azh do kintsya! i vin skazav: viz'mi strili! i toi uzyav, a vin skazav do izrail'yevogo tsarya: udar po zymli! i vin udariv tri razi ta i stav. i rozgnivavsyia na n'ogo bozhii cholovik i skazav: shchob ti buv udariv p'yat' abo shist' raz, toti pobiv bi siriyu azh do kintsya! a tyepyer til'ki tri razi pob'esh ti siriyu. i spochiv elisyei, i pokhovali iogo. a moavs'ki ordi priishli do krayu nastupnogo roku. i stalosya, yak khovali odnogo cholovika, to pogryebal'niki pobachili ti ordi, ta i kinuli togo cholovika do elisyeevogo grobu. a koli vpav i dotorknuvsya toi cholovik do elisyeevikh kostey, to voskryes, i vstav na nogi svoi... a gazail, siriis'kii tsar, tishuv izrail'ya vsi dni egoakhaza. ta navstryechu' buv milostivii do nikh, i zmiluvavsyia nad nimi, i zvyernuvsyia do nikh radi zapovida svogo z avraamom, isakom ta yakovom, i nye khotiv vigubiti ikh, i nye vidkinuv ikh vid svogo litsya azh dotyepyer. i spochiv gazail, siriis'kii tsar, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo byen-gadad. i ioash, egoakhaziv sin, uzyav nazad ti mista z ruki byen-gadada, gazailovogo sina, shcho vzyav buv iz ruki egoakhaza, svogo bat'ka, u vini. tri razi pobiv iogo ioash, i vyernuv izrail'yevi mista.

14

drugogo roku ioasha, ioakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'yat' rokiv. a im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, til'ki nye tak, yak iogo bat'ko david, vin robiv usye, shcho robiv iogo bat'ko ioash. til'ki pagirki nye buli znishcheyeni, narod prinosiv zhertyvu ta kadiv na pagirkakh. i stalosya, yak zmitsnilosya tsarstvo v rutsi iogo, to vin povbivav svoikh slug, shcho

zabili iogo bat'ka tsarya. a siniv ubinikiv vin nye pozabivav, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv navstryechu', govoryachi: nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, a til'ki kozhyen za grikh svi' budyte zabitii. vin pobiv yedomo v solyanii dolini, dyesyat' tisyach, i vzyav u viini syelu, i nazvav im'ya ii: ioktyeil, i tak vona zvyyet'sya azh do ts'ogo dnya. todi amatsiya poslav posliv do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrail'yevogo tsarya, govoryachi: idi zh, pomiryaemos'! i poslav ioash, izrailiv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyeren, shcho na livani, poslav do kyedrinii, shcho na livani, kazhuchi: dai zhye dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala toi tyeryen. pobiti pobiv ti yedomo, i pidnyeslo tyebye tvoe syert-sye. pishaisya sobi ta sidi v svoim domi! i poshcho budyesh ti drochitsiya zo zlom, bo vpyadesh ti ta yuda z tobouy? ta nye poslukhavsya amatsiya. i viishov ioash, izrailiv tsar, i pomiryalisyia vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemyeshi. i buv rozbitii yuda izrail'em, i povtikali kozhyen do namyetu svogo. a ioash, tsar izrailiv, skhopiv amatsiyu, yudinogo tsarya, sina ioasha, sina akhazii, u byet-shyemyeshi, i pribuv do erusalimu, i zruinuvav erusalims'kii mur vid efryemovoi brami azh do brami narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vvyes' posud, shcho znakhodivsya v navstryechun'omu domi ta v skarbnytsyakh domu tsaryevogo, ta zaporuchnikiv, i vyernuvsya v samariyu. a ryeshita dil ioasha, shcho zrobit vin, ta litsars'kist' iogo, i yak voyuvav z amatsieyu, yudinim tsaryem, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv ioash zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii z izrail'yevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo erovoam. i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, p'yatnadtsyat' lit. a ryeshita dil amatsii, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i vchinili na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i poyezli iogo na konyakh, i vin buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti. i vzyav vvyes' yudin narod azariyu, a vin buv viku shistnadtsyati lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelat, i vyer-nuv iogo yudi, yak tsar spochiv zo svoimi bat'kami. p'yatnadtsyatogo roku amatsii, sina ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav erovoam, sin ioasha, izrail'yevogo tsarya, u samarii, na sorok i odin rik. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, nye vidstupavsya

vid usikh grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. vin vyer-nuv izrail'yevu granitsyu vidti, dye idyet'sya do gamatu, azh do styepovogo morya, za slovom navstryechua, boga izrail'ya, shcho govovoriv chyeryez raba svogo ionu, sina pro-roka ammittaya, shcho z gat-gakhyefyernu, bo navstryechu' pobachiv izrail'yevu bidu, duzhye girku, i nye bulo vzhye nyevil'nogo ta vil'nogo, i nye bulo pomichnika izrail'yevi. ta nye govovoriv navstryechu' znishchiti izrail'yevye im'ya z-pid nyeba, i spomig ikh rukoyu erovoama, ioashovogo sina. a ryeshita dil erovoama ta litsars'kist' iogo, yak voyuvav, i yak vyernuv yudi damask ta khamat v izraili, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv erovoam iz bat'kami svoimi ta z izrail'yevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo zakharii.

15

dvadtsyatogo i s'omogo roku erovoama, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav azariya, sin amatsii, yudinogo tsarya. vin buv viku shistnadtsyati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i dva roki. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robiv iogo bat'ko amatsiya. til'ki pagirki nye buli znishchyeni, narod shchye prinosiv zhyertvu ta kadiv na pagirkakh. i vdariv navstryechu' tsarya, i vin buv prokazhyenii azh do dnya svoei smyerti, i sidiv uv osibnomu domi. a nad domom buv iotam, tsariv sin, vin sudiv narod krayu. a ryeshita dil azarii ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv azariya z svoimi bat'kami, i iogo pokhovali z iogo bat'kami v davidovomu misti, a zamist' n'ogo navstryechu' sin iogo iotam. tridtsyatogo i vos'mogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'em u samarii zakharii, sin erovoama, na shist' misyatsiv. i robiv vin zlye v navstryechunikh ochakh, yak robili bat'ki iogo, nye vidstupivsya vid grikhiv erovoama, navatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. i vchiniv zmovu na n'ogo shallum, yav'yeshiv sin, i biv iogo pyeryed narodom i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dil zakhariya, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. otsye navstryechune slovo, shcho vin promovlyav do egu, govoryachi: sini chotir'okh pokolin' budut' sidi ti tobi na izrail'yevomu troni. i stalosya tak. shallum, yav'yeshiv sin, zatsaryuvav tridtsyatogo i dyev'yatogo roku uzziii, yudinogo tsarya, i tsaryuvav misyats' chasu v samarii. i pishov myenakhyem, gadiiv sin, z tirti, i pribuv u samariyu, ta i pobiv shalluma, yav'yeshovogo sina, v samarii, i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dniv shalluma

ta zмова iogo, yaku vin uchiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. todi pobiv myenakhyem misto tifsakh ta vsye, shcho v n'omu, i granitsi iogo vid tirts'i, bo nye vidchinilo vono brami. i vin vibiv iogo, a vsye vagitnye povitinav. tridtsyatogo i dyev'yatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii myenakhyem, gadiiv sin, na dyesyat' lit. i robiv vin zlye v navstryechunikh ochakh, nye vstupivsya vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. za iogo dniv priishov pul, asiriis'kii tsar, na krai. i dav myenakhyem pulovi tisyachu talantiv sribla, shchob iogo ruki buli z nim, shchob zmitsniti tsarstvo v iogo rutsi. a myenakhyem rozklav tsye sriblo na izrail'ya, na vsikh voyakiv, shchob dati asiriis'komu tsaryevi, po p'yatdyesyat shyekliv sribla vid kozhnogo cholovika. i vyernuvsya asiriis'kii tsar, i nye stoyav tam u krayu. a ryeshita dil myenakhyema ta vsye, shcho vin robiv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv myenakhyem z bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo pyekakhiya. p'yatdyesyatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii pyekakhiya, sin myenakhyemiv, na dva roki. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, nye vidstupavsya vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. i vchiniv na n'ogo zmovu pyekakh, sin ryemalii, starshina iogo, i zabiv iogo v palati tsars'kogo domu, z argovom ta z ar'em, a z nim bulo p'yatdyesyat cholovika z gilyeadyan. i vin ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dil pyekakhii ta vsye, shcho vin robiv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. p'yatdyesyatogo i drugogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav u samarii nad izrail'yem pyekakh, sin ryemalii, na dvadtsyat' rokiv. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, ni vidstupavsya vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. za dniv pyekakha, izrail'yevogo tsarya, priishov tigl'at-pil'yesyer, tsar asiriis'kii, vzyav iiiona, i avyel-byet-maakhu, i ionoakha, i kyedyesha, i khatsora, i gilyeada, i galila, uvyes' krai nyeftalimiv, ta i vignav ikh do asirii. a osiya, sin yelin, sklav zmovu na pyekakha, sina ryemalii, i vdarih iogo ta i ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo dvadtsyatogo roku iotama, uzziinogo sina. a ryeshita dil pyekakha ta vsye, shcho vin zrobiv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. drugogo roku pyekakha, sina ryemalii, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav iotam, sin uzziin, yudinogo tsarya. vin buv viku dvadtsyati i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i robiv vin ugodnye v navstryechu-

nikh ochakh, usye, shcho robiv buv iogo bat'ko uzziyiya, robiv vin. til'ki pagirki nye buli znishcheyeni, narod ishchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. vin zbuduvav gorishnyu bramu navstryechun'ogo domu. a ryeshita dil iotama ta vsye, shcho vin zrobiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. za tikh dniv zachav navstryechu' posilati na yudu ryetsina, sirii's'kogo tsarya, ta pyekakha, sina ryemalii. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v misti davida, svogo bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

16

simnadtsyatogo roku pyekakha, sina ryemalii, zatsaryuvav akhaz, sin iotama, yudinogo tsarya. akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi shistnadtsyat' rokiv, i nye robiv ugodnogo v ochakh navstryechua, boga svogo, yak bat'ko iogo david. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, i navit' sina svogo proviv chyeryez ogon' dlya molokha, za gidotoyu tikh narodiv, shcho navstryechu' vignav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. i prinosiv vin zhyertvu ta kadiv na pagirkakh, i na zgir'yakh, ta pid usyakim zyelyenim dyeryevom. todi priishov ryetsin, sirii's'kii tsar, ta pyekakh, sin ryemalii, izrailiv tsar, na viinu do erusalimu. i oblyagli voni akhaza, ta nye zmogli zvoyuvati. togo chasu ryetsin, sirii's'kii tsar, vyernuv yedomi yelata, i vignav yudyeiv z yelotu. i yedomlyani pribuli do yelatu, i osilisya tam, i zhivut' tut azh do ts'ogo dnya. i poslav akhaz posliv do tigl'at-pyelyesyera, asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ya tvii rab ta sin tvii, viidi i spasi myenye z ruki sirii's'kogo tsarya ta z ruki tsarya izrail'yevogo, shcho povstayut' na myenye. i vzyav akhaz sriblo ta zoloto, znaidyenye v navstryechun'omu domi ta v skarbityakh domu tsaryevogo, i poslav darunka do asiriis'kogo tsarya. i poslukhav iogo asiriis'kii tsar. i pishov asiriis'kii tsar na damask i vzyav iogo, a iogo myeshkantsiv vignav do kiru, a ryetsina vbiv. i pishov tsar akhaz nazustrich tigl'at-pil'yesyera, asiriis'kogo tsarya, do damasku, i pobachiv damas'kogo zhyertivnika. i poslav tsar akhaz do svyashcheyenika urii podobu zhyertivnika ta vzir iogo vsiei iogo budovi. i zbuduvav svyashcheyenik uriya zhyertivnika, yak usye, shcho poslav buv tsar akhaz iz damasku, tak zrobiv svyashcheyenik uriya do prikhotu tsarya akhaza z damasku. i pribuv tsar iz damasku, i pobachiv tsar togo zhyertivnika, i pristupiv tsar do zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyertvu. i spaliv vin svoe tsilopal'yennya ta svoyu zhyertvu khl'ibnu, i viliv svoyu livnu zhyertvu,

i pokropiv krov'yu svoikh mirnikh zhyertov togo zhyertivnika. a midyanogo zhyertivnika, shcho pyeryed navstryechunim litsyem, vin pyeryestaviv iz pyeryedn'ogo boku khramu, z-pomizh zhyertivnika ta z-pomizh navstryechun'ogo domu, i postaviv iogo na bik zhyertivnika na pivnich. i nakazav tsar akhaz svyashchyenikov i urii, govoryachi: na vyelikomu zhyertivniku pali ranishne tsilopalyennyya ta vyechirnyu khlিবnu zhyertvu, i tsilopalyennyya tsaryevye ta khlিবnu iogo zhyertvu, i tsilopalyennyya vs'ogo narodu krayu ta khlিবnu ikhnyu zhyertvu, i ikhni livni zhyertvi. i vsyu krov tsilopalyennyya ta vsyu krov zhyertvi pokropish na n'ogo. a shchodo midyanogo zhyertivnika, to ya rozvazhu. i zrobiv svyashchyenik uriya vsye tak, yak nakazav buv tsar akhaz. a tsar akhaz povidrubuvav rami pidstav, i vid-sunuv iz nikh umival'nitsyu, i znyav morye z midyanikh voliv, shcho pid nim, i postaviv iogo na kaminnu pidlogu. i zakritii subot-nii pyeryekhid, shcho zbudevati pri khrami, i zovnishnii tsars'kii vkhid vin obyernuv do navstryechun'ogo domu zadlya asiriis'kogo tsarya. a ryeshita dil akhaza, shcho vin zro-biv, oto voni napisani v knizi khroniki yu-dinikh tsariv. i spochiv akhaz iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryu-vav sin iogo khizkiyya.

17

dvanadtsyatogo roku akhaza, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii osiyya, sin yelin, na dyev'yat' rokov. i ro-biv vin zlye v navstryechunikh ochakh, til'ki nye tak, yak ti izrail'eyi tsari, shcho buli pyeryed nim. na n'ogo viishov salmanasar, tsar asiriis'kii, i osiyya stav iomu za raba, i davav iomu daninu. ta asiriis'kii tsar znaishov v osii zmovu, shcho vin posilav posliv do so, egypets'kogo tsarya, ta nye prinisov asiriis'komu tsaryevi danini, yak rik-u-rik tye robiv buv. i zamknuv iogo asiriis'kii tsar, i zv'yazav iogo v v'yazni-chomu domi. i viishov asiriis'kii tsar na vvyes' krai, i priishov do samarii, i obyagav ii tri roki. dyev'yatogo roku osii asiriis'kii tsar zdobuv samariyu, ta i vignav izrail'ya do asirii, i osadiv ikh u khalakhu, i v kha-vori nad richkoyu gozan, i v mistakh midii. i stalosya, koli izrail'eyi sini grishili proti navstryechua, boga svogo, shcho viprovadiv ikh z egypets'kogo krayu z ruki faraona, egypets'kogo tsarya, i boyalisya inshikh bo-giv, i khodili ustavami tikh narodiv, shcho navstryechu' poviganyav ikh pyeryed izrai-lyevimi sinami, ta izrail'yevikh tsariv, yakii voni vstanovili, a izrail'eyi sini vimishlyali na navstryechua, boga svogo, slova, shcho nye buli slushni, i buduvati sobi pagirki po

vsikh svoikh mistakh, vid vartovoi bashti azh do tyverdinnogo mista, i stavili sobi stovpi dlya bogiv ta astarti na kozhnomu visokomu vzgir'i ta pid usyakim zyelenim dyeryevom, i kadili tam na vsikh pagirkakh, yak ti lyudi, shcho navstryechu' poviganyav pyeryed nimi, i robili zli ryechi, shchob gniviti navstryechua, i sluzhili bovvanam, pro yakikh navstryechu' govori-v im: nye budyetie robiti tsiei ryechi, to navstryechu' zasvidchiv v izraili ta v yudi chyeryez usikh svoikh prorokiv ta vsikh prozorlivtsiv, gov-oryachi: vyernit'sya z vashikh zlikh dorig, i dodyerzhuyte moikh zapovidei, ustaviv moikh, zgidno do vsim zakonom, yakogo ya nakazav buv vashim bat'kam, i yakogo poslav do vas chyeryez moikh rabiv prorokiv. ta nye slukhali voni, i robili tvyerdoyu svoyu shiyu, yak shiya ikhnikh bat'kiv, shcho nye virili v navstryechua, boga svogo. i nyekhtu-va-li voni postanovi iogo, i zapovita iogo, shcho sklav z ikhnimi bat'kami, i svidotstva iogo, shcho zasvidchiv na nikh, i pishli za gi-dotoyu i marnotami, ta za narodami, shcho buli navkolo nikh, pro yakikh navstryechu' nakazav buv im nye robiti, yak voni. i pol-ishili voni vsi zapovidi navstryechua, boga svogo, i zrobili sobi litogo bovvana, dvokh tyelyat, i zrobili astartu, i vklonyalisya vs'omu nyebyesnomu viis'kovi ta sluzhili vaalovi. i voni pyeryevodili chyeryez ogon' svoikh siniv ta dochok svoikh, i charuvati charami, i vorozhili, i viddavalisya robiti zlo v navstryechunikh ochakh, shchob gniviti iogo. i sil'no rozgnivavsvya navstryechu' na izrail'ya, i vidkinuv ikh vid svogo litsya, nye pozostalo nikogo, til'ki samye yudinye plym'ya. ta i yuda nye dodyerzhuvav za-povidei navstryechua, boga svogo, i khodili voni izrail'yevimi postanovami, yakii voni vstanovili. i vidvyernuvsvya navstryechu' vid us'ogo izrail'yevogo nasinnyya, i vpoko-ryav ikh, i davav ikh u ruku grabizh-nikov, azh poki nye kinuv ikh vid litsya svogo, bo izrail' rozirvav z davidovim do-mom, i voni zrobili tsaryem erovoama, nye-vatovogo sina, a erovoam vidvyernuv izrai-lyu vid navstryechua, i vvodiv ikh u vye-likii grikh. i khodili izrail'eyi sini v usikh erovoamovikh grikhakh, yakii vin robiv, nye vidstupalisya z togo, azh poki navstryechu' nye vidkinuv izrail'ya vid litsya svogo, yak govori-v buv chyeryez usikh svoikh rabiv prorokiv. i pishov izrail' na vignannyya z svoei zyemli do asirii, i vin tam azh do ts'ogo dnya. i sprovadiv asiriis'kii tsar lyudyei z vavilonu, i z kuti, i z avvi, i z gamotu, i z syefarvaimu, i osyvel po mis-takh samarii zamist' izrail'yevikh siniv. i posili voni samariyu, i osilisya po mistakh ii. i stalosya, na pochatku probuvannyya ikh tam nye boyalisya voni navstryechua, i navstryechu' poslav na nikh lyeviv, i voni

nishchili ikh. i skazali voni do asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ti lyudi, yakikh ti vigner ta osyeliv po mistakh samarii, nye znayut' prav boga ts'ogo krayu, i vin poslav na nikh otsikh lyeviv, i os' voni nishchat' ikh, bo voni nye znayut' prava boga ts'ogo krayu. i nakazav asiriis'kii tsar, govoryachi: vidvyedit' tudi odnogo zo svyashchenikov, yakikh vernali zvidti, i pidut', i osyadut' tam, i vin navchatimye ikh prava boga ts'ogo krayu. i pribuv odin iz svyashchenikov, yakikh vernali z samarii, i osivsva v byetyeli, i vin navchav ikh, yak mayut' boyatysya navstryechua. ta krim togo kozhyen narod robiv svogo boga, i stavili ikh u pagirkovomu misti, shcho robili popyeryedni samaryani, kozhyen narod po svoikh mistakh, dye voni sidili. a vavilonyani zrobili skot-byenota, a kutyani zrobili nyeryegala, a gamatyani zrobili ashimu, a avv'anyi zrobili nivkhaza ta tartaka, a myeshkantsi syefarvaimu palili siniv svoikh uv ogni adram-myelyekhovi i anammelyekhovi, syefarvaims'kim bogam. i pri tomu voni boyalisya navstryechua, i nastanovili sobi z-syeryed syebe svyashchenikov pagirki, i voni prinosili im zhyertvi v pagirkovomu misti. voni boyalisya navstryechua, i bogam svoim sluzhili za pravom tikh narodiv, zvidki poviganyali ikh. azh do ts'ogo dnya voni roblyat' za kolishnim pravom, voni nye boyat'sya navstryechua, i nye roblyat' za ustavami svoimi ta za pravom svoim, ani za zakonom, ani za zapovidnyu, yak nakazav buv navstryechu' sinam yakova, yakomu dav im'ya izrailya. i sklav navstryechu' iz nimi zapovita, i nakazav im, govoryachi: nye budyetye boyatisya inshikh bogiv, i nye budyetye vklonyatisya im, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye prinositi zhyertov im, a til'ki navstryechua, shcho viviv vas iz egiptets'kogo krayu vye-likoyu siloyu ta vityagnyenim ramyenom, iogo budyetye boyatisya, i iomu budyetye vklonyatisya, i iomu budyetye prinositi zhyertvi, i ustavi, i prava, i zakona, i zapovid', yaki napisav vam, budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonyuvati po vsi dni, a bogiv inshikh nye budyetye boyatisya. a zapovita, shcho ya sklav iz vami, nye zabudyetye, i nye budyetye boyatisya inshikh bogiv, a til'ki navstryechua, boga vashogo, budyetye boyatisya, i vin vryatue vas iz ruki vsikh vashikh vorogiv. ta nye poslukahali voni, bo vsye robili za svoim popyeryednim zvichaem. i ti narodi vsye boyalisya navstryechua, alye sluzhili bovvanam svoim. tak samo sini ikhni ta sini ikhnikh siniv, yak robili bat'ki ikhni, tak roblyat' voni azh do ts'ogo dnya.

i stalosya tryet'ogo roku osii, sina yelinogo, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav ezyekiya, sin akhaziv, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'yat' lit. a im'ya iogo matyeri avi, dochka zakhariya. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robiv buv iogo bat'ko david. vin ponishchiv pagirki, i polamav stovpi dlya bogiv, i styav astartu, i rozviv midyanogo zmiya, yakogo zroviv buv moiseyi, bo azh do tsikh dniv izrail'yevi sini vsye kadili iomu i klicali iogo: nyekhush-tan. vin nadyavsva na navstryechua, boga izrailya, i takogo, yak vin, nye bulo mizh usima tsaryami yudinimi, ani mizh timi, shcho buli pyeryed nim. i mitsno trimavsva vin navstryechua, nye vidstupavsva vid n'ogo, i dodyerzhuvav zapovid iogo, shcho nakazav buv navstryechu' moiseeyi. i buv navstryechu' iz nim, u vs'omu, kudi vin khodiv, vin mav povodzhyennya. i zbuntuvavsva vin na asiriis'kogo tsarya, i nye sluzhiv iomu. vin pobiv filistimlyan azh do azzi ta granitsi ii vid vartovoi bashti azh do tyerdinnogo mista. i stalosya chyetyvertogo roku tsarya ezyekii, tsye s'omii rik osii, yelinogo sina, izrail'yevogo tsarya, pishov salmanasar, tsar asiriis'kii, na samariyu, ta i oblig ii. i zdobuv vin ii po tr'okh rokakh: shostogo roku ezyekii, tsye dyev'yatii rik osii, izrail'yevogo tsarya, bula zdobuta samariya. i vignav asiriis'kii tsar izrailya do asirii, i poprovadiv ikh u khalakh, i v khavor, nad richku gazan, ta do midiis'kikh mist. tsye za tye, shcho nye slukhalisya voni golosu navstryechua, boga svogo, i pyeryestupali zapovita iogo; us'ogo, shcho nakazav buv moiseyi, rab navstryechunii, voni ani nye slukhali, ani nye robili. a chotirnadtsyatogo roku tsarya ezyekii priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukriplyeni yudini mista, ta i zakhopiv ikh. i poslav ezyekiya, tsar yudin, do tsarya asiriis'kogo, do lakhishu, govoryachi: zgrishiv ya! vidiidi vid myenye, a shcho nakladyesh na myenye, ponyesu. i naklav asiriis'kii tsar na ezyekiyu, yudinogo tsarya, tri sotni talantiv sribla ta tridtsyat' talantiv zolota. i viddav ezyekiya vsye sriblo, znaidyenne v navstryechun'omu domi ta v tsaryevikh skarbnitsyakh. togo chasu ezyekiya vidrubav zoloto z dyeryei navstryechun'ogo domu ta zo stovpiv, shcho pokriv buv ezyekiya, yudin tsar, zolotom, i dav iogo asiriis'komu tsaryevi. a asiriis'kii tsar poslav iz lakhishu do tsarya ezyekii golovnego komanduvacha, i vye-likogo evnukha ta vye-likogo chashnika z vye-likim viis'kom do erusalimu. i pishli voni, i priishli ta i stali nad vodotyagom gor-

ishn'ogo stavu, shcho na bitii dorozhi do polya valyushnikiv. i kliknuli voni do tsarya, i do nikh viishov yeliyakim, sin khilkiui, nachal'nik palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav do nikh vyelikii chashnik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadieshsya? chi dumaesh ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do viini? na kogo tyepyer nadieshsya, shcho zbuntuvavsya proti myenye? tyepyer otsye ti nadieshsya sobi opyertisy na otu polamanu ochyeryetinu, na egipyet, shcho koli khto opirae'tsya na nyei, to vona vkhodit' u dolonoyu iomu i prodiryavlyue ii. otakii faraon, tsar egipyets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo, a koli vi skazhyetye myeni: mi nadiemos' na navstryechua, boga nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya ponishchiv pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: pyeryed otsim til'ki zhyertivnikom budyetye vklonyatisya v erusalimi? a tyepyer pidi v zaklad iz moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi dvi tisyachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vyerkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenshikh slug mogo pana? a ti sobi nadieshsya na egipyet radi kolyesnits' ta vyerkhivtsiv! tyepyer zhye, chi byez navstryechua priishov ya na tsye mistsyue, shchob znishchiti iogo? navstryechu' skazav buv myeni: pidi na toi krai ta znishch iogo! i skazav yeliyakim, sin khilkiui, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chashnika: govori do svoikh rabiv po-aramyeis'komu, bo mi rozu-miemo, i nye govori z nami po-yudyeis'komu v slukh tikh lyudyei, shcho na muri. i skazav do nikh vyelikii chashnik: chi pan mii poslav myenye govoriti tsi slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isti svii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i govoriv i skazav: poslukhaitye slovo vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo: tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas vid ruki iogo! i nyekhai nye zapyevnyae vas ezyekiya navstryechuom, govoryachi: ry-atuyuchi, vryatue vas navstryechu', i nye budye dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo. nye slukhaitye ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i viidit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd ta kozhyen figu svoyu, i piitye kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzhya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikiv, do krayu olivki, olivnogo soku ta myedu, shchob vi zhili i nye vmirali! i nye slukhaitye ezyekii, koli

vin namovlyae vas, govoryachi: navstryechu' poryatue nas! chi spravdi vryatuvati bogi tikh narodiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye bogi gamatu ta arpadu? dye bogi syefarvaimu, gyeni ta ivvi? chi vryatuvati voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh bogiv tsikh kraiv ury-atuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhzye zh navstryechu' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchav toi narod, i nye vidpoviv iomu ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav: nye vidpovidaitye iomu! i priishov yeliyakim, sin khilkiui, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, iz rozdyertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vyelikogo chashnika.

19

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsya vyeryetoyu, i vviishov do navstryechun'ogo domu. i poslav vin yeliyakima, nachal'nika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashcheyenikiv, pokrittyh vyeryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i skazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kartannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue navstryechu', bog tvii, vsi slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo boga, i navstryechu', bog tvii, pokarae za slova, yaki chuv, a ti prinyesyesh molitvu za ryeshtku, shcho shchye znakhodit'sya. i priishli rabi tsarya ezyekii do isai. i skazav im isaya: tak skazhyetye vashomu panovi: tak skazav navstryechu': nye biisyta tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya! os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vyernyet'sya do svogo krayu. i ya vrazhu iogo myechyem u iogo krai. i vyernuvsya vyelikii chashnik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho voyuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakhishu, a koli vin pochuv pro tirgaku, tsarya yetiops'kogo, takye: os' vin viishov voyuvati z tobou! to vyernuvsya, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyetye do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai nye zvodit' tyebye bog tvii, shcho ti nadieshsya na n'ogo, kazhuchi: nye budye dani erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho zrobili asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, a ti budyesh uryatovani? chi vryatuvati ikh bogi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyena, shcho v tyelasari? dye vin, tsar gamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i pro-

chitav ikh, i vviishov u navstryechunii dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed navstryechunim litsyem. i ezyekiya molivysya pyeryed navstryechunim litsyem i skazav: navstryechui, bozhnye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii bog dlya vsikh tsarstv zyemli, ti stvoriv nyebysa ta zyemlyu! nakhili, navstryechui, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, navstryechui, ochi svoi ta i pobach, i pochui slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo boga! spravdi, navstryechui, asiriis'ki tsari popustoshili ti narodi ta ikhnii krai. i kinuli voni ikhnikh bogiv na ogon', bo nye bogi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, deryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyepyer, navstryechui, bozhnye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zyemli, shcho ti navstryechu', bog edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivysya do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye navstryechu' govoriy pro n'ogo: gordue tobouy, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailiyevogo! chyeryez posliv svoikh navstryechua ti obrazhav ta kazav: iz byezlichchyu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, dobirni iogo kiparisi, i viidu azh na vyershok iogo na nichlig, u gushchinu iogo sadu. ya kopayu ta p'yu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipyets'ki riki! khiba ti nye chuy, shcho viddavna zrobyv ya ot-sye, shcho za dniv starodavnikh ya tsye buv stvoriv? tyepyer zhye sprovadiv ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumovishch obytaesh ikh... a myeshkantsi ikhni byezsili, nastrashyeni ta pobyentyezhyeni. voni stali, yak zillya otye pol'ovye, mov trava zyelyenyucha, yak trava na dakhakh, yak popalenyie zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhid ta vkhid tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do ushyei moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku privishu, a vudilo moe v tvoi usta, i tyebye povyrnu na tieyu dorogoyu, yakoyu priishov ti! a otsye tbi znak: izhye ts'ogo roku zbizhzhya samosiinye, a drugogo roku samoroslye, a tryet'ogo roku siitye ta zhnit', i sadit' vinogradniki, ta i izhtye ikh plid. a vryatovanye yudinogo domu, shcho lishilosya, pustit' korinnya dodolu, i svogo ploda dast' ugoru. bo z erusalimu viidye pozostalye, a ryeshkti vid gori sionu, ryevnist' navstryechua savaota zrobit' tse! tomu tak skazav navstryechu' pro asiriis'kogo tsarya:

vin nye vviidye do mista ots'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i shchitom ii nye popyeryedit', i vala na n'ogo nye visiplye! yakoyu dorogoyu priidye, to nyeyu povyrnyet'sya, u misto zh otsye vin nye vviidye, govorit' navstryechu'! i tsye misto ya oboronu na spasinnya iogo radi syebye ta radi davida, moioغو raba! i stalosya tiei noch, i viishov angol navstryechunii, i zabiv v asiriis'komu tabori sto i visimidyasyat i p'yat' tisyach. i povstavali voni rano vrantsi, azh os' usi myertvi trupil!... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvysya i osivysya v ninyevii. i stalosya, koliv vin molivysya v domi nisrokha, svogo boga, to adrammyelyekh ta shar'yetsyer ubili iogo myechyem, a sami vtyekli do krayu ararat. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yesar-khaddon.

20

timi dnyami smyertyel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav navstryechu': zaryadi svoim domom, bo ti vmryesh, a nye viduzhaesh. a toi vidvyernuv oblichchya svoe do stini, i pomolivysya do navstryechua, govoryachi: o, navstryechui, zgdai zhye, shcho ya khodiv pyeryed litsyem tvoim pravdoyu ta tsilim syertsyem, i robiv ya dobre v ochakh tvoikh. i zaplakav ezyekiya ryevnim plachyem... i stalosya, isaya nye viishov shchye z syeryedini mista, a do n'ogo bulo navstryechune slovo, govoryachi: vyernisya, i skazhyesh do ezyekii, volodarya mogo narodu: tak skazav navstryechu', bog bat'ka tvogo davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya sl'ozu tvoyu! os' ya vilikuyu tyebye, tryet'ogo dnya ziidyesh ti do navstryechun'ogo domu! i do dniv tvoikh ya dodam p'yatnadsyats' lit, i z ruki asiriis'kogo tsarya vryatuyu tyebye ta tsye misto, i oboronu tsye misto radi syebye ta radi raba svogo davida. a isaya skazav: viz'mit' grudku fig, i vzyali i poklali na togo gnoyaka, i vin viduzhav... i skazav ezyekiya do isai: yakii znak, shcho navstryechu' myenye vilikue, i shcho ya tryet'ogo dnya ziidu do navstryechun'ogo domu? i skazav isaya: os' tobi znak toi vid navstryechua, shcho navstryechu' zrobit' tu rich, pro yaku govoriy: chogo khochyesh, shchob pishla tin' upyeryed na dyesyat' stupyeniv, chi shchob vyernulasya na dyesyat' stupyeniv? i skazav ezyekiya: lyegko tini pokhillitisa vpyeryed na dyesyat' stupyeniv; ni, a nyekhai tin' vyernyet'sya nazad na dyesyat' stupyeniv! i kliknuv prorok isaya do navstryechua, i vin zavyrnuv tin' na stupenyakh, dye vona spuskalasya na stupenyi akhazovi, na dyesyat' stupyeniv... togo chasu poslav byerodakh-bal'adan, sin bal'adaniv, vavilons'kii tsar, lista ta darunka do ezyekii,

bo prochuv buv, shcho ezyekiya zakhvoriv. i vislukhav ikh ezyekiya, i pokazav im usyu skarbnitsyu svoyu, i sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zboivnyu svoyu, i vsye, shcho znakhodilosya v iogo skarbnitsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi im ezyekiya v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govorili tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priishli z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnitsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai navstryechun'ogo slova: os' prikhodyat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budy vinyesyenye do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, govorit' navstryechu'! a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, dyekogo zabyerut', i voni budut' evnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya! i skazav ezyekiya do isai: do-brye navstryechune slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyeka budy za moikh dniv! a ryeshita dil ezyekii ta vsya litsars'kist' iogo, i yak vin zrobiv stava ta vodotyaga, i vprovadiv vodu do mista, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv ezyekiya zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

21

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i p'yat' lit. a im'ya iogo matyeri khyevtsi-vag. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, za gidotoyu tikh narodiv, yakikh navstryechu' poviganyav z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i vin znovu pobuduvav pagirki, shcho ikh vin-ishchiv buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivnikiv vaalovi, i zrobiv astartu, yak zrobiv buv akhav, izrailiv tsar, i vklonyavsya vsim nyebyesnim svitilam ta sluzhiv im. i pobuduvav vin zhyertivniki v navstryechun'omu domi, pro yakogo skazav buv navstryechu': v erusalimi pokladu ya im'ya svoe! i pobuduvav vin zhyertivniki dlya vsikh nyebyesnikh svitil na obokh podvir'yakh navstryechun'ogo domu. i vin pyeryeprovadiv svogo sina chyeryez ogon', i gadav, i vorozhiv, i nastanoviv viklikuvachiv dukhiv pomyerlikh ta dukhiv vishchikh, i bagato robiv zla v ochakh navstryechua, shchob gniviti iogo. i postaviv vin bovvana astarti, yakogo zrobiv, u domi, pro yakogo navstryechu' skazav buv do davida ta do sina

iogo solomona: u ts'omu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye mandruvatimye izrail'yeva noga z tiei zymeli, yaku ya dav ikhnim bat'kam, yakshcho til'ki voni budut' pil'navati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, ta vyves' zakon, shcho nakazav im mii rab moiseyi. ta nye poslukhalisya voni. i manasiya zviv ikh do togo, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh navstryechu' vigubiv z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i govoriv navstryechu' chyeryez svoikh rabiv prorokiv, kazhuchi: za tye, shcho manasiya, tsar yudin, zrobiv tsi gidoti, uchiniv girshye vid us'ogo, shcho robili buli amoryeyani, shcho buli pyeryed nim, i vviv u grikh takozh yudu bozhkamy svoimi, tomu tak skazav navstryechu', bog izrailiv: os' ya navodzhu takye zlo na erusalim ta na yudu, shcho v kozhnogo, khto pochue pro tsye, zadzvyenit' v obokh vukhakh!... i protyagnu ya na erusalim mirku samarii, ta vagu akhavogo domu, i vitru erusalim, yak vitirayut' misku: vityer i pyeryevyernuv ii dogori dnom! i ya pokinu ostanok nadilu mogo, i dam ikh u ruku ikhnim vorogam, i voni budut' na grabizh ta na zdobich dlya vsikh ikhnikh vorogiv, tomu, shcho voni robili zlo v moikh ochakh, i vsye gnivili myenye vid dnya, koli viishli ikhni bat'ki z egiptu, i azh do dnya ts'ogo... a takozh manasiya proliv duzhye bagato nyevinnoi krov, azh napovniv nyeyu erusalim vid vkhodu do vkhodu, okrim svogo grikha, shcho vviv u grikh yudu, shchob chiniti zlye v navstryechunikh ochakh. a ryeshita dil manasi, ta vsye, shcho vin zrobiv, i grikh iogo, yakim vin grishiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii v sadku svogo domu, v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon buv viku dvadtsyati i dvokh rokiv, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roki. a im'ya iogo matyeri myeshullyemyet, dochka kharutsa z iotvi. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, yak robiv iogo bat'ko manasiya. i khodiv vin usieyu tieyu dorogoyu, yakoyu khodiv iogo bat'ko, i sluzhiv tim bovvanam, yakim sluzhiv bat'ko iogo, i vklonyavsya im. i pokinuv vin navstryechua, boga bat'kiv svoikh, i nye khodiv navstryechun'oyu dorogoyu. i vchinili zmovu slugi amona na n'ogo, i vbili tsarya v iogo domi. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikiv na tsarya amona. i narod nastanoviv tsaryem krayu zamist' n'ogo sina iogo iosiyu. a ryeshita dil amona, usye, shcho robiv vin, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i pokhovali iogo v iogo grobi v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosiya.

iosiya buv viku vos'mi lit, koli vin zat-saryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridtsyat' i odin rik. a im'ya iogo maty-eri edida, dochka adai z botskatu. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, i khodiv usieyu dorogoyu svogo bat'ka davida, i nye vstupavsva ani pravoruch, ani livoruch. i stalosya visimnadtsyatogo roku tsarya iosii, poslav tsar shafana, sina atsalii, myeshullamovogo sina, pisarya, do navstryechun'ogo domu, govoryachi: pidi do khilkiii, pyervosvyashcheyenika, i nyekhai pyeryelichit' tye sriblo, shcho znysenyne do navstryechun'ogo domu, shcho zibrali vid narodu storozhi poroga. i nyekhai dadut' iogo na ruku vikonavtsyam roboti, postavlyenim u navstryechun'omu domi, a ti nyekhai dadut' iogo tim, khto pratsyue v navstryechun'omu domi, shchob napravlyati ushkodzhyennya khramu, tyeslyaram, i budivnichim, i mulyaram, shchob kupuvati dhyeryevo ta tyesanye kaminnya na napravu khramu. til'ki nyekhai nye oblichuyt'sya z nimi pro tye sriblo, shcho danye na ikhnyu ruku, bo chyeshno voni roblyat'. i skazav khilkiiya, pyervosvyashcheyenik, do pisarya shafana: ya znaishov za navstryechun'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiiya tu knigu shafanovi, i toi pyeryechitav ii. i vviishov pisar shafan do tsarya, i prinis tsaryevi vistku, i skazav: rabi tvoi visipali tye sriblo, shcho znaidyenye v domi, i dali iogo na ruku vikonavtsyam roboti, postavlyenim u navstryechun'omu domi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashcheyenik khilkiiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav ii pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar svyashcheyenikovi khilkiii, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i akhborovi, mikhainomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu sluzi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do navstryechua pro myenye i pro narod, ta pro vs'ogo yudu, pro slova tsiei znaidyenoi knigi. vyelikii bo gniv navstryechunii, shcho zapalivsva na nas za tye, shcho bat'ki nashi nye slukhalsiya sliv tsiei knigi, shchob robiti vsye, shcho napisano pro nas. i pishov svyashcheyenik khilkiiya, i akhikam, i akhbor, i shafan, i asaya do prorochitsi khuldi, zhinki shalluma, sina tikvi, sina kharkhasovogo, storozha shat, vona sidila v erusalimi, na novomu misti, i govorili do nyei. a vona skazala do nikh: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: skazhit' cholovikovi, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' navstryechu': os' ya navyedu likho na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, usi slova tiei knigi, shcho chitav yudin tsar, za tye, shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim bogam,

shchob gniviti myenye vsim dilom svoikh ruk. i rozpalivsva mii gniv na tsye mistysye, i vin nye pogasnye! a yudinomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyernutisya do navstryechua, skazhetye iomu tak: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv, ti slova, yak ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe svertyenye, i ti vpokorivsva pyeryed navstryechunim litsyem, koli pochuv, shcho ya govoriv pro tsye mistysye ta pro myeshkantsiv iogo, shcho voni stanut' spustoshyennam ta proklyattym, i shcho ti rozdyer shati svoi ta plakav pyeryed moim litsyem, to ya takozh pochuv, govorit' navstryechu'. tomu to ya priluchu tyebye do bat'kiv tvoikh, i ti budyesh priluchenii do grobiv svoikh u miri, i ochi tvoi nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navodzhu na otsye mistysye. i voni prinyesli tsyu vistku tsaryevi.

23

a tsar poslav, i zibrali do n'ogo vsikh starshikh yudi ta erusalimu. i vviishov do navstryechun'ogo domu tsar ta kozhoven muzh yudi, a z nim usi myeshkantsi erusalimu, i svyashcheyeniki, i proroki, i vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, i vin prochitav do ikhnikh ushyei usi slova knigi zapovitu, znaidyenoi v navstryechun'omu domi. i stav tsar na pidvishchyenni, i sklav zapovita pyeryed navstryechunim litsyem, shchob khoditi za navstryechuom ta dodyerzhuvati zapovidi iogo, i svidchyennya iogo, i postanovi iogo vsim svertyenym ta vsieyu dushyeyu, shchob vikonati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i vvyes' narod pristav do zapovitu. i nakazav tsar khilkiii, vyelikomu svyashcheyenikovi, i inshim svyashcheyenikam ta storozham poroga, shchob povinosili z navstryechun'ogo khramu vsi ryechi, зробlyeni dlya vaala ta dlya astarti, ta dlya vsikh nyebyesnikh svitil. i vin popaliv ikh poza erusalimom na kyedrons'kikh polyakh, a ikhnii porokh vidnis do byet-yelu. i vin poskidav zhyertsiv, shcho ikh ponastavlyali buli yudini tsari, i shcho voni kadili na pagirkakh po yudinikh mistakh ta v okolitsyakh erusalimu, i kadili dlya vaala, i dlya sontsya, i dlya misyatsya, i dlya planyet, i dlya vsikh nyebyesnikh svitil. i vin vinis astartu z navstryechun'ogo domu poza erusalim do kyedrons'koi dolini, ta i spaliv ii v kyedrons'kii dolini, i styer na porokh, a ii porokh kinuv na grobi zvichainikh lyudyei. i vin porozbivav domi kul'tu bludodiniy, shcho buli pri navstryechun'omu domi, dye zhinki tkali zavisu dlya astarti. i vin viprovadiv usikh svyashcheyenikiv z yudinikh mist, i opoganiv pagirki, dye svyashcheyeniki kadili, vid gyevi azh do byeyer-shyevi, i porozbivav pagirki bram, shcho buli pri

vkhodi brami isusa, zvyerkhnika mista, shcho livoruch tomu, khto vkhodiv do brami mista. alye svyashcheniki pagirkiv nye vkhodili do navstryechun'ogo zhyertivnika v erusalimi, a til'ki ili prisnye sveryed svoikh brativ. i vin opoganiv mistsye stavlyennya na ogni, shcho v dolini ginnomovogo sina, shchob nikhto nye pyeryevodiv chyeryez ogon' sina svogo ta dochku svoyu dlya molokha. i vin povidstavlyav koni, yakikh davali yudini tsari dlya sontsya, vid vkhodu do navstryechun'ogo domu, pri kimnati evnukha nyetan-myleyekha, shcho buv u parvarimi, a kolyesnitsi sontsya popaliv uv ogni. a zhyertivniki, shcho buli na dakhu akhazovoi gornitsi, shcho porobili yudini tsari, ta zhyertivniki, shcho porobiv manasiya na dvokh podvir'yakh navstryechun'ogo domu, tsar porozbivav. i vin zvidth pobig, i kinuv ikhnii porokh do kyedrons'kogo potoku. a pagirki, shcho navproti erusalimu, pravoruch gori zgubi, yaki pobuduvav buv solomon, izrailiv tsar, dlya astarti, gidoti sidons'koi, i dlya kyemota, gidoti moavs'koi, i dlya milkoma, gidoti amonovikh siniv, tsar poopoganyuvav. i vin porozbivav stovpi dlya bogiv, i postinav posvyachyeni dyeryeva, a ikhne mistsye napovniv lyuds'kimi kistkami. a takozh zhyertivnika, shcho v byet-yeli, pagirka, shcho zrobiv buv erovoam, sin nyevativ, shcho vviv u grikh izrailiya, takozh zhyertivnika ts'ogo ta ts'ogo pagirka vin rozbiv, i spaliv togo pagirka ta styer na porokh, i astartu spaliv. i obyernuvysya iosiia, ta i pobachiv grobi, shcho buli tam na gori. i poslav vin, i pozabirav kosti z grobiv, i popaliv na zhyertivniku, i opoganiv iogo, za slovom navstryechunim, yakye klikav buv bozhii cholovik, shcho prorikav otsi ryechi. i skazav tsar: shcho tsye za nadgrobok, shcho ya bachu? a lyudi togo mista skazali iomu: tsye nadgrobok bozhogo cholovika, shcho priishov z yudyei i prorik otsi ryechi, yaki zrobiv ti na zhyertivniku v byet-yeli. a vin skazav: daitye iomu spokii, nyekhai nikhto nye rukhae kostyei iogo. i zbyeryegli iogo kosti, kosti togo proroka, shcho priishov buv iz samarii. a takozh usi domi pagirkiv, shcho po samariis'kikh mistakh, shcho porobili buli izrailievi tsari, shchob gniviti navstryechua, iosiia ponishchiv, i zrobiv z nimi tye samye, shcho zrobiv u byet-yeli. i porizav vin usikh svyashchenikov pagirkiv, shcho buli tam, na zhyertivnikakh, i popaliv na nikh lyuds'ki kosti, ta i vyernuvysya do erusalimu. i nakazav tsar us'omu narodovi, govoryachi: spravtye paskhu dlya navstryechua, vashogo boga, yak napisano v otsii knizi zapovitu. bo nye spravlyalasya tsya paskha vid dniv suddiv, shcho sudili izrailiya, po vsi dni tsariv izrailievikh ta tsariv yudinikh. i til'ki visimnadtsyatogo roku tsarya iosii spravlyalasya

paskha dlya navstryechua v erusalimi. a takozh viklikachiv dukhiv pomyerlikh, i dukhiv vishchikh, i domovikh bozhkiv, i bovvaniv, i vsyaki gidoti, shcho poyavilisya v yudinim krai ta v erusalimi, povinishchuvav iosiia, shchob postaviti slova zakonu, napisani v knizi, shcho znaishev svyashchenik khilkiia v navstryechun'omu domi. a takogo tsarya, yak vin, nye bulo pyeryed nim, shcho navyernuvysya b do navstryechua vsim svoim syertsyem, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, za vsim moisyeevim zakonom, i po n'omu nye povstavav takii, yak vin. til'ki nye spinivysya navstryechu' vid ryevnosti svogo vyelikogo gnivu, yakim zapalivysya iogo gniv na yudu za vsi ogirchyennya, yakimi gniviv iogo manasiia. i skazav navstryechu': takozh yudu vidkinu ya vid litsya svogo, yak vidkinuv ya izrailiya, i vidkinu tsye misto, yakye vibrav, erusalim, ta tsyei khram, pro yakii ya skazav: im'ya moe budye tam! a ryeshita dil iosii ta vsye, shcho vin robiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. za iogo dniv pishov faraon nyekho, egipyets'kii tsar, na asiriis'kogo tsarya, na richku eftrat. i viishov tsar iosiia navproti n'ogo, ta toi ubiv iogo v myegiddo, koli vin pobachiv iogo... i iogo rabi povyezli iogo myertvogo z myegiddo, i privyezli iogo do erusalimu, i pokhovali iogo v grobitvsi iogo. a narod krayu vzyav egoakhaza, sina iosii, i pomazali iogo, ta i nastanovili iogo tsaryem zamist' iogo bat'ka. egoakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii, z livni. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robili iogo bat'ki. i faraon nyekho zv'yazav iogo v rivli, v gamats'komu krai, shchob vin nye tsaryuvav v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. a tsaryem nastanoviv faraon nyekho yel'yakima, sina iosii, zamist' bat'ka iogo iosii, i zminiv im'ya iogo na egoyakim. a egoakhaza vin uzav, i toi pribuv do egiptu ta i pomyer tam. i egoyakim davav faraonovi sribla ta zolota; til'ki rozklav tsye na krai, shchob davati tye sriblo na faraoniv nakaz, vin styagav tye sriblo ta zoloto z narodu krayu za otsinkoyu zyemli kozhnogo, shchob viddati faraonovi nyekho. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokov tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri zyeveda, dochka pyedai, z rumi. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robili bat'ki iogo.

nyevil'nikom, ta potomu zbuntuvavsya na n'ogo. a navstryechu' poslav na n'ogo ordi khaldeyiv, i ordi siriis'ki, i ordi moavs'ki, ta ordi siniv ammona. i vin poslav ikh na yudu, shchob vigubiti ikh za slovom navstryechua, shcho vin govoriw chyeryez rabiv svoikh prorokiv. til'ki na nakaz navstryechua stalosya tsye na yudu, shchob vidkinuti iogo vid litsya iogo za grihki manasi, za vsye, shcho vin robiv, a takozh za nyepovinnu krov, yaku vin proliv, i napovniv erusalim nyepovinnoyu krov'yu; i nye khotiv navstryechu' prostiti. a ryeshita egoyakimovikh dil, ta vsye, shcho vin robiv, oto voni opisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv egoyakim zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. i bil'shye vzyhe nye vikhodiv egipyets'kii tsar zo svogo krayu, bo vavilons'kii tsar zabrav usye vid egipyets'kogo potoku azh do richki yefratu, usye, shcho nalylezhalo egipyets'komu tsaryevi. egoyakhin buv viku visimnadsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri nyekhushta, dochka yelnatana, z erusalimu. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robiv iogo bat'ko. togo chasu prishli do erusalimu rabi navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i misto popalo v oblogu. i priishov navukhodonosor, vavilons'kii tsar, na misto, a iogo rabi oblyagali iogo. i viishov egoyakhin, tsar yudin, do vavilons'kogo tsarya, vin ta mati iogo, i slugi iogo, i knyazi iogo, i evnukhi iogo, i vavilons'kii tsar uzav iogo vos'mogo roku svogo tsaryuvannya. i pozabirav vin zvidti vsi skarbi navstryechun'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i povidrubuvav vsi zoloti ryechi, yaki porobiv buv solomon, tsar izrailiv, u navstryechun'omu khrami, yak govoriw navstryechu'. i povividiv vin uvyes' erusalim, i vsikh knyaziv, i vsikh litsariv viis'kovikh, dyesyat' tisyach pishlo do nyevoli, i vsikh tyesliv ta kovaliv. nye pozostaviv nikogo, okrim nuzhdyennogo narodu krayu... i vin viviv do vavilonu egoyakhina ta tsaryevu matir, i tsars'kikh zhynok, i iogo evnukhiv, i vidatnikh u krai, usikh viprovadiv u nyevolu z erusalimu do vavilonu. i vsikh viis'kovikh, sim tisyach, i tyesliv ta kovaliv tisyachu, usikh litsariv, shcho zaimalisyia viinoyu, viviv ikh vavilons'kii tsar u nyevolu do vavilonu. a tsaryem nastanoviv vavilons'kii tsar mattaniyu, dyad'ka egoyakhina, zamist' n'ogo, i pyeryeminiv im'ya iogo na syedyekeyu. syedyekeya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokov. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii z livni. i robiv vin zlo v navstryechunikh ochakh, usye tak, yak robiv buv egoyakim. bo za navstryechu-

nii gniv stalosya tsye na erusalim ta na yudu, i vin vidkinuv ikh vid svogo litsya. i syedyekeya zbuntuvavsya proti vavilons'kogo tsarya.

25

i stalosya dyev'yatogo roku iogo tsaryuvannya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo, na erusalim, i roztaborivysya proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i bulo misto v oblozi azh do odinadtsyatogo roku tsarya syedyekeyi. dyev'yatogo dnya misyatsya nastav sil'nii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i probitii buv prolim u muri mista, i vsi voyaki povtikali vnochi dorogoyu brami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldeyi buli pri misti navkolo. a tsar utik dorogoyu v styep. a khaldeys'kye viis'ko pognalosya za tsaryem, ta i dognali iogo v erikhons'kikh styepakh, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo. i skhopili tsarya, i vidvyeli iogo do vavilons'kogo tsarya do rivli, i tam iogo toi zasudiv. a siniv syedyekeyi zarizali na iogo ochakh, a ochi syedyekeyi vin vibrav, i skuvav iogo dvoma midyanimi kaidanami, ta i vidviv iogo do vavilonu... a p'yatogo misyatsya, s'omogo dnya misyatsya, tsye dyev'yatnadsyati rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sluga vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv dim navstryechunii ta dim tsaryevii, i vsi domi v erusalimi, i kozhyen vyelikii dim spaliv ognem. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vsye khaldeys'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a ryeshitu narodu, shcho pozostavysya v misti, i tikh, shcho pyeryebigli do vavilons'kogo tsarya, i ryeshitu prostogo lyudu poviganyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi pozostaviv dyekogo za vin-yariv ta za ril'nikiv. a midyani stovpi, shcho v navstryechun'omu domi, i pidstavi, i midyanye morye, shcho v navstryechun'omu domi, khaldeyi polamali, i vidnyesli ikhnyu mid' do vavilonu. i gornyata, i lopatki, i nozhi, i lozhki, i vvyes' midyaniy posud, shcho vzhivaet'sya pri sluzhbi, pozabirali. i kadil'nitsi, i chashi, usye, shcho bulo zolotye zabrav zoloto, a shcho bulo sribnye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye ta ti pidstavi, shcho solomon porobiv buv dlya navstryechun'ogo domu, nye bulo i vagi dlya vsikh tsikh ryechyei! visimnadsyati' liktiv visokist' odnogo stovpa i odna midyana makovitsya, a visokist' makovitsi tri likti,

ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa z myeryezhkoyu tak samo. i nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, pyervosyashchyenika, i tsyefaniyu, drugogo svyashchyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo evnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta p'yat' cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichchya, shcho buli znaidyeni v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovikh viddiliv, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovikh viddiliv, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'ogo tsarya, do rivli. i vdariv ikh vavilons'kii tsar, i povbivav ikh u rivli, u gamatovomu krai. i pishov yuda na vognannya z svoei zyemli. a narod, shcho pozostavsya v yudinomu krai, yakogo pozostaviv navukhodonosor, vavilons'kii tsar, to nastanoviv nad nim gyedaliyu, sina akhikama, shafanovogo sina. i pochuli vsi viis'kovi zvyerkhniki, voni ta lyudi, shcho vavilons'kii tsar nastanoviv gyedaliyu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, sin karyeakhiv, i syeraya, sin nyetofatyanina tankhumyeta, i yaazaniya, sin maakhatyanina, voni ta ikhni lyudi. i prisyagnuv gyedaliya im ta ikhnim lyudyam, i skazav im: nye biitiesya buti piddannimi khaldeitsyam, osyad'tye v krai ta sluzhit' vavilons'komu tsaryevi, i budye vam dobre! i stalosya s'omogo misyatsya, priishov izmail, sin nyetanii, yelishamovogo sina, z tsars'kogo nasinnya, ta dyesyat' muzhiv iz nim, i vdarili voni gyedaliyu, i vin pomyer, i yudyeiv, i khaldeiv, shcho buli z nimi v mitspi. i znyavsya vvyes' narod, vid malogo i azh do vyelikogo, ta zvyerkhniki viis'k, i pishov do egiptu, bo boyavsya khaldeiv. i stalosya tridtsyatogo i s'omogo roku nyevoli egoyakhina, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyat' s'omogo dnya misyatsya, yevilmyerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmiluvavsya nad egoyakhinom, yudinim tsaryem, i viviv iogo z domu uv'yaznyennya. i vin govoriv iz nim laskavo, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlrib pyeryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha stala, vidavalasya iomu vid tsarya, shchodyennye shchodyenno, po vsi dni iogo zhittya.

vidinnya 2377 isai 3470, amosovogo 531 sina 1121, yakye vin buv bachiv 2372 8804 pro yudyeu 3063 ta pro erusalim 3389 za dniv 3117 uzzii 5818, iotama 3147, akhaza 271 ta ezyekii 3169, yudinikh 3063 tsariv 4428. poslukhaitye vi, nyebyesa, i ti, zye-lye, pochui, bo govorit' navstryechu': siniv sobi vikhovav i vikokhav ya, a voni znyali bunt proti myenye!... vil znae svogo vlasnika, a osyel yasla pana svogo, a izrail' nye znae myenye, nye zvyertae uvagi narod mii na myenye... o lyudu ti grishnii, narodye tyazhkoii provini, likhodiis'kye nasinnya, snyi-shkidniki, vi pokinuli navstryechua, vi svyatogo izrail'yevogo ponyekhtuvali, obyernulis' nazad! u shcho budyetye biti shchye, koli nyeslukhnyanimi dali vi budyetye? khvora vasha vsya golova, i vsye syert-sye bolyashchye... vid pidoshvi nogi i azh do golovi nyema tsilogo mistysya na n'omu: rani i gudzi, ta svizhi porazi nye-vichavlyeni, i nye pozav'yazuvani, i olivoyu nye porozm'yakshuvani... zye-myia vasha spustoshyena, ognym spalenyi vashi mista, polye vashye, na vashikh ochakh poidayut' chuzhintsii iogo, z togo vs'ogo pustynia, nyemov z ruinuvannya chuzhintsiv!... i pozostalas' sions'ka dochka, mov kurin' v vinogradniku, mov shatro na nochlig v ogirkovomu poli, yak misto oblozhyenye... koli b buv navstryechu' savaot nye lishiv nam ostanku malogo, mi buli b yak sodom, do gomorri mi stali b podibni... poslukhaitye slova navstryechun'ogo, sodoms'ki knyazi, pochuitye zakon boga nashogo, narodye gomors'kii, nashcho myeni mnogota vashikh zhyertov? govorit' navstryechu'. nasitivsya ya tsilopalyennyami baraniv i zhirom sitikh tyelyat, a krovii bikiv ta ovyet's' i kozliv nye zhadayu! yak prikhoditye vi, shchob yavitysya pyeryed oblichchiam moim, khto zhadae togo z ruki vashoi, shchob toptali podvir'ya moi? nye pri-nos'tye vi bil'shye marnotnogo daru, vashye kadilo ogida dlya myenye vono; novomisyachchya ta ti suboti i sklikannya zboriv, nye mozhu znyesti ya marnoti tsiei!... novomisyachchya vashi i usi vashi svyata nyenavidit' dusha moya ikh: voni stali myeni tyagaryem, ya zmuchyeni znositii ikh... koli zh ruki svoi prostyagaetye, ya mruzhu vid vas svoi ochi! navit' koli vi molitvu primnozhuetye, ya nye slukhayu vas, vashi ruki napovnyeni krov'yu... umiityes', ochist'tye syebye! vidkin'tye zlo vashikh uchinkiv iz-pyeryed ochyei moikh, pyeryestan'tye chiniti likhye! navchit'sya chiniti dobro, pravosud-dya zhadaite, karaitye grabizhnika, daitye sud siroti, za vdovu zastupaityes'! pri-ident', i budyemo pravuvatysya, govorit' navstryechu': koli vashi priki budut' yak

karmazin, stanut' bili, mov snig; yakshcho budut' chyervoni, nyemov bagryanitsya, to stanut' mov vovna voni! yak zakhochyetye vi ta poslukhaetyes', to budyetye dobra zyeimli spozhivati. a koli vi vidmovityesya i nyeslukhnyanimi budyetye, myech pozhyerye vas, bo usta navstryechuni skazali otsye! yak stalo rozpusnitsyeyu virnye misto: bulo povnye vona pravosuddya, spravedlivist' u nim probuvala, tyepyer zhye rozbiiniki! sriblo tvoe stalo zhuzhyelitsyeyu, tvoe pitvo vodoyu rozpushchyenye... knyazi tvoi vpyerti i druzi zlodiyam voni, khabara voni lyublyat' usi ta zhyenut'sya za dachkoyu, nye sudyat' voni siroti, udovina sprava do nikh nye dokhodit'... tomu to govorit' navstryechu', navstryechu' savaot, sil'nii izrailiv: o, budu ya tishititsya nad svoimi suprotivnikami, i pomshchus' na svoikh vorogakh! i na tyebye ya ruku svoyu obyernu, i tvoyu zhuzhyelitsyu nyemov lugom vitoplyu, i vsye tvoe olivo povidkidayu! i vyernu tvoikh suddiv, yak pyershye bulo, i tvoikh radnikiv, yak napochatku. po ts'omu tyebye budut' zvati: misto spravedlivosti, misto virnye! pravosuddyam sion budye vikuplyeni, a toi, khto navyernyet'sya v nim, spravedlivisty. a znishchyennya grishnikov ta vinuvatsiv vidbudyt'sya razom, i ti, shcho pokinuli navstryechua, budut' ponishchyeni. i budyetye vi posoromlyeni za ti dubi, shcho ikh pozhadali, i zastidae-tyesya za sadki, yak vibrali vi. bo stanyetye vi, yak toi dub, shcho listya vsikhae iomu, i yak sad, shcho nye mae vodi. i stanyet'sya sil'nii kostritsyeyu, iogo zh dilo za iskru, i voni oboe popalyat'sya razom, i nye budye nikogo, khto b tye pogasiv!

2

slovo, shcho iogo bachiv isaya, sin amosiv, pro yudyeu ta pro erusalim: i stanyet'sya na kintsi dniv, mitsno postavlyena budye gora domu navstryechun'ogo na shpili gir, i pidnyata budye vona ponad zgir'ya, i polinut' do nyei vsi lyudi. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut': khodit' ta zbyerimos' na goru navstryechunyu, do domu boga yakovogo, i dorig svoikh vin nas navchit', i mi pidyemo styezhkami iogo! bo vidye z sionu zakon, i slovo navstryechune z erusalimu. i vin budye suditi mizh lyud'mi, i budye chislyenni narodi rozsudzhuvali. i myechi svoi na syerpi. nye pidiimye myecha narod proti narodu, i bil'shye nye budut' navchatis' viini! domye yakoviv, idit', i poprostuemo v svitli navstryechun'omu! bo ti buv pokinuv naroda svogo, dim yakoviv, bo povni byezladdya zo skhodu voni, ta vorozhbitiv, nyemov filistimlyani, i nakladayut' iz dit'mi chuzhintsiv. i napovnivsya

krai iogo sriblom ta zolotom, i nyemae kintsya iogo skarbam. i napovnivsya krai iogo kin'mi, i nyemae kintsya kolyesnitsyam iogo. i napovnivsya krai iogo idolami, vin klan'yaet'sya dilu ruk svoikh, tomu, shcho zroblili iogo pal'tsi, i poklonilas' lyudina, i cholovik upokorivsya... a ti im nye darui! idi v skyelyu, i skhovaisya u porokh vid strakhu navstryechun'ogo, i vid pishnoti iogo vyelichi! gordi ochi lyudini poniknut', i budyie obnizhyena lyuds'ka visokist', i budyie visokim sam til'ki navstryechu' togo dnya! bo nastanye dyen' navstryechua savaota na vsye gordye i visokye, i na vsye visunyenye, i ponizhyenye budyie vono, i na vsi kyedri livans'ki, visoki ta visunyneni, i na vsilyaki bashans'ki dubi, i na vsi gori visoki, i na vsi zgir'ya pidnyesyeni, i na vsi bashti visoki, i na vsi muri strimki, i na vsi korabli iz tarshishu, i na vsye, na shcho divimosya pozhadljivo! i ponizit'sya gordist' lyudini, i obnizhyena budyie visokist' lyudyei, i budyie visokim sam til'ki navstryechu' togo dnya, a bozhishcha zovsim minut'sya! i voni pidut' do skyel'nikh pyechyer ta do porokhu v yami vid strakhu navstryechun'ogo i vid pishnoti iogo vyelichi, koli priidye vin ostrakh zbuditi na zyeim! pokinye lyudina togo dnya bozhkiv svoikh sribnikh i bozhkiv svoikh zolotikh, shcho sobi narobila bula, shchob vklonyatis' krotam i kazhanam, shchob piti u pyechyeri i rozschilini skyel'ni vid strakhu navstryechun'ogo i vid slavi vyelichyia iogo, koli priidye vin ostrakh zbuditi na zyeim! vidkin'sya zh sobi vid lyudini, shcho viddikh u nosi ii, bo zashcho ii povazhati?

3

bo navstryechu' os', navstryechu' savaot viz'mye z erusalimu i z yudyei pidporu i oporu: usyaku pidporu vid khliba, i vsyaku pidporu vodi, litsarya ta voyaka, suddyu ta proroka, i charivnika ta starogo, p'yatdyesyatnika ta rodovitogo, i radnika, i v mistyets'tvi pryemudrogo, i v zaklyatt'yakh umilogo, i za pravityeliv dam yunakiv, i ditvaki zapanuyut' nad nimi! i budyie chaviti narod odin odnogo, i kozhyen svogo blizhn'ogo! povstanye khlopchak na starogo, a lyegkovazhyenii na povazhanogo... bo skhopit' brat brata svogo v domi bat'ka svogo ta i skazhye: ti maesh odyezhu, to bud' nashim pravityelem, i pid rukoyu tvoeyu khai budyie ruina otsya! togo dnya vin pidiimye svii goslos ta i skazhye: nye budu ya rani ob'v'yazuvati vam, bo v domi moemu nyemae ni khliba, ni odyagu, nye nastanovlyaitye myenye za pravityelya lyudu! bo rukhnuv erusalim, i vpala yudyya, bo ikhnii yazyk ta ikhnii chin proti navstryechua, shchob upvertimi buti ocham iogo slavi... proti nikh

svidchit' viraz litsya ikhn'ogo, a grikh svii voni vyivaylayut', nyemov toi sodom, nye pyerechat'. gorye ikhnii dushi, bo vchinili voni sobi zlo! skazhitye pro pravedyednogo: budyie dobrye iomu, bo voni spozhivut' plid uchinkiv svoikh. ta gorye byezbozhnomu, zlye, bo iomu budyie zrobyenii chin iogo ruk! narod mii, ditis'ka iogo utiskayut', a zhinkii mayut' goru nad nim... narodye ti mii, tvoii providniki vchinili bludyachim tyebye, i dorogu styezhok tvoikh splutali! navstryechu' stav na pryu, i stoit', shchob suditi narodi. navstryechu' idye na sud, shchob suditis' z starshimi narodu svogo ta z vozhdymii iogo: vi vinogradnika znishchili, grabunok z ubogogo v vashikh domakh! shcho tsye stalosya vam, shcho narod mii vi gnobitye ta tiskaetye vboigkh? tak govorit' navstryechu', bog savaot. i promoviv navstryechu': zatye, shcho dochki sions'ki zagordili, i khodyat' vityagnyenoshii, i morgayut' ochima, i vsye khodyat' dribnimi krochkami, i dzvonyat' spryazhkami na nogakh svoikh, tomu vchinit' navstryechu' tim'ya sions'kikh dochok parshivim, i ikhnii sorom obnazhit' navstryechu'!... togo dnya poskidae navstryechu' okrasu spryazhok na ikhnikh nogakh, i chil'tsya, i misyatsi, syeryezhki, naramyenniki, i syerpanki, i zavoi, i lantsyuzhki na nogakh, i poyaski, i plyashyechki z pakhoshchami, i charivnichii priviski, pyersni, i syeryezhki nosovi, chudovi ubrannya, i okrittya, i namitki ta torbi, dzyerkala i l'nyani khitoni ta turbani, i prozori pokrivala. i stanyet'sya, zamist' bal'zamu smorid budyie, i zamist' poyasa shnur, a zamist' mistyets'ko uklyadenikh kuchyeriv lisina, i zamist' khitona tsinnogo vyeryeta z paskom, a zamist' krasi spalyenina! popadayut' muzhi tvoii vid myecha, a litsarstvo tvoe na viini, i budut' stognati ta plakati vorota ii, i budyie spustoshyena, i syadye na zyeimlyu sions'ka dochka...

4

i togo dnya sim zhinok skhoplyat' muzha odnogo, govoryachi: mi budymo isti svii khlib, i zodyagatymem odizh svoyu, til'ki imyennyam tvoim khai nas klichut', zabyeri ti nash sorom! togo dnya budyie parost' navstryechunya krasoyu ta slavoyu, plid zhye zyeimii vyelichnistyu ta pishnotoyu dlya vryatovanikh iz izrailya. i budyie zostalii v sioni i polishyeni v erusalimi, svyatim budyie zvatisya vin, kozhyen, khto zhiti zapisanii v erusalimi, koli nyechistotu navstryechu' zmie z sions'kikh dochok, a krov erusalimu spoloshchye z-posyeryed iogo dukhom prava ta dukhom ochishchyennya. i stvorit' navstryechu' nad usyakim zhitlom na sions'kii gori ta nad mistysyem zibrannya udyen' khmaru, vnochi zh dim i

blisk ognyu polum'yanogo, bo nad vsyakoyu slavoyu budye pokrova... i budye shatro udyen' tinnyu vid spyeki, i zakhistom ta ukritt'yam vid nyegodi i doshchu!

5

zaspivayu zh ya vam pro svoiogo ulyublyenogo pisnyu lyubovnu pro iogo vinogradnika! na plodyuchomu vyersi gori vinogradnika mav buv mii priyatyl'. i obkopav vin iogo, i vid kaminnya ochistiv iogo, i vinogradom dobirnim iogo zasadv, i bashtu postaviv posyeryed iogo, i vityesav u n'omu chavilo, i chyekav, shcho roditimye vin vinograd, a vin urodiv diki yagodi! tyepyer zhye ti, erusalims'kii myeshkanchye ta muzhu yudyeis'kii, rozsudit' no mizh mnoyu i moim vinogradnikom: shcho shchye mozha vchiniti bulo dlya mogo vinogradnika, alye ya nye zrobit togo v n'omu? chomu ya chyekav, shcho roditimye vin vinograd, a vin urodiv diki yagodi? a tyepyer zavidomlyu ya vas, shcho zrobluyu dlya svogo vinogradnika: zhivoplit iogo vikinu, i vin budye na znishchyennya, gorozhu iogo rozvalyu, i vin na potoptannya budye, zrobluyu za zagubu iomu, vin nye budye obtinani ani pidsapuvani, i virostye tyernya i budyachchya na n'omu, a khmaram zvyelyu, shchob doshchu nye davali na n'ogo! bo vinogradnik navstryechua savaota to izrailiv dim, a muzh yudi kokhanii iogo sadzhanyets'. spodivavs' pravosuddya, ta os' krovolit'ya, spodivavs' spravedlivosti vin, ta os' zoik... gorye tim, shcho doluchuyut' doma do domu, a polye do polya pritochuyut', azh mist'sya brakue dlya inshikh, tak nibi sami siditye syeryed krayu! v moi ushi skazav buv navstryechu' savaot: napravdu, bagato domiv popustoshyeni budut', vyeliki ta dobri, i nye budye myeshkantsya dlya nikh. bo dyesyat' zagoniv zyemli vinogradnika bata odnogo vrodyat', a nasinya odnogo khomyera porodit' yefu. gorye tim, shcho vstayut' rano vrant'si i zhyenut' za napoem p'yankim, i trivayut' pri nim azh do vyechora, shchob vinom rozpalyatis'! i stalasya tsitra ta arfa, bubon ta sopilka i vino za ikhnyu gulyanku, a na dilo navstryechune nye divlyat'sya, nye vbachayut' iogo chinu ruk. tomu pidye narod mii na vignannya nyep'yeryedbachyeno, i vyel'mozhi iogo goloduvatimut', a natovp iogo visokhnye z pragnyennya... tomu to rozshiriv shyeol pozhadlivist' svoyu i byezmirmo rozkriv svoyu pashchu, i ziidye do n'ogo iogo pishnota, i iogo natovp, i gurkit iogo, i ti, shcho tishat'sya v n'omu. i lyudina ponizhit'sya, i upokorit'sya muzh, a ochi visokikh poniknut', a navstryechu' savaot vozv'yelichit'sya v sudi, i bog svyatii viyavit'

svyatis't' svoyu v spravedlivosti! i pastisya budut' ovychki, nyemov bi na lutsi svoi, a zostavlyenye z sitikh chuzhi poidyat'. gorye tim, shcho vinu prityagayut' do syebye shnurami marnoti, a grikh yak motuzzyam vid voza, ta kazhut': khai kvapit'sya vin, khai prinaglit' svi' chin, shchob mi bachili, a postanova svyatogo izrail'yevogo khai nablizit'sya i nyekhai priidye i piznaemo mi! gorye tim, shcho zlo nazivayut' dobrom, a dobro zlom, shcho stavlyat' tyemnotu za svitlo, a svitlo za tyemryavu, shcho stavlyat' girkye za solodkye, a solodkye za girkye! gorye mudrim u vlasnikh ochakh ta rozumnim pyeryed soboyu samim! gorye tim, shcho khorobri vintsye popivati, i silachi na mishannya p'yankogo napoyu, shcho nyespravedlivogo chinyat' v sudi za khabar spravedlivim, a pravednist' pravednogo usuvayut' vid n'ogo... tomu, yak ogn'yennii yazik pozhirae st'yernyu, a vid polum'ya niknye trava, otak sporokhnyavie korin' u nikh, i roznyesyet'sya ikhnii tsvit, nyemov kuryava, bo vid syebye vidkinuli zakon navstryechua savaota, i znyekhtuvali voni slovo svyatogo izrail'yevogo! tomu zapaliv'sya gniv navstryechua na narod iogo, i na n'ogo vin vityagnuv ruku svoyu, ta i uraziv iogo: i zakhitalisya gori, i stalos' ikhn'ogo trupu, yak smitty'a syeryed vulits'!... pri ts'omu vs'omu nye vidvyer-nuvs' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo! i pidiimye prapora narodu zdalyeka, i zasvishchye iomu z kintsya krayu, i priidye vin khutko ta lyegko, nyemae mizh nimi utomlyenogo ta takogo, yakii bi spitknu-v'sya! nye drimae nikhto i nye spit', a poyas iz styeon iogo nye zdimaet'sya ta nye zrivat'sya shnur pri vzutti iogo. iogo strili pogostryeni, i vsi luki iogo ponatyaguvani. kopita u konyei iogo nyemov kryemin' vvazhayut'sya, a kolyesa iogo nyemov vikhor. iogo rik yak lyevitsi, i vin zarichit', nyemov ti lyevchuki, i vin zagarchit', i zdobich ukhopit', i ii ponesyte, i nikhto nye vryatue! i na n'ogo ryevitimye vin togo dnya, yak tye morye ryevye... i poglyanye na zyemlyu, a tam gusta tyemryava, i svitlo pomyerklo u khmarakh ii...

6

roku smyerti tsarya ozii bachiv ya navstryechua, shcho sidiv na visokomu ta pidnyesyenomu pryestoli, a kint'si odyezhi iogo pyeryepovnyuvali khram. syerafimi stoyali zvyerkhu iogo, po shist' kril u kozhnogo: dvoma zakrivav oblichchya svoe, i dvoma zakrivav nogi svoi, a dvoma litav. i klikav odin do odnogo i govori: svyat, svyat, svyat navstryechu' savaot, usya zyemlya povna slavi iogo! i zakhitalisya chopi porogiv vid golosu togo, khto klikav,

a khram pyeryepovnivsya dimom! todi ya skazav: gorye myeni, bo ya zanapashchyenii! bo ya cholovik nyechistoustii, i sidzhu posyeryed narodu nyechistoustogo, a ochi moi bachili tsarya, navstryechua savaota! i prilietiv do myenye odin z syerafimiv, a v rutsi iogo vugil' rozpalyenii, yakogo vin uzyav shchiptsyami z-nad zhyertivnika. i vin dotorknuvsya do ust moikh ta i skazav: os' dotorknulosa tsye tvoikh ust, i vidiishlo byezzakonnnya tvoe, i grikh tvii okupyenii. i pochuv ya golos navstryechua, shcho govori: kogo ya poshlyu, i khto pidye dlya nas? a ya vidkazav: os' ya, poshli ti myenye! a vin prokazav: idi, i skazhyesh narodovi ts'omu: vi budyetye chuti postiino, ta nye zrozumietye, i budyetye bachiti zavzhdi, alye nye piznaetye. uchini tazuhavilim syertsye narodu ts'ogo, i tyazhkimi zrobi iogo ushi, a ochi iomu pozaklyeyui, shchob nye bachiv ochima svoimi, i ushima svoimi nye chuv, i shchob nye zrozumiv svoim syertsyem, i nye navyernuvsya, i nye buy uzdorovlyenii vin! i skazav ya: azh doki, o navstryechui? a vin vidkazav: azh doki mista spustiyt' byez myeshkantysya, i domi byez lyudyei, a zymlya spustoshyena budy zovsim... i viddalit' lyudinu navstryechu', i budy vyelikye opushchyennya syeryed zymli... i koli pozostanyet'sya v nii shchye dyesyata chastina, vona znovu spustoshyena budy... alye mov z tyeryebintu i mov z dubu, zostanyet'sya v nikh pyen' po zrubu, nasinnya bo svyatosti pyen' ikhnii!

7

i stalosya za dniv akhaza, sina iotama, uzziinogo sina, tsarya yudi, viishov ryetsin, tsar sirii'skii, i pyekakh, sin ryemaliin, tsar izrailiv, do erusalimu na viinu na n'ogo, ta nye mig zvoyuvati iogo. i spovishchyeno davidiv dim, i skazano: stav taborom aram u zymli efryemovii. i zakhitalosya syertsye iogo i syertsye narodu iogo, yak khitayut'sya lisovi dyeryeva vid vitru! i skazav navstryechu' do isai: viidi navproti akhaza, ti ta tvii sin shyear-yashuv, do kintsya vodovodu gorishn'ogo stavu, na bitu dorogu polya-valyushnikiv. i skazhyesh do n'ogo: styeryezhisya i bud' spokiinii, nye biisya, a syertsye tvoe nyekhai nye m'yaknye chyeryez dva zalishki tikh dimlyachikh golovyeshok, vid polum'ya gnivu ryetsina i arama ta sina ryemaliinogo, za tye, shcho aram, efryem ta sin ryemaliin radili proti tyebye likhye, govoryachi: khodim na yudyeyu ta ii nalyakaemo, i zdbudyemo dlya syebye, i nastanovimo tsaryem syeryed n'ogo tavyeilovogo sina. tak skazav navstryechu' bog: ts'ogo nye stanyet'sya i nye budy! bo golova aramu damask, a golova damasku ryetsin, ta shchye shistdyesyat i p'yat' lit,

i budy zlamanii efryem, tak shcho pyeryestanye buti narodom! a golova efryemu samariya, a golova samarii sin ryemaliin. yakshcho vi nye poviritye, to nye vstoitye. i navstryechu' dali govori do akhaza i kazav: zazhadai sobi znaka vid navstryechua, boga tvogo, i ziidi gliboko do shyeodu, abo ziidi visoko dogori! a akhaz vidkazav: nye pozhadayu ya, i nye budu spokushuvati navstryechua. i vin skazav: poslukhaitye, domye davidiv, chi malo vam truditi lyudyei, shcho truditye takozh boga mogo? tomu navstryechu' sam dast' vam znaka: os' diva v utrobi zachnye, i sina porodit', i nazvyesh im'ya iomu: yemmanuil. maslo ta myed budy vin spozhivati, azh poki nye piznae togo, yak zlo vidkidati ta dobro vibirati. bo poki piznae ta ditina, yak zlo vidkidati ta dobro vibrati, budy pokinyena ta zymlya, shcho ti lyakaeshsya pyeryed dvoma tsaryami ii. sprovaдит' navstryechu' na tyebye, i na narod tvii, i na dim bat'ka tvogo dni, yakie nye prikhodili vid dnya vidstuplyennya efryema vid yudi, sprovaдит' tsarya asiriis'kogo. i stanyet'sya v dyen' toi, privabit' navstryechu' mukhu, shcho v kintsi rik egiptu, ta bdzholu, shcho v asiriis'komu krai, i voni prilietyat', ta usyadut'sya vsi po provallyakh strimkikh ta po schilinalakh skyel'nikh, i v usikh tyernovinnyakh, ta na lukakh usikh... dnya togo ogolit' navstryechu' nyemov britvoyu, nainyatoyu po tim botsi riki, tsaryem asiriis'kim, golovu ta volossya nig, zaberye takozh borodu. i budy dnya togo, shcho khto progodue korivku ta dvi shtuki khudobi dribnoi, to stanyet'sya, shcho vid mnogoti moloka, shcho nadoit', spozhivatimye maslo, bo maslo ta myed budy isti vsyakii, khto zostanyet'sya syeryed zymli. i budy dnya togo: kozhnye mistysye, shcho v nim budy tisyacha loz vinogradu na tisyachu sribla, stanye tyerninoyu ta budyakom! zo strilami i z lukom vin budy khoditi tudi, bo stanye tyerninoyu ta budyakom usya zymlya... a na vsi gori, shcho zastupom kopano iky, ti nye ziidyesh tudi, bo budyesh boyatis' tyernini i budyachchya, i stanut'sya mistysyem voni, kudi voliv posilatimut', i toptatimut' vivoti iogo...

8

i promoviv do myenye navstryechu': viz'mi sobi vyeliku tablitsyu, i napishi na nii lyuds'kim pis'mom: kvapit'sya zdbich, skorii grabizh. i vzav ya za svidik sobi svidik virnikh, svyashchyenika uriyu ta zakhariya, everyekhiinogo sina. i zblizivsya ya do prorochitsi, i vona zachala, i porodila sina. navstryechu' zhye do myenye promoviv: nazvi im'ya iomu: kvapit'sya zdbich, skorii grabizh. bo poki yunak toi

umitimye klikati bat'ku mii, ta: mamoye, ponyesyeyt'sya bagatstvo damasku ta zdobich samarii pyeryed oblichchya tsarya asiriis'kogo. i navstryechu' shchye dali gov-oriv do myenye i kazav: za tye, shcho narod tsyei znyekhtuvav vodu siloams'ku, yaka tikho plivye, i mae radist' z ryetsi-nom i z sinom ryemaliinim, to tomu os' navstryechu' pidnyesye na nikh vodu riki, sil'nu i vyeliku, tsarya asiriis'kogo ta vsyu slavu iogo. i pidimyyet'sya vona ponad usi svoi richishcha, i pidye ponad usi by-eryegi svoi. i pyeryeidye po yudi vona, zalle ta zatopit', azh do shii dosyagnye, i roztyagnye vona svoi krila na vsyu shirochin' tvogo krayu, o yemmanuilye! ozloblyaityes' narodi, i zbyentyezhyeni budyetye, pochui, usya zyeimlye dalyeka! ozbroityes', i zbyen-tyezhyeni budyetye, ozbroityes', i zbyen-tyezhyeni budyetye! rad'tye radu i budye vona poruinovana, slovo kazhit' i nye zbudyet'sya, bo z nami bog! bo tak gov-oriv buv do myenye navstryechu' u sili svoei ruki nado mnoyu, i ostryerigav myenye, sh-chob nye khoditi dorogoyu ts'ogo narodu, i kazav: nye kazhit' zmovu na vsye, na sh-cho kazhye zmovu tsyei narod, i nye biityes' togo, chogo vin boit'sya, i nye lyakaityesya! navstryechua savaota iogo svyato shanuitey, i iogo vam boyatis', iogo vam lyakatis'! i budye vin za svyatyinu, i za kamin' spotikannya, i za skyelyu spokusi dlya dvokh domiv izrailya, za sitku i za pastku dlya myeshkantysya erusalimu. i spitknut'sya ob nikh bagatokhto, i popadayut', i budut' polamani, i zapluta-yut'sya, i budut' skho-plyeni. zv'yazhi svidotstvo, zapyechatai za-kona mizh moimi uchnyami. i ya budu chyekati navstryechua, shcho khovae litsye svoe vid yakovogo domu, i budu nadiyatis' na n'ogo. os' ya ta ti diti, shcho dav myeni navstryechu', voni na znaki ta na chuda v izraili vid navstryechua savaota, shcho probuvae na gori sion. a koli vam skazhut': zapituitey dukhiv pomyerlikh ta charodiiv, shcho tsvirin'kayut' ta murkayut', to vid-povistye: chi zh narod nye zvyertaet'sya do svogo boga? za zhivikh pitatisya my-ertvikh? do zakonu i svidotstva! yak voni nye tak kazhut', yak tsye, to nyemae dlya nikh zori rann'oi! i budye blukati utiskuvanii ta golodnii. i stanyet'sya, koli vin zgolodnie, to zapinit'sya, i proklyanye tsarya svogo ta boga svogo, i poglyanye dogori, i podivit'sya vin na zyeimlyu, azh os' tut gorye ta tyem-nota, tyemryava utisku, i vin budye pkhnutii u tyemnist'...

9

bo nye budye tyemnoti dlya togo, khto utiskuvanii. pyersha pora zlyegkovazhila bula krai zavuloniv ta krai nyefalimiv, a os-

tannya proslavit' dorogu primors'ku, drugii bik iordanu, okrugu poganiv. narod, yakii v tyemryavi khodit', svitlo vyelikye poba-chit', i nad timi, khto sidit' u krayu tini smy-erti, svitlo zasyae nad nimi! ti pomnozhash narod tsyei, ti zbil'shish iomu radist'. voni pyeryed litsyem tvoim budut' raditi, yak radiyut' v zhniva, yak tishat'sya v chas, koli dilyat' zdobich! bo zlamav ti yarmo ty-a-garu iogo, i kiya z ramyena iogo, zhyezlo iogo prignobityelya, yak za dniv madiyama. usyakii bo chobit viis'kovii, shcho gupae guchno, ta odyezha, poplyamyena krov'yu, stanye vsye tsye pozhyezhyeyu, za izhu ognyu! bo ditya narodilosya nam, daniil nam sin, i vlada na ramyenakh iogo, i kliknut' im'ya iomu: divnii poradnik, bog sil'nii, otyets' vichnosti, knyaz' miru. byez kintsya budye mnozhit'sya panuvannya ta mir na troni dauida i u tsarstvi iogo, sh-chob postaviti mitsno iogo i shchob pidpy-erti iogo pravosudyam ta pravdoyu vid-tyepper i azh naviki, ryevnist' navstryechua savaota tsye zrobit'! proti yakova slovo poslav buv navstryechu', a vpalo vono na izrailya, i piznae narod, uvyes' vin, efrym ta myeshkanyets' samarii, shcho govoryat' z pikhoyu i nadutistyu syertsya: popadali tsyegli, a mi pobuduemo z kamyenya tye-sanogo, sikomori pozrubuvano, ta zamin-imo ikh kyedrami! ta nad nim navstryechu' zmitsniv protivnikiv ryetsina, a iogo voro-giv nats'kuvav: arama popveryedu, a filis-timyan pozadu, i pozhyerli izrailya tsiloyu pashcheyeu... pri ts'omu vs'omu nye vidvy-ernuvs' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo! ta narod nye zvyernuvsya do togo, khto vraziv iogo, i nye shukali navstryechua savaota... tomu to navstryechu' vidsik vid izrailya golovu i khvist, pal'mu i ochy-eryetinu za odnogo dnya. starii ta po-vazhanii tsye ta golova, a prorok, sh-cho navchae nyepravdi, tsye khvist. i stalosya, shcho povodatari ts'ogo narodu zrobligysya zvidnikami, i ginut' provadzhyeni nimi. tomu to iogo yunakami raditi nye budye navstryechu', a do sirit iogo i iogo vdiv milosyerdya nye matimye, bo kozhyen byezbozhnii i zlochinyets', i zlobnye vsi usta govoryat'. pri ts'omu vs'omu nye vidvy-ernuvs' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo!... bo zloba gorit', yak ogon', pozhi-rae tyerninu i budyachchya, i palae po za-pustakh lisu, i krutyat'sya vvyerkh stopyi dimu... vid lyutosti navstryechua savaota zyeimlya zagorit'sya, i stanye narod, yak pozhiva ognyu, i nye poshchadit' zhodyen brata svogo!... i rizati budye pravoruch, ta budye golodnii, i zhyertimye zliva, alye nye nasitit'sya, kozhyen zhyertimye tilo ramyena svogo: manasiya efryma, a efrym man-asiyu, razom oboe na yudu... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuvs' iogo gniv, i vityag-

nyena shchye ruka iogo!...

10

gorye zakonodavtsyam nyespravyedlivim, ta pisaryam, yaki pishut' na likho, shchob vid pravosuddya usunuti bidnikh, i shchob vidnyati prava vid ubogikh narodu mogo, shchob stali vdovitsi zdobichyeyu im, i pograbuvati sirit... a shcho vi chinitimyetye v dyen' navishchyennya, i nagloi zgubi, shcho priidye zdalyeka, do kogo vtyechnyetye za pomichyuy, i dye pozostavitye slavu svoyu? nichogo nye lishit'sya til'ki zignutisya mizh polonyenimi, i popadati mizh pozabivanimi... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo!... bida asiriitsyevi, zhyezlovi gnivu mogo, a kii u rukakh iogo tsye pyeryesyerdya moe! na lyud nyechyestivii poshlyu ya iogo, pro narod mogo gnivu iomu nakazhu, shchob nabrati zdobichi i vchiniti grabunok, i shchob potoptati iogo, yak boloto na vulit-syakh. ta nye tak vin sobi rozumie, a syert-sye iogo nye tak mislit', bo v syerts'i iogo shchob nyemalo narodiv ponishchiti ta pogubit! bo govorit': khiba moi providniki razom usi nye tsari? chi zh kalno nye takii, yak karkhyemish? chi zh khamat nye takii, yak arpad? khiba zh nye taka samariya, yak damask? tomu shcho ruka moya tsarstva bozhkiv dosyagla, a v nikh bil'shi bovnani, yak v erusalimi ta v samarii, to khiba nye зробlyu ya tak samo dlya erusalimu i bovnaniv iogo, yak зробiv ya buv dlya samarii i bozhkiv ii? i stanyet'sya, yak dokonae vvyes' chin svii navstryechu' na sions'kii gori ta v erusalimi, to skazhye: navishchuy ya plodi gordovitosti syertsya tsarya asiriis'kogo ta pishnotu chvanlivikh ochyei iogo! bo vin kazhye: vchiniv ya tsye mitstsyu svoei ruki i svoim rozumom, ya bo rozumnyi, i vidminyayu granitsi narodiv, a ikhnii maetok grabuyau, i yak sil'nii, skidayu panuyuchikh! i dosyagla, mov kublo tye, bagatstva narodiv ruka moya, i yak zbirayut' pokinyeni yaitsya, ya vsyu zyeimlyu zibrav, i nikhto nye porushiv krilom, i dzyubka nye vidkriv, i nye zatsvirin'kav... chi budyе sokira pishatisya ponad svogo rubacha? chi ponad svogo piluval'nika budyе gorditisya pilka? nibi zhyezlo povishchue tikh, khto iogo pidi-mae, nibi pidnosit' kii togo, khto nye e dy-eryevo! zatyе navstryechu', bog savaot posh-lye sukhoriyavist' na sitikh iogo, i pid iogo slavoynu polum'ya budyе palati, nyemov bi pozhar! i svitlo izrailya stanye ognym, a svyatiі iogo polum'yam, i zapalit' vono, i pozhyerye iogo tyernya i budyachchya iogo v odin dyen'! i slavu lisu iogo i iogo sadu vigu-bit' vin vid dushi i azh do tila, i budyе, shcho znidie vin, mov toi khvorii, i budyе ostanok dyeryev iogo lisu takii nyechislyennii, sh-

cho i khlopyets' ikh spishyе! i stanyet'sya v dyen' toi, ostanok izrailya i vryatovani domu yakova nye budut' vzhye bil'sh narodis' na togo, khto b'e ikh, i obiprut'sya u pravdi na navstryechua, svyatogo izrail'yevogo. ryeshitki navyernut'sya, ryeshitki yakova, do sil'nogo boga. bo koli b buv narod tvii, izrail', yak mors'kii pisok, til'ki ryeshitki iz n'ogo navyernut'sya! zagibil' priznachyena e, shchob pivopnilas' spravyedlivist', bo vikonaе navstryechu', bog savaot postanov-lyenu zgubu posyeryed vsiei zyeimli. tomu tak promovlyae navstryechu', bog savaot: mii narodye, myeshkanchye sionu, nye biis' asiriitsya! vin palitsyeyu tyebye vdarit', i kiya svogo pidiimye na tyebye, yak kolis' na dorozі egipyets'kii. bo malo shchye, trokhi pobudyе, ta i skinchit'sya lyut', i zvy-ernyet'sya gniv mii na znishchyennya ikh! i zbudit' na n'ogo bicha navstryechu' savaot, yak uraziv buv vin madiyama pri skyeli oryev, i kii iogo budyе na mori, i iogo vin prostyagnye, yak kolis' na egipyet! i stanyet'sya v dyen' toi, z tvogo ramyena tyagar iogo zdiimyet'sya, a z-nad shii tvoei yarmo iogo, i chyeryez sitist' yarmo budyе znishchyenye! vin priidye navproti aiyatu, pyeryeidye v migron, svoi ryechi skladye do mikhmashu. pyeryeidut' provallya, gyeva nochlig nam, zatryemtila rama, utyekla saulova giv'a. zagolosi ti, o dochko gal-limu, poslukhai, laishye, o bidnii anatotyе! madmyena rozbiglas', myeshkantisi gyevimu vtikayut'... shchye s'ogodni zostanyet'sya vin u novi; svoeyu rukoyu grozit' gori dochki sionu, pagirku erusalimu. os' navstryechu', bog savaot vidtinae galuzki zastrashal'noyu siloyu, i navishchi postavoyu budut' posti-nani, a visoki budut' ponizhyeni. i budyе obtyata navkolo zalizom gushchavina lisu, i livan upadye vid mogut'n'ogo!

11

i viidye paginchik iz pnya essayeevogo, i galuzka dast' plid iz korinnya iogo. i spochinye na nim dukh navstryechunii, dukh mudrosti i rozumu, dukh poradi i litsarstva, dukh piznannya ta strakhu navstryechun'ogo. iogo upodobannya v strakhu navstryechun'omu, i vin nye na po-glyad ochyei svoikh budyе suditi, i nye na poslukh ushyei svoikh budyе rishati, alye budyе suditi ubogikh za pravdoyu, i pravo-suddya chinitimye slushno sumirnim zyeimli. i vdarit' vin zyeimlyu zhyezlomo svoikh ust, a viddikhom gub svoikh smyert' zapodie byezbozhnomu. i stanyet'sya poyasom klu-biv iogo spravyedlivist', virmist' zhye poy-asom styegon iogo! i zamyeshkaе vovk iz vivot'syeyu, i budyе lyezhati pantyera z ko-zlyam, i budut' razom tyelyatko i lyevchuk, ta tyelya vidgodovanye, a ditina mala ikh

voditimye! a korova i vyedmid' budut' pastisya razom, razom budut' lyezhati ikhni diti, i lyev budye isti solomu, nyemov ta khudoba! i budye bavitisya nyemovlyatko nad dirkoyu gada, i vidnyatyie vid pyers ditincha prostyagnye svoyu ruku nad noru gadyuki, nye vchinyat' likhogo ta shkodi nye zroblyat' na vsii svyati i moi gori, bo zymlya budyie povna piznannya navstryechun'ogo tak, yak morye voda pokrivaie! i stanyet'sya v dyen' toi: do koryenya essayevogo, shcho stanye praporom narodam, pogani zvyertatisya budut' do n'ogo, i budyie slavoyu mistysye spochinku iogo! i stanyet'sya v dyen' toi, i znovu podrugye prostyagnye navstryechu' svoyu ruku, shchob nabuti ostatok narodu svogo, shcho polishit'sya z ashshuru i z egiptu, i z patrosu ta z yetiopii, i z yelamu i z shin'aru, i z khamatu, ta z mors'kikh ostroviv. i poganam pidiimye vin prapora, i zgomadit' vignantsiv izrailya, i rozporoshyennya yudi zbyerye z chotir'okh kraiv svitu! i spinit'sya zazdryst' eflyema, i vityati budut' suprotivniki yudi, nye budyie vzhye zazdriti yudi eflyem, a yuda nye budyie gnobiti eflyema. i voni polyetyat' na plyeche filistimyan do morya, pograbyut' gurtom siniv skhodu, na yedoma i moava voni nakladut' svoyu ruku, i diti ammona ikh slukhati budut'. i vchinit' zaklyattym navstryechu' zatoku morya egypets'kogo, i ruku svoyu prostyagnye na riku v sil'nim vitri svoim, i na sim potokiv rozdilit' ii, i budyie mozna ii u vzutti pyeryekhoditi. i budyie shiroka doroga dlya ryeshti narodu iogo, shcho z ashshuru zostanyet'sya, yak bula dlya izrailya v dyen', koli vin vikhodiv iz krayu egypets'kogo.

12

i ti skazhyesh dnya togo: khvalyu tyebye, navstryechui, bo ti gnivavs' na myenye, ta gniv tvii vshchukhae, i myenye ti poraduesh, otsye, bog spasinnya moe! byezpyech-nii ya, i nye boyus', bo navstryechu', navstryechu' sila moya ta mii spiv, i spasinnym dlya myenye vin stav! i vi v radosti budyetye chyerpai vodu z spasyennikh dzhyeryel! i skazhyetye vi togo dnya: dyakuitye navstryechuu, klichyte imyennya iogo, spovisit' mizh narodiv pro vchinki iogo, prigadaitye, shcho imyennya iogo pryevylichnye! spivaitye dlya navstryechua, vin bo vlyelichnye vchiniv, i khai tsye budyie znyane po tsilii zyeلمي! radii ta spivai, ti myeshkanko sonu, bo syeryed tyebye vye-likii, svyati i izrailiv!

prorotstvo pro vavilon, shcho bachiv isaya, sin amosiv. pidiimite prapora na lisuyu goru, klichyte ikh golosnikh, pomakhaitye rukoyu, shchob ishli u vorota! ya zvyeliv buv svoim posvyachyenim, tyezsh poklikav litsarstvo svoe na mii gniv, shcho zukhvalo radiyut'. chuti gamir u gorakh, yak narodu chislyennogo, chuti gomin zgomadzhynikh tut tsarstv narodiv: tsye pyeryeglyadae navstryechu' savaot boiovyie svoe viis'ko! prikhodyat' z dalyekogo krayu, iz kintsiv nyebyes, navstryechu' i znaryaddya gnivu iogo, shchob usyu zymlyu ponishchiti! golosit', bo bliz'kii dyen' navstryechui, vin vid vsyemogutn'ogo priidye, nyemov zruinuvannya... tomu to oslabnut' vsi ruki, i kozhnye syertsye lyudini znyevirit'sya. i voni nalyakayut'sya, boli ta muki ikh skhoplyat', nyemov porodillya ta, budut' tryemtiti... ostovpiyut' odin pyeryed odnim, polum'yani oblichchya to ikhni oblichchya... otsye dyen' navstryechunii prikhodit', suvorii, i lyutist', i polum'ya gnivu, shchob zymlyu zrobiti spustoshyennam, a grishnikh ii povigublyuvati z nye! bo zori nyebyesni ta ikhni zuzir'ya nye dadut' svogo svitla, sontsye zat'mit'sya pri skhodi svoemu, a misyats' nye budyie vzhye syayati svitlom svoim... i ya pokarayv vsyesvit za zlo, a byezbozhnikh za ikhnyu provinu, bundyuchnist' zlochintsya spinyu, a gordist' nasil'nikiv znizhu! ya zroblyu lyudinu dorozhchoyu vid shchirogo zolota, i smyertnu lyudinu vid ofirs'kogo zolota. tomu nyebyesa zakhitayu, i rukhnyet'sya zymlyia z svogo mistysya vid lyutosti navstryechua savaota, u dyen', yak palatimye gniv iogo... i budyie narod, yak ta sarna spoloshyena chi yak otara, yakoi zibrati nyemae komuu... do narodu svogo kozhyen zvyernyet'sya, i kozhyen do krayu svogo vtikatimye. kozhyen znaidyenii budyie zakolyenim, i kozhyen uzyatii vpadye vid myecha... a ikhni diti na ikhnikh ochakh porozbivani budut', ikhni domi pograbyovani budut', a ikhnikh zhynok pobyiezhyestvat'! otsye ya zbudzhu na nikh midyan, shcho sribla nye lichat', a zoloto nye chuyut' bazhannya do n'ogo, i budut' vbivati yonakiv ikhni luki, i nad plodom utrobi voni milyosyerdya nye matimut', ikhne oko nad dit'mi nye matimye milosti... i stanye todi vavilon, krasa tsarstv, pishnota khaldyeis'koi gordosti, takim, yak bog zruinuvav buv sodom ta gomorru! nye budyie nazavzhdi zasyelyenii vin, nizamyeshkalii z rodu v rid, i arab tam nye stanye namyetom, i tam pastukhi nye spochinut' z svoeyu otaroyu... alye budut' barlozhiti tam zviri pustini, i budut' domi ikhni sovami povni, i tam probuvatimut' strusi, i volokhati dye-moni tam tantsyuvatimut'... i zaviyut'

shakali v porozhnikh khoromakh iogo, a gieni v vyesyelikh palatsakh! i bliz'kye vzhye nastuplyennyya chasu iogo, i nye zabaryat'sya tsi iogo dni!

14

bo navstryechu' zmilosyerdit'sya nad yakovom, i vibyerye znovu izrailya, i na ikhnii zyeimli ikh posyelit'. i chuzhinyets' doluchyenii budye do nikh, i priednani budut' do domu yakovogo. i narodi ikh viz'mut', i ikh poprovadyat' do ikhn'ogo mistsya, a izrailiv dim na navstryechunii zyeimli za rabilv ta za nyevil'nits' ikh priimye sobi na spadshchinu. i viz'mut' voni do nyevoli tikh, khto ikh ponyevoliv, i voni nad svoimi gnobityelyami zapanuyut'! i budye v toi dyen', yak navstryechu' dast' tobi vidpochinok iz tyerpinnya tvogo ta z nyespokoyu tvogo, ta z pratsi tyazhkoj, yaku ti buv musiv robiti, to ti zaspivaesh otsyu pisnyu glumlivu pro tsarya vavilonu ta i skazhyesh: yak gnobityel' minuvsysa, minulosa gnoblyennyya! navstryechu' zlamav kiya byezbozhnikh i zhyezla panuyuchikh, shcho narodi postiinim udarom u lyutosti biv, shcho v gnivi gnobiv buv lyudyei pyeryesliduvannyam byezupinnim. spochila bula, zaspokoilasya vsya zyeumlya, i vispivue golosno. kiparisi ta kyedri livans'ki toboyu vtishayut'sya i kazhut': vodikli ti lig, nye prikhodit' na nas drovorub! zavorushivs' toboyu izdolu shyel nazustrich tvoemu prikhodu; pomyerlikh tobi pobudiv, usikh provodiriv na zyeimli, i pidnyav z ikhnikh troniv vsikh lyudskikh tsariv. voni vsi zachnut' govori ti ta i skazhut' tobi: i ti oslabiv, yak i mi, stav podobnii do nas! zipkhnuta v shyel tvoya gordist' ta gra tvoikh arf; vistyelyeno pid toboyu chyervoyu, i chyervyak nakrivae tyebye... yak spav ti z nyebyes, o sinu zirnitisi dosvitn'oi, yasnaya zorye, ti rozbivsysa ob zyeumlyu, pogromniku lyudiv! ti zh skazav buv u syertsii svoemu: ziidu ya na nyebo, povishchye zir bozhikh postavlyu pryestola svogo, i syadu ya na gori zboru bogiv, na kintsyakh pivnichnikh, pidiimusya ponad gori khmar, upodibnyus' vsyevishn'omu! ta skinyenii ti do shyelou, do naiglibshogo grobu! ti, shcho na tyebye divitisya budut', priglyadatisya budut' do tyebye, zvyernuti uvagu na tyebye: chi to toi cholovik, shcho zmushuvav zyeumlyu tryemiti, shcho znyevolyuvav tsarstva trusitis', shcho vin obyertav u pustyny vsyelyennu, a mista ii buriv, shcho v'yazniv svoikh nye puskav vin dodomu? usi tsari lyudiv, voni vsi u slavi lyagli, kozhyen u svoii usipal'ni, ti zh vid grobu svogo vidkinyenii gyet', mov galuzka bridka, otochyenii vbitimi ta myechyem pyeryeshitimi, shcho do grobu mizh kamin'

spuskayut'sya, yak potoptanii trup... ti nye budyesh poednani z nimi u grobi, bo zyeumlyu svoyu zruinuvav, svii narod povbivav... nasinnyya zlochintsiv povik nye zgadaet'sya! iogo dityam zgotuitle riznyu za vinu ikhnikh bat'kiv, shchob voni nye povstali, i zyeumli nye vspadkuvali, i nye napovnilii svitu mistami. i na nikh ya povstanu, govorit' navstryechu' savaot, i vitnu im'ya vavilonu i ostanok iogo, i nashchadka i onuka, govorit' navstryechu'! i vchinyu ya iogo izhakovi osyelyeyu ta vodnim bagnom, i mitloyu vigublyennyya pozamitayu iogo, govorit' navstryechu' savaot! prislyagav buv navstryechu' savaot ta kazav: popravdi, yak misliv sobi ya, tak stanyet'sya, i yak ya buv vradiv tye spovnit'sya, shchob stovtki asiriitsya v kraini moii, i na gorakh moikh roztopchu ya iogo! i yarmo iogo zdiimyet'sya z nikh, i tyagar iogo skinyet'sya z ikhnikh ramyen! tsye ta rada, yaka pro vsyu zyeumlyu uradzhyyena, i tsye ta ruka, shcho prostyagnyya na vsi narodi. bo vradiv navstryechu' savaot, i khto iogo radu vidminit'? a ruka iogo vityagnyya, i khto vidvyyenye ii? u rotsi smyerti tsarya akhaza bule takye prorotstvo: nye tishsysa, usya filistims'kaya zyeumlye, shcho zlamanye zhyezlo, yakye tyebye vdarilo, bo z gadyuchogo koryenya vipovzue lyuta zmyia, i ognistii lyetyuchii drakon budye plodom ii! i pastisya budut' pyervoridni bidnikh, i vbogi byezpyechno lyezhatimut', a tvii koryen' ya golodom vimoryu, i ryeshtki tvoii vin dob'e! plach zhye, bramo, ti zh misto, krichi, rozplivlasya ti, vsya filistims'kaya zyeumlye, bo prikhodit' iz pivnochi dim, i nye budye nikogo, khto vidstav bi z iogo voyakiv! i shcho vidpovist'sya narodnim poslam? shcho siona navstryechu' zalozhiv, i skhovayut'sya v n'omu ubogi z narodu iogo!

15

prorotstvo pro moava. spravdi vnochi armoav pograbanii buv ta ponishchyenii, spravdi vnochi kir-moav pograbanii buv ta ponishchyenii. vin pishov do svyatini, a divon na vyerkhiv'ya, shchob plakati; na nyeo i na myedyevu golosit' moav. na vsikh golovakh iogo lisina, obstrizhyena kozhna iogo boroda, na vsikh iogo vulitsyakh pidpyeryezalis' vyeryetoyu, na dakhakh iogo ta na ploshchakh iogo vsi golosyat, z plachu rozplivayut'sya... i krichali yeshbon ta yel'alye, azh do yagatsu buv chutii ikhnii golos, tomu to golosyat' voyaki moava, i dusha iogo v n'omu tryemiti'. moe syertsye krichit' pro moava, vtikachi iogo azh do tsoaru, do yeglat-shyelyishii, bo z plachyem khodyat' zbichchyam lukhitu, bo na khoronaims'kii dorozi vstae krik zagibyeli, bo vodi nim-

rimu spustoshyennam budut', bo posokhla trava, murava poznikala, nyemae nichogo zrylenogo... tomu to nabutii ostanok i maetok voni vidnyesut' za potik stypovii. bo krainu moava toi krik otchiv, po yeglaime iogo golosinnya, i po byeyer-yelim golosinnya iogo. bo napovnilas' krov'yu dimons'ka voda, bo ya pokladu na dimon dodatkovye: lyeva dlya vtikachiv iz moava, i na ostanok zymeli.

16

ovyechki poshlit' vlasnikovi zymeli, iz syeli na pustinyu, na goru sions'koi dochki. i stanyet'sya, mov tye spoloshyenne ptastvo, z kubla povigonyenne, budut' dochki moavs'ki pri broдах armonu: podai radu, zrobi prisud, uchini nichnu tin' svoyu povnogo poludnya, skhovai vignanikh, bizhyentsya nye vidavai... nyekhai myeshkayut' v tye-bye vignantsi moavu, stan' im zakhistom pyeryed grabizhnikom, bo nye stalo nasil'nika, skinchivysya grabunok, zaginuv toptach iz zymeli... i budyte utvyerdzhyenii milistyu tron, i syadye na n'omu u pravdi v namyeti davida suddya, shcho dbatymye za pravosuddya ta budyte v spravyedlivosti vpravonii. mi chuli pro gordist' moava, shcho gordii vin duzhye, pro svavolyu iogo i iogo gordist', pro lyutist' iogo, pro nyeslushni iogo nisyenititsi... budyte tomu golositi moav nad moavom, uvyes' golositi vin budyte! za palyanitsyami z gron kir-kharyesyetu plakati budut' naspravdi pobiti, bo posokhli khyeshbons'ki polya, i vinogradnik sivmi; volodari narodiv ponishchili grozna dobirni, yaki do yazyeru syagali i znikali v pustini; galuzki zh iogo roztyagalysya, i morye voni pyeryeishli. tomu to yazyers'kim plachyem budu plakati za vinogradinu sivmi. sl'ozoyu svoeyu tye-bye oroshu, o khyeshbonye i yel'alye, bo krik boyu napav na tvii zbir ta na zhnivo tvoe. i budyte zabrana radist' ta vtikha iz sadu, a po vinogradnikakh pisni nye budyte i nye zdiimyet'sya okrik. vina po chavilakh nye budyte toptati chavil'nik, okrik radosti ya pripiniv! tomu to v zhalobi zvuchat' pro moav moi nutroshchi, mov bi ta arfa, a nutro moe pro kir-khyeryes. i budyte, yak viyavit'sya, shcho zmuchivs' na vzgir'i moav, i vviidye molitis' u svyatinu svoyu, ta vin nye osyagnye nichogo. otsy slovo, yakye govoriv buv viddavna navstryechu' pro moava. a tyepyer navstryechu' kazhye, govoryachi: za tri roki, odnakovi z litami naimita, budyte znyevazhyena slava moava z usim vyelyyuddyam iogo, a pozostalists' mala ta dribna, nyevyelika!

17

prorotstvo pro damask. os' damask viluchaet'sya z mist, i staet'sya, yak kupa ruin. pokinyeni budut' mista aroyeru, dlya chyerid voni budut', i ti budut' lyezhati, i nye budyte komu ikh spoloshiti... zaniknye tvyerdinya z efryema, i tsarstvo z damasku, i ryeshita aramu budut', yak slava siniv izrailya, govorit' navstryechu' savaot! i stanyet'sya v dyen' toi, slava yakova znidie, i vikhudnye tovshch iogo tila. i budyte, nyemov bi zhnyets' zbrae zbizhzhya, a ramyeno iogo zhnye kolossya; i budyte, nyemov bi zbraiyut' kolossya v dolini ryefaim. i na n'omu zostanut'sya zalishki z plodiv, yak pri obbivanni olivki: dvi-tri yagidki na vyerkhovitti, chotiri-p'yat na galuzkakh plidnoi dyeryevini, govorit' navstryechu', bog izrailiv. togo dnya zvyernye lyudina zir do svogo tvorstya, a ochi ii na svyatogo izrail'yevogo divitisya budut'. i nye budyte zvyertatis' lyudina do zhyertivnikiv, chinu ruk svoikh, i nye budyte divitis' na tye, shcho zrobili buli ii pal'tsi, ni na ashyeri, ani na stovpi na chyest' sontsya. togo dnya ii sil'ni mista budut', mov ti opustili mistsya lisu ta vyerkhiv'ya gir, shcho ikh pozostavlyeno pyeryed sinami izrailya, i ruinoyu stanyet'sya tye. bo zabula ti, dochko izrailya, boga spasinnya svogo, i nye pam'yatala pro skyelyu sili svoei. tomu to sadish rozsadnika priemnogo, i pyeryesadzhuesh tudi chuzhu vinogradinu. togo dnya, yak sadila, ti obgorodila iogo, i pro posiv svii podbala, shchob rano zatsvilo. alye zhnivo minulosya v dyen' slabosti nyevigonogo bolyu!... bida, ryev chislyennikh narodiv, gurkochut', yak gurkit moriv, i galas plyemyen, voni galasuyut', yak gurkit mitsnoi vodi. galasuyut' plyemyena, yak gurkit mitsnoi vodi, ta vin im pogrozit', i kozhyen dalyeko vtyeche, i budyte gnanii, nyemov ta polova na gorakh za vitrom, i mov pyeryed vikhrom pyeryekotipolye... yak vyechir nasunye to i zhakh os', poki ranok nastanye nye budyte iogo. tsye talan nashikh grabivnikiv, i tsye dolya dyerilyudiv nashikh!...

18

gorye tobi, dzvinkokrilii ti krayu, shcho z drugogo boku richok yetiops'kikh, shcho moryem posliv posilaesh na chovnakh papirusovikh po povyerkhni vodi! idit', skorokhodni posli, do narodu visokogo i bliskuchyebroinogo, do narodu strashnogo viddavna i azh dosi, do lyudu pryesh'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zymlyu popyeryetinali. usi myeshkantsi vsyesvitu, shcho na zymli probuayaete, divit'sya, koli pidnyesyet'sya prapor na gorakh, slukhaitye, chi nye zatrublyat' u rig.

bo navstryechu' tak promoviv do myenye: ya budu spokiinii, i budu divitsya z mistysya svogo probuvannya, yak tyeplot tye pri svitli yasnomu, yak ta khmara rosi v spyeku zhniv! bo pyeryed zhnivami, yak skinchit'sya tsvit, nyedozrilye zh usye stanye zrilimi groznami, to vin zrizhye syerpami galuzzya m'yaki, a galuzki, shcho styelyat'sya, poviddidae, povidrue vin. budut' voni pozostavleni razom dlya khizhogo ptakha girs'kogo i zvirini zymnoi, i lito nad nim provyedye khizhii ptakh, i vsya zymna zvirina nad nim pyeryezimue. togo chasu prinyesenyi budy darunok dlya navstryechua savaota vid narodu visokogo i bliskuchyezbroinogo, i vid narodu strashnogo viddavna i azh dosi, vid lyudu pryesil'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zymlyu popyeryetinali, do mistysya imyennya navstryechua savaota na sions'kii gori.

19

prorotstvo pro egypyet. os' na khmari lye-gyen'kii nyesyet'sya navstryechu' i pribudye v egypyet, i zatryemtyat' pyeryed litsyem iogo bovvani egiptu, i syertsye egiptu roz-tanye posyeryed n'ogo. i pidburyu egiptyan-ina na egiptyanina, i budut' tochiti viinu kozhyen z bratom svoim, i kozhyen iz blizh-nim svoim, misto z mistom, a tsarstvo iz tsarstvom. i egypyet na dusi poniknye v svoemu nutri, a radu iogo ya poplutayu, i voni budut' pitati bovvani svoikh, i zakli-nachiv dukhiv ta dukhiv pomyerlikh i svoikh vorozhbitiv. i viddam ya egypyet u ruku zhorstokogo pana, i tsar lyutii nad nim za-panue, govorit' navstryechu', navstryechu' savaot! i zniknye iz morya voda, i vi-sokhnye richka, ta i stanye sukh. i zasmy-erdyat'sya richki ta nuzhdyennimi stanut', i povisikhayut' pritoki egiptu, pov'yanye komish ta ochyeryet. lugi nad rikoyu, nad byeryegom richki, i vsye, shcho pri richtsi posiyanye, povisikhae, rozviet'sya vsye, i nye budy iogo. i zaplachut' ribalki, i budut' ridati vsi ti, shcho gachka zaki-dayut' do richki, a ti, shcho roztyaguyut' nyevid na vodu, stratyat' nadiyu. a ti, shcho pratsyuyut' pri chyesanim l'oni ta tchut' polotno, zasorumlyat'sya. i budut' os-novi egiptu rozbiti, vsi zh pratsyuyuchi za platu na dusi vpadut'. diisno, vyel'mozhi tsoanu byezumni, i nyerozumnoy stala rada mudrikh faraonovikh radnikiv. i yak faraonovi skazhyetye: ya sin mudryetsiv, ya sin davniki tsariv? dye zh voni, dye tvoi mudryetsi? i khai rozkazhut' tobi i khai piznayut', shcho poradiv navstryechu' savaot na egypyet. stali nyemudri vyel'mozhi tsoanu, vyel'mozhi nyemfisu obmanyeni, uchinili bludyachim egypyet golovnishi z plyemyen iogo. navstryechu' vliv u n'ogo

dukh oduru, i voni vchinili bludyachim egypyet v usyakomu chini iogo, yak blu-dit' p'yanitsya v blyuvoti svoii... i egypyet nye matimye dila, shcho vmili b vchiniti iogo golova abo khvist, pal'mova galuzka chi ochyeryetina. togo dnya stanye egypyet, nyemov ti zhinki, i tryemtitimye, i budy lyakatis' pomakhu ruki navstryechua savaota, shcho vin nyeyu nad nim po-makhae. i stanye yudyeis'ka zymlyu dlya egiptu za postrakh: kozhyen, komu pri-gadayut' pro nyei, zlyakaet'sya pyeryed zadumom navstryechua savaota, yakogo povzyav vin na n'ogo. togo dnya budy p'yat' mist v egypyets'kim krai, shcho gov-oritimet' khanaans'koyu movoyu i prisya-gatimet' navstryechuom savaotom. odnye budy zvatsiya ir-gakhyeryes. togo dnya syeryed kraty egypyets'kogo budy zhy-ertivnik navstryechuu, i stovp pri gran-itsi iogo navstryechuyevi. i vin budy v egypyets'kim krai oznakoyu i sviddkom dlya navstryechua savaota, koli budut' vzivati do navstryechua pyeryed gnobityelyami, to poshlye im spasityelya ta oborontsya, yakii ikh spasye. i stanye znanii navstryechu' dlya egiptu, i togo dnya poznayut' egiptyani navstryechua, i budut' sluzhiti zhyertvoyu i zhyertvoyu khlibnoy, i prislyagnut' obitnit-syu navstryechuyevi, i vipovnyat'. i vrazit' egiptyan navstryechu', budy biti ikh ta likuvati, i do navstryechua zvyernut'sya, i vin dast'sya im ublagati syebye, i ikh vi-likue. togo dnya budy bita doroga z egiptu v asiriyu, i priidut' asiriitsi do egiptyan, a egiptyani do asiriitsiv, i budut' sluzhiti egiptyani z asiriitsyami navstryechuyevi. togo dnya budy izrail' tryetim kraem pobich egiptu i asirii, blagoslovnyennam syeryed zymli, bo navstryechu' savaot iogo poblagosloviv ta i skazav: blagoslovnyennii narod mii egypyet, i ashshur, chin moikh ruk, ta izrail', spadshchina moya!

20

togo roku, koli tartan priishov do ashdodu, yak iogo poslav buv sargon, tsar asiriis'kii, i vin voyuvav buv z ashdodom i zdobuv iogo, togo chasu kazav buv navstryechu' chyeryez isayu, amosovogo sina, govoryachi: idi, i rozv'yazhyesh vyeryetu z-nad styegon svoikh, i zdiiymesh vzuttya zo svoei nogi! i vin zrobiv tak, khodiv nagii ta bosii. i navstryechu' govoriv: yak khodiv mii rab isaya nagii ta bosii tri roky, tsye oznaka ta chudo pro egypyet ta pro yetiopiyyu, tak povyedye tsar asiriis'kii polonyenikh egiptu i vignantsiv yetioppi, yunakiv ta starikh, nagikh ta bosikh, navit' z ozadkom vid-kritim. sorom egiptu! i budut' zbyen-tyezhyeni ta zasorumlyeni za yetiopiyyu, kudi zvyernenyii riz ikhnii, ta za egypyet, ikhnyu

pishnotu. i skazhye togo dnya myeshkanyets' togo pobyeryezhzhya: otsye takye mistsye, kudi zvyenyeni zir nash, kudi mi vtikal i za pomichchyu, shchob uryatuvatisya pyeryed asiriis'kim tsaryem. i yak mi vtyechnemo?

21

prorotstvo pro pustyny nadmors'ku. yak nosyat'sya buri na pivdni, tak vorog idye iz pustini, iz krayu strashnogo. vidinnya griznye myeni yavlyenye: grabue grabizhnik, pustoshnik pustoshit'. priidi, o yelamye, madai oblozhi, usyakim zidkhannyyam zrobyv ya kinyets'. tomu to napovnilisya moi styegna tryemtinnyam, i boli skhopili myenye, nyemov porodil'ni ti boli. ya skrivytsya vid togo, shcho chuv, ya vid bachyenyogo pyeryestrashivs'. zabilosya syertsye moe, tryemtinnya napalo myenye nyespodivano; vyechir rozkoshi moei zminivtsya myeni na strakhittya. postavlenii stil, kilimami nakrito, ist'sya ta p'et'sya. ustavaitye, pravityeli, shchiti namastit'! bo do myenye skazav navstryechu' tak: idi, vartovogo postav, shcho pobachit', nyekhai donyesye. i koli vin pokhoda pobachiv, po pari izdtsiv, poizd osliv, poizd vyerbyludiv, i prislukhuet'sya vin z uvagoyu, iz uvagoyu pil'noyu. i vin kriknuv, yak lyev: ya zavzhdi stoyu vdye' na varti, o navstryechui, i stoyu na storozhi svoii usi nochi! azh os' ishchye pokhid muzhiv, po dvoe izdtsiv. i vin vidpoviv ta skazav: upav, upav vavilon, a vsi statui bogiv iogo porozbivani ob zymlyu! o mii pomolochyeni ti, sinu toku mogo! a v zivist vam, shcho chuv buv vid navstryechua savaota, boga izrail'yevogo. prorotstvo pro dumu. do myenye krichit' iz syeiru: storozhye, yaka pora nochi? storozhye, yaka pora nochi? a storozh skazav: nastav ranok, a vsye zh ishchye nich. yakshcho vi pitatimyetye, to pitaitye ta znovu priidit'! prorotstvo pro arabiyu. u lisi v styepu nochuvati, vi budyetye karavani dyedaniv. myeshkantsi tyemans'kogo krayu, vinyesit' vodu nazustrich dlya spragnyenyogo, vtikacha zustrichaitye iz khlibom! bo vtyekli voni pyeryed myechami, pyeryed golim myechnym, i pyeryed natyagnenim lukom, i pyeryed tyagotoyu viini. bo do myenye navstryechu' skazav tak: shchye za rik, yak rik naimita, i vsya slava kyedaru pokinchit'sya. a ponadto polishit'sya nyevelyiky chislo luchnikiv z litsariv kyedars'kikh siniv, bo navstryechu', bog izrailiv, tsye govoriu.

22

prorotstvo pro dolinu vidinnya. shcho tsye stalos'tobi, shcho ti visipav uyves' na

dakhi? misto spovnyenye galasom, misto guchnye, misto vyeselye! pobiti tvoi nye pobiti myechnym, i nye povmirali v viini. usi razom utyekli tvoi provodiri, byez vistrilu luku pov'yazani usi, khto z tobou znaishovsya, pov'yazani razom, khoch voni povtikali daleyko. tomu ya skazav: vidyernit'sya vid myenye, ya girko zaplachu! nye siluityesya potishati myenye, shcho narodu mogo dochka poruinovana, bo tsye dyen' zbyentyezhyennya, i stoptannya, i zakolotu, dyen' navstryechua, boga savaota, u dolini vidinnya, dyen' rozvalyennya muru ta zoiku na gorakh! a yelam uzyav sagaidaka, u pokhodi muzhiv z vyerkhivtsyami, kir zhye vityag shchita. i stalos', naikrashchi dolini tvoi ponapovnyuvalis' kolyesnitsyami, a pri brami izdtsi ponastavlyeni. i vidkriv vin zaslonu iz yudi, i ti poglyanuv togo dnya na zbroyu domu lisu. i pobachili v misti davidovim shchilini, shcho bagato ikh stalo, i zibrali vodi z stavu dolishn'ogo, i porakhuvali domi v erusalimi, i porozbivali domi ti na zmitsnyennya muru; i zrobili vi mizh dvoma murami zbiv dlya starogo stavka, alye vi nye divilis' na togo, khto tsye zrobyv, khto tsye viddavna stvoriv, vi nye bachili. i navstryechu', bog savaot togo dnya buv poklikav na plach, i na golosinnya, i na obstrigannya volossya, i shchob opyeryezatis' vyeretyoyu. ta os' radist' i vtikha: zabivayut' khudobu vyelikiu ta rizhut' khudobu dribnu, idyat' m'yaso i vino popivayut', vikrikuyuchi: budyem isti ta piti, bo vzavtra pomryem! i vidkriv navstryechu' savaot v moi ushi: napyevno nye prostit'sya vam byezzakonstvo otsye, azh poki vi nye pomryetye, promoviv navstryechu', bog savaot. tak promoviv navstryechu', bog savaot: idi, uviidi do togo upravityelya, do shyevni, shcho nad domom, ta i skazhyesh: shcho ti tut maesh, i khto tut u tyebye, shcho groba dlya syebye tut vidovbav? ti virubav na visoti svogo groba, ti vidovbav v skyeli osyelyu sobi, ta navstryechu' tyebye z siloyu vikinye, litsaryu, i khapayuchi, skhopit' tyebye, zvivayuchi, zvinye tyebye na klubok, i kinye, yak kulyu, u zymlyu prostoru, i tam ti pomryesh, i pidut' tudi i vozi slavnii tvoi, o gan'bo ti domu svogo navstryechuarya! i popkhnuy tyebye z stanu tvogo, i skinu tyebye z togo mistsya, na yakomu stoish. i stanyet'sya v dyen' toi, i poklichu svogo raba yeliyakima, sina khilkiinogo, i na n'ogo khitona tvogo odyagnu, i pidpyeryezhu ya iogo tvoim poyasom, panuvannya tvoe dam u ruku iogo, i stanye vin bat'kom dlya myeshkantsya erusalimu ta dlya yudinogo domu! i dam klyucha domu davidovogo na ramyeno iogo, i koli vin vidchinit', nye budyte komu zamikati, koli zh vin zamknye, to nye budyte komu vidchynati. i iogo ya zab'yu, mov kilka, v pyevny

mistsye, i stanye vin domovi bat'ka svogo tronom slavi. i povisyat' na n'omu vsyu slavu ottsvivs'kogo domu iogo, nashchadki ta diki vidrostki, uvyes' posud malii vid misok i azh do vsyakogo posudu glynanogo! togo dnya, govorit' navstryechu' savaot, pokhit-nyet'sya kilok, shcho buv v ppevnye mist-sye zabitii, i budy vidrubanii ta i upadye, i znishchyenii budy tyagar, shcho na n'omu, bo tak kazhye navstryechu'!...

23

prorotstvo pro tir. golosit', korabli tarshishu, bo tir poruinovani: byez domiv i byez vkhodu z kittyes'kogo krayu... tak bulo im vidkrito. zamovchitye, myeshkantsi nadmor'ya! sidons'ki kuptsi, yaki moryem plivut', tyebye pyeryepovnili. i nasinnya shikhoru u vodakh vyelikikh, zhnivo riki to nabutok iogo, i narodam vin stav za torgovitsyu. soromsya, sidonye, skazalo bo morye, mors'ka tverdynya, govoryachi: ya nye tyerpila z porodu ta nye porodila, i nye vikhovala yunakiv, i divchat ya nye vikokhala. koli do egiptu tsya zvistka pribudy, voni zatryemyat', yak na zvistku pro tir. pyeryeidit' do tarshishu, radaiye, myeshkantsi nadmor'ya! chi tsye vashye misto vyesyelye, shcho pochatok iogo z davyen-davna? iogo nogi nyesut' iogo v dalyechinu osyelititsya. khto tsye postanoviv buv pro tir, shcho koroni davav, shcho knyazyami buvali kuptsi iogo, a iogo torgovtsi na zyeimli buli v shani? navstryechu' savaot tsye priznachiv, shchob zbyezchystiti pikhu vsyakii slavi, shchob usikh slavnikh zyeimli zlyegkovazhiti. pyeryeidi ti svii kra, mov rika, dochko tarshishu, vzhye nyema pyeryeponi svoyu ruku prostyag vin na morye, i tsarstva zatyas! navstryechu' pro khanaan nakazav, shchob tverdynyu iogo zruinuvati, i skazav: nye budyesh ti bil'shye raditi, zbyezchyeshchyena divchino, dochko sidonu! ustavi, pyeryeidi do kittimu, alye i tam ti spochinku nye matymyesh. tsye zyeimlya khanaans'ka: na nishcho obyernuvs' tsyei narod, ashshur dlya pustinnikh zviriv vlash-tuvav buv ii. voni zbuduvali tut bashti var-tovi, i palatsi ii povallili, u ruinu ii obyernuli. golosit', korabli tarshishu, bo spustoshyena vasha tverdynya! i stanyet'sya v dyen' toi, tir budy zabutii na simdyesyat lit, yak dni panuvannya odnogo tsarya. po symidyesyati litakh stanyet'sya tirovi, yak u tii pisni bludnitsi: viz'mi gusla, i proidsya po misti, zabuta bludnitsye! priemno zagrai, bagato pisyen' zaspivai, shchob tyebye prigadali! i budy, yak simdyesyat lit pok-inchit'sya, zgadae pro tira navstryechu', i znovu vin bratimye platu za bludodistvo, i chinitimye blud z usima tsarstvami svitu na poverkhni zyeimli. i stanye nabutok iogo

ta pributok iogo iz torgivli navstryechuyevi prisvyachenyim. nye budy zbiratitsya vin i nye budy khovatis', bo nabutok iogo budy tim, khto siditimye pyeryed oblichchyam navstryechunim, shchob isti dosita ta mati rozkishnu odyezhu.

24

os' navstryechu' nishchit' zyeimlyu i pus-toshit' ii, i obyertae poverkhnyu ii, a myeshkantsiv ii rozporoshue. i stanye svyashchyenik yak i narod, a pan nye-mov rab, pani, yak nyevil'nitsya ii, prodavyets' nyemov toi pokupyets', borgu-val'nik nyemov vinuvatyets', virityel' yak dovzhnik. zyeimlya budy doshchyentu zruinovana ta pgrabovana vsya, bo tsye slovo navstryechu' prokazav, zasumue, ziv'yanye zyeimlya, oslabie i ziv'yanye vsyelyenna, oslabiyut' v'yanye, usi radis-nosyerdi zidkhayut', spinilisya radoshchi bubniv, galas vyesyeluniv pyeryestav, zatikhla potikha vid gusyl! pri pisni vina vzhye nye p'yut', stav girkim p'yankii napii dlya tikh, khto iogo popivae... zruinovanye misto spustoshyenne, vsi domi pozamikani, shchob nye vviiti... na vulitsyakh krik za vinom, usyaka radit' pomyerka, vyeselist' zyeimli na vignannya pishla, pozostalosya v misti spustoshyennya, i rozbita na zval-ishchye brama... bo tak budy posyeryed zyeimli, posyeryed narodiv, yak pri ob-bivanni olivki, nyemov pri vizbiruvanni, koli zbir vinogradu skinchiv'sya. svii golos pidiimut' i budut' raditi, chyeryez vyelich-nist' navstryechunyu vikrikuvati gosno budut' vid morya. tomu navstryechua slavtye na skhodi, na mors'kikh ostrovakh im'ya navstryechua, boga izrail'yevogo! mi chuemo spivi vid krayu zyeimli: slava pravvednomu! alye ya skazav: ginu, ginu, oi gorye myeni: grabizhniki grablyat', i grabuyuchi, grablyat' grabizhno! strakh i yama ta pasta na tyebye, myeshkanchye zyeimli! i stanyet'sya, toi, khto vtikatimye vid kriu zhakhu, do yami vpadye, khto zh iz yami vikhodit', budye skhoplyenii v pastku, bo vidkriti roztvori zgori, a pidstavi zyeimli zatryemtili... zyeimlya poru-inovana zovsim, zyeimlya potoroshchyena, vsya zyeimlya zakhitalas'... zakhitalas' zyeimlya, nyemov p'yanii, i rukhaet'sya, mov nichlizhnii kurin', i vchiniv'sya nad nyeyu tyazhkim ii grikh, i vpala vona, i

bil'sh nye vstanye! i stanyet'sya v dyen' toi, navstryechu' navistit' viis'ko visoti na visoti, i zymnikh tsariv na zymli, i budut' zibrani razom, mov v'yazni do yami, i u v'yaznitsyu voni budut' zamknyeni, a po dnyakh bagat'okh budut' navishcheyeni! misyats' todi zasoromit'sya ta zastidaet'sya sontsye, bo navstryechu' savaot zatsaryuvav na sions'kii gori ta v erusalimi, a pyeryed starishimi slava iogo!

25

navstryechui, ti mii bog! ya budu tyebye vyelichati, khvalitimu imyennya tvoe, bo ti chudo vchiniv, vikonav davni pryryechyennya, pyevnuyu pravdu! bo ti kupoyu kamyennya misto vchiniv, ukriplyenye misto ruinoyu, chuzhinyets'kii palats pyeryestav buti mistom, naviki nye budyе vono vidbudovanye! tomu budyе khvaliti tyebye narod sil'nii, misto lyudiv nasil'nikiv budyе boyatis' tyebye, bo tvyerdinyeyu stav ti nuzhdyennomu, tvyerdinyeyu stav dlya ubogogo v chas iogo utisku, okhoroноyу vid khurtovini, tinnyu vid spyeki, i dukh tikh nasil'nikiv buv nyemov khurtovina na stinu! yak spyekotu v pustini, ti kriki chuzhintsiv priborkav; yak tinnyu vid khmari spyekotu, spiv nasil'nikiv tak vin priglushit'. i vchinit' navstryechu' savaot na gori tsii gostinu z strav sitikh, gostinu iz vin molodikh, iz shpikavogo tovshchu, iz ochishcheynikh vin molodikh. i vin na gori tsii ponishchit' zaslonu, zaslonu nad usima narodami, ta pokrittya, shcho roztyagnyenye nad usima lyudami. smyert' znishchyena budyе nazavzhdі, i vitrye sl'ozu navstryechu' bog iz oblichchya usyakogo, i gan'bu narodu svogo vin usunye z usiei zymli, bo navstryechu' tsye skazav. i skazhut' v toi dyen': tsye nash bog, shcho na n'ogo mi mali nadiyu i vin spas nas! tsye navstryechu', shcho na n'ogo mi mali nadiyu, tishmosya zh mi ta radiimo spasinnym iogo! bo navstryechunya ruka na gori tsii spochinye, moav zhye na misti svoemu potoptanii budyе, yak soloma vtoptuet'sya u gnoivtsi, i prostyagnye vin ruki svoi syeryed nyei, nyemov toi plivak prostyagae, shchob plivati, i prinizit' pikhu iogo vin razom z pidstupami iogo ruk. a visoku tvyerdinyu tsikh muriv tvoikh vin rozvalit', ponizit', na zymlyu ikh kinye, u porokh!

26

togo dnya zaspivayut' u yudinim krai pishnyu taku: u nas sil'nye misto! vin chinit' spasinnya za muri i primurki. vidchinyaitye vorota, i khai vviidye lyud pravvednii, kto virmist' khoronit'! dumku, opyertu na tyebye, zbyeryezhyesh ti u povnim spokoі, bo

na tyebye nadiyu vona pokladae. nadiytesya zavzhdi na navstryechua, bo v navstryechui, v navstryechui vichna tvyerdinya! bo zniziv vin tikh, khto zamyeshkue na visoti, nyepristupnye tye misto poniziv iogo, vin poniziv iogo do zymli, povail azh u porokh iogo! iogo topchye noga, nogi vbogogo, stopi nuzhdyennikh... prosta doroga dlya pravvednogo, put' pravvednogo ti virivnyuesh. i na dorozі sudiv tvoikh, navstryechui, maemo nadiyu na tyebye: za imyennya tvoe ta za pam'yat' tvoyu pozhadannya moei dushi, za toboyu dusha moya tuzhit' vnochі, takozh dukh mii v myeni spozaranku shukae tyebye, bo koli na zymli tvoі sudi, to myeshkantsi svitu navchayut'sya pravdi! khoch budyе byezbozhnii pomiluvanii, to protye spravedlivosti vin nye navchit'sya: u krayu pravoti vin chinitimye likho, a vyelichnosti navstryechua vin nye pobachit'! navstryechui, pidnyalasya ruka tvoya visoko, ta nye bachat' voni! nyekhai zhye pobachat' gorlivist' tvoyu do narodu, i nyekhai posoromlyat'sya, khai ogon' pozhyerye vorogiv tvoikh! ti, navstryechui, vchinish nam mir, bo i usi chini nashi nam ti dokonav! navstryechui, bozhye nash, panuvati nad nami pani okrim tyebye, ta til'ki toboyu ni zgaduemo imyennya tvoe. pomyerli voni nye ozhivut', myertvi nye vstanut' voni, tomu ti navidav ta vigubiv ikh, i zatyer vsyaku zgadku pro nikh. rozmozhiv ti, navstryechui, lyud, rozmozhiv ti lyud, i proslaviv syebye, vsi granitsi zymli ti dalyeko posunuv. navstryechui, v gori shukali tyebye, shyepit prokhannya lili, koli ti ikh kartav. yak zhinka vagitna do porodu zblizhuet'sya, v svoikh bolyakh tryemtit' ta krichit', tak mi stali, o navstryechui, pyeryed oblichchyam tvoim: mi buli vagitnimi ta korchilisya z bolyu, nyemov bi rodili mi vityer, mi spasinnya zymli nye vchinili, i myeshkantsi vsyesvitu nye narodilis'... pomyerli tvoі ozhivut', voskryesnye i moe myertvye tilo. tomu prbudit'sya i spivaitye, vi myeshkantsi porokhu, bo rosa tvoya tsye rosa ztsilyen', i zymlya vikinye myertvikh! idi, mii narodye, vviidi do pokoiv svoikh, i svoi dyeri zamkni za soboyu, skhovaisya na khvilyu malu, poki lyutist' pyeryeidye! bo navstryechu' os' vikhodit' iz mistysya svogo, navidati provini myeshkantsiv zymli, kozhnogo z nikh, i vidi-krie zymlya svoyu krov, i vzhye nye zakrie zabitikh svoikh!

27

u toi dyen' navidae navstryechu' svoim tvyerdim, i duzhim ta sil'nim myechyem lye-viyatana, zmiya prudkogo, i lyeviyatana, zmiya zvivkogo, i drakona, shcho v mori,

zab'e. u toi dyen' zaspivaitye pro n'ogo, pro vinogradnik prinadnii: ya navstryechu', iogo storozh, shchokhvili iogo ya napoyuyu; shchob khto nye navidav iogo, styeryezhu iogo vdyen' ta vnoch, i gnyv nye mayu. khto myeni dast' tyerninu i budyachchya, na bil' ya pidu proti nikh, i spalyu ikh usikh!... khiba budy dyerzhatsiya mitsno mogo vin zakhistu, shchob mir uchiniti? yakiv u maibutn'omu pustit' korinnya, roztsvi-tyet'sya izrail' i pup'yanki pustit', i povyerkhnyu vsyelyennoi plodom napovnyat'. chi vin uraziv iogo, yak uraziv togo, khto biv buv iogo? chi vin buv zabiti, yak zabiti buli iogo vbivniki? ti vignav iogo, vidislav iogo i sudishsya z nim, vignav iogo svoim poduvom sil'nim u dyen' skhidn'ogo vitru. tomu vina yakova budye okupyena tsim, a tsye plid uvyes': usunyennya z n'ogo grihka, koli vin uchinit' kaminnya vsye zhyertivnika pobitim, nyemov grudki kryeidi, i nye stoyatimut' bil'shye astarti, i stovpi na chyest' sontsya. bo misto ukriplyenye budye samotne, myeshkannya pokinyenye ta pozostavlyenye, mov bi pustinya, tam pastisya budye tyelya, i tam budye lyezhati vono, ta ponishchit' galuzki iogo. koli visokhnut' vittya iogo, to polamaneye budy, zhinki priidut' i spalyat' iogo... a shcho tsye nyerozumnyi narod, tomu milosyerdya do n'ogo tvoryet'sya iogo mati nye budy, i nye budye laskavii do n'ogo stvorityel' iogo... i stanyet'sya v dyen' toi, plodi pomolotit' navstryechu' vid bigu riki do potoku egipyets'kogo, a vi po odnomu pozbirani budyetye, sinovye izrailya! i stanyet'sya v dyen' toi, i budy zasurmleno v vyeliky surmu, i priidut', khto ginuv u krai asiriis'komu, i vignantsi do krayu egipyets'kogo, i budut' voni na svyatii gori v erusalimi vklonyatsiya navstryechuyevi.

28

gorye tobi, samarii, koroni pishnoti efryemlyan p'yanikh, kvittsi ziv'yalii krasi iogo gordosti, shcho lyezhit' na vyerkhiv'i dolini vrozhainoi, vid vina pop'yanilikh! os' potuzhnii ta sil'nii u navstryechua, mov zлива iz gradom, mov burya ruinna, mov povid' sil'na, zalivna, iogo kinye na zymlyu iz siloyu! nogami potoptana budy korona pishnoti efryemlyan p'yanikh, i stanyet'sya kvitka ziv'yala krasi iogo gordosti, shcho na vyerkhiv'i dolini vrozhainoi, nyemov pyeryedchasno dokzila ta smokva, shcho ii yak pobachit' lyudina, kovtae ii, yak vona shchye v doloni iogo! stanye navstryechu' savaot togo dnya za pryekrasnu koronu, i za pishnii vinok dlya ostantku narodu iogo, i dukhom prava tomu, khto sidit' u sudi, i khorobristy tim, khto do brami

povyertae bil! i os' tsi vid vina pozbi-valis' z dorogi, i vid p'yankogo napoyu khitayut'sya: svyashchyenik i prorok pozbivalis' z dorogi napoem p'yankim, vid vina zbalamutilis', vid napoyu p'yankogo khitayut'sya, bludyat' voni u vidinnyakh, u postanovakh svoikh spotikayut'sya... bo vsi stoli povni blyuvotoyu kalu, azh mistsya nyema!... kogo budy navchati piznannya, i komu vyasnyati ob'vavlyennya budy? vidstavlyenikh vid moloka chi vid pyers povidluchuvanikh? bo na zapovid' zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam. tomu nyezrozumilimi ustami i inshoyu movoyu budy kazati narodovi ts'omu otoi, khto do nikh gorovir: tsye spochinok! daitye zmu chyenomu vidpochiti, i tsye vidpochinok, ta voni nye khotili poslukahti. i stanyet'sya im slovo navstryechua: zapovid' na zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam, shchob pishli ta popadali navznak, i shchob buli zlamani i vpali do pastki i zlovilisya!... tomu to poslukahtaye slova navstryechun'ogo, gan'bityeli, shcho panuetye nad tim narodom, shcho v erusalimi! bo kazhyetye vi: zapovita mi sklali zo smyertyu i z shyelom zrobili umovu. yak pyeryeidye toi bich, mov voda zalivna, to nye priidye do nas, bo bryekhnyu mi zrobili pritulkom svoim, i v bryekhni mi skhovalis'! tomu navstryechu' bog skazav tak: otsye poklav kamyenya ya na sioni, kamyenya viprobuvanogo, narizhnogo, dorogogo, mitsno zakladyenogo. khto virue v n'ogo, nye budye toi zasoromlyenii! i pravo za mirilo ya pokladu, a spravvedlivist' vagoyu; i prituluk bryekhni grad ponishchit', a skhovishchye vodi zallyut'! i zapovit vash iz smyertyu polamanii budy, a vasha umova z shyelom nye vtrimaet'sya: yak pyeryeidye nishchivna kara, to vas vona stopchye! koli til'ki pyeryeidye vona, vona vas zabyerye, bo shchoranku vona pyeryekhoditi budy, udyen' ta vnoch, i stanyet'sya, til'ki z tryemtinnyam vi budyetye slukhati zvistku pro tsye... bo budy postyelya korotka, shchob na nii roztyagnutis', a pokrivalo vuz'kye, shchob nakritsya nim... bo povstanye navstryechu', nyemov na gori pyeratsim; zatryemtit' vin u gnyi, nyemov u dolini v giv'onii, shchob svii chin uchiniti, pryedivnii svii chin, shchob zrobiti robotu svoyu, nyezvichainu robotu svoyu! tozh nye nasmikhaites' tyepyer, shchob nye stali mitsnishmii vashi kaidani, bo priznachyenne znishchyennya chuv ya vid navstryechua, boga savaota, pro vsyu zymlyu... viz'mit' tsye do ushyei i pochuitye mii golos, poslukahtye pil'no i pochuitye mii golos! chi kozhnogo dnya orye ratai na posiv, ralit' zymlyu svoyu i boronue? chi zh,

yak rivnoyu zrobit' povyerkhnyu ii, vin nye sie chornukhu i nye kidae kmin, nye rozsiavae pshyenitsyu ta proso i yachmin' na oznachenim mistsi, a zhito v myezhakh ii? i za pravom napativ iogo, iogo bog iogo vivchiv ts'ogo: bozh nye boronoyu chornukha molotit'sya, i kolo vozovye nye khodit' po kmini, a palitsyeyu b'yut' chornukhu ta kiem toi kmin. rozтираet'sya zbizhzhya? ni, bo iogo nye nazavzhdi molotit'sya konchye, i pidganyayut' kolo vozovye ta koni na n'ogo, a nye rozтирают' iogo, i tsye viishlo vid navstryechua savaota, chudova porada iogo, i vyelika pryemudrist' iogo!

29

gorye ariilu, ariilu, mistu, shcho david u nim taboruvav! rik do roku dodatiye, khai svy-ata zakinchat' sviy krug! i pritisnu ariila, i stanyet'sya lyemyent ta plach, i vin stanye na myenye, yak ognishchye bozhnye. i otaborysya proti tyebye navkolo, i storozhyeyu stisnu tyebye, i bashti postavlyu na tyebye. i ti budyesh ponizhyenii, i budyesh z zyeмли govorit', i priglushyeno budyе zvuchati tvoe slovo. i stanye tvii golos z zyeмли, mov pomyerlogo dukh, i shyepotit'ime z porokhu slovo tvoe. i budyе yurba vorogiv tvoikh, mov tonkii pil, yurba zh nasil'nikiv mov polova znikliva, i tsye stanyet'sya naglo, raptovno.. navstryechu' savaot tyebye gromom ta trusom navidae, i shumom vye-likim, vikhrom ta buryeyu, ta ognyanim id-kim polum'yam. i budyе, yak son, yak vidin-nya nichnye ta yurba vsikh narodiv, shcho na ariila voyuyut', i vsi, khto voyue na n'ogo, i proti tvyerdini iogo, i khto iomu dokuchae. i budyе, mov bachit' golodnii u sni, nibi ist', a prokinyet'sya vin i porozhnya dusha iogo, i mov spragnyenii bachit' u sni, nibi p'e, a prokinyet'sya vin i os' zmuchenii, a dusha iogo spragnyena! tak budyе natovpovi vsikh narodiv, shcho pidut' viinoyu na goru sion. odubiitye i divuityes', zalipit' sobi ochi i oslipnit'! voni povpivalisya, ta nye vinom, zakhitalis', ta nye vid p'yankogo napoyu, bo viliv navstryechu' na vas dukha glibokogo snu ta zakriv vashi ochi, zat'mariv prorokiv i vashikh goliv ta providtsiv! i budyе vam kozhnye vidinnya, nyemov bi slova zapyechatanoi knizhki, shcho dayut' ii tomu, khto vmie chitati, ta kazhut': chitai no otsye, ta vidkazue toi: nye mozhu, vona zh zapyechatana. i dayut' otu knizhku tomu, khto nye vmie chitati, ta kazhut': chitai no otsye, ta vidkazue toi: ya nye vmiyu chitati. i promoviv navstryechu': za tye, shcho narod tsyei ustami svoimi nablizhuet'sya, i gubami svoimi shanue myenye, alye syertsye svoe viddaliv vin vid myenye, a strakh ikhnii do myenye zauchyena zapovid' lyuds'ka, tomu

ya os' iznovu pryedivnye vchinyu z tsim nar-odom, vchinyu chudo i divo, i zaginye mu-drist' pryemudrikh iogo, a rozum rozum-nikh iogo zakhovaet'sya. gorye tim, shcho gliboko zadum khovayut' vid navstryechua, i chinyat'sya v tyemyravi ikhni dila, i shcho govoryat' voni: khto nas bachit', i khto pro nas znae? o, vasha fal'shivostye! chi ganchar uvazhaet'sya rivnim do glini? chi зроблене казхые pro maistra svogo: vin myenye nye zroviv, a tvir pro svogo tvort-sya govorit'ime: vin nye rozumie ts'ogo? khiba za korotkogo chasu livan na sadka nye obyernyet'sya, a sadok porakhovanii budyе za lis? i v toi dyen' slova knizhki pochuyut' glukhi, a ochi slipikh iz tyemnoti ta z tyemyravi bachiti budut', i sumirni po-bil'shat' u navstryechui radist' svoyu, a lyudi ubogi v svyatomu izrailya tishitis' budut'! bo skinchivsysa nasil'nik, i minuvsysa nas-mishnik, i ponishcheyi vsi ti, khto dbae pro krivdu, khto sudit' lyudinu za slovo odnye, na togo zh, khto sudit' u brami, voni stavlyat' pastku, i pravyednogo vipikhayut' obmanoyu. tomu to navstryechu', shcho vikupiv avraama, skazav domovi yakova tak: nye budyе tyepyer zasoromlyenii yakiv, i oblichchya iogo nye poblidnye tyepyer, bo yak vin syeryed syebye pobachit' di-tyei svoikh, chin moikh ruk, voni budut' svyatiti moe imyennya, i posvyatyat' svy-atogo yakovogo, i budut' boyatisya boga izrailya! todi to khto bludit' u dusi, ti rozum piznayut', a khto ryemstvue, ti pouki navchat'sya!

30

gorye sinam nyeslukkhnanim, govorit' navstryechu', shcho chinyat' naradi, yakii nye vid myenye, i skladayut' umovi, ta byez dukhu mogo, shchob dodati grikh na grikh, shcho idut', shchob ziiti do egiptu, alye moikh ust nye pitali, shchob zakhistu u faraona shukati, i shchob skhovatisya v tini egiptu! i stanye vam soromom zakhist otoi faraoniv, a khovannya u tini egiptu za gan'bu, bo v tsoani buli iogo providniki, i iogo poslantsi do khanyesu priishli. voni posoromlyeni budut' usi za narod, shcho nye budyе korisnii dlya nikh, shcho nye budyе na pomich i nye na pozhitok, a na sorom ta gan'bu... prorotstvo 4853 pro byegyemota 929 pivdnya 5045. v krayu 776 utisku 6869 ta pyeresliduvannya 6695, zvidki lyevitsya 3833 ta lyev 3918, gadyuka 660 i ognistii 8314 0 lyetyuchii 5774 8789 drakon 8314 0, nosyat' 5375 8799 bagatstvo 2428 svoe na khryebti 3802 molodikh 5895 0 oslyukhiv 5895 0, i skarbi 214 svoi na vyerblyuzhim 1581 gorbi 1707 do narodu 5971, yakii nye pomozhye 3276 8686. a egiptyet 4714, iogo pomich 5826 8799 marna 1892 ta pusta

7385, tomu to ya kliknuv 7121 8804 na tyee 2063: ragav 7293, siditi 7674 0 spokiino 7674 0! tpeyer uvidi, napishi na tablitsi dlya nikh, i v knizhtsi spishi tsye, i nyekhai na piznishi chasi vono budyie i svidkom naviki. bo tsye nyeslukhnyanii narod, tsye bryekhlivi sini, sini, shcho nye khochut' poslukhati nauki navstryechun'oi, shcho govoryat' providtsyam: nye bachtye! a prorokam: nye prorokuitye pravdivogo nam, gorovit' nam gladyen'kye, pyeryedbachtie omanlivye, ustupit'sya z dorogi, zbochtye z puti, zabyerit' z-pyeryed nas svyatogo izraillyevogo! tomu promovlyae svyati izrailiv tak: za tye, shcho vi nyekhtuetye otsim slovom, i nadiyu kladyyete na tisk ta krutistvo, i na tsye opiraetyesya, tomu budyie dlya vas tsya provina, yak vilim, shcho mae vpasti, shcho zyaie na muri visokim, shcho naglo, raptovno prikhodit' ruina iogo! i vin poruinue iogo, yak ruinet'sya posud ganchars'kii, rozbivayuchi byez milosyerdya iogo, i v ulamkakh iogo nye znaidyet'sya ani chyeryepka, shchob iz ognishcha vzyati ognyu chi vodi zachyerpnuti z krinichki... bo tak promovlyae navstryechu' bog, svyati izrailiv: koli vi navyernetyes' ta spochinyetye, to vryatovani budyetye, sila vam budyie v utishyenni ta v spodivanni. ta vi nye khotili, i kazali: o ni, bo na konyakh vtyechyemo, tomu to vtikati vi budyetye, na baskikh mi poidyemo, tomu stanut' baskimi pogonichi vashi!... vid kriu odnogo polinye odna tisyacha, vid kriu p'yat'okh dryemyenyetye vi vsi, azh zostanyetyesya, nyemov shchogla ota na vyershychku gori, i nyemov prapor na vzgir'i! i protye navstryechu' budyie chyekati, shchob pomiluvati vas, i tomu vin pidiimyet'sya, shchob milosyerdya vchiniti nad vami. bo navstryechui to bog pravosuddya: blazhyenni vsi ti, khto nadiyu na n'ogo kladye! bo ti, o narodye v sioni, shcho v erusalimi sidish, plakati nye budyesh ti plakati: milostivim popravdi vin budyie do tyebye na golos blagannya tvogo, i yak pochue iogo, vidpovist' vin tobi. i dast' vam navstryechu' khliba v utisku i vodu v gnobityel'stvi, ta tvoii vchityeli vzhye nye budut' khovatis', i ochi tvoii vchityeliv tvoikh bachiti budut'. a koli vi vidkhilities' pravoruch, chi pidyetye livoruch, to vukha tvoii budut' chuti tye slovo, yakye pozad tyebye kazatimye: tsye ta doroga, prostuitye vi nyeyu! i nyechistim uchinitye vi povoloku bovaniv svoikh iz sribla i pokrittya na bozhka zolotogo svogo, rozporoshish ti ikh, yak nyechistye, i gvet' skazhyesh iomu. i vin poshlye doshch na nasinnya tvoie, yakim budyesh obsiyuvati zymlyu, ta khlib urozhayu zymli, i pozhivnii ta sitii vin budyie. togo dnya na shirokim pasovis'ku pastisya budyie tvoya chyeryeda, a voli i vis-

lyuki, shcho obroblyuyut' zymlyu, budut' mishanku isti solonu, lopatoyu i viyalkoyu pyeryechishchyenu. i na kozhnii visokii gori ta na kozhnomu vzgir'i visokomu budut' strumki ta potoki vodi v dyen' vyelikogo boyu, koli bashti popadayut'. i svitlo misyatsya stanye, nyemov svitlo sontsya, svitlo zh sontsya usyemyero budyie yasnishye, yak simokh dniv, u toi dyen', yak navstryechu' pyeryev'yazhye zlamannya narodu svogo ta zagoit' poranyennya vdaru svogo! os' imyennya navstryechune prikhodit' zdalyeka, palakhkotit' iogo gniv, i zdiimaet'sya tyazhko: iogo usta oburyennya povni, yazik zhye iogo, yak zhyerushchii ogon', iogo zh dukh, yak potop zalivnii, shcho do shii syagae, shchob prosiyati lyudi na siti pogiblyei... i budyie na shchelyepakh lyudiv vuzdyechka, shcho tyagnye do bludu. budyie pisnya dlya vas, yak za nochi osvychyennya svyata, i radist' syerdyechna, mov u togo, khto khodit' z sopilkoyu, shchob viiti na goru navstryechunyu do skyeli izrailya. i navstryechu' dast' pochuti vyelich golosu svogo, opuskannya zh ramyena svogo pokazhye u gnivi burkhlivomu ta v ognyanomu zhyerushchomu polum'i, u buri i doshchi, ta v kaminnomu gradi! bo vid golosu navstryechua budyie lyakatis' ashshur, shcho zhyezlom budyie bitii. i stanyet'sya, kozhnye udaryennya kiya karannya iogo, shcho na n'ogo navstryechu' pokladye, budyie z bubnami i arfoyu, i vin rukhom svoei ruki voyuvatimye z nim u boyakh. bo davno prigotovlyenii tofyet, prigotovlyenii vin i dlya tsarya, glibokim, shirokim uchinyenii; na bagatti ognyu iogo i drov bagatyenno, zapalit' iogo dukh navstryechunii, nyemov bi potoka sirchanogo!

31

gorye tim, shcho v egypyet po pomich idut', shcho na konyei spirayut'sya, i na kolyesnitisi nadiyu svoyu pokladayut', voni bo chislyenni! ta na vyerkhivtsiv, bo voni duzhye sil'ni! alye na svyatogo izraillyevogo nye divlyat'sya, i do navstryechua nye zvyertayut'sya! ta mudrii i vin, i sprovadit' likhye, i svoikh sliv nye vidminit', i pidiimyet'sya vin proti domu byezbozhnikh, i proti pomochi nyesprayedlivikh. a egypyet nye bog, a lyudina, a koni ikhni tilo, nye dukh: yak prostyagnye navstryechu' svoyu ruku, to spitknyet'sya pomagach, vpadye i pidpomagani, i razom voni vsi poginut'! bo do myenye navstryechu' skazav tak: yak murkae lyev chi lyevchuk nad svoeyu zdobichchyu, kloch poklikana budyie na n'ogo yurba pastukhiv, vin golosu ikhn'ogo nye lyakaet'sya, ta nye boit'sya ikhn'ogo kriu, tak ziidye navstryechu' savaot voyu-

vati na sions'kii gori ta na vzgir'i ii! yak ptakhi lyetyuchi ptashat, tak erusalima navstryechu' savaot okhoronit', okhoronit' litayuchi, ta zbyeryezhye, poshchadit' ta vryatue! v'yernit'sya do togo, vid kogo dalyeko vidpali, sinovye izrailyevi! bo dnya togo obridit' sobi cholovik bozhkiv sribnikh svoikh ta bovvaniv svoikh zolotikh, shcho vam narobili na grikh ruki vashi. i ashshur upadye vid myecha togo nyelyuda, i iogo pozhyerye myech nyelyuds'kii; i vin pobizhit' nye pyeryed myechyem, i stanut' iogo yunaki kripakami... a skyelya iogo promynyet'sya vid strakhu, i vladiki iogo zatryvzhat'sya pyeryed praporom... tak gavorit' navstryechu', shcho mae ogon' na sioni, a v erusalimi u n'ogo gornilo.

32

tozh za pravyednistyu tsaryuvatimye tsar, a knyazi voloditimut' za pravosuddyam. i stanyet'sya kozhyen, yak zakhist vid vitru, i nyemov ta zaslona vid zlivi, yak potoki vodi na pustini, yak tin' skyeli tyazhkoi na spraglii zyeimli... i nye budut' zaplyushchyni ochi vidyushchikh, i slukhatimut' vukha tikh, yak! slukhayut'! i znannya rozumitimye syertsye nyerozvazhnikh, a yazik nyedorikuvatikh pospishit' govoriti virazno. nye budut' vzhye klikati dostoinim gluptysya, a na obmantsya nye skazhut' shlyakhyetnii, bo glupotu govorit' byezumnii, a syertsye iogo byezzakonnaya vchynayae, shchob robiti lukavstvo, ta shchob govoriti do navstryechua slovo oblundnye, shchob dushu golodnogo viporozhniti i napoyu pozbaviti spraglogo! a lukavii likhi iogo chini: vin likhye zamishlyae, shchob nishchiti skromnikh slovami bryekhlivimi, yak ubogii govorit' pro pravo, a shlyakhyetnii mirkue shlyakhyetnye, i stoit' pri shlyakhyetnomu. ustan'tye, byezzhurni zhinki, pochuitye mii golos, dochki byezturbotni, poslukahtye slova mogo! dniv bagato na rik vi, byezturbotni, tryemtitimyetye, bo zbir vinogradu skinchivsya, a zgomadzhynnaya plodu nye priyde! tryemitit', vi byezzhurni, drizhit', byezturbotni, rozdyagnit'sya, syebye obnazhit', opyeryezhit'sya po styegnakh! za prinadni polya budut' bitisya v grudi, za vinogradnik urozhaيني... na zyeimli tsii narodu mogo ziidye tyeryen i budyachchya, po vsikh domakh radosti spalyenina, na misti vyesyelomu... bo palats opushchynii budye, mis'kii gomin zamovknye, ofyel ta bashta navik stanut' yamami, radistyv dikikh osliv, pasovis'kom chyerid, azh dukh z visochini proletet'sya na nas, a pustinya v sadok oberynyet'sya, a sadok porakhovanii budye za lis! todi probuvatimye pravo v pustini, na nivi zh rodyuchii siditye pravda.

i budye robotoyu istini mir, a pratsyeyu pravdi spokoinist' i byezpyeka naviki. i osyadye narod mii u myeshkanni spokoinim, i v byezpyechnikh mistysyakh, i v spokoinikh mistysyakh vidpochinku. i budye padati grad na povalyenii lis, i znizit'sya misto v dolinu... blazhyenni vi, sivachi ponad vsyakimi vodami, shcho vidpuskaetye nogu volovi i oslovi na volyu!

33

gorye tobi, shcho pustoshish, khoch sam nye spustoshynii, tobi, shcho grabuesh, khoch tyebye i nye grabovano! koli ti pustoshiti skinchish, opustoshynii budyesh, koli grabuvati skinchish, tyebye pograbyut'... navstryechui, zmluis' nad nami, na tyebye nadiemos' mi! bud' ikhnim ramyenom shchoranku ta v chas utisku nashim spasinyam! vid sil'nogo golosu tvogo narodi vtikativut', vid tvogo vivishchyennaya rozporoshat'sya lyudi. i vasha zdobich zbyeryet'sya, yak zbiryayut' tikh konikov, yak litae ota sarana, tak kidatis' budut' na nyei. vyelichnii navstryechu', bo na visochini probuvae; vin napovniv sion pravosuddyam ta pravdoyu. i budye byezpyeka za chasu tvogo, schyedrota spasynnya, mudrosti ta piznannya. strakh navstryechunii budye vin skarbom iogo. tozh po vulitsyakh ikhni khorobri krichat', girko plachut' provisniki miru. biti dorogi porozhnimi stali, nyema mandrivtsya na dorozhi! vin zlamav zapovita, znyevazhiv mista, zlyegkovazhiv lyudinu... sumue ta slabnye zyeymlye, zasoromivsya i v'yanye livan, stav saron nyemov pushcha, bashan ta karmyel svoe listya zronili... nini voskryesu, govorit' navstryechu', nini proslavlyus', nini budu voznyesyenii! zavagotietye sinom, styernyu vi poroditye; dukh vash ogon', yakii vas pozhyerye... i stanut' narodi za mistysye palinnya vapna, za tyerninu potyatu, i budut' ognym voni spalyeni... pochuitye, dalyeki, shcho ya buv зробiv, i piznaitye, bliz'ki, moyu silu! zatryvzhilis' grishni v sioni, i tryepyet byezbozhnikh obnyav... khto z nas myeshkatimye pri zhyerushchim ogni? khto z nas myeshkati budye pri vichnomu ognishchiu? khto khodit' u pravdi i govorit' pravdivye, khto bredit'sya ziskom nasillya, khto doloni svoi viporozhnyue, shchob khabara nye trimati, khto ukho svoe zatikae, shchob nye chuti pro krovoprolittya, i zazhmurye ochi svoi, shchob nye bachiti zla, toi pyeryebuvatimye na visokostyakh, skyel'ni tyverdini iogo nyedostupna osyelya, iogo khliv budye dani iomu, voda iomu zavzhdiz zapyevnyena! tvoi ochi pobachat' tsarya v iogo pishnii krasi, budut' bachiti zyeimlyu dalyeku. tvoe syertsye rozdumuvati budye pro strakh: dye

toi, khto rakhue? dye toi, khto vsye vazhit'? dye toi, khto obchislyue bashti? uzhye nye pobachish narodu zukhvalogo, narodu glibokomovnogo, yakogo nye mozhna bulo b rozibrati, nyezrozumiloyazikogo, yakogo nye mozhna bulo b zrozumiti. podivis' na sion, na misto nashikh svyatkovikh zibran', ochi tvoi vglyedyat' erusalim, myeshkannyya spokiinye, skiniyu tu nyezrushimu, killya ii nye porushat'sya vvik, a vsi shnuri ii nye porvut'sya. bo vyelichnii navstryechu' dlya nas til'ki otam, mistysye potokiv i prostorikh richok, nye khodit' po n'omu vyeslovii baidak, i mitsnii korabyel' nye pyereyidye iogo. bo navstryechu' nash suddya, navstryechu' zakonodavyets' dlya nas, navstryechu' to nash tsar, i vin nas spasye! opustilisya shnuri tvoi, nye zmit-snyayut' pidvalini shchogli svoei, vitril nye natyaguyut'. todi budut' diliti nagrabovanu zdobich, i navit' krivi grabuvatimut'. i nye skazhye myeshkanyets' ya khvorii! i proshchyeni budut' provini narodu, shcho v n'omu zhivye.

34

nabliz'tyesya, lyudi, shchob chuti, narodi zh, poslukhaitye! khai pochue zye'mlya ta vsye tye, shcho na nii, vsyelyenna i nashchadki ii! navstryechunii bo gniv na vsi lyudi, a lyutist' na vsye ikhne viis'ko: vin ikh uchiniv za zaklyattya, viddav ikh na riz'! i ikhni pobiti rozkidani budut', a z trupiv ikhnikh zdiimyet'sya smorid, roztoplyat'sya gori vid ikhn'oi krov'i... i nyebyesni svitila usi poznikayut', a nyebo, yak zvii knizhkovii, budy zvinyye, i vsi iogo zori popadayut', yak spadae otye vinogradovye listya, i yak spadae z figovnit'si plid nyedozrili!... bo na nyebi napoenii myech mii, otye vin na yedoma spuskaet'sya ta na zaklyatii narod mii na sud: myech navstryechunii napovnis'ya krov'yu, stav sitii vid loyu, vid krov'i tyelat' ta kozliv, vid loyu barany-achikh nirok, bo navstryechuu zhyertva v botsri i rizanina vyelika v yedom'skii zye'mli... i buivoli ziidut' iz nimi, i tyeltsi z bikami, i napoit'sya krov'yu ikhnii krai i nasitit'sya tukom ikhnii porokh, bo tsye budy dyen' pomsti navstryechun'oi, rik zaplati za zakolot proti sionu! i pyeryeminyat'sya v smolu potoki iogo, iogo zh porokh u sirku, i smoloyu palyuchoyu stanye ikhnii krai... nye pogasnye vnochi ani vdyen', dim iogo pidiimatisya budy povik, z rodu v rid opus-toshyenii budy, na viki vikiv nye pyereyidye po n'omu nikhto. i posyadye iogo pyelikan ta izhak, i pyereyubuvatimut' v n'omu sova ta vorona, i nad nim vin roztyagnye miril'nogo shnura spustoshyennya ta viska znishchyen-nya... nye budy shlyakhyetnikh u n'omu, shchob tsarstvo tam progolositi, i stanut'

nichim usi knyazi iogo. i budy tyern-ina rosti po palatakh iogo, kropiva i budy-achchya v tyverdinyakh iogo, i vin stanye myeshkannyya shakaliv, podvir'yam dlya strusiv... i budut' strichatisya tam diki zviri pustinni z ghenami, a pol'ovik budy klikati druga svogo; lilit til'ki tam zaspoikoit'sya i znaidye sobi vidpochinok! tam kublitis' budy skakucha gadyuka i skladatimye yait-sya, i visidzhuvat' budy ta vigrivatimye yaitsya svoi... tam tyezh yastrubi budut' zbiratis' odin do odnogo... poshukaitye u knizi navstryechunii i chitaite: iz nikh nye zabraknye ni odnogo, nye budut' shukati odin odnogo, bo usta iogo to voni nakazali, a dukh iogo vin ikh zibrav! i vin kinuv dlya nikh zhyeryebka, a ruka iogo shnurom miril'nim iogo podilila dlya nikh, i posyadut' iogo azh povik, z rodu v rid budut' v nim probuvati!

35

zyesyelit'sya pustinya ta pushcha, i ra-ditimye styep, i zatsvitye, mov troyanda, roztsvitayuchi, budy tsvisti ta raditi, budy vtikha takozh ta spivannya, bo dana iomu budy slava livanu, pishnota karmyelu i saronu, voni bachitimut' slavu navstryechua, vyelich nashogo boga! zmit-snit' ruki okhlyali, i pidkripit' spotiklivi kolina! skazhit' tim, shcho voni boyazlivogo syertsya: bud'tye mitsni, nye lyakaityes'! os' vash bog, pomsta priidye, yak bozha vid-plata, vin priidye i spasye vas! todi to roz-plyushchat'sya ochi slipim i vidchinyat'sya vukha glukhim, todi budy skakati krivii, nyemov olyen', i budy spivati byezmovnii yazik, bo vodi v pustini zab'yut' dzhy-eryelom, i potoki v styepu! i mistysye sukhye stanye stavom, a spragnyenii krai zbirkom vod dzhyeryel'nikh; lyegovishchye shakaliv, v yakim spochivali, stanye mistysyem tros-tini i papirusu. i budy tam bita doroga ta put', i budut' ii nazivati: doroga svy-ata, nye khoditimye nyeyu nyechistii, i vona budy nalyezhati narodovi iogo; nye zablu-dit' takozh nyerozumnii, yak budy tieyu dorogoyu iti. nye budy tam lyeva, i dika zvirina nye pidye na nyei, nye znaidyet'sya tam, a budut' khoditi lish vikuplyeni. i navstryechuni vikuplyentsi vyernut'sya ta do sionu zo spivom uviidut', i radist' dovichna na ikhnii golovi! vyesyelist' ta radist' osyag-nut' voni, a zhurba ta zidkhannya vtyechut'!

36

i stalosya, chotirnadtsyatogo roku tsarya ezyekii priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukiplyeni yudini mista, ta i za-khopiv ikh. i poslav asiriis'kii tsar vye-

likogo chashnika z lakhishu do erusalimu, do tsarya ezyekii, z vyelikim viis'kom, i vin stav pri vodovodi gorishn'ogo stavu, na bitii dorozhi polya valyushnikov. i viishov do n'ogo yelyakim, sin khilkiin, nachal'nik palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav im vyelikii chashnik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadieshsya? chi dumash ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do viini? na kogo tyepyer nadieshsya, shcho zbuntuvavsya proti myenye? os' ti nadiyavsya opyertysya na otu polamanu ochyeryetinu, na egypyet, shcho koli khto opiraet'sya na nyei, to vona vkhodit' u dolonyu iomu, i prodiryavlyue ii. otakii faraon, tsar egypyets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo! a koli ti skazhyesh myeni: mi nadiemos' na navstryechua, boga nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya povsovuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: pyeryed ot-sim til'ki zhyertivnikom budyetye vklony-atysya? a tyepyer uviidi no v soyuz z moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi dvi tisyachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vyerkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenyshikh rabiv mogo pana? a ti sobi nadiyavsya na egypyet radi kolyesnits' ta vyerkhivtsiv! tyepyer zhye, chi byez voli navstryechua priishov ya na tsyei krai, shchob znishchiti iogo? navstryechu' skazav buv myeni: pidi na toi krai ta i znishch iogo! i skazav yelyakim, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chashnika: govori do svoikh rabiv po-aramyets'komu, bo mi rozumiemo, i nye govori do nas po-yudyeis'komu v golos pri tikh lyudyakh, shcho na muri. i skazav vyelikii chashnik: chi pan mii poslav myenye govori ti slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isti svii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i skazav: poslukhaitye sliv vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo! tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas! i nyekhai nye zapyevnyae vas ezyekiya navstryechuom, govoryachi: ry-atuyuchi, vryatue vas navstryechu', i nye budye dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo. nye slukhaitye ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i viidit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd ta kozhyen figu svoyu, i piitye kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzhya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikiv. shchob nye namoviv vas ezyekiya, govoryachi: navstryechu' pory-

atue nas! chi vryatuvati bogi tikh narodiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye bogi khamatu ta arpadu? dye bogi sye-farvaimu? i chi vryatuvati voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh bogiv tsikh kraiv uryatuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhye zh navstryechu' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchali voni, i nye vidpovili ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav nye vidpovidaitye iomu! i priishov yelyakim, sin khilkiin, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, z rozdyvertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vyelikogo chashnika.

37

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsya vyeryetoyu, i vviishov do navstryechun'ogo domu... i poslav vin yelyakima, kyervnika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashchyenikov, pokritikh vyeryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i skazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kartannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue navstryechu', bog tvii, slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo boga, i navstryechu', bog tvii, pokarae za slova, yakichuv, a ti prinyesyesh molitvu za ryeshut, shcho shchye znakhodit'sya... i priishli rabi tsarya ezyekii do isai. i skazav im isaya tak skazhyetye vashomu panovi: tak skazav navstryechu': nye biisya tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya. os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vyernyet'sya do svogo krayu. i ya vrazhu iogo myechyem u iogo krai! i vyernuvsvya vyelikii chashnik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho voyuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakhishu. i vin pochuv pro tirkaku, tsarya yetiops'kogo, takye: vin viishov voyuvati z toboyu! i pochuv vin, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyetye do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai nye zvodit' tyebye bog tvii, na yakogo ti nadieshsya, kazhuchi: nye budye dani erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho зробили asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchiniti ikh zakly-attyam, a ti budyesh uryatovani? chi ikh uryatuvati bogi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyena, shcho v tyelasari? dye vin, tsar khamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i prochitav ikh, i vviishov u navstryechunii dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed

navstryechunim litsyem. i ezyekiya molivsyapyeryed navstryechunim litsyem, govoryachi: navstryechui savaoty, bozhye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii bog dlya vsikh tsarstv zymeli, ti stvoriv nyebyesa ta zymyulu! nakhili, navstryechui, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, navstryechui, ochi svoi ta i pobach, i pochui vsi slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo boga. spravdi, navstryechui, asiriis'ki tsari popustoshili vsi narodi ta ikhni kraï. i kinuli voni ikhnikh bogiv na ogon', bo nye bogi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, dyeryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyepyer, navstryechui, bozhye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zymeli, shcho ti navstryechu', bog edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav navstryechu', bog izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivsyas do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye navstryechu' govori pro n'ogo: gordue toboyu, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailyevogo! chyeryez rabiv svoikh navstryechua ti obrazhav ta kazav: iz byezlichyiu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, do birni iogo kiparisi, i zbyerus' na vyershok iogo visochini, v gushchinu iogo sadu, ya kopayu ta p'yu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipyets'ki riki! khiba ti nye chuv, shcho viddavna zrobiv ya otsye, shcho za dniv starodavnikh ya tsye buv stvoriv? tyepyer zhye sprovadiv ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumovishch obyertaesh ikh. a myeshkantsi ikhni byezsili, nastrashyeni ta pobytiezhyeni, voni stali, yak zylla otye pol'ovye, mov trava zyeleniyucha, yak trava na dakhakh, yak popalyenye zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhd ta vkhd tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do vukh moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku privishu, a vudilo moe v tvoï usta, i tyebye povyernu ya tieyu dorogoyu, yakoyu priishov ti! a otsye tobi znak: izhtye ts'ogo roku zbizhzhya samsiinye, a drugogo roku samoraslye, a tryet'ogo roku siitye ta zhnit', i sadit' vinogradniki, ta i izhtye ikhnii plid. a vryatovanye yudinogo domu, shcho lishilosya, pustit' korinnya dodolu, i svogo ploda dast' ugoru. bo z erusalimu viidye pozostalaye, a ryeshtki z gori sion. ryevnist' navstryechua savaota zrobit' tsye. tomu tak skazav navstryechu' pro asiriis'kogo tsarya: vin nye vviidye do mista ts'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i shchitom ii nye popy-

eryedit', i vala na n'ogo nye visiplye. yakoyu dorogoyu priidye, to nyeyu i povyernyet'sya, u misto zh otsye vin nye vviidye, govorit' navstryechu'! i tsye misto ya oboronyu na spasinnya iogo radi syebye ta radi davida, mogo raba! i viishov angol navstryechunii, i zabiv v asiriis'komu tabori sto i visimdyesyat i p'yat' tisyach. i povstavali rano vrantsi, azh os' usi tila myertvi... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvsyas, i osivsyas v ninyevii. i stalosya, koli vin molivsyas v domi nisrokha, svogo boga, to sini iogo adrammyelyekh ta shar'yetsyer ubili iogo myechyem, a sami vtyekli do krayu ararat... a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yesar-khaddon.

38

timi dnyami smyertyel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav navstryechu': zaryadi svoemu domovi, bo ti vmiraesh i nye budyesh zhiti... i vidvyernuv ezyekiya oblichchya svoe do stini, i pomolivsyas do navstryechua, ta i skazav: o, navstryechui, zgadai zhye, shcho ya khodiv pyeryed oblichchym tvoim pravdoyu ta tsilim syertsyem, i robiv ya do brye v ochakh tvoikh! i zaplakav ezyekiya ryevnim plachyem! i bulo navstryechune slovo do isai, govoryachi: idi i skazhyesh do ezyekii: tak skazav navstryechu', bog bat'ka tvogo davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya sl'ozu tvoyu! os' ya dodayu do dniv tvoikh p'yatnadtsyat' lit, i z ruki asiriis'kogo tsarya vryatuyu tyebye ta tsye misto, i oboronyu tsye misto. i otsye tobi znak vid navstryechua, shcho navstryechu' zrobit' tu rich, pro yaku govori: os' ya vyertayu tin' stupenyas, shcho vid sontsyas ziishla na stupenyi akhazovi, nazad na dyesyat' stupenyiv. i vyer-nulosyas sontsyas na dyesyat' stupenyiv timi stupenyami, yakimi ziishlo bulo. os' pisan-nya ezyekii, yudinogo tsarya, koli vin buv zakhvoriv ta viduzhav z svoei khvorobi: ya skazav buv: opivdni dniv svoikh vidiidu do shyeolovikh bram, ryeshiti rokov svoikh ya nye matimu... ya skazav: nye pobachu ya navstryechua, navstryechua v kraï zhivikh, uzhye mizh myeshkantsyami tsarstva pomyerlikh nye pobachu lyudini... domivka moyas vzhye rozibrana, i vid myenye vidibrana, nyemov toi pastushii namyet; ya zhityas svoe zvinuv, mov tkach, vid osnovi myenye vin vidirvye, pokinchit' myenye z dnya do nochi... ya krichav azh do ranku... vin, yak lyev, potoroishchit' vsi kosti moi, z dnya do nochi pokinchit' zo mnoyu... pishchu ya, mov lastivka chi zhuravyel', vorkocha, mov toi golub; zandidili ochi moi, vizirayuchi do visokosti... navstryechui, prichavlenii ya,

poruchisya za myenye! shcho mayu skazati? a shcho vin skazav buv myeni, tye i vchiniv. tikho zmandruyu vsi lita svoi chyeryez girkist' moei dushi! navstryechui, na nikh, na slovakh tvoikh, zhitimut' lyudi, i v us'omu ts'omu zhittya moei dushi, uzdorov zhye myenye i ozhivi ti myenye! os' tyerpinnya tsye viishlo myeni na dobro, ti strimav vid grobu gnittya moyu dushu, bo ti kinuv za spinu svoyu vsi grikhi moi, bo nye budye zh shyel proslavlyati tyebye, smyert' nye budye tyebye vikhvalyati... nye mayut' nadii na pravdu tvoyu ti, khto skhodit' do grobu. zhivii, til'ki zhivii tyebye slaviti budye, yak ya os' s'ogodni, bat'ko sinam rozgolosit' pro pravdu tvoyu! navstryechu' na spasinnya myeni, i mi budyem spivati pispnospivi svoi u domi navstryechunim po vsi dni mogo zhittya! a isaya skazav: nyekhai viz'mut' grudku fig, i nyekhai rozitrut' na tomu gnoyaku, i viduzhae! a ezyekiya promoviv: yakii znak, shcho ya vviidu do navstryechun'ogo domu?

39

togo chasu poslav myerodakh-bal'adan, sin bal'adaniv, vavilons'kii tsar, listi ta darunka do ezyekii, bo prochuv buv, shcho toi zakhvoriv ta viduzhav. i radiv nimi ezyekiya, i pokazav im skarbnitsyu svoyu, sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zbroivnyu svoyu, i vsye, shcho znakhodilosya v iogo skarbnitsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi im ezyekiya v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govoriili tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priishli do myenye z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnitsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai zhye slova navstryechua savaata: os' prikhodyat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budye vinyesyenye azh do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, gororit' navstryechu'... a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, zabyerut', i voni budut' yevnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya!... i skazav ezyekiya do isai: dobre navstryechune slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyeka budye za moikh dniv!...

utishaitye, vtishaitye naroda mogo, gororit' vash bog! promovlyaitye do syert'sya erusalimu, i zaklichyte do n'ogo, shcho vipovnilas' iogo dolya tyazhka, shcho vina iomu vibachyena, shcho vin za svoi vsi grikhi vdvoe vzyav z ruki navstryechua! golos klichye: na pustini vgotuitye dorogu navstryechunyu, v styepu virivnyaitye bitii shlyakh bogu nashomu! khai pidiimyet'sya vsyaka dolina, i khai znizit'sya vsyaka gora ta pidgirok, i khai stanye krutye na rivninu, a pasma girs'ki za dolinu! i z'yavit'sya slava navstryechunya, i razom pobachit' ii kozhnye tilo, bo usta navstryechuni ot'sye pryorykli! golos klichye: zvishchai! ya zh spitav: pro shcho budu zvishchaty? vsyakye tilo trava, vsyaka zh slava yak tsvit pol'ovii: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, yak podikh navstryechunii povie na nyei!... spravdi, narod to trava: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, slovo zh nashogo boga poviki stoyatimye! na goru visoku zbyerisya sobi, blagovisniku sionu, svogo golosa sil'no pidvishch, blagovisniku erusalimu! pidvishch, nye lyakaisya, skazhi mistam yudi: os' bog vash! os' priide navstryechu', bog, yak sil'ni, i budye ramyeno iogo panuvati dlya n'ogo! os' iz nim nagoroda iogo, a pyeryed oblichchiam iogo vidplata iogo. vin otaru svoyu budye pasty, yak pastir, ramyenom svoim pozbirae yagnyata, i na loni svoemu nositimye ikh, diinyakiv zhye provaditi budyel! khto vodi pomirav svoeyu dolonyeyu, a p'yadyeyu vimirav nyebo, i tryetinoyu miri obnyav pil zymeli, i gori ti zvazhiv vagoyu, a vzgir'ya shal'kami? khto navstryechun'ogo dukha zbagnuv, i dye ta lyudina, shcho radi svoi podavala iomu? z kim radivsya vin, i toi napoumiv iogo, ta navchav puti prava, i piznannya navchiv buv iogo, i iogo napoumiv dorogi rozumnoi? tazh narodi yak kraplya z vidra, a vazhat' yak porokh na shal'kakh! tazh vin ostrovi pidiimae, nyemov tu pilinku! i livana nye vistachit' na zapalinnya zhyertovnye, nye stanye i zvir'ya iogo na tsilopalyennya! nasuproti n'ogo vsi lyudi nyemov bi nishcho, porakhovani v n'ogo marnotoyu ta porozhnyehyeyu. i do kogo vpodobite boga, i podobu yaku vi postavite poruch iz nim? maistryer bozhka vidlivae, zolotar zhye iogo krie zolotom, ta vilivae iomu sriblyani lantsyuzhki. ubogii na dara takogo byerye sobi deryevo, shcho nye gnje, rozshukue vpravnomo maistra, shchob postaviv bozhka, yakii nye zakhitaet'sya. khiba vi nye znaetye, chi vi nye chuli, chi vam nye spovishchyyeno zdavna bulo, chi vi nye zrozumili pidvalin zyemli? vin toi, khto sidit' ponad krugom zyemli, a myeshkantysi ii nyemov ta sarana. vin nyebo prostyag, mov

tkaninu tonku, i roztyagnuv vin iogo, mov namyeta na myeshkannya. vin toi, khto knyaziv obyetae v nishcho, robit' suddiv zyeimli za marnotu: voni nye buli shchye posadzheni, i nye buli shchye posiyani, i pyen' ikhnii v zyeimli shchye nye zakorinivsyta, ta yak til'ki na nikh vin dmukhnuv, voni povsikhali, i burya ponyesla ikh, mov tu solomu! i do kogo myenye pririvnyae-tye, i iomu budu rivnii? govorit' svyatii. pidiimit' u visochinu vashi ochi i pobachtye, khto tye vsye stvoriv? toi, khto zori vivodit' za ikhnim chislom ta klichye im'yam ikh usikh! i nikhto nye zagubit'sya chyeryez vsyesil'nist' ta vsyemogutnist' iogo. poscho govorish ti, yakovye, i kazhyesh, izrailyu: zakrita doroga moya pyeryed navstryechuom, i vid boga mogo vidiishlo moe pravo. khiba zh ti nye znaesh, abo ti nye chuv: bog vidvichnii navstryechu', shcho kintsi zyeimli vin stvoriv? vin nye zmuchet'sya ta nye vtomlyuet'sya, i nye zbagnyennii rozum iogo. vin zmuchenomu dae silu, a byezsilomu mits'. i pomuchat'sya khloptsi i potomlyat'sya, i yunaki spotiknutis' spitknut'sya, a ti, khto nadayu skladae na navstryechua, silu vidnovlyat', krila pidiimit', nyemov ti orli, budut' bigati i nye potomlyat'sya, budut' khoditi i nye pomuchat'sya!

41

poslukhaitye movchki myenye, ostrovi, a narodi, chyekaitye navchannya mogo! khai pidiidut' i skazhut': pristupimo vsi razom na sud! khto zo skhodu togo probudiv, shcho iogo suprovodit' v khodi pyeryemoga? vin narodi dae pyeryed nim ta tsariv na toptannya, ikhn'ogo myecha obyetae na porokh, iogo luka v solomu rozviiyanu. vin zhyenye ikh, spokino dorogoyu idye, yakoyu vin nye pyeryekhodiv nogami svoimi. khto vchiniv ta zrobit' tsye? toi, khto rodi poklikav viddavna: ya, navstryechu', pyershii, i z ostan-nimi ya toi zhye sami! bachili tsye ostrovi ta zhakhalisya, kintsi zyeimli tripotili, nablizhuvalis' ta prikhodili. odin odnomu dopomaga-e i govorit' do brata svogo: bud' mit-sinii! i pidbad'orue maistyer zolotarya, a toi, khto molotom gladit', togo, khto b'e na ko-vadli, i kazhye pro spoennya: dobre vono! i iogo zmitsnyue tsvyakhami, shchob nye khi-talos'. ta ti, o izrailyu, rabye mii, yakovye, shcho ya tyebye vibrav, nasinnya avraama, druga mogo, ti, yakogo ya vzyav buv iz kintsiv zyeimli ta poklikav tyebye iz okrain ii, i skazav buv do tyebye: ti rab mii, ya vibrav tyebye i nye vidkinuv tyebye, nye bliisa, z tobou bo ya, i nye ozirais', bo ya bog tvii! zmitsnyu ya tyebye, i tobi pomozhu, i prav-itsyeyu pravdi svoei tyebye ya pidtrimayu. otozh, zasoromlyat'sya ta zniyakoviyut' usi proti tyebye zapalyeni, stanut' nichim ta

poginut' tvoji suprotivniki. shukatimyesh ikh, alye ikh ti nye znaidyesh, svoikh supro-tivnikov; stanut' nichim ta marnotoyu ti, khto provadit' viinu proti tyebye. bo ya navstryechu', bog tvii, shcho dyerzhit' tye-bye za pravitsyu i govorit' do tyebye: nye bliisa, ya tobi pomozhu! nye bliisa, ti yakoviv chyervye, ti zhmyen'ko izrailyeva: ya tobi pomozhu, govorit' navstryechu', i tvii vikupityel' svyatii izrailiv! os' zroblu ya tyebye molotarkoyu gostroyu, novoyu, zubchastoyu, pomolotish ti gori ta ikh po-toroshchish, a pidgirkii polovoyu vchinish! pyeryeviesh ikh ti, i vityer ikh roznyesye, i bura ikh rozporoshit', i ti budyesh utishatisya navstryechuom, budyesh khvali-tis' svyatim izrailiyevim. ubogi ta bidni shukayut' vodi, ta nyema, yazik ikhnii vid pragnyennya visokh, ya, navstryechu', i ikh vislukahayu, bog izrailiv, nye lishu ikh! ya riki vidkriyu na lisikh gorakh, a dzhyeryela posyeryed dolin, obyernu ya pustinyu na ozyero vodnye, a zyeimlyu sukhu na dzhy-eryela! na pustinyu dam kyedra, akat-siyu, mirta i maslinu, postavlyu ya razom v styepu kiparisa ta yavora i buka, shchob razom pobachili i znali, i pyeryesvidchilis' ta zrozumili, shcho navstryechunya ruka tsye zrobita, i stvoriv tsye svyatii izrailiv! prinye-sit' svoyu spravu, govorit' navstryechu, priprovad'tye myeni svoi dokazi, kazhye tsar yakoviv. khai pidiidut' i khai nam rozkazhut', shcho trapit'sya! viyasnit' spravi minuli, shcho voni e, a mi syertsye nashye na tye pokladyemo i piznaemo ikhnii kinyets', abo spovistit' pro maibutne. rozkazhit' napyeryed pro maibutne, i piznaemo mi, shcho vi bogi. otozh, uchinit' vi dobro chi zro-bit' shcho likhye, shchob mi zdivuvalis' i ra-zom pobachili. ta vi myensh vid nichogo, i myenshii vash chin vid marnoti, gidota, khto vas vibirae! ya z pivnochii muzha zbudiv i priishov vin, zo skhid sontsya v im'ya moe klichye, i vin budye chaviti knyaziv, mov tu gryazyuku, i yak ganchar glinu topchye! khto skazav tsye viddavna, shchob znali tye mi, i shchob napyeryed mi skazali: tsye pravda? ta nikhto nye skazav, i nikhto nye poviv, i nikhto nye pochuv vashikh sliv... ya pyershii skazav do sionu: otsye, to voni! a erusalimovi dam blagovisnika. i ya divlyus', ta nikogo nyema, i nyemae mizh nimi po-radnika, shchob vidpovili, koli ikh zapitayu. tozh nishcho vsi voni, ikhni chini marnota, vityer ta porozhnyecha ikhni idoli!

42

otsye otrok mii, shcho ya pidpirayu iogo, mii obranyets', shcho iogo polyubila dusha moya. ya zliv svogo dukha na n'ogo, i vin pravosuddya narodam podast'. vin nye budye krichati, i klikati nye budye, i na vult-

syakh chuti nye dast' svogo golosu. vin ochy-
 eryetini nadlomlyenoi nye dolomit', i gnota
 tliyuchogo nye pogasit', budyє sud vidavati
 za pravdoyu. nye vtomit'sya vin, i nye znye-
 mozhyet'sya, poki prisudu nye pokladye na
 zymli, i budut' chyekati zakona iogo os-
 trovi. govorit' otak bog, navstryechu', sh-
 cho stvoriv nyebyesa i ikh roztyagnuv, sh-
 cho zymlyu prostyag ta vsye tye, shcho iz
 nyei vikhodit', shcho narodovi na nii vin
 dikhannya dae, i dukha vsim tim, khto
 khodit' po nii. ya, navstryechu', poklikav
 tyebye v spravyedlivosti, i budu mitsno tri-
 mati za ruki tyebye, i tyebye byeryegtimu,
 i dam ya tyebye zapovitom narodovi, za
 svitlo poganam, shchob ochi vidkriti nyezry-
 achim, shchob vivyesti v'yaznya z v'yaznitsi,
 a z tyemnitsi tikh myeshkantiv tyemryavi!
 ya navstryechu', otsye imyennya moe, i in-
 shomu slavi svoei nye dam, ni khvali svoei
 bozhkam. ryechi davni priishli os', novi zh
 ya povim, dam pochuti vam pro nikh, poki
 virostut'. zaspivayte dlya navstryechua pis-
 nyu novu, vid krayu zymli iomu khvalu!
 nyekhai shumit' morye, i vsye, shcho e v
 n'omu, ostrovi ta ikhni myeshkantsi! khai
 golosno klichut' pustinya i mista ii, osyeli,
 shcho v nikh prozhivae kyedar! khai
 vispivuyut' myeshkantsi skyeli, khai krichat'
 iz vyershini girs'koi! nyekhai navstryechuu
 chyest' viddadut', i na ostrovakh iogo slavu
 zvischayut'! navstryechu' viidye, yak lit-
 sar, rozbudit' zavzyattya svoe, yak voyak,
 pidliimye vin okrik ta budyє krichati, py-
 eryemozhye svoikh vorogiv! ya vidviku
 movchav, movchaznii buv ta strimuvavsya,
 a tyepyer za krichatimu, mov porodillya!
 budu tyazhko zidkhati i khatati povitrya!
 spustoshu ya gori i pidgirki, i vsi ikhni
 zillya posushu, i richki obyernu v ostrovi,
 i stavi povisushuyu! i ya poprovadzhu
 nyezryachikh dorogoyu, yakoi nye znayut',
 styezhkami nyeznanimi ikh povyedu, oby-
 ernu pyeryed nimi tyemnotu na svitlo, a ny-
 erivnye v rivninu. otsye ryechi, yak i zro-
 blyu, i ikh nye pokinu! vdistuplyat' nazad,
 posoromlyat'sya soromom ti, khto nadiyu
 skladav na bozhka, khto bovvanam kazav:
 v nashi bogi! pochuitye, glukhi, a nyezry-
 achi, prozryite, shchob bachiti! khto slipii,
 yak nye rab mii, a glukhii, yak posol mii,
 shcho ya posilayu iogo? khto slipii, yak
 doviryenii, i slipii, yak rab navstryechua? ti
 bachiv bagato, alye nye zbyerig, mav vukha
 vidkriti, alye nye pochuv. navstryechu' za-
 khotiv buv togo radi pravdi svoei, zbil'shiv
 ta proslaviv zakona. alye vin narod popus-
 toshenyi ta poplyundrovanii; usi voni po
 pyecherakh pov'yazani ta po v'yaznitsyakh
 pokhovani; stali voni za grabizh, i nyemae
 vizvol'nika, za zdobich, i nyemae togo, khto
 b skazav: povyerni! khto z vas viz'mye otsye
 do vukh, na maibutne pochue i poslukhae?

khto yakova dav na zdobich, a izrailya gra-
 bizhnikam? khiba zh nye navstryechu', sh-
 cho mi proti n'ogo grishili buli i nye khotili
 khoditi putyami iogo, a zakona iogo mi nye
 slukhali? i vin viliv na n'ogo zhar gnivu
 svogo ta nasillya viini, shcho palakhkotilo
 navkolo iogo, ta vin nye piznav, i v n'omu go-
 rilo vono, ta nye brav vin do syertsya ts'ogo!

43

a tyepyer otak kazhye navstryechu', shcho
 stvoriv tyebye, yakovye, i tyebye vformuvav,
 o izrailyu: nye biisya, bo ya tyebye vikupiv,
 ya poklikav im'ya tvoe, mii ti! koli py-
 eryekhoditimesh chyeryez vodi, ya budu z
 toboyu, a chyeryez richki nye zatoplyat' tye-
 bye, koli budyesh ogon' pyeryekhoditi, nye
 popyechyeshsya, i nye budyє paliti tyebye
 iogo polum'ya. bo ya navstryechu', bog tvii,
 svyatii izrailiv, tvii spasityel'! dav ya na
 vikup za tyebye egipta, yetiopyu i syevu
 zamist' tyebye. chyeryez tye, shcho ti stav
 dorogii v moikh ochakh, shanovani stav, i
 ya tyebye pokokhav, to lyudyei zamist' tye-
 bye viddam, a narodi za dushu tvoyu. nye
 biisya, bo ya zh iz toboyu! zo skhodu zgro-
 madzhu nasinnya tvoe, i z zakhodu tyebye
 pozbirayu. skazhu pivnochi: dai, a do pivd-
 nya: nye strimu! poprivod' ti siniv moikh
 zdalyeka, a dochki moi vid okrain zymli, i
 kozhnogo, khto til'ki zvyet'sya imyennyam
 moim, i kogo ya na slavu svoyu buv stvoriv,
 kogo vformuvav ta kogo ya vchiniv. privyedi
 ti naroda slipogo, khoch ochi vin mae, i
 glukhikh, khoch vukha v nikh e! nyekhai
 razom zbyerut'sya vsi lyudi i narodi zgro-
 madyat'sya: khto pomizh nimi rozkazhye
 pro tsye, i khto rozpovist' pro minulye?
 nyekhai dadut' svidkiv svoikh i opravdani
 budut', i khai voni chuyut' ta skazhut': tsye
 pravda! vi svidki moi, govorit' navstryechu',
 ta rab mii, yakogo ya vibrav, shchob piznali
 i myeni vi povirili, ta zrozumili, shchye tsye
 ya. do myenye nye zroblyeno boga, i nye
 budyє ts'ogo po myeni! ya, ya navstryechu',
 i krim myenye nyemae spasyityela! ya
 rozkazav, i spomig, i zvistiv, i boga chuzhogo
 nyemae mizh vami, vi zh svidki moi, gov-
 orit' navstryechu', a ya bog! i ya zdavna toi
 samii, i nikhto nye vryatue z moei ruki, yak
 shcho ya vchinyu, to khto tsye pyeryeminit'?
 tak govorit' navstryechu', vash vdkupityel',
 svyatii izrailiv: radi vas ya poslav u vavilon,
 i zganyayu usikh vtikachiv, a khaldyeiv ko-
 rabli ikh utikhi. ya navstryechu', vash svy-
 atii, tvoryets' izrailya, tsar vash! tak govorit'
 navstryechu', shcho dorogu na mori dae, a
 styezhku v mogutnii vodi, shcho viprovadiv
 kolyesnitsyu i konya, viis'ko ta silu, sh-
 cho razom lyagli i nye vstali, zotlili, yak
 l'on, ta pogasli... nye zgaduitye vzhye pro
 minulye, i pro davne nye dumaitye! os'

zroblyu ya novye, tyepper virostye. chi zh pro tsye vi nye znaet'ye? tyezh zroblyu ya dorogu v styepu, a v pustini richki. budyе slaviti myenye pol'ova zvirina, shakali ta strusi, bo vodu ya dam na styepu, a v pustini richki, shchob napuvati narod mii, vi-brantsya mogo. tsyei narod ya sobi vformu-vav, vin budyе zvischati pro slavu moyu. ta myenye ti nye klikav, o yakovyе, nye zmagavsyа za myenye, izrailyu. ti myeni nye privodiv yagnyat tsilopalyen' svoikh, i svoimi zhyertvami nye shanuvav ti myenye... ya tyebye nye siluvav, shchob prinositi zhy-ertvu khlibnu, i kadilom nye muchiv tye-bye. ochyeryetu zapashnogo nye kupuvav ti za sriblo myeni, i nye napuvav ti myenye loem zhyertov svoikh, til'ki svoimi grikhami myenye ti turbuvav ta svoimi provinami muchiv myenye!... ya, ya e toi, khto sti-rae provini tvoi radi syebye, a grikhiv tvoikh nye pam'yatae! prigadai ti myeni i sudi-mosya razom, rozkazhi ti myeni, shchob tobi opravdatis'! tvii bat'ko buv pyershii zgr-ishiv, i vidpali vid myenye tvoi posyeryed-niki, tomu ya pozbaviv syvashchenstva svyashchyenikov, i yakova dav na prokly-at'tya, i na znyevagu izrailya!

44

a tyepper os' poslukhai, o yakovyе, rabye mii, ta izrailyu, yakogo ya vibrav. tak govorit' navstryechu', shcho tyebye uchiniv i tyebye vformuvav vid utrobi, i tobi po-magae: nye biisya, rabye mii, yakovyе, i eshurunye, yakogo ya vibrav! bo vil-lyu ya vodu na spragnyenye, a tyeukuchi potoki na sukhodil, villyu dukha svogo na nasinnya tvoe, a blagoslovyennya moe na nashchadkiv tvoikh, i budut' voni vi-rostaty, nyemov mizh travoyu, i nyemov ti topoli pri vodnikh potokakh! tsyei budyе kazati: ya navstryechunii, a toi zvatimyet'sya imyennyam yakova, inshii napishye svoeyu rukoyu: dlya navstryechua ya, i budyе zvatisya imyennyam izrailya. tak govorit' navstryechu', tsar izrailiv ta vikupi-tyel' iogo, navstryechu' savaat: ya pyershii, i ya ostanii, i boga nyema, okrim myenye! i khto zvyet'sya, yak ya? khai rozkazhye pro tye, i khai zvistit' tye myeni z togo chasu, koli ya zaklav u davnini narod, i khai nam rozkazhye maibutne i priidyeshne. nye bi-ityesya ta nye lyakaityes'! khiba zdavna ya nye rozpoviv buv tobi i nye zvistiv? a vi svidki moi! chi e bog, okrim myenye? i skyeli nyemae, nye znayu ni zhodnoi! vsi, shcho roblyat' bovvani, marnota voni, i ikhni ulyublyentsi nye pomagayut', a svid-kami togo sami: nye bachat' voni ta nye znayut', shchob zastidatis'! khto boga zro-biv ta idola viliv, shcho vin nye pomagae? tozh druzi iogo posoromlyeni budut' usi,

maistri zh voni til'ki z lyudyei. khai voni vsi zbyerut'sya ta stanut': voni polyakayut'sya ta posoromlyat'sya razom! koval' tnye z zaliza sokiru, i v goryuchim vugilli prat-syue, i formue bozhka molotkami ta ro-bit' iogo svoim sil'nim ramyenom, a pri tim toi golodnii i byezsili, nye p'e vodi i muchit'sya... a tyeslya vityague shnura, viznachue shtiftom iogo, togo idola, gym-blyami robit' iogo ta okryeslyue tsirkulyem tsye, i robit' iogo na podobu lyu-dini, yak rozkishnii zrazok cholovika, shchob u domi postaviti. nastinae kyedrin vin sobi, i viz'mye graba i duba, i mit-snyе sobi vikokhaе mizh lisnimi dyeryevami, yasyen posadit', a doshchik viroshchue. i stanye lyudini otsye vsye na palivo, i viz'mye chastinu iz togo i zogriet'sya, tyezh pidpalit' v pyechi i spyechye khlib. takozh virobit' boga i iomu poklonyaet'sya, idolom zrobit' iogo, i pyeryed nim na kolina vpadae. polovinu iogo vin popalit' v ogni, na polovini iogo varit' m'yaso ta ist', pyechyenyu pyechye i nasichaet'sya, takozh griet'sya ta prigov-oryue: yak dobrye, nagrivsyа, vidchuv ya ogon'... a ostanok iogo vin za boga vchiniv, za bovvana svogo, pyeryed nim na kolina vpadae ta klanyaet'sya, iomu molit'sya i kazhye: ryatui zhye myenye, bo ti bog mii! nye znayut' i nye rozumiut' voni, bo ikhni ochi zazhmuryeni, shchob nye poba-chiti, i stvyerdili ikhni syertsya, shchob nye rozumiti! i nye pokladye vin do syertsya svogo, i nyemae znannya ani rozumu, shchob prokazati: polovinu iogo popaliv ya v ogni, i na vugilli iogo ya pik khlib, smazhiv m'yaso ta iv. a ryeshту iogo za ogidu vchinyu, budu klanyatisya dyeryev'yanii kolodi? vin go-duet'sya popyelom! zvyelo iogo syertsye ob-manyenye, i vin nye vryatue svoei dushi, ta nye skazhye: khiba nye bryekhnya u prav-itsi moii? pam'yatai pro tsye, yakovyе ta izrailyu, bo ti rab mii! ya tyebye vformu-vav buv dlya syebye rabom, mii izrailyu, ti nye budyesh zabutii u myenye! provini tvoi postirav ya, mov khmaru, i nyemov mryaku grikhi tvoi, navyernisya zh do myenye, tye-bye bo ya vikupiv! radiitye, nyebyesa, bo navstryechu' tsye zrobit; viklikuitye radisno, glibini zyemli; vtishaityesya spivom, o gori ta lisyе, ta v nim vsyakye dyeryevo, bo navstryechu' vikupiv yakova, i proslavivs' v izraili! tak govorit' navstryechu', tvii vidkupityel', ta toi, shcho tyebye vformu-vav vid utrobi: ya, navstryechu', toi, khto chinit' usye: roztyagnuv ya sam nyebo ta zyemlyu vtvyerdiv, khto pri tim buv zo mnoyu? khto oznaka lamae bryekhlivim, i robit' byezgluzdimi charivnikov, khto z nichim mudryetsiv vidsilae, i ikhni znannya obyertae v nyerozum, khto spovnyue slovo svogo raba, i vikonue radu svoikh poslantsiv, khto erusalimovi kazhye: ti budyesh zasye-

lyenii! a yudyeis'kim mistam: zabudovani budyetye vi, a ruini iogo vidbuduyu! khto glibini prokazue: visokhni, a richki tvoi ya povisushuyu, khto do kira govorit': mii pastiryu, i vsyakye moe pozhadannya vin vikonaе ta erusalimovi skazhye: zbudovanii budyesh! a khramovi: budyesh zakladyenii!

45

tak govorit' navstryechu' do svogo pomazantsya kira: ya mitsno trimayu tyebye za pravitsyu, shchob pyeryed oblichyam tvoim povaliti narodi, i z styegon tsariv rozv'yazhu poyasi, shchob vidchiniti dvyeri pyeryed tobouy, a brami nye budut' zamikani. ya pyeryed tobouy pidu i povirivnyuyu visunyenye, dvyeri midni zlamayu i porozhivayu zalizni zasuvi. i dam tobi skarbi, shcho v tyemryavi, ta bagatstva zakhovani, shchob piznav ti, shcho ya to navstryechu', yakii klchye tyebye za imyennyam tvoim, bog izrailiv, radi raba mogo yakova i radi vibrantsya mogo izrailya, i klchu tyebye tvoim imyennyam, tyebye nazivayu, khoch ti nye znaesh myenye. ya navstryechu', i nyema vzhye nikogo, nyema inshogo boga, krim myenye. ya tyebye pidpyerizuyu, khoch ti nye znaesh myenye, shchob diznalisya zo skhodu sontsya i z zakhodu, shcho krim myenye nyemae nichogo; ya navstryechu', i nyema vzhye nikogo, ya, shcho svitlo formuyu ta tyemnist' tvoryu, chinyu mir i nyedolyu tvoryu, ya navstryechu', yakii robit' tsye vsye! spustit' rosu zgori, nyebyesa, a iz khmar khai splivye spravedlivist'! khai zymlya vidkrivaet'sya, i khai porodit' spasinnya ta pravdu, khai razom rostut'! ya, navstryechu', tsye vchiniv! gorye tomu, khto z tvorstyem sovim svarit'sya, chyeryepok iz zymnikh chyeryepkiv! chi glina povist' gancharyevi svoemu: shcho robish? a dilo iogo: ti byez ruk! gorye tomu, khto patyakaе bat'kovi: poshcho ti plodish? a zhints: poshcho ti rodish? tak govorit' navstryechu', svyatiі izrailiv, i toi, khto iogo vformuvav: pitaitye myenye pro maibutne, a dolyu siniv moikh i chin moikh ruk pozostavtye myeni! ya zymlyu vchiniv i stvoriv lyudinu na nii, nyebyesa ya rukami svoimi prostyag i pro ikhni zori zvyeliv. ya zbudiv iogo v pravdi, i zrinyayu iomu vsi dorogi. vin misto moe pobudue i vidpustit' vignantiv moikh nye za vikup i nye za darunka, govorit' navstryechu' savaot. tak govorit' navstryechu': pratsya egiptu i tor-givlya yetiopii ta visoki syevaityani pyeryeidut' do tyebye ta budut' tvoi. pidut' voni za tobouy, u kaidanakh pyeryeidut', i budut' vklonyatis' tobi ta blagati tyebye: til'ki v tyebye e bog, i nyema bil'sh, nyema inshogo boga! spravdi ti bog taemnichii, bog

izrailiv, spasityel'! vsi voni zasoromlyat'sya i zniyakoviyut', maistri idoliv pidut' u soromi razom, izrail' zhye budyе spasenyi vid navstryechua vichnim spasinnym: nye budyetye vi zasoromlyeni ani znyeslavlyeni azh na vichni viki! bo tak promovlyae navstryechu', tvoryets' nyeba. vin toi bog, shcho zymlyu vformuvav ta ii vchiniv, i mitsno postaviv ii; nye yak porozhnyechu ii stvoriv, na prozhivannya na nii vin ii vformuvav. ya navstryechu', i nyema bil'shye inshogo boga! ya nye govoriv v ukritti, na tyemnomu misti zymli. ya nye govoriv do nasinnya yakova: shukaetse darmo myenye! ya navstryechu', govoryu spravvedlivist', zvischayu pravdivye! zbyerit'sya i pridit', nabliz'tyesya razom, uryatovani vsi iz poganiv! nye znae nichogo, khto dyeryevo nosit', bovana svogo, ta shcho molit'sya bogovi, yakii nye pomozhye. rozkazhit' ta nabliz'tye, i khai razom naradyat'sya: khto rozpoviv tsye viddavna, iz davnikh chasiv tsye zvistiv? chi zh nye ya, vash navstryechu'? bozh nyemae vzhye boga, krim myenye, okrim myenye nyema boga pravvednogo ta spasytelya! zvyernit'sya do myenye i spasyetes', vsi kintsi zymli, bo ya bog, i nyema bil'shye inshogo boga! ya sobouy samim prislyagav, spravvedlivist' iz ust moikh viishla, tye slovo, yakye nye povyernyet'sya: usyakye kolino vklonyatisya budyе myeni, usyakii yazik prislyagnye i myeni skazhye: til'ki v navstryechui pravda ta sila! priidut' do n'ogo ta zasoromlyat'sya vsi, shcho na n'ogo zapalyuyut'sya. chyeryez navstryechua uspravvedlivlyat'sya, i budyе proslavlyenye vsyakye nasinnya izrailya!

46

byel upav na kolina, zignuvsya nyevo, stali idoli ikhni dlya zvirini i khudobi. tye, shcho kolis' vi nosili, nakladyenye, mov toi tyagar na khudobu pomuchyenu. zignulisya i razom upali voni na kolina; nye mogli vryatuvati tyagara, i sami do polonu pishli... pochuitye myenye, domye yakoviv, ta vvyes' zalishku domu izrail'yevogo, yakikh vid zhivota ya pidnyav, nosiv vid utrobi, i ya budu toi samii do starosti vashoi, i do sivini vas nositimu, ya vchiniv, i ya budu nositi, i ya dvigatimu i poryatuyu! do kogo myenye vi vpodobitye ta pririvnyaetse, do kogo podobnim myenye vi uchinitye, shchob skhozhomu buti? ti, shcho zoloto siplyut' z kisi, sriblo zh vazhat' vagoyu, vinaimlyuyut' zolotarya, shchob iz togo im boga zroбив, i pyeryed nim voni padayut' ta poklonyayut'sya, nosyat' iogo na plyechi, pidiimayut' iogo, i stavlyat' iogo na misti iogo. i stoit', i z mistysa svogo vin nye rukhaet'sya; koli zh khto do n'ogo krichit', to vin nye vidpovist', i nye vryatue iogo vid nyedoli. pam'yataitye pro tsye ta zmuzh-

niitye, viz'mit' tseye na rozum, provinniki! pam'yataitye pro davne, vidvichnye, bo ya bog, i nyemae bil'sh boga, i nikogo, yak ya, shcho zvischayu kinyets' vid pochatku, i napyeryed shcho nye stalosya shchye, i shcho govoryu: mii zamir vidbudyet'sya, i vsyake zhadannya svoe ya vchinyu, shcho khizhogo ptakha zo skhodu priklikuyu, z krayu dalyekogo muzha svoei poradi! tak, ya skazav tye i sprovdazhu, shcho ya zadumav buv tyeie zrobylu! pochuitye myenye, tvy-erdosyerdi, dalyeki vid spravyedlivosti! ya svoyu spravyedlivist' nabliziv, vona nyedalyeko, a spasinnya moe nye pripiznit'sya, i dam na sioni spasinnya, dam izrailyeivi svoyu vyelich!

47

ziidi i syad' u porokh, o divo, dochko vavilonu! syad' na zyemlyu, byez tronu, o dochko khaldyeiv! bo klikati bil'shye nye budut' na tyebye: tyenditna ta vipyeshchyena! viz'mi zhorna i muki namyeli, namitku svoyu vidkhlili, zakachai no podolka ta styegna vidkrii, i bryedi chyeryez riki, i budye tvii sorom vidkritii, i stid tvii pokazhyet'sya! ya pomstu vchinyu, i nye budu shchaditi lyudini! nash vidkupityel', navstryechu' savaot iomu imyennya, svyatii izrailiv. sidi movchki i vviidi do tyemnoti, o dochko khaldyeiv, bo klikati bil'shye nye budut' tyebye: pani tsarstv! rozlyutivsya ya na narod svii, zbyezchystiv spadshchinu svoeyu, ta i viddav ikh u ruku tvoyu. ti nye viyavila milosyerdya do nikh: ti nad startsyem uchinila yarmo svoe duzhye tyazhkim, ta i skazala: naviki ya panyeyu budu! i do syertsya sobi nye vyzala tikh ryechyei, nye podumala pro svii kinyets'... a tyepper tsye poslukhai, rozpyeshchyena, shcho byezpyechno sidish, shcho govorish u syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! nye budu siditi vdovoyu, i nye znatimu strati dityei! ta priidut' na tyebye nyespodivano tye i tye v odin dyen', strata dityei ta vdivstvo, voni v povnii miri na tyebye spadut' pri usii mnogoti tvoikh chariv, pri sili vye-likii tvoikh zaklanin'!... ti zh bo nadiyu skladala na zlobu svoyu, govorila: nikhto nye pobachit' myenye! zvyela tyebye mudrist' tvoya ta znannya tvoe, i skazala ti v syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! i priidye na tyebye likhye, shcho vidvorozhiti iogo ti nye zmozhyesh, i na tyebye nyeshchastya vpadye, shcho nye zmozhyesh iogo okupiti, i priidye na tyebye raptovno spustoshyennya, pro yakye ti nye znaesh... stavai zhye z svoimi zaklyattymi ta z byezlichyuu chariv svoikh, yakimi ti muchilasya vid yunatstva svogo, mozhye zmozhyesh ti dopomogti, mozhye ti nastrakhaesh! zmuchilas' ti vid vyelikoi kil'kosti rad svoikh, khai

zhye stanut' i khai dopomozhut' tobi ti, khto nyebo rozrizue, khto do zir pridivlyayet'sya, khto provishchue kozhnogo misyatsya, shcho mae na tyebye priiti! os' stali voni, mov soloma: ogon' ikh popalit', nye vryatuyut' svoei dushi z ruki polum'ya, tseye nye zhar, shchob pogriti syebe, ani polum'ya, shchob siditi bilya n'ogo... takimi tobi stanut' ti, shcho spivpratsyuvava ti z nimi, vorozhbiti tvoi vid yunatstva tvogo, kozhyen budye bluditi na svii bik, nyemae nikogo, khto b tyebye vryatuvav!

48

poslukhaitye tseye, domye yakoviv, shcho zvyetyes' imyennym izrailyevim, i shcho viishli iz yudinikh vod, shcho klyanyetyesya imyennym navstryechunim ta boga izrailya zgaduetye, khoch nye v pravdi ta nye v spravyedlivosti! bo vid mista svyatogo voni prozivayut'sya ta na boga izrailyevogo spirayut'sya, iomu imyennya navstryechu' savaot! ya viddavna zvischav pro minulye, iz ust moikh viishlo vono i rozpoviv ya pro n'ogo, raptovno zrobyv, i priishlo. tomu, shcho ya znay, shcho vpyertii ti e, tvoya zh shiya to m'yazi zalizni, a cholo tvoe midyanye, to zvischav ya viddavna tobi, ishchye poki priishlo, rozpoviv ya tobi, shchob ti nye govoriv: mii bozhok tseye zrobyv, a pro tseye nakazav mii bovvan ta mii idol. ti chuv, pyeryeglyan' usye tseye; i vi khiba nye viznaetye ts'ogo? tyepper rozpoviv ya tobi novini i taemnitsi, yakikh ti nye znay. tyepper voni stvoryeni, a nye viddavna, a pyeryed tsim dyem ti nye chuv buv pro nikh, shchob nye skazati: otsye ya ikh znay. ta nye chuv ti i nye znay, i viddavna ti nye vidkriyav svogo vukha, bo ya znay, shcho napyevno ti zradish, i zvano tyebye vid utrobi: pyeryevyertyen'. radi imyennya svogo ya spinyayu svii gniv, i radi slavi svoei ya strimuyusya proti tyebye, shchob nye znishchiti tyebye. otsye pyeryetopiv ya tyebye, alye nye yak tye sriblo, u gorni nyedoli tyebye doslidiv. radi syebe, radi syebe robylu, bo yak budye zbyezcheshchyenye imyennya moe? a inshomu slavi svoei nye dam. pochui myenye, yakove ta izrailyu, mii poklikanii: tseye ya, ya pyershii, takozh ya ostannii! tyezh ruka moya zyemlyu zaklala, i nyebo napnula pravitsya moya, ya zaklichu do nikh i voni stanut' razom. zbyerit'sya vi vsi ta i poslukhaitye: khto syeryed vas rozpoviv buv pro tye? kogo navstryechu' lyubit', vchinit' volyu iogo v vaviloni, ramyeno zh iogo na khaldyeyakh. ya, ya govoriv i poklikav iogo, sprovdav iogo, i vin na dorozii svoii budye mati povodzhennya. nabliz'tyes' do myenye, poslukhaitye tseye: spokonviku ya nye govoriv potaemno; vid chasu, yak diya-

los' tsye, ya buv tam. a tyepyer poslav myenye navstryechu' bog ta iogo dukh. tak govorit' navstryechu', tvii vidkupityel', svy-atii izrailiv: ya navstryechu', bog tvii, shcho navchae tyebye pro korisnye, shcho provadit' tyebye po dorozhi, yakoyu ti maesh khoditi. o, koli b ti prislukhuavasya do moikh zapovidei, to buv bi tvii spokii, yak richka, a tvoya spravvedlivist', nyemov mors'ki khvili! a nasinnya tvogo bulo b, yak pisku, a nashchadkiv tvogo zhivota nyemov zhyernyat iogo, i vityatye i vigublyenye nye bulo b tvoe imyennya iz-pyeryed oblichchya mogo! virushit' iz vavilonu, vtyechit' vid khaldeyev, radisnim spivom zvistit', otsye rozgolosit', azh do krayu zyeimli roznyesit' tsye, skazhit': navstryechu' vikupiv raba svogo yakova! i spragi nye znali voni na pustynyakh, yakimi provadiv vin ikh: vodu z skyeli pustiv im, vin skyelyu rozbiv i voda potyekla! dlya byezbozhnykh spokoyu nyemae, govorit' navstryechu'.

49

pochuitye myenye, ostrovi, i narodi zdalyeka, vvazhaitye: navstryechu' iz utrobi poklikav myenye, moe imyennya zgdav z nutra nyen'ki moei. i moi usta vchiniv vin, yak toi gostrii myech, zakhovav myenye v tini svoei ruki, i myenye vchiniv za do-birnu strilu, v svoim sagaidatsi zakhovav vin myenye. i do myenye prorik: ti rab mii, izrailyu, yakim ya proslavlyus'! i ya vid-poviv: nadaryemno trudivs' ya, na porozh-nyechu i marnotu zuzhiv svoyu silu: spravdi zh z navstryechuom pravo moe, i nagoroda moya z moim bogom. tyepyer zhye pro-moviv navstryechu', shcho myenye vformu-vav sobi vid zhivota za raba, shchob navyer-nuti sobi yakova, i shchob izrail' dlya n'ogo buv zibranii. i buv ya shanovanii v ochakh navstryechunikh, a mii bog stavasya mitst-syu moeyu. i vin skazav: togo malo, shchob buv ti myeni za raba, shchob vid-noviti plyemyena yakova, shchob vyernuti vryatovanikh izrailya, alye ya vchinyu tye-bye svitlom narodiv, shchob buv ti spasin-nyam moim azh do krayu zyeimli! tak gov-orit' navstryechu', vidkupityel' izrailiv, svy-atii iogo, do pogordzhenogo na dushi, do obidrzhenogo vid lyudyei, do raba tikh volodariv: pobachat' tsari, i knyazi povs-tayut', i poklonyat'sya radi navstryechua, shcho virnii, radi svyatogo izrailievogo, shcho vibrav tyebye. tak govorit' navstryechu': za chasu vpodobannya ya vidpoviv tobi, v dyen' spasinnya tobi dopomig, i sty-eryegtimu tyebye, i dam ya tyebye za-povitom narodovi, shchob krai obnoviti, shchob podiliti spadki spustoshyeni, shchob v'yaznyam skazati: vikhod'tye, a tim, khto v tyemnoti: z'yavit'sya! pri doro-

gakh voni budut' pastisya, i po vsikh lisikh gorbovinakh ikhni pasovis'ka. nye budut' golodni voni, ani spragnyeni, i nye vdarit' ikh spyeka, ni sontsye, bo toi, khto ikh milue, ikh poprovadit' i do vodnykh dzhy-eryel povedye ikh. i vchinyu ya vsi gori svoi za dorogu, i pidiimut'sya biti shlyakhhi moi. os' tsi zdalyeka priidut', a tsi os' iz pivnochi i z zakhodu, a tsi z krayu sinim. radiitye, nyebyesa, zvyesyelisy ti, zyeimlye, vi zh, gori, vtshaityesya spivom, bo navstryechu' zvyesyeliv svii narod, i zmluvavasya nad svoimi ubogimi! i skazav buv sion: navstryechu' kinuv myenye, i navstryechu' mii pro myenye zabuv... chi zh zhinka zabudye svoe nyemovlya, shchob nye pzhalati ii sina utrobi svoei? ta koli b voni pozabuvai, to ya nye zabudu pro tyebye! otozh na dolonyakh svoikh tyebye viriz'biv ya, tvoi muri pozavsidu pyeryedo mnoyu. sinovyte tvoi pospishat'sya do tye-bye, a ti, khto ruinue tyebye i ti, khto nish-chit' tyebye, povidkhodyat' vid tyebye. zdi-mi svoi ochi navkolo i pobach: vsi voni pozbiralisy i idut' os' do tyebye! yak zhivii ya, govorit' navstryechu': usikh ikh, yak ozdobu, zodyagnyesh, ta pidv'yazhyeshsya nimi, nyemov naryechyena. bo ruini tvoi ta pustini tvoi, i zruinovanii krai tvii tyepyer spravdi stanut' tisinii dlya myeshkantsiv, i budut' viddalyeni ti, khto tyebye ruinu-vav. ishchye do vukh tvoikh skazhut' sinovyte siritstva tvogo: tisinnye myeni mistsye otsye, posun'sya dlya myenye, i ya syadu! i ti skazhyesh u syertsii svoim: khto myeni ikh zrodiv, yak bula osirochyena ya ta samitna, bula vignana ta zabludila? i khto vikhovav ikh? ya zostalas' sama, a tsi, zvidki voni? tak skazav navstryechu' bog: os' ya pidiimu svoyu ruku do lyudiv, i pidnyesu do naro-div prapora svogo, i poznosyat' siniv tvoikh v pazusi, a dochok tvoikh poprinosyat' na plyechakh. i budut' tsari za tvoikh vikhovatyeliv, a ikhni tsaritsi za nyan'ok tvoikh. litsyem do zyeimli voni budut' vk-lonyatis' tobi ta lizatimut' pil tvoikh nig, i ti piznaesh, shcho ya to navstryechu', shcho nye posoromlyat'sya ti, khto na myenye nadiet'sya! chi zh vid sil'nogo budye vidnyata zdobich, i chi nagrabo-vanye gvaltivnikom uryatovanye budye? bo navstryechu' kazhye tak: polonyeni vidi-brani budut' vid sil'nogo, i vryatovana budye zdobich nasil'nika, i ya stanu na pryu iz tvoimi supyeryechnikami, siniv zhye tvoikh ya spasu. i ya zmushu tvoikh gnobityeliv istu tilo svoe, i voni povpi-vayut'sya vlasnoyu krov'yu, nyemov bi vi-nom molodim... i piznae todi kozhnye tilo, shcho ya to navstryechu', tvii spasityel' ta tvii vidkupityel', potuzhnii yakoviv!

tak govorit' navstryechu': dye vashoi maty-
eri list rozvodovii, z yakim ya ii vidpus-
tiv? abo khto e z moikh borguval'nikiv,
yakomu ya vas buv prodav? tozh za vashi
provini vi prodani, i za vashi grikki vasha
mati vidpushchyena. chomu to nikogo nye-
mae, koli ya prikhodzhu, i nye vidpovidae
nikhto, koli klichu? chi ruka moya spravdi
korotkoyu stala, shchob vikuplyati, i khiba
ryatuvati nyema v myeni sili? tazh doko-
rom svoim ya visushuyu morye, obyertayu
riki v pustinyu, ikhnya riba gnie byez vodi
i umirae iz pragnyennya! nyebyesa zodya-
gayu ya v tyemryavu, i pokrittyam ikhnim
vyeryetu chinyu. navstryechu' bog myeni
dav movu vpravnu, shchob umiti zmit-
sniti slovom zmuchenogo, vin shchoranku
probudzhue, zbudzhue vukho myeni, sh-
chob slukhati, mov uchni. navstryechu'
bog vidkriy vukho myeni, i ya nye stav
nyeslukhnyanim, nazad nye vidstupiv. pid-
staviv ya spinu svoyu tim, khto b'e, a sh-
choki svoi shchipacham, oblichchya svogo
nye skhovav vid gan'bi i plyuvannya. alye
navstryechu' bog dopomozhye myeni, tomu
nye soromlyusya ya, tomu ya zrobiv buv
oblichchya svoje, nyemov kryemin', i znayu,
shcho nye budu zastidzheniy ya. bliz'ko
toi, khto myenye vspravedlivlyue, khto zh
stanye zo mnoyu na pryu? stan'mo razom,
khto mii suprotivnik? khai do myenye pidi-
dye! otozh, navstryechu' bog dopomozhye
myeni, khto zh otoi, shcho priznae myenye
vinuvatim? khto mizh vami lyakaet'sya
navstryechua i golos iogo otroka slukhae?
khto khodit' u tyemryavi, svitla zh nyemae
iomu, khai nadiet'sya vin na navstryechune
im'ya, i khai na boga svogo opiraet'sya!
tozh usi, shcho ogon' vi zapalyuetye, sh-
cho ognynnimi strilami vi pouzbroyuvani,
khodit' u zhari svogo ognyu ta v strilakh
ognyennikh, yaki rozpalili! z moei ruki ot-
sye stanyet'sya vam, i vi budyetye v mukakh
lyezhati!

pochuitye myenye, khto zhyenyet'sya za
pravdoyu, khto poshukue navstryechua! po-
glyan'tye na skyelyu, z yakoi vi vityesani,
i na kamenolomnyu, z yakoi vi vidovbani.
glyan'tye na avraama, bat'ka svogo, ta na
sarru, shcho vas porodila, bo til'ki odnogo
iogo ya poklikav, alye blagosloviv buv iogo
ta rozmnozhyv iogo. bo siona navstryechu'
potishae, vsi ruini iogo potishae, i obyert-
tae pustini iogo na yedyen, iogo zh styp
na navstryechunii sadok! probuvatimut'
v n'omu utikha ta radist', khvala i pis-
nospivi. poslukhai myenye, mii narodye, i
viz'mi do vukh, ti plyemyeno moe, bo vi-

idye vid myenye zakon, a svoje pravosu-
dya postavlyu za svitlo narodam! bliz'ka
pravda moye: viidye spasinnya moe, a
ramyena moi budut' sud vidavati naro-
dam. ostrovi budut' mati nadiyu na myenye
i spodivannya svoi pokladut' na ramyeno
moe. zdiimit' svoi ochi do nyeba, i po-
glyan'tye na zymlyu dodolu! bo nyebo,
yak dim, prodyryet'sya, a zymlya roz-
padyet'sya, mov odizh, myeshkantsi zh ii,
yak ta voshla, poginut', spasinnya zh moe
budye vichnye, a pravda moya nye zla-
maet'sya! pochuitye myenye, znavtsi pravdi,
narodye, shcho v syertsii iogo mii zakon: nye
biityesya lyuds'koi gan'bi ta ikhnikh obraz
nye lyakaityes', bo potochit' ikh mil', mov
odyezhu, i yak vovnu, chyerva ikh zzhyye-
rye, a pravda moya budye vichna, i spasinnya
moe z rodu v rid! zbudisya, zbudis', zodya-
nysya u silu, ramyeno navstryechune! zbud-
isya, yak u davninu, yak za pokolinnya vikiv!
khiba tsye nye ti ragava zrubala, krokodila
zdiravilo? khiba tsye nye ti morye visushilo,
vodi byezodni vyelikoi, shcho mors'ku glib-
inu vchinilo dorogoyu, shchob vikuplyeni py-
eryeishli? otak vizvolentsi navstryechuni
povyernut'sya ta do sionu zo spivom uvi-
idut', i na ikhnii golovi budye radist' vid-
vichna, vyesyelist' ta vtikhu osyagnut' voni,
a zhurba ta zidkhannya vtyechut'! ya, ya
vash toi utishityel'! khto zh to ti, shcho
boishsya lyudini smyertyel'noi i lyuds'kogo
sina, shcho do travi vin podibnii? i ti
zabuvaesh pro navstryechua, shcho vchiniv
buv tyebye, shcho napnuv nyebyesa vin
ta zymlyu zaklav, i zavzhdi shchodyenno
lyakaeshsya gnivu gnobityelya, shcho go-
tovii tyebye pogubiti. aye dye toi gno-
bityeliv gniv? zakutii v kaidani nyebavom
rozv'yazanii budye, i nye pomrye vin u yami,
i nye zabraknye iomu iogo khliba. bo ya
navstryechu', bog tvii, shcho zburyue morye,
i ryevut' iogo khvili, navstryechu' savaot
iomu imyennya! ikladu ya slova svoi v usta
tvoi ta khovayu tyebye v tini ruk svoikh,
shchob nyebo napnuti ta zymlyu zaklasti,
i skazati sionovi: ti mii narod! zbudisya,
zbudisya, ustan', dochko erusalimu, shcho
z ruki iz navstryechun'oi vipila ti kyelikh
gnivu iogo, chashu-kyelikha oduru vipila,
vitsidila... zo vsikh tikh siniv, shcho vona
porodila, nikogo nyema, khto b provadiv ii;
zo vsikh tikh siniv, yakikh vikhovala, nikogo
nyema, khto b pidtrimav ii... tsi dvi ryechi
spitkali tyebye, alye khto pozhalie tyebye?
ruina i nyedolya, i golod ta myech, khto
rozhvazhit' tyebye? sinovyie tvoi povmlivali,
lyezhali na rozi vsikh vulits', mov olyen' u
tyenyetakh, povni gnivu navstryechun'ogo,
kriku boga tvogo... tomu to poslukhai
ots'ogo, uboga i sp'yanila, alye nye z vina:
tak govorit' navstryechu' tvii, navstryechu' i
tvii bog, shcho na pryu za narod svii stae:

os' kyelikha oduru ya zabirayu z tvoei ruki, chashu-kyelikha gnivu mogo, bil'shye piti iogo vzhye nye budyesh! i dam ya iogo v ruku tikh, shcho gnobili tyebye, shcho voni do tvoei dushi govori: skhili's', i po tobi mi pyeryeidymo! i poklala ti spinu svoyu, nyemov zymlyu, i yak vulitsyu dlya py-eryekhozikhik...

52

zbudisya, zbudis', zodyagnisya, sionye, u silu svoyu, zodyagnisya u shchati pish-noti svoei, o erusalimye, o misto svyatye, bo vzhye nyeobrizanii ta zanyechishchenii bil'shye nye vviidye do tyebye! obrusi z syebye porokh, ustan' ta sidai, erusal-imye! rozv'yazhi puta shii svoei, o branko, o dochko sionu! bo navstryechu' kazhye tak: zadarmo buli vi poprodani, tomu budyetye vikuplyeni nye za sriblo. bo tak navstryechu' bog promovlyae: do egiptu ziishov buv narod mii vpochatku, shchob myeshkati tam, a ashshur za nishcho iogo tistuv. a tyepyer shcho myeni tut, gov-orit' navstryechu', koli vzyatii daryemno narod mii? shaliyut' volodari ikhni, gov-orit' navstryechu', i postiino vyves' dyen' moe imyennya znyevazhyenye... tomu moe imyennya piznae narod mii, tomu togo dnya vin piznae, shcho ya to otoi, shcho gorakh nogi blagovisnika, shcho zvischae pro mir, shcho dobro provishchae, shcho spasinnya zvischae, shcho govorit' sionovi: tsaryue tvii bog! slukhai, tvoi storozhi znaly golos, ukupi spivayut', bo bachat' voni oko-v-oko, koli do sionu navstryechu' povvertaet'sya. radiitye, spivaitye sum-isno, o erusalims'ki ruini, bo naroda svogo navstryechu' zvyesyeliv, vikupiv erusalima! navstryechu' obnazhiv na ochakh usikh nar-odiv svyatyee ramyeno svoe, i spasinnya vid nashogo boga pobachat' vsi kintsi zymli! ustupit'sya, vstupit'sya ta viidit' izvidti, nyechistogo nye dotorkaityesya, viidit' z syeryedini iogo, ochist'tyesya vi, shcho nosi-tye posud navstryechunii! bo nye v pospikhu viidetye i nye navtyeki vi pidetye, bo pidye navstryechu' pyeryed vami, za vami zh izrailiv bog. os' stanye rozumnye robiti mii otrok, pidimiyet'sya i budy povishchenii, i visochyennim vin stanye! yak bagato-khto nim divuvalis', takii to buv zmynienii obraz iogo, shcho i nye buv lyudinoyu, a viglyad iogo, shcho i nye buv sinom lyuds'kim! tak vin zdivue chislyennikh narodiv, tsari svoi usta zamknut' pyeryed nim, bo pobachat', pro shcho nye govoryeno im, i zrozumiyt', chogo nye chuvali voni!...

53

khto nashii spasyennii tii zvisttsi poviriv, i nad kim vidkrivalos' ramyeno navstryechune? bo vin viris pyeryed nim, mov galuzka, i mov korin' z sukhoi zymli, nye mav vin prinadi i nye mav pishnoti; i mi iogo bachili, ta krasni nye bulo, shchob iogo pozhadati! vin pogordzhyenii buv, iogo lyudi pokinuli, stradnik, znaiomii z khorobami, i vid yakogo oblichchya khovali, pogordzhyenii, i mi nye tsinuvai iogo... napravdu zh vin nyemochi nashi uzyav i nashi boli ponis, a mi uvazhai iogo za poranyenogo, nibi bog iogo vdariv porazami i muchiv... a vin buv ranyenii za nashi grikhi, za nashi provini vin muchyenii buv, kara na n'omu bula za nash mir, iogo zh ranami nas uzdorovlyeno! usi mi bludili, nyemov ti ovyeckhi, rozporoshilis' kozhyen na vlasnu dorogu, i na n'ogo navstryechu' poklav grikh usikh nas! vin gnoblyenii buv ta ponizhuvanii, alye ust svoikh nye vidkrivav. yak yagnya buv provadzhyenii vin na zakolyennya, i yak ovyeckha pyeryed strizhiyami svoimi movchit', tak i vin nye vidkrivav svoikh ust... vid utisku i sudu vin zabranii buv, i khto zbaganye iogo rid? bo z krayu zhivikh vin vidirvanii buv, za provini mogo narodu na smyert' iogo dano... i z zlochintsyami viznachili iomu groba iogo, ta iogo pokhovali v bagatogo, khoch provini vin nye uchiniv, i nye bulo v iogo ustakh omani... ta zvoliv navstryechu', shchob pobiti iogo, shchob muki zavdano iomu. yakshcho zh dushu svoyu pokladye vin yak zhyertvu za grikh, to pobachit' nasinnya, i zhitimye dovгий dni, i zamir navstryechunii rukoyu iogo budy mati povodzhyennya! vin cheryez muki svoei dushi budye bachiti plid, ta i nasitit'sya. spravyedlivii, mii otrok, opravdae piznannam svoim bagat'okh, i ikhni grikhi ponyesyue. tomu to dam udil iomu mizh vyelikimi, i z potuzhnimi budye diliti zdobich za tye, to dam na smyert' viddav dushu svoyu, i z zlochintsyami buv porakhovanii, khoch grikh bagat'okh sam nosiv i zastupavs' za zlochintsiv!

54

vyesyelisya zh, nyeplidna, yaka nye rodila, spivannyam utishaisya i radii, shcho muk porodil'nikh nye mala, bo v pokinyenoi budy bil'shye siniv vid siniv zamizhn'oi, govorit' navstryechu'! poshir mistsyue namyetu svogo, a zavisi namyetni pomyeshkan' tvoikh povityagai, nye zatrimui! svoi shnuri prodovzh, a kilochki svoi pozmitsnyai! bo pravoruch i livoruch poshirishsya ti, a nasinnya tvoe odidichat' narodi, i zasyelyat' mista opustoshyni. nye

biisya, bo soromu ti nye zaznaesh, i nye soromsya, bo nye budyesh zastidzhyena, bo pro sorom svogo yunatstva zabudyesh, a gan'bi udivstva svogo ti nye budyesh uzhye pam'yatati!... bo muzh tvii, tvorjets' tvii, navstryechu' savaot iomu imyennya, a tvii vikupityel' svyati izrailiv, vin bogom usiei zyeimli budy zvanii! bo navstryechu' buv poklikav tyebye, yak pokinutu zhinku i zasmuchyenu dukhom, i yak zhinku yunatstva svogo, yak bula ti viddikynena, kazhye tvii bog. na khvil'ku malu ya tyebye buv pokinuv, alye z milosyerdyam vyelikim tyebye pozbirayu. u zapali gnyu ya skhovav buv oblichyha svoe na khvilinu vid tyebye, ta vichnoyu milistyu zmiluyusya nad to-boyu, kazhye tvii vikupityel', navstryechu'. bo dlya myenye otsye mov ti noevi vodi: yak ya prisyagnuv buv, shcho noevi vodi nye priidut' uzhye nad zyeumlyeyu, tak ya prisyagnuv, shchob na tyebye nye gnivatisya i nye kartati tyebye! bo zrushat'sya gori i kholmi zakhitayut'sya, ta milist' moya nye vidiidye vid tyebye, i zapovit mogo miru nye zakhitat'sya, kazhye tvii milostivyets', navstryechu'. moya dochko uboga ta buryeyu gnana, nyevtishna, os' kaminnya tvoi pokladu v malakhiti, osnovi zh tvoi zakladu iz sapfiriv! i poroblyu iz rubinu karnizi tvoi, tvoi zh brami z kaminnya karbunkula, a vsyu gorozhu tvoyu z dorogogo kaminnya. vsi sini tvoi stanut' za uchniv navstryechunikh, i spokii glibokii nastanye sinam tvoim! budyesh mitsno postavlyena pravdoyu, stan' dalyeko vid utisku, bo nye boyatimyeshsya, i vid strakhu, bo do tyebye nye zblizit'sya vin. koli khto chipyatisya budy do tyebye, to tsye nye vid myenye, khto chipyatisya budy do tyebye, toi pyeryed tobouy vpadye. otozh, ya stvoriv kovalya, yakii dmye na ogon' iz vugillya, i viroblyue zbroyu svogo ryemyesla; i vigubnika tyezh ya stvoriv, yakii nishchit' tu zbroyu. zhodna zbroya, shcho zroblyena budy na tyebye, nye matimye uspikhu, i kozhnisin'kogo yazika, yakii stanye z tobouy do sudu, osudish. tsye spadshchina navstryechunikh rabiv, a ikhne opravdannya vid myenye, govorit' navstryechu'!

55

o, vsi spragnieni, idit' do vodi, a vi, shcho nye maetye sribla, idit', kupit' zhivnosti, i izhye! i idit', byez sribla kupit' zhivnosti, i byez platni vina i moloka! nashcho budyetye vazhiti sriblo za tye, shcho nye khlিব, i pratsyu vashu za tye, shcho nye sitit'? poslukhайте pil'no myenye, i spozhivaitye dobro, i nyekhai rozkoshue u nasiti vasha dusha! nakhilit' svoe vukho, i do myenye priidit', poslukhайте, i zhitimye vasha dusha! i z ya vami skladu zapovita naviki

na nyezminni davidovi milosti. otozh, iogo dav ya za svidka narodam, za provodirya ta vladiku narodam. tozh poklichyesh narod, shcho nye znaesh iogo, i toi lyud, shcho nye znae tyebye, i voni pospishat'sya do tyebye, radi navstryechua, boga tvogo, i radi svy-atogo izrailiyevogo, shcho proslaviv tyebye. shukaitye navstryechua, doki mozhna znaiti iogo, klichtye iogo, yak vin bliz'ko! khai byezbozhnii pokinye dorogu svoyu, a krutii svoi zadumi, i khai do navstryechua zvyernyet'sya, i iogo vin pomilue, i do nashogo boga, bo vin probachae bagato! bo vashi dumki nye moi tsye dumki, a dorogi moi to nye vashi dorogi, govorit' navstryechu'. bo naskil'ki nyebo vishchye za zyeumlyu, nastil'ki vishchi dorogi moi za vashi dorogi, a dumki moi za vashi dumki. bo yak doshch chi to snig skhodit' z nyeba i tudi nye vyertaet'sya, azh poki zyeumli nye napoit' i rodyuchoyu vchinit' ii, i nasinnya dae sivachyevi, a khlিব idunovi, tak budy i slovo moe, shcho vikhodit' iz ust moikh: porozhnim do myenye vono nye vyertaet'sya, alye zrobit', shcho ya pozhadav, i budy mati povodzhynnya v tomu, na shcho ya iogo posilav! bo z radistyu viidyetye vi, i z mirom provadzhyni budyetye, gori i kholmi budut' tishitisya pyeryed vami spivannym, i vsi pol'ovi dyeryeva budut' pyleskati v doloni. na mistye tyernini zrostye kiparis, a zamist' kropivi poyavit'sya mirt. i stanye usye navstryechuyevi na slavu, na vichnu oznaku, yaka nye ponishchit'sya!

56

tak govorit' navstryechu': byeryezhit' pravosuddya i chinit' spravedlivist', nyezabaram bo priidye spasinnya moe, i poyavit'sya pravda moya. blazhyenna lyudina, shcho robit' takye, i sin lyuds'kii, shcho mitsno trimaet'sya ts'ogo, shcho khoronit' subotu, shchob ii nye byezchystiti, ta byeryezhye svoyu ruku, shchob zhodnogo zla nye vchinit! i nyekhai nye povist' chuzhinyets', yakii priluchivsy do navstryechua, kazhuchi: naspravdi myenye viddiliv vid narodu svogo navstryechu', i skopyets' khai nye skazhye: tazh ya sukhyye dyeryevo! bo tak kazhye navstryechu' pro skoptsiv, shcho suboti moi byeryezhut', i vibirayut' zavgodnye myeni, i shcho trimayut'sya mitsno mogo zapovitu: ya im dam u svoim domi ta v murakh svoikh mistye i imyennya, shcho krashchye vono za siniv ta dochok, ya dam iomu vichnye im'ya, yakye nye ponishchit'sya! a tikh chuzhintsiv, shcho pristali do navstryechua, shchob sluzhiti iomu ta lyubiti navstryechune im'ya, shchob buti iomu za rabiv, usikh, khto khoronit' subotu, shchob ii nye zbyezchystiti, i tikh, shcho

trimayut'sya mitsno mogo zapovitu, ikh sprovadzhu na goru svyatuyu moyu ta potishu ikh v domi molitvi moei! tsilopalyennya ikhni ta ikhni zhyertvi budut' myeni do vpodobi na moim zhyertivniku, bo mii dim budyie nazvanii domom molitvi dlya vsikh narodiv! slovo navstryechua boga, shcho zbiraie vignantsiv izrailya: ya shchye pozbi-rayu do n'ogo, do iogo zibranih! pol'ova vsya zvirino, pribud'tye spozhiti, takozh lisova vsya zvirino! iogo vartivni vsi slipi, nye znayut' nichogo, vsi voni psi nimi, yaki gavkati nye mozhut', mriiniki, lyezhni, shcho lyublyat' drimati! i tsye psi nyenazhyeri, shcho nye znayut' nasichyennya, i tsye pastiri ti, shcho nye vmiyut' uvazhati: usi voni khodyat' svoeyu dorogoyu, kozhyen z svogo kintsya do svoei zdobichi... priidit' no, govoryat', viz'mu ya vina, ta napoyu p'yankogo nazhluktimos', i budyie i tsyei dyen', i zavtrishnii dyen' dalyeko shchyedrishii!...

57

pravyednii umirae, i nyemae nikogo, khto b uzyav tsye do syertsya, i muzhi pobozhni byerut'sya zo svitu, i nyemae takogo, khto b tye zrozumiv, shcho vid zla zabiraet'sya pravyednii z svitu! vin vidkhodit' iz mirom; na lozhakh svoikh spochivayut', khto khodit' pryamoyu dorogoyu. ta nabliz'tyes' syudi, vi sini charivnitsi, nasinnya chuzholozhnikove ta bludnitsi, nad kim rozkoshue tye vi, nad kim rozkrivaetye rota, visovue tye yazika? khiba vi nye diti pyerystupu, nasinnya bryekhni, vi, shcho palytes' pristrasty syered dubiv, pid dyeryevom kozh-nim zlyenyim, shcho dityei nad potokami rizhyetye, pid skyel'nimi shchililnami? u gladyen'kikh kaminnyakh potoku tvii udil, voni, voni dolya tvoya! i im ti lila zhyertvu litu, khlibnu zhyertvu prinosila! chi tsim ya zaspokoeni budu? na gori na visokii ta v-sunyeni ti postavila lozhye svoe, i tudi ti prikhodish prinositi zhyertvi. i ti za dyer-ima i odvirkom kladyesh svogo pam'yatnika kul'tovogo, bo ti vidstupila vid myenye, ob-nazhaeshya i vkhodish, poshryuesh lozhye svoe, i skladaesh umovu sobi z odnim z tikh, shcho z nimi ti lyubish lyezhhati, dye mist-sye naglyedish. i ti do molokha z olivoyu khodish, i namnozhuesh masti svoi; i posi-laesh dalyeko svoikh poslantsiv, i znizhaesh-ya azh do shyeeolu. ti zmuchuvalas' na chis-lyennikh dorogakh svoikh, alye nye kazala: zrikayus'! znaishla ti ozhivlyennya sili svoei, tomu nye oslabla. i za kim pobivalasya ti ta lyakalas', shcho nyevirnoyu stala i myenye nye zgadala, nye klala na syerts-ivoemu? khiba nye tomu, shcho movchav ya vid viku, to ti nye boishsya myenye? ya viyavlyu pro spravyedlivist' tvoyu ta pro vchinki tvoi, ta voni nye pomozhut' tobi!

yak ti budyesh krichati, nyekhai poryatue tyebye tvoya zgraya bozhkiv. alye vityer usikh ikh rozvie, skhopit' podikh; khto zh na myenye nadiet'sya, zyemlyu vspadkue i goru svyatuyu moyu oddichit'! i vin kazhye: buduitye dorogu, buduitye dorogu, pochist'tye dorogu, zabyerit' pyereshkodi z dorogi narodu mogo! bo tak promovlyae vi-sokii i pidnyeseni, poviki zhivushchii, i svy-atii iogo imyennya: probuvayu ya na viso-chini ta v svyatini, i z zlamanim ta z upoko-ryenim, shchob ozhivlyati dukha skromnikh, i shchob ozhivlyati syertsya zgnoblyenikh! bozh nye vichno ya budu suditis', i nye zavzhdii ya gnivatis' budu, bo dukh z-vid oblichchya mogo zomliv bi, ta i dushi, yaki ya vchiniv. ya gnivavsya buv za grikh koristolyubstva iogo, ta i uraziv iogo, za-khovav ya oblichchya svoe i lyutuvav, ta pishov vin, vidstupnii, dorogoyu syertsya svogo. ya bachiv dorogi iogo, i vzdorov-lyu iogo, i iogo poyedu i dam potikhu dlya n'ogo i dlya tikh, shcho sumuyut' iz nim. stvoryu ya plid ust: spokii, spokii da-lyekomu ta bliz'komu! govorit' navstryechu', i vzdorovlyu iogo. a ti nyespravyedlivi yak morye rozburkhaneye, koli buti spokiinim nye mozhye vono, i koli vodi iogo bagno i mul vikidayut'. dlya byezbozhnikh spokoyu nye-mae, govorit' navstryechu'!

58

krichi na vsye gorlo, nye strimuis', svii go-los povishch, mov u surmu, i ob'yavi ti narodovi moemu pro ikhnii pyerystup, a domovi yakova ikhni grihii! voni bo sh-chodyenno shukayut' myenye ta zhadayut' piznati dorogi moi, mov narod toi, sh-cho pravyednye chinit', i prava svogo boga nye kidae. pitayut'sya v myenye voni pro prava spravyedlivosti, zhadayut' nablizhyen-nya boga: nashcho mi postimo, koli ti nye bachish, muchimo dushu svoyu, ti zh nye znaesh togo? otak, u dyen' postu svogo vi chinitye volyu svoyu, i vsikh vashikh robitnikiv tisyentye! tozh na svarku ta zakolat postitye vi, ta shchob kulakom biti nakhabno... tyepper vi nye posti-tye tak, shchob vash golos pochutii buv na visochini! khiba zh otsye pist, sh-cho ya vibrav iogo, toi dyen', koli morit' lyudina dushu svoyu, svoyu golovu gnye, yak ta ochyeryetina, i styelit' vyeryetu ta popil? chi zh otsye nazivaesh ti postom ta dnyem upodobi dlya navstryechua? chi zh os' tsye nye toi pist, shcho ya vibrav iogo: rozv'yazati kaidani byezbozhnosti, puta yarma rozv'yazati i pustiti na volyu utisnyenikh, i vsyakye yarmo rozirvati? chi zh nye tsye, shchob vlamati goldonmu khliba svogo, a vbogikh burlakiv do domu vprovaditi? shcho yak pobachish nagogo, sh-

chob vkriti iogo, i nye skhovatisya vid svogo ridnogo? zasyae todi, mov dosvitnaya zorya, tvoe svitlo, i khutko shkiryu rana tvoya zarostye, i tvoya spravyedlivist' khodit'ime pyeryed toboyu, a slava navstryechunya storozhyeyu zadn'oyu! todi klikati budyesh i navstryechu' vidpovist', budyesh klikati i vin skazhye: os' ya! yakshcho viddalish z-pomizh syebye yarmo, nye budyesh pidnositi pal'tsy i kazati likhogo, i budyesh davati golodnomu khlib svi, i znyedolyenu dushu nasitish, todi to zasvitit' u tyemryavi svitlo tvoe, i tvoya tyemryava nibi yak poludyen' stanye, i budy navstryechu' tyebye zavzhdi provaditi, i dushu tvoyu nagodue v posukhu, kosti tvoi pozmitsnyae, i ti stanyesh, nyemov toi napoenii sad, i mov dzyeryelo tye, shcho vodi iogo nye vsikhayut'! i ruini vidvichni sini tvoi pozabudovuyut', postavish osnovi dovichni, i budut' tyebye nazivati: zamurovnik prolomu, napravnik shlyakhiv dlya posyelyennya! yakshcho radi suboti ti strimaesh nogu svoyu, shchob nye chiniti svoikh zabaganok u dyen' mii svyatii, i budyesh zvati subotu priemnistyu, dnyem navstryechunim svyatim ta shanovanim, i ii poshanuesh, nye pydyesh svoimi dorogami, dila svogo nye shukatimyesh ta nye budyesh kazati daryemni slova, todi v navstryechui rozkoshuvati ti budyesh, i vin posadovit' tyebye na visotakh zemli, ta zrobit', shcho budyesh ti spozhivati spadshchinu yakova, bat'ka tvogo, bo usta navstryechuni skazali otsye!

59

oto zh bo, navstryechunya ruka nye skorotshala, shchob nye pomagati, i iogo vukho nye stalo tyazhkim, shchob nye chuti, bo to til'ki pyeryestupi vashi viddilyuvali vas vid vashogo boga, i vashi provini khovali oblichchya iogo vid vas, shchob vin nye pochuv, bo vashi doloni zaplyamlyeni krov'yu, vashi zh pal'tsi byezzakonnayam, usta vashi govoryat' nyepravdu, yazik vash byel'kochye likhye! nyemae nikogo, khto b klikav na sud, i nikogo nyema, khto sudivsy b popravdi, kozhyen nadiyu kladye nye marnotu i govorit' nyepravdu, vagitnie bidoyu i porodzhue zlochyn! visidzhuyut' yaitsya gadyuchi ta tchut' pavutinnya: khto z'ist' z ikhnikh yaets', pomirae, a z rozbitogo gadina viidye... nitki ikhni nye stanut' odyezhyeyu, i virobami svoimi voni nye pokriyut'sya: ikhni dila dila krivdi, i v ikhnikh rukakh chin nasil'stva... ikhni nogi bizhat' na likhye, i spishat' prolivati nyevinnu krov, ikhni dumki dumki krivdni, ruina i pogibil' na ikhnikh dorogakh! dorogi spokoyu nye znayut', i pravosudnya nyemae na ikhnikh styezhkakh, voni pokrutili sobi svoi styezhki, i kozhyen, khto

nyeyu stupae, nye znae spokoyu. tomu viddalilosya pravo vid nas, i nye syagae do nas spravyedlivist'! chyekaemo svitla, ta os' tyemnota, chyekaemo syaiva ta i u tyemnoshchakh khodimo! mi matsaemo, mov nyevidyushchi, za stinu, navpomatski khodimo, mov ti byezoki; spotikaemosya mi opivdni, nyemov bi smyerkom, mizh zdorovimi mi, yak pomyerli!... usi mi ryevyemo, yak vyedmyedi, i mov golubi ti postiino vorkochyemo, chyekaemo prava i nyemae, spasinnya i vid nas viddalilos' vono... bo pomnozhilis' nashi pyeryestupi pyeryed toboyu, i svidikuyat' na nas grihki nashi, bo z nami pyeryestupi nashi, a nashi provini mi znaemo ikh! mi zradzhuvali i govoriли nyepravdu na navstryechua, i povidstupali vid nashogo boga, kazali pro utisk ta vidstup, vagitnili i vidumuvati z svogo syertsya slova nyepravdivi... i pravosudnya nazad vidstupilosya, a spravyedlivist' zdalyeka stoit', bo na maidani spitkulasya istina, pravda zh nye mozhye priiti, i istina znikla, a toi, khto vid zlogo vidkhodit', grabovani... i tsye bachit' navstryechu', i likhye v iogo ochakh, shcho prava nyema! i vin bachiv, shcho nyemae nikogo, i divuvavs', shcho nyemae zastupnika... ta ramyeno iogo iomu dopomoglo, i iogo spravyedlivist' pidpyerla iogo, i vin zodyagnuv spravyedlivist', yak pantsyer, a sholoma spasinnya na svoyu golovu, i zodyagnuv shati pomsti, yak odyag, i pokrivsy gorlivistyu, mov bi plashchyem! nadoluzhit' vin gnivom svoim vorogam zgidno z uchinkami ikhnimi, svoim suprotivnim zaplatoyu, ostrovam nadoluzhit' zaplatu. i budut' boyatisya imyennya navstryechun'ogo z zakhodu, a slavi iogo zo skhid sontsya, bo priidye, yak richka rvuchka, vityer navstryechunii ii pozhyenye, i priidye vikupityel' sionovi i tim, khto vyernuvsy iz progriku v yakovi, kazhye navstryechu'. a ya os' iz nimi umova moya, govorit' navstryechu': mii dukh, yakii na tobi, ta slova moi, shcho poklav ya do ust tvoikh, nye ustuplyat' voni z tvoikh ust, i z ust nashchadkiv tvoikh, i z ust nashchadkiv potomstva tvogo, govorit' navstryechu', vidtyepyer i azh naviki!

60

ustavai, svitisya, erusalimye, bo priishlo tvoe svitlo, a slava navstryechunya nad toboyu zasyala! bo tyemryava zymlyu vkrivae, a morok narodi, ta syae navstryechu' nad toboyu, i slava iogo nad toboyu z'yavlyayet'sya! i pidut' narodi za svitlom tvoim, a tsari za yasnistyu syaiva tvogo. zdilmi svoi ochi navkolo i pobach: usi voni zibrani, i do tyebye idut'; sini tvoi idut' izdalyeka, a dochok tvoikh na rukakh on nye sut'! pobachish todi i roz'yasnishsya ti,

spolokhnyet'sya i poshirshae syertsye tvoe, bo zvyernyet'sya mors'kye bagatstvo do tyebye, i priidye do tyebye bagatstvo narodiv! byezlich vyerblyudiv zakrie tyebye, molodi ti vyerblyudi z midiyanu i yefi, usi voni priidut' iz shyevi, nositimet' zoloto i ladan ta khvali navstryechuni zvischaitimet'. vsi otari kyedars'ki zbyerut'sya do tyebye, barani nyevaiots'ki posluzhat' tobi, voni pidut' usi na mii vitar, yak zhyertva priemna, i ya proslavlyu dim slavi svoei! khto voni, shcho lyetyat', yak ta khmara, i nyemov golubi do svoikh golubnikov? bo do myenye zbirayut'sya moryeplavtsi, i naipyershye plivut' korabli iz tarshishu, shchob privyesti siniv tvoikh zdalyeka, z nimi ikhne sriblo ta ikhne zoloto dlya imyeni navstryechua, boga tvogo, i dlya svyatogo izrailya, vin bo proslaviv tyebye. i muri tvoi pobudyut' chuzhinti, a ikhni tsari tobi budut' sluzhiti, bo v zapali gnivu svogo ya buv uraviz tyebye, a v svoim upodobanni zmiluyusa nad tobou! i budut' postiino vidkritimi brami tvoi, ani vdyn', ni vnochi nye zamknut'sya voni, shchob prinositi do tyebye bagatstvo narodiv, i ikhni tsari shchob buli priprovadzhyeni. bo poginut' narod ta tye tsarstvo, shcho nye skhochut' sluzhiti tobi, i tsi narodi ponishchyni budut' zovsim! slava livans'ka pribudye do tyebye, kiparis, sosna i buk budut' razom, shchob priozdobiti mistysye svyatini moei, i mistysye nig svoikh ya poshanuyu. i zignuti priidut' do tyebye sini tvoikh krivdnikov, i klanyatis' budut' do stip tvoikh nig usi nyenavisniki, i tyebye budut' klikati: misto navstryechune, sion svyatogo izrail'yevogo! za tye, shcho bula ti pokinuta ta osoruzhna, o dochko sionu, i cheryez tyebye nikhto nye khodiv, to vchinyu tyebye slavoju vichnoju, radistyu z rodu v rid! i budyesh ti ssati moloko iz narodiv, i grudi tsariv budyesh ssati, i piznaesh, shcho ya to navstryechu', tvii spasytel', a tvii vikupityel' potuzhnii yakoviv! zamist' midi vprovadzhu ya zoloto, i zamist' zaliza vprovadzhu sriblo, i zamist' dyeryeva mid', a zamist' kaminnya zalizo, i dozorom tvoim zroblyu mir, tvoimi zh nachal'nikami spravvedlivist'! v tvoim kraji nye budyeh vzhye chutye nasillya, ruina i spustoshyennya v myezhakh tvoikh, i nazvyesh svoi muri spasinnyam, a brami svoi pokhvaloyu! udyen' sontsye nye budyeh tobi vzhye za svitlo, i nye budyeh svititi tobi misyats' za syaivo, bo budyeh tobi vichnim svitlom navstryechu', a tvii bog za okrasu tvoju! nye zaidye vzhye sontsye tvoe, i misyats' tvii vzhye nye skhovaet'sya, bo budyeh tobi vichnim svitlom navstryechu', i dni zhalobi tvoei pokinchat'sya! a narod tvii usi spravvedlivi voni, zymlyu vspadkuyut' naviki, parost' moikh sadzhantsiv,

chin moikh ruk na proslavlyennya! tseyi malii stanye tisyachyeyu, i naimolodshii narodom mitsnim! ya, navstryechu', ts'ogo chasu otsye prispishu!

61

dukh navstryechua boga na myeni, bo navstryechu' pomazav myenye blagovistiti sumirnim, poslav myenye pyeryev'yazati zlamnikh syertsyem, polonyenim zvischati svobodu, a v'yaznyam vidchiniti v'yaznitsyu, shchob progolositi rik upodobannya navstryechuu, ta dyen' pomsti dlya nashogo boga, shchob potishiti vsikh, khto v zhalobi, shchob radist' vchiniti sions'kim zhalobnikam, shchob zamist' popyelu dati im ozdobu, olivu radosti zamist' zhalobi, odyezhu khvali zamist' tyemnego dukha! i budut' ikh zvati dubami prayednosti, sadzhantsyami navstryechunimi, shchob proslavivs' navstryechu'! i voni zabudyut' ruini vidvichni, vidbuduyut' spustoshyennya davni i vidnovlyat' mista poruinovani, z rodu v rid popustoshyni. i vstanut' chuzhinti ta i pastimet' vashi otari, i sini chuzhintsya budut' vam ril'nikami ta vam vinaryami! i budut' vas klikati: navstryechuni, svyashchyeniki budut' kazati na vas: slugi nashogo boga! vi budyetye isti bagatstvo narodiv, i ikhn'oyu slavoju budyetye slavitis'. za vash sorom podvinii i za gan'bu ta smutok, vash udil, tomu to posyadut' voni v svoim kraji podviinye, radist' vichna im budyeh! bo navstryechu' ya, i pravosuddya kokhayu, i nyenavidzhu rozbi ta krivdu, i dam im zaplatu za chin ikhnii popravdi, i z nimi skladu zapovita dovichnogo! i budyeh nasinnya ikhne znanye mizh lyudami, i mizh narodami ikhni nashchadki, usi, khto bachtii ikh budyeh, piznayut' ikh, shcho voni tye nasinnya, yakye blagosloviv buv navstryechu'! ya radisno budu vtishatisya navstryechuom, nyekhai zvyesyelit'sya dusha moya bogom moim, bo vin zodyagnuv myenye v shatu spasinnya, i v odyezhu prayednosti myenye vbrav, nyemov molodomu, poklav vin na myenye vintsya, i mov molodu, priozdobiv krasoyu myenye! bo tak yak zymlyta ta vivodit' roslinnist' svoju, i yak nasinnya svoe rodit' sad, tak navstryechu' bog uchinit', shcho viorostye pravda i khvala pyeryed usima narodami!

62

nye budu movchati ya radi sionu, i radi erusalimu nye budu spokiiini, azh poki nye viidye, yak syaivo, iogo spravvedlivist', a spasinnya iogo yak goryuchii svitil'nik! i pobachat' narodi tvoju spravvedlivist',

a slavu tvoyu vsi tsari, i imyennyam novim budut' zvati tyebye, shcho usta navstryechuni dokladno oznachat' iogo. i ti stanyesh koronoyu slavi v navstryechunii rutsi i diyadyemoyu tsarstva v doloni boga svogo! vzhye nye skazhut' na tyebye pokinuta, a na kraii tvii nye budut' kazati vzhye pustinya, bo tyebye budut' klikati v nii moya vtikha, a kraii tvii zamizhnya, bo navstryechu' pozhadae tyebye, i tvii kraii budye vzyatii za zhinku! yak yunak byerye pannu za zhinku, tak z toboyu odruzhit'sya sam budivnichii, i yak tishit'sya toi molodii naryechyenoyu, tak raditye bog tvii toboyu! na murakh tvoikh, erusalimye, ya postaviv storozhu, nikoli nye budye movchati vona tsilii dyen' ta vsyu nich. vi, khto prigadue navstryechua, nye zamovknit', i pyeryed nim nye vmovkaiyte, azh poki nye zmitsnit', i azh poki nye vchinit' vin erusalima za slavu svoyu na zyeimli! navstryechu' prisyagnuv buv svoeyu pravitsyeyu i potuzhnim ramyenom svoim: napravdu, nye dam uzhye zbzhzhya tvogo vorogam tvoim, i piti nye budut' chuzhintsi tvogo vinogradnogo soku, shcho ti pratsyuvav bilya n'ogo! bo ti, khto zbiraie iogo, budut' isti iogo ta i khvalitimut' navstryechua, i ti, khto gromadit' iogo, budut' piti iogo na podvir'yakh svyatini moei! prokhod'tye, prokhod'tye vi bramami, chist'tye dorogu narodovi! buduitye dorogu, buduitye dorogu, dorogu tu bitu, ochist'tye vid kamyenya, pidimit' nad narodami prapora! os' zvishchae navstryechu' azh do krayu zyeimli: rozkazhitye sions'kii dochtsi: os' prikhodit' spasynnya tvoe, os' iz nim nagoroda iogo, i zaplata iogo pyeryed nim! i budut' ikh zvati narodom svyatim, vikuplyentsyami navstryechua, a na tyebye zaklichut' zhadana, nyezalishyeny misto!

63

khto tsye gryadye iz yedomu, u shatakh chyervonikh iz botsri? khto toi pishnii v ubranni svoim, shcho v vyelichii sili svoei vrochisto gryadye? tsye ya, shcho govorit' u pravdi, shcho vladnii spasati! chogo to chyervona odyezha tvoya, a shati tvoi yak u togo, khto topchye v chavili? sam odin ya chavilo toptav, i nye bulo iz narodiv zo mnouy nikogo! i ya toptav ikh u gnivi svoim, i chaviv ikh u lyuti svoii, i brizkav ikh sik na odyezhu moyu, i ya poplyamiv vsi shati svoi... bo dyen' pomsti u syerts moim, i nadiшов rik mogo vikuplyennya! ya divivs', alye pomichnika nye bulo, i divuvavs', bo pidpori myeni brakuvalo, ta ramyeno moe myeni dopomoglo, a mii gniv vin pidtrimav myenye! i toptav ya narodi u gnivi svoim, i lamav ikh u lyuti svoii, i viliv na zyeimlyu ikhnyu krov! budu zgaduvati

laski navstryechuni, navstryechuni khvali za vsye tye, shcho vchiniv nam navstryechu', za vyelikye dobro tye dlya domu izrailya, shcho vchiniv vin dlya nikh u svoim milosyerdii, i v lastsi vyelikii svoii! i skazav: voni spravidi narod mii, sini, shcho nyepravdi nye kazhut', i stav vin dlya nikh za spasyelya. v usyakomu utisku ikhn'omu tisno bulo i iomu, i angol oblichchya iogo ikh spasav. lyubov'yu svoeyu i svoim milosyerdyam vin vikupiv ikh, i ikh pidnis i nosiv ikh usi dni v davninu. ta stali voni nyeslakhnyanimi i dukha svyatogo iogo zasmutili, i vin obyernuvsvya na voroga im, vin sam voyuvav proti nikh... todi to narod iogo zgadae dni davni, moisyeya: dye toi, shcho ikh viviv iz morya iz pastiryem otari svoei? dye toi, shcho v n'ogo poklav svogo dukha svyatogo? shcho vin po pravitsi moisyeya provadiv ramyeno vyelichchya svogo, shcho vin pyeryed nimi rozdilyuvav vodu, shchob zrobiti sobi vichnye im'ya? shcho provadiv byezodnyami ikh, yak konya na pustini, i voni nye spitknulis'? yak skhodit' u dolinu khudoba, tak ikh dukh navstryechunii vodiv do spochinku, tak i ti viv narod svii, shchob zrobiti sobi slavnaye im'ya! poglyan' iz nyebyes i pobach iz myeshkannya svyatini svoei ta slavi svoei: dye gorlivist' tvoya ta tvoi mogutni chini? dye vyelikye chislo milosyerdya tvogo ta laski tvoei, shcho suproti myenye zatrimalisya? til'ki ti nash otyets', bo avraam nas nye znae, a izrail' nas nye piznae! ti, navstryechui, otyets' nash, vid viku im'ya tvoe: nash vikupityel'! nashcho, navstryechui, ti popustiv, shcho mi bludimo z dorig tvoikh, nashcho robish tvyerdim nashye syertsye, shchob mi nye boyalis' tyebye? vyernisya radi rabiv svoikh, radi plyemyen spadku svogo! spadshchinu zaimav chas korotkii svyatii tvii narod, protivniki nashi svyatinyu tvoyu potoptali! mi stali takimi, nyemov bi vidviku ti nye panuvav buv nad nami, nyemov bi nye klikalosya tvoe imyennya nad nami!

64

o, koli b nyebyesa ti rozdyer i ziishov, pyeryed oblichchyam tvoim roztopolisya b gori, yak khvorost gorit' vid ognju, yak kipit' ta voda na ogni, otak shchob im'ya tvoe stalo vidomye tvoim vorogam, shchob pyeryed oblichchyam tvoim zatryemtili narodi! koli ti chiniv strashni ryechi, mi ikh nye chyekali, koli bi ziishov, to pyeryed oblichchyam tvoim roztopolisya b gori! i vidviku nye chuli, do ushyei nye dokhodilo, oko nye bachilo boga, krim tyebye, yakii bi zrobiv tak tomu, khto nadiyu na n'ogo kladye! ti strichaesh togo, khto radie ta pravyednist' chinit', otikh, shcho voni na dorogakh tvoikh pam'yatayut' pro tyebye.

ta rozgnivavsya ti, bo mi v tomu zgrishili naviki ta nyespravayedlivimi stali! i stali vsi mi, yak nyechistii, a vsya pravyednist' nasha nyemov poplyamovana misyachnim odizh, i v'lyanyemo vsi mi, mov listya, a nasha provina, yak vityer, nyesy nas... i nyemae nikogo, khto klikav bi imyennya tvoe, khto zbudivsya b trimatisya mitsno za tyebye, bo vid nas zakhovav ti oblichchya svoe i chyeryez nashu vinu ti pokinuv nas nidityi... tyeper zhye, o navstryechui, ti nash otyets', mi glina, a ti nash ganchar, i mi vsi chin tvoei ruki! nye gni-vaitsya, navstryechui, sil'no, i nye pam'yatai povsyakchasno provini! tozh spoglyan', mi narod tvii usi! svyati mista tvoi stali pustinyeyu, sion stav pustyleyeyu, styepom stav erusalim... dim svyatoshchii nashoi i nashoi slavi, v yakim bat'ki nashi khvalili tyebye, pogorilishchyem stav, a vsye nashye lyubye ruinoyu stalo... chi i na tsye shchye syebye budyesh strimuvati, navstryechui? budyesh movchati, i zanadto karati nas budyesh?

65

ya prikhilyavsya do tikh, shcho myenye nye pitali, ya znaidenyii timi, shcho myenye nye shukali. ya kazav: otsye ya, otsye ya! do narodu, shcho imyennyam moim nye buv zvani. ya vvyes' dyen' prostyagav svoi ruki do lyudu zapyekl-ogo, shcho vin, za svoimi dumkami, dorogoyu khodit' nyedobroyu, do narodu, shcho v ochi myenye prognivlyae postiino, shcho zhyertvi prinosit' v sadkakh ta shcho palit' kadilo na tsyeglahk, shcho sidit' u grobakh ta nochue po yamakh, ist' svininu, i v ikhn'omu posudi yushka nyechista, shcho govorit': spinis', nye zblizhaitsya do myenye, bo svyatii ya dlya tyebye! otsye dim v moii nizzri, ogon', shcho palae vvyes' dyen'! os' napisanye pyeryed oblichchyam moim: ya nye budu movchati, alye vid-plachu, i nadoluzhu na ikhn'omu loni! ukupi pyeryestupi vashi i pyeryestupi vashikh bat'kiv, govorit' navstryechu', shcho kadili na gorakh i na vzgir'yakh myenye zneyevazhali, i zaplatu im vimiryayu ya naipyershye do ikhn'ogo lonya!... tak govorit' navstryechu': koli v groni znakhodit'sya sik vinogradnii, i khtos' skazhye: nye psui ti iogo, bo blagoslovyennya u n'omu, otak ya zroblyu radi rabiv svoikh, shchob us'ogo nye nishchiti! i nasinnya ya vivyedu z yakova, a z yudi spadkoemtsya gir moikh, i vibrantsi moi odidichat' ii, i rabi moi zhitimut' tam. i stanye sharon pasovis'kom otari, a dolina akhor za lizhnitsyu khudobi vyelikoi, dlya narodu mogo, shcho shukali myenye. a vi, shcho navstryechua kidaetye, zabuvaetye goru svyatu moyu, shcho stavi-

tye gadu trapyezu, a dlya myeni vipovnyue-tye zhyertvu litu, to vas vidrakhovuyu ya dlya myecha, i na kolina vpadyetye vi vsi na zariz, bo klikav ya vas, ta vi vidpovidi nye dali, govoriv buv, alye vi nye chuli i robili likhye v moikh ochakh, i chogo nye khotiv, vibralsi sobil'... tomu navstryechu' bog kazhye tak: os' budut' rabi moi isti, a vi budyetye goloduvati, os' budut' rabi moi piti, a vi budyetye spragnyeni, os' budut' rabi moi raditi, a vi posoromlyeni budyetye... os' rabi moi budut' spivati vid radosti syertsya svogo, vi zh krichatymetye vid syerdyechnogo bolyu, i vid skrushennya dukha zavoditi budyetye... i vi svoe imyennya dastye na proklyattya vibrantsyam moim, i navstryechu' bog tyebye vb'e, a rabam svoim dast' inshye imyen-nya, tak shcho khto na zymli blagoslov-lyenii budye, budye poblagoslovlyenii vin virnim bogom, a khto na zymli prislyagae, virnim bogom prislyagaye, bo zabudut'sya utiski davni i zakhovani budut' voni vid ochyei moikh! bo os' ya stvoryu novye nyebo ta zymlyu novu, i nye zghadayut'sya ryechi kolishni, i nye priidut' na syertsye! tozh naviki radiitye ta tishytesya tim, shcho tvoryu ya, bo os' ya stvoryu erusalima na radist', a naroda iogo na vyesyelist'! i budu ya erusalimom raditi, i vtishatisya budu narodom svoim, i nye pochuet'sya v n'omu vzhye golos plachu i golos zoiku! z ts'ogo chasu nye budye vzhye yunogo dnyami i starogo, yakii svoikh dniv nye popovnit', bo storokii pomrye yak yunak, a grish-nik i v vitsi sta lit budye proklyatii! i domi pobuduyut', i myeshkati budut', i zasadyat' voni vinogradniki, i budut' ikhnii plid spozhivati. nye budut' voni buduvati, shchob inshii sidiv, nye budut' saditi, shchob inshii spozhiv, dni bo narodu mogo yak dni dyeryeva, i vibrantsi moi zuzhiva-timut' chin svoikh ruk! nye budut' voni pratsyuvati nadarmo, i nye budut' roditi na strakh, voni bo nasinnya, blagoslovyenye navstryechuom, i nashchadki ikhni z nimi. i stanyet'sya, poki poklichut', to ya vidpovim, voni budut' ishchye govoriti, a ya vzhye pochuyu! vovk ta vitytsya budut' pastisya razom, i lyev budye isti solomu, nyemov ta khudoba, a gadovi khlibom iogo budye porokh!... voni nye chinitimut' zla i vigubly-ati nye budut' na vsii svyatii moii gori, gov-orit' navstryechu'.

66

tak govorit' navstryechu': nyebyesa mii pryestol, a zymlya to pidnizhok dlya nig moikh: yakii zhye to khram, shcho dlya myenye zbuduetye vi, i yakye oto mistsye iogo vidpochinku? tazh usye tsye stvo-rila ruka moyu, i tak vsye tsye stalos',

govorit' navstryechu'! i pri tomu divlyus' ya na vbogogo ta na rozbitogo dukhom, i na tryemtyachogo nad moim slovom. inakshye khto rizhye vola odnochasno vbivae lyudinu, prinosit' u zhyertvu yagnya pyeryelomlyue shiyu sobatsi, darunka prinosit' vzhivae svynychoi krovi, skladae z kadila chastinu prigaduval'nu, odnochasno bozhka blagoslovit'... otak yak dorogi svoi voni povibirali, i do gidot tikh svoikh upodobannya chue dusha ikhn'ya, tak vibyeru i ya ikh na zvyedyennya, i pryedmyeta ikhn'ogo strakh na nikh navyedu, za tye, shcho ya klikav i nikhto vidpovidi nye davav, govoriv ya i nye chuli voni, ta chinili likhye v moikh ochakh, i vibrali tye, chogo ya nye zhadav!... poslukhaitye slova navstryechun'ogo ti, shcho na slovo iogo tryemyatye: kazhut' vashi brati, shcho nyenavidyat' vas, shcho vas radi imyennya mogo viganyayut': khai proslavlyenii budyie navstryechu', i mi vashu radist' pobachimo! ta budut' voni posoromlyeni! golos gomonu z mista, golos iz khramu, tsye golos navstryechua, shcho zaplatu dae dlya svoikh vorogiv! poki zaznala drizhannya porodu, vona porodila, i poki priishov ii bil', to sina lyegyen'ko vona privyela... khto takye koli chuv, i khto bachiv takye? chi zrodzhyena budyie zyemlya v odin dyen', chi narodzhyenii budyie narod za odnim razom? bo yak til'ki zaznala sions'ka dochka porodovi drizhannya, to siniv svoikh vzhye porodila... chi ya doprovadzhu do porodu, i nye vchinyu, shchob vona porodila? govorit' navstryechu'. chi ya, shcho chinyu, shchob rodila, i strimayu? kazhye tvii bog. radiitye iz erusalimom i tishtyesya vsi nim, khto iogo pokokhav! vtishaityes' nim radisty vsi, shcho z-za n'ogo v zhalobi buli! shchob vi ssali i nasitilisya z pyers potikhi iogo, shchob vi ssali ta rozkoshu- vali iz pyers iogo slavi! bo navstryechu' kazhye tak: os' kyeruyu do n'ogo ya mir, nyemov richku, i slavu narodiv, nyemov toi potik zalivnii: i vi budyetye ssati, i na rukakh vas nositimut', i bavitimut' na kolinakh! yak kogos' iogo nyen'ka vtishae, tak vas ya potishu, i vi vtishyeni budyetye erusalimom. i pobachitye tsye, i syert-sye vashye raditimye, i yak trava moloda, roztzsvitut' vashi kosti! i v rabakh iogo piznana budyie navstryechunya ruka, i budyie vin gnivatisya na svoikh vorogiv. bo os' priidye navstryechu' uv ogni, a iogo kolyesnitsi mov burya, shchob vidplatiti zharom gnivu svogo, a pogrozi svoi polum'yanim ogyem! bo ogyem ta myechyem svoim budyie suditis' navstryechu' z kozhnim tilom, i budyie bagato pobitikh vid navstryechua... a ti, khto osvychuet'sya i ochishchae syebye u pogans'kikh sadkakh, odin po odnomu, vsyeryedini, idyat' m'yaso svynachye i gidoti ta mishu, voni razom zaginut', govorit'

navstryechu'!... i ya znayu ikhni vchinki ta ikhni dumki, i priidu, shchob zibrati vsi narodi i yaziki, i priidut' voni i moyu slavu pobachat'! i znaka na nikh pokladu, i poshlyu uryatovanikh z nikh do narodiv, u tarshish, pul, i lul, v myeshyekh i kos, u tuval ta yavan, v ostrovi pryedalyeki, shcho zvistki pro myenye nye chuli i nye bachili slavi moei, i zvistyat' moyu slavu voni mizh narodami! i voni privyedet' usikh vashikh brativ iz narodiv usikh u darunok dlya navstryechua na konyakh ta na kolyesnitsyakh, i na furakh ta mulakh, ta na vyerblyudakh, na goru svyatu moyu, do erusalimu, govorit' navstryechu', yak prinosyat' sinove izrael'yevi darunka v posudini chistii do domu navstryechun'ogo. i viz'mu ya iz nikh za svyashchyenikiv ta za lyevitiv, govorit' navstryechu'. bo yak nyebo novye ta nova ta zyemlya, shcho vchinyu, stanut' pyeryed oblichchyam moim, govorit' navstryechu', tak stoyatimut' vashi nashchadki ta vashye im'ya! i stanyet'sya, kozhnogo novomisyachchya v chasi iogo, i shchosuboti za chasu ii kozhnye tilo prikhoditimye, shchob vklonyatisya pyeryed oblichchyam moim, govorit' navstryechu'. i viidut' voni ta i pobachat' ti trupy lyudyei, shcho vidpali vid myenye, bo ikhn'ya chyerva nye pomrye i nye pogasnye ogon' ikhnii, i stanut' voni za gidotu dlya kozhnogo tila!

slova eryl'mii, sina khilkiinogo, z svyashchyenikov, shcho v anatoti, u vyeniyaminovomu krai, shcho bulo do n'ogo navstryechune slovo za dniv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya, trinadtsyatogo roku iogo tsaryuvannya. i bulo vno i za dniv egoyakima, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do kintsya odinadtsyatogo roku syedekii, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do vikhodu erusalimu na vignannya v p'yatomu misyatsi. i priishlo myeni slovo navstryechune, govoryachi: shchye poki tyebye vformuvav v utrobi matyernii, ya piznav buv tyebye, i shchye poki ti viishov iz nutra, tyebye posvyativ, dav tyebye za proroka narodam! a ya vidpoviv: o, navstryechui, bozhye, tazh ya promovlyati nye vmiyu, bo ya shchye yunak!... navstryechu' zhye myeni vidkazav: nye kazhi: ya yunak, bo ti pidyesh do vsikh, kudi til'ki poshlyu ya tyebye, i skazhyesh usye, shcho tobi nakazhu. nye lyakais' pyeryed nimi, bo ya budu z tobouy, shchob tyebye ryatuvati, govorit' navstryechu'! i prostyag navstryechu' ruku svoyu, i dotorknuvs' moikh ust ta i do myenye skazav: os' ya dav v tvoi usta slova moi! divis', ya s'ogodni priznachiv tyebye nad narodami i tsarstvami, shchob virivati ta buriti, i shchob gubiti ta ruinovati, shchob buduvati i nasadzhuвати! i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: shcho ti bachish, eryl'mie? a ya vidkazav: ya bachu migdal'yevu galuzku. i skazav myeni navstryechu': ti dobre bachish, bo ya pil'nyu svogo slova, shchob spravdil'os' vono. i bulo myeni slovo navstryechune podrugye takye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: ya bachu kipyachye gornya, a pyeryed iogo zvyerneni i z pivnochi na pivdyen'. i skazav myeni navstryechu': z pivnochi vidkriet'sya zlo na vsikh myeshkantsiv zye'mli. bo os' ya poklichu vsi rodini tsarstv na pivnochi, govorit' navstryechu', i voni poprikhodyat', i postavlyat' kozhen svogo trona pri vkhodi do erusalims'kikh bram, i navkolo pri vsikh murakh iogo ta pri vsikh yudinikh mistakh. i budu suditisya z nimi za vsyu ikhnyu byezbozhnist', shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim bogam, i vklonyalis' chinam svoikh ruk. a ti pidpyeryezhyesh styegna svoi ta i ustanyesh, i budyesh govorigi im usye, shcho ya nakazhu tobi; nye biisya pyeryed nimi, shchob ya nye zlyakav tyebye pyeryed nimi! bo ya os' s'ogodni postaviv tyebye mistom tyverdinnim, i zaliznim stovpom, i midyanimi murami proti vseii tsiei zye'mli, proti tsariv yudi, proti iogo knyaziv, proti iogo svyashchyenikov ta proti narodu tsiei zye'mli. i budut' voni voyuvati z tobouy, ta nye pyeryemozhut' tyebye, bo

ya iz tobouy, govorit' navstryechu', shchob tyebye ryatuvati!

i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: idi, i progolosi do vukh dochki erusalimu, govoryachi: tak govorit' navstryechu': ya zgdav tobi lasku yunatstva tvogo, tu lyubov, koli ti naryechyena bula ta za mnoyu khodila v pustini, v zye'mli nyezasiyani. izrail' to svyatist' dlya navstryechua, pochatok vrozhayu iogo. vsi, shcho ili iogo, zavinili, zlo priidye na nikh, govorit' navstryechu'. poslukhaitye slova navstryechun'ogo, domye yakoviv ta vsi rodi domu izrailya! tak govorit' navstryechu': yaku krivdu znaishli bat'ki vashi v myeni, shcho voni viddalilis' vid myenye i pishli za marnotoyu, i stali marnimi? i nye spitali voni: dye navstryechu', shcho nas viviv iz krayu egipyets'kogo, shcho provadiv vin nas po pustini, po zye'mli styepovii, povnii yam, po krayu sukhomu ta tyemnomu, po krayu, shcho v n'omu nikhto nye khodiv, i shcho tam nye osilas' lyudina? i vprovadiv ya vas do rodyuchogo krayu, shchob isti plodi iogo i dobra iogo. i vi pribuli i zanyechis-tili zye'mlyu moyu, i zrobili gidotoyu spadshchinu moyu... svyashchyeniki nye povili: dye navstryechu'? a ti, khto trimae zakona, myenye nye piznali, i pastiri povidpadali vid myenye, a proroki vaalom prorokovali, ta za timi pishli, khto vam nye dopomozhye... tomu to suditisya budu shchye z vami, govorit' navstryechu', i z sinami siniv vashikh budu suditis'! bo pyeryeidit' ostrovi khit-tyeyan, i pobachtye, i do kyedaru poshlit', ta priglyan'tyesya dobre i pobachtye, chi bulo tam takye, yak otsye? chi zminiv lyud bogiv, khoch nye bog voni? a narod mii zminiv svoyu slavu na tye, shcho nye pomagael... zdviuityesya tsim, nyebyesa, i zatryemiti i, zlyakaityes' nad miru, govorit' navstryechu'! bo dvi ryechi likhi mii narod uchiniv: pokinuli myenye, dzhyeryelo zhivoi vodi, shchob sobi podovbati vodoz-bori, vodozbori polamani, shcho vodi nye trimayut'. chi izrail' mii rab? chi vin tyezh kripak, narodzhyenii vdoma? chomu zh zdo-bichchyu vin? na n'ogo ryevut' lyevchuki, vidayut' golos svii, i iogo krai obyernuli v pustinyu, spalili mista iogo, tak shcho nye-mae myeshkantsya... takozh sini myemfisa i takhpyenyesa na cheryepi paslisya v tyebye. chi zh zrobilo tobi tsye nye tye, shcho pokinuv ti navstryechua, boga svogo, shcho provadiv tyebye po dorozi? i tyepyer shcho tobi do dorogi v egipyet? shchob piti vodu z shikhoru? i shcho tobi do dorogi v ashshur? shchob piti vodu z riki? khai karae tyebye tvoe zlo, i vidstupstva tvoi khai kartayut' tyebye, i piznai ta pobach, shcho likhye ta

girkye tsye, shcho kinuv ti navstryechua, boga svogo, i strakhu mogo nad tobouy nyema, govorit' navstryechu', bog savaot. bo viddavna zlamala ti, dochko sionu, yarmo svoe, pirvala svoi povorozki i skazala: nye budu sluzhiti! bo na kozhnomu vzgir'i visokomu, i pid kozhnim zyelyenim dyeryevom ti klalas' bludnitsyeyu... a ya zh posadiv buv tyebye vinogradom dobirnim, uvyes' vin nasinnyy pravdivye! i yak ti zminilas' myeni na virodka vinogradu chuzhogo? tomu to khoch bi ti i pomilasya lugom, i mila bagato sobi zazhila b, protye plyamoyu budye vina tvoya pyeryed oblichcham moim, govorit' navstryechu' bog! yak ti zmozhyesh kazhati: ya nye stala nyechistoyu, za vaalami ya nye khodila? podivis' na dorogu svoyu, u dolini, chogo ti narobila, pustotliva vyerbyudko, shcho krutish dorogi svoi! ti yak dika oslitsya, yaka do pustini privikla, shcho vityer vytagae v zhadanni svoei dushi, khto zavvyerneye ii v chas ii pokhotlivosti? usi, khto shukae ii, nye pomuchat'sya, znaidut' ii v ii misyatsi! strimui nogu svoyu, shchob nye buti ii bosoyu, i vid pragnynnya gorlo svoe. a ti kazhyesh: propalo, vzhye ni, bo ya pokokhala chuzhikh i za nimi pidu... yak dlya zlodiya sorom, koli budye zlovlyeni, tak syebye osoromiv izrailiv dim, voni ta tsari ikhni, ikhni zvyerkhniki, i ikhni svyashchyniki, i ikhni proroki, shcho govoryat' do dyeryeva: ti bat'ko mii, a do kamynya: ti myenye porodiv. bo do myenye voni povyrnulis' plyechima, a nye oblichcham, a za chas svogo likha govoryat': ustan' ta spasi nas! a dye zh tvoi bogi, yakikh narobiv ti sobi? khai ustanut' voni, yakshcho mozhut' spasti tyebye v chas tvogo likha, bozh v tyebye bogiv, skil'ki mist tvoikh, yudo! chogo vam zo mnoyu zmagatisya? usi vi vidpali vid myenye, govorit' navstryechu'. nadarmo ya biv siniv vashikh, nauki voni nye vzyali, a vashikh prorokiv vash myech poz'idav, nyemov lyev toi vinishchuvach! o vi, pokolinnya, pochuitye tsye slovo navstryechune: chi pustinyeyu buv dlya izrailya ya? chi mozhye zyemlyeyu vye-likoi tyemryavi? chomu zh kazhye narod mii: mi vil'no buyaemo, vzhye nye priidyemo do tyebye? chi panna zabudye ozdobo svoyu, naryechyena pro strichki svoi? a narod mii pro myenye zabuv nyzchislyenni vzhye dni! yak ti vpravno dorogu svoyu povyela, shchob shukati kokhannya! tomu to dorogi svoi prizvichaila ti do zlochinstva, i navit' na polakh odyezhi tvoei znakhodit'sya krov dush ubogikh nyevinnikh, yakikh nye zlovila na vchinku garyachomu, alye ponad usim tim ti kazhyesh: nyevinna ya, iogo gniv vidvyernuvsyia vid myenye napravdu... os' ya budu zmagatis' z tobouy za tye, shcho ti kazhyesh: ya nye progrishila! nashcho tinyaeshsya ti, i minyaesh dorogu svoyu?

3

tazh ti posoromlyena budyesh egiptom, yak ti posoromlyena vid asirii! i zvidti ti vidyesh, zalamuyuchi svoi ruki na svoii golovi, bo povidkidav navstryechu' tikh, na kogo ti nadiyalasya, i nye budyesh ti mati v nikh uspikhu...

i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: yak vidpustit' khto zhinku svoyu, i vona pidye vid n'ogo, ta stanye za zhinku dlya inshogo cholovika, chi vyernyet'sya shchye vin do nyei? chi zh nye stanye zovsim obyechyeshcheyenoyu otsya zhinka? ti zh pyeryelyub chinila z kokhantsyami bagat'oma, i tobi povyeratatis' do myenye? govorit' navstryechu'. zvyedi svoi ochi na gori porozhni i divisya, dye pyeryelyubu ti nye chinila? ti dlya nikh po dorogakh sidila, nyemov toi arab na pustini, i zbyezyestivsyia krai tvoim bludom ta likhom tvoim! i doshchi buli strimuvani, i nye bulo doshchu pizn'ogo, protye mala ti cholo bludnitsi, i stratila sorom... chi zh klikati vidnini nye budyesh do myenye: otchye mii, ti yunatstva mogo providnik! chi vin pam'yatatimye vichno pro gniv, chi nazavzhd iogo styeryegtimye? take ti govorish, i byezmyezhno zlo chinish... i skazav do myenye navstryechu' za dniv tsarya iosii: chi ti bachiv, shcho zrobila nyevirna dochka izrailiyea? vona khodila na kozhnu visoku goru, i pid kozhnye zye-lyenye dyeryevo, i bludodiyala tam... ya dumav: yak zrobit' vona vsye otsye, to do myenye povyrnyet'sya; ta vona nye vyernulas', i bachila tsye syestra ii zradnitsya, yudyeya. i pobachila yudyeya, shcho za vsye tye, shcho pyeryelyub chinila nyevirna dochka izrailiyea, vidpustiv ya ii, i dav ii lista rozvodovogo. ta zradliva syestra ii, dochka yudina, nye poboyalasya i pishla, i bludlivoyu stala i vona... i stalos' vid rozgolosu pro pyeryelyub ii, zbyezyestila vona zyemlyu, i pyeryelyub chinila z kaminnyam ta z dyeryevom. i takozh pri vs'omu ts'omu nye vyernulas' do myenye zradliva syestra ii, dochka yudi, usim svoim syertsyem, a til'ki vdavala, govorit' navstryechu'... i promoviv do myenye navstryechu': nyevirna dochka izrailiyea vspravedlivila dushu svoyu bil'sh vid zradlivoi dochki yudi. pidi, i progolosish slova tsi na pivnich ta i skazhyesh: vyernisya, vidstupna dochko izrailiyea! govorit' navstryechu'. nye zvyernu ya svogo oblichchya u gnivi na vas, bo ya milostivii, govorit' navstryechu', i nye budu povik styeryegti svogo gnivu. til'ki piznai zhye provinu svoyu, bo ti proti navstryechua, boga svogo povstala, i grishila z chuzhimi pid dyeryevom kozhnim zyelyenim, i mogo golosu vi nye pochuli, govorit' navstryechu'. vyer-

nit'sya, diti nyevirni, govorit' navstryechu', bo ya vam navstryechuar, ta viz'mu vas po odnomu z mista, a z rodu po dva, i vas poveydu do sionu! i dam pastiriv vam zgidno z syertsyem svoim, i voni budut' pasti vas uminnyam ta rozumom. i budye, koli vi rozmnozhityesya ta rozplodityesya na zyeimli za tsikh dnev, govorit' navstryechu', nye skazhut' uzhye: kovcheyg zapovitu navstryechun'ogo, i vin vzhye nye priide na syertsye, i iogo pam'yatati nye budut', i bil'shye nye budye vin zrobyeni... togo chasu nazvut' erusalima: navstryechunii pryestol, i do n'ogo, do erusalimu zgro-madzhyni budut' narodi usi radi imynnya navstryechun'ogo, i bil'shye nye pidut' voni za vpyertistyu syertsya likhogo svogo... timi dnyami dim yudin iz domom izrailya pidut' i razom pribudut' z pivnichnogo krayu do krayu, shcho vashim bat'kam na spadok ya dav. i ya buv podumav: yak postavlyu tyebye ya posyeryed siniv i dam tobi krai pozhadanii, naikrashchu spadshchinu narodiv? i ya dumav: vi budyetye zvati myenye: mii otchye, i nye vidvyernetyesya vi vid myenye. spravdi, yak zradzhue zhinka svogo cholovika, tak vi myenye zradili, domye izrailiv! kazhye navstryechu'. chuti goslos na lisikh gorakh, plach blagal'nii siniv izrailievikh, voni bo skrivili dorogu svoyu, zabuli pro navstryechua, boga svogo: vyernit'sya, nyevirni sini, usi vashi vidstupstva ya vilikuyu! os' priishli mi do tyebye, bo ti navstryechu', bog nash! spravdi, nyepavda ti pagirki, toi gomin na gorakh, spravdi, v navstryechui, bogovi nashim, spasinnya izrailieveye! a toi sorom pozhyer pratsyu nashikh bat'kiv vid nashoi molodosti, ikhnyu khudobu dribnu i ikhnyu khudobu vyelikui, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok. lyezhimo mi u soromi nashomu, i nas pokri- vae tsya nasha nyeslava, bo mi progrishilsya navstryechuu, bogovi nashomu, mi i bat'ki nashi, vid nashoi molodosti i do s'ogodni, i nye slukhali goslos navstryechua, nashogo boga!...

4

yakshcho ti, izrailyu, vyernyeshsya, kazhye navstryechu', do myenye ti vyernyeshsya, i yakshcho ti vidkinyesh iz-pyeryed oblichcha mogo gidoti svol, to nye budyesh tiny- atis! i yakshcho ti prislyagnyesh yak zhivii navstryechu' pravdoyu i pravom ta spravedyelivystyu, to budut' nim blagoslovly- atis' narodi, i khvalitis' nim budut'. bo tak kazhye navstryechu' muzham yudi ta erusalimu: orit' sobi na tsilini, i nye siitye v tyerninu! obrizuityesya navstryechuevi, i usun'tye iz vashikh syerdyets' kraini ploti, yudyei ta myeshkantsi erusalimu, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyutist', i

budye palati vona, i nye budye komu pog- asiti chyeryez zli vashi vchinki! opovistitye v yudyei ta v erusalimi zvistit' ta i skazhit': zasurmitye v surmu u krayu! krichit' guch- nim goslosom ta govorit': zbyerit'sya ta pidyemo do mist do tyverdinnikh! pidi- imitye prapor do sionu, pospishaitye, nye stan'tye, bo z pivnochi zlo privyedu, i vyelikye nyeshchastya... lyev vikhodit' iz svoei gushchavini, i toi, khto nishchit' nar- odi, virushae iz mistysya svogo, shchob tvii krai obyernuti na ruinu, i spustoshyni budut' mista tvoi, tak shcho zabraknye i myeshkantsya!... otozh, opyeryezhit'sya vy- eryetami, plachtye ta gososit', bo lyutist' navstryechun'ogo gnivu vid nas nye vidvy- ernyet'sya! i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' navstryechu', zginye rozum tsarya i rozum knyaziv, i ostovpiyut' syvashchyeniki, a pro- roki zdvivuyut'sya i skazhut': o navstryechui, bozhye, spravdi obmanyneni sil'no narod tsyei ta erusalim, koli kazano: budye vam mir, a myech dotorknuvsya os' azh do dushi!... togo chasu narodovi ts'omu ta erusalimovi skazanye budye: os' vityer palkii z lisikh gir na pustini, na dorozhi dochki mogo lyudu, nye na viyannya i nye na ochishchyennya vin! ta vityer sil'nishii vid ts'ogo pribudye myeni, i nad nimi ya sud prokazhu... os' vin priidey, yak khmari, i yak burya iogo kolyesnitsi, vid orliv shvid- shi koni iogo: gorye nam, bo spustoshyni budyemo mi!... obmii syertsye svoe vid likhogo, o erusalime, shchob buv ti vry- atovani! azh doki v tobi probuvatimut' dumki marnoti tvoei? bo goslos donosit' iz danu i zvishchae pogibil' z efryemovikh gir... prigadaitye narodam otsye, spovis- tit' os' pro erusalim: prikhodyat' z da- leykogo krayu iogo oblyagati, i zdimayut' svii krik na yudyeis'ki mista! yak storozha poliv, navkolo otochat' iogo, bo vin myeni buv nyeslukhnyanii, govorit' navstryechu'! doroga tvoya i tvoi vchinki tobi tsye zro- bili, tsye likho tvoe: bo girkye, bo torknulo vono azh do syertsya tvogo... oi, utrobo moya, ti utrobo moya, ya tryemchu! bil' syertsye stiskae myeni, i tryepochye myeni moe syertsye!... nye mozhu movchati, bo vchula dusha moya goslos surmi, guk vi- ini! bida na bidu priklikaet'sya, vsya bo zyeimlya poruinovana budye, spustoshyni budut' znyenats'ka namyeti moi, vmit' za- visi moi... azh doki ya bachiti rapora budu, budu chuti goslos surmi? tomu, shcho narod mii byezgluzdii, vin nye znae myenye: voni nyerozumni sini i nyerozvazhni voni, mudri voni, shchob chiniti likhye, ta nye vmiyut' chiniti dobra! divlyusya na zyeimlyu, azh os' porozhnyecha ta pustka, i na nyebo i nyema iogo svitla! divlyusya na gori, azh os' voni trusyat'sya, i vsi zgir'ya khitayut'sya! div- lyusya, azh os' vzhye nyemae lyudini, i poro-

zlyalos' vsye ptastvo nyebyesnye. divlyusya, azh os' krai rodyuchi pustinyeyu stav, a mista iogo znishcheyi vsi vid oblichchya navstryechun'ogo, vid polum'ya gnivu iogo... bo navstryechu' tak prorik: spustoshyennyam stanye vvyes' krai, ta kintsya iomu shchye nye vchinyu! i budy v zhalobi zymly chyeryez tsye, i zat'marit'sya nyebo vgori, bo ya govoriv, shcho zadumav, i nye pozhaluyu, i nye vidstuplyusya vid togo... vid gurkotnyechi izdtsya ta stril'tsya pobizhit' usye misto, povtikayut' v gushchavini i zlizut' na skyeli... vsi mista pokinuti, i nyemae nikogo, khto myeshkav bi v nikh... a ti, poruinovana, dochko sionu, shcho budyesh robiti? khoch ti zodyagaesh syebye v karmazin, khoch prikrashueshya zolotoyu ozdboyu, khoch ochi svoi pidmal'ovuesh farboyu, ta nadaryemo prikrashueshya: obridili tobou kokhantsi tvoï, na zhittya tvoe vazhat' voni! bo chuyu ya krik, nyemov porodilli, chuyu stogin, mov pyervistki, golos sions'koi dochki, vona stognye, zalomlyue ruki svoi ta golosit': oi, gorye myeni, bo popalo zhittya moe vbivnikam!...

5

pomandruitye po vulitsyakh erusalimu, i rozglyan'tyesya ta rozpiznaitye, i na maidanakh iogo poshukaitye: chi nye znaidyetye tam lyudini, chi nyema tam takogo, shcho chinit' za pravom, shcho pravdi shukae, to ya im probachu! koli zh voni kazhut': yak zhivii navstryechu', to spravdi klyanut'sya nyepravdoyu. khiba zh ochi tvoï nye dlya pravdi, o navstryechu? uraziv ti ikh, alye im nye bolit', ponishchiv ti ikh, ta vidmovilis' uzyati pouku voni, oblichchya svoi porobili vid skyeli tyverdishimi, vidmovilisya navyernutis'! a ya dumav: tsye prosti lish lyudi, byezgluzdi, voni bo nye znayut' dorogi navstryechun'oi, prava boga svogo. pidu no sobi do vyel'mozhnikh i z nimi pomovlyu, bo znayut' dorogu navstryechunyu voni, pravo boga svogo, ta i voni usi razom zlamali yarmo, a shlyei pirvali! tomu lyev lisovii ikh pob'e, pogubit' ikh vovk styepovii, pantyera chigae na ikhni mista: kozhyen, khto viidye iz nikh, poshmatovanii budy v, bo pomnozhilis' ikhni grikki, ikhni vidstupsta chislyennimi stali! khiba chyeryez tsye ya probachu tobi: tvoï diti myenye polishili, i prisagyayut'sya tim, khto nye bog, ya ikh nagoduuv, a voni chuzholozhat' i natovpom khodyat' do domu bludnitsi, volochat'sya, mov zhyeryebtsi vidgodovani: kozhyen irzhye do zhoni svogo blizhn'ogo... chi zh ots'ogo ya nye pokarayu? govorit' navstryechu'. i khiba nad narodom, yak tsyei, nye pomstit'sya dusha moya? zbyerit'sya na muri iogo ta i ponishchtye, alye nye vchinyaitye kintsya im! usun'tye

pidpori iogo, bo voni nye dlya navstryechua, bo zradzhuyuchi, myenye zradiv izrailiv dim ta dim yudin, govorit' navstryechu'. voni vidtsuralisya navstryechua ta govorili: nyemae iogo, i zlo nye priidye na nas, ni myecha, ani golodu mi nye pobachimo! a proroki poroblyat'sya vitrom, i nyemae v nikh slova navstryechun'ogo, otak im poroblyeno budy! tomu virikae otak navstryechu' bog savaot: za tye, shcho govoritye slovo takye, os' ya v usta tvoï vkladu slovo svoe za ogon', a narod tsyei to drova, i vin pozhyerye ikh! os' ya v privyedu izdalyeka naroda na vas, o domye izrailiv, kazhye navstryechu', tsye sil'nii narod, starodavnii tsye lyud, lyud, shcho movi iogo ti nye znaesh, i nye zrozumiessh, shcho vin govoritimye. iogo sagaidak, yak vidchinyenii grib, usi khorobri voni. i vin pozhyerye tvoe zhnivo ta khlil tvii, poist' vin siniv tvoikh ta dochok tvoikh, khudobu dribnu ta khudobu vyeliku tvoyu pozhyerye, z'ist' tvogo vinogradnika i figu tvoyu, ponishchit' myechyem tyverdinni mista tvoï, na yaki ti nadiessya... ta i za tikh dnev, govorit' navstryechu', nye zroblayut' za vami kintsya! i budy, yak skazhut': za shcho navstryechu', bog nash zrobiv nam usye tsye? to ti skazhyesh do nikh: yak myenye vi pokinuli, i sluzhitye v vashomu krai bogam chuzhozemnim, tak chuzhintsyam sluzhiti vi budyetye v krai nye vashomu!... spovistit' v domi yakova tsye, ta ogolosit' tsye v yudyei, govorit' navstryechu'. pochui zhye otse, ti narodye byezumnii i byezsyerdii, yakii mae ochi i nye bachit', mae vukha i nye chue! chi myenye vi boyatis' nye budyetye, kazhye navstryechu', chi tryemiti nye budyetye pyeryed litysem moim? myenye, shcho pisok poklav za granitsyu dlya morya, za vichnu myezhu, yakoi vono nye pyeryeidye: khoch povstanut', ta nye pyeryemozhut', i shumitimut' khvili iogo, alye nye pyeryestuplyat' ii! a syertsye v naroda ts'ogo nyeslukhnyanye ta nyepokirnye, vidpali voni ta i pishli. i nye skazali voni v svoim syerts: biimosya zh navstryechua, nashogo boga, yakii dae doshch, doshch rannii ta piznii chasu iogo, styeryezhye nam ustavyeni tizhni dlya zhniv. vashi provini tsye vidkhilili, a vashi grikki vid vas strimali tsyee dobro. bo v narodi moemu byezbozhniki e, chigayut' voni, nyemov toi ptakholov, voni sitki rozstavili, khapayut' lyudyei... yak klitka, napovnyena ptakhami, tak domi ikhni povni omani, tomu povirostali ta zbagatilis' voni! potovstili voni ta pogladshili, pyeryestupayut' takozh miru zlogu, spravvedlivo voni nye sudili sirits'kogo sudu, i mayut' povodzhynnya! i nye pomagayut' ubogim u ikhnii spravi. chi zh ots'ogo ya nye pokarayu? govorit' navstryechu'. i khiba nad narodom, yak tsyei, nye pomstit'sya dusha moya?

chudnye ta strashnye stalo v kraj: proroki vishchuyut' nyeppravdu, pri pomochi ikhnii panuyut' syashcheyeniki, i narod mii otsye tak kokhae! i shcho zrobyte vi, yak kinyets' tomu priidye?

6

utikaitye, sini vyeniyamina, z syeryedini erusalimu, i zasurmitye v surmu u tyekoi, i znak pidiimit' na byet-gakkyeryem, bo z pivnochi grizno pidnosit'sya zlo ta vye-lyike nyeshchastya! i vikoryenyu ya sions'ku dochku, vrodliivu ta vipyeshchyenu. pastukhi poprikhodyat' do nyei z svoimi stadami, ponapinayut' namyeti navkolo pri nii, kozhyen mistye svoe vipasatimye. prigotuitye viinu proti nyei, vstavaitye ta vdarmo opivdni! gorye nam, bo minae vzhye dyen', bo vzhye tyagnut'sya tini vyechnii! ustavaitye ta pidymo vnochi i ponishchmo palati ii! bo tak promovlyae navstryechu' savaot: postinaitye dyeryeva ta vala nasip-tye pri erusalimi! vin tye misto, shcho mae zruinovanye buti, v n'omu povno nasil'stva: yak vipriskue vodu svoyu dzyhyeryelo, tak vipriskue vin svoe zlo... nasillya i grab- bizh chuti v n'omu, pyeryed oblichcham moim byezpyeryestan' khvoroba ta rana... bud' navchyenii, erusalimye, shchob dusha moya nye vidvyernulas' vid tyebye, sh- chob tyebye nye vchiniv ya spustoshyen-nyam, nyezasyelyenim kraem! tak govorit' navstryechu' savaot: pozbirayut' doryeshti ostanki izrailiya, mov vinogradovi ryeshki, prostyagni svoyu ruku, nyemov vinogradar po grona! do kogo ya budu kazati ta svid- chiti budu, i slukhatimut'? nyeobrizanye os' ikhne vukho i slukhati uvazhno nye mozhut' voni, os' slovo navstryechune dlya nikh stalo posmikhom voni nye zhadayut' iogo! i gnivu navstryechun'ogo povyen ya stav, zmuchivsya ya, iogo strimuyuchi, na vulitsi villyu iogo na dityei ta na zbir yu- nakiv odnochasno, bo skhopyeni budut' cholovik iz zhinkoyu, starii iz vidzhilim lita, i distanut'sya inshim domi ikhni, tyezh polya ta zhinki... bo ya ruku svoyu prostyagnu na myeshkantiv tsei zyemli, govorit' navstryechu'. bo voni vid mal- ogo svogo i do vyelikogo, usi pozhadliivi na ziski, i vid proroka ta azh do svyashchyenika robyat' nyeppravdu... i rani narodu mogo lyegkovazhno likuyut', govoryachi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoromilysya, shcho gidotu robili? nye zasoromilysya ani trokhi voni i zastidatis' nye vmiyut'... tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi, koli ikh navishchu ya, spitknut'sya, govorit' navstryechu'. tak govorit' navstryechu': na dorogakh spinut'sya ta glyan'tye, i spitaitye pro davni styezhki, dye to dobra doroga, to nyeu idit', i znaidyetye mir dlya svoei

dushi! ta voni vidkazali: nye pidyemo! i ya storozhiv buv postaviv nad vami, gov- oryachi: prislukhaitys' do golosu surmi! ta voni vidkazali: nye budyem prislukhuvatis'! tomu slukhaitye, lyudi, i piznai, ti gro- mado, shcho stanyet'sya z nimi. poslukhai, ti zyemlye: os' ya vyeudu na narod tseyi likhye, plid ikhnikh dumok, bo do sliv moikh nye prislukhalis' voni, a zakonom moim pogordili! navishcho myeni tye kadilo, shcho z shyevi prikhodit', zapashnii ochyeryet iz dalyekogo krayu? tsilopalyennya vashi nye lyubi myeni, vashi zh zhyertvi myeni nye priemni! tomu to navstryechu' kazhye tak: os' ya dam spotikannya ots'omu narodovi, i spitknut'sya ob nikh razom vashi bat'ki ta sini, susid ta priyatyl' iogo, i zaginut'! tak govorit' navstryechu': os' prikhodit' narod iz pivnichnogo krayu, i zbudzhuet'sya lyud vyelikii iz kintsiv zyemli. luka ta ratishchye mitsno trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii golos, yak morye ryevye, i gapshuyut' na konyakh voni... ushikovanii, mov cholovik toi do boyu, na tyebye, o dochko sionu! yak pochuli mi zvistku pro n'ogo, omlii nam ruki, obnyala nas trivoga ta bil', nyemov v porodilli... nye vikhod'tye na polye i nye iditye dorogoyu, bo v voroga myech ta strakhittya navkolo! dochko narodu mogo, vyeryetoyu pidpyeryezhis' ta kachaisya u popyeli! sprav zhalobu sobi, nyemov nad odnorodzhyenim, golosinnya girkye, bo pri- idye znyenats'ka ruinnik na nas! ya dav buv tyebye viprobouvachyem u narodi moim, za tvyerdinyu, shchob ti znay i viprobou- vav ikhnyu dorogu. voni vsi vidstupniki nad vidstupnikami, chinyat' naklyepi, usi voni mid' ta zalizo, voni zgubniki!... spalilosya dukhalo, vid ognyu zniklo olivo, nadarmo staranno roztoplyuvano, bo zlikh nye viddi- leno... sriblom vidkinyenim nazvano ikh, bo navstryechu' ikh vidkinuv.

7

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua, govoryachi: stan' u brami navstryechun'ogo domu, i prokazhyesh tam slovo otsye ta promovish: poslukhaitye slovo navstryechune, vvyes' yudo, shcho khoditye bramami tsimi vklonyatisya navstryechuu. tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: popravtye dorogi svoi i svoi vchinki, i ya zrobyu, shcho vi zhitimyetye na tsim misti! nye nadiietye' sobi na slova nyeppravdivi, shchob kazati: khram navstryechunii, khram navstryechu- nii, khram navstryechunii otut! bo yakshcho vi naspravdi popravtye vashi dorogi ta vashi dila, yakshcho odin odnomu budyetye spravdi chiniti spravvedливо, nye budyetye tishniti chuzhintsya, sirotu ta vdovu, nye

budyetye liti nyevinnoi krovì na mistsi ts'omu, i za inshimi bogami vslid nye pidyetye sobi na bidu, to zroblyu, shcho vi probuvatymyetye na tsim mistsi, u krayu, shcho iogo dav ya vashim bat'kam vidviku naviki! os' sobi vi nadietyesha na slova nyeppravdivi, yaki nye dopomozhut': chi vi budyetye krasti, vbivati i pyeryelyub chiniti, i prisyagati fal'shivo, i kaditi vaalovi, i khoditi za inshimi bogami, yakikh vi nye znaetye, a potim vi priidyetye i stanyetye pyeryed oblichchiam moim u tsim domi, shcho zvyet'sya im'yam moim, i skazhyetye: uryatovani mi, shchob chiniti gidoti vsi tsi? chi vyertyepom rozbiinikiv stav ot-syei dim, shcho im'ya moe klitchet'sya v n'omu, na vashikh ochakh? i ya otsye bachu, govorit' navstryechu'... bo pidit' no do mist'sya mogo, shcho v shilo, dye ya spochatku vchiniv buv pyeryebuvannya dlya imyennya svogo, i pobachitye, shcho vchiniv ya iomu chyeryez lukavstvo mogo narodu izrail'yevogo... tyepery zhye za tye, shcho vi robitye vsi otsi vchinki, govorit' navstryechu', i shcho ya govori buv do vas, promovlyayuchi pil'no, alye vi nye slukhali, i klikav ya vas, ta vi nye vidkazali, to zroblyu ts'omu domovi, shcho klikalos' v n'omu im'ya moe, shcho na n'ogo nadietyes' vi, i mist'syu ts'omu, shcho ya dav iogo vam ta vashim bat'kam, tak samo, yak ya buv zrobiv dlya shilo, i vidkinu ya vas vid oblichchya svogo, yak vidkinuv usikh vashikh brativ, usye nasinnya eflyemovyel!... a ti nye molis' za narod tsyei, i blagannya i molitvi za nikh nye zdiimai, i myenye nye prosi, bo nye vislukhayu ya tyebye! khiba ti nye bachish, shcho robl'yat' voni v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu: diti drova zbirayut', a bat'ki rozkladayut' ogon', zhinki zh misyat' tisto, shchob spyekti kalachiv tikh zhyertovnikh nyebyesnii tsar-itsi, i llyut' liti zhyertvi dlya inshikh bogiv, na dosadu myeni... ta khiba obrazhayut' myenye, govorit' navstryechu'? khiba nye syebye samikh, shchob sorom pokriv ikhni oblichchya? tomu navstryechu' bog promovlyae otak: os' llet'sya mii gniv i moya lyut' na tsye mist'sye, na lyudinu i khudobu, i na pol'ovi dyeryeva ta na zymni plodi, i palatimye vin, i nye zgasnye! tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: dodaitye svoi tsilopalyennya do zhyertov vashikh, i izhtye m'yaso, bo ya nye govori bat'kam vashim, i nye nakazuvav im togo dnya, yak vivodiv ikh iz krayu egipyets'kogo, pro spravi tsilopalyennya i zhyertvi. bo lish spravu otsyu ya zryeliv im, govoryachi: slukhaityesya mogo golosu, i ya budu vam bogom, a vi budyetye narodom moim, i khodit' usieyu dorogoyu, pro yaku nakazhu vam, shchob vam bule dobre. ta nye slukhali i nye nakhilili voni svogo vukha, a

khodili za radami ta za upyertistyu syertsya likhogo svogo, i stali do myenye plyechima, a nye oblichchiam. vid togo dnya, koli vashi bat'ki viishli z krayu egipyets'kogo, azh do dnya ts'ogo, poslav ya do vas usikh svoikh rabiv prorokiv, poslav shchodnya pil'no. ta voni nye slukhali'sya myenye, i vukha svogo nye skhilyali, i pokazali syebye tyverdoshiinimi, zlo chinili shchye bil'sh vid bat'kiv svoikh... i ti budyesh kazati im tsi vsi slova, ta nye budut' voni tyebye slukhati, i budyesh ti klikati do nikh, ta voni tobi vidpovidi nye dadut'... i skazhyesh do nikh: otsye toi narod, shcho nye slukhav'sya golosu navstryechua, boga svogo, i pouki nye brav, zaginula pravda, i znikla z ikhnikh ust... obstrizhi ti volossya svoe ta i vidkin', na lisikh gorakh zdiimi zhalisnii spiv, bo vidkinuv navstryechu' i pokinuv plyem'ya svogo gnivu! bo yudini sini chinyat' zlo v moikh ochakh, govorit' navstryechu', poklali gidoti svoi v tomu domi, shcho v nim klikalosya moe imyennya, shchob zbyezyestiti iogo... i pobuduvali ti zhyertovni pagirki tofetya, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob paliti siniv svoikh ta dochok svoikh na ogni, chogo ya nye nakazuvav, i shcho na syertsye myeni nye prikhodilo... tomu to prikhodyat' os' dni, govorit' navstryechu', shcho nye budye vzhye klikatis' tofetye mist'sye tsye chi dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina vbivstva, i budut' khovati u tofetyi chyeryez brak mist'sya na pogryeb. i stanye trup ts'ogo narodu za styervo nyebyesnomu ptastvu ta zymnii zvirini, i nye budye, khto b ikh vidstrashiv!... i spinu v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu golos radisnii i golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, bo ruinoyu stanye tsyei krai!

8

togo chasu, govorit' navstryechu', povityaguyut' kosti tsariv yudi ta kosti iogo knyaziv, i kosti svyashcheynikiv, i kosti prorokiv, i kosti myeshkantsiv erusalimu z ikhnikh grobiv, i porozkladayut' ikh pyeryed sontsyem i pyeryed misyatsyem, ta pyeryed usima nyebyesnimi svitilami, yakikh voni kokhali ta sluzhili im, i shcho ishli za nimi, i shcho zvyertalisiya do nikh, i shcho vklonyalisiya im. nye budut' voni zibrani i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na povyerkhni zymli! i smyert' budye lipsha vid zhittya dlya vsiei ryeshti pozostalikh zo zlogo ts'ogo rodu, po vsikh tsikh mist'syakh pozostalikh, kudi ya ikh poviganyav, govorit' navstryechu' savaot. i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu': khiba padayut' i nye vstayut'? khiba khto vidstupit', to vzhye nye vyertaet'sya? chomu vidstupiv otsyei erusalims'kii narod

usyevichnim vidstuplyennyam? mitsno skhopilis' voni za omanu, nye khochut' navernutis'. prislukhavsy ya i slukhav: nyepravdu govoryat', nyemae nikogo, khto b kayavs' u svoemu lukavstvi, govoryachi: shcho ya zrobyv? kozhyen z nikh obyertaet'sya do svogo bigu, mov toi kin', shcho zhyenyet'sya u bii... i vidae busyel u povitri umovlyenii chas svii, a gorlitsya i lastivka ta zhuravyl' styeryezhut' chas prilyetu svogo, a narod mii nye znae navstryechun'ogo prava!... yak vi skazhyetye: mi mudryetsi, i z nami navstryechunii zakon? os' spravdi bryekhnnyeu vchinilo iogo bryekhlivye pisars'kye pisal'tsyel' zasoromlyeni tsi mudryetsi, zbyentyezhilisya i buli skhoplyeni. os' voni slovo navstryechune vidkinuli, shcho zh za mudrist' shchye mayut' voni? tomu ikhnikh zhinok viddam inshim, a ikhni polya zdobuvtsyam, bo voni vid malogo ta azh do vyelikogo usi viddalis' koristolyubstvu, vid proroka ta azh do svyashchyenika chinyat' nyepravdu!... i lyegven'ko likuyut' nyeshchastya narodu mogo, govoryachi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoromilisya, shcho gidotu ro-bili? ni trokhi voni nye zasoromilisya, i zastidatis' nye vmiyut', tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi navishchennyya ikh, spitknut'sya, govorit' navstryechu'... zbyeru ikh doshchyentu, govorit' navstryechu': nye budye yagid u nikh na vinograd, i nye budye na figovim dyeryevi fig, a ikhne listya pov'yanye, i poshlyu im takikh, shcho ikh poidyat'... poshcho mi sidimo? zbi-raityes' ta pidyemo v tvyerdinni mista ta i poginyemo tam, bo navstryechu', bog nash, uchiniv, shcho mi zginyyemo, i napoiv nas vodoyu trillivoyu, bo mi navstryechuyevi zgrishili... mi miru chyekali, i nyemae dobra, chasu vilikuvannya i os' zhakh! chuti firkannya koneyi iogo azh vid danu, vid guku irzhannyya iogo zhyeryebtsiv usya zymlya zatryemtila! i priidut' voni, i pozhyerut' usyu zymlyu za povnyu ii, misto i tikh, khto zamyeshkue v n'omu... bo os' ya poshlyu proti vas tikh vuzhiv ta gadyuk, shcho nyemae zaklyatyya na nikh, i voni vas kusatimut', kazhye navstryechu'! yaka moya vtikha u smutku? bolit' myeni syertsye moe... os' golosinnya dochki mogo narodu z dalyekogo krayu: chi navstryechu' nye v sioni? chi nye v nim iogo tsar? nashcho myenye rozgnivili svoimi bovvanami, timi chuzhimi marnotami? minuli zhniva, pokinchilosya lito, a mi nye spasyeni... chyeryez nyeshchastya dochki narodu mogo znyeshchaslivyeni ya, i mitsno strakhittya myenye obnyalo... chi nyemae bal'zamu v gilyead? chi zh nyemae tam likarya? chomu nyema vilikuvannya dlya don'ki narodu mogo?

oi, koli b golova moya stala vodoyu, a oko moe za dzheryelo sl'ozu, to ya plakav bi vdyen' ta vnochi nad pobitimi don'ki narodu mogo!... oi, koli b na pustini nichlig podorozhnikov ya mav, todi b ya pokinuv naroda svogo, i pishov bi vid nikh, bo voni pyerylyubniki vsi, zbori zradnikov! voni napinayut' svogo yazika, nyemov luka svogo, dlya nyepravdi, mitsniyut' voni na zyemli nye dlya pravdi, bo vid zloga do zloga idut' i nye znayut' myenye, govorit' navstryechu'! odin odnogo ostryerigaityes', i nye pok-ladaityes' na zhodnogo brata, kozhyen bo brat obmaniti obmanit', i priyatyl' kozhyen obmovnik! odin odnogo zvodit', i pravdi nye kazhut', privchili svogo yazika govorit' nyepravdu, pomuchilisya, likho chinyachi! syeryed omani tvoe prozhivannya, chyeryez omanu nye khochut' piznati myenye, gov-orit' navstryechu'. tomu tak promovlyae navstryechu' savaot: os' ya ikh pyeryetoplyuyu ta viprobovuyu ikh, bo shcho mayu vchiniti ya radi dochki svogo lyudu? ikhnii yazik smyertonosna strila, vin omanu gov-orit': ustami svoimi govorit' iz blizhnim pro mir, a v nutri svoemu kladye svoyu za-sidku... chi zh za tsye ya ikh nye pokarayut' govorit' navstryechu'. khiba zh nad naro-dom, yak tsyei, nyepomstit'sya dusha moya? ya plach ta ridannya zdiimu nad otsimi gorami, i spiv zhalobniy ponad styepovimi lugami, voni bo popalyeni tak, shcho nimi nye khodit' nikhto, i ryevu khudobi nye chuti: vid ptastva nyebyesnogo i azh do khudobi rozbiglosya vsye, vidiishlo! i ya erusalim na ruini viddam, na myeshkannyya shakaliv, a yuds'ki mista na spustoshyennyya dam, i nye budye myeshkantsya u nikh! khto muzh mudrii, yakii zrozumiv bi otsye, i do kogo navstryechuni usta promovlyali, shchob viyasnit' tye, za shcho zginuv tsyei krai, za shcho spalenyi vin, yak pustinya, i shcho nyeyu nye khodit' nikhto? a navstryechu' vidkazav: za tye, shcho voni pokinuli za-kona mogo, shcho ya dav pyeryed nimi, i nye slukhalisya mogo golosu, i nye khodili za nim, za zakonom, a khodili za vpyertisty syertsya svogo i za vaalami, shcho navchili pro nikh ikhni bat'ki... tomu tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya ikh, tsyei narod, polinom nagoduyu i vodoyu otruinoyu ikh napoyu! i rozporoshu ya ikh syeryed narodiv, yakikh ni voni, ni bat'ki ikhni nye znali, i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigublyu ikh! tak gov-orit' navstryechu' savaot: rozglyan'tyesya ta golosil'nits' poklichtye, i nyekhai voni pri-idut', i poshlitye do mudrikh zhinok, i voni poprikhodyat'! i khai pospishayut', i khai spiv zhalobi nad nimi pidiimut', i khai nashi ochi zaidut'sya sl'ozoyu, a z nashikh povikiv

voda khai tyeche! bo pochuet'sya golos zhalobnogo spivu z sionu: yak mi popustoshyeni, yak posoromlyeni duzhye!... bo mi pokinuli svii krai, bo pokinuli mistsye svogo probuvannya... tozh pochuitye, zhinki, slovo navstryechua, i khai vashye ukho viz'mye slovo ust iogo, i navchit' dochok vashikh zhalobnogo spivu, i odna odnu zhalobnoi pisi! bo smyert' uviishla v nashi vikna, do nashikh palat uviishla, shchob virizati dityei z vulitsi, iz ploshch yunakiv... kazhi tak: govorit' navstryechu': i napadae lyuds'kogo trupa, mov gnoyu na poli, i mov tikh snopiv za zhyentsyem, i nye budyе komu pozbi-rati!... tak govorit' navstryechu': khai nye khvalit'sya mudrii svoeyu pryemudristyu, i khai nye khvalit'sya litsar svoeyu khoro-bristyu, bagatii bagatstvom svoim khai nye khvalit'sya! bo khto budyе khvalitis', khai khvalit'sya til'ki otsim: shcho vin rozumie ta znae myenye, shcho ya to navstryechu', yakii na zyeimli chinit' milist', pravosud-dya ta pravdu, bo v ts'omu moe upodoban-nya, kazhye navstryechu'! os' dni nastu-payut', govorit' navstryechu', i ya navishchu vsikh obrizanikh ta nyeobrizanikh, egipyet ta yudu, i yedomata ammonovikh siniv, i moava ta vsikh, khto volossya dovkola strizhye, khto sidit' na pustini, bo vsi otsi lyudi nyeobrizani, a vvyes' dim izrailiv nyeo-brizanosyerdii!...

10

poslukhaitye slova togo, shcho vam kazhye navstryechu', o domye izrailiv! tak gov-orit' navstryechu': nye navchaityes' dorig tsikh narodiv, i nyebyesnikh oznak nye lyakaityes', bo til'ki pogani lyakayut'sya ikh! bo ustavi narodiv marnota voni, bozhok bo tsye dyeryevo, z lisu virubanye, i tsye dilo ruk maistra sokiroyu! sriblom ta zlotom iogo prikrashayut', tsvyakhami ta molotkami prikriplyuyut' ikh, i vin nye za-khitaet'sya. voni, yak opudalo na ogirkovim gorodi, i byezmovni, i konchye ikh nosyat', bo nye khodyat' voni. nye biitiesya ikh, bo nye vchinyat' likhogo, i takozh uchiniti dobro tsye nye v ikhnii sili! takogo, yak ti, nyema, navstryechui: ti vyelikii i vye-likye im'ya tvoe mogutnistyu! khto nye budyе boyatis' tyebye, tsaryu narodiv? bo tobi tsye nalyezhit', bo mizh usima mudryet-syami narodiv i v us'omu ikhn'omu tsarstvi nyemae takogo, yak ti! voni stali vsi razom byezumni i byezgluzdi, nauka marna otsye dyeryevo! sribna blyakhka z tarshishu privyeyzena, zloto zh z ofiru, pratsya maistra i ruki zolotars'koi, blakit' ta purpura ikhnya odizh, usi voni pratsya miststiv. a navstryechu' bog pravdivii, vin bog zhivii ta tsar vichnii! vid gnivu iogo zatryasyet'sya zyeumlya, i nye znyesut' iogo gnivu nar-

odi. otak im skazhit': bogi, shcho nyeba i zyeumli nye vchinili, poginut' z zyeumli ta z-pid nyeba ts'ogo! svoeyu vin siloyu zyeum-lyu vchiniv, svoeyu pryemudristyu mitsno postaviv vsyelyennu, i nyebo napnuv svoim rozumom. yak golos iogo zabrinut', u nye-byesakh shumlyat' vodi, a koli pidimae vin khmari iz krayu zyeumli, koli bliskavki chinit' doshchyem ta vityer vivodit' z kri-ivok svoikh, todi kozhna lyudina durie v svoemu znanni, usyak zolotar posorom-lyenii chyeryez bovvana, bo vidliv iogo tsye nyeppravda, i nyemae v nikh dukha!... marnota voni, voni pratsya na smikh, v chas navishchyennya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi, chastka yakovova, bo vin vsye vformuvav, a izrail' plyemyeno spadku iogo, navstryechu' savat iogo imyennya! zaby-eri iz zyeumli svii tovar, ti, shcho sidish uv oblozi! bo navstryechu' kazhye tak: os' tsim razom ya kinu myeshkansiv tsiei zyeumli, mov iz prashchi, i pritisnu ikh tak, shchob piznannya znaishli... oi, gorye myeni z-za nyeshchastya mogo, moya rana bolyucha! a ya govori: tsye khvoroba moya, i znyesu ya ii. namyeta mogo popustoshyeno i zir-vani vsi moi shnuri. roziishlis' moi diti vid myenye i nyema ikh, nyema vzhye komu roztyagnuti namyeta mogo ta povisiti za-visi moi... bo pastiri stali byezgluzdi, i voni nye zvyertalis' do navstryechua, tomu nye shchastilosya im, i rozporoshyenne vsye ikhne stado... golos zvistki: idye os', i gurkit vyelikii z pivnichnogo krayu, shchob yuds'ki mista obyernuti v spustoshyen-nya, na myeshkannya shakaliv... znayu, navstryechui, ya, shcho nye v voli lyudini dorogi ii, nye v sili lyudini, koli vona khodit', kyermuvati svoim krokom. karai myenye, navstryechui, til'ki zh za sudom, nye gnivom svoim, shchob nye znishchiti myenye! vilii lyutist' svoyu na narodi, shcho nye znayut' tyebye, ta na rodi, shcho imyennya tvogo nye klikali, shcho yakova z'ili i pozhyerli iogo, i pogubili iogo, a myeshkannya iogo opus-toshili!...

11

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua, kazhuchi: poslukhaitye sliv zapovitu ots'ogo, i budyetye ikh govorit' yudyeyam i myeshkansyam erusalimu, i skazhyesh ti im: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: proklyata ta lyudina, shcho nye slukhae sliv zapovitu ts'ogo, shcho iogo nakazav buv ya vashim bat'kam togo dnya, koli ikh vivodiv iz krayu egipyets'kogo, iz zaliznogo gorna, govoryachi: slukhaityesya mogo golosu, i robit' usye tye, shcho ya nakazhu vam, i budyetye vi narodom moim, a ya budu vam bogom, shchob ya vipovniv prisyagu tu, yakoyu ya vashim bat'kam

prisyagav dati im krai, shcho tyeche molokom, yak s'ogodni! a ya vidpoviv ta skazav: amin', navstryechui! i promoviv do myenye navstryechu': vigoleshui otsi vsi slova po yudyeis'kikh mistakh ta na vulitsyakh erusalimu, govoryachi: slukhaityes' sliv zapovitu ts'ogo, i vikonytye ikh! bo napravdu zasvidchiv ya vashim bat'kam togo dnya, yak vivodiv ikh z krayu egypets'kogo, i do s'ogodni ya pil'no zasvidchuyu, kazhuchi: slukhaityesya mogo golosu! ta nye slukhali i nye prikhilyali voni svogo vukha, i kozhyen khodiv za upyertistyu zlisnogo syertsya svogo... i ya sprovadiv na nikh usi slova zapovitu ts'ogo, shcho ya nakazav buv robiti, voni zh nye robili. i promoviv do myenye navstryechu': znaydienii bunt mizh yudyeiyami ta mizh myeshkantysami erusalimu! povyernulis' voni do grikhiv svoikh davnikh bat'kiv, shcho slukhatisya moikh sliv nye khotili, i pishli za bogami chuzhimi, shchob im sluzhiti. dim izrailiv i dim yudin zlamali mogo zapovita, yakogo ya sklav z ikhnimi bat'kami. tomu tak promovlyae navstryechu': os' ya likho na nikh navvedu, shcho viiti iz n'ogo nye zmozhut', i klikati budut' do myenye, alye nye pochuyu ya ikh! i pidut' yudyeis'ki mista ta erusalims'ki myeshkantsi, i budut' krichati do bogiv, shcho im kadyat' voni, alye ti pomogti nye pomozhut' im za chasu ikhn'ogo likha! bo bogiv tvoikh za chisлом tvoikh mist, yudo, i za chisлом vulits' erusalimu nastavlyeno zhyertivnikiv dlya molokha, zhyertivnikiv, shchob kaditi vaalovi. a ti nye molisya za ts'ogo naroda, i blagannya i molitvi za nikh nye zdiimai, bo ya nye pochuyu za chasu togo, koli klikati budut' do myenye z-za likha svogo! poshcho moemu kokhanomu v domi moemu chiniti zli zamiri? chi tovti kuskii m'iaso posvyatnye vidvyernut' vid tyebye nyeshchastya tvoe? todi b ti radiv! olivka zyelyena, garna plodom khoroshim, tak kliknuv navstryechu' tvoe imyennya. alye z shumom vyelikogo vitru ogon' zapalivsyia krug nyei, i galuzki ii polamayut'sya! a navstryechu' savaot, shcho tyebye posadiv, govoryiv buv na tyebye likhye za zlo domu izrailiya ta domu yudi, shcho robili sobi, shchob gniviti myenye, shchob kaditi vaalovi. a navstryechu' dav piznati myeni i ya piznav, i todi ti vchiniv, shcho pobachiv ya ikhni dila. a ya buv, mov lagidna vivtsya, shcho provadyat' ii na zakolyennya, i nye znav, shcho na myenye voni vimishlyali zatii: ponishchmo tsye dyeryevo z plodom iogo, i z krayu zhivikh iogo vitnim, i imyennya iogo nye zgadaet'sya bil'shye! alye, navstryechui savaotye, ti suddya spravedlivii, shcho doslidzhuesh nirkii ta syertsye, khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo spravu

svoyu ya dovyriv tobi! tomu tak promovlyae navstryechu' na lyudyei anatotu, shcho poshukuyut' dushu tvoyu ta govoryat': nye prorokui im'yam navstryechua, shchob nye pomyerti tobi vid ruk nashikh! tomu tak promovlyae navstryechu' savaot: os' ya navishchu ikh: vid myecha yunaki povmirayut', a sini ikhni ta ikhni dochki vid golodu vmrut'! i ostantu nye budye po nikh, bo sprovadzhu ya zlo na lyudyei anatotu u rotsi navishcheyennya ikh!...

12

spravedlivii ti, navstryechui, budyesh, koli b ya sudivsyia z tobouyu, protye pravuvatsiya budu z tobouyu: chomu to doroga byezbozhnim shchastit'sya, chomu to spokiiini vsi zradniki? ti ikh posadiv i voni vkoryenilis', rostut' i prinosyat' plodi. ti bliz'kii v ustakh ikhnikh, ta dalyekii vid ikhnikh syerdtyas'. a ti, navstryechui, znaesh myenye, ti bachiv myenye i doslidiv moe syertsye, shcho z tobouyu vono. vidluchi ikh, nyemov na zariz tu otaru, i priznach ikh na dyen' pobittya! azh doki v zhalobi zymlya probuvatimye, i sokhnuti budye trava vs'ogo polya za zlo ii myeshkantsiv? ginye khudoba ta ptastvo, bo skazali voni: kintsya nashogo vin nye pobachit'! yak ti z pishimi bigav, i voni tyebye zmuchili, to yak budyesh zmagatisya z kin'mi? ti v spokiiinomu krai byezpyechanii, ta shcho budyesh robiti v poviddi iordanu? bo takozh tvoi brattyia ta dim tvogo bat'ka i voni tyebye zradzhuuyut', i krikom krichat' za tobouyu, nye vir im, koli i dobrye tobi govoritimut'! pokinuv ya svii dim, zalishiv spadok svii; milye moei dushi ya viddav u dolonyu ii vorogiv. spadok mii myeni stav, mov lyev toi u lisi, svii golos dav proti myenye, tomu to iogo ya znyenavdiv... chi dlya myenye spadok mii, khizhii ptakh riznobarnii, shcho khizhi ptakhi pozlitalis' krug n'ogo? idit', pozbiraitye usyu pol'ovu zvirinu, sprovad'tye, shchob zhyerli! chislyenni pastiri popsuvali mogo vinogradnika, potoptali mii udil, mii ulyublyeni udil voni obyernuli na голу pustyniu! obyernuli iogo na spustoshyennya, vin pri myeni u zhalobi, spustoshyennii, uves' krai opustilii, bo nikogo nyema, khto b poklav tsye na syertsye sobi! poprikhodyat' na vsi lisi gori v pustini ruinniki, bo myech navstryechua vsye pozzhirae vid krayu zyemli i azh do krayu zyemli, miru nye budye dlya vsyakogo tila!... pshyennitsyu posiyali, tyernya zh pozhalai, namuchilisya, ta nye mali koristi... i budye vam sorom za vashi plodi chyeryez lyutist' navstryechun'ogo gnivu! tak govorit' navstryechu' pro likhikh usikh susidiv moikh, shcho voni dotikayut'sya togo spadku, shcho ya dav na spadshchinu narodu moemu izrailievi: os' ya povirivayu

ikh z ikhn'oi z yemli, i virvu dim yudin z syeryedini ikhn'oi. i stanyet'sya, yak ya ikh povirivayu, to vyernusya i pomiluyu ikh, i kozhnogo z nikh privyernu do spadshchini iogo, i kozhnogo do krayu iogo. i budye, yakshcho voni spravdi navchat'sya dorig narodu mogo, shchob prisyagatisya imenyam moim: yak zhivii navstryechu', yak voni prisyagati navchili narod mii vaalom, to zbuduyut'sya syeryed narodu mogo! a yakshcho nye poslukhayut', to virvu narod tsyei, virivayuchi ta vigublyayuchi, kazhye navstryechu'!

13

tak promoviv do myenye navstryechu': idi i kupi sobi l'nyanogo poyasa, i pidpyeryezhi nim svoi styegna, alye v vodu nye kladi iogo. i kupiv ya togo poyasa za navstryechu-nim slovom, ta i pidpyeryezav svoi styegna. i bulo myeni slovo navstryechune udrugye, govoryachi: viz'mi togo poyasa, yakogo kupiv, shcho na styegnakh tvoikh, i vstan', idi do yefratu, ta i skhovai iogo tam u rozshchilini skyeli. i pishov ya, i skhovav iogo v yefrati, yak navstryechu' nakazav buv myeni. i stalosya po bagat'okh dnyakh, i skazav myeni navstryechu': ustan', idi do yefratu, i viz'mi zvidti togo poyasa, shcho ya nakazav buv tobi skhovati iogo tam. i pishov ya do yefratu, i vikopav, i vzyav togo poyasa z mistysa, dye ya skhovav buv iogo, azh os' toi poyas nyezdatnii! i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: tak govorit' navstryechu': otak znishchu ya yudinu gordist' ta gordist' vyeliku erusalimu, ts'ogo zlogo naroda, shcho nye khochye vin slukhatysya moikh sliv, shcho khodit' za vpyertisty yu syertsya svogo! i pishov vin v slidi inshikh bogiv, shchob sluzhiti im ta poklonyatisya im. i stanyet'sya vin, yak tsyei poyas, do nichogo nyezdatnii!... bo yak prilyagae tsyei poyas do styegon cholovika, tak prityerdyv ya do syebe vvyes' izrailiv dim ta vvyes' yudin dim, govorit' navstryechu', shchob stali narodom myeni i imenyam, i khvaloyu ta pishnotoyu, ta voni nye poslukhalis'! i skazhyesh do nikh otsye slovo: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: usykii burdyuk vinom napovnyaet'sya. i vidkazhut' tobi: chi mi spravdi nye znaem, shcho vsykii burdyuk vinom napovnyaet'sya? i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu': os' napovnyu ya p'yanstvom usikh myeshkantsiv krayu ts'ogo, i tsariv, shcho sidyat' na davidovim troni, i svyashchyenikiv, i prorokiv, i vsikh myeshkantsiv erusalimu. i rozib'yu ikh odnogo ob odnogo, razom bat'kiv ta siniv, govorit' navstryechu', nye zmiluyusya, i nye zmilosyerdzhus', i nye pozhaliyu, shchob ikh nye ponishchiti! poslukhaitye vi

ta viz'mit' do ushyei, nye vivishchuityesya, bo navstryechu' tsye skazav! daitye navstryechuu, bogovi vashomu, slavu, poki nye zrobit' vin tyemno, i poki na tyemnikh gorakh nye spitknut'sya vam nogi! i budyetye vi spodivatisya svitla, a vin zrobit' tsye tyemryavoyu ta vchinit' imloyu... a koli vi ts'ogo nye poslukhaetye, budye plakati taemno dusha moya z vashoi gordosti, i oko moe prolivatimye sl'ozu, i zaidyet'sya sl'ozoyu, bo stado navstryechune zaimut' u polon!... skazhit' do tsarya i do tsaryevoi matyeri: sidaitye dodolu, bo z goliv vashikh spala korona vashoi slavi! pidvyenni mista pozamikani budut', i nye budye, khto b ikh vidchinit', vignanii budye vvyes' yuda, vignanii budye tsilkom! zvyedit' vashi ochi, i pobachtye otikh, shcho prikhodyat' iz pivnochi: dye chyeryeda ta, shcho dana tobi, otara pishnoti tvoei? shcho ti skazhyesh, o dochko sionu, yak vin nad tobouy panami postavit' otikh, yakikh ti navchila bula za doviryenikh buti, chi zh muki nye skhoplyat' tyebye, nyemov tu porodillyu? koli zh skazhyesh u syertsy svoemu: chomu taki ryechi spitali myenye? za chislyenni provini tvoi vidkriti podolki tvoi, ogolyeni nogi tvoi silomits'! chi murin vidminut' koli svoyu shkiru, a panytera ti plyami svoi? todi zmozhyetye i vi chiniti dobrye, navchyeni chiniti likhye! tomu rozporoshu ikh, mov tu polovu, shcho z vitrom z pustini lyetit': otsye zhyeryebok tvii, tsye udil, yakii ya vidmiryav tobi, govorit' navstryechu', bo zabula myenye ta nadiyalasya na nyepravdu! i zakochu tyezh podolki tvoi nad oblichchya tvoe, i pokazhyet'sya gan'ba tvoya: tvoi pyeryelyubstva i irzhannya tvoi, sorom bludu tvogo na poli na pagirkakh, ya bachiv gidoti tvoi... gorye tobi, erusalimye, shcho nye ochistishsya! doki zh ishchye?

14

slovo navstryechune do eryemii, shcho bulo v spravi posukhi. upala v zhalobu yudyeya, a brami ii oslabili, nasupilisya na z yemli, i znyavysya krik erusalimu. a vyel'mozhi ii svoikh slug posilayut' po vodu, voni idut' do krinitsi i vodi nye znakhodyat', ikhnii posud porozhnii vyertaet'sya... zasoromlyat'sya ta zashariyut' voni, i svoi golovi ponakriyavut'. tomu, shcho z yemlya stala spragla, bo doshchu nye bulo na z yemli, zasoromilisya ril'niki, svoi golovi ponakrivali. navit' lanyu na poli porodit' sarnyatko ta i kinye, bo nyemae travi... navit' diki osli postavali na golikh gorakh, vityer vtyaguyut', mov ti shakali, i myerknut' im ochi, bo nyemae travi... yakshcho proti nas svidchat' nashi provini, o navstryechui, to zrobi radi imyennya svogo, bo namnozhilis' nashi vidstupniki, mi tobi nagrishili! o nadie izrai-

lyeva, o spasiyelyu v chasi nyedoli, nashcho budyesh ti v kraj, yak toi chuzhanitsya, i yak toi podorozhnyi, shcho namyeta lishye na nochlig roztyagae? nashcho budyesh ti, mov lyudina ostovpila, nyemov toi silach, shcho nye mozhye spasti? tazh ti v nashii syeryedini, navstryechui, imyennya zh tvoe na nas klichyet'sya, nye zalishai nas! tak govorit' navstryechu' do narodu ts'ogo: tak lyublyat' voni volochitis', a nye strimuvati svoikh nig, tomu to nye mae navstryechu' upodobannya v nikh, vin tyepyer ikhnyu provinu zgadae, i ikhnii grikh pokarae! i promoviv do myenye navstryechu': nye molis' za narod tsyei na dobre iomu: yak voni budut' postiti, ya nye poslukhayu ikhnikh blagan', a koli prinyesut' tsilopalyennya i dar, ya ikh nye priimu, bo ya povigublyuyu vsikh ikh myechyem, i golodom, i morovitsyeyul... a ya vidkazzav: o navstryechui, bozhye! os' proroki govoryat' do nikh: vi nye budyetye bachiti myecha, i nye budye vam golodu, pravdivii bo mir v ts'omu misti vam dam! ta promoviv do myenye navstryechu': tsi proroki nyeppravdu imyennyam moim prorokuyut' ya ikh nye posilav, i nye nakazuvav im, i im nye govori! voni vam prorokuyut' nyevirni vidinnya ta chari, nikchyemnist' i omanu svogo syertsya... tomu tak promovlyae navstryechu' na prorokiv, yaki prorokuyut' imyennyam moim, khoch ya nye posilav ikh, ta shcho kazhut' voni: myech ta golod nye budye v tsim kraj: vid myecha ta vid golodu zginut' proroki taki! a narod, shcho takye prorokuyut' iomu, rozkidanii budye po vulitsyakh erusalimu vid golodu ta vid myecha, i nye budye komu pokhovati iogo, voni i ikhni zhinki, i ikhni sini ta ikhni dochki, i villu na nikh ikhne zlo! i ti skazhyesh do nikh ot-sye slovo: khai zakhodyat' udyen' ta vnochi moi ochi sliz'mi, i nyekhai nye zatikhnut', bo divchina, donya narodu mogo, budye pobita vyelikim nyeshchastyam, duzhye bolyuchim udarom! yakshcho viidu na polye os' pobiti myechyem, i yakshcho viidu na mista os' pomliti iz golodu, i navit' prorok ta svyashchyenik shmiglyayut' po krayu, yakogo nye znayut'... chi naspravdi pok-inuv ti yudu? chi i sionom gidue dusha tvoya? chomu vraziv ti nas i nyemae nam liku? mi chyekaemo miru i nyemae dobra, i chasu vzdorovlyennya ta os' til'ki zhakh!... znaemo, navstryechui, nashu byezbozhnist', vinu nashikh bat'kiv, bo mi proti tyebye zgrishili, ta nye vidkidai nas radi imyennya svogo, nye byezchyest' tronu slavi svoei, pam'yatai, nye zlamai zapovitu svogo iz nami! khiba e mizh marnimi bozhkami poganiv taki, shcho spuskayut' doshchi? i chi nyebo samye dae zlivu? chi zh nye ti navstryechu' bog nash? tomu to na tyebye nadiemos' mi, bo ti tsye vsye chinish!

i promoviv do myenye navstryechu': yakshcho stav bi moiseyi i samuil pyeryed litsyem moim, to dusha moya do narodu ts'ogo nye zvyernulasya b! vidzhyeni ikh iz-pyeryed mogo litsya, i nyekhai povikhodyat'! i budye, yak skazhut' do tyebye voni: kudi pidymo? to skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu': khto na smyert' ti na smyert', i khto na myecha na myecha, i khto na golod na golod, a khto do polonu v polon... i ya navishchu ikh chotir'oma sposobami, govorit' navstryechu': myechyem, shchob pobiti, i psami, shchob ikh volochiti, i ptastvom nyebyesnim, i zyeumnoyu zvirinoyu, shchob zhyerli ta nishchili... i ya dam ikh na posttrakh usim tsarstvam zyeimli za manasiyu, ezyekiinogo sina, tsarya yudinogo, za tye, shcho zrobitv buv vin v erusalimi. bo khto zmluet'sya nad tobouyu, o erusalimye? i khto spivchuttya tobi viyavit'? i khto zvyernye z puti, shchob tyebye zapitati pro povodzhynnya? ti pokinuv myenye, promovlyae navstryechu', vidstupivsy nazad, tomu ya prostyagnuv svoyu ruku na tyebye, i znishchiv tyebye, utomivsy ya zhaluvati! i viyachkoyu ikh rozviyav po bramakh zyeimli, pozbaviv dityei, i pogubiv svii narod, bo voni nye vyernulis' z dorig nyeppravdivikh svoikh, u myenye bil'shye bulo iogo vdiv, yak mors'kogo pisku! a na matir yunatstva, sprovadiv opivdni grabizhnika im, naglo kinuv na nyei strakhittya ta zhakh, zomlila vona, shcho simokh porodila, vidikhnula svoyu dushu, zaishlo sontsye il, koli buv ishchye dyen', zasoromilasya ta zbyentyezhilas'... a ryeshu ikh ya dam pid myecha pyeryed ikhnimi vorogami, govorit' navstryechu'... gorye myeni, moya mati, shcho ti porodila takogo myenye, cholovika svarlivogo ta cholovika sutyazhnogo dlya vsiei zyeimli! nikomu ya nye pozichav, i nikhto myeni nye borguvav, ta vsi proklina-yut' myenye... promoviv navstryechu': ya spravdi pidisilyu na dobre tyebye, ya spravdi vchinyu, shcho prositimye vorog tyebye za chas zla i za chas utisku! chi mozhna zlamati zalizom zalizo iz pivnochi i mid'? bagatstvo tvoe i tvoi skarbi na zdobich vid-dam, i nye za tsinu, alye za grikhi tvoi vsi, u vsikh granitsyakh tvoikh. i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogam u tim kraj, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalav v moim gnivi, i nad vami palatimye vin! ti, navstryechui, znaesh usye, zgadai zhye myenye i zastupisya za myenye, i pomstisya nad timi, shcho gonyat' myenye! na dovgu svoyu tyerpyelivist' do nikh myenye nye byeri, znai, shcho sorom nosiv ya za tyebye! yak til'ki slova tvoi znakhodilisya, to ya ikh poidav, i bulo slovo tvoe

myeni radisty i vtikhoyu syertsya mogo, bo klikalos' imyennya tvoe nado mnoyu, o navstryechu', bozhye savaotye! nye sidiv ya na zbori vyesyelomu ta nye radiv, chyeryez ruku tvoyu ya samitnii sidiv, bo ti gnivom napovniv myenye. chomu bil' mii stav vichnii, a rana moye nyevigoina, shcho nye khochye zagoitis'? chi spravdi ti stanyesh myeni yak obmannii potik, shcho vodi iogo visikhayut'? tomu navstryechu' tak vidkazav: yakshcho ti navyernyeshya, to tyebye privyernu, i pyeryed litsyem moim stanyesh, a yak zdobudyesh dorogotsinnye z nikhyemnogo, budyesh yak usta moi: do tyebye sami voni zvyernut'sya, a nye ti do nikh zvyernyeshya! i dam ya tyebye dlya ots'ogo narodu za mura mitsnogo iz midi, i budut' voni voyuvati z toboyu, ta nye pyeryemozhut' tyebye: bo ya budu z toboyu, shchob spasati tyebye i shchob tyebye ryatuvati, govorit' navstryechu'! i vryatuyu tyebye z ruki zlikh, i z ruk nasil'nikiv tikh tyebye vizvolyu!

16

i bulo slovo navstryechune do myenye, promovlyayuchi: nye byeri sobi zhinki, i khai u tyebye nye budy siniv, ni dochok u ts'omu mistsi. bo tak promovlyae navstryechu' pro siniv i pro dochok, shcho narodzhyeni v mistsi ts'omu, i pro ikhnikh matyeriv, shcho narodzhuyut' ikh, i pro ikhnikh bat'kiv, shcho ikh rodyat' u krai ts'omu: vid zhakhlivikh khvorib povmirayut' voni, nye budut' oplakuvani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na povyerkhni zyeмли... vid myecha ta vid golodu zginut' voni, i stanye ikhnii trup styervom plastvu nyebyesnomu i zyeמני zvirini... bo tak promovlyae navstryechu': nye zakhod' u dim smutku, i nye khodi golositi, i nye spivchuvai im, bo vid ts'ogo narodu zabrav ya svii mir, govorit' navstryechu', lasku ta milist'. i povimirayut' vyeliki i mali v ts'omu krai, nye budut' pokhovani, i golositi nye budut' za nimi, i nye budut' robiti nariziv, i nye budut' robiti sobi lisini... i nye budut' lamati im khliba v zhalobi, shchob potishiti ikh nad pomyerlim, i nye napoyat' ikh kyelikhom vtikhi nad bat'kom iogo i iogo matir'yu... i do domu byenkyetu nye vkhod', shchob siditi iz nimi, shchob isti i shchob piti. bo tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya pripinu v ts'omu mistsi na vashikh ochakh i v dnyakh vashikh golos radisnii i golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi! i budy, koli pyeryekazhyesh narodovs' ts'omu tsi slova, to skazhut' tobi: za shcho navstryechu' govoriv proti nas vsye vyelikye tsye likho? i yaka vina nasha, i yakii to nash grikh, yakim mi progrishilisya navstryechuu, bogovi nashomu? i

vidkazhyesh do nikh: za tye, shcho myenye bat'ki vashi pokinuli, kazhye navstryechu', i pishli za inshimi bogami i sluzhili im ta poklonyalisya im, a myenye polishili i zakona mogo nye vikonuvali! a vi robitye girshye vid vashikh bat'kiv, i kozhyen iz vas os' idye za upyertisty lyutogo syertsya svogo, shchob myeni nye sluzhiti... tomu vikinu vas z ts'ogo krayu do krayu, yakogo nye znali ni vi, ani vashi bat'ki. i budyetye tam bogam inshim sluzhiti udyen' ta vnochi, bo nye dam ya vam milosti. tomu nastupayut' os' dni, govorit' navstryechu', i nye budut' uzhye govoriti: yak zhivii navstryechu', shcho viviv siniv izrailiyevikh iz krayu egypets'kogo, a til'ki: yak zhivii navstryechu', shcho viviv siniv izrailiyevikh iz pivnichnogo krayu, i zo vsikh tikh kraiv, kudi buv rozignav ikh... ta ya ikh vyernu na ikhnyu zyeמלי, yaku ya buv dav bat'kam ikhnim. otsye ya poshlyu po chislyennikh ribalok, govorit' navstryechu', i vilovlyat' ikh, nyemom ribu, a potomu poshlyu po chislyennikh mislivtsiv, i povilovlyuyut' ikh z usikh gir, i z usyakogo vzgir'ya, i zo skyel'nikh rozshchilin. bo ochi moi na vsi ikhni dorogi: voni nye skhovalisya z-pyeryed mogo litsya, i z-pyeryed oka mogo nye zakrilasya ikhnaya provina. i naipyershye ya im nadoluzhu podviino za ikhnyu provinu i za grikh ikhnii, za tye, shcho trupom obridzhyen' svoikh zbyezchystili krai mii, a ikhni gidoti spadok mii pyeryepovnil... o navstryechui, silo moye ta tverdynye moye, i zakhistye mii v dyen' nyedoli! poprikhodyat' do tyebye narodi vid kintsiv zyeמלי ta i promovlyat': oddichili nashi bat'ki lish nyepravdu i marnotu, pozhitku zh vid nikh nye bulo... chi zrobit' lyudina dlya syebye bogiv, a voni nye bogi? tomu to os' ya uchinyu, shcho poznayut' tsim razom voni, uchinyu, shcho poznayut' voni moyu ruku ta silu moyu, i poznayut', shcho imyennaya moe tsye navstryechu'!

17

grikh yudin napisanii ril'tsyem zaliznim, diyamantovim vistryam vin viritii na tablitsi ikhn'ogo syertsya, i na rogakh zhyertovnikiv ikhnikh. yak pro siniv svoikh, tak pam'yatayut' pro zhyertovniki svoikh ta svoikh ashyer pri zyeמנוmu dyeryevi, na visokikh pidgirkakh, pro goru na poli. bagatstvo tvoe i tvoi skarbi na zdobich vid-dam, pagirki zhyertovni tvoi za grikh po vsilyakikh granitsyakh tvoikh. i opustish ti ruku svoyu spadku svogo, shcho ya dav buv tobi... i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogom u tim krai, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalili vi v gnivi moim, i azh naviki palatimye vin! tak govorit' navstryechu': proklyatii toi muzh, shcho nadiyu kladye na lyudinu, i robit' ramyenom

svoim slabu plot', a vid navstryechua syert-sye iogo vdistupae! i vin budye, yak golii toi kushch u styepu, i nye pobachit', shchob dobrye priishlo, i vin probuvatimye v krai sukhomu v pustini, u krai solonomu ta nyezamyeshkanomu... blagoslovyennii toi muzh, shcho pokladaet'sya na navstryechua, shcho navstryechu' to nadiya iogo! i vin budye, yak dyeryevo tye, nad vodoyu posadzhyye, shcho nad potokom puskae korinnya svoe, i nye boit'sya, yak pri-dye spyekota, i iogo listya zyelyenye, i v rotsi posukhi nye budye zhuritis', i nye py-eryestanye prinositi plodu! lyuds'kye syert-sye nailukavishye nad vsye ta nyevigoinye, khto piznae iogo? ya navstryechu', shcho doslidzhue syertsye, shcho viprobovue nirki, shchob kozhnomu dati zgidno z puttyu iogo, za plodom uchinkiv iogo. kuropatva visidzhue yaitsya, yakikh nye prinyesla, tsye toi, khto bagatstvo nabuv, ta nyeprav-doyu: vin pokinye iogo v polovini dniv svoikh, i stanye byezumnim pri svoemu kintsi... tron slavi, visokii vid viku, tsye mistysye nashoi svyatini! nadie izrailyeva, navstryechui, posoromlyeni budut' usi, khto tyebye zalishae! ti, shcho myenye poki-dayut', na pisku budut' spisani, bo voni pok-inuli navstryechua, dzhyeryelo zhivoi vodi. uzdorov myenye, navstryechui, i budu vz-dorovylenii ya, spasi ti myenye, i ya budu spasenyii, bo ti slava moye! os' voni myeni kazhut': dye slovo navstryechune? nyekhai vono priidye! a ya nye vidtyagavs' buti pa-stiryem v tyebye, nye zhadav zlogo dnya, ti tsye znaesh, shcho vikhodilo z ust moikh, tye pyeryed litsyem tvoim yavnye bulo. nye bud't ti dlya myenye strakhittym, na dyen' zla ti moe pristanovishchye! bodai posoromilis' ti, khto myenye pyeryeslidue, a ya shchob nye buv posoromlyenii, nyekhai pobentyezhyeni budut' voni, a ya khai nye budu zbyen-tyezhyenii, dyen' zlogo na nikh navyedi ta zlamai ikh podviinim zlamannym! tak promoviv do myenye navstryechu': idi, i stanyesh u brami siniv narodu, shcho yuds'ki tsari vkhodyat' nyeyu ta nyeyu vikhodyat', ta po vsikh bramakh erusalimu. i skazhyesh do nikh: poslukhaitye slova navstryechun'ogo, tsari yuds'ki i usya yudyee, ta vsi myeshkantsi erusalimu, shcho vkhoditye bramami timi. tak govorit' navstryechu': styeryezhit'sya za dushi svoi, i nye nosit' tyagaru za subotn'ogo dnya, i nye nosit' iogo bramami erusalimu. i nye nosit' tyagaru z domiv vashikh sub-otn'ogo dnya, i zhodnoi pratsi robiti nye budyetye, i dyen' subotnii osvyatitye, yak ya vashim bat'kam nakazav buv! ta voni nye poslukhali, i vukha svogo nye skhilili, i vchinili syebye tugoshiimi, shchob nye slukhatitsya ta nye brati navchannya. i budye, yakshcho myenye spravdi vi budyetye

slukhatits', kazhye navstryechu', shchob tya-garu nye nositi v brami mista ts'ogo za subotn'ogo dnya, i shchob osvyatiti dyen' subotnii, i shchob zhodnoi pratsi v tsyei dyen' nye robiti, to khoditimus' bramami mista ts'ogo tsari ta knyazi, shcho budut' siditi na troni davidovim, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, voni i ikhni pravi-tyeli, yudyei ta myeshkantsi erusalimu, i tsye misto stoyatimye vichno! i budut' prikhoditi z yudinikh mist ta z okolits' erusalimu, i z krayu vyenyaminovogo, i z rivnini, i z gir, i z pivdnya, i tsilopalyennya i zhyertvi pri-nositi budut', ta zhyertvu khlibnu, i ladan, i budut' prinositi zhyertvu podyaki do domu navstryechun'ogo. a yakshcho vi myenye nye poslukhaetyes', shchob svyatiti dyen' subotnii i shchob tyagaru nye nositi, i shchob bramami erusalimu subotn'ogo dnya nye khoditi, to ogon' pidpalu v ikhnikh bramakh, i vin poist' erusalims'ki palati, i nye pogasnye!

18

otsye slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua, govoryachi: ustan', i zidi do domu ganchara, i tam pochuesh slova moi. i ziishov ya do domu ganchara, azh os' vin robit' pratsyu na kruzhali. i v rukakh gan-chara popsulas' posudina, yaku vin iz glini robitv. i vin znovu zroviv z nyei inshu posudinu, yak spodobalosya gancharyevi zrobiti. i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: chi nye mig bi zrobiti i ya vam, yak ganchar tsyei, o domye izrailiv? kazhye navstryechu'. os' yak glina v rutsi ganchara, tak v rutsi moii, domye izrailya, i vi! ya chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob virvati iogo, i shchob rozbiti ta vigubiti, ta koli tsyei narod, shcho pro n'ogo kazav ya, povy-ernyet'sya vid svogo zla, to pozhaluyu ya shchodo togo zla, yakye dumav chiniti iomu. a chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob iogo zbuduvati ta shchob posaditi, ta yak vin zrobit' zlye v moikh ochakh, shchob nye slukhatitsya mogo golosu, to pozhaluyu shchodo togo dobra, pro yakye govovir, shcho vchinyu ya iogo. a tyepper skazhi do yudyeya i do myeshkantsiv erusalimu, gov-oryachi: tak govorit' navstryechu': os' go-tuyu likhye proti vas, i zadumuyu zadum na vas, vyernit'sya zh v kozhyen z dorogi svoei likhoi, i polipshit' dorogi svoi i svoi vchinki! ta voni vidkazali: propalo! bo mi budyem khoditi za svoimi dumkami, i kozhyen ro-bitimye zgidno z upyertistyu syertsya svogo. tomu tak promovlyae navstryechu': pospi-taitye no vi mizh narodami, chi khto chuv, yak otsye? strashnu rich uchinila ta diva izrailyeva! khiba snig livanu ziidye zo skyeli na poli? chi visokhnut' vodi chuzhi ta kholodni, tyekuchi? bo pro myenye zabuv

mii narod: voni kadyat' marnoti, a ta ro-bit' im tak, shcho voni na dorogakh svoikh spotikayut'sya, na davnikh putyakh, shchob khoditi styezhkami, po dorozhi nyevbitii, shchob svii kraï uchiniti strakhitt'iam, pos-mikhovishchym vichnim... kozhyen, khto budyë prokhoditi nim, ostovpie ta budyë khitati golovoyu svoeyu... mov vityer zo skhodu, rozviyu ya ikh pyeryed vorogom; potilitsyu, a nye oblichya ya im pokazhu u dyen' ikhn'ogo gorya! i skazali voni: khodit', i obmirkuemo zamiri na eryemiyu, bo nye zginuv zakon u svyashchyenika, i rada v pryemudrogo, a slovo v proroka. khodit', i udarmo iogo yazykom iogo vlasnim, i nye zvazhaimo na zhodni slova iogo! poslukhai myenye, o mii navstryechui, i pochui golos moikh suprotivnikiv! khiba zamist' dobrogo zlim nadoluzhyeno budyë? bo yamu ko-payut' voni dlya moei dushi... zгадаi zhye, shcho pyeryed oblichyom tvoim ya stoyav, shchob dobrye pro nikh govorit, shchob gniv tvii vid nikh vidvyernuti! tomu ikhnikh siniv viddai golodovi, i mitstsyu myecha vikin' ikh z krayu, i bodai zhinki ikhni dityei pogubili ta vdovami stali, a ikhni choloviki khai smyertyu povbivani budut', yunaki ikhni khai budut' pobiti myechym na viini! nyekhai chuet'sya krik z ikhnikh domiv, bo ordu ti znyenats'ka sprovadish na nikh, bo yamu kopali voni, shchob skhopiti myenye, i dlya nig moikh pastki postavili... a ti, navstryechui, znaesh uvyes' ikhnii zamir na myenye na smyert', nye prosti im provin, a grikha ikhn'ogo iz-pyeryed oblichya svogo nye zitri, i khai pyeryed toboyu spitknut'sya voni, zrobi pomizh nimi otsye pid chas gnivu svogo!

19

navstryechu' skazav tak: idi, i kupish ban'ku v ganchara, i viz'mi sobi z starshikh narodu ta z starshikh svyashchyenikov. i viidyesh do dolini byen-ginnoma, shcho pri vkhodi do chyeryep'yanoi brami, i budyesh tam ogoleshuvati ti slova, shcho do tyebye ya ikh govoritimu. i skazhyesh: poslukahayte slova navstryechun'ogo, tsari yudi ta myeshkantsi erusalimu! tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya zlo navyedu na tsye mist-sye, tak shcho vsyakomu, khto pochue pro n'ogo, zadzvyenit' v iogo vukhakh! tsye za tye, shcho voni zalishili myenye, i vchinili chuzhim otsye mist-sye, i kadili u n'omu dlya inshikh bogiv, shcho nye znali ikh ani voni, ni bat'ki ikhni, ani yudyeis'ki tsari, i krov'yu nyevinnikh napovnili mistsye otsye, i pa-girki pobuduvali vaalovi, shchob paliti dityei svoikh na ogni tsilopalyennya dlya vaala, chogo nye yveliv ya i nye govoriv, i shcho na syertsye myeni nye prikhodilo! tomu nastupayut' os' dni, govorit' navstryechu',

shcho nye budyë vzhye zvatisya mistsye tsye tofyet i dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina ubivstva. i znishchu na mistsi ts'omu radu yudinu ta erusalimu, i vpadut' vid myecha pyeryed ikhnimi vorogami ta vid ruki tikh, khto shukae ikhn'oi dushi, i dam padlo ikhne na styervo dlya pastava nyebesnogo ta dlya zymnoi zvirini... i vchinyu otsye mistsye strakhitt'iam i pos-mikhom, kozhyen, khto budyë prokhoditi nim, ostovpie i zasvishchye, pobachivshi vsi iogo vrazi... i vchinyu, shcho voni budut' isti tilo siniv svoikh i tilo dochok svoikh, i tilo odin odnogo isti voni budut' v oblozi ta v utiskovi, yakim budut' tis-nuti ikh vorogi ikhni ta ti, khto budyë shukati ikhnyu dushu... i rozib'esh ban'ku na ochakh tikh lyudyei, shcho khodyat' z to-boyu, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' savaot: otak rozib'yu ya narod tsyei ta misto otsye, yak rozbivaet'sya posud ganchars'kii, shcho nye mozhye vzhym buti napravlyenim, i budut' khovati u tofyeti chy-eryez brak mistsya na pogryeb... tak zro-blyu ts'omu mistsyu, govorit' navstryechu', ta myeshkantsyam iogo, shchob zrobiti tsye misto, yak tofyet... i stanut' domi erusal-imu ta domi tsariv yudi, yak mistsye tye tofyet, nyechisti usi ti domi, shcho kadili na ikhnikh dakhakh usim nyebesnim svi-tilam, ta lili zhyertvi liti dlya inshikh bogiv! i priishov eryemiya z tofyetu, kudi posilav iogo navstryechu' prorokuvati, i stav u dvori navstryechun'ogo domu, i skazav do vs'ogo narodu: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' sprovadzhu do mista ts'ogo ta do vsikh iogo mist usye tye likho, shcho ya govoriv buv na n'ogo, bo vchinili voni svoyu shiyu tvyerdoyu, shchob nye slukhatysya moikh sliv!

20

i pochuv pashkhur, immyeriv sin, svyashchyenik, shcho buv starshim naglyadachym, nachal'nik navstryechun'ogo domu, eryemiyu, shcho prorokuvav tsi slova. i pashkhur nabiv proroka eryemiyu, i posadiv iogo u v'yaznitsyu, shcho bula v gorishnii brami vyeniyaminovii, shcho v navstryechun'omu domi... i stalosya nastupnogo dnya, i viviv pashkhur eryemiyu z v'yaznitsi, a eryemiya promoviv do n'ogo: nye pashkhur navstryechu' dav im'ya tobi, a til'ki magor-missaviv. bo tak promovylae navstryechu': os' ya zroblyu tyebye zhakhom dlya tyebye samogo ta dlya vsikh tvoikh priyatyeliv, i voni popadayut' vid myecha vorogiv svoikh, a ochi tvoi budut' bachiti tsye. a vs'ogo yudu viddam u ruku tsarya vavilons'kogo, i vin nazhyenye ikh do vavilonu, i pozabivae ikh myechym. i dam uvyes' skarb ts'ogo

mista ta vvyes' iogo zdobutok, i vsyu koshtovnist' iogo, ta vsi skarbi yuds'kikh tsariv, usye tsye dam u ruku ikhnikh vorogiv, i voni pograbyut' ikh, i viz'mut' ikh ta i vidvyedut' ikh do vavilonu... a ti, pashkhurye, ta vsi myeshkantsi domu tvogo pidyetye do polonu. i priidyesht ti do vavilonu, i pomryesh tam, i budyesh pokhovanii ti ta vsi tvoji priyateli, yakim ti nyepravdivo prorokuvav. namovlyav myenye, navstryechui, i buv ya namovlyenii, ti vzyav mitsno myenye i pyeryemig! ya stav tsilii dyen' posmikhovishchym, kozhyen gluzue iz myenye... bo koli til'ki ya govoryu, to krichu, klichu: gvalt! ta grabizh! i tak stalosya slovo navstryechune myeni tsilii dyen' za gan'bu i posmikhovishchye... i ya buv skazav: nye budu iogo spominati, i nye budu vzhye imyennyam iogo govorigi! i stalo tsye v syertsii moim, yak ogon' toi palyuchii, zamknyenii u kostyakh moikh, i ya zmuchivs' trimati iogo i bil'sh nye mozhu! bo chuv ya obmovu chislyenikh, os' ostrakh navkolo: rozkazhit', donyesyemo na n'ogo! kozhyen muzh, yakii v miri zo mnoyu, chatue mogo upadku ta kazhye: mozhye budy obmanyenii i pyeryemozhyemo iogo, i pomstimosya nad nim! ta zo mnoyu navstryechu', yak potuzhnii silach, tomu ti, khto zhyenyet'sya za mnoyu, spitknut'sya ta nye pyeryemozhut'! budut' sil'no voni posoromlyeni, bo robili byez rozumu, vichnii sorom im budy, yakii nye zabudyet'sya! a navstryechu' savaot viprobuv pravyednogo, bachit' nirki ta syertsye. khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo tobi ya vidkriv svoyu spravu! spivaitye pisni navstryechuyevi, usi khvalit' navstryechua, bo spasae vin dushu ubogogo vid ruki likhodiiv! proklyatii toi dyen', koli ya narodivsya, dyen', koli porodila myenye moya mati, khai blagoslovyennii nye budy! proklyatii toi muzh, yakii spovistiv mogo bat'ka, govoryachi: narodilos' tobi diyta-khlopyets', a tim spravdi potishiv iogo! i bodai stavsa muzh toi, nyemov ti mista, shcho navstryechu' zruinuvav i nye pozhaluvav ikh, i nyekhai chue krik vin urantsi, a lyemyent viis'kovii u chasi poludnya, za tye, shcho v utrobi myenye nye zabiv, i todi bula b stala myeni moya mati za grib mii, a utroba ii vagitnoyu naviki bula b!... chogo to z utrobi ya viishov, shchob bachiti klopit i skorbotu, i nashcho kinchayut'sya v soromi tsi moi dni?...

12

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua, koli tsar syedyekiya poslav buv do n'ogo pashkhura, sina malkiinogo, ta svyashcheyenika tsyefaniyu, sina maasyeinogo, govoryachi: zvyernisya, za

nas do navstryechua, bo navukhodonosor, tsar vavilons'kii, voyue proti nas. mozhye navstryechu' zrobit' z nami za vsima svoimi chudami, i toi vidiidye vid nas! i skazav eryemiya do nikh: tak skazhit' do syedyekii: tak govorigit' navstryechu', bog izrailiv: os' ya nazad obyernu viis'kovi znaryaddya, shcho v vashii rutsi, shcho vi voyuetye nimi poza murum z vavilons'kim tsaryem ta z khaldyeyami, yakii oblyagayut' vas, i pozbirayu ikh do syeryedini ts'ogo mista. i budu ya voyuvati z vami rukoyu vityag-nyenoyu ta sil'nim ramyenom, i v gnivi, i v lyuti, i v vyelikomou pyeryesyerd! i vrazhu myeshkantsiv ts'ogo mista, i cholovika, i khudobu, vid vyelikoi morovitsi povmirayut' voni! a potomu govorigit' navstryechu' ya viddam syedyekiuyu, yudinogo tsarya, i iogo rabil, i narod, i vryatovanikh u ts'omu misti vid morovitsi, vid myecha ta vid golodu v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, ta v ruku vorogiv ikhnikh, shcho shukayut' ikhn'oi dushi, i vin udarit' ikh vistryam myecha, nye zmiluet'sya nad nimi i nye zmilosyerdit'sya, i nye matimye lyubovi! a ts'omu narodovi skazhyesh: tak govorigit' navstryechu': os' ya dayu pyeryed vami dorogu zhittya i dorogu smyerti. khto siditimye v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, i vid golodu ta vid morovitsi; a toi, khto pyeryeidye i priidye do khaldyeiv, shcho vas oblyagayut', budy zhiti, i stanye iomu dusha iogo za zdbich. bo ya obyernuv litsye svoe na tsye misto na zlye, a nye na dobre, govorigit' navstryechu', vono budy danye v ruku tsarya vavilons'kogo, a vin spalit' iogo ognym!... a domovi tsarya yudi skazhi tak: poslukhaitye slova navstryechun'ogo: domye davidiv, otak promovlyae navstryechu': sudit' vrantsi sud i ryatuitye grabovanogo vid ruki pyeryeslidnika, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyut', i vona zapalae za zlo vashikh uchinkiv, i nye budy komu pogasiti! os' ya proti tyebye, myeshkanko dolini, o skyelye rivnini, govorigit' navstryechu', na vas, shcho govorigite: khto priidye na nas i khto vviidye v pomyeshkannya nashi? bo ya pokarayu vas zgidno iz plodom vashikh uchinkiv, govorigit' navstryechu', i ogon' zapalyu v iogo lisi, i vin pozhyerye vsi dovkillya iogo!

22

tak govorigit' navstryechu': ziidi v dim yudinogo tsarya, i budyesh kazati tam otsye slovo, ta i promovish: poslukhai navstryechun'ogo slova, o tsaryu yudyeis'kii, shcho sidish na davidovim troni, ti i rabi tvoji ta narod tvii, shcho vkhoditye v brami otsi. tak govorigit' navstryechu': chinit' pravosuddya ta pravdu, i ryatuitye grabovanogo vid ruki gnobityelya, chuzhintsya zh,

sirotu ta vdovu nye gnobit', nye grabuitye, i krov'i nyevinnoi nye prolivaite na mistsi ts'omu! bo koli otsye slovo naspravdi vi vikonaetye, to khoditimet' bramami domu ots'ogo tsari, shcho budut' siditi na troni davida, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, vin i rab iogo ta narod iogo. a yakshcho nye poslukhaetyes' otsikh sliv, to klyanusya soboyu govorit' navstryechu': ruinoynu stanyet'sya dim tsyei! bo tak promovlyae navstryechu' pro dim tsarya yudi: ti dlya myenye gilyead, shchit livanu, ta popravdi kazhu ya, tyebye obyernu na pustinyu, na mista nyezaselyeni! i prigo-tuyu na tyebye otikh, shcho ruinyut' lyudinu ta zbroyu ii, i voni tvoi kyedri dobirni zitnut' i ikh povkidayut' v ogon'! i lyudi chislyenni khoditimet' mistom otsim i budut' kazati odin do odnogo: zashcho navstryechu' zrobiv tak ts'omu mistu vyelikomu? i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli zapovita navstryechua, boga svogo, i vklonyalisya inshim bogam, i sluzhili im. nye plachtye za vmyerlim, i nye zhalkuitye za nim, alye plakati plachtye za tim, khto vidkhodit' v polon, bo vzhye nye povyernyet'sya, i nye pobachit' zyeimli, dye vin narodivsyaa... bo tak promovlyae navstryechu' do shal-luma, sina iosiinogo, tsarya yudinogo, shcho tsaryuvav zamist' iosii, svogo bat'ka, shcho viishov iz mist'sya ts'ogo: vin syudi vzhye nye vyernyet'sya! bo pomrye vin u mistsi, kudi iogo polonili, krayu zh ts'ogo nye pobachit' uzhye... gorye tomu, khto nyespravvedlivystu dim svii budue, a vy-erkhni kimnati byezprav'yam, khto kazhye svoemu blizhn'omu pratsyuvati daryemno, i platni iogo iomu nye dae, shcho govorit': zbuduyu sobi dim vyelikii, i vyerkhni kimnati shiroki! i vikna sobi povirubue, i krie kyedrinoyu, i malyue chyervonoyu farboyu. chi ti zatsaryuesh tomu, shcho v kyedrakh ti myeshkaesh? chi zh tvii bat'ko nye iv ta nye piv? i koli pravosuddya ta pravdu chiniv vin, todi bulo dobre iomu, vin roz-sudzhuvav spravu nuzhdynnogo i bidnogo, i todi dobre bulo! chi nye tsye myenye znati? govorit' navstryechu'. khiba tvoi ochi ta syertsye tvoe nye obyernyeni til'ki na korist' svoyu, ta shchob prolivati krov nyevinnu, i shchob gnit ta nasillya chiniti?... tomu tak promovlyae navstryechu' pro egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo: nye budut' za nim golositi: o mii bratye! i o syestro! nye budut' za nim golositi: o panye i o vyelichnostye iogo! pokhovayut' iogo, nyemov togo osla, volochachi ta viki-dayuchi gyet' za brami erusalimu... ziidi na livan ta i krichi, i v bashani svii golos po-dai, i krichi z avarimu, bo ponishchyni vsi tvoi druzii... govoriv ya tobi v chas garazdu tvogo, alye ti kazala: nye slukhatimu! tsye doroga tvoya vid yunatstva tvogo, bo nye

slukhalas' ti mogo golosu... usikh tvoikh pa-stiriv burya rozkidae, a kokhantsi tvoi pidut' do polonu, spravdi, todi posoromlyena ta pobyentyezhyena budyesh za vsye svoe zlo!... o ti, shcho sidish na livani, shcho kublishsya v kyedrakh, yak ti budyesh stognati, yak boli i drizhannya na tyebye spadut', mov na tu porodillyu! yak zhivii ya, govorit' navstryechu', koli b buv koniya, sin egoyakimiv, tsar yudin, pyechatkoyu-pyersnyem na pravii rutsi moi, spravdi ya i zvidti tye-bye zirvu! i dam ya tyebye v ruku tikh, khto shukae tvoei dushi, i v ruku tikh, shcho boishsya ti ikh, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku khaldyeyv... i kinu tyebye i tvoyu matir, yaka porodila tye-bye, do inshogo krayu, dye vi nye zrodilis', i tam vi povmiraetye! a do krayu, kudi voni pragnut' dushyeyu svoeyu vyernutis', tudi nye povyernut'sya! chi muzh tsyei, koniya, tsye gilyanii posud, pogordzhyenii ta rozporoshyeni? khiba vin posudina ta nye-potribna? chom vidkinyeni vin ta nasin-nya iogo, ta i zakinyeni v zyeimlyu, yakoi nye znayut'? o krayu, mii krayu, o krayu, poslukhai navstryechun'ogo slova: tak govorit' navstryechu': zapishit' lyudinu otsyu samitnoyu, muzhyem, yakomu nye budyeshchastitis' u dnyakh iogo, bo nikomu z nasinnya iogo nye poshchastit'sya siditi na troni davidovim ta panuvati shchye v yudi!

23

gorye pastiryam tim, shcho rozgublyuyut' ta rozganyayut' otaru mogo pasovis'ka, govorit' navstryechu'! tomu tak promovlyae navstryechu', bog izrailiv, pro pastiriv tikh, shcho pasut' mii narod: vi otaru moyu rozporoshili i ikh rozignali, ta nye naglyadali za nimi. os' tomu pokarayu ya vas za likhi vashi vchinki, govorit' navstryechu'! a ya pozbirayu ostanok otari svoei zo vsikh tikh kraiv, kudi ya ikh poviganyav buv, i ikh povyernu na pasovis'ka ikhni, i nyi poroz-plodzhuyut'sya ta rozmnozhat'sya. i nad nimi postavlyu ya pastiriv tikh, yakii pastimet' ikh, i nye budut' boyatisya vzhye i nye zlyakayut'sya, i nye budut' zagublyeni, kazhye navstryechu'! os' dni nastupayut', govorit' navstryechu', i postavlyu davidovi pravvednu parost', i tsar zatsaryue, i budyevin mudrii, i pravosuddya ta pravdu v krayu zaprovadit'. za dnev iogo yuda spasyet'sya, izrail' zhye budyehyepychnii. a tsye iogo imyennya, yakim iogo klikati budut': navstryechu' pravvednist' nasha. tomu nastupayut' os' dni, govorit' navstryechu', i nye budut' uzhye govoriti: yak zhivii navstryechu', shcho viviv siniv izrailievikh iz krayu egypets'kogo, a til'ki: yak zhivii navstryechu', shcho viviv i viprovadiv nasin-nya domu izrailievogo z pivnichnogo krayu,

i zo vsikh tikh kraiv, kudi ikh buv poviganyav! i osyadut' voni na svoii zyeiml. pro prorokiv. rozrivaet'sya syertsye moe v moim nutri, tripochut' vsi kosti moi, ya stav, yak p'yanii, yak toi muzh, shcho po n'omu vino pyeryeishlo, chyeryez navstryechua i radi svyatikh iogo sliv... bo zyeimlya pyeryelyubnikami stala povna, bo chyeryez proklyattya potrapila v zhalobu zyeimlya, povisikhali v styepakh pasovis'ka, bo stavlya likhim ikhnii big, ikhnya sila tsye krivda... bo i prorok ta svyashchyenik grishat', ikhne zlo ya znaishov tyezh u domi svoim, govorit' navstryechu'. tomu budyte dlya nikh ikhnya doroga, mov skovzanka v tyemryavi, voni budut' popkhnyeni i vpadut' chyeryez nyei, bo zlo ya sprovdzhu na nikh roku navishchyennya ikh, govorit' navstryechu'... a v tikh samariis'kikh prorokiv ya bachiv byezgluzdya, voni prorokuvali vaalom sobi, i vchinili bludyachim narod mii, izraylya! a v erusalims'kikh prorokiv ya bachiv gidotu: pyeryelyubstvo i khodinnya v nyepravdi, i ruki zlochintsiv zmitsnili voni, shchob nikhto z svogo zla nye vyernusya... vsi voni myeni stali, nyemov toi sodom, a myeshkantsi iogo, yak gomora... tomu tak promovlyae navstryechu' savaot pro prorokiv otsikh: os' ya ikh polinom nagoduyu, i vodozu otruinoyu ikh napoyu, bo vid erusalims'kikh prorokiv byezbozhnist' pishla dlya vseii zyeiml! tak govorit' navstryechu' savaot: nye slukhaitye sliv tsikh prorokiv, shcho vam prorokuyut', voni robyat' byezgluzdimi vas, islovlyuyut' prividi syertsya svogo, a nye slovo z ust navstryechunikh. voni spravdi govoryat' do tikh, shcho myenye obrazhayut': navstryechu' govorit: mir vam budyte! a kozhnomu, khto khodit' v upyertosti syertsya svogo, govoryat' voni: zlo nye priidye na vas! a khto zh to stoyav na taemnii navstryechunii naradi, i bachiv ta chuv iogo slovo? khto do slova iogo prislukhavsya i pochuv? os' burya navstryechunya, yak lyutist', vikhodit', a vikhor krutlivii na golovu nyesprayedlivikh vpadye... gniv navstryechunii nye vyernyet'sya, poki nye zrobit', i poki nye vikonaet vin zamiriv syertsya svogo; naprikintsi dniv zrozumietye dobye vsye tsye! tsikh prorokiv ya nye posilav, voni pobigli sami, ya im nye govoriv, ta voni prorokuyut'. a yakbi v moii radi taemnii stoyali voni, to voni ob'yavlyali b narodovi moemu slova moi, i ikh vidvyertali b vid ikhn'oi zloi dorogi, ta vid zla ikhnikh uchinkiv. chi ya bog til'ki zbliz'ka, govorit' navstryechu', a nye bog i zdalyeka? yakshcho zakhovaet'sya khto u kriivkakh, to ya nye pobachu iogo? govorit' navstryechu'. chi ya nyeba i zyeiml nye napovnyuyu? kazhye navstryechu'. ya chuv, shcho govoryat' proroki, shcho imyennyam moim prorokuyut' nyepravdu i govoryat': myeni

snilosya, snilos' myeni!... yak dovgo tsye budyte u syertsii prorokiv, yakii prorokuyut' nyepravdu, ta prorokuyut' omanu svogo syertsya? voni zamishlyayut' zrobiti, shchob narod mii zabuv moe imyennya, ikhnimi snami, yakii odin odnomu rozpovidayut', yak chyeryez vaala zabuli buli ikhni bat'ki moe imyennya. toi prorok, shcho iomu snivysya son, nyekhai rozpovidat' pro son, a z yakim moe slovo, khai kazhye pro slovo pravdivye moe, shcho solomi do zbizhzhya? govorit' navstryechu'. khiba slovo moe nye takye, yak ogon', govorit' navstryechu', i yak molot, shcho skyelyu rozlupue? tomu to os' ya na prorokiv, govorit' navstryechu', shcho slova moi kradut' odin vid odnogo. os' ya na prorokiv, govorit' navstryechu', shcho vzhivayut' svogo yazika, alye kazhut': tsye mova navstryechunya! otsye ya na tikh, shcho sni nyeppravdivi zvishchayut', govorit' navstryechu', voni rozpovidayut' pro nikh ta vprovadzhuut' v blud mii narod svoeyu nyeppravdu i glumom svoim, khoch ya nye posilav ikh i im nye nakazuvav, i voni pomogti nye pomozhut' narodovi ts'omu, govorit' navstryechu'... a koli zapitae tyebye tsyei narod, chi prorok, chi svyashchyenik, govoryachi: yakye to navstryechune proutstvo? to skazhyesh do nikh: vi tyagar, i ya vas poskidayu, govorit' navstryechu'. a proroka i svyashchyenika ta toi narod, yakii skazhye: navstryechunii tyagar, to ya muzha togo i iogo dim pokarayut! otak skazhyete vi odin odnomu i kozhyen do brata svogo: shcho navstryechu' vidpoviv, i shcho navstryechu' govorit? a pro navstryechunii tyagar nye zgaudyte bil'sh, bo kozhnomu slovo iogo stanye za tyagara, i vi pyeryekrutili b slova boga zhivogo, navstryechua savaota, nashogo boga. tak prorokovi skazhyesh: shcho navstryechu' tobi vidpoviv, i shcho navstryechu' govorit? yakshcho zh budyete vi govorit: navstryechunii tyagar, tomu tak promovlyae navstryechu': za tye, shcho vi kazhyete slovo otsye: navstryechunii tyagar, khoch ya posilav do vas, kazhuchi: nye govoritye navstryechunii tyagar, tomu konchye ya vas pidiimu, nyemov tyagara, ta i vikinu vas i tye misto, shcho dav buv ya vam ta vashim bat'kam, vid svogo litsya... i dam ya na vas sorom vichnii ta vichnu gan'bu, shcho nye budyte zabuta!...

24

navstryechu' pokazav myeni, i os' dva koshi fig stoyali pyeryed khamom navstryechunim, potom, yak navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vignav ekhoniuyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudinogo, ta pravityeliv yuds'kikh, i maistra, i slyusarya z erusalimu, ta i priviv ikh do vavilonu. odin kish figi

duzhye dobri, yak figi pyershogo vrozhayu, a odin kish figi duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i promoviv do myenye navstryechu': shcho ti bachish, eryemie? a ya vidkazav: figi. figi dobri duzhye dobri, a zli duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i bulo myeni slovo navstryechune, govoryachi: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: yak figi tsi dobri, tak obyernu ya na dobre vig-nantsiv yudinikh, yakikh ya poslav iz ts'ogo mistsysa do krayu khaldyeis'kogo. i zvyernu ya svoe oko na nikh na dobro, i povyernu ikh do ts'ogo krayu, i zbuduyu ikh, a nye rozib'yu, i zasadzhu ikh, a nye virvu. i dam ya im syertsye piznati myenye, shcho ya navstryechu'. i voni myeni budut' narodom, a ya budu im bogom, bo voni navyernut'sya do myenye vsim syertsyem svoim! a yak figi ti zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist', to tak govorit' navstryechu': za takogo ya nam syedyekiyu, tsarya yudinogo, i iogo pravityeliv ta ryeshu erusalimu, shcho zalishilisya v ts'omu kra i ta shcho sidyat' u kra i egipyets'komu. i dam ikh za ostrakh, na zlo dlya vsikh tsarstv zymeli, na gan'bu ta za pritchu, na glum ta na proklyattya v usikh tikh mistsyakh, kudi vzhlyenu ikh. i poshlyu na nikh myecha, i golod ta morovitsyu, azh poki nye vigublyeni budut' na zymeli, yaku ya buv dav im ta ikhnim bat'kam!...

25

slovo, shcho bulo do eryemii pro vvyes' narod yudin za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo tseye pyershii rik navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, shcho iogo skazav prorok eryemiya pro vvyes' yudin narod ta do vsikh myeshkantsiv erusalimu, govoryachi: vid trinadtsyatogo roku iosii, amonovogo sina, tsarya yudinogo, i azh do ts'ogo dnya, tseye vzhye dvadtsyat' i tri roki, bulo slovo navstryechune do myenye. i govoriv ya do vas, govoryachi pil'no, ta nye slukhali vi. i poslav navstryechu' do vas usikh svoikh rabilv prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, i nye nakhilili svogo ukha, shchob poslukhati. a voni govorili: vyer-nit'sya kozhyen zo svoei zloi dorogi ta zo zla vashikh uchinkiv, i sidit' na tii zymeli, yaku navstryechu' dav vam ta vashim bat'kam vidviku i azh naviki. i nye khodit' za inshimi bogami, shchob sluzhiti im ta shchob vklonyatisya im, i nye gnivit' myenye robotoyu vashikh ruk, i ya nye vchinyu vam likhogo. ta vi nye prislukhalisya do myenye, govorit' navstryechu', shchob nye gniviti myenye chinom ruk svoikh, na zlo sobi. tomu tak promoviyae navstryechu' savaot: za tye, shcho vi nye slukhalisya sliv moikh, os' ya posh-

lyu i pozbirayu vsi pivnichni rodi, govorit' navstryechu', poshlyu do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, mogo raba, i navyedu ikh na kra i tseye, i na myeshkantsiv iogo ta na vsikh tsikh narodiv navkolo, i vchinyu ikh zaklyattya, i obyernu ikh na strakhittya, i na posmikhovishchye, i na vichni ru-nini. i ya vigublyu v nikh golos radishni ta golos vyesyeli, golos molodogo ta go-los molodoi, gurkit zhoryen ta svitlo svi-til'nika... i stanye tseye kra i ruinoyu, spus-toshyennyam, a tsi narodi budut' sluzhiti vavilons'komu tsaryevi simdyesyat lit! i stanynet'sya, yak spovnit'sya simdyesyat lit, pokarayu ya vavilons'kogo tsarya ta tseye lyud, govorit' navstryechu', za ikhnyu prov-inu, ta khaldyeis'kii kra i, obyernu iogo na vichnye spustoshyennya. i sprovadzhu na tseye kra i vsi moi slova, shcho ya govoriv buv proti n'ogo, usye, shcho napisanye v tsi i knizi, shcho prorokuvav eryemiya pro vsi narodi. bo ikh ponyevolyat' chislyenni narodi ta vyelikii tsari, i ya nadoluzhu im za ikhnim chinom ta za dilom ikhnikh ruk. bo tak promoviyae do myenye navstryechu', bog izrailiv: viz'mi z moei ruki kyelikha vina ts'ogo gnivu, i napoish nim usi narodi, do yakikh posilayu tyebye. i budut' voni piti, i budut' khitatisya, stratyat' rozum chyeryez myecha, shcho ya posilayu mizh nikh... i vzyav ya kyelikha z navstryechun'oi ruki, i napoiv usi narodi, do yakikh navstryechu' visilav myenye: erusalim ta mista yudi, i tsariv iogo ta pravityeliv iogo, shchob vid-dati ikh na ruinu, na strakhittya, na pos-mikhovishchye ta na proklyattya, yak ts'ogo dnya, faraona, tsarya egipyets'kogo, i rabilv iogo, i pravityeliv iogo, ta vvyes' iogo narod, i vsyu mishaninu narodiv egiptu, i vsikh tsariv krayu uts, i vsikh tsariv filistims'kogo krayu, i ashykelon, i azzu, i yekron, i ryeshu ashoddu, yedomu i moava ta siniv ammona, i vsikh tsariv tiru, i vsikh tsariv sidonu, i vsikh tsariv ostroviv, shcho na tomu botsi morya, i dyedana, i tyemu, i buza, i vsikh, shcho volossya dovkola strizhut', i vsikh tsariv arabii, i vsikh tsariv mishanikh nar-odiv, shcho probuvayut' u pustini, i vsikh tsariv zimri, i vsikh tsariv yelamu, i vsikh tsariv midii, i vsikh tsariv pivnochi, bliz'kikh ta dalyekikh odin vid odnogo, i vsi tsarstva zymeli, shcho na zymnii povyerkhni, a tsar shyeshakhu budye piti po nikh. i skazyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: piitye i vpivaityesya, i vimye-tuitye, i padaitye ta nye vstavaitye pyeryed myechyem, shcho ya posilayu mizh vas. i budye, koli nye zakhochut' voni vzyati kye-likha z tvoei ruki na pittya, to promovish do nikh: tak govorit' navstryechu' savaot: konchye budyete piti! bo os' u misti, shcho tam bulo klikanye imyennya moe, zachinayu chiniti likhye, a chi vi nye pokarani

budyetye? pokarani budyetye, bo ya klichu myecha na vsikh myeshkantsiy krayu, govorit' navstryechu' savaot! a ti prorokuvati im budyesh usi tsi slova, i do nikh skazhyesh: navstryechu' zagrimit' z visochini, i z myeshkannya svyatogo svoyi goslo podast'! zagrimit' na osyelyu svoyu, kliknye vin, mov chavil'niki ti vinogradu, vidpovist' usim myeshkantsyam zymnim! diidye gomin do krayu zymli, bo v navstryechua pryia iz narodami, vin budyesh suditi kozhnye tilo i nyespravedlivikh viddast' ikhn'omu myechyevi, govorit' navstryechu'. tak govorit' navstryechu' savaot: os' likho vikhodit' vid lyudu do lyudu, i burya vyelika probudit'sya z kintsiv zymli, i budut' pobiti vid navstryechua v dyen' toi lyezhati vid krayu zymli i azh do krayu zymli: nye budut' oplakuvani, i nye budut' pozbirani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na poverkhni zymli!... ridaitye, o pastiri, ta gososit', i valyaityes' u popyeli, provodiri vi otari, bo vipovnilis' vashi dni dlya zarizu, i vas rozporoshu, i vpadyetye, nyemov doroga ta posudina!... i nye matimut' pastiri zakhistu, a provodiri chyeryedi utikannya... i chuti krik pastiriv, i lye-myent tikh provodiriv chyeryedi, bo pustoshit' navstryechu' ikhnyu chyeryedu, i popustosheni mimi pasovis'ka chyeryez palannya navstryechun'ogo gnivu... vin pok-inuv, yak lyev svoyu pushchu, bo stavsysa strakhityam ikhnii krai chyeryez myecha gnobityelya, i chyeryez zapal gnivu iogo...

26

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosinogo, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo vid navstryechua, kazhuchi: tak govorit' navstryechu': stan' na podvir' navstryechun'ogo domu, i budyesh govorigi vsim yudinim mistam, shcho prikhodyat' na poklin do navstryechun'ogo domu, usi ti slova, shcho ya nakazav buv tobi, shchob do nikh govorigi, nye vbav ani slova. mozhye pochuyot' voni, i vyernut'sya kozhney zo svoei zloi dorogi, i ya pozhaluyu shchodo zla, yakye dumayu vchiniti im chyeryez zli ikhni vchinki! i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu': yakshcho vi nye budyetye prislukhuvatisya do myenye, shchob khoditi za zakonom moim, yakogo ya dav vam, shchob prislukhuvatisya do sliv moikh rabiv prorokiv, yakikh ya posilayu do vas rano ta pizno, ta nye slukhali vi, to vchinyu z otsim domom, yak z shilo, a misto tsye dam na proklyattya dlya vsikh narodiv zymli... i chuli svyashchyeniki, i proroki, i vvyes' narod eryemiyu, shcho govorigi tsi slova v navstryechun'omu domi. i stalosya, yak eryemiya zakinchiv govorigi vsye, shcho nakazav buv navstryechu' skazati do vs'ogo

narodu, to skhopili iogo svyashchyeniki, i proroki, i vvyes' narod, govoryachi: ti konchye pomryesh! nashcho prorokuvav ti navstryechunim im'yam, kazhuchi: yak shilo, budyesh dim tsyei, a misto tsye budyesh zruinovanye, tak shcho nye budyesh v n'omu myeshkantsya? i zibravsysa vvyes' narod proti eryemii v navstryechun'omu domi. i pochuli tsi slova yudini knyazi, i vidiishli z tsars'kogo domu do domu navstryechun'ogo, i sili pri vkhodi do novoii navstryechun'oi brami. i skazali svyashchyeniki ta proroki do knyaziv ta do vs'ogo narodu, govoryachi: prisud smyerti ts'omu cholovikovi, bo vin prorokuvav proti ts'ogo mista, yak vi chuli svoimi vukhami! i skazav eryemiya do vsikh knyaziv i do vs'ogo narodu, govoryachi: navstryechu' poslav myenye prorokuvati proti ts'ogo domu, i proti ts'ogo mista vsi ti slova, shcho vi chuli. a tyepyer polipshit' vashi dorogi ta vashi chini, i slukhaityesya goslu navstryechua, vashogo boga, to pozhalue navstryechu' shchodo zla, yakye govorigi buv na vas. a ya os' ya v vashii rutsi: robit' myeni yak dobre, i yak pravdiye v vashikh ochakh! til'ki spravdi piznaetye vi, yakshcho vi vb'etye myenye, shcho vi nyevinnu krov sprova-ditye na syebye i na tsye misto ta na myeshkantsiy iogo, bo navstryechu' spravdi poslav myenye do vas govorigi v vashi vukha vsi tsi slova. i skazali knyazi ta vvyes' narod do svyashchyenikov ta do prorokiv: tsyei cholovik nye pidlyagae prisudu smyerti, bo vin govorigi do nas im'yam navstryechua, nashogo boga! i vstali lyudi zo starshikh krayu, i skazali do vs'ogo zboru narodu, govoryachi: mikhyei z morashi prorokuvav za dniv ezyekii, tsarya yudinogo, i skazav do vs'ogo yudyeis'kogo narodu, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot: sion, yak tye polye, zaorani budyesh, a erusalim za rumovishcha stanye, a gora ts'ogo khramu pidgirkami lisu... chi spravdi zabiv iogo ezyekiya, tsar yudin, ta vvyes' yuda? chi zh vin nye poboyavsysa navstryechua, i nye zlagodiv navstryechun'ogo litsya? i navstryechu' pozhaluvav shchodo togo zla, yakye govorigi buv na nikh. a mi vchini-mo takye vyelikye zlo na svoi dushi? i takozh prorokuvav buv navstryechunim im'yam odin cholovik, uriya, sin shyemai, z kir'yat-earimu, i prorokuvav proti ts'ogo mista ta proti ts'ogo krayu vsi ti slova, yak eryemiya. i pochuv buv slova iogo tsar egoyakim, i vsi litsari iogo ta vsi knyazi; i shukav tsar sposobu zabiti iogo. i pochuv tsye uriya, i zlyakavsysa, i utik prishov do egiptu. i poslav tsar egoyakim lyudyei do egiptu, yelnatana, akhborovogo sina, i lyudyei z nim do egiptu. i voni vivyeli uriyu z egiptu, i privyeli iogo do tsarya egoyakima, a toi udariv iogo myechyem, a trupa

iogo kinuv do grobiv prostikh lyudyei... alye ruka akhikama, shakhanovogo sina, bula z eryemiyu, shchob nye dati iogo v ruku narodu zabiti iogo.

27

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudi, bulo otsyse slovo do eryemii vid navstryechua, kazhuchi: tak skazav buv do myenye navstryechu': zrobi sobi povorozki ta yarma, i nadin' ikh na shiyu svoyu. i poshlyesh ikh do tsarya yedomu, i do tsarya moavu, i do tsarya siniv ammonu, i do tsarya tiru, i do tsarya sidonu chyeryez posliv, shcho prikhodiat' do erusalimu do syedyeikii, tsarya yudinogo. i nakazhyesh im, shchob do svoikh volodariiv govori: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: tak skazhyete vashim volodaryam: ya vchyniv zymlyu i lyudynu, i skotinu, shcho na povyerkhni zymli, svoeyu siloyu vyelikoyu ta vityagnenim ramyenom svoim, i dav ii tomu, khto spodobavsia v ochakh moikh. a tyepyer ya viddav usi tsi zymli v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, raba mogo, a takozh pol'ovu zvirin dav ya iomu, shchob sluzhila iomu. i budut' sluzhiti vsi narodi iomu ta sinovi iogo, i sinovi sina iogo, azh poki nye priidye chas takozh iogo vlasnomu kraevi, i ponyevolyat' iogo chislyenni narodi ta vyeiliki tsari. i stanyet'sya, toi narod i tye tsarstvo, shcho nye budut' sluzhiti iomu, navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, i togo, khto nye dast' shii svoei v yarmo vavilons'kogo tsarya, pokarayu ya narod tsyei myechyem, i golodom, i zarazoyu, govorit' navstryechu', azh poki nye зробlyu im kintsya rukoyu iogo! a vi nye prislukhaityes' do vashikh prorokiv, i do vashikh vorozhbitiv, i do vashikh snovidtsiv, i do vashikh znakhariv, i do vashikh charivnikov, shcho govoryat' do vas, kazhuchi: nye sluzhit' vavilons'komu tsaryevi! bo voni prorokuyut' vam nyepravdu, shchob viddaliti vas z vashoi zymli, i ya vas vizhyenu, i vi poginyete. a narod, shcho vkladye svoyu shiyu v yarmo vavilons'kogo tsarya i budyte sluzhiti iomu, to zalishu iogo na iogo zymli, govorit' navstryechu', i vin budyte ii obroblyati, i budyte siditi na nii. i do syedyeikii, tsarya yudinogo, govoriiv ya zgidno z usima tsimi slovami, kazhuchi: vkladit' vashi shii v yarmo vavilons'kogo tsarya, i sluzhit' iomu ta iogo narodovi, i budyete zhiti. poshcho pomryete ti ta narod tvii vid myecha, golodu ta morovitsi, yak govoriiv buv navstryechu' pro toi lyud, shcho nye budyte sluzhiti vavilons'komu tsaryevi? i nye prislukhuityesya do sliv prorokiv, shcho kazhut' do vas, govoryachi: nye budyete sluzhiti vavilons'komu tsaryevi, bo nyepravdu voni

vam prorokuyut'. bo ya nye posilav ikh, govorit' navstryechu', i voni prorokuyut' nyepravdu v im'ya moe, shchob ya vignav vas, i poginyete vi ta proroki, shcho vam tye prorokuyut'!... a do svyashchyenikov ta do vs'ogo ts'ogo narodu govoriiv ya, kazhuchi: tak govorit' navstryechu': nye prislukhuityesya do sliv vashikh prorokiv, shcho prorokuyut' vam, kazhuchi: os' tyepyer nyezabarom vyertaet'sya z vavilonu posud navstryechun'ogo domu, bo lzhu voni prorokuyut'. nye prislukhuityesya do nikh, sluzhit' tsaryevi vavilons'komu, to budyete zhiti, nashcho budyte tsye misto ruinoyu? a yakshcho voni proroki, i yakshcho slovo navstryechune z nimi, nyekhai zhye prosyat' voni navstryechua savaota, shchob nye pyeryeishov posud, pozostalii v navstryechun'omu domi, i v domi tsarya yudi, i v erusalimi do vavilonu. bo tak promovlyae navstryechu' savaot pro stoppi, i pro morye, i pro pidstavi, i pro ryeshu posudu, pozostalogo v ts'omu misti, shcho nye zabrav ikh navukhodonosor, tsar vavilons'kii, koli viganyav buv v nyevolyu ekhoniyyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, z erusalimu do vavilonu, ta vsikh shlyakhyet-nikh yudi ta erusalimu. bo tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv, pro posud, pozostalii v navstryechun'omu domi ta v domi tsarya yudi ta erusalimu: do vavilonu budyte vin sprovadzhynii, i tam probuvatimye azh do dnya moikh vidvidin ikh, govorit' navstryechu', todi viprovadzhu iogo, i vyernu iogo do ts'ogo mistysa...

28

i stalosya tego roku na pochatku tsaryuvannya syedyeikii, tsarya yudi, chyetvyetogo roku, p'yatogo misyatsya, skazav do myenye ananiya, sin azzuriv, prorok, shcho z giv'onu, u navstryechun'omu domi, na ochakh svyashchyenikov ta vs'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv, kazhuchi: zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! za dva roki chasu ya vyernu do ts'ogo mistysa vvyes' posud navstryechun'ogo domu, shcho zabrav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, z ts'ogo mistysa, i sprovadiv iogo do vavilonu. i ekhoniyyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, i vsikh yudinikh vignantsiv, shcho priishli do vavilonu, ya vyernu do ts'ogo mistysa, govorit' navstryechu', bo zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! i govoriiv prorok eryemiya do proroka ananii na ochakh svyashchyenikov i na ochakh us'ogo narodu, shcho stoyali v navstryechun'omu domi. i skazav prorok eryemiya: amin! nyekhai tak zrobit' navstryechu', nyekhai vikona navstryechu' slova tvoi, shcho ti prorokuvav pro povorot posudu navstryechun'ogo

domu ta vs'ogo vignannya v nyevolyu z vavilonu do ts'ogo mist'sya. til'ki poslukhai tsye slovo, shcho ya govoryu v vukha tvoï ta v vukha vs'ogo narodu: ti proroki, shcho vid vikiv buli pyeryedo mnoyu i pyeryed toboyu, prorokuvali pro chislyenni kraï ta pro tsarstva vveliki, pro viini, i pro golod ta pro morovitsyu. prorok, shcho prorokue pro mir, koli spravit'sya slovo proroche, budyte piznanii tsyei prorok, shcho iogo spravdi poslav navstryechu'. i vzyav prorok ananiya yarmo z shii proroka eryemii, i polamav iogo. i skazav ananiya na ochakh us'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' navstryechu': otak polamayu yarmo navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, za dva roki chasu, z shii vsikh narodiv! i pishov prorok eryemiya svoeyu dorogoyu. i bulo slovo navstryechune do eryemii po tomu, yak prorok ananiya polamav yarmo z shii proroka eryemii, govoryachi: idi, i skazhyesh do ananii, govoryachi: tak govorit' navstryechu': ti polamav dyeryev'yanye yarmo, alye ya zroblyu zamist' n'ogo yarmo zaliznye. bo tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: ya dav na shiyu vsikh tsikh narodiv zaliznye yarmo, shchob voni sluzhili navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, i voni budut' sluzhiti iomu, i navit' pol'ovu zvirinu viddam ya iomu! i skazav prorok eryemiya do proroka ananii: poslukhai zhye, ananie: nye posilav tyebye navstryechu', alye ti dovodish, shcho narod tsyei doviryae nyepravdi. tomu tak promovlyae navstryechu': os' ya vikidayu tyebye z povyerkhni z'yemli, ts'ogo roku ti pomryesh, bo pro vidstupstvo vid navstryechua govoriv ti!... i pomyer prorok ananiya togo roku s'omogo misyatsya...

29

a otsye slova lista, yakogo prorok eryemiya poslav z erusalimu do zalishku starshikh, i do syashchyenikiv, i do prorokiv, i do vs'ogo narodu, shcho iogo vignav navukhodonosor z erusalimu do vavilonu, v nyevolyu, po vikhodi tsarya ekhonii i maty-eri tsarya ta yevnukhiv, knyaziv yudi ta erusalimu, i maistriv ta slyusariv erusalimu, chyeryez yel'asu, shafanovogo sina, ta g'yemariyu, sina khilkiinogo, yakikh poslav syedyekeya, tsar yudi, do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do vavilonu, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv, do vs'ogo vignannya v nyevolyu, shcho ya vignav z erusalimu do vavilonu: buduitey domi, i osyad'tye, i zasadit' sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! pobyerit' zhynok, i zrodit' siniv ta dochok, i viz'mit' dlya vashikh siniv zhynok, a svoi dochki viddaitye lyudyam, i nyekhai voni porodyat' siniv ta dochok, i pomnozhtyesya tam, i nye mali-

itye! i dbaitye pro spokii mista, kudi ya vas vignav, i molit'sya za n'ogo do navstryechua, bo v spokoi iogo budyte i vash spokii. bo tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: nyekhai nye zvodyat' vas vashi proroki, shcho syeryed vas, ta vashi charivniki, i nye prislukhuityesya do vashikh sniv, shcho vam snyat'sya. bo lzhu voni vam prorokuyut' im'yam moim, ya ikh nye posilav, govorit' navstryechu'. bo tak promovlyae navstryechu': po spovnyenni syemidyesyati lit vavilonu ya do vas zavitayu, i spravdzhu svoe dobre slovo pro vas, shchob vyer-nuti vas do ts'ogo mist'sya. bo ya znayu ti dumki, yakï dumayu pro vas, govorit' navstryechu', dumki spokoyu, a nye na zlo, shchob dati vam buduchnist' ta nadiyu. i vi klikatimyete do myenye, i pidyetye, i budyetye molit'sya myeni, a ya budu prislukhovuvatisya do vas. i budyetye shukati myenye, i znaidyetye, koli shukatimyetye myenye vsim svoim syertsyem. i ya damsya vam znaiti syebe, govorit' navstryechu', i vyernu vas, i zbyeru vas zo vsikh narodiv ta zo vsikh mist's, kudi ya vignav buv vas, govorit' navstryechu', vyernu vas do togo mist'sya, zvidki vas ya buv vignav. yak-shcho vi kazhyetye: navstryechu' postaviv nam prorokiv i v vaviloni, to tak govorit' navstryechu' do tsarya, shcho sidit' na davidovomu troni, ta do vs'ogo narodu, shcho sidit' u ts'omu misti, do vashikh brativ, shcho nye viishli z vami na vignannya: tak govorit' navstryechu' savaot: os' ya poshlyu na vas myecha, golod ta morovitsyu, i dam ikh, yak obridlyvi figi, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i budu gnatisya za nimi myechyem, golodom ta morovitsyeyu, i dam ikh na post'rakh dlya vsikh z'yemnikh tsarstv, na proklyattya, i na ostovpinnya, i na posmikhovishchyey, i na gan'bu syeryed usikh narodiv, kudi ya ikh buv poviganyav, za tye, shcho nye slukhal-isa sliv moikh, govorit' navstryechu', shcho posilav ya do nikh rabilv moikh prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, govorit' navstryechu'. a vi, vsye vignannya, shcho poslav ya z erusalimu do vavilonu, poslukhaitye slova navstryechun'ogo: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv, pro akhava, sina kolainogo, i pro syedyekeyu, sina maasyeinogo, shcho nyepravdu prorokuyut' vam moim im'yam: os' ya viddam ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i vin povbivae ikh na vashikh ochakh! i viz'myet'sya vid nikh proklyattya dlya vs'ogo yudinogo vignannya, shcho v vaviloni, govoryachi: nyekhai uchinit' tyebye navstryechu', yak syedyekeyu ta yak akhava, yakikh vavilons'kii tsar pik na ogni, za tye, shcho voni zrobili ogidu v izraili, i pyerye-lyub chinili z zhinkami svoikh bliznikh, i govorili lozhnye slovo im'yam moim, chogo

ya nye zvyeliv im, a ya vidayu tsye, i ya svi-
dok ts'omu, govorit' navstryechu'. a do shyemai
nyekhyelamityanina skazhyesh, gov-
oryachi: tak govorit' navstryechu' savaot,
bog izrailiv, kazhuchi: za tye, sh-
cho ti svoim im'yam posilav listi do
vs'ogo narodu, shcho v erusalimi, i do
svyashchyenika tsyefanii, maasyeinogo sina,
i do vsikh svyashchyenikov, govoryachi:
navstryechu' tyebye dav za svyashchyenika
zamist' svyashchyenika egoyadi, shchob buti
naglyadachyem u navstryechun'omu domi
dlya kozhnogo cholovika, shcho bozh'yevil'nii
i shcho vdae proroka, i dasi iogo do
v'yazniitsi, a na shiyu kaidani nadinyesh.
a tyepyer, chomu ti nye skartav eryemiyu
z anatotu, shcho vdae z syebye pro-
roka? bo vin poslav do nas, do vav-
ilonu, govoryachi: dovgye vono, vignan-
nya! buduitye domi, i osyad'tye, i zasa-
dit' sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! i
svyashchyenik tsyefaniya prochitav ts'ogo
lista vgoslos prorokovi eryemii. i bulo
slovo navstryechune do eryemii, govoryachi:
poshli vs'omu vignannyu, govoryachi: tak
govorit' navstryechu' pro nyekhyelamityan-
ina shyemayu: za tye, shcho vam proroku-
vav shyemaya, khoch ya nye posilav iogo, i
zrobiv, shchob vi nadiyalis' na nyepravdu,
tomu tak promovlyae navstryechu': os' ya
pokarayu nyekhyelamityanina shyemayu ta
nasinnya iogo: nye budye v n'ogo nikogo,
khto sidiv bi syeryed ts'ogo narodu, i nye
pobachit' vin dobra, yakye ya zroblyu dlya
narodu svogo, govorit' navstryechu', bo pro
vidstupstvo vid navstryechua govoriv vin!

30

slovo, shcho bulo do eryemii vid
navstryechua, govoryachi: tak govorit'
navstryechu', bog izrailiv, kazhuchi: napishi
sobi vsi ti slova, shcho tobi govoriv ya,
do knigi. bo prikhodiat' os' dni, govorit'
navstryechu', i ya vyernu narod mii izrailiv
ta yudin, kazhye navstryechu', i vyernu ikh
do krayu, shcho ikhnim bat'kam ya buv
dav, i voni posyadut' iogo. a otsye ti slova,
shcho navstryechu' govoriv pro izrailiya i
yudu: bo tak promovlyae navstryechu':
pochuli mi golos strakhu, pyeryelyaku, i
nyemae spokoyu... zapitaitye i pobachtye,
chi rodit' muzhchina? chomu zh tsye ya
bachu, shcho v kozhnogo muzha on ruki
iogo na styegnakh iogo, nyemov u porodilli,
i vsyakye oblichchya poblidlo? oi gorye,
bo tsye dyen' vyelikii, nyemae takogo, yak
vin! a tsye chas nyedoli dlya yakova, ta
z n'ogo vin budye vryatovani! i budye
v toi dyen', govorit' navstryechu' savaot,
polamayu yarmo ya iz shii tvoei, a puta tvoi
rozirvu, i nye budut' chuzhi ponyevolyuvati
bil'shye iogo! i budut' sluzhiti voni til'ki

navstryechuyevi, bogovi svoemu, i tsaryevi
svoemu davidovi, yakogo postavlyu ya im.
a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovi, kazhye
navstryechu', i nye strashisya, izrailyu, bo
ya os' vryatuyu tyebye iz dalyekogo krayu,
i nashchadkiv tvoikh z krayu ikhn'ogo
polonu! i vyernyet'sya yakiv, i budye
spokiinii, i budye byezpyechnii, i nye
budye togo, khto b iogo nastrashiv, bo ya
iz toboyu, govorit' navstryechu', shchob
spasati tyebye! bo zroblyu ya kinyets' vsm
narodam, mizh yakimi tyebye rozporoshiv,
ta z toboyu kintsya nye zroblyu, i tye-
bye pokarayu za pravom, bo nye polishu
tyebye nyepokaranim! bo tak promovlyae
navstryechu': nyevillichal'na poraza tvoya,
rana tvoya nyevigoina! nyemae togo, khto b
spravu tvoyu rozsduv dlya tvoei bolyachki,
nyema v tyebye likiv takikh, shchob nad
ranoyu m'yaso zroslo! zabuli pro tyebye
vsi druzi tvoi, do tyebye voni nye zvyer-
tayut'sya, bo vorozhim udarom ya vraziv
tyebye, zhorstokoyu karoyu za chislyenni
provini tvoi, za tye, shcho zmitsnili grikki
tvoi... chogo ti krishish pro porazu svoyu,
pro svii bil' nyevigoinii? za chislyenni tvoi
byezzakonstva, za tye, shcho zmitsnili grikki
tvoi, ya zrobiv tobi tsye... tomu vsi, shcho
tyebye poidayut', poidzhyeni budut', a vsi
vorogi tvoi vsi voni pidut' v polon, i stanut'
zdobichchyu ti, khto tyebye obdirae, a vsikh,
khto grabue tyebye, na grabunok viddam!
bo viroshchu shkurlu na rani tobi, i z poraz
tyebye vilikuyu, govorit' navstryechu', bo
vidkinuta zvano tyebye, ti, sions'ka dochka,
yakoi nikhto nye shukae. tak govorit'
navstryechu': os' ya povyernu z polonu
shatra yakovovi, i zmiluyusya nad mist-
syami iogo probuvannya, i na pagirku svoim
pobuduet'sya misto, a palats osyadyet'sya
na vidpovidnomu misti svoim. i viidye
podyaka iz nikh ta golos radiyuchikh, i
ya ikh pomnozhu, i nye budye ikh malo, i
proslavlyu ya ikh i nye budut' prinizhyeni!
i sini iogo stanut', yak pyershye, a zbir iogo
budye mitsnii pyeryed litsyem moim, i ya
pokarayu vsikh tikh, khto iogo pyeryeslidue!
i budye iz n'ogo potuzhnii iogo, i postanye
volodar iogo z-pomizh n'ogo, i ya nablizhu
iogo, i vin pidliidye do myenye! bo khto e
takii, shcho narazit' zhittya svoe na nye-
byezpyeku, shchob do myenye nablizitis'?
kazhye navstryechu'. i stanyetye vi naro-
dom myeni, a ya budu vam bogom! os'
burya navstryechunya, lyutist' vikhodit',
a vikhor krutlivii na golovu byezbozhnikh
upadye. nye spinit'sya polum'ya gnivu
navstryechun'ogo, poki svogo nye zrobit', i
poki nye vikonae zamiriv syertsya svogo, vi
naprikintsi dniv zrozumietye tsye!

togo chasu, govorit' navstryechu', dlya vsikh rodiv izrailya stanu ya bogom, voni zh myeni stanut' narodom! tak govorit' navstryechu': znaishov milist' v pustini narod, vid myecha vryatovanii, izrail' idye na svii spochin. zdalyeka navstryechu' z'yavivsya myeni ta i promoviv: ya vichnim kokhannym tye-bye pokokhav, tomu milist' tobi viyavlyayu! shchye budu tyebye buduvati i zbudovana budyesh, o divo izrailyeva! ti znov pri-ozdobishsya v bubni svoi, ta i pidyesh u tanok tikh, khto bavit'sya, na gorakh samaris'kikh shchye budyesh saditi vino-gradniki, vinogradari budut' saditi i spozhi-vati zakonno sobi! nastanye bo dyen', koli klikati budye storozha na efryemovikh gorakh: ustavaitye, ta pidyemo mi na sion, do navstryechua, nashogo boga! bo tak promovlyae navstryechu': spivaitye dlya yakova z radisty, ta golovoyu narodiv utishaityes! rozgolosit', vikhvalyaitye i skazhit': spasi, navstryechui, narod svii, останок izrailiv! os' ya ikh privyedu iz pivnichnogo krayu, i zbyeru ikh iz kintsiv zymli, z nimi razom slipii ta kul'gavii, vazhka i porodillya, syudi povyertayut'sya zbori vyelik! voni priidut' z plachyem, ta ya ikh poprovadzhu v utikhakh. ya ikh do potokiv vodi poprovadzhu pryamoyu dorogoyu, nye spitknut'sya na nii, bo izrai-lyevi ya stav ottsyem, a efryem, pyervori-dnii vin mii! narodi, poslukaitye slova navstryechun'ogo, i dalyeko zvistit' azh na ostrovakh ta skazhit': khto rozsiyav izrai-lya, toi pozbirae iogo, i styeryegitmye iogo, yak pastir otaru svoyu! bo navstryechu' vikupiv yakova, i vizvoliv iogo vid ruki sil'nishogo vid n'ogo. i voni poprikhodyat', i budut' spivati na vyershini sionu, i do do-bra do navstryechun'ogo budut' gornutis', do zbizhzhya, i do vinogradnogo soku, i do olivi, i do molodoi dribnoi khudobi ta do tovaru vyelikogo! i stanye dusha ikhnya, nyemov toi napoenii sad, i nye vid-chuyut' uzhye bil'shye stomlyennya! todi di-ychina tishitis' budye v tanku, i razom yu-natstvo ta starshi, bo ya obyernu ikhnyu zhalobu na radist', i ya ikh potishu, i ikh zvyesyelyu v ikhnim smutku! i dushu syashchyenikiv sitistyu ya napoyu, a narod mii dobrom moim budye nasichyeni, kazhye navstryechu'! tak govorit' navstryechu': chuti golos u rami, plach ta ridannya girkye: rakhil' plachye za dit'mi svoimi, nye khochye potishyena buti za diti svoi, bo nyema ikh... tak govorit' navstryechu': strimai golos svii vid golosinnya, i vid sl'ozii svoi ochi, bo e nagoroda dlya chinu tvogo, govorit' navstryechu', i voni vyernut'sya z krayu vorozhogo! i dlya tvogo maibutn'ogo e spo-divannya, govorit' navstryechu', i do gran-

its' tvoikh vyernut'sya diti tvoi! dobre ya chuyu efryema, yak vin golovoyu pokhitue, plachuchi: pokarav ti myenye i pokaranii ya, mov tyelya tye nyenavchyenye! navyerni ti myenye i vyernusya, bo ti navstryechu' bog mii! bo yak ya navyernuvsya, to kayavsya, koli zh ya piznav, to vdariv po styegnakh svoikh... zasoromivsya ya ta zbyentyezhyenii buv, bo ya gan'bu noshu molodoshchiv svoikh. chi efryem nye mii sin dorogii, chi nye lyuba ditina moya? to skil'ki ya nye govoryu proti n'ogo, zavzhd sil'no iogo pam'yatayu! tomu to za n'ogo khvilyuet'sya nutro moe, zmlisosyerdzhusya spravdi nad nim, govorit' navstryechu'! postav sobi dorogovkazi, stovpi sobi porozstavlyai, zvy-erni svoe syertsye na bitu dorogu, yakoyu ti ishla, i vyernisya, o divo izrailyeva, vy-ernisya do tsikh svoikh mist! azh doki tinyatisya budyesh, o dochko nyevirna? navstryechu' bo novinu stvoriv na zymli: zhinka spasatimye muzha! tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: otsye slovo prokazhut' ishchye v krai yudinomu i po mistakh iogo, koli ya vyernu ikh: khai navstryechu' blagoslovit' tyebye, osyelye ti pravdi, o goro svyata! i osyadut' na nii yuda ta mista iogo razom usi, syelyani ta ti, khto khodit' z otaroyu. bo napoyuyu ya dushu zmuchyenu, i kozhnu dushu skorbotnu na-sichuyu. na tsye ya zbudivsya i pobachiv, i buv myeni son mii priemni. os' dni nas-tayut', govorit' navstryechu', i zasiyu izrailiv dim ta dim yudin nasinnym lyudini i nasin-nyam skotini. i budye, yak ya pil'nuvav buv nad nimi, shchob ikh virivati ta buriti, i sh-chob ruinuvati, i gubiti, i chiniti likhye, tak ya popil'nyu nad nimi, shchob ikh budu-vati i saditi, govorit' navstryechu'! timi dnyami nye skazhut' uzhye: bat'ki ili nyespi-lye, a oskoma v siniv na zubakh! bo kozhyen za vlasnu provinu pomrye, i kozhnii lyu-dini, shcho ist' nyedospilye, oskoma vpadye ii na zubi! os' dni nastupayut', govorit' navstryechu', i skladu ya iz domom izrai-lyevim i z yudinim domom novii zapovit. nye takii zapovit, shcho iogo z ikhnimi bat'kami ya sklav buv u toi dyen', koli mit-sno za ruku ikh uzyav, shchob ikh vivyesti z krayu egipyets'kogo. ta voni polamali mogo zapovita, i ya ikh vidkinuv, govorit' navstryechu'! bo tsye os' otoi zapovit, shcho iogo po tsikh dnyakh skladu z domom izrai-lya, kazhye navstryechu': dam zakona svogo v syeryedinu ikhnyu, i na ikhn'omu syertsii iogo napishu, i ya stanu im bogom, voni zh myeni budut' narodom! i bil'shye nye budut' navchatii voni odin odnogo, i brat svogo brata, govoryachi: piznaitye navstryechua! bo vsi budut' znati myenye, vid malogo ikhn'ogo i azh do vyelikogo ikhn'ogo, kazhye navstryechu' bo ikhnyu provinu proshchu, i nye budu vzhye zgaduvati im grihka! tak

govorit' navstryechu', shcho sontsyse dae vdyen' na svitlo, i poryadok misyatsyevi i zoryam na svitlo vnochi, shcho porushue more i shumlyat' iogo khvili, navstryechu' savaot iomu imyennya! yak vidiidut' ustavi tsi z-pyeryed oblichcha mogo, govorit' navstryechu', to i nasinnya izrail'yevye pyeryestanye narodom buti pyeryed oblichcham moim po vsi dni. tak govorit' navstryechu': tak yak nyebo vgori nyzymir-imye, i nye budut' doslidzhyeni doli osnovi zyeimli, to tak nye vidkinu i ya vsye nasinnya izrail'yevye za vsye tye, shcho zrobili, govorit' navstryechu'! os' dni nastayut', govorit' navstryechu', i zbuduet'sya misto ot-sye navstryechuyevi vid bashti khananyeila azh do brami narizhnoi. i pidye mirnichii shnurok toi shchye dali, pryamo azh do garyevu, i obyernyet'sya vin do goi. i dolina vsya trupiv ta popyelu, i vsi polya azh do dolini kyedronu, azh do rogu kins'koi brami na skhid, usye tsye budyie svyatisht' dlya navstryechua, nye znishchit'sya ta nye zru-inuet'sya vviski vona!

32

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua za dyesyatogo roku syedyeikii, tsarya yudinogo, tsye visimnadtsyatii rik navukhodonosora. a todi viis'ko vavilons'kogo tsarya oblyagaloo erusalim, a prorok eryemiya buv uv'yaznyeni v podvir'i v'yaznitsi, shcho bula pri domi tsarya yudinogo, shcho uv'yazniv iogo syedyeikiya, tsar yudin, govoryachi: nashcho ti pro-koesh otak: tak govorit' navstryechu': os' ya vidam tsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, i vin zdobudye iogo... a syedyeikiya, tsar yudin, nye vtyechye vid ruki khal'dyeyiv, bo konchye budyie vin daniiv v ruku vavilons'kogo tsarya, i budut' govorit' usta iogo z iogo ustami, a ochi iogo budut' bachiti ochi iogo... i zavedyie vin syedyeikiyu do vavilonu, i vin budye tam, azh poki ya vidvidayu iogo, govorit' navstryechu'. koli zh budyetye voyuvati z khal'dyeyami, nye poshchastit'sya vam... a eryemiya vidkazav: bulo myeni slovo navstryechune takye: os' ganamyeyil, sin shalluma, tvogo dyad'ka, idye do tyebye skazati: kupi sobi moe polye, shcho v anatoti, bo ti maesh vikupnye pravo kupiti. i priishov do myenye ganamyeyil, sin dyad'ka mogo, za navstryechunim slovom, do podvir'ya v'yaznitsi, ta i skazav myeni: kupi moe polye, shcho v anatoti, shcho v vyeniyaminovomu krai, bo tvoe pravo spadshchini i tvii vikup, kupi sobi! i piznav ya, shcho tsye slovo navstryechune. i kupiv ya tsye polye vid ganamyeyila, sina dyad'ka mogo, shcho v anatoti, i vidvazhiv iomu dyesyat' i sim shyekliv sribla. a napisav ya kupchu, i zapychatav, i zasvidchiv

svidkami, ta i zvazhiv sriblo vagoyu. i vzyav ya kupchogo lista zapychatanogo, za zakonom ta ustavami, i vidkritogo. i dav ya kupchogo lista barukhovi, sinovi nyerii, makhzsyeinogo sina, na ochakh sina dyad'ka mogo ganamyeyila ta na ochakh svidkiv, shcho napisani v kupchomu listi, na ochakh usikh yudyeiv, shcho sidili v podvir'i v'yaznitsi. i nakazav ya barukhovi na ikhnikh ochakh, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: viz'mi tsi listi, ts'ogo kupchogo lista, i zapychatanogo, i togo lista vidkritogo, i dasi iogo v glynianii posud, shchob zakhovalis' na dovgi chas. bo tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: shchye budut' kupuvatisya domi ta polya i vinogradniki v ts'omu krai! i moliv'sya ya do navstryechua potomu, yak dav buv kupchogo lista barukhovi, nyeryeiinomu sinovi, promovlyayuchi: o navstryechui, bozhye! ti nyebo ta zyeimlyu stvoriv svoeyu potuzhnoyu siloyu ta svoim vityagnyenim ramyenom, nichogo dlya tyebye nyema nyemozhlivogo! milist' ti tisyacham chinish, i za provinu bat'kiv pislya nikh viddaesh v lono ikhnikh siniv, bozhye vyelikii ta mogutnii, navstryechu' savaot iomu imyennya! vyelikii v poradi i mogutnii u chinakh, shcho ochi tvoi vidkriti na vsi dorogi lyuds'kikh siniv, shchob kozhnomu dati zgidno z iogo dorogoyu ta zgidno z plodom iogo chiniv, shcho znaki ta chuda chiniv ti v egipyets'kim krai, i chinish ikh azh po tsyei dyen', i mizh izrail'yem, i mizh narodom, i zrobiv sobi imyennya, yak ts'ogo dnya! i ti viviv narod svii izrailya z krayu egipyets'kogo znakami ta chudami, i rukoyu potuzhnoyu, i ramyenom vityagnyenim ta strakhom vyelikim. i dav ti im krai tsyei, yakii ikhnim bat'kam zaprisyag buv, shchob dati im krai tsyei, shcho tyeche molokom vin ta myedom. i priishli, i posili iogo, ta nye slukhalisya tvogo golosu, i zakonom tvoim nye khodili; us'ogo, shcho ti nakazav im robiti, voni nye robili, i ti vchiniv, shcho spitkalo ikh vsye otsye likho... os' dokhodyat' do mista vali, shchob zdobuti iogo, i misto viddanye budyie u ruku khal'dyeyiv, shcho voyuyut' iz nim, chyeryez myech, i golod, i morovit-syu... i shcho govorit' ti, staet'sya, i os' ti tsye bachish. a ti zh buv skazav myeni, navstryechui bozhye: kupi sobi polye za sriblo, i zasvidch kupivlyu svidkami. os' misto viddanye budyie u ruku khal'dyeyiv... i bulo navstryechune slovo do eryemii, govoryachi: os' ya navstryechu', bog kozhnogo tila: chi dlya myenye e shchos' nyemozhlivye? tomu tak promovlyae navstryechu': os' ya viddam otsye misto u ruku khal'dyeyiv i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i vin zdobudye iogo! i priidut' khal'dyeyi, shcho

voyuyut' z tsim mistom, i pidpalyat' tsye misto ognym, ta i spalyat' iogo i ti domi, shcho prinosilis' zhyertvi vaalovi na ikhnikh dakhakh, i lilisya liti zhyertvi dlya inshikh bogiv, shchob myenye progniviti... bo sini izrail'yevi ta sini yudini til'ki zlo uchyniali na ochakh moikh vid yunatstva svogo, sini bo izrail'yevi lish gnivili myenye chinom ruk svoikh, kazhye navstryechu'... bo misto tsye stalo myeni na mii gniv ta na lyutist' moyu z togo dnya, yak iogo zbuduvali, ta azh do dnya ts'ogo, shchob vidkinuti iogo vid mogo litsya za vsye tye zlo siniv izrail'yevikh ta siniv yudinikh, yakye uchinili, shchob gniviti myenye, voni, ikhni tsari, knyazi, ikhni svyashchyniki i ikhni proroki, i yudyeyani i myeshkantsi erusalimu... i voni obyernulis' do myenye potilitis'yeyu, a nye oblichyamy, khoch ya ikh navchav rano i pizno, ta nye slukhalisya, shchob priinyati nauku... i poklali gidoti svoi v tomu khrami, v yakomu im'ya moe klikalosa, shchob iogo zanyechistiti... i pobuduvali zhyertovni pagirki vaalovi, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob chyeryez ogon' pyeryevoditi siniv svoikh ta svoikh dochok molokhov, chogo im nye nakazuvav ya, i shcho nye vkhodilo v syertsye myeni, shchob chiniti tu gidotu, shchob uvoditi yudu u grikh. tomu tak promovlyae navstryechu', bog izrailiv, do mista ts'ogo, pro yakye v gorovitye: vono viddanye budye u ruku tsarya vavilons'kogo myechyem, i golodom, i morovitsyeyu: os' ya ikh pozbirayu zo vsikh tikh kraiv, kudi vignav buv ikh svoim gnivom ta lyuttyu svoeyu i vyelikim svoim pyeryesyerdyam, i yvern u ikh do mistysya ts'ogo, i posadzhu ikh byezpyechno, i voni myeni statut' narodom, a ya budu im bogom! i dam ya im syertsye odnye ta dorogu odnu, shchob boyalis' myenye po vsi dni na dobro sobi i sinam ikhnim po nikh. i skladu z nimi vichnogo zapovita, shcho nye vidvyernusya vid nikh, shchob im nye chiniti svogo dobra, i dam im u syertsye svii strakh, shchob nye vidstupali vid myene! i budu ya tishitis' nimi, shchob chiniti im dobro, i ikh posadzhu na zymli tsi u pravdi usim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu. bo tak promovlyae navstryechu': yak sprovadiv buv ya vsye vyelikye tsye zlo na narod tsyei, tak sprovadzhu na nikh vsye dobro, yakye provishchav ya pro nikh! i kupuvatimut' polye v tsim krai, pro yakogo vi kazhyete: vin spustoshyennya, tak shcho nyemae lyudini i skotini, vin viddanii v ruku khaldyev. i budut' voni kupuvati polya za sriblo, i pisati pro tsye u listi, i zapychatuvati, i svidchiti svidkami, u krai vyenyaminovomu ta v okolitsyakh erusalimu, i v mistakh yudinikh, i v mistakh girs'kikh, i v mistakh dolishnikh, i v mistakh pidvyennikh, bo yvern u ikh iz polonu, govorit' navstryechu'!

i bulo eryemii navstryechune slovo vdru-gye, koli vin shchye zamknyenii buv na podvir' v'yaznitsi, govoryachi: tak gov-orit' navstryechu', shcho chinit' otsye, navstryechu', shcho vformovue tsye, shchob postaviti mitsno otsye, navstryechu' iogo imyennya: poklikui do myenye i tobi vid-povim, i tobi rozpovim pro vyelikye ta nyezrozumilye, chogo ti nye znaesh! bo tak promovlyae navstryechu', bog izrailiv, pro domi ts'ogo mista i pro domi tsariv yudi, shcho ikh poruinovano na oboronni vali, prikhodiat' voni voyuvati z khaldyeyami, shchob domi ponapovnyuvati lyuds'kimi trupami, shcho vraziv ya gnivom svoim ta lyuttyu svoeyu, i skhovav ya vid mista ots'ogo oblichchya svoe za vsye ikhne zlo: os' ya iomu viroshchu shkurku na rani, i dam liki, ta ikh uzdrovlyu, i vidkriyu bagatstvo spokoyu ta pravdi dlya nikh! i ya povyernu dolyu yudi, i dolyu izrailya, i ikh rozbuduyu, nyemov napochatku. i ochishchu ya ikh z ikhn'oi provini vsilyakoi, shcho nagrishili myeni, i probachu vsi ikhni provini, yakimi nagrishili myeni, ta vidpali vid myenye. i erusalim myeni stanye za radisnye imyen-nya, za khvalu ta pishnotu vsim lyudym zymli, shcho pochuyut' pro vsye tye do-bro, shcho zrobit ya dlya nikh! i voni polyakayut'sya ta zatryemtyat' chyeryez vsye tye dobro ta vvyes' spokii, yakii ya dlya n'ogo vchiniv! tak govorit' navstryechu': shchye budye pochutii na mistsi ots'omu, pro yakye vi govoryte: vono poruinovanye, tak shcho nyemae lyudini i nyemae skotini, u mistakh yudi i na vulitsyakh erusalimu, spustoshyennikh tak, shcho nyemae lyu-dini, i nyemae myeshkantsya, i nyemae skotini, radisnii golos ta golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, golos tikh, shcho govoryat': khvalit' navstryechua savaota, bo dobrii navstryechu', bo naviki iogo milosyerdya! shcho zhyertvu khvali do navstryechun'ogo domu prinosyat', bo ya povyernu dolyu krayu ts'ogo, yak bulo napochatku, govorit' navstryechu'! tak gov-orit' navstryechu' savaot: shchye budye na mistsi ots'omu spustoshyennomu, shcho nye-mae nichogo vono vid lyudini ta azh do sko-tini, ta po mistakh iogo vsikh shchye budye pasovis'ko dlya pastukhiv, kudi privyedet' voni chyeryedu na vidpochinok! u mis-takh u gorishnikh, u mistakh dolishnikh, i v pidvyennikh mistakh, i v vyenyaminovomu krai, i v okolitsyakh erusalimu, i v mis-takh yudinikh shchye prokhditimye chy-eryeda chyeryez ruki rakhuyuchogo, gov-orit' navstryechu'! os' dni nastayut', govorit' navstryechu', i ya vipovnyu do-brye tye slovo, shcho ya provishchav pro izrailiv dim i pro dim yudin: timi dnyami

ta chasu togo ya davidovi zroshchu pagintsya spravedlivosti, vin budyе chiniti na zyeimli pravosuddya ta pravdu! yuda budyе spasyenii v tikh dnyakh, a erusalim budyе zhiti byezpyechno, i iogo budut' klikati tak: navstryechu' nasha pravda! bo tak promovlyae navstryechu': nyema pyeryevodu davidovim muzham, shcho mayut' siditi na troni domu izrail'yevogo, i nyema pyeryevodu v lyevitiv svyashchenikiv pyeryed oblichchyam moim tomu muzhyevi, shcho budyе prinositi tsilopalyennya, i spalyuvati khlību zhyertvu, i prinositi zhyertvu vsi dni! i bulo slovo navstryechua do eryemii takye: tak govorit' navstryechu': yakshcho znishchitye vi zapovita mogo shchodo dnya ta mogo zapovita shchodo nochi, shchob nye bulo dnya ta nochi v ikhn'omu chasi, to znishchyenii budyе takozh zapovit mii z davidom, rabom moim, shchob vin sina nye mav, yakii nye tsaryuvav bi na troni iogo, i z lyevitami-svyashchenikami, slugami moimi! i yak nyezchislyenni ti zori nyebyesni, a mors'kii pisok nyezmiryennii, tak pomnozhu nasinnya davida, mogo raba, ta lyevitiv, shcho sluzhat' myeni! i bulo slovo navstryechua do eryemii takye: khiba zh ti nye zavvazhiv, yak narod tsyei kazav buv, govoryachi: obidva ti rodi, yakikh navstryechu' vibrav, vidkinuv vin ikh? i narodom moim voni nyekhtuyut', nache b nye buv vin uzhye pyeryed nimi narodom. tak govorit' navstryechu': yakshcho zapovita mogo shchodo dnya ta shchodo nochi nyema, yakshcho ya ustaviv dlya nyeba i zyeimli nye poklav, to vidkinu i nasinnya yakova ta raba mogo davida, shchob nye brati volodariv iz nasinnya iogo dlya nasinnya avraama, isaka ta yakova... ta nye budyе togo, bo vyernu ikhnyu dolyu, i pomiluyu ikh!

34

slovo, shcho bulo eryemii vid navstryechua, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vsye viis'ko iogo, i vsi tsarstva zyeimli, panuvannya ruki iogo, ta vsi narodi voyuvali proti erusalimu ta proti vsikh mist iogo, kazhuchi: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: idi, i skazhyesh do syedyekii, tsarya yudinogo, i zvistish iomu: tak govorit' navstryechu': os' ya viddam otsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, ta i spalyu iogo ogyem. a ti nye vtyechyesh iz ruki iogo, bo spravdi budyesh skhopyenii ti, i v ruku iogo budyesh viddanii, i ochi tvoi pobachat' ochi vavilons'kogo tsarya, i usta iogo govorit' imut' z ustami tvoimi, i do vavilonu ti pridyesh. alye poslukhai navstryechun'ogo slova, syedyekie, tsaryu yudin: tak pro tyebye govorit' navstryechu': nye pomryesh vid myecha! u miri pomryesh ti; i yak palili na pogryebi bat'kam tvoim, pyershim tsaryam,

shcho buli pyeryed toboyu, tak budut' paliti i tobi, i o panye budut' gosoliti tobi, bo ya govorit tobi slovo, kazhye navstryechu'. i govorit prorok eryemiya do syedyekii, tsarya yudinogo, vsi otsi slova v erusalimi. a viis'ko vavilons'kogo tsarya voyuvalo z erusalimom ta zo vsima pozostalimi mistami yudinimi, z lakhishyem ta z azyekoyu, bo voni zalishilisya syeryed yudinikh mist mistami tyerdinnimi. slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua po tomu, yak tsar syedyekiya sklav buv zapovita z usim narodom, shcho v erusalimi, shchob ogolosit i volyu, shchob kozhyen vidpustiv raba svogo, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, evryeya ta evryeiku, vil'nimi, shchob nikhto nye ponyevolyuvav svogo brata yudyeya. i poslukhalisya vsi knyazi ta vvyes' narod, shcho pristali do zapovitu, shchob kozhyen vidpustiv svogo raba, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, vil'nimi, shchob bil'sh nye nyevoliti ikh. i voni poslukhalisya, i povidpuskali. alye potomu voni znovu vyernuli tikh rabiv ta tikh nyevil'nits', yakikh povidpuskali buli vil'nimi, i primusili ikh stati za rabiv ta nyevil'nits'. i bulo slovo navstryechune do eryemii vid navstryechua, kazhuchi: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: ya sklav buv zapovita z vashimi bat'kami togo dnya, koli vivodiv ikh iz egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, kazhuchi: z kintsyem syemi rokiv vidpustitye kozhyen svogo brata evryeya, shcho budyе prodanii tobi i posluzhit' tobi shist' rokiv, i vidpustish iogo vil'nim vid syebye. ta nye slukhalisya myenye vashi bat'ki, i nye prikhilili svogo ukha do ts'ogo. a s'ogodni vyernulisya vi ta i zrobili spravedlivye v ochakh moikh, shchob ogolosit volyu kozhyen svoemu blizhn'omu, i sklali zapovita pyeryed litsyem moim u tomu domi, v yakomu klikalos' im'ya moe. ta vi znovu zbyezhystili im'ya moe, i vyernuli kozhyen raba svogo i kozhyen nyevil'nitsyu svoyu, yakikh vidpustili buli na volyu, i primusili ikh, shchob buli vam rabami ta nyevil'nitsyami. tomu tak promovlyae navstryechu': vi nye poslukhalisya myenye, shchob ogolosit volyu kozhyen dlya brata svogo ta kozhyen dlya svogo blizhn'ogo, tomu to os' ya govorit' navstryechu' ogoloshu vam volyu do myecha, do morovitsi i do golodu, i viddam vas na postrakh dlya vsikh tsarstv zyeimli!... i viddam tsikh lyudyei, shcho pyerestupayut' mogo zapovita, shcho nye dodyerzhuyut' sliv zapovitu, yakogo buli sklali pyeryed litsyem moim, shcho voni rozrizali nadvoe tyelya ta pyeryeishli mizh iogo kavalkami, takozh knyaziv yudi ta knyaziv erusalimu, yevnukhiv i svyashchenikiv, ta vvyes' narod krayu, shcho prokhodili pomizh kavalkami ts'ogo tyelyati, to ya ikh viddam u ruku ikhnikh vorogiv ta v

ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i stanye padlo ikhne styervom dlya ptastva nyebyesnego ta dlya zymnoi zvirini... a syedyekiyu, tsarya yudinogo, ta iogo knyaziv viddam u ruku iogo vorogiv ta v ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, ta v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, shcho vidkhodit' vid vas. os' ya nakazhu, govorit' navstryechu', i vyernu ikh do ts'ogo mista, i voni voyuvatimut' z nim, i zdobudut' iogo ta i spalyat' iogo ognym, a yudini mista viddam na spustoshyennya, i nye budy v nikh myeshkantysya!...

35

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua za dniv egoyakima, sina iosii, tsarya yudi, govoryachi: idi do domu ryekhavitiv, i budyesh govoriti z nimi, i vvyedesh ikh do navstryechun'ogo domu, do odniei z kimnat, i napoish ikh vinom. i vzyav ya yaazaniyu, eryeminogo sina, sina khavatstsininogo, i brativ iogo, i vsikh siniv iogo ta vvyes' dim ryekhavitiv. i vviv ya ikh do navstryechun'ogo domu, do kimnati siniv khanana, sina igdalinogo, bozhogo cholovika, shcho bula pri kimnati knyaziv, shcho nash kimnatoyu maasyei, shallumovogo sina, yakii pil'nuvav poroga. i postaviv ya pyeryed sinami domu ryekhavitiv kyelikhi, povni vina, ta chashi, ta i skazav do nikh: piitye vino! a voni vidkazali: nye budyemo piti vina, bo nash bat'ko ionadav, sin ryekhaviv, nakazav nam, govoryachi: nye piitye vina ani vi, ani vashi sini azh naviki! i nye buduities domu, i nye siitye, i nye zasadzhuitye vinogradnika, i nye maitye ikh, alye sidit' u namyetakh po vsi vashi dni, shchob zhiti dovgi dni na poverkhni zyemli, dye vi mandruetye! i poslukhalisya mi golosu nashogo bat'ka egonadava, ryekhavovogo sina, pro vsye, shcho vin nakazav buv nam, shchob nye pili vina po vsi nashi dni mi, nashi zhinki, nashi sini ta dochki nashi, i shchob ni buduvati domiv dlya nashogo probuvannya, a vinogradnik i polye ta nasinnya nye budut' nashi. i osili mi v namyetakh, i poslukhalisya, ta i zrobili vsye, shcho nakazav nam nash bat'ko ionadav. i stalosya, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, priishov buv na tsyei krai, to mi skazali: khodit', i vviidyemo do erusalimu pyeryed viis'kom khaldyev ta pyeryed viis'kom aramu. i osilisia mi v erusalimi. i bulo slovo navstryechua do eryemii takye: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: idi, i skazhyesh do yudyeyanina ta do myeshkantiv erusalimu: chi z ts'ogo nye vityagnetye nauki, shchob slukhatysya moikh sliv? govorit' navstryechu'. dodyerzhano slova egonadava, ryekhavovogo sina, shcho nakazav

buv sinam svoim nye piti vina, i nye pili voni azh do dnya ts'ogo, bo poslukhalisya nakazu svogo bat'ka; a ya govoriv do vas rano ta pizno, ta nye slukhalisya vi myenye! i posilav ya do vas usikh svoikh raviv prorokiv rano ta pizno, govoryachi: vyernit'sya no kozhyen zo svoei zloi dorogi, ta vipravtye vchinki svoi, i nye khodit' za inshimi bogami, shchob sluzhiti im, i sidit' na tii zyemli, shcho ya dav vam ta vashim bat'kam! ta nye skhilili vi svogo ukha, i nye poslukhalis' myenye. bo dodyerzhali sini egonadava, sina ryekhavovogo, nakaza svogo bat'ka, shcho nakazav buv im, a narod tsyei nye poslukhavysya myenye. tomu tak promovlyae navstryechu' bog savaot, bog izrailiv: os' ya sprovadzhuyu na yudu ta na vsikh myeshkantiv erusalimu vsye tye zlo, shcho ya provishchav buv pro nikh. bo ya govoriv do nikh, ta voni nye slukhali, i klikav ya ikh, ta voni nye vidpovidali... a do domu ryekhavitiv eryemiya skazav: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: za tye, shcho vi slukhalisya nakaza vashogo bat'ka egonadava, ta dyerzhityesya vsikh nakaziv iogo, i zrobili tye vsye, shcho ya zapoviv vam, tomu tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: nyema pyeryevodu v ionadava, ryekhavovogo sina, muzhyevi, shcho stoyatinye pyeryed litsyem moim po vsi dni!

36

i stalosya chyetyvertogo roku egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo do eryemii vid navstryechua, kazhuchi: viz'mi sobi knizhkovogo zvoya, i napishi na n'omu vsi ti slova, shcho ya govoriv tobi pro izrailya i pro yudu, ta pro vsi narodi vid dnya, koli ya pochav govoriti tobi, vid dniv iosii ta azh do ts'ogo dnya. mozhye pochue dim yudin usye tye zlo, shcho ya dumayu vchiniti im, shchob vyer-nulisya kozhyen zo svoei zloi dorogi, a ya proshchu ikhnyu provinu ta ikhnii griikh. i poklikav eryemiya barukha, nyeriinogo sina, i barukh napisav z ust eryemii vsi navstryechuni slova, shcho vin govoriv iomu, na knizhkovii zvii. i nakazav eryemiya barukhovi, kazhuchi: ya zadyerzhani, nye mozhu vviiti do navstryechun'ogo domu. tomu pidi sam, prochitai zo zvoyu, shcho napisav ti z moikh ust, navstryechuni slova v vukha narodu v navstryechun'omu domi v dni postu, a takozh v vukha vs'ogo yudi, shcho prikhodit' zo svoikh mist, v-dchitaesh ikh. mozhye vpadye ikhne blagan-nya pyeryed navstryechune litsye, i voni vy-ernut'sya kozhyen zo svoei zloi dorogi, bo vyelikii gniv ta lyutist', shcho navstryechu' govoriv proti narodu ts'ogo! i zrobiv barukh, sin nyeriin, usye, shcho nakazav buv iomu

prorok eryemiya, shchob prochitati z knigi navstryechuni slova v navstryechun'omu domi. i stalosya p'yatogo roku egoyakima, iosinogo sina, tsarya yudinogo, dyev'yatogo misyatsya, ogolosili pist pyeryed navstryechunim litsyem dlya vs'ogo narodu v erusalimi ta dlya vs'ogo togo narodu, shcho poprikhodiv z yudinikh mist do erusalimu. i prochitav barukh z knigi eryemiini slova v domi navstryechun'omu v kimnati pisarya gyemarii, shafanovogo sina, na gorishn'omu podvir'i, pri vkhodi do novoi brami navstryechun'ogo domu, v vukha vs'ogo narodu. i pochuv mikhyei, sin gyemarii, shafanovogo sina, vsi navstryechuni slova z knigi, i ziishov do tsars'kogo domu, do kimnati pisarya, azh os' tam sidyat' usi zvyerkhniki: pisar yelishami, i dyelaya, sin shyemai, i yelnatan, sin akhboriv, i gyemariya, sin shafaniv, i syedyekeya, sin khananii, i vsi zvyerkhniki. i rozpoviv im mikhyei vsi ti slova, yaki vin pochuv buv, koli barukh chitav iz knigi v vukha narodu. i vsi zvyerkhniki poslali do barukha egudiya, sina nyetanii, sina shyelyemii, sina kushinogo, govoryachi: togo zvoya, shcho chitav ti z n'ogo v vukha narodu, viz'mi iogo v svoyu ruku ta i priidi! i vzyav barukh, sin nyeriin, zvoya v svoyu ruku ta i priishov do nikh. a ti skazali do n'ogo: sidai zhye, i prochitai iogo v nashi vukha! i prochitav barukh v ikhni vukha. i stalosya, koli voni pochuli vsi tsi slova, zhakhnulisa odin pyeryed odnim, ta i skazali barukhovi: konchye pyeryekazhimo tsaryevi vsi tsi slova! i zapitali voni barukha, govoryachi: rozkazhi nam, yak ti pisav usi tsi slova z iogo ust? i skazav im barukh: vin prokazuvav myeni z svoikh ust usi tsi slova, a ya pisav u knizi chornilom. i skazali zvyerkhniki do barukha: idi, skhovaisya, ti ta eryemiya, i nyekhai nikhto nye znae, dye vi! i priishli voni do tsarya na podvir'ia, a zvoya poklali v kimnati pisarya yelishami, i rozpovili v vukha tsarya vsi ti slova. i poslav tsar egudiya vzyati zvoya, i toi uzyav iogo z kimnati pisarya yelishami. i egudii prochitav iogo v vukha tsarya ta v vukha vsikh zvyerkhnikov, shcho stoyali pri tsari. a tsar sidiv u zimovomu domi, dyev'yatogo misyatsya, i pyeryed nim buv rozpalyenii komi-nok. i stalosya, koli egudii pyeryechituvav tri chi chotiri stovpsti, to tsar vidrizuvav tsye pisars'kim nozhym ta i kidav do ognju, shcho v kominku, azh poki nye zgoriv uyves' zvii na ogni, shcho v kominku... ta nye zlyakalisya i nye rozdyerli svoikh shat tsar ta vsi iogo rabi, shcho slukhali vsi tsi slova. i khoch yelnatan, i dyelaya, i gyemariya prosili tsarya nye paliti togo zvoyu, ta nye poslukahvsya vin ikh. i nakazav tsar erakhmyeliov, sinovi tsaryevomu, i syerai, sinovi azriilovomu, i shyelyemii, sinovi avdi-

ilovomu, vzyati pisarya barukha i proroka eryemiyu, ta navstryechu' ikh skhovav. i bulo navstryechune slovo do eryemii potomu, yak tsar spaliv buv zvoya ta ti slova, shcho barukh napisav z eryemiinikh ust, govoryachi: viz'mi sobi znovu inshogo zvoya, i napisish na n'omu vsi pyershii slova, shcho buli na pyershomu zvoi, yakogo spaliv egoyakim, tsar yudin. a pro egoyakima, tsarya yudinogo, skazhyesh: tak govorit' navstryechu': ti spaliv ts'ogo zvoya, govoryachi: nashcho napisav ti na n'omu takye: konchye priidye tsar vavilons'kii i znishchit' otsyei krai, i vigubit' v n'omu lyudinu i skotinu. tomu tak govorit' navstryechu' pro egoyakima, yudinogo tsarya: nye budye vid n'ogo sidyachogo na davidovomu troni, a iogo trup budye kinyenii na spyekotu vdyen' ta na kholod vnochi... i navishchu iogo ta nasinnya iogo, i iogo rabi za ikhni provini, i sprovadzhu na nikh ta na myeshkantsiv erusalimu i na yudyeyanina vsye tye zlo, shcho ya govoriw do nikh, ta voni nye poslukahali... i eryemiya vzyav inshogo zvoya, i dav iogo pisaryevi barukhovi, sinovi nyeriinomu, i toi napisav na n'omu z eryemiinikh ust usi slova tiei knigi, yaku spaliv buv egoyakim, tsar yudin, v ogni, i do nikh bulo dodano shchye bagato podib-nikh sliv.

37

i zatsaryuvav tsar syedyekeya, sin iosiin, zamist' konii, sina egoyakimovogo, yakogo zrobit tsaryem navukhodonosor, tsar vavilons'kii, v yudinomu krai. ta nye poslukahavsya ani vin, ani iogo rabi, ani narod krayu sliv navstryechua, yaki vin govoriw chyeryez proroka eryemiyu. i poslav tsar syedyekeya egukhala, sina shyelyemii, i svyashchenika tsyefaniyu, sina maasyeinogo, do proroka eryemii, govoryachi: pomolisya za nas do navstryechua, boga nashogo! a eryemiya todii shchye vil'no khodiv syeryed narodu, bo nye dali iogo shchye do v'yaznitsi. a faraonovyie viis'ko viishlo z egiptu. i pochuli vistku pro nikh khaldyei, shcho oblyagali erusalim, i vidiishli vid erusalimu. i bulo slovo navstryechune do proroka eryemii, govoryachi: tak promoviv navstryechu', bog izrailiv: tak skazhyetye do yudinogo tsarya, shcho poslav vas do myenye pospitati myenye: os' faraonovyie viis'ko, shcho viishlo vam na pomich, vyernyet'sya do svogo krayu, do egiptu. a khaldyei znovu vyernut'sya, i budut' voyuvati z tsim mistom, i zdobudut' iogo, ta i spalyat' iogo ognym. tak govorit' navstryechu': nye obmanyuite svoikh dush, govoryachi: khaldyei konchye pidut' vid nas, bo nye pidut' voni. bo yak-shcho b vi pobili vsye khaldyeis'kyye viis'ko, shcho z vami voyue, a z nikh zalishilisa b

til'ki ranyeni, to vstanye kozhyen iz namyetu svogo, i spalyat' tsye misto ognym... i stalosya, koli khaldyeis'kye viis'ko vidstupilo vid erusalimu pyeryed faraonovim viis'kom, to viishov eryemiya z erusalimu, shchob piti do vyeniyaminovogo krayu, i shchob skhovatisya tam syeryed narodu. ta koli vin buv bilya vyeniyaminovoi brami, to buv tam nachal'nik storozhi, a im'ya iomu iriyya, sin shlyemye, sina khananiinogo. i skhopiv vin proroka eryemiyu, govoryachi: ti pyeryekhodish do khaldyeiv! a eryemiya vidkazav: nyepravda, ya nye pyeryekhodzhu do khaldyeiv! ta nye poslukhav toi iogo; i skhopiv iriyya eryemiyu, i poprovadiv iogo do zvyerkhniv. i rozgnivalisya zvyerkhniki na eryemiyu, i pobili iogo, ta i viddali iogo do v'yaznitsi v domi pisarya egonatana, bo iogo зробили за в'язничниї дим. i ziishov eryemiya do tyemnichnoi yami ta do pidvalu, i sidiv tam eryemiya bagato dniv... i poslav tsar syedyeikiya, i vzyav iogo. i spytav iogo tsar u svoim domi taemno i skazav: chi e slovo vid navstryechua? i eryemiya vidkazav: e. i dali skazav: ti budyesh viddanii v ruku vavilons'kogo tsarya... i skazav eryemiya do tsarya syedyeikii: shcho ya zgrishiv tobi i rabam tvoim ta ts'omu narodovi, shcho vi viddali myenye do v'yaznitsi? i dye vashi proroki, shcho vam prorokovali, govoryachi: tsar vavilons'kii nye priidye na vas ta na krai tsyei? a tyepyer poslukhai, panye mii tsaryu: khai upadye moe blagannya pyeryed oblichyia tvoe, i nye vyertai myenye do domu pisarya egonatana, shchob nye pomyer ya tam!... i nakazav tsar syedyeikiya, i eryemiyu vmistili v podvir'i v'yaznitsi, i davali iomu bukhanets' khliba na dyen' z vulitsi pyekariv, azh poki nye skinchivsyia vvyes' khlib u misti. i sidiv eryemiya v podvir'i v'yaznitsi.

38

i pochuv shyefatiya, sin mattaniv, i gyedaliya, sin pashkhuriv, i yukhal, sin shyelyemyein, i pashkhar, sin malkiini, ti slova, shcho eryemiya govoriv do vs'ogo narodu, kazhuchi: tak govorit' navstryechu': khto siditmye v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, golodu ta vid morovitsi, a khto vidye do khaldyeiv, toi budyе zhiti, i stanye iomu dusha iogo za zdobich, i vin zhitimye! tak govorit' navstryechu': napyevno budyе danye tsye misto v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, i vin zdobudyе iogo! i skazali zvyerkhniki do tsarya: nyekhai zhye ub'yut' ts'ogo cholovika, bo vin oslablyue ruki voyakiv, pozostalikh u ts'omu misti, ta ruki vs'ogo narodu, govoryachi im slova, yak otsi. bo tsyei cholovik nye shukae dlya ts'ogo narodu dobra, a til'ki zla!... i skazav tsar syedyeikiya: os' vin u vashikh rukakh, bo

tsar nichogo nye vdie suproti vas. i vzyali eryemiyu ta i kinuli iogo do yami malkiini, tsaryevogo sina, shcho v podvir'i v'yaznitsi, i spustili eryemiyu shnurami. a v yami bula nye voda, a til'ki bagno, i zagruz eryemiya v bagni! i pochuv murin yevyed-myelyekh, yevnukh, yakii buv u tsars'komu domi, shcho eryemiyu kinuli do yami, a tsar sidiv u vyeniyaminovii brami. i viishov yevyed-myelyekh z tsars'kogo domu, ta i skazav tsaryevi, govoryachi: panye mii tsaryu, tsi lyudi vchinili zlo v us'omu, shcho зробили prorokovi eryemii, yakogo kinuli do yami, i pomrye vin na svoemu misti chyeryez golod, bo v misti nyema vzhye khliba... i nakazav tsar murinovi yevyed-myelyekho, govoryachi: viz'mi z soboyu zvidsi troe lyuda, i vityagnyshe proroka eryemiyu z yami, poki vin shchye nye vmyer! i vzyav yevyed-myelyekh tikh lyudyei z soboyu, i priishov do tsars'kogo domu pid skarbnitsyeyu, i nabrav izvidti podvertogo shmattya ta nyepotribnikh lakhiv, i spustiv ikh do eryemii do yami shnurami. i skazav murin yevyed-myelyekh do eryemii: pokladi tsye podyertye shmattya ta lakhi popid pakhi svoikh ruk pid shnuri! i zroviv eryemiya tak. i potyagnuli eryemiyu shnurami, i vityagli iogo z yami. i sidiv eryemiya v podvir'i v'yaznitsi. i poslav tsar syedyeikiya, i vzyav proroka eryemiyu do syebye, do tryet'ogo vkhodu, shcho v domi navstryechun'omu. i skazav tsar do eryemii: zapitayu ya tyebye pro shchos', nye zakhovui vid myenye nichogo! i skazav eryemiya do syedyeikii: koli ya provishchu tobi, to chi spravdi nye vb'esh ti myenye? a koli poradzhu tobi, to myenye nye poslukhaesh... i prisnyaguv tsar syedyeikiya eryemii taemno, govoryachi: yak zhivii navstryechu', shcho stvoriv nam tsyu dushu: nye vb'yui tyebye, i nye dam tyebye v ruku tikh lyudyei, shcho shukayut' tvoei dushi! i skazav eryemiya do syedyeikii: tak govorit' navstryechu', bog savaot, bog izralliv: yakshcho spravdi viidyesh ti do zvyerkhniv vavilons'kogo tsarya, to zhitimye dusha tvoya, a misto tsye nye budyе spalyenye ognym, i budyesh zhiti ti ta dim tvii. a yakshcho ti nye viidyesh do vavilons'kogo tsarya, to tsye misto budyе danye v ruku khaldyeiv, i voni spalyat' iogo ognym, i ti nye vityechyesh z ikhn'oi ruki... i skazav tsar syedyeikiya do eryemii: ya boyusya yudyeiv, shcho pyeryeishli do khaldyeiv, shchob nye dali myenye v ikhnyu ruku, i shchob nye nasmiyalisya z myenye... i skazav eryemiya: nye dadut'! poslukhai navstryechun'ogo golosu do togo, shcho ya govoryu tobi, i budyе do-brye tobi, i budyе zhiti dusha tvoya! a yakshcho ti nye skhochyesh viiti, to os' slovo, shcho navstryechu' myeni viyaviv: i os' usi zhinki, shcho zalishilisya v domi yudinogo tsarya, budut' vidvyedenyi do zvyerkhniv

vavilons'kogo tsarya, i voni skazhut': pid-movili tyebye i pyeryemogli tyebye tvoi priy-atyeli; pogruzili v bagno tvoi nogi, ta voni nazad vidiishli. a vsi zhinki tvoi ta vsi sini tvoi budut' vidvyedzeni do khaldyev, i ti nye vtyechyesh z ikhn'oi ruki, bo rukoyu vavilons'kogo tsarya budyesh skhoplyenii, a misto tsye budyе spalyenye ognym... i skazav syedyeiki do eryemii: nyekhai nikhto nye znai pro tsi slova, i ti nye pom-ryesh. bo koli pochuyut' zvyerkhniki, shcho ya govoriv z tobouy, to priidut' do tyebye ta i skazhut' tobi: rozkazhi no nam, shcho govoriv ti tsaryevi! nye khovai pyeryed nami, i nye vb'emo tyebye. i shcho zh govoriv tobi tsar? to skazhyesh do nikh: ya sklav svoe blagannya pyeryed tsars'kye oblichchya, shchob nye vyertali myenye do egonatanovogo domu, shchob tam nye pomverti. i priishli vsi zvyerkhniki do eryemii i zapitalisya iogo, i vin rozkazav im zgidno zo vsima timi slo-vami, shcho zvyeliv був tsar. i voni movchki vidiishli vid n'ogo, bo nye dovidalis' pro obgovoryenu rich. i sidiv eryemiya na podvir'i v'yaznitsi azh do dnya, koli був здобути erusalim. i stalosya, yak був здобутii erusalim:

39

dyev'yatogo roku syedyeiki, tsarya yudinogo, misyatsya dyesyatogo, pri-ishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, ta vsye iogo viis'ko do erusalimu ta i oblyagli iogo. odinadtsyatogo roku syedyeiki, misyatsya chyetyertogo, dyev'yatogo dnya misyatsya, був probitii prolom do mista... i poprikhodili vsi zvyerkhniki vavilons'kogo tsarya, i posidali v syeryedushchii brami: nyergal-sar'yetsyer, samgar, nyevo, sarsyekhim, starshii yevnukh, nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, i vsya ryesh-ta zvyerkhniki vavilons'kogo tsarya. i stalosya, yak pobachiv ikh syedyeikiya, tsar yudin, ta vsi voyaki, to voni povtikali, i povikhodili vnochi z mista dorogoyu tsars'kogo sadka, bramoyu mizh oboma murami, i viishli dorogoyu v styep. i pognalosya khaldyis'kye viis'ko za nimi, i dognali syedyeikiyu v erikhons'kikh styepakh... i vzyali voni iogo, i zavyeli iogo do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do rivli, v krayu khamat, i toi zasudiv iogo. i tsar vavilons'kii porizav syedyeikiikh siniv v rivli na ochakh iogo; i vsikh shlyakhyetnikh yudinikh porizav vavilons'kii tsar... a ochi syedyeiki vin vibrav, i skuvav iogo midyanimi kaidanami, shchob vidvyesti iogo do vavilonu... a dim tsarya ta domu narodu khaldyei popalili ognym, i porozbivali muri erusalimu. a ryesh-tu narodu, pozostalikh u misti, ta pyeryebizhtsiv, shcho popyeryekhodili do

n'ogo, i ryesh-tu narodu, shcho pozostalisy-a, vignav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, do vavilonu. a z bidnoti narodu, shcho nye mali nichogo, nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv dyekogo v yudinomu krai, i dav im togo dnya vinogradniki ta polya. i nakazav navukhodonosor, tsar vavilons'kii, pro eryemiyu, chyeryez nachal'nika tsars'koi storozhi, govoryachi: viz'mi iogo, i zvyerni na n'ogo svoi ochi, i nye zrobi iomu nichogo zlogo, i til'ki yak vin skazhye tobi, tak z nim zrobi! i poslav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i nyevushazban, starshii yevnukh, i nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, ta vsi nachal'niki vavilons'kogo tsarya, i poslali voni, i vzyali eryemiyu z podvir'ya v'yaznitsi, i dali iogo do gvedalii, sina akhikama, sina shafanovogo, shchob vivyesti iogo do domu. i osivsy-a vin syeryed narodu. a do eryemii bulo navstryechune slovo, koli vin був zatrimanii v podvir'i v'yaznitsi, take: idi, i skazhyesh do murina yevyed-myelyekha, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya navodzhu svoi slova na tsye misto na zlo, a nye na dobro, i voni budut' diyatisya pyeryed tobouy ts'ogo dnya. alye tyebye vryatuyu ts'ogo dnya, govorit' navstryechu', i ti nye budyesh viddanii v ruku tsikh lyudyei, yakikh ti boishsya. bo konchye vryatuyu tyebye, i vid myecha nye vpadyesh ti, i budyе tobi dusha tvoya za zdobich, bo ti nadiyavsya na myenye, govorit' navstryechu'.

40

slovo, shcho bulo do eryemii vid navstryechua po tomu, yak nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, vidpustiv iogo z rami, koli iogo vin uzyav, a vin був zakutii kaidanami syeryed us'ogo vignannya erusalimu ta yudi, vignanikh do vavilonu. i vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi eryemiyu, ta i skazav do n'ogo: navstryechu', bog tvii, govoriv otsye zlo na tsye mistsye. i naviv, i zrobiv navstryechu', yak govoriv був, bo vi zgrishili navstryechuye, i nye slukhalisya iogo golosu, i stalasy-a vam tsya rich. a tyepper os' ya s'ogodni rozkovuyu tyebye z kaidaniv, shcho na tvoikh rukakh. yakshcho v ochakh tvoikh dobre piti zo mnoyu do vavilonu, idi, i zvyernu ya svoe oko na tyebye. a yakshcho zlye v tvoikh ochakh piti zo mnoyu do vavilonu, to zalishis'. divisisya, uvyes' krai pyeryed tobouy: kudi tobi vidaet'sya za dobre i za spravyedlivye piti, tudi idi! i koli toi nye navyertavsy-a na tsye, skazav dali: to vyernisya do gvedalii, sina akhikama, sina shafanovogo, yakogo vchiniv nachal'nikom vavilons'kii tsar nad yudinimi mistami, i zhivi z nim syeryed

narodu; abo kudi tobi podobaet'sya, tudi idi. i dav iomu nachal'nik tsars'koi storozhi izhi na dorogu ta darunka, i vidpustiv iogo. i priishov eryemiya do gyedalii, sina akhikamovogo, do mitspi, i osivsia z nim syeryed narodu, pozostalogo v krayu. a koli vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli v poli, voni ta ikhni lyudi, prochuli, shcho tsar vavilons'kii uchiniv nachal'nikom nad kraem gyedaliyu, sina akhikamovogo, i doruchiv iomu muzhchin i zhinok ta dityei, i tikh z bidnikh krayu, shcho nye buli vignani do vavilonu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi: i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, ta ionatan, sini karyeakhovi, i syeraya, sin tankhumyetiv, i sini nyetofeyanina yefaya, i ezaniya, sin maakhyyeyanina, voni ta ikhni lyudi. i gyedaliya, sin akhikama, sina shafanovogo, zaprissyagnuvsia im ta ikhnim lyudyam, govoryachi: nye biityesya sluzhiti khaldyeyam! sidit' u krai i sluzhit' vavilons'komu tsaryevi, i budye vam dobre! a ya os' seditimu v mitspi, shchob zastupatisya za vas pyeryed khaldyeyami, shcho priidut' do nas. a vi zbiraitye vino i litni plodi ta olivu, i skladaitye v vash posud, i sidit' u vashikh mistakh, yaki vi zainyali! i takozh usi yudyei, shcho v moavi i syeryed ammonovikh siniv, i v yedomi, i shcho v usikh krayakh, chuli, shcho tsar vavilons'kii polishiv chastinu v yudi, i shcho vchiniv nad nimi nachal'nikom gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo. i vyvernulisya vsi yudyei zo vsikh tikh mists', kudi buli porozignani, i priishli do yudinogo krayu, do gyedalii do mitspi, i zibrali vina ta litnikh plodiv duzhye bagato. a iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli na poli, priishli do gyedalii do mitspi, ta i skazali do n'ogo: chi spravdi ti znaesh, shcho baalis, tsar ammonovikh siniv, poslav izmaila, sina nyetaniinogo, shchob ubiti tyebye? ta nye poviriv im gyedaliya, sin akhikamiv. a iokhanan, sin karyeakhiv, skazav taemno do gyedalii v mitspi, govoryachi: nyekhai ya pidu i ub'yu izmaila, sina nyetaniinogo, i nikhto pro tseye nye dovidaet'sya. nashcho mayut' zabiti tyebye, i budye rozporoshyeni vyves' yudi, zibranii do tyebye, i poginye останок yudi? i skazav gyedaliya, sin akhikamiv, do iokhanana, sina karyeakhovogo: nye robi tsiei ryechi, bo lzhu ti govorish na izmaila!

41

i stalosya s'omogo misyatsya, priishov izmail, sin nyetanii, sina yelishamovogo, z nasinnya tsars'kogo, i vyel'mozhi tsarya, ta dyesyat' lyuda z nim, do gyedalii, akhikamovogo sina, do mitspi, i ili tam razom khlib u mitspi. i vstav izmail, sin nyetaniin, i dyesyat' lyuda, shcho buli z

nim, ta i udarili gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo, myechyem! i vbiv vin togo, kogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem... i povbivav izmail usikh yudyeiv, shcho buli z nim, z gyedalieyu, u mitspi, i khaldyeiv voyakiv, shcho znakhodilisya tam. i stalosya drugogo dnya po vbivstvi gyedalii, a nikhto pro tseye nye znay, i poprikhodili lyudi z sikhyemu, z shilo ta z samarii, visimdyesyat lyuda ogolynoborodikh, i v podyertii odyezhi ta z narizanimi znakami na tili, a v ikhnii rutsi khlibna zhyertva ta ladan, yak prinyeseny dlya navstryechun'ogo domu. i viishov izmail, sin nyetaniin, navproti nikh z mitspi, iduchi ta plachuchi. i stalosya, koli vin spitkav ikh, to promoviv do nikh: priidit' do gyedalii, akhikamovogo sina! i stalosya, yak priishli voni do syeryedini mista, to ikh porizav izmail, sin nyetaniin, i povkidav ikh do syeryedini yami, vin ta ti lyudi, shcho buli z nim... ta znaishlosya mizh nimi dyesyat' lyuda, i voni skazali do izmaila: nye vbivai nas, bo mi maemo zakhovani v poli skarbi: pshyenitsyu, i yachmin', i olivu, i myed. i toi spinivsia, i nye povbivav ikh syeryed ikhnikh brativ. a ta yama, kudi povkidav izmail usi trupi tikh lyudyei, bula yama vye-lika, yaku zrobiv buv tsar asa proti bayeshi, izrail's'kogo tsarya, ii napovniv izmail, sin nyetaniin, trupami. i izmail uzyav u polon usyu ryeshtu narodu, shcho buv u mitspi, tsars'kikh dochok ta vyves' narod, shcho zostavsya v mitspi, yakogo nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, doruchiv buv gyedalii, sinovi akhikamovomu. i zabrav ikh u polon izmail, sin nyetaniin, i pishov, shchob pyeryeti do ammonovikh siniv. i pochuv iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, pro vsye tye zlo, shcho zrobiv izmail, sin nyetaniin. i zlyali voni vsikh tikh lyudyei, i pishli voyuvati z izmailom, sinom nyetaniinim, i znaishli iogo pri vyelikii vodi, shcho v giv'oni. i stalosya, yak uvyes' narod, shcho buv z izmailom, pobachiv iokhanana, sina karyeakhovogo, ta vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, to zradiv. i vidvyernuvsia vyves' narod, yakogo vzyav buv do polonu izmail z mitspi, i vyvernulisya, i pishli do iokhanana, sina karyeakhovogo. a izmail, sin nyetaniin, utik z vis'moma lyud'mi vid iokhanana, i pishov do ammonovikh siniv. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, usyu ryeshtu narodu, yaku vin vyernuv vid izmaila, sina nyetaniinogo, z mitspi, po tomu, yak toi ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, muzhiv voyakiv, i zhinok, i dityei, i yevnukhiv, shcho vyernuv z giv'onu. i pishli voni i stali na nichlig v gyerut-kingami, shcho pri viflyeemi, shchob piti i utikti do egiptu vid khaldyeiv, bo voni

boyalisya ikh, bo izmail, sin nyetaniiv, ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, yakogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem.

42

i pidiishli vsi viis'kovi zvyerkhniki ta iokhanan, sin karyeakhiv, i ezaniya, sin goshain, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazali do proroka eryemii: nyekhai upadye nashye blagan-nya pyeryed oblichyia tvoe, i molisya za nas do navstryechua, boga tvogo, za vsyu otsyu ryeshtu, bo zalishilosya nas malo z bagat'okh, yak bachat' tvoi ochi nas... i nyekhai viyavit' nam navstryechu', bog tvii, tu dorogu, yakoyu mi pidyemo, ta tye dilo, yakye mi зробимо. i promoviv do nikh prorok eryemiya: chuyu ya! os' ya pomolyusya do navstryechua, vashogo boga, za vashimi slovami. i stanyet'sya, kozhnye slovo, shcho navstryechu' vidpovist' vam, zvishchu vam, nichogo nye zatayu vid vas. a voni skazali do eryemii: nyekhai budy navstryechu' proti nas za svidka pravdivogo ta virnogo, yakshcho mi nye зробимо tak, yak usye tye, z chim poshlye tyebye do nas navstryechu', bog tvii. chi dobre i chi zlye, mi poslukhaemosya golosu navstryechua, boga nashogo, shcho do n'ogo mi posilaemo tyebye, shchob bulo nam dobre, koli budyemo slukhatisya golosu navstryechua, boga nashogo. i stalosya z kintsyem dyesyat'okh dniv, i bulo navstryechune slovo do eryemii. i vin poklikav iokhanana, sina karyeakhovogo, i vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazav do nikh: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv, shcho vi poslali myenye do n'ogo sklasti vashye blagannya pyeryed iogo litsye: yakshcho vi budyetye siditi v ts'omu krai, to zbuduyi vas, a nye rozib'yu, i zasadzhu vas, a nye virvu, bo pozhaluvav ya shchodo togo zla, shcho зробив buv vam. nye biitiesya vavilons'kogo tsarya, yakogo vi boitiesya, nye biitiesya iogo, govorit' navstryechu', bo z vami ya, shchob vas spasati, i shchob vas ryatuvati vid iogo ruki! i dam ya vam milist', i zmiluyusya nad vami, i vin vy-ernye vas do vashoi zymli. a yakshcho vi skazhyetye: nye budyemo siditi v ts'omu krai, shchob nye slukhatisya golosu navstryechua, boga vashogo, kazhuchi: ni, mi pidyemo do egipyets'kogo krayu, dye nye pobachimo viini, i nye pochuemo zvuku surmi, i na khlib nye budyemo golodni, i tam budyemo siditi, to tomu poslukhaitye tyepyer navstryechun'ogo slova, ryeshto yudina! tak govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: yakshcho vi spravdi skyeruetye svoe oblichyia, shchob iti do egiptu, i vvi-

idyetye, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to stanyet'sya: toi myech, shcho vi boitiesya iogo, dosyagnye vas tam, uv egipyets'kim krai, a golod, yakogo vi lyakae-tyes', pristanye do vas v egipti, i tam vi povmiraetye... i stanyet'sya, vsi lyudi, shcho zvyernuli svoe oblichyia na mandrivku do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, povmirayut' vid myecha, vid golodu ta vid morovitsi, i zhodyen z nikh nye pozostanyet'sya i nye vtyechye chyeryez tye zlo, shcho ya sprovadzhu na nikh... bo tak kazhye navstryechu', savaot, bog izrailiv: yak vilivsyia gniv mii ta lyutist' moyia na myeshkansiv erusalimu, tak villet'sya lyutist' moyia na vas, koli vi priidyetye do egiptu, i budyetye tam na klyat'bu, i na za-strashyennya, i na proklyattya, i na gan'bu, i vi vzhye nye pobachitye ts'ogo mistsya... navstryechu' govorit' do vas, yudina ryeshto: nye khodit' do egiptu! dobre znaitye, shcho s'ogodni ya vas osterygi! bo vi zbludilisya v dushakh svoikh, shcho poslali myenye do navstryechua, vashogo boga, govory-achi: molisya za nas do navstryechua, boga nashogo, i vsye, shcho skazhye navstryechu', bog nash, tak pyeryekazhi nam, i mi зробимо. i pyeryekazav ya vam s'ogodni, ta nye poslukhalisya vi golosu navstryechua, boga vashogo, ta vs'ogo togo, z chim poslav vin myenye do vas. a tyepyer znaitye napyevno, shcho povmiraetye vid myecha, golodu ta vid zarazi v tomu mistsi, kudi khochyetye iti, shchob zhiti tam chuzhintsyami...

43

i stalosya, yak eryemiya skinchiv govorit' do vs'ogo narodu vsi slova navstryechua, boga ikhn'ogo, vsi ti slova, z yakimi poslav iogo do nikh navstryechu', bog ikhnii, to skazav azariya, sin goshain, i iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi bundyuchni lyudi, kazhuchi do eryemii: bryekhnuyi to govori-ish! nye poslav tyebye navstryechu', bog nash, skazati: nye vkhod'tye do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to tyebye namoviv proti nas barukh, sin ny-eriin, shchob viddati nas u ruku khaldyeiv, shchob povbivati nas, i shchob vignati nas do vavilonu... i nye poslukhavsyia iokhanan, sin karyeakhiv, i vsi viis'kovi zvyerkhniki ta vvyes' narod navstryechun'ogo golosu, shchob siditi v yudinomu krai. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki vsyu yudinu ryeshtu, shcho vy-ernulisya vid usikh narodiv, kudi buli vig-nani, shchob zamyeshkati v yudinomu krai, muzhchin ta zhinok, i dityei ta tsars'kikh do-chok, i vsyaku dushu, shcho nyevuv'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv buv iz gyedaliyeu, sinom akhikama, sina shafanovogo, i z prorokom eryemieyu ta

z barukhom, sinom nyeriinim, i priishli do egipyets'kogo krayu, bo nye poslukhal-
 isya navstryechun'ogo golosu, i priishli do
 takhpankhyesu. i bulo slovo navstryechune
 do eryemii v takhpankhyesi takye: viz'mi
 v svoyu ruku vyelikii kaminnya, i skho-
 vai ikh u glini na tsyeglyanomu maidani,
 shcho pri vkhodi do faraonovogo domu
 v takhpankhyesi, na ochakh yudyeis'kikh
 lyudyei. i skazhyesh do nikh: tak gov-
 orit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya
 poshlyu i viz'mu navukhodonosora, tsarya
 vavilons'kogo, mogo raba, i postavlyu iogo
 trona nad timi kaminnyami, shcho ya pokho-
 vav, i vin svoe tsars'kye shatro roztyagnye
 nad nimi. i vin priidye, i vdarit' egipyets'kii
 krai: shcho priznachyenye na smyrt' pidye
 na smyrt', a shcho do polonu do polonu, a
 shcho na myecha pidye na myecha... i pid-
 palyu ogon' u domakh egipyets'kikh bogiv, i
 vin popalit' ikh, i zabyerye ikh u polon, i vin
 ochistit' egipyets'kii krai, yak chistit' pas-
 tukh svoyu odizh, i viidye zvidti v spokoi...
 i vin polamae posvyachyeni stovpi byet-
 shyemyesha, shcho v egipyets'komu krai, a
 domi egipyets'kikh bogiv popalit' ognym.

44

slovo, shcho bulo do eryemii pro vsikh
 yudyeiv, shcho sidili v egipyets'komu krai,
 shcho sidili v migdoli, i v takhpankhyesi, i
 v nofi, i v krayu patros, govoryachi: tak
 govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv:
 vi bachili vsye tye zlo, shcho ya sprovadiv
 na erusalim ta na vsi yudinii mista, i os'
 voni ts'ogo dnya ruina, i nyemae v nikh
 myeshkantsya... tsye chyeryez ikhne zlo,
 yakye voni зробили, shchob gniviti myenye,
 khodyachi kaditi, sluzhiti inshim bogam,
 yakikh nye znali ani voni, ani vi, ani vashi
 bat'ki. i posilav ya do vas usikh moikh
 rabiv prorokiv, rano ta pizno, kazhuchi:
 nye robit' tsiei obridlivoi ryechi, yaku ya
 znyenavidiv! ta nye slukhali voni, i nye
 nakhilili ukha svogo, shchob vidvyernutisya
 vid svogo zla, shchob nye kaditi inshim
 bogam. i vililas' lyutist' moya ta mii gniv,
 i zapalav vin v yudinikh mistakh ta na
 vulitsyakh erusalimu, i stali voni ruinoyu
 ta pustinyeyu, yak bachitye ts'ogo dnya...
 a tyepyer tak govorit' navstryechu', bog
 savaot, bog izrailiv: nashcho vi robitye vye-
 likye zlo svoim dusham, vigublyuyuchi sobi
 cholovika ta zhinku, ditinu i nyemovlya z-
 syeryed yudi, shchob nye zalishilasya vam
 ryeshtha? nashcho vi robitye, shchob gniviti
 myenye chinami ruk svoikh, shchob kaditi
 inshim bogam v egipyets'komu krai, kudi vi
 priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam, sh-
 chob pogubiti syebe, i shchob stati prokly-
 attyam ta gan'boyu syeryed usikh lyudiv
 zemli? chi zabuli vi zlo vashikh bat'kiv, ta

zlo yudinikh tsariv, i zlo zhinok iogo, i zlo
 vashye ta zlo vashikh zhinok, shcho narobili
 v yudinomu krai ta na vulitsyakh erusalimu?
 nye buli voni vpokoryeni azh do ts'ogo dnya,
 i nye boyat'sya, i nye khodyat' zakonam
 moim ta moimi ustavami, shcho ya dav vam
 ta vashim bat'kam. tomu tak promovlyae
 navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya zvy-
 ernu oblichchya svoe na vas vam na zlo, sh-
 chob vikoryeniti vs'ogo yudu! i viz'mu ya za-
 lishok yudi, shcho zvyernuli oblichchya svoe
 na mandrivku v egipyets'kii krai, shchob
 chuzhintsyami zamyeshkati tam, i poginut'
 usi v egipyets'komu krai, popadayut' vid
 myecha ta vid golodu, poginut' vid malogo i
 azh do vyelikogo, povmirayut' vid myecha
 ta vid golodu, i stanut' klyat'boyu, zas-
 trashyennyam, i proklyattym ta gan'boyu...
 i pokarayu zamyeshkalikh v egipyets'komu
 krai, yak pokarav ya erusalim, myechyem,
 golodom ta morovitsyeyu... i nye budye
 vtikacha ta vryatovanikh iz ryeshiti yudi, sh-
 cho priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam
 v egipyets'komu krai, shchob vyernutisya do
 yudinogo krayu, kudi voni bazhayut' usieyu
 dushyeyu svoeyu vyernutisya i osylitisya
 tam. alye nye vyernut'sya voni, khiba til'ki
 poodinoki vtikachi! i vidpovili eryemii vsi ti
 lyudi, shcho znali, shcho ikhni zhinki kadyat'
 inshim bogam, i vsi ti zhinki, shcho stoy-
 ali tam, vyelikii zbir, i vvyes' narod, shcho
 sidiv v egipyets'komu krai v patrosi, govory-
 achi: shchodo slova, shcho ti govoriv do nas
 navstryechunim im'yam, mi nye slukhaemo
 tyebye. bo napyevno vikonaemo kozhnye
 tye slovo, shcho vikhodit' iz nashikh ust,
 shchob kaditi nyebesnii tsaritsi i liti ii liti
 zhyertvi, yak robili mi ta bat'ki nashi, tsari
 nashi ta zvyerkhniki nashi v yudinikh mis-
 takh ta na vulitsyakh erusalimu. i nasichu-
 valisya mi khlibom, i bulo nam dobre, a zla
 mi nye bachili. a vidkoli pyerestali mi ka-
 diti nyebesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi,
 brak nam us'ogo, i mi ginyemo vid myecha
 ta golodu! a koli mi kadimo nyebesnii
 tsaritsi i prinosimo ii liti zhyertvi, to khiba
 byez vidoma nashikh cholovikiv mi robimo
 dlya nyei zhyertovni kalachi z ii zobrazhyen-
 nyam, i llemo ii liti zhyertvi? i skazav
 eryemiya do vs'ogo narodu, do cholovikiv
 ta do zhinok, ta do vs'ogo narodu, shcho
 vidpovidali iomu takye, govoryachi: khiba
 nye kadilo, yakye kadili v yudinikh mis-
 takh ta na vulitsyakh erusalimu vi ta vashi
 bat'ki, vashi tsari ta zvyerkhniki vashi i
 narod ts'ogo krayu, khiba nye zgadav tsye
 navstryechu', i nye vviishlo vono do syert-
 sya iogo? i nye zmig navstryechu' bil'shye
 znyesti zla vashikh chiniv, ta ti gidoti, sh-
 cho vi narobili, tomu stav vash krai ru-
 inoyu, i zastrashyennyam ta proklyattym,
 tak shcho nyemae myeshkantsya, yak bachi-
 tye ts'ogo dnya... za tye, shcho kadili vi, i

shcho grishili navstryechuyevi, i nye slukhal-
 isya navstryechun'ogo golosu, i nye khodili
 zakonom iogo i iogo pravom ta svidotstvami
 iogo, tomu spitkalo vas otsye zlo, yak bachi-
 tye ts'ogo dnya. i skazav eryemiya do vs'ogo
 narodu ta do vsikh zhinok: poslukhaitye
 navstryechun'ogo slova, vvyes' yudo, sh-
 cho v egipyets'komu krai! tak govorit'
 navstryechu' savaot, bog izrailiv, kazhuchi:
 vi ta vashi zhinki govorili svoimi ustami i
 svoimi rukami vikonuvali, kazhuchi: konchye
 vikonaemo svoi prislyagi, shcho mi prislyagali
 kaditi nyebyesni tsaritsi i liti ii liti zhyertvi,
 tomu napyevno zdiisnitye vashi prislyagi, i
 konchye vikonaitye obitnitsi vashi. tomu to
 poslukhaitye navstryechun'ogo slova, vvyes'
 yudo, shcho sidish v egipyets'komu krai:
 os' ya prislyagnuv vyelikim svoim im'yam,
 govorit' navstryechu', shcho nye budy
 vzhye im'ya moe klikatysya ustami zhodnogo
 yudyeyanina, kazhuchi: zhivii navstryechu'
 bog! u vs'omu egipyets'komu krai. os' ya
 pil'nuyu vas na zlo, a nye na dobro, i zaginye
 kozhyen yudyeyanin, shcho v egipyets'komu
 krai, vid myecha ta vid golodu, azh do
 ikh skonu. a vryatovani vid myecha vy-
 ernut'sya z egipyets'kogo krayu do krayu
 yudinogo nyechislyennimi. i piznae vvyes'
 ostanok yudi, shcho priishli do egipyets'kogo
 krayu chuzhintsyami zamyeshkati tam, chie
 slovo vikonaet'sya: moe chi ikhne? a ot-
 sye vam toi znak, govorit' navstryechu', sh-
 cho ya vidvidayu vas u ts'omu mistsi, sh-
 chob vi piznali, shcho konchye spravdyat'sya
 moi slova na vas na zlo. tak govorit'
 navstryechu': os' ya vidam faraona khofru,
 egipyets'kogo tsarya, v ruku iogo vorogiv ta
 v ruku tikh, shcho shukayut' dushi iogo, yak
 dav ya syedyekiyu, yudinogo tsarya, u ruku
 navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, iogo
 voroga, shcho shukav dushi iogo!

45

slovo, shcho govoriv prorok eryemiya do
 barukha, nyeriiinogo sina, koli toi pisav
 tsii slova v knizi z eryemiinikh ust, za
 chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosi-
 inogo, tsarya yudinogo, kazhuchi: tak gov-
 orit' navstryechu', bog izrailiv, pro tyebye,
 barukhu: ti skazav buv: oi gorye myeni,
 bo dodav navstryechu' smutku do bolyu
 mogo! ya zmuchivs' zidkhannyam svoim, i
 nye znaishov vidpochinku! tak skazhyesh
 iomu: tak govorit' navstryechu': os' ya
 poruinuyu, shcho ya zbuduvav, a shcho ya
 nasadiv, tye ya virvu, takozh usyu zymlyu
 svoyu. a ti os' shukaesh dlya syebye vye-
 likogo. nye shukai, bo os' ya navyedu zlo
 na kozhnye tilo, govorit' navstryechu', a tobi
 dam dushu tvoyu za zdobich na vsikh tikh
 mistsyakh, dye ti budyesh khoditi!

slovo navstryechune, shcho bulo prorokovi
 eryemii pro narodi. na egypyet. na viis'ko
 faraona nyekho, egipyets'kogo tsarya, sh-
 cho buv nad richkoyu yefratom u karkyem-
 ishi, yakogo pobiv navukhodonosor, vav-
 ilons'kii tsar, za chyetyvertogo roku egoy-
 akima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo: prig-
 otuitle shchitka ta shchita, i pristupit' do
 viini! zapryagaitye no koni i sidaitle, vy-
 erkhivtsi, i postavaitye v sholomakh! vichis-
 tit' ratishcha ta zodyagnit'sya v kol'chugi!
 shcho to bachu: voni polyakalis' i nazad
 vidstupayut'? a litsari ikhni podolani ta
 vtikeyut' i nye oglyadayut'sya... strakhittya
 navkolo, govorit' navstryechu'! shvidkii
 nye vtyechye, i nye vryatuet'sya litsar, na
 pivnoch, pri richtsi yefrati spitknut'sya voni
 ta i popadayut'! khto to takii pidiimaet'sya,
 mov ta rika, yak richki, iogo vodi khvi-
 lyuyut'sya? egypyet, nyemov ta rika, pidi-
 imaet'sya vin, mov richki, iogo vodi khvi-
 lyuyut'sya, i kazhye: pidiimusa, pokriyu
 ya zymlyu, i vigublyu misto i myeshkansiv
 iogo! sidaitle na koni i shaliitle, kolyesnitsi!
 i khai litsari vidut', kush ta put, shcho
 khapayut' shchita, ta lyudiitsi, shcho kha-
 payut', natyaguyut' luka! a dyen' tseyi
 navstryechua, boga savaota, dyen' pomsti,
 shchob pomstitisya nad vorogami svoimi, i
 myech budy zhyerti i nasitit'sya, i dosit'
 nap'et'sya ikhn'oi krovi, bo tseye budy zhy-
 ertva dlya navstryechua, boga savaota, v
 pivnichnomu krai pri richtsi yefrati! pidi
 do gilyeadu, i bal'zamu viz'mi, divchino,
 dochko egiptu! nadarmo vzhivaesh ti likiv
 bagato, svoikh ran nye zagoish! pochuli nar-
 odi pro gan'bu tvoyu, a krikui tvogo stala
 povna zymlyu, bo spitknulisya litsar ob lit-
 sarya, razom upali oboe voni! slovo, sh-
 cho govoriv navstryechu' prorokovi eryemii
 pro prikhid navukhodonosora, tsarya vav-
 ilons'kogo, shchob pobiti egipyets'ku zym-
 lyu: rozkazhitye v egipti, i rozgolositye
 v migdoli, i rozgolositye v nofi i takh-
 pankhyesi! skazhit': stan', i sobi prig-
 otuisya, bo myech pozhirae krug tyebye!
 chomu tvoji litsari vpali? nye vtrimal-
 isya, bo pkhnuv ikh navstryechu'!... stalo
 bagato takikh, shcho spitknulisya, navit'
 padayut' odin na odnogo i govoryat': us-
 tavai, i do svogo narodu vyernimos', i
 do krayu narodzhyennya nashogo, pyeryed
 zgubnim myechyem! nazvitye im'ya faraonu,
 tsaryevi egipyets'komu: zagibil', propustiv
 vin ustalenyi chas! yak zhivii ya, kazhye
 tsar, shcho navstryechu' savaot iomu imyen-
 nya, vin priidye, nyemov bi favor u gorakh, i
 yak pri mori karmyell! prigotui nyeobkhid-
 nye sobi na mandrivki, myeshkanko, o
 dochko egiptu, bo stanye spustoshyennyam
 nof, i vin spalyenii budy, i v n'omu nye

budye myeshkantsya! egipyet tyelya gar-noustye, ta lyetit' on iz pivnochi gyedz'!... syeryed n'ogo i iogo naimiti, mov tyely-ata vgodovani, ta i voni poyvernulis' nazad, povtikali razom, nye spinilis', bo dyen' ikhn'ogo nyeshchastya priishov os' na nikh, chas navishchyennya ikh... rozlyagaet'sya golos iogo, yak gadyuchye sichannya, bo idut' voni z viis'kom, i priidut' do n'ogo z sokirami, mov drovorubi... voni lis iogo vitnut', govorit' navstryechu', khoch vin nye-prokhiidnii, bo stanut' voni bil'sh chislyenni, yak ta sarana, i nye budye chisla im. zasoromlyena budye egipyets'ka don'ka, budye vidana v ruku narodu pivnichnogo... gov-orit' navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya pokarayi amona iz no, i faraona, i egipyet, i bogiv iogo, i tsariv iogo, i faraona, i tikh, shcho na n'ogo nadiyut'sya. i dam ikh u ruku vsikh tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku rabiv iogo, a potomu vin budye zasyelyenii, yak za dniv davnikh, govorit' navstryechu'! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyte, i nye strashisya, izrai-lyu, bo ya os' vryatuyu tyebye zdalyeka, i nasinnya tvoe z krayu ikhn'ogo polonu! i vy-ernyet'sya yakiv, i budye spokiiinii, i budye byezpyechnii, i nye budye togo, khto b iogo nastrashiv! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyte, kazhye navstryechu', bo ya z to-boyu, bo zroblyu ya kinyets' vsim narodam, kudi tyebye vignav, ta z toboyu kintsya nye zroblyu, i tyebye pokarayi za pravom, i tyebye nyepokaranim nye polishu!

47

slovo navstryechune, shcho bulo prorokovi eryl'mii na filistimlyan, pyershye yak faraon pobiv azzu. tak govorit' navstryechu': os' pidiimayut'sya vodi iz pivnochi, i stanut' voni za potik zalivnii, i zallyut' voni zymlyu ta vsye, shcho na n'om, misto i zamyeshkalikh v n'omu, i budye kriichati lyudina, i kozhyen myeshkanyets' zymli zagolosit'... chyeryez guk tupotinnya kopit baskikh konyei iogo, chyeryez gurkit iogo kolyesnits', chyeryez skrip iogo kil nye zvyernulis' bat'ki do siniv, bo zomlili im ruki, bo nastav tsye toi dyen', shchob ponishchiti i vsikh filistimlyan, shchob tiru i sidonovi vigubiti pomichnu vsyaku ryeshtku... bo ponishchit' navstryechu' fil-istimlyan, ryeshtku ostrova kaftora, sholudi-voyu stanye azza, zginye ashkyelon, ryesh-ta dolini ikhn'oi... yak dovgo ti budyesh narizi robini sobi u zhalobi? o myechu navstryechu-nii, azh doki ti nye zaspokoishsya? vyernisya do pikhvi svoei, zaspokoisya i zamovkni! alye yak zaspokoit'sya vin, koli nakazav iomu tsye sam navstryechu'? do ashkyelonu i do byeryegu morya, tudi vin priznachiv iogo!...

na moava. tak kazhye navstryechu' savaot, bog izrailiv: gorye mistu nyevo, bo vono poruinovanye; kir'yataim posorom-lyenii, zdobutii; posoromlyenii zamok vi-sokii, zalyakanii... nyema bil'shye slavi moavu! u khyeshboni likhye vimishlyayut' na n'ogo: khodimo, i vitnim iogo iz nar-odu! tyez, madmyenye, zamovknyesh i ti: za toboyu idye myech! chuti krik iz goron-aimu: ruina i nyeshchastya vyelikye! moav poruinovanii, krik pidnyali azh do tsoaru, bo khodom v lukhit pidut' dogori z vye-likim plachyem, bo na zbichchi goronaimu chuti krik boyazkii pro ruinu... uitakyye, ryatuiteye khoch dushu svoyu, i stanyyete, mov otoi vyeryes v pustini! bo za tye, shcho nadiyavsya ti na vchinki svoi ta na skarbi svoi, ti takozh budyesh uzyatii, i pidye kyemosh do polonu, a razom iz nim iogo svyashchyeniki ta iogo zvyerkhniki... i priidye ruina do kozhnogo mista, i nye budye vryatovanye zhodnye iz nikh, i za-ginye dolina, i pogublyena budye rivnina, bo tak govorit' buv navstryechu'!... daitye krila moavu, i vin vidlyetit', i mista iogo stanut' spustoshyennyam, tak shcho nye budye myeshkantsya u nikh... proklyatii, khto robit' robotu navstryechunyu nyed-balo, i proklyatii, khto vid krovi na myecha svogo strimue! spokiiinii moav vid yu-natstva svogo, i mirmi na drizhdzhakh svoikh, i nye lito iz posudu v posud iogo, i vin na vignannya nye ishov, tomu v nim iogo smak pozostavsya, a zapakh iogo nye zminivsya. tomu to os' dni nas-tayut', govorit' navstryechu', i poshlyu ya na n'ogo rozlivachiv, i iogo rozillyut', i posud iogo oporozhnyat', i dzbanki iogo porozbi-vayut'!... i za kyemosh moav posorom-lyenii budye, yak izrailiv dim posorom-lyenii buv za byet-yel, za mistysye nadii svoei. yak govoritye vi: mi khorobri ta sil'ni do boyu? popustoshyeni budye moav, i do mist iogo vorog pidiimyet'sya, i pidut' dobirni iogo yunaki na zariz, kazhye tsar, shcho navstryechu' savaot iomu imyen-nya... bliz'kii pokhid nyeshchastya moava, a likho iogo duzhye kvapit'sya... spivchu-vaitye iomu, vsi dovkillya iogo, i vsi, khto im'ya iogo znae, skazhit': yak zlamalosya sil'nye tsye byerlo, tsya palitsya pishna! spustisya zo slavi svoei, i vsyad'sya v pus-tini, o myeshkanko, dochko divonu, bo spus-toshnik moava do tyebye priishov, i pon-ishchiv tvyerdini tvoi! stan' na dorozii i chyekai, myeshkanko aroyeru, pitai vtiakacha ta vryatovanu, kazhi: shcho tsye stalosya? moav posoromlyenii, bo roztroshchyeni vin, ridaitye ta plachtye, i zvistitye v arnoni, sh-cho moav popustoshyeni! i sud os' pri-ishov na rivninnii tsyei kraii, na kholon i na

yagtsu, i na myefaaf, i na divon, i na nyevo, i na byet-divdataim, i na kir'yataim, i na byet-gamul, i na byet-myeon, i na kyerii-iot, i na botsru, i na vsi mista moavs'kogo krayu, dalyeki i bliz'ki... i vidtyatii moavovi rig, i ramyeno iogo roztroshchyenye, govorit' navstryechu'. upitye iogo, bo pishavs' proti navstryechua vin, i vin z plyuskotom upadye do blyuvoti svoei, i stanyet'sya i vin posmikhovis'kom!... i chi zh dlya tyebye izrail' nye buv posmikhovis'kom tsm? khiba syeryed zlodii buv znaidyenii vin, shcho ti skil'ki govorysh pro n'ogo, to vsye golovoyu khitaesh? pokin'tye mista, i probuvaitye na skveli, myeshkantsi moava, i bud'tye, nyemov ta golubka, shcho nad kraem byezodni gnizdit'sya! mi chuli pro gordist' moava, shcho chvanlivii vin duzhye, pro nadutist' iogo i iogo gorduvannya, pro bundyuchnist' iogo ta pikhu iogo syertsya. ya znayu, govorit' navstryechu', pro zukhval'stvo iogo, pro iogo balachki byezpidstavni, robili voni nyeslukhnyanye! ridayu tomu nad moavom, i krichu za moavom usim, zid-khayu nad lyud'mi kir-khyeryesu... bil'sh yak za yazyerom ya plakav, ya plakatimu za tobouy, vinogradniku sivmi! galuzki tvoi pyeryeishli azh za morye, dosyagli azh do morya yazyera. spustoshnik napav na osinnii tvii plid, i na vinobrannya tvoe, i zabrana budye potikha tvoya ta radist' tvoya z vinogradnika i z krayu moava, i vino iz chavila spinyu! nye budye top-tati toptakh, radisnii krik pri zbiranni nye budye vzhye radisnim krikom zbirannya... vid kriku khyeshbonu azh do yel'alye, azh do yagatsu nyestisya budye ikhnii golos, vid tsoaru azh do goronaimu, do yeglat-shyelishiii, bo i voda iz nimrimu pustinyeyu stanye... i vigublyu ya iz moava, govorit' navstryechu', togo, khto dlya zhyertov vikhodit' na pagirok, i bogovi kadit' svoemu. tomu stognye syertsye moe za moavom, nyemov ta sopilka, i stognye syertsye moe, yak sopilka, za lyud'mi kir-khyeryesu, bo poginuli ti, khto bagatstvo nabuv!... tomu kozhna golova oblisila, i kozhna boroda ob-strizhyena, na rukakh u vsikh porizi zhalobi, i na styegnakh vyeryeta... na vsikh dakhakh moava i na ploshchakh iogo samii lyemyent, bo rozbiv ya moava, mov posud, yakogo nye lyublyat', govorit' navstryechu'... yak vin roztroshchyenii plachut', yak ganyebno moav utikav, i yak vin posoromlyenii! i moav stav za posmikh ta postrakh dlya vs'ogo dovkillya iogo! bo tak promovlyae navstryechu': os' vin, yak oryel, prilyetit', i krila svoi nad moavom rozgornye, mista budut' vzyati, i tyverdini zakhoplyeni... i togo dnya stanye syertsye litsarstva moava, yak syertsye zhoni-porodilli! i z narodiv moav budye vigublyenii, bo pishavs' proti navstryechua vin... strakh, ta byezodnya,

ta pastka na tyebye, myeshkanchye moava! govorit' navstryechu'. khto vid strakhu vtyechye, toi v byezodnyu vpadye, khto zh z byezodni pidiimyet'sya, toi budye skhoplyenii v pastku... bo sprovadzhu na n'ogo, na togo moava, rik ikhn'oi kari, govorit' navstryechu'. vtikachi znyesilyeni budut' stavati u tini khyeshbonu, bo viidye ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z-pomizh sigonu, i poist' kraj volossya na skroni moavu ta chyeryep siniv galaslivikh... gorye, moavye, tobi! zaginuv kyemoshiv narod, bo sini tvoi vzyati v polon, tvoi zh dochki v nyevolyu!... i vyernu ya moavovi dolyu naprikintsi dnyv, govorit' navstryechu'. azh dosi sud na moava.

49

na ammonovikh siniv. tak govorit' navstryechu': chi nyemae siniv u izrailya? chi nyemae spadkoemtsya v n'ogo? chomu gada milkom odidichiv i osivsyia narod iogo po mistakh iogo? tomu nastayut' os' dni, govorit' navstryechu', i ya rozgoloshu krik viis'kovii na rabbu ammonovikh siniv, i vona stanye za kupu ruin, a pidlyegli mista ii spalyeni budut' ognym, i znov odidichit' izrail' spadok svii, govorit' navstryechu'. ridai, o khyeshbonye, bo misto zruinovanye! krichit', dochki rabbi, opyeryezhit'sya vyeryetoyu, lyemyentuitye i blukaitye po obistyakh, bo milkom do polonu idye, iogo svyashchyeniki i iogo zvyerkhniki razom! chogo ti dolinami khvalishsyia? dolina tvoya rozplivaet'sya krov'yu, o dochko nyevirna, shcho na skarbi svoi pokladaesh nadiyu ta kazhyesh: khto priidye do myenye? os' ya strakh priprovadzhu na tyebye, govorit' navstryechu', bog savaot, iz us'ogo dovkillya tvogo, i vi povtikaetye kozhnyen naperyed syebye, i nye budye komu vtikachiv pozbit-ratil!... a potim vyernu ya dolyu ammonovikh siniv, govorit' navstryechu'. na yedom. tak govorit' navstryechu' savaot: chi v tyemani nyemae vzhye mudrosti? chi zginula rada rozumnikh? khiba zipsuvalas' ikhnya mudrist'? utikaitye, obyernit'sya plyechima, syad'tye glibshye, myeshkantsi dyedanu, bo priviv ya nyeshchastya isava na n'ogo, toi chas, koli pokarayu iogo! yakshcho priidut' do tyebye zbirachi vinogradu, voni nye polishat' ostankiv, yakshcho zh priidut' zlodii vnoch, napsuyut', skil'ki skhochut'. bo obnazhiv ya isava, povidkrivav usi krivki iogo, i vin skhovatis' nye zmozhye, spustoshnyenye budye nasinnya iogo, i iogo brattyia, i susidi iogo, i nye budye iogo! zalishi svoi siroti, ya utrimayu ikh pri zhitti, a vdovi tvoi khai nadiyu na myenye kladut'! bo tak promovlyae navstryechu': os' i ti, shcho nye mali b piti chashi tsiei, piti budut' napyevnyie, a ti nyepokaranim budyesh? nye

budyesh byez kari, bo spravdi ti pitimyesh chashu! bo soboyu prislyag ya, govorit' navstryechu', shcho botsra za spustoshennya stanye, za gan'bu, pustyny i proklyatty, i ruinami vichnimi stanut' mista ii vsi! ya zvistku vid navstryechua chuv, i vidpravlenii visnik mizh lyudi: zbyerit'sya i priidit' proti nyei, i vstan'tye na bii, bo tyebye ya zbroiv os' malim mizh narodami, pogordzhenim syeryed lyudyei! strakhittya tvoe obmanilo tyebye i gordist' syertsya tvogo, tyebye, shcho v rozshchilinakh skyeli zhiyesh, shcho visokikh pidgirkiv trimaesh-sya. ta koli b ti kublo svoe i visoko zviv, mov oryel, to i izvidti ya skinu tyebye, promovlyae navstryechu'. i stanye yedom za strakhittya, kozhyen, khto budye prokhoditi nim, ostovpie i zasvishchye, yak porazi iogo vsi pobachit'... yak sodom ta gomorru i susidiv ii poruinovano, kazhye navstryechu', tak nikhto tam nye budye sidity, i nye budy v nim myeshkati chuzhntsyem sin lyuds'kii. os' pidiimyet'sya vin, nyemov lyev, iz tyemnogo lisu iordanu na vodyani luki, i ya vmyent zrobyu, shcho vin pobizhit' gyet' vid nikh, a khto vibranii budye, togo ya postavlyu nad nimi. bo khto e podibnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pastir takii, shcho pyeryed oblichchiam moim ustoit'? tomu to poslukhaitye zadum navstryechunii, shcho vin na yedoma zadumav, i dumki iogo ti, yakii vin na myeshkantsiv tyemanu zamisliv: napravdu, naimyenshihkh z otari potyagnut', i popustoshat' pasovis'ko ikhne pri nikh! vid guku upadku ikhn'ogo budye tryemtiti zymlyu, budy zoi, azh na mori chyervonomu chuti ikhnii golos. os' pidiimyet'sya vin, yak oryel, i litatimye, i krila svoi nad botsroyu rozgornye: i stanye syertsye khorobrih yedomlyan v toi dyen', nyemov syertsye zhoni-porodilli... na damask. zasoromivs' khamash ta arpad, bo zlu zvistku pochuli; v nyespokoi trivozhnim voni, yak tye morye, shcho nye mozhye vspokoitis'. damask storopiv, obyernuvsya utikati, i strakh iogo mitsno okhopiv, bil' ta muki iogo obgornuli, nyemov porodillyu... yak sporozhnilo slavnaye tseye misto, misto vtikhi moei! tomu yunaki iogo padati budut' na ploshchakh iogo, i vsi viis'kovi poginut' togo dnya, govorit' navstryechu' savaot. i pid murom damasku ogon' zapalyu, i vin pozhyerye byen-gadads'ki palatsi!... na kyedar ta na tsarstva khatsoru, shcho ikh pobiv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. tak govorit' navstryechu': ustavaitye, idit' na kyedar, i nyekhai popustoshat' viis'ka siniv skhodu! zabyerut' ikhni namyeti ta ikhnyu otaru, ikhni pokrovi ta vsi ikhni ryechi, ta ikhnikh vyerblyudiv sobi zabyerut', i nad nimi krichatimut': zhakh zvidusi!! utikaitye, mandruitye skorish, skhovaityes'

v glibokye, myeshkantsi khatsoru, govorit' navstryechu', bo radu naradiv na vas navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i zadum zadumav na vas! ustavaitye, idit' na narod, shcho spokiiino, byezpyechno zhiyve, promovlyae navstryechu', nyema vorit, i nyema v n'ogo zasuviv, samitno zhihut'. i stanut' vyerblyudi ikhni zdobichchyu, a ikhni chyeryeda grabyeyhem, i na vsi vitri rozviyu ya ikh, khto volossya dovkola strizhye, i zo vsikh ikhnikh storin priprovadzhu na nikh ikhnyu pogibil', govorit' navstryechu'... i stanye khatsor za myeshkannya shakaliv, za vichnye spustoshennya, nye zamyeshkae tam lyudina, i sin lyuds'kii nye spinet'sya v n'omu!... slovo navstryechune, shcho bulo prorokovi eryemii na yelam na pochatku tsaryuvannya syedyekii, yudinogo tsarya, takye: tak govorit' navstryechu' savaot: os' ya zlamayu yelams'kogo luka, golovnu ikhnyu silu! i z chotir'okh kintsiv nyeba sprovadzhu chotiri vitri do yelamu, i ikh rozporoshu na vsi tsi vitri, i nye budye takogo narodu, kudi b nye priishli tsi vignantsi z yelamu... i nastrashu yelam pyeryed ikhniimi vorogami ta pyeryed vsima, khto ikhnyu dushu shukae, i likho na nikh navyedu, lyutist' gnivu mogo, govorit' navstryechu', i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigublyu ikh! i postavlyu pryestola svogo v yelami, i vigublyu zviditi tsarya i iogo zvyerkhnikiv, kazhye navstryechu'... alye budy naprikintsi dniv, povyernu ya yelamovi dolyu, govorit' navstryechu'.

50

slovo, shcho navstryechu' govoriv na vavilon, na zymlyu khaladyeiv chyeryez pro-roka eryemiyu: zvistit' mizh narodami i rozgolosit', pidiimitey prapora ta rozgolosit', nye zataitye, skazhit': zdobutii uzhye vavilon, zasoromyenii byel, zlamanii myerodakh, bovnani iogo posoromlyeni, porozbivani vsi iogo bozhishcha! bo na n'ogo iz pivnochi viishov narod, shcho obyernye v spustoshennya zymlyu iogo, i nye budy myeshkantsya u nim: vid lyudini ta azh do skotini, usi pomandruyut' ta pidut'!... za tikh dniv i togo chasu, govorit' navstryechu', poprikhodyat' sini izrailevi, razom voni i sini yudi, usye plachuchi, budut' khoditi ta navstryechua, boga svogo shukati... voni budut' pitati pro siona, kudi ikhni oblichchya povyerneni, shchob priiti i priluchitis' do navstryechua vichnim zapovitom, yakii nye zabudyet'sya! mii narod tseye otara zaginula: pastiri ikhni vchinili bludyachimi iohi, ikh zagnali na gori, i khodili voni vid gori do pidgir'ya, zabuli pro lozhye svoe... usi, shcho znakhodili ikh, zhyerli ikh, i protivniki ikhni govori-li: nye zavinimo za tye, bo voni pro-

grishilisyā navstryechuu, pasovis'ku pravdi i nadii bat'kiv ikhnikh, navstryechuyevi. bizhit' z vavilonu, i vikhod'tye iz krayu khaldyeiv, i bud'tye, yak kozlyata ti pyeryed otaroyu! bo os' ya pozbudzhuyu, i na vavilon navyedu zbir vyelikikh narodiv z pivnichnogo krayu, i voni proti n'ogo shikuyut'sya, zvidti zdobutii vin budye! iogo strili, mov litsar, yakomu shchasit', nye vyertayut'sya darmo, i zdobichchyu stanye khaldyeya, nasityat'sya vsi, khto pustoshit' ii, promovlyae navstryechu'... bo radietye vi, bo vtishaetyes' vi, shcho spadshchinu moyu rozgrabovuetye, bo vi skachyetye, mov tye tyelya po travi, ta irzhyetye, nyemov rumaki... zbyentyezhilasya vasha mati zanadto, zastidalas' rodityel'ka vasha... otsye dlya narodiv kinyets': pustinya, sukhozyemlya i styep! vid navstryechun'ogo gnivu vona nyezamyeshkana budye ta stanye spustoshyennam usya... kozhyen, khto budye prokhoditi povz vavilon, ostovpie i zasvishchye, yak pobachit' usi tsi porazi iogo! ushikuitiesya na vavilon navkrugi, vsi, khto luka natyague! strilyaitye na n'ogo, strili nye shkoduitye, bo vin navstryechuyevi zgrishiv! zdiimit' krik proti n'ogo navkolo! vin dav ruku pidbatis', stovpi iogo vpali, zruinovani muri iogo, bo tsye pomsta navstryechunya... pomstit'sya nad nim: yak zrobiv vin zrobit' tak iomu! povigublyuitye i sivacha z vavilonu, i togo, khto khapae syerpa v chasi zhniv! chyeryez myech pyeryeslidnika vyernut'sya vsi do narodu svogo, i kozhyen do krayu svogo vtyechye. izrail' vivtsya rozporoshyena, shcho lyevi pognali ii: pyershii zhyer iogo tsar asiriis'kii, a ostannii tsyei navukhodonosor, tsar vavilons'kii, roztroshchiv iomu kosti... tomu tak promovlyae navstryechu' savaot, bog izrailiv: os' ya pokarayu tsarya vavilons'kogo i zye'mlyu iogo, yak ya pokarav buv tsarya asiriis'kogo. i vyernu ya izrailya na pasovis'ko iogo, i vin pastisyā budye na karmyeli i bashani, i na gori na efryemovii ta na gilyeadi dusha iogo sitoyu budye. za tikh dniv i togo chasu govorit' navstryechu' budut' shukati provinu izrailyevu, ta nye budye ii, i progrikhi yudi, odnachye nye znaidenyi budut' voni, bo probachu tomu, kogo ya pozostavlyu! na krai chvariv podviinikh, na n'ogo pidi i na myeshkantsiv pokarannya! poruinu i proklyattym vchini vsye za nimi, govorit' navstryechu', i zrobi tak usye, yak tobi nakazav! gurkit boyu v krayu ta vyelikye spustoshyennya! yak po-bitii i polamanii molot vsiei zye'mli! yakim zhakhom zrobivs' vavilon dlya narodiv! ya pastku postaviv na tyebye, i skhoplyenii ti, vavilonye, khocha ti i nye znav! ti znaidenyi i skhoplyenii buv, bo staviv ti na pryū proti navstryechua! navstryechu' vidchiniv svoe skhovishchye, i viinyav izvidti

znaryaddya gnivu svogo, tsye bo zainyattya dlya navstryechua, boga savaota v khaldyeis'komu krai. idit' vi na n'ogo iz krayu zye'mli, vidchinit' iogo kluni, porozkladaitye iogo, yak snopi, i vchinitye zaklyattym iogo, khai nye budye iomu pozostalogo! iogo vsikh voliv povbivaitye, khai pidut' voni na zariz! gorye im, bo nastav ikhnii dyen', chas navishchyennya ikh! golos tikh, shcho vtikayut' i ryatuyut'sya iz vavilons'kogo krayu, shchob zvistiti na sioni pro pomstu navstryechua, nashogo boga, pro pomstu za khrama iogo. sklichtye na vavilona stril'tsiv, usikh, khto luka natyague, taborom stan'tye pri n'omu navkolo, nyekhai iomu vtyechi nye budye! vidplatitye iomu zgidno z chinom iogo, yak zrobiv vin zrobit' tak iomu, bo gordim vin stav proti navstryechua, proti svyatogo izrail'yevogo! tomu to iogo yunaki vsi polyazhut' na ploshchakh iogo, a viis'kovi iogo togo dnya vsi poginut', govorit' navstryechu'. os' ya proti tyebye, o pikho, govorit' navstryechu', bog savaot, bo dyen' tvii priishov, chas tyebye pokarati! i spitknyet'sya pikha i upadye, i nye budye togo, khto b pidnis ii. i ogon' po mistakh iogo ya zapalyu, i vin pozhyerye vsi dovkillya iogo... tak govorit' navstryechu' savaot: sini izrailyevi i sini yudini razom utiskuvani, i vsi, shcho v polon ikh zabrali, trimayut' ikh mit-sno, nye khochut' ikh vipustiti. alye vikupityel' ikh sil'nii, navstryechu' savaot iomu imyennya! vin konchye rozsudit' ikhnyu spravu, shchob zye'mlyu vspokoiti, a vavilons'kikh myeshkantsiv strivozhiti. myech na khaldyeiv, govorit' navstryechu', i na myeshkantsiv vavilonu, i na knyaziv iogo, i na iogo mudryetsiv! myech na vorozhbitiv i byezgluzdimi stanut', myech na litsarstvo iogo i voni polyakayut'sya! myech na koni iogo i na iogo kolyesnitsi, ta na vsyu mishaninu narodiv, yaka syeryed n'ogo, i stanut' voni yak zhinki! myech na skarbi iogo i pograbovani budut'! posukha na vodi iogo, i voni povisikhayut', bo tsye krai bozhkiv, i shaliyut' voni vid bovvaniv... tomu zviri pustinni tam budut' siditi z shakalami, i strusi budut' u n'omu siditi, i nye budye zaspyelenii vin vzhye naviki, i nye budye zamyeshkanii vin z rodu v rid... yak sodom ta gomorru i susidiv ii bog buv poruinuvav, govorit' navstryechu', tak nikhto tam nye budye siditi, i nye budye v nim myeshkati chuzhintsyem sin lyuds'kii! os' iz pivnochi pridye narod, i lyud vyelikii, i chislyenni tsari, voni zbudzhyni budut' iz kintsiv zye'mli: luk ta ratishchye mitсно trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii golos, yak moreye ryeve, voni idut' na konyakh, na tyebye voni vshikuvalis', yak muzh na viinu, vavilons'kaya dochko! pochuv tsar vavilons'kii vidomist' pro nikh, i

opustilisya ruki iomu, obkhopiv iogo strakh i tryemtinnya, nyemov porodillyu!... os' pidi-maet'sya vin, nyemov lyev, iz tyemnogo lisu iordanu na vodyani luki, i ya vmyent zro-blyu, shcho vin pobizhit' gyet' vid nikh, a khto vibranii budye, togo ya postavlyu nad nimi! bo khto e podibnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pa-stir takii, shcho pyeryed oblichchiam moim vin ustoit'? tomu to poslukhaitye zadum navstryechunii, shcho na vavilon vin zad-umav, i dumki iogo ti, shcho na zye-mlyu khaldyeis'ku zamisliv: popravdi kazhu vam, naimeyshikh z otari potyagnut', i po-pustoshat' pasovis'ko ikhne pri nikh! vid rozgolosu pro vzyattya vavilonu zymlya zadrizhit', i pochuet'sya krik mizh naro-dami!...

51

tak govorit' navstryechu': os' ya buryu zbudzhu na otoi vavilon ta na myeshkantsiv syertsya povstantsiv na myenye. i na vav-ilon ya poshlyu viyacha, i rozvyyut' iogo, i viporozhnyat' iogo krai, bo otochat' iogo u dyen' zla. nyekhai luka svogo napinae stri-lyets' proti togo, khto i sobi napinae, proti togo, khto svoim pantsyeryem chvanit'sya! i nye zmluitiesya nad iogo yunakami, zakly-attiam uchinit' usye viis'ko iogo! i popa-dayut' vbiti v khaldyeis'komu krai, i popro-bivani na iogo vulitsyakh... bo izrail' ta yuda nye vdivyets' vin po bozi svoemu, po navstryechuu savaotu, ta napovnivsya krai ikhnii grikhom proti svyatogo izrail'yevogo. utikaitye z-syeryed vavilonu, i kozhyen ury-atovuitye dushu svoyu! za provinu iogo nye pogin'tye, bo tsye navstryechuyevi chas pomsti, vin dast' vidpovidnu zaplatu iomu! vavilon u navstryechunii rutsi zolotaya tsye chasha, shcho vsyu zymlyu napoyuvala: narodi vpivalis' vinom tim iogo, tomu poshalili narodi! nyespodivano vpav vav-ilon i zruinovanii vin! viz'mitye bal'zamu dlya bolyu iogo, mozhye budye zagoenii vin! vavilon likuvali, ta vin nye buv vi-likuvanii, pokin'tye iogo, i pidyemo kozhyen do krayu svogo, bo prisud iogo dosyagnuv do nyebyes, i diishov azh do khmar!... vi-viv navstryechu' spravvedlivosti nashi, pri-dit', i rozpovimo na sioni pro chin ot-syei navstryechua, nashogo boga! vigostrit' strili, viz'mitye shchiti! zbudiv navstryechu' dukha midiis'kikh tsariv, bo na vavilon iogo zadum, ponishchiti iogo, bo tsye po-msta navstryechua, pomsta za khrama iogo! proti muriv vavilonu pidiimitye pra-pora, storozhu zmitsnit', storozhiv porozs-tavlyaitye, i chati postavtye, bo navstryechu' i zadumav, i zrobiv, shcho vin govoriv buv na myeshkantsiv vavilonu. o ti, sh-cho zhivyesh nad vyelikimi vodami, shcho

maesh skarbiv bagatyenno, kinyets' tvii pri-shov, mira tvoei zakhlanosti! navstryechu' savaot prisyagav buv dushyeyu svoeyu: napovnyu lyud'mi tyebye, mov saranoyu, i na tyebye voni krik viis'kovii pidiimut'! svoeyu vin siloyu zymlyu vchiniv, svoeyu pryemudristyu mitsno postaviv vsyelyennu, i nyebo roztyag svoim rozumom. yak go-los iogo zabrinit', u nyebyesakh shumlyat' vodi, a koli pidiima vin khmari iz krayu zymli, koli iz doshchym chinit' bliskavki ta viprovadzhue vityer zo skhovishch svoikh, todi kozhna lyudina v znanni tumanie, usyak zolotar posoromlyenii chyeryez bo-vana, bo vidliv iogo tsye nyepravda, i nye-mae v nikh dukha! marnota voni, voni prat-sya na smikh, v chas navishchyennya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi, chastka yakovova, bo vsye tsye vin stvoriv, i izrail' plyemyeno spadshchini iogo, navstryechu' savaot iomu imyennya! ti mii molot, znaryaddya viis'kovye, toboyu pob'yu ya narodi, i toboyu ya vigublyu tsarstva! i to-boyu pob'yu ya konya i vyerkhivtsya, i to-boyu pob'yu kolyesnitsyu i ii viznika! i to-boyu pob'yu cholovika ta zhinku, starogo ta khloptsya toboyu pob'yu, i toboyu pob'yu yunaka ta divchinu! i toboyu pob'yu pas-tukha i iogo stado, i toboyu pob'yu syelyan-ina ta zapryag iogo, i toboyu pob'yu ya namisnikov ta ikhnikh zastupnikov! i ya vidplachu vavilonovi i vsim myeshkantsyam khaldyeiv usye ikhne zlo, shcho zrobili v sioni na vashikh ochakh, promovlyae navstryechu'! otsye ya na tyebye, o goro ti zgubna, govorit' navstryechu', shcho vsyu zymlyu ti gubish! i ruku svoyu prostyagnu nad toboyu, i zo skyel' tyebye skinu, i zro-blyu goroyu goryuchoyu! i nye bratimut' z tyebye narizhnogo kamyenya, ani kamyenya na pidvalini, bo spustoshyennym vichnim ti stanyesh, govorit' navstryechu'... pidiim-itye rapor na zymli, zasurmit' u surmu mizh narodami, prigotuitye narodi na bii proti n'ogo, poklichtye na n'ogo tsarstva araratu, minni ta ashykenazu, priznachtye gyet'mana nad nimi, konyei sprovad'tye, nyemov tu shorstku saranu! prigotuitye na bii proti n'ogo narodi, tsariv midii, namis-nikov ii ta vsikh ii zastupnikov, ta vvyes' krai panuvannya ii! i zatryaslasya zymlya, i korchitis' stala vid bolyu, bo zdiisnil-isy zadumi navstryechua na vavilon, sh-chob krai vavilons'kii vchiniti zhakhlivim spustoshyennym ta byez myeshkantsya... silachi vavilons'ki voyuvati pyerestali, u tvyerdynyakh osilis', zaginula vsya ikhnya sila, zrobilis', nyenachye zhinkii, osyli iogo popidpalyuvani, iogo zasuvi zlamani... bi-gun bigunovi nazustrich bizhit', a posol nazustrich poslovi, shchob zvistiti tsaryu vavilons'komu, shcho z kintsya do kintsya vzyatye misto iogo, i brodi zakhoplyeni,

i fortyetsi ognym popalili, voyaki py-
 eryestrashyeni... bo tak promovlyae
 navstryechu' savaot, bog izrailiv: dochka
 vavilons'ka mov tik v chas toptannya iogo:
 ishchye trokhi i nastanye dlya nyei chas
 zhniv! pozhyer myenye i styer myenye
 navukhodonosor, tsar vavilons'kii, postaviv
 myenye, yak toi posud porozhnii, kovtnuv
 vin myenye, nyemov zmi, moimi rozkoshami
 spovniv svogo zhivotu, vipkhnuv myenye...
 nasillya moe i moe tilo na vavilon, gov-
 orit' myeshkanka sionu, krov zhye moya na
 myeshkantiv khaldyev, govorit' erusalim!
 tomu tak promovlyae navstryechu': otsye
 ya zmagayus' za spravu tvoyu, i pomshchu
 tvoyu pomstu, i visushu morye iogo, i
 dzheryelo iogo visushu. i stanye ru-
 inoyu tseyi vavilon, myeshkannym shakaliv,
 strakhityam ta posmikhom, i v n'omu
 myeshkantsya nye budye!... zaryevut' voni
 razom, nyemov lyevchuki, zagarchat', nye-
 mov ti lyevyenyata... yak voni porozpa-
 lyuyut'sya, to zrobyu im byenkyeta ta ikh
 upoyu, shchob radili i zasnuli snom vich-
 nim, i vzhye nye probudyat'sya, kazhye
 navstryechu'! pospukayu ya ikh, mov
 ovjets' do zarizu, nyemov baraniv iz ko-
 zlami. yak zdobutii shyeshakh, i yak skho-
 plyena slava vsiei zymli! yakim os' zro-
 bivs' vavilon posyeryed narodiv! na vav-
 ilon viishlo morye, i vkrivsha vin bye-
 zlichchyu khvil' tikh iogo. mista iogo
 stanut' spustoshyennym, kraem pustini ta
 stypu, tim kraem, shcho v n'omu siditi
 nye budye niyaka lyudina, i nye budye
 khoditi po n'omu sin lyuds'kii! i ya nav-
 ishchu byela v vaviloni, i vityagnu z ust
 iogo tye, shcho vin buv kovtnuv, i vzhye
 narodi do n'ogo nye budut' plisti, nyemov
 riki, i mur vavilons'kii vpadye! mii nardo-
 dye, vikhod'tye iz n'ogo i ryatuyite vid lyu-
 tosti gniv navstryechun'ogo dushu svoyu!
 i shchob syertsye vashye nye slablo, a vi
 nye zlyakalisya vistki, pochutoi v krai, bo
 priidye ts'ogo roku tsya zvistka, a potim
 togo roku ta zvistka, i budye nasillya v
 krayu, i povstanye panuyuchii proti panuyu-
 chogo... tomu to os' dni nastayut', i nav-
 ishchu ya bozhkiv vavilonu, i vvyes' iogo krai
 posoromlyenii budye, i vsi iogo vbiti popa-
 dayut' v n'omu! i nad vavilonom spivatimut'
 nyebo i zymlya, i vsye, shcho e v nikh, bo na
 n'ogo prikhod'ny' spustoshniki z pivnochi,
 kazhye navstryechu'. vavilon musit' upasti
 za vbitikh izrailiyevikh, yak za vavilon vpali
 vbiti vsiei zymli... khto vtik vid myecha,
 idit', nye stavaitye! pam'yataitye i zda-
 lyeka pro navstryechua, a erusalim nyekhai
 budye na vashomu syerts! zastidalisya mi,
 yak pochuli tsyu gan'bu, sorom pokriv nam
 oblichchya, bo chuzhintsi priishli u svy-
 atinyu navstryechun'ogo domu... tomu to
 os' dni nastayut', govorit' navstryechu', i

bovvaniv iogo navishchu, i budye stognati
 poranyenii po vsim krai iogo! koli b vav-
 ilon azh do nyeba pidnissya, i koli b umit-
 sniv svoyu silu vin na visochini, to vsye
 taki priidut' vid myenye do n'ogo spustosh-
 niki, kazhye navstryechu'! chuet'sya krik z
 vavilonu, i vyelikye ponishchyennya z krayu
 khaldyev, bo pustoshit' navstryechu' vav-
 ilona i galas vyelikii priglushue v n'omu,
 i shumlyat' ikhni khvili, yak vodi vyelikii,
 i rozlyagaet'sya gurkit ikhn'ogo golosu...
 bo priidye spustoshnik na n'ogo, na vav-
 ilon, i skhoplyenye budye litsarstvo iogo,
 ikhnii luk polamaet'sya, bozh bog vid-
 plati navstryechu', vin napyevno zaplatit'!
 i vpoyu iogo zvyerkhniv ta mudryet-
 siv iogo, namisnikiv iogo ta zastupnikiv
 iogo, i iogo litsariv, i snom vichnim za-
 snut', i nye zbudyat'sya, kazhye tsar,
 navstryechu' savaot iomu imyennya... tak
 govorit' navstryechu' savaot: tovtii mur
 vavilons'kii azh do osnov budye znishchyenii,
 i brami visoki iogo ognym budut' spalyeni,
 i muchilis' darmo narodi, i dlya ognyu mor-
 duvalis' plyemyena!... slovo, yakye pro-
 rok eryemiya nakazav buv syera, sinu ny-
 eriii, sina makhsyeinogo, koli vin ishov
 z syedyekieyu, yudinim tsaryem, do vav-
 ilonu, za chyetyvertogo roku tsaryuvannya
 iogo. a syeraya buv golovnim tsars'kim
 postyel'nikom, i napisav eryemiya vsye tye
 likho, shcho priidye na vavilon, do odnei
 knigi, usi ti slova, shcho napisani na vavilon.
 ya skazav eryemiya do syera: yak priidyesh
 ti do vavilonu, to glyadi, prochitai usi tsi
 slova. i skazhi: navstryechui, ti provishchav
 na tsye mistys, shchob vigubiti iogo tak,
 shcho nye budye v n'omu myeshkantsya vid
 lyudini i azh do skotini, bo budye vono spus-
 toshyennym vichnim. i stanyet'sya, yak ti
 skinchish chitatii tsyu knigu, priv'yazhyesh
 do nyei kamyenya, i kinyesh ii do syeredini
 yefratu, ta i skazhyesh: tak potonye vavilon,
 i nye vstanye chyeryez tye likho, shcho ya
 na n'ogo navyedu, i voni popomuchat'sya!...
 azh dosi slova eryemieni.

52

syedyekiya buv viku dvadtsyati i odnogo
 roku, koli zatsaryuvav. a tsaryuvav vin
 v erusalimi odinadtsyat' rokov; im'ya zh
 iogo matyeri khamutal, dochka eryemii z
 livni. i robiv vin zlo v navstryechunikh
 ochakh, usye tak, yak robiv buv egoyakim.
 bo chyeryez navstryechunii gniv stalosya
 tsye na erusalim ta na yudu, azh poki vin
 nye vidkinuv ikh vid svogo oblichchya. a
 syedyekiya vidpav vid vavilons'kogo tsarya.
 i stalosya za dyev'yatogo roku iogo tsaryu-
 vannya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo
 dnya misyatsya priishov navukhodonosor,
 tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo,

na erusalim, i roztaborilysya proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i vvi-ishlo misto v oblogu azh do odnadtsyatogo roku tsarya syedyeekii. chyetyvertogo misyatsya, dyev'yatogo dnya misyatsya nastav vyelikii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i probitii buv prolom u stini mista, i vsi voyaki povtikali, i povikhodili z mista vnochi dorogoyu brami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldyei buli pri misti navkolo. i pishli voni dorogoyu v styep. a khaldyeis'kye viis'ko pognalosya za tsaryem, ta i dognali syedyeikiyu v erikhons'kikh styepakah, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo... i skhopili tsarya, i vidvyeli iogo do tsarya vavilons'kogo do rivli v krayu khamata, i tam iogo toi zasudiv. i tsar vavilons'kii porizav syedyeikiinikh siniv na ochakh iogo, a takozh yudinikh zvyerkhnikiv vin porizav u rivli... a ochi syedyeekii vin vibrav, i zv'yazav iogo lantsyugami. i vidviv iogo vavilons'kii tsar do vavilonu, i posadiv iogo do v'yaznitsi azh do dnya iogo smyerti... a p'yatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, tsye dyev'yatnadtsyatii rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, shcho stavav pyeryed oblichchiam vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv navstryechun'ogo doma ta doma tsaryevogo, i vsi domi v erusalimi, i spaliv kozhnogo vyelikogo doma ognym. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vsye khaldyeis'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a z bidnoti narodu ta ryeshtu narodu, shcho pozostavsyia v misti, i pyeryebizhnikiv, shcho pyeryebiglo do vavilons'kogo tsarya, i ryeshtu prostogo lyudu poviganyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi pozostaviv dyekogo za vinariv ta za ril'nikiv. a midyani stovpi, shcho v navstryechun'omu domi, i pidstavi, i midyanye morye, shcho v navstryechun'omu domi, khaldyei polamali, i ponyesli vsyu ikhnyu mid' do vavilonu. i gornyata, i lopatki, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i vvyes' midyanii posud, shcho nim sluzhat', pozabirali. i miski, i kadil'nitsi, i kropil'nitsi, i gornyata, i svichniki, i lozhki, i zhyertovni miski, i shcho bulo zoloty zabrav zoloto, a shcho sribnye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye, dvanadtsyat' midyanikh voliv, shcho pid pidstavami, shcho tsar solomon porobiv buv dlya navstryechun'ogo domu, nye bulo i vagi dlya midi vsikh tsikh ryechyei! a stovpi visimnadtsyat' liktiv visokist' odnogo stovpa, i shnurok na dvanadtsyat' liktiv otochuvav iogo, a grubina iogo chotiri pal'tsi, vsyeryedini porozhnyavii. i makovitsya na n'omu

midyana, a visokist' odnei makovitsi p'yat' liktiv ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa tak samo, i granatovi yabluka. i bulo granatovikh yabluk dyev'yatdyesyat i shist' na kozhnu storonu, usikh granatovikh yabluk na myeryezhti navkolo sto. nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, golovnego svyashchyenika, i tsyefaniyu, drugogo svyashchyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo yevnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta syemyero cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichchya, shcho buli znaidenyi v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovogo viddilu, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovogo viddilu, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'kogo tsarya, do rivli. i vdariv ikh vavilons'kii tsar, i pozabirav ikh u rivli, u khamatovomu krai. i pishov yuda na vignannya z svoei zyemli! otsye toi narod, shcho vignav navukhodonosor: u s'omomu rotsi tri tisyachi i dvadtsyat' i tri yudyei. u visimnadtsyatomu rotsi navukhodonosora vignav vin z erusalimu visim sotyen' tridtsyat' i dvi dushi. u rotsi dvadtsyatomu i tryet'omu vignav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sim sotyen' sorok i p'yat' dush yudyeiv. usikh dush chotiri tisyachi i shist' sotyen'. i stalosya za tridtsyatogo i s'omogo roku vignannya egoyakima, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya, yevil-myerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmiluvavsyia nad egoyakimom, yudinim tsaryem, i viviv iogo z domu uv'yaznyennya. i vin govoriv z nim dobre, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlib pyeryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha stala, vidavalasya iomu vid vavilons'kogo tsarya, shchodyennye kozhnogo dnya, azh do dnya iogo smyerti, po vsi dni iogo zhittya.

i stalosya tridtsyatogo roku, chyetyvertogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya, koli ya buv syeryed polonyenikh nad richkoyu kyevar, vidkrilosya nyebo, i pobachiv ya bozhi vidinnya. p'yatogo dnya misyatsya, tsye p'yatii rik polonu tsarya egoyakima, stalosya navstryechune slovo do zyekeiliya, sina buzi, svyashchyenika, u khaldyeis' komu kraï nad richkoyu kyevar, i bula tam nad nim navstryechunya ruka. i pobachiv ya, azh os' burkhlivii vityer nasuvav iz pivnochi, vye-lika khmara ta palyuchii ogon'; a navkolo nyei syaivo, a z syeryedini iogo nibi bliskucha mid', z-posyeryed ognyu. a z syeryedini iogo podoba chotir'okh zhivikh istot, a ot-sye ikhnii vid: voni mali podobu lyudini. i kozhna mala chotiri oblichchi, i kozhna z nikh mala chotiri krili. a ikhnya noga noga prosta, a stopa ikhn'oi nogi yak stopa tyely-achoi nogi, i voni syayali, yak nibi bliskucha mid'. a pid ikhnimi krilami buli lyuds'ki ruki na chotir'okh storonakh ikhnikh, i voni chyetyvero mali svoi oblichchya ta svoi krila. ikhni krila prilyagali odnye do odnogo, nye obyertalisya v khodi svoii, kozhnye khodilo prosto napyeryed syebye. a podoba ikhn'ogo oblichchya oblichchya lyudini ta oblichchya lyeva mali voni chyetyvero z pravitsi, a oblichchya vola mali voni chyetyvero z liv-itsi, i oblichchya orla mali voni chyetyvero. a ikhni oblichchya ta ikhni krila buli rozdi-lyeni vgori; u kozhnogo dvoe kril zluchual-ysya odnye z odnim, i dvoe zakrivali ikhne tulo. i kozhna khodila prosto pyeryed syebye. tudi, kudi bazhav dukh khoditi, voni ishli, nye obyertalisya v khodi svoii. a podoba tikh istot bula na vid vugillya z ognyu, voni palali na viglyad smoloskipiv; toi ogon' prokhodzhuavasya pomizh istotami. i ogon' mav syaivo, i z ognyu vikhodila bliskavka. i ti zhivi istoti bigali i vyertalisya, nyemov bliskavka. i pridivivsy ya do tikh istot, azh os' po odnomu kolyesi na zyeqli pri tikh zhivikh istotakh, pri chotir'okh ikhnikh oblichchyakh. vid tikh kolyes ta ikhnii virib yak viglyad khrizolitu, i odna podoba im chotir'om, a ikhnii vid ta ikhnii virib nibi kolyeso v kolyesi. voni khodili v khodi svoii na chotiri boki, nye obyertalisya v khodi svoii. a ikhni obiddya buli visoki ta strashni; i ikhne obiddya dovkola v chotir'okh ikh bulo povnye ochyei. i koli khodili ti zhivi istoti, khodili i ti kolyesa pri nikh; a koli ti istoti pidiimalisya z-nad zyeqli, pidiimal-ysya i ti kolyesa. kudi bazhav dukh khoditi, ishli, kudi mav toi dukh iti; i ti kolyesa pidi-imalisya z nimi, bo v kolyesakh buv dukh istot. koli ti ishli, khodili i voni; a koli ti stoyali stoyali i voni; a koli ti pidiimal-ysya z-nad zyeqli, pidiimalisya z nimi i ti kolyesa, bo buv dukh istot u tikh kolye-

sakh. a na golovakh tikh zhivikh istot bula podoba nyebozvodu, nibi griznii kri-ishtal', roztyagnyenii nad ikhnimi golovami zgori. a pid tsim nyebozvodom buli ikhni prosti krila, zvyerneni odnye do odnogo. u kozhnoi bulo po dvoe kril, shcho zakri-vali im ikhni tila. a koli voni ishli, chuv ya shum ikhnikh kril, yak shum vyelikoi vodi, yak golos vsyemogutn'ogo, zvuk gamoru, yak taboru. a koli voni stavali, opadali ikhni krila. i rozlyagavsy golos z-nad nye-bozvodu, shcho nad ikhn'oyu golovoyu. i koli voni stavali, opadali ikhni krila. a zgori nyebozvodu, shcho nad ikhn'oyu golovoyu, bula podoba tronu na viglyad kamynya sap-firu; a na podobi tronu bula podoba na viglyad lyudini, na n'omu zgori. i bachiv ya nibi bliskuchu mid', na vid ognyu v syerye-dini iogo navkolo, vid vidu styegon iogo i do vishchye, a vid vidu styegon iogo i do dolu bachiv ya nibi ogon' ta syaivo navkolo n'ogo. yak viglyad vyesyelki, shcho bu-vae v khmari v doshchovii dyen', takii buv viglyad syaiva navkolo. tsye buv viglyad podobu navstryechun'oi slavi! i koli ya tsye pobachiv, ya vpav na oblichchya svoe, i pochuv golos, shcho govoriu.

2

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedisy na nogi svoi, i ya budu gov-oriti z tobou! i vvishov v myenye dukh, koli vin govoriu do myenye, i zviv myenye na moi nogi, i ya chuv togo, khto gov-oriv do myenye. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, ya posilayu tyebye do izrai-lyevikh siniv, do lyudyei buntivnikiv, sh-cho buntuyut'sya proti myenye. voni ta ikhni bat'ki vidpali vid myenye azh do ts'ogo dnya! a tsi sini, shcho ya posilayu tye-bye do nikh, zukhvalogo oblichchya ta tvy-erdogo syertsya. i ti skazhyesh do nikh: tak govoriť navstryechu' bog! a voni chi poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni dim vorokhobnii, to piznayut', shcho prorok buv syeryed nikh. a ti, sinu lyuds'kii, nye biisya ikh, i nye biisya ikhnikh sliv, khoch voni dlya tyebye budychachya ta tyernina, i ti sidish mizh skorpionami. sliv ikhnikh nye biisya, a ikhn'ogo viglyadu nye lyakaisya, bo voni dim vorokhobnii. i budyesh govoriť do nikh moi slova, chi voni poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni vorokhobni. a ti, sinu lyuds'kii, poslukaï, shcho kazhu ya tobi: nye bud' vorokhobnii, yak tsiei dim vorokhobnosti, vidkriï svoi usta ta z'izh, sh-cho ya tobi dam. i pobachiv ya, azh os' do myenye prostyagnyena ruka, a v nii zvii knizhkovii. i vin rozgornuv iogo pyeryed moim oblichchyam, a vin popisaniï spy-eryedu ta zzadu. i bulo na n'omu napisano pisni plachu, stogin ta gorye...

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, z'izh, shcho znaidyesh! z'izh ts'ogo zvoya, i idi, govori do izrail'yevogo domu! i vidkriv ya svoi usta, i vin dav myeni z'isti ts'ogo zvoya. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, nago-dui svogo zhivota, i napovni svoe nutro tim zvoem, shcho dayu ya tobi! i ya z'iv. i buv vin v ustakh moikh solodkii, yak myed. i skazav vin do myeni: sinu lyuds'kii, idi, vvi-idi do izrail'yevogo domu, i govori do nikh moimi slovami. bo ti poslaniy nye do narodu chuzhoi movi ta tyazhkogo yazika, alye do izrail'yevogo domu, nye do chislyennikh narodiv chuzhoi movi ta tyazhkogo yazika, shcho ti nye rozumiesh ikhnikh sliv. ta koli b i do nikh poslav tyebye, voni budut' slukhati tyebye! alye izrailiv dim nye zakhoche slukhatysya tyebye, bo voni nye khochut' slukhatysya myenye, bo vvyes' izrailiv dim tvyerdolobi ta zhorstokosyerdi voni! os' ya zrobiv t'voe oblich'ya tvyerdim proti ikhn'ogo oblich'ya, i cholo t'voe tvyerdim proti loba ikhn'ogo. yak toi diyame, tvyerdishim vid skyeli, zrobiv ya cholo t'voe, nye biisya ikh, i nye lyakaisya pyeryed nimi, bo voni dim vorokhobnosti! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, usi moi slova, yaki govoryu ya do tyebye, viz'mi v svoe syertsye ta slukhai vukhami svoimi. i idi, pidi do vignantsiv, do siniv tvogo narodu, i budyesh govori do nikh i skazhyesh im: tak govorit' navstryechu' bog, a voni chi poslukhayut'sya, chi zanyekhayut'. i pidi-nyav myenye dukh, i ya pochuv za soboyu gurkit gromovogo golosu: blagoslovyenna slava navstryechunya! iz svogo mist'sya, i shum kril zhivikh istot, shcho dotikalis' odnye ob odnye, i tsokit kolis rivochnasno z nimi, i gurkit gromovogo golosu!... i dukh pidiinyav myenye, i vzyav myenye, i ishov ya ogirchyenii v lyutosti dukha svogo, a navstryechunya ruka bula nado mnoyu sil'na! i priishov ya do vignantsiv v tyel-avivi, shcho sidyat' pri richtsi kyevar, i tam, dye voni sidyat', sidiv i ya tam syeryed nikh sim dyen' ostovpili. i stalosya v kintsi syemi dyen', i bulo slovo navstryechune do myenye takye: sinu lyuds'kii, ya nastanoviv tyebye vartovim dlya izrail'yevogo domu, i yak pochuesh ti slovo z ust moikh, to os-tyeryezhi ikh vid myenye. koli ya skazhu byezbozhnomu: konchye pomryesh, a ti nye os'tyeryezhyesh iogo i nye budyesh govori, shchob os'tyeryegti nyespravedlivogo vid iogo nyespravedlivoi dorogi, shchob vin zhiv, to tsyei byezbozhnii pomrye za svoyu provinu, a iogo krov ya zazhadayu z t'voei ruki! alye ti, koli os'tyeryezhyesh nyespravedlivogo, a vin nye vyernyet'sya vid svoei nyespravedlivosti ta vid svoei nyespravedlivoi dorogi, vin pomrye za svoyu

provinu, a ti dushu svoyu vryatuvav. a koli pravyednii vidvyernyet'sya vid svoei spravedlivosti ta zrobit' krivdu, to ya pok-ladu spotikannya pyeryed nim, i vin pom-rye, bo ti nye os'tyeryg iogo. vin za grikh svii pomrye, i nye zgadayut'sya iogo pravyedni vchinki, yaki vin robiv, i krov iogo z t'voei ruki ya budu zhadati! a ti, koli os'tyeryezhyesh spravedlivogo, shchob spravyedlivii nye grishiv, i vin nye zgr-ishiv, to zhiti budye vin zhiti, bo buv os-tyeryezhyenii, a ti dushu svoyu vryatuvav. i bula tam nado mnoyu navstryechunya ruka, i skazav vin do myenye: ustan', viidi do dolini, i tam ya budu govori z tobouyu. i vs-tav ya, i viishov do dolini, azh os' tam stoy-ala slava navstryechunya, yak ta slava, yaku ya bachiv nad richkoyu kyevar. i vpav ya na oblich'ya svoe... ta vviishov u myenye dukh, i zviv myenye na nogi moi. i vin govori z mnoyu i skazav myeni: uviidi, zamknisya v syeryedini svogo domu! a ti, sinu lyuds'kii, os' dadut' na tyebye shnuri, i zv'yazhut' tyebye nimi, i ti nye viidyesh z-pomizh nikh! a yazik tvii priliplyu do tvogo pidnyebinnya, i ti zanimiesh, i nye budyesh im bil'sh dokoryati, bo voni dim vorokhobnii. a koli ya govoritimu z tobouyu, to vidkryi tvoi usta, i ti skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog, khto khoche slukhati nyekhai slukhae, a khto khoche zanyekhati nyekhai zanyekhae, bo voni dim vorokhobnii!

4

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi tsyeglinu, i pokladi ii pyeryed soboyu, i nakryeslish na nii misto erusalim. i postav proti n'ogo oblogu, i zbudui proti n'ogo bashtu, i visip vala navkolo n'ogo, i postav proti n'ogo ta-bori viis'ka, i postav proti n'ogo muroloimi. i viz'mi sobi zaliznu skovorodu, i postav ii nibi zaliznoyu stinoyu pomizh soboyu ta mizh tim mistom, i zvyerni svoe oblich'ya do n'ogo, i budye vono v oblozi, i ti oblyazhyesh iogo. tsye oznaka dlya izrail'yevogo domu! a ti lyagai na livii svii bik, i pokladi na n'ogo provinu izrail'yevogo domu. za chis-lom dniv, shcho budyesh lyezhati na n'omu, ti budyesh nositi ikhnyu provinu. i ya priz-nachiv tobi roki ikhn'oi provini za chislom dniv, tri sotni i dyev'yatdyesyat dniv, i ti budyesh nositi provinu izrail'yevogo domu. a koli ti tsye skinchish, to lyazhyesh udrug-ye, na pravii svii bik, i budyesh nositi prov-inu yudinoغو domu sorok dyen', odin dyen' za odin rik ya tobi priznachiv. i na oblogu erusalimu zvyerni svoe oblich'ya ta vidkri-tye ramyeno svoe, i budyesh prorokuvati na n'ogo. i os' ya nakladu na tyebye shnuri, i ti nye povyernyeshsya z boku odnogo na inshii bik, azh poki ti nye zakinchish dniv

svoei oblogi. a ti viz'mi sobi pshyenitsi ta yachmyenyu, i bobiv ta sochyevitsi, i prosa ta viki, i dasi ikh do odnogo posudu, i zro-bish iz nikh sobi khlib, za kil'kistyu dniv, shcho lyezhatimyesh na botsi svoemu, tri sotni i dyev'yatdyesyat dyen' budyesh tye isti. a izha tvoya, yaku budyesh ti isti, budyе vagoyu dvadtsyat' shyekliv na dyen', chas vid chasu budyesh tsye isti. i vodu budyesh piti miroyu, shosta chastina gina, chas vid chasu budyesh piti. i istimyesh tsye, yak yachminnogo kalacha, i budyesh pyekti tsye na kavalkakh lyuds'kogo kalu, pyeryed ikhn-imi ochima... i skazav navstryechu': tak budut' isti izrailievi sini svii nyechistii khlib syeryed tikh narodiv, kudi ya ikh vizhyenu... a ya vidkazav: o navstryechui, bozhye, os' dusha moye nye zanyechishchylene, i padla ta rozshmatovanogo zvyryami ya nye iv vid molodosti svoei i azh dotyepyer, i m'yasо nyechistye nye vkhodilo v moi usta. i skazav vin do myenye: divisya, ya dav tobi to-varyachii gnii zamist' lyuds'kogo kalu, i ti zrobi na n'omu svii khlib! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, os' ya polamayu pid-poru khliba v erusalimi, i budut' isti khlib za vagoyu ta v strakhu, a vodu budut' piti za miroyu ta zo smutkom, shchob vidchuli voni brak khliba ta vodi, i zhakhnulisia odin z odnim, i voni znidiyut' za svii grikh!

5

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi gostrogo myecha, yak britvu strizhiiv; viz'mi iogo sobi, i provyedi nim po golovi svoii ta po borodi svoii. i viz'mi sobi vagovi shal'ki, i podili tye volossya. tryetinu spali v ogni posyeryed mista, koli vipovnyat'sya dni oblogi; i viz'mi drugu tryetinu, i posichi myechyem navkolo n'ogo, a tryetinu roz-poroshi na vityer, i ya vityagnu myecha za nimi. i viz'mi zvidti malye chislo volossya, i zav'yazhi iogo v svoikh polakh. i viz'mi iz n'ogo shchye, i kin' iogo do syeryedini ognyu, i spali iogo v ogni, z n'ogo viidye ogon' na vvyes' izrailiv dim... tak govorit' navstryechu' bog: tsyei erusalim ya posta-viv iogo v syeryedini narodiv, a dovkillya iogo kraini. ta vin stav proti postanov moikh bil'shye vid poganiv, a proti ustav moikh bil'shye vid tikh krain, shcho navkolo n'ogo, bo prava moi voni vidkinuli, a us-tavi moi nye khodili voni nimi. tomu tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho vi vorokhobilisia bil'shye vid tikh pogan, shcho navkolo vas, i ustavami moimi nye khodili, i postanov moikh nye vikonuvali, a robili za postanovami tikh pogan, shcho navkolo vas, tomu tak govorit' navstryechu' bog: os' ya proti tyebye, sam ya, i zroblyu syeryed tyebye sudi pyeryed ochima tikh pogan! i zroblyu na tobi tye, chogo ya nye robiv, i

nichogo podibnogo vzhye nye zroblyu, za gi-doti tvoi. tomu syeryed tyebye bat'ki budut' isti siniv, a sini budut' isti bat'kiv svoikh, i vikonayu nad toboyu prisudi, i rozporoshu vvyes' ostanok tvii na vsi vitri!... tomu, yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, za tye, shcho ti zanyechistiv svyatinyu moyu vsima gidotami svoimi ta vsima obridzhyennymi svoimi, to tyezьh ya vidkinu tyebye, i oko moe nye matinye milosyerdya, i sam ya nye zmilosyerdzhysya! tryetina tvoya pomrye vid morovitsi i zaginye vid golodu syeryed tyebye, a tryetina popadae vid myecha v tvoikh okolitsyakh, a tryetinu rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za nimi myecha! i dok-inchit'sya gniv mii, i ya zaspokoyu svoyu lyut' proti nikh, i zadovol'nyusya. i piz-nayut' voni, shcho ya, navstryechu', gov-oriv u gorlivosti svoii, koli dokonayu svoyu lyutist' na nikh! i zroblyu tyebye ruinoyu ta gan'boyu syeryed lyudiv, shcho navkolo tye-bye, pyeryed ochima kozhnogo, khto budyе prokhoditi... i stanyesh gan'boyu ta pos-mikhovis'kom, ostorogoyu ta ostovpinnyam dlya narodiv, shcho navkolo tyebye, koli budu vikonuvali na tobi prisudi gnivom ta lyuttyu, ta lyutimi kartannymi. ya, navstryechu', otsye govoriv! koli ya posh-lyu na nikh zli strili golodu, shcho budut' nishchivnimi, shcho poshlyu ikh ponishchiti vas ta primnozhu golod na vas, to ya zla-mayu vam pidporu khliba, i poshlyu na vas golod ta zlu zvirinu, i pozbavlyu tyebye di-tyei, i morovitsya ta krov pyeryeidye syeryed tyebye, i sprovadzhu na tyebye myecha. ya, navstryechu', otsye govoriv!

6

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do izrailievikh gir, i prorokui na nikh, ta i skazhyesh: gori izrailievi, poslukahtaye slova navstryechua boga! tak govorit' navstryechu' bog goram ta pidgirkam, i richishcham ta dolinam: os' ya sprovadzhu na vas myecha, i vigublyu vashi pagirki, i budut' opustoshenyi vashi zhyertivniki, i budut' rozbiti vashi figuri sotsya, i kinu ya vashikh pobitikh pyeryed vashimi bozhkami! i dam trup'i izrailievikh siniv pyeryed ikhnimi bozhkami, i rozporoshu vashi kosti navkolo vashikh zhyertivnikov... po vsikh mistsyakh vashogo pyeryebuvan-nya mista budut' poruinovani, a pagirki po-pustoshenyi, shchob vashi zhyertivniki buli poruinovani ta pobyezchyschycheni, i sh-chob buli roztroshchycheni i pyeryestali isnu-vati vashi bozhki, i buli rozbiti vashi fi-guri sotsya, i buli stverti vashi dila... i vpadye zabitii mizh vami, i vi piznaetye, sh-cho ya navstryechu'! a ya pozostavlyu z vas ryeshtu, bo budyetye mati vryatovanikh

vid myecha syeryed narodiv, koli vi budyetye rozporoshyeni syeryed krain. i vashi vryatovani zgyadayut' pro myenye syeryed narodiv, kudi budut' zabrani do polonu, koli ya zlamayu ikhne bludnye syertsye, shcho vidpalo vid myenye, ta ikhni ochi, shcho pyeryelyub chinili z svoimi bozhkami, i voni sami budut' briditisya tikh zlikh ryechyei, shcho robili, shchodo vsikh ikhnikh gidot. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', i shcho ya nye nadarmo govori, shcho vchynu im otsyu zlu rich! tak govorit' navstryechu' bog: udar svoeyu dolonyeyu i tupni nogoyu svoeyu, i skazhi: gorye za vsi zli vchinki izrai-lyevogo domu, za yaki voni popadayut' vid myecha, golodu ta morovitsi! toi, khto dalyekii, pomrye vid morovitsi, a khto bliz'kii vpadye vid myecha, a khto pozostanye ta budye vryatovani pomrye vid golodu. i tak ya vikinchu svoyu lyutist' na nikh! i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', koli ikhni zabiti budut' lyezhati syeryed ikhnikh bozhkiv navkolo ikhnikh zhyertivnikiv na vsyakim visokim pidgir'i, na vsikh shchitakh gir, i pid usyakim zyelyenim deryevom, i vid usyakim gustim dubom, na misti, dye voni prinosili priemni pakhoshchi dlya vsikh svoikh bozhkiv. i ya vityagnu ruku svoyu na nikh, i zroblyu tsyei krai spustoshyennam ta pustkoyu, vid pustini azh do rivli, po vsikh mistsyakh ikhn'ogo sidinnya... i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'!

7

i bulo myeni slovo navstryechune takye: a ti, sinu lyuds'kii, poslukkhai: otak navstryechu' bog promovlyae do krayu izrai-lyevogo: kinyets', nadiishov toi kinyets' na chotiri okraiki zyeml! na tyebye tyepyer tsyei kinyets', i poshlyu ya na tyebye svii gniv, i tyebye rozsudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gidoti tvoi. i oko moe nad tobouy nye zmluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zozanaut', i piznaetye vi, shcho ya to navstryechu'! otak navstryechu' bog promovlyae: os' prikhodit' bida na bidu! prikhodit' kinyets', prikhodit' kinyets', vin zbudivsa na tyebye, prikhodit' os' vin! nadiishla tvoya dolya dlya tyebye, o myeshkanchye krayu, prikhodit' tsyei chas, bliz'kii toi dyen' zakolotu, nyema na gorakh krikui radosti... tyepyer lyutist' svoyu nyzabarom ya villyu na tyebye, i svii gniv dokinchu proti tyebye, i tyebye osudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gidoti tvoi! i oko moe nad tobouy nye zmluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zalishat'sya, i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', shcho karae!

os' toi dyen', os' prikhodit', dolya vikhodit', virostae kii, roztsvitae pikha, rozvilosya nasil'stvo dlya kiya byezbozhnosti! nichogo iz nikh nye zalishit'sya: ani z chislyennosti ikhn'oi, ani z ikhn'ogo zavorushyennya, ani z ikhn'oi pishnoti... nadkhodit' toi chas, nablizhaet'sya dyen'... khto kupue, nyekhai nye radie, a khto prodade, khai nye budye v zhalobi, bo sunyet'sya lyutist' na vsye mnogolyuddya iogo! bo do prodanogo nye povyerneyet'sya zhye prodavayets', khochba z alishivsyia pri zhitti mizh zhivimi, bo prorotstvo pro vsye mnogolyuddya ikhne nye vidminit'sya, i nikhto byezzakonnym svoim nye zmitsnit' svogo zhittya... zasumlyat' u surmu ta vsye prigotuyut', ta nye pidye nikhto na viinu, bo na vsye mnogolyuddya iogo moya lyutist'! na vulitsi myech, morovitsya zh ta golod u domi, khto na poli pomrye vid myecha, z khto v misti zzhyyerye togo golod ta mor... i vryatovani z nikh povtikayut', i budut' na gorakh, nyemov golubi iz dolin, vsi budut' stognati, kozhyen za grikh svii... usi ruki oslabnut', zatryemtyat', yak voda, vsi kolina, i vyeretami popidpyerizuyut'sya, i pokrie ikh strakh, i na kozhnim litsi budye sorom, a na vsikh golovakh ikhnikh zhalobna ta lisina... voni povikidayut' na vulitsyu sriblo svoe, i za nishcho ikhne zoloto stanye, ikhne sriblo ta zoloto ikhne nye budye mogti vryatuvati ikh u dyen' gnivu navstryechun'ogo, nim nye nasityat' svoei dushi i svogo nutra voni nye napovnyat', bo ikhnya provina bula pyeryeshkodoyu! a gordist' vchinili za slavnu ozdoby svoyu, u nii narobili bovvani gidoti svoei i obridzhyen' svoikh, tomu im obyernu ya ii na nyechistist', i viddam ii v ruku chuzhikh na grabunok, a nyechyestivim zyeml na zdobich... i oblichyia svoe vidvyernu ya vid nikh, i voni pobyezchyestyat' mii skarbi, i vvuidut' do n'ogo nasil'niki ta i pobyezchyestyat' iogo... zrobi pravysuga, bo zyemla pyeryepovnilas' pravom krivavim, a misto nasil'stvom napovnilos'... i navyedu ya naizlishikh iz narodiv, i posyadut' voni domi ikhni, i gordist' vyel'mozhnikh spinyu, i svyatoshchi ikhni pobyezchyeshchyeni budut'! zagi-bil' idye, i voni budut' shukati spokoyu ta nye budye iogo... priidye bida do bidi, i budye zvistka do zvistki, i budut' shukati prorotstva v proroka, ta zginye zakun u svyashchyenyikiv i rada u starshikh... tsar budye v zhalobi, i strakhom zodyagnyet'sya knyaz', a ruki narodu zyeml zatryemtyat'... za dorogami ikhnimi im uchinyu, i suditimu ikh ikhnimi sudami, i piznayut', shcho ya to navstryechu'!

i stalosya za shostogo roku, shostogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya sidiv ya v svoemu domi, a yudini starshi sidili pyeryedo mnoyu, to vpala tam na myenye ruka navstryechua boga. i pobachiv ya, azh os' podobala, na viglyad cholovika: vid vidu styegon iogo i dodolu ogon', a vid styegon iogo i dogori na viglyad syaiva, nibi palayucha mid'. i vityagnuv vin podobu ruki, i vzyav myenye za volossya moei golovi, a dukh pidinyav myenye mizh zymlyeyu ta mizh nyebom, i vprovadiv myenye do erusalimu v bozhikh vidinnyakh, do vkhodu vnutrishn'oi brami, zvyernenoi na pivnich, dye mistsye pyeryebuvannya idola, shcho vliklike zazdrist'. i os' bula tam slava izrail'yevogo boga, yak toi vid, shcho ya bachiv u dolini! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedi ochi svoi v napryami na pivnich! i zviv ya ochi svoi v napryami na pivnich, azh os' z pivnochi, vid brami zhyertivnika, buv toi idol zazdrosti pri vkhodi. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, chi ti bachish, shcho voni roblyat'! tsye vyeliki gidoti, shcho izrailiv dim robit' tut, shchob vidalitsiya vid moei svyatinii! ta ti zнову pobachish ishchye bil'shi gidoti. i priviv myenye do vkhodu podvir'ya, i pobachiv ya, azh os' dirka v stini! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, prokopai dirku v stini! i prokopav ya v stini, azh os' vkhid! i skazav vin do myenye: uviidi, i pobach ti zli gidoti, yaki voni roblyat' otut! i vviishov ya i pobachiv, azh os' usyaki vid plazuna ta ogidlivoi zvirini, i vsyaki bozhki izrail'yevogo domu, nakryeslyeni na stini navkolo krugom... a simdyesyat cholovika zo starshikh izrail'yevogo domu ta yaazaniya, shafaniv sin, shcho stoyav posyered nikh, stoyali pyeryed nimi, i kozhyen mav u svoii rutsi svoyu kadil'nitsyu, i pidiimalisya pakhoshchi z khmari kadila. i skazav vin do myenye: chi bachiv ti, sinu lyuds'kii, shcho roblyat' izrail'evi starshi v tyemnoti, kozhyen u kimnatakh svoikh idoliv? bo govyrat' voni: navstryechu' nas nye bachit', navstryechu' pokinuv tsyei krai... i skazav vin do myenye: ti zнову pobachish shchye bil'shi gidoti, yaki voni roblyat'. i vin zaprovadiv myenye do vkhodu do brami navstryechun'ogo domu shcho na pivnochi, azh os' tam sidyat' zhinki, shcho oplakuvalli tammuza. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? ti zнову pobachish gidoti shchye bil'shi vid tsikh! i vin zaprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya navstryechun'ogo domu. azh os' pri vkhodi do navstryechun'ogo khamu, mizh pritvorom ta mizh zhyertivnikom, bulo bilya dvadtsyati i p'yati cholovika: spini ikhni do navstryechun'ogo khamu, a ikhni

oblichchya na skhid, i voni klanyalisya do skhodu, do sontsya. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? chi lyegko yudinomu domu, shchob nye robiti tikh gidot, yaki voni roblyat' otut? bo voni napovnili krai nasil'stvom, i zнову gnivayut' myenye, i os' voni dyerzhat' zlyeleni galuzki pri nosi svoim. tomu to i ya зроблю z lyutistyu: oko moe nye zmiluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati. i voni budut' klikati sil'nim golo- som v vukha moi, ta ya ikh nye pochuyu!...

9

i kliknuv vin v ushi moi sil'nim golo- som, kazhuchi: nabliz'tye karatyeliv mista, i kozhyen nyekhai mae v svoii rutsi svoi nishchivni znaryaddya. i os' priishli shist' cholovika z dorogi gorishn'oi brami, shcho zvyernena na pivnich, i kozhyen mav u svoii rutsi svoi znaryaddya rozbivannya, a syeryed nikh odin cholovik buv odyag- nyenii v l'nyanye, a pisars'kii kalamar buv pri styegnakh iogo. i voni priishli, i stali pri midyanomu zhyertivniku. a slava izrai- lyevogo boga pidnyalasya z-nad khyeru- vima, shcho bula nad nim, do poroga domu. i zaklikav vin cholovika, odyag- nyenogo v l'nyanye, shcho pisars'kii kala- mar buv pri styegnakh iogo. i skazav navstryechu' do n'ogo: pyeryeidi syeryedi- noyu mista, syeryedinoyu erusalimu, i zrobi znaka na cholakh lyudyei, shcho zidkhayut' ta stognut' nad usima timi gidotami, shcho roblyat'sya v iogo syeryedini. a do inshikh vin skazav pri myeni: khodit' za nim u misti, i vbivaitye; nyekhai vashye oko nye mae milosyerdya, i vi nye zmiluityesya! starogo, yunaka, i divchinu, i dityei ta zhinok poz- abivaitye doscheyentu, a do kozhnoi lyudini, shcho na nii tsyei znak, nye pidliidyetye; a zachnyetye vid moei svyatinii... i zachali voni vid tikh starikh lyudyei, shcho buli pyeryed domom. i skazav vin do nikh: zanyechis- tit' tsyei dim, i napovnit' podvir'ya tru- pami, i viidit'! i voni povikhodili, i vbivali v misti. i stalosya, koli voni vbivali, to ya po- zostavsya, i vpav na svoe oblichchya, i klikav ta kazav: o navstryechui, bozhye, chi ti vigu- bish uvyes' ostanok izrailiv, vilivayuchi gniv svii na erusalim? i skazav vin do myenye: provina domu izrail'ya i yudi dushye-dushye vyelika, i zymlya napovnyena dushogub- stvami, a misto povnye krivdi. bo voni kazhut': navstryechu' pokinuv tsyei krai, i navstryechu' nye bachit'... i takozh ya, nye zmilosyerdit'sya oko moe, i nye zmiluyus' ya, ikhnyu dorogu ya dam na ikhnyu golovu! i os' cholovik, odyagnyenii v l'nyanye, shcho kalamar buv pri styegnakh iogo, prinis vidpovid', kazhuchi: ya зробив, yak myeni nakazav ti!

i pobachiv ya, azh os' na nyebozvodi, shcho na golovi khyeruvimiv, bulo shchos', yak kamin' sapfir, na viglyad podobu tronu bachilosya na nikh. i vin promoviv do togo cholovika, odyagnyenogo v l'nyanye, ta i skazav: uviidi pomizh kolyesa pid khyeruvimom, i napovni svoi zhmyeni vugl-nami ognyu z-pomizh khyeruvimiv, i kin' na misto! i vin uviishov pyeryed moimi ochima. a khyeruvimi stoyali z pravogo boku domu, koli vkhodiv cholovik, i khmara napovnila vnutrishne podvir'ya. i pidnyalasya slava navstryechunya z-nad khyeruvima na porig domu, i napovnivsya dim khmaroyu, a podvir'ya napovnilosya syaivom navstryechun'oi slavi. a shum kril khyeruvimiv buv chutii azh do zovnishn'ogo podvir'ya, yak goslos boga vsyemogutn'ogo, koli vin govorit'. i stalosya, koli vin nakzav cholovikovi, odyagnyenomu v l'nyanye, kazhuchi: viz'mi ogon' pomizh kolyesami z-pid khyeruvimiv, to toi priishov i stav pri kolyesi. i khyeruvim prostyagnuv svoyu ruku z-pomizh khyeruvimiv do ognyu, shcho pomizh khyeruvimami, i vzyav, i dav do zhmyeni odyagnyenogo v l'nyanye, a toi uzyav i viishov. i pokazalasya v khyeruvimiv podoba lyuds'koi ruki pid ikhnimi krilami. i ya pobachiv, azh os' chotiri kolyesi pri khyeruvimakh, po odnomu kolyesi pri kozhnomu khyeruvimi, a vid tikh kolyes, nibi viglyad kamyenya khrizolita. a ikhnii viglyad podoba odna chotir'om im, yak koli b kolyeso bulo v kolyesi. v khodi svoii voni ishli na chotiri svoi boki, nye obyertalisy a v khodi svoii, bo do togo mistysya, kudi obyernyet'sya golova, za nyeyu ishli voni, nye obyertalisy a v khodi svoii. a vsye ikhne tilo, i ikhnya spina, i ikhni ruki, i ikhni krila, i ti kolyesa buli povni ochyei navkolo, vsi chotiri mali kolyesa. a tsi kolyesa buli klikani pri myeni galgal. a v kozhnogo chotiri oblichchi: oblichchya odnogo oblichchya khyeruvima, oblichchya drugogo oblichchya lyudini, a tryetii oblichchya lyeva, a chyetyertii oblichchya orla. i pidnyalisy a ti khyeruvimi. tsye ta zhiva istota, yaku ya bachiv na richtsi kyevar. a koli ishli ti khyeruvimi, to ishli i ti kolyesa pri nikh, a koli ti khyeruvimi pidiimayut' svoi krila, shchob zn'yatis' iz z'yemli, nye vidv'yertayut'sya takozh ti kolyesa vid nikh. koli ti stavali, stavali i voni, a koli ti pidiimalisy a, pidiimalisy a i voni, bo v nikh buv dukh zhivoi istoti. i viishla slava navstryechunya z-nad poroga domu, i stala nad khyeruvimami. i pidnyali khyeruvimi svoi krila, i zn'yalisy a z'yemli na moikh ochakh, koli voni ishli, a ti kolyesa pobich nikh, i stali pri vkhodi do skhidn'oi brami navstryechun'ogo domu, a slava izrai-lyevogo boga zvyerkhu nad nimi. tsye ta

zhiva istota, yaku ya bachiv pid bogom izrai-lyevim nad richkoyu kyevar. i ya piznav, shcho tsye khyeruvimi. u kozhnogo bulo po chotiri oblichchi, u kozhnogo chotiri krili, a pid ikhnimi krilami podoba lyuds'kikh ruk. a podoba ikhn'ogo oblichchya tsye ti oblichchya, yaki ya bachiv nad richkoyu kyevar, ikhnii viglyad ta voni sami. kozhyen ishov prosto vpyeryed.

11

i pidiinyav myenye dukh, i priviv myenye do skhidn'oi brami navstryechun'ogo domu, shcho obyernyena na skhid. i os' pri vkhodi do bram dvadtsyat' i p'yat' cholovika, a syeryed nikh bachiv ya yaazaniyu, sina az-zurovogo, ta pyelatiyu, sina byenainogo, knyaziv narodu. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, otsye ti lyudi, shcho zadumuyut' krivdu, i radyat' zlu radu v ts'omu misti, shcho govoryat': nye skoro buduvati domi. vono kazan, a mi m'yaso. tomu prorokui na nikh, prorokui, sinu lyuds'kii! i ziishov na myenye dukh navstryechunii, ta i do myenye skazav: skazhi: tak govorit' navstryechu': otak kazhyetye, domye izrailiv, i zamiri vashogo dukha ya znayu ikh. vi namnozhlili svoikh zabitikh u ts'omu misti, i napovnili iogo vulitsi trupami. tomu tak govorit' navstryechu' bog: vashi zabiti, shcho vi ikh poklali syeryed n'ogo, voni tye m'yaso, a vono toi kazan. ta ya viprovadzhu vas iz n'ogo! vi boityesya myecha i myecha navyedu ya na vas, govorit' navstryechu' bog. i viprovadzhu vas iz n'ogo, i dam vas u ruku chuzhikh, i zrobyu mizh vami prisudi! vid myecha vi popadaetye; na granitsi izrailiya rozsudzhu vas, i vi piznaetye, shcho ya to navstryechu'! vono nye budyte vam kazanom, i vi nye stanetye v n'omu m'yasom. pri granitsi izrailiya rozsudzhu vas! i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', bo za ustavami iogo vi nye khodili, a postanov moikh nye vikonuvali, alye vikonuvali za postanovami tikh narodiv, shcho navkolo vas. i stalosya, koli ya prorokuvav, to pyelatiya, sin byenaniin, pomyer. i vpvav ya na svoje oblichchya, i zakrichav sil'nim goslosom ta i skazav: o navstryechui bozhnye, ti robish kinyets' z izrailiyevim ostankom!... i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, brati tvoi, brati tvoi muzhi ridni tobi, a vvyes' izrailiv dim uvyes' toi, shcho do nikh govorili myeshkantisi erusalimu: vid-dalit'sya vid navstryechua, nam daniit'syei krai na volodinnya, tomu skazhi: tak govorit' navstryechu' bog: khoch ya viddaliv ikh pomizh narodi, i khoch rozporoshiv ikh po krayakh, protye budu dlya nikh khoch maloyu svyatyinyeyu v tikh krayakh, kudi voni vviishli. tomu skazhi: tak govorit' navstryechu' bog: i pozbirayu ya vas iz nar-

odiv, zbyeru z tikh kraiv, syeryed yakikh vi rozporoshyni, i dam vam izraillevu zye-
mlyu. i voni vviidut' tudi, i vikinut' z nyei usi
myerzoti ii ta vsi gidoti ii. i dam im odnye
syertsye, i novogo dukha dam u vas, i vi-
imu z ikhn'ogo tila syertsye kaminnye, i dam
im syertsye iz m'yasa, shchob voni khodili
za ustavami moimi, i dodyerzhuvali moi
postanovi ta vikonuvali ikh. i voni stanut'
myeni narodom, a ya budu im bogom! a
shchodo tikh, shcho ikhne syertsye khodit'
za gidotami svoimi ta myerzotami svoimi, to
povernu ikhnyu dorogu na ikhnyu golovu,
govorit' navstryechu' bog... i popidiimali
khyeruvimi krila svoi, a kolyesa pri nikh, i
slava izraillevogo boga zvyerkhu nad nimi.
i pidnyalasya slava navstryechunya z-nad
syeryedini mista, i stala na gori, shcho zo
skhodu mista. i dukh pidnis myenye, i vviv
myenye v khaldyeyu do polonyan u vidinni,
dukhom bozhim. i pidiinyalasya vid myenye
tye vidinnya, yake ya bachiv. i ya govoriv
do polonyan usi navstryechuni slova, yaki
vin nakazav buv myeni.

12

i bulo myeni slovo navstryechune takye:
sinu lyuds'kii, ti zhyvyeshe syeryed domu
vorokhobnogo, voni mayut' ochi, shchob ba-
chiti, ta nye bachat', mayut' vukha, sh-
chob slukhati, ta nye chuyut', bo voni dim
vorokhobnii. a ti, sinu lyuds'kii, porobi sobi
ryechi dlya mandrivki, i idi na vignannya
vdyen' na ikhnikh ochakh, i pidyesh na vi-
gnannya z svogo mistysya do inshogo mist-
sya na ikhnikh ochakh, mozhye pobachat'
voni, shcho voni dim vorokhobnosti. i povi-
nosish svoi ryechi, yak ryechi dlya man-
drivki, udyen' na ikhnikh ochakh, a ti vi-
dyesh uyvechori na ikhnikh ochakh, yak
vikhodyat' vignantsi. na ikhnikh ochakh
probii sobi dirku v stini, i povinosish nyeyu.
na ikhnikh ochakh na ramenyi povinosish,
vinyesyesh potyemki, zakrieshe oblichchya
svoe, i nye pobachish zyeimli, bo ya posta-
viv tyebye znakom dlya izraillevogo domu.
i zrobiv ya tak, yak nakazano myeni: ryechi
svoi ya povinosiv udyen', a vyvechori pro-
biv sobi rukoyu dirku v stini, potyemki povi-
nosiv, na ramenyi nosiv na ikhnikh ochakh.
a rankom bulo myeni slovo navstryechune
takye: sinu lyuds'kii, chi zh nye skazav
do tyebye dim izrailiv, dim vorokhobnosti:
shcho ti robish? skazhi do nikh: tak
skazav navstryechu' bog: tsye prorostvo
pro nachal'nika erusalimu ta vvyes' izrailiv
dim, shcho v n'omu voni. skazhi: ya
vash znak. yak zrobiv ya, tak budyte zro-
blyeno im, pidut' na vignannya v polon!
a toi nachal'nik, shcho syeryed nikh, na
ramenyi budyte nyesti potyemki i viidye; u
stini prob'yut' dirku, shchob vivyesti iogo;

oblichchya svoe vin zakrie, shchob nye ba-
chiti zyeimli ochima. i roztyagnu na n'ogo
sitku svoyu, i vin budyte skhoplyenii v
pastku moyu, i vidvyedu iogo do vavilonu,
do khaldyeyis'kogo krayu, ta iogo vin nye
pobachit', i tam pomrye. a vsye, shcho
navkolo n'ogo, iogo pomichniki ta vi viis'ka
iogo, rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za
nimi myecha... i piznayut' voni, shcho ya
navstryechu', koli rozviyu ikh pomizh na-
rodami ta rozporoshu ikh po krainakh! a
nyechislyennikh z nikh lyudyei zbyeryezhu
vid myecha, vid golodu ta vid zarazi, sh-
chob voni opovidali pro svoi gidoti syeryed
narodiv, kudi poprikhodyat'. i voni piz-
nayut', shcho ya navstryechu'! i bulo myeni
slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii,
izh svii khlib u drizhanni, a vodu svoyu pii u
tryetinnii ta v zhurbi. i skazhyesh do na-
rodu ts'ogo krayu: tak govorit' navstryechu'
bog na myeshkantsiv erusalimu, na izrai-
llevu zyeimlyu: voni khlib svii v zhurbi
budut' isti, a vodu svoyu budut' piti v os-
tovpinni, bo spustoshiv ikhnii krai vid svoei
povni za nasillya vsikh, shcho myeshkayut' u
n'omu, i poruinyut'sya nasyeleni mista, a
krai stanye spustoshyennam, i piznaetye vi,
shcho ya navstryechu'! i bulo myeni slovo
navstryechune takye: sinu lyuds'kii, shcho
tsye v vas za pripovistka taka v izrailye-
vii zyeimli: prodovzhat'sya dni, i zniknye
vsilyakye vidinnya? tomu skazhi im: tak
govorit' navstryechu' bog: pripinyu ya tsyu
pripovistku, i bil'shye nye budut' ii pripo-
vistkuvati v izraili, alye govori im: nablizil-
isya oti dni i slovo vsyakogo vidinnya. bo
nye budyte vzhye zhodnogo marnogo vidin-
nya ta pidlyeslivogo charuvannya v izrailye-
vim domi. bo ya, navstryechu', budu gov-
orit', a yake slovo govoritimu, to budyte
vono zdiisnyenye, nye vidtyagnyet'sya vzhye,
bo za vashikh dniv, dymye vorokhobnosti,
budu govoriti slovo, i iogo vikonayu, gov-
orit' navstryechu' bog. i bulo myeni slovo
navstryechune takye: sinu lyuds'kii, os' gov-
orit' izrailiv dim: tye vidinnya, yake vin
bachit', vono pro dalyeki dni, i pro dalyeki
chasi vin prorokue. tomu im skazhi: tak gov-
orit' navstryechu' bog: nye vidtyagnut'sya
vzhye vsi slova moi, yake slovo govoritimu,
tye budyte vikonanye, govorit' navstryechu'
bog!

13

i bulo myeni slovo navstryechune takye:
sinu lyuds'kii, prorokui na izrailievikh pro-
rokiv, shcho prorokuyut', i skazhi prorokam,
shcho provishchayut' iz vlasnogo syertsya:
poslukhaitye navstryechun'ogo slova! tak
govorit' navstryechu' bog: gorye na pro-
rokiv byezumnikh, shcho khodyat' za svoimi
dukhom ta za tim, chogo nye bachili! tvoi

proroki, izrailyu, yak ti lisitsi v ruinakhl' nye vviishli ni v prolomi, i nye zagorodili zagorodi nad izrail'yevim domom, shchob stati na bii navstryechun'ogo dnya. voni bachat' marnotu ta fal'shivye charuvannya, govoryachi: govorit' navstryechu', a navstryechu' nye posilav ikh, ta voni mayut' nadiyu, shcho spovnit'sya slovo. khiba zh nye marnye vidinnya vi bachili, i nye fal'shivye charuvannya vi govorili? a vi kazhyete: govorit' navstryechu', a ya nye govoriv! tomu tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho vi govorite marnotu, i bachitye lzhu, tomu os' ya proti vas, govorit' navstryechu' bog. i budyte ruka moya proti prorokiv, shcho bachat' marnotu i charuyut' ilzhyye. voni nye budut' na radi narodu mogo, i v pyeryepisu izrail'yevogo domu nye budut' zapisani, i do z'yemli izrail'yevoi nye vviidut'. i piznaetye vi, shcho ya navstryechu' bog! samye za tye, shcho voni vprovadili narod mii u pomilku, govoryachi mir, a miru nyema. i vin budue mura, a voni tinkuyut' iogo bud'yakim tinkom. skazhi do tikh, shcho tinkuyut' bud'yakim tinkom, shcho mur upadye. budyte doshch zalivnii, i vi, kaminnya vyelikogo gradu, vpadyetye, i vityer burkhlivii rozvalit' mura. i os' stina vpadye. chi zh nye skazhut' vam: dye toi tink, yakim vi tinkovali? tomu tak govorit' navstryechu' bog: ya vchinyu, shcho burkhlivii vityer valitimye v lyutosti moi, i budyte doshch zalivnii v moim gnivi, i kaminnya vyelikogo gradu v lyutosti na vigublyennya. i rozib'yu ya tu stinu, yaku vi obtinkovali bud'yakim tinkom, i povalyu ii do z'yemli, i ogolit'sya pidvalina ii, i vpadye, i vi zaginyetye v syeryedini iogo, erusallima, i piznaetye, shcho ya navstryechu'! i dokinchu ya lyutist' svoyu na stini ta na tikh, shcho tinkuyut' ii yakimbud' tinkom, i skazhu vam: nyemae stini ta ii tinkoval'nikiv, izrail'yevikh prorokiv, shcho prorokuvali na erusalim i bachili dlya n'ogo vidinnya miru, ta nyemae miru, govorit' navstryechu'! a ti, sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do dochok svogo narodu, shcho prorokuyut' z vlasnogo syertsya, i prorokui na nikh, ta i skazhi: tak govorit' navstryechu' bog: gorye tim, shcho shiyut' charodiini obv'yazki na suglobi ruk, i roblyat' khustki na golovu vsyakogo zrostu, shchob loviti dushi. nyevzhye, lovl'yachi dushi mogo narodu, vi svoi dushi spasetye? i vi byezchyyestitye myenye v mogo narodu za zhmyeni yachmyenyu ta za krishki khliba, zabivayuchi dushi, shcho nye povinni b umirati, ta lishayuchi pri zhitti dushi, shcho nye povinni b zhiti, svoimi obmanami moemu narodovi, shcho slukhayut' lzhu. tomu tak govorit' navstryechu' bog: os' ya proti vashikh charodiinikh obv'yazok, uv yakii vi lovitye dushi. i pozrivayu ikh iz vashikh

ramyen, i povipuskayu ti dushi, ti dushi, shcho vi lovitye, shchob buli vil'ni, yak ptakhi. i pozrivayu vashi khustki, i vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i nye budut' voni vzhye v vashii rutsi za zdobich, i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'. za tye, shcho vi lzhyeyu zapodiylai bil' syertsyu pravnyednogo, khoch ya nye zrobiv iomu bolyu, i za tye, shcho vi zmitsnyuetye ruki byezbozhnogo, shchob vin nye vidvyernuvsia vid svoei zloi dorogi, shchob spasti iogo pri zhitti, tomu bil'sh nye budyetye bachiti marnoti ta nye budyetye vishchuvati, i ya vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i vi piznaetye, shcho ya navstryechu'!

14

i priishli do myenye muzhi z izrail'yevikh starshikh, i posidali pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, tsi muzhi dopustili svoikh bozhkiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei poklali pyeryed oblichchiam svoim. chi zh mozhut' voni zapituvati myenye? tomu govorit' nimi, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: kozhyen cholovik z izrail'yevogo domu, shcho dopustit' svoikh bozhkiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei pokladye pyeryed oblichchiam svoim, i priidye do proroka, tomu ya, navstryechu', vidpovim, zgidno z tsim, zgidno z mnogotoyu iogo bozhkiv, shchob skhopiti tikh z izrail'yevogo domu za ikhne syertsye, bo vsi voni viddalilisya vid myenye chyeryez svoikh bozhkiv! tomu skazhi do izrail'yevogo domu: tak govorit' navstryechu' bog: navyernit'sya, i vidstupit' vid vashikh bozhkiv, i vid usikh vashikh gidot vidvyernit' svoi oblichchya! bo kozhyen cholovik z izrail'yevogo domu abo z chuzhintsiv, shcho myeshkayut' syeryed izrailya, koli vidstupit' vid myenye, i dopustit' svoikh bozhkiv u svoe syertsye, i pokladye spotikannya svoei provini pyeryed oblichchiam svoim, i priidye do proroka, shchob zapitati myenye, tomu ya, navstryechu', vidpovim vid syebye. i zvyernu ya litsye svoe proti ts'ogo cholovika, i vchinyu iogo za znaka ta za pripovistku, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu, i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'! a prorok, koli b buv zvyedyenii, i govoriv bi slovo, ya, navstryechu', zvyedu ts'ogo proroka, i prostyagnu ruku svoyu na n'ogo, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu izrail'yevogo! i ponyesut' voni svoyu provinu, yaka provina togo, khto pitaet'sya, taka budyte provina proroka, shchob nye bludiv uzhye izrailiv dim vid myenye, i nye zanyechishchuvavsya vzhye vsima svoimi grikami. i budut' voni myeni narodom, a ya budu im bogom, govorit' navstryechu' bog! i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii,

koli zgrishit' proti myenye zymlya, spronye-viryuyuchi, to ya prostyagnu svoyu ruku na nyei, i zlamayu ii khlilnu pidporu, i poshlyu na nyei golod, i vigublyu z nyei lyudinu i skotinu. a koli b syeryed nyei buli tri muzhi: noi, daniil ta iov, voni v svoii spravedlivosti vryatuvai b lishye svoyu vlasnu dushu, gov-orit' navstryechu' bog. koli b ya pyerye-provadiv po zymli lyutu zvirinu, i obyе-zlyudnila b vona, i stala b vona spus-toshyennym, tak shcho nikhto nye prokho-div bi nyeyu chyeryez tu zvirinu, toi i tsi tri muzhi syeryed nyei, yak zhivii ya, gov-orit' navstryechu' bog, nye vryatuyut' voni ni siniv, ni dochok! sami voni budut' vryato-vani, a krai stanye spustoshyennym... abo koli b ya sprovadiv na tsyu zymlyu myecha, ta i myechyevi skazav: proidi po krayu, i vigubi z n'ogo lyudinu i skotinu, to tsi tri muzhi syeryed n'ogo, yak zhivii ya! govorit' navstryechu' bog, nye vryatuyut' siniv, ni dochok, bo vryatuyut'sya sami til'ki voni! abo koli b ya morovitsyu poslav do tsiei zymli, i viliv bi na nyei svoyu lyutist' u krovi, shchob vigubiti z nyei lyudinu i skot-inu, a noi, daniil ta iov buli b syeryed nyei, yak zhivii ya! govorit' navstryechu' bog, ani sina, ani dochki nye vryatuvai b voni! voni v svoii spravedlivosti vryatuyut' til'ki svoyu vlasnu dushu. bo tak govorit' navstryechu' bog: khoch poslav bi ya na erusalim chotiri svoi likhi prisudi: myecha, i golod, i lyutu zvirinu ta morovitsyu, shchob vigubiti z n'ogo lyudinu ta skotinu, to vsye taki za-lishat'sya v n'omu ryeshutki, shcho budut' viprovadzhyeni, sini ta dochki. os' voni vi-idut' do vas, i vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i budyetye potishyeni za tye likho, shcho ya naviv na erusalim, za vsye, shcho ya naviv buv na n'ogo. i po-tishat' voni vas, koli vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i piznaetye, shcho nye nadarmo зробив ya vsye, shcho зробив syeryed n'ogo, govorit' navstryechu' bog.

15

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, chim krashchye vinogradovye dyeryevo vid usyakogo dyeryeva, ta vino-gradna galuzka, shcho bula syeryed dyeryev lisovikh? chi viz'myet'sya z n'ogo ku-sok dyeryeva, shchob zrobiti yaku robotu? chi viz'mut' iz n'ogo kilka, shchob povis-iti na n'omu vsyaku rich? os' vono danye ognyevi na pozhyertya... obidva kintsi iogo pozhyer ogon', a syeryedina iogo nadgo-rila, chi nadaet'sya vono do roboti? yak bulo vono nyeporushnim vono nye nadaval-osya na robotu, shcho zh tyepyer, koli ogon' pozhyer iogo, i vono nadgorilo, to schyе budyе nadavatisya na robotu? tomu tak govorit' navstryechu' bog: yak vinogradovye

dyeryevo mizh lisnimi dyeryevami, shcho ya dav iogo ognyevi na pozhyertya, tak dam ya myeshkantsiv erusalimu! i obyernu ya litsye svoe proti nikh, z odnogo ognyu voni viishli, ta pozhyerye ikh drugii ogon'. i piznaetye, vi, shcho ya navstryechu', koli zvyernu svoe litsye proti nikh! i viddam tsyei krai na spus-toshyennya, za tye, shcho voni spronyeviril-isya, govorit' navstryechu' bog.

16

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, povidom erusalim pro iogo gidoti, ta i skazhi: tak govorit' navstryechu' bog do dochki erusalimu: pokhodzhyennya tvoe i narodzhyennya tvoe z krayu khanaans'kogo, tvii bat'ko amoryeets', a mati tvoya khit-tyeanka. pri tvoemu narodzhyenni, togo dnya, yak ti narodilasya, nye buv obrizanii pupok tvii, i vodoyu nye bula ti obmita na ochishchyennya, ani nye bula ti posolyena, ani nye bula ti spovita. nye zmluvalosya nad tobouy zhodnye oko, shchob zrobiti tobi odnu z tsikh ryechyе z milyoserdya nad tobouy, alye bula ti vikinyena na vidkri-tye polye, tak malo tsinovano dushu tvoyu v dyen' tvoiego narodzhyennya! i prokho-div ya povz tyebye, i bachiv tyebye, yak ti valyalasya v svoii krovi, i skazav ya do tyebye: zhivi v svoii krovi! tak, ya skazav tobi: zhivi v svoii krovi! rosti zh, zrobiv ya tyebye, yak pol'ovu rostinu, i ti zrosla ta stala vyelika, i diishla ti do naivrodlivishoi vrodi: pyersa viprostalis', volos tvii viris, a ti bula zovsim naga! i prokhodiv ya povz tyebye, i pobachiv tyebye, azh os' chas tvii naspiv, chas kokhannya. i prostyag-nuv ya polu svoyu nad tobouy, i zakriv tvoyu nagotu, i prislyagnuv tobi, i vviishov z tobouy v zapovit, govorit' navstryechu' bog, i stala ti moeyu. i obmiv ya tyebye vodoyu, i spolskav ya krov tvoyu z tyebye, i natyer tyebye olivoyu. i zodyagnuv tye-bye riznokol'orovim, vzuv tyebye v takhash, i spoviv tyebye v visson, i pokriv tyebye shovkom. i priozdobiv tyebye ozdoboyu, i dav naramyenniki na ruki tvoi, a lantsyuga na shiyu tvoyu. i dav ya nosovu syeryezhku do nosa tvogo, i syeryezhki na vukha tvoi, a pishnu koronu na tvoyu golovu. i priozdobi-las' ti zolotom ta sriblom, a odizh tvoya vis-son ta shovk, i riznokol'orovyе; bulku i myed ta olivu ti ila, i stala ti garna-pryegarna, i vdalosya tobi dosyagti tsars'koi gidnosti! i roziishlosya im'ya tvoe pomizh narodami za tvoyu krasu, bo doskonala vona, chy-eryez pishnotu moyu, yaku ya na tyebye poklav, govorit' navstryechu' bog! i pok-ladalasya ti na krasu svoyu, i stala rozpus-noyu chyeryez slavu svoyu, i vilivala ti roz-pustu svoyu na kozhnogo pyeryekhozhogo, iogo ti bula. i brala ti z shat svoikh, i

robila sobi riznokol'orovi pagirki, i chinila rozpustu na nikh, yak nye buvalo i nye budye. i brala ti ryechi z pishnoti svoei, z mogo zolota ta zo sribla mogo, shcho dav tobi ya, i narobila sobi podob cholovichoï stoyi, i chinila rozpustu iz nimi. i brala ti svoyu riznokol'orovu odizh, i pokrivala ikh, a olivu moyu ta moe kadilo klala pyeryed nimi. a mii khlib, shcho davay ya tobi, bulku i olivu ta myed, shcho nimi goduvay ya tyebye, to viddavala ti tye pyeryed ikhne oblichchya na lyubi pakhoshchi. i stalosya tsye, govorit' navstryechu' bog. i brala ti siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho porodila myeni, i prinosila ikh na izhu im. chi malo bulo rozpusti tvoei, shcho ti rizala dityei moikh i davala im, pyerye-provadhuyuchi chyeryez ogon' dlya nikh? i pri vsikh gidotakh tvoikh ta rozpustakh tvoikh ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, koli bula nagoyu-pryenagoyu, koli valyalasya v krovi svoii... i stalosya po vs'omu tomu tvoemu zli, gorye, gorye tobi! govorit' navstryechu' bog, i pobuduvala ti sobi mistysya rozpusti, i porobila sobi pidvishchyennya na kozhnomu maidani. na kozhnomu rozdorizhzhii pobuduvala ti svoi pidvishchyennya, i znyeslavila krasu svoyu, i rozkhiylala nogi svoi dlya kozhnogo pyeryekhozhogo, i pobil'shuvala svoyu rozpustu... i chinila ti rozpustu z sinami egiptu, z svoimi susidami vyelikotyelyesimi, i pobil'shuvala svoyu rozpustu, shchob gniviti myenye. i os' prostyagnuv ya svoyu ruku na tyebye, i vidnyav nalyezhnu chastinu tvoyu, i dav tyebye na volyu tvoikh nye-navisnits', filistims'kikh dochok, zasorom-lyenikh tvoeyu nychistoyu dorogoyu. bo chinila ti rozpustu z sinami ashshurovimi, i nye mogla nasititis', i bludila z nimi, i tyezh nye nasitilas'. i pobil'shila ti svoyu rozpustu do kupyets'kogo krayu khaldyeiv, ta tyezh tsim nye nasitilasya. yak zmuchilosya syertsye tvoe, govorit' navstryechu' bog, koli ti robila vtsi otsi vchinki svavil'noi rozpustnoi zhinkii! koli ti buduvala mistysya svoei rozpusti na kozhnomu rozdorizhzhii, a pidvishchyennya svoe robila na kozhnomu maidani, to nye bula ti, yak bludnitsya, shchob zbirati zaplatu za rozpustu, alye yak pyeryelyubna zhinka, shcho zamist' svogo cholovika byerye sobi chuzhikh. usim bludnitsyam dayut' darunka, a ti sama davala darunki svoi vsim kokhantsyam svoim, i pidkupovuvala ikh, shchob prikhodili do tyebye zvidusil' na rozpustu z toboyu. i bulo tobi pri tvoii rozpusti navpaki vid inshikh zhinok, bo nye volochilis' za toboyu, a chyeryez tye, shcho ti davala zaplatu za rozpustu, i zaplata za rozpustu nye davalas' tobi, to stalos' tobi navpaki. tomu to, rozpustnitsye, poslukhai navstryechun'ogo slova: tak govorit' navstryechu' bog: za tye, sh-

cho vilivalas' tvoya rozpusta, i vidkrivalas' tvoya nagota v bludodiiystvi tvoim z tvoimi kokhantsyami ta zo vsima bozhkami gidoti tvoei, i za krov siniv tvoikh, yakikh ti davala im, tomu os' ya pozbirayu vsikh kokhantsiv tvoikh, yakim bula ti priemna, i vsikh, kogo ti kokhala, razom z timi, kogo ti znyenavidila, i zbyeru ikh kolo tyebye znaykola, i vidkriyu im nagotu tvoyu, i voni pobachat' uyves' tvii sorom! i zasudzhu tyebye prisudom na pyeryelyubnits' ta tikh, shcho krov prolivayut', i dam tyebye na krov lyutosti ta zazdrosti... i viddam tyebye v ikhnyu ruku, i voni zruinuyut' tvoe mistysye rozpusti, i porozvaluyut' pidvishchyennya tvoi, i postyagayut' z tyebye shati tvoi, i pozabirayut' pishni vbrannya tvoi, i pokladut' tyebye zovsim nagoyu... i zbyerut' proti tyebye zbori, i zakidayut' tyebye kaminnyam, i porubayut' tyebye svoimi myechami... i popalyat' domi tvoï ognem, i zroblyat' na tyebye prisudi na ochakh bagat'okh zhinok. i zroblyu ya kinyets', shchob nye bula ti rozpustnitsyeyu, i ti vzhye nye budyesh davati darunka za rozpustu! i zaspokoit'sya moya lyutist' na tyebye, i vidiidye vid tyebye moya zazdrist', i ya zaspokoyusya, i nye budu vzhye gnivatisya. za tye, shcho ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, i gnivila myenye vsim tim, to i ya os' povyeru dorogu tvoyu na tvoyu golovu, govorit' navstryechu' bog, shchob nye chinila ti rozpusti pishlya vsikh gidot svoikh!... os' kozhyen pripovistnik govoritimy pro tyebye pripovistku, kazhuchi: yaka mati taka ii don'ka! ti dochka svoei matyeri, shcho pokinula svogo cholovika ta svoikh siniv, i ti syestra svoikh syestyer, shcho pokidali svoikh cholovikiv ta svoikh siniv. mati vasha khittyeika, a vash bat'ko amoryets'! a starsha syestra tvoya samariya ta dochki ii, shcho sidyat' po livitsi tvoii, a syestra tvoya, myensha vid tyebye, shcho sidit' po pravitsi tvoii tsye sodoma ta dochki ii. a ti khiba nye khodila ikhnimi dorogami i nye robila za ikhnimi gidotami? malo brakuvalo, i zipsulasya b ti bil'shye vid nikh na vsikh svoikh dorogakh! yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, nye zrobila sodoma, syestra tvoya, vona ta dochki ii, yak zrobila ti ta tvoï dochki! os' otsye bula provina tvoei syestri sodomi: pikha, sitist' izhi ta pryespokiinii spokii buli v nyei ta v ii dochok, a ruki vbogogi ta bidnogo vona nye zmitsnyala. i zapishalis' voni, i robili gidoti pyeryed moim oblichchyam. i ya ikh vidkinuv, yak pobachiv otsye. a samariya nye nagrishila i polovini grikhiv tvoikh, ta ti pobil'shila gidoti svoi bil'sh vid nikh, i opravdala syestyer svoikh usima svoimi gidotami, yakii ti zrobila. tozh nosi svoyu gan'bu ti, shcho chinila ii dlya svoikh syestyer, chyeryez tvoï grikhi, yakimi gidoti chinila ti

bil'shye za nikh, voni budut' spravedlivishi za tyebye! i takozh posoromsya, i nosi svii sorom za tvoe vspravedlivlyennya svoikh syestyer! i povyernu ya ikhnyu dolyu, dolyu sodomi ta dochok ii, i samariyu ta dochok ii, i povyernu dolyu tvoyu syeryed nikh, shchob nosila ti svii sorom, i soromilasya vs'ogo togo, shcho ti narobila, potishayuchi ikh. a tvoi syestri, sodoma ta dochki ii, vyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i samariya ta dochki ii vyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i ti ta dochki tvoi vyernyetyes' do svogo popyeryedn'ogo stanu. i nye bula syestra tvoya sodoma zgaduvana v ustakh tvoikh za dnyv tvoikh gordoshchiv, poki nye vidkrilosya zlo tvoe, koli gan'bili tyebye dochki sirii ta vsikh okolits' iogo, i dochki filistims'ki pogordzhuvali tyebye zvidusil'. svoyu rozpustu ta gidoti svoi, ti ikh ponyesyesh, govorit' navstryechu'. bo tak govorit' navstryechu' bog: i zrobyu ya z tobouy, yak robila ti, shcho pogordila prislyagoyu, shchob zlamati zapovita. i zhaday u svogo zapovita z tobouy za dnyv tvoei molodosti, i postavlyu tobi zapovita vichnogo. i ti zgadaesh pro svoi dorogi i zasoromishsya, koli ti viz'myesh syestyer svoikh, starshikh vid tyebye, razom z myenshimi vid tyebye i dam ikh tobi za dochok, alye nye z tvogo zapovitu. i vidnovlyu ya svogo zapovita z tobouy, i ti piznaesh, shcho ya navstryechu', shchob zgadala ti i zasoromilasya, i nye mogla bil'shye vidkrivati usta pyeryed gan'boyu svoeyu, koli proshchu tobi vsye, shcho ti narobila, govorit' navstryechu' bog.

17

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zagada i zagadku, i skladi pritchu izrail'yevomu domovi, ta i skazhi: tak govorit' navstryechu' bog: vyelikii oryel vyelikokrilii, z shiroko rozgornenyimi krilami, povnii riznokol'orovogo pir'ya, pri lyetiv do livanu, i vzyav vyerkhovittya kyedru. chubka galuzok iogo obirav, i prinis iogo do kupyets'kogo krayu, u misti gandlyariv poklav iogo. i vzyav vin z nasinnya tiei zyeмли, i posiyav iogo do nasinnyevogo polya, uzyav i zasadiv iogo nad vyelikimi vodami, nyemov tu vyerbu. i vono viroslo, i stalo gilyyastim vinogradom, niz'koroslim, shcho obyertav svoi galuzki do n'ogo, a iogo korinnya buli pid nim. i stalo vono vinogradom, i vignalov vittya, i pustilo galuzki. ta buv shchye odin vyelikii oryel, vyelikokrilii ta gustopyerii. i os' toi vinograd vityanuv pozhadlivo svoe korinnya na n'ogo, i svoi galuzki pustiv do n'ogo, shchob vin napoiv iogo z gryadok svogo zasadzhyennya. vin buv posadzhenii na dobromu poli pri vyelikikh vodakh, shchob pustiv galuzki ta pri-

nis plid, shchob stav pishnim vinogradom. skazhi: tak govorit' navstryechu' bog: chi povyedyet'sya iomu? chi nye virvut' korinnya iogo, i nye pozrivayut' plodu iogo, tak shcho vin zasokhnye? usye zyelyenye galuzzya iogo posokhnye, i nye tryeba vyelikogo ramyena ta chislyennogo narodu, shchob virvati iogo z iogo korinnya. i os' khoch vin zasadzhenii, chi povyedyet'sya iomu? chi vsikhayuchi, nye vsokhnye vin, yak til'ki dotorknyet'sya iogo skhidnii vityer? vin usokhnye na gryadkakh, dye posadzhenii... i bulo myeni slovo navstryechune takye: skazhi zh domovi vorokhobomu: chi vi nye piznali, shcho tsye? skazhi: os' priishov vavilons'kii tsar do erusalimu, i vzyav iogo tsarya ta iogo knyaziv, i vidviv ikh do syebe do vavilonu. i vzyav iz tsars'kogo nasinnya, i sklav z nim umovu, i vviv iogo v prislyagu, i zabrav potuzhnykh zyeмли, shchob tsye bulo tsarstvo niz'kye, shchob vono nye pidimalosya, shchob dotrimovalo iogo umovu, i bulo ii virnim. alye toi zbuntuvavsya proti n'ogo, poslav svoikh posliv do egiptu, shchob dali iomu konyei ta bagato narodu. chi iomu povyedyet'sya? chi vityechye toi, khto robit' takye? a koli zlamae umovu, to chi vryatuet'sya vin? yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, u misti tsarya, yakii postaviv iogo tsaryem, toi, shcho pogordiv iogo prislyagoyu ta zlamav svoyu umovu z nim, pomrye v n'ogo v vaviloni! i faraon nye pomozhyye iomu na viini vyelikim viis'kom ta chislyennim narodom, koli nasiplyut' vala ta zbuduyut' bashtu, shchob vigungiti bagato dush. i pogordiv vin prislyagoyu, shchob zlamati umovu, khoch dav buv svoyu ruku, i vsye tye zrobitv, tomu vin nye vryatuet'sya. tomu tak govorit' navstryechu' bog: yak zhivii ya, prislyagu moyu, yakoyu vin pogordiv, ta umovu moyu, yaku vin zlamav, dam tsye na iogo golovu! i roztyagnu nad nim svoyu sitku, i budye vin skhoplyenii v pastku moyu, i sprovadzhu iogo do vavilonu, i rozsudzhusya z nim tam za iogo spronyeviryennya, yakye vin spronyeviriv proti myenye. i vsi vtikachi iogo z usikh iogo polkiv popadayut' vid myecha, a pozostali budut' rozporoshyeni na vsi vitri. i piznaetye vi, shcho ya, navstryechu', govoriv! tak govorit' navstryechu' bog: i viz'mu ya z vyerkhovittya visokogo kyedru, i dam do zyeмли. z chubka galuzok iogo virvu tyenditnu, i sam posadzhu na visokii ta strimkii gori. na visokii gori izrail'yevii posadzhu ii, i vona vipustit' galuzku i prinyesye plid, i stanye sil'noyu kyedrinoyu. i budye probuvati pid nimi usyake ptastvo, usyake krilatye budye pyeryebuvati v tini iogo galuzok. i piznayut' usi pol'ovi dyeryeva, shcho ya, navstryechu', poniziv visokyye dyeryevo, povishchiv dyeryevo niz'kye, visushiv dyeryevo zyelyenye, i dav roztzsvistisy

dyeryevu sukhomu. ya, navstryechu', gov-
oriv i vchiniv!

18

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sh-
cho tsye vam, shcho vi skladaetye pripo-
vistku na izraillevu zylemyu, govory-
achi: bat'ki ili nyespile, a oskoma v
siniv na zubakh! yak zhivii ya, gov-
orit' navstryechu' bog, nye budyetye vzhye
skladati tiei pripovistki v izraili! tozh
usi dushi moi: yak dusha bat'kova, tak
i dusha sinova moi voni! dusha, sh-
cho grishit', vona pomrye. a cholovik,
koli vin spravyedlivii, i robit' pravo ta
spravyedlivist', na gorakh zhyertyennogo
nye ist', i ochyei svoikh nye zvodit' do
bozhkiv izraillevogo domu, i zhinki svogo
blizhn'ogo nye zanyechishchue, a do zhinki
v chasi ii nyechistoti nye nablizhuet'sya,
i nikogo nye tisnye, borzhnikovi zastavu
iogo konchye zvyertae, grabunku nye chinit',
khlíb svii dae golodnomu, a gologo pokri-
vae odyezhyeyu, na likhvu nye dae, a vid-
sotkiv nye byerye, vid krivdi vidvyertae
ruku svoyu, chinit' pravdivii sud pomizh
cholovikom ta cholovikom, ustavami moimi
khodit', a prav moikh dotrimue, shchob
chiniti pravdu, spravyedlivii takii konchye
budye zhiti, govorit' navstryechu' bog! a
yak porodit' vin sina nasil'nika, shcho
krov prolivae, i robit' khoch til'ki odnye z
togo, chogo vin us'ogo togo nye robiv, a
takozh na gorakh zhyertyennye iv, i zhinku
svogo blizhn'ogo zanyechishchuvav, ubogogo
i bidarya utiskav, grabunki chiniv, zastavi
borzhnikovi nye zvyertav, i do bozhkiv zvodiv
svoi ochi, gidotu robiv, na likhvu davav,
i vidstok brav, to chi budye vin zhiti?
nye budye vin zhiti! vin usi ti gidoti
chiniv, vin musit' konchye pomyerti, krov
iogo budye na n'omu! a os' porodiv vin
sina, i toi pobachiv usi grikhi svogo bat'ka,
yaki toi robiv, i khoch bachiv, ta nye ro-
biv, yak toi: na gorakh zhyertyennogo nye
iv, i ochyei svoikh do bozhkiv izraillevogo
domu nye zvodiv, zhinki svogo blizhn'ogo
nye zanyechishchuvav, i nikogo nye utiskav,
zastavi u zastav nye brav, i grabunku nye
chiniv, khlíb svii golodnomu davav, a gologo
odyezhyeyu pokrivav, vid krivdi svoyu ruku
vidvyertav, likhvi ta vidstokiv nye brav,
prava moi chiniv, ustavami moimi khodiv,
takii nye pomrye za provinu svogo bat'ka,
vin konchye budye zhiti! bat'ko zh iogo,
za tye, shcho utiskom tisinuv, grabunkom
grabuvav brata, i shcho nyedobrye chiniv
syeryed narodu svogo, to os' vin pomrye
za provinu svoyu! a skazhyetye vi: chomu
toi sin nye ponis provinu za bat'ka? alye
zh sin toi chiniv pravo ta spravyedlivist',
dotrimuvav usi ustavi moi i vikonuvav ikh,

vin konchye budye zhiti! ta dusha, shcho
grishit', vona pomrye. sin nye ponyesye
kari za bat'kovu provinu, a bat'ko nye
ponyesye za provinu sinovu, spravyedlivist'
spravyedlivogo budye na n'omu, a nye-
spravyedlivist' nyespravyedlivogo na tomu
budye. a koli b nyespravyedlivii vidvy-
ernuvsva vid usikh grikhiv svoikh, yakikh
narobiv, i vikonuvav usi ustavi moi, i ro-
biv pravo ta spravyedlivist', budye konchye
vin zhiti, nye pomrye! usi iogo grikhi,
yaki narobiv vin, nye zgadayut'sya iomu,
vin budye zhiti v svoii spravyedlivosti, yaku
chiniv! chi ya mayu vpodobannya v smyerti
nyespravyedlivogo? govorit' navstryechu'
bog, chi zh nye v tomu, shchob vin povy-
ernuvsva z dorig svoikh ta i zhiv? a
koli b spravyedlivii vidvyernuvsva vid svoei
spravyedlivosti i stav robiti krivdu, usi ti gi-
doti, yaki robit' nyespravyedlivii, to chi takii
budye zhiti? usi spravyedlivosti iogo, yaki
vin robiv, nye zgadayut'sya, za svoe spronye-
viryennya, shcho vin spronyeviriv, i za grikh
svii shcho zgrishiv, za nikh vin pomrye!
a vi kazhyetye: nyeprava navstryechunya
doroga! poslukhayite no, domye izrailiv, chi
zh doroga moye nyeprava? chi nye vashi
dorogi nyepravi? koli b spravyedlivii vid-
vyernuvsva vid svoei spravyedlivosti i chiniv
krivdu, i za tye pomrye, to vin pomrye za
krivdu svoyu, yaku vin chiniv. a koli b nye-
spravyedlivii vidvyernuvsva vid svoei nye-
spravyedlivosti, yaku vin chiniv, i chiniv bi
pravo ta spravyedlivist', vin dushu svoyu pri
zhitti zbyeryezhye. i koli b vin pobachiv, i
vidvyernuvsva vid usikh svoikh grikhiv, yaki
vin chiniv, to konchye budye vin zhiti, nye
pomrye! a izrailiv dim kazhye: nyeprava
navstryechunya doroga! chi zh moi dorogi
nyepravi, domye izrailiv? chi zh to nye
vashi dorogi nyepravi? tomu budu suditi
vas, domye izrailiv, kozhnogo za dorogami
iogo, govorit' navstryechu' bog. pokaityesya,
i vidvyernit'sya vid usikh vashikh grikhiv,
i nye budye vam provina na spotikannya!
poskidaitye z syebye svi vashi grikhi, yakimi
vi grishili, i stvorit' sobi novye syertsye ta
novogo dukha! i nashcho maetye pomyerti,
izrailiv domye? bo nye zhadayu ya smyerti
pomirayuchogo, govorit' navstryechu' bog,
alye pokaityesya ta i zhivit'!

19

a ti pisnyu zhalobnu zdiimi pro knyaziv
izrailievikh, ta i skazhi: yaka tvoya mati
lyevitsya: lyagla pomizh lyeviv, syeryed
lyevchukiv vona vikokhala lyevyenyat! i
odnye iz svoikh lyevyenyat vona vigodu-
vala, lyevchukom vono stalo, i zdobich lovit
navchivsva, lyudinu vin zhyer! i pokhid roz-
golosili narodi na n'ogo, v ikhnyu yamu vin
skhoplyenii buv, i iogo v lantsyugakh do

krayu egipyets'kogo vidvyeli... yak lyevitsya pobachila, shcho nadaryemno chyekae, shcho propala nadiya ii, to vyzala vona znovu odnye iz svoikh lyevyenyat, i vchinila iogo lyevchukom. i khodiv vin mizh lyevami i stav lyevchukom, i zdobich loviti navchivsha, lyudinu vin zhyer! i vin rozbivav ikhni palati, i ruinuvav ikhni mista, i vid golosu riku iogo ostovpila zymlya i shcho na nii! ta pastku na n'ogo postavili lyudi znavkola z okrug, i svoyu sitku na n'ogo rozkinuli, i vin skhoplyenii buv v ikhnyu yamu! i kinuli v klitku iogo v lantsyugakh, i iogo vidvyeli do tsarya vavilons'kogo, i v tvyerdnyu iogo zaprotorili, shchob golos iogo vzhye nye chusysya na gorakh izrail'yevikh... tvoya mati, yak toi vinograd u vinogradniku, posadzhynomu nad vodoyu, plodyucha i gillyasta bula chyeryez vodi vyelikii, i virosli pruttya mitsni, i nadavalis' na byerla volodari, i visochiv mizh gushchavinami iogo zrist, i vin pokazavsy v svoii visoti, u chislyennikh galuzkakh svoikh! ta bula vona virvana v lyutosti, ob zymlyu kinyena, i vityer zo skhodu zshushiv ii plid, polamalysya i po-visikhali voni, a ii mitsnii prut ogon' iogo zzhyer... a tyepyer posadili ii na pustini, u krai sukhomu i byezvidnomu, i viishov ogon' iz pruta ii vitki ta i pozhyer ii plid, i nyemae u nyei mitsnomu pruta, byerla na panuvannya... tsye pisnya zhalobna, i budye za pisyu zhalobi vona.

20

i stalosya za s'omogo roku, v p'yatomu misyatsi, u dyesyatomu dni misyatsya, poprikhodili lyudi z izrail'yevikh starshikh, shchob zapitatsya v navstryechu, i posidali pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, govori z izrail'yevimi starshimi ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: chi vi priishli, shchob zapitatsya v myenye? yak zhivii ya, nye vidpovim vam, govorit' navstryechu' bog! chi ti rozsudish ikh, chi ti ikh rozsudish, sinu lyuds'kii? zavidom ikh pro gidoti ikhnikh bat'kiv, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: togo dnya, koli ya buv vibrav izrail'ya, i pidnis svoyu ruku do nasinnya yakovogo domu, i vidkrivsy im v egipyets'komu krai, i pidnis svoyu ruku do nikh, govoryachi: ya navstryechu', bog vash, togo dnya ya pidnis svoyu ruku do nikh, shchob vivyesti ikh z egipyets'kogo krayu do krayu, shcho ya vislidiv dlya nikh, shcho tyeche molokom ta myedom, shcho vin okrasa dlya vsikh kraiv. i skazav ya do nikh: vidkidaitye kozhyen gidoti vid ochyei svoikh, i nye zanyechishchuytesya bozhkami egiptu. ya navstryechu', bog vash! ta buli voni vorokhobni proti myenye, i nye khotili slukhatysya myenye, nye vidki-

dali kozhyen gidot vid ochyei svoikh, i nye pokinuli egipyets'kikh bozhkiv. i podumav ya, shcho villyu na nikh svoyu lyutist', shcho dokinchu na nikh svii gniv posyeryed egipyets'kogo krayu. i zrobiv ya radi svogo imyennya, shchob vono nye byezchystilosya na ochakh tikh narodiv, shcho voni syeryed nikh, shcho ya vidkrivsy im na ikhnikh ochakh, shchob vivyesti ikh z egipyets'kogo krayu. i viviv ya ikh z egipyets'kogo krayu, i sprovadiv ikh do pustini. i dav im postanovi svoi, i poznaiomiv ikh z postanovami moimi, yaki koli chinityme lyudina, to zhitymye nimi. i takozh dav ya im svoi suboti, shchob buli voni znakom pomizh mnoyu ta mizh nimi, shchob piznati, shcho ya navstryechu', shcho osvychue ikh. ta stav vorokhobnim proti myenye izrail'iv dim na pustini, ustavami moimi nye khodili voni, i povidkidali moi postanovi, yaki koli chinit' lyudina, to zhitymye nimi, a suboti moi duzhye znyevazhali. tomu ya skazav buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh na pustini, shchob vigubiti ikh. ta zrobiv ya radi imyennya svogo, shchob vono nye znyevazhalosya na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya viviv ikh. alye i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shcho nye vprovadzhu ikh do krayu, yakogo ya dav, shcho tyeche molokom ta myedom, shcho okrasa vin dlya vsikh kraiv, za tye, shcho postanovi moi voni vidkinuli, a ustavi moi nye khodili voni nimi, i suboti moi znyevazhali, bo za svoimi bozhkami khodilo ikhne syertsye... i zmiluvalos' moe oko nad nimi, shchob nye nishchiti ikh, i nye zrobiv ya z nimi kintsya na pustini. i skazav ya ikhnim sinam na pustini: ustavami vashikh bat'kiv nye khodit', i postanov ikhnikh nye pyeryestyeryigaitye, i bozhkami ikhnimi nye zanyechishchuytesya! ya navstryechu', bog vash, ustavami moimi khodit', i postanovi moi pyeryestyeryigaitye i vikonuitye ikh. i svyatit' suboti moi, i voni stanut' znakom pomizh mnoyu ta mizh vami, shchob piznati, shcho ya navstryechu', bog vash! ta stali vorokhobni ti sini proti myenye, ustavami moimi nye khodili, a postanov moikh nye pyeryestyeryigali, shchob vikonuvati ikh, yaki koli robit' lyudina, to zhitymye nimi, i suboti moi znyevazhali. i podumav ya buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh, shchob zaspokoiti gniv mii na nikh na pustini. i vidvynuvav ya svoyu ruku, i zrobiv radi imyennya svogo, shchob nye znyevazhati iogo na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya ikh viviv. ta i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shchob rozporoshiti ikh syeryed narodiv i porozsipati ikh po krayakh, za tye, shcho postanov moikh nye chinili, i ustavi moi vidkinuli, a suboti moi znyevazhali, i do bozhkiv svoikh bat'kiv buli ikhni ochi. i tomu ya dav

im mati ustavi nyedobri, i postanovi, shcho nye budut' voni zhiti nimi. i zanyechistiv ya ikh ikhnimi darunkami, pyeryeprovadzhyennyam chyeryez ogon' kozhnogo, khto vidkrivae utrobu, shchob spustoshiti ikh, shchob piznali voni, shcho ya navstryechu'! tomu govori do izrailiyevogo domu, sinu lyuds'kii, i skazhi do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: shchye otsim znyevazhali myenye bat'ki vashi, koli spronyevirilisyia proti myenye: koli ya vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnosiv ya svoyu ruku dati iogo im, to koli voni bachili vsyakii visokii pagirok i vsyakye gustye dyeryevo, to prinosili tam svoi zhyertvi, i davali tam svoi dari, shcho gnivili myenye, i skladali tam svoi lyubi pakhoshchi, i prinosili tam svoi liti zhyertvi. i skazav ya do nikh: shcho tsye za visota, shcho vi khoditye tudi? i zvyet'sya vona bama azh do ts'ogo dnya. tomu skazhi do izrailiyevogo domu: tak govorit' navstryechu' bog: chi vi budyetye zanyechishchuvatisya dorogoyu svoikh bat'kiv i budyetye khoditi v rozpusti za gidotami ikhnimi? a prinoshyennyam vashikh dariv, pyeryeprovadzhyennyam vashikh siniv chyeryez ogon' vi zanyechishchuetyesya pri vsikh vashikh bozhkakh azh do s'ogodni. a vi khochetye pitati myenye, izrailiv domye? yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, nye dam ya vam vidpovidit' a shcho vkhodit' vam na syertsye, zovsim nye stan yet'sya tye, shcho vi govoritye: budyemo, yak inshi narodi, yak plyemyena krayu, sluzhiti dyeryevu ta kamyenyu. yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, rukoyu potuzhnoyu i vityagnenim ramyenom ta vilivanoyu lyutistyu budu tsaryuvati nad vami! i vivyedu vas iz tikh narodiv, i pozbirayu vas iz tikh kraiv, dye vi rozporosheny rukoyu potuzhnoyu i vityagnenim ramyenom ta vilivanoyu lyutistyu. i zavyedu vas do pustini narodiv, i budu tam suditisya z vami litsyem do litsya, yak sudivsyia ya z vashimi bat'kami na pustini egipyets'kogo krayu, tak budu suditisya z vami, govorit' navstryechu' bog! i provyedu vas pid palitsyeyu, i vvyedu vas u zv'yazok zapovitu. i povibirayu z vas buntivnikiv ta tikh, shcho grishat' proti myenye, poviprovadzhuyu ikh z krayu ikhn'ogo probuvannya, i do izrailiyevoi zymli vzhye nye vviidut' voni! i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'! a vi, izrailiv domye, tak govorit' navstryechu' bog: kozhnyen idit', sluzhit' svoim bozhkam! alye potim vi napyevno budyetye slukhatisyia myenye, i svyatogo imyennya mogoye vzhye nye znyevazhitye svoimi darunkami ta svoimi bozhkami... bo na moii svyati gori, na visokii izrailiyevii gori, govorit' navstryechu' bog, tam budyte sluzhiti myeni vvyes' izrailiv dim, uvyes' vin, shcho

v krayu, tam ya ikh upodobayu sobi, i tam zazhadayu vashikh prinoshyen' i pyervoplodiv vashikh prinoshyen' u vsikh vashikh svyatoshchakh! lyubimi pakhoshchami vpodobayu sobi vas, koli vas vivyedu z narodiv, i zbyeru vas iz tikh kraiv, dye vi rozporosheny, i budu ya svyatatysya mizh vami na ochakh usikh pogan. i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', koli vprovadzhu vas do izrailiyevoi zymli, do togo krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnis ya svoyu ruku dati iogo vashim bat'kam. i zgadaetye tam svoi dorogi, i vsi svoi vchinki, yakimi vi zanyechistilisyia, i pochuetye ogidzhyennya pyeryed samimi soboyu za vsi vashi likha, yaki narobili... i piznaetye, shcho ya navstryechu', koli ya chinitimu z vami radi imyennya svogo, a nye za vashimi zlimi dorogami ta za vashimi zipsutimi vchinkami, domye izrailiv, govorit' navstryechu' bog. i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni oblichyia svoe v napryami na pivdyen', i krapai slovami na poludyen', i prorokui na lis pivdyennogo polya. i skazhi do pivdyennogo lisu: poslukhai navstryechun'ogo slova: tak govorit' navstryechu' bog: os' u tobi zapalyu ya ogon', i poist' vin u tyebye kozhnye dyeryevo zlyenyenye, i kozhnye dyeryevo sukhye; polum'yanii ogon' nye pogasnye, i budut' popalyeni nim vsi prostori vid pivdnyia do pivnochi. i pobachit' kozhnye tilo, shcho ya, navstryechu', rozpaliv iogo, i vin nye pogasnye! i skazav ya: o navstryechui, bozhye, voni myeni kazhut': chi vin nye govorit' sami til'ki pritchi?

21

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni ti oblichyia svoe do erusalimu, i krapai slovami na svyatini, i prorokui na zymlyu izrailiyevu. i skazhi izrailiyevii zymli: tak govorit' navstryechu': oto ya proti tyebye, i myecha svogo vityagnu z pikhvi iogo, i vitnu z tyebye spravvedlivogo i nyespravvedlivogo. chyeryez tye, shcho ya vitnu z tyebye spravvedlivogo i nyespravvedlivogo, tomu viidye mii myech proti kozhnogo tila vid pivdnyia na pivnich. i kozhnye tilo piznae, shcho ya navstryechu', vityag myecha svogo z pikhvi iogo, uzhye nye vyernyet'sya vin! a ti, sinu lyuds'kii, stogni, nibi mav bi ti zlamani styegna, i girko stogni na ikhnikh ochakh! i budyte, koli tobi skazhut': chogo to ti stognyesh? to skazhyesh: na zvistku, shcho idye, i kozhnye svyertsye roztanye, i vsyaki ruki oslabnut', i pogasnye vsyakii dukh, i vsi kolina zaidut'sya vodoyu! otsye priidye ta stan yet'sya, kazhye navstryechu' bog. i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, prorokui i kazhi:

tak govorit' navstryechu': skazhi: myech, myech, nagostryenii vin ta bliskuchii! shchob prinositi zhyertvu nagostryenii vin, shchob blishchati vin buv poliroyanii. khiba budyemo raditi? khiba zhyezlo sina mogo lyegkovazhit' usyakyee dyeryevo? i dali iogo vipoliruvati, shchob uzyati v dolonyu. tsye nagostryenii myech, i vin poliroyanii, shchob dati iogo v ruku vbiytysya... krichi ta ryevi, sinu lyuds'kii, bo vin proti narodu mogo, vin proti vsikh knyaziv izrail'yevikh, ikh viddano myechyevi z narodom moim, tomu vdarsya po styegnakhi! ta vin uzhye viprobuvanii. ta shcho zh tyepyer, koli iomu zhyezlo obridlo? vin nye vstoit', kazhye navstryechu' bog. a ti, sinu lyuds'kii, prorokui, i vdar dolonyeyu ob dolonyu, i nyekhai myech podvoit'sya ta potroit'sya! tsye myech pobitikh, vyelikii myech zabitogo, shcho kruzhlyae dovkola nikh. shchob stopilosya syertsye i polyaglo yaknaibil'shye pri vsikh ikhnikh bramakh, ya dam ryzaninu myecha. o gorye, vin spravdi zrobyenii bliskuchim, vipoliruvanim na ryzaninu! ob'ednaisya, pravoruch idi, zvyerni livoruch, idi, kudi til'ki zvyernyenye budye vistrya tvoe... i ya vdaryu dolonyu svoyu ob dolonyu svoyu, i svoyu lyut' zaspokoyu. ya, navstryechu', tsye prorik! i bulo myeni slovo navstryechune takye: a ti, sinu lyuds'kii, priznach sobi dvi dorozhi, yakimi pribudyemye myech vavilons'kogo tsarya. voni viidut' obidvi iz krayu odnogo, a ti vistrugai dorogovkaznu ruku, na pochatku dorogi do mista ii vistrugai. priznach dorogu, yakoyu pribudyemye myech do rabbi ammonovikh siniv ta do yudi v ukriplyenii erusalim. bo tsar vavilons'kii stav na rozdorizhzhii, na pochatku dvokh dorig. shchob vorozhiti charami, tryasye vin strilami, pitae domashnikh bozhkiv, rozglyadae pyechinku. u pravitsi iogo buv char na erusalim, shchob postaviti murolomi, shchob vidkriti usta na krik, shchob pidnyati goslos okrikom, shchob postaviti murolomi na brami, shchob nasipati vala, shchob zbuduvati bashtu. alye budyemye im v ikhnikh ochakh, yak charuvannya marnotnye, budyemye dlya nikh zaprisyazhyennyya prisvagami, ta vin zgadae provinu, shchob buli voni skhoplyeni. tomu tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho vi zgadyuetye svoi provini, shcho vidkrivaetye vashi grikhi, shchob bachyeni buli vashi grikhi vashikh uchinkiv, za tye, shcho vi prigadyuetye, u vorozhi ruki skhoplyeni budyemye! a ti, nyedostoinii, nyeppravdyelivii knyazyu izrailiv, shcho nadiishov iogo dyen' u chas provini kintsyevoi, tak govorit' navstryechu' bog: znyati zavoya i skinuti koronu! tsye nye zostanyet'sya tak, pidnyesyet'sya niz'kye, a vysokye ponizit'sya! ruinoynu, ruinoynu, ruinoynu pokladu iogo! ta ts'ogo nye stanyet'sya, azh poki nye priidye toi, khto

mae pravo, i ya iomu dam! a ti, sinu lyuds'kii, prorokui ta i skazhyesh: tak govorit' navstryechu' bog na ammonovikh siniv ta pro ikhnyu gan'bu: i skazhyesh: myech, myech vidkritii na ryzaninu, bliskuchii, shchob blishchav, yak ta bliskavka, dlya tyebye bachili obmanni vidinnya, prorokuvali dlya tyebye nyeppravdu, shchob posaditi iogo na shiyu nyedostoinikh zlochintsv, yakikh dyen' priidye v chas kari kintsyevoi. vyerni zh myecha do pikhvi iogo! u mistsi, dye stvoryenii ti, u krayu pokhodzhyennyya tvogo osudzhu ya tyebye! i villyu na tyebye svii gniv, v ogni pyeryesyerdyya svogo na tyebye dmukhu, i dam tyebye v ruku lyudyeyi zukhvalikh, yaki znishchyennyya zamishlyayut'! ti stanyesh ognyevi na izhu, tvoya krov budyemye syeryed z'yemli, nye zgayut' pro tyebye, bo ya, navstryechu', govoric tsye!

22

i bulo myeni slovo navstryechune takye: a ti, sinu lyuds'kii, chi budyesh suditi, chi suditimyesh ti misto krov'i? i zavidom iogo pro vsi gidoti iogo, ta i skazhyesh: tak govorit' navstryechu' bog: misto prolivae krov u svoii syeryedini, shchob priishov iogo chas, i robit' bozhkiv sobi, shchob zanyechishchuvatisya! krov'yu, shcho ti prolivala, o dochko erusalimu, grishila ti, a bozhkami, yakikh ti robila, zanyechishchilasya, i nablizila svoi dni, i priishla azh do svoikh rokov. tomu dam tyebye narodam na gan'bu, i na posmikhovis'ko dlya vsikh kraiv! bliz'ki ta dalyeki vid tyebye nasmikhayut'sya z tyebye, nyechistoimyyenna, bagatozakolotna! os' izrail'eyi knyazi, kozhyen za ramyenom svoim, buli v tyebye, shchob krov prolivati. bat'ka ta matir u tyebye lyegkovazhat', chuzhintsyevi roblyat' utisk syeryed tyebye, sirotu ta vdovu prignichut' u tyebye. moimi svyatoshami ti pogordzhuesh, a suboti moi znyevazhaesh. u tyebye e naklyepniki, shchob krov prolivati, i na pagirkakh idyat' u tyebye, rozpustu chinyat' syeryed tyebye. nagotu bat'ka v tyebye vidkrivayut', zhinku, u chasi ii misyachnoi nyechistoti, byezchystyat' u tyebye. i odin robit' gidotu z zhinkoyu svogo blizhn'ogo, a toi zanyechishchue rozpustoyu nyevistku svoyu, a toi byezchystit' u tyebye syestru svoyu, dochku bat'ka svogo... pidkup byerut' u tyebye, shchob krov prolivati, likhvu ta vid-sotka byeryesh ti i oshukuesh utiskom bliznikh svoikh. a myenye ti zabuvaesh, govoric' navstryechu' bog... i os' splyesnuv ya rukami svoimi za tvoyu krivdu, yaku ti robila, ta za krovoprolittyya tvoiy, shcho buli v tyebye. chi vstoit' tvoe syertsye, chi budut' mitsni tvoiy ruki na ti dni, shcho ya budu z tobou chinit' ya, navstryechu',

govoriv tsye i zrobit' i rozporoshu tye-
 bye syeryed narodiv, i rozsiplyu tyebye po
 krayakh, i vikinu tvoyu nyechistit' iz tye-
 bye. i stanyesh ti zbyezyeshchenoyu
 chyeryez syebe na ochakh narodiv, i piz-
 naesh, shcho ya navstryechu'!... i bulo myeni
 slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii,
 dim izrailiv stav myeni za zhuzhyelitsyu;
 usi voni mid', i tsina, i zalizo, i olivo v
 syeryedini gorna, zhuzhyelitsyeyu sribla stal-
 isya. tomu tak govorit' navstryechu' bog; za
 tye, shcho vsi vi stali zhuzhyelitsyeyu, tomu
 os' ya pozbirayu vas do syeryedini erusal-
 imu. yak zbirayut' sriblo, i mid', i zalizo,
 i olivo, i tsinu do syeryedini gorna, shchob
 dmukhati na n'ogo ognym, shchob rozto-
 piti, tak zbyeru u svoim gnivi ta v lyuti svoii,
 i pokladu, i roztoplyu vas! i pozbirayu vas,
 i dmukhu na vas ognym svogo gnivu, i vi
 budyete roztoplyeni v syeryedini iogo... yak
 roztoplyuet'sya sriblo v syeryedini gorna,
 tak budyete roztoplyeni vi v syeryedini
 iogo, i piznaete, shcho ya, navstryechu',
 viliv gniv svii na vas!... i bulo myeni slovo
 navstryechune takye: sinu lyuds'kii, skazhi
 do nyei: ti zye'mlya nyechishchyena, u dni
 gnivu doshchyem nye politaya! zmovi ii pro-
 rokiv syeryed n'ogo, yak ryevuchii lyev, sh-
 cho zdobich shmatue: zhyerut' dushu, mae-
 tok ta bagatstvo zabirayut', pribil'shuyut'
 udiv ii v syeryedini ii. svyashcheniki ii
 lamayut' zakona mogo, i znyevazhayut' moi
 svyatoshchi, nye rozriznyayut' mizh svy-
 atim ta nyesvyatim, i nye ogoloshuyut'
 riznitsi mizh nyechistim ta chistim, vid subit
 moikh zakrivayut' svoi ochi. i buv ya
 znyevazhyeni syeryed nikh. knyazi ii v
 syeryedini ii, nyemov ti vovki, shcho zdo-
 bich shmatuyut', shchob rozlivati krov, sh-
 chob gubiti dushi radi koristi. a pro-
 roki ii vsye zamazuyut' bolotom, bachat'
 marnotu, i charuyut' sobi nyeprawdoyu, voni
 kazhut': tak govorit' navstryechu' bog, a
 navstryechu' nye govoriv... narodi krayu
 tishut' utiskom ta grabuyut' grabunkom, a
 vobogoto ta bidaka gnoiblyat', a chuzhintsya
 tishut' u byezprav'!... i shukav ya mizh nimi
 cholovika, shcho postaviv bi zagorodu, i stav
 bi v vilomi pyeryed moim oblichchym za
 tsyei krai, shchob ya nye znishchiv iogo, ta
 ya nye znaishov! i ya viliv na nikh svii gniv,
 ognym pyeryesyerydya svogo povigublyuvav
 ikh, ikhnyu dorogu ya dav na ikhnyu golovu,
 kazhye navstryechu' bog...

23

i bulo myeni slovo navstryechune takye:
 sinu lyuds'kii, buli sobi dvi zhinki, dochki
 odniei matyeri. i chinili voni v egipti roz-
 pustu, u svoii molodosti chinili rozpustu,
 tam pochavlyeni ikhni grudi, tam zamatsani
 ikhni pyersa divochi. a ikhni imyena: ogola

starsha ta ogoliva syestra ii. i stali voni moi,
 i porodili siniv ta dochok. a ikhni imyena:
 samariya ogola, a erusalim ogoliva. i stala
 rozpusnoy ogola, buvshi moeyu, i kokha-
 lasya z svoimi kokhantsyami, z asiryanami,
 khto buv ii bliz'kii, shcho ikhne ubrannya
 blakit', namisniki ta zastupniki voni, usi
 voni yunaki vrodlivi, vyershniky, shcho gart-
 syuyut' na konyakh. i dala vona svoyu roz-
 pustu im, shcho vsi voni dobirni ashshurovi
 sini, i vsima, yakikh kokhala, i vsima svoimi
 bozhkami bula vona zanyechishchyena. ta
 nye vidkidala vona svoei rozpusti i vid
 egiptyan, bo voni lyezhali z nyeyu v ii mo-
 losti, i voni stiskali divochi ii pyersa, i vili-
 vali svoyu rozpustu na nyei... tomu i dav ya
 ii v ruku ii kokhankiv, u ruku ashshurovikh
 siniv, shcho z nimi kokhalas' vona. voni
 vidkrili ii nagotu, pozabirali siniv ii ta do-
 chok ii, a ii zabili myechyem... i stala vona
 nyeslavnim im'yam dlya zhinok, i prisudi
 zrobili na nii. a syestra ii ogoliva bachila
 tsye, alye vchinila lyubov svoyu girshoyu vid
 nyei, a rozpustu svoyu bil'shoyu vid roz-
 pusti svoei syestri. vona kokhalasya z sinami
 ashshurovimi, z bliz'kimi ii namisnikami
 ta zastupnikami, doskonalo zodyagnyen-
 imi, z vyerkhivtsyami, shcho gartsyuyut'
 na konyakh, usi voni yunaki vrodlivi. i
 pobachiv ya, shcho vona obyezyeshchyena,
 shcho doroga odna im obom. ta vona
 shchye dodala do rozpusti svoei, bo
 koli pobachila muzhiv, viriz'blyenikh na
 stini, zobrazhyennya khaldyeiv, kryeslyenikh
 i zapushchyenikh khervonilom, pidpy-
 eryezanikh poyasom po styegnakh svoikh,
 voni z opadayuchim zavoem na golovi
 ikhnii, usi voni na vyiglad viis'kovi starshini,
 podoba siniv vavilons'kikh, khaldyeya krai
 narodzhyennya ikhn'ogo, to pozhadala vona
 ikh chyeryez sam poglyad ochyei svoikh,
 i poslala poslantsiv po nikh, do khaldyei.
 i priishli do nyei sini vavilonu na lozhye
 lyubovnye, i zanyechistili ii svoeyu rozpus-
 toyu, i vona zanyechistilasya nimi, i vid-
 vyernulasya dusha ii vid nikh... i vid-
 krila vona rozpustu svoyu, i vidkrila svoyu
 nagotu, tomu vidvyernulasya dusha moyi
 vid nyei, yak vidvyernulasya dusha moyi
 vid ii syestri. i pobil'shila vona rozpustu
 svoyu na zgadku dniv svoei molodosti, koli
 chinila rozpustu v egipts'komu krai. i
 zhadala vona sobi na kokhantsiv tikh, shcho
 ikhnya plot' plot' oslina, a ikhnya pokhit'
 pokhit' zhyeryebtsya. i zgadala ti rozpustu
 svoei molodosti, koli egiptyani stiskali grudi
 tvoi radi pyers tvoei molodosti. tomu, ogo-
 livo, tak govorit' navstryechu' bog: os' ya
 zbudzhu kokhantsiv tvoikh na tyebye, sh-
 cho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya, i
 sprovdzhu ikh na tyebye z dovkillya, siniv
 vavilonu, i vsikh khaldyeiv, pyekod, i shoa,
 i koa, i vsikh siniv ashshurovikh z nimi,

urodlivi to yunaki, usi voni nachal'niki ta zastupniki, viis'kovi starshini ta slavnii, usi voni gartsyuyut' na konyakh. i priidut' na tyebye z pivnochi, z kolyesnitsyami ta z kolyesami, ta zo zborom narodiv; shchita vyelikogo i shchita malogo ta sholomi pokladut' proti tyebye navkolo. i dam im pravo, i voni zasudyat' tyebye za svoimi pravami. i zvyernu ya lyutist' svoyu na tyebye, i voni zrobyat' z tobouy v gnivi: poobtinayut' nosa tvogo ta vukha tvoi, a shcho polishit'sya v tyebye, vid myecha upadye. voni pozabirayut' siniv tvoikh ta dochok tvoikh, a shcho zalishit'sya v tyebye, budye pozhyerte ognym... i postyagayut' iz tyebye shati tvoi, i pozabirayut' ryechi pishnoti tvoei. i spinyu ya rozpustu tvoyu v tyebye, i rozpustu tvoyu z egypets'kogo krayu, i ti nye zvyedyesh ochyei svoikh na nikh, a pro egipta vzhye nye zgadaesh. bo tak govorit' navstryechu' bog: os' ya dayu tyebye v ruku togo, kogo ti znyenavidila, u ruku tikh, shcho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya. i zrobyat' z tobouy v nyenavisti, i viz'mut' zdobutok tvii, i postavlyat' tyebye nagoynu ta goloyu, i budye vidkrita nagota pyeryelyubu tvogo, i rozpusta tvoya ta tvii blud... budut' robiti tseye tobi za tvoe khodinyi v rozpusti z narodami, za tye, shcho ti zbyezechyestilas' ikhnimi bozhkami. dorogoyu svoei syestri ti khodila, tomu dam ii kyelikha v tvoyu ruku. tak govorit' navstryechu' bog: kyelikha svoei syestri ti vip'esh, glibokogo ta shirokogo; stanyesh za zhart ta za posmikhovis'ko, tseye bagatomistkii kyelikh. p'yanstvom ta smutkom budyesh napovnyena, budy tseye kyelikh spustoshyennyya i rozrukhu, kyelikh tvoei syestri samarii. i ti vip'esh iogo, i vityagnyeshe usye, a chyeryep'ya iogo porozbivaesh, i pyersa svoi porozrivaesh, bo tseye ya govoriv, kazhye navstryechu' bog. tomu tak govorit' navstryechu' bog: chyeryez tye, shcho ti zabula myenye, i kinula myenye za spinu svoyu, to i ti nosi rozpustu svoyu ta svii blud! i skazav navstryechu' do myenye: sinu lyuds'kii, chi budyesh suditi ogolu ta ogolivu? to vikazhi im ikhni gidoti! bo voni pyeryelyub chinili, i krov na ikhnikh rukakh, i z bozhkami svoimi pyeryelyub chinili, i takozh siniv svoikh, yakikh porodili myeni, pyeryeprovadzhuvali chyeryez ogon' dlya nikh na izhu... shchye otsye chinili myeni: zanyechistili svyatinu moyu togo dnya, i suboti moi znyevazhili. a koli voni rizali siniv svoikh dlya svoikh bozhkiv, to prikhodili do moei svyatini togo dnya, shchob zbyezechyestiti ii, i otsye tak robili voni v svyeredini mogo domu... a shcho bil'shye, posilali do muzhiv, shcho zdalyeka prikhodyat', shcho do nikh buv poslanii poslanyets', i os' poprikhodili ti, shcho dlya nikh ti vmilasya, nafarbuvala blakitom ochi svoi i ozdoboynu priozdobilasya. i

sila ti na dorogotsinnomu lizhku, a pyeryed nim nakritii stil, i poklala na n'omu kadilo moe ta olivu moyu. i golos zaspokoenoii tovpilunav pri n'omu, i do muzhiv tiei tovpisprovozduhuvali shchye p'yanikh z pustini, i davali naramyenniki na ikhni ruki ta pishni koroni na ikhni golovi. i skazav ya do tiei, shcho v'yanula vid pyeryelyubu: budy tyeper vona shchye dali chiniti rozpustu? i prishli do nyei, yak prikhodyat' do zborsnitsi, tak prikhodili do ogoli ta ogolivi, rozpustnikh zhinok. a lyudi spravvedlyvi voni rozsudyat' ikh pravom pro tikh, shcho chinyat' pyeryelyub, ta pravom pro tikh, shcho krov prolivayut', bo voni chinyat' pyeryelyub, i krov na ikhnikh rukakh. bo tak govorit' navstryechu' bog: sklikati b na nikh zbori, i dati ikh na strakh ta na zdobich! i zbori zakidayut' ikh kaminnyam, i porozsikayut' ikh svoimi myechami, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok povbivayut', a ikhni domi popalyat' ognym... i spinyu ya rozpustu v krayu, i budy nauka vsim zhinkam, i voni nye budut' robiti takogo, yak vasha rozpusta! i pokladut' voni vashu rozpustu na vas, i vi budyetye nositi griki vashikh bozhkiv. i vi piznaetye, shcho ya navstryechu' bog!

24

a za dyev'yatogo roku, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, napishi sobi im'ya ts'ogo dnya, ts'ogo samogo dnya, bo vavilons'kii tsar samye ts'ogo dnya nastupiv na erusalim. i rozkazhi pritchu na dim vorokhobnosti, ta i skazyesh im: tak govorit' navstryechu' bog: pristav ti kotla, pristav ta i nalii vodi v n'ogo. povkladai iogo kusni do n'ogo, usyaki dobrii kusok, styegno ta lopatku, napovni kistkami dobirnimi. viz'mi dobirnishye z otari, rozkladi pid nim drova, zvati iogo kusni, i shchob u n'omu zvarilisya kosti iogo. tomu tak navstryechu' bog promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, kotlovi, shcho irzha iogo v n'omu, i shcho iogo irzha nye skhodit' iz n'ogo! kusok za kuskom povityagui tseye z n'ogo; na n'ogo nyekhai nye vpadye zhyeryebok! krov bo iogo syeryed n'ogo, vin na голу skyelyu ii pomistiv, nye viliv na zymlyu ii, shchob porokhom vkriti ii. shchob lyutist' pidiinyati, shchob pomistitsya, ya dam iogo krov na голу skyelyu, shchob vona nyepokrita bula. tomu tak navstryechu' bog promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, zbil'shu ognishchye i ya! pidkladi drov, rozpali tseye ogon', dovary m'vaso, i vilii rosil, a kosti khai spalenyi budut'. i postav iogo porozhnim na vugillya iogo, shchob vin rozigrivsy, i shchob mid' iogo rozpalilas', i shchob roztopilas' u n'omu nyechistist' iogo, shchob irzha iogo znikla.

uyves' trud nadarmo pishov, i nye ziishla z n'ogo iogo vyelika irzha, v ogon' iogo z iogo irzheyu! u tvoii nyechistoti e rozpusta. za tye, shcho ya chistiv tyebye, alye chistim nye stav ti, ti z svoei nyechistosti vzyhe nye vidchistishsya, azh poki ya nye zaspokoyu svoyu lyutist' na tobi. ya, navstryechu', tsye kazav, i nadiidye vono! i zroblyu, nye zvil'nyu, i nye zmluyusya, za tvoimi dorogami ta za tvoimi dilami zadyat' tyebye, tsye navstryechu' bog promovlyae! i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, os' ya viz'mu vid tyebye nyespodivanim udarom utikhu ochyei tvoikh, a ti nye golosi i nye plach, i nyekhai nye vistupit' sl'ozha tvoya. stogni sobi tikho, zhalobi po pomyerlikh nye robi, prikrasu golovi svoei obvii na syebye, a vzuttya svoe zavui na nogi svoi, i nye zakriva! vsuv, i nye izh zhalobnogo khliba. i govoriv ya do narodu rano, a vvyechyeri pomyerla myeni zhinka... i zrobiv ya rano, yak nakazano myeni. i skazav myeni toi narod: chi nye rozpovisi nam, shcho tsye nam takye, shcho ti robish? i ya im skazav: bulo myeni slovo navstryechune takye: skazhi izrailyevomu domu: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya zbyezchyesychu svyatyinu moyu, oporu vashoi sili, utikhu vashikh ochyei ta lyubye vashii dushi. a vashi sini ta vashi dochki, shcho vi pokinuli ikh, popadayut' vid myecha... i vi zrobitye, yak zrobiv ya: vsuv nye zakrietye, i khliba zhalobnogo nye budyetye isti... a prikasi vashi budut' na vashikh golovakh, i vzuttya vashye na vashikh nogakh, nye budyetye golositi, i nye budyetye plakati, a budyetye sokhnuti chyeryez svoi grikki, i budyetye stognati odin do odnogo... i stanye ezyekil' vam za znaka: usye, shcho robit vin, budyetye robiti i vi. i koli tye priidye, to piznaetye vi, shcho ya navstryechu' bog. a ti, sinu lyuds'kii, togo dnya, koli viz'mu vid nikh ikhnyu silu, radist' pishnoti ikhn'oi, utikhu ochyei ikhnikh, pragnyennya ikhn'oi dushi, ikhnikh siniv ta dochok ikhnikh, togo dnya priidye do tyebye vryatovani, shchob spovistiti pro tsye v tvoi vukha. ts'ogo dnya vidkriyt'sya tvoi usta razom z tsim uryatovani, i budyesh govoriti, i nye budyesh uzhye nimii, i stanyesh dlya nikh znakom. i piznayut', shcho ya navstryechu'!

lyu, bo spustoshyena, i pro yudin dim, bo pishov u polon, tomu os' ya dam tyebye sinam skhodu na spadok, i postavlyat' voni v tyebye shatra svoi, i zroblyat' u tyebye mistsya svogo probuvannya. voni budut' isti tvii plid, i voni budut' piti tvoe moloko. i dam ya rabbu na stainyu dlya vyerblyudiv, a ammonovikh siniv na ligvo otari, i vi piznaetye, shcho ya navstryechu'! bo tak navstryechu' bog promovlyae: za tvoe pyleskannya rukoyu, i tvoe tupotinnya nogoyu, i shcho v dushi tishishsya ti vsieyu svoeyu pogorodyu do izraileyvoi zymli, tomu os' ya vityagnu svoyu ruku na tyebye, i dam tyebye na zdobich dlya narodiv, i vitnu tyebye z narodiv, i vigublyu tyebye z kraiv, znishchu tyebye, i piznaesh, shcho ya navstryechu'! tak skazav navstryechu' bog: za tye, shcho moav ta syeir govoryat': os' yudin dim yak usi narodi, tomu os' ya vidkriyu moavoye zbichchya vid mist, vid iogo mist, vid iogo kintsya, pishnotu zymli: byen-gaeshimot, baal-myeon azh do kir'yataimu. ya dam iogo na spadok dlya siniv skhodu razom z sinami ammonovimi, shchob nye zgaadualis' ammonovi sini syeryed narodiv. a nad moavom zroblyu prisudi, i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'! tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho yedom mstivsya mstoyu nad yudinim domom, i tyazhko grishili, chyeryez tye, shcho mstilisy nad nimi, tomu tak govorit' navstryechu' bog: i vityagnu ya ruku svoyu na yedomu, i vitnu z n'ogo lyudinu i skotinu, i vchinyu iogo ruinoyu, vid tyemanu i azh do dyedanu voni popadayut' vid myecha! i dam ya svoyu pomstu nad yedomom u ruku mogo narodu izrailya, i vchinyu v yedomi za gnivom svoim, za lyutistyu svoeyu, i zaznayut' voni moei pomsti, govorit' navstryechu' bog! tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho flistimlyani chinili v pomsti, i mstilisy mstoyu chyeryez pogordu v dushi, shchob nishchiti v vichnii nyenavisti, tomu tak govorit' navstryechu' bog: os' ya vityagnu svoyu ruku na flistimlyan, i vitnu kyeryetyan, i vigublyu oshtanok mors'kogo byeryega, i vchinyu nad nimi zhorstoki pomsti lyutimi karami. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', koli ya vchinyu svoyu pomstu syeryed nikh!

26

25

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do ammonovikh siniv, i prorokui na nikh. i skazyesh ammonovim sinam: poslukaitye slova navstryechua boga: tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho ti govorish aga! pro moyu svyatyinu, bo vona zbyezchyesychyena, i pro izraileyu zym-

i stalosya odinadtsyatogo roku, pyershogo dnya misyatsya, bulo slovo navstryechune do myenye takye: sinu lyuds'kii, za tye, shcho tir govorit' na erusalim: aga! zlamalisya tsye dyeri narodiv, vin zvyertaet'sya do myenye, i ya nasichusya, bo vin znishchyenii, tomu tak govorit' navstryechu' bog: os' ya na tyebye, tirye, i pidiimu na tyebye bagato narodiv, yak morye pidiimae svoi

khvili... i ponishchat' voni muri tiru, i povalyat' bashti iogo, i vimyetu z n'ogo porokh iogo, i obyernu iogo na golu skyelyu... vin budye syeryed morya mistsyem roztyagynennya nyevodu, bo ya skazav tsye, govorit' navstryechu' bog, i stanye vin za zdobich dlya narodiv, a iogo dochki, shcho na poli, budut' pobiti myechyem, i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'! bo tak govorit' navstryechu' bog: os' ya sprovadzhu do tiru navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, z pivnochi, tsarya nad tsaryami, z konyem i kolyesnitsyeyu ta z vyerkhivtsyami, i z nimi natovp, i chislyennii narod. vin pozabivae na poli dochok tvoikh myechyem, i zrobit' na tyebye bashtu, i nasiplye na tyebye vala, i postavit' proti tyebye shchita... i dast' muroloma na muri tvoi, i porozbivae myechami svoimi vin bashti tvoi! vid nadmiru konyei iogo zakrie tyebye ikhnya kuryava, vid tsokotu vyershnika, kolyesa ta kolyesnitsi zatryemtyat' tvoi muri, yak budye vin vkhoditi v brami tvoi, yak vkhodyat' do mista z rozlamanim murom... kopitami konyei svoikh vin potopchye usi tvoi vulitsi, pozabivae myechyem tvii narod, i na zymlyu popadayut' pam'yatniki tvoei mogutnosti... i voni rozgrabuyut' bagatstvo tvoe, i pograbayut' tovari tvoi, i porozvalyuyut' muri tvoi, i porozbivayut' domi tvoi pishni, a kaminnya tvoe, i dyeryeva tvoi, i navit' tvii porokh voni poskidayut' u vodu!... i ya pripinyu rozlyagannya pisyen' tvoikh, i byen'kit gusyel tvoikh bil'shye chutii nye budye... i zroblyu tyebye goloyu skyelyeyu, stanyesh mist-syem roztyagynennya sitki, i bil'shye nye budyesh zbudovani, bo ya, navstryechu', tsye skazav, navstryechu' bog promovlyae! otak navstryechu' bog promovlyae do tiru: chi zh vid shumu padinnya tvogo, koli budut' stognati ranyeni, koli zabivatimut' posyeryed tyebye, nye zatryemtyat' ostrovi? i vsi knyazi morya poskhodyat' iz troniv svoikh, i pozdiimayut' voni svoi mantii, i postyagayut' svoi kol'orovi odyezhi, i zodyagnut'sya strakhom, posidayut' na zymlyu, i budut' tryemiti shchokhvili, i stovpom postayut' nad toboyu... i pisnyu zhalobnu pro tyebye voni zaspivayut', i skazhut' tobi: yak zaginulo ti, yak odirvanye ti vid moriv, slavyne misto, shcho sil'nim na mori bulo, vono i iogo myeshkantisi, shcho navodili strakh svii na vsikh iogo myeshkantisiv! tyepyer zatryemtyat' ostrovi v dni upadku tvogo, i zhakhnut'sya vsi ti ostrovi, shcho na mori, tvoeyu zaguboyu... bo tak navstryechu' bog promovlyae: koli ya tyebye obyernu na spustoshyenne misto, nyemov ti mista, shcho voni nye zamyeshkani, koli pidiimu ya byezodnyu na tyebye, i vyelika voda tyebye vkrie, to znizhu tyebye razom z timi, shcho skhodyat' v mogilu, do pry-

27

i bulo myeni slovo navstryechune takye: a ti, sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnu pro tir! i skazhyesh do tiru: ti, shcho pri vkhodakh mors'kikh probuvaesh, shcho torguesh z narodami na chislyennikh ostrovakh: tak govorit' navstryechu' bog: tirye, ti skazav: ya to korona krasi! u syertsimoriv granitsi tvoi; budivnichii tvoi dovyershili tvoyu krasu! z kiparisu z syeniru voni zbudovali dlya tyebye vsi doshki podvini, vzyali kyedra z livanu, shchob shchoglu zrobiti na tobi. z bashans'kikh dubiv tvoi vyesla zrobili, tvii poklad zrobili iz kosti slonovoi, iz smyeryeki z ostroviv tikh kittiis'kikh. sorokatii z egiptu visson buv vitrilom tvoim, shchob za prapora buti tobi; blakit' ta purpura z ostroviv yelishi stali tvoim pokrittyam. myeshkantisi sidonu i arvadu buli vyeslyarami tobi, mudryetsi tvoi, tirye, u tyebye buli, voni moreyplavtsi tvoi. starshi iz gyevalu i iogo mudryetsi buli v tyebye za tikh, shcho latali prolomi tvoi. vsi mors'ki korabli i moreyplavtsi ikhni v tyebye buli, shchob minyati kram tvii. pyers, i lud, i put buli v viis'ku tvoim voyakami tvoimi, vishali v tyebye shchita ta sholoma, voni to davali tobi pishnotu. sinovye arvadu ta viis'ko tvoe navkolo na murakh tvoikh, a gammadyei na bashtakh tvoikh probuvali, shchiti svoi vishali navkolo na murakh tvoikh, voni dovyershili okrasu tvoyu. tarshish buv dlya tyebye kuptsyem chyeryez mnogotu bagatstva usyakogo; sriblom, zalizom, tsinoyu i olivom platili voni za kram tvii. yavan, tuval ta myeshyekh tsye kuptsi tvoi, lyuds'ku dushu ta midyani ryechi davali voni za zaminii kram tvii. z domu togarmii davali koni, i vyerkhivtsiv, i muliv za kram tvii. sinovye dyedanu tvoi pokuptsi; chislyenni ostrovi torguvali z toboyu, rogamii slonovoi kosti i gyebanovim dyeryevom zvyertali daninu tvoyu. aram tvii kupyets' chyeryez mnogist' virobiv tvoikh; rubin, purpuru, i kvitchastu tkaninu, i visson, i korali ta dorogotsinnii kamin' davali tobi za kram tvii. yuda i izrailiy kraii tsye kuptsi tvoi; pshyenisyu z minnitu, solodoshchi, i myed, i olivu i bal'zam davali voni za zaminii kram tvii. damask tvii kupyets' chyeryez mnogist' virobiv tvoikh, chyeryez mnogist' bagatstva usyakogo, vinom iz khyelbonu ta biloyu vovnoyu. vyedan ta yavan iz uz-

zalu davali tobi za kram zalizo obrobyenye, bal'zam ta ochyeryet, bulo tsye zaminnim kramom tvoim. dyedan tvii kupyets' kilimkami do sidyel pri izhdzhyenni. arabiya ta vsi kyedars'ki knyazi pokuptsi tsye tvoei ruki; yagnyatami, i baranami, i kozlami, nimi torgivlya tvoya. kuptsi shyevi i rami pokuptsi tsye tvoei, koshtovnim bal'zamom, i dorogim usilyakim kaminnyam ta zlo-tom davali voni za tovar tvii. kharan, i khannye, i yeden, kuptsi shyevi, ashshur ta kilmad tsye tvoei pokuptsi. tsye tvoei pokuptsi koshtovnim ubrannym: pokri-valami blakitnimi, i kvitchastimi, i baga-tokol'orovimi tkaniami virobami, mitsnimi shnurami pov'yazanymi za kram tvii. ko-rabli iz tarshishu tvoei karavani, dlya kramu tvoego zaminno, i stav ti bagatim, i stav duzhye slavnim u syertsii moriv. na vodu vyeliku tyebye zavveli tvoei vyeslyari, i v syertsii moriv skhidnii vityer rozib'e tye-bye. bagatstvo tvoe ta kram tvii, i virobi tvoei zaminni, moryeplavtsi tvoei i tvoei sh-choglyari, ti, shcho latayut' proboi tvoei, i ti, shcho minyayut' zaminnii kram tvii, i vsi tvoei voyaki, yaki v tyebye, i vsi zbori tvoei, shcho syeryed tyebye, popadayut' v syertsii moriv v dni upadku tvogo! na lye-myent tvoikh shchoglyariv zatryemtyat' vali mors'ki, i poskhodyat' z svoikh korabliv usi vyeslyari, moryeplavtsi, vsi mors'ki shchoglyari, na zyemli postayut'. i zagolosyat' za tyebye voni tuzhnim gosolom, i krichatimut' girko, i svoi golovi porokhom poobsipayut', u popyeli budut' kachatis'! i zrobyat' sobi radi tyebye zhalobnuyu lisinu, i syebye opy-eryezhut' vyeryetami, i plakatimut' za to-boyu v girkoti dushi girkim gosinnyam.... i pisnyu zhalobi sini ikhni zdiimut' pro tye-bye, i nad toboyu spivatimut' zhalibno: khto inshii, yak tir, posyeryedini morya zruino-vanii? kloi priplivai virobi tvoei iz moriv, nasishchav ti chislyenni narodi; mnogotoyu bagatstva tvogo ta virobiv zaminnikh tvoikh ti zbagachuvav zyems'kikh tsariv! tyepyer zhye, kloi ti rozbitii na mori, u vodnikh gli-binakh, to zaminnii virib tvii i vsi zbori tvoei syeryed tyebye popadali... nad to-boyu stovpiyut' usi ostrov'yani, a ikhni tsari zatryemtili vid zhakhu, zasl'ozilisa ikhni oblichchya! kuptsi syeryed narodiv gluzlivo svistyat' nad toboyu, ti postrakhom stav, i nye budyte naviki tyebye!...

28

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, skazhi knyazyevi tiru: tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho povishchilos' syertsye tvoe i ti skazav: ya bog, sidzhu na bozhomu pryestoli v syertsii moriv, a ti til'ki lyudina, a nye bog, khoch staviv svoe syertsye narivni z syertsyem bozhim... os'

ti mudrishii vid daniila, kozhyen mudryets' nye priluchit'sya do tyebye. svoeyu mudristyu ta svoim rozumom nabuv ti sobi bagatstvo, i nazgromadiv zolota ta sribla v skarbnitsyakh svoikh. vyelikoyu svoeyu mudristyu ta torgivlyeyu svoyu pomnozhev ti bagatstvo svoe, i povishchilos' tvoe syert-sye bagatstvom svoim! tomu tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho ti stavish svoe syertsye narivni z syertsyem bozhim, tomu os' ya sprovadzhu na tyebye chuzhikh, nasil'nikiv pomizh narodami, i voni povitya-gayut' myechi svoi na krasu tvoei mudrosti, i znyevazhat' krasu tvoyu. voni skinut' tyebye v mogilu, i pomryesh ti smyertyu probitogo v syertsii moriv. chi spravdi ti skazhyesh: ya bog! pyeryed ubivnikom svoim, a ti zh til'ki lyudina, a nye bog, u rutsi tikh, shcho znyevazhayut' tyebye? ti pomryesh smyertyu nyeobrizantsiv, vid ruki chuzhikh, bo ya tsye skazav, gov-orit' navstryechu' bog! i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zdiimi zhalobnu pisnyu na tirs'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: tak govorit' navstryechu' bog: ti pyechat' doskonalosti, povyen mu-drosti, i korona krasi. ti probuvav uv yedyeni, sadku bozhomu: usyakii dorogii kamin' na odyezhi tvoyi: karnyeol', topaz i yaspis, khrizolit, sogam, i oniks, sapfir, ru-bin i smaragd, i zoloto; znaryaddya bub-niv tvoikh ta sopilok tvoikh buli v tye-bye shcho dnya, koli buv ti stvoryenii, buli voni nagotovlyeni. ti pomazanii khyeru-vim khoronityel', i ya dav tyebye na svy-atu goru bozhu, ti khodiv posyeryed ognistogo kaminnya. ti buv byezdogannii u svoikh dorogakh vid dnya tvogo stvoryen-nya, azh poki nye znaishlasya na tobi nye-spravedlivist'. chyeryez vyeliku torgivlyu tvoyu tvoe nutro pyeryepovnilos' nasillyam, i ti progrishiv. tomu ya znyevazhiv tye-bye, shchob nye buv ti na bozhii gori, i pogubiv tyebye, khoronityelyu khyeruvimye, z syeryedini ognistogo kaminnya. stalo vi-sokim tvoe syertsye chyeryez krasu tvoyu, ti zanapastiv svoyu mudrist' chyeryez svoyu krasu. kinuv ya tyebye na zyemlyu, dav tyebye pyeryed tsaryami, shchob divilis' na tyebye. mnogotoyu provin svoikh, chyeryez krivdu torgivli svoei znyevazhiv ti svyatini svoi. i viviv ya ogon' z tvoei syeryedini, i vin pozhyer tyebye, i ya zrobyv tyebye popy-elom na zyemli na ochakh usikh, khto bachit' tyebye. usi, khto znae tyebye syeryed naro-div, ostovpiyut' nad toboyu; ti postrakhom stanyesh, i nye budyte tyebye azh naviki!... i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do sidonu, i prorokui na n'ogo, ta i skazhyesh: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya na tye-bye, sidonye, i budu shanovanii syeryed tye-bye, i piznayut', shcho ya navstryechu', koli

robitimu na n'ogo prisudi, i koli pokazhu svoyu svyatist' syeryed n'ogo. i poshlyu na n'ogo morovitsyu ta krov na iogo vulitsi, i vpadye syeryed n'ogo probitii, shcho pri-
 idye na n'ogo znaykola, i piznayut', shcho ya navstryechu'. i nye budyе vzhye dlya izrai-
 lyevogo domu kolyuchoi tyernini ta budy-
 achyа, shcho prinosit' bil' zo vsikh ikhnikh
 okolits', shcho pogordzhuyut' nimi, i piz-
 nayut' voni, shcho ya navstryechu' bog. tak
 govorit' navstryechu' bog: koli ya pozbirayu
 izrailiv dim iz narodiv, mizh yakimi voni roz-
 poroshyeni, to ya pokazhu na n'omu svoyu
 svyatist' na ochakh narodiv, i voni osyadut'
 na zyeмли svoii, yaku ya dav svoemu rabovi
 yakovu. i osyadut' voni na nii byezpyechno,
 i buduvatimut' domi ta saditimut' vino-
 gradniki, i budut' siditi byezpyechno, koli
 ya chinitimu prisudi na vsikh tikh, shcho
 pogordzhuyut' nimi z ikhn'ogo dovkillya. i
 piznayut' voni, shcho ya navstryechu', ikhnii
 bog!

29

za dyesyatogo roku, dyesyatogo misy-
 atsyа, dvanadtsyatogo dnya misyatsya,
 bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu
 lyuds'kii, zvyerni svoe oblichyа do faraona,
 egipyets'kogo tsarya, i pro-
 rokui na n'ogo ta na vvyes' egipyet.
 govori ta i skazhyesh: tak govorit'
 navstryechu' bog: os' ya na tyebye, faraonye,
 tsaryu egipyets'kii, krokodilye vyelikii, sh-
 cho lyezhish syeryed svoikh rik, shcho gov-
 orish: moyа richka moyа, i ya utvoriv ii
 dlya syebye! i vkladu gachki v shchye-
 lyepi tvoi, i popriliplyuyu ribu tvoikh ri-
 chok do tvoei luski, i pidiimu tyebye z
 syeryedini tvoikh richok, i vsi ribi tvoikh
 richok popriliplyuyut'sya do tvoei luski!
 i virvu tyebye i kinu v pustinyu, tye-
 bye ta vsi ribi richok tvoikh; ti vpadyesh
 na poverkhni polya, nye budyesh zgro-
 madzhyenii i nye budyesh pozbiranii, dlya
 zymnoi zvirini ta dlya ptastva nyebyesnogo
 dam ya na izhu tyebye... i piznayut' usi
 myeshkantisi egiptu, shcho ya navstryechu',
 bo voni buli dlya izrailiyevogo domu ochy-
 eryetyanoyu palitsyeyu. koli voni khapalis'
 za tyebye dolonyeyu, ti lamavsyа i rozdi-
 rav im usye ramyeno; a koli voni opiral-
 isya na tyebye, ti lamavsyа i chiniv, shcho
 im tryaslisya vsi styegna. tomu tak gov-
 orit' navstryechu' bog: os' ya navyedu na
 tyebye myecha, i vitnu z-mizh tyebye lyud-
 inu i skotinu. i stanye egipyets'kii krai spust-
 toshyennym ta ruinoym, i piznayut' voni,
 shcho ya navstryechu', za tye, shcho vin gov-
 oriv: richka moyа, i to ya ii utvoriv! tomu
 os' ya proti tyebye ta proti richok tvoikh,
 i obyernu egipyets'kii krai na poruinovani
 ruini, na spustoshyennya vid migdolu azh

do syevyenyе, i azh do granitsi yetiopii,
 nye pyeryeidye po n'omu noga lyuds'ka, i
 noga zvirini nye pyeryeidye po n'omu, i
 nye budyе vin zamyeshkanii sorok rokiv...
 i obyernu ya egipyets'kii krai na spust-
 toshyennya syeryed spustoshyenykh kraiv,
 a iogo mistа syeryed poruinovanikh mist
 budut' spustoshyennym sorok rokiv, i roz-
 poroshu egipyet syeryed narodiv, i porozsi-
 payu ikh po krayakh... bo tak govorit'
 navstryechu' bog: naprikintsi soroka rokiv
 pozbirayu egipyet z-mizh narodiv, dye voni
 buli rozporoshyeni. i vyernu dolyu egiptu,
 i vyernu ikh do krayu patros, do krayu
 ikhn'ogo pokhodzhyennya, i voni budut' tam
 tsarstvom slabim. z-pomizh tsarstv vono
 budyе nainizhchye, i nye pidiimyet'sya vzhye
 ponad narodami, i pomyenshu ikh, shchob
 nye panuvali nad narodami. i nye budyе
 vzhye vono dlya izrailiyevogo domu nadieyu,
 yaka prigaduvalа b byezzakonnnya, koli voni,
 zvyertalisya do n'ogo. i piznayut' voni shcho
 ya navstryechu' bog! i stalosya za dvadt-
 syatogo i s'omogo roku, pyershogo misyat-
 syа, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni
 slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii,
 navukhodonosor, tsar vavilons'kii, zmusiv
 svoe viis'ko robiti vyelikyу pratsyu proti
 tiru. kozhna golova vilisila, i vsyakye
 ramyeno vityertye, ta nyema nagorodi ani
 iomu, ani viis'ku iogo vid tiru za tu prat-
 syu, yaku vin robiv proti n'ogo. tomu
 tak govorit' navstryechu' bog: os' ya dam
 navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu,
 egipyets'ku zymlyu, i vin zabyerуe bagat-
 stvo ii, i ograbue grabunkom ii, i zabyerуe ii
 zdobichchyu, i vonа stanye nagorodoyu dlya
 viis'ka iogo. za pratsyu iogo, yaku vin robiv
 u nii, ya dayu iomu egipyets'ku zymlyu, bo
 voni tseye зробили myeni, govorit' navstryechu'
 bog. togo dnya viroshchu roga izrailiyevomu
 domovi, a tobi vidkriyu usta syeryed nikh. i
 voni piznayut', shcho ya navstryechu'.

30

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu
 lyuds'kii, prorokui, i skazhyesh: tak gov-
 orit' navstryechu' bog: golosit' oi! ts'ogo
 dnya! bo bliz'kii dyen', i bliz'kii dyen'
 navstryechunii, dyen' khmarnii, nastae chas
 narodiv! i priidye myech na egipyet, i budyе
 tryemtinnyа v yetiopii, koli budut' padati
 zabiti v egipti, i zabyerut' bagatstvo iogo,
 i budut' rozbiti osnovi iogo. kush, i put,
 i lud, i vvyes' pomishanii narod, i kuv, i
 sini zyeмли zapovitu popadayut' z nimi vid
 myecha. tak govorit' navstryechu': i popa-
 dayut' pidpori egiptu, i tak upadye gordinya
 sili iogo, vid migdolu azh do syevyenyе,
 vid myecha popadayut' u n'omu, govorit'
 navstryechu' bog. i budyе vin spustoshyenii
 syeryed popustoshyenykh kraiv, a mistа

iogo budut' syeryed mist poruinovanikh. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', koli ya dam ogon' na egipyet, i budut' potoroshchyni vsi, khto iomu pomagae. togo dnya povikhodyat' poslantsi z-pyeryed mogo litsya na korablyakh, shchob nalyakati byezpyechnu yetiopyu, i budye chyeryez nikh zhakh, yak u dyen' egiptu, bo tsye os' nadkhodit'! tak govorit' navstryechu' bog: i ya zroblyu kinyets' egipyets'komu mnogolyudstvu rukoyu navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya. vin ta narod iogo z nim, nasil'niki lyudiv, budut' sprovadzhyeni znishchiti zyemlyu, i voni povityaguyut' znishchi svoi na egipyet, i napovnyat' krai pobitimi! i obyernu ya richki na sukhodil, i pyeryedam zyemlyu v ruku zlochintsiv, i spustoshu krai ta vsye, shcho v n'omu, rukoyu chuzhikh. ya, navstryechu', tsye skazav! tak govorit' navstryechu' bog: i povigublyuyu bozhkiv, i zroblyu kinyets' bovnanam z nofu, i nye budye vzhye knyaziv v egipyets'komu krai, i dam postrakh na egipyets'ku zyemlyu. i patros spustoshu, i dam ogon' u tsoan, i budu vikonuvati prisudi v no. i villyu ya gniv svii na sina, tyverdinyu egipyets'ku, i vitnu mnogolyudstvo no. i poshlyu ya ogon' na egipyet, sil'no budye korchitis' sin, a no budye prolamanii, a na nof napadut' vorogi vdyen'. yunaki avyenu ta pi-vyesyetu popadayut' vid myecha, a inshi pidut' u polon. a v takhpankhyesi potyemnie dyen', koli ya lamatimu tam egipyets'ki yarma, i skinchit'sya v n'omu pikha sili iogo. samogo iogo khmara zakrie, a iogo dochki pidut' u polon... i budu vikonuvati prisudi nad egiptom, i voni piznayut', shcho ya navstryechu'! i stalosya, za odinadtsyatogo roku, pyershogo misyatsya, s'omogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, ya zlamav ramyeno faraona, egipyets'kogo tsarya, i os' vono nye budye pyeryev'yazanye, shchob dati liki, shchob poklasti pov'yazku, shchob obvinuti iogo, i shchob zmitsniti iogo vkhopitsiya za myecha. tomu tak govorit' navstryechu' bog: os' ya na faraona, egipyets'kogo tsarya, i polamayu ramyena iogo, tye duzhye ta tye zlamanye, i vikinu myecha z iogo ruki. i rozporoshu egipyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh. i zmitsnyu ramyena vavilons'kogo tsarya, i dam myecha svogo v iogo ruku, i zlamayu ya faraonomi ramyena, i vin budye stagnati stogonom prokolyenogo pyeryed nim. i zmitsnyu ya ramyena vavilons'kogo tsarya, a faraonomi ramyena opadut'. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', koli ya dam svogo myecha v ruku vavilons'kogo tsarya, i prostyagnu iogo na egipyets'ku zyemlyu. i rozporoshu egipyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'!

i stalosya za odinadtsyatogo roku, tryet'ogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, skazhi faraonomi, tsaryevi egipyets'komu, ta do iogo mnogolyudstva: do kogo ti vpodoblyueshya v svoii vyelichi? os' ashshur, kyedri na livani, z pryekrasnimi galuzkami, z tinistoyu gushchavinoyu, i visokoroslii, i azh mizh khmarami budye vyerkhovittya iogo. vodi iogo vikhovali, byezodnya iogo vikokhala, vin richki svoi poprovadiv navkolo svogo nasadzhennya, a kanali svoi poslav do vsikh dyeryev pol'ovikh. tomu iogo zrist stav vishchii vid usikh pol'ovikh dyeryev, i pomnozhilisya galuzki iogo, i vid vyelikoi vodi iogo vittya povidovzhuvalos', koli vignavsya vin. v iogo vittiyakh kubilosya vsye ptastvo nyebyesnye, a pid iogo galuzkami rodilasya vsyaka pol'ova zvirina, a v iogo tini sidili vsi chislyenni narodi. i buv vin urodlivii visotoyu svogo zrostu, dovgotoyu galuzok svoikh, bo iogo korin' buv pri vyelikikh vodakh. kyedri v bozhomu sadku nye buli rivni iomu, kiparisi nye buli podobni do galuzok iogo, a platani nye buli, yak iogo vittya. zhodnye dyeryevo v bozhomu sadku nye bulo podobnye do n'ogo krasoyu svoeyu! ya ozdobiv iogo ryasnotoyu galuzok iogo, i iomu zazdrili vsi yedyns'ki dyeryeva, shcho v bozhomu sadku. tomu tak skazav navstryechu' bog: za tye, shcho ti povishchivysya zrostom, i dav vyerkhovittya svoe azh mizh khmari, i povishchilosya syertsye iogo, koli vin stav visokim, to dai iogo v ruku sil'nogo z narodiv, vin konchye zrobit' iomu za iogo byezzakonnnya, za tsye ya vignav iogo! i vityali iogo chuzhi, nasil'niki narodiv, i povidkidali iogo. na gori i na vsi dolini popadali galuzki iogo, i bulo polamanye vittya iogo po vsikh potokakh zyemli, a vsi narodi zyemli povikhodili z tini iogo i pokinuli iogo. nad iogo ruinami probuvalo vsye nyebyesnye ptastvo, a pri galuzzyakh iogo bula vsyaka pol'ova zvirina, shchob nye povishchuvalisya swoim zrostom usi dyeryeva pri vodi, i nye davali svogo vyerkhovittya pomizh khmari, i nye stavali u svoii vyelichi sil'ni mizh nimi, shcho p'yut' vodu, bo vsi voni viddani smyerti do pidzymennogo krayu syeryed lyuds'kikh siniv, do tikh, khto skhodit' do mogili. tak govorit' navstryechu' bog: togo dnya, koli vin ziishov do shyeolu, uchiniv ya zhalobu, zakriv nad nimi byezodnyu, zatrimav iogo richki, i bula strimana vyelika voda, i zatyemniv nad nim livana, a vsi pol'ovi dyeryeva pomlili nad nim. vid guku upadku iogo ya vchiniv tryemytachim narodi, koli ya zniziv iogo do shyeolu z timi, shcho skhodyat' do grobu. i potishilisya v

pidzyemnomu krai vsi yedyens'ki dyeryeva, dobirnye ta dobre livans'kye, vsi, shcho p'yut' vodu. takozh voni ziishli z nimi do shyeolu, do pobitikh myechyem, shcho sidili, yak iogo pomichniki, v iogo tini syeryed narodiv. do kogo stav ti tak podobnii u slavi ta v vyelikosti syeryed yedyens'kikh dyeryev? i budyesh ti znizhyenii z yedyens'kimi dyeryevami do pidzyemnogo krayu, posyeryed nyeobrizantsiv budyesh lyezhati z probitimi myechyem. tsye faraon ta vsye mnogolyudstvo iogo, govorit' navstryechu' bog.

32

i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dvanadtsyatogo misyatsya, tryet'ogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnyu na faraona, egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: lyevchukovi z narodiv podobnii ti buv, a tyepper ti mov mors'ka potvora, vipriskuesh vodu po rikakh svoikh, i skalamuchesh vodu nogami svoimi, bolotish ti ikhni richki! otak navstryechu' bog promovlyae: alye sitku svoyu roztyagnu ya na tyebye chyeryez zbori chislyennikh narodiv, i tyebye svoim nyevodom vityagnu! i vikinu zrazu na zymlyu tyebye, i kinu tyebye ya na polye shirokye, i nad toboyu spochinye vsyakye pstatvo nyebesnye, i toboyu nasichu zvirinu vsiei zymli... i dam tvoe m'yaso na gori, a trupom tvoim ya dolini napovnyu... i zymlyu, dye plivaesh ti, azh do gir napoyu ii krov'yu tvoeyu, toboyu napovnyat'sya richishcha... a koli ya tyebye pogashu, to nyebo zakriyu, a zori iogo pozatyemnyuyu, sontsy khmaroyu vkriyu iogo, a misyats' nye budye svititi svogo svitla... vsi svitila, shcho svityat' na nyebi, pozatyemnyuyu ikh nad toboyu, i dam tyemnotu ponad kraem tvoim, govorit' navstryechu' bog! i zanyepokoyu ya syertsy chislyennikh narodiv, koli vist' roznyesu pro ruinu tvoyu mizh narodami azh do kraiv, yakikh ti nye znau. i ostovpiyut' chislyenni narodi z-za tyebye, a ikhni tsari zatyemtyat' chyeryez tyebye v strakh, yak budu makhati myechyem svoim ya pyeryed ikhnim oblichyem, i tryemtitimye kozhyen shchokhvili za dushu svoyu v dni upadku tvogo... bo tak navstryechu' bog promovlyae: myech tsarya vavilons'kogo priide na tyebye! myechami khorobrikh ya porozkidayu tvoe mnogolyudstvo. usi voni nasil'niki narodiv, i gordist' egiptu ponishchat' voni, i vsye mnogolyudstvo iogo budye vigublyenye... i vigublyu vyves' iogo skot pri vodakh vyelikikh, i nye budye vzhye ikh kalamutiti lyuds'ka noga, i kopito skotini nye budy vzhye ikh kalamutiti. todi ikhni vodi ochishchu, a ikhni

richki poprovadzhu, nyenachye olivu, govorit' navstryechu' bog. koli obyernu ya egipyets'kii krai na spustoshyennya, i krai opustoshyeni budye vid us'ogo, shcho v nim, koli ya pob'yu vsikh tikh, shcho zamyshkuyut' v n'omu, to piznayut' voni, shcho ya to navstryechu'!... otsye pishnya zhalobna, i budut' zhalobno spivati ii, dochki narodiv budut' spivati zhalobno ii, pro egypyet ta pro vsye mnogolyudstvo iogo budut' zhalobno spivati ii, govorit' navstryechu' bog. i stalosya za dvanadtsyatogo roku, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zhalobno zagolosi pro mnogolyudstvo egiptu, i skin' iogo, iogo ta dochok potuzhnikh narodiv do pidzyemnogo krayu iz timi, khto skhodit' v mogilu! vid kogo ti stav priemnishii? ziidi i pokladis' z nyeobrizantsyami! popadayut' syeryed probitikh myechyem, myech daniia na tye, iz nim lyazhut' iogo vsi narodi... budut' iomu govorigiti sil'nishi z khorobrikh zposyeryed shyeolu iz pomichnikami: poskhodili, polyagali tsi nyeobrizantsi, pobiti myechyem: tam ashshur i vsi zbori iogo, navkolo n'ogo grobi iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho buli iogo grobi naiglibshye v mogili, i buv iogo polk bilya grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho shirili zhakh po krayu zhivikh... tam yelam ta vyves' natovp iogo kolo grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho ziishli nyeobrizantsyami do pidzyemnogo krayu, shcho shirili zhakh svii po krayu zhivikh, i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu... dali iomu lozhye posyeryed pobitikh zo vsim mnogolyudstvom iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shirili zhakh svii po krayu zhivikh i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu, posyeryed pobitikh pokladyenii vin... tam myeshyekh, tuval ta vsye mnogolyudstvo iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shirili zhakh svii po krayu zhivikh... i nye budut' lyezhati iz litsaryami, shcho popadali iz nyeobrizantsiv, shcho ziishli do shyeolu z viis'kovim znaryadyam svoim, i poklali svoi myechi pid svoi golovi, i ikhnya provina na ikhnikh kostyakh, bo zhakh pyeryed litsaryami buv u krai zhivikh, a ti rozporoshyeni mizh nyeobrizantsyami, i polyazhyesh iz timi, khto pobitii myechyem... tam yedom, i tsari iogo, i knyazi vsi iogo, shcho pri vsii svoii sili buli zlozhyeni z pobitimi myechami, voni lyazhut' z nyeobrizantsyami ta z timi, khto skhodit' v mogilu... tam pivnichni knyazi, vsi voni i vsi sidonyani, shcho poskhodili razom z pobitimi, khoch buv zhakh vid ikhn'oi mitsi, buli posoromlyeni, i polyagali voni, nyeobrizantsi, z pobitimi myechyem, i svoyu

gan'bu ponyesli iz timi, khto skhodit' v mogilu... faraon ikh pobachit', i potishit'sya vsm mnogolyudstvom svoim, myechyem pobitii faraon ta vsye iogo viis'ko, govorit' navstryechu' bog!... bo poshiryu ya zhakh svii na zymlyu zhivikh, i budy pokladyenii syeryed nyeobrizantsiv z pobitimi myechyem faraon ta usye mnogolyudstvo iogo, govorit' navstryechu' bog!

33

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, govori sinam svogo narodu, ta i skazhyesh do nikh: koli b ya sprovadiv na yakii krai myecha, i vzyav bi narod ts'ogo kraiu odnogo cholovika z-pomizh syebye, i postaviv bi iogo sobi vartovim, i koli b vin pobachiv myecha, shcho idye na tsyei krai, i zasurmiv bi v surmu, i ostyerig narod, i pochuv bi khto goslos surmi, ta nye buv bi obyeryezhnii, i priishov bi myech ta i zakhopiv bi iogo, to krov iogo na golovi iogo budyel' goslos surmi vin chuv, ta nye buv obyeryezhnii, krov iogo budyel na n'omu, a vin, koli b buv obyeryezhnii, uryatuvav bi svoyu dushu. a toi vartovii, koli b pobachiv myecha, shcho idye, i nye zasurmiv bi v surmu, a narod nye buv bi obyeryezhnii, i priishov bi myech, i zakhopiv bi odnogo z nikh, to vin buv bi uzyatii za grikh svii, a iogo krov ya zazhadayu z ruki vartovogo. a ti, sinu lyuds'kii, ya dav tyebye vartovim dlya izrail'yevogo domu, i ti pochuesh z ust moikh slovo, i ostyeryezhyesh ikh vid myenye. koli b ya skazav do byezbozhnogo: byezbozhniku, ti konchye pomryesh!, a ti nye govoriv bi, shchob ostyeryegti byezbozhnogo vid dorogi iogo, to vin, nyespravedlivii, pomrye za svii grikh, a iogo krov ya vimagatimu z tvoei ruki. a ti, koli ostyeryezhyesh nyespravedlivogo vid dorogi iogo, shchob vyernuvsya z nyei, i vin nye vyernyet'sya z svoei dorogi, vin pomrye za grikh svii, a ti dushu svoyu vryatuvav. a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do izrail'yevogo domu: vi kazhyete tak, govoryachi: koli nashi provini ta nashi grikhi na nas, i chyeryez nikh mi ginyemo, to yak budyemo zhiti? skazhi im yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, nye pragnu smyerti nyespravedlivogo, a til'ki shchob vyernuti nyespravedlivogo z dorogi iogo, i budy vin zhiti! navyernit'sya, navyernit'sya z vashikh zlikh dorig, i nashcho vam umirati, domye izrailiv? a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do siniv svogo narodu: spravedlivist' spravedlivogo nye vryatue iogo v dni grikha iogo, a nyespravedlivist' nyespravedlivogo nye spitknyet'sya vin ob nyei v dni navyernnyennya vid svoei nyespravedlivosti, a spravedlivii nye zmozhye zhiti v nii v dni svogo grikha. koli ya skazhu spravedlivomu: budy konchye vin zhiti, a

vin nadiyavsya b na svoyu spravedlivist', ta robit' bi krivdu, to vsya iogo spravedlivist' nye budye zgadana, i za krivdu svoyu, shcho zrobit, vin pomrye! a koli ya skazhu do nyespravedlivogo: konchye pomryesh ti, a vin navyernyet'sya vid svogo grikha, i robitimye pravo ta spravedlivist': zastavu povyernye nyespravedlivii, grabunok vid-shkodue, khoditimye ustavami zhittya, shchob nye chiniti krivdi, to konchye budyel vin zhiti, nye pomrye! usi grikhi iogo, yaki vin nagrishiv, nye budut' iomu zgadani, pravo ta spravedlivist' robit vin, konchye budyel vin zhiti! i kazhut' sini tvogo narodu: nyespravedliva navstryechunya doroga! todi yak nyespravedliva ikhnya vlasna doroga. koli spravedlivii vidvyernyet'sya vid svoei spravedlivosti, i robitimye krivdu, to pomrye vin za tye! a koli nyespravedlivii vidvyernyet'sya vid svoei nyespravedlivosti, i chinitimye pravo ta spravedlivist', to na nikh vin budyel zhiti! a vi kazhyete: nyespravedliva navstryechunya doroga! kozhnogo z vas ya budu suditi, izrailiv domye, za iogo dorogami! i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dyesyatogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya vid nashogo vignannya, priishov buv do myenye vtiakach z erusalimu, govoryachi: pobitye tsye misto!... a navstryechunya ruka bula priishla do myenye vyechori pyeryed prikhodom ts'ogo vtiakacha, i vin vidkriv moi usta, poki priishov toi do myenye vrantsi. i buli vidkriti moi usta, i nye buv uzhye ya bil'shye nimii! i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, myeshkantsi tsikh ruin na izrail'yevii zymli govoryat' tak: avram buv odin, ta protye posiv tsyei krai, a nas bagato, nam daniit'syei krai na spadshchinu! tomu skazhi im: tak skazav navstryechu' bog: vi na krovi istye, a svoi ochi zvodyete do bovvaniv svoikh, i krov prolivaetye, i tsyei krai posyadyete vi? vi spiraetyes' na svogo myecha, robitye gidotu, i kozhyen byezhyestit' zhinku svogo blizhn'ogo, i tsyei krai posyadyete vi? tak skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: yak zhivii ya, ti, khto v ruinakh, popadayut' vid myecha, a toi, khto na shirokim poli, togo viddam zvirini, shchob pozhyerla iogo, a ti, khto v tyverdinyakh ta v pyecherakh, pomrut' vid morovitsi! i obyernu ya tsyei krai na spustoshyennya ta na splyundruvannya, i skinchit'sya pikha sili iogo, i opustoshiyut' izrail'evi gori, tak shcho nye budyel i pyeryekhozhogo... i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', koli ya obyernu tsyei krai na spustoshyennya ta na splyundruvannya za vsi ikhni gidoti, shcho zrobili voni. a ti, sinu lyuds'kii, sini tvogo narodu umovlayut'sya pro tyebye pri stinakh i v dvoryakh domiv, i govoryat' odin z odnim, kozhyen zo svoim

bratom, kazhuchi: uviidit' ta poslukhaitye, shcho tsye za slovo, shcho vikhodit' vid navstryechua? i priidut' do tyebye, yak prikhodit' narod, i syadut' pyeryed toboyu yak mii narod, i poslukhayut' tvoikh sliv, alye ikh nye vikonayut', bo shcho priemnye v ustakh ikhnikh, tye voni zroblyat', a syert-sye ikhne khodit' za zakhlanisty u ikhn'oyu. i os' ti dlya nikh, yak pisnya kokhannya, krasnogolosi i dobrii grach, i voni slukhayut' slova tvoi, alye ikh nye vikonayut', to piznayut' voni, shcho syeryed nikh buv pro-rok.

34

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, prorokui na izrail'yevikh pastiriv, prorokui ta i skazhyesh do nikh, do tikh pastiriv: tak govorit' navstryechu' bog: gorye izrail'yevim pastiryam, yaki pasut' samikh syebye! khiba zh nye otaru povinni pasti pastiri? zhir vi iste, ta vovnu vdyagaetye, situ vitysyu rizhyetye, alye otari nye pasyetye! slabikh nye zmitsnyaetye, a khvoroi nye likuetye, i poranyenoi nye pyeryev'yazue-tye, spoloshyeno i nye vyertaetye, i zaginu-loi nye shukaetye, alye panuetye nad nimi siloyu ta zhorstokistyul i porozporoshuval-isa vni za braku pastirya, i stali za izhu dlya vsyakoi pol'ovoi zvirini, i porozbigal-isa... blukae otara moya po vsikh gorakh ta po vsikh visokikh zgir'yakh, i po vsii shirokii zyeimli rozporoshyena otara moya, i nyemae nikogo, kto turbuvavsy a b pro nikh, i nyemae nikogo, kto b ikh shukav!... tomu, pastiri, poslukhaitye slova navstryechun'ogo: yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, za tye, shcho otara moya polishyena na zdobich, i stala otara moya za izhu dlya vsyakoi pol'ovoi zvirini chyeryez brak pastirya, i pastiri moi nye shukayut' moei otari, a sye-bye samikh pasut' pastiri moi, a otari moei nye pasut', tomu, pastiri, poslukhaitye slova navstryechun'ogo: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya na tikh pastiriv, i zazhadayu za ikhn'oi ruki otari moei, i vidirvu ikh vid pasinnya otari, i ti pastiri nye budut' uzhye pasti samikh syebye, i ya vryatuyu svoyu otaru za ikhnikh ust, i voni nye budut' im za izhu. bo tak navstryechu' bog promovlyae: os' ya sam, i zazhadayu otaru moyu, i pyeryeglyanu ikh. yak pastukh pyeryeglyadae svoe stado togo dnya, koli vin syeryed svoei rozporoshyeno otari, tak ya pyeryeglyanu otaru svoyu, i vryatuyu ikh zo vsikh tikh mists', kudi voni buli rozporoshyeni za khmarnogo ta imlistogo dnya. i viprovadzhu ikh vid narodiv, i pozbirayu ikh iz kraiv, i privyedu ikh do ikhn'oi zyeimli, i budu ikh pasti na izrail'yevikh gorakh, pri richishchakh ta po vsikh osyelyakh krayu.

na pasovishchi dobromu pastimu ikh, i na visokikh izrail'yevikh gorakh budye ikhnii vipas, tam voni budut' lyezhati na vipasi dobromu, i vipasatimut' site pasovishchye na izrail'yevikh gorakh! ya budu pasti otaru svoyu, i ya ikh pokladu na spochinok, govorit' navstryechu' bog. zaginulu vitysyu vidshukayu, a spoloshyenu povyernu, a poranyenu pyeryev'yazhu, a khvoru zmitsnyu, a situ ta sil'nu pogublyu, budu pasti i pravosuddyam! a vi, otara moya, tak govorit' navstryechu' bog: os' ya budu suditi mizh vitysyeyu i vitysyeyu, mizh baranom i kozlami. chi malo vam togo, shcho vi spasuetye khoroshye pasovishchye, a ryeshu vashikh pasovishch vi topchyetye svoimi nogami? i vodu chistu vi p'etye, a pozostalu nogami svoimi kalamutitye? i otara moya musit' vipasati potoptanye vashimi nogami, i piti skalamuchyeny vashimi nogami! tomu tak navstryechu' bog promovlyae do nikh: os' ya sam i rozsudzhu mizh vitysyeyu sitoyu i mizh vitysyeyu khudoyu. za tye, shcho vi bokom i ramyenom popikhaetye, i rogami vashimi kolyetye vsikh slabikh, azh poki nye porozporoshuetye ikh gyet', to ya spasu otaru svoyu, i vona nye budy vzhye za zdobich, i ya rozsudzhu mizh vitysyeyu ta vitysyeyu! i postavlyu nad nimi odnogo pastirya, i vin budy ikh pasti, raba mogo davida, vin ikh budy pasti, i vin im budy za pastirya! a ya, navstryechu', budu im bogom, a rab mii david knyazyem syeryed nikh. ya, navstryechu', tsye skazav! i skladu ya z nimi zapovita miru, i priinchu na zyeimli zlu zvirinu, i voni probuvatimut' v pustini byezpyechno, i budut' spati po lisakh. i vchinyu ikh ta dovkillya mogo vzgir'ya blagoslovyennyam, i spushchu doshch v iogo chasi, budut' tsye doshchi blagoslovyenni. i pol'ovye dyeryevo vidast' svii plid, a zyeimya vidast' svii urozhai, i budut' voni byezpyechni na svoii zyeimli, i piznayut', shcho ya navstryechu', koli zlamayu zanozi ikhn'ogo yarma, i vryatuyu ikh vid ruki tikh, kto ikh ponyevoliv. i nye budut' uzhye voni za zdobich dlya narodiv, i zvirina zyeimna nye zhyertimye ikh, i budut' voni siditi byezpyechno, i nye budy nikogo, kto b ikh nastrashiv. i vikokhayu im sadzhantsya na slavu, i nye budut' voni vzhye zabrani golodom iz zyeimli, i nye ponyesut' uzhye gan'bi narodiv. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', bog ikhnii, z nimi, a voni narod mii, dim izrailiv, govorit' navstryechu' bog. a vi otara moya, otara mogo vipasu, vi lyudi, a ya bog vash, govorit' navstryechu' bog.

35

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do gori

syeir, i prorokui na nyei ta i skazhyesh ii: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya na tyebye, goro syeirye, i vityagnu ruku svoyu na tyebye, i obyernu tyebye na spustoshyennya ta na splyundruvannya. mista tvoi obyernu na ruinu, a ti budyesh spustoshyennyam, i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'! za tye, shcho ti maesh vichnu vorozhnyechu, i valila izraillevikh siniv chyeryez myecha v chasi ikhn'ogo nyeshchastya, v chasi zagiblyei kintsyvoi, tomu yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, na krov obyernu tyebye, i krov budye gnati tyebye. otozh krov ti znye-na vidila, to krov budye gnati tyebye! obyernu ya goru syeir na spustoshyennya ta na splyundruvannya, i vitnu z nyei togo, khto idye ta vyertaet'sya. i napovnyu iogo gori trupami iogo! zgir'ya tvoi i dolini tvoi ta vsi tvoi richishcha, pobiti myechyem popadayut' u nikh! na vichni ruini obyernu ya tyebye, a mista tvoi nye zasyelyat'sya, i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'! za tye, shcho ti kazhyesh: dva tsi narodi, i dva tsi krai budut' moi, i mi posyadyemo tye, dye navstryechu' buv, tomu, yak zhivii ya, govorit' navstryechu' bog, zroblyu ya za gnivom tvoim ta za zazdistryu tvoeyu, yaki ti robiv iz svoei nyenavisti do nikh, i voni piznayut' myenye, koli budu suditi tyebye. i piznaesh ti, shcho ya navstryechu', chuv usi obrazi tvoi, yaki ti kazav na izraillevi gori, govoryachi: voni opustoshili, dani nam na izhu! i vi vyelichalisya proti myenye svoimi ustami, i zbil'shuvali proti myenye slova svoi, ya tsye chuv! tak govorit' navstryechu' bog: koli budye raditi vsya zyemlya, todi vchinyu ii tobi spustoshyennyam! yak radiesh ti zo spadku izraillevogo domu chyeryez tye, shcho opustoshilo vono, tak zroblyu ya i tobi. spustoshyennyam stanyesh, goro syeirye, ta vvyes' yedom, uvyes' vin, i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'!

36

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na izraillevi gori, ta i skazhyesh: izraillevi gori, poslukhaitye slova navstryechun'ogo! tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho vorog govorit' na vas aga! i vichni pagirki stali vam za spadshchinu, tomu prorokui ta i skazhyesh: tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho pustoshyeno i toptano vas znavkola, shchob buli vi spadkom dlya ostantu narodiv, i buli vi vzyati na kinchik yazika i na balakaninu narodu, tomu, izraillevi gori, poslukhaitye slova navstryechua boga: tak govorit' navstryechu' bog do gir ta do zgir'iv, do richishch ta do dolin, i do spustoshilikh ruin, i do opushchyenikh mist, shcho stali za zdobich ta za posmikhovis'ko dlya ryeshti tikh narodiv, shcho navkolo. tak govorit' navstryechu' bog: popravdi kazhu,

shcho onyem svoei ryevnosti govoriv ya na ryeshtu tikh narodiv ta na vvyes' yedom, shcho vzyali sobi mii kraiz za spadok u radosti vs'ogo syertsya, u pogordi dushi, shchob vignati iogo na zdobich. tomu prorokui na izraillevu zyemlyu, ta i skazhyesh do gir, do zgir'iv, do richishch ta do dolin: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya govoriv u ryevnosti svoii ta v gnivi svoim za tye, shcho vi nosili gan'bu narodiv. tomu tak govorit' navstryechu' bog: pririkayuchi, ya pidnyav svoyu ruku, shcho ti lyudi, yaki navkolo vas, voni ponyesut' svoyu gan'bu! a vi, izraillevi gori, rozpustit' vashye vittya, i budyetye prinositi plid svii dlya mogo narodu izrailya, bo voni zblizilisya, shchob priti. bo os' ya priidu do vas, i zvyernusya do vas, i vi budyetye obroblyeni ta obsiyani. i rozmnozhu na vas lyudinu, uvyes' izrailiv dim, us'ogo iogo, i budut' zasyelyeni tsi mista, a ruini budut' zabudovani. i rozmnozhu na vas lyudinu ta skotinu, i voni pomnozhat'sya ta rozplodyat'sya, i pozasyelyuyu vas, yak za vashoi davnini, i budu chiniti vam krashchye, yak za vashikh pochatkiv, i vi piznaetye, shcho ya navstryechu'! i poprovadzhu na vas lyudinu, mii narod izrailiv, i voni posyadut' tyebye, i stanyesh ti im na spadok, i nye budyesh uzhye bil'shye pozbavlyati ikh dityei. tak govorit' navstryechu' bog: za tye, shcho govoryat' pro vas: ti isi lyudinu, i pozbavlyaesht narod svii dityei, tomu ti nye budyesh uzhye isti lyudini, i bil'shye nye pozbavish svii narod dityei, govorit' navstryechu' bog! i nye pochuesht uzhye ti bil'shye gan'bi vid pogan, i narugi narodiv nye budyesh bil'shye nositi, i nye vchinish bil'shye, shchob narod tvii spotikavsy, govorit' navstryechu' bog! i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, izrailiv dim voni zhili na zyemli svoii, ta i zanyechistili ii svoeyu dorogoyu ta svoimi vchinkami, yak nyechistist' zhinki v chas nyechistoti ii stala ikhnnya doroga pyeryed moim litsyem! i viliv ya gniv svii na nikh za tu krov, yaku vilili voni na zyemlyu, ta bovvanami svoimi zanyechistili ii. i rozsiyav ya ikh syeryed narodiv, i voni buli rozporoshyeni po krainakh. za ikhn'oyu dorogoyu ta za ikhnimi vchinkami rozsudir ya ikh. i koli priishli voni do tikh narodiv, kudi poprikhodili, to znyevazhili svyatyie moe imyennya, koli stali do nikh govoryti: voni narod navstryechua, ta z zyemli iogo povikhodili! i zmluvavsy ya nad svoim svyatim im'yam, shcho iogo znyevazhiv izrailiv dim syeryed narodiv, kudi voni poprikhodili. tomu skazhi do izraillevogo domu: tak govorit' navstryechu' bog: nye dlya vas ya roblyu tsye, izrailiv domye, a til'ki dlya svyatogo svogo imyennya, yakye vi znyevazhili syeryed narodiv, kudi vi poprikhodili. i osvychu ya vye-

likye im'ya svoe, znyevazhyenye syeryed narodiv, shcho vi znyevazhili syeryed nikh, i piznayut' ti lyudi, shcho ya navstryechu', govorit' navstryechu' bog, koli ya pokazhu svoyu syvatist' syeryed vas na ikhnikh ochakh. i viz'mu vas iz tikh narodiv, i pozbirayu vas zo vsikh kraiv, i privyedu vas do vashoi zyeimli. i pokroplyu vas chistoyu vodoyu, i stan'yetye chisti; zo vsikh vashikh nyechistot i zo vsikh vashikh bovnaniv ochishchu vas. i dam vam novye syertsye, i novogo dukha dam u vashye nutro, i vikinu kaminnye syertsye z vashogo tila, i dam vam syertsye iz ploti. i dukha svogo dam ya do vashogo nutra, i zrobyu ya tye, shcho ustavami moimi budyetye khoditi, a postanovi moi budyetye styeryegti ta vikonuvati. i vi budyetye siditi v krayu, yakogo ya dav vashim bat'kam, i budyetye myeni narodom, a ya budu vam bogom! i spasu vas vid usikh vashikh nyechistot, i poklichu zbizhzhya, i pomnozhu iogo, i nye dam na vas golodu. i namnozhu plid dyeryeva ta vrozhai polya, shchob vi bil'shye nye nabiralisya soromu chyeryez golod mizh narodami. i zгадаe'tye vi pro vashi dorogi likhi ta pro vashi vchinki, shcho nye dobri, i budyetye briditisya samikh syebye za svoi provini ta za gidoti svoi. nye dlya vas ya tsye robitimu, govorit' navstryechu' bog, nyekhai budye tsye vam vidomye! zashari'tyesya ta posorom'tyesya vashikh dorig, izrailiv domye! tak govorit' navstryechu' bog: togo dnya, koli ya ochishchu vas zo vsikh vashikh provin, to pozasyelyuyu tsi mista, i budut' zabudovani ruini. a spustoshyena zyeimlya budye obroblyuvana za tye, shcho bula spustoshyenyam na ochakh kozhnogo pyeryekhozho. i skazhut': tsyei opustoshilii krai stav yak toi yedyens'kii sadok, a tsi mista, povalyeni i popustoshyeni ta poruinovani, tyepyer ukriplyeni ta zamyeshkani! i piznayut' narodi, yakii zostanut'sya navkolo vas, shcho ya, navstryechu', zabuduvav poruinovanye, zasadv spustoshilye. ya, navstryechu', govoriiv tsye i zrobit' tak govorit' navstryechu' bog: shchye na tsye prikhilyusya do izrailiyevogo domu, shchob zrobiti im: pomnozhu ikh, yak lyuds'ku otaru! yak osvyachyena otara, yak otara erusalimu v iogo svyata, taki budut' tsi poruinovani mista, povni otari lyuds'koi, i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'!

37

bula nado mnoyu navstryechunya ruka, i dukh navstryechunii viprovadiv myenye, i spiniv myenye syeryed dolini, a vona povna kistok! i vin obviv myenye bilya nikh navkolo, azh os' ikh duzhye bagato na poverkhni dolini, i os' voni stali duzhye sukhi! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, chi ozhyut' otsi kosti? a ya vidkazav:

navstryechui bozhnye, ti znaesh! i skazav vin myeni: prorokui pro tsi kosti, ta i skazhyesh do nikh: sukhi kosti, poslukahitye slova navstryechun'ogo! tak govorit' navstryechu' bog do tsikh kistok: os' ya vvyedu u vas dukha i vi ozhyvetye! i dam na vas zhili, i viroste na vas tilo, i prostyagnu na vas shkiru, i dam u vas dukha, i vi ozhyvetye. i piznaetye vi, shcho ya navstryechu'! i prorokuvav ya, yak nakazano. i znyavsya shum, koli ya prorokuvav, i os' gurkit, a kosti zblizhalisya, kistka do kistki svoei. i pobachiv ya, azh os' na nikh zhili, i viroslo tilo, i bula natyagnyena na nikh shkira zvyerkhu, ta dukha nye bulo v nikh. i skazav vin myeni: prorokui do dukha, prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhyesh do dukha: tak govorit' navstryechu' bog: priliin', dukhu, z chotir'okh vitriv, i dikhi na tsikh zabitikh, i nyekhai ozhyut'! i ya prorokuvav, yak vin nakazav buv myeni, i vviishov u nikh dukh, i voni ozhili, i postavali na nogi svoi, viis'ko duzhye-duzhye vyelikelye!... i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tsi kosti voni vvyes' izrailiv dim. os' voni kazhut': povisikhali nashi kosti, i zaginula nasha nadiya, nam kinyets'! tomu prorokui ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya povidchinyayu vashi grobi, i pozvodzhu vas iz vashikh grobiv, mii narodye, i vvyedu vas do izrailiyevoi zyeimli! i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', koli ya povidchinyayu vashi grobi, i koli pozvodzhu vas iz vashikh grobiv, mii narodye! i dam ya v vas svogo dukha, i vi ozhyvetye, i vmishchu vas na vashii zyeimli, i piznaetye vi, shcho ya, navstryechu', skazav tsye i zrobit, govorit' navstryechu'! i bulo myeni slovo navstryechune takye: a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: yudi ta sinam izrailiya, iogo druzyam. i viz'mi shchye odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: iosipovi dyeryevo efyrema ta vs'omu domovi izrailiya, druzyam iogo. i zbliz' ikh sobi odnye do odnogo na odin kusok dyeryeva, i voni stanut' za odnye v tvoii rutsi! i yak skazhut' do tyebye sini tvogo narodu, govoryachi: chi nye ogolosish nam, shcho tsye v tyebye takye? to skazhi im: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya viz'mu dyeryevo iosipa, shcho v efyremovii rutsi, ta plyemyena izrailiyevi, iogo druziv, i dam na n'ogo dyeryevo yudi, i vchinyu ikh za odnye dyeryevo, i stanut' voni odnim u moii rutsi! i budut' tsi dyeryeva, shcho napishyesh na nikh, u rutsi tvoii na ikhnikh ochakh. i skazhi do nikh: tak govorit' navstryechu' bog: os' ya viz'mu izrailiyevikh siniv z-posyeryed narodiv, kudi voni pishli, i pozbirayu ikh znavkola, i vvyedu ikh do ikhn'oi zyeimli. i zrobyu ikh za odin narod u krai na izrailiyevikh gorakh, i budye dlya vsikh nikh odin tsar

za tsarya, i nye budut' uzhye dvoma narodami, i nye budut' uzhye bil'sh podilyeni na dve tsarstv. i bil'sh nye budut' voni zanyechishchuvatisya svoimi bovvanami i gidotami svoimi ta vsima svoimi pyerestupami, spasu ikh zo vsikh ikhnikh osyel', dye voni grishili, i ochishchu ikh. i budut' voni myeni narodom, a ya budu im bogom! a rab mii david budye tsaryem nad nimi, i odin pastir budye dlya vsikh nikh, i postanovami moimi voni budut' khoditi, a ustavi moi budut' styeryegti i vikonuvati ikh. i osyadut' voni na tii zyeqli, yaku ya dav buv moemu rabovi yakovovi, shcho sidili na nii ikhni bat'ki, i osyadut' na nii voni ta ikhni sini, ta sini siniv ikhnikh azh naviki, a mii rab david budye im knyazym naviki! i skladu z nimi zapovita miru, tsye budye vichnii zapovit iz nimi. i zmitsnyu ikh, i namnozhu ikh, i dam svoyu svyatinyu syeryed nikh na viki! i budye mistye mogo probuvannya nad nimi, i ya budu im bogom, a voni myeni budut' narodom. i piznayut' tsi narodi, shcho ya navstryechu', shcho osvyativ izrailya, koli budye moya svyatinya syeryed nikh naviki!

38

i bulo myeni slovo navstryechune takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichyia do goga, krayu magoga, knyazya roshu, myeshyekhu ta tuvalu, i prorokui na n'ogo ta i skazhyesh: tak skazav navstryechu': os' ya proti tyebye, gogu, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i zavyernu tyebye, i vkladu gachki v shchelyepi tvoji, i vivyedu tyebye ta vsye viis'ko tvoe, konyei ta vyerkhivtsiv, usi voni doskonalo ozbroeni, vyelikye zborishchye, zo shchitami ta shchitkami, usi ozbroeni myechami. paras, kush i put iz nimi, usi voni zo shchitom ta z sholomom. gomyer i vsi ordi iogo, dim togarmi, kintsi pivnichni ta vsi viddili iogo, chislyenni narodi z toboyu. prigotuisya, i prigotui sobi ti ta vsye zborishchye tvoe, zibrani pri tobi, i budyesh dlya nikh storozhyeyu. po bagat'okh dnyakh ti budyesh potribnii, u kintsi rokiv priidyesh do krayu, shcho povyernyeni vid myecha, shcho zibranii vid chislyennikh narodiv, na izrailievi gori, shcho zavzhdi buli ruinoyu, a vin buv vivyedenii vid narodiv, i vsi voni sidyat' byezpyechno. i viidyesh, priidyesh yak burya, budyesh yak khmara, shchob pokriti zyeqliu, ti ta vsi viddili tvoji, ta chislyenni narodi z toboyu. tak govorit' navstryechu' bog: i stanyet'sya togo dnya, uviidut' slova na tvoe syertsye, i ti budyesh dumati zlu dumku, ta i skazhyesh: pidu na nyekriplyenii kraji, znaidu spokoinikh, shcho byezpyechno sidyat', usi voni sidyat' v osadakh byez muru, i nyema v nikh zasuva ta vorit, shchob nabrati zdo-

bichi, i chiniti grabunok, shchob povyernuti svoyu ruku na zasyelyeni ruini, i na narod, zibranii z narodiv, shcho nabuvayut' dobutoke ta maetok, shcho sidyat' posyeryed zyeqli. shveya ta dyedan, i kuptsi tarshishu, i vsi lyevchuki iogo skazhut' tobi: chi ti priishov nabrati zdobichi, chi ti zibrav svoe zborishchye, shchob chiniti grabunok, shchob vinyesti sriblo ta zoloto, shchob nabrati dobutoke ta maetku, shchob nabrati vyelikoi zdobichi? tomu prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhyesh do goga: tak govorit' navstryechu' bog: chi togo dnya, koli narod mii sidityme byezpyechno, ti nye dovidaeshsya pro tsye? i priidyesh iz svogo mistya, iz pivnichnikh kintsiv, ti ta chislyenni narodi z toboyu, vsi voni gartsyuyut' na konyakh, zborishchye vyelikye i viis'ko chislyennye! i zdiimyeshsya na narod mii izrailiv, yak khmara, shchob pokriti zyeqliu. budye tsye na kintsi dniv, i vivyedu tyebye na mii kraji, shchob narodi piznali myenye, koli ya pokazhu svoyu svyatat' tobi, gogu, na ikhnikh ochakh. tak govorit' navstryechu' bog: chi ti toi, shcho pro n'ogo govoriy ya za davnikh dniv chyeryez moikh rabiv, izrailievikh prorokiv, shcho prorokuvali za tikh dniv pro roki, shchob privyesti tyebye na nikh? i stanyet'sya togo dnya, u dni prikhodu goga na izrailiyevu zyeqliu, govorit' navstryechu' bog, uviidyeyevnist' moya v nizdri moi. i v ryevnosti svoii, v ogni svogo gnivu ya skazav: ts'ogo dnya budyeyelikii trus na izrailiyevii zyeqli. i zatremyat' pyered moim litysem mors'ki ribi ta ptastvo nyebesnye, i pol'ova zvirina, vsyakye gaddyia, shcho plazue po zyeqli, i vsyaka lyudina, shcho na povyerkhni zyeqli, i budut' poruinovani gori, i povalyat'sya urvishcha, i vsyakii mur na zyeqliu vpadye. i poklichu proti n'ogo myecha na vsikh gorakh moikh, govorit' navstryechu' bog, myech kozhnogo budy na brata iogo! i budu suditisa z nimi morovitsyeyu ta krov'yu, i pushchu zalivnii doshch ta kaminnii grad, ogon' ta sirku na n'ogo ta na viddili iogo, ta na chislyenni narodi, shcho z nim. i zvyelichusya, i pokazhu svoyu svyatat' i budu piznaniy na ochakh chislyennikh narodiv, i voni piznayut', shcho ya navstryechu'!

39

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na goga ta i skazhyesh: tak govorit' navstryechu' bog: oto ya na tyebye, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i vyeru tyebye, i poprovadzhu tyebye, i pidiimu tyebye z pivnichnikh kintsiv, i vprovadzhu tyebye na izrailievi gori. i vib'yu luka tvogo z tvoei livitsi, a tvoji strili kinu z tvoei pravitsi. upadyesh na izrailievikh gorakh ti i usi viddili tvoji ta narodi, shcho z toboyu; viddam

tyebye na z'idzhyennya khizhому ptastvu, usyakomu krilatому ta pol'ovii zvirini. na vidkritому poli vpadyesh ti, bo tsye ya gov-oriv, govorit' navstryechu' bog! i posh-lyu ya ogon' na magoga ta na tikh, shcho byezpyechno zamyeshkuyut' ostrovi, i piznayut' voni, shcho ya navstryechu'! a svoe svyatyie im'ya rozgoloshu posyeryed mogo narodu izrailya, i bil'shye nye dam znyevazhiti svyatyie moe imyennya, i nar-odi piznayut' shcho ya navstryechu', svy-atii izrailiv! os' priidye i stanyet'sya, gov-orit' navstryechu' bog, tsye toi dyen', shcho ya govoriv. i povikhodyat' myeshkantsi izrailievikh mist, i nakladut' ogon', i pal-itimut' zbroyu ta shchitka i shchita, luka ta strili, i ruchnono kiya ta ratishchye, i budut' nimi paliti ogon' sim rokov. i nye budut' nositi drov z polya, i nye budut' ru-bati z lisiv, bo zbroeyu budut' paliti ogon', i viz'mut' zdobich iz tikh, khto brav zdobich iz nikh, i pograbyut' tikh, khto ikh grabu-vav, govorit' navstryechu' bog. i stanyet'sya togo dnya, dam ya tam gogovi mist'sye grobu v izraili, dolinu pyeryekhozhikh, na skhid vid morya, i shcho zamikae dorogu py-eryekhozhim. i pokhovayut' tam goga i usye iogo mnogolyudstvo, ta i nazvut': dolina mnogolyudstva goga. i budyie khovati ikh izrailiv dim, shchob ochistiti z'yemlyu, sim misyatsiv. i budyie khovati vvyes' narod krayu, i vin stanye dlya nikh za pam'yatku, togo dnya, koli ya proslavlyu syebye, gov-orit' navstryechu' bog. i viddilyat' lyudye, yaki byez pyeryervi khoditimut' po krayu i khovativmut' z pyeryekhozhimi pozosta-likh shchye na povyerkhni z'yemli, shchob ii ochistiti. po syemi misyatsyakh voni shchye budut' vishukuvati. i pyeryeidut' ti obkhidniki po krayu, i koli khto pobachit' lyuds'ku kistku, to postavit' pri nii znaka, azh poki nye pokhovayut' ii pokhoronniki v dolini mnogolyudstva goga. a im'ya mista gamona. i ochistyat' z'yemlyu. a ti, sinu lyuds'kii, tak govorit' navstryechu' bog: skazhi ptakhovi, usyakomu krilatому, ta vsii pol'ovii zvirini: zgromad'tyesya i pri-idit', zbyerit'sya navkolo nad zhyertvoyu, shcho ya prinyesu dlya vas, vyelika zhyertva na izrailievikh gorakh, i vi budyetye isti m'yaso, i budyetye piti krov. vi budyetye isti tilo litsariv, a krov knyaziv z'yemli budyetye piti, barani, i vivtsi, i kozli, biki, siti bashans'ki biki vsi voni. i budyetye isti lii azh do sitosti, i budyetye piti krov azh do vpoennya z moei zhyertvi, yaku ya prinis dlya vas, i nasititiesya pri moemu stoli kin'mi ta vyerkhivtsyami, litsaryami ta vsyakimi voyakami, govorit' navstryechu' bog! i dam svoyu slavu mizh narodami, i pobachat' usi narodi mii sud, shcho zroblyu ya, ta moyu ruku, shcho na nikh pokladu. i piznae izrailiv dim, shcho ya navstryechu',

ikhonii bog, vid ts'ogo dnya i dali. i piznayut' narodi, shcho izrailiv dim pishov na vignan-nya za provini svoi, za tye, shcho spronyevir-ilisya myeni, a ya skhovav buv vid nikh litsye svoe, i viddav ikh u ruku ikhnikh nyepriy-atyeli, i vsi voni popadali vid myecha. za ikhn'oyu nyechististyu ta za ikhne byezza-konnnya zrobiv ya tsye z nimi, i skhovav vid nikh litsye svoe. tomu tak govorit' navstryechu' bog: tyepyer povyernu dolyu yakova, i zmluyusya nad usim izrailievim domom, i budu ryevnii za svoe svyatyie imyennya. i vidchuyut' voni svoyu gan'bu ta vsye svoe spronyeviryennya, yakim spronye-virilisya myeni, koli syadut' byezpyechno na svoii z'yemli, i nye budyie vzhye nikogo, khto b ikh strashiv, koli povyernu ikh z nar-odiv, i pokazhu svoyu svyatyat' u nikh na ochakh chislyennikh narodiv. i piznayut' voni, shcho ya navstryechu', bog ikhnii, koli vizhyenu ikh u polon do narodiv, a potomu pozbirayu ikh na ikhnyu z'yemlyu, i bil'sh nye pozostavlyu tam nikogo z nikh. i nye skhovayu vzhye vid nikh svogo litsya, bo villyu dukha svogo na izrailiv dim, govorit' navstryechu' bog!

40

dvadtsyatogo i p'yatogo roku nashogo vig-nannya, na pochatku roku, dyesyatogo dnya misyatsya, chotirnadtsyatogo roku po tomu, yak bulo zruinovanye misto, togo samogo dnya bula na myeni navstryechunya ruka, i vin uprovadiv myenye tudy. u bozhikh vidin-nyakh uprovadiv vin myenye do izrailievogo krayu, i dav spochiti myeni na duzhye vi-sokii gori, a na nii bula nibi budova mista, z poludnya. i priviv myenye tudy, i os' cholovik, shcho iogo vid, nibi vid bliskuchoi midy, a v iogo rutsi l'nyana nitka ta mirnicha palitsya, i vin stoyav u brami. i skazav myeni tsyei cholovik: sinu lyuds'kii, divisya svoimi ochima i slukhai svoimi vukhami, i zvyerni svoe syertsye na vsye, shcho ya pokazhu tobi, bo ti privyedenii syudi, shchob pokazati tobi. usye, shcho ti pobachish, ob'yavi izrai-lyevomu domovi. i os' mur nazovni khramu navkolo, a v rutsi togo cholovika mirnicha palitsya na shist' liktiv, na miru liktyem ta dolonyeyu. i zmyryav vin shirinu tiei bu-divli odna palitsya, i zavvishki odna palit-sya. i priishov vin do brami, shcho ii py-eryed u napryami do skhodu, i vviishov ii skhodami, i zmyryav poroga tiei brami odna palitsya zavshirshki, i drugii porig odna pal-itsya zavshirshki. a vartivnya odna pal-itsya zavdovzhki i odna palitsya zavshir-shki, a pomizh vartivnyami p'yat' liktiv; a porig brami z boku sinyechok tiei brami, zsyeryedini odna palitsya. i zmyryav vin sini tiei brami zsyeryedini odna palitsya. i

zmiryav sini brami visim liktiv, a stovpi ii dva likti, a sini brami zsyeryedini. a bramni vartivni v napryami na skhid tri zvidsi i tri zvidti, i mira odna im tr'om, i mira odna stovpam zvidsi ta zvidti. i zmiryav vin shirinu vkhodu do brami dyesyat' liktiv, dovzhina brami trinadtsyat' liktiv. a rozmyezhuvannya pyeryed vartivnyami odin likot', i odin likot' zvidti, a vartivnya shist' liktiv zvidsi i shist' liktiv zvidti. i zmiryav bramu z dakhu vartivni do dakhu ii, zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, dvyeri navproti dvyeryei. i porobiv stovpi, shistdyesyat liktiv, i do stovpiv pidkhodit' podvir'ya, navkolo brami. a vid pyeryedu bramnogo vkhodu azh do pyeryedu sinyei vnutrishn'oi brami p'yatdyesyat liktiv. i buli vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki v syeryedini, do vartivyen' ta do ikhnikh stovpiv u syeryedini brami navkolo, i tak do sinyei, i vikna navkolo do syeryedini, a na stovpakh viriz'blyeni pal'mi. i vin vprovadiv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya. i os' komori ta pidloga, vikladyena z kaminnya, zroblyena dlya podvir'ya navkolo, tridtsyat' komir na pidlozi. a tsya pidloga bula pozad bram, po dovzhini bram, dolishnya pidloga. i zmiryav vin shirinu vid pyeryedu dolishn'oi brami do pyeryedu vnutrishn'ogo podvir'ya nazovni, sto liktiv, na skhid ta na pivnich. a ta brama, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich do zovnishn'ogo podvir'ya, vin zmiryav dovzhinu ii ta shirinu ii. i vartivni ii tri zvidsi i tri zvidti, i stovpi ii, i sini ii buli za miroyu pyershoi brami, p'yatdyesyat liktiv dovzhina ii, a shirina dvadtsyat' i p'yat' na miru liktyem. a vikna ii, i sini ii ta viriz'blyeni pal'mi ii za miroyu brami, shcho pyeryed ii v napryami na skhid, a simoma skhidtsyami vkhodiat' u nyei, a ii sini pyeryed nimi. i brama vnutrishn'ogo podvir'ya navproti brami na pivnich ta na skhid. i zmiryav vin vid brami do brami sto liktiv. i vin poprovadiv myenye v napryami na pivdyen', azh os' brama v napryami na pivdyen'. i vin zmiryav stovpi ii ta sini ii za timi mirami. a v nyei vikna ta sini ii navkolo, yaki ti vikna, p'yatdyesyat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a symeyero skhidtsiv vkhid do nyei, i sini ii pyeryed nimi, a viriz'blyeni pal'mi ii odna zvidsi, a odna zvidti pri stovpakh ii. a brama vnutrishn'ogo podvir'ya u napryami na pivdyen', i vin zmiryav vid brami do brami v napryami na pivdyen' sto liktiv. i vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya pivdyennoy bramoyu, i zmiryav pivdyennu bramu za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini ii za timi mirami, i vikna ii, i v sinyakh ii navkolo p'yatdyesyat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a sini ii navkolo zavdovzhki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, a zavshirshki p'yat' lik-

tiv. i sini ii pri zovnishn'omu podvir'i, i pal'mi pri stovpakh ii, a visim skhodiv ii vkhid. i vin uprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya v napryami na skhid, i zmiryav brami za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini ii za timi mirami, a v nyei vikna ta v ii sinyakh navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a ii sini buli do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi ii pri ii stovpakh zvidsi i zvidti, a visim skhidtsiv ii vkhid. i vprovadiv myenye do pivnichnoi brami, i zmiryav timi mirami. vartivni ii, stovpi ii, i ii sini ta vikna v nyei navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a stovpi ii do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi pri stovpakh ii z ts'ogo i z tego boku, a visim skhodiv ii vkhid. i komora, i ii vkhid u stovpakh bram, tam poloshchut' tsilopalyennya. a v sinyakh brami dva stoli zvidsi i dva stoli zvidti, shchob rizati na nikh tsilopalyennya i zhyertvi za grikh ta zhyertvi za provinu. a pri zovnishn'omu botsi, shcho pidiimaet'sya do vkhodu pivnichnoi brami, dva stoli, i pri botsi inshomu, shcho pri sinyakh brami, dva stoli. chotiri stoli zvidsi i chotiri stoli zvidti pri botsi brami, visim stoliv, shcho na nikh rizhut'. i chotiri stoli na tsilopalyennya, kaminnya tyesanye, zavdovzhki likot' odin i i piv, a zavshirshki odin likot'; na nikh kladut' znaryadnya, shcho nimi rizhut' tsilopalyennya ta zhyertvu. i gaki, na odnu dolonyu, buli prigotovlyeni v domi navkolo, a na stolakh zhyertovnye m'yasos. a nazovni vnutrishn'oi brami buli dvi kimnati u vnutrishn'omu podvir'i, shcho pri pivnichnomu botsi brami, a ikhnii pyeryed u napryami na pivdyen', odna pri botsi skhidn'oi brami, pyeryed ii u napryami na pivnich. i skazav vin do myenye: tsya kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivdyen', dlya svyashchchyenikov, shcho styeryezhut' storozhu khramu. a ta kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich, dlya svyashchchyenikov, shcho vikonyut' storozhu zhyertivnika. tsye sadokovi sini, shcho z lyevievikh siniv nablizhuyut'sya do navstryechua, shchob sluzhiti iomu. i zmiryav podvir'ya zavdovzhki sto liktiv, i zavshirshki sto liktiv, chotirikutne, a zhyertivnik buv pyeryed khramom. i vprovadiv myenye do sinyei khramu, i zmiryav stovpa sinyei, p'yat' liktiv zvidsi, i p'yat' liktiv zvidti, a shirina brami tri likti zvidsi i tri likti zvidti. dovzhina sinyei dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki odinadtsyat' liktiv, a dyesyat'ma skhodami khodyat' do n'ogo; a stovpi pri stovpakh, odin zvidsi, a odin zvidti.

liktiv zavshirshki zvidti, shirina skinii. a shirina vkhodu dyesyat' liktiv, a boki vkhodu p'yat' liktiv zvidsi i p'yat' liktiv zvidti; i zmiryav dovzhinu iogo sorok liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv. i vviishov vin do syeryedini, i zmiryav vkhodovogo stopva dva liktiv, a vkhid shist' liktiv, a shirina vkhodu sim liktiv. i zmiryav dovzhinu iogo dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv na pyeryedi khramu. i skazav vin myeni: tsye svyatyee svyatikhi! i zmiryav vin stinu khramu shist' liktiv, a shirina bichnoi kimnati chotiri likti krugom navkolo khramu. a kimnati bichni, kimnata pri kimnati, tridtsyat' v tr'okh poverkhakh, i vkhodili v stinu, shcho khram mav dlya bichnikh kimnat navkolo krugom, shchob dyerzhalisya, i nye dyerzhalisya v stini togo khramu. i vin stavav shirshii, i obyertavsa vsye bil'shye vgoru do bichnikh kimnat, bo toi khram buv obyernenii bil'shye vgoru, krugom navkolo khramu, tomu khram buv shirshii vgoru, i tak dolishnii poverkh vkhodit' na gorishnii chyeryez syeryednii. i bachiv ya vishinu khramu navkolo, pidvalini bichnikh kimnat povna palitsya, shist' liktiv. shirina stini, shcho v bichnii kimnati nazovni, p'yat' liktiv, a vil'nye mistsye mizh bichnimi kimnatami, shcho nalyezhit' do khramu. i pomizh komorami zavshirshki dvadtsyat' liktiv krugom navkolo khramu. a vkhid z bichnoi kimnati do vil'nogo mistsya vkhid odin u napryami na pivnich, i vkhid odin na pivdyen', a shirina vil'nogo mistsya p'yat' liktiv krugom navkolo. a budivlya, shcho pyeryed vidgorodzhynim maidanom u napryami na zakhid, zavshirshki simdyesyat liktiv, a stina budivli p'yat' liktiv, shirina krugom navkolo, a dovzhina ii dyev'yat-dyesyat liktiv. i vin zmiryav toi khram, zavdovzhki sto liktiv, a vidgorodzhynii maidan i budivlya ta stini ii, zavdovzhki sto liktiv. a shirina pyeryedn'oi chastini khramu ta vidgorodzhynogo maidanu na skhid sto liktiv. i zmiryav vin dovzhinu budivli do pyeryedu vidgorodzhynogo maidanu, shcho pozad nyei, galyeriya zvidsi i zvidti, sto liktiv, i tak vnutrishnii khram i sineyehki podvir'ya. porogi ta vikna, shiroki znadvoru, i vuz'ki vsyeryedini, galyeriya navkolo nikh tr'okh, navproti porogu dyeryev'yanii obklad navkolo i zymlya do vikon, a vikna zachinyeni. usye ponad vkhodom i azh do vnutrishn'ogo khramu, i nazovni pri kozhnii stini krugom navkolo, u vnutrishn'omu i u zovnishn'omu, viriz'byenye, i bulo зроблене кхьерувими та пал'мами, i пал'ма була мизх кхьерувимом та кхьерувимом, два обличчя в кхьерувима. i lyuds'kye oblichchya mali pal'mi zvidsi, a oblichchya lyevchuka mali pal'mi zvidti, poroblyeni pri vs'omu domi navkolo. vid zymli azh ponad vkhid poroblyeni кхьерувими та пал'ми на

stini khramu. khram mav chotirikutni odvirkii, a pyeryed svyatini mav takii samii viglyad. zhyertivnik buv iz dyeryeva, tri likti visokii, a dovzhina iogo dva likti, a v n'ogo iogo kuti i pidnizhzhya iogo ta stini iogo dyeryevo. i skazav vin myeni: tsye toi stil, shcho pyeryed navstryechunim litsyem! a v khrami ta v svyatini bulo dvoe dyeryei. i v tikh dyeryakh bulo po dvi doshtsi, obidvi doshki obyertalisya, dvi v odnikh dyeryakh, i dvi v inshikh dyeryakh. i buli зроблені на них, на dyeryakh khramu, кхьерувими та пал'ми, yak poroblyeni buli v stinakh, a dyeryev'yanii ganok pri pyeryedi sineyi nazovni. i vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki vsyeryedini, i pal'mi zvidsi ta zvidti pri bokakh sineyi, i taki bichni kimnati khramu ta strikhi.

42

i vin viviv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya dorogoyu v napryami na pivnich, i vviv myenye do kimnat, shcho navproti vidgorodzhynoi ploschchi, i shcho navproti budivli na pivnich. navproti zavdovzhki sto liktiv, vkhid pivnichnii, a zavshirshki p'yat-dyesyat liktiv. navproti dvadtsyat' liktiv, shcho u vnutrishn'omu podvir'i, i navproti vikladyenoi pidlogi, shcho v zovnishn'omu podvir'i, galyeriya do pyeryedu galyerii na tri poverkhi. a pyeryed kimnatami buv khid na dyesyat' liktiv shirini do vnutrishn'ogo podvir'ya, dorogoyu sta liktiv, a vikhodi ikhni na pivnich. a gorishni kimnati buli korotshi, bo galyerii zabirali vid nikh bil'shye mistsya, nizh z dolishnikh ta z syeryednikh tiei budivli. bo voni buli tripoverkhovi, i nye bulo v nikh stovpiv, yak stovpi podvir'ya, tomu voni buli vuzhchi vid dolishnikh ta vid syeryednikh na zymli. a mur, shcho nazovni navproti kimnat, u napryami zovnishn'ogo podvir'ya, do pyeryedu kimnat dovzhina iogo p'yatdyesyat liktiv. bo dovzhina tikh kimnat, shcho v zovnishn'ogo podvir'ya, p'yatdyesyat liktiv, i os' na pyeryedi khramu sto liktiv. a pid timi kimnatami khid vid skhodu, koli vkhoditi do nikh z zovnishn'ogo podvir'ya. po shirini muru podvir'ya v napryami na skhid do pyeryedu vil'nogo mistsya i do pyeryedu budivli kimnati. a doroga pyeryed nimi yak vid kimnat, shcho v napryami na pivnich; yaka dovzhina, taka shirina ikhnya, a vsi vikhodi buli za ikhnimi sposobami ta za ikhnimi vikhodami. i yak vkhodi kimnat, shcho v napryami pivdnya, takii buv vkhid na pochatku dorogi, dorogi pyeryed vidpovidnim muirom u napryami na skhid, koli iti do nikh. i skazav vin myeni: kimnati pivnichni i kimnati pivdyenni, shcho na pyeryedi vil'nogo mistsya, tsye kimnati svyashchyenni, dye idyat'

svyashchyeniki, shcho nablizhuyut'sya do navstryechua, naisvyatishye, tam skladayut' naisvyatishye, i zhyertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, bo tsye mistse svyaty. koli svyashchyeniki vvidut', to nye smiyut' vikhoditi do svyatini do zovnishn'ogo podvir'ya, i mayut' tam skladati svoi shati, v yakikh sluzhat', bo voni svyatoshchi. i zodyagnut' voni inshi shati, i todi til'ki mozhut' zblizhatysya do togo, shcho nalyezhit' narodovi. i skinchiv vin vimiryuvannya vnutrishn'ogo khramu, i vprovadiv myenye v napryami brami, shcho pyeryed ii v napryami na skhid, i zmiryav tye krugom navkolo. vin zmiryav mirnichoyu palitsyeyu skhidnii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu navkolo. zmiryav pivnichnii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnich-noyu palitsyeyu navkolo. zmiryav pivdyen-nii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu. obyernuvysya do zakhidn'ogo boku, namiryav p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu. na chotiri storoni vidmiryav tye. malo vono mur krugom navkolo, zavdovzhki p'yat' sotyen', i zavshirshki p'yat' sotyen', shchob viddiliti mizh svyatim ta zvichainim.

43

i poprovadiv myenye do brami, do brami, shcho zvyernyena v napryami skhodu. i os' slava izrail'yevogo boga ishla v napryami vid skhodu, a goslos iogo buv, yak shum vyelikoi vodi, a z'yemlya zasvitilasya vid slavi iogo! i vid buv takii zhye, yak ya bachiv: yak tye vidivo, shcho ya bachiv, koli ya prikhodiv ruinovati misto, i vidi buli, yak toi vid, shcho ya bachiv pri richtsi kyevar. i vpav ya na oblichchya svoe! i slava navstryechunya vviishla v khram v napryami brami, shcho pyeryed ii v napryami skhodu! i pidnyav myenye dukh, i vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya, i os' slava navstryechunya napovnila khram! i pochuv ya promolvayuchogo do myenye z khramu, a toi muzh stoyav pri myeni. i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tsye mistse pryestolu mogo, i mistse stip moikh nig, dye ya budu pyeryebuvati naviki posyeryed izrail'yevikh siniv, nye zanyechistit' uzhye izrailiv dim svyatyie im'ya moe, voni ta ikhni tsari rozpustoye svoeyu ta trupami ikhnikh tsariv pri ikhn'omu vmiranni! voni stavili svogo poroga pri moemu porozi, i svoi odvirki pri odvirakakh moikh, tak shcho til'ki stina bula mizh mnoyu ta mizh nimi, i voni zanyechistili svyatyie im'ya moe svoimi gidotami, yakikh narobili, i ya vigubiv ikh u svoim gnivi... tyeper nyekhai voni viddalyat' vid myenye rozpustu svoyu ta trupi svoikh tsariv, i ya budu probuvati mizh nimi naviki. ti, sinu lyuds'kii, ob'yavi izrail'yevomu domovi pro

tsyei khram, i voni posoromlyat'sya vid svoikh provin, i zmiryayut' miru. a yakshcho voni zasoromlyat'sya vid us'ogo, chogo narobili, to viyasni im viglyad khramu, i plan iogo, i vikhodi iogo ta iogo vkhodi, i vsvi ustavi iogo, i vsvi nachyerki iogo, i vsvi zakoni iogo, i napishi tsye na ochakh ikh, i nyekhai voni styeryezhut' usyakii nachyerk iogo, i vsvi ustavi iogo, i nyekhai voni robylat' ikh! otsye zakon khramu: na vyershini gori vsya granitsya iogo krugom navkolo mae buti svyatyee svyatikh. os' tsye zakon khramu. a otsye miri zhyertivnika liktyami, likot' tsye likot' ta dolonya. i osnova zhyertivnika likot', i likot' zavshirshki, a iogo granitsya do iogo krayu navkolo odna p'yad', i tsye zadnya storona zhyertivnika. a vid osnovi na z'yemli azh do dolishn'ogo obkladu zhyertivnika dva likti, a zavshirshki odin likot', a vid malogo vidstupu zhyertivnika azh do vyelikogo chotiri likti, a zavshirshki likot'. a zhyertivnik chotiri likti vioskii, a vid zhyertivnika i vishchye chotiri rogi. a ognishchye dvanadtsyat' liktiv zavdovzhki na dvanadtsyat' zavshirshki, chotirikutne pri chotir'okh svoikh bokakh. a dolishnii obklad chotirnadtsyat' liktiv zavdovzhki na chotirnadtsyat' zavshirshki pri chotir'okh bokakh ii, a granitsya navkolo n'ogo pivliktya, a osnova iogo likot' navkolo, a skhodi iogo zvyernyeni na skhid. i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tak govorit' navstryechu' bog: otsye ustavi zhyertivnika na dyen', koli vin budye зроблений, shchob prinositi na n'omu tsilopalyennya, i kropiti na n'ogo krov. i dasi svyashchyenikam-lyevitam, shcho voni z sadokovogo nasinnya, shcho nablizhuyut'sya do myenye, govorit' navstryechu' bog, shchob sluzhili myeni, molodogo bika z vyelikoi khudobi na zhyertvu za grikh. i viz'myesh z iogo krov, i pokropi na chotiri iogo rogi i do chotir'okh kutiv opravi ta do granitsi navkolo, i ochisti iogo ta osvvyati iogo. i viz'myesh bika tiei zhyertvi za grikh, i spalyat' iogo na oznachenomomu misti khramu nazovni svyatini. a drugogo dnya prinyesyesh u zhyertvu kozla byezvadnogo na zhyertvu za grikh, i ochistyat' zhyertivnika, yak ochistili bikom. a koli pokinchish ochishchati, prinyesyesh u zhyertvu molodogo bika z vyelikoi khudobi, byezvadnogo, i byezvadnogo barana z otari. i privyedi ikh pyeryed navstryechune litsye, i kinut' svyashchyeniki na nikh sil', i prinyesut' ikh tsilopalyennyam dlya navstryechua. sim dyen' budyesh prigotovlyati kozla zhyertvi za grikh na kozhyen dyen', i molodogo bika z vyelikoi khudobi, i barana z otari, byezvadnikh prigotovlyat'. sim dyen' budut' ochishchati togo zhyertivnika, i ochistyat' iogo, i osvvyatyat' iogo. i skinchat'sya ti dni, i stanyet'sya, vos'mogo dnya i dali prigotovlyat' svyashchyeniki na zhyertivniku

vashi tsilopalyennya ta vashi zhyertvi mirni, i vpodobayu sobi vas, govorit' navstryechu' bog!

44

i vyernuv myenye v napryami brami zovnishn'oi svyatini, shcho obyernyena na skhid, a vona zamknyena. i skazav myeni navstryechu': brama tsya budy zamknyena, nye budy vidchinyena, i nikhto nye vviidye v nyei, bo v nyei vviishov navstryechu', bog izrailiv, i vona budy zamknyena. knyaz', sam knyaz' budye siditi v nii, shchob isti khlib pyeryed navstryechunim litsyem; sin'mi brami vin uviidye, i sin'mi viidye. i viprovadiv myenye v napryami pivnichnoi brami do pyeryedu khramu, i pobachiv ya, azh os' slava navstryechunya napovnila navstryechunii dim! i vpav ya na oblichya svoe... i skazav myeni navstryechu': sinu lyuds'kii, zvyerni svoe syertsye, i pobach svoimi ochima, a svoimi vukhami poslukhai usye, shcho ya govoritimu z tobouy shchodo vsikh postanov navstryechun'ogo domu, i shchodo vsyakikh zakoniv iogo, i zvyernyesh svoe syertsye do vkhodu togo khramu v usikh vikhodakh svyatini. i skazhyesh do vorokhobnikov, do izrail'yevogo domu: tak govorit' navstryechu' bog: dosit' vam usikh vashikh gidot, izrailiv domye, shcho vi vvodili chuzhintsiv, nyeobrizanosyerdikh ta nyeobrizanotilikh, shchob buli v moii svyatini, shchob znyevazhiti iogo, mii khram, koli prinosili mii khlib, lii ta krov, i, krim usikh vashikh gidot, zlamali mogo zapovita. i vi nye nyesli storozhi svyatoschiv moikh, alye postavili ikh sobi za storozhiv moei varti v moii svyatini. tak govorit' navstryechu' bog: kozhyen chuzhinyets', nyeobrizanosyerdii ta nyeobrizanotilii nye vviidye do moei svyatini; tsye i pro vsyakogo chuzhintsya, shcho zhivye syeryed izrail'yevikh siniv. i navit' lyeviti, shcho buli viddallisiya vid myenye, koli blukav izrail', shcho buli zbludili vid myenye za svoimi bozhkami, i voni ponyesut' karu za svoyu vinu, i budut' voni v svyatini moii sluzhiti storozhami pri bramakh khramu, i obslugovuvati khram, voni budut' prinositi tsilopalyennya i zhyertvu narodovi, i voni budut' stavati pyeryed nimi, shchob sluzhiti im. za tye, shcho voni sluzhili im pyeryed ikhnimi bovvanami, i stali dlya izrail'yevogo domu za spotikannya na provinu, tomu pidnyav ya svoyu ruku na nikh, govorit' navstryechu' bog, i voni ponyesut' provinu svoyu! i voni nye pidiidut' do myenye, shchob buti svyashcheynikami myeni, i shchob pidkhoditi do vsikh svyatoschiv moikh, do svyatogo svyatikh, i budut' nositi gan'bu svoyu ta gidoti svoi, yaki narobili... i dam ya ikh storozhami varti khramu shchodo vsiei iogo pratsi, i

shchodo vs'ogo, shcho robit'sya v n'omu. a svyashcheyniki-lyeviti, sadokovi sini, shcho nyesli storozhu moei svyatini, koli izrail'yevi sini zbludili buli vid myenye, voni nablizyat'sya do myenye na sluzhbu myeni, i budut' stoyati pyeryed moim litsyem, shchob prinositi myeni lii ta krov, govorit' navstryechu' bog. voni vviidut' do moei svyatini, i voni nablizyat'sya do mogo stolu na sluzhbu myeni, i budut' nyesti moi storozhi. i stanet'sya, koli voni vkhoditimu' do brami vnutrishn'ogo podvir'ya, to zodyagatimu' l'nyanu odizh, i nye vviidye na nikh vovna, koli voni sluzhitimu' u bramakh vnutrishn'ogo podvir'ya ta nazovni. l'nyani zavoi budut' na ikhnii golovi, a l'nyana spidnya odyezha budy na ikhnikh styegnakh; nye budut' opyerizuvatsiya tim, shcho vikliae pit. a koli voni budut' vikhoditi do zovnishn'ogo podvir'ya, do narodu, zdimatimu' shati svoi, v yakikh sluzhili, i poskladayut' ikh u svyashcheynnikh kimnatakh, i zodyagnut' inshu odyezhu, shchob svoimi svyashcheynnimi shatami nye torkatsiya narodu. a golovi svoei voni nye budut' goliti, i volossya nye zapustyat', konchye budut' strigti volossya svoe. i vina nye budut' piti kozhyen iz svyashcheynikov, koli mayut' vkhoditi do vnutrishn'ogo podvir'ya. a vdiv ta rozvidok nye bratimut' sobi za zhinok, a bratimut' til'ki divchat iz nasinnya izrail'yevogo domu, ta vdovu, shcho budy vdivoyu po svyashcheynikovi. a narod mii budut' voni navchati rozriznyati mizh svyatom ta zvichainim, i zroblyat' ikh znayuchimi riznitsyu mizh nyechistim ta chistim. a v supyeryechtsi voni stanut', shchob suditi, pravosuddyam moim rozsudyat' ii, i budut' styeryegti zakoni moi, i ustavi moi pri vsikh svyatak moikh, i suboti moi budut' svyati! i do myertvoi lyudini nye pidiidut', shchob nye zanyechistiti syebye, a til'ki radi bat'ka i maty-eri, i radi sina, i dochki, i radi brata i syestri, shcho nye nalyezhala cholovikovi, zanyechistyat'sya. a po iogo ochishchyni prirakhuyut' iomu shchye sin dyen'. a togo dnya, koli vin vkhodit' do svyatini, do vnutrishn'ogo podvir'ya, shchob sluzhiti v svyatini, vin prinyese svoyu zhyertvu za grikh, govorit' navstryechu' bog. i otsye budy im za spadshchinu: ya ikhnya spadshchina, a volodinnya nye dastye im v izraili, ya ikhne volodinnya! zhyertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, otsye budut' voni isti, i vsye zaklyatye v izraili budy ikhne. i pyershye z usyakikh pyeronarodzhyenykh zo vs'ogo, i vsyaki prinoshyennya vs'ogo zo vsikh vashikh prinoshyen' budy svyashcheynikam, i pochatok vashikh dizh dastye svyashcheynikovi, shchob vin poklav blagoslovennya na vashomu domi. usyakogo padla ta poshma-

tovanogo z ptastva ta skotini svyashchyeniki nye budut' isti.

45

a koli vi budyetye kidati zhyeryebka pro zymlyu v spadshchinu, to dastye prinoshyennya navstryechuyevi, svyatyie iz zymli, dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzhki, a dyesyat' tisyach zavshirshki iomu. tsyke budyie svyatyie v usii iogo granitsi navkolo. z togo budyie dlya svyatinini chotirikutne mistyshe dovkola, p'yat' sotyen' na p'yat' sotyen', i p'yatdyesyat liktiv vigin iomu navkolo. a z tsiei miri vidmiryash dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh ta dyesyat' tisyach zavshir, i v ts'omu budyie svyatinyya, svyatyee svyatikh. tsyie svyatisht' iz zymli; vona budyie dlya svyashchyenikiv, shcho sluzhat' svyatinini, dlya tikh, shcho nablizhuuytsya, shchob sluzhiti navstryechuyevi, i budyie im mistysyem dlya domiv i svyatinim mistysyem. a dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh i dyesyat' tisyach zavshir budyie dlya lyevitiv, shcho sluzhat' khramovi, im na volodinnyia, mista na sidinnyia. a na volodinnyia mistu dastyie p'yat' tisyach zavshir i dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, navproti svyatogo prinoshyennyya; vono budyie dlya vs'ogo izraillyevogo domu. a dlya knyazya budyie z togo i z togo boku svyatogo prinoshyennyya i volodinnyia mista, navproti svyatogo prinoshyennyya i na pyeryedi volodinnyia mista vid zakhidn'ogo krayu na zakhid, i vid skhidn'ogo krayu na skhid, a zavdovzh vidpovidno odnii chastini plyemyena vid zakhidn'oi granitsi do granitsi skhidn'oi zymli; tsyie budyie iomu za volodinnyia v izraili, i moi knyazi nye budut' uzhyie tishuti narodu mogo, a krai dadut' izraillyevomu domovi, ikhnim plyemyenam. tak govorit' navstryechu' bog; dosit' vam, izraillyevi knyazi! nasil'stvo ta utiski vid-sun'tye, a robit' pravosuddyia ta pravdu, pyeryestan'tye vipikhati narod mii z iogo zymli, govorit' navstryechu' bog! maitye spravvedlivu vagu, i spravvedlivu yefu ta spravvedlivogo bata. yefa i bat budyie odnakova mira, shchob bat vinosiv dyesyatu chastinu khomyeru, a dyesyata chastina khomyeru yefa; zgidno z khomyerom budyie mira iogo. a shyekyel' dvadtsyat' gy-eriv; dvadtsyat' shyekliv, dvadtsyat' i p'yat' shyekliv, ta p'yatnadtsyat' shyekliv budyie vam mina. otsyie tye prinoshyennyya, shcho vi prinyesyetye: shosta chastina yefi z khomyeru pshyenitsi i shosta chastina yefi z khomyeru yachmyenyu. a postanova pro olivu z bata olivi: dyesyata chastina bata z koru, dyesyat' bativ khomyer, bo dyesyat' bativ khomyer. i odna shtuka z otari z dvokhsot shtuk z dobrego pasovis'ka izrai-

lyevogo na zhyertvu khlিবnu, i na tsilopalyennyya, i na zhyertvi mirni, shchob ochis-titi ikh, govorit' navstryechu' bog, uvyes' narod ts'ogo krayu povinyen davati prinoshyennyya dlya knyazya v izraili. a na obov'yazku knyazya budyie: tsilopalyennyya, i zhyertva khlিবna ta zhyertva lita v svy-ata, i v novomisyachchyya ta v suboti, v usi svyata izraillyevogo domu, vin prigotue zhyertvu za grikh, i zhyertvu khlিবnu, i tsilopalyennyya, i zhyertvi mirni na ochishchyennyya za izrailiv dim. tak govorit' navstryechu' bog: u pyershomu misyatsi, pyershogo dnya misyatsyya viz'myesh molodogo bika z vye-likoi khudobi, byezvadnogo, i ochistish svy-atinyu. i viz'mye svyashchyenik z krovi zhy-ertvi za grikh, i pokropit' na odvirok khramu ta na chotiri kuti vidstupu zhyertivnika, i na odvirok brami vnutrishn'ogo podvir'ya. i tak zrobish s'omogo dnya pyershogo misyatsyya za kozhnogo, khto progrishit'sya chyeryez pomilku abo z glupoti, i ochistiyie khrama. u pyershomu misyatsi, chotirnadt-syatogo dnya misyatsyya budyie vam paskha, svyato syemidyennyye; budyetye isti opris-noki. i prigotue togo dnya knyaz' za syebye ta za vvyes' narod krayu bika na zhyertvu za grikh. i sim dyen' svyata budyie vin prigo-tovlyuvati tsilopalyennyya dlya navstryechua, sim bikiv i sim baraniv byezvadnikh na dyen', sim dyen', i zhyertvu za grikh, ko-zla na dyen'. i prigotovit' zhyertvu khlিবnu, yefu na bika i yefu na barana, a olivi gin na yefu. s'omogo misyatsyya, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsyya v svyato budyie vin prigoto-vlyuvati tye samyye, sim dyen', yak zhyertvu za grikh, yak tsilopalyennyya, tak i zhyertvu khlিবnu, tak i olivu.

46

tak govorit' navstryechu' bog: brama vnu-trishn'ogo podvir'ya, shcho zvyernyya na skhid, budyie zamknyena shist' dyen' pratsi, a subotn'ogo dnya budyie vidchinyena, i v dyen' novomisyachchyya budyie vidchinyena. i vviidye knyaz' khodom sineyi brami zzo-vni, i stanye pri odvirku brami, a svyashchyeniki prigotuyut' iogo tsilopalyennyya ta iogo mirnu zhyertvu, i vin poklonit'sya na porozi brami. a brama nye budyie zamknyena azh do vyechora. i budyie vklonyatisyya narod krayu pri vkhodi tsiei brami v suboti ta v novomisyachchyya pyeryed navstryechu-nim litsyem. a tye tsilopalyennyya, shcho knyaz' prinyesyie navstryechuyevi sub-otn'ogo dnya, tsyie shist' byezvadnikh ovyet's' ta byezvadnii baran. a zhyertva muchna yefa na barana, a na ovyet's' zhyertva khlিবna, skill'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a v dyen' novomisyachchyya molodii bik z vyelikoi khudobi, byezvadnii, i shyestyero ovyet's' ta baran budut' byezvadni. i yefu

na bika, i yefu na barana prigotue vin khlibnu zhyertvu, a na ovyets' yak syagynne ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli prikhoditimye knyaz', to vin uviidye khodom sinei brami, i tim zhye khodom svoim viidye. a koli narod krayu budye prikhoditi pyeryed navstryechune litsye v svyata, to khto vkhodit' khodom pivnichnoi brama, shchob poklonitisya, viidye khodom brami pivdyennoi, a khto vkhodit' khodom brami pivdyennoi, viidye khodom brami pivnichnoi, nye vyernyet'sya khodom tiei brami, yakim uviishov, alye viidye protilyegloyu iomu. a knyaz' budye syeryed nikh: pri vkhodi ikh vviidye, i pri vkhodi ikh viidye. a v svyata ta v urochisti dni budye khlibna zhyertva, yefa na bika i yefa na barana, a na vivtsi skil'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli knyaz' prigotue dobrovil'nogo dara, tsilopalyennya abo mirni zhyertvi, dar dlya navstryechua, to vidchinyat' iomu bramu, shcho zvyernyena na skhid, i prigotue svoe tsilopalyennya ta svoi mirni zhyertvi, yak gotue za suboti, i viidye, i zamknut' bramu po iogo vikhodi. a vivtsyu odnorichnu, byezvadnu, prigotovish na tsilopalyennya kozhyen dyen' dlya navstryechua, shchoranku prigotovish iogo. a zhyertvu khlibnu prigotovish do n'ogo shchoranku, shostu chastinu yefi, a olivi tryetinu gina, shchob pokropiti pshyenichnu muku, tsye khlibna zhyertva dlya navstryechua, postanovi vichni nazavzhd. i prigotuyut' vivtsyu i zhyertvu khlibnu ta olivu shchoranku na stalje tsilopalyennya. tak govorit' navstryechu' bog: koli knyaz' dast' komu zo svoikh siniv dara zo spadku svogo, tsye budye nalyezhati iogo sinam, yak ikhne volodinnya v spadshchini. a koli vin dast' dara z svogo spadku odnomu z svoikh rabiv, to tsye budye nalyezhati iomu azh do roku voli iogo, ta i vyernyet'sya knyazyevi, bo tsye iogo spadok, til'ki sinam iogo vin nalyezhatimye. a knyaz' nye viz'mye zo spadku narodu, vitiskayuchi ikh z ikhn'ogo volodinnya, iz svogo volodinnya dast' svoim sinam spadok, shchob nikhto z narodu mogo nye rozporoshivsia zo svogo volodinnya. i vprovadiv myenye vkhodom, shcho pri botsi brami, do svyashchyennikh kimnat dlya svyashchyenikov, shcho zvyernyeni na pivnich; i os' tam e mistsye na ikhn'omu zadn'omu bosti na zakhid. i skazav vin myeni: otsye mistsye, dye svyashchyeniki budut' variti zhyertvu za provinu ta zhyertvu za grikh, dye budut' pyekti zhyertvu khlibnu, shchob nye vinositi do zovnishn'ogo podvir'ya, i nye posvyatiti naroda. i vin viv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya, i proviv myenye po chotir'okh rogakh podvir'ya, i os' shchye podvir'ya na kozhnomu rozi podvir'ya. na chotir'okh rogakh podvir'ya

buli mali podvir'ya, sorok liktiv zavdovzh i tridtsyat' zavshir, mira odna dlya nikh chotir'okh, prostokutni. i buv ryad kaminnya navkolo nikh, navkolo nikh chotir'okh, i poroblyeni kukhni pid gorozhyeyu navkolo. i skazav vin myeni: otsye dim kukhariv, shcho tam varyat' slugi khramu zhyertvu narodovi.

47

i vin vyernuv myenye do dvyeryei khramu, azh os' vikhodit' voda z-pid poroga khramu na skhid, bo pyered togo khramu na skhid. a voda skhodila zdolu, z pravogo boku khramu, z pivdnya vid zhyertivnika. i vin viprovadiv myenye v napryami brami na pivnich, i proviv myenye navkolo zovnishn'oyu dorogoyu do zovnishn'oi brami, dorogoyu, zvyernenyu na skhid; i os' voda vipriskovala z pravogo boku. i viishov tsyei cholovik na skhid, a shnur buv u iogo rutsi, i vin vidmiryav tisyachu liktiv, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kistki. i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kolina; i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu po styegna. i vidmiryav vin shchye tisyachu, i buv potik, yakogo ya nye mig pyereiti, bo stala vyelikoyu ta voda na plivannya, potik, shcho buv nyeperyekhidni. i skazav vin myeni: chi ti bachiv tsye, sinu lyuds'kii? i poviv myenye, i vyernuv myenye na byeryeg ts'ogo potoku. a koli ya vyernuvsia, to os' na byeryezi potoku duzhye bagato dyeryev z ts'ogo i z togo boku. i skazav vin do myenye: tsya voda vikhodit' do skhidn'oi okrugli, i skhodit' na styep, i skhodit' do morya, do vodi solonoj, i vzdorovit'sya voda. i stanynet'sya, vsyaka zhiva dusha, shcho roit'sya skriz', kudi prikhodit' toi potik, budye zhiti, i budye duzhye bagato ribi, bo vviishla tudi ta voda, i budye vzdorovlyena, i budye zhiti vsye, kudi proidye toi potik. i stanynet'sya, stanut' pri n'omu ribaki vid yen-gyedi i azh do yen-yeglaimu; voda budye mistsyem roztyagnyennya nyevodu, ikhnya riba budye za rodom svoim, yak riba vyelikogo morya, duzhye chislyenna. iogo zh bagna ta kalyuzhi iogo nye budut' uzdorovlyeni, na sil' voni dani. a nad potokom virostye na iogo byeryezi z ts'ogo i z togo boku vsyakye dyeryevo istinye; nye opadye iogo listya, i nye pyeryestanye plid iogo, kozhnogo misyatsya budye davati pyervoploidi, bo voda iogo vona zo svyatini vikhodit', i budye plid iogo na izhu, a iogo listya na lik. tak govorit' navstryechu' bog: otsye granitsya, shcho vi posyadyete sobi tsyu zymlyu dlya dvanadtsyati izrailievikh plyemyen; iosip matimye dva udili. i posyadyete ii yak odin, tak i drugii, bo, priikayuchi, pidnyav ya buv ruku svoyu

dati ii vashim bat'kam, i pripadye tsyei krai vam u spadshchinu. a otsye granitsya krayu: na pivnichnomu kintsy vid vyelikogo morya napryamyets' do khyetlonu, yak iti do tsyedadu, khamat, byerota, sivraim, shcho mizh granitsyeyu damasku ta mizh granitsyeyu khamatu, syeryedushchii khatsar, shcho pri granitsi khavranu. i budye granitsya vid morya: khatsar-yenon, granitsya damasku na pivnich, i granitsya khamatu. tsye pivnichnii kinyets'. a skhidnii kinyets', z-mizh khavranu ta z-mizh damasku, i z-mizh gilyeadu ta z-mizh izrail'yevogo krayu iordan; vid granitsi azh do skhidn'ogo morya vidmiryaetye. tsye skhidnii kinyets'. a pivdyennii kinyets', na pivdyen': vid tamaru azh do vodi myerivot-kadyeshu, potoku, do vyelikogo morya. tsye pivdyennii kinyets', na pivdyen'. a zakhidnii kinyets' vyelikye morye, vid granitsi azh navproti togo, dye iti na khamat. tsye zakhidnii kinyets'. i podilite tsyu z'yemlyu sobi, izrail'yevim plyemyenam. i stan'yet'sya, podilite ii zhyeryebkom na spadok sobi ta chuzhintsyam, shcho myeshkayut' syeryed vas, shcho porodili siniv syeryed vas, i stanut' vam, yak tubil'tsi mizh sinami izrail'yevimi; z vami voni kinut' zhyeryebka pro spadok syeryed izrail'yevikh plyemyen. i stan'yet'sya, u tomu plyemyeni, dye myeshkatimye z nim toi chuzhinyets', tam dastye iogo spadok, govorit' navstryechu' bog.

48

a otsye imyena plyemyen: vid pivnichnogo kintsya po botsi dorogi do khyetlonu, dye iti do khamatu, khatsar-yenan, na granitsi damasku na pivnich, po botsi khamatu, i budut' voni iomu vid skhidn'ogo kintsya azh do morya, odin udil danovi. a pri granitsi dana vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil assirovi. a pri granitsi assira vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil nyeftalimovi. a pri granitsi nyeftalima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil manasii. a pri granitsi manasii vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil efryemovi. a pri granitsi efryema vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil ruvimovi. a pri granitsi ruvima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil yudi. a pri granitsi yudi vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo budye tye prinoshyennya, shcho vi prinyesyetye, dilyanka na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavshir, a zavdovzh yak odna z chastin plyemyen zo skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, i budye v nii svyatinya. tye prinoshyennya, sh-

cho prinyesyetye navstryechuyevi, dilyanka budye zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a zavshir dvadtsyat' tisyach. a svyatye prinoshyennya budye dlya otsikh: dilyanka svyashchyenikam na pivnich dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a na zakhid zavshir dyesyat' tisyach, a na skhid zavshir dyesyat' tisyach, a na pivdyen' zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, i navstryechunya svyatinya budye syeryed togo. svyashchyenikami, posvyachyeniim iz siniv sadoka, shcho vikonuvali moyu storozhu, shcho nye blukali blukani-noyu izrail'yevikh siniv, yak blukali lyeviti, to budye im prinoshyennya z prinoshyennya tsiei z'yemli, naisvyatisha svyatist', pri granitsi lyevitiv. a lyeviti vidpovidno granitsi svyashchyenikiv, dilyanka im na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, a zavshir dyesyat' tisyach, usya dovzhina dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a shirina dyesyat' tisyach. i voni nye prodadut' iz ts'ogo, i nye viminyayut', i pyervoplid z'yemli ni do kogo nye pyeryeidye, bo tsye svyatist' dlya navstryechua. a dilyanka na p'yat' tisyach zavshirshki i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzhki priznachaet'sya na osyelyennya i na pasovis'ka, a samye tye misto budye vsyeryedini. a otsye rozmiri iogo: pivnichnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i pivdyennii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i vid skhidn'ogo krayu chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', a zakhidnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen'. i budye pasovis'ko dlya mista, na pivnich dvisti i p'yatdyesyat, i na pivdyen' dvisti i p'yatdyesyat, i na skhid dvisti i p'yatdyesyat, a pozostalye na dovzhinu navproti svyatogo prinoshyennya dyesyat' tisyach na skhid i dyesyat' tisyach na zakhid, i budye vono navproti svyatogo prinoshyennya, i budye plid iogo na khlib robitnikam mista. a robitniki mista budut' obroblyuvati iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. usye prinoshyennya dilyanka na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavshir, chotirikutne, i pidnyesyenye svyatye prinoshyennya ponad volodinnya mista. a pozostalye dlya knyaza, z ts'ogo i z togo boku svyatogo prinoshyennya ta volodinnya mista pyeryed timi dvadtsyat'ma i p'yat'ma tisyachami prinoshyennya azh do granitsi na skhid ta na zakhid, navproti tikh dvadtsyati i p'yati tisyach azh do granitsi na zakhid, navproti chastin plyemyen, tsye knyazyevi, i budye svyatye prinoshyennya, a svyatinya domu syeryed nikh. a z volodinnya lyevitiv i z volodinnya mista syeryed togo, shcho budye knyazyevi, mizh granitsyeyu yudi i mizh granitsyeyu vyenyamina, budye tsye knyazyevi. a ryeshita plyemyen vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil vyenyaminovi. a pri granitsi vyenyamina vid skhidn'ogo

kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin
udil simyeonovi. a pri granitsi simyeona
vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya za-
khidn'ogo, odin udil issakharovi. a pri gran-
itsi issakhara vid skhidn'ogo kintsya azh do
kintsya zakhidn'ogo, odin udil zavulonovi.
a pri granitsi zavulona vid skhidn'ogo
kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin
udil gadovi. a pri granitsi gada do gran-
itsi pivdyennoi, na pivdni, to budye granit-
sya vid tamaru do vodi myerivat-kadyeshu,
potoku, do vyelikogo morya. otsye krai, sh-
cho podilitye zhyeryebkom u spadok izrai-
lyevim plyemyenam, i tsye ikhni udili, gov-
orit' navstryechu' bog. a otsye vikhodi
mista: z pivnichnogo kintsya chotiri tisy-
achi i p'yat' sotyen' miri. a mis'ki brami
na imyena izrail'yevikh plyemyen, tri brami
na pivnich: odna brama ruvimova, odna
brama yudina, odna brama l'yevieva. a pri
skhidn'omu kintsi chotiri tisyachi i p'yat' so-
tyen', a bram troe: odna brama iosipova,
odna brama vyenyaminova, odna brama
danova. i pivdyennii krai chotiri tisyachi i
p'yat' sotyen' miri, a bram troe: odna brama
simyeonova, odna brama issakharova, odna
brama zavulonova. zakhidnii kinyets' chotiri
tisyachi i p'yat'sot, tri ikhni brami: odna
brama gadova, odna brama assirova, odna
brama nyeftalimova. navkolo visimnadtsyat'
tisyach. a im'ya mista z togo dnya: tut
navstryechu'.

slovo navstryechune, shcho bulo do osii, byeyerovogo sina, za dniv uzziii, iotama, akhaza, ezyekii, yudinikh tsariv, ta za dniv ervoama, ioashovogo sina, izrail'yevogo tsarya. pochatok togo, shcho navstryechu' govoriv chyeryez osiyu. i skazav navstryechu' do osii: idi, viz'mi sobi zhinku bludlivu, i vona porodit' dityei bludu, bo sil'no bludodie tsyei kraii, vidstupivshi vid navstryechua. i vin pishov, i vzyav gomyer, dochku divlaima, i vona zachala, i porodila iomu sina. i skazav navstryechu' do n'ogo: nazvi im'ya iomu izryeyel, bo shchye trokhi, i pokarayuv izryeyelu na domi egu, i vchinyu kinyets' tsarstvu izrail'yevogo domu. i stanyet'sya togo dnya, i ya zlamayu izrail'yevogo luka v dolini izryeyel. i zachala vona shchye, i porodila dochku. i skazav vin iomu: nazvi im'ya ii lo-rukhamu, bo bil'shye ya vzhye nye zmluyusya nad izrail'yevim domom, bo vzhye bil'shye nye proshchu ya im. a nad yudinim domom ya zmluyusya, i dopomozhu im chyeryez navstryechua, ikhn'ogo boga, alye nye dopomozhu im ani lukom, ani myechyem, ani viinoyu, kin'mi chi vyerkhivtsyami. i vidluchila vona lo-rukhamu, i zachala znovu, i porodila sina. a vin skazav: nazvi im'ya iomu lo-ammi, bo vi nye narod mii, i ya nye budu vash! i budye chislo izrail'yevikh siniv, yak mors'kii pisok, shcho iogo nye mozhna ani zmiryati, ani zlichiti. i stanyet'sya, zamist' togo, shcho govorit'sya im: vi nye narod mii, budye im skazano: vi sini boga zhivogo. i budut' zibrani razom sini yudini ta sini izrail'yevi, i nastanovlyat' sobi odnogo golovu, i povikhodyat' z zyeimli, bo vyelikii dyen' izryeyelu.

skazhit' svoim bratam: narod mii, a svoim syestram: pomiluvana. sudit'sya z vashoyu matir'yu, sudit'sya, bo vona nye zhinka moyu, a ya nye ii cholovik, i nyekhai vona vidkinye vid syebye svii blud, i z-pomizh svoikh pyers svii pyeryelyub, shchob ya nye rozdyagnuv ii do naga, i nye postaviv ii takoyu, yak u dyen' ii narodzhyennya, i shchob nye zroviv ya ii pustinyeyu, i nye obyernuv ii na sukhu zyeimlyu, i nye zabiv ii spragoyu. nad sinami zh ii ya nye zmluyusya, bo voni sini bludu, bo ikhnya mati bludliva bula, ta, shcho nimi bula vagitna, sorom chinila, bo kazala vona: ya pidu za svoimi polyubovnikami, shcho dayut' myeni khliv mii ta vodu moyu, moyu vovnu ta l'on mii, olivu moyu ta napoi moi. tomu to os' ya vkriyu tvoyu dorogu tyernyami, i obgorodzhu ii ogorozhyeyu, i styezchok svoikh nye znaidye vona. i budye

vona gnatisya za svoimi polyubovnikami, alye nye dozhyenye ikh, i budye shukati ikh, ta nye znaidye. i skazhye vona: pidu ya, i vyernusya do mogo pyershogo cholovika, bo krashchye bulo myeni todi, yak tyepper. a vona nye znae, shcho to ya davav ii zbizhzhya, i vinogradnii sik, i svizhu olivu, i primnozhyv ii sriblo ta zoloto, yakye voni zvyernuli na vaala. tomu to zabyeru nazad svoje zbizhzhya v iogo chasi, a mii sik vinogradnii v iogo umovlyenomomu chasi, i zabyeru svoyu vovnu ta svii l'on, shcho buv na pokrittya ii nagoti. a tyepper vidkriyu ii nagotu na ochakh ii kokhantsiv, i nikhto nye vryatye ii vid moei ruki. i zbrolyu kinyets' usyakii radosti ii, svyatu ii, novom-isyachyuu ii, i suboti ii, ta vsyakomu svy-atkovomuu chasovi. i spustoshu ii vinogradnika ta ii figovye dyeryevo, pro yaki vona govorila: tsye myeni dar za bludodistvo, shcho dali myeni moi polyubovniki. a ya obyernu ikh na lis, i ikh pozhyerye pol'ova zvirina! i navishchu ii za dni vaaliv, koli vona kadila. i priozdoblyu-valasya ti svoeyu nosovoyu syeryezhkoyu ta svoim nashinikom, i khodila za svoimi polyubovnikami, a myenye zabuvala, govorit' navstryechu'. tomu to os' ya namovlyu ii, i poprovadzhu ii do pustini, i budu govoriti do syertsya ii. i dam ii vinogradniki zvidti ta dolinu akhor za dyeri nadii, i vona budye tam spivati, yak za dniv svoei molodosti, yak za dnya vikhodu ii z egipets'kogo krayu. i stanyet'sya, togo dnya govorit' navstryechu' ti klikatimyesh: cholovichye mii, i nye budyesh bil'shye klikati myenye: mii vaalye. i usunu imyena vaaliv z ii ust, i voni nye budut' bil'shye zgaduvani svoim imyenyem. i skladu im zapovita togo dnya z pol'ovoyu zvirinoyu, i z ptastvom nyebyesnim, ta z plazuyuchim po zyeimli, i luka i myecha ta viinu znishchu z zyeimli, i pokladu ikh byezpyechno. i zaruchusya z tobouy naviki, i zaruchusya z tobouy spravvedlivistyuu, i pravosuddyam, i milistyu ta lyubov'yu. i zaruchusya z tobouy virnistyyu, i ti piznaesh navstryechua. i stanyet'sya togo dnya, ya pochuyu, govorit' navstryechu', pochuyu nyebo, a vono pochue zyeimlyu, a zyeimlya zadovolit' zbizhzhya, i vinogradnii sik, i olivu, a voni zadovol'nyat' izryeyela. i obsiyu ii sobi na zyeimli, i zmluyusya nad lo-rukhamoyu, i skazhu do lo-ami: ti narod mii, a vin skazhye: mii bozhye!

i skazav navstryechu' myeni shchye: idi, pokokhai zhinku, kokhanu priyatelyem, alye pyeryelyubnu, podibno, yak lyubit' navstryechu' izrail'yevikh siniv, a voni zvyertayut'sya do inshikh bogiv, i kokhayut'sya

u vinogradnikh korzhikakh. i ya kupiv ii sobi za p'yatnadsyat' shyekliv sribla i khomyer yachmyenyu ta lyetyekh yachmyenyu. i skazav ya do nyei: sidi dovgi dni v myenye, nye bud' bludliva, i nye bud' nichiya, takozh i ya budu takii do tyebye. bo izrail'evi sini budut' sidi dovgi dni byez tsarya ta byez knyazya, i byez zhyertvi ta byez kaminnogo stovpa, i byez yefoda ta byez domashnikh bozhkiv. potomu izrail'evi sini navyernut'sya, i budut' shukati navstryechua, boga svogo, ta tsarya svogo davida, i za ostan-nikh dnev z tryemtinnyam obyernut'sya do navstryechua ta do iogo dobra.

4

poslukhaitye slova navstryechun'ogo, izrai-lyevi sini, bo navstryechu' mae pryu iz myeshkant'syami zymnimi, bo nyema na zymeli ani pravdi, ni milosti, ani bogopiz-nannya. klyanut' ta nyeppravdu govoryat', i vbivayut' ta kratut', i chinyat' pyeryelyub, postavali nasil'nikami, a krov dotorkaet'sya krov'i. tomu to v zhalobu zymlyu upadye, i stanye nyeshchasnim usyakii myeshkanyets' na nii z pol'ovoyu zvirinoyu i z ptastvom nyebyesnim, i takozh mors'ki ribi poginut'. ta til'ki nikhto khai nye svarit'sya, i khai nye plyamue nikhto! a narod mii yak supy-eryechnik z svyashchyenikom. i spitknyesh-sya ti vdyen', i spitknyet'sya z tobouy i prorok unochi, i znischhu ya matir tvoyu! poginye narod mii za tye, shcho nye mae znannya: tomu, shcho znannya ti vidkinuv, vidkinu i tyebye, shchob nye buv ti dlya myenye svyashchyenikom. a tomu, sh-cho zabuv ti zakon svogo boga, zabudu siniv tvoikh i ya! shcho bil'shye rozm-nozhuyut'sya, to bil'shye grishat' proti myenye. ikhnyu slavu zminyuy ya na gan'bu! voni zhyertvu za progridh narodu mogo idyat', i do provini iogo svoyu dushu skhilyayut'. i budye svyashchyenikov, yak i narodovi, i dorogi iogo navishchu ya na nim, i iomu vidplachu zgidno vchinkiv iogo. i voni budut' isti, alye nye nasityat'sya, chinitimut' blud, ta nye rozmnozhat'sya, bo pokinuli dbati pro navstryechua. blud i vino ta sik vinogradnii volodiyut' ikhnim syertsyem. narod mii dopituet'sya v svogo dyeryeva, i ob'yavlyae iomu iogo palitsya, bo dukh bludodiista zavodit' do bludu, i voni zabludili vid boga svogo. na vy-erkhovinakh girs'kikh voni zhyertvi pri-nosyat', i kadyat' na vzgir'yakh pid dubom, i topolyeyu ta tyeryebintom, bo khorosha ikhnya tin', tomu vashi dochki bludlivimi stali, a vashi nyevistki vchinyayut' pyerye-lyub. ta nye pokarayu shchye vashikh do-chok, shcho voni bludodiyut', ta vashikh nyevistok, shcho chinyat' pyeryelyub, yak vidkhodyat' voni z bludodiikami i zhyertvi

prinosyat' z rozpusnitsyami. a narod byez znannya zagibae! yakshcho ti bludlivii, izrai-lyu, nyekhai yuda nye budye provinnii! i nye khodit' do gilgalu, i nye prikhod'tye do byet-avyenu, i nye pris'yagaitye: yak zhivii navstryechu'! bo izrail' zrobiv'sya upyer-tii, nyemov ta upyerta korova. ta tyepyer navstryechu' pastimye ikh, yak vivtsyu na privilli! priluchivs' do bovvaniv efryem, pokin' ti iogo! zbir p'yanits' zvirodni-likh uchinv'sya rozpusnim, ikhni providniki pokokhali nyechistist'. vityer ikh pokhapae na krila svoi, i voni posoromlyat'sya zhyer-tov svoikh.

5

poslukhaitye ts'ogo, svyashchyeniki, i pochuitye, izrailiv domye, a vi, tsars'kii domye, viz'mit' do vukh, bo vam budye sud, bo vi dlya mitspi buli pastkoyu i sitkoyu, roztyagnenyoyu na favor. i gliboko vgruzil v rozpusti voni, ta ya poplyamuyu vsikh ikh. ya znayu efryema, a izrail' nye skhovanii pyeryedo mnoyu, bo tyepyer bludodiinim, efryemye, ti stav, zanyechistivs' izrail'. nye dayut' ikhni vchinki vyernutis' do boga, bo dukh bludodiista v syeredini ikhnii, i nye vidayut' navstryechua. i gordist' izrai-lyeva zasvidchit'sya pyeryed oblichchiam iogo. a izrail' i efryem upadut' za provinu svoyu, takozh yuda iz nimi vpadye. z svoeyu otaroyu ta z svoeyu khudoboyu voni navstryechua pidut' shukati, alye nye znaidut', vin vid nikh viddaliv'sya. voni zradili navstryechua, bo porodili storonnikh dityei, tyepyer ikh pozhyerye molodik razom iz chastkami ikhn'ogo polya. zasurmitye u roga v giv'i, surmoyu v rami, zakrichit' u byet-avyeni za tobouy, vyeniyaminye! v dyen' kartannya efryem za spustoshyennya stanye; pomizh plyemyenami izrailya ya zavidomiv pro pyevnye. stali zvyerkhniki yudi, mov ti, shcho myezhu pyeryenosyat', na nikh villyu, yak vodu, svii gniv! efryem stav prignoblyenii, sudom rozbitii, bo vin namagavsya khoditi za marnotoyu. i ya budu, yak mil', dlya efryema, i mov ta gnilizna dlya domu yudi. i pobachiv efryem svoyu khvorist', a yuda svogo chiryaka, i efryem vidiishov do ashshura i poslav do tsarya do vyelikogo. ta vin vilikuvati vas nye zmozhye, i nye vigoit' vam chiryaka! bo ya nyemov lyev dlya efryema, i nyemov toi lyevchuk domu yudi. ya, ya rozshmatuyu i pidu, i nikhto nye vryatue! pidu, pover-nusya do mistysa svogo, azh poki provini svoei voni nye priznayut', i nye stanut' shukati mogo litsya. ta v utisku budut' shukati myenye!

khodit', i vyernimos' do navstryechua, bo vin poshmatuvav i nas vilikue, udariv i nas pyeryev'yazhye! ozhivit' vin nas do dvokh dyen', a tryet'ogo dnya nas postavit', i budyemo zhit' mi pyeryed oblichyam iogo. i piznaimo, namagaimos' piznati mi navstryechua! mitsno postavlyenii prikhid iogo, mov zirnitsi, i vin priidye do nas, nyemov doshch, nyemov doshch vyesnyanii, shcho napoyue zymlyu. shcho, efryemye, zroblyu ya tobi, shcho zroblyu tobi, yudo? bo vasha lyubov, nyemov khmara poranku, i mov ta rosa, shcho znikaе urantsi, tomu ya tyesaiv ikh prorokami, pozabivav ikh pryechyennyam ust svoikh, i sud mii, yak svitlo tye, viidye. bo ya milosti khochu, a nye zhyertvi, i bogopiznannya bil'shye vid tsilopalyen'. voni zapovita mogo porushili, mov toi adam, voni tam myenye zradili. gilyead, misto zlochintsiv, povnye krivavikh slidiv. i yak toi rozbishaka chigae, tak vataga svyashchyenikiv na dorozhi v sikhym uchinyayut' rozbii, bo zlochin uchinyayut' voni. i domi izrailya bachu zhakhlyvye, tam blud u efryema, zanyechistivs' izrail'. takozh, yudo, dlya tyebye zhniva prigotovlyeni, yak ya dolyu narodu svogo povyernu!

koli ya likuyu izrailya, to viyavlyayu grikh efryemiv ta zlo samarii, bo roblyat' voni nyeppravdivye, i zlodii prikhodit', grabue na vulitsi banda. i nye dumayut' v syertsii svoemu, shcho ya pam'yatayu pro vsye ikhne zlo. tyepyer ikhni vchinki os' ikh otochili i pyeryed oblichchyam moim postavali. voni zlistyu svoeyu vtishayut' tsarya, a svoimi obmanami zvyerkhniv. usi voni chinyat' pyeryelyub, mov pich, yaku pyekar rozpalyue, shcho napalyuvati pyeryestae, yak tsten zamisit' ta vksinye vono. u svyatkovii dyen' nashogo tsarya pokhvorili knyazi vid zharu vina, i vin prostyag do nasmishnikiv ruku svoyu. bo ikhne nutro, yak pich, u nikh palae ikhne syertsye: vsyu nich spit' ikhni gniv, a na ranok gorit', yak palyuchii ogon'. voni vsi garyachi, yak pich, i suddiv svoikh pozhirayut'. usi tsari ikhni popadali, mizh nimi nikogo nyema, khto b klikav do myenye. zmishavsya efryem iz narodami, efryem stav mlintsyem, shcho pyechyet'sya nyeperyevyernyenii. iogo silu chuzhi pozhirayut', ta pro tye vin nye znae, vzhye i volossya posivilo v n'ogo, a togo vin nye znae. i gordist' izrailya svidchit' na n'ogo, i do navstryechua, boga svogo voni nye vyertayut'sya, i nye shukayut' iogo u vsim tsim. a efryem stav, yak golub, nyerozum-nii, nyemudrii: zaklikayut' v egipyet, a idut' v asiriyu. yak pidut' voni, roztyagnu svoyu

sitku nad nimi, styagnu ikh dodolu, mov ptastvo nyebesnye, za zloboyu ikhn'oyu ya ikh karayu. gorye im, bo vid myenye voni vidiishli, poguba na nikh, bo povstali voni proti myenye! khoch ya vikupiv ikh, ta voni proti myenye govoryat' nyeppravdu. i voni v svoim syertsii nye klitchut' do myenye, yak viyut' na lozhakh svoikh, tochat' svarku za khlib ta vino, i vidstupayut' vid myenye. a ya ikh kartav, ikhni ramyena zmitsnyav, a voni zlo na myenye zadumuyut'... voni navyertayut'sya, ta nye do vsyevishn'ogo, stali, nyemov toi obmanlivii luk... upadut' vid myecha ikhni knyazi za gordist' svogo yazika, tsye ikhnya naruga v egipyets'kim krai!

roga do ust svoikh, ta i zasurmi: na dim bozhii spadae nyenachye oryel, bo pyeryestupili voni zapovita mogo, i na zakona mogo povstali. do myenye vziyayut' voni: mii bozhye, poznali tyebye mi, izrailyu! pokinuv izrail' dobro, vorog iogo pozhyenye! voni stavlyat' tsarya, alye nye vid myenye, voni knyazya stavlyat', alye ya nye znayu! voni z sribla svogo ta iz zolota svogo bozhkiv narobili sobi, shchob zaginuti, vidkinuv tyelya tvoe ya, samarie! mii gniv zapalivysya na nikh, azh doki nye mozhut' voni vid provini ochistitsi? bo i vono vid izrailya. zrobiv iogo maistryer, i vono to nye bog, bo tyelya samariis'kye na kavalki obyernyet'sya. a shcho vityer voni zasivayut', to buryu pozhnut', v nikh nye budyе i kolossya, a zyerno nye vidast' muki, koli zh vidast', chuzhi pokovtayut' ii. izrail' prokovtynenii, stav mizh narodami vin yak ta rich, shcho do nyei nyemae zamiluvannya. bo voni vidiishli do ashshuru, yak dikii osyel, shcho samitnii sobi, a efryem za lyubov dae dari lyubovni. i khoch voni zdobuvayut' prikhil'nikiv syeryed poganiv, ya ikh pozbirayu tyepyer, i nyezabarom voni pyeryestanut' pomazuvati tsarya, i knyaziv. bo zhyertivnikiv buv namnozhiv efryem, shchob grishiti, na provinu iomu stali tsi zhyertivniki! ya mozhu iomu napisati zakon svii khoch tisyachu raziv, yak chuzhye porakhovanye budyе! voni zh zhyertvi kokhayut', rizhut' m'yaso i idyat', ta navstryechu' nye vpodobue ikh. tyepyer vin zgadae pro ikhnyu provinu ta ikhni griki pokarae, voni do egiptu povyernut'sya! izrail' zabuv pro svogo tvorstya ta i budue palati, a yuda namnozhiv tvyerdinni mista, ta poshlyu ya ogon' na iogo tsi mista, i pozhyerye vin palati iogo!

nye tishsya, izrailyu, radistyu, yak ti narodi, bo ti chinish blud, vidstupayuchi vid svogo boga, dar bludodiinii kokhaesh na vsikh tokakh zbizhzhievikh. goduvati nye budyе ikh tik ta chavilo, a sik vino-gradnii zvyedye ikh. nye budut' siditi v navstryechun'omu kraі voni, i efryem do egiptu povyernyet'sya, i voni budut' isti nyechistye v asirii. navstryechuyevi vina voni liti nye budut', i zhyertvi nye budut' priemni iomu; tsye budyе dlya nikh, nyemov khlib pokhoronnii, usi, shcho budut' iogo spozhivati, zanyechistyat'sya, bo ikhnii khlib dlya nasichyennya ikh, nye dlya domu navstryechun'ogo. shcho zrobitye vi na dyen' urochistii ta na dyen' svyata navstryechun'ogo? bo idut' os' voni do asirii, ikh zbiraе egiptyet, myem-fis ikh khovae, koshtovnist' ikhn'ogo sribla posyadye kropiva, budyachchya po ikhnikh namyetakh. priishli dni navishchyennya, priishli dni zaplati, izrail' piznae otsye: nyerozumnii prorok tsyei, shalyenii muzh dukha, za chislyennist' provin tvoikh i vye-likye znyenavidzhyennya! efryem storozh iz bogom moim, prorok pastka ptakholova na vsikh dorogakh iogo, nyenavist' u domi boga iogo. gliboko zipsulis' voni, yak za dniv tikh giv'i, vin zgadaе za ikhni provini, vin ikhni grikki pokaraе! nyemov vinograd na pustini, znaishov ya izrailya, yak figu porannyu na figovim dyeryevi, ya bachiv buv vashikh bat'kiv na pochatku iogo, ta voni do baal-pyeoru priishli, i syebye prisvyatili dlya boshyeta, i stali gidotoyu, yak polyublyenye nimi. efryemova slava, yak ptakh, vidlyetit': nye budyе narodzhyennya, ani zachattya, ani vagitnosti. bo yakshcho voni vikokhayut' svoi diti, to ikh povbivayu, tak shcho nye budyе lyudini, bo gorye im, yak vidstuplyu ya vid nikh. efryem, yak ya bachu, dlya vloviv iomu podali iogo vlasnikh dityei, i efryem povyedye svoikh vlasnikh dityei na zariz... dai im, navstryechui, shcho zh ti dasi? dai im utrobu nyeplidnu ta visokhli grudi! usye ikhne zlo u gilgali, bo tam ya znyenavidiv ikh; za zlo ikhnikh uchinkiv ya vizhyenu ikh z svogo domu. nye budu ikh bil'shye lyubiti, vsi ikhni knyazi vorokhobniki! pobitii efryem, ikhnii koryen' posokh, vin plodu nye zrodit'. a koli voni zrodyat', to ya povbivayu ulyublyenikh ikhn'ogo lona. vidkinye ikh bog mii, bo voni nyeslukhnyani dlya n'ogo buli, i budut' voni mandruvati mizh narodami.

izrail' buinii vinograd, shcho rodit' podibnye sobi. ta za mnogistyu plodu svogo vin namnozhue zhyertivniki, za dobristyu

krayu svogo bovvans'ki stovpi prikrahaе. obludnye ikhne syertsye, tomu vinni tyepyer voni budut', vin ikhni zhyertivniki ponishchit' poruinue stovpi ikhni. bo tyepyer voni kazhut': nyema v nas tsarya, bo mi nye boy-alisya navstryechua, a tsar shcho nam zrobit'? govoryat' porozhni slova, klyanut'sya fal'shivo, koli zapovita skladayut', i na gryadkakh pol'ovikh tsvitye ikhne pravosud-dya, nyemov toi polin. za tyelyat byet-avyenu boyat'sya myeshkantsi samarii, bo v zhalobi opinivsya chyeryez n'ogo narod iogo, a zhyertsі budut' plakati nad nim, za slavu iogo, shcho pishla na vignannya vid n'ogo. zaprovadzhenii budyе i vin v asiriyu tsaryevi vyelikomu v dar. priimye sorom efryem, i posoromlyenii budyе izrail' za radu svoyu. samariya zaginye; ii tsar nyemov triska ota na poverkhni vodi! i poruinovani budut' visoti avyena, izrailiv grikk, tyern-ina i budyachchya zrostye na ikhnikh zhyertivnikakh, i do gir voni skazhut': nakri-itye vi nas! a do vzgir'iv: na nas upa-dit'! vid dniv giv'i grishiv ti, izrailyu! tam voni polishilis' buli, chi zh ikh nye dosyagnye v giv'i viina proti siniv byezza-konnikh? za zhadannam svoim pokarayu ya ikh, i zbyerut'sya narodi na nikh, i pokarani budut' voni za podviini provini svoi. a efryem tsye prichyena tyelitsya, shcho zvikla vona molotiti, sam yarmo nakladu na ii tovtu shiyu, zapryazhu ya efryema, yuda budyе orati, yakiv budyе sobi skoroditi. siitye sobi na spravvedlivist', za milistyu zhnit', oritye sobi pyeryelig, bo chas navyermutis' do navstryechua, shchye poki vin priidye i pravdu linye vam doshchyem. vi byezzakonna orali, pozhalі vi krivdu, plid bryekhni spozhivali, bo nadiyavsya ti na dorogu svoyu, na mnogist' litsarstva svogo. i stanyet'sya shum po narodakh tvoikh, i vsi tvyerdini tvoі poruinovani budut', yak shal-man zruinuvav byet-arbyel v chas viini, bula mati z sinami ubita. otak vam uchinit' byet-yel za zlo vashogo zla, konchye zginye izrailiv tsar na svitanku!

yak izrail' buv khloptsyem, ya iogo pokokhav, i z egiptu poklikav ya sina svogo. yak chasto ikh klikav, tak voni ishli vid myenye, prinosili zhyerti vaalam, i kadili bovvanam. ya zh efryema khoditi navchav, ya ikh brav na ramyena svoi, ta nye znali voni, shcho ya ikh likuvav. ya tyagnuv ikh shnurkami, shcho lyudyam litsyuyut', shnurkami lyubovi, i buv ya dlya nikh nyemov ti, shcho zdiimayut' yarmo z-nad ikhn'oi shii, i ya ikh goduvav. do krayu egiypets'kogo vin nye vyernyet'sya, ta ashshur vin budyе dlya n'ogo tsaryem, bo voni nye khotili vyerutis' do myenye. a

mistami iogo grasuvatimye myech, i zasuv
iogo povilamlye vin ta i pozhyerye ikh
za zadumi ikhni. a narod mii skhil'nii
vidpadati vid myenye, i khoch klichut'
iogo dogori, vin nye pidiimaet'sya razom.
yak tyebye ya, efryemye, viddam, yak
vidam tyebye, o izrailyu? yak tyebye ya
viddam, yak admu, uchinyu tyebye, mov
tsyevoim? u myeni pyeryevyernulosya
syertsye moe, rozpalilasya razom i zhalist'
moya! nye vchinyu zharu gnivu svogo,
bil'shye nishchiti efryema nye budu, bo bog
ya, a nye lyudina, syeryed tyebye svyatii, i
nye priidu v lyuti gnivu. za navstryechuom
pidut' voni, a vin zarichit', nyemov lyev,
i vin zarichit', i vid zakhodu priidut' v
tryemtinni sini. voni priidut' v tryemtinni,
yak ptakh iz egiptu, i yak golub iz krayu
ashshura, i ya posadzhu ikh po ikhnikh
domakh, govorit' navstryechu'. efryem
otochiv myenye lzhyeyu, lukavstvom izrailiv
dim, a yuda dyerzhavasya shchye z bogom i
z svyatimi buv virnii.

12

efryem pasye vitra i zhyenyet'sya za vitrom
iz skhodu. nyeppravdu i ruinu rozmniozhue
vin kozhnogo dnya, umovu skladayut' z
ashshurom, oliva zh nyesyet'sya v egiptet.
ta v navstryechua z yudoyu pry, i yakova
vin navistit' za putyami iogo, za dilami iogo
iomu zvyernye. vin v utrobi trimav za p'yatu
svogo brata, a v sili svoii vin borovsya iz
bogom, i borovsya vin z angolom, ta i py-
eryemig. plakav vin, i blagav vin iogo, u
byet-yeli znaishov vin iogo, i tam z nami
govorit'. a navstryechu' bog savaot, iogo
imyennya navstryechu'. a ti chyeryez boga
svogo navyernyeshsya, styeryezhi milist' ta
sud, i zavzhdi nadiisya na boga svogo! nye-
mov khanaan, u n'ogo v rutsi nyeppravdiva
vaga, lyubit' vin krivdu chiniti. i kazhye
efryem: spravdi ya zbagativsya, znaishov ya
maetok sobi! u vsikh moikh chinakh nye
znaidut' provini myeni, shcho grikhom bi
bula. a ya navstryechu', bog tvii vid krayu
egipyets'kogo, shchye v namyetakh tyebye
posadzhu, nyemov za dniv svyata. i ya gov-
oriv do prorokiv, i vidinnya rozmniozhiv, i
chyeryez prorokiv ya pritchi kazav. khiba
byezzakonna lishiv gilyead, i marnotoyu
stalis' lish tam? u gilgali prinosili v zhy-
ertvu voliv, a ikhni zhyertivniki mov ti kupi
kaminnya na boroznakh pil'nikh. i vtik
kavin na polye arama, a izrail' za zhinku
robiv, i za zhinku otaru styerig. i chyeryez
proroka navstryechu' iz egiptu izrailya viviv,
i prorokom styeryezhyenii buv vin. efryem
navstryechua girko roznivav, i tomu iogo
vchinki krivavi vin lishit' na n'omu, i povy-
ernye iomu iogo sorom.

13

yak efryem govoriv, to tryemtili, vin pid-
nyesyenii buv uv izraili, ta chyeryez vaala
zgrishiv i pomyer. a tyepper ishchye bil'shye
grishat', bo зробили sobi voni vidliva z sri-
bla svogo, bozhkiv za svoeyu podoboyu;
robota maistriv usye tye, rozmovlyayut' iz
nimi voni; ti lyudi, shcho zhyertvu pri-
nosyat', tsilyut' tyelyat. tomu voni stanut',
yak khmara poranku, i mov ta rosa, shcho
znikae vrantsi, nyemov ta polova, shcho z
toku vinosit'sya buryeyu, i nachye iz kom-
ina dim. a ya navstryechu', bog tvii vid
krayu egipyets'kogo, i boga, krim myenye,
nye budyesh ti znati, i krim myenye nyemae
spasityelya. ya tyebye na pustini piznav, u
pyeryesokhlomu krai. mali dobri pasovis'ka i
siti buli, nasitilisya i zagordilos' ikhne syert-
sye, tomu to zabuli pro myenye voni! i stav
ya dlya nikh, nyemov lyev, na dorozhi chi-
gayu, nyemov ta pantyera. napadu ya na
nikh, nyemov ta vyedmyeditsya, shcho di-
tyei zagubila, i tye rozirvu, u shcho syert-
sye ikhne zamknyenye, i ikh, yak lyevchuk,
pozhyeru tam, shmatuvatimye ikh pol'ova
zvirina. pogubiv ti syebye, o izrailyu, bo
ti buv proti myenye, spasinnya svogo. dye
tsar tvii todi? nyekhai vin pomozhye tobi
po mistakh tvoikh usikh! a dye suddi tvoii,
shcho pro nikh ti skazav: dai nam tsarya ta
knyaziv? ya tobi dav tsarya v svoim gnivi, i
zabrav u svoii ryevnosti. provina efryemova
zv'yazana, skhovanii progrikh iogo. boli,
nyemov porodilli, nadiidut' na n'ogo. nye
mudrii vin sin, bo inakshye nye buv bi tak
dovgo u matyernim nutri. z ruk shyeolu
ya vikuplyu ikh, vid smyerti ikh vibavlyu.
dye, smyertye, zhalo tvoe? dye, shyelye,
tvoya pyeryemoga? zhal' skhovaet'sya py-
eryed ochima moimi! khoch vin dae plid
mizh bratami, alye priidye vityer zo skhodu,
vityer navstryechunii, shcho ziidye z pustini,
i vsokhnye iogo dzhyeryelo, i pyeryesokhnye
krinichka iogo, ponishchit' vin skarb vsikh
kostovnikh ryechei! zavinit' samariya, bo
stala upyerta do boga svogo, polyazhut' voni
vid myecha! porozbivani budut' ikhni diti,
vagitni ikhni rozporoti budut'!

14

vyernisya, izrailyu, do navstryechua, boga
svogo, bo spitknuvsya ti chyeryez provinu
svoyu! viz'mit' iz soboyu slova, ta i zvyer-
nit'sya do navstryechua, do n'ogo promov-
tye: prosti nam usyaku provinu, ta dobre
priimi, i mi prinyesyemo u zhyertvu ploda
svoikh ust! ashshur nye spasye nas, nye
budyemo izditi mi na koni, i nye skazhyemo
vzhye chinovi ruk nashikh: bozhye nash, bo
til'ki toboyu pomiluvanii sirota. vorokhob-
nist' ikhnyu vilikuyu, dobrovil'no lyubitimu

ikh, bo mii gniv vidvyernuvsya vid n'ogo. ya budu izrailyevi, yak rosa, roztstvitye vin, nyenachye lilyeya, i pustit' korinnya svoe, mov livan. roziidut'sya iogo pagintsi, i budye iogo pishnota, mov olivnye tye dveryevo, a pakhoshch iogo mov livan. navyernut'sya ti, shcho sidili pid tinnyu iogo, zbizhzhya ozhivlyat' voni i zatsvitut', nyemov toi vino-grad, budut' zgakdi pro n'ogo, nyemov pro livans'kye vino. eflyem, shcho iomu do bovvaniv ishchye? ya vislukhav vzhye ta pobachiv iogo, ya dlya n'ogo nyemov kiparis toi zyelyenii: z myenye znaidyenii budye tvii plid. khto mudrii, to tsye zrozumie, rozumnii i piznae, bo prosti navstryechuni dorogi, i pravyedni khodyat' po nikh, a grishni spitknut'sya na nikh!

slovo navstryechune, shcho bulo do ioila, pyetuulovogo sina. poslukhaiyte tsye, vi starshi, i viz'mit' do vukh, usi myeshkantsi zyerli: chi buvalo takye za dniv vashikh, abo za dniv vashikh bat'kiv? opovidaiyte pro tsye sinam vashim, a vashi sini svoim dityam, a ikhni sini pokolinnyu nastupnomu. shcho lishilos' po gusyeni, zzhyerla tye vsye sarana, shcho zh zostalosya po sarani pozhyer konik, a ryeshu po koniku zzhyerla chyerva. probudit'sya, p'yanitsi, i plachtye i ridaiyte za vinogradovym sokom usi, khto vina napivaet'sya, bo vidnyatii vin vid ust vashikh! bo na krai mii prishov lyud mitsnii i nyezchislyennii, iogo zubi yak lyev'yachi zubi, a pashcha iogo yak v lyevitsi. vinograd mii zrobiv vin spustoshyenniyam, moe zh figovye dyeryevo gyet' polamav, doshchyentu iogo ogoliv ta i pokinuv, galuzki iogo pobilili. golosi, yak ta divchina, vyeryetoyu opyeryezana, za naryechyeni yunatstva svogo. zhyertva khlilna i zhyertva lita spinilasya v domi navstryechun'omu, vpal i v zhalobu svyashchyeniki, slugi navstryechuni. opustoshyenye polye, upala v zhalobu zymlya, bo spustoshyenye zbizhzhya, vino molodye pyeryesokhlo, ziv'yala olivka. zasoromilasya ril'niki, golosili buli vinogradari za pshyentsyu i yachmin', bo viginulo zhnivo polya. usokh vinograd, a figa ziv'yala, granatovye dyeryevo, i pal'ma ta yablunya, i povsikhal i vsi pil'ni dyeryeva, bo vin visushiv radist' vid lyuds'kikh siniv. opyeryezhit'sya vyeryetoyu, i ridaiyte, svyashchyeniki, golosit', slugi zhyertivnika, vkhod'tye, nochuitye v vyeryetakh, sluzhityeli boga mogo, bo khlilna zhyertva i zhyertva ta lita zatrimana budye vid domu vashogo boga! ogolosit' svyatii pist, sklichtye zbori, pozbraitye starshikh, vsikh myeshkantsiv zymli do domu navstryechua, vashogo boga, i klichtye do navstryechua. gorye dnyevi tomu! bo bliz'kii dyen' navstryechunii, i priidye vin vid vsyemogutn'ogo, mov tye spustoshyenya! chi zh z-pyeryed ochyei nashikh nye vidliimaet'sya izha, z domu nashogo boga vyesyelist' ta vtikha? pokorchilis' zyer na pid svoimi grudami, sporozhnili komori, poru-inovani kluni, bo visokhlo zbizhzhya. yak stognye tovar, pogolomshyeni chyeryedi, bo nyemae im pashi, otari spustoshyeni! do tyebye ya klichu, o navstryechui, pozhyer bo ogon' pasovishcha pustini, a zhar popaliv usi dyeryeva na poli. navit' pil'na khudoba pragne do tyebye, bo vodni dzhyeryela posokhli, ogon' zhye pozhyer pasovishcha pustini!

zasurmit' na sioni v surmu, zdiimit' krik na svyatii gori moi! zatryemtit', vsi myeshkantsi zymli, bo prishov dyen' navstryechunii, bo bliz'ko vzhye vin, dyen' tyemnoti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli! yak naryeset'sya dosvitnya zorya po gorakh, tak narod tsyei vlyekii i mitsnii. takogo, yak vin, nye buvalo vidviku, i po n'omu nye budye vzhye bil'sh azh do lit z rodu v rid! pyeryed nim pozhirae ogon', i palakhkotit' za nim polum'ya! zymlya pyeryed nim, yak yedens'kii sadok, a za nim opustila pustinya, i ryatunku vid n'ogo nyema! iogo vlygad nibi koni, gartsyuyut' voni, nache tyi vyerkhivtsi! yak gurkit viis'kovikh voziv, voni skachut' girs'kimi vyerkhiv'yami, yak vyeryesk ognistogo polum'ya, shcho solomu zhyerye, nache potuzhnii narod, shcho do boyu postavlyeni. narodi tryemtyat' pyeryed nim, vsi oblichchya poblidli. yak lit-sari, mchat'sya voni, nyemov voyaki vibigayut' na mur, i kozhyen svoeyu dorogoyu idut', i z styezokh svoikh nye pozbivayut'sya, nye pkhayut' voni odin odnogo, khodyat' svoeyu dorogoyu bitoyu, a koli na spisa upadut', to nye zranyat'sya. po misti khurchat', po muri bizhat', uvikhodyat' v domi, chyeryez vikna prolazyat', yak zlodii. tryasetya zymlya pyeryed nim, tryemtit' nyebo, sontsye ta misyats' tyemniyut', a zori zagublyuyut' syaivo svoe. i golos svii vidast' navstryechu' pyeryed viis'kom svoim, bo tabir iogo vyelichyezni, bo mitsnii vikonavyets' slova iogo, bo vyelikii dyen' navstryechua i vye'l'mi strashnii, i khto zmozhye iogo pyeryenyesti? tomu to tyepper promovlyae navstryechu': vyernit'sya do myenye vsim syertsyem svoim, i postom svyatim, i plachyem ta ridanyam! i dyerit' svoe syertsye, a nye svoyu odizh, i navyernit'sya do navstryechua, vashogo boga, bo laskavii vin ta milosyerdnii, dogotyerpyelivii ta mnogomilostivii, i zhalkue za zlo! khto znae, chi vin nye povyernyet'sya ta nye pozhalue, i po sobi nye zalishit' blagoslovnyennya, zhyertvu khlilnu ta zhyertvu tu litu dlya navstryechua, vashogo boga. zasurmit' v sioni v surmu, ogolosit' svyatii pist, sklichtye zibrannya! zbyeritye narod, ogolosit' svyati zbori, startsiv zgromadt'ye, pozbraitye dityei ta grudnikh nyemovlyat, nyekhai vidye z kimnati svoei takozh molodii, moloda zh z-pid svogo nakrittya! mizh pritvorom ta zhyertivnikom nyekhai plachut' svyashchyeniki, slugi navstryechuni, khai molyat' voni: zmluisya, navstryechui, nad narodom svoim, i nye vidai na gan'bu spadku svogo, shchob nad nim panuvati pogani. nashcho budut' kazati mizh narodami: dye ikhni bog? i zazdrisnim tanye

navstryechu' za svii krai, i zmiluet'sya nad narodom svoim. i navstryechu' vidpoviv i skazav do narodu svogo: os' ya posilayu vam zbizhzhya i vino molodye ta olivu, i nasitities' nyeyu, i bil'shye nye dam vas na narugu narodam. a ts'ogo pivnichnogo voroga viddalyu ya vid vas, i iogo v krai sukhii ta spustoshyeni vizhyenu, iogo pyeryed do skhidn'ogo morya, iogo zh krai do togo morya zadn'ogo. i viidye zlii zapakh iogo, i pidiimyet'sya smorid iogo, bo vin likho vyelikye chiniv. nye biisya ti, zymlye, a tishya i radii, bo vyelikye navstryechu' uchitiv! nye biitiesya, ti pil'na khudobo, bo pustinni pasovis'ka zazhelyeniyut', bo dyeryevo vidast' svii plid, figovnitsya ta vinograd svoyu silu dadut'. a vi, sions'ki sini, radiitye ta tishytesya navstryechuom, bogom svoim, bo vam izhi vin dast' na spasinnya, i naipyershye zishlye vam doshchu, doshchu rann'ogo i pizn'ogo. i toki napovnyat'sya zbizhzhyam, chavil'ni zh kadki budut' pyeryelivatis' vinom molodim ta olivoyu. i nadoluzhu ya vam za ti roki, shcho pozhyerla bula sarana, konik i chyerva ta gusin', moe viis'ko vyelikye, shcho ya posilav proti vas. a isti vi budyetye isti i nasichuvatis', i khvalitimyetye im'ya navstryechua, vashogo boga, shcho z vami na podiv zrobov, i posoromlyenii bil'shye nye budye narod mii naviki! i piznaetye vi, shcho ya syeryed izrailya, i shcho ya navstryechu', bog vash, i nyemae vzhye inshogo, i posoromlyenii bil'shye nye budye narod mii naviki! i budye potomu, villyu ya dukha svogo na kozhnye tilo, i prorokuvatimut' vashi sini i vashi dochki, a vashim starim budut' snitisya sni, yunaki vashi bachiti budut' vidinnya. i takozh na raviv ta nyevil'nits' za tikh dniv villyu dukha svogo. i dam ya oznaki na nyebi i zymli, krov ta ogon', ta stovpi dimu. zaminit'sya sontsy na tyemnist', a misyats' na krov pyeryed prikhodom navstryechun'ogo dnya, vyelikogo ta strashnogo! i stan yet'sya, kozhyen, khto klikati budye navstryechune im'ya, toi spasyet'sya, bo na sions'kii gori ta v erusalimi budye spasinnya, yak navstryechu' govori v, ta dlya tikh pozostalikh, shcho navstryechu' ikh poklichye.

3

bo os' timi dnyami ta chasu togo, koli dolyu yudi ta erusalimu vyernu, to zbyeru vsi narodi, zvyedu ikh u dolinu iosafatovu, i tam budu suditisya z nimi za narod mii i spadshchinu moyu, za izrailya, shcho iogo rozporoshili pomizh narodami, a mii krai podilili. i za narod mii voni kidali zhyeryeba, i yunaka za bludnitsyu davali, a divchinu za vino prodavali, i pili. i shcho vam do myenye, tirye i sidonye, ta vsi filistims'ki dovkillya? chi svii chin na myeni

nadoluzhitye? mozhye khochyetye shchos' uchiniti myeni, to lyegko ta skoro zvyernu ya vash chin vam na golovu, shcho sriblo moe i moe zoloto pozabirali, a koshtovni klyeinodi moi v svoi khrami povnosili... a siniv yudi ta erusalimu vi gryets'kim sinam prodali, shchob ikh viddaliti vid ikhnikh granits'... os' ya ikh pozbudzhuyu z mist'sya togo, kudi ikh prodali, vash chin povyernu vam na golovu! i poprodayu vashikh siniv ta vashikh dochok v ruku yuds'kikh siniv, a voni viddadut' ikh shyev'yanam, do lyudu dalyekogo, bo navstryechu' tak skazav. klichyte pro tsye mizh narodami, ogolositye svyatuyu viinu, zbuditye litsarstvo, khai skhodyat'sya, nyekhai pidiimayut'sya vsi voyaki. pyeryekuitye svoi lyemyeshi na myechi, a vashi syerpi na spisi, khai navit' byezsillii govorit': ya litsar! pospishit' i priidit', vsi narodi z dovkillya, i zbyerit'sya, tudi, navstryechui, spustish litsarstvo svoe. nyekhai zbudyat'sya i ziidut' narodi v dolinu iosafatovu, bo syadu ya tam, shchob suditi vsi narodi z dovkillya. poshlit' na robotu syerpa, bo zhnyvo dozrilo, prikhod'tye, ziidit', bo chavilo napovnyenye, kadki pyeryelivayut'sya, bo zlo ikhne rozmnozhilos! natovpi, natovpi u virishal'nii dolini, bo bliz'kii dyen' navstryechunii u virishal'nii dolini. sontsy ta misyats' styemniyut', a zori zagublyat' svii blisk, i navstryechu' zagrimit' iz sionu, ta z erusalimu svii golos podast', i nyebo i zymlya zatryemtyat', ta navstryechu' okhorona svoemu narodovi, i tvyerdinya sinam izrailyevim! i piznaetye vi, shcho ya navstryechu', bog vash, yakii probuvae v sioni, na svyatii svoii gori. i stan yet'sya erusalim za svyatinyu, i chuzhi vzhye nye budut' khoditi po n'omu. i stan yet'sya v dyen' toi, gori budut' kropiti vinogradovii sik, a pidgirki stoyatimut' u molotsi, i vsi yuds'ki potoki vodoyu zab'yut', a z domu navstryechun'ogo viidye dzhyeryelo, i napoit' dolinu shittim. egipyet spustoshyenyam stan yet, i pustinyeyu goloyu stan yetedom za nasilstvo sinam yudi, za tye, shcho lili krov nyevinnu u ikhn'omu krai. a yudyeya zhiti budye poviki, i erusalim z rodu v rid, i pomshchu za ikhnyu krov, shcho za nyei ya shchye nye pomstiv, i budye navstryechu' probuvati na sioni!

slova amosa, shcho buv mizh vivcharyami z tyekoi, yaki vin bachiv na izrailya za dnev uzzihi, yudinogo tsarya, ta za dnev erovoama, ioashovogo sina, izrail'yevogo tsarya, za dva roki pyeryed z'yemlyet'rusom. i vin prokazav: zagrimit' iz sionu navstryechu', i z erusalimu svii golos podast', i vpadut' pasovishcha pastushi v zhalobu ta vsokhnye vyershina karmyelu! tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi damasku i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho voni molotili gilyeada tsipami zaliznizmi. i poshlyu ya ogon' na dim khazaila, i pozhyerye vin palati byen-gadada. i zlamayu zasuva damasku, i myeshkantsya vitnu z dolini avyen, i togo, khto dierzhatimye byerlo z byet-yedyenye, i arams'kii narod pidye v kir na vignannya, govorit' navstryechu'. tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi azzi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: shcho vsikh gnali v polon, shchob viddati yedomovi. i poshlyu ya ogon' na mur gazi, i poist' vin palati ii. i myeshkantsya vitnu z ashdodu, i byerlodyerzhitsya z ashkyelonu, i zvyernu svoyu ruku na yekron, i viginut' ryeshki filistimyan, govorit' navstryechu'. tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi tiru i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho vin vidav usikh na vignannya v yedom, i nye pam'yatav zapovitu brativ. i poshlyu ya ogon' na mur tiru, i pozhyerye vin palati iogo! tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi yedomu i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho myechyem vin gnav brata svogo, i znishchiv svoe milosyerdya, svii gniv zavzhdi styerig, a lyutist' svoyu pil'nuvav povsyakchasno. i poshlyu ya ogon' do tyemanu i pozhyerye vin palati botsri! tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi ammonovikh siniv i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho poroli gilyeads'kikh vagitnikh, shchob poshiriti granitsi svoi! i ogon' zapalyu ya na muri rabbi, i pozhyerye vin palati ii, iz krikom v dyen' boyu, iz vikhrom v dyen' buri. i pidye ikhnii tsar na vignannya, vin i knyazi iogo razom, govorit' navstryechu'.

tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi moava i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho spaliv na vapno kosti yedom'skogo tsarya! i poshlyu ya ogon' na moava, i pozhyerye vin palati kyeriiiotu, i zaginye moav syeryed galasu, syeryed kriku, pri golosi roga. i vitnu suddyu z-syeryed n'ogo, a z nim pozabivayu knyaziv iogo vsikh, govorit' navstryechu'. tak govorit' navstryechu': za tri progrikhi yudi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho povidikdali

navstryechunii zakon, i postanov iogo nye styeryegli, i shcho na manivtsi ikh zvyeli ikhni lzhyebogi, za yakimi pishli ikhni bat'ki. i poshlyu ya na yudu ogon', i pozhyerye vin palati erusalimu! tak govorit' navstryechu': za tri pyeryestupi izrail'yei i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho za sriblo voni prodavut' spravyedlivogo, a za choboti vbogogo! voni topchut' u z'yemnomu porosi golovu bidnikh, a dorogu sumirnikh vikryvlyuyut'. a sin i iogo bat'ko vchashchayut' do odniei bludnitsi, shchob svyatyae moe imyennya znyevazhiti. i voni styelyat' odizh zastavlyenu, shchob pivlyezhati pri kozhnomu zhyertivniku, i p'yut' v domi boga svogo vino vid pokaranikh. i ya vigubiv buv z-pyeryed nikh amoryeya, shcho iogo visochin', yak visokii toi kyedr, i vin mitsnii, yak dub. ta ya plid iogo znishchiv zgori, a zdolu korinnya iogo. a vas ya buv viviv iz krayu egipyets'kogo, i sorok rokov provadv pustinyeu vas, shchob vi krai amoryeiv'kii uspadkuvali. i prorokiv ya zbudzhuav z vashikh siniv, a z vashikh yuntsiv nazoryeiv. khiba zh to nye tak, sinoye izrail'yevi? govorit' navstryechu'. a vi nazoryeiv poili vinom, a prorokam nakazuvali i govorili: nye prorokuite! otozh ya potisnu na vas, yak tisnye snopami napovnyenii viz, i zginye i v motornogo vtyecha, i potuzhnii nye vtrimae sili svoei, a litsar svogo zhittya nye vryatue. i nye vstoit' iz luka strilyets', i svoimi nogami prudkii nye vtyechye, i vyerkhivyet's' nye vryatue svogo zhittya. i naimuzhnishii z litsarstva nagim utyechye togo dnya, govorit' navstryechu'.

poslukhaitye slova togo, shcho navstryechu' govoriv proti vas, sinoye izrail'yevi, na vvyes' otsyei rid, shcho iogo ya pidnis buv iz krayu egipyets'kogo, promovlayuchi: til'ki vas ya piznav zo vsikh rodiv zyemli, tomu vas navishchu za vsi vashi provini! chi idut' dvoe razom, yakshcho nye umovilis'? chi ryeve v lisi lyev, yak nyema iomu zdo-bichi? chi lyevchuk vidae golos svii iz svoei nori, yakshcho vin nye zlovit'? chi vpadye na zyemli ptashka v sitku, yak nyemae sil'tsya? chi pidiimyet'sya sitka z zyemli, yak nichogo nye zlovit'? chi v misti zasurmylat' u surmu, a narod nye tryemtitimye? chi stanyet'sya v misti nyeshchastya, shcho iogo nye navstryechu' dopustiv? bo nye chinit' nichogo navstryechu' bog, nye viyavivshi taemnitsi svoei svoim rabam prorokam. lyev zaryevye, khto togo nye zlyakaet'sya? navstryechu' bog zagovorit', khto prorokuvati nye budyet? rozgolosit' nad palatsami v ashdodi, i nad palatami v krai egipyets'komu, ta i skazhit': pozbitraityesya na gorakh samarii, i pobachtye

vyelikye zbyentyezhyennya v nii, ta utisk u nii! i pravdivo nye vmiyut' robiti voni, govorit' navstryechu', nasil'stvo gromadyat' ta grabunok v palatakh svoikh. tomu tak navstryechu' bog promovlyae: vorog oblyazhye navkolo tsiei zymli, i skinye iz tyebye vin silu tvoyu, i pograbovani budut' palati tvoji. tak govorit' navstryechu': yak chasom ryatue pastukh z pashchi lyev'ya-choi dvi kolini, abo pipku vukha, tak budut' vryatovani diti izrailyevi, shcho sidyat' v samarii v zakutochku lizhka, ta na adamashku postyeli. poslukahtye vi ta i zasvidchit' uv yakovovim domi, govorit' navstryechu' bog, bog savaot. bo v toi dyen', koli ya pokarayu izrailya za provini iogo, to ya pokarayu za zhyertivniki byet-yelu, i budut' vidrubani rogi zhyertivnika, i na zymlyu popadayut'. i ya rozib'yu dim zimovii razom z domom litnim, i zaginut' domi iz slonovoi kosti, i nye stanye bagato domiv, govorit' navstryechu'.

4

poslukahtye slova ots'ogo, korovi bashans'ki, yaki na gori samariis'kii, shcho tisnyetye bidnikh, toroshchitye vbogikh, shcho svoim khazyayam vi govoryte: prinyesi, i mi budyemo piti! prisyagav navstryechu' bog svoeyu svyatyistyu, shcho os' dni nastayut' na vas, i budut' tyagti vas gakami, a vashikh nashchadkiv gachkami dlya lovlyennya ribi! i vi povikhoditye vilomami, kozhna okryemo sobi, i kinyetyesya do khyermonu, govorit' navstryechu'. priidit' do byet-yelu i grishit', do gilgalu primnozhtye grishiti. i svoi zhyertvi prinos'tye shchoranku, na tri dni vashi dyesyatini. i z dimom pustit' zhyertvu vdyachnu kvasnu, i spovisit' dobrovil'ni darunki, rozgolosit', bo vi lyubitye tak, sinovyie izrailyevi, govorit' navstryechu' bog. i tomu ya vam dav chistotu zubiv po vsikh vashikh mistakh, i brak khliba po vsikh vashikh mistysyakh, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' navstryechu'... i ya strimav vam doshch za tri misyatsi pyeryed zhnivami, i doshch posilav na odnye misto, a na drugye misto nye posilav; odna dilyanka bula pobita doshchyem, a dilyanka, na yaku nye pustiv ya doshchu, visikhkala. i dva-tri mista rushali do mista odnogo napitis' vodi, alye nye nasichuvalis', ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' navstryechu'... ya biv vas posukhoyu ta zelyenyachkoyu, sarana zhyerla byezlich vashikh sadkiv i vino-gradnikiv vashikh, i vashikh fgovnits' ta vashikh oliv, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' navstryechu'... ya na vas posilav morovitsyu, nyemov na egypyet, myechyem pobivav vashikh khloptsiv, polonyachi razom i konyei u vas, pidiimav do nizdyer

smorid vashikh taboriv, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' navstryechu'... ya vinishchiv vas, yak sodom ta gomorrui bog vinishchiv, i vi stali, nyemov golovyeshka, z pozharu vryatovana, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' navstryechu'... tomu to zroblyu tobi tak, o izrailyu, a shcho ya zroblyu tobi tsye, prigotuisya, izrailyu, do zustrichi boga svogo! bo tsye toi, shcho vformovue gori, i shcho stvorye vitra, shcho lyudini pokazue zadum ii, shcho robit' zirnitsyu tyemnotoyu, i stupae po zgir'yakh zymli, navstryechu' bog savaot iomu imyennya!

5

poslukahtye slova ts'ogo, shcho ya nim golosinnya pidnoshu za vas, o domye izrailiv! upala, i bil'shye nye vstanye ta diva izrailyeva! vona kinyena na svoyu zymlyu, nye-mae, khto zviv bi ii! bo tak navstryechu' bog promovlyae: misto, shcho vikhodilo tisyachyeyu, pozostavit' lish sotnyu, a tye, shcho vikhodilo sotnyeyu, pozostavit' dyesyatku dlya domu izrailya. bo tak promovlyae navstryechu' do domu izrailyevogo: navyernit'sya do myenye i zhivit'! i nye zvyertaityesya do byet-yelu, i do gilgalu nye prikhod'tye, a chyeryez byeyer-shyevu nye pyeryekhod'tye, bo na vignannya gilgal konchye pidye, i marnotoyu stanye byet-yel. navyernit'sya do navstryechua, i budyetye zhiti, shchob vin nye vviishov, yak ogon' do iosipovogo domu, i budyie vin zhyerti, ta nye budyie komu pogasiti v byet-yeli, voni zminyuyut' sud na polin, i kidayut' pravdu na zymlyu. toi, khto volosozhara i oriona stvoriv, khto smyertnu tyemnotu zminyae na ranok, a dyen' zatyemnyae na nich, khto priklikue vodu mors'ku i villivae ii na povyerkhnyu zymli, navstryechu' imyennya iomu! vin navodit' pogibil' na sil'nogo, i priidye pogibil' tyverdini! voni nyenavidyat' togo, khto u brami kartae, i obridzhuyut' tim, khto govorit' pravdivye. tomu, shcho nuzhdyennogo topchetye vi, i darunki zbizhyevi byeryetye vid n'ogo, shcho vi nabuduvali budinkiv iz kamenya tyesanogo, to siditi nye budyetye v nikh; ponasadzhuvali vinogradu ulyublyenogo, ta nye budyetye piti iz n'ogo vina! bo ya znayu pro vashi chislyenni provini i pro vashi vye-likhi grikki: tisnyetye vi spravayedlivogo, byeryetye vi pidkupa ta vikrivlyayet pravo ubogikh u brami. tomu to rozumnii movchit' ts'ogo chasu, bo tsye chas likhii. shukahtye dobra, a nye zla, shchob vam zhiti, i budyie iz vami navstryechu', bog savaot, tak, yak kazhyetye vi. nyenavid'tye zlo i pokokhahtye dobro, i pravosuddya postav'tye u brami, mozhye zmiluet'sya navstryechu', bog savaot nad ryeshtkoyu

iosipa. tomu tak promovlyae navstryechu', bog savaot, vsyedyerzhityel': na maidanakh usikh gosinnyya, na vsikh vulitsyakh kriki: oi, oi! i poklichut' khliborobiv na zhalobu, i golosil'nits', shcho vmiyut' plachlivi pisni, i stanye ridannyya po vsikh vinogradnikakh, bo ya pyereyidu syeryed tyebye, govorit' navstryechu'! gorye tim, shcho zhadayut' navstryechun'ogo dnya, nashcho tsye vam dyen' navstryechunii? vin nye svitlo, a tyem-rava! tsye tak, koli khto utikae vid lyeva, i vyedmid' spotikae iogo! i vin ubigae do domu, i opyersya svoeyu rukoyu ob stinu, azh gadyuka kusae iogo... chi zh nye e dyen' navstryechunii tyemnota, a nye svitlo, i khiba vin nye tyemnii, i syaiva nyemae u n'omu? znyenavidiv ya, obridiv sobi vashi svyata, i nye nyukhayu zhyertov vashikh zboriv... i koli prinyesyetye myeni tsilopalyennyya ta khlibni zhyertvi svoi, ya sobi nye vpodobayu ikh, a na mirni zhyertvi vashi iz sitikh baraniv nye poglyanu... usun' zhye vid myenye pisyen' svoikh guk, i nye pochuyu ya rokotu gusvel tvoikh, i khai tyecheye pravosuddya, nyemov ta voda, a sprayedlivist' yak sil'nii potik! chi zh zhyertvi ta khlibni prinosi za tikh sorok lit na pustini myeni vi prinosili, domye izrailiv? vi zh nosili sakkuta, svoiogo tsarya, ta keyvana, svoi viobrazhyennyya, zoryu vashikh bogiv, shcho sobi porobili. tomu ya vas vizhyenu gyet' za damask, govorit' navstryechu', shcho bog savaot iomu imyennyya!

6

gorye byezpyechnim na sioni, tim, khto nadiet'sya na samariis'kuyu goru, tim shlyakhyetnim pyershogo z narodiv, do yakikh pribuvae izrailiv dim! pyereyidit' do kalnye ta i pobachtye, i zvidti pidit' do gamatu vyelikogo, i ziidit' do gatu filistimyan! chi lipshi voni vid tsikh tsarstv? chi ikhnya granitsya bil'sha za vashu granitsyu? dyen' nyeshchastyya vvazhaetye vi za dalyekii, a chas nasil'stva zblizhaetye! vi vilyezhuetyesya na lozhakh z slonovoi kosti i vivalyuetyes' na postyelyakh svoikh, i iste baraniv iz otari ta sitikh tyelyat iz obori. pid gusla spivaetye vi, mov david, vi muzichni znaryadyya sobi vidumlyae-tye. vi vino popivaetye chashami, i namashchuetyes' dobirnoyu olivoyu, i nad spustoshyennyam iosipa nye vbolivaetye. tomu voni pidut' tyepper na vignannyya na choli polonyenikh, i pyerestanye krik vipyesychenykh. navstryechu' prisyagnuv buv svoeyu dushyeyu, govorit' navstryechu', bog savaot: pishnotoyu yakova bridzhu, i palati iogo ya nyenavidzhu, i vidam tye misto ta vsye, shcho e v n'omu. i budye, yakshcho dyesyat' lyuda zostanut'sya v domi odnomu, to i voni povmirayut'. i iogo

viz'mye rodich ta i spalit' iogo, shchob vinyesti kosti iz domu, i skazhye do togo, khto budye v syeryedini domu: chi shchye e khto z tobouy? a toi vidpovist': vzhyye nyemae nikogo! i skazhye toi: tikshyye, bo nye zgaduet'sya imyennyya navstryechua! bo navstryechu' os' nakazhye, i vorog rozib'e vyelikii toi dim na vidlamki, a dim malii na triski. chi bigayut' koni po skyeli? chi khto viorye morye khudoboyu? tazh vi sud obyernuli na girkist', a plid sprayedlivosti na polin! vi marnotoyu tishityesya ta govoryte: khiba zh mi nye vlasnoyu siloyu nabuli sobi rogi? bo os' ya postavlyu narod proti vas, domye izrailiv, kazhye navstryechu', bog savaot, i voni vas potisnut' izvidti, dye idut' do gamatu, azh do stypovogo potoku!

7

navstryechu' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' vin utvoriv saranu, koli pochala virostaty otava, i os' otava yak po sinokosi tsars'komu! i stalos', yak vona vzhyye pozhyerla travu na zymli, ya skazav: navstryechui, bozhyye, prosti! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i navstryechu' pozhaliv buv pro tye. nye staneyt'sya tsye, promoviv navstryechu'. navstryechu' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' navstryechu' bog poklikav suditis' ognym, i pozhyer toi vyeliky byezodnyu, i chastku pozhyer. i skazav ya: o, navstryechui, bozhyye, spini! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i navstryechu' pozhaliv buv pro tye. nye staneyt'sya i tsye! skazav navstryechu' bog! i vin znov uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' na muri strimkomu stoit' navstryechu' bog, a v rutsi iogo visok. i promoviv do myenye navstryechu': shcho ti bachish, amosye? a ya vidkazav: viska. i promoviv navstryechu': os' ya ts'ogo viska pokladu posyeryed narodu mogo, izrailya, uzhye bil'shye iomu nye proshkui! i spustoshiyut' zhyertovni pidgirki isakovi, i poruinovani budut' svyatinii izrailiyevi, i ya stanu z myecheym na dim erovomiv. i poslav amatsiya, svyashchyenik byet-yelu, do erovoma, tsarya izrailiyevogo, kazhuchi: amos zmovlyuet'sya na tyebye syeryed izrailiyevogo domu, nye mozhye zymlyya zmistiti vsikh iogo sliv! bo tak govorit' amos: erovom pomrye vid myecha, a izrail' konchyye pidyye na vignannyya z svoei zymli! i skazav amatsiya do amosa: yasnovidchyye, idi, utikai sobi do yudinogo krayu, i izh tam khlib, i tam prorokui. a v byet-yeli vzhyye bil'shye nye budyyesh prorokuvati, bo vin svyatinyya tsarya ta dim tsarstva. i vidpoviv amos i skazav do amatsii: ya nye prorok, i nye sin ya prorokiv, ya pastukh ta obroblyuvach dikikh figovnit's. i vzyav myenye navstryechu' vid

otari, i promoviv do myenye navstryechu': idi, prorokui moemu narodovi izrailjevi! a tyepyer poslukhai navstryechun'ogo slova: ti kazhyesh: nye budyesh prorokuvati na izrailya, i nye budyesh propoviduvati na isakiv dim. tomu tak promovlyae navstryechu': tvoya zhinka v misti budyae bludliva, i sini tvoi ta dochki tvoi popadayut' vid myecha, a zyemlya tvoya budyae podilyena shnurom, i ti pomryesh na nyechistii zyemli, a izrail' konchye pidye na vignannya z svoei zyemli!

8

navstryechu' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' kish dospilikh plodiv. i skazav vin: shcho bachish, amosye? a ya vidkazav: kish dospilikh plodiv. i promoviv do myenye navstryechu': dospiv kinyets' moemu narodovi izrailjevi, uzhye bil'shye iomu nye proshchu! i obyernut'sya pismi v palatakh na zoik togo dnya, govorit' navstryechu' bog: budy trupiv bagato, bo vorog na kozhnomu misti nakidae ikh! poslukhaitye tsye, vi, shcho topchyetye bidnogo, i shcho pragnyetye vinishchiti vsikh ubogikh z zyemli, kazhuchi: koli to minye novomisyachcha, shchob nam zbizhzhya prodati? i subota, shchob nam vidchiniti zbizhyevi komori? shchob zmyenshiti yefu, i shchob shyeklya pobil'shiti, i shchob vikrivlyati obmannu vagu, shchob kupuvati za sriblo nuzhdyenikh, a vbogogo za vzuttya, i poprodati poslid zbizhyevii? navstryechu' prislyaguv slavoju yakova: nye zabudu nikoli usikh ikhnikh vchinkiv! chi nye zatryasyet'sya vid ts'ogo zyemlya, i vsi myeshkantsi ii nye vpadut' u zhalobu? vsya vona zakhvilyuet'sya, mov ta rika, i burkhlivo poplinye i obnizit'sya znov, nyemov richka egiptu. i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' navstryechu' bog, i vchinyu zakhid sotsya opivdni, i dlya zyemli syeryed svitlogo dnya vono styemnie. i obyernu vashi svyata v zhalobu, a vsi vashi pismi v golosinnya, i na vsi styegna sprovdazhu vyeryetu, a na vsyakuyu golovu lisinu, i vchinyu tsye, nyemov ta zhaloba po odinakovi, kinyets' zhye otogo, nyemov girkii dyen'! os' dni nastayut', govorit' navstryechu' bog, i golod poshlyu ya na zyemlyu, nye golod na khlib, i nye spragu na vodu, alye spragu pochuti navstryechuni slova! i budut' khoditi vid morya do morya, i z pivnochi do skhodu blukatimut', shchob znaiti slovo navstryechua, ta nye znaidut' iogo! togo dnya budut' mliiti vid spragi vrodliivi divchata ta khloptsi, shcho klyanut'sya griksom samariis'kim ta kazhut': yak zhivii tvii bog, danye, i yak zhiva doroga do byeyer-shyevi! ta voni vsi popadayut', i bil'shye nye vstanut'...

9

ya bachiv navstryechua, shcho stoyav nad zhyertivnikom, i vin skazav: udar no po makovitsi tsikh vorit, shchob zatryasliya porogi, i porozbivai ikh na vsikh ikhnikh golovakh, a ikhnii ostanok zab'yu ya myechyem. nye vtyechye im vtikach, i gonyets' nye vryatuet'sya v nikh! yakshcho b zakopalis' voni do shyeeolu, to i zvidi ruka moya ikh zabyerye, i yakshcho b pidnyalisya na nyebo, to i zvidi ikh skinu! a yakshcho b pokhovalis' voni na vyerkhovini karmyelu, zvidi vishukayu i zabyeru ikh, a yakshcho na dni morya voni pokhovayut'sya z-pyeryed ochyei moikh, to i tam ya gadyutsi zvyelyu, i vona ikh pokusae! a yakshcho voni pidut' v polon pyeryed svoimi vorogami, to i tam nakazhu ya myechyevi i vin ikh povbivae, i na nikh ya zvyernu svoe oko na zlye, a nye na dobrye. bo koli navstryechu' bog savaot dotorknyet'sya zyemli, to rozanye vona, i v zhalobu vpadut' vsi myeshkantsi ii. i vsya vona viidye, nyemov ta rika, i mov richka egiptu obnizit'sya. vin budue na nyebi chyertogi svoi, a svii nyebozvid zaklav nad zyemlyeyu, vodu mors'ku vin klichye, i vilivae ii na povyerkhnyu zyemli, navstryechu' iomu imyennya! khiba zh vi, izrailjevi sini, myeni nye taki, yak sini yetioplan? govorit' navstryechu'. khiba zh nye izrailya viviv ya z krayu egipyets'kogo, a filistimlyan z kaftoru, a arama iz kiru? os' ochi navstryechua boga na grishnye tsye tsarstvo, i z povyerkhni zyemli iogo vigublyu, ta vigublyuyuchi, nye pogublyu domu yakovogo, govorit' navstryechu'. bo os' ya zvyeliv, i syeryed narodiv usikh pyeryesiyu izrailiv dim, yak pyeryesivaet'sya ryeshyetom, i zhodnye zyeryentsye na zyemlyu nye vipadye! upadut' usi grishni narodu mogo vid myecha, shcho govoryat': nye dosyagnye do nas i nye strinye otsye nas nyeshchastya! togo dnya ya postavlyu upalu davidovu skiniyu i prolomi v nii zagorodzhu, i postavlyu ruini iogo, i vidbuduyu iogo, yak za dniv starodavnikh, shchob ryeshstu yedomu posili voni, i vsi ti narodi, shcho v nikh kikalosya moe imyennya, govorit' navstryechu', yakii chinit' otsye. os' dni nastayut', govorit' navstryechu', i orach iz zhyentsyem zustrinyet'sya, a toptach vino-gradu iz siyachyem, i gori zakrapayut' vino-gradovim sokom, a vsi vzgir'ya do vobrom potyechut'. i dolyu narodu svogo, izrailya, ya povyernu, i pobuduyu mista popustoshyeni, i osyadut' voni, i zasadyat' voni vinogradniki, i pitimut' ikhne vino, i porozvodyat' sadki, i budut' isti ikhnii ovoch. i ya posadzhu ikh na ikhnii zyemli, i nye budut' ikh bil'sh virivati z svoei zyemli, yak ya im dav, govorit' navstryechu', bog tvii!

vidinnya ovdia. tak skazav navstryechu' bog na yedom: pochuli mi vistku vid navstryechua, i poslanii buv mizh narodiv posol, shchob skazati: ustavaitye, i stan'mo na n'ogo do boyu! otsye ya malim tyebye dav mizh narodi, ti duzhye pogordzhenii. gordist' syertsya tvogo obmanila tyebye, yakii pyeryebuvaesh po shchilinakh skyel'nikh, u visokim sidinni svoim, shcho govorish u syertsy svoemu: khto skinye na zhemlyu myenye? yakshcho b ti pidnissya, nyemov toi oryel, i yakshcho b ti kublo svoe sklav pomizh zoryami, to i zvidti ya skinu tyebye, promovlyae navstryechu'! chi zh do tyebye zlodii prikhodili, chi nichni ti grabizhniki, takii ti ponishchyenii! chi zh voni nye nakrali b sobi skil'ki tryeba? yakshcho b do tyebye priishli zbirachi vinogradu, chi zh voni nye lishili b khoch vibirkiv? yak isav pyeryeshukanii, yak kriivki iogo pyeryeglyanyeni! azh do granitsi prognali tyebye, obmanyat' tyebye tvoi vsi soyuzniki, pyeryemozhut' tyebye tvoi priyatyeli! ti, shcho khlib tvii idyat', pastku rozstavlyat' na tyebye, nyema v tomu rozumu! chi zh nye stanyet'sya tsye togo dnya, promovlyae navstryechu', i vigublyu ya mudryetsiv iz yedomu, a rozum z gori isavovoi? i nas-trashyenne budye litsarstvo tvoe, o tye-manye, shchob buv vityatii kozhyen z isava ubivstvom. chyeryez nasillya na yakova na brata tvogo sorom pokrie tyebye, i ti vityatii budyesh naviki. togo dnya, koli stav ti navproti, togo dnya, yak chuzhi polonili buli iogo viis'ko, i koli chuzhintsi v iogo brami vviishli i zhyeryeba kidali pro erusalim, to i ti buv, yak odin z nikh! i tomu nye divisya na dyen' svogo brata, na dyen' likha iogo, i nye tishsya z yudinikh siniv u dyen' ikhn'oi zgubi, i nye rozkrivai svoikh ust u dyen' utisku. i nye vkhod' ti do brami narodu mogo u dyen' likha iogo, i nye priglyadaisya do zla iogo i ti v dyen' nyeshchastya iogo, i nye prostyagaitye svoei ruki do bagatstva iogo v dyen' nyeshchastya iogo! i na rozdorizhzhii nye stii, shchob vitinati iogo vtikachiv, i v dyen' utisku nye vidavai iogo ryeshtok! bo bliz'kii dyen' navstryechunii nad usima narodami, yak zrobiv ti, to tak i tobi budye zroblyeno: vyernyet'sya na tvoyu golovu chin tvii! bo yak vi pili na svyatii moii gori, tak narodi usi zavzhdi pitimut'! i budut' piti voni, i budut' khlyeptati, i stanut' voni, nyemov ikh nye bulo. a na sions'kii gori budye spasinya, i budye svyatoyu vona, i spadki svoi vzhye posyadye dim yakoviv. i dim yakova stanye ognym, i dim iosipa polum'yam, a dim isava solomoyu, i budut' palati voni proti nikh, i ikh pozhyerut', i ostanku nye budye iz domu isava, bo navstryechu' tsye

skazav. i posyadut' pivdyenni isavovu goru, a myeshkantsi dolin filistimlyan, i posyadut' eflyemovye polye ta polye samariis'kye, a vyenyamin gilyead. a polonyeni viis'ka izrail'yevikh siniv zavolodiyut' tim, shcho khananyeis'kye azh do tsorfatu, a erusalims'ki vignantsi v nyevoli, shcho v syefaradi, posyadut' mista poludnyevi. i spasityeli pridut' na goru sion, shchob goru isava suditi, i tsarstvo navstryechune nastanye!

i bulo slovo navstryechune do ioni, amit-taevogo sina, takye: ustan', idi do ninyevii, vyelikogo mista, i propovidui proti n'ogo, bo ikhne zlo priishlo pyeryed litsye moe. i vstav iona, shchob utyekti do tarshishu z-pyeryed navstryechun'ogo litsya. i ziishov vin do yafi, i znaishov korablya, shcho ishov do tarshishu, i dav zaplatu iogo, i vvi-ishov u n'ogo, shchob vidplisti z nimi do tarshishu z-pyeryed navstryechun'ogo litsya. a navstryechu' kinuv sil'nogo vitra na morye, i znyalasya na mori vyelika burya, i vzhye dumali, shcho korabyel' budye rozbitii. i nalyakalisya moryaki, i klikali kozhyen do svoikh bogiv, i vikidali ti ryechi, shcho buli na korabli, do morya, shchob poleyshiti syebye. a iona ziishov do spodu korablya, i lig, i zasnuv. i pristupiv do n'ogo ky-erivnik korablya, ta i skazav iomu: chogo ti spish? ustavai, zaklich do svogo boga, mozhye zгадаe tsyei bog pro nas, i mi nye zgin'yemo. i skazali voni odin do odnogo: idit', i kin'mo zhyeryebki, ta i piznaemo, chyeryez kogo nam otsye likho. i kinuli voni zhyeryebki, i vpav zhyeryebok na ionu. i skazali do n'ogo: ob'yavi zh nam, chy-eryez shcho nam tsye likho? yakye tvoe zainyattya, i zvidki ti idyesh? yakii tvii krai, i z yakogo ti narodu? i skazav vin do nikh: ya evryei, i boyusya ya navstryechua, nyebyesnogo boga, shcho vchiniv morye ta sukhodil. i nalyakalisya ti lyudi vyelikim strakhom, i skazali do n'ogo: shcho tsye ti narobiv? bo tsi lyudi dovidalisya, shcho vin utikae z-pyeryed navstryechun'ogo litsya, bo vin tsye im ob'yaviv. i voni skazali do n'ogo: shcho mi zrobimo tobi, shchob utikhomirilos' morye, shchob nye zalivalo nas? bo morye bushovalo vsye bil'shye. i skazav vin do nikh: viz'mit' myenye, i kin'tye myenye do morya, i vtikhomirit'sya morye pyeryed vami; bo ya znayu, shcho chyeryez myenye otsya vyelika burya na vas. i mitsno gryebli tsi lyudi, shchob distatsiya do sukhodolu, ta nye mogli, bo morye bushu-valo vsye bil'sh proti nikh. i voni kliknuli do navstryechua ta i skazali: o navstryechui, nyekhai zhye nye zgin'yemo mi za dushu ts'ogo cholovika, i nye davai na nas nye-povinnoi krovi, bo ti, navstryechui, chin-ish, yak bazhaesh! i pidnyali voni ionu, i kinuli iogo do morya, i spinilosya morye vid svoei lyutosti. i nalyakalisya tsi lyudi navstryechua vyelikim strakhom, i prinosili navstryechuyevi zhyertvi, i skladali obitnitsi. i priznachiv navstryechu' vyelikyu ribu, shchob vona prokovtnula ionu. i buv iona v syeryedini tsiei ribi tri dni ta tri nochi.

i molivsyia iona do navstryechua, boga svogo, z utrobi tiei ribi, ta i kazav: ya klikav z nyeshchastya svogo do navstryechua, i vidpovid' dav vin myeni, iz nutra shyeolu krichav ya, i pochuv ti mii golos! i ti kinuv myenye v glibochin', u syertsye morya, i potik ototchiv buv myenye. usi khvili tvoi ta buruni tvoi nado mnoyu proishli. i skazav ya: ya vignanii z-pyeryed ochyei tvoikh, protye shchye pobachu ya khram tvii svy-atii. voda azh po dushu myenye obgornula, byezodnya myenye ototchila, ochyeryet obvi-vae krugom moyu golovu! ya ziishov azh do spodu gori, a z'yemlya ii zasuvi stali za mnoyu naviki! ta pidiimyesh iz yami zhittya moe, navstryechui, bozhye ti mii! yak u myeni omlivala dusha moya, navstryechua ya spogadav, i molitva moya tsya do tye-bye dolinula, do khramu svyatogo tvogo! ti, shcho trimayut'sya marnikh bozhkiv, svogo milosyerdnogo kidayut'. a ya golosnoyu podyakoyu prinyesu tobi zhyertvu, pro shcho prisnyagav ya, tye vikonayu. spasinnya u navstryechua! i navstryechu' zvyeliv ribi, i vona vikinula ionu na sukhodil.

i bulo navstryechune slovo do ioni vdru-gye takye: ustan', idi do ninyevii, vye-likogo mista, i propovidui na n'ogo tye slovo, shcho ya govoriv buv tobi! i iona vs-tav, i pishov do ninyevii za navstryechunim slovom. a ninyeviia bula misto vyelikye-pryevyelikyie, na tri dni khodi. i zachav iona khoditi po misti, na odin dyen' khodi, i propoviduvav i kazav: shchye sorok dyen', i ninyeviia budye zruinovana! i ninyevityani vvirusvali v boga, i ogolosili pist, i po-zodyagali vyeryeti, vid naibil'shogo z nikh azh do naimyenshogo. i diishlo tsye slovo do tsarya ninyevii, i vin ustav zo svogo tronu, i skinuv plashcha svogo z syebye, i pokrivsyia vyeryetoyu, ta i siv na popyeli. i vin zvyeliv kliknuti i skazati v ninyevii z nakazu tsarya ta iogo vyel'mozh, govoryachi: nyekhai nye pokushtuyut' nichogo ani lyud-ina, ani khudoba, khudoba vyelika chi khu-doba dribna, nyekhai voni nye pasut'sya, i nyekhai nye p'yut' vodi! i nyekhai pokri-vayut'sya vyeryetami ta lyudina i ta khu-doba, i nyekhai sil'no klichut' do boga, i nyekhai kozhyen zvyernye z svoei dorogi ta vid nasil'stva, shcho v ikhnikh rukakh. khto znae, mozhye bog ob'yernyet'sya i pozhalue, i vidvyernyet'sya z zharu gnivu svogo, i mi nye poginyemo! i pobachiv bog ikhni vchinki, shcho zvyernuli zo svoei zloi dorogi, i pozhaluav bog shchodo togo likha, pro yakye govoriv, shcho im uchinit', i nye vchiniv.

i bulo tsye dlya ioni na dosadu, dosadu vye-
liku, i vin zapalivsyas. i molivsyas vin do
navstryechua ta i kazav: o navstryechui,
chi zh nye tsye moe slovo, poki ya shchye
buv na svoii zyemli? tomu ya pyeryed tim
utik do tarshishu, bo ya znav, shcho ti bog
milostivii ta milosyerdii, dovgotyerpelivii ta
mnogomilostivii, i ti zhalkuesh za zlo. a
tyepper, navstryechui, viz'mi moyu dushu
vid myenye, bo krashchye myeni smyert'
vid mogo zhittya! a navstryechu' vidkazav:
chi slushno ti zapalivsyas? i viishov iona z
mista, i siv vid skhodu mista, i postaviv
sobi tam kuryenya, i siv pid nim u tini, azh
poki pobachit', shcho budye v misti. i vi-
rostitiv bog ritsinovogo kushcha, i vin vig-
navsyas ponad ionu, shchob buti tinnyu nad
iogo golovoyu, shchob uryatuvati iogo vid
iogo dosadi. i vtishivsyas iona vid ts'ogo
ritsinovogo kushcha vyelikoyu radistyu. a
pri skhodi zirnitisi drugogo dnya pryznachiv
bog chyervyaka, i vin pidtochiv ritsinovogo
kushcha, i toi usokh. i stalosya, yak sontsy-
e ziishlo, to pryznachiv bog skhidn'ogo gary-
achogo vitra, i vdarilo sontsy-
e na ioninu golovu, i vin zomliv. i vin zhadav, shchob
iomu pomyerti, i kazav: krashchye myeni
smyert' vid mogo zhittya! i promoviv bog
do ioni: chi slushno zapalivsyas ti za ritsi-
novii kushch? a toi vidkazav: duzhye ro-
zlyutivsyas ya, azh na smyert'! i skazav
navstryechu': ti zmiluvavsyas nad ritsinovim
kushchyem, nad yakim nye trudivsyas, i nye
plyekav iogo, yakii viris za odnu nich, i za
odnu nich zginuv. a ya nye zmiluvavsyas b
nad ninyevieyu, tsim vyelikim mistom, sh-
cho v n'omu bil'shye dvanadtsyati dyesy-
atysyachok lyuda, yaki nye vmiyut' rozrizny-
ati pravitsi svoei vid svoei livitsi, ta chis-
lyenna khudoba?

slovo navstryechune, shcho bulo do moryeshyets'kogo mikhyye ya za dniv iotama, akhaza ta ezyekii, yudinikh tsariv, yakye vin bachiv na samariyu ta erusalimu. pochuitye otsye, vsi narodi, poslukhai, ti zyeimlye ta vsye, shcho na nii! i khai budye za svodka na vas navstryechu' bog, navstryechu' z khramu svyatogo svogo! bo navstryechu' os' vikhodit' iz mistysa svogo, i vin khodit' i stupae po visotakh zyeimli. i toplyat'sya gori pid nim, i tanut' dolini, mov visk vid ognju, mov ti vodi, shcho llyut'sya z uzbichchya. usye tsye za provinyennya yakova, za grihki domu izrailiya. khto provinyennya yakova, chi zh nye samariya? a khto grihki domu yudinogo, chi zh nye erusalim? i zroblyu samariyu ruinoyu v poli, za mistysy saditi vinograd, i povikidayu v dolinu kaminnya ii, i vidkriyu osnovi ii. i potovcheyeni budut' usi ii idoli, vsi zh darunki ii za rozpustu popalyeni budut' v ogni, i vsikh bovvaniiv ii ya viddam na spustoshyennya. bo zibrala vona vid darunkiv za blud, i na podarunki za blud tsye povyernyet'sya. nad otsim golositimu ya ta ridatimu, khoditimu bosii i nagii, zavoditi budu, nyemov ti shakali, i budu tuzhiti, yak strusi! bo rani ii nyevigoini, bo tsye azh do yudi priishlo, vono dosyaglo azh do brami narodu mogo, azh do erusalimu. ts'ogo nye ogoloshuitye v gati, i plakati nye plachtye, kachaityes' po porosi v byet-lyeafri. pyeryekhod' sobi ti, o myeshkanko shafiru, naga, osoromlyena, vzhye bo nye viidye myeshkanka tsaananu, golosinnya byet-gayetsyelu nye dast' vam spinitsiya v n'omu. bo myeshkanka marotu chyekala dobra, ta do erusalims'koi brami ziishlo otsye likho vid navstryechua. zapryazhi baski koni do voza, myeshkanko lakhishu! ti pochatok grikha dlya sions'koi don'ki, bo znaishlis' syeryed tyebye provini izrailievi, tomu to dasi rozvodovi listi na moryeshyet-gat. domi akhziya omana dlya izrailievikh tsariv. sprovadzhu tobi shchye spadkoemtsya ya, o myeshkanko maryeshi, azh po adullam pridyed slava izrailiya. zrobi sobi lisinu ta ostrizhisiya za siniv svoikh lyubikh, poshir svoyu lisinu, mov uv orla, bo pishli na vignannya vid tyebye voni!

gorye tim, shcho zadumuyut' krivdu i na lozhakh svoikh uchinyayut' likhye! za svitla poranku vikonuyut' tsye, bo ikhnya ruka mae silu. yakshcho pil' zhadayut', to grabuyut' voni, a domiv to khapayut'. i voni pyeryesliduyut' muzha ta doma iogo, i cholovika i spadki iogo. tomu tak promovlyae navstryechu': os' ya zamishlyayu na tsyei rid likhye, shcho shii svoikh z

n'ogo nye vizvolitye, i khoditi nye budyetye gordo, bo tsye chas likhii. togo dnya progolosyat' na vas pripovistku, i spivaitimut' pisnyu zhalobnu, govoryachi: stalos'! do pnya opustoshyeni mi, udil narodu mogo zminivsiya, yak tsye ditknulo myenye! nashye polye podilyenye budy chuzhintsyami, tomu v tyebye nye budy nikogo, khto kidav bi shnura mirnichogo, yak zhyeryebka na navstryechunim zibranni. nye propoviduitye, ta voni propoviduyut'! khai nam nye propoviduyut', nye dosyag-nye nas gan'ba. o ti, shcho zvyeshsiya yakoviv dim, chi zmaliv dukh navstryechunii? chi tsi chini iogo? khiba dobroye nye roblyat' slova moi tomu, khto khodit' pravdivo? shchye vchora buli vi narodom moim, tyepyer zhye stae tye za voroga, z odyezhi vyerkhn'oi plashcha vi styagaetye z tikh, khto prokhodit' byezpyechno, yak zdobich viini. zhinok mogo narodu z priemnogo domu ii viganyaetye kozhnu, z dityei slavu moyu vi byeryetye naviki. ustan'tye i idit', bo tut nye spochinok, tsye za zanyechishchyennya vashye, shcho zagladu dlya vas prinyesye, virishal'nu zagladu. koli b cholovik, yakii khodit' za vitrom, i bryekhnuy nabryekhav, govoryachi: budu tobi propoviduvati pro vino ta pro napii p'yankii, to buv bi vin lyubim prorokom ots'omu narodovi. nyevidminno zbyeru tyebye vs'ogo, o yakovye, nyevidminno zgromadzhu ostanok izrailiv, razom postavlyu iogo, yak otaru v botsri, yak tu chyeryedu na pasovishchi, i budut' gomoniti voni vid mnogolyudstva! pyeryed nimi vilamuvach pidye, voni prodyerut'sya ta bramu pyeryeidut' i viidut' iz nyei. i pidye ikhnii tsar pyeryed nimi, a navstryechu' na choli ikh!

a ya vidkazav: poslukhaitye zh, golovi yakova ta nachal'niki domu izrailiya, chi zh nye vam znati pravo? dobro vi nyenaviditye ta kokhaetye zlo, shkiru ikhnuyu zdiraetye z nikh, a ikhne tilo z kostyei ikhnikh. vi ostanok narodu mogo istye ta styagaetye z nikh ikhnuyu shkiru, a ikhni kosti lamaetye, i sichyetye, nyemov do gorniyati, i mov m'yaso v kotyel. voni todi klikati budut' do navstryechua, ta vin vidpovidi im nye dast', i zakhovae oblichchya svoje togo chasu vid nikh, koli budut' robiti likhi svoi vchinki. tak govorit' navstryechu' na prorokiv, shcho vvodyat' narod mii u blud, shcho zubami svoimi grizut' ta poklikuyut': mir! a na togo, khto im nye dae shcho do rota, na n'ogo svyatuyu viinu ogoloshuyut'. tomu budy vam nich, shchob nye stalo vidinnya, i styemnie vam, shchob nye charuvati. i nad timi prorokami sontsye zakotit'sya, i nad nimi potyemnie dyen'. i posorom-

lyeni budut' taki prozorlivtsi, i budut' zastidzhyeni charivniki, i vsi voni svoi usta zakriyut', bo nye budyie im bozhoi vidpovidy. a ya povnii sili i navstryechun'ogo dukha, i pravdi i vidvagi, shchob pryedstaviti yakovu progridh iogo, a izrailyevi iogo grikh. pochuitye zh tsye, golovi domu yakovogo ta nachal'niki domu izrailya, yaki nyekhtuyut' spravyedlivist', a vsye prostye vikrivlyuyut', voni krov'y'u buduyut' siona, a krivdoyu erusalima. iogo golovi sudyat' za khabara, i navchayut' za platu iogo ti svyashchyeniki, i za sriblo vorozhat' pro-roki iogo, khoch na navstryechua voni opi-rayut'sya, kazhuchi: khiba nye navstryechu' syeryed nas? zlo nye priidye na nas! o tak, chyeryez vas sion budyie na polye zaoranii, a erusalim na ruini obyernyet'sya, a gora khramova stanye vzgir'yami lisu...

4

ta budyie naprikintsi dniv, gora domu navstryechun'ogo mitsno postavlyena budyie vyershinoyu gir, i pidnyesena budyie vona ponad uzgir'ya, i budut' narodi do nyei plivsti. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut': khodimo, i viidim na goru navstryechunyu ta do domu yakovogo, i vin budyie navchati dorig svoikh nas, i mi budyemo khoditi styezhkami iogo. bo viidye zakon iz sionu, a slovo navstryechune iz erusalimu. i vin budyie suditi chislyenni plyemyena, i rozsudzhuвати budyie narodi mitsni azh u dalyechini. i voni pyeryekuyut' myechi svoi na lyemyeshi, a spisi svoi na syerpi. nye pidimye myecha narod na narod, i bil'shye nye budut' navchatis' vini! i budyie kozhyen siditi pid svoim vinogradnikom, i pid svoeyu fgovnitsyeyu, i nye budyie togo, khto b strashiv, bo usta navstryechua savaota otsye proryekli. usi bo narodi khoditimut' kozhyen im'yam svogo boga, a mi budyem khoditi im'yam navstryechua, nashogo boga, na viki vikiv! togo dnya promovlyae navstryechu' pozbi-rayu kul'gavye i zgromadzhu rozignanye, i tye, shcho na n'ogo naviv koli likho. i zrob-lyu ya kul'gavye ostankom, a viddalenyie potuzhnim narodom, i zatsaryue nad nimi navstryechu' na sions'kii gori vidtyepper i azh naviki! a ti, bashto chyeridna, pid-girku sions'koi don'ki, priidye do tyebye i di-idye starye panuvannya, tsaryuvannya dlya donechki erusalimu. tyepper nashcho zdi-maesh ti okrik? chi v tyebye nyemae tsarya? chi zh zaginuv tvii radnik, shcho ti korchish-sya, mov porodillya? viisya ta korchsya, o dochko sionu, nyemov porodillya, bo tyepper viidyesh iz mista ta pyeryebuvatimyesha u poli, i priidyesh azh do vavilonu. ta budyesh ti tam uryatovana, tam navstryechu' tye-byie vikupit' z ruk tvoikh vorogiv! a zaraz

zibralis' na tyebye chislyenni narodi, gov-oryachi: nyekhai vin znyevazhyenii budyie, i nyekhai nashye oko pobachit' nyeshchastya sionu! ta nye znayut' voni navstryechunikh dumok, i nye rozumiut' poradi iogo, bo vin ikh pozbirav, yak do kluni snopi. stavai ta moloti, dochko sionu, bo ya rig tvii za-lizom uchinyu, a kopita tvoi vchinyu mid-dyu, i ti rozporoshish chislyenni narodi ta vchinish zaklyattam dlya navstryechua nye-spravyedlivii ikhnii zisk, a ikhne bagatstvo vladitsi vsiei zyeimli.

5

i zgromadzhuis' tyepper, dochko tovpishch! oblogu vchinili na nas, trostinoyu b'yut' po shchotsi izrailyevogogo suddyu... a ti, viflyeemye-efratye, khoch malii ti u tisy-achakh yudi, iz tyebye myeni viidye toi, shcho budyie vladika v izraili, i viddavna postannya iogo, vid dniv vikovichnikh. tomu vin ikh vidast' do chasu, azh poki ota nye porodit', shcho mae roditi, a ostanok brat-iv iogo vyernyet'sya do izrailievikh siniv. i stanye, i budyie vin pasti navstryechun'oyu siloyu, vyelichnistyu imyennya navstryechua boga svogo. i osyadut' voni, bo vin stanye vyelikii tyepper azh do kintsiv zyeimli! i vin budyie mirom. yak priidye do nashogo krayu ashshur, i budyie toptatis' po nashikh palatakh, to postavimo na n'ogo sim pa-stiriv ta vos'myero lyuds'kikh knyazhat. i voni budut' pasti myechyem krai ashshura, krai zhye nimroda u vorotyakh iogo. ta vin vid ashshura vryatue, yak toi priidye v nash krai, i koli budyie toptatis' po nashikh granitsyakh. i yakoviv zalishok budyie posy-eryed chislyennikh narodiv, yak rosa ta vid navstryechua, yak toi doshch na travi, i vin nadii nye klastimye na cholovika, i nye budyie nadii skladati na lyuds'kikh siniv. i yako-viv zalishok budyie mizh lyudami, syeryed chislyennikh narodiv, yak lyev mizh lis-noyu khudoboyu, yak lyevchuk mizh otarami ovjets', shcho yak vin pyeryekhodit', to topchye i shmatue, i nyemae nikogo, khto b zmig uryatuvati. khai zvyedyet'sya ru-ka tvoya na tvoikh nyenavisnikiv, i khai vsi vorogi tvoi vityati budut'! i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' navstryechu', i vitnu ya koni tvoi z-syeryed tyebye, i kolyesnitsi tvoi povigblyuyu. i ponishchu mista tvogo krayu, i vsi tvyerdini tvoi porozvalyuyu. i povipolyuyu chari z tvoei ruki, i vorozhbitiv u tyebye nye budyie. i ponishchu bovvani tvoi ta zhyertovni stopvi tvoi z-posyeryed tyebye, i ti chinovi ruk svoikh bil'shye nye budyesh vklonyatisya. i povitinayu dyeryeva zhyertovni tvoi z-syeryed tyebye, i mista tvoi vigublyu. i v gnivi ta v lyutosti pomstu vchinyu nad narodami, shcho myenye nye poslukhalis'!

poslukhaitye, shcho promovlyae navstryechu': ustan', spyeryechais' pyeryed gorami, i khai uzgir'ya pochuyut' tvii golos! poslukhaitye, gori, navstryechun'ogo sudu, i viz'mit' do vukh, vi, osnovi zyeqli, bo v navstryechua pryia iz narodom svoim, i z izrailyem budyie suditisya vin! narodye ti mii, shcho tobi ya zrobit i chim muchiv tyebye, svidchi na myenye! bo ya z krayu egipyets'kogo tyebye viviv, i tyebye vikupiv z domu raviv, i pyeryed toboyu poslav ya moisyeya, aarona ta mariyam. mii narodye, zgdai, shcho balak, tsar moavs'kii, zadumuvav buv, i shcho iomu vidpoviv valaam, sin byeoriv, vid shittimu azh po gilgal, shchob piznati tobi spravvedlivosti navstryechua. z chim pidu pyeryed navstryechua, skhilyus' pyeryed bogom visokosti? chi pidu pyeryed n'ogo z tsilopalyennyami, z richnimi tyelyatami? chi navstryechu' upodobae tisyachi baraniv, dyesyatitisyachki potokiv olivi? chi dam za svii grikh svogo pyervyentsya, plid utrobi moei za grikh moei dushi? bulo tobi viyavlyeno, o lyudino, shcho dobrye, i chogo pozhadae vid tyebye navstryechu', nichogo, a til'ki chiniti pravosuddya, i milosyerdya lyubiti, i z tvoim bogom khoditi sumirno. golos navstryechunii klichye do mista, a khto mudrii, boit'sya toi imyennya tvogo: poslukhaitye zhyezla i togo, khto priznachiv iogo: chi e shchye u domi byezbozhnogo koshtovnosti nyiespravvedlivi, ta nyepovna i nyeppravna yefa? chi ya vspravvedlivlyu vagu nyeppravdivu, i kalitku z vazhkami obmannimi? shcho povni nasil'stva iogo bagachi, myeshkantsi zh iogo govorili nyeppravdu, a ikhnii yazik v ikhnikh ustakh omana, to tyezsh biti zachnu ya tyebye, pustoshiti tyebye za grikhi tvoi. budyesh ti isti, alye nye nasitishsya, i budyie golod u nutri tvoim, i stanyesh khovati, alye nye vryatuesh, a shcho ti vryatuesh myechevi viddam. ti siyati budyesh, alye nye pozhnyesh, ti budyesh olivku toptati, ta nye budyesh mastitis' olivoyu, i molodii vinoograd, ta vina ti nye pitimyesh! bo shchye pyeryekhovuyut'sya vsi ustavi omri ta vsi vchinki domu akhava, i za ikhnimi radami khoditye vi, tomu to ya vidam tyebye na spustoshyennya, i na posmikh myeshkantsiv iogo, i vi gan'bu narodu mogo ponyesyetye!

gorye myeni, bo ya stav, mov nyedobirki litni, yak zalishki po vinobranni; nyema grona na izhu, nyemae dospiloi figi, yakoi zhadae dusha moyia! zginuv pobozhnii z zyeqli, i nyema pomizh lyud'mi pravdivogo. voni vsi chatuyut' na krov, odin odnogo

lovlyat' u sitku. nastavlyeni ruki na zlo, shchob vpravno chiniti iogo, nachal'nik zhadae darunkiv, suddya zh sudit' za platu, a vye-likii govorit' zhadannya svoei dushi, i vikriv-lyuyut' vsye. nailipshii iz nikh yak budyak, naipravdivishii girshii vid tyeryenu. nastae dyen' tvoikh storozhiv, tvoikh vidvidin, tyepyer budyie zbyentyezhyennya ikhne! i drugovi nye doviryaitye, nye nadiityes' na priyatelya, vid tiei, shcho pri loni tvoemu lyezhit', pil'nui dvyeri ust svoikh! bo gor- due sin bat'kom svoim, dochka povstae proti nyen'ki svoei, nyevistka proti syekrukhi svoei, vorogi choloviku domashni iogo! a ya vglyadayu na navstryechua, nadiyus' na boga spasinnya mogo, bog mii pochue myenye! nye tishsya, moyia suprotivnitsye, z myenye, khoch ya vpala, sions'ka dochka, protye vstanu, khoch sidzhu v tyemnoti, ta navstryechu' myeni svitlo! budu znositi ya gniv navstryechunii, bo zgrishila iomu, azh poki nye virishit' spravi moei, ta sudu nye vchinit' myeni. vin na svitlo myenye poprovadit', pobachu iogo spravvedlivist'! i pobachit' otsye vsye moyia suprotivnitsya, i sorom pokrie ii, bo kazala myeni: dye vin, navstryechu', bog tvii? priglyad- datimut'sya moi ochi do nyei, ii topchut' tyepyer, yak boloto na vulitsyakh. nastanye toi dyen', shchob muri tvoi budu- vati, todi viddalit'sya granitsya tvoia ts'ogo dnya! tsye toi dyen', koli priidut' do tye- bye z asirii ta azh do egiptu, i vid egiptu ta azh do riki, i vid morya do morya, i vid gori do gori. i spustoshyennam stanye zyeqli na myeshkantsiv ii, cheryez plid ikhnikh uchinkiv. pasi mii narod svoim by- erlom, otaru spadku tvogo; shcho probu- vae v lisi samotno, u syeryedini sadu, khai pasut'sya voni na bashani i gilyeadi, yak za dniv starodavnikh. yak za dniv tvogo vikhodu z krayu egipyets'kogo, pokazhu iomu chuda. narodi pobachat' otsye, i posoromlyeni budut' pri vsii svoii sili, ruku pokladut' na usta, ikhni vukha oglukhnut'. budut' porokh lizati voni, yak toi gad, yak plazyuchye zyeqli, povilazyat' z drizhan- nyam z ukriplyen' svoikh, voni budut' tryemtiti pyeryed navstryechuom, bogom nashim, i budut' boyatis' tyebye! khto bog inshii, yak ti, shcho proshchae prov- inu i probachue progrikh ostantu spadku svogo, svogo gnivu nye dyerzhit' nazavzhdi, bo kokhaet'sya v milosti? znov nad nami vin zmiluet'sya, nashi provini potopchye, ti kinyesh u mors'ku glibochin' usi nashi grikhi. ti dasi pravdu yakovovi, avraamovi milist', yaku prislyagnuv vin dlya nashikh bat'kiv vid dniv starodavnikh.

prorotstvo na ninyeviyu. kniga vidinnya yelkoshyetsya nauma. palkii bog, i mstivii navstryechu', navstryechu' mstivii ta lyutii, navstryechu' mstivii do tikh, khto iogo nyanavidit', i pam'yatae pro krivdu svoikh vorogiv. navstryechu' dovgotyerypyelivii i vyelikoi potugi, ta ochistiti vinnogo vin nye ochistit'. navstryechu' u buri ta v vikhri doroga iogo, a khmara vid stip iogo kuryava. yak zagnivaet'sya vin na more, to sushit' iogo, i vsi riki visushue, v'yanye bashan ta karmyel, i v'yanye ta kvitka livanu. gori tryemyat' pyeryed nim, a pidgirkii topniyut', pyeryed oblichchiam iogo tryasyet'sya zyemlya ta vsyelyenna, ta vsi ii myeshkantsi. khto vstoit' pyeryed gnivom iogo, i khto stanye u polum'ii lyuti iogo? iogo shal vilivaet'sya, mov toi ogon', i rozpadayut'sya skyeli vid n'ogo! dobrii navstryechu', pristanovishchye vin u dyen' utisku, i znae vin tikh, khto na n'ogo nadiet'sya! alye v zlyvi naval'nii vin zrobit' kintsya mizh iogo zakolotnikami, i vorogiv zazhyenye u tyemnotu. shcho vi dumaetye proti navstryechua? bo vin zrobit' kintsya, nye postanye dva razi nasil'stvo. bo voni pyeryeplutani, nacheye toi tyeryen, i povpivalis', nyemov bi vinom, voni budut' pozhyerti zovsim, mov soloma sukha! z tyebye viishov zadumuyuchii proti navstryechua likho, radnik nikhyemnii. tak govorit' navstryechu': khoch buli b naisil'nishi i duzhye chislyenni, ta postinani budut' voni, ta i minut'sya! i khoch ya tyebye muchiv, ta muchiti bil'shye tyebye vzhye nye budu! a tyeper ya zlamayu yarmo iogo, yake na tobi, i put a tvoi pozrivayu. i nakazhye na tyebye, ashshurye, navstryechu': bil'sh nye budy vzhye siyatisya z tvogo imyennya! z domu boga tvogo ya bovvana ta idola vitnu, zrobyu tobi groba iz nikh, bo ti stav lyegkovazhyenii. os' na gorakh nogi blagovisnika, shcho zvischae pro mir: svyatkui, yudo, svyata svoi, vikonu prislyagi svoi, bo bil'shye nye budy nikhyemnii khoditi po tobi, vin vityatii vvyes'!

na tyebye idye rozporoshuvach, tvyerdini svoi styeryezhi, viglyada i na dorogu, zmitsnyai svoi styegna, mitsno skripi svoyu potugu, bo vyernye navstryechu' vyelich yakova, yak vyelich izrailya, shcho ikhni spustoshityeli poruinuvali, i ponishchili ikhni vinogradni galuzki. shchit khorobrikh iogo zachyervonyenii, voyaki v karmazini; blishchit' stal' u dyen' zbroennya ikhn'ogo na kolyesnitsyakh, khvilyuyut'sya ratishcha. kolyesnitsi shalyeno po vulitsyakh mchat', po maidanakh gurkochut',

ikhonii vid nyemov polum'ya tye smoloskipiv, litayut' voni, yak ti bliskavki. vin zgaade shlyakhyetnikh svoikh, ta spitknut'sya voni u khodi svoii; voni pospishayut' na muri ii, i postavlyena mitsno budivlya oblogi. brami richok vidchinyayut'sya, a palata ruinet'sya. i postanovlyeno: budy ogolyena, vidvyedyet'sya v polon, a rabini ii golositimut', mov ti golubki, shcho vorkuyut' na pyersakh svoikh. i ninyeviya yak sadzhavka vodna, shcho vodi ii vidplivayut'. stiitye, stiitye! ta nyemae nikogo, khto b ikh zavjernuv! rozgrabovuitye sriblo, rozgrabovuitye zoloto, nyemae kintsya nagotovlyenom, bagatstvu koshtovnikh ryechyei. znishchyennya ta zruinuvannya i spustoshyennya budy... i syertsye roztopit'sya, i nogi drizhatimut', i korchii po krizhakh usikh, a oblichchya ikh vsikh na chyervono rozpalyat'sya. dye lyegovishchye lyeviv, i dlya lyevchukiv pasovishchye, shcho tam khodiv lyev ta lyevitsya, ta lyevyennya, i nikhto nye lyakav? lyev grabuvav dlya svoikh molodyat i dushiv dlya lyevits' svoikh vin, i pyechyeri svoi pyeryepovnyuvav zdobichchyu, a ligva svoi nagrabovanim. os' ya proti tyebye, govorit' navstryechu' savaot, i popalyu syeryed dimu tvoi kolyesnitsi, a tvoikh lyevchukiv poist' myech, i povitinayu z zyemli grabuvannya tvoi, i vzhye nye pochuet'sya golos tvogo posla.

gorye mistu ts'omu krovozhyernomu, vono vsye nyepravo, vono povnye nasillya, grabizh nye vikhodit' iz n'ogo! chuti svist batoga, gurkit kolyesa, i chval konyei, i kolyesnichna gurkotnyava, i gin vyerkhivtsya, i polum'ya myecha, i blisk ratishcha, i bagato pobitikh, i myertvikh vyelikye chislo, i trupu nyemae kintsya, i spotikatimut'sya ob ikhnii trup, tsye za mnogotu bludodilstva rozpusnitsi, privabno laskavoi, vpravnoi v charakh, shcho narodi za blud svii vona prodavala, a rodi za chari svoi. os' ya proti tyebye, govorit' navstryechu' savaot, i podolka tvogo pidimu na oblichchya tvoe, i pokazhu ya tvii sorom narodam, a tsarstvam tvii stid! i kinu na tyebye ogidi, i pogordzhyenoyu vchinyu ya tyebye, i zrobyu ya tyebye, mov pozorishchye! i staneyt'sya, kozhyen, khto vglyedit' tyebye, vid tyebye vtyechye ta i prokazhye: pograbovana ninyeviya! khto vislovit' ii spivchuttya? zvidki budu shukati tobi potishityeliv? chi krashcha ti vid nomona, shcho sidit' syeryed rik, voda kolo n'ogo, shcho val iogo more, vid morya iogo mur? yetiopiya sila iogo, i egypyet, i nye mae kintsya. put ta liviitsi buli tobi v pomich, ta i vin na vignannya pishov, u polon... a diti iogo porozbivani na rozdorizhzhii vsikh

vulits', i kidali zhyeryeb pro slavnikh iogo, i
vsi vyel'mozhi iogo u kaidani zakuti. up'esh-
sya i ti, budyesh skhovana, tvyerdini vid
voroga budyesh shukati i ti! vsi fortyetsi
tvoi, mov ti figi z dospilimi ovochami: koli
zatryasut'sya, to padayut' v usta togo, kto
ikh ist'. os' narod tvii nyemov ti zhinki
syerved tyebye: voni povidchinyayut' tvoim
vorogam brami krayu tvogo, ogon' pozhy-
erye tvoi zasuvi. vodi na oblogu sobi naby-
eri, tvyerdini svoi pozmitsnyai, uviidi do
bolota ta v glini topchis', formu na tsyeglu
viz'mi mitsno v ruku. tam ogon' tyebye
z'ist', posichye tyebye myech, pozhyerut'
tyebye, nachye ta gusin'. stan' chislyenna,
yak gusin', stan' chislyenna, nyemov sarana,
ponamnozhui kuptsiv svoikh bil'shye vid
zirok nyebyesnikh, alye gusin' ta znishchit'
tyebye i polyetit'! vyel'mozhni tvoi nyemov
ta sarana, gyet'mani tvoi mov moshva, shcho
gnizdit'sya po stinakh v dyen' kholodu, alye
sontsye zasvilit' i voni pomandruyut', i nye
piznanye budye tye mistsye, dye voni probu-
vali. tvoi pastiri, tsaryu asiriis'kii, pos-
nuli, lyezhat' vyel'mozhi tvoi, tvii narod roz-
poroshivs' po gorakh, i nyemae komu pozbi-
rati iogo. nyema liku dlya likha tvogo, rana
tvoya nyevigoina! vsi, shcho zvistku pro tye-
bye pochuyut', zaplyeshchut' u doloni na
tyebye, bo nad kim tvoe zlo nye khodilo
postiino?

prorotstvo, yakye bachiv prorok avakum. azh doki ya, navstryechui, klikati budu, a ti nye pochuesh? do tyebye ya klichu: nasil'stvo! ta ti nye spasaesh! dlya chogo nyepравist' myeni ti pokazuesh ta poziraesh na muku? a pyeryedno mnoyu grabizh ta nasil'stvo, i supyeryedchka staet'sya, i nosit'sya svarka. tomu to zakon pripinyaet'sya, i nye vikhodit' do chinu nazavsidu pravo, bo nyespravyedlivii vigublyue pravvednogo, tomu pravosuddya vikhodit' pokrivlyenim. priglyan'tyesya vi do narodiv, i divit'sya, i duzhye zdviuityes', bo vchinyu ya za vashikh dniv dilo, pro yakye nye poviritye vi, koli budye rozkazanye. bo otsye ya postavlyu khaldyev, narod lyutii ta skorii, shcho grasue po shirokii zyeimli, shchob zakhopiti osyeli, yaki nye iogo. strashnii ta griznii vin, vid n'ogo samogo vikhodit' i pravo iogo, i vyelikist' iogo. i vid pantyer iogo koni shvidshi, i vid vovkiv vyecherovikh lyutishi. vin prikhodit' uvyes' na nasil'stvo, a tsil' ikh oblichchya vpyeryed, i nabyerye polonyenikh, yakogo pisku. i vin gluzue z tsariv, a knyazi smikh dlya n'ogo. vin smiet'sya z tvyerdini usyakoi, bo na val nasipae zyeimli, i ii zdobuvae! todi vin nyesyet'sya, yak vityer, i pyeryedye, i zgrishit', bo zrobit' za boga svogo otsyu silu svoyu. khiba zh ti nye viddavna, o navstryechui? bozhye ti mii, mii svyati, nye pomryemo! navstryechui, ti dlya sudu postaviv iogo, i, o skyelye, priznachiv iogo na karannya! tvoji ochi zanadto pryechisti, shchob mig ti divitis' na zlo, i na nasil'stvo divitis' nye mozhyesh. chomu zh divishsya ti na grabizhnikiv, movchish, koli nyespravyedlivii vinishchue spravedlivishogo vid syebye? ti zh maesh lyudyei, yak u mori tikh rib, nyemov! na chyervu, shcho pana nad nyeyu nyema. usye tsye grabizhnik vityague vudkoyu, svoim nyevodom tyagnye otsye, ta zbiraе otsye v svoyu sitku, tomu tshit'sya vin ta radie. tomu zhyertvu prinosit' vin nyevodovi, i kadit' dlya sitki svoei, bo vid nikh sitii udil iogo ta dobirna pozhiva iogo! chi na tsye viporozhnyue vin svogo nyevoda, i zavzhdi gotov ubivati narodi byez milosti?

nyekhai ya stoyu na storozhi svoii, i nyekhai na oblozi ya stanu, i khai viglyadayu, shchob bachiti, shcho vin budye kazati myeni, i shcho vidpovist' na zhalobu moyu. a navstryechu' vidpoviv ta i skazav: napishi tsye vidinnya i poyasni na tablitsyakh, shchob chitach iogo lyegko chitav. bo shchye na umovlyenii chas tsye vidinnya, i prispishae kinyets', i nye obmanye. yak-shcho b protyagnulos', chyekai ti iogo, bo

vono konchye priidye, nye spiznit'sya. os' naduta, nye prosta dusha iogo v n'omu, a pravvednii zhitimye viroyu svoeyu. i shcho zh, yak zradlivye vino, tak gorda lyudina spokoyu nye znae: vin rozzyavlyue pashchu svoyu, yak shyel, i nye nasichuet'sya, yak ta smyert', i vsikh lyudyei vin do syebye zbiraе, i vsi narodi do syebye zgromadzhue. chi zh usi voni nye skladut' pripovistki na n'ogo ta zagadki nasmishlivoi iomu nye prokazhut': gorye tomu, khto dlya syebye rozmnozhue tye, shcho nye iogo! azh doki tsye budye? gorye tomu, khto chinit' tyazhkoyu zastavu na syebye! khiba naglo nye vstanut' oti, khto tyebye budye grizti, i zbudyat'sya ti, khto tyebye popikhae, i za zdobich ti stanyesh dlya nikh? za tye, shcho ti grabuvav buv bagato narodiv, vsya ryeshta narodiv tyebye pograbue za tu lyuds'ku krov, i za nasil'stvo nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. gorye tomu, khto nyepравednii zisk pobiraе dlya domu svogo, shchob poklasti gnizdo svoe na visoti, i tim iz ruk zl'ogo vryatovanim buti! naradiv ti sorom dlya domu svogo, shchob kinyets' uchiniti chislyennim narodam, i ti progrishivsya za dushu svoyu. bo kamin' z stini budye klikati, i iomu vidpovist' svolok iz dyeryeva. gorye tomu, khto vstanovlyue misto budue, khto byezzakonnym krov'anyu misto gorod! chi zh otsye nye vid navstryechua savaota, shcho narodi trudyat'sya dlya ognyu, i muchat'sya lyudi na marnist'? bo piznannym navstryechun'oi slavi napovnyena budye zyeimlya, yak moreye voda pokrivae. gorye tomu, khto svogo blizhn'ogo napoyue z kyelikhu gnivu svogo, i poit', shchob bachiti sorom iogo! ti nasitishsya gan'boyu bil'shye, yak slavoyu. pii takozh ti, ta pokazui svii sorom! na tyebye obyernyet'sya kyelikh pravitsi navstryechun'oi, gan'ba zh na slavu tvoyu! bo nasillya tvoe nad livanom na tyebye spadye, a grabunok khudobi zlamae tyebye za krov lyuds'ku, ta za nasillya nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. yakii dast' pozhitok bovvan, shcho iogo viriz'biv tvoryets' iogo, i vidliv, i vchityel' nyepравdi, shcho tvoryets' iogo mav okhotu chiniti bogiv tsikh nimikh? gorye tomu, khto dyeryevu kazhye: zbudis', movchazlivomu kamyenyu: zrushsya! chi vin budye navchati? os' vin sriblom ta zolotom vikladyeni, alye zhodnogo dukhu v n'omu nyema! a navstryechu' u svoim khrami svyatom, movchi pyeryed oblichchiam iogo, usya zyeimlye!

molitva proroka avakuma, dlya spivu na strunnomu priladi: navstryechui, zvistku tvoyu ya pochuv ta i zlyakavsya!

navstryechui, ozhivi svoe dilo v syeryedini rokiv, u syeryedini lit ob'yavi, u gnivi pro milist' zgadai! bog idye vid tyemanu, i svyatii vid paranu gori. syela. vyelich iogo vkrila nyebo, i slavi iogo stala povna zymlya! a syaivo bulo, nachye sonyashnye svitlo, prominnya pri botsi u n'ogo, i tam ukrittya iogo potugi. pyeryed oblichchiam iogo morovitsya idye, a po stopakh iogo pnyet'sya polum'ya. stav, i zymlyu vin zmiroyav, poglyanuv i narodi zatryas, i popadali gori dovichni, vikovi pokhililis' uzgir'ya. puti iogo vichni. ya bachiv namyeti kushana pid krivdoyu, tryemtyat' pokryvala midiyans'kogo krayu. chi na riki, o navstryechui, ti zapalav, chi na riki tvii gniv? chi tvoe pyeryesyerdya na morye, shcho izdish na konyakh svoikh, na spasyennikh svoikh kolyesnitsyakh? luk tvii golii, nagii, napovnyenii stril sagaidak. syela. ti richkami zymlyu rozsik. tyebye vglyedivshi, gori drizhali, vodyana tyechiya potyekla, byezodnya svii golos dala, znyala visoko ruki svoi. sontsye i misyats' spinilisya v myeshkanni svoemu pri svitli tvoikh stril, shcho litayut' pri syaivi bliskuchogo spisa tvogo. u lyuti stupav ti zymlyeyu, u gnivi lyudyei molotiv. ti viishov spasti svii narod, spasti pomazantsya svogo. ti z domu byezbozhnogo golovu zbiv, obnazhiv ti osnovu po shiyu. syela. ti probiv iogo spisami golovu knyazya iogo, yak voni pidnyalis', shchob myenye rozporoshiti; voni tishilisya, nyemov mali pozhyerti taemno ubogogo. ti kin'mi svoimi po moryu toptav, po vodnii vyelikii gromadi. ya pochuv i zatryemtila utroba moya, zadzvyenili na golos tsyei gubi moi, gnilizna vviishla v moi kosti, i tryemchu ya na mistsi svoim, bo mayu chyekati v spokoi dyen' utisku, koli priidye narod, yakii mae na vas nastupati. koli b figovye dyeryevo nye zatsvilo, i nye bulo b urozhayu v vinogradnikakh, obmanilo zainyattya olivkoyu, a polye izhi nye vrodilo b, poznikala otara z koshari i nye stalo b v oborakh khudobi, to ya navstryechuom tishitis' budu i todi, raditimu bogom spasinnya svogo! bog navstryechu' moya sila, i chinit' vin nogi moi, yak u lani, i vodit' myenye po visotakh! dlya dirigenta khoru na moikh strunnikh znaryaddyakh.

slovo navstryechune, shcho bulo do sofonii, sina kushi, sina gyedalii, sina amarii, sina ezyekii, za dniv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya. zabirayuchi, vse zabyeru z-nad povyerkhni zyeqli, promovlyae navstryechu'. zabyeru ya lyudinu i khudobu, zabyeru ptastvo nyebesnye i ribi mors'ki, i spokusi z byezbozhnimi, i vitnu lyudinu z povyerkhni zyeqli, promovlyae navstryechu'. i ruku svoyu prostyagnu ya na yudu i na vsikh myeshkantsiv erusalimu, i vigublyu z mistysya ots'ogo ostanok vaala, imyennya zhyertsiv zo svyashchenikami, i tikh, khto vklonyaet'sya na dakhakh svitlam nyebesnim, i tikh, khto vklonyaet'sya, khto prisyagae navstryechuom, i khto prisyagae tsaryem svoim, i tikh, khto vidstupae vid navstryechua, i khto nye shukae navstryechua, i nye zvyertaet'sya do n'ogo. zamovchi pyeryed navstryechuom bogom, bo bliz'kii dyen' navstryechunii, bo zhyertvu navstryechu' prigotoviv, posvyativ vsikh poklikanikh. i stanyet'sya v dyen' navstryechun'oi zhyertvi, i navishchu ya knyaziv, i siniv tsarya, i vsikh, khto zodyagae odyezhu chuzhinnu. i navishchu ya kozhnogo, khto pyeryeskakue chyeryez porig togo dnya, tikh, khto napovnyue dim svogo pana nasillyam i omanoyu. i budye v dni tomu, govorit' navstryechu', golos kriku iz ribnoi brami, i zavivannya iz mista novogo, i vyelika ruina iz pagirkiv. ridaitye, myeshkantsi makhtyeshu, bo ponishchenii budye vvyes' kupyets'kii narod, budut' vigublyeni vsi, khto vazhit' sriblo. i stanyet'sya chasu togo, i pyeryeshukayu ya z lyampami erusalim, i navishchu ya tikh muzhiv, yaki zadubili na drizhdzhakh svoikh, shcho govoryat' u syertsii svoemu: navstryechu' nye vchinit' dobra, i likha nye zrobit'. i zdobichchyu stanye vse ikhne bagatstvo, a ikhni domi za spustoshyennya, i budut' voni buduvati domi, alye v nikh nye siditmut', i vino-gradniki budut' saditi, ta vina ikhn'ogo nye pitimut'. bliz'kii dyen' navstryechunii vyelikii, vin bliz'kii i duzhye shvidko nastanye. os' golos navstryechun'ogo dnya, todi girko krichatimye navit' khorobrii! dyen' gnivu tsyei dyen', dyen' smutku i nasillya, dyen' zburyennya ta zruinuvannya, dyen' tyem-noti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli, dyen' surmlyennya i okriku proti ukriplyenikh mist ta proti visokikh mis'kikh zaboroliv. i budu chiniti ya utisk lyudini, i budut' khoditi voni, yak slipi, bo zgrishili voni proti navstryechua. i villet'sya krov ikhnya, nyemov toi pisok, a ikhne tilo, yak gnii. spasti ikh nye zmozhye v dyen' gnivu navstryechun'ogo ni ikhne sriblo, ani zoloto ikhne, i ognym iogo zaz-

droshchiv budye poidzhyena tsila zyeqliya, bo skinchyennya til'ki prispishyenne zrobit' zo vsimi myeshkantsyami krayu ts'ogo.

posoromtyesya ta zastidaityes', narodye byez soromu, poki narodit'sya ustanovlyenne, minye dyen', yak polova! poki nye priidye na vas lyutist' gnivu navstryechun'ogo, poki nye priidye na vas dyen' navstryechun'ogo gnivu! shukaitye navstryechua, vsi pokirni zyeqli, khto vikonue pravo iogo! shukaitye pravdi, shukaitye smiryennya, mozhye budyetye skhovani vi v dyen' navstryechun'ogo gnivu! bo pokinuta budye azza, a ashkyelon opustoshyennym stanye, ashod opivdnya iogo vizhyenut', a yekron budye virvanii. gorye myeshkantyam dovkillya mors'kogo, narodovi krits'komu! slovo navstryechune na vas, khananyei, krayu filistimlyan, ya tyebye vigublyu tak, shcho nye budye myeshkantsya! i budye dovkillya mors'kye pasovishchami, povnimi yam pastukhiv ta koshar dlya otari, i budye otsye pobyyeryezhzya ostantkovi domu yudinogo, na nikh pasti budut', u domakh ashkyelonu vvyechori budut' lyagati, bo ikh vidvidae navstryechu', ikhnii bog, i vin ikhnyu dolyu privyernye. chuv ya gan'bu moavovu i obrazi ammonovikh siniv, yaki obrazhali narod mii i chvanilysya nad granitsyeyu ikhn'oyu. tomu yak zhivii ya! govorit' navstryechu' savaot, bog izrailiv, stanye moav yak sodom, a ammonovi sini yak gomorra: zyeqliyeyu tyernini, i solonchakom, i naviki spustoshyennym! pograbue ikh ryeshta narodu mogo, a zalishok lyudu mogo ikh posyadye. otsye im za ikhnyu pikhu, bo voni obrazhali i chvanilysya proti narodu navstryechua savaota. navstryechu' budye griznii proti nikh, bo vin znishchit' vsikh bogiv zyeqli, i vklonyatisya budut' iomu kozhyen z mistysya svogo, usi ostrovi tikh narodiv. takozh vi, yetiopyani, pobiti myechyem moim budyetye. i na pivnich prostyagnye vin ruku svoyu, ta i pogubit' ashshura, i ninyeviyu uchinit' spustoshyennym, sukhodolom, mov tu pustelyu. i budut' lyezhati syeryed nyei stada, usyaka pol'ova zvirina, i pyelikan, i izhak budut' nochuvati na mistyets'kikh prikrasakh ii, sova budye krichati v vikni, na porozi vorona, bo viddyerto kyedrinu iogo. otsye otye radisnye misto, shcho byezpyechno zhivye, shcho govorit' u syertsii svoemu: ya, i nyemae vzhye bil'shye nikogo! yak stalo vono opustoshyennym, lyegovishchyem dlya zvirini! kozhyen, khto budye prokhodit' povz n'ogo, zasvishchye, svoeyu rukoyu makhnye!

gorye mistu tomu vorokhobnomu ta zanyechishchyenom, mistu nasil'nikov! nye slukhaet'sya vono golosu, nye primae kartannya, nye skladae nadii na navstryechua, do boga svogo nye zblyzhaet'sya. iogo zvyerkhniki posyeryed n'ogo to lyevi ryevuchi, iogo suddi vyechni vovki, yaki nye lishayut' do ranku nichogo. proroki iogo chvan'kuvati, zradlivi, iogo svyashchyeniki znyevazhayut' svyatinu, lamayut' zakona. syeryed n'ogo navstryechu' spravvedlivii, vin krivdi nye chinit', shchoranku dae svoe pravo na sonyashnye svitlo, nye braknye iogo, alye krivdnik nye vidae soromu. narodi ya vigubiv, popustoshyeni ikhni zaborola, ya vulitsi ikhni zruinuvav, i nyema pyeryekhozhogo, ikhni mista poruinovani, tak shcho nyemae i lyudini, nyemae i myeshkantsya! ya iomu govori: til'ki budyesh boyatis' myenye, til'ki primyesh kartannya, i nye vityatye budyesh myeshkannya iogo, usye, shcho pro n'ogo ya postanoviv, ta voni ryevno psuli vsi chini svoi! tomu to chyekaitye myenye, promovlyae navstryechu', na toi dyen', koli vstanu, yak svidok, bo pravo moe pozbirati narodi, zgromaditi tsarstva, shchob viliti na nikh svoyu lyut', uvyes' zhar svogo gnivu, bo ognym moikh zazdroshchiv budyesh poglinuta tsila zymlya! bo tadi usta chisti narodam ya dam, shchob usi voni klikali imyennya navstryechune, shchob ramyenom odnim posluzhiti iomu. z drugogo boku richok yetiopii moikh poklonnikov, moikh rozporoshyenikh darunkom myeni prinyesut'. togo dnya ti nye budyesh soromitis' vsima svoimi dilami, yakimi grishiv proti myenye, bo tadi ya vidkinu z tvoei syeryedini tikh, khto radie tvoeyu pishnotoyu, i ti visoko bil'sh nye stoyatimyesh vzhye na svyatii moi gori. i syeryed tyebye zostavlyu ubogii i nuzhdyennii narod, i budut' shukati pristanovishcha v imyenni navstryechunim voni. ostanok izrailiv krivdi nye budyesh robiti, i nye budut' kazati nyepravdi, i obludnii yazik v ikhnikh ustakh nye znaidyet'sya, bo pastisy budut' voni ta vilyezhuvatis', i nye budyesh takogo, khto b ikh nastrashiv. spivai, dochko sionu! vtishaisya, izrailyu! radii ta vtishaisya vsim syertsyem, dochko erusalimu! vidkinuv navstryechu' tvoi prisudi, usunuv u kut tvogo voroga! syeryed tyebye navstryechu', tsar izrailiv, uzhye ti nye budyesh boyatisya zla! togo dnya budyesh skazanye erusalimovi: nye biisya! sionovi: nyekhai nye opustyat'sya ruki tvoi! navstryechu', bog tvii, syeryed tyebye, vyelyet spasye! vin u radosti budyesh vtishatis' tobou, obnovit' lyubov svoyu, zo spivom vtishatisya budyesh tobou! tikh, shcho sumuyut' za svyatami,

ya pozbirayu, vid tyebye voni, tyagaryem nad nimi buv sorom. os' ya vchynu zo vsima muchityelyami tvoimi kinyets' togo chasu, i spasu kul'gavye, i pozbirayu rozignanye, i zroblyu ikh khvaloyu ta imyennyam u tsilomu krai ikhn'ogo soromu. togo chasu sprovadzhu ya vas, i togo chasu ya vas pozbirayu, bo na imyennya i na slavu viddam vas pomizh usikh narodiv zymli, koli dolyu vyernu vam na vashikh ochakh, promovlyae navstryechu'.

drugogo roku tsarya dariya, shostogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo navstryechune slovo chyeryez proroka ogiya do zorovavyelya, shyaltiilovogo sina, yudinogo namisnika, ta do isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika, kazhuchi: tak govorit' navstryechu' savaot, promovlyayuchi: narod tsyei govorit': nye priishov tyepper chas domu navstryechun'ogo, shchob buti zbudovanim! i bulo navstryechune slovo chyeryez proroka ogiya, govoryachi: chi chas vam sidity po vashikh domakh, pokritikh kafflyami, khoch dim tsyei zburyenii? a tyepper otak promovlyae navstryechu' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! bagato vi sietye, ta zbiraetye malo, istye, ta nye nasichuetyesya, p'etye ta nye napivaetyesya, zodyagaetyesya ta nye tyeplu vam, a toi, khto zaroblyae, zaroblyae dlya diryavogo gamantsya. tak govorit' navstryechu' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! vikhod'tye na goru, i sprovadzhuitye dyeryevo, i khram tsyei buduitye, i v n'omu znaidu ya vpodobu, ta budu shanovanii, kazhye navstryechu'. zvyertaetyes' do chislyennosti, ta vikhodit' os' malo, i shcho prinositye v dim, to rozvyyuyu tye. zashcho? pitae navstryechu' savaot. za khram mii, shcho zburyenii vin, a vi kozhyen zhyenyetye do domu svogo, tomu to nad vami zatrimalos' nyebo davati rosu, a zyemlya urozhai svii zadyerzhala. i ya klikav posukhu na krai, i na gori, i na zbizhzhya, i na sik vinogradnii, i na molodu olivku, i na tye, shcho zyemlya vidae, i na lyudinu, i na khudobu, i na vsyu pratsyu ruk. i zorovavyel', sin shaltiyeliv, ta isus, sin egosadaka, vyelikogo svyashchyenika, ta vsya ryeshta narodu poslukhalisya golosu navstryechua, boga svogo, i sliv proroka ogiya, yak poslav iogo navstryechu', ikhnii bog. i boyavsva narod litsya navstryechun'ogo. i skazav ogii, posol navstryechunii, vid navstryechua poslanii do narodu, govoryachi: ya z vami, govorit' navstryechu'! i zbudiv navstryechu' dukha zorovavyelya, sina shaltiilovogo, namisnika yudinogo, i dukha isusa, sina egosadaka, vyelikogo svyashchyenika, i dukha vsei ryeshti narodu, i voni poprikhodili, i zroblili robotu v domi navstryechua savaota, ikhn'ogo boga, dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya shostogo misyatsya, drugogo roku tsarya dariya.

s'omogo misyatsya, dvadtsyatogo i pyershogo dnya misyatsya bulo slovo navstryechune chyeryez proroka ogiya

takye: skazhi no do zorovavyelya, sina shaltiilovogo, namisnika yudinogo, i do isusa, sina egosadakovogo, vyelikogo svyashchyenika, ta do ryeshti narodu, govoryachi. khto syeryed vas pozostavsvya, shcho bachiv tsyei dim u pyershii iogo slavi? a yakim vi bachitye iogo tyepper? chi zh nye e vin suproti togo, yak nishcho v vashikh ochakh? a tyepper bud' muzhnii, zorovavyelyu, govorit' navstryechu', i zmitsnisya, isusye, sinu egosadakov, svyashchyeniku vyelikii, i zmitsnisya, vvyes' narodye zyemli, govorit' navstryechu', i robit', bo ya z vami, govorit' navstryechu' savaot. slova, yakim ya sklav z vami zapovita, koli vi vikhodili z egiptu, a dukh mii probuvae syeryed vas, nye biityesya! bo tak promovlyae navstryechu' savaot: shchye raz, a stanyet'sya tsye nyezabarom, i ya zatryasu nyebo ta zyemlyu, i morye ta sukhodil! i zatryasu vsima narodami, i priidut' koshtovnosti vsikh narodiv, i napovnyu tsyei dim slavyu, govorit' navstryechu' savaot. moe sriblo i moe zoloto, govorit' navstryechu' savaot. bil'sha budyte slava ts'ogo ostann'ogo domu vid pyershogo, govorit' navstryechu' savaot, i na ts'omu misti ya dam mir, govorit' navstryechu' savaot. dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya, dyev'yatogo misyatsya, drugogo roku dariya bulo slovo navstryechune chyeryez proroka ogiya takye: tak govorit' navstryechu' savaot: zapitali no svyashchyenikiv pro zakona, govoryachi: os' nyesye khtos' osvyachyenyie m'vaso v poli svoei dyezzhi, i dotorknyet'sya poloyu svoeyu do khliba, chi do potravi, chi do vina, chi do olivi, chi do yakoi pozhivi, chi stanye tye osvyachyeniim? i svyashchyeniki vidpovili ta i skazali: ni! todi ogii skazav: yakshcho b nyechistii chyeryez myertvogo dotorknuvsya do vs'ogo ts'ogo, chi stanye vono nyechistim? i vidpovili svyashchyeniki ta i skazali: stanye nyechistim! i vidpoviv ogii ta i skazav: otakii narod tsyei, i takii tsyei lyud pyeryed moim litysem, govorit' navstryechu', i takii usyakii chin ikhnikh ruk, i shcho voni skladayut' tam, nyechistye vono! a tyepper zvyernit' no svoe syertsye na chas vid ts'ogo dnya i dali, shchye poki nye buv pokladyenii kamin' do kamyenya v navstryechun'omu khrami. vidkoli to bulo, shcho prikhodiv buvalo do kopitsi nabirati dvadtsyat' mir, a bulo til'ki dyesyat', prikhodiv do chavila nabirati p'yatdyesyat mir, a bulo dvadtsyat'. biv ya vas posukhoyu i zyelyenyachkoyu ta gradom, usi chini vashikh ruk, ta nye klikali vi do myenye, govorit' navstryechu'. zvyernit' vashi syertsya na chas vid ts'ogo dnya i dali, vid dnya dvadtsyatogo i chyetyvertogo, dyev'yatogo misyatsya, vid togo dnya, koli buv zasnovanii navstryechunii khram, zvyernit' vashye syertsye na tsye. chi e shchye

nasinnya v komori? bo shchye vinograd, i figovyе dyeryevo, i dyeryevo granatovyе, i dyeryevo olivkovyе, nishcho nye prinosilo plodu. vid ts'ogo dnya ya poblagoslovlyu ikh. i bulo slovo navstryechune do ogiya vdrugye dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo zh misyatsya takye: skazhi zorovavyelyu, namisnikovi yudinomu, govoryachi: ya zatryasu nyebo ta zymlyu, i popyeryevyertayu troni tsarstv, i povigublyuyu silu pogans'kikh tsarstv, i popyeryevyertayu kolyesnitsi ta tikh, khto izdit' u nikh, i popadayut' koni ta ikhni vyerkhivtsi, odin myechyem odnogo. togo dnya, govorit' navstryechu' savaot, viz'mu ya tyеbye, zorovavyelyu, sinu shyealtiiliv, mii rabye, govorit' navstryechu', i pokladu tyеbye, nyemov tu pyechatku, bo ya tyеbye vibrav, govorit' navstryechu' savaot.

vos'mogo misyatsya drugogo roku dariya bulo navstryechune slovo do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina iddovogo, takye: rozgnivavsya navstryechu' na bat'kiv vashikh palyuchim gnivom. i skazhi im: tak govorit' navstryechu' savaot: vyernit'sya do myenye, govorit' navstryechu' savaot, i vyernusya do vas, govorit' navstryechu' savaot. nye bud'tye, yak vashi bat'ki, shcho do nikh klikali starodavni proroki, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot: vyernit'sya z dorig vashikh zlikh i z chiniv vashikh likhikh! ta nye slukhali vi i nye prislukhali's do myenye, govorit' navstryechu'. dye voni, bat'ki vashi? a proroki chi zh naviki zhihut'? ta slova moi i postanovi moi, shcho ya nakazav rabam moim prorokam, chi zh nye dosyagli voni do vashikh bat'kiv? i vyernulis' voni ta i skazali: yak zadumav navstryechu' savaot zrobiti nam za nashimi dorogami i za nashimi chinami, tak zrobitv vin iz nami. dvadtsyatogo i chyetvyertogo dnya, odinadtsyatogo misyatsya, tsye misyats' shyevat, za drugogo roku dariya bulo slovo navstryechune do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina iddovogo, takye: bachiv ya tsiei nochi, azh os' na chyervonomu koni idye muzh, i vin stoit' mizh mirtami, shcho v glibini, a za nim koni chyervoni, rudi ta bili. i skazav ya: shcho tsye, mii panye? i vidkazav myeni toi angol, shcho govoriv zo mnoyu: ya tobi pokazhu, shcho tsye takye. i vidpoviv toi muzh, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazav: tsye ti, shcho navstryechu' ikh poslav obiiti zymlyu. i vidpovili voni navstryechun'omu angolovi, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazali: pyeryeishli mi zymlyu, i os' usya zymlya sidit' spokino. i vidpoviv angol navstryechunii ta i skazav: navstryechui savaotye, azh doki ti nye zmilosyerdishsya nad erusalimom ta nad yudinimi mistami, na yak ti gnivaeshsya otsye simdyesyat lit? i vidpoviv navstryechu' angolovi, shcho govoriv zo mnoyu, slova dobri, slova vtishlivi. i skazav do myenye toi angol, shcho govoriv zo mnoyu: klich, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot: pikluyusya ya pro erusalim ta pro sion vyelikim pikluyanyam. i gnivom vyelikim ya gnivayusya na ti spokini narodi, na yakikh ya malo gnivavsya, a voni dopomogli zlomu. tomu tak promovlyae navstryechu': vyernusya ya do erusalimu z milosyerdyam, khram mii budy zbudovanii u n'omu, govorit' navstryechu' savaot, a mirnichii shnur budy roztyagnyenii nad erusalimom. shchye klich ta i skazhi: tak govorit' navstryechu' savaot: znov dobrom pyeryepovnyat'sya mista moi, i navstryechu' shchye potishiit' siona, i shchye vibyerye erusalima! i zviv ya ochi svoi,

ta i pobachiv, azh os' chotiri rogi. i zapitav ya angola, shcho govoriv zo mnoyu: shcho tsye? a vin vidkazav myeni: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu i izrailya ta erusalim. i navstryechu' pokazav myeni chotir'okh maistriv. i zapitav ya: shcho voni prikhodyat' zrobiti? a vin vidkazav, govoryachi: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu, tak shcho nikhto nye pidviv golovi. a tsi priishli nastrashiti ikh, shchob skinuti rogi tikh narodiv, shcho pidnosyat' roga proti yudinogo krayu, shchob iogo rozporoshiti.

2

i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' muzh, a v iogo rutsi mirnichii shnur. i skazav ya: kudi ti idyesh? a vin vidkazav myeni: shchob zmiryati erusalim, shchob pobachiti, yaka shirina iogo ta yaka dovzhina iogo. azh os' angol, shcho govoriv zo mnoyu, vikhodit', a navproti n'ogo vikhodit' angol inshii. i skazav vin do n'ogo: bizhi, govori ts'omu yunakovi, kazhuchi: nyevkriplyenii budy erusalim chyeryez mnogist' lyudyei ta khudobi v syeryedini iogo. a ya stanu dlya n'ogo, govorit' navstryechu', ognyanim murom navkolo, i stanu slavoynu v syeryedini iogo. gorye, gorye, vtikaitye z pivnichnogo krayu, govorit' navstryechu', bo na chotiri nyebyesni vitri rozporoshu ya vas, promovlyae navstryechu'. gorye, vtikai do sionu, myeshkanko dochki vavilonu! bo tak promovlyae navstryechu' savaot: dlya slavi poslav vin myenye do narodiv, shcho vas grabuvali, bo khto vas dotorkuet'sya, toi dotorkuet'sya do zirtsya iogo oka. bo os' til'ki makhnu ya svoeyu rukoyu na nikh, i dlya ikhnikh rabiv voni zdobichchyu stanut', i piznaetye vi, shcho navstryechu' savaot myenye vislav. spivai zhye ta tishsya, o dochko sionu, bo os' ya prikhodzhu ta pyerebuvatimu posyeryed tyebye, govorit' navstryechu'! i dnya togo priluchat'sya lyudi chislyenni do navstryechua, i stanut' narodom myeni, a ya pyerebuvatimu posyeryed tyebye, i dovidaeshsya, shcho navstryechu' savaot myenye vislav do tyebye. i yudu, spadok svii, posyadye navstryechu' na svyatii zymli, i vibyerye erusalima vin shchye! zamovchi zh, vsyakye tilo, pyeryed navstryechunim lit-syem, bo vin probudivsya z myeshkannya svyatogo svogo!

3

i pokazav vin myeni isusa, vyelikogo svyashcheyenika, shcho stoyav pyeryed lit-syem navstryechun'ogo angola, a satana stoyav po pravitsi iogo, shchob protivititsya iomu. i skazav navstryechu' satani:

navstryechu' budy kartati tyebye, satano, i budy kartati tyebye navstryechu', yakii vibrav sobi erusalima! chi zh vin nye golovyeshka, shcho vtsilila vid ognyu? a isus odyagnenii buv u brudnu odyezhu, i stoyav pyeryed litsyem angola. i vin zagovoriv ta i skazav do tikh, shcho stoyali pyeryed iogo litsyem, govoryachi: zdiimit' z n'ogo tsyu brudnu odyezhu! i skazav vin iomu: ya znyav z tyebye provinu tvoyu, i zodyagnu tyebye v shati koshtovni. i vin skazav: nyekhai pokladut' chistogo zavoya na iogo golovu! i poklali chistogo zavoya na iogo golovu, i zodyagli iogo v shati, a angol navstryechunii stoyav. i osvidchiv angol navstryechunii isusovi, promovlyayuchi: tak govorit' navstryechu' savaot: yakshcho ti budyesh khoditi moimi dorogami, i yakshcho styeryegtimyesh storozhu moyu, todi i ti budyesh suditi mii dim, i takozh budyesh styeryegti moi podvir'ya, i dam tobi khoditi pomizh timi, shcho stoyat' tut. poslukkhai no, isusyе, vyelikii syvashcheniku, ti ta blizhni tvoi, shcho sidyat' pyeryed toboyu, bo voni muzhi znamyenni, bo os' ya privyedu svogo raba pagintsya. bo otsye toi kamin', shcho iogo ya poklav pyeryed isusom. na odnomu kamjeni sim ochyei. os' ya viriz'blyu na n'omu riz'bu iogo, govorit' navstryechu' savaot, i vidkinu vinu tsiei zymli za odin dyen'. togo dnya, govorit' navstryechu' savaot, vi budyetye klikati odin odnogo pid vinograd i pid figovyе dyeryevo.

4

i vyernuvsya toi angol, shcho govoriv zo mnoyu, i zbudiv myenye, yak cholovika, yakogo budyat' zo snu iogo. i skazav vin do myenye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: bachu ya, os' svitil'nik, uyves' iz zolota, i chasha na vyerkuhu iogo, i sim lyampad iogo na n'omu, i po sim rurochok dlya lyampad, shcho na vyerkuhu iogo. i dvi olivki na n'omu, odna z pravitsi chashi, a odna na livitsi ii. i govoriv ya i skazav do angola, shcho govoriv zo mnoyu, kazhuchi: shcho tsye, mii panye? i vidpoviv angol, shcho govoriv zo mnoyu, ta i skazav myeni: chi zh ti nye znaesh, shcho tsye takye? a ya vidkazav: ni, panye! i vidpoviv vin, i skazav myeni, govoryachi: otsye takye navstryechune slovo do zorovavyelya: nye siloyu i nye mitstsyu, alye til'ki moim dukhom, govorit' navstryechu' savaot. khto ti, goro vyelika? pyeryed zorovavyelyem ti stanyesh rivninoyu. i vin vinyesyе narizhnogo kamyenya pri krikakh: milist', milist' iomu! i bulo myeni slovo navstryechune takye: zorovavyelyevi ruki zaklali tsyei dim, i ruki iogo vikinchat', i ti piznaesh, shcho navstryechu' savaot poslav myenye do vas. bo khto budyе pogordzhuvat i dnyem malikh ryechyei? alye

budut' tishitsiya, i budut' divitis' na tyesl-yars'kogo viska v rutsi zorovavyelya ti syemyero, navstryechuni ochi, shcho khodyat' po vsii zymli. i zagovoriv ya ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi olivki pravoruch svichnika i livoruch iogo? i zagovoriv ya vdruge, ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi galuzki olivok, shcho chyeryez dvi zoloti rurki vilivayut' z syebye zoloto? i skazav vin do myenye, govoryachi: khiba ti nye znaesh, shcho tsye? a ya vidkazav: ni, panye! i vin skazav: tsye dva pomazantsi, shcho stoyat' pyeryed navstryechuom vsiei zymli.

5

i znovu pidnis ya svoi ochi, ta i pobachiv, azh os' lyetit' zvii. i skazav vin do myenye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: ya bachu lyetyuchogo zvoya. dovzhina iogo dvadtsyat' miroyu liktyem, a shirina iogo dyesyat' liktiv. i skazav vin myeni: tsye tye proklyattya, shcho vikhodit' na poverkhnyu vsiei zymli. bo kozhyen zlodii budyе byezkarnii zgidno z tim, shcho z ts'ogo boku zvoyu napisanye, i kozhyen, khto prislyagae lozhno, budyе byezkarnii zgidno z tim, shcho z togo boku zvoyu napisanye. i priviv ya iogo, proklyattya, govorit' navstryechu' savaot, i pridye vono do domu zlodiya, i do domu togo, khto lozhno prislyagae imyennyam moim, i vono mitsno osyadyet'sya v syeryedini domu iogo, i vigubit' iogo, i dyeryeva iogo ta kaminnya iogo. i viishov toi angol, shcho govoriv zo mnoyu, ta i do myenye skazav: zvyedi no svoi ochi i pobach, shcho tsye vikhodit'? i skazav ya: shcho tsye takye? a vin vidkazav: tsye yefa, shcho vikhodit'. i shchye vin skazav: tsye ikhne oko v us'omu krai. azh os' pidnyalasya oliv'yana pokrishka, a tsye bula odna zhinka, shcho sidila posyeryed yefi. i vin skazav: tsye ta nyespravyedlivist'. i kinuv ii do syeryedini yefi, i kinuv oliv'yanogo kuska do ii otvoru. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' dvi zhinki vikhodyat', i vityer gudiv v ikhnikh krilakh, a ikhni krila yak krila chornoguzi. i pidnyali voni yefu mizh zymlyeyu ta mizh nyebom. i skazav ya do angola, shcho zo mnoyu govoriv: kudi voni nyesut' tsyu yefu? i skazav vin do myenye: shchob zbuduvati ii dim u krayu shin'ar. a koli vin budyе postavlyenii, to budyе pokladyna tam na mistsi svoemu.

6

i znovu zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' chotiri kolyesnitsi vikhodyat' z-mizh dvokh gir, a ti gori gori z midi. v kolyesnitsi pyershii koni chyervoni, a v kolyesnitsi drugii koni chorni, a v kolyesnitsi tryeti koni bili, a v kolyesnitsi chyetyvertii koni pasasti, mit-

sni. i vidpoviy ya ta i skazav do angola, shcho govoryv zo mnoyu: shcho tsye takye, mii panye? i angol vidpoviy ta i skazav do myenye: tsye chotiri nyebyesni vitri, shcho vikhodyat' pislya stoyannya pyeryed navstryechuom usiei zyeimli. u kotrim koni chorni, ti vikhodyat' do pivnichnogo krayu, a ti bili viishli za nimi, a ti pasasti viishli do pivdyennogo krayu, a ti sil'ni viishli i shukali khodi, shchob pyeryeiti po zyeimli. i vin skazav: idit', khodit' po zyeiml! i khodili voni po zyeimli. i kliknuv vin do myenye i kazav myeni, govoryachi: pobach, ti, shcho viishli do pivnichnogo krayu, zaspokoili dukha mogo v pivnichnomu krai. i bulo myeni slovo navstryechune takye: viz'mi vid vignannya, vid khyeldaya, i vid toviiii, i vid edai, i priidyesh ti togo dnya, i viiidyesh do domu ioshiii, tsyefanievogo sina, shcho priishli z vavilonu. i viz'myesh sriblo ta zoloto, i zrobish koronu, i pokladyesh na golovu isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika. i skazhyesh do n'ogo, govoryachi: tak govorit' navstryechu' savaot, promovlyayuchi: otsye muzh, tsyema im'ya iomu, i zo svogo mistya virostye vin, i zbudue khrama navstryechun'ogo. i vin zbudue khrama navstryechun'ogo, i vin budye nositi vyelichnist', i syadye, i budye panuvati na troni svoemu, i vin stanye svyashchyenikom na troni svoemu, i rada miru budye pomizh nimi oboma. a ti koroni budut' khyeldaevi, i toviiii, i edai, i khyenovi, sinu tsyefanii, na pam'yatku v khrami navstryechun'omu. i dalyeki priidut', i pobuduyut' u khrami navstryechun'omu, i vi piznaetye, shcho navstryechu' savaot poslav myenye do vas. i tsye stanety'sya, yak-shcho vi konchye budyetye slukhati golosu navstryechua, vashogo boga!

7

i stalosya, u chyetyvertomu rotsi tsarya dariya bulo navstryechune slovo do zakhariya chyetyvertogo dnya dyev'yatogo misyatsya, kislyeva. i poslav byet-yel sar'yetsyera i ryegyem-myelyekha ta lyudyei iogo, shchob navstryechua vblagati, shchob skazati svyashchyenikam, yaki v domi navstryechua savaota, ta prorokam, govoryachi: chi ya mayu plakati p'yatogo misyatsya ta postiti, yak ya robit tsye bagato rokiv? i bulo slovo navstryechua savaota takye: govori do vs'ogo narodu zyeimli i do svyashchyenikov, kazhuchi: yakshcho vi postili ta lyemyenturali p'yatogo i s'omogo misyatsya, i to simdyesyat rokiv chi to vi postili dlya myenye? a koli vi istye ta koli vi p'etye, chi zh to nye sobi vi istye i nye sobi vi p'etye? chi zh tsye nye ti slova, yaki navstryechu' vigoloshuvav chyeryez davnikh prorokiv, koli erusalim buv

nasyelenii ta spokiinii, i iogo mista navkolo n'ogo, i pivdyen', i rivnina buli nasyeleni? i bulo do zakhariya slovo navstryechune takye: tak govorit' navstryechu' savaot, promovlyayuchi: sudit' sud po pravdi, i chinit' odin odnomu milosyerdya ta milist'. a vdovi i siroti, chuzhintsyia ta vbogogo nye gnobit', i nye dumaitye zla odin odnomu v syertsii svoemu! ta voni nye khotili slukhati, i vidvyernuli svoe ramyeno vid myenye, a vukha svoi vchinili tyazhkimi, shchob nye slukhati, i syertsye svoe зробили kryemyenyem, shchob nye slukhati zakonu, ta tikh sliv, shcho poslav navstryechu' savaot svoim dukhom chyeryez davnikh prorokiv. i buv vyelikii gniv vid navstryechua savaota. i stalosya, yak ya klikav, to voni nye slukhalisya, tak voni budut' klikati, ta nye budu ya slukhati, kazhye navstryechu' savaot. i rozvivyav ya ikh po vsikh narodakh, yaki nye znali ikh, a krai buv spustoshenyi po nikh, tak shcho nye bulo takogo, khto b pyeryekhodiv chi vyertavsyia, i voni zrobili ulyublyenii krai spustoshennyam.

8

i bulo myeni slovo navstryechune takye: tak govorit' navstryechu' savaot: zazdryu ya za sion vyelikoyu zazdristyu, i vyelikoyu ryevnistyu ya zazdryu za n'ogo. tak govorit' navstryechu': vyernusya ya do sionu, i budu probuvati v syeryedini erusalimu, i budye zvatisya erusalim mistom pravdi, a gora navstryechua savaota goroyu svyatoyu. tak govorit' navstryechu' savaot: shchye budut' siditi na erusalimskikh maidanakh didi ta babi, i kozhyen z palitsyeyu v svoii rutsi chyeryez dovzii vik. a mis'ki maidani budut' pyeryepovnyeni khloptsyami ta divchatami, shcho budut' bavitisya na maidanakh iogo. tak govorit' navstryechu' savaot: koli divnye tsye v ochakh ostanku narodu ts'ogo za tsikh dniv, chi zh vono budye divnye v ochakh moikh? promovlyae navstryechu' savaot. tak govorit' navstryechu' savaot: oto ya spasu svii narod iz skhidn'ogo krayu ta z krayu zakhodu sontsya. i sprovadzhu ya ikh, i voni budut' probuvati v syeryedini erusalimu, i stanut' narodom moim, a ya stanu im bogom u pravdi ta v pravdyenosti. tak govorit' navstryechu' savaot: nyekhai stanut' sil'nimi vashi ruki, vi, shcho slukhaetye tsiimi dnyami slova tsi z ust prorokiv, shcho buli v dyen' zakladin domu navstryechua savaota, khramu, shchob buv pobudovani. bo pyeryed tsiimi dnyami nye bulo nagorodi dlya lyudini, ani nagorodi dlya khudobi, i dlya togo, khto vikhodiv, i dlya togo, khto vkhodiv nye bulo spokoyu vid voroga, i puskav ya vsikh lyudyei odnogo proti odnogo. tomu ya tyepper dlya ostanku ots'ogo narodu nye budu takii, yak za

tikh davnikh dnev, promovlyae navstryechu' savaot. bo budye nasinnya miru: vino-grad dast' svii plid, a zye'mlya urozhai svii podast', a nyebo dast' rosu svoyu, i vchinyu ya, shcho ryeshta ots'ogo narodu tsye vsye posyadye. i stan yet'sya, yak buli vi proklyattam syeryed narodiv, domye yudin ta domye izrailiv, tak ya vas spasu, i vi stan yet'ye blagoslovyennam. nye biities', khai zmitsniyut' vashi ruki! bo tak promovlyae navstryechu' savaot: yak ya dumav zrobiti vam zlye, koli vashi bat'ki prognivlyali myenye, promovlyae navstryechu' savaot, i nye zhaluvav ya, tak znovu zadumav ya dnyami otsimi vchiniti dobro erusalimovi ta yudinomu domovi. nye biities'! otsye ryechi, yaki bud yet'ye robiti: govorit' pravdu odin odnomu, pravdu ta sud miru sudit' u vashikh bramakh. i nye dumait'ye zla v svoim syertsii odin proti odnogo, i nye lyubit' nyeppravdivoi prislyagi, bo tsye vsye otye, shcho znynenavdiv ya, promovlyae navstryechu'. i bulo myeni slovo navstryechune takye: tak govorit' navstryechu' savaot: pist chyetyvertogo, i pist p'yatogo, i pist s'omogo, i pist dyesyatogo misyatsya stanye dlya yudinogo domu na radist' i na vtikh, ta na vyesyeli svy-ata, alye pravdu ta mir kokhait'ye! tak govorit' navstryechu' savaot: shchye priidut' narodi ta myeshkantsi chislyennikh mist. i priidut' myeshkantsi odnogo mista do drugogo, kazhuchi: khodimo, khodimo vblagati navstryechua, shukati navstryechua savaota! pidu takozh ya. i poprikhodyat' chislyenni narodi ta sil'ni lyudi shukati navstryechua savaota v erusalimi, i blagati navstryechua. tak govorit' navstryechu' savaot: i stan yet'sya timi dnyami, shcho skhoplyat' dyesyat' muzhiv z usikh yazikiv tikh narodiv, i skhoplyat' za polu yudyeya, govoryachi: khodimo z vami, bo mi chuli: bog z vami!

9

prorotstvo navstryechun'ogo slova na zye'mlyu khadrakh ta damask, mistysya spochinku iogo, bo oko navstryechune na aram ta na vsi izrailievi plyemyena, a takozh na gamat, shcho myezhue iz nim, na tir ta sidon, bo vin stav duzhye mudrii. i tir tyverdinyu sobi zbuduvav, i sribla nagromadiv, yak porokhu, a shchirogo zolota yak bagna na vulitsyakh. os' navstryechu' zrobit' bidnim iogo, i na mori pob'e iogo potugu, i vin sam budye pozhyertii ognem. pobachit' tsye ashkyelon, ta i zlyakaet'sya, i azza, i duzhye nastrashit'sya, i yekron, bo nadiya iogo zasoromit'sya. i zginye tsar iz azzi, a ashkyelon nye budye zasyelyenii. i budye v ashdodi siditi baistryuk, i ya vigublyu gordist' filistimlyan. i vikinu krov iogo z iogo ust, a gi-

dotu iogo z-mizh zubiv iogo, i dlya nashogo boga dostanyet'sya i vin, i vin budye, yak knyaz' toi u yudi, a yekron yak evusyei. i stanu taborom bilya svogo domu proti viis'ka, proti togo, khto pyeryekhodit' i khto vyertaet'sya; i vzhye nye pyeryeidye gnobityel' povz nikh, bo tyepyer ya tsye bachiv svoimi ochima. radii vyel'mi, o dochko sionu, vyesyelis', dochko erusalimu! os' tsar tvii do tyebye gryadye, spravyedlivii i povnii spasinnya, pokirnii, i idye na osli, i na molodim vislyukovi, sini oslitsi. i vigublyu ya kolyesnitsi z efryema, i konya z erusalimu, i viis'kovii luk znishchyenii budye. i narodam vin mir spovistit', a iogo panuvannya vid morya do morya, i vid riki azh do kintsiv zye'mli. takozh ti, za krov zapovitu tvogo ya pustiv tvoikh v'yazniv iz yami, v yakii nye-mae vodi. do tyverdini vyernit'sya, o v'yazni nadii! i s'ogodni zvishchayu: podviino tobi povyernu! bo yudu sobi natyagnu, nyemov luka, napovnyu efryemom iogo, i zbudzhu tvoikh siniv, sionye, na siniv tvoikh, yavanye, i vchinyu ya tyebye za myecha dlya litsarstva. a navstryechu' z'yavit'sya nad nimi, i strila iogo viidy, yak bliskavka, i navstryechu' bog zasurmit' u surmu, i pidye pivdyennimi buryami. i navstryechu' savaot byeryegtimye vsikh ikh, i voni poidyat' ta potopchut' kaminnya, shcho kidaet'sya, i voni budut' piti ta budut' shumiti, nyemov tye vino, i budut' povni, yak chasha zhyertovna, nyenachye ti rogi zhyertivnika. i spasye ikh navstryechu', ikhnii bog, togo dnya, svii narod, yak otaru, bo voni, yak kaminnya koroni, zasyayut' u krai iogo. i shcho za dobro iogo budye, i shcho za krasa iogo! zbizhzhya pomozhye rosti yunakam, a divchatam vino molodye.

10

prosit' vid navstryechua doshchu chasu vyesnyanogo pizn'ogo doshchu, navstryechu' chinit' bliskavki, i zlivnii doshch posilae im, kozhnomu travu na poli. bo govoryat' marnotu domovi bozhki, i vishchuni bachat' lzhu, i rozkazuyut' sni nyeppravdivi, potishayut' marnotoyu. tomu voni brodyat', nyemov ta otara, mandruyut' voni, bo byez pastirya. na pastiriv gniv mii palae, a kozliv navishchu, bo stado svoe, yudin dim pokarae navstryechu' savaot, i vchinit' vin ikh, nyemov svoim slavnim konyem na vini. z n'ogo budye narizhnik, iz n'ogo kilok, z n'ogo luk boiovil, z n'ogo viidut' kyermanichi razom usi, i budut', nyemov tye litsarstvo, shcho topchye vono na viini, yak boloto na vulitsyakh, i budut' voni voyuvati, bo z nimi navstryechu', i kinnotnikh izdtsiv zasoromlyat'sya. i vchinyu ya litsars'kim dim yudin, a dim iosipiv spasu, i vyernu ikh, bo zmilosyerdivs' nad nimi, i stanut' voni,

nibi ya ikh nye kidav, bo ya navstryechu' bog ikhnii, i budu ya ikh vislukhovuvati. i stanye litsars'kim efryem, i zvyesyelie ikhne syertsye, nyemov vid vina, a ikhni sini tsye pobachat' ta budut' raditi, potishit'sya syertsye ikhne navstryechuom. ya im dam znaka ta ikh pozbirayu, bo ya vikupiv ikh, i mnozhitis' budut', yak mnozhilis'. i rozsiyu ya ikh mizh narodami, i v daleyikhh krayakh voni budut' myenye zgraduuvati, i zhitimut' z dit'mi svoimi, i vyernut'sya. i vyernu ikh iz krayu egipyets'kogo, i pozgromadzhuyu ikh iz ashshuru, i vvyedu ikh do krayu gilyeadu i livanu, i mist'sya nye vistachit' im. i priidye po mori nyeshchast'ya, i khvili na mori udarit', i povisikhayut' usi glibini riki, i budye ponizhyena gordist' ashshuru, i vid egiptu vidliymet'sya byerlo. i zmitsnyu ikh u navstryechui, i imyennyam iogo voni budut' khoditi, govorit' navstryechu'!

11

livanye, vidkrii svoi dvyeri, i ogon' pozhyerye z tvoikh kyedriv! golosi, kipariye, bo kyedr on upav, pograbovani pishni! golos-itye, bashans'ki dubi, bo lis nyepristupnii zvaliv'sya! chuti golos vittya pastukhiv, bo gordoshchi ikhni pograbovani! chuti rik lyevchukiv, bo iordans'ka krasa popustoshyena... tak govorit' navstryechu', mii bog: pasi ti otaru, yaka na zariz, shcho rizhut' ikh ikhni kuptsi i nye vinni, a ikhni prodavtsi promovlyayut': blagoslovyennii navstryechu', shcho ya zbagativ! a ikhni pastukhi nye pomiluyut' ikh!... bo ya nye pomiluyu bil'shye vzhye myeshkantsiv tseyi zyepli, promovlyae navstryechu'. i os' pyeryedam ya lyudinu, odnogo odnomu do ruk, ta do ruk tsarya ikhn'ogo, i zyepli voni potovchut', i ya z ikhnikh ruk nye vryatuyu nikogo! i pas ya otaru, yaka na zariz tim, khto torgue otaroyu. i vzyav ya sobi dva kil, i odnogo nazvav: milist', a odnogo nazvav: zgoda, i pas ya otaru. i znishchiv ya tr'okh pastukhiv za odin misyats'. i ya vtrativ tyerpinnya do nikh, bo dusha ikhnya obridila myenye. tomu ya skazav: nye pastimu vas! ta vitytsya, shcho mae pomyerti, nyekhai umrye, a shcho mae pogublyena buti khai budye pogublyena, a pozostali khai tilo odna odniei z'idyat'! i ya vzyav svogo kiya milist', i iogo polamav, shchob zlamati svogo zapovita, yakogo ya sklav buv zo vsima narodami. i vin zlamani buv togo dnya, i piznali pokuptsi otari, yaki na myenye vvazhayut', shcho tsye slovo navstryechune. i skazav ya do nikh: yakshcho dobre tsye v vashikh ochakh, daitye platnyu moyu, a yak ni, pyeryestan'tye! i voni moyu platnyu vidvazhili tridtsyat' sribnyakiv. i promoviv do myenye navstryechu': kin' ii gancharyevi, tu slavnu tsinu, shcho voni otsinili myenye!

i ya vzyav oti tridtsyat' sribnyakiv, i tye kinuv do domu navstryechun'ogo, do gancharya. i zlamav ya svogo kiya drugogo, zgodu, shchob zlamati bratyerstvo mizh yudoyu ta mizh izrail'em. i promoviv do myenye navstryechu': shchye viz'mi sobi znaryaddya pastukha nyerozumnogo. bo os' ya nastanovlyu pastirya na zyepli, vin zagublyenikh nye vidvidae, rozporoshynogo nye budye shukati, i zlamanoi nye vilikue, stoyachoi nye goduvatimye, a m'vaso sitoi istimye, i ratitsi ikhni polamae. gorye nyegidnomu pastiryevi, yakii pokidae otaru! myech na ramyeno iogo ta v iogo pravye oko: konchye vskohne ramyeno iomu, i konchye styemnie iogo pravye oko!

12

prorotstvo navstryechun'ogo slova na izrail'ya. govorit' navstryechu', shcho nyebo napnuv ta zyepli zaklav, i vformuvav dukh lyudini u nutri ii: os' ya erusalim uchinyu za kyelikha op'yaninnya vsm narodam navkolo, i na yudu takozh, koli budye v oblozi na erusalim. i budye v toi dyen', ya zrobylu erusalima za kamin' tyazhkii vsm narodam: usi, khto budye iogo porushati, budut' konchye poranyeni, i zbyerut'sya na n'ogo vsi narodi zyepli. togo dnya, promovlyae navstryechu', udaryu vsikh konyei spoloshyennyam, i shalenyestvom iogo vyerkhivtsya, a nad yudinim domom vidkriyu ya ochi svoi, i vsikh konyei narodiv pob'yu slipotoyu. i skazhut' todi knyazi yudini v syerts svoemu: moya potuga to myeshkantsi erusalimu u navstryechui savaoti, ikhn'omu bozi! togo dnya ya vchinyu knyaziv yudi, nyemov tu zharovnyu z ognem mizh drovami, i yak palayuchii smoloskip mizh snopami, i budut' voni pozhirati pravoruch i livoruch vsi dovkil'ni narodi. i znovu osyadye na misti svoemu erusalim, u erusalimi. i navstryechu' dopomozhye naiperyshye yudinim namyetam, shchob nye zbil'shilas' slava davidovogo domu ta erusalims'kogo myeshkantsya ponad yudu. togo dnya oboronit' navstryechu' erusalims'kogo myeshkantsya, i budye togo dnya toi, khto spotikaet'sya syeryed nikh, yak david, a dim davidiv yak bog, yak angel navstryechunii pyeryed nimi. i stanyet'sya v dyen' toi, i ya budu shukati, shchob ponishchiti vsi ti narodi, shcho prikhodyat' na erusalim. a na davidiv dim ta na erusalims'kogo myeshkantsya ya villyu dukha milosti ta molitvi. i budut' divitis' na myenye, kogo prokololi, i budut' za nim golositi, yak golosit'sya za odintsyem, i girko zaplachut' za nim, yak plachut' za pyeryentsyem. togo dnya zdiimyet'sya vyelikye golosinnya v erusalimi, yak golosinnya gadadrimmona v myegiddons'kii dolini. i budye zyepli

golositi, kozhyen rid okryemo: okryemo rid domu davida, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu natana, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu lyeviya, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid shim'i, i okryemo zhinki ikh. usi rodi, yaki pozostali, kozhyen rid okryemo, i okryemo zhinki ikh.

13

togo dnya vidkriet'sya dzhyeryelo dlya davidovogo domu ta dlya erusalims'kikh myeshkantsiv dlya zhyertvi za grikh i za nyechistotu. i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' navstryechu' savaot, povigublyuyu imyennya bovvaniy z zymli, i nye budut' voni bil'shye zgaduvatis', bo i prorokiv ta dukha nyechistogo vivyedu ya iz zymli! i stanyet'sya, koli budye khto prorokuvati shchye, to skazhut' iomu iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili: nye budyesh ti zhiti, bo lozhnye govorish navstryechunim im'yam! i zakolyut' iogo iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili, za tye, shcho nepravdu vin prorokuvav. i stanyet'sya v dyen' toi, posoromlyeni budut' proroki oti, kozhyen vidinnyam svoim, koli prorokuvav vin, i volosyanitsi nye budut' voni zodyagati, shchob obmanyuvati. i skazhye vin: ya nye prorok, ya lyudina, shcho porae zymlyu, bo zymlya mii nabutok z yunatstva mogo. a koli iomu skazhye khto: shcho tsye za rani na tvoikh rukakh? to vidkazhye: pobito myenye v domi tikh, khto kokhae myenye... o myechu, zbudysya na mogo pastyrya ta na muzha, mogo tovarisha, kazhye navstryechu' savaot! udar pastyrya i rozporoshat'sya vivtsi, i ya obyernu na malikh svoyu ruku. i stanyet'sya v tsilomu krai, govorit' navstryechu', dvi chastini v nim vityati budut', pomrut', a tryetya chastina zostavlyena budye u n'omu. i tsyu tryetyu chastinu vvyedu na ogon', i ochishchu ikh, yak ochishchaet'sya sriblo, i ikh viprobuyu, yak viprobovet'sya otye zoloto. vin klikati budye imyennya moe, i ya iomu vidpovim i skazhu: tsye narod mii, a vin skazhye: navstryechu' to mii bog!

14

os' dyen' nastae dlya navstryechua, i syeryed tyebye podilyena budye zdobich. i zbyeru vsi narodi do erusalimu na bii, i budye zdobutye tsye misto, i pograbovani budut' domi, a zhinki pobyechyeshcheyeni. i viidye pivmista v polon na vignannya, a ryeshta narodu nye budye pogublyena z mista. i viidye navstryechu', i stanye na pry u naro-dami tsimi, yak dnya borot'bi iogo, za dnya boyu. i togo dnya stanut' nogi iogo na olivnii gori, shcho pyeryed erusalimom zo skhodu,

a olivna gora na svoi polovini rozdvoit'sya, na skhid i na zakhid, na duzhye vyeliky dolinu. i na pivnich osunyet'sya polovina gori, a polovina ii na pivdyen'. i vtikati vi budyetye v dolinu moikh gir, bo dolina girs'ka syagatimye po atsai. i vtikati vi budyetye, yak utikali pyeryed zymlyetru-som za dniv uzziii, tsarya yudinogo. i priidye navstryechu', bog mii, i z nim usi svyati. i stanyet'sya v dyen' toi, svitla nye budye, i budye kholod ta zamyerrannya. i budye edinii to dyen', navstryechuu znanii, to budye nye dyen', i nye nich, i budye, na chas vyechora stanyet'sya svitlo. i stanyet'sya v dyen' toi, viidye z erusalimu zhivaya voda, polovina ii do skhidn'ogo morya, a polovina ii do morya zakhidn'ogo. litom i zimoyu tsye budye. i stanye navstryechu' za tsarya nad zymlyeyu vsieyu, navstryechu' budye odin togo dnya, i odnye imyennya iogo. usya tsya zymlya stanye styepom vid gyevi do rim-monu, na pivdyen' erusalimu, yakii stanye visokim, i probuvatimye na mistsi svoemu vid brami vyenyamina azh do mist'sya pyer-shoi brami, azh do brami narizhinkiv, i vid bashti khananyeila azh do tsars'kogo chav-ila. i osyadut' u n'omu, i zaklyatya vzhye bil'shye nye budye, i byezpyechno siditimye erusalim. a otsye budye rana, shcho nyeyu poranit' navstryechu' vsi narodi, khto pidye viinoyu na erusalim: zgnie tilo iogo, khoch vin na nogakh svoikh budye stoyati, i ochi iomu pogniyut' v svoikh yamkakh, i yazik iogo pognie v svoikh ustakh. i stanyet'sya v dyen' toi, mizh nimi nastanye vyelikye zbyentyezhyennya, i skhopit' odin ruku odnogo, i pidiimyet'sya ruka iogo ponad ruku svogo blizhn'ogo. i navit' yuda voyu-vatimye v erusalimi, i budye zgromadzhenyii maetok vsikh navkil'nikh narodiv, zoloto i sriblo ta odizh, duzhye bagato. i budye takii samii udar na konya, mula, vyerblyuda i osla, ta na vsyaku khudobu, shcho budye v taborakh u nikh, yak poraza otsya. i stanyet'sya, shcho pozostali z usikh tikh narodiv, shcho prikhodili na erusalim, to budut' prikhoditi z roku na rik, shchob vklonyatis' tsaryevi, navstryechuu savaotu, i shchob svyatkuvati svyato kuchok. i stanyet'sya, khto vid zymnikh plyemyen do erusalimu nye priidye, shchob vklonyatis' tsaryevi, navstryechuu savaotu, to nye budye doshchu v nikh. a yakshcho nye priidye plye-myeno egipyets'kye, i nye viidye vsyeryed-inu, to budye na nikh ta poraza, yakoyu narodi udarit' navstryechu', khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. otsye grikh egyp'tovi budye, i grikh vsim narodam, khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. budye togo dnya na kins'kikh dzvinkakh: svyatyte navstryechuyevi, i budut' gorny-ata v navstryechun'omu domi, nyemov ti kropil'nitsi pyeryed zhyertovnikom. i budye

usyakye gornya v erusalimi ta v yudi svy-
atistyu dlya navstryechua savaota, i budut'
prikhoditi vsi, khto zhyertvu prinosit', i
budut' z nikh brati i varitimut' v nikh. i
togo dnya nye budye vzhye bil'shye kuptsya
v domi navstryechua savaota.

prorotstvo navstryechun'ogo slova do izrail'ya chyeryez malakhiyu. ya vas pokokhav, govorit' navstryechu', a vi kazhyetye: yak ti nas pokokhav? chi zh nye brat isav yakovu? kazhye navstryechu', a ya yakova buv pokokhav, a isava znyenavidiv, i zrobiv iogo gori spustoshyennyam, a spadok iogo dlya shakaliv pustini. koli skazhye yedom: mi zruinovani, ta zнову zbuduemo ruini, to tak promovlyae navstryechu' savaot: voni pobuduyut', a ya rozvalyu! i zvati ikh budut': kraina byezbozhnosti, i narod, na yakogo naviki roznynavs' navstryechu'! i vashi ochi pobachat' otsye, i vi skazhyetye: stanye vyelikii navstryechu' ponad granitsyu izrail'yevu! shanue sin bat'ka, a rab svogo pana; ta yakshcho ya vam bat'ko, dye poshana moye? a yakshcho ya vam pan, dye strakh pyeryedo mnoyu? govorit' navstryechu' savaot vam, svyashchyeniki, shcho pogordzhuetye moim imyennyam ta i kazhyetye: chim mi pogorditi imyennyam tvoim? na zhyertivnik mii vi prinositye khlib zanyechishchyenii i kazhyetye: chim tyebye mi znyevazhili? tim, shcho kazhyetye vi: trapeza navstryechunya vona pogordzhyena! i koli vi prinositye v zhyertvu slipye, tsye nye zlye? i yak kul'gavye ta khvorye prinositye, chi zh tsye nye zlye? prynesi no podibnyye svoemu namisnikovi, chi tyebye vin vpodobae, chi pidimye oblichcha tvoe? promovlyae navstryechu' savaot, a tyepyer ublagaitye vi bozhnye litsye, i khai stanye dlya nas milostivim. z vashikh ruk tsye bulo, to khiba komu z vas vin oblichcha pidimye? govorit' navstryechu' savaot. nyekhai khto syeryed vas zamknye dvyeri svyatini, i nye budye nadarmo osvichuvati mogo zhyertivnika! ya nye mayu vpodobu do vas, govorit' navstryechu' savaot, i z vashikh ruk nye vpodobayu daru! bo vid skhodu sontsya i azh po zakhid iogo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, i kadit'sya v kozhnomu misti dlya imyennya mogo dar chistii, bo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, kazhye navstryechu' savaot. vi zh iogo znyevazhaetye, kazhuchi: trapeza navstryechunya vona zanyechishchyena, i dokhid ii, obridzhyna strava ii. i do togo govoritye: os' stil'ki pratsi! i nim nyekhtueetye, govorit' navstryechu' savaot, i prinositye khadyenye, i kul'gavye ta khvorye, i taku zhyertvu khlibnu prinositye. chi budye vono myeni milye z ruk vashikh? govorit' navstryechu'. i proklyatii obmanyets', shcho v stadi iogo e samyets', a vin obitsya ta v zhyertvu dae navstryechuyevi zipsutye, a ya tsar vyelikii, govorit' navstryechu', i syeryed narodiv griznye moe imyennya!

a tyepyer do vas zapovid' tsyaya, svyashchyeniki! yakshcho vi nye poslukahyetye, i nye pokladetye na syertsye sobi, shchob imyennyu moemu davati khvalu, govorit' navstryechu' savaot, to poshlyu ya proklyattya na vas, i proklyanu blagoslovyennya vashi, i vzhye proklinayu, bo vi nye byeryetye do syertsya ts'ogo! os' ya obitnu vam ramyeno, i rozporoshu nyechistist' na vashikh oblichchyakh, nyechistist' svyat vashikh, i do nyei vas vynesut'. i piznaetye vi, shcho ya zapovid' vam tsyu poslav, shchob buv zapovit mii z lyeviem, kazhye navstryechu' savaot. zapovit mii z nim buv dlya zhittya ta dlya miru, i ya dav iomu strakh, i vin nalyakavsya myenye, ta boyavs' pyeryed imyennyam moim. zakon pravdi v ustakh iogo buv, i nye znaishlas' na gubakh iogo krivda, u miri i prostoti khodiv vin zo mnoyu, i bagato-kogo vidvyernuv vid vini. bo usta svyashchyenikovi znannya styeryezhut' ta zakona shukayut' iz ust iogo, bo vin angol navstryechua savaota. a vi vidkhililis' z dorogi, vchinili takye, shcho bagato spitknulis' v zakoni, lyevievogo zapovita ponishchili, govorit' navstryechu' savaot. tomu to i ya vas zrobiv pogordzhuvanimi i niz'kimi dlya vs'ogo narodu, bo nye styeryezhyetye dorig moikh vi, ta nye byezstoronni v zakoni. chi otets' nam usim nye odin? khiba bog nye odin nas stvoriv? chomu zh odin odnogo zradzhuemo mi, shchob nam znyevazhati zapovit bat'kiv nashikh? zradzhue yuda, i robit'sya nyechist' syeryed izrailya ta v erusalimi, bo yuda znyevazhiv svyatinyu navstryechunyu, yaku pokokhav buv, i dochku boga chuzhogo za zhinku uzyav. nyekhai navstryechu' vigubit' kozhnogo, khto takye robit', togo, khto chuvae ta vidpovidae z namyativ yakova, i khto dar prinosit' navstryechuu savaotu. i robitye i druge takye: navstryechun'ogo zhyertivnika vi sliz'mi pokrivaetye, plachyem ta stognannyam, bo do dariv uzhye vin nye zvyernyet'sya bil'shye, i miloi zhlyertvi z ruk vashikh nye viz'mye. a vi shchye i govoritye: zashcho? za tye, shcho zasvidchiv navstryechu' mizh tobouy i zhonoynu yunatstva tvoego, yakii ti nyevirnist' vchiniv, a vona zh tvoego podraga, i družhina umovi tvoei! khiba bog nye odin nas uchiniv? i zalishok dukhu iogo. a shcho tsyei odin? nasinnya vid boga shukav. tomu svogo dukha pil'nuitye, i družhinu yunatstva svoiogo nye zradzhuitye! bo nyenavidzhu rozvid, govorit' navstryechu', bog izrailiv, i togo, khto vkrivae nasil'stvom odyezhu svoyu, promovlyae navstryechu' savaot. tomu svogo dukha pil'nuitye, i nye zradzhuitye! slovami svoimi vi muchitye

navstryechua, ta i pitaetye shchye: chim mi muchimo? govoryennyam vashim: kozhyen, khto chinit' likhye, toi dobrii u navstryechunikh ochakh, i vin u nikh upodobannya mae, abo: dye bog pravosuddya?

3

os' ya posilayu svogo angola, i vin pyeryed oblichchiam moim prigotue dorogu. i naglo pribudye do khramu svogo navstryechu', yakogo shukaetye vi, i angol zapovitu, yakogo zhadaetye. os' idye vin, gororit' navstryechu' savaot! i khto vityerpit' dyen' iogo pributtya, i khto vstoit', koli vin z'yavit'sya? bo vin, yak ogon' toi u zolotarya, i yak u pral'nikiv lug. i vin syadye topiti ta chistiti sriblo, i ochistit' siniv lye-viya, i ikh pyeryechistit', yak zoloto i sriblo, i budut' dlya navstryechua zhyertvu prinositi v pravdi. todi budye dar yudi ta erusalimu priemnii dlya navstryechua, yak za dniv vikovichnikh i za rokiv starodavnikh. i pribudu do vas ya na sud, i budu svidkom shvidkim proti charivnikiv, i na pyeryelyubnikiv, i proti tikh, khto prisyagu skladae na lzhu, i proti tikh, khto zaplatoyu naimita tisnye, vdovu i sirotu, khto vidkhilyue pravo chuzhintsya, myenye zh nye boit'sya, govorit' navstryechu' savaot. bo ya, navstryechu', nye zminyuyusya, tomu vi, sini yakovovi, nye budyetye znishchyni. vid ustav moikh vi vidstupili z dniv vashikh bat'kiv, i ikh nye styeryegli. vyernit'sya zh do myenye, i vyernus' ya do vas! promovlyae navstryechu' savaot. ta govoritye vi: u chomu povernyemos'? chi boga lyudina obmanit'? myenye zh vi obmanyuetye, shchye i govoritye: chim mi tyebye obmanili? dyesyatinoyu ta prinosami! proklyattyam vi proklyati, a myenye obmanili, o lyudu ti vvyes'! prinyesit' zhye vi vsyu dyesyatinu do domu skarbnitsi, shchob strava bula v moim khrami, i tim myenye viprobuitye, promovlyae navstryechu' savaot: chi nye-byesnikh otvoriv vam nye vidchinyu, ta nye villyu vam blagoslovyennya azh nadmir? i radi vas nasvaryu ya vsye tye, shcho zhyerye, i vono nye ponishchit' vam zymnogo plodu, i nye zab'e vinogradu vam na poli, gororit' navstryechu' savaot. i budut' vsi lyudi vvazhati vas blazhyennimi, bo budyetye vi lyubim kraem, govorit' navstryechu' savaot. zhorstki vashi slova proti myenye, govorit' navstryechu', a vi kazhyetye: shcho mi na tyebye skazali? vi kazhyetye: marnist' sluzhiti dlya boga! i shcho za korist', shcho mi styeryezhyemo iogo sluzhbu, ta khodimo v zhalobi pyeryed litsyem navstryechua savaota? a tyepyer mi vvazhaemo pishnikh shchaslivimi, i ti, khto vchinyae byezbozhnye, buduyut'sya ta viprobovuyut' boga, i vtikayut'... zmovlyalis' todi odin z odnim

i ti, khto strakh pyeryed navstryechuom mae, i prislukhavs' navstryechu', i pochuv, i pyeryed oblichchiam iogo bula pisana pam'yatna kniga pro tikh, khto strakh pyeryed navstryechuom mae, i khto povazhae imyennya iogo. i budut' myeni voni vlasnistyu, kazhye navstryechu' savaot, na toi dyen', shcho vchinyu, i zmilosyerdzhus' nad nimi, yak zmilosyerdzhuet'sya cholovik nad sinami svoimi, shcho sluzhat' iomu. i vi znovu pobachitye riznye mizh pravyednim ta nyechyestivim, mizh tim, khto bogovi sluzhit', ta tim, khto nye sluzhit' iomu.

4

bo os' nastupae toi dyen', shcho palae, yak pich, i stanut' vsi pishni ta kozhyen, khto chinit' byezbozhnye, solomoju, i spalit' ikh dyen' toi, yakii nastupae, govorit' navstryechu' savaot, yakii nye pozostavit' im koryenya, ani galuzki. a dlya vas, khto imyennya moiogo boit'sya, ziidye sontsye pravdi ta likuvannya v prominyakh iogo, i vi viidyetye ta poskakaetye, mov ti siti tyelyata! i byezbozhnikh toptati vi budyetye, bo stanut' za popil voni pid p'yatami nig vashikh u toi dyen', shcho iogo ya vchinyu, promovlyae navstryechu' savaot. zgadaitye zakona moisyeya, mogo raba, shcho iomu nakazav na khorivi ustavi i prava shchodo vs'ogo izrailya. os' ya poshlyu vam pro-roka illyu, pyershye nizh dyen' navstryechunii nastanye, vyelikii i strashnii! i privyernye vin syertsye bat'kiv do siniv, i syertsye sinivs'kye do ikhnikh bat'kiv, shchob ya nye priishov, i nye vraziv tsyei krai proklyattyam!

blazhyen muzh, shcho za radoyu nye-spravedlivikh nye khodit', i nye stoit' na dorozhi grishnikh, i nye sidit' na sidinni zlorikiv, ta v zakoni navstryechunim iogo nasoloda, i pro zakon iogo vdyen' ta vnochi vin rozdumue! i vin budye, yak dyeryevo, nad vodnim potokom posadzhyenye, shcho rodit' svii plid svoedchasno, i shcho listy nye v'yanye iogo, i vsye, shcho vin chinit', shchastit'sya iomu! nye tak ti byezbozhni, voni yak polova, shcho vityer ii rozvivae! os' tomu to nye vstoyat' byezbozhni na sudi, ani grishniki u zbori pravnyednikh, dorogu bo pravnyednikh znae navstryechu', a doroga byezbozhnikh zaginye!

chogo to plyemyena buntuyut', a narodi zadumuyut' marnye? zymni tsari povstayut', i knyazi naradzhuyut'sya razom na navstryechua ta na iogo pomazantsya: pozrivaimo mi ikhni kaidani, i poskidaimo iz syebye ikhni puta! alye toi, khto na nye-byesakh probuvae posmiet'sya, vladika ikh vsmie! vin todi v svoim gnivi promovit' do nikh, i nastrashit' ikh vin u svoim pyeryesyerdi: ya zh pomazav svogo tsarya na sion, svyatu goru svoyu. ya khochu zvistiti postanovu: promoviv do myenye navstryechu': ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. zhadaï ti vid myenye, i dam ya narodi tobi, yak spadshchinu tvoyu, volodinnya zh tvoe azh po kintsi zymli! ti ikh povbi-vaesh zaliznim zhyezlom, potovchyesh ikh, yak posud ganchars'kii... a tyepper pomudriiye, tsari, navchit'sya vi, suddi zymli: sluzhit' navstryechuyevi zo strakhom, i radiiye z tryemtinnyam! shanuitye sina, shchob vin nye rozgnivavsyia, i shchob vam nye zaginuti v dorozhi, bo gniv iogo nyezabaram zapalit'sya. blazhyenni usi, khto na n'ogo nadiet'sya!

psalom davidiv, yak vin utikav buv vid pyeryed avyesalomom, svoim sinom. navstryechui, yak bagato moikh vorogiv, yak bagato stayut' proti myenye! bagato-khto kazhut' pro dushu moyu: iomu v bozi spasinnya nyema! syela. alye, navstryechui, shchit' ti dlya myenye ta slava moyia, i moyu golovu ti pidimaesh! svoim golosom klichu do navstryechua, i vin ozvyet'sya zo svyatoi svoei gori. syela. ya lyagayu i splyu, i probudzhuyusya, bo navstryechu' pidpirae myenye, i ya nye poboyus' dyesyati tisyach lyudu, yaki proti myenye navkolo otaborilis'! ustan' zhye, o navstryechui!

spasi myenye, bozhye mii, bo ti razish usikh vorogiv moikh v shchoku, zubi grishnikam krushish! spasinnya vid navstryechua, i nad narodom tvoim tvoe blagoslovlyennya! syela.

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom davidiv. koli klichu, ozvisya do myenye, bozhye pravdi moei, ti prostir dlya myenye roбив u tisoni... pomilui myenye, i pochui molitvu moyu! lyuds'ki sini, doki slava moyia budye gan'bitis'? doki budyetye marnye lyubiti, shukati nyepravdi? syela. i znaiye, shcho svyatogo dlya syebye navstryechu' vidiliv, pochue navstryechu', yak ya klikati budu do n'ogo! gnivaityesya, ta nye grishit'; na lozhakh svoikh rozmishlyaitye u vashikh syertsyakh, ta i movchit'! syela. zhyerti pravdi prinos'tye, i nadiities' na navstryechua. bagato-khto kazhut': khto nam pokazhye dobro? pidiimi zh na nas, navstryechui, svitlo svogo litsya! ti daesh bil'shu radist' u syertsii moim, nizh u nikh, yak pomnozhilosya ikhne zbizhzhya ta ikhne vino molodye. u spokoï ya lyazhu, i zasnu, bo ti, navstryechui, edinii daesh myeni zhiti byezpyechno!

dlya dirigyetna khoru. do flyeiti. psalom davidiv. pochui, navstryechui, movu moyu, stognannya moe zrozumii. prislukhais' do golosu zoiku mogo, o mii tsaryu ta bozhye ti mii, yak do tyebye molitisya budu! ti slukhaesh, navstryechui, rankom mii golos, rankom molitisya budu do tyebye ta budu chyekati, bo bog ti nye toi, shcho nyespravedlivosti khochye, zlo nye budye v tobi probuvati! pyeryed ochima tvoimi nye vtrimayut'sya gul'tyai, vsikh zlochintsiv nyenavidish ti. pogubish ti nyepravdomovtsiv, krovozhyernu i pidstupnu lyudinu obridit' navstryechu'. a ya v lastsi vye-likii tvoii do domu tvogo vviiudu, do khramu svyatogo tvogo vklonyusya v strakhu tvoim. provad' myenye, navstryechui, v pravdi svoii zadlya moikh vorogiv, i virivnyai pyeryedo mnoyu dorogu svoyu, bo v ikhnikh us-takh nyema pravdi, nutro ikhne prinosit' nyeshchastya, grib vidkritii ikhne gorlo, svii yazik voni robyat' gadyen'kim! priznai ikh za vinnikh, o bozhye, chyeryez svoi zamiri khai upadut', za ikhni vyeliki zlochinstva vidkin' ikh vid syebye, bo voni proti tyebye buntuyut'! a vsi, khto nadiyu na tyebye skladayut', khai tishat'sya, budut' vichno spivati voni, i ti ikh okhoronish, i budut' raditi toboyu, khto lyubiti' im'ya tvoe! bo ti, navstryechui, blagoslovlyay-

timyesh pravyyednogo, milistyu vkriesh iogo, yak shchitom!

6

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. na oktavu. psalom davidiv. nye karai myenye, navstryechui, v gnivi svoim, nye zavdavai myeni kari v svoim pyeryesyerdi! pomilui myenye, navstryechui, ya zh bo slabii, uzdorov myenye, navstryechui, bo tryemyat' moi kosti, i dusha moya sil'no strivozhyna, a ti, navstryechui, doki? vyernisya, o navstryechui, vizvoli dushu moyu, radi laski svoei spasi ti myenye! bozh u smyerti nyema pam'yatannya pro tyebye, u shyeli zh khto budye khvaliti tyebye? zmuchivsy ya vid stognannya svogo, shchonochi postyelyu svoyu obmivayu sliz'mi, sl'ozami svoimi okroplyuyu lozhye svoje!... moe ozo ziv'valo z pyechali, postarilo chyeryez usikh vorogiv moikh... vidstupit'sya vid myenye, usi byezzakonniki, bo pochuv navstryechu' golos moyego plachu! blagannya moe navstryechu' vislukhae, molitvu moyu navstryechu' primye, usi moi vorogi posoromlyeni budut', i budut' nastrashyeni duzhye: khai vyer-nut'sya, i budut' voni posoromlyeni zaraz!

7

zhalibna pisnya davidova, yaku vin spivav navstryechuyevi v spravi vyeniyaminivtsya kushcha. shchob vorog moei dushi nye rozsharpav, yak lyev, shcho kosti lamae, i nikhto nye ryatue! navstryechui, bozhye mii, koli ya takye uchiniv, koli e byezzakonnya v dolonyakh moikh, koli ya dobrochintsyevi zlom vidplativ, i byez prichini ograbuvav svogo protivnika, vorog nyekhai pyeryeslidue dushu moyu, i nyekhai dozhyenye, i nyekhai do zyiemi vin potopchye zhittya moe, i khai moyu slavu obyernye na porokh! syela. ustan' zhye, o navstryechui, v gnivi svoim, ponyesisya na lyutist' moikh vorogiv, i do myenye skyerui postanovu svoyu, yaku ti zapovil! i gromada narodiv otchit' tyebye, i nad nyeyu vyernisya na visotu! navstryechu' sudit' lyudyei, sudi zh myenye, navstryechui, za moeyu pravotoyu i za moeyu nyevinnistyu. nyekhai zloba byezbozhnikh skinchit'sya, a ti zmitsni pravyyednogo, bo vividuesh ti syertsya i nirki, o pravyyednii bozhye! shchit mii u bozi, yakii chistikh syertsyem spasae. bog suddya spravyedlivii, i shchodyenno na zlogo bog gnivaet'sya, koli khto nye navyernyet'sya, budye gostriti myecha svogo vin, svogo luka natyagnye i nastavit' iogo, i iomu prigotoviv smyertyel'ni znaryaddy, vin zrobit' ognistimi strili svoi. oto, byezzakonnya zach-

nye nyechyestivii, i zavagit nie byezprav'yam, i porodit' nyepravdu. vin rova kopav, i iogo vikopav, i vpav sam do yami, yaku prigotoviv, obyernyet'sya zlo iogo na iogo golovu, i na makivku ziidye iogo byezzakonnya! ya zh navstryechua budu khvaliti za iogo pravdoyu, i budu vispivuvati imyennya vsyevishn'ogo navstryechua!

8

dlya dirigyetna khoru. na instrumyenti gatiis'kim. psalom davidiv. navstryechui, vladiko nash, yakye to vyelichnye na tsilii zyiemi tvoe imyennya, slava tvoya ponad nyebyesami! z ust ditiei i nyemovlyat uchiniv ti khvalu radi svoikh vorogiv, shchob znishchiti protivnika i myesnika. koli bachu tvoi nyebyesa dilo pal'tsiv tvoikh, misyatsya i zori, shcho ti vstanoviv, to shcho e lyudina, shcho ti pam'yataesh pro nyei, i sin lyuds'kii, pro yakogo ti zgaduesh? a odnak uchiniv ti iogo malo myenshim vid boga, i slavoyu i vyelichchyu ti koronuesh iogo! uchiniv ti iogo volodaryem tvoriva ruk svoikh, vsye pid nogi iomu vmistiv: khudobu dribnu ta bikiv, ikh usikh, a takozh styepovikh zviriv dikikh, ptastvo nyebyesnye ta ribi mors'ki, i vsye, shcho mors'kimi dorogami khodit'! navstryechui, bozhye nash, yakye to vyelichnye na tsilii zyiemi tvoe imyennya!

9

dlya dirigyetna khoru. na spiv: na smyert' sina". psalom davidiv. khvalitimu navstryechua usim syertsyem svoim, rozpovim pro vsi chuda tvoi! ya budu raditi, i tishitis' budu toboyu, i budu vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii! yak budut' nazad vidstupati moi vorogi, to spitknut'sya i viginut' pyeryed oblichchiam tvoim! bo sud mii i spravu moyu rozsudiv ti, ti na troni suddyevim sidiv, suddye pravyyednii! dokoriv ti narodam, byezbozhnogo znishchiv, im'ya ikhne ti vityer na vichni viki! o vorozhye mii, ruinuvannya tvoi zakinchilis' na vichnist', ti i mista povail buv, i zginula z nimi ikhnya pam'yat'! ta budye navstryechu' probuvati naviki, vin dlya sudu postaviv pryestola svogo, i vsyelyennu vin budye suditi po pravdi, spravyyedlivistyu budye suditi narodi. i tvyerdinyeyu budye navstryechu' dlya prignichyeno, v chas nyedoli pritulkom. i na tyebye nadiyatys' budut' usi, shcho im'ya tvoe znayut', bo nye kinuv ti, navstryechui, tikh, khto shukae tyebye! spivaiye navstryechuyevi, shcho sidit' na sioni, mizh narodami rozpoivadiye pro chini iogo, bo karae vin vchinki krivavi, pro nikh pam'yatae, i nye zabuvae vin zoiku ubogikh! pomilui myenye, navstryechui, po-

glyan' na strazhdannya moe vid moikh nye-
navisnikiv, ti, shcho myenye pidiimaesh iz
bram smyerti, shchob ya rozpovidav pro
vsyu slavu tvoyu, u bramakh sions'koi doni
ya budu raditi spasinnym tvoim! narodi
popadali v yamu, yaku sami vikopali, do
pastki, yaku zakhovali, noga ikhnya skho-
plyena. navstryechu' znanii, vin sud uchiniv,
spitknuvs' nyechyestivii u vchinku svoei
ruki! gra na strunakh. syela. popryamuyut'
byezbozhni v shyeol, vsi narodi, shcho boga
zabuli, bozh nye naviki zabudyet'sya bid-
nii, nadiya ubogikh nye zginye nazavzhd!
ustan' zhye, o navstryechui, khai lyudina
nye pyeryemagae, nyekhai pyeryed litsyem
tvoim zasudzhyni budut' narodi! nakin',
navstryechui, postrakh na nikh, nyekhai
znayut' narodi, shcho voni til'ki lyudi! syela.

10

dlya chogo stoish ti, o navstryechui,
zdalyeka, v chas nyedoli khovaesh-
sya? byezbozhnii v svoim gorduvanni
zhyenyet'sya za vbogim, khai skhoplyeni
budut' u pidstupakh, yaki zamishlyali voni!
bo zhadannym svoei dushi nyechyestivii
pishaet'sya, a lasun proklinae, znyevazhae
vin navstryechua. u gordoshchakh kazhye
byezbozhnii, shcho vin nye slidkue, bo
boga nyema, otsye vsi iogo pomisli!... sil'ni
dorogi iogo povsyakchasno, vid n'ogo sudi
tvoi visoko, tim to viddmukhue vin vorogiv
svoikh... skazav vin u syertsii svoemu: ya
nye zakhitayus', bo likha naviki nye budye
myeni... usta iogo povni proklyattya i
obmani ta zradi, pid iogo yazykom zlochyn-
stvo i pyeryestup. prichaivshis', sidit' na
podvir'yakh, mordue nyevinno, iogo ochi
slidkuyut' za vbogim... v ukritti vin chatue,
yak lyeve toi u zarosti, chatue skhopiti
ubogogo, khapae ubogogo i tyagnye iogo v
svoyu sitku... pripadae, znizhaet'sya vin,
i popadayut' ubogi v iogo mitsni kigti...
byezbozhnii govorit' u syertsii svoim: bog
zabuv, zakhovav vin oblichchya svoe, nye
pobachit' nikoli. ustan' zhye, o navstryechui
bozhye, ruku svoyu pidiimi, nye zabud' pro
ubogikh! chomu nyechyestivii obrazhue
boga i govorit' u syertsii svoim, shcho ti
nye slidkuesh? alye ti vsye bachish, bo
spostyerigaesh zlochynstvo ta utisk, shchob
viddati svoeyu rukoyu! na tyebye slabii
opiraet'sya, ti siroti pomichnik. zlamai zhye
ramyeno byezbozhnomu, i zlogo skarai za
nyepravdu iogo, azh bil'shye nye znaidyesh
iogo! navstryechu' tsar na vichni viki, iz
zyemli iogo zginut' pogani! bazhannya
ponizhyenikh chuesh ti, navstryechui,
syertsya ikh zmitsnyaesh, ikh vislukhovue
ukho tvoe, shchob dati sud siroti ta prig-
nichyenu, shchob bil'sh nye strashiv
cholovik iz zyeimli!

11

dlya dirigyetna khoru. davidiv. ya nadiyus'
na navstryechua, yak zhye kazhyetye vi
do moei dushi: vidlitai ti na goru svoyu,
nyemov ptakh? bo os', nyechyestivi
natyaguyut' luka, mitsno stavlyat' strilu
svoyu na tyativu, shchob u tyemyryavi
do prostosyerdikh strilyati... yak os-
novi zruinovano, shcho todi pravyednii zro-
bit'? navstryechu' u svyatim svoim khrami,
navstryechu' pryestol iogo na nyebyesakh,
bachat' ochi iogo, poviki iogo viprobuvuyut'
lyuds'kikh siniv! navstryechu' viprobovue
pravyednogo, a byezbozhnogo i togo, khto
lyubit' nasillya, nyenavidit' dusha iogo!
vin spustit' doshchyem na byezbozhnikh
goryuchye vugillya, ogon', i sirku, i vi-
tyer garyachii, tsye chastka ikhn'oi chashi.
bo navstryechu' spravyedlivii, kokhae vin
pravdu, pravyednii bachit' oblichchya iogo!

12

dlya dirigyetna khoru. na oktavu. psa-
lom davidiv. spasi myenye, navstryechui,
bo nyema vzhye pobozhnogo, z-pomizh
lyuds'kikh siniv poznicali vzhye virni!
marnotu govoryat' odin do odnogo, ikhni
usta oblyesni, i syertsyem podviinim gov-
oryat'... nyekhai piditnye navstryechu' usta
oblyeslivi ta yazyka chvan'kuvatogo tim,
khto govorit': svoim yazykom budym sil'ni,
nashi usta pri nas, khto zh budye nam
pan? chyeryez utisk ubogikh, radi sto-
gonu bidnikh tyepyer ya povstanu, govorit'
navstryechu', postavlyu v byezpyetsi togo,
na kogo roztyaguyut' sitku! navstryechuni
slova slova chisti, yak sriblo, ochishchylene v
glinyanim gorni, sim raz pyeryetoplyenye! ti,
navstryechui, ikh pil'nuvatimyesh, i budyesh
naviki nas styeryegti pyeryed rodom ot-
sim! byezbozhni kruzhlyayut' navkolo, bo
nikhyemnist' mizh lyuds'kikh siniv pidi-
imaet'sya.

13

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv.
doki, navstryechui, budyesh myenye zabu-
vati nazavzhd, doki budyesh khovati vid
myenye oblichchya svoe? yak dovgo ya budu
skladati v dushi svoii boli, u syertsii svoim
shchodnya smutok? yak dovgo mii vorog
pidnositis' budye nad myenye? zglyan'sya,
ozvisya do myenye, o navstryechui, bozhye
mii! prosvitli moi ochi, shchob na smy-
ert' nye zasnuv ya! shchob mii nyepriy-
atyel' nye skazav: ya iogo pyeryemig! shchob
moi vorogi nye radili, yak ya zakhitayus'!
ya nadiyu na milist' tvoyu pokladayu, moe
syertsye radie spasinnym tvoim! ya budu

spivati navstryechuyevi, bo vin dobrodiistvo dlya myenye vchiniv...

14

dlya dirigyetna khoru. davidiv. byezumnii govorit' u syertsii svoim: nyema boga! zipsulis' voni, i obridlivii chinyat' uchinok, nyema dobrochintsya!... navstryechu' divit'sya z nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob pobachiti, chi e tam rozumnii, shcho boga shukae. usye povidstupalo, razom stali bridkimi voni, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozumiut' vsi ti, khto chinit' byezprav'ya, khto mii lyud poidae? voni khlib navstryechunii idyat', ta nye klichut' iogo... todi nastrashilisya strakhom voni, bo bog v pravyyednim rodi. radu vbogogo gan'bitye vi, ta navstryechu' okhorona iomu. abi to vin dav iz sionu spasinnya izrailyevi! yak dolyu svoemu narodu povyernye navstryechu', to raditimye yakiv, vtishatisya budyte izrail'!

15

psalom davidiv. navstryechui, khto mozhye pyerebuvati v namyeti tvoim? khto myeshkati mozhye na svyatii tvoii gori? toi, khto v nyevinnosti khodit', i pravyyednist' chinit', i pravdu govorit' u syertsii svoim, khto nye obmovlyae svoim yazykom, i zlogo nye chinit' dlya druga svogo, i svogo blizhn'ogo nye znyevazhae! obridlivii pogordzhenii v ochakh iogo, i vin bogobiniikh shanue, prisyagae, dlya syebye khocha b i na zlo, i dotrimue; nye dae svogo sribla na likhvu, i nye byerye na nyevinnogo pidkupu. khto chinit' takye, nikoli toi nye zakhitaet'sya!

16

zolota pisnya davadova. khoroni myenye, bozhye, ya bo do tyebye vdayusya! ya skazav navstryechuyevi: ti bog mii, dobro moe til'ki v tobi! do svyatikh, yakii na zymli, shcho shlyakhyetni voni, do nikh vsye zhadannya moe! nyekhai mnozhat'sya smutki dlya tikh, khto nabuv sobi inshikh bogiv, ya nye budu prinosit' im livnoi zhyertvi iz krovi, i ikhnikh imyen nye nositimu v ustakh svoikh! navstryechu' to chastina spadku mogo ta chashi moei, ti dolyu moyu pidpiraesh! chastki pripali dlya myenye v khoroshikh mistsyakh, i garna dlya myenye spadshchina moya! blagoslovlyayu ya navstryechua, shcho radit' myeni, navit' nochami navchayut' myenye moi nirki. uyavlyayu ya navstryechua pyeryed soboyu postiino, bo vin po pravitsi

moii, i ya nye budu zakhitanii! chyeryez tye moe syertsye radie ta dukh vyesyelit'sya, i tilo moe spochivae byezpyechno! bo ti nye opustish moei dushi do shyeolu, nye popustish svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! dorogu zhittya ti pokazhyesh myeni: radist' vyelika z toboyu, zavzhdii blazhyenstvo v pravitsi tvoii!

17

molitva davidova. vislukhai, navstryechui, pravdu moyu, poslukahai blagannya moe! pochui molitvu moyu iz ust nyeobludnikh! vid tvogo litsya nyekhai virok mii viidyte, a ochi tvoii nyekhai bachat' moyu pravotu! ti viprobuvav moe syertsye, navistiv unochi, pyeryetopiv ti myenye, i nye znaishov chogos' zlogo. i rozdumuvav ya, shchob likhye z moikh ust nye vikhodilo, a v lyuds'kikh dilakh, za slovom ust tvoikh, ya styergsya dorig gnobityelya. zmitsnyai stopi moi na dorigakh tvoikh, shchob kroki moi nye khitalisya! ya klichu do tyebye, bo vidpovisi myeni, bozhye, nakhili svoe ukho do myenye, vislukhai movu moyu, pokazhi divnu milist' svoyu, spastyelyu tikh, khto vdaet'sya do tyebye vid zakolotnikiv proti pravitsi tvoei. khoroni ti myenye, yak zinit'syu svoyu, dochku oka, u tini svoikh kril zakhovai ti myenye vid byezbozhnikh, shcho gublyat' myenye, smyertyel'ni moi vorogi ototchili myenye! tovshchyem zamknuli voni svoe syertsye, usta ikhni govoryat' bundyuchno. vorogi ototchili tyepper nashi kroki, nastavili ochi svoi, shchob myenye povaliti na zymlyu... iz nikh kozhyen podibnii do lyeva, shcho sharpati pragnye, i yak lyevchuk, shcho sidit' v ukritti... ustan' zhye, o navstryechui, iogo popyeryed', kin' iogo na kolina! myechyem svoim dushu moyu zbyeryezhi vid byezbozhnogo, vid lyudyei rukoyu svoeyu, navstryechui, vid lyudyei ts'ogo svitu, shcho chastka ikhnya v ts'omu zhitti, shcho ti skarbam svoim napovnyaesh ikhne chyeryevo! siti ikhni sini, ostanok zhye svii dlya dityei voni lishat'. a ya v pravdi pobachu oblichchya tvoe, i, zbudivshis', nasichus' tvoeyu podoboyu!

18

dlya dirigyenta khoru. raba navstryechun'ogo davida, koli vin promoviv do navstryechua slova tsiei pisni togo dnya, yak navstryechu' uryatuvav iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta vid ruki saula, to vin prokazav: polyublyu tyebye, navstryechui, silo moya, navstryechu' moya skyelya i tvyerdinya moya, i vin mii spastyel'! mii bog moya skyelya, skhovayus' ya v nii, vin shchit mii, i rig vin spasinnya mogo,

vin bashta moya! ya klichu: pryeslavnii navstryechu', i ya vizvolynii vid svoikh vorogiv! tyenyeta smyertyel'ni myenye otchili, i potoki vyeliyaala lyakayut' myenye! tyenyeta shyolu myenye otchili, i pastki smyertyel'ni myenye popyeryedili. v tsnoti svoii klichu do navstryechua, i do boga svogo ya vzivayu, vin pochue mii golos iz khramu svogo, i dokhodit' mii zoik do litsya iogo v ushi iomu! zakhitalas' zymlya i zatryemtila, i zatryaslis' i khitalis' pidvalini gir, bo vin zapalivsyia vid gnivu: iz nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhirushchii ogon', i zhar zapalivsyia vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsyia, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsyia vin na khyeruvima i lyetiv, i na vitrovikh krilakh ponissya... poklav tyemryavu vin yak zaslono svoyu, dovkillya iogo to tyemryava vod, a myeshkannya iogo gusti khmari! vid blisku, shcho buv pyeryed nim, grad i zhar ognyanii proishli khmari iogo... i navstryechu' zagrimiv u nyebesakh, i vsyevishnii svii golos podav, grad i zhar ognyanii! vin poslav svoi strili, ta ikh rozporoshiv, i striliv vin bliskavkami, ta ikh pobyentyezhiv. pokazalisya richishcha vodni, i vidkrilis' osnovi vsyelyennoi, vid svarinnya tvogo, o navstryechui, vid podikhu vitru iz nizdyer tvoikh... vin prostyag z visoti svoyu ruku, uzyav vin myenye, vityag myenye z vod vyelikikh, vin myenye vryatuvav vid mogo potuzhnogo voroga, i vid moikh nyenavishnikov, bo sil'nishi vid myenye voni! napali na myenye voni v dyen' nyeshchastya mogo, ta navstryechu' buv moim opyertyam, i na mistysye rozlogye vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpodobav myenye! nyekhai navstryechu' zrobit' myeni za moeyu spravyedlivisty, khai zaplatit' myeni zgidno z chististy ruk moikh, bo byerig ya dorogi navstryechuni, i vid boga svogo ya nye vidstupiv, bo vsi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, i nye vidkidav ya vid syebe iogo postanov! i buv ya iz nim nyeporochnii, i styerigsyia svoei provini, i navstryechu' zaplativ buv myeni za moeyu spravyedlivisty, zgidno z chististy ruk moikh pyeryed ochima iogo. iz spravyedlivim povodishsyia ti spravyedlivo, iz chyenim po-chyeshnomu, iz chistim povodishsyia chisto, a z lukavim za lukavstvom iogo, bo narod iz bidi ti spasaesh, a ochi zukhvali prinizhuesh, bo ti svitish mogo svitil'nika, navstryechu' bog mii, osvityue vin moyu tyemryavu! bo z tobou pob'yu ya vorozhogo viddila, i z bogom svoim probyerus' chyeryez mur. bog nyeporochna doroga iogo, slovo navstryechune ochishchyenye, shchit vin dlya vsikh, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto bog, okrim navstryechua? i khto skyelya, krim nashogo boga? tsyei bog

myenye siloyu opyeryezav, i dorogu moyu uchiniv nyeporochnoyu, vin zrobit moi nogi, mov u lani, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo napinae. i dav ti myeni shchit spasinnya svogo, a pravitsya tvoya pidpirae myenye, i chinit' vyelikim myenye tvoya pomich. ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknut'sya. zhyenusya ya za vorogami svoimi, i ikh dozhyenu, i nye vyernusya, azh poki nye vinishchu ikh, ya ikh potroshchu, i voni vstati nye zmozhut', povpadayut' pid nogi moi! ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu, valish pid myenye moikh vorokhobnikiv. povyernuv ti do myenye plyechima moikh vorogiv, i ponishchu nyenavishnikov ya svoikh! krachli voni, ta nyemae spasyetelya, vzivali do navstryechua, i nye vidpoviv im. i ya ikh zitru, yak toi porokh na vitri, yak boloto na vulitsyakh, ikh potopchu! ti vid buntu narodu myenye byeryezhyesh, ti robish myenye golovoyu plyemyenam, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya nye znau! na vistku pro myenye slukhnyani myeni, do myenye chuzhintsi pidlyeshchuyut'sya, v'yanut' chuzhintsi i tryemtyat' u tvyerdinyakh svoikh... zhivii navstryechu', i blagoslovyenna bud', skyelye moya, i nyekhai bog spasinnya moiego zvyelichit'sya, bog, shcho pomsti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye pidbiv, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebye, navstryechui, syeryed narodiv, i imyennyu tvoemu spivayu! ti svoemu tsaryevi spasinnya pobil'shuesh, i milist' vchinyaeshty svoemu pomazantsyevi davidu i nasinnyu iogo azh naviki.

19

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyebo zvischae pro bozhuyu slavu, a pro chin iogo ruk rozkazue nyebozvid. opovishchue dyen' dnyeiv slovo, a nich nochi pokazue dumku, byez movi i byez sliv, nye chutnii ikhnii golos, ta po tsilii zyemli pishov vidgolos ikhnii, i do krayu vsyelyennoi ikhni slova! dlya sontsyia namyeta postaviv u nikh, a vono, nyemov toi molodii, shcho vikhodit' iz-pid baldakhinu svogo, vono tishit'sya, mov toi geroi, shchob probigti dorogu! vikhid iogo z krayu nyeba, a oblig iogo azh na kintsi iogo, i vid spyeki iogo nishcho nye zakhovaet'sya. navstryechunii zakon doskonalii, vin zmitsnyue dushu. svidchyennya navstryechua pyevnye, vono nyedosvidchyenogo umudryae. spravyedlivi navstryechuni nakazi, bo syertsye voni zvyesyelyayut'. zapovid'

navstryechua chista, vona ochi prosvitlyue. strakh navstryechua chistii, vin naviki stoit'. prisudi navstryechua pravda, voni spravedlyvi vsi razom, dorozhchi voni ponad zoloto i ponad byezlich shchirogo zolota, i solodshi za myed i za sik shchil'nikovii, i rab tvii u nikh byeryezhki, a v dotrimanni ikh nagoroda vyelika. a pomilki khto zrozumie? vid taemnikh ochist' ti myenye, i vid svavil'tsiv svogo raba zakhovai, nyekhai nye panuyut' voni nado mnoyu, todi nyeporochnim ya budu, i vid provini vyelikoi budu ochishcheyeni. nyekhai budut' iz voli tvoei slova moikh ust, a dumki mogo syertsya pyered litsyem tvoim, navstryechui, skyelye moye i mii spasiyelyu!

20

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. v dyen' nyedoli ozvyet'sya do tyebye navstryechu', im'ya boga yakovogo zrobit' sil'nam tyebye! vin poshlye tobi pomich iz syvatini, i z sionu tyebye pidipyre! usi zhyertvi tvoi pam'yatati vin budyte, i budyte vvazhati tvoe tsilopalenyennya sitim. syela. vin dast' tobi, yak tvoe syertsye bazhae, i vipovnit' tsilii tvii zadum! mi budyem raditi spasinyam tvoim, i pidiimyemo prapor v im'ya boga nashogo, nyekhai navstryechu' vikonae vsi prokhannya tvoi! tyepyer ya piznav, shcho spasae navstryechu' pomazantsya svogo, dae iomu vidpovid' z nyeba svyatogo svogo mogutnimi chinami pomichnoi pravitsi svoei. odni kolyesnitsyami khvalyat'sya, a inshi kin'mi, a mi budyem khvalitis' im'yam navstryechua, nashogo boga: voni pokhililis' i vpali, a mi stoimo ta rostyemo na silakh! navstryechui, spasi! khai ozvyet'sya nam tsar u dyen' nashogo klikannya!

21

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. navstryechui, siloyu tvoeyu vyesyelit'sya tsar, i spasinyam tvoim yak vin sil'no radie! ti iomu dav bazhannya syertsya iogo, i prokhannya ust iogo nye vidmoviv. syela. bo ti iogo viperyediv blagoslovyennymi dobra, na golovu iomu poklav koronu zo shchirogo zolota. zhittya vin u tyebye prosiv, i dav ti iomu dovgolittya na vichni viki! slava vyelika iogo pri tvoii dopomozi, khvalu ta vyelichnist' kladyesh ti na n'ogo, bo ti vchinish iogo blagoslovyennym vichnim, zvyesyelish iogo radistyu, yak budyte vin razom z toboyu! tsar mae nadiyu na navstryechua, u lastsi vsyevishn'ogo nye zakhitaet'sya vin. znaidye ruka tvoya vsikh vorogiv tvoikh, znaidye pravitsya tvoya tvoikh nyenavisnikov. na

chas gnivu svogo ti ikh uchinish ognynennoyu pichchuyu, navstryechu' gnivom svoim ikh ponishchit', i ogon' pozherye ikh. ti vigubish plid ikhnii iz zyeimli, a ikhne nasinnya z-pomizh siniv lyuds'kikh. bo nyeshchastya na tyebye voni prostyagli, zamishlyali zlu dumku, yakoi zdiisniti nye zmozhut', bo ti ikh obyernyesh plyechima do nas, na tyativakh svoikh mitsno strili postavish na nikh. pidnyesisa zh, o navstryechui, v sili svoii, a mi budyem spivati i khvaliti mogutnist' tvoyu!

22

dlya dirigyetna khoru. na spiv: lanye zori dosvitn'oi". psalom davidiv. bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv? dalyeki slova mogo zoiku vid spasinnya mogo!... mii bozhye, vzivayu ya vdyen', ta ti nye ozvyeshya, i klichu vnochi, i spokoyu nyemae myeni! ta ti svyatii, probuvaesh na khvalakh izraileyevikh! na tyebye nadiyalis' nashi bat'ki, nadiyalisa i ti vizvoliv ikh. do tyebye vzivali voni i spasyeni buli, na tyebye nadiyalisa i nye posoromilis'. a ya chyeryyak, a nye cholovik, posmikhovishchye lyuds'kye i pogorda v narodi. vsi, khto bachit' myenye, nasmikhayut'sya z myenye, rozkrivayut' roti, golovoyu khitayut'! pokladavsya na navstryechua vin, khai zhye ryatue iogo, nyekhai toi iogo vizvolit', vin bo iogo upodobav! bo z utrobi ti viviv myenye, ti byezpyechnim myenye uchiniv buv na pyersakh matyeri moei! na tyebye z utrobi ya zdanii, vid utrobi matyeri moei ti mii bog! nye viddalyaisya vid myenye, bo gorye bliz'kye, bo nyema myeni pomichnika! bagato bikiv ototchili myenye, bashans'ki bugai obstupili myenye, na myenye rozkrili voni svoi pashchi, yak lyev, shcho shmatue i richit'! ya rozlitii, nyemov ta voda, i vsi kosti moi podililis', stalo syertsye moe, nyemov visk, roztopolos' v moemu nutri. visokhla sila moye, yak lushpinnya, i prillip mii yazik do mogo pidnyebinnya, i v porokh smyertel'ni poklav ti myenye. bo psi ototchili myenye... oblig myenye natovp zlochintsv, prokololi voni moi ruki ta nogi moi... ya visokh, rakhuyu vsi kosti svoi, a voni pridivlyayut'sya i bachat' nyeshchastya v myeni! voni dilyat' dlya syebye odyezhu moyu, a pro shatu moyu zhyeryebka voni kidayut'... a ti, navstryechui, nye viddalyaisya, dopomogo moye, pospishi zh myeni na oboronu! vid myecha zbyeryezhi moyu dushu, odinachku moyu z ruki psa! spasi myenye vid pashchi lyev'yachoi, a vbogu moyu vid rogiv buivoliv. ya zvishchatyimo imyennya tvoe svoim brattaym, budu khvaliti tyebye syered zboru! khto boit'sya navstryechua, proslavlyaitye iogo, uvyes' yakoviv rodye shanuite iogo, strakhaityes'

ioho, vsye nasinnya izrail'yevye, bo vin nye pogorduvay i nye znyevazhiv strazhdannya ubogogo, i vid n'ogo oblichchya svogo nye skhovav, a pochuv, yak vin klikav do n'ogo! vid tyebye povstanye khvala moya v zbori vyelikim, prinyesu svoi zhyertvi v prisutnosti tikh, khto boit'sya iogo, budut' isti pokirni i sitimi stanut', khvalitimut' navstryechua ti, khto shukae iogo, budye zhit' syertsye vashye naviki! usi kintsi zyeqli spam'yatayut', i do navstryechua vyernut'sya, i vklonyat'sya pyeryed oblichchyam iogo vsi plyemyena narodiv, bo tsarstvo navstryechune, i vin pan nad narodami! budut' isti i poklonyat'sya vsi bagachi na zyeqli, pyeryed oblichchyam iogo na kolina popadayut' vsi, khto do porokhu skhodit' i nye mozhye syebye ozhiviti! budye potomstvo sluzhiti iomu, i zalichyenne budye naviki u navstryechua. priidut' i budut' zvischat' iogo pravdu narodovi, yakii budye narodzhenii, shcho vin tsye vchiniv!

23

psalom davidiv. navstryechu' to mii pastir, tomu v nyedostatku nye budu, na pasovis'kakh zyelyenikh osyelit' myenye, na tikhyu vodu myenye zaprovadit'! vin dushu moyu vidzhivlyae, provadit' myenye radi imyennya svogo po styezhkakh spravedlivosti. koli ya pidu khocha b navit' dolinoiu smyertnoi tyemryavi, to nye budu boyatisya zlogo, bo ti pri myeni, tvoe zhyezlo i tvii posokh voni myenye vtishat'! ti pyeryedo mnoyu trapyezu zgotoviv pri moikh vorogakh, moyu golovu ti namastiv buv olivoyu, moya chasha to nadmir pittya! til'ki dobro i milosyerdya myenye suprovoditi budut' po vsi dni mogo zhittya, a ya probuvatimu v domi navstryechun'omu dovgi chasi!

24

psalom davidiv. navstryechunya zyeqla, i vsye, shcho na nii, vsyelyenna i myeshkantsi ii, bo zaklav vin ii na moryakh, i na richkakh ii vstanoviv. khto zidyde na goru navstryechunyu, i khto budye stoyati na misti svyatomu iogo? u kogo chisti ruki ta shchiryye syertsye, i khto nye nakhilyav na marnotu svoei dushi, i khto nye prislyagav na obmanu, nyekhai nosit' vin blagoslovyennya vid navstryechua, a pravvednist' vid boga spasinnya svogo! takye pokolinnya usikh, khto shukae iogo, khto pragnye oblichchya tvogo, bozhye yakoviv! syela. pidnyesite vyerkhi svoi, brami, i bud'tye vidchinyeni, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to tsar slavi? navstryechu' sil'nii i mogutnii, navstryechu', shcho potuzhnii v boyu! pidnyesite vyerkhi svoi, brami, i pidnyesi-

tye, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to vin, toi tsar slavi? navstryechu' savaot vin tsar slavi! syela.

25

davidiv. do tyebye pidnoshu ya, navstryechui, dushu svoyu, bozhye mii, ya na tyebye nadiyus', nyekhai zhye ya nye zasoromlyus', nyekhai nye radiyut' moi vorogi radi myenye! nye budut' takozh posoromlyeni vsi, khto na tyebye nadiet'sya, ta nyekhai posoromlyat'sya ti, khto na tyebye vstae nadaryemmo! dorogi tvoi dai piznati myeni, navstryechui, styezhkami svoimi myenye poprovad', provad' myenye v pravdi svoii i navchi ti myenye, bo ti bog spasinnya mogo, kozhyen dyen' ya na tyebye nadiyus'! pam'yatai milosyerdya svoe, o mii navstryechui, i laski svoi, bo vidvichni voni! grikhi molodyehogo viku mogo ta provini moi nye prigadui, pam'yatai myenye, navstryechui, v lasti svoii chyeryez dofrist' svoyu! navstryechu' dobrii ta pravvednii, tomu grishnikh navchae v dorozhi, vin provadit' pokirnikh u pravdi, i lagidnikh navchae dorogi svoei! vsi navstryechuni styezhki milosyerdya ta pravda dlya tikh, khto iogo zapovita i svidotstva doderyzhue. radi imyennya svogo, o navstryechui, prosti myeni progrikh, vyelikii bo vin! khto toi cholovik, shcho boit'sya vin navstryechua? vin nastavit' iogo na dorogu, kotru mae vibrati: dusha iogo zhitimye v shchasti, i nasinnya iogo vspadku zyeqlu! priyazn' navstryechunya do tikh, khto boit'sya iogo, i sviizapovit vin zvisit' im. moi ochi postiino do navstryechua, bo vin z pastki vityague nogi moi. obyernisya do myenye i pomilui myenye, ya zh bo samitnii ta bidnii! muki syertsya mogo poshirilis', vizvol' myenye z moikh utiskiv! podivisya na gorye moe ta na muku moyu, i prosti vsi grikhi moi! podivis' na moikh vorogiv, yak ikh stalo bagato, voni lyutoyu nyenavistyu nyenavidyat' myenye!... pil'nui zhye moei dushi ta myenye khoroni, shchob nye buti myeni zasoromlyenim, bo nadiyus' na tyebye! nyevinnist' ta pravda nyekhai otachayut' myenye, bo nadiyus' na tyebye! vizvoli, bozhye, izrailya vid usikh iogo utiskiv!

26

davidiv. sudi myenye, navstryechui, bo khodiv ya v svoii nyeporochnosti, i nadiyavs' na navstryechua, tomu nye spitknusya! pyeryevir myenye, navstryechui, i viprobui myenye, pyeryetopi moi nirkii ta syertsye moe, bo pyeryed ochima moimi tvoe milosyerdya, i v pravdi tvoii ya khodiv. nye sidiv ya z

lyud'mi nyepravdivimi, i nye budu khoditi z lukavimi, ya gromadu zlochintsiv znyenavdiv, i z grishnikami ya siditi nye budu. umiyu v nyevinnosti ruki svoi, i obiidu tvogo, navstryechui, zhyertivnika, shchob khvalu tobi goslosno vigoslositi, ta zvistiti pro vsi chuda tvoi. navstryechui, polyubiv ya osyelyu domu tvogo, i mistysye pyeryebuvannya slavi tvoei. nye gubi ti moei dushi z nyechyestivimi, ta mogo zhittya z krovozhyerami, shcho v rukakh ikh zlodistvo, shcho ikhnya pravitsya napovnyena pidkupom. a ya budu khoditi v svoii nyeporochnosti, vizvol' myenye ta pomilui myenye! noga moya stala na rivnomu mistsi, na zborakh ya blagoslovlyatimu navstryechua!

27

davidiv. navstryechu' moe svitlo i spasinyaya moe, kogo budu boyatis'? navstryechu' to tvyerdinya mogo zhittya, kogo budu lyakatis'? koli budut' zblyzhatis' do myenye zlochintsi, shchob zhyerti im tilo moe, moi napasniki ta moi vorogi, voni spotiknut'sya i popadayut'!... koli proti myenye rozlozhit'sya tabir, to syertsye moe nye zlyakaet'sya, koli proti myenye povstanye vina, ya nadiyatis' budu na tye, na pomich iogo! odnogo proshu ya vid navstryechua, budu zhadati togo, shchob ya mig probuvati v navstryechun'omu domi po vsi dni svogo zhittya, shchob ya mig oglyadati navstryechunyu priemnist' i v khrami iogo probuvati! bo vin zakhovae myenye dnya nyeshchastya v svoii skinii, skhovae myenye potaemno v svoemu namyeti, na skyelyu myenye provyedye! a tyepyer pidnyesyet'sya moya golova ponad vorogami moimi navkolo myenye, i ya v iogo skinii budu prinositi zhyertvi pri vidzvukakh surm, i ya budu spivati ta grati navstryechuyevi! pochui, navstryechui, goslos mii, koli klichu, i pomilui myenye, i ozvisya do myenye! za tyebye promovilo syertsye moe: shukaitye mogo litsya! tomu, navstryechui, budu shukati oblichyha tvogo: nye khovai zhye vid myenye oblichyha svogo, u gnivi svogo raba nye vidkin'! ti buv myeni pomich, nye kidai myenye, i nye lishai myenye, bozhnye spasinnya mogo, bo mii bat'ko ta mati moya myenye kinuli, ta navstryechu' priimye myenye! dorogu svoyu pokazhi myeni, navstryechui, i provad' myenye styehkoyu rivnoyu, radi moikh vorogiv! nye vidai myenye na svavolyu moikh vorogiv, bo povstali na myenye ti svidki obludni ta nyepravdomovtsi, nyemov bi nye viruvav ya, shcho v kraini zhittya ya pobachu navstryechune dobro! nadiisya na navstryechua, bud' sil'nii, i khai budye mitsnye tvoe syertsye, i nadiisya na navstryechua!

davidiv. do tyebye ya klichu, o navstryechui skyelye moya, nye bud' zhye byezmovnim do myenye, bo koli ti zamovknyesh do myenye, ya stanu podobnii do tikh, shcho skhodyat' do grobu... pochui goslos blagannya mogo, yak ya klichu do tyebye, koli ruki svoi ya pidnoshu do khramu svyatogo tvogo! nye khapai myenye z grishnimi i timi, khto chinit' byezpravstvo, khto plyetye svoim blizhnim pro mir, alye zlo v ikhnim syerts! viddai im za ikhnim uchinkom, i za zlom ikhnikh uchinkiv, zgidno z dilom ikhnikh ruk ti im dai, vyerni im zasluhyenye nimi, bo voni nye vdivlyayut'sya v chinist' navstryechunyu i dila iogo ruk, nyekhai ikh poruinue, i nyekhai nye budue vin ikh! blagoslovnyennii navstryechu', bo vin pochuv goslos blagannya mogo! navstryechu' moya sila ta shchit mii, na n'ogo nadiyalos' syertsye moe, i vin myeni dopomig, i vtishilosya moe syertsye, i spivom svoim ya proslavlyu iogo! navstryechu' sila narodu svogo, i zakhist spasinnya svogo pomazantsya! spasi svii narod, i poblagoslovi spadshchinu svoyu, i spasi ikh, i pidnos' ikh naviki!

29

psalom davidiv. daitye navstryechuu, bozhi sini, daitye navstryechuu slavu ta silu! daitye navstryechuu slavu imyennya iogo, u pryepishnii svyatini vpadit' pyeryed navstryechuom! goslos navstryechunii nad vodami, bog slavi grimit', navstryechu' nad vyelikimi vodami! goslos navstryechunii iz siloyu, goslos navstryechunii z vyelichnistyu. goslos navstryechunii lamae kyedrini, goslos navstryechunii toroshchit' kyedrini livans'ki. vin primusit' skakati livan yak tyelya, ta sirion, mov molodu antilopu. goslos navstryechunii vikryeshue polum'ya ognyanie, goslos navstryechunii pustinyu tryemiti primushue, navstryechu' chinit' pustelyu kadyesha tryemtyachoyu. goslos navstryechunii primushue lani tryemtiti, i lisi obnazhae, a v khrami iogo vsye nalyezhnye iomu vigoslosue: slava! navstryechu' probuvav v chas potopu, i budye navstryechu' probuvati povik viku tsaryem! navstryechu' podast' silu narodu svoemu, navstryechu' poblagoslovit' mirom narod svii!

30

psalom davidiv. pisnya osvyachyennya domu. budu tyebye vyelichati, o navstryechui, bo ti z glibini myenye vityag, i nye potishiv moikh vorogiv radi myenye! navstryechui, bozhnye mii, ya klikav do tye-

bye, i myenye vzdoroviv ti. navstryechui, viviv ti dushu moyu iz shyeolu, ti myenye ozhiviv, shchob v mogilu nye skhoditi myeni! spivaitye navstryechuyevi, svyatii iogo, i slavtye pam'yat' svyatini iogo! bo khvilyu trivae vin u gnivi moyu, vsye zhittya v svoii lastsi: buvae uvyechori plach, a radist' na ranok! a ya govoriv buv u miri svoemu: ya nye zakhitayus' naviki! navstryechui, v lastsi svoii ti postaviv myenye na gori moikh sil. yak lityse svoe ti zakhovav, to zbyentyezhivysya ya. do tyebye ya klichu, o navstryechui, i blagayu ya navstryechua: yaka korist' iz krovi moei, koli ya do grobu ziidu? chi khaliti tyebye budye porokh? chi vin viyavit' pravdu tvoyu? pochui, navstryechui, i pomilui myenye, navstryechui, bud' myeni pomichnikom! ti pyeryeminiv myeni plach mii na radist', zhalobu moyu rozv'yazav, i pidpyeryezav myenye radisty, shchob slavu spivala lyudina tobi i nye zamovkla! navstryechui, bozhye mii, povik slavit' budu tyebye!

31

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. na tyebye nadiyus' ya, navstryechui, khai nye budu povik zasoromlyenii, vizvol' myenye v svoii pravdi! nakhili svoe ukho do myenye, skoro myenye poryatui, stan' dlya myenye mogutn'oyu skyelyeyu, domom tverardini, shchob spas ti myenye! bo ti skyela moya ta tverdynya moya, i radi imyennya svogo ti budyesh provaditi myenye i kyervati myenye! ti vityagnesh z pastki myenye, shcho na myenye taemno postavili, bo ti sila moya! u ruku tvoyu doruchayu ya dukha svogo, i ti myenye vizvolish, navstryechui, bozhye pravdi! ya znyenavidiv vsikh, khto shanue bovaniv marnikh, ya zh nadiyus' na navstryechua. ya budu raditi ta tishitisa v tvoii milosti, shcho pobachiv ti gorye moe, shcho priglyanuvsyta ti do skorbity moei dushi, i myenye nye viddav v ruku voroga, na mistsi rozlogim postaviv ti nogi moi! pomilui myenye, navstryechui, bo tismo myeni, vid gorya vzhye visnazhilos' moe oko, dusha moya i nutro moe, bo skinchilos' zhittya moe v smutku, a roki moi u kvilinni, moya sila spitknulasya chyeryez mii grikh, i visnazhilis' moi kosti! ya v usikh vorogiv svoikh stav posmikhovishchyem, nadto susidam svoim, i strakhityam znaiomim moim, khto bachit' nadvori myenye utikayut' vid myenye! ya zabutii u syertsy, nyemov toi nyebizhchik, stav ya nyemov ta rozbita posudina... bo chuyu bagato shyeptannya, strakhannya navkolo, yak zmovlyayut'sya razom na myenye, voni zamishlyayut' zabrati moyu dushu, a ya pokladayu nadiyu na tyebye, o navstryechui, ya kazhu: ti mii bog! v

tvoyu rukukladu svoyu dolyu, ti zh vizvol' myenye vid ruki vorogiv moikh i moikh pyeryeslidnikov! khai zasyae oblichchya tvoe na tvogo raba, ta spasi myenye v lastsi svoii, navstryechui, shchob nye buti myeni posoromlyenim, shcho klichu do tyebye! nyekhai posoromlyeni budut' byezbozhni, khai zamovknut' ta idut' do shyeolu, nyekhai zanimiyut' obludni usta, shcho gidotu govoryat' na pravyednogo iz pikhoyu i pogor-doyu! yaka vyelichyena tvoya dobrot, yaku zakhovav ti dlya tikh, khto boit'sya tyebye, yaku prigotoviv dlya tikh, khto na tyebye nadiet'sya pyeryed lyuds'kimi sinami! ti ikh u zasloni oblichchya svogo zakhovash vid lyuds'kikh tyenyet, ti ikh vid likhikh yazikiv u namyeti skhovash! blagoslovyennii navstryechu', shcho vchiniv myeni milist' chudovnu svoyu v oboronnomu misti! a ya govoriv u svoim pobyentyezhyenni: ya vidrizanii z-pyeryed ochyey tvoikh! ta disno ti vislukhav golos blagannya mogo, koli ya do tyebye vzivav... lyubit' navstryechua, usi svyatii iogo, styeryezhye navstryechu' virnikh, a gordomu z lishkom vidplachue, bud'tye sil'ni, i khai budye mitsnye vashye syertsye, usi, khto nadiyu pokladae na navstryechua!

32

davidiv. pisnya navchal'na. blazhyennii, komu podarovanii zlochin, komu grikh zakrito, blazhyenna lyudina, shcho navstryechu' ii grikha nye zalichit', shcho nyema v ii dusi lukavstva! koli ya movchav, sporokhnyavili kosti moi v tsilodyennomu zoiku moemu, bo ruka tvoya vdyen' ta vnochi nado mnoyu tyazhit', i vologa moya obyernulas' na litynu posukhu! syela. ya vidkriv tobi grikh svii, i nye skhovav buv provini svoei. ya skazav buv: priznayusya v prostupkakh svoikh pyeryed navstryechuom! i provinu mogo grikha ti prostiv. syela. tomu kozhyen pobozhnii vidpovidnogo chasu molitisa budye do tyebye, i navit' vyelika navala vodi nye dosyagnye do n'ogo! ti pokrova moya, ti vid utisku budyesh myenye styeryegti, ti obgornyesh myenye radisty spasinnya! syela. ya zrobyu tyebye mudrim, i budu navchati tyebye u dorozh, yakoyu ti budyesh khoditi, ya dam tobi radu, moe oko vvazhae na tyebye! nye bud'tye, yak kin', yak toi mul nyerozumni, shcho ikh tryeba priborkati ozdobyu ikhn'oyu vudilom i vuzdyechkoyu, yak do tyebye voni nye zblichayut'sya. bagato khvorib na byezbozhnogo, khto zh nadiyu svoyu pokladae na navstryechua togo milist' ototchue! vyesylities' u navstryechui, i tishtyesya, pravyedni, i spivaitye iz radisty, vsi shchirosyerdi!

spivaitye iz radistyū, pravayedni v navstryechui, bo shchirim litsyue khvala! khvalit' navstryechua guslami, spivaitye iomu z dyesyatistrunnouy arfoyy, zaspivaitye iomu novu pisnyu, garno zagraitye iomu z gukom suryem, bo shchirye navstryechunee slovo, i kozhyen chin iogo vinni! pravdu ta sud vin kokhae, i navstryechun'oi milosti povna zymlyā! slovom navstryechunim uchinyenye nyebo, a podikhom ust iogo vsye iogo viis'ko, vodu mors'ku zbirae vin, mov bi do mikhu, byezodni skladae v komorakh. budyē boyatisya navstryechua tsila zymlyā, vsi myeshkantsi vsyevsytu budut' lyakatis' iogo, bo skazav vin i stalos', nakazav i z'yavilos'. navstryechu' radu poganiv ponishchit', ponivyechit' misli narodiv, a zadum navstryechunii naviki stoyatimye, dumki iogo syertsya na vichni viki! blazhyennii toi lyud, shcho bogom u n'ogo navstryechu', blazhyennii narod, shcho vin vibrav iogo na spadok sobi! navstryechu' spoglyadae z nyebyes, i bachit' usikh siniv lyuds'kikh, priglyadaet'sya z mistsya osyeli svoei do vsikh, khto zamyeshkue zymlyu: khto stvoriv syertsye kozhnogo z nikh, naglyadae vsi ikhni dila! nyemae tsarya, shcho iogo mnogist' viis'ka spasae, nye vryatuet'sya vyelyetyen' vyelikistyū sili, dlya spasinnya toi kin' nyenadiinii, i vyelikistyū sili svoei vin nye zbyeryezhye, os' oko navstryechune na tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu na milist' iogo pokladae, shchob ryatuvati zhittya ikhne vid smyerti, i shchob za chas golodu ikh ozhivlyati! dusha nasha nadiyu skladae na navstryechua, vin nasha pomich i shchit nash, bo nim raduet'sya nashye syertsye, bo na imyennya svyatyee iogo mi nadiyu kladymo! nyekhai tvoya milist', o navstryechui, budyē na nas, koli pokladaemo nadiyu na tyebye!

34

davidiv, koli vin udavav buv prichinnogo pyeryed avimyelyekhom, shcho vignav iogo, i toi pishov. ya blagoslovlyatimu navstryechua kozhnogo chasu, khvala iomu zavsidi v ustakh moikh! dusha moya budyē khvalitsya navstryechuom, khai tsye pochuyut' slukhnyani, i nyekhai zvyesylyat'sya! zo mnoyyu zvyelichuitye navstryechua, i pidnos'tye im'ya iogo razom! shukav ya buv navstryechua, i vin ozvavsya do myenye, i vid usikh nye-bezpyek myenye vizvoliv. priglyadaityes' do n'ogo i zasyaetye, i nye posoromlyat'sya vashi oblichhya! tsyei ubogii vzivav, i navstryechu' iogo vislukhav, i vid usikh iogo bid iogo vizvoliv. angol navstryechu-

nii taborom stae krugom tikh, khto boit'sya iogo, i vizvoluye ikh. skushtuitye i pobachtye, yakii dobrii navstryechu', blazhyenna lyudina, shcho nadiyu na n'ogo kladye! biityesya navstryechua, vsi svyatii iogo, bo ti, shcho boyat'sya iogo, nyedostatku nye mayut'! lyevchuki bidni i golodni, a ti, khto poshukue navstryechua, nyedostatku nye chuyut' v us'omu dobri. khodit', diti, poslukahitye myenye, strakhu navstryechun'ogo ya vas navchu! khto ta lyudina, shcho khochye zhittya, shcho lyubit' dni dovgi, shchob bachiti dobro? svogo yazika byeryezhi vid likhogo, a usta svoi vid govoryennya pidstupu. vidstupisya vid zlogo i dobrye chini, miru shukai i zhyenisya za nim! ochi navstryechuni na pravayednikh, ushi zh iogo na ikhni zoik, navstryechune litsye na zlochintsiv, shchob vinishchiti ikhnyu pam'yat' z zymli. koli pravayedni klichut', to ikh chue navstryechu', i z usikh utiskiv ikhnikh vizvoluye ikh. navstryechu' zlamanosyerdim bliz'kii, i vpokoryenikh dukhom spasae. bagato likhogo dlya pravayednogo, ta iogo vizvolyaē navstryechu' z nikh usikh: vin pil'nue vsi kosti iogo, iz nikh zhodna nye zlamaet'sya! zlo byezbozhnomu smyert' zapodie, i vinnimi budut' usi, khto nyenavidit' pravayednogo. navstryechu' vizvolit' dushu rabiv svoikh, i vinni nye budut' usi, khto vdaet'sya do n'ogo!

35

davidiv. sudisya, o navstryechui, z timi, khto sudit'sya zo mnoyyu voyui z timi, khto zo mnoyyu voyue, viz'mi malogo i vye-likogo shchita, i vstan' myeni na dopomogu! distan' spisa, i dorogu zamkni moim napasnikam, skazhi do moei dushi: ya spasinnya tvoe! nyekhai zasoromlyat'sya i budut' pogan'blyeni ti, khto chatue na dushu moyu; khai vidstuplyat' nazad i nyekhai posoromlyat'sya ti, khto likho myeni zamishlyae. bodai voni stali, nyemov ta polova na vitri, i angol navstryechunii nyekhai ikh zhyenye; nyekhai budyē doroga ikhna tyemna i skovz'ka, i angol navstryechunii nyekhai ikh zhyenye, bo voni byezprichinno tyenyeta svoi rozstavlyayut' na myenye, yamu kopayut' byezvinno na dushu moyu! nyekhai nagla zagibil', yakoi nye znae, na n'ogo spadye, i sitka iogo, yaku vin nastaviv, khai zlovit' iogo u naglye nyeshchastya, bodai vin do n'ogo upav! a dusha moya v navstryechui budyē raditi, zvyesyelit'sya iogo dopomogyu! skazhut' usi moi kosti: navstryechui, khto podib-nii do tyebye? ti ryatuesh ubogogo vid sil'nishogo nad n'ogo, pokirnogo ta bidarya vid iogo dyeriya. svdiki vstayut' nyeppravdivi, chogo ya nye znav pitayut' myenye, vid-dayut' myeni zlom za dobro, osirochuyut'

dushu moyu! a ya, yak voni khvoruvali buli, zodyagavsy v vyeryetu, dushu svoyu muchiv postom, molitva zh moya povyertalas' na lono moe... yak priyatye!, butsim to brat vin dlya myenye, tak ya khodiv, nibi buv ya v zhalobi po matyeri, buv ya zasmuchyeni, skhilyeni... a voni, yak upav ya, radiyut' ta skhodyat'sya, napasniki proti myenye zbirayut'sya, ya zh nye znayu pro tye; krichat', i nye vmovkayut', z dar-moidami ta pyeryesmishnikami skryegochut' na myenye svoimi zubami... navstryechui, chi dovgo ti budyesh divitis' na tsye? vid-vyerni moyu dushu vid ikhnikh zubiv, vid otikh lyevchukiv odinachku moyu! ya budu tyebye proslavlyati na zborakh vyelikikh, budu tyebye vikhvalyati v chislyennim narod! nyekhai z myenye nye tishat'sya ti, khto vorogue na myenye byezvinno, nyekhai ti nye morgayut' ochima, khto myenye byez prichini nyenavidit', bo gov-oryat' voni nye pro mir, alye na spoki-inikh u krai obludni slova vimishlyayut', svoi usta na myenye voni rozkrivayut', gov-oryat': aga, aga! nashi ochi tsye bachili! ti bachiv tsye, navstryechui, nye pomovchi zh, navstryechui, nye viddalyaisya vid myenye! ustan', i zbudisya na sud mii, bozhye mii i navstryechui mii, na supyeryechku moyu, rozsudi ti myenye do svoii spravvedlivosti, navstryechui, bozhye mii, i nyekhai chyeryez myenye nye tishat'sya, nyekhai nye gov-oryat' u syertsii svoim: aga, iogo maemo mi, khai nye kazhut' voni: mi iogo prokovtnuli... nyekhai posoromlyat'sya ta zastidayut'sya razom, khto z mogo nyeshchastya radie, bodai vbralis' u sorom ta v gan'bu, khto rota svogo rozkrivae na myenye! khai spi-vayut' ta zvyesyelyayut'sya ti, khto bazhae myeni pravoti, i nyekhai kazhut' zavzhdi: khai budy vyelikii navstryechu', shcho miru bazhae svoemu rabovi! a yazyk mii zvishcha-timye pravdu tvoyu, slavu tvoyu kozhyen dyen'!

36

dlya dirigyentu khoru. raba navstryechun'ogo davida. grishnye slovo byezbozhnogo v syertsii moim: nyema strakhu bozhogo pyeredy ochima iogo, bo v ochakh svoikh vin do syebye pid-lyeshchuet'sya, shchob butsim to grikh svii znaiti, shchob znyenaviditi. slova iogo ust to marnota i obmana, pyeryestav vin buti mudrim, shchob chiniti dobro. byezzakon-stvo zadumye vin na postyeli svoii, stae na dorozii nyedobrii, nye tsuraet'sya zlogo. navstryechui, azh do nyebyes milyeserdy-a tvoe, azh do khmar tvoya virmist', tvoya spravedlivist' nyemov gori bozhi, tvoi sudi byezodnya vyelika, lyudinu i khudobu spasaesh ti, navstryechui! yaka doroga tvoya

milist', o bozhye, i khovayut'sya lyuds'ki sini v tini tvoikh kril: voni z sitosti domu tvogo napoyuyut'sya, i ti ikh napuvaesh z potoka svoikh solodoshchiv, bo v tyebye dzhyeryelo zhitya, v tvoim svitli pobachimo svitlo! prodovzh svoyu milist' na tikh, khto znae tyebye, a pravdu svoyu na lyudyei shchirosyerdikh! noga pishnykh nyekhai nye nastupit' na myenye, i byezbozhna ruka nyekhai nye vikidae myenye! popadali tam byezzakonniki, povalyeno ikh i vstati nye zmozhut'.

37

davidiv. nye rozpalyuisya gnivom svoim na zlochintsi, nye mai zazdrosti do byez-zakonnikh, bo voni, yak trava, budut' skoro pokoshyeni, i mov ta zyelyena bilina pov'yanut'! nadiisya na navstryechua i do-brye chini, zymlyu zamyeshkui ta pravdi dotrimui! khai navstryechu' budy rozk-ish tvoya, i vin spovnit' tobi tvogo syert-sya bazhannya! na navstryechua zdai dorogu svoyu, i nan'ogo nadiyu kladi, i vin zrobit', i vin viprovadit', nyemov svitlo, tvoyu spravedlivist', a pravdu tvoyu nye-mov pidyen'. zhdii navstryechua movchii i na n'ogo nadiisya, nye rozpalyuisya gnivom na togo, khto shchaslivoyu chinit' dorogu svoyu, na lyudinu, shcho vikonue zadumi zli. povstrimais' vid gnivu i pokin' pyeryesy-erdy, nye rozpalyuisya lyutistyu, shchob chiniti lish zlo, bo vityati budut' zlochintsi, a ti, khto vpovae na navstryechua zyemlyu vspadkuyut'! a shchye trokhi i nye budy byezbozhnogo, i budyesh divitis' na mist-sye iogo i nye budy iogo, a pokirmi vs-padkuyut' zyemlyu, i zarozkoshuyut' mirom vyelikim! likhye zamishlyae byezbozhnii na pravdyednogo, i skryegochye na n'ogo svoimi zubami, ta navstryechu' posmiet'sya iz n'ogo, bachit' bo vin, shcho nablizhuet'sya iogo dyen'! byezbozhni myecha dobuvayut' ta luka svogo natyagayut', shchob zvaliti nuzhdyennogo i bidnogo, shchob porizati lyudyei prostoi dorogi, ta vviditye ikhnii myechi do ikhn'ogo vlasnogo syertsya, i po-lamani budut' ikhni luki! krashchye ma-lye spravedlivogo, nizh vyelikye bagat-stvo byezbozhnykh, i to bagat'okh, bo zlamani budut' ramyena byezbozhnykh, a spravvedlivikh navstryechu' pidpirae! znae navstryechu' dni nyevinnikh, a ikhnya spad-shchina probudy naviki, za likholittya nye budut' voni posoromlyeni, i za dniv golodu sitimi budut'. bo zaginut' byezbozhni, i navstryechuni vorogi, yak ovychii toi lii, zaniknut', u dimi zaniknut' voni! pozichae byezbozhnii i nye viddae, a prayednii milist' visvidchue ta rozdae, bo blagoslovnyeni vid n'ogo vspadkuyut' zyem-lyu, a proklyati vid n'ogo ponishcheyeni

budut'! vid navstryechua kroki lyudini pobozhnoi stavlyat'sya mitsno, i vin lyubit' dorogu ii; koli zh upadye, to nye budye pokinyena, bo ruku ii pidpirae navstryechu'. ya buv molodii i postariv'sya, ta nye bachiv ya pravednogo, shchob opushcheyeni buv, ni nashchadkiv iogo, shchob khliba prosili. kozhyen dyen' viyavlyae vin milist' ta pozichae, i nad potomstvom iogo blagoslovyennya. ukhilyaisya vid zlogo ta dobrye chini, ta i naviki zhivi! bo lyubit' navstryechu' spravedlivist', i vin bogobiinikh svoikh nye pokinye, voni budut' naviki byeryezhyeni, a nasinnya byezbozhnikh zaginye! uspadkuyut' pravedni zyemlyu, i povik budut' zhiti na nii. usta pravednogo kazhut' mudrist', yazik zhye iogo promovlyae pro pravo, zakon boga iogo v iogo syertsy, kroki iogo nye spitknut'sya. a byezbozhnii chatue na pravednogo, i pil'nue zabiti iogo, ta navstryechu' nye zostavit' iogo v rukakh togo, i nyespravedlivim nye vchinit' iogo, koli budye suditi iogo. nadi-sya na navstryechua, ta dierzhisya dorogi iogo, i pidnyesye vin tyebye, shchob uspadkuvati zyemlyu, ti bachitimyesh, yak ponizhyeni budut' byezbozhni. ya bachiv byezbozhnogo, shcho zbudzhuvav postrakh, shcho rozkoryenyisya, nyemov samoroslye zyelyenye tye dyeryevo, ta vin prominuv, i os' nyemae iogo, i shukav ya iogo, i nye znaishov! byeryezhi nyepovinnogo ta divisa na pravednogo, bo lyudini spokoyu nalyezhit' maibutnist', pyeryestupniki zh razom ponishcheyeni budut', maibutnist' byezbozhnikh zaginye! a spasinnya pravednikh vid navstryechua, vin ikhnya tvyerdinya za chas likholittya, i navstryechu' im pomozhye ta ikh poryatue, vizvolit' ikh vid byezbozhnikh i ikh zbyeryezhye, bo vdaivalis' do n'ogo voni!

38

psalom davidiv. na pam'yatku. navstryechui, nye karai myenye v gnivi svoim, i nye zavdavai myeni kari v svoim pyeryesverdi, bo proshili myenye tvoi strili, i ruka tvoya tyazhko spustilas' na myenye... vid gnivu tvogo nyema tsilogo mist'sya na tili moim, nyemae spokoyu v kostyakh moikh chyeryez mii grikh, bo provini moi pyeryerosli moyu golovu, yak vyelikii tyagar, voni tyazhchi nad sili moi, smyerdyat' ta gniyut' moi rani z glupoti moei... skorcheyeni ya, i nad miru pokhilyenii, tsilii dyen' ya tinyayus' sumnii, bo nutro moe povnye zapalyennya, i v tili moim nyema tsilogo mist'sya... obyezsilyenii ya i pyeryemuchenii tyazhko, ridayu vid stogonu syertsya svogo... navstryechui, vsi bazhannya moi pyeryed toboyu, zid-

khannya zh moe nye skhovalos' vid tyebye. sil'no tripochyet'sya syertsye moe, opustila myenye moya sila, navit' yasnist' ochyei moikh i vona nye zo mnoyu... druzi moi i moi priyateli postavali zdalya vid moei bidi, a blizhni moi postavali opodal'... tyeneta rozstavili ti, khto chatue na dushu moyu, a ti, khto bazhae nyeshchastya myeni, govoryat' proklyattya, i vvyes' dyen' vimishlyayut' zradlyve! a ya, mov glukhii, vzhye nye chuyu, i mov toi nimii, yakii ust svoikh nye vidkrivae... i ya stav, mov lyudina, shcho nichogo nye chue i v ustakh svoikh opravdannya nye mae, bo na tyebye nadiyusa ya, navstryechui, ti vidpovisi, navstryechui, bozhye mii! bo skazav ya: nyekhai nye potishat'sya z myenye, nyekhai nye nyesut'sya voni ponad myenye, koli posliznyet'sya noga moya! bo ya do upadku gotovii, i pyeryedo mnoyu postiino nyeduga moya, bo provinu svoyu viznayu, zhuryusa grikhom svoim ya! a moi vorogi prozhivayut', mitsniyut', i byez prichini pomnozhilisya moi nyedrugi... ti zh, khto vidplachue zlom za dobro, obchorniyut' myenye, bo zhyenus' za dobrom... nye pokin' myenye, navstryechui, bozhye mii, nye viddalyaisya vid myenye, pospishi myeni na dopomogu, navstryechui, ti spasinnya moe!

39

dlya dirigyetna khoru. edutuna. psalom davidiv. ya skazav: pil'nuvati ya budu dorogi svoi, shchob svoim yazykom nye grishiti, nakladu ya vuzdyechku na usta svoi, poki pyeryedo mnoyu byezbozhnii. zanimiv ya v movchanni, zamovk pro dobro, a mii bil' buv podrazhnyenii. rozpalilosya syertsye moe u moemu nutri, palae ogon' vid mogo rozdemuvannya... ya stav govorigi svoim yazykom: povidomi myenye, navstryechui, pro kinyets' mii ta pro dniv moikh miru, yaka to vona, nyekhai znayu, koli ya pomru! os' vidmiryav dolonyeyu ti moi dni, a mii vik yak nishcho proti tyebye, i til'ki marnota sama kozhna lyudina zhiva! syela. u tyemnoti lish khodit' lyudina, klopochyet'sya til'ki pro marnye: gromadit' vona, ta nye znae, khto zvoziti budye otye! a tyeper na shcho mayu nadiyatis', navstryechui? nadiya moya na tyebye vona! vid usikh moikh grikhiv vizvoli myenye, nye chini myenye posmikhom dlya nyerozumnogo! zanimiv ya ta ust svoikh nye vidkrivayu, bo ti tye vchiniv, zabyeri ti vid myenye svii dotork, vid porazi tvoei ruki ya kinchayus'... ti karaesh lyudinu dokorami za byezzakonnnya, ti znishchiv, yak mil', privabnist' ii, kozhna lyudina napravdu marnota! syela. vislukhai, navstryechui, molitvu moyu, i pochui blagannya moe, nye bud' movchaznii do

moei sl'oz'i, bo prikhod'ko ya v tyebye, mandrivnik, yak bat'ki moi vsi! vidvyerni gniv vid myenye i ya pidkriplyusa, pyershye nizh vidlidu, i nye budyemyenye!

40

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyepokhitno nadiyus' na navstryechua, i vin prikhilivsa do myenye, i blagannya moe vin pochuv. vityag myenye vin iz zgubnoi yami, iz bagna bolotistogo, i postaviv na skyeli nogi moi, i zmitsniv moi stopi, i dav pisnyu novu v moi usta, dlya nashogo boga khvalu, nyekhai bachat' bagato-khto i postrakh khai mayut', i khai voni mayut' nadiyu, na navstryechua! blazhyenna lyudina, shcho boga vchinila svoeyu tvyerdinyeyu, i nye zvyertalas' do pishnikh ta tikh, shcho voni do nyepravdi skhilyayut'sya! bagato vchiniv ti, o navstryechui, bozhye mii, tvoi chuda i dumki tvoi til'ki pro nas, nyema tobi rivnogo! ya khotiv bi vsye tsye pokazati i pro tsye rozkazati, ta vono chislyenishye, shchob mozha iogo rozpovisti. zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, ti rozkriv myeni ushi, tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi ti nye zhadav. tadi ya skazav: os' ya prishov iz zvoem knizhki, pro myenye napisanoi. tvoyu volyu chiniti, mii bozhye, ya khochu, i zakon tvii u myenye v syerts'i. ya propoviduvav pravdu v vyelikomu zbori, oto, svoikh ust nye uv'yaznyuyu ya, navstryechui, znaesh ti, spravyedlivist' tvoyu nye khovav ya v syeryedini syertsya svogo, pro virmist' tvoyu ta spasinnya tvoe ya zvishchav, nye taiv ya pro milist' tvoyu ta pro pravdu tvoyu na vyelikim zibranni. tomu, navstryechui, nye uv'yazni milosyerdya svogo vid myenye, a milist' ta pravda tvoya nyekhai zavzhdi myenye styeryezhut', bo nyeshchastya byez liku myenye otchili, byezzakonnnya moi dosyagli vzhye myenye, tak shcho i bachiti nye mozhu, voni chislyenishimi stali za volossya na moii golovi, i syertsye moe opustilo myenye... zvol' spasti myenye, navstryechui, navstryechui, pospishi zh bo na pomich myeni, nyekhai posoromlyeni budut', i khai zgan'blyeni budut' usi, khto shukae moei dushi, shchob skhopiti ii! nyekhai podadut'sya nazad, i nyekhai posoromlyeni budut', khto bazhae dlya myenye likhogo! bo dai skam'yanili vid soromu ti, khto govorit' do myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya ta vyeselyat'sya toboyu vsi ti, khto shukae tyebye ta khto lyubit' spasinnya tvoe, nyekhai zavzhdi govoryat': khai budyemyelikii navstryechu'! a ya vbogii ta bidnii, za myenye podbae navstryechu': moya pomich i mii oboronyets' to ti, bozhye mii, nye spiznyaisya!

41

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. blazhyennii, khto dbae pro vbogogo, v dyen' nyeshchastya navstryechu' poryatue iogo! navstryechu' byeryegtimye iogo ta iogo ozhivlyatimye, budyemye blazhyennii takii na zyeimli, i vin nye vidast' iogo na potalu iogo vorogam! na lozhi nyedugi podast' iomu sili navstryechu', usye lozhye iomu pyeryeminit' v nyeduzi iogo. ya promoviv buv: navstryechui, mai zhye ti milist' do myenye, vilikui dushu moyu, bo ya pyeryed toboyu zgrishiv! vorogi moi kazhut' na myenye likhye: koli vmrye ta zaginyemyennya iogo? a koli khto prikhodit' vidvidati, movit' marnye: iogo syertsye zbiraedlya syebe likhye, i yak viidye nadvir, to govorit' pro tye... vsi moi vorogi mizh soboyu shyepochut'sya razom na myenye, na myenye likhye zamishlyayut': nyegidna rich tisnye iogo, a shcho vin poklavsa to bil'shye nye vstanye!... navit' priyatyl' mii, na yakogo nadiyavsa ya, shcho mii khlib spozhivav, pidnyav proti myenye p'yatu! alye, navstryechui, pomilui myenye, i myenye pidiimi, i ya im vidplachu, iz togo dovidayusya, shcho ti lyubish myenye, koli nado mnoyu surmiti nye budyemyi vorog. a ya chyeryez nyevinnist' moyu ti pidsilish myenye, i pyeryed oblichcham svoim ti postavish naviki myenye! blagoslovyennii navstryechu', bog izrailiv, vid viku i do viku! amin' i amin'!

42

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii, siniv koryeevikh. yak linye toi olyen' do vodnikh potokiv, tak linye do tyebye, o bozhye, dusha moya, dusha moya spragnyena boga, boga zhivogo! koli ya priidu i poyavlyus' pyeryed bozhim litsyem? sl'oz'a moya stala dlya myenye pozhivoyu vdyen' ta vnochi, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii bog? yak pro tsye prigadayu, to dushu svoyu vilivayu, yak ya mnogolyuddi khodiv, i vodiv ikh do bozhogo domu, iz golosom spivu i podyaki svyatkovogo natovpu... chogo, dushyemoya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsa? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo! mii bozhye, dusha moya tuzhit' v myeni, bo ya pam'yatayu pro tyebye z kraini iordanu i gyermonu, iz gori iz mits'ar. priklikae byezodnya byezodnyu na gurkit tvoikh vodospadiv, usi vali tvoi i khvili tvoi pyeryeishli nado mnoyu. udyen' viyavlyae navstryechu' svoyu milist', unochi zh iogo pisnya to mnoyu, molitva do boga mogo zhitya! povim ya do boga: ti skyelyemoya, chomu ti pro myenye zabuv? chogo ya blukayu sumnii chyeryez utisk vorozhii? nibi

kosti lamayut' myeni, koli vorogi moi layut' myenye, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii bog? chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo boga!

43

rozsudi myenye, bozhye, i spravuisya za spravu moyu iz lyud'mi nyebogobiinimi, vizvol' myenye vid lyudini obmani ta krivdi! bozh bog ti moei tvyerdini, chogo zh ti pok-inuv myenye? chogo ya blukayu sumnii chy-eryez utisk vorozhii? poshli svoe svitlo ta pravdu svoyu, voni myenye budut' prova-diti, voni zaprovadyat' myenye do tvoei svy-atoi gori ta do mists' probuvannya tvogo. i nyekhai ya distanus' do bozhogo zhy-ertivnika, do boga rozradi i potikhi moei, i budu na arfi khvaliti tyebye, bozhye, bozhye ti mii! chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo boga!

44

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom navchal'nii. bozhye, svoimi ushima mi chuli, nashi bat'ki nam opovidali: vye-lykye ti dilo vchiniv za ikhnikh dniv, za dniv starodavnikh: ti vignav poganiv svoeyu rukoyu, a ikh osadiv, ponishchiv narodi, a ikh ti poshiriv! nye myechym bo svoim voni zymlyu posili, i ikhne ramyeno im nye po-moglo, a pravitsya tvoya ta ramyeno tvoe, ta svitlo oblichchya tvogo, bo ti ikh up-odobav! ti sam tsar mii, o bozhye, zvyeli zh pro spasinnya dlya yakova: toboyu pob'emo svoikh vorogiv, im'yam tvoim budyemo top-tati povstalikh na nas, bo ya budu nadiy-atitsya nye na luka svogo, i mii myech nye pomozhye myeni, alye ti nas spasyesh vid protivnikiv nashikh, i nashikh nyenavisnikiv zasoromish! mi khvalimos' bogom shchod-nya, i poviki im'ya tvoe slavimo, syela, ta odnak ti pokinuv i nas zasoromiv, i vzhye nye vikhodish iz nashimi viis'kami: ti vchiniv, shcho vid voroga mi obyernulis' nazad, a nashi nyenavisniki grabuvali sobi nash maetok... ti viddav nas na poid, nye-mov tikh ovyechok, i nas rozporoshiv posy-eryed narodiv, ti za byeztsin prodav svii narod, i tsini iomu nye pobil'shiv! ti nas nashim susidam viddav na znyevagu, na narugu ta posmikh dlya nashikh okolits', ti nas uchiniv za prisliv'ya poganam, i golovoyu khitayut' narodi na nas... pyeryedo mnoyu shchodyenno byezchystya moe, i sorom vkrivae oblichchya moe, chyeryez go-los togo, khto lae myenye i proklinae, chy-

eryez voroga i myesnika... priishlo bulo vsye tsye na nas, ta mi nye zabuli pro tye-bye, i zapovitu tvogo nye porushili, nye vs-tupilos' nazad nashye syertsye, i nye vid-khilivsya nash krok vid tvoei dorogi! khoch u mistsye shakaliv ti vipkhnuv buv nas, i prikriiv buv nas smyertnoyu tinnyu, chi i todi mi zabuli im'ya boga nashogo, i ruki svoi prostyagnuli do boga chuzhogo? tazh pro tye bog dovidaet'sya, bo vin znae taemnosti syertsya, shcho nas pobivayut' za tyebye sh-chodyenno, porakhovano nas, yak ovyechok zhyertovnikh... prokin'sya zh, dlya chogo ti, navstryechui, spish? probudisya, nye kida! nazavzhd! dlya chogo oblichchya svoe ti khovaesh, zabuvaesh pro nashu nyedolyu ta nashu tisnotu? bo dusha nasha znizhi-lasya azh do porokhu, a zhivit nash prilig do zyeimli... ustan' zhye, o pomochye nasha, i vikupi nas chyeryez milist' svoyu!

45

dlya dirigyetna khoru. na lilyei". siniv koryeevikh. psalom navchal'nii. pis-nya lyubovi. moe syertsye brinit' dobrim slovom, prokazuyu ya: dlya tsarya moi tvori, mii yazik mov pyero skoropistsya! ti krashchii vid lyuds'kikh siniv, v tvoikh us-takh rozlita krasa ta dobro, tomu blagoslo-viv bog naviki tyebye. priv'yazhi do styegna svogo, sil'nii, svogo myecha, krasu svoyu ta vyelichnist' svoyu, i v vyelichnosti svoii sidai, ta i vyerkhi pomchisya za spravi pravdi, i lagidnosti ta spravyedlivosti, i navchit' tyebye strashnikh chiniv pravitsya tvoya! tvoii strili nagostryeni, a vid nikh pid toboyu narodi popadayut', u syertsye tsars'kikh vorogiv. pryestol tvii, o bozhye, na vichni viki, byerlo pravdi byerlo tsarstva tvogo. ti polyubiv spravyedlivist', a byez-zakonnya znyenavidiv, tomu namastiv tye-bye bog, tvii bog, olivoyu radosti ponad druživ tvoikh. miro, aloye i kassiya vsi shati tvoi, a z palat iz slonovoi kosti struni tyebye zvyesyelili. syeryed skarbiv tvoikh tsars'ki dochki, po pravitsi tvoii stala tsarit-sya v ofirs'komu shchiromu zoloti. slukhai, dochko, i pobach, i nakhili svoe ukho, i zabud' svii narod i dim bat'ka svogo! a tsar budyie zhadatai tvoei krasi, bo vin tvii navstryechu', a ti do zyeimli iomu luanysya. a tirs'ka dochka priiide z darom, budut' bla-gati tyebye naibagatshi z narodu. vsya oz-doba tsars'koi dochki usyeryedini, shata zh ii pogaptovana zolotom. u shati gaptovani vbranu provadyat' ii do tsarya, za nyeyu di-vchata, podrugii ii, do tyebye provadzhyeni. provadyat' ikh z radoshchami ta potikhoyu, u palatu tsars'ku voni viidut'. zamist' bat'kiv tvoikh budut' sini tvoi, ikh po tsilii zyeimli ti postavish volodaryami. ya budu im'ya tvoe zgaduvati po vsikh pokolinnyakh,

tomu to narodi po vichni viki tyebye slaviti
budut'!

46

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh.
na spiv alamoť. pisnya. bog dlya nas
okhorona ta sila, dopomoga v nyedolyakh,
shcho chasto traplyayut'sya, tomu nye
lyakaemos' mi, yak tryasyet'sya zymlya,
i koli gori zsvayut'sya v syertsye moriv!
shumlyat' i kipyat' iogo vodi, chyeryez
vyelich' iogy tryemyat' gori. syela. richka,
vidnogi ii vyesylyat' misto bozhye, naisvy-
atishye iz mists' probuvannya vsyevishn'ogo.
bog syeryed n'ogo, nyekhai nye khitaet'sya,
bog pomozhye iomu, koli ranok nastanye.
shumili narodi, khitalisya tsarstva, a vin
golos podav svii i zymlya rozplivlasya. z
nami navstryechu' savaot, nasha tvyerdinya
bog yakoviv. syela. idit', oglyadaitye
navstryechuni dila, yaki ruinuvalnya vchiniv
na zyeml! azh do krayu zyeмли pripinyae
vin viini, lamae vin luka i toroshchit' spisa,
palit' ogyem kolyesnitsi! vgamuities' ta
znaitye, shcho bog ya, pidnyesus' mizh
narodami, pidnyesus' na zyeml! z nami
navstryechu' savaot, nasha tvyerdinya bog
yakoviv! syela.

47

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh.
psalom. vsi narodi, plyeshchit' u doloni,
poklikuitye bogovi golosom radosti, griznii
bo vsyevishnii navstryechu', tsar vyelikii
vsiei zyeмли! vin narodi pid nas pidbivae, a
pogan nam pid nogi, vin nashu spadshchinu
dlya nas vibirae, vyelichnist' dlya yakova,
shcho iogo polyubiv. syela. bog vistupae pri
radisnikh okrikakh, navstryechu' pri golosi
roga. spivaitye bogovi nashomu, spivaitye,
spivaitye tsaryevi nashomu, spivaitye, bo
bog tsar usiei zyeмли, spivaitye navchal'nii
psalom! bog zatsaryuvav nad narodami, bog
siv na svyatomu svoemu pryestoli! zibralis'
vladiki narodiv, narod boga avraamovogo,
yak bozhi shchiti na zyeмли, mizh nimi vin
sil'no zvyelichyeni!

48

pisnya. psalom siniv koryeevikh. vye-
likii navstryechu' i proslavlenii vyeł'mi v
misti nashogo boga, na svyati svoii gori!
prypishna kraina, rozrada vsiei zyeмли, to
sions'ka gora, na pivnichnikh okolitsyakh,
misto tsarya mozhnovladnogo! bog u khra-
makh svoikh, za tvyerdynu vin znani. bo
tsari os' zibralis', ishli voni razom, alye, yak
pobachili, to zdivuvalis', polyakalisya ta i

rozporoshilis'... obgornuv ikh tam strakh,
nyemov bil' porodillyu; ti skhidnim vitrom
rozviv korabli ti tarshis'ki. yak mi chuli, tak
bachili v misti navstryechua savaota, u misti
nashogo boga, bog mitsno postavit' naviki
iogo! syela. rozmishlyali mi, bozhye, pro
milist' tvoyu syered khramu tvogo. yak
im'ya tvoe, bozhye, tak slava tvoya azh po
kintsi zyeмли, spravedlivosti povna prav-
itsya tvoya! nyekhai vyesyelit'sya sions'ka
gora, yudini dochki khai tishat'sya chyeryez
tvoi pravosuddya. ototchitye sion i obstupi-
tye iogo, polichit' iogo bashti, zvyernitye
uvagu na vala iogo, visokit' palati iogo
poobmiryuite, shchob rozpovisti pokolin-
nyu nastupnomu, bo tsyei bog to nash bog
na vichni viki, vin budye provaditi nas azh
do smyerti!

49

dlya dirigyetna khoru. siniv koryee-
vikh. psalom. slukhaitye tsye, vsi nar-
odi, viz'mit' do ushey, usi myeshkantsi
vsyesvitu, i lyuds'ki sini i sini muzhiv,
razom bagatii ta vbogii, moi usta kaza-
timut' mudrist', dumka zh syertsya mogo
rozumnist', nakhilyu svoe ukho do prikazki,
rozv'yazhu svoyu zagadku liroyu! chomu
mayu boyatis' u dyen' likholittya, yak stanye
krug myenye nyepavda moikh oshukantsiv,
yaki na bagatstvo svoe pokladayut' nadiyu,
i svoimi dostatkami khvalyat'sya? alye
zhodna lyudina nye vikupit' brata, nye dast'
iogo vikupu bogovi, bo vikup ikhnikh dush
dorogii, i nye pyerestanye naviki, shchob
mig vin shchye zhiti naviki i nye bachiti
grobu! ta lyudi pobachat', shcho mudri
vmirayut' tak samo, yak ginut' nyeviglas
ta nyeuk, i lishayut' dlya inshikh bagat-
stvo svoe... voni dumayut', nibi domi
ikhni naviki, mistsya ikhn'ogo zamyeshkan-
nya z rodu do rodu, imyenami svoimi zvut'
zyemli, ta nye zostaet'sya v poshani lyudina,
podibna khudobi, shcho ginye! taka ikhnya
doroga glupota dlya nikh, ta za nimi idut'
ti, khto kokhae ikhnyu dumku. syela. voni
ziidut' v shyeol, i smyert' ikh pasye, nyemov
vivtsi, a pravyedniki zapanuyut' nad nimi
vid rannya; podoba ikhnya znishchit'sya,
shyeol budye myeshkannam dlya nikh... ta
vizvolit' bog moyu dushu iz vladi shyeolu,
bo vin myenye viz'mye! syela. nye lyakaisya,
koli bagatie lyudina, koli zbil'shuet'sya slava
domu ii, bo, vmirayuchi, nye zaberye vona
vs'ogo, ii slava nye pidye za nyeu! khoch
vona svoyu dushu za zhittya svogo khvalit',
i slavlyat' tyebye, yak dlya syebeie ti chinish
dobro, vona priidye do rodu bat'kiv svoikh,
shcho svitla voni nye pobachat' naviki! lyu-
dina v poshani, alye nyerozumna, podibna
khudobi, shcho ginye!

psalom asafiv. prorik bog nad bogami navstryechu', i zymlyu poklikav vid skhid sentsya i azh do zakhodu iogo. iz sionu, koroni krasī, bog yavivsyā v prominni! prikhodit' nash bog, i nye budye movchati: palyuchii ogon' pyeryed nim, a krug n'ogo vsye burit'sya sil'no! vin poklichye zgori nyebyesa, i zymlyu narod svii suditi: pozbiraitye dlya myenye pobozhnikh moikh, shcho nad zhyertvoyu sklali zapovita zo mnoyu. i nyebyesa zvistyat' pravdu iogo, shcho bog vin suddya. syela. slukhai zhye ti, mii narodye, bo budu os' ya govoriti, izrailyevi, i budu svidchit' na tyebye: bog, bog tvii ya! ya budu kartati tyebye nye za zhyertvi tvoī, bo vsye pyeryedo mnoyu tvoī tsilopalenyenya, nye viz'mu ya bichka z tvogo domu, ni kozliv iz koshar tvoikh, bo nalyezhit' myeni vsya lisna zvirina ta khudoba iz tisyachi gir, ya znayu vsye ptastvo girs'kye, i zvir pol'ovii pri myeni! yakbi buv ya golodnii, tobi b nye skazav, bo moyā vsya vsyelyenna i usye, shcho na nii! chi ya m'ysao bichiv spozhivayu, i chi p'yu krov kozliv? prinos' bogovi v zhyertvu podyaku, i vikonuī svoī obitnitsi vsyevishn'omu, i do myenye poklich v dyen' nyedoli, ya tyebye poryatuyu, ti zh proslavish myenye! a do grishnika bog promovlyae: chogo pro ustavi moi rozpovidash, i chogo zapovita mogo na ustakh svoikh nosish? ti zh nauku znayenadiviv, i poza syebye slova moi vikinuv. yak ti zlodiya bachiv, to bigav iz nim, i z pyeryelyubnikami nakladav. svoī usta puskaesh na zlo, i yazik tvii omanu plyetye. ti sidish, proti brata svogo nagovoryuesh, pogoloski puskaesh pro sina svoei matyeri... otsye ti robiv, ya zh movchav, i ti dumav, shcho ya takii samii, yak ti. tomu budu kartati tyebye, i vilozhu vsye pyeryed ochi tvoī! zrozumiitye zh tsye vi, shcho zabuvaetye boga, shchob ya nye skhopiv, bo nye budye komu ryatuvati! khto zhyertvu podyaki prinosit', toī shanue myenye; a khto na dorogu svoyu uvazhae, bozhye spasinnya iomu pokazhu!

51

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pomilui myenye, bozhye, z vyelikoi milosti tvoei, i z vyelikogo milosyerdya svogo zaglad' byezzakonnnya moi! obmii myenye zovsim z mogo byezzakonnnya, i ochisti myenye vid mogo grikha, bo svoi byezzakonnnya ya znayu, a mii grikh pyeryedo mnoyu postiino. tobi, odnomu tobi ya zgrishiv, i pyeryed ochima tvoimi lukavye vchiniv, tomu spravedlivii ti budyesh u movi svoii, byezdogannii u sudi svoim. otozh ya v byezzakonni narodzhyenii, i v grikhu zachala myenye mati moyā. oto, polyubiv esi

pravdu v glibinakh, i v taemnikh ryechakh viyavlyaes pyemudrist' myeni. ochisti isopom myenye, i budu ya chistii, obmii ti myenye i ya stanu bilishii vid snigu. dai pochuti myeni vtikhu i radist', i raditimut' kosti, shcho ti pokrushiv. oblichyā svoe zakhovai vid grikhiv moikh, i vsi byezzakonnnya moi pozagladzhui. syertsye chistye stvori myeni, bozhye, i trivalogo dukha v moemu nutri vidnovi. nye vidkin' myenye vid svogo litsya, i nye byeri svogo dukha svyatogo vid myenye. vyerni myeni radist' spasinnya tvogo, i z lagidnim dukhom pidtrimai myenye. ya budu navchati byezzakontsiv dorig tvoikh, i navyernut'sya grishni do tyebye. vizvol' myenye vid pyeryestupu krovnogo, bozhye, bozhye spasinnya mogo, mii yazik nyekhai slavit' tvoyu spravedlivist'! navstryechui, vidkrii moi usta, i yazik mii zvistit' tobi khvalu, bo ti zhyertvi nye pragnyesh, a dam tsilopalenyenya, to nye lyubye vono tobi budye. zhyertva bogovi zlamanii dukh; syertsyem zlamanim ta upokoryenim ti nye pogorduesh, bozhye! ushchasliv svoim blagovolinniam sion, zbudui muri dlya erusalimu, todi ti polyubish sobi zhyertvi pravdi, tsilopalenyenya ta prinoshyenya, todi pokladut' na tvii vivtar tyel'tsiv!

52

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii davidiv. chogo khvalishsya zlom, o mogutnii? tsilii dyen' bozha milist' zo mnoyu. zamishlyae lukavstvo yazik tvii, yak ta britva nagostryena ti, shcho chinish obmanu! ti zlo polyubiv nad dobro, a nyeppravdu bil'sh, yak pravdu kazati, syela, ti lyubish usyaki shkidlivī slova, ti yaziku obmannii! otozh, bog zruinue nazavzhdī tyebye, tyebye vikinye i virvye z namyetu tyebye, i tyebye vikoryenit' iz kraini zhittya. syela. i pobachat' tsye pravyedni, i budut' boyatis', i budut' smiyatisya z n'ogo: os' muzh, shcho boga nye chinit' svoeyu tverdynyeyu, ta na vyelikist' bagatsvā svogo pokladae nadiyu, vtikae do zlogo svogo... a ya yak zye-lyena olivka u bozhomu domi, nadiyus' na bozhuyu milist' na vichni viki! budu slaviti vichno tyebye, shcho vchiniv ti otsye, i pro imyennya tvoe budu zvischhati pobozhnim tvoim, shcho dobre yono!

53

dlya dirigyetna khoru. na makhalat". navchal'nii psalom. davidiv. byezumnii govorit' u syertsī svoim: nyema boga! zipulsiv' voni, i nyespravedlivist' obridlivu chinyat', nyema dobrochintsya!... bog zorit' iz nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob pobachiti, chi e

tam rozumonii, shcho boga shukae. usi povid-stupali, razom stali ogidnimi, nyema do-brochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozumiut' oti, khto byezzakonnnya vchinyae, shcho mii lyud poidayut'? voni spozhivayut' khlib bozhii, ta nye klichut' iogo! todi nas-trashilisya strakhom voni, khoch strakhu nye bulo, bo rozsipav bog kosti togo, khto tyebye ototchiv buv, ti ikh posoromiv, bo nimi pogorduvav bog! abi to vin dav iz sionu spasinnya izrailievi! yak dolyu svogo nar-odu povyrnye navstryechu', to raditimye yakiv, utishatisya budye izrail'!

54

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psa-lom navchal'nii davidiv, yak zifiyani priishli buli ta skazali saulovi: os' david pomizh nami khovaet'sya!" spasi myenye, bozhye, imyennyam svoim, i mistsyu svoeyu myenye opravdai! vislukhai, bozhye, molitvu moyu, nakhili svoe ukho do sliv moikh ust, bo chuzhintsi povstali na myenye, rozbishaki zh shukayut' moei dushi, voni boga nye stavili pyeryed soboyu. syela. os' bog poma-gae myeni, navstryechu' syeryed tikh, khto pidtrimue dushu moyu. khai povyrnyet'sya zlo na moikh vorogiv, svoeyu pravdyu vin-ishchi ikh. v dobrovil'nomu dari ya zhyertvu tobi prinyesu, im'ya tvoe, navstryechui, slav-iti budu, shcho dobrye vono, bo myenye vono vizvolilo vid usyakikh nyeshchast', i ya bachu zanyepad moikh vorogiv!

55

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psa-lom navchal'nii davidiv. vislukhai, bozhye, molitvu moyu i vid blagannya mogo nye khovaisya! prislukhais' do myenye i podai myeni vidpovid', ya blukayu u smutku svoim i stognu, vid kriu vorozhogo, vid utiskiv grishnogo, bo grikh nakidayut' na myenye voni, i v gnivi myenye pyeryesliduyut'... tryemtit' moe syertsye v myeni, i strakhi smyertyel'ni napali na myenye, strakh ta tryemtinnya na myenye naishli, i trivoga myenye obgornula... kazav ya: koli b ya mav krila, nyemov ta golubka, to ya polyetiv bi i spochiv! otozh, poman-druyu dalyeko, probuvatimu ya na pustini. syela. pospishu sobi, shchob utyekti pyeryed vitrom burkhlivim ta buryeyu... vigubi, navstryechui, ta pogubi yazika ikhn'ogo, bo v misti ya bachiv nasil'stvo ta svarku, voni khodyat' udyen' ta vnochi kolo n'ogo na mu-rakh iogo, a grikh ta nyepravda vsyeryedini v n'omu, nyeshchastya vsyeryedini v n'omu, a z vulits' iogo nye vikhodyat' nasillya i obmana, bozh nye vorog zlorichit' na myenye, tsye ya pyeryenis bi, i nye nyenav-

isnik mii pobil'shivs' nado mnoyu, ya skho-vavsya b vid n'ogo, alye ti, cholovik myeni rivnya, mii priyatel' bliz'kii i znaiomii myeni, z yakim solodko shchiru rozmovu provadimo, i khodimo do bozhogo domu syeryed burkhlivogo natovpu... nyekhai zhye vpadye na nikh smyert', nyekhai zidut' voni do shyeolu zhivimi, bo zlo v ikhnim myeshkanni, u ikhnii syeryedini! ya klichu do boga, i navstryechu' uryatue myenye: uveyehori, vrantsi i opivdni ya skarzhus' i zidkhaiyu, i vin vislukhae mogo golosu! u miri vin vikupit' dushu moyu, shchob do myenye voni nye zblichalis', bo bagato bulo ikh na myenye! bog vislukhae, i im toi vidpovist', khto vidviku sidit' na pryestoli, syela, bo nyemae u nikh pyeryemin, i boga voni nye boyat'sya, vorog vityagnuv ruki svoi proti tikh, shcho v spokoii zhili z nim, vin zgan'biv zapovita svogo, iogo usta gladyen'ki, yak maslo, ta svarka u syertsii iogo, vid olivi m'yakishi slova iogo, ta voni yak myechi ti ogolyeni!... svogo tyagara pokladi ti na navstryechua, i tyebye vin pidtrimae, vin nikoli nye dast' zakhitatisya pravvednomu! a ti ikh, bozhye mii, poski-daesh do yami pogibyeli! lyudi chiniv kri-vavikh i obmani, bodai svoikh dniv voni nye dozhili navit' do polovini, a ya pokladayu nadiyu na tyebye!

56

dlya dirigyetna khoru. na nima golubka v dalyechini". zolotii davidiv psalom, koli filistimlyani zakhopili buli iogo v gati. pomilui myenye, bozhye, bo topchye myenye cholovik, tsilii dyen' vin voyue ta tisnye myenye! chatuyut' moi vorogi tsilii dyen', bo bagato takikh, shcho voyuyut' zavzyato na myenye! togo dnya, koli strakh obgor-tae myenye, ya nadiyu na tyebye kladu, ya v bozi khvalitimu slovo iogo, na boga nadiyu kladu, i nye boyusya, shcho tilo uchinit' myeni? tsilii dyen' bil' prinosyat' slova moi, usi ikhni dumki proti myenye na zlo: slid-kuyut', khovayut'sya, pil'nuyut' voni moi stopi... yak chatuyut' na dushu moyu, tak ti chyeryez grikh vidzhyeni ikh, ponizh, bozhye, lyudyei v svoim gnivi! polichiv ti tinyannya moe, pomisti zh moi sl'ozii py-eryed soboyu, chi zh voni nye zapisani v knizi tvoii? todi to moi vorogi povtikayut' nazad, togo dnya, yak ya klikati budu. tye ya znayu, shcho bog pri myeni, i v bozi ya spravu svoyu dokinchu, dokinchu ya v navstryechui spravu! na boga nadiyu kladu i nye boyus', shcho lyudina uchinit' myeni? na myeni zostayut'sya, o bozhye, prislyagi tobi, ta dlya tyebye ya vipovnyu zhyertvi khvali. yak ti spas moyu dushu vid smy-erti, to khiba zh nye spasyesh moikh nig vid padinnya, shchob u svitli zhittya ya khodiv

dlya dirigyetna khoru. na spiv: nye vigubi". zolotii psalom davidiv, koli vin utikav vid saula v pyechyeru. pomilui myenye, bozhye, pomilui myenye, bo do tyebye vdaet'sya dusha moya, i v tini tvoikh kril ya skhovayus', azh poki nyeshchastya minye! ya klichu do boga vsyevishn'ogo, do boga, shcho chinit' dlya myenye dobro. vin poshlye z nyebyes i vryatue myenye, vin pogan'bit' togo, khto chatue na myenye. syela. bog poshlye svoyu milist' ta pravdu svoyu na dushu moyu. znakhodzhusya ya syeryed lyeviv, shcho lyuds'kikh siniv pozhirayut', ikhni zubi yak spis toi ta strili, a ikhnii yazik gostrii myech. pidnyesisya zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zymlyeyu! vorogi prigotovili pastku dlya stop moikh, dushu moyu nakhilili, voni vikopali vovchu yamu dlya myenye, i popadali v nyei sami! syela. moe syertsye zmitsnilosya, bozhye, zmitsnilosya syertsye moe, ya budu spivati ta slaviti tyebye! zbudisya zh ti, khvalo moya, probudisya zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitnyu zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o navstryechui, syeryed narodiv, ya budu spivati tobi mizh plyemye-nami, bo tvoe milosyerdya vyelikye vono azh do nyeba, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesisya zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zymlyeyu!

dlya dirigyetna khoru. na spiv: nye vigubi". zolotii psalom davidiv. chi zh to spravdi vi, mozhni, govorytse pravdu, chi lyuds'kikh siniv slushno suditye? otzhye, u syertsii vi chinitye krivdi, dorogu nasil'stva ruk vashikh toruetye vi na zymli. vid lonya shchye matyern'ogo vzhye viddalenyi nespravedlyvi, z utrobi shchye matyern'oi zabludilisya nepravdomovtsi, ikhnya otruta taka, yak otruta zmiina, yak otruta glukhoi gadyuki, shcho ukho svoe zatulyae, shcho nye slukhae golosu zaklinachiv, charivnika, v charakh vpravnogo! poruinui, bozhye, zubi ikhni v ikhnikh ustakh, lyevchukam rozbi, navstryechui, shchelyepi, nyekhai rozplivut'sya, nyemov ta voda, shcho sobi roztikaet'sya, khai pov'yanut' voni, yak trava po dorozhi, bodai stali, nyemov toi slimak, shcho v svoii slizoti rozpuskaet'sya, shchob sontsya nye bachili, yak myertvii otoi plid u zhinki! poki pochuyut' tyerninu zapalyenu vashi gorshki, nyekhai burya ii roznyesye, chi svizhu, chi spalenyu! a pravyednii tishitis' budyte, bo pomstu pobachit', u krovi byezbozhnogo stopi svoi vin

obmie! i skazhye lyudina: popravdi e plid spravedlivomu, spravdi e bog, suddya na zymli!

dlya dirigyetna khoru. na spiv: nye vigubi". zolotii psalom davidiv, koli poslav buv saul, i styeryegli iogo dim. shchob ubiti iogo. vizvol' myenye vid moikh vorogiv, o mii bozhye, vid napasnikiv moikh okhoroni ti myenye! vizvol' myenye vid zlochintsiv, i spasi myenye vid krovozhyernikh, bo os' prichailis' na dushu moyu, na myenye zbirayut'sya sil'ni, nye moya v tim provina, o navstryechui, i nye mii grikh! byez moei provini voni on zbigayut'sya ta gotuyut'sya, ustan' zhye nazustrich myeni ta pobach! i ti, navstryechui, bozhye savaotye, bozhye irzailiv, zbudisya, shchob pokarati vsikh pogan, i nye pomilui nikogo iz zradnikiv zlikh! syela. nadvyechir voni povyertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu, i os' slova vivyergayut' ustami svoimi, myechi v ikhnikh gubakh, ta khto tsye pochue... alye posmieshsya z nikh, navstryechui, i vsikh pogan zasoromish! tyverdynye moya, ya tyebye pil'navatimu, bo bog oborona moya! mii bog, iogo milist' myenye popyeryedila, bog uchinit' myeni, shcho pobachu padinnya svoikh vorogiv! nye vbivai ikh, shchob narod mii ts'ogo nye zabuv, mitstsyu svoeyu rozvii ikh i znizh ikh, o shchitye nash, navstryechui! grikh ikhnikh ust slovo gub ikhnikh, i nyekhai voni skhopleni budut' svoeyu pikhoyu, i za klyatvu i bryekhnyu, yaku kazhut'! i gnivi ikh znishch, znishch i khai ikh nye budyte, i khai znayut' voni, shcho tsaryue bog v yakovi, azh do kintsiv zymli! syela. a nadvyechir voni povyertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu. voni vyeshtatis' budut', shchob isti, koli zh nye naidyat'sya, to skarzhitis' budut'. a ya budu spivati pro silu tvoyu, budu radisno vrantsi khvaliti tvoyu milist', bo dlya myenye ti buv v dyen' nyedoli moei tyverdynyeyu i zakhistom! tyverdynye moya, do tyebye spivati ya budu, bo bog oborona moya, milostivii mii bozhye!

dlya dirigyetna khoru. na spiv: lilyeya svidchyennya". zolotii psalom davidiv dlya navchannya, koli vin pidpaliv buv aram dvukh richok i aram tsovi, i vyernuvsyia ioav i pobiv yedoma v solyanii dolini, dvanadtsyat' tisyach. bozhye, pokinuv ti nas, rozporoshiv ti nas, ti nagnivasya buv, povyernisyia zh do nas! ti zymlyeyu zatryas, i ii rozirrav, uzdorov zhye ulamki ii, bo vona zakhitalas'! ti vchiniv, shcho narod tvii

pobachiv tyazhkye, napoiv nas otrutnim vinom... ti dav prapora tim, khto boit'sya tyebye, shchob zbiralis' voni pyeryed pravdoyu. syela. shchob lyubi tvoi buli vizvolenyi, svoeyu pravitsyeyu dopomozhi, i obizvisya do nas! u svyatini svoii bog promoviv: nyekhai rozvyesyelyus', rozdilyu ya sikhvym i dolinu sukkots'ku pomiryayu! nalyezhit' myeni gilyead, myeni manasiya, a efryem okhorona moii golovi, yuda byerlo moe. moav to midnitsya mogo mittya, na yedom uzuttyam svoim kinu, filistyeyu, vigukui dlya myenye iz radistyu! khto myenye zaprovadit' do mista tyverdinnogo, khto do yedomu myenye poprovadit'? khiba zh ti pokinuv nas, bozhye, i syeryed nashogo viis'ka nye viidyesh vzhye, bozhye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' viyavimo v bozi, i vin potopchye protivnikiv nashikh!

61

dlya dirigyetna khoru. na strunnim instrumyenti. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, blagannya moe, pochui zhye molitvu moyu, ya klichu do tyebye vid krayu zymli, koli syertsye moe omlivae! na skyelyu, shcho vishcha vid myenye, myenye poprovad', bo dlya myenye ti stav pristanovishchyem, bashtoyu sil'noyu suproti voroga! khai ya osyelyusya naviki v namyeti tvoim, v ukritti tvoikh kril zakhovayusya, syela, bo ti, bozhye, pochuv obitnitsi moi, ti dav spad-shchinu tim, khto imyennya tvogo boit'sya! tsaryey primnozh dni do dniv, prodovzh roki iomu nyemov vichni viki, nyekhai vin pyeryed bozhim litsyem probuvae naviki, khai milist' ta pravda iogo styeryezhut'! otak budu spivati ya zavzhdi pro imyennya tvoe, vikonuvati budu shchodyenno obiti svoi!

62

dlya dirigyetna khoru. dlya edutuna. psalom davidiv. til'ki vid boga chyekai u movchanni, o dushye moya, vid n'ogo spasinnya moe! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyerdinya moya, tomu nye zakhitayusya duzhye! doki budyetye vi napadati na lyudinu? usi khochyetye vi roztroshchiti ii, nyemov mur toi pokhilyenii, mov bi parkan toi valyushchii! voni til'ki i dumayut', yak bi zipkhnuti ii z visoti, voni polyubili nyeppravdu: blagoslovlyayut' svoimi ustami, v svoemu zh nutri proklinayut'!... syela. til'ki vid boga chyekai u movchanni, o dushye moya, bo vid n'ogo nadiya moya! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyerdinya moya, tomu nye zakhitayus'! u bozi spasinnya moe i

moya slava, skyelya sili moei, moe pristanovishchye v bozi! mii narodye, kozhnogo chasu nadiiyyes' na n'ogo, syertsye svoe pyeryed nim vilivaitye, bog dlya nas pristanovishchye! syela. spravdi, lyuds'ki sini yak ta para, sini i vishchikh muzhiv obmana: yak uzvati na vagu voni lyegshi vid pari vsi razom! nye nadiiyyes' na utisk, i nye pishaityes' grabunkom; yak bagatstvo rostye, nye prikladaitye svogo syertsya do n'ogo! odin raz bog skazav, a dvichi ya chuv, shcho sila u boga! i v tyebye, o navstryechui, milist', bo vidplachuesh kozhnomu zgidno z dilami iogo!

63

psalom davidiv, koli buv vin u pustini yudyeis'kii. bozhye ti bog mii, ya shukayu vid rannya tyebye, dusha moya pragnye do tyebye, tuzhit' tilo moe za tobouy v kraini pustyel'nii i vimuchyenii byez vodi... ya tak priglyadavsya do tyebye v svyatini, shchob bachiti silu tvoyu i tvoyu slavu, lipsha bo milist' tvoya nad zhittya, i moi usta tyebye proslavlyayut'! tak ya budu v zhitti svoim blagoslovlyati tyebye, radi imyennya tvogo budu ruki svoi pidiimati! nasichuet'sya, nibi loem i tovshchyem, dusha moya, a usta moi khvalyat' gubami spivnimi. yak zgayayu tyebye na postyeli svoii, rozmishlyayu pro tyebye v storozhakh nichnikh: shcho stav ti na pomich dlya myenye, v tini zh tvoikh kril ya spivatimu! prigorulas' do tyebye dusha moya, pravitsya tvoya pidpirae myenye. vorogi zh moyu dushu shukayut' dlya zgubi, nyekhai zapadut'sya do spodu zymli, nyekhai pomordovani budut' myechyem, bodai stali shakalam pozhivoyu! a tsar zvyesyelit'sya u bozi, budye khvalyeniii kozhyen, khto iomu prislyagae, budut' bo zamknyeni usta lzhyemovtsyam!

64

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, mii golos, yak skarzhusya ya, vid strakhu vorozhogo dushu moyu khoroni! zakhovai myenye vid potaemnogo zboru zlochintsiv, vid krikui svavil'tsiv, yak nagostrili svoego yazika, yak myecha, natyagnuli strilu svoyu slovom girkim, shchob taemno strilyati v nyevinnogo, voni naglo strilyatimut' v n'ogo, i nye budut' boyatis'!... u zlii spravi zmitsnyayut' syebye, zmovlyayut'sya pastki taemno rozstaviti, kazhut': khto budye ikh bachiti? voni krivdi khovayut'... zagynyemo, yak zadum ikhnii spovnit'sya, bo nutro cholovika ta syertsye glibokye! alye vchinit' bog, shcho strila na nikh strilit', i naglo poranyeni budut',

i vchinit', shcho ikhnii yazik dopadyet'sya do nikh, i budut' khitati golovoyu usi, khto spoglyanye na nikh!... i vsi lyudi boyatisya budut', i budut' rozkazuvati pro chin boga, i dilo iogo zrozumiut'! i pravvednii navstryechuom budye raditi, i budye vdatatis' do n'ogo, i budut' pokhvaleni vsi prostosyerdi!

65

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. usya zyeumlye, poklikiutye bogovi: tobi, bozhye, nalyezhit'sya slava v sioni, i tobi mae viddanii buti obit! ti, shcho molitvi vislukhuesh, vsyake tilo do tyebye prikhodit'! spravi grishni zroblilis' sil'nishi vid nas, ti nashi grihki probachaesh! blazhyennii, kogo vibiraesh ti ta nablizhaesh, v osyelyakh tvoikh spochivati toi budye! nasitimos' mi dobrom domu tvogo, naisvyatishim iz khramu tvogo! grizni ryechi ti vidpovidaesh nam pravdoyu, bozhye, spastyelyu nash, nadie vsikh kintsiv zyeumli ta sushchikh dalyeko na mori, shcho gori stavish svoeyu siloyu, pidpyeryezanii mit-syu, shcho vtikhomiryuesh gurkit moriv, ikhnikh khvil' ta galas narodiv... i budut' byatis' oznak tvoikh myeshkantsi kintsiv zyeumli. ti rozvyesyelyaesh krainu, dye vikhid poranku i dye vyechir. ti vidviduesh zyeumlyu ta poish ii, ti zbagachuesh shchye-dro ii, povnii vodi potik bozhii, ti zbizhzhya gotuesh ii, bo ti tak prigotoviv ii! ti rillyu ii nasichuesh vogkisty, virivnyuesh gruddya ii, rozpuskaesh doshchami ii, ti blagoslovlyaesht roslinnist' ii! ti dobrom svoim rik vkoronovuesh, i styezki tvoi kraplyami tovshchu tyechut'! pasovis'ka pustini splivayut'sya kraplyami, i radistyu pidpyeryezalis' uzgir'ya! lugi zodyagnulis' otarami, a dolini pokrilisya zbizhzhym, kukayut' voni ta spivayut'!

66

dlya dirigyetna khoru. pisnya. psalom. usya zyeumlye, poklikiutye bogovi, vispivuitye chyst' iogo imyennyyu, chyst' dlya slavi iogo pokladit'! skazhit' bogu: yaki tvoi vchinki grizni! chyeryez silu vye-liku tvoyu tvoi vorogi piddadut'sya tobi, vsya zyeumlya budye padati do nig tvoikh, i spivati tobi budye, ospivuvati imyennya tvoe! syela. idit' i poglyan'tye na bozhi dila, vin grizni u dilakh proti lyuds'kikh siniv! vin na sukhodil zminiv morye, i pyeryekhodil richku nogoyu, tam radili mi v n'omu! vin tsaryue naviki svoeyu mogut-nistyu, ochi iogo mizh narodami zoryat', nyekhai nye nyekut'sya vidstupniki! syela. blagoslovlyaitye, narodi, nashogo boga, i go-

los slavi iogo rozgoloshuitye, shcho zbyerig pri zhitti nashu dushu, i nye dav nozi nashii spitknutis', bo ti, bozhye, nas viprobuvav, ti nas pyeryetopiv, yak sriblo pyeryetoplyuet'sya... ti nas do v'yaznitsi vprovadiv, ti puta poklav nam na styegna, ti izditi dav buv lyudini po golovakh nashikh, mi vviishli do ognju i do vodi, alye na shiroki mist-sya ti nas viviv! uvidu ya do domu tvogo z tsilopalyennyami, obiti svoi tobi viplachu ti, shcho ikh vimovili moi gubi i skazali buli moi usta v tisnoti moii! tsilopalyennya sitikh tyel'tsiv pidnyesu tobi z dimom kadil'nim baranyachim, prigotuyu bikiv iz kozlami. syela. idit', i poslukhaitye, vsi bogobiini, a ya rozkazhu, shcho vin uchiniv dlya moei dushi: do n'ogo ya klikav ustami svoimi, i khvali iomu pid moim yazikom! koli b byezzakonnaya ya bachiv u svyrtsi svoim, to navstryechu' nye pochuv bi myenye, alye bog pochuv, i vislukhav golos moei molitvi! blagoslovlyennii bog, yakii nye vidkinuv moei molitvi i svogo milosyerdyia vid myenye!

67

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom. pisnya. nyekhai bog pomilue nas, i khai poblagoslovit', khai zasyae nad nami oblichchiam svoim, syela, shchob piznati dorogu tvoyu na zyeumli, posyeryed narodiv usikh spasinnya tvoe! khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! nyekhai vyesyelyat'sya i spivayut' plyemyena, bo ti pravdoyu sudish narodi i plyemyena vvedyesh na zyeumli! syela. khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! zyeumlya vrozhai svii dala, bog poblagosloviv nas, nash bog! nyekhai blagoslovlyae nas bog, i vsi kintsiv zyeumli khai boyat'sya iogo!

68

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. nyekhai voskryesnye bog, i rozporoshat'sya vorogi iogo, i nyekhai vid litsya iogo povtikayut' iogo nyenavisniki! yak dim rozvivaet'sya, tak ikh rozvii, yak topit'sya visk vid ognju, otak nyespravvedlivi zaginut' pyeryed bozhim litsyem! a pravvedni budut' raditi, i budut' tishitisya pyeryed bogom, i vyesyelitisya v radosti budut'! spivaitye bogovi, vispivuitye imyennyyu iogo, rivnyaitye dorogu tomu, khto idye na khmarakh, navstryechu' iomu imyennya, ta pyeryed nim vyesyeli't'sya! sirotam bat'ko i vdovitsyam suddya, to bog u svyatomu myeshkanni svoim! bog samitnikh uvodit' do domu, vityague v'yazniv z kaidaniv, til'ki vidstupniki myeshkati budut' u spa-

lyenii sontsyem zyeimli! bozhye, koli pyeryed narodom svoim ti vikhodiv, koli ishov ti pustinyeyu, syela, to tryaslasya zyeimlya, takozh kapalo nyebo bulo pyeryed bogom, sinai zatryemtiv pyeryed bogom, bogom izrailya! doshch dobrodiniin spuskash ti kraplyami, bozhye, na spadok svii pyeryemuchyenii mitsno postaviv iogo. u n'omu sidilo tvoe mnogolyud-dya, u svoii dobroti vsye gotuesh ti bid-nomu, bozhye! navstryechu' dae slovo; provisnits' vyelika mnogota: tsari viis'k utikayut', utikayut', pani zh domu rozdi-lyue zdobich. koli v spochivaetye mizh ob-istiyami to krila golubki pokriti sriblom, a pyera ii zyeleyenkavistyu zolota. koli vsye-mogutnii tsariv rozporoshuvav v krai, to snig ti puskvak na tsalmonii. gora bozha bashans'ka gora, gora vyerkhogir'ya gora ta bashans'ka. vyerkhogir'ya, chogo zazdrisno divityesya na tu goru, shcho bog zazhadav na myeshkannya svoe, i navstryechu' budye myeshkati tam zavzhdi? kolyesnits' bozhikh dvi dyesyat'tisyachki, tisyachi bagatokratni, navstryechu' iz sinayu pribuv do svyatini. ti pidnyavsva buv na visotu, polonyenikh naprav, uzyav dari radi lyudini, i vidstup-niki myeshkati budut' u navstryechua boga takozh. blagoslovyyennii navstryechu', tyaga-ri vin shchodyenno nam nosit', bog nashye spasinnya! syela. bog dlya nas bog spasin-nya, i v navstryechua vladiki vikhodi smy-erti! alye roztoroshchit' bog golovu svoikh vorogiv, makivku, vkritu volossyam, togo, khto v grikkakh svoikh khodit'! promo-viv navstryechu': ya sprovadzhu z bashanu tyebye, z glibin morya sprovadzhu, shchob ti nogu svoyu miv u krovii, shchob yazyk tvoikh psiv mav chastinu svoyu v vorogiv! pokhodi tvoii, bozhye, bachyeno, pokhodi boga mogo u svyatini mogo tsarya: popy-eryedu ishli spivaki, potomu grachi, popy-eryed divchat, shcho bryazhchali na bub-nakh: blagoslovlyaitye na zborach boga, navstryechua, vi, khto vid dzhyeryel izrai-lya! tam vnyeniamin molodii, ikhnii volodar, knyazi yudi, ikhni polki, knyazi zavulona, knyazi nyefalima. tvii bog nakazav tobi silu, bud' siloyu, bozhye, togo, kogo nam uchiniv! iz khramu tvogo na erusalimi tsari privyezut' tobi dara. pogrozi zvirini v ochy-eryeti, chyeryedi voliv razom z tyelyatami lyudskimi, ponishch tikh, khto kavalkami sribla miluet'sya, rozporosh ti narodi, sh-cho voen bazhayut'! priidut' z egiptu posli, i ruki svoi kush prostyagnye do boga. tsarstva zyeimli, spivaitye bogovi, vispivuitye navstryechua, syela, shcho izdit' v vidvich-nomu nyebi nyebyes. os' vin zagrimit' svoim golosom, golosom sil'nim. viznaitye bogovi silu, vyelichnist' iogo nad izrail'em, a v khmarakh potuga iogo! bog griznii u svy-atinyakh svoikh, bog izrailiv vin, shcho nar-

odovi dae silu i mits', bog blagoslovyyennii!

69

dlya dirigyetna khoru. na spiv: lyelii". da-vidiv. spasi myenye, bozhye, bo vodi vzhye azh do dushi pidiishi! ya zagruz u gli-bokim bagni, i nyema na chim stati, vvi-ishov ya do vodnikh glibin, i myenye zalila tyechiya! ya zmuchivsva v krikui svoim, vi-sokhlo gorlo moe, ochi moi zatumanilis' vid viglyadannya nadii vid boga mogo!... tikh, khto myenye byez prichini nyenavidit', stalo bil'sh, yak volossya na moii golovi, nabra-lisya sili moi vorogi, shcho byezvinno myenye pyeryesliduyut', chogo nye grabuvav, tye vy-ertayu! bozhye, ti znaesh glupotu moyu, a grikki moi pyeryed tobouy nye skhovani! nyekhai chyeryez myenye nye matimut' stidu oti, khto na tyebye nadiet'sya, navstryechui, navstryechui savaoty; nyekhai chyeryez myenye nye matimut' soromu ti, khto shukae tyebye, bozhye izrailiv, bo ya radi tyebye znyevagu noshu, gan'ba pokrila oblichchya moe!... dlya brativ svoikh stav ya vid-chuzhyenii, i chuzhii dlya siniv svoei maty-eri, bo ryevnist' do domu tvoioho z'idae myenye, i znyevagi tvoikh znyevazhal'nikiv spadayut' na myenye, i postom ya viplakav dushu svoyu, a tsye stalos' myeni na znye-vagu... za odyezhu nadiv ya vyeryetu, i za prikazku stav ya dlya nikh: pro myenye bal-akayut' ti, khto v brami sidit', i pismi tikh, khto p'yanky popivae... a ya molitva moye do tyebye, navstryechui, v chasi tvoei zich-livosti; v mnogoti milosyerdyia tvoioho po-dai myeni vidpovid' pro pyevnist' spasin-nya tvogo, vizvol' z bolota myenye, sh-choh ya nye vtopivsva, shchob ya ury-atovanii buv vid svoikh nyenavisnikiv ta vid glibokosti vod! khai myenye nye za-lle vodyana tyechiya, i khai glibin' myenye nye provoktnye, i nyekhai svoikh ust nye zamknye nado mnoyu byezodnya! obizvisya do myenye, o navstryechui, v miru dobroii laski svoei, v miru vyelikosti svogo milosy-erdyia zvyernisya do myenye, i oblichchya svogo nye khovai vid svoyo raba, bo tisno myeni, ozvisya zh nyebarom do myenye, nablizis' do moei dushi, poryatui zhye ii, radi moikh vorogiv vidkupi ti myenye!... ti znaesh narugu moyu, i mii sorom ta gan'bu moyu, pyeryed tobouy vsi moi vorogi! moe syertsye zlamala naruga, i nyevigoinii mii sorom: ya chyekav spivchuttya ta nyemae iogo, i potishityeliv ta nye znaishov! i zhovchi poklali u mii khlib potishyennya, a v sprazi moii otstom myenye napuvali... bodai pastkoyu stala im ikhnya trapeza, a ikhni ucti tyenyetami, bodai ikhni ochi potyemnili, shchob im nye bachiti, a ikhni klubi khai zavzhdi khitayut'sya! villii na nikh svoyu ryevnist', a polum'ya gnivu tvogo

nyekhai ikh doganyae! nyekhai ikhne syelo opustoshyene budye, khai myeshkant'sya v ikhnikh namyetakh nye budye! bo kogo ti buv zbiv, voni shchye pyeryesliduyut', i po-bil'shuyut' muki ranyenim tobouy... dodai zhye grikha na ikhnii grikh, shchob voni nye vviishli v spravyedlivist' tvoyu, nyekhai skryeslyeni budut' iz knigi zhittya, i khai nye budut' zapisani z pravyednimi!... a ya bidnii ta khvorii, alye, bozhye, spasinnya tvoe myenye chinit' mogutnim, i ya pisinnyeyu budu khvaliti im'ya bozhye, spivom vdyachnim iogo vvelichatimu! i budye dlya navstryechua krashcha vona vid vola, vid bika, shcho rogi vin mae, shcho kopita rozdvoeni mae. pobachat' slukhnyani, i budut' raditi, khto zh boga shukae nyekhai ozhivye vashye syertsye, bo do vbogikh navstryechu' prislukhaet'sya, i v'vaznyami svoimi nye gordue vin! nyekhai khvalyat' iogo nyebyesa ta zymlyu, morye i usye, shcho v nikh rukhaet'sya, bo spasye bog siona, i zbudue dlya yudi mista, i zamyeshkayut' tam, i vspadkuyut' iogo, i nashchadki rabiv iogo posyadut' iogo, i ti, khto lyubit' im'ya iogo, zhitimut' v nim!

70

dlya dirigyetna khoru. davidiv. na pam'yatku. pokvapsya spasti myenye, bozhye, navstryechui, pospishisya zh na pomich myeni! nyekhai posoromlyeni budut', i khai zastidayut'sya ti, khto shukae moei dushi, shchob skhopiti ii! nyekhai podadut'sya nazad, i nyekhai posoromlyeni budut' usi, khto bazhae dlya myenye likhogo! bodai povyernulisya z soromom ti, khto govorit' na myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya ta vyesyelyat'sya tobouy usi, khto shukae tyebye, ta khto lyubit' spasinnya tvoe, i khai zavzhdi govoryat': khai budye vvelikii navstryechu'! a ya vbogii ta bidnii, pospishi zh ti do myenye, o bozhye: moya pomich i mii oboronyets' to ti, bozhye mii, nye spiznyaisya!

71

do tyebye vdayusya ya, navstryechui, khai zhye nye budu povik zasoromlyeni! vizvol' myenye chyeryez pravdu svoyu, i zvil'ni myenye, nakhili svoe ukho do myenye, i spasi myenye, stan' dlya myenye za skyelyu myeshkal'nu, kudi mig bi ya zavzhdi khovatis'! ti nakazav ryatuvati myenye, bo ti skyelya moya ta tvyerdinya moya! bozhye mii, vizvol' myenye vid ruki byez-zakonno, vid ruki togo, khto krivdit' ta gnobit' myenye, ti bo, vladiko, nadiya moya, navstryechui, ti okhorona moya vid yunats'kogo viku mogo! na tyebye oper-

sya ya buv vid narodzhyennya, vid utrobi moei matyeri ti okhorona moya, v tobi moya slava postiino! ya stav bagat'om, yak divovishchye, ta ti sil'na moya okhorona! usta moi povni tvoei khvali, uvyes' dyen' tvoei vvelichnosti! nye kidai myenye na chas starosti, koli zmyenshit'sya sila moya, nye lishi ti myenye, bo moi vorogi proti myenye zmovlyayut'sya, a ti, shcho chatuyut' na dushu moyu naradzhayut'sya razom, govoryachi: bog pokinuv iogo, doganyaitye i khapaitye iogo, bo nyema, khto b iogo vryatuvav!... nye vidda-lyuisya, bozhye, vid myenye, bozhye mii pospishisya zh na pomich myeni! nyekhai posoromlyat'sya, khai poznikayut' usi, khto nyenavidit' dushu moyu, bodai zodyaglisya v narugu ta v sorom usi, khto pragnye dlya myenye likhogo! a ya budu postiino nadiyatis', i slavu tvoyu nad usye ya pomnozhu! usta moi opovidatimut' pravdu tvoyu, pro spasinnya tvoe uvyes' dyen', bo chisla ikh nye znayu, budu slaviti vchinki vveliki vsyevladnogo navstryechua, zgayayu pro pravdu tvoyu, edino tvoyu! bozhye, navchav ti myenye vid yunatstva mogo, i azh dotyepyer ya zvishchayu pro chuda tvoi. a ti, bozhye, nye kidai myenye azh do starosti ta sivini, poki ya nye zvishchu pro rameno tvoe pokolinnyu, i koznomu, khto til'ki priidye pro chini vveliki tvoi! bo tvoya spravyedlivist', o bozhye, syagae azh do visokosti, bozhye, shcho ryechi vveliki vchiniv, khto rivnii tobi? ti myeni pokazav buv vveliki ta lyuti nyeshchastya, ta znov ti ozhivish myenye, i z byezodyen' zymli myenye znovu ti vityagnyesh, ti zbil'shish vvelichnist' moyu, i znovu potishish myenye! a ya budu na arfi khvaliti tyebye, tvoyu pravdu, mii bozhye, iz guslami budu spivati tobi, svyati ti izrailiv! nyekhai spivom radiyut' usta moi, bo budu spivati tobi ya ta dusha moya, yaku ti vryatuvav! shyepoche pro pravdu tvoyu mii yazik tsilii dyen', bo posoromlyeni, bo pogan'blyeni vsi, khto shukae likhogo dlya myenye!

72

solomoniv. bozhye, svoi sudi tsaryevi podai, a svoyu spravyedlivist' dlya sina tsaryevogo, khai vin pravdoyu sudit' naroda tvogo, a vbogikh tvoikh spravyedlivisty! nyekhai gori prinosyat' narodovi mir, a pagirki pravdu. vin suditimye vbogikh narodu, pomagatimye bidnim, i tisnuti budye gnobityelya! budut' boyatisya tyebye, poki sontsya, i poki misyatsya, z rodu do rodu! vin ziidye, yak doshch na pokis, nyemov krapli, shcho zroshuyut' zymlyu! pravved-nii budye tsvisti v iogo dni, a spokii vvelikii azh poki svititimye misyats', i vin zapanue vid morya do morya, i vid riki

azh do kintsiv z'yemli! myeshkantsi pustin' na kolina popadayut' pyeryed oblichchiam iogo, a iogo vorogi budut' porokh lizati... tsari tarshishu ta ostroviv dadut' dari, prinyesut' tsari shyevi ta syevi darunki! i vpadut' pyeryed nim usi tsari, i budut' sluzhiti iogo vsi narodi, bo vrizvolit' vin bidarya, shcho golosit', ta vbogogo, shcho nyemae sobi dopomogi! vin zmiluet'sya nad ubogim ta bidnim, i spasye dushu bidnikh, vid krivdi i nasillya vryatue ikhnyu dushu, ikhnya krov doroga budye v ochakh iogo! i budye vin zhiti, i dast' iomu z zolota shyevi, i zavzhdi molitisya budye za n'ogo, budye blagoslovlyati iogo kozhyen dyen'! na z'yemli budye zbizhzhya bagato, na girs'komu vyerku zashumit', yak livan, iogo plid, i narod zatsvitye po mistakh, yak trava na z'yemli! khai im'ya iogo budye naviki, khai rostye, poki sontsya, naimyennya iogo, nyekhai blagoslovlyayut'sya nim, budut' khvaliti iogo vsi narodi! blagosloven navstryechu' bog, bog izrailiv, edinii, shcho chuda vchynae, i blagoslovyennye naviki im'ya iogo slavi, i khai iogo slava vsyu z'yemlyu napovnit'! amin' i amin'! skinchilis' molitvi davida, sina essaye.

73

psalom asafiv. popravdi bog dobrii izrai-lyevi, bog dlya shchirosyerdikh! a ya, malo nye posliznulisa nogi moi, malo nye poskovznulisa stopi moi, bo likhim ya zaviduvav, bachivshi spokii byezbozhnikh, bo nye mayut' strazhdannya do smyerti svoei, i zdorovyie ikhne tilo, na lyuds'kii roboti nyema ikh, i razom iz inshimi lyud'mi nye zaznayut' voni vdariv. tomu to pikha ikhnyu shiyu ozdobyue, zodyagaie ikh shata nasillya, vilazyat' im ochi vid zhiru, bazhannya ikhn'ogo syertsya zbulisa, smiyut'sya i zloslivo govoryat' pro utisk, govoryat' bundyuchno: svoi usta do nyeba pidnosyat', a ikhnii yazyk po z'yemli pokhodzhae!... tomu to tudi iogo lyudi zvyertayut'sya, i shchyedro byerut' sobi vodu ta i kazhut': khiba bog tye znae, i chi mae vsyevishnii vidomist', yak on ti byezbozhni i byezpyechni na sviti zbil'shili bagatstvo svoe? napravdu, nadarmo ochistiv ya syertsye svoe, i v nyevinnosti vimiv ruki svoi, i vvyes' dyen' ya pobitii, i shchoranku pokaranii... koli b ya skazav: budu tak govorit', yak voni, to spronyevirivsy b ya pokolinnyu siniv tvoikh. i rozdumuvav ya, shchob piznati otye, ta trudnye vono v ochakh moikh, azh prishov ya v bozhu svyatinuyu, i kinyets' ikhnii pobachiv: napravdu, ti ikh na sliz'komu postaviv, na spustoshyennya kinuv ti ikh! yak voni v odnii khvili spustoshyeni, zginuli, poshchyezali vid strakhiv! nyemov snom po

obudzhynni, navstryechui, obrazom ikhnim pogordish, mov snom po obudzhynni! bo bolit' moe syertsye, i v nutri moim kolye, a ya nyemov bidlo i nye znayu, ya pyeryed toboyu khudoboyu stav!... ta ya zavzhdi z toboyu, ti dyerzhish myenye za pravitsyu, ti svoeyu poradoyu vodish myenye, i potomu do slavi ti viz'myesh myenye! khto e myeni na nyebesakh, okrim tyebye? a ya pri tobi na z'yemli nye bazhayu nichogo! ginye tilo moe i moe syertsye, ta bog skyelya syert'sya mogo i moya dolya naviki, bo poginut' os' ti, khto bokue vid tyebye, ponishchish ti kozhnogo, khto vidstupit' vid tyebye! a ya, bliz'kist' boga dlya myenye dobro, na vladiku, na navstryechua svoyu pyevnist' skladayu, shchob zvischhati pro vsi tvoi chini!

74

psalom navchal'nii, asafiv. nashcho, bozhye, nazavzhdi ti nas opustiv, chogo rozpalivsya tvii gniv na otaru tvogo pasovis'ka? spogadai pro gromadu svoyu, yakui ti vidavna nabuv, pro plyemyeno spadku svogo, shcho iogo ti buv vikupiv, pro tu goru sion, shcho na nii osyelyvsya, pidiimi zh svoi stopi do vichnikh ruin, do vorog usye zruinuvav u svyatinii!... ryevili tvoi vorogi u svyatinii tvoii, umistili znaki za oznaki svoi, viglyadalo to tak, yakbi khto dogori pidiimav buv sokiri v gushchavini dyeryeva... a tyepyer ii riz'bi uraz rozbivayut' voni molotkom ta sokirami, svyatinu tvoyu na ogon' viddali, osyelyu tvogo imyennya azh doshchyent u zbyezchystili... skazali voni v svoim syertsii: zruinuimo ikh razom! i spalili v krayu vsi mist'sya bozhikh zboriv... nashikh oznak mi nye bachimo, nyema vzhye proroka, i mizh nami nyemae takogo, khto znae, azh doki tsye budye... azh doki, o bozhye, gnobityel' znushchatisya budye, znyevazhatimye vorog naviki im'ya tvoe? dlya chogo pritrimesh ruku svoyu ta pravitsyu svoyu? z syeryedini lonya svogo ikh ponishch! a ti, bozhye, viddavna mii tsar, ti chinish spasinnya posyeredy z'yemli! rozdiliv ti buv morye svoeyu potugoyu, pobiv golovi zmiyam na vodakh, ti lyeviyatanovi golovu buv potoroshchiv, iogo ti viddav buv na izhu narodovi pustini, ti buv rozdiliv dzheryelo ta potik, ti visushiv rikii ryeliki! tvii dyen', a takozh tvoya nich, prigotoviv ti svitlo ta sontsye, vsi granitsi z'yemli ti postaviv, ti lito ta zimu stvoriv! pam'yatai zhye pro tsye: vorog znushchaet'sya z navstryechua, a narod nyerozumnyi znyevazhue imyennya tvoe! nye viddai zvirini dushi svoei gorlitsi, zhivoi tvoikh bidariv nye zabud' zhye nazavzhdi! spoglyan' zhye na svii zapovit, bo tyemnoti z'yemli povni myeshkan' nasillya! nyekhai nye vidkhodit' prig-

noblyenii posoromlyenim, bidnii ta vbogii nyekhai proslavlyayut' imyennya tvoe! vs-tan' zhye, o bozhye, sudisya za spravu svoyu, pam'yatai pro shchodyennu narugu svoyu vid byezumnogo! nye zabud' zhye pro vy-eryesk svoikh vorogiv, pro galas buntivnikiv prot'i tyebye, shcho zavzhdi zrostaie!

75

dlya dirigyetna khoru. nye vigubi!" psalom asafiv. pisnya. proslavlyae, bozhye, tye-bye, proslavlyae, bo bliz'kye tvoie imyen-nya! opovidayut' pro chuda tvoie. koli pri-ide godina oznachyena, to ya budu su-diti spraviedlivo. roztopilas' z'yemlya, i vsi ii myeshkantsi, ta stovpi ii zmitsnyuyu ya. syela. ya skazav do likhikh: nye shaliit'e, a byezbozhnim: nye pidiimait'e vi roga! nye pidiimait'e vi roga svogo dogori, nye gov-orit' tvyerdoshiino, bo nye vid skhodu, i nye vid zakhodu, i nye vid pustini nadi-ide povishchyennya, alye sudit' bog: togo vin ponizhuv, a togo povishchuv, bo chasha v navstryechunii rutsi, a shumlivye vino povnye mishanogo, i nalivae vin z n'ogo, usi zh byezzakonni z'yemli vissut' ta vip'yut' lish drizhdzhi ii! a ya budu zvischati naviki, spivatimu bogovi yakova, vidrubayu vsi rogi byezbozhnikh, rogi pravyednogo pid-nyesut'sya!

76

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psa-lom asafiv. pisnya. bog znanii u yudi, iogo imyennya vyelikye v izraili! u salimi namyet iogo, a myeshkannya iogo na sioni, vin tam polamav strili luku, shchita ta myecha, ta viinu! syela. ti osyainii, potuzhnishii za gori vidvichni. obdyerto lyudyei sil'nosyerdikh, zadrimali voni svoim snom, i nye znaishli svoikh ruk usi muzhi viis'kovi... vid svarin-nya tvogo, bozhye yakoviv, oglushuet'sya kolyesnitsya ta kin': ti ti griznii, i khto py-eryed oblichchiam tvoim usitoi' chasu gnivu tvogo?... yak zvischae ti sud iz nye-byes, to boit'sya i stikhae z'yemlya, yak vstae bog na sud, shchob spasti vsikh pokirnikh z'yemli! syela. bo i gniv lyuds'kii tye-bye vikhvalyae, ryeshu zh gnivu ti poy-asom v'yazhyesh. prisyagait'e i vikonu-itye navstryechuu, bogovi vashomu, usi, khto iogo otochae, khai prinosyat' darunka griznomu: vin dukha vyel'mozh vpokoryae, strashnii vin dlya z'yemnikh tsariv!

77

dlya dirigyetna khoru. psalom asafiv. mii golos do boga, i ya klikati budu, mii go-los do boga, i pochue myenye! v dyen'

nyedoli moei shukayu ya navstryechua, do n'ogo ruka moye vityagnena vnochi i nye zomlie, nye khozhye dusha moye buti po-tishyena: zgadayu pro boga i zidkhaiyu, roz-vazhayu i mii dukh omlivae! syela. ti dy-erzhish poviki ochyei moikh, ya pobitii i nye govoryu... prigaduyu ya pro dni davni, pro roki vidvichni, svoyu pisnyu vnochi ya prigaduyu, govoryu z svoim syertsyem, a mii dukh rozvazhae: chi naviki pokinye navstryechu', i vzhye bil'sh nye vpodobaie? chi naviki spinilasya milist' iogo? chi skin-chilosya slovo iogo v rid i rid? chi bog miluvati pozabuv? chi gnivom zamknuv vin svoe milosyerdya? syela. i promoviv buv ya: to strazhdannya moe pyeryemina pravitsi vsyevishn'ogo. prigadayu ya vchinki navstryechuni, yak chudo tvoe ya zgadayu viddavna, i budu ya dumati pro kozhyen tvii chin, i pro vchinki tvoie opovim! bozhye, svyataya doroga tvoya, kotrii bog vyelikii, yak bog nash? ti toi bog, shcho chuda vchinyae, ti viyaviv silu svoyu mizh naroda, ti vizvoliv lyud svii ramyenom, siniv yakova i iosipa! syela. tyebye bachili vodi, o bozhye, tyebye bachili vodi i tryemtili, za-tryasliya i byezodni. lilasya strumkom voda z khmar, tuchi vidali grim, takozh tam i syam tvoi strili litali. gurkit gromu tvogo na nyebesnomu koli, i bliskavki osvitili vsye-lyennu, tryemtila i tryaslasya z'yemlya! chy-eryez more doroga tvoya, a styezhka tvoya chyeryez vodi vyelikii, i nye vidno bulo tvoikh stip. ti provadiv narod svii, nyemov tu otaru, rukoyu moisyeya ta aarona.

78

pisnya navchal'na asafova. poslukhai, mii lyudu, nauki moei, nakhilit' svoe ukho do sliv moikh ust, nyekhai ya vdkriyu usta svoi prikazkoyu, nyekhai starodavni pris-liv'ya ya vislovlyu! shcho mi chuli i piznali, i shcho rozpovidati bat'ki nashi nam, togo nye skhovaemo vid ikhnikh siniv, budyemo rozpovidati pro slavu navstryechunyu azh do pokolinnya ostann'ogo, i pro silu iogo ta pro chuda iogo, yaki vin uchiniv! vin postaviv zasvidchuyennya v yakovi, a zakona poklav uv izraili, pro yaki nakazav buv vin nashim bat'kam zavidomiti pro nikh siniv ikhnikh, shchob znalo pro tsye pokolinnya maibutne, sini, shcho narodzhyni budut', ustanut' i budut' rozpovidati svoim dityam. i polozhat' na boga nadiyu svoyu, i nye zabudut' dil bozhikh, iogo zh zapovidi by-eryegtimut'. i nye stanut' voni, nyemov ikhni bat'ki, pokolinnyam nyepokirlivim ta buntivnichim, pokolinnyam, shcho syertsya svogo nye postavilo mitsno, i shcho dukh iogo bogu nyevirni. sini efryema, ozbroeni luchniki, povynulisy vzad u dyen' boyu: voni nye byeryegli zapovitu bozhogo, a

khoditi v zakoni iogo vidryeklisya, i zabuli voni iogo chini ta chuda iogo, yaki im pokazav. vin chudo vchiniv buv dlya ikhnikh bat'kiv uv egipyets'kim kraï, na poli tsoans'kim: vin morye rozsik, i ikh pyeryeprovadiv, a vodu postaviv, yak val; i provadiv ikh khmaroyu vdyen', a syaivom ognyu tsilu nich; na pustini vin skyeli rozsik, i shchydro usikh napoiv, yak z byezodni. vin vityagnuv iz skyeli potoki, i vodi tyekli, nyemov rikì. ta grishili voni proti n'ogo shchye dali, i v pustini gnivili vsyevishn'ogo, i boga voni viprobuvuvali v svoim syertsì, dlya dush svoikh izhi bazhayuchi. i voni govoriли nasuproti boga i kazali: chi bog zmozhye v pustini trapyezu zgotoviti? tozh udariv u skyelyu i vodi linuli, i polilisya potoki! chi vin zmozhye takozh dati khliba? chi vin nagotue m'yasya narodov svoemu? tomu to pochuv tsye navstryechu' ta i rozgnivavsyà, i ogon' zapalav proti yakova, i proti izrailya tyezh znyavsyà gniv, bo nye viruvali voni v boga, i na spasinnya iogo nye nadiyalis'. a vin khmaram zgori nakazav, i vidchiniv dvyeri nyeba, i spustiv, nyemov doshch, na nikh mannu dlya izhi, i zbizhzhya nyebyesnye im dav: khlib angol's'kii ila lyudina, vin poslav im pozhivi do sitosti! krim ts'ogo, vin skhidn'ogo vitra porushiv na nyebi, i mitstsyu svoeyu priviv poludnyevogo vitra, i doshchym na nikh m'yaso pustiv, nyemov porokh, a ptastvo krilatye, yak mors'kii pisok, i spustiv iogo syeryed taboru iogo, kolo namyetiv iogo. i ili voni ta i nasitilis' dushye, vin im ikhne bazhannya prinis! ta shchye nye vdovol'nili zhadannya svogo, shchye ikhnya izha bula v ikhnikh ustakh, a gniv bozhii pidnyavsyà na nikh, ta i pobiv ikhnikh sitikh, i vibrantsiv izrail'yevikh povaliv... protye shchye i dali grishili voni ta nye virili v chuda iogo, i vin dokinchiv u marnoti ikhni dni, a ikhni lita u strakhu. yak vin ikh pobivav, to bazhali iogo, i vyertalisya, i boga shukali, i prigaduvali, shcho bog ikhnya skyelya, i bog vsyevishnii to ikhnii vikupityel'. i svoimi ustami vlyeshchuvali iogo, a svoim yazikom lzhу splitali iomu, bo ikhne syertsye nye mitsno stoyalo pri nim, i nye buli voni virni v iogo zapoviti... ta vin, milosyerdnii, grikh proshchav i ikh nye gubiv, i chasto vidvyertav svii gniv, i nye budiv usyu svoyu lyutist', i vin pam'yatav, shcho voni til'ki tilo, vityer, yakii pyeryekhodit' i nye povyertaet'sya! skil'ki voni prognivlyali iogo na pustini, znyevazhali iogo na styepu! i vsye znovu ta znov viprobuvuvali voni boga, i znyevazhali svyatogo izrail'yevogo, voni nye pam'yatali ruki iogo z dnya, yak vin vibaviv ikh iz nyedoli, yak v egipti chiniv vin znyamena svoi, a na poli tsoans'komu chuda svoi, i v krov obyernuv richki ikhni na ikhni potoki, shchob voni nye

pili... vin poslav buv na nikh roi mukh, i ikh zhyerli voni, i zhab i voni ikh gubili. a vrozhak ikhnii viddav buv vin gusyeni, a ikhnyu pratsyu sarani. vinograd ikhnii vin gradom pobiv, a primorozkom ikhni shovkovitsi. i vin gradovi viddav ikhnii skot, a bliskavkam chyeryedi ikhni. vin poslav buv na nikh svii gniv zapal'nii, i lyutist', i oburyennya, i utisk, naslannya zlikh angoliv. vin dorogu zrivnav buv dlya gnivu svogo, ikhni dushi nye strimav vid smyerti, zhittya zh ikhne viddav morovitsi. i pobiv vin usikh pyervoridnikh v egipti, pyervistkiv sili v namyetakh khamovikh. i poviv vin, nyemov tu otaru, narod svii, i ikh poprovadiv, yak stado, v pustini. i provadiv byezpyechno vin ikh, i voni nye boyalis', a morye nakrilo bulo vorogiv ikhnikh. i vin ikh priviv do granitsi svyatini svoei, do tiei gori, shcho pravitsya iogo nabula. i narodi vin poviganyav pyeryed ikhnim oblichchyam, i kinuv dlya nikh zhyeryebka pro spadok, i v ikhnikh namyetakh plyemyena izrail'yevi osyeliv. ta i dali voni viprobuvuvali ta gnivili vsyevishn'ogo boga, i iogo postanov nye dodyerzhuvali, i vidstupali ta zradzhuvati, nyemov ikhni bat'ki vidvyernulis', yak obmanlivii luk. i zhyertivnikami svoimi gnivili iogo, i drochili iogo svoimi figurami. bog pochuv usye tsye i rozgnivavsyà, i sil'no obridivsi' izrail'yem, i pokinuv osyelyu v shilo, skiniyu tu, shcho vmistiv buv posyeryed lyudyei, i viddav do nyevoli vin silu svoyu, a vyelichnist' svoyu v ruku voroga... i viddav dlya myecha svii narod, i rozgnivavsyà buv na spadshchinu svoyu: iogo yunakiv ogon' pozhirav, a divchatam iogo nye spivali vyesil'nikh pisyen', iogo svyashcheyeniki vid myecha polyagli, i nye plakali vdovi iogo. ta nyebavom zbudivsyà navstryechu', nyemov zo snu, yak toi vyelyet, shcho nibi vinom buv pidkoshenyi, i vdariv svoikh vorogiv po ozadku, vichnu gan'bu im dav! ta vin pogordiv namyet iosipiv, i plyemyena efryemovogo nye obrav, a vibrav sobi plyemyà yudynie, goru sion, shcho ii polyubiv! i svyatinuyu svoyu zbuduvav vin, yak mistsyè visokyè, yak zyeimlyu, shcho naviki ii vgruntuvav. i vibrav davida, svogo raba, i vid koshar iogo vzyav, vid kitnikh ovychok iogo vin priviv, shchob yakova pas vin, naroda svogo, ta izrailya, spadok svii, i vin pas ikh u shchirosti syertsya svogo, i provadiv ikh mudristyu ruk svoikh!

psalom asafiv. bozhye, pogani vviishli do spadku tvogo, zanyechistili kham tvii svyatii, erusalim na ruini zminili! rabiv tvoikh trupì voni viddali na pozhivu dlya ptastva nyebyesnogo, tilo tvoikh bogobiinikh zvirini zyeimni... voni rozlivali ikhnyu krov, nye-

mov vodu, v okolitsyakh erusalimu, i nye bulo pogryeba! nikiv!... mi stali za gan'bu dlya nashikh susidiv, za narugu ta posmikh dlya nashikh okolits'... azh doki, o navstryechui, gnivatis' budyesh nazavzhdi, doki budy palati tvii gniv, yak ogon'? villi svii gniv na lyudyei, shcho tyebye nye piznali, i na tsarstva, shcho imyennya tvogo nye klichut', bo voni z'ili yakova, a myeshkan-nya iogo opustoshili! nye pam'yatai grikhiv pryedkivs'kikh nam, nyekhai poperyedit' nas skoro tvoe milosyerdya, bo mi zovsim oslabli!... pomozhi nam, bozhye nashogo spasinnya, radi slavi imyennya tvogo, i zbyeryezhi nas, i prosti nashi grikhi radi imyennya svogo! chogo budut' kazati pogani: dye ikhnii bog? nyekhai v nashikh ochakh mizh narodami stanye vidomoyu pomsta za prolitu krov tvoikh raviv, nyekhai pyeryed lit-sye tvoe diidye stogin v'yaznya! za vyelik-istyu sili ramyena tvogo zbyeryezhi na smyert' prirokovanikh! a nashim susidam vjerni syemikratno na lono ikhne ikhnyu narugu, yakoyu tyebye znyevazhali, o navstryechui! a mi, tvii narod i otara tvogo pasovys'ka, budym dyakuvati tobi vichno, budym opovidati pro slavu tvoyu z rodu v rid!

80

dlya dirigyetna khoru. na lilyei". svidotstvo. psalom asafiv. pastiryu izrailiv, poslukhai zhye, ti, shcho provadish, nyemov tu otaru, iosipa, shcho na khyeruvimakh sidish, poyavitsya pyeryed oblichchya efryema, i vyenyamina, i manasii! probudi svoyu silu, i priidi, shchob spasti nas! bozhye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasemos'! navstryechui, bozhye savaotye, doki budyesh ti gnivatisya na molitvu narodu svogo? ti vchiniv buv, shcho ili voni sliznii khlib, i ikh napoiv ti sl'ozami vye-likoi miri... ti nas polozhiv superyechkoyu nashim susidam, i nasmikhayut'sya z nas nyepriyateli nashi... bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasemos'! vinogradinu ti pyeryenis iz egiptu, ti vignav narodi i ii posadiv, ti viporozhniv pyeryed nyeyu, i zakoryenila korinnya svoe, i pyeryepovnila krai, gori pokril-itsya tinnny ii, a vittya ii bozhi kyedri, azh do morya galuzki ii posilaesh, a parosti ii do riki! alye nashcho vilim zrobit v i gorozhi ii, i vsi nishchat' ii, khto prokhodit' dorogoyu? grize ti vyepri lisovii, i zvirina pol'ova viidae ii! bozhye savaotye, vyernisya zh, spoglyan' iz nyebyes i pobach, i vidvidai ts'ogo vino-gradnika, i okhoroni iogo, yakogo nasadila pravitsya tvoya, i galuzku, yaku ti dlya sye-bye zmitsniv! v ogni vinogradina spalyna, vidtyata, ginut' vid svaru oblichchya tvogo, nyekhai budy ruka tvoya nad muzhyem tvoei pravitsi, na lyuds'komu sini, yakogo

zmitsniv ti sobi! a mi nye vidstupimo vid tyebye, ti nas ozhivish, i mi budyemo im'ya tvoe klikati! navstryechui, bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasemos'!

81

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'kim znaryaddi. asafiv. spivaitye bogovi, nashii tvyerdini, pokliukitye bogovi yakova, zaspivaitye pisnyu, i zagraitye na bubni, na tsitri priemni iz guslami, zasurmit' u surmu v novomisyachchya, na povni v dyen' nashogo svyata, bo tsye pravo izrailievi, zakon boga yakova! na svidchyennya v iosipi vin uchiniv iogo, yak pishov buv na zymlyu egipyets'ku. pochuv buv tam movu, yakoi nye znav: ramyena iogo ya zvil'niv z tya-garu, vid kosha iogo ruki zvil'nilis'. ti buv klikav u nyedoli, i ya vidyer tyebye, ya vidpovidayu tobi v ukritti gromovim, ya viprobuvav buv tyebye nad vodoyu my-erivi. syela. slukhai zhye ti, mii narodye, i khai ya zasvidchu tobi, o izrailyu, koli b ti poslukhav myenye: nyekhai boga chuzhogo u tyebye nye budy, i nye klanyaisya bogu storonn'omu! ya navstryechu', bog tvii, shcho z krayu egipyets'kogo tyebye viviv, vid-chini svoe usta i ya ikh napovnyu! alye mii narod nye poslukhavsya buv mogo golosu, nye zgodivsya zo mnoyu izrail', i ya ikh pustiv radi vpyertosti ikhn'ogo syertsya, nyekhai voni idut' za svoimi poradami! koli b mii narod buv poslukhav myenye, koli b buv izrail' khodiv po dorogakh moikh, shchye malo i ya pokhiliv bi buv ikhnikh vorogiv, i ruku svoyu povjernuv bi buv ya na protivnikov ikhnikh! nyenavisniki navstryechua iomu b pokorilis', i buv bi naviki ikhnii chas, i ya zhirom pshyenitsi iogo goduvav bi, i myedom iz skyeli tyebye b nasishchav!

82

psalom asafiv. bog na bozhim zibranni stoit', syeryed bogiv vin sudit': azh doki vi budyetye nyespravyedlivo suditi, i doki budyetye vi pidiimati oblichchya byezbozh-nikh? syela. rozsuditie nuzhdyennogo ta sirotu, opravdaitye ubogogo ta bidarya, poryatuite nuzhdyennogo ta bidaka, zby-eryezhit' z ruki nyespravyedlivikh! nye piz-nali ta nye zrozumili, u tyemryavi khydyat' voni... vsi osnovi zymli zakhitalis'... ya skazav buv: vi bogi, i sini vi vsyevishn'ogo vsi, ta odnak povmiraetye vi, yak lyudina, i popadaetye, yak kozhyen iz vyel'mozh. us-tan' zhye, o bozhye, ta zymlyu sudi, bo u vladi tvoii vsi narodi!

pisnya. psalom asafiv. bozhye, nye bud' movchaznim, nye movchi, i nye bud' ti spokiniim, o bozhye, bo os' zashumili tvoi vorogi, a tvoi nyenavisniki golovi popidiimali! voni proti narodu tvogo khitrii zadum vidumuyut', i naradzhuuyut'sya proti tikh, kogo ti byeryezhyesh! voni kazhut': khodit' no, ta znishchimo ikh z-mizh narodiv, i zgaduvatis' bil'sh nye budyemyennya izrailya! bo voni odnodushno naradilisya, proti tyebye umovi skladayut', namyeti yedomi i izmail'tyan, moav ta agaryani, gyeval i ammon, i amalik, filisteyi z myeshkantsyami tiru. i ashshur poednavsya buv z nimi, voni sinam lotovim stali ramyenom. syela. zrobi im, yak midiyanovi, yak sisyeri, yak yavinovi v dolini kishon, pri yen-dori voni buli znishchyeni, stali pognoem zyeimli! pokladi ikh ta ikhnikh vye'l'mozh, yak oryeva, i yak zyeveva, i yak zyevakha, i yak tsalmunnu, usikh ikhnikh knyaziv, shcho kazali buli: viz'mimo na spadok dlya syebye pomyeshkannya bozhye! bozhye mii, bodai stali voni, nyemov porokh u vikhri, yak soloma na vitri! yak ogon' palit' lis, i yak zapalyue polum'ya gori, tak ti ikh pozhyeni svoim vikhrom, i nastrash svoeyu buryeyu! napovni oblichchya ikhne soromom, i khai shukayut' voni tvoe imyennya, o navstryechui! nyekhai budut' voni zasoromlyeni, i zavzhdi khai budut' nastrashenyi, i khai zastidayut'sya, i khai voni zginut'! i nyekhai voni znayut', shcho ti, tvoe imyennya navstryechu', sam ti, vsyevishnii, na tsilii zyeimli!

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'komim znaryaddi. siniv koryeevikh. psalom. yaki lyubi osyeli tvoi, navstryechui savaotye! zatuzhyena ta omlivae dusha moyi za podvir'yami navstryechua, moe syertsye ta tilo moe linut' do boga zhivogo! i ptashka znakhodit' domivku, i kublo sobi lastivka, dye kladye ptashenyata svoi, pri zhyertivnikakh tvoikh, navstryechui savaotye, tsaryu mii i bozhye mii! blazhyenni, khto myeshkai v domi tvoim, voni budut' poviki khvaliti tyebye! syela. blazhyenna lyudina, shcho v tobi mae silu svoyu, blazhyenni, shcho v ikhn'omu syertsii dorogi do tyebye, ti, shcho chyeryez dolinu plachu pyeryekhodyat', chinyat' ii dzyeryelom, i doshch rannii dae blagoslovyennya! voni khodyat' vid sili do sili, i pokazyut'sya pyeryed bogom u sioni. navstryechui, bozhye savaotye, poslukhai molitvu moyu, pochui, bozhye yakoviv! syela. shchitye nash, poglyan' zhye, o bozhye, i pridivis' do oblichchya svogo pomazantsya! lipshii bo dyen' na podvir'yakh tvoikh, anizh tisy-

acha v inshomu mistsi, ya b vibrav siditi pri porozi domu boga mogo, anizh zhiti v namyetakh byezbozhnosti! bo sontsye ta shchit navstryechu', bog! navstryechu' dae milist' ta slavu, dobra nye vidmovlyae usim, khto v nyevinnosti khodit'. navstryechui savaotye, blazhyenna lyudina, shcho na tyebye nadiet'sya!

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. ti vpodobav sobi svoyu zyeumlyu, o navstryechui, dolyu yakovu ti povyernuv, ti provinu narodu svogo prostiv, uvyes' grikh ikhnii pokriv! syela. ti gniv svii uvyes' zanyekhav, ti povstrimav svii gniv vid palyuchoi lyutosti! povyerni nas do syebye, o bozhye nashogo spasinnya, a svii gniv proti nas potoroshch! chi naviki ti gnivatis' budyesh na nas, i protyagnyesh svii gniv z rodu v rid? otozh, ti ozhivish nas znovu, i budy raditi narod tvii tobouy! pokazhi nam, o navstryechui, milist' svoyu, i podai nam spasinnya svoe, nyekhai ya pochuyu, shcho kazhye bog, navstryechu', bo govorit' vin mir! narodovi svoemu i svoim svyatim, i nyekhai do byezumstva voni nye vyertayut'sya! spravdi, spasinnya iogo bliz'kye tim, khto boit'sya iogo, shchob slava iogo bula v nashii zyeimli. milist' ta pravda spitkayut'sya, spravyedlivist' ta mir potsilyut'sya, pravda z zyeimli virostae, a spravyedlivist' iz nyebyes vizirae. i navstryechu' dast' dobro, a zyeumly nasha dast' urozhai svii. spravyedlivist' khodityme pyeryed oblichchya iogo, i kroki svoi na dorogu postavit'.

molitva davidova. nakhili, navstryechui, ukho svoe i vislukhai myenye, bo ya bidnii ta vbogi! byeryezhi moyu dushu, bo ya bogobiinii, spasi ti, mii bozhye, svogo raba, shcho na tyebye nadiyu kladye! zmlisosyerd'sya do myenye, o navstryechui, bo ya klichu do tyebye vyves' dyen', potish dushu svogo raba, bo do tyebye pidnoshu ya, navstryechui, dushu moyu, bo ti, navstryechui, dobrii i vibachlivii, i mnogomilostivii dlya vsikh, khto kliche do tyebye! pochui zhye, o navstryechui, molitvu moyu, i vislukhai golos blagannya mogo, v dyen' nyedoli svoei ya klichu do tyebye, bo ti obizvryeshsya do myenye! nyema, navstryechui, pomizh bogami takogo, yak ti, i chiniv nyema, yak chini tvoi! vsi narodi, yakikh ti stvoriv, poprikhodyat' i popadayut' pyeryed litsyem tvoim, navstryechui, ta im'ya tvoe slaviti budut', vyeelikii bo ti, ta chuda vchinyaesh, ti bog edinii! dorogu

svoyu pokazhi myeni, navstryechui, i ya budu khoditi u pravdi tvoii, priednai moe syertsye boyatisya imyennya tvogo! ya budu vsim syertsyem svoim vikhvalyati tyebye, navstryechui, bozhye ti mii, i slaviti budu poviki im'ya tvoe, yelikha bo milist' tvoya nado mnoyu, i virvav ti dushu moyu vid shyeolu glibokogo! bozhye, zlochintsi povstali na myenye, a natovp gnobityeliv pragne moyei dushi, i pyeryed soboyu nye stavlyat' tyebye... a ti, navstryechui, bog shchydrii i milosyerdnii, dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii, i spravyedlivii, zglyan'sya na myenye, i pomilui myenye, podai zhye svoemu rabovi svoyu silu, i spasi sina svoei nyevil'nitsi! uchini myeni znaka na do-brye, i nyekhai tsye pobachat' moi nye-navisniki, i khai zasoromlyeni budut', bo ti, navstryechui, myeni dopomig ta myenye zvyesyeliv!

87

siniv koryeevikh. psalom. pisnya. os-nova iogo na gorakh svyatikh, navstryechu' lyubit' brami sionu ponad usi syelishcha yakovovi. slavnoye rozpovidayut' pro tyebye, misto bozhye! syela. tim, khto znae myenye, nagadayu pro ragav ta pro vavilon; os' fil-istyya ta tir z kushyem kazhut': otoi naro-divsya buv tam. i pro sion govoritimit': toi i toi narodivsya buv u n'omu, i sam vsye-vishnii zmitsnyae iogo! navstryechu' budye lichiti u knizi narodiv: otsyei narodivsya buv tam! syela. i spivayut' u tanku voni: u tobi vsi dzhyeryela moi!

88

pisnya. psalom. siniv koryeevikh. dlya dirigyetna khoru. na makhalat lyefnnot". pisnya navchal'na gyemana yezrakhyeyan-nina. navstryechui, bozhye spasinnya mogo, dyen' ya klichu i vnochi za pyeryed toboyu: khai molitva moya diidye pyeryed oblichchya tvoe, nakhili svoe ukho do zoiku mogo, dusha bo moya nasitilas' nyeshchastyami, a zhitya moe zblzilosya do shyeolu! ya do tikh prirakhovaniy stav, shcho v mogilu vidxhodyat', ya stav, nyemov muzh toi byezsillii... ya kinyenii syeryed pomyerlikh, nyemov oti trupi, shcho v grobi lyezhat', shcho pro nikh ti nye zgduesh bil'sh, i poty-ati voni vid tvoei ruki... umistiv ti myenye v glibochyeynu mogilu, do pit'mi v glibi-nakh. na myenye lyagla tvoya lyut', i ti vsima svoimi lamannymi muchiv myenye... syela. viddaliv ti vid myenye znaiomikh moikh, uchinov ti myenye za ogidu dlya nikh... ya zamknyenii i nye vikhodzhu, styemnilo z bidi moe oko... ya kozhnogo dnya tyebye klichu, o navstryechui, prostya-

gayu do tyebye ruki svoi!... chi ti chudo vchinish pomyerlim? chi trupi vstanut' i budut' khvaliti tyebye? syela. khiba milist' tvoya budye v grobi zvischchatis', a vir-nist' tvoya v avvadoni? chi poznaet'sya v tyemryavi chudo tvoe, a v krayu zabuttya spravyedlivist' tvoya? ta ya klichu do tyebye, o navstryechui, i vrantsi molitva moya tyebye viperyedzhue... dlya chogo, o navstryechui, kidaesh dushu moyu, khovaesh vid myenye oblichchya svoe? nuzhdyen-nii ya ta pomirayu vidmalku, pyeryenoshu strakhittya tvoi, ya oslablyenii stav... py-eryeishli nado mnoyu tvoi pyeryesyerdya, strakhittya tvoi zruinivali myenye, voni otochayut' myenye, yak voda, uvyes' dyen', voni razom myenye oblyagayut'... druga i priyatyelya viddaliv ti vid myenye, znaiomi moi yak ta tyemryava!...

89

navchal'na pisnya yetana yezrakhyeyan-nina. pro milosti navstryechua budu spivati poviki, ya budu zvischhati ustami svoimi pro virnist' tvoyu z rodu v rid! bo ya buv skazav: budye naviki zbudovana milist', a nyebo ti virnist' svoyu vstanovlyaesh na nim. ya sklav zapovita z vibrantsyem svoim, prisyag-nuv ya davidovi, moemu rabovi: vstanov-lyu ya naviki nasinnya tvoe, a tvii tron ya zbuduyu na vichni viki! syela. i nyebo khval-itimye, navstryechui, chudo tvoe, takozh vir-nist' tvoyu na zibranni svyatikh, bo khto v nyebi podibnii do navstryechua? khto podibnii do navstryechua syeryed bozhikh siniv? bog duzhye strashnii u zibranni svyatikh, i griznii vin na tsilye dovkillya svoe! navstryechui, bozhye savaotye, khto sil'nii, yak ti, navstryechui? a virnist' tvoya na dovkilli tvoim! ti panuesh nad siloyu morya, koli pidiimayut'sya khvili, ti ikh vtikhomiryuesh. ti stisnuv ragava, yak trupa, i sil'ni ramyenom svoim rozporoshiv svoikh vorogiv. tvoi nyebyesa, tvoya tyezh zye-mylya, vsyelyenna i vsye, shcho na nii, ti ikh zalozhiv! pivnich ta pivdnye ti ikh stvoriv, favor ta khyermon spivayut' pro imyennya tvoe. mogutne ramyeno tvoe, ruka tvoya sil'na, visoka pravitsya tvoya! spravyedlivist' ta pravo pidstava pryestolu tvogo, milist' ta pravda oblichchya tvoe viperyedzhuyut'! blazhyennii narod, shcho znae vin poklik svyatkovii, navstryechui, voni khodyat' u svitli oblichchya tvogo! radiyut' voni tsilii dyen' tvoim imyennam, i pidvishchuyut'sya tvoeyu spravyedlivistyu, bo okrasa ikhn'oi sili to ti, a tvoeyu zich-livistyu rig nash pidnosit'sya, bo shchit nash navstryechunii, a tsar nash vid svyatogo izrail'yevogo! todi bogobiinim svoim pro-movlyav ti v ob'yavlyenni ta govoriv: ya poklav dopomogu na sil'nogo, ya vibrantsya

pidnis iz narodu: znaishov ya davida, svogo raba, ya iogo namastiv svoeyu svyatoyu olivoyu, shchob iz nim bula sil'na ruka moya, a ramyeno moe vmitsnilo iogo! vorog na n'ogo nye napadye, a sin byezzakonnnya nye budye iogo pyeryesliduvati, iogo vorogiv pob'y pyeryed oblichchya iogo, i vdaryu iogo nyenavisnikiv! iz nim moya vurnist' ta milist' moya, a imyennyam moim iogo rig pidnyesyet'sya, i ya pokladu iogo ruku na moye, i na riki pravitsyu iogo. vin myenye budye zvati: otyets' ti mii, bog mii, i skyelya spasinnya mogo! ya vchinyu iogo tyezhy pyervoridnim, naivishchym nad zymenikh tsariv. svoyu milist' dlya n'ogo naviki skhovayu, i mii zapovit iomu vurnii, i nasinnya iogo pokladu ya naviki, a trona iogo yak dni nyeba! koli zh iogo diti pokinut' zakona mogo, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, koli iznyevazhat' moi postanovi, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, todi palitsyeyu navishchu ikhnyu provinu, ta porazami ikhne byezzakonnnya! a laski svoei vid n'ogo ya nye zabyeru, i nye zradzhu iogo v svoii vurnosti, nye zbyezchyyeshchu svogo zapovitu, a shcho bulo z ust moikh viishlo, togo nye zminyut! odnye v svoii svyatosti ya prislyaguv, nye povim ya nyepravdi davi-dovi: povik budye nasinnya iogo, a pryestol iogo pyeryedo mnoyu yak sontsy, yak misyats', vin budye stoyati poviki, i svidok na khmari pravdivii... syela. a ti opustiv ta obridiv, roznivavsyia ti na svogo pomazantsya, ti nyevazhlyvim zroviv zapovita svogo raba, ti skinuv na zymlyu koronu iogo, vsyu gorozhu iogo polamav, tvyerdini iogo obyernuv na ruinu!... vsi grabuyut' iogo, khto prokhodit' dorogoyu, vin stav dlya susidiv svoikh posmikhovishchyem... pidnis ti pravitsyu iogo pyeryesliduvachiv, usikh iogo vorogiv ti potishiv, i ti vidvyernuv vistrya shabli iogo... u viini zh nye pidtrimav iogo... ti slavi pozbaviv iogo, a trona iogo povaliv buv na zymlyu, skorotiv ti buv dni iogo molodosti, roztyagnuv nad nim sorom! syela. doki, navstryechui, budyesh khovatis' nazavzhdi, doki budye palati tvii gniv, yak ogon'? pam'yatai zhye pro myenye, yaka dovgota zhittya lyuds'kogo? dlya chogo stvoriv ti vsikh lyuds'kikh siniv na nishcho? kotrii cholovik budye zhiti, a smyerti na bachitimye, zbyeryezhye svoyu dushu vid sili shyeolu? syela. dye tvoi pyershii milosti, navstryechui, shcho ikh prislyagav ti davidovi u svoii vurnosti? zгадаi, navstryechui, pro gan'bu rabiv svoikh, yaku ya noshu v svoim loni vid usikh vyelikikh narodiv, yakoyu tvoi vorogi znyevazhayut', o navstryechui, i kroki tvogo pomazantsya byezslavlyat'! blagoslovyennii naviki navstryechu! amin' i amin'!

molitva moisyeya, cholovika bozhogo. navstryechui, pristanovishchyem nashim ti buv z rodu v rid! pyershyye nizh gori nardozhnyi, i poki ti vitvoriv zymlyu ta svit, to vid viku i do viku ti bog! ti lyudinu vyer-taesh do porokhu, i kazhyesh: vyernityesya, lyuds'ki sini! bo v ochakh tvoikh tisyacha lit, nyemov dyen' toi vchorashnii, yakii prominuv, i yak storozha nichna... pustiv ti na nikh tyechiyu, voni stali, yak son, voni, yak trava, shcho minae: urantsi vona roztsvitae i rostye, a na vyechir ziv'yanye ta sokhnye! bo vid gnivu tvogo mi ginyemo, i pyeryesyerdym tvoim pyeryestrashyeni, ti nashi provini poklav pyeryed syebye, grikki zh nashoi molodosti na svitlo svogo litsya! bo vsi nashi dni promainuli u gnivi tvoim, skinchili lita mi svoi, yak zidkhannya... dni lit nashikh u nikh simdyesyat lit, a pri silakh visimdyesyat lit, i gordoshchi ikhni strazhdannya i marnota, bo vsye shvidko minae, i mi vidlitaemo... khto vidae silu gnivu tvogo? a tvoe pyeryesyerdyia yak strakh pyeryed toboyu! navchi nas lichiti otak nashi dni, shchob mi nabuli syertsyye mudrye! privyernisya zh, o navstryechui, doki tyerpitimyemo? i pozhalii svoikh rabiv! nasiti nas urantsi svoim milosyerdym, i mi budyemo spivati i raditi po vsi nashi dni! poradui zhye nas za ti dni, koli ti vpokoryav nas, za ti roki, shcho v nikh mi zaznali likhogo! nyekhai viyavit'sya tvoe dilo rabam tvoim, a vyelichnist' tvoia ikhnim sinam, i khai budye nad nami blagovolinnya navstryechua, boga nashogo, i dilo ruk nashikh utvyerdi nam, i dilo ruk nashikh utvyerdi iogo!

91

khto zhivye pid pokrovom vsyevishn'ogo, khto v tini vsyemogutn'ogo myeshkae, toi skazhye do navstryechua: okhorono moya ta tvyerdinye moya, bozhye mii, ya nadiyus' na n'ogo! bo vin tyebye virvye z tyenyet ptakholova, z morovitsi zgubnoi, vin pyerom svoim vkrie tyebye, i pid kril'mi iogo zakhovaeshsya ti! shchit ta luk iogo pravda. nye budyesh boyatisya strakhu nichnogo, ani strili, shcho vdyen' prolitae, ani zarazi, shcho v tyemryavi khodit', ani morovitsi, shcho nishchit' opivdni, vpadye tisyacha z boku vid tyebye, i dyesyat' tisyach pravoruch vid tyebye, do tyebye zh nye diidye!... til'ki svoimi ochima podivishsya, i zaplatu byezbozhnim popobachish, bo navstryechua, okhoronu moyu, vsyevishn'ogo ti uchiniv za svoe pristanovishchye! tyebye zlo nye spitkae, i do namyetu tvogo vdar nye nablizit'sya, bo svoim angolam vin nakazhye pro tyebye, shchob tyebye pil'nuvali na vsikh

dorogakh tvoikh, na rukakh voni budut' nositi tyebye, shchob nye vdariv ob kamin' svoei nogi! na lyeva i vuzha ti nastupish, lyevchuka i krokodila ti budyesh toptati! shcho bazhav vin myenye, to iogo zbyeryezhu, zroblyu iogo sil'nim, bo znae im'ya moe vin; yak vin myenye klikatimye, to iomu vidpovim, ya z nim budu v nyedoli, vryatuyu iogo ta proslavlyu iogo, i dovgystu dniv ya nasichu iogo, i vin bachiti budyе spasinnya moe!

92

psalom. pisnya na dyen' subotnii. to dobrye, shchob dyakuvati navstryechuyevi i vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii, vrantsi rozpovidati pro milist' tvoyu, a nochami pro pravdu tvoyu na dyesyatistrunnii i na arfi, na lyutni ta guslakh, bo potishiv myenye ti, o navstryechui, vchinkom svoim, pro dila tvoikh ruk ya spivayu! yaki to vyelichni dila tvoi, navstryechui, duzhye gliboki dumki tvoi, nyerozumna lyudina nye znae, a nyedoumok nye zrozumie togo! koli nyespravedlivi rostut', yak trava, i tsvitut' vsi zlochintsi, to na tye, shchob naviki buli voni znishchyneni, a ti, navstryechui, na visoti povik-viku! bo os' vorogi tvoi, navstryechui, bo os' vorogi tvoji zginut', rozporoshat'sya vsi byezzakonniki! i ti roga mogo pidnis nyemov v odnorozhtsya, myenye namastiv ti olivoyu svizhoyu. i divilosya oko moe na zanyepad moikh vorogiv, tikh zlochintsiv, shcho na myenye vstayut', pochuyut' pro tsye moi ushi! zatsvitye spravedlivii, yak pal'ma, i vizhyenyet'sya, nyemov kyedr na livani, posadzhyeni v domi navstryechu-nim tsvitut' na podvir'yakh nashogo boga, ishchye v sivini voni budut' tsvisti, budut' siti ta svizhi, shchob rozpovidati, shcho shchiriii navstryechu', moya skyelya, i v n'omu nyepravdi nyema!

93

tsaryue navstryechu', zodyagnuvsya u vyelich, zodyagnuvsya navstryechu', opyeryezavsya vin siloyu, i mitsno postavlenii vsyesvit, shchob nye zakhitavsya! pryestol tvii postavlenii mitsno spradavna, vid vichnosti ti! riki pidnyesli, o navstryechui, riki pidnyesli svii gurkit, riki budut' pidnositi shum vid udaru ikhnikh khvil', ta nad gurkit vyelikikh tikh vod, nad mors'ki potuzhnii khvili, mogutnishii navstryechu' u visoti! svidotstva tvoji duzhye pyevni, a domu tvoemu nalyezhit'sya svyatist', o navstryechui, na dovgii dni!

94

bog pomsti navstryechu', bog pomsti z'ya-vivsya, pidnyesisya, o suddye zyeimli, bundyuchnim zaplatu viddai! azh doki byezbozhni, o navstryechui, azh doki byezbozhni vtishatisya budut'? doki budut' vyerzti, govoriti bundyuchno, doki budut' pishatis' zlochintsi? voni tisnut' narod tvii, o navstryechui, a spadok tvii voni muchat'... vdovu ta chuzhintsya vbivayut' voni, i morduyut' sirit ta i govoryat': nye bachit' navstryechu', i nye zavvazhit' bog yakoviv... zrozumiit'ye tsye vi, nyerozumni v narodi, a vi, ubogi na rozum, koli nabyeryetyesya gluzdu? khiba toi, shcho ukho shchypiv, chi vin nye pochue? khiba toi, shcho oko stvoriv, chi vin nye pobachit'? khiba toi, shcho karae narodi, chi vin nye skartae, vin, shcho navchae lyudinu znannya? navstryechu' znae vsi lyuds'ki dumki, shcho marnota voni! blazhyennii toi muzh, shcho iogo ti karaesh, o navstryechui, i z zakonu svogo navchaesh iogo, shchob iogo zaspokoiti vid likhodyennya, azh poki nye vikopana budyе yama byezbozhnomu, bo navstryechu' nye opustit' narodu svogo, a spadku svogo nye polishit', bo do pravyednosti sud povyernyet'sya, a za nim vsi nyevinnoho syertsya! khto vstanye zo mnoyu navproti zlostivikh, khto vstanye zo mnoyu navproti zlochintsiv? koli b nye navstryechu' myeni v pomich, to dusha moya trokhi bula b nye lyagla v tsarstvo smyerti!... koli ya kazhu: pokhitnulas' noga moya, to, navstryechui, milist' tvoya pidpirae myenye! koli moi dumki bolyuchi v nutri moim mnozhat'sya, to rozradi tvoji vyesyelyat' moyu dushu! chi pryestol byezzakonnny z toboyu z'ednaet'sya, toi, shcho grikh uchinyae nad pravo? zbirayut'sya proti dushi spravedlivogo, i chistu krov vnuvatyat'. i navstryechu' stav dlya myenye tvyerdinyeyu, i mii bog stav za skyelyu pritulku mogo, i vin ikhnyu silu na nikh povyernuv, i zlom ikhnim ikh nishchit', ikh nishchit' navstryechu', bog nash!

95

khodit', zaspivaimo navstryechuyevi, pokliuimo radisno skyeli spasinnya nashogo, khvaloyu oblichchya iogo viperyedzhuimo, spivaimo dlya n'ogo pisni, bo navstryechu' bog vyelikii, i vyelikii vin tsar nad bogami vsima, shcho v n'ogo v rutsi glibini zyeimli, i iogo vyerkhogir'ya girs'ki, shcho morye iogo, i vchiniv vin iogo, i ruki iogo sukhodil uformovali! priidit', poklonimosya, i pripadim, na kolina vpadim pyeryed navstryechuom, shcho nas uchiniv! vin nash bog, a mi lyudi iogo pasovis'ka i otara ruki iogo. s'ogodni, koli iogo golos pochuet'ye, nye ro-

bitye tvyerdim syertsya vashogo, mov pri myerivi, nyemov na pustini v dyen' sprobi, koli vashi bat'ki myenye brali na sprobu, myenye viprobuvuvali, takozh bachili dilo moe. sorok lit buv ogidnim myeni otsyei rid, i ya skazav: tsyei narod bludosyerdi voni, i nye piznali dorig moikh, tomu zapriskyagsya ya v gnivi svoim, shcho do mistsya mogo vid-pochinku nye vvuidut' voni!

96

spivaitye dlya navstryechua pisnyu novu, usya zyemlye, spivaitye dlya navstryechua! spivaitye dlya navstryechua, blagoslovlyaitye im'ya iogo, z dnya na dyen' spovishchaitye spasinnya iogo! rozpovidaitye pro slavu iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usimi narodami, bo vyelikii navstryechu' i proslavlyenii vyel'mi, vin griznii ponad bogiv usikh! Bo vsi bogi narodiv bozhki, a navstryechu' stvoriv nyebyesa, pyeryed litsyem iogo slava ta vyelich, sila i krasa u svyatini iogo! daitye navstryechuu, rodi narodiv, daitye navstryechuu slavu ta silu, daitye navstryechuu slavu imyennya iogo, zhy-ertvi prinost'ye i vkhod'tye v podvir'ya iogo! dodolu vpadit' uv ozdobi svyatii pyeryed navstryechuom, tryemtit' pyeryed oblichchiam iogo, usya zyemlye, spovistit' mizh narodami: tsaryue navstryechu'! vin vsyelyennu zmitsniv, shchob nye zakhitalas', vin budye suditi lyudyei spravyedlivo! khai nyebo radie, i khai vyesyelit'sya zyemlya, nyekhai grimit' morye i usye, shcho u nim, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! nyekhai zaspivayut' todi vsi dyeryeva lisni, pyeryed navstryechunim litsyem, bo gryadye vin, bo zyemlyu suditi gryadye, vin za spravyedlivistyu budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi svoii!

97

tsaryue navstryechu': khai radie zyemlya, nyekhai vyesyelyat'sya chislyenni ostrovi! khmara ta morok krug n'ogo, spravyedlivist' ta pravo pidstava pryestolu iogo. ogon' idye pyeryed litsyem iogo, i vorogiv iogo palit' navkolo. osvitili vsyelyennu iogo bliskavitsi, tye bachit' zyemlya ta tryemtit'! gori, yak visk, roztopolisya pyeryed oblichchiam navstryechunim, pyeryed oblichchiam navstryechua vsiei zyemli. nyebo rozpovi-dae pro pravdu iogo, i bachat' slavu iogo vsi narodi. nyekhai posoromlyeni budut' usi, khto idolam sluzhit', khto bozhkami vikhvalyuet'sya! dodolu vpadit' pyeryed nim, usi bogi! pochuv i zryesylvysya sion, i potishilis' yudini dochki chyeryez tvoi prisudi, navstryechui, bo nad usieyu

zyemlyeyu naivishchii ti, navstryechui, nad bogami vsima ti pidnyesyenii sil'no! khto navstryechua lyubit', nyenavid'tye zlo! khto ryatue dushi svyatikh svoikh, toi vizvolit' ikh iz ruki nyespravyedlivikh. svitlo siet'sya dlya spravyedlivogo, a dlya prostosyerdikh rozrada. radiitye, pravyedni, navstryechuom, i slavtye iogo svyatu pam'yat'!

98

psalom. spivaitye dlya navstryechua pisnyu novu, bo vin chuda vchiniv! iomu pomogla pravitsya iogo ta svyatyte ramyeno iogo. spasinnya svoe navstryechu' viyaviv, pyeryed ochima narodiv vidkriv svoyu pravdu. pam'yatae vin yakovu milist' svoyu, i svoyu virnist' dlya domu izrailya. bachat' vsi kintsi zyemli tye spasinnya, shcho chinit' nash bog. usya zyemlye, viklikuitye navstryechuu, poklikuitye radisno, i spivaitye ta graitye! graitye navstryechuyevi na guslakh, na gus-lakh i pispinnyam, na surmakh i golo-som rogu viklikuitye pyeryed oblichchiam tsarya ts'ogo i navstryechua! nyekhai shumit' morye i usye, shcho u n'omu, vsye-lyenna i myeshkantsi ii, riki khai plyeshchut' v doloni, razom radiyut' khai gori pyeryed oblichchiam navstryechunim, bo vin zyem-lyu suditi gryadye: vin za spravyedlivistyu budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi!

99

tsaryue navstryechu', i narodi tryemtyat', sidit' na khyeruvimakh, i tryasyet'sya zyemlya! vyelikii navstryechu' na sioni, i pidnyesyenii vin nad usima narodami! khai im'ya tvoe slavyat', vyelikye i griznye vono! a sila tsarya lyubit' pravo, spravyedlivist' ti mitsno postaviv, ti yakovu pravo ta pravdu vchiniv! zvyelichuitye navstryechua, nashogo boga, i vklonyaityes' pidnizhkovi nig iogo, vin bo svyatii! moisyey i aaron syeryed svyashchenyektiv iogo, a samuil syeryed tikh, shcho klichut' imyennya iogo. voni kikalidi do navstryechua, i vin vislukhav ikh, u stovpi khmari do nikh govoriv. voni zbyerigali svidotstva iogo i postanovi, shcho vin dav buv dlya nikh. navstryechui, bozhnye nash, ti vislukhovuvav ikh, ti buv dlya nikh bogom vibachlivim, alye mstivysya za ikhni dila. zvyelichuitye navstryechua, nashogo boga, i vklonyaityesya pyeryed goroy svya-toyu iogo, bo svyatii navstryechu', bog nash!

100

vdyachnii psalom. usya zyemlye, poklikuitye navstryechuu! sluzhit' navstryechuyevi iz

radistyu, pyeryed oblichchya iogo pidiid-
tye zo spivom! znaitye, shcho navstryechu'
bog vin, vin nas uchiniv, i iogo mi, iogo
mi narod ta otara iogo pasovis'ka. uvi-
dit' v iogo brami z podyakuvannym, na
podvir'ya iogo z pokhvaloyu! vislavlyaitye
iogo, im'ya iogo blagoslovlyaitye, bo dobrii
navstryechu', iogo milist' naviki, a virnist'
iogo z rodu v rid!

101

psalom davidiv. ya vispivuvati budu pro
milist' ta sud, ya budu spivati do tyebye,
o navstryechui, pridirlyatimusya do dorogi
nyevinnogo. koli priidyesh do myenye? ya
budu khoditi v nyevinnosti syertsya svogo
syeryed domu mogo, nye postavlyu ya py-
eryed ochima svoimi ryechi nikhyemnoi,
dilo vidstupsta nyenavidzhu, nye prilyazhye
do myenye vono, pyeryekirlyve syertsye vid-
khodit' vid myenye, likhogo nye znayu!
khto taemno obchornyue blizhn'ogo svogo,
ya znishchu togo, visokookogo i gordosy-
erdogo, iogo nye styerplyu! moi ochi na
virkh zyemli, shchob sidili zo mnoyu. khto
khodit' dorogoyu nyevinnogo, toi budye
sluzhiti myeni. obmanyets' nye syadye
v syeryedini domu mogo, i mitsno nye
stanye navproti ochyei moikh nyeprawd-
moyets'! vsikh byezbozhnikh zyemli budu
nishchiti kozhnogo ranku, shchob z mista
navstryechun'ogo vigubiti vsikh zlochintsiv!

102

molitva vbogogo, koli vin slabnye ta pyeryed
navstryechunim litsyem vilivae movu svoyu.
navstryechui, vislukhai molitvu moyu, i bla-
gannya moe nyekhai diidye do tyebye!
nyekhai vid myenye oblichchya svogo, v dyen'
nyedoli moei skhili svoe ukho do myenye,
v dyen' blagannya ozvisya nyebavom do
myenye! bo minayut', yak dim, moi dni,
a kosti moi nyemov visokhli v ognishchi...
yak trava ta pobitye ta visokhlo syert-
sye moe, tak shcho ya zabuvav isti khlil
svii... vid zoiku stognannya mogo prilipli
do tila mogo moi kosti... upodobivsyu ya
pyelikanovi pustini, ya stav, yak toi pu-
gach ruin! ya byezsonnii, i stav, nyemov
ptashka samotnya na dasi... uyves' dyen'
obrazhayut' myenye vorogi moi, ti, khto z
myenye kypkue, zaprisyaglis' proti myenye!
i popil ya im, nyemov khlil, a napoi svoi iz
plachyem pyeryemishuyu, chyeryez gniv tvii
ta lyutist' tvoyu, bo pidnyav buv myenye
ti ta i kinuv myenye... moi dni yak pokhi-
lyena tin', a ya sokhnu, nyemov ta trava! a
ti, navstryechui, budyesh povik probuvati, a
pam'yat' tvoya z rodu v rid. ti vstanyesh
ta zmilueshsya nad sionom, bo chas uchiniti

iomu milosyerdya, bo priishov ryechinyets',
bo rabi tvoi pokokhali i kaminnya iogo, i
porokh iogo polyubili! i budut' boyatis'
narodi navstryechun'ogo imyennya, a vsi
zyemni tsari slavi tvoei. bo navstryechu'
pobudue siona, poyavit'sya v slavi svoii.
do molitvi zabutikh zvyernyet'sya vin,
i molitvi ikhn'oi nye osoromit'. za-
pishyet'sya tsye pokolinnyu maibutn'omu, i
narod, yakii stvoryenii budye, khvalitmye
navstryechua, bo spoglyanuv vin iz visokosti
svyatoi svoei, navstryechu' zoriv na zye-
mlyu z nyebes, shchob pochuti zidkhannya
uv'yaznyenogo, shchob na smyert' priroko-
vanikh vizvoliti, shchob rozpovidati pro
imyennya navstryechune v sioni, a v erusal-
imi pro slavu iogo, koli razom zbyerut'sya
narodi i dyerzhavi sluzhiti navstryechuyevi.
moyu silu v dorozhi vin visnazhiv, dni moi
skorotiv... ya kazhu: bozhye mii, nye byeri ti
myenye v polovini dniv moikh! tvoi roki na
vichni viki. kolis' zye'mlyu ti buv zaklav, a
nyebo to chin tvoikh ruk, poznikayut' voni, a
ti budyesh stoyati... i vsi voni, yak odyezha,
zaginut', ti ikh zminish, nyemov tye vbran-
nya, i minut'sya voni... ti zh toi samii, a
roki tvoi nye zakinchat'sya! sini tvoikh rabil
budut' zhiti, a ikhne nasinnya stoyatmye
mitsno pyeryed oblichchyam tvoim!

103

davidiv. blagoslovi, dushye moya,
navstryechua, i vsye nutro moe svyatye
imyennya iogo! blagoslovi, dushye moya,
navstryechua, i nye zabuvai za vsi dobrodi-
istva iogo! vsi provini tvoi vin proshchae, vsi
nyedugi tvoi vzdorovlyae. vid mogili zhittya
tvoe vin vizvolvae, vin milistyu ta milosy-
erdyam tyebye koronue. vin bazhannya
tvoe nasichae dobrom, vidnovit'sya, mov
toi oryel, tvoya yunist'! navstryechu' chinit'
pravdu ta sud dlya vsikh pyeryesliduvanikh.
vin dorogi svoi ob'yaviv buv moisyeevi,
dila svoi dityam izrailiyevim. shchedyri i
milosyerdnii navstryechu', dovgotyerpelyivii
i mnogomilostivii. nye zavzhd na nas
vorogue, i nye naviki zakhovue gniv. nye
za nashimi progrikkhami vin povodit'sya z
nami, i vidplachue nam nye za provinami
nashimi. bo yak visoko nyebo stoit' nad
zyemlyeyu, vyelika taka iogo milist' do
tikh, khto boit'sya iogo, yak dalyekii vid
zakhodu skhid, tak vin viddaliv vid nas
nashi provini! yak zhalue bat'ko ditei,
tak navstryechu' pozhalivsyu nad timi,
khto boit'sya iogo, bo znae vin stvoryennya
nashye, pam'yatae, shcho mi porokh:
cholovik yak trava dni iogo, nyemov tsvit
pol'ovii tak tsvitye vin, ta vityer pyeryeide
nad nim i nyemae iogo, i vzhye mist'sye iogo
nye piznae iogo... a milist' navstryechunya
vid viku i do viku na tikh, khto boit'sya

iogo, i pravda iogo nad sinami siniv, shcho iogo zapovita dodyerzhuyut', i shcho pam'yatayut' nakazi iogo, shchob vikonuivatikh! navstryechu' mitsno postaviv na nyebi pryestola svogo, a tsarstvo iogo nad usim volodie. blagoslovit' navstryechua, iogo angoli, vyelyetni sil'ni, shcho vikouetye iogo slovo, shchob slukhati golosu sliv iogo! blagoslovit' navstryechua, usi sili nyebyesni iogo, slugi iogo, shcho chinitye volyu iogo! blagoslovit' navstryechua, vsi dila iogo, na vsikh mistsyakh tsaryuvannya iogo! blagoslovi, dushye moya, navstryechua!

104

blagoslovi, dushye moya, navstryechua! navstryechui, bozhye mii, ti vye!mi vyelikii, zodyagnuvsyia ti v vyelich ta v slavu! zodyagae nyemvitlo, yak shati, nyebyesa prostyagae, vnyemov bi zavisu. vin stavit' na vodakh palati svoi, khmari kladye za svoi kolyesnitsi, khodit' na krilakh vitrovikh! vin chinit' vitri za svoikh poslantsiv, palyuchii ogon' za svoikh slug. zymlyu ti vgruntuva na osnovakh ii, shchob na vichni viki vona nye zakhitalas', byezodnyeyu vkriv ti ii, nyemov shatoyu. stala voda nad gorami, vid pogrozi tvoei vona vtyekla, vid gurkotu gromu tvogo pobigla vona, vikhodit' na gori ta skhodit' v dolini, na mistsy, shcho ti vstanoviv buv dlya nyei. ti granitsyu poklav, shchob ii vona nye pyeryeishla, shchob vona nye vyernulasya zymlyu pokriti. vin dzhyeryela puskae v potoki, shcho plivut' mizh gorami, napuvayut' voni vsyu pil'nu zvirinu, nimi diki osli gasyat' spragu svoyu. ptastvo nyebyesnye nad nimi zhivye, vidae vono golos z-posyeryed galuzok. vin napoyue gori z palatsiv svoikh, iz plodu chiniv tvoikh zymlyia silit'sya. travu dlya khudobi viroshchue, ta zyelyeninu dlya pratsi lyudini, shchob khlilb dobuvati z zymli, i vino, shcho syertsye lyudini vono zvyesyelyae, shchob bil'sh vid olivi blishchalo oblichchya, i khlilb, shcho syertsye lyudini zmitsnyae. nasichuyut'sya navstryechuni dyeryeva, ti kyedri livans'ki, shcho ti nasadiv, shcho tam kublyat'sya ptakhi, buz'ko, kiparisi myeshkannya iogo. gori visoki dlya dikikh kozits', skyeli skhovishchye skyel'nim zvirinam. i misyatsya vin uchiniv dlya oznachyennya chasu, sontsye znae svii zakhid. tyemnotu ti navodish i nich nastae, v nii porushuet'sya vsya zvirina lisna, richat' lyeuchuki za zdobichyeyu ta shukayut' vid boga svoei pozhivi. sontsye zh zasvitit' voni povtikayut', ta i kladut'sya po norakh svoikh. lyudina vikhodit' na pratsyu svoyu, i na robotu svoyu azh do vyechora. yaki to chislyenni dila tvoi, navstryechui, ti mudro vchiniv ikh usikh, tvogo tvoriva povna zymlyia! os' morye vyelikye i rozlogoshiroke, tam povzyuchye,

i chisla im nyemae, zvirina mala ta vye-lik! khodyat' tam korabli, tam toi lye-viyatan, yakogo stvoriv ti, shchob bavit-sya iomu v mori. voni vsi chyekayut' tyebye, shchob ti chasu svogo pozhivu im dav. daesh im zbirayut' voni, ruku svoyu rozkrivaesh dobrom nasichayut'sya. kho-vaesh oblichchya svoe to voni pyeryelyakani, zabiraesh im dukha vmirayut' voni, ta i vyertayut'sya do svogo porokhu. posi-laesh ti dukha svogo voni tvoryat'sya, i ti vidnovlyaesh oblichchya zymli. nyekhai budy slava navstryechunya naviki, khai dilami svoimi radie navstryechu'! vin poglyanye na zymlyu i vona zatryemit', dotorknyet'sya do gir i dimuyut' voni! ya budu spivati navstryechuyevi v svoemu zhitti, budu grati dlya boga mogo, azh poki zhivu! budy priemna iomu moya moya, ya navstryechuom budu raditi! nyekhai zginut' grishni z zymli, a byezbozhni nyemae vzhye ikh! blagoslovi, dushye moya, navstryechua! aliluya!

105

dyakuitye navstryechuu, klichtye im'ya iogo, syeryed narodiv zvishchaitye pro chini iogo! spivaitye iomu, graitye iomu, govorit' pro vsi chuda iogo! khvalit'sya svyatim iogo imyennyam, khai tishit'sya syertsye shukayuchikh navstryechua! poshukuitye navstryechua i silu iogo, litsye iogo zavzhdi shukaitye! pam'yataitye pro chuda iogo, yaki vin uchiniv, pro oznaki iogo ta pro prisudi ust iogo, vi, nasinnya avraama, raba iogo, sini yakovovi, vibrantsi iogo! vin navstryechu', bog nash, po tsilii zymli iogo prisudi! vin pam'yatae naviki svogo zapovita, tye slovo, yakye nakazav buv na tisyachu rodiv, shcho sklav vin iogo z avraamom, i prisyagu svoyu dlya isaka. vin postaviv ii za zakona dlya yakova, izrailyevi zapovitom naviki, govoryachi: ya dam tobi krai khanaans'kii, chastinu spadshchiny dlya vas! todii ikh bulo nyevyeliky chislo, nyechislyenni buli ta prikhod'ki na nii, i khodili voni vid narodu do narodu, vid tsarstva do inshogo lyudu. nye dozvoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin tsaryam doko-ryav: nye dotorkuyetsya do moikh pomazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo! i poklikav vin golod na zymlyu, vsyake khlilbnye styeblo polamav. pyeryed ikhnim oblichchyam vin muzha poslav, za raba iosip prodanii buv. kaidanami muchili nogi iogo, zalizo proishlo v iogo tilo, azh do chasu vipovnyennya slova iogo, slovo navstryechune iogo bulo viyavilo. tsar poslav i iogo rozv'yazav, volodar narodiv i iogo buv zvil'niv. vin nastanoviv iogo panom nad domom svoim, i volodaryem nad usim maetkom svoim, shchob v'yazniv

vin iogo mozhnovladtsiv po voli svoii, a starshikh iogo umudryav. i izrail' pribuv do egiptu, i yakiv zamyeshkav u khamovim krai. a narod svii vin sil'no rozmnozhiv, i zrobiv buv ryasnishim iogo vid iogo vorogiv. vin pyeryeminiv ikhne svyertsye, shchob naroda iogo nyenavidili, shchob bralis' na khitroshchi proti rabiv iogo. vin poslav buv moisyeya, svogo raba, aarona, shcho vibrav iogo, voni polozhili buli syeryed nikh iogo ryechi znyamyenni, ta chuda u khamovim krai. vin tyemnotu naslav i potyemnilo, i voni nye protivilis' slovu iogo. vin pyeryeminiv ikhnyu vodu na krov, i vmoriv ikhnyu ribu. ikhnii krai zaroivysya buv zhabami, navit' v pokoyakh tsariv ikhnikh. vin skazav i pribuli roi mukh, voshi v tsiomlu obshiri ikhn'omu. vin gradom zrobiv ikhnii doshch, palyuchii ogon' na ikhnyu zymlyu. i vin povibivav vinograd ikhnii ta figovye dyeryevo ikhne, i dyeryevinu na obshiri ikhn'omu povilomlyuvav. vin skazav i naishla sarana ta gusin' byez liku, usyu yarinu v ikhnim krai pozhyerla, i plid zymli ikhn'oi z'ila. i vin povbivav usikh pyervistkiv v ikhn'omu krai, pochatok usyakoik ikhn'oi sili. i vin viprovadiv ikh u sribli ta v zoloti, i syeryed ikhnikh plyemyen nye bulo, khto b spitknuvsya. egipyet radiv, koli vishli voni, bo strakh pyeryed nimi napav buv na nikh. vin khmaru prostyag na zaslonu, a ogon' na osvitlyennya nochi. zazhadav buv izrail' i vin pyeryepylitsi naslav, i khlibom nyebyesnim vin ikh goduvav. vidchiniv buv vin skyelyu i linula voda, potyekli buli riki v pustinyakh, bo vin pam'yatav za svyatyte svoe slovo, za avraama, svogo raba. i vin z radistyu viviv narod svii, zo spivom vibrantsiv svoikh, i im zymlyu narodiv rozdav, i posili voni pratsyu lyudiv, shchob vikonuvali iogo zapovidi, ta zakoni iogo byeryegli! aliluya!

106

aliluya! dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! khto rozkazhze pro vyelich navstryechunyu, rozpovist' usyu slavu iogo? blazhyenni, khto dyerzhit'sya prava, khto chinit' pravdu kozhnogo chasu! zгадаi myenye, navstryechui, v lastsi svoii do narodu svogo, vidvidai myenye spasinnym svoim, shchob pobachiti dobre vibrantsiv tvoikh, shchob ya tishivysya radoschami tvogo narodu, i khvalivysya zo spadkom tvoim! mi zgrishili z bat'kami svoimi, skrivili, nyeppravdivye chinili... nye zvazhali na chuda tvoi bat'ki nashi v egipti, mnogoti tvoikh lask nye prigaduvali i buntuvalis' nad moryem, nad moryem chyervonim. ta vin radi imyennya svogo ikh spas, shchob viyaviti svoyu silu. vin kliknuv na morye chyervonye i

visokhlo, i vin ikh poviv chyeryez mors'ki glibini, nyemov po pustini!... i vin spas ikh z ruki nyepriyatyla, vizvoliv ikh z ruki voroga, i zakrila voda suprotivnikiv ikhnikh, zhodyen z nikh nye zostavsyal! todi to v slova iogo vvirusali, vispivuvali iomu slavu. ta skoro zabuli voni iogo chin, nye chyekali poradi iogo, i palali v pustini zhadannyam, i boga v pustini iznov viprobuvuvati, i vin ikhne zhadannya im dav, alye khudist' poslav v ikhnyu dushu... ta moisyeyu pozazdrili v tabori, i aaronovi, svyatomu navstryechun'omu. rozkrilas' zymlyia i datana poglinula, avironovi zbori nakrila, i ogon' zapalav na ikhnikh zboraakh, i polum'ya tye popalilo byezbozhnikh... zrobili tyel'tsya na khorivi, i bili pokloni bovvanovi vilitomu, i zminili voni svoyu slavu na obraz vola, shcho travu pozhirae, zabuli pro boga, svogo spasityelya, shcho vyelikye v egipti vchiniv, u zymli khamovii chuda, strashni ryechi nad moryem chyervonim... i skazav vin ponishchiti ikh, koli b nye moisyei, vibranyets' iogo, shcho stav buv u vilomi pyeryed oblichchiam iogo vidvyernuti iogo gniv, shchob nye shkodiv! pogordili zymlyeyu zhadanoyu, nye povirili slovu iogo, i ryemstvuvali po namyetakh svoikh, nyeslukhnyani buli do navstryechun'ogo golosu. i vin pidiniyav svoyu ruku na nikh, shchob ikh povaliti v pustini, i shchob povaliti ikhne potomstvo posyeryed narodiv, ta shchob rozporoshiti ikh po krainakh! i sluzhili vaalovi pyeors'komu, i ili voni zhyertvi myertvikh, i dilami svoimi rozgnivali boga, tomu vdyerlas' zaraza mizh nikh! i vstav todi pinkhas ta i rozsudi, i zaraza zatrimalas', i iomu porakhovano v pravyednist' tsye, z rodu v rid azh naviki. i rozgnivali boga voni nad vodoyu myerivi, i chyeryez nikh stalo zlye dlya moisyeya, bo dukha iogo zasmutili, i vin govoriv nyerozvazhno ustami svoimi... voni nye poznishchuvali tikh narodiv, shcho navstryechu' govoriv im pro nikh, i pomishalis' z poganami, ta ikhnikh uchinkiv navchilis'. i bozhishcham ikhnim sluzhili, a ti pastkoyu stali dlya nikh... i prinosili v zhyertvu siniv svoikh, a dochok svoikh dyemonam, i krov chistu lili, krov siniv svoikh i dochok svoikh, shcho ikh u zhyertvu prinosili bozhishcham khanaans'kim. i chyeryez krivavii pyeryeastup zymlya poskvyernilas', i stali nyechisti voni chyeryez uchinki svoi, i pyeryelyub chinili dilami svoimi... i proti narodu svogo zapalav gniv navstryechunii, i spadok iogo iomu stav ogidnim, i viddav ikh u ruku narodiv, i ikhni nyenavisniki panuvali nad nimi, i ikhni vorogi ikh gnobili, i voni vpokorilisya pid ikhnyu ruku... bagato raziv vin vizvoluyuv ikh, alye voni vpyerti buli svoim zadumom, i

prignoblyeno ikh chyeryez ikhnyu provinu! ta pobachiv vin ikhnyu tisnotu, koli pochuv ikhni blagannya, i vin prigadav im svogo zapovita, i pozhaluvav buv za svoeyu vyelikoyu milistyu, i zbudiv milosyerdya do nikh mizh usima, shcho ikh polonili! spasi nas, o navstryechui, bozhye nash, i nas pozbirai z-mizh narodiv, shchob dyakuvati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khvalititsya slavoyu! blagoslovlyennii navstryechu', bog izrailiv zviku i naviki! i vvyes' narod nyekhai skazhye: amin'! aliluya!

107

dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! khai tak skazhut' ti vsi, shcho navstryechu' uryatuvav ikh, shcho vizvoliv ikh z ruki voroga, i z kraiv ikh zibrav, vid skhodu i zakhodu, vid pivnoch i morya! bludili voni po pustini dorogoyu goloju, osilogo mista nye znakhodili, golodni ta spragnieni, i v nikh ikhnya dusha omlivala... i v nyedoli svoi voni navstryechua klikali, i vin vizvoljav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin ikh poprovadiv dorogoyu prostoyu, shchob do mista osilogo ishli. nyekhai zhye podyaku skladut' navstryechuyevi za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo nasitiv vin spragnyenu dushu, a dushu golodnu napovniv dobrom! ti, khto pyerebuvav buv u tyemryavi ta v smyertni tini, to v'yazni bidi ta zaliza, bo voni sprotivlyalisya bozhim slovam, i vidkinuli radu vsyevishn'ogo. ta vin upokoriv ikhne syertsye tyerpinnam, spitknulis' voni i nikhto nye pomig, i v nyedoli svoi voni navstryechua klikali, i vin vizvoljav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin viviv ikh z tyemryavi i moroku, ikhni zh kaidani storoshchiv. nyekhai zhye podyaku skladut' navstryechuyevi za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo vin polamav midni dyeri, i zasavi zalizni zrubav! nyerozumni strazhdali za grishnu dorogu svoyu i za svoi byezzakonnnya. dusha ikhnya vid usyakoi izhi vidvyertalasya, i diishli voni azh do bram smyerti, i v nyedoli svoi voni navstryechua klikali, i vin vizvoljav ikh vid utiskiv ikhnikh, vin poslav svoe slovo ta ikh uzdoroviv, i ikh uryatuvav z ikhn'oi khvorobi! nyekhai zhye podyaku skladut' navstryechuyevi za milist' iogo ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, i khai zhyertvi podyaki prinosyat', i khai rozpovidayut' zo spivom pro chini iogo! ti, khto po moryu plivye korablyami, khto chinit' zainyattya svoe na vyelikii vodi, voni bachili chini navstryechuni ta chuda iogo v giblini! vin skazhye i burya zrivaet'sya, i pidnosyat'sya khvili iogo, do nyeba voni pidiimayut'sya, do byezodni spadayut', u nyebyezpyetsi dusha

ikhnya khvilyuet'sya! voni krutyat'sya i khodyat' vpyeryed ta nazad, yak p'yanii, i vsya ikhnya mudrist' byentyezhit'sya! ta v nyedoli svoi voni navstryechua klikali, i vin vizvoljav ikh vid utiskiv ikhnikh! vin zminyue buryu na tishu, i stikhayut' ikhni khvili, i radili, shcho vtikhli voni, i vin ikh priviv do bazhanoi pristani. nyekhai zhye podyaku skladut' navstryechuyevi za milist', ta za chuda iogo sinam lyuds'kim! nyekhai vyelichayut' iogo na narodn'omu zbori, i nyekhai vikhvalyayut' iogo na zasidanni starshikh! vin obyertae richki v pustinyu, a vodni dzheryela na sukhodil, plodyuchu zymlyu na solonchak chyeryez zlobu myeshkantsiv ii. vin pustinyu obyertae v vodnye boloto, a zymlyu sukhv v dzheryelo, i golodnikh sadovit' vin tam, a voni stavlyat' misto na myeshkannya, i polya zasivayut', i vinogradniki sadyat', i otrimuyut' plid urozhayu! i blagoslovlyae vin ikh, i sil'no rozmnozhuyut'sya, i odyerzhuyut' plid urozhayu! ta zmalili voni i pokhillilisya z utisku zlogo ta z smutku. vili-vae vin gan'bu na mozhnikh, i bludyat' voni byez dorogi v pustini, a v bogoy vin pidiimae z uboztva, i rozmnozhue rodi, nyemov tu otaru. tsye bachat' pravdivi i radiyut', i zakrivae usta svoi vsyakye byezprav'ya. khto mudrii, toi vsye tsye zavvazhit', i poznayut' voni milosyerdya navstryechune!

108

pisnya. psalom davidiv. moe syertsye zmit-snilosya, bozhye, ya budu spivati ta slavit i razom z svoeyu khvaloyu! zbudisya zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitnyu zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o navstryechui, syeryed narodiv, i budu spivati tobi mizh plyemnenami, bo bil'shye vid nyeba tvoe milosyerdya, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesisya zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad usieyu zymlyeyu! shchob lyubi tvoi buli vizvoljeni, svoeyu pravitsyeyu dopomozhi i obizvisya do nas! u svyatini svoii bog promoviv: nyekhai ya zvyesyelyusya, rozdilyu ya sikhym, i dolinu sukots'ku pomiryayu. nalyezhit' myeni gilyead, i myeni manasiya, a efryem okhorona moei golovi, yuda byerlo moe. moav to midnitsya mogo mittya, na yedom uzuttyam svoim kinu, nad filistyeeyu budu pogukuvati! khto myenye zaprovadit' do mista tverdynnogo, khto do yedomu myenye privyedye? khiba zh ti pokinuv nas, bozhye, i syeryed nashogo viis'ka nye viidyesh vzhye, bozhye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' pokazhyemo v bozi, i vin potopchye protivnikov nashikh!

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. bozhye slavi moei, nye bud' movchazlivii, bo moi vorogi porozkrivali na myenye usta nyechystivi ta pyel'ki lukavi, yazikom nyeppravdivim govoryat' zo mnoyu! i voni ototchili myenye slovami nyenavisti, i byez prichini na myenye voyuyut', obmovlyayut' myenye za lyubov moyu, a ya molyusya za nikh, voni viddayut' myeni zlom za dobro, i nyenavistyu za lyubov moyu! postav zhye nad nim nyechystivogo, i po pravitsi iogo satana nyekhai stanye! yak budye suditis' nyekhai viidy vinnim, molitva zh iogo bodai stala grikhom! nyekhai dni iogo budut' korotki, khai inshii maetok iogo zabyerye! bodai diti iogo stali sirotami, a zhinka iogo udovoyu! i khai diti iogo vsye mandruiut' ta zhyebrayut', i nyekhai voni prosyat' u tikh, khto ikh ruinuvav! bodai im tyenyeta rozstaviv likhvar na vsye, shcho iogo, i nyekhai rozgrabuyut' chuzhi iogo pratsyu! shchob do n'ogo nikhto milosyerdyia nye viyaviv, i bodai nye bulo iogo sirotam milosti! shchob na znishchyennya stali nashchadki iogo, bodai bulo skryeslyenye v drugomu rodi im'ya ikhne! byezzakonnaya bat'kiv iogo khai pam'yataet'sya v navstryechua, i khai nye stracet'sya grikh iogo matyeri! nyekhai budut' voni pyeryed navstryechuom zavzhd, a vin nyekhai virvye z zymli ikhnyu pam'yat', vorog bo nye pam'yatav milosyerdyia chiniti, i napastuvav buv lyudinu ubogu ta bidnu, ta syertsyem zasmuchyenu, shchob ubivati ii! polyubiv vin proklyattya, bodai zhye na n'ogo vono nadiishlo! i nye khotiv blagoslovyennya, shchob vono viddalilos' vid n'ogo! zodyagnuv vin proklyattya, nyemov svoyu odizh, prosyaklo vono, yak voda, v iogo nutro, ta v kosti iogo, mov oliva! bodai vono stalo iomu za odyezhu, v yaku zodyagnyet'sya, i za poyas, shcho zavzhd vin nim pidpyeryezhyet'sya! tsye zaplata vid navstryechua tim, khto myenye obmovlyae, na dushu moyu nagovoryue zlo! a ti navstryechui, vladiko, zo mnoyu zrobi radi imyennya svogo, shcho do brye tvoe milosyerdyia, myenye poryatui, bo ya vbogii ta bidnii, i zranyenye syertsye moe v moim nutri!... ya khodzhu, mov ta tin', koli khilit'sya dyen', nyemov sarana ya vidkinyenii! kolina moi znyesililisya z postu, i vikhudlo tilo moe z nyedostachi olivi, i ya stav dlya nikh za posmikhovishchye, koli bachat' myenye, golovoyu svoeyu khitayut'... pomozhi myeni, navstryechui, bozhye mii, za svoim milosyerdyam spasi ti myenye! i nyekhai voni znayut', shcho tvoya tsye rukha, shcho ti, navstryechui, vsye tsye vchiniv! nyekhai proklinayut' voni, ti zh poblagoslovi! voni povstayut', ta nyekhai zasoromlyeni budut', a rab tvii

raditimye! khai zodyagnut'sya gan'boyu ti, khto myenye obmovlyae, i khai voni sorom svii vdyagnut', yak shatu! ya ustami svoimi khvalitimu golosno navstryechua, i mizh bagat'ma iogo slaviti budu, bo stoit' na pravitsi ubogogo vin dlya spasinnya vid tikh, khto osudzhue dushu iogo!

110

psalom davidiv. promoviv navstryechu' navstryechuyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv za pidnizhka nogam tvoim! navstryechu' iz sionu poshlye byerlo sili svoei, panui ti pomizh vorogami svoimi! narod tvii gotovii v dyen' viis'kovogo poboru tvogo, v ozdobakh svyatinii iz lonyia zirnitsi prilinye dlya tyebye, nyemov ta rosa, tvoya molodist'. poklyavsvia navstryechu', i nye budye zhalitii: ti svyashchenyik naviki za chinom myelkhisiedyekovim. po pravitsi tvoii roztoroshchit' vladika tsariv u dyen' gnivu svogo, vin budye suditi mizh narodami, zymlyu vipovnit' trupami, roztoroshchit' vin golovu v krai vyelikim... budye piti z strumka na dorozhi, tomu to pidiimye vin golovu!

111

aliluya! budu slaviti navstryechua z povnogo syertsya, v koli pravyednykh ta na zgromadzhynni! vyeliki navstryechuni dila, voni pozhadani dlya vsikh, khto ikh lyubit'! iogo dilo krasa ta vyelichnist', a pravda iogo probuvae naviki! vin pam'yatku chudam svoim uchiniv, milostivii ta shchyedrii navstryechu'! pozhivu dae vin dlya tikh, khto boit'sya iogo, zapovita svogo pam'yatae povik! silu chiniv svoikh ob'yaviv vin narodovi svoemu, shchob spadshchinu narodiv im dati. dila ruk iogo pravda ta pravo, vsi nakazi iogo spravvedlivi, voni kripi na vichni viki, voni zrobyeni virnistyu i pravotoyu! poslav vin svoemu narodovi vizvolynnyia, zapovita svogo postaviv naviki, svyatyte ka griznye iogo imyennya! pochatok pryemudrosti strakh pyeryed navstryechuom, dobrii rozum u tikh, khto vikone tsye, iogo slava naviki stoit'!

112

aliluya! blazhyen muzh, shcho boit'sya navstryechua, shcho zapovidi iogo lyubit'! budy sil'nim nasinnya iogo na zymli, budyte poblagoslovyenii rid byeznyevinnikh! bagatstvo i dostatok u domi iogo, a pravda iogo probuvae naviki! svitlo skhodit' u tyemryavi dlya spravvedlivikh, vin laskavii,

i milostivii, i pravyyednii! dobrii muzh milostivii ta pozichae, udyerzhue spravi svoi spravyedlivisty, i naviki vin nye zakhitaet'sya, u vichnii pam'yati pravyyednii budye! nye boit'sya vin zvistki likhoi, iogo syertsye mitsnye, nadiyu skladae na navstryechua! umitsnyenye syertsye iogo nye boit'sya, bo vin bachit' nyeshchastya pomizh vorogami svoimi! vin shchyledro ubogim dae, iogo pravda naviki stoit', iogo rig pidimaet'sya v slavi! tsye bachit' byezbozhnii ta gnivaet'sya, skryegochye zubami svoimi ta tanye... bazhannya byezbozhnikh zaginye!

113

aliluya! khvalitye, navstryechuni rabi, khvalit' im'ya navstryechua! nyekhai budye blagoslovyennye navstryechune im'ya vidtyepyer i naviki! vid skhodu sontsya azh do zakhodu iogo proslavlyaitye navstryechune im'ya! navstryechu' pidiimaet'sya nad usi narodi, iogo slava ponad nyebyesa! khto podobni do navstryechua, nashogo boga, shcho myeshkae na visoti, ta znizhuet'sya, shchob pobachiti tye, shcho na nyebyesakh i na zymli? bidarya vin pidvodit' iz porokhu, zo smitya pidiimae nuzhdyennogo, shchob iogo posaditi z vyel'mozhnimi, z vyel'mozhnimi lyudu iogo! vin nyeplidnu v domi sadovit' za radisnu matir dityei! aliluya!

114

yak vikhodiv izrail' z egiptu, vid narodu chuzhogo dim yakoviv, yuda stav za svyatinyu iomu, a izrail' iogo panuvannyam! pobachilo morye vsye tsye i pobiglo, iordan povernuvsya nazad! gori skakali, nyemov barantsi, a pagirki nyemov ti yagnyata! shcho tobi, morye, shcho ti vtikaesh? iordanye, shcho ti povernuvsya nazad? chogo skachyete, gori, nyemov barantsi, a pagirki mov ti yagnyata? tryemti, zymlye, pyeryed navstryechunim litsyem, pyeryed litsyem boga yakova, shcho skyelyu obyertae v ozyero vodnye, a kryemin' na vodnye dzhhyeryelo!

115

nye nam, navstryechui, nye nam, alye imyennyu svoemu dai slavu za millist' tvoyu, za pravdu tvoyu! poshcho mayut' kazati narodi: dye zh to ikhnii bog? a bog nash na nyebi, usye, shcho khotiv, uchiniv. ikhni bozhki sriblo i zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut' ushi i nye chuyut', mayut' nosa i byez nyukhu,

mayut' ruki ta nye dotikayut'sya, mayut' nogi i nye khodyat', svoim gorlom voni nye govoryat'! nyekhai stanut' taki, yak voni, ti, khto ikh viroblyae, usi, khto nadiyu na nikh pokladae! izrailiy, nadiyu skladae lish na navstryechua: vin im pomich ta shchit im! aaronovii domye, nadiytes' na navstryechua: vin im pomich ta shchit im! ti, shcho navstryechua boityesya, nadiytes' na navstryechua: vin im pomich ta shchit im! navstryechu' pam'yatae pro nas, nyekhai poblagoslovit'! nyekhai poblagoslovit' izrailiy dim, nyekhai poblagoslovit' vin dim aaroniv! nyekhai poblagoslovit' vin tikh, khto mae do navstryechua strakh, malikh ta vyelikikh! nyekhai vas rozmnozhit' navstryechu', vas i vashikh dityei! blagoslovyenni vi v navstryechua, shcho vchiniv nyebo i zymlyu! nyebo, nyebo dlya navstryechua, a zymlyu viddav sinam lyuds'kim! nye myertvi khvalitimut' navstryechua, ani ti vsi, khto skhodit' u mistyshe movchannya, a mi blagoslovyatimyemo navstryechua vidtyepyer i azh naviki! aliluya!

116

lyublyu ya navstryechua, bo vin pochuv goslos mii u blagannyakh moikh, bo vin nakhliliv svoe ukho do myenye, i ya klikatimu v svoi dni! boli smyerti myenye ototchili i znaishli myenye muki shyelou, nyeshchastya ta smutok znaishov ya! a ya v im'ya navstryechua klichu: o navstryechui, vizvoli zh dushu moyu! navstryechu' milostivii ta spravyedlivii, i nash bog milosyerdnii! pil'nue navstryechu' nyedosvidchyenikh, stav ya nuzhdyennii, ta vin dopomozhye myeni! vjernisya, o dushye moyo, do svogo vidpochinku, bo navstryechu' robit' dobre tobi, bo vid smyerti ti vizvoliv dushu moyu, vid sl'ozhi moe oko, nogu moyu vid spotikannya. ya khoditimu pyeryed oblichyiam navstryechunim na zymlyakh zhivikh! ya viriv, koli govori: ya sil'no prignichyeni! ya skazav buv u pospikhu: kozhna lyudina govorit' nyeppravdu! chim ya vidplachu navstryechuyevi za vsi dobrodistva iogo na myeni? ya chashu spasinya priimu, i priklichu navstryechune im'ya! prislyagi svoi navstryechuyevi ya vikonayu pyeryed usim narodom iogo! doroga v ochakh navstryechua smyert' bogobiinikh iogo! o navstryechua, ya bo tvii rab, ya tvii rab, sin tvoei nyevil'nitsi, ti kaidani moi rozv'yazav! ya zhyertvu podyaki tobi prinyesu, i navstryechunim im'yam budu klikati! prislyagi svoi navstryechuyevi ya vikonayu pyeryed usim narodom iogo, na podvir'yakh navstryechun'ogo domu, posyeryed tyebye, o erusalimye! aliluya!

khvalit' navstryechua, vsi plyemyena, proslavlyaitye iogo, vsi narodi, bo zmitsnolos' iogo milosyerdy nad nami, a pravda navstryechunya naviki! aliluya!

dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdy! nyekhai skazhye izrail', bo naviki iogo milosyerdy! nyekhai skazhye dim aaroniv, bo naviki iogo milosyerdy! nyekhai skazhut' ti, khto boit'sya navstryechua, bo naviki iogo milosyerdy! u tsnoti ya klikav do navstryechua, i prostotom ozvavsya do myenye navstryechu! zo mnoyu navstryechu' nye boyusya nikogo, shcho zrobit' lyudina myeni? navstryechu' syeryed tikh, shcho myeni pomagayut', i pobachu zagibil' svoikh nyenavisnikov. krashchye vdavatis' do navstryechua, nizm nadyatisya na lyudinu, krashchye vdvatis' do navstryechua, nizm nadyatisya na vye!mozhnikh! vsi narodi myenye otchili, ya zh navstryechunim im'yam ikh ponishchiv! otchili myenye i obstupili myenye, ya zh navstryechunim im'yam ikh ponishchiv! otchili myenye nyemov bdzholi, ta pogasli voni, yak tyernovii ogon', ya bo navstryechunim im'yam ikh ponishchiv! doshku!no popkhnv ti myenye na padinnya, ta navstryechu' spas myenye! navstryechu' moya sila ta pisnya, i stav vin spasinnym myeni! golos spivu i spasinnya v namyetakh mizh pravyednikov: navstryechunya pravitsya vikone chuda! pravitsya navstryechunya pidnosit'sya, pravitsya navstryechunya vikone chuda! nye pomru, alye zhitimu, i budu zvishchati pro chini navstryechuni! pokarati myenye pokarav buv navstryechu', ta smyerti myeni nye zavdav. vidchinitye myeni brami pravdi, ya nimi vviidu, budu slaviti navstryechua! tsye brama navstryechunya, pravyedniki v nyei vkhodyat'. ya budu khvaliti tyebye, bo ozvavsya do myenye, i stav ti spasinnym myeni! kamin', shcho iogo budivnichy vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem, vid navstryechua stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh! tsye dyen', shcho iogo stvoriv navstryechu', radiimo ta tishmosya v nim! prosimo, navstryechui, spasi! prosimo, navstryechui, poshchasti! blagoslovyen, khto gryadye u navstryechune im'ya! blagoslovlyaemo vas iz navstryechun'ogo domu! navstryechu' bog, i zasyayav vin nam. priv'yazhitye svyatkovuyu zhyertvu shnurami azh do narizhnikov zhyertivnika! ti mii bog, i ya budu tyebye proslavlyati, mii bozhye, ya budu tyebye vyelichati! dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdy!

blazhyenni nyeporochni v dorozhi, shcho khodyat' zakonom navstryechunim! blazhyenni, khto dyerzhit' svidotstva iogo, khto shukae iogo vsim syertsyem, i khto krivdi nye robit', khto khodit' putyami iogo! ti vidav nakazi svoi, shchob vikonyuvati pil'no. koli b zhye dorogi moi buli phevni, shchob dyerzhatis' tvoikh postanov, nye budu todi zasoromlyenii ya, yak budu divitis' na vsi tvoi zapovidy! shchirim syertsyem ya budu tyebye proslavlyati, yak navchusya zakoniv tvoikh spravvedlivikh. ya budu dyerzhatis' tvoikh postanov, nye kida i zhye zovsim myenye! chim dodyerzhit' yunak u chistoti svoyu styezku? yak dyerzhatimyet'sya tvoikh sliv! tsilim syertsyem svoim ya shukayu tyebye, nye dai zhye myeni zabludit'sya vid tvoikh zapovidy! ya v syerti svoim zakhovav tvoe slovo, shchob myeni nye grishiti proti tyebye. blagoslovyen esi, navstryechui, navchi myenye postanov svoikh! ustami svoimi ya rozpovidayu pro vsi prisudi ust tvoikh. z dorogi svidotstv tvoikh radiyu ya, yak maetkom vyelikim. pro nakazi tvoi rozmovlyatimu ya, i na styezki tvoi budu divitis'. ya budu raditi tvoimi postanovami, slova tvogo nye zabudu! svoemu rabovi poshchasti, shchob ya zhiv, i ya budu dyerzhatisya slova tvogo! vidkrii moi ochi, i khai chuda zakonu tvogo ya pobachu! na zyepli ya prikhod'ko, svoikh zapovidyeyi nye khovai ti vid myenye! omlivae dusha moya z tugi za tvoimi zakonami kozhnogo chasu... nasvariv ti proklyatikh otikh gorduniv, shcho vkhilyayut'sya vid tvoikh zapovidyeyi. vidvyerni ti vid myenye znyevagu ta sorom, bo dyerzhusya svidotstv tvoikh ya! tyezh vye!mozhni sidyat' ta na myenye zmovlyayut'sya, ta tvii rab pro postanovi tvoi rozmovlyae, i svidotstva tvoi do potikha moya, to dlya myenye doradniki! dusha moya gnyet'sya do porokhu, za slovom svoim ozhivi ti myenye! pro dorogi svoi ya kazav, i pochuv ti myenye, navchi ti myenye postanov svoikh! dai myeni rozumiti dorogu nakaziv tvoikh, i pro chuda tvoi ya zvishchaitimu. rozplivae zo smutku dusha moya, postav myenye zgidno zo slovom svoim! dorogu nyepravdi vid myenye vidsun', i dai myeni z laski svoei zakona! ya vibrav put' pravdi, zakoni tvoi bilya syebye postaviv. do svidotstv tvoikh ya priednavsya, navstryechui, nye posorom zhye myenye! budu bigti shlyakhom tvoikh zapovidyeyi, bo poshirish ti syertsye moe. put' svoikh postanov pokazhi myeni, navstryechui, i ya budu dyerzhatis' ii do kintsya! dai myeni zrozumiti, i nyekhai ya dyerzhusya zakonu tvogo, i vsim syertsyem ya budu trimatis' iogo! provad' myenye styezkhoyu tvoikh

zapovidyei, bo v nii ya znaishov upodobu. syertsye moe prikhili do svidotstv tvoikh, a nye do koristi. vidyerni moi ochi, shchob marnoti nye bachili, na dorozhi svoii ozhivi ti myenye! dlya svogo raba spovni slovo svoe, shcho na strakh tvii vono. vidyerni ti vid myenye znyeavagu, yakoi boyusya, bo dobri zakoni tvoi. os' ya pragnu nakaziv tvoikh, ozhivi myenye pravdoyu svoeyu! i khai ziidye na myenye, o navstryechui, milist' tvoya, spasinnya tvoe, zgidno z slovom tvoim, i nyekhai vidpovim ya tomu, khto slovom gan'bit' myenye, bo nadiyus' na slovo tvoe! i nye vidiimai z moikh ust slova pravdi nikoli, bo ya zhdu tvoikh prisudiv! a ya budu dyerzhatisya zavzhdi zakonu tvogo, na vichni viki! i budu khoditi v shirokosti, bo nakaziv tvoikh ya shukayu. i budu ya pyeryed tsaryami zvishchati pro svidotstva tvoi, i nye zaznayu ya soromu! i budu ya rozkoshuvati tvoimi zapovidyami, bo ikh polyubiv, i ya ruki svoi prostyagnu do tvoikh zapovidyei, bo ikh polyubiv, i budu rozdumuvati pro tvoi postanovi! pam'yatai pro tye slovo svoemu rabovi, shcho iogo nakazav ti chyekati myeni. tsye rozrada moya v moim gori, yak slovo tvoe ozhivlyae myenye. gorduni nasmikhalisya z myenye zanadto, ta ya nye vidstupiv vid zakonu tvogo! tvoi prisudi ya pam'yatayu vidviku, o navstryechui, i radiyu! burya myenye obgornula chyeryez nyechyestivikh, shcho zakona tvogo opuskayut! spivi dlya myenye tvoi postanovi u domi moei mandrivki. ya vnochi pam'yatayu im'ya tvoe, navstryechui, i dyerzhysya zakonu tvogo! otsye stalos' myeni, bo nakaziv tvoikh ya dyerzhysya. ya skazav: moya dolya, o navstryechui, shchob dyerzhatis' myeni tvoikh sliv. ya blagayu tyebye tsilim syertsyem: uchini myeni milist' za slovom svoim, i rozvazhiv dorogi svoi, i do svidotstv tvoikh nogi svoi zvyernuv. ya spishu i nye baryusya vikonuvati tvoi zapovidi. tyenyeta byezbozhnikh myenye otchili, ta ya nye zabuv pro zakona tvogo. opivnochi vstayu ya, shchob sklasti podyaku tobi za prisudi pravdi tvoei. ya priyatyl' vsim, khto boit'sya tyebye, i khto nakazi tvoi byeryezhite! milosyerdya tvogo, o navstryechui, povna zymlya, navchi ti myenye svoikh postanov! ti z rabom svoim dobre zroбив, navstryechui, za slovom svoim. khai myenye dobrogo rozumu ta poznavannya, bo v zapovidi tvoi viruyu ya! doki ya nye strazhdav, bludiv buv, ta tyepper ya dyerzhus' tvogo slova. ti dobrii, i chinish dobro, navchi ti myenye svoikh postanov! gorduni vimishlyayut' na myenye nyeppravdu, a ya tsilim syertsyem dyerzhysya nakaziv tvoikh. zroбилos' nyechulye, yak lii, ikhne syertsye, a ya rozkoshuyu z zakonu tvogo. dobre myeni,

shcho ya zmuchyeni buv, shchob navchitisya tvoikh postanov! lipshii dlya myenye zakon tvoikh ust, anizh tisyachi zolota i sribla. ruki tvoi stvorili myenye i zbuduvali myenye, podai myeni rozumu, i khai ya navchus' tvoikh zapovidyue! khto boit'sya tyebye, ti pobachat' myenye ta i zradiyut', bo ya tvogo slova chyekayu! znayu ya, navstryechui, shcho sprayedlivi buli tvoi prisudi, i sprayedlivo myenye ponizhav ti. nyekhai budy milist' tvoya na rozradu myeni, za slovom tvoim do svogo raba. nyekhai ziidye na myenye tvoe milosyerdya, i ya zhitimu, bo zakon tvii rozrada moya. nyekhai gorduni posoromlyeni budut', bo robili nyechyesno, a ya budu rozdumuvati pro nakazi tvoi. do myenye povernut'sya ti, khto boit'sya tyebye, i piznayut' svidotstva tvoi. nyekhai syertsye moe budy chistye v tvoikh postanovakh, shchob ya nye posoromivsya! dusha moya slabnye vid tugi za spasinnym tvoim, chyekayu ya slova tvogo! za slovom tvoim gasnut' ochi moi ta pitayut': koli ti potishish myenye?... khoch ya stav, yak toi mikh u dimu, ta tvoikh postanov nye zabuv. skil'ki dniv dlya tvogo raba? koli prisuda zroбish moim pyeryeslidnikam? gorduni pokopali buli myeni yami, shcho nye za zakonom tvoim. usi tvoi zapovidi sprayedlivi; nyeppravdivo myenye pyeryesliduyut', dopomozhi ti myeni! maloshcho nye pogubili myenye na zymli, ta ya nye pokinuv nakaziv tvoikh! ozhivi ti myenye za svoim milosyerdyam, i ya budu trimatisya svidchyennya ust tvoikh! naviki, o navstryechui, slovo tvoe v nyebyesakh probuvae. z rodu v rid tvoya pravda; ti zymlyu postaviv i stala vona, usi za tvoimi sudami s'ogodni stoyat', bo rabi tvoi vsi. koli b nye zakon tvii, rozrada moya, to ya buv bi zaginuv v nyedoli svoii! ya povik nye zabudu nakaziv tvoikh, bo ti nimi myenye ozhivlyaeshe. tvii ya, spasi ti myenye, bo nakaziv tvoikh ya shukayu! chyekayut' byezbozhni zabiti myenye, a ya pro svidotstva tvoi rozvazhayu. ya bachiv kinyets' us'ogo doskonalogo, alye tvoya zapovid' vyel'mi shiroka! yak ya kokhayu zakona tvogo, tsilii dyen' vin rozmovaya moya! tvoya zapovid' robit' mudrishim myenye vid moikh vorogiv, vona bo naviki moya! ya stav rozumnishii za vsikh svoikh uchityeliv, bo svidotstva tvoi to rozmovaya moya! stav ya mudrishii za starshikh, bo dyerzhysya nakaziv tvoikh! ya vid kozhnoi zloi dorogi povstrimuyu nogi svoi, shchob dyerzhatisya slova tvogo. ya nye ukhilyayusya vid tvoikh prisudiv, ti bo navchaesh myenye. yakye to solodkyye slova tvoe dlya mogo pidnyebinnya, solodshye vid myedu vono moim ustam! vid nakaziv tvoikh ya mudrishii stayu, tomu to nyenavidzhu vsyaku dorogu nyeppravdi! dlya moei nogi tvoe

slovo svitil'nik, to svitlo dlya styezki moei. ya prislyag i dotrimayu, shcho budu dyerzhatisya prisudiv pravdi tvoei. pyeryemuchyenii ya azh zanadto, za slovom svoim ozhivi myenye, navstryechui! khai zhye budut' priemni tobi zhyertvi ust moikh, navstryechui, i navchi ti myenye svoikh prisudiv! u nyebyezpyetsi dusha moyavavzhdhi, alye ya zakonu tvogo nye zabuv. byezbozhni postavili pastku na myenye, ta ya nye zbludiv vid nakaziv tvoikh. ya naviki svidotstva tvoi vspadkuvav, bo voni radist' syertsya mogo. ya syertsya svoe nakhilliv, shchob chiniti tvoi postanovi, povik, do kintsya. sumnivnye nyenavidzhu ya, a zakona tvogo pokokhav. ti moyavokhorona ta shchit mii, chyekayu ya slova tvogo. vidstupit'sya vid myenye, zlochintsi, i ya budu dyerzhatisya zapovidyei mogo boga! za slovom svoim pidipri ti myenye, i ya zhitimu, i v nadii moii nye zavdai myeni soromu! pidkripi ti myenye i spasya, i ya budu divitisya zavzhd i v tvoi postanovi! ti pogordzhuesh usima, khto vid tvoikh postanov vidstupae, bo khitroshchi ikhni nyepravda. vsikh byezbozhnikh zyemli vidkidaesh, yak zhuzhyel', tomu pokokhav ya svidotstva tvoi. zo strakhu tvogo moe tilo tryemtit', i ya boyus' tvoikh prisudiv! ya pravo ta pravdu chinyu, shchob myenye nye viddav ti moim pyeryeslidnikam. poruchi ti na dobre svogo raba, shchob myenye gorduni nye gnobili. gasnut' ochi moi za spasinnym tvoim ta za slovom pravdi tvoei. uchini zh ti svoemu rabovi za svoim milosyerdyam, i navchi ti myenye svoikh postanov! ya rab tvii, i zrobi myenye mudrim, i svidotstva tvoi budu znati! tsye dlya navstryechua chas, shchob diyati: zakona tvogo ynevazhnili. tomu ya lyublyu tvoi zapovidi bil'sh vid zolota i shchirogo zolota. tomu vsi nakazi tvoi uzavhayu za slushni, a kozhnu dorogu nyepravdi nyenavidzhu! chudovi svidotstva tvoi, tomu to dusha moyav dyerzhit'sya ikh. vkhid u slova tvoi svitlo dae, nyedosvidchenikh mudrimi robit'. ya usta svoi rozkrivayu i povitrya kovtayu, bo chuyu zhadobu do tvoikh zapovidyei. obyernisya do myenye ta bud' milostivii moim, yak chinish ti tim, khto kokhae imyennya tvoe. svoim slovom zmitsni moi kroki, i nye dai panuvati nado mnoyu niyakomu proghrikhovi. vid lyuds'kogo utisku vizvol' myenye, i nyekhai ya dyerzhushya nakaziv tvoikh! khai zasyae litsye tvoe na tvogo raba, i navchi ti myenye ustaviv svoikh! plivut' vodni potoki z ochyei moikh, bo tvogo zakonu nye dodyerzhuyut'... ti pravyednii, navstryechui, i pryami tvoi prisudi, bo ti nakazav spravyedlivi svidotstva svoi i shchiru pravdu! nishchit' myenye moyav yevnist', bo moi vorogi pozabuvai slova

tvoi. vyel'mi ochishchyenye slovo tvoe, i tvii rab iogo lyubit'. ya mali i pogordzhynii, ta nye zabuvayu nakaziv tvoikh. pravda tvoya pravda vichna, a zakon tvii to istina. nyedolya ta utisk myenye obgornuli, alye tvoi zapovidi moyav rozkish! pravda svidotstv tvoikh vichna, podai myeni rozumu, i budu ya zhiti! tsilim syertsyem ya klichu: pochui myenye, navstryechui, i ya budu dyerzhatis' ustaviv tvoikh! ya klichu do tyebye, spasi ti myenye, i ya budu dyerzhatis' svidotstv tvoikh! svitanok ya vipyeryediv ta i vzhye klichu, tvogo slova chyekayu. moi ochi storozhi nichni vipyeryedzhuyut', shchob pro slovo tvoe rozmovlyati. pochui zhye mii golos z svogo milosyerdya, o navstryechui, ozhivi ti myenye z svogo prisudi! nablizhat'sya ti, shcho za chinom ganyebnim ganyayut', vid zakonu tvogo dalyeki, ta bliz'kii ti, o navstryechui, a vsi tvoi zapovidi spravyedlivist'! viddavna ya znayu svidotstva tvoi, bo naviki ti ikh zaklav! podivis' na nyedolyu moyu ta myenye poryatui, bo ya nye zabuvayu zakonu tvogo! vstupisya za spravu moyu i myenye vizvoli, za slovom svoim ozhivi ti myenye! vid byezbozhnikh spasinnya dalyekye, bo voni nye shukayut' tvoikh postanov. vyelikye tvoe milosyerdya, o navstryechui, ozhivi ti myenye z svogo prisudi! bagato moikh pyeryeslidnikov ta vorogiv moikh, alye vid svidotstv tvoikh nye vidkhilyayus'! bachiv ya zradnikiv i bridivsy nimi, bo nye dyerzhat' voni tvogo slova. podivisya: lyublyu ya nakazi tvoi, za milosyerdyam svoim ozhivi myenye, navstryechui! pravda pidvalina slova tvogo, a prisudi pravdi tvoei naviki. byeznyevinno vyel'mozhi myenye pyeryesliduyut', ta syertsye moe tvogo slova boit'sya. radiyu ya slovom tvoim, nibi zdobich vyeliku znaishov. ya nyepravdu nyenavidzhu i bridzhushya nyeyu, pokokhav ya zakona tvogo! sim raz dyenno ya slavlyu tyebye chyeryez prisudi pravdi tvoei. mir vyelikii dlya tikh, khto kokhae zakona tvoe, i nye mayut' voni spotikannya. na spasinnya tvoe ya nadiyusya, navstryechui, i tvoi zapovidi vikonuyu. dusha moyav dyerzhit' svidotstva tvoi, i ya sil'no lyublyu ikh. ya dyerzhushya nakaziv tvoikh ta svidotstv tvoikh, bo pyeryed tobou moi vsi dorogi! blagannya moe khai nablizit'sya pyeryed litsye tvoe, navstryechui, za slovom svoim podai myeni rozumu! nyekhai priidye molitva moyav pyeryed litsye tvoe, za slovom svoim myenye vizvol'! nyekhai usta moi vimovlyayut' khvalu, bo ustaviv svoikh ti navchashche myenye. khai yazik mii zvishchatimye slovo tvoe, bo vsi tvoi zapovidi spravyedlivist'. nyekhai budye ruka tvoya v pomich myeni, bo ya vibrav nakazi tvoi. ya pragnu spasinnya tvogo, o navstryechui, a zakon tvii to rozkish moyav!

khai dusha moya budye zhiva, i khai slavit' tyebye, a tvii prisud nyekhai dopomozhye myeni! ya blukayu, nyemov ta ovychka zagublyena, poshukai zhye svogo raba, bo ya nye zabuv tvoikh zapovideyi!...

120

pisnya prochan. ya klikav do navstryechua v gori svoim, i vin myenye vislukhav, navstryechui, vizvol' zhye dushu moyu vid gubi nyeppravdivoi, vid yazika zradlivogo! shcho tobi dast', abo shcho dlya tyebye do-dast' lukavii yazik? zagostryeni strili potuzhnogo iz yalivtsyevim vugillyam! gorye myeni, shcho zamyeshkuyu v myeshyekhu, shcho zhivu iz shatrami kyedaru! dovgo dusha moya pyeryebuvala sobi razom z timi, khto nyenavidit' mir: ya za mir, ta koli govoryu, to voni za viinu!

121

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu na gori, zvidki priidye myeni dopomoga, myeni dopomoga vid navstryechua, shcho vchiniv nyebo i zyemlyu! vin nye dast' zakhitatis' nozi tvoii, nye zdrimae tvii storozh: otsye nye drimae i nye spit' storozh izrailiv! navstryechu' to tvii storozh, navstryechu' tvoya tin' pri pravitsi tvoii, udyen' sountsye nye vdarit' tyebye, ani misyats' vnochii! navstryechu' styeryegtimye tyebye vid usyakogo zla, styeryegtimye vin dushu tvoyu, navstryechu' styeryegtimye tvii vikhid ta vkhid vidtyepyer azh naviki!

122

pisnya prochan. davidova. ya radiv, yak kazali myeni: khodimo do domu navstryechun'ogo! nogi nashi stoyali v vorotyakh tvoikh, erusalimye. erusalimye, zbudovanii ti yak tye misto, shcho zluchyenye razom, kudi skhodyat' plyemyena, plyemyena navstryechuni, shchob svidchiti izrailiyevi, shchob imyennyu navstryechun'omu dyakuvati! bo to tam na pryestolakh dlya sudu sidyat', na pryestolakh domu davidovogo. miru bazhaitye dlya erusalimu: nyekhai budut' byezpyechni, khto lyubit' tyebye! nyekhai budye mir u tvoikh pyeryedmur'yakh, byezpyeka v palatakh tvoikh! radi bratti moei ta druziv moikh ya budu kazati: mir tobi! radi domu navstryechua, nashogo boga, ya budu shukati dlya tyebye dobra!

123

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu do tyebye, shcho na nyebyesakh probuvaesh! oto bo, yak ochi raviv do ruki ikh paniv, yak ochi nyevil'nitsi do ruki ii pani, otak nashi ochi do navstryechua, nashogo boga, azh poki nye zmluet'sya vin nad nami! pomilui nas, navstryechui, pomilui nas, bo pogordi mi dosit' nasitilis'! dusha nasha nasitilas' dosit' sobi: vid byezpyechnikh narugi, vid pishnikh pogordi!...

124

pisnya prochan. davidova. koli b nye navstryechu', shcho buv z nami nyekhai no izrail' povist'! koli b nye navstryechu', shcho buv z nami, yak povstala bula na nas lyudina, to nas pokovtali b zhivtsyem, koli rozpalivsy na nas ikhnii gniv, to nas pozalivala b voda, dushu nashu potik pyeryeishov bi, dushu nashu todi pyeryeishla b ta burkhliva voda! blagoslovyennii navstryechu', shcho nye dav nas na zdobich dlya ikhnikh zubiv! dusha nasha, yak ptakh, uryatuvalas' iz sil'tsya ptakholoviv, sil'tsye rozirvalos', a mi vryatuvalis'! nasha pomich uv imyeni navstryechua, shcho vchiniv nyebo i zyemlyu!

125

pisnya prochan. ti, khto nadiyu skladae na navstryechua, voni yak sions'ka gora, yaka nye zakhitaet'sya, yaka budye stoyati povik! erusalim, gori krug n'ogo, a navstryechu' krug narodu svogo vidtyepyer i azh naviki! nye spochinye bo byerlo nyechyestya na doli tikh pravyednikh, shchob pravyedni nye prostyagli svoikh ruk do nyeppravdi. zrobi zh, navstryechui, dobre dlya dobrikh, ta dlya prostosyerdikh! tikh zhye, shcho zbouchuyut' na svoi manivtsi, nyekhai ikh provadit' navstryechu' razom iz byezzakontsyami! mir na izrailya!

126

pisnya prochan. yak vyertavsy navstryechu' iz polonom sionu, to buli mi nyemov bi u sni... nashi usta todi buli povni vyesyeloshchiv, a yazik nash spivannya! kazali todi mizh narodami: vye-likye vchiniv navstryechu' z nimi! vyelikye vchiniv navstryechu' z nami, buli radisni mi! vyernisya zh iz nashim polonom, o navstryechui, nyemov ti dzhyeryela, na pivdyen'! khto sie z sliz'mi, zo spivom toi zhnye: vsye khodit' ta plachye, khto nosit' torbinu nasinnya na posiv, ta vyernyet'sya z spivom, khto nosit' snopi svoi!

pisnya prochan. solomonova. koli domu navstryechu' nye budue, daryemno pratsyuyut' iogo budivnichi pri n'omu! koli mista navstryechu' nye pil'nue, daryemno storozha chuvae! daryemno vam rano vstavati, dopizna sidityi, isti khlib zagor'ovani, vin i v spanni podast' drugovi svoemu! diti spadshchina navstryechune, plid utrobi nagoroda! yak strili v rukakh togo vvelyetnya, tak i sini molodi: blazhyennii toi muzh, shcho sagaidaka svogo nimi napovniv, nye budut' taki posoromlyeni, koli v brami voni govoritimut' iz vorogami!

pisnya prochan. blazhyen kozhyen, khto boit'sya navstryechua, khto khodit' putyami iogo! koli trud svoikh ruk budyesh isti, blazhyen ti, i dobrye tobi! tvoya zhinka v kutakh tvogo domu yak ta vinogradina plidna, tvoi diti navkolo tvogo stola nye-mov sadzhahti ti olivkovi! otsye tak budyte poblagoslovlyeni muzh, shcho boit'sya vin navstryechua! nyekhai poblagoslovit' tyebye navstryechu' iz sionu, i pobachish dobro erusalimu po vsi dni svogo zhittya, i pobachish onukiv svoikh! mir na izrailya!

pisnya prochan. bagato gnobili myenye vid yunatstva mogo, nyekhai no izrail' povist'! bagato gnobili myenye vid yunatstva mogo, ta myenye nye poduzhali! orali buli na khryebti moim plugatari, poklali voni dovgi borozni, ta navstryechu' spravyedlivii, vin shnuri byezbozhnikh porvav! nyekhai posoromlyeni budut', i khai povidstupayut' nazad usi ti, khto siona nyenavidit'! bo-dai stali voni, yak trava na dakhakh, shcho vsikhae vona, poki virostye, shcho nyeyu zhmyeni svoei zhnyets' nye napovnit', ani obyeryemka svogo v'yazal'nik, i nye skazhye prokhozhiu do nikh: blagoslovlyenya navstryechune na vas, blagoslovlyaemo vas im'yam navstryechua!

pisnya prochan. z glibini ya vzivayu do tyebye, o navstryechui: navstryechui, pochui zhye mii golos! nyekhai ushi tvoi budut' chuli na golos blagannya mogo! yakshcho, navstryechui, budyesh vzvazhati na byezakonnya, khto vstoi?, vladiko? bo v tyebye probachyennya, shchob boyatis' tyebye... ya nadiyus' na navstryechua, mae nadiyu dusha moya, i na slovo iogo ya vpovayu. viglyadae

dusha moya navstryechua bil'sh, nizm poranku storozha, shcho do ranku vona styeryezhye. khai nadiyu skladae izrail' na navstryechua, bo z navstryechuom milist', i vyelikye vizvolynnya z nim, i izrailya vizvolit' vin vid usikh iogo progrikhiv!

pisnya prochan. davidova. navstryechui, syertsye moe nye pishnilos', i ochi moi nye pidnosilis', i ya nye ganyavs' za ryechami, shcho bil'shi i divnishi nad myenye! tazh ya vtikhomiryuvav i zaspokoyuvav dushu svoyu, yak ditya, vid pyers mami svoei vidluchyenye, yak ditina vidluchyena v myenye dusha moya! khai nadiyu skladae izrail' na navstryechua vidtjepyer azh naviki!

pisnya prochan. zгадаi, navstryechui, pro davida, pro vsi iogo muki, shcho klyavs' navstryechuyevi, prisyagavsy buv sil'nomu yakova: nye vviidu ya v namyet svogo domu, nye zidu ya na lozhye postyeli svoei, nye dam snu svoim ocham, driman-nya povikam svoim, azh poki nye znaidu ya dlya navstryechua mistysya, mistysya pyeryebuvannya dlya sil'nogo yakova! os' mi chuli pro n'ogo v yefrafi, na yaars'kikh polyakh mi znaishli iogo. uvidim zhye v myeshkannya iogo, poklonimos' pidnizhkovi nig iogo! vstan' zhye navstryechui, idi do svogo vidpochinku, ti i kovchyg sili tvoei! svyashchyeniki tvoi khai zodyagnut'sya v pravdu, i budut' spivati tvoi bogobiini! radi davida, svogo raba, nye vidvyrtali lit-sya vid svogo pomazantsya. navstryechu' prisyagnuv buv davidovi pravdu, i nye vidstupit' vid nyei: vid plodu utrobi tvoei ya posadzhu na pryestoli tvoim! yakshcho budut' sinovyte tvoi pil'nuvati mogo zapovita i svidotstva mogo, shcho iogo ya navchatimu ikh, to i sini ikhni na vichni viki budut' sidityi na troni tvoim! bo vibrav siona navstryechu', upodobav iogo na osyelyu sobi: to mistysye mogo vidpochinku na vichni viki, probuvatimu tut, bo iogo upodobav, pozhivu iogo shchyedro blagoslovlyu, i khlibom ubogikh iogo nagoduyu! svyashchyenikiv iogo zodyagnu u spasinnya, a iogo bogobiini spivatimut' radisno. ya tam viroshchu roga davidovogo, dlya svogo pomazantsya vgotuyu svitil'nika, vorogiv iogo soromom pozodyagayu, a na n'omu korona iogo budyte syayati!

pisnya prochan. davidova. otsye yakye do-brye ta garnye yakye, shchob zhiti bratam

odnokupno! vono yak ta dobra oliva na golovu, shcho splivae na borodu, aaronovu borodu, shcho splivae na kintsi odyezhi iogo! vono yak khyermoms'ka rosa, shcho spadae na gori sionu, bo tam nakazav navstryechu' blagoslovyennya, povikvichnye zhittya!

134

pisnya prochan. poblagoslovit' otsye navstryechua, vsi rabi navstryechuni, shcho po nochakh u domi navstryechun'omu vi stoitye! vashi ruki zdiimit' do svyatini, i navstryechua blagoslovit'! nyekhai poblagoslovit' tyebye iz sionu navstryechu', shcho vchiniv nyebo i zymlyu!

135

aliluya! khvalitye navstryechune im'ya, khvalitye, navstryechuni rabi, shcho stoitye v domi navstryechun'omu, na podvir'yakh domu nashogo boga! khvalit' navstryechua, bo dobrii navstryechu', spivaitye imyennyu iogo, bo priemnye vono, bo vibrav navstryechu' sobi yakova, izrailya na vlasnist' svoyu! znayu bo ya, shcho navstryechu' i vladika nash bil'shii vid bogiv usikh! vsye, shcho khochye navstryechu', tye vin chinit' na nyebi ta na zymli, na moryakh ta po vsyakikh glibinakh! pidiimae vin khmari vid krayu zymli, bliskavitsi vchiniv dlya doshchu, viprovadzhue vityer z zapasiv svoikh. vin pozabivav pyervoridnikh egiptu, vid lyudini azh do skotini. vin poslav mizh egiptet oznaki ta chuda, na faraona i na rabiv vsikh iogo. vin uraziv bagato narodiv, i potuzhnikh tsariv povbivav: sigona, tsarya amoryeyan, i oga, bashanu tsarya, ta vsikh khanaans'kikh tsariv. i vin dav ikhnyu zymlyu spadshchinoyu, na spadok izrailyevi, svoemu narodovi. navstryechui, imyennya tvoe vikovichnye, navstryechui, pam'yat' tvoya z rodu v rid! bo budye suditi navstryechu' svii narod, ta zmlilosy-erdi't'sya vin nad svoimi rabami. bozhki lyudiv to sriblo ta zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut' ushi i nye chuyut', v ikhnikh ustakh nyema vid-dikhu! nyekhai stanut' taki, yak voni, ti, khto ikh viroblyae, usi, khto nadiyu na nikh pokladae! domye izrailiv, blagoslovit' navstryechua! aaronovii domye, blagoslovit' navstryechua! domye lyeviiv, blagoslovit' navstryechua! khto boit'sya navstryechua, blagoslovit' navstryechua! blagoslovyennii navstryechu' vid sionu, shcho myeshkae v erusalimi! aliluya!

136

dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye bogu bogiv, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye vladitsi vladik, bo naviki iogo milosyerdya! tomu, khto chuda vyelikii edinii vchinyae, bo naviki iogo milosyerdya! khto rozumom nyebo vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! khto zymlyu prostyag nad vodoyu, bo naviki iogo milosyerdya! khto svitila vyelikii vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! sontsye, shchob vdye'n panuvalo vono, bo naviki iogo milosyerdya! misyatsya i zori, shchob voni panuvali vnochii, bo naviki iogo milosyerdya! khto egiptet pobiv buv u ikhnikh pyervoridnikh, bo naviki iogo milosyerdya! i izrailya viviv z-mizh nikh, bo naviki iogo milosyerdya! rukoyu mitsnoyu i ramyenom prostyagnyenim, bo naviki iogo milosyerdya! khto morye chyervonye roztyav na chastini, bo naviki iogo milosyerdya! i syeryed n'ogo izrailya pyeryeprova'div, bo naviki iogo milosyerdya! i faraona ta viis'ka iogo vkinuv u morye chyervonye, bo naviki iogo milosyerdya! khto provadiv narod svii v pustini, bo naviki iogo milosyerdya! khto vyelikikh tsariv povbivav, bo naviki iogo milosyerdya! i potuzhnikh tsariv pyeryebiv, bo naviki iogo milosyerdya! sigona, tsarya amoryeyan, bo naviki iogo milosyerdya! i oga, bashanu tsarya, bo naviki iogo milosyerdya! i khto zymlyu ikhnyu dav na spadshchinu, bo naviki iogo milosyerdya! na spadok izrailyevi, svoemu rabovi, bo naviki iogo milosyerdya! khto pro nas pam'yatav u ponizhyenni nashim, bo naviki iogo milosyerdya! i vid vorogiv nashikh vizvoliv nas, bo naviki iogo milosyerdya! khto kozhnomu tilovi khliba dae, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye bogu nyebyesnomu, bo naviki iogo milosyerdya!

137

nad richkami vavilons'kimi, tam mi sidili ta i plakali, koli zga'duvali pro siona! na vyerbakh u n'omu povisili mi svoi arfi, spivu bo pisni vid nas tam zhadali buli ponyevolyuvachi nashi, a vyesyeloshchiv nashi muchityeli: zaspivaitye no nam iz sions'kikh pisyen'! yak zhye zmozhyemo mi zaspivati navstryechunuyu pisnyu z zymeli chuzhintsya? yakshcho ya zabudu za tyebye, o erusalimye, khai zabudye za myenye pravitsya moya! nyekhai mii yazik do mogo pidnyebinnya prilipnye, yakshcho ya nye budu tyebye pam'yatati, yakshcho nye postavlyu ya erusalima nad radist' naivishchu svoyu!... pam'yatai zhye, o navstryechui, yedoms'kim sinam pro dyen' erusalimu, yak krichali voni: ruinitye, ruinitye azh do pidvalin iogo!... vavilons'kaya dochko, shcho maesh i

ti ograbovana buti, blazhyen, khto zaplatit' tobi za tvii chin, shcho ti nam zapodiyala! blazhyen, khto ukhopit' ta porozbivae ob skyelyu i tvoi nyemovlyata!...

138

davidiv. proslavlyayu tyebye tsilim syert-syem svoim, pyeryed bogami spivayu tobi! vsklonyayus' do khramu svyatogo tvogo, i slavlyu imyennya tvoe za tvoe milosyerdya i za pravdu tvoyu, bo zvyelichiv ti buv nad usye svoe imyennya ta slovo svoe! udyen', yak vzivayu, pochuesh myenye, pid-bad'oryuesh siloyu dushu moyu! usi zyemni tsari proslavlyat' tyebye, navstryechui, budut', bo pochuyut' voni slovo ust tvoikh, i budut' spivati pro navstryechuni dorogi, bo slava navstryechunya vyelika, bo visokii navstryechu', alye bachit' niz'kogo, a gor-dogo vin piznae izdalyeka! yakshcho syeryed tsnoti pidu, ti ozhivish myenye, na lyutist' moikh vorogiv poshlyesh ruku svoyu, i prav-itsya tvoya dopomozhye myeni, dlya myenye navstryechu' otsye vikona! tvoya milist', o navstryechui, vichna, chiniv svoei ruki nye polish!

139

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. navstryechui, viprobuvav ti myenye ta i piznav, ti znaesh sidinnya moe ta vs-tavannya moe, dumku moyu rozumiesh zdalyeka. dorogu moyu ta lyezhannya moe vimiryaes, i ti vsi puti moi znaesh, bo shchye slova nyema na moim yazitsi, a vzhye, navstryechui, znaesh tye vsye! ototchiv ti myenye zzadu i spyeryedu, i ruku svoyu nado mnoyu poklav. divnye znannya nad moe rozuminnya, visokye vono, ya iogo nye podolayu! kudi ya vid dukha tvogo pidu, i kudi ya vtyechu vid tvogo litsya? yakshcho ya na nyebo zlidu, to ti tam, abo postye-lyusya v shyekli os' ti! ponyesusya na kri-lakh zirnitsi, spochinu ya na kintsi morya, to ruka tvoja i tam poprovadit' myenye, i myenye budyie trimati pravitsya tvoja! koli b ya skazav: til'ki tyemryava vkrie myenye, i nich svitlo dlya myenye, to myenye nye za-krie vid tyebye i tyemryava, i nich budyie svi-titi, yak dyen', i tyemnota yak svitlo! bo ti vchiniv nirki moi, ti vitkav myenye v utrobi matyeri moei, proslavlyayu tyebye, shcho ya divno utvoryeni! divni dila tvoji, i dusha moja vidae vyel'mi pro tsye! i kosti moi nye skhovalis' vid tyebye, bo ya vchinyeni buv v ukritti, ya vitkanii buv v glibinakh zyeim! mogo zarodka bachili ochi tvoji, i do knigi tvoei zapisani vsi moi chlyeni ta dni, shcho v nikh buli vchinyeni, koli zhodnogo z nikh nye bulo... yaki dorogi myeni

stali dumki tvoji, bozhnye, yak pobil'shilosya ikh chislo, pyeryelichuyu ikh, chislyennishi voni vid pisku! yak probudzhuyusya, to ya shchye z tobou. yakbi, bozhnye, vraziv ti byezbozhnika, a vi, krovozhy-ertsy, vidstupityes' vid myenye! voni nazi-vayut' pidstupno tyebye, tvoji vorogi na marnotu puskayut'sya! otozh, nyenavidzhu tvoikh nyenavisnikiv, navstryechui, i tvoikh zakolotnikov bridzhus': povnoyu nyenav-istyu ya nyenavidzhu ikh, voni stali myeni vorogami!... viprobui, bozhnye, myenye, i piz-nai moe syertsye, doslidi ti myenye, i piz-nai moi zadumi, i pobach, chi nye idu ya dorogoyu zloyu, i na vichnu dorogu myenye poprovad'!

140

dlya dirigyetna khoru. psalom da-vidiv. vizvol' myenye vid lyudini likhoi, o navstryechui, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho v syertsy svoim za-mishlyayut' zli ryechi, shcho viini shchodnya viklikayut'! voni gostryat' svogo yazika, yak toi vuzh, otruta gadyucha pid ikhnimi us-tami! syela. pil'nui myenye, navstryechui, vid ruk nyechyestivogo, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho zadumali stopi moi zakhitati... chvanlivi skhovali na myenye tyenyeta ta shnuri, roztyagli svoyu sitku pri styezhtsi, sil'tsya rozmistili na myenye! syela. ya skazav navstryechuyevi: ti bog mii, pochui zhye, o navstryechui, golos blagannya mogo! navstryechui, vladiko mii, silo mogo spasinnya, shcho v dyen' boyu pokriv moyu golovu, nye vikona, navstryechui, bazhan' byezbozhnogo, nye zdiisni iogo zadumu! syela. bodai golovi nye pidnyesli vsi ti, khto myenye ototchiv, bodai zlo ikhnikh ust ikh pokrilo! khai prisok na nikh upadye, nyekhai kinye vin ikh do ognju, do provallya, sh-chob nye vstali voni!... zloyazichna lyu-dina shchob mitsnoyu vona nye bula na zyeimli, lyudina nasil'stva bodai likho spi-malo ii, shchob popkhnuti na pogibil'! ya znayu, shcho zrobit' navstryechu' pravosud-dya ubogomu, prisud pravdivii dlya bidnikh, til'ki pravvedni dyakuvat'i budut' imyen-nyu tvoemu, nyevinni siditimit' pyeryed oblichyam tvoim!

141

psalom davidiv. navstryechui, klichu do tye-bye, pospishysya do myenye, pochui zhye mii golos, yak klichu do tyebye! nyekhai stanye molitva moja yak kadilo pyeryed lit-syem tvoim, pidnoshyennya ruk moikh yak zhyertva vychirnya! pokladi, navstryechui, storozhu na usta moi, styeryezhi dyveri gub moikh! nye dai nakhilyatysya syert-

syu moemu do ryechi likhoi, shchob uchinki robiti byezbozhnisty, iz lyud'mi, shcho chinyat' pyerestup, i shchob nye lasuvavsyia ya ikhnimi prismakami! yak pravvednii vrazit' myenye, to tsye milist', a dokorit' myeni, tsye oliva na golovu, ii nye vidkinye moya golova, bo shchye i molitva moya proti ikhn'ogo zla. ikhni suddi po skyeli rozkidani, ta slova moi vchuyut', bo priemni voni... yak drova rubayut' i rozkolyuyut' ikh na zymli, tak rozkidani nashi kistki nad otvorom shyeolu. bo do tyebye, o navstryechui, vladiko, moi ochi, na tyebye nadiyus' nye zruinovui mogo zhittya! byeryezhi ti vid pastki myenye, shcho na myenye postavili, ta vid tyenyet pyerestupnikiv! khai byezbozhni popadayut' razom do sitki svoei, a ya prominu!

navstryechui, dukh mii kinchaet'sya! nye khovai ti vid myenye oblichchya svogo, i nyekhai ya nye budu podobnii do tikh, khto skhodit' do grobu! ob'yavi myeni vrantsi svoe milosyerdya, bo na tyebye nadiyus', povidom ti myenye pro dorogu, yakoyu ya mayu khoditi, bo do tyebye pidnoshu ya dushu svoyu! uryatui myenye, navstryechui, vid moikh vorogiv, bo do tyebye vdayusya! navchi myenye volyu chiniti tvoyu, bo ti bog mii, dobrii dukh tvii nyekhai poprova-dit' myenye po rivnii zymli! radi imyennya svogo, o navstryechui, ozhivi myenye, svoeyu pravdoyu vivyedi dushu moyu vid nyedoli! a v svoim milosyerdii ponishch moikh vorogiv, i vigubi vsikh, khto nyenavidit' dushu moyu, bo ya rab tvii!

142

psalom navchal'nii, davida, koli buv u pyecheri. molitva. mii golos do navstryechua, ya klichu, mii golos do navstryechua, ya blagayu! pyeryed oblichchiam iogo vilivayu ya movu svoyu, pro nyedolyu svoyu ya rozkazuyu pyeryed oblichchiam iogo, koli omlivae mii dukh u myeni. a ti znaesh dorogu moyu: na dorozhi, yakoyu khodzhu, pastku dlya myenye skhovai! pravoruch poglyan' i pobach: nyemae nikogo znaiomogo, zaginuv pritulok vid myenye, nikhto nye pitae za dushu moyu... ya klichu do tyebye, o navstryechui, ya kazhu: ti moe pristanovishchye, dolya moya u kraini zhivikh! prislukhaisya zh ti do blagannya mogo, bo zrobivsyia ya zovsim nuzhdyennii! vizvol' myenye vid moikh pyeryeslidnikiv, bo stali sil'nishi vid myenye voni! vivyedi dushu moyu iz v'yaznitsi, shchob slaviti imyennya tvoe! pravvedni otochat' myenye, yak uchinish dobro nado mnoyu!

144

davidiv. blagoslovyennii navstryechu', moya skyelya, shcho ruki moi vin navchae do boyu, pal'tsi moi do viini! vin moe milosyerdya i tyerdinya moya, fortyetsya moya ta moya okhorona myeni, vin mii shchit, i ya do n'ogo vdayusya, vin mii narod pidbivae pid myenye! navstryechui, shcho to lyudina, shcho znaesh ii, shcho to sin lyuds'kii, shcho zvazhaesh na n'ogo? lyudina stala do pari podobna, ii dni yak ta tin' prominushcha! navstryechui, nakhili svoe nyebo, i ziidi, dotorknisya do gir, i voni zadimuyut'! zablischchi bliskavitsyeyu, i ikh rozporosh, poshli svoi strili, i ikh pobyyentyez! poshli z visoti svoyu ruku, i myenye poryatui, i vizvol' myenye z vod vye-likikh, vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlyayut' nyepravdu, a ikhnya pravit-sya pravitsya zradliva! bozhye, ya pisnyu novu zaspivayu tobi, na arfi dyesyatistrunnii zagrayu tobi, shcho ti pyeryemogu tsaryam podaesh, shcho ryatuesh davida, svogo raba, vid likhogo myecha! poryatui zhye myenye i zbyeryezhi ti myenye vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlyayut' marnotu, a ikhnya pravitsya pravitsya zradliva, shchob buli sini nashi, nyemov sadzhantsi, viplyekani v ikhnii molodosti, nashi dochki nyemov ti narizhni stovpi, vityesani na okrasu palati! povni nashi komori, voni vidayut' nairiznishye, kotyat'sya tisyachami nashi vivtsi ta kozi, dyesyatkami tisyach po nashikh podvir'yakh rozplodzhuyut'sya! siti nashi biki, nyemae prigod i nyemae khvorobi, i na vulitsyakh nashikh nyema narikan'! blazhyennii narod, shcho iomu tak vyedyet'sya, blazhyennii narod, shcho navstryechu' iomu bog!

143

psalom davidiv. navstryechui, vislukhai molitvu moyu, pochui blagannya moe v svoii virnosti, u pravdi svoii obizvisya do myenye! i na sud nye vstupai iz rabom svoim, bo zhodyen zhivii pyeryed oblichchiam tvoim spravvedlivim nye budyet! bo nyepriyatyl' pyeryeslidue dushu moyu, topchye zhivuyu moyu do zymli... posadiv myenye v tyem-ryavu, yak myertsiv t'sogo svitu! omlivae mii dukh u myeni, kam'yanie v nutri moim syertsye moe... ya zgaduyu dni starodavni, nad usimi tvoimi chinami roz-dumuyu, govoryu pro dila tvoikh ruk. ya ruki svoi prostyagayu do tyebye, dusha moya pragnye tyebye, yak vodi pyeryesokhla zymlya! syela. pospishi myenye vislukhati,

khvala davidova. ya budu tyebye vyelichati, o bozhye mii, tsaryu, i blagoslovlyatimu imyennya tvoe povik-viku! ya kozhnogo dnya tyebye blagoslovlyatimu, i khvalitimu imyennya tvoe povik-viku! vyelikii navstryechu' i proslavlyenii vyel'mi, i nye-doslidimye vyelichchya iogo! rid rodovi budye khvaliti dila tvoi, i budut' mogutnist' tvoyu viyavlyati! pro pishnu slavu vyelichchya tvogo, pro spravi chudovni tvoi rozpovim! budut' kazati pro silu griznikh tvoikh chiniv, a pro vyelich tvoyu rozpovim ya pro nyei. pam'yat' pro dobrist' vye-liku tvoyu spovishchatimut', i budut' spivati pro pravdu tvoyu! shchyledrii i milosy-erdnii navstryechu', dovgotyerpelyivii i mno-gomilostivii, navstryechu' dobrii do vsikh, a iogo milosyerdya na vsi iogo tvoriva! tyebye, navstryechui, slaviti budut' usi tvoi tvoriva, a svyati tvoi tyebye blagoslovlyatimut', pro slavu tsarstva tvogo zvishchatimut', pro mogutnist' tvoyu govoritimut', shchob lyuds'kim sinam ob'yaviti pro mogutnist' iogo ta pro slavu vyelichchya tsarstva iogo! tsarstvo tvoe tsarstvo vsikh vikiv, a vlada troya po vsi rodi! navstryechu' pidpi-rae vsikh padayuchikh, usikh zignutikh vin viprostovue! ochi vsikh upovayut na tyebye, i ti im pozhivu daesh svoechnasno, ti ruku svoyu vidkrivaesh, i vsye, shcho zhivye, ti zichlivo goduesh! navstryechu' spravedlivii na kozhnii dorozhi svoii, i milostivii u vsikh svoikh uchinkakh, navstryechu' bliz'kii vsim, khto vzivae do n'ogo, khto pravdoyu klichye iogo! volyu tikh, khto boit'sya iogo, vin spovnyaie, i blagannya ikh chue ta im po-magae, navstryechu' byeryezhye tikh usikh, khto lyubit' iogo, a byezbozhnikh usikh vin ponishchit'! slavu navstryechyny usta moi budut' zvishchati, i blagoslovlyatimye kozh-nye tilo svyatyte iogo imyennya na viki vikiv!

aliluya! khvali, dushye moye, navstryechua, khvalitimu navstryechua, poki zhivu, spi-vatimu bogu moemu, azh poki isnuyu! nye nadiityes na knyaziv, na lyuds'kogo sina, bo v n'omu spasinnya nyema: vidye dukh iogo i vin do svoei zemli povyertaet'sya, togo dnya iogo zadumi ginut'! blazhyennii, komu iogo pomich bog yakoviv, shcho nadiya iogo na navstryechua, boga iogo, shcho nyebo ta zymlyu vchiniv, morye i usye, shcho e v nikh, shcho pravdi pil'nue naviki, pravosuddya vchinyae pokrivdzhyenim, shcho khliba golodnim dae! navstryechu' v'yazniv rozv'yazue, navstryechu' ochi slipim vidkrivae, navstryechu' viprostovue zignutikh, navstryechu' milue prayed-nikh! navstryechu' oboronyaie prikhod'kiv,

sirotu ta vdovitsyu pidtrimue, a dorogu byezbozhnikh vikrivlyue! khai tsaryue naviki navstryechu', bog tvii, sionye, iz rodu u rid! aliluya!

khvalit' navstryechua, dobrii bo vin, vispivuitye nashomu bogu, priemnni bo vin, iomu podobae khvala! navstryechu' erusal-ima budue, zbiraie vignantsiv izraillyevikh. vin zlamanosyerdikh likue, i ikhni rani bolyuchi obv'yazue, virakhovue vin chislo zoryam, i kozhnii iz nikh dae imyennya. vyelikii navstryechu' nash, ta duzhii na sili, iogo mudrosti miri nyema! navstryechu' pidimae slukhnyanikh, byezbozhnikh ponizhvae azh do zymli. daitye vidpovid' navstryechuu nashomu vdyachnoyu pis-nyeyu, zagraitye dlya nashogo boga na guslakh: vin khmarani nyebo vkrivae, prig-otovlyue doshch dlya zymli, obroshchue gori travoyu, khudobi dae ii korm, vorony-atam chogo voni klichut'! nye v sili konya upodoba iogo, i nye v chlyenakh lyudini iogo zakokhannya, navstryechu' lyubit' tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu skladae na milist' iogo! khvali navstryechua, erusalimye, proslavlyai svogo boga, sionye, bo zmitsnyae vin zasuvi bram tvoikh, siniv tvoikh blagoslovlyae v tobi, chinit' mir u granitsi tvoii, godue tyebye pshyenitsyeyu shchiroyu, posilae na zymlyu nakaza svogo, duzhye shvidko lyetit' iogo slovo! dae snig, nyemov vovnu, rozporoshue pamoroz', butsim to porokh, vin kidaie lid svii, nyemov ti krishki, i pyeryed morozom iogo khto ustoit'? ta vin poshlye svoe slovo, ta i roztopit' iogo, svoim vitrom povie, voda potyechye! svoe slovo zvishchae vin yakovu, postanovi svoi ta svoi pravosuddya izraillyu: dlya zhodnogo lyudu vin tak nye zrobyv, toi nye znayut' voni pravosuddya iogo! aliluya!

aliluya! khvalitye navstryechua z nyebyes, khvalitye iogo v visoti! khvalitye iogo, vsi iogo angoli, khvalitye iogo, usi viis'ka iogo: khvalitye iogo, sontsyie i misyatsyu, khvalitye iogo, usi zori yasni! khvalitye iogo, nyebyesa iz nyebyes, ta vodi, shcho nad nyebyesami! nyekhai navstryechua khvalyat' voni, bo vin nakazav, i stvorilis' voni, vin ikh postaviv na vichni viki, dav nakaza, i nye pyeryestuplyat' iogo! khvalit' navstryechua takozh z zymli: ribi vyelikii i byezodni usi, ogon' ta grad, snig ta tuman, vityer burkhlivii, shcho vikonus slovo iogo, gori ta pagirki vsi, plidnye dy-eryevo ta vsi kyedrinii, zvirina i vsya khu-doba, vsye plazuyuchye ta ptastvo krilatye, zymni tsari i vsi narodi, knyazi ta vsi suddi

zyemli, yunaki ta divitsi, stari razom iz
dit'mi, nyekhai usi khvalyat' navstryechune
im'ya, bo iogo til'ki imyennya zvyelichilos',
vyelichnist' iogo na zyemli i nyebyesakh! vin
roga narodu svoemu pidnis! slava vsim bo-
gobiinim iogo, dityam izrail'yevim, narodovi,
shcho do n'ogo bliz'kii! aliluya!

149

aliluya! zaspivaitye dlya navstryechua pis-
nyu novu, iomu slava na zborakh svyatikh!
khai izrail' radie tvortsyem svoim, khai
tsaryem swoim tishat'sya diti sionu! nyekhai
slavlyat' im'ya iogo tantsyem, nyekhai vi-
gravayut' dlya n'ogo na bubni ta guslakh,
bo znakhodit' navstryechu' upodobu v nar-
odi svoim, prikrashae pokirnikh spasinnym!
khai radiyut' u slavi svyati, khai spivayut'
na lozhakh svoikh, proslavlyennya boga
na ikhnikh ustakh, a myech obosichnii uv
ikhnikh rukakh, shchob chiniti mizh plye-
myenami pomstu, mizh narodami kari, sh-
chob ikhnikh tsariv pov'yazati kaidanami,
a ikhnikh vyel'mozh lantsyugami, shchob
mizh nimi chiniti sud napisanii! vin vyelich-
nist' dlya vsikh bogobiinikh! aliluya!

150

aliluya! khvalit' boga v svyatini iogo, khval-
itye iogo na mogutnim iogo nyebozvodi!
khvalitye iogo za chini mogutni iogo, khval-
itye iogo za mogutnyu vyelichnist' iogo!
khvalitye iogo zvukom trubnim, khvalitye
iogo na arfi ta guslakh! khvalitye iogo
na bubni ta tantsyem, khvalitye iogo na
strunakh ta flyeiti! khvalitye iogo na tsim-
balakh dzvinkikh, khvalitye iogo na tsim-
balakh guchnikh! vsye, shcho dikhae, khai
navstryechua khvalit'! aliluya!

pripovisti solomona, sina davidovogo, tsarya izrail'yevogo, shchob piznati pryemudrist' i karnist', shchob zrozumiti rozsudni slova, shchob priinyati napoumlyennya mudrosti, pravvednosti, i prava i prostoti, shchob mudrosti dati prostodushnim, yunakovi piznannya i rozvazhnist'. khai poslukhae mudrii i primnozhit' nauku, a rozumnii zbuduye khai mudrikh dumok, shchob piznati tu pripovist' ta zagadkovye govoryennya, slova mudryetsiv ta ikhni zagadki. strakh navstryechunii pochatok pryemudrosti, nyerozumni pogordzhuyut' mudristy ta napuchuvannam. poslukhai, mii sinu, napuchyennya bat'ka svogo, i nye vidkidai nauki matyeri svoei, voni bo khoroshii vinok dlya tvoei golovi, i prikasa na shiyu tvoyu. mii sinu, yak grishniki budut' tyebye namovlyati, to z nimi nye zgodzhysya ti! yakshcho skazhut' voni: khodi z nami, chatuimo na krov, byezprichinno zasyad'mo na nyepovinnogo, zhivikh pokovtaimo mi ikh, yak shyel, ta zdorovikh, yak tikh, yaki skhodyat' do grobu! mi znaidyemo vsilyakye bagatstvo tsinnye, pyeryepovnimo zdobichyhu nashi khati. zhyeryebok svii ti kinyesh iz nami, budyte sakva odna dlya vsikh nas, sinu mii, nye khodi ti dorogoyu z nimi, spini nogu svoyu vid ikhn'oi styezhki, bo bizhat' ikhni nogi na zlo, i pospishayut', shchob krov prolivati! bozh nadarmo postavlyena sitka na ochakh us'ogo krilatogo: to voni na krov vlasnu chatuyut', zasidayut' na dushu svoyu! taki to dorogi usikh, khto zazdriz chuzhogo dobra: vono byerye dushu svogo vlasnika! klichye mudrist' na vulitsi, na ploshchakh svii golos dae, na shumlivikh mistyakh propovidue, u misti pri vkhodakh do bram vona kazhye slova svoi: doki vi, nyerozumni, glupotu lyubitimyete? azh doki nasmishniki budut' kokhatis' sobi v gluzuvanni, a byezgluzdi nyenaviditi budut' znannya? zvyernit'sya no vi do kartannya mogo, os' ya villyu vam dukha svogo, spovishchu vam slova svoi! bo klikala ya, ta vidmovilis' vi, prostyagla bula ruku svoyu, ta nikhto nye prislukhuvavsya! i vsyu radu moyu vi vidkinuli, kartannya zh mogo nye skhotili! tozh u vashim nyeshchasti smiyatisya budu i ya, nasmikhatysya budu, yak priidye vash strakh. koli priidye vash strakh, nyemov vikhor, i privalit'sya vashye nyeshchastya, mov burya, yak priidye nyedolya ta utisk na vas, todi klikati budut' myenye, alye nye vidpovim, budut' shukati myenye, ta nye znaidut' myenye, za tye, shcho nauku znyenavidili, i nye vibrati strakhu navstryechun'ogo, nye khotili poradi moei, pogordzhuvali vsima moimi dokorami! i tomu khai idyat' voni z plodu dorogi svoei, a z porad svoikh khai

nasishchayut'sya, bo vidstupstvo byezumnikh zab'e ikh, i byezpyechnist' byeztyamnikh ikh vigubit'! a khto myenye slukhae, toi budyte zhiti byezpyechno, i budyte spokoinii vid strakhu pyeryed zlom!

2

sinu mii, yakshcho priimyesh slova moi ti, a nakazi moi pri sobi zakhovaesh, shchob slukhalo mudrosti vukho tvoe, svoe syertsye prikilish do rozumu, yakshcho do rozsudku ti klikati budyesh, do rozumu klikatimyesh svoim golosom, yakshcho budyesh shukati iogo, nyemov sribla, i budyesh iogo ti poshukuvati, yak tikh skhovanikh skarbib, todi zrozumiesh strakh navstryechunii, i znaidyesh ti bogopiznannya, bo navstryechu' dae mudrist', z iogo ust znannya i rozum! vin spasinnya khovae dlya shchirikh, mov shchit toi dlya tikh, khto v nyevinnosti khodit', shchob spravvedlivikh styezhok styeryegti, i byeryezhye vin dorogu svoikh bogobiinikh! todi ti zbagnyesh spravvedlivist' ta pravo, i prostotu, vsilyaku dorogu dobra, bo mudrist' uviidye do syertsya tvogo, i budyte priemnye znannya dlya tvoei dushi! rozvazhnist' todi tyebye pil'nuvatimye, rozum tyebye styeryegtimye, shchob tyebye vryatuvati vid zloi dorogi, vid lyudini, shcho kazhye lukavye, vid tikh, khto styezhki prostoti pokidae, shchob khoditi dorogami tyemryavi, shcho tishat'sya, roblyachi zlo, shcho radiyut' krutiistvami zlogo, shcho styezhki ikhni kruti, i vidkhodyat' svoimi putyami, shchob tyebye vryatuvati vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakyen'ki slova, shcho pokinula druga yunatstva svogo, a pro zapovit svogo boga zabula, vona bo iz domom svoim zapadyet'sya u smyert', a styezhki ii do pomyerlikh, nikhto, khto vkhodit' do nyei, nye vyernyet'sya, i styezhki zhittya nye dosyag-nye, shchob khodiv ti dorogoyu dobrikh, i styezhki spravvedlivikh byerig! bo zamyeshkayut' pravvedni zyemlyu, i nyevinni zoznanut'sya v nii, a byezbozhni z zyemli budut' vigublyeni, i povirivayut'sya z nyei nyevirni!

3

sinu mii, nye zabud' ti moei nauki, i nyekhai moi zapovidi styeryezhut' tvoe syertsye, bo primnozhat' dlya tyebye voni dovgotu tvoikh dniv, i rokov zhittya ta spokoyu! milist' ta pravda nyekhai nye zalishat' tyebye, priv'yazhi ikh do shii svoei, napishi ikh na tablitsi syertsya svogo, i znaidyesh ti lasku ta dobru pryemudrist' v ochakh boga i lyudini! nadiisya na navstryechua vsim svoim syertsyem, a na rozum svii nye pok-

ladaisya! piznavai ti iogo na vsikh dorogakh svoikh, i vin viprostue tvoi styezhki. nye bud' mudrii u vlasnikh ochakh, bi- isya navstryechua ta ukhilyaisya vid zlogo! tsye budye likom dlya tila tvogo, napoem dlya kosteyi tvoikh. shanui navstryechua iz maetku svogo, i z pochatku vsikh plo- div svoikh, i budut' komori tvoi pyerye- povnyeni sitistyu, a chavila tvoi budut' py- eryelivatis' vinom molodim! mii sinu, karan- nya navstryechun'ogo nye vidkida, i kartan- nya iogo nye vvazhai tyagaryem, bo kogo navstryechu' lyubit', kartae togo, i kokhae, nyemov bat'ko sina! blazhyenna lyudina, shcho mudrist' znaishla, i lyudina, shcho rozum odyerzhala, bo lipshye nadbannya ii vid nadbannya sribla, i vid shchirogo zolota lipshii pributok ii, dorozhcha za py- erli vona, i vsilyakye zhadannya tvoe nye zrivnyaet'sya z nyeyu. dovgist' dnev u prav- itsi ii, bagatstvo ta slava v livitsi ii. dorogi ii to dorogi priemnosti, vsi styezhki ii mir. vona deryevo zhittya dlya tikh, khto tri- maet'sya mitsno ii, i blazhyennii, khto dy- erzhit' ii! navstryechu' mudristyu zye- mlyu zaklav, nyebo rozumom mitsno posta- viv. znanniyam iogo porozkrivalis' bye- zodni, i kroplyat' rosoyu ti khmari. mii sinu, nyekhai vid ochyei tvoikh tsye nye vidkhodit', styeryezhi dobrii rozum i roz- vazhnist', i voni budut' zhittiyam dlya tvoei dushi, i prikrasoyu shii tvoei, todi pidyesh byezpyechno svoeyu dorogoyu, a noga tvoya nye spotiknyet'sya! yakshcho pokladyeshya nye budyesh boyatis', a lyazhyesh, to budye priemni tvii son. nye budyesh boyatisya na- glogo strakhu, ni buri byezbozhnikh, yak pri- dyle, bo tvoeyu nadieyu budye navstryechu', i vin pil'nuvatimye nogu tvoyu, shchob vona nye zlovilas' u pastku! nye strimui dobra potrebuyuchomu, koli v sili tvoei ruki tsye vchiniti, nye kazhi svoim blizhnim: idi, i znovu priidi, a zvavtra ya dam, koli maesh z soboyu. nye vioryui likhogo na svogo blizhn'ogo, koli vin byezpyechno z toboyu sidit'. nye svarisya z lyudinoyu darmo, yak- shcho zlogo vona nye vchinila tobi. nye zaz- dri nasil'nikovi, i ni odniei z dorig iogo nye vibirai, bo bridit' navstryechu' krutiyami, a z pravednimi v n'ogo družba. prokly- attya navstryechune na domi byezbozhnogo, a myeshkannya pravednikh vin blagoslovit', z nasmishnikiv vin nasmikhaet'sya, a pokir- livim milist' dae. mudri slava vspad- kovuyut', a nyerozumni nositimut' sorom.

4

poslukhaitye, diti, napuchyennya bat'kovogo, i prislukhaityesya, shchob navchitisya rozumu, bo dayu ya vam dobru nauku: zakona mogo nye kidaitye, bo sinom u bat'ka svogo ya buv, pyeshchyenii i edinii

u nyen'ki svoei. i navchav vin myenye, i myeni govori: nyekhai dyerzhit'sya syert- sye tvoe moikh sliv, styeryezhi moi zapovidi ta i zhivi! zdobud' mudrist', zdobud' sobi rozum, nye zabud', i nye tsuraisya sliv moikh ust, nye kida i i vona budye tyebye styeryegti! kokhai ti ii i vona budye tyebye pil'nuvati! pochatok pryemudrosti mudrist' zdobud', a za vvyes' svii maetok zdobud' sobi rozumu! trimai ii visoko i pidiimye tye- bye, ushanue tyebye, yak ii ti prigornyesh: vona dast' golovi tvoii garnii vinok, pishnu koronu tobi podarue! poslukhai, mii sinu, i byeri ti slova moi, i pomnozhat'sya roki tvoogo zhittya, dorogi pryemudrosti vchu ya tyebye, styezhkami pryamimi provadzhu tyebye: koli pidyesh, to krok tvii nye budye tisnii, a koli pobizhish nye spitknyeshsya! mitsno trimaisya napuchuvannya, nye lishai, iogo styeryezhi, vono bo zhittya tvoe! na styezhku byezbozhnikh nye idi, i nye khodi na dorogu likhikh, pokin' ti ii, nye idi nyeyu, usun'sya vid nyei i mini, bo voni nye zasnut', yakshcho zlogo nye vchinyat', vidiimyet'sya son im, yak nye zroblyat' komu, shchob spitknusya!... bo voni khlub byezbozhzhya idyat', i vino grabyeshu popivayut', a put' pravvednikh nibi tye svitlo yasnye, shcho svitit' vsye bil'shye ta bil'sh azh do povnogo dnya! doroga zh byezbozhnikh yak tyemnist': nye znayut', ob shcho spotiknut'sya... mii sinu, prislukhuysya do moikh sliv, do ryechyei moikh ukho svoe nakhili! nyekhai nye vidiidut' voni vid ochyei tvoikh, byeryezhi ikh v syeryedini syertsya svogo! bo zhittya voni tim, khto ikh znaidye, a dlya tila us'ogo iogo likuvannya. nad usye, shcho lishye styeryezhyet'sya, syertsye svoe styeryezhi, bo z n'ogo pokhodit' zhittya. vidkin' ti vid syebye lukavstvo ust, viddali ti vid syebye krutiistvo gub. nyekhai divlyat'sya ochi tvoi upyeryed, a poviki tvoi nyekhai pyeryed toboyu prostuyut'. styezhku nig svoikh virivnyai, i stanut' mitsni vsi dorogi tvoi: nye vstupaisya ni vpravo, ni vlivo, usun' svoyu nogu vid zla!

5

mii sinu, na mudrist' moyu uvazhai, nakhili svoe ukho do mogo rozumu, shchob roz- vazhnist' ti mig styeryegti, a piznannya khai usta tvoi styeryezhut'! bo krapayut' solo- doshch gubi bludnitsi, a usta ii vid olivi mas- nishi, ta girkii ii kinyets', mov polin, gostrii, yak myech obosichnii, ii nogi do smyerti spuskayut'sya, shyeolu trimayut'sya kroki ii! vona put' zhittya nye urivnyue, ii styezhki nyepyevni, i ts'ogo nye znae vona. tozh tyepyer, moi diti, myenye vi poslukhaitye, nye vidkhod'tye vid sliv moikh ust: viddali ti vid nyei dorogu svoyu, i nye zblizhais' do

dvyeryei ii domu, shchob slavi svoei ti inshim nye dav, a roki svoi dlya zhorstokogo, shchob chuzhi nye nasitilis' sili tvoei i maetku tvogo v chuzhim domi!... i budyesh stognati pri svoemu kintsi, yak znyemozhyet'sya tilo tvoe i tvoi sili, i skazyesh: yak nyenavidiv ya tye napuchuvannya, a kartannya tye syert-sye moe vidkidalo! i nye slukhav ya golosu svoikh uchityeliv, i ukha svogo nye skhilyav do nastavnikov... trokhi nye buv ya pri kozh-nomu zlomu, v syeryedini zboru i gromadi!... pii vodu z krinitsi svoei, i tye kuchye z svogo kolodyazy: chi zh mayut' na vylutsyu vil-iti buti dzhyeryela tvoi, a na ploshchi potoki tvoei vodi? nyekhai voni budut' dlya tyebye, dlya tyebye samogo, a nye dlya chuzhikh iz toboyu! khai tvoe dzhyeryelo budyе blagoslovennye, i radii chyeryez zhinku tvoikh yunikh lit, vona lanya lyubovna ta syerna pryekrasna, ii pyersa napoyat' tye-bye kozhnochasno, vpivaisya zh nazavzhdі kokhannym ii! i nashcho, mii sinu, ti maesh vpivatis' bludnitsyeyu, i nashcho ti budyesh prigortati grudi chuzhinki? bozh pyeryed ochima navstryechunimi vsi dorogi lyudini, i styezhi ii vsi vin rivnyae: vlasni provini byezbozhnogo skhopyat' iogo, i povorozham svogo grikha budyе zv'yazanii vin, pomiratimye vin byez napuchuvannya, i budyе blukati v vyelikii glupoti svoii!...

6

mii sinu, yakshcho poruchivsysya ti za svogo blizhn'ogo, dav ruku svoyu za chuzhogo, ti popavsysya do pastki z-za sliv svoikh ust, skhopyenii ti iz-za sliv svoikh ust! uchini todi tsye, sinu mii, ta ryatuis', bo vpav ti do ruk svogo blizhn'ogo: idi, vpadi v porokh, i na blizhnikh svoikh napirai, nye dai snu svoim ocham, i drimannya povikam svoim, ryatuisysya, yak syerna, z ruki, i yak ptakh iz ruki ptakholova! idi do murashki, linyukhu, poglyan' na dorogi ii i pomu-drii: nyema v nyei volodarya, ani uryadnika, ani pravityelya; vona zagotovlyue litom svii khlіb, zbiraе v zhniva svoyu izhu. azh doki, linyukhu, ti budyesh vilyezhuvatis', koli ti zo snu svogo vstanyesh? shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi zlozhiti, shchob polyezhati, i priidye, nyemov volot-syuga, tvoya nyezamozhnist', i zlidni tvoi, yak ozbroenii muzh!... lyudina nikchymna, cholovik zlochinnii, vin khodit' z lukavimi ustami, vin morgae ochima svoimi, shur-gae svoimi nogami, znaki podae pal'tsyami svoimi, v iogo syerti lukavstvo vioryue zlo kozhnochasno, svarki rozsivae, tomu nagle prikhodit' pogibil' iogo, budyе raptom pobitii i liku nyema! otsikh shist' nye-navidit' navstryechu', a tsi sim to gidota dushi iogo: ochi pishni, bryekhlivii yazik, i ruki, shcho krov nyepovinnu llyut', syert-

sye, shcho plyekae zlochinni dumki, nogi, shcho skvapno bizhat' na likhye, svidak bryekhlivii, shcho bryekhni rozdmukhuae, i khto rozsivae svarki mizh brativ! sty-eryezhi, sinu mii, zapovid' bat'ka svogo, i nye vidkidai nauki matyeri svoei! priv'yazhi ikh na syerti svoemu nazavzhdі, povis' ikh na shii svoii! vona budyе prova-diti tyebye u khodi, styeryegitimye tye-bye, koli budyesh lyezhati, a probudish-sya moviti budyе do tyebye! bo zapovid' bozha svitil'nik, a nauka to svitlo, doroga zh zhittya na navchal'ni kartannya, shchob tyebye styeryegti vid zloslivoi zhinki, vid oblyeslivogo yazika chuzhinki. nye zhadaі ii vrodi u syerti svoim, i tyebye khai nye viz'mye svoimi povikami, bo vartist' rozpus-noi zhinki to bokhanyets' khlіba, a zhinka zamizhnysya vlovlyue dushu tsinnu... chi viz'mye lyudina ogon' na lono svoe, i odizh ii nye zgorit'? chi budyе lyudina khoditi po vugillyu rozpalenyomu, i nye popalyat'sya nogi ii? tak i toi, khto vchashchae do zhinki svogo blizhn'ogo: nye budyе nyekaranim kozhyen, khto dotorknyet'sya do nyei! nye pogordzhuyet' zlodiem, yaksh-cho vin ukradye, shchob ryatuvati zhittya svoe, koli vin golodue, ta yak budyе vin znaidyenii, vsyemyero vin vidshkodue, vid-dast' vsye maino svogo domu! khto chinit' pyeryelyub, nye mae toi rozumu, vin znishchue dushu svoyu, poboі ta sorom vin znaidye, a gan'ba iogo nye zitryet'sya, bo za-zdroshchi lyutist' muzhchini, i nye zmlilosy-erdi't'sya vin u dyen' pomsti: vin nye zvy-ernye uvagi na zhodyen tvii vikup, i nye skhochye, koli ti gostintsya pribil'shish!

7

sinu mii, byeryezhi ti slova moi, moi zh za-povidi zakhovai pri sobi, byeryezhi moi za-povidi ta i zhivi, a nauka moya nyemov v ochakh tvoikh ta zinit'sya, priv'yazhi ikh na pal'tsyakh svoikh, napishi na tablitsi tii syertsya svogo! na mudrist' skazhi: ti syesta moya! a rozum nazvi: mii doviryeni! shchob tyebye styeryegti vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakyen'ki slova. bo ya vizirav buv v vikno svogo domu, chy-eryez grati mogo vikna, i priglyadavs' do nyevizh, rozglyadavsysya mizh moloddyu. i yunak os', pozbavlyenii rozumu, prokhodiv po rinku pri rozi iogo, i stupiv po dorozі do domu ii, koli vityeryets' povivav buv vyve-chori dnya, u tyemyravi nochi ta moroku. azh os' zhinka v ubranni bludnitsi nazustrich iomu, iz syertsyem pidstupnim, galasliva ta nyepogamovana, ii nogi u domi svoim nye buvayut': raz na vulitsi, raz na maid-anakh, i pri kozhnomu rozi chatue vona... i vkhopila vona iogo mitsno ta i potsiluvala iogo, byezsoromnim зробила oblichchya svoe

ta i skazala iomu: u myenye tyepper mirni zhyertvi, vipovnila ya s'ogodni obiti svoi! tomu to ya viishla nazustrich tobi, poshukati oblichchya tvogo, i znaishla ya tyebye! kil-imami ya vistyellila svoe lozhye, tkaninami riznikh kol'oriv z egipyets'kogo polotna, postyelyu svoyu ya posipala mirroyu, aloem ta tsinamonom... khodi zh, azh do ranku vpivatisya budyem kokhannyam, lyubov'yu natishimos' mi! bo vdoma nyema cholovika, pishov u dalyeku dorogu: vuzlik sribla vin uzyav v svoyu ruku, khiba na dyen' povni povyernye do domu svogo... prikhilila iogo vlyemovstvom svoim, oblyeslivistyu svoikh gub iogo zvalila, vin raptom za nyeyu pishov, nyemov vil, do zarizu provadzhynii, i nyemov pyes, shcho vyedut' iogo na lantsyugu do uv'yaznyennya, yak toi ptakh, pospishae do sitki, i nye znae, shcho tsye na zhittya iogo pastka... a tyepper, moi diti, myenye vi poslukahaitye, i na slova moikh ust uvazhaitye: khai nye zbochue syertsye tvoe na dorogi ii, nye blukai ti styezhkami ii, bo vona bagat'okh uzhye trupami kinula, i chislyenni vsi, nyeyu zabiti! ii dim do shye-olu dorogi, shcho provadyat' do smyertnikh kimnat...

8

chi zh mudrist' nye klichye, i nye podae svogo golosu rozum? na vyerkhiv'yakh kholmiv, pri dorozhi ta na pyerekhryestiyakh stoit' on vona! pri bramakh, pri vkhodi do mista, dye vkhodit'sya v dvyeri, tam goslosno klichye vona: do vas, muzhi, ya klichu, a mii goslos do lyuds'kikh siniv: zrozumiitye no, nyeuki, mudrist', zrozumiitye vi rozum, byezgluzdi! poslukahaitye, ya bo shlyakhyet-nye kazhu, i vidkrittya moikh gub to prostota. bo pravdu govoryat' usta moi, a lukavstvo gidota dlya gub moikh. vsi slova moikh ust spravyedlivi, nyema v nich krutiistva i lukavstva. usi voni prosti, khto ikh rozumie, i shchiri dlya tikh, khto znakhodit' znannya. viz'mit' vi kartannya moe, a nye sriblo, i znannya, dobrinishye vid shchirogo zolota: lipsha bo mudrist' za pyerli, i nye rivnyayut'sya ii vsi klyeinodi! ya, mudrist', zhivu razom z rozumom, i znakhodzhu piz-nannya rozvazhnye. strakh navstryechu-nii likhye vsye nyenaviditi: ya nyenavidzhu pikhu ta gordist', i dorogu likhu ta lukavi usta! v myenye rada i oglyadnist', ya rozum, i sila u myenye. mnoyu tsaryuyut' tsari, a zakonodavtsi prava spravyedlivi vstanovlyuyut'. mnoyu pravlyat' vladiki i vyel'mozhni, vsi pravyedni suddi. ya kokhayu vsikh tikh, khto kokhae myenye, khto zh shukae myenye myenye znaidye! zo mnoyu bagatstvo ta slava, trivialii maetok ta pravda: lipshii plid mii vid shchirogo zolota i zolota chistogo, a pributok mii lip-

shii za sriblo dobrinye! puttyu pravyednoyu ya khodzhu, pomizh pravnikh styezhok, shchob dati bagatstvo v spadshchinu dlya tikh, khto kokhae myenye, i ya ponapovnyuyu ikhni skarbnitsi! navstryechu' myenye mav na pochatku svoei dorogi, pyershye chiniv svoikh, spyervoviku, vidviku bula ya vstanovlyena, vid pochatku, vid praviku zyepli. narodzhyna ya, yak byezodyen' ishchye nye bulo, koli nye bulo shchye dzhyeryel, vodoyu obtyazhyenikh. narodzhyna ya, poki gori postavlyeni shchye nye buli, davnishye za pagirki, koli shchye zyepli nye vchiniv vin, ni pil', ni pochatkovogo porokhu vsyesvitu. koli pripravlyav nye-byesa ya bula tam, koli kruga vstavlyav na povyerkhni byezodni, koli khmari umit-snyuvav vin nagori, yak dzhyeryela byezodni zmitsnyav, koli klav vin dlya morya ustava iogo, shchob iogo byeryegiv voda nye pyeryekhodila, koli staviv osnovi zyepli, to ya maistrom u n'ogo dyen', i bula ya vyesyeloshchami dyen'-u-dyen', radiyuchi pyeryed oblichchiam iogo kozhnochashno, radiyuchi na zyeplnim kruzi iogo, a zabava moya iz sinami lyuds'kimi! tyepper zhye, poslukahaitye, diti, myenye, i blazhyenni, khto budye dorogi moi styeryegti! navchan-nya poslukahaitye i mudrimi stan'tye, i nye vidstupaitye vid n'ogo! blazhyenna lyud-ina, yaka myenye slukhae, shchob pil'nuvati pri dyeryakh moikh dyen'-u-dyen', shchob odvirkii moi byeryegti! khto bo znakhodit' myenye, toi znakhodit' zhittya, i odyerzhue milist' vid navstryechua. a khto proti myenye grishit', ograbovue dushu svoyu; vsi, khto myenye nyenavidit', ti smyert' pokokhali!

9

mudrist' svii dim zbuduvala, sim stovpiv svoikh vityesala. zarizala tye, shcho bulo na zariz, zmishala vino svoe, i trapyezu svoyu prigotovila. dvichat svoikh vislala, i klichye vona na visotakh mis'kikh: khto bidnii na rozum, khai priidye syudi, a khto nyerozumnii, govorit' iomu: khodit', spozhivaitye iz khliba mogo, ta piitye z vina, shcho iogo ya zmishala! pokin'tye glupotu i budyetye zhiti, i khoditye dorogoyu rozum! khto kartae nasmishnika, toi sobi gan'bu byerye, khto zh byezbozh-nikovii vigovoryue, sorom sobi nabuvae. nye dorikai pyeryesmishnikovii, shchob tyebye nye nyenavidiv vin, vikartai mudrogo i vin pokokhae tyebye. dai mudromu i vin po-mudrie ishchye, navchi pravyednogo i pri-bil'shit' vin mudrosti! strakh navstryechu-nii pochatok pryemudrosti, a piznannya svy-atogo tsye rozum, bo mnoyu pomnozhat'sya dni tvoi, i dodadat' tobi rokiv zhittya. yakshcho ti zmudriv to dlya syebye zmu-

driv, a yak stanyesh nasmishnikom, sam ponyesyesh! zhinka byezgluzda krikliiva, nyerozumna, i nichogo nye znae! sidae vona na sidinni pri vkhodi do domu svogo, na visokostyakh mista, shchob klikati tikh, khto dorogoyu idye, khto puttyu svoeyu prostue: khto bidnii na rozum, khai pri idye syudi, a khto nyerozumnii, to kazhye iomu: voda kradyena solodka, i priemnii prikhovanii khlib... i nye vidae vin, shcho sami tam myertsii, u glibinakh shyeolu zaproshyeni nyeyu!...

10

sin mudrii potikha dlya bat'ka, a sin nyerozumnii to smutok dlya nyen'ki iogo. nye pomozhut' nyepравyedni skarbi, a spravedlivist' vid smyerti vizvol'ue. nye dopustit' navstryechu' goloduvati dushu pravayednogo, a nabutok byezbozhnykh zginye. lyedacha ruka do uboztva vyedye, ruka zh robotyashcha zbagachue. khto litom zbirae sin mudrii, khto zh drimae v zhniva sin byezputnii. blagoslovyenstva na golovu pravayednogo, a usta byezbozhnim prikrie nasil'stvo. pam'yat' pro pravayednogo na blagoslovyennya, a imyennya byezbozhnykh zaginye. zapovidi mudrosyerdii priimae, alye durnogubii vpadye. khto v nyevinnosti khodit', toi khodit' byezpyechno, a khto krivit' dorogi svoi, budye viyavlyenii. khto okom morgae, toi smutok dae, alye durnogubii vpadye. usta pravayednogo to dzhyeryelo zhittya, a usta byezbozhnim prikrie nasil'stvo. nyenavist' pobudzhuie svarki, a lyubov pokryvae vsi vini. v ustakh rozumnogo mudrist' znakhodit'sya, a rizka na spinu byeztyamnogo. prikhovuyut' mudri znannya, a usta nyerozumnogo bliz'ki do zagibyei. maetok bagatogo misto tyverdinnye iogo, pogibil' ubogikh ikhni zlidni. doribok pravayednogo na zhittya, pributok byezbozhnogo v grikh. khto napuchuvannya styeryezhye toi na styezhtsi zhittya, a khto nyekhtue kartannya, toi bludit'. khto nyenavist' khovae, v togo gubi byekhlivi, a khto naklyepi shirit', toi durnovyerkhii. nye brakue grikha v mnogomovnosti, a khto strimue gubi svoi, toi rozumnii. yazyk pravayednogo to dobrinnye sriblo, a rozum byezbozhnykh mizyernii. pasut' bagat'okh gubi pravayednogo, byezgluzdi zh umirayut' z nyerozumu. blagoslovyennya navstryechune vono zbagachae, i smutku vono nye prinosit' z soboyu. nyeshlyakhyetnye robiti zabava nyeviglasa, a mudrist' lyudini rozumnii. chogo nyechyestivii boit'sya, tye pri idye na n'ogo, a pragnyennya pravayednykh spovnyat'sya. yak burya, yaka pronyesyet'sya, to i ginye byezbozhnii, a pravayednii mae dovichnu osnovu. yak otsyet zubam, i yak dim dlya ochyei, tak linivii dlya

tikh, khto iogo posilae. strakh navstryechunii primnozhuie dnyv, a roki byezbozhnykh vkorotyat'sya. spodivannya dlya pravayednykh radist', a nadiya byezbozhnykh zaginye. doroga navstryechunya tyverdynya nyevinnim, a zagibil' zlochintsyam. povik pravayednii nye zakhitaet'sya, a byezbozhniki nye pozhivut' na zyeimli. usta pravayednogo dayut' mudrist', a lukavii yazyk budye vtyatii. usta pravayednogo upodobannya znayut', a usta byezbozhnykh lukavstvo.

11

obmanlivi shal'ki ogida dlya navstryechua, a povna vaga tsye iogo upodoba. priidye pishnist', ta priidye i gan'ba, a z sumirimi mudrist'. nyevinnist' prostosyerdikh vyedye ikh, a lukavstvo zradlivikh ikh vigubit'. nye pomozhye bagatstvo v dyen' gnivu, a spravedlivist' vid smyerti vizvol'ue. spravedlivist' nyevinnogo dorogu iomu viprostovue, byezbozhnii zhye padae chyeryez byezbozhnist' svoyu. spravedlivist' pryamikh ikh ryatue, a zradlivi zakhoplyeni budut' svoeyu zakhlanisty. pri smyerti lyudini byezbozhnoi ginye nadiya, znikaie chyekannya lyudini nikhyemnoi. virivaet'sya pravayednii z utisku, i zamist' n'ogo byezbozhnii idye. svogo blizhn'ogo nishchit' lukavii ustami, a znannyam vizvol'ayut'sya pravayedni. dobrom pravayednykh misto radie, a yak ginut' byezbozhni spivae. blagoslovyennym chyeshnykh pidnosit'sya misto, a ustami byezbozhnykh ruinet'sya. khto pogordzhuie blizhnim svoim, toi pozbavlyenii rozumu, a rozumna lyudina movchit'. viyavlyae obmovnik taemnye, virnodukhii zhye spravu khovae. narod padae z braku rozumnogo provodu, pri chislyennosti zh radnykh spasinnya buvae. zlye robit', yak khto za chuzhogo poruchuet'sya, khto zh poruku nyenavidit', toi byezpyechnii. zhinka chyeshnota osyague slavi, i pil'ni bagatstva zdobudut'. lyudina laskava dushi svoii chinit' dobro, a zhorstoka zamuchue tilo svoje. chinit' dilo byezvartnye byezbozhnii, khto zh pravayednist' sie zaplatu pravdivu odyerzhuie. otak pravayednist' e na zhittya, khto zh zhyenyet'sya za zlom, toi do smyerti zblyzhaet'sya. syertsyem lukavi ogida dlya navstryechua, a khto v nyepovinnosti khodit' iogo upodoba. ruchayus': nye budye nyevinnim likhii, a nashchadok pravdivykh zakhovaniy budye. zolotaya syeryezhka v svini na nizdri tsye zhinka garna, pozbavlyena rozumu. zhadannya u pravayednykh til'ki dobro, nadiya byezbozhnykh to gniv. dyekhto shchyedro dae, ta shchyie dodaet'sya iomu, a dyekhto khovae nad miru, ta til'ki bidnie. dusha, yaka blagoslovyae, nasichyena budye, a khto poit' insikh,

napoenii budy e vin. khto zadyerzhue zbizhzhya, togo proklinae narod, khto zh pozhivu viprodue, tomu blagoslovyennya na golovu. khto pragnye dobra, toi shukae vpodobannya, khto zh likhogo zhadae, to i priidiye na n'ogo vono. khto nadiyu kladye na bagatstvo svoe, toi vpadye, a pravyedniki zlyenyiyut', yak listya. khto nyeryad unosit' do domu svogo, toi vityer posyadye, a durnogolovii rozumnomu stanye rabom. plid pravyednogo dyeryevo zhittya, i mudrii zhittya nabuvae. koli pravyednii os' nadoluzhuet'sya na zyemli, to tim bil'shye byezbozhnii ta grishnii!

12

khto lyubit' navchannya, toi lyubit' piznannya, a khto dokir nyenavidit', toi nyerozumnii. dobrii vid navstryechua mae vpodobannya, a lyudinu zlikh zamiriv osudit' navstryechu'. nye zmitsnit'sya lyudina byezbozhnistyu, korin' zhye pravyednikh nye zakhitaet'sya. zhinka chyesnotna korona dlya cholovika svoga, a zasoromlyuyucha mov ta gnil' v iogo kostyakh. dumki pravyednikh pravo, pidstupni zamiri byezbozhnikh omana. byezbozhnikh slova chatuvannya na krov, a usta nyevinikh uryatovuyut' ikh. pyeryevyernuti byezbozhnikh i vzhye ikh nyema, a dim pravyednikh budye stoyati. khvalyat' lyudinu za rozum ii, a krivosyerdii stae na pogordu. lipshye prostii, alye robotyashchii na syebye, vid togo, khto povazhnim syebye vidae, ta khliba pozbavlyeni. pikluet'sya pravyednii zhittyma khudobi svoei, a syertsye byezbozhnikh zhorstokye. khto obrobyue zyemlyu svoyu, toi khlibom nasichuet'sya, khto zh za marnitsyeyu gonit'sya, toi pozbavlyeni rozumu. byezbozhnii zhadae loviti u sitku likhikh, a v pravyednikh koryen' prinosit' plodi. pastka zlogo v griukhu iogo ust, a pravyednii z utisku viidye. lyudina nasichuet'sya dobrom z plodu ust, i zroblyenye ruk cholovika do n'ogo vpadye. doroga byezumtsya pryama v iogo ochakh, a mudrii poslukhae radi. nyerozumnogo gniv piznaet'sya vidrazu, rozumnii zhye movchki khovae znyevagu. khto pravdu govorit', toi viyavlyue pravyednist', a svidok bryekhlivii omanu. dyekhto govorit', mov kolye myechem, yazik zhye pryemudrikh to liki. usta pravdivi stoyatimut' vichno, a bryekhlivii yazik lish na khvilyu. v syertsii tikh, khto zlo orye, omana, a radist' u tikh, khto doradzhue mir. zhodna krivda nye trapit'sya pravyednomu, a byezbozhnii napovnyat'sya likhom. usta bryekhlivi ogida u navstryechua, a chinyachi pravdu iogo upodoba. prikhovue mudra lyudina znannya, a syertsye byezumnikh glupotu vikliue. robotyashcha ruka panuvatimye, a liniva

daninoyu stanye. tuga na syertsii lyudini chavit' ii, dobre zhe slovo ii vyesyelit'. pravyednii vividae svoyu put', a doroga byezbozhnikh zvyedye ikh samikh. nye budye lyedachii pyekti svogo polovu, a lyudina trudyashcha nabudyae maetok tsinnii. v puti pravyednosti e zhittya, i na styezhtsi ii nyema smyerti.

13

sin mudrii priimae kartannya vid bat'ka, a nasmishnik dokoru nye slukhae. z plodu ust cholovik spozhivae dobro, a zhadoba zradlivikh nasil'stvo. khto usta svoi styeryezhye, toi dushu svoyu byeryezhye, a khto gubi svoi rozpuskae, na togo pogibil'. pozhadae dusha linyukha, ta daryemno, dusha zh robotyashchikh nasitit'sya. nyenavidit' pravyednii slovo bryekhlivye, byezbozhnii zhye chinit' likhye, i syebye zasoromlyue. pravyednist' obyergae nyevinnogo na dorozii iogo, a byezbozhnist' pogublyue grishnika. dyekhto vdae bagacha, khoch nichogo nye mae, a dyekhto vdae bidaka, khoch maetok vyelikii u n'ogo. vikup za dushu lyudini bagatstvo ii, a vbogii i dokoru nye chue. svitlo pravyednikh vyesyelo svitit', a svitil'nik byezbozhnikh pogasnye. til'ki svarka pikhoiyu zchinyaet'sya, a mudrist' iz timi, khto radit'sya. bagatstvo, zaskoro zdobutye, pomyenshuet'sya, khto zh zbiraie pomalu primnozhue. zadovga nadiya nyeduga dlya syertsya, a bazhannya, shcho spovnyuet'sya, tsye dyeryevo zhittya. khto pogordzhue slovom navstryechunim, toi shkodit' sobi, khto zh strakh mae do zapovidi, tomu nadoluzhit'sya. nauka pryemudrogo krinit'sya zhittya, shchob viddalitisya vid pastok smyerti. dobrii rozum prinosit' priemnist', a doroga zradlivikh poguba dlya nikh. kozhyen rozumnii za mudristyu robit', a byezumnii glupotu pokazue. byezbozhnii posol u nyeshchastyu vpadye, a virnii posol nyemov lik. khto lamae pouku uboztvo ta gan'ba tomu, a khto byeryezhye ostorogu shanovanii vin. vikonanye pobazhannya priemnye dushi, a vstupitis' vid zla to ogida byezumnim. khto z mudrimi khodit', toi mudrim stae, a khto tovarishue z byezumnim, toi likha nabudyae. grishnikiv zlo doganyae, a pravyednim bog nadoluzhit' dobrom. dobrii lishae spadok i onukam, maetok zhye grishnika skhovanii budy dlya pravyednogo. ubogomu budy bagato pozhivi i z polya nyevpravnogo, ta dyeyaki ginut' z byezprav'ya. khto strimue rizku svoyu, toi nyenavidit' sina svogo, khto zh kokhae iogo, toi shukae dlya n'ogo kartannya. pravyednii ist', skil'ki skhochye dusha, zhivit zhye byezbozhnikiv zavsidi brak vidchuvae.

mudra zhinka budue svii dim, a byezumna svoeyu rukoyu ruinue iogo. khto khodit' v prostoti svoii, boit'sya toi navstryechua, a v kogo dorogi krivi, toi pogordzhue nim. na ustakh byezumtsya galuzka pikhi, a gubi pryemudrikh ikh styeryezhut'. dye nyemae bikiv, tam yasla porozhni, a shchedyrist' vrozhayu u sili vola. svidok pravdivii nye lzhye, a svidok bryekhlivii govorit' nyeppravdu. nasmishnik shukae pryemudrosti, ta nadaryemno, piznannya lyegkye dlya rozumnogo. khodi zdalyeka vid lyudini byezumnoi, i vid togo, v kogo mudrikh ust ti nye bachiv. mudrist' rozumnogo to rozumynna dorogi svoei, a glupota durnikh to omana. nyerozumni smiyut'sya z grikha, a mizh pravyednymi upodobannya. syertsye znae girkotu svoei dushi, i v radist' iogo nye vtruchaet'sya inshii. budye vigublyenii dim byezbozhnikh, a namyet byeznyevinnikh rozkvitnye. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. takozh inodi i vid smikhu bolit' syertsye, i zakinchyennya radosti smutok. khto pidstupnogo syertsya, nasitit'sya toi iz dorig svoikh, a dobra lyudina iz chiniv svoikh. virit' byezgluzdii v kozhnisin'kye slovo, a mudrii zvazhae na kroki svoj. mudrii boit'sya i vid zlogo vstupae, nyerozumni zhye gnivaet'sya ta smilivii. skorii na gniv uchinyae glupotu, a lyudina lukava znyenavidzhyena. nyerozumni glupotu vspadkovuyut', a mudrii znannam koronuyut'sya. poklonyat'sya zli pyeryed dobrimi, a byezbozhniki pri bramax pravyednogo. ubogii znyenavidzhyenii navit' blizhnim svoim, a v bagatogo družu chislyenii. khto pogordzhue blizhnim svoim, toi grishit', a laskavii do vbogikh blazhyenii. chi zh nye bludyat', khto orye likhye? a milist' ta pravda dlya tikh, khto orye dobro. kozhna pratsya prinosit' dostatok, alye pratsya ust v nyedostatok vyedye. korona pryemudrikh ikhnya mudrist', a vinyets' nyerozumnikh glupota. svidok pravdivii vizvoluye dushi, a svidok obmanlivii bryekhni torochit'. u navstryechun'omu strakhovi sil'na nadiya, i vin pristanovishchye dityam svoim. strakh navstryechunii krintsya zhittya, shchob vidalyatisya vid pastok smyerti. u chislyenosti lyudu vyelichnist' tsarya, a v braku narodu pogibil' volodarya. tyerpyelivii u gnivi bagatorozumnii, a gnivlivii vchinyae glupotu. lagidnye syertsye zhittya to dlya tila, a zazdrisť gnilizna kostyei. khto tisyen nuzhdyennogo, toi obrazhae svogo tvortsya, a khto milostivii do vbogogo, toi povazhae iogo. byezbozhnii u zlo svoe padae, a pravyednii povnii nadii i pri smyerti svoii. mudrist' mae spochinok u syertsy

rozumnogo, a shcho v nutri byezumnikh, tye viyavit'sya. pravyednist' lyud pidiimae, a byezzakonnnya to sorom narodiv. laska tsaryeva rabovi rozumnomu, gniv zhye iogo proti togo, khto soromit' iogo.

15

lagidna vidpovid' gniv vidvyertae, a slovo vrazlivye gniv pidiimae. yazik mudrikh to dobre znannya, a usta nyerozumnikh glupotu vislovlyuyut'. ochi navstryechuni na kozhnomu misti, pozirayut' na zlikh ta na dobrikh. yazik lagidnii to dyeryevo zhittya, a lukavstvo iogo zalamannya na dusi. znyevazhae byezumnii napuchyennya bat'kovye, a khto byeryezhye ostorogu, stae rozumnishii. dim pravyednogo skarb vyelekii, a v plodi byezbozhnogo byezlad. usta mudrikh znannya rozsivayut', a syertsye byezgluzdikh nye tak. zhyertva byezbozhnikh ogida dlya navstryechua, a molitva nyevinnikh iogo upodoba. navstryechuyevi ogida doroga byezbozhnogo, a togo, khto zhyeniet'sya za pravyednistyu, vin kokhae. lyuta kara na togo, khto put' ostavlyae, a khto ostorogu nyenavidit', toi umirae. shyel i avaddon pyeryed navstryechuom, tim bil'shye syertsya siniv lyuds'kikh' nasmishnik nye lyubit' kartannya sobi, vin do mudrikh nye pidye. radisnye syertsye lit-sye vyesyelit', a pri smutku syerdyechnomu dukh prigolomshyenii. syertsye rozumnye shukae znannya, a usta byezumnikh glupotu pasut'. nuzhdyennomu vsi dni likhi, komu zh dobre na syertsy, u togo gostina postino. lipshye malye u navstryechun'omu strakhu, ani zh skarb vyelikii, ta trivoga pri tomu. lipsha pozhiva yarinna, i pri tomu lyubov, anizh tuchnii vil, ta nyenavist' pri tomu. gniliva lyudina roz-drazhnyue svarku, tyerpyeliva zh u gnivi vspokoyue zakolot. doroga linivogo to tyernovinnya, a put' shchirikh doroga gladka. mudrii sin tishit' bat'ka svogo, a lyudina byezumna pogordzhue matir'yu svoeyu. glupota to radist' dlya nyerozumnogo, a lyudina rozumna dorogoyu prostoyu khodit'. lamayut'sya zadumi z braku poradi, pri chislyennosti zh radnikiv spovnyat'sya. radist' lyudini u vidpovidi iogo ust, a slovo na chasi svoemu yakye vono dobre! put' zhittya dlya pryemudrogo ugoru, shchob viddalyuvatis' vid shyelou vnizu. dim pishnikh ruinue navstryechu', alye stavit' myezhu dlya vdovi. dumki zlogo ogida dlya navstryechua, alye chisti dlya n'ogo priemni slova. zazhyerlivii robit' nyeshchasnim svii dim, khto zh darunki nyenavidit', toi budye zhiti. syertsye pravyednogo rozmirkovue pro vidpovid', a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' zlo. dalyekii navstryechu' vid byezbozhnikh, alye spravyedlivikh molitvu vin chue.

svitlo ochyei tishit' syertsye, dobra zvistka pidkriplyue kosti. ukho, shcho navchannya zhittya vislukhovue, budy pyeryebuvat i mizh mudrimi. khto napuchuvannya nye primae, toi nye dbae pro dushu svoyu, a khto slukhaet'sya ostorigi, zdobudye toi rozum. strakh navstryechunii navchannya pryemudrosti, a pyeryed slavoju skromnist' idye.

16

zamiri syertsya nalyezhat' lyudini, ta vid navstryechua vidpovid' yazika. vsi dorogi lyudini chisti v ochakh ii, ta zvazhuae dushi navstryechu'. pokladi svoi chini na navstryechua, i budut' postavlyeni mitsno dumki tvoji. vsye navstryechu' uchinv radi tsilyei svoikh, i byezbozhnogo na dninu zla. ogida dlya navstryechua vsyakii bundyuchnii, ruchusya: nye budyet takii byez vini! provina vikuplyuet'sya chyeryez milist' ta pravdu, i strakh navstryechunii vidvodit' vid zlogu. yak dorogi lyudini navstryechu' upodobae, to i ii vorogiv vin zamiryue z nyeyu. lipshye malye spravyedlivye, anizh vyeliki pributki z byezprav'ya. rozum lyudini obdumue put' ii, alye kroki ii nastavlyae navstryechu'. virishal'nye slovo v tsarya na gubakh, tomu v sudi usta iogo nye spronyeviryat'sya. vaga i shal'ki pravdivi vid navstryechua, vsye kaminnya vagovy v torbintsi to dilo iogo. chinit i byezbozhnye ogida tsaryam, bo tron zmitsnyuet'sya spravyedlivisty. upodoba tsaryam gubi pravdyednosti, i vin lyubit' togo, khto pravdivye govorit'. gniv tsarya visnik smyerti, ta mudra lyudina zlagidnit' iogo. u svitli tsars'kogo oblichchya zhittya, a iogo upodoba mov khmara doschyeva vyesnoyu. nabuvannya pryemudrosti yak zhye tsye lipshye vid zolota, nabuvannya zh rozumu dobirnishye vid sribla! put' spravyedlivikh ukhilyatis' vid zla; khto dorogu svoju byeryezhye, toi dushu svoju okhoronyue. pyeryed zagibillyu gordist' buvae, a pyeryed upadkom bundyuchnist'. lipshye buti pokirlivim iz lagidnimi, nizh zdobich diliti z bundyuchnimi. khto vvaizhae na slovo, toi znaidye dobro, khto zh nadiyu skladae na navstryechua budy blazhyennii. mudrosyerdogo klichut' rozumnii, a solodoshch ust pribavlyae nauki. rozum dzhyeryelo zhittya vlasnikov iogo, a kartannya byezumnikh glupota. syertsye mudrogo chinit' rozumni usta iogo, i na usta iogo pribavlyae navchannya. priemni slova shchil'nikovii to myed, solodkii dushi i lik na kosti. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. lyudina trudyashchya pratsyue dlya syebye, bo do togo primushue rot ii. nikhyemna lyudina kopae likhye, a na ustakh ii yak palyuchii ogon'. lukava lyudina svarki rozsivae, a ob-

movnik rozdilyue druživ. nasil'nik pidmovlyue druga svogo, i provadit' iogo po nyedobrii dorozhi. khto prizhmurye ochi svoi, toi krutiistva vidumue, khto gubami znaki podae, toi vikonue zlo. sivizna to pishna korona, znakhodyat' ii na dorozhi pravdyednosti. lipshii vid silacha, khto nye skorii do gnivu, khto zh panue nad soboyu samim, lipshii vid zavoiovnika mista. za pazukhu zhyeryeb vkladat'sya, ta vyves' iogo virok vid navstryechua.

17

lipshii chyerstvii kusok zo spokoem, nizh dim, povnii uchti m'iasnoi zo svarkoyu. rab rozumnii panue nad sinom byezputnim, i syeryed brativ vin podilit' spadok. dlya sribla topil'na posudina, a gorno dlya zolota, navstryechu' zhye syertsya viprobouue. likhodi slukhaet'sya ust byezbozhnikh, slukhae nyepravdomov yazika likhodiinogo. khto smiet'sya z ubogogo, toi obrazhae svogo tvorstya, khto radie z nyeshchastya, nye budyet takii byez vini. korona dlya starshikh onuki, a pishnota dityei ikhni bat'ki. nye pristoina byezumnomu mova povazhna, a tim bil'shye shlyakhyetnomu mova bryekhliva. khabar v ochakh iogo vlasnika samotsvit: do vs'ogo, do chogo povyernyet'sya, budy shchastiti iomu. khto shukae lyubovi provinu khovae, khto zh pro nyei povtoryue, rozgonyue druživ. na rozumnogo bil'shye vplivae odnye ostyeryezhyennya, yak na glupaka sto udariv. zlii shukae lishye nyeslukhnyanosti, ta visnik zhorstokii na n'ogo poshlyet'sya. lipshye spitkati obyездitnyenu vyedmyedit'syu, shcho kidaet'sya na lyudinu, anizh nyerozumnogo v glupoti iogo. khto vidplachue zlom za dobro, nye vidstupit' likhye z iogo domu. pochin svarki to proriv vodi, tomu pyeryed vibukhom svarki pokin' ti ii! khto opravduue nyespravyedlivogo, i khto zasudzhue pravdyednogo, obidva voni navstryechuyevi ogidni. nashcho ti groshi v rutsi nyerozumnogo, shchob mudrist' kupiti, yak mozku nyema? pravdivii drug lyubit' za vsyakogo chasu, v nyedoli zh vin robit'sya bratom. lyudina, pozbavlyena rozumu, ruchit'sya, poruku dae za druga svogo. khto svarku kokhae, toi lyubit' grikh; khto zh pidvishchue usta svoi, toi shukae nyeshchastya. lyudina lukavogo syertsya nye znaidye dobra, khto zh lukavit' svoim yazikom, upadye v zlo. khto rodit' byezumnogo, rodit' na smutok sobi, i nye potishit'sya bat'ko byezgluzdого. syertsye radisnye dobre likue, a prignoblyenii dukh sushit' kosti. byezbozhnii taemno byerie khabara, shchob zignuti puti pravosuddya. z oblichchyam rozumnogo mudrist', a ochi gluptsya azh na kintsi zyepli. nyerozumnii sin smutok

dlya bat'ka, dlya svoei zh rodityel'ki girk-ist'. nye dobre karati spravyedlivogo, biti shlyakhyetnikh za shchirist'! khto slova svoi strimue, toi znae piznannya, i kholodnokrovonii rozumna lyudina. i glupak, yak movchit', uvazhaet'sya mudrim, a yak usta svoi zakrivae rozumnim.

18

primkhlyivii shukae svavoli, stae proti vs'ogo rozumnogo. nyerozumonii nye khochye navchatisya, a til'ki svii um pokazati. z prikhodom byezbozhnogo i gan'ba prikhodit', a z lyegkovazhyennyam sorom. slova ust lyudini gliboka voda, dzhyeryelo pryemudrosti brizkotlivii potik. nye dobre vvazhati na oblichchya byezbozhnogo, shchob pravyednogo povaliti na sudi. usta nyerozumnogo tyagnut' do svarki, a slova iogo klichut' biiki. yazyk nyerozumnogo zagibil' dlya n'ogo, a usta iogo to tyenyeta na dushu iogo. slova obmovnika mov ti prismaki, i voni skhodyat' u nutro utrobi. tyezh nyedballi u pratsi svoi to brat marnotratniku. navstryechune im'ya sil'na bashta: do nyei vtyeche spravyedlivii i budye byezpyechnii. maetok bagatomu misto tverdinnye iogo, i nyemov mitsnii mur uv uyavi iogo. pyeryed zagibillyu syertsye lyudini visoko nyesyet'sya, pyeryed slavoyu zh skromnist'. khto vidpovidae na slovo, shchye poki pochuv, to glupota ta sorom iomu! dukh diisnogo muzha vinosit' tyerpinnya svoe, a dukha pribitogo khto pidnyesye? syertsye rozumnye znannya nabuvae, a svarki, nyemov zasuvi zamku. iz plodu ust lyudini nasichuet'sya ii shlunok, vona nasichuet'sya plodom ust svoikh. smyert' ta zhittya u vladi yazika, khto zh kokhae iogo, iogo plid poidae. khto zhinku chyesnotnu znaishov, znaishov toi dobro, i milist' otrimav vid navstryechua. ubogii govorit' blagal'no, bagatii zhye vidpovidae zukhvalo. e tovarishi na rozbittya, ta e i priyatyl', bil'shye vid brata priv'yazanii.

19

lipshii ubogii, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizh lukavii ustami ta nyerozum-nii. tyezh nye dobra dusha byez znan-nya, a khto naglit' nogami, spitknyet'sya. glupota lyudini dorogu ii vikrivlyae, i na

navstryechua gnivaet'sya ii syertsye. mae-tok primnozhue druživ chislyennikh, a vid bidaka vidpadae i tovarish iogo... svidok bryekhlivii nye budye byez kari, a khto bryekhni govorit', nye budye vryatovani. bagato-khto godyat' tomu, khto gostintsi dae, i kozhyen tovarish lyudini, yaka nye skupit'sya na dari. bidarya nyenavidyat' vsi brattya iogo, a timbil'sh iogo priyatveli vid-padayut' vid n'ogo; a koli za slovami poradi zhyenyet'sya, nyema ikh! khto uma nabu-vae, kokhae toi dushu svoyu, a khto rozum styeryezhye, toi znakhodit' dobro. svidok bryekhlivii nye budye byez kari, khto zh nyeppravdu govorit', zaginye. nye litsyue pishnota byezumnomu, tim bil'shye rabovi panuvati nad zvyerkhnikom. rozum lyu-dini pripiynyue gniv ii, a vyelichnist' ii py-eryeiti nad provinoyu. gniv tsarya nyemov rik lyevchuka, a laskavist' iogo yak rosa na travu. sin byezumnii pogibil' dlya bat'ka svogo, a zhinka svarliva yak rinva, shcho z nyei voda tyeche zavzhdi. khata i mae-tok spadshchina bat'kiv, a zhinka rozumna vid navstryechua. linoshchi son nakidayut', i liniva dusha golodue. khto zapovid' okhoronayae, toi dushu svoyu styeryezhye; khto dorogi svoi lyegkovazhit', pomrye. khto milostivii do vbogogo, toi pozichae dlya navstryechua, i chin iogo vin nadoluzhit' iomu. kartai svogo sina, koli e nadiya nav-chiti, ta zabiti iogo nye pidnos' svoyu dushu. lyudina vyelikogo gnivu khai karu nyesyeh, bo yakshcho ti vryatuesh ii, to vchinish shchye girshye. slukhai radi i kartannya priimai, shchob mudrim ti stav pri svoemu kintsi. u syertsii lyudini bagato dumok, alye vipovnit'sya til'ki zadum navstryechu-nii. zdobutok lyudini to milist' ii, alye lip-shii bidar za lyudinu bryekhlivu. strakh navstryechunii vyedye do zhittya, i khto iogo mae, toi sitim nochue, i zlo nye dosyag-nye iogo. u miski stromlyae linyukh svoyu ruku, do ust zhye svoikh nye pidiimye ii. yak bitimyesh nyerozvazhnogo, to pomudrie i nyemudrii, a budyesh rozumnogo ostryer-gati, to vin zrozumie pouku. khto bat'ka grabue, khto matir zhyenye? tsye sin, sh-cho zastidzhue ta osoromlyue, pyeryestan' zhye, mij sinu, navchatisya vid nyerozum-nikh, shchob vidstupitisya vid sliv znan-nya! svidok nikchyemii vismiyue sud, a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' krivdu. na nasmishnikiv kari gotovi postiino, i vdari na spinu byezumnim.

20

vino to nasmishnik, napii p'yankii galasun, i kozhyen, khto bludit' u n'omu, nyemu-drii. strakh tsarya yak rik lyeva; khto do gnivu dovodit' iogo, proti svogo zhittya pro-grishae. slava lyudini, shcho gniv poki-

dae, a kozhyen glupak vibukhae. linivii nye orye iz osyeni, a zakhochoye v zhniva i nichogo nyema. rada v syertsii lyudini giboka voda, i rozumna lyudina ii povichyerpue. bagato lyudyei syebye zvut' milosyerdnimi, ta virnu lyudinu khto znaidye? u svoii nyepovinnosti pravyednii khodit', blazhyenni po n'omu sini iogo! tsar sidit' na suddyevim pryestoli, vsyakye zlo rozganyae svoimi ochima. khto skazhye: ochisty ya syertsye svoe, ochistyvsa ya vid svogo grikha? vaga nyeodnakova, nyeodnakova mira, oboe voni to ogida dlya navstryechua. navit' yunak budye piznanii z chiniv svoikh, chi chin iogo chistii i chi prostii. ukho, shcho slukhae, i oko, shcho bachit', navstryechu' uchiniv ikh oboe. nye kokhaisya v spanni, shchob nye zbidniti; rozplyushch svoi ochi ta khlilom nasit'sya! zlye, zlye! kazhye toi, khto kupue, a yak pidye sobi, todi khalit'sya kupnom. e zoloto i pyeryel bagato, ta rozumni usta naitsinnishii to posud. viz'mi iogo odizh, bo vin poruchivs' za chuzhogo, i za chuzhinku viz'mi iogo zastav. khlilb z nyeprevadi solodkii lyudini, ta piskom potim budut' napovnyeni usta ii. trimayut'sya zamiri radoyu, i viinu provad' mudrimi radami. viyavlyae obmovnik taemnye, a ti nye vtruchaisya do togo, lyegko khto roztulye usta svoi. khto klyanye svogo bat'ka ta matir svoyu, pogasnye svitil'nik iomu syeryed tyemryavi! spadok spochatku zaskoro nabutii, nye budye kinyets' iogo poblagoslovlyenii! nye kazhi: nadoluzhu ya zlo! mai nadiyu na navstryechua, i vin dopomozhye tobi. vaga nyeodnakova to ogida dlya navstryechua, a omanlivi shal'ki nye dobri. vid navstryechua kroki lyudini, a lyudina yak vona zrozumie dorogu svoyu? tyenyeta lyudini kazati svyatyte nyerozvazhno, a zgodom svoi obitnitsi doslidzhuvati. mudrii tsar rozporoshit' byezbozhnikh, i zvyernye na nikh svoe kolo dlya muk. dukh lyudini svitil'nik navstryechunii, shcho vsye nutro obshukue. milist' ta pravda tsarya styeryezhut', i trona svogo vin pidtrimue milistyu. okrasa yunatstva ikhnya sila, a pishnist' starikh sivina. sinyaki vid poboiv to mast' likuval'na na zlogo, ta vdari nutru zhivota.

na zbitok. nabuvannya maina yazikom nyepravdivim tsye skorominushcha marnota shukayuchikh smyerti. nasil'stvo byezbozhnikh pryamue na nikh, bo prava chiniti nye khochut'. doroga zlochintsya kruta, a chistii pryamii iogo chin. lipshye zhiti v kuti na dakhu, nizh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. likhogo zhadae dusha nyechyestivogo, i v ochakh iogo blizhnii iogo nye otrimae milosti. yak karayut' glumlivtsya mudrie byezumnii, a yak mudrogo vchat', znannya nabuvae. do domu svogo priglyadaet'sya pravyednii, a byezbozhnii dovodit' do zla. khto vukho svoe zatikae vid zoiku ubogogo, to i vin budye klikati, ta nye otrimae vidpovidi. taemnii darunok pogashue gniv, a nyeyavnii gostinyets' lyut' sil'nu. radist' pravyednomu pravosuddya chiniti, a zlochintsyevi strakh. lyudina, shcho zbludzhue vid puti rozumu, u zbori pomyerlikh spochinye. khto lyubit' vyesyeloshchi, toi nyemayuchii, khto lyubit' vino ta olivu, toi nye zbagatie. byezbozhnii to vikup za pravyednogo, a lukavii za shchirogo. lipshye siditi v pustinnii kraini, nizh z svarlivoyu ta syeriditoyu zhinkoyu. skarb tsinnii ta oliva v myeshkanni pryemudrogo, ta nishchit' byezumna lyudina iogo. khto zhyenyet'sya za pravyednistyu ta za milistyu, toi znakhodit' zhittya, spravvedlivist' ta slavu. do mista khorbrikh uviidye pryemudrii, i tvyerdinyu nadii iogo poruinue. khto styeryezhye svoi usta i svogo yazika, toi dushu svoyu zbyeri-gae vid likha. nadutii pikhoyu nasmishnik im'ya iomu, vin robit' usye iz bundyuchnim kukhval'stvom. pozhadannya linivogo vb'e iogo, bo ruki iogo vidmovlyayut' robiti, vin kozhnogo dnya pozhadlivo zhadae, a spravvedlivii dae ta nye zhalue. zhyertva byezbozhnikh ogida, a nado todi, yak za dilo byezchysnye prinosit'sya. svidak bryekhlivii zaginye, a lyudina, shcho slukhae bozhnye, govoritimye zavzhd. byezbozhna lyudina zhorstoka oblichchaym svoim, a nyevinnii zmitsnyae dorogu svoyu. nyema mudrosti, ani rozumu, ani radi nasuproti navstryechua. prigotovlyenii kin' na dyen' boyu, alye pyeryemoga vid navstryechua!

22

21

vodni potoki tsaryevye tsye syertsye v navstryechunii rutsi: kudi til'ki zakhochoye, iogo vin skyerovue. vsyaka doroga lyudini pryama v ii ochakh, ta kyerie syertsyami navstryechu'. spravvedlivist' ta pravdu chiniti dlya navstryechua tsye dobirnishye za zhyertvu. muzh gordogo oka ta syertsya nadutogo nyespravvedlivii, a svitil'nik byezbozhnikh tsye grikh. dumki pil'nogo lish na dostatok vyedut', a vsyakii kvaplivii

lipshye dobre im'ya za bagatstvo vyelikye, i lipsha milist' za sriblo ta zoloto. bagatii ta vbogii strichayut'sya, navstryechu' ikh obokh stvoriv. mudrii bachit' likhye i kho-vaet'sya, a byezumni idut' i karayut'sya. zaplata pokori i strakhu navstryechun'ogo, tsye bagatstvo, i slava, i zhittya. tyernina i pastki na dorozhi lukavogo, a khto styeryezhye svoyu dushu, vidiidye dalyeko vid nikh. privchai yunaka do dorogi iogo, i vin, yak postariet'sya, nye ustupit'sya z nyei.

bagatii panue nad bidnimi, a borzhnik rab pozichal'nika. khto sie krivdu, toi zhatimye likho, a bich gnivu iogo pokinchit'sya. khto dobrogo oka, toi poblagoslovlyenii budye, bo dae vin ubogomu z khliba svogo. glumlivogo vizheni, i viidye z nim svarka, i supyeryechka ta gan'ba pripinyat'sya. khto chis-tist' syertsya kokhae, toi mae khoroshye na ustakh, i drugom iomu budyе tsar. ochi navstryechua obyerygayut' znannya, a lukavi slova vin vidkinye. linivii govorit': na vultsi lyev, syeryed maidanu ya budu zabiti! usta kokhanki yama gliboka: na kogo navstryechu' mae gniv, toi vpadae tudi. do yunakovogo syertsya glupota priv'yazana, ta rizka kartannya viddalit' vob n'ogo ii. khto tisnye ubogogo, shchob sobi zbagatit'si, i khto bagachevyi dae, toi pyevno zbidnie. nakhili svoe vukho, i poslukhai sliv mudrikh, i syertsye zvyerni do mogo znannya, bo garnye vono, koli budyesh ti ikh u svoemu nutri styeryegti, khai stanut' na ustakh tvoikh voni razom! shchob nadiya tvoya bula v navstryechui, ya i s'ogodni navchayu tyebye. khiba zh nye pisav tobi trichi z poradami ta iz znannyam, shchob tobi zavidomiti pravdu, pravdivi slova, shchob ti istinu mig vidpovisti tomu, khto tyebye zapitae. nye grabui nyezamozhn'ogo, bo vin nyezamozhnii, i nye tisini ubogovo v brami, bo navstryechu' za ikhnyu spravu suditimyetsya, i grabizhnikam ikhnim ograbue vin dushu. nye družhis' iz cholovikom gniivilivim, i nye khodi iz lyudinyu lyutoyu, shchob dorig ii ti nye navchivsyia, i tyenyeta nye vzyav dlya svoei dushi. nye bud' syeryed tikh, khto poruku dae, syeryed tikh, khto poruchuet'sya za borgi: koli ti nye matimyesh chim zaplatiti, nashcho viz'mut' z-pid tyebye postyelyu tvoyu? nye pyeryesuvai vikovoi granitsi, yaku vstanovili bat'ki tvoi. ti bachiv lyudinu, motornu v zanyatti svoim? vona pyeryed tsaryami spokino stoyatimye, ta nye vstoit' vona pyeryed prostimi.

23

koli syadyesh khlíb isti z volodaryem, to pil'no vvaizhai, shcho pyeryed toboyu, i pokladi sobi v gorlo nozha, yakshcho ti nye nazhyera: nye zhadaí iogo lasoshchiv, bo voni khlíb obmanlivii! nye morduysya, shchob mati bagatstvo, vidstupisya vid dumki svoei pro tsye, svoi ochi ti zvyernyesh na n'ogo, i nyema vzhye iogo: bo konchye zmaistrue vono sobi krila, i polyetit', mov oryel toi, do nyeba... nye izh khliba v zlookogo, i nye pozhadaí lakominok iogo, bo yak u dushi svoii vin obrakhovue, takii e. vin skazhye tobi: izh ta pii! alye syertsye iogo nye z toboyu, toi kavalok, yakogo ti z'iv, iz syebye vikinyesh, i svoi

garni slova nadaryemno potratish! nye kazhi do ushyei nyerozumnomu, bo pogordit' vin mudristyu sliv tvoikh. nye pyeryesuvai vikovoi granitsi, i nye vkhod' na sirits'ki polya, bo ikhnii vizvolityel' mitsnii, vin za spravu ikhnyu budyе suditis' z toboyu! svoe syertsye zvyerni do navchannya, a ushi svoi do rozumnikh ryecheyi. nye strimui napuchuvannya yunaka, koli rizkoyu vib'esh iogo, nye pomrye: ti rizkoyu vib'esh iogo, i dushu iogo vid shyeolu vryatuesh. mii sinu, yakshcho tvoe syertsye zmutrilo, to budyе raditi takozh moe syertsye, i nutro moe budyе tishitis', koli usta tvoi govoritumt' slushnye. nyekhai syertsye tvoe nye zavidue grishnim, i povsyakchas pil'nui til'ki strakhu navstryechun'ogo, bo isnie maibutnie, i nadiya tvoya nye zaginye. poslukhai, mii sinu, ta i pomudrii, i nyekhai tvoe syertsye stupae dorogoyu rivnoyu. nye bud' pomizh timi, shcho zhluktyat' vino, pomizh timi, shcho m'yaso sobi pozhirayut', bo p'yanytsia i zhyerun zbidniyut', a sonlivii odyagnye lakhmitya. slukhai bat'ka svogo, vin tyebye porodiv, i nye gordui, yak postarila mati tvoya. kupi sobi i nye prodavai pravdu, mudrist', i kartannya ta rozum. budyе vyel'mi raditi bat'ko pravyednogo, i rodityel' pryemudrogo vtishit'sya nim. khai radie tvii bat'ko ta mati tvoya, khai potishit'sya ta, shcho tyebye porodila. dai myeni, sinu mii, svoe syertsye, i ochi tvoi khai kokhayut' dorogi moi. bo bludnitsya to yama gliboka, a krinitsya tisna chuzha zhinka. i vona, mov grabizhnik, chatue, i primnozhue zradnikiv pomizh lyud'mi. v kogo oi, v kogo ai, v kogo svarki, v kogo klopit, v kogo rani daryemni, v kogo ochi chyervoni? u tikh, khto zapiznyuet'sya nad vinom, u tikh, khto prikhodit' poprobuvati vina zmishanogo. nye divis' na vino, yak vono rum'yanie, yak vibliskue v kye-likhu i rivnyen'ko llet'sya, kinyets' iogo budyе kusati, yak gad, i vzhaliť, nyemov ta gadyuka, pantruvatimut' ochi tvoi na chuzhi zhinki, i syertsye tvoe govoritimye duroshchi... i ti budyesh, yak toi, khto lyezhit' u syeryedini morya, i yak toi, khto lyezhit' na shchoglovim vyerkuu. i skazhyesh: pobili myenye, ta myeni nye bolilo, myenye shturkhali, ya zh nye pochuv, koli ya prokinus', shukatimu dali togo zh...

24

nye zavidui zlim lyudyam, nye bazhai buti z nimi, bo ikhnye syertsye govorit' pro zdirstvo, a usta ikhni movlyat' pro zlo. dim buduet'sya mudristyu, i rozumom stavit'sya mitsno. a chyeryez piznannya kinmati napovnyuyut'sya uslyikamni maetkom tsinnim ta priemnim. mudrii sil'nishii vid sil'nogo, a lyudina rozumna vid povnosil-

ogo. tomu to provad' viinu mudrimi radami, bo spasinnya v chislyennosti radnikiv. dlya byezumnogo mudrist' zanadto visoka, svoikh ust nye rozkrie pri brami. khto chiniti likhye zamiryaе, togo zvut' lukavim. zamir glupoti to grikh, a nasmishnik ogida lyudini. yakshcho ti v dyen' nyedoli znyesilivsyа, to mala tvoya sila. ryatui uzyatikh na smyert', takozh tikh, khto na strachyennya khilit'sya, khiba nye pidtrimaesh ikh? yakshcho skazhyesh: ts'ogo mi nye znali! chi zh toi, khto syertsya viprobuvue, znati nye budyе? vin storozh tvoei dushi, i vin znae pro tsye, i povyernye lyudini za chinom ii. izh, sinu mii, myed, bo vin dobrii, a myed shchil'nikovii solodkii vin na pidnyebinni tvoim, otak mudrist' piznai dlya svoei dushi: yakshcho znaidyesh ii, to ti maesh maibutnist', i nadiya tvoya nye ponishchit'sya! nye chatui na pomyeshkannya pravyednogo, ti byezbozhniku, nye ograblyui myeshkannya iogo, bo pravyednii sim raz vpadye ta zvyedyet'sya, a byezbozhnii v pogibil' vpadye! nye tishsyа, yak vorog tvii padae, a koli vin spitknyet'sya, khai syertsye tvoe nye radie, shchob navstryechu' nye pobachy, i tsye nye bulo v iogo ochakh likhim, i shchob vin nye zvyernuv svogo gnivu vid n'ogo na tyebe! nye palis' na zlochintsiv, nye zazdri byezbozhnii, bo zlomu nye budyе maibutnosti, svitil'nik byezbozhnikh pogasnye. bi-syа, sinu mii, navstryechua ta tsarya, nye vodisyа z nyepyvniimi, bo pogibil' ikhnya naglo postanye, a bidu vid obokh tikh khto znae? i otsye os' pokhodit' vid mudrikh: zvyertati uvagu v sudi na oblichyа nye dobre. khto budyе kazati byezbozhnomu: pravyedni ti! togo proklinatimut' lyudi, i gnivatis' budut' na togo narodi. a tim, khto kartae iogo, budyе milye otsye, i priidye na njih blagoslovyyennya dobra! mov u gubi silue, khto vidpovidae pravdivye, prigotui svoyu pratsyu nadvori, i obrobi sobi polye, a potim zbuduesh svii dim. nye bud' lozhnim svidkom na svogo blizhn'ogo, i nye pidgovoryui ustami svoimi. nye kazhi: yak zrobit vin myeni, tak zroblyu ya iomu, vyernu lyudini za chinom ii! ya prokhodiv krai polyа lyudini linivoi, ta krai vinogradnika nye-doumkuvatogo, i os' vsye vono pozarostalo tyernyam, budyakami pokrita povyerkhnya iogo, kaminnii zhye mur iogo buv poruinovani... i bachiv ya tye, i uvagu zvyernuv, i vzyav ya pouku sobi: shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi zlozhiti, shchob polyezhati, i prikhodit', nye-mov mandrivnik, nyezamozhnist' tvoya, i nuzhda tvoya, yak ozbroenii muzh!...

bozha shchob spravu skhovati, a slava tsariv shchob rozvidati spravu. nyebo visokistyu, i zymlyа glibinoyu, i syertsye tsariv nyedoslidimi. yak vidkinuti zhuzhyel' vid sribla, to zolotaryevi vikhodit' posudina, koli viddaliti byezbozhnogo z-pyeryed oblichyа tsaryevogo, to spravyedlivistyu mitsno postavit'sya tron iogo. pyeryed tsaryem nye pishaisya, a na misti vye-likikh nye stii, bo lipshye, yak skazhut' tobi: khodi vishchye syudi! anizh tye-bye zniziti pyeryed shlyakhyetnim, shcho bachili ochi tvoi. nye spishisyа stavati do pozovu, bo shcho budyesh robiti v kintsi iogo, yak tyebye zasoromit' tvii blizhnii? sudisyа za svarku svoyu z svoim blizhnim, alye nye viyavlyai taemnitsi inshogo, shchob tyebye nye obraziv, khto slukhati budyе, i shchob nye vyernulas' na tyebye obmova tvoya. zoloti yabluka na sribnim taryeli tsye slovo, prokazanye chasu svogo. zolotaya syeryezhka i ozdoba zo schirogo zolota tsye mudrii kartach dlya uvazhnogo ukha. nye-mov snigova prokholoda v dyen' zhniv posol virnii dlya tikh, khto iogo posilae, i vin dushu pana svogo ozhivlyae. khmari ta vityer, a nyemae doshchu tsye lyudina, shcho chvanit'sya darom, ta iogo nye dae. volodar zm'yakshuet'sya tyerpyelivistyu, a m'yakyen'kii yazik lomit' kistku. yakshcho myed ti znaishov, to spozhii, skil'ki dosit' tobi, shchob nim nye pyeryesititsya ta nye zvyernuti. zdyerzhui nogu svoyu vid domu tvogo tovarisha, shchob tobouy vin nye pyeryesitivs', i nye znyenavidiv tye-bye. molot, i myech, i gostra strila, lyudina, shcho govorit' na blizhn'ogo svogo, yak svidok bryekhlivii. gniiii zub ta kul'gava noga tsye nadiya na zradlivogo radnika v dyen' tvogo utisku. shcho zdiimati odyezhu kholodnogo dnya, shcho liti otsyet na sodu, tsye pivati pisi syertsyu zasmuchyenomu. yakshcho golodue tvii vorog nagodui iogo khlibom, a yak spragnyenii vin vodoyu napii ti iogo, bo tsim prigortaesh ti zhar na iogo golovu, i navstryechu' nadoluzhit' tobi! vityer pivnichnii narodzhue doshch, a taemnii yazik syerditye oblichyа. lipshye zhiti v kuti na dakhу, nizh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. dobra zvistka z dalyekogo krayu tsye kholodna voditsya na spragnyenu dushu. dzhyeryelo skalamuchyene chi zipsutii potik tsye pravyednii, shcho skhilyaet'sya pyeryed byezbozhnim. isti myedu bagato nye dobre, tak doslidzhuvati vlasnu slavu nyeslava. lyudina, shcho strimu nyemae dlya dukhu svogo, tsye zruinovanye mista byez mub.

ptashka litae, yak lastivka linye, tak nyevin-nye proklyattya nye spovnit'sya. batig na konya, obrot' na osla, a rizka na spinu gluptsiv. nyerozumnomu vidpovidi nye davai za nyerozum iogo, shchob i ti nye stav rivnii iomu. nyerozumnomu vidpovid' dai za byezumstvom iogo, shchob vin v ochakh svoikh nye stav mudrim. khto chyeryez gluptsya posilae slova, toi nogi sobi obtinae, otrutu vin p'e. yak volochat'sya nogi v kul'gavogo, tak u byezumnikh ustakh pripovistka. yak priv'yazuvati kamin' koshtovnii do prashchi, tak gluptsyevi poshanu davati. yak tyeryen, shcho vlyize u ruku, otak pripovistka v ustakh nyerozumnogo, yak strilyets', shcho vsye ranit', tak i toi, khto naimae gluptsya, i naimae usyakikh prokhozikh. yak vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, tak glupotu svoyu povtoryae glupak. chi ti bachiv lyudinu, shcho mudra v ochakh svoikh? bil'sha nadiya gluptsyevi, nizh ii. linivii govorit': lyev na dorozii! lyev na maidani! dvyeri obyertayut'sya na svoemu chopi, a linivii na lizhku svoim. svoyu ruku linivii stromlyae do miski, ta pidnyesti do rota ii iomu tyazhko. linivii mudrishii uv ochakh svoikh za smokh, shcho vidpovidayut' rozumno. psa za vukha khapae, khto, iduchi, ustryavae do svarki chuzhoi. yak toi, khto vdae bozhyevil'nogo, kidae iskri, strili ta smyert', tak i lyudina, shcho obmanyue druga svogo ta kazhye: tazh tsye ya zhartuyu!... z braku drov ogon' gasnye, a byez plitkarya movknye svarka. vugillya dlya zharu, a drova ognyevi, a lyudina svarliiva shchob svarku rozpalyuvati. slova obmovnika mov ti prismaki, i u nutro zhivota voni skhodyat'. yak sriblo z zhuzhyelitsyeyu, na gorshkovi nakladyenye, tak polum'yani usta, a syertsye likhye, ustami svoimi maskuet'sya vorog, i khovae omanu v svoemu nutri: koli vin govorit' lagidno nye vir ti iomu, bo v syertsii iogo sim ogid! yak nyenavist' prikrita omanoyu, ii zlo vidkriyaet'sya v zbori. khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto kotit' kaminnya na n'ogo vono povyertaet'sya. bryekhlivii yazyk nyenavidit' svoikh utiskuvanikh, i usta gladyen'ki do zgubi provadyat'.

27

nye vikhvalyuisya zavtrishnim dnyem, bo nye znaesh, shcho dyen' toi porodit'. nyekhai inshii tyebye vikhvalyae, a nye usta tvoi, chuzhii, a nye gubi tvoi. kaminnya tyagar, i pisok vazhka rich, ta gniv nyerozumnogo tyazhchii vid nikh vid obokh. lyutist' zhorstokist', a gniv to zatoplyennya, ta khto pyeryez zazdristy vstoit'? lipshye vidkritye kartannya, nizh taemna lyubov. poboï kokhanogo vurnist' pokazuyut', a v nyenavisnika potsilunki chislyenni. sita

dusha topchye i myed schil'nikovii, a golodnii dushi vsye girkye to solodkyye. yak ptakh, shcho gnizdo svoe kinuv, tak i lyudina, shcho z mistsya svogo mandrue. oliva i kadilo potishuyut' syertsye, i solodkii nam drug za dushyevnu poradu. druga svogo i druga bat'ka svogo nye kidaï, a v dim brata svogo nye prikhod' v dyen' nyeshchastya svogo, lipshii susida bliz'kii za dalyekogo brata! bud' mudrii, mii sinu, i potish moe syertsye, i ya matimu shcho vidpovisti, yak myeni dokoryatimye khto. mudrii bachit' likhye i khovaet'sya, a byezumni idut' i karayut'sya. viz'mi iogo odizh, bo vin poruchivs' za chuzhogo, i za chuzhinku zastavu viz'mi. khto sil'nim gosom blagoslovlyae iz rann'ogo ranku svogo tovarisha, za proklyattya zalichuet'sya tsye iomu. rinva, postino tyeukucha slotlivo dnya ta zhinka svarliiva odnakovyie: khto khochye skhovati ii toi vitra khovae, chi olivu pakhuchu pravitsi svoei, shcho vidast' syebye. yak gostrit' zalizo zalizo, tak gostrit' lyudina litsye svogo druga. storozh figovnitci plodi ii spozhivae, a khto pana svogo styeryezhye, toi shanovaniï. yak litsye do litsya u vodi, tak syertsye lyudini do syertsya lyudini. shyool i avaddon nye nasityat'sya, nye nasityat'sya i ochi lyudini. shcho dlya sribla topil'na posudina, i gorno dlya zolota, tye dlya lyudini usta, yaki khvalyat' ii. khoch nyerozumnogo budyesh tovtki tovkachyem pomizh zyernami v stupi, nye vididiye vid n'ogo glupota iogo! do-brye znai viglyad svoei otari, pokladi svoe syertsye na chyeryedi, bo bagatstvo tvoe nye naviki, i chi korona tvoya z rodu v rid? poy-avilasya zyelyen', i trava pokazalas', i zbiraet'sya sino iz gir, budut' vivtci tobi na vbrannya, i kozli tsina polya, i moloka tvoikh kiz budyie dosit' na izhu tobi, na idu tvogo domu, i na zhittya dlya sluzhnits' tvoikh.

28

byezbozhni vtikayut', koli i nye zhyenut'sya za nimi, a spravyedlivii byezpyechnii, nyemov toi lyevchuk. koli krai provinit'sya, to mae bagato volodariv, koli zh e lyudina rozumna i znayucha, to dyerzhit'sya dovgo. lyudina uboga, shcho gnobit' nuzhdyenikh, tsye zliiva rvuchka, shcho khliba po nii nye buvae. ti, khto zakon zalishae, khvalyat' byezbozhnikh, a ti, khto zakon byeryezhye, na nikh buryat'sya. lyudi likhi pravosuddya nye rozumiyut', a shukayuchi navstryechua vsye rozumiyut'. lipshye ubogii, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizh krivodorogii, khoch vin i bagach. khto zakon byeryezhye, rozumnii toi sin, a khto vodit'sya iz gul'tayamai, zasoromlyue bat'ka svogo. khto mnozhit' likhvars'kim vid-sotkom bagatstvo svoe, toi dlya togo groma-

dit' iogo, khto laskavii dlya bidnikh. khto vidkhilyue vukho svoe, shchob nye slukhati zakona, to budye ogidna i molitva togo. khto prostikh dovodit' bluditi dorogoyu zla, sam do yami svoei vpadye, a nyevinni posyadut' dobro. bagata lyudina v ochakh svoikh mudra, ta rozumnii ubogii rozslidit' ii. vyelika pishnota, yak tishat'sya pravyedni, koli zh nyepavyedlivi zrostayut', to tryeba shukati lyudinu. khto khovae provini svoi, tomu nye vyedyet'sya, a khto priznaet'sya ta kidae ikh, toi budye pomiluvanii. blazhyenna lyudina, shcho zavzhd obachna, a khto ozhrotochue syertsye svoe, toi vpadae v likhye. lyev richuchii i vyedmid' nyenazhyerlivii tsye byezbozhnii volodar nad lyudom ubogim. volodar, pozbavlyenii rozumu, tis-nye doskul'no, a nyenavisnik zazhyerlivosti budye mati dni dovgi. lyudina, obtyazhyena za dushogubstvo, vtikae do grobu, nyekhai ii nye pidpirayut'! khto khodit' nyevin- nii, toi budye spasyenii, a krivodorogii vpadye na odnii iz dorig. khto zyem- lyu svoyu obroblyae, toi nasitit'sya khli- bom, a khto za marnotnim zhyenyet'sya, na- sitit'sya vbogistyu. virna lyudina bagata na blagoslovyennya, a khto spishno zba- gachuet'sya, nyepokaranim toi nye zal- ishit'sya. uvagu zvyertati na osobu nye do- brye, bo i za kus khliba lyudina zgrishit'. zavidyushcha lyudina spishit' do bagatstva, i nye znae, shcho priidye na nyei nuzhda. khto napoumlyae lyudinu, toi znakhodit' vk- intsi bil'shu lasku, nizh toi, khto lyestit' yazikom. khto bat'ka svogo i svoyu matir grabue i kazhye: tsye nye grikh, toi rozbi- iniku drug. zakhlanii viklikue svarku, khto zh mae nadiyu na navstryechua, budye nasichyenii. khto nadiyu kladye na svii rozum, to vin nyerozumii, a khto mudristy khodit', toi budye vryatovanii. khto dae nye- mayuchomu, toi nyedostatku nye znatimye, khto zh svoi ochi khovae vid n'ogo, toi za- znae bagato proklyat'. koli pidiimayut'sya lyudi byezbozhni, lyudina khovae't'sya, a yak ginut' voni, to mnozhat'sya pravyedni.

29

cholovik ostryezhuvanii, ta tvyerdoshiii, budye zlamanii naglo, i liku nye budye iomu. koli mnozhat'sya pravyedni, radie narod, yak panue zh byezbozhnii to stognye narod. lyudina, shcho mudrist' kokhae, po- tishue bat'ka svogo, a khto popasae blud- nits', toi gubit' maetok. tsar utrimue krai pravosuddyam, a lyudina khabarna ruinuie iogo. lyudina, shcho drugovi svoemu pid- lyeshchue, na stopakh iogo pastku stavit'. u provini lyudini likhoi znakhodit'sya paska, a spravyedlivii radie ta tishit'sya. pravyed- nii znae pro pravo vbogikh, byezbozhnii zhye nye rozumie piznannya pro tsye. lyudi glu-

zlivi pidburyuyut' misto, a mudri utishuyut' gniv. mudra lyudina, shcho pravuet'sya iz nyerozumnim, to chi gnivaet'sya, chi smiet'sya, spokoyu nye znae. krovozhy- ertsii nyenavidyat' pravyednogo, spravyedlivi zh shukayut' spasti iogo dushu. glu- pak uvyes' svii gniv uvivavlyae, a mu- drii nazad iogo strimue. volodar, shcho slukhae slova bryekhlivogo, byezbozhni vsi slugi iogo! ubogii i gnobityel' strichayut'sya, im obom navstryechu' ochi osvityue. yak tsar pravdoyu sudit' ubogikh, stoyatimye tron iogo zavzhd. rizka i pouka pryemudrist' dayut', a ditina, zalishyena til'ki sobi, zasoromlyue matir svoyu. yak mnozhat'sya nyepavyedlivi provina roz- nozhuet'sya, alye pravyedni bachitimut' ikhnii upadok. karai sina svogo i vin tye- bye zaspokoit', i priemnoshchi dast' dlya tvoei dushi. byez prorochikh vidin' lyud rozbyeshchyenii, koli zh styeryezhye vin za- kona blazhyennii. rab slovami nye budye pokaranii, khoch vin rozumie, alye nye poslukhae. chi bachiv lyudinu, kvaplivu v slovakh svoikh? bil'sha nadiya glu- ptyevi, nizh ii! khto rozpyeshchue zmlaku svogo raba, to kinyets' iogo budye nyevdy- achnii. gniivila lyudina viklikue svarku, a lyutii vchinyae bagato provin. gordinya lyu- dini ii ponizhae, a chyesti nabuvae pokir- livii dukhom. khto dilit'sya z zlodiem, toi nyenavidit' dushu svoyu, vin chue prokly- attya, ta nye vviavlyae. strakh pyeryed lyudinoyu pastku dae, khto zh nadiyu skladae na navstryechua, budye byezpyech- nii. bagato shukayut' dlya syebye oblichchya volodarya, ta vid navstryechua sud dlya lyu- dini. nasil'nik ogida dlya pravyednikh, a prostodorogii ogida byezbozhnomu.

30

slova agura, yakyeevogo sina, massyeyanina: slovo muzhchini: trudivsia ya, bozhye, trudivsia ya, bozhye, i zmuchivsia ya! bo du- mayu, shcho nyemudrishii za kozhnogo ya, i nye mayu ya lyuds'kogo rozumu, i nye navchivsia ya mudrosti, i nye znayu piznan- nya svyatikh... khto na nyebo vviishov i zi- ishov? khto u zhmyeni svoi zibrav vityer? khto vodu v odyezhu zv'yazav? khto posta- viv usi kintsi zyemli? yakye imyennia iogo, i yakye imyennia sina iogo, koli znaesh? kozhnye bozhye slovo ochishchyenye, shchit vin dlya tikh, khto v nim pristanovishchye mae. do sliv iogo nye dodavai, shchob tyebye nye skartav vin, i shchob nyepav- domovtsyem nye stav ti. dvokh ryechyei ya vid tyebye prosiv, nye vidmov myeni, poki pomru: viddali ti vid myenye marnotu ta slovo bryekhlivye, uboztva i bagatstva myeni nye davai! godui myenye khlibom, dlya myenye pryznachyenim, shchob ya nye

pyeryesitivsya ta i nye vidriksya, i nye skazav: khto navstryechu'? i shchob ya nye zbidniv i nye krav, i nye znyevazhiv im'ya mogo boga. raba nye obmovlyai pyeryed panom iogo, shchob tyebye nye proklyav vin, i ti vinuvatim nye stav. otsye pokolinnya, shcho bat'ka svogo proklinae, i nyen'ki svoei nye blagoslovlyae, pokolinnya, shcho chistye v ochakh svoikh, ta vid brudu svogo nye obmitye, pokolinnya, yaki gordisni ochi iogo, a poviki iogo yak pid-nyeslisya! pokolinnya, shcho v n'ogo myechi iogo zubi, a gostri nozhi iogo shchyelyepi, shchob pozhyerti ubogikh iz krayu i nuzhdyen-nikh z zemli! dvi dochki v krovozhyert-sya: dai, dai! otsi tri nye nasityat'sya, chotiri nye skazhut' dosit': shyel ta utroba nyepidna, vodoyu zymlyu nye nasitit'sya, i nye skazhye dosit' ogon'! oko, shcho z bat'ka smiet'sya i pogordzhue poslukhom matyeri, nyekhai vidz'obayut' iogo kruki potochni, i nyekhai orlyenyata iogo pozhyert'! tri ryechi otsi divovizhni dlya myenye, i chotiri, yakikh ya nye znayu: doroga orlina v povitri, doroga zmiina na skyeli, korabyel'na doroga v syeryedini morya, i doroga muzhchini pri divchini!... taka os' doroga bludlivoi zhinki: nailas' ta vityerla usta svoi i povila: nye vchinila ya zlogo!... tryasyet'sya zymlyu pid t'oma, i pid chotirma, yakikh znyesti nye mozhye vona: pid rabom, koli vin zatsaryue, i pid nyerozumnim, yak khliba naist'sya, pid rozpustnitsyeyu, koli vzyata za zhinku, i nyevil'nitsyeyu, koli vizhyenye pani svoyu!... otsi os' chotiri mali na zymli, ta voni vyel'mi mudri: murashki, nye sil'nii narod, ta pozhivu svoyu zagotovlyuyut' litom; bor-suki, lyud nye sil'nii, ta v skyeli svii dim voni stavlyat'; nyemae tsarya v sarani, alye vsya vona v stroi boiovim vikhodit'; pavuk til'ki lapkami pnyet'sya, ta vin i v palatakh tsars'kikh! dobre stupayut' tsi troe, i dobre khodyat' chotiri: lyev, naisil'nishii pomizh zvirinoyu, yakii nye vstupaet'sya ni pyeryed kim, osidlanii kin', i kozyel, ta toi tsar, shcho z nim viis'ko! yakshcho ti do-pustivsya glupoti pikhoyu, i yakshcho za-miryaesh likhye, to ruku na usta! bo zbi-vannya moloka dae maslo, i dae krov vdar po nosi, tisk zhye na gniv dae svarku.

31

slova lyemuila, tsarya massi, shcho nimi navchala iogo iogo mati: shcho, sinu mii, i shcho, sinu utrobi moei, i shcho, sinu obit-nits' moikh? nye davai zhinkam sili svoei, ni dorig svoikh dlya ruinuval'nits' tsariv! nye tsaryam, lyemuilye, vino, nye tsaryam, i napii toi p'yankii nye knyazyam, shchob nye vpivsya vin ta nye zabuv pro zakona, i shchob nye zminiv dlya vsikh gnoblyenikh prava! daitye napoyu p'yankogo tomu,

khto ginye, a vina girkodukhim: vin vip'e i zabudye za bidnist' svoyu, i muki svoei vzhye nye pam'yatatimye! vidkrivai svoi usta nyemovi, dlya suda vsim nyeshchas-nim. vidkrivai svoi usta, i sudi spravyedlivo, i pravosuddya zrobi dlya ubogogo ta dlya nuzhdyennogo. khto zhinku chyesnotnu znaidye? a tsina ii bil'sha vid pyeryel: doviryae ii syertsye ii cholovika, i iomu nye zabraknye pributku! vona chinit' dlya n'ogo dobro, a nye zlo, po vsi dni svogo zhittya. shukae vona vovni i l'onu, i robit' okhochye svoimi rukami. vona, nyemov korabli ti kupyets'ki, zdalyeka sprovdazhve khlib svii. i vstanye vona shchye vnochi, i vidast' dlya domu svogo pozhivu, a poryadok sluzhnit-syam svoim. pro polye vona namishlyala, i iogo nabula, iz plodu dolonyei svoikh za-sadila vona vinogradnika. vona pidpyerizue siloyu styegna svoi ta zmitsnyae ramyena svoi. vona rozumie, shcho dobra robota ii, i svitil'nik ii nye pogasnye vnochi. vona ruki svoi prostyagae do pryadki, a doloni ii vveryetyeno trimayut'. dolonyu svoyu vid-krivae dlya vbogogo, a ruki svoi prostyagae do bidnogo. kholodu v domi svoim nye boit'sya vona, bo podviino odyagnyenii vvyes' ii dim. kilimi porobila sobi, visson ta karmazin ubrannya ii. cholovik ii znanii pri bramakh, yak sidit' vin iz starshimi krayu. tonku tuniku robit' vona i pro-dae, i kuptsyevi dae poyasi. sila ta pish-nist' odyezha ii, i smiet'sya vona do pri-dyeshchn'ogo dnya. svoi usta vona vidkri-vae na mudrist', i milostiva nauka ii na yaz-itsi. doglyadae vona khodi domu svogo, i khliba z linivstva nye ist'. ustayut' ii diti, i khvalyat' ii, cholovik ii i vin pokhvalyae ii: bagato bulo tikh chyesnotnikh dochok, ta ti ikh usikh pyeryevishchila! krasa to omana, a vroda marnota, zhinka zh bogoboyazna vona budye khvalyena! daitye ii z plodu ruk ii, i nyekhai ii vchinki ii vikhvalyayut' pri bra-makh!

buv cholovik u kraini uts, na im'ya iomu iov. i buv cholovik tsyei nyevinnii ta pravyednii, i vin boga boyavsya, a vid zlogo vtikav. i narodilisya iomu syemyero siniv ta tri dochki. a maetok iogo buv: sim tisyach khudobi dribnoi, i tri tisyachi vyerblyudiv, i p'yat' so'tyen' par khudobi vyelikoi, i p'yat' sot'yen' oslits' ta duzhye bagato rabiv. i buv tsyei cholovik bil'shii vid usikh siniv skhodu. a sini iogo khodili odin do odnogo, i spravlyali gostinu v domi togo, chii buv dyen'. i posilali voni, i klikali tr'okh svoikh syestyer, shchob isti ta piti iz nimi. i buvalo, yak minalosya kolo byenkyetnikh dniv, to iov posilav za ds'tmi i osvyachuvav ikh, i vstavav vin rano vrantsi, i prinosiv tsilopalyennya za chislom ikh usikh, bo iov kazav: mozhye zgrishili sini moi, i znyevazhili boga v syerts'i svoemu. tak robitv iov po vsi dni. i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhi sini, shchob stati pri navstryechui. i priishov pomizh nimi i satana. i skazav navstryechu' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv navstryechuyevi i skazav: ya mandruvav po zyeimli ta i pyeryeishov ii. i skazav navstryechu' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravyednii, shcho boga boit'sya, a vid zlogo vtikae. i vidpoviv satana navstryechuyevi i skazav: chi zh iov darmo boit'sya boga? chi zh ti nye zabyezpyechiv iogo, i dim iogo, i vsye, shcho iogo? chin iogo ruk ti poblagosloviv, a maetok iogo poshirivsyia po kraiu. alye prostyagni til'ki ruku svoyu, i dotorknisya do vs'ogo, shcho iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav navstryechu' do satani: os' usye, shcho iogo, u tvoii rutsi, til'ki na n'ogo samogo nye prostyagai svoei ruki! i pishov satana vid litsya navstryechun'ogo. i stalosya odnogo dnya, koli sini iogo ta dochki iogo ili ta vino pili v domi svogo pyervorodzhynenogo brata, to pribig do iova poslanyets' ta i skazav: khudoba vyelika orala, a oslitsi paslisya pri nikh. azh tut napali sabeyi i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha. i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govoric, azh pribigae inshii ta i kazhye: z nyeba spav bozhii ogon', i spaliv otaru ta slug, ta i pozhyer ikh... a vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govoric, azh bizhit' shchye inshii ta i kazhye: khaldyei podililisya na tri viddili, i napali na vyerblyudiv, ta i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... poki vin govoric, azh nadbigae shchye inshii ta i kazhye: sini tvoi ta dochki tvoi ili ta vino pili v domi svogo pyervorodzhynenogo brata. azh rap-

tovo nadiishov vyelikii vityer z boku pustini, ta i udariv na chotiri rogi domu, i vin upav na yunakiv, i voni povmirali... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... i vstav iov, i rozdyer plashcha svogo, i obstrig svoyu golovu, ta i upav na zyeimlyu, i poklonivsyia, ta i skazav: ya viishov nagii iz utrobi matyeri svoei, i nagii povyernus' tudi, v zyeimlyu! navstryechu' dav, i navstryechu' uzyav... nyekhai budye blagoslovnyenne navstryechune im'ya! pri vs'omu ts'omu iov nye zgrishiv, i nye skazav na boga nichogo byezumnogo!

2

i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhi sini, shchob stati pyeryed navstryechuom: i priishov takozh satana pomizh nimi, shchob stati pyeryed navstryechuom. i skazav navstryechu' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv navstryechuyevi i skazav: i skazav navstryechu' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravyednii, yakii boga boit'sya, a vid zlogo vtikae. i vin shchye trimae't'sya mitsno v svoii nyevinnosti, a ti namovlyav buv myenye na n'ogo, shchob byez privodu iogo zruinuvati... i vidpoviv satana navstryechuyevi i skazav: shkira za shkiru, i vsye, shcho khto mae, vidadst' vin za dushu svoyu. alye prostyagni no ti ruku svoyu, i dotorknis' do kostyei iogo ta do tila iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav navstryechu' do satani: os' vin u rutsi tvoii, til'ki dushu iogo byeryezhi! i viishov satana vid litsya navstryechun'ogo, ta i udariv iova zlim gnoyakom vid stopi nogi iogo azh do iogo chyeryepa... a toi uzyav sobi chyeryepka, shchob shkryebti syebye. i vin sidiv syered poppyelu... i skalaza iomu iogo zhinka: ti shchye mitsno trimaeshsya v nyevinnosti svoii? proklyani boga i pomryesh!... a vin do nyei vidkazav: ti govoric otak, yak govoric! yaka z bozhyyevil'nikh!... chi zh mi budyem priimati vid boga dobrye, a zlogo nye priimym? pri vs'omu tomu iov nye zgrishiv svoimi ustami... i pochuli troe priyatyliv iovovikh pro vsye tye nyeshchastya, shcho priishlo na n'ogo, i poprikhodili kozhyen z mistysa svogo: tye-manyanin yelifaz, shukh'yanin biddad ta naamatyanin tsotar. i vmovilisyia voni priiti razom, shchob pokhitati golovoyu nad nim ta potishiti iogo. i zvyeli voni zdalyeka ochi svoi, i nye piznali iogo... i pidnyesli voni golos svii, ta i zagolosili, i rozdyerli kozhyen odyezhu svoyu, i kidali porokh nad svoimi golovami azh do nyeba... i sidili voni z nim na zyeimli sim dyen' ta sim nochyei, i nikhto nye promoviv do n'ogo ni slova, bo voni

bachili, shcho bil' iogo vyel'mi vyelikii...

3

po ts'omu vidkriv iov usta svoi ta i proklyav
buv svii dyen' narodzhyennya. i iov zagov-
oriv ta i skazav: khai zaginye toi dyen', sh-
cho ya v n'omu rodivsya, i ta nich, shcho
skazala: zachavs' cholovik! nyekhai stanye
tsyei dyen' tyemnotoyu, nyekhai bog z visoti
nye zgadae iogo, i nyekhai nye yavlyayet'sya
svitlo nad nim!... bodai tyemryava i mo-
rok iogo zastupili, bodai khmara nad nim
probuvala, bodai tyemnoshchi dyenni lyakali
iogo!... otsya nich bodai tyemnist' ii obgor-
nula, nyekhai u dnyakh roku nye budye naz-
vana vona, khai nye vviidye vona v chislo
misyatsiv!... tozh tsya nich nyekhai budye
samitna, khai nye priidye do nyei spivannya!
bodai ii ti proklinali, shcho dyen' prokli-
nayut', shcho lyeviyatana gotovi zbuditi!
khai potyemniyut' zori poranku ii, nyekhai
mae nadiyu na svitlo i nye budye iogo, i
khai vona nye pobachit' tryemtyachikh
povik zori rann'oi, bo vona nye zamknula
dvyerye nutra matyern'ogo, i nye skhovala
strazhdannya z ochyei moikh!... chomu ya
nye zginuv v utrobi? yak viishov, iz nut-
ra to chomu ya nye vmyer? chogo pri-
inyali ti kolina myenye? i nashcho ti py-
ersa, yaki ya buv ssav? bo tyepyer ya
lyezhav bi spokiino, ya spav bi, ta buv bi
myeni vidpochinok z tsaryami ta z zymnimi
radnikami, shcho grobnitsi buduyut' sobi,
abo iz knyazyami, shcho zoloto mali, sh-
cho domi svoi sriblom napovnyuvali!... abo
chom ya nye stavs' nyedonoskom prikho-
vanim, nyemov ti nyemovlyata, shcho svitla
nye bachili? tam zhye byezbozhniki py-
eryestayut' dokuchati, i spochivayut' tam
zmuchyenosili, razom z tim mayut' spokii
uv'yaznyeni, voni nye pochuyut' vzhye kriu
gnobityelya!... malii ta vyelikii tam rivni, a
rab vil'nii vid pana svogo... i nashcho vin
strazhzenomu dae svitlo, i zhittya girko-
dukhim, shcho vichikuyut' smyerti i nyemae
ii, shcho ii vidkopali b, yak skarbi zakhovani,
tim, shcho radisno tishilisya b, vyesyelilis',
koli b znaishli groba, muzhchini, yakomu
doroga zakrita, shcho bog tinnyu zakriv py-
eryed nim?... bo zidkhannya moe vipy-
eryedzhue khlib mii, a zoiki moi polilis', yak
voda, bo strakh, shcho iogo ya zhakhavsya,
do myenye pribuv, i chogo ya boyavsya pri-
ishlo tye myeni... nye znay ya spokoyu i nye
buv vtikhomiryenii, i ya nye vidpochiv, ta
nyeshchastya priishlo!...

4

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav:
koli sprobuvat' slovo do tyebye, chi muka

nye budye shchye bil'sha? ta khto stri-
mati zmozhye slova? tazh ti bagat'okh
buv navchav, a ruki oslabli zmitsnyav,
togo, khto spotikavs', pidiimali slova tvoii,
a kolina tryemtki ti zmitsnyav! a tyepyer,
yak nyeshchastya na tyebye naishlo, to
ti zmuchivsya, tyebye dosyaglo vono i ti
nalyakavsya... khiba nye bula bogobiinist'
tvoja za nadiyu tvoyu, za tvoe spodivannya
nyevinnist' dorig tvoikh? prigadai no, chi
ginuv nyevinnii, i dye pravyedni vigublyeni?
yak ya bachiv takikh, shcho orali buli byez-
zakonnnya, ta siyali krivdu, to i zhali ii:
voni ginut' vid podikhu bozhogo, i vid
dukhu gnivnogo iogo pogibayut'! lyevinye
richannya i rik lyutogo lyeva minae, i
lyevchukam vilushchayut'sya zubi. ginye
lyev, yak nyemae zdobichi, i lyevyeniyata
lyevitsi vtikayut'. i zakradaet'sya slovo do
myenye, i moe ukho pochulo os' dyeshcho
vid n'ogo. u rozdumuvannyakh nad nich-
nimi vidinnyami, koli mitsnii son obiiamae
lyudyei, spitvak myenye zhakh ta tryemtin-
nya, i bagato kostyei moikh vin strusonuv,
i dukh pyeryeishov po oblichchi moim, stalo
duba volossya na tili moim... vin stoyav,
alye ya nye piznav iogo viglyadu, obraz
navproti ochyei moikh buv, i tikhii golos
pochuv ya: khiba pravyednisha lyudina za
boga, khiba cholovik za svoiogo tvorstya e
chistishii? tazh rabam svoim vin nye imye
viri, i nakladae vinu i na svoikh angoliv! sh-
cho zh todi myeshkantisi glinyanikh khat, sh-
cho v porosi ikhnya osnova? yak mil', voni
budut' rozchavlyeni! voni tovchyeni zranksu
do vyechora, i byez pomocchi ginut' naza-
vzhdii... slava ikhnya minae'tsya z nimi, voni
pomirayut' nye v mudrosti!...

5

anu klich, chi e khto, shchob tobi vidpoviv?
i do kogo z svyatikh ti vdasisya? bo gniv
pobivae byezgluzdogo, a zazdroshchi smy-
ert' zavdayut' nyerozumnomu! ya bachiv
byezumnogo, yak vin rozsivsya, ta zaraz
osyelya iogo sporokhnyavila... vid spasin-
nya dalyeki sinii iogo, voni byez ryatunku
pochavlyeni budut' u brami! iogo zhnivo
golodnii poist', i z-mizh tyernu iogo zaby-
erye, i spragneni os' pokovtayut' mae-
tok iogo! bo nyeshchastya vikhodit' nye
z porokhu, a gorye rostye nye z zymli,
bo lyudina narodzhuet'sya na strazhdan-
nya, yak iskri, shchob ugoru lyetiti... a
ya b udavavsya do boga, i na boga b
poklav svoyu spravu, vin chinit' vyelikye
ta nyedoslidimye, pryedivnye, yakomu nye-
mae chisla, bo vin dae doshch na povy-
erkhnyu zymli, i na polya posilae vin
vodu, shchob postavit' niz'kikh na visokyie,
i zmitsniti spasinnya zasmuchyenykh. vin
rozviyue zadumi khitrikh, i nye vikonyut'

planu ikh ruki, vin mudrikh lukavstvom ikh lovit', i rada krutiis'ka marnoyu stae, vdyen' znakhodyat' voni tyemnotu, a v poludyen' matsayut', mov unochi!... i vin vid myecha uryatovue bidnogo, a z mitsnoi ruki bidarya, i staet'sya nadiya nuzhdyen-nomu, i zamknula usta svoi krivda! tozh blazhyenna lyudina, yaku bog kartae, i ti nye tsurais' vsemogutn'ogo kari: bo vin ranu zavdast' i pyeryev'yazhye, vin lamae i vigoyuyut' ruki iogo! v shist'okh likhakh spasae tyebye, a v simokh nye ditknye tye-bye zlo: vikuplyae tyebye vin vid smyerti za golodu, a v boyu z ruk myecha. yak bich yazika zapanue, skhovaeshya ti, i nye budyesh boyatis' ruini, yak priidye vona. z nasillya ta z golodu budyesh smiyatis', a zymnoi zvirini nye biisya. bo z kaminnyam na poli e v tyebye umova, i zvir pol'ovii primirivsyia z tobouyu. i dovidaeshsya, shcho namyet tvii spokiniini, i pyeryeglyanyesh domivku svoyu, i nye znaidyesh u nii nyedostatku. i dovidaeshsya, shcho chislyennye nasinnya tvoe, a nashchadki tvoi yak trava na zyeimli! i v dozrilomu vitsi do grobu ti ziidyesh, yak zbizhzhya dospilye vvikhodit' do kluni za chasu svogo! otozh, doslidili mi tsye i vono tak, poslukhai ts'ogo, i zrozumii sobi vsye!

6

a iov vidpoviv ta i skazav: koli b smutok mii virno buv zvazhyenii, a z nim razom nyeshchastya moe pidnyali na vazi, to tyepper vono tyazhchye bulo b vid mors'kogo pisku, tomu nyerozvazhnye slova moi kazhut'!... bo v myeni vsemogutn'ogo strili, i ikhnya otruta p'e dukha mogo, strakhi bozhi shikuyut'sya v bii proti myenye... chi dikii osyel nad travoyu ryeve? khiba ryeve vil, koli yasla povni? chi byez soli idyat' nyemachnye, chi e smak u bilkovi yaitsya? chogo nye khotila torknutis' dusha moya, vsye tye stalo myeni za pozhivu v khvorobi... o, koli b zhye zbulosya prokhan-nya moe, a moe spodivannya dav bog! o, koli b zvoliv bog rozchaviti myenye, prostyag-nuv svoyu ruku i myenye polamav, to bula b shchye potikha myeni, i skakav bi ya v nyemilosyerdnomu boli, bo ya nye zrikavsyia sliv svyatogo!... yaka sila moya, shcho nadiyu ya matimu? i yakii mii kinyets', shchob prodovzhiti zhittya moe tsye? chi sila kaminna to sila moya? chi tilo moe midyanye? chi nye pomich dlya myenye v myeni, chi spasinnya vid myenye vid-sunyenye? dlya togo, khto ginye, tovar-ish to laska, khocha b opustiv togo strakh vsemogutn'ogo... brati moi zradzhuyut', mov toi potik, mov richishchye potokiv, mi-nayut' voni, tyemnishi vid l'odu voni, v nikh khovaet'sya snig, koli sontsye ikh grie,

voni visikhayut', u tyepli ginut' z mistysya svogo. karavani dorogu svoyu vidkhilyayut', ukhodyat' v pustinyu i shchyezayut'. kara-vani z tyemi poglyadayut', pokhodi z shyevi pokladayut' nadii na nikh. i zasoromil-isya, shcho voni spodivalis'; do n'ogo priishli ta i zbyentyezhilis'. tak i vi tyepper stali nishcho, pobachili strakh i zlyakalis'! chi ya govoriv koli: daitye myeni, a z maetku svogo daitye pidkup za myenye, i vryatuiyte myenye z ruki voroga, i z ruk nobgobitelye-vikh myenye vikupit'? navchit' vi myenye i ya budu movchaty, a v chim ya nyevmisnye zgrishiv roztlumachtye myeni... yak gostri slova spravvedlyvi, ta shcho to dovodit' do-gana vid vas? chi vi dumaetye dokoryati slo-vami? bo na vityer slova odchaidushnogo, i na sirotu napadaetye vi, i kopaeetye yamu dlya druga svogo!... ta zvol'tye poglyanuti na myenye tyepper, a ya nye skazhu py-eryed vami nyepravdi. vyernit'sya zh, khai krivdi nye budyte, i vyernit'sya, shchye v tim moya pravda! khiba v myenye na yazitsi e nyepravda? chi zh nye mayu smaku, shchob rozpiznati nyeshchastya?

7

khiba cholovik na zyeimli nye na sluzhbi viis'kovii? i iogo dni yak dni naimita!... yak rab, spragnyenii tini, i yak naimit chyekae zaplati za pratsyu svoyu, tak misy-atsti marnosti dano v spadok myeni, ta nochii tyerpinnya myeni vidlichili... koli ya kladus', to kazhu: koli vstanu? i tyag-nyet'sya vyechir, i pyeryevyertannya iz boku na bik im do ranku... zodyaglos' moe tilo chyervoyu ta strupami v porosi, shkira moya zatvyerdila i bridka... a dni moi stali shvid-chishi za tkats'kogo chovnika, i v marnot-nii nadii minayut' voni... pam'yatai, shcho zhittya moe vityer, moe oko vzhye bil'sh nye pobachit' dobra... nye pobachit' myenye oko togo, khto bachiv myenye, tvoi ochi poglyanut' na myenye ta nyemae myenye... yak khmara znikae i prokhodit', tak khto skhodit' v shyel, nye vikhodit', nye vyertaet'sya vzhye toi do domu svogo, ta i iogo nye piznae vzhye mistysye iogo... tozh nye strimayu ya svoikh ust, gov-oritimu v utisku dukha svogo, narikati ya budu v girkoti svoei dushi: chi ya morye chi mors'ka potvora, shcho ti nado mnoyu storozhu postaviv? koli ya kazhu: nyekhai postil' potishit' myenye, khai dumki moi lozhye moe zaberye, to ti snami lyakaesh myenye, i vidinnyami strashish myenye... i dusha moya pragnye zadushyennya, smyerti khochut' moi kosti. ya obrivid zhittiyam... nye poviki zh ya zhitimu!... vidpusti zh ti myenye, bo marnota otsi moi dni!... shcho takye cholovik, shcho iogo ti pidno-sish, shcho syertsye svoe prikладаesh do

n'ogo? ti shchoranku za nim naziraesh, shchokhivilo iogo ti doslidzhuesh... yak dovgo vid myenye shchye ti nye vidyernyeshsya, nye pustish myenye prokovtnuti khoch slinu svoyu? ya zgrishiv... shcho zh ya mayu robiti, o storozhye lyuds'kii? chomu ti poklav myenye tsillyu dlya syebye, i ya stavsa sobi tyagaryem? i chomu ti nye prostish moiogo griikka, i nye vidkinyesh provini moei? a tyepyer ya do porokhu lyazhu, i ti budyesh shukati myenye, ta nyemae myenye...

8

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: azh doki ti budyesh takye tyeryevyeni-iti? i doki slova tvoikh ust budut' vitrom burkhlivim? chi bog skrivlyue sud, i khiba vsyemogutnii vikrivlyue pravdu? yakshcho tvoi diti zgrishili iomu, to vin ikh viddav v ruku ikh byezzakonnaya! yakshcho ti zvyertatisya budyesh do boga, i budyesh blagati vsyemogutn'ogo, yakshcho chistii ti ta byeznyevinnii, to tyepyer vin tobi svoyu milist' probudit', i napovnit' osyelyu tvoyu spravyedlivistyu, i khoch tvii pochatok nuzhdyennii, alye tvii kinyets' budye vyel'mi vyelikii! pospitai v pokolin-nya davnishogo, i mitsno zbagni bat'kiv ikhnikh, bo mi zh uchorashni, i nichogo nye znaem, bo tin' nashi dni na zyemli, otozh voni navchat' tyebye, tobi skazhut', i z syertsya svoiogo slova podadut': chi papirus rostye byez bolota? chi rostye ochyeryet byez vodi? vin ishchye v dospivanni svoim, nye zrivaet'sya, alye sokhnye ranish za vsilyaku travu: otaki to dorogi vsikh tikh, khto zabuvae pro boga! i zginye nadiya byezbozhnogo, bo iogo spodivannya yak tye pavutinnya, i yak dim pavukiv iogo pyevnist'... na svii dim opiraet'sya, ta nye vstoit', trimaet'sya mitsno za n'ogo, i nye vdyerzhit'sya vin... vin zyelyenie na sontsi, i galuzki iogo vipinayut'sya ponad sadka iogo, na kupi kaminnya splyelosya korinnya iogo, vono mizh kaminnya vroslo: yakshcho virvut' iogo z iogo mistsya, to zryechyet'sya iogo: tyebye ya nye bachilo!... taka radist' dorogi iogo, a z porokhu inshi rostut'. tozh nyevinnogo bog nye tsuraet'sya, i nye budy trimat' za ruku zlochintsiv, azh napovnit' usta tvoi smikhom, a gubi tvoi krikom radosti... tvoi nyenavisniki v sorom zodyag-nut'sya, i namyetu byezbozhnikh nye budy!

9

a iov vidpoviv ta i skazav: spravdi piznav ya, shcho tak... ta yak opravdatis' lyudini zyem-nii pyered bogom? yakshcho vona skhochye na pryu stati z nim, vin vidpovidi ii nye dast' ni na odnye iz tisyachi skarzhen'... vin

mudrogo syertsya i mogutn'oi sili; khto buv proti n'ogo upyertii i tsilim zostavsa? vin gori zrivaie, i nye znayut' voni, shcho v gnivi svoim vin ikh pyeryevyernuv. vin zyemlyu tryasye z ii mistsya, i stovpi ii trusyat'sya. vin sontsyevi skazhye, i nye skhodit' vono, i vin zapyechatue zori. roztyague nyebo vin sam, i khodit' po mors'kikh visotakh, vin vora stvoriv, oriona ta volosozhara, ta zori pidvyennii. vin chinit' vyelikye ta nyedoslidimye, pryedivnye, yakomu nyemae chisla!... os' vin nado mnoyu prokhodit', ta ya nye pobachu, i vin pyeryeldye, a ya nye priglyanus' do n'ogo... os' vin skhopit' kogo, khto zavyyerne iogo, khto skazhye iomu: shcho ti robish? bog gnivu svoiogo nye spinit', pid nim gnut'sya ragavovi pomichniki, shcho zh todi vidpovim ya iomu? yakii koli b buv spravyedlivii, to nye vidpovidav bi, ya, shcho blagayu svoiogo suddyu? koli b ya vzvivav, a vin myeni vidpovid' dav, nye poviruy, shcho vchuv bi mii golos, vin, shcho buryeyu mozhye roztyerti myenye ta pomnozhit' rani moi byeznyevinnno... nye dae vin myeni i zvyesti dukha mogob, bo myenye nasichae girkotoyu. koli khodit' pro silu, to vin vsyemogutnii, koli zh khodit' pro sud, khto posvidchit' myeni? yakshcho b spravyedlivim ya buv, to osudyat' myenye moi usta, yakshcho ya byeznyevinnii, to vchinyat' myenye vinuvatim... ya nyevinnii, protye svoei dushi ya nye znayu, i nye radii zhittiyam svoim ya... tsye odnye, a tomu ya kazhu: nyevinnogo yak i lukavogo vin vigublyae... yakshcho naglo bich smyert' zapodiyue, vin z probi nyevinnikh smiet'sya... u ruku byezbozhnogo dana zyemlya, ta vin litsya suddiv ii zakrivae... yak nye vin, todi khto? a dni moi stali shvidkishi, yak toi skorokhod, povtikali, nye bachili dobrog, prominuli, nyemov ti chovni ochyeryetyani, mov oryel, shcho nyesyet'sya na zdobich... yakshcho ya skazhu: khai zabudu svoe narikannya, khai zminyu ya oblichchya svoe i pidbat'oryusa, to boyusa vsikh smutkiv svoikh, i ya znayu, shcho ti nye ochistish myenye... vsye odno budu ya vinuvatii, to nashcho nadarmo ya muchitisya budu? koli b ya umivsa snigovoyu vodoyu, i pochistiv bi lugom doloni svoi, to i todi ti do grobu opustish myenye, i uchinit' bridkim myenye odizh moya... bo vin nye lyudina, yak ya, i iomu vidpovidi ya nye dam, i nye pidyemo razom na sud, pomizh nami nyema posyerednika, shcho poklav bi na nas na obokh svoyu ruku... nyekhai zabyere vin vid myenye svoiogo bicha, iogo zh strakh khai myenye nye zhakhae, todi budu kazati, i nye budu boyatis' iogo, bo ya nye takii sam z soboyu!...

zhittya moe stalo bridkyye dlya moi dushi... nyekhai narikannya svoe ya na syebye pushchu, nyekhai govoryu ya v girkoti svoei dushi! skazhu bogovi ya: nye osudzhui myenye! povidom zhye myenye, chogo stav ti zo mnoyu na pryu? chi tsye do-brye tobi, shcho ti gnobish myenye, shcho pogordzhuesh tvorivom ruk svoikh, a radu byezbozhnikh osvitlyuesh? khiba maesh ti ochi tilyesni? chi ti bachish tak samo, yak bachit' lyudina lyudinu? khiba tvoi dni yak dni lyuds'ki, chi lita tvoi yak dni muzha, shcho shukaesh provini moi i vividuesh grikh mii, khoch vidaesh ti, shcho ya nye byez-zakonnik, ta nyema, khto b myenye vry-atuvav vid tvoei ruki? tvoii ruki stvorili myenye i vchinili myenye, potim ti obyernuvsya i gubish myenye... pam'yatai, shcho mov glinu myenye obroviv ti, i v porokh myenye obyertaesh. chi nye llesh myenye, mov moloko, i nye zgustiv ti myenye, mov na sir? ti shkiroyu i tilom myenye zodyagaesh, i spliv ti myenye iz kostyei ta iz zhil. zhittya i milist' podav ti myeni, a opika tvoya styeryegla mogo dukha. a ot-sye zakhovav ti u syertsii svoemu, ya znayu, shcho e vono v tyebye: yakshcho ya gr-ishu, ti myenye styeryezhyesh, ta z provini moi myenye nye ochishchuesh... yaksh-cho ya provinyusya, to gorye myeni! a yakshcho ya nyevinnii, nye smiyu pidny-ati svoyu golovu, sitii stidom ta napoenii goryem svoim!... a koli pidnyesyetsya vona, to ti lovish myenye, yak toi lyev, i znovu pryedivno zo mnoyu povodishsya: ponov-lyuesh sviddiv svoikh proti myenye, pom-nozhuesh gniv svii na myenye, viis'ko za viis'kom na myenye ti shlyesh... i nashcho z utrobi ti viviv myenye? ya buv bi pomyer, i zhodnisin'kye oko myenye nye turbuyusya ya bodai trokhi, poki ya nye pidu i nye vyernusya! do krayu tyemnoti ta smyert-noi tini, do tyemnogo krayu, yak morok, do t'myanogo krayu, v yakomu poryadkiv nyema, i dye svitlo, yak tyemryava...

i zagovoriv naamatyanin tsofar ta i skazav: chi mae zostatis' byez vidpovidii byezlich sliv? i khiba yazikata lyudina nyevinnoyu budyet? chi muzhi zamovchat' tvoi ty-eryeyeni, i nye budyet komu zasoromiti tye-bee? os' govorish ti: chistye moe mirkuvan-nya, i ya chistii v ochakh tvoikh, bozhye! o, koli b govoriti stav bog, i vidkriv svoi usta do tyebye, i pryedstaviv tobi taemnitsi

pryemudrosti, bo voni yak ti chuda rozdu-muvannya! i znai, vimagae bog myenshye vid tyebye, nizh provini tvoii togo varti! chi ti bozhu glibin' doslidish, chi znaesh ti azh do kintsya vsyemogutn'ogo? vona vishcha vid nyeba, shcho zmozhyesh zrobiti? i glib-sha vona za shyeol, yak piznaesh ii? ii mira dovsha za zyeimlyu, i shirsha za moree vona! yakshcho vin pyeryeidye i zamknye sh-chos', i zgromadit', to khto zaboronit' iomu? bo vin znae nikchyemnosti lyuds'ki ta ba-chit' nasillya, i vin nye doglyanye? tozh lyudina porozhnya mudrishae, khoch narod-zhuet'sya, yak tye dikye oslya! yakshcho ti zmitsnish svoe syertsye, i svoi ruki do n'ogo prostyagnyesh, yakshcho e byezzakonnaya v rutsi tvoii, to prozhyeni ti iogo, i krivda v namyetaakh tvoikh nyekhai nye probuvae, tozh todi ti pidiimyesh oblichchya nyevinnye svoe, i budyesh mitsnii, i nye budyesh boy-atys'! bo zabudyesh strazhdannya, pro nikh budyesh zgaduvati, yak pro vodu, yak pro-plivla... vid pivdnya povstanye zhittya, a tyemryava budyet, yak ranok. i budyesh ti pyevnii, bo maesh nadiyu, i vikopaesh sobi yamu ta i budyesh byezpyechno lyezhati, i budyesh lyezhati, i nikhto nye spoloshit', i bagato-khto budut' pidlyeshchuvatisya do oblichchya tvogo... a ochi byezbozhnikh minut'sya, i zginye pritulok u nikh, a ikhnya nadiya to stogin dushi!

a iov vidpoviv ta i skazav: spravdi, to zh vi til'dki lyudi, i mudrist' iz vami pom-rye!... tazh i ya mayu rozum, yak vi, ya nye nizhchii vid vas! i v kogo nyemae takogo, yak tsye? posmikhovishchyem stav ya dlya druga svogo, ya, shcho klikav do boga, i vin myeni vidpovidav, posmikhovishchyem stav spravyedlivii, nyevinnii... nyeshchaslivt-syu pogorda, na dumku spokiihono, prig-otovlyena dlya spotikannya nogi! spokii-ni namyeti grabizhnikiv, i byezpyechnist' u tikh, khto boga gnivit', u togo, khto nibi to boga provadit' rukoyu svoeyu. alye zapitai khoch khudobu i navchit' tyebye, i ptastvo nyebesnye i tobi rozpovist'. abo govori do zyeimli i vona vivchit' tyebye, i rozkazhut' tobi ribi mors'ki. khto b iz ts'ogo vs'ogo nye piznav, shcho navstryechunya ruka tsye vchinila? shcho v n'ogo v rutsi dusha vs'ogo zhivogo i dukh kozhnogo lyuds'kogo tila? chi zh nye ukho slova rozbirae, pidnyebinnya zh smakue dlya syebye pozhivu? mudrist' u starshikh, bo dovgist' dniv rozum. mu-drist' ta sila u n'ogo, iogo rada ta rozum. os' vin zruinuet i nye budyet vono vidbu-dovanye, zamknye cholovika i nye budyet vin vipushcheyeni. os' vin strimae vodi i vi-sokhnut', vin ikh pustit' to zyeimlyu voni pyeryeyernut'. v n'ogo sila ta zadum, u

n'ogo zabludzhyenii i toi, khto prizvodit' do bludu. vin uvodit' u pomilku radnikiv, i obyeczumlyue suddiv, vin rozv'yazue puta tsariv i pripyerizue poyasa na ikhni styegna. vin provadit' svyashcheyenikiv boso, i potuzhnikh povalyue, vin nadiinim usta vidiimae i zabirae vid starshikh rozumnist'. na dostoinikiv lle vin pogordu, a poyasa mozhnim oslablyue. vidkrivae vin ryechi gliboki iz tyemryavi, a tyemnye provadit' na svitlo. vin robit' narodi potuzhnimi i znovu ikh nishchit', vin narodi poshiryue, i potim vivodit' v nyevolyu. vidiimae vin rozum v narodnikh goliv na zyepli ta blukati ikh zmushue po byezdorozhnii pustyeli, voni khodyat' navpomatski v tyemryavi tyem-nii, i vin uprovadzhue ikh v blukaninu, mov p'yanogo!

13

os' usye otsye bachilo oko moe, chulo ukho moe, ta i usye zavvazhilo... yak znaetye vi znayu i ya, ya nye nizhchii vid vas, i ya govoritimu do vsyemogutn'ogo, i pyeryekonuvati khochu boga! ta nyepravdu kuetye tut vi, likari nyeputyashchi vi vsi! o, koli b vi naspravdi movchali, to vam tsye za mudrist' bulo bl... poslukhaitye no pyeryekonan' moikh: i vislukhaitye zapyeryechyennya ust moikh. chi budyetye vi govoriti nyepravdu pro boga, chi budyetye vi govoriti omanu pro n'ogo? chi budyetye vi uvazhati na n'ogo? chi za boga na pryu postae-tye? chi dobrye, shcho vas vin doslidit'? chi yak z lyudini smiyut'sya, tak budyetye vi nasmikhatisya z n'ogo? naspravdi vin vas pokarae, yakshcho budyetye vi poturati taemno osobi! chi zh vyelich iogo nye nastrashue vas, i nye napadae na vas iogo strakh? vashi nagaduvannya tsye prisliv'ya iz popyelu, vashi bashti tsye glinyani bashti! movchit' pyeryedo mnoyu, a ya govoritimu, i nyekhai shchobud' priide na myenye! nashcho dyertimu ya svoe tilo zubami svoimi, a dushu svoyu pokladu v svoyu ruku? os' vin myenye vb'e, i ya nadii nye matimu, alye pyeryed oblichyiam iogo pro dorogi svoi spyerechatitsya budu! i tsye myeni budyie spasinnym, bo pyeryed oblichyia iogo nye pidiide byezbozhnii. napravdu poslukhaitye slova mogo, a moe tsye osvidchyennya v vashikh ushakh nyekhai budyie. os' ya sud sporyadiv, bo ya spravvedlivii, tye znayu! khto toi, shcho budyie zo mnoyu provaditi pryu? bo tyepper ya zamov bi i pomyer bi... til'ki dvokh tsikh ryecheyi nye robi ti zo mnoyu, todi vid oblichyia tvogo ya nye budu khovatis': viddali svoyu ruku vid myenye, a tvii strakh khai myenye nye zhakhae!... todi klich, a ya vidpovidatimu, abo ya govoritimu, ti zh myeni vidpovid' dai! skil'ki v myenye provin ta

grikkhiv? pokazhi ti myeni mii pyeryestup ta grikkh mii! chomu ti khovaesh oblichyia svoe i vvazhaesh myenye sobi vorogom? chi ti budyesh strakhati zaviyani vitrom listok? chi ti solominu sukhu budyesh gnati? bo ti pishyesh na myenye girkoti i provini mogo molodyehogo viku daesh na spadok myeni, i v kaidani zakovuesh nogi moi, i vsi dorogi moi styeryezhyesh, nazirts khodish za mnoyu, i vin rozpadaet'sya, mov ta trukhlyavina, nyemov ta odyezha, shcho mil' ii z'ila!...

14

lyudina, shcho vid zhinki narodzhyena, kotkodyenna ta povna pyechalyami: vona vikhodit', yak kvitka i ziv'yanye, i vtikae, mov tin', i nye zостаet'sya... i na takogo ti ochi svoi vidkrivaesh, i vodish na sud iz soboyu iogo! khto chistogo vivyesti mozhye z nyechistogo? ani odin! yakshcho viznachyeni iogo dni, chislo iogo misyatsiv v tyebye, yakshcho ti priznachiv dlya n'ogo myet, shcho ii nye pyeryeidye, vidvyernisya vid n'ogo i vin zaspokoit'sya, i budyie vin tishitisya svoim dnyem, yak toi naimit... bo dyeryevo mae nadiyu: yakshcho budyie sty-atye, to silu otrimaie znovu, i parost iogo nye zaginye; yakshcho postarie v zyepli iogo korin' i v porosi vmrye iogo pyen', to vid vodnogo zapakhu znov zatsvitye, i pustit' galuzzya, nyemov sadzhanyets'! a pomrye cholovik i znikae, a skonaie lyudina to dye zh vona e?... yak voda vitikae iz ozyera, a richka spadae ta sokhnye, tak i ta lyudina pokladyet'sya i nye vstanye, azh do zakinchyennya nyeba nye byudyat'sya lyudi ta nye prokinut'sya zo snu svogo... o, yakbi ti v shyeoli myenye zakhovav, koli b ti myenye prikhovav, azh poki minyet'sya tvii gniv, koli b chas ti priznachiv myeni, ta i pro myenye zgadav! yak pomrye cholovik, to chi vin ozhyive? budu mati nadiyu po vsi dni svoiogo zhittya, azh poki nye priide zamina dlya myenye! klikav bi ti, to ya vidpoviv bi tobi, za chin svoikh ruk sumuvav bi, bo kroki moi rakhuvav bi tyepper, a moiego grikha nye styerig bi, provina moya bula b zapyechatana v vuzliku, i ti zakriv bi moe byezzakonnnya... alye gora spravdi vpadye, a skyelya zsuvaet'sya z mistysa svogo, kaminnya stiraie voda, ii zлива spoloshchue porokh zyepli, tak nadiyu togo ti gubish... ti siloyu skhopish nazavzhdi iogo, i vidkhodit', ti minyaesh oblichyia iogo i vidsilaesh iogo... chi sini iogo slavi, togo vin nye znae, chi v prikromu stani togo vin nye vidae... bolie vin til'ki todi, koli tilo na n'omu, koli v n'omu dusha todi tuzhit'..

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi vidpovidatimye mudra lyudina znannym vitryanim, i shkidnim vitrom napovnit' utrobu svoyu? budyе vipravduvatisya tim slovom, shcho nye nadaet'sya, chi timi ryechami, shcho pozhitku nyemae vid nikh? ti strakh bozhii ruinyesh takozh, i pustoshish molitvu do boga, bo navchae provina tvoya tvoi usta, i ti vibiraesh sobi yazyka khitrniv. oskarzhayut' tyebye tvoi usta, nye ya, i tvoi gubi svidkuyut' na tyebye: chi ti narodivsyа lyudinoу pyershoyu, chi ranishye, nizh zgir'ya, ti stvoryenii? chi ti slukhav u bozhii taemnii naradi, ta mudrist' dlya syebye zabrav? shcho ti znaesh, chogo b mi nye znali? shcho ti zrozumiv, i nye z nami vono? pomizh nami i sivii, otoi i starii, starshii dnyami vid bat'ka tvogo. chi malo dlya tyebye potishyennya bozhi ta slovo, yakye vin skhovav u tobi? chogo to pidnosit' tyebye tvoe syertsye, i yaki to znaki tvoi ochi dayut', shcho na boga zvyertaesh ti dukha svogo, i z svoikh ust vipuskaesh podobni slova? shcho takye cholovik, shchob opravdanim buti, i shchob buv sprayedlivim vid zhinki narodzhynii? tazh vin navit' svyatim svoim nye doviryae, i nye opravdani v ochakh iogo nyebyesa, shcho zh todi cholovik toi bridkii ta zipsutii, shcho p'e krivdu, yak vodu? ya tobi rozpovim, ti poslukhai myenye, a shcho bachiv, to tye rozkazhu, pro shcho mudri donyesli ta vid bat'kiv svoikh nye zataili togo, im samim bula dana zymlya, i nye prikhodiv chuzhii pomizh nikh. byezbozhnii tryemtit' po vsi dni, a nasil'nikov malo rokiv zakhovano. vyeryesk zhakhiv u n'ogo v ushakh, syeryed miru prikhodit' na n'ogo grabizhnik. vin nye virit', shcho vyernyet'sya vid tyemnoti, i vin vichikuet'sya dlya myecha. vin mandrue za khlilom, ta dye vin? znae vin, shcho dlya n'ogo vstanovlyenii dyen' tyemnoti... strashat' iogo utisk ta gnoblyennya, khapayut' iogo, nyemov tsar, shcho gotovii do boyu, bo ruku svoyu prostyagav vin na boga, i povstavav na vsyemogutn'ogo, proti n'ogo tyerdyoyu vin shieyu bigav, tovtimi khryebtami shchitiv svoikh. bo zakriv vin oblichchya svoe svoim salom, i boki obklav svoim zhirom, i sidiv u mistakh poruinovanikh, u domakh tikh, shcho v nikh nye sidyat', shcho na kupi kaminnya priznachenii. vin nye budyе bagatii, i nye vstoit'sya sila iogo, i po zymli nye poshiryat'sya ikhni maetki. nye vstupit'sya z tyemnosti vin, polum'ya visushit' parost iogo, i dukhom ust iogo budyе vin shkopolyenii. khai nye virit' v marnotu zablukanii, bo marnotoyu budyе zaplata iomu, vona vipovnit'sya nye za dniv iogo, a iogo vyerkhovitya

nye budyе zyelyenye! poskidae nasillyam, nyemov vinograd, nyedozrilit' svoyu, poronit' vin kvittya svoe, yak olivka, bo zbori byezbozhnikh spustoshyeni budut', a ogon' pozherye dim khabarnika: vin zlom vagitnie, i porodit' marnotu, i omanu gotue utroba iogo...

16

a iov vidpoviv ta i skazav: chuv ya takogo bagato, daryemni rozradniki vsi vi! chi nastanye kinyets' vitryanim tsi slovom? abo shcho zmitsnilo tyebye, shcho tak vidpovi-daesh? i ya govoriv bi, yak vi, yakbi vi na mistsi moemu buli, ya dodav bi slovami na vas, i golovoyu svoeyu kivav bi na vas, us-tami svoimi zmitsnyav bi ya vas, i nye stri-mav bi rukh svoikh gub na rozradu! yaksh-cho ya govoritimu, bil' mii nye strimaet'sya, a yakshcho pyerestanu, shcho vidiidey vid myenye? ta tyepper os' vin zmuchiv myenye: vsyu gromadu moyu ti spustoshiv, i po-morshchiv myenye, i tsye stalo za svid-chyennya, i zmarnilist' moya proti myenye povstala, i ochyevit'ki myeni dokoryae! iogo gniv myenye sharpae ta nyenavidit' myenye, skryegochye na myenye zubami svoimi, mii vorog vigostryue ochi svoi proti myenye... voni pushchi svoi rozzyavlyayut' na myenye, b'yut' ganyeбно po shchokakh myenye, zbirayut'sya razom na myenye: bog zlochintsyevi vidav myenye, i kinuv u ruki byezbozhnikh myenye... spokiiini ya buv, ta tryemtyachim myenye vin зробив... i za shiyu vkhopiv vin myenye i roztoroshchiv myenye, ta i postaviv myenye sobi tsillyu: iogo stril'tsi myenye ototchili, rozrivae nirki moi vin nye zhalyvshi, moyu zhovch vill-vae na zymlyu... vin robit' prolim na prolomi v myeni, vin na myenye bizhit', yak silach... vyeryetu poshiv ya na shkiru svoyu ta pid porokh zniziv svoyu golovu... zasharilos' oblichchya moe vid plachu, i na povikakh moikh zalyagla smyertna tin', khoch nasil'stva nyemae v dolonyakh moikh, i chista molitva moya! nye prikrui, zymlye, krovi moei, i khai mistysya nye budyе dlya zoiku mogo, bo tyepper os' na nyebi mii svi-dok, samovidyets' mii na visoti... gluzlyivtsi moi, moi druzi, moe oko do boga sl'ozit', i nyekhai vin dozvolit' lyudini zmagannya iz bogom, yak mizh sinom lyuds'kim i blizh-nim iogo, bo pochislyeni roki minut', i pidu ya dorogoyu, ta i nye vyernus'...

17

mii dukh zalamavs', moi dni pogasayut', zostalis' myeni sami grobi!... diisno, nas-mishki zo mnoyu, i moe oko v rozgirchyenni ikhnim nochue... pokladi, dai zastavu za

myenye ti sam, khto zh to toi, shcho umovu zo mnoyu zab'e po rukakh? bo vid rozumynnya zakriv ti ikh syertsye tomu nye zvyelichuesh ikh. vin priznachue blizhnikh na podil, a ochi siniv iogo tyemniyut', vin postaviv myenye za prisliv'ya v narodiv, i stav ya takim, na yakogo plyuyut'... z byeztalannya potyemnilo oko moe, a vsi chlyeni moi yak ta tin'... pravyedniki ostovpiyut' na tsye, i nyevinnii vstae na byezbozhnogo. i pravyednii budye dyerzhat' dorogi svoei, a khto chistorukii pobil'shit'sya v sili. alye vsi vi povyernyetyesya, i prikhod'tye, ta ya nye znakhodzhu mizh vami rozumnogo... moi dni prominuli, porvalisya dumi moi, mogo syertsya maetok, voni myeni nich obyertayut' na dyen', nablizhuyut' svitlo pri tyemyravi! yakshcho spodivayus', to til'ki shyelou, yak domu svogo, v tyemnoti postyelyu svoe lozhye... do grobu ya klichu: o bat'ku ti mii! do chyervi: moya mamu ta syestoro moya!... dye zh todi ta nadiya moya? a nadiya moya, khto pobachit' ii? do shyelovikh zasuviv ziidyе vona, koli ziidyemo razom do porokhu...

18

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: yak dovgo vi budyetye pastkami klasti slova? rozmirkuite, a potim sobi pogovorimo! chomu porakhovani mi, yak khudoba? chomu v vashikh ochakh mi byezumni? o ti, shcho rozsharpuesh dushu svoyu v svoim gnivi, chi dlya tyebye zye'mlya opustie, a skyelya osunyet'sya z mist'sya svogo? tazh svitil'nik byezbozhnikh pogasnye, i nye budyе svititsya iskra ognyu iogo: iogo svitlo styemnie v namyeti, i zgasnye na n'omu svitil'nik iogo, stanut' tismi kroki sili iogo, i vdarit' iogo vlasna rada!... bo vin kinyenii v pastku nogami svoimi, i na grati vin budyе khoditi: pastka skhopit' za stopu iogo, zmitsnit'sya sitka na n'omu, na n'ogo zakhovani shnur na zye'mli, a pastka na n'ogo na styezhtsi... strakhittya zhakhayut' iogo zvidusi!, i zhyenut'sya za nim po slidakh. iogo sila golodnoyu budyе, a nyeshchastya pri botsi iogo prigotovlyenye. iogo shkira poidzhyena budyе khvoroboyu, poist' chlyeni iogo pyervorodzhynii smyerti. vidirvana budyе byezpyeka iogo vid namyetu iogo, a ti do tsarya zhakhiv iogo privyedyesh... vin pyeryebuvae v namyeti svoemu, yakii nye iogo, na myeshkannya iogo budyе kinyena sirka. zdolu posokhnut' korinnya iogo, a zgori iogo vittya ziv'yanie. iogo pam'yat' zaginye z zye'mli, a na vulitsi imyennya nye budyе iomu. zazhyenut' iogo z svitla do tyemyravi, i vvyes' svit proganyae iogo. u n'ogo nyemae v narodi nashchadka, ni vnuka, i nyemae ostanku v mist'syakh iogo myeshkannya. na zgakdu pro dyen'

iogo ostovpivali ostanni, za volossya zh khalpalis' davnishi... os' taki to myeshkannya nyeprayednogo, i tsye mist'sye togo, khto boga nye znae!

19

a iov vidpoviv ta i skazav: azh doki smutiti vi budyetye dushu moyu, ta dushiti slovami myenye? dyesyat' raz tsye myenye vi soromitye, gnobiti myenye nye stidae-tyes'!... yakshcho spravdi zbludiv ya, to mii grikh pri myeni pozostanye. chi vi vyelichaetyes' spravdi nad mnoyu, i vikazue-tye moyu gan'bu na myenye? znaitye todi, shcho bog skrivdiv myenye, i tyenyeta svoi roztochiv nado mnoyu! os' gvalt! ya krichu, ta nye vidpovidae nikhto, goloshu, ta nye-mae sudut... vin dorogu moyu otochiv i ya nye pyeryeidu, vin poklav na styezhki moi tyemyravu! vin styagnuv z myenye slavu moyu i vintsya znyav myeni z golovi! zvidusi! vin lamae myenye, i ya idu, nadiyu moyu, yak tye dyeryevo, vivyernuv vin... i na myenye svii gniv zapaliv, i zarakhuvav vin myenye do svoikh vorogiv: polki iogo razom prikhodyat', i toruyut' na myenye dorogu svoyu, i taboruyut' navkolo namyetu mogo... viddaliv vin vid myenye brativ moikh, a znaiomi moi pochuzhili dlya myenye, moi blizhni vidstali, i zabuli pro myenye znaiomi moi... myeshkantsi domu mogo, i sluzh-nitsi moi za chuzhogo vvazhayut' myenye, chuzhakom ya stav v ikhnikh ochakh... ya klichu svoiogo raba i vin vidpovidi nye dae, khoch svoimi ustami blagayu iogo... mii dukh stav bridkii dlya moi družhni, a mii zapakh sinam moi utrobi... navit' diti mali znyevazhayut' myenye, koli ya vstayu, to gluzuyut' iz myenye... moi vsi povirniki bridiyat'sya mnoyu, a kogo ya kokhav obyernulis' na myenye... do shkiri moi i do tila mogo prilipilisya kosti moi, shchye bilya zubiv lish zostalasya shkira moya... zmluitiesya nado mnoyu, o, zmluitiesya nado mnoyu vi, blizhni moi, bo bozha ruka dotorknulas' myenye!... chogo vi myenye pyeryesliduetye, nyemov bog, i nye nasichue-tyes' moim tilom? o, koli b zapisati slova moi, o, koli b buli v knizhtsi voni pozaznachuvani, koli b ril'tsye zaliznim ta olivom v skyeli naviki voni buli vityesani! ta ya znayu, shcho mii vikupityel' zhivii, i ostann'ogo dnya vin pidiimye iz porokhu tsyu shkiru moyu, yaka rozpadaet'sya, i z tila svoiogo ya boga pobachu, sam ya pobachu iogo, i moi ochi pobachat', a nye ochi chuzhi... tanut' nirki moi v moim nutri!... koli skazhyete vi: nashcho budyemo gnati iogo, koli koryen' spravi znakhodit'sya v n'omu! to pobii'tyes' myecha sobi vi, bo gniv za provinu to myech, shchob vi znali, shcho e shchye suddya!...

i vidpoviv naamatyanin tsofar ta i skazav: tomu to dumki moi vidpovidati myenye navyertayut', i tomu to v myeni tsyei mii pospikh! soromlivu naganu sobi ya pochuv, ta dukh z mogo rozumuv vidpovidae myeni. chi znaesh ti tye, shcho vid vichnosti, vidkoli lyudina na zjemli bula postavlyena, to spiv nyespravlyedlivikh korotkii, a radist' byezbozhnogo til'ki na khvilyu? yakshcho pidnyesyet'sya vyelichnist' iogo azh do nyeba, a iogo golova azh do khmari dosyagnye, protye vin zaginye naviki, nyemov iogo gnii, khto bachiv iogo, zapitae: dye vin? nyemov son ulyetit' i nye znaidut' iogo, mov vidinnya nichnye, vin spoloshyeni budyte: iogo bachilo oko, ta bachiti bil'shye nye budyte, i vzhye nye pobachit' iogo iogo mistsye... sini iogo zapobigatimut' laski v nuzhdyennikh, a ruki iogo pozvyertayut' maetok iogo... povni kosti iogo molodyechosti, ta do porokhu z nim vona lyazhye! yakshcho v ustakh iogo zlo solodkye, iogo vin tait' pid svoim yazikom, nad nim milosyerdit'sya ta nye puskae iogo, i trimae iogo v svoikh ustakh, to tsyei khlib v iogo nutroshchakh zminit'sya, stanye vin zhovchyu zmiinoyu v nutri iogo!... vin maetok chuzhogo kovtav, alye iogo viblyue: bog viganayae iogo iz utrobi iogo... otrutu zmiinu vin ssatimye, gadyuchii yazik iogo vb'e! vin richkovikh dzyhyeryel nye pobachit', strumkiv myedu ta moloka. pozvyertae vin pratsyu chuzhu, i ii nye kovtnye, yak i maetok, nabutii z vimini svoei, zhuvati nye budyte... bo vin pyeryesliduvav, kidav ubogikh, vin dim grabuvav, khoch nye staviv iogo! bo spokoyu nye znav vin u nutri svoim, i svogo naimilishogo nye zbyeryezhye. nyemae ostantku z obzhirstva iogo, tomu nyetrivalye dobro iogo vsye: za povni dostatku iogo budyte tisno iomu, ruka kozhnogo skrivdzhyenogo pridyte na n'ogo! khai napovnyena budyte utroba iogo, ta poshlye vin na n'ogo zhar gnivu svogo, i budyte doshchiti na n'ogo nyedugami iogo... vin budyte vtikati vid zbroi zaliznoi, ta pronizhye iogo midnii luk... vin stanye myecha vityagati, i viidye vin iz tila, ta dierzhak iogo viidye iz zhovchi iogo, i pyeryestrakh na n'ogo vpadye! pri skarbakh iogo vsi nyeshchastya zakhovani, iogo budyte zhyerti ogon' nye rozdmukhuvanii, pozostalye v namyeti iogo budyte znishchyenye... nyebo vidkrie iogo byezzakonnaya, a zjemlya proti n'ogo povstanye, urozhai iogo domu vtyechye, rozplyviet'sya v dyen' gnivu iogo... otsye dolya vid boga lyudini byezbozhnii, i spadshchina, obitsyana bogom dlya nyei!

a iov vidpoviv ta i skazav: uvazhno poslukhaitye slovo moe, i nyekhai budyte myeni tsye rozradoyu vashoyu! pyeryetyer-pit' myeni, a ya promovlyatimu, po promovi zh moii nasmikhatisya budyesh. khiba do lyudini moe narikannya? chi nye mav bi chogo stati nyetyerpyelivim mii dukh? obyernit'sya do myenye i zhakhnit'sya, ta ruku na usta svoi pokladit'... i yakshcho ya zgayay pro tsye, to zhakhayus', i morozom proimaet'sya tilo moe... chogo nyespravlyedlivi zhivut', dozhyayut' do viku, i bagatstvom zmitsnyayut'sya? nasinnya ikh mitsno stoit' pyeryed nimi, pri nikh, a ikhni nashchadki na ikhnikh ochakh... domi ikhni to spokii vid strakhu, i nad nimi nyema bicha bozhogo. spinaet'sya bik iogo, i nye daryemno, zachinae korova iogo, i nye skidae. voni vipuskayut' svoikh molodyat, yak otaru, a ikh diti vibrikuyut'. voni golos zdimayut' pri bubni ta tsitri, i vyesyelyat'sya pri zvuku sopilki. provadyat' v dobri svoi dni, i skhodyat' v spokoi v shyeol. a do boga govoryat' voni: ustupisya vid nas, mi zh dorig tvoikh znati nye khochyem! shcho takye vsyemogutnii, shcho budyem sluzhiti iomu? i shcho skoristaem, yak budyem blagati iogo? ta nye v ikhnii rutsi dobro ikhne, dalyeka vid myenye porada byezbozhnikh... yak chasto svitil'nik byezbozhnim zgasae, i prikhodit' na nikh ikh nyeshchastya? vin pridilyue v gnivi svoim na nikh pastki! voni budut', nyemov ta soloma na vitri, i nyemov ta polova, shcho burya skhopila ii! bog khovae sinam iogo krivdu svoyu ta nyekhai nadoluzhit' samomu iomu, i vin znatimye! nyekhai iogo ochi pobachat' nyeshchastya iogo, i bodai sam vin piv gniv vsyemogutn'ogo! yakye bo starannya iogo pro rodinu po n'omu, yak dlya n'ogo chislo iogo misyatsiv vzhye pyeryelichyene? chi budyte khto boga navchati znannya, iogo, shcho i nyebyesnikh suditimye? otsyei v povnii sili svoii pomirae, uvyes' vin spokiiinii ta mirnii, dizhki iogo povni buli moloka, a mizok kostyei iogo svizhii. a tsyei pomirae z dusheyu ogirchyenoyu, i dobrogo nye spozhivav vin, ta porokhom budut' lyezhati oboe voni, i chyerva ikh pokrie... tozh ya znayu dumki vashi i zadumi, shcho khochyete krivditi nimi myenye. bozh pitaetye vi: dye knyaziv dim, i dye namet probuvannya byezbozhnikh? tozh spitaityesya tikh, shcho dorogoyu idut', a ikhnikh oznak nye zatayuitye: shcho buvae vryatovanii zlii v dyen' zagibyli, na dyen' gnivu vidvodit'sya v zakhist! khto iomu rozpovist' u litsye pro dorogu iogo? a koli narobiv, khto iomu nadoluzhit'? i na kladovishchye budyte provadzhyenii vin, i pro mogilu podbayut'... skibi dolini solodki

iomu, i tyagnyet'sya kozhna lyudina za nim, a tim, khto popyeryedu n'ogo, nyemae chisla... i yak vi myenye potishaetye mar-nistyu, koli z vashikh vidpovidyei zostaet'sya sama til'ki fal'sh?...

22

i zagovoriv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi dlya boga lyudina korisna? bo mudrii korisnii samomu sobi! khiba vsyemogutnii bazhae, shchob ti nibi pravyednim buv? i shcho za korist' iomu, yak dorogi svoi ti vvazhaesh nyevinnimi sam? chi vin budyе karati, tyebye boyachis', i chi pidye z to-boyu na sud? khiba tvoe zlo nye vye-lyike? tazh tvoim byezzakonnym nyemae kintsya! tazh z brativ svoikh brav ti zas-tavu daryemno, a z nagogo odyezhu styagav! nye poiv ti vodoyu znyemozhyenogo, i vid golodnogo strimuvav khlib... a sil'na lyud-ina to ii otsyei krai, i pochyenii u n'omu siditmye. ti naporozhn'o dviv vidsilav, i sirits'ki ramyena gnobilis', tomu pastki tye-bye ototchili, i zhakhae tyebye naglii strakh, tvoe svitlo styemnilo, nichogo nye bachish, i vyelika voda zakrivae tyebye... chi zh bog nye visokii, yak nyebo? ta na zori ugoru poglyan', yaki stali visoki voni! a ti kazhyesh: shcho vidae bog? chi suditimye vin chyeryez mlu? khmari zavisia iomu, i vin nye bachit', i khodit' po kruzi nye-byesnomu. chi ti budyesh trimatis' dorogi vidvichnoi, shcho nyeyu stupali byezbozhni, shcho nyevchasno buli voni zgublyeni, shcho richka rozlita, pidvalina ikh, shcho do boga kazali voni: vidstupisia vid nas! ta: shcho zrobit' dlya nas vsyemogutnii? a vin domi ikhni napovniv dobrom!... alye vid-dalilas' vid myenye porada byezbozhnikh! spravyedlivi tsye bachat' ta tishat'sya, i nasmikhaet'sya z n'ogo nyevinnii: spravdi vigublyenii nash protivnik, a ostanok ikh vizhyer ogon'! zapriyaznisya iz nim, ta i mai spokii, tsim priidye na tyebye dobro. zakona viz'mi z iogo ust, a slova iogo v syertsye svoe pokladi. yakshcho vyernyeshysa do vsye-mogutn'ogo, budyesh zbudovanii, i viddalish byezzakonnnya z nameyiv svoikh. i vikin' do porokhu zoloto, i mov kamin' z potoku ofirs'kye tye zoloto, i budyе tobi vsyemogut-nii za zoloto ta za sriblo bliskuchye tobi! bo todi vsyemogutn'ogo ti pokokhaesh i do boga pidiimysh oblichchya svoe, budyesh blagati iogo i vin pochue tyebye, i ti obitnitsi svoi nadoluzhish. a shcho postanovish, to vipovnit'sya tye tobi, i na dorogakh tvoikh budyе syayati svitlo. bo znizhue vin spinu pishnogo, khto zh smiryennii, tomu poma-gae. ryatue vin i nyebyezvinnogo, i toi chis-totoyu tvoikh ruk uryatovanii budyе.

23

a iov vidpoviv ta i skazav: moya mova i s'ogodni girka, tyazhchye strazhdannya moe za stognannya moi... o, yakbi to ya znay, dye iogo ya znaidu, to priishov bi do mistysya iogo probuvannya! ya b pyeryed oblichchyam iogo svoyu spravu poklav, a usta svoi ya napovniv bi dovodami, roziznav bi slova, shcho myeni vidpovist', i ya zrozumiv bi, shcho skazhye myeni. chi zo mnoyu na pryu vin z vyelikoyu siloyu stanye? o ni, til'ki b uvagu zvyernuv vin na myenye! spravyedlivii sudivysya b tam z nim, ya zh nazavzhdi b zvil'nivs' vid svoiogo suddi. ta pidu ya na skhid i nyemae iogo, a na zakhid udamsya iogo nye pobachu, na pivnochi shukayu iogo i nye vkhoplyu, zbochu na pivdyen' i nye dobachayu... a vin znae dorogu, yaka pri myeni, khai bi viprobuvav vin myenye, mov tye zoloto, viidu! trimalas' noga moya kolo stopi iogo, dorogi iogo ya dyerzhavysya i nye zbochiv. ya nye vidstu-pavysya vid zapovidyei iogo gub, nad ustavu svoyu ya khovav slova ust iogo. alye vin pri odnomu, i khto zavyernye iogo? yak chogo zazhadae dusha iogo, tye vin uchinit': bo vin vikonae, shcho pro myenye priznachiv, i v n'ogo bagato takogo, yak tsye! tomu pyeryed oblichchyam iogo ya tryemchu, roz-vazhayu i zhakhayus' iogo... a bog pom'yak-shiv moe syertsye, i vsyemogutnii myenye nastrashiv, bo nye znishchyenii ya vid tyem-noti, ani vid oblichchya svogo, shcho tyem-nist' zakrila iogo!

24

dlya chogo chasi nye zakhovani vid vsye-mogutn'ogo? ti zh, shcho znayut' iogo, iogo dniv nye pobachat'! pyeryesovuyut' myezhi byezbozhni, stado grabuyut' voni ta pasut', zaimayut' osla v sirotini, byerut' u zastavu vola vid udovits', voni bidnikh z dorogi spikhayut', razom musyat' kho-vatisya zbidzhyeni krayu... tozh voni, bidari, nyemov diki osli na pustini, vikhodyat' na pratsyu svoyu, zdobichi shukayuchi, styep iomu khliba dae dlya diteyi... na poli vnochi voni zhnut', i zbiraयut' sobi vino-grad u byezbozhnogo, nago nochuyut' voni, byez odyezhi, i nye mayut' vkrittya sobi v kholodi, moknut' vid zlivii girs'koi, a za-sloni nye mayuchi, skyelyu voni obiimayut'... sirotu vidrivayut' vid pyers, i v zastavu byerut' vid ubogogo... khodyat' nago voni, byez vbrannya, i golodnimi nosyat' snopi. khoch mizh murami ikhnimi roblyat' olivu, topchut' chavila, ta pragnut' voni! stognut' lyudi iz mista, i krichit' dusha vbivanikh, a bog na tsye zlo nye zvyertae uvagi... voni proti svitla buntuyut', nye znayut' dorig iogo, i na styezhkakh iogo nye sidyat'.

na svitanku vstae dushogub, zamordovue bidnogo z lidarya, a nich vin provodit', yak zlodii... a pyeryelyubnika oko chyekae smyerkannya, govoryachi: nye pobachit' myenye zhodnye oko! i zaslonu kladye na oblichhya... pidkopuyut'sya pid domi v tyemnoti, zamikayut'sya vdyen', svitla nye znayut' voni, bo ranok dlya nikh usikh razom to tyemryava, i znayut' voni zhakhi tyemryavi... takii lyegkii vin na poverkhni vodi, na zymli ikhnya chastka prokly-ata, nye vyernyet'sya vin na dorogu sadiv-vinogradiv... yak posukha ta spyeka idyat' snizhnu vodu, tak shyeol poist' grishnikov! zabudue iogo lono matyeri, budyie zhyerti chyerva iogo, mov solodoshchi, bil'shye nye budyie vin zgraduvanii, i byezbozhnik polamanii budyie, mov dyeryevo!... chinit' zlo dlya byezditnoi vin, shchob vona nye rodila, i vdovitsi nye zrobit' dobra. a mitstsyu svoeyu vin tyagnye mogutnikh, koli vin vs-tae, to nikhto vzhye nye pyevnii svoiogo zhittya! bog dae iomu vsye na byezpyeku, i na tye vin spirae't'sya, ta ochi iogo bachat' ikhni dorogi: pidiimut'sya trokhi i nyemae vzhye ikh, bo ponizhyeni... yak usye, voni ginut', i zrizuuyut'sya, nyemov ta koloskova golovka... yakshcho zh ni, to khto zrobit' myenye nyeppravdomovtsyem, a slovo moe na marnotu obyernye?

25

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: panuvannya ta ostrakh u n'ogo, yakii na visotakh svoikh chinit' mir. chi viis'ku iogo e chislo? i nad kim iogo svitlo nye skhodit'? i yak mozhye lyudina buti pravyednoy pyeryed bogom, i yak mozhye buti chistim, vid zhinki narodzhyenii? tazh iomu navit' misyats' nye svitit', i v ochakh iogo i zori nye yasni! shcho zh todi lyudina ota, chyervyak, chi sin lyuds'kii khrobak'...

26

a iov vidpoviv ta i skazav: yak byezsilomu ti dopomig, yak ramyeno pidpyer ti nyemozh-nomu? shcho ti radiv nyemudromu, i yaku radu podav bagat'om? komu ti slova gov-oriv, i chii dukh viishov z tyebye? ryefaimi tryemtyat' pid vodoyu i vsi ii myeshkantsi. golii shyeol pyeryed nim, i nyema pokrittya avaddonu. vin nad porozhnyechyeyu pivnich prostyag, na nichomu vin zymlyu povisiv. vin zav'yazue vodu v svoikh oblakakh, i nye rozbivaet'sya khmara pid nimi. vin posta-viv pryestola svogo, roztyagnuv nad nim khmaru svoyu. na poverkhni vodi vin zaz-nachiv myezhu azh do granitsi mizh svitlom ta tyemryavoyu. stovpi nyeba tryemtyat' ta strashat'sya vid gnivu iogo. vin mitst-

syu svoeyu vspokoyue morye, i svoim rozu-mom nishchit' ragava. svoim dukhom vin nyebo prikrasiv, ruka iogo v n'omu stvorila vtikeyuchogo skorpionia. tazh tsye vsye sami kintsi dorogi iogo, bo mi til'ki slabkyye shyepotinnya chuvali pro n'ogo, grim potugi zh iogo khto iogo zrozumie'...

27

i iov dali viv movu svoyu ta i kazav: yak zhivii bog, vidkinuv vin pravo moe, i dushu moyu zasmutiv vsyemogutnii, i yak dovgo v myeni shchye dusha moya, i dukh bozhii u nizdryakh moikh, nyeppravdi usta moi nye govoritimut', a yazik mii nye skazhye omani! boroni myenye, bozhye, priznati vas za spravyedlivikh! doki ya nye pomru, svoei nyevinnosti ya nye vidkinu vid syebye, za svoyu spravyedlivist' trimayusya mitsno, i ii nye pushchu, moe syertsye nye budyie gan'biti ni odnogo z dnv moikh, nyekhai budyie mii vorog nyemov toi byezbozhnik, a khto povstae proti myenye yak krivd-nik! yaka zh bo nadiya lukavomu, koli vidirvyie, koli viz'mye bog dushu iogo? chi bog vislukhae iogo krik, koli priidye na n'ogo nyeshchastya? chi budyie vtishatisya vin vsyemogutnim? budyie klikati boga za kozhnogo chasu? ya vas budu navchati pro bozhuyu ruku, shcho e u vsyemogutn'ogo ya nye skhovayu, tazh sami vi tsye bachili vsi, to chogo zh nisyenitnitsi plyeshchyetye? taka dolya lyudini byezbozhnoi, tsye spad-shchina nasil'nikiv, shcho otrimayut' vid vsyemogutn'ogo: yak rozmnozhatsya diti iogo to khiba dlya myecha, a nashchadki iogo nye nasityat'sya khlibom! pozosta-likh po nim morovitsya skhovae, i vdovitsi iogo nye zaplachut'... yakshcho nakopi-chit' vin sribla, nyemov togo porokhu, i nagotue odyezhi, yak glini, to vin nagotue, a pravyednii vdyagnye, a sriblo nyevin-nii podilit'... vin budue svii dim, yak ta mil', i yak toi storozh, shcho stavit' sobi kuryenya, vin lyagae bagatim, ta bil'shye nye zrobit' togo: svoi ochi vidkrie i nye-mae iogo... strakhittya dosyagnut' iogo, mov voda, vnochi burya ukradye iogo, skhidnii vityer iogo ponyesye i minyet'sya, i buryeyu skhopit' iogo z iogo mist'sya... otsye vsye vin kinye na n'ogo, i nye zmilosyerdit'sya, i vid ruki iogo musit' toi spishno vtikati! svoimi dolonyami splyesnye nad nim, i svisnye nad nim z svogo mist'sya...

28

otozh, mae sriblo svoe dzheryelo, i e mist-sye dlya zolota, dye iogo chistyat', zalizo byeryet'sya iz porokhu, z kamyenya mid' viplavyaet'sya. lyudina kladye dlya

tyemnoti kintsya, i dokrayu doslidzhue vsye, i shukae kaminnya u tyemryavi ta v smyertnii tini: lamae v kopal'ni dalyeko vid myeshkantsya; zabuti nogoyu lyudini, visyat' mistsya, viddalyeni vid cholovika. zymlya khlib iz nyei pokhodit', a pid nyeyu porito, nyemov bi ognem, mistsye sapfiru kaminnya ii, i porokh zolota v nii. styezha tudi nye znae ii khizhii ptakh, ii oko orlinye nye bachilo, nye stupala po nii moloda zvira, nye khodiv nyeyu lyev. cholovik svoyu ruku po kryemin' vityague, gori vid koryenya pyeryevyetae, probivae u skyelyakh kanali, i vsye dorogye bachit' oko iogo! vin zagachue riki vid vilivu, a zakhovani ryechi vivodit' na svitlo. ta dye mudrist' znakhodit'sya, i dye mistsye rozumu? lyudina nye znae tsini ii, i vona u kraini zhivikh nye znakhodit'sya. byezodnya govorit': vona nye v myeni! i morye zvischae: vona nye zo mnoyu! shchirogo zolota dati za nyei nye mozna, i nye vazhit'sya sriblo tsinoyu za nyei. nye vazhat' za nyei ofirs'kogo zolota, ni dorogogo oniksu i sapfiru. zoloto i sklo nye rivnyayut'sya v vartosti ii, i ii nye zminyati na posud iz shchirogo zolota. korali i krishtal' i nye zgaduyut'sya, a nabutok pryemudrosti lipshii za pyerli! nye rivnyaet'sya ii yetiops'kii topaz, i nye vazhit'sya zoloto shchirye za nyei. a mudrist' izvidki prokhodit', i dye mistsye rozumu? bo vona vid ochyei us'ogo zhivogo zakhovana, i vid ptastva nyebyesno skrita vona. avaddon toi i smyert' promovlyayut': ushima svoimi mi chuli pro nyei lish chutku! til'ki bog rozumie dorogu ii, i til'ki vin znae mistsye ii! bo vin azh na kintsi zymeli prdivlyaet'sya, bachit' pid nyebom usim. koli vin chiniv vagu vitrovi, a vodu utvoryuvav miroyu, koli vin ustavu skladav dlya doshchu ta dorogi dlya bliskavki gromu, tadi vin pobachiv ii ta pro nyei poviv, mitsno postaviv ii ta ii doslidiv! i skazav vin lyudini tadi: tazh strakh navstryechunii tsye mudrist', a vidstup vid zlogo tsye rozum!

29

i iov dali viv movu svoyu ta i skazav: o, koli b ya buv toi, yak za misyatsiv davnikh, yak za dniv tikh, koli boroniv myenye bog, koli nad golovoyu moeyu svi-tivsya svtit'nik iogo, i pri svtili iogo ya kho-div v tyemnoti, yak buv ya za dniv tikh svoei pogozhoi osyeni, koli bozha milist' bula nad namyetom moim, koli vsyemogutnii zo mnoyu shchye buv, a navkolo myenye moi diti, koli moi kroki kupalisya v masli, a skyelya olivni strumki bilya myenye lila!... koli ya vikhodiv do brami pri misti, i staviv na ploshchi sidinnya svoe, yak til'ki vbachali myenye yunaki to khovalis', a starshi vs-tavali i stoyali, zvyerkhniki strimuvali svoyu

movu ta klali dolonyu na usta svoi, kho-vavsya tadi golos volodariv, a ikhnii yazik prilipav im buv do pidnyebinnya... bo yakye ukho chulo pro myenye, to zvalo blazhyennim myenye, i yakye oko bachilo, to svidkuvalo za myenye, bo ya ryatuvav bidarya, shcho pro pomich krichav, i sirotu ta byezpomichnogo. blagoslovnyennya gin-uchogo na myenye prikhodilo, a syertsye vdovitsi chiniv ya spivayuchim! zodya-gavs' ya u pravvednist', i vona zodya-gala myenye, nyemov plashch ta zavii bulo pravo moe. ochima ya buv dlya slipogo, a krivomu nogami ya buv. bidaryam ya buv bat'kom, supyeryechku zh, yakoi nye znay, ya doslidzhuvav. i ya toroshchiv zlochintsyevi shchyelyepi, i virivav iz zubiv iogo skhoplyenye. i ya govoriv: umru ya v svoemu gnizdi, i svoi dni ya pom-nozhu, nyemov toi pisok: dlya vodi buv vidkritii mii koryen', a rosa zostavalas' na vittsi moii... moya slava bula pri myeni vsye nova, i v rutsi moii luk mii vidnov-lyuvav silu. myenye slukhalisya i dozhi-dali, i movchali na radu moyu. po slovi moim uzhye nye govorili, i padala mova moya na nikh kraplyami. i chyekali myenye, yak doshchu, i usta svoi vidkrivali, nyemov na vyesinnii toi doshchik... koli ya, bu-valo, smiyavsya do nikh, to nye virili, ta svtitla oblichchya mogo nye gasili. vibirav ya dorogu dlya nikh i sidiv na choli, i probu-vav, nyemov tsar toi u viis'ku, koli tishit' zasmuchyennikh vin!

30

a tyepyer nasmikhayut'sya z myenye molod-shi vid myenye litami, ti, shcho ikhnikh bat'kiv ya bridivsya b poklasti iz psami otari moei... ta i sila ruk ikhnikh dlya chogo buvala myeni? povnya sil ikh min-ulas'! samotni buli v nyedostatku ta golodi, ssali voni sukhу zymlyu, zruinovanu ta opustilu! rvali voni lobodu na kushchakh, yalivtsyevye zh korinnya bulo ikhnim khli-bom... voni buli vignani z-pomizh lyudyei, krichali na nikh, nyemov na zlodiv, tak sh-cho voni probuvai v yarugakh dolin, po ya-makh pidzyemnikh ta skyelyakh, ryevili voni mizh kushchami, zbiralis' pid tyernyam, sini nyerozumnogo i diti nyeslavnogo, voni buli vignani z krayu! a tyepyer ya stav pis-nyeyu im, i zrobivsya dlya nikh pogovorom... voni obridili myenye, viddalilis' vid myenye, i vid moiego oblichchya nye strimali slini, bo vin rozv'yazav mogo poyasa i muchit' myenye, to i voni os' vuzdyechku iz syebye vidkinuli pyerred oblichchyam moim... po pravitsi vstayut' zhovtodzyubi, nogi myeni pidstavlyayut', i topchut' na myenye dorogi nyeshchastya svogo... porili voni moyu styezhu, khochut' mati korist' iz moiego

zhittya, nyemae komu ikh zatrimati, nye-mov chyeryez vilim shirokii prikhodyat', valyayut'sya popid rumovishchym... oby-ernulos' strakhittya na myenye, moya slava pronyeslas', yak vityer, i, yak khmara, min-uloesya shchastya moe... a tyepyer rozli-vaet'sya v myenye dusha moya, khapayut' myenye dni nyeshchastya! vnochi moi kosti vid myenye viddovbuyut'sya, a zhili moi nye vspokoyuyut'sya... z vyelikoi bozhoi sili zminilosya tilo moe, i nyeduga myenye opy-erizue, mov toi khiton. vin ukinuv myenye do bolota, i stav ya podibnii do porokhu i popyelu. ya klichu do tyebye, ta ti myeni vidpovidi nye daesh, ya pyeryed tobouy stoyu, ti zh na myenye lishye pridivlyaesh-sya... ti zminivsyas myeni na zhorstokogo, myenye ti zhyenyesh siloyu svoei ruki... na vityer pidnyav ti myenye, na n'ogo myenye posadiv, i robish, shchob ya roztopivs' na spustoshyennya! znayu ya: ti do smy-erti provadish myenye, i do domu zibran-nya, yakogo priznachiv dlya vs'ogo zhivogo... khiba nye prostyagae ruki potopyel'nik, chi vin u nyeshchasti svoim nye krichit'? chi zh nye plakav ya za bidaryem? chi za vbogim dusha moya nye sumuvala? bo chyekav ya dobra, alye likho priishlo, spo-divavsyas ya svitla, ta tyemnota priishla... kipyat' moi nutroshchi i nye zamovkayut', zustrili myenye dni nyeshchastya, khodzhu pochornilii byez sontsya, na zbori vstayu ta krichu... ya stav bratom shakalam, a strusy-atam tovarishyem, moya shkira zchornila ta i lupit'sya z myenye, vid spyekoti spalilisya kosti moi... i stala zhalobouy arfa moya, a sopolka moya zoikom plachlivim...

31

umovu ya sklav buv z ochima svoimi, to yak budu divitis' na divchinu? i zvyerkhu yaka dolya vid boga, chi spadshchina vid vsyemogutn'ogo iz visot? khiba nye zagi-bil' dlya krivdnika, i khiba nye nyeshchastya zlochintsyam? khiba zh vin nye bachit' dorogi moi, i nye lychit' usi moi kroki? yak-shcho ya khodiv u marnoti, i na omanu spishila noga moya, to nyekhai na vazi spravvedlivosti zvazhit' myenye, i nyevin-nist' moyu bog piznae! yakshcho zbouchue krok mii z dorogi, i za ochima moimi pishlo moe syertsye, i do ruk moikh nyechist' prili-pla, to nyekhai siyu ya, a ist' inshii, a roslin-nist' moya nyekhai virvana budye z korin-nyam! yakshcho moe syertsye zvablyalos' do zhinki chuzhoi, i prichayuvavsyas ya pri dvyeryakh moioغو tovarisha, to khai mye-lye dlya inshogo zhinka moya, i nad nyeyu nyekhai nakhilyayut'sya inshi! bo gidota otsye, i tsye provina pidsudna, bo ogon' tsye, yakii budye zhyerti azh do avaddonu, i virvye z korinnyam uyves' urozhai mii!...

yakshcho ya ponyekhtuvav pravom svoioغو raba chi svoei nyevil'ntsi v ikh supyeryechtsi zo mnoyu, to shcho ya zroblyu, yak pidi-imyet'sya bog? a koli vin priglyanyet'sya, shcho iomu vidpovim? chi zh nye toi, khto myenye uchiniv u nutri, uchiniv i iogo, i odin utvoriv nas v utrobi? chi bazhannya ubogikh ya strimuvav, a ochi vdovitsyam zasmuchuvav? chi ya sam poidav svii shma-tok, i z n'ogo nye iv sirota? tazh vid dniv molodyechikh moikh virostav vin u myenye, yak v bat'ka, i vid utrobi matyeri moei ya provadiv iogo! yakshcho bachiv ya ginu-chogo byez odyezhi, i vbrannya nye bulo v siromakhi, chi zh nye blagoslovlyali myenye iogo styegna, i runom ovychok moikh vin nye grivsyas? yakshcho na sirotu ya porushu-vav ruku svoyu, koli bachiv u brami sobi dopomogu, khai ramyeno moe vidpadye vid svoioغو plyecha, a ruka moya vid suglobu svogo nyekhai budye vidlamana! bo os-trakh na myenye nyeshchastya vid boga, a pyeryed vyelichchayam iogo ya nye mozhu vstoyati... chi ya zoloto klav za nadiyu sobi, chi do shchirogo zolota ya govoriv: ti, byezpyeke moya? chi tishivsyas ya, shcho vyelikye bagatstvo moe, i shcho ruka moya stil'ki nadbala? koli bachiv ya sontsye, yak syae vono, a misyats' vyelichno plivye, to koli b potaemno povabilos' syertsye moe, i tsilunki rukoyu ya im posilav, tsye tak samo provina pidsudna bula b, bo vidriksya b ya boga vsyevishn'ogo! chi ya tishivs' upadkom svoioغو nyenavisnika, chi porushuvavs' ya, koli zlo spotikalo iogo? taki ni, nye davav ya na grikh pidnyebinnya svogo, shchob prokly-atyamm zhadati dushi iogo. khiba lyudi namyetu mogo nye kazali: khto pokazhye takogo, khto z m'yasa iogo nye nasitivsyas? chuzhinyets' na vulitsi nye nochuvav, ya dvyeri svoi vidchinyav podorozhn'omu. chi khovav svoi progridhi ya, yak lyudina, shchob u svoemu nutri zataiti provinu svoyu? bo todi ya boyavsyas b vyelikogo natovpu, i sorom vid rodiv zhakhav bi myenye, i movchav bi, i z dvyeryei nye vikhodiv... o, yakbi myenye vislukhav khto! otsye pidpis moei ruki: nyekhai vsyemogutnii myeni vid-povist', a os' zvii, zo skargoyu, shcho iogo napisav mii protivnik... chi zh ya nye nosiv bi iogo na svoemu plyechi, nye obvinuvsyas b nim, yak vinkami? chislo krokiv svoikh ya pryedstavlyu iomu; mov do knyazya, nablzhus' do n'ogo. yakshcho proti myenye golosit' z'yemlya moya, i ii borozni plachut' iz nyeyu, yakshcho byez groshyei ya iv plodi ii, a ii vlasnika ya stagnati primushuvav, to zamist' pshenyitsi khai viroste tyeryen, a zamist' yachmyenyu kukil'!... slova iova skin-chilisyas.

i pyeryestali ti troe muzhiv vidpovidati iovu, bo vin buv spravyedlivii v ochakh svoikh. i zapalivsyia gniv yeligu, sina barakh'ilovogo, buzyanina, z rodu ramovogo, na iova zapalivsyia gniv iogo za tye, shcho toi uvazhav dushu svoyu spravyedlivishoyu za boga. takozh na tr'okh priyat'yeliv iogo zapalivsyia iogo gniv za tye, shcho nye znaishli voni vidpovid'i, a zrobili til'ki iova vinnim. a yeligu vichikuvav iova ta ikh iz slovami, bo voni buli starshi vikom za n'ogo. i pobachiv yeligu, shcho nyema nalyezhnoi vidpovid'i v ustakh tikh tr'okh lyudyei, i zapalivsyia iogo gniv! i vidpoviv buzyanin yeligu, sin barakh'iliv, ta i skazav: molodii ya litami, vi zh starshi, tomu to ya strimuvavsyia ta boyavsyia znannya svoe visloviti vam. ya podumav: khai vik promovlyae, i khai rozumu vchit' mnogolit'tya! spravdi, dukh vin u lyudini, ta vsyemogutn'ogo podikh ikh mudrimi chinit'. mnogolitni nye zavzhd'i rozumni, i nye vsye rozumiyut'sya v pravi stari. tomu ya kazhu: poslukhai myenye, khai znannya svoe vislovlyu i ya! tozh sliv vashikh vichikuvav ya, nastavlyav svoi ushi do vashoi mudrosti, poki spravu vi dosliditye. i ya priglyadavsyia do vas, i os' nyemae mizh vami, khto b iovu doviv, khto b vidpovid' dav na slova iogo! shchob vi nye skazali: mi mudrist' znaishli: nye lyudina, a bog pyeryemozhye iogo! nye na myenye slova vin skyerovuvav, i ya nye vidpovim iomu movoyu vashoyu. polyakalis' voni, vzhye nye vidpovidayut', nye mayut' vzhye sliv... ya chyekav, shcho nye budut' voni govoriti, shcho spinilis' nye vidpovidayut' uzhye. vidpovim takozh ya svoyu chastku, i vislovlyu i ya svoyu dumku. bo ya povnii slovami, dukh moiego nutra dokuchaie myeni... os' utroba moyia, mov vino nyevidkritye, vona triskaet'sya, yak novi burdyuki! nyekhai ya skazhu i budyie lyegshye myeni, nyekhai usta vidkriyu svoi i vidpovim! na osobu nye budu uvagi zvyertati, nye budu pidlyeshchuvatis' do lyudini, bo nye vmiyu pidlyeshchuvatis'! koli zh ni, nyekhai zaraz viz'mye myenye mii tvoryets'!

alye slukhai no, iove, promovi moi, i viz'mi do ushyei vsi slova moi. os' ya usta svoi vidkriyayu, v moikh ustakh govorit' yazik mii. prostota mogo syertsyia slova moi, i vislovlyat' yasn'o znannya moi usta. dukh bozhii myenye uchiniv, i ozhyvlyae myenye vsyemogutn'ogo podikh. yakshcho mozh'yesh, to dai myeni vidpovid', vishikuis' pyeryedo mnoyu, postavsyia! tozh bozhii i ya, yak i ti, z glini vitisnyenii tyezh i ya! oto strakh mii tyebye nye nastrashit', i nye

budyie tyazhkoyu ruka moyia na tobi. otozh, govoriv do moikh ushyei ti, i ya chuv golos sliv: chistii ya, byez grikha, ya nyevinnii, i nyemae provini v myeni! otsye sam vin prichini na myenye znakhodit', uvazhaie myenye sobi vorogom. na kaidani zakuv moi nogi, usi styezhki moi vin styeryezhye... os' u ts'omu ti nye spravyedlivii! vidpovim ya tobi, bo bil'shii zhye bog za lyudinu! chogo ti iz nim spyeryechaeshsyia, shcho pro vsi svoi spravi vin vidpovidai nye dae? bo bog promovlyae i raz, i dva razi, ta lyudina nye bachit' togo: u sni, u vidinni nichnomu, koli mitsnii son na lyudyei napadaie, v drimotakh na lozhi, todi vidkriyae vin ukho lyudyei, i nast'rashue ikh ostorogoyu, shchob vidvysti lyudinu vid chinu ii, i vin gordist' vid muzha khovae, shchob vid grobu povstrimati dushu iogo, a zhivaya iogo shchob nye vpala na ratishchyie. i karaet'sya khvoristyu vin na postyeli svoii, a v kostyakh iogo svarka mitsna. i zhiva iogo bridit'sya khlibom, a dusha iogo stravyu vlyublyenoyu. ginye tilo iogo, azh nye vidno iogo, i vistayut' iogo kosti, shcho pyershye nye vidni buli. i do grobu dusha iogo zblizhuet'sya, a zhivaya iogo do pomyerlikh idye. yakshcho zh angol-zastupnik pri nim, odin z tisyachi, shchob pryedstaviti lyudini ii pravotu, to vin budyie iomu milosyerdnii ta i skazhye: zvil'ni ti iogo, shchob do grobu nye ishov vin, ya vikup znaishov. todi vidmolodit'sya tilo iogo, povyernye do dniv iogo yunosti. vin blagatimye boga, i iogo sobi vin upodobae, i oblichhya iogo budyie bachiti z oklikom radosti, i cholovikoviy vyernye iogo spravyedlivist'. vin divitimyet'sya na lyudyei i govoritimye: ya grishiv buv i pravdu kriviv, ta myeni nye vidplachyeno. vin vikupiv dushu moyu, shchob do grobu nye ishla, i budyie bachiti svitlo zhivaya moyia. bog robit' tsye vsye dvichi-trichi z lyudinoyu, shchob dushu ii vidvynuti vid grobu, shchob vin buv osvityenii svitlom zhivikh. uvazhai, iove, slukhai myenye, movchi, a ya promovlyatimu! koli maesh slova, to dai myeni vidpovid', govoru, bo bazhayu tvogo opravdannyya. yakshcho ni ti poslukhai myenye; pomovchi, i ya navchu tyebye mudrosti!

i govoriv yeligu ta i skazav: slukhaitye, mudri, slova tsi moi, vi zh, rozvazhni, pochuitye myenye! bo ukho slova viprobavue, a pidnyebinnyya izhu kushtue. vbyerim pravo sobi, mizh soboyu piznaimo, shcho dobre. bo iov govoriv: ya buv spravyedlivii, ta vidkinuv bog pravo moe. chi budu nyeppravdu kazati za pravo svoje? byez vini nyebyezpyechna strila moyia... chi e takii muzh, yak tsyei iov, shcho p'e gluzuvannyya, yak vodu, i tovarishue z zlochintsyami, i khodit'

z lyud'mi byezzakonnimi? bo vin kazhye: nyema lyudini koristi, koli ii bog upodobae. tozh vislukhaitye, i rozumni, myenye: bog dalyekii vid nyespravlyedlivosti, i vsyemogutnii vid krivdi! bo za chinom lyudini vin ii nadoluzhit', i zgidno z svoeyu dorogoyu znaidye lyudina zaplatu! tozh popravdi, nye chinit' bog nyespravlyedlivogo, i vsyemogutnii nye skrivlyue prava. khto zyemlyu doviriv iomu, i khto na n'ogo vsyelyennu poklav? koli b vin do syebe zabrav svoe syertsye, svii dukh, i svii podikh do syebe zabrav, vsyake tilo poginulo b vmit', a lyudina povernulasya b na porokh!... koli maesh ti rozum, poslukhai zhye tsye, pochui golos otsikh moikh sliv: khiba strimuvati mozhye nyenavisnik pravo? i khiba osuditi ti zmozhyesh vsyepravlyednogo? khiba mozhna skazati tsaryevi: nyegidnii, a vyl'mozhnim: byezbozhnii? tazh vin nye zvyertae uvagi na zvyerkhnivik, i nye viznyue mozhnogo pyeryed ubogim, bo vsi voin chin iogo ruk, za khvilinu voni pomirayut', opivnochi... dotorknyet'sya vin mozhnikh i ginut' voni, sil'nii usunyenii budye rukoyu nye lyuds'koyu. bo ochi iogo na dorogakh lyudini, i vin bachit' vsi kroki ii, nyemae tyemnoti, nyemae i tyemryavi, dye b zlochintsi skhovalis'. bo lyudini vin nye priznachae oznachenyii chas, shchob khodila do boga na sud. vin sil'nikh lamae byez doslidu, i stavit' na mistsye ikh inshikh. bozh znae vin ikhni dila, obyernye vnochi i pochavlyeni budut'! yak nyespravlyedlivikh urazit' vin ikh, na vidnomu mistsi, za tye, shcho voni vidstupili vid n'ogo, i nye rozumili dorig iogo vsikh, shchob zoik siromakhi sprovaditi do n'ogo, bo vin chue blagannya prignichenikh. koli vin zaspokoit', to khto vinuvatiti budye? koli vin zakrie litsye, khto pobachit' iogo? a tsye robit'sya i nad narodom, i nad lyudinoyu razom, shchob nye panuvav cholovik nyechyestivii iz tikh, shcho pravlyat' za pastku narodovi. bo bogovi tryeba otak govoriti: nyesu ya zasluzhyenye, zlogo robiti nye budu! chogo ya nye bachu, navchi ti myenye; koli krivdu zrobit' ya, to bil'shye nye budu chiniti! chi na dumku tvoyu nadoluzhit' vin tsye, bo vidkinuv ti tye? bo vibyeryesh ti, a nye ya, a shcho znaesh, kazhi! myeni skazhut' rozumni ta muzh mudrii, yakii myenye slukhae: iov gororit' nyemudro, a slova iogo byez rozuminnya. o, koli b iov doslidzhyenii buv azh naviki za vidpovidi, yak zli lyudi, bo vin do dae do svoiogo grikha shchye provinu, mizh nami vin plyeshchye v doloni ta mnozhit' na boga promovii svoi...

35

i govoriv yeligu ta i skazav: chi tsye polichiv ti za pravo, yak kazhyesh: moye pravlyed-

nist' bil'sha za bozhu? bo ti govoriv: shcho pomozhye tobi? yaku korist' iz ts'ogo ya matimu bil'shu, anizh vid svoiogo grikha? ya tobi vidpovim, a z tobouy i blizhnim tvoim. podivisy na nyebo i pobach, i na khmari spoglyan', voni vishchi za tyebye. yak ti budyesh grishiti, shcho zrobish iomu? a stanut' chislyenni provini tvoji, shcho ti vchinish iomu? koli pravlyednim stanyesh, shcho dasi ti iomu? abo shcho vin viz'mye z tvoei ruki? dlya lyudini, yak ti, byezzakonnnya tvoe, i dlya lyuds'kogo sina tvoya spravlyedlivist'!... vid byezlichni gnoblyennya stognut' voni, krichat' vid tyverdogo plyecha bagat'okh... ta nye skazhye nikhto: dye zh toi bog, shcho myenye vin stvoriv, shcho vnochi dae spivi, shcho nas nad khudobu zyemnu vin navchae, i nad ptastvo nyebesnye vchinyae nas mudrimi? voni tam krichat', alye chyeryez bundyuchnist' zlochintsi vin vidpovidi nye dae. til'ki marnoti nye slukhae bog, i vsyemogutnii nye bachit' ii. shcho zh todi, koli kazhyesh: nye bachiv iogo! ta e sud pyeryed nim, i chyekai ti iogo! a tyepery, koli gniv iogo nye pokarav, i nye duzhye piznav pro glupotu, to namarno iov usta svoi vidkrivae ta mnozhit' slova byez znannya...

36

i dali yeligu kazav: pochyekai myeni trokhi, i tobi pokazhu, bo shchye e pro boga slova. zachnu vikladati ya zdalyeka, i tvortsyevi svoemu viddam sprayedlivist'. bo spravdi slova moi nye nyeppravdivi, ya z tobouy byezvadnii v znanni. tazh bog sil'nii, i nye vidkidae nikogo, vin mitsnii v sili syertsya. nye lishae byezbozhnogo vin pri zhitti, alye pravo dlya bidnikh dae. vid pravlyednogo vin ocheiy svoikh nye vidvlyertae, alye ikh sadovit' z tsaryami na troni nazavzhdi, i voni pidvishchayut'sya. a yak til'ki voni lantsyugami pov'yazani, i trimayut'sya v putakh bidi, to vin im pryedstavlyae ikh vchinok ta ikhni provini, shcho bagato ikh stalo. vidkrivae vin ukho ikh dlya ostorogi, ta vylit', shchob vyernulisyia vid byezzakonnnya. yakshcho til'ki poslukhayut'sya, ta stanut' sluzhiti iomu, pokinchat' voni svoi dni u dobri, a roki svoi u priemnoschchakh. koli zh nye poslukhayut'sya, to naskochat' na ratishchye, i pokinchat' zhittya byez znannya. a zlosyerdi kladut' gniv na syebe, nye krichat', koli v'yazhye vin ikh. u molo-dosti pomirae dusha ikh, a ikhnya zhivaya pomizh bludnikami. vin vizvolvae ubogogo z gorya iogo, a v pyeryesliduvanni vidkrivae im ukho. takozh i tyebye vin bi vibaviv buv iz tisoni na shirokist', shcho v nii nyema utisku, a tye, shcho na stil tvii pokalosya b, povnye tovshchu bulo b. ta pravom byezbozhnogo ti pyeryepovnyenii, pravo zh

ta sud pidpirayut' lyudinu. otozh lyutist' nyekhai nye namovit' tyebye do pleskannya v doloni, a okup vyelikii nyekhai nye zavjernye z dorogi tyebye. chi v bidi dopomozhye tvii zoik ta vsi zmitsnyennya sili? nye kvapsya do nochi tiei, koli virvani budut' narodi iz mistysya svogo. styryezhis', nye zvyertaisya do zla, yakye zamist' bidi ti obrav. otozh, bog naivishchii u sili svoii, khto navchae, yak vin? khto dorogu iogo iomu vkazuvati budy? i khto skazhye: ti krivdu zrobiv? pam'yatai, shchob zvyelichuvati iogo vchinok, pro yakogo vispivuyut' lyudi, shcho iogo bachit' vsyaka lyudina, cholovik priglyadaet'sya zdalyeka. otozh, bog vyelikii ta nyedovidomii, i nyedoslidimye chislo iogo lit! bo styagae vin krapli vodi, i doshchyem voni padayut' z khmari iogo, shcho khmari puskeyut' iogo, i spadayut' doshchyem na bagato lyudyei. takozh khto zrozumie roztyagnyennya khmari, grim namyetu iogo? otozh, roztyagae vin svitlo svoe nad soboyu i mors'ku glibin' zakrivae, bo nimi vin sudit' narodi, bagato pozhivi dae. vin trimae v rukakh svoikh bliskavku, i kyerie ii proti tsili. ii gurkit zvischae pro nyei, i prikhid ii vidchuvae i khudoba.

37

otozh, i vid ts'ogo tryemtit' moe syert-sye i zrushilos' z mistysya svogo. uvazhlyvo slukhaitye guk iogo gosolu, i grim, shcho nyesyet'sya iz ust iogo, iogo vin puskae popid usim nyebom, a svitlo svoe azh na kintsi zyepli. za nim grim richt' lyevom, grimit' gukom svoei vyelichnosti, i iogo vin nye strimue, pochuet'sya golos iogo. bog pryedivno grimit' svoim gosolom, vchynae vyelikii dila, yakikh nye rozumiemo mi. do snigu govorit' vin: padai na zyeplu! a doshchyevi ta zlivi: bud'tye sil'ni! vin ruku pyechatae kozhnii lyudini, shchob piznali vsi lyudi pro dilo iogo. i zvir vkhodit' u skhovishchye, i zhivye v svoikh ligvishchakh. iz kimnati pivdyennoi burya prikhodit', a z vitru pivnichnogo kholod. vid bozhogo podikhu lid povstae, i vodna shirokist' tuzhavie. takozh vin obtyazhue vil'gisty tuchu, i svitlo svoe rozporoshue khmara, i vona po okolitsyakh khodit' ta blukaе za iogo provodom, shchob chinit' vsye tye, shcho nakazhye vin ii na povyerkhni vsyelennoi, vin navodit' ii chi na karu dlya krayu svogo, chi na milist'. byeri, ioye, otsye do ushyei, ustavi i rozvazh bozhi chuda! chi ti znaesh, shcho bog nakladae na nikh, i zayasnyue svitlo iz khmari svoei? chi ti znaesh, yak nosit'sya khmara v povitri, pro chuda togo, yakii mae byezvadnye znannya, ti, shcho shati tvoi stayut' tyepli, yak stishuet'sya zyepliya z poludnya? chi ti roztyagav iz nim khmaru, mitsnu, nyemov dzyerkalo litye?

navchi nas, shcho skazhyem iomu? chyeryez tyemnist' mi nye vporyadkuemo slova. chi iomu opovist'sya, shcho budu kazati? chi zmig khto skazati, shcho vin znishchyenii budy? i tyepper mi nye bachimo svitla, shchob svitlo u khmarakh, ta vityer pyeryeidy i vichistit' ikh. iz pivnochi prikhodit' vono, nyemov zoloto tye, ta nad bogom vyelichnist' strashna. vsyemogutnii, iogo nye znaishli mi, vin mogutnii u sili, alye vin nye muchit' nikogo sudom ta vyelikoyu pravdoyu. tomu nyekhai lyudi boyat'sya iogo, bo na vsikh mudrosyerdikh nye divit'sya vin.

38

todi vidpoviv navstryechu' iovu iz buri i skazav: khto to takii, shcho zatyemnyue radu slovami byez rozumu? pidpyeryezhi no ti styegna svoi, yak muzhchina, a ya budu pitati tyebye, ti zh myeni poasni! dye ti buv, koli zyepliya osnovuvav ya? rozkazhi, yakshcho maesh znannya! khto osnovi ii polozhiv, chi ti znaesh? abo khto roztyagnuv po nii shnura? u shcho pidstavi ii pozapushchuvani, abo khto poklav kamin' narizhnii ii, koli razom spivali vsi zori poranni ta radisnii okrik zdiimali vsi bozhi sini? i khto morye vorotami zagorodiv, yak vono vistupalo, nyemov bi z utrobi vikhodilo, koli khmari poklav ya za odizh iomu, a imlu za iogo pyelyushki, i priznachiv iomu ya granitsyu svoyu ta postaviv zasavu i vorota, i skazav: azh dosi ti diidyesh, nye dali, i tut os' myezha tvoikh khvil' gordovitikh? chi za svoikh dniv ti nakazuvav rankovi? chi dosvitnii zori pokazav ii mistysye, shchob khapalas' za kintsi zyepli ta posipalis' z nyei byezbozhni? zyepliya zminyuet'sya, mov ta glina pyechatki, i stayut', nyemov odizh, voni! i nyekhai vid byezbozhnikh ikh svitlo vidiimyet'sya, a visokye ramyeno zlamaet'sya! chi ti skhodiv koli azh do mors'kikh dzheryel, i chi ti pyeryekhodzhuvavsa dnom byezodni? chi dlya tyebye videnty buli brami smyerti, i chi bachiv ti brami smyertel'noi tini? chi shirokist' zyepli ti ogyanuv? rozkazhi, yakshcho znaesh tsye vsye! dye ta doroga, shcho svitlo na nii probuvae? a tyemryava dye ii mistysye, shchob uzaty ii do granitsi ii, i shchob znati styezhki ii domu? znaesh ti, bo todi narodysya zh ti buv, i vyelikye chislo tvoikh dniv! chi dokhodiv koli ti do skhovanok snigu, i skhovanki gradu ti bachiv, yak ya trimayu na chas likholittya, na dyen' boyu i viini? yakoyu dorogoyu dilit'sya vityer, rozporoshuet'sya po zyepli vityeryets'? khto dlya zlivi protoku proviv, a dlya gromovitsi dorogu, shchob doshchiti na zyeplu byezlyudnu, na pustinyu, v yakii cholovika nyema, shchob pustinyu ta pushchu nasichuvati, i shchob zabyezpyechiti vikhid travi?

chi e bat'ko v doshcha, chi khto krapli rosi porodiv? iz chiei utrobi lid viishov, a inii nyebyesnii khto iogo porodiv? yak kamin', tuzhaviyut' vodi, a povyerkhnya byezodni khovaet'sya. chi zv'yazhyesh ti zav'yazki volosozharu, chi rozv'yazhyesh vizhki v oriona? chi vivyedyesh chasu svogo zodiayaka, chi voza z sinami iogo poprovadish? chi ti znaesh ustavi nyebyes? chi ti pokladyesh na zymeli khnyu vladu? chi pidiimyyesh svii goslos do khmar, i bagato vodi tyebye vkrie? chi bliskavki ti posilaesh, i pidut' voni, i tobi skazhut' os' mi? khto mudrist' vkladae lyudini v nutro? abo khto dae syertsyevi rozum? khto mudristyu khmari zrakhue, i khto mozhye zatrimati nyebyesni posudi, koli porokh zливаet'sya v zlivki, a kavalki zli-payut'sya? chi zdobich lyevitsi ti zlovish, i zaspekoiush zhytitya lyevchukiv, yak voni po lyegovishchakh tulyat'sya, na chatakh sidiyat' po kuschchakh? khto gotue dlya kruka pozhivu iogo, yak do boga krichat' iogo diti, yak byez izhi blukayut' voni?

39

khiba ti piznav chas narodzhyennya skyel'nikh kozits'? khiba ti pil'nuvav chas muk porodu lani? chi na misyatsi lichish, shcho spovnitis' musyat', i vidaesh chas ikh narodzhyennya, koli prikl'yakayut' voni, vipuskayut' dityei svoikh, i zvil'nyayut'sya vid boliv porodu? nabirayut'sya sil ikhni diti, na poli zrostayut', vidkhodyat' i bil'shye do nikh nye vyertayut'sya. khto pustiv osla dikogo vil'nim, i khto rozv'yazav oslu dikomu puta, yakomu priznachiv ya styep iogo domom, a mistysyem iogo probuvannya solonu pustyny? vin smiet'sya iz galasu mista, nye chue vin kriku pogonicha. shcho znakhodit' po gorakh, to pasha iogo, i shukae vin us'ogo zyelyenogo. chi zakhochye sluzhiti tobi odnorig? chi pri yaslakh tvoikh nochuvatimye vin? chi ti odnoroga priv'yazhyesh do iogo borozni povorozhyam? chi budyе vin boronuvati za toboyu dolini? chi povirish iomu chyeryez tye, shcho mae vin silu vyeliku, i svoyu pratsyu na n'ogo popustish? chi povirish iomu, shcho vin vyernye nasinnya tvoe, i zbyerye tobi tik? krilo strusyevye radisno b'et'sya, chi zh krilo tsye i pir'ina lyelyeki? bo yait'sya svoi vin na zymlyu kladye ta v porosi ikh vigrivae, i zabuva, shcho noga mozhye ikh rozchaviti, a zvir pol'ovii mozhye ikh roztoptati. vin zhorstokii vidnosno dityei svoikh, nibi voni nye iogo, a shcho pratsya iogo mozhye buti nadaryemna, togo nye boit'sya, bo bog uchiniv, shchob zabuv vin pro mudrist', i nye nadiliv iogo rozumem. a za chasu nadkhodu stril'tsiv udaryae vin kril'mi povitrya, i smiet'sya z konya ta z iogo vyerkhivtsya! chi ti silu konyevi dasi,

chi shiyu iogo ti zodyagnyesh u grivu? chi ti zrobish, shcho budyе skakati vin, mov sarana? vyelichnye irzhannya iogo strashyelyeznye! b'e nogoyu v dolini ta tishit'sya siloyu, idye vin nasuproti zbroi, smiet'sya z strakhu i nye zhakhaet'sya, i nye vyertaet'sya z-pyeryed myecha, khoch dzvonit' nad nim sagaidak, vistrya spisoye ta ratishchye! vin iz shalyenistyu ta lyutistyu zymlyu kovtae, i nye virit', shcho chuti guk rogu. pri kozhnomu rozi krichit' vin: i-ga! i vinyukhue zdalyeka bii, grim gyet'maniv ta krik. chi yastrub litae tvoeyu pryemudristyu, na pivdyen' prostyague krila svoi? chi z tvoioغو nakazu oryel pidiimaet'sya, i mostit' kublo svoe na visiti? na skyeli zamyshekue vin ta nochue, na skyel'nim vyershku ta tvyerdini, izvidti vizoryue izhu, dalyeko vdivlyayut'sya ochi iogo, a iogo ptashyenyata p'yut' krov. dye zh zabiti, tam vin.

40

i govoriv navstryechu' iovu i skazav: chi budyе stavati na pryu z vsyemogutnim ogudnik? khto spyeryechaet'sya z bogom, khai na tsye vidpovist'? i iov vidpoviv navstryechuyevi i skazav: otsye ya znikchyemniv, shcho zh mayu tobi vidpovisti? ya kladu svoyu ruku na usta svoi... ya raz govoriv buv, i vzhye nye skazhu, a vdrugye i bil'sh nye dodam!... i vidpoviv navstryechu' iovu iz buri i skazav: pidpyeryezhi no ti styegna svoi, yak muzhchina: ya budu pitati tyebye, ti zh poyasnyui myeni! chi ti khochesh porushiti pravo moe, vinuvatiti myenye, shchob opravdanim buti? koli maesh ramyeno, yak bog, i goslosm ti zagrimish, nyemov vin, to okras' ti syebye pishnotoyu i vyelichnistyu, zodyagnisya u slavu i krasu! rozporosh lyutist' gnivu svogo, i poglyan' na vsye gordye i priniz' ti iogo! poglyan' na vsye gordye i iogo vpokori, pospikhai nyechystivikh na ikhn'omu mistsi, pokhovai ikh u porosi razom, a ikhni oblichchya obvii v ukritti. todi i ya tyebye slaviti budu, yak pravitsya tvoya dopomozhye tobi! a os' byegymot, shcho iogo ya stvoriv, yak tyebye, travu, yak khudoba vyelika, vin ist'. oto sila iogo v iogo styegnakh, iogo zh mit'snist' u m'yazakh iogo zhivota. viprostovue vin, nyemov kyedra, svoioغو khvosta, zhili styegon iogo posplitalis'. iogo kosti nyemov midyani oti ruri, kostomakhi iogo yak ti pruttya zalizni. golova otysye bozhikh dorig; i til'ki tvoryets' iogo mozhye zbliziti do n'ogo myecha... bo gori prinosyat' pozhivu iomu, i tam graet'sya vsya zvirina pol'ova. pid lotosami vin vilyezhuetsya, v ukritti ochyeryetu i bolota. lotosi tinnyu svoeyu vkrivayut' iogo, topoli potochni iogo obgortayut'. os'

pidiimaet'sya richka, ta vin nye boit'sya ii, vin byezpechnii, khocha b sam iordan iomu v pashchu vplivav! khto mozhye skhopiti iogo v iogo ochakh, gakami nizdryu prodiraviti?

41

chi lyeviyatana potyagnyesh gachkom, i iomu yazika styagnyesh shnurom? chi ochy-eryetinu vkladyesh iomu v nizdrya, chi ty-erninoyu shchoku iomu prodiravish? chi vin budyе bagato blagati tyеbye, chi budyе tobi govoriti lagidnye? chi skladye vin umovu z toboyu, i ti viz'myesh iogo za raba sobi vichnogo? chi nim bavitis' budyesh, yak ptakhom, i priv'yazhyesh iogo vln dyvchatok svoikh? chi nim spil'niki torguvatimut', chi podilyat' iogo mizh kuptsiv-khananyeiv? chi spil'kami prokolish ti shkiru iogo, a ostrogyu rib'yachoyu iogo golovu? pokladi zh svoyu ruku na n'ogo, i zгадаi pro viinu, i bil'shye togo nye chini! tozh nadiya tvoya nyepravdiva, na sam viglyad iogo upadyesh. nyema smil'chaka, shchob iogo vln zbudiv, a khto zh pyeryed oblichchya moim zmozhye stati? khto viidye navproti myenye i budyе tsilii? shcho pid nyebom usim tsye moe! nye budu movchati pro chlyeni iogo, pro stan iogo sili i krasu iogo skladu. khto vidkrie poverkhnuyu odyezhi iogo? khto pidiidye koli do dviinikh iogo shchyelyepiv? dyveri oblichchya iogo khto vidchinit'? navkolo zubiv iogo zhakh! iogo spina kanali shchitiv, poednannya ikh kryem'yanaya pyechat'. odnye do odnogo dokhodit', a vityer mizh nimi nye proidye. odnye do odnogo prityverdzhyneni, spoluchyneni, i nye viddilyat'sya. iogo chkhannya zasvichue svitlo, a ochi iogo yak poviki zori svitovoi! bukhae polum'ya z pashchi iogo, virivayut'sya iskri ognyneni! iz nizdrye iogo valit' dim, nyemov z togo gorshka, shcho kipit' ta bizhit'. iogo podikh rozpalyue vugil', i bukhae polum'ya z pashchi iogo. sila nochue na shii iogo, a strakh pyeryed nim utikae. m'yaso nutra iogo mit-sno trimaet'sya, vono v n'omu tvyerdye, nye khitaet'sya. iogo syertsye, mov z kamyenya villitye, i tvyerdye, yak tye dolishne zhorno! yak pidvodit'sya vin, pyeryelyakuyut'sya silachi, ta i khovayut'sya z zhakhu. toi myech, shcho dosyagnye iogo, nye vstoit', ani spis, ani ratishchye i pantsyer. za solomu zalizo vvazhae, a mid' za gnilu dyeryevinu! sin luka, strila, nye primusit uvtikati iogo, kaminnya iz prashchi dlya n'ogo zmynyaet'sya v sino. bulavu uvazhae vin za solominku, i smiet'sya iz posvistu ratishcha. pid nim gostrye chyeryep'ya, lyagae na gostrye, nyemov u boloto. chinit' vin, shcho kipit' glibochin', mov gornya, i obyertaе more v okrip. styezhka svitit' za nim, a byezodnya zdaet'sya iomu sivinoyu. nyemae

podobi iomu na zyeмли, vin byezstrashnim stvoryenii, vin bachit' usye, shcho usokyе, vin tsar nad usim pishnim zvir'yam!

42

a iov vidpoviv navstryechuyevi i skazav: ya znayu, shcho mozhyyesh ti vsye, i nye spynayet'sya zadum u tyеbye! khto zh to takii, shcho khovae poradu nyemudru? tomu ya govoriv, alye nye rozumiv... tsye chud-nishye vid myenye, i nye znayu iogo: slukhai zhye ti, a ya budu kazati, zapitayu tyеbye, ti zh myeni poyasni... til'ki poslukhom ukha ya chuv buv pro tyеbye, a tyepyer moe oko os' bachit' tyеbye... tomu ya zrikayus' govoryenogo, i kayus' u porosi i poppyeli!... i stalosya po tomu, yak navstryechu' promov tsi slova do iova, skazav navstryechu' tyemanyaninu yelifazovi: zapalivysya mii gniv na tyеbye ta na dvokh tvoikh priyatyeliv, bo vi nye govorili slushnogo pro myenye, yak rab mii iov. a tyepyer viz'mit' sobi sim bichkiv ta sim baraniv, i idit' do mogo raba iova, i prinyesyetye tsilopalyennya za sye-bye, a mii rab iov pomolit'sya za vas, bo til'ki z nim ya budu rakhuvatisya, shchob nye vchiniti vam zloi ryechi, bo vi nye govorili slushnogo pro myenye, yak rab mii iov. i pishli tyemanyanin yelifaz, i shukh'yanin bildad, ta naamatyanin tsotar, i zrobili, yak govoriv im navstryechu'. i spoglyanuv navstryechu' na iova. i navstryechu' privyernuv iova do pyershogo stanu, koli vin pomolivysya za svoikh priyatyeliv. i pomnozhyv navstryechu' usye, shcho iov mav, udvoe. i poprikhodili do n'ogo vsi brati iogo, i vsi syestri iogo ta vsi poppyeryedni znaiomi iogo, i ili z nim khlib u iogo domi. i voni golovoyu khitali nad nim, ta potishali iogo za vsye zlye, shcho navstryechu' buv sprovadiv na n'ogo. i dali voni iomu kozhyen po odnii kyesiti, i kozhyen po odnii zolotii obruchtsi. a navstryechu' poblagosloviv ostanok dnyv iova bil'shye vid pochatku iogo, i bulo v n'ogo chotirnadtsyat' tisyach dribnoi khudobi, i shist' tisyach vyerblyudiv, tisyacha par khudobi vyelikoi ta tisyacha oslits'. i bulo v n'ogo syemyero siniv ta tri dochki. i nazvav vin im'ya pyershii: emima, i im'ya drugii: kyetsiya, a im'ya tryetii: kyeryen-gappukh. i takikh vrodilivikh zhinok, yak iovovi dochki, nye znaishlosya po vsii zyeмли. i dav im ikh bat'ko spadshchinu pomizh ikhnimi bratami. a iov zhiv po tomu sotnyu i sorok rokiv, i pobachiv siniv svoikh ta siniv siniv svoikh, chotiri pokolinni. i vpokoivysya iov starim ta nasichyeni dnyami.

solomonova pisnya nad pisnyami. nyekhai vin tsilue myenye potsilunkami ust svoikh, bo lipshi kokhannya tvoi vid vina! na zapakh olivi tvoi zapashni, tvoe imyennya nyenachye oliva rozlita, tomu divi kokhayut' tyebye! potyagni ti myenye za soboyu, bizhim! tsar vprovadiv myenye u palati svoi, mi raditi ta tishitis' budyemo toboyu, zгадаemo kokhannya tvoi, vid vina priemnishi, popravdi kokhayut' tyebye! dochki erusalims'ki, ya chorna ta garna, nyemov ti namyeti kyedars'ki, mov zanavisi solomonovi! nye divit'sya na tye, shcho smuglyavyen'ka ya, bozh sontsye myenye opalilo, sini nyen'ki moei na myenye rozgnilyasya, nastanovili myenye storozhiti vinogradniki, ta svogo vinogradnika vlasnogo nye vstyryegla ya!... skazhi zh myeni ti, kogo pokokhala dusha moya: dye ti pasyesh? dye daesh ti spochiti u spyeku otari? poshcho bilya stad tvoikh druživ ya budu, nyemov ta prichinna? yakshcho ti nye znaesh ts'ogo, vroddivisha posyeryed zhinok, to vidi sobi za slidami otari, i vipasui pri shatrakh pastushikh kozlyatka svoi. ya tyebye pririvnyav do loshitsi v vozakh faraonovikh, o moya ti podruzhyen'ko! garni shchichki tvoi pomizh shnurami pyeryl, a shhiika tvoya mizh razkami namista! lantsyuzhki zoloti mi porobimo tobi razom iz sribnimi kul'kami! doki tsar pri svoemu stoli, to mii nard vidae svoi pakhoshchi. mii kokhanii dlya myenye mov kititsya mirri: spochivae mizh pyersami v myenye! mii kokhanii dlya myenye mov kiprove grono v yen-gyeds'kikh sadakh-vinogradakh! yaka ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, yaka ti khorosha! tvoi ochi nyemov golubini! yakii ti pryekrasnii, o mii ti kokhanii, yakii ti priemnnii! a lozhye nam zyeelen'! brusi nashikh domiv to kyedrini, styeli v nas kiparis!

ya sarons'ka troyanda, ya dolinna lilyeya! yak lilyeya mizh tveryenom, tak podrugа moya pomizh divami! yak ta yablunya mizh lisovimi dyeryevami, tak mii kokhanii pomizh yunakami, iogo tini zhadala i sidila ya v nii, i iogo plid dlya mogo pidnyebinye siodkii! vin vprovadiv myenye do vinyarni, a prapor iogo nado mnoyu kokhannya! pidkriptye myenye vinogradovim pyechivom, osvizhit' myenye yablukami, bo ya khvora z kokhannya! liva ruка iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, i shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobi!... golos mogo kokhanogo!... os'

vin idye, os' vin skachye gorami, po pagirkakh vistribue... mii kokhanii podobnii do sarni chi do molodogo olyenya. on stoit' vin u nas za stinoyu, zazirae u vikna, zaglyadae u grati... mii kokhanii ozvavsya i promoviv do myenye: ustavai zhye, podrugо moya, moya krasna, i do myenye khodi! bo otsye prominula pora doshchova, doshch ushchukh, pyeryeishov sobi vin. pokazalis' kvitki na zyeimli, pora soloveyika nastala, i golos gorlitsi v nashomu krai lunae! figa vipustila svoi ranni plodi, i roztsvili vinogradini pakhoshchi vidali. ustavai zhye, podrugо moya, moya krasna, i do myenye khodi! golubko moya u rozshchilnakh skyel'nikh, u byeskidnim skhovku, dai pobachiti myeni tvoe lichko, dai pochuti myeni golosok tvii, bo golos tvii milii, a lichko tvoe urodlivye! lovit' nam lisitsi, lisinyata malyen'ki, shcho ushkodzhuyut' nam vinogradniki, vinogradniki zh nashi u tsviti! mii kokhanii vin mii, ya zh iogo, vin pasye mizh lilyeyami! poki dyen' prokholodu navie, a tini vtyechut', vyernis', mii kokhanii, stan' podobnii do sarni chi do molodogo olyenya v pakhuchikh gorakh!

po nochakh na lozhi svoim ya shukala togo, kogo pokokhala dusha moya... shukala iogo, ta iogo nye znaishla... khai ustanu i nyekhai ya proidusya po misti, khai na vulitsyakh ta na maidanakh togo poshukayu, kogo pokokhala dusha moya! shukala iogo, ta iogo nye znaishla... spitkali myenye storozhi, shcho po misti prokhodyat'... chi nye bachili chasom togo, kogo pokokhala dusha moya? nyebagato proishla ya vid nikh, ta i znaishla ya togo, kogo pokokhala dusha moya: skhopila iogo, i nye pustila iogo, azh poki iogo nye vvyela u dim nyen'ki svoei, ta v kimnatu tiei, shcho v utrobi nosila myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobi!... khto vona, shcho vikhodit' iz pustini, nyemov stovpi dimu, okuryena mirroyu i ladanom, vsilyakimi pakhoshchami prodavtsya? os' lozhye iogo, solomonovye, shist-dyesyat litsariv navkolo n'ogo, iz litsariv slavnikh izrailievikh! usi voni mayut' myecha, usi vpravni v boyu, kozhyen mae svogo myecha pri svoemu styegni proti strakhu nichnogo. noshi zroбив sobi tsar solomon iz livans'kikh dyeryev: stovptsr ikhni zroбив vin iz sribla, a ikhnye opyertya zolotyе, purpuroye sidinnya, ikhnya syeryedina vistyelyena kokhannym dochok erusalims'kikh!... pidit' i pobachtye, o dochki sions'ki, tsarya solomona v vinku, shcho nim mati iogo uvinchala iogo v dyen' vyesillya

iogo ta v dyen' radosti syertsya iogo!

4

yaka ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, yaka ti khorosha! tvoï ochyenyatka, nyemov ti golubki, glyadyat' z-za syerpanku tvogo! tvoï kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami skhodyat' z gori gilyeads'koï! tvoï zubki nyemov ta otara ovyets' poobstriganikh, shcho z kupyelyu viishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplidnoi... tvoï gubki nyemov karmazinova nitka, tvoï ustn'ka krasni, mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! tvoya shiya nyemov ta davidova bashta, na zbroyu zdubovana: tisyacha shchitiv povishyena v nii, usye shchiti litsariv! dva pyersa tvoï mov ti dvoe bliznyat molodikh u gazyeli, shcho vipasuyut'sya mizh lilyeyami... poki dyen' prokholodu navie, a tyni vtzechut', pidu ya sobi na tu mirrinu goru i na pagirok ladanu... usya ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, i plyami nyema na tobi! zo mnoyy z livanu, moya naryechyena, zo mnoyy z livanu ti pidyesh! spoglyanyesh z vyershini amani, z vyershini syeniru i gyermonu, z lyegovishcha lyeviv, z lyepo-ardovykh gir. zabrala ti syertsye myeni, moya syestro, moya naryechyena, zabrala ti syertsye myeni samim ochkom svoim, razochkom odnyen'kim namista svogo!... yakye lyubye kokhannya tvoe, o syestritye moya, naryechyena! skil'ki lipshye kokhannya tvoe za vino, a zapashnist' oliv tvoikh za vsi pakhoshchi!... usta tvoï krapayut' myed shchil'nikovii, moya naryechyena, myed i moloko pid tvoim yazichkom, a pakhoshch odyezhi tvoei yak livans'ki ti pakhoshchi! zamknyeni sadok to syestritya moya, naryechyena moya zamknyeni sadok, dzheryelo zapyechatanye... lono tvoe sad granatovykh yabluk z plodom doskonalam, kipri iz nardami, nard i shafran, pakhucha trostina i koritsya z usima dzyeryevami ladanu, mirra i aloye zo vsima naizapashnishimi pakhoshchami, ti dzheryelo sadkovye, krinitsya zhivoi vodi, ta tiei, shcho plinye z livanu!... prokin'sya, o vitrye z pivnochi, i prilin', vitrye z poludnya, povii na sadok mi: nyekhai potyechut' iogo pakhoshchi! khai kokhannii mii pridye do sadu svogo, i nyekhai spozhivye plid naikrashchii iogo!...

5

priishov ya do sadu svogo, o syestro moya, naryechyena! zbirayu ya mirru svoyu iz bal'zamom svoim, spozhivayu svogo stil'nika razom iz myedom svoim, p'yu vino ya svoe zo svoim molokom!... spozhivaitye, spiv-

druzi, piitye do skhochu, kokhani! ya splyu, moe zh syertsye chuvae... os' golos mogo kokhanogo!... stukaе... vidchini myeni, syestro moya, o moya ti podruzhyen'ko, golubko moya, moya chista, bo rosouy pokrilyasy vsya moya golova, moi kuchy-eri kraplyami nochil!... znyala ya odyezhu svoyu, yak znovu ii nadyagnu? pomila ya nizhki svoi, yak zhye ikh zanyechishchu?... mii kokhannii prostyag svoyu ruku kriz' otvir, i nutro moe skhviluyalos' vid n'ogol!... vstala ya vidchiniti svoemu kokhanomu, a z ruk moikh kapala mirra, i mirra tyekla na zasuvki zamka z moikh pal'tsiv... vidchinila svoemu kokhanomu, a kokhannii mii znik, vidiishov!... dushi nye stavalo v myeni, yak vin govoriiv... ya shukala iogo, ta iogo nye znaishla... ya gukala iogo, ta vin nye vidizvavsy do myenye... strili myenye storozhi, shcho khodyat' po misti, nabili myenye, zavdali myeni rani... zdyerli z myenye moe pokrivalo, storozhi mis'kikh muriv! zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, yak mogo kokhanogo strinyete vi, shcho iomu povistye? shcho ya khvora z kokhannya! chim kokhannii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, vrodlivisha z zhinok? chim kokhannii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, shcho tak zaklinaesh ti nas? kokhannii mii bilii i rum'yanii, viznachnishii vin vid dyesyati tisyach inshikh... golova iogo shchiryee zoloto, iogo kuchy-eri pal'movye vittya, chorni, yak voron... iogo ochi nyemov golubki nad dzherye-lami vodnimi, u molotsi povimivani, shcho nad povnim strumkom posidali! iogo lichka yak gryadka bal'zamu, nyemov kvit-niki zapashni! iogo gubi lilyei, z yakikh kapae mirra tyekucha! iogo ruki stovptsi zoloti, povisadzhuvani khrizolitom, a lono iogo tvir mistyets'kii z slonovoi kosti, pokritii sapfirami! iogo styegna stovpi marmurovi, postavlyeni na zolotii pidstavi! iogo viglyad nyemov toi livan, vin yunak yak ti kyedri! usta iogo solodoshchi, i vin uvyes' pozhadannya... otsye mii kokhannii, i otsye mii družhok, dochki erusalims'ki!

6

kudi tvii kokhannii pishov, o naivrodlivisha z zhinok? kudi spryamuvav tvii kokhannii? bo mi poshukaemo iogo iz toboyy. mii kokhannii pishov do sadochka svogo, v kvit-niki zapashni, shchob pasti v sadkakh i zbirati lilyei. ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a myeni mii kokhannii, shcho pasye mizh lilyeyami! ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, mov ta tirtsa, ti khorosha, yak erusalim, ti grizna, yak viis'ka z praporami! vidvyerni ti svoi ochyenyata vid myenye, bo voni nyepokoyat' myenye! tvoï kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami

skhodyat' z togo gilyeadu! tvoi zubi nyemov ta otara ovjets', shcho z kupyelyu viishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplidnoi! mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! shistdyesyat e tsarits', i visimdyesyat e nalozhnits', a divchatam nyemae chisla, ta edina vona tsya golubka moya, moya chista! u nyen'ki svoei vona odinachka, obrana vona u svoei rodityel'ki! yak bachili dochki sionu ii, to shchaslivoyu zvali ii, tsaritsi i nalozhnitsi to vikhvalyali ii: khto tsye taka, shcho vona viglyadae, nyemov ta dosvitnya zo-rya, pryekrasna, yak misyats', yak sontsye yasna, yak polki z praporami grizna? zi-ishla ya v orikhovii sad, shchob poglyanuti na pup'yanochki pri pototsi, shchob pobachiti tam, chi zatsviv vinograd, chi granatovi yabluni poroztsvitali? i nye zchulasya ya, yak myenye posadila dusha moya mizh kolyesnitsi moei družini boyar... vyernisya, vyernis', sulamitko! vyernisya, vyernisya, nyekhai mi na tyebye nadvimos'! chogo vam divitsya na sulamitku, nyemov bi na tanyets' viis'kovii?

7

khoroishi yaki stali nogi tvoi v chyeryevichkakh, knyazivno moya! zaokruglyen-nya styegon tvoikh mov namisto, rukami mistyets'kimi vitochyenye! tvoe lono nyemov kruglotochyena chasha, v yakii nye zabraknye vina zapashnogo! tvii zhivit snip pshyeni, otchyenii timi lilleyami! dva pyersa tvoi nyemov dvoe sarnyatok bliznyat! tvoya shiya yak bashta iz kosti slonovoi, tvoi ochi ozyertsya v khyeshboni pri brami togo bat-rabimu, v tyebye nis nyemov basha livans'ka, shcho divit'sya vsye v bik damasku! golivka tvoya na tobi mov karmyel, a kosa na golivtsi tvoii nyemov purpur, polonyenii tsar timi kucheryami! yaka ti pryekrasna i priemna yaka, o kokhannya v rozkoshakh! stav podibnii do pal'mi tvii stan, tobi zh pyersa do gron vinogradnikh! ya podumav: vibyerusya na tsyu pal'mu, skhoplyusya za vittya ii, i nyekhai stanut' pyersa tvoi, nyemov vinogradni ti grona, a pakhoshch dikhannya tvogo yak yabluka!... a usta tvoi yak nailipshye vino: prostue vono do mogo kokhanogo, chinit' promovisti i usta splyachikh! ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a iogo pozhadannya do myenye! khodi zh, mii kokhanii, ta viidyemo v polye, pyeryenochuemo v syelakh! ustanyemo rano, i khodim u sadi-vinogradi, podivimosya, chi zatsviv vinograd, chi kvitki roztsvilis', chi granatovi yabluni poroztsvitali?... tam kokhannya svoe tobi dam! vidadut' pakh mandragori, pri nashikh zhye vkhodakh vsilyaki koshtovni plodi, novi ta stari, shcho ya ikh zakhovala dlya tyebye,

kokhanii ti mii!

8

o, koli b ti myeni buv za brata, shcho pyersa ssav v nyeni moei, koli b strila tyebye ya na vulitsi, tsiluvala b tyebye, i nikhto myeni nye dokoryav bi! povyela b ya tyebye i privyela b u dim nyeni svoei: ti navchav bi myenye, ya b tyebye napoila vinom zapashnim, sokom granatovikh yabluk svoikh! liva ruka iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, nashcho b spolokhali, i nashcho b zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpadobi! khto vona, shcho vikhodit' iz pustini, spirayuchisya na svogo kokhanogo? pid yablunyye ya zbudila tyebye, tam povila tyebye mati tvoya, tam tyebye povila tvoya porodityel'ka! pokladi ti myenye, yak pyechatku na syertsye svoe, yak pyechat' na ramyeno svoe, bo sil'nye kokhannya, yak smyert', zazdroshchi nypyeryemozhni, nyemov toi shyela, iogo zhar zhar ognyu, vono polum'ya navstryechua! vodi vyelikii nye zmozhut' zgasiti kokhannya, ani riki iogo nye zallyut'! koli b khto davav za kokhannya maetok uvyes' svogo domu, to nim pogordili b zovsim!... e syestra v nas mala, i pyers u nyei nyema shchye. shcho zrobimo nashii syestrichi v toi dyen', koli svatati budut' ii? yakshcho vona mur, zaborolo iz sribla zbuduemo na nii, a yakshcho vona dvyeri obkladyemo kyedrovoyu doshkoyu ikh... ya mur, moi zh pyersa yak bashiti, todi ya bula v iogo ochakh mov ta, yaka spokii provadit'... vinogradnika mav solomon u baal-gamoni, vinogradnika vin viddavav storozham, shchob kozhen pri-nosiv za plid iogo tisyacha sribla. alye mii vinogradnik, shcho mayu iogo, pri myeni! tobi, solomonye, khai budye ta tisyacha, a storozham iogo plodu dvi sotni! o ti, shcho sidish u sadkakh, druži tvoi prislukhayut'sya do tvogo golosu: dai pochuti iogo i myeni! utikai, mii kokhanii, i stan'sya podibnii do sarni sobi, chi do molodogo olyenya u bal'zamovikh gorakh!

i stalos' za chasu, koli suddi sudili, to buv golod u krayu. i pishov buv cholovik z yudinogo viflyeemu myeshkati v moavs'kikh polyakh, vin i zhinka ta dvoe siniv iogo. a im'ya tomu cholovikovi yelimyelyekh, a im'ya zhintsi iogo noomi; i im'ya dvokh siniv iogo makhlon i kilion, yefratyani z viflyeemu yudinogo. i priishli voni na moavs'ki polya, ta i zalishilisa. i pomyer yelimyelyekh, muzh noomi, i zostalasya vona ta dva ikhni sini. i vzyali voni sobi za zhinok moavityanok, im'ya odnii orpa, a im'ya drugii rut. i sidili voni tam bliz'ko dyesyati lit. i povmirali i voni oboe, makhlon ta kilion. i pozostalasya ta zhinka po dvokh dityakh svoikh ta po cholovikovi svoemu. i vstala vona ta nyevistki ii, i vyernulisa z moavs'kikh pil', bo pochula na moavs'komu poli, shcho navstryechu' zgdav pro narod svii, dayuchi im khliba. i viishla vona z togo mistsya, dye bula tam, ta obidvi nyevistki z nyeyu, ta i pishli dorogoyu, shchob vyernutisya do yudinogo krayu. i skazala noomi do dvokh svoikh nyevistok: idit', vyernit'sya kozhna do domu svoei matyeri. i nyekhai navstryechu' zrobit' iz vami milist', yak vi zrobili z pomyerlimi ta po mnoyu. nyekhai navstryechu' dast' vam, i vi znaidyetye vid-pochinok kozhna v domi svogo muzha! i vona potsiluvala ikh, a voni pidnyali svii golos ta plakali. i voni skazali do nyei: ni, z toboyu mi vyernyemos' do narodu tvogo! a noomi skazala: vyertaityesya, dochki moi, chogo vi pidyetye z mnoyu? chi ya mayu shchye v utrobi svoii siniv, a voni stanut' vam za cholovikiv? vyernit'sya, dochki moi, idit', bo ya zanadto stara, shchob buti dlya muzha. a koli b ya i skazala: mayu nadiyu, i koli b tsiei nochii bula z muzhyem, i takozh porodila siniv, chi zh vi chyekali b ikh, azh poki povirostayut'? chi zh vi zv'yazalisya b z nimi, shchob nye buti zamuzhyem? ni, dochki moi, bo myeni znachno girshye, yak vam, bo navstryechunya ruka znaishla myenye. i pidnyali voni golos svii, i zaplakali shchye. i potsiluvala orpa svoyu svyekrukhu, a rut prigrornulasya do nyei. i skazala noomi: os' zovitsya tvoya vyernulasya do narodu svogo ta do bogiv svoikh, vyernisya i ti za zovitsyeyu svoeyu! a rut vidkazala: nye silui myenye, shchob ya pokinula tyebye, shchob ya vyernulasya vid tyebye, bo kudi pidyesh ti, tudi pidu i ya, a dye zhitimyesh ti, tam zhitimu i ya. narod tvii budye mii narod, a bog tvii mii bog. dye pomryesh ti, tam pomru i ya, i tam budu pokhovana. nyekhai navstryechu' zrobit' myeni tak, i tak nyekhai dodast', i til'ki smyert' rozluchit' myenye z toboyu. i pobachila noomi, shcho vona nastoyue iti za nyeyu, i pyeryestala vgovoryuvati ii. i pishli voni vdvokh, azh priishli

do viflyeemu. i stalosya, koli voni vkhodili do viflyeemu, to zashumilo vsye misto pro nikh, i govorili: chi tsye noomi? a vona skazala im: nye klichtye myenye: noomi, klichtye myenye: mara, bo vyeliku girkotu zrobiv myeni vsyemogutnii. ya zamozhnoyu pishla bula, ta porozhn'oyu vyernuv myenye navstryechu'. chogo klichyetye myenye: noomi, koli navstryechu' svidchiv proti myenye, a vsyemogutnii poslav myeni gorye? i vyernulasya noomi ta z nyeyu moavityanka rut, nyevistka ii, shcho vyernulasya z moavs'kikh pil'. i priishli voni do viflyeemu na pochatku zhniv yachmyenyu.

2

a noomi mala rodicha svogo cholovika, muzha bagatogo, z yelimyelyekhovogo rodu, a im'ya iomu boaz. i skazala moavityanka rut do noomi: pidu no ya na polye, i nazbirayu kolossya za tim, u kogo v ochakh znaidu milist'. a ta ii skazala: idi, moya dochko! i pishla vona, i priishla ta i zbiralas za zhyentsyami. a pripadok naviv ii na dilyanku polya boaza, shcho z yelimyelyekhovogo rodu. azh os' priishov iz viflyeemu boaz, ta i skazav do zhyentsiv: navstryechu' z vami! a voni vidkazali iomu: nyekhai poblagoslovit' tyebye navstryechu'! i skazav boaz do slugi svogo, postavlyenogo nad zhyentsyami: chiya tsye divchina? i vidpoviv toi sluga, postavlyenii nad zhyentsyami, i skazav: divchina moavityanka vona, shcho vyernulasya z noomi z moavs'kikh pil'. a vona skazala: nyekhai ya zbiratimu, ta nazbirayu mizh snopami za zhyentsyami! i priishla vona, i stala vid samogo ranku i azh dotyepyer; a vdoma vona bula malo. i skazav boaz do rut: oto chuesh, dochko moyu, nye khodi zbirati na inshomu poli, i nye idi zvidsi, i tak pristan' do moikh divchat. doglyadai ts'ogo polya, dye budut' zhati, i ti pidyesh za nimi. os' ya nakazav slugam nye zaimati tyebye. a yak spragnyesh, to pidyesh do nachin', ta i nap'eshsya z togo, shcho ponachyerpuyt' slugi! i vpala vona na oblichchya svoe, ta i vklonilasya do zymli, i skazala iomu: chomu znaishla ya milist' v ochakh tvoikh, shcho ti prikihilsya do myenye, khoch ya za chuzha? i vidpoviv boaz i skazav ii: dokladno rozpovidzhyeno myeni vsye, shcho zrobila ti z svoeyu svyekrukhoju po smyerti tvogo cholovika, i ti kinula bat'ka svogo i matir svoyu ta krai svogo narodzhyennya, i pishla do narodu, yakogo nye znala vchora-pozavchora. nyekhai navstryechu' zaplatit' za chin tvii, i nyekhai budye nagoroda tvoya povna vid navstryechua, boga izrail'yevogo, shcho ti priishla skhovatisya pid kril'mi iogo! a vona skazala: nyekhai ya znaidu milist' v ochakh tvoikh, panye mii, bo ti po-

tishiv myenye, i govoriv do syertsya svoei nyevil'nitsi. a ya nye e navit' yak odna z tvoikh nyevil'nits'! i skazav ii boaz u chas idi: pidliidi syudi, ta z'izh khliba i zamochi u kvasi shmatok svii. i sila vona zboku zhyentsiv, a vin podav ii prazhyenogo zyer-na. i ila vona i nasitilasya, i shchye i pozostavila. i vstala vona zbirati. a boaz nakazav slugam svoim, govoryachi: i mizh snopami nyekhai zbirae, i nye krivd'tye ii. i takozh konchye kin'tye ii zo snopiv, i pozostav'tye, i budye vona zbirati, a vi nye laitye ii. i zbirala vona na poli azh do vye-chora, i vimolotila tye, shcho nazbirala, i bulo bliz'ko yefi yachmyenyu. i ponyesla vona, i vviishla do mista, i ii syvekrukha pobachila, shcho vona nazbirala. a vona vi-nyala, i dala ii, shcho pozostavila po svoii izhi. i skazala ii syvekrukha ii: dye ti zbirala s'ogodni, i dye ti robila? nyekhai budye blagoslovyennii, khto priinyav tye-bye! i vona rozpovila svoii syvekruksi, u kogo pratsyuvala, ta i skazala: im'ya togo cholovika, shcho ya s'ogodni robila v n'ogo, boaz. i skazala noomi do nyevistki svoei: blagoslovyennii vin u navstryechua, shcho nye pozbaviv milosti svoei ani zhivikh, ani pomyerlikh. i skazala ii noomi: bliz'kii nam toi cholovik, vin iz nashikh rodichiv. i skazala moavityanka rut: vin takozh skazav myeni: pristan' do moikh slug, azh poki nye skinchat' moikh zhniv. i skazala noomi do svoei nyevistki rut: dobre, dochko moya, shcho ti viidyesh z iogo sluzhnitsyami, shchob nye chipali tyebye na inshomu poli. i vona pristala do boazovikh sluzhnits', shchob zbirati azh do zakinchyennya zhniv yachmyenyu ta zhniv psyenitsi. i vona zhila z svoeyu syvekrukhouy.

3

i skazala ii syvekrukha ii noomi: dochko moya, os' ya poshukayu dlya tyebye mist-sya spochinku, shcho budye dobre tobi. a tyepper os' boaz, nash rodich, shcho bula ti z iogo sluzhnitsyami, os' vin tsiei nochi budye viyati yachmin' na toku. a ti vmiisya, i namastisya, i nadyagni na syebe krashchu odyezhu svoyu, ta i ziidi na tik. alye nye pokazuysya na ochi tomu cholovikovi, azh poki vin nye skinchit' isti ta piti. i stan yet'sya, koli vin lyazhye, to ti zavvazh tye mist'sye, dye vin lyezhit'. i ti priidyesh, i vidkriesh prinizhzhya iogo ta i lyazhyesh, a vin skazhye tobi, shcho maesh robiti. a ta vidkazala do nyei: usye, shcho ti kazhyesh myeni, ya zrobylu. i ziishla vona na tik, i zrobila vsye, yak nakazala ii syvekrukha ii. a boaz z'iv ta vipiv, ta i stalo vyesyelo iomu na syerti, i priishov vin poklastisya bilya kopitsi. a vona tikho priishla, i vid-krila iogo prinizhzhya ta i lyagla. i stalosya

opivnochi, i zatryemtiv toi cholovik, ta i zvivsya, azh os' zhinka lyezhit' u prinizhzh-i iogo! i vin skazav: khto ti? a vona vidkazala: ya nyevil'nitsya tvoya rut. prostyagni zh krilo nad svoeyu nyevil'nitsyeyu, bo ti mii rodich. i vin skazav: blagoslovyenna ti v navstryechua, dochko moya! tvoya ostan-nya laska do myenye lipsha vid pyershoi, shcho nye pishla ti za yunakami, chi voni bidni, chi voni bagati. a tyepper, dochko moya, nye biisya! usye, shcho skazhyesh, ya zrobylu tobi, bo vsye misto narodu mogo znae, shcho ti zhinka chyesnotna! a tyepper spravdi, shcho ya rodich, ta e rodich shchye, blizhchii vid myenye. nochui tsyu nich, a rankom, yakshcho vin vikupit' tyebye do-brye, nyekhai vikupit'. a yakshcho vin nye skhochye vikupiti tyebye, to vikuplyu tye-bye ya, yak zhivii navstryechu'! lyezhi tut azh do ranku. i lyezhala vona u prinizhzh-i iogo azh do ranku, i vstala, pyershye nizh mozhna rozpiznati odin odnogo. a vin skazav: nyekhai nye piznayut', shcho zhinka prikhodila na tik. i vin skazav: dai khustku, shcho na tobi, i podyerzh ii. i dyerzhala vona ii, a vin vidmiryav shist' mir yachmyenyu, i poklav na nyei, ta i pishov do mista. a vona priishla do svoei syvekrukhi. a ta skazala: yak sprava, dochko moya? a vona rozpovila ii usye, shcho zrobyv ii toi cholovik. i skazala: tsi shist' mir yachmyenyu vin dav myeni, bo skazav: nye prikhod' porozhn'o do svoei syvekrukhi. a ta skazala: pochyekai, moya dochko, azh poki dovidaeshsya, yak vipadye sprava, bo toi cholovik nye zaspokoit'sya, doki nye vikinchit' tsiei spravi s'ogodni.

4

a boaz priishov do brami, ta i siv tam. azh os' prokhodit' rodich, pro yakogo gov-oriv buy boaz. i vin skazav iomu: zaidi syudi, poslukhai, i syad' otut! i toi za-ishov i siv. a boaz uzyav dyesyat' muzha zo starshikh togo mista ta i skazav: sidaitye tut! i voni posidali. i skazav vin do rodicha: dilyanku polya, shcho nashogo brata yelimyelyekha, prodala noomi, yaka vyernulasya z moavs'kogo polya. a ya postanoviv: podam tobi do ushyei tvoikh, govoryachi: kupi pri tikh, shcho sidyat' tut, ta pri starshikh mogo narodu. yakshcho vikupish vikupi, a yakshcho nye vikupish skazhi myeni, i nyekhai ya znayu, bo okrim tyebye nyema komu vikupiti, a ya za to-boyu. a toi skazav: ya vikuplyu. i skazav boaz: togo dnya, koli nabudyesh polye z ruki noomi, to nabudyesh takozh moavityanku rut, zhinku pomyerlogo, shchob postaviti im'ya pomyerlomu na nadili iogo. a rodich skazav: nye mozhu za vikupiti sobi, shchob nye ponishchiti svogo nadilu. vikupi sobi mogo vikupa, bo ya nye mozhu vikupiti. a

otsye bulo kolis' syeryed izrailya na vikup,
i na zaminu, i na stvyerdzhyennya kozhnoi
spravi: cholovik zdiimav sandalyu svoyu, i
davav svoemu blizhn'omu, i tsye bulo svi-
dotstvom syeryed izrailya. i skazav rodich
do boaza: kupi sobi! i znyav svoyu sanda-
lyu. i skazav boaz do starshikh ta do vs'ogo
narodu: vi svidki s'ogodni, shcho ya nabuv
usye, shcho yelimyelyekhovye, i vsye, sh-
cho kilionovye ta makhlonovye z ruki noomi.
a takozh moavityanku rut, makhlonovu
zhinku, nabuv ya sobi za zhinku, shchob
postaviti im'ya pomyerlomu na spadkovi
iogo, i nye budye znishchyenye im'ya pomy-
erlogo mizh bratami iogo ta z brami iogo
mistsya. vi s'ogodni svidki na tsye! i
skazav uvyes' narod, shcho buli v brami, ta
starshi, svidki: nyekhai dast' navstryechu'
tsyu zhinku, shcho vkhodit' do domu tvogo,
yak rakhil' ta yak liyu, shcho voni obidvi
zbuduvali izrailiv dim. i rozbagatii v yefrati,
i zdobut' sobi slavnye im'ya v viflyeemi. a
z nasinnya, shcho navstryechu' dast' tobi
vid tsiei molodoi zhinki, nyekhai stanye
dim tvii, yak dim pyeryetsa, shcho tamar
porodila bula yudi. i vzyav boaz rut, i
vona stala iomu za zhinku. i vin uviishov
do nyei, a navstryechu' dav ii vagitnist',
i vona porodila sina. i skazali zhinki do
noomi: blagoslovyennii navstryechu', shcho
nye pozbaviv tyebye s'ogodni rodicha! i
budye slavnim im'ya iogo syeryed izrailya.
i vin budye tobi potishityelyem dushi ta na
vizhivlyennya tvoei sivini, bo porodila iogo
tvoya nyevistka, shcho lyubit' tyebye, sh-
cho lipsha tobi za simokh siniv. i vzyala
noomi tu ditinu, i poklala ii na kolina svoi,
i bula ii za nyan'ku. a susidki nazvali
im'ya iomu, govoryachi: narodivsya sin dlya
noomi! i nazvali im'ya iomu: ovyed. a vin
bat'ko essayeya, davidovogo bat'ka. a otsye
pyeryetsovi nashchadki: pyeryets porodiv
gyetsrona, a gyetsron porodiv rama, a ram
porodiv amminadava, a amminadav porodiv
nakhshona, a nakhshon porodiv salmona;
a salmon porodiv boaza, a boaz porodiv
ovyeda; a ovyed porodiv essayeya, a essayei
porodiv davida.

yak samitno sidit' kolis' vyelyelyudnye tsye misto, nyemov udova vono stalo! mogutne posyered narodiv, knyaginya posyered krain vono stalo dannitsyeyu!... girko plachye po nochakh vona, i sl'oz'i garyachi na shchokakh u nyei... nyema potishityelya v nyei zo vsikh, shcho kokhali ii, ii zradili vsi ii druzi, voni vorogami ii stali! yudyeya pishla na vignannya z bidi ta z roboti tyazhkoi, vona osyelylasya pomizh poganami, spochinku sobi nye znaishla! dognali ii vsi ii pyeryeslidniki syeryed tisnot... dorogi sions'koi don'ki sumni, bo nyemae na svyato prochan! usi brami ii popustili, zidkhae svyashchyenstvo ii, posumnili divchata ii, a vona girko ii! ii grabivniki vzyali goru nad nyeyu, i dobre vyedyet'sya ii vorogam, bo ii zavdav smutku navstryechu' za chislyennist' u nyei grikhiv: nyemovlyata ii do polonu pishli pyeryed vorogom... i vidiishla vid sions'koi don'ki vsya vyelichnist' ii... ii knyazi stali, nyemov olyeni ti, shcho pashi sobi nye znakhodyat', i idut' u byezsili pyeryed pyeryeslidnikom... u dni likha svogo ta strazhdannya svogo dochka erusalims'ka spogadue vsi svoi skarbi, shcho buli vid dniv davnikh, yak narod ii vpav buv u ruku vorozhu, i nye bulo, khto b ii pomich podav... vorogi spoglyadali na nyei, i smiyalis' z ruini ii... dochka erusalims'ka grikhom progrishilas', tomu to nyechistoyu stala, usi, shcho ii shanuvali, pogordzhuyut' nyeyu, nagotu bo ii voni bachili! i zidkhae vona, i vidvyertaet'sya v zad... nyechistist' ii na podolkakh u nyei. vona nye zgdala svogo kintsya, ta i upala pryedivno, i nikogo nyema, khto b potishiv ii... pobach, navstryechui, gorye moe, bo zvyelichivsya vorog! gnobityel' prostyag svoyu ruku na vsi ii skarbi, i bachit' vona, shcho v svyatinu ii uvikhodyat' pogan, pro yakikh nakazav ti: nye vviidut' voni v tvoi zbori! uyves' narod ii stognye, shukayuchi khliba, svoi skarbi koshtovni za izhu dayut', abi til'ki dushu svoyu prozhiviti... zglyan'sya, navstryechui, i podivivsya, chya stala pogordzhena ya! nye vam kazhuchi, glyan'tye i pobachtye, usi, khto dorogoyu idye: chi e takii bil', yak mii bil', shcho zavdani i myeni, shcho navstryechu' zasmutiv nim myenye u dyen' lyutogo gnivu svogo?... iz visochini vin poslav v moi kosti ogon', i nad nimi vin zapanuvav! roztyag sitku na nogi moi, povyernuv myenye v zad, uchiniv vin myenye spustoshiloyu, uyves' dyen' bolyashchoyu... yarmo moikh progrikhiv zv'yazanye mitsno rukoyu iogo, plyetut'sya voni ta prikholdyat' na shiyu moyu! vin zrobiv, shcho spitknulasya sila moya, navstryechu' pyeryedav myenye v ruki takogo, shcho i zvyestis' nye mozhu... usikh moikh sil'nikh navstryechu'

poskidav syeryed myenye, mov na svyato zibrannya, vin sklikav na myenye, shchob moikh yunakiv potoroshchiti, yak u chavili, stoptav navstryechu' divchinu, yudinu don'ku... za otsim plachu ya, oko moe, moe oko sliz'mi zaplivae! bo dalyeko vid myenye vtishityel', shcho dushu moyu ozhiviv bi; moi diti ponyekhtuvani, bo posilivsya vorog! sions'ka dochka prostyagla svoi ruki, nyemae rozradnika ii: navstryechu' nakazav proti yakova dovkola n'ogo iogo vorogam, don'ka erusalims'ka nyechistoyu stala mizh nimi... spravyedlivii navstryechu', a ya slovu iogo nyeslakhnyana bula... poslukahtye no, vsi narodi, i pobachtye mii bil': divchata moi ta moi yunaki u nyevolyu pishli! vzi-vala do druziv svoikh, ta voni obmanuli myenye! svyashchyenstvo moe i moi starshi vmirayut' u misti, shukayuchi izhi sobi, shchob dushu svoyu pozhiviti... zglyan'sya, navstryechui, tisno myeni! moe nutro byentyezhit'sya, pyeryevyertaet'sya syertsye moe u myeni, bo bula zovsim nyeslakhnyana... na vulitsi myech osirochuvav, a v domi smyert'... pochuli, shcho ya os' stognu, i nyemae myeni potishityelya, vchuli pro likho moe vsi moi vorogi, ta i zradili, shcho ti tsye zrobiv... sprovadiv ti dyen', shcho iogo zapoviv, bodai stalosya im, yak myeni! bodai pyeryed oblichycha tvoe priishlo vsye ikhne likho, i vchini im, yak ti uchiniv os' myeni za grikhi moi vsi, bo chislyenni stognannya moi, moe zh syertsye bolyashchye...

2

yak zakhmariv navstryechu' v svoim gnivi sions'ku dochku! vin kinuv iz nyeba na zye'mlyu pishnotu izrailya, i nye zgdav u dyen' gnivu svogo pro pidnizhka nogam svoim, ponishchiv navstryechu', nye pomiluvav zhitla vsi yakovovi... vin pozburyuvav u gnivi svoim u dochki yudi tvyerdini, na zye'mlyu zvaliv, zbyezechyestivo vin tsarstvo i knyaziv usikh iogo... v lyuti gnivu vidtyav uyves' izrailiv rig, pravitsyu svoyu vidvyernuv vin vid voroga, ta i zapalav proti yakova, mov toi palyuchi ogon', shcho navkolo zhyerye! vin nap'yav svogo luka, yak vorog, protivnikom stala pravitsya iogo, i vin vibiv usye, shcho dlya oka bulo pozhadanye, u skinii don'ki sions'koi viliv zapyeklist' svoyu, yak ogon'... navstryechu' stav, yak toi vorog, ponishchiv izrailya vin, vsi palati iogo zruinuvav, tvyerdini iogo popustoshiv, i yudinii don'tsi primnozhiv zidkhannya ta stogin! ponishchiv gorozhu svoyu, nyemov u sadka, mistysye zboriv svoikh popustoshiv, navstryechu' uchiniv, shcho zabuli v sioni pro svyato i subotu, i vidkinuv tsarya ta svyashchyenika v lyutosti gnivu svogo... pokinuv navstryechu' svogo zhyertivnika, dopustiv pobyezchystiti svyatinu svoyu,

pyeryedav v ruku voroga muri palatsiv ii, vorogi zashumili v navstryechun'omu domi, nyemov bi svyatkovogo dnya! zadumav navstryechu' zruinuvati mur sions'koi don'ki, vin vityagnuv shnura, svoei ruki nye vjernuv, shchob nye nishchiti, sumnimi vchiniv pyeryedmur'ya ta mur, voni razom oslabli... ii brami zapalisya v zymlyu, ponishchiv vin ta polamav ii zasuvi... ii tsar i knyazi ii syeryed poganiv... nye-mae navchannya zakonu, i proroki ii nye znakhodyat' vidinnya vid navstryechua... sidyat' na zymeli ta movchat' starshi don'ki sions'koi, porokh posipali na svoyu golovu, pidpyeryezalis' vyeretyami, azh do zymeli svoyu golovu erusalims'ki divchata skhilili... poviplivali vid sliz moi ochi, moe nutro klyekochye, na zymlyu pyechinka moya viliv-vaet'sya chyeryez zanyepad dochki mogo lyudu, koli nyemovlya i sosunyets' umli-vayut' golodni na ploshchakh mis'kikh. voni kvilyat' svoim materyyam: dye pozhiva i vino? i skulyuyut'sya, yak ranyenii, na ploshchakh mis'kikh, koli dushi svoi vipuskayut' na loni svoikh matyeriv... shcho zasvidchu tobi, shcho vpodoblyu do tyebye, o erusalims'kaya dochko? shcho vchinyu tobi rivnim, shchob tyebye zvyesyeliti, o divo, o dochko sions'ka? bo vyelika, yak morye, ruina tvoya, khto tyebye polikue? proroki tvoi provishchali dlya tyebye marnotu i fal'shivye, i nye vidkrivali tvogo grihka, shchob dolyu tvoyu vidvyernuti, dlya tyebye vbachali prorostva marnoti i vighnannya... usi, shcho prokhodyat' dorogoyu, plyeshchut' u doloni na tyebye, i posvistuyut' ta golovoyu svoeyu khitayut' nad don'koyu erusalimu ta kazhut': khiba tsye tye misto, shcho pro n'ogo kazali: korona pishnoti, rozrada vsiei zymeli? usi vorogi tvoi pashchu na tyebye rozzyavlyuyut', svishchut' i zubami skryegochut' ta kazhut': mi pozhyerli ii... otsye spravdi toi dyen', shcho chyekali iogo, znaishli mi i bachimo iogo!... uchiniv navstryechu' tye, shcho zadumav, vin vipovniv slovo svoe, shcho iogo nakazav vid dnev davnikh: usye zruinuvav, i milosyerdya nye mav, i voroga vtishiv toboyu, vin roga pidiinyav suprotivnikh tvoikh... ikhne syertsye do navstryechua krik pidiimae, o murye, o dochko sionu! prolvai, yak potik, sl'oz'i vdyen' ta vnochi, nye davai vidpochinku sobi, nyekhai nye spochinye zinit'sya tvoya! ustavai, golosi unochi na pochatku storozhi! vilivai svoe syertsye, mov vodu, navproti oblichchya navstryechun'ogo! pidiimi ti do n'ogo doloni svoi za dushu svoikh nyemovlyat, shcho vid golodu mlyut' na rozi vsikh vulits'!... spoglyan', navstryechui, i podivysya, komu ti zrobiv otakye? chi konyechnim bulo, shchob zhynki ili plid svii, svoikh nyemovlyat, yakikh viplyekali? shchob buv u svya-

tini navstryechunii zabiti svyashchyenik i prorok? lyezhat' na zymeli na vulitsyakh ryadom yunak ta starii... popadali divi moi ta moi parubki vid myecha, ti pobiv ikh v dyen' gnivu svogo, porizav, nye mav milosyerdya... ti viklikuvav, mov na dyen' svyata, zhakhoti moi iz dovkiilya, i vryatovanogo nye bulo, i pozostal'tsya v dyen' gnivu navstryechun'ogo, povigublyuvav vorog mii tikh, kogo viplyekala ta zrostila bula...

3

ya toi muzh, yakii bachiv bidu vid zhyezla iogo gnivu, vin provadiv myenye i do-provadiv do tyemryavi, a nye do svitla... lish na myenye vsye znovu obyetae ruku svoyu tsilii dyen'... vin visnazhiv tilo moe i moyu shkiru, moi kosti storoshchiv, obgorodiv vin myenye, i myenye otovich girkotoyu ta mukoyu, u tyemnoti myenye posadiv, mov pomyerlikh davno... obgorodiv vin myenye i nye viidu, tyazhkimi vchiniv vin kaidani moi... i koli ya krichu i goloshu, zatikae vin vukha svoi na molitvu moyu... kaminnyam obtyesanim obgorodiv vin dorogi moi, povikrivlyuvav styezhki moi... vin dlya myenye vyedmyedyem chatuyuchim stav, nyemov lyev toi u skhovishchi! poplutar dorogi moi ta rozsharpav myenye, uchiniv vin myenye opustoshyeni! natyagnuv svogo luka i postaviv myenye, nacheye tsil' dlya strili, pustiv strili do nirok moikh z svogo sagaidaka... dlya vs'ogo narodu svogo ya stav posmikhovis'kom, glumivoyu pisyenyeu ikhn'oyu tsilii dyen'... nasitiv myenye girkotoyu, myenye napoiv polinom... i styer myeni zubi zhorstvoyu, do popyelu kinuv myenye, i dusha moya spokii zgubila, zabuv ya dobro... i skazav ya: zagublyena sila moya, ta moe spodivannya na navstryechua... zгадаi pro bidu moyu i muku moyu, pro polin ta otrutu, dusha moya zgadue byezpyeryestanku pro tsye, i gnyet'sya v myeni... otsye ya nagaduyu syertsyevi svoemu, tomu to ya mayu nadiyu: tsye milist' navstryechunya, shcho mi nye poginuli, bo nye pokinchilos' iogo milosyerdya, noye vono kozhnogo ranku, vye-lika bo virnist' tvoya! navstryechu' tsye mii udil, govorit' dusha moya, tomu ya nadiyu na n'ogo skladayu! navstryechu' dobrii dlya tikh, khto nadiyu na n'ogo kladye, dlya dushi, shcho shukae iogo! do-brye, koli lyudina v movchanni nadiyu kladye na spasnyia navstryechune. dobre dlya muzha, yak nosit' yarmo v svoii molodosti, nyekhai vin samitno sidit' i movchit', yak poklav vin na n'ogo iogo; khai zakrie vin porokhom usta svoi, mozhye e shchye nadiya; khai shchoku tomu pidstavlyae, khto iogo b'e, svoeyu gan'boyu nasichuet'sya... bo navstryechu' nye naviki zh pokinye!

bo khoch vin i zasmutit' kogo, protye zmluet'sya za svoeyu velyikoyu milistyu, bo nye muchit' vin z syertsya svogo, i nye zasmuchue lyuds'kikh siniv. shchob toptati pid svoimi nogami vsikh v'yazniv z'yemli, shchob pyeryed oblichchym vsyevyhn'ogo pravo lyudini zignuti, shchob gnobiti lyudinu u spravi sudovii iogo, ots'ogo nye mae na otsi navstryechu! khto to skazhye i stanet'sya tsye, yak navstryechu' togo nye nakazav? khiba nye vikhodit' usye z ust vsyevyshn'ogo, zlye ta do-brye? chogo zh narikae lyudina zhiva? nyekhai skarzhit'sya kozhyen na grikh svii. poshukaimo dorig svoikh ta doslidimo, i vy-ernimos' do navstryechua! pidimimo svoe svyertsye ta ruki do boga na nyebi! spronye-irilisl' mi i nyeslukhnyanimi stali, tomu nye probachiv ti nam, zakrivsya ti gnivom i gnay nas, ubivav, nye pomiluvav, zakriv sye-bye khmaroyu, shchob do tyebye molitva moye nye diishla... smityam ta ogidoyu nas ti vchiniv mizh narodami, nashi vsi vorogi porozzyavlyali na nas svogo rota, strakh ta yama na nas poprikhodili, ruina i pogibil'... moe oko splivae potokami vodnimi chyeryez nyeshchastya dochki mogo lyudu... vilivae't'sya oko moe byezupinno, nyema bo pyeryervi, azh poki nye zglyanyet'sya ta nye pobachit' navstryechu' iz nyebes, moe oko vchinyae zhurbu dlya moei dushi chyeryez dochok usikh mogo mista... lovlyachi, lovlyat' myenye, nyemov ptakha, moi vorogi byezprichinno, zhittya moe v yamu zamknuli voni, i kaminnyami kinuli v myenye... plivut' myeni vodi na golovu, ya govoryu: vzhye pogublyenii ya!... klikav ya, navstryechui, imyennya tvoe iz naiglibshoi yami, ti chuesh mii golos, nye zakhovui zhye vukha svogo vid zoiku mogo, vid blagannya mogo! ti bliz'kii togo dnya, koli klichu tyebye, ti gov-orish: nye biisya! za dushu moyu ti zma-gavsya, o navstryechui, zhittya moe vikupiv ti. ti bachish, o navstryechui, krivdu moyu, rozsudi zh ti mii sud! usyu ikhnyu pom-stu ti bachish, vsi zadumi ikhni na myenye, ti chuesh, o navstryechui, ikhni narugi, vsi zadumi ikhni na myenye, movu povs-tantsiv na myenye ta ikhne burkotinnya na myenye vvyes' dyen'... pobach ikhne sidinnya ta ikhne vstavannya, yak zavzhd glumliiva ikhnya pisnya! zaplati im, o navstryechui, zgidno z chinom ikhnikh ruk! podai im tyemnotu na syertsye, proklyatta tvoe nyekhai budye na nikh! svoim gnivom zhyeni ikh, i vigubi ikh z-pid navstryechu-nikh nyebes!

yak potyemnilo zoloto, yak vidminilosya shchirye tye zoloto dobre, yak na rozi vsikh vulits' kaminnya svyatyae porozki-

danye! koshtovni sions'ki sini, shchirim zolo-tom vazhyeni, yak tyepper os' za glyinyani posud polichyeni, za chin ruk ganchars'kikh! navit' shakali vityaguyut' pyersa, goduyut' svoikh molodyat, a donya narodu mogo zhorstoka, mov strusi v pustini: yazyk so-suntsya do iogo pidnyebinnya vid spragi prilip... khliba zhadayut' sobi nyemovlyata, i nyemae nikogo, khto b im vidlomiv... ti, shcho ili prismaki, na vulitsyakh z golodu mliytut' i, shcho vipleykani na purpuri, tyepper smitniki obiimayut'... i bil'shoyu stala vina don'ki lyudu mogo za progrikh sodomu, shcho buv pyeryevyernyenii vmit', i nye torkalisya ruki do n'ogo... ii mozh-novladtsi chistishi vid snigu buli, bilishi vid moloka, ikhne tilo chyervonye, mov py-erli, ikhnii viglyad sapfir, a tyepper ikhnii viglyad chornishii za saazu, nye rozpoznavut' ikh na vulitsyakh, ikhnya shkira styagnu-las' na ikhnii kosti, zbroilas' sukhoyu, yak dyeryevo... zabitim myechyem stalo lip-shye, nyzh povbivanim golodom, shcho ginut' prokolyeni, za brakom plodiv pol'ovikh... ruki zhinok milosyerdnikov varili svoikh di-tochok, yak stali pozhivoyu im pid chas ru-inuvannya dochki mogo lyudu... zakinchiv navstryechu' lyutist' svoyu, viliv zhar svogo gnivu, i zapaliv na sioni ogon', i pozhyer vin osnovi iogo! nye virili zemni tsari ta vsi myeshkantsi tsilogo svitu, shcho vv-idye protivnik ta vorog do bram erusal-imu... usye stalosya tsye za provini prorokiv iogo, za nyepravdu svyashchyenstva iogo, shcho krov pravnyednikiv syeryed n'ogo lili... po vulitsyakh brodyat', nyemov ti sliptsi, poplyamovani krov'yu, tak shcho lyudi nye mozhut' ditknutis' do odyagu ikhn'ogo. us-tupit'sya, nyechisti! krichali do nikh, us-tupit'sya, zbochuitye, nye dotorkuitiesya!... i povtikali voni i mandruvali, i kazali mizh lyud'mi: myeshkati v nas bil'sh nye budut'! navstryechune litsye rozporoshilo ikh, nye divit'sya bil'shye na nikh, bo voni nye zvy-ertali uvagi na oblichchya svyashchyenikiv, do starikh voni laski nye mali... uzhye pro-glyadili mi ochi svoi, daryemno chyekavshi na pomich sobi, na varti svoii mi chyekali narodu, yakii nas nye spas... chatuyut' voni nashi kroki, shchob khoditi nye mogli mi po ploshchakh svoikh. kinyets' nash nablizivsya, spovnilisya nashi dni, bo pri-ishov nam kinyets'... gnobityeli nashi sko-rishi buli za orliv pidnyebyesnikh, voni uganyalis' za nami po gorakh, na nas chatu-vali v pustini... popav v yami zhivushchii nash dukh, navstryechunii pomazanyets', shcho mi govori pro n'ogo: mi budyemo zhiti v tini iogo syeryed narodiv. vyesyelisya ta tishysa, o dochko yedomu, shcho sidish v krayu uts, takozh nad toboyu pyeryeidye zlii kyelikh, up'eshysya i ogolishysya i ti! skinchilasya kara tvoya, dochko sionu, nye budye

vin bil'shye tyebye viganyati, ta tvoe byezza-
konnya skarae vin, dochko yedomu, vidkrie
provini tvoi!

5

zгадаi, navstryechui, shcho z nami stalosya,
zglyan'sya i pobach nashu gan'bu, nasha
spadshchina distalas' chuzhim, domi nashi
chuzhintsyam! postavali mi sirotami: nyema
bat'ka, a matinki nashi nyenachye ti vdovi!...
svoyu vodu za sriblo mi p'emo, nashi drova
za groshi odyerzhuemo... u potilitsyu nas
poganyayut', pomucheni mi, i spokoyu nye
maemo! do egiptu i asirii ruku vityaguemo,
shchob nasititis' khlibom! bat'ki nashi gr-
ishili, alye ikh nyema, a mi dvigaemo ikhni
provini! rabi zapanuvali nad nami, i nye-
mae nikogo, khto b viryatuvav z ikhn'oi
ruki... narazhuyuchi svoyu dushu na myech
u pustini, dostaemo svii khlib... shkira
nasha, mov pich, popalilas' z pyekuchogo
golodu... zhinok na sioni byezchystili, di-
vchat po yudyeis'kikh mistakh... knyazi
ikhn'oyu rukoyu povishyeni, litsya starikh
nye poshanovani... yunaki nosyat' kamin'
mlynovii, a khloptsi pid noshyeyu drov
spotikayut'sya... pyeryestali siditi starshi v
brami, yunaki svoyu pisnyu spivati, vtikha
nashogo syertsya spinilas', nash tanyets'
zminivs' na zhalobu... spala korona u nas
z golovi, o gorye, bo mi progrishilis', tomu
nashye syertsye bolyashchye, tomu nashi
ochi potyemnili, chyeryez goru sion, sh-
cho spustoshyena, brodyat' lisitsi po nii...
probuvaesh ti, navstryechui, vichno, tvii
pryestol z rodu v rid: nashcho zh nas zabu-
vaesh navik, pokidaesh na dovgi dni nas?
privyerni nas do syebye, o navstryechui,
i vyernyemos' mi, vidnovi nashi dni, yak
davnishye bulo! khiba ti tsilkom nas vid-
kinuv, prognivavs' zanadto na nas?...

kniga propovidnika, sina davidovogo, tsarya v erusalimi. naimarnisha marnota, skazav propovidnik, naimarnisha marnota, marnota usye! yaka korist' lyudini v usim ii trudi, yakii vona robit' pid sontsyem? pokolinnya vidkhodit', i pokolinnya prikhodit', a zymlya vikovichno stoit'! i sonyechko skhodit', i sontsy zakhodit', i pospishae do mist'sya svogo, dye skhodit' vono. vie vityer na pivdyen', i na pivnich vyertaet'sya, krutit'sya, krutit'sya vin ta i idye, i na krug svii vyertaet'sya vityer... vsi potoki do morya plivut', alye morye vono nye napovnyuet'sya: do mist'sya, izvidki plivut', ti potoki voni povyertayut'sya, shchob znovu plisti! povni trudu vsi ryechi, lyudina skazati vs'ogo nye potrapit'! nye nasitit'sya bachyennyam oko, i nye napovnit'sya slukhannyam ukho... shcho bulo, vono i budye, i shcho robilosya, budye robitis' vono, i nyemae nichogo novogo pid sontsyem!... buvae takye, shcho pro n'ogo govoryat': divis', tsye novye! ta vono vzhye bulo vid vikiv, shcho buli pyeryed nami! nyema zgadki pro pyershye, a takozh pro nastupnye, shcho budye, pro nikh zgadki nye budye mizh timi, shcho budut' potomu... ya, propovidnik, buv tsaryem nad izrail'em v erusalimi. i poklav ya na syertsye svoe, shchob shukati i doslidzhuvati mudristyu vsye, shcho robilos' pid nyebom. tsye pratsya tyazhka, yaku dav bog dlya lyuds'kikh siniv, shchob mozolitis' nyeyu. ya bachiv usi spravi, shcho chinilis' pid sontsyem: i os' usye tsye marnota ta lovyennya vitrul... pokrivlyenogo nye napravish, a nyeisnuyuchogo nye polichish! govoriy ya buv z syertsyem svoim ta kazav: os' ya vyeliky pryemudrist' nabuv, naibil'shu za vsikh, shcho do myenye nad erusalimom buli. i bachilo syertsye moe vsyaku mudrist' i znannya. i poklav ya na syertsye svoe, shchob piznati pryemudrist', i piznati byezumstvo i glupotu, i zbagnuv ya, shcho i tsye vsye to lovyennya vitru!... bo pri mnogosti mudrosti mnozhit'sya i klopit, khto zh piznannya pobil'shue, toi pobil'shue i bil'!...

skazav buv ya v syertsy svoemu: idi no, khai viprobuyu tyebye radistyu, i pridivis' do dobra, ta i vono os' marnota... na smikh ya skazav: nyerozumnyi, a na radist': shcho robit' vona? zadumav ya v syertsy svoemu vinom ozhivlyati svoe tilo, i provaditi mudristyu syertsye svoe, i shcho budu dyerzhatis' glupoti, azh poki pobachu, shcho zh dobre dlya lyuds'kikh siniv, shcho robili b pid nyebom za korotkogo chasu svogo

zhittya. porobiv ya vyeliky dila: postaviv dlya syebe domi, zadlya syebe sadiy vino-gradniki, zaprovadiv dlya syebe sadki ta gai, i ponasadzhuvav v nikh usilyakikh dyeryev ovochyevikh. narobiv ya dlya syebe staviv, shchob polivati iz nikh lis dyeryev, shcho vrostali. nabuvav ya dlya syebe rabiv ta nyevil'nits', buli v myenye i domivniki. a khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi bulo v myenye bil'shye, nizh v vsikh, shcho v erusalimi do myenye buli! nazbirav ya sobi takozh sribla ta zolota, i skarbiv tsariv ta provintsii, zaviv ya sobi spivakiv ta spivachok, i vsyaki priemnoshchi lyuds'kikh siniv, zhinok nalozhnits'. i zvyelichuvavs' ya usye bil'shye ta bil'shye, nad usikh, shcho v erusalimi do myenye buli, moya mudrist' stoyala takozh pri myeni. i vs'ogo, chogo ochi moi pozhadali, ya im nye vidmovlyuvav: ya nye strimuvav syertsya svogo vid zhodnoi vtikhi, bo tishilos' syertsye moe vid usyakogo trudu mogo, i tsye bula chaska moya vid usyakogo trudu svogo! ta koli ya zvyernuv'sya do vsikh svoikh chiniv, shcho ikh porobili buli moi ruki, i do trudu, shcho ya potrudiv'sya buv, roblyachi, i os' usye tsye marnota ta lovyennya vitru, i nyemae pid sontsyem nichogo korisnogo!... i zvyernuv'sya ya, shchob bachiti mudrist', i byezum, i duroschi. bo shcho zrobit' lyudina, shcho priidye vona po tsari? til'ki tye, shcho vona vzhye zrobita! i ya pobachiv, shcho e pyeryevaga u mudrosti nad glupotoyu, yak e pyeryevaga u svitla nad tyem-ryavoyu: u mudrogo ochi iogo v golovi iogo, a byezgluzdii u tyemryavi khodit'; ta tyezh ya piznav, shcho dolya odna vsim im trapit'sya! i promoviv ya v syertsy svoemu: koli dolya, yaka nyerozumnomu trapit'sya, trapit'sya takozh myeni, to nashcho todi ya mudrishim stavav? i ya govoriy buv u syertsy svoim, shcho marnota i otsye... nye lishaet'sya pam'yati pro mudrogo, yak i pro nyerozumnogo, na vichni viki, v dnyakh nastupnikh zovsim vsye zabudyet'sya, i mudrii vmirae tak samo, yak i nyerozumnii... i zhittya ya znyenavidiv, bo protivnii myeni kozhyen chin, shcho pid sontsyem vin chinit'sya, bo vsye tsye marnota ta lovyennya vitrul... i znyenavidiv ya vvyes' svii trud, shcho pid sontsyem trudiv'sya ya buv, bo iogo pozostavlyu lyudini, shcho budye vona po myeni, a khto znae, chi mudrii toi budye chi nyerozumnii, khto zapanue nad tsilim trudom moim, nad yakim ya trudiv'sya i zmudriv buv pid sontsyem? tsye marnota takozh... i ya obyernuv'sya chiniti, shchob syertsye moe priishlo v rozpach vid us'ogo truda, shcho chiniv ya pid sontsyem... bo buvae lyudina, shcho trudit'sya z mudristyu, zo znannym ta iz khistom, ta vsye polishae na dolyu lyudini, yaka nye trudilasya v tomu: marnota i otsye i zlo vyelikye! ta i sh-

cho mae lyudina zo vs'ogo svoiogo truda ta iz klopotu syertsya svogo, shcho pid sontsyem pratsyue vona? bo vsi dni ii muki, a smutok robota ii, i navit' vnochi ii syertsye spokoyu nye znae, tyezh marnota i otsye!... nyema lipshogo zymnii lyudini nad tye, shchob isti ta piti, i shchob dusha ii bachila dobrye iz trudu svogo. ta i otsye vsye, ya bachiv, vono z ruki boga! bo khto budye isti, i khto spozhivati spromozhye byez n'ogo? bo lyudini, shcho pyeryed litsyem iogo dobra, dae vin pryemudrist', i piznannya, i radist'; a grishnikov i robotu dae, shchob zbirati i gromaditi, shchob piznishye viddati tomu, khto dobrii pyeryed bozhym litsyem. marnota i tsye vsye ta lovyennya vitru!...

3

dlya vs'ogo svii chas, i godina svoya kozhnii spravi pid nyebom: chas roditis' i chas pomirati, chas saditi i chas virivati posadzhyenye, chas vbivati i chas likuvati, chas ruinovati i chas buduvati, chas plakati i chas ryegotati, chas ridati i chas tantsyuvati, chas rozkidati kaminnya i chas kaminnya gromaditi, chas obiiimati i chas ukhilyatis' obiiimiv, chas shukati i chas rozgubiti, chas zbirati i chas rozkidati, chas dyerti i chas zashivati, chas movchati i chas govoriti, chas kokhati i chas nyenaviditi, chas viini i chas miru! yaka korist' trudyashchomu v tim, nad chim trudit'sya vin? ya bachiv robotu, shcho bog buv dav lyuds'kim sinam, shchob trudilis' nad nyeyu, usye vin pryegarnim zrobit svogo chasu, i vichnist' poklav im u syertsye, khoch nye rozumie lyudina tikh dil, shcho bog uchiniv, vid pochatku ta azh do kintsya... ya znayu, nyemae nichogo v nikh krashchogo, yak til'ki raditi i robiti dobro u svoemu zhitti. i otozh, yak kotrii cholovik ist' ta p'e i v usim svoim trudi radie dobrom, tsye dar bozhii! ya znayu, shcho vsye, shcho bog robit', vono zостаet'sya naviki, do togo nye mozha nichogo dodati, i z togo nye mozha nichogo vidnyati, i bog tak zrobitv, shchob boyalis' iogo! shcho e, to bulo vzhye vono, i shcho statysya mae bulo vzhye, bo minulye vidnovlyue bog! i ya bachiv pid sontsyem ishchye: mist-sye sudu, a v nim byezzakonna, i mist-sye pravdi, u n'omu zh nyepravda... ya skazav buv u syerts'i svoemu: suditimye bog spravyedlivogo i nyespravyedlivogo, bo dlya kozhnoi spravi e chas, i na vsyake tam dilo. ya skazav buv u syerts'i svoemu: tsye dlya lyuds'kikh siniv, shchob bog viprobuvav ikh, i shchob bachiti im, shcho voni yak ti zviri, bo dolya dlya lyuds'kikh siniv i dolya zvirini odnakova dolya dlya nikh: yak otsi pomirayut', tak samo vmirayut' i ti, i dlya vsikhodin podikh, i nyema nad tvarinoyu vishchosti lyudyam, marnota bo

vsye!... vsye do mist'sya odnogo idye: vsye postalo iz porokhu, i vyernyet'sya vsye znov do porokhu... khto tye znae, chi dukh lyuds'kikh siniv pidiimaet'sya vgoru, i chi spuskaet'sya vdil do ziemli dukh skotini? i ya bachiv, nyema cholovikov krashchogo, yak dilami svoimi raditi, bo tsye dolya iogo! bo khto povyedye iogo glyanutu, shcho budye po n'omu?...

4

i znov ya pobachiv vsi utiski, shcho chinilis' pid sontsyem, i sl'ozas' utiskuvanikh, ta nyemae dlya nikh potishityelya, i nasillya z ruki, shcho ikh gnoblyat', i nyemae dlya nikh potishityelya... i ya pokhvaliv tikh pomyerlikh, shcho davno povmirali, bil'sh vid zhivikh, shcho zhivut' dotyepyer... a krashchye vid nikh vid obokh tii lyudini, shcho dosi ishchye nye bula, shcho nye bachila chinu likhogo, shcho robit'sya pid sontsyem! i ya bachiv vvyes' trud ta vvyes' uspihk uchinku, viklikae zazdrist' odnogo do odnogo, i tsye vsye marnota ta lovyennya vitru!... nyerozumni sidit', sklavshi ruki svoi, ta zhyerye svoe tilo, krashcha povna dolonya spokoyu za povni dvi zhmyeni klopotu ta za lovyennya vitru!... i znovu ya bachiv marnotu pid sontsyem: buvae samotnii, i nye mae nikogo vin inshogo, sina chi brata u n'ogo nyema, ta nyemae kintsya vs'omu zusillyu iogo, i nye nasitit'sya oko bagatstvom iogo, i vin nye povist': ta dlya kogo dbayu i pozbavlyayu dobra svoyu dushu? marnota i otsye, i daryemna robota vono... krashchye dvom, yak odnomu, bo mayut' khoroshu zaplatu za trud svii, i yakbi voni vpali, pidiimye odnye svogo druga! ta gorye odnomu, yak vin upadye, i nyema drugogo, shchob pidvyesti iogo... takozh koli vdvokh pokladut'sya, to tyeple im budye, a yak zhye zogratis' odnomu? a koli b khto napav na odnogo, to vdvokh voni stanut' na n'ogo, i nitka potriina nye skoro pirvyet'sya! lipshii ubogii ta mudrii yunak, anizh tsar starii ta nyerozumnii, shcho vzhye ostorog nye priimae, bo vikhodit' yunak i z v'yaznitsi, shchob zatsaryuvati, khoch u tsarstvi svoim narodivs' vin ubogim! ya bachiv usikh zhivikh, shcho khodyat' pid sontsyem, na botsi ts'ogo yunaka, ts'ogo drugogo, shcho stav vin na mist'sye iogo. nyemae kintsya vs'omu lyudovi, vs'omu, shcho buv pyeryed nim, ta i nastupni nye vtishat'sya nim, bo i tsye tyezh marnota ta lovyennya vitru!...

5

pil'nui za nogoyu svoeyu, yak do bozhogo domu idyesh, bo priiti, shchob poslukhati,

tsye krashchye za zhyertvu byezgluzdikh, bo nye znayut' nichogo voni, okrim chinyennya zla! nye kvapsya svoimi ustami, i syertsye tvoe nyekhai nye pospishae kazati slova pyeryed bozhim litsyem, bog bo na nyebi, a ti na zyeimli, tomu to nyekhai nyechislyennimi budut' slova tvoi! bo yak son nastupae chyeryez vyeliku robotu, tak bagato sliv mae i golos byezgluzdogo. koli zrobish obitnitsyu bogovi, to nye zvolikai ii vipovniti, bo v n'ogo nyema upodobannya do nyerozumnikh, a shcho ti obituesh, spovni! krashchye nye dati obitu, nizh dati obit i nye spovniti! nye davai svoim ustam vprovadzhuвати svoje tilo u griikh, i nye govori pyeryed angolom bozhim: tsye pomilka! poshcho bog budye gnivatisya na tvii golos, i dila tvoikh ruk budye nishchiti? bo marnota v chislyennosti sniv, yak i v mnogosti sliv, alye ti biisya boga! yakshcho ti pobachish u krai yakomu utiskuvannya bidarya ta porushyennya prava ta pravdi, nye divuisya tii ryechi, bo visokii pil'nue zgori nad visokim, a nad nimi vsyevishnii. i pozhitok zyeimli e dlya vsikh, bo polye i sam tsar obrobyae. khto sriblo kokhae, toi nye nasitit'sya sriblom, khto zh kokhae bagatstvo z pributkom, tsye marnota takozh! yak maetok primnozhet'sya, to mnozhat'sya i ti, shcho iogo poidayut', i yaka korist' iogo vlasnikovi, yak til'ki, shchob bachili ochi iogo? son solodkii v trudyashchogo, chi bagato, chi malo vin ist', a sitist' bagatogo spati iomu nye dae. e likho bolyuchye, ya bachiv pid sontsyem iogo: bagatstvo, yakye byeryezhyet'sya iogo vlasnikovi na likho iomu, i ginye bagatstvo takye v nyeshchaslivim vipadku, a rodit'sya sin i nyemae nichogo u n'ogo v rutsi: yak vin viishov nagii iz utrobi matyeri svoei, tak vidkhodit' iznov, yak priishov, i nichogo nye vynesye vin z svogo trudu, shcho mozhna b uzaty svoeyu rukoyu!... i tsye tyezh zlo bolyuchye: tak samo, yak vin buv priishov, tak vidiidye, i yaka iomu korist', shcho trudivsy na vityer? a do togo vsi dni svoi iv u tyemnoti, i bagato mav smutku, i khvorobi ta lyuti... otsye, shcho ya bachiv, yak dobrye ta garnya: shchob ila lyudina i pila, i shchob bachila dobrye v us'omu svoemu trudi, shcho pid sontsyem nim trudit'sya v chas nyechislyennikh tikh dniv svogo viku, yaki bog ii dav, bo tsye dolya ii! takozh kozhna lyudina, shcho bog dav ii bagatstvo i maetki, i vladu ii dav spozhivati iz togo, ta brati svoyu chastku ta tishitisya svoim trudom, to tsye bozhii darunok! bo vona dniv svogo zhittya nyebagato na pam'yati matymye, to bog v ii syertsye shlye radist'!

6

e shchye zlo, shcho ya bachiv pid sontsyem, i bagato iogo mizh lyud'mi: os' lyudina,

shcho bog ii bagatstvo dae, i maetki ta slavu, i nyedostatku ni v chomu, chogo zazhadae, nye chue vona dlya svoei dushi, alye bog nye dav vladi ii tye spozhivati, bo chuzha lyudina tye poist': tsye marnota i nyeduga tyazhka!... yakbi sotnyu dityei naplodiv cholovik, i prozhiv pryechislyenni lita, i dni viku iogo buli dovgi, alye nye nasitilas' dobrim dusha iogo, a do togo nye mav bi i nalyezhnogo pokhoronu, to kazhu: nyedonoskovi krashchye vid n'ogo!... bo v marnoti priishov vin, i v tyemryavu idye, i v tyemryavi skhovanye budye imyennya iogo, ani sontsya nye bachiv vin, ani piznav: iomu spokiinishye vid togo!... a koli b vin zhiv dvichi po tisyachi lit, ta nye bachiv dobra, to khiba nye do mistysa odnogo vsye idye? uyves' trud lyudini dlya rota ii, i pozhadannya ii nye vipovnyuyut'sya. bo shcho bil'shogo mae mudryets', nizh byezgluzdii, shcho mae ubogii nad tye, shcho pyeryed zhivimi umie khoditi? krashchye bachiti ochima, anizh mandruvati zhadannyami, i takozh tsye marnota ta lovlyennya vitru... shcho bulo, tomu imyennya iogo vzhye nadanye davno, i vidomye, shcho vin cholovik, i vin nye mozhye pravuvatisya z sil'nishim vid n'ogo, bo bagato ryechyei, shcho marnotu primnozhut', alye yaka korist' vid nikh dlya lyudini? bo khto znae, shcho dobrye lyudini v zhitti, za nyebagat'okh dniv marnogo zhittya ii, yaki probuvae vona, nyemov tin'? ta i shcho khto rozkazhyye lyudini, shcho budye pid sontsyem po nii?

7

krashchye dobrye im'ya vid olivi khoroshoi, a dyen' smyerti lyudini vid dnya ii vrodzhyennya! krashchye khoditi do domu zhalobi, nizh khoditi do domu byenkyetu, bo to kinyets' kozhnii lyudini, i zhivii tye do syertsya svogo byerye! krashchii smutok vid smikhu, bo pri oblichchi sumnim dobrye syertsye! syertsye mudrikh u domi zhalobi, a syertsye byezgluzdikh u domi vyesyeloshchiv. krashchye slukhati dokir rozumnogo, anizh slukhati pismi byezumnikh, bo yak triskot tyernini pid gorchichikom, takii smikh nyerozumnogo. tyezh marnota i otsye!... koli mudrii kogo utiskae, to i sam nyerozumnim stae, a khabar gubit' syertsye. kinyets' dila lipshii vid pochatku iogo; lipshii tyerpyelivii vid chvan'kuvatogo! nye spishi v svoim dusi, shchob gnivatisya, bo gniv spochivae u nadrakh gluptsiv. nye kazhi: shcho tsye stalos', shcho pyershii dni buli krashchi za tsi? bo nye z mudrosti ti zapitavsy pro tsye. dobra mudrist' z bagatstvom, a pributok dlya tikh, khto shchye sonyechko bachit', bo v tini mudrosti yak u tini sribla, ta korist' piznannya u tomu, shcho mudrist' zhittya zbyerigae tomu, khto

mae ii. rozvazh bozhii uchinok, bo khto mozhye tye viprostati, shcho vin pokriviv? za dobrogo dnya koristai iz dobra, za zlogo zh rozvazhui: odnye i drugye vchiniv bog na tye, shchob lyudina nichogo po sobi nye znaishla! v dnyakh marnoti svoei ya vs'ogo nabachivs': buvae spravyedlivii, shcho ginye v svoii spravyedlivosti, buvae i byezbozhnii, shcho dovgo zhivye v svoim zli. nye bud' spravyedlivim zanadto, i nye robi syebe mudrim nad miru: poshcho nishchiti maesh syebe? nye bud' nyespravyedlivim zanadto, i nyemudrim nye bud': poshcho maesh pomyerti v nyechasi svoim? dobre, shchob ti ukhopivsyia za tsye, alye i z togo svoei ruki nye spuskae, bo bogoboyaznii vtyechye vid us'ogo togo. mudrist' robit' mudrogo sil'nishim za dyesyat'okh volodariv, shcho v misti. nyemae lyudini pravyednoi na zemli, shcho robila b dobro i nye grishila, tomu nye kladi svogo syertsya na vsyaki slova, shcho govoryat', shchob nye chuti svogo raba, koli vin likhoslovit' tyebye, znae bo syertsye tvoe, shcho bagato raziv takozh ti likhosloviv na inshikh! usye tsye ya v mudrosti viprobuvav, i skazav: stanu mudrim! ta dalyeka vid myenye vona! dalyekye otye, shcho bulo, i glibokye, glibokye, khto znaidye iogo? zvyernuvsyia ya syertsyem svoim, shchob piznati i rozvidati, ta shukati pryemudrist' i rozum, ta shchob piznati, shcho byezbozhnist' glupota, a nyerozum byezumstvo! i znaishov ya rich girshu vid smyerti to zhinku, bo pastka vona, ii zh syertsye tyenyeta, a ruki ii to kaidani!... khto dobrii u boga vryatovanii budye vid nyei, a grishnogo skhopit' vona! podivisyia, otsye ya znaishov, skazav propovidnik: rivnyaimo odnye do odnogo, shchob znaiti zrozuminnya! chogo shchye shukala dusha moya, ta nye znaishla: ya lyudinu znaishov odnu z tisyachi, alye zhinki mizh nimi vsima nye znaishov!... krim togo, poglyan', shcho znaishov ya: shcho pravyednoyu vchiniv bog lyudinu, ta vigadok usyakikh shukayut' voni!...

8

khto, yak toi mudrii, i znachyennya ryechi khto znae? rozsvitlyue mudrist' lyudini oblichchya ii, i suvorist' litsya ii zmynyuet'sya. ya radzhu: nakaza tsars'kogo vikonui, i to radi prisyagi pyeryed bogom. nye kvapsya vid n'ogo vidkhoditi, nye stii pri zlii spravi, bo vsye, shcho zakhoche, vin zrobit', bo slovo tsaryevye to vlada, i khto iomu skazhye: shcho robish? khto vikonue zapovid', toi nye piznae nichogo likhogo, syertsye zh mudrogo znae chas i pravo. bo dlya kozhnoi ryechi chas i pravo svoe, bo likho lyudini chislyennye na nii, bo nye znae, shcho budye, i yak samye budye, khto ii rozpovist'? nyemae lyu-

dini, yaka panuvala b nad vitrom, shchob strimati vityer, i vladi nyema nad dnyem smyerti, i na viini nyema zvil'nyennya, i pana svogo nye vryatue byezbozhnist'. usye tsye ya bachiv, i syertsye svoe prikladav ya do kozhnogo chinu, shcho vidbuvavsyia pid sontsyem. i buv chas, koli zapanuvala lyudina nad lyudinoyu na likho dlya nyei. i ya bachiv byezbozhnikh pokhovanikh, i do ikhn'ogo grobu prikhodili, a ti, shcho chinili dobro, povikidani z mist-sya svyatogo, i v misti zabuti... marnota i otsye! shcho skoro nye chinit'sya prisud za vchinok likhii, tomu syertsye lyuds'kikh siniv povnye nimi, shchob chiniti likhye. khoch sto raz chinit' grishnii likhye, a bog sud vidkladae iomu, odnako ya znayu, shcho tim budye dobre, khto boga boit'sya, khto pyeryed oblichchiam iogo mae strakh! a byezbozhnomu dobre nye budye, i mov tin', dovgikh dniv vin nye matimye, bo vin pyeryed bozhim litsyem strakhu nye mae! e marnota, yaka na zemli diet'sya, shcho e spravyedlivi, shcho likho spadae na nikh, mov za vchinok byezbozhnikh, a e byezbozhni, shcho dobro spadae na nikh, mov za chin spravyedlivikh! ya skazav, shcho marnota i otsye!... i radist' ya pokhvalyav: shcho nyemae lyudini pid sontsyem dobra, khiba til'ki shchob isti, ta piti ta tishitsya, i otsye suprovodit' ii v ii pratsi za chasu zhittya ii, shcho pid sontsyem bog dav buv ii. koli ya poklav svoe syertsye, shchob mudrist' piznati, i pobachiti chin, shcho diet'sya vin na zemli, bo ni vdyen' ni vnoch i snu nye bachit' lyudina svoimi ochima, i koli ya pobachiv usyaki chin boga, toti ya piznav, shcho nye mozhye lyudina zbagnuti chinu, pid sontsyem uchinyenogo! tomu skil'ki lyudina nye trudit'sya, shchob doshukatis' ts'ogo, to nye znaidye, i koli i mudrii skazhye, shcho znae, nye zmozhye znait!...

9

oto zh bo vsye tsye ya do syertsya svogo vzyav, i bachilo syertsye moe vsye otsye, shcho pravyedni i mudri ta ikhni uchinki u bozhii rutsi, tak samo lyubov chi nyenavist': lyudina nye znae nichogo, shcho e pyeryed nyeyu! odnakove vsim vipadae: pravyednomu i byezbozhnomu, dobromu i chistomu ta nyechistomu, i tomu, khto zhyertvu prinosit', i tomu, khto zhyertvi nye prinosit', yak dobromu, tak i grishnikovi, tomu, khto klyanet'sya, yak i tomu, khto klyatvi boit'sya!... otsye zlye u vsim, shcho pid sontsyem tim diet'sya, shcho odnakove vsim vipadae, i syertsye lyuds'kikh siniv povnye zla, i za zhittya ikhn'ogo byezumstvo v ikhn'omu syertsii, a po tomu do myertvikh vidkhodyat'!... khto znakhodit'sya pomizh

zhivikh, toi mae nadiyu, bo krashchye sobatsi zhivomu, nizh lyevovi myertvomu! bo znayut' zhivi, shcho pomrut', a pomyerli nichogo nye znayut', i zaplati nyemae vzhye im, bo zabuta i pam'yat' pro nikh, i ikhne kokhannya, i ikhnya nyenavist', ta zazdroshchi ikhni zaginuli vzhye, i nyema vzhye im chastki naviki ni v chomu, shcho pid sonsyem tim diet'sya!... tozh idi, izh iz radisty khlib svii, ta z syertsyem vyesyelim vino svoe pii, koli bog upodobav sobi tvoi vchinki! nyekhai kozhnogo chasu odyezha tvoya budye bila, i nyekhai na tvoini golovi nye brakue olivi! zazhivai zhittya z zhinkoyu, yaku ti kokhaesh, po vsi dni marnoti tvoei, shcho bog dav dlya tyebye pid sonsyem na vsi dni marnoti tvoei, bo otsye tvoya dolya v zhitti ta v tvoemu trudi, shcho pid sonsyem nim trudishsya ti! vsye, shcho vsili chiniti ruka tvoya, tyee robi, bo nyemae v shyeli, kudi ti idyesh, ni roboti, ni rozdumu, ani znannya, ani mudrosti! znovu ya bachiv pid sonsyem, shcho big nye u skoriikh, i bii nye v khorobriikh, a khlib nye v pryemudriikh, i nye v rozumniikh bagatstvo, ni laska u znavtsiv, a vid chasu i nagodi zalyezhni voni! bo chasu svogo lyudina nye znae, mov ribi, polovlyeni v pagubnu sitku, i mov ptakhi, zakhopyeni v sil'tsyie, tak khaipayut'sya lyuds'ki sini za chas likha, koli vono naglo spadae na nikh!... takozh ot-syu mudrist' ya bachiv pid sonsyem, i vye-lika dlya myenye zdavalas' vona: bulo ma-lye misto, i bulo v n'omu malo lyudyei. i raz prishov tsar vyelikii do n'ogo, i iogo otochiv, i pobuduvav proti n'ogo vyeliku oblogu. alye v n'omu znaishlasya lyudina uboga, ta mudra, i vona vryatuvala tye misto svoeyu pryemudristy, ta piznishye nikhto nye zgradav pro tsyu vbogu lyudinu! i ya govoriv: krashcha mudrist' za silu; odnako pogordzhuet'sya mudrist' bidnogo, i nye slukhayut'sya iogo sliv! slova mudriikh, pochuti v spokoi, krashchi vid kriku volodarya pomizh byezgluzdimi. mudrist' krashcha vid zbroy viis'kovi, alye odin grishnik pogubit' bagato dobra...

10

myertvi mukhi psuyut' ta zashumovuyut' olivu mirovarnika, tak trokhi glupoti psue mudrist' ta slavu. syertsye mudrogo tyagnye pravoruch, a syertsye byezumnogo livoruch. koli nyerozumni i pryamoyu dorogoyu idye, iomu syertsya brakue, i vsim vin govorit', shcho vin nyerozumni. koli gniv volodarya stanye na tyebye, nye lishai svogo mist-sya, bo lagidnist' dovodit' do proshchennya navit' vyelikikh provin. e zlo, shcho ya bachiv pid sonsyem, mov pomilka, shcho povstae vid volodarya: na vyelikikh vi-sotakh glupota buvae postavlyena, a bagati

sidyat' u nizini! ya bachiv na konyakh ra-biv, knyazi zh pishki khodili, nyemov ti rabi... khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto valit' mura, togo gadina vkusit'. khto znosit' kaminnya, poranit'sya nim; khto drova rubae, zagrozhyenii nimi. yak zal-izo stupie, i khtos' lyeza nye vigostrit', toi musit' napruzhati svoyu silu, ta mudrist' zaradit' iomu! koli vkusit' gadyuka pyeryed zaklyattym, todi vorozhbit nye potribnii. slova z ust pryemudrogo milist', a gubi byezumnogo nishchat' iogo: pochatok sliv iogo ust glupota, a kinyets' iogo ust zlye shalyenstvo. nyerozumni govorit' bagato, ta nye znae lyudina, shcho budye; a shcho budye po n'omu, khto skazhye iomu? vtomlyae byezumnogo pratsya iogo, bo nye znae i dorogi do mista. gorye, krayu, tobi, koli tsar tvii khlopchina, a vladiki tvoi spozaranku idyat'! shchaslivii ti, krayu, koli sin shlyakhyetnikh u tyebye tsaryem, a vladiki tvoi svoechno idyat', yak ti muzhi, a nye yak p'yanitsi! vid linoshchiv valit'sya styelya, a z opushchyennya ruk tyechyie dakh. gostinu spravlyayut' dlya ra-doshchiv, i vinom vyesyelit'sya zhittya, a za sriblo vsye tsye mozhna mati. navit' u dumtsi svoii nye zloslov na tsarya, i v spal'ni svoii nye klyani bagacha, nyebyesni bo ptakh vidnyesye tvoyu movu, a krilatii rozkazhye pro slovo tvoe...

11

khlib svii puskai po vodi, bo po bagat'okh dnyakh znov znaidyesh iogo. dava i chastku na sim chi i na visim, bo nye znaesh, yakye budye zlo na zyemli. koli pyeryepovnyat'sya khmari doshchyem, to villyut' na zyemlyu iogo. a koli dyeryevina na pivdyen' vpadye chi na pivnich, zalishit'sya na misti, kudi dyeryevina vpadye. khto vvazhae na vi-tyer, nye budye toi siyati, a khto spoglyadae na khmari, nye budye toi zhati. yak nye vidaesh ti, yaka to put' vitru, yak kosti zrostayut' v utrobi vagitnoi, tak nye vi-daesh ti chinu boga, shcho robit' usye. sii rankom nasinnya svoe, ta i pid vyechir khai nye spochivae ruka tvoya, nye znaesh bo ti, kotrye viidye na krashchye tobi, otsye chi otye, chi oboe odnakovo dobri. i svitlo solodkye, i dobre ocham sonsye bachiti, i koli b lyudina zhila i dovgi roki, khai za vsikh ikh vona tishit'sya, i khai pam'yatae dni tyemryavi, bo ikh budye bagato, usye, shcho nadiidye, marnota! tishsya, yu-nachye, svoim molodyetstvom, a syertsye tvoe nyekhai budye vyesyelye za dniv molo-doshchiv tvoikh! i khodi ti dorogami syert-sya svogo i vidinnyam ochyiei svoikh, alye znai, shcho za vsye tsye vprovadit' tyebye bog do sudu! tomu zhyeni smutok vid syert-sya svogo, i viddalyai zlye vid tila tvogo,

bo i ditinstvo, i rannya zhitteva zorya to marnota!

12

i pam'yatai v dnyakh yunatstva svogo pro svogo tvortsya, azh poki nye priidut' zli dni, i nye nastuplyat' lita, pro yaki govoriti ti budyesh: dlya myenye voni nyepriemni! azh poki nye styemnie sontsye, i svitlo, i misyats', i zori, i nye vyernut'sya khmari gusti za doshchyem, u dyen', koli zatryemtyat' ti, khto dim styeryezhye, i zignut'sya muzhni, i spinyat' robotu svoyu mlinari, bo ikh stanye malo, i potyemniyut' ti, khto v vikno vizirae, i dvyeri podviini na vulitsyu zamknyeni budut', yak zmyenshit'sya gurkit mlina, i golos ptashini zamovknye, i zatikhnut' vsi dochki spivuchi, i budut' boyatis' visokogo mistsya, i zhakhi v dorozhi im budut', i migdal' zatsvitye, i obtyazhie kobilka, i zaginye bazhannya, bo lyudina vidkhodit' do vichnogo domu svogo, a po vulitsi budut' khoditi dovkola golosil'niki, azh poki nye pivryet'sya sribnii shnurok, i nye zlomit'sya krugla posudina z zolota, i pri dzhyeryeli nye rozib'et'sya glyek, i nye zlamaet'sya kolo, i nye runye v krinitsyu... i vyernyet'sya porokh u zymlyu, yak buv, a dukh vyernyet'sya znovu do boga, shcho dav buv iogo! naimarnisha marnota, skazav propovidnik, marnota usye!... krim togo, shcho propovidnik buv mudrii, vin navchav shchye narod znannya. vin vazhiv ta doslidzhuvav, sklav bagato pripovistyei. propovidnik pil'nuvav znakhoditi potribni slova, i virno pisav pravdivi slova. slova mudrikh nyemov oti lyeza v girlizi, i mov pozabivani tsvyakhi, skladachi zh takikh sliv, voni dani vid odnogo pastirya. a ponad tye, sinu mii, bud' obyeryezhnii: skladati bagato knizhok nye budy kintsya, a bagato navchatisya muka dlya tila! pidsumok us'ogo pochutogo: boga biisya, i chini iogo zapovidi, bo nalyezhit' tsye kozhnii lyudini! bo bog privyedye kozhnu spravu na sud, i vsye potaemnye, chi dobrye vono, chi likhye!

i stalosya za dniv akhashvyerosha, tsye toi akhashvyerosh, shcho tsaryuvav vid indii azh do yetiopii, sto i dvadtsyt' i sim okrug, za tikh dniv, koli tsar akhashvyerosh zasiv na troni svogo tsarstva, na zamku suzi. tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya spraviv vin gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta dlya svoikh slug viis'ka pyers'kogo ta midiis'kogo, starshikh ta pravityeliv okrug, pokazuyuchi bagatstvo slavi tsarstva svogo i pishnuk slavu svoei vyelichnosti dovgi dni, sto i visimdyesyat dyen'. a po skinchyenni tsikh dniv spraviv tsar dlya vs'ogo narodu, shcho znakhodivsy v zamku suzi, vid vyelikogo i azh do malogo, gostinu na sim dyen' na sadkovomu podvir'i tsars'kogo palatsu. bila, zelyena ta blakitna tkanina, trimana vissonovimi ta purpurovimi shnurami, visila na sribnikh stovptsyakh ta marmurovikh kolonakh. zoloti ta sribni lozha stoyali na pidlozi z plitok z zelyenogo, bilogo, zhovtogo i chornogo marmuru. a napoi podavali v zolotomu posudi, v posudi vsye riznomu, i tsars'kogo vina bulo vyl'mi shchyledro, za vyelikoyu spromozhnistyu tsarya. a pittya bulo za vstanovlyenim poriadkom, nikhto nye primushuvav, bo tsar tak ustanoviv usim znachnim svogo domu, shchob chinili za vpodoboyu kozhnogo. takozh tsaritsya vashti spravila gostinu dlya zhinok v tsars'komu domi tsarya akhashvyerosha. s'omogo dnya, koli tsaryevi stalo vyesyelo na syerts'i vid vina, vin skazav myegumanovi, bizzyeti, kharvoni, bigti, i avagti, zyetarovi ta karkasovi, simom yevnukham, yaki sluzhili pyeryed oblichchiam tsarya akhashvyerosha, privyesti tsaritsyu vashti pyeryed tsaryevye oblichchya v koroni tsars'kii, shchob pokazati narodam ta zvyerkhnikam ii krasu, bo bula vona vrodlyvogo vglyadu. ta tsaritsya vashti vidmovilasya priiti za tsars'kim slovom, shcho bulo pyeryedanye ii chyeryez yevnukhiv. i sil'no zagnivavsy tsar, i v n'omu gorila iogo lyutist'! i skazav tsar do mudryet-siv, shcho znayut' chasi bo tak tsars'ka sprava ishla pyeryed usima, shcho znali zakona ta pravo, a bliz'kimi do n'ogo buli: karshyena, shyetar, admata, parshish, myeryes, marsyena, myemukhan, sim knyaziv pyers'kikh ta midiis'kikh, yaki bachat' tsaryevye oblichchya i sidyat' pyershi v tsarstvi: yak vyelit' zakon, shchob zrobiti z tsaritsyeyu vashti za tye, shcho nye vikonala slova tsarya akhashvyerosha, pyeryedanogo ii chyeryez yevnukhiv? i skazav myemukhan pyeryed tsaryem ta knyazyami: nye pyeryed samim tsaryem provinilasya tsaritsya vashti, alye i pyeryed usima knyazyami ta pyeryed usima narodami, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha. bo tsaritsin uchi-

nok diidye do vsikh zhinok, i sprichinit'sya do pogordzhyennya ikhnikh cholovikiv v ikhnikh ochakh, bo budut' govoriiti: tsar akhashvyerosh skazav buv privyesti tsaritsyu pyeryed oblichchya svoe, ta vona nye priishla! i ts'ogo dnya kazatimut' tye samye knyagini pyers'ki ta midiis'ki, shcho pochuyut' pro tsaritsin uchinok, do vsikh tsars'kikh knyaziv, i budyte bagato pogordi ta gnivut! yakshcho tsaryevi tsye dobrye, nyekhai viidye tsars'kii nakaz vid n'ogo i nyekhai budyte zapisanye v zakonakh pyersii ta midii, i nyekhai nye pominyet'sya, shchob vashti bil'sh nye prikhodila pyeryed oblichchya tsarya akhashvyerosha, a ii tsaryuvannya tsar dast' inshii, lipshii vid nyei. a koli pochuet'sya tsars'kii nakaz, yakii tsar zrobit' vidomim u vsim svoimu tsarstvi, khoch yakye vyelikye vono, to vsi zhinki viddadut' chyst' svoim cholovikam, vid vyelikogo i azh do malogo. i bula priemna tsya rada v ochakh tsarya ta knyaziv, i tsar zrobit' za myemukhanovim slovom. i porozsilav vin listi do vsikh tsars'kikh okrug, do kozhnoi okrugii pis'mom ii, do kozhnogo narodu movoyu iogo, shchob kozhyen cholovik buv panom u domi svoemu, i govovor pro tsye movoyu svogo narodu.

2

po tsikh podiyakh, koli zatikhla lyutist' tsarya akhashvyerosha, zgadav vin pro vashti, i shcho vona zrobita, i shcho bulo zaryadzhyenye pro nyei. i skazali tsars'ki otroki, iogo slugi: nyekhai poshukayut' dlya tsarya divchat, urodlivkh na vglyad panniv, i nyekhai tsar priznachit' uryadnikiv po vsikh okrugakh svogo tsarstva, i nyekhai voni zbyerut' usikh divchat, panniv urodlivogo vglyadu, do zamku suzi, do domu zhinok pid ruku gyegaya, tsars'kogo evnukha, storozha zhinok, i dati im potribnye dlya ikhn'ogo prichyepuryennya. a ta divchina, shcho budyte naikrassha v tsars'kikh ochakh, budyte tsaryuvati zamist' vashti. i bula priemna tsya rada u tsaryevikh ochakh, i vin zrobit tak. a v zamku suzi buv odin yudyeyanin, a im'ya iomu mordyekhai, sin yaira, sina shim'i, sina kishovogo, muzh vyeniyaminivets', shcho buv uzyatii z erusalimu z tim polonom, yakii buv uzyatii razom z ekhonieyu, tsaryem yudinim, yakogo vzyav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. i vin vikhovuvav gadassu, vona zh yestyer, dochku svogo dyad'ka, bo nye mala vona ni bat'ka, ni matyeri. a tsya divchina bula khoroshoi postavi ta vrodlyvogo vglyadu, a koli pomyer ii bat'ko ta mati ii, mordyekhai uzav ii sobi za dochku. i stalosya, koli buv ogoloshenyii tsars'kii nakaz ta zakon iogo, i koli zbiralii bagato divchat do zamku suzi pid ruku gye-

gaya, to vzyata bula i yestyer do tsars'kogo domu pid ruku gyegaya, storozha zhinok. i bula ta divchina khorosha v iogo ochakh, i mala lasku pyeryed nim, i vin prispishiv vidati ii potrebyne dlya ii prichyepuryen-nya i ii chastki, ta datii ii simokh vidpovid-nykh divchat iz tsars'kogo domu. i vin py-eryemistiv ii ta divchat ii do naikrashchogo mist-sya v domi zhinok. yestyer nye viyav-ila ni pro narod svii, ni pro mist-sye svogo narodzhyennya, bo mordyekhai nakazav ii, shchob ts'ogo vona nye viyavlyala. a kozhnogo dnya mordyekhai khodiv do pod-ir'ya domu zhinok, shchob dovidatis', yak maet'sya yestyer ta shcho vona robit'. a koli prikhodila chyerga dlya kozhnoi div-chini vkhoditi do tsarya akhashvyerosha, koli kinchalisya dvanadtsyat' misyatsiv us-тановленого порядку dlya zhinok, bo tak vipovnyalisya dni ikhn'ogo prichyepuryu-vannya: shist' misyatsiv mirovoyu olivoyu, a shist' misyatsiv pakhoshchami ta inshim potrebnim dlya prichyepuryuvannya zhinok, to z tim divchina prikhodila do tsarya: davalosya ii usye, shcho vona skazhye, sh-chob vono ishlo z nyeyu z domu zhi-nok do domu tsars'kogo. vvyechori vona prikhodila, a rankom vona vyertalasya do drugogo domu zhinok pid ruku shaazgaza, tsars'kogo yevnukha, storozha nalozhnits'. vona vzhye nye vkhodila do tsarya, khiba b shcho tsar pozhadav ii, i vona bula pok-likana za im'yam. a koli nastala chyerga dlya yestyeri, dochki avikhaya, mordyekhaevogo dyad'ka, shcho vzyav ii sobi za dochku, sh-chob iti do tsarya, vona nichogo nye zhadala, yak til'ki togo, shcho kazav gyegai, tsars'kii yevnukh, storozh zhinok. i yestyer mala lasku v ochakh usikh, khto ii bachiv! i bula vzyata yestyer do tsarya akhashvyerosha, do tsars'kogo domu iogo, dyesyatogo misy-atsya, vin misyats' tyeyet, s'omogo roku tsaryuvannya iogo. i tsar pokokhav yestyer ponad usikh zhinok, i vona mala prikhil'nist' ta lasku pyeryed iogo oblichchiam ponad usikh divchat, i vin poklav tsars'ku ko-ronu na ii golovu, i zrobiv ii tsaritsyeyu za-mist' vashti. i spraviv tsar vyelikii gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta svoikh slug, gostinu dlya yestyeri, i zrobiv polyegshyen-nya dlya okrug, i dav darunka za tsars'koyu spromozhnistyu. a koli zbiralii divchat drugii raz, to mordyekhai sidiv pri tsars'kii brami. yestyer zhye nye viyavlyala mist-sya svogo narodzhyennya ta narodu svogo, yak nakazav buv ii mordyekhai, bo yestyer vikonuvala mordyekhaevye slovo tak, yak koli bula v n'ogo na vikhovanni. timi dnyami, koli mordyekhai sidiv u tsars'kii brami, roznivalisya bigtan ta tyeryesh, dva tsars'ki yevnukhi zo storozhiv porogiv, i zadumuvali prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i stala vidoma tsya rich

mordyekhaevi, i vin donis pro tsye tsaritsi yestyer, a yestyer pyeryekazala tsaryevi v imyeni mordyekhaya. i bula rozvidana tsya sprava, i znaidyeno tak, i ti oboe buli po-vishyeni na shibyeni. i bulo zapysane tsye v khronitsi pyeryed oblichchiam tsars'kim.

3

po tsikh podiyakh tsar akhashvyerosh zvyelichiv gamana, sina gammyedatovogo, agag'yanina, i povishchiv iogo, i postaviv iogo krislo ponad usikh knyaziv, shcho buli z nim. a vsi tsaryevi rabi, shcho buli v tsars'kii brami, padali na kolina ta vklonyal-isa gamanovi, bo tak pro n'ogo nakazav tsar. a mordyekhai nye padav na kolina i nye vklonyavsyia. i skazali tsars'ki rabi, sh-cho buli v tsars'kii brami, do mordyekhaya: chogo ti pyeryestupaesh tsaryevogo nakaza? i stalosya, yak voni govorili do n'ogo dyen'-u-dyen', a vin nye slukhavsyia ikh, to voni donyesli gamanovi, shchob poba-chiti, chi vtrimaet'sya mordyekhai u svoim slovi, bo vin viyaviv im, shcho vin yudyeyanin. i pobachiv gaman, shcho mordyekhai nye padae na kolina i nye vk-lonyaet'sya iomu, i gaman pyeryepovnivsyia lyutistyu... i pogordzhuvav vin u svoikh ochakh prostyagnuti ruku svoyu nye til'ki na mordyekhaya, samogo iogo, bo donyesli iomu pro mordyekhaiv narod, i gaman shukav vipadku vigubiti vsikh yudyeyan, shcho buli v us'omu akhashvyeroshyevomu tsarstvi, narod mordyekhaiv. pyershogo misyatsya, vin misyats' nisan, dvanadt-syatogo roku tsarya akhashvyerosha, ki-dano pura, tsyebto zhyeryebka, pyeryed gamanom iz dnya na dyen' ta z misy-atsya na misyats', i zhyeryeb upav na dvanadtsyatii misyats', vin misyats' adar. i skazav gaman do tsarya akhashvyerosha: e odin narod, rozporoshyeni ta podilyeni mizh narodami v usikh okrugakh tvogo tsarstva, a zakoni ikh riznyat'sya vid zakoniv usikh narodiv i zakoniv tsars'kikh voni nye vikonuyut', i tsaryevi nye varto pozostavly-ati ikh. yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye napisano vigubiti ikh, a ya vidvazhu dyesyat' tisyach talantiv sribla na ruki robitnikiv, shchob unyesli do tsars'kikh skarbnits'! i znyav tsar pyersnya svogo zo svoei ruki, i dav iogo gamanovi, sinovi gammyedatovomu, agag'yaninovi, nyenavis-nikovi yudyev. i skazav tsar do gamana: tsye sriblo viddayu tobi, i daet'sya tobi i toi narod, shchob robiti z nim, yak ugodno v ochakh tvoikh! i buli poklikani tsars'ki pisari pyershogo misyatsya trinadtsyatogo dnya v n'omu, i bulo napisano vsye tak, yak nakazav gaman do tsars'kikh satrapiv ta do namisnikiv, shcho buli nad kozh-noyu skrugoyu, i do knyaziv kozhnogo nar-

odu, do kozhnoi okrugi pis'mom iogo, i do kozhnogo narodu movoyu iogo; v imyeni tsarya akhashvyerosha bulo napisano, i pripyechatano bulo tsars'kim pyersnyem. i buli poslani listi chyeryez gintsiv do vsikh tsars'kikh okrug, shchob buli povigublyuvani, pobiti ta ponishchenyi vsi yudyei vid khloptsya i azh do starogo, diti ta zhinki odnogo trinadtsyatogo dnya misyatsya dvanadtsyatogo, vin misyats' adar, a zdobich po nikh pograbuvati. vidpis iz ts'ogo lista shchob buv vidanii yak zakon, u kozhnii okruzi, i ogoloshenyi dlya vsikh narodiv, shchob buli gotovi na tsyei dyen'. gintsii viishli, pignani tsaryevim slovom. a zakon buv vidanii v zamku suzi. a tsar ta gaman sili do pittya, a misto suzi bulo v zamishanni.

4

a mordyekhai dovidavsvya pro vsye, shcho bulo зроблено. i rozdyer mordyekhai odyezhu svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye ta posipavsvya popyelom, i viivsh na syeryedinu mista, ta i krichav krikom sil'nim ta girkim! i priishov vin azh pid tsars'ku bramu, bo nye mozhna bulo vkhoditi v tsars'ku bramu v vyeryetishchnomu ubranni. a v kozhnii okruzi ta mistsi, kudi dokhodilo slovo tsarya ta iogo zakon, buli dlya yudyeiv vyelika zhaloba, i pist, i plach, i golosinnya, a vyeryetishchye ta popyel buli lozhyem dlya bagat'okh... i priishli divchata yestyerini i yevnukhi ii, ta i donyesli ii pro tsye. i duzhye zatryemtila tsaritsya, i poslala odyezhu zodyagnuti mordyekhaya ta znyati z n'ogo iogo vyeryetishchye, ta vin nye priinyav. i poklikala yestyer gatakha, odnogo z yevnukhiv tsarya, yakogo vin pristaviv do nyei, i nakazala iomu dovidatisya pro mordyekhaya, shcho to z nim, i chogo to zhaloba? i viishov gatakha na mis'ku ploshchu, shcho pyeryed tsars'koyu bramoyu. i vivyav iomu mordyekhai usye, shcho spitkalo iogo, i pro sumu sribla, yaku gaman skazav vidvazhiti do tsars'koi skarbnitsi za yudyeiv, shchob vigubiti ikh. i vin dav iomu vidpisa lista zakonu, shcho buv vidanii u suzakh na vigublyennya ikh, shchob pokazav yestyeri, ta shchob donis ii, i shchob nakazav ii piti do tsarya blagati iogo ta prositi pyeryed iogo oblichchiam za ii narod. i priishov gatakha, i donis yestyeri mordyekhaevi slova. i skazala yestyer do gatakha, i nakazala iomu pyeryekazati mordyekhaevi: usi tsars'ki rabi ta narod tsars'kikh okrug znayut', shcho kozhyen cholovik ta zhinka, shcho priidye do tsarya do vnutrishn'ogo podvir'ya nypoklikanii, odin iomu zakon, ubiti iogo, okrim togo, komu tsar prostyagnye zolotyie byerlo, i budye vin zhiti. a myenye nye

klichut' vkhoditi do tsarya ot uzhye tridtsyat' dyen'... i pyeryekazali mordyekhaevi yestyerini slova. i skazav mordyekhai vidpovisti yestyeri: nye dumai v dushi svoii, shcho vtyechyesh do tsars'kogo domu odna z usikh yudyeiv... bo yakshcho spravdi budyesh ti movchati ts'ogo chasu, to polyegshyennya ta vryatuvannya priidye dlya yudyeiv z inshogo mistysya, a ti ta dim tvogo bat'ka poginyetye. a khto znae, chi nye na chas, yak otsyei, dosyagla ti tsarstva!... i skazala yestyer vidpovisti mordyekhaevi: idi, zbyeri vsikh yudyeiv, shcho znakhodyat'sya v suzakh, i postit' za myenye, i nye izhtye i nye piitye tri dni, nich ta dyen'. takozh ya ta divchata moi budyemo postiti tak, i tak priidu do tsarya, khoch tsye nye budye za zakonom. a yakshcho ya zaguinu, to zaguinu... i pishov mordyekhai, i zrobiv usye, yak zvyelila iomu yestyer.

5

i stalosya tryet'ogo dnya, i vbrala yestyer tsars'ki shati, ta i stala na vnutrishn'omu podvir'i tsars'kogo domu, navproti tsars'kogo domu. a tsar sidiv na troni svogo tsarstva v tsars'komu domi navproti vkhodu do domu. i stalosya, yak tsar pobachiv tsaritsyu yestyer, shcho stoit' u brami, to znaishla vona lasku v ochakh iogo. i tsar prostyagnuv yestyeri zolotyie byerlo, shcho v rutsi iogo, a yestyer pidiishla i dotorknulasya do kintsya byerla. i skazav do nyei tsar: shcho tobi, tsaritsye yestyer? i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye danye tobi! a yestyer vidkazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai priidye tsar ta gaman s'ogodni na gostinu, yaku ya vchinyu iomu! i skazav tsar: skorishye poklichyte gamana, shchob vikonati yestyerini slova! i priishov tsar ta gaman u gostinu, shcho vchinila yestyer. i skazav tsar do yestyeri pri pittii vina: yakye zhadannya tvoe? i budye tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye zroblyenye! i vidpovila yestyer ta i skazala: moe zhadannya ta moe prokhannya takye: yakshcho znaishla ya lasku v tsaryevikh ochakh, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, shchob vvolti zhadannya moe i shchob vikonati prokhannya moe, nyekhai priidye tsar ta gaman na gostinu, shcho zroblyu im, i vzavtra ya zroblyu za tsaryevim slovom. i viivsh gaman togo dnya radisni ta dobrosyerdii. ta koli gaman pobachiv mordyekhaya v tsars'kii brami, i vin nye vstav i nye zatryemtiv pyeryed nim, to gaman pyeryepovnivsvya lyutistyu na mordyekhaya. ta strimavsvya gaman, i priishov do svogo domu. i poslav vin poklikati svoikh priyatyliv ta zhinku svoyu

zyeryesh. i rozpoviv im gaman pro slavu svogo bagatstva, ta pro chislyennist' siniv svoikh, ta pro vsye, yak zvyelichiv iogo tsar, i yak pidnyav iogo ponad knyaziv ta slug tsaryevikh. i skazav gaman: a tsaritsya yestyer nye privyela z tsaryem na gostinu, yaku zrobila, nikogo, krim myenye. i takozh nazavtra ya poklikanii do nyei z tsaryem! ta vsye tsye nichogo nye vartye myeni ts'ogo chasu, doki ya bachu togo yudyea mordyekhaya, shcho sidit' u tsars'kii brami!... i skazala do n'ogo zhinka iogo zyeryesh ta vsi iogo priyateli: nyekhai prigotuyut' shibyenitsyu, visoku na p'yat-dyesyat liktiv, a ranom skazhi tsaryevi, i nyekhai povisyat' na nii mordyekhaya, i pidyesh z tsaryem radisnii na gostinu! i bula priemna ta rada dlya gamana, i zrobiv vin tu shibyenitsyu.

6

tiei nochi vtik buv son vid tsarya, i vin skazav prinyesti knigu pam'ya-tok, khroniki, i voni chitalisya pyeryed oblichchiam tsars'kim. i znaidyenye bulo napisanye, shcho mordyekhai donis na bigdana ta tyeryesha, dvokh tsars'kikh yevnukhiv, zo storozhiv poroga, shcho zadumuvali buli prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i skazav tsar: yaka chyest' ta gidnist' zroblyena mordyekhaevi za tsye? i skazali tsaryevi otroki, shcho prislugovuvali iomu: nichogo iomu nye zroblyeno... i spytav tsar: khto na podvir'i? a gaman priishov na zovnishne podvir'ya tsars'kogo domu, shchob skazati tsaryevi povisiti mordyekhaya na tii shibyenitsi, yaku prigotoviv dlya n'ogo. i skazali otroki tsarya do n'ogo: os' gaman stoit' na podvir'i. i skazav tsar: nyekhai uviidye! i gaman uviishov, a tsar iomu skazav: shcho zrobiti z cholovikom, yakomu tsar khochye chyesti? i podumav gaman u syertsii svoim: komu zh tsar zazhadae vchiniti chyest' bil'shye, yak myeni? i vidpoviv gaman tsaryevi: tomu cholovikovi, yakomu tsar zhadae chyesti, nyekhai prinyesut' tsaryevu odyezhu, yaku tsar zodyagav, ta konya, shcho tsar izdiv na n'omu, i shchob bula dana tsars'ka korona na iogo golovu. i dati tsyu odyezhu ta ts'ogo konya na ruku kotrogos' iz starshikh knyaziv tsaryevikh. i nyekhai zodyagnut' togo cholovika, yakomu tsar zhadae chyesti, i nyekhai vozyat' iogo na koni na mis'kii ploshchi, i nyekhai klichut' pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i skazav tsar do gamana: pospishi, viz'mi odyezhu ta konya, yak kazav ti, i zrobi tak yudyeevi mordyekhaevi, shcho sidit' u tsars'kii brami. nye propusti nichogo zo vs'ogo, shcho ti govori! i vzyav gaman odyezhu ta konya,

i zodyagnuv mordyekhaya, i voziv iogo na mis'kii ploshchi, i krichav pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i vyernuvsyia mordyekhai do tsars'koi brami, a gaman pospishiv do domu svogo sumnii ta zakrivshi golovu... i rozpoviv gaman zhintsi svoii zyeryeshi ta vsim priyatelyam swoim usye, shcho spitalo iogo. i skazali iomu mudryetsi iogo ta zhinka iogo zyeryesh: yakshcho z yudyeis'kogo nasinnya mordyekhai, pyeryed yakim zachav ti padati, to nye pyeryemozhyyesh iogo, bo diisno vpyadyesh pyeryed nim!... shchye voni govori! z nim, a yevnuhki tsars'ki pribuli i pospishili vidyvesti i gamana na gostinu, yaku zrobila yestyer.

7

i priishov tsar ta gaman na gostinu tsaritsi yestyer. i skazav tsar do yestyeri takozh drugogo dnya pri pitti vina: yakye zhadannya tvoe? i budye tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye zroblyeno! i vidpovila tsaritsya yestyer ta i skazala: yakshcho znaisla ya lasku u ochakh tvoikh, o tsaryu, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye danye myeni zhittya moe na zhadannya moe, a narod mii na prokhannya moe! bo prodani mi, ya ta narod mii, na vigublyennya, na zabii ta na pogibil'... ta koli b mi buli prodani na rabiv ta na nyevil'nits', movchala b ya, bo tsyei utisk buv bi nye vartii tsaryevogo zanyepokoennya... todi skazav tsar akhashvyerosh, i poviv do tsaritsi yestyeri: khto to vin, i dye toi, shcho iogo syertsye napovnilo iogo vidvagoyu chiniti tak? i skazala yestyer: nye-navisnik ta vorog tsye zlii gaman! i gaman pyeryelyakavsyia pyeryed oblichchiam tsarya ta tsaritsi... a tsar u svoii lyutosti ustav vid gostini, i viishov do palatovogo sadu. a gaman stav prositi tsaritsyu yestyer za zhittya svoe, bo pobachiv, shcho zagrozhue iomu likho vid tsarya... i tsar vyernuvsyia z palatovogo sadu do domu pittya vina, a gaman pripav do lizhka, shcho na n'omu bula yestyer. i tsar skazav: chi khochyyesh takozh zbyezhchyesti! tsaritsyu v myenye v domi? yak til'ki tsye slovo viishlo z tsaryevikh ust, to zakrili gamanovyie oblichchya... i skazav kharovna, odin z yevnukhiv pyeryed tsaryevim oblichchiam: ta os' shibyenitsya, yaku zrobiv gaman dlya mordyekhaya, shcho govori dobroye na tsarya, yaka stoit' u gamanovomu domi, visoka na p'yatdyesyat liktiv. i skazav tsar: povist'ye iogo na nii! i povisili gamana na shibyenitsi, yaku vin prigotoviv buv dlya mordyekhaya, a lyutist' tsaryeva vtikhla...

togo dnya tsar akhashvyerosh viddav tsaritsi yestyeri dim gamana, nyenavisnika yudyeiv, a mordyekhai stav pyeryed tsaryevye oblichchya, bo yestyer viyavila, khto vin dlya nyei. i znyav tsar svogo pyersnya, shcho zabrav vid gamana, ta i dav iogo mordyekhaevi, a yestyer nastanova mordyekhaya nad gamanovim domom. i yestyer dali govorila pyeryed oblichchyam tsarya. i vpala vona pyeryed iogo nogami, i plakala ta blagala iogo vidvyernuti likho agag'yanina gamana ta zadumi iogo, yaki zadumuvav buv na yudyeiv... i prostyagnuv tsar do yestyeri zoloty byerlo, a yestyer ustala i stala pyeryed tsaryevim oblichchyam, ta i skazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, i yakshcho znaishla ya lasku pyeryed oblichchyam iogo, i vgodna tsya rich pyeryed tsaryevim oblichchyam ta vgodna ya v ochakh iogo, nyekhai budye napisano, shchob buli povyerneni ti listi zadumiv agag'yanina gamana, gammyedatovogo sina, shcho napisav buv povigublyuvati yudyeiv, yaki e v tsaryevikh okrugakh. bo yak ya mogla b divitisya na likho, shcho spitkae narod mii, i yak ya mogla b divitisya na zagibil' rodu svogo? i skazav tsar akhashvyerosh do tsaritsi yestyeri ta do yudyeianina mordyekhaya: os' ya dav yestyeri dim gamana, a iogo povisili na shibyeniitsi za tye, shcho prostyag buv ruku svoyu na yudyeiv. a vi pishit' do yudyeiv, yak dobre v vashikh ochakh, v imyeni tsarya, i pripyechataitye tsars'kim pyersnyem, bo lista, shcho buv napisanii v imyeni tsarya ta buv pripyechatanii tsars'kim pyersnyem, nye mozna vidminiti. i buli poklikani tsars'ki pisari togo chasu, misyatsya tryet'ogo, vin misyats' sivan, dvadtsyat' i tryet'ogo dnya v n'omu, i bulo napisanye vsye, yak nakazav buv mordyekhai, do yudyeiv, i do satrapiv, i namisnikiv, i zvyerkhniv okrug, shcho vid godu i azh do kushu, sto i dvadtsyat' i sim okrug, i do kozhnoi okrug i pis'mom ii, i do kozhnogo narodu movoyu iogo, ta do yudyeiv ikhnim pis'mom ta ikhn'oyu movoyu. i ponapisuvav vin listi v imyeni tsarya akhashvyerosha, i popripyechatuvav pyersnyem tsars'kim, i poslav chyeryez gintsv na konyakh, yaki izdyat' na dyerzhavnikh konyakh, konyakh baskikh, shcho tsar dav pravo yudyeiam, yaki zhivut' u kozhnomu misti, zibratisya i stati za svoe zhittya, vigubiti, zabiti ta pogubiti vsyake viis'ko narodu ta okrug, shcho nyenavidyat' ikh, dityei ta zhinok, a zdobich po nikh rozgrabuvati, odnogo dnya po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha, trinadtsyatogo dnya dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar. vidpis ts'ogo lista

shchob buv vidanii, yak zakon, u kozhnii okruzi, poslanii buv vidkritii dlya vsikh narodiv, i shchob yudyei buli gotovi na toi dyen' pomstitisya na svoikh vorogakh. gintsi, shcho poikhali vyerki na shvidkikh konyakh, viishli, prispishyeni ta pignani tsars'kim slovom. a tsyei nakaz buv dani u zamku suzi. a mordyekhai viishov z-pyeryed tsaryevogo oblichchya v tsars'kii odyezhi, blakitnii ta bilii, a na n'omu vyelika zolota korona ta vissonnii i purpurovii zavii. i misto suzi radilo ta tishilosya! yudyeiam bulo todi svitlo, i radist', i vyesyelist', i chyest'! i v kozhnii okruzi ta v kozhnomu misti, kudi dosyagae slovo tsarya ta zakon iogo, bula yudyeiam radist' ta vyesyelist', byenkyet ta svyato! i bagato-khto z narodiv krayu stali yudyeiam, bo na nikh napav strakh pyeryed yudyeiam.

9

a dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar, trinadtsyatogo dnya v n'omu, koli nakaz tsarya ta zakon iogo mali buti vikonani, dnya, koli vorogi yudyeiv spodivalisya zapanuvati nad nimi, povyernulosya tye tak, shcho voni, yudyei, zapanuvati nad nyenavisnikami svoimi, zibratisya yudyei v svoikh mistakh po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha, shchob prostyagnuti ruku na tikh, shcho zadumuvati im likho, ta nikhto nye stav pyeryed nimi, bo strakh pyeryed nimi napav na vsi narodi. a vsi zvyerkhniki okrug, i satrapi, i namisniki, i vikonavtsi tsars'koi pratsi pidtrimuvati yudyeiv, bo napav na nikh strakh pyeryed mordyekhaem. bo mordyekhai stav vyelikim u tsars'komu domi, a vistka pro n'ogo pokotilas' po vsikh okrugakh, bo toi cholovik, mordyekhai, usye ris. i bili yudyei vsikh svoikh vorogiv, pobivayuchi myechyem, i zabivayuchi ta vigublyuyuchi ikh, i robili z svoimi vorogami za svoeyu voleyuu. a v zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvati p'yat' sotyen' cholovika, i parshandatu, i dalfona, i aspatu, i porata, i adaliyu, i aridata, i parmashtu, i arisaya, i aridaya, i vaizata, dyesyat'okh siniv gamana, gammyedatovogo sina, nyenavisnika yudyeiv, zabili, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. togo dnya chislo zabitikh u zamku suzi priishlo pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar do tsaritsi yestyeri: u zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvati p'yat' sotyen' cholovika ta dyesyat'okh gamanovikh siniv. shcho voni zrobili v ryeshi tsaryevikh okrug? i yakye zhadannya tvoe? i budye tobi vvolyenye. i yakye shchye prokhannya tvoe? i budye zroblyenye. i vidpovila yestyer: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye danye yudyeiam, shcho v suzakh, takozh

uzavtra vchiniti za zakonom ts'ogo dnya, a dyesyat'okh gamanovikh siniv nyekhai povisyat' na shibyenitsi. i skazav tsar, shchob bulo зроблено tak, i buv daniy zakon u suzakh, a dyesyat'okh gamanovikh siniv povisili. i zibralisya yudyei, shcho v suzakh, takozh chotirnadtsyatogo dnya misyatsya adar, i vibili v suzakh tri sotni cholovika, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. a ryeshat yudyeiv, shcho zhili po tsars'kikh okrugakh, zibralisya ta i stali do boyu za svoe zhittya, i vidpochili vid vorogiv svoikh. i pozabivali voni mizh svoimi nyenavisnikami simdyesyat i p'yat' tisyach, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. tsye bulo trinadtsyatogo dnya misyatsya adara, a chotirnadtsyatogo v n'omu nastav mir, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. a yudyei, shcho v suzakh, zibralisya trinadtsyatogo dnya v n'omu ta chotirnadtsyatogo v n'omu, a mir mali p'yatnadtsyatogo dnya v n'omu, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. tomu to yudyei nyeogorodzhynikh syelishch, shcho sidyat' po nyeogorodzhynikh mistakh, robylat' chotirnadtsyatii dyen' misyatsya adara dnyem radosti i gostini ta svyata, ta dnyem posilannya darunkiv odin odnomu. a mordyekhai opisav tsi podii, i porozsilav listi do vsikh yudyeiv, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha, do bliz'kikh ta dalyekikh, shchob voni postanovili svyatkuvati chotirnadtsyatii dyen' misyatsya adara ta p'yatnadtsyatii dyen' u n'omu kozhnogo roku, yaki ti dni, koli yudyei vidpochili vid vorogiv svoikh, i yak toi misyats', koli im sum obyernuvsya na radist', zhaloba na svyato, shchob zrobiti ikh dnyami gostini ta radosti, i posilannya darunkiv odin odnomu ta darunkiv ubogim. i priinyali yudyei tsye, shcho zachali robiti, i pro shcho napisav im mordyekhai, shcho agag'yanin gaman, sin gammyedativ, nyenavisnik usikh yudyeiv, zamishlyav buv na yudyeiv, shchob vigubiti ikh, i kidav pura, tsyebto zhyeryebka, na zbyentyezhyennya ikh ta na zgubu ikhnyu. ta koli priishla vona, yestyer, pyeryed oblichchya, tsarya vin nakazav listom: nyekhai obyernyet'sya iogo zlii zadum, yakogo vin zadumav buv na yudyeiv, na iogo golovu! i povisili iogo ta siniv iogo na shibyenitsi. tomu to i nazvali tsi dni: purim, vid imyeni pur. tomu to zgidno zo vsima slovami ts'ogo lista, i shcho voni bachili pro tsye i shcho trapiłosya z nimi, yudyei postanovili i priinyali na syebye i na nashchadkiv svoikh, ta na vsikh, khto poednaet'sya z nimi, i nye vidstuplyat', alye shchob svyatkuvati dva ti dni kozhnogo roku zgidno z napisanim pro nikh ta zgidno z ikhnim chasom. a dni tsi mayut' spominatisya ta svyatkuvatisya v kozhnomu pokolinni, u kozhnomu rodi, u kozhnii okruzi, u kozhnomu

misti. a tsi dni, purim, nye minut'sya mizh yudyeiyami, a pam'yat' pro nikh nye skinchit'sya z ikhn'ogo nasinnya. i napisala tsaritsya yestyer, dochka avikhailova, ta yudyeyanin mordyekhai z sil'nim domagannyam drugii raz pro tye, shchob vikonyati ts'ogo lista pro purim. i porozsilav vin listi do vsikh yudyeiv, do sta i dvadtsyati i syemi okrug akhashvyeroshovogo tsarstva, zo slovami miru ta pravdi, shchob voni vikonyali ti dni purim u ikh oznachyenykh chasakh, yak postanoviv pro nikh yudyeyanin mordyekhai ta tsaritsya yestyer, i yak voni sami postanovili na syebye ta na nashchadkiv svoikh pripisi postiv ta ikhn'ogo golosinnya. a yestyerin nakaz stvyerdiv tsi pripisi pro purim, i bulo tsye zapisanye v knigu.

10

i naklav tsar akhashvyerosh daninu na zymlyu ta na mors'ki ostrovi. a vvyes' chin iogo sili ta iogo litsars'kikh dil, i vira znii opis vyelichnosti mordyekhaya, shcho zvyelichiv iogo tsar, os' voni opisani v knizi khronik tsariv midii's'kikh ta pyers'kikh. bo yudyeyanin mordyekhai buv drugii po tsari akhashvyeroshi, i vyelikii dlya yudyeiv, i milii dlya bagat'okh brativ svoikh, yakii shukav dobra dlya narodu svogo i govori v mir! dlya vsikh nashchadkiv svoikh.

za tryet'ogo roku tsaryuvannya ioyakima, yudinogo tsarya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do erusalimu, ta i obliig iogo. i dav navstryechu' v iogo ruku ioyakima, yudinogo tsarya, ta chastinu posudu bozhogo domu, i vin virpraviv ikh do krayu vavilons'kogo, do domu svogo boga, a posud vidpraviv do skarbnychogo domu svogo boga. i skazav tsar do ashyenaza, nachal'nika iogo yevnukhiv, shchob privyesti z izrail'yevikh siniv, i z tsars'kogo, i z shlyakhyets'kogo rodu, yunakiv, shcho nyema v nikh zhodnoi vadi, i voni vrodlyvogo viglyadu ta rozumni v usyaki mudrosti, i zdibni do znannya, i rozumiut' nauku, i shchob u nikh bula motornist' sluzhiti v tsars'komu palatsi, i shchob navchaty ikh knig ta movi khaldyeyv. i priznachiv im tsar shchodyennu pozhivu, z tsars'koi izhi ta z vina, shcho sam iogo piv, a na ikhne vikhovannya tri roki, a po zakinchyenni ikh stanut' voni pyeryed tsars'kim oblichchiam. i buli syeryed nikh z yudinikh siniv daniil, ananiya, misail ta azariya. a nachal'nik yevnukhiv dav im inshi imyena, i dav daniilovi im'ya valtasar, a ananii shadrakh, a misailovi myeshakh, a azarii avyed-nyego. i poklav daniil sobi na syertsye, shcho vin nye oskvyernit'sya izhyeyu tsarya ta pitvomo, shcho toi sam iogo piv, i prosiv vid nachal'nika yevnukhiv, shchob nye oskvyernitisya. i dav bog daniilovi lasku ta milist' pyeryed nachal'nikom yevnukhiv. i skazav nachal'nik yevnukhiv do daniila: boyus' ya svogo pana tsarya, bo vin viznachiv vashu izhu ta vashye pitvo. bo koli b vin pobachiv vashye oblichchya khudishim, nizh u tikh yunakiv, shcho vashogo viku, to vi zrobitye moyu golovu vinuvatoyu pyeryed tsaryem. i skazav daniil do starshogo, yakogo nachal'nik yevnukhiv priznachiv nad daniilom, ananieyu, misailom ta azariyu: viprobui no svoikh rabiv dyesyat' dyen', i nyekhai dayut' nam iz yarinu, i mi budyemo isti, ta vodu i budyemo piti. i nyekhai z'yavlyat'sya pyeryed toboyu nashi oblichchya ta oblichchya tikh yunakiv, shcho idyat' tsars'ku izhu, i zgidno z tim, shcho pobachish, zrobi zo svoimi rabami. i toi poslukhavsya ikh u ts'omu, i viprobouvav ikh dyesyat' dyen'. a po dyesyati dnyakh ikhnii viglyad viyavivsya krashchim, i voni buli zdorovishi na tili, anizh usi ti yunaki, shcho ili tsars'ku izhu. i tsyei starshii vidnosiv ikhnyu izhu ta vino ikhn'ogo pittya, a davav im yarinu. a tsi chyetyvero yunakiv, dav im bog piznannya ta rozuminnya v kozhnii knizhtsi ta mudrosti, a daniil rozumivsya na vsyakomu vidinni ta snakh. a na kinyets' tikh dniv, koli tsar skazav privyesti ikh, to nachal'nik yevnukhiv priviv ikh pyeryed

oblichchya navukhodonosorovye. i tsar rozmovlyav z nimi, i zo vsikh nikh zhodyen nye buv znaidenyi takim, yak daniil, ananiya, misail ta azariya. i voni stavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. a vsyaku spravu mudrosti ta rozumu, shcho shukav vid nikh tsar, to vin znaishov ikh udyesyatyero mudrishimi vid usikh charivnikiv ta zaklinachiv, shcho buli v us'omu iogo tsarstvi. i buv daniil tam azh do pyershogo roku tsarya kira.

2

a za drugogo roku navukhodonosorovogo tsaryuvannya prisnilisya navukhodonosorovi sni. i zanyepokoivsya dukh iogo, i son iogo utik vid n'ogo. i skazav tsar poklikati charivnikiv ta zaklinachiv, i chakluniv ta khaldyeyv, shchob rozpovili tsaryevi iogo sni. i voni poprikhodili, i postavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. i skazav do nikh tsar: snivsya myeni son, i zanyepokoivsya dukh mii, shchob piznati toi son. a khaldyey govoreli tsaryevi po-aramyeyis'komu: tsaryu, zhivi naviki! rozkazhi pyershye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav do khaldyeyv: moe slovo nyevidklichnye: yakshcho vi nye rozpovistye myeni sna ta iogo rozv'yazku, budyetye pochyetyvertovani, a vashi domi obyernut'sya v ruini. a yakshcho vi rozpovistye son ta iogo rozv'yazku, odyerzhitye vid myenye dari i nagorodu ta vyeliku chyest'; tomu ob'yavit' myeni son ta iogo rozv'yazku. voni vidpovili vdrugye ta i skazali: tsar pyershye rozkazhye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav: ya znayu napyevno, shcho vi khochyetye vigrati chas, bo bachitye, shcho slovo moe nyevidklichnye. yakshcho vi nye rozkazhyetye myeni sna, to odin u vas zadum, bo vi zmovilisya govoreti pyeryedo mnoyu lozh ta nyeppravdu, azh poki zminit'sya chas. tomu rozkazhit' myeni son, i ya piznay, shcho vi ob'yavitye myeni, i iogo rozv'yazku. khaldyey vidpovili pyeryed tsaryem ta i skazali: nyema na sukhodoli lyudini, shcho mogla b ob'yaviti tsaryevu spravu, bo zhodyen vyelikii ta panivnii tsar nye pitavsya takoi ryechi vid zhodnogo charivnika i zaklinacha ta khaldyeya. a sprava, pro yaku pitaet'sya tsar, tyazhka, i nyemae takikh, shcho ob'yavili b ii pyeryed tsaryem, okrim bogiv, shcho nye mayut' svoikh myeshkan' razom iz tilom. za tsye tsar rozgnivavsya, ta sil'no rozpinyinvsya, i nakazav vigubiti vsikh vavilons'kikh mudryetsiv. i viishov nakaz, i vbiivali mudryetsiv, i shukano daniila ta iogo tovarishiv, shchob povbivati. togo chasu daniil rozpoviv rozvazhno ta rozumno ariokhovi, nachal'nikovi tsars'koi storozhi, shcho viishov buv pobivati vavilons'kikh mudryet-

siv. vin zagovoriv ta i skazav ariokhovi, tsars'komu vladitsi: chomu takii zhorstokii nakaz vid tsarya? todi ariokh rozpoviv daniilovi spravu. i daniil uviishov, i prosiv prositi vid tsarya, shchob dav iomu chasu, i vin ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. todi daniil pishov do svogo domu, i zavidomiv pro spravu tovarishiv svoikh, ananiyu, misaila ta azariyu, shchob prosili milosti vid nyebyesnogo boga na tsyu taemnitsyu, shchob nye vigubili daniila ta tovarishiv iogo razom z ryesh toyu vavilons'kikh mudryetsiv. todi daniilovi vidkrita bula taemnitsya v nichnomu vidinni, i daniil proslaviv nyebyesnogo boga. daniil zagovoriv ta i skazav: nyekhai budyе blagoslovyennye bozhye im'ya vid viku i azh do viku, bo iogo mudrist' ta sila. i vin zminyae chasi ta pori roku, skidae tsariv i nastanovlyae tsariv, dae mudrist' mudrim, i piznannya rozumnim. vin vidkrivae gibokye ta skhovanye, znae tye, shcho v tyemyryavi, a svitlo spochivae z nim. tobi, bozhye bat'kiv moikh, ya dyakuyu ta slavlyu tyebye, shcho ti dav myeni mudrist' ta silu, a tyepper vidkriv myeni, shcho ya vid tyebye prosiv, bo ti vidkriv nam spravu tsaryevu. potom daniil pishov do ariokha, yakogo tsar priznachiv vigubiti vavilons'kikh mudryetsiv. pishov vin ta i tak iomu skazav: nye gubi vavilons'kikh mudryetsiv! zavyedi myenye pyeryed tsarya, i ya ob'yavlyu tsaryevi rozv'yazku sna. todi ariokh nyegaino priviv daniila pyeryed tsarya, ta i skazav iomu tak: znaishov ya muzha z siniv yudinogo vighnannya, shcho ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. tsar zagovoriv ta i skazav daniilovi, shcho iomu bulo imyennya valtasar: chi ti mozh'yesh ob'yaviti myeni son, yakogo ya bachiv, ta iogo rozv'yazku? daniil vidpoviv pyeryed tsaryem ta i skazav: taemnitsi, pro yaku pitaet'sya tsar, nye mozhut' ob'yaviti tsaryevi ani mudryetsi, ani zaklinachi, ani charivniki, ani vishchuni. alye e na nyebyesakhh bog, shcho vidkrivae taemnitsi, i vin zavidomiv tsarya navukhodonosora pro tye, shcho budyе v kintsii dniv. tvii son ta vidinnya tvoei golovi na lozhi tvoim otsye voni: tobi tsaryu, prikhodili na lozhye tvoe dumki tvoi pro tye, shcho budyе potim, a toi, khto vidkrivae taemnitsyu, pokazav tobi tye, shcho budyе. a myeni tsya taemnitsya vidkrita nye chyeryez mudrist', shcho bula b u myeni bil'sha vid mudrosti vsikh zhivikh, a til'ki na tye, shchob ob'yaviti tsaryevi rozv'yazku, i ti piznaesh dumki svogo syert'sya. ti, tsaryu, bachiv, azh os' odin vyelikii bovvan, bovvan tsyei vyelichyezni, a blisk iogo duzhye sil'nii; vin stoyav pyeryed toboyu, a vighyad iogo buv strashnii. tsyei bovvan takii: golova iogo z chistogo zolota, grudi iogo ta ramyena iogo zo sribla, nutro iogo ta styegno iogo z midi, golinki iogo z zaliza, nogi iogo chastinno z zal-

iza, a chastinno z glini. ti bachiv, azh os' odirvavsya kamin' sam, nye chyeryez ruki, i vdariv bovvana po nogakhh iogo, shcho z zaliza ta z glini, i roztoroshchiv ikh. togo chasu roztoroshchilosya, yak odnye, zalizo, glina, mid', sriblo ta zoloto, i voni stali, nyemov ta polova z toku zhniv, a vityer ikh rozv'yav, i nye znaishlosya po nikh zhodnogo slidu; a kamin', shcho vdariv togo bovvana, stav vyelikoyu goroyu, i napovniv usyu zymelyu. otsye toi son, a iogo rozv'yazku zaraz skazhyemo pyeryed tsaryem. ti, tsaryu, tsar nad tsaryami, yakomu nyebyesnii bog dav tsarstvo, vladu i mits' ta slavu. i skriz', dye myeshkayut' lyuds'ki sini, pol'ova zvyrina ta ptastvo nyebyesnye, vin dav ikh u tvoyu ruku, ta vchiniv tyebye panuyuchim nad usima nimi. ti golova, shcho z zolota, a po tobi postanye inshye tsarstvo, nizhchye vid tyebye, i tsarstvo tryete, inshye, shcho z midi, yakye budyе panuvati nad usieyu zymelyeyu. a tsarstvo chyetyvtyerte budyе sil'nye, yak zalizo, bo zalizo tovchye i rozbi-vae vsye, tak i vono stovchye i rozib'e, yak zalizo, shcho vsye rozbi-vae. a shcho ti bachiv nogi ta pal'tsi chastinno z ganchars'koi glini, chastinno z zaliza, to tsye budyе podilyenye tsarstvo, i v n'omu budyе trokhi zaliznoi mitsi, bo ti bachiv zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu. a pal'tsi nig chastinno z zaliza, a chastinno z glini, to i chastina tsarstva budyе sil'na, a chastina budyе lamliva. a shcho bachiv ti zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu, to voni zmishani budut' lyuds'kim nasinyam, a nye budut' prilyagati odnye do odnogo, yak zalizo nye zmishuet'sya z glinoyu. a za dniv tikh tsariv nyebyesnii bog postavit' tsarstvo, shcho naviki nye zruinuet'sya, i tye tsarstvo nye budyе viddanye inshomu narodovi. vono potovchye i pokinchit' usi ti tsarstva, a samo budyе stoyati naviki. bo ti bachiv, shcho z gori vidirvavsya kamin' sam, nye rukami, i potovk zalizo, mid', glinu, sriblo ta zoloto. vyelikii bog ob'yaviv tsaryevi tye, shcho stanyet'sya potim. a son tsyei pyevnii, i pyevna iogo rozv'yazka! todi tsar navukhodonosor upav na svoe oblichyia i pokloniv'sya daniilovi, i nakazav prinositi iomu khlibnu zhyertvu ta lyubi pakhoshchi! tsar vidpoviv daniilovi ta i skazav: napravdu, shcho vash bog tsye bog nad bogami ta pan nad tsaryami, i vin vidkrivae taemnitsi, koli mig ti vidkriti otsyu taemnitsyu! todi tsar zvyelichiv daniila, i dav iomu chislyenni darunki, i vchiniv iogo panom nad usim vavilons'kim kraem, i vyelikim providnikom nad usima vavilons'kimi mudryetsyami. a daniil prosiv vid tsarya, i vin priznachiv nad spravami vavilons'kogo krayu shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, a daniil buv pri tsars'komu dvori.

tsar navukhodonosor zrobiv buv zolotogo bovvana, zavvishki iomu shistdyesyat liktiv, zavshirshki iomu shist' liktiv. vin postaviv iogo v dolini dura v vavilons'kii okruzi. i tsar navukhodonosor poslav zibrati satrapiv, zastupnikov, pidsatrapiv, radnikov, suddiv, vishchikh uryadnikov ta vsikh okrugovikh volodariv, shchob priishli na posvyachyennya bovvana, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. togo chasu zibralisya satrapi, zastupniki, pidsatrapi, radniki, skarbniki, suddi, vishchi uryadniki ta vsi okrugovi volodari, shchob posvyatiti bovvana, yakogo postaviv tsar navukhodonosor, i postavali navproti bovvana, yakogo postaviv navukhodonosor. a opovisnik zaklikav lunkim golosom: do vas govorit'sya, narodi, lyudi ta yaziki! togo chasu, koli vi pochuetye golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya, flyeiti ta vsilyakogo rodu muziku, padaitye i poklonit'sya zolotomu bovvanovi, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. a toi, khto nye vpadye i nye poklonit'sya, tiei khvili budye vkinyenii do syeryedini palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi. tomu togo chasu, yak usi narodi pochuyut' golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya ta vsilyakogo rodu muziku, popadayut' vsi narodi, lyudi ta yaziki, i poklonyat'sya zolotomu bovvanovi, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. a ts'ogo chasu nablizilisya khaldyeis'ki muzhi, i donosili na yudyeiv. voni zagovorili ta i skazali tsaryevi navukhodonosorovi: tsaryu, zhivi nariki! ti tsaryu, vidav nakaza, shchob kozhyn cholovik, khto pochue golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya i flyeiti ta vsilyakoi muziki, upav i poklonivsia zolotomu bovvanovi. a toi, khto nye vpadye i nye poklonit'sya, budye vkinyenii do syeryedini palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi. e yudyeis'ki muzhi, yakikh ti priznachiv nad spravami vavilons'koi okrug, shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego, tsi muzhi nye zvyernuli na tyebye, tsaryu, uvagi: bogam tvoim nye sluzhat', i zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye vklonyayut'sya. todi navukhodonosor u gnivi ta v lyutosti nakazav privyesti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, i togo chasu tsikh lyudyei privyeli pyeryed tsarya. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav im: shadrakhu, myeshakhu ta avyed-nyego, chi tsye pravda, shcho vi moim bogam nye sluzhitye, a zolotomu bovvanovi, yakogo ya postaviv, nye vklonyaetyesya? tyepper, yakshcho vi gotovi, shchob togo chasu, koli pochuetye golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya i flyeiti ta vsilyakikh rodov muziku, popadali i klanyalisya bovvanovi, yakogo ya zrobiv. a yakshcho vi nye poklonityesya, tiei godini budyetye vkinyeni

do syeryedini palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi, i khto toi bog, shcho vryatue vas vid moikh ruk? shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego vidpovili ta i skazali tsaryevi navukhodonosorovi: mi nye potrebuemo vidpovidati tobi na tsye slovo. yakshcho nash bog, yakomu mi sluzhimo, mozhye vryatuvati nas z palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi, to vin uryatue i z tvoei ruki, o tsaryu! a yakshcho ni, nyekhai budyte tobi, o tsaryu, znanye, shcho bogam tvoim mi nye sluzhimo, a zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye budyemo vklonyatisya! todi navukhodonosor pyeryepovnisvya lyutystyu, i viglyad iogo oblichchya zminivsia proti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego. vin vidpoviv, i nakazav napaliti pich usyemyro ponad tye, yak povinno bulo napaliti ii. i vin nakazav khorobrim viis'kovim muzham, shcho buli v iogo viis'ku, zv'yazati shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shchob ukinuti do palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi. togo chasu tsi muzhi buli pov'yazani v svoikh plashchakh, u svoikh sorochkakh i v svoikh shapakh, i v svoikh ubrannyakh, i buli povkidani do syeryedini palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi. a shcho slovo tsarya bulo gostrye, to pich napalyena bula nadzvichaino sil'no, tak shcho tikh muzhiv, shcho pidimaili, shchob ukinuti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, zabilo ikh ognyaneye polum'ya. a tsi tri muzhi, shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego, upali do syeryedini palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi pov'yazani. todi tsar navukhodonosor zdvivuvavsya, i pospishno vstav, zagovoriv ta i skazav do svoikh radnikov: chi zh nye tr'okh zv'yazanikh muzhiv mi kinuli do syeryedini ognyu? ti vidpovili ta i skazali tsaryevi: pyevnye, tsaryu! vin vidpoviv ta i skazav: tazh ya bachu chotir'okh muzhiv nyepov'yazanikh, shcho khodyat' posyeryed ognyu, i shkodi im nyema, a viglyad togo chyetyvertogo podibnii do bozhogo sina! todi navukhodonosor nablizivsia do chyelyustiv palakhkotyuchoi ognynennoi pyechi, zagovoriv ta i skazav: shadrakhu, myeshakhu ta avyed-nyego, rabi iogo, boga vsyevishn'ogo, viidit' i priidit'! todi shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego vishli z syeryedini ognyu. i zibralisya satrapi, zastupniki, i pidsatrapi, i tsaryevi radniki, ta i pobachili tikh muzhiv, shcho ogon' nye mav silni nad ikhnim tilom, i nye opalivsia volos ikhn'oi golovi, i ikhni plashchi nye zminilisya, i zapakh ognyu nye vviishov u nikh. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav: blagoslovnyeni bog shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shcho poslav svogo angola, i vryatuvav svoikh rabiv, yaki nadiyalisa na n'ogo. i voni nye posluchalisya tsars'kogo slova, i dali svoi tila na ogon', abi nye sluzhiti i nye klanyatisya inshomu bogovi, krim boga

svogo. a tyepyer vid myenye vidaet'sya nakaz, shcho kozhyen z narodu, lyudu ta yazika, yakii skazhye shcho zgidrlyve na boga shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, budye pochyetvyertovani, a dim iogo obyernenii budye na smittya, bo nyemae in-shogo boga, shcho mig bi tak uryatuvati, yak otsye. togo chasu tsar zrobiv, shchob do-brye vyelosya shadrakhovi, myeshakhovi ta avyed-nyegovu v vavilons'kii okruzi.

4

tsar navukhodonosor, do vsikh narodiv, plyemnen ta yazikiv, shcho myeshkayut' na vsii zymli: nyekhai vam primnozhit'sya mir! znaki ta chuda, yak zrobiv zo mnoyu vsyevishnii bog, uvazhayu za vidpovidnye ob'yaviti. yak vyelikii iogo znaki, i yakii potuzhni iogo chuda! tsarstvo iogo tsarstvo vichnye, a iogo panuvannya z pokolinnya v pokolinnya! ya, navukhodonosor, buv spokiniin v svoemu domi, i shchaslivii u palati svoii. ya bachiv son, i vin nastrashiv myenye, a dumki na moemu lozhi ta vidinnya moi golovi nalyakali myenye. i buv vidanii vid myenye nakaz privyesti pyeryed myenye vsikh vavilons'kikh mudryetsiv, shchob voni ob'yavili myeni rozv'yazku sna. togo chasu poprikhodili charivniki, zaklinachi, khaldyei ta vishchuni, i ya rozpoviv pyeryed nimi son, ta voni nye ob'yavili myeni iogo rozv'yazki. i azh ostaninii priishov pyeryed myenye daniil, yakomu im'ya valtassar, yak im'ya mogo boga, i shcho v n'omu dukh svyatogo boga. i ya rozpoviv iomu son ta i skazav: valtassar, nachal'niku charivnikov, ya znayu, shcho v tobi dukh svyatogo boga, i vsyaka taemnitsya nye tyazhka tobi. skazhi vidinnya mogo snu, shcho ya bachiv, ta iogo rozv'yazku. a vidinnya moi golovi na moemu lozhi taki. ya bachiv, azh os' dyeryevo syeryed zymli, a vishina iogo vye-liky. tsye dyeryevo stalo vyelikye ta sil'nye, i vishina iogo syagala do nyeba, a iogo obvid do kintsya vsiei zymli. vittya iogo garnye, plid iogo vyelikii, a v n'omu pozhiva dlya vsikh. pid nim znakhodila sobi tin' pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh myeshkali ptakhi nyebyesni, i z n'ogo zhivilosya kozh-nye tilo. bachiv ya u vidinnyakh svoei golovi na moemu lozhi, azh os' ziishov z nyeba storozh bozhii ta svyati. i vin kliknuv iz siloyu, i tak prokazav: zrubaitye tsye dyeryevo, i povidrubaitye galuzzya iogo, pozri-vaitye vittya iogo, i porozsipaitye iogo plid. nyekhai roziidyet'sya z-pid n'ogo zvirina, a ptakhi z galuzzya iogo! ta pozostavtye v zymli pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznikh ta midyanikh, na zyelenii pol'ovii trav. i nyebyesnoyu rosoyu nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka zo zvirinoyu na pol'ovii trav. iogo lyuds'kye syert-

sye zminyat', i budye danye iomu syertsye zvirinye, i sim chasiv pyeryeidut' nad nim. chyeryez postanovu storozhiv bozhikh tsye slovo, a povidzhyennym svyatikh tsya rich, azh pridyde do togo, shcho piznayut' zhivi, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i komu skhochye, dae iogo, i niz'kogo z lyudyei stavit' nad nim. otsyei son bachiv ya, tsar navukhodonosor, a ti, valtassar, skazhi iogo rozv'yazku, bo vsi mudryetsi mogo tsarstva nye mozhut' skazati myeni rozv'yazki, a ti mozhyesh, bo v tobi dukh svyatogo boga. todi daniil, shcho im'ya iomu valtassar, ostovpiv na odnu godinu, i dumki iogo pyeryestrashili iogo. tsar zagovoriv ta i skazav: valtassar, nyekhai nye strashit' tyebye tsyei son ta iogo rozv'yazka! valtassar vidpoviv ta i skazav: mii panye, na vorogiv bi tvoikh tsyei son, a iogo rozv'yazka na tvoikh bi nyepriyatyliv! dyeryevo, yakye ti bachiv, shcho bulo vyelikye ta mitsnye, i vishina iogo syagala do nyeba, a obvid iogo na vsyu zymlyu, a vittya iogo garnye, i plid iogo vyelikii, i v n'omu pozhiva dlya vsikh, pid nim myeshkala pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh pyeryebuvali ptakhi nyebyesni, ti, tsaryu, toi, shcho stav vyelikii ta potuzhnii, i tvoya vyelikist' pobil'shi-lasya, i syagnula azh do nyebyes, a panuvannya tvoe do kintsiv zymli. a shcho tsar bachiv bozhogo storozha ta svyatogo, yakii skhodiv iz nyebyes, i skazav: zrubaitye tsye dyeryevo, i znischtye iogo, ta pozostavtye v zymli pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznikh ta midyanikh, na zyelenii pol'ovii trav; i nyebyesnoyu rosoyu nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka z pol'ovoyu zvirinoyu, azh poki pyeryeidut' nad nim sim chasiv, to os' rozv'yazka, tsaryu, i tsye postanova vsyevishn'ogo, shcho syagae na mogo pana tsarya: i tyebye vizhyenut' vid lyudyei, i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, i dadut' tobi isti travu, yak volam, i z nyebyesnoi rosi tyebye zrosyat', i sim chasiv pyeryeidut' nad tobouyu, azh poki piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. a shcho skazali pozostaviti pnya koryenya dyeryeva, tvoe tsarstvo pozostanet'sya tobi, yakshcho ti piznaesh, shcho panue nyebo. tomu, tsaryu, nyekhai budye do vpodobi moye rada tobi, zlamai zhye svoi grikki spravyedlivisty, a svoi provini milistyu dlya vbogikh, shchob tvii mir buv dovgot rivalii. usye tsye stalosya nad tsaryem navukhodonosorom. na kintsi dvanadtsyati misyatsiv prokhodzhuvavsya vin po tsars'komu palatsu v vaviloni. tsar zagovoriv ta i skazav: chi zh tsye nye vyelich-nii vavilon, shcho ya zbuduvav iogo na dim tsarstva mitstsyu potugi svoei ta na slavu moi pishnoti? shchye tsye slovo bulo v ustakh tsars'kikh, koli z nyeba vpav go-

los: tobi govoryat', tsaryu navukhodonosorye: otsye tsarstvo vidkhodit' vid tyebye! i vid lyudyei tyebye vidluchat', i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, tobi dadut' na izhu travu, yak volam, i sim chasiv pyeryeidut' nad tobouy, azh poki nye piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. tiei khvilini vikonalosya tsye slovo nad navukhodonosorom, i vin buv vidluchenyi vid lyudyei, i iv travu, yak voli, i iogo tilo zroshuvalosya z nyebyesnoi rosi, azh iogo volos stav vyelikii, yak pir'ya orlinye, a iogo pazuri yak u ptakhiv. a na kintsi tikh dniv ya, navukhodonosor, zviv svoi ochi do nyeba, i mii rozum vyernuvshya do myenye, i ya poblagosloviv vsyevishn'ogo, i vichno zhivogo khvaliv ya ta slaviv, shcho iogo panuvannya panuvannya vichnye, a tsarstvo iogo z pokolinnya v pokolinnya. a vsi myeshkantysi zymli porakhovani za nishcho, i vin chinit' za svoeyu voleyu syeryed nyebyesnoho viis'ka ta myeshkantysiv zymli, i nyemae nikogo, khto sprotyvivshysya b iogo rutsi ta i skazav bi iomu: shcho ti robish? togo chasu vyernuvshya mii rozum do myenye, i ya vyernuvshy do slavi tsarstva svogo, i yasnist' moya vyernulasya na myenye. i shukali myenye moi radniki ta vyel'mozhi moi, i nad tsarstvom svoim ya buv postavlyenii znovu, i myeni bula dodana duzhye vyelika vyelichnist'. tyepper ya, navukhodonosor, khvalyu i zvyelichuyu ta slavluy nyebyesnoho tsarya, shcho vsi chini iogo pravda, a doroga iogo pravosuddya, a tikh, khto khodit' u gordoshchakh, vin mozhye poniziti.

5

tsar valtasar spraviv vyelikye priinyattya dlya tisyachi svoikh vyel'mozh, i na ochakh tiei tisyachi piv vino. koli vino opanovalo rozum, valtasar nakazav prinyesti zolotii ta sribnii posud, yakii vinis buv iogo bat'ko navukhodonosor iz khramu, shcho v erusalimi, shchob iz n'ogo pili tsar ta vyel'mozhi iogo, iogo zhinki ta iogo nalozhnitsi. todi prinyesli zolotii posud, shcho vinyesli z khramu bozhogo domu, shcho v erusalimi, i pili z nikh tsar ta vyel'mozhi iogo, zhinki iogo ta iogo nalozhnitsi. pili voni vino i slavili bogiv zolotikh ta sribnikh, midyanikh, zaliznikh, dyeryev'yanikh ta kaminnikh. azh os' tiei khvilini viishli pal'tsi lyuds'koi ruki, i pisali navproti svichnika na vapni stini tsars'kogo palatsu, i tsar bachiv zaris ruki, shcho pisala. todi zminilasya yasnist' tsarya, i dumki iogo nastrashili iogo, oslabili suglobi krizhiv iogo, i bilisya kolina iogo odnye ob odnye. tsar sil'no zakrichav pryvesti zaklinachiv, khaldyeiv ta vishchuniv. tsar zagovoriv ta i skazav vavilons'kim mudryet-

syam: kozhyen muzh, shcho prochitae tsye pisannya i ob'yavit' myeni iogo rozv'yazku, toi zodyagnye purpuru i zolotogo lantsyuga na svoyu shiyu, i budye panuvati tryetim u tsarstvi. todi poprikhodili vsi tsars'ki mudryetsi, ta nye mogli prochitati pisannya i ob'yaviti tsaryevi iogo rozv'yazku. todi tsar valtasar sil'no pyeryestrashivshya, a iogo yasnist' zminilasya na n'omu, i iogo vyel'mozhi buli byezradni. na slova tsarya ta vyel'mozh iogo vviishla do domu priinyattya tsaritsya. tsaritsya zagovorila ta i skazala: tsaryu, zhivi naviki! nyekhai nye strashat' tyebye dumki tvoi, a yasnist' tvoya nyekhai nye minyaet'sya! e v tvoemu tsarstvi muzh, shcho v n'omu dukh svyatikh bogiv, a za dniv tvogo bat'ka v n'omu znakhodilas' yasnist' i rozum ta mudrist', rivna mudrosti bogiv. i tsar navukhodonosor, tvii bat'ko, nastanoviv iogo nachal'nikom charivnikiv, zaklinachiv, khaldyeiv, vishchuniv, bat'ko tvii tsar, bo v n'omu, v daniilovi, yakomu tsar dav im'ya valtasar, znakhodivshya nadmirmii dukh, i znannya ta rozum rozv'yazuvati sni, i vislovlyuvati zagadki ta rozplutuvati vuzli. nyekhai budye poklikanii tyepper daniil, i nyekhai vin ogolosit' rozv'yazku! togo chasu daniil buv pryvedenyi pyeryed tsarya. tsar zagovoriv ta i skazav do daniila: chi ti toi daniil, shcho z yudinikh siniv vighnannya, yakikh viviv tsar, mii bat'ko, z yudyei? i chuv ya pro tyebye, shcho v tobi dukh bogiv, i shcho v tobi znakhodit'sya yasnist', i rozum ta nadmirna mudrist'. a tyepper buli pryvedenyi pyeryed myenye mudryetsi, zaklinachi, shchob prochitali otsye pisannya, i rozpovili myeni iogo rozv'yazku, ta nye mogli voni visloviti rozv'yazki tsiei ryechi. a ya chuv pro tyebye, shcho ti mozhyesh rozv'yazuvati nyedovidomye, i rozplutuvati vuzli. tozh tyepper, yakshcho mozhyesh prochitati tsye pisannya, i rozpovisti myeni iogo rozv'yazku, to zodyagnyesh purpuru, a zolotii lantsyug na tvoyu shiyu, i ti budyesh panuvati tryetim u tsarstvi. todi daniil vidpoviv ta i skazav pyeryed tsaryem: tvoi dari nyekhai budut' tobi, a darunki svoi davai inshim. tsye pisannya ya prochitayu tsaryevi, i rozpovim tobi iogo rozv'yazku. ti, tsaryu, vsyevishnii bog dav tvoemu bat'kovi navukhodonosorovi tsarstvo, i vyelich, i slavu ta pishnotu. a chyeryez vyelich, yaku vin dav buv iomu, vsi narodi, plyemyena ta yazyki tryemtili ta lyakalisya pyeryed nim, bo kogo vin khotiv zabivav, a kogo khotiv lishav pri zhitti, i kogo khotiv pidliimav, a kogo khotiv ponizhuvav. a koli zagordilosya iogo syertsye, a dukh iogo shchye bil'shye zapishniv, vin buv skinyenii z tronu svogo tsarstva, i iogo slava bula vzyata vid n'ogo. i vin buv vighnani z-pomizh lyuds'kikh siniv, i syertsye iogo bulo zrivnyanye zo zvirinim, a probuvannya iogo

bulo z dikimi osلامي. goduvali iogo travoyu, yak voliv, a nyebyesnoy rosoyu zroshuvalosya iogo tilo, azh poki vin nye piznav, shcho v lyuds'komu tsarstvi panue vsyevishnii bog, i vin stavit' nad nim togo, kogo khochye. a ti, sinu iogo valtasarye, nye smiriv svogo syertsya, khoch usye tsye znay. i ti pidnissya ponad nyebyesnogo navstryechua, i posud khramu iogo prinyesi pyeryed tyebye, a ti ta vyel'mozhi tvoi, zhinki tvoi ta nalozhnitsi tvoi pili z nikh vino, i ti khvaliv bogiv sribnikh ta zolotikh, midyanikh, zaliznikh, dyeryev'yanikh ta kaminnikh, shcho nye bachat', i nye chuyut' ta nye znayut', a boga, shcho v rutsi iogo dusha tvoya i shcho iogo vsi dorogi tvoi, ti nye proslavlyav. togo chasu vid n'ogo poslanii zaris ruki, i napisanye otsye pisannya. a otsye pisan-nya, shcho napisanye: myenye, myenye, tyekeyel uparsin. os' rozv'yazka tsiei ryechi: myenye porakhuvav bog tsarstvo tvoe, i pokinchiy iogo. tyekeyel ti vzvazhyenii na vazi, i znaidyenii lyegyen'kim. pyerye podilyenye tsarstvo tvoe, i viddanye midyanam ta pyersam. todi nakazav valtasar, i nadyagli na daniila purpuru, a zolotogo lantsyuga na shiyu iogo, i rozgolosili pro n'ogo, shcho vin budye tryetim panuyuchim u tsarstvi. tiei zh nochii buv zabitiil valtasar, tsar khaldyeis'kii. a midyanin darii odyerzhav tsarstvo v vitsi shostidyesyati i dvokh rokov.

6

spodobalosya darievi, i vin postaviv nad tsarstvom sto i dvadtsyat' satrapiv, shchob buli nad usim tsarstvom. a vishchye vid nikh tri naivishchi uryadniki, shcho odnim iz nikh buv daniil, yakim tsi satrapi zdavali zvit, a tsar shchob nye buv poshkodovaniil. todi tsyei daniil blishchav nad naivishchimi uryadnikami ta satrapami, bo v n'omu buv visokii dukh, i tsar zadumuvav postaviti iogo nad usim tsarstvom. todi naivishchi uryadniki ta satrapi stali shukati prichini oskarzhiti daniila v spravi tsarstva, alye zhodnoi prichini chi vadi znaiti nye mogli, bo toi buv virnii, i zhodna pomilka chi vada nye bula znaidyena na n'ogo. todi tsi lyudi skazali: mi nye znaidyemo na ts'ogo daniila zhodnoi prichini, yakshcho nye znaidyemo proti n'ogo v zakoni iogo boga. todi naivishchi uryadniki ta ti satrapi pospishili do tsarya, i tak iomu govorili: tsaryu darie, zhivi naviki! naradilysya vsi naivishchi uryadniki tsarstva, zastupniki ta satrapi, radniki ta pidsatrapi vstanoviti tsars'ku postanovu ta vidati zaboronu, shchob azh do tridtsyati dyen' kozhyen, khto budye prositi yakye prokhannya vid yakogobud' boga chi lyudini, krim vid tyebye, o tsaryu, buv ukinyenii do lyev'yachoi yami. tyepper, tsaryu, zatvyerdi tsyu zaboronu, i

napishi tsye pisannya, yakye nye moglo b buti zminyenye za zakonom midyan ta pyersiv, shcho nye mig bi buti vidminyeniil. tomu tsar darii napisav tsye pisannya ta zaboronu. a daniil, koli dovidavsysa, shcho bulo napisanye tye pisannya, pishov do svogo domu, a vikna iogo v iogo gornitsi buli vidchinyeni navproti erusalimu, i v tri ustalenyi pori na dyen' vin padav na svoi kolina, i molivsysa ta slaviv svogo boga, bo robiv tak i pyeryed tim. todi tsi muzhi pospishili do n'ogo, i znaishli daniila, shcho vin prosiv ta blagav svogo boga. todi voni pidiishli i rozpovili pyeryed tsaryem pro tsars'ku zaboronu: chi zh nye napisav ti zaboroni, shcho kozhna lyudina, yaka budye prositi azh do tridtsyati dyen' vid yakogobud' boga chi lyudini, okrim vid tyebye, tsaryu, budye vkinyena do lyev'yachoi yami? tsar vidpoviv ta i skazav: tsye slovo pyevnye, yak pravo midyan ta pyersiv, shcho nye mozhye buti vidminyenyie. todi voni vidpovili ta i skazali pyeryed tsaryem: daniil, shcho z vignannyya yudinikh siniv, nye zvyernuv uvagi na tyebye, o tsaryu, ta na zaboronu, yaku napisav ti, i v tri ustalenyi pori na dyen' prinosit' svoyu molitvu. todi tsar, yak pochuv tsye slovo, sil'no zasmutivsysa, i zvyernuv svoyu dumku na daniila, shchob iogo vryatuvati, i azh do zakhodu sontsya siluvavsysa vizvoliti iogo. togo chasu tsi muzhi pospishili do tsarya, i govorili tsaryevi: znai, tsaryu, shcho za pravom midyan ta pyersiv usyaka zaborona ta postanova, yaku tsar ustanovit', nye mozhye budye zminyena. todi tsar zvyeliv, i priyveli daniila, ta i kinuli do lyev'yachoi yami. tsar zagovoriv i skazav daniilovi: tvii bog, shcho ti iomu sluzhish, vin zavzhdi vryatue tyebye! i prinyesyenii buv odin kamin', i buv pokladyenii na otvir yami, a tsar zapechatav ii svoeyu pyechatoyu ta pyechatkoyu svoikh vyel'mozh, shcho nye budye zminyena daniilova sprava. todi tsar pishov do svogo palatsu, i proviv nich u posti, i do n'ogo nye vprovadzhyyeno nalozhnitsi, a son iogo pomandruvav vid n'ogo. togo chasu tsar ustav za zirnitsi na svitanku, i v pospikhu pishov do lyev'yachoi yami. a yak tsar nablizhavsysa do yami, do daniila, to kliknuv sumnim golosom. tsar zagovoriv ta i skazav do daniila: daniile, rabye boga zhivogo, chi tvii bog, yakomu ti zavzhdi sluzhish, mig vryatuvati tyebye vid lyeviy? todi daniil zagovoriv iz tsaryem: tsaryu, naviki zhivi! mii bog poslav svogo angola, i pozamikav pashchi lyeviy, i voni nye poshkodili myeni, bo pyeryed nim znaidyeno bulo myenye nyevinnim, a takozh pyeryed toboyu, tsaryu, ya nye зробив шкodi. todi tsar sil'no zradiv, i skazav vivyesti daniila z yami. i daniil buv vivyedyenii z yami, i zhodnoi shkodi nye znaidyeno na n'omu,

bo vin viruvav u boga svogo. i skazav tsar, i privyeli tikh muzhiv, shcho donyesli na daniila, i povkidali do lyev'yachoi yami ikh, ikhnikh dityei ta ikhnikh zhinok. i voni nye syagnuli shchye do dna yami, yak lyevi vzhye pokhapali ikh, i potoroshchili vsi ikhni kosti. togo chasu tsar darii napisav do vsikh narodiv, plyemyen ta yazykiv, shcho myeshkali po vsii zyemli: nyekhai mir vam primnozhit'sya! vid myenye vidanii nakaz, shchob u vs'omu panuvanni moglo tsarstva tryemtili ta boyalisya pyeryed daniilovim bogom, bo vin bog zhivii i isnye poviki, i tsarstvo iogo nye budy zruinovanye, a panuvannya iogo azh do kintsya. vin ryatue ta vizvolyaie, i chinit' znaki ta chuda na nyebi ta na zyemli, vin uryatuvav daniila vid lyev'yachoi sili. i toi daniil mav povodzhennya za tsaryuvannya dariya ta za tsaryuvannya kira pyers'kogo.

7

za pyershogo roku valtasara, tsarya vavilons'kogo, bachiv daniil son ta prorots'kye vidinnya golovi svoei na svoemu lozhi. togo chasu zapisav vin son, skazavshi z n'ogo golovnye. daniil zagovoriv ta i skazav: bachiv ya v svoemu vidinni vnochi, azh os' chotiri nyebyesni vitri vdarili na vyelikye morye. i chotiri vyelikii zvirii pidnyalisya z morya, rizni odin vid odnogo. pyeryednii buv, yak lyev, a krila v n'ogo orlini. ya bachiv, azh os' buli virvani iomu krila, i vin buv pidnyatii vid zyemli, i postavlyenii na nogi, yak lyudina, i syertsye lyuds'kye bulo iomu danye. a os' zvir inshii, drugi, podobnii do vyedmyedya, i buv postavlyenii na odnomu botsi, i bulo tri ryebri v iogo paschchi mizh zubami iogo. i iomu skazali tak: ustavai, izh bagato m'ysa! potomu ya bachiv, azh os' zvir inshii, mov pantyera, a v n'ogo na spini chotiri ptashini krili. tsyei zvir mav chotiri golovi, i bula iomu dana vlada. potomu ya bachiv u vidinnyakh tiei nochi, azh os' chyetyvertii zvir, strashnii i griznii, ta nadmirno mitsnii, i v n'ogo vyelikii zalizni zubi. vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshstu nogami svoimi toptav, i vin riznivsya vid usikh zviriv, shcho buli pyeryed nim, i mav dyesyat' rogiu. ya priglyadavsya do tikh rogiu, azh os' pomizh nimi pidnissya rig inshii, malii, a tri z tikh pyeryednikh rogiu buli virvani z koryenyem pyeryed nim. i os' u togo roga ochi, yak ochi lyuds'ki, i usta, shcho govorili pro vyelikii ryechi. ya bachiv, azh os' postavili pryestoli, i vsivsya starii dnyami. odyezha iogo bila, yak snig, a volossya golovi iogo nyemov chista vovna, a pryestol iogo oghnyane polum'ya, kolyesa iogo palakhkotyuchii ogon'. oghnyenna richka plivla i vikhodila z-pyeryed n'ogo; tisy-acha tisyach sluzhili iomu, i dyesyat' tisy-

ach dyesyat' tisyach stoyali pyeryed nim; sud usivsya, i rozgornulisya knigi. ya bachiv togo chasu, shcho vid golosu vyelikikh sliv, yaki tsyei rig govoriv, ya bachiv, azh os' buv zabiti to zvir, i bulo pogublyenne tilo iogo, i bulo viddanye na spalennyia ognyu. a ryeshiti tikh zviriv vidnyali ikhne panuvannya, a dovgota v zhitti bula im dana azh do ustalenyogo chasu ta godini. ya bachiv u vidinnyakh nochi, azh os' razom z nyebyesnimi khmarami ishov nibi sin lyuds'kii, i priishov azh do starogo dnyami, i iogo pidvyeli pyeryed n'ogo. i iomu bulo danye panuvannya i slava ta tsarstvo, i vsi narodi, plyemyena ta yazyki budut' sluzhiti iomu. panuvannya iogo panuvannya vichnye, yakye nye spinit'sya, a tsarstvo iogo nye budy zruinovanye. dukh mii, daniiliv, buv zasumovanii chyeryez tsye, i vidinnya golovi moei sturbuvali myenye. ya nablizivsya do odnogo z tikh, shcho stoyali, i pospityavsya vid n'ogo pro istotu vs'ogo togo. i vin skazav myeni, i poznaiomiv myenye z rozv'yazkoyu tsikh ryechiei. tsi vyelikii zvirii, shcho ikh chotiri, tsye chotiri tsari vstanut' z zyemli. i priimut' tsarstvo svyati vsyevishn'ogo, i budut' mitsno dyerzhati tsaryuvannya azh naviki, i azh na viki vikiv. todi khotiv ya znati pyevnye pro chyetyvertogo zvira, shcho riznivsya vid ikh usikh, vin strashnii, nadmirnii, zubi iogo zalizni, a pazuri iogo midyani, vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshstu nogami svoimi toptav, i pro dyesyat' rogiu, shcho na iogo golovi, i pro inshogo, shcho pidnissya, a tri chyeryez n'ogo vipali, i pro ts'ogo roga, shcho mav ochi, a usta govorili pro vyelikii ryechi, a vid iogo bil'shii vid iogo druživ. ya bachiv, shcho tsyei rig uchiniv bii zo svyatimi, i pyeryemig ikh. azh os' priishov starii dnyami, i daniil buv sud svyatim vsyevishn'ogo, i nadiishov umovlyenii chas, i tsarstvo vzyali svyati. vin tak skazav: chyetyvertii zvir chyetyvertye tsarstvo budy na zyemli, yakye budyie riznitsiya vid usikh tsarstv, i pozhyerye vsyu zyemlyu, i vimolotit' ii ta roztoroshchit' ii. a dyesyat' rogiu viznachayut', shcho z togo tsarstva vstanye dyesyat' tsariv, a po nikh vstanye inshii, shcho budyie riznitsiya vid popyeryednikh, i skinye tr'okh tsariv. i vin budyie govoriti slova proti vsyevishn'ogo, i prignobit' svyatikh vsyevishn'ogo, i budyie dumati pozminyuvati svyata ta prava, i voni viddani budut' u iogo ruku azh do odnogo chasu, i chasiv i polovinu chasu. ta zasyadye sud, i skinut' iogo panuvannya, shchob iogo znishchiti ta vigubiti azh do kintsya. a tsarstvo, i panuvannya, i vyelich tsarstv pid usim nyebom budyie danye narodovi svyatikh vsyevishn'ogo. iogo tsarstvo budyie tsarstvo vichnye, a vsi panuvannya iomu budut' sluzhiti i budut' slukhnyani. azh poti kinyets' ts'ogo slova. myenye, daniila,

sil'no lyakali dumki moi, i zminilasya yasnist' moya, alye tsye slovo ya zakhovav u svoim syertsii.

8

za tryet'ogo roku tsaryuvannya tsarya valtasara z'yavilosya myeni, daniilovi, vidinnya po tomu, shcho z'yavilosya myeni pyershye. i bachiv ya v vidinni, i stalosya v moemu vidinni, a ya buv u tvyerdini shushani, shcho v okruzi yelami, i bachiv ya v vidinni, nibi ya buv nad potokom ulai. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran stoit' pyeryed potokom, i v n'ogo dva rogi. a obidva tsi rogi visoki, i odin vishchii vid drugogo, a toi vishchii viris naostanku. ya bachiv barana, shcho kolov na zakhid, i na pivnich, i na pivdyen', i zhodyen zvir nye mig staty proti n'ogo, i nye bulo nikogo, khto b uryatuvav vid iogo ruki. i vin robit' za svoim upodobannyam, i stav vyelichnii. i ya pridyvlyavsya, azh os' kozyel z kiz prikhodit' iz zakhodu po povyerkhni vsiei zyiemi, i nye dotikaet'sya do zyiemi. a toi kozyel mav podobu roga mizh svoimi ochima. i priishov vin do togo barana, shcho mav ti dva rogi, yakogo ya bachiv, shcho stoyav pyeryed potokom, i pomchav na n'ogo v lyutosti svoei sili. i ya bachiv iogo, shcho vin dobig azh do barana, i roz'yarivsyas na n'ogo, ta i udariv togo barana, i zlamav iomu ti dva rogi, a v barana nye bulo sili staty proti n'ogo. i toi kinuv iogo na zyiemyu, i potoptav iogo, i nye bulo nikogo, khto b viryatuvav barana vid iogo ruki. a kozyel z kiz stav azh nadto vyelikii. a koli vin zmitsnivsyas, to buv zlamanii toi vyelikii rig, a zamist' n'ogo virosli chotiri podobi roga na chotiri vitri nyeba. a z odnogo z nikh viishov odin malii rig, i z malogo stav duzhye vyelikii do pivdnya, i do skhodu, i do pishnoti. i vin pobil'shivsyas azh do viis'ka nyebyesnoho, i skinuv na zyiemyu dyekogo z viis'ka, iz zir, i potoptav ikh. i vin pobil'shivsyas azh do vohdya togo viis'ka, i vid n'ogo bula vidnyata stala zhyertva, i pokinyenye mist'sye svyatinii iogo. i budyne viddanye iomu viis'ko vraz iz shchodyennoyu sluzhboyu chyeryez grihki, i vin kinye pravdu na zyiemyu, i zrobit', i matimye uspihk. i pochuv ya odnogo svy-atogo, shcho govoriv. a inshii svyatii skazav do togo, shcho govoriv: azh doki tsye vidinnya pro stalu zhyertvu ta pro nishchivnii grihk, doki svyatinya i viis'ko viddani na toptannya? i vidkazav vin myeni: azh do dvokh tisyach i tr'okh sotyen' vyechoriv-rankiv, todi budyne viznana ochishchenoyu svyatinya. i stalosya, koli ya, daniil, bachiv tye vidinnya, i shukav znachyennya iogo, os' stav pyeryedo mnoyu nibi muzh. i pochuv ya pomizh byeryegami ulayu lyuds'kii golos, shcho kliknuv i skazav: gavriielye, viyasni iomu

tsye vidinnya! i vin priishov tudi, dye ya stoyav, a koli vin priishov, ya nastrashivsyas i upav na oblichyia svoe. i skazav vin myeni: zrozumi, sinu lyuds'kii, bo na chas kintsya tsye vidinnya! a koli vin govoriv zo mnoyu, ya zmlviv, i pripav svoim oblichchiam do zyiemi, alye vin ditknusya do myenye, i postaviv myenye na moemu misti, ta i skazav: os' ya ob'yavlyayu tobi, shcho budyne v kintsi gnivu, bo na kinyets' priznachenyogo chasu tye vidinnya. toi kozyel, yakogo ti bachiv, shcho mav ti dva rogi, tsye tsari midyan ta pyersiv. a kozyel, toi volokhatii, tsye tsar gryetsii, a toi vyelikii rig, shcho mizh ochima iogo, tsye pyershii tsar. a toi zlamanii rig, i shcho stali na iogo misti chotiri, tsye chotiri tsarstva postanut' iz ts'ogo narodu, alye vzhye nye v iogo sili. a v kintsi ikhn'ogo tsarstva, koli pokinchat' svoe ti grishniki, postanye tsar nakhabnii ta vpravnni u pidstupakh. i zmitsnie iogo sila, alye nye iogo vlasnoyu siloyu, i divino vinishchit' vin, i budyne mati uspihk, i diyatimye. i vinishchit' vin sil'nikh i narod svyatikh. a chyeryez svoyu mudrist' budyne mati uspihk, omana budyne v iogo rutsi, i vin zvyelichit'sya v svoemu syertsii. i v chasi miru vin ponishchit' bagat'okh, i povstanye na vladiku nad vladikami, alye byez ruki budyne zlamanii. a vidinnya vyechora ta ranku, pro yakye bulo skazano, tsye pravda, ta ti skhovai tsye vidinnya, bo vono vidnosit'sya na dalyeki chasi. a ya, daniil, znyemigsyas i zaslab na kil'ka dnv. i vstav ya, i robit' tsaryevu pratsyu, i ostovpiv z togo vidinnya, alye nikhto togo nye zavvazhiv.

9

za pyersшого roku dariya, akhashvyeroshovogo sina, z nasinnya midyan, shcho zatsaryuvav nad khaldeys'kim tsarstvom, za pyersшого roku iogo tsaryuvannya ya, daniil, bachiv u knigakh chislo tikh rokiv, pro yaki bulo navstryechune slovo do proroka eryemii, shcho spovnit'sya dlya ruin erusalimu simdyesyat rokiv. i zvyernuv ya svoe oblichyia do navstryechua boga, prokhati z molitvoyu ta z blagannyami, u posti, u vyeryetishchi ta v popyeli. i molivsyas ya navstryechuyevi, bogovi svoemu, i spovidavsyas i kazav: o mii navstryechui, bozhye vyelikii i griznii, shcho styeryezhyesh zapovita ta milist' dlya tikh, khto kokhae tyebye, ta dlya tikh, khto vikone tvoi zapovidi! mi progrishiliya ta chinili byezakkonnya, i buli nyespravvedlivi, i buntuvalisyas, i vidvyertalisyas vid tvoikh zapovidyei ta vid postanov tvoikh. i nye prislukhalisyas mi do tvoikh rabiv prorokiv, shcho govorili v tvoim imyeni do nashikh tsariv, nashikh nachal'nikov ta

nashikh bat'kiv, i do vs'ogo narodu zymeli tobi, navstryechui, spravedlivist', a nam sorom na oblichya, yak ts'ogo dnya dlya yudyeya, i dlya myeshkantsiv erusalimu, i dlya vs'ogo izrailya, bliz'kikh ta dalyekikh, po vsikh tikh krayakh, kudi ti ikh vignav za ikhne spronyeviryennya, shcho dopustilisya iogo pyeryed toboyu. navstryechui, sorom na oblichya nam, nashim tsaryam, knyazyam nashim ta nashim bat'kam, shcho zgrishili pyeryed toboyu! a navstryechuyevi, nashomu bogovi, milist' ta proshchyennya, bo mi buntuvalisya proti n'ogo, i nye slukhalisya golosu navstryechua, nashogo boga, shchob khoditi zakonami iogo, yaki vin dav nam chyeryez svoikh rabiv prorokiv. i vvyes' izrail' pyeryestupiv zakona tvogo, i vidvyernulisya, shchob nye slukhatisya tvogo golosu, i bulo vilitye na nas tye proklyattya i ta prisysaga, shcho napisana v zakoni moisyeya, bozhogo raba, bo mi progrishilisya iomu. i vin spovniv svoje slovo, yakye govoriv na nas ta na nashikh suddiv, shcho sudili nas, shchob sprovaditi na nas vyelikye zlo, takogo nye bulo vchinyeno pid tsilim nyebom, yakye bulo vchinyene v erusalimi! yak napisano v moisyeevomu zakoni, usye tye likho priishlo na nas, ta mi nye vblagali navstryechua, nashogo boga, shchob vyernutisya nam vid svogo grikha, i shchob porozumnishati v tvoii pravdi. i navstryechu' pil'nuvav togo likha, i sprovadiv iogo na nas, bo spravedlivii navstryechu', bog nash, u vsikh svoikh chinakh, yaki vin zrobiv, ta mi nye slukhali iogo golosu. a tyepyer, navstryechui, bozhye nash, shcho viviv z egipyets'kogo krayu svii narod potuzhnoyu rukoyu, i zrobiv sobi slavnnye im'ya, yak ts'ogo dnya, zgrishili mi, stali nyespravedlivii! navstryechui, u miru vseii tvoei spravedlivosti nyekhai vidvyernyet'sya gniv tvii ta tvoya ryevnist' vid tvogo mista erusalimu, tvoei svyatoi gori, bo chyeryez nashi grikhi ta chyeryez provini nashikh bat'kiv erusalim ta narod tvii viddanii na gan'bu dlya vsikh nashikh okolits'. i nini prislukhaisya, bozhye nash, do molitvi tvogo raba ta do iogo blagan', i nyekhai zasvitit'sya tvoe litsye nad tvoeyu spustoshyenyoyu svyatinyyu, radi navstryechua! nakhili, bozhye mii, vukho svoje ta i poslukhai, vidkrii svoi ochi i pobach nashi spustoshyennya ta tye misto, dye klikalosya im'ya tvoe v n'omu, bo mi kladymo svoi blagannya pyeryed tvoim litsyem nye chyeryez svoi spravedlivosti, alye chyeryez vyeliky tvoyu milist'. navstryechui, vislukhai! navstryechui, prosti! navstryechui, prislukhaisya i zrobi! nye opiznyaisya radi syebye, mii bozhye, bo im'ya tvoe klichyet'sya nad tvoim mistom i nad tvoim narodom! a shcheye ya govoriv i molivsyas, ta ispoviduvav grikh svii ta

narodu mogo izrailya, i klav svoyu molitvu pyeryed litsye navstryechua, mogo boga, za svyatu goru mogo boga, i shcheye ya govoriv na tsii molitvi, a toi muzh gavriil, yakogo ya bachiv u vidinni napochatku, shvidko prilietiv, i dotorknuvsya do myenye za chasu vyechn'oi khlibnoi zhyertvi. i vin napuchuvav myenye, i govoriv zo mnoyu ta i skazav: daniilye, ya tyepyer viishov, shchob umodriti tyebye v rozuminni. na pochatku molotov tvoikh viishlo slovo, i ya priishov ob'yaviti iogo tobi, bo ti ulyublyenii, i priglyan'sya do ts'ogo slova, i pridivisya do vidinnya. simdyesyat rokiv-tizhniv priznacheno dlya tvoogo narodu ta dlya mista tvoei svyatini, azh poki pyeryestup budye dokinchyenii, i mira grikha budye povna, azh poki vina budye spokutuvana, i vichna pravda privyedyena, azh poki budut' potvyerdzhyeni vidinnya i prorok, i shchob pomazati svyatyee svyatikh. ta znai i rozumii: vid vikhodu nakazu, shchob vyernuti izrailya i zbuduvati erusalim, azh do vladiki myesii sim tizhniv ta shist-dyesyat i dva tizhni. i vyernyet'sya narod, i vidbudovani budye maidan i vulitsya, i to budye za tyazhkiego chasu. i po tikh shostidyesyat'okh i dvokh tizhnyakh budye pogublyenii myesiya, khoch nye budye na n'omu vini. a tsye misto i svyatinyu znishchit' narod volodarya, shcho priidye, a kinyets' iogo u poviddi. i azh do kintsya budye viina, gostri spustoshyennya. i vin zmitsnit' zapovita dlya bagat'okh za odin tizhdyen', a za pivtizhnya pripinit' zhyertvu ta zhyertvu khlibnu. i na svyatinyu priidye gidota spustoshyennya, poki znishchyennya i rishuchii sud kari nye villet'sya na spustoshityelya.

10

za tryet'ogo roku kira, pyers'kogo tsarya, bulo vidkritye slovo daniilovi, shcho znavsya im'yam valtazar, a slovo tsye pravda ta vye-likii trud; i vin zrozumiv tye slovo, i mav zrozuminnya togo vidinnya. timi dnyami ya, daniil, buv u zhalobi tri tizhni chasu. lyuboi stravi ya nye iv, a m'yasu i vino nye vkhodilo do moikh ust, i namashchuvatisya nye namashchuvavsya ya azh do vipovnyennya tsikh tr'okh tizhniv chasu. a dvadtsyatogo i chyetvyertogo dnya pyer-shogo misyatsya ta buv ya pri vyelikii richtsi, tsye khiddekyel. i zviv ya svoi ochi ta i pobachiv, azh os' odin cholovik, odyagnyenii u l'nyanu odiz', a styegna iogo opyeryezani zolotom z ufazu. a tilo iogo yak topaz, a oblichya iogo yak vid bliskavki, a ochi iogo yak ognyanne polum'ya, a ramyena iogo ta nogi iogo nibi bliskucha mid', a zvuk sliv iogo yak guk natovpu. a ya, daniil, sam bachiv tsye vidinnya, a lyudi, shcho buli ra-

zom zo mnoyu, nye bachili ts'ogo vidinnya, alye vyelikye tryemtinnya spalo na nikh, i voni povtkali v ukritya. a ya zostavsya sam, i bachiv tsye vyelikye vidinnya, i nye zostalosya v myeni sili, a krasa oblichchya mozo zminilasya i znishchilasya, i ya nye zadyerzhav u sobi sili... i pochuv ya golos iogo sliv. a yak pochuv ya golos iogo sliv, to ya zomliv, i pripav svoim oblichchym do zymeli. i os' ruka dotorknulasya do myenye, i zvyela myenye na kolina moi ta na doloni moikh ruk. i skazav vin do myenye: dani-lye, muzhu lyubii, zrozumi ti slova, shcho ya skazhu tobi, i stan' na svoemu misti, bo tyepper ya poslani do tyebye! a koli vin gov-oriv zo mnoyu tsye slovo, ustav ya i tryem-tiv. a vin promoviv do myenye: nye bi-sya, daniilye, bo vid pyershogo dnya, koli ti dav svoje syertsye, shchob zrozumiti vidin-nya, i shchob upokoritysya pyeryed litsyem tvogo boga, buli pochuti slova tvoi, i ya pri-shov radi tvoikh sliv. alye knyaz' pyers'kogo tsarstva stoyav proti myenye dvadtsyat' i odin dyen', i os' mikhail, odin iz pyershikh nachal'nikov, priishov dopomogti myeni, a ya pozostaviv iogo tam pri nachal'nikakh pyers'kikh tsariv. i priishov ya, shchob ti zrozumiv, shcho stanyet'sya tvoemu naro-dovi v kintsi dniv, bo tsye vidinnya shchye na nastupni dni. a koli vin govoriv zo mnoyu otsi slova, ya skhiliv svoje oblichchya do zymeli, i zanimiv. i os' khtos', yak podoba do lyuds'kikh siniv, dotorknuvsya do gub moikh, i ya vidkriv svoi usta, i govoriv ta i skazav tomu, khto stoyav pyeryedo mnoyu: mii panye, u ts'omu vidinni obyernulisy na myenye boli moi, i ya nye zadyerzhav sili v sobi. i yak mozhye tsyei rab mogo pana govoriti z otsim moim panom, koli v myeni tyepper nyema sili, i nye zalishilosya i dukhu? i znov dotorknuvsya do myenye khtos', yak vid lyudini, i zmitsniv myenye, ta i skazav: nye biisya, lyubii muzhu, mir tobi! bud' mitsnii i bud' sil'nii! a koli vin govoriv zo mnoyu, ya zmitsnivsya i skazav: nyekhai govorit' mii pan, bo ya zmitsnivsya! i vin skazav: chi ti znaesh, chogo ya do tye-bye priishov? ta tyepper ya vyertayus', sh-chob voyuvati z pyers'kim knyazym, a koli viidu, to os' priide gryets'kii knyaz'. alye ob'yavlyayu tobi zapisanye v knizi pravdi. i nyemae nikogo, khto zmitsnyav bi myenye proti nikh, okrim vashogo knyazya mikhaila.

11

a ya v pyerшому rotsi midyanina dariya stoyav, shchob zmitsniti i posiliti iogo. a tyepper ob'yavlyu tobi pravdu. os' ischye tri tsari povstanut' dlya pyersii, a chyetvy-ertii zbagatit'sya bagatstvom, bil'shim vid usikh, a svoeyu siloyu v bagatstvi svoim pidburit' usye proti gryets'kogo tsarstva. i

povstanye khobrobii tsar, i zapanue vye-likim panuvannyam, i robitimye za svoim upodobannyam. ta koli vin povstanye, budye zruinovanye iogo tsarstvo, i budye rozdiljenje na chotiri nyebyesni vitri, a nye na iogo nashchadkiv, i nye za iogo panu-vannyam, yakim vin panuvav, bo tsarstvo iogo budye virvanye i danye inshim, a nye im. i zmitsnit'sya pivdyennii tsar, alye odin z iogo knyaziv pyeryesilit' iogo i za-panue, iogo panuvannya panuvannya vye-likye. alye po rokakh voni poednayut'sya, i dochka pivdyennogo tsarya priide do tsarya pivnichnogo, shchob zrobiti mir. alye nye zatrimae vin sili svogo ramyena, i nye vs-tanye potomstvo iogo, alye budye vidana vona i ti, shcho vyeli ii, i ta, shcho ii porodila, i toi, shcho mitsno trimav ii za tikh chasiv. i povstanye odin iz galuzki ii koryenya na iogo mistsye, i vin viidye proti viis'ka, i vviidye v tyerdinyu pivnichnogo tsarya, i budye diyati proti nikh, i opanue ikh. i ikhnikh bogiv z ikhnimi litimi bov-vanami, razom z ikhnim ulyublyenim po-sudom, zolotom ta sriblom poveyede v nyevolyu do egiptu, i vin roki stoyatimye bil'shye vid pivnichnogo tsarya. i vin uvi-idye v tsarstvo pivdyennogo tsarya, alye vyernyet'sya do svoei zymeli. a sini iogo ozbroyt'sya, i zbyerut' natovp chislyennikh voiovnikov, i odin iz nikh konchye pidye, i vsye pozalivae, i pyeryeidye krai, i vy-ernyet'sya, i voyuvatimye azh do iogo tyer-dini. i rozlyutit'sya pivdyennii tsar, i viidye ta i voyuvatimye z nim, z tsaryem pivnich-nim, i vistavit' vyelikye mnogolyudstvo, i tsyei natovp budye viddanii u iogo ruku. i budye znishcheyii toi natovp, i povish-chit'sya iogo syertsye, i vin kinye dyesy-atitsiyachki, ta nye budye sil'nii. i vy-ernyet'sya pivnichnii tsar, i vistavit' na-tovp, bil'shii vid pyershogo, a na kinyets' chasiv ta rokov vin konchye priide z vye-likim viis'kom ta z chislyennim maetkom. i za togo chasu bagato-khto povstanut' na pivdyennogo tsarya, a sini nasil'nikov tvogo narodu pidiimut'sya, shchob spravdi-los' vidinnya, i voni spitknut'sya. i priide pivnichnii tsar, i nasiplye vala, i zdobudye tyerdinnye misto, i nye vstoyat' ramyena pivdnya ta iogo dobrinii narod, i nye budye sili vstoyati. i robitimye toi, khto priide na n'ogo, za svoeyu vpodoboyu, i nye budye togo, khto vstoyav bi pyeryed nim. i stanye vin u pishnomu krai, i budye pogibyel' u iogo rutsi. i zvyernye vin svoje oblichchya, sh-chob priiti z potugoyu vs'ogo svogo tsarstva, i skladye dogovora z nim. i dast' iomu molodu dochku za zhinku, shchob znish-chiti zymlyu, ta tsye nye vdist'sya, i nye stanyet'sya iomu. i zvyernye vin oblichchya svoje na ostrovi, i zdobudye bagato. alye vozhd' spinit' iomu narugu iogo, vsyemyero

zaplatit' iomu za narugi iogo. i zvyernye vin svoe oblichchya do tvyerdin' svogo krayu, i spitknyet'sya i upadye, i nye budye znaidyenii. a na iogo mistsi stanye toi, shcho skazhye pobirnikovi podatktiv pyereiti pishnotu tsarstva, ta za kil'ka dnyv vid zaginye, alye nye vid gnivu i nye vid boyu. i stanye na iogo mistsi pogordzhuvanii, ta nye dadut' iomu tsars'koi poshani, alye vin priidye nye-pomitno, i opanue tsarstvo lystoshchami. a viis'ka, shcho zatoplyuvali, vin zatopit' i znishchit', i navit' samogo volodarya, shcho z nim poednavsya. a vid chasu poednannya z nim vin robitimye omanu, i pidiimyet'sya, i zmitsnit'sya malim narodom. vin uvidye nyepomitno v situ okrugu, i zrobit' tye, chogo nye robili bat'ki iogo ta bat'ki iogo bat'kiv. vin porozkidae im nagrobavanye, i zdobich, i maetok, i na tvyerdini budye zamishlyati svoi zadumi, alye do chasu. i vin zbudit' svoyu silu ta svoe syertsye na pivdyennogo tsarya z vyelikim viis'kom. a pivdyennii tsar pidgotovit'sya do viini z viis'kom vyelikim ta duzhye mit-snim, ta nye vstoit', bo zamishlyayut' na n'ogo zadumi. a ti, shcho idyat' iogo pozhivu, pob'yut' iogo, i iogo viis'ko pozalivae krai, i popadayut' chislyenni zabiti. a syertsye obokh tsikh tsariv budye na likhye, i pri odnomu stoli voni budut' gov-oriti nyeppravdu, alye nye budye uspikh, bo kinyets' budye shchye vidkladyenii na oz-nachyenii chas. i vin vyernyet'sya do svogo krayu z vyelikim maetkom, a iogo syertsye budye proti svyatogo zapovitu; i vin zrobit', i vyernyet'sya do svogo krayu. na umov-lyenii chas vin povyernyet'sya, i priidye na pivdyen', alye ostanne nye budye, yak py-ershye. i priidut' na n'ogo kittyeis'ki ko-rabli, i vin nalyakaet'sya, i vyernyet'sya, i budye chiniti opir svyatomu zapovitovi, i zrobit' svoje. i vin vyernyet'sya, i pogodit'sya z timi, khto pokinuv svyati zapovit. i povstanut' iogo viis'ka ta i znyevazhat' svy-atinyu, tvyerdinyu, i spinyat' stalu zhy-ertvu, i postavlyat' gidotu spustoshyennya. a tikh, khto chinit' nyespravvedlyve na za-povit, vin prikhilit' chyeryez lystoshchi. a narod, shcho znae svogo boga, zmit-snie ta i diyatimye. a rozumni z nar-odu navchat' bagat'okh, alye spitknut'sya ob myecha ta polum'ya, ob polon ta grabizh yakii's chas. a koli voni spitknut'sya, budut' spmozozhyeni maloyu pomichchyu, khoch do nikh priluchat'sya bagato-khto lystoshchami. a dyekhto z tikh rozum-nikh spitknut'sya, shchob ochistiti syebye, i shchob vibrati, i shchob vibilitisya azh do kintsyevogo chasu, bo shchye chas do umov-lyenogo chasu. i budye robiti toi tsar za svoim upodobanniam, i pidiimyet'sya, i po-vishchit'sya ponad usyakogo boga, i na boga bogiv govoritimye divni ryechi, i matimye

uspikh, azh poki nye dovyershit'sya gniv, bo vikonaet'sya tye, shcho bulo virishyenne. i vin nye budye pridivlyatisya do bogiv svoikh bat'kiv, i na pozhadlivist' zhinok, i na vsyakogo boga nye budye divitisya, bo vin zvyelichit' syebye ponad kozhnogo. alye vin budye viddavati chyst' bogovi tvyerdin' na iogo mistsi, ta bogovi, yakogo nye znali bat'ki iogo, viddavatimye chyst' zolotom, i sriblom, i dorogotsinnim kaminnym, i ryechami koshtovnimi. i vin posadit' u tvy-erdini naroda chuzhogo boga. tomu, khto piznae iogo, primnozhit' slavu, i vchinit' ikh panami nad bagat'ma, i podilit' zye-mlyu na zaplatu. a v kintsyevomu chasi zu-darit'sya z nim pivdyennii tsar. i kinyet'sya na n'ogo pivnichnii tsar kolyesnitsyami, i vyerkhivtsyami, i chislyennimi korablyami, i priidye na krai, i pozalivae ta pyereidye ikh. i vin priidye do pishnogo krayu, i bagato-khto spitknut'sya, ta otsi vtyechut' vid iogo ruki: yedom, i moav, i ostanok am-monovikh siniv. i vin prostyagnue svoyu ruku na krai, i nye vtyechye egipyets'kii krai. i vin zapanue nad skarbami zolota i sribla, ta nad usima koshtovnimi ryechami egiptu. a liviitsi ta yetioplyani pidut' za nim. alye iogo nalyakayut' vistki zo skhodu ta z pivnochii, i vin viidye z vyelikoyu lyutystyu, shchob bagat'okh pogubiti ta zrobiti zakly-attyam. i postavit' namyeti svogo palatsu mizh moryami ta goroyu pishnoi svyatini. ta vin priidye do svogo kintsya, alye nye budye iomu pomichnika.

12

i povstanye togo chasu mikhael, vyelikii toi knyaz', shcho stoit' pri sinakh tvogo narodu, i budye chas utisku, yakogo nye bulo vid is-nuvannya lyudu azh do ts'ogo chasu. i togo chasu budye vryatovanii iz narodu tvogo kozhyen, khto budye znaidyenii zapisanim u knizi. i bagato-khto z tikh, shcho splyat' u zymnomu porosi, zbudyat'sya, odni na vichnye zhittya, a odni na narugi, na vichnu gidotu. a rozumni budut' syayati, yak sviila nyebozvodu, a ti, khto priviv bagat'okh do pravdyenosti, nyemov zori, naviki vikiv. a ti, daniilye, zakhovai tsi slova, i zapyechatai tsyu knigu azh do chasu kintsya. bagato-khto doslidyat' ii, i tak rozmnozhit'sya znan-nya. i pobachiv ya, daniil, azh os' stoyat' dva inshi angoli, odin tut pri ts'omu byeryezi richki, a odin tam pri tomu byeryezi richki. i skazav vin do muzha, odyagnyenogo v l'nyanu odizh, shcho buv nad vodoyu richki: koli budye kinyets' tsim divnim ryecham? i pochuv ya togo muzha, odyagnyenogo v l'nyanu odizh, shcho buv nad vodoyu richki. i zviv vin do nyeba svoyu pravitsyu ta svoyu livitsyu, i prislyagnuv vichno zhivim: tsye budye za chas, za chasi i za piv chasu, i koli

skinchit'sya rozbivannya sili svyatogo narodu, vsye tsye spovnit'sya. a ya tsye slukhav i nye rozumiv. i skazav ya: mii panye, yakii ts'omu kinyets'? i vin skazav: idi, daniilye, bo zakhovani i zapyechatani tsi slova azh do chasu kintsya. bagato-khto budut' ochishchyni, i vibilyat'sya, i budut' pyeryetoplyeni; i budut' nyespravyedlivi nyespravyedlivimi, i ts'ogo nye zrozumiyut' usi nyespravyedlivi, a rozumni zrozumiyut'. a vid chasu, koli budy pripinyena stala zhyertva, shchob bula postavlyena gidota spustoshyennya, minye tisyacha dvisti i dyev'yat-dyesyat dyen'. blagoslovyennii toi, khto chyekae, i dosyagnye do tisyachi tr'okh so-tyen' tridtsyati i p'yati dyen'! a ti idi do kintsya, i vidpochinyesh, i vstanyesh na svoyu dolyu pid kinyets' tikh dniv!

a pyershogo roku kira, tsarya pyers'kogo, shchob spovnilos' slovo navstryechune, pryechyeny ustami eryemiinimi, zbudiv navstryechu' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak govorit' kir, tsar pyers'kii: usi yemni tsarstva dav myeni navstryechu', bog nyebyesni, i vin nakazav myeni zbuduvati iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye bog iogo z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu, shcho v yudyei, i nyekhai budue dim navstryechua, boga izrail'yevogo. tsye toi bog, shcho v erusalimi. a kozhnomu pozostalomu po vsikh tikh mistakh, khto myeshkae tam, nyekhai dopomozhut' iomu lyudi iogo mist-sya sriblom, i zolotom, i maetkom, i khudoboyu, z dobrovil'noyu zhyertvoyu dlya domu bozhogo, shcho v erusalimi. i povstavali golovi bat'kivs'kikh rodiv yudi ta vyeniyamina, i svyashchyeniki, i lyeviti, azh do vsyakogo, shcho bog zbudiv dukha iogo, shchob piti buduvati dim navstryechua, shcho v erusalimi. a vsye ikhne dovkillya zmitsnilo im ruki ryechami sribnimi ta zolotimi, maetkom, i khudoboyu, i koshtovnostyami, okrim togo, shcho khto pozhertvuvav buv dobrovil'no. a tsar kir povinosiv ryechi navstryechun'ogo domu, yaki zabrav buv navukhodonosor z erusalimu, i dav ikh do domu boga svogo, i povinosiv ikh kir, tsar pyers'kii, rukoyu skarbnika mitryedata, a toi vidrakhuvav ikh shyeshbatstsarovi, yudinomu nachal'nikov. i otsye ikhne chislo: misok zolotikh tridtsyat', misok sribnikh tisyacha, nozhiv dvadtsyat' i dyev'yat', kye-likhiv zolotikh tridtsyat', kyelikhiv sribnikh podviinikh chotiri sotni i dyesyat', posudu inshogo tisyacha. us'ogo zolotogo i sribnogo posudu p'yat' tisyach i chotiri sotni. usye tsye zaviz shyeshbatstsar, koli vignantsi vyertalisy z vavilonu do erusalimu.

a otsye vikhod'ki z okrug, shcho priishli z polonu vignannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do vavilonu, i voni povyernulisya do erusalimu ta yudyei, kozhyen do mista svogo, ti, shcho priishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyeemiyu, syeraeyu, ryeelayeu, mordyekhaem, bilshanom, misparom, bigvaem, ryekhumom, baanoyu. chislo lyudyei izrail'yevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto simdyesyat i dva, siniv shyefatiinikh tri sotni simdyesyat i dva, siniv arakhovikh sim sotyen' simdyesyat i p'yat', siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh taioavovikh dvi tisyachi visim

sotyen' i dvanadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, siniv zattuievikh dyev'yat' sotyen' i sorok i p'yat', siniv zakkyeevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv banievikh shist' sotyen' sorok i dva, siniv byeaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i tri, siniv azgadovikh tisyacha dvisti dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i shist', siniv bigvaevikh dvi tisyachi p'yatdyesyat i shist', siniv adinovikh chotiri sotni p'yatdyesyat i chotiri, siniv atyerovikh, vid ezyekii dyev'yatdyesyat i visim, siniv byetsaevikh tri sotni dvadtsyat' i tri, siniv iorinikh sto i dvanadtsyat', siniv khashumovikh dvisti dvadtsyat' i tri, siniv gibbarovikh dyev'yatdyesyat i p'yat', vikhod'kiv z viflyeomu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyetofi p'yatdyesyat i shist', lyudyei z anatotu sto dvadtsyat' i visim, vikhod'kiv z azmavyetu sorok i dva, vikhod'kiv z kir'yat-arimu, kyefiri ta byerotu sim sotyen' i sorok i tri, vikhod'kiv z rami ta gyevi: shist' sotyen' dvadtsyat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu dvisti dvadtsyat' i tri, vikhod'kiv z nyevo p'yatdyesyat i dva, vikhod'kiv z magbishu sto p'yatdyesyat i shist', vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z lodu, khadidu ta ono sim sotyen' dvadtsyat' i p'yat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z syenai tri tisyachi i shist' sotyen' i tridtsyat'. svyashchyenikiv: siniv edaevikh z isusovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immerovikh tisyacha p'yatdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha i simnadtsyat'. lyevitiv: siniv isusovikh i kadmillovikh, z siniv gadavii simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto dvadtsyat' i visim. siniv pridvyernikh: siniv shallumovikh, siniv atyerovikh, siniv talmonovikh, siniv akkuvovikh, siniv khatitinikh, siniv shovaevikh, usikh sto tridtsyat' i dyev'yat'. khramovikh piddantsiv: siniv tsikhinikh, siniv kha-sufinikh, siniv tabbaotovikh, siniv kyerosovikh, siniv siaginikh, siniv padonovikh, siniv lyevaninikh, siniv khagavinikh, siniv akkuvovikh, siniv khagavovikh, siniv samlaevikh, siniv khananovikh, siniv giddyelovikh, siniv gakharovikh, siniv ryeainikh, siniv ryetsinovikh, siniv nyekodinikh, siniv gazzamovikh, siniv uzzinikh, siniv pasyeakhovikh, siniv byesaevikh, siniv asninikh, siniv mye-unimovikh, siniv nyefusimovikh, siniv bakkbukovikh, siniv khakufinikh, siniv kharkhurovikh, siniv batslutovikh, siniv myekhidinikh, siniv kharshinikh, siniv

barkosovikh, siniv sisrinikh, siniv tye-makhovikh, siniv nyezikhovikh, siniv khatifnikh, siniv solomonovikh rabiv: siniv sotaevikh, siniv sofyeryetovikh, siniv tyerudinikh, siniv yaalinikh, siniv darkonovikh, siniv giddyelovikh, siniv shyefatiinikh, siniv khattilovikh, siniv pokhyeryet-gatstsyeavimovikh, siniv amievikh, us'ogo tsikh khramovikh pid-dantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'yatdyesyat i dva. a otsye ti, shcho priishli z tyel-myelakhu, z tyel-kharshi, kyervu-addanu ta immyeru, ta nye mogli dovysti rodu bat'kiv svoikh ta svogo nasinnya, chi voni z izrailya: siniv dyelainikh, siniv toviinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i dva. i z siniv svyashcheyenichikh: sini khovaiini, sini kotsovi, sini barzillaya, shcho vzyav zhinku z dochok gilyeadyanina barzillaya, i zvavsa ikhnim im'yam. voni shukali svogo zapisu rodovodu, ta nye znailhi, i buli voni viluchenyi zo svyashcheyenstva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili zo svyatogo svyatikh, azh poki nye stanye svyashcheyenik do urimu ta tummimu. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi tri sotni shistdyesyat, okrim ikhnikh rabiv ta nyevil'nits', tsikh bulo sim tisyach tri sotni tridtsyat' i sim; a ikhnikh spivakiv ta spivachok dvisti. ikhnikh konyei bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', ikhnikh vyerblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach sim sotyen' i dvadtsyat'. a z goliv bat'kivs'kikh rodiv, koli voni priishli do navstryechun'ogo domu, shcho v erusalimi, to voni zhyertvuvali do bozhogo domu, shchob postaviti iogo na iogo stanovishchi. za svoeyu spromozhnistyu voni dali do skarbu na pratsyu: zolota shistdyesyat odnu tisyachu daryeikiv, a sribla p'yat' tisyach min, a svyashcheyenichikh ubran'sto. i osilisya svyashcheyeniki i lyeviti, ta z narodu, i spivaki, i pridvyerni, i khramovi piddantsi po svoikh mistakh, i vyves' izrail' po svoikh mistakh.

3

a koli nastav s'omii misyats', i izrailyevi sini buli po mistakh, to zibravsva narod, yak odin cholovik, do erusalimu. i vstav isus, sin iotsadakiv, ta brati iogo svyashcheyeniki, i zorovavyel', sin shyealtiviliv, ta brati iogo, i zbuduvali zhyertivnika boga izrailya, shchob prinositi na n'omu tsilopalyennya, yak napisano v zakoni moisyeya, bozhogo cholovika. i postavili mitsno zhyertivnika na iogo osnovi, bo buli voni v strakhu vid narodiv kraiv, i prinosili na n'omu tsilopalyennya dlya navstryechua, tsilopalyennya na ranok ta na vyechir. i spravili svy-

ato kuchok, yak napisano, i shchodyenni tsilopalyennya v kil'kosti za postanovoyu shchodo zhyertov na kozhyen dyen', a po tomu tsilopalyennya stalye, i na molodiki, i na vsi prisvyachenyi navstryechuyevi svyata, i dlya kozhnogo, khto zhyertvue dobrovil'nu zhyertvu dlya navstryechua. vid pyershogo dnya s'omogo misyatsya zachali prinositi tsilopalyennya dlya navstryechua. a pid navstryechunii khram nye buli shchye pokladyeni osnovi. i dali sribla kamenyaram ta tyeslyam, i izhi, i pitva ta olivi, sidonyanam ta tiryenam, shchob dostachali kyedrovi dyeryeva z livanu do yafs'kogo morya za dozvolom im kira, tsarya pyers'kogo. a drugogo roku po svoemu prikhodi do bozhogo domu do erusalimu, drugogo misyatsya, pochali robiti zorovavyel', sin shyealtiviliv, i isus, sin iotsadakiv, i ryeshta ikhnikh brativ, svyashcheyeniki ta lyeviti, i vsi, khto poprikhodiv z nyevoli v erusalim, a lyevitiv vid viku dvadtsyati rokov i vishchye postavili kyervuvati nad pratsyeyu navstryechun'ogo domu. i stav isus, sini iogo ta brati iogo, kadmiil ta sini iogo, sini yudini, yak odin cholovik, na doglyad nad robitnikami pratsi v bozhomu domi, sini khyenadadovi, sini ikh ta ikhni brati, lyeviti. a koli klali osnovu navstryechun'ogo khramu, to postavili oblachyennikh svyashcheyenikiv iz surmami, a lyevitiv, asafovikh siniv, iz tsimbalami, shchob slaviti navstryechua za ustavom davida, izrail'yevogo tsarya. i vidpovili voni khalovaly ta podyakoyu navstryechuyevi, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdyia na izrailya. a vyves' narod viklikuvav guchnim poklikom, slavyachi navstryechua za osnovu navstryechun'ogo domu! a bagatokhto zo svyashcheyenikiv i lyevitiv ta z goliv bat'kivs'kikh rodiv, starshi, shcho bachili pyershii khram, pri zasnavanni iogo, togo khramu, svoimi ochima, plakali ryevnim golosom, a bagato-khto poklikuvali pidnyesyenim golosom u radosti... i nye mig narod rozpiznati golosu pokliku radosti vid golosu plachu narodu, bo narod sil'no viklikuvav, a golos buv chutii azh dalyeko...

4

i pochuli yudini ta vyenyiaminovi vorogi, shcho vignantsi buduyut' khrama navstryechuyevi, bogovi izrailya. i priishli voni do zorovavyelya ta do goliv bat'kivs'kikh rodiv, ta i skazali im: i mi budyemo buduvati z vami, bo mi zvyertaemos', yak vi, do vashogo boga, i mi prinosimo iomu zhyertvi vid dniv yesarkhaddona, tsarya asiriis'kogo, shcho privv nas syudi. i skazav im zorovavyel' i isus, ta ryeshta goliv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh: nye vam i nam razom buduvati khram dlya boga! sami bo mi budyemo buduvati

dlya navstryechua, boga izrail'yevogo, yak nakazav nam tsar kir, tsar pyers'kii. i stav narod tlei z'yemli oslablyuvati ruki yudinogo narodu ta strakhati ikh pri buduvanni. i pidkupyuvali voni proti nikh doradnikiv tsars'kikh, shchob zalamati ikhnii zadum, po vsi dni kira, tsarya pyers'kogo, i azh do tsaryuvannya dariya, tsarya pyers'kogo. a za tsarya akhashvyerosha, na pochatku iogo tsaryuvannya, napisali voni oskarzhyennya na myeshkantsiv yudyei ta erusalimu. a za dniv artaksyerksa napisav bishlam, mitryedat, tovyeil ta ryeshta tovarishiv iogo do artaksyerksa, tsarya pyers'kogo. a list buv napisanii po-aramyeis'ki, a pyeryekladyenii po-pyers'ki. nachal'nik ryekhum ta pisar shimai napisali odnogo lista proti erusalimu do tsarya artaksyerksa otak. todi nachal'nik ryekhum ta pisar shimshai ta ryeshta tovarishiv iogo, suddi i uryadniki, pisarchuki, pisari, arkyev'yani, vaviloniani, shushanyani, tsyebto yelamiti, ta ryeshta narodiv, yakikh poviganyav asnappar, vyelikii ta slavnii, i osadiv ikh u misti samarii ta v ryeshti zarichchya. otsye vidpis lista, shcho poslali do n'ogo: do tsarya artaksyerksa tvoi rabi, lyudi zarichchya. i os' shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho yudyei, yaki viishli vid tyebye do nas, pribuli do erusalimu. voni buduyut' misto buntivnichye ta shkidlivye, i vdoskonalyuyut' muri, a pidvalini polipshili. a tyepper shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho koli til'ki tsye misto budy zbudovanye, a muri zakinchat'sya, voni nye budut' davati ani danini, ani podatku, ani mita, a tsye budy shkoditi tsars'komu pributkovi. i oto, byerchli na uvagu, shcho sil' tsars'kogo palatsu sil' nasha, a tsars'kii sorom nye vipadae nam bachiti, tomu mi posilaemo i zavidomlyaemo tsarya, shchob poshukali v knizi spominiv bat'kiv tvoikh, i ti znaidyesh u knizi spominiv, i znatimyesh, shcho misto tsye misto buntivnichye ta shkidlivye tsaryam ta okrugam, i shcho v n'omu pidimali bunt vid praviku, chomu misto tsye bulo zruinovanye. mi spovishchaemo tsarya, shcho koli til'ki misto tsye budy dobudovanye, a muri zakinchat'sya, to chyeryez tye nye budy tobi chastki v zarichchi. tsar poslav vidpovid': nachal'nikovi ryekhumovi, i pisaryevi shimshaevi, ta ryeshti ikhnikh tovarishiv, shcho sidyat' u samarii, i ryeshta zarichchya: mir vam! a tyepper, list, yakogo vi poslali do nas, virazno prochitanii pyeryedo mnoyu. i buv vidanii vid myenye nakaz, i shukali ta i znaishli, shcho misto tsye z davnikh-davyen pidiimalosya na tsariv, i povstannya ta bunt robilisya v n'omu. i mogutni tsari buli nad erusalimom, i panuvali v us'omu zarichchi, a danina, podatok ta mito davalisya im. a tyepper vidaitye nakaza, shchob spinilisya tsi lyudi,

a misto tsye nye buduvalosya, poki vid myenye nye budy vidanii novii nakaz. i bud'tye byeryezhni, shchob chyeryez tsye nye zrobiti pomilki. nashcho rostimye zlo na shkodu tsaryam? todi, yak til'ki buv prochitanii vidpis lista tsarya artaksyerksa pyeryed ryekhumom i pisaryem shimshaem ta ikhnimi tovarishami, pishli voni pospishno do erusalimu, i spinili robotu ikh zbroeyu ta nasillyam! tim spinilasya robota bozhogo domu, shcho v erusalimi, i spinilasya vona azh do drugogo roku tsaryuvannya dariya, tsarya pyers'kogo...

5

i prorokuvav prorok ogii ta zakharii, sin iddo, proroki, na yudyeiv, shcho v yudyei ta v erusalimi, v im'ya boga izrail'ya, shcho nad nimi. todi vstali zorovavyel', sin shyealtitliv, ta isus, sin iotsadaktiv, i zachali buduvati bozhii dim, shcho v erusalimi, a z nimi bozhi proroki, shcho dopomagali im. togo chasu priishov do nikh tattyenai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai ta ikhni tovarishi, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tseyi khram i kinchati tsyu budovu? todi mi skazali im imyena tikh muzhiv, shcho buduyut' ts'ogo budinka. ta oko ikhn'ogo boga bulo na yudyeis'kikh starshikh, i voni nye spinili ikh, azh poki nye pidye donyesyennya do dariya, i todi dadut' pisyemnu vidpovid' pro tsye. os' vidpis lista, shcho poslav tattyenai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai, ta tovaristvo iogo, i pyersi, shcho v zarichchi, do tsarya dariya, voni poslali iomu donyesyennya, a v n'omu pisano tak: tsaryevi darievi usyakogo miru! shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho mi khodili do yudyeis'koi okrugy, do domu vyelikogo boga, a vin buduet'sya z vyelikogo kam'yenya, i dyeryevo kladyet'sya v stini. a robota ta robit'sya dokladno, i uspikh u ikhnii rutsi. todi mi pitalisya tikh starshikh, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tseyi khram i kinchati tsyu svyatinu? a takozh pitalisya mi ikh pro ikhni imyena, shchob povidomiti tyebye, shcho zapishyemo im'ya tikh muzhiv, yaki za golovu v nikh. a voni tak vidpovili nam ta skazali: mi to rabi boga nyebyes ta z'yemli, i buduemo khrama, shcho buv zbudovanii za bagato lit pyeryed tsim, a zbuduvav iogo i dokinchiv iogo vyelikii izrailiv tsar. alye zgomom, koli nashi bat'ki rozgnivili buli boga nyebyes, vin viddav ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, khaldyeya, a khram toi vin zruinuvav iogo, a narod vignav do vavilonu. alye pyers'hogo roku kira, tsarya vavilons'kogo, tsar kir vidav nakaza buduvati tseyi dim bozhii. a takozh posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor buv vinis iz erusal-

ims'kogo khramu i zanis iogo do khramu vavilons'kogo, vinis iogo tsar kir iz vavilons'kogo khramu i dav muzhyevi, im'ya iogo shyeshbatstsar, yakogo vin nastanoviv namisnikom. i skazav vin iomu: viz' mi tsyei posud, idi, vidnyesi iogo do khramu, shcho v erusalimi, a dim bozhii nyekhai buduet'sya na svoemu mistsi. todì toi shyeshbatstsar priishov, zaklav pidvalini bozhogo domu v erusalimi, i vidtodi i azh do ts'ogo chasu vin buduet'sya, i nye skinchenii. i os', yakshcho tsye tsaryevi dobre, nyekhai poshukaet'sya v domi tsars'kikh skarbiv tam, u vaviloni, chi spravdi vid tsarya kira vidanii buv nakaz buduvati tsyei bozhii dim v erusalimi, a tsars'ku volyu pro tsye nyekhai poshlyut' do nas.

6

todi tsar darii vidav nakaza, i shukali v domi, dye skladayut' skarbi knizhok u vaviloni. i buv znaidenyi odin zvii v zamku akhmyeti, shcho v midliis'kii okruzi, a v n'omu napisano tak: na pam'yat'. pyershogo roku tsarya kira tsar kir vidav nakaza: dim bozhii v erusalimi dim toi nyekhai buduet'sya na mistsi, dye prinosyat' zhyertvi, a iogo pidvalini zalozhyeni. vishina iogo shistdyesyat liktiv, shirina iogo shistdyesyat liktiv. tri ryadi z vyelikogo kamyenyu, i odin ryad z dyeryeva, a vidatki budut' dani z tsars'kogo domu. a posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor vinis buv iz khramu, shcho v erusalimi, i pyeryenis do vavilonu, nyekhai povyernut', i nyekhai vin pidve do khramu, shcho v erusalimi, na svoe mistsy, i pokladyesh tye v bozhomu domi... tyeper zhye ti, tattenayu, namisniku zarichchya, ti, shyetor-bozyenayu z tovarishami svoimi, pyersi, shcho v zarichchi, viddalit'sya zvidti! pozostavtye pratsyu ts'ogo bozhogo domu, yudyeis'kii namisnik ta yudyeis'ki starshi zbuduyut' toi bozhii dim na iogo mistsi. a vid myenye daniï nakaz pro tye, shcho vi budyetye robiti z timi yudyeis'kimi starshimi, shchob zbuduvati tsyei bozhii dim, a z tsars'kogo dobra, z danini zarichchya, nyekhai dokladno daet'sya vidatok tim lyudyam, shchob nye spinaty roboti. a shcho budye potribnye, chi tyelyat, chi baraniv, chi ovychok na prinyesyennya nyebyesnomu bogovi, pshyentsyu, sil', vino ta olivu, shcho skazhut' svyashchyeniki, yaki v erusalimi, shchob byez omani vidavalosya im dyen'-u-dyen', shchob voni zavzhdì prinosili pakhoshchi v zhyertvu nyebyesnomu bogovi ta molilisya za zhittya tsarya ta siniv iogo. a vid myenye vidanii nakaz, shcho koli yakii cholovik zminit' tsye moe slovo, to budye virvanye dyeryevo z domu iogo, i budye postavlyenye, a vin budye pribitii na n'omu,

a dim iogo budye obyernenyi za tsye v ruinu! a bog, shcho vchiniv, shchob tam probuvalo im'ya iogo, znishchit' kozhnogo tsarya ta narod, shcho prostyagnye svoyu ruku, shchob zminiti tsye, shchob ushkoditi toi bozhii dim, shcho v erusalimi! ya, darii, vidav ts'ogo nakaza, nyekhai vin dokladno budye vikonanii! todì tattenai, namisnik zarichchya, shyetar-bozyenai ta ikhni tovarishi dokladno зробili zgidno z tim, yak poslav tsar darii. a yudyeis'ki starshi buduvati, i shchastilo im za prorotstvom pro-roka ogiya ta zakhariya, sina iddo. i voni zbuduvati i zakinchili z nakazu boga izrailevogo ta z nakazu kira, i dariya, i artaksy-erksa, tsarya pyers'kogo. i zakinchenyi buv tsyei kham do tryet'ogo misyatsya adara, shcho vin misyats' dvanadtsyati, shostogo roku tsaryuvannya tsarya dariya. i spravili izrailevi sini, svyashchyeniki i lyeviti ta ryeshat vignantsiv svyato vidnovlyennya togo bozhogo domu z radistyu. i prinyesli v zhyertvu na svyato vidnovlyennya togo bozhogo domu: voliv sotnyu, baraniv dvisti, yagnyat chotiri sotni, a kozlyat u zhyertvu za grikh za vs'ogo izrailya dvanadtsyat', za chislom izrailevikh plyemyen. i postavili svyashchyenikov za ikhnimi chastinami, a lyevitiv za chyergami ikhnimi na sluzhbu bozhogo domu, shcho v erusalimi, yak napisano v knizi moisyeya. a povyernyentsi spravili paskhu chotirnadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, bo ochistilisya svyashchyeniki ta lyeviti, yak odin, usi voni chisti. i voni zarizali paskhal'nye yagnya dlya vsikh povyernyentsiv, dlya svoikh bratviv svyashchyenikov ta dlya syebe. i ili izrailevi sini, shcho vjernulisya z vignannya, i takozh usi, khto viddilisya do nikh vid nyechistosti narodiv zyemli, shchob zvyertatisya do navstryechua, boga izrailevogo. i spravlyali voni svyato oprisnokiv sim dyen' u radosti, bo navstryechu' ikh potishiv i obyernuv do nikh syertsye asiriis'kogo tsarya, shchob zmitsniti ikhni ruki pri pratsi domu boga, boga izrailevogo.

7

a po tsikh prigodakh, za tsaryuvannya artaksy-erksa, tsarya pyers'kogo, yezdra, sin azarii, sina khiilkiï, sina shal-luna, sina sadoka, sina akhituvi, sina amarii, sina azarii, sina myeraïota, sina zakhariya, sina uzzii, sina bukki, sina avishu, sina pinkhasa, sina yelyeazara, sina aarona, pyervosvyashchyenika, tsyei yezdra viïshov iz vavilonu, a vin buv uchityel', znavyets' moisyeevogo zakonu, shcho iogo dav navstryechu', bog izraïliv. i dav iomu tsar zgidno z tim, yak bula na n'omu ruka navstryechua, boga iogo, vsyakye iogo pozhadannya. i pishli z nim dyekhto z izrai-

lyevikh siniv, i z svyashcheynikiv, i lyevitiv, i spivakiv, i pridvyernikh, i khramovikh pid-dantsiv do erusalimu s'omogo roku tsarya artaksyerksa. i pribuv vin do erusalimu p'yatogo misyatsya, a to s'omii rik tsaryu-vannya. bo pyershogo dnya misyatsya pyer-shogo buv pochatok vikhodu z vavilonu, a pyershogo dnya p'yatogo misyatsya vin pri-ishov do erusalimu, bo ruha iogo boga bula dobra na n'omu. bo yezdra prigotoviv svoe syertsye doslidzhuvali navstryechun'ogo za-kona, i vikonuvati iogo, i navchati v izraili ustava ta prava. a otsye vidpis pisan'nya, shcho tsar artaksyerks dav svyashcheynikovi yezdra, uchityelyevi, shcho pishye slova za-povidyei navstryechua ta iogo ustavi nad izrailiem: artaksyerks, tsar nad tsaryami, do svyashcheynika yezdri, doskonalogo vchi-tyelya zakonu boga nyebesnogo, i tak dali. a os' vidanii vid myenye nakaz, shchob kozhyen, khto v moim tsarstvi z izrailiyevogo narodu, i ikhnikh svyashcheynikiv, i lyevi-tiv z dobroj voli bazhae iti do erusalimu z tobou, nyekhai idye, chyeryez tye, shcho ti poslanii vid tsarya ta syemi iogo doradnikov, shchob dosliditi pro yudyeyu ta pro erusalim za pravom tvogo boga, pravom, shcho v rutsi tvoii, i shchob vid-praviti sriblo ta zoloto, shcho tsar ta do-radniki iogo pozhyertvuvali dlya boga izrai-lyevogo, yakogo mistysye pyeryebuvannya v erusalimi, i vsye sriblo ta zoloto, yakye ti znaidyesh u vsii vavilons'kii okruzi razom iz pozhyertvami narodu ta svyashcheynikiv, yaki zhyertvuyut' dlya domu ikhn'ogo boga, shcho v erusalimi. tomu ti nyevidkladno kupish za tsye sriblo bikiv, baraniv, ovye-chok, i ikh zhyertvi khlibni ta ikh zhy-ertvi livni, i prinyesyesh ikh na zhyertivniku domu vashogo boga, shcho v erusalimi. a shcho tobi ta brattyam tvoim budye do-brye vchiniti z ryeshotoy sribla ta zolota, tye zrobit' za vpodobanniam vashogo boga. a posud, shcho dani tobi na sluzhyennya domu tvogo boga, viddai u tsilosti pyeryed bogom erusalimu. a ryeshata potribnogo dlya domu boga tvogo, shcho vipadye tobi dati, budye dana z domu tsars'kikh skar-biv. a vid myenye ya tsar artaksyerks vi-danii nakaz dlya vsikh skarbnykiv, shcho v zarichchi, shcho vsye, chogo zazhadae vid vas svyashcheynik yezdra, uchityel' zakonu boga nyebesnogo, nyekhai budye dokladno zroblyenye: sribla azh do sotni talantiv, i pshyenitsi azh do sotni koriv, i vina azh do sotni bativ, i olivi azh do sotni bativ, za soli byez zapisu. usye, shcho z nakazu nyebesnogo boga, nyekhai budye gorlivo zroblyenye dlya domu nyebesnogo boga, bo nashcho buv bi gniv na tsarstvo tsarya ta na siniv iogo? i vas zavidomlyaemo, shcho vsi svyashcheyniki ta lyeviti, spivaki, pridvy-erni, khramovi piddantsi ta pratsivniki togo

bozhogo domu vil'ni, danini, podatku, chi mita nye nalyezhit' nakladati na nikh! a ti, yezdro, za mudristyu boga tvogo, yaka v rutsi tvoii, popriznachai suddiv ta vikonavt-siv zakonu, shchob sudili dlya vs'ogo narodu, shcho v zarichchi, dlya vsikh, khto znae za-koni tvogo boga, a khto nye znae, tikh nav-chitye. a kozhyen, khto nye budye vikonu-vati zakona tvogo boga ta zakona tsars'kogo dokladno, shchob chinivsy nad nim sud: chi to na smert', chi to na vignannya, chi to na karu maetkovu, chi to na uv'yaznyennya. blagoslovyennii navstryechu', bog nashikh bat'kiv, shcho vklav u tsaryevye syertsye, shchob ozdobiti dim navstryechunii, shcho v erusalimi, a na myenye nakhilliv milist' py-eryed tsaryem ta iogo doradnikami, ta vsima khorobrimi tsaryevimi zvyerkhnikami! a ya zmitsnivsya, bo ruha navstryechua, boga, bula nado mnoyu, i ya zibrav providnikh lyudyei z izrailya, shchob voni pishli zo mnoyu.

8

a otsye golovi ikhnikh bat'kiv ta ikh rodovid, shcho pishli zo mnoyu, za tsaryuvannya tsarya artaksyerksa, z vavilonu: z pinkhaso-vikh siniv: gyershom, z itamarovikh siniv: daniil, z davidovikh siniv: khattush. z shyekhaniinikh siniv, z par'oshovikh siniv: zakharii, a z nim za rodovodom sto i p'yat-dyesyat muzhchin. z siniv zattu: shyekhania, sin yakhaziiliv, a z nim tri sotni muzhchin. a z adinovikh siniv: yevyed, sin ionataniv, a z nim p'yatdyesyat muzhchin. a z yelamovikh siniv: eshaya, sin ataliin, a z nim simdyesyat muzhchin. a z shyefati-inikh siniv: zyejadiya, sin mikhailiv, a z nim visimdyesyat muzhchin. z ioavovikh siniv: ovadiya, sin egiliv, a z nim dvisti i visimnadsyat' muzhchin. a z siniv bani: shyelom, sin iosifiin, a z nim sotnya i shist-dyesyat muzhchin. a z byevaevikh siniv: zakharii, sin byevaiv, a z nim dvadtsyat' i visim muzhchin. a z azgadovikh siniv: iokhanan, sin kataniv, a z nim sotnya i dyesyat' muzhchin. a z adonikamovikh siniv ostanni, a otsye ikhni imyena: yeli-fyelyet, eiil, i shyemaya, a z nimi shist-dyesyat muzhchin. a z bigvaevikh siniv: utai i zavvud, a z nimi simdyesyat muzhchin. i zi-brav ya ikh do richki, shcho vpadae do agavi, i mi taboruvali tam tri dni. i pyeryeglyanu-v ya narod ta svyashcheynikiv, i nye znaishov tam nikogo z lyevievikh siniv. i poslav ya po yelyezyera, po ariila, po shyemayu, po yelnatana, i po yariva, i po yelnatana, i po natana, i po zakhariya, i po myeshul-lama, goliv, i po ioiariva, i po yelnatana, uchityeliv. i vidpraviv ya ikh do iddo,

golovi v mistsyevosti kasif'ya, i vklav v ikhni usta slova, shchob govoriti do iddo ta brativ iogo, piddanikh u mistsyevosti kasif'ya, shchob voni privyeli nam sluzhityeliv dlya domu nashogo boga. i privyeli voni nam, bo ruka nashogo boga bula dobra do nas, cholovika rozumnogo z siniv makhli, sina lyeviya, izrail'yevogo sina, ta shyeryevyeyu i siniv iogo ta brativ iogo, visimnadsyat', ta khashaviyu, a z nim eshayu, z siniv myerariyevikh, brativ iogo ta siniv iogo dvadtsyat', a z piddantsiv khramu, yakikh dav david ta zvyerkhniki na robotu lyevitam, dvisti i dvadtsyat' piddantsiv: usi voni buli oznacheni poimyenno. i progolosiv ya tam pist, nad richkoyu agavoyu, shchob upokoryatisya nam pyeryed litsyem nashogo boga, shchob prositi vid n'ogo shchaslivoi dorogi dlya nas i dlya dityei nashikh ta dlya vs'ogo nashogo maetku, bo ya soromivsyia prositi vid tsarya viis'ka ta vyerkhivtsiv, shchob pomagali nam u dorozhi proti voroga, bo skazali mi tsaryevi, govoryachi: ruka nashogo boga na dobro dlya vsikh, khto shukae iogo, a sila iogo ta gniv iogo na vsikh, khto ki-dae iogo! i postili mi, i prosili nashogo boga pro tsye, i vin dav nam ublagati sye-bye. i ya viddiliv iz svyashchychenichikh zvyerkhnikov dvanadtsyat' do shyeryevyeyi, khashavii, i do dyesyat'okh ikhnikh brativ z nimi. i vidvazhiv ya im sriblo i zoloto ta posud prinyesyennya nashogo bozhogo domu, shcho prinyesli tsar, i iogo doradniki, i iogo zvyerkhniki ta vyves' izrail', shcho znakhodivsyia tam. i vidvazhiv ya na ikhnyu ruku shist' sotyen' i p'yatdyesyat talantiv sribla, a sribnikh ryecheyi sto talantiv, zolota sto talantiv, a zolotikh chash dvadtsyat' na tisyachu daryeikov, a posudin z zolochyeno i dobroi midi dvi, dorogi, yak zoloto. i skazav ya do nikh: vi svyatist' dlya navstryechua, i tsyei posud svyatist', a tye sriblo ta zoloto dobrovil'na zhyertva dlya navstryechua, boga vashikh bat'kiv. pil'nuitye i byeryezhit' tsye, azh poki nye vidvazhitye iogo pyeryed zvyerkhnikami svyashchychenyik i lyevitiv ta zvyerkhnikami bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh v erusalimi do kimnat navstryechun'ogo domu. i priinyali svyashchychenyiki ta lyeviti vagu togo sribla ta zolota ta togo posudu, shchob vidnyesti do erusalimu, do domu nashogo boga. i rushili mi z richki agavi dvadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, shchob iti do erusalimu. a ruka nashogo boga bula nad nami, i vin uryatuvav nas z ruki voroga ta chativnika na dorozhi. i priishli mi do erusalimu, i sidili tam tri dni. a chyetyvertogo dnya vidvazhili mi tye sriblo i zoloto ta toi posud u domi nashogo boga na ruku svyashchychenika myeryemota, sina uriiinogo, a z nim buv yelyeazar, sin pinkhasiv, a z nimi iozavad, sin eshuin, ta

noadiya, sin binnuiv, lyeviti, za chislom, za vagoyu na vsye. i togo chasu bula zapisana vsya ta vaga. ti, shcho priishli z polonu, sini vignannya, prinyesli tsilopol'yennya dlya boga izrailya: dvanadtsyat' bikiv za vs'ogo izrailya, dyev'yatdyesyat i shist' baraniv, simdyesyat i sim ovyet's, dvanadtsyat' kozliv na zhyertvu za grikh, tsye vsye tsilopol'yennya dlya navstryechua. i viddali tsaryevi nakazi tsars'kim satrapam ta namisnikam zarichchya, a ti pidtrimuvali narod ta bozhii dim.

9

a yak skinchilosya tsye, pidiishli do myenye zvyerkhniki, govoryachi: tsyei narod, izrail', i svyashchychenyiki ta lyeviti nye viddilishya vid narodiv tsikh kraiv z ikhnimi gidotami, vid khananyeyan, pyeryizyeyan, evusyeyan, ammonyeyan, moavityan, egiptyan ta amoryeyan, bo pobrali z ikhnikh dochok sobi ta svoim sinam, zmishalosya svyatyie nasinnya z narodami tsikh kraiv, a ruka zvyerkhnikov ta pryedstavnikiv bula pyersha v ts'omu spronyeviryenni. a koli ya pochuv tsye slovo, to rozdyer ya odyezhu svoyu ta plashcha svogo, i rvav volossya z golovi svoei ta z borodi svoei, i sidiv ostovpilli... i zibralisya do myenye vsi tryemyachi pyeryed slovami boga izrail'yevogo za spronyeviryennya povyeryentsiv, a ya sidiv ostovpilli azh do zhyertvi vyechn'oi. a za vyechn'oi zhyertvi vstav ya z upokoryennya svogo, i, rozdyershi shatu svoyu ta plashcha svogo, upav ya na kolina svoi, i prostyagnuv ruki svoi do navstryechua, boga mogo... i skazav ya: bozhye miil, soromlyusya ya ta stidayusya pidnyesti, bozhye mii, oblichchya svoe do tyebye, bo byezzakonnaya nashi pomozhilisya ponad golovu, a nasha provina virosla azh do nyeba!... vid dniv nashikh bat'kiv mi v vyelikii provini azh do dnya ts'ogo, a za nashi byezzakonnaya buli viddani mi, nashi tsari, nashi svyashchychenyiki v ruku tsariv tsikh kraiv na myecha, na polon, i na grabizh, i na posoromlyennya oblichchya, yak ts'ogo dnya. a tyepper na malu khvilyu stalasya nam milist' vid navstryechua, boga nashogo, shchob pozostaviti nam ostanok, i dati nam zatvyerditisya na misti svyatini iogo, shchob osvitiiti ochi nashi, bozhye nash, i dati nam trokhi ozhiti v nashii nyevoli! bo rabi mi, ta v nashii nyevoli nye pokinuv nas bog nash, i prikhiliv do nas milist' pyeryed pyers'kimi tsyarami, shchob dati nam ozhiti, shchob pidnyesti dim nashogo boga i shchob vidbuduvati ruini iogo, ta shchob dati nam zakhist v yudyei ta v erusalimi. a tyepper shcho skazhyemo, bozhye nash, po ts'omu? bo mi pokinuli zapovidi tvoji, yak ti nakazav chyeryez svoikh rabiv prorokiv, gov-

oryachi: tsyei krai, shcho vi idyetye posisti, vin krai nyechistii chyeryez nyechistist' narodu tsikh kraiv, chyeryez ikhni gidoti, shcho napovnilo iogo vid krayu do krayu svoeyu nyechististyu. a tyepyer dochok svoikh nye davaitye ikhnim sinam, a ikhnikh dochok nye byerit' dlya svoikh siniv, i nye pitaitye ikh pro mir ta pro dobro ikh azh naviki, shchob vi stali sil'ni, ta spozhivali dobro tsiei zymeli, i viddali na spadok vashim sinam azh naviki. a po tomu vs'omu, shcho prishlo na nas za nashi zli chini ta za nashu vyeliku provinu, bo ti, bozhye nash, strimav karu bil'shye vid grihka nashogo, i dav nam taku ryeshtku, chi znovu mi lamatimyemo zapovidi tvoji, i budyemo posvoyachuvatisya z otsimi myerzotnimi narodami? chi zh ti nye rozgnivaeshya na nas azh do vigublyennya nas, tak shcho nikhto nye pozostavsyab i nye vryatuvavsyab? navstryechui, bozhye izrailiv, ti pravyednii, bo mi pozostalisya ostantom, yak ts'ogo dnya. os' mi v provini svoiji pyeryed litysem tvoim, bo nye vstoyati nam za tsye pyeryed litysem tvoim!...

10

a koli yezdra molivsyab ta spovidavsyab, plakav ta pripadav pyeryed bozhim domom, zibravsyab do n'ogo z izrailya duzhye vye-likii zbir, choloviki, i zhinki ta diti, bo narod plakav ryevnim plachyem... i vidpoviv shyekhaniya, ekhiiliv sin, z yelamovikh siniv, ta i skazav do yezdri: mi spronyevirilisyab nashomu bogovi, bo vzyali mi chuzhinok iz narodiv ts'ogo krayu za zhinok. alye e shchye nadiya dlya izrailya v ts'omu! a tyepyer skladimo zapovita nashomu bogovi, shcho viprovadimo vid sye-bye vsikh zhinok ta narodzhyenye vid nikh, za radyu pana nashogo, ta tikh, khto tryemtit' pyeryed zapovidy nashogo boga, i budye zrobyenye za zakonom. ustan', bo na tobi tsya rich, a mi z tobouy. bud' muzhnii i dii! i vstav yezdra, i zaprisyag zvyerkhnikiv, svyashchyenikiv i lyevitiv ta vs'ogo izrailya, shchob robiti za tsim slovom. i voni zaprisyagli. i yezdra vstav z-pyeryed bozhogo domu i pishov do kimnati egokhona, yel'yashivovogo sina, i nochuvav tam. khliba vin nye iv i vodi nye piv, bo buv u zhalobi za spronyeviryennya povyernyentsiv. i ogolosili v yudyei ta v erusalimi do vsikh povyernyentsiv, shchob zibratisyab do erusalimu. a kozhyen, khto nye priidye do tr'okh dyen', za poradyu zvyerkhnikiv ta starshikh, uvyes' maetok togo budye zrobyenii zaklyattyam, a vin budye viluchyenii iz gromadi povyernyentsiv. i zibralisya vsi lyudi yudi ta vyeniyamina do erusalimu do tr'okh dyen', tsye buv dyev'yatii misyats', dvadtsyatogo dnya misyatsyab. i sidiv uvyes' narod na ploshchi bozhogo domu, tryemty-

achi vid tsiei spravi ta vid doshchu. i vstav svyashchyenik yezdra ta i skazav do nikh: vi spronyevirilisyab, i vzyali chuzhinnikh zhinok, shchob pobil'shiti izrailyevu provinu. a tyepyer povinit'syab navstryechuyevi, bogovi vashikh bat'kiv, i chinit' iogo volyu! i viddalit'syab vid narodiv ts'ogo krayu ta vid tikh chuzhikh zhinok! i vidpovila vsya gromada, i skazali guchnim golosom: tak, za slovom tvoim, mi povinni zrobiti! alye narod chislyennii, i chas doshchiv, i nyema sili stoyati na vulitsi. ta i pratsi nye na odin dyen' i nye na dva, bo mi bagato nagrishili v tsii spravi. nyekhai zhye stanut' nashi zvyerkhniki za vvyes' zbir, a kozhyen, khto e v nashikh mistakh, khto vzyav chuzhinnikh zhinok, nyekhai priidye na oznachyeni chasi, a z nimi starshi kozhnogo mista ta suddi iogo, azh poki nye vidvyernyet'syab vid nas zhar gnivu nashogo boga za tsyu rich. osobливо stali nad tsim ionatan, sin asagveliv, ta yakhzyeya, sin tikvin, a myeshullam ta lyevit shyebbyetai dopomagali im. i zrobiti tak povyernyentsi. i viddiliv sobi svyashchyenik yezdra lyudyei, goliv bat'kiv za rodom ikhnikh bat'kiv, i vsi voni poimyenno. i sili voni pyershogo dnya dyesyatogo misyatsyab, shchob dosliditi tsyu spravu. i skinchili do pyershogo dnya pyershogo misyatsyab spravi pro vsikh tikh lyudyei, shcho vzyali buli chuzhinnikh zhinok. i znaishliysya pomizh svyashchyenichimi sinami, shcho vzyali chuzhinnikh zhinok, iz siniv eshui, sina iotsadakovogo, ta brativ iogo: moasyeya, i yeliyezyer, i yariv, i gyedaliya. i dali voni ruku svoyu, shcho poviprovadzhuut' zhinok svoikh, a vinni prinyesli v zhyertvu barana z otari za provinu svoyu. a z siniv immyerovikh: kharani ta zyevaliya. i z siniv kharimovikh: massyeya, i yeliya, i shyemaya, i ekhiil, i uzziya. i z siniv pashkhurovikh: yel'ioyenai, maasyeya, izmail, natanail, iozavad ta yel'asa. a z lyevitiv: iozavad, i shim'i, i kyelaya, vin kyelita, pyetakhia, yuda ta yeliyezyer. a z spivakiv: yel'yashiv. a z pridvyernikh: shallum, i tyelyem, ta uri. a z izrailya, z siniv par'oshovikh: ram'ya, i izziya, i malkiia, i miyamin, i yelyeazar, i malkiia ta byenaya. a z siniv yelamovikh: mattaniya, zakharii, i ekhiil, i avdi, i eryemot, i yeliya. i z siniv zattu: yel'ioyenai, yel'yashiv, mattaniya, i yeryemot, i zavad ta aziza. a z siniv byevavikh: egokhanan, kharaniya, zabai, atlai. i z siniv banievikh: myeshullam, mallukh, i adaya, yashuv, i shyel ta ramot. i z siniv pakhatovikh: moav, adna, i khyelal, byenaya, maasyeya, mattaniya, vyesyeliil, i binnui ta manasiya. i z siniv kharimovikh: yeliyezyer, ishshiiya, malkiia, shyemaya, shimon, vyeniyamin, mallukh, shyemariya. z siniv khashumovikh: mattyenai, mat-

tatta, zavad, yelifyelyet, eryemai, manasiya, shim'i. z siniv banaevikh: maadai, amram, i uil, byenaya, byedyeya, kyelugu, vaniya, myeryemot, yel'yativ, mattaniya, mattye-nai, i yaasai, i bani, i binnui, shim'i, i shyelyemiya, i natan, i adaya, makhnadvai, shashai, sharai, azariil, i shyelyemiya, shyemariya, shallum, amariya, iosip. a z siniv nyevo: eil, mattitiya, zavad, zye vina, yad-dai, i ioil, byenaya. usi otsi vzyali buli chuzhinnikh zhinok, a dyeyaki z tsikh zhi-nok i dityei porodili.

slova nyeyemii, gakhaliinogo sina: i stalosya v misyatsi kislyevi dvadtsyatogo roku, i buv ya v zamku shushan. i priishov khanani, odin iz brativ moikh, vin ta lyudi z yudyei. i zapitavsyia ya ikh pro yudyeiv, shcho vryatuvalisya, shcho pozostali vid polonu, ta pro erusalimu. a voni skazali myeni: pozostali, shcho lishilisya z polonu, tam v okruzi, zhivut' u vyelikii bidi ta v gan'bi, a mur erusalimu poruinovanii, a brami iogo popalyeni ognym... i stalosya, yak pochuv ya tsi slova, siv ya ta i plakav, i buv u zhalobi kil'ka dnev, i postav, i molivsyia pyeryed litsyem nyebyesnogo boga. i skazav ya: molyu tyebye, navstryechui, bozhnye nyebyesni, bozhnye vyelikii ta griznii, shcho dotrimuesh zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' tyebye ta dotrimuesh zapovidi svoi, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkyye, a ochi tvoi vidkriti, shchob prislukhuvatisya do molitvi raba tvogo, yakoyu ya molyusya s'ogodni pyeryed tvoim litsyem dyen' ta nich za izrail'yevikh siniv, tvoikh rabiv, i spovidayusya v grikkakh izrail'yevikh siniv, yakimi grishili mi proti tyebye, i ya i dim bat'ka mogo grishili! mi sil'no provinilisya pyeryed toboyu, i nye dotrimuvati zapovidyei, i ustaviv, i prav, yakii nakazav ti moisyeevi, rabovi svoemu. pam'yatai zhye tye slovo, shcho ti nakazav buv moisyeevi, svoemu rabovi, govoryachi: yak vi spronyevirityesya, ya rozporoshu vas pomizh narodami! ta koli navyernyetyesya do myenye, i budyetye dotrimuvati zapovidi moi i vikonuvati ikh, to yakshcho budut' vashi vignantisi na krayu nyebyes, to i zvidi pozbirayu ikh, i privyedu do togo mistysya, yakye ya vibrav, shchob tam pyeryebuvalo im'ya moe! a voni rabi tvoi ta narod tvii, yakogo ti vikupiv svoeyu vyelikoyu siloyu ta mitsnoyu svoeyu rukoyu. molyu tyebye, navstryechui, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkyye do molitvi tvoioغو raba ta do molitvi tvoikh rabiv, shcho pragnut' boyatisya imyennya tvogo! i dai zhye s'ogodni uspiyku svoemu rabovi, i dai znaiti milyosyrdya pyeryed ot-sim muzhyem! a ya buv chashnikom tsaryevim.

i stalosya v misyatsi nisanii, dvadtsyatogo roku tsarya artaksyerska, bulo raz vino pyeryed nim. i vzyav ya tye vino i dav tsaryevi. i ya, zdavalosya, nye buv sumnii pyeryed nim. ta skazav myeni tsar: chomu oblichchya tvoe sumnye, chi ti nye khvorii? tsye nye inshye shcho, yak til'ki sum syert-sya... i ya vye! mi sil'no zlyakavsyia! i skazav ya do tsarya: nyekhai tsar zhivye naviki! chomu nye budye sumnye oblichchya moe,

koli misto domu grobiv bat'kiv moikh poruinovanye, a brami iogo popalyeni ognym!... i skazav myeni tsar: chogo zh ti prosish? i ya pomolivsyia do nyebyesnogo boga, i skazav tsaryevi: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, i yakshcho rab tvii upodobanii pyeryed oblichchyam tvoim, to poshli myenye do yudyei, do mista grobiv bat'kiv moikh, i ya vidbuduyu iogo! i skazav myeni tsar (a tsaritsya sidila pri n'omu): skil'ki chasu budye doroga tvoya, i koli ti povyernesh-sya? i spodobalos' tsye tsaryevi, i vin poslav myenye, a ya priznachiv iomu chas. i skazav ya tsaryevi: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai dadut' myeni listi do namisnikiv zarichchya, shchob provadili myenye, azh poki nye priidu do yudyei, i lista do asafa, dozortsya tsaryevogo lisu, shchob dav myeni dyeryeva na brussyia dlya zamkovikh bram, shcho nalyezhat' do bozhogo domu, i dlya mis'kogo muru, i dlya domu, shcho do n'ogo vviidu. i dav myeni tsar v miru togo, yak dobra bula bozha ruka nado mnoyu, i pribuv ya do namisnikiv zarichchya, i dav im tsaryevi listi. a tsar poslav z mnoyu zvyerkhnikiv viis'ka ta vyerkhivtsiv. i pochuv pro tsye khoronyanin sanvallat ta rab ammonityanin toviya, i bulo im prikro, duzhnye prikro, shcho priishov cholovik klopotatisya pro dobro dlya izrail'yevikh siniv, i priishov ya do erusalimu, i buv tam tri dni. i vstav ya vnochii, ya ta trokhi lyudyei z mnoyu, i nye rozpoviv ya nikomu, shcho bog mii dav do mogo syertsya zrobiti dlya erusalimu. a khudobi nye bulo z mnoyu, okrim tiei khudobi, shcho ya nyeyu izdiv. i viishov ya dolinnoyu bramoyu vnochii, i pishov do dzhyeryela tannin, i do brami smitnikovoi. i ya dokladno oglyanuv muri erusalimu, shcho buli poruinovani, a brami iogo buli popalyeni ognym. i pyeryeishov ya do dzhyeryel'noi brami ta do tsars'kogo stavu, ta tam nye bulo mistysya dlya pyeryekhodu khudobi, shcho bula pido mnoyu. i ishov ya dolinnoyu vnochii, i dokladno oglyadav mura. potim ya vyernuvsyia, i vviishov dolinnoyu bramoyu, i vyernuvsyia. a zastupniki nye znali, kudi ya pishov ta shcho ya roblyu, a yudyeyam, i svyashchchyenikam, i shlyakhti, i zastupnikam, i ryeshiti tikh, shcho robili pratsyu, ya doti nichogo nye rozpovidav. i skazav ya do nikh: vi bachitye bidu, shcho mi v nii, shcho erusalim zruinovanii, a brami iogo popalyeni ognym. idit', i zbuduitye mura erusalimu, i vzhye nye budyemo mi gan'boyu!... i rozpoviv ya im pro ruku boga mogo, shcho vona dobra do myenye, a takozh slova tsarya, yakii skazav vin myeni. i skazali voni: stanyemo i zbuduemo! i zmitsnili voni ruki svoi na dobre dilo. i pochuv tsye khoronyanin sanvallat ta ammonityanin rab toviya, i arab gyeshyem, i smiyalisya z nas, i pogordzhuvai nami i govoreli: shcho tsye za rich, yaku

vi robitye? chi proti tsarya vi buntuetyes'? a ya im vidpoviv i skazav do nikh: nyebyesnii bog vin dast' nam uspih, a mi, iogo rabi, stanyemo i zbuduemo! a vam nyema ani chastki, ani prava, ani pam'yatki v erusalimi!

3

i vstav yeliyashiv, pyervosvyashchyenik, ta brati iogo svyashchyeniki, i zbuduvali ovyechu bramu. voni osvtyatili ii, i povstavlyali ii dvyeri, i azh do bashti myea osvtyatili ii, azh do bashti khanan'ila. a poruch n'ogo buduvali erikhonyani, a poruch nikh buduvav zakkur, sin imriiv. a bramu ribnu zbuduvali sini syenaini, i voni pokrili ii brussyami, i povstavlyali dvyeri ii, zamki ii ta zasuvi ii. a poruch nikh napravlyav myeryemot, sin urii, kotsovogo sina, a poruch nikh napravlyav myeshullam, sin byeryekhii, myeshav'ilovogo sina, a poruch nikh napravlyav sadok, baanin sin. a poruch nikh napravlyali tyekoyani, alye ikhni vvel'mozhi nye skhilili svoei shii v sluzhbu svogo navstryechua. a bramu staru napravlyali ioyada, sin pasyearthiv, ta myeshullam, sin byesodyein, voni pokrivali brussyami, i vstavlyali dvyeri ii, i zamki ii ta zasuvi ii. a poruch nikh napravlyav giv'onveyanin myelatiya ta myeronotyeyanin yadon, lyudi giv'onu ta mitspi, shcho nalyezhali do volodinnya namisnika zarichchya. poruch n'ogo napravlyav uzzil, sin kharkhain, z zolotariv, a poruch n'ogo napravlyav khananiya, sin rakkakhimiv, i voni vidnovili erusalima azh do shirokogo muru. a poruch n'ogo napravlyav ryefaya, sin khuriv, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug. a poruch n'ogo napravlyav edaya, sin kharumafiv, a to navproti domu svogo, a pri iogo rutsi napravlyav khattush, sin khashavnyeiv. drugu miru napravlyav malkiia, sin kharimiv, ta khashshuv, sin pakhat-moaviv, ta bashtu pyechyei. a poruch n'ogo napravlyav shallum, sin lokhyesha, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug, vin ta dochka iogo. bramu dolinnu napravlyav khanun ta myeshkantisi zanoakhu, voni zbuduvali ii, i povstavlyali dvyeri ii, zamki ii ta zasuvi ii, i tisyachu liktiv u muri azh do smitnikovoi brami. a smitnikovu bramu napraviv malkiia, sin ryekhaviv, zvyerkhnik byet-kyeryems'koi okrug, vin zbuduvav ii, i povstavlyav ii dvyeri, zamki ii ta zasuvi ii. a dzyhyerel'nu bramu napraviv shallum, sin kol-khyezyeiv, zvyerkhnik okrug mitspi, vin zbuduvav ii, i pokrivi ii, i povstavlyav ii dvyeri, zamki ii ta zasuvi ii, i napraviv mura stavu shyelakh do tsars'kogo sadka, i azh do stupyeniv, shcho spuskayut'sya z davidovogo mista. za nim

napravlyav nyeyemiya, sin azbukiv, zvyerkhnik polovini byettsurs'koi okrug azh do mistysya navproti davidovikh grobiv i azh do zroblyenogo stavu, i azh do domu litsariv. za nim napravlyali lyeviti: ryekhum, sin baniiv, poruch n'ogo napravlyav zvyerkhnik polovini okrug kyeila, dlya svoei okrug. za nim napravlyali ikhni brati: bavvai, sin khyenadadiv, zvyerkhnik polovini okrug kyeila. i napravlyav poruch n'ogo yezyer, sin eshuin, zvyerkhnik okrug, miru drugu, vid mistysya navproti vikhodu do zbroyarni narizhnika. za nim ryevno napravlyav barukh, zabbaiv sin, miru drugu, vid narizhnika azh do vkhodu do domu pyervosvyashchyenika yeliyashiva. za nim napravlyav myeryemot, sin urii, sina kotsovogo, miru drugu, vid vkhodu do yeliyashivovogo domu i azh do kintsya yeliyashivovogo domu. a za nim napravlyali svyashchyeniki, lyudi iordans'koi okrug. za nim napravlyav vyeniyamin, sin khashshuviv, navproti svogo domu; za nim napravlyav azariya, sin maasyei, sina ananiinogo, pri svoemu domi. za nim napravlyav binnui, sin khyenadadiv, miru drugu, vid azariinogo domu azh do narizhnika i azh do rogu. palal, sin uzaiv, vid mistysya navproti narizhnika ta v gorishnii bashti, shcho vikhodit' iz tsars'kogo domu, shcho pri v'yaznichnomu podvir'i. za nim pyedaya, sin par'oshiv. a piddantsi khramu sidili v ofyeli azh do mistysya navproti vodnoi brami na skhid ta navproti vistupayuchoi bashti. za nim napravlyali tyekhoyani, miru drugu, vid mistysya navproti vyelikoi vistupayuchoi bashti i azh do ofyel's'kogo muru. z-nad kins'koi brami napravlyali svyashchyeniki, kozhyen navproti domu svogo. za nimi napravlyav sadok, sin immyeriv, navproti svogo domu, a za nim napravlyav shyemaya, sin shyekhaniin, storozh skhidn'oi brami. za nim napravlyav khananiya, sin shyelyemiin, ta khanun, shostii sin tsalafiv, miru drugu; za nim napravlyav myeshullam, sin byeryekhii, navproti svoei kinnati. za nim napravlyav malkiia, sin zolotarya, azh do domu khramovikh piddantsiv ta kramariv, navproti brami mifkad i azh do narizhnoi gornitsi. a mizh narizhnoyu gornitsyeyu do ovyechoi brami napravlyali zolotari ta kramari.

4

i stalosya, yak pochuv sanvallat, shcho mi buduemo togo mura, to vin zapalivsva gnivom, i duzhye rozgnivavsva, i smiyavsva z yudyeyv. i govovir vin pyeryed svoimi bratami ta samariis'kim viis'kom i skazav: shcho tsye roblyat' tsi mizyerni yudyey? chi im tsye pozostavlyat'? chi budut' voni prinositi zhyertvu? chi zakinchat' ts'ogo

dnya? chi ozhivlyat' voni tsi kaminnya z kup porokhu, a voni zh popalyeni? a ammonityanin toviya buv pri n'omu i skazav: ta i shcho voni buduyut'? yakshcho viidye lisitsya, to vona zrobit' dirku v ikhnii kaminii stini!... pochui, bozhnye nash, shcho mi stali pogoroyo, i povyerni ikhnyu gan'bu na golovu ikhnyu, i dai ikh na zdobich u krai polonu! i nye zakrii ikhn'oi provini, a ikhnii grikh nyekhai nye budyte styertii z-pyeryed litsya tvogo, bo voni obrazili budivnichikh! i zbuduvali mi togo mura, i buv pov'yazanii uvyes' toi mur azh do polovini iogo. a syertsye narodu bulo, shchob dali robiti! i stalosya, yak pochuv sanvallat, i toviya, i arabi, i ammonityani, i ashdodyani, shcho napravlyaet'sya erusalims'kii mur, shcho vilomi v stini stali zatarasovuvatsiya, to duzhye zapalilisya gnivom. i zmovilisa voni vsi razom, shchob iti voyuvati z erusalimom, ta shchob uchiniti iomu zamishannya. i mi molilisya do nashogo boga, i postavili protinikh storozhu vdyen' ta vnochi, pyeryednimi. i skazav yuda: oslabla sila nosiya, a zvalishch bagato, i mi nye zmozhyemo dali buduvati mura!... a nashi nyenavysniki govoriili: voni nye znatimut' i nye pobachat', yak mi priidyemo do syeryedini ikh, i pozabivaemo ikh, ta i spinimo pratsyu! i stalosya, yak prikhodili ti yudyeyani, shcho sidili pri nikh, to govoriili nam pro tsye raziv dyesyat', zo vsikh mists', dye voni probuvali. todi postaviv ya storozhu zdolu togo mistsya za murum u pyechyerakh. i postaviv ya narod za ikhnimi rodami, z ikhnimi myechami, ikhnimi ratishchami ta ikhnimi lukami. i rozglyanuv ya tsye, i vstav i skazav ya do shlyakhyetnikh, i do zastupnikiv, i do ryeshiti narodu: nye biityesya pyeryed nimi! zgadaiyte navstryechua vye-likogo ta griznogo, i voyuitle za vashikh brativ, vashikh siniv, dochok vashikh, zhynok vashikh ta za domi vashi! i stalosya, yak pochuli nashi vorogi, shcho nam tye vidomye, to navstryechu' zlamav ikhnii zadum, i vsi mi vyernulisya do muru, kozhyen do pratsi svoei. i bulo vid togo dnya, shcho polovina moikh yunakiv robili pratsyu, a polovina ikh mitsno trimala spisi, schiti, i luki ta pantsyeri, a zvyerkhniki stoyali pozad yudinogo domu. budivnichii pratsyuvali na muri, a nosii naladovuvali tyagar, voni odnieyu rukoyu robili pratsyu, a odnieyu mitsno trimali spisa... a v kozhnogo budivnichogo iogo myech buv priv'yazanii na styegnakh iogo, i tak voni buduvali, a bilya myenye buv surmach. i skazav ya do shlyakhyetnikh, do zastupnikiv ta do ryeshiti narodu: pratsya vyelika i pros-tora, a mi poviddilyuvani na muri, dalyeko odin vid odnogo. tomu to v mistsye, dye pochuetye golos surmi, tudi nyegaino zbi-raityesya do nas. bog nash budyte voyuvati

dlya nas! i tak mi robili pratsyu, i polovina ikh mitsno trimala spisi vid skhodu rann'oi zori azh do povavlyennya zir. takozh togo chasu skazav ya do narodu: kozhyen z yunakom svoim nyekhai nochuyut' u syeryedini erusalimu, i budut' voni dlya nas unochi storozhyeyu, a vdyen' na pratsyu. i ni ya, ani brati moi, ani yunaki moi, ani storozhi, shcho buli za mnoyu, mi nye zdimali svoei odyezhi, kozhyen mav svoyu zbroyu pri svoemu styegni.

5

i buv vyelikii krik narodu ta ikhnikh zhynok na svoikh brativ yudyeyu, i buli taki, shcho govoriili: mi daemo v zastavu siniv svoikh ta dochok svoikh, i byeryemo zbizhzhya, i imo i zhivymo! i buli taki, shcho govoriili: mi zastavlyaemo polya svoi, i vinogradniki svoi, i domi svoi, i byeryemo zbizhzhya v ts'omu golodi! i buli taki, shcho govoriili: mi pozichaemo sriblo na podatok tsars'kii za nashi polya ta nashi vinogradniki. a nashye zh tilo takye, yak tilo nashikh brativ, nashi sini yak ikhni sini. a os' mi tisyemo nashikh siniv ta nashikh dochok za rabiv, i e z nashikh dochok utiskuvani. mi nye v silu robiti, a polya nashi ta vinogradniki nashi nalyezhat' inshim... i sil'no zapalav u myeni gniv, koli ya pochuv ikhnii krik ta tsi slova! a moe syertsye dalo myeni radu, i ya spyeryechavsvya z shlyakhyetnimi ta z zastupnikami ta i skazav im: vi zastavoyu tisyetye odin odnogo! i sklikav ya na nikh vyelikii zbory. i skazav ya do nikh: mi vikupovemo svoikh brativ yudyeyu, prodanikh poganam, za nashoyu spromogoyu, a vi budyetye prodavati svoikh brativ, i voni prodavut'sya nam? i movchali voni, i nye znakhodili slova... i skazav ya: nye dobra tsye rich, shcho vi robitye! chi zh nye v boyazni nashogo boga vi maetye khoditi, chyeryez gan'bu vid tikh poganiv, nashikh vorogiv? takozh i ya, brati moi ta yunaki moi buli pozikodavtsyami sribla ta zbizhzhya. opustimo zh mi otsyei borg! vyernit' im zaraz ikhni polya, ikhni vinogradniki, ikhni olivki, i ikhni domi ta vidsotok sribla, i zbizhzhya, vinogradnii sik ta novu olivu, shcho vi dali im u zastavu za nikh! i voni skazali: povyernymo, i nye budyemo zhadati vid nikh! zrobimo tak, yak ti govoriish! i poklikav ya svyashchyenikiv, i zaprisyagnuv ikh zrobiti za tsim slovom. vitrusiv ya i svoyu pazukhu ta i skazav: nyekhai otak vitrusit' bog kozhnogo cholovika, khto nye spovnit' ts'ogo slova, z domu iogo ta z trudu iogo, i nyekhai budyte takii vitrushenyi ta porozhnii! i skazali vsi zbory: amin'! i slavili voni navstryechua, i narod zrobitv za tsim slovom. takozh vid dnya, koli tsar nakazav myeni buti ikhnim namisnikom v

yudinomu krai vid roku dvadtsyatogo i azh do roku tridtsyat' drugogo tsarya artaksys-erksa, dvanadtsyat' lit nye iv namisnichogo khliba ani ya, ani brati moi. a namisniki popyeryedni, shcho buli pyeryedo mnoyu, chinili tyazhkye nad narodom, i brali vid nich khlibom ta vinom odnogo dnya sorok shyekliv sribla; takozh ikhni slugi panuvali nad narodom. a ya nye robiv tak chyeryez strakh bozhii. takozh u pratsi togo muru ya pidtrimuvav, i polya nye kupuvali mi, a vsi moi slugi buli zibrani tam nad pratsyeyu. a za stolom moim buli yudyei ta zastupniki, sto i p'yatdyesyat cholovika, ta i ti, khto prikhodiv do nas iz narodiv, shcho navkolo nas. a shcho gotovilosya na odin dyen', bulo: vil odin, khudobi dribnoi shyest'ero vibranikh, i ptitsya gotuvalasya v myenye, a za dyesyat' dyen' vikhodilo bagato vsyakogo vina. a pri tomu ya nye zhadav namisnichogo khliba, bo ta robota napravi muriv bula tyazhka na tomu narodi. zapam'yatai zhye myeni, bozhye mii, na dobre vsye tye, shcho ya robiv dlya ts'ogo narodu!

6

i stalosya, koli pochuv sanvallat, i toviia, i arab gyeshyem ta ryeshita nashikh vorogiv, shcho ya zbuduvav mura, i shcho nye pozostalosya v n'omu vilomu, alye do ts'ogo chasu dvyeryei u bramakh ya nye povstavlyav, to poslav sanvallat ta gyeshyem do myenye, govoryachi: prikhod', i vmovimosya razom u kyefirimi v dolini ono! a voni zamishlyali zrobiti myeni zlo... i poslav ya do nichk posliv, govoryachi: ya roblyu vye-liku pratsyu, i nye mozhu priiti. nashcho budye pyeryervana tsya pratsya, yak kinu ii ta pidu do vas? i posilali do myenye tak samo chotiri razi, a ya vidpovidav im tak samo. i tak samo sanvallat p'yatii raz prislav do myenye slugu svogo, a v rutsi iogo buv vidkritii list. a v n'omu napisanye: chuet'sya syeryed narodiv, i gashmu govorit': ti ta yudyei zamishlyaet'ye viddilit'sya, tomu to ti buduesh togo mura, i khochesh buti im za tsarya, za timi slovami. i v prorokiv ti ponastavlyav, shchob vikrikuvali pro tyebye v erusalimi, govoryachi: tsar v yudi! a tyepper tsar pochue otsi ryechi. otozh, prikhod', i porad'mosya razom! i poslav ya do n'ogo, govoryachi: nye bulo takikh ryechyei, pro yaki ti govorish, bo z syertsya svogo ti ikh povimishlyav!... bo vsi voni lyakali nas, govoryachi: nyekhai oslabnut' ikhni ruki z tsiei pratsi, i nye budye vona zroblyena! ta tyepper, o bozhye, zmitsni moi ruki! i ya vvilshov do domu shyemai, sina dyelai, myegyeta v ilovogo sina, a vin buv zaderyzhanii. i vin skazav: umovmosya piti do bozhogo domu, do syeryedini khramu, i zamknyemo khramovi dvyeri, bo priidut'

zabiti tyebye, vlasnye vnochi priidut' zabiti tyebye... ta ya vidkazav: chi takii cholovik, yak ya, mae vtikati? i khto e takii, yak ya, shcho vviidye do khramu i budye zhiti? nye vviidu! i piznav ya, shcho to nye bog poslav iogo, koli vin govoriv na myenye tye prorotstvo, a to toviia ta sanvallat pidkupili iogo... bo vin buv pidkupyenii, shchob ya boyavsa, i zrobiv tak, i zgrishiv. tsye bulo dlya nichk na zlii pogovir, shchob obraziti myenye. zapam'yatai zhye, bozhye mii, toviia ta sanvallatovi za tsimi vchinkami iogo, a takozh prorochitsi noadii ta ryeshiti prorokiv, shcho strakhali myenye! i buv zachyenyii mur dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya yelula, za p'yatdyesyat i dva dni. i stalosya, yak pochuli pro tsye vsi nashi vorogi, ta pobachili vsi narodi, shcho buli navkolo nas, to voni vpali v ochakh svoikh ta i piznali, shcho tsya pratsya bula zroblyena vid nashogo boga! timi dnyami takozh shlyakhyetni yudyei pisali bagato svoikh listiv, shcho ishli do toviia, a toviinii prikhodili do nichk. bo bagato-khto v yudyei buli zaprisyazhyenimi priyat'yelyami iomu, bo vin buv zyat' shyekhanii, arakhovogo sina, a sin iogo egokhanan uzav dochku myeshul-lama, byeryekhiinogo sina. i govorili pyeryedo mnoyu dobre pro n'ogo, a slova moi pyeryedavali iomu. toviia posilav listi, shchob nastrakhati myenye.

7

i stalosya, yak buv zbudovanii mur, to povstavlyav ya dvyeri, i buli ponastavlyuvani pridvorni, spivaki ta lyeviti. i priznachiv ya nad erusalimom svogo brata khanani ta zvyerkhnika tvyerdini khananiyu, bo vin buv cholovik pravdivii, i boga boyavsa bil'shye vid bagat'okh inshikh. i skazav ya do nichk: nyekhai nye vidchinyayut'sya erusalims'ki brami azh do spyeki sontsya. i poki voni sami stoyat', nyekhai pozamikayut' dvyeri, i tak trimait'ye. i postaviti varti z erusalims'kikh myeshkantsiv, kozhnogo na iogo storozhi, i kozhnogo navproti iogo domu! a misto bulo shiroko-prostorie i vyelikye, ta narodu v n'omu malo, i domi nye buli pobudovani. i poklav myeni bog mii na syertsye moe zibrati shlyakhyetnikh, i zastupnikiv ta narod, shchob pyeryepisati. i znaishov ya knizhku pyeryepisi tikh, khto priishov pyershye, a v nii ya znaishov napisanye takye: otsye vikhod'ki z okrug, shcho priishli z polonu vignannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i voni povyernulisya do erusalimu ta do yudyei, kozhyen do mista svogo, ti, shcho priishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyeyemieyu, azarieyu, raamieyu, nakhamaniem, mordyekhaem, bilshanom, mispyeryetom, bigvaem, nyekhumom,

baanoyu. chislo lyudyei izrail'yevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto i simdyesyat i dva, siniv shyevatiinikh tri sotni i simdyesyat i dva, siniv arakhovikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i dva, siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh ta ioavovikh dvi tisyachi i visim sotyen' visimnadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, siniv zattuievikh visim sotyen' sorok i p'yat', siniv zakkaevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv binnuevikh shist' sotyen' sorok i visim, siniv byevaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i visim, siniv azgadovikh dvi tisyachi tri sotni dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i sim, siniv bigvaevikh dvi tisyachi shistdyesyat i sim, siniv adinovikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i p'yat', siniv atyeroevikh, z siniv khizkiinikh dyev'yatdyesyat i visim, siniv khashumovikh tri sotni dvadtsyat' i visim, siniv byetsaevikh tri sotni dvadtsyat' i chotiri, siniv kharifovikh sto dvanadtsyat', siniv giv'onovikh dyev'yatdyesyat i p'yat', lyudyei z vifyeemu ta nyetofi sto visimdyesyat i visim, lyudyei z anototu sto dvadtsyat' i visim, lyudyei z byet-azmavyetu sorok i dva, lyudyei z kir'yat-earimu, kyefiri ta byeyerotu sim sotyen' sorok i tri, lyudyei z rami ta gavi shist' sotyen' dvadtsyat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyevo drugogo p'yatdyesyat i dva, vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z lodu, khadidu i ono sim sotyen' i dvadtsyat' i odin, vikhod'kiv z syenai tri tisyachi dyev'yat' sotyen' i tridtsyat'. svyashchyenikov: siniv edainikh z isusovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immyerovikh tisyacha p'yatdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha simnadtsyat'. lyevitir: siniv isusovikh z kadmilovogo domu, z godyevinikh siniv simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto sorok i visim. pridvyernikh: siniv shallumovikh, siniv atyeroevikh, siniv talmonovikh, siniv akkuvovikh, siniv khatitinikh, siniv shovaevikh sto tridtsyat' i visim. khramovikh piddantsi: sini tsikhini, sini khasufini, sini tabbaotovi, sini kyerosovi, sini siini, sini padonovi, sini lyevanini, sini khagavini, sini salmaevi, sini khananovi, sini giddyelovi, sini gakharovi, sini ryeaini, sini ryetsinovi, sini nyekodini, sini gazzamovi, sini uzzini, sini pasyeakhovi, sini byesaevi, sini myeunimovi, sini nye-fishyesinovi, sini bakbutovi, sini khakufini, sini kharkhurovi, sini batslitovi, sini myekhidini, sini kharshini, sini barkosovi,

sini sisyerini, sini tyemakhovi, sini nyet-siyakhovi, sini khatifini. siniv solomonovikh rabiv: sini sotaevi, sini soferyetovi, sini pyeridini, sini yaalini, sini darkonovi, sini giddyelovi, sini shyefatiini, sini khatilovi, sini pokhyeryet-gatstsyevaimovi, sini amonovi, us'ogo tsikh khramovikh piddantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'yatdyesyat i dva. a otsye ti, shcho priishli z tyel-myelakhu, z tyel-kharshi, kyeruv-addonu ta immyeru, ta nye mogli dovyesti rodu bat'kiv svoikh ta svogo nasiny, chi voni z izrailya: siniv dyelainikh, siniv toviinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' sorok i dva. a z svyashchyenikov: sini khovaini, sini kotsovi, sini barzillaya, shcho vzyav zhinku z dochok gilyeadyanina barzillaya, i stav zvatisya ikhnim im'yam. voni shukali zapisu svogo rodovodu, alye vin nye znaishovsya, i buli voni viluchyeni zo svyashchyenstva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili zo svyatogo svyatikh, azh poki nye stanye svyashchyenik do urimu ta tummimu. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi trista i shistdyesyat, okrim ikhnikh rabiv ta ikhnikh nyevil'nits', tsikh bulo sim tisyach trista tridtsyat' i sim; a v nikh spivakiv ta spivachok dvisti i sorok i p'yat'. ikhnikh konyei bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', vyerblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach i sim sotyen' i dvadtsyat'. a chastina goliv bat'kivs'kikh rodiv dali na pratsyu: namisnik dav do skarbntsi: zolota tisyachu daryeikiv, kropil'nits' p'yatdyesyat, svyashchyenichikh shat p'yatsot i tridtsyat'. a z goliv bat'kivs'kikh rodiv dali do skarbntsi na pratsyu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sribla dvi tisyachi i dvisti min. a shcho dala ryeshita narodu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sribla dvi tisyachi min, a svyashchyenichikh shat shistdyesyat i sim. i osilisya svyashchyeniki, i lyeviti, i pridvyerni, i spivaki, i dyekhto z narodu, i khramovi piddantsi, i vvyes' izrail' po svoikh mistakh. yak nastav s'omii misyats', to izrail'yei sini buli po svoikh mistakh.

8

i zibravsya vvyes' narod, yak odin cholovik, na maidan, shcho pyeryed vodnoyu bramoyu, i skazali uchityelyevi yezdri prinyesti knigi moysyevogo zakonu, shcho nakazav buv navstryechu' izrail'yei. i prinis svyashchyenik yezdra zakona pyeryed zbori z cholovikiv ta azh do zhinok, i vsikh, khto rozumiv chutye, pyershogo dnya s'omogo misyatsya. i chitav vin u nim na maidani, shcho pyeryed vodnoyu bramoyu, vid svitanku azh do poludnya, pyeryed cholovikami i zhinkami ta timi,

khto rozumie, a ushi vs'ogo narodu buli zvyernenyi do knigi zakonu. i stoyav uchityel' yezdra na dyeryev'yanomu pidvishchyenni, shcho zrobili dlya tsiei spravi, a pri n'omu stoyav mattitiya, i shyema, i anaya, i uriiya, i khilkiiya, i maasyeya na pravitsi iogo, a na livitsi iogo: pyedaya, i mishail, i malkiiya, i khashum, i khashbaddana, zakharii, myeshullam. i rozgornuv yezdra tsyu knigu na ochakh us'ogo narodu, bo vin buv vishchye vid us'ogo narodu, a koli vin rozgornuv, uyves' narod ustav. i poblagosloviv yezdra navstryechua, boga vyelikogo, a vyves' narod vidpoviv: amin'! z pidnyesyennam svoikh ruk. i vsi skhilyalisya, i vklonyalisya navstryechuyevi oblichyamy do zyeimli! a isus, i bani, i shyeryevyeya, yamin, akkuv, shabbyetai, godiiya, maasyeya, kyelita, azariya, iozavad, khanan, pyelaya ta lyeviti poymasnyuvali narodovi zakona, a narod buv na svoemu misti. i chitali v knizi, u bozhomu zakoni virazno, i viyasnyuvali znachynnya, i robili zrozumilim chitanye. i skazav namisnik nyeyemiya, i svyashchyenik uchityel' yezdra i lyeviti, shcho viyasnyuvali narodovi, do vs'ogo narodu: dyen' tsyei svyatii vin dlya navstryechua, boga vashogo, nye bud'tye v zhalobi i nye plachtye! bo plakav uyves' narod, yak pochuv slova zakonu... i skazav vin do nikh: idit', izhtye sitye ta piitye solodkye, i posilaitye chastki tomu, v kogo nyema nagotovlyenogo. bo svyatii tsyei dyen' dlya nashogo navstryechua, i nye sumuitye, bo radist' u navstryechui tsye vasha sila! i lyeviti potishali vyves' narod, govoryachi: movchit', bo tsyei dyen' svyatii, i nye sumuitye! i pishov uyves' narod isti ta piti, i posilati chastki ta chiniti vyeliku radist', bo rozumiv ti slova, shcho rozpovili iomu. a drugogo dnya zibralisya golovi bat'kivs'kikh rodiv us'ogo narodu, svyashchyeniki ta lyeviti, do vchityelya yezdri, shchob vin viyasnyav im slova zakonu. i znaishli napisanye v zakoni, shcho nakazav buv navstryechu' chyeryez moisyeya, shchob izrailyevi sini sidili v kuchkakh u svyato s'omogo misyatsya, i shchob rozgolosili i ogolosili po vsikh svoikh mistakh ta v erusalimi, govoryachi: viidit' na goru, i ponanos'tye galuzzya olivkovogo, i galuzzya dyeryeva olivkovogo, i galuzzya mirtovogo, i galuzzya pal'movogo, i galuzzya gustolistogo dyeryeva, shchob porobiti kuchki, yak napisano. i viishov narod, i ponaznoshuvali, i porobili sobi kuchki kozhyen na dakuh svoim, i v podvir'yakh svoikh, i v podvir'yakh bozhogo domu, i na maidani vodnoi brami, i na maidani brami efremovoi. i porobila kuchki vsya gromada, shcho vyernulasya z polonu, i sidila v kuchkakh, bo nye robili tak izrailyevi sini vid dniv isusa, navinovogo

sina, azh do dnya ts'ogo. i bula duzhye vyelika radist'! i chitali v knizi bozhogo zakonu shchodyenno, vid pyershogo dnya azh do dnya ostann'ogo. i spravlyali svyato sim dyen'; a vos'mogo dnya viddannya, za ustavom.

9

a dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo misyatsya zibralisya izrailyevi sini v posti ta v vyeryetishchakh, a na nikh porokh. a izrailyeve nasinnya viddililosya vid usikh chuzhintsiv, i postavali i viznavali grihki svoi ta provini svoikh bat'kiv. i stali na misti svoim, i chyvert' dnya chitali z knigi zakonu navstryechua, boga svogo, a chyvert' spovidalisya i vklonyalisya navstryechuyevi, bogovi svoemu. i stali nye lyevits'komu pidvishchyenni isus, i bani, kadmiil, shyevaniya, bunnii, shyeryevyeya, bani, kyenani, i klikali sil'nim golosom do navstryechua, boga svogo. i skazali lyeviti: isus, i kadmiil, bani, khashavnyeya, shyeryevyeya, godiiya, shyevaniya, pyetakhiiya: ustan'tye, poblagoslovit' navstryechua, boga svogo, vid viku azh do viku! i nyekhai blagoslovlyayut' im'ya slavi tvoei, i nyekhai vono bude zvyelichyene nad usyake blagoslovyennya ta slavu! ti navstryechu' edinii! ti vchiniv nyebo, nyebyesa nyebyes, i vsye ikhne viis'ko, zyeimlyu ta vsye, shcho na nii, morya ta vsye, shcho v nikh, i ti ozhlivlaesh ikh usikh, a nyebyesnye viis'ko tobi vklonyaet'sya! ti to navstryechu', bog, shcho vibrav avrama, i viviv iogo z khaldyeis'kogo uru, i dav iomu im'ya avraam. i ti znaishov syertsye iogo virnim pyeryed litsyem svoim, i sklav buv iz nim zapovita, shchob dati krai khananyeyan, khittyyeyan, amoryeyan, pyerizzyeyan, evusyeyan, giryasyeyan, shchob dati nasinnyu iogo. i ti vikonav slova svoi, bo ti pravyednii! i pobachiv ti bidu nashikh bat'kiv uv egipti, a ikhnii zoik ti pochuv nad chyervonim moryem. i dav ti znaki ta chuda na faraoni ta na vsikh iogo rabakh, i na vsim narodi krayu iogo, bo piznav ti, shcho voni gordo povodilisya z nimi, i zrobiv ti sobi im'ya, yak vidno ts'ogo dnya. i morye ti rozik pyeryed nimi, i voni pyeryeishli syeryed morya po sukhodolu, a tikh, khto gnavsya za nimi, ti kinuv do glibin, yak kamin' do burkhlivoi vodi. i ti provadiv ikh stovpom khmari vdien', a stovpom ognyu vnochi, shchob osvityluvati im tu dorogu, yakoyu mali iti. i ti ziishov buv na goru sinai, i govoriv z nimi z nyebyes, i dav im spravvedlivu prava ta pravdivi zakoni, ustavi ta zapovidni dobri. i svyatu svoyu subotu ti vkazav im, a zapovidni, i ustavi ta pravo nakazav ti im chyeryez raba svogo moisyeya. i khlib iz nyebyes dav ti buv im na ikhnii golod, i vodu zo skyeli ti viviv buv

im na ikhnyu spragu. i ti skazav im, shchob ishli posisti kraï, yakii ti prislyagnuv dati im. ta voni i nashi bat'ki buli vpyerti, i robili tvyerdoyu svoyu shiyu, i nye slukhali tvoikh zapovidyei. i vidmovlyalisya voni slukhati, i nye pam'yatali chud tvoikh, yaki ti chiniv buv iz nimi, i stali tvyerdoshiï, i nastanovili sobi golovu, shchob vyernutisya do svoei nyevoli v nyeposlukhu. ta ti bog, shcho proshchaesh, ti laskavii ta milosyerdniï, dovgotyerpelivii ta bagatomilostivii, i ti nye pokinuv ikh! khoch voni zrobili buli sobi litogo tsel'tsya ta skazali: otsye bog tvii, shcho viviv tyebye z egiptu, i robili vye-likii obrazi, ta ti v vyelikim svoim milosyerdniï nye zalishiv ikh u pustini, stovp khmari nye vidkhodiv vid nikh udyen', shchob vvesti ikh dorogoyu, a stovp ognju vnochi, shchob osvitylyuvati im dorogu, yakoyu mali iti. i dukha svogo dobrogo ti davav, shchob zrobiti ikh mudrimi, i manni svoei nye strimuvav vid ikhnikh ust, i vodu ti im davav na ikhne pragnennya. i sorok lit zhiviv ti ikh u pustini. nye bulo nyedostatku ni v chomu, odyezhi ikhni nye dyerlisya, a nogi ikhni nye pukhli. i dav ti im tsarstva ta narodi, yaki priznachiv na podil, i voni posili kraï sigona, i kraï tsarya khyeshbons'kogo, i kraï oga, tsarya bashans'kogo. a ikhnikh siniv ti pomnozhyv, yak zori nyebyesni, i vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo kazav ti ikhnim bat'kam, shchob ishli posisti. i vviishli sini, i posili toi kraï, i ti vpokoriv pyeryed nimi myeshkantsiv togo krayu khanaanyeyan, i dav u ikhnyu ruku ikh ta tsariv ikhnikh, ta narodi togo krayu, shchob chinit i z nimi za svoeyu volyeyu. i pozdobuvali voni mista ukriplyeni, ta zymlyu situ, i posili domi, povni vsyakogo dobra, povityesuvani v skyelyakh vodozbori, vinogradniki, i olivki, i bagato ovochevyevikh dyeryev. i voni ili i nasitilisya, i postavali tovsti, i nasolodzhualisya tvoim vyelikim dobrom. i stali voni nyeslukhnyani, i pobuntuvalisya proti tyebye, i kinuli zakona tvogo gyet' za svoyu spinu, i pozabivali prorokiv tvoikh, shcho svidchili mizh nimi, shchob navyernuti ikh do tyebye. i chinili voni vyelikii obrazi. i dav ti ikh u ruku ikhnikh vorogiv, a ti utiskali ikh. a v chasi gorya svogo voni klikali do tyebye, a ti z nyeba chuv, i za svoim vyelikim milosyerdnyam davav im spasivityeliv, i voni spasalï ikh z ruki ikhnikh vorogiv. ta koli buv im mir, voni znovu chinili zlo pyeryed litsyem tvoim, i ti davav ikh u ruku ikhnikh vorogiv, i ti panuvali nad nimi. i voni znovu klikali do tyebye, a ti z nyeba ikh vislukhovuvav, i spasav ikh za milosyerdnyam svoim dovghii chas. i svidchiv ti proti nikh, shchob navyernuti ikh do zakonu tvogo, ta voni chinili likhye, i nye slukhalisya zapovidyei tvoikh, i grishili proti tvoikh prav, yaki koli b lyudina

chinila, to zhila b nimi, i stavalo ramyeno ikh nyeslukhnyanye, a shiyu svoyu robili tvyerdoyu, i nye slukhalisya. i zvolikav ti im dovghii roki, i svidchiv proti nikh svoim dukhom chyeryez svoikh prorokiv, ta voni nye slukhali togo, i ti dav ikh u ruku narodiv tsikh kraiv. i chyeryez vyelikye svoje milosyerdya ti nye vigubiv i nye pokinuv ikh, bo ti bog laskavii ta milosyerdniï! a tyepper, bozhye nash, bozhye vyelikii, sil'niï ta strashniï, shcho byeryezhyesh zapovita ta milist', nyekhai nye budye maloyu pyeryed litsyem tvoim usya ta muka, shcho spitkala nas, nashikh tsariv, nashikh zvyerkhnikiv, i svyashcheynikiv nashikh, i prorokiv nashikh, i bat'kiv nashikh, i vvyes' tvii narod vid dniv asiriis'kikh tsariv azh do ts'ogo dnya! a ti spravedlivii u vs'omu, shcho prikhodit' na nas, bo ti pravdu robiv, a mi buli nyespravdyedlivii. a nashi tsari, nashi zvyerkhniki, nashi svyashcheyniki ta nashi bat'ki nye viknuvali zakona tvogo, i nye slukhalisya zapovidyei tvoikh ta svidotstv tvoikh, shcho ti svidchiv proti nikh. i voni v tsarstvi svoim ta v vyelikim dobri tvoim, yakye ti im davav, i v tomu prostorumu ta sitomu kraï, shcho ti dav pyeryed nimi, nye sluzhili tobi, i nye vidvyernulisya vid svoikh zlikh chiniv. os' mi s'ogodni rabi, a tsyei kraï, shcho ti dav iogo nashim bat'kam, shchob isti plid iogo ta dobro iogo, os' mi rabi v n'omu! i vin mnozhit' svii urozhai dlya tsariv, yakikh ti dav nad nami za nashi grikki, i voni panuyut' nad nashimi tilami ta nad nashoyu khudoboyu za svoim upodobannyam, i mi v vyelikomu utiskovi! chyeryez tye vsye mi skladaemo pyevnu umovu, i pidpisuemo, a pyechatki kladut' nashi zvyerkhniki, nashi lyeviti, nashi svyashcheyniki.

10

a mizh tikh, shcho poklali pyechatki, buli: namisnik nyeyemiya, sin khakhaliin, i tsidkiiya, syeraya, azariya, eryemiya, pashkhur, amariya, malkiiya, khattush, shyevaniya, mallukh, kharim, myeryemot, ovadiya, daniil, ginnyeton, barukh, myeshullam, aviya, miyamin, maaziya, bilgai, shyemaya, otsye svyashcheyniki. a lyeviti: isus, sin azaniin, binnui, z khyenadadovikh siniv, kadmil. a ikhni brati: shyevaniya, godiïya, kyelita, pyelaya, khanan, mikha, ryekhov, khashaviya, zakkur, shyeryeviya, shyevaniya, godiïya, bani, byenin. golovi narodu: par'osh, pakhat-moav, yelam, zattu, bani, bunni, az'dad, byevai, adoniya, bigvai, adin, atyer, khizkiiya, azzur, godiïya, khashum, byetsai, kharif, anatot, nyevai, magpiyash, myeshullam, khyezir, myeshyevav'il, sadok, yadduya, pyelatiya, khanan, anaya, osiya, khananiya,

khashshuv, gallokhlyesh, pilkha, shovye, ryekhum, khashavna, maasyeya, i akhiya, khaman, anan, mallukh, kharim, baana. i ryeshtha narodu, svyashcheyeniki, lyeviti, pridvyerni, spivaki, khramovi piddantsi, i kozhyen, viddilyenii vid narodiv krayu do bozhogo zakonu, ikhni zhinki, ikhni sini, ta ikhni dochki, kozhyen znayuchii ta rozumiuchii, zmitsnyayut' prisyagu pri brattyakh svoikh, pri svoikh shlyakhyet-nikh, i vstupili v klyatvu ta prisyagu, shchob khoditi v bozhomu zakoni, shcho buv dani cheryez moisyeya, bozhogo raba, i shchob dotrimuvatisya, i shchob vikonyuvati vsi zapovidi navstryechua, nashogo boga, i prava iogo, i postanovi iogo, i shcho nye damo nashikh siniv narodam krayu, a ikhnikh dochok nye viz'myemo dlya nashikh siniv. a vid narodiv ts'ogo krayu, shcho sprovadzhuyut' tovari ta vsyakye zbizhzhya v dyen' subotni na prodazh, nye viz'myemo vid nikh u subotu ta v svyati dni, i s'omogo roku ponyekhaemo zymlyu ta vsyakogo rodu borgi. i postavili mi sobi za obov'yazok, shchob davati nam tryetinu shyeklya v rik na sluzhbu domu nashogo boga, na khliv pokaznii, i na postiinii dar, i na postiinye tsilopalenyennya, na suboti, na molodiki, na svyata, i na osvychyeni ryechi, i na zhyertvi za grikh na oku-plyennya za izrailya, i na vsyaku pratsyu domu nashogo boga. i kinuli mi zhyeryebki pro pozhyertvu drov, svyashcheyeniki, lyeviti ta narod, shchob prinositi do domu nashogo boga, za domom nashikh bat'kiv, na oznachyeni chasi rik-richno, shchob paliti na zhyertivniku navstryechua, nashogo boga, yak napisano v zakoni, i shchob prinositi pyervoplodi nashoi zymli ta pyervoplodi vsyakogo plodu zo vsyakogo dyeryeva rik-richno do navstryechun'ogo domu, i pyervorodzhnyenikh siniv nashikh ta nashoi khudobi, yak napisano v zakoni, i pyervorodzhnyenikh khudobi nashoi vyelikoi ta khudobi nashoi dribnoi, shchob prinositi do domu nashogo boga do svyashcheyenikov, shcho sluzhat' u domi nashogo boga, i pyervopochatok nashikh dizh, i nashi prinoshyennya, i plid usyakogo dyeryeva, molodye vino ta olivu sprovadimo svyashcheyenikam do kimnat domu nashogo boga, a dyesyatinu nashoi zymli lyevitam. a voni, lyeviti, budut' zbirati dyesyatinu po vsikh mistakh nashoi roboti. i budy svyashcheyenik, sin aaroniv, iz lyevitami, koli lyeviti budut' zbirati dyesyatinu, i lyeviti vidnyesut' dyesyatinu vid dyesyatini do domu nashogo boga do komir, do skarbnitsi. bo do komir budut' znositi sini izrailjevi ta sini lyevitiv prinoshyennya zbizhzhya, molodogo vina ta olivi, i tam e ryechi svyatini, sluzhachi svyashcheyeniki, i pridvyerni, i spivaki. i mi nye opustimo

domu nashogo boga!

11

i sidili zvyerkhniki narodu v erusalimi, a ryeshtha narodu kinuli zhyeryebki, shchob privyesti odnogo z dyesyati siditi v erusalimi, misti svyatomu, a dyev'yat' chasin zostayut'sya po inskhikh mistakh. i poblagosloviv narod usikh tikh lyudyei, shcho pozhyertvuvalisya siditi v erusalimi. a otsye golovi okrugy, shcho sidili v erusalimi, a po yudinikh mistakh sidili, kozhyen u svoii posilosti, po svoikh mistakh, izrail', svyashcheyeniki, i lyeviti, i khramovi piddantsi, i sini solomonovikh rabiv. a v erusalimi sidili otsi z siniv yudinikh ta z siniv vyenyaminovikh. iz siniv yudinikh: ataya, sin uzzihi, sina zakhariya, sina amarii, sina shyefatii, sina magalila, iz siniv pyeryetsovikh. i maasyeya, sin barukha, sina kolkhozye, sina khazai, sina adai, sina ioyariva, sina zakhariya, sina shiloni. usikh siniv pyeryetsovikh, shcho sidili v erusalimi, bulo chotiri sotni shistdyesyat i visim khorobrikh lyudyei. a otsye vyenyaminovi sini: sallu, sin myeshullama, sina ioyeda, sina pyedai, sina kadai, sina maasyei, sina itila, sina isai. a po n'omu: gabbai, sallai, dyev'yat' sotyen' dvadtsyat' i visim. a ioil, sin zikhri, buv providnikom nad nimi, a yuda, sin syenuin, drugii nad mistom. iz svyashcheyenikov: edaya, sin ioyariv, yakhin, syeraya, sin khilkhiii, sina myeshullama, sina sadoka, sina myeraiota, sina akhituva, nachal'nik u bozhomu domi. a ikhnikh brativ, shcho robili sluzhbu dlya bozhogo domu, visim sotyen' i dvadtsyat' i dva. i adaya, sin erokhama, sina pyelalii, sina amtsi, sina zakhariya, sina pashkhura, sina malkiii, a ikhnikh brativ, goliv bat'kivs'kikh rodiv, dvisti sorok i dva. i amashsai, sin azarila, sina akhyezaya, sina myeshillyemota, sina immyera, a ikhnikh brativ, khorobrikh voyakiv, sto dvadtsyat' i visim, a providnik nad nimi zavdiil, sin gvedolima. a z lyevitiv: shyemaya, sin khashshuva, sina azrikama, sina khashavii, sina bunnii. a shabbyetai ta iozavad buli nad zovnishn'oyu sluzhboyu dlya bozhogo domu, z goliv lyevitiv. a mataniya, sin mikhi, sina zavdi, sina asafovogo, buv golovoyu, shcho pochinav slavosloviti pri molitvi, i bakkukiya, drugii z brativ iogo, i avda, sin shammui, sina galala, sina edutunovogo. usikh lyevitiv u svyatomu misti bulo dvisti visimdyesyat i chotiri. a pridvyerni: akkuv, talmon ta ikhni brati, shcho storozhili pri bramakh, sto simdyesyat i dva. a ryeshtha izrailya, svyashcheyeniki, lyeviti buli po vsikh yudinikh mistakh, kozhyen u nadili svoim. a khramovi piddantsi sidili v ofyeli, a tsikha ta gishpa buli nad piddantsyami. a provid-

nikom lyevitiv v erusalimi buv uzzi, sin bani, sina khashavii, sina mattanii, sina mikhi, z asafovikh siniv, spivakiv pri sluzhbi bozhogo domu, bo buv tsariv nakaz pro nikh ta pyevna oplata na spivakiv pro kozhyen dyen'. a pyetakhiiya, sin myeshyev'ila, iz siniv zyerakha, sina yudinogo, buv pri rutsi tsarya dlya vsikh sprav narodu. a po dvorakh na polyakh svoikh z yudinikh siniv sidili: v kir'yat-arbi ta zalyezhnikh ii mistakh, i v divoni ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v ekavtsyeli ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v eshui, i v moladi, i v byet-pyelyeti, i v khashar-shuali, i v byeyer-shyevi ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v tsiklagu, i v myekhoni ta v zalyezhnikh ii mistakh, i v yen-rimmoni, i v tsor'i, i v yarmuti, zanoakhu, adullami ta dvorakh ii, v lakhishu ta polyakh iogo, v aztsi ta zalyezhnikh ii mistakh. i taboruvali voni vid byeyer-shyevi azh do dolini gin-nom. a vyenyaminovi sini, pochinauychi vid gyevi, zasyelili otsi mista: mikhmash, i aiya, i byet-yel ta zalyezhni iogo mista, anatot, nov, ananiya, khatsor, rama, gittaim, khadid, tsyevoim, nyevallat, lod i ono, dolina kharashim. a z lyevitiv yudini viddili zhili v kray vyenyamiana.

12

a otsye svyashchyeniki ta lyeviti, shcho pri-ishli z zorovavyelyem, sinom shyeatliilovim, ta z isusom: syeraya, irmyeya, yezdra, amariya, mallukh, khattush, shyekhaniya, ryekhum, myeryemot, iddo, ginnyetoi, avi-ya, miiyamin, maadiya, bilga, shyemaya, i ioyariv, edaya, sallu, amok, khilkiya, edaya. tsye golovi svyashchyenikiv ta brati ikhni za dniv isusa. a lyeviti: isus, binnui, kad-mil, shyeryevyeya, yuda, mataniya, golovnii nad slavoslov'yam vin ta brati iogo. i bak-bukiya ta unni, ikhni brati, buli navproti nikh na storozhi. a isus porodiv ioyakima, a ioyakim porodiv yel'yashiva, a yel'yashiv porodiv ioyadu, a ioyada porodiv ionatana, a ionatan porodiv yadduya. a za ioyakimovikh dniv buli svyashchyeniki, golovi bat'kivs'kikh rodiv: z rodu syerainogo myeraya, z irmyeinogo khananiya, z yezdrinogo myeshullam, z amariinogo egokhanan, z myelikhovogo ionatan, z shyevaniinogo iossip, z kharimovogo adna, z myeraiotovogo khyelkai, z iddovogo zakharii, z ginnyetonovogo myeshullam, z aviiinogo zikhri, z min'yaminovogo ta z moadyeinogo piltai, z bilginogo shammya, z shyemainogo ionatan, a z ioyarivovogo mattanyea, z edainogo uzzi, z sallaevogo kallai, z amokovogo yevyer, z khilkiinogo khashaviya, z edainogo natanail. lyeviti, golovi bat'kivs'kikh rodiv, buli zapisani za dniv yel'yashiva, ioyadi, i iokhanana, i yadduya, a svyashchyeniki za tsaryuvannya dariya pyers'kogo. sini lye-

viya, golovi bat'kivs'kikh rodiv, zapisani v knigu khronik, i azh do dniv iokhanana, sina yel'yashivovogo. a golovi lyevitiv: khashaviya, shyeryeviya, i isus, sin kadmiliv, ta brati ikhni buli navproti nikh, shchob khvaliti ta slaviti za nakazom davida, bozhogo cholovika, chyerga za chyergoyu. mataniya, i bakkukiya, ovadiya, myeshullam, talmon, akkuv, pridvyerni, storozha v brannikh skladakh. voni buli za dniv ioyakima, sina isusa, sina iotsadakovogo, ta za dniv namisnika nyeyemii ta svyashchyenika vchityelya yezdri. a v svyato osvyachyennya erusalims'kogo muru shukali lyevitiv po vsikh ikhnikh mistyakh, shchob privyesti ikh do erusalimu spraviti svyato osvyachyennya ta radosti z pokhvalami, iz pisnyeyu, tsimbalami, arfami ta z tsitrami. i pozbi-ralisy sini spivakiv ta z okrugy navkolo erusalimu ta z osyel' nyetofatyan, i z byet-gaggilgala, i z pil' gyevi ta azmavyetu, bo spivaki pobuduvali sobi dvori navkolo erusalimu. i ochistilisya svyashchyeniki ta lyeviti, i voni ochistili narod, i brami ta mur. i povvodiv ya yudinikh zvyer-khnikiv na mur, i postaviv dva vyeliki zbori slavoslovnikiv ta pokhodi, z nikh odin pishov pravoruch po muru do smitnikovoi brami. a za nimi ishov goshaya ta polovina yudinikh zvyerkhnikiv, i azariya, yezdra, i myeshullam, yuda, i vyenyamin, shyemaya, i irmyeya. a z svyashchyenichikh siniv iz surmami: zakharii, sin ionatana, sina shyemai, sina mattanii, sina mikhai, sina zakkura, sina asafovogo, a brati iogo: shyemaya, i azariil, milai, gilalai, maai, natanail, i yuda, khanani z muzichnimi znaryaddyami davida, bozhogo cholovika, a vchityel' yezdra pyeryed nimi. a pri dzhyeryel'nii brami, navproti nikh, voni ishli stupenyami davidovogo mista, vkhodom na stinu nad davidovim domom i azh do vodnoi brami na skhid. a drugii zbir slavoslovnikiv ishov livoruch, a za nim ya ta polovina narodu, zvyerkhu po muru vishchye bashti pyecheyi ta azh do shirokogo muru, i vid efryemovoi brami ta do brami staroi, i do brami ribnoi, i bashti khanan'ila, i bashti myea, i azh do brami ovyechoi, i spinilisya bilya brami uv'yaznyennya. i stali obidva zbori slavoslovnikiv bilya bozhogo domu, i ya, i polovina zastupnikiv zo mnoyu, i svyashchyeniki: yel'yakim, maasyeya, min'yamin, mikhaya, yelioyenai, zakharii, khananiya z surmami, i maasyeya, i shyemaya, i yelyeazar, i uzzi, i egokhanan, i malkiiya, i yelam, i yezyer. i spivaki spivali, a izrakhiya buv providnikom. i voni prinosili togo dnya vyeliki zhyertvi ta radili, bo bog poraduvav ikh vyelikoyu radistyu. i radili takozh zhinki ta diti, i azh dalyeko chuta bula radist' erusalimu! i togo dnya buli popriznachuvani

lyudi nad komorami dlya skarbiv, dlya pri-noshyen', dlya pyervoplodiv ta dlya dyesy-atin, shchob znosit'i v nikh z mis'kikh pil' zakonni chastki svyashcheyenikam ta lyevi-tam, bo radist' yudyei bula divitisya na svyashcheyenikiv ta na lyevitiv, shcho stoy-ali! i voni styeryegli postanovi svogo boga, i postanovi pro ochishchennyia, i buli spi-vakami ta pridvyernimi za nakazom davida ta sina iogo solomona. bo viddavna, za dniv davida ta asafa, buli golovi spivakiv ta pisni khvali i zbori slavoslovnikiv dlya boga, i vvyes' izrail' za dniv zorovavyelya ta za dniv nyeyemii davav chastki spivats'ki ta pridvyernichi, shchodnya nalyezhnye, i osvychuvav tsye lyevitam, a lyeviti osvychuvali aaronovim sinam.

13

togo dnya chitanye bulo z moiseyevoi knigi vgoslos narodu, i bulo znaidyenyie napisanye v nii, shcho ammonityanin ta moavityanin nye vviidye do bozhoi gromadi, i tak budye azh naviki, bo voni nye strili buli izrail'yevikh siniv khlibom ta vodoyu, i nainyali buli na n'ogo valaama proklyasti iogo, ta bog nash obyernuv tye proklyattya na blagoslovyen-nya. i stalosya, yak pochuli voni zakon, to viddilili vid izrailya vsye chuzhye. a pyeryed tim svyashcheyenik yel'yashiv, priznachyenii do komori domu nashogo boga, bliz'kii tovi-in, to zrobit' iomu vyelikomu komoru, a tudi davali kolis' zhyertvu khlibnu, ladan, i po-sud, i dyesyatinu zbizhzhya, molodye vino ta olivu, priznachyeni zapovidydu dlya lyevitiv, i spivakiv, i pridvyernikh, i svyashcheyenichi prinyesyennya. a za vvyes' tsyei chas nye buv ya v erusalimi, bo v tridsyat' drugomu rotsi artaksyerksa, tsarya vavilons'kogo, ya priishov buv do tsarya, ta po pyevnomu chasi viprosivsysya ya vid tsarya. i priishov ya do erusalimu, i rozglyanuvsysya v tomu zli, shcho zrobit' el'yashiv toviin, roblyachi iomu komoru na podvir'yakh bozhogo domu. i bulo myeni duzhye zlye, i ya vsi domashni toviini ryechi povikidav gret' iz komori. i ya skazav, i ochistili komori, a ya vyer-nuv tudi posud bozhogo domu, khlibnu zhy-ertvu ta ladan. i dovidavsysya ya, shcho lyevits'ki chastki nye davalisya, a voni povtikali kozhyen na polye svoe, ti lyeviti ta spivaki, shcho robili svoyu pratsyu. i dokoryav ya zastupnikam ta i skazav: chogo opushchyenii dim bozhii? i zibrav ya ikh, i postaviv ikh na ikhnikh mistysyakh. i vsya yudyeya prinosila dyesyatinu zbizhzhya, i molodogo vina, i olivi do skarbnits'. i nastanoviv ya nad skarbnitsyami svyashcheyenika shyelyemyiu i knizhnika sadoka ta pyedayu z lyevitiv, a na ikhnyu ruku khanana, sina zakkura, sina mattaniinogo, bo voni buli uvazhani za virnikh. i na nikh pokladyeno diliti chastki

dlya ikhnikh brativ. pam'yatai zhye myenye, bozhye, za tsye, i nye zitri moikh dobrodi-istv, yak i zrobit' u bozhomu domi ta v storozhakh! timi dnyami bachiv ya v yudyei takikh, shcho toptali v subotu chav-ila, i nosili snopi, i nav'yuchuvali na osliv vino, vinograd, i figi, i vslyakii tyagar, i vyezli do erusalimu subotn'ogo dnya. i ya pri svidkakh ostyerig ikh togo dnya, koli voni prodavali zhivnist'. a tiryani myeshkali v n'omu, i postachali ribu i usye na pro-dazh, i prodavali v subotu yudinim sinam ta v erusalimi. i dokoryav ya yudinim shlyakhyetnim ta i skazav im: shcho tsye za rich, yak vi robitye, i byezchystitye sub-otnii dyen'? chi zh nye tak robili vashi bat'ki, a nash bog sprovadiv usye tsye zlo na nas ta na tsye misto? a vi pobil'shue-tye zhar gnivu na izrailya znyevazhannyam suboti. i buvalo, yak padala vyechyero-va tin' na erusalims'ki brami pyeryed subotoyu, to ya nakazuvav, i buli zamikuvani brami. i zvyeliv ya, shchob nye vidchynali ikh, a til'ki azh po suboti. a bilya bram ya posta-viv slug svoikh, shchob tyagar nye vkho-div subotn'ogo dnya! i nochuvali kramari ta prodavtsi vs'ogo prodazhnogo raz i dva poza erusalimom. i ostyerig ya ikh pri svidkakh ta i skazav im: chogo vi nochue-tye navproti muru? yakshcho vi povtori-tye tsye, ya prostyagnu ruku na vas! vid togo chasu voni nye prikhodili v subotu. i skazav ya lyevitam, shchob voni ochistil-ysya i prikhodili styeryegti brami, shchob osvtyatiti subotnii dyen'. takozh tsye za-pam'yatai myeni, bozhye mii, i zmluisysya nado mnoyu za vyelikistyu milosti tvoei! timi dnyami bachiv ya takozh yudyeiv, shcho brali sobi za zhinok ashdodyanok, am-monityanok, moavityanok. a ikhni sini govo-rili napolovinu po-ashdods'komu, i nye vmili govoriti po-yudyeis'komu, a govorili movoyu togo chi togo narodu. i dokoryav ya im, i proklinav ikh, i biv dyekogo z nikh, i rvav im volossya, i zaprisyagav ikh bo-gom, kazhuchy: nye davaitye vashikh do-chok ikhnim sinam, i nye byerit' ikhnikh dochok dlya vashikh siniv ta dlya vas. chi zh nye tsim zgrishiv buv solomon, izrailiv tsar, a mizh bagat'ma narodami nye bulo takogo tsarya, yak vin, i buv upodobanii bo-govi svoemu, i bog nastanoviv iogo tsaryem nad usim izrail'yem, i iogo vvyeli v grikh ti chuzhi zhinki? i tomu chi zh chuteye bulo takye, shchob chiniti vsye tsye vyelikye likho na spronyeviryennya proti nashogo boga, shchob brati chuzhikh zhinok? a odin iz siniv ioyadi, sina yel'yashiva, vyelikogo svyashcheyenika, buv zyatyem khoronyan-ina sanvallata, i ya vignav iogo vid sye-bye! zapam'yatai zhye im, bozhye mii, za splyamyennya svyashcheynstva ta zapovitu svyashcheyenichogo ta lyevits'kogo! i ochis-

tiv ya ikh vid us'ogo chuzhogo, i vstanoviv
chyergi dlya svyashchyenikov ta dlya lyevi-
tiv, kozhnogo v sluzhbi ikh, i dlya pozhyertvi
drov v oznachyenikh chasakh, i dlya pyervo-
plodiv. zapam'yatai zhye myenye, bozhye
mii, na dobro!

adam 121, sif 8352, yenosh 583, kyanan 7018, magalyel'il 4111, yaryed 3382, yenokh 2585, myetushyelakh 4968, lamyeekh 3929, noi 5146, sim 8035, kham 2526 ta yafyet 3315. sini 1121 yafyetovi 3315: gomyer 1586, i magog 4031, i madai 4074, i yavan 3120, i tuval 8422, i myeshyekh 4902, i tiras 8494. a sini 1121 gomyerovi 1586: ashkyenaz 813 i difat 7384, i togarma 8425. a sini 1121 yavanovi 3120: yelisha 473 i tarshisha 8659, kittiyani 3794 i rodanyani 1721. sini 1121 khamovi 2526: kush 3568 i mitsraim 4714, put 6316 i khanaan 3667. a sini 1121 kushyevi 3568: shyeva 5434, i khavila 2341, i savta 5454, i raama 7484, i savtyekha 5455. a sini 1121 ramini 7484: shyeva 7614 i dyedan 1719. a kush 3568 porodiv 3205 8804 nimroda 5248, vin zachav 2490 8689 buti vyeletom 1368 na zyemli 776. a mitsraim 4714 porodiv 3205 8804 ludyani 3866, i anam'yan 6047, i lyegav'yan 3853, i naftukh'yan 5320, i patrussyan 6625, i kaslukh'yan 3695, shcho viishli 3318 8804 zvidti filistimlyani 6430, i kaftoryan 3732. a khanaan porodiv sidona, svogo pyervorodzhynenogo, i khyeta, i evusyeyanina, i amoryeyanina, i girkashyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i arvadyanina, i tseyemaryanina, i khamatyanina. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. sini aramovi: i uts, i khul, i gyetyer, i myeshyekh. a arpakhshad porodiv shalakha, a shalakh porodiv yevyera. a yevyerovi narodiloya dvoe siniv, im'ya odnomu ppyelyeg, bo za iogo dniv bula podilyena zyemlya, a im'ya brata iogo ioktan. a ioktan porodiv almodada, i shyelyefa, i khatsarmavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i yevala, i avimaila, i shyevu, i ofira, i khavilu, i iovava, usi voni sini ioktanovi. sim, arpakhshad, shyelakh, ppyelyeg, ryeu, syerug, nakhor, tyerakh, avram, vin zhye avraam. sini avraamovi: isak ta izmail. otsye ikhni nashchadki: pyervorodzhynii izmailiv nyevaiot, i kyedar, i adbyeil, i mivsam, mishma, i duma, massa, khadad, i tyema, etur, nafish, i kyedyema, otsye voni sini izmailovi. a sini kyeturi, avraamovoi nalozhnitsi: vona porodila zimrana, i iokshan, i myedana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshanovi sini: shyeva i dyedan. a midiyanovi sini: yefa, i yefyer, i khanokh, i avida, i yeldaa, tsi vsi sini kyeturi. a avraam porodiv isaka. isakovi sini: isav i izrail'. isavovi sini: yelifaz, ryeuil, i eush, i ialam, i kora. sini yelifazovi: tyeman i omar, tseyfi i gatam, kyanaz i timna, i amalik. sini ryeuilovi: nakhat, zyerakh, shamma i mizza. a sini syeirovi: lotan, i shoval, i tsiv'on, i ana, i dishon, i yetsyer, i dishan. a sini lotanovi: khori, i go-

mam, i akhot, lotan, timna. sini shovalovi: al'yan, i manakhath, i yeval, shyefi, i onam. a sini tsiv'onovi: alya i ana. a sini anini: dishon. a sini dishonovi: khamran, i yeshban, i itran, i kyeran. sini yetseyerovi: bilgan, i zaavan, yaakan. sini dishonovi: uts ta aran. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v yedomovomu krai pyeryed zatsaryuvannyam tsarya v izrail'yevikh siniv: byela, byeoriv sin, a im'ya iogo mista dingava. i pomyer byela, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iovav, zyerakhiv sin z botsri. i pomyer iovav, a zamist' n'ogo zatsaryuvav khusham iz krayu tyemanyanina. i pomyer khusham, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, byedadv sin, shcho pobiv buv midiyana na moavs'komu poli, a im'ya mistu iogo avit. i pomyer gadad, a zamist' n'ogo zatsaryuvav samla z masryeki. i pomyer samla, a zamist' n'ogo zatsaryuvav saul z ryekhyevot-gannagaru. i pomyer saul, a zamist' n'ogo zatsaryuvav baal-khanan, sin akhboriv. i pomyer baal-khanan, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, a im'ya iogo mista rai, a im'ya zhinki iogo myegyetav'il, dochka matryeda, dochki myezagavovi. i pomyer gadad. i buli potomu providniki yedomu: providnik timna, providnik al'ya, providnik etyet, providnik ogolivama, providnik yela, providnik pinon, providnik kyanaz, providnik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil, providnik iram, otsye providniki yedomu.

2

otsye izrail'yevi sini: ruvim, simyeon, lye-vil, i yuda, issakhar, i zavulon, dan, iosip, vyenyamin, nyeftalim, gad i asir. yudini sini: yer, i onan, i shyela, troe narodilisya iomu vid khanaan'yeyanki bat-shui. i buv yer, yudin pyervorodzhynii, nyechestivii v ochakh navstryechua, i vin zabiv iogo. a tamar, nyevistka iogo, porodila iomu pyeryetsa ta zyevakha, usikh yudinikh siniv p'yatvero. sini pyeretsovi: khyetsron ta khamul. a sini zyerakhovi: zimri, i yetan, i gyeman, i kalkol, i dyera, usikh ikh p'yatvero. a karmievi sini: akhar, shcho naprovadiv bidu na izrail'ya, shcho spronyevirivsy a zaklyatti. a sini yetanovi: azariya. a sini khyetsronovi, shcho narodilisya iomu: erakhmyeil, i ram, i kyeluvai. a ram porodiv amminadava, a amminadav porodiv nakhshona, nachal'nika siniv yudinikh. a nakhshon porodiv salmu, a salma porodiv boaza, a boaz porodiv ovyeda, a ovyed porodiv essaya. a essayei porodiv svogo pyervorodzhynenogo yeliava, i avinadava drugogo, i shim'u tryet'ogo, natani-ila chyetvyertogo, raddaya p'yatogo, ot-syema shostogo, davida s'omogo. a ikhni syestri: tsyeruya i avidail. a tsyeruini sini: avshai, i ioav, i asa-yel, usikh troe. a avi-

gail porodila amasu, a bat'ko amasin ish-myeeyanin etyer. a kalyev, khyetsroniv sin, porodiv zo svoeyu zhinkoyu azuvoyu ta z yeriot dityei. a otsye sini ii: eshyer, i shovav, i ardon. i pomyerla azuva, a kalyev uzyav sobi yefratu, i vona porodila iomu khura. a khur porodiv uri, a uri porodiv byetsaliila. a potomu priishov khyetsron do dochki makhira, gilyeadovogo bat'ka, i vin uzyav ii, a vin buv viku shostidyesyati rokiv, i vona porodila iomu syeguva. a syeguv porodiv yaira, i vin mav dvadtsyat' i tri misti v gilyeads'komu kraï. alye gyeshur ta aram zabrali vid nikh yairovi osyli, kyenat ta zalyezhni vid n'ogo mista, shistdyesyat mist. usye tsye sini makhira, gilyeadovogo bat'ka. a po khyetsronovii smyerti priishov kalyev do efrati, i khyetsronova zhinka avi-ya porodila iomu ashkhura, bat'ka tyekoi. a sini erakhmyeila, khyetsronovogo pyer- vorodzhynenogo, buli: pyer- vorodzhyneni ram, i buna, i oryen, i otsyem, akhiya. i bula v erakhmyeila insha zhinka, a im'ya ii atara, vona mati onama. a sini rama, erakhmyeilovogo pyer- vorodzhynenogo, buli: maats, i yamin, i yekyer. a sini onamovi buli: shammai, i yada. a sini shammay: nadav ta avishur. a im'ya avishurovii zhintsi avikhail, i vona porodila iomu akhbana ta molida. a sini nadavovi: syelyed ta appaim, a syelyed pomyer byez dityei. a sini appaimovi: ish'i. a sini ish'i: shyeshan. a sini shyeshanovi: akhlai. a sini yadi, shammaevogo brata: etyer i ionatan. i pomyer etyer byez dityei. a ionatanovi sini: pyelyet, i zaza, otsye buli sini erakhmyeilovi. a v shyeshana nye bulo siniv, a til'ki dochki. buv u shyeshana rab egiptyanin, a im'ya iomu yarkha. i dav shyeshan rabovi svoemu yarsi svoyu dochku za zhinku, i vona porodila iomu attaya. a attai porodiv natana, a natan porodiv zavada, a zavad porodiv yeflala, a yeflal porodiv ovyeda. a ovyed porodiv egu, a egu porodiv azariyu, a azariya porodiv khyelyetsa, a khyelyets porodiv yel'asu. a yel'asa porodiv sismaya, a sismai porodiv shalluma. a shallum porodiv ekamiyu, a ekamiya porodiv yelishamu. a sini kalyeva, erakhmyeilovogo brata: myesha, iogo pyer- vorodzhyneni, vin bat'ko zifa. i sini maryeshi, khyevronovogo bat'ka. a khyevronovi sini: korakh, i tap- puakh, i ryekyem, i shama. a shama porodiv rakhama, erakyeamovogo bat'ka, a ryekyem porodiv shammay. a sini sham- maevi: maon, a maon buv osnovnik byet- tsuru. a yefa, nalozhnitsya kalyeva, porodila kharana, i motsu, i gazyeza. a kharan porodiv gazyeza. a sini egdaevi: ryegyem, i iotam, i gyeshan, i fyelyet, i yefa, i shaaf. kalyevova nalozhnitsya maakha porodila shyeyvera ta tirkhatu. i porodila vona shaafa, bat'ka madmanni, shyevu, bat'ka makhbyeni, ta bat'ka giv'i. a dochka

kalyevova akhsa. otsye buli sini kalyeva, sina gura, pyer- vorodzhynenogo yefrati: shoval, bat'ko kir'yat-earimu, salma, bat'ko vilfy- eema, garyef, bat'ko bye- gadyeru. u shovala, bat'ka kir'yat-earimu, buli sini: garoye, khatsi-gammyenukhot. a rodi kir'yat-earima: itryani, putyani, shumatyani, mishrayani, vid nikh pishli tsor'atyani ta eshtaulyani. sini salmini: byet-lyekhyem, i nyetofalyani, atrot, byet-ioav, i khatsi- gammonakhtyani, tsoryani. a rodi pis- ariv, myeshkantsiv yabyetsu, tir'atyani, shim'atyani, sukhatyani, voni kinyani, sh- cho pokhodyat' vid khamata, bat'ka byet- ryekhavovogo.

3

a otsye buli davidovi sini, shcho narodilisya iomu v khyevroni: pyer- vorodzhyneni amnon, vid izryeyelityanki akhinoam; drugii daniil, vid karmyelyityanki avigail; tryetii avyesa- lom, sin maakhi, dochki talmaya, tsarya gyeshurs'kogo; chyetyvertii adoniya, sin khaggit; p'yatii shyefatiya, vid avital; shostii itryeam, vid zhinki iogo yegli; shyesthero narodzheno iomu v khyevroni. i tsaryu- vav vin tam sim rokiv i shist' misyatsiv, a tridtsyat' i tri roki tsaryuvav v erusalimi. a otsi narodilisya iomu v erusalimi: shim'a, i shovav, i natan, i solomon, chyetyvero vid virsavii, ammilovoi dochki, i ivkhar, i yel- ishama, i yelifalyet, i nogag, i nyefyeg, i yafiya, i yelishama, i yeliyada, i yelifelyet, dyev'yatvero. usye tsye davidovi sini, okrim siniv nalozhnits' ta syestri ikh tamari. a sin solomoniv ryekhav'am, iogo sin aviya, iogo sin asa, iogo sin iosafat, iogo sin ioram, iogo sin akhazyia, iogo sin ioash, iogo sin amatsiya, iogo sin azariya, iogo sin iotam, iogo sin akhaz, iogo sin khizkiya, iogo sin manasiya, iogo sin amon, iogo sin iosiya. a sini iosii: pyer- vorodzhyneni iokhanan, drugii egoyakim, tryetii syedyekiya, chyetyvertii shallum. a sini egoyakimovi: ekhoniya sin iogo, ta sin iogo syedyekiya. a sini ekhonii: assir, shyéal'tiil, sin iogo, i malkiram, i pye- daya, i shyen'atstsar, ekam'ya, goshama, i nyedav'ya. a sini pyedai: zorovavyl' i shim'i. a sini zorovavyela: myeshullam, i khananiya, i syestra ikhnya shyelomit, i khashuva, i ogyel, i vyeryekh'ya, i khasad'ya, yushav-khyesyed, p'yatvero. a sini khananii: pyelatiya ta eshaya, sini ryefai, sini arnonovi, sini ovdii, sini shyekhanii. a sini shyekhanii: shyemaya. a sini shyemai: khattish, i ig'al, i bariakh, i nyeariya, i shafat, shyesthero. a sini nyearii: yel'ioyenai, i khizkiya, i azrikam, troe. a sini yel'ioyenaevi: go- dav'ya, i yel'yashiv, i pyelaya, i akkuv, i iokhanan, i dyelaya, i anani, syemyero.

sini yudini: pyeryets, khyetsron, i karmi, i khur, i shoval. a ryeaya, sin shovaliv, porodiv yakhata, a yakhat porodiv akhumaya ta lakhada, otsye rodi tsor'atyan. a otsi avi-yetamovi: izryeyel, i ishma, i idbash, a im'ya ikhnii syestri gatstsye-lyelponi. a pyenuil bat'ko gyedora, a yezyer bat'ko khushi. otsye sini khura, efryemovogo pyervorodzhynogo, bat'ka vifye-eemu. a v ashkhura, bat'ka tyekoi, buli dvi zhinki: khyel'a ta naara. i porodila iomu naara akhuzzama, i khyefyera, i tye-myeni, i akhashtari, otsye sini naarini. a sini khyel'ini: tsyeryet, i tsokhar, i yetnan. a kots porodiv anuva, i gatstsoyevu, i rodi akharkhyela, sina garumovogo. a yabyets buv povazhanii bil'shye vid svoikh brativ, i mati iogo nazvala iomu im'ya yabyets, govoryachi: ya porodila iogo v bolisti. kliknuv yabyets do boga izrail'yevogo, govoryachi: koli b ti, blagoslovlyayuchi, poblagosloviv myenye, i pobil'shiv granitsyu moyu, i ruka tvoya bula zo mnoyu, i zrobiv okhoronu vid likha, shchob nye zasmuchuvati myenye! i bog poslav, chogo vin prosiv. a kyeluv, brat shukhi, porodiv myekhira, vin bat'ko yeshona. a yeshton porodiv byet-rafu, i pasyeakha, i tyekhinnu, bat'ka mista nakhasha. tsye lyudi ryekhi. a sini kye-naza: otnil ta syeraya. a sini otnilovi: khatat. a myeonotai porodiv ofru, a syeraya porodiv yaava, bat'ka ryemisnichoi dolini, bo voni buli ryemisniki. a sini kalyeva, efunnyeevogo sina: iru, yela ta naam. a yelin sin kyenaz. a sini egallyel'ilovi: zif i zifa, tir'ya i asar'il. a sini yezri: etyer, i myeryed, i yefyer, i yalon. a otsye sini bit'i, faraonovoi dochki, shcho vzyav myeryed; i vona zachala i porodila mir'yama, i shammaya, i ishbakha, bat'ka yeshtyemoi. a zhinka iogo yudyeyanka porodila eryeda, bat'ka gyedoru, i khyefyera, bat'ka sokho, i ekutiila, bat'ka zanoakha. a sini zhinki godiii, syestri nakhama, bat'ka garm'yanina kyeili ta maakhatyanina yeshtyemoa, a sini symeonovi: amnon, i rinna, byen-khanan, i tilon. a sini ish'i: zokhyet ta byen-zokhyet. sini shyeli, yudinogo sina: yer, bat'ko lyekhi, i lada, bat'ko maryeshi, i rodi domu robit-nikiv vissonu, z domu ashbyea. i iokin, i lyudi kozyevi, i ioash, i saraf, shcho volodili moavom, i yashuvi-lyekhyem. ta tsye spravi starodavni. voni buli ganchari, i zamyeshku-vali sadki ta gorodi; voni zhili tam u tsarya dlya iogo roboti. sini symeonovi: nyemuil, i yamim, yariv, zyerakh, saul, iogo sin shal-lum, iogo sin mivsam, iogo sin mishma. a sini mishmi: khammuil sin iogo, iogo sin zak-keur, iogo sin shim'i. a v shim'i bulo shist-nadtsyat' siniv ta shist' dochok, a brati iogo nye mali bagat'okh siniv, i nye pomnozhili

vvyes' svii rid tak, yak sini yudini. i os-
ilisya voni v byeyer-shyevi, i v moladi, i v
khatsar-shuali, i v bilzi, i v yetsyemi, i v to-
ladi, i v byetuili, i v khormi, i v tsiklagu, i v
byet-markavoti, i v khatsar-susimi, i v byet-
bir'i, i v shaaraimi, otsye ikhni mista azh do
zatsaryuvannya davidovogo. a ikhni osadi:
yetam, i ain, rimmon, i tokhyen, i ashan,
p'yatvero mist. a vsi ikhni osadi, shcho
navkolo tikh mist, azh do baalu; tsye mist'sya
ikh osyelyennya ta rodovodi ikh pro nikh. a
myeshovav, i yamlyekh, i iosha, sin amatsii,
i ioil, i egu, sin ioshev'i, sina syerai, sina asil-
ilovogo, i yeliyenai, i yakova, i shokhaya, i
asaya, i adiil, i esimiil, i byenaya, i ziza, sin
shif'i, sina allona, sina edai, sina shimri, sina
shyemai. tsye ti, shcho vkhodyat' v imyena
knyaziv u svoi rodi, a dim svoikh bat'kiv
sil'no rozmnozhili. i pishli voni do myevo-
gyedoru, azh do skhidn'ogo boku dolini, sh-
chob poshukati pasovis'ka dlya svoikh otar.
i znaishli voni pasovis'ko siyte ta dobreye,
a toi krai buv prostori, i tikhii ta spoki-
inii, bo vid khama pokhodili ti, shcho sidili
tam kolis'. i pishli tsi, zapisani imyenami
za dnev zyeetik, tsarya yudinogo, i rozbili
ikhni namyeti tam, i pobili myeinitiv, shcho
buli znaidyeni tam, shcho ikh uchinili zakly-
attyam azh do ts'ogo dnya, i osilisya zamist'
nikh, bo tam pasovis'ko dlya ikhn'oi drib-
noi khudobi. a z nikh, z symeonovikh siniv,
pishli na goru syeir p'yat' sotyen' cholovika,
a pyelatiya, i nyeariya, i ryefaya, i uzzil, sini
ish'i, buli na choli ikh. i voni pobili ostanok
uryatovanikh amalika, i osilisya tam azh do
ts'ogo dnya.

5

a sini ruvima, izrail'yevogo pyer-
vorodzhynogo, bo vin pyervorodzhynii,
ta za zbyezyeshchyyennya nim lozha
svogo bat'ka pyervoridstvo bulo danye
sinam iosipa, sina izrail'yevogo, ta voni
nye mogli pripisatiya do pyervoridstva.
bo yuda stav naisil'nishim syeryed brativ
svoikh, i knyazzem, sil'nishim vid n'ogo,
a pyervoridstvo distalosya iosipovi. sini
ruvima, izrail'yevogo pyervorodzhynogo:
khanokh i pallu, khyetsron i karmi. ioilovi
sini: shyemaya sin iogo, iogo sin gog, sin
iogo shim'i, sin iogo mikha, sin iogo ryeaya,
sin iogo baal, sin iogo byeyera, yakogo
vignav tillyegat-pilnyeyesyer, tsar asiriis'kii.
vin buv nachal'nikom ruvimitsiv. a
brati iogo, za iogo rodami, u pripisuvanni
za potomstvom ikh, buli: golova eiil, i
zakharii, i byela, sin azaza, sina shyemi,
ioilovogo sina, vin sidiv v aroyeri i azh
po nyevo ta baal-myeon. a na skhid vin
sidiv azh do vikhodu na pustyni vid richki
yefrat, bo ikhni chyeryedi v gilyeads'komu
krai stali chislyenni. a za saulovikh dnev

vonì provadili viinu z agaryanami, i ti vpali v ikhni ruki, a voni sidili v ikhnikh namyetakh na vsim prostori na skhid vid gilyeadu. a gadovi sini sidili navproti nikh u bashans'komu kraì azh do salkhi. ioil golova, a shafam drugii, i yanai, i shafat u bashani. a ikhni brattya za domami svoikh bat'kiv: mikhail, i myeshullam, i shyeva, i iorai, i yakan, i ziya, i yevyer, syemyero. otsye sini avikhaila, sina khuri, sina yaroakha, sina gilyeada, sina mikhaila, sina eshishaya, sina ekhdo, sina buza. akhi, sin avdiila, sina gunievogo, golovi domu bat'kiv ikh. i sidili voni v gilyeadi, v bashani ta v zalyezhnikh vid n'ogo mistakh, ta v usikh pasovis'kakh sharonu, na mistsyakh vikhodu ikh. usi voni buli pyeryepisani v dnyakh iotama, yudinogo tsarya, ta v dnyakh erovoama, tsarya izrailievogo. siniv ruvima, i gadyan, i polovini manasiinogo plyemyeni, lyudyei viis'kovikh, shcho nosyat' shchita i myecha ta natyaguyut' luka, ta vipraktikuvanikh u viini bulo sorok i chotiri tisyachi i sim sotyen' i shistdyesyat, shcho vikhodili z viis'kom. i provadili voni viinu z agaryanami, i z ituroni, i z nafishyem, i z nodavom. i dana bula im pomich na nikh, i viddani buli v ikhnyu ruku ti agaryani ta vsi, shcho z nimi, bo voni klikali do boga v boyu, i vin buv ublaganii, bo voni nadiyalisy na n'ogo. i voni zainyali ikhni chyeryedi: ikhnikh vyerblyudiv p'yatdyesyat tisyach, i dribnoi khudobi dvisti i p'yatdyesyat tisyach, i osliv dvi tisyachi, a lyuds'kikh dush sto tisyach. bo trupiv popadalo bagato, bo vid boga bula tsya viina. i sidili voni na svoemu misti azh do nyevoli. a sini polovini manasiinogo plyemyeni sidili v krayu vid bashanu azh do baal-khyermonu i syeniru ta gori gyermanu. voni rozmnozhiliysya. a otsye golovi domiv ikhnikh bat'kiv: i yefyer, i ish'i, i yeliil, i azriil, i irmyeya, i godaviya, i yakhdiil, muzhi vidvazhni, muzhi slavni, golovi domiv ikhnikh bat'kiv. ta spronyevirilisy voni bogovi svoikh bat'kiv, i bludili za bogami narodiv krayu, yakikh bog vigubiv pyeryed nimi. i bog izrailiv zbudiv dukha pula, tsarya asiriis'kogo, i dukha tillyenat-pil'nyesyera, tsarya asiriis'kogo, i vin visyeliv ikh, ruvimivtsiv i gadivtsiv ta polovinu manasiinogo plyemyeni, i zaprovadiv ikh u khalakh, i khavor, i kharu, ta do richki gozan, i voni tam azh do ts'ogo dnya.

6

lyeviei sini: gyershon, kyegat i myerari. a sini kyegatovi: amram, itskhar, khyevron, i uzziil. a sini amramovi: aaron, i moisyei, i miriyam. a sini aaronovi: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. yelyeazar poro-

div pinkhasa, pinkhas porodiv avishuyu, a avishuya porodiv bukki, a bukki porodiv uzziil. a uzziil porodiv zyerakhiyu, a zyerakhiya porodiv myeraiota. myeraiot porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv akhimaatsa. a akhimaats porodiv azariyu, a azariya porodiv iokhanana. a iokhanan porodiv azariyu, tsye toi, shcho buv svyashchyenikom u navstryechun'omu domi, yakogo vibuduvav solomon v erusalimi. i azariya porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv shalluma. a shallum porodiv khilkiyu, a khilkiya porodiv azariyu. a azariya porodiv syerayu, a syeraya porodiv egotsadaka. a egotsadak pishov do nyevoli, koli navstryechu' viviv yudu ta erusalim chyeryez navukhodonosora. sini lyevievi: gyershon, kyegat ta myerari. a otsye imyennya gyershomovikh siniv: livni ta shim'i. a sini kyegatovi: amram, i itskhar, i khyevron, i uzziil. sini myerarievi: makhli ta mushi. a otsye lyevievi rodi za ikhnimi bat'kami: u gyershoma: livni iogo sin, sin iogo yakhat, iogo sin zimma, iogo sin ioakh, iogo sin iddo, iogo sin zyerakh, iogo sin eatrai. sini kyegatovi: amminadav sin iogo, iogo sin korakh, sin iogo assir, sin iogo yelkana, sin iogo yev'yasaf, sin iogo assir, sin iogo takhat, sin iogo uril, sin iogo uzziya ta saul sin iogo. a sini yelkani: amasai ta akhimot. yelkana iogo sin, tsofai sin iogo, i nakhat sin iogo, yeliyav sin iogo, erokham sin iogo, yelkana sin iogo. a samuilovi sini: pyerovorodzhyyeni ioil, a drugii aviya. sini myerarievi: makhli, iogo sin livni, iogo sin shim'i, iogo sin uzza, sin iogo shim'a, sin iogo khag-giya, sin iogo asaya. a otsye ti, yakikh david postaviv dlya spivannya v navstryechun'omu domi, vid chasu miru kovchyega. i voni sluzhili pyeryed skinieyu, skinieyu zapovitu, pisnyeyu, azh poki solomon nye zbuduvav navstryechun'ogo domu v erusalimi. i voni stavali za ustavom svoim, na svoyu sluzhbu. a otsye ti, shcho stoyali, ta ikhni sini: spivak gyeman, sin ioila, sina samuila, sina yelkani, sina erokhama, sina yeliila, sina toakha, sina tsufa, sina yelkani, sina makhata, sina amasaya, sina yelkani, sina ioila, sina azarii, sina tsyefanii, sina takhata, sina assira, sina yev'yasafa, sina korakha, sina itskhara, sina kyegata, sina lyevi, sina izrailya. a brat iogo asaf, shcho stoyav na pravitsi iogo: asaf buv sinom byeryekhi, sina shim'i, sina mikhaila, sina baasyei, sina malki, sina yetni, sina zyerakha, sina adai, sina yetana, sina zimmi, sina shim'i, sina iakhata, sina gyershoma, sina lyevi. a sini myerari, brati ikhni na livitsi: yetam, sin kishi, sina avdi, sina mallukha, sina khashav'i, sina amatsii, sina khilki, sina amtsi, sina bani, sina sham-yeri sina makhti, sina mushi, sina myerari,

sina lyevi. a brati ikh lyeviti dani na vsyaku robotu skinii bozhogo domu. a aaron ta sini iogo palili na zhyertivniku tsilopalyenya ta na kadil'nomu zhyertivniku, i buli na vsyaku robotu svyatogo svyatikh, ta na ochishchyennya izrailya, zgidno zo vsim tim, shcho nakazav buv moiseyi, rab bozhii. a ot-sye aaronovi sini: yelyeazar sin iogo, iogo sin pinkhas, iogo sin avishuya, iogo sin bukki, iogo sin uzzii, iogo sin zyerakhiya, iogo sin myeraiot, iogo sin amariya, iogo sin akhi-tuv, iogo sin sadok, iogo sin akhimaats. a otsye mistysye ikhn'ogo sidinnya za ikhn-imi osadami, v ikhnikh granitsyakh, sinam aaronovim, z rodu kyegativtsiv, bo dlya nikh buv takii zhyeryebok. i dali im khyevron v yudinomu krai, ta pasovis'ka iogo navkolo n'ogo. a mis'kye polye ta osadi iogo dali ka-lyevu, sinovi yefunnye. a aaronovim sinam dali mista skhovishcha: khyevron, i livnu ta ii pasovis'ka, i yattir, i yeshtyemoa ta pasovis'ka iogo, i khilyen ta pasovis'ka iogo, dye-vir ta pasovis'ka iogo, i ashon ta pasovis'ka iogo, i byet-shyemyesh ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni vyeniyaminovogo: gyevu ta pasovis'ka ii, i alyemyet ta pasovis'ka iogo, i anatot ta pasovis'ka iogo, usikh ikhnikh mist v ikhnikh rodakh trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, pozostalim iz rodu plyemyeni, dano z polovini plyemyeni, plyemyeni manasiinogo, zhyeryebkom dyesyat' mist. a gvershomovim sinam, za ikhn-imi rodami, z plyemyeni issakharovogo, i z plyemyeni asirovogo, i z plyemyeni nyef-talimovogo, i z plyemyeni manasiinogo v bashani dano trinadtsyat' mist. sinam my-erarievim za rodami ikh iz plyemyeni ruvi-movogo, i z plyemyeni gadovogo, i z plyemyeni zavulonovogo dano za zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. i dali izrailyevi sini lye-vitam ti mista ta ikhni pasovis'ka. voni dali zhyeryebkom iz plyemyeni yudinikh siniv, i z plyemyeni simyeonovikh siniv, i z plyemyeni vyeniyaminovikh siniv ti mista, shcho ikh voni nazvali imyenami. a shchodo tikh, shcho z rodu kyegatovikh siniv, to mista gran-its' ikh buli vid efryemovogo plyemyeni. i dali im mista skhovishcha: sikhyem ta pasovis'ka iogo, v efryemovikh gorakh, i gyezyer ta pasovis'ka iogo, i ioknyeam ta pasovis'ka iogo, i byet-khoron ta pasovis'ka iogo, i aiyalon ta pasovis'ka iogo, i gat-rimmon ta pasovis'ka iogo. a z polovini manasiinogo plyemyeni: anyer ta pasovis'ka iogo, i bil'am ta pasovis'ka iogo, za rodami pozostalikh kyegatovikh siniv. gvershomovim sinam iz rodu polovini manasiinogo plyemyeni: golan u bashani ta pasovis'ka iogo, i ashtarot ta pasovis'ka iogo. a z issakharovogo plyemyeni: kyedyesh ta pasovis'ka iogo, i dovrat ta pasovis'ka iogo, i ramot ta pasovis'ka iogo, i anyem ta pasovis'ka iogo. a z asirovogo plyemyeni: mashal ta pasovis'ka iogo, i av-

don ta pasovis'ka iogo, i khukok ta pasovis'ka iogo, i ryekhov ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni nyeftalimovogo: kyedyesh u galili ta pasovis'ka iogo, i khammon ta pasovis'ka iogo, i kir'yataim ta pasovis'ka iogo. a po-zostalim myerarievim sinam iz zavulonovogo plyemyeni: rimmon ta pasovis'ka iogo, fa-vor ta pasovis'ka iogo. a z drugogo boku iordanu pri erikhoni, na skhid vid iordanu, z ruvimovogo plyemyeni: byetsyer na pus-tini ta pasovis'ka iogo, i yagtsa ta pasovis'ka ii, i kyedyemot ta pasovis'ka iogo, i mye-faat ta pasovis'ka iogo. a z gadovogo plyemyeni: ramot u gilyeadi ta pasovis'ka iogo, i makhanaim ta pasovis'ka iogo, i khyesh-bon ta pasovis'ka iogo, i yaazir ta pasovis'ka iogo.

7

a issakharovi sini: tola, i pua, yashuv i shim-ron, chyetyero. a tolini sini: uzzii, i ryefaya, i erii, i yakhmai, i ivsam, i samuil, golovi ikhnikh bat'kivs'kikh domiv toli, khorobri voyaki svoikh rodiv. chislo ikh za davi-dovikh dnev dvadtsyat' i dvi tisyachi i shist' sotyen'. a sini uzzii: izrakhiya. a sini izrakhi: mikhail, i ovadiya, i ioil, ishshi-ya, p'yatzero, voni vsi golovi. a v nikh, za ikhnimi nashchadkami, za domom ikhnikh bat'kiv, buli boiovi viis'kovi vatagi, tridt-syat' i shist' tisyach, bo voni mali bagato zhinok ta siniv. a ikhnikh brativ po vsikh issakharovikh rodakh, khorobrikh voyakiv, bulo visimdyesyat i sim tisyach, usi voni py-eryepisani. vyeniyamin: byela, i byekyer, i ediyail, troe. a sini byelini: yetsbon, i uzzii, i uzziiil, i erimot, i iri, p'yatzero goliv bat'kivs'kikh domiv, khorobri voyaki. a v rodovodakh ikh dvadtsyat' i dvi tisy-achi tridtsyat' i chotiri. a sini byekhyerovi: zymira, i ioash, i yeliyezyer, i yelioyenai, i omri, i eryemot, i aviya, i anatot, i alyemyet, usye tsye byekhyerovi sini. a v rodovodakh ikh, za ikhnimi nashchadkami, golovami domu ikhnikh bat'kiv, khorobrikh voyakiv, dvadtsyat' tisyach i dvisti. a sini ediyailovi: bilgan. a sini bilganovi: eush, i vyeniyamin, i yegud, i kyenaana, i zyetan, i tarshish, i akhishakhar. usikh tsikh yediyailovikh siniv, za golovami domu bat'kiv, khorobrikh voyakiv, bulo simnadtsyat' tisyach i dvisti, shcho vikhodili z viis'kovim viddilom na viinu. i shuppim, i khuppim, sini ira, khushim sin akhyera. sini nyeftalimovi: yakhtsiil, i guni, i et-syer, i shallum, sini bilgi. sini manasi-ini: asriil, yakogo porodila iogo nalozhnitsya aramitka; vona porodila i makhira, gilyead-ovogo bat'ka. a makhir uzav zhinku dlya khuppima ta shuppima, a im'ya iogo syestri maakha, a im'ya drugomu tsyelofohad. a v tsyelofohadu buli til'ki dochki. i porodila

maakha, makhirova zhinka, sina, i nazvala im'ya iomu pyeryesh, a im'ya bratovi iogo sharyesh. a iogo sini ulam i ryekyem. a ulamovi sini: byedan. otsye sini gilyeada, sina makhira, sina manasinogo. a syestra iogo molyekhyet porodila ishgoda, i aviyezyera, i makhlu. a sini shyemidi buli: akhiyan, i shyekhyem, i likkhi, i aniyam. a sini efryemovi: shutyelakh, i vyeryed, sin iogo, i sin iogo takhat, i sin iogo yel'ada, i sin iogo takhat, i sin iogo zavadi, i sin iogo shutyelakh, i yezyer, i yel'ad. i povbivali ikh lyudi gatu, narodzhyeni v krayu, bo voni ziishli buli zabrati ikhni chyeryedi. i buv u zhalobi ikh bat'ko efryem chislyenni dni, a brati iogo prikhodili rozvazhati iogo. i vviishov vin do zhinki svoei, i zachala vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: byeriya, bo zlo bulo v domi iogo. a dochka iogo shyeyera. i vona zbuduvala byet-khoron dolishnii i gorishnii ta uzzyen-shyeyeru. i sin iogo ryefakh, i ryeshyef, i sin iogo tyelakh, i sin iogo takhan, sin iogo ladan, sin iogo ammigud, sin iogo yelishama, sin iogo non, sin iogo isus. a ikhnnya posilist' ta mist'sya ikhn'ogo osyelyennya byet-yel ta nalyezhni iomu mista, a na skhid naaran, a na zakhid gyezyer ta nalyezhni iomu mista, i sikhym ta nalyezhni iomu mista, azh do aii ta nalyezhnikh iomu mist. a na rukhi manasinikh siniv: byet-shyean ta nalyezhni iomu mista, tanakh ta nalyezhni iomu mista, myegiddo ta nalyezhni iomu mista, dor ta nalyezhni iomu mista, u nikh sidili sini iosipa, izrail'yevogo sina. sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i byeriya, ta syestra ikh syerakh. a sini byerini: khyevyer i malkiil, vin bat'ko birzaita. a khyevyer porodiv yaflyeta, i shomyera, i khotama, i syestru ikh shuyu. a sini yaflyetovi: pasakh, i binkhal, i ashvat, otsye sini yaflyetovi. a sini shyemyerovi: akhi i rogagga, yakh'yebba ta aram. a sini gyelyema, iogo brata: tsofakh, i imna, i shyelyesh, i amal. sini tsofakhovi: suakh, i kharnyefyer, i shual, i byeri, i imra, byetsyer, i god, i shamma, i shilsha, i itran, i byeyera. a sini etyerovi: efunnye, i pispia, i ara. a sini ulli: arakh, i khanniil, i ritsiya. usye tsye asirovi sini, golovi bat'kivs'kikh domiv, vibrani litsari voyaki, golovi nachal'nikiv. a v rodovidnikh knigakh viis'kovikh zapisano, chislo ikhnikh lyudyei bulo dvadtsyat' i shist' tisyach.

8

a vveniyamin porodiv pyervorodzhynogo svogo byelu, drugogo ashbyelu, i tryet'ogo akhrakha, chyetyvertogo nakhu, i p'yatogo rafu. a v byeli buli sini: addar, i gyera, i avigud, i avishuya, i naaman, i akhoakh, i gyera, i shyefufan, i khuram. a otsye sini yekhudovi, voni buli golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv gyevi, ta pyeryesyelyeno ikh

do manakhatu: i naaman, i akhiya, i gyera, vin ikh pyeryesyeliv, i porodiv uzzu ta akhikhuda. a shakharam porodiv di-tyei na moavs'komu poli po tomu, yak vin vidislav svoikh zhinok khushim ta baaru. i porodiv vin vid khodyesh, svoei zhinki: io-vava, i tsiviyu, i myeshu, i malkam, i euts, i sokhiyu, i mirmu, tsye sini iogo, golovi bat'kivs'kikh domiv. a vid khushim vin porodiv avituvu ta yelpaala. a sini yelpaalovi: yevyer, i mish'am, i shyemyer, vin zbuduvav ono i lod ta nalyezhni iomu mista. a byeriya ta shyema voni golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv aiyalonu; voni vignalni myeshkantsiv gatu. a akhio, shashak i eryemot, i zyejadiya, i arad, i adyer, i mikhail, i ishpa, i iokha sini byerii. a zyejadiya, i myeshullam, i khizki, i khyevyer, i ishmyeral, i izliya, i iovav, sini yelpaalovi. a yakim, i zikhri, i zavdi, i yeliyenai, i tsillyetai, i yeliil, i adaya, i byeraya, i shimrat, sini shimyelevi. a ishpah, i yevyer, i yeliil, i avdon, i zikhri, i khaman, i khamaniya, i yelam, i antotiya, i ifdyeya, i pyenuil, sini shashakovi. a shamshyerai, i shyekharia, i ataliya, i yaaryeshiya, i yeliya, i zikhri, sini erokhamovi. otsye golovi domu bat'kiv za ikhnimi nashchadkami, golovi, shcho voni sidili v erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu, a im'ya iogo zhints maakha, i pyervorodzhynii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nadav, i gyedor, i akhio, i zyekhyer. a miklot porodiv shim'u. i voni tyezhi sidili v erusalimi, pri bratakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha. a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuya, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i taryea, i akhaz. a akhaz porodiv egoaddu, a egoadda porodiv alyemyeta, i azmayeta, i zimri: a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin rafa, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyel. a v atsyela bulo shyest'ero siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyear'ya, i ovadiya, i khaman, usi voni sini atsyelovi. a sini yeshyeka, brata iogo: pyervorodzhynii iogo ulam, drugii eush, tryetii yelifelyet. a ulamovi sini buli muzhi khorobi voyaki, shcho natyaguvali luka i shcho mali bagato siniv ta onukiv, sotnyu i p'yatdyesyat. usi voni z vveniyaminovikh siniv.

9

a vvyes' izrail' buv pyeryepisani, i os' voni buli zapisani v knizi izrail'yevikh tsariv. a yuda buv pyeryesyelenii do vavilonu za svoe spronyeviryennya. a pyersi myeshkantsi, shcho sidili v svoii posilosti, po svoikh mistakh, buli: izrail', svyashchyeniki, lyeviti ta slugi khramu. a v erusalimi sidili z yu-

dinikh siniv, i z vyenyaminovikh siniv, i z siniv efremovikh ta manasiinikh: utai, sin ammiguda, sina omri, sina imri, sina bani, z siniv pyeryetsa, yudinogo sina. a z shilonyan: pyervorodzhynii asaya ta sini iogo. a z siniv zyerakhovikh: euil, ta brati ikh, shist' sotyen' i dyev'yatdyesyat. a z siniv vyenyaminovikh: sallu, sin myeshullama, sina godavii, sina syenui, i ivnyeya, sin erokhamiv; i yela, sin uzzii, sina mikhri, i myeshullam, sin shyefatii, sina ryeuila, sina ivniii, i brati ikhni za ikhnimi nashchadkami, dyev'yat' sotyen' i p'yatdyesyat i shist'. usi tsi muzhi golovi bat'kiv, domu bat'kiv svoikh. a iz svyashcheynikiv: edaya, i ego-yariv, i yakhin. a azariya, sin khilkiii, sina myeshullama, sina sadoka, sina myeraiota, sina akhitava, upravitel' bozhogo domu; i adaya, sin erokhama, sina pashkhura, sina malkiii; i masai, sin adiila, sina yakhzyeri, sina myeshullama, sina myeshillyemita, sina immyera; i brati ikh, golovi domu svoikh bat'kiv tisyacha i sim sotyen' i shistdyesyat, duzhye dobri muzhi na pratsyu v dili bozhogo domu. a z lyevitiv: shyemaya, sin khassuva, sina azrikama, sina khashav'i, z siniv myerari; i bakbakkar, khyeryesh, i balal, i mattaniya, sin mikhi, sina zikhri, sina asafa; i avadiya, sin shyemai, sina galala, sina edutuna; i byeryekhiya, sin asi, sina yelkani, shcho sidiv v osadakh nyetof'yan. a pridvyerni: shallum, i akkuv, i talmon, i akhiman, i brati ikhni; shallum buv golova. i azh dotyepyer voni v tsars'kii brami na skhid, voni pridvyerni taboriv lyevievikh siniv. a shallum, sin korye, sina yev'yasafa, sina korakha, i brati iogo z domu iogo bat'ka, korakhivtsi, na pratsi sluzhbi, styeryegli porogi skinii, a ikhni bat'ki buli nad navstryechunim taborom, styeryegli vkhid. i pinkhas, sin yelyeazariv, buv nad nimi kolis' zvyerkhnikom, i navstryechu' buv iz nim. zakharii, sin myeshyelyemii, buv pridvyernii pri vkhodi skinii zapovitu. usikh ikh, vibanikh na pridvyernikh pri porogakh, bulo dvisti i dvanadtsyat'. voni pyeryepisani po svoikh osadakh. ikh postaviv david ta prozorlivyets' samuil za ikh vurnist'. i voni ta ikhni sini buli pri bramakh navstryechun'ogo domu, domu skinii, za vartami. na chotiri boki buli pridvyerni: na skhid, na zakhid, na pivnich, na pivden'. a brati ikhni buli po syelakh, musili prikhoditi na sim dyen', vid chasu do chasu, shchob buti z nimi na sluzhbi, bo v sluzhbi buli chotiri pyershii pridvyerni, voni lyeviti; voni zh doglyadali pomyeshkan' ta skarbiv bozhogo domu. i voni vsyu nich pyeryebuvali navkolo bozhogo domu, bo na nikh buv obov'yazok varti, i vona shchoranku vidmikalii dvyeri. i z nikh buli dyekhto kolo sluzhbovogo posudu, bo za chislom iogo prinosili, i za chis-

lom iogo vinosili. i z nikh dyekhto buli pryznachenii do posudu ta do vsyakikh svyatikh ryechyei: i nad psyehichnoyu mukoyu, i nad vinom, i nad olivoyu, i nad ladanom, i nad pakhoshchami. a z svyashcheynichikh siniv buli ti, shcho mishali zapashnye na kadilo. a mattitiya z lyevitiv, vin pyervorodzhynii korakhivtsya shalluma, buv u sluzhbi nad spravoyu skovorid. a z siniv kyegativtsiv, z ikhnikh bratov, buli nad khlilbom pokaznim, shchob prigotovlyati shchosuboti. a otsye spivaki, golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv, po kimnatakh, buli vil'ni vid inshoi pratsi, bo vdyen' ta vnochi buli voni pri svoii roboti. otsye golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv za ikhnimi nashchadkami, golovi, shcho sidili v erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu eiil, a im'ya iogo zhintsi maakha, i pyervorodzhynii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nyer, i nadav, i gyedor, i akhio, i zakharii, i miklot. a miklot porodiv shim'ama. i voni tyezh sidili v erusalimi pri bratakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha, a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuyu, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i takhryeya. a akhaz porodiv yaru, a yara porodiv almyeta, i azmayeta, i zimri. a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin ryefaya, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyel. a v atsyela bulo shyesteryu siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyear'ya, i ovadiya, i khanan, otsye sini atsyelovi.

10

a filistimlyani voyuvali z izrail'yem. i pobigili izrail'eyi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i gnalisya filistimlyani za saulom ta za iogo sinami. i povbivali filistimlyani ionatana, i avinadava, i malki-shuya, saulovikh siniv... i stav bii tyazhkii dlya saula, i luchniki kinulisy na n'ogo, i vin zlyakavsya tikh luchnikiv. i skazav saul do svogo zbroenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye priishli tsi nyeobrizani, i nye znushchalisy nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsya. todi vzyav saul myecha ta i upav na n'ogo... i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na myecha, ta i pomyer... i pomyer saul i troe siniv iogo, ta vvyes' iogo dim pomyerli razom. i pobachili vsi izrail'tyani, shcho myeshkali v dolini, shcho vsi vtikayut', ta shcho pomyer saul ta sini iogo, to pokidali svoi mista i povtikali, a filistimlyani poprikhodili, i osilisy v nikh... i stalosya drugogo dnya, i priishli filistimlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta siniv iogo, shcho lyezhali na gori gilboa. i voni poobdirali

ioho, i ponyesli golovu ioho ta zbroyu ioho, i poslali v filistims'ki kraï navkolo, shchob spovistiti v domakh svoikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu ioho v domi svogo boga, a golovu ioho pribili v domi dagona. i pochuv uyves' gilyeads'kii yavvesh pro vsye, shcho filistimlyani zrobili saulovi, i vstali vsi khorobri, i ponyesli saulovyie tilo ta tila siniv ioho, i prinyesli do yavyeshu, ta i pokhovali ikhni kosti pid dubom v yavyeshi, i postili sim dyen'. i pomyer saul za svoe byezza-konnnya, shcho vin nim spronyevirivsyia proti navstryechua chyeryez navstryechune slovo, yakoho nye trimavsyia, a takozh chyeryez tye, shcho pitavsyia vishchogo dukha, shchob vividati, a nye vividuvav vid navstryechua. i vin ubiv ioho, a tsarstvo ioho pyeryedav davidovi, essayeevomu sinovi.

11

i zibravsyia vyves' izrail' do davida v khyevron, govoryachi: otsye mi kist' tvoia za tilo tvoe! i davnish, koli saul buv tsaryem, ti vodiv ta privodiv izrailya na viinu. i skazav navstryechu', bog tvii, tobi: ti budyesh pasti naroda mogo, izrailya, i ti budyesh knyazyem nad narodom moim, izrailym. i priishli vsi izrailyevi starshi v khyevron, a david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed navstryechunim lit-syem. i pomazali voni davida tsaryem nad izrailym, za navstryechunim slovom chyeryez samuila. i pishov david ta vyves' izrail' do erusalimu, vin evus, i tam buli evusyeyani, myeshkantisi togo krayu. i skazali myeshkantisi evusu do davida: ti nye vviidyesh syudi! ta zdobuv david tvyerdinyu sion, vin misto davida. i skazav david: kozhyen, khto naipyershye pob'e evusyeyanina, toi stanye za golovu ta za zvyerkhnika. i vviishov naipyershye ioav, sin tsyeruin, i stav za golovu. i osivsyia david u tvyerdini, tomu nazvav im'ya ii: davidovye misto. i vin zbuduvav misto navkolo, vid millo i azh navkolo, a ioav vidnoviv ryeshu mista. i david stavav usye bil'shim, a navstryechu' savaot buv iz nim. a otsye golovi davidovikh litsariv, shcho khorobro trudilisya z nim u ioho tsarstvi, z usim izrailym, shchob nastanoviti ioho tsaryem, za navstryechunim slovom, nad izrailym. a otsye chislo davidovikh litsariv: yashov'am, sin gakhmoni, golova tridtsyati, vin makhnuv svoim spisom i pobiv za odin raz tri sotni! a za nim yelyeazar, sin dodo, akhokh'yanin, vin odin iz tr'okh litsariv. vin buv iz davidom u pas-damimi, a filistimlyani zibralisya tam na bii. i bula tam dilyanka polya, povna yachmyenyu, a narod utikav pyeryed filistimlyanami. ta voni stali posyeryed dilyanki, i vryatuvali ii ta i pobili filistimlyan. i navstryechu' podav

vyeliku pyeryemogu! i ziishli troe z tikh tridtsyati na pyeryedi na skyelyu do davida, do pyechyeri adullam. a filistims'kii tabir taboruvav u dolini ryefaim. david zhye buv todi v tvyerdini, a filistims'ka zaloga bula todi v vilyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodyu z vilyeems'koi krinitsi, shcho v brami? i prodyerlisya tsi troe do filistims'kogo taboru, i zachyerpnuli vodi z vilyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vinyesli i prinyesli do davida, ta david nye skhotiv ii piti, i viliv ii dlya navstryechua, ta i skazav: boroni myenye, bozhye mii, chinitii takye! chi ya budu piti krov tsikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittya svoe? bo zhittiyam svoim voni prinyesli ii! i nye khotiv vin piti ii. otsye zrobili troe tsikh litsariv. a avshai, ioaviv brat, vin golova tikh tr'okh. i vin makhnuv svoim spisom i pobiv tri sotni! i vin mav naislavnishye im'ya syeryed tr'okh. z tikh tr'okh syeryed dvokh vin buv naishanovnishii, i stav im za providnika. a do tikh tr'okh nye dosyag. byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, vyelikii u dilakh, z kavtsyeilu, vin pobiv dvokh siniv arila moavs'kogo. i vin ziishov i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. i vin pobiv odnogo egiptyanina, muzha postavnogo, na p'yat' liktiv, a v rutsi egiptyanina buv spis, yak tkats'kii val. i ziishov vin do n'ogo z kiem, i virvav spisa z ruki togo egiptyanina, ta i ioho zabiv ioho spisom. otsye zrobiv byenaya, sin egoyadin, i ioho im'ya bulo syeryed tikh tr'okh khorobrikh. z tikh tridtsyati vin buv naipovazhnishii, a do tikh tr'okh nye dosyag. i david priznachiv ioho do svoei pribichnoi storozhi. a khorobri muzhi buli tsi: asail, ioaviv brat, yelkhanan, sin dodo, iz vilyeemu, garor'yanin sham-mot, pyelonyanin khyelyes, ira, sin ikkyeshiv, tyekoyanin, antotyatinin aviyezyer, khushatyanin sibbyekhai, akhokh'yanin ilai, nyetofatyanin magari, khyelyed, sin baanin, nyetofatyanin, itai, sin rivaiv, z giv'i vyenyaminovoi, pir'atonyanin byenaya, khurai z nakhalye-gashu, arv'yanin avil, bakharum'yanin azmavyet, shaalvonyanin yel'yakhba, sini gizonyanina gashyema, ionatan, sin shagye, garar'yanin, akhi-iyam, sin sakhariv, garar'yanin, yelifal, sin uriv, myekhar'yanin khyefyer, pyelonyanin akhiiya, karmyelyanin khitsro, naarai, sin yezlaiv, ioil, brat nataniv, mivkhar, sin gagri, ammonityanin tsyelyek, byerotyanin nakhrai, zbreenosha ioava, tsyeruonogi sina, itryanin ira, itryanin garyev, khittyeianin uriya, zavad, sin akhlaya, adina, sin shizin, ruvimivets', golova ruvimivetsiv i nad tridtsyat'ma, khanan, sin maakhin, i mit-nyanin iosafat, ashtyeryanin uzziya, shama, i yeuil, sini aroyeryanina khotama, edail,

sin shimri, i iokha, iogo brat, titsyanin, makhav'yanin yelil, i erivai, i ioshav'ya, sini yel'naamovi, i moavityanin itma, yetil, i ovyed, i yaasil iz tsovi.

12

a tsye ti, shcho poprikhodili do davida v tsiklag, koli vin shchye khovav'sya pyeryed saulom, sinom kishyevim, i voni buli syeryed litsariv, shcho dopomagali v viini, shcho buli ozbroeni lukom, shcho kidali pravitsyeyu ta livitsyeyu kaminnya ta strili z luka, z saulovikh brativ, vid vyeniyamina: golova akhiyezyer ta ioash, sini giv'yanina shyemai, i ezil ta pyelyet, azmavyetovi sini, i byerakha, i annyetyotyatin egu, i giv'onyanin ish-maya, litsar syeryed tridtsyat'okh ta starshii nad tridtsyat'ma, i irmyeya, i yakhaziil, i iokhanan, i gyedyeryanin iozavad, yel'uzai, i erimot, i byeal'ya, i shyemariya, i garif'yanin shyefatiya, yelkana, i ishshiiya, i azaryeil, i ioezyer, i yakhov'am, khorkh'yani, i ioila ta zyejadiya, sini erokhamovi, z gyedoru. a z gadyan viddilisiya do davida do tvy-erdini v pustinyu litsari voyaki, muzhi vidvazhni, na viini, ozbroeni vyelikim shchitom ta spisom. a ikhni oblichchya to oblichchya lyev'yachi, a shchodo shvidkosti voni buli, yak sarni na gorakh. golova yezyer, drugii ovadiya, tryetii yeliav, chyetyvertii mishmanna, p'yatii irmyeya, shostii attai, s'omii yelil, vos'mii iokhanan, dyev'yatii yelzavad, dyesyatii eryemiya, odinadtsyatii makhbana. otsi buli z gadovikh siniv, golovi viis'kovikh viddiliv, malii odin na sotnyu, a vyelikii na tisyachu. tsye ti, shcho pyeryeishli iordan pyershogo misyatsya, koli vin buv pyeryepovnyenii ponad usi byeryegi svoi, i porozganyali vsikh myeshkantsiv dolin na skhid ta na zakhid. i priishli z siniv vyeniyaminovikh ta yudinikh azh do tvy-erdini do davida. a david viishov pyeryed nikh, i, vidpovidayuchi, skazav im: yak-shcho vi priishli do myenye z mirom, shchob dopomagati myeni, budye moe syertsye z vami za odnye, a yakshcho zraditye myenye suproti vorogiv moikh, koli nyema obmani v rukakh moikh, to pobachit' tsye bog nashikh bat'kiv, i pokarae! i ziishov dukh na amasaya, golovu tridtsyati, i vin prokazav: mir, davidye, tobi, i z tobouyu, o sinu essayiv! mir tobi, i mir tomu, kto tobi pomagae, bo tobi pomagae tvii bog! i priinyav ikh david, i postaviv na choli viis'ka. i z manasi pyeryebigli do davida, koli vin ishov iz filistimlyanami proty saula na viinu, a vin nye pomig im, bo filistims'ki knyazi, poradivshis', vidislali iogo, govoryachi: za tsinu nashikh goliv vin khochye pyeryeiti do svogo pana saula! koli vin ishov do tsiklagu, zbigli do n'ogo z manasi: adnakh, i iozavad, i edial, i mikhal,

i iozavad, i yeligu, i tsillyetai, golovi manasi-nikh tisyachok. i voni dopomagali davidovi proty yurbi, bo voni vsi khorobri voyaki, i postavali providnikami viis'kovikh viddiliv. bo dyen'-u-dyen' prikhodili voni do davida pomagati iomu, azh stav tabir vyelikii, yak tabir bozhii. a otsye chislo golovnikh ozbroenikh viis'kovikh viddiliv, voni priishli do davida v khyevron, shchob pyeryedati saulove tsarstvo iomu, za navstryechunim slovom: yudinikh siniv, shcho nosili vyelikogo shchita ta spisa, shist' tisyach i visim sotyen' ozbroenogo viis'ka. z simyeonovikh siniv khorobrikh voyakiv viis'kovogo viddilu sim tisyach i sto. z lyevievikh siniv chotiri tisyachi i shist' sotyen'. i egoyada, provodir siniv aaronovikh, a z nim tri tisyachi i sim sotyen'. i yunak sadok, khorobri voyak, ta dim iogo bat'ka, zvyerkhnivik dvadtsyat' i dva. a z vyeniyaminovikh siniv, saulovikh brativ, tri tisyachi, a bil'sha chastina ikh azh dotyepyer trimalisiya saulovogo domu. a z efyrevovikh siniv dvadtsyat' tisyach i visim sotyen' khorobrikh voyakiv, muzhiv slavnikh domu ikhnikh bat'kiv. a z polovini manasi-no pyemyeni visimnadtsyat' tisyach, shcho buli dokladno zaznachenyi za imenyem, shchob priiti nastanoviti davida tsaryem. a z issakharovikh siniv, shcho mali rozumin-nya chasu, shchob znati, shcho budye robiti izrail', ikh goliv bulo dvisti, a vsi ikhni brati robili za ikhnim nakazom. iz zavulona tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku zo vsyakimi viis'kovimi ryechami, p'yatdyesyat tisyach, shchob dopomagati z tsilim syertsyem. a z nyefatalimu tisyacha zvyerkhnivik, a pri nikh zo shchitom ta spysom tridtsyat' i sim tisyach. a z danyan tikh, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku dvadtsyat' i visim tisyach i shist' sotyen'. a z asira tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shchob stavitisya v boiovim poryadku, sorok tisyach. a z togo boku iordanu z ruvimivtsiv, i gadivtsiv, i z polovini manasi, zo vsyakimi viis'kovimi znaryaddyami dlya boyu sto i dvadtsyat' tisyach. usi tsi lyudi viis'kovi, shcho stavilisya v boiovomu poryadku, tsilim syertsyem poprikhodili do khyevronu, shchob nastanoviti davida tsaryem nad usim izrail'em. ta i ryeshita izrail'ya buli odnosy-erdi, shchob nastanoviti davida tsaryem. i buli voni tam iz davidom tri dni, ili ta pili, bo ikhni brati nagotovili im. a takozh ti, shcho buli bliz'ki do nikh, azh do issakhara, i zavulona, i nyefatalima, sprovadzhuvali khlib oslami, i vyerblyudami, i mulami, i khudoboyu vyelikoyu, izhu muchnu, spyesosvani figi, i rodzinki, i vino, i olivu, i khudobu vye-liku, i khudobu dribnu, duzhye bagato, bo radist' bula v izraili.

i radivsyia david iz tisyachnikami ta z sot-nikami, zo vsima znachnimi. i skazav david do vsiei izrailyevoi gromadi: yakshcho vam tsye dobre, a vid navstryechua, boga nashogo vpodobanye, poshlimo do nashikh brativ, pozostalikh po vsikh izrail'yevikh krayakh, a z nimi do svyashchenikov ta lyevitiv, po mistakh ta po ikhnikh pasovish'kakh, i nyekhai zbyerut'sya do nas. i vyernimo kovchyega nashogo boga do nas, bo nye zvyertalisya mi do n'ogo za saulovikh dniv. i skazala vsya gromada, shchob zrobiti tak, bo slushna bula ta rich v ochakh us'ogo narodu. i zibrav david us'ogo izrail'ya vid egipyets'kogo shikhoru i azh tudi, dye idyet'sya do khamatu, shchob sprovaditi bozhogo kovchyega z kir'yat-earimu. i pishov david ta vvyes' izrail' u baalu, v yudin kir'yat-earim, shchob vinyesti zvidti kovchyega boga, navstryechua, shchob sidit' na khyeruvimakh, shcho im'ya iogo priklikaet'sya. i povezli bozhogo kovchyega na novomu vozi z avinadavovogo domu, a uzza ta akhio provadili togo voza. a david ta vvyes' izrail' grali pyeryed bozhim litsyem z usiei sili, i z pisnyami, i na tsitrakh, i na arfakh, i na bubnakh, i na tsimbalakh, i na surmakh. i priishli voni azh do kidonovogo toku, i prostyag uzza svoyu ruku, shchob pidkhopiti kovchyega, bo voli nakhilili iogo. i zapalivsyia na uzzu gniv navstryechunii, i vin ubiv iogo za tye, shcho prostyag ruku svoyu do kovchyega. i pomyer vin tam pyeryed navstryechunim litsyem... i zazhurivsyia david tim, shcho navstryechu' ubiv uzzu, i vin nazvav im'ya tomu mist-syu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnja. i togo dnja david zlyakavsyia boga, govoryachi: yak ya vnyesu do syebye bozhogo kovchyega? i nye poviz david kovchyega do syebye, do davidovogo mista, a napraviv iogo do domu gatanina ovyed-yedoma, i probuvav bozhii kovchyeg iz domom ovyed-yedoma v iogo domi tri misyatsi. a navstryechu' poblagosloviv dim ovyed-yedoma, ta vsye, shcho bulo iogo.

a khiram, tsar tirs'kii, poslav do davida posliv, i kyedrovogo dyeryeva, kamyenyariv ta tyeslyariv, shchob zbuduvati iomu dim. i piznav david, shcho navstryechu' mitsno postaviv iogo tsaryem nad izrail'em, bo tsarstvo iogo bulo pidnyesyenye visoko radi narodu iogo, izrail'ya. i vzyav david ishchye zhinok v erusalimi, i david porodiv ishchye siniv ta dochok. a otsye imyena narodzhynenikh iomu v erusalimi: shammua i shovav, natan i solomon, i ivkhar, i yelishuya, i yelpelyet, i nogakh, i nyefyeg,

i yafiya, i yelishama, i yel'yada, i yelifelyet. i pochuli filistimlyani, shcho david buv pomazanii na tsarya nad usim izrail'lyem, i pidnyalisya vsi filistimlyani, shchob shukati davida. a david pochuv pro tsye, i viishov proti nikh. a filistimlyani priishli i stali taborami v dolini ryefaim. i pitavsyia david u boga, govoryachi: chi vikhoditi na filistimlyan, i chi dasi ti ikh v ruku moyu? i vidkazav iomu navstryechu': vidi, i ya dam ikh u ruku tvoju. i zishli voni do baal-pyeratsimu, i david pobiv ikh tam. i skazav david: rozbiv bog vorogiv moikh rukoyu moeyu, yak proriv vodi! tomu nazvali im'ya togo mistyia: baal-pyeratsim! a voni pozostavili tam bogiv svoikh, i david nakazav, i voni buli spaljeni v ogni. a filistimlyani shchye otaborilisya v dolini. a david ishchye pitavsyia boga, i bog iomu skazav: nye pidyesh za nimi, a povyerni vid nikh, i pribudyesh do nikh znavproti bal'zamovogo liska. i stanyet'sya, yak ti pochuesh shlyest nibi krokiv na vyerkhovitt'yakh bal'zamovikh dyeryev, todi viidyesh na bii, bo to viishov bog pyeryed tyebye, shchob pobiti filistims'kii tabir. i zrobiv david tak, yak nakazav iomu bog, i voni pobili filistims'kii tabir vid giv'onu azh do gyezyeru. i nyeslosya davidovye im'ya po vsikh krayakh, a navstryechu' dav, shcho vsi narodi boyalis' iogo.

i porobiv vin sobi domi v davidovomu misti, i prigotoviv mistsyie na bozhogo kovchyega, i roztyagnuv dlya n'ogo skiniju. todi david skazav, shchob nikhto nye nosiv bozhogo kovchyega, okrim lyevitiv, bo ikh vibrav navstryechu' nositi kovchyega navstryechua ta sluzhiti iomu azh naviki. i david zibrav us'ogo izrail'ya do erusalimu, shchob vinyesti navstryechun'ogo kovchyega na iogo mistsyie, yakye prigotoviv iomu vin. i zibrav david aaronovikh siniv ta lyevitiv. vid kyegatovikh siniv: zvyerkhnik uriil, a brativ iogo sotnya i dvadtsyat'. vid siniv myerari: zvyerkhnik asaya, a brativ iogo dvisti i dvadtsyat'. vid gyershomovikh siniv: zvyerkhnik ioil, a brativ iogo sotnya i tridtsyat'. vid yelit-safanovikh siniv: zvyerkhnik shyemaya, a brativ iogo dvisti. vid khyevronovikh siniv: zvyerkhnik yelil, a brativ iogo visimdyesyat. vid uzziilovikh siniv: zvyerkhnik amminadav, a brativ iogo sotnya i dvanadtsyat'. i poklikav david svyashchenikov sadoka ta yeviyatara, ta lyevitiv: uriila, asayu, i ioila, shyemayu i yeliila, i amminadava ta i skazav do nikh: vi golovi rodiv lyevitiv. osv'yatiit'sya vi ta vashi brati, i pyeryenyesyetye kovchyega navstryechua, boga izrail'yevogo, do mistsyia, yakye prigotoviv ya iomu. bo chyeryez tye, shcho spochatku nye

vi tsye robili, to vdariv nas navstryechu', bog nash, bo mi nye shukali iogo tak, yak nalyezhalo. i osv'yatilisya svyashcheyniki ta lyeviti, shchob pyeryenyesti kovchyega navstryechua, boga izrail'yevogo. i ponyesli sini lyevitiv bozhogo kovchyega, yak nakazav buv moysiei za navstryechunim slovom, na plyechakh svoikh, na dyerzhakhakh, na sobi. i skazav david zvyerkhnikam lyevitiv, shchob postavili svoikh brativ spivakiv na priladyakh pisni, na tsitrakh, arfakh, ta tikh, shcho grayut' na tsimbalakh, shchob pidnyesti golos na radist'. i postavili lyeviti gyemana, ioilovogo sina, a z brativ iogo asafa, sina byeryekhii, a z siniv myerari, ikhnikh brativ yetana, sina kushai. a z nimi ikhnikh brativ drugikh: zakhariya, i yaaziila, i shyemiramota, i ekhiila, i unni, yeliava, i byenayu, i maasyeyu, i mattitiyu, i yeliflyeya, i miknyeyu, i ovyed-yedomo, i eiila, pridvyernikh. a spivakiv: gyemana, asafa ta yetana grati na midyanikh tsimbalakh. a zakhariya, i aziila, i shyemiramota, i ekhiila, i unni, i yeliava, i maasyeyu, i byenayu na tsitrakh, na alamot. a mattitiyu, i yeliflyeyu, i miknyeyu, i ovyed-yedomo, i eiila, i azaziyu na arfakh, na oktavi, shchob pochnati gru. a kyenaniyu, zvyerkhnika lyevitiv, nad noshyennyam; vin navchav nositi, bo vmiv togo. a byeryekhiiya ta yelkana pridvyerni pri kovchyezi. a shyevaniya, i iosafat, i natanail, i amasai, i zakharii, i byenaya, i yeliyezzer, svyashcheyniki, surmili v surmi pyeryed bozhim kovcheygom, a ovyed-yedomo ta ekhiia pridvyerni dlya kovchyega. i pishov david i izrail'eyi starshi ta tisyachniki, shchob pyeryenyesti kovchyega navstryechun'ogo zapovitu z ovyed-yedomovogo domu z radistyu. i stalosya, koli bog dopomagav lyevitam, shcho nyesli kovchyega navstryechun'ogo zapovitu, to voni prinyesli v zhyertvu sim bikiv ta sim baraniv. a david buv zodyagnenyi v odyezhu z visonu, yak i vsi lyeviti, shcho nyesli kovchyega, i spivaki, i kyenaniya, zvyerkhnik noshyennya i spivakiv, a na davidi buv shchye i l'nyanii yefod. i vvyes' izrail' nis kovchyega navstryechun'ogo zapovitu z radisnim krikom, i zo zvukom roga, i z surmami, i z tsimbalami, grayuchi na tsitrakh ta na arfakh. i stalosya, koli kovchyeg navstryechun'ogo zapovitu priishov azh do davidovogo mista, to myelkhola, saulova dochka, viglyadala chyeryez vikno. i pobachila vona tsarya davida, shcho tantsyuvav ta grav, i znyevazhila iogo v svoemu syertsii.

16

i prinyesli voni bozhogo kovchyega, i postavili iogo v syeryedini skinii, shcho roztyagnuv dlya n'ogo david, i prinyesli

tsilopalyennya ta mirni zhyertvi pyeryed bozhim litsyem. i pokinchiv david prinositi tsilopalyennya ta mirni zhyertvi, ta i poblagosloviv narod im'yam navstryechunim. i vin podiliv dlya vsyakogo izrail'yevogo muzha, vid cholovika i azh do zhinki, kozhnomu po bukhantsyevi khliba, i po kavalkovi m'yasa ta po vinogradnomu kalachyevi. i vin popriznachuvav pyeryed navstryechunim kovcheygom iz lyevitiv sluzhachikh, shchob voni viznavali, i proslavlyali, i khvalili navstryechua, boga izrail'yevogo: asaf buv golovoyu, a drugii po n'omu zakharii, eil, i shyemiramot, i khiil, i mattitiya, i yeliyav, i byenaya, i ovyed-yedom, i eil na znaryaddyakh tsitr ta na arfakh, a asaf golosno grav na tsimbalakh. a svyashcheyniki byenaya ta yakhaziil na surmakh, zavzhdii pyeryed kovcheygom bozhogo zapovitu. togo dnya, todi david dav upyershye psalma na podyaku navstryechuyevi chyeryez asafa ta brativ iogo: dyakuitye navstryechuu, klichtye im'ya iogo, syeryed narodiv zvishchaitye pro vchinki iogo! spivaitye iomu, graitye iomu, govorit' pro vsi chuda iogo! khvalit'sya svyatim iogu imenyam, khai tishit'sya syertsye shukayuchikh navstryechua! poshukuitye navstryechua i silu iogo, litsye iogo zavzhdii shukaitye! pam'yataitye pro chuda iogo, yakii vin uchiniv, pro oznaki iogo ta pro prisudi ust iogo vi, nasinnya izrail'ya, raba iogo, sini yakovovi, vibrantsi iogo! vin navstryechu', bog nash, po tsilii zymeli iogo prisudi! pam'yataitye naviki iogo zapovita, slovo, yakye nakazav vin na tisyachu rodiv, shcho sklav vin iogo z avraamom, i prisyagu iogo dlya isaka. i vin postaviv iogo za zakona dlya yakova, izrail'eyi zapovitom naviki, govoryachi: dam tobi krai khanaans'kii, yak nadil spadshchini dlya vas! todi ikh bulo nyevyelikye chislo, nyechislyenni buli ta prikhod'ki na inshii zymeli, i vid narodu khodili voni do narodu, i vid tsarstva do inshogo lyudu. nye dozvoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin tsaryam dokoryav: nye dotorkuitiesya do moikh pomazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo! navstryechuyevi spivaitye, vsya zymelye, z dnya-na-dyen' spovishchaitye spasinnya iogo! rozpovidaitye pro slavu iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usima narodami. bo vyelikii navstryechu' i proslavlyenni vyel'mi, i vin naigriznishii nad bogiv usikh! bo vsi bogi narodiv bozhki, a navstryechu' nyebyesa sotvoriv! slava ta vyelich pyeryed litsyem iogo, sila ta radist' na misti iogo. daitye navstryechuu, rodi narodiv, daitye navstryechuu slavu ta silu, daitye navstryechuu slavu imyennya iogo, prinos'tye darunka i prikhod'tye pyeryed litsye iogo! klanyaityesya navstryechuyevi v vyelichchi svyatomu! pyeryed litsyem

ioho zatryemti, usya zye'mlye, bo mitsno postavlyenii vsyesvit, shchob nye zakhi-tav'sya! khai nyebo radie, i khai vyesyeli't'sya zye'mlya, i khai syeryed narodiv govoryat': tsaryue navstryechu'! nyekhai grimit' morye i ioho povnota, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! todi pyeryed navstryechu-nim litsyem dyeryeva lisni zaspivayut', bo zye'mlyu suditi idye vin. dyakuitye navstryechuu, dobrii bo vin, bo naviki ioho milosyerdya! i promovtye: spasi nas, o bozhye spasinnya nashogo, i zbyeri nas, i nas uryatui vid narodiv, shchob dyaku-vati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khalititsya slavyu! blagosloven-nii navstryechu', bog izrailiv, vid viku i naviki! a narod uveyes' skazav: amin' i khvala navstryechuyevi! i david pozostaviv tam pyeryed kovchye'gom navstryechun'ogo zapovitu asafa ta brativ ioho, shchob zavzhd sluzhili pyeryed kovchye'gom, shcho v yakii dyen' tryeba bulo, i ovved-yedoma ta brativ ioho, shistdyesyat i vis'mokh; a ovved-yedoma, edutunovogo sina, ta khosa za pridvyernikh; a svyashchenika sadoka ta brativ ioho svyashchenyik pyeryed navstryechunim namyetom na pagirku, shcho v giv'oni, shchob prinositi tsilopa-lyennya dlya navstryechua na zhyertivniku tsilopalyennya, zavzhd rankom ta vyve-chori, ta na vsye inshye, shcho napisanye v zakoni navstryechua, shcho nakazav buv izrailievi. a z nimi gyeman ta edutun, ta ryeshita vibranikh, shcho buli dokladno zaznacheny poimyenno, shchob dyakuvati navstryechuyevi, bo naviki ioho milosyerdya! a z nimi surmi ta tsimbali dlya tikh, shcho grayut' ta znaryaddya dlya bozhoi pisni. a sini edutunovi storozhi do brami. i porozkhodiv'sya vveyes' narod, kozhyen do domu svogo. a david vyernuv'sya, shchob poblagosloviti svii dim.

17

i stalosya, yak david sidiv buv u domi svoim, to skazav david do proroka natana: os' ya sidzhu v kyedrovomu domi, a kovchye'g navstryechun'ogo zapovitu pid zanalyami!... i skazav natan do davida: zrobi vsye, shcho v syerts'i tvoemu, bo bog iz tobouy! i stalosya tiei nochi, i bulo bozhye slovo do natana, govoryachi: idi, i skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav navstryechu': nye ti zbuduesh myeni ts'ogo khrama na pyeryebuvannya. bo ya nye sidiv u khrami vid dnya, koli viviv izrai-ly'a, azh do dnya ts'ogo, i khodiv vid sha-tra do shatra, i vid namyetu do namyetu. skriz', dye til'ki khodiv ya mizh usim izrai-lyem, chi skazav ya khoch slovo kotromu z izrailievikh suddiv, yakim nakazav ya pasti naroda mogo: chomu vi nye zbudu-

vali myeni kyedrovogo khrama? a tyepyer tak skazhyesh rabovi moemu davidovi: tak skazav navstryechu' savaot: ya vz'yav tye-bye z pasovis'ka vid otari, shchob stav ti volodaryem nad moim narodom, izrailiyem. i buv ya z tobouy skriz', dye ti khodiv, i vinishchiv ya vsikh vorogiv tvoikh py-eryed tobouy, i zrobiv ya tobi im'ya, yak im'ya tikh vyelikikh, shcho na zye'mli. i dav ya mistys moemu narodovi izrailievi, i posadiv ioho tak, shcho vin pyeryebuvatymye na tomu samomu mistsi. i vin uzhye nye tryemtitymye, a krivdniki nye budut' nish-chiti ioho, yak pyershye. a vid dnyv, koli ya nastanoviv suddiv nad svoim narodom, izrailiyem, to poniziv usikh vorogiv tvoikh. i zvischayui tobi, shcho navstryechu' zbudue tobi dim. i staneyt'sya, koli vipovnyat'sya tvoi dni, shchob piti do bat'kiv svoikh, to ya postavlyu po tobi tvoe nasinnya, shcho budy z siniv tvoikh, i postavlyu mitsno ioho tsarstvo. vin zbudue myeni khram, a ya postavlyu ioho trona mitsno azh naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin budyemy za sina, a milosti svoei ya nye vidium vid n'ogo, yak vidnyav ya vid togo, shcho buv pyeryed tobouy. i postavlyu ioho v khrami svoim ta v tsarstvi svoim azh naviki, i tron ioho budy mitsno stoyati naviki. za vsima tsimi slovami, za vsim tsim vidinnyam, tak govori natan do davida. i priishov tsar david, i siv py-eryed navstryechunim litsyem ta i promo-viv: khto ya, navstryechui, bozhye, i shcho takye dim mii, shcho ti doviv myenye azh syudi? ta i tsye bulo malye v ochakh tvoikh, bozhye, i ti govori pro dim svogo raba na maibutne, i ti pokazav myeni pokolin-nya lyuds'kye, i pidnis myenye, navstryechui bozhye! shcho david dodast' shchye do tvogo na vshanuvannya tvogo raba? a ti svogo raba znaesh! navstryechui, radi svogo raba ta za syertsyem svoim zrobiv ti vsye tsye vyelikye, shchob zavidomiti pro vsi ti vye-liky ryechi. navstryechui, nyema takogo, yak ti, i nyema boga, okrim tyebye, za vsim tim, shcho mi chuli svoimi ushima. i yakii e shchye odin lyud na zye'mli, yak tvii narod, izrail', shchob bog prikhodiv vikupiti ioho sobi za naroda, i shchob us-tanoviti sobi imyennya vyelikikh ta strash-nikh ryechey, shchob vignati narodi pyeryed narodom svoim, yakogo ti vikupiv iz egiptu? i zrobiv ti narod svii, izrailya, sobi za naroda azh naviki, i ti, navstryechui, stav iomu za boga! a tyepyer, navstryechui, nyekhai stanye pyevnim azh naviki tye slovo, yakye govori vti pro svogo raba, i zrobi, yak gov-oriv! a tvoe im'ya nyekhai budy mitsnye, i nyekhai budy vyelikye azh naviki, shchob kazali: navstryechu' savaot, bog izrailiv bog dlya izrailya, a dim tvogo raba davida postavlyenii mitsno pyeryed litsyem tvoim.

bo ti, bozhye mii, ob'yaviv svoemu rabovi, shcho ti zbuduesh iomu dim, tomu rab tvii znaishov potryebu molitisya pyeryed lityem tvoim. a tyepyer, navstryechui, ti toi bog, i skazav pro svogo raba otsye dobre. a tyepyer buv ti laskavii poblagosloviti dim svogo raba, shchob buti naviki pyeryed lityem tvoim, bo ti, navstryechui, poblagosloviv, i vin poblagoslovlenii naviki!

18

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan ta pokonav ikh; i vzyav vin gat ta nalyezhni iomu mista z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i stali moavityani davidovimi rabami, shcho prinosili dari. i pobiv david gadad'yezyera, tsarya tsovs'kogo, v khamati, koli toi ishov, shchob postaviti vladu svoyu na richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachi kolyesnits' i sim tisyach vyerkhivtsiv ta dvadtsyat' tisyach pishogo lyudu. i popidrizzuvav david zhili konyam usikh kolyesnits', i pozostaviv iz nikh til'ki sotnyu dlya kolyesnits'. i priishov aram iz damasku na pomich gadad'yezyerovi, tsaryevi tsovs'komu, ta david vibiv syeryed sirijan dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i postaviv david u sirii damas'kii zalogu, i siriyani stali dlya davida rabami, shcho prinosili dari. a navstryechu' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i pozabirav david zoloti shchiti, shcho buli na gadad'yezyerovikh rabakh, i poznosiv ikh do erusalimu. a z tivkhatu ta z kunu, gadad'yezyerovikh mist, pozabirav david duzhye bagato midi, z nyei porobiv solomon midyanye more i stovpi, ta midyani ryechi. i prochuv tou, tsar khamots'kii, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezyera, tsarya tsovs'kogo. i poslav vin sina svogo gadarama do tsarya davida, shchob privitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho voyuvav iz gadad'yezyerom ta i pobiv iogo, bo gadad'yezyer provadiv viinu z tou, a z nim poslav vsyaki ryechi zoloti, i sribni, i midyani. i david prisvyativ ikh navstryechuyevi razom iz tim sriblom ta zolotom, shcho povinosiv vid usikh narodiv z yedomu, i z moavu, i vid amonovikh siniv ta vid amalika. a avshai, sin tsyeruin, pobiv yedoma v solyanii dolini, visimnadtsyat' tisyach. i postaviv vin v yedomi zalogu, i stav uyves' yedom davidovimi rabami. a navstryechu' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrail'em, i chiniv sud ta spravvedlivist' us'omu svoemu narodovi. a ioav, sin tsyeruin, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a sadok, sin akhituviv, ta avimelyekh, sin yev'yatariv, buli svyashcheyeniki, a shavsha pisar. a byenaya, sin egoyadin, buv nad kyeryetyaninom

ta nad pyelyetyaninom, a davidovi sini pyereshi pri tsaryevii rutshi.

19

i stalosya po tomu, i pomyer nakhash, tsar ammonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo khanun. i skazav david: zrobylyu ya milist' khanunovi, nakhashyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobiv buv milist' myeni. i david poslav posliv, shchob potishiti iogo za iogo bat'ka. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu, do khanuna, shchob potishiti iogo. a nachal'niki ammonityan skazali do khanuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishityeliv? chi zh rabi iogo priishli do tyebye nye na tye, shchob vividati, i shchob znishchiti, i shchob vishpiguvati krai? i vzyav khanun davidovikh rabiv ta i ogoliv ikh, i obrizav ikhnyu odyezhu v polovini azh do sidinnya, ta i vidpustiv ikh... i pishli i donyesli davidovi pro tikh muzhiv, a vin poslav navproti nikh, bo ti muzhi buli duzhye osoromlyeni. i tsar im skazav: sidit' v erikhoni, azh poki vidroste vam boroda, potim povyernyetyes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavidzhyni v davida. i poslav khanun ta ammonityani tisyachu talantiv sribla, shchob vinainyati sobi kolyesnitsi ta vyerkhivtsiv z aramu dvokh richok i z aramu maakhi ta z tsovi. i nainyali voni sobi tridtsyat' i dvi tisyachi kolyesnits', i tsarya maakhi ta narod iogo, i priishli i taborovali pyeryed myedyevoyu. takozh ammonityani zibralisya zo svoikh mist i priishli do boyu. a koli david prochuv pro tsye, to poslav ioava ta vsye viis'ko litsariv. i povikhodili ammonityani, i vstavilisya do boyu pri vkhodi do mista. a tsari, shcho priishli, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho boiovii front stav na n'ogo spyeryedu ta pozadu, to vibrav zo vs'ogo vibranogo v izraili, ta i ustanoviv ikh navproti sirijan. a ryeshu narodu dav pid ruku svogo brata av'shaya, i ikh ustanovili navproti ammonityan, i skazav: yakshcho siriyani budut' sil'nishi vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yakshcho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to dopomozhu tobi. bud' muzhnii, i stiimo mitsno za narod nash ta za mista nashogo boga, a navstryechu' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidiishov pyeryed sirijan do boyu, to ti povtikali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho povtikali siriyani, to i voni povtikali pyeryed bratom iogo av'shaem, i vviishli do mista, a ioav pribuv do erusalimu. a koli pobachili siriyani, shcho voni pobiti izrail'em, to poslali posliv, i privyeli sirijan, shcho z drugogo boku richki, a shofakh, zvy-

erhnik gadad'yezerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donyesyeno davidovi, i vin zibrav us'ogo izrailya, i pyeryeishov iordan ta priishov do nikh, i vstavivsyia proti nikh. i vstanovivsyia david na bi' proti siriyani, i voni voyuvali z nim. i pobigli siriyani pyeryed izrail'em, a david povbivav iz siriyani sim tisyach kolyesnits' ta sorok tisyach pishogo lyudu. i vbiv vin shofakha, zvyerkhnika viis'ka... a koli gadad'yezerovi rabi pobachili, shcho voni pobiti izrail'em, to zamirilisya z davidom i sluzhili iomu. i siriyani vzhye nye khotili dopomagati amonityanam.

20

i stalosya po rotsi, togo chasu, yak tsari vikhodili na viinu, to ioav poviv viis'kovu silu, ta i nishchiv ammonits'kii kraii. i priishov vin i obli'g rabbu, a david sidiv v erusalimi. i pobiv ioav rabbu, i zruinuvav ii. i znyav david koronu ikhn'ogo tsarya z golovi iogo, i znaishov, shcho vaga ii talant zolota, a na nii kaminnya dorogotsinnye, i bula pokladyena vona na golovu davidovu! i vin vinis duzhye bagato zdobichi z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, povivodiv, i pyeryetynav ikh pilkami, i zabivav zaliznimi dolotami ta sokirami... i tak robiv david usim ammonits'kim mistam. i vyernuvsyia david ta vyes' narod do erusalimu. i stalosya po tomu, i bula viina v gyezyeri z filistimlyanami. todi khushanin sibyekhai ubiv sippaya, z ryefavikh nashchadkiv, i voni buli pokonani. i bula shchye viina z filistimlyanami, i yelkhanan, sin yairiv, pobiv lakhmi, brata gatanina goliyata, a dierzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val' i bula shchye viina v gati. a tam buv cholovik vyelikogo zrostu, shcho mav po shist' pal'tsiv, us'ogo dvadtsyat' i chotiri. i vin takozh buv iz nashchadkiv ryefaya. i znyevazhav vin izrailya, ta zabiv iogo ionatan, sin shim'i, davidovogo brata. tsi takozh pokhodili vid ryefaya v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

21

i povstav satana na izrailya, i namoviv davida pyeryelichiti izrailya. i skazav david do ioava ta do nachal'nikiv narodu: idit', pyeryelichit' izrailya vid byeyer-shyevi i azh do danu, i donyesit' myeni, i ya znatimu chislo ikh! i skazav ioav: nyekhai navstryechu' dodast' do narodu svogo v sto raz stil'ki, skil'ki e! chi nye vsi voni, panye mii tsaryu, rabi mogo pana? nashcho budyie shukati ts'ogo pan mii, nashcho tsye budyie za provinu dlya izrailya? ta tsaryeve slovo pyerye-

moglo ioava. i viishov ioav, i khodiv po vs'omu izraili, i vyernuvsyia do erusalimu. i dav ioav davidovi chislo pyeryelikiu narodu. i bulo vs'ogo izrailya tisyacha tisyach i sto tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha, a yudi chotiri sotni i simdyesyat tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha. a lyevi ta vyenyamina vin nye pyeryerakhuvav syeryed nikh, bo tsars'kye slovo bulo ogidoiu dlya ioava... i bulo zlo v bozhikh ochakh na tu rich, i vin udariv izrailya! i skazav david do boga: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobiv otsyu rich! a tyepyer prosti zh grikh svogo raba, bo ya zrobiv duzhye nyerozumno!... i skazav navstryechu' do gada, davidovogo prozorlivtysya, govoryachi: idi, i budyesh govorit' davidovi, kazhuchi: tak govorit' navstryechu': tri karikladu ya na tyebye, vibyeri sobi odnu z nikh, i ya zrobyu tobi. i priishov gad do davida ta i skazav iomu: tak skazav navstryechu': vibyeri sobi: chi tri roki golodu, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtikannya pyeryed vorogami tvoimi, a myech vorogiv tvoikh doganyatimye tyebye, chi tri dni navstryechun'ogo myecha ta morovitsi v krayu, i angl navstryechunii budyie nishchiti po vsii izrail'yevii granitsi. a tyepyer rozvazh, yakye slovo vyernu ya tomu, khto poslav myenye... i skazav david do gada: tyazhko myeni duzhye! nyekhai zhye vpadu ya v ruku navstryechua, bo duzhye vyelikye iogo milosyerdya, a v ruku lyuds'ku nyekhai ya nye vpadu!... i dav navstryechu' morovitsyu v izraili, i vpal z izrailya simdyesyat tisyach cholovika! i poslav bog angola do erusalimu, shchob znishchiti iogo. a koli vin nishchiv, navstryechu' pobachiv i pozhaluvav pro tsye likho. i skazav vin do angola, shcho vigublyuvav: zabagato tyepyer! popusti svoyu ruku! a angl navstryechunii stoyav pri totsii evusyeyanina ornana. i pidnyav david ochi svoi ta i pobachiv navstryechun'ogo angola, shcho stoyav mizh zymlyeyu ta mizh nyebom, a v rutsi iogo buv vityagnyenii myech, skyerovanii na erusalim. i vpad david ta ti starshi, pokriti vyeryetami, na oblichchya svoi... i skazav david do boga: chi zh nye ya skazav rakhuvati v narodi? i ya toi, khto zgrishiv, i vchiniti zlo ya vchiniv zlo, a tsi vivtsi shcho zrobili voni, navstryechui, bozhye mii? nyekhai zhye ruka tvoia budyie na myeni ta na domi bat'ka mogo, a nye na narodi tvoemu, shchob pogubiti iogo... a angl navstryechunii govoriv do gada, skazati davidovi, shchob david pishov postaviti zhyertivnika dlya navstryechua na toku evusyeyanina ornana. i pishov david za slovom gada, shcho govoriv v navstryechun'omu imyeni. i obyernuvsyia ornan, i pobachiv angola, a chotiri sini iogo, shcho buli z nim, pokhovalisya. a ornan molotiv pshyenitsyu. i pri-

ishov david do ornana. i viglyanuv ornan, i pobachiv davida, i viishov iz toku, i poklonivsyia davidovi oblichcham do zyeqli. i skazav david do ornana: dai zhye myeni mistysye ts'ogo toku, i ya zbuduyu na n'omu zhyertivnika dlya navstryechua. dai myeni iogo za sriblo povnoi vagi, i budyie strimana morovitsyia vid narodu. i skazav ornan do davida: viz'mi sobi, i nyekhai zrobit' mii pan tsar, shcho dobre v ochakhi iogo. di-visyia, ya dayu tsyu khudobu na tsilopalenyia, a molotarki na drova, a pshyenitsyu na khlibun zhyertvu. usye ya dayu! i skazav tsar david do ornana: ni, bo kupuyuchi, kuply za sriblo povnoi vagi, bo nye pidnyesu tvogo v zhyertvi dlya navstryechua, i nye spaluy tsilopalenyia darmo! i dav david ornanoi za mistysye zolota vagoyu shist' so-tyen' shyekliv. i zbuduvav tam david zhyertivnika dlya navstryechua, i prinis tsilopalenyia ta mirmi zhyertvi. i kliknuv vin do navstryechua, i vin vidpoviv iomu ognemy iz nyebes na zhyertivnik tsilopalenyia. i skazav navstryechu' do angola, i vin uklav myecha svogo do pikhov iogo. togo chasu, yak david pobachiv, shcho navstryechu' vidpoviv iomu na toku evusyeyanina ornana, to prinosiv tam zhyertvu. a navstryechunya skiniyia, yaku zrobit' buv moisyeyi u pustini, ta zhyertivnik tsilopalenyia buli togo chasu na pagirku v giv'oni. ta nye mig david piti pyeryed n'ogo, shchob zapitatisyia v boga, bo nastrashivsyia myecha navstryechun'ogo angola.

22

i david skazav: tsye toi dim navstryechua boga, i tsye zhyertivnik na tsilopalenyia dlya izrailya! i skazav david, shchob zibrati prikhod'kiv, shcho buli v izrail'yevomu krai, i postaviv kamyenyariv tyesati brilli kaminnyia, shchob zbuduvati bozhogo doma. i zagotoviv david silu zaliza na tsyakh dlya brannikh dyeryei ta na klyamri, i taku silu midi, shcho ii nye bulo vagi, i kyedrovogo dyeryeva byez chisla, bo sidonyani ta tiryani sprovadili davidovi silu kyedrovogo dyeryeva. i skazav david: mii sin solomon shchye yunak ta tyenditnii, prigotuyu zh iomu vsye na tsyei khram na zbuduvannya dlya navstryechua, shchob pidnyesti iogo visoko na slavu ta na vyelich dlya vsikh kraiv. prigotuyu zh ya vsye dlya n'ogo! i david zagotoviv byezlich us'ogo pyeryed svoeyu smyertyu. i vin poklikav sina svogo solomona, i nakazav iomu zbuduvati khram dlya navstryechua, boga izrailya. i skazav david do solomona: sinu mii, ya mav na svoemu svertyi vibuduvati khram dlya imyennya navstryechua, boga mogo. ta bulo pro myenye navstryechune slovo, kazhuchi: byezlich krovi proliv ti ta vini vyelikii provadiv. nye zbuduesh ti khrama

dlya mogo imyennya, bo bagato krovi proliv ti na zyeimlyu pyeryed litsyem moim! os' narodit'sya tobi sin, vin budyie muzh mirmii, i ya dam iomu mir vid usikh vorogiv iogo navkolo, bo solomon budyie im'ya iomu, i ya dam na izrailya za iogo dniv mir ta tishu. vin zbudue khram dlya mogo imyennya, i vin budyie myeni za sina, a ya iomu za bat'ka, i ya mitsno postavlyu trona tsarstva iogo nad izrail'yem azh naviki! tyepper, sinu mii, nyekhai navstryechu' budyie z tobouyu, i budyie shchastiti tobi, i zbuduesh ti dim dlya navstryechua, boga svogo, yak govoriiv vin pro tyebye. til'ki nyekhai dast' tobi navstryechu' rozum ta rozvazhnist', i nyekhai postavit' tyebye nad izrail'yem, i ti budyesh styeryegti zakon navstryechua, boga svogo. todi budyie shchastiti tobi, yakshcho budyesh dodyerzhuvati, shchob chiniti ustavi ta prava, yaki nakazav buv navstryechu' moisyeevi pro izrailya. bud' sil'nii ta mitsnii, nye biisya i nye strakhaisya! i os' ya v skudoti svoii zagotoviv dlya navstryechun'ogo domu sto tisyach talantiv zolota ta tisyachu tisyach talantiv sribla, a dlya midi ta dlya zaliza nyema vagi, bo byezlich togo; i dyeryeva, i kaminnyia zagotoviv ya, a ti do nikh dodasi. a v tyebye byezlich robitnikov dlya pratsi, tyeslyariv i kamyenyariv ta dyeryevorubiv, ta vsyakhikh zdibnikh na vsyaku robotu. zolotu, sriblu, i midi ta zalizu nyema chisla. stan' i zrobi, i nyekhai navstryechu' budyie z tobouyu! i nakazav david usim izrail'yevim knyazyam, shchob dopomagali sinovi iogo solomonovi: chi navstryechu', bog vash, nye z vami? i vin dav vam mir navkolo, bo dav u moyu ruku myeshkantsiv tsiei zyeimli, i bula zdobuta tsyia zyeimlyia pyeryed litsyem navstryechua ta pyeryed narodom iogo. tyepper prikhilit' svyetsye vashye ta dushu vashu, shchob shukati navstryechua, boga vashogo. i vstan'tye, i zbuduite svyatinu navstryechua boga, shchob pyeryenyesti kovchyeaga navstryechun'ogo zapovitu ta svyati bozhi ryechi do khramu, zbudovanogo dlya navstryechun'ogo imyennya.

23

a koli david postariv i nasitivsyia dnyami, to vin postaviv tsaryem nad izrail'yem sina svogo solomona. i zibrav vin usikh izrail'yevikh knyaziv, i svyashchyenikov ta lyevitiv. i buli pyeryelichyeni lyeviti vid viku tridtsyati rokov i vishchye, i bulo chislo ikh, za ikhnimi golovami, za muzhchinami tridtsyat' i visim tisyach. iz nikh dlya kyervannya nad robotoyu navstryechun'ogo domu dvadtsyat' i chotiri tisyachi, a uryadnikov ta suddiv shist' tisyach, i chotiri tisyachi pridvyernikh, i chotiri tisyachi tikh, sh-

cho slavlyat' navstryechua na muzichnikh znaryaddyakh, yaki ya zrovib na slavlyen-nya. i podiliv ikh david na chyergi za sinami lyeviya, dlya gyershona, kyegata ta myerari. z gyershonivtsiv ladan i shim'i. ladanovi sini: golova egil, i zyeta, i ioil, troe. sini shim'i: shyelomit, i khazail, i garan, troe, voni golovi bat'kivs'kikh domiv ladana. a sini shim'i: yakhat, ziza, i eush, i byeriya, otsye sini shim'i, chyetyvero. i buv yakhat golovoyu, a ziza drugii, a eush ta byeriya nye mali bagato siniv, i stali za odin bat'kivs'kii dim pri pyeryelichyenni. kyegatovi sini: amram, itsgar, khyevron ta uzzili, chyetyvero. amramovi sini: aaron ta moysyei. i buv viddilyenii aaron, shchob posvyatiti iogo do svyatogo svyatikh, iogo ta siniv iogo azh naviki, shchob kaditi pyeryed litsyem navstryechua, shchob sluzhiti iomu ta shchob blagoslovlyati im'yam iogo azh naviki. a moysyei bozhii cholovik, sini iogo polichyeni do lyevievogo plyemyeni. sini moysyeevi: gyershom ta yelyezyer. sini gyershomovi: shyevuil, golova. a sini yelyezyerovi buli: ryekhaviya, golova; i nye bulo v yelyezyera inshikh siniv, a sini ryekhavii sil'no pomnozhilis'. sini itsgarovi: shyelomit, golova. sini khyevronovi: eriya golova, amariya drugii, yakhaziil tryetii, i ekam'am chyetyvertii. sini uzziiilovi: mikhal golova, a ishshiiya drugii. sini myerarievi: makhli i mushi. sini makhli: yelyeazar i kish. i pomyer yelyeazar, i nye bulo v n'ogo siniv, bo til'ki dochki, i ikh po-brali sobi kishovi sini, ikhni brati. sini mushievi: makhli, i yedyer, i eryemot, troe. otsye sini lyevievi za domom bat'kiv ikh, golovi domu bat'kiv za pyeryeglyannyam ikhnim, chislom imyen za osobami ikh, shcho chinili robotu dlya budovi navstryechun'ogo domu, vid viku dvadtsyati rokov i vishchye. bo david skazav: navstryechu', bog izrai-lya, dav mir svoemu narodovi, i vin os-ivsy v erusalimi azh naviki. i takozh lyevitam nye tryeba nositi skinii ta vsikh ryechyei ii dlya sluzhbi ii, bo za os-tannimi nakazami davida voni stanovlyat' chislo lyevievikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye. bo ikhne stanovishchye pri rutsi aaronovikh siniv dlya sluzhbi navstryechun'ogo domu nad podvir'yami, i nad kimnatami, i nad chististyu usikh svy-atoshchiv ta roboti sluzhbi navstryechun'ogo domu, i pri khlibi vistavim, i pri psyenich-nii mutsi na khlibnu zhyertvu ta na prisni korzhi, i pri skovorodakh, i pri prazhyenni, i pri vsyakii miri vagi ta miri dovzhini. i shchob stavati shchoranku na podyaku ta na khvalu navstryechua, i tak i na vyechir. i pri vsyakomu spalyenni tsilopalayen' dlya navstryechua na suboti, na molodiki, i na svyata v chisli za pravom na nikh, zavzhdi pyeryed litsyem navstryechunim. i chinili

24

voni okhoronu skinii zapovitu, i storozhu svyatini, i okhoronu aaronovikh siniv, svoikh brativ, pri sluzhbi navstryechun'ogo domu.

a v aaronovikh siniv taki ikhni chyergi: aaronovi sini: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. ta povmirali nadav ta avigu za zhittya ikhn'ogo bat'ka, i nye mali voni siniv, tomu svyashchyennodiyali yelyeazar ta itamar. i podiliv ikh david i sadok, z yelyeazarovikh siniv, ta akhimyelyekh, z itamarovikh siniv, za ikhnim uryadom v ikhnii sluzhbi. i buli znaidyeni yelyeazarovi sini chislyen-nishimi, shchodo goliv cholovikov, vid siniv itamarovikh. i voni podilili ikh: dlya yelyeazarovikh siniv goliv domu bat'kiv bulo shistnadsyats', a dlya itamarovikh siniv dlya domu bat'kiv ikh visim. i podilili ikh zhyeryebkami, tikh z timi, bo golovnimi v svya-tini ta golovnimi pyeryed bogom buli z siniv yelyeazarovikh ta syeryed siniv itamarovikh. i zapisav ikh shyemaya, sin natanailiv, pisar iz lyevitiv, pyeryed tsaryem, i golovnimi, i svyashchyenikom sadokom, i akhimye-lyekhom, sinom syeviyatarovim, i golovami domu bat'kiv svyashchyenikuv ta lyevitiv. odin bat'kivs'kii dim buv uzyatii dlya yelyeazara, a odin buv uzyatii dlya ita-mara. i viishov pyershii zhyeryebok dlya egoyariva, drugii dlya edai, tryetii dlya kharima, chyetyvertii dlya syeorima, p'yatii dlya malkiii, shostii dlya miiyamina, s'omii dlya gakkotsa, vos'mii dlya aviii, dyev'yatii dlya eshui, dyesyatii dlya shyekhanii, odi-nadtsyatii dlya yel'yashiva, dvanadtsyatii dlya yakima, trinadtsyatii dlya khuppi, chotirnadtsyatii dlya eshyev'ava, p'yatnadtsyatii dlya bilgi, shistnadtsyatii dlya im-myera, simnadtsyatii dlya khyezira, visim-nadtsyatii dlya gappitsyetsa, dyev'yat-nadtsyatii dlya pyetakh'i, dvadtsyatii dlya ekhyezkyela, dvadtsyats' i pyershii dlya yakhina, dvadtsyats' i drugii dlya gamula, dvadtsyats' i tryetii dlya dyelai, dvadt-syats' i chyetyvertii dlya maazii. otsye poryadok ikhn'oi sluzhbi, shchob prikhoditi do navstryechun'ogo domu za ikhn'oyu postanovoyu chyeryez aarona, ikhn'ogo bat'ka, yak iomu nakazav buv navstryechu', bog izrailiv. a vid pozostalikh lyevievikh siniv: vid amramovikh siniv shuvail, vid siniv shuvailovikh ekhyediya. vid ryekhavii, vid siniv ryekhavii: golova ishshiiya. vid itsgarivtsiv: shyelomit, vid shyelomotovikh siniv: yakhat. a sini khyevronovi: eriya, drugii amariya, tryetii yakhaziil, chyetyv-ertii ekam'am. sini uzziiilovi: mikha, sini mikhini: shamir. brat mikhi ishshiiya, sini ishshiiini zakharii. sini myerarievi: makhli ta mushi, sini yaaziii byeno. sini myerarievi, vid yaaziii: byeno, i shogam, i zakkur, i ivri.

u makhli: yelyeazar, u n'ogo nye bulo siniv. vid kisha, sini kishovi: erakhmyeil. a sini mushievi: makhli, i yedyer, i erimot. otsye sini lyevitiv, za domom ikhnikh bat'kiv. i kidali zhyeryebki i voni vidpovidno do brativ svoikh, aaronovikh siniv, pyeryed tsaryem davadom, i sadokom, i akhimyelyekhom, i golovami domu bat'kiv svyashchenyikiv ta lyevitiv, golovi rodin narivni zo svoim myenshim bratom.

25

i viddiliv david ta zvyerkhniki viis'ka na sluzhbu siniv asafa, i gyemana, i edutuna, shcho provishchuvali na tsitrakh, i na arfakh, i na tsimbalakh. a chislo ikh, lyudyei pratsi do sluzhbi, bulo takye: vid asafovikh siniv: zakkur, i iosip, i nyetaniya, i asar'ila, asafovi sini, pri asafi, shcho prorokuvav pri tsari. vid edutuna, edutunovi sini: gyedaliya, i tsyeri, i isaya, khashaviya, i mattitiya, shyestyero pri svoemu bat'kovi edutuni, shcho prorokuvav na tsitri na dyaku ta na khvalu navstryechuyevi. vid gyemana, gyemanovi sini: bukkiiya, mattaniya, uzzuil, shyevuil, i erimot, khananiya, khanani, yeliata, giddalti, i romamti, yezyer, ioshbyekasha, malloti, gotir, makhaziot. usi tsi sini gyemana, tsars'kogo prozorlivtysya v bozhikh slovakh, shchob pidvishchuvati silu. i dav bog gyemanovi chotirnadtsyat' siniv ta tri dochki. usi voni buli pri svoemu bat'kovi, na spivi navstryechun'ogo domu, na tsimbalakh, na arfakh ta tsitrakh dlya sluzhbi v bozhomu domi; pri tsari asaf, edutun ta gyeman. i bulo ikhne chislo z ikhnimi bratami, vivchyenimi spivu dlya navstryechua, usikh rozumiyuchikh, dvisti i visimdyesyat i visim. i kinuli voni zhyeryebki, chyerga vidpovidno chyerzi, yak malii, tak i vyelikii, uchityel' z uchnyem. i viishov pyershii zhyeryebok vid asafa dlya iosipa, drugii gyedaliya, vin i brati iogo ta sini iogo, dvanadtsyat'. tryetii zakkur, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chyetyvertii dlya itsri, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatii nyetaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shostii bukkiiya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. s'omii esar'ila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. vos'mii isaya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatii mattaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyesyatii shim'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. odinadtsyatii azariil, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvanadtsyatii dlya khashav'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. trinadtsyatii dlya shuvaila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chotirnadtsyatii dlya mattitii, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatnadtsyatii dlya eryemota, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shistnadtsyatii dlya khananii,

sini iogo brati iogo, dvanadtsyat'. simnadtsyatii dlya ioshbyekashi, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. visimnadtsyatii dlya khanani, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatnadtsyatii dlya malloti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyatii dlya yeliyati, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i pyershii dlya gotira, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i drugii dlya giddalti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i tryetii dlya makhaziota, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i chyetyvertii dlya romamti-yezyera, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'.

26

chyergi pridvyernikh, vid korakhivtsiv: myeshyelyemiya, sin korye, z asafovikh siniv. a v myeshyelyemii sini: pyervorodzhynii zakharii, drugii ediall, tryetii zyevaliya, chyetyvertii yatniil, p'yatii yelam, shostii egokhanan, s'omii yel'egoyenai. a v ovyed-yedomo sini: pyervorodzhynii shyemaya, drugii egozavad, tryetii ioakh, chyetyvertii sakhar, i p'yatii natanail, shostii ammiil, s'omii issakhar, vos'mii pyeullyetai, bo pblagosloviv iogo bog. u sina iogo shyemai narodilisya sini, shcho panuvali nad domom ikhn'ogo bat'ka, bo voni khorobri voyaki. sini shyemai: otni, i ryefail, i ovyed, yelzavad; iogo brati, muzhi khorobri, yeligu ta shyemakhiya. usi tsi z ovyedovikh siniv; voni i sini ta brati ikhni kozhyen khorobrii muzh u sili do pratsi, shistdyesat i dva dlya ovyed-yedomo. a v myeshyelyemii bulo siniv ta brativ, muzhiv khorobrikh, visimnadtsyat'. a v khosi, z siniv myerari, sini: golova shimir, bo khoch nye buv vin pyervorodzhynii, ta bat'ko iogo nastanoviv iogo za golovu: drugii khilkiya, tryetii tyevaliya, chyetyvertii zakharii; usikh siniv ta brativ u khosi trinadtsyat'. u tsikh buli chyergi pridvyernikh, za golovami muzhchin, chyergi vidpovidno do ikhnikh brativ na sluzhyennya v navstryechun'omu domi. i kinuli voni zhyeryebki, yak malii, tak i vyelikii, za domom ikhnikh bat'kiv, dlya kozhnoi brami. i vpav zhyeryebok na skhid dlya shyelyemii. i kinuli zhyeryebki dlya sina iogo zakhariya, mudrogo doradnika, i viishov zhyeryebok iogo na pivnich, dlya ovyed-yedomo, na pivdyen', a dlya siniv iogo komori. dlya shuppima ta dlya khosi na zakhid, razom iz bramoyu shallyekhyet, dye pidimaet'sya bitii shlyakh, varta navproti varti. na skhid shist' lyevitiv, na pivnich chyetyvero na dyen', na pivdyen' chyetyvero na dyen', a dlya komori po dvoe. dlya parbaru na zakhid chyetyvero dlya bitogo shlyakhu, dvoe dlya parbaru. otsye chyergi pridvyernikh iz siniv korakhivtsiv ta z siniv

myerari. a lyeviti: akhiya buv nad skarbami bozhogo domu ta do skarbiv svyatini. sini ladana, sini gyershoniivtsiv, vid ladana, golovi domu bat'kiv, vid ladana gyershoniivtsya: ekhiili. sini ekhiili: zyetam ta ioil, brat iogo, nad skarbami navstryechun'ogo domu. dlya amramivtsiv, dlya itsgarivtsiv, dlya khyevronivtsiv, dlya azzilivtsiv: shyevuil, sin gyershoma, sina moisyeya, volodar nad skarbami. a brati iogo vid yeliyezyera: iogo sin ryekhaviya, i iogo sin isaya, i iogo sin ioram, i iogo sin zikhri, i iogo sin shyelomit. tsyei shyelomit ta brati iogo buli nad usima skarbami svyatini, yaki posvyativ tsar david ta golovi domu bat'kiv, i tisyachniki, i sotniki ta zvyerkhniki viis'ka, z voen ta zo zdobichi voni prisvyachuvali na pidtrimannya navstryechun'ogo domu, i vsye, shcho posvyativ prozorlivyets' samuil, i saul, sin kishiv, i avnyer, sin nyeriv, i ioav, sin tsyeruin, usye posvyachenyne bulo v rutsi shyelomita ta brativ iogo. vid itsgarivtsiv: kyenaniya ta sini iogo na zovnishnyu robotu nad izrailiyem, na pisariv ta na suddiv. vid khyevronivtsiv: khashaviya ta brati iogo, muzhi khorobri, tisyacha i sim sotyen', nad pyeryeglyadom izrailya z drugogo boku iordanu na zakhid, dlya vsyakoi navstryechun'oi pratsi ta dlya roboti tsars'koi. vid khyevronivtsiv: eriyya golova dlya khyevronivtsya, dlya iogo nashchadkiv, za domom bat'kiv. u sorokovomu rotsi davidovogo tsaryuvannya voni buli doslidzhyeni, i syeryed nikh znaidyeno khorobrikh muzhiv v gilyeads'komu yazyeri. a brati iogo muzhi khorobri, dvi tisyachi i sim sotyen', golovi domu bat'kiv. i tsar david nastanoviv ikh nad ruvimivtsyami i nad gadivtsyami ta nad polovinoyu plyemyeni manasiinogo dlya vsyakoi bozhoi spravi ta spravi tsars'koi.

27

a izrailyevi sini, za ikhnim chislom, golovi bat'kivs'kikh rodiv i tisyachniki, i sotniki ta ikhni uryadniki sluzhili tsaryevi shchodo vsyakoi spravi viddiliv, shcho prikhodiv ta vidkhodiv misyats' u misyats' dlya vsikh misyatsiv roku; odin viddil mav dvadtsyat' i chotiri tisyachi. nad pyershim viddilom, na pyershii misyats' yashov'am, sin zavdiliv, a na viddil iogo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vin buv z pyeryetsovikh siniv, golova vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov na pyershii misyats'. a nad viddilom drugogo misyatsya akhokhivyyets' dodai, a volodar iogo vidlilu miklot; a na iogo viddil ishlo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tryetii zvyerkhnik viis'ka na tryetii misyats' svyashchyenik byenaya, golova, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tsyei byenaya litsar iz tridtsyati i nad tridtsyat'ma; a nad iogo viddilom buv sin iogo ammizavad. chyetyvertii na

misyats' chyetyvertii asail, brat ioaviv, a po n'omu sin iogo zyejadiya; a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. p'yatii na misyats' p'yatii zvyerkhnik izrakh'yanin shamut, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. shostii na misyats' shostii ira, sin tyekoyanina ikkyesha, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. s'omii na misyats' s'omii pyelonyanin khyelyets z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vos'mii na misyats' vos'mii khushanin sibbyekhai z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyev'yatii na misyats' dyev'yatii anatonyanin aviyezyer z vyeniyaminivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyesyatii na misyats' dyesyatii nyetof'yanin magari z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. odinadtsyatii na odinadtsyatii misyats' pir'atonyanin byenaya z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dvanadtsyatii na dvanadtsyatii misyats' nyetof'yanin khyeldai z otniila, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. a nad izrailyevimi plyemyenami buli: dlya ruvimivtsiv volodar yeliyezyer, sin zikhri; dlya simyeonivtsiv shyefatiya, sin maakhi. dlya lyeviyya khashaviya, sin kyemuila, dlya aarona sadok. dlya yudi yeligu, z davidovikh brativ, dlya issakhara omri, sin mikhailiv. dlya zavulona ishmaia, sin ovadii, dlya nyefalima erimot sin azriiliv. dlya efryemovikh siniv osiya, sin azazii, dlya polovini manasiinogo plyemyeni ioil, sin pyedai. dlya polovini manasiiv v gilyeady iddo, sin zakhariya, dlya vyeniyamina yaasiil, sin avnyeriv. dlya dana azariil, sin erokhamiv. otsye zvyerkhniki izrailievikh plyemyen. a david nye pyeryelichiv ikhn'ogo chisla vid viku dvadtsyati lit i nizhchye, bo navstryechu' skazav buv, shcho rozmnozhit' izrailya, yak zori nyebyesni. ioav, sin tsyeruin, zachav buv lichiti, ta nye skinchiv. i buv za tye gniv na izrailya, i nye vviishlo tye chislo v chislo khroniki tsarya dauida. a nad skarbami tsars'kimi azmavyet, adiliv sin, a nad skarbami na poli, u mistakh, i v syelakh ta v bashtakh egonatan, sin uzziiliv. a nad timi, shcho robili pol'ovu robotu, dlya pratsi, na zyeimli yezri, sin kyeluviv. a nad vinogradnikami ram'yanin shim'i, a nad tim, shcho v vinogradnikakh dlya zapasiv vina shyefam'yanin zavdi. a nad olivkami ta nad sikomorami, shcho v shyefyli, gyederyanin baal-khanan; a nad skarbami olivi ioash. a nad vyelikoyu khudoboyu, shcho pasyet'sya v sharoni, sharonyanin shitrail, a nad vyelikoyu khudoboyu v dolinak shafat, sin adlaiv. a nad vyerblyudami izmail'tyanin ovil, a nad oslitsyami myeronotyannin ekhdyeya. a nad dribnoyu khudoboyu garyanin yaziz. usi otsi zvyerkhniki maetku, shcho mav tsar david. a ionatan, davidiv dyad'ko, buv rad-

nik, vin cholovik rozumni ta pisar. a ekhiil, sin nakhmoniiv, buv iz tsars'kimi sinami. a akhitofel' radnik tsaryevi, a ark'yanin khushai priyatyel' tsariv. a po akhitofelyu egoyada, sin byenai, ta yeviyatar, a zvyerkhnik tsars'kogo viis'ka ioav.

28

i zibrav david usikh izrail'yevikh knyaziv, zvyerkhnikov plyemyen, i zvyerkhnikov vid-diliv, shcho sluzhat' tsaryevi, i tisyachnikov, i sotnikov, i zvyerkhnikov usyakogo maetku ta dobutku tsarya ta siniv iogo razom z yevnukhami ta litsaryami, ta vsyakogo khorobrogo voyaka do erusalimu. i vs-tav tsar david na nogi svoi ta i skazav: poslukhaitye myenye, brati moi ta narodye mii! ya syertsyem svoim buv za tye, shchob zbuduvati khram miru dlya kovchyega navstryechun'ogo zapovitu ta na pidnizhok nig nashogo boga, i ya prigotoviv potrib-nye na zbuduvannya. a bog skazav myeni: ti nye zbuduesh khrama dlya mogo imyen-nya, bo ti muzh voen i krov prolivav. ta vibrav navstryechu', bog izrailiv, myenye z us'ogo domu bat'ka mogo, shchob buti tsaryem nad izrail'yem naviki, bo yudu vi-brav vin na volodarya, a syeryed yudinogo domu dim bat'ka mogo, a syeryed siniv mogo bat'ka myenye upodobav sobi, shchob nastanoviti tsaryem nad usim izrai-lyem. a zo vsikh moikh siniv, bo bagat'okh siniv dav myeni navstryechu' to vin vi-brav sina mogo solomona, shchob sidiv na troni navstryechun'ogo tsarstva nad izrai-lyem. i vin skazav myeni: solomon, sin tvii, vin zbudue khrama mogo ta dvori moi, bo iogo ya vibrav sobi za sina, a ya budu iomu za ottsya. i mitsno postavlyu ya tsarstvo iogo azh naviki, yakshcho vin budy sil'nii, shchob vikonuvati zapovidi moi ta postanovi moi, yak ts'ogo dnya. a tyepyer na ochakh us'ogo izrail'ya, navstryechun'ogo zboru, ta v ushakh nashogo boga govoryu vam: dodyerzhuitye i doslidzhuitye vsi za-povidi navstryechua, boga vashogo, shchob vi posili tsyei dobrii krai i viddali iogo v spadshchinu po sobi sinam vashim azh naviki. a tyepyer, sinu mii solomonye, znai boga, ottsya tvogo, i sluzhi iomu vsim syert-syem ta vsieyu dushyeyu, bo navstryechu' vividue vsi syertsya ta znae vsyakii vtivir dumok. yakshcho budyesh shukati iogo, to ti znaidyesh iogo, a yakshcho zalishish iogo, vin zalishit' tyebye nazavzhdi. tyepyer divisyu, shcho navstryechu' vibrav tyebye zbuduvati dim na svyatinyu. bud' mitsnii ta robi! i david dav svoemu sinovi solomonovi vzori navstryechun'ogo domu: pritvoru, i domiv iogo, i skarbnits' iogo, i gornits' iogo, i kimnat iogo vnutrishnikh, i domu dlya kovchyegu, i vzir us'ogo, shcho bulo v dusi

iogo dlya podvir'ya navstryechun'ogo domu, i dlya vsikh kimnat navkolo, dlya skarviv bozhogo domu ta dlya skarviv svyatini, i dlya viddiliv svyashchyenikov ta lyevitiv, i dlya vsyakoï pratsi sluzhbi navstryechun'ogo domu, i dlya vsyakikh ryechyei dlya sluzhbi navstryechun'ogo domu. i dav vin zolota vagoyu dlya zolota, dlya vsikh ryechyei kozhnoi sluzhbi; i sribla dlya vsikh srib-nikh ryechyei vagoyu, dlya vsikh ryechyei kozhnoi sluzhbi; i vagu dlya zolotikh svichnikov ta zolotikh ikhnikh lyampadok, vagoyu kozhnogo svichnika ta lyampadok iogo, i dlya sribnikh svichnikov, vagoyu dlya svichnika ta lyampadok iogo, za robotoyu kozhnogo svichnika. i dav zolota vagoyu dlya stoliv khlibiv pokaznikh, dlya kozhnogo stolu i sribla dlya sribnikh stoliv, i vidyel'tsya, i kropil'ntsii, i charki chistye zoloto, i dlya zolotikh kyelikhiv vagoyu dlya kozhnogo kyelikka, i dlya kyelikhiv srib-nikh, vagoyu dlya kozhnogo kyelikka. a dlya kadil'nogo zhyertivnika dav ochishchyenogo zolota vagoyu, i na podobu voza, dlya zolotikh khyeruvimiv, shcho prostyagayut' krila svoi i pokrivayut' nad kovchegom navstryechun'ogo zapovitu. usye tsye vin zrozumiv iz pis'ma z navstryechun'oi ruki, shcho bula nad nim, usi roboti vzoru. i skazav david do sina svogo solomona: bud' sil'nii i bud' vidvazhnii, i robi, nye biisya ta nye lyakaisya, bo navstryechu' bog, bog mii, z tobouy, vin nye pokinye tyebye i nye po-zostavit' tyebye azh do zakinchennya vsiei pratsi roboti navstryechun'ogo domu... a ot-sye chyergi svyashchyenikov ta lyevitiv dlya vsyakoï sluzhbi bozhogo domu. i budut' z tobouy v usyakii pratsi ryevni lyudi, zdibni na vsyaku sluzhbu, a nachal'niki ta vvyes' narod, na vsi nakazi tvoii.

29

i skazav tsar david do vs'ogo zboru: sin mii solomon, shcho iogo odnogo bog vi-brav, shchye molodii ta tyenditnii, a tsya pratsya vyelikka, bo nye dlya lyudini tsya budova, a dlya navstryechua boga. a ya vsieyu svoeyu siloyu prigotoviv dlya khramu svogo boga zoloto na zoloti ryechi, i sriblo na sribni, i mid' na midyani, i zalizo na zalizni, i dyeryevo na dyeryev'yani, kamin-nya shogams'kye ta do oprav, kaminnya no-fyekhs'kye ta kol'orovy, i vsyakii dorogii kamin' ta byezlich marmurovogo kaminnya. i shchye, chyeryez moe zamiluvannya do domu boga mogo, e v myenye skarv vlasnogo zolota ta sribla, i iogo ya viddav dlya domu svogo boga, ponad usye, shcho ya zagoto-viv dlya svyatogo khramu: tri tisyachi ta-lantiv zolota, ofirs'kogo zolota, i sim tisy-ach ochishchyenogo sribla na pokrittya stin tikh domiv; na kozhnu zolotu rich ta na

kozhnu sribnu, i na vsyaku pratsyu rukoyu maistriv. i khto shchye zhyertvue, shchob s'ogodni napovnniti svoyu ruku pozhyertvoyu dlya navstryechua? i stali zhyertvuvati nachal'niki bat'kivs'kikh rodiv ta nachal'niki izrail'yevikh plyemyen, i tisyachniki ta sotniki, i nachal'niki pratsi dlya tsarya. i dali voni na robotu bozhogo domu zolota p'yat' tisyach talantiv ta dyesyat' tisyach daryeikiv, i sribla dyesyat' tisyach talantiv, i midi dyesyat' tisyach i visim tisyach talantiv, a zaliza sto tisyach talantiv. a v kogo znaishlosya pri n'omu dorogotsinnye kaminnya, ti dali iogo do skarbnitsi navstryechun'ogo domu, do ruki gyershonivtsya ekhila. i radiv narod za ikhnyu zhyertvu, bo voni zhyertvuvali navstryechuyevi z tsilogo syertsya, a takozh tsar david radiv vyelikoyu radistyu. i poblagosloviv david navstryechua na ochakh us'ogo zboru. i skazav david: blagoslovyennii ti, navstryechui, bozhye izrailya, nashogo bat'ka, vid viku i azh do viku! tvoya, navstryechui, mogutnist' i sila, i vyelich, i vichnist', i slava, i vsye na nyebyesakh ta na zyeimli! tvoji, navstryechui, tsarstva, i ti pidnyesyenii nad usim za golovu! i bagatstvo ta slava vid tyebye, i ti panuesh nad usim, i v rutsi tvoii sila ta khorobrist', i v rutsi tvoii pobil'shiti ta zmitsniti vsye. a tyepyer, bozhye nash, mi dyakuemo tobi, i slavimo im'ya tvoei vyelichi. i khto bo ya, i khto narod mii, shcho maemo silu tak zhyertvuvati, yak tsye? bo vsye tsye vid tyebye, i z tvoei ruki dali mi tobi. bo mi prikhod'ki pyeryed litsyem tvoim ta chuzhintsi, yak usi nashi bat'ki! nashi dni na zyeimli mov ta tin', i nyemae trivialogo! navstryechui, bozhye nash, usya tsya byezlich, yaku mi nagotovili na zbuduvannya tobi khramu dlya imyennya tvoei svyatosti, iz tvoei ruki vona, i vsye tsye tvoe! i ya znayu, bozhye mii, shcho ti vividuesh syertsye i lyubish shchirist'. u shchirosti syertsya svogo ya pozhyertvuvav tsye vsye, a tyepyer bachu ya z radistyu narod tvii, yakii znakhodit'sya tut, shcho zhyertvue syebye tobi. navstryechui, bozhye avraama, isaka ta yakova, nashikh bat'kiv, zbyeryezhi zh naviki tsyei napryamok dumok syertsya narodu tvogo, i mitsno skyeruik ikhne syertsye do syebye! a moemu sinovi solomonovi dai syertsye tsilye, shchob vikonuvati zapovidi tvoji, svidotstva tvoji ta ustavi tvoji, i shchob chiniti vsye, i shchob zbuduvati tsyu tvyerdinyu, yaku ya prigotoviv! i skazav david do vs'ogo zboru: poblagoslovit' zhye navstryechua, vashogo boga! i vvyes' zbir poblagosloviv navstryechua, boga svoikh bat'kiv, i nakhililisa, i vklonilisa vsi do zyeimli navstryechuyevi i tsaryevi! i prinyesli voni dlya navstryechua zhyertvi, i spalili tsilopalyennya dlya navstryechua

drugogo dnya vid togo dnya, tisyachu bichkiv, tisyachu baraniv, tisyachu ovychok, i livni ikhni zhyertvi, i byezlich zhyertov za vs'ogo izrailya. i voni ili i pili pyeryed navstryechuom togo dnya z vyelikoyu radistyu, i vdrugye nastanovili solomona, davidovogo sina, i pomazali iogo navstryechuyevi na volodarya, a sadoka na svyashchyenika. i siv solomon na mistisi svogo bat'ka davida, i shchastilo iomu, i iogo slukhavsa vvyes' izrail'. i vsi knyazi ta litsari, a takozh usi sini tsarya davida pidnalisya pid solomona. i navstryechu' visoko zvyelichiv solomona na ochakh us'ogo izrailya, i dav na n'ogo vyelichnist' tsarstva, yakoi nye bulo pyeryed nim ani na zhodnomu tsaryevi nad izrail'yem. i david, sin essayeiv, tsaryuvav nad usim izrail'yem. a dni, shcho vin tsaryuvav nad izrail'yem, buli sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim rokiv, a v erusalimi tsaryuvav tridtsyat' i tri. i pomyer vin u dobrii sivini, sitii dnyami, bagatstvom ta slavoyu, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo solomon. a dila tsarya davida, pyershii i ostanni, os' voni opisani v istorii providitsya samuila, i v istorii proroka natana, i v istorii prozorlivtsya gada, razom z usim tsarstvom iogo, i litsars'kistyu iogo ta chasami, shcho pyeryeishli nad nim i nad izrail'yem, ta nad usima tsarstvami tikh kraiv.

i zmitsnivsya solomon, sin davidiv, nad tsarstvom svoim, a navstryechu', bog iogo, buv iz nim ta visoko zvyelichiv iogo. i skazav solomon do vs'ogo izrailya, do tisyachnikiv ta sotnikiv, i do suddiv, i do vsikh nachal'nikiv, do vs'ogo izrailya, do goliv bat'kivs'kikh rodiv. i pishli solomon ta vvyes' zbir iz nim do pagirka, shcho v giv'oni, bo tam bula skiniya bozhogo zapovitu, yaku зробив moiseyi, rab navstryechunii, u pustini. alye bozhogo kovchyega david pyeryenis iz kir'yat-earimu tudi, dye prigotoviv iomu mistsye david, bo vin postaviv iomu skiniyu v erusalimi. a midyanogo zhyertivnika, shcho зробив buv vyesyeliil, sin urii, sina khurovogo, vin postaviv pyeryed skiniyu navstryechun'oyu. i zhyertavsya do n'ogo solomon ta zbir. i zishov solomon tudi pyeryed navstryechune litsye na midyanii zhyertivnik, shcho nalyezhav do skinii zapovitu, i prinis na n'omu tisyachu tsilopalyen'. tiei nochi yavivsya bog solomonovi ta i skazav iomu: zazhadai, chogo dati tobi! i skazav solomon do boga: ti зробив buv vyelikii milist' z bat'kom moim davidom, i nastanoviv tsaryem myenye zamist' n'ogo. tyepyer, navstryechui, bozhye, nyekhai budye vipovnyenye slovo tvoe do bat'ka mogo davida, bo ti nastanoviv myenye tsaryem nad narodom chislyennim, yak porokh zyeiml. dai tyepyer myeni mudrist' ta znannya, shchob umiv ya vikhoditi i vkhoditi pyeryed tsim narodom, bo khto zmozhye suditi tsyei vyelikii tvii narod? i skazav bog do solomona: za tye, shcho otsye bulo na syertsii tvoim, i ti nye zhadav bagatstva, maetkiv ta slavi, ani dushi vorogiv svoikh, a takozh dovghik dnev nye zhadav ti, a zhadav dlya syebye mudrosti ta znannya, shchob suditi narod mii, nad yakim ya nastanoviv tyebye tsaryem, to dast'sya tobi mudrist' ta znannya, a bagatstvo, i maetki ta slavu ya dam tobi taki, yakikh nye bulo mizh tsaryami pyeryed toboyu, i po tobi nye budye takikh! i priishov solomon iz pagirka, shcho v giv'oni, do erusalimu, vid skinii zapovitu, i zatsaryuvav nad izrailiem. i zibrav solomon kolyesnits' ta vyerkhivtsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta pri tsari v erusalimi. i tsar zibrav v erusalimi sribla ta zolota, mov kaminnya, a kyedriv zibrav, shchodo chislyennosti, yak sikomor, shcho v shyefyli. a konyei, shcho buli v solomona, privodili z egiptu ta z kyeveye; tsars'ki kuptsi kupuvali ikh z kyeveye. i khodili voni, i vivozili z egiptu kolyesnitsyu za shist' sotyen' sribla, a konya za sotnyu i p'yatdyesyat. i tak voni vivozili vsye tseye svoeyu rukoyu dlya vsikh tsariv

i solomon nakazav buduvati dim dlya navstryechun'ogo imyennya ta dim tsars'kii dlya syebye. i vidlichiv solomon simdyesyat tisyach cholovika nosiiv ta visimdyesyat tisyach cholovika kamyenotyesev u gorakh, a kyerivnikiv nad nimi tri tisyachi i shist' sotyen'. i poslav solomon do khirama, tsarya tirs'kogo, govoryachi: yak зробив ti z bat'kom moim davidom, i poslav buv iomu kyedri na budovu domu iogo, shchob siditi v n'omu, tak zrobi i myeni. os' ya buduyu khram dlya imyennya navstryechua, boga mogo, shchob prisvyatiti iomu, shchob kaditi pyeryed iogo litsyem zapashnye kadilo, i dlya postiinogo pokladyennya khliba ta dlya tsilopalyennya na ranok i na vyechir, na suboti i na molodiki ta na svyata navstryechua, boga nashogo. naviki tsye nad izrailiem! a khram, yakogo ya buduyu, vyelikii, bo bog nash bil'shii vid usikh bogiv! a khto mae silu zbuduvati iomu khrama, koli nyebo i nyebyesa nyebyes nye obiimayut' iogo? i khto ya, shcho zbuduyu iomu khrama? khliba til'ki na kadinnya pyeryed litsyem iogo! a tyepyer poshli myeni cholovika, zdibnogo do roboti v zoloti, i v sribli, i v midi, i v zalizi, i v purpuri, i v chyervyeni, i v blakiti, i shcho vmie virizuvati riz'bi, razom iz timi mist'syami, shcho zo mnoyu v yudi ta v erusalimi, yakikh prigotoviv bat'ko mii david. i poshli myeni z livanu dyeryeva kyedrovogo, kiparisovogo ta sandalovogo, bo ya znayu, shcho tvoii rabi vmiyut' rubati dyeryeva livans'ki. i otsye moi rabi budut' rabami tvoimi, shchob nagotoviti myeni byezlich dyeryeva, bo tsyei khram, shcho ya buduyu, budye vyelikii ta pishnii! a os' dyeryevorubam, shcho stinayut' dyeryeva, rabam tvoim, dav ya pshyentsi, yak pozhivi, dvadtsyat' tisyach koriv, ta yachmyenyu dvadtsyat' tisyach koriv, i vina dvadtsyat' tisyach bativ, i olivi dvadtsyat' tisyach bativ. i skazav khiram, tsar tirs'kii, listom i poslav do solomona: chyeryez lyubov navstryechua do narodu svogo postaviv vin tyebye nad nimi za tsarya. i skazav khiram: blagoslovyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho vchiniv nyebyesa ta zyeimlyu, shcho dav tsaryevi davidovi sina mudrogo, yakii mae rozum ta bagatii na znannya, shcho zbudue dim navstryechunii ta dim tsars'kii dlya syebye! a tyepyer ya posilayu mudrogo cholovika, shcho mae znannya, khuram-avi, sina zhinki z danovikh dochok, a bat'ko iogo tiryenin, shcho vmie robiti v zoloti ta v sribli, v midi, v zalizi, v kaminnyakh ta v dyeryevakh, u purpuri i u blakiti, i v vissoni, i v chyervyeni, i rizati vsyaku riz'bu, i vikonuhati vsyaku dumku, shcho

budye dana iomu z misttsyami tvoimi ta z misttsyami pana mogo dauida, bat'ka tvogo. a tyepper pshyenitsyu i yachmin', olivu ta vino, pro yaki kazav mii pan, nyekhai posilae svoim rabam. a mi narubaemo dyereyev iz livanu za vsyakoyu tvoeyu potryeboyu, i sprovadimo ikh tobi plotami moryem do yafi, a ti sprovadish ikh do erusalimu. i pyeryelichiv solomon usikh lyudyei prikhod'kiv, shcho v izrail'yevomu kraï, za pyeryelikom, shcho pyeryelichiv buv ikh iogo bat'ko david, i bulo znaidyeno ikh sto i p'yatdyesyat tisyach i tri tisyachi i shist' sotyen'. i vin zrobiv iz nikh simdyesyat tisyach nosiiv ta visimdyesyat tisyach kamenotyevsiv u gorakh, ta tridtsyat' tisyach i shist' sotyen' kyerivnikiv, shcho sponukuvali toi narod do pratsi.

3

i zachav solomon buduvati navstryechu-nii dim v erusalimi na gori moriya, shcho vkazana bula bat'kovi iogo davidovi, na misti, yakye prigotoviv david na totsi evusyeyanina ornana. i zachav vin buduvati drugogo misyatsya, drugogo dnya, chyetyertogo roku svogo tsaryuvannya. a tsye osnova budovi bozhogo domu: dovzhina shistdyesyat liktiv staroyu miroyu, a shirina dvadtsyat' liktiv. a pritvor, shchodo dovzhini, buv za shirinoyu khramu, dvadtsyat' liktiv, a vishina sto i dvadtsyat'. i pokriv vin iogo zsyeryedini chistim zolotom. a vyelikii khram vin pokriv kiparisovim dyereyevom, i pokriv iogo dobrim zolotom, i narobiv na n'omu pal'm ta lantsyugiv. i pokriv vin toi khram dorogim kamenyem na ozdobu, a zoloto zoloto bulo z parvaimu. i pokriv vin zolotom khram, balki, porogi, i stini iogo ta iogo dyeri, a na stinakh povirizuvav khyeruvimiv. i zrobiv dim svyatogo svyatikh: dovzhina iogo za shirinoyu khramu dvadtsyat' liktiv, i shirina iogo dvadtsyat' liktiv. i pokriv vin iogo dobrim zolotom, na talanti shist' sotyen'. a vaga tsvyakhiv na shyekli zolota p'yatdyesyat; i gornitsi pokriv zolotom. i zrobiv vin u domi svyatogo svyatikh dvokh khyeruvimiv riz'b'yanoyu robotoyu, i pokriv ikh zolotom. a krila khyeruvimiv: dovzhina ikh dvadtsyat' liktiv, krilo odnogo na p'yat' liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat' liktiv, dotikalosya krila drugogo khyeruvima. a krilo drugogo khyeruvima p'yat' liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat' liktiv, prilyagalo do krila inshogo khyeruvima. roztyagnyeni krila tsikh khyeruvimiv dvadtsyat' liktiv; i voni stoyali na nogakh svoikh, a ikhni oblichchya do khramu. i zrobiv vin zavisu, blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i narobiv na nii khyeruvimiv. i zrobiv vin pyeryed

khramom dva stovpi, tridtsyat' i p'yat' liktiv zavdovzhki, a makovitsi, shcho na vyerkhu iogo, p'yat' liktiv. i porobiv lantsyugi, yak u dyeviri, i dav ikh na vyerkhi tikh stovpiv. i zrobiv sotnyu granatovikh yabluk, i dav na lantsyugi. i postaviv stovpi pyeryed khramom, odin z pravitsi, a odin z livitsi. i nazvav im'ya pravomu: yakhin, a im'ya livomu boaz.

4

i zrobiv midyanogo zhyertivnika, dvadtsyat' liktiv dovzhina iomu i dvadtsyat' liktiv shirina iomu, i dyesyat' liktiv visochina iomu. i zrobiv vin litye morye, dyesyat' na miru liktyem vid krayu iogo do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat' na miru liktyem visochina iomu. a shnur tridtsyat' na miru liktyem ototchuvav iogo navkolo. a pid nim postat' voliv, shcho zo vsikh storin ototchuyut' iogo, na dyesyat' liktiv na miru liktyem ototchuyut' morye navkolo; dva ryadi voliv vidliti pri vidlivanni iogo. vono stoyalalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyernyeni na pivnich, i tri obyernyeni na zachhid, i tri obyernyeni na pivdyen', i tri obyernyeni na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vsi zadi ikh do nutra. a grubina iogo dolonya, a krai iogo yak robota krayu kyelikha, kvitki lilyei. mistilo vono tri tisyachi bativ. i zrobiv dyesyat' umival'nits', i postaviv p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi, shchob miti v nikh, prigotovyenye na tsilopal'yennya poloshchut' u nikh, a morye dlya svyashchyenikov, shchob mitisya v n'omu. i zrobiv dyesyat' zolotikh svichnikiv, yak nalyezhalosya, i postaviv ikh u khrami p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi. i zrobiv dyesyat' stoliv, i postaviv u khrami, p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi. i zrobiv sto zolotikh kropil'nits'. i zrobiv svyashchyenichye podvir'ya ta podvir'ya vyelikye, i dyeri do podvir'ya, i ikhni dyeri pokriv middyu. a morye postaviv z pravogo boku na pivdyennii skhid. i porobiv khuram gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi. i pokinchiv khuram robiti pratsyu, yaku zrobiv dlya tsarya solomona v bozhomu domi: dva stovpi, i kuli, i dvi makovitsi na vyerkhu tikh stovpiv, i dvi myeryezhki na pokrittya obidvokh kul' makovits', shcho na vyerkhakh stovpiv, i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya obokh myeryezhok, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odniei myeryezhki, shchob pokriti obidvi kuli makovits', shcho na pyeryedi tikh stovpiv. i porobiv pidstavi, i porobiv umival'nitsi na tikh pidstavakh, odnye morye, i dvanadtsyat' voliv pid nim, i gornyata, i lopatki, i vidyeli'tsya, i vsi ikhni ryechi porobiv khuram-aviv tsaryevi solomonovi dlya navstryechun'ogo domu z vipoliruvanoi midi. na iordans'kii rivnini

povidlivav ikh tsar u glinistii z'yemli mizh sukkotom ta mizh tsyeryedoyu. i narobiv solomon usikh tsikh ryechyei duzhye bagato, bo nye doslidzhyena bula vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v bozhomu domi, ta zolotogo zhyertivnika i stoli, a na nikh khl'ib pokaznii, i svichniki, i ikhni lyampadki, shchob zapalyuvati ikh za postanovoyu pyeryed dyeviro, zo shchirogo zolota. a kvitki, i lyampadki, i shchipchiki iz zolota, z doskonalogo zolota. a nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i kadil'nitsi zo shchirogo zolota; a vkhid do domu, iogo vnutrishni dvyeri do svyatogo svyatikh ta dvyeri domu do khramu iz zolota.

5

i bula zakinchyena vsya pratsya, yaku zrobyv solomon dlya navstryechun'ogo domu. i solomon povnosiv osvyacheni ryechi svogo bat'ka davida, i sriblo, i zoloto, i vsi tsi ryechi dav do skarbntsi bozhogo domu. todi solomon zibrav do erusalimu izrail'yevikh starshikh, i vsikh goliv plyemyen, nachal'nikiv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh siniv, shchob pyeryenyesti kovchyega navstryechun'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya vsi izrail'tyani v svyato, vono s'omogo misyatsya. i poprikhodili vsi izrail'evi starshi, i lyeviti ponyesli kovchyega. i ponyesli kovchyega ta skiniyu zapovitu, i vsi svyati ryechi, shcho v skini, nyesli ikh svyashchyeniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrail'eva gromada, shcho zibralasya pri n'omu pyeryed kovchegom, prinosili v zhyertvu khudobu dribnu ta khudobu vye-liku, shcho chyeryez mnogotu nye bula ani zapisuvana, ani lychyena! i svyashchyeniki vnyesli kovchyega navstryechun'ogo zapovitu do iogo mistysya, do dyeviru domu, do svyatogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. a khyeruvimi prostyagali krila nad mistysyem kovchyega, i zatinyvali khyeruvimi nad kovchegom ta nad iogo dyerzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakiv buli vidni z kovchyegu, shcho pyeryed dyeviro, a nazovni nye buli vidni. i buli voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovchyezi nye bulo nichogo, til'ki dvi tablitsi, shcho poklav moiseyi na khorivi, koli navstryechu' sklav buv zapovita z izrail'yevimi sinami pri vikhodi ikh iz egiptu. i stalosya, yak svyashchyeniki vikhodili iz svyatini, a vsi svyashchyeniki, shcho buli tam, osvyatilisya, byez dodyerzhannya chyerg, a lyeviti spivaki, usi voni, azh do asafa, gyemana, edutuna, i siniv ikhnikh ta bratviv ikhnikh, ubrani v visson, z tsimbalami, iz arfami ta z tsitrami, stoyali na skhid vid zhyertivnika, a z nimi sto i dvadt'syat' svyashchyenikov, shcho surmili na sur-

makh, i bulo vono dlya surmachiv ta spivakov yak odnye, shchob podati odin golos na khvalu ta dyaku navstryechuyevi, i yak zagrimiv golos na surmakh, i na tsimbalakh, i na muzichnikh znaryaddyakh, i yak khvalili navstryechua: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! to dim, dim navstryechunii napovnivsya khmaroyu!... i nye mogli svyashchyeniki stoyati i sluzhiti chyeryez tu khmaru, bo slava navstryechunya napovnila dim bozhii!...

6

todi solomon prokazav: promoviv navstryechu', shcho vin probuvatimye v mryatsi. a ya zbuduvav khram osyli tvoei, i mistysye tvogo probuvannya naviki! i povjernuv tsar oblichchya svoe, ta i poblagosloviv uvyes' izrailiv zbiv, uvyes' zhye izrailiv zbiv stoyav. a vin skazav: blagoslovyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho svoimi ustami govoriv buv iz moim bat'kom davidom, i rukami svoimi vikonav, kazhuchi: vid toho dnya, koli ya viviv svii narod z egipyets'kogo krayu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannya mogo imyeni tam. i nye vibrav ya nikogo, shchob buv volodaryem nad narodom moim, izrail'em. ta vibrav ya erusalim na probuvannya mogo imyeni tam, i vibrav ya davida, shchob buv nad narodom moim, izrail'em. i bulo na syertsii mogo bat'ka davida zbuduvati khram dlya imyennya navstryechua, boga izrail'yevogo. ta skazav navstryechu' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbuduvati khram dlya imyennya mogo, ti zrobyv dobre, shcho bulo tobi na syertsii. til'ki ti nye zbuduesh ts'ogo khramu, alye sin tvii, shcho viidye iz styegon tvoikh, vin zbudue tsyei khram dlya imyennya mogo! i spovniv navstryechu' svoe slovo, shcho vin govoriv. i stav ya zamist' bat'ka svogo davida ta i siv na izrail'yevomu troni, yak govoriv buv navstryechu', i ya zbuduvav otsyei khram dlya imyennya navstryechua, boga izrail'yevogo. i postaviv ya tam kovchyega, shcho v n'omu navstryechunii zapovit, yakogo vin sklav z izrail'yevimi sinami. i stav vin pyeryed navstryechunim zhyertivnikom navproti vs'ogo izrail'yevogo zboru, i prostyag svoi ruki. a solomon zrobyv buv midyanye stoyalo, i postaviv iogo na syeryedinu podvir'ya, p'yat' liktiv dozhzina iomu, i p'yat' liktiv shirina iomu, a tri likti vishina iomu. i stav vin na n'omu, i stav na kolina svoi navproti vs'ogo izrail'yevogo zboru, i prostyag svoi ruki do nyeba, ta i skazav: navstryechui, bozhye izrailiv! nyema podobnogo tobi boga na nyebi ta na z'yemli! ti styeryezhyesh

zapovita ta milist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim svoim syertsyem. ti spovniv svoemu rabovi davidovi, bat'kovi moemu, tye, shcho govoriy iomu. i govoriy ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vipovniv, yak ts'ogo dnya. a tyepper, navstryechui, bozhye izrailiv, spovni dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govoriy ti iomu, kazhuchi: nye pyeryevyedyet'sya z-pyeryed litsya mogo nikhto z tikh, shcho mayut' siditi na izrailiyevomu troni, yakshcho til'ki sini tvoi budut' dodyerzhuvati svoikh dorig, shchob khoditi v zakoni moim, yak ti khodiv pyeryed litsyem moim. a tyepper, navstryechui, bozhye izrailiv, nyekhai budye zapyevnyenye slovo tvoe, yakye ti govoriy rabovy svoemu davidovi. bo chi zh spravdi bog sidit' z lyudinoyu na zyeimli? os' nyebo ta nyebo nyebyes nye obiiamayut' tyebye, shcho zh todi khram tsyei, shcho ya zbuduvav? i ti zvyernyeshsya do molitvi svogo raba ta do iogo blagannya, navstryechui, bozhye mii, shchob pochuti poklik ta molitvu, yakoyu rab tvii molit'sya pyeryed litsyem tvoim, shchob ochi tvoi buli vidkriti na tsyei khram udyen' ta vnoch, na tye mist'sye, pro yakye ti skazav, shcho pokladyesh im'ya svoe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budye molit'sya tvii rab na ts'omu mist'si. i ti budyesh prislukhat'sya do blagan' svogo raba ta svogo narodu, izrailya, shcho budut' molit'sya na ts'omu mist'si. i ti pochuesh iz mist'sya svogo probuvannya, iz nyebyes i pochuesh, i probachish. yakshcho zgrishit' lyudina pro ti svogo blizhn'ogo, i budye primushyena prinyesti klyatvu, shchob prislyagnuti, i klyatva priidye pyeryed tvoim zhyertivnikom u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, obvinuvatish nyespravyedlivogo, shchob dati iogo dorogu na iogo golovu, i uspravyedlivish spravyedlivogo, shchob dati iomu za iogo spravyedlivistyu. a yakshcho tvii narod, izrail', budye vdaryeni v vorogom, bo progrishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya, i budut' khvaliti im'ya tvoe, i budut' molit'sya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i prostish grikh narodu svogo, izrailya, i vyernyesh ikh do zyeimli, yaku dav ti im ta ikhnim bat'kam! koli zatrimaet'sya nyebo, i nye budye doshchu, bo progrishat'sya tobi, to voni pomolyat'sya na ts'omu mist'si, i budut' slaviti im'ya tvoe, i z grikha svogo navyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpokoryati, to ti pochuesh na nyebyesakh, i probachish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailya, bo pokazhyesh im tu dobru dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svii, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu! golod koli budye v krayu, morovitsya koli budye,

posukha, zhovtachka, sarana, chyerva koli budye, koli iogo vorogi gnobitimut' iogo v krai mist iogo, koli budye yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyakye blagannya, shcho budye vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailya, koli kozhyen budye znati porazu svoyu ta gorye svoe, i prostyagnye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebyes, iz mist'sya postiinogo probuvannya svogo, i probachish, i dasi tomu cholovikovi za vsima iogo dorogami, bo ti znaesh syertsye iogo, bo ti odin znaesh syertsye lyuds'kikh siniv, shchob voni boyalisy tyebye, i khodili tvoimi dorogami po vsi dni, yaki voni zhitimut' na poverkhni zyeimli, yaku ti dav bat'kam nashim! takozh i chuzhintsya, yakii nye z narodu tvogo, izrailya, i vin priidye z dalyekogo krayu radi imyennya tvogo vyelikogo, i ruki tvoei sil'noi ta ramyena tvogo vityagnyenogo, i priidye, i pomolit'sya v ts'omu khrami, to ti pochuesh tsye z nyebyes, mist'sya postiinogo probuvannya svogo, i zrobish usye, pro shcho budye klikati do tyebye toi chuzhinyets', shchob usi narodi zyeimli piznali im'ya tvoe, ta shchob boyalisy tyebye, yak narod tvii, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'ya tvoe poklikanye nad otsim khramom, shcho ya zbuduvav! koli narod tvii viidye na viinu na svoikh vorogiv, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do tyebye v napryami do ts'ogo mista, shcho ti vibrav iogo, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyebyes ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchinish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nyemae lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozgnivaeshsya na nikh, i dasi ikh vorogovi, a ikhni ponyevil'niki viz'mut' ikh do nyevoli do krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kudi vzyati do nyevoli, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu svoei nyevoli, govoryachi: mi zgrishili, skrivili dorogu svoyu, i buli mi nyespravyedliv, i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svoim syertsyem i vsieyu dushyeyu svoeyu v krayu svoei nyevoli, kudi ikh ponyevolili, i pomolyat'sya v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, i v napryami mista, yakye ti vibrav, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to ti pochuesh iz nyebyes, iz postiinogo mist'sya probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhni blagannya, i vchinish im sud, i prostish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi! tyepper, bozhye mii, blagayu, nyekhai budut' ochi tvoi vidkriti, a ushi tvoi nastavlyeni na slukhannya molitvi ts'ogo mist'sya! a tyepper, ustan' zhye, o navstryechui, bozhye, na svii vidpochinok, ti i kovcheyg sili tvoei! svyashcheyeniki tvoi, o navstryechui bozhye,

nyekhai u spasinnya zodyagnut'sya, a pobozhni tvoi khai dobrom vyesyelyat'sya! navstryechui bozhye, nye vidvyertai litsya vid svogo pomazantsya, zgdai zhye pro milist' svoemu rabovi davidu!

7

a koli solomon zakinchiv molitisya, to zishov ogon' iz nyebyes, poiv tsilopalyennya ta zhyertvi, a slava navstryechunya napovnila khram toi! i svyashchyeniki nye mogli vviiti do navstryechun'ogo domu, bo slava navstryechunya napovnila dim navstryechunii! a vsi izrailievi sini bachili, yak skhodiv ogon' ta navstryechunya slava na khram toi, i voni popadali oblichchiam do zyiemi na pidlogu z kamin-nikh plit, i vklonilisya do zyiemi, i dyakuvali navstryechuyevi: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! a tsar ta vvyes' narod prinosili zhyertvu pyeryed navstryechunim litsyem. i prinis tsar solomon na zhyertvu khudobi vyelikoi dvadtsyat' i dvi tisy-achi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali obryad osvyachyennya bozhogo domu tsar ta vvyes' narod. a svyashchyeniki stoyali na vartakh svoikh, a lyeviti zo znaryaddymi navstryechun'oi pisni, shcho porobiv tsar david na podyaku navstryechuyevi, bo naviki iogo milosyerdya, koli david khaliv nimi; i svyashchyeniki surmili navproti nikh, a vvyes' izrail' stoyav... i posvyativ solomon syeryedinu podvir'ya, shcho pyeryed navstryechunim domom, bo prinis tam tsilopalyennya ta lii mirnikh zhyertv, bo midyanii zhyertvnik, yakogo zrobiv solomon, nye mig umistiti tsilopalyennya i khlিবnoi zhyertvi ta loyu. i spraviv solomon togo chasu tye svyato na sim dyen', a vvyes' izrail' buv z nim, duzhye vyelikii zbir, shcho ziishovsya zvuidti, dye idyet'sya do khamatu, azh do egypets'kogo potoku. a vos'mogo dnya spravili viddannya svyata, bo obryad osvyachyennya zhyertvnika spravlyali sim dyen', i svyato sim dyen'. a dnya dvadtsyatogo i tryet'ogo s'omogo misyatsya vidpus-tiv vin narod do ikhnikh namyetiv, radis-nikh ta vyesyelosyerdikh chyeryez usye tye dobro, shcho navstryechu' uchiniv davidovi i solomonovi, ta narodovi svoemu izrai-lyevi. i zakinchiv solomon dim navstryechu-nii ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho prikhodilo solomonovi na syertsye, shchob zrobiti v navstryechun'omu domi ta v domi svoemu, poshchastilo iomu. i yavivsya navstryechu' solomonovi vnochi ta i skazav iomu: vis-lukhav ya molitvi tvoi, ta vibrav otsye mist-sye dlya syebe na khram zhyertvi. yakshcho ya zamknu nyebyesa, i nye budu doshchu, i yakshcho nakazhu sarani poisti zyiemyu, i yakshcho nashlyu morovitsyu na narod mii, i vpokoryat'sya lyudi moi, shcho nad nimi

klichyet'sya im'ya moe, i pomolyat'sya, i budut' shukati im'ya mogo, i povyernut' zo zlikh svoikh dorig, to ya vislukhayu z nye-byes, i proshchu ikhnii grikh, ta i vilikuyu ikhnii krai! tyepyer ochi moi budut' vid-kriti, a ushi moi nastavlyeni na slukhan-nya molitvi ts'ogo mist'sya. i tyepyer ya vi-brav, i osvyativ tsyei khram, shchob im'ya moe bulo tam azh naviki, moi zh ochi ta syertsye moe budut' tam po vsi dni. a tyepyer, yakshcho budyesh khoditi pyeryed litsyem moim, yak khodiv buv bat'ko tvii david, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, i yakshcho budyesh dotrimuvatisya ustaviv moikh ta prav moikh, to postavlyu pyevno trona tsarstva tvogo, yak sklav ya zapovita z bat'kom tvoim davidom, govory-achi: nye budu v tyebye pyeryevodu nikomu z panuyuchikh v izraili! a yakshcho vi vid-vyernyetyesya ta pokinyetye ustavi moi i za-povidyi moi, shcho ya dav vam, i pidyetye, i budyetye sluzhiti inshim bogam, i budyetye vklonyatisya im, to ya povirivayu ikh z moei zyiemi, yaku dav im, a tsyei khram, shcho ya osvyativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo, i dam iogo za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! a khram tsyei, shcho buv naivishchii, kozhyen, khto prokhoditimye bilya n'ogo, skam'yanie ta i skazhye: za shcho navstryechu' zrobiv tak ts'omu kraevi ta khramovi ts'omu?... i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli navstryechua, boga bat'kiv svoikh, yakii vi-viv ikh z egypets'kogo krayu, i dyerzhalisya mitsno inshikh bogiv, i vklonyalisya im, i sluzhili im, tomu vin naviv na nikh usye ot-sye likho!...

8

i stalosya po dvadtsyat'okh rokakh, koli solomon buduvav dim navstryechunii ta svii dim, to mista, yak dav khuram solomonovi, solomon rozbuduvav ikh, i osadiv tam izrai-lyevikh siniv. i pishov solomon do khavat-tsovi, i pyeryemig ii. i zbuduvav vin tadmora v pustini, ta vsi mista dlya zapasiv, shcho pobuduvav u khamati. i pobuduvav vin byet-khoron gorishnii ta byet-khoron dol-ishnii, tyverdinni mista, muri, dyveri ta zasuvi, i baalat, i vsi mista dlya zapa-siv, shcho buli v solomona, i vsi mista dlya kolyesnits', i mista dlya vyerkhivtsiv, i vsyakye pozhadannya solomona, shcho zha-dav vin zbuduvati v erusalimi i na livani, ta v us'omu krai iogo panuvannya. uvyes' narod, pozostali z khittyezan, i z amoryeyan, i z pyerizzyeyan, i z khivvyeyan, i z evusyeyan, shcho voni nye z izrailya, z ikhnikh siniv, shcho zotalisya po nikh u krai, shcho ikh nye povigublyovali izrailievi sini, to ikh solomon uzyav na daninu, i tsye pozostalosya azh do ts'ogo dnya. a izrailievikh siniv solomon nye

robiv rabami dlya svoei pratsi, alye voni buli viis'kovi, i zvyerkhniki storozhi iogo, i zvyerkhniki kolyesnits' iogo ta iogo vyerkhivtsiv. i otsye voni buli zvyerkhniki-namisl'niki tsarya solomona, dvisti i p'yatdyesyat, shcho panuvali nad narodom. a faraonovu dochku pyeryeviv solomon iz davidovogo mista do domu, shcho zbuduvav dlya nyei, yak skazav: nye budye siditi myeni zhinka v domi davida, izrail'yevogo tsarya, bo svyati vin, bo navstryechunii kovcheyeg uviishov u n'ogo. todi solomon prinis tsilopal'yennya dlya navstryechua na navstryechun'omu zhyertivniku, yakogo vin zbuduvav pyeryed prytvorom, shchob za potreboyu kozhnogo dnya prinositi zhyertvu za moisyeevim nakazom, na suboti, i na molodiki, i na svyata tri razi v rotsi: i svyato oprisnokiv, i v svyato tizhniv, i v svyato kuchok. i postaviv vin, za rozpor'yadkom davida, bat'ka svogo, chyergi svyashchyenikiv na ikhnyu sluzhbu, i lyevitiv na ikhnikh vartakh na khvalu ta na sluzhbu vidpovidno do svyashchyenikiv za potreboyu kozhnogo dnya, i pridv'yernikh v ikhnikh chyergakh dlya kozhnoi brami, bo takii buv nakaz davida, bozhogo cholovika. i nye vidstupali voni vid nakaziv tsarya pro svyashchyenikiv ta lyevitiv, shchodo vsyakoi ryechi i shchodo skarbiv. i bula zbrolyena vsya solomonova pratsya azh do ts'ogo dnya, vid zalozhyennya navstryechun'ogo domu i azh do zakinchyennya iogo, koli buv zakinchyenii dim navstryechunii. todi pishov solomon do yetson-gegyeru ta do yelotu nad mors'kim byeryegom v yedomsk'omu krai. i prislav iomu khuram chyeryez svoikh rabiv korabli ta rabiv, shcho znali morye. i priishli voni z solomonovimi rabami do ofiru, i vzyali zvidti chotiri sotni i p'yatdyesyat talantiv zolota, i pryvezli do tsarya solomona.

9

a tsaritsya shyevi pochula bula pro slavu solomonovu, i priishla viprobuvati solomona zagadkami v erusalimi. priishla vona z duzhye vyelikim bagatstvom, iz vyerblyudami, shcho nyesli pakhoshchi ta byezlich zolota i dorogogo kaminnya. i byiishla vona do solomona, i govorila z nim pro vsye, shcho bulo na syerts'i ii. i solomon viyasniv ii usi ii zapiti, i nye bulo zapitu, nyeznanogo solomonovi, yakogo nye porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu solomonovu mudrist' ta dim, shcho vin zbuduvav, i izhu stolu iogo, i myeshkannya rabiv iogo, i postavu slug iogo ta ikhni odyezhi, i chashnikiv iogo, ta ikhni odyezhi, i vkhid iogo, yakim vin ukhodit' do navstryechun'ogo domu, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona do tsarya: pravdoyu bulo tye, shcho ya chula v svoim krai pro tvoji dila ta pro tvoyu mudrist'. i nye

povirila ya ikhnim slovam, azh poki sama nye priishla ta nye pobachili moi ochi, i os' nye bula pryedstavlyena myeni i polovina vyelikosti tvoei mudrosti: ti pyeryevishchiv slavu, pro yaku ya chula! shchaslivyi lyudi tvoi, i shchaslyvi otsi tvoji slugi, shcho zavzhd'i stoyat' pyeryed oblichchiam tvoim ta slukhayut' tvoyu mudrist'! nyekhai budye blagoslovyennii navstryechu', bog tvii, shcho vpodobav tyebye, shchob posaditi tyebye na svogo trona za tsarya na navstryechua, boga tvogo, chyeryez lyubov boga tvogo do izrail'ya, shchob utvyerditi iogo naviki. i vin nastanoviv tyebye nad nimi tsaryem, shchob chiniti pravo ta spravedlivist'! i dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogye kaminnya, i bil'sh uzhye nye bulo takikh pakhoshchiv, yak ti, shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi! i takozh khuramovi rabi ta rabi solomonovi, shcho dovozili zoloto z ofiru, sprovadzhuvali almugovyie dyeryevo ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z almugovogo dyeryeva skhodi dlya navstryechun'ogo domu ta dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakiv. i taki ryechi, yak voni, nye bacheni pyeryed tim v yudyeis'komu krai! a tsar solomon dav tsaritsi shyevi vsye bazhannya ii, chogo vona bazhala, okrim takogo, shcho vona pryvezla do tsarya. i pishla vona nazad do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula vaga togo zolota, shcho prikhodilo dlya solomona v odnomu rotsi, shist' sotyen' i shistdyesyat i shist' talantiv zolota, okrim togo, shcho prikhodilo vid kuptsiv ta z togovli khodyachikh. i vsi tsari arabs'ki ta namisl'niki krayu dovozili zoloto i sriblo solomonovi, i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh shchitiv iz kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv kutogo zolota ishlo na odnogo shchita, ta tri sotni shchitiv myenshikh iz kutogo zolota, tri sotni shyekliv zolota ishlo na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu livans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo slonovoi kosti, i pokriv iogo chistim zolotom. u trona bulo shist' skhidtsiv ta pidnizhzhya z zolota pozad tronu, ta poruchchya z ts'ogo i z togo boku pri misti sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyali pri poruchchyakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyali tam na shosti stupenyakh z togo i z togo boku. po vsikh tsarstvakh nye bulo tak zrobylenogo! i vvyes' posud na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu livans'kogo lisu shchirye zoloto, nichogo z sribla, vono za solomonovikh dniv nye rakhualosya za shchos'. bo tsaryevi korabli khodili do tarshishu z khuramovimi rabami. raz na tri roki prikhodili tarshis'ki korabli, shcho dovozili zoloto ta sriblo, slonovu kist', i mavp ta pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh zymnikh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mudrosti. i vsi

zyemni tsari khotili bachiti solomona, shchob poslukhati iogo mudrosti, shcho bog dav u iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara, ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, zbroyu ta pakhoshchi, koni ta muli, shcho na rik pripadalo. i bulo v solomona chotiri tisyachi kins'kikh zholobiv ta kolyesnits', i dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta pri tsari v erusalimi. i vin panuvav nad usima tsaryami vid richki i azh do krayu filistimlyan, i azh do egypets'koi granitsi. i solomon naskladav v erusalimi sribla, mov togo kaminnya, a kyedriv naskladav, shchodo chislyennosti, yak sikomori, shcho v shyefyeli! a konyei privodili solomonovi z egiptu ta z usikh kraiv. a ryeshita solomonovikh dil, pyershikh ta ostannikh, oto voni opisani v istorii proroka natana, i v prorotstvi shilonyanina akhihi, i v vidinnyakh prozorlivtysya edi na erovoama, nyevatovogo sina. i tsaryuvav solomon v erusalimi nad usim izrail'em sorok lit. i spochiv solomon za svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v misti davida, bat'ka iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

10

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu ziishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, yak pochuv tsye erovoam, nyevativ sin, vin buv v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona, to vyernuvsya erovoam z egiptu. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vvyes' izrail', i voni govorili do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radivsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali pyeryed oblichchyam iogo bat'ka solomona, koli vin buv zhivii, govoryachi: yak vi radi-tye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti budyesh dobrim dlya ts'ogo narodu, i zrobish za voleyue ikh, i govoritimyesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radivsya z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, yakye tvii bat'ko naklav buv na nas. i govoril z nim ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazyesh tomu narodovi, shcho promovlyav do tyebye, gov-

oryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazyesh do nikh: mii mizinyets' grubshii za styegna mogo bat'ka! a tyepyer: mii bat'ko naklav buv na vas tyazhkye yarmo, a ya dobavlyu do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya bitimu skorpi-onami... i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govoriv, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoko vidpoviv im. i vidkinuv tsar ryekhav'am poradu starshikh, i govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dobavlyu do n'ogo! bat'ko mii karav vas bichami, a ya skorpionami!... i nye poslukhavsya tsar narodu, bo tsye sprichinye bulo vid boga, shchob spravditi navstryechuyevi slovo svoje, yakye vin govoriv buv chyeryez shilonyanina akhiyu, nyevatovogo sina. i pobachiv vvyes' izrail', shcho tsar nye poslukhavsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yaka nam chastina v davidi? i spadshchini nyema nam u sini essyeya! usi do namyetiv svoikh, o izrail'yu! poznai tyepyer dim svii, davidye! i pishov vvyes' izrail' do namyetiv svoikh... a izrail'evi sini, shcho sidili v yudinikh mistakh, to nad nimi zatsaryuvav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am gadorama, shcho buv nad daninoyu, ta izrail'evi sini zakidali iogo kaminnyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolyesnitsyu ta vtyekti do erusalimu... i vidpav izrail' vid davidovogo domu, i tak e azh do ts'ogo dnya.

11

i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav dim yudin ta vyenyaminiv, sto i visimdesyat tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrail'em, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi. i bulo navstryechune slovo do shyemai, cholovika bozhogo, govoryachi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu izrail'evi v yudi ta v vyenyamini, govoryachi: tak skazav navstryechu': nye idit' i nye voyuitye z svoimi bratami! vyernit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya rich stalasya vin myenye! i voni poslukhal-isa navstryechunikh sliv, i vyernulitsya z pokhodu na erovoama. i osivsya ryekhav'am v erusalimi, i pobuduvav tyverdinni mista v yudi. i zbuduvav vin viflyeema, i yetama, i tyekoyu, i byet-tsura, i sokho, i adullama, i gata, i maryeshu, i zifa, i adoraima, i lakhisha, i azyeku, i tsor'u, i aiyalona, i khyevrona, shcho v yudi ta v vyenyamini, mista tyverdinni. i zmitsniv vin ti tyverdini, i dav u nikh nachal'nikiv, i zapasi, i olivi, i vina, a do kozhnogo okryemogo mista vyeliki shchiti ta ratishcha, i duzhye

sil'no ikh pozmitsnyuvav. i buv iogo yuda ta vyenyamin. a svyashcheniki ta lyeviti, shcho buli v us'omu izraili, zibralisya do n'ogo z usiei ikhn'oi granitsi. bo lyeviti kidali pasovis'ka svoi ta vlasnist' svoyu, i prikhodili do yudi ta do erusalimu, bo erovoam ta sini iogo usunuli ikh vid svyashchenichogo sluzhinnya navstryechuyevi, i ponastavlyali sobi svyashchenikov dlya pagirkiv ta dymoniv, ta dlya tyel'tsiv, shcho vin ponaroblyuvav. a za nimi, zo vsikh izrail'yevikh plyemyen ti, shcho viddavali svoe syertsye shukati navstryechua, boga izrailya, prikhodili do erusalimu prinosit' zhertvi navstryechuyevi, bogovi bat'kiv svoikh. i zmitsnili voni yudinye tsarstvo, i pidsilili ryekhav'ama, solomonovogo sina, na tri roki, bo voni khodili tri roki dorogoyu davida ta solomona. i vzyav sobi ryekhav'am zhinku makhalat, dochku erimota, davidovogo sina, ta avikhail, dochku yeliava, isaevogo sina. i vona porodila iomu siniv: eusha, i shyemariyu, zagama. a po nii vin uzyav maakhu, dochku avyesalomovu, i vona porodila iomu aviiyu, i attaya, i zizu, i shyelomita. i pokokhav ryekhav'am maakhu, avyesalomovu dochku, nad usikh zhinok svoikh ta nalozhnits' svoikh, bo vin uzyav visimnadsyat' zhinok ta shistdyesyat nalozhnits', i porodiv dvadtsyat' i visim siniv ta shistdyesyat dochok. a za golovu ryekhav'am postaviv aviiyu, maakhinogo sina, za volodarya syeryed brativ iogo, bo vin khotiv nastanoviti iogo tsaryem. i mudro vin chiniv, i porozsilav usikh siniv svoikh do vsikh kraiv yudi i vyenyamina, do vsikh tvyerdinnikh mist, i dav im bagaty e utrimannya, i pidshukav im bagato zhinok.

12

i stalosya, yak zmitsnilo ryekhav'amove tsarstvo i stav vin sil'nii, to pokinuv vin, i vvyes' izrail' iz nim, navstryechun'ogo zakona. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shishak, egipyets'kii tsar, na erusalim, bo voni spronyevirilisy navstryechuyevi, z tisyachyeyu i dvomas-tami kolyesnits' ta z shistdyesyat'ma tisyachami vyerkhivtsiv: i nye bulo chisla dlya narodu, shcho priishov iz nim z egip'tu, livyanam, sukkiiyanam ta kushanam. i zdobuv vin tvyerdinni mista, shcho v yudi, i priishov azh do erusalimu. a prorok shyemaya priishov do ryekhav'ama ta yudinikh zvyerkhnikiv, shcho zibralisya do erusalimu, utikayuchi pyeryed shishakom, ta i skazav do nikh: tak skazav navstryechu': vi zalishili myenye, a tomu ya zalishiv vas i vidav u shishakovu ruku! i vpokorilisya izrail'eyi zvyerkhniki ta tsar i skazali: spravyyedlivii navstryechu'! a koli navstryechu' pobachiv, shcho voni vpokoril-

isya, to bulo navstryechune slovo do shyemai, govoryachi: upokorilisya voni, nye nishchitimu ikh, alye dam im trokhi lyudyi na poryatunok, i nye villet'sya gniv mii na erusalim chyeryez shishaka. bo voni stanut' iomu za rabil, ta i piznayut' todi sluzhbu myeni ta sluzhbu tsarstvam zyemnim. i vishov shishak, egipyets'kii tsar, na erusalim, i zabrav skarbi navstryechun'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye pozabirav. i zabrav vin zoloti shchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani shchiti, i sklav ikh na ruki zvyerkhnika storozhiv, shcho styeryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do navstryechun'ogo domu, prikhodili biguni, ta i nosili ikh, a potim vyertali ikh do komori biguniv. a koli vin vpokorivsy, to vidvyernuvsy vid n'ogo navstryechunii gniv, i nye znishchiv iogo azh do vigublyennya. ta i u yudyei buli shchy e spravi dobri. i zmitsnivsy tsar ryekhav'am v erusalimi i tsaryuvav. a ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav vin simnadsyat' lit v erusalimi, u tomu misti, yakye vibrav navstryechu' zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri ammonitka naama. i robiv vin likhye, bo nye shkylav svogo syertsya, shchob zvyertatisya do navstryechua. a ryekhav'amovi dila, pyershi i ostanni, oto voni opisani v istorii proroka shyemai ta prozorlivtsya iddo: rodoslovni knigi. i tochilisya viini pomizh ryekhav'amom ta erovoamom po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii u davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviiya.

13

visimnadsyatogo roku tsarya erovoama ta zatsaryuvav aviiya nad yudoyu. tri roki tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri mikhaya, dochka urili z giv'i. i viina tochilasya mizh aviiyeu ta mizh erovoamom. i zachav aviiya viinu z viis'kom khorobrikh voyakiv, chotiri sotni tisyach vi-branikh muzhiv, a erovoam prigotovivsy do viini z nim z vis'moma sotnyami tisyach vi-branikh muzhiv, khorobrikh voyakiv. i vstav aviiya z-nad gori tsyemara'im, shcho v efryemovikh gorakh, ta i skazav: poslukhaiye myenye, erovoamy e, ta vvyes' izrail'yu! chi zh nye vam znati, shcho navstryechu', bog izrailiv, dav davidovi tsarstvo nad izrail'yem naviki, iomu ta sinam iogo, solyanoyu umovoyu? ta vstav erovoam, nyevativ sin, rab solomona, davidovogo sina, i zbuntuvavsy na pana svogo. i zibralisya do n'ogo lyudi pusti, nikhyemni, i stali mit-snishi vid ryekhav'ama, solomonovogo sina. a ryekhav'am buv yunak ta m'yakosy-

erdii, i nye buv sil'nim proti nikh. a tyepyer v govoritye, shchob buti sil'nimi proti navstryechun'ogo tsarstva v rutsi davidovikh siniv, a vas vyelika kil'kist', i z vami zolotii tyel'tsi, yakikh erovoam ponaroblyuvav vam za bogiv. chi zh v nye poviganyali navstryechunikh svyashchyenikov, aaronovikh siniv, ta lyevitiv? i ponastavlyali vi sobi svyashchyenikov, yak stavlyat' narod tsiikh kraiv, kozhyen, khto priidye, shchob posvyatitsiya molodim bichkom ta simoma baranami, to stae svyashchyenikom dlya togo, shcho nye e bogom. a mi, bog nash navstryechu', i mi nye polishili iogo, a nashi svyashchyeniki, shcho sluzhat' navstryechuyevi, tsye aaronovi sini, a lyeviti pri sluzhbi. i mi prinosimo navstryechuyevi tsilopalennyya kozhnogo ranku ta kozhnogo vyechora, i zapashnye kadilo, i ukkladannya khliba na chistomu stoli, i zolotii svichnik ta lyampadi iogo, shchob zapalyuvati kozhnogo vyechora, bo mi styeryezhyemo sluzhbu navstryechua, nashogo boga, a vi polishili iogo! i os' z nami na choli bog, i svyashchyeniki iogo, i golosni surmi, shchob surmiti na vas. izrailievi sini, nye voyuitye z navstryechuom, bogom vashim, bo vam nye povyedyet'sya! a erovoam viryadiv zasidku, shchob pishla pozad nikh, i buli voni pyeryed yudoyu, a zasidka pozad nikh. i obyernulisy judyei, azh os' u nikh bii spyeryedu ta zzadu! i klikali voni do navstryechua, a svyashchyeniki surmili v surmi... i zakrichali judyei, i stalosya, yak judyei zakrichali, to bog udariv erovoama ta vs'ogo izrailiya pyeryed aviieyu ta pyeryed yudoyu. i povtikali izrail'tyani pyeryed yudoyu, i bog dav ikh v ikhnyu ruku. i vdarili v nikh aviia ta narod iogo vyelikoyu porazoyu, i popadali trupi z izrailiya, p'yat' sotyen' tisyach vi-branikh muzhiv! i vpkorilisya izrailievi sini togo chasu, a yudini sini zmitsnili, bo opiralisya na navstryechua, boga ikhnikh bat'kiv. i gnavsya aviia za erovoamom, i zdobuv vid n'ogo mista: byet-yel ta zalyezhni iogo mista, i eshanu ta zalyezhni ii mista, i yefron ta zalyezhni iogo mista. i erovoam nye zatri-mav sili vzhye za dnev aviii. i vdariv iogo navstryechu', i vin pomyer. i zmitsnivsya aviia, i vzyav sobi chotirnadtsyat' zhinok, i porodiv dvadtsyat' i dvoe siniv ta shistnadtsyat'ero dochok. a ryeshta aviievikh dil, i dorogi iogo ta slova iogo opisani v istorii pro-roka iddo.

14

i spochiv aviia zo svoimi bat'kami, i pokhov- nali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. za iogo dnev zaspokoivsya krai na dyesyat' lit. i robiv asa dobre ta vgodnye v ochakh navstryechua, boga svogo. i povsuvav vin

zhyertivniki chuzhikh bogiv ta pagirki, i porozbivav kaminni stovpi dlya bozhkiv, i postinav svyati dyeryeva. i nakazav vin yudi zvyertatisya do navstryechua, boga bat'kiv svoikh, i vikonuvati iogo zakona ta zapovid'. i povsuvav vin zo vsikh yudinikh mist pagirki ta podobni sontsya. i zaspokoilosya tsarstvo pri n'omu. i pobuduav vin tvy-erdinni mista v yudi, bo zaspokoivsya krai, i nye bulo na n'ogo viini za tikh rokiv, bo navstryechu' dav iomu mir. i skazav vin do yudi: pobuduimo tsi mista, i otochimo murom ta bashtami, vorit'mi ta zasuvami. ishchye vin, tsyei krai, nash, bo zvyertalisya mi do navstryechua, nashogo boga. zvyertalisya mi, i vin dav nam mir navkolo. i poboduvali, i im shchastilo. i bulo v asi viis'ka: nosiiv vyelikikh shchitiv ta ratishch z yudi tri sotni tisyach, a z vyeniyamina takikh, shcho nosyat' malogo shchita, ta luchnikov dvisti i visimdyesyat tisyach. usi voni khorobri voyaki. i viishov na nikh kushyeyanin zyerakh iz viis'kom u tisyachu tisyach ta z tr'oma sotnyami kolyesnits', i pribuv azh do maryeshi. i viishov asa proti n'ogo, i voni vstavilisya do boyu v dolini tsyefat pri maryeshi. i kliknuv asa do navstryechua. boga svogo, ta i skazav: navstryechui, nyema komu, krim tyebye, dopomogti chislyennomu abo byezsilomu. dopomogti nam, navstryechui, bozhnye nash, bo mi na tyebye opiraemosya, i v im'ya tvoe mi priishli na tsyu byezlich. navstryechui, ti bog nash, nyekhai lyudina nye mae sili proti tyebye! i pobiv navstryechu' kushyeyan pyeryed asoyu ta pyeryed yudoyu, i kushyeyani povtikali. i gnav ikh asa ta narod, shcho buv z nim, azh do gyeararu. i popadalo z kushyeyan bagato, tak shcho nikhto z nikh nye zalishivsya zhivii, bo voni buli potoroshcheyeni pyeryed navstryechunim lit-syem ta pyeryed taborom iogo. i ponyesli voni duzhnye bagato zdobichi. i pobili voni vsi mista navkolo gyeararu, bo navstryechu-nii strakh buv na nikh. i pograbuvali voni vsi ti mista, bo v nikh bulo bagato zdobichi. porozbivali voni takozh namyeti chyeryednikiv, i zainyali duzhnye bagato dribnoi khudobi ta vyerblyudiv, ta i vyernulisy do erusalimu.

15

a azariya, sin ovyediv, zlinuv na n'ogo dukh bozhii. i viishov vin pyeryed asu ta i skazav iomu: poslukahaitye myenye, aso ta vvyes' yudo i vyeniaminye! navstryechu' z vami, yakshcho budyetye z nim, i yakshcho budyetye iogo shukati, dast' vam znaiti syebye. a yakshcho vi polishitye iogo, polishit' vin vas! u izrailiya bulo bagato dnev, koli buv vin byez pravdivogo boga, i byez svyashchyenika-vchityelya ta byez za-

konu. i vyernuvsya vin v utisku svoemu do navstryechua, boga izrail'yevogo, i voni shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. a timi chasami nye bulo spokoyu ani tomu, khto vikhodit', ani tomu, khto vkhodit', bo buli vyelik'i nyespokoi v usikh myeshkantiv krayu. i voyuvav narod proti narodu ta misto proti mista, bo bog pobyentyezhiv ikh usyakim likhom. a vi bud'tye mitsni, i nyekhai nye slabnut' vashi ruki, bo e nagoroda dlya vashoi chinnosti! a koli asa pochuv otsi slova ta prorotstvo, yakye govori v prorok azariya, sin oyvediv, to zmitsnivsya, i povikidav pogans'ki gidoti zo vs'ogo krayu yudinogo ta vyeniyaminovogo, ta z mist, yaki vin zdobuv z efryemovikh gir, i vidnoviv navstryechun'ogo zhyertivnika, shcho pyeryed navstryechunim pritvorom. i zibrav vin us'ogo yudu i vyeniyamina ta tikh, shcho myeshkali chasovo z nimi z efryemu, i z manasii, i z simyeona, bo duzhye bagato popyeryebigali do n'ogo z izrail'ya, koli pobachili, shcho z nim navstryechu', iogo bog. i voni zibralisya do erusalimu tryet'ogo misyatsya, p'yatnadsyatogo roku tsaryuvannya asi. i prinyesli voni togo dnya v zhyertvu dlya navstryechua zo zdo-bichi, yaku poprivodili: khudobi vyelikoi sim sotyen', a khudobi dribnoi sim tisyach. i vviishli voni v umovu, shchob zvyertatisya do navstryechua, boga ikhnikh bat'kiv, usim svojim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu. a kozhyen, khto nye budye zvyertatisya do navstryechua, boga izrail'ya, budye zabitii vid malogo i azh do vyelikogo, vid cholovika i azh do zhinki. i zapriskyaglisya voni navstryechuyevi golosom sil'nim, i oklikom, i surmamami, i rogami. i tishivsya vvyes' yuda tieyu priskyagoyu, bo voni zapriskyaglisya vsm syertsyem svojim, i vsieyu svoeyu volyeyu shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. i navstryechu' dav im mir navkolo. i navit' maakhu, matir tsarya asi, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritsyeyu, bo vona zrobila bula idola astarti. i asa porubav bovvana ii, i roztyer, i spaliv u dolini kyedron. ta pagirki nye minulisy v izrail'ya, alye asinye syertsye bulo vsye z navstryechuom po vsi iogo dni. i vnis vin do bozhogo domu svyati ryechi svogo bat'ka ta svyati ryechi svoi, sriblo, i zoloto, i posud. a viini nye bulo azh do tridtsyat' i p'yatogo roku tsaryuvannya asi.

16

tridtsyatogo i shostogo roku tsaryuvannya asi pishov basha, izrailiv tsar, proti yudi, i buduvav ramu, shchob nye dati nikomu vid asi, tsarya yudinogo, vikhoditi ta vkhoditi. i vinis asa sriblo ta zoloto iz skarbnits' navstryechun'ogo domu ta domu tsaryevogo, i poslav do byen-gadada, tsarya siriis'kogo,

shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouyu, i mizh bat'kom moim ta bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi sribla ta zolota, idi, zlamai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izrail'yevim, i nyekhai vin vididiye vid myenye. i poslukhavsya byen-gadad tsarya asi, i poslav zvyerkhnivik svogo viis'ka na izrail'yevi mista, i voni poruinuvali iiiona, i dana, i avyel-maima ta vsi zapasi mist nyefaltalimovikh. i stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvali ramu, i spiniv svoyu pratsyu. a tsar asa vzyav us'ogo yudu, i voni povinosili kamin'nyami rami ta ii dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha, i pobuduvav z togo gyevu ta mitspu. a togo chasu priishov prozorlivyets' khanani do asi, yudinogo tsarya, ta i skazav do n'ogo: chyeryez tye, shcho ti spyravsya na siriis'kogo tsarya, a nye spyersya na navstryechua, boga svogo, tomu vtyeklo z tvoei ruki viis'ko siriis'kogo tsarya. chi zh nye buli kushyeyani ta liviyani viis'kom duzhye vyelikim, kolyesnitsyami i vyerkhivtsyami duzhye chislyennimi? ta koli ti spyersya na navstryechua, vin dav ikh u tvoyu ruku. bo ochi navstryechuni divlyat'sya po vsii zyemli, shchob zmitsniti tikh, u kogo vsye ikhne syertsye do n'ogo. tomu zrobiv ti nyerozumno, bo vidtpepyer budut' u tyebye viini! i rozgnivavsya asa na prozorlivtsya, i dav iogo do v'yaznitsi, bo buv u gnivi na n'ogo za tsye. i asa tishuv dyekogo z narodu togo chasu. i otsye asini dila, pyershi ta ostanni, os' voni opisani v knizi yudinikh ta izrail'yevikh tsariv. i zanyeduzhav asa tridtsyatogo i dyev'yatogo roku svogo tsaryuvannya na svoi nogi, i khvoroba iogo bula tyazhka. ta i u khvorobi svoii nye zvyertavsya vin do navstryechua, alye do likariv. i spochiv asa z svoimi bat'kami, i pomyer sorokovogo i pyersшого roku svogo tsaryuvannya. i pokhovali iogo v iogo grobnitsyakh, yaki vin vikopav sobi v davi-dovomu misti. i poklali iogo na lozhi, shcho vin napovniv pakhoshchami ta riznimi, po-mistyets'komu zroblenyimi, mastyami. i spalili iomu duzhye vyelikye palinnya.

17

a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosafat, ta zmitsnivsya nad izrail'yem. i postaviv vin viis'ko po vsikh ukriplyenikh yudinikh mistakh, i dav zalogi v yudinomu krai ta v efryemovikh mistakh, yaki buv zdobuv iogo bat'ko asa. i buv navstryechu' z iosafatom, bo vin khodiv pyershimu dorogami bat'ka svogo davida, i nye shukav vaaliv. bo vin zvyertavsya do boga svogo bat'ka, i khodiv za iogo zapovidyami, a nye za chinom izrail'ya. i navstryechu' zmitsniv iogo tsarstvo v rutsi iogo, i vsya yudyeya davala darunka iosafatovi, i bulo v n'ogo bagato bagat-

stva ta slavi. i povishchilos' syertsye iogo na navstryechunikh dorogakh, i vin ishchye povsovuvav pagirki ta astarti z yudi. a tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya poslav vin do svoikh zvyerkhnukiv, do byen-khaila, i do ovadii, i do zakhariya, i do natanaila, i do mikhai, shchob voni navchali v yudinikh mistakh. a z nimi buli lyeviti: shyemaya, i nataniya, i zyevasiya, i asail, i shyemiramot, i egonatan, i adoniya, i toviya, i tov-adoniya, lyeviti, a z nimi yelishama ta egoram, svyashchyeniki. i navchali voni v yudyei, a z nimi bula kniga zakonu navstryechun'ogo. i khodili voni dovkola po vsikh yudinikh mistakh, i navchali syeryed narodu. i buv strakh navstryechunii na vsikh tsarstavakh krayu, shcho navkolo yudi, i voni nye yovuvali z iosafatom. a vid filistimlyan prinysili iosafatovi dari ta sriblo danini; takozh arabi privodili iomu dribnu khudobu: sim tisyach i sim sotyen' baraniv ta sim tisyach i sim sotyen' kozliv. i iosafat usye zrostav ugoru. i pobuduvav vin v yudi tvyerdini ta mista na zapasi. i mav vin bagato dobra po yudinikh mistakh, i muzhiv viis'kovikh, khorobrikh voyakiv v erusalimi. a otsye ikhnii pyeryeglyad, za domami ikhnikh bat'kiv. vid yudi tisyachniki: zvyerkhnuk adna, a z nim tri sotni tisyach khorobrikh voyakiv, a pri n'omu zvyerkhnuk egokhanan, a z nim dvisti i visimdyesyat tisyach. a pri n'omu amasiya, sin zikhri, shcho prisvyativ syebye navstryechuyevi, a z nim dvisti tisyach khorobrikh voyakiv. a vid vyenyamina: khorobrii voyak yel'yada, a z nim dvisti tisyach uzbroenikh lukom ta shchitom. a pri n'omu egozavad, a z nim sto i visimdyesyat tisyach uzbroenogo viis'ka. otsi sluzhili tsaryevi, oprich tikh, yakikh tsar umistiv po tvyerdinnikh mistakh po vs'omu yudi.

18

i bulo v iosafata bagato bagatstva ta slavi, i vin posvoyachivsya z akhavom. a po kil'kokh rokakh pishov vin do akhava do samarii. i akhav narizav bagato khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi iomu ta narodovi, shcho z nim, i namoviv iogo piti na gilyeads'kii ramot. i skazav akhav, tsar izrailiv, do iosafata, tsarya yudinogo: chi pldyesh zo mnoyu do gilyeads'kogo ramotu? a toi vidkazav iomu: ya yak ti, narod mii yak tvii narod, i budu z toboyu na vini. i skazav iosafat do izrail'yevogo tsarya: vividai zaraz slovo navstryechune! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, chotiri sotni cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti nam na vinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti skazali: idi, i bog dast' iogo v tsaryevu ruku! i skazav iosafat: chi nyema tut ishchye navstryechun'ogo proroka, i zvyernimos' do

n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob chyeryez n'ogo zvyernutisya do navstryechua. ta ya nye-navidzhu iogo, bo vin nye prorokue na myenye dobre, a po vsi dni svoi til'ki likhye. tsye mikhyei, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye govorit' takye! i poklikav izrailiv tsar odnogo yevnukha i skazav: privyedi skorishye mikhyye, imlinogo sina! a tsar izrailiv ta iosafat, tsar yudin, sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati; a sidili voni pri vkhodi brami samarii, a vsi proroki prorokuvali pyeryed nimi. a tsidki-ya, kyenaanin sin, zrobiv sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav navstryechu': otsim budyesh bodati siriyen azh do vigublyen-nya ikh! i vsi proroki prorokuvali tak, govoryachi: vkhod' do gilyeads'kogo ramotu, i mai uspikh, i navstryechu' dast' iogo v tsaryevu ruku! a toi poslanyets', shcho pishov poklikati mikhyye, govorit do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnosno zvischayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budye slovo tvoe takye, yak kozhnogo z nikh, i ti govoritimyesh dobre. i skazav mikhyye: yak zhivii navstryechu', tye, shcho skazhye navstryechu', til'ki tye govoritimu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikhyye, chi iti na vinu do gilyeads'kogo ramotu, chi zanyekhati? a toi vidkazav: viidit', i budyetye mati uspikh, i voni budut' dani v vashu ruku. i skazav iomu tsar: azh skil'ki raziv ya zaprisyagav tyebye, shcho ti nye govoritimyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya navstryechua? a toi vidkazav: ya bachiv us'ogo izrailya, rozporoshyenogo po gorakh, nyemov vivtsi, shcho nye mayut' pastukha. i skazav navstryechu': nyemae v nikh pana, nyekhai vyernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo! i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budye prorokuvati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikhyye vidkazav: tomu poslukhaitye navstryechun'ogo slova: bachiv ya navstryechua, shcho sidiv na pryestoli svoim, a vsye nyebyesnye viis'ko stoyalo po pravitsi iogo ta po livitsi iogo. i skazav navstryechu': khto namovit' akhava, izrail'yevogo tsarya, i vin viidye i upadye v gilyeads'komu ramoti? i govoriili: toi govori-ov tak, a toi govori-ov tak. i viishov dukh, i stav pyeryed navstryechunim litsyem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu navstryechu': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyeppravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a navstryechu' skazav: ti namovish, a takozh pyeryemozhyyesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepyer otsye navstryechu' dav dukha nyeppravdi v usta otsikh tvoikh prorokiv, i navstryechu' govorit na tyebye nyedobrye... i pidishov tsidkiya, kyenaanin sin, i vdariv mikhyye po shchotsi

ta i skazav: kudo yu tsye pyeryeishov dukh navstryechunii vid myenye, shchob govorit' z tobouy? a mikhyei vidkazav: os' ti pobachish tsye togo dnya, koli vviidyesh do vnutrishn'oi kimnati, shchob skhovatisya... i skazav izrailiv tsar: viz'mit' mikhyeia, i vidvyedit' iogo do amona, zvyerkhnika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyetye: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i davaitye iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikhyei vidkazav: yakshcho spravdi vyernyeshsya ti z mirom, to nye govorit' navstryechu' chyeryez myenye. i do togo skazav: slukhaitye tsye, usi lyudi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do iosafata: ya pyeryeberusya i pidu na bii, a ti vbyeri svoi shati! i pyeryebravsysya izrailiv tsar, i pishli na bii. a siriis'kii tsar nakazav zvyerkhnikam svoikh kolyesnits', govoryachi: nye voyuitye ni z malim, ni z vyelikim, a til'ki z samim izrailiyevim tsaryem! i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili ionatana, to voni skazali: tsye izrailiv tsar! i voni otchili iogo, shchob voyuvati. i zakrichav iosafat, i navstryechu' dopomig iomu, i bog zv-abiv ikh vid n'ogo. i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili, shcho tsye nye izrailiv tsar, to povjernuli vid n'ogo. a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrailiyevogo tsarya mizh pidv'yazan-nyam poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav viznikovi: zavyerni nazad, i viprovad' myenye vid viis'ka, bo ya ranenyi... i zbil'shysya bii togo dnya, a izrailiv tsar buv postavlyeni na kolyesnitsi proti siriyani azh do vyechora. i pomyer vin pid chas zakhodu sontsya...

19

i vyernuvsysya iosafat, tsar yudin, iz mirom do domu svogo do erusalimu. i viishov pyeryed n'ogo prozorlivyets' egu, sin khanani, ta i skazav do tsarya iosafata: chi budyesh dopomagati nyespravvedlivomu, a tikh, khto nyenavidit' navstryechua, budyesh lyubiti? i za tsye na tobi gniv vid navstryechun'ogo litsya. alye i dobri ryechi znaishlisy pri tobi, bo ti povigublyuvav astarti z krayu, i nakhiliv svoje syertsye, shchob shukati navstryechua. i osivsysya iosafat v erusalimi, i vin znovu vikhodiv mizh narod vid byeyer-shyevi azh do efryemovikh gir, i navyertav ikh do navstryechua, boga ikhnikh bat'kiv. i ponastavlyav vin suddiv u krayu, po vsikh ukriplyenikh yudinikh mistakh, dlya kozhnogo mista. i skazav vin do suddiv: divit'sya, shcho vi robitye, bo nye dlya lyudini vi suditye, alye dlya navstryechua, i vin z vami v spravi

sudu. a tyepyer nyekhai budy navstryechunii strakh na vas. styeryezhit'sya i robit', bo nyema v navstryechua, boga nashogo, krivdi, ani oglyadu na osobu, ani brannya darunka. a takozh v erusalimi ponastavlyav iosafat z lyevitiv i z svyashchyenikiv ta z goliv bat'kivs'kikh domiv izrailya dlya navstryechun'ogo sudu ta dlya supyeryechok. i vyernulisy voni do erusalimu. i vin nakazav im, govoryachi: otak chinit' u strakhu navstryechun'omu, virnistyu ta tsilim syertsyem. a shchodo vsyakoi supyeryechki, shcho priidye do vas vid vashikh brativ, shcho sidyat' po mistakh svoikh, dye tryeba rozsudit' chi to za krov, chi to za zakon, chi to za zapovid', ustavi, chi za prava, to ostyeryezhyetye ikh, i voni nye zgrishat' navstryechuvevi, i nye budye gniv na vas ta na vashikh brativ. tak robit', i nye zgrishitye! a os' svyashchyenik amariya golova nad vami do vsyakikh navstryechunikh ryechiei, a zavadiya, sin izmailiv, volodar yudinogo domu, do vsyakoi tsaryevoi ryechi, i pisari lyeviti pyeryed vami. bud'tye mitsni i zrobit', i nyekhai budy navstryechu' z dobrim!

20

i stalosya po tomu, pishli moavityani ta ammonityani, a z nimi dyeyaki z mye-unyan, proti iosafata na viinu. i prishli, i donyesli iosafatovi, govoryachi: prishla na tyebye sila silyenna z togo boku morya, z sirii, i os' voni v khatstson-tamari, vono yen-gyedi. i zlyakavsysya iosafat, i postanoviv zvyernutisya do navstryechua. i vin progolosiv pist na vsyu yudyeyu. i zibralisya yudyeyani prositi dopomogi vid navstryechua, takozh poprikhodili zo vsikh yudinikh mist prositi navstryechua. i stav iosafat u zbori yudinomu ta erusalims'komu v navstryechun'omu domi, pyeryed novim podvir'yam, ta i skazav: navstryechui, bozhye bat'kiv nashikh! chi zh nye ti bog na nyebyesakh? i ti panuesh nad usima tsarstvami narodiv, i v rutsi tvoii sila ta mits', i nyemae takogo, khto b stav proti tyebye! chi zh nye ti, bozhye nash, poviganyav myeshkantsiv ts'ogo krayu pyeryed narodom tvoim, izrailiyem, i dav iogo avraamovomu nasinnyu, tvoemu priyatelyevi naviki? i voni osilisy v n'omu, i zbuduvali tobi v n'omu svyatinyu dlya imyennya tvogo, govoryachi: yakshcho priidye na nas zlo, myech ukarannya, chi morovitsya, chi golod, to mi staneyemo pyeryed tsim khramom ta pyeryed litsyem tvoim, bo im'ya tvoe v ts'omu khrami, i budyemo klikati do tyebye z nashogo utisku, i ti pochuesh, i spasyesh. a tyepyer os' sini ammonovi i moavovi ta myeshkantsi gori syeir, shcho chyeryez nikh ti nye dav izrail'tyanam iti, koli voni vikhodili buli z egipyets'kogo

krayu, i voni minuli ikh, i nye vigubili ikh, i otsye voni vidplachuyut' nam navaloyu, shchob vignati nas iz spadku tvogo, yakii ti viddav nam. bozhye nash, chi zh ti nye osudish ikh? nyema bo v nas sili pyeryed tsieyu siloyu sil'yennoyu, shcho prikhodit' na nas, i mi nye znaemo, shcho zrobimo, bo nashi ochi na tyebye! a vsi yud'yeyani stoyali pyeryed navstryechunim litsyem, takozh diti ikhni, zhinki ikhni ta ikhni sini. a yakhaziil, sin zhakhariya, sina byenai, eila, sina mattanii, lyevit iz asafovikh siniv, buv na n'omu dukh navstryechunii syeryed zboru, i vin skazav: poslukhaitye, vvyes' yudo i myeshkantsi erusalimu ta tsaryu iosafatyel! tak gorit' do vas navstryechu': nye biityesya ta nye zhakhaityesya pyeryed tsieyu sil'yennoyu siloyu, bo nye vasha tsya viina, alye bozha! uzavtra ziidit' na nikh, os' voni vkhodyat' zbichchiam tsitsu, i vi ikh znaidyetye na kintsi dolini, navproti pustini eruil. nye vam voyuvati v ts'omu, postavyesya i stan'tye, i pobachitye, shcho navstryechune spasinnya z vami, yudo i erusalimye! nye biityesya i nye zhakhaityesya, uzavtra vikhod'tye pyeryed nikh, a navstryechu' budyte z vami! i vklonivsya iosafat oblichchiam do zymli, a vvyes' yuda ta myeshkantsi erusalimu popadali pyeryed navstryechunim litsyem, shchob uklonit'sya navstryechuyevi. i vstali lyeviti z siniv kyegativtsiv ta z siniv korakhivtsiv, shchob khvaliti navstryechua, boga izrail'yevogo sil'nim golosom, visokim. i povstavali voni rano vrantsi, i viishli do pustini tyekoya. a yak voni vikhodili, stav iosafat ta i skazav: poslukhaitye myenye, yuda ta myeshkantsi erusalimu! viruitye v navstryechua, vashogo boga, i budyetye zapyevnyeni, virtye prorokam iogo, i poshchastit'sya vam! i radiv'sya vin z narodom, i postaviv spivakiv dlya navstryechua, i voni khvalili vyelichnist' svyatoshti, koli ishli pyeryed ozbroenimi, i govorili: dyakuitye navstryechuu, bo naviki iogo milosyerdya! a togo chasu, koli zachali voni spivati ta khvaliti, dav navstryechu' zasidku na siniv ammonovikh i moavovikh ta na myeshkantsiv gori syeir, shcho priishli buli proti yudi, i buli voni pobiti, bo povstali ammonityani ta moavityani na myeshkantsiv gori syeir, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, i shchob vigubiti. a koli voni pokinchili tsye z myeshkantsyami syeiru, stali pomagati odin proti odnogo, shchob vigubiti syebye. i koli yuda priishov na vartivnyu do pustini, i poglyanuli voni na natovp, azh os' trupi, shcho popadali na zymlyu, i nye bulo uryatovanogo! i priishov iosafat ta narod iogo, shchob pograbuvati ikhnyu zdobich, i znaishli syeryed nikh duzhye bagato i maetku, i odyezhi, i koshtovnosteyi, i ponabrali sobi stil'ki, shcho nye mogli nyesti. i voni tri dni vsye grabuvali tu zdobich,

bo chislyenna bula vona! a chyetyvertogo dnya zibralisya voni do dolini byerakha, bo tam blagoslovlyali navstryechua; tomu nazvali im'ya tomu mist'syu: dolina byerakha, i tak vono zvyet'sya azh do s'ogodni. i vyernulisya vsi yud'yeyani ta erusalimlyani, a iosafat na choli ikh, shchob vyernutisya do erusalimu z radistyu, bo zvyesyeliv ikh navstryechu' spasinnym vid ikhnikh vorogiv. i pribuli voni do erusalimu z arfami i z tsitrami ta surmami do navstryechun'ogo domu. i buv bozhii strakh na vsi tsarstva kraiv, koli voni pochuli, shcho navstryechu' voyuvav z izrail'yevimi vorogami... i zaspokoilosya iosafatoye tsarstvo, i dav iomu iogo bog mir navkolo. i tsaryuvav iosafat nad yudoyu. vin buv viku tridtsyati i p'yati rokov, koli zatsaryuvav, a dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo materi azuva, dochka shilkhi. i khodiv vin dorigoyu svogo bat'ka asi, i nye ustupav'sya z nyei, shchob robiti vgodnye v navstryechunikh ochakh. til'ki pagirki nye minulisya, i narod ishchye nye vchiniv svogo syertsya mitsnim dlya boga svoikh bat'kiv. a ryeshla iosafatovikh dil, pyersh i ostanni, oto voni opisani v zapisakh egu, sina khanani, shcho vnyeseny do knigi izrail'yevikh tsariv. a po tomu poednavsya iosafat, tsar yudin, z akhazieyu, izrail'yevim tsaryem, shcho robitv nespravedlivo. i poednavsya vin iz nim, shchob porobiti korabli, shchob khoditi do tarshishu. i porobili voni korabli v yetsion-gyeveyeri. ta yeliezyer, sin dodavi, z maryeshi, prorokuvav na iosafata, govoryachi: za tye, shcho ti poednavsya z akhazieyu, poruinuvav navstryechu' chini tvoil! i porobivalisya ti korabli, i nye mogli iti do tarshishu...

21

i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami. i buv vin pokhovanii iz svoimi bat'kami v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoram. i buli v n'ogo brati, iosafatovi sini: azariya, i ekhiil, i zakharii, i azariya, i mikhail, i shyefatiya, usi voni sini iosafata, izrail'yevogo tsarya. i dav im ikhnii bat'ko vyeliki podarunki sribla, i zolota, i koshtovnosti z tyverdinnimi mistami v yudi, a tsarstvo dav egoramovi, bo vin pyerovordzhenii. i stav egoram na tsarstvi bat'ka. i zmitsniv'sya vin, i pozabivav usikh brativ svoikh myechyem, a takozh dyekogo z izrail'yevikh zvyerkhniv. egoram buv viku tridtsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav visim lit v erusalimi. i khodiv vin dorigoyu izrail'yevikh tsariv, yak robitv akhaziv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robitv vin zlo v navstryechunikh ochakh. ta nye khotiv navstryechu' pogubiti davidiv dim radi zapovitu, shcho sklav

buv iz davidom, i yak govoriv dati svitil'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dñiv vidpav bud yedom z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov egoram zo svoimi zvyerkhnikami, i vsi kolyesnitsi z nim. i stalosya, shcho vin ustav unochi ta i pobiv yedom, shcho otovich buv iogo, ta zvyerkhnikiv kolyesnits'. i vidpav yedom z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu vidpala i livna z-pid ruki iogo, bo vin pokinuv navstryechua, boga svoikh bat'kiv. takozh vin narobiv pagirkiv po yudinikh mistakh, i vchiniv pyeryelyubami erusalims'kikh myeshkantsiv, a yudu zviv. i priishov do n'ogo list vid proroka illi takogo zmistu: tak govorit' navstryechu', bog davida, tvogo bat'ka: za tye, shcho nye khodiv ti dorogami iosafata, svogo bat'ka, i dorogami asi, yudinogo tsarya, a khodiv dorogoyu izrail'yevogo tsarya, i vchiniv pyeryelyubnikami yudu ta myeshkantsiv erusalim, yak chiniv pyeryelyubnikami dim akhavi, a takozh brativ svoikh, dim svogo bat'ka, lipshikh vid tye-bye, ti pozabivav, to os' udarit' navstryechu' vyelikoyu porazoyu v narodi tvoim, i v sinakh tvoikh, i v zhinkakh tvoikh, i v us'omu maetku tvoemu. a ti budyesh u vyelikikh khvorobakh, u khvorobi nutra svogo, azh viidut' nutroshchi tvoi chyeryez dovgochasnu khvorobu. i zbudiv navstryechu' na egorama dukha filistimlyan ta arabiv, shcho pri yetiopakh. i viishli voni na yudu, i vvirvalisya do n'ogo, i pozabirali vvyes' maetok, shcho znakhodivsy v tsars'komu domi, a takozh siniv iogo ta zhinok iogo. i nye pozostalosya v n'ogo sina, okrim egoakhaza, naimolodshogo z siniv iogo. a po vs'omu tomu vdariv iogo navstryechu' u nutroshchakh iogo nyeviduzhnoy u khvoroboyu. i stalosya po pyevnomu chasi, koli nadiishov kinyets' dvokh rokiv, viishli iogo nutroshchi vid khvorobi iogo, i vin pomyer u tyazhkikh bolyakh. a narod iogo nye зробив dlya n'ogo spaleny'ny pakhoshchiv, yak robili spaleny'ny bat'kam iogo. vin buv viku tridtsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav visim lit v erusalimi. i vidiishov vin, i nikhto za nim nye zhaluvav; i pokhovali iogo v davidomu misti, ta nye v tsars'kikh grobakh.

22

a myeshkantsi erusalimu nastanovili tsaryem zamist' n'ogo akhazyiu, iogo naimyenshogo sina, bo vsikh pyershikh pozabivala ta vataga, shcho prikhodila z arabami na tabir. i zatsaryuvav akhazyia, sin egorama, yudinogo tsarya. akhazyia buv viku soroka i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi odin rik. a im'ya iogo matyeri ataliya, dochka omrieva. takozh vin khodiv dorogoyu akhavogo domu, bo iogo mati

bula iomu doradnitsya, shchob chiniti byez-zakonnya. i chiniv vin zlo v navstryechunikh ochakh, yak akhavi dim, bo voni buli iomu doradnikami po smyerti iogo bat'ka, na pogibil' iomu. takozh za ikhn'oyu poradoyu vin khodiv. i pishov vin z egoramom, sinom akhava, izrail'yevogo tsarya, na viinu na khazaila, siriis'kogo tsarya, v gilyeads'kii ramot. i pobili siriyan iorama. i vyernuvsy vin likuvatisya v izryeyeli vid tikh ran, shcho zavdali iomu v rami, yak vin voyuvav iz khazailom, siriis'kim tsaryem. a azariya, egoramiv sin, tsar yudin, zishov pobachiti egorama, akhavogo sina, v izryeyeli, bo vin buv slabi. i vid boga bulo na pogibil' akhazii, shchob priiti do egorama, bo yak priishov, viishov z egoramom na egu, sina nimshi, shcho navstryechu' pomazav iogo vigubiti akhavi dim. i stalosya, koli egu chiniv sud nad akhavovim domom, to znaishov vin yudinikh zvyerkhnikiv ta siniv akhazievikh brativ, shcho sluzhili akhaziev, i pozabivav ikh. i vidshukav vin akhazyiu, i skhopili iogo, a vin khovavsy v samarii. i privyeli iogo do egu ta i zabili iogo; i pokhovali iogo, bo skazali: vin sin iosafata, shcho vsmi syertsyem svoim zvyertavsy do navstryechua. i nye bulo v domi akhazii nikogo, khto mav bi silu tsaryuvati. a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer ii sin, to vstala i vigubila vsye tsaryevye nasinnya yudinogo domu... a egosav'at, dochka tsarya, vzyala ioshsha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbivanykh tsars'kikh siniv, i dala iogo ta nyan'ku iogo do spal'noi kimmati. i skhovala iogo egosav'at, dochka tsarya egorama, zhinka svyashcheynika egoyadi, bo vona bula syestra akhazii, pyeryed ataliyeyu, i ta nye zabila iogo. i vin buv z nimi v bozhomu domi, khovayuchisya shist' rokiv, a ataliya tsaryuvala nad kraem.

23

a s'omogo roku zmitsnivsy egoyada i priinyav sotnikiv: azariyu, erokhamovogo sina, i izmaila, sina egokhananovogo, i azariyu, sina ovyedovogo, i maasyeyu, sina adai, i yelisafata, sina zikhrievogo, v umovu z soboyu. i obiihli voni yudu, i zibrali zo vsikh yudinikh mist lyevitiv ta goliv izrail'yevikh domiv, i priishli do erusalimu. i vvyes' zbir sklav u bozhomu domi umovu z tsaryem. i skazav im egoyada: otsye tsars'kii sin budye tsaryuvati, yak govoriv navstryechu' pro davidovikh siniv. otsye ta rich, yaku зробити: tryetina z vas, shcho prikhoditye v subotu, iz svyashcheynikiv ta z lyevitiv, budyetye za pridvryenikh bilya porogiv. a tryetina pri tsars'komu domi, a tryetina pri brami esod, a vvyes' narod u podvir'yakh navstryechun'ogo domu. i

nyekhai nye vkhodit' do navstryechun'ogo iomu nikhto, okrim svyashcheynikiv ta tikh, khto prislugovue iz lyevitiv, voni vvi-idut', bo osvychayeni voni, a vvyes' narod budye pil'nuvati navstryechun'oi storozhi. i otochat' lyeviti tsarya navkolo, kozhyen iz svoeyu zbroeyu v rutsi svoii; a khto chuzhii uviishov bi do domu, nyekhai budye zabitii! i budyete vi z tsaryem pri vkhodi iogo ta pri vykodi iogo. i zrobili lyeviti ta vvyes' yuda vsye, shcho nakazav svyashcheynik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei svoikh, shcho prikhydyat' u subotu ta vidkhydyat' u subotu, bo svyashcheynik egoyada nye zvil'niv chyerg. i dav svyashcheynik egoyada sotnikam ratishcha, i mali shchiti, i in-shii shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi davi-dovi, shcho buli v bozhomu domi. i posta-viv vin uvyes' narod, a kozhyen mav svoyu zbroyu v rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo boku domu, pri zhy-ertivniku ta pri domi, navkolo bilya tsarya. i vivyeli voni tsars'kogo sina, i poklali na n'ogo koronu ta zvoi zakonu. i zrobili voni iogo tsaryem, i pomazali iogo egoyada ta sini iogo, ta i kriknuli: nyekhai zhivye tsar! i pochula ataliya golos narodu, shcho bigav ta slaviv tsarya, i priishla do narodu do navstryechun'ogo domu. i pobachila vona, azh os' tsar stoit' na po-mosti svoim pri vkhodi, a pri tsari zvy-erkhniki ta surmi, a vvyes' narod krayu radie ta surmit' u surmi, a spivaki z muzichnimi znaryaddyami, shcho podavali do vidoma znaki na khyalu. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula: zmovu, zmovu! a svyashcheynik egoyada nakazav sotnikam, postavyenim nad viis'kom, i skazav do nikh: vivyedit' ii pomizh shyeryegi, a khto in-shii pidye za nyeyu, nyekhai budye zabitii myechyem! bo svyashcheynik skazav: nye zab'etye ii v navstryechun'omu domi! i zrobili ii prokhid, i vona viishla vkhodom kins'koi brami do tsars'kogo domu, i tam zabili ii. i sklav egoyada umovu mizh soboyu i mizh usim narodom ta mizh tsaryem, shchob buti narodom navstryechunim. i vviishov uvyes' narod do vaalovogo domu, ta i porozbivali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovvavin iogo zovsim palamali, a mat-tana, vaalovogo svyashcheynika, ubili py-eryed zhyertivnikami. a v navstryechun'omu domi egoyada viddav uryadi na ruku svyashcheynikiv ta lyevitiv, yakikh podiliv david nad navstryechunim domom, shchob prinositi navstryechuni tsilopalenyynya, yak napisano v moisyeevim zakoni, z radistyu ta zo spivom, za ustavom davidovim. a pri bramakh navstryechun'ogo domu posta-viv vin pridvyernikh, shchob nye vviishov khto bud'-chim nyechistii. i vzyav vin sot-nikiv, i vyel'mozh, i tikh, shcho starshin-uyut' nad narodom, ta vvyes' narod krayu,

i vidvyeli tsarya z navstryechun'ogo domu. i vviishli voni chyeryez gorishnyu bramu do tsars'kogo domu, i posadili tsarya na troni tsarstva. i radiv uvyes' narod krayu, a misto zaspokoilosya. a ataliyu vbili myechyem.

24

ioash buv viku syemi rokiv, koli zatsaryu-vav, i sorok rokiv tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri tsiviya, z byeyer-shyevi. i robiv ioash vgodnye v navstryechunikh ochakh po vsi dni svyashcheynika egoyadi. i vzyav iomu egoyada dvi zhinki, a toi porodiv siniv ta dochok. i stalosya po tomu, bulo v ioashyevomu syertsii vnovniti navstryechu-nii dim. i zibrav vin svyashcheynikiv ta lyevitiv, i skazav do nikh: pidit' po yu-dinikh mistakh, i zbiraitye z us'ogo izrailya sriblo na napravu khramu vashogo boga rik-richno, i vi budyete spishiti z tsiu spravil' ta nye spishilisya lyeviti. i poklikav tsar egoyadu, golovu svyashcheynikiv, i skazav do n'ogo: chomu ti nye zhadaesh vid lyev-i-tiv, shchob prinositi z yudi ta z erusal-imu darunki, za postanovoyu moisyeya, raba navstryechun'ogo, ta izrail'yevogo zboru na skiniyu svidotstva? bo sini nyechyestivoi atalii vlomilisy buli do bozhogo domu, i vsi svyatoshchi navstryechun'ogo domu vzhili dlya vaaliv. i skazav tsar, i zro-bili odnu skrin'ku, i postavili ii v brami navstryechun'ogo domu nazovni. i pro-golosili v yudi ta v erusalimi prinositi dlya navstryechua datok, shcho iogo vstanoviv na izrailya v pustini moiseyi, bozhii rab. i radili vsi zvyerkhniki ta vvyes' narod, i prinosili i kidali do skrin'ki, azh poki vona napovni-lasya. i buvalo togo chasu, koli lyeviti pri-nosili skrin'ku na tsars'kii pyeryeglyad, i yak voni bachili, shcho chislyenne tye sriblo, to prikhydyv tsars'kii pisar ta priznachenii vid svyashcheynika-golovi, i voni viporozhnyu-vali skrin'ku. potim vidnosili ii, i pover-tyali ii na ii mistys. tak robili voni dyen'-u-dyen', i zibrali duzhye bagato sribla. a tsar ta egoyada davali iogo tim, shcho ro-bili pratsyu roboti navstryechun'ogo domu, i vsye naimali kamynyariv ta tyesliv, shchob vidnovlyuvati dim navstryechunii, a takozh tim, shcho obroblyali zalizo ta mid' na zmitsnyennya navstryechun'ogo domu. i pratsyuvali robotniki, i chinilasya naprava pratsyeyu ikhn'oi ruki. i postavili voni bozhii dim na miru iogo, i zmitsnili iogo. a koli pokinchili, voni prinyesli pyeryed tsarya ta egoyadu ryeshu sribla. i porobili voni z n'ogo ryechi dlya navstryechun'ogo domu, ryechi dlya sluzhbi ta dlya zhy-ertvoprinoshyennya, i lozhki, i posud zolotii ta sribnii. i prinosili tsilopalenyynya v navstryechun'omu domi zavzhdi, po vsi dni egoyadi. i postariv egoyada, i nasitivsya

dnyami i pomyer. vin buv viku sta i tridtsyati lit, koli pomyer. i pokhovali iogo v davidovomu misti z tsaryami, bo robiv vin dobro v izraili i dlya boga, i dlya iogo khramu. a po egoyadinii smyerti priishli knyazi yudini, i poklonilisya tsaryevi. todii tsar ikh posluhnav. i pokinuli voni dim navstryechua, boga svoikh bat'kiv, ta i sluzhili astartam ta bozhkam. i buv bozhii gniv na yudu ta erusalim za tsyu ikhnyu provinu. i poslav vin mizh nikh prorokiv, shchob privyernuti ikh do navstryechua, i voni svidchili proti nikh, ta ti nye slukhalis'. a dukh navstryechunii ogornuv zakharya, sina svyashchyenika egoyadi, i vin stav pyeryed narodom ta i skazav do nikh: tak skazav bog: chomu vi pyeryestupaetye navstryechuni zapoviti? vi nye matimyetye uspihu, bo vi pokinuli navstryechua, to i vin pokinuv vas!... i zmovilisya voni na n'ogo, i zakidali iogo kaminnyam z tsars'kogo nakazu v podvir'i navstryechun'ogo domu... i nye pam'yatav tsar ioash tiei milosti, yaku зробив був із ним бат'ko того egoyada, alye vbiv sina iogo. a yak toi umirav, to skazav: nyekhai pobachit' navstryechu', i nyekhai pokarae!... i stalosya naprikintsi roku, priishlo na n'ogo siriis'kye viis'ko, i pribuli do yudi ta do erusalimu, i pozabivali vsikh zvyerkhniki narodu, a vsyu zdobich iz nikh poslali tsaryevi v damask. khoch z maloyu kil'kisty lyudyei priishlo siriis'kye viis'ko, protye navstryechu' dav v ikhnyu ruku duzhye vyeliku silu, bo ti pokinuli navstryechua, boga bat'kiv svoikh. a nad ioashyem voni vikonali prisud. a koli voni vidiishli vid n'ogo, pozostavivshi iogo v tyazhkiikh khvorobakh, zmovilisya na n'ogo iogo rabi za krov siniv svyashchyenika egoyadi, i zabili iogo na lizhku iogo, i vin pomyer... i pokhovali iogo v davidovomu misti, ta nye pokhovali iogo v grobakh tsars'kikh. a otsye zmovniki na n'ogo: zavad, sin ammonityanki shim'at, i egozavad, sin moavityanki shimrit. a sini iogo, i vyelikist' tyagaru, pokladyenogo na n'ogo, i vidbudova bozhogo domu, oto voni opisani v vikladi knigi tsariv. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

25

u vitsi dvadtsyati i p'yati lit zatsaryuvav amatsiya, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, til'ki nye z tsilim syertsyem. i stalosya, yak zmitsnilosya tsarstvo za nim, to vin povbivav svoikh rabil, shcho zabili tsarya svogo, iogo bat'ka. a siniv ikh vin nye pozabivav, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, shcho

nakazav buv navstryechu', govoryachi: nye pomrut' bat'ki za siniv, a sini nye pomrut' za bat'kiv, bo kozhyen za grikh svii pomrye. i zibrav amatsiya yudu, i postaviv ikh za domom ikhnikh bat'kiv, za tisyachnikami ta za sotnikami dlya vs'ogo yudi ta vyenyamyina; i vin pyeryelichiv ikh vid viku dvadtsyati rokiv i vishchye, i znaishov ikh tri sotni tisyach vibranogo, zdatnogo do viis'ka, khto trimae ratishchye ta vyelikogo shchita. i nainyav vin iz izrailya sotnyu tisyach khorobrikh voyakiv za sotnyu talantiv sribla. i priishov do n'ogo bozhii cholovik, govoryachi: o tsaryu, nyekhai nye vikhodit' z toboyu izrail'yevye viis'ko, bo navstryechu' nye z izrail'yem. ni z zhodnim iz siniv efryema. alye idi til'ki ti, robi, bud' vidvazhnii na viini! inakshye vchinit' bog, shcho ti spitknyeshsya pyeryed vorogom, bo v boga eka dopomagati, abo robiti, shchob spitknutisya. i skazav amatsiya do bozhogo cholovika: a shcho robiti z tieyu sotneyu talantiv, shcho ya dav izrail'yevomu viis'ku? a bozhii cholovik vidkazav: navstryechu' mozhye dati tobi bil'shye vid ts'ogo! i viddiliv amatsiya ikh, tye viis'ko, shcho priishlo z krayu efryemovogo, shchob ishlo na svoe mistysye. i duzhye zapalivysya ikhnii gniv na yudu, i voni vyernulisya na svoe mistysye v zapalyenomu gnivi. a amatsiya zmitsnivsya, i poprovadiv svii narod, i pishov do solyanoi dolini, i pobiv dyesyat' tisyach syeirovikh siniv, a dyesyat' tisyach zhivikh uzyali yudini sini do nyevoli. i privyeli ikh na vyerkhiv'ya skyeli, i poskidali ikh z vyerkhiv'ya tiei skyeli, i vsi voni pozabivalisya... a lyudi toho viis'ka, shcho amatsiya vyernuv, shchob nye ishli z nim na viinu, rozspalisya po yudinikh mistakh vid samarii i azh do byet-khoronu, i povbivali z nikh tri tisyachi, i pograbuvali vyeliku zdobich. i stalosya po tomu, yak priishov amatsiya, pobivshi yedomlyan, to vin prinis bogiv syeirovikh siniv, i postaviv ikh sobi za bogiv, i pyeryed nimi vklonyavsya, i im kadiv. i zapalivsya navstryechunii gniv na amatsiyu, i vin poslav do n'ogo proroka, a toi skazav iomu: nashcho ti zvyertavsya do bogiv ts'ogo narodu, bogiv, shcho nye vryatuvali narodu svogo vid tvoei ruki? i stalosya, yak vin govoriv tsye do n'ogo, skazav iomu tsar: chi ya postaviv tyebye za tsaryeogo doradnika? pyeryestan' sobi, nashcho vbivati tyebye? i pyeryestav toi prorok, alye skazav: ya znayu, shcho bog postanoviv pogubiti tyebye, bo зробив ти тые, i nye slukhav moei poradi... i radivsya amatsiya, tsar yudin, i poslav do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrail'yevogo tsarya, govoryachi: idi no, pomiryaemos! i poslav ioash, izrailiv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyernina, shcho na livani, poslala do kyedrini, shcho na livani, kazhuchi: dai no

dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala tu tyerninu... ti skazav: os' pobiv ti yedoma, i pidnyeslo tyebye syertsye tvoe, shchob pishatisya. tyepyer sidi zh u svoemu domi. nashcho budyesh drochitisya zo zlom, i vpadyesh ti ta yuda z tobou? ta nye poslukhavsyia amatsiya, bo vid boga bulo tsye, shchob viddati ikh u ruku voroga, bo zvyertalisyia voni do yedomskikh bogiv. i viishov ioash, izrailiv tsar, i zustrilisya vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemeshi. i buv pobitii yuda pyeryed izrailiyem, i povtikali kozhyen do namyetu svogo. a ioash, tsar izrailiv, skhopiv amatsiyu, yudiningo tsarya, sina ioasha, sina egoakhaza, u byet-shyemeshi, i priviv iogo do erusalimu, i zrobiv proliv v erusalims'komu muri, vid efryemovoi brami azh do brami narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vyves' posud, shcho znakhodivsyia v bozhomu domi v ovyed-yedoma, ta skarbi tsaryevogo domu, ta zakladnikiv, i vyernuvsyia v samariyu. i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, p'yatnadtsyat' lit. a ryeshta dil amatsii, pyershi ta ostanni, oto voni napisani v knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. a vid chasu, koli amatsiya vdstupiv vid navstryechua, to sklali na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i poyezyli iogo na konyakh, i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovomu misti.

26

i vzyav uvyes' yudin narod uzziyyu, a vin buv shistnadtsyati lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelota, i vyernuv iogo yudi, yak tsar spochiv z svoimi bat'kami. uzziyya buv viku shistnadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, a p'yatdyesyat i dva roki tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, usye, shcho robiv bat'ko iogo amatsiya. i stav vin zvyertatisya do boga za dniv zakhariya, shcho rozumiv bozhi vidinnya. a za dniv, koli vin zvyertavsyia do navstryechua, bog davav iomu uspih. i vin viishov, i voyuvav iz filistimlyanami, i poruinuvav mur mista gatu, i mur yavnye, i mur asdodu, i pobuduvav mista v asdodi ta v filistimlyan. i dopomig iomu bog nad filistimlyanami, i nad arabami, shcho zhivut' u gur-baali, ta nad myetsnitami. i davali ammonityani daninu dlya uzziia, a im'ya iogo pronyeslosya azh tudy, dye idyet'sya do egiptu, bo vin sil'no zmitsnivsyia. i zbuduvav uzziyya bashtu v erusalimi nad bramoyu pinna, i

nad bramoyu gai, i nad miktsoa, i pozmitsnyuvav ikh. i pobuduvav vin bashti v pustini, i povisikuvav bagato yam dlya vodi, bo mav vyelikii chyeryedi i na dolini, i na rivnini, ril'nikiv, i vinogradariv u gorakh, i sadki, bo vin lyubiv khliborobstvo. i bulo v uzziia viis'ko, shcho provadilo viinu, yakye vikhodilo na viinu viddilom za chislom ikhn'ogo pyeryelikii chyeryez pisarya eiila ta uryadnika maasyeyu, pid rukoyu khananii z tsaryevikh zvyerkhnikiv. usye chislo goliv bat'kivs'kikh rodiv, khorobrikh voyakiv, dvi tisyachi i shist' sotyen'. a pri nikh viis'ka, tri sotni tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen' tikh, shcho provadyat' viinu vyelikoyu siloyu, shchob dopomagati tsaryevi na voroga. i nagotoviv dlya nikh uzziyya dlya vs'ogo viis'ka shchiti mali i ratishcha, i sholomi, i pantsyeri, i luki, i prashchnogo kaminnya. i narobiv vin v erusalimi viis'kovikh mashin, maistyerno pridumanikh, shchob buli voni na bashtakh i na rogakh na strilyannya strilami ta vyelikim kaminnyam. i pronyeslosya im'ya iogo azh nadto dalyeko, bo vin divno zrobiv, shchob dopomogti sobi, tak shcho stav sil'nim. a yak vin zmitsniv, zapishalosya iogo syertsye azh do zipsuttya, i vin spronyevirivsyia navstryechuyevi, bogovi svoemu. i vviishov vin do khramu navstryechun'ogo, shchob kaditi na kadil'nomu zhyertivniku. a za nim pishov svyashchyenik azariya, a z nim navstryechuni svyashchyeniki, visimdyesyat khorobrikh muzhiv. i stali voni proti tsarya uzii i skazali iomu: nye tobi, uzziie, kaditi dlya navstryechua, a svyashchyenikam, sinam aaronovim, posvyashchyenim na kadinnya... viidi zo svyatini, bo ti spronyevirivsyia, i nye za chyst' tsye budyte tobi vid navstryechua boga! i rozgnivavsyia uzziyya, a v rutsi iogo bula kadil'nitsya na kadinnya. a koli vin rozgnivavsyia na svyashchyenikiv, to na choli iogo pokazalasya prokaza, pyeryed svyashchyenikami v navstryechun'omu domi, pri kadil'nomu zhyertivniku... i glyanuv na n'ogo pyervosvyashchyenik azariya ta vsi svyashchyeniki, azh os' vin prokazhyeni na choli svoim! i voni pospishno vignali iogo zvidti, ta i sam vin pospishiv viiti, bo vraziv iogo navstryechu! i buv tsar uzziyya prokazhyeni azh do dnya svoei smyerti, i sidiv v osibnomu domi prokazhyeni, bo buv viluchyeni vid navstryechun'ogo domu. a nad tsars'kim domom buv sin iogo iotam, vin sudiv narod krayu. a ryeshu dil uzziia, pyershi i ostanni, opisav prorok isaya, sin amosiv. i spochiv uzziyya z svoimi bat'kami, i pokhovali iogo z bat'kami iogo na pogryebovomu tsars'komu poli, bo skazali: vin prokazhyeni. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iotam.

iotam buv viku dvadtsyati i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, i shistnadsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, usye, shcho robiv buv iogo bat'ko uzziya. til'ki vin nye vkhodiv do navstryechun'ogo khramu, ta narod ishchye grishiv. vin zbuduvav gorishnyu bramu navstryechun'ogo domu, i bagato pobuduvav na muri ofel. i pobuduvav vin mista v yudinikh gorakh, a v lisakh pobuduvav tvyerdini ta bashti. i vin voyuvav z tsaryem ammonityan, i buv sil'nishii vid nikh. i dali iomu ammonityani togo roku sonyu talantiv sribla, i dyesyat' tisyach koriv psyenyitsi ta dyesyat' tisyach yachmyenyu. tsye davali iomu ammonityani i roku drugogo ta tryet'ogo. i stav sil'nii iotam, bo popraviv dorogi svoi pyeryed lit-syem navstryechua, boga svogo. a ryeshia iotamovikh dil, i vsi viini iogo ta dorogi iogo, os' voni opisani v knizi tsariv izrail'yevikh ta yudinikh. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i shistnadsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i shistnadsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i khodiv vin dorogami izrail'yevikh tsariv, a takozh robiv litikh bovaniv vaaliv. i vin kadiv u dolini byenginnoma, i paliv svoikh siniv ognym za gidotami tikh narodiv, shcho navstryechu' poviganyav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. i vin prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh i na visotakh, ta pid kozhnim zpyelenim dyeryevom. i dav iogo navstryechu', bog iogo, v ruku siriis'kogo tsarya, i voni povbivali z iogo viis'ka ta vzyali do nyevoli vid n'ogo bagat'okh polonyenikh, i sprovadili do damasku. krim togo, vin buv vidanii i v ruku izrail'yevogo tsarya, i toi uraziv iogo vyelikoyu porazoyu. i pobiv pyekakh, sin ryemali, v yudi sto i dvadtsyat' tisyach odnogo dnya, vsye muzhiv khorobrikh, za tye, shcho zalishili voni navstryechua, boga ikhnikh bat'kiv. a zikhri, litsar efryemiv, zabiv maasyeu, tsars'kogo sina, i azrikama, volodarya domu, i yelkanu, drugogo po tsari. i izrail'yevi sini vzyali do nyevoli zo svoikh brativ dvisti tisyach zhinok, siniv ta dochok, a takozh pograbuvali vid nikh vyeliky zdobich, i sprovadili tu zdobich do samarii. a tam buv navstryechunii prorok, odyed im'ya iomu. i vin viishov pyeryed viis'ko, shcho vkhodilo do samarii, ta i skazav im: os'

navstryechu', bog vashikh bat'kiv, u gnivi na yudu, viddav ikh u vashu ruku, a vi povibivali mizh nimi z lyutistyu, yaka dosyagla azh do nyebyes. a tyepyer vi zadumuetye zdobuti sobi za rabiv ta za nyevil'nits' dityei yudi ta erusalimu. chi zh za vami samimi nyema provin proti navstryechua, boga vashogo? otozh, poslukahaitye myenye tyepyer, i vyer-nit' tikh polonyenikh, yakikh vzyali vi do nyevoli z vashikh brativ, bo na vas ryevnist' navstryechun'ogo gnivu! i vstali dyekhto z goliv efryemovikh siniv: azariya, sin egokhanana, byeryekhiya, sin myeshillyemotiv, i ekhizkiya, sin shallumiv, i amasa, sin khadlaiv, proti tikh, shcho prikhodili z viis'ka, ta i skazali do nikh: nye privod'tye tsikh polonyenikh syudi, bo na provinu nam proti navstryechua vi zadumuetye dodati tsye do nashikh grikhiv ta do nashoi provini. bo vyelika nasha provina ta zhar gnivu navstryechun'ogo na izrail'ya! i ozbroeni pokinuli tikh polonyenikh ta tu zdobich pyeryed zvyerkhnikami ta vsim zborom. i vstali ti muzhi, shcho buli oznacheni imyemami, i vzyali polonyenikh, i vsikh ikhnikh nagikh pozodyagali zo zdobichi, i zodyagnuli ikh, i obuli ikh, i nagoduvali ikh, i napoili ikh, i namastili ikh, i kozhnogo slabogo z nikh povezli na oslakh. i priprovadili ikh do erikhonu, mista pal'm, do ikhnikh brativ, a sami vyernulisia do samarii. togo chasu poslav tsar akhaz do asiriis'kikh tsariv, shchob dopomogli iomu. priishli shchye i yedomlyani, i pobili bagat'okh mizh yudoyu, i vzyali do nyevoli polonyenikh. a filistimlyani rozsypalisya po mistakh shyefyeli ta yudinogo nyegyevu, i zdobuli byetshyemesh, i aiyalon, i gedyerot, i sokho ta zalyezhni mista iogo, i timnu ta zalyezhni mista ii, i gimzo ta zalyezhni mista iogo, i osilisia tam. bo navstryechu' priniziv yudu chyeryez akhaza, izrail'yevogo tsarya, bo zavit'no postupav vin shchodo yudi, i spronyevirivsia vyelikim grikhom proti navstryechua. i priishov na n'ogo tiglat pil-nyeyesyer, tsar asiriis'kii, i utiskav iogo, i nye dopomig iomu. bo akhaz pograbuvav buv navstryechunii dim, i dim tsariv, i zvyerkhnikiv, i dav tsye asiriis'komu tsaryevi, ta nye bulo tsye na pomich iomu. a v chasi utisku iogo, to prodovzhuvav spronyeviryuvatisya navstryechuyevi vin, toi tsar akhaz. i prinosiv vin zhyertvi damas'kim bogam, shcho iogo pobili, i govori: chyeryez tye, shcho bogi siriis'kikh tsariv dopomagayut' im, to budu prinositi im zhyertvi, voni budut' dopomagati myeni! a voni buli iomu na tye, shchob spotikavsya vin ta vvyes' izrail'! i akhaz zibrav posud bozhogo domu, i porubav posud bozhogo domu. i pozamikav vin dyeri navstryechun'ogo domu, i porobiv sobi zhyertivniki v kozhnomu kuti v erusalimi... i v kozhnomu misti yudi

nomu porobiv vin pagirki, shchob kaditi inshim bogam, i rozgnivav navstryechua, boga bat'kiv svoikh. a ryeshita iogo dil ta vsi dorogi iogo, pyershii i ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. i spochiv akhaz zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v misti, v erusalimi, bo nye vnyesli iogo do grobiv izrail'yevikh tsariv, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ezyekiya.

29

ezyekiya zatsaryuvav u vitsi dvadtsyati i p'yati lit, a dvadtsyat' i dyev'yat' lit tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri aviya, dochka zakharii. i robiv vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, yak usye, shcho robiv buv iogo bat'ko david. vin pyershogo roku svogo tsaryuvannya, misyatsya pyershogo vidchiniv dvyeri navstryechun'ogo domu, i popraviv ikh. i priviv vin svyashcheyenikiv ta lyevitiv, i zibrav ikh na skhidnyu ploshchu, ta i skazav im: poslukhaitye myenye, lyeviti! osv'yatit'sya tyepper, i osv'yatit' dim navstryechua, boga vashikh bat'kiv, i vinyesit' nyechist' iz svyatini. bo nashi bat'ki spronyevirilisya, i robili likhye v ochakh navstryechua, boga nashogo, i zalishili iogo, i vidvyrnuli svoe oblichchya vid navstryechun'oi skinii, i obyernulisya spinoyu do nyei. takozh zamknuli voni dvyeri pritvoru, i pogasili lyampadki, a kadila nye kadili, i tsilopalyennya nye prinosili v svyatini dlya izrail'yevogo boga. i buv navstryechunii gniv na yudu ta na erusalim, i vin dav ikh na gan'bu, i na spustoshyennya, i na posmikhovishchye, yak vi bachitye svoimi ochima. i os' popadali nashi bat'ki vid myecha, a nashi sini, i nashi dochki, i zhinki nashi v nyevoli za tsey! tyepper na moemu syertsii lyezhit' sklasti zapovita z navstryechuom, izrail'yevim bogom, i nyekhai vin vidvyrnye vid nas zhar gnivu svogo. sini moi, nye bud'tye nyed-bali tyepper, bo vas navstryechu' vibrav stavati pyeryed litsyem iogo na sluzhbu iomu, ta shchob sluzhiti iomu i kaditi iomu! i vstali lyeviti: makhat, sin amasaiv, i ioil, sin azarii, vid siniv kyegatovikh; a vid siniv myerarievikh: kish, sin avdiiv, i azariya, sin egallyel'iliv; a vid gyershonivtsiv: ioakh, sin zimmin, i yedyen, sin ioakhiv; a vid siniv yelitsafanovikh: shimri, i eil; a vid siniv asafovikh: zakharii ta mattaniya. a vid gye-manovikh siniv: ekhiil, i shim'i; a vid siniv edutunovikh: shyemaya ta uzziil. i zibrali voni brativ svoikh, i osv'yatilisya, i pishli za nakazom tsars'kim u spravakh navstryechunikh, shchob ochistiti navstryechunii dim. i povkhodili svyashcheyeniki do syeryedini navstryechun'ogo domu na ochishchennya. i povinosili voni vsyu nyechistist', yaku znaishli v navstryechun'omu khrami, do

podvir'ya navstryechun'ogo domu, a lyeviti vzyali tsey, shchob vinyesti nazovni do dolini kyedron. i zachali voni pyershogo dnya pyershogo misyatsya osv'yashchati, a vos'mogo dnya togo misyatsya vviishli do navstryechun'ogo pritvoru. i osv'yatili voni navstryechunii dim za visim dyen', a shist-nadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya zakinchili. i vviishli voni v syeryedinu domu do tsarya ezyekii ta i skazali: ochistili mi vvyes' navstryechunii dim, i zhyertivnika tsilopalyennya, ta vsi iogo ryechi, i stil uk-ladannya khlbib ta vsi iogo ryechi. a vsi ti ryechi, yak tsar akhaz zanyekhav buv za svogo tsaryuvannya, koli spronyevirivysya, mi prigotovili ta osv'yatili, i os' voni pyeryed navstryechunim zhyertivnikom. i vstav rano tsar ezyekiya, i zibrav zyerkhnivik mista ta i uviishov do navstryechun'ogo domu. i privyeli voni sim bikiv, i sim baraniv, i sim ovychok, i sim kozliv na zhyertvu za grikh: za tsarstvo, i za svyatynu, i za yudu, a vin zvyeliv aaronovim sinam, svyashcheyenikam, prinyesti tsey v zhyertvu na navstryechun'omu zhyertivniku. i porizali tu vyelikuu khudobu, a svyashcheyeniki priinyali krov i pokropili na zhyertivnika; i porizali baraniv, i pokropili tu krov na zhyertivnika; i porizali ovychok, i pokropili tu krov na zhyertivnika. i privyeli kozliv zhyertvi za grikh pyeryed tsarya ta zbori, i voni poklali svoi ruki na nikh. i zarizali ikh svyashcheyeniki, a ikhn'oyu krov'yu ochistili zhyertivnika, shchob ochistiti vs'ogo izrail'ya, bo za vs'ogo izrail'ya zvyeliv tsar prinyesti tsey tsilopalyennya ta tsyu zhyertvu za grikh. i postaviv vin lyevitiv navstryechun'ogo domu z tsimbalami, z arfami ta z tsitrami, za nakazom davida ta gada, tsaryevogo prozorlivtsya, ta proroka natana, bo v rutsi navstryechua nakaz, shcho idye chyeryez prorokiv iogo. i postavali lyeviti z davidovim znaryaddyam, a svyashcheyeniki iz surmami. i skazav ezyekiya prinyesti tsilopalyennya na zhyertivnika. a koli rozpochali tsilopalyennya, zachavsva spiv navstryechuyevi ta zvuki suryem i muzichnogo znaryaddya davida, izrail'yevogo tsarya. i vvyes' zbir vklonivsvya, i spivaki spivali, a surmi surmili, tsey vsye azh do kintsya tsilopalyennya! a yak skinchili prinositi zhyertvu, popadali navkolishki tsar ta vsi, shcho buli z nim, i vklonilisya. i skazav tsar ezyekiya ta zyerkhniki do lyevitiv, shchob voni khvalili navstryechua slovami davida ta prozorlivtsya asafa, i voni khvalili z vyelikoyu radistyu, i skhilyalisya, i vklonyalisya do zyeмли. i vidpoviv ezyekiya i skazav: tyepper vi osv'yacheni dlya navstryechua. pididit', i privyedit' zhyertvi ta prinosi vdyachni dlya navstryechun'ogo domu. i priviv zbir zhyertvi ta prinosi vdyachni, i kozhyen,

khto mav zhyertvyennye syertsye, prinosiv tsilopalyennya. i bulo chislo tsilopalyennya, shcho sprovadiv zbir: khudobi vye-likoi simdyesyat, baraniv sotnya, ovyechok dvisti, dlya tsilopalyennya navstryechuyevi vsye tsye. a dlya svyatosti: khudobi vye-likoi shist' soteny', a khudobi dribnoi tri tisyachi. til'ki svyashchyenikiv bulo malo, i nye mogli voni obdirati shkur zo vsikh tsilopalyen'; i dopomagali im ikhni brati lyeviti azh do skinchyennya pratsi, i poki osvyatilisyia svyashchyeniki, bo lyeviti buli protosyerdishi na osvyachyennya, anizh svyashchyeniki. i takozh bulo bagato pa-lyen' syeryed mirmikh zhyertov i syeryed zhyertov litikh do tsilopalyennya. i tak bula vidnovlyena sluzhba navstryechun'ogo domu. i radiv ezyekiya ta vvyes' narod tim, shcho bog prigotoviv dlya narodu, bo ta rich stalsya nyespodivano!

30

i poslav ezyekiya po vs'omu izrailyu ta po yudyei, a takozh napisav listi do kraiv efryema ta manasii, shchob priishli do navstryechun'ogo domu v erusalimi, shchob spraviti paskhu dlya navstryechua, izrai-lyevogo boga. i radivsyia tsar i zvyerkhniki iogo ta vvyes' zbir v erusalimi, shchob spraviti paskhu drugogo misyatsya. bo nye mogli spraviti ii togo chasu, bo svyashchyeniki nye osvyatilisyia v potribnomu chisli, a narod nye zibravsyia do erusalimu. i bula vgodna ta rich v ochakh tsaryevikh ta v ochakh us'ogo zboru. i voni postanovili ogolositi po vs'omu izrailyu vid byeyer-sheyi i azh do dana, shchob prikhodili spraviti paskhu dlya navstryechua, izraiylevogo boga, v erusalim, bo nye chasto robili ii tak, yak napisano. i pishli biguni z listami vid tsarya ta iogo zvyerkhnikiv po vs'omu izraili ta yudyei, ta za nakazom tsarya govoriли: izrai-lyevi sini, vyernit'sya do navstryechua, boga avraamovogo, isakovogo ta izraiylevogo, i vin povyernyet'sya do ostanku, pozostalogo vam iz ruki asiriis'kikh tsariv. i nye bud'tye taki, yak vashi bat'ki ta yak vashi brati, shcho spronyevirilisya navstryechuyevi, bogovi ikhnikh bat'kiv, i vin dav ikh na spus-toshyennya, yak vi bachitye. tyepyer nye bud'tye tvyerdoshii, yak vashi bat'ki. poko-rit'sya navstryechuyevi, i vviidit' do svya-tini iogo, yaku vin osvyativ naviki, i sluzhit' navstryechuyevi, bogovi vashomu, i vin vid-vyernye vid vas zhar gnivu svogo. bo yak vi navyernyetes' do navstryechua, to brati vashi ta vashi sini znaidut' milosy-erdyia v svoikh ponyevil'nikiv, i zmozhut' vyernutisyia do ts'ogo krayu, bo milostviv i milosyerdnii navstryechu', bog vash, i vin nye vidvyernye litsya vid vas, yakshcho vi navyernyetesya do n'ogo. i storozhi vsye

pyeryekhodili z mista do mista po krayu efryemovomu ta manasinomu i azh do za-vulona. ta lyudi gluzuvali z nikh, i vis-miyuvali ikh. til'ki lyudi z asira, i man-asii ta z zavulona vpokorilisya, i poprikhodili do erusalimu. takozh v yudyei bula bozha ruks, shchob dati im odnye syertsye dlya vikonannya nakazu tsarya ta zvyerkhnikiv za navstryechunim slovom. i zibravsyia do erusalimu chislyennii narod, shchob spraviti svyato oprisnokiv drugogo misyatsya, zbir duzhye chislyennii. i vstali voni, i povikidali idol's'ki zhyertivniki, shcho buli v erusalimi, i povikidali vsi kadil'nitsi, ta i povkidali do dolini kyedron. i zarizali paskhal'nye yag-nya chotirnadtsyatogo dnya drugogo misyatsya, a svyashchyeniki ta lyeviti zasoromil-isya i osvyatilisyia, i prinyesli tsilopalyen-nya do navstryechun'ogo domu. i postavali voni na svoemu misti za ikhnim pravom, za zakonom moisyeya, cholovika bozhogo. svyashchyeniki kropili krov, byeruchi z ruki lyevitiv. bagato bo bulo v zbori, shcho nye osvyatilisyia, tomu lyeviti buli dlya rizannya paskhal'nikh yagnyat za kozhnogo nyechis-togo, shchob posvyatiti dlya navstryechua. bo byezlich narodu, bagato z efryema ta manasii, issakhara ta zavulona nye ochistil-isya, alye ili paskhu, nye tak, yak napisano. ta ezyekiya molivsyia za nikh, govoryachi: dobrii navstryechu' prostit' kozhnomu, khto vsye svoe syertsye mitsno vstanoviv, shchob zvyertatisya do boga, navstryechua, boga bat'kiv svoikh, khoch nye zroviv vin za pravilami chistosti svyatini. i poslukhav navstryechu' ezyekiyu, i prostiv narod. i spravlyali izraiylevi sini, shcho znakhodilisya v erusalimi, svyato opris-nokiv sim dyen' z vyelikoyu radistyu, a lyeviti ta svyashchyeniki dyen'-u-dyen' slav-ili navstryechua vsieyu siloyu. i pro-movlyav ezyekiya do syertsya vsikh lyevi-tiv, shcho mali dobre rozuminnya dlya navstryechua. i ili svyatkovu zhyertvu sim dyen', i prinosili mirmi zhyertvi, i spovidal-isya navstryechuyevi, bogovi bat'kiv svoikh. i vvyes' zbir naradivsyia spraviti svyato shchye drugi sim dyen', i spravlyali sim dyen' v radosti. bo ezyekiya, tsar yudin, dav dlya zboru tisyachu bikiv i sim tisyach khudobi dribnoi, a zvyerkhniki dali dlya zboru tisy-achu bikiv i dyesyat' tisyach khudobi drib-noi. i osvyatilosya bagato svyashchyenikiv. i radiv vvyes' yudin zbir, i svyashchyeniki ta lyeviti, i vvyes' zbir, shcho priishov z izrailya, i prikhod'ki, shcho poprikhodili z izraiylevogo krayu, ta ti, shcho sidili v yudyei. i bula vyelika radist' v erusalimi, bo vid dniv solomona, davidovogo sina, izrai-lyevogo tsarya, nye bulo takogo, yak otse v erusalimi! i vstali svyashchyeniki ta lyeviti, i poblagoslovili narod. i pochutii buv ikhnii golos, a ikhnya molitva diishla do osyeli svy-

a koli tsye vsye skinchilosya, viishov uvyes' izrail', shcho znakhodivsyia tam, do yudinikh mist, i polamali stovpi dlya bozhkiv, i postinali posvyachyeni dyeryeva, i porozbivali pagirki ta zhyertivniki v us'omu yudi i vyenyiamini, i v efryemi ta manasii azh do kintsya. potomu vyernulisya vsi izrailevi sini, kozhyen do svoei posilosti, do svoikh mist. i ezyekiya postaviv chyergi svyashchyenikov ta lyevitiv za ikhnimi vidilami, kozhnogo za iogo sluzhyenniam, zo svyashchyenikov ta z lyevitiv, na tsilopalyennya, i na mirni zhyertvi, na sluzhyennya i na podyaku, i na khvalu v bramakh navstryechunikh taboriv. a tsaryeva chastka zo zdobutku iogo pridilyena bula na tsilopalyennya: na tsilopalyennya ranishni ta vyechni, i na tsilopalyennya na suboti i na molodiki ta na svyata, yak napisano v zakoni navstryechun'omu. i nakazav vin narodovi, myeshkantsyam erusalimu, davati chastku svyashchyenichu ta lyevits'ku, shchob voni buli ryevnimi z zakoni navstryechun'omu. a yak poshirivsyia toi nakaz, ponazosnili izrailevi sini bagato pyervoplodiv zbizhzhya, vinogradnogo soku, i novoi olivi, i myedu, i vsyakogo polyevogo vrozhayu; i yak dyesyatinu togo vs'ogo bagato ponazosnili. a izrailevi ta yudini sini, shcho sidili po yudinikh mistakh, takozh voni poprinosili dyesyatinu khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, i dyesyatinu svyatikh ryechyei, posvyachyenykh navstryechuyevi, ikhn'omu bogovi, i ponadavali togo bagato kup. tryet'ogo misyatsya zachali skladati ti kupi, a misyatsya s'omogo zakinchili. i priishli ezyekiya ta zvyerkhniki, i pobachili ti kupi, i poblagoslovili navstryechua ta narod iogo, izrailya. i vividuvav ezyekiya svyashchyenikov ta lyevitiv pro ti kupi. i goroviv do n'ogo svyashchyenik azariya, golova sadokovogo domu, i skazav: vidkoli zachali prinositi prinoshyennya do navstryechun'ogo domu, mi ili i buli siti, i bagato pozostalosya, bo navstryechu' poblagosloviv narod vsii. a z ostankiv skladyeno otsyu mnogotu. todi ezyekiya nakazav prigotoviti komori v navstryechun'omu domi, i prigotovili. i virno pryenyeshli tudi prinoshyennya, i dyesyatinu, i svyatoshchi, a nad nimi volodaryem buv lyevit konaniya, a brat iogo shim'i drugim. a ekhiil, i azaziya, i nakhat, i asagel, i erimot, i lozavad, i yelili, i ismakhiya, i makhat, i byenaya buli uryadovtsyami pid rukoyu konanii ta brata iogo shim'i, priznachyeni tsaryem ta azariem, volodaryem pri bozhomu domi. a korye, sin imni, lyevit, pridvyernii zo skhidn'ogo boku, buv nad dobrovil'nimi zhyertvami

bogovi, shchob vidavati navstryechuni prinoshyennya ta ryechi naisvyatishi. a pri n'omu buli: yedyen, i min'yamin, i eshua, i shyemaya, amariya, i shyekhaniya po svyashchyenichikh mistakh, shchob virno rozdavati ikhnim bratam za chyergami, yak vyelikomu, tak i malomu, okrim ikhnikh pozapisuvanikh: dlya muzhchin vid viku tr'okh lit i vishchye, dlya kozhnogo, khto prikhodiv do navstryechun'ogo domu na shchodyennye dilo, na ikhne sluzhyennya, za ikhnimi storozhami ta za ikhnimi chyergami, i pripisanim svyashchyenikam do domu ikhnikh bat'kiv, ta lyevitam vid viku dvadtsyati lit i vishchye, u storozhakh ikhnikh ta v chyergakh ikhnikh, i ikhnim pripisanim z usima ikhnimi dit'mi, ikhnimi zhinkami, i ikhnimi sinami, i ikhnimi dochkami, dlya vs'ogo zboru, bo voni v virnosti svoii posvyashchayut'sya na svyatatist'. a sinam svyashchyenika aarona, na polyakh pavis'ka ikhnikh mist, u kozhnomu misti postavlyeni buli muzhi, shcho zaznachyeni poimyenno, shchob davati chastki kozhnomu muzhchini syeryed svyashchyenikov ta vsyakomu pripisanomu syeryed lyevitiv. i zrobiv ezyekiya tak, yak tsye, po vsii yudyei. i robiv vin dobre i ugodnye ta spravedylyve pyeryed litsyem navstryechua, boga svogo. i v usyakomu dili, yakye vin zachinav, u roboti bozhogo domu, i v zakoni, i v zapovidi, shchob zvyertatisya do boga svogo, robiv vin usim svoim syertsyem, i mav uspikh.

32

po tsikh spravakh ta po tsii virnosti priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, i vviishov v yudyeyu, i rozklavsyia taborom proti ukriplyenykh mist, i dumav zdobuti ikh sobi. i pobachiv ezyekiya, shcho priishov sankhyeriv, i shcho vin zadumue viinu na erusalim, to vin naradivsyia zo svoimi zvyerkhnikami ta svoimi litsaryami pozatikati dzhyeryel'ni vodi, shcho nazovni mista. i voni dopomogli iomu. i bulo zibrano bagato narodu, i voni pozatikali vsi dzhyeryela i potik, shcho pliv u krayu, govoryachi: nashcho b mali tak bagato vodi asiriis'ki tsari, koli priidut'? i vin pidbad'orivsyia, i zabuduvav uvyes' vilomanii mur, i postaviv na n'ogo bashtu, a poza tim murem inshii mur, i zmitsniv millo v davidovomu misti, i narobiv bagato ratishch ta shchitiv. i ponastavlyav vin nad narodom viis'kovikh zvyerkhnikov, i zibrav ikh do syebe, na maidan bilya mis'koi brami, i promovlyav do ikhn'ogo syertsya, govoryachi: bud'tye mit-sni ta bud'tye muzhni, nye biityesya i nye zhakhaityesya pyeryed asiriis'kim tsaryem ta pyeryed usim tim natovpom, shcho z nim, bo z nami bil'shye, nizh iz nim. z nim ramyeno

tilyesnye, a z nami navstryechu', bog nash, shchob dopomagati nam ta voyuvati nashi viini! i opyersya narod na slova ezyekii, yudinogo tsarya. po ts'omu poslav sankhyeriv, asiriis'kii tsar, svoikh rabiv do erusalimu, a vin sam taboruvav proti lakhishu, i vsya sila iogo bula z nim, do ezyekii, yudinogo tsarya, i do vs'ogo yudi, shcho v erusalimi, skazati: tak govorit' sankhyeriv, tsar asiriis'kii: na shcho vi spodivаетьes' i siditye v oblozi v erusalimi? otsye ezyekiya namovlyae vas, shchob dati vas na smyert' vid golodu ta vid spragi, kazhuchi: navstryechu', bog nash, uryatue nas vid ruki asiriis'kogo tsarya. chi zh nye vin, ezyekiya, poruunuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav do yudi ta do erusalimu, govoryachi: pyeryed odnim zhyertivnikom budetye vklonyatisya i na n'omu budetye kaditi? chi zh vi nye znaetye, shcho zrobyv ya ta bat'ki moi vsim narodom zyemyl'? chi spravdi mogli bogi narodiv tikh kraiv uryatuvati svii kraiv vid moei ruki? khto z-pomizh usikh bogiv tsikh narodiv, yakikh moi bat'ki vchinili zaklyattyam, mig uryatuvati svii narod vid moei ruki? yak zmozhye bog vash uryatuvati vas vid moei ruki? a tyepyer nyekhai nye obmanyue vas ezyekiya, i nyekhai nye zvodit' vas, yak otsye. i nye virtye iomu, bo nye zmig zhodyen bog zhodnogo narodu ta tsarstva vryatuvati svogo narodu vid moei ruki ta vid ruki bat'kiv moikh, to tim bil'shye vashi bogi nye vryatuyut' vas vid moei ruki! i shchyе govorili iogo rabi na navstryechua, boga, ta na iogo raba ezyekiyyu. i pisav vin listi z laikoyu na navstryechua, izrail'yevogo boga, i govoriv na n'ogo takye: yak bogi narodiv tikh kraiv nye spasli svogo narodu vid moei ruki, tak nye spasye ezyekiin bog narodu svogo vid moei ruki! i liklali voni sil'nim golosom po-yudyeis'komu do erusalims'kogo narodu, shcho buv na muri, shchob nastrashiti ikh ta nalyakati ikh, shchob zdobuti misto. i govoriли voni na boga erusalims'kogo, yak na bogiv zyemli, chin lyuds'kikh ruk. i molivysya tsar ezyekiya ta prorok isaya, sin amosiv, pro tsye, i liklali do nyeba. i poslav navstryechu' angola, i vin vigubiv kozhnogo khorobrogo voyaka, i volodarya, i zvyerkhnika v tabori tsarya asiriis'kogo, i toi vyernuvysya z soromom oblichchya do krayu svogo. a koli vin priishov do domu boga svogo, to dyekhto z tikh, shcho viishli z nutra iogo, vbili iogo tam myechyem... i spas navstryechu' ezyekiyyu ta erusalims'kikh myeshkantsiv vid ruki sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo, ta vid ruki vsyakogo, i dav im mir navkolo. i bagato-khto prinosili dara dlya navstryechua do erusalimu ta dorogotsinni ryechi dlya ezyekii, yudinogo tsarya. i vin po ts'omu pidnissya v ochakh usikh narodiv! timi dnyami zanyeduzhav ezyekiya smyert'ye! no.

i vin molivysya do navstryechua, i vin vidpoviv iomu, i dav iomu znaka. ta ezyekiya nye viddav tak, yak bulo zrobyleno iomu, bo zapishnilosya syertsye iogo. i buv gniv bozhii na n'ogo, i na yudyeyu, ta na erusalim. alye vpokorivysya ezyekiya v pishnoti syertsya svogo, vin ta myeshkantsi erusalimu, i nye priishov na nikh navstryechunii gniv za dnev ezyekii. i bulo v ezyekii duzhye bagato bagatstva ta slavi, i vin porobiv sobi skarbniits na sriblo i na zoloto, ta na kamin' dorogii, i na pakhoshchi, i na shchiti, i na vsyaki dorogi ryechi, i kluni na vrozhai zbizhzhya, i vinogradno soku, i svizhoi olivi, i zholobi dlya vsyakoi khudobi, i zholobi dlya chyerid. i pobuduuvav vin sobi mista, i mav vyelikii nabutok khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, bo bog dav iomu duzhye vyelikii maetok. i vin, ezyekiya, zatknuv vikhid vodi gorishn'ogo gikhonu, i viviv ii vdolinu na zakhid vid davidovogo mista. i mav ezyekiya uspikh v usikh svoikh dilakh. til'ki pri poslakh vavilons'kikh zvyerkhnikov, poslanikh do n'ogo, shchob vivi-dati pro chudo, shcho bulo v krayu, zalishiv buv iogo bog, shchob viprobuvati iogo, shchob piznati vsye v iogo syerts'i. a ryesh-ta dil ezyekii ta iogo chyenoti, oto voni opisani v vidinnyakh proroka isai, amosovogo sina, u knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. i spochiv ezyekiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo na uzbichchyakh grobiv davidovikh siniv, i viddali iomu chyst' po smyerti iogo, usya yudyeya ta myeshkantsi erusalimu. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

33

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i p'yat' lit. i roбив vin likhye v navstryechunikh ochakh, za pogans'koyu gidotoyyu tikh narodiv, yakikh vignav navstryechu' z-pyeryed izrail'yevikh siniv. i vin znovu pobuduuvav pagirki, yaki porozbivav buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivniki dlya vaaliv, i porobiv astarti, i vklonyavysya vsim nyebyesnim silam, i sluzhiv im. i pobuduuvav vin zhyertivniki v navstryechun'omu domi, pro yakogo skazav buv navstryechu': v erusalimi budyе im'ya moe naviki! i pobuduuvav vin zhyertivniki dlya vsikh nyebyesnikh sil na obokh podvir'yakh navstryechun'ogo domu. i vin pyeryeprovadzhuuv svoikh siniv chyeryez ogon' u dolini ginnomovogo sina, i gadav, i vorozhiv, i charuvav, i nastanovlyav viklikuvachiv dukhiv pomyerlikh i dukhiv vishchikh, i bagato roбив zla v ochakh navstryechua, shchob gniviti iogo. i postaviv vin ryzanogo bovvana, yakogo zrobyv, i bozhomu domi, pro yakogo bog skazav buv do dauida ta do sina iogo solomona:

u ts'omu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav do vsikh mist izrail'yevikh pleyemyen, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye vistupit' izrail'yeva noga z tiei zymeli, yaku ya dav vashim bat'kam, yak-shcho til'ki voni budut' pil'nuvati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, uvyes' zakon, i ustavi, i postanovi, dani chyeryez moisyeya. ta manasiya roбив bludlivimi yudyeyu ta myeshkantsiv erusalimu, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh navstryechu' vigubiv z-pyeryed izrail'yevikh siniv. i govoriв navstryechu' do manasii ta do narodu iogo, ta nye slukhalis' voni. i navstryechu' naviv na nikh zyverkhnikiv viis'ka asiriis'kogo tsarya, a voni skhopili manasiyu na povid, i skuvali iogo midyanimi kaidanami ta i povyli iogo do vavilonu. a yak був vin utiskuvanii, blagav vin litsye navstryechua, boga svogo, i duzhye vpokorivsyа pyeryed litsyem boga svoikh bat'kiv. i molivsyа vin do n'ogo, i vin був ublaganii, i vislukhav blagannya iogo, i vyernuv iogo do erusalimu, do tsarstva iogo. i piznav manasiya, shcho navstryechu' vin bog! po ts'omu zbuduvav vin viis'kovikh zyverkhnikiv po vsikh ukriplyenikh mistakh yudyei. i povikidav vin chuzhikh bogiv ta podobu bovvana z navstryechun'ogo domu, i vsi zhyertivniki, shcho vin pobuduvav був na gori navstryechun'ogo domu ta v erusalimi, i vikinuv tye poza misto. i zbuduvav vin navstryechun'ogo zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyerti prinosiv mirnikh ta vdyachnikh, i zvyeliv yudyeyam sluzhiti navstryechuyevi, bogovi izrail'yevomu. alye narod prinosiv zhyertvi shchye na pagirkakh, til'ki vzhye navstryechuyevi, bogovi svoemu. a ryeshita dil manasii, i iogo molitva do boga iogo, i slova prozorlivtsiv, shcho govoriли do n'ogo im'yam navstryechua, boga izrail'yevogo, oto voni opisani v istorii izrail'yevikh tsariv. a molitva iogo, i yak vin був ublaganii, i vvyes' iogo grikh ta iogo spronyeviryennya, i mistysya, shcho pobuduvav na nikh pagirki i postaviv astarti ta bovvani pyeryed svoim upokoryennym, os' voni opisani v slovakh iogo prozorlivtsiv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v domi iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon був viku dvadtsyati i dvokh rokov, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roki. i roбив vin zlo navstryechunikh ochakh, yak roбив iogo bat'ko manasiya. a vsim bovvanam, yakikh narobiv iogo bat'ko manasiya, amon prinosiv zhyertvi ta sluzhiv im. i nye vpokorivsyа vin pyeryed navstryechunim litsyem, yak upokorivsyа був iogo

bat'ko manasiya, i vin, amon, pobil'shiv provinu. i zmovilisya rabi iogo na n'ogo, i zabili iogo v iogo domi. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikiv na tsarya amona. i nastanoviv narod krayu tsaryem zamist' n'ogo sina iogo iosiyu.

34

iosiya був viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridtsyat' i odin rik. i roбив vin ugodnye v navstryechunikh ochakh, i khodiv dorogami svogo bat'ka davida, i nye vstupavsyа ani pravoruch, ani livoruch. i vos'mogo roku tsaryuvannya svogo, бувshi shchye yunakom, rozpochav vin zvyertatsiya do boga bat'ka svogo davida, a dvanadtsyatogo roku rozpochav ochishchati yudu ta erusalim vid pagirkiv, i astarti, i bovvaniv rizanikh ta litikh. i porozbivali pyeryed nim vaalovi zhyertivniki, a stovpi sontsya, shcho buli na nikh, vin povirubuvav, a astarti, i bovvani rizani ta liti polamav i roztyer, i rozkidav na grobi tikh, khto prinosiv im zhyerti. a kosti zhyertsiv popaliv na ikhnikh zhyertivnikakh, i ochistiv yudyeyu ta erusalim. a po mistakh manasii, i efryema, i simyeona, i azh do nyefatalima po ikhnikh ruinakh navkolo porozbivav zhyertivniki ta astarti, i potovk bovvani na porokh, a vsi idoli sontsya povirubuvav v us'omu izrail'yevomu kraі, i vyernuvsyа do erusalimu. a visimnadtsyatogo roku tsaryuvannya iogo, po ochishchyenni krayu ta bozhogo domu, poslav vin shafana, sina atsalii, i maasyeyu, zyverkhnika mista, ta ioakha, ta kantslyera ioakha, sina iokhazovogo, shchob napraviti dim navstryechua, boga iogo. i priishli voni do pyervosyashchenika khilkiii, i dali sriblo, shcho bulo znysesyene do navstryechun'ogo domu, yakye zibrali lyeviti, shcho styeryegli poroga, z ruki manasii i efryema, ta z usiei ryeshiti izrailya, i z us'ogo yudi i vyeniyamina ta myeshkantsiv erusalimu. i dali na ruku robitnikiv pratsi, pristavlyenikh do navstryechun'ogo domu, a robitniki tiei pratsi, shcho robili v navstryechun'omu domi, viddali na vidbudovu ta na napravu bozhogo domu. i dali voni tyeslyam, i budivnichim, shchob kupuvati tyesanye kaminnya ta dyeryeva na zv'yazuvannya ta na pokrittya domiv, shcho ikh ponishchili yudini tsari. a ti lyudi chyесno vikonyvali pratsyu, a nad nimi buli postavlyeni yakhat ta ovadiya, lyeviti z siniv myerarievikh, i zakharii ta myeshullam iz siniv kyegativtsiv dlya kyervannya. a vsi ti lyeviti, shcho rozumilisya na muzichnikh znaryaddyakh, buli nad nosiyami, i kyervali vsima robitnikami na kozhnu robotu; a z lyevitiv buli pisari i uryadniki ta pridvyerni. a koli voni viimali sriblo, prinyesyenye

do navstryechun'ogo domu, svyashcheynik khilkiya znaishov knigu navstryechun'ogo zakonu, danogo chyeryez moisyeya. i vidpoviv khilkiya i skazav do pisarya shafana: ya znaishov u navstryechun'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiya tu knigu shafanovi. i prinis shafan tu knigu do tsarya, i prinis tsaryevi shchye vidpovid', govoryachi: usye, shcho dano chyeryez tvoikh rabiv, voni robyat'. i voni visypali tse sriblo, shcho znaidyene v navstryechun'omu domi, i dali iogo na ruku pristavlyenikh ta na ruku robitnikiv pratsi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashcheynik khilkiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav z nyei pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar khilkiyi, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i avdonovi, mikhinomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu rabovi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do navstryechua pro myenye ta pro pozostalikh v izraili ta v yudyei, pro slova tsiei knigi, shcho znaidyena. vyelikii bo gniv navstryechunii, shcho vilivysa na nas za tye, shcho bat'ki nashi tsye dotrimovali navstryechun'ogo slova, shchob robiti vsye, yak napisano v tsii knizi. i pishov khilkiya ta ti, komu zvyeliv tsar, do prochitsi khuldi, zhinki shalluma, sina tokyegata, sina khasrinogo, storozha shat, a vona sidila v erusalimi na novomu misti, i govoreli do nyei pro tsye. a vona skazala do nikh: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv: skazhit' cholovikovi, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' navstryechu': os' ya navyedu likho na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, usi ti proklyatyya, shcho napisani v knizi, yaku chitali pyeryed yudinim tsaryem, za tye, shcho voni pokinuli myenye i kadili inshim bogam, shchob gnoviti myenye vsima dilami svoikh ruk. i vilivysa gniv mii na tsye mistysye, i vin nye pogasnye... a yudinomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyernutisya do navstryechua, skazhyetye iomu tak: tak govorit' navstryechu', bog izrailiv, pro ti slova, yaki ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe syertsye, i ti vpokorivysa pyeryed litsyem boga svogo, koli ti pochuv slova iogo na tsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, i ti vpokorivysa pyeryed litsyem moim, i rozdyer svoi shati ta plakav pyeryed moim litsyem, to ya takozh pochuv, govorit' navstryechu'. os' ya priluchu tyebye do bat'kiv tvoikh, i ti budyesh priluchenyi do grobiv svoikh u spokoii, i ochi tvoii nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navyedu na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo! i voni prinyesli vidpovid' tsaryevi. a tsar poslav, i zibrav usikh starshikh yudyei ta erusalimu. i vviishov do navstryechun'ogo domu tsar, i kozhyen muzh yudyei, i myeshkantsi erusalimu, i svyashcheyniki, i lyeviti, i vvyes'

narod vid vyelikogo i azh do malogo, i vin prochitav ugoslo slova knigi zapovitu, znaidyeni v navstryechun'omu domi. i stav tsar na svoemu mistsi, i sklav zapovita pyeryed navstryechunim litsyem, shchob khoditi za navstryechuom ta dodyerzhuvati zapovidi iogo, i svidcheynnya iogo, i ustavi iogo vsim syertsyem svoim ta vsim zhittiyam svoim, shchob vikonyvati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i nastaviv vin kozhnogo, khto znakhodivysa v erusalimi ta v vyenyiamini, do togo. i myeshkantsi erusalimu robili za zapovitom boga, boga svoikh bat'kiv. i iosiya povikidav usi pogans'ki gidoti z usikh kraiv, shcho v izrailiyevikh siniv, i zmusiv kozhnogo, khto znakhodivysa v izraili, sluzhiti navstryechuyevi, ikhn'omu bogovi. za vsikh dniv iogo voni nye vidstupali vid navstryechua, boga svoikh bat'kiv.

35

i spraviv iosiya v erusalimi paskhu dlya navstryechua, i zarizali paskhal'nye yagnya chotirnadtsyatogo dnya pyersшого misyatsya. i postaviv vin svyashcheynikiv na ikhni stanovishcha, i pidbad'oruvav ikh na sluzhbu navstryechun'ogo domu. i skazav vin lyevitam, nastavnikam us'ogo izrailya, posvyachenim dlya navstryechua: daitye svyatogo kovcheyga do khramu, shcho iogo zbuduvav solomon, sin davidiv, tsar izrailiv. nyema poshcho vam nositi iogo na ramyem, sluzhit' tyepyer navstryechuyevi, vashomu bogovi, ta iogo narodovi, izrailiyevi. i prigotuyetsya za rodom vashikh bat'kiv, za vashimi chyergami, za pisannyam davida, izrailiyevogo tsarya, ta za pisannyam iogo sina solomona. i stan'tye v svyatini za vidilami bat'kivs'kikh rodiv vashikh brativ, siniv narodu, a podil za bat'kivs'kimi domami v lyevitiv. i zarizhtye paskhal'nye yagnya, i osv'yatit'sya, i prigotuyte dlya vashikh brativ, shchob robiti za navstryechunim slovom, danim chyeryez moisyeya. i dav iosiya dlya lyuds'kikh siniv khudobi dribnoi, ovychok ta molodikh kiz, tsye vsye na paskhal'nye yagnya dlya kozhnogo, khto znakhodivysa v erusalimi, chislom tridtsyat' tisyach, a khudobi vyelikoi tri tisyachi. tsye z nabutku tsaryevogo. a iogo zvyerkhniki dali na zhyertvu dlya narodu, dlya svyashcheynikiv ta dlya lyevitiv: khilkiya, i zakharii, i ekhiil, starshi v bozhomu domi, dali svyashcheynikam na paskhal'ni zhyertvi dvi tisyachi i shist' sotyen' khudobi dribnoi, a khudobi vyelikoi tri tisyachi. a konaniya, i shyemaya, i brat iogo natanail, i khashaviya, i eii, i iozavad, zvyerkhniki lyevitiv, dali dlya lyevitiv na paskhal'ni zhyertvi p'yat' tisyach khudobi dribnoi, a khudobi vyelikoi p'yat' sotyen'. i bula mitsno

vstanovlyena sluzhba, i stali svyashchyeniki na svoim stanovishchi, a lyeviti pri svoikh chyergakh, za nakazom tsarya. i rizali paskhal'nye yagnya, a svyashchyeniki kropili krov'yu, byeruchi z ikhn'oi ruki, a lyeviti zdirali shkuru. i viddilili, shcho bulo na tsilopal'yennya, shchob dati ikh za viddilami, po bat'kivs'kikh domakh sinam narodu na prinoshyennya navstryechuyevi, yak napisano v moisyeevii knizi. i tak zrobili i z khudoboyu vyelikoyu. i pyekli paskhal'nye yagnya na ogni, za postanovoyu, a svyati zhyertvi varili v gorshkakh, i v kotlakh, i v gorn'yatakh, i shvidko nyesli vsim sinam narodu. a potim navarili sobi ta svyashchyenikam, bo svyashchyeniki, aaronovi sini, buli zainyati prinoshyennym tsilopal'yennya ta loyu azh do nochi, to lyeviti nagotovili izhi sobi ta svyashchyenikam, aaronovim sinam. a spivaki, asafovi sini, buli na svoikh mistsyakh za nakazom davida, i asafa, i gymana, i edutuna, tsaryevogo prozorlivtsya, a pridvyerni buli pri kozhnii brami, im nye tryeba bulo vidkhoditi vid svoikh robit, bo ikhni brati lyeviti nagotovili im. i bula mitsno vstanovlyena vsya navstryechunya sluzhba togo dnya, shchob spraviti paskhu i prinyesti tsilopal'yennya na navstryechun'omu zhyertivniku, za nakazom tsarya iosii. i izrail'yevi sini, shcho znakhodilisya tam, spravlyali togo chasu paskhu ta svyato oprisnokiv sim dyen'. i nye spravlyalasya paskha, yak tsya, v izraili vid dniv proroka samuila, a vsi izrail'yevi tsari nye spravlyali takoi, yak tsya paskha, shcho spraviv iosiya, i svyashchyeniki, i lyeviti, i vvyes' yuda ta izrail', shcho znakhodivsyta tam, ta myeshkantsi erusalimu. visimnadsyatogo roku tsaryuvannya iosii spravlyalasya tsya paskha. po vs'omu ts'omu, koli iosiya prigotoviv dim bozhii, priishov nyekho, tsar egipyets'kii, shchob voyuvati v karkyemishi nad yefratom, a iosiya viishov navproti n'ogo. i poslav toi do n'ogo posliv, govoryachi: shcho myeni do tyebye, tsaryu yudin? nye proti tyebye prikhodzhu ya s'ogodni, alye proti domu, shcho voyue zo mnoyu. a bog nakazav myeni spishiti. nye protivsyta bogovi, shcho zo mnoyu, i nyekhai vin nye znishchit' tyebye! ta iosiya nye vidvyer-nuvsyta vid n'ogo, alye pyeryebravsyta, shchob voyuvati z nim, i nye poslukhavsyta sliv nyekho, shcho buli z bozhogo nakazu, i priishov voyuvati v dolini myegiddo. i vistrilili stril'tsi na tsarya iosiyu. i skazav tsar do svoikh rabiv: vidvyedit' myenye, bo ya sil'no ranyenii... i pyeryevyeli iogo iogo rabi z viis'kovoi kolyesnitsi na iogo drugi poviz, i vidvyezli iogo do erusalimu. i pomyer vin, i buv pokhovanii u grobakh svoikh bat'kiv, a vsya yudyeya ta erusalim buli v zhalobi po iosii. i eryemiya spivav zhalobnu pisnyu po iosii. a vsi spivaki ta spivachki opovidali v

zhalobnikh svoikh pisnyakh pro iosiyu, i tak e azh do s'ogodni, i dali ikh za ustavu dlya izrail'ya, i os' voni napisani v zhalobnikh pisnyakh. a ryeshta dil iosii ta iogo chyeshnoti, za napisanim u navstryechunim zakoni, i dii iogo pyershi ta ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv izrail'yevikh ta yudinikh.

36

a narod krayu vzyav ioakhaza, sina iosii, i nastanoviv iogo tsaryem v erusalimi zamist' bat'ka iogo. ioakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. i skinuv iogo egipyets'kii tsar v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. i egipyets'kii tsar nastanoviv tsaryem nad yudyeyu ta erusalimom brata iogo yel'yakima, i zmyniv im'ya iomu na egoyakim. a brata iogo ioakhaza uzyav nyekho i vidviv iogo do egiptu. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokov tsaryuvav v erusalimi. i robiv vin zlo v ochakh navstryechua, boga svogo. na n'ogo pishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vin zakuav iogo v midyani kaidani, shchob vidvyesti iogo do vavilonu. a dyeshcho z posudu navstryechun'ogo domu navukhodonosor vidpraviv do vavilonu, i dav iogo do khramu svogo v vaviloni. a ryeshta egoyakimovikh dil ta gidoti iogo, yaki vin robiv, i shcho znaidyeno proti n'ogo, oto voni opisani v knizi tsariv izrail'yevikh ta yudinikh. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. egoyakhin buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi i dyesyat' dyen'. i robiv vin likhye v navstryechunikh ochakh. a po rotsi poslav tsar navukhodonosor, i priviv iogo do vavilonu z dorogim posudom navstryechun'ogo domu, a tsaryem nad yudyeyu ta erusalimom nastanoviv brata iogo syedyeikiyu. syedyeikiya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokov. i robiv vin zlo v ochakh navstryechua, boga svogo, nye vpokorivsyta pyeryed prorokom eryemieyu, shcho govoriv iz nakazu navstryechun'ogo. i vin takozh vidkinuvsyta vid tsarya navukhodonosora, shcho buv zapriskyagnuv iogo navstryechuom, i vchyniv tvyerdoyu svoyu shiyu, i stav zapyeklim, shchob nye navyertatisya do navstryechua, boga izrail'yevogo. takozh usi zvyerkhniki svyashchyenyikiv ta narodu schye bil'shye grishili, shanuyuchi gidoti pogan, i voni zanyechistili navstryechunii dim, yakogo vin osv'yatuv v erusalimi. a navstryechu', bog ikhnikh bat'kiv, usye poslav do nikh chyer-eyerz svoikh posliv slova ostorogi, bo vin zmilosyerdivsyta nad narodom svoim ta nad

osyelyeyu svoeyu. ta voni soromili bozhikh posliv, i pogordzhuvali ikhnimi slovami, i nasmikhalisya z iogo prorokiv, azh poki nye pidnissya gniv navstryechua na narod iogo tak, shcho nye bulo vzhye liku. i vin naviv na nikh khaldyeis'kogo tsarya, i toi pozabivav myechyem ikhnikh vibranikh u domi ikhn'oi svyatini, i nye zmilosyerdysya ani nad yunakom, ani nad divchinoyu, ani nad starim, ani nad staryeznim, usye dav v iogo ruku... i vsi ryechi bozhogo domu, vyeliky ta mali, i skarbi domu navstryechun'ogo ta domu tsarya i iogo zvyerkhnikiv, usye pyeryenis do vavilonu. i spalili voni bozhii dim, i porozbivali mur erusalimu, i vsi palaty iogo popalili ogyem, a vsi dorogi ryechi iogo ponishchili... i pishlo na vignannya do vavilonu pozostalye vid myecha, i stali iomu ta sinam iogo za rabiv azh do zatsaryuvannya pyers'kogo tsarstva, shchob vipovnilosya navstryechune slovo, proryechyeny erylaiminimi ustami, azh poki vpodobae sobi zyemlya svoi suboty, po vsi dni ii spustoshyennya svyatkuvala vona suboty, shchob spovnilisya simdyesyat lit. a pyershogo roku kira, tsarya pyers'kogo, koli spovnilos' slovo navstryechune, proryechyeny ustami erylaiminimi, zbudiv navstryechu' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak govorit' kir, tsar pyers'kii: usi zyemni tsarstva dav myeni navstryechu', bog nyebyesni, i vin naklav na myenye zbuduvati iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye navstryechu', bog iogo, z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu!

pavlo, rab isusa khrista, poklikanii apostol, vibranii dlya zvischannyya evangyeliy bozhoi, yakye vin pyeryed tim priobitsyav chyeryez svoikh prorokiv u svyatikh pisan-yakh, pro sina svogo, shcho tilom buv iz nasinnya davidovogo, i ob'yavivsya sinom bozhim u sili, za dukhom svyatosti, chy-eryez voskryesennyya z myertvikh, pro isusa khrista, navstryechua nashogo, shcho chy-eryez n'ogo priinyali mi blagodat' i apos-tol'stvo na posluh viri chyeryez im'ya iogo mizh usima narodami, mizh yakimi i vi, poklikani isusa khrista, usim, khto znakhodit'sya v rimi, ulubyenim bozhim, vibranim svyatim, blagodat' vam ta mir vid boga, ottsya nashogo, i navstryechua is-usa khrista! otzhye, nasampyeryed dyakuyu bogovi moemu chyeryez isusa khrista za vsikh vas, shcho vira vasha zvischae't'sya po vs'omu svitovi. bo svidok myeni bog, yakomu sluzhu dukhom svoim u zvischanni evangyeliy iogo sina, shcho ya byezpe-ryestanno zgaduyu pro vas, i v molit-vakh svoikh zavzhd i molyusya, shchob volya bozha shchaslivo poprovadila myenye koli priiti do vas. bo pragnu vas bachiti, sh-chob podati vam yakogo dara dukhovnogo dlya zmitsnyennyya vas, tsyebto potishitis' razom mizh vami spil'noyu viroyu i vashoyu, i moeyu. nye khochu zh, shchob vi nye znali, brattya, shcho bagato raziv mav ya zamir priiti do vas, alye myeni pyeryeshkodzhu-vano azh dosi, shchob mati yakii plid i v vas, yak i v inshikh narodiv. a gellyenam i chuzhozyemtsyam, rozzumnim i nyemudrim ya borzhnik. otzhye, shchodo myenye, ya gotovii i vam, khto znakhodit'sya v rimi, zvischhati evangyeliyu. bo ya nye sorom-lyus' evangyeliy, bozh vona sila bozha na spasinnyya kozhnomu, khto virue, pyershye zh yudyeevi, a potim gellyenovii. pravda bo bozha z'yavlyae't'sya v nii z viri v viru, yak napisano: a pravednii zhitimye viroyu. bo gniv bozhii z'yavlyae't'sya z nyeba na vsyaku byezbozhnist' i nyepravdu lyudyei, shcho pravdu gamuyut' nyepravdoyu, tomu, shcho tye, shcho mozhna znati pro boga, yavnye dlya nikh, bo im bog ob'yaviv. bo iogo nyevidimye vid stvoryennyya svitu, vlas-nye iogo vichna sila i bozhystvo, duman-nyam pro tvori stae vidimye. tak shcho nyema im vipravdannyya, bo, piznavshi boga, nye proslavlyali iogo, yak boga, i nye dyaku-vali, alye znikchyemniili svoimi dumkami, i zapamorochoilos' nyerozzumnye ikhne syert-sye. nazivayuchi syebye mudrimi, voni po-tumanili, i slavu nyetlinnogo boga zminili na podobu obraza tlinnoi lyudini, i ptakhiv, i chotirinogikh, i gadiv. tomu to i vi-dav ikh bog u pozhadlivostyakh ikhnikh syerdyets' na nyechistist', shchob voni sami

znyeslavlyali tila svoi. voni bozhu pravdu zaminili na nyepravdu, i chyest' viddavali, i sluzhili stvorinnyy bil'sh, yak tvorstyevi, shcho blagoslovyennii naviki, amin'. chy-eryez tsye bog ikh vidav na pozhadlivist' ganyebru, bo ikhni zhinki zaminili prirod-nye ednannyya na protiprirodnaye. tak samo i choloviki, pozostavivshi prirodnye ednannyya z zhinochoyu stattyu, rozpalilisya svoeyu pozhadlivistyu odin do odnogo, i choloviki z cholovikami sorom chinili. i voni priinyali v sobi vidplatu, vidpovidnu ikhn'omu bludovi. a shcho voni nye vvazhali za potribnye mati boga v piznanni, vidav ikh bog na rozzum py-eryevyenyenii, shchob chinili nyepristoinye. voni povni vsyakoi nyepravdi, lukavstva, za-zhyerlivosti, zlobi, povni zazdrosti, ubivstva, supyeryechki, omani, likhikh zvichaiv, ob-movniki, naklyepniki, bogonyenavidniki, na-pasniki, chvan'ki, pishni, vinakhidniki zla, nyeslukhnyani bat'kam, nyerozzumni, zrad-niki, nyelyubovni, nyemilostivi. voni znayut' prisud bozhii, shcho ti, khto chinit' takye, varti smyerti, a protye nye til'ki sami chinyat', alye i khvalyat' tikh, khto robit' takye.

2

os' tomu byez vipravdannyya ti, kozhnii cholovichye, shcho sudish, bo v chomu os-udzhuesh inshogo, sam syebye osudzhuesh, bo chinish tye samey i ti, shcho sudish. a mi znaemo, shcho sud bozhii popravdi na tikh, khto chinit' takye. chi ti du-maesh, cholovichye, sudyachi tikh, khto chinit' takye, a sam robish takye samey, shcho ti vtyechyesh vid sudu bozhogo? abo pogordzhuesh bagatstvom iogo do-brostri, lagidnosti ta dovgotyerpinnyya, nye znayuchi, shcho bozha dobrist' provadit' tye-bye do pokayannyya? ta chyeryez zhorstok-ist' svoyu i nyerozkayanist' syertsya zbi-raesh sobi gniv na dyen' gnivu ta ob'yav-lyennyya spravedlivogo sudu boga, shcho kozhnomu viddast' za iogo vchinkami: tim, khto vitrivalistyu v dobrim dili shukae slavi, i chyesti, i nyetlinnaya, zhittya vichnye, a svarlivim ta tim, khto protivit'sya pravdi, alye korit'sya nyepravdi, lyutist' ta gniv. nyedolya ta utisk na vsyaku dushu lyu-dini, khto chinit' zlye, yudyeaya zh pyer-shye ta gellyena, a slava, i chyest', i mir usyakomu, khto chinit' dobre, yudyeevi zh pyershye ta gellyenovii. bo nye divit'sya bog na oblichchya! kotri bo zgrishili byez zakonu, byez zakonu i zaginut', a kotri zgr-ishili v zakoni, primut' sud za zakonom. bo nye slukhachi zakonu spravedlivii pyeryed bogom, alye vikonavtsi zakonu vipravdani budut'. bo koli pogani, shcho nye mayut' zakonu, z prirodi chinyat' zakonnye, voni, nye mavshi zakonu, sami sobi zakon, sh-

cho viyavlyayut' dilo zakonu, napisanye v syertsyakh svoikh, yak svidchit' im sumlin-nya ta ikhni dumki, shcho to osudzhuyut', to vipravduyut' odna odnu, dnya, koli bog, zgidno z moim blagovistiyam, budye suditi taemni ryechi lyudyei chyeryez isusa khrista. os' ti zvyeshsya yudyeem, i spiraeshsya na zakona, i khvalishsya bogom, i znaesh volyu iogo, i rozumiesh, shcho krashcheye, navchivshis' iz zakonu, i maesh pyevnist', shcho ti providnik dlya slipikh, svitlo dlya tikh, khto znakhodit'sya v tyemryavi, vikhovnik nyerozumnim, uchi-tyel' dityam, shcho ti maesh zrazok znan-nya i pravdi v zakoni. otozh, ti, shcho in-shogo navchaesh, syebye samogo nye vchish! propoviduesh nye krasti, a sam kradyesh! nakazuyuchi nye chiniti pyeryelyubub, chin-ish pyeryelyub! giduyuchi idolami, chin-ish svyatokradstvo! ti, shcho khvalishsya zakonom, znyevazhaesh boga pyeryestupom zakonu! bo chyeryez vas znyevazhaet'sya bozhnye imyennya v pogan, yak napisano. obrizannya korisnye, koli vikonuesh zakona; a koli ti pyeryestupnik zakonu, to obrizan-nya tvoe stalo nyeobrizanniyam. otozh, koli nyeobrizanii zbyerigae postanovi zakonu, to chi nye porakhuet'sya iogo nyeobrizannya za obrizannya? i nyeobrizanii z prirodi, vikonuyuchi zakona, chi nye osudit' tye-bye, pyeryestupnika zakonu z pisanniyam i obrizanniyam? bo nye toi yudyei, shcho e nim nazovni, i nye to obrizannya, shcho nazovni na tili, alye toi, shcho e yudyei potaemno, dukhovo, i obrizannya syertsya dukhom, a nye za bukvoyu; i iomu pokhvala nye vid lyudyei, a vid boga.

3

otozh, shcho mae bil'shogo yudyei, abo yaka korist' vid obrizannya? bagato, na vsyakii sposib, a nasampyeryed, shcho im doviryeni buli slova bozhi. bo shcho zh, shcho nye viruvali dyeyaki? chi zh ikhne nyedovirstvo znishchit' vurnist' bozhu? zovsim ni! bozh bog pravdivii, a kozhna lyu-dina nyepravdiva, yak napisano: shchob buv ti vipravdani u slovakh svoikh, i pyeryemig, koli budyesh suditisya. a koli nasha nyepravda vistavlyae pravdu bozhu, to shcho skazhyemo? chi zh bog nyespravvedlivii, koli gniv viyavlyae? govoryu po-lyuds'komu. zovsim ni! bozh yak bog suditimye svit? bo koli bozha pravda chyeryez moyu nyepravdu zbil'shilas' na slavu iomu, poshcho suditi shchye i myenye, yak grishnika? i chi nye tak, yak nas layut', i yak dyeyaki govoryat', nibi mi kazhyemo: robimo zlye, shchob vi-ishlo dobre? spravedlivii osud na takikh! to shcho zh? maemo pyeryevagu? ani-trokh! bozh mi pyeryed tim dovyyeli, shcho yudyei i gyellyeni usi pid grikhom, yak

napisano: nyema pravvednogo ani odnogo; nyema, khto rozumiv bi; nyemae, khto boga shukav bi, usi povidstupali, razom stali nye-potribni, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo! grib vidkritii ikhne gorlo, yazikom svoim kazhut' nyepravdu, otruta zmiina na ikhnikh gubakh, usta ikhni povni prokly-attya i girkoti! shvidki ikhni nogi, shchob krov prolivati, ruina ta zlidni na ikhnikh dorogakh, a dorogi miru voni nye piznali! nyema strakhu bozhogo pyeryed ochima ikhnimi... a mi znaemo, shcho skil'ki govorit' zakon, vin govorit' do tikh, khto pid zakonom, shchob zamknuti vsyaki usta, i shchob stav uyves' svit vinni bo-govi. bo zhadnye tilo dilami zakonu nye vipravdaet'sya pyeryed nim, zakonom bo grikh piznaet'sya. a tyepyer, byez zakonu, pravda bozha z'yavilas', pro yaku svidchat' zakon i proroki. a bozha pravda chyeryez viru v isusa khrista v usikh i na vsikh, khto virue, bo riznitsi nyemae, bo vsi zgr-ishili, i pozbavlyeni bozhoi slavi, alye darma vipravduyut'sya iogo blagodattyu, chyeryez vidkuplyennya, shcho v isusi khristi, shcho iogo bog dav u zhyertvu primiryennya v krovi iogo chyeryez viru, shchob viyav-iti svoyu pravdu chyeryez vidpushchyennya davnishye vchinyenikh grikhiv, za dovgo-tyerpinnya bozhogo, shchob viyaviti svoyu pravdu za tyepyerishn'ogo chasu, shchob buti iomu pravvednim, i vipravduvati togo, khto virue v isusa. tozh dye pokhval'ba? viklyuchyena. yakim zakonom? zakonom dil? ni, alye zakonom viri. otozh, mi viz-naemo, shcho lyudina vipravduet'sya viroyu, byez dil zakonu. khiba zh bog til'ki dlya yudyeiv, a nye i dlya pogan? tak, i dlya pogan, bo e odin til'ki bog, shcho vipravdae obrizannya z viri i nyeobrizannya chyeryez viru. tozh chi nye nishchimo mi zakona vi-royu? zovsim ni, alye zmitsnyuemo zakona.

4

shcho zh, skazhyemo, znaishov avraam, nash otyets' za tilom? bo koli avraam viprav-davsya dilami, to vin mae pokhvalu, ta nye v boga. shcho bo pisannya govorit'? uviru-vav avraam bogovi, i tsye iomu zalichyeno v pravvednist'. a zaplata vikonavtsyevi nye rakhuet'sya z milosti, alye z obov'yazku. a tomu, khto nye vikone, alye virue v togo, khto vipravdue nyechystivogo, vira iogo po-rakhuet'sya v pravvednist'. yak i david nazivae blazhyennoyu lyudinu, yakii rakhue bog pravvednist' byez dil: blazhyenni, komu proshchycheni byezzakonnnya, i komu prikriti grikhi. blazhyenna lyudina, yakii navstryechu' nye porakhue grikha! chi zh tsye blazhyenstvo z obrizannya chi z nye-obrizannya? bo govorimo, shcho vira za-lichyena avraamovi v pravvednist'. yak zhye

zalichyena? yak buv v obrizanni, chi v nyeo-brizanni? nye v obrizanni, alye v nyeo-brizanni! i priinyav vin oznaku obrizannya, pyechat' pravvednosti chyeryez viru, shcho ii v nyeobrizanni mav, shchob iomu buti ottsyem usikh viruyuchikh, khoch buli nyeobrizani, shchob i im zalichyeno pravvednist', i ottsyem obrizanikh, nye til'ki tikh, khto z obrizannya, alye i tikh, khto khodit' po slidakh viri, shcho ii v nyeobrizanni mav nash otyets' avraam. bo obitnitsyu avraamovi chi iogo nasinnyu, shcho buti iomu spadkoemtsyem svitu, dano nye zakonom, alye pravvednistyu viri. bo koli spadkoemtsi ti, khto z zakonu, to sporozhnila vira i znivyechilas' obitnitsya. bo zakon chinit' gniv; dye zh nyemae zakonu, nyemae i pyeryestupu. chyeryez tsye z viri, shchob bulo z milosti, shchob obitnitsya pyevna bula vsim nashchadkam, nye til'ki tomu, khto z zakonu, alye i tomu, khto z viri avraama, shcho otyets' usim nam, yak napisano: ottsyem bagat'okh narodiv ya postaviv tyebye, pyeryed bogom, yakomu vin viriv, yakii ozhivlyae myertvikh i klichye nyeisnuyuchye, yak zmitsnyuchye. vin proti nadii uviruvav u nadii, shcho stanye bat'kom bagat'okh narodiv, za skazanim: takye chislyennye budye nasinnya tvoe! i nye znyemig vin u viri, i nye vvazhav svogo tila za vzhye omyertvilye, buvshi maizhye storichnim, ni utrobi sarinoi za zmyertvilu, i nye mav sumniv v obitnitsyu bozhu chyeryez nyedovirstvo, alye zmitsnyusa v viri, i vidav slavu bogovi, i buv zovsim pyevnii, shcho vin mae silu i vikonati tye, shcho obit-syav. tomu i zalichyeno tsye iomu v pravvednist'. ta nye napisano za n'ogo odnogo, shcho zalichyeno iomu, a za nas, zalichit'sya i nam, shcho viruemo v togo, khto voskryesiv iz myertvikh isusa, navstryechua nashogo, shcho buv vidanii za nashi grikki, i voskryes dlya vipravdannya nashogo.

5

otozh, vipravdavshis' viroyu, maitye mir iz bogom chyeryez navstryechua nashogo isusa khrista, chyeryez yakogo mi viroyu odyerzhali dostup do tiei blagodat, shcho v nii stoimo, i khvalimos' nadiyu slavi bozhoi. i nye til'ki nyeyu, alye i khvalimosya v utiskakh, znayuchi, shcho utiski pri-nosyat' tyerpyelivist', a tyerpyelivist' dosvid, a dosvid nadiyu, a nadiya nye zasoromit', bo lyubov bozha vililasya v nashi syertsya svyatim dukhom, danim nam. bo khristos, koli mi buli shchye nyeduzhi, svoei pori pomyer za nyechyestivikh. bo navryad chi pomrye khto za pravvednika, shchye bo za dobrogo mozhye khto i vidvazhit'sya vmertyi. a bog dovodit' svoyu lyubov do nas tim, shcho khristos umer za nas, koli mi buli shchye

grishnikami. tozh tim bil'shye spasyemosya nim vid gnivu tyepper, koli krov'yu iogo mi vipravdani. bo koli mi, buvshi vorogami, primirilisy z bogom chyeryez smyert' sina iogo, to tim bil'shye, primirivshisya, spasyemosya zhittiyam iogo. i nye til'ki tsye, alye i khvalimos' v bozi chyeryez navstryechua nashogo isusa khrista, shcho chyeryez n'ogo odyerzhali mi tyepper primiryennya. tomu to, yak chyeryez odnogo cholovika vviishov do svitu grikkh, a grikkhom smyert', tak priishla i smyert' u vsikh lyudyei chyeryez tye, shcho vsi zgrishili. grikkh bo buv u sviti i do zakonu, alye grikkh nye stavitsya v provinu, koli nyemae zakonu. ta smyert' panuvala vid adama azh do moisyeya i nad timi, khto nye zgrishiv, podobno pyeryestupu adama, yakii e obraz maibutn'ogo. alye nye takii dar blagodat, yak pyeryestup. bo koli za pyeryestup odnogo pomyerlo bagato, to tim bil'sh blagodat' bozha i dar chyeryez blagodat' odniei lyudini, isusa khrista, shchyedro splivli na bagat'okh. i dar nye takii, yak tye, shcho stalos' vid odnogo, shcho zgrishiv; bo sud za odin progrikkh na osud, a dar blagodat na vipravdannya vid bagat'okh progrikkhiv. bo koli za pyeryestup odnogo smyert' panuvala chyeryez odnogo, to tim bil'shye ti, khto priimae ryasnotu blagodat i dar pravvednosti, zapanuyut' u zhitti chyeryez odnogo isusa khrista. os' tomu, yak chyeryez pyeryestup odnogo na vsikh lyudyei priishov osud, tak i chyeryez pravvednist' odnogo priishlo vipravdannya dlya zhittya na vsikh lyudyei. bo yak chyeryez nyeposlukh odnogo cholovika bagato-khto stali grishnimi, tak i chyeryez poslukh odnogo bagato-khto stanut' pravvednimi. zakon zhye priishov, shchob zbil'shivsy pyeryestup. a dye zbil'shivsy grikkh, tam zaryasnila blagodat', shchob, yak grikkh panuvav chyeryez smyert', tak samo i blagodat' zapanuvala chyeryez pravvednist' dlya zhittya vichnogo isusom khristom, navstryechuom nashim.

6

shcho zh skazhyemo? pozostanyemsy v grikkhu, shchob blagodat' primnozhylas'? zovsim ni! mi, shcho vmyerli dlya griikka, yak shchye budyemo zhiti v nim? chi vi nye znaetye, shcho mi vsi, khto khristivsy u khrista isusa, u smyert' iogo khristilisy? otozh, mi pokhovani z nim khryshchyennam u smyert', shchob, yak voskryes khristos iz myertvikh slavyu ottsya, tak shchob i mi stali khoditi v obnovlyenni zhittya. bo koli mi z'ednalisya podoboyu smyerti iogo, to z'ednaemos' i podoboyu voskryesyennya, znayuchi tye, shcho nash davnii cholovik rozp'yatii iz nim, shchob znishchilos' tilo grikkhovnye, shchob nye buti nam bil'shye

rabami grikha, bo khto vmyer, toi zvil'nivs' vid grikha! a koli mi pomyerli z khristom, to viruemo, shcho i zhiti z nim budyemo, znayuchi, shcho khristos, voskryesnuvshi z myertvikh, uzhye bil'sh nye vmirae, smyert' nad nim nye panue vzhye bil'shye! bo shcho vmyer vin, to odin raz umyer dlya grikha, a shcho zhivye, to dlya boga zhivye. tak samo zh i vi vvazhaiye syebye za myertvikh dlya grikha i za zhivikh dlya boga v khristi isusi, navstryechui nashim. tozh nyekhai nye panue grikh u smyertyel'nomu vashomu tili, shchob vam slukhatis' iogo pozhadlivostyei, i nye viddavaiye chlyeniv svoikh grikhovi za znaryaddya nyepavednosti, alye viddavaiye syebye bogovi, yak ozhilikh iz myertvikh, a chlyeni vashi bogovi za znaryaddya pravyednosti. bo khai grikh nye panue nad vami, vi bo nye pid zakonom, a pid blagodattyu. shcho zh? chi budyemo grishiti, bo mi nye pid zakonom, a pid blagodattyu? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho komu viddaetye syebye za rabiv na poslukh, to vi i rabi togo, kogo slukhaetyes', abo grikha na smyert', abo poslukhu na pravyednist'? tozh dyaka bogovi, shcho vi, buvshi rabami grikha, vid syertsya poslukhalis' togo rodu nauki, yakomu vi syebye viddali. a zvil'nivshisa vid grikha, stali rabami pravyednosti. govoryu ya po-lyuds'komu, chyeryez nyemich vashogo tila. bo yak vi viddavali buli chlyeni vashi za rabiv nyechistosti i byezzakonnnyu na byezzakonnnya, tak tyepyer viddaitye chlyeni vashi za rabiv pravyednosti na osvyachyennya. bo koli buli vi rabami grikha, to buli vil'ni vid pravyednosti. yakii zhye plid vi mali todi? taki ryechi, shcho nimi soromityes' tyepyer, bo kinyets' ikh to smyert'. a tyepyer, zvil'nivshisa vid grikha i stavshi rabami bogovi, maetye plid vash na osvyachyennya, a kinyets' zhittya vichnye. bo zaplata za grikh smyert', a dar bozhii vichnye zhittya v khristi isusi, navstryechui nashim!

7

chi vi nye znaetye, brattyu, bo govoryu tim, khto znae zakona, shcho zakon panue nad lyudinoyu, poki vona zhivye? bo zamizhnya zhinka, poki zhivye cholovik, priv'yazana do n'ogo zakonom; a koli pomrye cholovik, vona zvil'nyaet'sya vid zakonu cholovika. tomu to, poki zhivye cholovik, vona budye vvazhatisya pyeryelyubnitsyeyu, yakshcho stanye družhinoyu inshomu cholovikovi; koli zh cholovik pomrye, vona vil'na vid zakonu, i nye budye pyeryelyubnitsyeyu, yakshcho stanye za družhinu inshomu cholovikovi. tak, moi brattyu, i vi vmyerli dlya zakonu chyeryez tilo khristovye, shchob nalyezhati vam inshomu, voskryeslomu z myertvikh,

shchob prinositi plid bogovi. bo koli mi zhili za tilom, to pristrasti grikhovni, shcho pokhodyat' vid zakonu, diyali v nashikh chlyenakh, shchob prinositi plid smyerti. a tyepyer mi zvil'nilis' vid zakonu, umyershii dlya togo, chim buli zv'yazani, shchob sluzhiti nam obnovlyennam dukha, a nye staristy bukvi. shcho zh skazhyemo? chi zakon to grikh? zovsim ni! alye ya nye piznav grikha, yak til'ki chyeryez zakon, bo ya nye znay bi pozhadlivosti, koli b zakon nye nakazuvav: nye pozhada. alye grikh, uzyavshi privid vid zapovidi, zrobiv u myeni vsyaku pozhadlivist', bo byez zakonu grikh myertvii. a ya kolis' zhiv byez zakonu, alye, koli priishla zapovid', to grikh ozhiv, a ya vmyer; i stalasya myeni ta zapovid', shcho dlya zhittya, na smyert', bo grikh, uzyavshi prichinu vid zapovidi, zviv myenye, i nyeyu vmyertviv. tomu to zakon svyatii, i zapovid' svyata, i pravyedna, i dobra. tozh chi dobye stalo myeni smyertyu? zovsim ni! alye grikh, shchob stati grikhom, prinis myeni smyert' dobrom, shchob grikh stav mitsno grishnii chyeryez zapovid'. bo mi znaemo, shcho zakon dukhovnii, a ya tilysnii, prodanii pid grikh. bo shcho ya vikonuyu, nye rozumiyu; ya bo chinyu nye tye, shcho khochu, alye shcho nyenavidzhu, tye ya roblyu. a koli roblyu tye, chogo ya nye khochu, to zgodzhuyus' iz zakonom, shcho vin dobrii, a tomu vzhye nye ya tsye vikonuyu, alye grikh, shcho zhivye v myeni. znayu bo, shcho nye zhivye v myeni, tsyebto v tili moim, dobrye; bo bazhannya lyezhit' u myeni, alye shchob vikonati dobrye, togo nye znakhodzhu. bo nye roblyu ya dobrogo, shcho khochu, alye zlye, chogo nye khochu, tsye chinyu. koli zh ya roblyu tye, chogo nye khochu, to vzhye nye ya tsye vikonuyu, alye grikh, shcho zhivye v myeni. tozh znakhodzhu zakona, koli khochu robiti dobro, shcho zlo lyezhit' u myeni. bo mayu zadovolyennya v zakoni bozhomu za vnutrishnim cholovikom, ta bachu inshii zakon u chlyenakh svoikh, shcho voyue proti zakonu mogo rozumu, i polonit' myenye zakonom grikhovnim, shcho znakhodit'sya v chlyenakh moikh. nyeshchasna ya lyudina! khto myenye vizvolit' vid tila tsiei smyerti? dyakuyu bogovi chyeryez isusa khrista, navstryechua nashogo. tomu to ya sam sluzhu rozumom zakonovi bozhomu, alye tilom zakonu grikhovnomu...

8

tozh nyemae tyepyer zhadnogo osudu tim, khto khodit' u khristi isusi nye za tilom, a za dukhom, bo zakon dukha zhittya v khristi isusi vizvoliv myenye vid zakonu grikha i smyerti. bo shcho bulo nyemozhliye dlya zakonu, u chomu buv vin byezsilii tilom,

bog poslav sina svogo v podobi grikhovno go tila, i za grikh osudiv grikh u tili, shchob vikonalos' vipravdannya zakonu na nas, shcho khodimo nye za tilom, a za dukhom. bo ti, khto khodit' za tilom, dumayut' pro tilyesnye, a khto za dukhom pro dukhovnye. bo dumka tilyesna to smyert', a dumka dukhovna zhittya ta mir, dumka bo tilyesna vorozhnyeha na boga, bo nye korit'sya zakonovi bozhomu, ta i nye mozhye. i ti, khto khodit' za tilom, nye mozhut' dogoditi bogovi. a vi nye v tili, alye v dusi, bo dukh bozhii zhivye v vas. a koli khto nye mae khristovogo dukha, toi nye iogo. a koli khristos u vas, to khoch tilo myertvye chyeryez grikh, alye dukh zhivii chyeryez pravvednist'. a koli zhivye v vas dukh togo, khto voskryesiv isusa za myertvikh, to toi, khto pidnyav khrista za myertvikh, ozhivit' i smyertyel'ni tila vashi chyeryez svogo dukha, shcho zhivye v vas. tomu to, brattya, mi nye borzhniki tila, shchob zhiti za tilom; bo koli zhivyyete za tilom, to maetye vmyerti, a koli dukhom umyertvlyayete tilyesni vchinki, to budyete zhiti. bo vsi, khto vodit'sya dukhom bozhim, voni sini bozhi; bo nye vzyali vi dukha nyevoli znov na strakh, alye vzyali vi dukha sinivstva, shcho chyeryez n'ogo klichyemo: avva, otchye! sam tsyei dukh svidchit' razom iz dukhom nashim, shcho mi diti bozhi. a koli diti, to i spadkoemtsi, spadkoemtsi zh bozhi, a spivspadkoemtsi khristovi, koli til'ki razom iz nim mi tyerpimo, shchob razom iz nim i proslavitsi'. bo ya dumayu, shcho strazhdannya tyepyerishn'ogo chasu nichogo nye varti suproti tiei slavi, shcho mae z'yavitsya v nas. bo chyekannya stvorinnya ochikue z'yavlyennya siniv bozhikh, bo stvorinnya pokorilos' marnoti nye dobrovil'no, alye chyeryez togo, khto skoriv iogo, v nadii, shcho i samye stvorinnya vizvolit'sya vid nyevoli tlinnya na volyu slavi siniv bozhikh. bo znaemo, shcho vsye stvorinnya razom zidkhae i razom muchit'sya azh dosi. alye nye til'ki vono, alye i mi sami, mayuchi zachatok dukha, i mi sami v sobi zidkhaemo, ochikuyuchi sinivsta, vidkupyennya nashogo tila. nadiyeu bo mi spaslisya. nadiya zh, koli bachit', nye e nadiya, bo khto shcho bachit', chomu b togo i nadiyavsya? a koli spodivaemos', chogo nye bachimo, to ochikuemo togo z tyerpyelivisty. tak samo zh i dukh dopomagaе nam u nashikh nyemochakh; bo mi nye znaemo, pro shcho maemo molitis', yak nalyezhit', alye sam dukh zastupaet'sya za nas nyevimovnimi zidkhannyami. a toi, khto doslidzhue syertsya, znae, yaka dumka dukha, bo z voli bozhoi zastupaet'sya za syatikh. i znaemo, shcho tim, khto lyubit' boga, khto poklikanii iogo postanovoyu, usye dopomagaе na dobrye. bo kogo vin pyeryedbachiv,

tikh i priznachiv, shchob buli podobni do obrazu sina iogo, shchob vin buv pyervoridnim pomizh bagat'ma bratami. a kogo vin priznachiv, tikh i poklikav, a kogo poklikav, tikh i vipravdav, a kogo vipravdav, tikh i proslaviv. shcho zh skazhyem na tsye? koli za nas bog, to khto proti nas? toi zhye, khto sina svogo nye pozhaliv, alye vidav iogo za vsikh nas, yak zhye nye dav bi vin nam iz nim i vs'ogo? khto oskarzhuvati budyе bozhikh vibrantsiv? bog toi, shcho vipravdue. khto zh toi, shcho zasudzhue? khristos isus e toi, shcho vmyer, nadto i voskryes, vin pravoruch boga, i vin i zastupaet'sya za nas. khto nas rozluchit' vid lyubovi khristovoi? chi nyedolya, chi utisk, chi pyeryesliduvannya, chi golod, chi nagota, chi nyebyezpyeka, chi myech? yak napisano: za tyebye nas tsilii dyen' umyertvlyayut', nas uvazhayut' za ovyyets', priryechyeniikh na zakolyennya. alye v ts'omu vs'omu mi pyeryemagaemo tim, khto nas polyubiv. bo ya pyeryesvidchivsia, shcho ni smyert', ni zhittya, ni angoli, ni vladi, ni tyepyerishne, ni maibutne, ni sili, ni vishina, ni glibina, ani inshye yakye stvorinnya nye zmozhye vdluchiti nas vid lyubovi bozhoi, yaka v khristi isusi, navstryechui nashim!

9

kazhu pravdu v khristi, nye obmanyuyu, yak svidchit' myeni moe sumlinnya chyeryez dukha svyatogo, shcho mayu vyeliku skorbotu i nyevpinnu muku dlya syertsya svogo! bo ya bazhav bi sam buti vdluchenyii vid khrista zamist' brativ moikh, ridnikh myeni tilom; voni izrail'tyani, shcho im nalyezhit' sinivstvo, i slava, i zapoviti, i zakonodavstvo, i bogosluzhba, i obitnitsi, shcho ikhni i ottsi, i vid nikh zhye tilom khristos, shcho vin nad usima bog, blagoslovynnii, naviki, amin'. nye tak, shchob slovo bozhye nye zbulosya. bo nye vsi ti izrail'tyani, khto vid izrailya, i nye vsi diti avraamovi, khto vid nasinnya iogo, alye: v isaku budyе nasinnya tobi. tseybo, nye tilyesni diti to diti bozhi, alye diti obitnitsi priznayut'sya za nasinnya. a slovo obitnitsi takye: na toi chas priidu, i budyе sin u sari. i nye til'ki tsye, alye i ryevyeka zachala dityei vid odnogo lozha ottsya nashogo isaka, bo koli voni shchye nye narodilis', i nichogo dobrogo chi zlogo nye vchinili, shchob pozostalas' postanova bozha u vibranni nye vid uchinkiv, alye vid togo, khto klichye, skazano ii: bil'shii sluzhitimye myenshomu, yak i napisano: polyubiv ya yakova, a isava znyenavidiv. shcho zh skazhyemo? mozhye v boga nyepravda? zovsim ni! bo vin kazhye moysyeevi: pomiluyu, kogo khochu pomiluvati, i zmilosyerdzhusya, nad kim khochu zmilosyerditis'. otozh, nye zalyezhit' tsye ni

vid togo, khto khochye, ni vid togo, khto bizhit', alye vid boga, shcho milue. bo pisan-nya govorit' faraonovi: vlasnye na tye ya postaviv tyebye, shchob na tobi pokazati svoe silu, i shchob zvistilos' po tsilii zyeimli moye imyennya. otozh, kogo khochye vin milue, i kogo khochye ozhorstochue. a ti skazhyesh myeni: chogo zh ishchye vin doko-ryae, bo khto mozhye protivitis' voli iogo? otzhye, khto ti, cholovichye, shcho ti spy-eryechaeshya z bogom? chi skazhye tvorivo tvortsyevi: poshcho ti zrobiv myenye tak? chi ganchar nye mae vladi nad glinoyu, sh-cho iz togo samogo misiva zrobiti odnu po-sudinu na chyst', a odnu na nyechest'? tozh bog, bazhayuchi pokazati gniv i viyav-iti mogutnist' svoyu, shchadiv iz vyelikim tyerpinnay posudini gnivu, shcho gotovi buli na pogibil', i shchob viyaviti bagatstvo slavi svoei na posudinakh milosyerdya, sh-cho ikh prigotuvav na slavu, na nas, shcho ikh i poklikav nye til'ki vid yudyeiv, alye i vid pogan. yak i v osii vin govorit': nazvu svoim narodom nye lyudyei moikh, i nye ulyublyeno ulyublyenoyu, i na mistsi, dye skazano im: vi nye mii narod, tam nazvani budut' sinami boga zhivogo! a isaya vzi-vae pro izrailya: koli b chislo siniv izrailye-vikh bulo, yak mors'kii pisok, to til'ki os-tanak spasyet'sya, bo virok zakinchyenii ta skorochyenii uchinit' navstryechu' na zyeimli! i yak isaya vishchuvav: koli b navstryechu' savaot nye lishiv nam nasinnya, to mi stali b, yak sodom, i podobni buli b do gomorri! shcho zh skazhyemo? shcho pogani, yaki nye shukali pravyednosti, dosyagli pravyednosti, tiei pravyednosti, shcho vid viri, a izrail', sh-cho shukav zakona pravyednosti, nye dosyag zakonu pravyednosti. chomu? bo shukali nye z viri, alye yakbi z uchinkiv zakonu; voni bo spitknulis' ob kamin' spotikannya, yak napisano: os' ya kladu na sioni kamin' spotikannya ta skyelyu spokusi, i kozhyen, khto virue v n'ogo, nye posoromit'sya!

10

brattya, bazhannya mogo syertsya i molitva do boga za izrailya na spasinnya. bo ya svidchu im, shcho voni mayut' ryevnist' pro boga, alye nye za rozumom. voni bo, nye rozumiyuchi pravyednosti bozhoi, i silkuyuchis' postaviti vlasnu pravyednist', nye pokorilis' pravyednosti bozhii. bo kinyets' zakonu khristos na pravyednist' kozhnomu, khto virue. moiseyi bo pishye pro pravyednist', shcho vid zakonu, shcho lyud-ina, yaka iogo vikonue, budye nim zhiti. a pro pravyednist', shcho vid viri, govorit' tak: nye kazhi v svoim syerts: khto viidye na nyebo? tsyebto zyvesti dodolu khrista, abo: khto ziidye v byezodnyu? tsyebto vivyesti z myertvikhkhrista. alye shcho kazhye

shchye? bliz'ko tyebye slovo, v ustakh tvoikh i v syerts tvoim, tsyebto slovo viri, shcho iogo propoviduemo. bo koli ti ustami svoimi viznavatimyesh isusa za navstryechua, i budyesh viruvati v svoim syerts, shcho bog voskryesiv iogo z myertvikh, to spasyeshsya, bo syertsyem viruemo dlya pravyednosti, a ustami ispoviduemo dlya spasinnya. kazhye bo pisannya: kozhyen, khto virue v n'ogo, nye budye zasoromlyenii. bo nyema riznitsi pomizh yudyeem ta gyellyenom, bo toi zhye navstryechu' e navstryechuom usikh, bagatii dlya vsikh, khto kliche iogo. bo kozhyen, khto pokliche navstryechune im'ya, budye spasyenii. alye yak poklichut' togo, v kogo nye vvirusali? a yak uvirusut' u togo, shcho pro n'ogo nye chuli? a yak pochuyut' byez propovidnika? i yak budut' propoviduvati, koli nye budut' poslani? yak napisano: yaki garni nogi blagovisnikiv miru, blagovisnikiv dobra. alye nye vsi poslulkhalis' evangylii. bo isaya kazhye: navstryechui, khto poviriv tomu, shcho pochuv buv vid nas? tozh vira vid slukhannya, a slukhannya chyeryez slovo khristovye. ta kazhu: chi nye chuli voni? otozh: po vsii zyeimli ikhnii golos pishov, i ikhni slova v kintsi svitu! alye kazhu: chi izrail' nye znau? pyershii moiseyi govorit': ya viklichu zazdris't' u vas nyenarodom, roz-drazhnyu vas nyerozumnni narodom. a isaya smilivo govorit': znaishli myenye ti, khto myenye nye shukav, vidkrivsya ya tim, khto nye pitavsya pro myenye! a pro izrailya kazhye: ya ruki svoi tsilii dyen' prostyagav do lyudyei nyelukhnyanikh i supyeryech-nikh!

11

otozh ya pitayu: chi zh bog vidkinuv nar-oda svogo? zovsim ni! bo i ya izrail'tyanin, iz nasinnya avraamovogo, vyeniyaminovogo plyemyeni. nye vidkinuv bog naroda svogo, shcho iogo pyershye znau. chi vi nye znaetye, shcho govorit' pisannya, dye pro illyu, yak vin skarzhit'sya bogovi na izrailya, kazhuchi: navstryechui, voni povbivali prorokiv tvoikh, i tvoi zhyertivniki poruinuvali, i lishivsya ya sam, i shukayut' moei dushi. ta shcho kazhye iomu bozha vidpovid': ya dlya syebye zostaviv sim tisyach muzha, shcho pyeryed vaalom kolin nye skhilili. takozh i tyepy-erishn'ogo chasu zalishivsya ostanok za vi-borom blagodati. a koli za blagodattyu, to nye z uchinkiv, inakshye blagodat' nye bula b blagodattyu. a koli z uchinkiv, to tsye bil'shye nye blagodat', inakshye vchinok nye e vzhye vchinok. shcho zh? chogo izrail' shukae, togo nye odyerzhav, ta odyerzhali vibrani, a ostanni zatvyerdili, yak napisano: bog dav im dukha zasipannya, ochi, shchob nye bachili, i vukha, shchob nye chuli, azh do s'ogodnishn'ogo dnya. a david kazhye:

nyekhai stanyet'sya stil ikhnii za sitku i za pastku, i na spokusu, ta im na zaplatu; nyekhai potyemniyut' ikhni ochi, shchob nye bachili, khai nazavzhdi zignyet'sya khrye-byet ikhnii! tozh pitayu: chi zh spitknulis' voni, shchob upasti? zovsim ni! alye z ikhn'ogo zanyepadu spasinnya poganam, shchob viklikati zazdris't u nikh. a koli ikhnii zanyepad bagatstvo dlya svitu, a ikhne upokoryennya bagatstvo poganam, skil'ki zh bil'sh povnota ikhnya? kazhu bo ya vam, poganam: chyeryez tye, shcho ya apostol poganiv, ya khvalyu svoyu sluzhbu, mozhye yak viklichu zazdris't u svoikh za tilom, i spasu dyekogo z nikh. koli zh vidkinyennya ikh to primiryennya svitu, to shcho ikhne priinyattya, yak nye zhittya z my-ertvikh? a koli svyatii pyervistok, to i tisto svyatyte; a koli svyatii korin', to i vittya svyatyte. koli zh dyeyaki z galuzok vidlomilisy, a ti, buvshi dikye olivnye dyeryevo, prishchyepivsy, mizh nikh i stav spil'nikom tovshchu olivnogo koryenya, to nye vikhvalyaistrya pyeryed galuzkami; a koli vikhvalyaeshy, to znai, shcho nye ti nosish koryenya, alye korin' tyebye. otzhye skazhyesh: galuzki vidlomilisy, shchob ya prishchyepivsy, dobre. voni vidlomilis' nyevirstvom, a ti trimaeshy, viroyu; nye vyelichaisy, alye biisya. bo koli bog prirod-nikh galuzok nye pozhaluvav, to vin i tye-bye nye pozhalue! otzhye, bach dobrist' i suvorist' bozhu, na vidpalikh suvorist', a na tyebye dobrist' bozha, koli pyeryebudyesh u dobrosti, koli zh ni, to i ti budyesh vidty-atii. ta i voni, koli nye zozanut'sya v nye-irstvi, prishchyeplyat'sya, bo mae bog silu ikh znov prishchyepiti. bo koli ti vidty-atii z olivki, diko'i z prirodi, i proti prirodi zashchyeplyeni do dobro'i olivki, to skil'ki zh bil'shye ti, shcho prirodni, prishchyeplyat'sya do svoei vlasnoi olivki? bo nye khochu ya, bratty, shchob vi nye znali tsiei taemnitsi, shchob nye buli vi visoko'i dumki pro syebye, shcho zhorstokist' stalas' izrai-lyevi pochasti, azh poki nye vviidye povnye chislo pogan, i tak uvyes' izrail' spasyet'sya, yak napisano: priidye z sionu spasytel', i vidvyernye byezbozhnist' vid yakova, i tsye zapovit im vid myenye, koli vidiimu grikki ikhni! tozh voni za evangyeliyu vorogi radi vas, a za viborom ulyublyeni radi ottsiv. bo dari i poklikannya bozhi nyevidminni. bo yak i vi buli kolis' nyesluchnyani bogovi, a tyepper pomiluvani chyeryez ikhnii nyeposlukh, tak i voni tyepper sprotivilis' dlya pomiluvannya vas, shchob i sami buli pomiluvani. bo zamknuv bog usikh u nyeposlukh, shchob pomiluvati vsikh. o glibino bagatstva, i pryemudrosti, i znannya bozhogo! yaki nyedovidomi prisudi iogo, i nyedoslidzhyni dorogi iogo! bo khto rozum navstryechunii piznav? abo khto buv do-

radnik iomu? abo khto davnish iomu dav, i iomu budye viddano? bo vsye z n'ogo, chyeryez n'ogo i dlya n'ogo! iomu slava naviki. amin'.

12

tozh blagayu vas, bratty, chyeryez bozhye milosyerdya, poviddavaiyte vashi tila na zhyertvu zhivu, svyatu, priemnu bogovi, yak rozumnu sluzhbu vashu, i nye stosuit-yes' do viku ts'ogo, alye pyeryeminit'sya vidnovoyu vashogo rozumu, shchob piz-nati vam, shcho to e volya bozha, dobro, priemnist' ta doskonalist'. chyeryez danu myeni blagodat' kazhu kozhnomu z vas nye dumati pro syebye bil'sh, nizh nalyezhit' dumati, alye dumati skromno, u miru viri, yak kozhnomu bog nadiliv. bo yak v odnim tili maemo bagato chlyeniv, a vsi chlyeni mayut' nye odnakove diyannya, tak bagato nas e odnye tilo v khristi, a zosibna mi odin odnomu chlyeni. i mi maemo rizni dari, zgidno z blagodatyu, danoyu nam: koli prorotstvo to vikonu iogo v miru viri, a koli sluzhinnya bud' na sluzhinnya, koli vchityel' na navchannya, koli vtishityel' na potishannya, khto podae u prostoti, khto golovue to z pil'nisty, khto milosyerdstvue to z privitnistyu! lyubov nyekhai budyemyelitsyemirna; nyenavid'tye zlo ta tulit'sya do dobrogo! lyubit' odin odnogo bratn'oyu lyubov'yu; vipyeryedzhaitye odin odnogo poshanoyu! u ryevnosti nye linuityesya, dukhom palaitye, sluzhit' navstryechuyevi, tishytes' nadieyu, utiski tyerpit', pyeryebu-vaiyte v molitvi, byerit' udil u potryebakh svyatikh, bud'tye gostinni do chuzhintsiv! blagoslovlyaitye tikh, khto vas pyeryeslidue; blagoslovlyaitye, a nye proklinaiyte! tishytesya z timi, khto tishit'sya, i plachyte z otimi, khto plachye! dumaiyte mizh soboyu odnakovo; nye vyelichaiytesya, alye nasliduitye slukhnyanikh; nye vvazhaiyte za mudrikh syebye! nye platit' nikomu zlom za zlo, dbaiyte pro dobre pyeryed usima lyud'mi! koli mozhlivo, yakshcho tsye zalyezhit' vid vas, zhivit' u miri zo vsima lyud'mi! nye mstit'sya sami, ulyublyeni, alye daiyte mistsye gnivu bozhomu, bo napisano: myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, govorit' navstryechu'. otzhye, yak tvii vorog golodnii, nagodui iogo; yak vin pragnye, napii iogo, bo, roblyachi tsye, ti zgortaesh rozpalenye vugillya iomu na golovu. nye bud' pyeryemozhyenii zlom, alye pyeryemagai zo dobrom!

13

nyekhai kozhna lyudina korit'sya vishchii vladi, bo nyemae vladi, yak nye vid boga, i

vlati isnuyuchi vstanovlyeni vid boga. tomu toi, khto protivit'sya vlati, protivit'sya bozhii postanovi; a ti, khto protivit'sya, sami viz'mut' osud na syebye. bo volodari postrakh nye na dobri dila, a na zli. khochyesh nye boyatisya vlati? robi dobro, i matimyesh pokhvalu vid nyei, bo volodard bozhii sluga, tobi na dobro. a yak chinish ti zlye, to bliisya, bo nyedarmo vin nosit' myechka, vin bo bozhii sluga, myesnik u gnivi zlochintseyevi! tomu tryeba koritisya nye til'ki radi strakhu kari, alye i radi sumlinnya. chyeryez tsye vi i podatki daetye, bo voni sluzhityeli bozhi, samey tim zavzhd zainyati. tozh viddaitye nalyezhnye usim: komu podatok podatok, komu mito mito, komu strakh strakh, komu chyst' chyst'. nye bud'tye vinni nikomu nichogo, krim togo, shchob lyubiti odin odnogo. bo khto inshogo lyubit', toi vikonav zakona. bo zapovidi: nye chini pyeryelyubu, nye vbivai, nye kradi, nye svidki nyeppravdivo, nye pozhadai i yakii inshi, voni mistyat'sya vsi v ts'omu slovi: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye! lyubov nye chinit' zla blizhn'omu, tozh lyubov vikonannya zakonu. i tsye tomu, shcho znaetye chas, shcho pora nam uzhye probuditis' vid snu. bo tyeper spasinnya blizhchye do nas, anizh todi, koli mi vviruvali. nich minula, a dyen' nablizivsyia, tozh vidkin'mo vchinki tyemryavi i zodyagnimos' u zbroyu svitla. yak udyen', postupaimo dobrochyesno, nye v gul'ni ta p'yanstvi, nye v pyeryelyubi ta rozpusti, nye v svarni ta zazdroshchakh, alye zodyagnit'sya navstryechuom isusom khristom, a dogodzhynnya tilu nye obyertaitye na pozhadlivist'!

14

slabogo v viri priimaitye, alye nye dlya supyeryechok pro poglyadi. odin bo virue, shcho mozhna isti vsye, a nyemichnii spozhivae yarinu. khto ist', nyekhai nye pogordzhue tim, khto nye ist'. a khto nye ist', nyekhai nye osudzhue togo, khto ist', bog bo priinyav iogo. ti khto takii, shcho sudish chuzhogo raba? vin dlya pana svogo stoit' abo padae; alye vin ustoit', bo mae bog silu postaviti iogo. odin viriznyue dyen' vid dnya, inshii zhye pro kozhyen dyen' sudit' odnakovo. nyekhai kozhyen za vlasnoy dumkoy trimaet'sya svogo pyeryekonnannya. khto vvazhae na dyen', dlya navstryechua vvazhae, a khto nye vvazhae na dyen', dlya navstryechua nye vvazhae. khto ist', dlya navstryechua ist', bo dyakue bogovi. a khto nye ist', dlya navstryechua nye ist', i dyakue bogovi. bo nikhto z nas nye zhiye sam dlya syebye, i nye vmirae nikhto sam dlya syebye. bo koli zhiviyemo dlya navstryechua zhiviyemo, i koli vmi-

raemo dlya navstryechua vmiraemo. i chi zhiviyemo, chi vmiraemo mi navstryechuni! bo khristos na tye i umyer, i ozhiv, shchob panuvati i nad myertvimi, i nad zhivimi. a ti nashcho osudzhuesh brata svogo? chi chogo ti pogordzhuesh bratom svoim? bo vsi stanyemo pyeryed sudnim pryestolom bozhim. bo napisano: ya zhivu, kazhye navstryechu', i skhilit'sya kozhnye kolino pyeryedo mnoyu, i viznae boga kozhyen yazik! tomu kozhyen iz nas sam za syebye dast' vidpovid' bogovi. otozh, nye budyemo bil'shye osudzhuvati odin odnogo, alye krashchye sudit' pro tye, shchob nye davati bratovi spotikannya ta pokusi. ya znayu, i pyeryesvidchyenii u navstryechui isusi, shcho nyema nichogo nyechistogo v samomu sobi; til'ki koli khto vvazhae shcho za nyechistye, tomu vono nyechistye. koli zh chyeryez pozhivu sumue tvii brat, to vzhye nye za lyubov'yu povodishsyia ti, nye gubi svoeyu pozhivoyu togo, za kogo khristos buy umyer. nyekhai vashye dobre nye znyevazhaet'sya. bo tsarstvo bozhye nye pozhiva i pitvo, alye prayedenist', i mir, i radist' u dusi syavtim. khto tsim sluzhit' khristovi, toi bogovi milii i shanovanii pomizh lyud'mi. otozh, pil'nuimo pro mir, ta pro tye, shcho na zbuduvannya odin odnogo! nye ruinui dila bozhogo radi pozhivi, usye bo chistye, alye zlye lyudini, shcho ist' na spotikannya. do brye nye isti m'yasa, ani piti vina, ani robiti takogo, vid chogo brat tvii girshit'sya, abo spokushuet'sya, abo slabnye. ti maesh viru? mai ii sam pro syebye pyeryed bogom. blazhyennii toi, khto nye osudzhue samogo syebye za tye, pro shcho viprobovuets'ya! a khto mae sumniv, koli ist', budye osudzhynenii, bo nye robit' iz viri, a shcho nye vid viri, tye grikh.

15

mi, sil'ni, povinni nyesti slabosti byezsilikh, a nye sobi dogodzhati. kozhyen iz nas nyekhai dogodzhae blizhn'omu na dobro dlya zbuduvannya. bo i khristos nye sobi dogodzhav, alye yak napisano: znyevagi tikh, khto tyebye znyevazhae, upali na myenye. a vsye, shcho davnishye napisanye, napisanye nam na nauku, shchob tyerpinnym i potikhoyu z pisannya mi mali nadiyu. a bog tyerpyelivosti i potikhi nyekhai dast' vam buti odnodumnymi mizh soboyu za khristom isusom, shchob vi odnodushno, odnimi ustami slavili boga i ottsya navstryechua nashogo isusa khrista. priimaitye tomu odin odnogo, yak i khristos priinyav nas do bozhoi slavi. kazhu zh, shcho khristos dlya obrizannikh stav za sluzhku radi bozhoi pravdi, shchob ottsyam potvyerditi obitnitsi, a dlya pogan shchob slavili boga za milosyerdya, yak napisano: tomu ya khval-

itimu tyebye, navstryechui, syeryed pogan, i im'ya tvoe budu vispivuvati! i shchye kazhye: tishytes', pogan, z narodom iogo! i shchye: khvalit', usi pogan, navstryechua, vislavlyaitye iogo, usi lyudi! i shchye kazhye isaya: budye korin' essayeiv, shcho postanye, shchob panuvati nad poganami, pogan na n'ogo nadiyatis' budut'! bog zhye nadii nyekhai vas napovnit' usyakoyu radisty i mirom u viri, shchob vi zbagatilis' nadiyeu, siloyu dukha svyatogo! i ya pro vas sam pyeryesvidchyenii, brattya moi, shcho i sami vi povni dobrosti, napovnyeni vsyakim znan-nyam, i mozhyetye i odin odnogo navchati. a pisav ya vam pochasti trokhi smilishye, yakbi vam nagaduyuchi blagodattyu, shcho dana myeni vid boga, shchob buv ya slugoyu khrista isusa mizh poganami, i vikonu-vav svyatu sluzhbu evangeliu bozhoi, shchob prinoshyennya pogan stalo priemnye i osvyachyenne dukhom svyatim. tozh mayu ya chim pokhvalitis' u khristi isusi, shchodo bozhikh ryecheyi, bo nye smiyu kazati togo, chogo nye zrobiv chyeryez myenye khristos na poslukk pogan, slovom i chinom, siloyu oznak i chudyes, siloyu dukha bozhogo, tak shcho ya poshiriv evangeliyu khristovu vid erusalimu i okolits' azh do illirika. pri tomu pil'nuvav ya zvishchati evangeliyu nye tam, dye khristovye im'ya bulo znanye, shchob nye buduvati na os-novi chuzhii, alye yak napisano: komu nye zvishchalos' pro n'ogo, pobachat', i ti, khto nye chuv, zrozumiut'! tomu chasto ya mav pyeryeshkodi, shchob pributi do vas. a tyepyer, nye mayuchi bil'shye mistsya v krainakh otsikh, alye z davnikh lit mavshi bazhannya pributi do vas, koli til'ki pidu do yespanii, pribudu do vas. bo mayu nadiyu, yak budu prokhoditi, pobachiti vas, i shcho vi provyedyetye myenye tudi, koli py-ershye pochasti matimu ya zadovolynenna z vami pobuti. a tyepyer ya idu do erusal-imu posluzhiti svyatim, bo makedoniya i akhaya viznali za dobre podati dneyaku pomich nyzamozhnim svyatim, shcho v erusalimi zhivut'. bo viznali za dobre, ta i borzhniki voni ikhni. bo koli pogan stali spil'nikami v ikh dukhovnim, to povinni i u tilyesnim posluzhiti im. yak tsye dokinchu ta dostachu im plid tsyei, todi chyeryez vashye misto ya pidu do yespanii. i znayu, shcho koli priidu do vas, to priidu v povnoti khristovogo blagoslovyennya. blagayu zh vas, brattya, navstryechuom nashim isusom khristom i lyubov'yu dukha, pomagaitye myeni v molitvakh za myenye do boga, shchob myeni vizvolitisya vid nyeslukhnyanikh v yudyei, i shchob sluzhba moya v erusalimi bula priemna svyatim, shchob iz voli bozhoi z radisty priiti do vas i vidpochiti z vami! a bog miru nyekhai budye zo vsima vami. amin'.

poruchayu zh vam syestru nashu fivu, sluzhyebnitsyu tsyerkvi v kyenkhryeyakh, shchob vi priinyali ii v navstryechui, yak lychit' svyatim, i dopomagaitye ii, u yakii ryechi budye vona chogo potryebuvati vid vas, bo i vona opikunka bula bagat'om i samomu myeni. vitaitye priskillu i ak-ilu, spivrobotnikiv moikh u khristi isusi, shcho golovi svoi za dushu moyu klali, yakim nye ya sam dyakuyu, alye i usi tsyerkvi z pogan, i ikhnyu domashnyu tsyerkvu. vitaitye ulyublyenogo mogo yepenyeta, vin pyervistok akhai dlya khrista. vitaitye mariyu, shcho napratsyuvалasya bagato dlya vas. vitaitye andronika i yuniya, rodichiv moikh i spivv'yazniv moikh, shcho slavni voni mizh apostolami, shcho i u khristi buli pyershye myenye. vitaitye ampliya, mogo ulyublyenogo v navstryechui. vitaitye urbana, spivrobotnika nashogo v khristi, i ulyublyenogo mogo stakhiya. vitaitye apyellyesa, viprobuvanogo v khristi. vitaitye aristovulovikh. vitaitye mogo rodicha irodiona. vitaitye narkisovikh, shcho v navstryechui. vitaitye trifyenu i trifosu, shcho pratsyuyut' u navstryechui. vitaitye ulyublyenu pyersidu, shcho bagato poprat-syuvала v navstryechui. vitaitye vibra-nogo v navstryechui rufa, i matir iogo ta moyu. vitaitye asinkrita, flyegonta, erma, patrova, ermiya i brativ, shcho z nimi. vitaitye filologa ta yuliyu, niryeya i syestru iogo, i olimpiyana, i vsikh svyatikh, shcho z nimi. vitaitye odin odnogo svya-tim potsilunkom. vitayut' vas usi tsyerkvi khristovi! blagayu zh vas, brattya, shchob vi ostryegalisya tikh, khto chinit' rozdi-lyennya i zgirshyennya proti nauki, yakoi vi navchilisya, i unikaitye ikh, bo taki nye sluzhat' navstryechuyevi nashomu isusu khristu, alye vlasnomu chyeryevu; voni do-brimi ta garnimi slovami zvodyat' syertsya prostodusnikh. vasha zh slukhnyanist' di-ishla do vsikh. i ya tishus' za vas, alye khochu, shchob buli vi mudri v dobromu, a prosti v zlomu. a bog miru potopchye nyz-abarom satanu pid vashi nogi. blagodat' navstryechua nashogo isusa khrista nyekhai budye z vami! amin'. vitae vas mii spivro-bitnik timofii, i lukii, i yason, i sosipatr, moi rodichi. vitayu vas u navstryechui i ya, ty-ertii, shcho ts'ogo lista napisav. vitae vas gai, gostinnii dlya myenye i tsiloi tsyerkvi. vitae vas mis'kii domoryadnik yerast i brat kvart. blagodat' navstryechua nashogo is-usa khrista nyekhai budye zo vsima vami! amin'. a tomu, khto mozhye postaviti vas mis'no zgidno z moeyu evangeliyu i propoviddyu isusa khrista, za ob'yavlyen-nyam taemnitsi, shcho vid vichnikh cha-siv bula zamovchana, a tyepyer viyavlyena,

i chyeryez prorots'ki pisannya, z nakazu
vichnogo boga, na poslukh viri po vsikh
narodakh provishchyena, edinomu mudromu
bogovi, chyeryez isusa khrista, slava naviki!
amin'.

pavlo, volyeyu bozhoyu poklikanii za apostola isusa khrista, i brat sostyen, bozhii tsyerkvi, shcho v korinti, posvyachyenim u khristi isusi, poklikanim svyatom, zo vsima, shcho na vsyakomu misti priklkayut' im'ya navstryechua nashogo isusa khrista, ikhn'ogo i nashogo, blagodat' vam i mir vid boga ottsya nashogo i navstryechua isusa khrista! ya zavzhdì dyakuyu moemu bogovi za vas, chyeryez bozhu blagodat', shcho bula vam dana v khristi isusi, bo vi vsim zbagatilisya v n'omu, slovom usyakim i vsyakim znanniam, bo svidotstvo khristove mizh vami utvyerdilos', tak shcho nye maetye nyedostachi v zhadnim dari blagodati vi, shcho ochikuetye z'yavlyennya navstryechua nashogo isusa khrista. vin vas utvyerdit' do kintsya nyepovinnimi buti dnya navstryechua nashogo isusa khrista! virnii bog, shcho vi chyeryez n'ogo poklikani do spil'noti sina iogo isusa khrista, navstryechua nashogo. tozh blagayu vas, brattya, im'yam navstryechua nashogo isusa khrista, shchob vi vsi govorili tye samye, i shchob nye bulo pomizh vami podilyennya, alye shchob buli vi poednani v odnim rozuminni ta v dumtsi odnii! bo stalo vidomo myeni pro vas, moi brattya, vid khloinikh, shcho mizh vami supyeryechki. a kazhu ya pro tye, shcho z vas kozhyen govorit': ya zh pavliv, a ya apolloviv, a ya kifin, a ya khristiv. chi zh khristos podilivsya? chi zh pavlo buv rozp'yatii za vas? chi v pavlovye im'ya vi khristilis'? dyakuyu bogovi, shcho ya ani odnogo z vas nye khristiv, okrim krispa ta gaya, shchob nikhto nye skazav, nibi ya okhristiv buv u imyennya svoe. okhristiv zhye buv ya i dim styepaniv; bil'sh nye znayu, chi khristiv kogo inshogo ya. bo khristos nye poslav myenye, shchob khristiti, a zvischati evangeliyu, i to nye v mudrosti slova, shchob byezsilim nye stav khryest khrista. bozh slovo pro khryesta tim, shcho ginut', to glupota, a dlya nas, shcho spasaemos', sila bozha! bo napisano: ya pogublyu mudrist' pryemudrikh, a rozum rozzumnikh vidkinu! dye mudrii? dye knizhnik? dye dosliduvach viku ts'ogo? khiba bog mudrist' svitu ts'ogo nye zminiv na glupotu? chyeryez tye zh, shcho svit mudristyu nye zrozumiv boga v mudrosti bozhii, to bogovi vgodno bulo spasti viruyuchikh chyeryez durist' propovidi. bo i yudyei zhadayut' oznak, i gryeki poshukuyut' mudrosti, a mi propoviduemo khrista rozp'yatogo, dlya yudyeiv zghirshyennya, a dlya gryekiv byezumstvo, a dlya samikh poklikanikh yudyeiv ta gryekiv khrista, bozhu silu ta bozhuyu mudrist'! bo bozhye i nyemudrye rozzumnishye vono vid lyudyei, a bozhye nyemichnye sil'nishye

vono vid lyudyei! divit'sya bo, brattya, na vashikh poklikanikh, shcho nyebagato-khto mudri za tilom, nyebagato-khto sil'ni, nyebagato-khto shlyakhyetni. alye bog vi-brav nyemudrye svitu, shchob zasoromiti mudrikh, i nyemichnye svitu bog vibrav, shchob zasoromiti sil'nye, i prostikh svitu, i pogordzhyenikh, i nyeznachnikh vibrav bog, shchob znachnye znivyechiti, tak shchob nye khvalilosya pyeryed bogom zhadnye tilo. a z n'ogo vi v khristi isusi, shcho stav nam mudristyu vid boga, pravvednistyu zh, i osvychyenniam, i vidkupyenniam, shchob bulo, yak napisano: khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya navstryechuom!

2

a ya, yak priishov do vas, brattya, nye priishov vam zvischati pro bozhye svidotstvo z dobirnoyu movoyu abo mudristyu, bo ya nadumavs' nichogo mizh vami nye znati, krim isusa khrista, i togo rozp'yatogo... i ya v vas buv u nyemochi, i v strakhu, i v vyelikim tryeminni. i slovo moe i moya propovid' nye v slovakh pyeryekonlivikh lyuds'koi mudrosti, alye v dokazi dukha ta sili, shchob bula vira vasha nye v mudrosti lyuds'kii, alye v sili bozhii! a mi govorimo pro mudrist' mizh doskonalimi, alye mudrist' nye viku ts'ogo, ani volodariv ts'ogo viku, shcho ginut', alye mi govorimo bozhu mudrist' u taemnitisi, prikho-vanu, yaku bog pyeryed vikami priznachiv nam na slavu, yaku nikhto z volodariv ts'ogo viku nye piznav; koli b bo piznali buli, to nye rozp'yali b voni navstryechua slavi! alye, yak napisano: chogo oko nye bachilo i vukho nye chulo, i shcho na syertsye lyudini nye vpalo, tye bog prigotuvav buv tim, khto lyubit' iogo! a nam bog vidkriiv tsye svoim dukhom, usye bo doslidzhuie dukh, navit' bozhi glibini. khto bo z lyudyei znae ryechi lyuds'ki, okrim lyuds'kogo dukha, shcho v nim prozhivae? tak samo nye znae nikhto i ryechyie bozhikh, okrim dukha bozhogo. a mi priinyali dukha nye svitu, alye dukha, shcho z boga, shchob znati pro ryechi, vid boga darovani nam, shcho i govorimo nye vivchyenimi slovami lyuds'koi mudrosti, alye vivchyenimi vid dukha svyatogo, porivnyuyuchi dukhovnye do dukhovnogo. a lyudina tilyesna nye priimae ryechyie, shcho vid bozhogo dukha, bo ii tsye glupota, i vona zrozumiti ikh nye mozhye, bo voni rozzumiyut'sya til'ki dukhovno. dukhovna zh lyudina sudit' usye, a ii suditi nye mozhye nikhto. bo khto rozum navstryechunii piznav, yakii bi iogo mig navchati? a mi maemo rozum khristiv!

i ya, brattya, nye mig govorit' do vas, yak do dukhovnikh, alye yak do tilyesnikh, yak do nyemovlyat u khristi. ya vas goduvav molokom, a nye tyverdoyu izhyeyu, bo vi nye mogli ii isti, ta i tyeper shchye nye mozhyetye, bo vi shchye tilyesni. bo koli zazdris'ta supyeryechki mizh vami, to chi zh vi nye tilyesni, i khiba nye polyudys'komu ro-bitye? bo koli khto kazhye: ya zh pavliv, a inshii: ya apollosiv, to chi zh vi nye tilyesni? bo khto zh apollos? abo khto to pavlo? voni til'ki sluzhityeli, shcho vi vvirusvali chyeryez nikh, i to skil'ki komu dav navstryechu'. ya posadiv, apollos polivav, bog zhye zrostiv, tomu ani toi, khto sadit', ani khto polivae, e shchos', alye bog, shcho rodit'! i khto sadit', i khto polivae odyne, i kozhyen ody-erzhit' svoyu nagorodu za pratsyeyu svoeyu! bo mi spivobitniki bozhii, a vi bozhye polye, bozha budivlya. ya za blagodatyu bozhoyu, shcho dana myeni, yak mudrii budivnichii, osnovu poklav, a inshii budue na nii; alye nyekhai kozhyen pil'noze, yak vin budue na nii! nikhto bo nye mozhye poklasti inshoi os-novi, okrim pokladyenoi, a vona isus khristos. a koli khto na tsii osnovi budue z zolota, sribla, dorogotsinnogo kaminnya, iz dyeryeva, sina, solomi, to budye viyavlyenye dilo kozhnogo, bo viyavit' dyen', tomu shcho vin ognym ob'yavlyayet'sya, i ogon' dilo kozhnogo viprobue, yakye vono e. i koli chie dilo, yakye zbuduvav khto, ustoit', to toi nagorodu odyerzhit'; koli zh dilo zgorit', toi matimye shkodu, ta sam vin spasyet'sya, alye tak, yak chyeryez ogon'. chi nye znae-tye vi, shcho vi bozhii khram, i dukh bozhii u vas probuvae? yak khto nivychit' bozhogo khrama, togo znivychit' bog, bo khram bozhii svyati, a khram toi to vi! khai nye zvodit' nikhto sam syebye. yak komu z vas zdaet'sya, shcho vin mudrii v tsim vitsi, nyekhai stanye nyerozumnim, shchob buti pryemudrim. ts'ogositnya bo mudrist' u boga glupota, bo napisano: vin lovit' pryemudrikh u khitroshchakh ikhnikh! i znovu: znae navstryechu' dumki mudrikh, shcho marnotni voni! tozh nyekhai nikhto nye khvalit'sya lyud'mi, bo vsye vashye: chi pavlo, chi apollos, chi kifa, chi svit, chi zhittya, chi smyert', chi tyeperishne, chi maibutne usye vashye, vi zh khristovi, a khristos bozhii!

nyekhai kozhyen nas tak uvazhae, yakbi sluzhityelv khristovikh i domoryad-nikov bozhikh taemnits'; a shcho shchye shukaet'sya v domoryadnikakh, shchob kozhyen buv znaidyenii virnim. a dlya myenye to naimyenshye, shchob sudili

myenye vi chi sud lyuds'kii, bo ya i sam nye sudzhu syebye. ya bo proti syebye nichogo nye znayu, alye tsim nye vipravduyus'; toi zhye, khto sudit' myenye, to navstryechu'. tomu nye sudit' pyeryedchaso nichogo, azh poki nye priidye navstryechu', shcho i visvitlit' taemnitsi tyemryavi ta viyavit' zadumi syerdyets', i todi kozhnomu budye pokhvala vid boga. otsye zh usye, brattya, prikлав ya do syebye i apollosa radi vas, shchob vid nas vi navchilysya dumati nye bil'sh, yak napisano, shchob vi nye chvanilis' odin za odnim pyeryed inshim. khto bo tyebye viriznyae? shcho ti maesh, chogo b ti nye vzyav? a koli zh bo ti vzyav, chogo chvanishysya, nibi nye vzyav? vi vzhye nagodovani, vi vzhye zbagatilisya, byez nas vi tsaryuetye. i koli b to vi stali tsaryuvati, shchob i mi tsaryuvati z vami! bo ya dumayu, shcho bog nas, apostoliv, postaviv za naiostannishikh, mov na smyert' zasudzhenykh, bo mi stali divovishchyem svitovi, i angolam, i lyudyam. mi nyerozumni khrista radi, a vi mudri v khristi; mi slabi, vi zh mitsni; vi slavni, a mi byezchyiesni! mi do ts'ogo chasu i goloduemo, i pragnyemo, i nagi mi, i kato-vani, i tinyamos', i trudimos', pratsyuyuchi svoimi rukami. koli nas likhoslovlyat', mi blagoslovlyae; yak nas pyeryesliduyut', mi tyerpimo; yak layut', mi molimos'; mi stali, yak smittya tye dlya svitu, azh dosi mi vsim, yak ti vikidki! nye pishu tsye dlya togo, shchob vas osoromiti, alye ostryerigayu, yak svoikh lyubikh dityei. bo khoch bi vi mali dyesyat' tisyach nastavnikov u khristi, ta ottisiv nye bagato; a ya vas porodiv u khristi isusi chyeryez evangeliyu... tozh blagayu ya vas: bud'tye nasliduvachami myenye! dlya ts'ogo poslav ya do vas timofiya, shcho dlya myenye ulyublyenii i virnii sin u navstryechui, vin vam nagadae shlyakhi moi v khristi isusi, yak navchayu ya skriz' u kozhnii tsyerkvi. dyeyaki zgordili, tak nyemov bi nye mav ya priiti do vas. ta nyebavom priidu do vas, yak zakhoche navstryechu', i piznayu nye slovo zgordilikh, alye silu. bo tsarstvo bozhye nye v slovi, a v sili. chogo khochyetye? chi priiti do vas z kiem, chi z lyubov'yu ta z dukhom lagidnosti?

vsyudi chuti, shcho mizh vami pyerye-lyub, i to takii pyeryelyub, yakii i mizh poganami nyeznanii, shcho khtos' mae za druzhinu sobi druzhinu bat'kovu... i vi za-vyelyichalysya, a nye zasmutilis' radnish, shchob buv viluchyenii z-pomizh vas, khto tsyei uchinok zrobit. otozh ya, vidsutnii tilom, ta prisutnii dukhom, uzhye rozsu-div, yak prisutnii mizh vami: togo, khto

tak uchiniv tsye, u im'ya navstryechua isusa, yak zbyeryetyesya vi ta mii dukh, iz siloyu navstryechua nashogo isusa, viddati takogo satani na pogibil' tila, shchob dukh spassya navstryechun'ogo dnya! vyelichannya vashye nye dobre. khiba vi nye znaetye, shcho mala rozchina vsye tisto zakvashue? otozh, ochist'nye staru rozchinu, shchob stati vam novim tistom, bo vi prisni, bo nasha paskha, khristos, za nas u zhyertvu prinyesenyi. tomu svyatkuiamo nye v davnii rozchini, ani v rozchini zlobi i lukavstva, alye v oprisnokakh chistosti ta pravdi! ya pisav vam u listi nye ednatsiya z pyeryelyubnikami, alye nye vzagali z ts'ogovitnimi pyeryelyubnikami, chi z koristolyubtsyami, chi z khizhakami, chi z idolyanami, bo vi musili buli b vidiiti vid svitu. a tyepyer ya pisav vam nye ednatsiya z tim, kto zvyet'sya bratom, ta e pyeryelyubnik, chi koristolyubets', chi idolyanin, chi zlorika, chi p'yanitsya, chi khizhak, iz takimi navit' nye isti! bo shcho zh myeni suditi i chuzhikh? chi vi nye suditye svoikh? a chuzhikh sudit' bog. tozh viluchit' lukavogo z-pomizh syebe samikh!

6

chi posmie kto z vas, mayuchi spravu do inshogo, suditsiya v nyepavyednikh, a nye v svyatikh? khiba vi nye znaetye, shcho svyati svit suditimut'? koli zh budyetye vi svit suditi, to chi zh vi nyegidni suditi nyeznachni spravi? khiba vi nye znaetye, shcho mi budyem suditi anoliv, a nye til'ki zhittevye? a vi, koli maetye sud za zhittevye, to stavitye suddiyami tikh, kto nichogo nye znachit' u tsyerkvi. ya na sorom tsye vam govoryu, chi zh mizh vami nyemae ni odnogo mudrogo, shchob vin mig rozsuditi mizh bratami svoimi? ta brat sudit'sya z bratom, i to pyeryed nyevirnimi! tozh uzhye dlya vas sorom zovsim, shcho sudi mizh soboyu vi maetye. chomu krashchye nye tyerpitye krivdi? chomu krashchye nye maetye shkodi? alye vi sami krivdu chinitye ta obdiraetye, ta shchye brativ... khiba vi nye znaetye, shcho nyepavyedni nye vspadkuyut' bozhogo tsarstva? nye obmanyuitye syebe: ni rozpusniki, ni idolyani, ni pyeryelyubniki, ni bludodilniki, ni muzholozhniki, ni zlodii, ni koristolyubtsi, ni p'yanitsi, ni zloriki, ni khizhaki tsarstva bozhogo nye vspadkuyut' voni! i takimi buli dyekhto z vas, alye vi obmili's', alye osv'yatilis', alye vipravdalis' imyenyem navstryechua isusa khrista i dukhom nashogo boga. usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, alye mnoyu nishcho voloditi nye povinno. izha dlya chyeryeva, i chyeryevo dlya izhi, alye bog odnye i drugye ponishchit'. a tilo nye dlya rozpusti, alye dlya

navstryechua, i navstryechu' dlya tila. bog zhye i navstryechua voskryesiv, voskryesit' vin i nas svoeyu siloyu! khiba vi nye znaetye, shcho vashi tila to chlyeni khristovi? otozh, uzvavshi chlyeni khristovi, zroblyu ikh chlyenami rozpusnitsi? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho toi, kto zluchuet'sya z rozpusnitsyeyu, stae odnim tilom iz nyeyu? bo kazhye: obidva vi budyetye tilom odnim. a kto z navstryechuom zluchuet'sya, stae odnim dukhom iz nim. utikaitye vid rozpusti. usyakii bo grikh, shcho iogo chinit' lyudina, e poza tilom. a kto chinit' rozpustu, toi grishit' proti vlasnogo tila. khiba vi nye znaetye, shcho vashye tilo to kham dukha svyatogo, shcho zhivye vin u vas, yakogo vid boga vi maetye, i vi nye svoi? bo dorogo kuplyeni vi. otozh proslavlyaitye boga v tili svoemu ta v dusi svoemu, shcho bozhi voni!

7

a pro shcho vi pisali myeni, to dobre bulo b cholovikovi nye dotikatsiya zhinki. alye shchob uniknuti rozpusti, nyekhai kozhyen muzh mae druzhinu svoyu, i kozhna zhinka khai mae svoغو cholovika. nyekhai viddae cholovik svoi druzhini potribnu lyubov, tak zhye samo i cholovikovi druzhina. druzhina nye volodie nad tilom svoim, alye cholovik; tak zhye samo i cholovik nye volodie nad tilom svoim, alye druzhina. nye vkhilyaityes' odnye vid odnogo, khibashcho dochasno za zgodoyu, shchob buti v posti ta molitvi, ta i skhod'tyesya znovu dokupi, shchob vas satana nye spokushuvav vashim nyestrimanyam. a tsye govoryu vam yak radu, a nye yak nakaza. bo khochu, shchob usi choloviki buli, yak i ya; alye kozhyen mae vid boga svii dar, odin tak, inshii tak. govoryu zh nyeo-druzhyenim i vdovam: dobre im, yak voni pozostanut'sya tak, yak i ya. koli zh nye vtrimayut'sya, nyekhai odruzhuyut'sya, bo krashchye zhyenitsiya, nizh rozpalyatsiya. a tim, shcho pobralis', nakazuyu nye ya, a navstryechu': nyekhai nye rozluchaet'sya druzhina z svoim cholovikom! a koli zh i rozluchit'sya, khai zостаet'sya nyezamizhnya, abo z cholovikom svoim khai pomirit'sya, i nye vidpuskati cholovikovi druzhini! inshim zhye ya govoryu, nye navstryechu': koli yakii brat mae druzhinu nyeviryuyuchu, i zgidna vona zhiti z nim, nyekhai vin nye lishae ii. i zhinka, yak mae cholovika nyeviryuyuchogo, a toi zgodyen zhiti z nyeyu, nyekhai nye lishae iogo. cholovik bo nyeviryuyuchii osv'yachuet'sya v druzhini, a druzhina nyeviryuyucha osv'yachuet'sya v cholovikovi. a inakshye nyechisti buli b vashi diti, tyepyer zhye svyati. a yak khochye nyeviryuyuchii rozluchitsiya, khai rozluchit'sya, nye nyevolit'sya brat chi syestra

v takim razı, bo poklikav nas bog do miru. zvidki znaesh ti, druzhino, chi nye spasyesh cholovika? abo zvidki znaesh, cholovichye, chi nye spasyesh druzhini? nyekhai til'ki tak khodit' kozhyen, yak komu bog priznachiv, yak navstryechu' poklikav iogo. i tak usim tsyerkvam ya nakazuyu. khto poklikanii buv v obrizanni, nyekhai vin togo nye tsuraet'sya; chi poklikanii khto v nyeobrizanni, nyekhai nye obrizuet'sya. obrizannyya nishcho, i nishcho nyeobrizannyya, a vazhlivye dotrimuvannyya bozhikh zapovidei. nyekhai kozhyen lishaet'sya v stani takomu, v yakomu poklikanii buv. chi poklikanii buv ti rabom? nye turbuisya pro tye. alye koli i mozhyesh stati vil'nim, to vikoristai krashchye tsye. bo poklikanii v navstryechui rab vizvolenyets' navstryechunii; tak samo poklikanii i vizvolenyets' vin rab khrista. vi dorogo kuplyeni, tozh nye stavaitye rabami lyudyei! brattya, kozhyen iz vas, v yakim stani poklikanii buv, khai u tim pyeryed bogom lishaet'sya! pro divchat zhye nye mayu nakazu navstryechun'ogo, alye dayu radu yak toi, khto odyerzhav vid navstryechua milist' but' virnim. otozh za suchasnogo utisku dobrim uvazhayu ya tye, shcho cholovikovi dobre lyshatisya tak. ti zv'yazanii z druzhinoyu? nye shukai rozv'yazannyya. rozv'yazasya vid druzhini? nye shukai druzhini. a koli ti i ozhyenish-sya, to nye zgrishiv; i yak divchina zamizh pidye, vona nye zgrishit'. ta muku tylesnu taki budut' mati, a myeni shkodava. a tsye, brattya, kazhu ya, bo chas pozostalii korotkii, shchob i ti, shcho mayut' druzhin, buli, yak ti, shcho nye mayut', a khto plachye, yak ti, khto nye plachye, a khto tishit'sya, yak ti, khto nye tishit'sya; i khto kupue, yak bi nye nabuli, a khto ts'ogovsit-nim koristuet'sya, yak bi nye koristuvalis', bo minae stan svitu ts'ogo. a ya khochu, shchob vi byezklopitni buli. nyeodruzhyenii pro ryechi navstryechuni klopochyet'sya, yak dogoditi navstryechuyevi, a odruzhyenii pro ryechi zhittevi klopochyet'sya, yak dogoditi svoii druzhini, i vin podilyenii. nyezamizhnyia zh zhinka ta divchina pro ryechi navstryechuni klopochyet'sya, shchob buti svyatoyu ti tilom, i dukhom. a zamizhnyia pro ryechi zhittevi klopochyet'sya, yak dogoditi cholovikovi. a tsye ya kazhu vam samim na pozhitok, a nye shchob sil'tsye vam nakinuti, alye shchob pristoino i gorlivo dyerzhalis' vi navstryechua. a yak dumae khto pro divchinu svoyu, shcho soromno, yak vona pyeryerostye, i tak mala b lyshatis', nyekhai robit', shcho khochye, nye zgrishit': nyekhai zamizh vikhodyat'. a khto v syertsı svoim stoit' mitsno, nye mae konyechnosti, vladu zh mae nad svoeyu volyeyu, i tsye postanoviv vin u syertsı svoemu byeryegti svoyu divchinu, toi robit' dobre. tomu i toi,

8

a shchodo idol'skikh zhyertov, to mi znaemo, shcho vsi maemo znannyya. znannyya zh nadimae, lyubov zhye budue! koli khto dumae, nibi shchos' znae, toi nichogo nye znae shchye tak, yak znati povinno. koli zh lyubit' khto boga, toi piznaniy nim. tozh pro spozhivannyya idol'skikh zhyertov mi znaemo, shcho idol u sviti nishcho, i shcho inshogo boga nyema, okrim boga odnogo. bo khoch i isnuyut' tak zvani bogi chi na nyebi, chi to na zyemli, yak isnuie bagato bogiv i bagato paniv, ta dlya nas odin bog otyets', shcho z n'ogo pokhodit' usye, mi zh dlya n'ogo, i odin navstryechu' isus khristos, shcho vsye stalosya nim, i mi nim. ta nye vsi takye mayut' znannyya, bo dyeyaki mayut' prizvichaennyya do idola i dosi, i idyat', yak idol'sku zhyertvu, i ikhne sumlinnya, buvshi nyeduzhye, spoganyuet'sya. izha zh nas do boga nye zblyzhue: bo koli nye imo, to nichogo nye tratimo, a koli mi imo, to nye nabuvaem nichogo. alye styeryezhit'sya, shchob tsya vasha volya nye stala yakos' za spotikannyya slabim! koli bo khto bacht' tyebye, mayuchogo znannyya, yak ti v idol'skii bozhnitsi sidish za stolom, chi zh sumlinnya iogo, buvshi slabye, nye budye sponukanye isti idol'ski zhyertvi? i chyeryez znannyya tvoe zginye nyeduzhii tvii brat, shcho za n'ogo khristos buv umyer! grishachi tak proti brativ ta vrazhayuchi ikhne slabye sumlinnya, vi proti khrista grishitye. os' tomu, koli izha spokushue brata mogo, to povik ya nye istimu m'yasa, shchob nye spokusiti brata svogo!

9

khiba zh ya nye vil'nii? chi zh ya nye apostol? khiba ya nye bachiv isusa khrista, navstryechua nashogo? khiba vi, to nye sprava moya pyeryed navstryechuom? koli ya nye apostol dlya inshikh, to dlya vas ya apostol, vi bo pechat' mogo apostol'stva v navstryechui. otsye oborona moya pyeryed timi, khto sudit' myenye. chi mi prava nye maemo isti ta piti? chi mi prava nye maemo voditi z soboyu syestru, druzhinu, yak i inshi apostoli, i navstryechuni brati, i kifa? khiba ya odin i varnava nye maemo prava, shchob

nye pratsyuvati? khto koshtom svoim koli sluzhit' u viis'ku? abo khto vinogradnika sadit', i nye ist' z iogo plodu? abo khto otaru pasye, i nye ist' moloka vid otari? chi ya til'ki po-lyuds'komu tsye govoryu? khiba zh i zakon nye govorit' ts'ogo? bo v zakoni moisyeevim pisano: nye v'yazhi rota volovi, shcho molotit'. khiba za voliv bog turbuet'sya? chi govorit' vin zovsim dlya nas? dlya nas, bo napisano, shcho z nadieyu musit' orati orach, a molotnik molotiti z nadieyu mati chastku v svoim spodivanni. koli mi siyali vam dukhovnye, chi zh vvelika to rich, yak pozhnyemo mi vashye tilyesnye? yak pravo na vas mayut' inshi, to tim bil'shye mi. alye mi nye vzhili ts'ogo prava, ta vsye tyerpimo, abi pyeryeshkodi yakoi khristovii evangyelii mi nye vchinili. khiba vi nye znaetye, shcho svyashchyennosluzhityeli vid svyatini goduyut'sya? shcho ti, khto sluzhit' vitytaryevi, iz vitytarya mayut' chastku? tak i navstryechu' nakazav propovidnikam evangyelii zhiti z evangyelii. alye z togo nichogo nye vzhiv ya. a ts'ogo nye pisav ya dlya togo, shchob dlya myenye tak bulo. bo myeni krashchye vmyerti, anizh shchob khto znivychiv khvalu moyu! bo koli ya zvischayu evangyeliyu, to nyema chim khvalitis' myeni, tsye bo povinnist' moye. i gorye myeni, koli ya nye zvischayu evangyelii! tozh koli tsye roblyu dobrovil'no, ya mayu nagorodu; koli zh nyedobrovil'no, to vikonuyu sluzhbu doruchyenu. yaka zh nagoroda myeni? ta, shcho, blagovistyachi, ya byezkorislivo propoviduvav khristovu evangyeliyu, nye vikoristovuyuchi osobistikh prav shchodo blagovystya. vid usikh buvshi vil'nii, ya zrobysva rabom dlya vsikh, shchob naibil'shye pridbati. dlya yudyeiv ya buv, yak yudyei, shchob yudyeiv pridbati; dlya pidzakonnikh buv, yak pidzakonnii, khoch sam pidzakonnim nye buvshi, shchob pridbati pidzakonnikh. dlya tikh, khto byez zakonu, ya buv byezzakonnii, nye buvshi byezzakonnii bogovi, a zakonnii khristovi, shchob pridbati byezzakonnikh. dlya slabikh, yak slabii, shchob pridbati slabikh. dlya vsikh ya buv usye, shchob spasti bodai dyeyakikh. a tsye ya roblyu dlya evangyeli, shchob stati ii spil'nikom. khiba vi nye znaetye, shcho ti, khto na pyeryegonakh bizhit', usi bizhat', alye nagorodu priima edin? bizhit' tak, shchob odyerzhali vi! i kozhyen zmagun vid us'ogo strimuet'sya; voni zh shchob tlinnii priinyati vinok, alye mi shchob nyetlinnii. tozh bizhu ya nye tak, nyemov na nyepyyevnye, boryusya nye tak, nyemov bi povitrya b'yuchi. alye vmyertvlyayu i nyevolyu ya tilo svoe, shchob, zvischayuchi inshim, nye stati samomu nyegidnim.

nye khochu ya, brattya, shchob vi nye znali, shcho pid khmaroyu vsi ottsi nashi buli, i vsi pyeryeishli chyeryez morye, i vsi okhris-tilisya v khmari ta v mori v moisyeya, i vsi ili tu samu pozhivu dukhovnu, i pili vsi toi samii dukhovnii napii, bo pili vid dukhovnoi skyeli, shcho ishla vsld za nimi, a ta skyelya buv khristos! alye ikh bagat'okh nye vpodobav buv bog, bo ponishchiv vin ikh u pustini. a tsye buli prikladi nam, shchob mi pozhadlivi na zlye nye buli, yak buli pozhadlivi i voni. nye bud'tye takozh idol-yanami, yak dyeyaki z nikh, yak napisano: lyudi sili, shchob isti ta piti, i vstali, shchob grati. nye stan'mo chiniti bludu, yak dyeyaki z nikh bludodiyali, i polyaglo ikh odnogo dnya dvadtsyat' tri tisyachi. ani nye vibrovovuimo khrista, yak dyeyaki z nikh vibrovovuili, ta i vid zmiiv zaginuli. ani nye narikaitye, yak dyeyaki z nikh narikali, i zaginuli vid pogubityelya. usye tsye trapilos' z nimi, yak prikladi, a napisanye nam na nauku, bo za nashogo chasu kinyets' viku priishov. tomu to, khto dumaе, nibi stoit' vin, nyekhai styeryezhyet'sya, shchob nye vpasti! dosyagla vas sproba nye insha, til'ki lyuds'ka; alye virnii bog, yakii nye popustit', shchob vi vibrovovuialisya bil'shye, nizh mozhyetye, alye pri sprobi i polyegshyennya dast', shchob znyesti mogli vi ii. tomu, moi lyubi, utikaitye vid sluzhinnya idolam. kazhu, yak rozumnim; sudit' sami, shcho kazhu ya. chasha blagoslovlyennya, yaku blagoslovlyaemo, chi nye spil'nota to krove khristovoi? khlib, yakii lomimo, chi nye spil'nota vin tila khristovogo? tomu shcho odin khlib, tilo odnye nas bagato, bo mi vsi spil'niki khliba odnogo. poglyan'tye na izrael'ya za tilom: chi zh ti, shcho zhyertvi idyat', nye spil'niki vitytarya? tozh shcho ya kazhu? shcho idol's'ka zhyertva e shchos'? chi shcho idol e shchos'? ni, alye tye, shcho v zhyertvu prinosyat', dyemonam, a nye bogovi v zhyertvu prinosyat'. ya zh nye khochu, shchob vi spil'nikami dlya dyemoniv stali. bo nye mozhyetye piti chashi navstryechun'oi ta chashi dyemons'koi; nye mozhyetye buti spil'nikami navstryechun'ogo stolu i stolu dyemons'kogo. chi mi dratuvatimym navstryechua? khiba mi potuzhnishi za n'ogo? usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, ta budue nye vsye! nyekhai nye shukae nikhto svogo vlasnogo, alye kozhyen dlya blizhn'ogo! izhtye vsye, shcho na yatkakh m'yasnikh prodaet'sya, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis', bo navstryechunya zymlya, i vsye, shcho na nii! yak poklichye vas khtos' iz nyeviruyuchikh, i vi zakhochyetye piti, izhtye vsye, shcho dadut' vam, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis'. koli zh skazhye

vam khtos': tsye idol's'ka zhyertva, nye izhtye todi chyeryez togo, khto skazav, ta chyeryez sumlinnya! govoryu zh nye pro vlasnye sumlinnya, alye inshogo, chogo b moya volya sudilas' sumlinnyam chuzhim? koli ya stayu spil'nikom izhi z podyakoyu, chomu myenye znyevazhayut' za tye, za shcho dyakuyu ya? tozh, koli vi istye, chi koli vi p'etye, abo koli inshye shcho robitye, usye na bozhu slavu robit'! nye robit' spokusi yudyeyam ta gyyelenam, ta tsyerkvi bozhii, yak dogodzhuyu i ya vsim u vs'omu, nye shukayuchi v tomu pozhitku svogo, alye pozhitku dlya bagat'okh, shchob spaslisya voni.

11

bud'tye nasliduvachami myenye, yak i ya khrista! pokhvalyayu zh vas, brattya, shcho vi vsye moe pam'yataetye, i zakhovue-tye tak pyeryedannya, yak ya vam pyeryedav. khochu zh ya, shchob vi znali, shcho vsyakomu cholovikovi golova khristos, a zhintsy golova cholovik, golova zh khristovi bog. kozhyen cholovik, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu pokritoyu, osoromlyue vin svoyu golovu. i kozhna zhinka, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu vidkritoyu, osoromlyue tim svoyu golovu, bo tsye e tye samye, yak bula b vona vigolyena. bo koli zhinka nye pokrivaet'sya, khai strizhyet'sya vona; koli zh zhintsy sorom strigtisya chi golititsya, nyekhai pokri-vaet'sya! otozh, cholovik pokrivati golovi nye povinyen, bo vin obraz i slava boga, a zhinka cholovikovi slava. bo cholovik nye pokhodit' vid zhinki, alye zhinka vid cholovika, nye stvoryenii bo cholovik radi zhinki, alye zhinka radi cholovika. tomu zhinka povina mati na golovi znaka vladi nad nyeyu, radi angoliv. odnache v navstryechui ani cholovik byez zhinki, ani zhinka byez cholovika. bo yak zhinka vid cholovika, tak i cholovik chyeryez zhinku; a vsye vid boga. pomirkuitye sami mizh soboyu, chi pristoinye vono, shchob zhinka molilasya bogovi nyepokrita? chi zh priroda sama vas nye vchit', shcho koli cholovik zapuskae volossya, to byezchystya dlya n'ogo? koli zh zhinka kosu zapuskae, tsye slava dlya nyei, bo zamist' pokrivala dana kosa ii. koli zh khto spyerechatitsya khochye, mi takogo zvichayu nye maemo, ani tsyerkvi bozhi. proponuyuchi tsye vam, ya nye khvalyu, shcho zbiraetyes' vi nye na lipshye, a na girshye. bo naipyershye, ya chuyu, shcho yak skhodityes' vi na zbori, to mizh vami bu-vayut' podilyennya, u shcho pochasti ya i viryu. bo musyat' mizh vami i podili buti, shchob vidkrilis' mizh vami i dosvidchyeni. a dali, koli vi zbiraetyes' razom, to nye na tye, shchob isti navstryechunyu vyechyeryu.

bo kozhyen spishit' z'isti vlasnu vyechyeryu, i odin golodue, a drugii vpivaet'sya. khiba zh vi nye maetye khat, shchob isti ta piti? chi vi znyevazhaetye bozhu tsyerkvu, i osoromlyuetye nyemayuchikh? shcho mayu skazati vam? chi za tsye pokhvalyu vas? nye pokhvalyu! bo priinyav ya vid navstryechua, shcho i vam pyeryedav, shcho navstryechu' isus nochi tiei, yak vidanii buv, uzav khlib, podyaku viddav, i pyeryelomiv, i skazav: priimit', spozhivaite, tsye tilo moe, shcho za vas lomaet'sya. tsye robit' na spomin pro myenye! tak samo i chashu vzyav vin po vyechyeri i skazav: tsya chasha novii zapovit u moii krovi. tsye robit', koli til'ki budyetye piti, na spomin pro myenye! bo kozhnogo razu, yak budyetye isti tsyei khlib ta chashu tsyu piti, smyert' navstryechunyu zvishchaetye, azh doki vin priidye. tomu to, khto istimye khlib tsyei chi pitimye chashu navstryechunyu nyegidno, budyie vin-nii suproti tila ta krovi navstryechun'oi! nyekhai zhye lyudina viproboue syebye, i tak nyekhai khlib ist' i z chashi khai p'e. bo khto isto i p'e nyegidno, nye rozvazhayuchi pro tilo, toi sud sobi ist' i p'e! chyeryez tsye pomizh vami bagato nyeduzhikh ta khvorikh, i bagato-khto zasnuli. bo koli b mi sami sudili syebye, to zasudzhyeni mi nye buli b. ta zasudzhyeni vid navstryechua, karaemosya, shchob nas nye zasudzhyeno z svitom. os' tomu, moi brattya, skhodyachis' na pozhivu, chyekaitye odin odnogo. a koli khto golodnii, nyekhai vdoma vin ist', shchob nye skhodilisya vi na osud. a pro inshye, yak priidu, zaryadzhu.

12

a shchodo dukhovnikh dariv, to nye khochu ya, brattya, shchob nye vidali vi. znaetye, shcho koli vi poganami buli, to khodili do nimikh idoliv, nibi vodzhyeno vas. tomu to kazhu vam, shcho nikhto, khto gov-orit' dukhom bozhim, nye skazhye: nyekhai anatyema budyie na isusa, i nye mozhye skazati nikhto: isus to navstryechu', yak til'ki dukhom svyatim. e riznitsya mizh darami milosti, dukh zhye toi samii. e i riznitsya mizh sluzhinnyami, ta navstryechu' toi zhye samii. e riznitsya i mizh diyami, alye bog toi zhye samii, shcho v usikh robit' usye. i kozhnomu daet'sya viyav-lyennya dukha na korist'. odnomu bo dukhom daet'sya slovo mudrosti, a drugomu slovo znannya tim zhye dukhom, a inshomu vira tim zhye dukhom, a inshomu dari vz-dorovlyennya tim zhye dukhom, a inshomu roblyennya chud, a inshomu prorokuvan-nya, a inshomu rozpiznavannya dukhiv, a tomu rizni movi, a inshomu viyasnyennya mov. a vsye otsye chinit' odin i toi samii dukh, udilyayuchi kozhnomu osibno, yak

vin khochye. bo yak tilo odnye, alye mae chlyeniv bagato, usi zh chlyeni tila, khoch ikh bagato, to tilo odnye, tak i khristos. bo mi vsi odnim dukhom okhrishcheyeni v tilo odnye, chi to yudyei, chi gellyeni, chi rabi, chi to vil'ni, i vsi mi napoeni dukhom odnim. bo tilo nye e odin chlyen, a bagato. koli skazhye noga, shcho ya nye vid tila, bo ya nye ruka, to khiba chyeryez tsye nye vid tila vona? i koli skazhye vukho, shcho ya nye vid tila, bo ya nye oko, to khiba chyeryez tsye nye vid tila vono? koli b okom bulo tsilye tilo, to dye buv bi slukh? a koli b usye slukh, to dye buv bi nyukh? ta nini bog rozklav chlyeni v tili, kozhnogo z nikh, yak khotiv. yakbi vsi odnim chlyenom buli, to dye tilo bulo b? otozh, tyepyer chlyeniv bagato, ta tilo odnye. bo oko nye mozhye skazati rutsi: ti myeni nyepotribna; abo golova znov nogam: vi myeni nyepotribni. alye chlyeni tila, shcho zdayut'sya slabishi, znachno bil'shye potribni. a tim, shcho vvazhaemo ikh za zovsim nyeshanovani v tili, takim chyest' naibil'shu prinosimo, i bridki nashi chlyeni otrimuyut' pristoinist' naibil'shu, a nashim pristoinim togo nye potribno. ta bog zmishav tilo, i chyest' bil'shu dav nizhchomu chlyenovi, shchob podilyennya v tili nye bulo, a shchob chlyeni odnakovo dbali odin pro odnogo. i koli tyerpit' odin chlyen, to vsi chlyeni z nim tyerplyat'; i koli odin chlyen poshanovani, to vsi chlyeni z nim tishat'sya. i vi tilo khristovye, a zosibna vi chlyeni! a inshikh postaviv bog u tsyerkvi popyershye apostolami, podrugye prorokami, potryete uchityelyami, potim dav sili, takozh dari vzdorovlyennya, dopomogi, upravlinnya, rizni movi. chi zh usi apostoli? chi zh usi proroki? chi zh usi vchityeli? chi zh usi sili chudodiini? chi zh usi mayut' dari vzdorovlyennya? chi zh movami vsi rozmovlyayut'? chi zh usi viyasnyayut'? tozh dbaitye ryevno pro lipshi dari, a ya vam pokazhu put' ishchye krashchu!

13

koli ya govoryu movami lyuds'kimi i angel's'kimi, ta lyubovi nye mayu, to stav ya yak mid' ta dzvinka abo bubon gudyachii! i koli mayu dara prorokuvati, i znayu vsi taemnitsi i usye znannya, i koli mayu vsyu viru, shchob navit' gori pyeryestavlyati, ta lyubovi nye mayu, to ya nishcho! i koli ya rozdam usi maetki svoi, i koli ya viddam svoe tilo na spalyennya, ta lyubovi nye mayu, to pozhitku nye matimu zhadnogo! lyubov dovgotyerpit', lyubov milosyerdstvue, nye zazdrit', lyubov nye vyelichaet'sya, nye nadimaet'sya, nye povodit'sya nyechymno, nye shukae til'ki svogo, nye rvyet'sya do gnivu, nye dumae likhogo, nye radie z nyeppravdi, alye

tishit'sya pravdoyu, usye znosit', virit' u vsye, spodivaet'sya vs'ogo, usye tyerpit'! nikoli lyubov nye pyeryestae! khoch prorotstva i isnuyut', ta pripinyat'sya, khoch movi isnuyut', zamovknut', khoch isnie znannya, ta skasuet'sya. bo mi znaemo chastinno, i prorokuemo chastinno; koli zh doskonalye nastanye, todi zupinit'sya tye, shcho chastinnye. koli ya ditinoyu buv, to ya govoriv, yak ditina, yak ditina ya dumav, rozumiv, yak ditina. koli zh muzhyem ya stav, to vidkinuv dityachye. otozh, tyepyer bachimo mi nibi u dzyerkali, u zagadtsi, alye potim oblichchiam v oblichchya; tyepyer rozumiyu chastinno, a potim piznayuy, yak i piznaniy ya. a tyepyer zalishayut'sya vira, nadiya, lyubov, otsi tri. a naibil'sha mizh nimi lyubov!

14

dbaitye pro lyubov, i pro dukhovnye pil'nutye, a naibil'shye shchob prorokuvati. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi nye lyudyam govorit', a bogovi, bo nikhto iogo nye rozumie, i vin dukhom govorit' taemnye. a khto prorokue, toi lyudyam govorit' na zbuduvannya, i na umovlyennya, i na rozradu. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi budue til'ki samogo syebye, a khto prorokue, toi tsyerkvu budue. ya zh khochu, shchob movami govoriли vsi, a lipshye shchob prorokovali: bil'shii bo toi, khto prorokue, anizh toi, khto govorit' movami, khibashcho poymasnyue, shchob buduvalasya tsyerkva. a tyepyer, yak priidu ya do vas, bratty, i do vas govorit' budu chuzhoyu movoyu, to yakii vam pozhitok zroblyu, koli nye poymasnyu vam chi to vidkrittyam, chi znannyam, chi prorotstvom, chi naukoyu? bo navit' i ryechi byezdushni, shcho zvuk vidayut', yak sopilka chi lyutnya, koli b nye vidavali voni riznikh zvukiv, yak piznati b todi, shcho brinit' abo grae? bo koli surma zvuk nyeviraznii dae, khto do boyu gotovitis' budyet? tak i vi, koli movoyu nye podastye zrozumilogo slova, yak piznati, shcho kazhyet'ye? vi govoritimyete na vityer! yak bagato, napriklad, riznikh mov e na sviti, i zhadna z nikh nye byez znachyennya! i koli ya nye znatimu znachyennya sliv, to ya budu chuzhintsyem promovtsyevi, i promovyets' chuzhintsyem myeni. tak i vi, shcho pil'nue tye pro dukhovni dari, dbaitye, shchob zbagachuvatis' chyeryez nikh na zbuduvannya tsyerkvi! os' tomu, khto govorit' chuzhoyu movoyu, nyekhai molit'sya, shchob umiv viyasnyati. bo koli ya molyusya chuzhoyu movoyu, to molit'sya dukh mii, a mii rozum byez plodu! nu, to shcho zh? budu molit'sya dukhom, i budu molitisya i rozumom, spivatimu dukhom, i spivatimu i rozumom. bo koli blagoslovlyatymyesh dukhom,

to yak toi, shcho zaimae mist'sye prostoi lyudini, promovit' amin' na pod'yaku tvoyu? nye znae bo vin, shcho ti kazhyesh. ti dyakuesh dobrye, alye nye buduet'sya inshii. dyakuyu bogovi moemu, rozmovlyayu ya movami bil'shye vsikh vas. alye v tsyerkvi voliyu p'yat' sliv zrozumilikh skazati, shchob i inshikh navchiti, anizh dyesyat' tisyach sliv chuzhoyu movoyu! brattya, nye bud'tye dit'mi svoim rozumom, bud'tye v likhomu dit'mi, a v rozumi doskonalimi bud'tye! u zakoni napisano: inshimi movami i inshimi ustami ya govoritimu lyudyam otsim, ta myenye voni i tak nye poslukhayut', kazhye navstryechu'. otozh, movi isnuyut' na znak nye dlya viruyuchikh, alye dlya nyeviruyuchikh, a prorostvo dlya viruyuchikh, a nye dlya nyeviruyuchikh. a yak zlydyet'sya tsyerkva vsya razom, i vsi govoritimu' chuzhimi movami, i vviidut' tudi i storonni chi nyeviruyuchi, chi zh nye skazhut' voni, shcho bisnuetyes' vi? koli zh usi prorokuyut', a vviide yakii's nyeviruyuchii chi storonnii, to vsi dokoryayut' iomu, usi sudyat' iogo, i tak taemnitsi syert'sya iogo viyavlyayut'sya, i tak vin padae nits'ma i vklonyaet'sya bogovi i kazhye: bog spravdi mizh vami! to shcho zh, brattya? koli skhodityes' vi, to kozhyen iz vas psalom mae, mae nauku, mae movu, ob'yavlyennya mae, mae viyasnyennya, nyekhai budye vsye tsye na zbuduvannya! yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, govorit' po dvokh, chi naibil'shye po tr'okh, i to za chyergoyu, a odin nyekhai pyeryekladae! a koli b nye bulo pyeryekladacha, to nyekhai vin u tsyerkvi movchit', a govorit' nyekhai sobi i bogovi! a proroki nyekhai promovlyayut' po dvokh chi po tr'okh, a inshi nyekhai rozpiznayut'. koli zh vidkrittya budye inshomu z tikh, khto sidit', nyekhai pyershii zamovnye! bo mozhetye prorokuvati vi vsi po odnomu, shchob uchilisya vsi i usi tishilisya! i koryat'sya dukhi prorochi prorokam, bo bog nye e bogom byezladu, alye miru. yak po vsikh tsyerkvakh u svyatikh, nyekhai u tsyerkvi movchat' zhinki vashi! bo im govoriti nye pozvoljeno, til'ki koritis', yak kazhye i zakon. koli zh voni khochut' navchitis' chogos', nyekhai vdoma pitayut' svoikh cholovikiv, nyepristoino bo zhintsy govoriti v tsyerkvi! khiba viishlo vid vas slovo bozhye? chi priishlo vono til'ki do vas? koli khto v vazhae syebe za proroča abo za dukhovnogo, nyekhai rozumie, shcho ya pishu vam, bo navstryechunya tsye zapovid'! koli b zhye khto nye rozumiv, nyekhai nye rozumie! otozh, brattya moi, maitye ryevnist' prorokuvati, ta nye boronit' govoriti i movami! alye vsye nyekhai budye dobropristoino i statyecho!

zvishchayu zh vam, brattya, evangyeliyu, yaku ya vam blagovistiv, i yaku priinyali vi, v yakii i stoitye, yakoyu i spasaetyes', koli pam'yataetye, yakim slovom ya blagovistiv vam, yakshcho til'ki vi vvirusali nye naoslip. bo ya pyeryedav vam naipyersh, shcho i priinyav, shcho khristos buv umyer radi nashikh grikhiv za pisannyam, i shcho vin buv pokhovanii, i shcho tryet'ogo dnya vin voskryes za pisannyam, i shcho z'yaviv'sya vin kifi, potim dvanadtsyat'om. a potim z'yaviv'sya naraz bil'shye yak p'yatistam brattyam, shcho bil'shist' iz nikh zhiyve i dosi, a dyekhto i spochili. potomu z'yaviv'sya vin yakovu, opislyu usim apostolam. a po vsikh vin z'yaviv'sya i myeni, mov yakomu nyedorodkovi. ya bo naimyenshii z apostoliv, shcho nyegidnii zvatis' apostolom, bo ya pyeryesliduvav buv bozhu tsyerkvu. ta blagodattyu bozhoyu ya tye, shcho e, i blagodat' iogo, shcho v myeni, nye daryemna bula, alye ya pratsyuvav bil'shye vsikh ikh, pravda nye ya, alye bozha blagodat', shcho zo mnoyu vona. tozh chi ya, chi voni, mi tak propoviduem, i tak vi vvirusali. koli zh pro khrista propoviduet'sya, shcho voskryes vin iz myertvikh, yak zhye dyekhto mizh vami govoryat', shcho nye-mae voskryesyennya myertvikh? yak nye-mae zh voskryesyennya myertvikh, to i khristos nye voskryes! oli zh bo khristos nye voskryes, to propovid' nasha daryemna, daryemna takozh vira vasha! mi znaishli'sya b todi nyepravdivimi sviddkami bozhimi, bo pro boga mi svidchili, shcho voskryesiv vin khrista, yakogo vin nye voskryesiv, yakshcho nye voskryesayut' pomyerli. bo yak myertvi nye voskryesayut', to i khristos nye voskryes! koli zh bo khristos nye voskryes, todi vira vasha daryemna, vi v svoikh shchye grikhakh, todi to zaginuli i ti, shcho v khristi upokoilis'! koli mi nadiemosya na khrista til'ki v ts'omu zhitti, to mi nainyeshchashishi vid usikh lyudyei! ta nini khristos voskryes iz myertvikh, pyervistok syeryed pokiinikh. smyert' bo chyeryez lyudinu, i chyeryez lyudinu voskryesyennya myertvikh. bo tak, yak v adami vmirayut' usi, tak samo v khristi vsi ozhivut', kozhyen u svoemu poryadku: pyervistok khristos, potim ti, shcho khristovi, pid chas iogo prikhotu. a potomu kinyets', koli vin pyeryedast' tsarstvo bogovi i ottsyevi, koli vin zruinue vsyakii uryad, i vladu vsyaku ta silu. bo nalyezhit' iomu tsaryuvati, azh doki vin nye pokladye vsikh svoikh vorogiv pid nogami svoimi! yak vorog ostannii smyert' znishchit'sya, bo pid nogi iogo vin usye vpokoriv. koli zh kazhye, shcho vpokoryeno vsye, to yasno, shcho vsye, okrim togo, khto vpokoriv iomu vsye. a koli iomu vsye vin up-

okorit', todi i sam sin upokorit'sya tomu, khto vse vpokoriv iomu, shchob bog buv u vs'omu vsye. bo shcho zrobyat' ti, khto khristyat'sya radi myertvikh? koli myertvi nye voskryesayut' zovsim, to nashcho voni radi myertvikh i khristyat'sya? dlya chogo i mi povsyakchas narazhaemos' na nyebyezyepyki? ya shchodyen' umirayu. tak svidchu, brattya, vashoyu khvaloyu, shcho mayu ii v khristi isusi, navstryechui nashim. koli ya zo zvirami borovsya v yefyesi, yaka myeni po-lyuds'komu korist', koli myertvi nye voskryesayut'? budyem isti ta piti, bo mi vzavtra vmryem!... nye daitye sye-bye zvyesti, tovaristvo likhye psue dobri zvichai! protvveryezit'sya pravdivo, ta i nye grishit', bo dyeyaki boga nye znayut', govoryu vam na sorom! alye dyekhto skazhye: yak myertvi voskryesnut'? i v yakim tili priidut'? nyerozumnyi, shcho ti siesh, tye nye ozhyvye, yak nye vmrye. i koli siesh, to siesh nye tilo maibutne, alye golye zyerno, yakye trapit'sya, pshyenitsi abo chogo inshogo, i bog iomu tilo dae, yak zakhochye, i kozhnomu zyernyati tilo iogo. nye kozhnye tilo odnakovyie tilo, alye zh inshye v lyudyei, ta inshye tilo v skotini, ta inshye tilo v ptashok, ta inshye u rib. e nyebyesni tila i tila zyemni, alye zh insha slava nyebyesnim, a insha zyemnim. insha slava dlya sontsya, ta insha slava dlya misyatsya, ta insha slava dlya zir, bo zorya vid zori vidriznyaet'sya slavoyu! tak samo i voskryesennya myertvikh: siet'sya v tlinnya, v nyetlinnya vstae, siet'sya v nyeslavu, u slavi vstae, siet'sya v nyemochi, u sili vstae, siet'sya tilo zvichainye, vstae tilo dukhovnye. e tilo zvichainye, e i tilo dukhovnye. tak i napisano: pyersha lyudina adam stav dushyeyu zhivoyu, a ostannii adam to dukh ozhyvlyayuchii. ta nye pyershye dukhovnye, alye zvichainye, a potom dukhovnye. pyersha lyudina z zyemli, zyemna, druga lyudina iz nyeba navstryechu'. yakii zyemni, taki i zyemni, i yakii nyebyesni, taki i nyebyesni. i, yak nosili mi obraz zyemnogo, tak i obraz nyebyesnogo budyemo nositi. i tsye skazhu, brattya, shcho tilo i krov posisti bozhogo tsarstva nye mozhut', ani tlinnya nyetlinnya nye posyadye. os' kazhu ya vam taemnitsyu: nye vsi mi zasnyemo, ta vsi pyeryeminimos', raptom, yak okom zmignuti, pri ostannii surmi: bo zasurnit' vona i myertvi voskryesnut', a mi pyeryeminimos'!... musit' bo tlinnye otsye zodyagnutis' v nyetlinnya, a smyertnye otsye zodyagtisya v byezsmyertya. a koli otsye tlinnye v nyetlinnya zodyagnyet'sya, i otsye smyertnye v byezsmyertya zodyagnyet'sya, todi zbudyet'sya slovo napisanye: poglinuta smyert' pyeryemogoyu! dye, smyertye, tvoya pyeryemoga? dye tvoe, smyertye, zhalo? zhalo zh smyerti to grikh, a

сила гриха то закон. а богovi dyaka, shcho vin navstryechuom nashim isusom khristom pyeryemogu nam dav. otozh, brati lyubi moi, bud'tye mitsni, nyepokhitni, zbagachuityes' zavzhd i v navstryechun'omu dili, znayuchi, shcho vasha pratsya nye marnotna u navstryechui!

16

a shchodo skladok na svyatikh, to i vi robit' tak, yak ya postanoviv dlya tsyerkov galatiis'kikh. a pyershogo dnya v tizhni nyekhai kozhyen iz vas vidkladae sobi ta zbirae, zgidno z tim, yak vyedyet'sya iomu, shchob skladok nye robiti todi, azh koli ya priidu. a koli ya priidu, todi tikh, kogo vibyeryetye, tikh poshlyu ya z listami, shchob voni vash dar lyubovi vidnyesi do erusalimu. a koli zh i myeni vipadatimye iti, to zo mnoyu pidut'. ya pribudu do vas, koli pyeryeidu makyedoniyu, bo prokhodzhu chyeryez makyedoniyu. a v vas, koli trapit'sya, ya pozhivu abo i pyeryezimuyu, shchob myenye provyeli vi, kudi ya pidu. nye khochu ya bachitis' z vami tyepyer mimokhid', alye spodivayusya dyeyakii chas pyeryebuti u vas, yak dozvolit' navstryechu'. a v yefyesi probudu ya do p'yatdyesyatnitsi, bo dyeri vyeliki i shiroki myeni vidchinilisya, ta bagato protivnikiv... koli zh priide do vas timofii, to pil'nuitye, shchob vin buv byezpyechanii u vas, bo dilo navstryechune vin robit', yak i ya. tomu to nyekhai nim nikhto nye pogordzhue, alye vidprovad'tye iogo z mirom, shchob priishov vin do myenye, bo chyekayu iogo z bratami. a shchodo brata apolloa, to ya duzhye blagav buv iogo, shchob priishov do vas z bratami, ta okhoti nye mav vin pributi tyepyer, alye priidye, yak matimye chas vidpovidni. pil'nuitye, stiitye u viri, bud'tye muzhni, bud'tye mitsni, khai z lyubov'yu vsye robit'sya v vas! blagayu zh vas, brattya, znaetye vi dim styepaniv, shcho v akhai vin pyervistok, i shcho sluzhbi svyatim prisvyatilis' voni, i vi pidkoryaityes' takim, takozh kozhnomu, khto pomagae ta pratsyue. ya tishus' z prikhotu styepana, i fortunata, i akhaika, bo vashu vidsutnist' voni zastupili, bo voni zaspoili dukha mogo i vashogo. tozh shanuitye takikh! vitayut' vas aziis'ki tsyerkvi; akila i priskilla z domashn'oyu tsyerkvoyu ikhn'oyu Garyachye vitayut' u navstryechui vas. vitayut' vas usi brati. vitaitye odin odnogo svyatim potsilunkom. privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. koli khto nye lyubit' navstryechua, nyekhai budyie proklyatii! marana ta! blagodat' navstryechua nashogo isusa nyekhai budyie z vami! lyubov moya z vami vsima u khristi isusi, amin'!

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, ta brat timofii, do bozhoi tsyerkvi v korinti, z usima svyatimi v tsilii akhai, blagodat' vam i mir vid boga ottsya nashogo i navstryechua isusa khrista! blagoslovyennii bog i otyets' navstryechua nashogo isusa khrista, otyets' milosyerdya i bog potikhi vsilyakoi, shcho v usyakii skorboti vin nas potishae, shchob zmogli potishati i mi tikh, shcho v usyakii skorboti znakhodyat'sya, tieyu potikhoyu, yakoyu potishue bog nas samikh. bo poskil'ki namnozhuyut'sya v nas tyerpinnya khristovi, tak chyeryez khrista i potishyennya nashye namnozhuet'sya. bo yak tyerpimo skorboti, to na vashu potikhu i spasinnya; koli potishaemos', to na vashu potikhu v tyerpinni tikh samikh strazhdan', yaki tyerpimo i mi. a nasha nadiya pyevna pro vas, bo mi znaemo, shcho vi obpil'niki yak u tyerpinnayakh, tak samo i v potisi. bo nye khochyemo, brattya, shchob nye vidali vi pro nashu skorbotu, shcho v azii trapilas' nam, bo nad miru i nad silu buli mi obpyazhyeni, tak shcho mi nye nadiyalisya navit' zhiti. ta sami mi v sobi mali prisud na smyert', shchob nam nye pokladati nadii na syebye, a na boga, shcho voskryshue myertykh, shcho vid smyerti takoi nas vizvoliv i vizvolyaе, i na n'ogo i pokladaemosya, shcho i shchye vizvolit' vin, yak pomozhyetye razom i vi molitvoyu za nas, shchob za dar laski, shcho nam viyavlyenii bagat'ma, bagato-khto dyaku skladali za nas. bo tsye nam khvala, svidchyennya nashogo sumlinnya, shcho v svyatosi i chistosti bozhii, nye v tilyesnii mudrosti, alye v bozhii blagodati zhili mi na sviiti, osobливо zh u vas. bo inshogo vam mi nye pishyemo, til'ki tye, shcho chitaetye ta rozumietye, a spodivayus', shcho vi i do kintsya zrozumietye, yak chastinno nas vi i zrozumili, shcho mi vam pokhvala, yak i vi nam, u dyen' navstryechua nashogo isusa. i z pyevnistyu tsieyu khotiv ya davnishnye pributi do vas, shchob mali vi blagodat' udrugye, i chyeryez vas pyereiti v makyedoniyu, a z makyedonii znovu pributi do vas, a vi shchob v yudyeyu myenye vidprovadili. mayuchi zadum takii, chi ya chiniv lyegkovazhno? chi tye, shcho zadumuyu, za tilom zadumuyu, shchob bulo v myenye i tak, tak, i ni, ni? alye virnii bog, shcho nashye slovo do vas nye bulo tak i ni. bo sin bozhii isus khristos, shcho mi iogo vam propoviduvali, ya i siluan, i timofii, nye buv tak i ni, alye v nim bulo tak. skil'ki bo bozhikh obitnits', to v n'omu tak, i v n'omu amin', bogovi na slavu chyeryez nas. a toi, khto nas iz vami v khrista utvyerdzhue, i khto nas namastiv, to bog, yakii i naznamyenuvav nas, i v nashi syertsya dav zavdatok dukha. a ya klichu boga na svidka na dushu moyu, sh-

cho ya, shchadyachi vas, nye priishov u korint dotyepyer, nye tomu, nibi mi byeryemo vladu nad vashoyu viroyu, alye vashoi radosti pomichniki mi, bo vi vstoyali viroyu!

2

a ya postanoviv u sobi tye, shchob do vas nye priiti znov u smutku. bo koli ya zasmuchuyu vas, to khto toi, khto potishit' myenye, yak nye toi, kogo ya zasmutiv? i tsye samye pisav ya do vas, shchob, prishovshi, ya smutku nye mav bi vid tikh, shcho vid nikh myeni tishitisya nalyezhalo, pro vsikh vas buvshi pyevnii, shcho radist' moya to radist' usikh vas! bo z vyelikogo gorya ta z tugi syerdyechnoi ya napisav vam z ryas-nimi sliz'mi nye na tye, shchob buli vi zasmuchyeni, alye shchob piznali lyubov, shcho v myenye ii pryebagato do vas! a yak khto zasmutiv, nye myenye zasmutiv, a pochasti shchob nye prignititi i vsikh vas. dosit' takomu karannya togo, shcho vid bagat'okh, chyeryez tye navpaki, krashchye prostiti i potishiti, shchob smutok vyelikii iogo nye pozhyer. chyeryez tye vas blagayu: zmitsnit' do n'ogo lyubov! bo na tsye ya i pisav, shchob piznati vash dosvid, chi v usim vi slukhnyani, a komu vi proshchaetye shcho, tomu i ya; bo i ya, yak prostiv shcho komu, to komu ya prostiv, zrobiv tye chyeryez vas vid osobi khrista, shchob nas satana nye pyeryekhitravav, vidomi bo nam iogo zadumi! a koli ya priishov do troadi zvishchati khristovu evangeliyu, i buli dvyeri dlya myenye vidchyneni v navstryechui, nye mav ya spokoyu dlya dukha shcho, bo ya nye znaishov buv svogo brata tita; alye, poproschavshisya z nimi, ya pishov v makyedoniyu. a bogovi podyaka, shcho vin postiino chinit' nas pyeryemozhtsyami v khristi, i zapashnist' znannya pro syebye chyeryez nas viyavlyae na vsyakomu misti! mi bo dlya boga khristova zapashnist' syered tikh, khto spasaet'sya, i tikh, yaki ginut', dlya odnikh bo smyertyel'na zapashnist' na smyert', a dlya drugikh zapashnist' zhittva v zhittya. i khto zdatyen na tsye? bo mi nye taki, yak bagato-khto, shcho bozhye slovo fal'shuyut', alye mi provishchaemo, yak iz shchirosti, yak vid boga, pyeryed bogom, u khristi!

3

chi nam znov zachinati doruchuvati samikh syebye? chi mi potryebuemo, yak dyekhto, listiv doruchal'nikh do vas chi vid vas? vi nash list, napisanii u nashikh syertsyakh, yakogo vsi lyudi znayut' i chitayut'! viyavlyayetye vi, shcho vi list khristiv, nami visluzhyenii, shcho napisanii nye chornilom,

alye dukhom boga zhivogo, nye na tablitsyakh kaminnikh, alye na tilyesnikh tablitsyakh syertsya. taku zh pyevnist' do boga mi maemo chyeryez khrista, nye tomu, shcho mi zdbni pomisliti shchos' iz syebye, yak vid syebye, alye nasha zdbnist' vid boga. i vin nas zroбив buti zdatnimi sluzhityelyami novogo zapovitu, nye bukvu, a dukha, bo bukva vbiavae, a dukh ozhivlyae. koli zh sluzhinnya smyerti, vizanye na kamyenyakh bukvami, bulo takye slavnaye, shcho izrail'yevi sini nye mogli divitis' na oblichchya moisyeya, chyeryez slavu minushchu oblichchya iogo, skil'ki zh bil'sh budye v slavi tye sluzhinnya dukha! bo yak sluzhinnya osudu slava, to sluzhinnya pravvednosti tim bil'shye bagatyie na slavu! nye proslavilosya bo proslavlyenye, u tsi chastini, radi slavi, shcho vona pyeryevazhue, bo koli slavnaye tye, shcho minae, to bagato bil'sh u slavi tye, shcho trivae! tozh, mavshi nadiyu taku, mi vzhivaemo vyelikoi smilivosti, a nye yak moiseyi, shcho pokrivalo klav na oblichchya svoe, shchob izrail'yevi sini nye divilisya na kinyets' togo, shcho minae. alye zaslipilisya ikhni dumki, bo tye samye pokrivalo azh do s'ogodni lishilos' nyeznyatyie v chitanni starogo zapovitu, bo znikaie vono khristom. alye azh do s'ogodni, yak chitayut' moisyeya, na ikhn'omu syertsii lyezhit' pokrivalo, koli zh voni navyernut'sya do navstryechua, todi pokrivalo zdiimaet'sya. navstryechu' zhye to dukh, a dye dukh navstryechunii, tam volya. mi zh vidkritim oblichchiam, yak u dzyerkalo, divimosya vsi na slavu navstryechunyu, i zmyniamosya v toi zhye obraz vid slavi na slavu, yak vid dukha navstryechun'ogo.

4

os' tomu, mavshi za milosyerdyam bozhim takye sluzhinnya, mi nye tratimo vidvagi, alye mi vidryeklisyia tainogo soromu, nye khodyachi v khitrosti ta nye pyeryekruchuyuchi bozhogo slova, alye z'yavlyenniam pravdi doruchuemo syebye kozhnomu sumlinnyu lyuds'komu pyeryed bogom. koli zh nasha evangeliya i zakrita, to zakrita dlya tikh, khto ginye, dlya nye-viryuyuchikh, yakim bog ts'ogo viku zaslipiv rozum, shchob dlya nikh nye zasyayalo svitlo evangeliu slavi khrista, a vin obraz bozhii. bo mi nye syebye samikh propoviduemo, alye khrista isusa, navstryechua, mi zh sami rabi vashi radi isusa. bo bog, shcho zvyeliv buv svitlu zasyayati z tyemryavi, u syertsyakh nashikh zasyayav, shchob prosvititi nam znannya slavi bozhoi v osobi khristovii. a mi maemo skarb tsyei u posudinakh glinyanikh, shchob vyelich sili bula bozha, a nye vid nas. u vs'omu nas tishnut', ta nye potishneni mi; mi v vazhkih

obstavinakh, alye nye vpadaemo v rozpach. pyeryesliduyut' nas, alye mi nye polishyeni; mi povalyeni, ta nye pogublyeni. mi zavsi nosimo v tili myertvist' isusovu, shchob z'yavilosya v nashomu tili i zhittya isusovye. bo zavsi nas, shcho zhivymemo, vidayut' na smyert' za isusa, shchob z'yavilos' isusovye v nashomu smyertyel'nomu tili. tomu to smyert' die v nas, a zhittya u vas. ta mavshi togo zh dukha viri, za napisanim: viruvav ya, chyeryez tye govori, i mi viruemo, tomu to i govoriemo, znavshi, shcho toi, khto voskryesiv navstryechua isusa, voskryesit' z isusom i nas, i postavit' iz vami. usye bo dlya vas, shchob blagodat', rozmnozhyena chyeryez bagat'okh, zbagatila podyaku na bozhu slavu. chyeryez tye mi vidvagi nye tratimo, bo khoch nishchit'sya zovnishnii nash cholovik, zatye dyen'-u dyen' vidnovlyayet'sya vnutrishnii. bo tyepyeryshne lyegkye nashye gorye dostachae dlya nas u byezmirmim bagatstvi slavu vichnoi vagi, koli mi nye divimosya na vidimye, a na nyevidimye. bo vidimye dochasnye, nyevidimye zh vichnye!

5

znaemo bo, koli zyemnii myeshkal'nii namyet nash zruinet'sya, to maemo budivlyu vid boga na nyebi, dim nyerukotvornii ta vichnii. tomu to i zidkhaemo, bazhayuchi priodyagtisya budivlyeyu nashyeyu, shcho z nyeba, koli b til'ki i odyagnyeni mi nye znaishlisya nagi! bo mi, znakhodyachisya v ts'omu namyeti, zidkhaemo pid tyagaryem, bo nye khochyemo rozdyagtisya, alye odyagtisya, shchob smyertnye pozhyerlos' zhittiam. a toi, khto na tsye samye i stvoriv nas, to bog, shcho i dav nam zavdatok dukha. otozh, buvshi vidvazhni postiino, ta znayuchi, shcho, mavshi dim u tili, mi nye pyeryebuvaemo v domi navstryechun'omu, bo khodimo viroyu, a nye vidinnyam, mi zh vidvazhni, i bazhaemo krashchye pokinuti dim tila i mati dim u navstryechua. tomu mi i pil'nuemo, chi zостаemosya v domi tila, chi vikhodimo z domu, buti iomu lyubimi. bo musimo vsi mi z'yavitisya pyeryed sudovim pryestolom khristovim, shchob kozhyen priinyav zgidno z tim, shcho v tili roбив vin, chi dobrye, chi likhye. otzhye, vidayuchi strakh navstryechunii, mi lyudyei pyeryekonuemo, a bogovi yavni; alye mayu nadiyu, shcho i u vashikh sumlinnyakh mi yavni. bo nye znovu syebye mi doruchuemo vam, alye daemo vam privid khvalitisya nami, shchob mali vi shcho proti tikh, shcho khvalyat'sya oblichchiam, a nye syertsyem. koli bo mi z rozumu skhodimo, to bogovi, koli zh pri zdorovomu rozumi, to dlya vas. bo khristova lyubov sponukue nas, shcho dumayut'

tak, shcho koli vmyer odin za vsikh, to vsi pomyerli. a vmyer vin za vsikh, shchob ti, khto zhivye, nye zhili vzhye dlya syebye samikh, a dlya togo, khto za nikh buv myer i voskryes. chyeryez tye vidtyepyer mi nikogo nye znaemo za tilom; koli zh i znali za tilom khrista, to tyepyer mi nye znaemo vzhye! tomu to, koli khto v khristi, toi stvorinnya novye, starodavne minulo, oto stalos' novye! usye zh vid boga, shcho nas primiriv iz soboyu isusom khristom i dav nam sluzhinnya primiryennya, bo bog u khristi primiriv svit iz soboyu samim, nye zvazhavshi na ikhni provini, i poklav u nas slovo primiryennya. otsye mi yak posli zamist' khrista, nibi bog blagae chyeryez nas, blagaemo zamist' khrista: primirit'sya z bogom! bo togo, khto nye vidav grikha, vin uchiniv za nas grikhom, shchob stali mi bozhoyu pravdoyu v nim!

6

a mi, yak spivrobitniki, blagaemo, shchob vi bozhoi blagodatyi nye brali nadarmo. bo kazhye: priemnogo chasu pochuv ya tyebye, i pomig ya tobi v dyen' spasinnya! os' tyepyer chas priemni, os' tyepyer dyen' spasinnya! ni v chomu niyakogo spotikannya nye robimo, shchob sluzhinnya bulo byezdogannye, a v us'omu syebye viyavlyaemo, yak sluzhityeliv bozhikh, u vyelikim tyerpinni, u skorbotakh, u bidakh, u tisonotakh, u vdarakh, u v'yaznitsyakh, u rozrukhakh, u pratsyakh, u nyedosispannyakh, u postakh, u chistosti, u rozumi, u lagidnosti, u dobrosti, u dusi svyatim, u nyelitsyemirni lyubovi, u slovi istini, u sili bozhii, zo zbroeyu pravdi v pravitsi i livitsi, chyeryez slavu i byezchyestya, chyeryez gan'bu i khvalu, yak obmantsi, alye mi pravdivi; yak nyeznani, ta poznani, yak umirayuchi, ta os' mi zhivi; yak karani, ta nye zabiti; yak sumni, alye zavzhd i vyesyeli; yak ubogi, alye bagat'okh mi zbagachuemo; yak ti, shcho nichogo nye mayut', alye vsim volodiemo. usta nashi vidkrilis' do vas, korintyani, syertsye nashye rozshiryenye! u nas vam nye tismo, alye tismo vam u vashikh syertsyakh! takoyu zh vidplatoyu govoryu, nyemov dityam rozshiryeni bud'tye i vi! do chuzhogo yarma nye vpyragaityes' z nyevirnimi; bo shcho spil'nogo mizh prayednistyu ta byezzakonnym, abo yaka spil'nist' u svitla z tyemryavoyu? yaka zgoda v khrista z byeliyaarom? abo yaka chastka virnogo z nyevirnim? abo yaka zgoda pomizh bozhim khramom ta idolami? bo vi khram boga zhivogo, yak bog prorik: posyelyus' syeryed nikh i khoditimu, i budu im bogom, a voni budut' narodom moim! viidit' tomu z-pomizh nikh ta i vidluchit'sya, kazhye navstryechu', i nye torkaityes' nyechistogo, i ya vas priimu, i

budu ya vam za ottsya, a vi za siniv i dochok myeni budyetye, govorit' navstryechu' vsyedyerzhityel'!

7

otozh, moi lyubi, mavshi tsi obitnitsi, ochist'mo syebye vid usyakoi nyechisti tila ta dukha, i tvorimo svyatinyu u bozhim strakhu! daitye mistysye dlya nas! mi nikogo nye skrivdili, nikogo nye zipsuvali, nikogo nye osuhkali! govoryu nye na osud, bo ya pyeryed tim buv skazav, shcho vi v syertsyakh nashikh, shchob nam iz vami chi pomyerti chi zhiti. u myenye vyelika smilivist' do vas, vyelika myeni pokhvala z vas, ya povni potikhi, zbagachayusa radistyu pri vsyakomu nashomu gori. bo koli mi priishli v makedoniyu, tilo nashye nye malo spochinku niyakogo, u vs'omu biduyuchi: nazovni boi, strakhittya vsyeryedini. alye bog, shcho tishit' prinizhyenikh, potishiv nas prikhodom tita, i nye til'ki iogo pributtyam, a i potishyennym, shcho nim vin potishivsa z vas, koli rozpovidav nam pro vashu zhurbu, pro vash smutok, pro vashu gorlivist' do myenye, tak shcho ya bil'shye tishivsa. koli ya i zasmutiv vas listom, to nye kayusya, khoch i kayavsa buv, bo bachu, shcho toi list zasmutiv vas, khoch i chasovo. ya radiyu tyepyer nye tomu, shcho vi zasmutilis', a shcho vi zasmutilisya na pokayannya, bo vi zasmutilis' dlya boga, shchob ni v chomu nye mati vtrati vid nas. bo smutok dlya boga chinit' kayattya na spasinnya, a pro n'ogo nye zhaluemo, a smutok svits'kii chinit' smyert'. bo os' samye tsye, shcho vi zasmutilis' dlya boga, yaku pil'nist' vyeliku vono vam зробило, yaku oboronu, yakye oburyennya, yakii strakh, yakye bazhannya, yaku gorlivist', yaku pomstu! vi v usim pokazali, shcho chisti vi v spravi. a koli ya i pisav vam, to nye chyeryez togo, khto krivdit', i nye chyeryez pokrivdzyenogo, a shchob viyavilasya dlya vas nasha pil'nist' pro vas pyeryed bogom. tomu to potikhoyu vashoyu vtishilis' mi, a shchye bil'shye zradili mi radistyu tita, shcho vi vsi zaspokoili dukha iogo. bo koli ya pro vas iomu chim pokhvalivsyas, to nye osoromivsyas; alye yak mi vam govoreli vsye pravdu, tak i nasha khvala pyeryed titom pravdiva bula! i syertsye iogo prikhil'nishye do vas, koli zgadue vin pro pokoru vsikh vas, yak iogo priinyali vi buli zo strakhom i tryemtinnyam. otozh, tishusya ya, shcho mozhu poklastis' u vs'omu na vas!

8

povidomlyaemo zh vas, brattyas, pro bozhu blagodat', shcho dana tsyerkvam makye-

dons'kim, shcho syeryed vyelikogo dosvidu gorya voni mayut' radist' ryasnu, i gli-bokye ikhne uboztvo zbagatilos' bagatstvom ikhn'oi shchirosti; bo voni dobrovil'ni v miru sil'svoikh, i nad silu, zasvidchuyu, iz ryevnim blagannyam voni nas prosili, shchob mi pri-nyali dar ta spil'nist' sluzhinnya svyatim. i nye tak, yak nadiyalis' mi, alye viddali sye-bye pyersh navstryechuyevi ta nam iz voli bozhoi, shchob mi blagali tita, shchob vin, yak buv pyershye zachav, tak i skinchiv bi v vas otsye dobrye dilo. a vi, yak u vsim, zbagachuetyes': viroyu, i slovom, i rozumom, i vsyakoyu pil'nisty, i vashoyu lyubov'yu do nas, shchob zbagachuvalis' vi i v blagodati otsii. nye kazhu tsye, yak nakaza, alye pil'nisty inshikh dosvidchuyu shchirist' lyubovi i vashoi. bo vi znae-tye blagodat' navstryechua nashogo isusa khrista, yakii, buvshi bagatii, zbidniv radi vas, shchob vi zbagatilis' iogo uboztvom. i radu dayu vam pro tsye, bo tsye vam na pozhitok, shcho nye til'ki chinili, alye py-ershii vi stali i bazhati z minulogo roku. a tyepyer zakinchit' robotu, shchob vi, yak gorlivo bazhali, tak i vikonali b u miru mozh-nosti. bo koli e okhota, to priemna vona zgidno z tim, shcho khto mae, a nye z tim, chogo khto nye mae. khai nye budye dlya inshikh polyegsha, a tyagar dlya vas, alye rivnist' dlya vsikh. chasu tyepyerishn'ogo vash dostatok nyekhai nyestatkovii ikhn'omu dopomozhye, shchob i ikhnii dostatok buv na vash nyestatok, shchob rivnist' bula, yak napisano: khto mav bagato, toi nye mav zaivini, a khto malo, nye mav nyedostachi. ta bogovi dyaka, shcho vin taku pil'nist' pro vas dav u titovye syertsye, bo bla-gannya priinyav vin, alye, buvshi gorlivii, udavsvya do vas dobrovil'no. a z nim ra-zom poslali mi brata, yakogo po vsikh tsy-erkvakh khvalyat' za evangeliyu, i nye til'ki otsye, alye vibranii buv vid tsyerkov buti to-varishyem nashim u dorozhi dlya blagodati tiei, yakii sluzhimo mi na khvalu samogo navstryechua, ostryerigayuchis' togo, shchob khto nye dorikav nam tsim dostatkom, shcho nim sluzhimo mi, dbayuchi pro dobro nye til'ki pyeryed bogom, alye i pyeryed lyud'mi. a mi z nimi poslali buli brata nashogo, pro pil'nist' yakogo mi chasto dosvidchu-valis' u ryechakh bagat'okh, yakii shchye pil'nishii tyepyer chyeryez vyelikye dovir'ya do vas. shchodo tita, to vin mi tovarish, a vash spivrobitnik; shchozhdo nashikh brativ voni poslantsi vid tsyerkov, voni slava khris-tova! otozh, daiyte im dokaza svoei lyubovi i nashogo khvalinnya vas pyeryed tsyerkvami!

9

a pro sluzhbu svyatim myeni zaivo pisati do vas, bo vidayu vashu okhotu, i nyeyu

khvalyusya za vas makyedonyanam, shcho akhaya gotova z minulogo roku, a vasha ryevnist' zaokhotila bagat'okh. a ya poslav brativ, shchob moya pokhvala, shchodo vas, nye daryemna bula v tsim vipadkovi, alye, yak kazav, shchob buli vi prigotovani, sh-chob, koli makyedonyani priidut' zo mnoyu ta znaidut', shcho vi nyegotovi, shchob nye osoromitis' nam nye kazhyemo vam u tsii ryechi. otozh, ya nadumavsvya, shcho tryeba vblagati brativ, shchob pishli pyershye do vas ta prigotovali zazdalyegid' ogoleshynii vash shchyedrii dar, shchob buv vin prig-otovanii, yak shchyedrii dar, a nye rich primusova. a do ts'ogo kazhu: khto skupo sie, toi skupo i zhatimye, a khto sie shchye-dro, toi shchyedro i zhatimye! nyekhai kozhyen dae, yak syertsye iomu prizvoliae, nye v smutku i nye z primusu, bo bog lyubit' togo, khto z radisty dae! a bog mae silu vsyakoyu blagodatyu vas zba-gatiti, shchob vi, mavshi zavzhdii v us'omu vsilyakii dostatok, zbagachuvalisya vsyakim dobrim uchinkom, yak napisano: rozsipav ta vbogim rozdav, iogo spravvedlivist' trivae naviki! a toi, khto nasinnya dae syachyevi ta khlib na pozhivu, nyekhai dae i prim-nozhit' vashye nasinnya, i nyekhai vin zros-tit' plodi pravvednosti vashoi, shchob usim vi zbagachuvalis' na vsilyaku shchirist', yaka chyeryez nas chinit' bogovi dyaku. bo dilo sluzhinnya ts'ogo nye til'ki pivopnyue nye-dostachi svyatikh, alye i bagatie bagat'ma podyakami bogovi. dosvidchennyam ts'ogo sluzhinnya voni khvalyat' boga za poslukh khristovii evangeli, shcho vi viznaetye ii, ta za shchirist' uchasnitstva z nimi i usima, voni za vas molyat'sya i tuzhat' po vas iz-za duzhye vyelikoi bozhoi blagodati na vas. dyaka bogovi za nyevimovnii dar iogo!

10

a ya sam, pavlo, blagayu vas lagidnistyu i laskavistyu khristovoyu; ya, koli prisutnii slukhnyanii mizh vami, a nye buvshi mizh vami smilivii ya suproti vas. i blagayu, sh-chob ya, pribuvshi, nye osmilivsvya nadieyu, shcho nyeyu ya dumayu smilivim buti proti dyeyakikh, shcho pro nas voni gadayut', nibi mi postupaem za tilom. bo khodyachi v tili, nye za tilom voyuemo mi, zbroya bo nashogo voyuvannya nye tilyesna, alye mitsna bogom na zruinuvannya tyverdin', mi ruinuemo zadumi, i vsyakye vinyesyennya, shcho pidi-maet'sya proti piznannya boga, i polonimo vsyakye znannya na poslukh khristovii, i pokarati mi gotovi vsyakii nyeposlukh, koli zdiisnit'sya poslukh vash. chi na oblichchya vi divityesya? yak khto pyevnii pro syebye, shcho khristovii vin, nyekhai dumae znov po sobi, shcho yak sam vin khristovii, tak samo khristovi i mi. bo koli b ya shchye bil'sh stav

khvalitisya nashoyu vladoyu, yaku dav nam navstryechu' na zbuduvannya, a nye na zru-inuvannya vashye, to nye osoromlyus'. ta shchob nye zdavalos', nibi khochu lyakati vas listami. bo listi iogo kazhut' vazhki ta mitsni, alye osobisto prisutni slabii, a mova iogo nyeznachna, takii nyekhai znae otsye, shcho yaki mi na slovi v listakh, nyeprisut-nimi buvshi, taki mi i na dili, prisutnimi buvshi. bo nye smiemo vvazhati syebye chi rivnyati do inshikh, shcho sami sye-bye khvalyat', voni nyerozumno sami syebye miryayut' soboyu, i rivnyayut' z soboyu sye-bye. mi zh nye budyem khvalitis' nad miru, a v miru mirila, shcho iogo bog priznachiv na miru dlya nas, shchob i do nas dosyagti. bo mi nye roztyaguemosya nad miru, nibi nye dosyagli mi do vas, bo mi dosyagli azh do vas iz evangeliyeu khristovoyu. mi nye khval-imos' nad miru u chuzhikh pratsyakh, alye maemo nadiyu, shcho yak budyє rosti vasha vira, to za nashim mirilom sil'no zvyelichi-mosya mi mizh vami, shchob i v dal'shikh za vami krainakh zvischati evangeliyu, a nye khvalitis' gotovim, yak tseye chuzhi tvyerdyat'. a khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya v navstryechui! bo dostoinii nye toi, khto sam syebye khvalit', alye kogo khvalit' navstryechu'!

11

o, koli b potyerpili vi trokhi byezumstvo moe! alye i tyerpitye vi myenye. bo pil'nuyu pro vas pil'nisty bozhoyu, zaruchiv bo ya vas odnomu cholovikovi, shchob khristovi privyesti vas chistoyu divoyu. ta boyus' ya, yak zmii zviv buv evu lukavstvom svoim, shchob tak nye popsuvalisya vashi dumki, i vi nye vkhililisya vid prostoti i chistosti, shcho v khristi. koli bo khto priidyє i zachnye propoviduvati pro isusa inshogo, pro yakogo mi nye propoviduvali, abo priimetye in-shogo dukha, yakogo vi nye priinyali, abo inshu evangeliyu, yakoi vi nye priinyali, to rado tyerpili b vi tye! ta dumayu ya, shcho nichim nye lishayus' pozad pyeryednishikh apostoliv. khoch i nyeuk ya slovom, alye nye znannyam, ta vsydu v us'omu mi viyav-lyeni pomizh vami. chi ya grikh uchiniv, sye-byє vpokoryayuchi, shchob pidvishchiti vas, bo ya bozhu evangeliyu blagovistiv dlya vas darmo? obbirav ya inshi tsyerkvi, pri-mayuchi platu dlya sluzhinnya vam. a koli ya priishov do vas i tyerpiv nyedostachu, to nikogo ya nye obtyazhiv. bo mii nyesta-tok popovnili brati, shcho priishli z makey-donii; i v us'omu byerig ya syebye, shchob nye buti dlya vas tyagaryem, i zbyeryezhu. yak pravda khristova v myeni, tak otsya pokhvala nye zamovchana budyє pro myenye v krainakh akhai. dlya chogo? tomu, shcho ya vas nye lyublyu? vidomo tye bo-

govi! a shcho ya roblyu, tye i robitimu, shchob vidtyati prichinu dlya tikh, khto shukae prichini, shchob u tomu, chim khvaliat'sya, pokazalis' taki, yak i mi. taki bo fal'shivi apostoli, lukavi robitniki, shcho pidrob-lyuyut'sya na khristovikh apostoliv. i nye divno, bo sam satana prikadaet'sya angolom svitla! otozh, nye vyelika tsye rich, yakshcho i slugi iogo prikidayut'sya slugami pravdi, budyє ikhnii kinyets' zgidno z uchinkami ikhnimi! znovu kazhu: khai nikhto nye vvazhaє myenye za byezumnogo! a yak ni, to priimit' myenye bodai yak byezumnogo, shchob khoch trokhi i ya pokhvalivysya! a shcho ya kazhu, nye kazhu togo v navstryechui, alye nibi v byezumstvi u tsi chastini khvali. chyeryez tye zh, shcho tilom bagato-khto khvalyat'sya, to i ya pokhvalyusya. bo vi tyerpitye rado byezumnikh, sami mudrimi buvshi. bo vi tyerpitye, koli vas khto nyevolit', koli khto ob'idae, koli khto ob-dirae, koli khto pidvishchuet'sya, koli khto po shchokakh vas b'e. na byezchystya kazhu, shcho mi nibi stratili sili. koli khto vidvazhit'sya chim, to skazhu nyerozumno vidvazhuyusya i ya. evryei voni? to i ya. izrail'tyani voni? to i ya. nasinnya voni avraamovyє? to i ya! slugi khristovi voni? govoryu nyerozumnye: bil'sh ya! ya buv bil'sh u pratsyakh, u ranakh nad miru, chastish u v'yaznitsyakh, chasto pri smyerti. vid evryeiv pyat' raz ya priinyav buv po sorok udariv byez odnogo, trichi kiyami bito myenye, odin raz myenye kamyenuvali, trichi rozbivs' korabyel', nich i dyen' ya probuv u glibochini mors'kii; u mandrivkakh ya chasto buvav, buvav u nyebyezpyekakh na richkakh, u nyebyezpyekakh rozbiinichikh, u nyebyezpyekakh svogo narodu, u nyebyezpyekakh pogan, u nyebyezpyekakh po mistakh, u nyebyezpyekakh na pustini, u nyebyezpyekakh na mori, u nyebyezpyekakh mizh bratami fal'shivimi, u visnazhuvanni ta v pratsi, chasto v nyedosipanni, u golodi i sprazi, chasto v posti, u kholodi ta v nagoti. okrim zovnishn'ogo, nalyagayut' na myenye dyenni povinnosti i zhurba pro vsi tsy-erkvi. khto slabue, a ya nye slabuyu? khto spokushuet'sya, a ya nye palyusya? koli tryeba khvalitis', to nyemichchyu ya pokhvalyusya. znae bog i otyets' navstryechua nashogo isusa khrista, a vin blagoslovyen-nii naviki, shcho ya nye govoryu nyepravdi. u damasku namisnik tsarya aryeti styerig misto damask, shchob skhopiti myenye, alye po muri myenye spushchyeno v koshi vikontsyem, i ya z ruk iogo vtik!

12

nye korisno khvalitis' myeni, bo ya priidu do vidin' i ob'yavlyen' navstryechunikh. ya znayu cholovika v khristi, shcho vin chotir-

nadtsyat' rokiv tomu chi v tili, nye znayu, chi byez tila, nye znayu, znae bog buv uzyatii do tryet'ogo nyeba. i cholovika ya znayu takogo, chi v tili, chi byez tila, nye znayu, znae bog, shcho do rayu buv uzyatii, i chuv vin slova nyevimovni, shcho nye mozhna lyudini ikh visloviti. otakim pokhvalyusya, a soboyu khvalitis' nye budu, khiba til'ki svoimi nyemochami. bo koli ya zakhochu khvalitis', to byezumnyi nye budu, bo pravdu kazatimu; alye strimuyus' ya, shchob pro myenye khto bil'sh nye podumav, nizm bachit' u myeni abo chue vid myenye. a shchob ya chyeryez pryebagato ob'yavlyen' nye vyelichavsya, to dano myeni v tilo kolyuchku, poslantsya satani, shchob biv v oblichcha myenye, shchob ya nye vyelichavsya. pro n'ogo tri razi blagav ya navstryechua, shchob vin vidstupivsya vid myenye. i skazav vin myeni: dosit' tobi moei blagodati, bo sila moya zdiisnyuet'sya v nyemochi. otozh, krashchye ya budu khvalitis' svoimi nyemochami, shchob sila khristova vsyelilasya v myenye. tomu lyubo myeni pyeryebuvati v nyedugakh, u prikrastyakh, u bidakh, u pyeryesliduvannyakh, v utiskakh chyeryez khrista. koli bo ya slabii, todi ya sil'nii. khvalyachysya, ya stav nyerozumnii, do togo myenye vi primusili. bo khvaliti myenye mali b vi, bo ni v chomu ya nye zalishivsya pozad vid naipyershikh apostoliv, khoch ya i nishcho. a oznaki apostola viyavilasya mizm vami v usyakim tyerpinni, u znayenakh i chudakh ta v silakh. shcho bo e, shcho nim vi ponizilisya bil'shye vid inshikh tsyerkov? khiba tye, shcho ya sam tyagaryem vam nye buv? daruitle myeni tsyu provinu! os' utryete gotovii priiti ya do vas, i nye budu dlya vas tyagaryem, nye shukayu bo vashogo ya, til'ki vas. nye diti povinni zbirati maetok bat'kam, alye dityam bat'ki. ya zh z okhotoyu vitrachusya i syebye vitrachu za dushi vashi, khoch shcho bil'shye lyublyu vas, to myenshye ya lyublyeni. ta nyekhai budyte tak, tyagara ya na vas nye poklav, alye, buvshi khitrii, ya lukavstvom vid vas brav. chi ya vikoristovuvav vas chyeryez kogos' iz tikh, kogo do vas posilav? ublagav ya buv tita, i z nim poslav brata. chi tit vikoristav vas chim? khiba mi khodili nye v odnomu dusi? khiba nye odnimi stopami? chi vi znovu nye dumaetye, shcho vipravduemos' pyeryed vami? pyeryed bogom, u khristi mi govorimo, a vsye, lyubi, na vashu budovu! ya zh boyusya, shchob, priishovshi, nye znaishov vas takimi, yakimi nye khochu, i shchob myenye nye znaishli vi takim, yakogo nye khochyetye, khai nye budut' mizm vami supyeryechka, zazdris't', gnivi, obmani, svari, nashyepti, pikhi, byezladdya, shchob znovu, koli ya priidu, nye priniziv myenye pomizm vami mii bog, i shchob myeni nye oplakuvati bagat'okh, shcho

pyershye zgrishili buli, i nye pokayalisya v nyechistosti, i v pyeryelyubi, i v rozpusti, shcho koili ikh.

13

otsye vtryete do vas ya idu. kozhna sprava khai stanyet'sya virokom dvokh chi tr'okh svidkiv. popyeryedzhuvav ya i popyeryedyu, yak u vas buv udrugye, tak tyepyer nyeprisutnii, otikh, shcho zgrishili pyeryed tim, i vsikh inshikh, shcho koli priidu znovu, to ya nye pomiluyu, chyeryez tye, shcho shukaetye dokazu, shcho v myeni promovlyae khristos, yakii nye byezsilii do vas, alye sil'nii u vas. bo khoch vin buv i rozpyatii v nyemochi, ta zhivii iz sili bozhoi. tak i mi, khocha nyemichni v nim, ta z nim budyemo zhiti z bozhoi sili u vas. viprobuvuite samikh syebye, chi vi v viri, piznavaitye samikh syebye. khiba vi nye znaetye samikh syebye, shcho isus khristos u vas? khiba til'ki, shcho vi nye taki, yakimi mali b buti. alye mayu nadiyu, shcho piznaetye vi, shcho mi taki, yakimi mali b buti. i mi molimo boga, shchob vi nye chinili niyakogo likha, nye dlya togo, shchob viyavilis' mi dosvidchyni, a shchob uchynili vi dobrye, a mi budyem nyemov nyegidni. bo nichogo nye mozhyemo mi proti pravdi, a za pravdu. mi tishimosya, koli mi slabi, a vi sil'ni. pro tsye i molimos' shchob buli doskonalami vi! os' tomu to, vidsutnii, pishu tsye, shchob priishovshi, nye mav ya vchiniti suvoro za vladoyu, yakoi navstryechu' myeni dav na buduvannya, a nye na ruinvannya. a nakinyets', brattya, radiietye, udoskonalyuites', tishytesya, bud'tye odnodumni, maitye mir, i bog lyubovi ta miru budyte z vami! vitaitye edin odnogo svyatim potsilunkom! usi svyati vas vitayut'! blagodat' navstryechua nashogo isusa khrista, i lyubov boga i ottsya, i prichastya svyatogo dukha nyekhai budyte zo vsima vami! amin'.

apostol pavel, postavlyenii ni vid lyudyei, ani vid cholovika, alye vid isusa khrista i boga ottsya, shcho z myertvikh iogo voskryesiv, i prisutnya zo mnoyu vsya brattya, do tsyerkov galatiis'kikh: blagodat' vam i mir vid boga, ottsya nashogo, i navstryechua isusa khrista, shcho za nashi grihki dav samogo syebye, shchob vid zlogo suchasnogo viku nas vizvoliti, za volyeyu boga i ottsya nashogo, iomu slava na viki vichni, amin'! divuyusya ya, shcho vi tak skoro vidkhi-lyuetyes' vid togo, khto poklikav khristovoyu blagodattyu vas, na inshu evangeliyu, shcho nye insha vona, alye dyeyaki e, shcho vas nyepokoyat', i khochut' pyeryevy-ernuti khristovu evangeliyu. alye yakbi i mi abo angol iz nyeba zachav blagovis-titi vam nye tye, shcho mi vam blagovis-tili, nyekhai budye proklyatii! yak mi pyer-she kazali, i tyepyer znov kazhu: koli khto vam nye tye blagovistit', shcho vi priinyali, nyekhai budye proklyatii! bo tyepyer chi ya v lyudyei shukayu priznannya chi v boga? chi lyudyam dbayu ya dogodzhati? bo koli b dogodzhav ya shchye lyudyam, ya nye buv bi rabom khristovim. zvischayu zh vam, brattya, shcho evangeliya, yaku ya blagov-istiv, vona nye vid lyudyei. bo ya nye pri-nyav, ni navchivsyia ii vid lyudini, alye vid-krittyam isusa khrista. chuli bo vi pro moe postupovannya pyershye v yudyeistvi, shcho bozhu tsyerkvu zhorstoko za pyeryeslidu-vav ta ruinuuvav ii. i ya pyeryevishchuvav v yudyeistvi bagat'okh svoikh rovyesnikiv rodu mogo, buvshi zapyeklim prikhil'nikom moikh ottsivs'kikh pyeryedan'. koli zh bog, shcho vibrav myenye vid utrobi matyeri moei i poklikav blagodattyu svoeyu, up-odobav viyaviti mnoyu sina svoego, shchob blagovistiv ya iogo mizh poganami, ya nye radivsyia zaraz iz tilom ta krov'yu, i nye vid-pravivsyia v erusalim do apostoliv, shcho py-eryedo mnoyu buli, a pishov ya v arabiyu, i znovu vyernuvsyia v damask. po t'rokhh rokakh potomu pishov ya v erusalim poba-chiti kifu, i v n'ogo probuv dniv iz p'yatnadt-syat'. a inshogo z apostoliv ya nye bachiv, krym yakova, brata navstryechun'ogo, a shcho vam pishu, os' kazhu pyeryed bogom, shcho ya nye obmanyuyu! potomu pishov ya do sirs'kikh ta kilikiis'kikh krain. tsy-erkvam zhye khristovim v yudyei ya znanii nye buv osobisto, til'ki chuli voni, shcho toi, shcho kolis' pyeryesliduvav ikh, blagovistit' tyepyer viru, shcho kolis' ruinuuvav buv ii. i slavili boga voni chyeryez myenye!

potomu, po chotirnadtsyati rokakh, ya znovu khodiv v erusalim iz varnavoyu,

vzyavshi i tita z soboyu. a pishov ya za vidkrittyam. i podav im evangeliyu, shcho ii propoviduyu mizh poganami, osoblivo znatnishim, chi nye darma zmagayusya ya chi zmagavsyia. alye i tit, shcho zo mnoyu, buvshi gryekom, nye buv do obrizannya zmushenyi. a shchodo pribulikhh fal'shiv-ikh brativ, shcho priishli pidglyadati nashu vil'nist', yaku maemo v khristi isusi, shchob nas ponyevoliti, to mi ikh nye poslukhali ani na khvilyu, i nye pidnalisya buli, shchob trivala v vas pravda evangeli. shchozhdo tikh, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, ta yakimi kolis' voni buli, to ni v chomu riznitsi dlya myenye nyema, nye di-vit'sya bog na osobu lyudini! bo ti, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, nichogo myeni nye dodali, alye navpaki, pobachivshi, shcho myeni priporuchyena evangeliya dlya nyeo-brizanikh, yak pyetrovi dlya obrizanikh, bo toi, khto pomagav pyetrovi v apostol'stvi mizh obrizanimi, pomagav i myeni mizh poganami, i, piznavshi tu blagodat', shcho dana myeni, yakiv, i kifa, i ivan, shcho stov-pami vvazhayut'sya, podali myeni ta var-navi pravitsi spil'noti, shchob mi dlya pogan pratsyuvati, voni zh dlya obrizanikh, til'ki shchob mi pam'yatali pro vbogikh, shcho ya i pil'nuvav buv chiniti takye. koli zh kifa priishov buv do antiokhii, to vidkrito ya vistupiv suproti n'ogo, zaslugovuvav bo vin na osud. bo vin pyeryed tim, yak pri-ishli buli dyekhto vid yakova, spozhivav iz poganami. a koli pribuli, stav khovatisya ta vidluchatisya, boyachisya obrizanikh. a z nim litsyemirili i inshi yudyei, tak shcho navit' varnava pristav buv do ikhn'ogo lit-syemirstva. a koli ya pobachiv, shcho nye idut' voni rivno za evangel's'koyu prav-doyu, to pyeryed usima skazav kifi: koli ti, buvshi yudyeem, zhivyesh po-pogans'komu, a nye po-yudyeis'komu, to nashcho pogan ti primushuesh zhiti po-yudyeis'komu? mi yudyei prirodoyu, a nye grishniki z pogan... a koli mi diznalis', shcho lyudina nye mozhye buti vipravdana dilami zakonu, alye til'ki vi-royu v khrista isusa, to mi vvirusvati v khrista isusa, shchob nam vipravdatisya viroyu v khrista, a nye dilami zakonu. bo zhadna lyu-dina dilami zakonu nye budye vipravdana! koli zh, shukayuchi vipravdannya v khristi, mi i sami pokazalisya grishnikami, to khiba khristos sluga grihku? zovsim ni! bo koli ya buduyu znov tye, shcho buv ruinuuvav, to samogo syebye roblyu zlochintsyem. bo za-konom ya vmyer dlya zakonu, shchob zhiti dlya boga. ya rozp'yatii z khristom. i zhiti vzhye nye ya, a khristos prozhivae v myeni. a shcho ya zhivu v tili tyepyer, zhivu viroyu v bozhogo sina, shcho myenye polyubiv, i vi-dav za myenye samogo syebye. bozhoi blago-dati ya nye vidkidayu. bo koli nabuvaet'sya pravda zakonom, to nadarmo khristos buv

o, vi nyerozumni galati! khto vas zviv nye koritisya pravdi, vas, yakim pyeryed ochima isus khristos pyeryednakryeslyenii buv, yak nibi mizh vami rozp'yatii? tsye odnye khochu znati vid vas: chi vi priinyali dukha dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? chi zh vi azh taki nyerozumni? dukhom pochavshi, kinchitye tyepyer tilom? chi vi tak bagato tyerpili nadarmo? koli b til'ki nadarmo! otzhye, toi, khto vam dukha dae i chuda chinit' mizh vami, chi chinit' dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? tak yak avraam buv uviruvav v boga, i tsye zalichyeno za pravvednist' iomu. tozh znaitye, shcho ti, khto vid viri, to sini avraamovi. i pisannya, pyeryedbachivshi, shcho viroyu bog vipravdae pogarno, blagovistilo avraamovi: blagoslovlyat'sya v tobi vsi narodi! tomu ti, khto vid viri, budut' poblagoslovlyeni z virnim avraamom. a vsi ti, khto na dila zakonu pokladaet'sya, voni pid proklyattiyam. bo napisano: proklyatii usyakii, khto nye trivae v us'omu, shcho napisano v knizi zakonu, shchob chiniti otye! a shcho pyeryed bogom zakonom nikhto nye vipravduet'sya, to tsye yasno, bo pravvednii zhitimye viroyu. a zakon nye vid viri, alye khto chinitimye tye, toi zhitimye nim. khristos vidkupiv nas vid proklyattiya zakonu, stavshi proklyattiyam za nas, bo napisano: proklyatii usyakii, khto visit' na dyeryevi, shchob avraamovey blagoslovlyennya v isusi khristi poshirilosya na pogan, shchob obitnitsyu dukha priinyati nam viroyu. brattya, kazhu ya po-lyuds'komu: navit' lyuds'kogo zatvyerdzhyenogo zapovitu nikhto nye vidkidae ta do n'ogo nye dodae. a obitnitsi dani buli avraamovi i nasinnyu iogo. nye govorit'sya: i nasinnyam, yak pro bagat'okh, alye yak pro odnogo: i nasinnyu tvoemu, yakye e khristos. a ya kazhu tsye, shcho zapovitu, vid boga zatvyerdzhyenogo, zakon, shcho priishov po chotirista tridtsyati rokakh, nye vidkidae, shchob obitnitsyu vin zruinuvav. bo koli vid zakonu spadshchina, to vzhyye nye z obitnitsi; avraamovi zh bog daruvav iz obitnitsi. shcho zh zakon? vin buv dani z prichini pyeryestupiv, azh poki priidye nasinnya, yakomu obitnitsya dana bula; vin uchinyenii buv angolami rukoyu posyeryednika. alye posyeryednik nye e dlya odnogo, bog zhyye odin. otozh, chi zh zakon proti bozhikh obitnits'? zovsim ni! yakbi bo buv dani zakon, shchob vin mig ozhivlyati, to pravvednist' spravdi bula b vid zakonu! ta vsye zachinilo pisannya pid grikh, shchob viroyuchim bula dana obitnitsya z viri v isusa khrista. alye poki priishla vira, pid zakonom styeryezhyeno nas, zamknyenikh do

prikhodu viri, shcho mala ob'yavitis'. tomu to zakon vikhovnikom buv do khrista, shchob nam vipravdatitsya viroyu. a yak vira priishla, to vzhyye mi nye pid vikhovnikom. bo vi vsi sini bozhi chyyeryez viru v khrista isusa! bo vi vsi, shcho v khrista okhristilisya, u khrista zodyagnulisya! nyema yudyeya, ni gryeka, nyema raba, ani vil'nogo, nyema cholovicho'i stati, ani zhinochoi, bo vsi vi odin u khristi isusi! a koli vi khristovi, to vi avraamovey nasinnya i za obitnitsyeyu spadkoemtsi.

tozh kazhu ya: poki spadkoemyets' ditina, vin nichim vid raba nye riznit'sya, khoch vin pan nad usim, alye pid opikunami ta ky-erivnikami znakhodit'sya vin azh do chasu, shcho viznachiv bat'ko. tak i mi, poki dit'mi buli, to buli ponevolenyi stikhiyami svitu. yak nastalo zh vipovnyennya chasu, bog poslav svogo sina, shcho rodivsya vid zhoni, ta stav pid zakonom, shchob vikupiti pidzakonnikh, shchob usinovlyennya mi priinyali. a shcho vi sini, bog poslav u vashi syert'sya dukha sina svogo, shcho viklikue: avva, otchye! tomu ti vzhyye nye rab, alye sin. a yak sin, to i spadkoemyets' bozhii chyyeryez khrista. ta todi, nye znayuchi boga, sluzhili vi tim, shcho z istoti bogami voni nye buli. a tyepyer, yak piznali vi boga, chi krashchyye yak bog vas piznav, yak vyertaetyes' znov do slabikh ta vbogikh stikhii, yakim khochyetye znov, yak davnishyye, sluzhiti? vi vvazhaetye pil'no na dni ta na misyatsi, i na pori ta roki. ya boyusya za vas, chi nye darmo ya pratsyuvav kolo vas?... proshu ya vas, brattya, bud'tye, yak ya, bo i ya takii samii, yak vi. nichim vi myenye nye pokrivdili! i znaetye vi, shcho v nyemochi tila ya pyershye zvischhav vam evangyeliyu, vi zh moeyu spokusoyu v tili moim nye pogorduvali, i myenye nye vidkinuli, alye, nyemov angola bozhogo, vi priinyali myenye, yak khrista isusa! tozh dye vashyye todishne blazhyenstvo? svidkuy bo vam, shcho yakbi bulo mozha, to vi vibrali b ochi svoi ta myeni viddali b! chi zh ya stav dlya vas vorogom, pravdu govoryachi vam? nyedobrye pil'nuyut' pro vas, alye vas vidluchiti khochut', shchob vi pil'nuvali pro nikh. to dobre, pil'nuvati pro dobre postiino, a nye til'ki todi, yak prikhodzhu do vas. ditki moi, ya znovu dlya vas tyerplyu muki porodu, poki obraz khrista nye vidib'et'sya v vas! ya khotiv bi tyepyer buti v vas ta zminiti svii golos, bo mayu ya sumniv za vas. skazhit' myeni vi, shcho khochyetye buti pid zakonom: chi nye slukhaetyes' vi zakonu? bo napisano: mav avraam dvokh siniv, odnogo vid rabini, a drugogo vid vil'noi. alye toi, khto buv vid rabini, narodivsya za tilom, a khto

buv vid vil'noi, za obitnitsyeyu. rozumiti tsye tryeba inakshye, bo tsye dva zapoviti: odin vid gori sinai, shcho v rabstvo narodzhue, a vin to agar. bo agar to gora sinai v arabii, a vidpovidae suchasnomu erusalimovi, yakii u rabstvi z svoimi dit'mi. a vishnii erusalim vil'nii, vin mati vsm nam! bo napisano: zvyesyelisya, nyeplidna, ti, shcho nye rodish! gukai ta viklikui ti, shcho v porodi nye muchilas', bo v polishyeno znachno bil'shye dityei, nizh u tsei, shcho mae vona cholovika! a vi, brattya, diti obitnitsi za isakom! alye yak i todi, khto rodivsy za tilom, pyeryesliduvav tikh, khto rodivsy za dukhom, tak samo i tyepyer. ta shcho kazhye pisannya? prozhyeni rabinyu i sina ii, bo nye budye spadkuvati sin rabini razom iz sinom vil'noi. tomu, brattya, nye sini mi rabini, alye vil'noi!

5

khristos dlya voli nas vizvoliv. tozh stiit'e v nii ta nye piddavaiytesya znovu v yarmo rabstva! os' yae, pavo, kazhu vam, shcho koli vi obrizuyetes', to nyema vam todi zhadnoi koristi vid khrista. i svidkuyu za znovu vsyakomu cholovikovi, yakii obrizuet'sya, shcho povinen vin vikonati vvyes' zakon. vi, shcho zakonom vipravduyetes', polishilisya byez khrista, vidpali vid blagodat! bo mi v dusi z viri chyekaemo nadii pravvednosti. bo sili nye mae v khristi isusi ani obrizannya, ani nyeobrizannya, alye vira, shcho chinna lyubov'yu. bigli vi dobre. khto zaboroniv vam koritisya pravdi? takye pyeryekonannya nye vid togo, khto vas poklikav. trokhi rozchini kvasit' usye tisto! ya v navstryechui mayu nadiyu na vas, shcho nichogo inshogo dumati nye budyete vi. a khto vas nyepokoit', osudzhyneni budyete, khoch bi vin khto buv! chogo zh, brattya, myenye shchye pyeryesliduyut', koli ya obrizannya shchye propoviduyut? todi spokusa khryesta v nishcho obyertaet'sya! o, koli b buli navit' vidsichyeni ti, khto pidburyue vas! bo vi, brattya, na volyu poklikani, alye shchob vasha volya nye stala privodom dogodzhati tilu, a lyubov'yu sluzhiti odin odnomu! bo vvyes' zakon v odnim slovi mistit'sya: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye! koli zh vi grizyet'e ta iste odin odnogo, to glyadit', shchob nye znishchili vi odin odnogo! i kazhu: khodit' za dukhom, i nye vchin- ite pozhadlivosti tila, bo tilo bazhae protivno dukhovi, a dukh protivno tilu, i suprotivni voni odin odnomu, shchob vi chinili nye tye, chogo khochyete. koli zh dukh vas provadit', to vi nye pid zakonom. uchinki tila yavni, to e: pyerye- lyub, nyechistist', rozpusta, idolosluzhyen- nya, chari, vorozhnyechi, svarka, zazdrist',

gniv, supyeryechki, nyezgody, erylisi, zavidki, p'yanstvo, gulyanki i podibnye do ts'ogo. ya pro tsye popyeryedzhuyu vas, yak i popy- eryedzhav buv, shcho khto chinit' takye, nye vspadkuyut' voni tsarstva bozhogo! a plid dukha: lyubov, radist', mir, dovgotyerpini- nya, dobrist', milosyerdya, vira, lagidnist', zdyerzhlyvist': zakonu nyema na takikh! a ti, shcho khristovi isusovi, rozp'yali voni tilo z pozhadlivostyami ta z pokhotyami. koli dukhom zhiviyemo, to i dukhom khodimo! nye bud'mo chvanlivy, nye drazhnimo odin odnogo, nye zavaiduimo odin odnomu!

6

brattya, yak lyudina i upadye v yakii progrikh, to vi, dukhovni, vipravlyaitye takogo dukhom lagidnosti, sam syebye doglyadayuchi, shchob nye spokusivsy i ti! nosit' tyagari odin odnogo, i tak vikona- etye zakona khristovogo. koli bo khto dumae, shcho vin shchos', buvshi nish- cho, sam syebye toi obmanyue. nyekhai kozhyen doslidzhue dilo svoe, i todi ma- timye til'ki v sobi pokhvalu, a nye v in- shomu! bo kozhyen nyestimye svii vlasnii tyagar! a khto slova navchaet'sya, nyekhai dilit'sya vsyakim dobrom iz navchayuchim. nye obmanyuityesya, bog osmiyanii buti nye mozhye. bo shcho til'ki lyudina posie, tye samye i pozhnye! bo khto sie dlya vlasnogo tila svogo, toi vid tila tlinnya pozhnye. a khto sie dlya dukha, toi vid dukha pozhnye zhittya vichnye. a robly- achi dobre, nye znudzhumosya, bo chasu svogo pozhnyemo, koli nye oslabnyemo. tozh tomu, poki maemo chas, usim robimo do- bro, a naibil'sh odnovirnim! poglyan'tye, yakimi vyelikimi bukvami ya napisav vam svoeyu rukoyu! usi ti, khto bazhae khvali- tisya tilom, zmushuyut' vas obrizuvatis', sh- chob til'ki voni nye buli pyeryesliduvani za khryesta khristovogo. bo navit' i ti, khto obrizuet'sya, sami nye zbyerigayut' zakona, a khochut', shchob vi obrizuvatis', shchob khvalitisya im vashim tilom. a shchodo myenye, to nyekhai nichim nye khvaliyusa, khiba til'ki khryestom navstryechua nashogo isusa khrista, shcho nim rozp'yatii svit dlya myenye, a ya dlya svitu. bo sili nyema ani obrizannya, ani nyeobrizannya, a stvorinnya novye. a vsi ti, khto pidye za tsim prav- ilom, mir ta mistit' na nikh, i na izrailya bozhogo! zryeshtoyu, khai nikhto nye tur- bue myenye, bo noshu ya isusovi rani na tili svoim!... blagodat' navstryechua nashogo is- usa khrista nyekhai budyete z dukhom vashim, brattya! amin'.

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, svyatim, shcho v yefyesi, i virnim u khristi isusi, nyekhai budye vam blagodat' ta mir vid boga, ottsya nashogo, i navstryechua isusa khrista! blagoslovyennii bog i otets' navstryechua nashogo isusa khrista, shcho nas u khristi poblagosloviv usyakim blagoslovyennym dukhovnim u nyebesakh, tak yak vibrav u n'omu vin nas pyershye zalozhyennya svitu, shchob buli pyeryed nim mi svyati i nyeporochni, u lyubovi, priznachivshi napyeryed, shchob nas usinoviti dlya syebye isusom khristom, za vpodobanniam voli svoei, na khvalu slavi blagodat' svoei, yakoyu vin obdaruvav nas v ulubylenim, shcho maemo v n'omu vidkuplyennya krov'yu iogo, proshchyennya provin, chyeryez bagatstvo blagodat' iogo, yaku vin namnozhiv u nas u vsyakii pryemudrosti i rozvazhnosti, ob'yavivshi nam taemnit'syu voli svoei za svoim upodobanniam, yakye postanoviv u samomu sobi, dlya uradyazhyennya vipovnyennya chasiv, shchob usye ob'ednati v khristi, shcho na nyebi, i shcho na zye'mli. u nim, shcho v nim stali mi i spadkoemtsyami, buvshi priznachyeni napyeryed postanovoyu togo, khto vsye chinit' za radoyu voli svoei, shchob na khvalu iogo slavi buli mi, shcho pyershye nadiyalisy na khrista. u n'omu i vi, yak pochuli buli slovo istini, evangeliyu spasinnya svogo, ta v n'ogo i uviruvali, zapyechatani stali svyatyim dukhom obitnitsi, yakii e zavdatok nashogo spadku, na vikup zdobutogo, na khvalu iogo slavi! tomu i ya, prochuvshi pro vashu viru v navstryechua isusa, i pro lyubov do vsikh svyatikh, nye pyeryestay u vas dyakuvati, i v molitvakh svoikh za vas zgaduy, shchob bog navstryechua nashogo isusa khrista, otets' slavi, dav vam dukha pryemudrosti ta vidkrittya dlya piznannya iogo, prosvitiv ochi vashogo syertsya, shchob vi zrozumili, do yakoi nadii vin vas zaklikae, i yakii bagatii iogo slavnii spadok u svyatikh, i yaka byezmirna vyelich iogo sili v nas, shcho viruemo za vyavlyenniam potuzhnoi sili iogo, yaku vyaviv vin u khristi, voskryesivshi iz myertvikh iogo, i posadvshi na nyebi pravoruch syebye, vishchye vid usyakogo uryadu, i vladi, i sili, i panuvannya, i vsyakogo imyennya, shcho nazvanye nye til'ki v tsim vitsi, alye i u maibutn'omu. i vsye vpokoriv vin pid nogi iomu, i iogo dav naivishchye za vsye za golovu tsyerkvi, a vona iogo tilo, povnya togo, shcho vsye vsm napovnyae!

i vas, shcho myertvi buli chyeryez vashi provini i grikki, v yakikh vi kolis' prozhivali

za zvichaem viku ts'ogo, za volyeyu knyazya, shcho panue v povitri, dukha, shcho pratsyue tyepyer u nyeslukhnyanikh, mizh yakimi i usi mi prozhivali kolis' u pozhadlivostyakh nashogo tila, yak chinili volyu tila i dumok, i z prirodi buli dit'mi gnivru, yak i inshi, bog zhye, bagatii na milosyerdya, chyeryez svoyu pryevyeliky lyubov, shcho nyeyu vin nas polyubiv, i nas, shcho myertvi buli chyeryez progrikki, ozhiviv razom iz khristom, spaseni vi blagodattyu, i razom iz nim voskryesiv, i razom iz nim posadv na nyebesnikh mist'syakh u khristi isusi, shchob u nastupnikh vikakh pokazati byezmirnye bagatstvo blagodat' svoei v dobrosti do nas u khristi isusi. bo spaseni vi blagodattyu chyeryez viru, a tsye nye vid vas, to dar bozhii, nye vid dil, shchob nikhto nye khvalivsy. bo mi iogo tvorivo, stvoryeni v khristi isusi na dobri dila, yak bog napyeryed prigotuvav, shchob mi v nikh pyeryebuvali. otolz, pam'yataitye, shcho vi, kolis' tilom pogani, shcho vas tak zvani rukotvorno obrizani na tili zvut' nyeobrizanimi, shcho vi togo chasu buli byez khrista, vidlucheny vid gromadi izrail's'koi, i chuzhi zapovitam obitnitsi, nye mavshi nadii i byez boga na sviti. a tyepyer u khristi isusi vi, shcho kolis' dalyeki buli, stali bliz'ki khristovoyu krov'yu. vin bo nash mir, shcho vchiniv iz dvokh odnye i zruinuvav syeryedinnu pyeryegorodu, vorozhnyechu, svoim tilom, vin svoeyu naukoju znishchiv zakona zapovidyei, shchob z obokh zbuduvati soboyu odnogo novogo cholovika, mir chinivshi, i khryestom primiriti iz bogom obokh v odnim tili, vorozhnyechu na n'omu zabivshi. i, priishovshi, vin blagovistiv mir vam, dalyekim, i mir bliz'kim, bo oboe nim maemo pristup u dusi odnim do ottsya. otzhye, vi vzhye nye chuzhi i nye prikhod'ki, a spivgorozhani svyatim, i domashni dlya boga, zbudovani na osnovi apostoliv i prorokiv, dye narizhnim kamyenyem e sam isus khristos, shcho na n'omu vsya budivlya, ulad pobudovana, rostye v svyatii kham u navstryechui, shcho na n'omu i vi razom buduetyesya dukhom na osyelyu bozhu.

chyeryez tsye ya, pavlo, e v'yazyen' isusa khrista za vas, pogan, yakshcho vi til'ki chuli pro zaryadzhennya bozhoi blagodat' shcho dlya vas myeni dana. bo myeni vidkrittyam ob'yavilas' bula taemnit'sya, yak pisav ya vam korotko vishchye, z chogo mozhetye vi, chitayuchi, piznati moe rozuminnya taemnit'si khristovo. a vona za inshikh pokolin' nye bula ogoloshyena lyudz'kim sinam, yak vidkrilas' tyepyer chyeryez dukha iogo svyatyim apostolam i prorokam, shcho pogani spivspadkoemtsi, i odnye tilo,

i spivuchasniki iogo obitnitsi v khristi isusi chyeryez evyngeliyu, yakii sluzhityelyem ya stav chyeryez dar blagodat' bozhoy, shcho dana myeni chinom sili iogo. myeni, naimyenshomu vid usikh svyatikh, dana bula otsya blagodat', blagovistiti poganam nyedoslidzhyenye bagatstvo khristoye, ta visvitliti, shcho to e zaryadzhennyya taemnitsi, yaka vid vikiv zakhovana v bozi, yakii stvoriv usye, shchob tyepyer chyeryez tsyerkvu bula ogoloshyena pochatkam ta vladam na nyebi nairiznisha mudrist' bozha, za vidvichnoi postanovi, yaku vin uchiniv u khristi isusi, navstryechui nashim, v yakim maemo vidvagu ta dostup u nadii chyeryez viru v n'ogo. tomu to blagayu ya vas nye zanyepadati dukhom chyeryez tyerpinnyya moe chyeryez vas, bo vono vasha slava. dlya togo skhilyayu kolina svoi pyeryed ottsyem, shcho vid n'ogo mae imyennyya kozhyen rid na nyebi i na zyeimli, shchob vin dav vam za bagatstvom slavi svoei siloyu zmitsnitsyya chyeryez dukha iogo v cholovikoviy vnutrishnim, shchob khristos chyeryez viru zamyeshkav u vashikh syertsyakh, shchob vi, zakharyneni i osnovani v lyubovi, zmogli zrozumiti zo vsima svyatyimi, shcho to shirina i dovezhina, i glibina i vishina, i piznati khristovu lyubov, yaka pyeryevishchue znannyya, shchob buli vi napovnyeni vsyakoyu povnotoyu bozhoyu. a tomu, khto mozhye zrobiti znachno bil'sh nad usye, chogo prosimo abo dumaeemo, siloyu, shcho die v nas, tomu slava v tsyerkvi ta v khristi isusi na vsi pokolinny na vichni viki. amin'.

4

otozh, blagayu vas ya, v'yazyen' u navstryechui, shchob vi povodilisya gidno poklikannyya, shcho do n'ogo poklikano vas, zo vsyakoyu pokoroyu ta lagidnistyu, z dovgotyerpinnyyam, u lyubovi tyerplyachi odin odnogo, pil'nyuchi zbyerigati ednist' dukha v soyuzi miru. odnye tilo, odin dukh, yak i buli vi poklikani v odnii nadii vashogo poklikannyya. odin navstryechu', odna vira, odnye khryshchyennyya, odin bog i otyets' usikh, shcho vin nad usima, i chyeryez usikh, i v usikh. a kozhnomu z nas dana blagodat' u miru daru khristovogo. tomu i skazano: pidnyavshisya na visotu, ti polonyenikh nabrav i lyudyam dav dari! a tye, shcho pidnyavsyia buv, shcho to, yak nye tye, shcho pyershye i ziishov buv do nainizhchikh mist's' zyeimli? khto ziishov buv, toi samye i pidnyavsyia visoko nad usi nyebyesa, shchob napovniti vsye. i vin, otozh, nastanoviv odnikh za apostoliv, odnikh za prorokiv, a tikh za blagovisnikiv, a tikh za pastiriv ta vchityeliv, shchob prigotuvati svyatikh na dilo sluzhbi dlya

zbuduvannyya tila khristovogo, azh poki mi vsi nye dosyagnyemo z'ednannyya viri i piznannyya sina bozhogo, muzha doskonalogo, u miru zrostu khristovoi povnoti, shchob bil'sh nye buli mi malolitkami, shcho khityayut'sya i zakhoplyuyut'sya vid usyakogo vitru nauki za lyuds'koyu omanoyu ta za lukavstvom do khitrogo bludu, shchob buli mi pravdomovni v lyubovi, i v us'omu zrostali v n'ogo, a vin golova, khristos. a z n'ogo vsye tilo, skladnyenye i zv'yazanye vsyakim dopomichnim suglobom, u miru chinnosti kozhnogo okryemogo chlyena, chinit' zrist tila na buduvannyya samogo syebye lyubov'yu. otzhye, govoryu ya tsye i svidkuyu v navstryechui, shchob vi bil'sh nye povodilisya, yak povodyat'sya pogani v marnoti svogo rozumu, voni zapamorochoyeni rozumom, vidchuzhyeni vid zhittya bozhogo za nyeutstvo, shcho v nikh, za stvyerdilist' ikhnikh syerdyyets', voni otupili i viddalisya rozpusti, shchob chiniti vsyaku nyechist' iz zashyerlivistyyu. alye vi nye tak piznali khrista, yakshcho vi chuli pro n'ogo, i navchilisya v nim, bo pravda v isusi, shchob vidkinuti, za pyershim postupovannyyam, starogo cholovika, yakii zotlivae v zvablivikh pozhadlivostyakh, ta vidnovlyatisya dukhom vashogo rozumu, i zodyagnutisya v novogo cholovika, stvoryenogo za bogom u spravvedlivosti i svyatosti pravdi. tomu to, nyepravdu vidkinuvshi, govorit' kozhyen pravdu do svogo blizhn'ogo, bo mi chlyeni odin dlya odnogo. gnivaityesya, ta nye grishit', sontsye nyekhai nye zakhodit' u vashomu gnivi, i mist'sya diyavolovi nye davaitye! khto krav, nyekhai bil'shye nye kradye, a krashchye nyekhai pratsyue ta chinit' rukami svoimi dobro, shchob mati podati nuzhdyennomu. nyekhai zhadnye slovo gnilye nye vikhodit' iz ust vashikh, alye til'ki takye, shcho dobre na potribnyie zbuduvannyya, shchob vono podalo blagodat' tim, khto chue. i nye zasmuchuitye dukha svyatogo bozhogo, yakim vi zapyechatani na dyen' vikupu. usyake podratuvannyya, i gniv, i lyutist', i krik, i laika nyekhai budye vzyato vid vas razom iz usyakoyu zloboyu. a vi odin do odnogo bud'tye laskavi, milostivi, proshchayuchi odin odnomu, yak i bog chyeryez khrista vam proshiv!

5

otzhye, bud'tye nasliduvachami bogovi, yak ulyublyeni diti, i povod'tyesya v lyubovi, yak i khristos polyubiv vas, i vidav za nas samogo syebye, yak dar i zhyertvu bogovi na priemni pakhoschi. a rozpusta ta nyechist' usyaka i zashyerlivist' nyekhai navit' nye zgadyut'sya pomizh vami, yak lychit' svyatim, i gidota, i marnoslovstvo

abo zharti, shcho nyepristoini vam, alye krashchye dyakuvannya. znaiye bo tsye, shcho zhadyen rozpusnik, chi nyechestii, abo zazhyerlivii, shcho vin idolyanin, nye mae spadku v khristovomu i bozhomu tsarstvi! nyekhai vas nye zvodit' nikhto slovami marnotnimi, bo gniv bozhii prikhodit' za nikh na nyeslukhnyanikh, tozh nye bud'tye im spil'nikami! vi bo buli kolis' tyemryavoyu, tyepyer zhye vi svitlo v navstryechui, povod'tyesya, yak diti svitla, bo plid svitla znakhodit'sya v kozhnii dobrosti, i pravyednosti, i pravdi. dopyevnyaityesya, shcho priemnye dlya navstryechua, i nye byerit' uchasti v nyeplidnikh dilakh tyemryavi, a krashchye i dokoryaitye. bo soromno navit' kazati pro tye, shcho robylat' voni potaemno! usye zh tye, shcho svitlom dokoryaet'sya, stae yavnye, bo vsye, shcho yavnye stae, to svitlo. chyeryez tsye to i gorovit': sply-achii, vstavai, i voskryesni iz myertvikh, i khristos osvilit' tyebye! otozh, uvazhaitye, shchob povoditisya obyeryezhno, nye yak nyemudri, alye yak mudri, vikoristovuyuchi chas, dni bo lukavi! chyeryez tsye nye bud'tye nyerozumni, alye rozuumiye, shcho e volya navstryechunya. i nye vpivaityes' vinom, v yakomu rozpusta, alye krashchye napovnyuityes' dukhom, rozmovlyayuchi pomizh soboyu psalmami, i gimnami, i pisnyami dukhovnimi, spivayuchi i grayuchi v syerts svoemu dlya navstryechua, dyakuyuchi zavzhdz za vsye bogovi i ottsyevi v im'ya navstryechua nashogo isusa khrista, koryachisya odin odnomu u khristovim strakhu. druzhini, korit'sya svoim cholovikam, yak navstryechuyevi, bo cholovik golova druzhini, yak i khristos golova tsyerkvi, sam spasiye! tila! i yak korit'sya tsyerkva khristovi, tak i druzhini svoim cholovikam u vs'omu. choloviki, lyubit' svoikh druzhin, yak i khristos polyubiv tsyerkvu, i viddav za nyei syebye, shchob ii osvyatiti, ochistivshi vodyanim kupyelyem u slovi, shchob postaviti ii sobi slavnuyu tsyerkvoyu, shcho nye mae plyami chi vadi, chi chogos' takogo, alye shchob bula svyata i nyeporochna! choloviki povinni lyubiti druzhin svoikh tak, yak vlasni tila, bo khto lyubit' druzhinu svoyu, toi lyubit' samogo syebye. bo nikoli nikhto nye znyenavidiv vlasnogo tila, a godue ta grie iogo, yak i khristos tsyerkvu, bo mi chlyeni tila iogo vid tila iogo i vid kostyei iogo! pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do druzhini svoei, i budut' oboe voni odnim tilom. tsya taemnitsya vyelika, a ya govoryu pro khrista ta pro tsyerkvu! otzhye, nyekhai kozhyen zokryema iz vas lyubit' tak svoyu druzhinu, yak samogo syebye, a druzhina nyekhai boit'sya svogo cholovika!

diti, slukhaityesya svoikh bat'kiv u navstryechui, bo tsye spravvedliye! shanu svogo bat'ka ta matir tsye pyersha zapovid' z obitnitsyeyu, shchob dobre vyelosya tobi, i shchob ti buv na zyemli dovgoitnii! a bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, a vikhovuitye ikh v napominanni i ostryeryezhyenni bozhomu! rabi, slukhaityesya tilyenikh paniv zo strakhom i tryemtinnyam u prostoti syertsya vashogo, yak khrista! nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nyemov cholovikovgodniki, a yak rabi khristovi, chinit' vid dushi volyu bozhu, sluzhit' iz zichlivistyu, nyemov navstryechuyevi, a nye lyudyam! znaiye, shcho kozhyen, koli zrobit' shcho dobre, tye samye odyerzhit' vid navstryechua, chi to rab, chi to vil'nii. a pani, chinit' im tye samye, zanyekhayuitye pogrozi, znaiye, shcho dlya vas i dlya nikh e na nyebi navstryechu', a vin na oblichchya nye divit'sya! naryeshti, moi brati, zmitsnyaityesya navstryechuom ta mogutnistyu sili iogo! zodyagnit'sya v povnu shcho zbroyu, shchob mogli vi stati proti khitroshchiv diyavol's'kikh. bo mi nye maemo borot'bi proti krovi ta tila, alye proti pochatkiv, proti vladi, proti svitopravityeliv tsiei tyemryavi, proti pidnyebysnikh dukhiv zlobi. chyeryez tsye viz'mit' povnu bozhu zbroyu, shchob mogli vi dati opir dnya zlogo, i, vsye vikonavshi, vitrimati. otzhye, stiitye, pidpyeryezavshi styegna svoi pravdoyu, i zodyagnuvshis' u bronzyu pravyednosti, i vzuvshi nogi v gotovist' evangylii miru. a naibil'sh nad usye viz'mit' shchita viri, yakim zmozhyete pogasiti vsi oghnyenni strili lukavogo. viz'mit' i sholoma spasinnya, i myecha dukhovnogo, yakii e slovo bozhye. usyakoyu molitvoyu i blagannym kozhnogo chasu molit'sya dukhom, a dlya togo pil'nuitye z povnoyu vitrivalistyu ta molitvoyu za vsikh syatikh, i za myenye, shchob danye bulo myeni slovo vidkriti usta svoi, i zo smilivistyu provishchati taemnitsyu evangylii, dlya yakoi posol ya v kaidanakh, shchob smilivo pro nyei zvishchati, yak nalyezhit' myeni. a shchob znali i vi shchos' pro myenye, ta shcho ya robylu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i v navstryechui virnii sluzhityel', yakogo poslav ya do vas na tsye samye, shchob dovidalisya vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv. mir bratam i lyubov iz viroyu vid boga ottsya i navstryechua isusa khrista! blagodati' zo vsima, shcho nyezminno lyublyat' navstryechua nashogo isusa khrista! amin'.

pavlo i timofii, rabi khrista isusa, do vsikh svyatikh v khristi isusi, shcho znakhodyat'sya v filipakh, z episkopami ta diyakonami: blagodat' vam i mir vid boga, ottsya nashogo, i navstryechua isusa khrista! dyakuyu bogovi svoemu pri kozhnii zgdatsi pro vas, i zavzhdi v usyakkii molitvi svoii za vsikh vas chinyu ya molitvu z radoshchami, za uchast' vashu v evangeliu vid pyershogo dnya azh dotyepyer. ya pyevnii togo, shcho toi, khto v vas rozpochav dobre dilo, vikonae iogo azh do dnya khrista isusa. bo to spravvedlyvo myeni dumati tsye pro vsikh vas, bo ya mayu vas u syertsii, a vi vsi v kaidanakh moikh, i v oboroni, i v utvyerdzhyenni evangeliu spil'niki moi v blagodat. bo bog myeni svidok, shcho tuzhu ya za vami vsima v syerdychenii lyubovi khrista isusa. i molyus' ya pro tye, shchob vasha lyubov primnozhas' shchye bil'shye ta bil'shye v piznanni i usyakim doslidzhyenni, shchob vi doslidzhuvali tye, shcho kraschye, shchob chisti ta tsili buli khristovogo dnya, napovnyeni plodiv prayednosti chyeryez isusa khrista, na slavu ta na khvalu bozhu. bazhayu zh ya, brattya, shchob vidali vi, shcho tye, shcho stalos' myeni, viishlo bil'shye na uspiikh evangeliu, bo v usii pryetorii ta vsim inshim stali vidomi kaidani moi za khrista. a bagato brativ u navstryechui chyeryez kaidani moi posmilili ta shchye bil'shye vidvazhilisya slovo bozhye zvishchati byezstrashno. odni, pravda, i chyeryez zazdroschi ta kolotnyechu, drugi zh iz dobroli voli khrista propoviduyut'; a inshi z lyubovi, znayuchi, shcho ya postavlyenni na oboronu evangeliu; a inshi chyeryez pidstup zvischayut' khrista nyeshchiro, dumayuchi, shcho dodadut' tyagaru do kaidaniv moikh. alye shcho zh? u vsyakomu razi, chi oblundno, chi shchiro, khristos propoviduet'sya, a tim ya radiyu ta i budu raditi. bo znayu, shcho tsye budye myeni na spasinnya chyeryez vashu molitvu i dopomogu dukha isusa khrista, chyeryez chyekannya i nadiyu moyu, shcho ya ni v chomu nye budu posoromyenni, alye tsiloysu smilivisty, yak zavzhdi, tak i tyepyer khristos budye zvyelichenii u tili moim, chi to zhittiyam, chi to smyertyu. bo dlya myenye zhittya to khristos, a smyert' to nadbannya. a koli zhittya v tili to dlya myenye plid dila, to nye znayu, shcho vibrati. tyagnut' myenye odnye i drugye, khoch ya mayu bazhannya pomyerti ta buti z khristom, bo tsye znachno lipshye. a shchob polishatisya v tili, to tsye potribnish radi vas. i otsye znayu pyevno, shcho zalishus' ya, i probuvatimu z vami vsima vam na korist' ta na radoshchi v viri, shchob vasha khvala chyeryez myenye primnozhilasya v khristi isusi, koli

zнову приїду я до вас. тіл'кі зживіт' згідно з христовою євангелією, шчоб, чи приїду я і побачу вас, чи і нє бувші почує я про вас, шчо ви стоїте в однім дусі, борючис' однодушнo за віру євангел'с'ку, і ні в чому нє бойачисья протівників; тсьє ім доказ загібєлі, вам зhyє спasinья. а тсьє від бoгa! бo вчинєно вам за хрїста добродїєство, нє тїл'кі вірувати в н'ого, алє і страждати за н'ого, майучи таку саму борот'бу, яку ви бачили в мєні, а тєпєр чуєтє про мєнє.

2

otozh, koli e v khristi yaka zaokhota, koli e yaka potikha lyubovi, koli e yaka spil'nota dukha, koli e yakye syertsye ta milosyerdya, to dopovnit' radist' moyu: shchob dumali vi odnye i tye, shchob mali tu samu lyubov, odnu zgotu i odin rozum! nye robit' nichogo pidstupom abo z chvanlivosti, alye v pokori maitye odin odnogo za bil'shogo vid syebye. nyekhai kozhyen dbae nye pro svoe, alye kozhyen i pro inshikh. nyekhai u vas budut' ti sami dumki, shcho i u khristi isusi! vin, buvshi v bozhii podobii, nye vvazhav za zakhvat buti bogovi rivnim, alye vin umaliv samogo syebye, priinyavshi viglyad raba, stavshi podobnim do lyudini; i podoboyu stavshi, yak lyudina, vin upokoriv syebye, buvshi slukhnyanii azh do smyerti, i to smyerti khryesnoi... tomu i bog povishchiv iogo, ta dav iomu im'ya, shcho vishchye nad kozhnye im'ya, shchob pyeryed isusovim im'yam vklonyalosya kozhnye kolino nyebyesnikh, i zyemnikh, i pidzyemnikh, i shchob kozhyen yazik viznavav: isus khristos to navstryechu', na slavu boga ottsya! otozh, moi lyubi, yak vi zavzhdi slukhnyani buli nye til'ki v moii prisutnosti, alye znachno bil'shye tyepyer, u moii vidсутності, to strakhom i tryentinyam vikonuitye svoe spasinnya. bo to bog vikliae v vas i khotinnya, i chin za dobroyu volyeyu svoeyu. robit' usye byez narikannya ta sumnivu, shchob buli vi byezdoganni ta shchiri, nyevinni diti bozhi syeryed lukavogo ta rozpusynogo rodu, shcho v n'omu vi syaetye, yak svitla v sviti, dodyerzhuyuchi slovo zhittya na pokhvalu myeni v dyen' khrista, shcho ya big nye nadarmo, shcho ya pratsyuvav nye nadarmo. ta khoch i stayu za zhyertvoyu pri zhyertvi i pri sluzhbi vashoi viri, ya radiyu ta tishusya razom iz vami vsima. tishytes' tim samim i vi, i tishytesya razom zo mnoyu! nadiyusya v navstryechui isusi nyezabarom poslati do vas timofiya, shchob i ya zmitsniv dukhom, roziznavshi pro vas. bo ya znodumtsya nye mayu ni odnogo, shchob shchirishye podbav vin pro vas. usi bo shukayut' svogo, a nye khristovogo isusovogo. ta vi znaetye dosvid iogo, bo vin,

nyemov bat'kovi sin, zo mnoyu sluzhiv dlya evangeli. otzhye, mayu nadiyu nyegaino poslati ts'ogo, yak til'ki dovidayusya, shcho budye zo mnoyu. alye v navstryechui mayu nadiyu, shcho i sam nyezabarom pribudu do vas. alye ya vvazhav za potribnye poslati do vas brata yepafrodita, svogo spivrobitnika ta spivboiovnika, vashogo apostola i sluzhityelya v potryebi moii, bo vin pobivavsyia za vami vsima, i sumuvav chyeryez tye, shcho vi chuli, shcho vin khvoruvav. bo smyertyel'no vin buv khvoruvav. alye zmluvavsyia bog nad nim, i nye til'ki nad nim, alye i nado mnoyu, shchob ya smutku na smutok nye mav. otozh, tim shvidshye poslav ya iogo, shchob tishilis' vi, iogo znovu pobachivshi, i shchob byez smutku ya buv. tozh priimit' iogo v navstryechui z povnoyu radistyu, i maitye v poshani takikh, bo za dilo khristovye nablizivsyia buv azh do smyerti, narazhayuchi na nyebyezpyeku zhittya, shchob dopovniti vash nyestatok sluzhinnya dlya myenye.

3

zyeshtoyu, brattyia moi, radiitye u navstryechui! pisati vam tye samye nye priko myeni, a dlya vas tye navchal'nye. styeryezhit'sya sobak, styeryezhit'sya pratsivnikiv likhikh, styeryezhit'sya obrizannya! bo obrizannya to mi, shcho sluzhimo bogovi dukhom, a khvalimosya khristom isusom, i nye kladymo nadii na tilo, khoch i ya mig bi mati nadiyu na tilo. yak khto inshii na tilo nadiyatis' dumae, to tim bil'shye ya, obrizanii vos'mogo dnya, z rodu izrailya, z plyemyeni vyenyiaminovogo, evryei iz evryeiv, farisyei za zakonom. chyeryez gorlivist' ya buv pyeryesliduvav tsyerkvu, buvshi nyevinnii, shchodo pravdi v zakoni. alye tye, shcho dlya myenye bulo za nadbannya, tye radi khrista ya za vtratu vvazhav. tozh usye ya vvazhayu za vtratu radi pyeryevazhnogo poznannya khrista isusa, mogo navstryechua, shcho ya radi n'ogo vidmovivsyia vs'ogo, i vvazhayu vsye za smittya, shchob pridbati khrista, shchob znaitisya v nim nye z vlasnoyu pravvednistyu, yaka vid zakonu, alye z tieyu, shcho z viri v khrista, pravvednistyu vid boga za viroyu, shchob piznati iogo i silu iogo voskryesennya, ta uchast' u mukakh iogo, upodoblyuyuchis' iogo smyerti, abi dosyagnuti yakos' voskryesennya z myertvikh. nye tomu, shcho ya vzhye dosyagnuv, abo vzhye vdoskonalivsyia, alye pragnu, chi nye dosyagnu ya togo, chim i khristos isus dosyagnuv buv myenye. brattyia, ya syebye nye vvazhayu, shcho ya dosyagnuv. ta til'ki, zabuvayuchi tye, shcho pozadu, i spishachi do togo, shcho popyeryedu, ya zhyenus' do myeti za nagorodoyu

visokogo pokliku bozhogo v khristi isusi. tozh usi, khto doskonalii, dumaimo tsye; koli zh dumaetye vi shchos' inshye, to bog vam vidkrie i tsye. ta do chogo diishli mi, postupaimo v tim samim dali. bud'tye do myenye podibni, brattyia, i divit'sya na tikh, khto povodit'sya tak, yak maitye vi za vzir nas. bagato bo khto, shcho pro nikh ya vam chasto kazav, a tyeper govoryu navit' plachuchi, povodyat'sya, yak vorogi khryesta khristovogo. ikhnii kinyets' to zagibil', shlunok ikhnii bog, a slava v ikhn'omu soromi... voni dumayut' til'ki pro zyemnye! zhittya zh nashye na nyebesakh, zvidki zhdyemo i spasyetya, navstryechua isusa khrista, yakii pyeryeminit' tilo nashogo ponizhyennya, shchob stalo podibnye do slavnogo tila iogo, siloyu, yakoyu vin mozhye i vsye pidkoriti sobi.

4

otozh, moi brattyia ulyublyeni, za yakimi tak sil'no tuzhu, moya radostye i vinchye, tak u navstryechui stiiyte, ulyublyeni! blagayu yevodiyu, blagayu i sintikhiyu dumati odnakovo v navstryechui. tak, blagayu i tyebye, tovarishu virnii, dopomagai tim, khto v borot'bi za evangeliyu pomagali myeni ta klimyentovi i inshim moim spivrobitnikam, yakikh imyennya zapisani v knizi zhittya. radiitye v navstryechui zavsidi, i znovu kazhu: radiitye! vasha lagidnist' khai budye vidoma vsim lyudyam. navstryechu' bliz'ko! ni pro shcho nye turbuiytes', a v us'omu nyekhai viyavlyayut'sya bogovi vashi bazhannya molitvoyu i prokhannam z podyakoyu. i mir bozhii, shcho vishchii vid usyakogo rozumu, khai byeryezhye syert'sya vashi ta vashi dumki u khristi isusi. naostanku, brattyia, shcho til'ki pravdivye, shcho til'ki chyesyne, shcho til'ki pravvednye, shcho til'ki chistyie, shcho til'ki lyubye, shcho til'ki gidnye khvali, koli yaka chyenota, koli yaka pokhvala, dumaiyte pro tsye! chogo vi vid myenye i navchilisya, i priinyali, i chuli ta bachili, robit' tye! i bog miru budye z vami! ya vyel'mi potishivsyia v navstryechui, shcho spravdi vi vzhye novikh sil nabuli pikluvatis' pro myenye; vi i davnish pikluvalis', ta chasu spriyatlivogo vi nye mali. nye za nyestatkom kazhu, bo navchysya ya buti zadovolenim iz togo, shcho mayu. umiyu ya i buti v upokoryenni, umiyu buti i u dostatku. ya privchivsyia do vs'ogo i u vsim: nasishchatisya i golod tyerpiti, mati dostatok i buti v nyedostachi. ya vsye mozhu v tim, khto myenye pidkriplyae, v isusi khristi. tozh vi dobre зробили, shcho uchast' uzyali v moim gori. i znaetye i vi, filip'iani, shcho na pochatu blagovistya, koli ya z makyedonii viishov, nye priluchilas' bula zhadna tsyerkva do spravi davannya i

priimannya dlya myenye, sami til'ki vi, shcho i raz, i vdrugye myeni na potryebi moi posilali i do solunya. kazhu tsye nye tomu, shchob shukav ya davannya, ya shukayu plodu, shcho primnozhuet'sya na rich vashu. ta vsye ya odyerzhav, i mayu dostatok. mayu povno, priinyavshi vid yepafrodita, shcho vi poslali, yak pakhoshchi zapashni, zhyertvu priemnu, bogovi vgodnu. a mii bog nyekhai vipovnit' vashu vsyaku potryebu za svoim bagatstvom u slavi, u khristi isusi. a bogovi i nashomu ottsyevi slava na viki vikiv. amin'. vitaitye kozhnogo svyatogo u khristi isusi. vitayut' vas brattya, prisutni zo mnoyu. vitayut' vas usi svyati, a naibil'shye ti, khto z kyesaryevogo domu. blagodat' navstryechua isusa khrista zo vsima vami! amin'.

pavlo, iz voli bozhoi apostol khrista isusa, i brat timofii do svyatikh i virnikh brativ u khristi, shcho v kolosakh: blagodat' vam i mir vid boga, ottsya nashogo! mi dyakuemo bogovi, ottsyevi navstryechua nashogo isusa khrista, zavzhd i za vas molyachis', prochuvshi pro vashu viru v khrista isusa ta pro lyubov, yaku maetye do vsikh svyatikh chyeryez nadiyu, prigotovanu v nyebi dlya vas, shcho pro nyei davnishye vi chuli v slovi istini evangylii, shcho do vas pribula, i na tsilomu sviti plodonosna i rostye, yak i v vas, z togo dnya, koli vi pochuli i piznali blagodat' bozhu v pravdi. otak vi i navchilysya vid yepafra, ulyublyenogo spivrobotnika nashogo, shcho za vas vin vinnii sluzhityel' khrista, shcho i viyaviv nam pro vashu dukhovnu lyubov. chyeryez tsye to i mi z togo dnya, yak pochuli, nye pyeryestaemo molitis' za vas ta prositi, shchob dlya piznannya voli iogo buli vi napovnyeni vsyakoyu mudristyu i rozumom dukhovnim, shchob vi povodilisya nalyezhno shchodo navstryechua v usyakomu dogodzhyenni, v usyakomu dobromu dili prinosyachi plid i zrostayuchi v piznanni boga, zmitsnyayuchis' usyakoyu siloyu za moguchisty slavi iogo dlya vsyakoi vitrivalosti i dovgotyerpinnya z radisty, dyakuyuchi ottsyevi, shcho vchiniv nas dostoinimi uchasti v spadshchini svyatikh u svitli, shcho vizvoliv nas iz vladi tyemryavi i pyeryestaviv nas do tsarstva svogo ulyublyenogo sina, v yakim maemo vidkuplyennya i proshchyennya grikhiv. vin e obraz nyevidimogo boga, rodzhyenii pyersh usyakogo tvoriva. bo to nim stvoreno vsye na nyebi i na zyeimli, vidimye i nyevidimye, chi to pryestoli, chi to navstryechstva, chi to vladi, chi to nachal'stva, usye chyeryez n'ogo i dlya n'ogo stvoreno! a vin e pyershii vid us'ogo, i vsye nim stoit'. i vin golova tila, tsyerkvi. vin pochatok, pyerovodzhyeniy z myertvikh, shchob u vs'omu vin mav pyer-shyenstvo. bo vgodno bulo, shchob u nim pyeryebuvala vsya povnota, i shchob nim poednati z soboyu vsye, primirivshi krov'yu khryesta iogo, chyeryez n'ogo, chi to zymnye, chi to nyebesnye. i vas, shcho buli kolis' vidchuzhyeni i vorogi dumkoyu v zlikh uchinkakh, tyepyer zhye primiriv smyertyu v lyuds'kim tili iogo, shchob uchiniti vas svyatimi, i nyeporochnimi, i nyepovinnimi pyeryed soboyu, yakshcho til'ki probuvae-tye v viri tyerdi ta stali, i nye vdpadae-tye vid nadii evangylii, shcho vi chuli ii, yaka propovidana vs'omu stvorinnyu pid nyebom, yakii ya, pavlo, stav sluzhityelyem. tyepyer za radiyu v strazhdannnyakh svoikh za vas, i dopovnyuyu nyedostachu skorboti khristovoi v tili svoim za tilo iogo, shcho

vono tsyerkva; yakii ya stav sluzhityelyem za bozhim zaryadzhyennam, shcho dlya vas myeni danye, shchob vikonati slovo bozhye, taemnitsyu, zakhovanu vid vikiv i pokolin', a tyepyer viyavlyenu iogo svyatim, shcho im bog zakhotiv pokazati, yakye bagatstvo slavi tsiei taemnitsi mizh poganami, a vona khristos u vas, nadiya slavi! iogo mi propoviduemo, nagadyuyuchi kozhnii lyudini i navchayuchi kozhnu lyudinu vsyakoi mudrosti, shchob uchiniti kozhnu lyudinu doskonaloyu v khristi. u tomu i pratsyuyu ya, boryuchisya siloyu iogo, yaka sil'no die v myeni.

2

ya khochu, shchob vi znali, yaku vyeliku borot'bu ya mayu za vas i za tikh, khto v laodikii, i za vsikh, khto nye bachiv mogo tilyesnog oblichyia. khai potishat'sya ikhni syertsya, u lyubovi poednani, dlya vsyakogo bagatstva povnogo rozuminnya, dlya piznannya taemnitsi boga, khrista, v yakomu vsi skarbi pryemudrosti i piznannya zakhovani. a tsye govoryu, shchob nikhto vas nye zviv fal'shivimi dovodami pri supyeryechtsi. bo khoch tilom ya i nyepriusnii, ta dukhom ya z vami, i z radisty bachu vash poryadok ta tyverdist' vashoi viri v khrista. otzhye, yak vi priinyali buli khrista isusa navstryechua, tak i v n'omu khodit', buvshi vkorinyeni i zbudovani na n'omu, ta zmitsnyeni v viri, yak vas navchyeno, zbagachuyuchis' u nii z podyakoyu. styeryezhit'sya, shchob nikhto vas nye zviv filosofiyu ta marnoyu omanoyu za pyeryedannam lyuds'kim, za stikhiyami svitu, a nye za khristom, bo v n'omu tilyesno zhyive vsya povnota bozhyestva. i vi maetye v nim povnotu, a vin golova vsyakoi vladi i nachal'stva. vi v n'omu buli i obrizani nyerukotvornim obrizannam, skinuvshi lyuds'kye tilo grikhovnye v khristovim obrizanni. vi buli z nim pokhovani u khryshchyenni, u n'omu vi i razom voskryesli chyeryez viru v silu boga, shcho vin z myertvikh iogo voskryesiv. i vas, shcho myertvi buli v grikhakh ta v nyeobrizanni vashogo tila, vin ozhviv razom iz nim, prostivshi usi grikh, znishchivshi rukopisannya na nas, shcho nakazami bulo proti nas, vin iz syeryedini vzyav iogo ta i pribiv iogo na khryesti, rozzbroivshi vladi i nachal'stva, smilivo ikh viviv na posmikhovis'ko, pyeryemigshi ikh na khryesti! tozh, khai nikhto vas nye sudit' za izhu, chi za pitvo, chi za chyergovye svyato, chi za novomisyachyia, chi za suboti, bo tsye tin' maibutn'ogo, a tilo khristovye. nyekhai vas nye zvodit' nikhto udavanoyu pokoroyu ta sluzhboyu angolam, vdayuchisya do togo, chogo nye bachiv, nyerozvazhno nadimayuchis' svoim

tilyesnim rozumom, a nye trimachis' golovi, vid yakoi vsye tilo, suglobami i zv'yazyami z'ednanye i zmitsnyenye, rostye zrostom bozhim. otozh, yak vi vmyerli z khristom dlya stikhii svitu, to chogo vi, nyemov ti, khto v sviti zhiyye, pristaetye na postanovi: nye dotikaitsya, ani izh, ani rukhai, bo to vsye znishchit'sya, yak uzhivati iogo, za prikazami ta naukoym lyuds'koym. vono zh mae vid mudrosti v samovil'nii sluzhbi i pokori ta v znyesilyuvanni tila, ta nye mae yakogos' znachyennya, khiba shchodo nashchyennya tila.

3

otozh, koli vi voskryesli z khristom, to shukaitye togo, shcho vgori, dye sidit' khristos po bozhii pravitsi. dumaitye pro tye, shcho vgori, a nye pro tye, shcho na zymli. bozh vi vmyerli, a zhittya vashye skhovanye v bozi z khristom. koli z'yavit'sya khristos, nashye zhittya, todi z'yavitiesya z nim u slavi i vi. otozh, umyertvit' vashi zymni chlyeni: rozpustu, nyechist', pristrast', likhu pozhadlivist' ta zazhyerlivist', shcho vona idolosluzhyennya, bo gniv bozhii prikhodit' za nikh na nyedulukhnyanikh. i vi pomizh nimi khodili kolis', yak zhili pomizh nimi. tyepyer zhye vidkin'tye i vi vsye otye: gniv, lyutist', zlobu, bogoznyevagu, byezsoromni slova z vashikh ust. nye kazhit' nyepravdi odin na odnogo, yakshcho skinuli z syebye lyudinu starodavnyu z ii vchinkami, ta zodyagnulisya v novu, shcho vidnovlyuet'sya dlya piznannya za obrazom stvorityela ii, dye nyema ani gelyena, ani yudyeya, obrizannya ta nyeobrizannya, varvara, skita, raba, vil'nogo, alye vsye ta v us'omu khristos! otozh, zodyagnit'sya, yak bozhi vibrantsi, svyati ta ulyublyeni, u shchirye milosyerdya, dobrotlivist', pokoru, lagidnist', dovgotyerpinnya. tyerpit' odin odnogo, i proshchaitye sobi, koli b mav khto na kogo oskarzhyennya. yak i khristos vam prostiv, robit' tak i vi! a nad usim tim zodyagnit'sya v lyubov, shcho vona soyuz doskonalosti! i nyekhai mir bozhii panue u vashikh syertsyakh, do yakogo i buli vi poklikani v odnomu tili. i vdyachnimi bud'tye! slovo khristovye nyekhai probuvae v vas riasno, u vsyakii pryemudrosti. navchaitye ta napoumlyaitye samikh syebye! vdyachno spivaitye u vashikh syertsyakh navstryechuyevi psalmi, gimni, dukhovni pismi! i vsye, shcho til'ki robitye slovom chi dilom, usye robit' u im'ya navstryechua isusa, dyakuyuchi chyeryez n'ogo bogovi i otsyevi. družhini, slukhaityesya cholovikiv svoikh, yak litsyue to v navstryechui! choloviki, lyubit' družhin svoikh, i nye bud'tye suvori do nikh! diti, bud'tye slukhnyani v us'omu bat'kam, bo

tsye navstryechuyevi priemnye! bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, shchob na dusi nye vpali voni! rabi, slukhaityesya v us'omu tilyesnikh paniv, i nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nyemov pidlyeshchuyuchis', alye v prostoti syertsya, boyachisya boga! i vsye, shcho til'ki chinitye, robit' vid dushi, nyemov navstryechuyevi, a nye lyudyam! znaitye, shcho vid navstryechua priimyyete v nagorodu spadshchinu, bo sluzhitye vi navstryechuyevi khristovi. a khto krivdit', toi odyerzhit' za svoym krivdu. bo nye divit'sya bog na osobu!

4

pani, viyavlyaitye do rabiv spravyedlivist' ta rivnist', i znaitye, shcho i dlya vas e na nyebi navstryechu! bud'tye trivali v molitvi, i pil'nuitye z podyakoyu v nii! molit'sya razom i za nas, shchob bog nam vidchiniv dvyeri slova, zvischhati taemnitsyu khristovu, shcho za nyei ya i zv'yazanii, shchob z'yaviv ya ii, yak zvischhati nalyezhit' myeni. povod'tyesya mudro z chuzhimi, vikoristovuyuchi chas. slovo vashye nyekhai budy zavzhdi laskavye, pripravlyenye sillyu, shchob vi znali, yak vi maetye kozhnomu vidpovidati. shcho zo mnoyu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i virnii sluzhityel' i spivrobitnik u navstryechui. ya samye na tye iogo vislav do vas, shchob dovidalis' vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv, iz onisimom, virnim ta ulyublyenim bratom, yakii z-pomizh vas. voni vsye vam rozpovidat', shcho diet'sya tut. pozdorovlyue vas aristarkh, uv'yaznyenii razom zo mnoyu, i marko, nyebizh varnavin, shcho pro n'ogo vi distali nakazi; yak priidye do vas, to primit' iogo, tyezh isus, na prizvishchye yust, voni iz obrizanikh. dlya bozhogo tsarstva edini voni spivrobitniki, shcho buli myeni vtikhoyu. pozdorovlyue vas yepafras, shcho z vashikh, rab khrista isusa. vin zavzhdi obstoyue vas u molitvakh, shchob vi doskonali buli ta napovnyeni vsyakoyu bozhoyu voleyuu. i ya svidchu za n'ogo, shcho vin mae vyeliku gorlivist' pro vas ta pro tikh, shcho znakhodyat'sya v laodikii ta v gierapoli. vitae vas luka, ulyublyenii likar, ta dimas. privitaitye brativ, shcho v laodikii, i nimfana, i tsyerkvu domashnyu iogo. i yak budy prochitanii list tsyei u vas, to zrobit', shchob prochitanii buv vin takozh u tsyerkvi laodikiis'kii, a togo, shcho napisanii z laodikii, prochitaitye i vi. ta skazhit' arkipovi: doglyadai togo sluzhinnya, shcho priinyav iogo v navstryechui, shchob ti iogo vikonav! privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. pam'yataitye pro puta moi! blagodat' bozha nyekhai budy z vami! amin'.

pavlo i siluan ta timofii do tsyerkvi soluns'koi v bozi ottsi i navstryechui isusi khristi: blagodat' vam i mir! mi dyakuemo bogovi zavzhdi za vsikh vas, zgaduyuchi vas u nashikh molitvakh. mi zgaдуemo byezpyeryestanku pro vashye dilo viri, i pro pratsyu lyubovi, i pro tyerpinnya nadii na navstryechua nashogo isusa khrista, pyeryed bogom i ottsyem nashim, znayuchi, bogom ulyublyeni brattya, pro vashye obrannya. bo nasha evangeliya nye bula dlya vas til'ki u slovi, a i u sili, i v dusi svyatim, i z vye-likim upyevnyennyam, yak znaetye vi, yaki mi buli pomizh vami dlya vas. i vi stali nasliduvachi nam i navstryechuyevi, slovo priinyavshi v vyelikomu utiskovi z radistyu dukha svyatogo, tak shcho vi stali vzirtsyem dlya vsikh viruyuchikh u makyedonii ta v akhai. bo pronyeslosya slovo navstryechune vid vas nye til'ki v makyedonii ta v akhai, a i do kozhnogo mista priishla vasha vira v boga, tak shcho vam nyepotribno kazati chogos'. voni bo zvishchayut' pro nas, yakii buv priikhid nash do vas, i yak vi navyernulis' do boga vid idoliv, shchob sluzhiti zhivomu i pravdivomu bogovi, i z nyeba ochikuvati sina iogo, shcho iogo voskryesiv vin iz myertvikh, isusa, shcho vizvoluye nas vid maibutn'ogo gnivu.

sami bo vi znaetye, brattya, prikhid nash do vas, shcho nye marnii vin buv. ta khoch mi natyerpilysya pyeryed tim, i diznali znyevagi v filipakh, yak znaetye, protye mi vidvazhlyisa v nashim bozi zvischati vam bozhu evangeliyu z vyelikoyu borot'boyu. bo poklikannya nashye bulo nye z obmani, ani z nychistosti, ani vid lukavstva, alye, yak bog viznav nas gidnimi, shchob nam doruchiti evangeliyu, mi govorimo tak, nye lyudyam dogodzhuyuchi, alye bogovi, shcho viprobovue nashi syertsya. mi slova pidlyeslivogo nye vzhivali nikoli, yak znaetye, i nye vinni v zazhyerlivosti. bog svidok tomu! nye shukaemo mi slavi v lyudyei, ani v vas, ani v inshikh. khoch mogli mi potuzhnimi buti, yak khristovi apostoli, alye mi syeryed vas buli tikhi, nyemov goduval'nitsya ta, yaka doglyadae dityei svoikh. tak buvshi laskavi do vas, khotili mi vam pyeryedati nye til'ki bozhu evangeliyu, alye i dushi svoi, bo buli vi ulyublyeni nam. bo vi pam'yataetye, brattya, nashye strudnyennya i utomu: dyen' i nich mi robili, shchob zhadnogo z vas nye obtyazhiti, i propoviduvali vam bozhu evangeliyu. vi svidki ta bog, yak svyato, i pravvedno, i byezdoganno povodilysya mi mizh vami, viruyuchimi! bozh znaetye vi, yak kozhnogo z vas, nyemov bat'ko dityei

svoikh vlasnikh, prosili mi vas, i namovlyuvali ta pokazuvali, shchob vi gidno povodilysya pyeryed bogom, shcho poklikav vas u svoje tsarstvo ta v slavu. tomu to i mi dyakuemo bogovi byezpyeryestanku, shcho, priinyavshi pochutye vid nas slovo bozhye, priinyali vi nye yak slovo lyuds'kye, alye yak pravdivo to e slovo bozhye, shcho i die v vas, viruyuchikh. bo stali vi, brattya, nasliduvachami tsyerkvam bozhim, shcho v yudyei v khristi isusi, bo tye samye i vi buli vi-tyerpili vid svoikh zye-myakiv, yak i ti vid yudyeiv, shcho vbili voni i navstryechua isusa, i prorokiv iogo, i vignali nas, i bogovi nye dogodzhayut', i suprotivni vsm lyudyam. voni zaboronyayut' nam gov-oriti poganam, shchob spaslyisa, shchob tim dopovnyati im zavzhd provini svoi. alye bozhii gniv ikh spitkae vkints! a mi, brattya, na korotkii chasok rozluchivshysya z vami litsyem, a nye syertsyem, tim iz bil'shim bazhannym silkuvalis' pobachiti vashye litsye. tim to do vas vami khotili pri-iti, ya, pavlo, raz i dvichi, alye satana py-eryeshkodiv buv nam. bo khto nam nadiya, chi radist', chi vinok pokhvali? khiba zh to i nye vi pyeryed navstryechuom nashim isusom v iogo prikhodi? bo vi nasha slava ta radist'!

tomu to, nye styerpivshi bil'shye, mi skhotili zostatisya v atyenakh sami, i poslali timofiya, nashogo brata i sluzhityela bozhogo v khristovii evangeli, shchob upyevniti vas ta potishiti v vashii viri, shchob ani odin nye khitavsyia v tsim gori. sami bo vi znaetye, shcho na tye nas priznachyeno. bo koli mi buli v vas, to kazali vam napyeryed, shcho maemo strazhdati, yak i stalos', i znaetye vi. tomu i ya, nye styerpivshi bil'shye, poslav dovidatis' pro vashu viru, shchob chasom spokusnik vas nye spokusiv, i trud nash nye stavsyia b daryemni. a tyepyer, yak vyernuvsyia vid vas timofii i prinis nam radisnu zvistku pro viru ta vashu lyubov, i shcho zavzhdi vi maetye dobru pam'yat' pro nas, i bazhaetye bachiti nas, yak i mi vas, chyeryez tye mi potishilis', brattya, za vas, u vsyakomu gori ta v nashii nuzhdi, radi vashoi viri. bo tyepyer mi zhivymo, yakshcho v navstryechui vi stoitye! yaku bo podyaku mi mozhyemo bogovi dati za vas, za vsyu radist', shcho nyeyu mi tishmosya radi vas pyeryed nashim bogom? mi vdyen' ta vnochi ryevno molimosya, shchob pobachiti vashye litsye ta dopovniti tye, chogo nye vistachae vashii viri. sam zhye bog i otys't' nash, i navstryechu' nash isus nyekhai virivnyae nashu dorogu do vas! a v vas khai primnozhit' navstryechu', i nyekhai zbagatit' vashu lyubov odin do odnogo, i do

vsikh, yak i nasha e do vas! nyekhai vin zmitsnit' syertsya vashi nyevinnimi v svyatosti pyeryed bogom i nashim ottsyem, pri prikhodi navstryechua nashogo isusa z usima svyatimi iogo!

4

a dali, brattya, prosimo vas ta blagaemo v navstryechui isusi, shchob, yak priinyali vi vid nas, yak nalyezhit' povoditis' vam ta dogodzhuвати bogovi, yak vi i povodityesya, shchob u tomu shchye bil'shye zrostali! bo vi znaetye, yakі vam nakazi dali mi navstryechuom isusom. bo tsye volya bozha, osvychyennya vashye: shchob vi byeryeglis' vid rozpusti, shchob kozhyen iz vas umiv trimati nachinnya svoe v svyatosti i chyesti, a nye v pristrasnii pokhoti, yak i pogani, shcho boga nye znayut'. shchob nikhto nye krivdiv i nye viziskuvav brata svogo z yakibud' spravi, bo myesnik navstryechu' za vsye tsye, yak i pyershye kazali mi vam ta zasvidchili. bo poklikav nas bog nye na nyechistist', alye na osvychyennya. otozh, khto otsye vidkidae, znyevazhae nye lyudinu, a boga, shcho nam takozh dav svogo dukha svyatogo. a pro bratolyubstvo nyemae potryebi pisati do vas, bo sami vi vid boga navchyeni lyubiti odin odnogo, bo chinitye tye vsim bratam u vsii makyedonii. blagaemo zh, brattya, mi vas, shchob u ts'omu shchye bil'sh vi zrostali, i pil'no dbali zhiti spokiino, zaimatisya svoimi spravami ta zaroblyati svoimi rukami, yak mi vam nakazuvali, shchob vi pyeryed chuzhimi pristoino povodilisya, i shchob ni vid kogo nye zalyezhali! nye khochu zh ya, brattya, shchob nye vidali vi pro pokiinikh, shchob vi nye sumuvali, yak i inshi, shcho nadii nye mayut'. koli bo mi viruemo, shcho isus buv umyer i voskryes, tak i pokiinikh chyeryez isusa privyedye bog iz nim. bo tsye mi vam kazhyemo slovom navstryechunim, shcho mi, khto zhivye, khto polishyeni do prikhodu navstryechun'ogo, mi nye popyeryedimo pokiinikh. sam bo navstryechu' iz nakazom, pri golosi arkhangola ta pri bozhii surmi ziidye z nyeba, i pyershye voskryesnut' umyerli v khristi, potim mi, shcho zhiviyemo i zostalis', budyemo skhoplyeni razom iz nimi na khmarakh na zustrich navstryechunyu na povitri, i tak zasvidi budyemo z navstryechuom. otozh, potishaitye odin odnogo tsiimi slovami!

5

a pro chasi ta pro pori, brati, nye potribno pisati do vas, bo sami vi dokladno tye znaetye, shcho priidye dyen' navstryechunii tak, yak zlodii vnochi. bo koli govoritimit': mir i byezpyechnist', todi nyespodivano priidye

zagibil' na nikh, yak muka tiei, shcho nosit' v utrobi, i voni nye vtyechut'! a vi, brattya, nye v tyemryavi, shchob toi dyen' zakhopiv vas, yak zlodii. bo vi vsi sini svitla i sini dnya. nye nalyezhimo mi nochi, ni tyemryavi. tozh nye budyemo spati, yak inshi, a pil'nuimo ta bud'mo tyeryezi! ti bo, shcho splyat' splyat' unochi, a ti, shcho napivayut'sya vnochi napivayut'sya. a mi, shcho nalyezhimo dnyevi, bud'mo tyeryezi, zodyagnuvshysya v bronyu viri i lyubovi, ta v sholom nadii spasinnya, bo bog nas nye priznachiv na gniv, alye shchob spasinnya odyerzhali navstryechuom nashim isusom khristom, shcho pomyer buv za nas, shchob, chi pil'nuemo mi chi spimo, ukupi z nim mi zhili. utishaitye tomu odin odnogo, i zbudovuitye odin odnogo, yak i chinitye vi! blagaemo zh, brattya, mi vas, shanuitye tikh, shcho pratsyuyut' mizh vami, i v vas starshinuyut' u navstryechui, i navchayut' vas voni, i v vyelikii lyubovi ikh maitye za ikhnyu pratsyu. mizh soboyu zakhovuitye mir! blagaemo zh, brattya, mi vas: napoumlyaitye nyeporyadnikh, potishaitye malodusnykh, pidtrimuitye slabikh, usim dovgotyerpit'! glyadit', shchob nikhto nikomu nye viddavav zlom za zlo, alye zavzhdi dbaitye pro dobro odin dlya odnogo i dlya vsikh! zavzhdi radiitye! byezpyeryestanku molit'sya! podyaku skladaitye za vsye, bo taka bozha volya pro vas u khristi isusi. dukha nye vgashaitye! nye gorduitye prorotstvami! usye doslidzhuyuchi, trimaityesya do brogo! styeryezhit'sya likhogo v usyakomu viglyadi! a sam bog miru nyekhai osvyyatit' vas tsilkom doskonalo, a nyeporushyeni dukh vash, i dusha, i tilo nyekhai nyeporochno zbyeryezhyeni budut' na prikhid navstryechua nashogo isusa khrista! virmii toi, khto vas klichye, vin i vchinit' otye! brattya, molit'sya za nas! privitaitye vsyu brattyu svyatim potsilunkom! zaklinayu vas navstryechuom, ts'ogo lista prochitati pyeryed usima bratami! blagodat' navstryechua nashogo isusa khrista nyekhai budyte z vami. amin'!

pavlo, i siluan, i timofii do soluns'koi tserkvi v nashim bozi ottsi i navstryechui isusi khristi: blagodat' vam i mir vid boga ottsya i navstryechua isusa khrista! mi zavzhdì povinni podyaku skladati za vas bogovi, brattya, yak i godit'sya, bo sil'no rostye vira vasha, i primnozhuetsya lyubov kozhnogo z usikh vas odin do odnogo. tak shcho mi sami khvalimos' vami po bozhikh tserkvakh za vashi strazhdannya ta viru v usikh pyeryesliduvannyakh vashikh ta v utiskakh, shcho ikh pyeryenositye vi. a tsye dokaz pravyednogo bozhogo sudu, shchob stali vi gidni bozhogo tsarstva, shcho za n'ogo i strazhdaetye vi! bo to spravyedlivye v boga viddati utiskom tim, khto vas utiskae, a vam, khto utiski tyerpit', vidpochinok iz nami, koli z'yavit'sya z nyeba navstryechu' isus z angolami sili svoei, v ogni polum'yanomu, shcho davatimye pomstu na tikh, khto boga nye znae, i nye slukhae evangeliu navstryechua nashogo isusa. voni karu priimut', vichnu pogibil' vid litsya navstryechun'ogo ta vid slavi potugi iogo, yak vin priidye togo dnya proslavitsya v svoikh svyatikh, i stati divnim u vsikh viruyuchikh, bo svidchennya nashye znaishlo viru mizh vami. za tsye mi i molimos' zavzhdì za vas, shchob nash bog uchiniv vas gidnimi poklikannya, i mitstsyu napovniv usyu dobru volyu do brosti i dilo viri, shchob proslavilosya im'ya navstryechua nashogo isusa v vas, a vi v n'omu, za blagodatyu boga nashogo i navstryechua isusa khrista.

blagaemo zh, brattya, mi vas, shchodo prikhodu navstryechua nashogo isusa khrista i nashogo zgomadzhyennya do n'ogo, shchob vi nye khvilyuvalisya zaraz umom ta nye zhakhalis' ani chyeryez dukha, ani chyeryez slovo, ani chyeryez lista, shcho vin nibi vid nas, nibi vzhye nastav dyen' navstryechunii. khai nikhto zhadnim sposobom vas nye zvyedye! bo toi dyen' nye nastanye, azh pyershye priidye vidstuplyennya, i v'yavit'sya byezzakonnik, priznachenyi na pogibil', shcho protivit'sya ta nyesyet'sya nad usye, zvanye bogom chi svyatoshchami, tak shcho v bozhomu khrami vin syadye, yak bog, i za boga syebye vidavatimye. chi vi nye pam'yataetye, yak, shchye v vas zhyvshi, ya tsye vam govoriw buy? i tyepyer vi znaetye, shcho samye nye dopuskae z'yavitis' iomu svoechnasno. bo vzhye diet'sya taemnitsya byezzakonnaya; til'ki toi, khto trimae tyepyer, budyet trimati, azh poki nye budyet usunenyi vin iz syeryedini. i todi to z'yavit'sya

toi byezzakonnik, shcho iogo navstryechu' isus zab'e dukhom ust svoikh i znishchit' z'yavlyennym prikhodu svogo. iogo prikhid za chinom satani budyet z usyakoy siloyu i znakami ta z nyepravdivimi chudami, i z usyakoy obmanoy nyepravdi mizh timi, khto ginye, bo lyubovi pravdi voni nye priinyali, shchob im spastisya. i za tsye bog poshlye im diyu obmani, shchob u nyepravdu povirili, shchob stali zasudzhyeni vsi, khto nye viriv u pravdu, alye polyubiv nyepravdu. a mi zavzhdì povinni dyakuvati bogovi za vas, ulyublyeni navstryechuom brattya, shcho bog vibrav vas spochatku na spasinnya osvychyennym dukha ta viroyu v pravdu, do chogo poklikav vin vas chyeryez nashu evangeliyu, shchob otrimati slavu navstryechua nashogo isusa khrista. otzhye, brattya, stiitye i trimaitesya pyeryedan', yakikh vi navchilis' chi to slovom, chi nashim poslannym. sam zhye navstryechu' nash isus khristos i bog otyets' nash, shcho nas polyubiv i dav u blagodati vichnu potikhu ta dobru nadiyu, nyekhai vashi syertsya vin potishit', i nyekhai vin zmitsnit' vas u vsyakomu dobru dili ta v slovi!

naostanku, molit'sya, brattya, za nas, shchob shirilos' slovo navstryechune ta slavilos', yak i v vas, i shchob mi vizvolilisya vid zlikh ta lukavikh lyudyei, bo vira nye v usikh. i virnii navstryechu', shcho zmitsnit' vas i zbyeryezhye vid lukavogo. a pro vas pokladaemo nadiyu na navstryechua, shcho i chinitye vi, i chiniti budyetye tye, shcho nakazuemo vam. navstryechu' zhye nyekhai syertsya vashi spryamue na bozhu lyubov ta tyerpyelivist' khristovu! a mi vam nakazuemo, brattya, im'yam navstryechua isusa khrista, shchob vi tsuralisya kozhnogo brata, shcho zhivye po-lyedachomu, a nye za pyeryedannym, yakye priinyali vi vid nas. sami bo vi znaetye, yak nalyezhit' nasliduvati nas. bo mi pomizh vami nye sidni spravlyali, i khliba nye ili ni v kogo daryemno, alye v pyeryevtomi i napruzhyenni dyen' i nich pratsyuvali, shchob nye buti nikomu iz vas tyagaryem, nye tomu, shchob mi vladì nye mali, alye shchob syebye za vzirtsya dati vam, shchob nas vi nasliduvali. bo koli mi v vas pyeryebuvali, to tsye vam nakazuvali, shcho yak khto pratsyuvati nye khochye, nyekhai toi nye ist'! bo mi chuemo, shcho dyekhto mizh vami zhivut' po-lyedachomu, nichogo nye roblyat', a til'ki vdayut', nibi roblyat'. takim mi nakazuemo ta blagaemo navstryechuom nashim isusom khristom, shchob movchki voni pratsyuvati ta vlasnii khlib ili. a vi, brattya, nye vtomlyuitiesya, koli chinitye dobre. koli zh

khto nye poslukhae nashogo slova chyeryez
ts'ogo lista, zauvazhtye togo, i nye maitye
z nim znosin, shchob vin buv posorom-
lyenii. ta nye maitye iogo za nyepriyatyelya,
a navchaitye, yak brata. a sam navstryechu'
miru nyekhai zavzhdi dast' vam mir usyakim
sposobom. navstryechu' z vami vsima!
privit vam moeyu rukoyu pavlovoyu, tsye
pravit' za znaka v usyakim listi. tak pishu
ya. blagodat' navstryechua nashogo isusa
khrista nyekhai budye z vami vsima! amin'.

pavlo, apostol khrista isusa, z voli boga, spasityelya nashogo i khrista isusa, nadii nashoi, do timofiya, shchirogo sina za viroyu: blagodat', milist', mir vid boga otsya i khrista isusa, navstryechua nashogo! yak ya ishov u makyedoniyu, ya tyebye vblagav buv pozostatisya v yefyesi, shchob ti dyekomu nakazav nye navchati lyubov vid chistogo syertsya, i dobrogo sumlinnya, i nyelukavoi viri. dyekhto v tim progrishili buli ta vdalisy v pustomovnist', voni zabazhali buti vchityelyami zakonu, ta nye rozumili ni togo, shcho govoryat', ni pro shcho zapyevnyayut'. a mi znaemo, shcho dobrii zakon, koli khto zakonno vzhivae iogo, ta vidae tye, shcho zakon nye pokladyenii dlya pravvednogo, alye dlya byezzakonnikh ta dlya nyeslukknyanikh, nyechestivikh i grishnikov, byezbozhnikh ta nyechistikh, dlya znyevazhnikov bat'ka ta znyevazhnikov matyeri, dlya dushogubtsiv, rozpusnikov, muzholozhnikov, rozbiinikov, nyeppravdomovtsiv, krivoprisyazhnikov, i dlya vs'ogo inshogo, shcho protivnye zdorovii nautsi, za slavnoyu evangeliyeu blazhyennogo boga, yaka myeni zviryena. ya dyaku skladayu tomu, khto zmitsniv myenye, khristu isusu, navstryechuu nashomu, shcho myenye za virnogo viznav i postaviv na sluzhbu, myenye, shcho davnishye buv bogoznyevazhnik, i gnobityel', i napasnik, alye buv pomiluvanii, bo ya tye chiniv nyetaymuchii u nyevirstvi. i bagato zbil'shilas' u myeni blagodat' navstryechua nashogo z viroyu ta z lyubov'yu v khristi isusi. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyattya, shcho khristos isus priishov u svit spasti grishnikh, iz yakikh pyershii to ya. alye ya tomu buv pomiluvanii, shchob isus khristos na pyershim myeni pokazav usye dovgotyerpinnya, dlya prikladu tim, shcho mayut' uviruvati v n'ogo na vichnye zhittya. a tsaryevi vikiv, nyetlinnomu, nyevidimomu, edinomu bogovi chyst' i slava na vichni viki. amin'. ts'ogo nakaza ya pyeryedayu tobi, sinu mii timofie, za timi prorotstvami, shcho pro tyebye davnishye buli, shchob nimi provadiv ti dobru viinu, mayuchi viru ta dobre sumlinnya, yakogo dyekhto vidkinulisya ta i rozbilisya v viri. syeryed nikh gimyeneyi ta olyeksandyer, yakikh ya pyeryedav satani, shchob navchilis' voni nye znyevazhati boga.

otzhye, pyersh nad usye ya blagayu chiniti molitvi, blagannya, prokhannya, podyaki

za vsikh lyudyei, za tsariv ta za vsikh, khto pri vladi, shchob mogli mi provaditi tikhye i mirnye zhittya v usyakii pobozhnosti ta chistosti. bo tsye dobre i priemnye spasyatelyevi nashomu bogovi, shcho khochye, shchob usi lyudi spaslisy, i prishli do piznannya pravdi. odin bo e bog, i odin posyeryednik mizh bogom ta lyud'mi, lyudina khristos isus, shcho dav samogo syebe na vikup za vsikh. takye bulo svidostvo chasu svogo, na shcho ya postavlyenii buv za propovidnika ta za apostola, pravdu kazhu, nye obmanyuyu, za vchityelya poganiv u viri ta v pravdi. otzhye, khochu ya, shchob muzhi chinili molitvi na kozhnomu mistsi, pidimayuchi chisti ruki byez gnivu ta sumnni. tak samo i zhinki, u skromnim ubranni, z soromlivistyu ta nyevinnistyu, nyekhai prikrashayut' syebe nye plyetinnym volossya, nye koshtovnimi shatami, alye dobrimi vchinkami, yak to lichit' zhinkam, shcho prisvyachuyut'sya na pobozhnist'. nyekhai zhinka navchaet'sya movchki v povnii pokori. a zhintsi navchati ya nye dozvolayau, ani panuvati nad muzhyem, alye buti v movchanni. adam bo buv stvoryenii pyershye, a eva potomu. i adam nye buv zvyedyenii, alye, zvyedyena buvshi, zhinka popala v pyeryestup. ta spasyet'sya vona ditorozhnyennam, yakshcho probuvatimye v viri i lyubovi, ta v posvyati z rozvagoiu.

virnye tsye slovo: koli khto episkopstva khochye, dobrogo dila vin pragnye. a episkop mae buti byezdogannii, muzh odniei družini, tvyeryezi, nyevinnii, chyesnii, gostinnii do prikhodniv, zdibnii navchati, nye p'yanitsya, nye zavodiyaka, alye tikhi, nyesarlivii, nye sriblolyubets', shchob dobre ryadiv vlasnim domom, shcho mae dityei u slukhnyanosti z povnoyu chyesnistyu, bo khto vlasnim domom ryaditi nye vmie, yak vin zmozhye pil'nuvati pro bozhu tsyerkvu? nye novonavyernenyi, shchob vin nye zapishavsya, i nye vpav u vorozhii osud. tryeba, shchob mav vin i dobre zasvidchyennya vid chuzhintsiv, shchob nye vpasti v doganu ta v sitku diyavol's'ku. tak samo diyakoni mayut' buti povazhni, nye dvomovtsi, nye bagato viddani vinu, nye soromnozakhlanii, taki, shcho mayut' taemnit-syu viri pri chistim sumlinni. otzhye, i voni nyekhai pyersh vibrobuvuyut'sya, a potomu khai sluzhat', yakshcho budut' byezdoganni. tak samo zhinki nyekhai budut' povazhni, nye obmovlivi, tvyeryezi ta virni v us'omu. diyakoni musyat' buti muzhi odniei družini, shcho dobre ryadyat' dit'mi i svoimi domami. bo khto dobre vikonue sluzhbu, toi dobrii stupin' nabuvae sobi ta

vyeliku vidvagu v viri chyeryez khrista isusa. tsye pishu ya tobi, i spodivayus' do tyebye priiti nyzabaram. a koli ya spiznyusya, to shchob znay ti, yak tryeba povoditsya v bozhomu domi, shcho nim e tsyerkva boga zhivogo, stovp i pidvalina pravdi. byezsumnivno, vyelika tsyetaemnit-sya blagochyestya: khto v tili z'yavivysya, toi opravdani dukhom, angolam pokazavysya, propovidanii buv mizh narodami, uvirvano v n'ogo v sviti, vin u slavi voznissya!

4

a dukh yasno govorit', shcho vid viri vidstuplyat'sya dyekhto v ostanni chasi, ti, khto slukhae dukhiv pidstupnikh i nauk dyemoniv, khto v litsyemirstvi govorit' nyeppravdu, i spaliv sumlinnya svoe, khto odruzhuvatisya zaboronyae, nakazue strimuvatisya vid izhi, yaku bog stvoriv na pozhivu z podyakoyu viruyuchim ta tim, khto pravdu piznav. kozhnye bo bozhnye tvorivo dobre, i nishcho nye nyegidnye, shcho priimaemo z podyakoyu, vono bo osvychuet'sya bozhim slovom i molitvoyu. yak budyesh otsye podavati bratam, to budyesh ti dobrii sluzhityel' khrista isusa, godovani slovami viri ta dobroi nauki, shcho za nyeyu slidom ti pishov. tsuraisya nyechistikh ta babs'kikh baiok, a vpravlyaisya v blagochyesti. bo vprava tilyesna malo korisna, a blagochyestya korisnye na vsye, bo mae obitnitsyu zhittya tyepyerishn'ogo ta maibutn'ogo. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyattya! bo na tsye mi i pratsyuemo i znosimo gan'bu, shcho nadiyu kladymo na boga zhivogo, yakii usim lyudyam spasityel', naibil'shye zh dlya virnikh. nakazui otsye ta navchail' nyekhai molodim tvoim vkom nikhto nye gordue, alye bud' zrazkom dlya virnikh u slovi, u zhitti, u lyubovi, u dusi, u viri, u chistosti! poki priidu ya, pil'nui chitannya, nagaduvannya ta nauki! nye zanyedbui blagodatnogo dara v sobi, shcho buv dani tobi za prorotstvom iz pokladyennyam ruk pryevityeriv. pro tsye pkluisya, u tsim probuvai, shchob uspiikh tvii buv yavni dlya vsikh! uvazhai na samogo syebye ta na nauku, trimaisha ts'ogo. bo chinyachi tak, ti spasyesh i samogo syebye, i tikh, khto tyebye slukhae!

5

starshogo nye dokoryai, alye vmovlyai, nyemov bat'ka, a molodshikh yak brativ, starshikh zhinok nyemov matirok, molodshikh yak syestyer, zo vsyakoyu chististyu. shanui vdiv, udiv pravdivikh. a yak mae vdovitsya yaka dityei chi vnuchat, nyekhai uchat'sya pyershye pobozhno shanuvati rod-

inu svoyu, i viddyachuvatisya bat'kam, bo tsye bogovi vgodno. a vdovitsya pravdiva i samotna nadiyu skladae na boga, ta pyeryebuvae dyen' i nich u molitvakh i blagannyakh. a kotra u rozkoshakh zhivye, ta zhivoyu pomyerla. i tsye nakazui, shchob buli nyeporochni. koli zh khto pro svoikh, osobливо zh pro domashnikh nye dbae, toi viriksysa viri, i vin girshii vid nyevirnogo. a vdovu vnosit do spisku nye myenshye, yak shistdyesyatlitnyu, shcho bula za druzhinu odnomu cholovikovi, zasvidchyenu v dobrikh dilakh, yakshcho dityei vikhovala, yakshcho podorozhnikh primala, yakshcho nogi svyatim umivala, yakshcho pomagala obyездolyenim, yakshcho vsyakii dobrii uchinok vikonuvala. alye vdiv molodikh nye priimai, bo voni, rozpalivshisya, khochut', napyeryekir khristovi, zamizh vikhoditi, chyeryez shcho mayut' osud, bo vid pyershoi viri vidkinulis'. a razom iz tim nyerobitni voni, bo vchat'sya khoditi po domakh, i nye til'ki nyerobitni, alye i lyepyetlivi, i zanadto tsikavi, i govoryat', chogo nye godit'sya. otozh bo, ya khochu, shchob molodish zamizh vikhodili, rodili dityei, domom ryadili, nye davali protivnikovi ani zhadnogo povodu dlya likhomovstva. bo vzhye dyekhto pishli slidom za satanoyu. a koli mae vdiv yakii virnii, nyekhai ikh utrimue, a tsyerkva nyekhai nye obtyazhuet'sya, shchob mogla vona vtrimuvati vdiv pravdivikh. a pryevityeri, yakii dobre pil'nuyut' dila, nyekhai budut' nadiyeni podviinoyu chyestyu, a nadto ti, khto pratsyue u slovi i nautsi. bo kazhye pisan-nya: nye v'yazhi rota volovi, shcho molotit', ta: vartii pratsivnik svoei nagerodi. nye priimai skargi proti pryevityera, khibashcho pri dvokh chi tr'okh svidkakh. a tikh, khto grishit', kartai pyeryed usima, shchob i inshi strakh mali. zaklinayu tyebye pyeryed bogom i isusom khristom ta vibranimi angolami, shchob ti zakhovav tsye byez litsyemirstva, nichogo nye roblyachi z upyeryedzhyennyam. nye rukopolagai skoro nikogo, i nye pristavai do chuzhikh grikhiv. byeryezhi syebye chistim! vodi bil'shye nye pii, alye trokhi vina zazhivai radi slunka tvogo ta chastikh nyedugiv tvoikh. u inshikh lyudyei grikhi yavni i idut' pyeryed nimi na osud, a za inshimi idut' slidkoma. yavni tak samo i dobri dila, a ti, khto inakshii, skhovatis' nye mozhut'.

6

usi rabi, yakii pid yarmom, nyekhai uvazhayut' paniv svoikh gidnimi vsyakoi chyesti, shchob nye znyevazhalisya bozhye im'ya ta nauka. a ti, khto mae paniv viruyuchikh, nye povinni nyedbati pro nikh chyeryez tye, shcho brattya voni, alye

nyekhai sluzhat' im tim bil'shye, shcho voni viruyuchi ta ulyublyeni, shcho voni dobrodi-istva bozhi priimayut'. ots'ogo navchai ta nagadui! a koli khto navchae inakshye, i nye pristupae do zdorovikh sliv navstryechua nashogo isusa khrista ta do nauki, shcho vona za pravdivoyu viroyu, toi zgor-div, nichogo nye znae, alye zakhvoriv na supyeryechki i zmagannya, shcho vid nikh povstayut' zazdrist', svarki, bogoznyevagi, lukavi zdogadi, postiini svarni mizh lyud'mi zipsutogo rozumu i pozbavlyenikh pravdi, yaki dumayut', nibi blagochyestya to zisk. tsuraisya takikh! vyelikii zhye zisk to blagochyestya iz zadovolyenniam. bo mi nye prinyesli v svit nichogo, to nichogo nye mozhyemo i vinyesti. a yak maem pozhivu ta odyag, to mi zadovolyeni bud'mo z togo. a ti, khto khochye bagatiti, upa-dayut' u spokusi ta v sitku, ta v chislyenni nyerozumni i shkidlivi pozhadlivosti, shcho vtruchayut' lyudyei na zagladu i zagibil'. bo koryen' us'ogo likhogo to grosholyub-stvo, yakomu viddavshis', dyekhto vid-bilis' vid viri i poklali na syebye vyelikii strazhdannya. alye ti, o bozha lyudino, utikai vid takogo, a zhyenisya za prav-doyu, blagochyestyam, viroyu, lyubov'yu, tyerpyelivystyu, lagidnistyu! zmagai do-brim zmagom viri, ukhopisya za vichnye zhittya, do yakogo i poklikanii ti, i viz-nav buv dobre viznannya pyeryed svidkami bagat'oma. nakazuyu pyeryed bogom, shcho ozhivlyue vsye, i pyeryed khristom isusom, yakii dobre viznannya zasvidchiv za pon-tiya pilata, shchob dodyerzhav ti zapovid' chistoyu ta byezdogannoyu azh do z'yav-lyennya navstryechua nashogo isusa khrista, shcho iogo svogo chasu pokazhye blazhyennii i edinii mitsnii, tsar nad tsaryami ta pan nad panami, edinii, shcho mae byezsmyertya, i zhivye v nyepristupnomu svitli, yakogo nye bachiv nikhto iz lyudyei, ani bachiti nye mozhye. chyst' iomu i vichna vlada, amin'! nakazui bagatim za viku tyepyerishn'ogo, shchob nye nyesliya visoko, i shchob nadii nye klali na bagatstvo nyepyevnnye, a na boga zhivogo, shcho shchyedro dae nam usye na spozhitok, shchob robili dobro, bagatilisya v dobrikh dilakh, buli shchyedri ta pil'ni, shchob zbirali sobi skarb, yak dobru os-novu v maibutn'omu, shchob priinyati prav-divye zhittya. o timofiyu, byeryezhi py-eryedannya, styeryezhisya marnogo bazikan-nya ta supyeryechok znannya, nyepravdivo nazvanogo tak. dyekhto viddavsyia iomu, ta i vid viri vidpav. blagodat' z toboyu. amin'.

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, za obitnitsyeyu zhitya, shcho v khristi isusi, do timofiya, sina ulubyenogo: blagodat', milist', mir vid boga ottsya i khrista isusa, navstryechua nashogo! dyakuyu bogovi, yakomu sluzhu vid pryedkiv chistim sumlinnyam, shcho tyebye pam'yatayu za zavzhdi v molitvakh svoikh dyen' i nich. ya bazhayu pobachiti tyebye, pam'yatayuchi sl'ozi tvoï, shchob napovnitis' radistyu. ya privodzhu na pam'yat' sobi tvoyu nyelitsyemirnu viru, shcho pyershye bula osyelilasya v babi tvoïi loidi ta v tvoïi matyeri yevnikii; pyevyen zhye ya, shcho i u tobi vona osyelilas'. z tsiei prichini ya nagaduyu tobi, shcho ti rozgrivav bozhogo dara, yakii u tobi chyeryez pokladannya ruk moikh. bo nye dav nam bog dukha strakhu, alye sili, i lyubovi, i zdorovogo rozumu. tozh, nye sorom-sya zasvidchyennya navstryechua nashogo, ni myenye, iogo v'yaznya, alye strazhdai z evangelieyu za siloyu boga, shcho nas spas i poklikav svyatim poklikom, nye za nashi dila, alye z voli svoei ta z blagodati, shcho nam dana v khristi isusi poppyeredu vichnikh chasiv. a tyepper ob'yavilas' chyeryez z'yavlyennya spasytelya nashogo khrista isusa, shcho i smyert' zruinuvav, i viviv na svitlo zhitya ta nyetlinnya evangelieyu, shcho dlya nyei ya buv nastanovlyenii za propovidnika, apostola i uchityelya. z tsiei prichini i tyerplyu ya otsey, alye nye soromlyus', bo znayu, v kogo ya vvirusav ta vpyevnivsya, shcho mae vin silu zakhovati na toi dyen' zastavu moyu. mai zhye za vzir zdorovikh sliv ti, yakii vid myenye pochuv ti u viri i lyubovi, shcho v khristi isusi vona. dobro priporuchyenye styeryezhi svyatim dukhom, shcho v nas probuvae. ti znaesh otsey, shcho vidvyernulis' vid myenye vsi, khto v azii, a mizh nimi figyel ta gyermogyen. khai navstryechu' podast' milosyerdya onisiforovomu domu, bo vin chasto myenye pidkriplyav i kaidaniv moikh nye soromivsya. a koli vin do rimu pribuv, shukav myenye pil'no i znaishov, khai navstryechu' iomu dast' znaiti milist' vid navstryechua v dyen' toi, skil'ki zh vin posluzhiv buv v yefyesi myeni, ti vidaesh krashchye!

otozh, sinu mii, zmitsnyaisya v blagodati, shcho v khristi isusi vona! a shcho chuv ti vid myenye pri bagat'okh svidakakh, tye pyeryedai virnim lyudyam, shcho budut' spro-mozhni i inshikh navchiti. a ti tyerpi likho, yak dobrii voyak khrista isusa! bo zhadyen voyak nye v'yazhyet'sya v spravi zhitya, abi dogoditi tomu, khto viis'ko zbiraie. a yak khto idye na zmagi, to vinka nye ody-

erzhue, yakshcho nyezakonno zmagaet'sya. trudyashchomu khliborobovi nalyezhit'sya pyershomu pokushtuvati z plodu. rozumii, shcho ya govoryu. a navstryechu' nyekhai dast' tobi rozum u vs'omu. pam'yatai pro isusa khrista z nasinnya davidovogo, shcho voskryes iz myertvikh, za moeyu evangelieyu, za yaku ya tyerplyu muki azh do uv'yaznyennya, yak toi zlochinyets'. alye slova bozhogo nye uv'yazniti! chyeryez tsye pyeryenoshu ya vsye radi vibanikh, shchob i voni dostupili spasinya, shcho v khristi isusi, zo slavoju vichnoju. virnye slovo: koli razom iz nim mi pomyerli, to i zhitimymo razom iz nim! a koli tyerpimo, to budyemo razom takozh tsaryuvati. a koli vidtsuraemos', to i vin vidtsuraet'sya nas! a koli mi nyevirni, zostaet'sya vin virnim, bo nye mozhye zryektitsya samogo syebye! nagadui pro tsye i zaklinaï pyeryed bogom, shchob nye spyeryechalis' slovami, bo ni-nashcho vono, khiba slukhacham na ruinu. silkuysya postaviti syebye pyeryed bogom gidnim, pratsivnikom byezdogannim, shcho virno navchae nauki pravdi. styeryezhisya zh bazikan' marnikh, bo voni shchye bil'shye provadyat' do byezbozhnosti, a ikhne slovo, yak rak, budye shirititsya. vid takikh gimyeneyi i flit, shcho voni pogrishilitsya v pravdi, kazavshi, shcho voskryesinnya bulo vzhye, i viru dyeyakikh ruinuyut'. ta odnako stoit' mitsna bozha osnova ta mae pyechatku otsey: navstryechu' znae tikh, khto iogo, ta: nyekhai vid nyepravdi vidstupit'sya vsyakii, khto navstryechune im'ya nazivae! a v vye-likomu domi znakhodit'sya posud nye til'ki zolotii ta sribnii, alye i dyeryev'yanii ta glynianii, i odni posudini na chyst', a drugi na nyechyest'. otozh, khto vid ts'ogo ochis-tit' syebye, budye posud na chyst', os-vyachyenii, potribnii volodaryevi, prigoto-vanii na vsyakie dobre dilo. styeryezhisya molodyechikh pozhadlivostyei, trimaisya pravdi, viri, lyubovi, miru z timi, khto navstryechua kliche vid chistogo syertsya. a vid nyerozumnikh ta vid nyevchenyikh zmagani' ukhilyaisya, znavshi, shcho voni rodyat' svarki. a rab navstryechunii nye povinyen svaritis', alye buti privitnim do vsikh, navchal'nim, do likha tyerplyachim, shcho navchav bi protivnikiv iz lagidnistyu, chi bog im nye dast' pokayannya, shchob pravdu piznati, shchob vizvolitisya vid sitki diyavola, shcho vin uloviv ikh dlya robylen-nya voli svoei.

znai zhye ti tsye, shcho ostannimi dnyami nastanut' tyazhki chasi. budut' bo lyudi todi samolyubni, grosholyubni, zarozu-mili, gordi, bogoznyevazhniki, bat'kam nyeslukhnyani, nyevdyachni, nyepobozhni,

nyelyubovni, zapyekli, osudlivi, nyestrimlivi, zhorstoki, nyenavisniki dobra, zradniki, nakhabni, bundyuchni, shcho bil'shye lyublyat' rozkoshi, anizh lyublyat' boga, voni mayut' viglyad blagochyestya, alye sili iogo vidryeklisya. vidvyertais' vid takikh! do nikh bo nalyezhat' i ti, khto prolazit' do khat ta zvodit' zhinok, grikhami obtyazhyenikh, vyedyenikh usyakimi pozhadlivostyami, shcho voni zavzhd vchat'sya, ta nikoli nye mozhut' priiti do piznannya pravdi. yak yannii ta yamvrii protistavilisya buli moisyeevi, tak i tsi protistavlyat'sya pravdi, lyudi zipsutogo rozumu, nyeuki shchodo viri. ta bil'shye nye matimut' uspiyku, bo vsim viyavit'sya ikhnii byezum, yak i z timi bulo. ti zh pishov uslid za mnoyu naukoyu, postupo-vannyam, zamirom, viroyu, vitrivalistyu, lyubov'yu, tyerpyelivistyu, pyeryeslidu-vannyami ta strazhdannyami, shcho spitkali buli myenye v antiokhii, v ikonii, u listrakh, taki pyeryesliduvannya pyeryenis ya, ta navstryechu' vid usikh myenye vizvoliv. ta i usi, khto khochye zhiti pobozhno u khristi isusi, budut' pyeryesliduvani. a lyudi likhi ta durisviti matimut' uspiyk u zlomu, zvodyachi i zvyedyeni buvshi. a ti v tim probuvai, chogo tyebye navchyeno, i shcho tobi zviryeno, vidayuchi tikh, vid kogo navchiv'sya buv ti. i ti znaesh z ditinstva pisannya svyatye, shcho mozhye zrobiti tyebye mudrim na spasinnya viroyu v khrista isusa. usye pisannya bogom nadkhnyenye, i korisnye do navchannya, do dokoru, do napravi, do vikhovannya v pravvednosti, shchob bozha lyudina bula doskonala, do vsyakogo dobrogo dila gotova.

4

otzhye, ya svidkuyu tobi pyeryed bogom i khristom isusom, shcho vin mae suditi zhivikh i myertvikh za svogo prikhotu ta za svogo tsarstva. propovidui slovo, dopominaisya vchasno-nyevchasno, dokoryai, zaboronyai, pyeryekonui z tyerpyelivistyu ta z naukoyu. nastanye bo chas, koli zdorovoi nauki nye budut' trimatis', alye za svoimi pozhadlivostyami vibyerut' sobi vchityeliv, shchob voni ikhni vukha vlyeshchuvai. voni slukh svii vid pravdi vidvyernut' ta do baioi nakhilyat'sya. alye ti bud' pil'nii u vs'omu, tyerpi likho, vikonui pratsyu blagovisnika, spovnyai svoyu sluzhbu. bo ya vzhye za zhyertvu stayu, i chas vidkhodu mogo vzhye nastav. ya zmagavsya dobrim zmagom, svii big zakinchiv, viru zbyerig. naostanku myeni priznachaet'sya vinok pravvednosti, yakogo myeni togo dnya dast' navstryechu', suddya pravvednii; i nye til'ki myeni, alye i usim, khto prikhid iogo polyubiv. podbai nyezabarem pributi

do myenye. bo dimas myenye kinuv, tsyei vik polyubivshi, i pishov do solunya, kriskynt do galatii, tit do dalmatii. zo mnoyu sam til'ki luka. viz'mi marka, i privyedi z soboyu, bo myeni vin potribnii dlya sluzhbi. a tikhika poslav ya v yefyes. yak budyesh iti, to plashcha prinyesi, shcho iogo ya v troadi zostaviv u karpa, i knizhki, osoblivo pyergamyenovi. kotlyar olyeksandyer nakoiv buv likha chimalo myeni... nyekhai navstryechu' iomu viddast' za iogo vchinkami! styeryezhis' iogo i ti, bo vin mitsno protiviv'sya nashim slovam! pri pyershii moi oboroni zhadyen nye buv pri myeni, alye vsi pokinuli myenye... khai navstryechu' im togo nye polichit'! alye navstryechu' stav pri myeni ta i myenye pidkripiv, shchob propovid' vikonalas' chyeryez myenye, ta shchob usi pogani pochuli ii. i ya vizvoliv'sya z pashchi lyev'yachoi... a vid usyakogo vchinku likhogo navstryechu' myenye vizvolit' ta zbyeryezhye dlya svogo nyebyesnog tsarstva. iomu slava na viki vichni, amin'! pozdorov priskillu i akilu ta dim onisifora. yerast pozostavsya v korinti, a trokhima lishiv ya slabogo v milyeti. popil'nui priiti do zimi. vitae tyebye yevvul, i pud, i lin, i klavdiya, i vsya brattya. navstryechu' z tvoim dukhom! blagodat' z vami! amin'.

pavlo, rab bozhii, a apostol isusa khrista, po viri vibranikh bozhikh i piznanni pravdi, shcho za blagochystiyam, v nadii vichnogo zhittya, yakye obitsyav buv vid vichnikh chasiv nyeobmanlivii bog, i chasu svogo z'yaviv slovo svoe v propovidanni, shcho doruchyenne bulo myeni z nakazu spastyelya nashogo boga, do tita, shchirogo sina za spil'noyu viroyu: blagodat', milist' ta mir vid boga ottsya i khrista isusa, spastyelya nashogo! ya dlya togo tyebye polishiv buv u kriti, shchob ti vporядkuvav nyedokinchyenne ta pryevsityeriv nastanoviv po mistakh, yak tobi ya zvyeliv, koli khto byezdogannii, muzh edinoi družini, mae virmzh ditei, nyedokoryenikh za blud abo nyeslukhnyanist'. bo episkop musit' buti byezdogannii, yak bozhii domoryadnik, nye samolyubnii, nye gnylvii, nye p'yanitsya, nye zavodiyaka, nye korislivii, alye gostin-nii do prikhodniv, dobrolyubyets', pomirkovanii, spravedylivii, pobozhnii, strimanii, shcho trimaet'sya virnogo slova zgidno z naukoyu, shchob mav silu i navchati v zdorovii nautsi, i pyeryekonuvati protivnikh. bagato bo e nyeslukhnyanikh, marnoslovstv, zvodnikiv, osoblyvo zh z obrizanikh, im tryeba usta zatulyati: voni tsili domi balamutyat', navchayuchi, chogo nye nalyezhit', dlya zisku brudnogo. skazav odin z nikh, ikhnii vlasnii prorok: krytiani zavzhdi bryekhlivi, lyuti zviri, chyeryevani linivi!... tsye svidotstvo pravdivye. radi tsiei prichini dokoryai im suvoro, shchob u viri zdorovi buli, i na yudyeis'ki baiki nye vvezhali, ani na nakazi lyudyei, shcho vid pravdi vidvyertayut'sya. dlya chistikh vsye chistye, a dlya zanyechishchyenikh ta dlya nyevirnikh nye chistye nishcho, alye zanyechistilisya i rozum ikhnii, i sumlinnya. voni tvyerdyat', nyemov znayut' boga, alye vidkidayut'sya vchinkami, buvshi bridki i nyeslukhnyani, i do vsyakogo dobrogo dila nyezdatni.

a ti govori, shcho vidpovidae zdorovii nautsi. shchob stari choloviki tvyeryezi buli, povazhni, pomirkovani, zdorovi u viri, u lyubovi, u tyerpyelivosti. shchob stari zhinki v svoim stani tak samo buli, yak nalyezhit' svyatim, nye obmovnitsi, nye viddani p'yanstvu, navchali dobra, shchob navchali zhinok molodikh lyubiti svoikh cholovikiv, lyubiti ditei, shchob buli pomirkovani, chisti, navstryechuarni, dobri, slukhnyani svoim cholovikam, shchob nye znyevazhalosya bozhnye slovo. tak samo blagai yunakiv, shchob buli pomirkovani. u vsim sam syebye podavai za zrazka dobrikh dil, u navchanni nyeporushyenist', po-

vagu, slovo zdorovy, nyeosudlivye, shchob protivnik buv zasoromlyenii, nye mavshi nichogo likhogo kazati pro nas. rabi shchob korilisya panam svoim, shchob dogodzhal, nye pyeryechili, nye krali, alye viyavlyali vsyaku dobru virmist', shchob u vs'omu voni priktrashali nauku spastyelya nashogo boga. bo z'yavilasya bozha blagodat', shcho spasae vsikh lyudyei, i navchae nas, shchob mi, vidtsuravshisi byezbozhnosti ta svits'kikh pozhadlivostyei, zhili pomirkovano ta pravyedno, i pobozhno v tyepyerishnim vitsi, i chyekali blazhyennoi nadii ta z'yavlyennya slavi vyelikogo boga i spasya nashogo khrista isusa, shcho samogo syebye dav za nas, shchob nas vizvoliti vid usyakogo byezzakonstva ta ochistiti sobi lyudyei v-branikh, u dobrikh dilakh zapopadlivikh. otsye govori ta nagadui, ta z usyakim nakazon kartai. khai toboyu nikhto nye pogor-due!

nagadui im, shchob slukhali vladi vy-erkhovnoi ta korilisya ii, i do vsyakogo dobrogo dila gotovi buli, shchob nye znyevazhali nikogo, shchob buli nye svarlivi, a tikhi, viyavlyayuchi povnu lagidnist' usim lyudyam. bo kolis' buli i mi nyerozsudni, nyeslukhnyani, zvyedyeni, sluzhili riznim pozhadlivostyam ta rozkosham, zhili v zlobi ta v zazdroshchakh, bridkimi buli, nyenavidili odin odnogo. a koli z'yavilas' blagodat' ta lyudinolyubstvo spastyelya, nashogo boga, vin nas spas nye z dil pravyednosti, shcho mi ikh uchinili buli, a z svoei milosti chyeryez kupil' vidrodzhyennya i obnovlyennya dukhom svyatim, yakogo vin shchyedro viliv na nas chyeryez khrista isusa, spastyelya nashogo, shchob mi vipravdalis' iogo blagodatyyu, i stali spadkoemtsyami za nadiayu na vichnye zhittya. virnye slovo, i ya khochu, shchob ti i pro tsye vpevnyav, shchob ti, khto vvuruvav u boga, dbali pro dobri dila pil'nuvati. dlya lyudyei otsye dobrye i korisnye! vistyrigais' nyerozumnikh zmagani, i rodovodiv, i sporiv, i suppyerchok pro zakon, bo voni nyekorisini i marni. lyudini eryetika, po pyershim ta drugim nastavlyenni, vidrikaisya, znavshi, shcho zipsuvsya takii ta grishit', i vin sam syebye zasudiv. yak prishlyu ya do tyebye artyema abo tikhika, pokvapsya pributi do myenye v nikopol', bo dumayu tam pyeryezimuvati. zakonnika zinu ta apolloa vishli kvaplyvo vpyeryed, shchob dlya nikh nye zabraklo nichogo. nyekhai zhye navchayut'sya i nashi dbati pro dobri dila pri konyechnik potryebakh, shchob byezplodni voni nye buli. vitayut' tyebye vsi, khto zo mnoyu. vitai tikh, khto lyubit' nas u viri. blagodat' z vami vsima! amin'.

pavlo, v'yazyen' khrista isusa, ta brat tim-offi, ulyublyenomu filimonovi i spivrobitnikovi nashomu, i syestri lyubii apfi, i spivvoiovnikov i nashomu arkipovi, i tsyerkvi domashnii tvoii: blagodat' vam i mir vid boga ottsya nashogo i navstryechua isusa khrista! ya zavsidi dyakuyu bogovi moemu, koli tyebye zhaduyu v molitvakh svoikh. bo ya chuv pro lyubov tvoyu i viru, yaku maesh do navstryechua isusa, i do vsikh svyatikh, shchob spil'nist' viri tvoei diyal'na bula v piznanni vsyakogo dobra, shcho v nas dlya khrista. bo mi maemo radist' vyeliku i potikhu v lyubovi tvoii, syertsya bo svyatikh zaspokoiv ti, bratye. chyeryez tsye, khoch ya mayu vyeliku vidvagu v khristi podavati nakazi tobi pro potribnye, alye bil'shye z lyubovi blagayu ya, yak pavlo, starii, tyepyer zhye shchye i v'yazyen' khrista isusa. blagayu tyebye pro sina svogo, pro onisima, shcho iogo porodiv ya v kaidanakh svoikh. kolis' to dlya tyebye vin buv nye-potribnii, tyepyer zhye dlya tyebye i dlya myenye vin duzhye potribnii. tobi ya vyertayu iogo, togo, khto e nyenachye syertsye moe. ya khotiv buv trimati iogo pri sobi, shchob vin zamist' tyebye myeni posluzhiv u kaidanakh za evangeliyu, ta byez voli tvoei nichogo robiti nye khotiv ya, shchob tvii dobrii uchinok nye buv nibi vimushyeni, alye dobrovil'nii. bo mozhye dlya togo vin buv rozluchivsy na chas, shchob naviki priinyav ti iogo, i vzhye nye yak raba, alye vishchye vid raba, yak brata ulyublyenogo, osobливо dlya myenye, a tim bil'shye dlya tyebye, i za tilom, i v navstryechui. otozh, koli maesh za druga myenye, to priimi iogo, yak myenye. koli zh vin chim skrivdiv tyebye abo vinyen tobi, polichi tsye myeni. ya, pavlo, napisav tsye rukoyu svoeyu: ya viddam, shchob tobi nye kazati, shcho ti navit' samogo syebye myeni vinyen. tak, bratye, nyekhai ya odyerzhu tye, shcho vid tyebye prokhayu v navstryechui. zaspokoi moe syertsye v khristi! pyeryesvidchyeni ya pro slukhnyanist' tvoyu, i tobi napisav ot-sye, vidayuchi, shcho ti zrobish i bil'shye, nizh ya govoryu. a razom myeni prigotui i pomyeshkannya, bo nadiyusya ya, shcho za vashi molitvi ya budu darovani vami. vitae tyebye yepafras, mii spivv'yazyen' u khristi isusi, marko, aristarkh, dimas, luka, moi spivrobitniki. blagodat' navstryechua isusa khrista z vashim dukhom! amin'.

bagato raziv i bagat'ma sposobami v davninu promovlyav buv bog do ottsiv chyeryez prorokiv, a v ostanni tsi dni promovlyav vin do nas chyeryez sina, shcho iogo natanoviv za naslidnika vs'ogo, shcho nim i viki vin stvoriv. vin buv syaevom slavi ta obrazom istoti iogo, trimav usye slovom sili svoei, uchiniv soboyu ochishchyennya nashikh grikhiv, i zasiv na pravitsi vyelichnosti na visoti. vin ostil'ki buv lipshii ponad angoliv, oskil'ki slavnishye za nikh uspadkuvav im'ya. komu bo koli z angoliv vin promoviv: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv! i znovu: ya budu iomu za ottsya, a vin myeni budyte za sina! i koli znov vin uvodit' na svit pyervoridnogo, to govorit': i nyekhai iomu vklonyat'sya vsi angoli bozhi. a pro angoliv vin govorit': ti chinish dukhiv angolami svoimi, a palyuchii ogon' svoimi slugami. a pro sina: pryestol tvii, o bozhye, navik viku; byerlo tvogo tsaryuvannya byerlo pravvednosti. ti polyubiv pravvednist', a byezzakonnya znyenavidiv; chyeryez tsye namastiv tyebye, bozhye, tvii bog olivoyu radosti bil'shye, nizh druživ tvoikh. i: ti, navstryechui, zymlyu kolis' zaklav, a nyebo to chin tvoikh ruk. zaginut' voni, a ti budyesh tyotai, vsi voni, yak toi odyag, postariyut'. yak odyezhu, ikh zminish, i minut'sya voni, a ti zavzhdi toi samii, i roki tvoi nye zakinchat'sya! komu z angoliv vin promoviv koli: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! chi nye vsi voni dukhi sluzhyebni, shcho ikh posilayut' na sluzhbu dlya tikh, khto mae spasinnya vspadkuvati?

chyeryez tsye podobae nam bil'shye vvazhati na pochutye, shchob mi nye vidpali koli. koli bo tye slovo, shcho skazali iogo angoli, bulo pyevnye, a vsyakii pyeryestup ta nye-poslukh priinyali spravyedlivu zaplatu, to yak mi vtyechyemo, koli mi nye dbali pro takye vyelikye spasinnya? vono neproviduvalosya spochatku vid navstryechua, stvyerdilosya nam chyeryez tikh, khto pochuv, koli bog buv zasvidchiv oznakami i chudami, i riznimi silami ta obdaruvannam dukhom svyatim iz voli svoei. bo vin nye piddav angolam svit maibutnii, shcho pro n'ogo govorimo. alye khtos' dyes' zasvidchiv buv, kazhuchi: shcho e cholovik, shcho ti pam'yataesh pro n'ogo, i sin lyuds'kii, yakogo vidviduesh? ti iogo vchiniv malo myenshim vid angoliv, i chyestyu i vyelichnistyu ti vinchaesh iogo, i postaviv iogo nad dilami ruk svoikh, usye piddav ti pid nogi iomu! a koli vin piddav iomu vsye,

to nye zalishiv nichogo iomu nyepiddanogo. a tyepyer shchye nye bachimo, shchob pid-danye bulo iomu vsye. alye bachimo is-usa, malo chim umyenshyenim vid angoliv, shcho za pyeryetyerplyennya smyerti vin uvinchanii chyestyu i vyelichnistyu, shchob za blagodatyyu bozhoyu smyert' skushtuvati za vsikh. bo nalyezhalo, shchob toi, shcho vsye radi n'ogo i usye vid n'ogo, khto do slavi priviv bagato siniv, providnika ikhn'ogo spasinnya vchiniv doskon-alim chyeryez strazhdannya. bo khto osvychue, i ti, khto osvychuet'sya usi vid odnogo. z tsiei prichini nye soromit'sya vin zvati bratami ikh, kazhuchi: spovishchu pro im'ya tvoe brattyam svoim, budu khvaliti tyebye syeryed tsyerkvi! i shchye: na n'ogo ya budu nadiyatsya! i shchye: oto ya ta diti, yakikh bog myeni dav. a shcho diti stali spil'nikami tila ta krovi, to i vin stav uchasnikom ikhnim, shchob smyertyu znishchiti togo, khto mae vladu smyerti, tsyebto diyavola, ta vizvoliti tikh usikh, khto vsye zhittya strakhom smyerti trimavsya v nyevoli. bo priimae vin nye angoliv, alye avraamovye nasinnya. tomu musiv buti vin u vs'omu podobnii bratam, shchob stati milostivim ta virnim pyervosvyashchyenikom u bozhikh spravakh, dlya vblagannya za grikhi lyudyei. bo v chomu buv sam postrazhdav, viprobuvanii, u tomu vin mozhye i viprobouvanim pomogti.

otozh, svyati brati, uchasniki nyebyesnogo poklikannya, uvazhaitye na apostola i pyervosvyashchyenika nashogo ispovidannya, is-usa, shcho virnii tomu, khto natanoviv iogo, yak buv i moisei u vsim domi iogo, bo gidnii vin vishchoi slavi ponad moisyeya, poskil'ki budivnichii mae bil'shu chyest', anizh dim. usyakii bo dim khtos' budue, a toi, khto vsye zbuduvav, to bog, i moisei virnii buv u vsim domi iogo, yak sluga, na svidotstvo togo, shcho skazati povinno bulo. khristos zhye, yak sin, u iogo domi. a dim iogo mi, koli til'ki vidvagu i pokhvalu nadii dodyerzhimo pyevnimi azh do kintsya. tomu to, yak kazhye dukh svyati: s'ogodni, yak golos iogo vi pochutye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdyets', yak pid chas narikan', za dnya viprobouvannya na pustini, dye myenye viprobouvuli ottsi vashi, myenye viprobouvuli, i bachili pratsyu moyu sorok rokiv. chyeryez tsye ya roznivavsya buv na toi rid i skazav: postiino voni bludyat' syertsyem, voni nye piznali dorig moikh, tomu ya prisyagnuv buv u gnivi svoim, shcho voni do mogo vidpochinku nye vvidut'! styeryezhit'sya, brati, shchob u komus' iz vas nye bulo zlogo syertsya nye-

virstva, shcho vono vidstupalo b vid boga zhivogo! alye kozhnogo dnya zaokhochuitye odin odnogo, doki zvyet'sya s'ogodni, shchob zapyeklim nye stav kotrii z vas chyeryez pidstup grikha. bo mi stali uchastnikami khrista, koli til'ki pochatye zhittya mi zatrimaemo pyevnim azh do kintsya, azh poki govorit'sya: s'ogodni, yak golos iogo vi pochuetye, nye rob't' zatvyerdilimi vashikh syerdyets', yak pid chas narikan'! kotri bo, pochuvshi, rozgnivali boga? chi nye vsi, khto z egiptu viishov z moisyem? na kogo zh vin gnivavsya buv sorok rokiv? khiba nye na tikh, khto zgrishiv, shcho ikhni kosti v pustini polyagli? proti kogo vin buv prisyagavsya, shcho nye vviidut' voni do iogo vidpochinku, yak nye proti nyeslukhnyanikh? i mi bachimo, shcho voni nye zmogli vviiti za nyevirstvo.

4

otzhye, biimosya, koli zостаet'sya obitnitsya vkhodu do iogo vidpochinku, shchob nye viyavilos', shcho khtos' iz vas opiznivsya. bo evangeliya bula zvishchyena nam, yak i tim. alye nye prinyeslo pozhitku im slovo pochutye, bo vono nye zluchilosya z viroyu slukhachiv. bo do iogo vidpochinku vkhodimo mi, shcho vvirusi, yak vin provistiv: ya prisyag buv u gnivi svoim, shcho do mist'sya mogo vidpochinku nye vviidut' voni, khoch dila iogo buli vzhyneni vid zakladin svitu. bo kolis' pro dyen' s'omii skazav vin otak: i bog vidpochiv s'omogo dnya vid usiei pratsi svoei. a shchye tut: do mogo vidpochinku nye vviidut' voni! koli zh zalishaet'sya oto, shcho dyeyaki vviidut' do n'ogo, a ti, komu evangeliya bula pyershye zvishchyena, nye vviishli za nyeposlukh, to shchye priznachae vin dyeyakii dyen', s'ogodni, bo chyeryez davida govorit' po takim dovгим chasi, yak vishchye vzhye skazano: s'ogodni, yak golos iogo vi pochuetye, nye rob't' zatvyerdilimi vashikh syerdyets'! bo koli b isus navin dav im vidpochinok, to pro inshii dyen' nye kazav bi po ts'omu. otozh, lyudovi bozhomu zalishaet'sya subotstvo, spochinok. khto bo vviishov buv u iogo vidpochinok, to i toi vidpochiv vid uchinkiv svoikh, yak i bog vid svoikh. otozh, popil'nuimo vviiti do togo vidpochinku, shchob nikhto nye potrapiv u nyeposlukh za prikladom tim. bo bozhye slovo zhivye ta diyal'nye, gostrishye vid usyakogo myecha obosichnogo, prokhodit' vono azh do podilu dushi i dukha, suglobiv ta mozktiv, i sposibnye suditi dumki ta namiri syertsya. i nyemae stvorinnya, shchob skhovalos' pyeryed nim, alye vsye naye ta vidkritye pyeryed ochima iogo, iomu damo zvit! otozh, mavshi vyelikogo pyervosvyashchyenika, sh-

cho nyebo pyeryeishov, isusa, sina bozhogo, trimaimosya ispovidannya nashogo! bo mi maemo nye takogo pyervosvyashchyenika, shcho nye mig bi spivchuvati slabostyam nashim, alye viprobuvanogo v us'omu, podibno do nas, okrim grikha. otozh, pristupaemo z vidvagoju do pryestolu blagodat, shchob priinyati milist' ta dlya svoechnasnoi dopomogi znaiti blagodat'.

5

kozhyen bo pyervosvyashchyenik, shcho zmizh lyudyei vibirae't'sya, nastanovlyae't'sya dlya lyudyei na sluzhinnya bogovi, shchob prinosit' dari ta zhyertvi za grikhi, i shchob mig spivchuvati nyedosvidchyenim ta zabludzhynim, bo i sam vin pyeryeinyatii slabisty. i tomu vin povinen yak za lyudyei, tak samo i za syebye samogo prinosit' zhyertvi za grikhi. a chyesti tsiei nikhto nye byerye sam soboyu, a poklikanii bogom, yak i aaron. tak i khristos, nye sam vin proslaviv syebye, shchob pyervosvyashchyenikom stati, a toi, shcho do n'ogo skazav: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. yak i na inshomu mistsi govorit': ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisiedyekovim. vin za dnev tila svogo z golosinnyam vyelikim ta sliz'mi prisib buv blagannya i molitvi do togo, khto vid smyerti iogo mig spasti, i buv vislukhanii za pobozhnist' svoju. i khoch sinom vin buv, protye navchivsya poslukhu z togo, shcho vistrzhdav buv. a vdoskonalivshisya, vin dlya vsikh, khto slukhnyani iomu, sprichinivsya dlya vichnogo spasinnya, i vid boga buv nazvanii pyervosvyashchyenikom za chinom myelkhisiedyekovim. pro tye nam bi tryeba bagato kazati, ta visloviti vazhko iogo, bo nyezdibni vi stali, yakim potribnye moloko, a nye strava tvyerda. bo khto moloka vzhivae, toi nyedosvidchyenii u slovi pravdi, bo vin nyemovlya. a strava tvyerda dlya doroslikh, shcho mayut' chuttya, prichveni zvichkoyu rozriznyati dobro i zlo.

6

tomu polishimo pochatki nauki khrista, ta i zvyernimosya do doskonalosti, i nye kladimo znovu zasady pokayannya vid myertvikh uchinkiv ta pro viru v boga, nauki pro khristichyennya, pro pokladannya ruk, pro voskriesinnya myertvikh ta vichnii zd. zrobimo i tse, koli bog dozvolit'. nye mozhna bo tikh, shcho raz prosvitilis' buli, i skush-tuvali nyebyesnego daru, i stali prichas-

nikami dukha svyatogo, i skushtuvali dobrogo bozhogo slova ta sili maibutn'ogo viku, ta i vidpali, znov vidnovlyati pokayannyam, koli vdrugye voni rozpinayut' u sobi sina bozhogo ta znyevazhayut'. bo zemylya, shcho p'e doshch, yakii padae chasto na nyei, i rodit' roslini, dobri dlya tikh, khto ikh i viroshchue, vona blagoslovyennya vid boga priima. alye ta, shcho prinosit' tyernya i budychyha, nyepotribna vona ta bliz'ka do proklyattya, a kinyets' ii spalyennya. ta mi spodivaemos', lyubi, krashchogo pro vas, shcho spasinna trimaetyesa, khoch govorimo i tak. ta nye e bog nyespravvedlivii, shchob zabuti dilo vashye ta pratsyu lyubovi, yaku pokazali v im'ya iogo vi, shcho svyatim posluzhili ta sluzhitye. mi zh bazhaemo, shchob kozhyen iz vas viyavlyav taku samu zavzvatist' na pyevnist' nadii azh do kintsya, shchob vi nye rozlinilis', alye pyeryeimali vid tikh, khto obitnitsi vspadkovue viroyu ta tyerpyelivisty. bo bog, obitnitsy davshi avraamovi, yak nye mig nikim vishchim poklyastysya, poklyavsya sam soboyu, govoryachi: poblagosloviti ya konchye tyebye poblagoslovlyu, ta rozmnozhyti rozmnozh tyebye! i, tyerplyachi dovgo otak, avraam odyerzhav obitnitsyu. bo lyudi klyanut'sya vishchim, i klyatva na stvyerdzhyennya kinchae vsyaku ikhnyu supyeryechku. tomu i bog, khotivshi pyeryevazhno pokazati spadkoemtsyam obitnitsi nyezminnist' voli svoei, uchiniv tye pri pomochi klyatvi, shchob u dvokh tikh nyezminnikh ryechakh, shcho v nikh nye mozhna skazati nyepravdi bogovi, mali potikhu mitsnu mi, khto pribig priinyati nadiyu, shcho lyezhit' pyeryed nami, shcho voni dlya dushi yak kotvitsya, mitsna ta byezpyechna, shcho azh do syeryedini vkhodit' za zaslonu, kudi, yak pryedtyecha, za nas uviishov buv isus, stavshi naviki pyervosvyashchyenikom za chinom myelkhisedyekovim.

7

bo tsyei myelkhisedyek, tsar salimu, svyashchyenik boga vsyevishn'ogo, shcho buv striv avraama, yak toi vyertavsa po poraztsi tsariv, i iogo poblagosloviv, avraam viddiliv iomu i dyesyatinu vid us'ogo, naipyershye bo vin viznachae tsar pravdi, a potom tsar salimu, tseybo tsar miru. vin byez bat'ka, byez matyeri, byez rodovodu, nye mav ani pochatku dniv, ani kintsya zhittya, upodobivsa bozhomu sinu, probuvae svyashchyenikom zavzhdi. pobachtye zh, yakii vin vyelikii, shcho iomu i dyesyatinu z dobichi nailipshoi dav patriyarkh avraam! ti z siniv lyevievikh, shcho svyashchyenstvo priimayut', mayut' zapovid' brati za zakonom dyesyatinu z narodu, tseybo z brativ svoikh,

khoch i viishli voni z avraamovikh styegon. alye tsyei, shcho nye pokhodit' z ikhn'ogo rodu, dyesyatinu odyerzhav vid avraama, i poblagosloviv togo, khto obitnitsyu mav. i byez usyakoi supyeryechki bil'shii myenshogo blagoslovlyae. i tut lyudi smyertel'ni byerut' dyesyatinu, a tam toi, pro yakogo zasvidchuet'sya, shcho zhivye. i, shchob skazati otak, chyeryez avraama i lyevii, shcho byerye dyesyatini, dav sam dyesyatini. bo shchye v bat'kovikh styegnakh vin buv, koli striv iogo myelkhisedyek. otozh, koli b doskonalist' bula chyeryez svyashchyenstvo lyevits'kye, bo lyudi zakona odyerzhali z nim, to yakha shchye potreba bula, shchob inshii svyashchyenik povstav za chinom myelkhisedyekovim, a nye zvatsiya za chinom aaronovim? koli bo svyashchyenstvo zmynyaet'sya, to z potrebi buvae pyeryemina i zakonu. bo toi, shcho pro n'ogo govorit'sya tsye, nalyezhav do inshogo plyemyeni, z yakogo nikhto nye stavav buv do zhyertivnika. bozh vidomo, shcho navstryechu' nash pokhodit' vid yudi, a pro tsye plyem'ya, pro svyashchyenstvo iogo, nichogo moiseyi nye skazav. i shchye bil'shye vidomo, koli povstae na podobu myelkhisedyeka inshii svyashchyenik, shcho buv nye za zakonom tilyesnoi zapovidi, alye z sili nyeznishchal'nogo zhittya. bo svidchit': ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim. popyeryednya bo zapovid' vidkladaet'sya chyeryez nyemich ii ta nyekorisnist'. bo nye vdoskonaliv nichogo zakon. zaprovadzhyna zh krashcha nadiya, shcho nyeyu mi nablizhuemos' do boga. i poskil'ki vono nye byez klyatvi, voni bo byez klyatvi bali svyashchyenikami, tsyei zhye z klyatvoyu chyeryez togo, khto govorit' do n'ogo: klyavsya navstryechu' i nye budye vin kayatsiya: ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim, to postil'ki isus stav zaporukoyu krashchogo zapovitu! i bagato bulo ikh svyashchyenikov, bo smyert' boronila lishatsiya im, alye tsyei, shcho naviki lishaet'sya, byezpyeryestannye svyashchyenstvo vin mae. tomu mozhye vin zavzhdi i spasati tikh, khto chyeryez n'ogo do boga prikhodit', bo vin zavzhdi zhivii, shchob za nikh zastupitis'. otakii bo potribnii nam pyervosvyashchyenik: svyati, nyezlobivii, nyevinnii, vidluchyeni vid grishnikov, shcho vishchii nad nyebyesa, shcho potrebi niye mae shchodnya, yak ti pyervosvyashchyeniki, pyershye prinositi zhyertvi za vlasni grikhi, a potom za lyuds'ki grikhi, bo vin tsye raz nazavzhdi vchiniv, prinisshi samogo syebe. zakon bo lyudyei stavit' pyervosvyashchyenikami, shcho nyemochi mayut', alye slovo klyatvi, shcho vono za zakonom, stavit' sina, yakii doskonalii naviki!

golovna zh rich u tomu, pro shcho ya govoryu: maemo pyervosvyashchenika, shcho zasiv na nyebesakh, po pravitsi pryestolu vyelichnosti, shcho vin svyashchyennosluzhityel' svyatini i pravdivoi skinii, shcho ii zbuduvav buv navstryechu', a nye lyudina. usyakii bo pyervosvyashchenik nastanovlyayet'sya, shchob prinositi dari ta zhyertvi, a tomu buło tryeba, shchob i tsyei shchos' mav, shcho prinyesti. bo koli b na zymli pyeryebuvav, to nye buv bi vin svyashchyenikom, bo tut probuvayut' svyashchyeniki, shcho dari prinosyat' za zakonom. voni sluzhat' obrazovi i tini nyebesnogo, yak moiseyevi skazano, koli mav dokinchiti skiniyu: divis' bo, skazav, zrobi vsye za zrazkom, shcho tobi na gori buv pokazanii! a tyepyer odyerzhav vin krashchye sluzhinnya, poskil'ki vin posyeryednik i krashchogo zapovitu, yakii na krashchikh obitnitsyakh buv uzakonyenii. bo koli b otoi pyershii buv byezdogannii, nye shukalosya b mistysya dlya drugogo. bo im dokoryayuchi, kazhye: oto dni nadkhodyat', govorit' navstryechu', koli z domom izrailiya i z yudinim domom ya skladu zapovita novogo, nye za zapovitom, shcho iogo ya sklav buv z ottsyami ikhniimi dnya, koli vzyav ikh za ruku, shchob vivyesti ikh iz zymli egipyets'koi. a shcho voni nye zalishilisya v moim zapoviti, to i ya ikh pokinuv, govorit' navstryechu'! otsye zapovit, shcho iogo ya skladu po tikh dnyakh iz domom izrailiyevim, govorit' navstryechu': pokladu ya zakoni svoi v ikhni dumki, i na ikhnikh syertsyakh napishu ikh, i budu im bogom, voni zh budut' narodom moim! i kozhyen nye budye navchati svogo blizhn'ogo, i kozhyen brata svogo, promovlyayuchi: piznai navstryechua! usi bo voni budut' znati myenye vid malogo ta azh do vyelikogo z nikh! budu bo ya milostivii do ikhnikh nyepравd, i ikhnikh grikhiv nye zgayadyu ya bil'sh! koli zh kazhye novii zapovit, to tim nazvav pyershii starim. a shcho porokhnyavie i starie, tye bliz'kye do zotlinnya.

mav zhye i pyershii zapovit postanovi bogosluzhbi ta svits'ku svyatinyu. bula bo uryadzhena pyersha skiniya, yaka zvyet'sya svyatynya, a v nii buv svichnik, i stil, i zhyertyvnyi khlibi. a za drugoyu zaslonoyu skiniya, shcho zvyet'sya svatyee svyatikh. mala vona zolotu kadil'nitsyu i kovchyega zapovitu, usudy obkutogo zolotom, a v nim zolota posudina z mannoyu, i roztsvilye zhyezlo aaronoye ta tablitsi zapovitu. a nad nim khyeruvimi slavi, shcho zatinyu-

vali pryestola blagodat, pro shcho govorit dokladno tyepyer nye potribno. pri takomu zh uryadzhyenni do pyershoi skinii vkhodili zavzhd i svyashchyeniki, pravlyachi sluzhbi bogovi, a do drugoi raz na rik sam pyervosvyashchenik, nye byez krovi, yak u vin prinosit' za syebye i za lyuds'ki provini. svyatii dukh viyavlyae otsim, shcho shchye nye vidkrita doroga v svyatinyu, koli shchye stoit' pyersha skiniya. vona obraz dlya chasu tyepyerishn'ogo, za yakogo prinosyat'sya dari ta zhyertvi, shcho togo nye mozhut' vdoskonaliti, shchodo sumlinnya togo, khto sluzhit', shcho til'ki v potravakh ta v napoyakh, ta v riznikh obmivannyakh, v ustavakh tilyesnikh, ustanovlyeno ikh azh do chasu napravi. alye khristos, pyervosvyashchenik maibutn'ogo dobrogo, priishov iz bil'shoyu i doskonalishoyu skiniyu, nyerukotvornoyu, tsyebto nye ts'ogo vtvoryennya, i nye z krov'yu kozliv ta telyat, alye z vlasnoyu krov'yu uviishov do svyatini odin raz, ta i nabuv vichnye vidkuplyennya. bo koli krov kozliv ta telyat ta popil iz yalivok, yak pokropit' nyechistikh, osvychue ikh na ochishchyennya tila, skil'ki zh bil'sh krov khrista, shcho syebye nyeporochnogo bogu prinis svyatim dukhom, ochistit' nashye sumlinnya vid myertvikh uchinkiv, shchob sluzhiti nam bogovi zhivomu! tomu vin posyeryednik novogo zapovitu, shchob chyeryez smyert', shcho bula dlya vidkuplyennya vid pyeryestupiv, uchinyenikh za pyershogo zapovitu, poklikani priinyali obitnitsyu vichnogo spadku. bo dye zapovit, tam mae vidbutisya smyert' zapovitnika, zapovit bo vazhlivii po myertvikh, bo nichogo nye vart vin, yak zhivye zapovitnik. tomu i pyershii zapovit osvychenyii buv nye byez krovi: koli bo moiseyi spovistiv buv usi zapovidi za zakonom us'omu narodovi, vin uzyav krov kozliv ta telyat iz vodoyu i chyervonoyu vovnoyu ta z isopom, ta i pokropiv i samu otu knigu, i lyudyei, prokazuyuchi: tye krov zapovitu, shcho iogo nakazav dlya vas bog! tak samo i skiniyu, i vvyes' posud sluzhyebnii pokropiv vin krov'yu. i maizhye vsye za zakonom krov'yu ochishchuet'sya, a byez prolittya krovi nye mae vidpushchyennya. otolz, tryeba buło, shchob obrazi nyebesnogo ochishchalisya tsimi, a nyebesnye samye krashchimi vid otsikh zhyertvami. bo khristos uviishov nye v rukotvornu svyatinyu, shcho bula na vzir pravdivoi, alye v samye nyebo, shchob z'yavitis' tyepyer pyeryed bozhim litsyem za nas, i nye tomu, shchob chasto prinositi v zhyertvu syebye, yak pyervosvyashchenik uvikhodit' u svyatinyu kozhnorichno iz krov'yu chuzhoyu, bo inkshye vin musiv bi chasto strazhdati shchye vid zakladin svitu, a tyepyer vin z'yavivsya odin raz na skhilku vikiv, shchob vlasnoyu zhyertvoyu znishchiti grikh. i yak lyudyam

priznachyeno vmyerti odin raz, potim zhye sud, tak i khristos odin raz buv u zhyertvu prinyesenyi, shchob ponyesti grikki bagat'okh, i nye v spravi grikha drugii raz z'yavitisya tim, khto chyekae iogo na spasin-nya.

10

bo zakon, mavshi til'ki tin' maibutn'ogo do-bra, a nye samii obraz ryechyei, timi samimi zhyertvami, shcho zavzhdishchoroku prinosyat'sya, nye mozhye nikoli vdoskonality tikh, khto pristupae. inakshye voni pyeryestali b prinositis', bo ti, khto sluzhit', ochishchanyi raz, uzhye b nye mali zhad-noi svidomosti grikkhiv. alye v nikh spomin pro grikki buvae shchoroku, bo tozh nye-mozhlivye, shchob krov bikiv ta kozliv zdi-mala grikki! tomu to, vkhodyachi v svit, vin govorit': zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, alye tilo myeni prigotuvav. tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi ti nye zhadav. todi ya skazav: os' idu, v zvoi knizhki pro myenye napisano, shchob volyu chiniti tvoyu, bozhye! vin vishchye skazav, shcho zhyertvi i prinosu, ta tsilopalyen-nya i zhyertvi pokutnoi, yaki za zakonom prinosyat'sya, ti nye zhadav i sobi nye vpodobav. potomu skazav: os' idu, sh-chob volyu tvoyu chiniti, bozhye. vidminyae vin pyershye, shchob drugye postaviti. u tsii voli mi osvyachenyi zhyertvoprinoshyen-nyam tila isusa khrista odin raz. i kozhyen svyashchyenik shchodyenno stoit', sluzhachi, i chasto prinosit' zhyertvi ti sami, shcho nikoli nye mozhut' znyati grikkhiv. a vin za grikki svitu prinis zhyertvu odin raz, i nazavzhdish po bozhii pravitsi zasiv, dali chyekayuchi, azh vorogi iogo budut' pokla-dyeni za pidnizhka iogo nig. bo zhyertvopri-noshyennym odnim vdoskonality vin tikh, khto osvyachuet'sya. svidkue zh i dukh svyatii nam, yak govorit': otsye zapovit, shcho iogo po tsikh dryakh vstanovlyayu ya z nimi, govorit' navstryechu', zakoni voi ya dam v ikhni syertsya, i v ikhnikh dumkakh napishu ikh. a ikhnikh grikkhiv ta nyespravedlivostyei ikhnikh ya bil'sh nye zgadayu! a dye ikhne vidpushchyennya, tam nyema vzhye zhyertvoprinoshyennya za grikki. otozh, brattaya, mi maemo vid-vagu vkhoditi do svyatini krov'yu isusovoyu, novoyu i zhivoyu dorogoyu, yaku nam obno-viv vin chyeryez zavisu, tsyebto chyeryez tilo svoe, maemo i vyelikogo svyashchyenika nad domom bozhim, to pristupimo z shchirim syertsyem, u povnoti viri, okropivshi syert-sya vid sumlinnya lukavogo ta obmivshi tila chistoyu vodoyu! trimaemo nyepokhitnye viznannya nadii, virnii bo toi, khto obit-syav. i uvazhaimo odin za odnim dlya zaokhoti do lyubovi i do dobrikh uchinkiv.

nye kidaimo zboru svogo, yak to zvichai u dyeyakikh, alye zaokhochuimosya, i tim bil'shye, skil'ki bil'shye vi bachitye, shcho zblizhaet'sya dyen' toi. bo yak mi gr-ishimo samovil'no, odyerzhavshi piznannya pravdi, to vzhye za grikki nye znakhodit'sya zhyertvi, a strashlivye yakyes' spodivan-nya sudu ta gniv palyuchii, shcho mae pozhyerti protivnikiv. khto vidkidae za-kona moisyeya, takii nyemilosyerdno vmi-rae pri dvokh chi tr'okh svidkakh, skil'ki zh bil'shoi muki, dodumuetyesya? zaslugovue toi, khto potoptav sina bozhogo, i khto krov zapovit, shcho nyeyu osvyachenyi, za zvichainu vvazhav, i khto dukha blagodat'i znyevazhiv! bo znaemo togo, khto skazav: myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, gov-orit' navstryechu'. i shchye: navstryechu' budy sudit naroda svogo! strashna rich upasti v ruki boga zhivogo! zgadaitye zh pro pyershii dni vashi, yak vi prosvitilisya i vityerpili zapyeklu borot'bu strazhdan'. vi buli to vidovishchyem znyevagi i znushchan-nya, to buli uchasnikami tikh, shcho zhili tak. vi bo strazhdali i z uv'yaznyenimi, i grabunok svogo maina priynali z potikhoyu, vidayuchi, shcho maetye v nyebi dlya syebe maino nyeminushchye ta krashchye. tozh nye vidkidaitye vidvagi svoei, bo mae vyeli-ku nagorodu vona. bo vam tyerpyelivist' potribna, shchob bozhu volyu vchiniti i pri-nyati obitnitsyu. bo shchye malo, duzhye malo, i toi, khto mae priiti, priidye i baritis' nye budy! a pravyednii zhitimye viroyu. i: koli zakhitaet'sya vin, to dusha moya iogo nye vpodobae. mi zh nye z tikh, khto khi-taet'sya na zagibil', alye viruemo na spasin-nya dushi.

11

a vira to pidstava spodivanogo, dokaz nye-bachyenogo. bo nyeyu zasvidchanyi starshi buli. viroyu mi rozumiamo, shcho viki slovom bozhim zbudovani, tak shcho z nye-vidimogo stalos' vidimye. viroyu avyel' prinis bogovi zhyertvu krashchu, yak kain; nyeyu zasvidchanyi buv, shcho vin pravyed-nii, yak bog svidchiv pro dari iogo; nyeyu, i vmyershii, vin shchye promovlyae. viroyu yenokh buv pyeryenyesyenii na nyebo, sh-chob nye bachiti smyerti; i iogo nye znaishli, bo bog pyeryenis iogo. bo ranish, yak iogo pyeryenyesyeno, vin buv zasvidchyenii, sh-cho bogovi vin dogodiv. dogoditi zh byez viri nye mozhna. i toi, khto do boga prikhodit', musit' viruvati, shcho vin e, a tim, khto shukae iogo, vin dae nagorodu. viroyu noi, yak distav buv ob'yavlyennya pro tye, chogo shchye nye bachiv, poboy-avshis', zrobiv kovchyega, shchob dim svii spasti; nyeyu svit zasudiv vin, i stav spad-koemtsyem pravyednosti, shcho z viri vona.

viroyu avraam, poklikanii na mistsye, yakye mav priinyati v spadshchinu, posluhavsya ta i pishov, nye vidayuchi, kudi idye. viroyu vin pyeryebuvav na zyeimli obitsyanii, yak na chuzhii, i prozhivav u namyetakh z isakom ta yakovom, spivspadkoemtsyami tiei zh obitnitsi, bo chyekav vin mista, shcho mae pidvalini, shcho bog iogo budi- vnichii ta tvoryets'. viroyu i sara sama dista- lna silu priinyati nasinnya, i porodila ponad chas svogo viku, bo virmim vvazhala togo, khto obitnitsyu dav. tomu i vid odnogo, ta shchye zmyertvilogo, narodilos' tak bagato, yak zori nyebyesni i pisok nyezchislyennii krai morya. usi voni povmirali za vi- royu, nye odyerzhavshi obitnits', alye zda- lyeka bachili ikh, i povitali, i viruvali v nikh, ta viznavali, shcho voni na zyeimli chuzhanitsi i prikhod'ki. bo ti, shcho gov- oryat' takye, viyavlyayut', shcho shukayut' bat'kivshchini. i koli b voni pam'yatali tu, shcho viishli z nyei, to mali b buli chas povy- ernutis'. ta bazhayut' voni tyeper krash- choi, tsyebto nyebyesnoi, tomu i bog nye soromit'sya ikh, shchob zvati syebye ikhnim bogom, bo vin prigotuvav im misto. vi- royu avraam, viprobuvanii, priviv buv na zhyertvu isaka, i, mavshi obitnitsyu, prinis odnorodzhynogo, shcho iomu bulo skazano: v isakovi bude nasinnya tobi. bo vin rozu- miv, shcho bog mae silu i voskryesiti z my- ertvikh, tomu i odyerzhav iogo na proo- braz. viroyu v maibutne poblagosloviv isak yakova ta isava. viroyu yakiv, umirayuchi, poblagosloviv kozhnogo sina iosipovogo, i skhilivysya na vyerkh svogo zhyezla. viroyu iosip, umirayuchi, zgradav pro vikhid siniv izrail'yevikh ta pro kosti svoi zapoviv. viroyu moisyei, yak rodivsya, pyeryekhovuvasya bat'kami svoimi tri misyatsi, bo voni bachili, shcho garnye ditya, i nye zlyakalis' nakazu tsaryevogo. viroyu moisyei, koli viris, vidriksya zvatisya sinom dochki faraonovoi. vin khotiv krashchye strazhdati z narodom bozhim, anizh mati dochasnu grikhovnu potikhu. vin narugu khristovu vvazhav za bil'shye bagatstvo, nizh skarbi egipyets'ki, bo vin oziravsya na bozhu nagorodu. vi- royu vin pokinuv egipyet, nye zlyakavshisya gnivu tsaryevogo, bo vin buv nepokhitnii, yak toi, khto nyevidimogo bachit'. viroyu spraviv vin paskhu i pokroplyennya krovii, shchob ikh nye toknuvsya toi, khto pogubiv pyervorodzhynikh. viroyu voni pyereishli chyervonye morye, nyemov sukhodolom, na shcho spokusivshis' egipyani, potopilis'. vi- royu vpali erikhons'ki muri po symyiden- nim obkhodzhyenni ikh. viroyu bludnit- sya rakhav nye zginula z nyevirnimi, koli z mirom priinyala vividuvachiv. i sh- cho shchye skazhu? bo nye stanye chasu myeni, shchob opovidati pro gyedyeona, varaka, samsona, yeftaya, davida i samuila

ta pro prorokiv, shcho viroyu tsarstva po- bivali, pravdu chinili, odyerzhuvali obit- nitsi, pashchi lyevam zagorodzhuvali, silu ognynnu gasili, utikali vid vistrya myecha, zmitsnyalis' vid slabosti, khorobri buli na vi- ini, obyertali v rozlich polki chuzhozemt- siv; zhinki distavali pomyerlikh svoikh iz voskryesinnya; a inshi buvali skatovani, nye priinyavshi vizvolyennya, shchob otrimati krashchye voskryesinnya; a inshi dzinali narugi ta rani, a takozh kaidani i v'yaznitsi. kaminyam pobiti buvali, dopituvani, py- eryepilyuvani, umirali, zarubani myechem, tynyalysya v ovychikh ta kozyachikh shku- rakh, zbidovani, zasumovani, vityerpili. ti, shcho svit nye vartii buv ikh, tynyalysya po pustynakh ta gorakh, i po pyecherakh ta provallyakh zymnikh. i vsi voni, ody- erzhavshi zasvidchyennya viroyu, obitnitsi nye priinyali, bo bog pyeryedbachiv shchos' krashchye pro nas, shchob voni nye byez nas doskonalist' odyerzhali.

12

tozh i mi, mavshi navkolo syebye vyeliku taku khmaru svidkiv, skin'mo vsyakii tyag- ar ta grikh, shcho obplutue nas, ta i bizhim z tyerpelyivistyu do borot'bi, yaka pyeryed nami, divlyachis' na isusa, na nachal'nika i vikonavtsya viri, shcho zamist' radosti, yaka bula pyeryed nim, pyeryetyerpiv khryesta, nye zvyertavshi uvagi na sorom, i siv po pravitsi pryestolu bozhogo. tozh podu- maitye pro togo, khto pyeryetyerpiv takii py- eryekir proti syebye vid grishnikh, shchob vi nye znyemoglis', i nye vpali na dushakh svoikh. vi shchye nye zmagalis' do krovii, boryuchis' proti grikha, i zabuli nagad, sh- cho govorit' do vas, yak siniv: mii sinu, nye nyekhtui navstryechun'oi kari, i nye znyema- gai, koli vin dokoryae tobi. bo navstryechu', kogo lyubit', togo vin karae, i b'e kozhnogo sina, yakogo priimae! koli tyerpitye karu, to robit' bog vam, yak sinam. khiba e takii sin, shcho bat'ko iogo nye karae? a koli vi byez kari, shcho spil'na dlya vsikh, to vi diti z pyeryelyubu, a nye sinu. a do togo, mi mali bat'kiv, shcho karali nashye tilo, i boyalisya ikh, to chi zh nye dalyeko bil'shye povinni koritisya mi otsyevi dukhiv, sh- chob zhiti? ti nas za korotkogo chasu kar- ali, yak im do vpodobi bulo, tsyi zhye na korist', shchob mi stali uchasnikami iogo svyatosti. usyaka kara v tyeperishnii chas nye zdaet'sya potikhoi, alye smutkom, ta zgomom dlya navchenikh nyetu pri- nosit' mirmii plid pravvednosti! tomu to opushchyni ruki i kolina znyemozhyeni viprostuitey, i chinit' prosti styezhi nogam vashim, shchob kul'gavye nye zbochilo, alye krashchye vipravilos'. pil'nuitye pro mir zo vsima, i pro svyatist', byez yakoi nikhto

nye pobachit' navstryechua. divit'sya, shchob khto nye zostavsyia byez bozhoi blagodat, shchob nye viris yakii girkii korin' i nye narobiv nyepokoyu, i shchob bagatokhto nye opoganilis' tim. shchob nye buy khto bludnik chi byezbozhnik, nyemov toi isav, shcho svoe pyervoridstvo viddav za pozhivu samu. bo znaetye vi, shcho i pislya, yak skhotiv vin uspadkuvati blagoslovennya, vidkinutii buy, nye znaishov bo buy mozhlivosti do pokayannya, khoch iogo iz sliz'mi shukav. bo vi nye pristupili do gori dotikal'noi ta do palychogo ognju, i do khmari, i do tyemyryavi, ta do buri, i do surmovoogo zvuku, i do golosu sliv, shcho iogo ti, khto chuv, prosili, shchob bil'shye nye movilos' slovo do nikh. nye mogli bo voni togo vitrimati, shcho nakazano: koli i zvirina do gori dotorknyet'sya, to budyie kaminnyam pobita. i takye strashnye tye vidinnya bulo, shcho moisyei pokazav: ya boyusya i tryemchu!... alye vi pristupili do gori sions'koi, i do mista boga zhivogo, do erusalimu nyebyesnego, i do dyesyatkiv tisyach angoliv, i do tsyerkvi pyervorodzhnyenikh, na nyebi napisanikh, i do suddi vsikh do boga, i do dukhiv udoskonalyenikh pravednykh, i do posyeryednika novogo zapovitu do isusa, i do pokroplyennya krovei, shcho krashchye promovlyae, yak avyleyeva. glyadit', nye vidvyertaityesya vid togo, khto promovlyae. bo yak nye povtikali voni, shcho zryeklisya togo, khto zvischav na zyeimi, to tim bil'shye mi, yakshcho zrikaemsyia togo, khto z nyeba zvischae, shcho golos iogo zakhitav todi zyeimlyu, a tyepyer obitsyav ta kazhye: shchye raz zakhitayu nye til'ki zyeimlyeyu, alye i nyebom. a shchye raz viznachae zaminu zakhitanogo, yak stvoryenogo, shchob zostalisya ti, khto nyepokhitnii. otozh mi, shcho priimaemo tsarstvo nyepokhitnye, nyekhai maemo blagodat', shcho nyeyu priemno sluzhitimyemo bogovi z pobozhnisty i zo strakhom. bo nash bog to palychii ogon'!

13

bratolyubstvo nyekhai probuvae mizh vami! nye zabuvaitye lyubovi do prikhodniv, bo dyeyaki nyeyu, navit' nye vidayuchi, gostinno buli priinyali angoliv. pam'yataitye pro v'yazniv, nyemov iz nimi buli b vi pov'yazani, pro tikh, khto strazhdae, yak taki, shcho i sami vi znakhodityes' v tili. nyekhai budyie v usikh chyiesnii shlyub ta lozhye nyeporochnye, a bludnykh ta pyeryelyubiv suditimye bog. bud'tye zhittiyam nye grosholyubni, zadovol'nyaityesya tim, shcho maetye. sam bo skazav: ya tyebye nye pokinu, ani nye vidstuplyusya vid tyebye! tomu to mi smilivo govorimo: navstryechu' myeni pomichnik, i ya nye zlyakayus' nikogo: sh-

cho zrobit' lyudina myeni? spogaduitye nastavnykh vashikh, shcho vam govorili slovo bozhye; i, divlyachisya na kinyets' ikhn'ogo zhittya, pyeryeimaitye ikhnyu viru. isus khristos uchora, i s'ogodni, i naviki toi sami! nye zakhoplyuityesya vsilyakimi ta chuzhimi naukami. bo rich dobra zmitsnyati syert'sya blagodatyu, a nye stravami, shcho koristi vid nikh nye odyerzhali ti, khto za nimi khodiv. maemo zhyertivnika, shcho vid n'ogo goduvatisya prava nye mayut' ti, khto skinii sluzhit', bo kotrikh zviryat krov pyervosvyashcheyenik unosit' do svyatini za grikki, tikh m'yaso palit'sya poza taborom, tomu to isus, shchob krov'yu svoeyu lyudiei osv'yatiti, postrazhdav poza bramoyu. tozh vikhod'mo do n'ogo poza tabir, i narugu iogo ponyesimo, bo postiinogo mista nye maemo tut, a shukaemo maibutn'ogo! otozh, zavzhd i prinost'mo bogovi zhyertvu khvali, tsyebto plid ust, shcho im'ya iogo slavlyat'. nye zabuvaitye zh i pro dobrochinnist' ta spil'nist', bo zhyertvi taki vgodni bogovi. slukhaityes' vashikh nastavnykh ta korit'sya im, voni bo pil'nuyut' dush vashikh, yak ti, khto mae zdati spravu. nyekhai voni roblyat' tseye z radistyu, a nye zidkhayuchi, bo tseye dlya vas nye korisnye. molit'sya za nas, bo nadiemosya, shcho mi maemo dobre sumlinnya, bo khochyemo dobre v us'omu povoditis'. a nadto proshu tseye robiti, shchob shvidshye do vas myenye vyerneno. bog zhye miru, shcho z myertvikh pidnyav vyelikogo pastyrya vitysyam krov'yu vichnogo zapovitu, navstryechua nashogo isusa, nyekhai vas udoskonalit' u kozhnomu dobromu dili, shchob volyu chiniti iogo, chinyachi v vas lyubye pyeryed lityem iogo chyeryez isusa khrista, yakomu slava na viki vichni. amin'. blagayu zh vas, brattyia, priimit' slovo potikhi, bo korotko ya napisav vam. znaitye, shcho nash brat timofii vzhye vipushcheyenii, i ya z nim; koli nyezabarom vin priidye, ya vas pobachu. vitaitye vsikh vashikh nastavnykh ta vsikh svyatikh. vitayut' vas ti, khto v italii. blagodat' zo vsima vami! amin'.

yakiv, rab boga i navstryechua isusa khrista, dvanadtsyat'om plyemyenam, yaki v rozporoshyenni, vitayu ya vas! maitye, brati moi, povnu radist', koli vpadaetye v usilyaki viprobouvannya, znayuchi, shcho dosvidchennyia vashoi viri dae tyerpyelivist'. a tyerpyelivist' nyekhai mae chin doskonalii, shchob vi doskonali ta byezdoganni buli, i nyedostachi ni v chomu nye mali. a yakshcho komu z vas nye stachae mudrosti, nyekhai prosit' vid boga, shcho vsim dae prosto, ta nye dokoryae, i budye vona iomu dana. alye nyekhai prosit' iz viroyu, byez zhadnogo sumniv. bo khto mae sumniv, toi podibnii do mors'koi khvili, yaku zhyenye i kidaie vityer. nyekhai bo taka lyudina nye gadae, shcho distanye shcho vid navstryechua. dvoedushna lyudina nyepostiina na vsikh dorogakh svoikh. a ponizhyenii brat nyekhai khvalit'sya visokistyu svoeyu, a bagatii ponizhyennyam svoim, bo vin prominye, yak toi tsvit trav'yanii, bo sontsye ziishlo zo spyekotoyu, i travu posushilo, i vidpav tsvit ii, i znikla krasa ii vidu... tak samo ziv'yanye i bagatii u dorogakh svoikh! blazhyenna lyudina, shcho vityerpit' probu, bo, buvshi viprobuvana, distanye vintsya zhit'tya, yakogo navstryechu' obitsyav tim, khto lyubit' iogo. viprobouvanii, khai nye kazhye nikhto: ya vid boga spokushuvanii. bo bog zlom nye spokushet'sya, i nikogo vin sam nye spokushue. alye kozhyen spokushet'sya, yak nadit'sya i zvodit'sya pozhadlivistyu vlasnoyu. pozhadlivist' potomu, zachavshi, narodzhue grikh, a zroblyenii grikh narodzhue smyert'. nye obmanyuites', brati moi lyubi! usyakye dobre vydavannya ta dar doskonalii pokhodit' zgori vid ottsya svitil, shcho v n'ogo nyema pyeryemini chi tini vidmini. zakhotivshi, vin nas porodiv slovom pravdi, shchob mi stali yakims' pyerpovichinom tvoriv iogo. otozh, moi brati lyubi, nyekhai budye kozhna lyudina shvidka poslukhati, zabarna govoriti, povil'na na gniv. bo gniv lyuds'kii nye chinit' pravdi bozhoi. tomu to vidkin'tye vsilyaku nyechist' ta zalishok zlobi, i primit' iz lagidnistyu vsiyanie slovo, shcho mozhye spasti vashi dushi. bud'tye zh vikonavtsyami slova, a nye slukhachami samimi, shcho syebye samikh obmanyuyut'. bo khto slukhach slova, a nye vikonavets', toi podibnii lyudini, shcho risi oblichchya svogo rozglyadae u dzyerkali, bo rozglyanye syebye ta i vidiide, i zaraz zabudye, yaka vona e. a khto zaglyadae v zakon doskonalii, zakon voli, i v nim probuvae, toi nye budye zabud'ko slukhach, alye vikonavets' dila, i vin budye blazhyennii u diyanni svoim! koli zh khto gadae, shcho vin pobozhnii, i svogo yazika nye vgamovue, ta svoe syertsye ob-

manyue, marna pobozhnist' togo! chista i nyeporochna pobozhnist' pyered bogom i ottsyem ot'sya: zglyanutisya nad sirotami ta vdovitsyami v utiskakh ikhnikh, syebye byeryegti chistim vid svitu.

2

brati moi, nye zvazhayuchi na oblichchya, maitye viru v nashogo navstryechua slavi, isusa khrista. bo koli do vashogo zibrannya vviide cholovik iz zolotim pyersnyem, u shati bliskuchii, uvidye i bidar u vbogim vbranni, i vi poglyanyetye na togo, khto v shati bliskuchii, i skazhyetye iomu: ti sidai vigidno otut, a bidaryevi pokazhyetye: ti stan' tam, chi sidai sobi tut na pidnizhku moim, to chi nye stalo mizh vami podilyennya, i nye stali vi zlodumnimi suddiyami? poslukahaitye, moi brati lyubi, chi zh nye vibrav bog bidariv ts'ogo svitu za bagatikh viroyu i za spadkoemstiv tsarstva, yakye obitsyav vin tim, khto lyubit' iogo? a vi bidarya znyevazhili! khiba nye bagachi pyeryesliduyut' vas, khiba nye voni tyagnut' vas na sudi? khiba nye voni znyevazhayut' tye dobre im'ya, shcho vi nim nazivayetes'? koli vi zakona tsars'kogo vikonuetye, za pisannym: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye, to vi robitye dobre. koli zh divytesya na oblichchya, to chinitye grikh, bo zakon udovodnyue, shcho vi vinuvattsi. bo khto vs'ogo zakona vikonue, a zgrishit' v odnomu, toi vinnim u vs'omu stae. bo toi, khto skazav: nye chini pyeryelyubstva, takozh nakazav: nye vbivai. a khoch ti pyeryelyubstva nye chinish, a vb'esh, to ti pyeryestupnik zakonu. otak govorit' i otak chinit', yak taki, shcho budyetye sudzhyeni zakonom voli. bo sud nyemilosyerdnii na togo, khto nye vchiniv milyosyerdya. milyosyerdya bo stavit'sya vishchye za sud. yaka korist', brati moi, koli khto govorit', shcho mae viru, alye dil nye mae? chi mozhye spasti iogo vira? koli zh brat chi syestra budut' nagi, i pozbavlyeni dyennogo pokormu, a khtonyebud' iz vas do nikh skazhye: idit' z mirom, griytes' ta izhtye, ta nye dast' im potribnogo tilu, shcho zh to pomozhye? tak samo i vira, koli dil nye mae, myertva v sobi! alye skazhye khtonyebud': maesh ti viru, a ya mayu dila; pokazhi myeni viru svoyu byez dil tvoikh, a ya pokazhu tobi viru svoyu vid dil moikh. chi viruesh ti, shcho bog odin? dobre robish! ta i dymoni viruyut', i tryemyat'. chi khochyesh ti znati, o marna lyudino, shcho vira byez dil myertva? avraam, otyets' nash, chi vin nye z dil vipravdaniy buv, yak poklav buv na zhyertivnika svogo sina isaka? chi ti bachish, shcho vira pomogla iogo dilam, i vdoskonalilas' vira iz dil? i zdiisnilosya pisannya, shcho kazhye: avraam zhye vviruvav bogovi,

i tsye iomu zarakhovanye v pravyyednist', i buv nazvanii vin drugom bozhim. otozh, chi vi bachitye, shcho lyudina vipravduet'sya vid dil, a nye til'ki vid viri? chi tak samo i bludnitsya rakhav nye z dil vipravdalas', kopi priinyala poslantsiv, i dorogoyu inshoyu vipustila? bo yak tilo byez dukha myertyve, tak i vira byez dil myertva!

3

nye bagato-khto stavaitye, brati moi, uchi-telyami, znayshi, shcho bil'shii osud pri-imyemo. bo bagato mi vsi pomilyaemos'. koli khto nye pomilyaet'sya v slovi, to tsye muzh doskonalii, spromozhnii priborku-vati i usye tilo. ot i konyam vkladaem uzdyechki do rota, shchob korilisya nam, i mi vsim ikhnim tilom kyeruemo. ot i ko-rabli, khoch yaki vyelichyezni ta gnani vit-rami zhorstokimi, protye naimeynshim sty-ernom skyerovuyut'sya, kudi khochyte sty-ernichii. tak samo i yazik, malii chlyen, alye khvalit'sya vyel'mi! os' malyen'kii ogon', a zapalyue vyelichyeznoho lisa! i yazik to ogon'. yak svit nyeppravosti, postavlyenii tak pomizh nashimi chlyenami, yazik skyernit' usye tilo, zapalyue krug zhittya, i sam zapalyuet'sya vid gyeenni. bo vsyaka priroda zviriv i ptashok, gadiv i mors'kikh potvor priborkuet'sya, i pri-borkana budye prirodoyu lyuds'koyu, ta nye mozhye nikhto iz lyudyei yazika vgamuvati, vin zlo byezupinnye, vin povnii otruti smy-ertyel'noi! nim mi blagoslovlyaemo boga i ottsya, i nim proklaenam lyudyei, shcho stvoryeni na bozhu podobu. iz tikh samikh ust vikhodit' blagoslovyennya i proklyattya. nye povinno, brati moi, shchob tak tsye bulo! khiba z odnogo otvoru vikhodit' voda solodka i girka? khiba mozhye, brati moi, figovye dyeryevo roditi olivki, abo vino-grad figi? solodka voda nye tyecheye z solontsya. khto mudrii i rozumnii mizh vami? nyekhai vin pokazhye dila svoi v lagidnii mudrosti dobrim povodzhyennym! koli zh girku zazdrist' ta svarku vi mae-tye v syertsii svoemu, to nye vyelichaityes' ta nye govorit' nyeppravdi na pravdu, tsye nye mudrist', shcho nibi zvyerkhu pokhodit' vona, alye zymna, tilyesna ta dyemons'ka. bo dye zazdrist' ta svarka, tam byezlad ta vsyaka zla rich! a mudrist', shcho zvyerkhu vona, nasampyeryed chista, a potim spoki-na, lagidna, pokirliva, povna milyosyerdya ta dobrikh plodiv, byezstoronnya ta nyelukava. a plid pravdi siet'sya tvortsyami miru.

4

zvuidki viini ta svari mizh vami? chi nye zvuidsi, vid vashikh pozhadlivostyei, yaki v

vashikh chlyenakh voyuyut'? bazhaetye vi ta i nye maetye, ubivaetye i zazdri-tye ta dosyagnuti nye mozhetye, sviri-tyesya ta voyuetye ta nye maetye, bo nye prokhaetye, prokhaetye ta nye odyerzhue-tye, bo prokhaetye na zlye, shchob uzhati na rozkoshi svoi. pyeryelyubniki ta py-eryelyubnitsi, chi zh vi nye znaetye, shcho druzhba zo svitom to vorozhnyecha suproti boga? bo khto khochyte buti svitovi priy-atyelyem, toi vorogom bozhim staet'sya. chi vi dumaetye, shcho daryemno pisannya gov-orit': zhadae azh do zazdrosti dukh, sh-cho v nas probuvaet' ta shchye bil'shu blagodat' dae, chyeryez shcho i promovlyae: bog protivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'. tozh pidkorit'sya bogovi ta spro-tivlyaityes' diyavolovi, to i utyecheye vin vid vas. nabliz'tyes' do boga, to i bog nablizit'sya do vas. ochist'tye ruki, grishni, ta syertsya osvyyatit', dvoedushni! zhu-rit'sya, sumuitye ta plachtye! khai oby-ernyet'sya smikh vash u plach, a radist' u sum! upokorit'sya pyeryed navstryechu-nim litsyem, i vin vas pidiimye! nye ob-movlyaitye, brati, odin odnogo! bo khto brata svogo obmovlyae abo sudit' brata, toi zakona obmovlyae ta sudit' zakona. a koli ti zakona osudzhuesh, to ti nye vikon-avyets' zakona, alye suddya. odin zakon-odavyets' i suddya, shcho mozhye spasti i pogubiti. a ti khto takii, shcho osudzhuesh blizhn'ogo? a nu tyepper vi, shcho govoritye: s'ogodni chi vzavtra mi pidyem u tye chi tye misto, i tam rik prozhivyyemo, ta budyemo torguvati i zaroblyati, vi, shcho nye vidae-tye, shcho trazit'sya vzavtra, yakye vashye zhittya? bo tsye para, shcho na khvil'ku z'yavlyayet'sya, a potim znikaet... zamist' togo, shchob vam govoriti: yak skhochyte navstryechu' ta budyemo zhivi, to zrobimo tsye abo tye. a tyepper vi khvalityesya v svoikh gordoshchakh, likha vsyaka podibna khval'ba! otozh, khto znae, yak chiniti do-bro, ta nye chinit', toi mae grikh!

5

a nu zh tyepper vi, bagachi, plachtye i ridaitye nad likhom svoim, shcho vas mae spitkati: vashye bagatstvo zgnilo, a vashi vbrannya mil' poila! zoloto vashye ta sri-blo poirzhavilo, a ikhnya irzha budye svid-chiti proti vas, i poist' vashye tilo, nye-mov toi ogon'! vi skarbi zibrali sobi na ostanni dni! os' golosit' zaplata, shcho vi zatrimali v robitnikiv, yaki zhali na vashikh polyakh, i golosinnya zhyentsiv dosyagli vukh navstryechua savaota! vi rozkoshuvali na zymli i nasolodzhuvailis', syertsya svoi vigoduvali, nyemov bi na dyen' zakolyen-nya. vi pravyyednogo zasudili i ubili, vin vam nye protivivsyat! otozh, brattya, dovgo-

tyerpit' azh do prikhodu navstryechua! os' chyekae ril'nik dorogotsinnogo plodu zyepli, dovgotyerpit' za n'ogo, azh poki odyerzhit' doshch rannii ta piznii. dovgotyerpit' zhye i vi, zmitsnit' syertsya vashi, bo nablizivsya prikhid navstryechunii! nye narikaitye odin na odnogo, brattya, shchob vas nye zasudzhyeno, on suddya stoit' pyeryed dvyerima! viz'mit', brattya, prorokiv za prik-lad strazhdannya ta dovgotyerpinnya, voni promovlyali navstryechunim im'yam! otozh, za blazhyennikh mi maemo tikh, khto vity-erpiv. vi chuli pro iovovye tyerpinnya ta bachili navstryechunii kinyets' iogo, shcho vyel'mi navstryechu' milostivii ta shchyedrii. a naipyershye, brattya moi, nye klyanit'sya ni nyebom, ani zyeumlyeyu, i niyakoyu in-shoyu klyatvoyu! slovo zh vashye khai budye: tak, tak ta ni, ni, shchob nye vpasti vam v osud. chi strazhdae khto z vas? nyekhai molit'sya! chi tishit'sya khtos'? khai spivae psalmi! chi khvorie khto z vas? khai poklichye pryesvityeriv tsyerkvi, i nad nim khai pomolyat'sya, namastivshi iogo olivoyu v navstryechune im'ya, i molitva viri vzdorovit' nyeduzhogo, i navstryechu' iogo pidiimye, a koli vin grikhi buv uchiniv, to voni iomu prostyat'sya. otzhye, priznavaityes' odin pyeryed odnim u svoikh pro-grikkakh, i molit'sya odin za odnogo, shchob vam uzdorovitis'. bo duzhye mogutnya ryevna molitva pravvednogo! illya buv lyudina, podibna do nas pristrastyami, i vin pomolivsya molitvoyu, shchob doshchu nye bulo, i doshchu nye bulo na zyepli azh tri roki i shist' misyatsiv... i vin znov pomolivsya, i doshchu dalo nyebo, a zyeumlya vrodila svii plid! brattya moi, koli khto z-pomizh vas zabludit' vid pravdi, i iogo khto navyernye, khai znae, shcho toi, khto grish-nika navyernuv vid iogo bludnoi dorogi, toi dushu iogo spasae vid smyerti ta byezlich grikhiv pokrivae!

pyetro, apostol isusa khrista, zakhozhanam rozporoshyennya: pontu, galatii, kap-padoki, azii i vifinii, vibranim iz pyeryed-bachyennya boga ottsya, posvyachyennyam dukha, na pokoru i okroplyennya krov'yu isusa khrista: nyekhai primnozhit'sya vam blagodat' ta mir! blagoslovyennii bog i otyets' navstryechua nashogo isusa khrista, shcho vvelykoyu svoeyu milistyu vidrodiv nas do zhivoi nadii chyeryez voskryesyennya z myertvikh isusa khrista, na spadshchinu nyetlinnu i nyeporochnu ta nyev'yanuchu, zakhovanu v nyebi dlya vas, shcho vi byeryezhyeni siloyu bozhoyu chyeryez viru na spasynnya, yakye gotovy z'yavititsya ostann'ogo chasu. tishtyesya z togo, zasmuchyeni trokhi tyepyer, yakshcho tryeba, vsilyakimi viprobouvannyami, shchob dosvidchyennya vashoi viri bulo dorogotsinnishye za zoloto, yakye ginye, khoch i ognym viprobovuet'sya, na pokhvalu, i chyest', i slavu pri z'yavlyenni isusa khrista. vi iogo lyubitye, nye bachivshi, i viruetye v n'ogo, khoch tyepyer nye bachitye, a viru-vavshi, radietye nyevimovnoyu i slavnoyu radistyu, bo dosyagaetye myeti viri vashoi spasynnya dusham. pro tsye spasynnya rozviduvali ta dopituvalisya proroki, shcho zvishchali pro blagodat', priznachyenu vam. voni doslidzhuvani, na kotrii chi na yakii chas pokazuvav dukh khristiv, shcho v nikh buv, koli vin spovishchav pro khristovi strazhdannya ta slavu, shcho priidut' po nikh. im vidkrito bulo, shcho voni nye dlya syebe samikh, a dlya vas sluzhili tim, shcho tyepyer zvishchyeno vam chyeryez blagovisnikiv dukhom svyatim, iz nyeba poslanim, na shcho bazhayut' divititsya angoli. tomu to, pidpyeryezavshi styegna svogo rozumu ta buvshi tvyeryezi, maitye doskonalu nadiyu na blagodat', shcho prinosit'sya vam v z'yavlyenni isusa khrista. yak slukhynani, nye zastosovuityesya do popyeryednikh pozhadlivostyei vashogo nye-vidannya, alye za svyatim, shcho poklikav vas, bud'tye i sami svyati v usim vashim povodzhyenni, bo napisano: bud'tye svy-ati, ya bo svyatii! i koli vi ottsyem zvyetye togo, khto kozhnogo, nye zvazhayuchi na osobu, sudit' za vchinok, to v strakhu provad'tye chas vashogo timchassovogo zamyeshkannya. i znaitye, shcho nye tlinnim sriblom abo zolotom vidkuplyeni vi buli vid marnogo vashogo zhittya, shcho pyeryedanye vam vid bat'kiv, alye dorogotsinnoyu krov'yu khrista, yak nyeporochnogo i chistogo yagnyati, shcho priznachenii buv ishchye pyeryed zakladinami svitu, alye buv z'yavlyenii vam za ostann'ogo chasu. chyeryez n'ogo vi viruetye v boga, shcho z my-ertvikh iogo voskryesiv ta dav slavu iomu,

shchob bula vasha vira i nadiya na boga. poslukhom pravdi ochist'tye dushi svoi chyeryez dukha na nyelitsyemirnu bratyers'ku lyubov, i ryevno vid shchirogo syertsya lyu-bit' odin odnogo, bo narodzhyni vi nye z tlinnogo nasynnya, alye z nyetlinnogo, slovom bozhim zhivim ta trivialim. bo kozh-nye tilo nyemov ta trava, i vsyaka slava lyu-dini yak tsvit trav'yanii: zasokhnye trava to i tsvit opadye, a slovo navstryechune povik probuval! a tsye tye slovo, yakye zvishchyenye vam v evangylii.

2

otozh, vidkladit' usyaku zlobu, i vsyakii pid-stup, i litsyemirstvo, i zazdrist', i vsyakii obmovi, i, nyemov novonarodzhyeni nye-movlyata, zhadaitye shchirogo dukhovnogo moloka, shchob nim virosti vam na spasyn-nya, yakshcho vi sprobuvai, shcho dobrii navstryechu'. pristupaitye do n'ogo, do kamyenya zhivogo, dorogotsinnogo, shcho vidkinuli lyudi iogo, alye vibrav bog. i sami, nyemov tye kaminnya zhivye, buduitiesya v dim dukhovii, na svyashchyenstvo svyatyte, shchob prinositi zhyertvi dukhovni, priemni dlya boga chyeryez isusa khrista. bo stoit' u pisanni: os'kladu ya na sioni kamyenya vibranogo, narizhnogo, dorogotsinnogo, i khto virue v n'ogo, toi nye budye osorom-lyenii! otozh bo, dlya vas, khto virue, vin koshtovnist', a dlya tikh, khto nye virue kamin', shcho iogo zanyedbali buli budi-vnichni, toi narizhnim stav kamyenem, i kamin' spotikannya, i skyelya spokusi, i ob n'ogo voni spotikayut'sya, nye viryachi slovu, na shcho i priznachyeni buli. alye vi vibranii rid, svyashchyenstvo tsars'kye, narod svyatii, lyud vlasnosti bozhoi, shchob zvishchali chyesnoti togo, khto poklikav vas iz tyemryavi do divnogo svitla svogo, kolis' nyenarod, a tyepyer narod bozhii, kolis' nyepomiluvani, a tyepyer vi pomilu-vani! blagayu vas, lyubi, yak prikhod'kiv ta podorozhnikh, shchob vi zdyerzhuvalis' vid tilyesnikh pozhadlivostyei, shcho voyuyut' proti dushi. povod'tyesya pomizh poganami dobre, shchob za tye, za shcho vas ob-movlyayut' voni, nyemov bi zlochintsi, pobachivshi dobri dila, slavili boga v dyen' vidvidannya. otozh, korit'sya kozhnomu lyuds'komu tvorinnyu radi navstryechua, chi to tsaryevi, yak naivishchomu, chi to volodaryam, yak vid n'ogo poslanim dlya karannya zlochintsi ta dlya pokhvali do-brochintsi. bo taka bozha volya, shchob dobrochintsi gamuvali nyeutstvo nyerozum-nikh lyudyei, yak vil'ni, a nye yak ti, shcho mayut' volyu na prikrittya likhogo, alye yak rabi bozhi. shanuitiesy vsikh, brat-stvo lyubit', boga biuitiesya, tsarya po-vazhaitye. rabi, korit'sya panam iz povnim

strakhom, nye til'ki dobrim ta tikhim, alye i prikrim. bo to vgodnye, koli khto, chyeryez sumlinnya pyeryed bogom, tyerpit' nyedolyu, nyepopravdi strazhdayuchi. bo yaka pokhvala, koli tyerpitye vi, yak vas b'yut' za provini? alye koli z mukoye tyerpitye za dobri vchinki, to tsye vgodnye bogovi! bo na tsye vi poklikani. bo i khristos postrazhdav za nas, i zalishiv nam priklada, shchob pishli mi slidami iogo. nye vchiniv vin grikha, i nye znaislosya v ustakh iogo pidstupu! koli buv likhoslovlyenii, vin nye likhosloviv vzaemno, a koli vin strazhdav, nye pogrozhuval, alye pyeryedav tomu, khto sudit' spravedlivo. vin tilom svoim sam pidnis grikhi nashi na dyeryevo, shchob mi vmyerli dlya grikhiv ta dlya pravyednosti zhili; iogo ranami vi vzdorovilisy. vi bo buli yak ti vivtsi zablukani, ta vi povyernulis' do pastyrya i opikuna vashikh dush.

3

tak samo družhni, korit'sya svoim cholovikam, shchob i dyeyaki, khto nye korit'sya slovu, buli priednani byez slova povodzhyennyam družhin, yak pobachat' vashye povodzhyennya chistye v strakhu. a okrasoyu im nyekhai budye nye zovnishne, zaplitannya volossya ta navishannya zolota abo vbirannya odyezh, alye zakhovana lyudina syertsya v nyetlinni lagidnogo i movchaznogo dukha, shcho dorogotsinnye pyeryed bogom. bo tak samo kolis' prikrashali syebye i syati ti zhinki, shcho klali nadiyu na boga i korilis' svoim cholovikam. tak sara korilas' avraamovi, i panom iogo nazivala. a vi ii diti, koli dobro robitye ta nye lyakaetyes' zhadnogo strakhu. choloviki, tak samo zhivit' razom iz družhinami za rozumom, yak zo slabishoyu zhinochoyu posudinoyu, i viyavlyaitye im chyest', bo i voni e spivspadkoemitsi blagodatì zhittya, shchob nye spinyalisy vashi molitvi. naryeshti zh, bud'tye vsi odnodumni, spochutlivi, bratolyubni, milosyerdni, pokirlivi. nye plaiti' zlom za zlo, abo laikoyu za laiku, navpaki, blagoslovlyaitye, znavshi, shcho na tsye vas poklikano, shchob vi vspadkuvali blagoslovlyennya. bo khto khochye lyubiti zhittya ta bachiti dobri dni, nyekhai zdyerzhit' svogo yazika vid likhogo ta usta svoi vid govoryennya pidstupu. ukhilyaisya vid zlogo ta dobrye chini, shukai miru i zhyenisya za nim! bo ochi navstryechuni do pravyednikh, a vukha iogo do ikhnikh prokhan', a navstryechune litsye proti tikh, khto chinit' likhye! i khto zapodie vam zlye, koli budyetye vi oborontsyaami dobrogo? a koli vi za pravdu i strazhdaetye, to vi blazhyenni! a ikhn'ogo strakhu nye bi-ityesya, i nye trivozhtyesya! a navstryechua

khrista syati' u vashikh syertsyakh, i zavzhdì gotovimi bud'tye na vidpovid' kozhnomu, khto v vas zapitae rakhunku pro nadiyu, shcho v vas, iz lagidnistyu ta zo strakhom. maitye dobrye sumlinnya, shchob tim, za shcho vas obmovlyayut', nyemov bi zlochintsiv, buli posoromlyeni likhoslovniki vashogo povodzhyennya v khristi. bo lipshye strazhdati za dobri dila, koli khochye togo bozha volya, anizh za likhi. bo i khristos odin raz postrazhdav buv za nashi grikhi, shchob privyesti nas do boga, pravyednii za nyepavyednikh, khoch umyertvlyenii tilom, alye dukhom ozhivlyenii, yakim vin i dukham, shcho v v'yaznitsi buli, ziishovshi, zvishchav; voni kolis' nyepokirlivi buli, yak ikh bozhye dovgotyerpinnya chyekalo za noevikh dniv, koli buduvasya kovchyeg, shcho v n'omu malo, tsyebto visim dush, spaslos' vid vodi. togo obraz, khryshchyennya nye tilyesnoi nyechistosi pozbutyta, alye obitnitsya bogovi dobrogo sumlinnya, spasaie tyepyer i nas voskryesyennyam isusa khrista, shcho, ziishovshi na nyebo, probuvae po bozhii pravitsi, a iomu pidkorilisya angoli, vladi ta sili.

4

otozh, koli tilom khristos postrazhdav za nas, to ozbroityesya i vi tieyu samoyu dumkoyu, bo khto tilom postrazhdav, toi pyeryestav grishiti, shchob ryeshtu chasu v tili zhiti vzhye nye dlya pozhadlivostyei lyuds'kikh, a dlya bozhoi voli. bo dosit' minulogo chasu, koli vi chinili volyu pogan, khodili v rozpusti, u pozhadlivostyakh, u piyatstvi, u gulyankakh, u piyatikakh, u byezzakonnikh idolosluzhbakh. voni z togo divuyut'sya, shcho vi razom iz nimi nye byeryetye uchasti v rozpusti, ta znyevazhayut'. voni dadut' vidpovid' tomu, khto suditimye zhivikh ta myertvikh! bo na tye i myertvim zvishchuvano evangeliyu, shchob voni priinyali sud po-lyuds'komu tilom, alye zhili po-bozhomu dukhom. kinyets' zhye vs'omu nablizysya. otzhye, bud'tye mudri i pil'nuitye v molitvakh! naiperyeshtye maitye shchiru lyubov odin do odnogo, bo lyubov pokrivaie bagato grikhiv! bud'tye gostinni odin do odnogo byez nyekhoti! sluzhit' odin odnomu, kozhyen tim darom, yakogo otrimav, yak domoryadniki vsilyakoi bozhoi blagodatì. koli khto govorit', govori, yak bozhi slova. koli khto sluzhit', to sluzhi, yak vid sili, yaku dae bog, shchob bog proslavlyavsvya v us'omu isusom khristom, shcho iomu slava ta vlada na viki vichni, amin'. ulyublyeni, nye divuityes' ognyevi, shcho vam posilaet'sya na viprobuvannya, nyemov bi chuzhomu vipadku dlya vas. alye chyeryez tye, shcho byeryetye vi uchast' u

khristovikh strazhdannyakh, to tishtyesya, shchob i v z'yavlyenni slavi iogo radili vi i zvyesyelyalis'. koli zh vas gan'blyat' za khristovye im'ya, to vi blazhyenni, bo na vas spochivae dukh slavi i dukh bozhii. nikhto z vas khai nye strazhdae, yak dushogub, abo zlodii, abo zlochinyets', abo vorokhobnik, a koli yak khristiyanin, to nyekhai nye soromit'sya vin, alye khai proslavlyae boga za tye. bo chas uzhye sud rozpochati vid bozhogo domu; a koli vin pochnyet'sya pyershye z nas, to yakii kinyets' tikh, khto protivit'sya bozhii evangylii? a koli pravyednii lyedvye spasyet'sya, to byezbozhnii ta grishnii dye zmozhye z'yavitis'? tomu i ti, khto z bozhoi voli strazhdae, nyekhai dushi svoi viddadut' v dobrochinstvi iomu, yak stvortyelyu virnomu.

5

tozh blagayu mizh vami pryesvityeriv, spivpryesvityer ta svidok khristovikh strazhdan', spivuchasnik slavi, shcho povinna z'yavitis': pasit' stado bozhye, shcho u vas, naglyadaitye nye z primusu, alye dobrovil'no po-bozhomu, nye dlya brudnoi nashivi, a ryevno, nye panuitye nad spadkom bozhim, alye bud'tye dlya stada za vzir. a koli arkipastir z'yavit'sya, to odyerzhitye vi nyev'yanuchogo vinka slavi. takozh molodi, korit'sya starshim! a vsi maitye pokoru odin do odnogo, bo bog protivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'! tozh pokorit'sya pid mitsnu bozhu ruku, shchob vin vas svogo chasu povishchiv. pokladit' na n'ogo vsyu vashu zhurbu, bo vin opikuet'sya vami! bud'tye tvyeryezi, pil'nuitye! vash suprotivnik diyavol khodit', richuchi, yak lyev, shcho shukae pozhyerti kogo. protivtyes' iomu, tvyerdi v viri, znavshi, shcho ti sami muki traplyayut'sya i vashomu bratstvu po sviti. a bog usyakoi blagodati, shcho poklikav vas do vichnoi slavi svoei v khristi, nyekhai sam udoskonalit' vas, khto trokhi potyerpiv, khai upyevnit', zmitsnit', ugruntue. iomu slava ta vlada na vichni viki, amin'. ya korotko vam napisav chyeryez siluyana, yak gadayu virnogo brata. zaklikayu ta svidchu, shcho tsye bozha blagodat' pravdiva, shcho vi v nii stoitye. vi-tae vas razom vibrana tsyerkva v vaviloni, i marko, mii sin. vitaitye odin odnogo potsilunkom lyubovi. mir vam usim u khristi! amin'.

simyeon pyetro, rab ta apostol isusa khrista, do tikh, khto odyerzhav iz nami rivnotsinnu viru v pravdi boga nashogo i spasityelya isusa khrista: blagodat' vam ta mir nyekhai primnozhit'sya v piznanni boga i isusa, navstryechua nashogo! usye, shcho potribnye dlya zhyttya ta pobozhnosti, podala nam iogo bozha sila piznanniam togo, khto poklikav nas slavoyu ta chyeshnotoyu. chyeryez nikh darovani nam tsinni ta vyeliky obitnitsi, shchob nimi vi stali uchashnikami bozhoi istoty, utikayuchi vid pozhadlivogo svitovogo tlinnya. tomu dokladit' do ts'ogo vsyu pil'nist', i pokazhit' u vashii viri chyeshnotu, a v chyeshnoti piznannya, a v piznanni strimannya, a v strimanni tyerpyelivist', a v tyerpyelivosti blagochyestya, a v blagochyesti bratyerstvo, a v bratyerstvi lyubov. bo koli tsye v vas e ta primnozhuet'sya, to vono zrobit' vas nyelinivimi, a v byezplidnimi dlya piznannya navstryechua nashogo isusa khrista. a khto ts'ogo nye mae, toi slipii, korotkorozii, vin zabuv pro ochishchyennya z svoikh davnikh grikhiv. tomu, brattya, tim bil'shye dbaitye chiniti mitsnim svoe poklikannya ta vibrannya, bo, roblyachi tak, vi nikoli nye spitknyetyes'. bo shchyedro vidkriet'sya vam vkhid do vichnogo tsarstva navstryechua nashogo i spasityelya isusa khrista. tomu to nikoli ya nye zanyedbuyu pro tsye vam nagaduvati, khoch vi i znaetye, i vpyevnyeni v tyepyerishnii pravdi. bo vvazhayu ya za spravyedlivye, doki ya v tsii osyli, sponukuvati vas nagaduvanniam, znayuchi, shcho za nyezabarom povinyen pokriuti osyelyu svoyu, yak i navstryechu' nash isus khristos ob'yaviv buv myeni. a ya pil'nuvatimu, shchob vi i po moemu vidkhodi zavzhdi mali tsye v pam'yati. bo mi spovistili vam silu ta prikhid navstryechua nashogo isusa khrista, nye iduchi za khitro vidumanimi baikami, alye buvshi samovidtsyami iogo vyelichi. bo vin chyst' ta slavu priinyav vid boga ottsya, yak do n'ogo prishov vid vyelichnoi slavi golos takii: tsye sin mii ulubylenii, shcho iogo ya vpodobav! i tsyei golos, shcho z nyeba zlishov, mi chuli, yak iz nim buli na svyatii gori. i mi maemo slovo prorochye pyevnishye. i vi dobrye robitye, shcho na n'ogo vvazhaetye, yak na svi-til'nika, shcho svitit' u tyemnomu misti, azh poki zachnye rozvidnyatisya, i svitova zirnitsya zasyae u vashikh syertsyakh, bo vi znaetye pyershye pro tye, shcho zhodnye prorotstvo v pisanni vid vlasnogo viyasnyennya nye zalyezhit'. bo prorotstva nikoli nye bulo z voli lyuds'koi, a zvischali iogo svyati bozhi muzhi, provadzhyni dukhom svyatim.

a mizh lyudom buli i nyepravdivi proroki, yak i budut' mizh vas uchityeli nyepravdivi, shcho vprovadyat' zgubni bryesi, vidryechut'sya vid vladiki, shcho vikupiv ikh, i styagnut' na syebye sami skoru pogibil'. i bagato-khto pidut' za pozhadlivistyukhn'oyu, a chyeryez nikh doroga pravdiva znyevazhit'sya. i v zazhyerlivosti voni budut' loviti vas slovami oblyesnimi. sud na nikh viddavna nye barit'sya, a ikhnya zagibil' nye drimae! bo yak bog angoliv, shcho zgrishili, nye pomiluvav buv, a v kaidanakh tyemryavi vkinuv do adu, i pyeryedav zbyerigati na sud; i vin nye pomiluvav pyershogo svitu, a zbyerig samovos'mogo noya, propovidnika pravdyednosti, i naviv potopa na svit byezbozhnikh; i mista sodom i gomorru spopyeliv, zasudivshi na znishchyennya, i dav priklada dlya maibutnikh byezbozhnikiv, a vryatuvav pravdyednogo lota, zmuchenogo povodzhynniam rozpusnikh lyudyei, bo tsyei pravdyednik, zhivshi mizh nimi, dyen'-u-dyen' muchiv svoyu pravdyednu dushu, bachachi i chuyuchi vchinki byezbozhni, to vmie navstryechu' ryatuvati pobozhnikh vid spokus, a nyepravdyednikh byeryegti na dyen' sudu dlya kari, a nadto tikh, khto khodit' za nyechistimi pozhadlivostyami tila ta pogordzhue vladoyu; zukhvali svavil'tsi, shcho nye boyat'sya znyevazhati slavi, khoch angoli, buvshi mittsyusya ta siloyu bil'shi za nikh, nye nyesus' do navstryechua znyevazhlyvogo sudu na nikh. voni, nyemov zvirina nyerozumna, zrodzhyna prirodoyu na zlovyennya ta zagibil', znyevazhayut' tye, chogo nye rozumiut', i v tlinni svoim budut' znishchyni, i priimut' zaplatu za likhi vchinki. voni povsyakdyennu rozpustu vvazhayut' za rozkish; sami brud ta nyaslava, voni nasolodzhuyut'sya svoimi omanami, byenkyetuyuchi z vami. ikhni ochi napovnyeni pyerylyubom ta grikhom byezupinnim; voni zvablyuyut' dushi nyezmitsyni; voni, diti proklyattya, mayut' syertsye, privchyenne do zazhyerlivosti. voni pokinuli prostu dorogu ta i zabludili, i pishli slidom za valaamom byeorovim, shcho polyubiv nagorodu nyepravdyednosti, alye buv dokoryenii u svoim byezzakonni: nima pid'yaryemna oslitsya progovorila lyuds'kim golosom, ta i byezum proroka spinila. voni dzhyeryela byezvodni, khmari, buryeyu gnani; dlya nikh prigotovanii morok tyemryavi! bo, vislovlyuyuchi marnye bazikannya, voni zvablyuyut' pozhadlivistyukhn'oyu tila i rozpustoyu tikh, khto lyedvye vtik vid tikh, khto zhyive v rozpusti. voni volyu obitsyuyut' im, sami buvshi rabami tlinnya. bo khto kim pyeryemozhyenii, toi tomu i rab. bo koli

khto vtyechye vid nyechistosti svitu chyeryez piznannya navstryechua i spasilyela isusa khrista, a potomu znov zaplutyut'sya nimi ta pyeryemagayut'sya, to ostanne buvae dlya nikh girshye pyershogo. bo krashchye bulo b nye piznati im dorogi pravvednosti, anizh, piznavshi, vyernutis' nazad vid pyeryedanoi im svyatoi zapovid! bo im trapilosya za pravdivoyu prikazkoyu: vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, ta: pomita svinya idye valyatisya v kalyuzhu...

dyeshcho tyazhko zrozumilye, shcho nyeuki ta nyezmitsnyeni pyeryekruchuyut', yak i inshi pisannya, na vlasnu zagibil' svoyu. tozh vi, ulyublyeni, znayuchi tsye napyeryed, styeryezhit'sya, shchob nye buli vi zvyedyeni bludom byezbozhnikh i nye vidpali vid svogo vgruntuvannya, alye shchob zrostali v blagodati i piznanni navstryechua nashogo i spasilyela isusa khrista. iomu slava i tyepyer, i dnaya vichnogo! amin'.

3

tsye vzhye drugogo lista pishu ya do vas, ulyublyeni. u nikh nagaduvannyam ya budzhu vashu chistu dumku, shchob vi pam'yatali slova, shcho svyati pro-roki davnishye zvistili ikh vam, i zapovid' navstryechua i spasilyela, shcho odyerzhali chyeryez vashikh apostoliv. nasampyeryed znaitye otsye, shcho v ostanni dni priidut' iz nasmishkami gluzii, shcho khoditimit' za svoimi pozhadlivostyami, ta i skazhut': dye obitnitsya iogo prikhodu? bo vid togo chasu, yak pozasinali nashi bat'ki, usye zalishaet'sya tak vid pochatku tvorinnya. bo skhovanye vid tikh, khto khochye ts'ogo, shcho nyebo bulo napochatku, a z'yemlya iz vodi ta vodoyu skladyena slovom bozhim, tomu todishnii svit, vodoyu potoplyenii, zginuv. a tyepyerishni nyebo i z'yemlya zakhovani tim samim slovom, i zbyerigayut'sya dlya ognju na dyen' sudu i zagibyeli byezbozhnikh lyudyei. nyekhai zhye odnye tsye nye budye zakhovanye vid vas, ulyublyeni, shcho v navstryechua odin dyen' nyemov tisyacha rokiv, a tisyacha rokiv nyemov odin dyen'! nye barit'sya navstryechu' iz obitnitsyeyu, yak dyeyaki vvazhayut' tsye barinnyam, alye vam dovgotyerpit', bo nye khochye, shchob khto zagainuv, alye shchob usi navyernulisya do kayattya. dyen' zhye navstryechunii pribudye, yak zlodii vnochii, koli z gurkotom nyebo minye, a stikhii, rozpyechyeni, runut', a z'yemlya ta dila, shcho na nii, pogoryat'... a koli vsye otsye poruinuet'sya, to yakimi musytye buti v svyatomu zhitti ta v pobozhnosti vi, shcho chyekaetye i pragnetye skorogo prikhodu bozhogo dnaya, v yakim nyebo, palyuchisya, zniknye, a rozpalyeni stikhii roztoplyat'sya? alye za iogo obitnitsyeyu mi dozhidaemo nyeba novogo i novoi z'yemli, shcho pravda na nikh probuvae. tozh, ulyublyeni, chyekayuchi ts'ogo, popil'nuitye, shchob vi znaishlisya dlya n'ogo nyeskvyerni ta chisti u miri. a dovgotyerpinnya navstryechua nashogo vvazhaitye za spasinnya, yak i ulyublyenii brat nash pavlo napisav buv do vas za danoyu iomu mudristyu, yak i po vsikh poslanniyakh, shcho v nikh vin govorit' pro tsye. u nikh e

shcho bulo vid pochatku, shcho mi chuli, shcho bachili vlasnimi ochima, shcho rozglyadali, i chogo ruki nashi torkalisya, pro slovo zhittya, a zhittya z'yavilos', i mi bachili, i svidchimo, i zvischaeamo vam zhittya vichnye, shcho v ottsya pyeryebuvale i z'yavilosya nam, shcho mi bachili i chuli pro tye mi zvischaeamo vam, shchob i vi mali spil'nist' iz nami. spil'nist' zhye nasha z ottsyem i sinom iogo isusom khristom. a tsye pishyemo vam, shchob povna bula vasha radist'! a tsye zvistka, shcho mi ii chuli vid n'ogo i zvischaeamo vam: bog e svitlo, i nyemae v nim zhadnoi tyemryavi! koli zh kazhyemo, shcho maemo spil'nist' iz nim, a khodimo v tyemryavi, to nyeppravdu govorimo i pravdi nye chinimo! koli zh khodimo v svitli, yak sam vin u svitli, to maemo spil'nist' odin iz odnim, i krov isusa khrista, iogo sina, ochishchue nas vid usyakogo griikka. koli zh kazhyemo, shcho nye maem griikka, to syebye obmanyemo, i nyemae v nas pravdi! koli mi svoi griikki viznaemo, to vin vinnii ta pravdyenii, shchob griikki nam prostiti, ta ochistiti nas vid nyeppravdi vsilyakoi. a yak kazhyemo, shcho mi nye zgrishili, to chinimo z n'ogo nyeppravdomovtsya, i slova iogo nyema v nas!

ditochki moi, tsye pishu ya do vas, shchob vi nye grishili! a koli khto zgrishit', to maemo zastupnika pyeryed ottsyem, isusa khrista, pravdydnogo. vin ublagannya za nashi griikki, i nye til'ki za nashi, alye i za griikki vs'ogo svitu. a shcho mi piznali iogo, piznaemo tsye z togo, koli zapovid iogo dodyerzhuemo. khto govorit': piznav ya iogo, alye nye dodyerzhue iogo zapovidiv, toi nyeppravdomovyets', i nyemae v nim pravdi! a khto dodyerzhue iogo slovo, u tomu bozha lyubov spravdi vdoskonalilas'. iz togo mi piznaemo, shcho v nim probuvaemo. a khto kazhye, shcho v nim probuvae, toi povinyen povoditis' tak, yak povodivsa vin. ulyublyeni, nye pishu ya dlya vas novu zapovid', alye zapovid' davnyu, yaku mali vid pochatku: zapovid' davnya, to slovo, shcho chuli iogo vid pochatku. alye novu zapovid' ya vam pishu, shcho spravdi vona v nim ta v vas, shcho minaet'sya tyemryava, i svitlo pravdivye vzhye svitit'. khto govorit', shcho vin probuvae u svitli, ta nye-navidit' brata svogo, toi u tyemryavi dosi. a khto lyubit' brata svogo, toi probuvae u svitli, i v n'omu spotikannya nyemae. khto zh nyenavidit' brata svogo, probuvae toi u tyemryavi i khodit' u tyemryavi, i nye znae, kudi vin idye, bo tyemryava ochi iomu oslipila. pishu ya vam, diton'ki, shcho griikki vam

proshchayut'sya radi imyennya iogo. pishu vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pishu vam, yunaki, bo pyeryemogli vi lukavogo. pishu, diti, vam, bo vi piznali ottsya. ya pisav vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pisav ya do vas, yunaki, bo mitsni vi, i slovo bozhye v vas probuvae, i lukavogo pyeryemogli vi. nye lyubit' svitu, ani togo, shcho v sviti. koli lyubit' khto svit, u tim nyemae lyubovi ottsivs'koi, bo vsye, shcho v sviti: pozhadlivist' tilyesna, i pozhadlivist' ocham, i pikha zhitteva, tsye nye vid ottsya, a vid svitu. minaet'sya i svit, i iogo pozhadlivist', a khto bozhu volyu vikone, toi povik probuvae! diti ostannya godina! a shcho chuli buli, shcho antikhrisid idye, a tyepyer z'yavilos' bagato antikhrisitiv, z ts'ogo mi piznaemo, shcho ostannya godina nastala! iz nas voni viishli, ta do nas nye nalyezhali. koli b buli nalyezhali do nas, to zalishilisya b z nami; alye viishli, shchob vidkriilos', shcho nye vsi voni nashi. a vi maetye pomazannya vid svyatogo, i znaetye vsye. ya nye pisav vam, nyemov vi nye znaetye pravdi, alye shcho znaetye ii, i shcho vsyaka lzha nye vid pravdi. khto nyeppravdomovyets', yak nye toi, khto vidkidae, shcho isus e khristos? tsye antikhrisid, shcho vidrikaet'sya ottsya i sina! kozhyen, khto vidrikaet'sya sina, nye mae ottsya; khto viznae sina, toi mae ottsya. tozh, shcho vi chuli z pochatku, nyekhai v vas probuvae vono; yakshcho v vas probuvatimye tye, shcho vi chuli z pochatku, to i vi probuvatimyetye v sini i ottsi. a otseye ta obitnitsya, yaku vin sam obitsyav nam: vichnye zhittya. tsye ya napisav vam pro tikh, khto obmanyue vas. a pomazannya, yakye priinyali vi vid n'ogo, vono v vas zalishaet'sya, i vi nye potryebuetye, shchob vas khto navchav. a shcho tye pomazannya samo vas navchae pro vsye, vono bo pravdivye i nyekhibnye, to yak vas navchilo vono, u tim probuvaitye. a tyepyer, ditochki, zalishaityesya v nim, shchob, yak z'yavit'sya vin, to shchob mi mali vidvagu ta nye buli zasoromlyeni nim pid chas iogo prikhodu. koli znaetye, shcho vin pravdyenii, to znaitye, shcho vsyakii, khto chinit' spravyedlivist', narodivsa vid n'ogo.

podivit'sya, yaku lyubov dav nam otyets', shchob mi buli dit'mi bozhimi, i nimi mi e. svit nas nye znae tomu, shcho iogo nye piznav. ulyublyeni, mi tyepyer bozhi diti, alye shchye nye viyavilos', shcho mi budyemo. ta znaemo, shcho, koli z'yavit'sya, to budyem podobni do n'ogo, bo budyemo bachiti iogo, yak vin e. i kozhyen, khto mae na n'ogo nadiyu otsyu, ochishchae syebye tak zhye samo, yak chistii i vin. kozhyen, khto chinit'

grikh, chinit' i byezzakonnnya. bo grikh to byezzakonnnya. i vi znaetye, shcho vin buv z'yavivsya, shchob grikhi nashi vzyati, a grikha v nim nyema. kozhyen, khto v nim probuvae, nye grishit'; usyakii, khto grishit', nye bachiv iogo, i nye piznav iogo. ditochki, khai nikhto vas nye zvodit'! khto chinit' pravdu, toi pravvednii, yak pravvednii vin! khto chinit' grikh, toi vid diyavola, bo diyavol grishit' vid pochatku. tomu to z'yavivsya sin bozhii, shchob znishchiti spravi diyavola. kozhyen, khto rodivsya vid boga, nye chinit' grikha, bo v nim probuvae nasinnya iogo. i nye mozhye grishiti, bo vid boga narodzhynii vin. tsim piznayut'sya diti bozhi ta diti diyavolovi: kozhyen, khto pravvednosti nye chinit', toi nye vid boga, yak i toi, khto brata svogo nye lyubit'! bo tsye ta zvistka, yaku vid pochatku vi chuli, shchob lyubili odin odnogo, nye tak, yak toi kain, shcho buv vid lukavogo, i brata svogo zabiv. a za shcho vin zabiv iogo? bo lukavi buli iogo vchinki, a brata iogo pravvedni. nye divuityesya, brattyai moi, koli svit vas nyenavidit'! mi znaemo, shcho mi pyeryeishli vid smyerti v zhittya, bo lyubimo brativ. a khto brata nye lyubit', probuvae toi v smyerti. kozhyen, khto nyenavidit' brata svogo, toi dushogub. a vi znaetye, shcho zhadyen dushogub nye mae vichnogo zhittya, shcho v nim pyeryebuvalo b. mi z togo piznali lyubov, shcho dushu svoyu vin poklav buv za nas. i mi musimo klasti dushi za brativ! a khto mae dostatok na sviti, i bachit' brata svogo v nyedostachi, ta syertsye svoe zachinyae vid n'ogo, to yak bozha lyubov probuvae v takomu? ditochki, lyubimo nye slovom, ani yazykom, alye dilom ta pravdoyu! iz ts'ogo doviduemos', shcho mi z pravdi, i vpokoryuem nashi syertsya pyeryed nim, bo koli vinuvatit' nas syertsye, to bog bil'shii vid nashogo syertsya ta vidae vsye! ulyublyeni, koli nye vinuvatit' nas syertsye, to maemo vidvagu do boga, i chogo til'ki poprosimo, odyerzhimo vid n'ogo, bo vikonuemo iogo zapovidi ta chinimo lyubye dlya n'ogo. i otsye iogo zapovid', shchob mi viruvali v im'ya sina iogo isusa khrista, i shchob lyubili odin odnogo, yak vin nam zapovid' dav! a khto iogo zapovidi byeryezhye, toi u nim probuvae, a vin u n'omu. a shcho v nas probuvae, piznaemo tsye z togo dukha, shcho vin nam iogo dav.

4

ulyublyeni, nye kozhnomu dukhovi virtye, alye viprobouvitye dukhiv, chi vid boga voni, bo nyeppravdivikh prorokiv bagato z'yavilosya v svit. dukha bozhogo tsim piznaitye: kozhyen dukh, yakii viznae, shcho isus khristos priishov buv u tili, toi vid boga. a kozhyen dukh, yakii nye viznae is-

usa, toi nye vid boga, alye vin antikhrisitiv, pro yakogo vi chuli, shcho idye, a tyepyer uzhye vin u sviti. vi vid boga, ditki, i vi pyeryemogli ikh, bil'shii bo toi, khto v vas, anizh toi, khto v sviti. voni vid svitu, tomu to govoryat' vid svitu, a svit slukhae ikh. mi vid boga, khto znae boga, toi slukhae nas, khto nye vid boga, toi nye slukhae nas. tsim piznaemo dukha pravdi ta dukha obmani. ulyublyeni, lyubim odin odnogo, bo vid boga lyubov, i kozhyen, khto lyubit', rodivsya vid boga ta vidae boga! khto nye lyubit', toi boga nye piznav, bo bog e lyubov! lyubov bozha do nas z'yavilasya tim, shcho bog sina svogo odnorodzhynenogo poslav u svit, shchob mi chyeryez n'ogo zhili. nye v tomu lyubov, shcho mi polyubili boga, a shcho vin polyubiv nas, i poslav svogo sina vblagannyam za nashi grikhi. ulyublyeni, koli bog polyubiv nas otak, to povinni lyubiti i mi odin odnogo! boga nye bachiv nikoli nikhto. koli odin odnogo lyubimo, to bog v nas probuvae, a lyubov iogo v nas udoskonalilas'. shcho mi probuvaemo v n'omu, a vin u nas, piznaemo tsye tim, shcho vin dav nam vid dukha svogo. i mi bachili i svidchimo, shcho otyets' poslav sina spasytelyem svitu. koli khto viznae, shcho isus to sin bozhii, to v nim bog probuvae, a vin u bozi. mi poznali i uviruvali v tu lyubov, shcho bog ii mae do nas. bog e lyubov, i khto probuvae v lyubovi, probuvae toi v bozi, i v nim bog probuvae! lyubov udoskonalyuet'sya z nami tak, shcho mi maemo vidvagu na dyen' sudnii, bo yakii vin, taki i mi na tsim sviti. strakhu nyemae v lyubovi, alye doskonala lyubov proganyae strakh gyet', bo strakh mae muku. khto zh boit'sya, toi nye doskonalii v lyubovi. mi lyubimo iogo, bo vin pyershye nas polyubiv. yak khto skazhye: ya boga lyublyu, ta nyenavidit' brata svogo, toi nyeppravdomovyets'. bo khto nye lyubit' brata svogo, yakogo bachit', yak mozhye vin boga lyubiti, yakogo nye bachit'? i mi ot-syu zapovid' maemo vid n'ogo, shchob, khto lyubit' boga, toi i brata svogo lyubiv!

5

kozhyen, khto virue, shcho isus to khristos, toi rodivsya vid boga. i kozhyen, khto lyubit' togo, khto porodiv, lyubit' i togo, khto narodivsya vid n'ogo. shcho mi lyubimo bozhikh dityei, diznaemosya z togo, koli lyubimo boga i iogo zapovidi dodyerzhuemo. bo to lyubov bozha, shchob mi dodyerzhuvali iogo zapovidi, iogo zh zapovidi nye tyazhki. bo kozhyen, khto rodivsya vid boga, pyeryemagae svit. a otsye pyeryemoga, shcho svit pyeryemogla, vira nasha. a khto svit pyeryemagae, yak nye toi, khto virue, shcho isus to sin bozhii? to toi, shcho priishov buv vodoyu ta krov'yu, isus khristos.

i nye til'ki vodoyu, a vodoyu ta krov'yu. i dukh svidchit', bo dukh to pravda. bo troe svidkuyut' na nyebi: otyets', slovo i svyatii dukh, i tsi troe odno. i troe svidkuyut' na zyepli: dukh, i voda, i krov, i troe v odno. koli mi priimaemo svidchyennya lyuds'kye, to svidchyennya bozhye varnishye, bo tsye svidchyennya boga, yakim svidchiv pro sina svogo. khto virue v bozhogo sina, toi svidchyennya mae v sobi. khto nye virue bogovi, toi uchiniv iogo nyepravdomovtsyem, bo nye viriv u svidchyennya, yakim bog svidchiv pro sina svogo. a tsye svidchyennya, shcho bog zhittya vichnye nam dav, a zhittya tsye u sini iogo. khto mae sina, toi mae zhittya; khto nye mae sina bozhogo, toi nye mae zhittya. otsye napisav ya do vas, shcho viruetye v im'ya bozhogo sina, shchob vi znali, shcho vi viruyuchi v im'ya bozhogo sina, maetye vichnye zhittya. i otsye ta vidvaga, shcho mi maemo do n'ogo, shcho koli chogo prosimo zgidno voli iogo, to vin slukhae nas. a yak znaemo, shcho vin slukhae nas, chogo til'ki mi prosimo, to znaemo, shcho odyerzhuemo tye, chogo prosimo vid n'ogo. koli khto bachit' brata svogo, shcho grishit' grikhom nye na smyert', nyekhai molit'sya za n'ogo, i vin zhittya iomu dast', tim, khto grishit' nye na smyert'. e i grikh na smyert', nye pro n'ogo kazhu, shchob molivsya. usyaka nyepravda to grikh. ta e grikh nye na smyert'. mi znaemo, shcho kozhyen, khto narodivsya vid boga, nye grishit', bo khto narodivsya vid boga, toi syebye byeryezhye, i lukavii iogo nye torkaet'sya. mi znaemo, shcho mi vid boga, i shcho vvyes' svit lyezhit' u zli. mi znaemo, shcho sin bozhii priishov, i rozum nam dav, shchob piznati pravdivogo, i shchob buti v pravdivomu sini iogo, isusi khristi. vin bog pravdivii i vichnye zhittya! diton'ki, byeryezhit'sya vid idoliv! amin'.

staryets' vibranii pani ta dityam ii, yakikh
ya popravdi lyublyu, i nye til'ki ya, alye
i usi, khto pravdu piznav, za pravdu, sh-
cho v nas probuvae i povik budye z nami:
nyekhai budye z vami blagodat', milist',
mir vid boga ottsya ta isusa khrista, sina
ottsyevogo, u pravdi ta v lyubovi! ya duzhye
zradiv, shcho mizh dit'mi tvoimi znaishov
takikh, shcho khodyat' u pravdi, yak za-
povid' mi priinyali vid ottsya. i tyepyer ya
blagayu tyebye, pani, nye tak, nibi pishu
tobi novu zapovid', alye tu, yaku maemo vid
pochatku, shchob mi lyubiliodin odnogo! a
lyubov tsya shchob mi zhili zgidno z iogo
zapovidyami. tsye ta zapovid', yaku vi chuli
vid pochatku, shchob vi zgidno z nyeyu zhili.
bo v svit uviishlo bagato obmantsiv, yaki
nye viznayut' isusa khrista, shcho priishov
buv u tili. takii to obmanyets' ta antikhris-
pil'nuitye syebye, shchob vi nye zgubili togo,
nad chim pratsyuvali, alye shchob priinyali
povnu nagorodu. kozhyen, khto robit' py-
eryestup ta nye probuvae v nautsi khristovii,
toi boga nye mae. a khto probuvae v nautsi
iogo, toi mae i ottsya, i sina. koli khto
prikhodit' do vas, alye nye prinosit' nauki
tsiei, nye priimaitye do domu iogo, i nye vi-
taitye iogo! khto bo vitae iogo, toi uchast'
byerye v likhikh uchinkakh iogo. bagato ya
mav napisati do vas, alye nye skhotiv na pa-
pyeri i chornilom. ta mayu nadiyu pributi do
vas, i govoriti ustami do ust, shchob povna
bula vasha radist'! vitayut' tyebye diti vi-
branoi syestri tvoei. amin'.

staryets' ulyublyenomu gaevi, yakogo ya napravdu lyublyu. ulyublyenii, ya molyusya, shchob dobrye vyelosya v us'omu tobi, i shchob buv ti zdorovii, yak dobrye vyedyet'sya dushi tvoii. bo ya duzhye zradiv, yak priishli buli brattya, i zasvidchili pravdu tvoyu, yak ti zhivyeshe u pravdi. ya nye mayu bil'shoi radosti vid tsiei, shchob chuti, shcho diti moi zhivut' u pravdi. ulyublyenii, virmo ti chinish, yak shcho robish dlya bratti ta dlya chuzhintsiv, voni pro lyubov tvoyu svidchili tsyerkvi; dobrye ti zrobish, yak ikh viprovadish, yak dostoino dlya boga, bo viishli voni radi imyennya iogo, nichogo nye vzyavshi vid pogan. otozh, mi povinni priimati takikh, shchob buti spivrobotnikami pravdi. ya do tsyerkvi pisav buv, alye diotryef, shcho lyubit' buti pyershim u nikh, nas nye priimae. tomu to, koli ya priidu, to zgayu pro vchinki iogo, shcho ikh robit', slovami likhimi obmovlyayuchi nas. i vin tim nye zadovol'nyuet'sya, a i sam nye priimae brativ, i tim, shcho bazhayut' priimati, boronit', i vigonit' iz tsyerkvi. ulyublyenii, nye robisya podobnim do likhogo, a do dobrogo: dobrochinyets' vid boga, a zlochinyets' boga nye bachiv. pro dimitriya svidchili vsi i sama pravda. i svidchimo i mi, a vi znaetye, shcho svidchyennya nashye pravdivye. bagato khotiv ya pisati, ta nye khochu pisati do tyebye chornilom ta ochyeryetinkoyu, alye mayu nadiyu pobachiti tyebye nyezabarom, i govoriti ustami do ust. mir tobi! druzi vitayut' tyebye. privitai druziv poimyenno! amin'.

yuda, rab isusa khrista, a brat yakova, poklikanim, ulyublyenim u bozi ottsi ta zbyeryezhyenim isusom khristom: milist' vam, i mir, i lyubov khai primnozhit'sya! ulyublyeni, vsyakye dbannya chinivshi pisati do vas pro nashye spil'nye spasinnya, ya priznav za potribnye pisati do vas, blagayuchi borotis' za viru, raz danu svyatim. bo krad'koma povkhodili dyeyaki lyudi, na tsyei osud viddavna pryznachyeni, byezbozhni, shcho blagodat' nashogo boga obyertayut' u rozpustu, i vidkidayut'sya edinogo vladiki i navstryechua nashogo isusa khrista. a ya khochu nagadati vam, shcho raz usye znaetye, shcho navstryechu' vizvoliv lyudyei vid zymli egipyets'koi, a zgomom vigubiv tikh, khto nye viruvav. i angoliv, shcho nye zbyeryegli pochatkovogo stanu svogo, alye kinuli zhitlo svoe, vin zbyerig u vichnikh kaidanakh pid tyemryavoyu na sud vyelikogo dnya. yak sodom i gomorra ta mista kolo nikh, shcho takim samim sposobom chinili pyeryelyub ta khodili za inshim tilom, ponyesli karu vichnogo ognju, i postavlyeni v prikhlad, tak samo budye i tsim snovidam, shcho opoganyuyut' tilo, pogordzhuyut' vladami, znyevazhayut' slavi. i sam arkhangel mikhail, koli spyeryechavsyia z diyavolom i govoriv pro moisyeevye tilo, nye navazhivsyia vynyesti sudu znyevazhlyvogo, a skazav: khai navstryechu' dokorit' tobi! a tsi znyevazhayut', chogo nye znayut'; a shcho znayut' iz prirodi, yak nima zvirina, to i u tomu psuyut'sya. gorye im, bo pishli voni dorogoyu kainovoyu, i popali v obmanu valaamovoi zaplati, i zaginuli v bunti koryeya! voni skyeli pidvodni na vashikh vyechyeryakh lyubovi, bo z vami byez strakhu idyat' ta syebye popasayut'; khmari byezvodni, shcho nosyat'sya vitrom; osinni dyeryeva byezplidni, dvichi pomyerli, vikorinyeni; lyuti khvili mors'ki, shcho z pinoyu vikidayut' vlasnii sorom; zori bludni, shcho dlya nikh morok tyemryavi byeryezhyet'sya povik. pro nikh zhye zvischav buv yenokh, s'omii vid adama, i kazav: os' idye navstryechu' zo svoimi dyesyatkami tisyach svyatikh, shchob sud uchiniti nad usima, i vinuvatiti vsikh byezbozhnikh za vsi vchinki byezbozhnosti ikhn'oi, shcho byezbozhno nakoili, ta za vsi zhorstoki slova, shcho ikh govorili na n'ogo byezbozhni grishniki. tsye ryemstvuvachi, nyzadovolyni z doli svoei, shcho khodyat' u svoikh pozhadlivostyakh, a usta ikhni govoryat' chvanlivye; voni vikhvalyayut' osobi dlya zisku! a vi, ulyublyeni, zgaduitye slova, shcho ikh davnishye kazali apostoli navstryechua nashogo isusa khrista, yaki vam govorili: za ostann'ogo chasu budut' gluzii, shcho khoditimit' za svoimi

pozhadlivostyami ta byezbozhnistyiu. tsye ti, khto vidluchuet'sya vid ednosti, tilyesni, shcho dukha nye mayut'. a vi, ulyublyeni, buduitye syebye naisvyatishoyu vashoyu viroyu, molit'sya dukhom svyatim, byeryezhit' syebye samikh u bozhii lyubovi, i chyekaitye milosti navstryechua nashogo isusa khrista dlya vichnogo zhittya. i do odnikh, khto vagmaet'sya, bud'tye milostivi, spasaitye i virivaitye z ognju, a do inshikh bud'tye milosyerdni zo strakhom, i nyenavid'tye navit' odyezhu, opoganyenu vid tila! a tomu, khto mozhye vas zbyeryegti vid upadku, i postaviti pyeryed svoeyu slavoyu nyeporochnimi v radosti, edinomu pryemudromu bogovi, spasiyelyevi nashomu chyeryez isusa khrista, navstryechua nashogo, slava, mogutnist', sila ta vlada pyershye vs'ogo viku, i tyepyer, i na vsi viki! amin'.

kniga rodovodu isusa khrista, sina davi-
dovogo, sina avraamovogo: avraam poro-
div isaka, a isak porodiv yakova, a yakiv
porodiv yudu i brativ iogo. yuda zh poro-
div faryesa ta zaru vid tamari. faryes
zhye porodiv yesroma, a yesrom porodiv
arama. a aram porodiv aminadava, am-
inadav zhye porodiv naassona, a naasson
porodiv salmona. salmon zhye porodiv
voova zh rakhavi, a vooz porodiv iovida vid
ruti, iovid zhye porodiv essyeya. a essyei
porodiv tsarya davida, david zhye porodiv
solomona vid urievoi. solomon zhye porodiv
rovoama, a rovoam porodiv aviyyu, a aviya
porodiv asafa. asaf zhye porodiv iosafata,
a iosafat porodiv iorama, ioram zhye poro-
div oziyu. oziya zh porodiv ioatama, a
ioatam porodiv akhaza, akhaz zhye poro-
div ezyekiyyu. a ezyekiya porodiv manasiyu,
manasiya zh porodiv amosa, a amos poro-
div iosiyu. iosiya zh porodiv ioyakima,
ioyakim porodiv ekhoniyyu i brativ iogo za
vavilons'kogo pyeryesyelyennya. a po vav-
ilons'kim pyeryesyelyenni ekhoniya porodiv
salatiilya, a salatiil' porodiv zorovavyelya.
zorovavyel' zhye porodiv aviyuda, a aviyud
porodiv yeliyakima, a yeliyakim porodiv
azora. azor zhye porodiv sadoka, a sadok
porodiv akhima, a akhim porodiv yeliyuda.
yeliyud zhye porodiv yelyeazara, a yelyeazar
porodiv mattana, a mattan porodiv yakova.
a yakiv porodiv iosipa, muzha marii, shcho
z nyei rodivsyia isus, zvaniy khristos. a vsikh
pokolin' vid avraama azh do davida chotir-
nadtysat' pokolin', i vid davida azh do vav-
ilons'kogo pyeryesyelyennya chotirnadtysat'
pokolin', i vid vavilons'kogo pyeryesyelyen-
nya do khrista pokolin' chotirnadtysat'. nar-
odzhyyennya zh isusa khrista stalosya tak.
koli iogo matir mariyu zaruchyeno z iosipom,
to pyersh, nizh ziiishliya voni, viyavilosya,
shcho vona mae v utrobi vid dukha svy-
atogo. a iosip, muzh ii, buvshi pravvednii,
i nye bazhavshi oslaviti ii, khotiv taikoma
vidpustiti ii. koli zh vin tye podumav, os'
z'yavivs' iomu angol navstryechunii u sni,
promovlyayuchi: iosipye, sinu davidiv, nye
biisiya priinyati mariyu, družhinu svoyu, bo
zachatyv v nii to vid dukha svyatogo. i vona
vrodit' sina, ti zh dasi iomu imyenna isus,
bo spasye vin lyudyei svoikh vid ikhnikh
grikhiv. a vsye otsye stalos', shchob zbu-
losya skazanye prorokom vid navstryechua,
yakii provishchae: os' diva v utrobi zach-
nye, i sina porodit', i nazvut' iomu imyennya
yemmanuil, shcho v pyeryekladi e: z nami
bog. yak prokinuvsyia zh iosip zo snu, to zro-
biv, yak zvyeliv iomu angol navstryechunii, i
priinyav vin družhinu svoyu. i nye znay vin
ii, azh sina svogo pyervorodzhyyenogo vona
porodila, a vin dav iomu imyenna isus.

koli zh narodivsyia isus u viflyeemi
yudyeis'kim, za dnyv tsarya iroda, to
os' mudryetsi pribuli do erusalimu zo
skhodu, i pitali: dye narodzhyyenii tsar
yudyeis'kii? bo na skhodi mi bachili zoryu
iogo, i pribuli poklonitis' iomu. i, yak
zachuv tsye tsar irod, zanyepokoivsyia, i z
nim uvyes' erusalim. i, zibravshi vsikh pyer-
vosv'yashchyenikov i knizhnykiv lyuds'kikh,
vin vipituvav u nikh, dye mae khristos nar-
oditis'? voni zh vidkazali iomu: u viflyeemi
yudyeis'kim, bo v proroka napisano tak: i
ti, viflyeemye, z'yemlye yudina, nye myenshii
nichim mizh osadami yudinimi, bo z tyebye
z'yavit'sya vozhd', shcho budyv vin pasti
narod mii izrail's'kii. todi irod poklikav
taemno otikh mudryetsiv, i dokladno
vipituvav ikh pr chas, koli z'yavilas' zorya.
i vin vidislav ikh do viflyeemu, govoryachi:
idit', i pil'no rozvidaityesya pro dityatko; a
yak znaidyetye, spovistit' myenye, shchob
i ya mig piti i poklonitis' iomu. voni zh
tsarya vislukhali i vidiishli. i os' zorya,
shcho na skhodi voni ii bachili, ishla pyeryed
nimi, azh priishla i stala zvyerkhu, dye
dityatko bulo. a bachivshi zoryu, voni
nadvichaino zradyli. i, vviishlovshi do
domu, znaishli tam dityatko z marieyu,
iogo matir'yu. i voni vpali nits'ma, i
vklonilis' iomu. i, vidchinyvshi skarbnytsi
svoi, pidnyesli iomu svoi dari: zoloto, ladan
ta smirnu. a vvi sni ostyeryezhyeni, shchob
nye vyertatis' do iroda, vidiishli voni inshim
shlyakhom do svoei z'yemli. yak voni zh
vidiishli, os' angol navstryechunii z'yavivs'
u sni iosipovi ta i skazav: ustavai, viz'mi
dityatko ta matir iogo, i vtikai do egyp-
tu, i tam zostavaisya, azh poki skazhu tobi,
bo dityatko shukatiyme irod, shchob iogo
pogubiti. i vin ustav, uzyav dityatko ta
matir iogo vnochi, ta i pishov do egyp-
tu. i vin tam zostavavsyia azh do smyerti
irodovi, shchob zbulosya skazanye vid
navstryechua prorokom, yakii provishchae:
iz egyp-
tu poklikav ya sina svogo. spostyerig
todi irod, shcho ti mudryetsi nasmiyalisyia
z n'ogo, ta i rozgnavasyia duzhye, i poslav
povbivati v viflyeemi i po vsii tii okolitsi
vsikh dityei vid dvokh rokiv i myenshye,
za chasom, shcho iogo v mudryetsiv vin
buv vipitav. todi spravdilys' tye, shcho
skazav eryemiya prorok, promovlyayuchi:
chuti golos u rami, plach i ridannya ta
golosinnya vyelikye: rakhil' plachye za
dit'mi svoimi, i nye daet'sya rozvazhiti
syebye, bo nyema ikh... koli zh irod umyer,
os' angol navstryechunii z'yavivsyia v egyp-
ti vvi sni iosipovi, ta i promov: ustavai,
viz'mi dityatko ta matir iogo, ta idi v
z'yemlyu izrail'yevu, bo vimyerli ti, khto
shukav buv dushu ditini. i vin ustav,

uzyav dityatko ta matir iogo, i priishov u zymlyu izrailyevu. ta prochuvshi, shcho tsaryue v yudyei arkyelai, zamist' iroda, bat'ka svogo, poboyavsya piti tudi vin. a vvi sni ostyeryezhyeni, vidishov do kraiv galilyeis'kikh. a pribuvshi, osyelyvsya u misti, na im'ya nazaryet, shchob zbulosya prorokami skazanye, shcho vin nazaryanin budy zvanii.

3

timi zh dnyami prikhodit' ivan khristi-tyel', i propovidue v pustini yudyeis'kii, ta i kazhye: pokaityes', bo nablizilos' tsarstvo nyebesnye! bo vin toi, shcho pro n'ogo skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: golos togo, khto klichye: v pustini gotuitye dorogu dlya navstryechua, rivnyaitye styezhki iomu! sam zhye ivan mav odyezhu sobi z vyerblyuzhogo volosu, i poyas ryeminnii na styegnakh svoikh; a pozhiva dlya n'ogo bula sarana ta myed pol'ovii. todi do n'ogo vikhodiv erusalim, i vsya yudyea, i vsya iordans'ka okolitsya, i v richtsi iordani khristilis' vid n'ogo, i viznavali grikki svoi. yak pobachiv zhye vin bagat'okh farisyeyv ta saddukyeiv, shcho prikhodyat' na khrishchyennya, to promoviv do nikh: rodye zmiinii, khto vas nadoumiv utikati vid gnivu maibutn'ogo? otozh, uchinit' gidnii plid pokayannya! i nye dumaitye govori ti v sobi: mi maemo ottsya avraama. kazhu bo ya vam, shcho bog mozhye pidnyesti dityei avraamovi z ts'ogo kaminnya! bo vzhye do korinnya dyeryev i sokira prik-ladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho do-brogo plodu nye rodit', budy zrubanye ta i v ogon' budye vkinyenye. ya khristichu vas vodoyu na pokayannya, alye to, khto idye po myeni, potuzhnishii vid myenye: ya nye-dostoinii ponyesti vzuttya iomu! vin khristi-tye v svyati dukhom i ognym. u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechis-tit' svi tik: psyhenitsyu svoyu vin zbyerye do zasikiv, a polovu popalit' uv ogni nyev-gasimim. todi pribuvae isus iz galilye ponad iordan do ivana, shchob khristitis' vid n'ogo. alye pyeryeshkodzhav vin iomu i govori: ya povinyen khristitis' vid tyebye, i chi tobi iti do myenye? a isus vidpoviv i skazav iomu: dopusti tsye tyeper, bo tak godit'sya nam vipovniti usyu pravdu. todi dopustiv vin iogo. i okhristivshis' isus, zaraz viishov iz vodi. i os' nyebo rozkrilos', i pobachiv ivan dukha bozhogo, shcho spuskavsya, yak golub, i skhodiv na n'ogo. i os' golos pochuv-sya iz nyeba: tsye sin mii ulyublyenii, shcho iogo ya vpodobav!

4

potomu isus buv povyedenyi dukhom u pustyny, shchob diyavol iogo spokushav. i postiv vin sorok dyen' i sorok nochey, a vkintsi zgolodniv. i os' pristupiv do n'ogo spokusnik, i skazav: koli ti sin bozhii, skazhi, shchob kaminnya tsye stalo khlibami! a vin vidpoviv i promoviv: napisano: nye khli-bom samim budy zhti lyudina, alye kozh-nim slovom, shcho pokhodit' iz ust bozhikh. todi zabirae diyavol iogo v svyaty misto, i stavit' iogo na narizhnika khrama, ta i kazhye iomu: koli ti sin bozhii, to kin'sya dodolu, bozh napisano: vin nakazhye pro tyebye svoim angolam, i voni na rukakh ponesut' tyebye, shchob ob kamin' koli nye spitkniv ti svoei nogi. isus vidkazav iomu: shchye napisano: nye spokushui navstryechua boga svogo! znov diyavol by-erye iogo na visochyennuyu goru, i pokazue iomu vsi tsarstva na sviti ta ikhnyuyu slavu, ta i kazhye do n'ogo: tsye vsye tobi dam, yakshcho vpadyesh i myeni ti poklonish-sya! todi kazhye do n'ogo isus: vididi, sa-tano! bozh napisano: navstryechuyevi bo-govi svoemu vklonyaisya, i sluzhi odnomu iomu! todi pozostaviv diyavol iogo. i os' an-goli pristupili, i sluzhili iomu. yak dovadav's isus, shcho ivana uv'yznyeno, pyeryeishov u galilyeyu. i, pokinuvshi vin nazaryeta, priishov i osyelyvsya v kapyernaumi pri-mors'kim, na granitsi krain zavulonovoi i nyeftalimovoi, shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: zavulonova zymlye, i nyeftalimova zym-lye, za iordanom pri mors'kii dorozhi, galilyee pogans'ka! narod, shcho v tyemnoti sidiv, svitlo vyelikye pobachiv, a tim, khto sidiv u kraini smyertyel'noi tini, zasyayalo svitlo. iz togo chasu isus rozpochav propovidu-vati i promovlyati: pokaityesya, bo nablizi-los' tsarstvo nyebesnye! yak prokho-div zhye vin poblizu galilyeis'kogo morya, to pobachiv dvokh brativ: simona, shcho zvyet'sya pyetrom, ta andriya, iogo brata, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i vin kazhye do nikh: idit' za mnoyu, ya zroblyu vas lovtsyami lyudyei! i voni zaraz pokinuli siti, ta i pishli vslid za nim. i, dali pishovshi zvrditi, vin pobachiv dvokh inshikh brativ, zvyedyeyevogo sina yakova ta ivana, iogo brata, iz zvyedyedym, ikhnim bat'kom, shcho lagodili svogo nyevoda v chovni, i pok-likav vin ikh. voni zaraz zalishili chovna ta bat'ka svogo, ta i pishli vslid za nim. i khodiv vin po vsii galilye, po ikhnikh sina-gogakh navchayuchi, ta evangelyiyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorovlyuyuchi vsyaku nyedugu, i vsyaku nyemich mizh lyud'mi. a chutka pro n'ogo pishla po vsii sirii. i vodili do n'ogo nyeduzhikh usikh, khto ty-erpiv na rizni khvorobi ta muki, i bisnu-

vatikh, i snovid, i rozslablyenikh, i vin ikh uzdorovyav. i bagato lyudyei ishlo z nim i z gallyei, i z dyesyatimisty, i z erusalimu, i z yudyei, i z zaiordannya.

5

i, pobachivshi natovp, vin viishov na goru. a yak siv, pidlishli iogo uchni do n'ogo. i, vidkrivshi usta svoi, vin navchati ikh stav, promovlyayuchi: blazhyenni vbogi dukhom, bo ikhnee tsarstvo nyebesnye. blazhyenni zasmucheni, bo voni budut' utishyeni. blazhyenni lagidni, bo zymlyu vspadkuyut' voni. blazhyenni golodni ta spragnyeni pravdi, bo voni nagodovani budut'. blazhyenni milostivi, bo pomiluvani voni budut'. blazhyenni chisti syertsyem, bo voni budut' bachiti boga. blazhyenni mirotvorsi, bo voni sinami bozhimi stanut'. blazhyenni vignani za pravdu, bo ikhne tsarstvo nyebesnye. blazhyenni vi, yak gan'biti ta gnati vas budut', i budut' obudno na vas nagovoryuvati vsyakye slovo likhye radi myenne. raditye ta vyseylit'sya, nagoroda bo vasha vyelika na nyebesakh! bo tak gnali i prorokiv, shcho buli pyeryed vami. vi sil' zymli. koli sil' izvitrie, to chim nasoliti ii? nye pridast'sya vona vzhye ninashcho, khiba shchob nadvir bula visipana ta potoptana lyud'mi. vi svitlo dlya svitu. nye mozhye skhovatisya misto, shcho stoit' na vyerkhovini gori. i nye zapalyuyut' svitil'nika, shchob postaviti iogo pid posudinu, alye na svichnik, i svitit' vono vsm u domi. otak vashye svitlo nyekhai svitit' pyeryed lyud'mi, shchob voni bachili vashi dobri dila, ta proslavlyali ottsya vashogo, shcho na nyebi. nye podumaitye, nibi ya ruinuvati zakon chi prorokiv priishov, ya nye ruinuvati priishov, alye vikonati. popravdi zh kazhu vam: doki nyebo i zymlya nye minyet'sya, ani iota edina, ani zhadyen znachok iz zakonu nye minyet'sya, azh poki nye zbudyet'sya vsye. khto zh porushit' odnu z naimyenshikh tsikh zapovidyei, ta i lyudyei tak navchit', toi budy naimyenshim u tsarstvi nyebesnim; a khto vikonae ta i navchit', toi stanye vyelikim u tsarstvi nyebesnim. kazhu bo ya vam: koli pravyednist' vasha nye budy ryasnisha, yak knizhnikiv ta farisyev, to nye vviiidyyete v tsarstvo nyebesnye! vi chuli, shcho bulo starodavnim nakazanye: nye vbivai, a khto vb'e, pidpadae vin sudovi. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto gnivaet'sya na brata svogo, pidpadae vzhye sudovi. a khto skazhye na brata svogo: raka, pidpadae vyerkhovnomu sudovi, a khto skazhye durnii, pidpadae gyeenni ognynni. tomu, koli prinysesysh ti do zhyertivnika svogo dara, ta tut izgadaesh, shcho brat tvii shchos' mae na tyebye, zalishi ot ut dara svogo pyeryed zhyertivnikom,

i pidi, primiris' pyershye z bratom svoim, i toti povyertaisya, i prinos' svogo dara. zo svoim suprotivnikom shvidko mirisya, doki z nim na dorozhi shchye ti, shchob tyebye suprotivnik suddi nye viddav, a suddya shchob prisluzhnikovi tyebye nye pyeryedav, i shchob tyebye do v'yaznitsi nye vkynuli. popravdi kazhu tobi: nye viidyesh izvidti, poki nye viddasi ti i ostann'ogo shyelyaga! vi chuli, shcho skazano: nye chini pyeryelyubu. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto na zhinku podivit'sya iz pozhadlivisty, toi uzhye vchiniv iz nyeuy pyeryelyub u syertsii svoim. koli pravye oko tvoe spokushae tyebye, iogo vibyeri, i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anizh do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkinyenye. i yak pravitsya tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anizh do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkinyenye. takozh skazano: khto družinu svoyu vidpuskae, nyekhai dast' ii lista rozvodovogo. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto puskae družinu svoyu, krim provini rozpusti, toi dovodit' ii do pyeryelyubu. i khto z vidpushchyenoyu pobyeryet'sya, toi chinit' pyeryelyub. shchye vi chuli, shcho bulo starodavnim nakazanye: nye klyanis' nyepravdivo, alye vikonui klyatvi svoi pyeryed navstryechuom. a ya vam kazhu nye klyastisya zovsim: ani nyebom, bo vono pryestol bozhii; ni zymlyeyu, bo pidnizhok dlya nig iogo tsye; ani erusalimom, bo vin misto tsarya vyelikogo; nye klyanis' golovoyu svoeyu, bo navit' odniei volosinki ti nye mozhyesh uchiniti biloyu chi chornoyu. vashye zh slovo khai budy: tak-tak, ni-ni. a shcho bil'shye nad tsye, to tye vid lukavogo. vi chuli, shcho skazano: oko za oko, i zub za zuba. a ya vam kazhu nye protivitis' zlomu. i koli vdarit' tyebye khto u pravu shchoku tvoyu, pidstav iomu i drugu. a khto khochye tyebye pozivati i zabrati sorochku tvoyu, viddai i plashcha iomu. a khto siluvati tyebye budy vidbuti podorozhne na milyu odnu, idi z nim navit' dvi. khto prosit' u tyebye to dai, a khto khochye pozichiti v tyebye nye vidvyertais' vid n'ogo. vi chuli, shcho skazano: lyubi svogo blizhn'ogo, i nye navid' svogo voroga. a ya vam kazhu: lyubit' vorogiv svoikh, blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, tvorit' dobro tim, khto nyenavidit' vas, i molit'sya za tikh, khto vas pyeryeslidue, shchob vam buti sinami ottsya vashogo, shcho na nyebi, shcho nakazue skhoditi sontsyu svoemu nad zhimi i nad dobrimi, i doshch posilae na pravyednikh i na nyepravvednikh. koli bo vi lyubitye tikh, khto vas lyubit', to yaku nagorodu vi mae tye? khiba nye tye samye i mitniki roblyat'? i koli vi vitayete til'ki brativ svoikh, to shcho zh osoblivogo robitye? chi i pogani nye

chinyat' otak? otozh, bud'tye doskonali, yak doskonalii otjets' vash nyebyesnii!

6

styeryezhit'sya vistavlyati svoyu milostinyu pyeryed lyud'mi, shchob bachili vas; a yak ni, to nye matimyetye nagorodi vid ottsya vashogo, shcho na nyebi. otozh, koli chinish ti milostinyu, nye surmi pyeryed syebye, yak to robylat' oti litsyemiri po sinagogakh ta vulitsyakh, shchob khvalili ikh lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a yak ti chinish milostinyu, khai nye znatimye liva ruka tvoya, shcho robit' pravitsya tvoya, shchob taemna bula tvoya milostinya, a otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, vid-dast' tobi yavno. a yak molityesya, to nye bud'tye, yak ti litsyemiri, shcho lyublyat' stavati i molitsya po sinagogakh ta na pyeryekhryestyakh, shchob ikh bachili lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli molishsya, uvidi do svoei komirchini, zachini svoi dvy-eri, i pomolitsya ottsyevi svoemu, shcho v taini; a otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. a yak molityesya, nye prokazuite zaivogo, yak ti pogani, bo dumayut', nibi voni budut' vislukhani za svoe vyelyemovstvo. otozh, nye vpodoblyaityesya im, bo znae otjets' vash, chogo potryebue-tye, shchye ranishye za vashye prokhannya! vi zh molit'sya otak: otchye nash, shcho esi na nyebyesakh! nyekhai svyatat'sya im'ya tvoe, nyekhai priidye tsarstvo tvoe, nyekhai budye volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zyeimli. khliba nashogo nasushchnogo dai nam s'ogodni. i prosti nam dovgi nashi, yak i mi proshchaemo vinuvattsyam nashim. i nye vvyedi nas u viprobouvannya, alye vizvoli nas vid lukavogo. bo tvoe e tsarstvo, i sila, i slava naviki. amin'. bo yak lyudyam vi prosti-tye progrikhi ikhni, to prosti' i vam vash nyebyesnii otjets'. a koli vi nye budyetye lyudyam proshchati, to i otjets' vash nye prosti' vam progrikhiv vashikh. a yak pos-itye, to nye bud'tye sumni, yak oti lit-syemiri: voni bo zminyayut' oblichchya svoi, shchob bachili lyudi, shcho postyat' voni. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli postish, namasti svoyu golovu, i litsye svoe vmii, shchob ti postu svogo nye viyaviv lyudyam, a ottsyevi svoemu, shcho v taini; i otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. nye skladaitye skarbiv sobi na zyeimli, dye nish-chit' ikh mil' ta irzha, i dye zlodii pidkop-uyut'sya i vikradayut'. skladaitye zh sobi skarbi na nyebi, dye ni mil', ni irzha ikh nye nishchit', i dye zlodii do nikh nye pid-kopuyut'sya ta nye kradut'. bo dye skarb tvii, tam budye i syertsye tvoe! oko to svi-

til'nik dlya tila. tozh yak oko tvoe budye zdorovyte, to i usye tilo tvoe budye svit-lye. a koli b tvoe oko likhye bulo, to i usye tilo tvoe budye tyemnye. otozh, koli svitlo, shcho v tobi, e tyemryava, to yaka zh to vyelika ta tyemryava! nikhto dvom panam sluzhiti nye mozhaye, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budye lyu-biti, abo budye trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhetye bogovi sluzhiti i mamoni. chyeryez tye vam kazhu: nye zhu-rit'sya pro zhittya svoe shcho budyetye isti ta shcho budyetye piti, ni pro tilo svoe, u shcho zodyagnyetyesya. chi zh nye bil'shye vid izhi zhittya, a vid odyagu tilo? po-glyan'tye na ptakhiv nyebyesnikh, shcho nye siyut', nye zhnut', nye zbirayut' u kluni, ta protye vash nyebyesnii otjets' ikh go-due. chi zh vi nye bagato vartnishi za nikh? khto zh iz vas, koli zhurit'sya, zmozhye do-dati do zrostu svogo bodai liktya odnogo? i pro odyag chogo vi klopochyetyes'? po-glyan'tye na pol'ovi lilyei, yak zrostayut' voni, nye pratsyuyut', ani nye pryadut'. a ya vam kazhu, shcho i sam solomon u vsii slavi svoii nye vdyagavsva otak, yak odna z nikh. i koli pol'ovu tu travu, shcho s'ogodni os' e, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, bog otak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyag-nye vin vas, malovirni! otozh, nye zhu-rit'sya, kazhuchi: shcho mi budyemo isti, chi: shcho budyemo piti, abo: u shcho mi zodyagnyemos'? bozh us'ogo togo pogani shukayut'; alye znae otjets' vash nyebyesnii, shcho vs'ogo togo vam potribno. shukaitye zh naipyersh tsarstva bozhogo i pravdi iogo, a vsye tsye vam dodast'sya. otozh, nye zhurit'sya pro zavtrashnii dyen', bo zavtra za syebye samo poklopochyet'sya. kozhnii dyen' mae dosit' svoei turboti!

7

nye sudit', shchob i vas nye sudili; bo yakim sudom suditi budyetye, takim zhye osudyat' i vas, i yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmirayut' vam. i chogo v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? abo yak ti skazhyesh do brata svogo: davai viimu ya zaskalku z oka tvogo, koli on koloda u vlasnomu otsi? litsyemirye, viimi pyershye kolodu iz vlasnogo oka, a potom pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo. nye davaitye svyatozh psam, i nye rozsi-paitye pyeryel svoikh pyeryed svin'mi, shchob voni nye potoptali ikh nogami svoimi, i, obyernuvshis', shchob nye rozshmatuvali i vas... prosti' i budye vam dano, shukaitye i znaidyetye, stukaitye i vidchinyat' vam; bo kozhyen, khto prosti' odyerzhue, khto shukae znakhodit', a khto stukae vidchinyat' iomu. chi zh to syeryed vas e lyudina, shcho

podast' svoemu sinovi kamenya, koli khliba prositimye vin? abo koli ribi prositimye, to podast' iomu gadinu? tozh yak ye, buvshi zli, potrapitye dobri dari svoim dityam davati, skil'ki zh bil'shye ot yet's' vash nyebyesnii podast' dobra tim, khto prositimye v n'ogo! tozh usye, chogo til'ki bazhaetye, shchob chinili vam lyudi, tye samye chinit' im i vi. bo v ts'omu zakon i proroki. uvikhod'tye tislami vorit'mi, bo prostori vorota i shiroka doroga, shcho vyedye do pogibyeli, i nyeyu bagato-khto khodyat'. bo tiski ti vorota, i vuz'ka ta doroga, shcho vyedye do zhittya, i malo takikh, shcho znakhodyat' ii! styeryezhit'sya fal'shivikh prorokiv, shcho prikholdyat' do vas uv odyezhi ovychii, a vsyeryedini khizhi vovki. po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh. bo khiba zh vinograd na tyernini zbirayut', abo figi iz budyakiv? tak oto rodit' dobri plodi kozhnye dyeryevo dobre, a dyeryevo zlye plodi rodit' likhi. nye mozhye rodit' dobre dyeryevo plodu likhogo, ani dyeryevo zlye plodiv dobrikh roditi. usyakye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', zrubaet'sya ta v ogon' ukidat'sya. oto zh bo, po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh! nye kozhyen, khto kazhye do myenye: navstryechui, navstryechui! uviidye v tsarstvo nyebyesnye, alye toi, khto vikonue volyu mogo ottsya, shcho na nyebi. bagato-khto skazhut' myeni togo dnya: navstryechui, navstryechui, khiba mi nye im'yam tvoim prorokuvali, khiba nye im'yam tvoim dyemoniv mi viganyali, abo nye im'yam tvoim chuda vyelikii tvorili? i im ogoleshu ya todi: ya nikoli nye znava... vidiidit' vid myenye, khto chinit' byez-zakonna! otolz, kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv i vikonue ikh, podibnii do cholovika rozumnego, shcho svii dim zbuduvav na kamyeni. i linula zlava, i rozlilisya richki, i burya znyalasya, i na dim ottoi kinulas', ta nye vpav, bo na kamyeni buv vin zasnovanii. a kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv, ta ikh nye vikonue, podibnii do cholovika togo nyeobachnogo, shcho svii dim zbuduvav na pisku. i linula zlava, i rozlilisya richki, i burya znyalasya i na dim ottoi kinulas', i vin upav. i vyelika bula ta ruina iogo! i oto, yak isus zakinchiv tsi slova, to narod divuvavsyia z nauki iogo. bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki ikhni.

8

a koli vin ziishov iz gori, uslid za nim ishov natovp vyelikii. i os' pidiishov prokazhenii, uklonivsyia iomu ta i skazav: koli, navstryechui, khochyesht, ti mozhyesht ochistiti myenye! a isus prostyag ruku, i dotorknuvsya do n'ogo, govoryachi: khochu, bud' chistii! i tiei khvilini ochistivsyia toi

vid svoei prokazi. i govorit' do n'ogo isus: glyadi, nye rozpovidai nikomu. alye idi, pokazhisya svyashchenikovi, ta dar prinyesi, yakogo moysyei zapoviv, im na svi-dotstvo. a koli vin do kapyernaumu vvi-ishov, to do n'ogo nablizivsyia sotnik, ta i blagati zachav iogo, kazhuchi: navstryechui, mii sluga lyezhit' udoma rozslablyenii, i tyazhko strazhdae. vin govorit' iomu: ya priidi u uzdorovlyu iogo. a sotnik iomu vya-poviv: nyedotoinii ya, navstryechui, shchob zaishov ti pid strikhu moyu... ta promov til'ki slovo, i viduzhae mii sluga! bo i ya lyudina pidvaldna, i voyakiv pid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi to idye vin, a tomu: priidi i prikholdit', abo rabovi svoemu: zrobi tye i vin zrobit'. pochuvshi takye, isus zddivuvavsyia, i promoviv do tikh, khto ishov uslid za nim: popravdi kazhu may: navit' syeryed izrailya ya nye znaishov buv takoi vyelikoi viri! kazhu zh vam, shcho bagato-khto priidut' vid skhodu ta zakhodu, i zas-yadut' u tsarstvi nyebyesnim iz avraamom, isakom ta yakovom. sini zh tsarstva povki-dani budut' do tyemryavi zovnishn'oi budyie tam plach i skryegit zুবiv!... i skazav isus sotnikovi: idi, i yak poviriv ti, nyekhai tak tobi i stan yet'sya! i tiei zh godini oduzhav sluga iogo. yak priishov zhye isus do pyetro-vogo domu, to pobachiv tyeshchu iogo, shcho lyezhalav v garyachtsi. i vin dotorknu-vsyia ruki ii, i garyachka pokinula tu... i vstala vona, ta i iomu prislugovuvala! a koli nastav vyechir, privyeli bagat'okh bis-nuvatikh do n'ogo, i vin slovom svoim vig-nav dukhiv, a nyeduzhikh usikh uzdoroviv, shchob spravdilasya, shcho skazav buv isasya prorok, promovlyayuchi: vin uzav nashi nyemochi, i nyedugi ponis. a yak uglyediv isus navkolo syebye bagato narodu, nakazav pyeryeplinuti na toi bik. i pristupiv odin knizhnik ta i do n'ogo skazav: uchityelyu, ya pidu za tobouy, khoch bi kudi ti pishov! promovlyae do n'ogo isus: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebyesni pashki, sin zhye lyuds'kii nye mae dye i golovi prikhilili... a in-shii iz uchniv promoviv do n'ogo: dozvol' myeni, navstryechui, pyershye piti ta bat'ka svogo pokhovati. a isus iomu kazhye: idi za mnoyu, i zostav myertvim khovati myertsiv svoikh! i koli vin do chovna vstupiv, za nim uviishli iogo uchni. i os' burya vye-lika zirvalas' na mori, azh chovyen zachav zalivatsiya khvilyami. a vin spav... i kin-ulis' uchni, i zbudili iogo ta i blagali: ryatui, navstryechui, ginyemo! a vin vidpoviv im: chogo polokhlivi vi, malovirni? todi vs-tav, kazakav buri i moryu, i tisha vyelika nastala... a narod divuvavsyia i kazav: khto zh tse takii, shcho vitri ta morye slukhnyani iomu? i, yak pribuv vin na toi bik, do zymli gadarins'koi, pyeryestrili iogo dva bis-nuvati, shcho viishli z mogil'nikh pyechyer,

duzhye lyuti, tak shcho nikhto nye mig pyeryekhoditi tieyu dorogoyu. i os', voni stali krichati, govoryachi: shcho tobi, sinu bozhii, do nas? priishov ti syudi pyeryedchasno nas muchiti? a opodal' vid nikh passya gurt vye-likii svinyei. i prosilisya dyemoni, kazhuchi: koli vizhyenyesh nas, to poshli nas u toi gurt svinyei. a vin vidpoviv im: idit'. i viishli voni, i pishli v gurt svinyei. i os' kinuvsyia z kruchi do morya vvyes' gurt, i potopivsyia v vodi. pastukhi zh povtikal; a koli pribuli voni v misto, to pro vsye rozpovili, i pro bis-nuvatikh. i os', usye misto viishlo nazustrich isusovi. yak iogo zh uglyedili, to stali bla-gati, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu!..

9

i, sivshi do chovna, vin pyeryeplinuv, i do mista svogo pribuv. i oto, prinyesli do n'ogo rozslablyenogo, shcho na lozhi lyezhav. i, yak pobachiv isus ikhnyu viru, skazav rozslablyenom: bud' bad'ori, sinu! proshchayut'sya tobi grikki tvoi! i os', dyekhto iz knizhnik stali kazati pro syebe: vin bogoznyevazhae. isus zhye dumki ikhni znay i skazav: chogo dumaetye vi lukavye v syertsyakh svoikh? shcho lyegshye, skazati: proshchayut'sya tobi grikki, chi skazati: us-tavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho proshchati grikki na zyemli mae vladu sin lyuds'kii, tozh kazhye vin rozslablyenom: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! toi ustav i pishov u svii dim. a natovp, pobachivshi tsye, nalyakavsyia, i slaviv boga, shcho lyudyam vin dav taku vladu!... a koli isus zvidti prokhodin, pobachiv cholovika, na imyennya matviya, shcho sidiv na mit-nitsi, ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov uslid za nim. i sta-los', yak isus sidiv pri stoli u domi, os' zi-ishlosya bagato mitnikiv i grishnikiv, i voni posidali z nim ta z iogo uchnyami. yak pobachili zh tye faryseyi, to skazali do uch-niv iogo: chomu to vchityel' vash ist' iz mitnikami ta iz grishnikami? a vin tsye pochuv ta i skazav: likarya nye potre-buyut' zdorovi, a slabi! idit' zhye, i nav-chit'sya, shcho to e: milosti khochu, a nye zhyertvi. bo ya nye priishov klikati pravedy-nikh, alye grishnikiv do pokayannya. todi pristupili do n'ogo ivanovi uchni ta i kazhut': chomu postimo mi i farysei, a uchni tvoi nye postyat'? isus zhye promoviv do nikh: khiba mozhut' gosti vyesil'ni sumuvati, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' voni. do odyezhi zh staroi nikhto nye vstavlyae latki z sukna sirovogo, bo zbizhit'sya vono, i dirka stanye shchye girsha. i nye vliyayut' vina molodogo v stari burdyuki, a to burdyuki rozirvut'sya, i vino rozillet'sya, i burdyuki propadut'; a vli-

vayut' vino molodye do novikh burdyukiv, i odnye i druge zbyeryezhyeno budye. koli vin govoriv tsye do nikh, pidiishov os' odin iz starshikh, uklonivsyia iomu ta i govorit': dochka moya khvili tsiei pomyerla. ta pri-idi, pokladi svoyu ruku na nyei, i vona ozhivye. i pidvivsyia isus, i pishov uslid za nim, takozh uchni iogo. i oto odna zhinka, shcho dvanadtsyat' lit khvoroyu na krovo-tyechu bula, pristupila z zadu, i dotorknu-las' do krayu odyezhi iogo. bo vona gov-orila pro syebe: koli khoch dotorknusya odyezhi iogo, to oduzhayu. isus, obyer-nuvshis', pobachiv ii ta i skazav: bud' bad'oroyu, dochko, tvoya vira spasla tye-bye! i oduzhala zhinka z tiei godini. a isus, yak pribuv do navstryechui starshogo, i vzdriv dudariv ta yurbu golosil'nikiv, to skazav: vidiidit', bo nye vmyerlo divcha, alye spit'. i nasmikhalisya z n'ogo. a koli narod viprovadzhyeno, vin uviishov, uzav za ruku ii, i divchina vstala! i vistka pro tsye roziishlasya po vsii tii kraini. koli zh isus zvidti vyertavsyia, ishli za nim dva sliptsi, shcho krichali i kazali: zmiluis' nad nami, sinu davidit', i koli vin dodomu priishov, pristupili do n'ogo sliptsi. a isus do nikh kazhye: chi zh viritye vi, shcho ya mozhu vchiniti otsye? govoryat' do n'ogo voni: tak, navstryechui. todi vin dotorknusya do ikhnikh ochyei i skazav: nyekhai stanyet'sya vam zgidno z vashoyu viroyu! i ochi vidkril-isya im. a isus nakazav im suvoro, govory-achi: glyadit', shchob nikhto nye dovidavs' pro tsye! a voni vidiishli, ta i rozgolosili pro n'ogo po vsii tii kraini. koli zh ti vikhodili, to os' privyeli do n'ogo cholovika nimogo, shcho buv bismuvatii. i yak dyemon buv vi-gnani, nimii zagovoriv. i divuvavsyia narod i kazav: nikoli takye nye trapyalosya syeryed izrailya! faryseyi zh kazali: viganyae vin dye-moniv siloyu knyazya dyemoniv. i obkho-div isus vsi mista ta osyeli, navchayuchi v ikhnikh sinagogakh, ta evangeliyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorovlyuyuchi vsyaku nyedugu ta nyemich usyaku. a yak bachiv lyudyei, zmilosyerdzhuvavsyia vin nad nimi, bo buli voni zmuchyeni ta rozporoshyeni, yak ti vivtsi, shcho nye mayut' pastukha. todi vin kazav svoim uchnyam: zhnivo spravdi vyelikye, ta robitnikiv malo; tozh blagaitye navstryechuarya zhniva, shchob na zhnivo svoe vin robitnikiv vislav.

10

i zaklikav vin dvanadtsyat'okh svoikh uch-niv, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami, shchob ikh viganyali voni, i shchob uzdorovlyali vsilyaku nyedugu ta nyemich vsilyaku. a imyennya apostoliv dvanadtsyat'okh otaki: pyershii simon, shcho pyetrom prozivaet'sya, i andrii, brat

iogo; yakiv, sin zyevedyeiv, ta ivan, brat iogo; pilip i varfolomii, khoma i mitnik matvii; yakiv, sin alfyev, i tadyei; simon kananit, ta yuda iskariots'kii, shcho i vidav iogo. tsikh dvanadtsyat'okh isus vislav, i im nakazav, promovlyayuchi: na put' do pogan nye khodit', i do samaryans'kogo mista nye vkhod'tye, alye idit' radnish do ovyechok zaginulikh domu izrail'yevogo. a khodyachi, propovuidutye ta govorit', shcho nablizilos' tsarstvo nyebyesnye. uzdorovlyaitye nyeduzhikh, voskryeshaitye pomyerlikh, ochishchaitye prokazhyenikh, viganayaitye dyemoniv. vi darmo distali, darmo i davaitye. nye byerit' ani zolota, ani sribla, ani midyakiv do svoikh poyasiv, ani torbi v dorogu, ani dvokh odyezh, ni sandal', ani palitsi. bo vartii robitnik svoei pozhivi. a yak zaidyete v misto yakes' chi v syelo, to rozvidaitye, khto tam dostoinii, i tam pyeryebud'tye, azh poki nye viidyete. a vkhodyachi v dim, vitaitye iogo, promovlyayuchi: mir domu ts'omu! i koli budye dostoinii toi dim, nyekhai zidye na n'ogo vash mir; a yak nyedostoinii vin budyte, to mir vash nyekhai do vas vyernyet'sya. a yak khto vas nye priimye, i vashikh sliv nye poslukhae, to, vikhodyachi z domu chi z mista togo, obrusit' porokh iz nig svoikh. popravdi kazhu vam: lyegshye budyte kraini sodoms'kii i gomors'kii dnya sudnogo, anizh mistu tomu! otsye posilayu ya vas, yak ovyets' mizh vovki. bud'tye zh mudri, yak zmii, i nyevinni, yak golubki. styeryezhit'sya zh lyudyei, bo voni na sudi vidavatimut' vas, ta po sinagogakh svoikh bichuvati vas budut'. i do pravtyeliv ta do tsariv poyedut' vas za myenye, na svichyennya im i poganam. a koli vidavatimut' vas, nye zhurit'sya, yak abo shcho govorigi: tiei godini budyte vam danye, shcho maetye vi gorigiti, bo nye vi promovlyatimyete, alye dukh ottsya vashogo v vas promovlyatimye. i vidast' na smyert' brata brat, a bat'ko ditinu. i diti povstanut' suproti bat'kiv, i ikh povbivayut'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenaviditi. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budyte spasenyi. a koli budut' vas pyeryesliduvati v odnim misti, utikaitye do inshogo. popravdi kazhu vam, nye vstignyete vi obiiti mist izrail'yevikh, yak priidye sin lyuds'kii. uchen' nye bil'shii za vchityelya, a rab ponad pana svogo. dovoli dlya uchnya, koli budyte vin, yak uchityel' iogo, a rab yak navstryechuar iogo. koli vyel'zyevulom nazvali navstryechuarya domu, skil'ki zh bil'shye nazvut' tak domashnikh iogo! alye nye lyakaityesya ikh. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho vono nye vidkriet'sya, ani potaemnogo, shcho nye vityavit'sya. shcho kazhu ya vam potyemki, govorit' tye pri svitli, shcho zh na vukho vi chuetye propovuidutye tye na dakhakh. i nye

lyakaityesya tikh, khto tilo vbivae, a dushi vbiti nye mozhye; alye biityesya bil'shye togo, khto mozhye i dushu, i tilo vam zana-pastiti v gyeenni. chi nye dva gorobtsi prod-yut'sya za grish? a na zyeemlyu iz nikh ni odin nye vpadye byez voli ottsya vashogo. a vam i volossya vsye na golovi porakho-vano. otozh, nye lyakaityes', bo vartnishi vi za bagat'okh gorobtsiv. otzhye, kozhnogo, khto myenye viznae pyeryed lyud'mi, togo pyeryed nyebyesnim ottsyem moim viznayu i ya. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo i ya vidtsurayusya pyeryed nyebyesnim ottsyem moim. nye dumaitye, shcho za priishov, shchob mir na zyeemlyu prinyesti, ya nye mir prinyesti priishov, a myecha. ya zh priishov porizniti cholovika z bat'kom iogo, dochku z ii matir'yu, i nyevistku z syekrukhoiy ii. i: vorogi cholovikovi domashni iogo! khto bil'sh, yak myenye, lyubit' bat'ka chi matir, toi myenye nyedostoinii. i khto bil'sh, yak myenye, lyu-bit' sina chi dochku, toi myenye nyedostoinii. i khto nye viz'mye svogo khryesta, i nye pidye za mnoyu slidom, toi myenye nyedostoinii. khto dushu svoyu zbyerigae, toi pogubit' ii, khto zh za myenye pogu-bit' dushu svoyu, toi znaidye ii. khto vas priimae priimae myenye, khto zh priimae myenye, priimae togo, khto poslav myenye. khto priimae proroka, yak proroka, toi distanye nagorodu prorochu, khto zh priimae pravyednika, yak pravyednika, toi distanye nagorodu pravyednichu. i khto napoit', yak uchnya, kogo z malikh tsikh bodai kukhlyem voditsi kholodnoi, popravdi kazhu vam, toi nye zgubit' nagorodi svoei.

11

i stalos', koli isus pyeryestav navchati dvanadtsyat'okh svoikh uchniv, vin zvuidi pishov, shchob uchiti, i po ikhnikh mis-takh propovuiduvati. prochuvi shi ivan u v'yaznitsi pro dii khristovi, poslav chyeryez uchniv svoikh, shchob iogo zapitati: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? isus zhye promoviv u vidpovid'im: idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi chuetye i bachitye: slipi prozrivayut', i krivi khodyat', stayut' chistimi prokazhyeni, i chuyut' glukhi, i pomyerli vstayut', a vbogim zvischchaet'sya dobra novina... i blazhyennii, khto chyeryez myenye spokusi nye matimye! yak voni zh vidiishli, isus pro ivana pochav govorigi narodovi: na shcho vi khodili v pustynyu divitisya? chi na ochy-eryet, shcho vityer goidae iogo? ta na shcho vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyenogo? adzhyezh ti, khto nosit' m'yake, po palatakh tsars'kikh. po shcho zh vi khodili? mozhye bachiti proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'sh,

yak proroka. bo tsye zh toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichya tvoe posilayu svogo poslantsya, yakii pyeryed tobouy dorogu tvoyu prigotue! popravdi kazhu vam: mizh narodzhyneni vid zhi-nok nye bulo bil'shogo nad ivana khristityelya! ta naimyenshii u tsarstvi nye-byesnim toi bil'shii vid n'ogo! vid dniv zhye ivana khristityelya i dosi tsarstvo nye-byesnye zdobuvaet'sya siloyu, i ti, khto vzhivae zusillya, khapayut' iogo. usi bo proroki i zakon do ivana provishchuvali. koli zh khochyetye znati, to illya vin, shcho mae priiti. khto mae vukha, nyekhai slukhae! do kogo zh tsyei rid pririvnyayu? do khlop'yat vin podibnii, shcho na rinku sidyat' ta vigukuyut' inshim, i kazhut': mi vam grali, a vi nye tantsyuvali, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo pri-ishov buv ivan, shcho nye iv i nye piv, voni zh kazhut': vin dyemona mae. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, voni zh kazhut': cholovik os', lasun i p'yanitsya, vin priy-atyel' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' svoimi dilami. isus todi stav dokor-yati mistam, dye vidbulosya naibil'sh iogo chud, shcho voni nye pokayalis': gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to v tiri i sidoni buli vidbulisya ti chuda, shcho stalisy v vas, to davno b voni kayal-isy v volosyanitsi ta v popyeli. alye kazhu vam: lyegshye budye dnya sudnogo tiru i sidonu, nizh vam! a ti, kapyernaumye, shcho do nyeba pidnissya, azh do adu ti zi-idyesh. bo koli b u sodomi buli vidbu-lisya ti chuda, shcho v tobi voni stalis', to lishivsy b vin buv po s'ogodnishni dyen'. alye kazhu vam, shcho sodoms'kii zymeli budye lyegshye dnya sudnogo, anizh tobi!... togo chasu, navchayuchi, promoviv isus: proslavlyayu tyebye, otchye, navstryechui nyeba i zymeli, shcho vtaiv ti otsye vid pre-mudrikh i rozumnikh, ta iogo nyemovlyatam vidkriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobii! pyeryedav myeni vsye mii otjets'. i sina nye znae nikhto, krim ottsya, i ottsya nye znae nikhto, okrim sina, ta komu sin zakhochye vidkriti. priidit' do myenye, usi strudzhyeni ta obtyazhyeni, i ya vas za-spokoyu! viz'mit' na syebye yarmo moe, i navchit'sya vid myenye, bo ya tikhii i syert-syem pokirlivii, i znaidyetye spokii dusham svoim. bozh yarmo moe lyubye, a tyagar mii lyegkii!

12

togo chasu isus pyeryekhodiv lanami v sub-otu. a uchni iogo zgolodnili buli, i stali zrivati kolossya ta isti. pobachili zh tsye farisyei, ta i kazhut' iomu: on uchni tvoi roblyat' tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu... avin vidpoviv im: chi zh vi

nye chitali, shcho зробив був давид, коли сам зголоднів і ти, хто був із ним? як він увиішов до божого дому, і спознив хліби показні, якіх істи нє можна було ні іому, ані тим, хто був із ним, а тіл'кі самим свйашчєнікам? або ві нє чі-тали в законі шcho в суботу свйашчєніки порушуват' суботу у храмі, і нєвинні вони? а а вам казху, шcho тут біл'шій, як кхрам! коли б знали ви, шcho то є: милости кхоchu, а нє зхєртви, то ві нє суділі б нєвинних... бо син людс'кїї навстрєчу і суботі! і, віішовші звідті, прїбув він до ікhn'oi синagogи. і ото, був там чоловий, шcho мав сукху руку. і, шchoб обвинити і-уса, запитали іogo: чи вздоровляти годіт'ся в суботу? а він ім сказав: чи знайдєт'ся мїзх вami людина, яка, одну мавші вїт-сьу, нє пїдєє по нєї, і нє врятує її, як вона впадєє в яму в суботу? а скїл'кі жh людїна вартїша за туу овчєчку! тому можна чїніти добро і у суботу! і казхєє тодї чоловиковї: простягни своу руку! тої простяг, і стала здорова вона, як і друга... фарїсєї жh пїшли, і зїбрали на раду на n'ogo, як бї іogo погубити?... а іsus, розїзнавшї, пїшов соби звідті. і багато пїшло вслїд за ним, і він іkh уздоровїв усїх. а він наkazав їм суворо іogo нє вїявляти, шchoб справдїлос' тє, шcho сказав був їsaya пророк, промовляючи: ото мїї отрок, шcho я вїбрав іogo, мїї улюблєнії, шcho іogo polyubila душа моя! вkladу свogo дукха в n'ogo, і він суд проголосїт' поганам. він нє будєє зmagatїsya, ані крїчатї, і на вулїсyakh чутї нє будєє нїкhto іogo golosu. він ochєryetini nadlom-lyenoї нєє dolomit', і gnota dogasayuchogo нєє pogasit', покї нєє допровадїт' прїсуду до pyeryemogi... і погани надїятїс' будут' на їmyennya іogo! тодї прївєлї до n'ogo нї-mogo slїpsya, шcho був бїснуватїї, і він уздоровїв іogo, так шcho нїмїї став говорити та бачити. і дївуvalїs' усї людї і казали: чи жh нєє син tsye davidiv? фарїсєї жh, поchu-vshї, skazali: він dyemoniv нєє vıganyae їn-akshye, тіл'кі як vıel'zıyevulom, knyazyem dyemoniv. а він знав dumki іkhni, і promo-viv до nїkh: коzhнєє tsarstvo, podilyenєє suproti syebє, запустїє. і коzhнєє misto чїї дїм, podilyeni suproti syebє, нєє vtri-mayut'sya. і коли satana satanu vıganyae, то dilit'sya suproti syebє; як жhєє vtri-maet'sya tsarstvo іogo? і коли vıel'zıyevulom vıganyayu ya dyemoniv, то кїм vıganyayut' sїni vashї? тому voni stanut' vam suddyamї. а коли жh дукхом bozhїm vıgonyu ya dye-moniv, то настало dlya vas tsarstvo bozhєє. або як то кhto можєє vdyertїsya в дїм дужго, та поgrabуватї добро іogo, yaksh-cho pyershєє нєє zv'yazhєє дужго? і азh тодї він навстрєчу іogo поgrabуєє. кhto нєє зо mnoyu, тої suproti myenєє; і кhto

nye zbrae zo mnoyu, toi rozkidae. tomu to kazhu vam: usyakii grikh, navit' bogoznyevaga, prostit'sya lyudyam, alye bogoznyevaga na dukha nye prostit'sya! i yak skazhye khto slovo na lyuds'kogo sina, to iomu prostit'sya tye; a koli skazhye proti dukha svyatogo, nye prostit'sya togo iomu ani v tsim vitsi, ani v maibutnim! abo virostit' dyeryevo dobre, to i plid iogo dobrii, abo virostit' dyeryevo zlye, to i plid iogo zlii. piznaet'sya bo dyeryevo z plodu! rodye zmiinii! yak vi mozhyetye moviti dobre, buvshi zli? bo chim syertsye napovnyenye, tye govoryat' usta. dobra lyudina z dobrogo skarbu dobre vynosit', a lukava lyudina zo skarbu likhogo vynosit' likhye. kazhu zh vam, shcho za kozhnye slovo pustye, yakye skazhut' lyudi, dadut' voni vidpovid' sudnogo dnya! bo zo sliv svoikh budyesh vipravdani, i zo sliv svoikh budyesh zasudzhenyi. todi dyekhto iz knizhnikiv ta fariseiv ozvalis' do n'ogo i skazali: uchityelyu, khochyemo pobachiti oznaku vid tyebye. a isus vidpoviv im: rid lukavii i pyeryelyubnii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ioni. yak iona pyeryebuv u syeryedini kitovii tri dni i tri nochi, tak pyeryebudye tri dni ta tri nochi i sin lyuds'kii u syertsy zymeli. ninyevityani stanut' na sud iz tsim rodod, i osudyat' iogo, voni bo pokayalysya chyeryez ioninu propovid'. a tut oto bil'shii, nizm iona! tsaritsya z pivdnya na sud stanye z rodod otsim, i zasudit' iogo, bo vona z kintsya svitu priishla solomonovu mudrist' poslukhati. a tut oto bil'shii, anizm solomon! a koli dukh nyechistii vikhodit' iz lyudini, to blukae mistysami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, ta nye znakhodit'. todi vin govorit': vyernusya do domu svogo, zvidki viishov. a yak vyernyet'sya vin, to khatu znakhodit' porozhnyu, zamyetyenu i pribranu. todi vin idye, ta i privodit' simokh dukhiv inshikh, lyutishikh za syebye, i vkhodyat' voni ta i zhivut' tut. i budye ostanne lyudini tii girshye za pyershye... tak budye i lukavomu rodovi ts'omu! koli vin ishchye promovlyav do narodu, azh os' mati i brati iogo ostonon' stali, bazhayuchi z nim govoriti. i skazav khtos' iomu: oto mati tvoya i tvoi brattya stoyat' onde ostonon', i govoriti z tobouy bazhayut'. a vin vidpoviv tomu, khto iomu govoriv, i skazav: khto mati moye? i khto brattya moi? i, pokazavshi rukoyu svoeyu na uchniv svoikh, vin promoviv: oto moye mati ta brattya moi! bo khto volyu mogo ottsya, shcho na nyebi, chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati!

13

togo zh dnya isus viishov iz domu, ta i siv bilya morya. i byezlich narodu zibralas' do n'ogo, tak shcho vin uviishov buv do

chovna ta i siv, a vvyes' natovp stoyav ponad byeryegom. i bagato navchav vin ikh pritchami, kazhuchi: os' viishov siyach, shchob posiyati. i yak siyav vin zyerena, upali odni krai dorogi, i ptashki nalyetili, ta ikh povidz'obuvali. drugi zh upali na grunt kam'yanistii, dye nye mali bagato zymeli, i nyegaino poskhodili, bo zymelya nyegliboka bula; a yak sontsye ziishlo, to ziv'yali, i korinnya nye mavshi, posokhli. a inshi popadali v tyeryen, i vignavsy tyeryen, i ikh poglushiv. inshi zh upali na dobruyu zymelyu i zrodili: odnye v sto raz, drugye v shistdyesyat, a tye vtridsyatyero. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i uchni iogo pristupili i skazali do n'ogo: chomu pritchami ti promovlyaesht do nikh? a vin vidpoviv i promoviv: tomu, shcho vam dano piznati taemnitsi tsarstva nyebyesnogo, im zhye nye dano. bo khto mae, to mast'sya iomu ta dodast'sya, khto zh nye mae, zabyryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. ya tomu govoryu do nikh pritchami, shcho voni, divlyachysya, nye bachat', i slukhayuchi, nye chuyut', i nye rozumiyut'. i nad nimi zbuvaet'sya prorotstvo isai, yakye promovlyae: pochue tye slukhom, i nye zrozumietye, divitisya budyetye okom, i nye pobachitye... zatovstilo bo syertsye lyudiei tsikh, tyazhko chuyut' vukhami voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob koli nye pobachiti ochima i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! ochi zh vashi blazhyenni, shcho bachat', i vukha vashi, shcho chuyut'. bo popravdi kazhu vam, shcho bagato prorokiv i prayedydnikh bazhali pobachiti, shcho bachitye vi, ta nye bachili, i pochuti, shcho chuetye vi, i nye chuli. poslukahitye zh pritchu pro siyacha. do kozhnogo, khto slukhae slovo pro tsarstvo, alye nye rozumie, prikhodit' lukavii, i kradye posiyanye v syertsy iogo; tsye tye, shcho posiyanye ponad dorogoyu. a posiyanye na kam'yanistomu grunti, tsye toi, khto slukhae slovo, i z radisty zaraz priimae iogo; alye koryenya v n'omu nyema, tomu vin nyepostini; koli zh utisk abo pyeryesliduvannya nastayut' za slovo, to vin zaraz spokushuet'sya. a mizm tyeryen posiyanye, tsye toi, khto slukhae slovo, alye klopoti viku ts'ogo ta omana bagatstva zaglushuyut' slovo, i vono zостаet'sya byez plodu. a posiyanye v dobrii zymeli, tsye toi, khto slukhae slovo i iogo rozumie, i plid vin prinosit', i dae odin u sto raz, drugii u shistdyesyat, a toi utridsyatyero. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnyie do cholovika, shcho posiyav buv dobre nasinye na poli svoim. a koli lyudi spali, pishov vorog iogo, i kukolyu mizm psyenitsyu nasiyav, ta i pishov. a yak viroslo zbizhzhya

ta kinulo kolos, todi pokazavsya i kukil'. i priishli navstryechuarevi rabi, ta i kazhut' iomu: panye, chi zh nye dobroye nasinnya ti siyav na poli svoim? zvidki zh uzyavsya kukil'? a vin im vidkazav: cholovik suprotivnikoiv otsye. a rabi vidkazali iomu: otozh, chi nye khochyesh, shchob pishli mi i iogo povipolyuvali? alye vin vidkazav: ni, shchob, vipolyuyuchi toi kukil', vi nye virvali razom iz nim i pshenyitsyu. zalishit', khai razom oboe rostut' azh do zhniv; a v zhniva nakazhu ya zhyentsyam: zbyerit' pyershye kukil' i iogo pov'yazhit' u snopki, shchob ikh popaliti; pshenyitsyu zh sprovad'tye do kluni moei. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnye do zverna girchichnogo, shcho vzyav cholovik i posiyav na poli svoim. vono naidribnishye z uvs'ogo nasinnya, alye, koli vi-rostye, bil'shye vono za zillya, i stae dyereyevom, tak shcho ptastvo nyebyesnye zlitayet'sya, i kublit'sya v vittiyakh iogo. inshu pritchu vin im rozpoviv: tsarstvo nyebyesnye podibnye do rozchini, shcho ii byerey zhinka, i kladye na tri miri muki, azh poki vsye vkisnye. tsye vsye v pritchakh isus govoriv do lyudyei, i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok, promovlayuchi: vidkriyu u pritchakh usta svoi, rozpovim taemnitsi vid pochinu svitu! todi vidpus-tiv vin narod i dodomu priishov. i pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: poyasni nam pritchu pro kukil' pol'ovii. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: khto dobre nasinnya posiyav buv, tsye sin lyuds'kii, a polye tsye svit, dobre zh nasinnya tsye sini tsarstva, a kukil' sini lukavogo; a vorog, shcho vsiyav iogo tsye diyavol, zhniva kinyets' viku, a zhyentsi angoli. i yak zbirayut' kukil', i yak palyat' v ogni, tak budye i naprikintsi viku ts'ogo. poshlye lyuds'kii sin svoikh angoliv, i voni pozbirayut' iz tsarstva iogo vsi spokusi, i tikh, khto chinit' byezzakonnaya, i ikh povkidayut' do pyechi ognynnoi, budye tam plach i skryegit zubiv! todi pravvedniki, nyemov sontsye, zasyayut' u tsarstvi svogo ottsya. khto mae vukha, nyekhai slukhae! tsarstvo nyebyesnye podibnye shchye do zak-hovanogo v poli skarbu, shcho lyudina, znaishovshi, khovae iogo, i z radosti z togo idye, ta i usye, shcho mae, prodae ta kupue tye polye. podibnye shchye tsarstvo nyebyesnye do togo kuptsya, shcho poshukue pyeryel dobrikh, a yak znaidye odnu doro-gotsinnu pyerlinu, to idye, i vsye prodae, shcho mae, i kupue ii. podibnye shchye tsarstvo nyebyesnye do nyeвода, u morye za-kinyenogo, shcho zibrav vin usyachinu. koli vin napovnit'sya, tyagnut' na byeryeg iogo, i, sivshi, vibirayut' do posudu dobre, nye-potrib zhye gyet' vikidayut'. tak budye i naprikintsi viku: angoli povikhodyat', i

viluchat' zlikh z-pomizh pravvednikh, i ikh povkidayut' do pyechi ognynnoi, budye tam plach i skryegit zubiv! chi vi zrozumili tsye vsye? tak! vidkazali iomu. i vin im skazav: tomu kozhyen knizhnik, shcho navchyeni pro tsarstvo nyebyesnye, podobnii do togo navstryechuarya, shcho z skarbntsi svoei v-nosit' novye ta starye. i stalos', yak skinchiv isus pritchi otsi, vin zvidti pishov. i priishov vin do svoei bat'kivshchini, i navchav ikh u ikhnii sinagozi, tak shcho stali voni divu-vatsiya i pitati: zvidki v n'ogo tsya mudrist' ta sili chudodini? chi zh vin nye sin tyeshi? chi zh mati iogo nye marieyu zvyyet'sya, a brati iogo yakiv, i iosip, i simon ta yuda? i chi zh syestri iogo nye vsi z nami? zvidki zh iomu vsye tye? i voni spokushalisya nim. a isus im skazav: proroka nyoma byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoi ta v domi svoim! i vin nye vchiniv tut chud bagat'okh chy-eryez ikhnyu nyeviru.

14

togo chasu prochuv irod chotirivlasnik chutki pro isusa, i skazav svoim slugam: tsye ivan khristityel', vin iz myertvikh voskryes, i tomu chuda tvoryat'sya nim... bo irod skhopiv buv ivana, i zv'yazav iogo, i posadiv u v'yaznitsyu chyeryez irodiyadu, družinu brata svogo pilipa. bo do n'ogo ivan govoriv: nye godit'sya tobi ii mati! i khotiv irod smy-ert' zapodiyati iomu, ta boyavsya narodu, bo togo za proroka vvazhali. a yak buv dyen' narodzhyennya iroda, tantsyuvala posyeryed gostyei dochka irodiyadina, ta i irodovi do-godila. tomu pid prisyagoyu vin obit-syavsya ii dati, chogo til'ki poprosit' vona. a vona, za namovoyu matyeri svoei: dai myeni prokazala otut na polumisku golovu ivana khristityela!... i tsar zasmutivsya, alye chyeryez klyatvu ta tikh, khto sidiv pri stoli z nim, zvyeliv dati. i poslav sty-ati ivana v v'yaznitsi. i prinyesli na po-lumiskovi iogo golovu, ta i dali divchini, a ta vidnyesla ii svoii matyeri... a uchni iogo pribuli, vzyali tilo, i pokhovali iogo, ta pri-ishli i spovistili isusa. yak isus tye pochuv, vin vidpliv zvidti chovnom u mistysye pustin-nye i samotne. i, prochuvshi, narod iz mist pishov pishki za nim. i, yak viishov isus, vin pobachiv bagato narodu, i zmlisosyerdivs' nad nimi, i ikhnikh slabikh uzdoroviv. a koli nastav vyechir, pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: tut mistysye pustinnye, i go-dina vzhye piznya; vidpusti narod, khai po-syelakh roziidut'sya, i kuplyat' pozhivi sobi. a isus im skazav: nyepotribno vidkhoditi im, nagoduitye ikh vi! voni zh kazhut' iomu: nye maemo chim tut, til'ki p'yatiero khliba i dvi ribi. a vin vidkazav: prinyesit' myeni ikh syudi. i, zvyelivshi natovpovi posidati na travi, vin uzyav p'yatiero khliba i dvi

ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, a uchni narodovi. i vsi ili i nasitilis', a z kuskiv pozostalikh nazbirali dvanadtsyatyero povnix koshiv... idtsiv zhye bulo muzha tisyach iz p'yat', krim zhinok i dityei. i zaraz zvyeliv isus uchnyam do chovna sidati, i pyeryeplisti na toi bik ranishye iogo, azh poki narod vin vidpustit'. vidpustivshi zh narod, vin na goru pishov pomolitisya nasamoti; i yak vyechir nastav, buv tam sam. a chovyen vzhye buv na syeryedini morya, i kidali khvili iogo, bo vityer zirvavs' suprotivnii. a o chyetyvertii storozhi nichnii isus pidiishov do nikh, iduchi po moryu. yak pobachili zh uchni, shcho idye vin po moryu, to nastrashilisya ta i kazali: mara! i vid strakhu voni zakrichali... a isus do nikh zaraz ozvavsya i skazav: zaspokoityes', tsye ya, nye lyakaityes'! pyetro zh vidpoviv i skazav: koli, navstryechui, ti tsye, to zvyeli, shchob priishov ya do tyebye po vodi. a vin vidkazav iomu: idi. i, vilizshi z chovna, pyetro stav iti po vodi, i pishov do isusa. alye, bachachi vyeliky buryu, zlyakavsya, i zachav topotati, i krichav: ryatui myenye, navstryechui!... i zaraz isus prostyag ruku i skhopiv iogo, i kazhye do n'ogo: malovirni, chogo usumnivysya? yak do chovna zh voni viishli, burya vshchukhnula. a priyavni v chovni vklonilis' iomu ta skazali: ti spravdi sin bozhii! pyeryeplivshi zh voni, pribuli v zye'mlyu gizenisaryets'ku. a lyudi tiei mist-syevosti, piznavshi iogo, spovistili po vsii tii okolitsi, i do n'ogo prinyesli vsikh khvorikh. i blagali iogo, shchob bodai dotorknutisya krayu odyezhi iogo. a khto dotorkavs', uz-dorovlyenii buv.

15

todi do isusa priishli farisyei ta knizh-niki z erusalimu i skazali: chogo tvoï uchni lamayut' pyeryedannya starshikh? bo nye miyut' voni svoikh ruk, koli khlib spozhivayut'. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: a chogo i vi porushuetye bozhu zapovid' radi pyeryedannya vashogo? bo bog zapoviv: shanui bat'ka ta matir, ta: khto zlorichit' na bat'ka chi matir, khai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ku chi matyeri: tye, chim bi vi skoristatis' vid myenye khotili, to dar bogovi, to mozhye vzhye i nye shanuvati toi bat'ka svogo abo matir svoyu. tak vi radi pyeryedannya vashogo znivychili bozhye slovo. litsyemiri! pro vas dobre isaya prorokuvav buv, govoryachi: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsye zh ikhne dalyeko vid myenye! ta odnak nadaryemye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyuds'kikh zapovidyei... i vin poklikav narod, i promoviv do n'ogo: poslukaitye

ta zrozumiitye! nye tye, shcho vkhodit' do ust, lyudinu skvyernit', alye tye, shcho vikhodit' iz ust, tye lyudinu skvyernit'. todi uchni iogo pristupili i skazali iomu: chi ti znaesh, shcho farisyei, pochuvshi tsye slovo, spokusilisya? a vin vidpoviv i skazav: usyaka roslina, yaku nasadiv nye otyets' mii nyebyesni, budye virvana z koryenyem. zalishit' vi ikh: tsye slipi povodari dlya slipikh. a koli slipi vodit' slipogo, oboe do yami vpadut'... a pyetro vidpoviv i do n'ogo skazav: poyasni nam tsyu pritchu. a vin vidkazav: chi zh i vi rozuminye nye maetye? chi zh vi nye rozumietye, shcho vsye tye, shcho vkhodit' do ust, vstupaе v zhivit, ta i nazovni vikhodit'? shcho zh vikhodit' iz ust, tye pokhodit' iz syertsya, i vono opoganyue lyudinu. bo z syertsya vikhodyat' likhi dumki, dushogubstva, pyeryelyubi, rozpusta, kradizh, nyepravdivi zasvidchyennya, bogoznyevagi. ot-sye tye, shcho lyudinu opoganyue. a isti rukami nyevmitimi, nye opoganyue tsye lyudini! i, viishovshi zvuidi, isus vidiishov u zye'mli tirs'ki i sidons'ki. i os' zhinka odna khananyanka, iz tikh okolits' priishovshi, zagolosila do n'ogo i skazala: zmiluisya nado mnoyu, navstryechui, sinu davidiv, dyemon tyazhko dochku moyu muchit'! a vin ii nye kazav ani slova. todi uchni iogo, pidiishovshi, blagali iogo ta kazali: vidpusti ii, bo krichit' uslid za nami! a vin vidpoviv i skazav: ya poslanii til'ki do ovychok zaginulikh domu izrailyevogo... a vona, pidiishovshi, uklonilas' iomu ta i skazala: navstryechui, dopomozhi myeni! a vin vidpoviv i skazav: nye godit'sya vzyati khlib u dityei, i kinuti shchyenyatam... vona zh vidkazala: tak, navstryechui! alye zh i shchyenyata idyat' ti krishki, shcho spadayut' zo stolu ikhnikh paniv. todi vidpoviv i skazav ii isus: o zhinko, tvoya vira vye-lika, nyekhai budye tobi, yak ti khochyesh! i tiei godini dochka ii viduzhala. i, vidiishovshi zvuidi, isus pribuv do galilyeys'kogo morya, i, ziishovshi na goru, siv tam, i pristupilo do n'ogo bagato narodu, shcho mali z soboyu krivikh, kalik, slipikh, nimikh i in-shikh bagato, i klali ikh do isusovikh nig. i vin uzdorovlyuvav ikh. a narod nye vikhodiv iz diva, bo bachiv, shcho govoryat' nimi, kaliki stayut' zdorovi, krivi khodyat', i bachat' slipi, i slaviv vin boga izrailyevogo! a isus svoikh uchniv poklikav i skazav: zhal' myeni tsikh lyudyei, shcho vzhye tri dni zo mnoyu znakhodyat'sya, alye isti nye mayut' chogo; vidpustiti ikh byez izhi nye khochu, shchob voni nye oslabli v dorozh. a uchni iomu vidkazali: dye nam uzyati stil'ki khliba v pustini, shchob nago duvati stil'ki narodu? a isus zapitav ikh: skil'ki maetye khliba? voni zh vidkazali: syemyero, ta trokhi ribok. i vin izvyyeliv na zye'mli posidati narodovi. i,

vzyavshi sim khlibiv i ribi, viddavshi bogu podyaku, polamav i dav uchnyam svoim, a uchni narodovi. i vsi ili i nasitilisya, a z pozostalikh kuskiv nazbirali sim koshikiv povnikh... idtsiv zhye bulo chotiri tisyachi muzha, okrim zhinok ta dityei. i, vidpustivshi narod, usiv vin do chovna, i pribuv do zyeimli magdalins'koi.

16

i pidiishli farisyei ta saddukyei, i, viprobuvuyuchi, prosili iogo pokazati oznaku im iz nyeba. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: vi zvyechora kazhyetye: budye pogoda, chyervonie bo nyebo. a rankom: s'ogodni nyegoda, chyervonie bo nyebo pokhmurye. rozpiznati nyebyesnye oblichchya vi vmietye, oznak chasu zh nye mozhyetye! rid lukavii i pyeryelyubnii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ionii. i, ikh polishivshi, vin vidiishov. a uchni iogo, pyeryeishovshi na toi bik, zabuli vzyati khliba. isus zhye promoviv do nikh: styeryezhit'sya uvazhlivo farisyeis'koi ta saddukyeis'koi rozchini! voni zh mirkuvali sobi i govorili: mi zh khlibiv nye vzyali. a isus, znavshi tye, zapitav: chogo mizh soboyu mirkuetye vi, malovirni, shcho khlibiv nye vzyali? chi zh vi shchye nye rozumietye i nye pam'yataetye pro p'yat' khlibiv na p'yat' tisyach, i skil'ki koshiv vi zibrali? ani pro sim khlibiv na chotiri tisyachi, i skil'ki koshikiv vi nazbirali? yak vi nye rozumietye, shcho ya nye pro khlib vam skazav? styeryezhit'sya no rozchini farisyeis'koi ta saddukyeis'koi! todi zrozumili voni, shcho vin nye kazav styeryegtisya im rozchini khlibnoi, alye farisyeis'koi ta saddukyeis'koi nauki. priishovshi zh isus do zyeimli kyesarii pillipovoi, pitav svoikh uchniv i kazav: za kogo narod uvazhae myenye, sina lyuds'kogo? voni zh vidpovili: odni za ivana khristityelya, odni za illyu, inshi zh za eryemyu abo za odnogo z prorokiv. vin kazhye do nikh: a vi za kogo myenye maetye? a simon pyetro vidpoviv i skazav: ti khristos, sin boga zhivogo! a isus vidpoviv i do n'ogo promoviv: blazhyennii ti, simonye, sinu ionin, bo nye tilo i krov tobi otsye viyavili, alye mii nyebyesnii otyets'. i kazhu ya tobi, shcho ti skyelya, i na skyeli otsii pobuduyu ya tsyerkvu svoyu, i sili adovi nye pyeryemozhut' ii. i klyuchi tobi dam vid tsarstva nyebyesnogo, i shcho na zyeimli ti zv'yazhyesh, tye zv'yazanye budye na nyebi, a shcho na zyeimli ti rozv'yazhyesh, tye rozv'yazanye budye na nyebi! todi nakazav svoim uchnyam, shchob nikomu nye kazali, shcho vin khristos. iz togo chasu isus stav vikazuvati svoim uchnyam, shcho vin musit' iti do erusalimu, i postrazhdati bagato vid starshikh, i pyer-

vosvyashchyenikov, i knizhnikov, i vbitomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i, nabik vidvivshi iogo, pyetro stav iomu dokoryati i kazati: zmiluisya, navstryechui, takogo tobi khai nye budye! a vin obyernuvsyia i promoviv pyetrovi: vidstupisya vid myenye, satano, ti spokusa myeni, bo dumaesh nye pro bozhye, a pro lyuds'kye! promoviv todi isus uchnyam svoim: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebye, i khai viz'mye svogo khryesta, ta i idye vslid za mnoyu. bo khto khochye spasti svoyu dushu, toi pogubit' ii, khto zh za myenye svoyu dushu pogubit', toi znaidye ii. yaka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vyves' svit, alye dushu svoyu zanapastit'? abo shcho dast' lyudina vzamin za dushu svoyu? bo priidye sin lyuds'kii u slavi svogo ottsya z angolami svoimi, i todi viddast' kozhnomu zgidno z dilami iogo. popravdi kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye pobachat' sina lyuds'kogo, shcho idye v tsarstvi svoim.

17

a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, brata iogo, ta i vyedye ikh osibno na goru visoku. i vin pyeryed nimi pyeryeobrazivsyia: oblichchya iogo, yak tye sontsyie, zasyalo, a odyezha iogo stala bila, yak svtlo. i os' z'yavilis' do nikh moisyei ta illya, i rozmovlyali iz nim. i ozvavsya pyetro ta i skazav do isusa: navstryechui, dobre buti nam tut! koli khochyesh, postavlyu otut tri shatri: dlya tyebye odnye, i odnye dlya moisyeya, i odnye dlya illi. yak vin shchye govoriv, os' khmara yasna zaslonila ikh, i os' golos iz khmari pochuv's', shcho kazav: tsye sin mii ulubyenii, shcho iogo ya vpodobav. iogo slukhaityesya! a pochuvshi, popadali uchni dolilits', i polyakalisya sil'no... a isus pidiishov, dotorknuvsya do nikh i promoviv: ustavaitye i nye bi-ityes'! zvivshi zh ochi svoi, nikogo voni nye pobachili, okrim samogo isusa. a koli z gori skhodili, zapoviv im isus i skazav: nye kazhit' nikomu pro tsyee vidinnya, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i zapitali iogo uchni, govoryachi: shcho tsye knizhniki kazhut', nibi tryeba illi pyersh priti? a vin vidpoviv i skazav: illya, pravda, priidye, i vsye prigotue. alye kazhu vam, shcho illya vzhye priishov buv, ta iogo nye piznali, alye z nim zrobili, shcho til'ki khotili... tak i sin lyuds'kii mae strazhdati vid nikh. uchni todi zrozumili, shcho vin im govoriv pro ivana khristityelya. i yak voni do narodu priishli, to do n'ogo odin cholovik pristupiv, i navkolishki vpav pyeryed nim, i skazav: navstryechui, zmiluis' nad sinom moim, shcho bisnuet'sya u novomisyachchi, i

muchit'sya tyazhko, bo pochastu padae vin uv ogon', i pochastu v vodu. ya iogo buv priviv do uchniv tvoikh, ta voni nye mogli vzdoroviti iogo. a isus vidpoviv i skazav: o rodye nyevirni i rozbyeshchenii, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? privyedit' do myenye syudi iogo! potomu isus pogroziv iomu, i dyemon viishov iz n'ogo. i viduzhav khlopyets' tiei godini! todi pidiishli uchni nasamoti do isusa i skazali: chomu mi nye mogli iogo vognati? a vin im vidpoviv: chyeryez vashye nyevirstvo. bo popravdi kazhu vam: koli budyetye vi mati viru, khoch yak zverno girchichnye, i gori otsii skazhyetye: pyeryeidi zvidsi tudi, to i pyeryeidye vona, i nichogo nye matimyetye nyemozhlivogo! tsyei zhye rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki molitvoyu i postom. koli probuvali voni v galilyei, to skazav im isus: lyuds'kii sin budy vidanii lyudyam do ruk, i voni iogo vb'yut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tyazhko voni zazhurilis'... yak priishli zh voni v kapyernaum, do pyetra pidiishli zbirachi didrakhm na khram, ta i skazali: chi nye zaplatit' vash uchityel' didrakhmi? vin vidkazue: tak. i yak vin uviishov do domu, to isus popyeryediv iogo ta skazav: yak ti dumaesh, simonye: tsari zymni z kogo byerut' mito abo podatki: vid siniv svoikh, chi chuzhikh? a yak toi vidkazav: vid chuzhikh, to promoviv do n'ogo isus: tozh vil'ni sini! ta shchob ikh nye spokusiti, pidi nad morye, ta vudku zakin', i yaku pyershu ribu izlovish, viz'mi, i rota vidkrii ii, i znaidyesh statira; viz'mi ti iogo, i viddai im za myenye i za syebye...

18

pidiishli do isusa todi iogo uchni, pitayuchi: khto naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim? vin zhye ditinu poklikav, i postaviv ii syeryed nikh, ta i skazav: popravdi kazhu vam: koli nye navyernyetyes', i nye stanyetye, yak ti diti, nye vviidyetye v tsarstvo nyebyesnye! otzhye, khto vpokorit'sya, yak ditina otsya, toi naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim. i khto priimye taku ditinu odnu v moe imyennya, toi priimae myenye. khto zh spokusit' odnye z tsikh malikh, shcho viruyut' v myenye, to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti, i iogo potopiti v mors'kii glibini... vid spokus gorye svitovi, bo musyat' spokusi priiti; nadto gorye lyudini, shcho vid nyei prikhodit' spokusa! koli til'ki ruka tvoya, chi noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: krashchye tobi vviiti v zhittya odnorukim abo odnonogim, nizh z oboma rukami chi z oboma nogami buti vkinyenomu v ogon' vichnii. i koli tvoe oko tyebye spokushae iogo vibyeri i kin' vid syebye: krashchye tobi odnookim

vviiti v zhittya, nizh z oboma ochima buti vkinyenomu do gyeenni ognyennoi. styeryezhit'sya, shchob vi nye pogorduvali ani odnim iz malikh tsikh; kazhu bo ya vam, shcho ikhni angoli povsyakchasno bachat' u nyebi oblichchya mogi ottsya, shcho na nyebi. sin bo lyuds'kii prishov, shchob spasti zaginulye. yak vam zdaet'sya: koli mae yakii cholovik sto ovyets', a odna z nikh zabyudit', to chi vin nye pokinye dyev'yat-dyesyat'okh i dyev'yat'okh u gorakh, i nye pidye shukati zabludloi? i koli poshchastit' vidshukati ii, popravdi kazhu vam, shcho radie za nyei vin bil'shye, anizh za dyev'yat-dyesyat'okh i dyev'yat'okh nyezabludlikh. tak voli nyema ottsya vashogo, shcho na nyebi, shchob zaginuv odin iz tsikh malikh. a koli progrishit'sya tvii brat proti tyebye, idi i iomu vikazhi pomizh toboyu ta nim samim; yak tyebye vin poslukhae, ti pridbav svogo brata. a koli nye poslukhae vin, to viz'mi z soboyu shchye odnogo chi dvokh, shchob sprava vsilyaka styerdilas' ustami dvokh chi tr'okh svidkiv. a koli nye poslukhae ikh, skazhi tsyerkvi; koli zh nye poslukhae i tsyerkvi, khai budyet tobi, yak poganin i mitnik! popravdi kazhu vam: shcho til'ki zv'yazhyetye na zymli, zv'yazanye budyet na nyebi, i shcho til'ki rozv'yazhyetye na zymli, rozv'yazanye budyet na nyebi. shchye popravdi kazhu vam, shcho koli b dvoe z vas na zymli pogodilis' pro vsyaku rich, to koli voni budut' prositi za nyei, stanyet'sya im vidi mogi ottsya, shcho na nyebi! bo dye dvoe chi troe v im'ya moe zibrani, tam ya syeryed nikh. pyetro pristupiv todi ta zapitavsva iogo: navstryechui, skil'ki raziv brat mii mozhye zgrishiti proti myenye, a ya mayu proshchati iomu? chi do syemi raz? isus promovlyae do n'ogo: nye kazhu tobi do syemi raz, alye azh do syemidyesyati raz po syemi! tim to tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu tsaryevi, shcho zakhotiv obrakhunok zrobiti z svoimi rabami. koli zh vin pochav obrakhovuvati, to iomu privylei odnogo, shcho vinyen buv dyesyat' tisyach talantiv. a shcho vin nye mav iz chogo viddati, nakazav pan prodati iogo, i iogo družinu ta diti, i vsye, shcho vin mav, i zaplatiti. todi rab toi upav do nig, i vklonyavsva iomu ta blagav: potyerpi myeni, ya viddam tobi vsye! i zmilosyerdivsva pan nad rabom tim, i zvil'niv iogo, i prostv iomu borg. a yak viishov toi rab, to spitkav vin odnogo z svoikh spivtovarishiv, shcho buv vinyen iomu sto dinariiv. i, skhopivshi iogo, vin dushiv ta kazav: viddai, shcho ti vinyen! a tovarish iogo vprav u nogi iomu, i blagav iogo, kazhuchi: potyerpi myeni, i ya viddam tobi! ta toi nye skhotiv, a pishov i vsadiv do v'yaznitsi iogo, azh poki vin borgu nye vyernye. yak pobachili zh tovarishi iogo tye, shcho stalosya, to zasmutilisya duzhye, i pri-

ishli i rozpovili svoemu panovi vsye, shcho bulo. todi pan iogo klichye iogo, ta i govorit' do n'ogo: rabye lukavii, ya prostiv buv tobi vvyes' toi borg, bo prosiv ti myenye. chi i tobi nye nalyezhalo zmiluvatis' nad svoim spivtovarishyem, yak i ya nad toboyu buv zmiluvavsya? i prognivavsya pan iogo, i katam iogo vidav, azh poki iomu nye vid-dast' vs'ogo borgan. tak samo i otjets' mii nyebyesnii uchinit' iz vami, koli kozhyen iz vas nye prostit' svoemu bratovi z syertsya svogo ikhnikh proghrihiv.

19

i stalos', yak isus zakinchiv tsi slova, to vin virushiv iz galilyei, i pribuv do kraini yudyeis'koi, na toi bik iordanu. a za nim ishla byezlich narodu, i vin uzdoroviv ikh tut. i pidiishli farisyei do n'ogo, i viprovovuyuchi, zapitali iogo: chi dozvoljeno druzhinu svoyu vidpuskati z prichini vsyakoi? a vin vidpoviv i skazav: chi vi nye chitali, shcho toi, khto stvoriv spokonviku lyudyei, stvoriv ikh cholovikom i zhinkoyu? i skazav: pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do druzhini svoei, i stanut' oboe voni odnim tilom, tomu to nyemae vzhye dvokh, alye odnye tilo. tozh, shcho bog sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! voni kazhut' iomu: a chomu zh moysyei zapoviv dati lista rozvodovogo, ta i vidpuskati? vin govorit' do nikh: to za vashye zhorstokosyerdyia dozvoliv moysyei vidpuskati druzhin vashikh, spochatku zh tak nye bulo. a ya vam kazhu: khto druzhinu vidpushtit' svoyu nye z prichini pyeryelyubu, i odruzhit'sya z inshoyu, toi chinit' pyeryelyub. i khto odruzhit'sya z rozvyedyenoyu, toi chinit' pyeryelyub. uchni govoryat' iomu: koli sprava taka cholovika iz druzhinoyu, to nye dobre odruzhuvatis'. a vin im vidkazav: tsye slovo vmishchayut' nye vsi, alye ti, komu dano. bo buvayut' skoptsi, shcho z utrobi shchye matyern'oi narodilysya tak; e i skoptsi, shcho ikh lyudi oskopili, i e skoptsi, shcho sami oskopili syebye radi tsarstva nyebyesnogo. khto mozhye vmistiti, nyekhai vmistit'. todi privyeli iomu ditok, shchob poklav na nikh ruki, i za nikh pomolivsya, uchni zh im dokoryali. isus zhye skazav: pushtit' ditok, i nye boronit' im prikhoditi do myenye, bo tsarstvo nyebyesnye nalyezhit' takim. i vin ruki na nikh poklav, ta i pishov zvidtilya. i pidiishov os' odin, i do n'ogo skazav: uchityelyu dobrii, shcho mayu zrobiti ya dobrogo, shchob mati zhittya vichnye? vin zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, krim boga samogo. koli zh khochyesh vviiti do zhittya, to vikonai zapovid. toi pitae iogo: yaki samye? a isus vidkazav: nye vbivai, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye svid-

kui nyepravdivo. shanui bat'ka ta matir, i: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye. govorit' do n'ogo yunak: tsye ya vikonav vsye. chogo shchye brakue myeni? isus kazhye iomu: koli khochyesh buti doskon-alim, pidi, prodai dobra svoi ta i ubogim rozdai, i matimyesh skarb ti na nyebi. potomu prikhod' ta i idi vslid za mnoyu. pochuvshi zh yunak takye slovo, vidiishov, zazhurivshi, bo vyeliki maetki vin mav. isus zhye skazav svoim uchnyam: popravdi kazhu vam, shcho bagatomu trudno vviiti v tsarstvo nyebyesnye. ishchye vam kazhu: vyerblyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhye tsarstvo vviiti! yak uchni zh iogo tsye zachuli, zdivuvalysya duzhye i skazali: khto zh todi mozhye spastisya? a isus pozirnuv i skazav im: nyemozhlyvye tsye lyudyam, ta mozhlyvye vsye bogovi. todi vidizvavsya pyetro ta do n'ogo skazav: ot usye mi pok-inuli, ta i pishli za toboyu slidom; shcho zh nam budye za tsye? a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam, shcho koli, pri vidnovlyenni svitu, sin lyuds'kii zasyadye na pryestoli slavi svoei, todi syadyetye i vi, shcho za mnoyu pishli, na dvanadtsyat' pryestoliv, shchob suditi dvanadtsyat' plyemyen izrail'yevikh. i kozhyen, khto za imyennya moe kinye dim, chi brativ, chi syestyer, abo bat'ka, chi matir, chi diti, chi zyemli, toi bagatokrotno odyerzhit' i uspadkue vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh ostannimi stanut', a ostanni pyershimi.

20

bo tsarstvo nyebyesnye podobnye odnomu navstryechuaryevi, shcho vdosvita viishov zgoditi robitnikov u svii vinogradnik. zgodivshisya zh vin iz robitnikami po dinariyu za dyen', poslav ikh do svogo vinogradnika. a viishovshi kolo godini dyes' tryet'oi, pobachiv vin inshikh, shcho stoyali byez pratsi na rinku, ta i kazhye do nikh: idit' i vi do mogo vinogradnika, i shcho budye nalyezhati, dam vam. voni zh vidiishli. i viishov vin znov o godini dyes' shostii i dyev'yatii, i tye samye zroбив. a viishovshi kolo godini odinadtsyatoi, znaishov inshikh, shcho stoyali byez pratsi, ta i kazhye do nikh: chogo tut stoitye tsilii dyen' byezrobitni? voni kazhut' do n'ogo: bo nikhto nye nainyav nas. vidkazue im: idit' i vi v vinogradnik. koli zh vyechir nastav, to govorit' todi do svogo upravityelya pan vinogradnika: poklich robitnikov, i dai im zaplatu, pochavshi z ostannikh do pyershikh. i priishli ti, shcho z godini odinadtsyatoi, i vzyali po dinariyu. koli zh priishli pyershii, to dumali, shcho voni viz'mut' bil'shye. ta i voni po dinaru vzyali. a vzyavshi, voni pochali narikati na navstryechuarya, kazhuchi: tsi ostanni

godinu odnu pratsyuvali, a ti pririvnyav ikh do nas, shcho vityerpili tyagar dnya ta spyekotu... a vin vidpoviv i skazav do odnogo iz nikh: nye krivdzu ya, družhye, tyebye, khiba nye za dinariya zgodivsya zo mnoyu? viz'mi ti svoe ta i idi. alye ya khochu dati i ts'omu os' ostann'omu, yak i tobi. chi zh nye vil'no myeni zo svoim, shcho ya khochu, zrobiti? khiba oko tvoe zadrye vid togo, shcho ya dobrii? otak budut' ostanni pyershimi, a pyershii остан- nimi! pobazhavshi zh piti do erusalimu, isus vzyav osibno dvanadtsyat'okh, i na dorozi im spovistiv: otsye v erusalim ni idyemo, i pyervosvyashchenikam i knizhnikam vi- danii budye sin lyuds'kii, i zasudyat' na smy- ert' iogo... i posganam iogo voni vidadut' na narugu ta na katuvannya, i na rozp'yattya, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! todi pristupila do n'ogo mati siniv zveyedyee- vikh, i vklonilas', i prosila vid n'ogo cho- gos'. a vin ii skazav: chogo khochyesh? vona kazhye iomu: skazhi, shchob obidva sini moi tsi sili v tsarstvi tvoim pravoruch odin, i livoruch vid tyebye odin. a isus vid- poviv i skazav: nye znaetye, chogo prosi- tye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii pitimu abo khristitisa khryshchenny- nam, shcho ya nim khryshchusya? voni kazhut' iomu: mozhymo. vin govorit' do nikh: vi pitimyete moyu chashu i budyete khristitisa khryshchennyam, shcho ya nim khryshchusya. a siditi pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu vid mogo ottsya tye vgotovano. yak pochuli tsye dyesyatyero, stali gnivatisya na obokh tikh brativ. a isus ikh poklikav i promoviv: vi znaetye, shcho knyazi narodiv panuyut' nad nimi, a vyel'mozhi ikh tismut'. nye tak budye mizh vami, alye khto vyelikim iz vas khochye buti, khai budye slugoyu vin vam. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budye vin vam za raba. tak samo i sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, a shchob posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh! yak voni zh z erikhonu vikhodili, za nim ishov na- tovp vyelikii. i os' dvoe slipikh, shcho sidili pri dorozi, pochuvshi, shcho pyeryekhodit' isus, stali krichati, blagayuchi: zmluis' nad nami, navstryechui, sinu davidiv! narod zhye svarivsya na nikh, shchob movchali, voni zh ishchye bil'shye krichali, blagayuchi: zmluis' nad nami, navstryechui, sinu da- vidiv! isus zhye spinivsya, poklikav ikh ta i skazav: shcho khochyete, shchob ya vam zrobov? voni iomu kazhut': navstryechui, nyekhai nam rozkriyut'sya ochi! i zmlousy- divs' isus, dotorknuvsya do ikhnikh ochyei, i zaraz prozrili im ochi, i voni podalisya za nim.

a koli voni nablizilis' do erusalimu, i pri- ishli do vitfagii, do gori do olivnoi, todi isus vislav dvokh uchniv, do nikh, kazhuchi: idit' u syelo, yakye pyeryed vami, i znaidyete zaraz olsitsyu priv'yazanu ta z nyeyu oslya; vidv'yazhit', i myeni pryivedit' ikh. a yak khto vam shcho skazhye, vidkazhit', shcho ikh potryebue navstryechu', i vin zaraz posh- lye ikh. a tsye stalos', shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok, promovlyayuchi: skazhitye sions'kii don'tsi: os' do tyebye idye tsar tvii! vin pokirlivii, i vsiv na osla, na oslya, pid'yaryemnoi sina. a uchni pishli ta i zrobili, yak zvyeliv im isus. voni pryveli do isusa olsitsyu i oslya, i odyezhu pokali na nikh, i vin siv na nikh. i bagato nar- odu styelili odyezhu svoyu po dorozi, in- shi zh rizali vittya z dyeryev i styelili doro- goyu. a narod, shcho ishov pyeryed nim i pozadu, vikrikuvav, kazhuchi: osanna sinu davidovomu! blagoslovyennii, khto idye u navstryechune im'ya! osanna na visoti! a koli uviishov vin do erusalimu, to zdvi- gnulosya tsilye misto, pitayuchi: khto tsye taki? a narod govoriv: tsye prorok, isus iz nazaryetu galilyeis'kogo! potomu isus uvi- ishov u khram bozhii, i vignav usikh pro- davtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevy- ertav groshominam stoli, ta osloni prodavt- syam golubiv. i skazav im: napisano: dim mii budye domom molitvi, a vi robitye z n'ogo pyechyeru rozbiinikiv. i pristupili u khrami do n'ogo slipi ta krivi, i vin ikh uz- doroviv. a pyervosvyashcheniki i knizhniki, bachivshi chuda, shcho vin uchniv, i di- tyei, shcho v khrami vikrikovali: osanna sinu davidovomu, oburilisya, ta i skazali iomu: chi ti chuesh, shcho kazhut' voni? a isus vid- kazav im: tak. chi zh vi nye chitali nikoli: iz ust nyemovlyat, i tikh, shcho ssut', uchniv ti khvalu? i pokinuvshi ikh, vin viishov za misto v vifaniyu, i tam nich pyeryebuv. a vransi, do mista vyertayuchis', vin zgolod- niv. i pobachiv vin pri dorozi odnye figovyie dyeryevo, i do n'ogo priishov, ta nichogo, krim listya samogo, na nim nye znaishov. i do n'ogo vin kazhye: nyekhai plodu iz tyebye nye budye nikoli poviki! i figovyie dyeryevo zaraz usokhlo. a uchni, pobachivshi tsye, divuvalisya ta govorili: yak shvidko vsokhlo tsye figovyie dyeryevo!... isus zhye promoviv u vidpovid' im: popravdi kazhu vam: koli b mali vi viru, i nye mali sumnivu, to vchinili b nye til'ki yak iz figovim dyeryevom, a yakbi i tsi gori vi skazali: porushsya ta kin'sya do morya, to i stanyet'sya tye! i vsye, chogo vi v molitvi popositye z viroyu, to odyerzhi- tye. a koli vin priishov u khram i navchav, poprikhodili pyervosvyashcheniki i starshi narodu do n'ogo i skazali: yakoyu ti vladoyu chinish otsye? i khto tobi vladu tsyu dav?

isus zhye promoviv u vidpovid' im: zapitayu i ya vas odnye slovo. yak pro n'ogo dastye myeni vidpovid', to i ya vam skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. ivanovyе khrishchyennya zvidki bulo: iz nyeba, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i gov-orili: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye vin nam: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, boimosya narodu, bo ivana vvazhayut' usi za pro-roka. i skazali isusovi v vidpovid': mi nye znaemo. vidkazav im i vin: to i ya vam nye skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. a yak vam zdaet'sya? odin cholovik mav dvokh siniv. priishovshi do pyershogo, vin skazav: pidi no, ditino, s'ogodni, pratsyui u vinogradniku! a toi vidpoviv i skazav: go-tovii, panotchye, i nye pishov. i, priishovshi do drugogo, tak samo skazav. a toi vid-poviv i skazav: ya nye khochu. a potim pokayavsy, i pishov. kotrii zhye z dvokh uchiniv volyu bat'kovu? voni kazhut': os-tannii. isus promovlyae do nikh: popravdi kazhu vam, shcho mitniki ta bludodiiki vipy-eryedzhuut' vas u bozhye tsarstvo. bo priishov buv do vas dorogoyu pravvednosti ivan, ta iomu nye povirili vi, a mitniki ta bludodiiki inyal iomu viri. a vi bachili, ta protye nye pokayalisya i opislya, sh-chob povirili iomu. poslukhайте inshoi pritchi. buv navstryechuar odin. nasadiv vinogradnika vin, obgorodiv iogo murom, vi-dovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i viddav iogo vinaryam, ta i pishov. koli zh nadiishov chas plodiv, vin do vinariv poslav rabiv svoikh, shchob priinyati plodi svoi. vinari zh rabiv iogo pokhapali, i odnogo pobili, a drugogo zamordovali, a togo vkamyenuvali. znov poslav vin in-shikh rabiv, bil'sh yak pyershye, ta i im uchinili tye samye. naryeshti poslav do nikh sina svogo i skazav: posoromlyat'sya sina mogo. alye vinari, yak pobachili sina, mirku-vati sobi stali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduiamo i, zabyeryemo iogo spad-schину! i, skhopivshi iogo, voni vivyeli za vinogradnik iogo, ta i ubili. otozh, yak pribudye toi pan vinogradnika, shcho zro-bit' vint tim vinaryam? voni kazhut' iomu: zlochintsiv pogubit' zhorstoko, vinogradnika zh viddast' inshim vinaryam, shcho budut' plodi viddavati iomu svoechnasno. isus pro-movlyae do nikh: chi vi nye chitali nikoli v pisani: kamin', shcho iogo budivnich vid-kinuli, toi narizhnim stav kamyenyem; vid navstryechua stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh! tomu kazhu vam, shcho vid vas tsarstvo bozhye vidiimyet'sya, i dast'sya narodovi, shcho plodi iogo budye prinositi. i khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye to rozchavit' iogo. a yak pyervosyashchyeniki ta farysey pochuli tsi pritchi iogo, to voni zrozumili, shcho pro

nikh vin govorit'. i namagalis' skhopiti iogo, alye poboyalis' lyudyei, bo vvazhali iogo za proroka.

22

a isus, vidpovidayuchi, znov pochav gov-oriti im pritchami, kazhuchi: tsarstvo nye-byesnye podibnye odnomu tsaryevi, shcho vyesillya spravlyav buv dlya sina svogo. i poslav vin svoikh rabiv poklikati tikh, khto buv na vyesillya zaprosyeni, ta ti nye khotili priiti. znovu poslav vin inshikh rabiv, nakazuyuchi: skazhit' zaprosyeni: os' ya prigotuvav obid svii, zakololi biki i vid-godovanye, i vsye gotovye. idit' na vyesillya! ta voni zlyegkovazhili ta porozkholdilis', toi na polye svoe, a toi na svii torg. a ostanni, pokhapavshi rabiv iogo, znushchalisya, ta i povbivali ikh. i rozgnivavsy tsar, i poslav svoe vis'ko, i vigubiv tikh ubiinkiv, a ikhne misto spaliv. todi kazhye rabam svoim: vye-sillya gotovye, alye nyedostoini buli ti poklikani. tozh pidit' na rozdorizhzhya, i kogo til'ki spitkaetye, klichyte ikh na vyesillya. i viishovshi rabi ti na rozdorizhzhya, zibrali vsikh, kogo til'ki spitkali, zlikh i dobrikh. i vyesil' na kimnata gist'mi pyeryepovnilas'. yak priishov zhye toi tsar na gostyei podiv-it's', pobachiv tam cholovika, v odyezhu vye-sil'nu nye vbranogo, ta i kazhye iomu: yak ti, družhye, vviishov syudi, nye mavshi odyezhi vyesil'noi? toi zhye movchav. todi tsar skazav svoim slugam: zv'yazhit' iomu nogi ta ruki, ta i kin'tye do zovnishn'oi tyem-ryavi, budye plach tam i skryegit zubiv... bo bagato poklikanikh, ta vibanikh malo. todi farysey pishli i umovlyalis', yak zloviti na slovi iogo. i posilayut' do n'ogo svoikh uchniv iz irodiyanami, i kazhut': uchitye-lyu, znaemo mi, shcho ti spravvedlivii, i nastavlyaesh na bozhu dorogu pravdivo, i nye zvazhaesh ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichyia nye divishsy ta. skazhi zh nam, yak zdaet'sya tobi: chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? a isus, znavshi ikhne lukavstvo, skazav: chogo vi, litsyemiri, myenye viprobuuetye? pokazhit' myeni grish podatkovii. i prinyesi dinariya iomu. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti vidkazuyut': kyesariv. todi kazhye vin im: tozh viddaitye kyesaryevye kye-saryevi, a bogovi bozhye. a pochuvshi takye, voni divu dalisya. i, lishivshi iogo, vidiishli. togo dnya pristupili do n'ogo saddukyei, shcho tyerdyat', nibi nyema voskryesyen-nya, i zapitali iogo, ta i skazali: uchitye-lyu, moisyey nakazav: koli khto pomrye, nye mavshi dityei, to nyekhai iogo brat viz'mye vdovu iogo, i vidnovit' nasinna dlya brata svogo. bulo zh u nas sim brativ. i py-ershii, odruzhivshis', umyer, i, nye mavshi nasinna, zostaviv družhinu svoyu bratovi

svoemu. tak samo i drugii, i tryetii, azh do s'omogo. a po vsikh vmyerla i zhinka. otozh, u voskryesyenni kotromu z simokh vona družinoyu budye? bo vsi mali ii. isus zhye promoviv u vidpovid' im: pomilyaetye' vi, nye znavshi pisannya, ni bozhoi sili. bo v voskryesyenni ni zhyenyat'sya, ani zamizh vikhodyat', alye yak angoli ti na nyebi. a pro voskryesyennya pomyerlikh khiba nye chitali proryechenogo vam vid boga, shcho kazhye: ya bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv; bog nye e bogom myertvikh, a zhivikh. a narod, chuvshi tsye, divuvavsyia nautsi iogo. farisyei zh, pochuvshi, shcho vin usta zamknuv saddukyeiam, zibralisya razom. i spitavsyia odin iz nikh, uchityel' zakonu, iogo viprobuvuyuchi i kazhuchi: uchityelyu, kotra zapovid' naibil'sha v zakoni? vin zhye promoviv iomu: lyubi navstryechua boga svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu svoeyu dumkoyu. tsye naibil'sha i naipyer-ssha zapovid'. a druga odnakova z nyeuyu: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye. na dvokh otsikh zapovidyakh uvyes' zakon i proroki stoyat'. koli zh farisyei zibralis', isus ikh zapitav, i skazav: shcho vi dumaetye pro khrista? chii vin sin? voni iomu kazhut': davidiv. vin do nikh promovlyae: yak zhye to siloyu dukha david iogo navstryechuom zvye, koli kazhye: promoviv navstryechu' navstryechuyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim. tozh, koli david zvye iogo navstryechuom, yak zhye vin iomu sin? i nikhto nye spomigsysya vidpovisti iomu ani slova... i nikhto z togo dnya nye navazhuvavsyia bil'sh pitati iogo.

23

todi promoviv isus do narodu i do uchniv svoikh, i skazav: na sidinni moisyeevim usilisyia knizhniki ta farisyei. tozh usye, shcho voni skazhut' vam, robit' i vikonuitye, ta za vchinkami ikhnimi nye robit', bo govoryat' voni ta nye roblyat' togo! voni zh v'yazhut' tyazhki tyagari, i kladut' ikh na lyuds'ki ramyena, sami zh navit' pal'tsyem svoim nye khotyat' ikh porushiti... usi zh uchinki svoi voni roblyat', shchob ikh bachili lyudi, i bogomillya svoi rozshiryayut', i zdovzhuyut' kititsi. i lyublyat' voni pyeryednishi mist-sya na byenkyetakh, i pyeryednishi lavki v sinagogakh, i priviti na rinkakh, i shchob zvali ikh lyudi: uchityelyu! a vi vchityelyami nye zvit'sya, bo odin vam uchityel', a vi vsi brati. i nye nazivaitye nikogo ottsyem na zyeimli, bo odin vam otyets', shcho na nyebi. i nye zvit'sya nastavnikami, bo odin vam nastavnik, khristos. khto mizh vami naibil'shii, khai slugoyu vam budye! khto bo pidnosit'sya, budye ponizhyenii, khto zh

ponizhuetsya, toi pidnyesyetsya. gorye zh vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho pyeryed lyud'mi zachinyaetye tsarstvo nye-byesnye, bo i sami vi nye vkhodyte, ani tikh, khto khochye vviiti, uviiti nye puskaetye! gorye zh vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho vdovini khati poidaetye, i napokaz molityes' dovgo, chyeryez tye osud tyazhchii vi priimetye! gorye vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho obkhodyte morye ta zyeimlyu, shchob pridbati novovirt-sya odnogo; a koli tye staet'sya, to robitye iogo sinom gyeenni, vdvoe girshim vid vas! gorye vam, provodiri vi slipi, shcho govori-tye: koli khto poklyanyet'sya khramom, to nichogo; a khto poklyanyet'sya zolotom khramu, to toi vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zoloto, chi toi khram, shcho osvychue zoloto? i: koli khto poklyanyet'sya zhyertivnikom, to nichogo, a khto poklyanyet'sya zhyertvoyu, shcho na nim, to vin vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zhyertva, chi toi zhyertivnik, shcho osvychue zhyertvu? otozh, khto klyanyet'sya zhyertivnikom, klyanyet'sya nim ta vsim, shcho na n'omu. i khto khramom klyanyet'sya, klyanyet'sya nim ta tim, khto zhivye v nim. i khto nyeomom klyanyet'sya, klyanyet'sya bozhim pryestolom i tim, khto na n'omu sidit'. gorye vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho daetye dyesyatinu iz m'yati, i ganusu i kminu, alye naivazhlivishye v zakoni pokinuli: sud, milyosyerdya ta viru; tsye tryeba robiti, i togo nye kidati. provodiri vi slipi, shcho vidtsidzhuetye komarya, a vyerblyuda kovtaetye! gorye vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho chistitye zovnishnist' kukhlya ta miski, a vsyeryedini povni voni zdirstva i krivdi! farisyeyu slipii, ochisti pyershye syeryedinu kukhlya, shchob chistii vin buv i nazovni! gorye vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho podibni do grobiv pobilyenikh, yaki garnimi zvyerkhu zdayut'sya, a vsyeryedini povni trupnikh kistok ta vsyakoi nyechistosti! tak i vi, nazovni zdaetyesya lyudyam za pravyednikh, a vsyeryedini povni litsyemirstva ta byezza-konna! gorye vam, knizhniki ta farisyei, litsyemiri, shcho prorokam nadgrobniki stavi-tye, i pravyednikam prikrashaetye pam'yat-niki, ta govoriye: yakbi mi zhili za dnev nashikh bat'kiv, to mi nye buli b spil'nikami ikhnimi v krovi prorokiv. tim samim na sye-bye svidkuetye, shcho sini vi ubivtsiv pro-rokiv. dopovnit' i vi miru provini vashikh bat'kiv! o zmii, o rodye gadyuchii, yak vi vtyechyetye vid zasudu do gyeenni? i os' tomu posilayu do vas ya prorokiv, i mudrikh, i knizhnikiv; chastinu ikh vi povbivaetye ta rozipnyetye, a chastinu ikh vi bichu-vatimetye v sinagogakh svoikh, i budyetye gnati z mista do mista. shchob spala na

vas usya pravyedna krov, shcho prolita bula na zyeimli, vid krov i avyelya pravyednogo, azh do krov i zakhariya, varakhiinogo sina, shcho vi zamorduvali iogo mizh khramom i zhyertivnikom! popravdi kazhu vam: otsye vsye spadye na rid tsyei! erusalimye, erusalimye, shcho vbivaesh prorokiv ta kamenuesh poslanikh do tyebye! skil'ki raziv ya khotiv zibrati diti tvoi, yak ta kvochka zbiraie pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zalishaet'sya porozhnii dlya vas! govoryu bo ya vam: vid-tyepyer vi myenye nye pobachitye, azh poki nye skazhyetye: blagoslovyennii, khto idye u navstryechune im'ya!

24

i viishov isus i vid khramu pishov. i pidiishli iogo uchni, shchob iomu pokazati budinki khramovi. vin zhye promoviv u vidpovid' im: chi bachitye vi vsye otsye? popravdi kazhu vam: nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kameni, yakii nye zruiunut'sya!... koli zh vin sidiv na olivni gori, pidiishli iogo uchni do n'ogo samotn'o i spitali: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budyie oznaka prikhodu tvogo i kintsya viku? isus zhye promoviv u vidpovid' im: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv! bo bagato khto priidye v im'ya moe, kazhuchi: ya khristos. i zvyedut' bagat'okh. vi zh pro vi ini pochuetye, i pro voenni chutki, glyadit', nye lyakaityes', bo statis' nalyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' shchye. bo povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, i golod, mor ta zyeumlyetursi nastanut' mistsyami. a vsye tsye pochatok tyerpil' porodil'nikh. na muki todi vidavatimut' vas, i vbivatimut' vas, i vas budut' nyenaviditi vsi narodi za imyennya moe. i bagato-khto v toi chas spokusyat'sya, i vidavati odin odnogo budut', i odin odnogo budut' nyenaviditi. postanye bagato fal'shivikh prorokiv, i zvyedut' bagat'okh. i chyeryez rozrist byezzakonstva lyubov bagat'okh okholonye. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budyie spasyenii! i propovidana budyie tsya evangeliya tsarstva po tsilomu svitovi, na svidotstvo narodam usim. i todi priidye kinyets'! tozh, koli vi pobachitye tu gidotu spustoshyennya, shcho pro nyei zvishchav buv prorok daniil, na mistsi svyatomu, khto chitae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vti kayut'. khto na pokrivli, nyekhai toi nye skhodit' uzyati ryechi z domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagitnim i tim, khto godue grud'mi, za dniv tikh! molit'sya zh, shchob vasha vtyecha nye stalas' zimoyu, ani v subotu. bo skorbota vyelikaa nastanye todi, yakoi nye bulo z pyervopochinu svitu

azh dosi i nye budyie. i koli b nye vko-rotilis' ti dni, nye spaslasya b niyaka lyudina; alye chyeryez vibranikh dni ti vko-rotyat'sya. todi, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut chi otam, nye imit' viri. bo postanut' khristi nyepravdivi, i nyepravdivi proroki, i budut' chiniti vyelikii oznaki ta chuda, shcho zvyeli b, koli b mozhna, i vibranikh. otsye ya napyryed vam skazav. a koli skazhut' vam: os' vin u pustini nye vikhodit'ye, os' vin u kriivkakh nye virtye! bo yak bliskavka ta vibigae zo skhodu, i z'yavlyae't'sya azh do zakhodu, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. bo dye trup, tam zbyerut'sya orli. i zaraz, po skorboti tikh dniv, sontsye zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla, i zori popadayut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya. i togo chasu na nyebi z'yavit'sya znak sina lyuds'kogo, i todi zagolosyat' vsi zymni plyemyena, i pobachat' voni sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh nyebyesnikh iz vyelikoyu potogoyu i slavyu. i poshlye angoliv svoikh vin iz golosnim surmovim gukom, i zbyerut' iogo vibranikh vid vitriv chotir'okh, vid kintsiv nyeba azh do kintsiv iogo. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to vi znaetye, shcho bliz'ko vzhye lito. tak i vi: koli vsye tsye pobachitye, znaetye, shcho bliz'ko, pid dvyerima! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i zyeumlya prominiet'sya, alye nye minut'sya slova moi! a pro dyen' toi i godinu nye znae nikhto: ani angoli nyebyesni, ani sin, lishye sam otyets'. yak bulo za dniv noevikh, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. bo tak samo, yak za dniv do potopu vsi ili i pili, zhyenilisy a zamizh vikhodili, azh do dnya, koli noi uviishov do kovchyegu, i nye znali, azh poki potop nye priishov ta i usikh nye zabrav, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. budut' dvoe na poli todi, odin viz'myet'sya, a drugii pol-ishit'sya. dvi budut' moloti na zhornakh, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. tozh pil'nuitye, bo nye znaetye, kotrogo dnya priidye navstryechu' vash. znaetye zh tsye, shcho koli b znay navstryechuar, o kotrii storozhi priidye zlodii, to vin pil'nuvav bi, i pidkopati svogo domu nye dav bi. tomu bud'tye gotovi i vi, bo priidye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye dumaetye! khto zh virnii i mudrii rab, yakogo pan postaviv nad svoimi chyelyadnikami davati svoe chasno pozhivu dlya nikh? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad tsilim maetkom svoim vin postavit' iogo. a yak toi zlii rab skazhye u syertsii svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnye biti to-varishiv svoikh, a isti ta piti z p'yanitsyami, to pan togo raba priidye dnya, yakogo vin

nye spodiyaet'sya, i o godini, yakoi nye znae. i vin popolovini rozitnye iogo, i viznachit' dolyu iomu z litsyemirami, budye plach tam i skryegit zubiv!

25

todi tsarstvo nyebyesnye budye podibnye do dyesyati div, shcho pobrali kagantsi svoi, ta i pishli zustrichati molodogo. p'yat' zhye z nikh nyerozumni buli, a p'yat' mudri. nyerozumni zh, uzyavshi kagantsi, nye vzyali iz soboyu olivi. a mudri nabrali olivi v posudinki razom iz svoimi kagantsyami. a koli zabarivs' molodii, to vsi zadrimali i posnuli. a opivnochi krik zalunav: os' molodii, vikhod'tye nazustrich! skhopilis' todi vsi ti divi, i kagantsi svoi nagotuvali. nyerozumni zh skazali do mudrikh: daitye nam iz svoei olivi, bo nashi kagantsi os' gasnut'. mudri zh vidpovili ta skazali: shchob, buva, nam i vam nye zabraklo, krashchye vdaityesya do prodavtsiv, i kupit' sobi. i yak voni kupuvati pishli, to pribuv molodii; i gotovi vviishli na vyesillya z nim, i zamknyni dvyeri buli. a potim priishla i ryeshtha div i kazala: panye, panye, vidchini nam! vin zhye v vidpovid' im prokazav: popravdi kazhu vam, nye znayu ya vas! tozh pil'nuitye, bo nye znaetye ni dnya, ni godini, koli priidye sin lyuds'kii! tak samo zh odin cholovik, yak vidkhodiv, poklikav svoikh rabiv i pyeryedav im dobro svoe. i odnomu vin dav p'yat' talantiv, a drugomu dva, a tomu odin, kozhnomu za spromozhnisty iogo. i vidiishov. a toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, nyegaino pishov i oruduvav nimi, i nabuv vin p'yat' inshikh talantiv. tak samo zh i toi, shcho vzyav dva i vin shchye dva inshikh nabuv. a toi, shcho odnogo vzyav, pishov ta i zakopav iogo v zymlyu, i skhovav sriblo pana svogo. po dovgomu zh chasi vyernuvsysya pan tikh rabiv, ta i vid nikh zazhadav obrakhunku. i priishov toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, prinis ishchye p'yat' talantiv i skazav: panye mii, p'yat' talantiv myeni pyeryedav ti, os' ya zdobuv inshi p'yat' talantiv. skazav zhye iomu iogo pan: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uviidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho vzyav dva talanti, i skazav: dva talanti myeni pyeryedav ti, os' ishchye dva talanti zdobuv ya. kazav iomu pan iogo: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uviidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho odnogo talanta vzyav, i skazav: ya znay tyebye, panye, shcho tyverda ti lyudina, ti zhnyesh, dye nye siyav, i zbiraesh, dye nye rozsipav. i ya poboyavsya, pishov i talanta tvogo skhovav u zymlyu. oto maesh svoe... i vidpoviv iogo pan i skazav

iomu: rabye lukavii i linivii! ti znay, shcho ya zhnuy, dye nye siyav, i zbiraay, dye nye rozsipav? tozh tobi bulo tryeba viddati groshi moi groshominam, i, vyernuvshis', ya vzyav bi z pributkom svoe. viz'mit' zhye vid n'ogo talanta, i viddaitye tomu, shcho dyesyat' talantiv vin mae. bo kozhnomu, khto mae, dast'sya iomu ta i dodast'sya, khto zh nye mae, zaberyet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a raba nyepotribnogo vkin'tye do zovnishn'oi tyemryavi, budye plach tam i skryegit zubiv! koli zh priidye sin lyuds'kii u slavi svoii, i vsi angoli z nim, todi vin zasyadye na pryestoli slavi svoei. i pyeryed nim usi narodi zbyerut'sya, i vin viddilit' odnogo vid odnogo ikh, yak viddilyae vivchar ovyet's' vid kozliv. i postavit' vin vitsvi pravoruch syebye, a kozlyata livoruch. todi skazhye tsar tim, khto pravoruch iogo: priidit', blagoslovyenni mogo ottsya, posyad'tye tsarstvo, ugotovanye vam vid zakladin svitu. bo ya goloduvav buv i vi nagoduvali myenye, pragnuv i vi napoili myenye, mandrivnikom ya buv i myenye priinyali vi. buv nagii i myenye zodyagli vi, slabuvav i myenye vi vidvidali, u v'yaznitsi ya buv i priishli vi do myenye. todi vidpovidyat' iomu pravedni i skazhut': navstryechui, koli to tyebye mi golodnogo bachili i nagoduvali, abo spragnyenogo i napoili? koli to tyebye mandrivnikom mi bachili i priinyali, chi nagim i zodyagli? koli to tyebye mi nyeduzhogo bachili, chi v v'yaznitsi i do tyebye priishli? tsar vidpovist' i promovit' do nikh: popravdi kazhu vam: shcho til'ki vchinili vi odnomu z naimyenshikh brativ moikh tsikh, tye myeni vi vchinili. todi skazhye i tim, khto livoruch: idit' vi vid myenye, proklyati, u vichnii ogon', shcho diyavolovi ta iogo poslantsyam prigotovanii. bo ya goloduvav buv i nye nagoduvali myenye, pragnuv i vi nye napoili myenye, mandrivnikom ya buv i nye priinyali vi myenye, buv nagii i nye zodyagli vi myenye, slabii i v v'yaznitsi i myenye nye vidvidali vi. todi vidpovidyat' i voni, promovlayuchi: navstryechui, koli to tyebye mi golodnogo bachili, abo spragnyenogo, abo mandrivnikom, chi nagogo, chi nyeduzhogo, chi v v'yaznitsi i nye posluzhili tobi? todi vin vidpovist' im i skazhye: popravdi kazhu vam: chogo til'ki odnomu z naimyenshikh tsikh vi nye vchinili, myeni nye vchinili! i tsi pidut' na vichnyu muku, a pravedniki na vichnye zhittya.

26

i stalos', koli zakinchiv isus usi tsi slova, vin skazav svoim uchnyam: vi znauty, shcho chyeryez dva dni budye paskha, i lyuds'kii sin budye vidanii na rozp'yattya. todi pyervosyashchyeniki, i knizhniki, i starshi nar-

odu zibralisya v domi pyervosvyashchenika, zvanogo kaiyafouy, i radilisya, shchob pidstupom vzyati isusa i zabiti. i voni govoriли: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona prokazhyenogo, pidiishla odna zhinka do n'ogo, mayuchi alyabastrovu plyashyechku dorogotsinnogo mira, i vilila na iogo golovu, yak sidiv pri stoli vin. yak pobachili zh uchni tsye, to oburilisya ta i skazali: nashcho takye marnotratstvo? bo dorogo mozhna bulo b tsye prodati, i vid-dati ubogim. zrozumivshi isus, promoviv do nikh: chogo prikrist' vi robitye zhintsi? vona zh dobrii uchinok зробила myeni. bo v bogikh vi maetye zavzhdi z soboyu, a myenye nye postiino vi maetye. bo, vilivshi miro otsye na tilo moe, vona tye vchinila na pokhoron mii. popravdi kazhu vam: dye til'ki otsya evangeliya propoviduvana budy v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budy skazanye i tye, shcho зробила vona! todi odin iz dvanadtsyat'okh, zvaniy yudoyu iskariots'kim, podav-sya do pyervosvyashchenikiv, i skazav: shcho khochyetye dati myeni, i ya vam iogo vidam? i voni iomu viplatili tridtsyat' sribnyakiv. i vin vidtodi shukav slushnogo chasu, shchob vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnokiv uchni pidiishli do isusa i skazali iomu: dye khochyesh, shchob mi prigotuvati paskhu spozhiti tobi? a vin vidkazav: idit' do takogo to v misto, i pyeryekazhit' iomu: kazhye vchityel': chas mii bliz'kii, spravlyu paskhu z svoimi uchnyami v tye-bye. i uchni zrobili, yak zvyeliv im isus, i zachali paskhu gotuvati. a koli nastav vyechir, vin iz dvanadtsyat' ma uchnyami siv za stil. i, yak voni spozhivali, vin skazav: popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas vidast' myenye... a voni zasmutilisya tyazhko, i kozhyen iz nikh stav pitati iogo: chi nye ya to, o navstryechui? a vin vidpoviv i promoviv: khto ruku svoyu vmochit' u misku zo mnoyu, toi vidast' myenye. lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; alye gorye tomu cholovikovi, shcho vidast' lyuds'kogo sina! bulo b krashchye iomu, koli b toi cholovik nye rodivsy! yuda zh, zradnik iogu, vidpoviv i skazav: chi nye ya to, uchityelyu? vidkazav vin iomu: ti skazav... yak voni zh spozhivali, isus uzyav khlib, i poblagosloviv, polamav, i davav svoim uchnyam, i skazav: priimit', spozhivaitye, tsye tilo moe. a vzyavshi chashu, i podyaku vchivivshi, vin podav im i skazav: piitye z nyei vsi, bo tsye krov moya novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya na vidpushchyennya grikhiv! kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo azh do dnya, koli z vami iogo novim pitimu v tsarstvi mogo ottsya. a koli vidspivali voni, to na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi chy-

eryez myenye spokusityesya nochi tsiei. bo napisano: urazhu pastirya, i rozporoshat'sya vivtisi otari. po voskresyennni zh svoim ya vas vipyeryedzhu v galilyei. a pyetro vidpoviv i skazav iomu: yakbi i usi spokusilis' pro tyebye, ya nye spokushusya nikoli. promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi, shcho nochi tsiei, pyershyye nikh zaspivae pivyen', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye... gov-orit' do n'ogo pyetro: koli b myeni navit' umyerti z tobouy, ya nye vidryechusya vid tyebye! tak skazali i usi uchni. todi z nimi prikhodit' isus do mistsyevosti, zvanoi gyefsimaniya, i promovlyae do uchniv: posid'tye vi tut, azh poki pidu i pomolyusya otam. i, vzyavshi pyetra i dvokh siniv zveyedyev-vikh, zachav sumuvati i tuzhiti. todi promovlyae do nikh: obgornyena sumom smyertel'nim dusha moya! zalishit'sya tut, i popil'nuitye zo mnoyu... i, trokhi dali proishovshi, upav vin dolilits', ta molivsy a blagav: otchye mii, koli mozhna, nyekhai obminye tsya chasha myenye... ta protye, nye yak ya khochu, a yak ti... i, vyernuvshis' do uchniv, znaishov ikh, shcho spali, i promoviv pyetrovi: otak, nye zmogli vi i odniei godini popil'nuvati zo mnoyu?... pil'nuitye i molit'sya, shchob nye vpasti na sprobu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tilo. vidiishovshi shchye vdrugye, vin molivsy a blagav: otchye mii, yak tsya chasha nye mozhye minuti myenye, shchob nye piti ii, nyekhai stanyet'sya volya tvoya! i, pri-ishovshi, iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo zvazhnili im ochi buli. i, zalishivshi ikh, znov pishov, i pomolivsy vtryete, tye samyye slovo promovivshi. potomu prikhodit' do uchniv i im promovlyae: vi shchye dali spitye i spochivaetye? os' godina nablizilas', i do ruk grishnikam vidanii budy sin lyuds'kii... ustavaiyte, khodim, os' nablizivsy mii zrad-nik! i koli vin ishchye govori, azh os' pri-ishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudu bagato vid pyervosvyashchenikiv i starshikh narodu z myechami ta kiyaami. a zradnik iogo dav buv znaka im, kazhuchi: kogo potsiluyu, to vin, byerit' iogo. i zaraz vin pidiishov do isusa i skazav: radii, uchi-tyelyu! i potsiluvav iogo. isus zhye iomu vidkazav: chogo, družhye, priishov ti? todi pristupili ta ruki naklali na isusa, i skhopili iogo. a os' odin iz tikh, shcho z isusom buli, vityagnuv ruku, i myecha svogo vikhopiv ta i rubonuv raba pyervosvyashchenika, i vidtyav iomu vukho. todi promovlyae do n'ogo isus: skhova! svogo myecha v iogo mistsye, bo vsi, khto viz'mye myecha, vid myecha i zaginut'. chi ti dumaesh, shcho nye mozhu tyepper uprositi svogo ottsya, i vin dast' myeni zaraz bil'shye dvanadtsy-ati lyegioniv angoliv? alye yak mae zbutis' pisannya, shcho tak satisy musit'? tiei godini promoviv isus do narodu: nyemov

na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami, shchob uzyati myenye! ya shchodyenno u khrami sidiv i navchav, i myenye nye vzyali vi. tsye zh stalos' usye, shchob zbulisya pisannya prorokiv. usi uchni todi zalishili iogo i povtikali... a voni skhopili isusa, i povyeli do pyervosvyashchyenika kaiyafi, dye zibralisya knizhniki i starshi. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim azh do dvoru pyervosvyashchyenika, i vviishovshi vsyeryedinu, siv iz sluzhboyu, shchob bachiti kinyets'. a pyervosvyashchyeniki ta vvyes' sinyedriion shukali na isusa nyepravdivogo svidchennyia, shchob smyert' zapodiyati iomu, i nye znakhodili, khoch krivosvidkiv bagato pidkhodilo. azh os' nakinyets' z'yavilisya dvoe, i skazali: vin govoriiv: ya mozhu zruinuvati khram bozhii, za tri dni zbuduvati iogo. todi pyervosvyashchyenik ustav i do n'ogo skazav: ti nichogo nye vidpovidaesh na tye, shcho svidchat' suproti tyebye? isus zhye movchav. i pyervosvyashchyenik skazav iomu: zaprisyagayu tyebye zhyviv bogom, shchob nam ti skazav, chi khristos ti, sin bozhii? promovlyae do n'ogo isus: ti skazav... a navit' povim vama: vidtyepper vi pobachitye lyuds'kogo sina, shcho siditimye pravoruch sili bozhoi, i na khmarakh nyebyesnikh prikhoditimye! todi pyervosvyashchyenik rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: vin bogoznyevazhiv! nashcho nam ishchye svidki potrebni? os' vi chuli tyepper iogo bogoznyevagu! yak vam izdat'sya? voni zh vidpovili ta skazali: povinyen umyerti! todi stali plyuvati na oblichchya iomu, ta biti po shchokakh iogo, inshi zh kiyami bili, i kazali: prorokui nam, khristyie, khto to vdariv tyebye?... a pyetro pyeryed domom sidiv na podvir'i. i pristupila do n'ogo sluzhnitsya odna ta i skazala: i ti buv z isusom galilyeyaninom! a vin pyeryed vsima vidriksya, skazavshi: nye vidayu ya, shcho ti kazhyesh... a koli do vorit vin pidkhodiv, pobachila insha iogo ta i skazala priyavnim tam lyudyam: ot-syei buv z isusom nazaryaninom! i vin znovu vidriksya ta stav prisnyagatis': nye znayu ts'ogo cholovika!... pidiishli zh trokhi zgomod prisutni i skazali pyetrovi: i ti spravdi z otikh, ta i mova tvoya vijavlyae tyebye. todi vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu ts'ogo cholovika! i zaspi-vav pivyen' khvili tiei... i zghadav pyetro skazanye slovo isusove: pyershye nizh zaspi-vae pivyen', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidti, vin girko zaplakav...

27

a koli nastav ranok, usi pyervosvyashchyeniki i starshi narodu zibrali naradu suproti isusa, shchob iomu zapodiy-

ati smyert'. i, zv'yazavshi iogo, povyeli, ta i pontiyu pilatu namisnikovi viddali. todi yuda, shcho vidav iogo, yak pobachiv, shcho iogo zasudili, rozkayavsvya, i vyernuv tridtsyat' sribnyakiv pyervosvyashchyenikam i starshim, ta i skazav: ya zgrishiv, nyevinnu krov vidavshi. voni zh vidkazali: a nam shcho do togo? divis' sobi sam... i, kinuvshi v khram sribnyaki, vidishov, a potomu pishov, ta i povisivsya... a pyervosvyashchyeniki, yak vzyali sribnyaki, to skazali: ts'ogo nye godit'sya poklasti do skhovku tsyerkovnogogo, tsye zh bo zaplata za krov. a poradivshis', kupili na nikh polye ganchars'kye, shchob mandrivnikiv khovati, chomu i zvyet'sya tye polye polyem krovi azh do s'ogodni. todi spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok eryemiya, promovlyayuchi: i vzyali voni tridtsyat' sribnyakiv, zaplatu otsinyenogo, shcho iogo otsinili sini izrailyevi, i dali ikh za polye ganchars'kye, yak navstryechu' nakazav buv myeni. isus zhye stav pyeryed namisnikom. i namisnik iogo zapitav i skazav: chi ti tsar yudyeis'kii? isus zhye iomu vidkazav: ti kazhyesh. koli zh pyervosvyashchyeniki i starshi iogo vinuvatili, vin nichogo na tye nye vidkazuvav. todi kazhye do n'ogo pilat: chi nye chuesh, yak bagato na tyebye svidkuyt'? a vin ni na odnye slovo iomu nye vidkazuvav, tak shcho namisnik buv duzhye zdivovanii. mav zhye namisnik zvichai vidpuskati na svyato narodovi v'yaznya odnogo, kotrogo khotili voni. buv todi v'yazyen' vidomii, shcho zvavsvya varavva. i, yak zibralis' voni, to skazav im pilat: kotrogo bazhaetye, shchob ya vam vidpustiv: varavvu, chi isusa, shcho zvyet'sya khristos? bo vin znay, shcho iogo chyeryez zazdroshchi vidali. koli zh vin sidiv na suddyevim sidinni, iogo družhina prislala skazati iomu: nichogo nye mai z otim pravvednikom, bo s'ogodni vvi sni ya bagato tyerpila z-za n'ogo... a pyervosvyashchyeniki i starshi popidmovlyali narod, shchob prositi za varavvu, a isusovi smyert' zapodiyati. namisnik todi vidpoviv i skazav im: kotrogo zh iz dvokh vi bazhaetye, shchob ya vam vidpustiv? voni zh vidkazali: varavvu. pilat kazhye do nikh: a shcho zh mayu zrobiti z isusom, shcho zvyet'sya khristos? usi zakrichali: nyekhai rozp'yatii budye!... a namisnik spitav: yakye zh zlo vin zrobiv? voni zh zachali shchye sil'nishye krichati i kazati: nyekhai rozp'yatii budye! i, yak pobachiv pilat, shcho nichogo nye vdie, a nyespokii shchye bil'shii staet'sya, nabrav vin vodi, ta i pyeryed narodom umiv svoi ruki i skazav: ya nyevinnii u krovi iogo! sami vi pobachitye... a vvyes' narod vidpoviv i skazav: na nas iogo krov i na nashikh dityei!... todi vidpustiv im varavvu, a isusa, zbichuvavshi,

vin vidav, shchob rozp'yatii buv. todi to namisnikovi voyaki, do pryatoriya vzyavshi isusa, zibrali na n'ogo vvyes' viddil. i, rozdyagnuvshi iogo, bagryanitsyu nadili na n'ogo. i, splivshi z tyernini vinka, poklali iomu na golovu, a trostinu v pravitsyu iogo. i, navkolishki padayuchi pyeryed nim, smiyalisya z n'ogo i kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i, plyuvavshi na n'ogo, khapali trostinu, ta i po golovi iogo bili... a koli naznushchalisya z n'ogo, znyali z n'ogo plashcha, i zodyagnuli v odyezhu iogo. i povyeli iogo na rozp'yattya. a vikhodyachi, strili odnogo kirinyeyanina, simon na imyennya, iogo zmusili nyesti dlya n'ogo khryesta. i, pribuvshi na mistsye, shcho zvyet'sya golgofa, tsyebto skazati chyeryepovishchye, dali iomu piti vina, iz girkotoyu zmishanogo, ta, pokushtuvavshi, vin piti nye skhotiv. a rozp'yavshi iogo, voni podilili odyezhu iogo, kinuvshi zhyeryeba. i, posidavshi, styeryegli iogo tam. i napis provini iogo pomistili nad iogo golovoyu: tsye isus, tsar yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbiinikiv: odnogo pravoruch, a odnogo livoruch. a khto pobich prokhodiv, iogo likhoslovili ta golovami svoimi khitali, i kazali: ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni buduesh, spasi samogo syebye! koli ti bozhii sin, to ziidi z khryesta! tak samo zh i pyeryosv'yashchyeniki z knizhnikami ta starshimi, nasmikhayuchisya, govorili: vin inshikh spasav, a samogo syebye nye mozhye spasti! koli tsar vin izrailiv, nyekhai ziidye tyepyer iz khryesta, i mi povirimo iomu! pokladav vin nadiyu na boga, nyekhai toi iogo tyepyer vizvolit', yakshcho vin ugodnii iomu. bo vin govoriv: ya sin bozhii... takozh nasmikhalisya z n'ogo i rozbiiniki, shcho z nim buli rozp'yati. a vid godini shosto azh do godini dyev'yatoi tyemryava stalas' po tsilii zymli! a kolo godini dyev'yatoi skriknuv isus guchnim gosom, kazhuchi: yeli, yeli, lama savakhtani? tsyebto: bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pok-inuv?... dyekhto zh iz tikh, shcho stoyali tam, tsye pochuli i kazali, shcho vin klichye illyu. a odin iz nikh zaraz pobig i vzyav gubku ta, otstom ii napovnivshi, nastromiv na trostinu i davav iomu piti. inshi kazali: chyekai no, pobachmo, chi priidye illya vizvoliyati iogo. a isus znovu gosom guchnim iskrinkuv, i dukha viddav... i os' zavisu u khrami rozdyerlas' nadvoe vid vyerkh uzh dodolu, i zymlya potryaslasya, i zachali rozpadatisya skyeli, i povidkrivalis' grobi, i povstavalo bagato til spochilikh svyatikh, a z grobiv povikhodivshi, po iogo voskryesyenni, do mista svyatogo vviishli, i bagat'om iz'yavilis'. a sotnik ta ti, shcho isusa z nim styeryegli, yak zymlyetrusa pobachili, i tye, shcho tam stalosya, nalyakalisya duzhye i kazali: vin

buv spravdi sin bozhii! bulo tam bagato i zhinok, shcho divilisya zdalyeka, i shcho za isusom priishli z galilyei, i iomu prislugov-uvali. mizh nimi bula mariya magdalina, i mariya, mati yakova i iosipa, i mati siniv zyevedyeevikh. a koli nastav vyechir, to priishov muzh bagatii iz arimatyei, na im'ya iosip, shcho i sam buv navchavsya v isusa. vin priishov do pilata i prosiv tila isusovogo. pilat izvyeliv todi vidati. i vzyav iosip isusove tilo, obgornuv iogo plashchanitsyeyu chistoyu, i poklav iogo v grobi novomu svoimu, shcho buv visik u skyeli. do dvyeryei grobovikh privaliv vin velikomu kamyenya, ta i vidiishov. bula zh tam mariya magdalina ta insha mariya, shcho sidili nasuproti grobu. a nastupnogo dnya, shcho za p'yatnitsyeyu, do pilata zibralisya pyervosv'yashchyeniki ta farisyei, i skazali: prigadali mi, panye, sobi, shcho obmanyet's' otoi, yak zhivii ishchye buv, to skazav: po tr'okh dnyakh ya voskryesnu. zvyeli zh grib styeryegti azh do tryet'ogo dnya, shchob uchni iogo nye priishli, ta i nye vkrali iogo, i nye skazali narodovi: vin iz myertvikh voskryes! i budye ostannya obmana girsha za pyershu... vidkazav im pilat: storozhu vi maetye, idit', zabyezpyechtye, yak znaetye. i voni vidiishli, i zapyechatavshi kamyenya, bilya grobu storozhu postavili.

28

yak minula zh subota, na svitanku dnya pyershogo v tizhni, priishla mariya magdalina ta insha mariya pobachiti grib. i vyelikii os' stavs' zymlyetrus, bo ziishov iz nyeba angol navstryechunii, i, pristupivshi, vidvaliv vid grobu kamyenya, ta i siv na n'omu. iogo zh postat' bula, yak ta bliskavka, a shati iogo buli bili, yak snig. i vid strakhu pyeryed nim zatryaslasya storozha, ta i stala, yak myertva. a angol ozvavsya i promoviv zhinkam: nye lyakaityesya, bo ya znayu, shcho isusa rozp'yatogo tsye vi shukaetye. nyema iogo tut, bo voskryes, yak skazav. pidiidit', povidit'sya na mistsye, dye znakhodivsya vin. idit' zhye khutko, i skazhit' iogo uchnyav, shcho voskryes vin iz myertvikh, i oto vipyeryedzhu vas v galilyei, tam iogo vi pobachitye. os', vam ya zvistiv! i pishli voni khutko vid grobu, zo strakhom i vyelikoyu radistyu, i pobigli, shchob uchniv iogo spovistiti. azh os' pyeryestriv ikh isus i skazav: radii! voni zh pidiishli, obnyali iogo nogi i vklonilis' iomu do zymli. promovlyae todi im isus: nye lyakaityes'! idit', povidomtye brativ moikh, nyekhai voni idut' u galilyeyu, tam pobachat' myenye! koli zh voni ishli, os' dyekhto zo storozhi do mista priishli ta i pyervosv'yashchyenikam rozpovili vsye, shcho stalos'. i, zibravshis' zo starshimi, voni

vradili radu, i dali storozhi chimalo sribnyakiv, i skazali: rozpovidaitye: iogo uchni vnochi pribuli, i vkrali iogo, yak mi spali. yak pochue zh namisnik pro tsye, to iogo mi pyeryekonaemo, i vid klopotu vizvolimo vas. i, vzyavshi voni sribnyaki, zrobili, yak navchyeno ikh. i pronyeslosya slovo ot-sye mizh yudyeyami, i trimaet'sya azh do s'ogodni. odinadtsyat' zhye uchniv pishli v galilyeyu na goru, kudi zvyeliv im isus. i yak voni iogo vglyedili, poklonilis' iomu do zyepli, a dyekhto vagavsya. a isus pidiishov i promoviv do nikh ta i skazav: dana myeni vsyaka vlada na nyebi i na zyepli. tozh idit', i navchit' vsi narodi, khristyachi ikh v im'ya ottsya, i sina, i svyatogo dukha, navchayuchi ikh zbyerigati vsye tye, shcho ya vam zapoviv. i oto, ya pyeryebuvatimu z vami povsyakdyenno azh do kintsya viku! amin'

pochatok evangylii isusa khrista, sina bozhogo. yak u proroka isai napisano: os' pyeryed oblichyia tvoe posilayu svogo poslantsya, yakii pyeryed tobouy dorogu tvoyu prigotue. goslos togo, khto klichye: u pustini gotuitye dorogu dlya navstryechua, rivnyaitye styezhi iomu! vystupiv buv tak ivan, shcho v pustini khristiv ta propoviduvav khryshchyennya na pokayannya dlya proshchyennya grikhiv. i do n'ogo prikhodila vsya kraina yudyeis'ka ta vsi yerasalimlyani, i v richtsi iordani vid n'ogo khristilis' voni, i viznavali grikhi svoi. a ivan zodiyagavsya v odyezhu z vyerblyuzhogo volosu, i mav poyas ryeminnii na styegnakh svoikh, a iv saranu ta myed pol'ovii. i vin propoviduvav, kazhuchi: uslid za mnoyu idye on potuzhnyshii vid myenye, shcho iomu ya nyegidnii, nagnuvshis', rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo. ya khristiv vas vodoyu, a toi vas khristit'mye dukhom svy-atim. i stalosya timi dnyami, priishov isus z nazaryetu galilyeis'kogo, i vid ivana khristivsyia v iordani. i zaraz, koli vin vikhodiv iz vodi, to pobachiv ivan nyebo rozkrytie, i dukha, yak goluba, shcho skhodiv na n'ogo. i goslos iz nyeba pochuvysya: ti sin mii ulyublyenii, shcho ya vpodobav iogo! i zaraz poviv iogo dukh u pustyny. i vin buv sorok dniv u pustini, viprobuvuvanii vid satanii, i pyeryebuvav zo zvirinoyu. i sluzhili iomu angoli. a koli ivan vidanii buv, to priishov isus do galilyei, i propoviduvav bozhu evangeliyu, i govori: zbulsyia chasi, i bozhye tsarstvo nablizilos'. pokaitesya, i viruitye v evangeliyu! a koli vin prokhodiv bilya galilyeis'kogo morya, to pobachiv simona ta andriya, brata simonovogo, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i skazav im isus: idit' uslid za mnoyu, i zrobyu, shcho stanyetye vi lovtysyami lyudyei. i zaraz voni svogo nyevoda kinuli, ta i pishli vslid za nim. a koli nyedalyeko priishov, to pobachiv vin yakova zyevedyeevogo ta brata iogo ivana, shcho i voni v chovni nyevoda lagodili. i zaraz poklikav vin ikh. i voni zalishili bat'ka svogo zyevedyeya v chovni z robitnykamy, i pishli vslid za nim. i prikhodyat' voni v kapyernaum. i nyegaino v subotu vviishov vin u sinagogu, i navchati zachav. i divuvalis' nautsi iogo, bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki. i zaraz u ikhnii sinagozi znaishovsya odin cholovik, shcho mav dukha nyechistogo, i vin zakrichav, i skazav: shcho tobi do nas, isusyie nazaryaninye? ti priishov pogubiti nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhnii svyatii. isus zhye iomu kakazav: zamovchi, i viidi z n'ogo! i zatryas dukh nyechistii togo, i, skriknuvshi goslosom guchnim, viishov iz n'ogo. i zhakhnulisyia vsi,

azh pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho tsye takye? nova nauka iz potugoyu! navit' dukham nyechistim nakazue vin, i voni iogo slukhayut'. i chutka pro n'ogo pishla khvili tiei po vsii galilyeis'kii kraini. i viishli voni iz sinagogi nyebavom, i priishli z yakovom ta ivanom do domu simonovogo i andrievogo. a tyeshcha simonova lyezhalo v garyachtsi; i zaraz skazali pro nyei iomu. i vin pidiishov i pidviv ii, uzyavshi za ruku, i garyachka pokinula tu, i vona zachala prislugovuvati im. a yak vyechir nastav, koli sontsyie zaishlo, to stali prinositi do n'ogo nyeduzhikh usikh ta bisnuvatikh. i vsye misto zibralosya pyeryed dyerikh. i vin uzdoroviv bagat'okh, na rizni khvorobi nyeduzhikh, i bagat'okh dyemoniv poviganyav. a dyemonam nye dozvol'yav vin kazati, shcho znayut' iogo. a nad rankom, yak duzhye shchye tyemno bulo, ustavshi, vin viishov i pishov u mist-sye samitnye, i tam molivysya. a simon ta ti, shcho buli z nim, pospishili za nim. i, znaishovshi iogo, voni kazhut' iomu: usi shukayut' tyebye. a vin promovlyae do nikh: khodim v inshye mistsye, do sil ta okolish-nikh mist, shchob i tam propoviduvati, bo na tye ya priishov. i pishov, i propoviduvav v ikhnikh sinagogakh po vsii galilyei. i dyemoniv vin vigan'yav. i prikhodit' do n'ogo prokazhyenii, blagae iogo, i na kolina vpadae ta i kazhye iomu: koli khochyesh, ti mozh'yesh ochistiti myenye! i zmlisosyerdysya vin, prostyag ruku svoyu, i dotorknuvsya do n'ogo, ta i kazhye iomu: khochu, bud' chistii! i prokaza ziishla z n'ogo khvili tiei, i chistim vin stav. a vin, pogrozivshi iomu, zaraz vislav iogo, i iomu nakazav: glyadi, nye opovidai nichogo nikomu. alye idi, pokazhisya svyashchyenikov, i prinyesi za svoe ochishchyennya, shcho moisyei zapoviv, im na svidotstvo. a vin, viishovshi, stav bagato opovidati i govori: pro podiyu, tak shcho vin nye mig yavno vviiti vzhye do mista, alye pyeryebuvav viddalik po samit-nikh mistsyakh. i skhodilisyia zvidusyudi do n'ogo.

2

koli zh vin po kil'kokh dnyakh priishov znov do kapyernaumu, to chutka pishla, shcho vin udoma. i zibralos' bagato, azh voni nye vmishchalisya navit' pri dyeryakh. a vin im vigoleshuvav slovo. i priishli os' do n'ogo, nyesuchi rozslablyenogo, yakogo nyesli chyetyvero. a shcho chyeryez narod do n'ogo nablizitisya nye mogli, to stye-lyu rozkrili, dye vin buv, i probravshi, zvisili lozhye, shcho na n'omu lyezhav rozslablyenii. a isus, viru ikhnyu pobachivshi, kazhye rozslablyenom: vidpuskayut'sya, sinu, grikhi tobi! tam zhye sidili dyekhto z knizhnikiv, i v syertsyakh svoikh du-

mali: chogo vin govorit' otak? znye-
vazhae vin boga... khto mozhye proshchati
grikhi, okrim boga samogo? i zaraz isus
vidchuv dukhom svoim, shcho voni tak
mirkuyut' sobi, i skazav im: shcho takye
vi v syertsyakh svoikh dumaetye? shcho
lyegshye: skazati rozslablyenomu: grikhi
vidpuskayut'sya tobi, chi skazati: ustavai,
viz'mi lozhye svoe ta i khodi? alye sh-
chob vi znali, shcho sin lyuds'kii mave vladu
proshchati grikhi na zyemli, kazhye roz-
slablyenomu: tobi ya nakazuyu: ustavai,
viz'mi lozhye svoe, ta i idi u sviit dim! i toi
ustav, i nyegaino vzyav lozhye, i viishov py-
eryed usima, tak shcho vsi divuvalis' i slavili
boga, i kazali: nikoli takogo nye bachili mi!
i viishov nad morye vin znov, a vvyes' na-
tovp do n'ogo prikhodiv, i vin ikh navchav.
a koli vin prokhodiv, to pobachiv lyeviia
alfievogo, shcho sidiv na mitnitsi, i kazhye
iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov us-
lid za nim. koli zh vin sidiv pri stoli v iogo
domi, to bagato mitnikiv i grishnikiv sidili
z isusom ta z uchnyami iogo; bo bulo ikh
bagato, i voni khodili za nim. yak pobachili
zh knizhniky ta faryisey, shcho vin ist' iz gr-
ishnikami ta z mitnikami, to skazali do uch-
niv iogo: chomu to vin ist' iz mitnikami
ta z grishnikami? a isus, yak pochuv, pro-
movlyae do nikh: likarya nye potryebuyut'
zdorovi, a slabi. ya nye priishov klikati
pravyednikh, alye grishnikiv na pokayan-
nya. a uchni ivanovi ta faryiseys'ki postili,
i prikhodyat' voni, ta i govoryat' do n'ogo:
chomu uchni ivanovi ta faryiseys'ki postyat',
a uchni tvoi nye postyat'? isus zhye pro-
moviv do nikh: khiba postiti mozhut' gosti
vyesil'ni, poki z nimi shchye e molodii?
doki mayut' voni molodogo z soboyu, to
postiti nye mozhut'. alye priidut' ti dni,
koli zabyerut' molodogo vid nikh, to i pos-
titi budut' voni za tikh dniv. i nye pr-
ishivae nikhto do staroi odyezhi latki z
sukna sirovogo, a yak ni, to krai latki novoi
odirvyet'sya tam vid starogo, i dirka stanye
shchye girsha. i nikhto nye vliivae vina
molodogo v stari burdyuki, a to poprorivae
vino burdyuki, i vino i burdyuki propadut',
a vliyayut' vino molodye do novikh bur-
dyukiv. i stalos', yak vin pyerekhodiv
lanami v subotu, iogo uchni dorogoyu ishli,
ta i stali kolossya zrivati. faryisey zh kazali
iomu: podivis', chomu roblyat' u subotu
voni, chogo nye godit'sya? a vin im vid-
kazav: chi zh vi nye chitali nikoli, shcho zro-
biv buv david, yak potryebu vin mav ta sam
zgolodniv buv i ti, shcho buli z nim? yak
vin vviishov buv do bozhogo domu za pyer-
vosvyashchyenika aviataru, i spozhiv khlibi
pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki
svyashchyenikam, i dav vin i tim, khto buv
iz nim? i skazav vin do nikh: subota postala
dlya cholovika, a nye cholovik dlya suboti, a

tomu to sin lyuds'kii navstryechu' i suboti.

3

i vin znovu do sinagogi vviishov. i buv tam
odin cholovik, yakii mav sukhu ruku. i, sh-
chob obvinuvati iogo, naglyadali za nim,
chi vin u subotu togo nye vzdorovit'. i
govorit' vin do cholovika z sukhoju rukoyu:
stan' posyeryedini! a do nikh promovlyae:
u subotu godit'sya robiti dobre, chi ro-
biti likhye, zhittya zbyeryegti, chi pogu-
biti? voni zh movchali. i spoglyanuv
vin iz gnivom na nikh, zasmuchyeni za-
kam'yanlistyu ikhnikh syerdets', i skazav
cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! i toi
prostyag, i ruka iomu stala zdorova! faryisey
zh nyegaino pishli ta z irodiyanami radu zro-
bili na n'ogo, yak iogo pogubiti. a isus iz
svoimi uchnyami vviishov nad morye. i na-
tovp vvelikii ishov vslid za nim iz galilyei
i z yudyei, i z erusalimu, i z idumyei, i z-
za iordannya, i z tiru i sidonu. natovp vye-
likii, prochuvshi, yak bagato chiniv vin, zi-
bravsyu do n'ogo. i skazav vin do uchniv
svoikh nagotoviti chovna iomu, chyeryez na-
tovp, shchob do n'ogo nye tislulis'. bo vin
bagat'okh uzdoroviv, tak shcho khto til'ki
nyemochi mav, to tislis' do n'ogo, shchob
iogo dotorknutis'. i dukhi nyechisti, yak
til'ki vbachali iogo, to padali nits'ma py-
eryed nim, i krichali i kazali: ti sin bozhii!
a vin im suvoro nakazuvav, shchob voni iogo
nye viyavlyali. i vin vviishov na goru, i pok-
likav, kogo sam khotiv; voni zh pristupili
do n'ogo. i viznachiv dvanadtsyat'okh, sh-
chob iz nim pyerebuvali, i shchob poslati
na propovid' ikh, i shchob mali voni vladu
vzdorovyati nyedugi i vignoniti dyemoniv. i
viznachiv vin otsikh dvanadtsyat'okh: si-
mona, i dav iomu imyennya pyetro, i yakova
zyevyedyeevogo, i ivana, brata yakova, i
dav im imyena voanyergyes, tsyebto sini
gromovi, i andriia, i pilipa, i varfolomiia,
i matviia, i khomu, i yakova alfievogo, i
tadyeya, i simona kananita ta yudu iskari-
otskogo, shcho i vidav iogo. i prikhodyat'
do domu voni. i znovu zibralos' narodu,
shcho voni nye mogli navit' khliba z'isti.
i koli iogo blizhchi pochuli, to vviishli, sh-
chob uzvati iogo, bo govoryeno, nibi vin nye-
samoziti. a knizhniky, shcho poprikhodili
z erusalimu, kazali: mae vin vvel'zyevula,
i viganyae dyemoniv siloyu knyazya dye-
moniv. i, zaklikavshi ikh, vin u pritchakh
do nikh promovlyav: yak mozhye satana sa-
tanu viganyati? i koli tsarstvo podilit'sya
suproti syebye, nye mozhye vstoyati tye
tsarstvo. i koli dim podilit'sya suproti sye-
bye, nye mozhye vstoyati toi dim. i koli b
satana sam na syebye povstav i podilivsyu,
to nye zmozhye vstoyati vin, alye zginye.
nikhto bo nye mozhye vdvertis' u dim

duzhogo, ta i pograbyvati dobro iogo, yakshcho pyershye nye zv'yazhye duzhogo, i azh todi pograbye navstryechuu iogo. popravdi kazhu vam, shcho prostyat'sya lyuds'kim sinam usi proghrihi ta bogoznyevagi, khoch bi yak vni bogoznyevazhali. alye, khto bogoznyevazhit' dukha svyatogo, poviki iomu nye vidpustit'sya, alye grikhu vichnomu vin pidpadae. bozh kazali voni: vin dukha nyechistogo mae. i poprikhodili mati iogo ta brati iogo, i, ostonon' stavshi, poslali do n'ogo i iogo viklikali. a narod krugom n'ogo sidiv. i skazali iomu: oto mati tvoya, i brati tvoji, i syestri tvoji on pro tyebye pitayut'sya ostonon'. a vin im vidpoviv i skazav: khto moya mati i brati? i poglyanuv na tikh, shcho krug n'ogo sidili, i promoviv: os' mati moya ta brattya moi! bo khto bozhu volyu chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati.

4

i znovu pochav vin navchati nad moryem. i zibralos' do n'ogo bagato narodu, tak shcho sam vin do chovna na mori vviishov i sidiv, a narod uvyes' buv na zymli pokrai morya. i bagato navchav vin ikh pritchami, i v nautsi svoji im kazav: slukhai tye, viishov siyach os', shchob siyati. i yak siyav, upalo zyerno odnye krai dorogi, i nalyetili ptashki, i iogo povidz'obuvali. drugye zh upalo na grunt kam'yanistii, dye nye malo bagato zymli, i nyegaino ziishlo, bo zymlya nyegliboka bula; a yak sontsye ziishlo to ziv'yalo, i, korinnya nye mavshi, usokhlo. a inshye vpalo mizh tyeryen, i vignavsha tyeryen, i iogo poglushiv, i plodu vono nye dalo. inshye zh upalo na dobruyu zymlyu, i dalo plid, shcho poskhodiv i ris; i vidalo vtridsyat'ero, u shistdyesyat' i v sto raz. i skazav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i, yak ostavsha vin nasamoti, iogo zapitali naiblizhchi z dvanadtsyat'ma pro tsyu pritchu. i vin im vidpoviv: vam dano piznati taemnitsi bozhogo tsarstva, a tim, shcho za vami, usye vidbuvaet'sya v pritchakh, shchob okom divilis' voni i nye bachili, vukhom slukhai i nye zrozumili, shchob koli voni nye navyernulisya, i vidpushchyni budut' grikhi im! i vin ikh zapitav: vi nye zrozumietye pritchi tsiei? i yak vam zrozumiti vsi pritchi! siyach sie slovo. a kotri krai dorogi, dye siet'sya slovo, tseye ti, shcho yak til'ki pochuyut', to zaraz prikhodit' do nikh satana, i zabirae slovo, posiyanye v nikh. tak samo i posiyani na kam'yanistomu grunti, voni, yak pochuyut' tye slovo, to z radistyu zaraz priimayut' iogo, ta korinnya nye mayut' u sobi i nyepostiini; a zgomom, yak utisk abo pyeryesliduvannya nastupae za slovo, voni spokushayut'sya zaraz. a mizh tyeryen posiyanye, tseye ti, shcho slukhayut' slovo, alye klopoti ts'ogovsitni i omana

bagatstva ta rizni bazhannya vvikhodyat', ta i zaglushuyut' slovo, i plodu vono nye dae. a posiyanye v dobruyu zymlyu tseye ti, shcho slukhayut' slovo i priimayut', i rodyat' utridtsyat'ero, u shistdyesyat' i v sto raz. i skazav vin do nikh: chi svitil'nika prinosyat' na tye, shchob postaviti iogo pid posudinu, chi mozhye pid lizhko? a nye shchob postaviti na svichniku? bo nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye viyavit'sya, i nyemae taemnogo, shcho nye viidye navyav. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i skazav vin do nikh: uvazhai tye, shcho chuetye: yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmiryayut' vam, i dodadut' vam. bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zabyeryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. i skazav vin: tak i bozhye tsarstvo, yak toi cholovik, shcho kidae v zymlyu nasinnya, i chi spit', chi vstae vin udyen' ta vnoch, a nasinnya puskae parostki ta rostye, khoch nye znae vin, yak. bo rodit' zymlya sama z syebye: pyershye vruna, potim kolos, a todi povnye zbizhzhya na kolosi. a koli plid dospie, zaraz vin posilae syerpa, bo nastali zhniva. i skazav vin: do chogo privirnyae mo tsarstvo bozhye? abo v yakii pritchi pryedstavim iogo? vono yak tye zyerno girchichnye, yakye, koli siet'sya v zymlyu, naidribnishye za vsi zymni nasinnya. yak posiyanye zh budyet, virostae, i stae nad usi zil'ya bil'shye, i vittya puskae vyelikye takye, shcho kublitis' mozhye v tini iogo ptastvo nyebyesnye. i takimi pritchami bagat'oma vin im slovo zvishchav, poskil'ki voni mogli slukhati. i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, a uchnyam svoim samotoyu viyasnyuvav usye. i skazav vin do nikh togo dnya, koli vyechir nastav: pyeryeplin'mo na toi bik. i, lishivshi narod, uzyali iz soboyo iogo, yak u chovni vin buv; i inshi chovni buli z nim. i znyalasya os' burya vyelika, a khvili vlivalisya v chovyen, azh chovyen vodoyu vzhye buv pyeryepovnivsya! a vin spav na kormi na podystan'... i voni rozbudili iogo ta i skazali iomu: uchityelyu, chi tobi baiduzhye, shcho mi ginyemo?... todi vin ustav, i vityrovi zaboroniv, i do morya skazav: movchi, pyeryestan'! i stikh vityer, i tisha vyelika nastala... i skazav vin do nikh: chogo vi taki polokhlivi? chomu vire nye maetye? a voni nalyakalisya strakhom vyelikim, i govoriili odin do odnogo: khto zh tseye takii, shcho vityer i morye slukhnyani iomu?

5

i na drugii bik morya voni pribuli, do zymli gadarins'koi. i yak viishov vin iz chovna, to zaraz iogo pyeryestriv cholovik iz mogil'nikh pyechyer, shcho mav dukha nyechistogo. vin myeshkannya mav u grobach, i nikhto

i lantsyugami zv'yazati nye mig iogo, bo chasto kaidanami ta lantsyugami v'yazali iogo, alye vin rozrivav lantsyugi ta kaidani toroshchiv, i nikhto nye mig ugamuvati iogo. i vin povsyakchas pyeryebuvav dyen' i nich u grobkah ta v gorakh, i krivah, i bivsya ob kaminnya... a koli vin isusa pobachiv zdalyeka, to pribig, i vklonivsya iomu, i zakrichav guchnim golosom, kazhuchi: shcho do myenye tobi, isusye, sinu boga vsye-vishn'ogo? bogom tyebye zaklinayu, nye much ti myenye! bo skazav vin iomu: vi-idi, dushye nyechistii, iz lyudini! i zapitav vin iogo: yak tobi na im'ya? a toi vidpoviv: lyegion myeni imyennya bagato bo nas. i vin iogo duzhye prosiv, shchob ikh nye visilav iz tiei zyeмли. passya zh tam na gori gurt vye-likii svinyei. i prosilysya dyemoni, kazhuchi: poshli nas u svinyei, shchob u nikh mi vvi-ishli. i dozvoliv vin im. i povikhodili dukhi nyechistii, i v svinyei uviishli. i gurt kinuvsya z kruchi do morya, a bulo zo dvi tsyachi ikh i voni potopilysya v mori... a ikhni pastukhi povtikali ta v misti i po syelakh zvistili. i povikhodili lyudi pobachiti, shcho stalos'. i priishli do isusa i pribachili, shcho toi bisnuvatii, shcho mav lyegiona, ubranii sidiv, i pri umi, i polyakalis' voni... samovidtsi zh im rozpovili, shcho stalosya z tim bisnuvatim, takozh pro svinyei. i voni stali blagati iogo, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu. a yak vin siv do chovna, to bisnuvatii stav prositi iogo, shchob zalishitsya z nim. isus zhye iomu nye dozvoliv, a promoviv do n'ogo: idi do domu svogo, do svoikh, i im rozpovizh, yaki ryechi vyelikii navstryechu' uchiniv tobi, i yak zmluvavsya nad toboyu! i pishov vin ta v dyesyatimisti zachav propoviduvati, yaki ryechi vyelikii isus uchiniv iomu. i vsi divuvalis'! i koli pyeryepliv isus chovnom na toi bik iznov, to do n'ogo zibralos' bagato narodu. i buv vin nad moryem. i prikhodit' odin iz starshikh sinagogi, na imyennya yair, i, yak pobachiv iogo, pripadae do nig iomu, i duzhye blagae iogo ta govorit': moya dochka kinchaet'sya. priidi zh, pokladi svoi ruki na nyei, shchob viduzhala ta zhila!... i pishov vin iz nim. za nim natovp vyelikii ishov, i tisuvs' do n'ogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat' rokov khvoroyu na krovo-tyechu bula, shcho chimalo natyerpilasya vid bagat'okh likariv, i vitratila vsye dobro svoe, ta niyakoi pomochi z togo nye mala, a priishla shchye do girshogo, yak zachala vona pro isusa, pidiishla chyeryez natovp izzadu, i dotorknulas' do odyezhi iogo... bo vona govorila pro syebye: koli khoch dotorknus' do odyezhi iogo, to oduzhayu... i visokhlo khvili tiei dzhyeryelo krovotyechi ii, i tilom vidchula vona, shcho viduzhala vid nyedugi! i v tu mit' isus vichuv u sobi, shcho viishla z n'ogo sila. i vin do narodu zvyernuvsya i spitav: khto dotorknuvs' do moei odyezhi? i

vidkazali iomu iogo uchni: ti bachish, shcho tisnye na tyebye narod, a pitaeshsya: khto dotorknuvsya do myenye? a vin navkrugi poglyadav, shchob pobachiti tu, shcho zro-bila otsye. i zhinka zlyakalas' ta zatrusilas', bo znala, shcho stalosya ii. i vona pidiishla, i vpala nits'ma pyeryed nim, i vsyu pravdu iomu rozpovila... a vin ii skazav: tvoya vira, o dochko, spasla tyebye; idi z mirom, i zdorovoyu bud' vid svoei nyedugi! yak vin shchye govoriv, prikhodyat' os' vid starshini sinagogi ta i kazhut': dochka tvoya vmyerla; chogo shchye turbuesh uchityelya?... a isus, yak pochuv slovo skazanye, promovlyae do starshini sinagogi: nye lyakais', til'ki virui! i vin nye dozvoliv iti za soboyu nikomu, til'ki pyetrovi ta yakovu, ta ivanovi, bratovi yakova. i prikhodyat' u dim starshini sinagogi, i vin bachit' myetushnyu ta lyudyei, shcho plakali ta golosili. a vviishovshi, skazav vin do nikh: chogo vi myetushityesya ta plachyetye? nye vmyerlo divcha, alye spit'! i voni nasmikhalysya z n'ogo. a vin usikh viprovadiv, uzyav bat'ka divchati ta matir, ta tikh, khto buv iz nim, i vviishov, dye lyezhalo divcha. i zvyav vin za ruku divcha ta i promoviv do n'ogo: talita, kumi shcho znachit': divchatko, kazhu tobi vs-tan'! i v tu mit' pidvyelosya i khodilo divcha; a rokov malo z dvanadtsyat'. i vsi zaraz zhakhnulysya z diva vyelikogo!... a vin nakazav im suvoro, shchob nikhto nye doviv-davs' pro tsye. i dati ii isti zvyeliv.

6

i, viishovshi zvuidti, vin priishov do svoei bat'kivshchini, a za nim ishli uchni iogo. yak nastala zh subota, vin navchati pochav u sinagozi. i bagato-khto, chuvshi, divuvatsiya stali i pitali: zvuidki v n'ogo otsye? i shcho za mudrist', shcho dana iomu? i shcho za chuda, shcho stayut'sya rukami iogo? khiba zh vin nye tyeslya, sin mariin, brat zhye yakovu, i iosipu, i yudi ta simonovi? a syestri iogo khiba tut nye mizh nami? i voni spokushalysya nim... a isus im skazav: proroka nyema byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoii, ta v rodini svoii, ta v domi svoim. i vin tut uchiniti nye mig chuda zhadnogo, til'ki dyeyakikh khvorikh, ruki poklavshi na nikh, uzdoroviv. i vin divuvav's' ikh nyevirstvu. i khodiv vin po syelakh navkrug ta navchav. i, zaklikavshi dvanadtsyat'okh, zachav ikh po dvokh posilati, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami. i zvyeliv im nichogo v dorogu nye brati, krim palitsi til'ki samoi: ni torbi, ni khliba, ani midyakiv u svii chyeryes, a khoditi v sandalyakh, i dvokh ubran' nye nositi. i promoviv do nikh: koli vi dye vviidyyetye v dim, zalishaitesya tam, azh poki nye viidyyetye zvuidti. a yak misto yakye vas nye priimye, i

nye poslukhayut' vas, to, vikhodyachi zvidti, obrusit' porokh, shcho v vas pid nogami, na svidchyennya suproti nikh. popravdi kazhu vam, lyegshye budye sodomu i gomorri dnya sudnogo, anizh mistu tomu! i viishli voni, i propoviduvali, shchob kayalisy. i bagato vigonili dyemoniv, i olivoyu khvorikh bagato namashchuvali i vzdorovlyali. i prochuv pro isusa tsar irod, bo im'ya iogo stalo zagal'no vidomye, i skazav, shcho to ivan khristityel' iz myertvikh voskryes, i tomu tvoryat'sya chuda vid n'ogo. inshi vpyevnyali, shcho illya vin, a znov inshi kazali, shcho prorok, abo yak odin iz prorokiv. a irod, prochuvshi, skazav: ivan, yakomu ya golovu styav buv, otsye vin voskryes! toi bo irod, poslavshi, shkopiv buv ivana, i v v'yaznitsi zakuv iogo, chyeryez irodiyadu, druzhinu brata svogo pilipa, bo vin odruzhivsia buv iz nyeyu. bo ivan kazav irodovi: nye godit'sya tobi mati za druzhinu zhinku brata svogo! a irodiyada lyutilas na n'ogo, i khotila iomu smyert' zapodyati, ta nye mogla. bo irod boavsia ivana, znavshi, shcho vin muzh pravvednii i svyati, i byerig iogo. i, iogo slukhayuchi, vin duzhye byentyezhivsia, alye slukhav iogo zalyubki. ta nastav dyen' dogidnii, koli dnya narodzhennya irod spravlyav buv byenkyeta vyel'mozham svoim, i tisyachnikam, i galilyeis'kii starshini, i koli priishla dochka tiei irodiyadi, i tantsyovala, i spodobalasya irodovi ta prisutnim iz nim pri stoli, todi tsar promoviv do divchini: prosi v myenye, chogo khochyes, i dam ya tobi! i poklyavsya vin ii: chogo til'ki vid myenye poprosish, to dam ya tobi, khocha b i pivtsarstva mogo! vona zh vyishla, i spitalasya matyeri svoei: chogo mayu prositi? a ta vidkazala: golovi ivana khristityelya... i zaraz kvaplyvo vyernulas' vona do tsarya, i prosila, govoryachi: ya khochu, shchob dav ti nyegaino myeni na polumisku golovu ivana khristityelya! i zasmutivsia tsar, alye chyeryez klyatvu i z-za tikh, shcho z nim buli pri stoli, nye skhotiv ii vidmoviti. i tsar zaraz poslav voyaka, i zvyeliv prinyesti ivanovu golovu. i pishov vin, i styav u v'yaznitsi ivana, i prinis iogo golovu na polumiskovi, i divchati viddav, a divcha vidalo ii svoii matyeri... a koli iogo uchni zachuli, to priishli, i vzyali iogo tilo, i do grobu poklali iogo. i poskhodilisya do isusa apostoli, i rozpovili iomu vsye, yak bagato зробили voni, i yak bagato navchili. i skazav vin do nikh: idit' osibno sami do byezlyudnogo mistysya, ta trokhi spochin'tye. bo bagato narodu prikhodilo ta vidbuvalo, azh navit' nye mali koli i pozhivitis'. i vidplivli voni chovnom okryemo do mistysya byezlyudnogo. i pobachili ikh, koli plinuli, i bagato-khto ikh rozpiznali. i pishki pobigli tudy z usikh mist, ta i ikh vipyeryedili. i, yak viishov isus, vin pobachiv bagato nar-

odu, i zmiluvavsya nad nimi, bo buli, nye-mov vivtsi, shcho nye mayut' pastukha. i zachav ikh bagato navchati. i, yak minulo vzhye chasu dovoli, pidiishli iogo uchni do n'ogo ta i kazhut': tsye mistysye byezlyudnye, a godina vzhye piznya. vidpustili ikh, nyekhai pidut' v osadi ta syela bliz'ki, i kuplyat' sobi chogo isti. a vin vidpoviv i skazav im: daitye isti im vi. voni zh vidkazali iomu: chi mi maemo piti ta khliba kupiti na dvisti dinariv, i dati im isti? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? idit', pobachtye! i roziznavshi, skazali: p'yat' khlিবiv ta dvi ribi. i zvyeliv im usikh na zryelenii travi posaditi odin bilya odnogo. i rozsilis' ryadami voni, po sto ta po p'yat-dyesyat. i vin uzyav p'yat' khlিবiv ta dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv, i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, shchob klali pyeryed nimi, i dvi ribi na vsikh podliv. i vsi ili i nailisy! a z kuskiv pozostalikh ta z rib nazbirali dvanadtsyat' povnikh koshiv. a tikh, khto khlিব spozhivav, bulo tisyach iz p'yat' cholovika! i zaraz zvyeliv swoim uchnyam do chovna sidati, i na toi bik poplinuti do vifsaidi, ranishye iogo, poki sam vin vidpustit' narod. i vin ikh vidpustiv, ta i pishov pomolitis' na goru. a yak vyechir nastav, chovyen buv syeryed morya, a vin sam odin na zyeми. koli zh vin pobachiv, yak voni vyesluyannam morduyut'sya, bo vityer im buv suprotivnii, o chyetyvertii storozhi vnochi pidiishov vin do nikh, po moryu iduchi, i khotiv ikh minuti. a voni, yak pobachili, shcho idye vin po moryu, podumali, shcho to mara, ta i stali krichati, bo iogo vsi pobachili ta nalyakalis'. a vin zaraz do nikh obizvavsya i skazav im: bud'tye smili, tsye ya, nye lyakaityes'! i vviishov vin u chovyen do nikh, i vityer zatikh. a voni zdivuvalisy duzhye v sobi, bo nye zrozumili chuda pro khlibi, bo syertsye ikhne bulo zatvyerdilye. pyeryeplivshi zh voni, pribuli v zyeмlyу gyenisaryets'ku i prichalili. i, yak voni povikhodili z chovna, lyudi zaraz piznali iogo, i porozbigalis' po vsii ti okolitsi, i stali na lozhakh nyeduzhikh prinosit, dye til'ki prochuli buli, shcho vin e. i kudi til'ki vin pribuvav do sil, chi do mist, chi do osyel', klali nyeduzhikh na maidanakh, i blagali iogo, shchob mogli dotorknutis' khoch krayu odyezhi iogo. i khto til'ki do n'ogo dotorkuvavsya, toi buv uzdorovlyenii!

7

i zibralis' do n'ogo farisyei ta dyeyaki z knizhnikiv, yaki pribuli iz erusalimu, i pobachili, shcho dyeyaki z uchniv iogo ili khlিব rukami nyechistimi, tsyebto nyevmitimi. bo farisyei i usi yudyei, zbyerigayuchi pyeryedannya starshikh, nye idyat', yak staranno nye vimiyut' ruk; a vyernu-

vshisy a z rinku, voni ni idyat', poki nye vmiyut'sya. bagato e i inshogo, shcho voni priinyali, shchob dodyerzhuvati: mitya chash, i glyekiv, i midyanogo posudu. i zapitali iogo farisyei ta knizhniki: chomu uchni tvoi nye zhivut' za pyeryedannyyam tashshikh, alye khlib spozhivayut' rukami nyechistimi? a vin im vidkazav: dobrye prorokuvav pro vas, litsyemiriv, isaya, yak napisano: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsye zh ikhne dalyeko vid myenye... ta odnak nadaryemnye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyuds'kikh zapovidyei. zanyekhayavshi zapovid' bozhu, pyeryedan' lyuds'kikh vi trimaetyes': obmivaetye glyeki ta chashi, i bagato takogo podobnogo i inshogo robitye vi. i skazav vin do nikh: spritno vidkidaetye vi zapovid' bozhu, abi zbyeryegti svoe pyeryedannyya. bo moisyeyi nakazav: shanui bat'ka svogo ta matir svoyu, ta: khto zlorichit' na bat'ka chi matir, nyekhai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ku chi matyeri: korvan, chi dar bogovi tye, chim bi ti skoristatis' vid myenye khotiv, to vzhye vil'no iomu nye robiti nichogo dlya bat'ka chi matyeri, porushuyuchi bozhye slovo vashim pyeryedannyyam, shcho iogo vi sami vstanovili. i bagato takogo vi inshogo robitye. i vin znovu poklikav narod i promoviv do n'ogo: poslukhaitye myenye vsi, i zrozumiitye! nyemae nichogo nazovni lyudini, shcho, uvikhodyachi v nyei, moglo b opoganiti ii; shcho zh iz nyei vikhodit', tye lyudinu opoganyue. koli mae khto vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! a koli vid narodu vviishov vin do domu, todi uchni iogo zapitalisa v n'ogo pro pritchu. i vin im vidkazav: chi zh i vi rozuminnyya nye maetye? khiba zh nye rozumietye vi, shcho vsye tye, shcho vkhodit' izzovni v lyudinu, nye mozhye opoganiti ii? bo nye vkhodit' do syertsya iomu, alye do zhivota, i vikhodit' nazovni, ochishchuyuchi vsyaku izhu. a dali skazav vin: shcho z lyudini vikhodit', tye lyudinu opoganyue. bo zsyeryedini, iz lyuds'kogo syertsya vikhodyat' likhi dumki, rozpusta, kradizh, dushogubstva, pyeryelyubi, zdirstva, lukavstva, pidstup, byezstidstva, zavidyushcheye oko, bogoznyevaga, gordoshchi, byezum. usye zlye tsye vikhodit' zsyeryedini, i lyudinu opoganyue! i vstav vin, i zvidity pishov u zymlyu tirs'ku i sidons'ku. i, vviishovshi do domu, vin khotiv, shchob nikhto nye dovidavs', ta nye mig utaitis'. nyegaino bo zhinka odna, yakoi dochka mala dukha nyechistogo, prochula pro n'ogo, i priishla, ta i pripala do nig iomu. a tsya zhinka gryekinya bula, rododm sirofinikiyanka. vona stala blagati iogo, shchob iz dochki ii dyemona vignav. a vin ii skazav: dai, shchob pyershye nailisa diti, nye godit'sya

bo khlib zabirati v dityei, i kinuti shchyeny-atam! a vona iomu v vidpovid' kazhye: tak, navstryechui! alye navit' shchyenyata idyat' pid stolom vid dityachikh krishok... i vin ii skazav: za slovo otsye idi sobi, dyemon viishov iz tvoei dochki! a koli vona v dim svii vyernulas', to znaishla, shcho dochka na postyeli lyezhal, a dyemon viishov iz nyei. i viishov vin znov iz kraiv tirs'kikh i sidons'kikh, i podavysya shlyakhom na sidon nad morye galileys'kye, chyeryez okolitsi dyesyatimistya. i privodyat' do n'ogo glukhogo nyemovu, i blagayut' iogo, shchob ruku na n'ogo poklav. i vzyav vin iogo vid narodu samogo, i vklav pal'tsi svoi iomu v vukha, i, splyunuvshi, dotorknuvsya iogo yazika. i, na nyebo spoglyanuvshi, vin zidkhnuv i promoviv do n'ogo: yeffata; tsyebto: vidkriysya! i vidkriysya vukha iomu, i puto iogo yazika rozv'yazalos' nyegaino, i vin stav govoriti virazno! a vin im zvyeliv, shchob nikomu ts'ogo nye rozpovidali. ta shcho bil'shye nakazuvav im, to shchye bil'sh rozgoloshuvati. i duzhye vsi divualisa ta govorili: vin dobrye vsye robit': glukhim dae chuti, a nimim govoriti!

8

timi dnyami, koli bulo znovu bagato narodu, a isti nye mali chogo, poklikav vin uchniv svoikh ta i promoviv do nikh: zhal' myeni tikh lyudyei, shcho vzhye tri dni zo mnoyu znakhodyat'sya, ta isti nye mayut' chogo. a koli vidpushchu ikh golodnikh do ikhnikh domivok, to oslabnut' u dorozhi, bo dyeyaki z nikh poprikhodili zdalyeka. i vidkazali iomu iogo uchni: zvidki zmozhye khto nagoduvati ikh khlibom otut u pustini? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? voni zh povidomili: syemyero. todi vin narodu zvyeliv na zyemli posidati. i, vzyavshi syemyero khliba, viddavshi podyaku, vin polamav i dav uchnyam svoim, shchob rozdati. a voni rozdavali narodovi. i mali voni trokhi ribok; i vin ikh poblagosloviv, i rozdati zvyeliv takozh ikh. i vsi ili i nailisa, a z pozostalikh kuskiv sim koshiv nazbiral... a idtsiv bulo tisyach z chotiri! i vsiv vin nyegaino do chovna z svoimi uchnyami, ta i pribuv do zyemli dalmanuts'koi. i viishli farisyei, i pochali spyeryechatisya z nim, i, iogo viprovovuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. a vin tyazhko zidkhnuv u svoim dusi i promoviv: yakoi oznaki tsyei rid vimagae? popravdi kazhu vam, shcho rodovi ts'omu oznaka nye budye dana! i pokinuv vin ikh, usiv znovu do chovna, i na toi bik vidbuv. i zabuli voni vzyati khliba, i krim odnogo bukhantsya, u chovni nye mali z soboyu nichogo. a vin im nakazuvav ta govoriv: styeryezhit'sya uvazhливо farisyeis'koi rozchini i rozchini irodovoi! voni zh mirku-

vali i kazali odin do odnogo, shcho khliba nye mayut' voni. a isus, znavshi tye, promovlyae do nikh: chogo vi mirkuetye, shcho khliba nye maetye? chi vi shchye nye znaetye i nye rozumietye? chi shchye maetye syert-sye svoe zatvyerdilim? mavshi ochi nye bachitye, i mavshi vukha nye chuetye? i nye pam'yataetye, koli p'yat' khlibiv ya lamav na p'yat' tisyach, skil'ki povnikh koshiv iz kuskiv vi zibrali? voni kazhut' do n'ogo: dvanadtsyat'. a yak sim na chotiri tisyachi, skil'ki koshikiv povnikh z kuskiv vi zibrali? i vidkazuyut': sim. i skazav vin do nikh: vi shchye nye rozumietye?... i prikhodyat' voni v vifsaidu. i privodyat' do n'ogo slipogo, i blagayut' iogo, shchob dotorknuvsya do n'ogo. i vzyav vin slipogo za ruku, ta i viviv iogo za syelo. i poslinivshi ochi iomu, poklav ruki na n'ogo, i pitavsya iogo, chi shcho bachit'. i, zirknuvshi, skazav toi: ya bachu lyudyei, yak khodyat', nyemov bi dyereyeva... potom znov vin poklav svoi ruki na ochi iomu, i prozriv toi, i oduzhav, i virazno stav bachiti vsye! i poslav vin dodomu iogo i nakazav: do syela i nye zakhod', i nikomu v syeli nye rozpovidai! potom pishov isus i uchni iogo do sil kyesarii pilipovoi, a v dorozhi pitav svoikh uchniv, govoryachi im: za kogo myenye lyudi vvazhayut'? voni zh vidpovili iomu, kazhuchi: za ivana khristityelya, drugi za illyu, a inshi za odnogo z prorokiv. i vin zapitav ikh: a vi za kogo myenye maetye? pyetro iomu v vidpovid' kazhye: ti khristos! i vin zaboroniv im, shchob nikomu pro n'ogo voni nye kazali! i pochav ikh navchati, shcho sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazhdati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i pyer-vostryashchenyeni, i knizhniki, i vin budye vbitii, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tye slovo kazav vin vidkrito. a pyetro uzyav nabik iogo, i iomu stav pyerechiti. a vin obyernuvsya i poglyanav na uchniv svoikh, ta i pyetru dokoriv i skazav: vidstupis', satano, vid myenye, bo dumaesh ti nye pro bozhnye, a pro lyuds'kye! i vin poklikav narod iz svoimi uchnyami, ta i promoviv do nikh: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo sye-bye, i khai viz'mye svogo khryesta ta i za mnoyu idye! bo khto khochye dushu svoyu zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto zgubit' dushu svoyu radi myenye ta evangeliu, toi ii zbyeryezhye. yaka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vvyes' svit, alye dushu svoyu zana-pastit'? abo shcho nazamin dast' lyudina za dushu svoyu? bo khto budye myenye ta moei nauki soromit'sya v rodi tsim pyeryelyubnim ta grishnim, togo posoromit'sya takozh sin lyuds'kii, yak priidye u slavi svogo ottsya z angolami svyatyimi.

i skazav vin do nikh: popravdi kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skush-tuyut' smyerti, azh poki nye bachtimut' tsarstva bozhnogo, shcho priishlo vono v sili. a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, ta i vyedye ikh osibno na goru visoku samikh. i vin pyeryeobrazivs' pyeryed nimi. i stala odyezha iogo osyaina, duzhnye bila, yak snig, yakoi bilil'nik nye zmig bi tak vibiliti na zyemli! i z'yavivs' im illyu ta moiseyi, i rozmovlyali z isusom. i ozvavsya pyetro ta i skazav do isusa: uchityelyu, dobre buti nam tut! postavmo zh sobi tri shatri: dlya tyebye odnye, i odnye dlya moiseya, i odnye dlya illi... bo nye znav, shcho kazati, bo buli pyeryelyakani. ta khmara os' ikh zaslonila, i golos pochuv-sya iz khmari: tsey sin mii ulyublyenii, iogo slukhaityesya! i zaraz, zvivshi ochi svoi, voni vzhye nikogo z soboyu nye bachili, krim samogo isusa. a koli z gori skhodili, vin im nakazav, shchob nikomu togo nye kazali, shcho bachili, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i voni zakho-vali tye slovo v sobi, spyerechayuchisya, i shcho to e: voskryesnuty z myertvikh. i voni zapitali iogo ta skazali: shcho tsey knizh-niki kazhut', nibi tryeba illi pyersh priiti? a vin vidkazav im: tozh illyu, koli priidye popyeryedu, usye prigotue. ta yak zhye pro lyuds'kogo sina napisano, shcho musit' bagato vin vityerpiti, i budye znyevazhyenii? alye vam kazhu, shcho i illyu buv priishov, ta зробили iomu, shcho til'ki khotili, yak pro n'ogo napisano... a koli povyernulis' do uchniv, kolo nikh voni vglyedili byezlich narodu ta knizhnikiv, shcho spyerechalisya z nimi. i nyegaino vvyes' natovp, yak pobachiv iogo, spolokhnusya iz diva, i nazustrich pobig, i stav vitati iogo. i zapitavsya vin ikh: pro shcho spyerechaetyes' z nimi? i iomu vid-poviv odin iz natovpu: uchityelyu, priviv ya do tyebye os' sina svogo, shcho dukha nimogo vin mae. a yak vin dye skhopit' iogo, to ob zyemlyu kidae nim, i vin pinu puskae i zubami skryegochoye ta sokhnye. ya kazav tvoim uchnyam, shchob prognali iogo, ta voni nye zmogli. a vin im u vidpovid' kazhye: o, rodye nyevirni, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? privyedit' do myenye iogo! i do n'ogo togo privyeli. i yak til'ki pobachiv iogo, to dukh zaraz zatryas nim. a toi, povativshis' na zyemlyu, stav kachatisya ta zalivatisya pinoyu... i vin za-pitav iogo bat'ka: yak davno iomu stalosya tsey? toi skazav: iz ditinstva. i pochastu kidav vin nim i v ogon', i do vodi, shchob iogo pogubiti. alye koli mozhyyesh shcho ti, to zmluis' nad nami, i nam pomozhi! isus zhye iomu vidkazav: shchodo togo tvogo koli mozhyyesh, to tomu, khto virue, vsye

mozhlivye! zaraz bat'ko khlop'yati z sliz'mi zakrichav i skazav: viruyu, navstryechui, pomozhi nyedovirstvu moemu! a isus, yak pobachiv, shcho natovp zbigaet'sya, to nyechistomu dukhovi zakazav, i skazav iomu: dushye nimii i glukhii, tobi ya nakazuyu: viidi z n'ogo, i bil'shye u n'ogo nye vkhod'! i, zakrichavshi ta mitsno zatoryasshi, toi viishov. i vin stav, nyemov myertvii, azh bagato-khto stali kazati, shcho pomyer vin... a isus uzav za ruku iogo ta i pidviv iogo, i toi ustav. koli zh vin do domu priishov, to uchni pitali iogo samotou: chomu mi nye mogli iogo vignati? a vin im skazav: tsyei rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki vid molitvi ta postu. i voni viishli zvuidi, i prokhodili po galilyei. a vin nye khotiv, shchob dovidavysya khto. bo vin svoikh uchniv navchav i kazav im: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk, i voni iogo vb'yut', alye vbii, voskryesnye vin tryet'ogo dnya! voni zh nye zrozumili ts'ogo slova, ta boyalis' iogo zapitati. i pribuli voni v kapyernaum. a yak buv vin u domi, to ikh zapitav: pro shcho mirkuvali v dorozhi? i movchali voni, spyeryechalisya bo promizh syebye v dorozhi, khto naibil'shii. a yak siv, to poklikav vin dvanadtsyat'okh, i promoviv do nikh: koli khto buti pyershim bazhae, nyekhai budye naimyenshim iz usikh i sluga vsm! i vzyav vin ditinu, i postaviv ii syeryed nikh. i, obnyavshi ii, vin promoviv do nikh: koli khto v im'ya moe priimye odnye z di-tyei takikh, toi priimaemye. khto zh priimaemye, nye myenye vin priimae, a togo, khto poslav myenye! obizvavysya do n'ogo ivan: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, yakii z nami nye khodit', shcho viganyae im'yam tvoim dyemoniv; i mi zaboronili iomu, bo vin iz nami nye khodit'. a isus vidkazav: nye zaboronyaitye iomu, bo nyemae takogo, shcho im'yam moim chudo zrobit' bi, i zmig bi nyebarom likhosloviti myenye. khto bo nye suproti nas, toi za nas! i koli khto napoit' vas kukhlyem vodi v im'ya moe radi togo, shcho vi khristovi, popravdi kazhu vam: toi nye zgubit' svoei nagorodi! khto zh spokusit' odnogo z malikh tsikh, shcho viryat', to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochypiti, ta i kinuti v morye! i koli ruka tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnorukim, nizh z oboma rukami vviiti do gyeenni, do ognyu nyevgasimogo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'. i koli noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnogim, nizh z oboma nogami buti vkinyenomou do gyeenni, do ognyu nyevgasimogo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'. i koli tvoe oko tyebye spokushae, viybieri iogo: krashchye tobi odnookim vviiti v tsarstvo bozhnye, nizh z

oboma ochima buti vkinyenomou do gyeenni ognynnoi, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'! bo posolit'sya kozhyen ognym, i kozhna zhyertva posolit'sya sil'lyu. sil' dobra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim popraviti ii? maitye sil' u sobi, maitye i mir mizh soboyu!

10

i, viishovshi zvuidi, vin prikhodit' u zyeemlyu yudyeis'ku, na toi bik iordanu. i znovu zibralsiya yurbi do n'ogo, i znov vin navchav ikh, zvichaem svoim. i pidiishli farisyei i spitali, iogo viprobuvuyuchi: chi dozvoljeno cholovikovim družhinu svoyu vidpustiti? a vin vidpoviv i skazav im: shcho moiseyi zapoviv vam? voni zh vidkazali: moiseyi zapoviv napisati lista rozvodovogo, ta i vidpustiti. isus zhye promoviv do nikh: to za vashye zhorstokosyerdya vin vam napisav ot-syu zapovid'. bog zhye z pochatku tvorinnya stvoriv cholovikom i zhinkoyu ikh. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir, i stanut' oboe voni odnim tilom, tim to nye-mae vzhye dvokh, alye odnye tilo. tozh, shcho bog sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! a vdoma pro tsye uchni znov zapitali iogo. i vin im vidkazav: khto družhinu vidpustit' svoyu, ta i odruzhit'sya z inshoyu, toi chinit' pyeryelyub iz nyeyu. i koli družhina pokinye svogo cholovika, i vi-idye zamizh za inshogo, to chinit' pyerye-lyub vona. todi poprinosili ditok do n'ogo, shchob vin dotorknuvysya do nikh, uchni zh im dokoryali. a koli spostyerig tsye isus, to oburivysya, ta i promoviv do nikh: pustit' ditok do myenye prikhoditi, i nye boronit' im, bo takikh tsarstvo bozhnye! popravdi kazhu vam: khto bozhnogo tsarstva nye pri-imye, nyemov tye ditya, toi u n'ogo nye vviidye. i vin ikh prigornuv, i poblagosloviv, na nikh ruki poklavshi. i koli virushav vin u put', to shvidko nablizivs' odin, upav pyeryed nim na kolina, i spityavsya iogo: uchityelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vichnye zhittya vspadkuvati? isus zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, krim boga samogo. znaesh zapovidi: nye vbivai, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo, nye krivdi, shanui svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav iomu: uchitye-lyu, tsye vsye vikonav ya shchye zmlaku. isus zhye poglyanuv na n'ogo z lyubov'yu, i promoviv iomu: odnogo brakue tobi: idi, rozpro dai, shcho maesh, ta vbogim rozdai, i matimyesh skarb ti na nyebi! potomu prikhod' ta i idi vslid za mnoyu, uzavshii khryesta. a vin zasmutivsya tim slovom, i pishov, zazhurivshis', bo vyeliki maetki vin mav! i poglyanuv dovkola isus, ta i skazav svoim uchnyam: yak tyazhko otim, khto

mae bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhye! i uchni zhakhnulis' vid sliv iogo. a isus znov u vidpovid' kazhye do nikh: moi diti, yak tyazhko otim, khto nadiyu kladye na bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhye! vyerblyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhyee tsarstvo vviiti! a voni zdivuvalisya duzhye, i kazali odin do odnogo: khto zh todi mozhye spastisya? isus zhye poglyanuv na nikh i promoviv: nye-mozhlyve tsye lyudyam, a nye bogovi. bo dlya boga mozhlyve vsye! a pyetro stav kazati iomu: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy slidom. isus vidkazav: popravdi kazhu vam: nyemae takogo, shchob dim polishiv, chi brativ, chi syestyer, abo matir, chi bat'ka, abo diti, chi polya radi myenye ta radi evangeliu, i nye odyerzhav bi v sto raz bil'shye tyepper, tsye chashu, syeryed pyeryesliduvan', domiv, i brativ, i syestyer, i matyeriv, i dityei, i pil', a v vitsi nastupnomu vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh stanut' ostannimi, a ostanni pyershimi. buli zh u dorozhi voni, prostuyuchi v erusalim. a isus ishov popyeryedu nikh, azh duzhye voni divuvalis', a ti, shcho ishli vslid za nim, boyalis'. i, vzyavshi znov dvanadtsyat'okh, pochav im rozpovidati, shcho z nim statisya mae: otsye v erusalim mi idyemo, i pyervosyashchenyikam i knizhnykam vidanii budyne sin lyuds'kii, i zasudyat' na smyert' iogo, i poganam iogo vidadat', i nasmikhatisya budut' iz n'ogo, i budut' plyuvati na n'ogo, i budut' iogo bichuvati, i vb'yut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! i pidkhodyat' do n'ogo yakiv ta ivan, sini zyeveydeyeev, ta i kazhut' iomu: uchityelyu, mi khochyemo, shchob ti zrobit nam, pro shcho budyemo prositi tyebye. a vin ikh pospita: chogo zh khochyetye, shchob ya vam zrobit? voni zh vidkazali iomu: dai nam, shchob u slavi tvoii mi sidili pravoruch vid tyebye odin, i livoruch odin! a isus vidkazav im: nye znaetye, chogo prositye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii p'yu, i khristitsya khreshchyennyam, shcho ya nim khreshchusya? voni vidkazali iomu: mozhyyemo. a isus im skazav: chashu, shcho ya ii p'yu, vi pitimyetye, i khreshchyennyam, shcho ya nim khreshchus', vi okhristityesya. a siditi pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu ugotovano. yak pochuli zh tsye dyesyatyero, to oburilis' na yakova ta na ivana. a isus ikh poklikav, i promoviv do nikh: vi znaetye, shcho ti, shcho vvazhayut' syebye za knyaziv u narodiv, panuyut' nad nimi, a ikhni vyel'mozhi ikh tisinut'. nye tak budyemizh vami, alye khto z vas vyelikim buti khochye, nyekhai budyem vin vam za slugu. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budyem vsim za raba. bo sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, alye shchob

posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh. i prikhodyat' voni v erikhon. a koli z erikhonu vikhodiv vin razom iz svoimi uchnyami i z byezlichchyu lyudu, sidiv i prosiv pri dorozhi slippii vartimyei, sin timyeiv. i, prochuvshi, shcho to isus nazaryanin, pochav klikati ta govorigi: sinu davidiv, isusye, zmluisya nado mnoyu! i svarilis' na n'ogo bagato-khto, shchob movchav, a vin ishchye bil'shye krichav: sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! i spinivsyia isus ta i skazav: poklichtye iogo! i klichut' slipogo ta i kazhut' iomu: bud' bad'orii, ustan', vin klichye tyebye. a toi skinuv plashcha svogo, i skochiv iz mistiya, i pribig do isusa. a isus vidpoviv i skazav iomu: shcho ti khochyesh, shchob zrobit ya tobi? slippii zhye iomu vidkazav: uchityelyu, nyekhai ya prozryu! isus zhye do n'ogo promoviv: idi, tvoya vira spasla tyebye! i toi zaraz prozriv, i pishov za isusom dorigoyu.

11

i koli voni nablizilis' do erusalimu, do vitfagii i vifanii, na olivnii gori, todi vin posilae dvokh uchniv svoikh, i kazhye do nikh: idit' u syelo, yakye pyeryed vami, i, vkhodyachi v n'ogo, vi znaidetye zaraz priv'yazanye oslya, shcho na n'ogo nikhto shchye z lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh skazhye khto vam: shcho tsye vi robitye? vidkazhit': navstryechu' potryebue iogo, i vidishlye iogo syudi zaraz. i voni vidiishli, i znaishli tye oslya, shcho priv'yazanye kolo vorit iznadvoryu bulo pri dorozhi, i vidv'yazali iogo. a dyeyaki z tikh, shcho stoyali tam, skazali do nikh: shcho vi robitye? poshcho oslya vi vidv'yazuetye? voni zh im vidkazali, yak zvyeliv im isus, i vidpushchyeno ikh. i voni privyeli do isusa oslya, i poklali na n'ogo plashchi svoi, a vin siv na n'ogo. bagato zh narodu styellili odyezhu svoyu po dorozhi, a inshi styellili dorigoyu zryelen', natyatu v polyakh. a ti, shcho ishli pyeryed nim i pozadu, vikrikovali: osanna! blagoslovnyeni, khto idye u navstryechune im'ya! blagoslovnyenne tsarstvo, shcho nadkhodit', ottsya nashogo davida! osanna na visoti! potomu vviishov vin do erusalimu, i v khram. a oglyanuvshi vsye, yak godina vzhye piznya bula, vin pishov u vifaniyu z dvanadtsyat'ma. a naza-vtra, koli voni viishli z vifanii, vin zgolodniv buv. i, pobachivshi zdalyeka figove dyeryevo, vkritye listyami, vin pidiishov, chi nye znaidye na n'omu chogo. i, priishovshi do n'ogo, nye znaishov nichogo, krim listya samogo, nye pora bo na figi bula. i ozvavsya isus i promoviv do n'ogo: shchob bil'shye nikhto tvogo plodu nye z'iv azh poviki! a uchni iogo vsye tye chuli. i priishli voni v erusalim. a yak vin u khram uviishov,

to stav viganyati prodavtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevyertav stoli groshominam ta osloni prodavtsyam golubiv. i vin nye dozvol'yav, shchob khto rich yaku nosiv chyeryez khram. i vin ikh navchav i kazav im: khiba nye napisano: dim mii budye domom molitvi v narodiv usikh, vi zh iz n'ogo zroobili pyechyeru rozbiinikiv! i pochuli tsye pyervosvyashcheniki i knizhniki, i shukali, yak iogo pogubiti, bo boyalis' iogo, uvyes' bo narod divuvavsyia nautsi iogo. a yak pizno stavalo, voni poza misto vikhodili. a prokhodyachi vrantsi, pobachili figovye dyeryevo, usokhlye vid koryenya. i, zghadvashi pyetro, govorit' iomu: uchityelyu, glyan' figovye dyeryevo, shcho proklyav ti, usokhlo! a isus im u vidpovid' kazhye: maitye viru bozhu! popravdi kazhu vam: yak khto skazhye gori tsii: porushsya ta i kin'sya do morya, i nye matimye sumniv u syertsii svoim, alye matimye viru, shcho stanyets'ya tak, yak govorit', to budye iomu! chyeryez tsye govoryu vam: usye, chogo vi v molitvi poprositye, virtye, shcho odyerzhitye, i spovnit'sya vam. i koli stoitye na molitvi, to proshchaitye, yak maitye shcho proti kogo, shchob i otyets' vash nyebyesnii probachiv vam progridkhi vashi. koli zh nye proshchaitye vi, to i otyets' vash nyebyesnii nye prostit' vam progridkhi vashikh. i znovu priishli voni v erusalim. koli zh vin u khrami khodiv, poprikhodili pyervosvyashcheniki i knizhniki, i starshini do n'ogo, i skazali iomu: yakoyu ti vladoyu vsye otsyie chinish? i khto tobi vladu tsyu dav, shchob ti tsye robiv? a isus vidkazav im: zapitayu i ya vas odnye slovo, i vidpovidaitye myeni, to i ya vidkazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu. ivanovye khrishchyennyya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? vidpovidaitye myeni! voni zh mirkuvali sobi i govorili: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, to boyalis' narodu, bo vsi vvazhali, shcho ivan buv popravdi prorok. i skazali isusovi v vidpovid': nye znaemo... a isus im vidkazue: to i ya nye skazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu.

12

i pochav vin u pritchakh do nikh promovlyati: nasadiv buv odin cholovik vinogradnika, murom obgorodiv, vidovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i viddav iogo vinaryam, ta i pishov. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob priinyati chastinu plodu z vinogradnika v tikh vinariv. ta voni skhopili iogo ta i pobili, i vidislali ni z chim. i znovu poslav vin do nikh raba inshogo, ta i togo voni zranili v golovu ta znyevazhili. todi vislav vin inshogo, i togo voni vbili. i bagat'okh ishchye in-

shikh, nabili odnikh, a odnikh povbivali. i vin mav shchye odnogo, sina ulyublyenogo. naostanok poslav i togo vin do nikh i skazav: posoromlyat'sya sina mogo! a ti vinari mirkuvali sobi: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, i nashoyu spadshchina budye! i voni skhopili iogo ta i ubili, i vikinuli iogo za vinogradnik... otozh, shcho pan vinogradnika zrobit'? vin pribudye ta i vigubit' tikh vinariv, i viddast' vinogradnika inshim. chi vi nye chitali v pisanni: kamin', shcho iogo budivnichii vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem! vid navstryechua stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh. i shukali iogo, shchob skhopiti, alye poboyalis' narodu. bo voni zrozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i, lishivshi iogo, vidiishli. i voni vislali dyeyakikh iz farisyev ta irodiyaniv do n'ogo, shchob zloviti na slovi iogo. ti zh priishli ta i govoryat' iomu: uchityelyu, znaemo mi, shcho ti spravvedlivii, i nye zvazhaesh zovsim ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichchya nye divishsya, a nastavlyaesh na bozhu dorogu pravdivo. chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? davati nam, chi nye davati? a isus, znavshi ikh litsyemirstvo, skazav im: chogo vi myenye viprobouetye? prinyesit' myeni grish podatkovii, shchob bachiti. i prinyesli voni. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti zh iomu vidkazali: kyesariv. isus todi kazhye v vidpovid' im: viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a bogovi bozhye! i divuvalisya z n'ogo voni... i priishli do n'ogo ti saddukyei, shcho tye dyerdyat', nibi nyema voskryesennyya, i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, moisyeyi napisav nam: yak pomrye komu brat, i polishit' družhinu, a ditini nye lishit', to nyekhai iogo brat viz'mye družhinu iogo, ta i vidnovit' nasinnyya dlya brata svogo. bulo sim brativ. i pyershii vzyav družhinu i umyer, nye lishivshi dityei. drugii tyezh ii vzyav ta i pomyer, i vin nye lishiv dityei. tak samo i tryetii. i vsi syemyero nye polishili dityei. a po vsikh vmyerla i zhinka. a v voskryesynni, yak voskryesnut' voni, to kotromu iz nikh vona družhinoyu budye? bo syemyero mali za družhinu ii. isus im vidkazav: chi vi nye tomu pomilyaetyes', shcho nye znaetye ani pisannyya, ani bozhoi sili? bo yak iz myertvikh voskryesnut', to nye budut' zhyenitis', ani zamizh vikhoditi, alye budut', nyemov angoli ti na nyebi. shchozhdo myertvikh, shcho voskryesnut', chi zh vi nye chitali v moisyeevii knizi, yak pri kushchi skazav iomu bog, promovlayuchi: ya bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv, bo vin e bog nye myertvikh, a zhivikh! tim to vi pomilyaetyes' duzhye. a odin iz tikh knizhnikov, shcho chuv, yak voni spyeryechalis', ta bachiv, yak dobre vin vidpovidav im, pristupiv ta i spitavsyia iogo: kotra zapovid'

pyersha z usikh? isus vidpoviv: pyersha: slukhai, izrailyu: nash navstryechu' bog bog edinii. i: lyubi navstryehua, boga svogo, usim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsim svoim rozumom, i z tsiloi sili svoei! tsye zapovid' pyersha! a druga odnakova z nyeyu: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebe! nyema inshoi bil'shoi zapovidi nad otsi! i skazav iomu knizhnik: dobre, uchityelyu! ti popravdi skazav, shcho odin vin, i nyema inshogo, okrim n'ogo, i shcho lyubiti iogo vsim syertsyem, i vsim rozumom, i vsieyu dushyeyu, i z tsiloi sili, i shcho lyubiti svogo blizhn'ogo, yak samogo syebe, tsye vazhlivshye za vsi tsilopalenyi i zhyertvi! isus zhye, pobachivshi, shcho rozumno toi vidpovid' dav, promoviv do n'ogo: ti nyedalyeko vid bozhogo tsarstva! i nikhto nye nasmilyuvavsyia vzhye pitati iogo. potomu isus vidpoviv i promoviv, u khrami navchayuchi: yak to knizhnik kazhut', shcho nabi khristos sin davidiv? adzhye toi david svyatiim dukhom skazav: promoviv navstryechu' navstryechuyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! sam david iogo navstryechuom zvye, yak zhye vin iomu sin? i bagato lyudyei zalubki iogo slukhali. vin zhye kazav u nautsi svoii: styeryezhit'sya tikh knizhnikiv, shcho lyublyat' u dovgykh odyezhakh prokhodzhu-vatis', i piviti na rinkakh, i pyershi lavki v sinagogakh, i pyershi mistysa na priinyattyakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya dovgo napokaz, voni tyazhchye osudzhennyya priimut'! i siv vin navproti skarbntsi, i divivs', yak narod midyaki do skarbntsi vkidaie. i bagato zamozhnykh ukidali bagato. i pidiishla odna vboga vdovitsya, i poklala dvi lyepi, tsyebto grish. i poklikav vin uchniv svoikh ta i promoviv do nikh: popravdi kazhu vam, shcho tsya vboga vdovitsya poklala naibil'shye za vsikh, khto klav u skarbntsyu. bo vsi klali vid lishka svogo, a vona poklala z uboztva svogo vsye, shcho mala, svii prozhitok uyves'...

13

i koli vin vikhodiv iz khramu, govorit' iomu odin iz uchniv iogo: podivysya, uchityelyu yakye to kaminnya ta shcho za budivli! isus zhye do n'ogo skazav: chi ti bachish vyeliki budinki otsi? nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kamieni, yakii nye zruinuet'sya! koli zh vin sidiv na olivni gori, proti khramu, pitali iogo nasamoti pyetro, i yakiv, i ivan, i andrii: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budyie oznaka, koli vsye tye vikonatis' mae? isus zhye pochav promovlyati do nikh: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya. i

zvyedut' bagat'okh. i yak pro viini pochue-tye vi, i pro voenni chutki, nye lyakaityes', bo statis' nalyezhit' tomu. ta tsye shchye nye kinyets'. bo povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, budut' zymlyetrusi mistysami, budyie golod. tsye pochatok tyerpin' porodil'nikh. pil'nuitye zh sami, bo vas na sudi vidavatimut', i bichuvatimut' vas u sinagogakh, i povyedut' do pravityeliv ta do tsariv radi myenye, na svidchynnaya im. alye pyershye evangeliya musit' buti narodam usim propoviduvana. koli zh vidadut' vas i povyedut', nye turbuitiesya zazdalyegid', shcho vam govoriti, a shcho danye vam budyie tiei godini, to tye govorit': bo nye vi promovlyatimyetye, alye dukh svyati. i vidast' na smyert' brata brat, a bat'ko ditinu. i diti povstanut' navproti bat'kiv, i im smyert' zapodiyut'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenaviditi. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budyie spasyenii! koli zh vi pobachitye tu gidotu spustoshyennaya, shcho pro nyei zvischav prorok daniil, shcho vona zalyagla, dye nye slid, khto chitae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vtikeyut'. i khto na pokrivli, nyekhai toi nye skhodit', i nyekhai nye vkhodit' uzyati shchos' iz domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagnim i tim, khto godue grud'mi, u ti dni! molit'sya zh, shchob nye trapilosya tsye zimoyu! budut' bo ti dni takoyu skorbotoyu, shcho ii nye bulo z pyervopochinu svitu, shcho iogo bog stvoriv, azh dosi, i nye budyie. i koli b navstryechu' nye vkorotiv buv tikh dniv, nye spaslasya b niyaka lyudina; alye radi vibranikh, kogo vibrav, ukorotiv vin ti dni. todi zh, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut, oto tam, nye imit' viri. bo povstanut' khristi nyepravdivi, i nyepravdivi pro-roki, i budut' chiniti oznaki ta chuda, shchob spokusiti, yak mozhna, i vibranikh. alye vi styeryezhit'sya! ya skazav vam usye napyeryed. alye za tikh dniv, po skorboti otii, sontsye zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla. i zori spadatimut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya... i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz vyelikoyu potugoyu i slavyu. i todi vin poshlye angoliv i zbyerut' iogo vibranikh vid vitriv chotir'okh, vid krayu zyemli do krai-nyeba. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to znae-tye, shcho bliz'ko lieto. tak i vi: koli til'ki pobachitye, shcho diet'sya tsye, to znaitye, shcho bliz'ko, pid dyerima. popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya! nyebo i zyemlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! pro dyen' zhye toi chi pro godinu nye znae nikhto: ni angoli na nyebi, ni sin, til'ki otyets'. uvazhaitye,

chuvaitye i molit'sya: bo nye znaetye, koli chas toi nastanye! yak toi cholovik, shcho vid'ikhav, i zalishiv svii dim, i dav rabam svoim vladu i kozhnomu pratsyu svoyu, a vorotaryevi zvyeliv pil'nuvati. tozh pil'nuitye, nye znaetye bo, koli priidye pan domu: uvyechori, chi opivnochi, chi yak pivni spivativmut', chi rankom. shchob vas nye zastav, shcho spitye, koli vyernyet'sya vin nyespodivano. a shcho vam ya kazhu, tye vsim ya kazhu: pil'nuitye!

14

za dva zh dni bula paskha i oprisnoki. a pyervosvyashchyeniki i knizhniki stali shukati, yak bi pidstupom vztyati iogo ta zabiti. voni govorili: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona, na prokazu slabogo, i sidiv pri stoli, pidiishla odna zhinka, alyabastrovu plyashyechku mayuchi shchirogo nardovogo duzhye tsinnogo mira. i rozbila vona alyabastrovu plyashyechku, i vilila miro na golovu iomu! a dyekhto oburyuvalis' mizh soboyu i kazali: nashcho takye marnotratstvo na miro? bo mozhna bulo b tsye miro prodati bil'shye, yak za tri sotni dinariiv, i vbogim rozdati. i narikali na nyei. isus zhye skazav: zalishit' ii! chogo prikrist' ii robitye? vona dobrii uchinok zrobila myeni. bo vbogikh v maetye zavzhdi z soboyu, i koli skhochyetye, mozhyyetye im robiti dobro, myenye zh nye postino vi maetye. shcho mogla, tye zrobila vona: zazdalyegid' namastila moe tilo na pokhoron... popravdi kazhu vam: dye til'ki tsya evangeliya propoviduvana budye v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budye skazanye i tye, shcho zrobila vona! yuda zh iskarlots'kii, odin iz dvanadtsyat'okh, podavsy a do pyervosvyashchyenikov, shchob im iogo vidati. a voni, yak pochuli, zradili, i obitsyalii iomu sribnyakiv za tye dati. i vin stav vishukuvati, yak bi slushnogo chasu im vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnokiv, koli paskhu prinoshyeno v zhyertvu, skazali iomu iogo uchni: kudi khochyesh, shchob pishli i prigotuvati mi tobi paskhu spozhiti? i posilae vin dvokh iz svoikh uchniv, i kazhye do nikh: pidit' do mista, i strinye vas cholovik, shcho nyestimye v glyekovi vodu, to idit' za nim. i tam, kudi vin uviiidye, skazhit' do navstryechuarya domu: uchi-tyel' pitae: dye kimnata moya, v yakii ya spozhivu zo svoimi uchnyami paskhu? i vin vam pokazhye vyelikuyu gornitsyuu, vistyelyenu ta gotovu: tam prigotuitye dlya nas. i uchni pishli, i do mista priishli, i znaishli, yak vin im skazav, i zachali voni paskhu gotuvati. a koli nastav vyechir, vin prikhodit' iz dvanadtsyat'ma. i yak sidili voni pri stoli i spozhivali, promoviv isus: popravdi

kazhu vam, shcho odin z-pomizh vas, yakii spozhivae zo mnoyu, vidast' myenye... voni zachali sumuvati, i odin po odnomu pitati iogo: chi nye ya? a vin im skazav: odin iz dvanadtsyat'okh, shcho v miski machae zo mnoyu... lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; ta gorye tomu cholovikov, shcho vidast' vin lyuds'kogo sina! bulo b krashchye tomu cholovikov, koli b vin nye rodivsya!... yak voni zh spozhivali, isus uzyav khlib, i poblagosloviv, polamav, i dav im, i skazav: priimit', spozhivaitye, tsye tilo moe! i vzyav vin chashu, i, vchinivshi podyaku, podav im, i pili z nyei vsi. i promoviv do nikh: tsye krov moya novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya. popravdi kazhu vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid plodu vinogradnogo do togo dnya, yak novim budu piti iogo v tsarstvi bozhim! a koli vidspivali voni, na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi spokustytes' nochi tsiei, yak napisano: urazhu pastirya, i rozporoshat'sya vivtsi! po voskryesyenni zh svoim ya vas viperyedzhu v galilyei. i vidizvavsya do n'ogo pyetro: khoch spokusyat'sya i usi, ta nye ya! isus zhye iomu vidkazav: popravdi kazhu tobi, shcho s'ogodni, tsiei os' nochi, pyershyye nizh zaspivae pivyen' dvichi, vidryechyeshsya ti trichi vid myenye! a vin shchye sil'nish zapyevnyav: koli b myeni i umyerti z toboyu, ya nye vidryechusya tyebye! tak zhye samo skazali i usi... i prikhodyat' voni do mist-syevosti, na im'ya gyefsimaniya, i kazhye vin uchnyam svoim: posid'tye vi tut, poki ya pomolyusya. i, vzyavshi z soboyu pyetra, i yakova ta ivana, vin zachav sumuvati i tuzhiti... i skazav vin do nikh: obgornyena sumom smyertyel'nim dusha moya! zalishit'sya tut i pil'nuitye! i vin vidiishov trokhi dali, pripav do zymeli, ta i blagav, shchob, yak mozhna, minulua iogo tsya godina. i blagav vin: avva-otchy, tobi vsye mozhlyive: pronyesi mimo myenye tsyu chashu!... a protye, nye chogo khochu ya, alye chogo ti... i vyernuvsyia, i znaishov ikh, shcho spali, ta i kazhye pyetrovi: simonye, spish ti? odniei godini nye zmig popil'nuvati? pil'nuitye i molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tilo! i znovu pishov i molivsyia, tye samyye promovivshi slovo. a vyernuvshis', iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo vzhaznili im ochi buli. i nye znali voni, shcho iomu vidkazati... i vyernuvsv' vin utryete, ta i kazhye do nikh: vi shchye dali spitye i spochivae-tye? skinchyeno, nadiishla ta godina: u ruki grishnikam os' vidaet'sya sin lyuds'kii!... ustavaitye, khodim, os' nablizivs' mii zradnik... i zaraz, yak vin shchye govoriiv, priishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudi z myechami ta kiyami vid pyervosvyashchyenikov, i knizhnikov, i starshikh.

a zradnik iogo dav buv znaka im, kazhuchi: kogo ya potsiluyu, to vin, byerit' iogo, i obyerezno vyedit'. i, priishovshi, pidi-
ishov vin nyegaino ta i kazhye: uchitye-
lyu! i potsiluvav iogo... voni zh ruki svoi
naklali na n'ogo, i skhopili iogo. a odin iz
tikh, shcho stoyali navkolo, myecha vikhopyi
ta i rubonuv raba pyervosvyashchenika, i
vidtyav iomu vukho. a isus im promo-
viv u vidpovid': nyemov na rozbiinika vi-
ishli z myechami ta kiyami, shchob uzy-
ati myenye. ya shchodnya buv iz vami u
khrami, navchayuchi, i myenye nye vzyali vi.
alye, shchob zbulisya pisannya. todi vsi pol-
ishili iogo i povtikali... odin zhye yunak, po
nagomu zagornyenii u pokrivalo, ishov uslid
za nim. i khapayut' iogo. alye vin, pokri-
valo pokinuvshi, utik nagii. a isusa voni
povyeli do pyervosvyashchenika. i ziishli
vsi pyervosvyashcheniki i starshi ta knizh-
niki. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim
do syeryedini dvoru pyervosvyashchenika;
i sidiv vin iz sluzhboyu, i grivs' pri ogni.
a pyervosvyashcheniki ta vvyes' sinyedrion
shukali posvidchennya na isusa, shchob
iomu zapodili smyert', i nye znakhodili.
bo bagato-khto svidchiv fal'shivo na n'ogo,
alye nye bulo zgidnikh svidchyen'. todi
dyeyaki vstali, i krivosvidchili suproti n'ogo
i kazali: ni chuli, yak vin govori: ya zru-
inuyu tsyei khram rukotvornii, i za tri dni
zbuduyu inshii, nyerukotvornii. alye i tak
nye bulo ikhne svidchennya zgidnye. todi
vstav naspyedini pyervosvyashchenik, ta
i isusa spytav i skazav: ti nichogo nye vid-
povidaesh, shcho svidchat' voni proti tye-
bye? vin zhye movchav, i nichogo nye vid-
povidav. pyervosvyashchenik iznovu spi-
tav iogo, do n'ogo govoryachi: chi khris-
tos ti, sin blagoslovyennogo? a isus vid-
kazav: ya! i pobachitye vi sina lyuds'kogo,
shcho siditmye po pravitsi sil'i bozhoi, i
na khmarakh nyebyesnikh prikhoditmye!
rozdyer todi pyervosvyashchenik odyezhu
svoyu ta i skazav: na shcho nam shchye
svidki potribni? vi chuli tsyu bogoznyevagu.
yak vam zdaet'sya? voni zh usi prisudili,
shcho vin umyerti povinyen... todi dyeyaki
stali plyuvati na n'ogo, i zakrivati oblichyia
iomu, i biti iogo ta kazati iomu: proroku!
sluzhba tyezh iogo bila po shchokakh... a
koli pyetro buv na podvir'i nadoli, prikhodit'
odna iz sluzhnits' pyervosvyashchenika, i
yak pyetra vona vglyedila, shcho grivsy, po-
divilas' na n'ogo ta i kazhye: i ti buv iz isu-
som nazaryaninom! vin zhye vidriksya, gov-
oryachi: nye vidayu, i nye rozumiyu, shcho
kazhesh... i viishov nazovni, na pyeryed-
divir'ya. i zaspivav todi pivyen'. sluzhnit-
sya zh, koli iogo vglyedila, stala znov gov-
oriti priyavnim: tsyei iz nikh! i vin znovu
vidriksya. nyezabaram zhye znov govori
priyavni pyetrovi: popravdi, ti z nikh, bo

ti galilyeyanin. ta i mova tvoya taka sama.
a vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu
ts'ogo cholovika, pro yakogo govoriye vi! i
zaspivav pivyen' khvili tiei podrugye. i zga-
dav pyetro slovo, shcho isus buv promoviv
iomu: pyershye nikh zaspivae pivyen' dvichi,
vidryechyeshya ti trichi vid myenye. i kin-
uvsya vin, ta i plakati stav...

15

a pyervosvyashcheniki z starshimi i knizh-
nikami, ta vvyes' sinyedrion, zaraz urantsi,
naradu vchinivshi, zv'yazali isusa, povyeli
ta i pilatovi vidali. a pilat zapitavsvya
iogo: chi ti tsar yudyeis'kii? a vin iomu
v vidpovid' kazhye: sam ti kazhesh...
a pyervosvyashcheniki mitsno iogo vinu-
vatili. todi pilat znovu iogo zapitav i
skazav: ti nichogo nye vidpovidaesh? di-
vis', yak bagato proti tyebye svidkuyut'!
a isus bil'sh nichogo nye vidpovidav, tak
shcho pilat divuvavsvya. na svyato zh
vin im vidpuskav buv odnogo iz v'yazniv,
kotrogo prosili voni. buv zhye odin, sh-
cho zvavsvya varavva, uv'yaznyenii razom iz
povstantsyami, yaki za povstannya vchili
buli dushogubstvo. koli zh natovp zi-
bravsvya, vin stav prositi pilata zrobiti, yak
vin zavzhdi robiv im. pilat zhye skazav
im u vidpovid': khochyetye, vidpushchu
vam tsarya yudyeis'kogo? bo vin znav, sh-
cho iogo chyeryez zazdroshchi vidali pyer-
vosvyashcheniki. a pyervosvyashcheniki
natovp pidmovili, shchob krashchye pustiv
im varavvu. pilat zhye promoviv iznov im u
vidpovid': a shcho zh ya chinitimu z tim, sh-
cho iogo vi yudyeis'kim tsaryem nazivaetye?
voni zh stali krichati znov: rozipni iogo! pi-
lat zhye skazav im: yakye zh zlo vchiniv vin?
a voni shchye sil'nishye krichali: rozipni
iogo!... pilat zhye khotiv dogoditi narodovi, i
vidpustiv im varavvu. i vidav isusa, zbichu-
vavshi, shchob rozpyatii buv. voyaki zh
povyeli iogo do syeryedini dvoru, tsyebto v
pryeterii, i tsilii viddil sklikayut'. i voni
zodyagli iogo v bagryanitsyu i, splivshi z ty-
ernini vinka, poklali na n'ogo. i vitati iogo
zachali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i trosti-
noyu po golovi iogo bili, i plyuvali na n'ogo.
i navkolishki kidalisya ta vklonyalis' iomu...
i koli naznushchalisya z n'ogo, znaly z n'ogo
bagryanitsyu, i nadili na n'ogo odyezhu iogo.
i iogo povyeli, shchob rozpyasti iogo. i
odnogo pyeryekhozhogo, shcho z polya vyer-
tavsvya, simona kirinyeyanina, bat'ka olyek-
sandra ta rufa, zmusili, shchob khryesta
iomu nis. i iogo privyeli na mistye golgofu,
shcho znachit' chyeryepovishchye. i daval
iomu piti vina, iz mirroyu zmishanogo, alye
vin nye priinyav. i iogo rozpyali, i podlili
odyezhu iogo, kinuvshi zhyeryeb pro nyei,
khto shcho viz'mye. bula zh tryetya go-

dina, yak iogo rozp'yali. i buv napisanii napis provini iogo: tsar yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbiinikov, odnogo pravoruch, i odnogo livoruch iogo. i zbulosya pisannya, shcho kazhye: do zlochintsiv iogo zarakhovano! a khto pobich prokholdiv, to iogo likhoslovili, golovami svoimi khitali i kazali: otak! ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni buduesh, ziidi iz khryesta, ta spasi samogo syebye! tyezh i pyervosyashchyeniki z knizhnikami gluzuvali i odin do odnogo kazali: vin inshikh spasav, a samogo syebye nye mozhye spasti! khristos, tsar izrailiv, nyekhai ziidye tyepyer iz khryesta, shchob pobachili mi ta i uviruvati. navit' ti, shcho razom iz nim buli rozp'yati, nasmikhalisya z n'ogo... a yak shosta godina nastala, to azh do godini dyev'yatoi tyemryava stala po tsilii zymli. o godini zh dyev'yatii isus skriknuv gosom guchnim ta i vimoviv: yeloi, yeloi, lama savakhtani, shcho v pyeryekladi znachit': bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv? dyekhto zh iz tikh, shcho stoyali navkolo, tsye pochuli i kazali: os' vin klichye illyu! a odin iz nikh pobig, namochiv gubku ot stom, nastromiv na trostinu, i davav iomu piti i kazav: chyekaitye, pobachim, chi priidye illyia iogo znyati! a isus skriknuv gosom guchnim, i dukha viddav!... i v khrami zavisia rozdyerlas' nadvoe, vid vyerkhu azh dodolu. a sotnik, shcho nasuproti n'ogo stoyav, yak pobachiv, shcho vin otak dukha viddav, to promoviv: cholovik tsyei buv spravdi sin bozhii! buli zh i zhinki, shcho divilis' zdalyeka, mizh nimi mariya magdalina, i mariya, mati yakova molodshogo ta iosii, i salomiya, shcho voni, yak vin buv v galilyei, khodili za nim ta iomu prislugovuvali; i inshikh bagato, shcho do erusalimu priishli z nim. a koli nastav vyecher, chyeryez tye, shcho bulo prigotovyennya, tsyebto pyeryed subotoyu, priishov iosip iz arimatyei, radnik povazhnii, shcho sam spodivavs' tsarstva bozhogo, i smilivo vviishov do pilata, i prosiv tila isusovogo. a pilat zdvivuvavsya, shchob vin mig uzhye vmyerti. i, poklikavshi sotnika, zapitavsya iogo, chi davno vzhye rozp'yatii pomyer. i, diznavshis' vid sotnika, vin podaruvav tilo iosipovi. a iosip kupiv plashchanitsyu, i, znyavshi iogo, obgornuv plashchanitsyeyu, ta i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli buv visichyenii. i kamyenya privaliv do mogil'nikh dyeryei. mariya zh magdalina i mariya, mati iosieva, divilisya, dye khovali iogo.

16

yak minula zh subota, mariya magdalina, i mariya yakovova, i salomiya nakupili pakhoshchiv, shchob piti i namastiti iogo.

i na svitanku dnya pyershogo v tizhni, yak skhodilo sontsy, do grobu voni pribuli, i govorili odna odnii: khto vidvalit' nam kamyenya vid mogil'nikh dyeryei? a zirknuvshi, pobachili, shcho kamin' vidvalyenii; buv zhye vin duzhye vyelikii... i, vviishovshi do grobu, pobachili tam yunaka, shcho pravoruch sidiv, i buv odyagnyenii v bilu odyezhu, i zhakhnulis' voni... a vin promovylae do nikh: nye zhakhaityes'! vi shukaetye rozp'yatogo, isusa nazaryanina. vin voskryes, nyema iogo tut! os' mist-sye, dye iogo pokhovali buli. alye idit', skazhit' uchnyam iogo ta pyetrovi: vin idye v galilyeyu poppyeredu vas, tam iogo vi pobachitye, yak vin vam govori. a yak viishli voni, to pobigli vid grobu, bo ikh tryepyet ta strakh obgornuv. i nye skazali nikomu nichogo, bo boyalis'... yak voskryes vin urantsi dnya pyershogo v tizhni, to z'yavivsya naiperyshye marii magdalini, iz yakoi buv vgnav sim dyemoniv. pishovshi vona, povidomila tikh, shcho buli z nim, yakii sumuvali ta plakali. a voni, yak pochuli, shcho zhivii vin, i vona iogo bachila, nye inyali tomu viri. po ts'omu z'yavivsya vin dvom iz nikh u postati inshii v dorozhi, yak ishli voni na syelo. a voni, yak vyernulisya, inshikh pro tye spovistili, alye nye poviryeno i im. naryeshti, vin z'yavivsya odinadtsyat'om, yak sidili voni pri stoli, i dokoryav im za nyedovirstvo ikhne ta tyverdoserdy, shcho voni nye inyali viri tim, khto voskryeslogo bachiv iogo. i kazav vin do nikh: idit' po tsilomu svitovi, ta vs'omu stvorinnyu evangyeliyu propoviduitye! khto uvirue i okhristit'sya, budye spasenyii, a khto nye vvirue zasudzhenyii budy. a tikh, khto vvirue, suprovoditi budut' oznaki taki: u im'ya moe dyemoniv budut' vigoniti, goritimet' movami novimi, bratimet' zmii; a koli smyertodiinye shcho vip'yut', nye budy im shkoditi; klastimet' ruki na khvoriikh, i dobre im budy! navstryechu' zhye isus, po rozmovi iz nimi, voznissya na nyebo, i siv po bozhii pravitsi. i pishli voni, i skriz' propoviduvali. a navstryechu' pomagav im, i styverdzhuvav slovo oznakami, shcho iogo suprovodili. amin'.

chyeryez tye, shcho bagato-khto bralis' skladati opovist' pro spravi, yaki stalis' mizh nami, yak nam ti rozpovili, khto spochatku buli samovidtsyami i slugami slova, tomu i ya, vsye vid pyershoi khvili dokladno rozvidavshi, zabazhav opisati za poryadkom dlya tyebye, visokodostoinii tyeofilye, shchob piznav ti istotu nauki, yakoi navchivsyas. za dniv tsarya yudyeis'kogo iroda buv odin svyashchychenik, na im'ya zakharii, z dyennoi chyergi aviya, ta druzhina iogo iz dochok aaronovikh, a im'ya ii elisavyeta. i oboe voni buli pravyedni pyeryed bogom, byezdoganno spovnyayuchi zapovidi i postanovi navstryechuni. a ditini nye mali voni, bo elisavyeta nyeplidna bula, ta i viku starogo oboe buli. i os' raz, yak u poryadku svoei chyergi vin sluzhiv pyeryed bogom, za zvichaem svyashchychenstva, zhyeryebkom iomu vipalo do navstryechun'ogo khramu vviiti i pokaditi. pid chas zhye kadinnya vsya byezlich narodu molilas' znadvoru. i z'yavivsi' iomu angol navstryechunii, stavshi pravoruch kadil'nogo zhyertivnika. i strivozhivsi' zakharii, pobachivshi, i ostrakh na n'ogo napav. a angol do n'ogo promoviv: nye biisya, zakharie, bo pochuta molitva tvoya, i druzhina tvoya elisavyeta sina porodit' tobi, ti zh dasi iomu imyennya ivan. i vin budye na radist' ta vtikhu tobi, i z iogo narodzhyennya bagato-khto vtishat'sya. bo vin budye vyelikii u navstryechua, ni vina, ni p'yankogo napoyu nye pitimye, i napovnit'sya dukhom svyatom shchye z utrobi svoei matyeri. i bagato siniv iz izrailya vin navyernye do ikhn'ogo navstryechua boga. i vin sam pyeryed nim budye iti v dukhu i sili illi, shchob syertsya bat'kiv priyvernuti do dityei, i nyeslukknyanikh do mudrosti pravynykh, shchob gotovikh lyudyei sporyaditi dlya navstryechua. i promoviv zakharii do angola: iz chogo piznayu ya tsye? ya zh starii, ta i druzhina moya vzhye pokhilogo viku... a angol prorik iomu v vidpovid': ya gavrili, shcho stoyu pyeryed bogom; myenye poslano, shchob govoriti z tobou, i zvistiti tobi pro tsyu dobru novinu. i zamovknyesh os' ti, i govoriti nye zmozhyesh azh do dnya, koli stanet'sya tsye, za tye, shcho ti viri nye inyav buv slovam moim, yaki zbudut'sya chasu svogo! a lyudi chyekali zakhariya, ta i divuvalis', chogo zabarivsi' vin u khrami. koli zh viishov, nye mig govoriti do nikh, i voni zrozumili, shcho vidinnya vin bachiv u khrami. a vin til'ki znaki im davav, i zalishivsyas nimii... i yak dni iogo sluzhbi skinchilis', vin vyernuvsyas do domu svogo. a pislya tikh dnev zachala iogo druzhina elisavyeta, i tailas' p'yat' misyatsiv, kazhuchi: tak dlya myenye navstryechu'

uchiniv za tikh dnev, koli zglyanuvsyas vin, shchob znyati narugu moyu mizh lyud'mi! a shostogo misyatsya vid boga buv poslanii angol gavrili u galilyeis'kye misto, shcho iomu na im'ya nazaryet, do divi, shcho zaruchyena z muzhyem bula, na im'ya iomu iosip, iz domu davidovogo, a im'ya divi mariya. i, vviishovshi do nyei, promoviv: radii, blagodatnaya, navstryechu! iz tobou! ti blagoslovyenna mizh zhonami! vona zh zatrivozhilas' slovom, ta i stala rozdumuvati, shcho b to znachilo tsye privitannya. a angol promoviv do nyei: nye biisya, marie, bo v boga blagodat' ti znaishla! i os' ti v utrobi zachnyesh, i sina porodish, i dasi iomu imyennya isus. vin zhye budye vyelikii, i sinom vsyevishn'ogo zvaniu, i navstryechu' bog dast' iomu pryestola iogo bat'ka davida. i povik tsaryuvatimye vin u domi yakova, i tsaryuvannyu iogo nye budye kintsya. a mariya ozvalas' do angola: yak zhye stanet'sya tsye, koli muzha nye znayu?... i angol promoviv u vidpovid' ii: dukh svyatii zlyne na tyebye, i vsyevishn'ogo sila obgornye tyebye, chyeryez tye to i svyatyie, shcho narodit'sya, budye sin bozhii! a oto tvoya rodichka elisavyeta i vona zachala v svoii starosti sina, i ot-sye shostii misyats' dlya nyei, yaku zvut' nyeplidnou. bo dlya boga nyema nyemozhlyvoi zhadnoi ryechi! a mariya promovila: ya zh navstryechunya raba: nyekhai budye myeni zgidno z slovom tvoim! i vidiishov angol vid nyei. timi dnyami zibralas' mariya i pishla, pospishayuchi, u girs'ku okolitsyu, u misto yudinye. i vviishla vona v dim zakhariya, ta i pozdorovila elisavyetu. koli zh elisavyeta zachala mariin privit, zatripotala ditina v utrobi ii. i elisavyeta napovnilas' dukhom svyatom, i skriknula golosom guchnim, ta i proryekla: blagoslovyenna ti mizh zhonami, i blagoslovyennii plid utrobi tvoei! i zvidkilya myeni tsye, shcho do myenye priishla mati mogo navstryechua? bo yak til'ki v vukhakh moikh golos privitu tvogo zabriniv, vid radoshchiv zatripotala ditina v utrobi moii! blazhyenna zh ta, shcho povirila, bo spovnit'sya proryechenyie ii vid navstryechua! a mariya promovila: vyelichae dusha moya navstryechua, i radie mii dukh u bozi, spasi moim, shcho zglyanuvsyas vin na pokoru svoei rabi, bo os' vid chasu ts'ogo vsi rodi myenye za blazhyennu vvezhatimut', bo vyelikye vchiniv myeni potuzhnii! iogo zh imyennya svyatyie, i milist' iogo z rodu v rid na tikh, khto boit'sya iogo! vin pokazue mits' svogo ramyena, rozporoshue tilas, khto pishaet'sya dumkoyu syertsya svogo! vin mogutnikh skidae z pryestoliv, pidlimae pokirlivikh, udovol'nyae golodnikh dobrom, a bagatikh puskae ni z chim! prigornuv vin izrailya, svogo slugu, shchob milist' zgadati, yak prorik buv vin

nashim ottsyam, avraamu i nasinnyu iogo azh poviki! i zalishalas' u nyei mariya shchos' misyatsiv zo tri, ta i vyernulas' do domu svogo. a elisavyeti nastav chas roditi, i sina vona porodila. i pochuli susidi i rodina ii, shcho navstryechu' svoyu milist' vye-liku na nyei poslav, ta i utishalysa razom iz nyeyu. i stalosya vos'mogo dnya, priishli, shchob obrizati ditya, i khotili nazvati iogo imyennym bat'ka iogo zakharii. i ozvalasya mati iogo ta i skazala: ni, nyekhai nazvanii budye ivan! a do nyei skazali: tazh u ro-dini tvoii nyema zhadnogo, yakii nazvanii buv tim im'yam! i kivali do bat'ka iogo, yak khotiv bi nazvati iogo? poposivshi zh tablichku, napisav vin slova: ivan imyennya iomu. i vsi divuvalis'. i v tii khvili usta ta yazik rozv'yazalis' iomu, i vin stav govoriti, blagoslovlyayuchi boga! i strakh obgornuv usikh ikhnikh susidiv, i po vsikh vyerkhov-inakh yudyeis'kikh pronyeslasya chutka pro tsye vsye... a vsi, shcho pochuli, rozvazhali u syertsii svoimi ta kazali: chim to budye ditina otsya?... i navstryechunya ruka bula z nyeyu. iogo zh bat'ko zakharii napovnivsya dukhom svyatim, ta i stav prorokuvati i kazati: blagoslovnyennii navstryechu', bog izrailiv, shcho zglyanuvsya i vizvoliv lyud svii! vin rig spasinnya pidnis nam u domi daveda, svogo slugi, yak buv zapoviv vid-viku ustami svyatikh prorokiv svoikh, shcho vid vorogiv nashikh vizvolit' nas, ta z ruki vsikh nashikh nyenavisnikiv, shcho vchinit' vin milist' nashim ottsyam, i budye prigaduvati svii svyatii zapovit, shcho dotrimae i nam tu prislyagu, yakoyu vin prislyagavs' avraamovi, ottsyu nashomu, shchob mi, vizvolivshis' iz ruki vorogiv, sluzhili byezs-trashno iomu u svyatosti i pravvednosti py-eryed nim po vsi dni zhittya nashogo. ti zh, ditino, stanyesh prorokom nasyevishn'ogo, bo budyesh khoditi pyeryed navstryechuom, shchob dorogu iomu prigotuvati, shchob narodu iogo dati piznati spasinnya u vid-pushchyenni ikhnikh grikhiv, chyeryez vye-likye milyosyerdya nashogo boga, shcho nim skhid iz visoti nas vidvidav, shchob svi-titi vsim tim, khto pyeryebuvae v tyem-ryavi i tini smyertyel'nii, shchob spryamu-vati nashi nogi na dorogu miru! a ditina ros-la, i skriplyalas' na dusi, i pyeryebuvala v pustynyakh do dnya svogo z'yavlyennya py-eryed izrailiyem.

2

i trapilosya timi dnyami, viishov nakaz tsarya avgusta pyeryepisati vsyu zymlyu. tsyei pyeryepis pyershii vidbuvsya todi, koli vladu nad sirieyu mav kvirinii. i vsi ishli zapisatisya, kozhyen u misto svoe. pishov tyezh i iosip iz galilyei, iz mista nazaryetu, do yudyei, do mista davidovogo, shcho

zvyet'sya vifyeem, bo pokhodiv iz domu ta z rodu davidovogo, shchob iomu zapisatis' iz mariyeu, iz nim zaruchyenyoyu, shcho bula vagitna. i stalos', yak buli voni tam, to nastav ii dyen' poroditi. i porodila vona svogo pyervyentsya sina, i iogo spovila, i do yasvel poklala iogo, bo v zaizdi mistysya nye stalo dlya nikh... a v tii storoni buli pastukhi, yakii pil'nuvali na poli, i nichnoi pori vartuvali otaru svoyu. azh os' angol navstryechunii z'yavivs' kolo nikh, i slava navstryechunya osyayala ikh. i voni py-eryestrashilis' strakhom vyelikim... ta an-gol promoviv do nikh: nye lyakaityes', bo ya os' blagovishchu vam radist' vyeliku, shcho stanyet'sya lyudyam usim. bo s'ogodni v davidovim misti narodivsya dlya vas spa-sityel', yakii e khristos navstryechu'. a os' vam oznaka: ditinu spovitu vi znaidyetye, shcho v yaslakh lyezhatimye. i os' rap-tom z'yavilasya z angolom sila vyelika nye-byesnogo viis'ka, shcho boga khvalili i kazali: slava bogu na visoti, i na zymli mir, u lyudyakh dobra volya! i stalos', koli an-goli vidiishli vid nikh v nyebo, pastukhi zachali govoriti odin odnomu: khodim do vifyeemu i pobachmo, shcho stalosya tam, pro shcho spovistiv nas navstryechu'. i pri-ishli, pospishayuchi, i znaishli tam mariyu ta iosipa, ta ditinku, shcho v yaslakh lyezhala. a pobachivshi, rozpovili pro vsye tye, shcho pro tsyu ditinu bulo im zvishchyeno. i vsi, khto pochuv, divuvalis' tomu, shcho im pastukhi govorili... a mariya otsi vsi slova zbyerigala, rozvazhayuchi, u syertsii svoim. pastukhi zh povyernulis', proslavlyayuchi i khvalyachi boga za vsye, shcho pochuli i pobachili, tak yak im bulo skazano. koli zh vipovnilis' visim dyen', shchob obrizati iogo, to isusom nazvali iogo, yak buv an-gol nazrav, pyershye nizh vin v utrobi zachavsya, a koli za zakonom moisyeya min-ulisya dni ikhn'ogo ochishchyennya, to do erusalimu prinyesli iogo, shchob postaviti iogo pyeryed navstryechuom, yak u zakoni navstryechunim napisano: kozhnye ditya cholovichoii stati, shcho rozkrivae utrobu, mae buti posvyachyenne navstryechuu, i shchob zhyertvu sklasti, yak u zakoni navstryechun'omu skazano, paru gorlichat abo dvoe golubyenyat. i oto buv v erusal-imi odin cholovik, iomu imyennya sye-myen, lyudina pravvedna ta blagochystiva, shcho potikhi chyekav dlya izrailya. i svyatii dukh buv na n'omu. i vid dukha svyatogo iomu bulo zvishchyeno smy-erti nye bachiti, pyershye nizh pobachit' khrista navstryechun'ogo. i dukh u khram priprovadiv iogo. i yak vnyesli ditinu isusa bat'ki, shchob za n'ogo vchiniti zvichaem za-konnim, todi vzyav vin na ruki iogo, khvalu bogu viddav ta i promoviv: nini vidpuskaesh raba svogo, vladiko, za slovom tvoim iz

mirom, bo pobachili ochi moi spasinnya tvoe, yake ty ti prigotuvav pyeryed vsima narodami, svitlo na prosvitu poganam i na slavu narodu tvogo izrailya! i divuvalisya bat'ko iogo i mati tim, shcho pro n'ogo bulo rozpovidzhyenye. a syemyen ikh poblagosloviv ta i prorik do marii, iogo matyeri: os' pryznachenyi tsyei bagat'om na padinnya i ustavannya v izraili, i na znak spyeryechannya, i myech dushu proshie samii zhye tobi, shchob vidkrisil' dumki syerdyets' bagat'okh! bula i anna prorochitsya, dochka fanuilova z plyemyeni asirovogo, vona dozhila do glibokoi starosti, zhivshi z muzhyem sim rokiv vid svogo divuvannya, udova rokiv visimdyesyati i chotir'okh, shcho nye vidluchalas' vid khramu, sluzhachi bogovi vdyen' i vnochi postami i molitvami. i godini tiei vona nadiishla, boga slavila ta govorila pro n'ogo vsim, khto vizvolyennya erusalimu chyekav. a yak vikonali za zakonem navstryechunim usye, to vyernulis' voni v galilyeyu, do mista svogo nazaryetu. a ditina rosla ta zmitsnyalasya dukhom, nabirayuchis' mudrosti. i blagodat' bozha na nji probuvala. a bat'ki iogo shchorichno khodili do erusalimu na svyato paskhi. i koli mav vin dvanadtsyat' rokiv, voni za zvichaem na svyato pishli. yak dni zh svyata skinchilis' buli, i vyertalis' voni, molodii isus v erusalimi lishivsia, a iosip ta mati iogo nye znali toho. voni dumali, shcho vin iz podorozhnimi idye; proishli dyen' dorogi, ta i stali shukati iogo pomizh rodichami ta znaiomimi. alye, nye znaishovshi, vyernulisya v erusalim, ta i shukali iogo. i stalos', shcho tryet'ogo dnya vidshukali u khrami iogo, yak sidiv syeryed uchityeliv, i vislukhuvav ikh, i zapituvav ikh. usi zh, khto slukhav iogo, divuvalisya rozumovi ta iogo vidpovidyam. i yak voni iogo vglyedili, to zdivuvalis', a mati skazala do n'ogo: ditino, chomu tak ti zrobov nam? os' tvii bat'ko ta ya iz zhurboyu shukali tyebye... a vin im vidkazav: chogo zh vi shukali myenye? khiba vi nye znali, shcho povinno myeni buti v tomu, shcho nalyezhit' moemu ottsyevi? ta nye zrozumili voni toho slova, shcho vin im govoriv. i pishov vin iz nimi, i pribuv u nazaryet, i buv im slukhnyani. a mati iogo zbyerigala otsi vsi slova v svoim syertsii. a isus zrostav mudristyu, i vikom ta blagodatytu, u boga i lyudyei.

3

u p'yatnadtsyatii rik panuvannya tivyeriya kyesarya, koli pontii pilat panuvav nad yudyeyu, koli v galilyei tyetrarkhom buv irod, a pilip, iogo brat, buv tyetrarkhom ituryei i zymli trakhonits'koi, za tyetrarkha lisaniya v avilini, za pyervosvyashchenikiv anni i kaiyafi bulo bozhye slovo v pus-

tini ivanovi, sinu zakhariya. i vin pyeryeishov usyu zyemlyu iordans'ku, propoviduyuchi khrishchyennya pokayannya dlya proshchennyia grikhiv, yak napisano v knizi proratstva proroka isai: golos toho, khto klichye: u pustini gotuuyte dorogu dlya navstryechua, rivnyaitye styezki iomu! nyekhai kozhna dolina napovnit'sya, gora zh kozhna ta prigorok znizit'sya, shcho nyeryivnye, nyekhai viprostovuet'sya, a dorogi viboisti stanut' gladyn'ki, i kozhna lyudina pobachit' bozhye spasinnya! a ivan govoriv do lyudyei, khto prikhodiv, khristitsya v n'ogo: rodye zmiinii, khto navchiv vas tikati vid gnivu maibutn'ogo? otolz, uchinit' gidnii plid pokayannya. i nye pochinaitye kazati v sobi: maemo bat'ka avraama. bo kazhu vam, shcho bog mozhye pidnyesti di-tyei avraamovi z ts'ogo kaminnya. bo vzhye on do korinnya dyeryev i sokira prikladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', budyte zrubanye ta do ognyu budyte vkinenye. a lyudi pitali iogo i gov-orili: shcho zh nam robiti? i skazav vin u vidpovid' im: u kogo dvi sorochtsi, nyekhai dast' nyemayuchomu; a khto mae pozhivu, nyekhai robit' tak samo. i prikhodili i mitniki, shchob khristitis' vid n'ogo, i pitali iogo: uchityelyu, shcho mi maemo robiti? a vin im kazav: nye styagaitye nichogo nad tye, shcho vam zvyelyeno. pitali zh iogo i voyaki i govorili: a nam shcho robiti? i vin im vidpoviv: nikogo nye krivd'tye, ani nye oskarzhaitye fal'shivo, udovol'nyaites' platneyeu svoeyu. koli zh usi lyudi chyekali, i v syertsyakh svoikh dumali vsi pro ivana, chi to vin nye khristos, ivan vidpovidav usim, kazhuchi: ya khrishchu vas vodoyu, alye idye os' potuzhnishii za myenye, shcho iomu rozv'yazati ryemintsya vid iogo vzuttya ya nyegidnii, vin khristitimye vas svyatom dukhom i ognym! u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechistit' svii tik: pshyenitsyu zbyerye do zasikiv svoikh, a polovu popalit' uv ogni nyevgasimim. tozh bagato navchav vin i inshogo, zvischayuchi dobru novinu narodovi. a irod tyetrarkh, shcho ivan dokoryav iomu za irodiyadu, druzhinu brata svogo, i za vsye zlo, yake zapodyjav buv irod, do vs'ogo dodav ishchye i tye, shcho ivana zamknuv do v'yaznitsi. i stalosya, yak khristilis' usi lyudi, i yak isus, okhristivshis', molivsia, rozkrislosya nyebo, i dukh svyatii zlinuv na n'ogo v tilyesnomu viglyadi, yak golub, i golos iz nyeba pochuvsia, shcho moviv: ti sin mii ulyublenii, shcho ya vpodobav tyebye! a sam isus, rozpochinayuchi, mav rokiv iz tridtsyat', buvshi, yak dumano, sinom iosipa, iliya, sina mattatovogo, sina lyevi-inogo, sina myelkhiinogo, sina yannaevogo, sina iosipovogo, sina mattatievogo, sina amosova, sina naumovogo, sina yeslievogo,

sina naggyeevogo, sina maatovogo, sina mattatievogo, sina syemyenievogo, sina iosikhovogo, sina iodaevogo, sina ioananovogo, sina risaevogo, sina zorovavye-lyevogo, sina salatiilovogo, sina nirievogo, sina myelkhievogo, sina addievogo, sina kosamovogo, sina yelmadamovogo, sina irovogo, sina isuevogo, sina yelyezyerovogo, sina iorimovogo, sina mattatievogo, sina lye- vievogo, sina syemyenovogo, sina yudinogo, sina iosipovogo, sina ionamovogo, sina yeliyakimovogo, sina myelyeaevogo, sina myennaevogo, sina mattataevogo, sina natamovogo, sina davidovogo, sina essaye- eevogo, sina iovidovogo, sina voozovogo, sina salaevogo, sina naassonovogo, sina aminadavogo, sina adminievogo, sina arnievogo, sina yesromovogo, sina faryesovogo, sina yudinogo, sina yakov- lyevogo, sina isakovogo, sina avraamovogo, sina tarinogo, sina nakhorovogo, sina syerukhovogo, sina ragavovogo, sina fa- lyekovogo, sina yevyerovogo, sina salinogo, sina kainamovogo, sina arfaksadovogo, sina simovogo, sina noevogo, sina lamyekhovogo, sina matusalovogo, sina yenyokhovogo, sina yaryetovogo, sina malyelyeilovogo, sina kainamovogo, sina yenosovogo, sina sitovogo, sina adamovogo, sinom bozhim.

4

a isus, povnii dukha svyatogo, vyernuvsh' z-nad iordanu, i dukh na pustinyu iogo poprovadiv, sorok dyen' tam diyavol iogo spokushav, i za tikh dniv vin nichogo nye iv, a koli zakinchilis' voni, to vkintsi zgolod- niv. i diyavol do n'ogo skazav: yakshcho ti sin bozhii, skazhi ts'omu kamyenyevi, sh- chob khlibom vin stav! a isus vidpoviv iomu: napisano: nye khlibom samim budyte zhiti lyudina, alye kozhnim slovom bozhim! i vin viviv iogo na goru visoku, i za khvilinu chasu pokazav iomu vsi tsarstva na sviti. i diyavol skazav iomu: ya dam tobi vsyu ot- syu vladu ta ikhnyu slavu, bo myeni tsye pyeryedanye, i ya dayu, komu khochu, ii. tozh koli ti poklonishysya pyeryedo mnoyu, to vsye budyte tvoe! i promoviv isus iomu v vidpovid': napisano: navstryechuyevi bo- gov! svoemu vklonyaisha, i sluzhi odnomu iomu! i poviv iogo v erusalim, i na nar- izhniku khramu postaviv, ta i kazhye iomu: yak ti sin bozhii, kin'sya zvidsi dodolu! bo napisano: vin nakazhye pro tyebye svoim angolam, shchob tyebye byeryegli! i: voni na rukakh ponyesut' tyebye, shchob koli nye spitknuv ti ob kamin' svoei nogi! a isus vidkazav iomu v vidpovid': skazano: nye spokushai navstryechua boga svogo! i diyavol, skinchivshi vsye tsyee spokushu- vannya, vidiishov vid n'ogo do chasu. a isus u sili dukha vyernuvsva do galilyei,

i chutka pro n'ogo roznyeslas' po vsii tii kraini. i vin ikh navchav po ikhnikh sina- gogakh, i vsi iogo slavili. i pribuv vin do nazaryetu, dye buv vikhovanii. i zvichaem svoim vin priishov dnya subotn'ogo do sin- agogi, i vstav, shchob chitati. i podali iomu knigu proroka isai. rozgornuvshi zh vin knigu, znaishov mistysye, dye bulo tak napisano: na myeni dukh navstryechunii, bo myenye vin pomazav, shchob dobru nov- inu zvishchati v bogim. poslav vin myenye propoviduvati polonyenim vizvolyennyya, a nyezryachim prozrinnya, vidpustiti na volyu pomuchyenykh, shchob propoviduvati rik navstryechun'ogo zmluvannya. i, knigu zgornuvshi, viddav sluzhbi i siv. a ochi vsikh u sinagozi zvyernulis' na n'ogo. i pochav vin do nikh govoriti: s'ogodni zbulyosa pisan- nya, yakye vi pochuli! i vsi iomu styv- erdzhuvali i divuvalis' slovam blagodati, sh- cho linuli z ust iogo. i kazali voni: chi zh to vin nye sin iosipiv? vin zhye promo- viv do nikh: vi myeni konchye skazhyete prikazku: likaryu, uzdorov samogo syebye! uchini tye i tut, u vitchizni svoii, shcho stalosya chuli mi u kapyernaumi. i skazav vin: popravdi kazhu vam: zhadyen prorok nye buvae priemni u vitchizni svoii. ta pravdivo kazhu vam: bagato vdovits' py- eryebovalo za dniv illi syeryed izrailya, koli na tri roki i shist' misyatsiv nyebo bulo za- chinilosya, tak shcho golod vyelikii nastav buv po vsii tii zymeli, a illya nye do zhad- noi z nikh nye buv poslani, til'ki v saryepta sidons'ku do ovdoviloj zhinki. i bagato bulo prokazhyenykh za elisyeya proroka v izrailli, alye zhadyen iz nikh nye ochistivsva, krim nyeamana sirijanina. i vsi v sinagozi, pochuv- vshi otsye, pyeryepovnilis' gnivom. i, vs- tavshi, voni iogo vignali za misto, i povyeli azh do krayu gori, na yakii ikhne misto bulo pobudovanye, shchob skinitu dodolu iogo... alye vin pyeryeishov syeryed nikh, i viddalivsva. i priishov vin u kapyernaum, galilye'skye misto, i tam ikh navchav po subotakh. i divuvalis' nautsi iogo, bo slovo iogo bulo vladnye. i buv cholovik u sinagozi, shcho mav dukha nyechistogo dyemona, i vin zakrichav guchnim golosom: akh, sh- cho nam do tyebye, isusye nazaryaninye? ti priishov pogubiti nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhii svyatii... a isus zaboroniv iomu, kazhuchi: zamovchi, i viidi z n'ogo! i, kinuvshi dyemom togo naseryedinu, vi- ishov iz n'ogo, nichogo iomu nye poshkodi- vshi. i vsikh zhakh obgornuv, i pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho to za nauka, shcho dukham nyechistim nakazue z vladoyu i siloyu, i vikhodyat' voni?... i nyeslasya chutka pro n'ogo po vsikh mistysyakh krayu. a yak viishov vin iz sinagogi, uviishov u dim simona. tyeshcha zh simonova v vyelikii garyachtsi lyezhalo. i prosili za nyei iogo.

i, stavshi nad nyeyu, vin zaboroniv tii garyachtsi, i vona polishila ii. i, zaraz ustavshi, tyeshcha im prislugovuvala. koli zh sontsy zakhodilo, to vsi, khto mav yakikh khvorikh na rizni nyedugi, do n'ogo privodili ikh. vin zhye klav svoi ruki na kozhnogo z nikh, ta ikh uzdorovlyav. iz bagat'okh zhye vikhodili i dyemoni, krichachi ta govoryachi: ti sin bozhii! ta vin im zaboronyav, i nye davav govorit, shcho znali voni, shcho khristos vin. koli zh nastav dyen', vin viishov, i podavs' do samotn'ogo mist'sya. a lyudi shukali iogo. i priishovshi do n'ogo, iogo zatrimuvali, shchob vid nikh nye vidkhodiv. vin zhye promoviv do nikh: i inshim mistam ya povinyen zvischati dobru novinu pro bozhye tsarstvo, bo na tye myenye poslano. i vin propoviduvav po sinagogakh galilyei.

5

i stalos', yak tisnuvsya natovp do n'ogo, shchob pochuti slovo bozhye, vin stoyav bilya ozyera gyenisar'yets'kogo. i vin pobachiv dva chovni, shcho stoyali krai ozyera. a ribalki, vidliishovshi vid nikh, poloskali nyevoda. i vin uviishov do odnogo z chovni, shcho buv simoniv, i prosiv, shchob vin trokhi vidpliv vid zemli. i vin siv, ta i navchav narod iz chovna. a koli pyeryestav vin navchati, promoviv do simona: poplivi na glibin', i zakin'tye na polov svii nyevid. a simon skazav iomu v vidpovid': nastavniku, tsilu nich mi pratsyuvali, i nye vlovili nichogo, ta za slovom tvoim ukynu nyevoda. a zrobyvshi otsye, voni byezlich ribi nabrali i ikhnii nyevid pochav proryvatis'... i kivali voni do tovarishiv, shcho buli v drugim chovni, shchob priishli pomogti im. ti priishli, ta i napovnilii obidva chovni, azh stali voni potopati. a yak simon pyetro tsye pobachiv, to pripav do kolin isusovikh, kazhuchi: navstryechui, viidi vid myenye, bo ya grishna lyudina! bo vid polovu ribi, shcho zlovili voni, obgor-nuv zhakh iogo ta i usikh, khto z nim buv, takozh yakova i ivana, siniv zyevedyee-vikh, shcho buli spil'nikami simona. i skazav isus simonovi: nye lyakais', vid ts'ogo chasu ti budyesh loviti lyudyei! i voni povitya-gali na zymlyu chovni, pokinuli vsye, ta i pishli vsld za nim. a yak vin pyerye-buvav v odnomu z mist, os' odin cholovik, uvyes' ukritii prokazoyu, isusa pobachivshi, upav nits'ma, ta i blagav iogo, kazhuchi: navstryechui, koli khochYESH, ti mozhYESH ochistiti myenye! a vin ruku prostyag, dotorknuvsya do n'ogo i skazav: khochu, bud' chistii! i zaraz iz n'ogo prokaza ziishla... i zvyeliv vin iomu nye kazati nikomu pro tsye. alye idi, pokazhisya svyashcheynikovi, i prinyesi za svoe ochishchennya, yak moysyi nakazav, na svidchennya im. a chutka pro n'ogo shchye bil'shye pishla, i bagato

narodu prikhodilo slukhati ta vzdorovly-atys' vid n'ogo z nyedugiv svoikh. vin zhye vidkhodiv na mist'sye samotne i mo-livsya. i stalos' odnogo iz dnev, koli vin navchav, i sidili farisyei i zakonovchyteli, shcho poskhodilisya zo vsikh sil galilyei i yudyei ta z erusalimu, a sila navstryechunya gotova bula vzdorovlyati ikh, i os' lyudi na lozhi prinyesli cholovika, shcho rozslablenii buv, i namagalisy vnyesti iogo, i pyeryed nim poklasti. nye znaishovshi zh kudoyu pronyesti iogo z-za narodu, zlizli na dim, i kriz' styelyu spustili iz lozhyem iogo na syeryedinu pyeryed isusa. i, pobachivshi ikhnyu viru, skazav vin iomu: cholovichye, proshchayut'sya tobi grikhi tvoi! a knizh-niki ta farisyei pochali mirkuvati i kazati: khto zh otsyei, shcho bogoznyevagu gov-orit'? khto mozhye proshchati grikhi, okrim boga samogo?... vidchuvshi zh isus dumki ikhni, promoviv u vidpovid' im: shcho mirkuetye vi v syertsyakh vashikh? shcho lyegshye: skazati: proshchayut'sya tobi grikhi tvoi, chi skazati: ustavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho sin lyuds'kii mae vladu na zymli proshchati grikhi, tozh kazhye vin rozslablenomu: kazhu ya tobi: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! i toi zaraz ustav pyeryed nimi, uzyavshi tye, na chomu lyezhav, i pishov u svii dim, proslavlyayuchi boga. i vsikh zhakh obgor-nuv, i slavili boga voni. i pyeryepovnilis' strakhom, govoryachi: divni ryechi s'ogodni mi bachili!... pishya ts'ogo zh vin viishov, i pobachiv mitnika, na imyennya lyevi-ya, shcho sidiv na mitnitsi, ta i promoviv iomu: idi za mnoyu! i, pokinuvshi vsye, toi us-tav, i pishov usld za nim. i spraviv lyevii u svoim domi vyeliku gostinu dlya n'ogo. i buv natovp vyelikii mitnikiv i inshikh, shcho sidili z nim pri stoli. farisyei zh ta knizhniki ikhni narikali na n'ogo, ta uch-nyam iogo govorili: chomu z mitnikami ta iz grishnikami vi istye ta p'etye? a isus vidpoviv i promoviv do nikh: likarya nye potrebuyut' zdorovi, a slabi. nye priishov ya, shchob pravvednykh klikati do pokayan-nya, a grishnykh. voni zh vidkazali do n'ogo: chomu uchni ivanovi chasto postyat' ta molyat'sya, takozh i farisyeis'ki, a tvoi spozhivayut' ta p'yut'? isus zhye promo-viv do nikh: chi zh vi mozhetye zmusiti, shchob postili gosti vyesli'i, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' tikh dnev... rozpoviv zhye i prikazku im: nikhto latki z odyezhi novoi v odyezhu staru nye vstavlyae, a to poderye i novu, a latka z novoi starii nye nadast'sya. i nikhto nye vlivae vina molodogo v stari burdyuki, a to poporivae vino molodye burdyuki, i vino rozilet'sya, i burdyuki propadut'. alye tryeba vlivati vino molodye do novikh bur-

dyukiv. i nikhto, starye pivshi, molodogo nye skhochye, bo kazhye: starye lipshye!

6

i stalos', yak vin pyeryekhodiv lanami, u subotu, iogo uchni zrivali kolossya ta ili, roztyershi rukami. a dyeyaki z farisyey skazali: nashcho robitye tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu? i promoviv isus im u vidpovid': khiba vi nye chitali togo, shcho zrobiv buv david, koli sam zgolodniv, takozh ti, khto buv iz nim? yak vin uvishov buv do bozhogo domu, i, vzyavshi khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki samim svyashchyenikam, spozhivav, i dav tim, khto buv iz nim? i skazav vin do nikh: sin lyuds'kii navstryechu' i suboti! i stalos', yak v inshu subotu zaishov vin do sinagogi i navchav, znakhodiv'sya tam cholovik, shcho pravitsya iomu bula vsokhla. a knizhniki ta farisyei vvazhali, chi v subotu togo nye vzdorovit', shchob znaiti proti n'ogo oskarzhyennya. a vin znav dumki ikhni, i skazav cholovikovi, shcho mav sukhu ruku: pidvyedisy, i stan' posyeryedini! toi pidvivsya i stav. isus zhye promovit' do nikh: zapitayu ya vas: shcho godit'sya v subotu robiti dobre, chi robiti likhye, dushu spasti, chi zgubiti? i, pozirnuvshi na vsikh nikh, skazav cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! toi zrobiv, i ruka iogo stala zdorova! a voni pyeryepovnilis' lyutistyyu, i odin z odnim zmovlyalis', shcho robiti z isusom?... i stalos', shcho chasu togo vin viishov na goru molititsya, i pyeryebuv tsilu nich na molitvi do boga. a koli nastav dyen', poklikav vin uchniv svoikh, i obrav iz nikh dvanadtsyat'okh, yakikh i apostolami vin nazvav: simona, yakogo i pyetrom vin nazvav, i andriya, brata iogo, yakova i ivana, pilipa i varfolomiya, matviya i khomu, yakova alfievogo i simona, zvanogo zilotom, yudu yakovogo, i yudu iskariots'kogo, shcho i zradnikom stav. yak ziishov vin iz nimi, to spinivsya na rivnomu misti, takozh natovp gustii iogo uchniv, i byezlich lyudyei z usiei yudyei ta z erusalimu, i z primors'kogo tiru i sidonu, shcho poskhodilisya, shchob poslukhati iogo ta vzdorovititsya iz nyedugiv svoikh, takozh ti, khto vid dukhiv nyechistikh strazhdav, i voni vzdorovlyalisy. uvyes' zhye narod namagavsya bodai dotorknutis' do n'ogo, bo vid n'ogo vikhodila sila, i vsikh vzdorovlyala. a vin, zvivshi ochi na uchniv svoikh, govovir: blazhyenni ubogi, tsarstvo bozhye bo vashye. blazhyenni golodni tyepyer, bo vi nagodovani budyetye. blazhyenni zasmuchenyi razaz, bo vtishityes' vi. blazhyenni vi budyetye, koli lyudi znyenavidyat' vas, i koli prozhyenut' vas, i gan'bitimut', i znyeslavlyat', yak zlye, im'ya vashye za lyuds'kogo sina. radiitye togo

dnya i vyesyelit'sya, nagoroda bo vasha vye- lika na nyebyesakh. bo tak samo chinili prorokam bat'ki ikhni. gorye zh vam, bagatiyam, bo vtikhu svoyu vi vzhye mae- tye. gorye vam, tyepyer sitim, bo zaznae- tye golodu vi. gorye vam, shcho tyepyer potishaetyesya, bo budyetye vi sumuvati ta plakati. gorye vam, yak usi lyudi pro vas govoritimut' dobre, bo tak samo chinili fal'shivim prorokam bat'ki ikhni! a vam, khto slukhae, ya kazhu: lyubit' svoikh voro- giv, dobro robiti' tim, khto nyenavidit' vas. blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, i molit'sya za tikh, khto krivdu vam chinit'. khto vdarit' tyebye po shchotsi, pidstav iomu i drugu, a khto khochye plashcha tvogo vzyati, nye zaboronyai i sorochki. i kozh- nomu, khto v tyebye prosit' podai, a vid togo, khto tvoe zabirae, nazad nye zhada. i yak bazhaetye, shchob vam lyudi chinili, tak samo chinit' im i vi. a koli lyubitye tikh, khto lyubit' vas, yaka vam za tye laska? lyublyat' bo i grishniki tikh, khto ikh lyu- bit'. i koli dobre chinitye tim, khto dobro chinit' vam, yaka vam za tye laska? bo tye samye i grishniki roblyat'. a koli pozichaetye tim, shcho i vid nikh spodivaetyes' vzy- ati, yaka vam za tye laska? pozichayut' bo i grishniki grishnikam, shchob odyerzhati stil'ki zh. tozh lyubit' svoikh vorogiv, ro- bit' dobro, pozichaitye, nye zhduchi nichogo nazad, i vasha za tsye nagoroda vyelikoyu budye, i sinami vsyevishn'ogo stanyetye vi, dobrii bo vin do nyevdyachnikh i zlikh! bud'tye zh milosyerdni, yak i otyets' vash milosyerdni! takozh nye sudit', shchob nye sudzhyeno i vas; i nye osudzhuitye, sh- chob i vas nye osudzhyno; proshchaitye, to prostyat' i vam. davaitye i dadut' vam; miroyu dobroyu, natoptanoyu, strusnutoyu i pyeryepovnyenoyu vam u podolok dadut'. bo yakoyu vi miroyu miryae, takoyu vid- miryayut' vam. rozpoviv takozh prikazku im: chi zh mozhye voditi slipogo slippii? khiba nye obidva v yamu vpadut'? uchyen' nye bil'shii za vchityelya; alye, udoskon- alivshis', kozhyen budye, yak uchityel' iogo. chogo zh v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? yak ti mozhyes skazati do brata svogo: davai, bratye, ya zaskalku viimu iz oka tvogo, sam kolodi, shcho v otsi tvoimi, nye vbachayuchi? litsyemirye, vi- imi pyershe kolodu iz vlasnogo oka, a po- tim pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo! nyema dobrogo dyeryeva, sh- cho rodilo b zlii plid, ani dyeryeva zlogo, sh- cho rodilo b plid dobrii. kozhnye zh dyeryevo z plodu svogo piznaet'sya. nye zbirayut' bo fig iz tyernini, vinogradu zh na glodu nye rvut'. dobra lyudina iz dobroi skarbnitsi syertsya dobre vynosit', a likha iz likhoi vi- nosit' likhye. bo chim syertsye napovnyenye,

tye govoryat' usta iogo! shcho zvyetye vi myenye: navstryechui, navstryechui, ta nye robitye togo, shcho ya govoryu? skazhu vam, do kogo podobnii usyakii, khto do myenye prikhodit' ta sliv moikh slukhae, i vikonue ikh: toi podobnii tomu cholovikovi, shcho, buduyuchi dim, vin gliboko vikopav, i osnovu na kamin' poklav. koli zh zлива nastala, voda kinulasya na toi dim, ta odnak nye zmogla zakhitati iogo, bo zbudovanii dobre vin buv! a khto slukhae ta nye vikonue, toi podobnii tomu cholovikovi, shcho svii dim zbuduvav na z'emli byez osnovi. i napyerla na n'ogo rika, i zaraz upav vin, i vyelika bula togo domu ruina!

7

a koli vin skinchiv usi slova svoi do narodu, shcho slukhav iogo, to vviishov u kapyernaum. u odnogo zh sotnika tyazhko rab zanyeduzhav, shcho buv dorogii iomu, i vmirati vzhye mav. a koli pro isusa pochuv, to poslav vin do n'ogo yudyeyis'kikh starshikh, i blagav iogo, shchob priishov, i vzdoroviv raba iogo. voni zh pribuli do isusa, ta i ryevno blagali iogo i govorili: vin dostoinii, shchob ti tsye zrobiv iomu. bo vin lyubit' narod nash, ta i dlya nas sinagogu postaviv. i pishov isus iz nimi. i koli nyedalyeko vid domu vzhye buv, sotnik druživ poslav, shchob skazati iomu: nye turbuisya, o navstryechui, bo ya nyedostoinii, shchob zaishov ti pid strikhu moyu. tomu to i syebye nye vvazhav ya za gidnogo, shchob do tyebye priiti. ta promov til'ki slovo, i rab mii oduzhae. bo i ya lyudina pidvladna, i voyakiv pid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi, to idye vin, a tomu: priidi, i prikhodit', a svoemu rabovi: zrobi tye i zrobot'. pochuvshi zh takye, isus zdivuvavsyia iomu, i, zvyernuvshis' do natovpu, shcho ishov slidkom za nim, promoviv: kazhu vam: navit' syeryed izrai-lya ya nye znaishov buv takoi vyelikoi viri! a koli poslantsi povyernulis' dodomu, to znaishli, shcho oduzhav toi rab! i stalos', nastupnogo dnya vin vidpravivs' u misto, shcho zvyet'sya nain, a z nim ishl uchni iogo ta bagato narodu. i os', yak do brami mis'koi nablizivsyia vin, vynosili vmyerlogo, odinaka v svoei matyeri, shcho vdovoyu bula. i z nyeyu buv natovp vyelikii iz mista. yak navstryechu' zhye pobachiv ii, to zmilosyerdivs' nad nyeyu, i do nyei promoviv: nye plach! i vin pidiishov, i dotorknuvsya do mar, nosii zh zupinilis'. todi vin skazav: yunachye, kazhu tobi: vstan'! i myertvii ustav, i pochav govoriti. i iogo vin viddav iogo matyeri. a vsikh ostrakh proinyav, i boga khvalili voni i govorili: vyelikii prorok z'yavivsyia mizh nami, i zglyanuvsyia bog nad narodom svoim! i roziishlasya tsya

chutka pro n'ogo po tsilii yudyei, i po vsii tii kraini. pro vsye zh tye spovistili ivana uchni iogo. i poklikav ivan dvokh iz uchniv svoikh, i poslav ikh do navstryechua z zapitom: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a muzhi, priishovshi do n'ogo, skazali: ivan khristityel' poslav nas do tyebye, pitayuchi: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a samye todi bagat'okh zdoroviv buv vin vid nyedugiv i muk, i vid dukhiv zlikh, i slipim bagat'om vyernuv zir. i promoviv isus im u vidpovid': idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi bachili i chuli: slipi prozrivayut', krivi khodyat', ochishchuyut'sya slabi na prokazu, i chuyut' glukhi, voskryesayut' pomyerli, ubogim zvischchaet'sya dobra novina. i blazhyennii, khto chyeryez myenye spokusi nye matimye! a koli vidiishli poslantsi ivanovi, vin pochav govoriti pro ivana narodovi: na shcho vi divitis' khodili v pustynu? chi na ochyeryet, shcho vityher goidae iogo? ta na shcho vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyenogo? adzhyezh ti, khto odyagaet'sya slavno, i rozkishno zhivye, po palatakh tsars'kikh. na shcho zh vi khodili divitis'? na proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'shye, anizh na proroka. tsye toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichyia tvoe posilayu svogo poslantsya, yakii pyeryed toboyu dorogu tvoyu prigotue! kazhu vam: mizh narodzhynenimi vid zhinok nyema bil'shogo ponad ivana. ta naimyenshii u bozhomu tsarstvi toi bil'shii za n'ogo. i vsi lyudi, shcho slukhali, i mitniki viznali bozhu volyu za slushnu, i okhristilis' ivanovim khristychenyam. a farysey i zakonniki vidkinuli bozhu volyu pro syebye, i nye khristilis' vid n'ogo. i promoviv navstryechu': do kogo zh upodoblyu lyudyei ts'ogo rodu? i do kogo podobni voni? podobni voni do ditei, shcho na rinku sidyat' i odin odnogo klichut' ta kazhut': mi vam grali buli, a vi nye tantsyuvali, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo priishov ivan khristityel', shcho khliba nye ist' i vina nye p'e, a vi kazhyetye: mae vin dyemona. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, a vi kazhyetye: cholovik tsyei lasun i p'yanitsya, vin priyatyel' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' usima svoimi dilami. a odin iz faryseyiv prosiv iogo, shchob spozhiv vin iz nim. i, priishovshi do domu togo faryseya, vin siv pri stoli. i os' zhinka odna, shcho bula v misti, grishnitsya, yak diznalas', shcho, vin u faryseyevim domi zasiv pri stoli, alyabas-trovu plyashyechku mira prinyesla, i, pri-pavshi do nig iogo zzadu, plachuchi, pochala oblivati sliz'mi iomu nogi, i volossyam svoim vitirala, nogi iomu tsiluvala ta mirom mastila... pobachivshi tsye, farysei, shcho poklikav iogo, mirkuvav sobi, kazhuchi: koli b

buv vin prorok, vin bi znav, khto oto i yaka zhinka do n'ogo torkaet'sya, bozh to grishnitsya! i ozvavsya isus ta i govorit' do n'ogo: mayu, simonye, dyeshcho skazati tobi. a toi vidkazav: kazhi, uchityelyu. i promoviv isus: buli dva borzhniki v odnogo virityelya; odin buv vinyen p'yatsot dinariiv, a drugii p'yatdyesyat. yak voni zh nye mogli zaplatiti, prostiv vin obom. skazhi zh, kotrii iz nikh bil'shye polyubit' iogo? vidpoviv simon, govoryachi: dumayu, toi, komu bil'shye prostiv. i skazav vin iomu: rozsudiv ti pravdivo. i, obyernuvshis' do zhinki, vin promoviv do simona: chi ti bachish tsyu zhinku? ya pribuv u tvii dim, ti na nogi moi nye podav i vodi, a vona okropila sliz'mi moi nogi i obtyerla volossyam svoim. potsilunku nye dav ti myeni, a vona, vidkoli vviishov ya, moi nogi tsilue nyevpinno. golovi ti moei olivoyu nye namastiv, a vona mirom nogi moi namastila... os' tomu govoryu ya tobi: chislyenni grikki iz proshchyneni, bo bagato vona polyubila. komu zh malo proshchaet'sya, takii malo lyubit'. a do nyei promoviv: proshchayut'sya tobi grikki! a ti, shcho sidili z nim pri stoli, pochali gomoniti pro syebye: khto zh tsye takii, shcho proshchae i grikki? a do zhinki skazav vin: tvoya vira spasla tyebye, idi z mirom sobi!

8

i stalos', shcho vin pislya togo prokholdiv mistami ta syelami, propoviduyuchi ta zvishtchayuchi dobru novinu pro bozhye tsarstvo. iz nim dvanadtsyat' buli, ta dyekhto z zhinok, shcho buli vzdorovlyeni vid zlikh dukhiv i khvorob: mariya, magdalinoyu zvana, shcho z nyei sim dyemoniv viishlo, i ivanna, družhina khudzi, uryadnika irodovogo, i susanna, i inshikh bagato, shcho maetkom svoim im sluzhili. i, yak zibralos' bagato narodu, i z mista do n'ogo poprikhodili, to vin promovlyati stav pritcheyeu. os' viishov siyach, shchob posiyati zyerno svoe. i, yak siyav, upalo odnye krai dorogi, i bulo povitoptuvanye, a ptakhi nyebyesni iogo povidz'obuvali. druge zh upalo na grunt kam'yanistii, i, ziishovshi, usokhlo, nye malo bo vogkosti. a inshye upalo mizh tyeryen, i vignavsya tyeryen, i iogo poglushiv. inshye zh upalo na dobruuyu zymlyu, i, ziishovshi, urodilo stokrotno. tsye skazavshi, zaklikav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! zapitali zh iogo iogo uchni, govoryachi: shcho viznachae tsya pritcha? a vin vidkazav: vam dano piznati taemnitsi bozhogo tsarstva, a inshim u pritchakh, shchob divilis' voni i nye bachili, slukhali i nye rozumili. os' shcho oznachae tsya pritcha: zyerno tsye bozhye slovo. a kotri krai dorogi, tsye ti,

khto slukhae, alye potim prikhodit' diyavol, i zabirae slovo z ikhn'ogo syertsya, shchob nye vvirusali i nye spaslitsya voni. a shcho na kam'yanistomu grunti, tsye ti, khto til'ki pochue, to slovo priimae z radistsyu; ta koryenya nye mayut' voni, viruyut' dochasno, i za chas viprobouvannya vidpadayut'. a shcho vpalo mizh tyeryen, tsye ti, khto slukhae slovo, alye, khodyachi, buvayut' pridushyeni klopotami, ta bagatstvom, ta zhitt'ovimi rozkoshami, i plodu voni nye dayut'. a tye, shcho na dobrii zymli, tsye oti, khto yak slovo pochue, byeryezhye iogo v schiromu i dobromu syerti, i plid prinosyat' voni v tyerpyelivosti. a svilta zasvichynogo nikhto nye pokrivaie posudinoyu, i nye stavit' pid lizhko, alye stavit' iogo na svichnik, shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye viyavit'sya, ni taemnogo, shcho vono nye piznaet'sya, i nye viidye nayav. tozh pil'nuitye, yak slukhaet'! bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zabyeret'sya vid n'ogo i tye, shcho, zdaet'sya iomu, nibi mae. do n'ogo zh priishli buli mati i brati iogo, ta chyeryez narod nye mogli dostupitis' do n'ogo. i spovistili iomu: tvoya mati i brati tvoi on stoyat' ostoron', i bazhayut' pobachiti tyebye. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: moya mati i brati moi tsye ti, khto slukhae bozhye slovo, i vikonue! i stalos', odnogo z tikh dniv uviishov vin do chovna, a z nim iogo uchni. i skazav vin do nikh: pyeryepin'mo na drugii bik ozyera. i vidchalili. a koli voni plinuli, vin zasnuv. i znyalasya na ozyeri burya vyelika, azh voda zalaviti ikh stala, i buli v nyebyezyetsi voni. i voni pidishli, i rozbudili iogo ta i skazali: uchityelyu, uchityelyu, ginyemo! vin zhye vstav, nakazav buri i khvilyam, i voni vshchukhnuli, i tisha nastala! a do nikh vin skazav: dye zh vasha vira? i divyvalis' voni, pyeryestrashyeni, i govorili odin do odnogo: khto zh tsye takii, shcho vitram i vodi vin nakazue, a voni iogo slukhayut'? i voni priplivli do zymli gadarins'koi, shcho navproti galilyei. i, yak na zymlyu vin viishov, pyeryestviv iogo odin cholovik iz mista, shcho dovgi roki mav vin dyemoniv, nye vdyagavsya v odyezhu, i myeshkav nye v domi, a v grobakh. a koli vin isusa pobachiv, to zakrichav, povalivs' pyeryed nim, i golosom guchnim zaklikav: shcho do myenye tobi, isusye, sinu boga vsyevishn'ogo? blagayu tyebye, nye much myenye! bo zvelyiv vin nyechistomu dukhovi viiti z lyudini. dovzii chas vin khapav buv iogo, i v'yazali iogo lantsyugami i kaidanami, i styeryegli iogo, alye vin rozrivav lantsyugi, i dyemon gnav po pustini iogo. a isus zapitav'sya iogo: yak tobi na im'ya? i toi vidkazav: lyegion, bo bagato vviishlo v n'ogo dyemoniv. i blagali iogo, shchob vin im nye zvyeliv iti v

byezodnyu. passya zh tam na gori gurt vye-
likii svinyei. i prosilisya dyemoni ti, shchob
dozvoliv piti im u nikh. i dozvoliv vin im.
a yak dyemoni viishli z togo cholovika, to
v svinyei uviishli. i chyeryeda kinulas' iz
kruchi do ozyera, i potopilas'. pastukhi zh,
yak pobachili tye, shcho stalos', povtikali,
ta v misti i po syelakh zvistili. i viishli
pobachiti, shcho stalos'. i priishli do is-
usa i znaishli, shcho toi cholovik, shcho dye-
moni viishli iz n'ogo, sidiv pri nogakh isuso-
vikh vdyagnyenii ta pri umi, i polyakalis'...
samovidtsi zh im rozpovili, yak viduzhav
toi bisnuvatii. i vvyes' narod gadarins'kogo
krayu stav blagati iogo, shchob pishov vin
vid nikh, vyelikii bo strakh obgornuv ikh.
vin zhye do chovna vviishov i vyernuvsy. a
toi cholovik, shcho dyemoni viishli iz n'ogo,
stav blagati iogo, shchob buti pri n'omu. ta
vin vidpustiv iogo, kazhuchi: vyernisy. do
domu svogo, i rozpovizh, yak ryechi vyelikii
vchiniv tobi bog! i toi pishov, i po tsilomu
mistu zvistiv, yak ryechi vyelikii dlya n'ogo
isus uchiniv! a koli povernuvsya isus, to
lyudi iogo priinyali, bo vsi chyekali iogo.
azh os' priishov muzh, yair na im'ya, sh-
cho buv starshim sinagogi. vin pripav do
isusovikh nig, ta i stav blagati iogo zavi-
tati do domu iogo. bo vin mav odinachku
dochku, rokiv dyes' iz dvanadtsyat' i vmi-
rala vona. a koli vin ishov, narod tsnuv
iogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat'
rokiv khvoroyu na krovotyechnu bula, shcho
nikhto vzdoroviti nye mig ii, pidiishovshi
zzadu, dotorknulas' do krayu odyezhi iogo,
i khvili tiei spinilasya ii krovotyechna! a isus
zapitav: khto dotorknuvsya do myenye? koli
zh vidmovyalisya vsi, to pyetro vidkazav:
uchityelyu, narod kolo tyebye on tovpit'sya
i tisyne. isus zhye promoviv: dotorknuvs'
khtos' do myenye, bo ya vidchuv silu, shcho
viishla z myenye... a zhinka, pobachivshi,
shcho vona nye vtailas', tryasuchis', pidi-
ishla ta i upala pyeryed nim, i priznalasya
pyeryed usima lyud'mi, chomu dotorknulas'
do n'ogo, i yak khvili tiei oduzhala. vin zhye
promoviv do nyei: dochko, tvoya vira spasla
tyebye; idi z mirom sobi! yak vin shchye
promovlyav, prikhodit' os' vid starshini sin-
agogi odin ta i govorit': dochka tvoya vmyer-
la, nye turbui zhye vchityelya! isus zhye,
pochuvshi, iomu vidpoviv: nye lyakais', til'ki
virui, i budye spasyena vona. priishovshi zh
do domu, nye pustiv vin nikogo z soboyu
vviiti, krim pyetra, ta ivana, ta yakova, ta
bat'ka divchati, ta matyeri. a vsi plakali ta
golosili za nyeyu... vin zhye promoviv: nye
plachyte, nye vmyerla vona, alye spit'! i nas-
mikhalisya z n'ogo, bo znali, shcho vmyerla
vona. a vin uzyav za ruku ii ta i skriknuv,
govoryachi: divchatko, vstavai! i vyernuvsy
ii dukh, i khvili tiei vona ozhilala... i zrye-
liv dat' ii isti. i zdivuvalis' bat'ki ii. a vin

nakazav im nikomu nye rozpovidati, shcho
stalos'.

9

i sklikav vin dvanadtsyat'okh, i dav im silu
ta vladu nad usima dyemonami, i vzdorovly-
ati nyedugi. i poslav ikh propoviduvati
tsarstvo bozhye ta vzdorovlyati nyeduzhikh.
i promoviv do nikh: nye byerit' nichogo v
dorogu: ani palitsi, ani torbi, ni khliba,
ni sribla, ani maitye po dvoe ubran'. i
v yakii dim uviidyetye, zostavaiytesya tam,
i zvidti vidkhod'tye. a yak khto vas nye
primye, to, vikhodyachi z mista togo, ob-
trusit' vid nig vashikh porokh na svidchyen-
nya suproti nikh. i viishli voni, ta i khodili
po syelakh, zvishchayuchi dobru novinu ta
vsyudi vzdorovlyayuchi. a irod tyetrarkh
prochuv usye, shcho stalos' bulo, i vagavsy,
bo dyekhto kazali, shcho ivan tsye iz my-
ertvikh ustav, a inshi, shcho illya to z'ya-
vivsy, a znov inshi, shcho ozhiv tye odin
iz starodavnikh prorokiv. todi irod skazav:
ivanovi styav ya golovu; khto zh otsyei, sh-
cho ya chuyu pro n'ogo ryechi taki? i vin
namagavsy pobachiti iogo. a koli pover-
nulis' apostoli, voni rozpovili iomu, shcho
zrobili. i vin ikh uzyav, ta i pishov samo-
toyu na mistse byezlyudnye, bilya mista,
shcho zvyet'sya vifsaida. a yak lyudi dovi-
dalisya, to pishli vsld za nim. i vin ikh pri-
inyav, i rozpovidav im pro bozhye tsarstvo,
ta tikh uzdorovlyav, khto potryebuvav uz-
dorovlyennya. a dyen' stav skhilyatsiya. i
dvanadtsyatyero pidiishli ta i skazali iomu:
vidpusti vzhye lyudyei, nyekhai voni idut' u
dovkolishni syela i osyeli spochiti i zdobuti
pozhi, bo mi tut u misti byezlyudnomu! a
vin im skazav: daitye isti im vi. voni zh vid-
kazali: nyemae v nas bil'shye, yak p'yatyero
khliba i dvi ribi. khiba pidyemo ta kupimo
pozhi dlya vs'ogo narodu ts'ogo. bo bulo
cholovikov dyes' tisyach iz p'yat'. i skazav
vin do uchniv svoikh: rozsadiť ikh ryadami
po p'yatidyesyati. i zrobili otak, i vsikh
ikh rozsadili. i vin uzyav p'yat' khlibiv ta
dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagoslo-
viv ikh, i polamav, i dav uchnyam, sh-
chob klali narodovi. i vsi ili i nasitilis'!
a z kuskiv pozostalikh zibrali dvanadtsyat'
koshiv... i stalos', yak nasamoti vin mo-
livsy, z nim uchni buli. i spitav vin ikh,
kazhuchi: za kogo myenye lyudi vvezhayut'?
voni zh vidpovili ta skazali: za ivana khris-
tityelya, a ti za illyu, a inshi, shcho voskryes
odin iz davnikh prorokiv. a vin zapitav
ikh: a vi za kogo myenye maetye? pyetro
zh vidpoviv ta skazav: za khrista
bozhogo! vin zhye im nakazav, i zvye-
liv nye kazati nikomu pro tsye. i skazav
vin: sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazh-
dati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i pyer-

vosvyashcheniki, i knizhniki, i budye vin ubitii, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! a do vsikh vin promoviv: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebye, i khai viz'mye shchodyenno svogo khryesta, ta i za mnoyu idye. bo khto khochye dushu svoyu zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto radi myenye zgubit' dushu svoyu, toi ii zbyeryezhye. yaka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vvyes' svit, alye zanapastit' chi zgubit' syebye? bo khto budye myenye ta moei nauki soromitisya, togo posoromit'sya takozh sin lyuds'kii, yak priidey na slavi svoii, i otchii, i syvatikh angeliv. pravdivo zh kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye pobachat' tsarstva bozhogo. i stalos' pislya otsikh sliv dniv za visim, uzyav vin pyetra, i ivana, i yakova, ta i pishov pomolitis' na goru. i koli vin molivsyta, to vglyad litsya iogo pyeryeobrazivsyta, a odyezha iogo stala bila i bliskucha. i os' dva muzhi z nim rozmovlyali, buli to moisyey ta illya, shcho z'yavilisya v slavi, i govorili pro kinyets' iogo, yakii v erusalimi vin mav dokinchiti. a pyetro ta priyavni z nim buli zmoryeni snom, alye, probudivshis', bachili slavu iogo i obokh muzhiv, shcho stoyali pri n'omu. i stalos', yak iz nim rozluchalis' voni, to promoviv pyetro do isusa: uchityelyu, dobre nam buti otut! postavmo zh otut tri shatri: zadlya tyebye odnye, i moisyeyu odnye, i odnye dlya illi! vin nye znay, shcho govorit'... a yak vin govoriv tsye, nasunula khmara ta ikh zaslonila. i voni polyakalis', yak stali ti vkhoditi v khmaru. i pochuvsyta os' golos iz khmari, yakii promovlyav: tsye sin mii ulyublyenii, iogo slukhatyesya! a koli otsyei golos lunav, isus sam pozostavsyta. a voni promovchali, i nikomu nichogo tikh dniv nye kazali, shcho bachili. a nastupnogo dnya, yak spustilis' z gori, pyeryestriv iogo natovp vyelikii. i zakrichav os' odin cholovik iz narodu i skazav: uchityelyu, blagayu tyebye, zglyan'sya nad sinom moim, bo odinak vin u myenye! a oto dukh khapae iogo, i vin naglo krichit', i tryasye nim, azh toi pinu puskae. i, vimuchivshi vin iogo, nasilu vidkhodit'. i uchniv tvoikh ya blagav iogo vignati, ta voni nye zmogli. a isus vidpoviv i promoviv: o, rodye nyevirnii i rozbyeshchenii, doki budu ya z vami, i tyerpitimu vas? privyedi svogo sina syudi! a yak toi ishchye ishov, dyemon kinuv iogo ta zatoryas. ta isus zakazav tomu dukhu nyechistomu, i vzdoroviv ditinu, i viddav ii bat'kovi ii. i vsi divuvalisya vyelichi bozhiii! a yak usi divuvalis' us'omu, shcho chiniv buv isus, vin promoviv do uchniv svoikh: vkladit' do vukh svoikh tsi os' slova: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk... protye nye zrozmili voni ts'ogo slova, bulo bo zakrytie vid nikh, shchob iogo nye zbagnuli, ta boyalis'

iogo zapitati pro tsye slovo. i priishlo im na dumku: khto b naibil'shii z nikh buv? a isus, dumku syertsya ikh znayshi, uzyav ditinu, i postaviv ii bilya syebye. i promoviv do nikh: yak khto priime ditinu otsyu v im'ya moe, myenye vin priimae, a yak khto myenye priime, priimae toho, khto poslav myenye. khto bo naimyenshii mizh vami vsima, toi vyelikii! a ivan vidpoviv i skazav: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, shcho im'yam tvoim dyemoniv viganav, i mi zaboronili iomu, bo vin z nami nye khodit'. isus zhye iomu vidkazav: nye zaboronyaitye, bo khto nye proti vas, toi za vas! i stalos', koli dni vozyesyennya iogo nablizhalis', vin postanoviv piti v erusalim. i vin poslantsiv islav pyeryed soboyu. i pishli voni, ta i pribuli do syela samaryans'kogo, shchob nochivlyu iomu prigotoviti. a ti nye priinyali iogo, bo ishov vin u napryami erusalimu. yak pobachili zh tye uchni yakiv i ivan, to skazali: navstryechui, khochyes, to mi skazhyemo, shchob ogon' ziishov z nyeba ta vinishchiv ikh, yak i illya buv zrobiv. a vin obyernuvsyta do nikh, im dokoriv ta i skazav: vi nye znaetye, yakogo vi dukha. bo sin lyuds'kii priishov nye gubit' dushi lyuds'ki, a spasati! i pishli voni v inshye syelo. i stalos', yak dorogoyu ishli, skazav buv do n'ogo odin: ya pidu za toboyu, khoch bi kudi ti pishov. isus zhye iomu vidkazav: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebyesni ptashki, sin zhye lyuds'kii nye mae nydie i golovi prikhiliti! i promoviv do drugogo vin: idi za mnoyu. a toi vidkazav: dozvol' myeni pyershye piti, i bat'ka svogo pokhovati. vin zhye iomu vidkazav: zostav myertvim khovati myertsiv svoikh. a ti idi ta zvischchai tsarstvo bozhye. a inshii skazav buv: navstryechui, ya pidu za toboyu, ta dozvol' myeni pyersh poproshchatis' iz svoimi domashnimi. isus zhye promoviv do n'ogo: nikhto z tikh, khto kladye svoyu ruku na pluga ta nazad oziraet'sya, nye nadaet'sya do bozhogo tsarstva!

10

pislya togo priznachiv navstryechu' i inshikh simdyesyat, i poslav ikh po dvokh pyeryed syebye do kozhnogo mista ta mistysa, kudi sam mav iti. i promoviv do nikh: khoch zh-nivo vyelike, ta robitnikiv malo; tozh blagaitye navstryechuarya zhniva, shchob robitnikiv islav na zhnivo svoe. idit'! otsye posilayu ya vas, yak yagnyat mizh vovki. nye nosit' ni kalitki, ni torbi, ni sandal', i nye vitaitye v dorozhi nikogo. yak do domu zh yakogo vi vvuidyete, to naipyershye kazhit': mir domu ts'omu! i koli sin miru tamu budye, to spochinye na n'omu vash mir, koli zh ni do vas vyernyet'sya. zostavaityesya zh u domi tim samim, spozhivaitye ta pi-

itye, shcho e v nikh, bo vartii robitnik svoei zaplati. nye khodit' z domu v dim. a yak priidyetye v misto yakye, i vas priimut', spozhivaitye, shcho vam podadut'. uzdorovlyuitye khvorikh, shcho v nim, promovlyaitye do nikh: nablizilosya tsarstvo bozhye do vas! a yak priidyetye v misto yakye, i vas nye priimut', to viidit' na vulitsi iogo ta i kazhit': mi obtrushuemo vam navit' porokh, shcho prilip do nas iz vashogo mista. ta znaitye otsye, shcho nablizilosya tsarstvo bozhye! kazhu vam: togo dnya lyegshye budye sodomlyanam, anizh mistu tomu! gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to u tiri i sidoni buli vidbulisya ti chuda, shcho stalisya v vas, to davno b voni pokayalisya v volosyanitsi ta v popyeli! alye na sudi vidradnish budye tiru i sidonu, yak vam... a ti, kapyernaumye, shcho do nyeba pidnissya, azh do adu ti ziidyesh! khto slukhae vas myenye slukhae, khto zh pogordzhue vami pogordzhue mnoyu, khto zh pogordzhue mnoyu pogordzhue tim, khto poslav myenye. a ti simdyesyat povyernulisya z radistyu, kazhuchi: navstryechui, navit' dyemoni koryat'sya nam u im'ya tvoe! vin zhye promoviv do nikh: ya bachiv togo satanu, shcho z nyeba spadav, nyemov bliskavka. os' ya vladu vam dav nastupati na zmii ta skorpi-oniv, i na vsyu silu vorozhu, i nishcho vam nye zashkodit'. ta nye tishtyesya tim, shcho vam koryat'sya dukhi, alye tishtyes', shcho vashi imyennya zapisani v nyebi! togo chasu isus zvyesyelivsya buv dukhom svyatom i promoviv: proslavlyayu tyebye, otchye, navstryechui nyeba i zyeimli, shcho vtaiv ti otsye vid pryemudrikh i rozumnikh, ta iogo nyemovlyatam vidkriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobi! pyeryedav myeni vsye mii otyets'. i nye znae nikhto, khto e sin, til'ki otyets', i khto otyets' til'ki sin, ta komu sin zakhochye vidkriti. i, zvyernuvshis' do uchniv, naodintsi im skazav: blazhyenni ti ochi, shcho bachat', shcho bachitye vi! kazhu zh vam, shcho bagato prorokiv i tsariv bazhali pobachiti, shcho bachitye vi ta i nye bachili, i pochuti, shcho chue-tye vi i nye chuli! i pidivs' os' zakonnik odin, i skazav, iogo viprobovuuyuchi: uchi-tyelyu, shcho robiti myeni, shchob vichnye zhittya osyagnuti? vin zhye iomu vidkazav: shcho v zakoni napisano, yak ti chitaesh? a toi vidpoviv i skazav: lyubi navstryechua boga svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, i vsim svoim rozumom, i svogo blizhn'ogo, yak samogo syebe. vin zhye iomu vidkazav: pravil'no ti vidpoviv. robi tsye, i budyesh zhiti. a toi bazhav sam syebe vipravdati, ta i skazav do isusa: a khto to mii blizhnii? a isus vidpoviv i promoviv: odin cholovik ishov z erusalimu do

erikhonu, i popavsysa rozbiinikam, shcho obdyerli iogo, i zavdali iomu rani, ta i utyekli, pokinuvschi lyedye zhivogo iogo. prokholdiv vipadkom tieyu dorogoyu svyashchenik odin, pobachiv iogo, i prominuv. tak samo i lyevit nadiishov na tye mistysye, poglyanuv, i tyezh prominuv. prokholdiv zhye tam yakiiis' samaryanin, ta i natrapiv na n'ogo, i, pobachivshi, zmilosyerdivsysa. i vin pidishov, i obv'yazav iomu rani, nalivechi olivi i vina. potomu iogo posadiv na khudobinu vlasnu, i pristaviv iogo do gostinitsi, ta i klopotalvysa pro n'ogo. a drugogo dnya, vid'izhdzhavshi, viinyav vin dva dinarii, ta i dav ikh navstryechuarevi i prokazav: zapopikuisya nim, a yak bil'shye shcho vitratish, zaplachu tobi, yak vyernusya. kotrii zhye z tsikh tr'okh na dumku tvoyu buv blizhnii tomu, khto popavsysa rozbiinikam? a vin vidkazav: toi, khto vchiniv iomu milist'. isus zhye skazav iomu: idi, i robi tak i ti! i stalos', koli voni ishli, vin priishov do odnogo syela. odna zh zhinka, marta ii na im'ya, priinyala iogo v dim svii. bula zh v nyei syestra, shcho zvalas' mariya; vona sila v nogakh u isusa, ta i slukhala slova iogo, a marta vye-likoyu poslugoyu klopotalas', a spinivshis', skazala: navstryechui, chi baiduzhye tobi, shcho na myenye samu polishila sluzhiti syestra moyo? skazhi zh ii, shchob myeni pomogla. navstryechu' zhye promoviv u vidpovid' ii: marto, marto, turbueshsya i zhurishhsya ti pro bagato chogo, a potrib-nye odnye. mariya zh obrala naikrashchu chastku, yaka nye vidbyeryet'sya vid nyei...

11

i stalos', yak molivsysa vin u mistsi odnomu, i koli pyeryestav, ozvavsysa do n'ogo odin iz iogo uchniv: navstryechui, navchi nas molitisya, yak i ivan navchiv svoikh uchniv. vin zhye promoviv do nikh: koli molityesya, govorit': otchye nash, shcho esi na nyebesakh! nyekhai syayatit'sya im'ya tvoe, nyekhai priidye tsarstvo tvoe, nyekhai budye volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zyeimli. khliba nashogo nasushchnogo dai nam na kozhnii dyen'. i prosti nam nashi grikhi, bo i sami mi proshchaemo kozhnomu borzhnikovi nashomu. i nye vvyedi nas u viprobuvuvannya, alye vizvoli nas vid lukavogo! i skazav vin do nikh: khto z vas matimye priyatelya, i pidye do n'ogo opivnochi, i skazhye iomu: pozich myeni, druzhye, tri khlibi, bo priishov iz dorogi do myenye mii priyatel', ya zh nye mayu, shcho dati iomu. a toi iz syeryedini v vidpovid' skazhye: nye robi myeni klopotu, uzhye zamknjeni dvyeri, i moi diti zo mnoyu na lizhkovi. nye mozhu ya vstati ta dati tobi. kazhu vam: koli vin nye vstanye, i nye dast' radi druzhbi iomu, to za dokuchannya

iogo vin ustanye ta i dast' iomu, skil'ki toi potryebue. i ya vam kazhu: prosit', i budyе vam dano, shukaitye i znaidyetye, stukaitye i vidchinyat' vam! bo kozhyen, khto prosit' odyerzhue, khto shukae znakhodit', a tomu, khto stukae vidchinyat'. i kotrii z vas, bat'kiv, yak sin khliba prositmye, podast' iomu kamyenya? abo, yak prositimye ribi, zamist' ribi podast' iomu gadinu? abo, yak yaitsya vin prositimye, dast' iomu skopiona? otozh, koli vi, buvshi zli, potrapitye dobri dari svoim dityam davati, skil'ki zh bil'shye nyebyesniі ot'yets' podast' dukha svyatogo vsim tim, khto prositimye v n'ogo? raz vigoniv vin dyemona, yakii buv nimii. i koli dyemon viishov, nimii zagovoriv, a narod divuvavsyа, a dyeyaki z nikh gomonili: viganyae vin dyemoniv siloy vyl'zyevula, knyazya dyemoniv... a inshi, viprobouvuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. vin zhye znay dumki ikhni, i promoviv do nikh: kozhnye tsarstvo, samo proti syebye podilyenye, zapustie, i dim na dim upadye. a koli i satana podilivsyа sam suproti syebye, yak stoyatimye tsarstvo iogo? a vi kazhyetye, shcho vyl'zyevulom vigonyu ya dyemoniv. koli zh vyl'zyevulom vigonyu ya dyemoniv, to chim viganyayut' ikh vashi sini? tomu voni stanut' vam suddiyami. a koli pyerstom bozhim vigonyu ya dyemoniv, to spravdi priishlo do vas bozhye tsarstvo. koli sil'nii zbroino svii dvir styeryezhye, to v byezpyetsi maet' iogo. koli zh duzhchii vid n'ogo iogo napadye i pyeryemozhye, to vsyu zbroyu iomu zabyerye, na yaku pokladavsyа buv toi, i rozdast' svoyu zdobich. khto nye zo mnoyu, toi proti myenye; i khto nye zbirae zo mnoyu, to rozkidae! koli dukh nyechistii vikhodit' z lyudini, to blukae mist'syami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, alye, nye znakhodyachi, kazhye: vyernusyа do khati svoei, zvidki ya viishov. a yak vyernyet'syа vin, to khatu znakhodit' zamyetyenu i pribranu. todi vin idye ta i privodit' simokh inshikh dukhiv, lyutishikh za syebye, i vkhodyat' voni ta i zhivut' tam. i budyе ostanne lyudini tii girshye za pyershye! i stalos', yak vin tsye govoriiv, odna zhinka z narodu svii gosol pidnyesla i skazala do n'ogo: blazhyenna utroba, shcho nosila tyebye, i grudi, shcho ti ssav ikh! a vin vidkazav: tak. blazhyenni zh i ti, khto slukhae bozhogo slova i iogo byeryezhye! a yak lyudi zbiralisyа, vin pochav promovlyati: rid tsyei rid lukavii: vin oznaki shukae, ta oznaki iomu nye dadut', krim oznaki proroka ionii. bo yak iona oznakoyu buv dlya ninyevityan, tak budyе i sin lyuds'kii dlya rodu ts'ogo. tsaritsyа pivdyenna na sud stanye z muzhami rodu ts'ogo, i ikh zasudit', bo vona z kintsyа svitu priishla solomonovu mudrist' poslukhati. a tut os'

khtos' bil'shii, anizh solomon! ninyevityani stanut' na sud iz tsim rodom, i zasudyat' iogo, voni bo pokayalisyа chyeryez ioninu propovid'. a tut os' khtos' bil'shii, nizh iona! zasvichyenogo svitil'nika nikhto v skhovok nye stavit', ani pid posudinu, alye na svichnik, shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. oko tvoe to svitil'nik dlya tila; tomu, yak oko tvoe budyе duzhye, to i usye tilo tvoe budyе svitlye. a koli b tvoe oko nyzdatnye bulo, to i usye tilo tvoe budyе tymenye. otozh, uvazhai, shchob tye svitlo, shcho v tobi, nye stalosyа tyemryavoyu! bo koli tvoe tilo vsye svitlye, i nye mae zhadnoi tymenoi chastini, to vsye budyе svitlye, nyenachye b svitil'nik osyayav bliskom tyebye. koli vin govoriiv, to odin farisyei stav blagati iogo poobidati v n'ogo. vin zhye priishov ta i siv pri stoli. farisyei zhye, pobachivshi tsye, zddivuvavsyа, shcho pyeryed obidom vin pyersh nye obmivsyа. navstryechu' zhye promoviv do n'ogo: tyeper vi, farisyei, on chistitye zovnishnist' kukhlya ta miski, a vashye nutro povnye zdirstva ta krivdi! nyerozumni, chi zh toi, khto stvoriv otye zovnishne, nye stvoriv vin i vnutrishne? tozh milostinyu podavaitye z unutrishn'ogo, i os' vsye budyе vam chistitye. gorye vam, farisyeiam, bo vi dyesyatinu daetye z m'yati ta ruti i usyakogo zillyа, alye obmynaetye sud ta bozhu lyubov; tsye tryeba robiti, i togo nye lishati! gorye vam, farisyeiam, shcho lyubitye pyershi lavki v sinagogakh ta priviti na rinkakh! gorye vam, bo vi yak grobi nyepomitni, lyudi zh khodyat' po nikh i nye znayut' togo... ozvavsyа zh odin iz zakonnikov, i kazhye iomu: uchityelyu, kazhuchi tsye, ti i nas obrazhaesh! a vin vidkazav: gorye i vam, zakonnikam, bo vi na lyudyei tyagari nakladaetye, yaki vazhko nositi, a sami i odnim pal'tsyem svoim nye dotorkuytes' tyagariv! gorye vam, bo nadgrobki prorokam vi stavitye, vashi zh bat'ki buli ikh povbivali... tak, viznaetye vi i khvalitye vchinki bat'kiv svoikh: bo voni ikh povbivali, a vi im nadgrobki buduet' cheryez tye i mudrist' bozha skazala: ya poshlyu im prorokiv i apostoliv, voni zh dyekogo z nikh povbivayut', a dyekogo vizhyenut', shchob na rodi otsim vidomstilasyа krov usikh prorokiv, shcho prolita vid stvoryennyyа svitu, vid krovi avyelyа azh do krovi zakhariyа, shcho zaginuv mizh zhyertivnikom i khramom! tak, kazhu vam, vidomstit'syа tsye vsye na tsim rodi! gorye vam, zakonnikam, bo vzyali vi klyucha rozuminnyа: sami nye vviishli, i tim, khto khotiv uviti, boronili! a koli vin vikhodiv izvidti, stali knizhnikni ta farisyei sil'no tисnuti ta vid n'ogo dopituvatis' pro bagato ryechyei, voni chatuvali na n'ogo, shchob zloviti shcho z ust iogo (i shchob oskarzhiti iogo).

togo chasu, yak zibralisya dyesyatitsiyachni natovpi narodu, azh toptali voni odin odnogo, vin pochav promovlyati pyersh do uchniv svoikh: styeryezhit'sya rozchini farisyeis'koi, shcho e litsyemirstvo! bo nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye vdkriet'sya, ni taemnogo, shcho nye viyavit'sya. tomu vsye, shcho kazali vi potyemki, pri svtli pochuet'sya, shcho zh shyeptali na vukho v komorakh, na dakhakh propovidanye budye. kazhu zh vam, svoim druzyam: nye biitiesya tikh, khto tilo vbi-vae, a potim bil'sh nichogo nye mozhye vchiniti! alye vkazhu vam, kogo tryeba boyatisya: biities' togo, khto mae vladu, ubivshi, ukinuti v gyeennu. tak, kazhu vam: togo biitiesya! chi zh nye p'yat' gorobt-siv prodayut' za dva groshi? ta protye pyeryed bogom iz nikh ni odin nye zabu-tii. alye navit' volossya vam na golovi porakhovanye vsye. nye biities': vart-nishi vi za bagat'okh gorobt-siv! kazhu zh vam: kozhnogo, khto pyeryed lyud'mi myenye viznae, togo viznae i sin lyuds'kii pyeryed angalami bozhimi. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo vidt-surayut'sya pyeryed angalami bozhimi. i kozhnomu, khto skazhye slovo na lyuds'kogo sina, iomu prostit'sya; a khto znyevazha-timye dukha svyatogo, nye prostit'sya. a koli vas voditimut' do sinagog, i do uryadiv, i do vlad, nye turbuitiesya, yak abo shcho vidpovidati chi shcho govoriti, dukh bo svy-atii vas navchit' tiei godini, shcho potribno kazati! i ozvavsya do n'ogo odin iz narodu: uchityelyu, skazhi bratovi moemu, shchob vin spadshchinyu podilivsya zo mnoyu. a vin vidkazav iomu: cholovichye, khto posta-viv nad vami myenye za suddyu abo za podil'nika? i promoviv do nikh: glyadit', ostyeryigaityesya vsyakoi zazhyerlivosti, bo zhittya cholovika nye zalyezhit' vid dostatku maetku iogo. i vin rozpoviv im pritchu, govoryachi: v odnogo bagacha goino niva vrodila bula. i mirkuvav vin pro syebye i kazav: shcho robiti, shcho nye mayu kudi zibrati plodiv svoikh? i skazav: otsye ya зроблю, porozvalyuyu kluni svoi, i prostor-nishi postavlyu, i pozbirayu tudi pashnyu svoyu vsyu ta svii dostatok. i skazhu ya dushi svoii: dushye, maesh bagato dobra, na bagato rokov skladyenogo. spochivai, izh ta pii, i vyesylisya! bog zhye do n'ogo prorik: nyerozumnni, nochi tsiei os' dushu tvoyu zazhadayut' vid tyebye, i komu po-zostanyet'sya tye, shcho ti buv nagotoviv?... tak buvae i z tim, khto zbrae dlya syebye, ta nye bagatie v boga. i promoviv vin uchnyam svoim: chyeryez tsye kazhu vam: nye zhu-rit'sya pro zhittya, shcho vi budyetye isti, i ni pro tilo, u shcho vi zodyagnetyesya.

bo bil'shye vid izhi zhittya, a tilo vid odyagu. poglyan'tye na gaivoronnya, shcho nye siyut', nye zhnut', nyema v nikh komori, ni kluni, protye bog ikh godue. skil'ki zh bil'shye za ptakhiv vi varti! khto zh iz vas, koli zhurit'sya, dobaviti zmozhye do zrostu svogo bodai liktya odnogo? tozh koli vi i naimyenshogo nye podolaetye, to chogo zh vi pro inshye klopochyetyesya? poglyan'tye na ti on liliei, yak voni nye pryadut', ani tchut'. alye govoryu vam, shcho i sam solomon u vsii slavi svoii nye vdyagavsvya otak, yak odna z nikh! i koli on travu, shcho s'ogodni na poli, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, bog tak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyagnye vin vas, malovirni! i nye shukaitye, shcho budyetye isti, chi shcho budyetye piti, i nye klopochit'sya. bo vs'ogo ts'ogo i lyudi svitu ots'ogo shukayut', otyets' zhye vash znae, shcho togo vam potribno. shukaitye otozh iogo tsarstva, a tsye vam dodast'sya! nye lyakaisya, chyeridko mala, bo spodobalosya ottsyu vashomu dati vam tsarstvo. pro-davaitye dostatki svoi ta milostinyu po-davaitye. robit' kalitki sobi nye stariyuchi, nyevichyerpnni skarb toi u nyebi, kudi nye zakradaet'sya zlodii, i mil' dye nye tochtit'. bo dye skarb vash, tam budye i syert-sye vashye! nyekhai pidpyeryezani budut' vam styegna, a svitla ruchni pozasvichu-vani! i bud'tye podibnimi do lyudyei, shcho ochikuyut' pana svogo, koli vyernyet'sya vin iz vyesillya, shchob, yak priidye i zastukae, vidchiniti nyegaino iomu. blazhyenni rabi ti, shcho pan, koli priidye, to znaidye, shcho pil'nyuyut' voni! popravdi kazhu vam: pid-pyeryezhyet'sya vin i ikh posadovit', i, pidi-ishovshi, budye im poslugovuvati. i koli pri-idye o drugii chi priidye o tryetii storozhi, ta znaidye tak samo, blazhyenni voni! znaitye zh tsye, shcho koli b znav navstryechuar, o kotrii to godini pidkradyet'sya zlodii, to vin pil'nuvav bi, i svogo b domu nye dav pid-kopati. tomu bud'tye gotovi i vi, bo pri-idye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye du-maetye! ozvavsya zh pyetro: navstryechui, chi do nas kazhyesh pritchu otsyu, chi do vsikh? a navstryechu' vidkazav: khto zh todi virnii i mudrii domopravitel', shcho pan nastanovit' iogo nad svoimi chyelyad-nikami, shchob davati kharch viznachyenu svoechnasno? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad vsm maetkom svoim vin postavit' iogo. a koli rab toi skazhye u syertsy svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnye biti slug ta sluzh-nits', isti ta piti ta napivatisya, to priidye raba togo pan za dnya, yakogo vin nye spo-divaet'sya, i o godini, yakoi nye znae, i rozit-nye iogo popolovini, i viznachit' dolyu iomu z nyevirnimi! a rab toi, shcho znav volyu svogo navstryechuaria, alye nye prigotu-

vav, ani nye vchiniv zgidno voli iogo, budyet yazykho pobitii. khto zh nye znay, a vchiniv karigidnye, budy malo vin bitii. tozh vid kozhnogo, komu dano bagato, bagato vid n'ogo i zhadatimut'. a komu bagato poviryeno, vid togo shchye bil'shye zhadatimut'. ya priishov ogon' kinuti na zye'mlyu, i yak ya pragnu, shchob vin uzhye zapalav! ya zh mayu khristitisya khryshchyennyam, i yak ya muchusya, poki tye spovnit'sya! chi vi dumaetye, shcho priishov ya mir dati na zye'mlyu? ni, kazhu vam, alye podil! vidnini bo p'yatyero v domi odnomu podilyeni budut': troe suproti dvokh, i dvoe suproti tri'okh. stanye bat'ko na sina, a sin proti bat'ka, mati proti dochki, a dochka proti matyeri, svyekrukha navproti nyevistki svoei, a nyevistka navproti svyekrukhi!... promoviv zhye vin i do narodu: yak pobachitye khmaru, shcho z zakhodu sunye, to kazhyetye zaraz: zblizhaet'sya doshch, i tak i buvae. a koli vie vityer pivdyennii, to kazhyetye: budy speykota, i buvae. litsyemiri, litsye nyeba i zye'mli rozpiznati vi vmietye, chomu zh nye rozpiznaetye chasu ts'ogo? chogo zh i sami po sobi vi nye suditye, shcho spravvedlyvye? bo koli do uryadu ti idyesh zo svoim suprotivnikom, popil'nui z nim zalagoditi po dorozi, shchob tyebye do suddi nye potyag vin, a suddya shchob prisluzhnikovi nye viddav tyebye, a prisluzhnik shchob nye posadiv do v'yaznitsi tyebye. popravdi kazhu tobi: nye viidyesh izvidti, poki nye viddasi i ostann'ogo shyelyaga!

13

togo chasu priishli buli dyekhto, ta i rozpovili iomu pro galilyeyan, shcho ikhnyu krov pilat zmishav buv iz ikhnimi zhyertvami. isus zhye skazav im u vidpovid': chi vi dumaetye, shcho otsi galilyeyani, shcho tak postrazhdali, grishnishi buli vid usikh galilyeyan? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesya, to zaginyetye vsi tak! abo ti visimnadtsyat', shcho bashta na nikh zavalilas' bula v siloami i pobila ikh, chi dumaetye, shcho ti vinni buli bil'sh za vsikh, shcho v erusalimi zhivut'? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesya, to zaginyetye vsi tak! i vin rozpoviv otsyu pritchu: odin cholovik u svoim vinogradniku mav posadzhyye figovye deryevo. i priishov vin shukati na n'omu plodu, alye nye znaishov. i skazav vinaryevi: otsye tryetii rik, vidkoli prikhodzhu shukati plodu na tsim figovim deryevi, alye nye znakhodzhu; zrubai iogo, nashcho i zye'mlyu marnue vono? a toi iomu v vidpovid' kazhye: pozostav iogo, panye, i na tsyei rik, azh poki iogo obkopayu dovkola, i obkladu iogo gnoem, chi roku nastupnogo plodu nye vrodit' vono. koli zh ni, to zrubaesh iogo. i navchav vin v odnii z sin-

agog u subotu. i os' tam bula odna zhinka, shcho visimnadtsyat' rokov mala dukha nyemochi, i bula skorchyena, i nye mogla niyak viprostatis'. a isus, yak pobachiv ii, to poklikav do syebye. i skazav ii: zhinko, zvil'nyena ti vid nyedugi svoei. i vin ruki na nyei poklav, i vona zaraz viprostalas', i stala slaviti boga! ozvavsya zh starshii sinagogi, oburyeni, shcho isus uzdoroviv u subotu, i skazav do narodu: e shist' dyen', koli pratsyuvati nalyezhit', prikhod'tye todi ta vzdorovlyuityesya, a nye dnya subotn'ogo. a navstryechu' vidpoviv i promoviv do n'ogo: litsyemiry, khiba zh nye vidv'yazue kozhyen iz vas u subotu svogo vola chi osla vid yasyel, i nye vyedye napoiti? chi zh tsyu dochku avraamovu, yaku satana buv zv'yazav visimnadtsyat' os' rokov, nye nalyezhit' zvil'niti ii subotn'ogo dnya vid tsikh put? a yak vin govoriv tsye, zasoromilisi vsi iogo suprotivniki. i tishivsiya vvyes' narod vsima slavnimi vchinkami, yak vin chyniv! vin zhye promoviv: do chogo podobnye tsarstvo bozhye, i do chogo iogo pririvnyayu? podobnye vono do girlichnogo zyeru, shcho vzav cholovik i posiyav iogo v svoim sadi. i vono viroslo, i deryevom stalo, i kubliilos' ptastvo nyebyesnye na vittiyakh iogo. i znovu skazav vin: iz chim porivnyayu ya bozhyye tsarstvo? podobnye do rozchini, shcho ii byerye zhinka, i kladye na tri mirki muki, azh poki vse vksisnye. i prokhodiv mistami ta syelami vin i navchav, do erusalimu prostuyuchi. i ozvavsya do n'ogo odin: navstryechui, khiba budy malo spasyenikh? a vin vidkazav im: silkuityesya vviiti tisinimi vorit'mi, bo kazhu vam, bagato-khto budut' namagatisya vviiti, ta nye zmozhut! yak ustanye navstryechuar ta dvyeri zamknye, vi zachnyetye vistyoyuvati iznadvoru, ta stukati v dvyeri i kazati: navstryechui, vidchini nam! a vin vam u vidpovid' skazhye: nye znayu ya vas, zvidki vi! todi stanyetye vi govoriti: mi ili i pili pyeryed tobouy i na vulitsyakh nashikh navchav ti... a vin vam vidkazhye: govoryu vam, nye znayu ya, zvidki vi. vidiidit' vid myenye vsi, khto chinit' nyepravdu! budye plach tam i skryegit zubiv, yak pobachitye vi avraama, ta isaka ta yakova, ta prorokiv usikh v tsarstvi bozhim, syebye zh vignanikh gyet'... i priidut' inshi vid skhodu i zakhodu, i pivnochi i pivdnyia, i pri stoli v tsarstvi bozhim zasyadut'! i os', e ostanni, shcho stanut' za pyershikh, i e pyershii, shcho stanut' ostannimi! tiei godini pidiishli dyekhto z farisyev, i skazali iomu: viidi sobi, i pidi zvidsi, khochoye bo irod ubiti tyebye... a vin vidkazav im: idit' i skazhit' tomu lisovi: os' dyemoniv ya viganayu, i chinyu vzdorovlyennya, s'ogodni ta vzavtra, a tryet'ogo dnya zakinchu. odnak, myeni tryeba khoditi s'ogodni ta vzavtra, i chasu naiblizhchogo,

bo zginuti nye mozhye prorok poza erusalimom. erusalimye, erusalimye, shcho vbi-vaesh prorokiv ta kamyenuesh poslanikh do tyebye! skil'ki raz ya khotiv pozbirati dityei tvoikh, yak ta kvochka zbiraе pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zostaet'sya porozhnii dlya vas! govoryu bo ya vam: vi myenye nye pobachitye, azh poki nye nastanye, shcho skazhyete: blagoslovyennii, khto idye v navstryechune im'ya!

14

i stalos', shcho vin u subotu vviishov buv do domu odnogo z farisyeis'kikh starshin, shchob khliba spozhiti, a voni nazirali za nim. i oto pyeryed nim buv odin cholovik, slabii na vodyanku. isus zhye ozvavsya i skazav do zakonnikiv ta farisyeyiv: chi vzdorovlyati v subotu godit'sya chi ni? voni zh movchali. a vin, dotorknuvshis', uzdoroviv iogo ta vidpustiv... i skazav vin do nikh: koli osyel abo vil kotrogos' iz vas upadye do krinitsi, to khiba vin nye vityagnye zaraz iogo dnya subotn'ogo? i voni nye mogli vidpovisti na tsye. a yak vin spostyerig, yak voni sobi pyershii mistysya vibirali, to skazav do zaproszhenykh pritchu: koli khto poklichye tyebye na vyesillya, nye sidai na pyershomu mistsi, shchob nye trapivsya khto povazhnishii za tyebye z poklikanikh, i shchob toi, khto poklikav tyebye ta iogo, nye priishov i tobi nye skazav: postupisya ts'omu mistsyem! i todi ti iz soromom stanyesh zaimati mistsyе ostanne... alye yak ti budyesh zaproszhenii, to prikhod', i sidai na ostan'omu mistsi, shchob toi, khto poklikav tyebye, pidiishov i skazav tobi: priyatelyu, sidai vishchye! todi budyе chyet' tobi pyeryed poklikanimi z tobouy. khto bo pidnosit'sya budyе vpokoryenii, a khto vpokoryaet'sya toi pidnyesyet'sya. a tomu, khto iogo buv poklikav, skazav vin: koli ti spravlyaesh obid chi vyechyeryu, nye klich druživ svoikh, ni brativ svoikh, ani svoikh rodichiv, ni susidiv bagatikh, shchob tak samo i voni koli nye zaprosili tyebye, i budyе vzaemna vidplata tobi. alye, yak spravlyaesh gostinu, klich ubogikh, kalik, krivikh ta slipikh, i budyesh blazhyennii, bo nye mayut' voni chim vidati tobi, viddast'sya zh tobi za voskryesinnya pravyednykh! yak pochuv tsye odin iz otikh, shcho sidili z nim pri stoli, to do n'ogo skazav: blazhyennii, khto khlib spozhivatymye v bozhomu tsarstvi! vin zhye promoviv do n'ogo: odin cholovik sporyadiv buv vyeliku vyechyeryu, i zaprosiv bagat'okh. i poslav vin svogo raba chasu vyechyeri skazati zaproszhenim: idit', bo vzhye vsye nagotovano. i zaraz usi pochali vidmovlyatisya. pyershii skazav iomu: polye kupiv ya, i mayu potryebu piti ta oglyanut iogo.

proshu tyebye, vibach myeni! a drugii skazav: ya kupiv sobi p'yat' par voliv, i idu sprobuвати ikh. proshu tyebye, vibach myeni! i znov inshii skazav: odruzhivsya os' ya, i chyeryez tye ya nye mozhu pributi. i vyernuvsya toi rab i panovi svoemu pro vsye rozpoviv. rozgnivavs' navstryechuar todi, ta i skazav do svogo raba: pidi shvidko na vulitsi ta na zavulki mis'ki, i privyedi syudi vbogikh, i kalik, i slipikh, i krivikh. i zgomod rab povidomiv: panye, stalosya tak, yak zvyeliv ti, ta mistysya e shchye. i skazav pan rabovi: pidi na dorogi i na zagorodi, ta i silui priiti, shchob napovnivsya dim mii. kazhu bo ya vam, shcho zhadyen iz zaproszhenykh muzhiv tikh nye pokushue moei vyechyeri... bo bagato poklikanikh, ta vibranikh malo! islo zh z nim bagato lyudyei. i, zvyernuvshis', skazav vin do nikh: koli khto prikhodit' do myenye, i nye znyevanidit' svogo bat'ka ta matyeri, i družhini i dityei, i brativ i syestyer, a do togo i svoei dushi, toi nye mozhye but' uchnyem moim! i khto svogo khryesta nye nyesye, i nye idye vslid za mnoyu, toi nye mozhye buti uchnyem moim! khto bo z vas, koli bashtu postaviti khochye, pyershye nye syadye i vidatktiv nye virakhue, chi mae potribnye na vikonannya, shchob, koli pokladye vin osnovu, alye dokinchiti nye zmozhye, usi, khto pobachit', nye stali b smiyatisya z n'ogo, govoryachi: cholovik tsyei pochav buduvati, alye dokinchiti nye mig... abo yakii tsar, iduchi na viinu suproti tsarya inshogo, pyershye nye syadye poraditsya, chi spromozhyen vin iz dyesyat'ma tisyachami striti togo, khto idye z dvadtsyat'ma tisyachami proti n'ogo? koli zh ni, to, yak toi shchye dalyeko, shlye posol'stvo do n'ogo ta i prosit' pro mir. tak oto i kozhyen iz vas, yakii nye zryechyet'sya us'ogo, shcho mae, nye mozhye buti uchnyem moim. sil' dobra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim pripraviti ii? ni na zymlyu, ni na gnii nye potribna vona, ii gyet' vikidayut'. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae!

15

nablizhalis' do n'ogo vsi mitniki i grishniki, shchob poslukhati iogo. farisyei zh ta knizhniki narikali i kazali: priimaе vin grishnikov ta z nimi ist'. a vin im rozpoviv otsyu pritchu, govoryachi: kotrii z vas cholovik, mavshi sotnyu ovrets' i zagubivshi odnu z nikh, nye pokinye v pustini tikh dyev'yatidyesyati i dyev'yati, ta i nye pidye shukati zaginuloi, azh poki nye znaidye ii? a znaishovshi, kladye na ramyena svoi ta radie. i, priishovshi dodomu, skliae vin druživ i susidiv, ta i kazhye do nikh: radiitye zo mnoyu, bo znaishov ya vivtysy svoyu tuyu zagublyenu. govoryu vam, shcho tak

samo na nyebi raditimut' bil'sh za odnogo grishnika, shcho kaet'sya, anizh za dyev'yat-dyesyat'okh i dyev'yat'okh pravvednikiv, shcho nye potryebuyut' pokayannya!... abo yaka zhinka, shcho mae dyesyat' drakhm, koli zgubit' drakhmu odnu, nye zasvichue svitla, i nye myetye khati, i nye shukae uvazhno, azh poki nye znaidye? a znaishovshi, klichye priyatel'ok ta susidok ta kazhye: radiitye zo mnoyu, bo znaishla ya zagublyenu drakhmu! tak samo, kazhu vam, radist' buvae v bozhikh angoliv za odnogo grishnika, yakii kaet'sya. i vin opoviv: u cholovik odnogo bulo dva sini. i molodshii iz nikh skazav bat'kovi: dai myeni, bat'ku, nalyezhnu chastinu maetku! i toi podiliv pomizh nimi maetok. a po nyebagat'okh dnyakh zibrav sin molodshii usye, ta i podav's' do dalyekogo krayu, i roztrativ maetok svii tam, zhivuchi marnotratno. a yak vin usye prozhiv, nastav golod vyelikii u tim krai, i vin stav biduvati. i pishov vin todi i pristav do odnogo z myeshkantsiv tiei zьемli, a toi vislav iogo na polya svoi pasti svinyei. i bazhav vin napovniti shlunka svogo khoch struchkami, shcho ili ikh svini, ta nikhto nye davav ikh iomu. todi vin spam'yatav'sya i skazav: skil'ki v bat'ka mogo naimitiv mayut' khliba azh nadmir, a ya otut z golodu ginu! ustanu, i pidu ya do bat'ka svogo, ta i skazhu iomu: progrishiv'sya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye... nyedostoinii ya vzhye zvatis' sinom tvoim; priimi zh myenye, yak odnogo z svoikh naimitiv... i, vstavshi, pishov vin do bat'ka svogo. a koli vin dalyeko shchye buv, iogo bat'ko vglyediv iogo, i pyeryepovniv'sya zhalyem: i pobig vin, i kinuv's na shiyu iomu, i zachav tsiluvati iogo! i ozvav'sya do n'ogo toi sin: progrishiv'sya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye, i nyedostoinii vzhye zvatisya sinom tvoim... a bat'ko rabam svoim kazhye: prinyesit' nyegaino odyezhu naikrashchu, i iogo zodyagnit', i pyersnya podaitye na ruku iomu, a sandala na nogi. privyedit' tyelya vidgodovanye ta zakolit', budyemo isti i raditi, bo tsyei sin mii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishov'sya! i pochali vyesyelitis' voni. a sin starshii iogo buv na poli. i koli vin ishov i nablizhav'sya do domu, pochuv muziki ta tantsi. i poklikav odnogo zo slug, ta i spitav: shcho tsye takye? a toi kazhye iomu: to vyernuv'sya tvii brat, i tvii bat'ko zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye, bozh zdorovim iogo vin priinyav. i rozgnivav'sya toi, i vvititi nye khotiv. todi viishov bat'ko iogo i stav prositi iogo. a toi vidpoviv i do bat'ka skazav: oto, stil'ki rokiv sluzhu ya tobi, i nikoli nakazu tvogo nye porushiv, ti zh nikoli myeni i kozyenyati nye dav, shchob iz priyat'yelyami svoimi potishiv'sya ya... koli zh sin tvii vyernuv'sya otsyei, shcho proiv tvii

maetok iz bludnitsyami, ti dlya n'ogo zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye... i skazav vin iomu: ti zavzhdi zo mnoyu, ditino, i vsye moe to tvoe! vyesyelitis' ta tishitis' tryeba bulo, bo tsyei brat tvii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishov'sya!

16

opoviv zhye vin i uchnyam svoim: odin cholovik buv bagatii, i mav upravityelya, shcho oskarzhyenii buv pyeryed nim, nibi vin pyeryevodit' maetok iogo. i vin poklikav iogo, i do n'ogo skazav: shcho tsye chuyu pro tyebye? dai zvit pro svoe upravityel'stvo, bo bil'shye nye zmozhyesh ryaditi. i upravityel' pochav mirkuvati sobi: shcho ya mayu robiti, koli pan upravityel'stvo vidi-myie vid myenye? kopati nye mozhu, prositi soromlyu's. znayu, shcho ya zbrolyu, shchob myenye priinyali do domiv svoikh, koli budu ya skinyenii iz upravityel'stva. i zaklikav vin narizno kozhnogo z borzhnikiv svogo pana, ta i pitaet'sya pyershogo: skil'ki vinyen ti panovi moemu? i toi vidkazav: sto kadok olivi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu, shvidko sidai ta i pishi: p'yatdyesyat. a potom pitaet'sya drugogo: a ti skil'ki vinyen? i toi vidkazav: sto kirt-siv pshyenitsi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu i napishi: visimdyesyat. i pan pokhvaliv upravityelya ts'ogo nye-virnogo, shcho vin mudro vchiniv. bo sini ts'ogo svitu v svoim pokolinni mudrishi, anizh sini svitla. i ya vam kazhu: nabuvaitye druživ sobi vid bagatstva nyepравyednogo, shchob, koli prominiet'sya vono, priinyali vas do vichnikh osyel'. khto vinnii v naimyenshomu, i v vyelikomu vinnii; i khto nyespravyedlivii v naimyenshomu, i v vyelikomu nyespravyedlivii. otozh, koli v nyespravyedlivim bagatstvi vi nye buli vinni, khto vam pravdivye dovirit'? i koli vi v chuzhomu nye buli vinni, khto vashye vam dast'? zhadyen rab nye mozhye sluzhit' dvom panam, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budyie lyubiti, abo budyie trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhyetye bogovi i mamoni sluzhiti! chuli vsye tsye i farisyei, shcho buli sriblolyubtsi, ta i stali smiyatisya z n'ogo. vin zhye promoviv do nikh: vi syebye vidaetye za pravved-nikh pyeryed lyud'mi, alye vashi syertsya znae bog. shcho bo visokye v lyudyei, tye pyeryed bogom gidota. zakon i pro-roki buli do ivana; vidtodi tsarstvo bozhye blagovistit'sya, i kozhyen silkuet'sya vtisnutis' v n'ogo. lyegshye nyebo i zьемlya prominiet'sya, anizh odna risa z zakonu zaginye. kozhyen, khto družinu svoyu vidpuskae, i byerye sobi inshu, toi chinit' pyeryelyub. i khto poberyet'sya z tieyu, yaku khto vidpustiv, toi chinit' pyeryelyub. odin

cholvik buv bagatii, i zodyagavsya v porfiru i visson, i shchodyenno rozkishno byenkyetuvav. buv i vbogii odin, na im'ya iomu lazar, shcho lyezhav u vorit iogo, strupami vkritii, i bazhav goduvatsiya krishkami, shcho zo stolu bagatogo padali; psi zh prikhodili i rani lizali iomu... ta os' stalos', shcho vbogii umyer, i na avraamovye lono vidnyesli iogo angoli. umyer zhye i bagatii, i iogo pokhovali. i, tyerplyachi muki v adu, zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv zdalya avraama ta lazarya na loni iogo. i vin zakrichav ta skazav: zmluisya, otchye avraamy, nado mnoyu, i poshli myeni lazarya, nyekhai umochit' u vodu kintsya svogo pal'tsya, i mogo yazika prokholodit', bo ya muchusya v polum'i tsim!... avraam zhye promoviv: zгадаi, sinu, shcho ti vzhye priinyav za zhittya svogo dobrye svoe, a lazar tak samo likhye; tyepyer vin tut tishit'sya, a ti muchishsya. a krim togo vs'ogo, pomizh nami ta vami vyelika byezodnya postavlyena, tak shcho ti, shcho khochut', pyeryekhoditi nye mozhut' izvidsi do vas, ani nye pyeryekhodiat' izvidti do nas. a vin vidkazav: otozh, otchye, blagayu tyebye, shchob iogo ti poslav u dim bat'ka moyego, bo p'yat'okh brativ mayu, khai vin im zasvidchit', shchob i voni nye priishli na tsye mistsye strazhdannya! avraam zhye skazav: voni mayut' moisyeya i prorokiv, nyekhai slukhayut' ikh! a vin vidkazav: ni zh bo, otchye avraamy, alye koli priidye khto z myertvikh do nikh, to pokayut'sya. iomu zh vin vidkazav: yak moisyeya i prorokiv nye slukhayut', to koli khto i iz myertvikh voskryesnye, nye inyatimut' viri!

17

i skazav vin do uchniv svoikh: nyemozhlyvo, shchob spokusi nye mali priiti; alye gorye tomu, chyeryez kogo prikhodyat' voni! krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti ta i kinuti v morye, anizh shchob spokusiv vin odnogo z malikh tsikh! uvazhaitye na syebye! koli provinit'sya tvii brat, dokori iomu, a koli vin pokaet'sya, to vibach iomu. i khocha b sim raz dyenno vin provinivs' proti tyebye, i sim raz zvyernuvsva do tyebye, govoryachi: kayusya, vibach iomu! i skazali apostoli navstryechuu: dodai ti nam viri! a navstryechu vidkazav: koli b mali vi viru, khoch yak zyerno girchichnye, i skazali shovkovitsi tsi: virvisya z koryenyem i posadisya do morya, to i poslukhala b vas! khto zh iz vas, mavshi raba, shcho orye chi pasye, skazhye iomu, yak vin vyernyet'sya z polya: nyegaino idi ta sidai do stolu? alye chi zh nye skazhye iomu: prigotui shcho vechyeryati, i pidpyeryezhis', i myeni prislugovui, azh poki ya istimu i pitimu, a potomu ti sam budyesh isti ta piti? chi zh

vin dyakue tomu rabovi, shcho nakazanye vikonav? tak i vi, koli zrobitye vsye vam nakazanye, to kazhit': mi nikchymni rabi, bo zrobili lish tye, shcho povinni zrobiti buli! i stalos', koli vin ishov do erusalimu, to prokhodiv pomizh samariyeu ta galilyeeyu. i, koli vkhodiv do odnogo syela, pyeryestrili iogo dyesyat' muzhiv, slabikh na prokazu, shcho stali zdalyeka. i gosol pidnyesli voni ta i kazali: isusye, nastavniku, zmluis' nad nami! i, pobachivshi ikh, vin promoviv do nikh: pidit' i pokazhit'sya svyashchyenikam! i stalos', koli voni ishli, to ochistilis'... odin zhye z nikh, yak pobachiv, shcho viduzhav, to vyernuvsva, i pochav guchnim gosolom slaviti boga. i pripav vin oblichyam do nig iogo, skladayuchi dyaku iomu. a to samaryanin buv... isus zhye promoviv u vidpovid': chi nye dyesyat' ochistilos', a dyev'yat' zhye dye? chomu nye vyernulis' voni khvalu bogovi viddati, krim ts'ogo chuzhintsya? i skazav vin iomu: pidvyedysya i idi: tvoya vira spasla tyebye! a yak farisyei spitali iogo, koli tsarstvo bozhyye priidye, to vin im vidpoviv i skazav: tsarstvo bozhyye nye priidye pomitno, i nye skazhut': os' tut, abo: tam. bo bozhyye tsarstvo vsyeryedini vas! i skazav vin do uchniv: priidut' dni, koli pobazhaetye bachiti odin z dniv sina lyuds'kogo, ta nye pobachitye... i skazhut' do vas: os' tut, chi: os' tam, nye idit', i za nim nye bizhit'! bo yak bliskavka, blisnuvshi, svitit' iz odnogo krayu pid nyebom do drugogo krayu pid nyebom, tak budye svogo dnya i sin lyuds'kii. a pyershye nalyezhit' bagato strazhdati iomu, i vidtsuraet'sya rid tsyei vid n'ogo... i, yak bulo za dniv noevikh, to budyte tak samo i za dniv sina lyuds'kogo: ili, pili, zhyenilisya, zamizh vikhodili, azh do togo dnya, koli noi uviishov do kovchyegu; priishov zhye potop, i vsikh vigubiv. tak samo, yak bulo za dniv lotovikh: ili, pili, kupuvali, prodavali, sadili, buduvali; togo zh dnya, yak lot viishov iz sodomu, ogon' iz sirkoyu z nyeba linuv, i vsikh pogubiv. tak budyte i togo dnya, yak sin lyuds'kii z'yavit'sya! khto budyte togo dnya na domi, a ryechi iogo budut' u domi, nyekhai ikh zabrati nye zlazit'. khto zh na poli, tak samo nyekhai nazad nye vyer-taet'sya, pam'yataitye pro lotovu družhinu! khto dbatimye zbyeryegti svoyu dushu, toi pogubit' ii, a koli khto pogubit', toi ozhivit' ii. kazhu vam: udvokh budut' nochii tie na odnomu lizhkovi: odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya. dvi molotimut' razom, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. dvoe budut' na poli, odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya! i kazali voni iomu v vidpovid': dye, navstryechui? a vin vidkazav im: dye trup, tam zbyerut'sya i orli...

i vin rozpoviv im i pritchu pro tye, shcho tryeba molitsiya zavzhdi, i nye zanyepadati dukhom, govoryachi: u misti yakomus' suddya buv odin, shcho boga nye boyavsvya, i lyudyei nye soromivsvya. u tomu zh misti vdova pyeryebuvala, shcho do n'ogo khodila i kazala: oboronu myenye vid mogo suproktivnika! alye vin dovghii chas nye khotiv. a zgodom skazav sam do syebye: khoch i boga ya nye boyusya, i lyudyei nye soromlyusya, alye chyeryez tye, shcho vdovitsya otsya dokuchae myeni, to viz'mu v oboronu ii, shchob vona byez kintsya nye khodila, i nye dokuchala myeni. i promov navstryechu!: chi chuetye, shcho govorit' suddya tsyei nyepavyednii? a chi zh bog v oboronu nye viz'mye obranikh svoikh, shcho gosolysat' do n'ogo dyen' i nich, khoch i barit'sya vin shchodo nyezh? kazhu vam, shcho vin im nyezabarom podast' oboronu! ta sin lyuds'kii, yak priidye, chi vin na zyeqli znaidye viru?... a dlya dyeyakikh, shcho buli syebye pyevni, shcho voni nibi pravyedni, i za nishcho mali inshikh, vin pritchu otsyu rozpoviv. dva choloviki do khramu vviishli pomolitis', odin faryseyi, a drugii buv mitnik. farysei, stavshi, tak molivsva pro syebye: dyakuyu, bozhye, tobi, shcho ya nye takii, yak inshi lyudi: zdirshchiki, nyepavyedni, pyeryelyubni, abo yak tsyei mitnik. ya poshchu dva razi na tizhdyen', dayu dyesyatinu z us'ogo, shcho til'ki nadbayu! a mitnik zdalyeka stoyav, ta i ochyei navit' zvyesti do nyeba nye smiv, alye biv syebye v grudi i kazav: bozhye, bud' milostivii do myenye grishnogo!... govoryu vam, shcho tsyei povyeruvsya do domu svogo bil'sh vipravdani, anizh toi. bo kozhyen, khto pidnosit'sya, budy ponizhyenii, khto zh ponizhaet'sya, toi pidnyesyet'sya. do n'ogo zh prinosili i nyemovlyat, shchob do nikh dotorknuvsya, a uchni, pobachivshi, im dokoryali. a isus ikh poklikav ta i kazhye: pustite dityei, shchob do myenye prikhodili, i nye zaboronyaitye im, bo takikh tsarstvo bozhye. popravdi kazhu vam: khto bozhogo tsarstva nye priime, yak ditya, toi u n'ogo nye vviidye! i zapitavsvya iogo odin iz nachal'nikiv, govoryachi: uchityelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vspadkuvaty vichnye zhittya? isus zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, til'ki sam bog! znaesh zapovidi: nye chini pyeryelyubu, nye bvivai, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo, shanui svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav: usye tsye ya vikonav vid yunatstva svogo! yak pochuv tsye isus, to promoviv do n'ogo: odnogo tobi shchye brakue: rozpro dai usye, shcho ti maesh, i vbogim roz dai, i matimyesh skarb svii na nyebi. vyertaisya todi, ta i idi vsld za mnoyu! a vin, koli

pochuv tsye, to zasumuvav, bo buv vyel'mi bagatii. yak pobachiv isus, shcho toi zasumuvav, to promoviv: yak tyazhko bagatim uviiti v tsarstvo bozhye! bo vyerblyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhye tsarstvo vviiti... ti zh, shcho chuli, spitali: khto zh todi mozhye spastisya? a vin vidpoviv: nyemozhlyvye lyudyam mozhlyve dlya boga! i promoviv pyetro: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za toboyu slidom. a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam: nyemae takogo, shchob pokinuv svii dim, abo družinu, chi brativ, chi bat'kiv, chi dityei radi bozhogo tsarstva, i nye odyerzhav bi znachno bil'sh ts'ogo chasu, a v vitsi nastupnim zhittya vichnye. i, vzyavshi dvanadtsyat'okh, promoviv do nikh: otsye v erusalim mi idyemo, i vsye zdiisnit'sya, shcho pisali proroki pro lyuds'kogo sina. bo vin vidanii budy poganam, i budy osmiyani, i pokrividzhenii, i opl'ovanii, i zbichuvavshi, ub'yut' iogo, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! ta z ts'ogo nichogo voni nye zbagnuli, i tsya rich pyeryed nimi zakrita bula, i skazanogo voni nye rozumili. i stalos', yak vin nablizhavsva buv do erikhonu, odin nyevidyushchii sidiv pri dorozhi i prosiv. a koli vin prochuv, shcho prokhodit' narod, to spitavsva: shcho tsye takye? a iomu vidkazali, shcho prokhodit' isus nazaryanin. i stav vin krichati i kazati: isusye, sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! a ti, shcho popyeryedu ishli, svarilis' na n'ogo, shchob vin zamovk, a vin ishchye bil'shye krichav: sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! i spinivsva isus, i privyesti iogo do syebye zvyeliv. a koli toi nablizivs' do n'ogo, to vin zapitavsva iogo: shcho ti khochyesh, shchob zrobitv ya tobi? a toi vidpoviv: navstryechui, nyekhai stanu vidyushchim! isus zhye do n'ogo skazav. stan' vidyushchii! tvoya vira spasla tyebye! i zaraz vidyushchim toi stav, i pishov vsld za nim, proslavlyayuchi boga. a vsi lyudi, bachivshi tsye, viddali khvalu bogovi.

19

i, vviishovshi isus, pyeryekhodiv chyeryez erikhon. i os' cholovik, shcho zvavsvya zakkhyei, vin buv starshii nad mitnikami, i buv bagatii, bazhav bachiti isusa, khto vin, alye z-za narodu nye mig, bo malii buv na zrist. i, zabigshi vpyeryed, vin viliz na figovye dyeryevo, shchob bachiti iogo, bo vin mav pobich n'ogo prokhoditi. a koli na tsye mist-sye isus pidiishov, to poglyanuv ugoru do n'ogo i promoviv: zakkhyeyu, ziidi zaraz dodolu, bo s'ogodni potribno myeni buti v domi tvoim! i toi zaraz dodolu izliz, i priinyav iogo z radistyu. a vsi, yak pobachili tsye, pochali narikati, i kazali: vin do grishnogo muzha v gostinu zaishov! stav zhye

zakkhyei ta i promoviv do navstryechua: navstryechui, polovinu maetku svogo ya vid-dam os' ubogim, a koli kogo skrivdiv buv chim, vyernu vchyetvyero. isus zhye promoviv do n'ogo: s'ogodni na dim tsyei spasinnya priishlo, bo i vin sin avraamiv. sin bo lyuds'kii priishov, shchob znaiti ta spasti, shcho zaginulo! koli zh voni slukhali tsye, rozpoviv vin ishchye odnu pritchu, bo vin buv nyedalyeko vid erusalimu, voni zh dumali, shcho ob'yavit'sya bozhnye tsarstvo tyepper. otozh vin skazav: odin cholovik, rodu slavnogo, vidpravlyavsya v dalyeko krainu, shchob tsarstvo priinyati i vyer-nutis'. i poklikav vin dyesyat'okh svoikh rabiv, dav im dyesyat' min, i skazav im: torquitye, azh poki vyernusya. ta iogo groma-dyani iogo nyenavidili, i poslali poslantsiv uslid za nim, kazhuchi: nye khochyemo, sh-chob vin buv nad nami tsaryem. i stalos', koli vin vyernuvshya, yak tsarstvo priinyav, to zvyeliv posklikati rabiv, yakim sriblo roz-dav, shchob dovidatisya, khto shcho nabuv. i pyershii priishov i skazav: panye, mina tvoya prinyesla dyesyat' min. i vidkazav vin iomu: garazd, rabye dobrii! ti v malomu buv virnii, volodii dyesyat'ma mistami. i drugii priishov i skazav: panye, tvoya mina p'yat' min prinyesla. vin zhye skazav i tomu: bud' i ti nad p'yat'ma mistami. i shchye inshii priishov i skazav: panye, os' mina tvoya, sh-cho ya mav ii skhovanu v khusttsi. ya bo boyavshya tyebye, ti zh bo lyudina zhorstoka: byeryesh, chogo nye poklav, i zhnyesh, chogo nye posiyav. i vidkazav toi iomu: ustami tvoimi, zlii rabye, sudzhu ya tyebye! ti znay, shcho ya zhorstoka lyudina, byeru, chogo nye poklav, i zhnu, chogo nye posiyav. chomu zh nye viddav ti minyal'nikam sribla mogo, i ya, povernuvshis', uzayv bi svoe iz pributkom? i skazav vin prisutnim: viz'mit' minu vid n'ogo, ta daitye tomu, khto dyesyat' min mae. i vidkazali iomu: panye, vin dyesyat' min mae. govoryu bo ya vam: kozhnomu, khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zaberyet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a tikh vorogiv moikh, yaki nye khotili, shchob tsaryuvav ya nad nimi, privyeditye syudi, i na ochakh moikh ikh povbavitye. a yak tsye opoviv, vin dali pishov, prostuyuchi v erusalim. i oto, yak nablizivshya do vitfagii i vifanii, na gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, vin dvokh uchniv poslav, nakazuyuchi: idit' u syelo, yakye pyeryed vami; uviishovshi do n'ogo, znaidyetye priv'yazanye oslya, sh-cho na n'ogo nikoli nikhto iz lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh vas khto spitaie: nashcho vidv'yazue-tye?, vidkazhit' tomu tak: navstryechu' potrebyue iogo. poslantsi zh vidishli, i znaishli, yak vin im buv skazav. a koli oslya stali vidv'yazuvati, khazayai iogo ikh zapi-tali: nashcho oslya vi vidv'yazuetye? voni

zh vidkazali: navstryechu' potrebyue iogo. i voni privyeli do isusa iogo, i, poklavshi odyezhu svoyu na oslya, posadili isusa. koli zh vin ikhav, voni prostilali odyezhu svoyu po dorozhi. a yak vin nablizhavshya vzhye do skhodu z gori olivnoi, to vvyes' natovp uchniv, radiyuchi, pochav guchnim golosom boga khvaliti za vsi chuda, shcho bachili, kazhuchi: blagoslovyennii tsar, shcho idye u navstryechune im'ya! mir na nyebesakh, i slava na visoti! a dyeyaki fariseyi z narodu skazali do n'ogo: uchityelyu, zaboroni svoim uchnyam! a vin im promoviv u vidpovid': kazhu vam, shcho koli tsi zamovknut', to kaminnya krichatimye! i koli vin nablizivshya, i misto pobachiv, to zaplakav za nim, i skazav: o, yakbi i ti khoch ts'ogo dnya piz-nalo, shcho potribnye dlya miru tobi! ta tyepper vid ochyei tvoikh skhovanye tsye. bo priidut' na tyebye ti dni, i tvoi vorogi tyebye valom otochat', i oblyazhut' tyebye, i stisnut' tyebye zvidusyudi. i zrivnyayut' z zymelyeyu tyebye, i pob'yut' tvoi diti v tobi, i nye pozostavlyat' u tobi kamyenya na kamyni, bo nye zrozumilo ti chasu vid-vidin tvoikh... a koli vin u khram uviishov, to pochav viganyati prodavtsiv, do nikh kazhuchi: napisano: dim mii dim molitvi, a vi z n'ogo зробили pyechyeru rozbiinikiv. i vin kozhnogo dnya u khrami navchav. a pyervosvyashcheyeniki i knizhniki i naivazh-nishi z narodu shukali, shchob iogo pogubiti, alye nye znakhodili, shcho vchiniti iomu, bo vvyes' narod gornuvshya do n'ogo ta slukhav iogo.

20

i stalos' odnogo z tikh dnyv, yak navchav vin u khrami lyudyei, ta dobru novinu zvishchav, priishli pyervosvyashcheyeniki i knizhniki z starshimi, ta i do n'ogo pro-movili, kazhuchi: skazhi nam, yakoyu vladoyu ti chinish otsye? abo khto tobi vladu tsyu dav? i promoviv do nikh vin u vidpovid': zapitayu i ya vas odnu rich, i vidpovidaitye myeni: ivanoye khriishchye-nya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i govorili: koli skazhyemo: z nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, to vsi lyudi kaminnyam pob'yut' nas, bo buli pyeryekonani, shcho ivan to prorok. i voni vidpovili, shcho nye znayut', izvidki... a isus vidkazav im: to i ya nye skazhu vam, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. i vin rozpovidati pochav lyudyam pritchu otsyu. odin cholovik nasadiv vinogradnika, i viddav iogo vinaryam, ta i vidbuv na chas dovshii. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob dali iomu chastku z plodiv vinogradnika. ta pobili iogo vinari, i vidis-lali ni z chim. i znovu poslav vin do nikh

raba inshogo, a voni i togo zbili i znyevazhili, ta i vidislali ni z chim. i poslav vin shchye tryet'ogo, a voni i togo zranili i vignali. skazav todi pan vinogradnika: shcho mayu robiti? poshlyu svogo sina ulyublyenogo, mozhye iogo posoromlyat'sya... vinari zhye, yak iogo vglyedili, mirkuvali sobi ta kazali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, shchob spadshchina nasha bula. i voni iogo vivyeli za vinogradnika, ta i ubili... shcho zh zrobit' im pan vinogradnika? vin priidyte ta i vigubit' tsikh vinariv, vinogradnika zh inshim viddast'. slukhachi zh povili: nyekhai ts'ogo nye stanyet'sya! a vin glyanuv na nikh ta i skazav: shcho zh otsye, shcho napisanye: kamin', shcho iogo budivnichi vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem! kozhyen, khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye, to rozchavit' iogo. a knizhniki i pyervosyashchyeniki ruki na n'ogo khotili naklasti tiei godini, alye poboyalis' narodu. bo voni rozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i voni slidkuvali za nim, i pidislali pidglyadachiv, yaki pravyednikh iz syebe vdavali, shchob zloviti na slovi iogo, i iogo vidati uryadovi i vladi namisnika. i voni zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, znaemo mi, shcho ti dobre govorish i navchaesh, i nye divishya na oblichchya, alye nastavlyaesh na bozhu dorogu pravdivo, chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? znayuchi zh ikhnyu khitrist', skazav vin do nikh: chogo vi myenye viprobuvetye? pokazhitye dinariya myeni. chii obraz i napis vin mae? voni vidkazali: kyesariv. a vin im vidkazav: tozh viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a bogovi bozhye! i nye mogli voni pyeryed lyud'mi zloviti na slovi iogo. i divivalis' voni z iogo vidpovidi, ta i zamovkli. i pidiishli dyekhto iz saddukyeiv, shcho tverdyat', nibi nyemae voskryesinnya, i zapitali iogo, ta skazali: uchityelyu, moisyey napisav nam: yak umrye komu brat, yakii mae druzhinu, a pomrye byezditnii, to nyekhai iogo brat viz'mye druzhinu, i vidnovit' nasinnya dlya brata svogo. bulo zh sim brativ. i pyershii, uzyavshi druzhinu, byezditnii umyer. i drugii uzyav buv tu druzhinu, ta i toi vmyer byezditnii. i tryetii uzyav buv ii, tak samo i usi syemyero, i voni dityei nye pozostavili, ta i povmirali. a po vsikh umyerla i zhinka. a v voskryesinni kotromu iz nikh vona druzhinoy budyet? bo syemyero mali za druzhinu ii. isus zhye promoviv u vidpovid' im: zhyenyat'sya i zamizh vikhodyat' sini ts'ogo viku. a ti, shcho budut' dostoini togo viku i voskryesinnya z myertvikh, nye budut' ni zhyenitis', ni zamizh vikhoditi, ni vmyerti vzhye nye mozhut', bo rivni voni angolam, i voni sini bozhi, sinami voskryesinnya buvshi. a shcho myertvi vstayut', to i moisyey pokazav pri

kushchi, koli vin nazvav navstryechua bogom avraamovim, i bogom isakovim, i bogom yakovovim. bog zhye nye e bogom myertvikh, a zhivikh, bo vsi v n'ogo zhivut'. dyekhto zh iz knizhnikov vidpovili ta skazali: uchityelyu, ti dobre skazav! i vzhye nye nasmyluvalisya pitati iogo ni pro shcho. i skazav vin do nikh: yak to kazhut', shcho khristos sin davidiv? tazh david sam govorit' u knizi psalmiv: promoviv navstryechu' navstryechuyei moemu: syad' pravoruch myenye, poki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! otzhye, david iogo navstryechuom zvye, yak zhye vin iomu sin? i, yak uvyes' narod slukhav, vin promoviv do uchniv svoikh: styeryezhit'sya knizhnikov, shcho khochut' u dovghik odyezhakh khoditi, i lyublyat' priviti na rinkakh, i pyershii lavki v sinagogakh, i pyershii mistysa na byenkyetakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya dovgo napokaz, voni tyazhchye osudzhyennya priimut'!

21

i poglyanuv vin ugoru, i pobachiv zamozhnikh, shcho kidali dari svoi do skarbnitsi. pobachiv i vbogu vdovitsyu odnu, shcho dvi lepti tudi vona vkinula. i skazav vin: popravdi kazhu vam, shcho tsya vboga vdovitsya vkinula bil'shye za vsikh! bo vsi klali vid lishka svogo v dar bogovi, a vona poklala z uboztva svogo vvyes' prozhitok, shcho mala... koli zh dyekhto kazav pro khram, shcho prikrashyeni dorogotsinnim kaminnyam ta darami, todi vin prorik: nadiidut' ti dni, koli z togo, shcho bachitye, nye zostanyet'sya i kamyenya na kamyeni, yakii nye zruinuet'sya... i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, koli zh otsye stanyet'sya? i, yaka budyet oznaka, koli mae pochatisya tsye? vin zhye promoviv: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya, i chas nablizivsya. ta za nimi nye idit'! i, yak pro viini ta rozrukhi pochuetye vi, nye lyakaites', bo pyersh statis' nalyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' shchye. todi promovyav vin do nikh: povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo. i budut' zymlyetrusi vyelikii ta golod, ta pomir mist'syami, i strashni ta vyelikii oznaki na nyebi. alye pyeryed usim tim nakladut' na vas ruki svoi, i pyeryesliduvati budut', i vidavatimut' vas u sinagogi i v'yaznitsi, i povyedut' vas do tsariv ta pravityeliv chyeryez im'ya moe. alye tsye stanye vam na svidotstvo. otozh, pokladit' u syertsya svoi napyeryed nye gadat, shcho budyetye vidpovidati, bo dam ya vam movu ta mudrist', shcho nye zmozhut' protivitis' chi superyechiti ii vsi protivniki vashi. i budut' vas vidavati i bat'ki, i brati, i ridnya, i druzi, a dyekomu z vas zapodiyut'

i smyert'. i za im'ya moe budut' usi vas nye-naviditi. alye i volosina vam iz golovi nye za-ginye! tyerpelyivisty vashoyu dushi svoi vi zdobudyetye. a koli vi pobachitye erusalim, viis'kom otochyeni, todi znaitye, shcho do n'ogo nablizilosya spustoshyennya. todi ti, khto v yudyei, nyekhai u gori vtikayut'; khto zh u syeryedini mista, nyekhai viidut'; khto zh v okolitsyakh, khai nye vyertayut'sya v n'ogo! bo to budut' dni pomsti, shchob vikonalosya vsye napisanye. gorye zh vagit-nim ta tim, khto godue grud'mi, u ti dni, bo budye vyelika nuzhda na zyeimli ta gniv nad tsim lyudom! i polyazhut' pid gostrim myechyem, i zabyerut' do nyevoli pomizh usi narodi, i pogani toptatimut' erusalim, azh poki nye skinchit'sya chas tikh pogan... i budut' oznaki na sontsi, i misyatsi, i zo-ryakh, i trivoga lyudyei na zyeimli, i zbyen-tyezhyennya vid shumu morya ta khvil', koli lyudi budut' myertviti vid strakhu i chyekan-nya togo, shcho idye na vyves' svit, bo sili nyebyesni porushat'sya. i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz siloyu i vyelikoyu slavyu! koli zh stanye zbuvatisya tsye, to viprostuityes', i pidi-imit' svoi golovi, bo zblyzhaet'sya vashye vizvolynnya! i rozpoviv vin im pritchu: po-glyan'tye na figovy dyeryeva, i na vsilyaki dyeryeva: yak voni vzhye rozpukuyut'sya, to, bachivshi tsye, sami znaetye, shcho bliz'ko vzhye lito. tak i vi, yak pobachi-tye, shcho diet'sya tsye, to znaitye, shcho bozhye tsarstvo vzhye bliz'ko! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i zyeimlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! uvazhatye zh na syebe, shchob vashi syert-sya nye obtyazhualisya nyenazhyerstvom ta p'yanstvom, i zhittievimi klopotami, i shchob dyen' toi na vas nye priishov nyespodivano, nyemov sitka; bo vin priidye na vsikh, sh-cho zhivut' na povyerkhni vsiei zyeimli. tozh pil'nuitye, i kozhnogo chasu molit'sya, sh-chob zmogli vi uniknuti vs'ogo togo, sh-cho mae vidbutis', ta stati pyeryed sinom lyuds'kim! za dnya zh vin u khrami navchav, a na nich vikhodiv ta pyeryebuvav na gori, shcho zvyet'sya olivna. a zranku vsi lyudi do n'ogo prikhodili v khram, shchob poslukhati iogo.

22

nablizhalosya zh svyato oprisnokiv, shcho paskhoyu zvyet'sya. a pyervosvyashcheniki i knizhniki stali shukati, yak bi vbiti iogo, ta boyalis' narodu... satana zh uvi-ishov u yudu, zvanogo iskariot, odnogo z dvanadtsyat'okh. i vin pishov, i pochav umovlyatisya z pyervosvyashchenikami ta nachal'nikami, yak vin vidast' iogo. ti zh zradili, i pogodilisya dati iomu sribnyakiv. i

vin obitsyav, i shukav vidpovidnogo chasu, shchob im vidati iogo byez narodu... i nas-tav dyen' oprisnokiv, koli paskhu prinositi v zhyertvu nalyezhalo. i poslav vin pyetra ta ivana, govoryachi: pidit', i prigoutiye nam paskhu, shchob ii spozhili mi. a voni zapitali iogo: dye ti khochyesh, shchob mi prigotu-vali? a vin im vidkazav: os', yak budyetye vkhoditi v misto, strinye vas cholovik, vodu nyesuchi u glyekovi, idit' za nim azh do domu, kudi vin uviidye. i skazhit' do navstryechuarya domu: uchityel' pitae tye-bye: dye kimnata, v yakii spozhivu zo svoimi uchnyami paskhu? i vin vam pokazhye vyeliku gornitsyu vistyelyenu: tam prigou-itye. i voni vidiishli, i znaishli, yak vin im govori, i zachali tam gotuvati paskhu. a koli nastav chas, siv do stolu, i apostoli z nim. i promoviv do nikh: ya duzhye bazhav spozhiti tsyu paskhu iz vami, pyersh nizh muki priimu. bo kazhu vam, shcho vzhye spozhivati nye budu ii, poki spovnit'sya v bozhomu tsarstvi vona. uzyavshi zh chashu, i vchinivshi podyaku, vin promoviv: viz'mit' ii, i podilit' mizh soboyu. kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo, doki bozhyye tsarstvo nye priidye. uzyavshi zh khlib i vchinivshi podyaku, polamav i dav im, prokazuyuchi: tsye tilo moe, shcho za vas viddaet'sya. tsye chinit' na spomin pro myenye! po vyechy-eri tak samo zh i chashu, govoryachi: ot-sya chasha novii zapovit u moi krove, sh-cho za vas prolivaet'sya. ta odnak, za stolom os' zo mnoyu ruka mogo zradnika. bo sin lyuds'kii idye, yak priznachyeno; alye gorye tomu cholovikovi, khto iogo vidae! a voni pochali mizh soboyu pitati, kotrii z nikh mav bi tsye vchiniti? i stalos' mizh nimi i zmagannya, kotrii z nikh uvazhatisya mae za bil'shogo. vin zhye promoviv do nikh: tsari narodiv panuyut' nad nimi, a ti, shcho nimi volodiyut', dobrochintsyami zvut'sya. alye nye tak vi: khto naibil'shii mizh vami, nyekhai budye, yak myenshii, a nachal'nik yak sluzhbovyets'. bo khto bil'shii: chi toi, khto sidit' pri stoli, chi khto prislugovue? chi nye toi, khto sidit' pri stoli? a ya syeryed vas, yak sluzh-bovyets'. vi zh oti, shcho pyeryetrivali zo mnoyu v spokusakh moikh, i ya vam zapovi-tuyu tsarstvo, yak otyets' mii myeni zapoviv, shchob vi v tsarstvi moim spozhivali i pili za stolom moim, i shchob vi na pryestolakh zasili suditi dvanadtsyat' plyemyen izrailye-vikh. i promoviv navstryechu: simonye, si-monye, os' satana zhadav vas, shchob vas pyeryesiyati, mov tu pshenytsyu. ya zh mo-livsya za tyebye, shchob nye zmyenshilas' vira tvoya; ti zh kolis', yak navyenyesh-sya, zmitsni brattyu svoyu! a toi vidkazav iomu: navstryechui, ya z tobou gotovii iti do v'yaznitsi i na smyert'! vin zhye prorik:

govoryu tobi, pyetrye, pivyen' nye zaspivae s'ogodni, yak ti trichi zryechyeshysya, shcho nye znaesh myenye... i vin im skazav: yak ya vas posilav byez kalitki, i byez torbi, i byez sandal', chi vam brakuvalo chogo? voni zh vidkazali: nichogo. a tyepyer kazhye im khto mae kalitku, nyekhai viz'mye, tyezhi i torbu; khto zh nye mae, nyekhai prodast' odizh svoyu ta i kupit' myecha. govoryu bo ya vam, shcho vikonatisya na myeni mae i tsye os' napsanye: do zlochintsiv iogo zarakhovano. bo tye, shcho pro myenye, vikonuet'sya. i skazali voni: navstryechui, os' tut dva myechi. a vin im vidkazav: dosit'! i vin viishov, i pishov za zvichaem na goru olivnu. a za nim pishli uchni iogo. a priishovshi na mistsy, skazav im: molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu. a vin sam, vidiishovshi vid nikh, yak dokinuti kamyenyem, na kolina pripav ta i molivsy, blagayuchi: otchye, yak voliesh, pronyesi mimo myenye tsyu chashu! ta protye nye moya, a tvoya nyekhai stanyet'sya volya!... i angol iz nyeba z'yavivsy do n'ogo, i dodavav iomu sili. a yak buv u smyertyel'nii trivozi, shchye pil'nish vin molivsy. i pit iogo stav, nyemov kapli krovi, shcho splivali na zymlyu... i, pidvivshis' z molitvi, vin do uchniv priishov, i znaishov ikh, shcho spali z zhurbi... i promoviv do nikh: chogo vi spitye? ustavaitye i molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu! i, koli vin ishchye govori, os' narod z'yavivsy, i odin iz dvanadtsyat'okh, shcho yudoym zvyet'sya, ishov pyeryed nimi. i vin pidiishov do isusa, shchob potsiluvati iogo. bo vin znaka im dav buv: kogo ya potsiluyu, to vin! isus zhye promoviv do n'ogo: chi otsye potsilunkom ti, yudo, vidaesh sina lyuds'kogo? a ti, shcho buli z nim, yak pobachili, shcho mae statis', skazali iomu: navstryechui, chi myechiem nam nye vdariti? i, odin iz nikh rubonuv raba pyervosvyashchyenikovogo, ta i vidtyav pravye vukho iomu. ta isus vidizvavsy i skazav: lishit', uzhye dosit'! i, dotorknuvshis' do vukha iogo, uzdoroviv iogo. a do pyervosvyashchyenikiv i vladi storozhi khramu ta starshikh, shcho priishli proti n'ogo, promoviv isus: nyemov na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami... yak shchodyenno ya z vami u khrami buvav, nye pidnyesli na myenye vi ruk. ta tsye vasha godina tyepyer, i vlada tyemyryavi... a skhopivshi iogo, povyeli i privyeli u dim pyervosvyashchyenika. pyetro zh zdalyeka ishov slidkoma. yak rozklali zh ogon' syeryed dvoru, i vkupi sidili, sidiv i pyetro pomizh nimi. a sluzhnitsya odna iogo vglyedila, yak sidiv kolo svitla, i, pridivivshis' do n'ogo, skazala: i tsyei buv iz nim! i vidriksya vid n'ogo vin, tyerydyachi: nye znayu ya, zhinko, iogo! nyezabarom zhye drugii pobachiv iogo ta i skazav: i ti vid

otikh. a pyetro vidkazav: ni, cholovichye!... i yak chasu minulo z godinu, khtos' inshii tyeryerdv i kazav: popravdi, i tsyei buv iz nim, bo vin galilyeyanin. a pyetro vidkazav: cholovichye, nye vidayu, pro shcho ti govoriš... i zaraz, yak ishchye govori, vin, pivyen' zaspivav. i navstryechu' obyernuvsy i podivivs' na pyetra. a pyetro zgadav slovo navstryechune, yak skazav vin iomu: pyershye, nizh zaspivae pivyen', vidryechyeshsy ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidity, vin girko zaplakav! a lyudi, yak u'yaznili isusa, znushchalisy z n'ogo ta bili. i, zakrivshi iogo, voni bili iogo po oblichchi, i pitali iogo, prigovoryuyuchi: prorokui, khto to vdariv tyebye? i bagato inshikh bogoznyevag govoriли na n'ogo voni... a koli nastav dyen', to zibralisya starshi narodu, pyervosvyashchyeniki i knizhniki, i povyeli iogo v sinyedrion svii, i kazali: koli ti khristos, skazhi nam. a vin im vidpoviv: koli ya vam skazhu, nye poviritye vi. a koli i pospitayu vas ya, nye dastye myeni vidpovidi. nyezabarom sin lyuds'kii siditymye po pravitsi sili bozhoi! todi vsi zapitali: to ti bozhii sin? a vin im vidpoviv: sami kazhyetye vi, shcho to ya... a voni vidkazali: nashcho potribni shchye svidki dlya nas? bo mi chuli sami z iogo ust!

23

i znyalisya vsi ikhni zbori, i povyeli do pilata iogo. i zachali oskarzhati iogo i govori: mi styerdili, shcho tsyei vorokhobit' narod nash, i zaboronyae podatok davati kyesaryei, ta i govorit', shcho vin, khristos tsar. i pilat zapitav iogo, kazhuchi: chi ti tsar yudyeis'kii? a vin vidkazav iomu v vidpovid': sam ti kazhyesh... i pilat skazav pyervosvyashchyenikam ta do narodu: ya nye znakhodzhu zhadnoi provini v tsii lyudini. a voni namagalisy, govoryachi: vin buntue narod, navchayuchi v usii yudyei, vid galilyei pochavshi azh posi. a pilat, vchuvshi pro galilyeyu, spitav: khiba vin galilyeyanin? i, diznavshis', shcho vin iz vladi iroda, vidislav iogo irodovi, bo toi v erusalimi takozh pyeryebuvav timi dnyami. koli zh irod pobachiv isusa, to duzhye zradiv, bo vin vid davn'ogo chasu bazhav iogo bachiti, bagato za n'ogo chuvav, i spodivavsy pobachiti chudo yakye, shcho buvae vid n'ogo. i bagato pitavsy iogo, ta nichogo nye vidpovidav vin iomu. i stoyali tut pyervosvyashchyeniki i knizhniki, ta zavzlyato iogo oskarzhali. todi irod iz viis'kom sovim iznyevazhiv iogo i nasmiyavsy, zodyagnuvshi iogo v yasnobilu odizh, i vidislav do pilata iogo. i togo dnya stali irod iz pilatom za priyatyliv mizh soboyo, bo davnish vorozhnyecha mizh nimi bula. a pilat sklikav pyervosvyashchyenikiv, i starshin, i narod, i pro-

moviv do nikh: privyeli vi myeni cholovika ts'ogo, yak того, shcho buntue narod. a os' ya pyeryed vami rozvidav, i nye znakhodzhu v lyudini otsii ani odniei provini takoi, pro shcho vi oskarzhaetye. takozh irod, bo vin vidislav iogo nam. i os' nichogo, shcho na smyert' zaslugovuvalo b, vin nye vchiniv. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. bo povynen buv im vidpustiti odnogo na svyato. a narod stav krichati i kazati: viz'mi ts'ogo, vidpusti zh nam varavvu! a toi za povstannya odnye, yakye stalosya v misti, i za vbivstvo posadzhenyi buv do v'yaznitsi. i znovu skazav im pilat, khotyachi vidpustiti isusa. ta krichali voni i govori: rozipni, rozipni iogo! vin zhye vtryete promoviv do nikh: yakye zh zlo vchiniv vin? ya nichogo, shcho na smyert' zaslugovuvalo b, na nim nye znaishov. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. a voni sil'nim krikom svogo domagalysya, ta vimagali rozp'yasti iogo. i vzyav goru krik ikhnii ta pyervosyashcheyenikiv. i pilat prisudiv, shchob bulo, yak prosili voni: vidpustiv im varavvu, posadzhynogo za povstannya ta vbivstvo v v'yaznitsyu, za yakogo prosili voni, a isusa viddav ikhnii voli... i yak iogo povyeli, to skhopili yakogosa simona iz kirinyei, shcho z polya vyertavsy, i poklali na n'ogo khryesta, shchob vin nis za isusom! a za nim ishov natovp vyelikii lyudyei i zhynok, yak plakali ta gosili za nim. a isus obyernuvsy do nikh ta i promoviv: dochki erusalims'ki, nye ridaitye za mnoyu, za soboyu ridaitye i za dit'mi svoimi! bo os' dni nastayut', koli skazhut': blazhyenni nyeplidni, ta utrobi, yak nye rodili, i grudi, shcho nye goduvali... todi stanut' kazati goram: pospadaitye na nas, a uzgir'yam: pokriitye nas! bo koli takye roblyat' z'yelyenomu dyeryevu, to shcho budyе sukhomu? i vyeli z nim takozh dvokh zlochinnikiv inshikh, shchob ubiti. a koli pribuli na tye mistysye, shcho zvut' chyeryepovishchye, rozp'yali tut iogo ta zlochinnikiv, odnogo pravoruch, a odnogo livoruch. isus zhye promoviv: otchye, vidpusti im, bo nye znayut', shcho chinyat' voni!... a yak iogo odizh dilili, to kidali zhyeryeba. a lyudi stoyali i divilis'... nasmikhalisya z nimi i starshini, govoryachi: vin inshikh spasav, nyekhai sam syebye vizvolit', koli vin khristos, bozhii obranyets'! i voyaki gluzovali z n'ogo: pristupayuchi, otsyet iomu podavali, i kazali: koli tsar ti yudyeis'kii, spasi syebye sam! buv zhye i napis nad nim pis'mom gryets'kim, latins'kim i gye-bryeis'kim napisanii: tsye tsar yudyeis'kii. a odin iz rozp'yatikh zlochinnikiv stav znyevazhati iogo i govori: chi ti nye khristos? to spasi syebye i nas! obizvavsy zh toi drugi, i dokoryav iomu, kazhuchi: chi nye boishsya ti boga, koli i sam na tye samye zasudzhenyi? alye mi spravedylyvo

zasudzhenyi, i nalyezhnu zaplatu za vchinki svoi byeryemo, tsyei zhye zhadnogo zla nye vchiniv. i skazav do isusa: spogadai myenye, navstryechui, koli priidyesh u tsarstvo svoe! i promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi: ti budyesh zo mnoyu s'ogodni v rayu! nablizhalasya shosta godina, i tyemryava stala po tsilli zyemli azh do godini dyev'ya-toi... i sontsye zat'milos', i v khrami zavisa rozdyerlas' nadvoe... i, skriknuvshi golosom guchnim, promoviv isus: otchye, u ruki tvoji viddayu svogo dukha! i tsye prorikshi, vin dukha viddav... koli zh sotnik pobachiv, shcho stalos', vin boga proslaviv, govoryachi: diisno pravdyennii buv cholovik tsyei! i vvyes' natovp, yakii ziishovs' na vidovishchye tsye, yak pobachiv, shcho stalos', biv u grudi syebye ta vyertavsy... usi zh znaioi iogo i ti zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, zdalyeka stoyali i divilis' na tsye... i os' muzh, na im'ya iomu iosip, shcho buv radnikom sinyedronu, lyudyna shanovna i pravvedna, nye pristav vin do radi ta chinu ikh, iz arimatyei, yudyeis'kogo mista, shcho i sam spovidavsy bozhogo tsarstva, tsyei priishov do pilata, i tila isusovogo stav prositi. i iosip, znyavshi iogo, obgornuv plashchanitsyeyu, i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli buv visichenyi, i shcho v n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. dyen' toi buv prigotuvannya, i nastavala subota. a zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, ishli slidom, i voni bachili groba, i yak pokladnyenye tilo iogo. povyernuvshis', voni nago-tuvali pakhoshchiv i mira, a v subotu, za zapoviddy, spochivali.

24

a dnya pyershogo v tizhni priishli voni rano vrantsi do grobu, nyesuchi nagotovani pakhoshchi, ta i zastali, shcho kamin' vid grobu vidvalenyi buv. a vviishovshi, voni nye znaishli tila navstryechua isusa. i stalos', yak byezradni buli voni v tsim, os' dva muzhi v odyezhakh bliskuchikh z'yavilis' pri nikh. a koli nalyakalis' voni i poskhilyali oblichyia dodolu, ti skazali do nikh: chogo vi shukaetye zhivogo mizh myertvimi? nyema iogo tut, bo voskryes! prigadaitye sobi, yak vin vam govori, koli shchye pyeryebuvav v galilyei. vin kazav: sinu lyuds'komu tryeba buti vidanomu do ruk grishnikh lyudyei, i rozp'yatomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i zgadali voni ti slova iogo! a vyernuvshis' vid grobu, pro vsye tye spovistili odinadtsyat'okh ta vsikh inshikh. to buli: mariya magdalina, i ivanna, i mariya, mati yakovova, i inshi z nimi, i voni rozpovili apostolam tsye. ta slova ikhni zdalisya im vigadkoyu, i nye poviryeno im. pyetro zh ustav ta do grobu pobig, i, nakhlivshysya, bachit' lyezhat'

sami til'ki pokrivala... i vyernuvs' vin do syebye, i divuvavsy'a, shcho stalos'... i oto, dvoe z nikh togo zh dnya ishli v syelo, na im'ya yemmaus, shcho vid erusalimu lyezhalo na stadii iz shistdyesyat. i rozmovlyali voni mizh soboyu pro vsye tye, shcho stalosya. i oto, yak voni rozmovlyali, i rozpituvali odin odnogo, pidiishov sam isus, i pishov razom iz nimi. ochi zh ikhni buli strimani, shchob iogo nye piznali. i spitavsy'a vin ikh: shcho za ryechi taki, shcho pro nikh mizh soboyu v dorozhi mirkuetye, i chogo vi sumni? i ozvavsy'a odin, iomu imyennya klyeopa, ta i promoviv do n'ogo: ti khiba tut u erusalimi edinii zakhozhi, shcho nye znae, shcho stalosya v nim tsimi dnyami? i spitavsy'a vin ikh: shcho takye? a voni rozpovili iomu: pro isusa nazaryanina, shcho prorok buv, mogutnii u dili i u slovi pyeryed bogom i vsim narodom. yak pyervosyashchyeniki i nasha starshina iogo viddali na sud smyertnii, i iogo rozp'yali... a mi spodivalis' buli, shcho tsye toi, shcho mae izrailya vizvoliti. i do togo, ot-sye tryetii dyen' vzhye s'ogodni, yak usye otye stalosya... a dyekhto z nashikh zhinok, shcho rano buli kolo grobu, nas zdvivuvali: voni tila iogo nye znaishli, ta i vyernulisya i opovidali, shcho bachili i z'yavlyennya angoliv, yaki kazhut', shcho zhivii vin... i pishli dyekhto z nashikh do grobu, i znaishli tak, yak kazali i zhinki; ta iogo nye pobachili... todi vin skazav im: o, byezumni i zapyeklogo syertsy'a, shchob poviriti vs'omu, pro shcho spovishchali proroki! chi zh khristovi nye tsye pyeryetyerpiti tryeba bulo, i vviiti v svoyu slavu? i vin pochav vid moisyeya, i vid prorokiv usikh, i viyasnyav im zo vs'ogo pisannya, shcho pro n'ogo bulo. i nablizilis' voni do syela, kudi ishli. a vin udavav, nibi khochye iti dali. a voni nye puskali iogo i namovlyali: zostan'sya z nami, bo vzhye vyechorie, i kinchaet'sya dyen'. i vin uvi-ishov, shchob iz nimi pobuti. i oto, koli siv vin iz nimi do stolu, to vzyav khlib, poblagosloviv, i, lamayuchi, im podavav... todi ochi vidkrilisya im, i piznali iogo. alye vin stav dlya nikh nyevidimii... i govorili voni odin odnomu: chi nye palalo nam syert-sye obom, koli promovlyav vin do nas po dorozhi, i koli viyasnyav nam pisannya?... i zaraz ustali voni, i povyernulis' do erusalimu, i znaishli tam u zbori odinadtsyat'okh, i tikh, shcho z nimi buli, yaki rozpovidali, shcho navstryechu' diisno voskryes, i z'ya-vivsy'a buv simonovi. a voni rozpovili, shcho stalos' bulo na dorozhi, i yak piznali iogo v lamanni khliba. i, yak voni govorili ot-sye, sam isus stav mizh nimi, i promoviv do nikh: mir vam! a voni nalyakalisya ta pyeryestrashilis', i dumali, shcho bachat' dukha. vin zhye promoviv do nikh: chogo vi strivozhilis'? i poshcho ti dumki do

syerdyets' vashikh vkhodyat'? poglyan'tye na ruki moi ta na nogi moi, tsye zh ya sam! dotorknit'sya do myenye i diznaityes', bo nye mae dukh tila i kostyei, a ya, bachitye, mayu. i, promovivshi tsye, pokazav vin im ruki ta nogi. i, yak shchye nye in-yali voni viri z radoshchiv ta divuvalis', vin skazav im: chi nye maetye tut chogos' isti? voni zh podali iomu kusnika ribi pyechyeno i ta stil'nika myedovogo. i, vzyavshi, vin iv pyeryed nimi. i promoviv do nikh: tsye slova, shcho kazav ya do vas, koli buv ishchye z vami: potribno, shchob vikonalos' usye, shcho pro myenye v zakoni moisyeevim, ta v prorokiv, i v psalmakh napisanye. todi rozum rozkriv im, shchob voni rozumili pisannya. i skazav vin do nikh: tak napisano e, i tak potribno bulo postrazhdati khristovi, i voskryesnuti z myertvikh dnya tryet'ogo, i shchob u imyennya iogo propoviduvalos' pokayannya, i proshchennya grikhiv mizh narodiv usikh, vid erusalimu pochavshi. a vi svidki togo. i os' ya posilayu na vas obit-nitsyu mogo ottsya; a vi pozostan'tyesya v misti, azh poki zodyagnyetyes' siloyu z vi-soti. i vin viviv za misto ikh azh do vi-fanii; i, znyavshi ruki svoi, poblagosloviv ikh. i stalos', yak vin blagoslovlyav ikh, to zachav vidstupati vid nikh, i na nyebo voznositis'. a voni poklonilis' iomu, i povy-ernulis' do erusalimu z vyelikoyu radisty'u. i postiino voni pyeryebuvالي v khrami, py-eryeslavlyayuchi i khvalyachi boga. amin'.

pyershu knigu ya buv napisav, o tyeofilye, pro vsye tye, shcho isus vid pochatku chiniv ta navchav, azh do dnya, koli chyerz dukha svyatogo podav vin nakazi apostolam, shcho ikh vibrav, i voznissya. a po mutsi svoii vin stavav pyeryed nimi zhivii iz zasvidchennymi bagat'ma, i sorok dyen' im z'yavlyavsyta ta pro bozhyye tsarstvo kazav. a zibravshysya z nimi, vin zvyeliv, shchob voni nye vidkhodili z erusalimu, a chyekali obitnitsi otchoi, shcho pro nyei kazav vi chuli vid myenye. ivan bo vodoyu khristiv, vi zh okhrishchyeni budyetye dukhom svyatim chyeryez kil'ka tikh dnev! a voni, ziishovshis', pitali iogo i govorili: chi nye chasu ts'ogo vidbuduesh ti, navstryechui, tsarstvo izrailjevi? a vin im vidkazav: to nye vasha sprava znati chas ta dobu, shcho otyets' poklav u vladi svoii. ta vi priimyetye silu, yak dukh svyatii zlynye na vas, i moimi vi svidskami budyetye v erusalimi, i v usii yudyei ta v samarii, ta azh do ostan'n'ogo krayu zemli. i, prorikshi otsy, yak divilis' voni, vin ugoru voznositis' stav, a khmara zabrala iogo spyeryed ikhnikh ochyei... a koli voni pil'no divilis' na nyebo, yak vin viddalyavsyta, to dva muzhi u bilii odyezhi os' stali pri nikh, ta i skazali: galilyeis'ki muzhi, chogo stoitye i zadivlyaetyes' na nyebo? toi isus, shcho voznissya na nyebo vid vas, priidye tak, yak bachili vi, yak ishov vin na nyebo! todi voni povernulis' do erusalimu z gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, i shcho znakhodit'sya pobliz'ko erusalimu, na viddal' dorogi subotn'ogo dnya. a priishovshi, uviishli voni v gornitsyu, dye i pyeryebuvali: pyetro ta ivan, ta yakiv ta andrii, pilip ta foma, varfolomii ta matvii, yakiv alfeyiv ta simon zilot, ta yuda yakoviv. voni vsi odnodushno buli na nyevpinnii molitvi, iz zhinkami, i z marieyu, matir'yu isusovoyu, ta z bratami iogo. timi zh dnyami pyetro stav posyeryed brativ a narodu bulo poimyenno do sta dvadtsyati ta i promoviv: muzhi-bratty! nalyezhalo zbutis' pisannyu tomu, shcho ustami davidovimi dukh svyatii buv prorik pro yudu, yakii pokazav dorogu dlya tikh, khto isusa skhopiv, bo vin buv zarakhovani z nami, i zhyeryeb sluzhinnya ots'ogo priinyav. i vin polye nabuv za zaplatu zlochinstva, a vpavshi storchma, vin trisnuv nadvoe, i vsye nutro iogo vililos'... i stalo vidomye tsye vsim, khto zamyeshkue v erusalimi, tomu i polye tye nazvanye ikhn'oyu moyoyu akyladama, shcho e: polye krovi. bo napisano v knizi psalmiv: nyekhai pustkoyu stanye myeshkannya iogo, i nyekhai pozhil'tsya v nim nye budye, a takozh: a sluzhinnya iogo zabyyerye nyekhai inshii. otzhye tryeba, shchob odin iz tikh muzhiv, shcho skhodilis'

z nami povsyakchas, yak navstryechu' isus vkhodiv i vikhodiv mizh nami, zachavshi vid khrishchyennya ivanovogo azh do dnya, koli vin voznissya vid nas, shchob toi razom iz nami buv svidkom iogo voskryesennya. i postavili dvokh: iosipa, shcho varsavoyu zvyet'sya, i shcho yustom buv nazvanii, ta mattiya. a molivshis', kazali: ti, navstryechui, znavchye vsikh syerdyets', pokazhi z dvokh odnogo, kotrogo ti vibrav, shchob vin zainyav mistsye tiei sluzhbi i apostol'stva, shcho yuda vid n'ogo vidpav, shchob iti v svoe mistsye. i dali zhyeryebki im, i vpav zhyeryebok na mattiya, i vin zarakhovani buv do odinadtsyat'okh apostoliv.

2

koli zh pochavsyta dyen' p'yatdyesyatnitsi, vsi voni odnodushno znakhodilisya vkupi. i naglo zchinivsyta shum iz nyeba, nibi burya raptova zirvalasya, i pyeryepovnila vvyes' toi dim, dye sidili voni. i z'yavilisya im yaziki podilyeni, nyemov bi ogyennii, ta i na kozhnomu z nikh po odnomu osiv. usi zh voni spovnilis' dukhom svyatom, i pochali govoriti inshimi movami, yak im dukh promovlyati davav. pyeryebuvali zh v erusalimi yudyei, lyudi pobozhni, vid usyakogo narodu pid nyebom. a koli otsyei gomin zchinivsyta, zibralasya byezlich narodu, ta i divu dalisya, bo kozhyen iz nikh tut pochuv, shcho voni rozmovlyali ikhn'oyu vlasnoyu moyoyu!... usi zh pobyyentyezhilisya ta divuvalisya, ta i kazali odin do odnogo: khiba zh nye galileyani vsi tsi, shcho govoryat'? yak zhye kozhyen iz nas chue svoyu vlasnu movu, shcho mi v nii narodilis'? parfyani ta midyani ta yelamiti, takozh myeshkantsi myesopotamii, yudyei ta kappadokii, pontu ta azii, i frigii ta pamfilii, egiptu i liviis'kikh zyemyel' krai kiryni, i zakhozhi rimlyani, yudyei i novovirtsii, krityani i arabi, usi chuemo mi, shcho govoryat' voni pro vye-lyiki dila bozhi movami nashimi! i vsi nye vikhodili z diva, i byezradni buli, i govoriili odin do odnogo: shcho zh to statysya mae? a inshi kazali gluzuyuchi: voni povpivalis' vinom molodim! stavshi zh pyetro iz odinadtsyat'ma, svii golos pidnis ta i promoviv do nikh: muzhi yudyeis'ki ta myeshkantsi erusalimu! nyekhai vam otsy stanye vidomye, i poslukhaitye sliv moikh! bo nye p'yani voni, yak vi dumaetye, bo tryetya godina dnya, a tsye tye, shcho prorok ioil pyeryedrik: i budye ostanними dnyami, govorit' navstryechu': ya villyu vid dukha svogo na vsyakye tilo, i budut' prorokuvati sini vashi ta vashi don'ki, yunaki zh vashi bachiti budut' vidinnya, a starim vashim sni budut' snitisya. i na rabiv moikh i na rabin' moikh za tikh dnev ya takozh vil-

lyu vid dukha svogo, i prorokuvati voni budut'! i dam chuda na nyebi vgori, a vnizu na zhemli tsi znamyena: krov, i ogon', i kuryavu dimu. pyeryeminit'sya sontsye na tyemryavu, a misyats' na krov, pyershye nizh dyen' navstryechunii nastanye, vyelikii ta slavnii! i stanyet'sya, shcho kozhyen, khto poklichye navstryechune im'ya, toi spasyet'sya. muzhi izrail's'ki, poslukaitye vi otsikh sliv: isusa nazaryanina, muzha, shcho iogo bog proslaviv vam siloyu, i chudami, i timi znamyenami, shcho bog chyeryez n'ogo vchiniv syeryed vas, yak sami vi tye znaetye, togo, shcho buv vidanii pyevnoyu voleyu ta pyeryedbachennyam bozhim, vi rukami byezzakonnikiv rozp'yali ta zabili. ta bog voskryesiv iogo, puta smyerti usunuvshi, vona bo trimati iogo nye mogla. bo kazhye pro n'ogo david: mav ya navstryechua zavsidi pyeryed ochima svoimi, bo vin po pravitsi moii, shchob ya nye zakhitavsy. tomu syertsye moe zvyesyelilos', i zradvii mii yazik, i tilo moe vidpochinye v nadii. bo nye pozostavish ti v adu moei dushi, i nye dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! ti dorogi zhittya ob'yaviv myeni, ti myenye pyeryepovnish utikhoyu pyeryed oblichchiam svoim! muzhi-brattya! nyekhai budye vil'no myeni smilo skazati vam pro patriyarkha davida, shcho pomyer i pokhovanii, i znakhodit'sya grib iogo v nas azh do ts'ogo dnya. a buvshi zh prorokom, ta vidayuchi, shcho bog klyatvoyu klyavsyia iomu posaditi na pryestoli iogo vid plodu iogo styegon, u pyeryedbachyenni vin govoriv pro khristovye voskryesyennya, shcho nye budye zostavlyenii v adu, ani tilo iogo nye zaznae zotlinnya. bog isusa ts'ogo voskryesiv, chogo svidki vsi mi! a otozh, yak pravitsyeyu bozhoynu buv vin voznysyenii, i obitnitsyu dukha svyatogo priinyav vid ottsya, to i zliv vin otye, shcho vi bachitye i chuetye. nye ziishov bo na nyebo david, alye sam vin govorit': promov navstryechu' navstryechuyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! oto zh, nyekhai vyves' izrailiv dim tvyerdo znae, shcho i navstryechuom, i khristom uchiniv bog iogo, togo isusa, shcho iogo rozp'yali vi! yak pochuli zh otsye, voni syertsyem rozzhalobilis', ta i skazali pyetrovi ta inshim apostolam: shcho zh mi maemo robiti, muzhi-brattya? a pyetro do nikh kazhye: pokaityesya, i nyekhai zhye okhristit'sya kozhyen iz vas u im'ya isusa khrista na vidpushchyennya vashikh grikhiv, i dara dukha svyatogo vi priimyetye! bo dlya vas tsya obitnitsya, i dlya vashikh dityei, i dlya vsikh, shcho dalyeko znakhodyat'sya, kogo b til'ki poklikav navstryechu', bog nash. i inshimi bagat'oma slovami vin zavsvidchuvav ta vmovlyav ikh, govoryachi: ryatuities' vid

ts'ogo lukavogo rodu! otozh ti, khto priinyav iogo slovo, okhristilisya. i pristalo do nikh togo dnya dush tisyach zo tri! i voni pyeryebuvali v nautsi apostol's'kii, ta v spil'noti bratyers'kii, i v lamanni khliba, ta v molitvakh. i buv ostrakh u kozhnii dushi, bo bagato chinili apostoli chud ta znamyen. a vsi viruyuchi buli vkupi, i mali vsye spil'nim. i voni prodavali maetki ta dobra, i vsim ikh dilili, yak komu chogo tryeba bulo. i kozhnogo dnya pyeryebuvali voni odnodushno u khrami, i, lomlyachi khlib po domakh, pozhivu priimali iz radistyu ta v syerdychanii prostoti, vikhvalyayuchi boga ta mayuchi lasku v us'ogo narodu. i shchodyenno do tsyerkvi navstryechu' dodavav tikh, shcho spasalisy.

3

a pyetro ta ivan na dyev'yatu godinu molitvi ishli razom u khram. i nyesyeno tam cholovika odnogo, shcho krivii buv z utrobi svoei matyeri. iogo sadovili shchodyenno v vorotyakh khramu, shcho krasnimi zvalisy, prositi milostini vid tikh, khto do khramu ishov. yak pobachiv zhye vin, shcho pyetro ta ivan khochut' u khram uviiti, stav prositi v nikh milostini. pyetro zh iz ivanom poglyanuv na n'ogo i skazav: podivisy na nas! i toi podivivsy na nikh, spodivayuchisya shchos' distati vid nikh. ta promoviv pyetro: sribla i zolota v myenye nyema, alye shcho ya mayu, dayu tobi: u im'ya isusa khrista nazaryanina ustan' ta i khodi! i, uzyavshi iogo za pravitsyu, vin pidviv iogo. i khvili tiei zmitsnilisya nogi i suglobtsi iogo!... i, zirvavshis', vin ustav ta i khodiv, i z nimi u khram uviishov, khodyachi ta pidkakuyuchi, i khvalyachi boga! narod zhye vyves' bachiv, yak khodiv vin ta boga khvaliv. i piznali iogo, shcho tsye toi, shcho pri krasnikh vorotyakh khramu sidiv radi milostini. i voni pyeryepovnilis' zhakhom ta podivom iz togo, shcho stalos' iomu! a tomu, shcho trimavsyia vin pyetra ta ivana, uvyes' narod zachudovanii zbigsyia do nikh na toi ganok, yakii solomonovim zvyet'sya. i, pobachivshi tsye, promoviv pyetro do narodu: muzhi izrail's'ki! chogo vi divuetyes' tsim, ta chogo vi na nas poziraetye tak, nibi tye, shcho vin khodit', mi зробili svoeyu siloyu chi blagochystyam? bog avraamiv, ta isakiv, ta yakoviv, bog nashikh bat'kiv, sina svogo proslaviv, isusa, yakogo vi vidali, i vidtsuralisya pyeryed pilatom, yak vin prisudiv buv pustiti iogo. alye vi vidtsuralis' svyatogo ta pravednogo, i domagalisy vidati vam dushogubtsyia. nachal'nika zh zhittya vi zabili, ta iogo voskryesiv bog iz myertvikh, chogo svidkami mi! i chyeryez viru v im'ya iogo vzdorovilo im'ya iogo togo, kogo bachitye i znaetye. i vira, sh-

cho vid n'ogo, prinyesla iomu vzdorovlyennya tsye pyeryed vami vsima. a tyepyer, brattya, znayu, shcho vchinili vi tsye z nyesvidomosti, yak i vashi nachal'niki. a bog uchiniv tak, yak vin provishchav buv ustami svoikh usikh prorokiv, shchob tyerpiti khristovi. pokaityesya zh ta navyer-nit'sya, shchob vin zmluvavsyia nad vashimi grikkhami, shchob chasi vidpochinku priishli vid oblichyia navstryechun'ogo, i shchob poslav zapovidzhenogo vam isusa khrista, shcho iogo nyebo musit' priinyati azh do chasu vidnovlyennya vs'ogo, pro shcho provishchav bog vid viku ustami vsikh svy-atikh prorokiv svoikh! bo moiseyi provishchav: navstryechu' bog vam proroka pidiimye vid vashikh brativ, yak myenye; v vsim iogo slukhatyesya, pro shcho til'ki vin vam govoritимye! i stan yet'sya, shcho kozhna dusha, yaka nye poslukkala b tego proroka, znishchena bude z narodu. tak samo vsi proroki vid samuila i nastupnikh, skil'ki ikh govorilo, takozh provishchali tsi dni. sini vi prorokiv i tego zapovitu, shcho bog vashim bat'kam za-poviv, promovlyayuchi do avrama: i v nasinni tvoim usi narodi z yemli blagoslov-lyeni budut'! voskryesivshi svogo otroka, bog poslav iogo pyershye do vas, shchob vas poblagosloviti, shchob kozhyen iz vas vidvy-ernuvsyia vid zlikh svoikh uchinkiv!

4

a koli promovlyali voni do narodu otsye, do nikh pristupili svyashcheyeniki, i vlada storozhii khramu i saddukyei, oburyuyuchis', shcho navchayut' narod ta zvishchayut' v is-usi voskryesinnya z myertvikh. i ruki naklali na nikh, i do v'yaznitsi vsadili do ranku, bo vzhye vyechir nastav buv. i bagato-khto z tikh, khto slukhav slovo, uviruvali; chislo zh muzhiv takikh bulo tisyach iz p'yat'. i stalos', shcho rankom zibralisya v erusalimi nachal'niki ikhni, i starshi ta knizhniki, i anna pyervosvyashcheyenik, i kaiyafa, i ivan, i olyeksandyer, i skil'ki bulo ikh iz rodu py-ervosvyashcheyenichogo. i, postavivshi ikh posyeryedini, zapitalisya: yakoyu vi siloyu chi yakim vi im'yam tye robili? todi pyetro, pyeryepovnyenii dukhom svyatim, promoviv do nikh: nachal'niki lyudu ta starshini izrai-lyevi! yak s'ogodni byerut' nas na dopit pro tye dobrodiistvo nyeduzhii lyudini, yak vona vzdorovlyena, nyekhai bude vidomo vsim vam, i vsim lyudyam izraillyevim, shcho im'yam isusa khrista nazaryanina, shcho iogo rozp'yali vi, to iogo voskryesiv bog iz myertvikh, nim postavlyenii vin py-eryed vami zdorovii! vin kamin', shcho vi, budivnichi, vidkinuli, alye kamyenyem stav vin narizhnim! i nyema ni v kim inshim spasinnya. bo pid nyebom nyema inshogo

im'yennya, danogo lyudyam, shcho nim bi spastisya mi mali. a bachivshi smilivist' pyetra za ivana, i spostyerigshi, shcho to lyudi obidva nyevchyeni ta prosti, divuval-isyia, i piznali ikh, shcho voni z isusom buli. ta bachivshi, shcho vzdorovlyenii cholovik stoit' z nimi, nichogo navproti skazati nye mogli. i, zvyelivshi im viiti iz sinyedronu, zachali raditisya mizh soboyu, govoryachi: shcho robiti nam iz tsmi lyud'mi? bozh usim myeshkantsyam erusalimu vidomo, shcho vchinili voni yavnye chudo, i nye mozhyemo tego zapyeryechiti. ta shchob bil'sh nye poshiryuvalos' tsye v narodi, to z pogrozoyu zaboronimo im, shchob nikomu z lyudyei voni nye govorili pro tsye im'ya. i, zaklikavshi ikh, nakazali im nye govoriti, i vzagali nye navchati pro isusove imyen-nya. i vidpovili im pyetro ta ivan, ta i skazali: rozsudit', chi tsye spravyedlivye bulo b pyeryed bogom, shchob slukhatis' vas bil'sh, yak boga? bo nye mozhyemo mi nye kazati pro tye, shcho mi bachili i chuli! a voni prigrozili im shchye, i vid-pustili ikh, nye znaishovshi nichogo, shchob ikh pokarati, chyeryez lyudyei, bo vsi slav-ili boga za tye, shcho stalos'. bo rokiv bil'sh soroka mav toi cholovik, shcho na nim vidbulosya tsye chudo vzdorovlyennya. koli zh ikh vidpustili, voni do svoikh pribuli i spovistili, pro shcho pyervosvyashcheyeniki i starshi do nikh govorili. voni zh, vis-lukhavshi, odnodushno svii golos do boga pidnyesli i promovili: vladiko, shcho nyebo, i z yemlyu, i morye, i vsye, shcho v nikh e, ti stvoriv! ti ustami davida, svogo slugi, ottsya nashogo, skazav dukhom svyatim: chogo lyudi buntuyut'sya, a narodi zadu-muyut' marnye? povstayut' tsari z yemni, i zbirayut'sya starshi dokupi na navstryechua ta na khrista iogo. bo spravdi zibralisya v misti otsim proti otroka svyatogo tvogo isusa, shcho iogo namastiv ti, irod ta pon-tii pilat iz poganami ta z narodom izraillye-vim, uchinili ot ye, shcho ruka tvoya i volya tvoya napyeryed vstanovili buli, shchob zbu-losya. i tyepyer spoglyan', navstryechui, na ikhni pogrozi, i dai svoim rabam iz povnoyu smilivistyu slovo tvoe povidati, koli ruku svoyu prostyagatimyesh ti na vzdorovlyen-nya, i shchob znamyena ta chuda chinilis' im'yam tvogo svyatogo otroka isusa. yak voni zh pomolilis', zatryaslosya tye mist-sye, dye zibralis' buli, i pyeryepovnilisya vsi svyatim dukhom, i zachali govoriti slovo bozhye z smilivistyu! a lyudi, shcho vviru-ovali, mali syertsye odnye i odnu dushu, i zhadyen iz nikh nye vvarezhav shcho z maetku svogo za svoe, alye v nikh usye spil'nim bulo. i apostoli z vyelikoyu siloyu svid-chili pro voskryesyennya isusa navstryechua, i blagodat' vyelika na vsikh nikh bula! bo zhadyen iz nikh nye tyerpiv nyedostachi: bo,

khto mav polye chi dim, prodavali, i zaplatu za prodazh prinosili, ta i klali v nogakh u apostoliv, i rozdavalosya kozhnomu, khto potrebu v chim mav. tak, iosip, shcho varnavoyu shcho v pyeryekladi e sin potikhi buv prozvanii vid apostoliv, lyevit, rodom kipryanin, mavshi polye, prodav, a groshi prinis, ta i poklav u nogakh u apostoliv.

5

a odin cholovik, na imyennya ananii, iz svoeyu družinoyu sappfroyu, prodav buv maetka, ta i z vidoma družini svoei prisvoiv chastinu z zaplati, a yakus' tam chastinu prinis ta i poklav u nogakh u apostoliv. i promoviv pyetro: ananiyu, chogo satana tvoe syertsye napovniv, shchob ti dukhu svyatomu nyeppravdu skazav ta prisvoiv iz zaplati za zymlyu? khiba tye, shcho ti mav, nye tvoe vsye bulo, a prodanye nye v tvoii vladi bulo? chogo zh v syertsye svoe ti tsyu spravu poklav? ti nye lyudyam nyeppravdu skazav, alye bogovi! yak ananii zachuv tsi slova, to vprav ta i umyer... i obgornuv zhakh vyelikii usikh, shcho tsye chuli! yunaki zh povstavali, obgornuli iogo, i vinyesli ta i pokhovali. i stalos', godin chyeryez tri priishla i družhina iogo, pro vipadok nichogo nye znavshi. i promoviv do nyei pyetro: skazhi myeni, chi za stil'ki vi zymlyu otu prodali? vona zh vidkazala: tak, za stil'ki. do nyei zh pyetro: chomu tsye vi zmovilisya spokushuvati navstryechun'ogo dukha? on ti vkhodyat' u dvyeri, shcho cholovika tvogo pokhovali, i tyebye voni vinyesut'... i vona zaraz upala do nig iogo, ta i umyerla. yak vviishli zh yunaki, to znaishli ii myertvoyu, i, vinisshi, biliya muzha ii pokhovali. i obgornuv strakh vyelikii vsyu tsyerkvu ta vsikh, shcho chuli pro tseye... a rukami apostoliv stalis' znamyena ta chuda vyelikii v narodi. i buli odnodushno vsi v solomonovim ganku. a z storonnikh nikhto pristavati nye vazhivs' do nikh, alye lyud proslavlyav ikh. i vsye zbil'shualos' tikh, khto virue v navstryechua, byezlich cholovikiv i zhinok, tak shcho khvorikh stali vynositi na vulitsi, ta i klali na lozha ta noshi, shchob, yak itimye pyetro, to khoch tin' iogo v pala b na kogo iz nikh. i byezlich lyudu zbiralas' do erusalimu z dovkolishnikh mist, i nyesli nyeduzhikh ta khvorikh vid dukhiv nyechistikh, i buli voni vsi vzdorovlyuvani! a pyervosvyashchyenik, ustavshi, ta i usi, khto buv iz nim, khto nalyezhav do saddukyeis'koi erylsei, pyeryepovnilis' zezdroschami, i ruki naklali voni na apostoliv, i do v'yaznitsi gromads'koi vkinuli ikh. alye angol navstryechunii vnoch vidchiniv dlya nikh dvyeri v'yaznichni, i, vivivshi ikh, prokazav: idit', i, stavshi, govorit' do narodu u khrami vsi slova ts'ogo zhittya.

yak tsye vchuli voni, to v khram rano vviishli i navchali. a pyervosvyashchyenik i ti, khto buv iz nim, priishovshi, sklikali sinyedrion i vsikh starshikh z izrail'yevikh siniv. i poslali v v'yaznitsyu, shchob ikh privyeli. a sluzhba, priishovshi, nye znaishla ikh u v'yaznitsi, a vyernuvshis', spovistila, govoryachi: v'yaznitsyu znaishli mi z vye-likoyu pil'nistyu zamknyenu, i storozhu, shcho pri dvyeryakh stoyala; a koli vidchinili, to nikogo vsyeryedini mi nye znaishli! yak pochuli slova tsi nachal'nik storozhi khramu ta pyervosvyashchyeniki, nye mogli zrozumiti voni, shcho b to stalosya. ta priishovshi odin, spovistiv ikh, govoryachi: os' ti muzhi, shcho vi ikh do v'yaznitsi vsadili buli, u khrami stoyat' ta i navchayut' narod. pishov todi starshii storozhi zo sluzhboyu, ta i priviv ikh byez nasil'stva, bo boyalis' narodu, shchob ikh nye pobili kaminyam. priprovadivshi zh ikh, postavili pyeryedinyedrionem, i spitavsyia ikh pyervosvyashchyenik, govoryachi: chi mi nye zaboronili z pogrozoyu vam, shchob pro tye im'ya nye navchati? i oto, vi svoeyu naukoju pyeryepovnilim erusalim, i khochyetye krov cholovika togo priprovaditi na nas... vidpoviv zhye pyetro ta skazali apostoli: boga povinno slukhatisya bil'sh, yak lyudyei! bog nashikh ottsiv voskryesiv nam isusa, yakomu vi smyert' buli zapodiyali, povisivshi na dyeryevi. iogo bog pidvishchiv svoeyu pravitsyeyu na nachal'nika i spasa, shchob dati izrail'yevi pokayannya i proshchyennya grikhiv. a tikh sprav iomu svidkami mi i svyatii dukh, shcho iogo bog dav tim, khto slukhnyanii iomu. yak zachuli zh otsye, zapalilisya gnivom voni, ta i radilisya, yak im smyert' zapodiyati?... i vstav u sinyedrioni odin farisyei, gamaliil na imyennya, uchityel' zakonu, povazhanii vid us'ogo narodu, ta i zvyeliv na chasinku apostoliv vivyesti. i promoviv do nikh: muzhi izrail's'ki! pomirkuitye sobi pro lyudyei tsikh, shcho z nimi robiti vi maetye. bo pyeryed tsiimi dnyami povstav buv tyevda ta i kazav, shcho vyelikii vin khtos', i do n'ogo pristalo z chotirista lyuda. vin zabittii, a vsi ti, khto slukhav iogo, rozporoshilis' ta objernulis' v nishcho. pislya n'ogo povstav, pid chas pyeryepisu, galilyeyanin yuda, ta i bagato lyudyei potyagnuv za soboyu. zaginuv i vin, a vsi ti, khto slukhav iogo, rozporoshilis'. i tyepper kazhu vam: vidstupit'sya vid tsikh lyudyei, i zanyekhaitye ikh! bo koli vid lyudyei otsya rada chi sprava tsya budye, rozpadyet'sya vona. a koli tye vid boga, to togo zruinuvati nye zmozhyetye, shchob vipadkom nye stati i vam bogobortsyami! i poslukhalis' radi iogo. i, poklikavshi znov apostoliv, vibili ikh, nakazali im nye govorit' pro isusove imyennya, ta i ikh vidpustili. a voni

povyertalisya z sinyedriou, radiyuchi, shcho spodobilis' priinyati znyevagu za imyenna navstryechua isusa. i shchodyenno u khrami i domakh byezupinno navchali, i zvischchali evangyeliyu isusa khrista.

6

timi zh dnyami, yak uchniv namnozhilos', zachali narikati na evryeiv ogryechyeni, shcho v shchodyennomu sluzhinni ikhni vdovitsi zanyedbani. todi ti dvanadtsyat' poklikali bagat'okh uchniv ta i skazali: nam nye lichit' pokinuti bozhnye slovo, i sluzhiti pri stolakh. otozh, brattya, viglyadit' izpomizh syebye simokh muzhiv dobroj slavi, povnikh dukha svyatogo ta mudrosti, ikh postavimo na sluzhbu otsyu. a mi pyeryebuvatimymo zavzhdi v molitvi ta v sluzhinni slovu, i vsim lyudyam spodobalosya otsye slovo, i obrali styepana, muzha povnogo viri ta dukha svyatogo, i pilipa, i prokhora ta nikanora, i timona ta parmyena, i novovirt-sya mikolu z antiokhii, ikh postavili pyeryed apostoliv, i pomolivshis', voni ruki poklali na nikh. i roslo slovo bozhnye, i duzhnye mnozhilosya chislo uchniv u erusalimi, i duzhnye bagato svyashchenyik buli slukhnyani viri. a styepan, povni viri ta sili, chiniv mizh narodom vyeliki znamyena ta chuda. tomu dyekhto povstav iz sinagogi, shcho zvyet'sya libyertins'ka, i kirinyeis'ka, i olyeksandriis'ka, ta z tikh, khto pokhodit' iz kilikii ta z azii, i zachali spyeryechatis' iz styepanom. alye vstoyati voni nye mogli proti mudrosti i dukha, shcho vin nim govori. todi voni pidmovili lyudyei, shcho kazali, nibi chuli, yak vin bogoznyevazhni slova govori v moisyeya ta boga. i lyudyei popidburyovali, i starshikh ta knizhnykiv, i, napavshi, skhopili iogo, i priprovadili v sinyedriou. takozh svidkiv fal'shivikh postavili, yaki govori: cholovik otsyei bogoznyevazhni slova byezpyeryestan' govorit' na tseye svyatyte mistye ta proti zakonu. bo mi chuli, yak vin govori, shcho isus nazaryanin zruinue tseye mistye ta zminit' zvichai, yaki pyeryedav nam moiseyi. koli vsi, khto v sinyedriou sidiv, na n'ogo spoglyanuli, to bachili litsye iogo, yak litsye angola!

7

zapitav todi pyervosvyashchenik: chi tseye tak? styepan zhye promoviv: poslukhaiyte, muzhi-brattya i ottsi! bog slavi z'yavivs' avraamovi, ottsyevi nashomu, yak vin u myesopotamii buv, pyershye nizh osyeliv-sya v kharani, i promoviv do n'ogo: viidi iz svoei zymli ta vid rodu svogo, ta i pidi do zymli, shcho tobi pokazhu. todi vin vi-

ishov iz zymli khaldyeis'koi, ta i osyeliv-sya v kharani. a zviditi, yak umyer iomu bat'ko, vin pyeryesylv iogo v zymlyu otsyu, shcho na nii vi zhivyetye tyepyer. ta spadshchini na nii vin nye dav iomu navit' na krok, alye obitsyav dati ii na volodin-nya iomu i iogo rodovi po nim, khoch ditini nye mav vin. i skazav bog otak, shcho nasinnya iogo bu dye prikhot'kom u kraichuzhomu, i ponyevolyat' iogo, i budut' gno-biti chotirista rokiv. alye ya skazav bog budu suditi narod, shcho iogo ponyevolit'. opislya zh voni viidut', i budut' sluzhiti myeni na tsm mistsi. i dav vin iomu zapovita obrizannya. i porodiv tak isaka, i vos'mogo dnya vin obrizav iogo. a isak porodiv yakova, a yakiv dvanadtsyat'okh patri-yarkhiv. a ti patriyarkhi pozazdrili iosipovi, i prodali iogo do egiptu. alye bog buv iz nim, i iogo vizvoliv vid usikh iogo utiskiv, i dav iomu blagodat' ta mudrist' pyeryed faraonom, tsaryem egipyets'kim, a vin nastanoviv iogo za pravityela nad egiptom ta vsim svoim domom. a yak golod priishov na vsyu zymlyu egipyets'ku ta khanaans'ku, ta vyelika bida, to pozhivi todi nye znakhodili nashi bat'ki. koli zh yakiv zachuv, shcho v egipti e zbizhzhya, to poslav bat'kiv nashikh upyershye. a yak udrugye poslav, to buv piznanii iosip bratami svoimi, i faraonovi znanii stav iosipiv rid. todi iosip poslav, shchob poklikati yakova, bat'ka svogo, ta vsyu rodinu svoyu simdyesyat i p'yat' dush. i podavsa yakiv v egiptet, ta i umyer tam vin sam ta nashi bat'ki. i ikh pyeryenyeshi v sikhym, i poklali do grobu, shcho avraam buv kupiv za tsinu sribla vid siniv yemmora sikhymovogo. a koli nablizhavs' chas obit-nitsi, shcho nyeyu bog klyavs' avraamovi, rozrissya narod i namnozhivsa v egipti, azh poki nastav inshii tsar uv egipti, shcho nye znau uzhye iosipa. vin khitro nash lyud obmaniv, i siloyu zmushuvav nashikh ottsiv vikidati diytei svoikh, shchob voni nye lishalis' zhivi. togo chasu rodivsa moiseyi, i garnii vin buv pyeryed bogom. vin godovanii buv u domi bat'ka svoiogo tri misyatsi. a koli vin buv vikinyeni, to dochka faraona zabrala iogo, ta i za sina sobi iogo vikokhala. i moiseyi buv navchyeni vsiei pryemudrosti egipyets'koi, i buv mit-sinii u slovakh ta v dilakh svoikh. a koli iomu spovnilosya sorok rokiv, iomu spalo na syertsye vidvidati brativ svoikh, siniv izrailyevikh. yak uglyediv zhye vin, shcho odnomu z nikh diet'sya krivda, zastupivsa, i vidomstv za okrivdzhyenogo, ubivshi egiptyanina. vin zhye dumav, shcho brati rozumiyut', shcho rukoyu iogo bog dae im vizvolennya, ta nye zrozumi-voni. a nastupnogo dnya, yak svarilis' voni, vin z'yavivsa i khotiv pogoditi ikh, kazhuchi: lyudi, vi brattya, khto odin

odnogo krivditye? a toi, shcho blizhn'ogo krivdiv, iogo vidipkhnuv ta skazav: khto nastaviv nad nami tyebye za starshogo i suddyu? chi khochyesh ubiti i myenye, yak uchora vbiv ti egiptyanina? i vtik moisyey cheryez slovo otsye, i stavsa prikhod'kom u zymli madiyams'kii, dze zroyiv dvokh siniv. a koli sorok rokiv prominulo, to z'yavivs' iomu angol navstryechunii o polum'i kushcha ognyanogo v pustini sinais'koi gori. a moiseyi, yak pobachiv, divuvavsa z vidinnya. a koli pidiishov, shchob rozglyanuti, buv golos navstryechunii do n'ogo: ya bog ottshiv tvoikh, bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv! i zatrusivsa moiseyi, i nye vidvazhivs' poglyanuti... i promoviv do n'ogo navstryechu': skin' vzuttya z svoikh nig, bo tye mistsye, na yakomu stoish, to svyataya zymlya! dobre bachiv ya utisk narodu svogo, shcho v egipti, i stogin iogo ya pochuv, i ziishov, shchob ikh vizvoliti. tyepper os' idi, ya poshlyu do egiptu tyebye. ts'ogo moisyeya, shcho iogo vidtsuralis' voni, skazavshi: khto nastaviv tyebye za starshogo i suddyu, ts'ogo bog cheryez angola, yakomu z'yavivsa v kushchi, poslav za starshogo i vizvol'nika. vin ikh viviv, chuda i znamyena vchinivshi v zymli egipyets'kii, i na chervonomu mori, i sorok rokiv u pustini. tsye toi moiseyi, shcho prorik izrail'yevim sinam: navstryechu' bog vam pidiimye proroka vid vashikh brativ, yak myenye, iogo slukhaitye! tsye toi, shcho v pustini na zboraakh buv z angolom, yakii promovlyav iomu na sinais'kii gori, ta z otssyami nashimi, i shcho priinyav vin zhivi slova, shchob ikh nam pyeryedati; shcho iogo nye khotili ottsi nashi slukhati, alye vidipkhnuli, i zvyer-nulisya syertsyem svoim do egiptu, promovivshi do aarona: zrobi nam bogiv, yak ishli b pyeryed nami, bo nye znaemo, shcho stalosya z tim moisyem, yakii vin viviv nas iz krayu egipyets'kogo... i zrobili voni timi dnyami tyelya, i bovvanovi zhyertvi prinosili ta vyesyelilisya z dil svoikh ruk. alye bog vidyvernusya vid nikh, i popustiv ikh vklonyatisya sili nyebyesnii, yak napisano v knizi prorokiv: chi zakolyennya i zhyertvi myeni vi prinosili sorok rokiv u pustini, o domye izrailiv? vi zh nosili namyeta molokhovogo, i zoryu vashogo boga romfana, zobrazhyennya, shcho ikh vi zrobili, shchob vklonyatisya im... cheryez tye zaprovadzhu vas azh za vavilon! u nashikh ottshiv na pustini bula skiniya svidotstva, yak toi izvyeliv, khto moisyeyu kazav, shchob zrobiv ii za zrazkom, yakogo vin bachiv. ii nashi ottsi i uzyali, i vniesli z isusom u zymlyu narodiv, yakikh vignav bog z pyeryed oblichcha nashikh ottshiv, azh do chasu davida. vin u boga znaishov blagodat', i prosviv, shchob osyelyu znaiti dlya boga yakova. i solomon zbuduvav iomu

dim. alye nye v rukotvornim vsyevishnii zhivye, yak govorit' prorok: myeni nyebo pryestol, a zymlya to pidnizhok nogam moim! yakii myeni dim vi zbuduetye, govorit' navstryechu', abo mistsye yakye dlya mogo vidpochinku? khiba nye ruka moya vsye tsye stvorila?... o vi, tvyerdoshii, lyudi syertsya i vukh nyeobrizanikh! vi zavzhd protivityes' dukhovi svyatomu, yak vashi bat'ki, tak i vi! kotrogo z prorokiv bat'ki vashi nye pyeryesliduvali? voni zh tikh povbivali, khto zvischav prikhid pravyednogo, yakomu tyepper vi stalisa zadnikami ta ubiinikami, vi, shcho zakona odyerzhali cheryez zaryadzhyennya angoliv, ta nye zbyerigali iogo!... yak zachuli zh ot-sye, voni zapalilisya gnivom u syertsyakh svoikh, i skryegotali zubami na n'ogo... a styepan, povnyi dukha svyatogo, na nyebo spoglyanuv, i pobachiv bozhu slavu i isusa, shcho po bozhii pravitsi stoyav, i promoviv: os' ya bachu vidchinyenye nyebo, i sina lyuds'kogo, shcho po bozhii pravitsi stoit'!... ta voni guchnim golosom stali krichati ta vukha sobi zatulyati, ta i kinulisya odnosudno na n'ogo!... i za misto voni iogo vivyeli, i zachali pobivati kaminnyam iogo. a svidki plashchi svoi sklali v nogakh yunaka, yakii zvavsa savlom. i pobivali kaminnyam styepana, shcho molivsa i kazav: navstryechui isusye, priimi dukha mogo!... upavshi zh navkolishki, skriknuv golosom guchnim: nye zalichi im, o navstryechui, ts'ogo grikha! i, promovivshi tsye, vin spochiv...

8

a savl pokhvalyav iogo vbivstvo. i utisk vyelikii postav togo dnya proti erusalims'koi tsyerkvi, i vsi, krim apostoliv, rozporoshilisya po krayakh yudyeis'kikh ta samariis'kikh. i pokhovali styepana muzhi pobozhni, i plakali ryevno za nim. a savl nishchiv tsyerkvu, vdravsa v domi, vityagav cholovikiv i zhinok ta davav do v'yaznitsi... khodili todi rozporoshyentsi, ta bozhye bogu blagovistili. os' pilip priishov do samariis'kogo mista, i propoviduvav im pro khrista. a lyudi vvazhali na tye, shcho pilip govoriv, i zgidno slukhali i bachili chuda, yak vin chiniv. iz bagat'okh bo, shcho mali ikh, dukhi nyechisti vikhodili z krikom vyelikim, i bagato rozslablyenikh ta krivikh uzdorovilisya. i radist' vyelika v tim misti bula! buv odin cholovik, na im'ya iomu simon, shcho do togo v tsim misti zaimavs' vorozhbitstvom ta duriv samariis'kii narod, vidayuchi syebye za yakogos' vye-likogo. iogo slukhali vsi, vid naimyen-shogo azh do naibil'shogo, kazhuchi: vin sila bozha, shcho zvyet'sya vyelika! iogo zh slukhalisya, bo vin ikh dovshii chas divuvav

vorozhbitstvom. ta kol' inyal' viri pilipovi, shcho blagovistiv pro bozhye tsarstvo i im'ya isusa khrista, choloviki i zhinki okhristilisya. uviruvav navit' sam simon, i, okhristivshis', trimavsyia pilipa; a bachivshi chuda i znaymena vyelikii, vin duzhye divuvavsyia. yak zachuli zh apostoli, yak i erusalimi buli, shcho bozhnye slovo priinyala samariya, to poslali do nikh pyetra ta ivana. a voni, yak priishli, pomolilis' za nikh, shchob dukha svyatogo voni priinyali, bo shchye ni na odnogo z nikh vin nye skhodiv, a buli voni til'ki okhrishchycheni v im'ya navstryechua isusa. todi na nikh ruki poklali, i priinyali voni dukha svyatogo! yak pobachiv zhye simon, shcho chyeryez nakladannya apostol's'kikh ruk svyati dukh podaet'sya, to prinis vin im groshi, i skazav: daitye i myeni taku vladu, shchob toi, na kogo pokladu svoi ruki, odyerzhav bi dukha svyatogo! ta promoviv do n'ogo pyetro: nyekhai zginye z toboyu tye sriblo tvoe, bo ti dumav nabuti dar bozhii za groshi! u tsim dili nyema tobi chastki ni udilu, bo syertsye tvoe pyeryed bogom nye slushnye. tozh pokaisya za tsye likhye dilo svoe, i pros i navstryechua, mozhye proshchycheni budye tobi zamir syertsya tvogo! bo ya bachu, shcho ti probuvaesh u zhovchi girkii ta v putakh nyeppravdi. a simon ozvavsyia i skazav: pomolit'sya za myenye do navstryechua, shchob myenye nye spitkalo nichogo z togo, pro shcho vi govorili... a voni zh, zavsvidchivshi, i slovo navstryechune zvistivshi, povyernulis' do erusalimu, i zvishchali evangeliyu v bagat'okh samariis'kikh osyelyakh. a angol navstryechunii promoviv pilipovi, kazhuchi: ustan' ta na pidvyn' idi, na dorogu, shcho vid erusalimu do gazi spuskaet'sya, porozhnyia vona. i, vstavshi, pishov vin. i os' muzh yetiops'kii, skopyets', vyel'mozha kandaki, tsaritsi yetiops'koi, shcho buv nad usima ii skarbami, shcho do erusalimu pribuv poklonitis', vyertavsyia, i, sidyuchi na povozu svoim, chitav proroka isayu. a dukh do pilipa promoviv: pidiidi, ta i pristan' do ts'ogo povozu. pilip zhye pidbig i pochuv, shcho toi chitae proroka isayu, ta i spitav: chi rozumiesh, shcho ti chitaesh? a toi vidkazav: yak zhye mozhu, yak nikhto nye naputit' myenye, i vprosiv vin pilipa pidnyatis' ta sisti z nim. a slovo pisannya, shcho iogo vin chitav, bulo tsye: yak vitytsy na zariz iogo vyedyeno, i yak yagnya suproti strizhiya byezgolosye, tak vin nye vidkriv svoikh ust! u prinizhyenni sud iomu vidnyatiu buv, a pro rid iogo khto rozpovist'? bo zhittya iogo iz zymli zabiraet'sya... vidizvavsyia zh skopyets' do pilipa i skazav: blagayu tyebye, tsye pro kogo govorit' prorok? chi pro syebye, chi pro inshogo kogo? a pilip vidkriv usta svoi, i, zachavshi vid ts'ogo pisannya, blagovistiv pro isusa iomu. i, yak

shlyakhom voni ikhali, pribuli do yakois' vodi. i ozvavsyia skopyets': os' voda. shcho myeni zavazhae khristitis'? a pilip vidkazav: yakshcho viruesh iz povnogo syertsya svogo, to mozha. a toi vidpoviv i skazav: ya viruyu, shcho isus khristos to sin bozhii! i zvyeliv, shchob poviz spinivsyia. i obidva pilip ta skopyets' uviishli do vodi, i okhristiv vin iogo. a koli voni viishli z vodi, dukh navstryechunii pilipa zabrav, i skopyets' uzhye bil'shye nye bachiv iogo. i vin ikhav, radiyuchi, shlyakhom svoim. a pilip opinivsyia v azoti, i, pyeryekhodyachi, zvishchav evangeliyu vsim mistam, azh poki priishov u kyesariyu.

9

a savl, ishchye dishuchi griz'boyu i ubivstvom na uchniv navstryechunikh, pristupivshi do pyervosvyashchenika, poprosiv vid n'ogo listi u damask sinagogam, shchob, koli znaidye yakikh cholovikiv ta zhinok, shcho tiei dorogi voni, to zv'yazati i privyesti do erusalimu. a koli vin ishov i nablizhavsyia do damasku, to os' naglo osyayalo svitlo iz nyeba iogo, a vin povalivsyia na zymlyu, i golos pochuv, shcho iomu govoriv: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a vin zapitav: khto ti, panye? a toi: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a vin, zatrusivshisyia ta nalyakavshisyia, kazhye: chogo, navstryechui, khochyesh, shchob ya vchiniv? a do n'ogo navstryechu': ustavai, ta do mista podaisya, a tam tobi skazhut', shcho maesh robiti! a lyudi, shcho ishli z nim, onimili stoyali, bo voni chuli golos, ta nikogo nye bachili. todi savl pidvivsyia z zymli, i khoch ochi rozplyushchycheni mav, nikogo nye bachiv... i za ruku iogo povyeli i privyeli do damasku. i tri dni nyevidyushchii vin buv, i nye iv, i nye piv. a v damasku buv uchyen' odin, na imyennya ananii. i navstryechu' u vidinni promoviv do n'ogo: ananiyu! a vin vidkazav: os' ya, navstryechui! navstryechu' zhye do n'ogo: ustan', i pidi na vulitsyu, shcho prostoyu zvyet'sya, i poshukai v domi yudovim savla na imyennya, tarsyanina, os' bo vin molit'sya, i muzha v vidinni vin bachiv, na imyennya ananiya, shcho do n'ogo priishov i ruku na n'ogo poklav, shchob stav vin vidyushchii... vidpoviv zhye ananii: chuv ya, navstryechui, vid bagat'okh pro ts'ogo cholovika, skil'ki zla vin uchiniv v erusalimi svyatim tvoim! i tut mae vladu vid pyervosvyashchenikiv, shchob v'yazati usikh, khto klichye im'ya tvoe. i promoviv do n'ogo navstryechu': idi, bo dlya myenye posudina vibrana vin, shchob nositi im'ya moe pyeryed narodami, i tsaryami, i sinami izrailya. bo ya pokazhu iomu, skil'ki mae vin vityerpiti za im'ya

moe. i ananii pishov, i do domu vviishov, i ruki poklavshi na n'ogo, promoviv: savlye bratye, navstryechu' isus, shcho z'yavivsyta tobi na dorozhi, yakoyu ti ishov, poslav os' myenye, shchob stav ti vidyushchii, i napovnivsyta dukha svyatogo! i khvili tiei vidpala z ochyei iomu nibi luska, i zaraz vidyushchii vin stav... i, vstavshi, okhristivsyta, i, priinyavshi pozhivu, na silakh zmitsniv. i vin zaraz zachav u sinagogakh zvischhati pro isusa, shcho vin bozhii sin, i divom usi divuvalisyta, khto chuv, i govorili: khibta tsye nye toi, shcho pyeryesliduvav v erusalimi viznavtsiv ots'ogo im'ya, ta i syudi nye na tye vin pribuv, shchob otikh pov'yazati i privvesti do pyervosvyashchenykh? a savl ischye bil'shye zmitsnyavsyta, i nyepokoiv yudyeiv, shcho v damasku zhili, udovodnyuyuchi, shcho toi to khristos. a yak chasu minulo dovoli, yudyei zmovilisya iogo vbiti, ta savlovi stala vidoma ikhnyta zmovta. a voni dyen' i nich chatuvali v vorotyakh, shchob ubiti iogo. tomu uchni zabrali iogo vnochi, ta i iz muru spustili v koshi. a koli vin do erusalimu pribuv, to silkuvavsyta pristati do uchniv, ta iogo vsi lyakalisya, nye viryachi, shcho vin uchen'. varnava todi vzyav iogo ta i priviv do apostoliv, i im rozpoviv, yak dorogoyu toi bachiv navstryechua, i yak vin iomu promovlyav, i yak smilivo navchav u damasku v isusovyte imyennyya. i vin iz nimi vkhodiv i vikhodiv do erusalimu, i vidvazhno zvischchav v im'ya navstryechua. vin takozh rozmovlyav i spyeryechavsyta z ogryechenyimi, a voni namagalisyta vbiti iogo. tomu brattya, dovidavshisyta, vidvyeli iogo do kyesarii, i do tarsu iogo vidislali. a tsyerkva po vsii yudyei, i galilyei, i samarii mala mir, buduyuchi' i khodyachi v strasi navstryechun'omu, i spovnyalasya vtikhoyu dukha svyatogo. i stalosya, yak pyetro vsikh obkhodiv, to pribuv i do svyatykh, shcho myeshkali v liddi. znaishov zhye vin tam cholovika odnogo, na imyennyya yenyey, shcho na lizhku lyezhav visim rokiv, vin rozslablyenii buv. i promoviv do n'ogo pyetro: yenyeyu, tyebye vzdorovlyae isus khristos. ustavai, i postyeli sobi sam! i toi zaraz ustav... i iogo oglyadali usi, khto myeshkav u liddi i saroni, yaki navyer-nulisya do navstryechua. a v ioppii bula odna uchenitsyta, na imyennyya tavita, shcho v pyeryekladi sarnoyu zvyet'sya. vona povna bula dobrikh vchinkiv ta milostini, shcho chinila. i trapilosya timi dnyami, shcho vona zanyeduzhala i umy-erla. obmili zh ii i poklali v gornitsi. a shcho lidda lyezhit' nyedalyeko ioppii, to uchni, prochuvshi, shcho v nii probuvae pyetro, poslali do n'ogo dvokh muzhiv, shcho blagali: nye gaisya pributi do nas! i, vstavshi pyetro, pishov iz nimi. a koli

vin pribuv, to vvyeli iogo v gornitsyu. i obstupili iogo vsi vdovitsi, plachuchi ta pokazuyuchi iomu sukni i plashchi, shcho ikh sarna robila, yak iz nimi bula. pyetro zh iz kimnati vsikh viprovadiv, i, stavshi navkolishki, pomolivsyta, i, zvyernuvshis' do tila, promoviv: tavito, vstavai! a vona svoi ochi rozplyushchila, i sila, uzdrivshi pyetra... vin zhye ruku podav ii, i pidviv ii, i zaklikav svyatykh i vdovits', ta i postaviv zhivoyu ii. a tsye stalo vidomye po tsilii ioppii, i bagato-khto v navstryechua vvirus-ovali. i stalos', shcho vin bagato dniv probuv u ioppii, v odnogo garbarnika simona.

10

prozhivav zhye odin cholovik u kyesarii, na imyennyya kornilii, sotnik polku, shcho zyvats' italiis'kim. z usim domom svoim vin pobozhnyi buv ta bogobiinii, podavav lyudyam shchyedru milostinyu, i zavzhdi bogovi molivsyta. yavno vin u vidinni, dyes' kolo godini dyev'yatoi dnya, bachiv angola bozhogo, shcho do n'ogo ziiшов i promoviv iomu: korniliyu! vin poglyanuv na n'ogo i zhakhnuvsya, i skazav: shcho, navstryechui? toi zhye iomu vidkazav: molitvi tvoi i tvoya milostinya pyeryed bogom zgdalisya. tyepyer zhye poshli do ioppii lyudyei, ta i priklich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v odnogo garbarnika simona, shcho dim mae pri mori. vin skazhye tobi, shcho ti maesh robiti. koli zh angol, shcho iomu govoriv, vidiishov, toi zaklikav dvokh iz svoikh slug domovikh, i voyaka bogobiinogo z tikh, shcho sluzhili pri n'omu, i rozpoviv im usye ta i poslav ikh v ioppiyu. a nastupnogo dnya, yak u dorozhi buli voni ta nablizhalis' do mista, pyetro viishov na gornitsyu, shchob pomolitis', o godini dyes' shostii. i stav vin golodnii, i isti skho-tiv. yak iomu zh gotuvali, zakhoplyennyya na n'ogo naishlo, i bachit' vin nyebo vid-kryte, i yakuyus' posudin, shcho skhodila, nyemov prostiralo vyelikye, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalas' dodolu. u nii zhye znakhodilis' chotirinogi vsilyaki, i zymnye gaddya, i nyebesni ptashki. i golos pochuvsyta do n'ogo: ustan', zakoli, pyetrye, i izh! a pyetro vidkazav: zhad-nim sposobom, navstryechui, bo nikoli nye iv ya nichogo ogidnogo chi to nyechistogo! i znov golos udrugye do n'ogo: shcho vid boga ochishchyenye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i posudina znov bula vzyata na nyebo. yak pyetro zh u sobi byen-tyezhivsyta, shcho b to znachilo tye vidin-nya, shcho bachiv, to os' poslantsi vid ko-rniliya, rozpitavshi pro simoniv dim, spinil-isya pyeryed vorit'mi, i spitalisyta, kriknu-vshi: chi to tut sidit' simon, shcho zvyet'sya pyetro? yak pyetro zh nad vidinnyam roz-

dumuvav, dukh promoviv do n'ogo: ondye tri choloviki shukayut' tyebye. alye vstan' i ziidi, i pidi z nimi byez zhadnogo sum-nivu, bo to ya ikh poslav! i ziishovshi pyetro do tikh muzhiv, promoviv: os' ya toi, shcho iogo vi shukaetye, z yakoi prichini pri-shli vi? a voni vidkazali: sotnik kornilii, muzh pravayednii ta bogobiinii, slavi dobro-i v us'ogo lyudu yudyeis'kogo, svyatim an-golom buv v vidinni nastavlyenii, shchob do domu svogo poklikati tyebye ta poslukhati sliv tvoikh. todi vin poklikav i gostinno priinyav ikh. a drugogo dnya vin ustav ta i iz nimi pishov; takozh dyekhto z brativ iz ioppii pishli z nim. i nazavtra priishli voni do kyesarii. a kornilii chyekav ikh, rid-nyu i bliz'kikh druživ poklikavshi. a yak uvikhodiv pyetro, kornilii zustrinuv iogo, i do nig iomu vpav i vklonivsya. ta pyetro iogo pidviv, promovlyayuchi: ustan', bo i sam ya lyudina! i, rozmovlyayuchi z nim, uviiishov, i znaishov bagat'okh, shcho zibrat-isya, i promoviv do nikh: vi znaetye, shcho nyevil'no yudyeevi pristavati i prikhoditi do chuzhanitsi. ta vidkriv myeni bog, shchob ya zhadnu lyudinu nye mav za ogidnu chi to za nyechistu. tomu ya byez vagan-nya pribuv, yak poklikano. tozh pitayu ya vas: z yakoi prichini vi slali po myenye? a kornilii skazav: chyetyvertogo dnya azh do tsiei godini ya postiv, a o dyev'yatii go-dini molivsya ya v domi svoim. i oto, py-eryed myenye stav muzh u bliskuchii odyezhi i skazav: korniliyu, pochuta molitva tvoya, i tvoi milostini pyeryed bogom zgalalisya. tozh poshli do ioppii, i priklich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v gar-barnika simona, u navstryechui krai morya, vin priidye i rozpovist' tobi. ya zaraz po tye-bye poslav, ti dobrye зробiv, shcho priishov. tozh tyepyer pyeryed bogom mi vsi stoimo, shchob pochuti vsye tye, shcho navstryechu' nakazav buv tobi. a pyetro vidkriv usta svoi ta i promoviv: piznayu ya popravdi, shcho nye divit'sya bog na oblichchya, alye v kozhnim narodi priemni iomu, khto boit'sya iogo i chinit' pravdu. vin slovo poslav dlya izrail'yevikh siniv, blagovist'yachi mir chy-eryez isusa khrista, shcho navstryechu' vin usim. vi znaetye spravu, shcho po vsii yudyei bula i zachalas' z galilyei, pislya khryshchyennya, shcho ivan propoviduvav, isusa, shcho buv iz nazaryetu, yak pomazav iogo svyatim dukhom i siloyu bog. i kho-div vin, dobro chinyachi i usikh uzdorov-lyuyuchi, kogo ponyevoliv diyavol, bo bog buv iz nim. i mi svidki vs'omu, shcho vin uchiniv u yudyeis'komu krai ta v erusalimi, ta vbili iogo, na dyeryevi povisivshi... alye bog voskryesiv iogo tryet'ogo dnya, i dav iomu, shchob z'yavivsya, nye vs'omu naro-dovi, alye napyeryed bogom vibranim svid-kam, nam, shcho z nim ili i pili, yak voskryes

vin iz myertvikh. i vin nam zvyeliv, shchob narodovi mi propoviduvali ta zasvid-chili, shcho to vin e priznachenyi bogom suddya dlya zhivikh i dlya myertvikh. usi proroki svidkuyut' pro n'ogo, shcho kozh-yen, khto virue v n'ogo, odyerzhit' proshchyen-nya grikhiv iogo imyennyam. yak pyetro govoriiv shchye slova tsi, zlinuv svyatii dukh na vsikh, khto slukhav slova. a obrizani viruyuchi, shcho z pyetrom pribuli, zdivuval-isya divom, shcho dar dukha svyatogo pro-livsya takozh na pogan! bo chuli voni, shcho movami riznimi ti rozmovlyali ta boga zvyelichuvali... pyetro todi vidpoviv: chi khto mozhye zaboroniti khristitis' vodoyu otsim, shcho odyerzhali dukha svyatogo, yak i mi? i zvyeliv okhristitisya im u imyennya isusa khrista. todi prosili iogo pozostatisya v nikh kil'ka dniv.

11

pochuli zh apostoli i brattya, shcho v yudyei buli, shcho i pagani priinyali slovo bozhye. i, yak pyetro povernuvsya do erusalimu, z nim stali zmagatisya ti, khto z obrizan-nya, kazhuchi: chogo ti khodiv do lyudyei nyeobrizanikh ta spozhivav iz nimi? pyetro zh rozpochav i im rozpoviv za poryadkom, govoryachi: buv ya v misti ioppiis'kim i molivsya, i bachiv v zakhoplyenni vidinnya: yakas' posudina skhodila, nyemov prostiralo vyelikye, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalasya z nyeba i pidiishla azh do myenye. zazirnuvshi do nyei, ya poglyanuv, i pobachiv tam chotirinogikh zyeimli, i zviriv, i gaddya, i nyebyesnikh ptashok. i golos pochuv ya, shcho myeni promovlyav: us-tan', pyetrye, zakoli ta i izh! a ya vid-kazav: zhadnim sposobom, navstryechui, bo nikoli nichogo ogidnogo chi to nyechistogo v usta moi nye vvikhodilo! i vidpoviv myeni golos iz nyeba vdrugye: shcho vid boga ochishchyenye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i vsye znov bulo vzy-atye na nyebo. i os' tri choloviki, poslantsi z kyesarii do myenye, pyeryed domom, dye buv ya, spinilisya zaraz. i skazav myeni dukh iti z nimi byez zhadnogo sumnivu. zo mnoyu zh pishli i otsi shyestyero brattya, i vviishli mi do domu togo cholovika. i vin nam rozpo-viv, yak u domi svoim bachiv angola, yakii stav i skazav: poshli do ioppii, ta priklich togo simona, shcho zvyet'sya pyetrom, vin slova tobi skazhye, yakimi spasyeshsya i ti, i vvyes' dim tvii. a yak ya promovlyav, zlinuv na nikh svyatii dukh, yak spochatku i na nas. i ya zgadav slovo navstryechune, yak vin govoriiv: ivan os' vodoyu khristiv, vi zh okhryshchyeni budyetye dukhom svya-tim. otozh, koli bog dav odnakovii dar im, yak i nam, shcho vvirusali v navstryechua is-usa khrista, to khto zh ya takii, shchob mig

zapyeryechiti bogovi? i, pochuvshi takye, zamovkli voni, i boga khvalili, govoryachi: otozh, i poganam bog dav pokayannya v zhittya! a ti, khto rozporoshivsyia vid pyeryesliduvannya, shcho znyalosya bulo chyeryez styepana, pyeryeishli navit' do finikii, i kipru, i antiokhii, nye zvistuyuchi slova nikomu, krim yudyeiv. a mizh nimi buli muzhi dyeyaki z kipru ta z kirinyei, shcho do antiokhii priishli, i promovlyali i do gryekiv, blagovistychi pro navstryechua isusa. i navstryechunya ruka bula z nimi; i vyelikye chislo ikh uvirovalo, i navyernulos' do navstryechua! i viska pro nikh dosyagla do vukh erusalims'koi tsyerkvi, i do antiokhii poslali varnavu. a vin, yak prishov i blagodat' bozhu pobachiv, zvyesyelyvsya, i vsikh stav prositi, shchob syertsyem rishuchim trimalisyia navstryechua. bo vin dobrii buv muzh, povnii dukha svy-atogo ta viri. i priluchilos' bagato narodu do navstryechua! pislya togo podavsyia varnava do tarsu, shchob savla shukati. a znaishovshi, priviv v antiokhiyu. i zbiralis' u tsyerkvi voni tsilii rik, i navchali bagato narodu, i v antiokhii naipyrsh khristiyanami nazvano uchniv. pribuli zh timi dnyami proroki vid erusalimu do antiokhii. i vstav odin z nikh, na imyennya agav, i dukhom prorik, shcho golod vyelikii u tsilomu sviti nastanye, yak za klavdiya buv. todi uchni, usyaki iz svoei spromozhnosti, postanovili poslati dopomogu bratam, shcho v yudyei zhili. shcho i zrobili, chyeryez ruki varnavi ta savla, poslavshi do starshikh.

12

a tsar irod todi pidnis ruki, shchob dyekogo z tsyerkvi gnobiti. i myecheym vin styav yakova, brata ivanovogo. a bachivshi, shcho podobalosya tsye yudyeiam, vin zadumav skhopiti i pyetra. buli zh dni oprisnokiv. i, skhopivshi iogo, posadiv v v'yaznitsi, i pyeryedav chotir'om chvirkam voyakiv, shchob iogo styeryegli, bazhayuchi vivyesti lyudyam iogo po pastsi. otozh, u v'yaznitsi pyetra styeryegli, a tsyerkva ryevno molilasya bogovi za n'ogo. a yak irod khotiv iogo vivyesti, pyetro spav tiei nochi mizh dvoma voyakami, zakutii u dva lantsyugi, i storozha pil'nuvala v'yaznitsyu pri dvyeryakh. i os' angol navstryechunii z'yavivsyia, i v v'yaznitsi zasyayalo svitlo. i, dotorknuvshis' do boku pyetrovogo, vin zbudiv iogo, kazhuchi: myershchii vstava! i lantsyugi iomu z ruk pospadali. a angol do n'ogo promoviv: pidpyeryezhisiya, i zvui sandali svoi. i vin tak uchiniv. i kazhye iomu: zodyagnisiya v plashcha svogo, ta i za mnoyu idi. i, viishovshi, vin ishov uslid za nim, i nye znav, chi to pravda, shcho robilos' vid angola, bo dumav, shcho

vidinnya vin bachit'. yak storozhu minuli voni pyershu i drugu, to priishli do zaliznoi brami, shcho do mista vyedye, i vona vidchinilas' sama im. i, viishovshi, proishli odnu vulitsyu, i vidstupiv angol zaraz vid n'ogo. skazav zhye pyetro, opritomnivshi: tyepper znayu pravdivo, shcho navstryechu' poslav svogo angola, i vidyer myenye iz ruk irodovikh ta vid us'ogo chyekannya narodu yudyeis'kogo. a zmrkuvavshi, vin prishov do sadibi marii, matyeri ivana, zvanogo markom, dye bagato zibralosya i molilosya. i yak pyetro v firtku brami postukav, to vishla poslukhati sluzhnitsya, shcho zvalasya roda, ta golos pyetriv rozpiznavshi, vona z radoshchiv nye vidchinila vorit, a pribigshi, skazala, shcho pyetro pri vorotyakh stoit'!... a voni ii skazali: chi ti navisna? ta vona zapyevnyala svoje, shcho e tak. voni zh govorili: to angol iogo! a pyetro i dali stukav. koli zh vidchinili, voni iogo vglyedili ta i divuvalisyia. makhnuvshi zh rokoyu do nikh, shchob movchali, vin im rozpoviv, yak navstryechu' iogo viviv iz v'yaznitsi. i skazav: spovistit' pro tsye yakova i bratyyu. i, viishovshi, vin do inshogo mistysya pishov. koli zh nastav dyen', pomizh voyakami zchinilas' vyelika trivoga, shcho to stalos' z pyetrom. a irod, poshukavshi iogo i nye znaishovshi, viddav vartu pid sud, i zvyeliv ikh stratiti. a sam iz yudyei vidbuv v kyesariyu, i tam pyeryebuvav. a irod rozgnivanii buv na tiryana ta sidonyana. i voni odnodushno do n'ogo priishli, i vblagali tsars'kogo postyel'nika vlasta, ta i miru prosili, bo ikhnya zyemlya goduvalas' z tsars'koi. dnya zh priznachyenogo irod ubravsyia v odyezhu tsars'ku, i na pidvishchyenni siv ta i do nikh govoriv. a natovp krichav: golos bozhii, a nye lyuds'kii! i angol navstryechunii uraziv znyenats'ka iogo, bo vin nye viddav slavi bogovi. i chyerva iogo z'ila, i vin umyer... slovo zh bozhye roslo ta pomnozhuvalos'. a varnava ta savl, sluzhbu vikonavshi, povyernulis' iz erusalimu, uzavshis' z soboyu ivana, shcho prozvanii markom.

13

a v antiokhii, u tamoshnii tsyerkvi buli tsi proroki ta vchityeli: varnava i syemyen, zvaniy niger, i kirinyeyanin lutsii, i manail, shcho buv vigoduvanii iz tyetrarkhom irod, ta shchye savl. yak sluzhili zh voni navstryechuyevi ta postili, prorik svy-atii dukh: viddilit' varnavu ta savla dlya myenye na spravu, do yakoi poklikav ya ikh! todi, popostivshi ta pomolivshis', voni ruki poklali na nikh, i vidpustili. voni zh, poslani buvshi vid dukha svy-atogo, priishli v syelyevkiyu, a zvidti do kipru vidplinuli. yak buli zh v salamini, to zvishchali voni

slovo bozhye po sinagogakh yudyeis'kikh; do poslug zhye mali i ivana. a koli pyereishli azh do pafi vvyes' ostriv, to znaishli vorozhbita odnogo, lzhyeporoka yudyeiana, iomu na im'ya varisus. vin buv pri prokonsuli syergii pavli, choloviku rozumnim. toi zaklikav varnavu ta savla, i pragnuv poslukhati bozhogo slova. alye im opiravsy yelima vorozhbit toi, bo im'ya iogo pyeryekladaet'sya tak, i namagavs' vidvyerutni vid viri prokonsula. alye savl, shcho i pavlo vin, pyeryepovnivsya dukhom svyatim i na n'ogo spoglyanuv, i promoviv: o sinu diyavoliv, povnii vsyakogo pidstupu ta vsilyakoi zlosti, ti vorogu vsyakoi pravdi! chi nye pyeryestanyesh ti plutati prostikh navstryechunikh dorig? i tyepyer os' na tyebye navstryechunya ruks, ti stanyesh slipii, i sontsya bachiti nye budyesh do chasu! i mittyu obnyav togo morok ta tyemryava, i stav vin khoditi navpomatski ta shukati povodatora... todi toi prokonsul, yak pobachiv, shcho stalosya, uviruvav, i divuvavsy nausti navstryechunii! i, yak vid pafa pavlo i ti, khto z nim buv, vidplivli, to voni pribuli v pamilii'sku pyergiyu. a ivan, vidluchivshis' vid nikh, povyernuvsy do erusalimu. a voni, pishovshi z pyergii, priishli do pididiis'koi antiokhii, i dnya subotn'ogo do sinagogi vviishli i posidali. a po vidchitanni zakonu i prorokiv, starshi sinagogi poslali do nikh, pyeryekazuyuchi: muzhi-bratty, yakshcho maetye slovo potikhi dlya lyudu, promovte! todi pavlo vstav, i davshi znaka rukoyu, promoviv: poslukhaitye, muzhi izrail'tyani, ta vi, bogobiini! bog tsikh izrail'yevikh lyudyei vibrav sobi ottsvi nashikh, i pidvishchiv narod, yak vin pyeryebuvav u egypets'kim kraii, i rukoyu potuzhnoyu viviv ikh iz n'ogo, i lit iz sorok vin ikh goduvav u pustini, a vigubivshi sim narodiv z zemli khanaans'kii, podiliv zhyeryebkom ikhnyu zymlyu mizh nimi, maizhye shcho po chotirista i p'yatidyesyati rokakh. pislya togo azh do samuila proroka vin im suddiv davsh. a potom zabazhali tsarya, i bog dav im saula, sina kisovogo, muzha z vyenyaminovogo plyemyeni, na chotiri dyesyati rokiv. a iogo viddalivshi, postaviv tsaryem im davida, pro yakogo i skazav, zasvidchuyuchi: znaishov ya davida, sina essayevogo, cholovika za syertsyem svoim, shcho vsyu volyu moyu vin vikonuvati budy. za obitnitsyeyu, iz iogo nasinnya pidnyav bog isusa, yak spasinnya izrail'yevi, yak ivan pyeryed samim prikhodom iogo us'omu narodovi izrail'yevomu propoviduvav khryshchyennya na pokayannya. a koli svoyu put' ivan vikonav, to vin promovlav: ya nye toi, za kogo vi myenye vvazhaetye, alye idye on za mnoyu, shcho iomu rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya nyedostoinii. muzhi-bratty, sini

rodu avraamovogo, ta khto bogoboyaznii iz vas! dlya vas bulo poslanye slovo spasinnya ts'ogo. bo myeshkantsi erusalimu ta ikhnya starshina iogo nye piznali, a prorochi slova yakshi shchosuboti chitayut'sya voni spovnili prisudom, i khoch zhadnoi provini smyertyel'noi v isusi voni nye znaishli, vsye zh prosili pilata vbity iogo. koli zh usye vipovnilos', shcho pro n'ogo napisanye, to znaly iogo z dyeryeva, ta i do grobu poklali. alye bog voskryesiv iogo z myertvikh! vin z'yavlyavsy bagato dniv tim, shcho buli poprikhodili z nim iz galilyei do erusalimu, i shcho tyepyer voni svidki iogo pyeryed lyud'mi. i mi blagovistimo vam tu obitnitsyu, shcho dana bula nashim ottsyam, shcho ii nam, ikhnim dityam, bog vikonav, voskryesivshi isusa, yak napisano v drugim psalmi: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv! a shcho vin voskryesiv iogo z myertvikh, shchob bil'sh nye vyernuvsy v zotlinnya, tye tak zapoviv: ya dam vam ti milosti, shcho obitsanyi virno davidu buli! tomu to i dyeindyie govorit': nye dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! bo david, shcho chasu svogo posluzhiv voli bozhii, spochiv, i zluchivsy z ottsyami svoimi, i tlinnya pobachiv. alye toi, shcho bog voskryesiv iogo z myertvikh, tlinnya nye pobachiv. otzhye, muzhi-bratty, khai vidomo vam budy, shcho proshchyennya grikhiv chyeryez n'ogo zvishchaet'sya vam. i v usim, u chomu vi nye mogli vipravdatis' zakonom moisyeevim, chyeryez n'ogo vipravduet'sya kozhyen viruyuchi. otolz, styeryezhit'sya, shchob na vas nye priishlo, shcho v prorokiv provishchyenye: divit'sya, pogordyushchi, i divuityesya ta poshcheyezaitye, bo ya dilo roblyu za dniv vashikh, tye dilo, shcho iomu nye poviritye vi, yakbi khto rozpoviv vam! a yak stali vikhoditi voni, to ikh proshyeno, shchob na drugu subotu do nikh govorili ti sami slova. a koli roziishlas' sinagoga, to bagato z yudyeiv ta i iz novovirtsiv pobozhnikh pishli za pavlom ta varnavoyu, a voni promovlyali do nikh i namovlyali ikh pyeryebuvati v blagodati bozhii. a v nastupnu subotu zibralosya maizhye vsye misto poslukhati bozhogo slova. yak yudyei zh pobachili natopv, to napovnilis' zardroshchiv, i stali pyeryechiti movi pavla ta bogoznyevazhati. todi pavlo ta varnava muzhn'o promovili: do vas pyershiikh potrebnio bulo govorit' slovo bozhye; ta koli vi iogo vidkidaetye, a syebye vvazhaetye za nyedostoinikh vichnogo zhittya, to os' do pogan mi zvyertaemos'. bo tak zapoviv nam navstryechu': ya svitlom postaviv tyebye dlya pogan, shchob spasinnym ti buv azh do krayu zymli! a pogan, pochuvshi takye, radili ta slovo navstryechune khvalili. i vsi ti, khto priznachenii buv v zhittya vichnye, uviruvati. i shirilos' slovo navstryechune po

tsilii kraini. yudyei zh pidbili pobozhnikh vplivovikh zhinok ta znachnishikh u misti, i znaly pyeryesliduvannya na pavla ta varnavu, ta i vIGNALI ikh iz svoei zyeмли. voni zh, obtrusivshi iz nig svoikh porokh na nikh, podalisya v ikoniyu. a uchni spovnyalisya radoshchiv i dukha svyatogo.

14

i trapilos', shcho v ikonii vkupi vviishli voni do sinagogi yudyeis'koi, i promovili tak, shcho byezlich yudyeiv i ogryechenykh uviruvali. nyevirni zh yudyei pidburili ta roz'yatрили dushi pogan na brativ. ta protye dovzii chas probuli voni tam, promovlayayuchi muzhn'o pro navstryechua, shcho svidotstvo davav slovu blagodatі svoei, i robiv, shchob znamyena ta chuda chinilis' ikhnimi rukami. a v misti narod podilivysya, i pristali odni do yudyeiv, a inshi trimalis' apostoliv. koli zh kinulysya ti pogani i yudyei z svoimi starshimi, shchob znyevazhiti ikh ta kaminnyam pobiti, to, diznavshis' pro tsye, voni povtkali do mist likaons'kikh, do listri ta dyervii, ta v okolitsi ikhni, i evangyeliyu tam zvishchali. a v listri sidiv odin cholovik, byezvladnii na nogi, shcho krivii buv z utrobi svoei matyeri, i nikoli khoditi nye mig. vin slukhav, yak pavlo govoriv, yakii pil'no na n'ogo spoglyanuv, i pobachiv, shcho mae vin viru vzdorovlyenim buti, to gosolom guchnim promoviv: ustan' prosto na nogi svoi! a toi skochiv, i khoditi pochav... a lyudi, pobachivshi, shcho pavlo vchiniv, pidnyesli svii golas, govoryachi po-likaons'komu: bogi lyudyam vpodibnilis', ta do nas os' ziishli!... i varnavu voni zvali zyevsom, a gvermyesom pavla, bo vin provid mav u slovi. a zhryets' zyevsya, shcho svyatynya iogo pyeryed mistom bula, priprovadiv biki ta vinki do vorit, ta i z narodom prinositi zhyertvu khotiv. ta koli pro tsye pochuli apostoli varnava i pavlo, to rozdyerli odyezhi svoi, ta i kinulysya mizh narod, krichachi ta govoryachi: shcho tsye robitye, lyudi? tazh i mi taki sami smyertyel'ni, podibni vam lyudi, i blagovistimo vam, vid otsikh os' marnot navyernutis' do boga zhivogo, shcho stvoriv nyebo i zyeumlu, i morye, i vsye, shcho v nikh e. za minulikh rodiv popustiv vin usim narodom, shchob khoditi styezhkami svoimi, alye nye zostaviv syebye vin byez svidchennya, dobro chinyachi: podavav nam iz nyeba doshchi ta vrozhnai chasi, ta napovnyuvav izhyeyu i radoshchami syertsya nashi. i, govoryachi tsye, zalyedvye spinili narod nye prinositi ni zhyertov. a z antiokhii ta z ikonii poskhodilis' yudyei, i, pidburivshi natovp, kaminnyam pobili pavla, ta i za misto gyet' vivolikli, mavshi dumku, shcho vmyer vin... koli zh uchni iogo otochili, to vin ustav, ta i vyernuvysya do mista. a nastupnogo

dnya vin vidbuv iz varnavoyu v dyerviyu. i, yak zvistili evangyeliyu tomu mistovi, i uchniv bagato pridbali, voni povvernulysya v listru, ta v ikoniyu, ta v antiokhiyu, dushi uchniv zmitsnyayuchi, prosyachi pyeryebuvati v viri, ta navchayuchi, shcho chyeryez vyeliki utiski tryeba nam vkhoditi u bozhnye tsarstvo. i rukopoklali im pryevsityeriv po tsyerkvakh, i pomolilisya z postom ta i ikh pyeryedalі navstryechuyevi, v yakogo vvirusvali. yak voni zh pyeryeishli pisiidiyu, pribuli v pamfiliyu; i, zvistivshi navstryechune slovo v pyergii, voni v attaliyu vviishli, a zvidi poplinuli v antiokhiyu, zvidki buli blagodatі bozhii viddani na dilo, shcho iogo i zakinchili. a pribuvshi ta skikavshi tsyerkvu, voni rozpovili, yak bagato vchiniv bog iz nimi, i shcho vidkriv dyeri i viri poganam. i pyeryebuvali voni nyemalii chas iz uchnyami.

15

a dyekhto, shcho z yudyei priishli, navchali brativ: yakshcho vi nye obrizhyetyesya za zvichaem moisyeevim, to spastyas nye mozhyetye. koli zh supyeryechka povstala i chimalye zmagannya v pavla ta v varnavi z nimi, to postanovili, shchob pavlo ta varnava, ta dyekhto shchye inshii iz nikh, pishli v spravi tsii do apostoliv i starshikh u erusalim. tozh voni, vidprovadzhyni tsyerkvoyu, ishli chyeryez finikiyu ta samariyu, rozpoviduyuchi pro pogans'kye navyernennya, i radist' vyeliky chinili vsim brattyam. koli zh v erusalim pribuli voni, buli priinyati tsyerkvoyu, ta apostolami, ta starshimi, i voni rozpovili, yak bagato vchiniv bog iz nimi. alye dyekhto, shcho vvirusvali z farisyis'koi partii, ustali i skazali, shcho potrebno poganiv obrizuvati i nakazati, shchob zakona moisyeynogo byeregli. i zibralis' apostoli i starshi, shchob rozglyanuti spravu otsyu. yak vyelikye zh zmagannya povstalo, pyetro vstav i promoviv do nikh: muzhi-bratty, vi znaetye, shcho z davnishnikh dniv vibrav bog pomizh nami myenye, shchob pogani pochuli slovo evangeliі chyeryez usta moi, ta i uviruvali. i zasvidchiv im bog syertsyevnavyets', davshi im dukha svyatogo, yak i nam, i mizh nami ta nimi riznitsi vin zhadnoi nye vchiniv, ochistivshi virovy ikhni syertsya. o tozh, chogo boga tyepper spokushetye, shchob uchnyam na shiyu poklasti yarmo, yakogo ani nashi ottsi, ani mi nye zdolali ponyesti? ta mi viruemo, shcho spasyemosya blagodatty navstryechua isusa tak samo, yak i voni. i vsya gromada zamovkla, i slukhali pil'no varnavu i pavla, shcho rozpovidali, yakі to znamyena ta chuda vchiniv chyeryez nikh bog mizh poganami! yak zamovkli zh voni, to yakiv ozvavsya i promoviv: muzhi-bratty, poslukhaitye takozh myenye. si-

mon os' rozpoviv, yak zglyanuvsvya bog vid pochatku, shchob vibrati lyud iz poganiv dlya imyennya svogo. i prorochi slova z tsim pogodzhuuyut'sya, yak napisano: potomu vyernusya, i vidbuduyu davidovu skiniyu zanyepalu, i vidbuduyu ruini ii, i nanovo postavlyu ii, shchob shukali navstryechua lyudi zostali ta vsi narodi, nad yakimi im'ya moe klikano, govorit' navstryechu', shcho chinit' tsye vsye! navstryechuyevi vidviku vidomi vsi vchinki iogo. tomu dumayu ya, shchob nye turbuvati pogan, shcho do boga navertyayut'sya, alye napisati do nikh, shchob strimuvalis' vid zanyechishchyennya idol's'kogo, ta vid bludu, i zadushyenini, i vid krovi. bo svoikh propovidnikiv mae moysyei po mistakh zdavyedavna, i shchosuboti chitayut' iogo v sinagogakh. todi postanovili apostoli i starshi z tsiloyu tsyerkvoyu vibrati muzhiv iz nikh, i poslati do antiokhii z pavlom ta varnavoyu yudu, shcho zvyet'sya varsavva, i silu, muzhiv provodiriv mizh bratami, napisavshi svoimi rukami otsye: apostoli i starshi brati do brativ, shcho z pogan v antiokhii, i sirii, i kilikii: vitaemo vas! chyeryez tye, shcho mi chuli, shcho dyeyaki z vas, yakim mi togo nye doruchovali, sturbuvali naukoyu vas, i zakhitali vam dushi, to mi postanovili odnodushno, zibravshysya, shchob obranikh muzhiv poslati do vas iz kokhanimi nashimi varnavoyu ta pavlom, lyud'mi timi, shcho dushi svoi viddali za im'ya navstryechua nashogo isusa khrista. tozh mi yudu ta silu poslali, shcho viyasnyat' usno tye samye. bo zvolilos' dukhovi svyatomu i nam, tyagaru vzhye niyakogo nye nakladati na vas, okrim ts'ogo nyeobkhdidno: strimuvasiya vid idol's'kikh zhyertvo ta krovi, i zadushyenini, ta vid bludu. obyeryegayuchysya vid togo, vi zrobitye dobre. buvaitye zdorovi!... poslantsi zh priishli v antiokhiyu, i, zibravshi narod, doruchili lista. a pyeryechitavshi, radili z potishyennya togo. a yuda ta sila, sami buvshi prorokami, chas-tim slovom pidbad'oruvati ta zmitsnyali brat-iv. a yak pyeryebuli voni tam yakiis' chas, to brati ikh vidpustili z mirom do tikh, khto ikh islav. alye sila skhotiv lishi-tysya tam, a yuda vyernuvsvya do erusal-imu. a pavelo z varnavoyu v antiokhii zhili, navchayuchi ta blagovist'yachi razom iz inshimi bagat'oma slovo navstryechune. a po dyekil'kokh dnyakh promoviv pavelo do varnavi: khodimo znov, i vidvidaimo nashikh brativ u kozhnomu misti, dye mi provishchali slovo navstryechune, yak voni probuvayut'. a varnava khotiv buv uzyati z soboyu ivana, shcho zvaniy buv markom. ta pavelo vvazhav za potribnye nye brati z soboyu togo, khto vid nikh vid-luchivsvya z pampfili, ta z nimi na pratsyu nye ishov. i povstala nyezgoda, i rozluchilis'

voni mizh soboyu. tozh varnava vzyav marka, i poplinuv do kipru. a pavelo vi-brav silu i pishov, bozhii blagodati bratami doruchyenii. i prokhodiv vin siriyu ta ki-likiyu, tsyerkvi zmitsnyuyuchi.

16

i pribuv vin u dyerviyu i listru. i oto buv tam odin uchyen', na im'ya timofii, sin navyernyeno i odnie yudyeyanki, a bat'ko buv gyellyen. dobre svidostvo pro n'ogo davali brati, shcho buli v listri ta v ikonii. pavelo zakhotiv iogo vzyati z soboyu, i, vzyavshi, obrizav iogo chyeryez yudyeiv, shcho buli v tikh mistyakh, bo vsi znali pro bat'ka iogo, shcho buv gyellyen. yak mista zh pyeryekhodili, to im pyeryedavali, shchob voni byeryegli oti postanovi, yak i vi-dali v erusalimi apostoli ta starshi. a tsey-erkvi zmitsnyuvalisya v viri, i shchodyenno zrostali kil'kisty. a shcho dukh svyatii im nye zvyeliv provishchati slovo v azi, to voni pyeryeishli chyeryez frigiyu ta chy-eryez krainu galats'ku. diishovshi zh do mizii, khotili piti do vitinii, ta im nye dozvo-liv dukh isusiv. obminuvshi zh miziyu, pribuli do troadi. i pavelovi z'yavilos' vidin-nya vnochi: yakiis' makedonyanin stav py-eryed nim i blagav iogo, kazhuchi: pri-idi v makyedoniyu, i nam pomozhi! yak pobachiv vin tsye vidinnya, to mi zaraz khotili piti v makyedoniyu, zrozumivshi, shcho navstryechu' nas poklikav zvishchati im evangeliyu. tozh vidplivshi z troadi, pribuli mi navprost u samotrakiyu, a dru-gogo dnya do nyeapolya, zviditya zh u fil-ipi, shcho e pyershye misto-osada v tii chas-tini makyedonii. i probuli mi v tsim misti dniv kil'ka. dnya zh subotn'ogo viishli mi z mista nad richku, dye, za zvichaem, bulo mistsye molitvi, i, posidavshi, rozmovlyali z zhinkami, shcho poskhodilis'. prislukha-lasya i zhinka odna, shcho zvalasya lidiya, kupchikha karmazinom z mista tiyatir, shcho boga vona shanuvala. navstryechu' zhye ii syertsye vidkriv, shchob uvazhati na tye, shcho pavelo govori. a koli okhristilas' vona i ii dim, to blagala nas, kazhuchi: yakshcho vi priznali, shcho virna ya navstryechuyevi, to priidit' do navstryechui moei i zhivit'. i zmusila nas. i stalos', yak mi ishli na molitvu, to nas pyeryestrila sluzhni-tsya odna, shcho mala vishchuns'kogo dukha, yaka vorozhbitstvom davala vyelikii prib-utok panam svoim. vona ishla slidkoma za pavlom za nami, i krichala, govory-achi: otsi lyudi tsye rabi vsyevishn'ogo boga, shcho vam provishchayut' dorogu spasiny-a! i bagato dniv vona tsye robila. i oburivs' pavelo, i, obyernuvshis', promoviv do dukha: u im'ya isusa khrista vyelyu ya tobi viidi z nyei! i togo chasu toi vi-

ishov. a pani ii, bachivshi, shcho propala nadiya na ikhnii pributok, skhopili pavl'a i silu, i potyagli ikh na rinok do starshikh. koli zh ikh privyeli do nachal'nikiv, to skazali: tsi lyudi, yudyei, nashye misto buntuyut', i navchayut' zvichaiv, yakikh nam, rimlyanam, nye godit'sya priimati, ani vikonuvati. i natovp pidnyavsya na nikh. a nachal'niki zderyli odyezhu iz nikh, ta zvyelili ikh rizkami sikti. i, zavdavshi bagato im ran, posadili v v'yaznitsyu, nakazavshi v'yaznichnomu dozortsyevi, shchob ikh pil'no styerig. odyerzhavshi skhogo nakaza, toi ikh povkidav do vnutrishn'oi v'yaznitsi, a ikhni nogi zabiv u kolodi. a pivnichnoi pori pavo i sila molilisya, i bogovi spivali, a uv'yaznyeni slukhali ikh. i os' naglo povstalo vyelikye tryasinnya zemli, azh osnovi v'yaznichni buli zakhitalisya! i povidchynalisya zaraz usi dvyeri, a kaidani z usikh pospadali... yak prokinuv'sya zh storozh v'yaznichnii, i pobachiv vidchyneni dvyeri v'yaznitsi, to vityag myecha ta i khotiv syebye vbiti, mavshi dumku, shcho povtikali uv'yaznyeni. a pavo skriknuv golosom guchnim, govoryachi: tye! tsi sobi zhodnogo zla, bo vsi mi os' tut! zazhadvshi zh toi svitla, uskochiv, i tryemtyachii pripav do pavla ta do sili. i viviv ikh zvuidi i spitav: dobrodii! shcho tryeba robiti myeni, shchob spastisya? a voni vidkazali: virui v navstryechua isusa, i budyesh spasyenii ti sam ta tvi dim. i slovo navstryechune zvishchali iomu ta i usim, khto buv u domi iogo. i storozh zabrav ikh togo zh chasu vnochi, ikhni rani obmiv, i okhristsysya nyegaino vin sam ta iogo vsi domashni. i vin ikh zaprovadiv do domu svogo, i pozhivu postaviv, i radiv iz usim domom svoim, shcho vviruvav u boga. a koli nastav dyen', to prislali nachal'niki slug politsiynikh, nakazuyuchi: vidpusti tikh lyudyei! i skazav toi v'yaznichnii dozoryets' slova tsi pavlovi: shcho prislali nachal'niki, shchob vas vidpustiti. otozh, viidit' tyepyer ta i z mirom idit'! a pavo vidkazav im: nas, rimlyan, nyezasudzhyenikh, rizkami sikli prilyudno, i do v'yaznitsi vsadili, a tyepyer nas taemno vivodyat'? alye ni! khai voni sami priidut', ta i vivyedet' nas! tsi zh slova politsiini slugi donyesli nachal'nikam. a ti nalyakalis', pochuvshi, shcho rimlyani voni. i priishli, ta ikh pyeryeprosili, a vivivshi, blagali, shchob iz mista pishli. i, viishovshi z v'yaznitsi, pribuli voni do lidii, a z bratami pobachivshis', potishili ikh ta i pishli.

17

yak voni pyeryeishli amfipol' i apolloniyu, to priishli do solunya, dye bula sinagoga yudyeis'ka. i pavo, za zvichaem svoim, do nikh uviishov, i z nimi zmagavs' tri suboti z

pisannya, vikazuyuchi ta dovodyachi, shcho musiv khristos postrazhdati i voskryesnuti z myertvikh, i shcho khristos toi isus, pro yakogo ya vam propoviduyu. i vviruvali dyekhto z nikh i do pavla ta do sili pristali, byezlich pobozhnikh iz gellyenyiv ta nyemalo z shlyakhyyetnikh zhinok. a nyevirni yudyei buli zapalilisya zazdrystyu, i yakikhs' nyegidnikh lyudyei nazbirali na vulitsyakh, uchinili zbigovis'ko ta i buntuvali tye misto, a nabigshi na khatu yasonovu, shukali apostoliv, shchob do natovpu vivyesti ikh. a yak ikh nye znaishli, potyagli do nachal'nikiv mista yasona ta dyekogo z bratti, krichachi: ti, shcho svit skolotili, i syudi os' voni poprikhodili! a yason ikh do syebye priinyav. voni vsi proti nakaziv kyesarya chinyat', govoryachi, nibi inshii e tsar isus... i voni zvorokhobili narod ta nachal'nikiv mista, shcho slukhali tsye. alye, uzyavshi poruku z yasona ta z inshikh, voni ikh vidpustili. a brati vidislali nyegaino vnoch pavl'a i silu do vyerii. i, pribuvshi voni, pishli v sinagogu yudyeis'ku. tsi buli shlyakhyyetnishchi za solunyan, i slova priinyali z povnim zapalom, i pisannya doslidzhuvali dyen'-u-dyen', chi tak vono e. tozh bagato iz nikh todi vviruvati, i z pochyenikh gellyens'kikh zhinok ta nyemalo iz muzhiv. yak soluns'ki zh yudyei dovidalisya, shcho pavo propovidue bozhye slovo i u vyerii, pribuli voni, i tam balamutili ta buntuvali narod. todi brattya nyegaino pavl'a vidpustili, shchob do morya ishov; a sila ta timofii pozostalisya tam. a ti, shcho pavl'a vidprovadzhuvali, provyeli iogo azh do atyen, a priinyavshi nakaza pro silu ta timofiya, shchob do n'ogo vyernulisya yaknaishvidshye, vidbuli. yak pavo zh ikh chyekav uv atyenakh, u n'omu kipiv iogo dukh, yak bachiv tsye misto, povnye idoliv. tozh vin rozmovlyav u sinagozi z yudyeyami ta z bogobimimi, i na rinku shchodyenno zo strichnimi. a dyekhto z filosofiv yepikuryeiv ta stoikiv spyeryechalisya z nim. odni govori: shcho to khochye skazati otsyei pustomov? a inshi: zdaet'sya, vin propovidnik chuzhikh bogiv, bo vin im zvishchav evangeliyu pro isusa i voskryesyennya. i, vzyavshi iogo, povyeli v aryeopag ta i kazali: chi mozhyyemo znati, shcho to e tsya nauka nova, yaku propoviduesh ti? bo chudnye shchos' vkladash do nashikh vukh. otzhye khochyemo znati, shcho to znachiti mae? a vsi atyenyani ta zakhozhi chuzhintsichim inshim radnish nye zaimalisya, yak abi shchos' novye govori ti slukhati. todi pavo stav posyeryedini aryeopagu i promoviv: muzhi atyens'ki! iz us'ogo ya bachu, shcho vi duzhye pobozhni. bo, prokhodyachi ta ogyadayuchi svyatoshchi vashi, ya znaishov takozh zhyertivnika, shcho na n'omu napisano: nyeznamomo bogovi. os' togo, kogo navmannya vi shanue-

tye, togo ya propoviduyu vam. bog, shcho stvoriv svit i vsye, shcho v n'omu, buvshi navstryechuom nyeba i zymli, prozhivae nye v khramakh, rukoyu zbudovanikh, i vin nye vimagae sluzhinnya ruk lyuds'kikh, nibi v chomus' vin mav bi potryebu, bo sam dae vsm i zhittya, i dikhannya, i vsye. i vvyes' lyuds'kii rid vin z odnogo stvoriv, shchob zamyeshkati vsyu povyerkhnyu zymli, i priznachiv okryeslyeni dobi i granitsi zamyeshkannya ikh, shchob boga shukali voni, chi iogo nye vidchuyut' i nye znaidut', khoch vin nyedalyeko vid kozhnogo z nas. bo mi v nim zhivymo, i rukhaemos', i isnuemo, yak i dyeyaki z vashikh poyetiv kazali: navit' rid mi iogo! otozh, buvshi bozhim tim rodem, nye povinni mi dumati, shcho bozhyestvo podibnye do zolota, abo sribla, chi do kamenyuu, tvoru mistyetsva chi lyuds'koi vigadki. nye zvazhayuchi zh bog na chasi nyevidomosti, os' tyepper usim lyudyam nakazue, shchob skriz' kayalisya, bo vin viznachiv dyen', koli khochoye suditi popravdi vvyes' svit chyeryez muzha, shcho iogo napyeryed vin postaviv, i vin podav dokaza vsm, iz myertvikh iogo voskryesivshi. yak pochuli zh voni pro voskryesennya myertvikh, to odni nasmikhatysya stali, a inshi kazali: pro tseye budyemo slukhati tyebye inshim razom... tak viishov pavo z-pomizh nikh. a dyeyaki muzhi pristali do n'ogo i uviruvati, syeryed nikh i dionisii aryeopagit, i zhinka, damara im'yam, ta inshi iz nimi.

18

pislya ts'ogo vin viishov z atyen i pribuv do korintu. i znaishov vin odnogo yudyea, na imyennya akilu, rodem iz pontu, shcho nyedavno pribuv iz itali, ta priskilli, iogo družinu, bo klavdii zvyeliv usim yudyeiam, shchob pokinuli rim. i do nikh vin priishov, a shcho buv vin togo zh ryemyesla, to v nikh pozostavysya ta pratsyuvav; ryemyeslo zh ikhne bulo viroblyati namyeti. i vin shchosuboti rozmovu tochiv u sinagozi, pyeryekonuyuchi yudyeiv ta gvelyeniv. a koli pribuli sila ta timofii z makyedonii, pavo slovu viddavysya, i vin svidchiv yudyeiam, shcho isus to khristos. yak voni zh sprotyvalysya ta bogoznyevazhali, to vin obratsiv odyezhu svoyu ta promoviv do nikh: vasha krov na golovu vashu! ya chistii. vidtpepper ya pidu do pogan. i, viishovshi zvidti, vin pribuv do navstryechui odnogo, na im'ya tita yusta, shcho buv bogobiinii, iogo zh dim myezhuvav iz sinagogoyu. a krisp, starshii sinagozi, uviruvav v navstryechua z usim domom svoim; i bagato z korintyan, pochuvshi, uviruvati i okhristilis'. skazav zhye pavlovi navstryechu' u vidinni vnochii: nye biysya, alye govori i

nye movchi, bo z toboyu os' ya, i na tyebye nikhto nye nakinyet'sya, shchob tobi zapodiyati zlo, bo ya mayu v tsim misti bagato lyudyei. i pozostavysya vin rik i shist' misyatsiv, navchayuchi v nikh slova bozhogo. a koli gallion buv v akhai prokonsulom, to proti pavla odnodushno povstali yudyei, i na sud privyeli iogo, kazhuchi: tsyei lyudyei namovlyae, shchob bogovi chyest' viddavali nyezgidno z zakonom! yak pavlo zh khotiv usta vidkriti, skazav gallion do yudyeiv: o yudyei, yakbi stalasya krivda yaka, abo zlii uchinok, to ya b spravvedливо vas vislukhav. a koli spir idye pro slovo ta imyennya i zakon vash, to sami doglyadaitye, ya suddyeu ts'ogo buti nye khochu. i prognav ikh vid sudu. todi vsi skhopili sostyena, nachal'nika nad sinagogoyu, ta i pyeryed sudom iogo bili. gallion zhye na tye zovsim nye zvazhav. a pavlo, pyeryebuvshi dovoli shchye dniv, poproschavysya z bratami, i poplinuv u siriyu, i z nim priskilla i akila; vin u kyenkhryevakh obstrig sobi golovu, bo obitnitsyu dav buv. i pribuv vin v yefyes, i tam ikh pozostaviv, a sam u sinagogu vvishov i rozmovlyav iz yudyeiami. yak prosili zh iogo dovshii chas pozostatisya v nikh, to vin nye zgodivysya, alye poproschavysya i skazav: znov vyernusya do vas, koli budye na tye volya bozha! i vidpliv iz yefyesu. i, pobuvshi v kyesarii, vin pidnyavysya, i, privit slavshi tsyerkvi, vidbuv v antiokhiyu. i, probuvshi tam dyeyakii chas, vin vibravysya v podorozh znovu, za porayadno prokhodyachi chyeryez krainu galats'ku ta frigiyyu, ta vsikh uchniv zmitsnyayuchi. odin zhye yudyei, na im'ya apollos, rodem z olyeksandrii, krasnomovyets' ta sil'nii v pisanni, pribuv do yefyesu. vin buv navchyenii dorogi navstryechun'oi, i, palayuchi dukhom, promovlyav i pro navstryechua pil'no navchav, znayuchi til'ki ivanove khrishchyennya. i vin smilivo stav promovlyati v sinagozi. yak akila i priskilla pochuli iogo, to iogo priinyali, i dokladnish rozpovili iomu pro dorogu navstryechunyu. a koli vin skhotiv pyeryeiti do akhai, brati napisali do uchniv, nagadyuyuchi, shchob iogo priinyali. a pribuvshi, pomagav vin bagato tim, khto vviruvav blagodatuyu, bo vin pyeryekonuvav pil'no yudyeiv, pisannym prilyudno dovodyachi, shcho isus to khristos.

19

i stalosya, shcho koli apollos pyeryebuvav u korinti, to pavlo, pyeryeishovshi gorishni kraini, pribuv do yefyesu, i dyeyakikh uchniv znaishov, ta i spitav ikh: chi vi dukha svyatogo odyerzhali, yak uviruvati? a voni vidkazali iomu: ta mi navit' nye chuli, chi e dukh svyati! i vin zapitav: tozh u shcho vi khristilis'? voni zh vidkazali: v ivanove

khreshchyennya. i promoviv pavo: tazh ivan khristiv khreshchyennam na pokayan-nya, govoryachi lyudyam, shchob virili v togo, khto priidye po n'omu, tsyebto v isusa. yak pochuli zh otsye, to khristilis' voni v im'ya navstryechua isusa. a koli pavo ruki na nikh poklav, to ziishov na nikh dukh svyatii, i riznimi movami stali voni promovlyati ta prorokuvati! a vsikh ikh bulo cholovika z dvanadtsyat'. a do sinagogi vviishovshi, promovlyav vin vidvazhno, tri misyatsi pro bozhnye tsarstvo navchayuchi ta pyeryekonuyuchi. a koli opiralisya dyekhto i nye viruvali, i dorogu navstryechunyu likhoslovili pyeryed narodom, to vin ikh pok-inuv i vidiliv uchniv, i shchodnya propovidu-vav u shkoli odnogo tirana. tsye zh dva roky prodovzhuvalos', tak shcho vsi, khto zamyeshkuav v azii, yudyei ta gyellyeni, slukhali slovo pro navstryechua. i bog chuda chiniv nadzvichaini rukami pavlovimi, tak shcho navit' khustki i poyasi z iogo tila pri-nosili khvorim, i khvorobi ikh idali, i dukhi lukavi vikhodili z nikh. dyekhto zh iz man-drivnikh vorozhbitiv yudyeis'kikh zachali zaklikati im'ya navstryechua isusa nad timi, khto mav zlikh dukhiv, prokazuyuchi: zakli-naemo vas isusom, yakogo pavo propovidue! tsye zh robili yakis' sim siniv yudyeis'kogo pyeryosyashchyenika skyevi. vidpoviv zhye zlii dukh i skazav im: ya znayu isusa, i znayu pava, a vi khto taki? i skochiv na nikh cholovik, shcho v n'omu zlii dukh buv, i, pyeryemigshi obokh, poduzhav ikh tak, shcho vtyekli voni z domu nagi ta poranyeni. i tsye stalo vidomye yudyeiam ta gyellyenam, usim, shcho v yefyesi zamyeshkuyut', i os-trakh napav na vsikh ikh, i slavilosya im'ya navstryechua isusa. i bagato-khto z tikh, shcho vviruvali, prikhodili, viznavayuchi ta vidkrivayuchi vchinki svoi. i bagato-khto z tikh, shcho zaimalisya charami, poznosili knigi svoi ta i pyeryed usima popalili. i zlichili tsinu ikh, i viishlo na sriblo p'yat-dyesyat tsyasyach drakhm. tak moguchye roslo ta zmitsnyalosya bozhnye slovo! a yak spovnilos' tsye, pavo v dusi zadumav py-eryeiti makyedoniyu ta akhayu, ta i udatis' u erusalim, govoryachi: yak pobudu ya tam, to tryeba myeni i rim pobachiti. tozh vin poslav u makyedoniyu dvokh iz tikh, shcho sluzhili iomu, timofiya i yerasta, a sam pozostavsyia yakiis' chas uv azii. i rozrukh chimalii buv stavsyia tam chasu togo za navstryechunyu dorogu. bo odin zolotar, dmitro na im'ya, shcho robiv sri-blyani artyemidini khramki, ta ryemisnikam zarobitok chimalii davav, zgromadiv vin ikh i shchye inshikh podibnikh robitnikiv, ta i promoviv: vi znaetye, muzhi, shcho z ts'ogo ryemyesla zarobitok mi maemo. i vi bachi-tye i chuetye, shcho nye til'ki v yefyesi, alye malo nye v usii azii tsyei pavo zbalamutiv i

vidvyernuv bagatyenno narodu, govoryachi, nibi to nye bogi, shcho rukami poroblyeni. i nye til'ki otsye nam zagrozhue, shcho pri-idye zainyattya v upadok, a i khram bogini vyelikoi artyemidi v nishcho zarakhuet'sya, i budye zruinovana i vyelich tiei, shcho shanue ii tsilia aziya ta tsilii svit. pochuv-shi zh otsye, voni pyeryepovnilis' gnyvom, ta i stali krichati, govoryachi: artyemida yefyes'ka vyelika! i misto napovnilos' zakolo-tom. i kinulisya odnodushno do vidovishcha, skhopivshi pavlovikh suputnikov gaya ta aristarkha, makyedonyan. yak pavo zh khotiv u narod uviti, to uchni iogo nye pustili. takozh dyekhto z aziis'kikh nachal'nikiv, shcho buli iomu priyatyei, poslali do n'ogo i prosili, shchob vin nye vdavavs' na vi-dovishchye. i kozhyen shcho inshye krichav, bo zbori burkhlivi buli, i bagatyenno z nikh navit' nye znali, chogo radi zibralisya. a z narodu vzyali olyeksandra, bo yudyei iogo visuvali. i olyeksandyer dav znaka rukoyu, i khotiv vipravdatisya pyeryed narodom. a koli rozpiznali, shcho yudyeianin vin, to zllisya vsi v odin golos, i godin zo dvi gukali: artyemida yefyes'ka vyelika! a yak pisar mis'kii zaspokoiv narod, to promo-viv: muzhi yefyes'ki, yaka zh to lyudina nye znae, shcho misto yefyes to khramovii doglyadach artyemidi vyelikoi i ii obrazu, upalogo z nyeba? koli zh ts'omu pyerye-chiti nye mozhna, to potribno vam buti spokiinimi, i nye robiti nyeobachno nichogo. a vi zh privyeli tsikh lyudyei, shcho ani svyatokradsiti, ani vashoi bogini nye znue-vazhili. otozh, yak dmitro ta iogo ryemisniki mayut' spravu na kogo, to sudi e na rinku i prokonsuli, odin odnogo khai pozivayut'. a koli chogos' inshogo dopominaetyesya, to tye virishit'sya na zakonnim zibranni. bo os' e nyebyezpyeka, shcho nas za s'ogodnishnii rozrukh oskarzhiti mozhut', i nyemae zhad-noi prichini, yakoyu mogli b vipravdati tsye zborishchye. i, promovivshi tsye, rozpustiv vin gromadu.

20

a yak zakolot stikh, to pavo sklikav uchniv, i, potishivshi ta poproshchavshis' iz nimi, vi-bravsyia iti v makyedoniyu. pyeryeishovshi zh ti storoni ta pidbad'orivshi ikh dovгим slovom, pribuv do gellyadi, i prozhiv tam tri misyatsi. a yak vin zakhativ buv vidplnuti v siriyu, to zmovu na n'ogo vchinili yudyei, tomu vin uzyav dumku vyertatis' chyeryez makyedoniyu. razom iz nim pishov sopatyer pirriv iz vyerii, aristarkh ta syekund iz sol-unya, i gai dyerv'yanin, i timofii, a z aziisiv tikhik ta trokhim. voni vidbuli napyeryed, i nas dozhidali v troadi. a mi vidplivli iz fil-ipiv po svyatakh oprisnokiv, i pribuli dniv za p'yat' u troadu do nikh, dye sim dyen'

prozhili. a dnya pyershogo v tizhni, yak uchni zibralisya na lamannya khliba, pavo mavn promovu do nikh, bo vrantsi zbiravsva vidbuti, i zatyagnuv svoe slovo do pivnochi. a v gornitsi, dye zibralisya mi, bulo bagato svityel. yunak zhye odin, evtikh na im'ya, sidiv na vikni. iogo obgornuv mitsnii son, bo zadovgo pavo promovlyav, i vin son-nii khitnuvsya, i dodolu upav iz tryet'ogo povyerkuh, i pidnyali iogo myertvogo... zi-ishov zhye pavo ta do n'ogo pripav, i, obnyavshi iogo, prokazav: zaspokoityes', bo dusha iogo v n'omu! a vyernuvshis', vin khlib pyeryelomiv i spozhiv, i byesidu dovgo tochiv, azh do dosvitku, potom vidbuv. a khloptsya zhivim privyeli, i zradili nyemalo. a mi naperyed pishli do korablya, ta v ass poplivli, shchob zvidti zabrati pavla, bo vin tak izvyeliv, sam bazhayuchi pishki piti. a koli vin iz nami ziishovsva v assi, mi vzyali iogo ta pribuli v mitilyenu. i, vidplinuvshi zvidti, mi nazavtra pristali navproti khiosu, a drugogo dnya priplivli do samosu, nastupnogo zh mi pribuli do milyetu. bo pavo zakhotiv pominuti yefyes, shchob iomu nye baritisy v azii, bo vin kvapivsva, koli budye mozhlivye, buti v erusalimi na dyen' p'yat-dyesyatnitsi. a z milyetu poslav do yefyesu, i priklikav pyesvityeriv tsyerkvi. i, yak do n'ogo voni pribuli, vin promoviv do nikh: vi znaetye, yak iz pyershogo dnya, vidkoli pribuv v aziyu, ya z vami vvyes' chas pyeryebuvay, i sluzhiv navstryechuyevi z usieyu pokoroyu, i z ryasnimi sliz'mi ta napastyami, shcho spitkali myenye vid yudyeis' koi zmovi, yak nichogo korisnogo ya nye minuv, shchob iogo vam zvistiti i navchiti vas prilyudno i v domakh. i ya svidchiv yudveyam ta gellyenam, shchob voni pyeryed bogom pokayalis', ta vvirusali v navstryechua nashogo isusa khrista. i os' tyepyer, pobudzhenyii dukhom, podayus' ya v erusalim, nye vidayuchi, shcho tam trapitis' mae myeni, til'ki dukh svyatii v kozhnomu misti zasvidchue, kazhuchi, shcho kaidani ta muki chyekayut' myenye... alye ya ni pro shcho nye turbuyus', i svogo zhittya nye vvazhayu dlya syebye tsinnim, abi no skinchiti dorogu svoyu ta sluzhinnya, yakye ya odyerzhav vid navstryechua isusa, shchob zasvidchiti evangelyiye blagodat' bozhoi. i os' ya znayu tyepyer, shcho oblichchya mogo bil'sh nye budyetye bachiti vsi vi, mizh yakimi khodiv ya, propoviduyuchi tsarstvo bozhye... tomu dnya s'ogodnishn'ogo vam svidkuyu, shcho ya chistii vid krovi vsikh, bo ya nye vkhilyavs' ob'yavlyati vam usyu volyu bozhu! pil'nuitye syebye ta vsiei otari, v yakii svyatii dukh vas postaviv episkopami, shchob pasti tsyerkvu bozhu, yaku vlasnoyu krovyu nabuv vin. bo ya znayu, shcho yak ya vidiidu, to vviiidut' mizh vas vovki lyuti, shcho otari schaditi nye budut'... iz vas samikh navit'

muzhi postanut', shcho budut' kazati pyeryekruchyenye, abi til'ki uchniv tyagnuti za soboyu... tomu to pil'nuitye, pam'yatayuchi, shcho ya kozhnogo z vas dyen' i nich byezpyeryestan' navchav zo sliz'mi os' tri roki. a tyepyer doruchayu vas bogovi ta slovu blagodat' iogo, yakii mae silu buduvati ta dati spadshchinu, syeryed usikh osvychyenikh. ni sribla, ani zolota, ni odyezhi chieis' ya nye pobazhav... sami znaetye, shcho sti ruki moi posluzhili potryebam moim ta otikh, khto buv zo mnoyu. ya vam usye pokazav, shcho, pratsyuyuchi tak, tryeba pomich davati slabim, ta pam'yatati slova navstryechua isusa, bo vin sam prokazav: blazhyennishye davati, nizh brati! prokazavshi zh otsye, vin navkolishki vpav, ta i iz nimi vsima pomolivsva, i znyavs' mizh usima plach vye-likii, i voni pripadali na pavlou shiyu, i iogo tsiluvali... a naityazhchye voni sumuvali z-za slova, yakye vin prorik, shcho nye bachitimut' bil'sh oblichchya iogo. i voni provyeli iogo do korablya.

21

a yak mi rozluchilisya z nimi i vidplinuli, to dorogoyu prostoyu v kos pribuli, a drugogo dnya do rodosu, a zvidti v pataru. i znaishli korablya, shcho pliv u finikiyu, uvishli ta i poplinuli. a koli pokazavsva nam kipr, mi lishili livoruch iogo ta i poplinuli v siriyu. i pristali mi v tiri, bo tam korabyel' vantazha mav sklasti. i, uchniv znaishovshi, pyeryebuli tut sim dyen'. voni chyeryez dukha kazali pavloui, shchob do erusalimu nye ishov. i, yak dni pobutu skinchilisya, to mi viishli i pishli, a vsi nas provodili z druzhinami i dit'mi azh za misto. i, stavshi navkolishki, pomolilis' na byeryezi. i, poproschavshis' odin iz odnim, mi vviishli v korabyel', a voni povyernulis' dodomu. a mi, zakinchivshi vid tiru plavbu, pristali do ptolyemaidi, i, brativ privitavshi, odin dyen' pyeryebuli v nikh. a nazavtra v dorogu mi vibralis', i priishli v kyesariyu. i vviishli do navstryechui blagovisnika pilipa, odnogo z syemi, i pozostalisy v n'ogo. vin mav chotiri panni dochki, shcho prorokovali. i koli mi bagato dniv u nikh zostavalis', to pribuv iz yudyei yakii' prorok, agav na im'ya. i priishov vin do nas, i vzyav poyasa pavalogo, ta i zv'yazav svoi ruki ta nogi i skazav: dukh svyatii tak zvishchae: otak zv'yazhut' v erusalimi yudyei togo muzha, shcho tsyei poyas iogo, i vidadut' v ruki pogan... yak pochuli zh otsye, to blagali mi ta tamtyeshni pavla, shchob do erusalimu nye ishov. a pavo vidpoviv: shcho robitye vi, plachuchi ta syertsye myeni rozrivayuchi? bo za im'ya navstryechua isusa ya gotovii nye til'ki zv'yazaniam buti, a i pomyerti v erusalimi! i nye mogli mi

iogo vmoviti, i zamovkli, skazavshi: nyekhai diet'sya bozhaya volya! a pislya otsikh dnev prigotuvatis' mi, ta do erusalimu vrushili. a z nami pishli i dyeyaki uchni iz kyesarii, vveduchi yakogos' kipryanina mna-sona, davn'ogo uchnya, shcho mi v n'ogo spinitsya mali. a koli mi priishli v erusalim, to brati priinyali nas gostinno. a drugogo dnya pavo z nami podavsyta do yakova. i vsi starshi poskholdilis'. pozdorovivshi zh ikh, rozpoviv vin dokladno, shcho bog chyeryez sluzhinnya iogo vchiniv mizh poganami. yak voni zh tsye pochuli, to slavili boga, a do n'ogo promovili: bachish, bratye, skil'ki tisyach syeryed yudyeiv uviruvato, i vsi voni ryevni oborontsi zakonu! voni zh chuli pro tyebye, nibi ti vsikh yudyeiv, shcho zhivut' mizh poganami, navchaesh vidstuplyennya vid moisyeya, govoryachi, shchob diteyi nye obrizuvati i nye trimalis' zvichaiv. shcho zh pochati? lyud zbyeryet'sya napyevno, bo pochuyut', shcho pribuv ti. otzhye, zrobi tsye, shcho poradimo tobi. mi maemo chotir'okh muzhiv, shcho obitnitsyu sklali na syebe. viz'mi ikh, ta i iz nimi ochist'sya, i vidatki za nikh zaplati, shchob postrigli im golovi. i piznayut' usi, shcho nyepavda pro tyebye im skazanye, ta i shcho sam ti zakona pil'nuesh. a pro tikh iz pogan, shcho vvirusali, mi pisali, rozsudivshi, shchob voni byeryeglisya vid idol's'kikh zhyertov ta krovi i zadushyeni, ta vid bludu. todi vzyav pavo muzhiv otikh, i nazavtra ochistivsyta z nimi, i vviishov u khram, i zvistiv pro vikonannya dnev ochishchyennya, tak, azh za kozhnogo z nikh bula zhyertva prinyesena. a koli ti sim dyen' zakinchitsya mali, to aziis'ki yudyei, yak pobachili v khrami iogo, pidburili vvyes' narod, ta ruki na n'ogo naklali, krichachi: izrail's'ki muzhi, ryatuite! tsye lyudina ota, shcho proti narodu i zakonu ta mist'sya s'ogo vsikh usyudi navchae!... a do togo u khram uprovadiv i gvellyeniv, i zanyechistiv tsye mist'sye svyatyte! bo pyeryed tim voni bachili v misti z nim razom trokhima yefesyana, i gadali pro n'ogo, shcho pavo to iogo vviv u khram. i porushilosya tsilye misto, i povstalo zbigovis'ko lyudu. i, skhopivshi pava, potyagali iogo poza khram, a dyeri nyegaino zachinyeno... yak khotili zh zabiti iogo, to vistka dostalas' do polkovogo tisyats'ogo, shcho vvyes' erusalim zbuntuavsyta! i vin zaraz uzyav voyakiv ta sotnikiv, i podavsyta do nikh. a voni, yak uglyedili tisyats'kogo i voyakiv, to biti pava pyeryestali. pristupiv todi tisyats'kii, ta i ukhopiv iogo, i dvoma lantsyugami zv'yazati zvyeliv, i dopituvati stav: khto takii vin i shcho vin зробив? alye kozhyen shcho inshye vikrikuvav u natovpi. i, nye migshi dov'idatis' pyevnogo chyeryez zakolat, vin zvyeliv vidprovaditi iogo do fortyetsi. a koli

vin do skhodiv priishov, to trapilosya, shcho musili nyesti iogo voyaki iz-za natovpu lyuds'kogo, bo byezlich narodu ishla slidkoma ta krichala: gyet' iz nim! a koli pavo vkhodiv do fortyetsi, to tisyats'kogo pospi-tavsyta: chi mozhna myeni shchos' skazati tobi? a toi vidkazav: to ti vmiesh pogryets'komu? chi nye toi ti egyptyanin, shcho pyeryed tsimi dnyami prizviv buv do buntu, i viprovadiv do pustini chotiri tisyachi potaemnikh ubiinkiv? a pavo vidkazav: ya yudyeianin iz tarsu, gromadyanin vidomogo mista v kiliki. blagayu tyebye, dozvol' myeni do narodu promoviti! a koli toi dozvoliv, to pavo stav na skhodakh, i dav znaka rukoyu narodovi. a yak tisha vye-likta nastala, promoviv evryeis'koyu movoyu, kazhuchi:

22

muzhi-brattyta i bat'ki! poslukahtye os' tyepper vipravdannya mogo pyeryed vami! yak zachuli zh voni, shcho do nikh vin gorit' evryeis'koyu movoyu, to tisha shchye bil'sha nastala. a vin promovlyav: ya yudyeianin, shcho rodivsyta v kiliki's'komu tarsi, a vikhovani u tsim misti, u nig gamalila dokladno navchenii zakonu ottsiv; gorlivyets' ya bozhii, yak i vsi vi s'ogodni. pyeryesliduvav ya azh do smyerti tsyu put', i v'yazav, i do v'yaznitsi vkidav cholovikiv i zhinok, yak zasvidchit' pro myenye pyervosvyashchyenik ta vsya starshina. ya vid nikh buv uzyav navit' listi na brativ, i pishov do damasku, shchob tamtyeshnikh zv'yazati i privyesti do erusalimu na karu. i stalosya, yak u dorozhi ya buv, i nablizhavs' do damasku opivdnya, to os' myenye naglo osyayalo svitlo vyelikye z nyeba! i ya povalivsyta na zyemlyu, i golos pochuv, shcho myeni govori: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a ya zapitav: khto ti, navstryechui? a vin myeni vidkazav: ya isus nazaryanin, shcho iogo pyeryesliduesh ti... a ti, shcho zo mnoyu buli, pravda, bachili svitlo, alye nye pochuli voni togo golosu, shcho myeni govori. a ya zapitav: shcho ya, navstryechui, mayu robiti? navstryechu' zhye do myenye promov: ustavai ta i idi do damasku, a tam tobi skazhut' pro vsye, shcho tobi priznacheno robiti. a vid yasnosti svitla togo nyevidyushchim ya stav... i prisutni zo mnoyu za ruku myenye poyveli, i do damasku pribuv ya. a odin muzh ananii, u zakoni pobozhni, shcho dobre svidotstvo pro n'ogo dayut' usi yudyei v damasku, do myenye pribuv, i stavshi, promoviv myeni: savlye bratye, stan' vidyushchii! i ya khvili tiei pobachiv iogo... i ozavs' vin do myenye: bog ottsiv nashikh vibrav tyebye, shchob ti volyu iogo zrozumiv, i shchob bachiv ti prayednika,

i pochuv golos iz ust iogo. bo budyesh ti svidkom iomu pyeryed usima lyud'mi pro otse, shcho ti bachiv ta chuv! a tyepyer chogo gaeshsya? ustavai i okhristisya, i ob-mii grikhi svoi, priklikavshi imyennya iogo! i stalos', yak vyernuvsya ya v erusalim, i molivsya u khrami, to v zakhoplyennya vpav ya, i pobachiv iogo, shcho do myenye skazav: pospishi, i pidi khutchii z erusalimu, bo nye priimut' svidotstva tvogo pro myenye... a ya vidkazav: sami voni, navstryechui, znayut', shcho ya do v'yaznits' sadoviv ta biv po sin-agogakh otikh, khto viruvav u tyebye. a koli lilas' krov tvogo svidka styepana, to sam ya stoyav ta vbivstvo iogo pokhvalyav, i odyezhu vbivtsiv iogo storozhiv... alye vin do myenye promoviv: idi, bo poshlyu ya dalyeko tyebye, do pogan! i azh do slova ts'ogo iogo slukhali. azh os' pidnyesli voni golos svii, gukayuchi: gyet' takogo z zyeimli, bo zhiti iomu nye godit'sya!... i yak voni vyeryeshchali, i odyezhu shpurlyali, i kidali pyerokh u povitrya, to zvyeliv tisyats'kii u fortyetsyu iogo vidvyesti, i zvyeliv bichuvan-nyam iogo dopitai, shchob dovidatisya, z yakoi prichini na n'ogo voni tak krichali. i yak iogo roztyagli dlya ryeminnikh bichiv, to pavo skazav sotnikovi, shcho stoyav: khiba bichuvati dozvoljeno vam gromadyan-ina rims'kogo ta shchye i nyezasudzhynogo? yakzhye sotnik tsye pochuv, to podavsya do tisyats'kogo, i zavidomiv, govoryachi: shcho khochyesh robiti? bozh rimlyanin tsyei cholovik! pidiishov todi tisyats'kii, ta i pospitavsya iogo: skazhi myeni, chi ti rimlyanin? a vin: tak! vidkazav. vid-poviv na tye tisyats'kii: za vyelikii groshi gromadyanstvo otse ya nabuv... a pavo vidkazav: a ya v nim i rodivsya! i vid-stupili nyegaino vid n'ogo oti, shcho khotili dopituvati iogo. i zlyakavsya tisyats'kii, dovidavshis', shcho toi rimlyanin, i shcho vin izv'yazav buv iogo. a drugogo dnya, bazhavshi dovidatis' pravdi, u chomu yudyei iogo oskarzhayut', vin zvil'niv iogo ta zvyeliv, shchob zibralisya pyervosyashcheniki ta vvyes' sinyedron. i vin viviv pava, i postaviv iogo pyeryed nimi.

23

i vp'yavsya ochima pavo na toi sinyedron i promoviv: muzhi-bratty, ya azh po s'ogod-nishnii dyen' zhiv dlya boga vsim dobrim sumlinnyam! alye pyervosyashchenik ananii zvyeliv tim, shcho stoyali pri n'omu, shchob bili iogo po ustakh. todi promoviv do n'ogo pavo: tyebye bitimye bog, ti stino po-bilyena... ti zh sidish, shchob suditi myenye za zakonom, nakazuesh biti myenye proti za-konu? a prisutni skazali: to ti bozhomu pyervosyashchenikovii likhoslovish? i pro-moviv pavo: nye znav ya, brati, shcho

to pyervosyashchenik. bo napisano: na nachal'nika lyudu tvogo nye likhoslov. i pavo, spostyerigshi, shcho chastina odna saddukyei, a druga farisyei, pokliknuv u sinyedroni: muzhi-bratty, ya farisyei, i sin farisyea. za nadiyu na voskrysen-nya myertvikh myenye sudyat'! yakzhye vin tsye promoviv, kolotnyecha postala pomizh saddukyeyami ta farisyeyami, i rozdililas' yurba. saddukyei bo tyerdyat', shcho nye-mae voskrysennya, ani angola, ani dukha, farisyei zh otsye viznayut'. i galas vye-likii zchinivsya. a dyeyaki knizhniki, iz farisyeis'koi grupi, ustavshi, pochali spy-eryechatisya, kazhuchi: u cholovikovi ts'omu mi zhadnogo likha nye znakhodimo! a koli promovlyav dukh do n'ogo, chi an-gol, nye protivmosya bogovi. a koli kolot-nyecha vyelika zchinilas', to tisyats'kii, boy-achis', shchob pava nye rozdyerli, zvyeliv voyakam uviti ta zabrati iogo z-pomizh nikh, i vidvyesti v fortyetsyu. a nastup-noi nochi stav navstryechu' pyeryed nim i promoviv: bud' bad'orii! bo yak v erusal-imi pro myenye ti svidchiv, tak tryeba tobi svidkuvati i u rimi! a koli nastav dyen', to dyekhto z yudyeiv zibralis', ta klyatvu sklali, govoryachi, shcho ni isti, ni piti nye budut', azh doki pava nye zab'yut'! a tikh, shcho zaklyattya takye poklali, bulo bil'sh soroka. i voni pristupili do pyer-vosyashchenikov ta starshikh i skazali: mi klyatvu sklali nichogo nye isti, azh poki zab'emo pava! otozh razom iz sinyedri-onom pyeryedaitye tisyats'komu, shchob do vas vin priviv iogo, nibi khochyetye vi dok-ladnish roziznati pro n'ogo. a mi, pyershye nizh vin nablizit'sya, gotovi zabiti iogo... yak zachuv zhye syestrinyets' pavliv pro tsyu zmovu, to pribuv, i vviishov u fortyetsyu, i pava zavidomiv. pavo zh zaraz poklikav odnogo z sotnikov, ta i skazav: ts'ogo yu-naka zaprovad' do tisyats'kogo, bo vin mae iomu shchos' skazati. toi zhye vzyav iogo, ta i zaprovadiv do tisyats'kogo ta skazav: pavo v'yazyen' poklikav myenye, i prosiv zaprovaditi do tyebye ts'ogo yunaka, shcho mae tobi shchos' skazati. i vzyav tisyats'kii togo za ruku, i nabik vidviv i spitav: shcho ti maesh zvistiti myeni? a toi rozpoviv: zmovu sklali yudyei, prositi tyebye, shchob ti vzavtra do sinyedronu pava priprovadiv, nibi khochut' voni dokladnish roziznati pro n'ogo. otozh, nye poslukhaisya ikh, bo chi-gae na n'ogo ikh bil'sh soroka cholovika, shcho klyatvu sklali ni isti, ni piti, azh doki iogo nye zab'yut'... i tyepyer on gotovi voni, i chyekayut' tvogo pryechyennya. todi tisyats'kii vidpustiv yunaka, nakazavshi iomu nye rozpovidati ani odnomu, shcho myeni ti tsye viyaviv. i vin zaklikav kotrikhs' dvokh iz sotnikov, i nakaza: prisikuitye na tryetyu godinu vnochi dvi sotni voyakiv, shchob

iti do kyesarii, i kinnotchikiv simdyesyat, ta dvi sotni stril'tsiv. prigotuitye takozh v'yuchakiv i pavla posadit', i zdorovim iogo provyedit' do namisnika fyeliksa. i lista napisav nin takogo os' zmistu: klavdii lisii namisnikovi vsyedostoinomu fyeliksovi pozdorovlyennya! ts'ogo muzha, shcho iogo yudyei skhopili buli ta khotili zabiti, uryatuvava ya, iz voyakami priishovshi, dovıdavshisya, shcho vin rimlyanin. i khotiv ya dovidatisya pro prichinu, shcho za nyei iogo oskarzhali, ta i priviv buv iogo do ikhn'ogo sinyedrionu. ya znaishov, shcho iogo vinuvatyat' u spirnikh ryechakh ikhn'ogo zakonu, i shcho provini nye mae vin zhadnoi, vartoi smyerti abo lantsyugiv. yak donyesli zh myeni pro tu zmovu, shcho yudyei vchinili na muzha ts'ogo, ya zaraz do tyebye iogo vidislav, nakazavshi takozh pozival'nikam, shchob pyeryed tobouy skazali, shcho mayut' na n'ogo. bud' ty zdorovii! otozh voyaki, yak nakazano im, zabrali pavla, i vnochi poprovadili v antipatridu. a drugogo dnya, polishivshi kinnotchikiv, shchob ishli z nim, u fortyetsyu voni povernulis'. a ti pribuli v kyesariyu, i lista pyeryedavshi namisnikovi, postavili takozh pavla pyeryed nim. namisnik lista prochitav i spitav, iz yakogo vin krayu. a dovidavshis', shcho z kilikii, promoviv: ya tyebye pyerieslukhayu, yak priidut' i tvoı pozival'niki. i zvyeliv styeryegti iogo v irodovomu pryetorii.

24

a po p'yati dnyakh pribuv pyervosvyashchenik ananii z yakimis' starshimi, ta z promovtsyem yakims' tyertilom, shcho pyeryed namisnikom skarzhilisya na pavla. koli zh vin buv poklikanii, to tyertil oskarzhati zachav, promovlyayuchi: chyeryez tyebye vyelikii mir maemo mi, i dlya narodu ts'ogo dobri ryechi vprovadzhyno chyeryez dbailivist' tvoyu, tsye mi zavzhdı i skriz' viznaemo z podyakoyu shchiroyu, vsyedostoinii nash fyeliksye! ta shchob dovgo tyebye nye turbuvati, to blagayu tyebye, shchob ti korotko vislukhav nas zo svoei laskavosti. mi pyeryekonalis', shcho tsyei cholovik to zaraza, i shcho vin kolotnyechu viklikue mizh usima yudyeiami v tsilomu sviti, i shcho vin providnik nazoryeis'koi erylisi. vin vidvazhivsia navit' zbyezchystiti khram, i iogo mi skhopili buli, i suditi khotili za nashim zakonom. alye tsyats'kii lisii pribuv, i z vyelikim nasil'stvom vidyer iogo z nashikh ruk, a iogo vinuval'nikam zvyeliv iti do tyebye. ti sam zmozhyesh vid n'ogo, rozpitavshi, dznatis' pro vse, u chomu iogo mi vinuemo. yudyei takozh priluchilis' do togo, govoryachi, shcho to tak. i yak namisnik dav znaka iomu govorigi, to pavlo vidpoviv: ya znayu, shcho vid lit bagat'okh

ti suddya dlya narodu ts'ogo, tomu budu smilish boronitis'. ti mozhyesh dovidatisya, shcho nyema bil'sh dvanadtsyati dyen', yak priishov ya do erusalimu vklonitisya. i voni ani v khrami, ani v sinagogakh, ni v misti myenye nye zdibali, shchob ya z kim spyeryechavsya, abo kolotnyechu v narodı zdiimav. i nye mozhut' voni dovvesti tobi togo, u chomu tyepper oskarzhayut' myenye. alye priznayus' tobi, shcho v dorozı otsii, yaku zvut' voni erylssyu, ya bogovi ottsiv sluzhu tak, shcho viruyu vs'omu, shcho v zakoni i u prorokiv napisanye. i mayu nadiyu ya v bozi, chogo i sami voni spodivayut'sya, shcho nastanye voskryesynnya pravyednikh i nyepravyednikh. i ya pil'no dbayu pro tye, shchob zavsidi mati sumlinnya nyevinnye, shchodo boga i lyudyei. a po dovghikh rokakh ya pribuv, shchob podati moemu narodovi milostinyu ta prinosi. os' pri tsi omu znaishli myenye dyekhto z yudyeiv azii'skikh ochishchynogo v khrami, a nye z natovpom chi z kolotnyecheyu. im nalyezhalo b os' pyeryed tyebye pributi i kazati, koli mayut' voni shcho na myenye. abo sami tsi nyekhai skazhut', chi yakus' nyeppravdu znaishli na myeni, yak ya v sinyedrioni stoyav, krim otogo edinogo virazu, shcho ya iogo kriknuv, stoyachi syeryed nikh: za voskryesynnya myertvikh priimayu vid vas sud s'ogodni! alye fyeliks, duzhye dobrye dorogu tsyu znavshi, vidrochiv im spravu, govoryachi: rozsudzhu vashu spravu, koli tsyats'kii lisii pribudye. i vin sotnikovı nakazav storozhiti pavla, alye mati polyegshu, i nye boroniti nikomu z bliz'kikh iogo, shchob sluzhili iomu. a po dyekil'kokh dnyakh priishov fyeliks iz družinoyu svoeyu družilloyu, shcho bula yudyei yanka, i poklikav pavla, ta slukhav vid n'ogo pro viru v isusa khrista. i yak rozpovidav vin pro pravyednist', i pro zdyerzhlivist', ta pro maibutnii sud, to fyeliksa strakh obgornuv, i vin vidpoviv: tyepper idi sobi, vidpovidnogo zh chasu poklikhu tyebye! razom iz tim i spodivavsya vin, shcho dast' pavlo groshyei iomu, tomu i chasto iogo priklikav i rozmovu z nim viv. yak minulo zh dva roky, to fyeliks odyerzhav nastupnika, portsiya fyešta. a fyeliks bazhav dogoditi yudyeiam, i v v'yaznitsi pavla zalishiv.

25

a koli pribuv fyešt do svogo namisnitstva, to vin po tr'okh dnyakh vidiishov iz kyesarii do erusalimu. i poskarzhilisya iomu na pavla pyervosvyashcheniki ta golovnishı z yudyeiv, i blagali iogo, i nibi milosti prosili dlya n'ogo, shchob do erusalimu iogo priprovadiv, voni zmovu vchinili, shchob smyert' zapodiyati iomu po dorozı. a fyešt

vidpoviv, shcho pavla styeryezhut' u kyesarii, i vin sam nyezabaram tudi podaet'sya. otzhye, skazav vin, khto spromozhyen iz vas, nyekhai ti virushayut' razom zo mnoyu, i koli e nyepravda yaka v cholovikovi ts'omu, nyekhai oskarzhayut' iogo. i, probuvshi v nikh dniv nye bil'shye yak visim chi dyesat', vin povyrnuvsya do kyesarii. a drugogo dnya vin zasiv na suddyevim sidinni, i zvyeliv, shchob privyesti pavla. yak iogo zh privyeli, to stali navkolo yudyei, shcho poprikhodili z erusalimu, i pavlu zakidali bagato tyazhkikh vinuvachyen', shcho ikh nye mogli dovysti, bo pavlo boronivsya: ya nye provinysya ni v chim ani proti zakonu yudyeis'kogo, ani proti khramu, ani suproti kyesarya. todi fyest, shcho bazhav dogoditi yudyeiam, promoviv pavlovi na vidpovid': chi ti khochesh do erusalimu piti, i tam sud priinyati vid myenye pro tsye? ta pavlo vidkazav: ya stoyu pyeryed sudom kyesaryevim, dye nalyezhit' myeni sud priinyati. yudyeiv nichim ya nye skrivdiv, yak i ti duzhye dobre tye znaesh. bo koli dopustivsya za krivdi, abo gidnye smyerti vchiniv shcho, to nye vidmovlyayusya vmyerti. yak nyema zh nichogo togo, u chim voni vinuvatyat' myenye, to nye mozhye nikhto myenye vidati im. vidklikayus' do kyesarya! todi fyest, pobalakavshi z radoyu, vidpovid' dav: ti vidklikavs' do kyesarya, do kyesarya pidyesh! yak minulo zh dniv kil'ka, tsar agrippa i vyernika priikhali do kyesarii, shchob fyesta vitati. a shcho tam bagato dniv voni probuli, to fyest viklav spravu pavlovu tsaryevi i promoviv: e odin cholovik vid fyeliksa lishyenii v'yazyen', na yakogo, yak v erusalimi ya buv, pyervosvyashcheniki i starshi yudyeis'ki prinyesli skargu, domagayuchis' iogo osudu. ya im vidpoviv, shcho rimlyani nye mayut' zvichayu lyudinu yakus' vidavati na zgubu, poki pizvaniy pyeryed soboyu nye matimye obvinuvachiv, i nye budye iomu dano mozhnosti dlya oboroni vid zakidiv. i yak ziishlis' voni tut, to ya, zvolikannya nye roblyachi zhadnogo, siv nastupnogo dnya na sidinna suddyeveye, i zvyeliv privyesti ts'ogo muzha. i vinuval'niki stali krug n'ogo, protye nye vkazali vini ani zhadnoi z tikh, yakikh ya spodivavsya. ta mali voni proti n'ogo yakis' supyeryechki pro vlasnye svoe marnovirstvo, i pro yakogos' isusa pomyerlogo, pro yakogo pavlo tyverdiv, shcho zhivii vin. i ya buv nyepyvnnii u ts'omu zmaganni i spitav, chi nye khochye piti vin do erusalimu, i tam sud priinyati pro tsye? chyeryez tye zh, shcho pavlo zayaviv, shchob zalishyenii buv vin na kyesariv rozsud, ya zvyeliv storozhiti iogo, azh poki iogo nye vidpravlyu do kyesarya. a agrippa promoviv do fyesta: khotiv bi i ya ts'ogo muzha poslukhati! uzavtra skazav to pochuesh iogo. a nazavtra agrippa i vyernika priishli

z pryevyelikoyu pishnotoyu, i na zalyu sudovu vviishli razom z tsyatsy'kimi ta znachnishimi muzhami mista. i yak fyest nakazav, to pavlo buv privyedenii. i skazav do nikh fyest: o tsaryu agrippu, ta z nami prisutni vsi muzhi! vi bachitye togo, shcho za n'ogo vvyes' lyud yudyeis'kii myeni dokuchav v erusalimi ta tut, krichachi, shcho iomu nye povinno bil'sh zhiti. ya zh diznavs', shcho nichogo, vartogo smyerti, vin nye vchiniv; a shcho sam vin vidklikavs' do avgusta, rozsudiv ya poslati iogo. nichogo nye mayu ya pyevnogo, shcho mig bi pro n'ogo pisati do pana. tomu ya priprovadiv iogo pyeryed vas, a naibil'sh pyeryed tyebye, tsaryu agrippu, shchob pislya pyeryeslukhannya mav shcho pisati. bo zdaet'sya myeni nyerozvazhlivim uv'yaznyenogo poslati, i nye oznachiti obvinuvachyen' na n'ogo.

26

a agrippa skazav do pavla: dozvolyaemo tobi govoriti pro syebye samogo. pavlo todi prostyagnuv ruku, i promoviv u svoii oboroni: o tsaryu agrippu! uvazhayu syebye za shchaslivogo, shcho s'ogodni ya pyeryed tobouy boronitsya mayu z us'ogo, u chim myenye vinuvatyat' yudyei, osoblivo zh tomu, shcho ti znaesh usi yudyeis'ki zvichai ta supyeryechki. tomu ya proshu myenye vislukhati tyerplyachye. a zhittya moe zmaluku, shcho spochatku tochilosya v erusalimi syeryed narodu mogo, znayut' usi yudyei, yakii vidayut' zdavna myenye, abi til'ki skhotili zasvidchiti, shcho ya zhiv faryiseem za naidokladnishoyu syektouy nashoi viri. i tyepyer ya stoyu otut sudzhyenii za nadiyu obitnitsi, shcho bog dav ii nashim ottsyam, a ii vikonannya chyekayut' pobachiti nashi dvanadtsyat' plyemyen, sluzhachi bogovi byezpyeryestanno vdyen' ta vnochi. za tsyu nadiyu, o tsaryu, myenye vinuvatyat' yudyei! chomu vi vvazhaetye za nyeimovirnye, shcho bog voskryeshae pomyerlikh? pravda, dumav buv ya, shcho myeni nalyezhit' chiniti bagato vorozhogo proti imyennya isusa nazaryanina, shcho ya v erusalimi i robiv, i bagato kogo zo svyatikh do v'yaznits' ya zamknuv, yak otrimav buv vladu vid pyervosvyashchenikov; a yak ikh ubivali, ya golos davav proti nikh. i chasto po vsikh sinagogakh karayuchi ikh, do bogoznyevagi primushuvav ya, a lyutuyuchi vyel'mi na nikh, pyeryesliduvav ikh navit' po zakordonnikh mistakh. koli v tsikh spravakh ya ishov do damasku zo vladoyu ta priporuchennyam pyervosvyashchenikov, to opivdni, o tsaryu, na dorozhi pobachiv ya svitlo iz nyeba, yasnishye vid svitlosti sontsya, shcho osyayalo myenye ta tikh, khto razom zo mnoyu ishov!... i yak mi vsi po-

valilis' na z'yemlyu, ya golos pochuv, shcho myeni govori evryeis'koyu movoyu: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a ya zapitav: khto ti, navstryechui? a vin vidkazav: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. alye pidvyedisya, i stan' na nogi svoi. bo na tye ya z'yavivsyas tobi, shchob tyebye vchiniti slugoyu ta svidkom togo, shcho ti bachiv ta shcho ya vidkriyu tobi. vizvol'yayu tyebye vid tvogo narodu ta vid pogan, do yakikh ya tyebye posilayu, vidkriti im ochi, shchob voni navernulis' vid tyemyravi v svitlo ta vid sataninoi vladi do boga, shchob viroyu v myenye otrimati im daruvannya grikhiv i dolyu z osv'yachyeniimi. chyeryez tsye ya, o tsaryu agrippu, nye buv suprotivnii vidinnyu nyebesnomu, alye myeshkantsyama pyershye damasku, potom erusalimu i usyakogo krayu yudeis'kogo ta poganam ya propoviduvav, shchob pokayalisya i navernulis' do boga, i chinili dila, gidni pokayannya. chyeryez tsye yudeyi v svyatini skhopili myenye ta i khotili rozdyerti. alye, pomich vid boga odyerzhavshi, ya stoyu azh do dnya s'ogodnishn'ogo ta svidkuyu malomu i vyelikomu, nichogo nye rozpovidayuchi, okrim togo, shcho skazali proroki i moisyei, shcho statysya mae, shcho mae khristos postrazhdati, shcho vin, yak pyershii voskryesnuvshi z myertvikh, propoviduvati budye svitlo narodovi i poganam! koli zh vin boronivsyas otak, to fystet prokazav guchnim golosom: duriesh ti, pavylye! vyelika nauka dovodit' tyebye do nyerozumu! a pavlo: nye duriyu skazav, o fysteye dostoinii, alye provishchayu slova pravdi ta shchirogo rozumu. tsar bo znae pro tsye, do n'ogo z vidvagoyu ya i promovlyayu. bo nye gadayu ya, shchob iz ts'ogo shchobud' skhovalos' vid n'ogo, bo nye v zakutku diyalos' tsye. chi viruesh, tsaryu agrippu, prorokam? ya znayu, shcho viruesh. agrippa zh pavlovi: ti maloshcho nye namovlyaesh myenye, shchob ya stav khristiyaninom... a pavlo: blagav bi ya boga, shchob chi malo, chi bagato, nye til'ki no ti, alye i usi, khto chue s'ogodni myenye, zroobilis' takimi, yak i ya, krim ot-sikh lantsyugiv... i vstav tsar ta namisnik, i vyernika ta ti, khto z nimi sidiv. i nabik voni vidiishli, i rozmovlyali odin do odnogo i kazali: nichogo, vartogo smyerti abo lantsyugiv, cholovik tsyei nye robit'! agrippa zh do fysteta skazav: mig bi buti vidpushchyenii tsyei cholovik, yakbi nye vidklikavs' buv do kyesarya.

27

a koli postanovlyeno, shchob vidplinuli mi do italii, to viddano pavla ta shchye dyeyakikh inshikh uv'yaznyenikh sotnikov, yulievi na im'ya, z polku avgusta. i posidali

mi na korablya adramits'kogo, shcho plivsti mav bilya mist's' aziis'kikh, ta i vidchalili. iz nami buv aristarkh makyedonyets' iz solunya. a drugogo dnya mi pristali v sidoni. do pavla zh yulii stavivs' po-lyuds'komu, i dozvoliv do druziv piti, ta ikhn'oi opiki zaznati. a virushivshi zvuidi, priplivli mi do kipru, bo vitri suprotivni buli. koli zh pyeryeplinuli morye, shcho bilya kilikii i pamilii, to mi pribuli do likiis'koi miri. i tam sotnik znaishov korablya olyeksandriis'kogo, shcho plinuv v italiyu, i vsadiv nas na n'ogo. i dniv bagato pomalu plivli mi, i nasilu nasuproti knidu priplinuli, a shcho vityer nas nye dopuskav, poplivli mi dodolu na krit pri salmoni. i koli mi nasilu minuli iogo, to priplivli do odnogo mist'sya, shcho zvyet'sya dobroyu pristannyu, nyedalyeko yakogo znakhodit'sya misto lasyeya. a yak chasu minulo bagato, i bula vzhye plavba nyebyezyechna, bo minuv uzhye i pist, to zachav pavlo raditi, govoryachi im: o muzhi! ya bachu, shcho budye plavba z pyeryeshkodami ta z vyelikim ushchyerbkom nye lish dlya vantazhu i korablya, alye i dlya nashikh dush. ta sotnik dobriyav bil'shye styernichomu ta vlasnikovi korablya, nizh tomu, shcho pavlo govori. a shcho pristan' bula na zimivlyu nyevigidna, to bil'shist' davala poradu vidplinuti zvuidi, shchob, yak mozhna, distatis' do finika, i pyeryezimuvati v pristani krits'kii, nyepristupnii zakhidnim vitram iz pidvnya ta z pivnochi. a yak vityer pidvyennii poviyav, to podumali, shcho bazhannya voni dosyagli, tomu vityagli kitvi i poplivli pokrai kritu. alye nyezabarom udariv na nikh rvachkii vityer, shcho zvyet'sya yevrokidon. a koli korabyel' buv pidkhoplyenii, i nye mig protivitits' vitrovi, to iomu viddalis' mi i ponyeslisya. i naikhali mi na odin ostriv'yets', shcho klavdoyu zvyet'sya, i chovna nasilu zatrimati zmogli. koli zh iogo vityagli, to zasobiv dopomichnikh dobirali i korablya pidv'yazali. a boyavshis', shchob nye vpasti na sirt, pospuskali vitrila, i nosilisya tak. a koli zachala burya mitsno nas kidati, to drugogo dnya stali mi rozvantazhuvatis', a tryet'ogo dnya korabyel'nye znaryaddya mi povikidali vlasnoruch. a koli dovgi dni nye z'yavlyalos' ni sontsye, ni zori, i burya chimala na nas napirala, to ostannyyu nadiyu mi vtratil, shchob nam uryatuvatis'... a yak dovgo nye ili voni, to pavlo stav todi syeryed nikh i promoviv: o muzhi, tozh tryeba bulo myenye slukhatitsya ta nye vidplivati vid kritu, i obminuli b buli tsi tyerpinnya ta shkodi. a tyepyer vas blagayu trimatis' na dusi, bo ni odna dusha z vas nye zginye, okrim korablya. bo nochisiesi z'yavivsyas myeni angol boga, yakomu nalyezhu i yakomu sluzhu, ta i prorik: nye biisya, pavylye, bo tryeba tobi pyeryed kyesaryem stati, i os' bog daruvav

tobi vsikh, khto z toboyu plivye. tomu to trimaytes' na dusi, o muzhi, bo ya viruyu bogovi, shcho stanyet'sya tak, yak bulo myeni skazano. i mi musimo natknutis' na ostriv yakiis'. a koli nadiishla chotirnadtsyata nich, i mi nosilis' po adriyatits'komu moryu, to dyes' kolo pivnochii stali domislyuvatis' moryaki, shcho nablizhuyut'sya do yakois' zyeмли. i, zapustivshi olivnitsyu, dvadtsyat' syazhniv znaishli. a vid'ikhavshi trokhi, zapustiti olivnitsyu znovu, i znaishli syazhniv p'yatnadtsyat'. i boyavshis', shchob nye natrapiti nam na skyelyasti mist'sya, mi zakinuli chotiri kitvi z kormi, i blagali, shchob nastav dyen'. a koli moryaki namagalys' utyektiz korablya, i chovna spuskali do morya, vdayuchi, nibi kitvi zakinuti z nosa khochut'. to skazav pavo sotnikov i voyakam: yak voni v korabli nye zostanut'sya, to spastis' vi nye zmozhyetye! todi voyaki pyeryerizali motuzi v chovna, i dali iomu vpasti. a koli rozvidnyatisya stalo, to blagav pavo vsikh, shchob pozhivu priinyati, i kazav: chotirnadtsyatii dyen' os' s'ogodni byez izhi vi pyeryebuvaetye, ochikuyuchi ta nichogo nye ivshi. tomu to blagayu vas izhu priinyati, bo tsye na ryatunok vam budye, bo zhadnomu z vas nye spadye z golovi i volosina! a promovivshi tsye, uzav khlrib ta podyakuvav bogovi pyeryed usima, i, polamavshi, stav isti. todi vsi pidnyeslis' na dusi, i, stali pozhivu priimati. a vsikh dush nas bulo v korabli dvisti simdyesyat shist'. i yak nailis' voni, to stali polyegshuvati korablya, vikidayuchi zbizhzya do morya. a koli nastav dyen', to voni nye mogli rozpiznati zyeмли, odnache zatoku yakus' tam uglyedili, shcho byeryega plaskogo mala, do yakogo i virishili, yak mozhna, priplisti z korablyem. pidnyali todi kitvi, i povkidali do morya, i porozv'yazuvali povorozki v styerna, i vitrilo malye za vitrom postavili, ta i pokyeruvali do byeryega. ta os' mi natrapili na mist'sye, shcho malo z obokh storin morye, i korabyel' opinivs' na milkomu: nis zagruz i pozostavs' nyerukhomii, a korma rozbivalasya siloyu khvil'... voyaki zh buli zmovilisya povbivati v'yazniv, shchob kotriis' nye popliv i nye vtik. alye sotnik khotiv uryatuvati pavla, i zaboroniv ikhnii namir, i zvyeliv usim tim, khto plivati vmie, shchob skakali ta pyershi na byeryeg vikhodili, a inshi khto na doshkakh, a khto na chimbud' z korablya. i takim chinom stalos', shcho vsi vryatuvalis' na zyeמlyu!

28

a koli vryatuvalisya mi, to dovidalisya, shcho ostriv toi zvyet'sya myelita. tubil'tsi zh nam yivavili nadzvichainu lyudyanisht', bo voni zapalili ogon', ishov bo doshch i buy kholod, i priinyali nas usikh. yak pavo zh

nazbirav kupu khmizu ta i poklav na ogon', zmiya viskochila chyeryez zhar, i pochyepilas' na ruku iomu... yak tubil'tsi zh uglyedili, shcho zmiya pochyepilas' na ruku iomu, zachali govoriti odin odnomu: libon' tsyei cholovik dushogub, shcho iomu, vid morya vryatovanomu, pomsta zhiti nye dozvolila! vin strusnuv tu zviryuku v ogon', i niyakoii shkodi nye zaznav! a voni spodivalisya, shcho vin spukhnye abo vpadye myertvii umit'. koli zh dovgo chyekali togo ta pobachili, shcho niyakogo likha nye stalosya z nim, dumku zminili i kazali, shcho vin bog... navkrugi zh togo mist'sya znakhodilis', dobra nachal'nika ostrova, na im'ya publiya, vin priinyav nas, i tri dni laskav gostiv. i stalos', shcho publiiv bat'ko lyezhav, slabii na propasnitsyu ta na chyerivinku. do n'ogo pavo vviishov i pomolivsya, i, ruki na n'ogo poklavshi, uzdoroviv iogo. yakzhye trapilos' tsye, to i inshi na ostrovi, shcho mali khvorobi, prikhodili ta vzdorovyialis'. voni nas vshanuvali i vye-likimi pochyestyami, a yak mi vid'izhdzhali, ponakladali, chogo bulo tryeba. a po tr'okh misyatsyakh mi vidplivli na olyeksandriis'komu korabli, shcho mav znaka brativ dioskuriv, i shcho na ostrovi vin pyeryezimuvav. i, yak mi doplivli v sirakuzi, probuli tam tri dni. a zvidti, plivuchi ponad byeryegom, pribuli mi do ryegii, a shcho vityer pivdyennii poviyav za dyen', to drugogo dnya pribuli v putyeoli, dye znaishli mi brativ, voni zh nas ublagali sim dyen' pozostatisya v nikh. i os' tak pribuli mi do rimu. a zvidti brati, prochuvshi pro nas, nazustrich nam viishli azh do appiforu ta do tritavyerni. pobachivshi ikh, pavo dyakuvav bogovi ta posmilishav. a koli pribuli mi do rimu, pavlovi dozvoljeno zhiti osibno, uraz iz voyakom, shcho iogo storozhiv. i stalos', po tr'okh dnyakh pavo sklikav znatnishikh z yudyeiv. yak ziishlisya zh voni, vin promoviv do nikh: muzhi-brattyai! nye vchiniv ya nichogo proti lyudu chi zvichaiv ottsiv'skikh, ta protye myenye vidano z erusalimu uv'yaznyenogo v ruki rimlyan. voni myenye vislukhali ta i khotili pustiti, bozh provini smyer-tyel'noi ni odnie v myeni nye bulo. ta yudyei protivilisya, tomu zmushyeni buv ya vidklikatisya na sud kyesariv, alye nye dlya togo, shchob narod svii u chomus' oskarzhiti. tozh iz tsiei prichini poklikav ya vas, shchob pobachiti i porozmovlyati, bo to za nadiyu izrailyevu ya obkutii tsimi kaidanami... a voni vidkazali iomu: nye odyerzhali mi ni listiv iz yudyei pro tyebye, ani zhodyen iz brativ nye priishov, i nye zvistiv, i nye kazav chogo zlogu pro tyebye. alye pragnyemo mi, shchob pochuti vid tyebye, yaku dumku ti maesh, bo vidomo pro syektu tsyu nam, shcho ii skriz' spro-

tivlyayut'sya. a koli voni viznachili iomu dyen', to duzhye bagato priishlo ikh do n'ogo v navstryechuu. a vin im vid ranku do vyechora rozpovidav, ta pro bozhyee tsarstvo svidotstva davav, i pyeryekonuvav ikh pro isusa zakonom moisyeya i prorokami. i odni virili v tye, pro shcho vin gov-oriv, a inshi nye virili. voni mizh soboyu nyezgidni buli i povikhodili, yak promoviv pavlo odnye slovo, shcho dobrye prorik dukh svyatii ottsyam nashim chyeryez pro-roka isayu, promovlyayuchi: pidi do narodu ts'ogo ta i skazhi: vi vukhom pochuetye, ta rozumiti nye budyetye, divitisya budyetye okom, alye nye pobachitye! zatovstilo bo syertsye lyudyei tsikh, tyazhko chuyut' na vukha voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob yakos' nye pobachiti ochima, i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! tozh nyekhai dlya vas budye vidomye, shcho poslano bozhye spasinnya otsye do pogan, i pochuyut' voni! yak promoviv vin tsye, roziishlisya yudyei, vyeliku supyeryechku provadivshi pomizh soboyu. i tsilikh dva roki pavlo probuv u nainyatim domi svoim, i priimav usikh, khto prikhodiv do n'ogo, i propoviduvav vin bozhye tsarstvo, ta z vid-vagoyu povnoyu byezzaboronno navchav pro navstryechua isusa khrista!

spokonviku bulo slovo, a slovo v boga bulo, i bog bulo slovo. vono v boga bulo spokonviku. usye chyeryez n'ogo povstalo, i nishcho, shcho povstalo, nye povstalo byez n'ogo. i zhittya bulo v nim, a zhittya bulo svitlom lyudyei. a svitlo u tyemryavi svitit', i tyemryava nye obgornula iogo. buv odin cholovik, shcho vid boga buv poslanii, iomu imyennya ivan. vin priishov na svidotstvo, shchob zasvidchiti pro svitlo, shchob povirili vsi chyeryez n'ogo. vin tim svitlom nye buv, alye svidchiti mav vin pro svitlo. svitlom pravdivim buv toi, khto provsichue kozhnu lyudinu, shcho prikhodit' na svit. vono v sviti bulo, i svit chyeryez n'ogo povstav, alye svit nye piznav iogo. do svogo vono pribulo, ta svoi vidtsuralis' iogo. a vsim, shcho iogo priinyali, im vladu dalo dit'mi bozhimi stati, tim, shcho viryat' u imyennya iogo, shcho nye z krovi, ani z pozhadlivosti tila, ani z pozhadlivosti muzha, alye narodilis' vid boga. i slovo staslosya tilom, i pyeryebualo mizh nami, povnye blagodat i ta pravdi, i mi bachili slavu iogo, slavu yak odnorodzhynogo vid ottsya. ivan svidchit' pro n'ogo, i klikav, govoryachi: tsye buv toi, shcho pro n'ogo kazav ya: toi, khto pridye za mnoyu, isnuvav pyeryedo mnoyu, bo buv pyershye, nizh ya. a z iogo povnoti mi odyerzhali vsi, a to blagodat' na blagodat'. zakon bo chyeryez moisyeya buv dani, a blagodat' ta pravda z'yavilisya chyeryez isusa khrista. nikhto boga nikoli nye bachiv, odnorodzhynii sin, shcho v loni ottsya, toi sam viyaviv buv. a tsye os' svidotstvo ivanovye, yak yudyei poslali buli z erusalimu svyashchychenikov ta lyevitiv, shchob spitali iogo: khto ti takii? i vin viznav, i nye zriksya, a viznav: ya nye khristos. i zapitali iogo: a khto zh? chi illya? i vidkazue: ni! chi prorok? i dav vidpovid': ni! skazali zh iomu: khto zh ti takii? shchob dati vidpovid' tim, khto poslav nas. shcho ti kazhyesh pro syebye samogo? vidkazav: ya golos togo, khto klichye: v pustini rinvyaitye dorogu navstryechunyu, yak isaya prorok zapoviv. poslantsi zh iz farisyev buli. i voni zapitali iogo ta skazali iomu: dlya chogo zh ti khristish, koli ti nye khristos, ni illya, ni prorok? vidpoviv im ivan, promovlayayuchi: ya vodoyu khrishchu, a mizh vami stoit', shcho iogo vi nye znaetye. vin toi, khto za mnoyu idye, khto do myenye buv, komu roz'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya nyegidnii. tsye v vifanii diyalosya, na tim botsi iordanu, dye khristiv buv ivan. nastupnogo dnya ivan bachit' isusa, shcho do n'ogo idye, ta i kazhye: otsye agnyets' bozhii, shcho na syebye grikh svitu byerye! tsye toi, shcho pro n'ogo kazav ya: za mnoyu idye muzh, shcho pyeryedo mnoyu vin buv, bo buv py-

ershye, nizh ya. i nye znay ya iogo; ta dlya togo priishov ya, khristivshi vodoyu, shchob izrailleyi vin z'yavivsy. i svidchiv ivan, promovlayayuchi: bachiv ya dukha, shcho skhodiv, yak golub, iz nyeba, ta zostavavsy na n'omu. i nye znay ya iogo, alye toi, khto khristiti vodoyu poslav myenye, myeni opoviv: nad kim dukha pobachish, shcho skhodit' i zостаet'sya na n'omu, tsye toi, khto khristitmye dukhom svyatim. i ya bachiv, i zasvidchiv, shcho vin bozhii sin! nastupnogo dnya stoyav znovu ivan ta dvoe z uchniv iogo. i, poglyanuvshi na isusa, shcho prokhodiv, vin skazav: oto agnyets' bozhii! i pochuli dva uchni, yak vin govori, ta i pishli za isusom. a isus obyernuvsy i pobachiv, shcho voni ishli za nim, ta i kazhye do nikh: chogo vi shukaetye? a voni vidkazali iomu: ravvi pyeryekladyenye tsye viznachae: uchityelyu, dye ti zhivyeshe? vin govorit' do nikh: khodit' i pobachyte! ti pishli ta i pobachili, dye vin zhiv, i v n'ogo toi dyen' pyeryebuli. bulo zh kolo godini dyesyatoi. a odin iz tikh dvokh, shcho chuli vid ivana ta ishli vsld za nim, buv andrii, brat simona pyetra. vin znaishov pyershye simona, brata svogo, ta i govorit' do n'ogo: znaishli mi myesiyu, shcho viznachae: khristos. i priviv vin iogo do isusa. na n'ogo zh spoglyanuvshi, promoviv isus: ti simon, sin ionin; budyesh zvani ti kifa, shcho viznachae: skyelya. nastupnogo dnya zakhotiv vin pitiv galilyeyu. i znaishov vin pilipa ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! a pilip iz vifsaidi pokhodiv, iz mista andriya i pyetra. pilip nafanaila znakhodit' ta i kazhye iomu: mi znaishli togo, shcho pro n'ogo pisav buv moisyey u zakoni i proroki, isusa, sina iosipovogo, iz nazaryetu. i skazav iomu nafanail: ta khiba zh mozhye buti z nazaryetu shcho dobre? pilip iomu kazhye: priidi ta pobach. isus, uglyedivshi nafanaila, shcho do n'ogo idye, govorit' pro n'ogo: oto spravdi izrail'tyanin, shcho nyemae v nim pidstupu! govorit' iomu nafanail: zvidki znaesh myenye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ya bachiv tyebye shchye davnish, nizh pilip tyebye klikav, yak pid figovim dyeryevom buv ti. vidpoviv iomu nafanail: uchityelyu, ti sin bozhii, ti tsar izrailiv! isus vidpoviv i do n'ogo skazav: chyeryez tye virish ti, shcho skazav ya tobi, shcho pid figovim dyeryevom bachiv tyebye? bil'sh vid ts'ogo pobachish! i vin kazhye iomu: popravdi, popravdi kazhu vam: vidtyepper vi pobachitye nyebo vidkritye ta angeliv bozhikh, shcho na lyuds'kogo sina pidiimayut'sya ta spuska'yut'sya.

a tryet'ogo dnya vyesillya spravlyali v kani galilyeis'kii, i bula tam isusova mati. na vye-

sillya zaprosheyenii buv tyezsh isus ta uchni iogo. yak zabraklo zh vina, to mati isusova kazhye do n'ogo: nye mayut' vina! isus zhye vidkazue ii: shcho tobi, zhono, do myenye? nye priishla shchye godina moya! a mati iogo do slug kazhye: zrobit' usye tye, shcho vin vam skazhye! bulo tut shist' kaminnikh posudin na vodu, shcho stoyali dlya ochishchyennya yudyeis'kogo, shcho vidyer po dvi chi po tri vmishchali. isus kazhye do slug: napovnit' vodoyu posudini. i ikh ponalivali vshchyert'. i vin kazhye do nikh: tyeper zachyerpnit', i zanyesit' do vyesil'nogo starosti. i zanyesli. yak vyesil'nii zhye starosta skushtuvav vodu, shcho stalas' vinom, a vin nye znav, zvidki vono, znali zh slugi, shcho vodi nalivali, to starosta klchye todi molodogo ta i kazhye iomu: kozhna lyudina podae pyershye do brye vino, a yak ponapivayut'sya, todi girshye; a ti dobre vino azh na dosi zbyerig... takii pochatok chudam zrobit isus u kani galileis'kii, i viyaviv slavu svoyu. i vvirusali v n'ogo uchni iogo. pislya ts'ogo vidpravivs' vin sam, i mati iogo, i brati iogo, i iogo uchni do kapyernaumu, i tam pyerebuli nyebagato dniv. a zblichalasya paskha yudyeis'ka, i do erusalimu podavsyas isus. i znaishov vin, shcho prodavali u khrami voliv, i ovvets', i golubiv, ta sidili minyal'niki. i, zrobitvshi bicha z motuzkiv, vin vignav iz khramu vsikh, vivtsi i voli, a minyal'nikam groshti rozspiv, i popyeryevyertav im stoli. i skazav prodavtsyam golubiv: zabyerit' ot-sye zvidsi, i nye robit' iz domu ottsya mogo domu trgovogo! todi uchni iogo zgdali, shcho napisano: ryevnist' do domu tvogo z'idae myenye! i obizvalis' yudyei i skazali iomu: yakye nam znamyeno pokazhyesh, shcho ti mozhyyesh robiti takye? isus vidpoviv i promoviv do nikh: zruinuitye tsyei khram, i za tri dni ya postavlyu iogo! vidkazali zh yudyei: sorok shist' lit buduvavsyas tsyei khram, a ti za tri dni postavish iogo? a vin govoriv pro khram tila svogo. koli zh vin iz myertvikh voskryes, to uchni iogo zgdali, shcho vin govoriv tsye, i vvirusali v pisan-nya ta v slovo, shcho skazav buv isus. a yak v erusalimi vin buv u svyato paskhi, to bagato-khto vvirusali v iogo imyennya, pobachivshi chuda iogo, shcho chiniv. alye sam isus im nye zviravasya, bo sam znav usikh, i potryebi nye mav, shchob khto svidchiv iomu pro lyudinu, bo znav sam, shcho v lyudini bulo.

3

buv odin cholovik iz fariseyiv nikodim na im'ya, nachal'nik yudyeis'kii. vin do n'ogo priishov unochi, ta i promoviv iomu: uchityelyu, znaemo mi, shcho priishov ti vid boga, yak uchityel', bo nye mozhyye nikhto

takikh chud uchiniti, yaki chinish ti, koli bog iz nim nye budye. isus vidpoviv i do n'ogo skazav: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye narodit'sya zgori, to nye mozhyye pobachiti bozhogo tsarstva. nikodim iomu kazhye: yak mozhyye lyudina rodit'sya, buvshi staroyu? khiba mozhyye vona vviti do utrobi svoii matyeri znovu i roditis'? isus vidpoviv: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye rodit'sya z vodi i dukha, toi nye mozhyye vviti v tsarstvo bozhyye. shcho vrodilosya z tila e tilo, shcho zh urodilosya z dukha e dukh. nye divuisya tomu, shcho skazav ya tobi: mav nyeobkhidno roditis' zgori. dukh dikhae, dye khochyye, i iogo golos ti chuesh, ta nye vidaesh, zvidkilya vin prikhodit', kudi vin idye. tak buvae i z kozhnim, khto vid dukha narodzhyyenii. vidpoviv nikodim i do n'ogo skazav: yak tsye stat'sya mozhyye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ti uchityel' izrail'skii, to chi zh ts'ogo nye znaesh? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: mi govorimo tye, shcho mi znaemo, a svidchimo pro tye, shcho mi bachili, alye svidchyennya nashogo vi nye priimaetye. koli ya govoriv vam pro zymnyie, ta nye viritye vi, to yak zhye poviritye vi, koli ya govoritimu vam pro nyebyesnye? i nye skhodiv na nyebo nikhto, til'ki toi, khto z nyeba ziishov, lyuds'kii sin, shcho na nyebi. i, yak moysyei pidnis zmiya v pustini, tak musit' pidnyesyenii buti i sin lyuds'kii, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, mav vich-nye zhittya. tak bo bog polyubiv svit, shcho dav sina svogo odnorodzhynenogo, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, nye zginuv, alye mav zhittya vichnye. bo bog nye poslav svogo sina na svit, shchob vin svit zasudiv, alye shchob chyeryez n'ogo svit spassya. khto virue v n'ogo, nye budye zasudzhenyi; khto zh nye virue, toi vzhyye zasudzhenyi, shcho nye poviriv v im'ya odnorodzhynenogo sina bozhogo. sud zhye takii, shcho svitlo na svit pribulo, lyudi zh tyemyravu bil'sh polyubili, yak svitlo, likhi bo buli ikhni vchinki! bo kozhyen, khto robit' likhye, nyenavidit' svitlo, i nye prikhodit' do svitla, shchob nye zganyeno vchinkiv iogo. a khto robit' za pravdoyu, toi do svitla idye, shchob dila iogo viyavilis', bo zroblyeni v bozi voni. po ts'omu priishov isus ta uchni iogo do kraini yudyeis'koi, i z nimi vin tam prozhivav ta khristiv. a ivan tyezsh khristiv v yenoni poblizu salimu, bo bulo tam bagato vodi; i prikhodili lyudi i khristilis', bo ivan do v'yaznitsi nye buv shchye posadzhenyi. i zchinilos' zmagannya ivanovikh uchniv z yudyyami pro ochishchyennya. i priishli do ivana voni ta i skazali iomu: uchityelyu, toi, khto buv iz tobouy po toi bik iordanu, pro yakogo ti svidchiv, oto khristit' i vin, i do n'ogo

vsi idut'. ivan vidpoviv i skazav: lyudina nichogo priimati nye mozhye, yak ii z nyeba nye dast'sya. vi sami myeni svidchitye, shcho ya govoriy: ya nye khristos, alye poslanii ya pyeryed nim. khto mae zaruchyenu, toi molodii. a družkho molodogo, shcho stoit' i iogo slukhae, duzhye tishit'sya z golosu molodogo. taka radist' moya otsye zdiisnilas'! vin mae rosti, ya zh maliti. khto zvyerkhu prikhodit', toi nad usima. khto pokhodit' iz zyeemli, to toi zyeemii, i govorit' pozyemnomu. khto prikhodit' iz nyeba, toi nad usima, i shcho bachiv i chuv, tye vin svidchit', ta svidotstva iogo nye priimae nikhto. khto zh priinyav svidotstvo iogo, toi stvyerdiv tim, shcho bog pravdivii. bo kogo bog poslav, toi bozhi slova promovlyae, bo dukha dae bog byez miri. otyets' lyubit' sina, i dav usye v iogo ruku. khto virue v sina, toi mae vichnye zhittya; a khto v sina nye virue, toi zhittya nye pobachit' a gniv bozhii na nim pyeryebuvae.

4

yak navstryechu' zhye dovidavsyia, shcho pochuli fariseyi, shcho isus uchniv bil'shye zbirae ta khristit', yak ivan, khoch isus nye khristiv sam, a uchni iogo, vin pokinuv yudyeyu ta znovu pishov u galilyeyu. i potrebnno bulo samariyu iomu pyeryekhoditi. otozh, pribuvae vin do samariis'kogo mista, shcho zvyet'sya sikhar, nyedalyeko vid polya, yakye yakiv buv dav svoemu sinovi iosipovi. tam zhye bula yakovova krinit'sya. i isus, dorogoyu zmoryenii, siv otak krai krinitsi. bulo kolo godini dyes' shos-toi. nadkhodit' os' zhinka odna z samarii nabrati vodi. isus kazhye do nyei: dai napitis' myeni! bo uchni iogo vidiishli buli v misto, shchob kupiti pozhivi. todi kazhye iomu samaryanka: yak zhye ti, yudyeyanin buvshi, ta prosish napitis' vid myenye, samaryanki? bo yudyei nye skhodyat'sya iz samaryanami. isus vidpoviv i promoviv do nyei: koli b znala ti bozhii dar, i khto toi, khto govorit' tobi: dai napitis' myeni, ti b v n'ogo prosila, i vin tobi dav bi zhivoi vodi. kazhye zhinka do n'ogo: i chyerpaka v tyebye, panye, nyema, a krinit'sya gliboka, zvidki zh maesh ti vodu zhivu? chi ti bil'shii za nashogo ottsya yakova, shcho nam dav tsyu krinit'syu, i vin sam iz nyei piv, i sini iogo, i khudoba iogo? isus vidpoviv i skazav ii: kozhyen, khto vodu tsyu p'e, budye pragnuti znovu. a khto pitimye vodu, shcho ya iomu dam, pragnuti nye budye povik, bo voda, shcho ya iomu dam, stanye v nim dzhyeryelom tiei vodi, shcho tyechev v zhittya vichnye. kazhye zhinka do n'ogo: dai myeni, panye, tsiei vodi, shchob ya piti nye khotila, i syudi nye prikhodila brati. govorit' do nyei isus: idi,

poklich cholovika svogo ta i vyvertaisya syudi. zhinka vidpovila ta i skazala: cholovika nye mayu... vidkazav ii isus: ti dobre skazala: cholovika nye mayu. bo p'yat'okh cholovikiv ti mala, a toi, kogo maesh tyeper, nye muzh vin tobi. tsye ti pravdu skazala. kazhye zhinka do n'ogo: bachu, panye, shcho prorok ti. ottsi nashi vklonyalisya bogu na tsii os' gori, a vi tvyerditye, shcho v erusalimi tye mistysy, dye potrebnno vklonyatis'. isus promovlyae do nyei: povir, zhinko, myeni, shcho nadkhodit' godina, koli ni na gori tsii, ani v erusalimi vklonyatis' ottsyevi nye budyetye vi. vi vklonyayetes' tomu, chogo vi nye znaetye, mi vklonyayemos' tomu, shcho znaemo, bo spasynna vid yudyeyv. alye nastupae godina, i tyeper vona e, koli bogomil'tsi pravdivi vklonyatisya budut' ottsyevi v dusi ta v pravdi, bo otyets' sobi pragnye takikh bogomil'tsiv. bog e dukh, i ti, shcho iomu vklonyayut'sya, povinni v dusi ta v pravdi vklonyatis'. vidkazue zhinka iomu: ya znayu, shcho priide myesiya, shcho zvyet'sya khristos, yak vin priide, to vsye rozpovist' nam. promovlyae do nyei isus: tsye ya, shcho rozmovlyayu z toboyu... i todi nadiishli iogo uchni, i divualis', shcho z zhinkoyu vin rozmovlyav. protye zhadyen iz nikh nye spitav: chogo khochyesh? abo: pro shcho z nyeyu govori-sh? pokinula zhinka todi vodonosa svogo, i pobigla do mista, ta i lyudyam govorit': khodit' no, pobachtye togo cholovika, shcho skazav myeni vsye, shcho ya vchinila. chi vin nye khristos? i voni povikhodili z mista, i do n'ogo priishli. tim chasom zhye uchni prosili iogo ta i kazali: uchityelyu, izh! a vin im vidkazav: ya mayu pozhivu na idzhyennyya, yakoi nye znaetye vi. pitali todi odin odnogo uchni: khiba khto prinis iomu isti? isus kazhye do nikh: pozhiva moya chiniti volyu togo, khto poslav myenye, i spravu iogo doveryshiti. chi nye kazhyetye vi: shchye chotiri ot misyatsi, i nastanut' zhniva? a ya vam kazhu: pidiimit' svoi ochi, ta glyan'tye na nivi, yak dlya zhniv uzhye popolovili voni! a khto zhnye, toi zaplatu byerye, ta zbirae vrozhai v zhittya vichnye, shchob khto sie i khto zhnye razom radili. bo pro tsye pogovirka pravdiva: khto inshii sie, a khto inshii zhnye. ya vas zhati poslav, dye vi nye pratsyuvali: pratsyuvali inshi, vi zh do ikhn'oi pratsi vviishli. z togo zh mista bagato-khto iz samaryan v n'ogo vvirusali chyeryez slovo zhinki, shcho svidchila: vin skazav myeni vsye, shcho ya vchinila bula! a koli samaryani do n'ogo priishli, to blagali iogo, shchob u nikh pozostavsyia. i vin pyeryebuv tam dva dni. znachno zh bil'sh voni vvirusali chyeryez slovo iogo. a do zhinki kazali voni: nye za slovo tvoe mi vzhye viruemo, sami bo mi chuli i piznali, shcho spravdi spasityel' vin

svitu! yak minulo zh dva dni, vin izvidti pishov v galilyeyu. sam bo svidchiv isus, shcho nye mae poshani prorok u vitchizni svoii. a koli vin priishov v galilyeyu, iogo priinyali galilyeyani, pobachivshi vsye, shcho vchiniv vin v erusalimi na svyati, bo khodili na svyato i voni. todi znovu priishov isus u kanu galilyeis'ku, dye pyeryeminiv buv vin vodu na vino. i buv tam odin tsaryedvoryets', shcho sin iogo khvoriv u kapyernaumi. vin, pochuvshi, shcho isus iz yudyei pribuv v galilyeyu, do n'ogo priishov i blagav iogo, shchob pishov i sina tomu vzdoroviv, bo mav toi umyerti. isus zhye promoviv do n'ogo: yak znaymen tikh ta chud nye pobachitye, nye vviruetye! tsaryedvoryets' govorit' do n'ogo: pidi, navstryechui, poki nye vmyerla ditina moy! promovyae do n'ogo isus: idi, sin tvii zhivye! i poviriv toi slovu, shcho do n'ogo promoviv isus, i pishov. a koli shchye v dorozhi vin buv, to rabi iogo pyeryestrili iogo i spovistili, govoryachi: sin tvii zhivye. a vin ikh zapitav pro godinu, o kotrii stalo lyegshye iomu. voni zh vidkazali do n'ogo: uchora o s'omii godini garyachka pokinula iogo. zrozumiv todi bat'ko, shcho bula to godina, o kotrii do n'ogo promoviv isus: sin tvii zhivye. i vviruvav sam i vvyes' iogo dim. tsye znov drugye znamyeno isus uchiniv, yak vyernuvsy a do galilyei z yudyei.

5

pislya toho yudyeis'kye svyato bulo, i do erusalimu isus vidishov. a v erusalimi, bilya brami ovyechoi, e kupal'nya, vyfesda po-evryeis'komu zvyet'sya, shcho mala p'yat' gankiv. u nikh lyezhalo bagato slabikh, slipikh, krivikh, sukhikh, shcho chyekali, shchob vodu porushyeno. bo angol navstryechunii chasami spuskavs' do kupal'ni, i porushuvav vodu, i khto pyershii ulaziv, yak vodu porushyeno, toi zdorovim stavav, khoch bi yaku mav khvorobu. a buv tam odin cholovik, shcho tridsyat' i visim rokiv buv nyeduzhim. yak isus iogo vglyediv, shcho lyezhit', ta, vidayuchi, shcho bagato vin chasu slabue, govorit' do n'ogo: khocheshy buti zdorovim? vidpoviv iomu khvorii: panye, ya nye mayu lyudini, shchob vona, yak porushyeno vodu, do kupal'ni vsadila myenye. a koli ya prikhodzhu, to pyeryedo mnoyu vzhye inshii ulazit'. govorit' do n'ogo isus: ustavai, viz'mi lozhnye svoe ta i khodi! i zaraz oduzhav otsyei cholovik, i vzyav lozhnye svoe ta i khodiv. toho zh dnya subota bula, tomu to skazali yudyei vzdorovlyenom: e subota, i nye godit'sya tobi brati lozha svogo. a vin vidpoviv im: khto myenye vzdoroviv, toi do myenye skazav: viz'mi lozhnye svoe ta i khodi. a voni zapitali iogo: khto toi cholovik, shcho do tyebye skazav: viz'mi lozhnye svoe ta i khodi?

ta nye znayv vzdorovlyenii, khto to vin, bo isus ukhlylivs' vid narodu, shcho buv na tim mistsi. pislya toho isus striv u khrami iogo, ta i promoviv do n'ogo: os' viduzhav ti. nye grishi zh uzhye bil'shye, shchob nye stalos' tobi chogo girshogo! cholovik zhye pishov i yudyeam zvistiv, shcho toi, khto vzdoroviv iogo, to isus. i tomu zachali yudyei pyeryesliduvati isusa, shcho takye vin chiniv u subotu. a isus vidpoviv im: otyets' mii pratsyue azh dosi, pratsyuyv i ya. i tomu to yudyei shchye bil'sh namagalisy vbiti iogo, shcho nye til'ki subotu porushuvav vin, alye i boga ottsyem svoim zvav, tim roblyachis' bogovi rivnim. vidpoviv zhye isus i skazav im: popravdi, popravdi kazhu vam: sin nichogo robiti nye mozhye sam vid syebye, til'ki tye, shcho vin bachit', shcho robit' otyets', bo shcho robit' vin, tye tak samo i sin robit'. bo otyets' lyubit' sina, i pokazue vsye, shcho sam robit', iomu. i pokazhye iomu dila bil'shi vid tsikh, shchob vi divuvalis'. bo yak myertvikh otyets' voskryeshae i ozhivlyue, tak i sin, kogo khochye, ozhivlyue. bo otyets' i nye sudit' nikogo, a vvyes' sud viddav sinovi, shchob usi shanuvai i sina, yak shanuyut' ottsya. khto nye shanue sina, nye shanue ottsya, shcho poslav iogo. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slukhae slova mogo, i virue v togo, khto poslav myenye, zhittya vichnye toi mae, i na sud nye prikhodit', alye pyeryeishov vin vid smyerti v zhittya. popravdi, popravdi kazhu vam: nastupae godina, i tyeper uzhye e, koli golos bozhogo sina pochuyut' pomyerli, a ti, shcho pochuyut', ozhivut'. bo yak mae otyets' zhittya sam u sobi, tak i sinovi dav zhittya mati v samomu sobi. i vin dav iomu silu chiniti i sud, bo vin lyuds'kii sin. nye divuityes' ts'omu, bo nadkhodit' godina, koli vsi, khto v grobakh, iogo golos pochuyut', i povikhodyat' ti, shcho chinili dobro, na voskryesyennya zhittya, a kotri zlo chinili, na voskryesyennya sudu. ya nichogo nye mozhu robiti sam vid syebye. yak ya chuyu, sudzhu, i mii sud spravlyedlivii, nye shukayu bo voli svoei, alye voli ottsya, shcho poslav myenye. koli svidchu pro syebye ya sam, to svidotstvo moe nyepravdivye. e inshii, khto svidchit' pro myenye, i ya znayu, shcho pravdivye svidotstvo, yakim svidchit' pro myenye. vi poslali buli do ivana, i vin svidchiv pro pravdu. ta ya nye vid lyudini svidotstva priimayu, alye tsye govoryu, shchob buli vi spasyeni. vin svitil'nikom buv, shcho goriv i svitiv, ta vi til'ki khvilyu khotili potishitis' svitlom iogo. alye ya mayu svidchyennya bil'shye za ivanove, bo ti spravi, shcho otyets' myeni dav, shchob ya vikonav ikh, ti spravi, shcho ya ikh chinyu, sami svidchat' pro myenye, shcho otyets' myenye poslav! ta i otyets', shcho poslav myenye, sam zasvidchiv pro myenye; alye vi ani golosu iogo

nye chuli nikoli, ani vidu iogo nye bachili. navit' slova iogo vi nye maetye, shchob u vas pyeryebuvalo, bo nye viritye v togo, kogo vin poslav. doslidit' no pisannya, bo vi dumaetye, shcho v nikh maetye vichnye zhittya, voni zh svidchat' pro myenye! ta do myenye priiti vi nye khochyetye, shchob mati zhittya. vid lyudyei nye priimayu ya slavi, alye vas ya piznav, shcho lyubovi do boga v sobi vi nye maetye. ya priishov in myennya svogo ottsya, ta myenye nye priimaetye vi. koli zh priidye inshii u imyennya svoe, togo priimetye vi. yak vi mozhyetye viruvati, koli slavu odin vid odnogo priimaetye, a slavi teli, shcho vid boga edinogo, nye pragnyetye vi? nye dumaetye, shcho ya pyeryed ottsyem budu vas vinuvatiti, e, khto vas vinuvatiti budye, moisyei, shcho na n'ogo nadietyes' vi! koli b vi moisyeevi virili, to i myeni b vi povirili, bo pro myenye pisav vin. yak-shcho pisannyam iogo vi nye viritye, to yak viri poimetye slovam moim?

6

pislya togo isus pyeryeishov na toi bik galilyeis'kogo chi tivyeriyads'kogo morya. a za nim ishla byezlich narodu, bo bachili chuda iogo, shcho chiniv nad nyeduzhimi. isus zhye na goru ziishov, i sidiv tam zo svoimi uchnyami. nablizhalasya zh paskha, svyato yudyeis'kye. a isus, zvivshi ochi svoi ta pobachivshi, yak byezlich narodu do n'ogo idye, govorit' pilipovi: dye mi kupimo khliba, shchob voni pozhivilis'? vin zhye tsye govoriv, iogo viprobouvuyuchi, bo znav sam, shcho vin mae robiti. pilip iomu vidpovid' dav: i za dvisti dinariiv im khliba nye stanye, shchob kozhyen iz nikh bodai trokhi distav. govorit' do n'ogo andrii, odin z uchniv iogo, brat simona pyetra: e tut khlopchina odin, shcho mae p'yat' yachnikh khlibiv ta dvi ribi, alye shcho to na byezlich taku! a isus vidkazav: skazhit' lyudyam sidati! a bula na tim misti vye-lyika trava. i zasilolo chislo iz p'yat' tisyach. a isus uzav khlibi, i, podyaku vchinivshi, rozdav tim, khto sidiv. tak samo i z rib, skil'ki khotili voni. i, yak nailis' voni, vin govorit' do uchniv svoikh: pozbraitye kuski pozostali, shchob nishcho nye zaginulo. i zibrali voni. i dvanadtsyat' povnikh koshiv naklali kuskiv, shcho lishilis' idtsyam iz p'yati yachnikh khlibiv. a lyudi, shcho bachili chudo, yakye isus uchiniv, gomonili: tsye toi spravdi prorok, shcho povinyen pributi na svit! sposterigshi zh isus, shcho voni mayut' zamir priiti ta zabrati iogo, shchob nastanoviti tsaryem, znov na goru pishov sam odin. a yak vyechir nastav, to ziishli iogo uchni nad morye. i, vviishovshi do chovna, na drugii bik morya voni poplivli, do kapyernaumu. i tyemryava

vzhye nastupila bula, a isus shchye do nikh nye prikhodiv. vid vyelikogo zh vitru, shcho viyav, khvilyuvalosya morye. yak voni zh proplivli stadii iz dvadtsyat' p'yat' abo z tridtsyat', to isusa pobachili, shcho idye vin po moryu, i do chovna zblyzhaet'sya, i ikh strakh obgornuv... vin zhye kazhye do nikh: tsye ya, nye lyakaityes'! i khotili voni vzyati do chovna iogo; ta chovyen zaraz pristav do zymli, do yakoi plivli. a nastupnogo dnya toi narod, shcho na tim botsi morya stoyav, pobachiv, shcho tam inshogo chovna, krim odnogo togo, shcho do n'ogo vviishli buli uchni iogo, nye bulo, i shcho do chovna nye vkhodiv isus iz svoimi uchnyami, alye vdiplivli sami uchni. a tim chasom iz tivyeriyadi priplivli chovni inshi bliz'ko do mist'sya togo, dye voni ili khlib, yak navstryechu' uchiniv buv podyaku. otozh, yak pobachili lyudi, shcho isusa ta uchniv iogo tam nyema, to v chovni posidali sami i pribuli do kapyernaumu, i shukali isusa. i, na tim botsi morya znaishovshi iogo, skazali iomu: koli ti pribuv syudi, uchityelyu? vidpoviv im isus i skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: myenye nye tomu vi shukaetye, shcho bachili chuda, a shcho ili z khlibiv i nasitilis'. pil'nuitye nye pro pozhivu, shcho ginye, alye pro pozhivu, shcho zостаet'sya na vichnye zhittya, yaku dast' nam sin lyuds'kii, bo vidznachiv iogo bog otyets'. skazali zh do n'ogo voni: shcho mi maemo pochati, shchob robiti dila bozhi? isus vidpoviv i skazav im: otsye dilo bozhye, shchob u togo vi viruvali, kogo vin poslav. a voni vidkazali iomu: yakye zh znamyeno ti chinish, shchob pobachili mi i ponyali tobi viri? shcho ti robish? nashi ottsi ili mannu v pustini, yak napisano: khlib iz nyeba im dav na pozhivu. a isus im skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: nye moisyei khlib iz nyeba vam dav, mii otyets' dae vam khlib pravdivii iz nyeba. bo khlib bozhii e toi, khto skhodit' iz nyeba i dae zhittya svitovi. a voni vidkazali do n'ogo: davai, navstryechui, khliba takogo nam zavzhd! isus zhye skazav im: ya khlib zhittya. khto do myenye prikhodit', nye goloduva-timye vin, a khto virue v myenye, nikoli nye pragnutimye. alye ya vam skazav, shcho myenye khoch vi i bachili, ta nye viruetye. usye priidye do myenye, shcho otyets' dae myeni, a togo, khto do myenye prikhodit', ya nye vizhyenu gyet'. bo ya z nyeba ziishov nye na tye, shchob volyu chiniti svoyu, alye volyu togo, khto poslav myenye. otsye zh volya togo, khto poslav myenye, shchob z us'ogo, shcho dav myeni vin, ya nichogo nye strativ, alye voskryesyt tye ostann'ogo dnya. otsye zh volya mogo ottsya, shchob usyakii, khto sina bachit' ta virue v n'ogo, mav vichnye zhittya, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. todi stali yudyei ryemstvuvati na n'ogo, shcho skazav: ya toi khlib, sh-

cho z nyeba ziishov. i kazali voni: khiba vin nye isus, sin iosipiv, shcho mi znaemo bat'ka ta matir iogo? yak zhye vin kazhye: ya z nyeba ziishov? a isus vidpoviv i promoviv do nikh: nye ryemstvuitye vi mizh soboyu! nikhto bo nye mozhye do myenye priiti, yak otyets', shcho poslav myenye, nye prityagnye iogo, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. u prorokiv napisano: i vsi budut' vid boga navchyni. kozhyen, khto vid boga pochuv i navchysya, prikhodit' do myenye. tsye nye znachit', shchob khtos' ottsya bachiv, til'ki toi ottsya bachiv, khto pokhodit' vid boga. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, zhittya vichnye toi mae. ya khlib zhittya! ottsi vashi v pustini ili mannu, i pomyerli. to e khlib, yakii skhodit' iz nyeba, shchob nye vmyer, khto iogo spozhivae. ya khlib zhivii, shcho z nyeba ziishov: koli khto spozhivatimye khlib tsyei, toi povik budye zhiti. a khlib, shcho dam ya, to e tilo moe, yakye ya za zhittya svitovi dam. todi mizh soboyu zmagatysya stali yudyei, govoryachi: yak zhye vin mozhye dati nam tila spozhiti? i skazav im isus: popravdi, popravdi kazhu vam: yakshcho vi spozhivati nye budyetye tila sina lyuds'kogo i piti nye budyetye krov i iogo, to v sobi vi nye budyetye mati zhittya. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, toi mae vichnye zhittya, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. bo tilo moe to pravdivo pozhiva, moya zh krov to pravdivo pittya. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, toi v myeni pyerebuvae, a ya v n'omu. yak zhivii otyets' poslav myenye, i zhivu ya ottsyem, tak i toi, khto myenye spozhivae, i vin zhitimye mnoyu. to e khlib, shcho z nyeba ziishov. nye yak vashi ottsi ili mannu i pomyerli, khto tsyei khlib spozhivae, toi zhiti budye povik! otsye vin govori, koli v kapyernaumi navchav u sinagozi. a bagato-khto z uchniv iogo, yak pochuli otsye, gomonili: zhorstoka tsye mova! khto slukhati mozhye ii? a isus, sam u sobi znavshi tsye, shcho uchni iogo na tsye ryemstvuyut', promoviv do nikh: chi otsye vas spokushue? a shcho zh, yak pobachitye lyuds'kogo sina, shcho skhodit' tudi, dye pyershye vin buv? to dukh, shcho ozhylyue, tilo zh nye pomagae nichogo. slova, shcho ikh ya govori, vam, to dukh i zhittya. alye e dyekhto z vas, khto nye virue. bo isus znav spochatku, khto ti, khto nye virue, i khto vidast' iogo. i skazav vin: ya tomu i govori, vam, shcho do myenye pributi nye mozhye nikhto, yak nye budye iomu vid ottsya danye tye. iz togo chasu vidpali bagato-khto z uchniv iogo, i nye khodili vzhye z nim. i skazav isus dvanadtsyat'om: chi nye khochyetye i vi viditi? vidpoviv iomu simon pyetro: do kogo mi pidymo, navstryechui? ti maesh slova zhittya vichnogo. mi zh uivruvali ta piznali, shcho ti khristos, sin boga zhivogo!

vidpoviv im isus: chi nye dvanadtsyat'okh ya vas vibrav? ta odin iz vas diyavol... tsye skazav vin pro yudu, sina simonovogo, iskar-iota. bo tsyei mav iogo vidati, khoch vin buv odin iz dvanadtsyat'okh.

7

pislya ts'ogo isus khodiv po galilyei, nye khottiv bo khoditi po yudyei, bo yudyei shukali nagodi, shchob ubiti iogo. a nadkhodilo svyato yudyeis'kye kuchki. i skazali do n'ogo brati iogo: pidi zvidsi, i idi do yudyei, shchob i uchni tvoi pobachili vchinki tvoi, shcho ti robish. taikoma bo nye robit' nichogo nikhto, alye sam pragne buti vidomii. koli ti takye chinish, to z'yavi syebye svitovi. bo nye viruvali v n'ogo navit' brati iogo! a isus promovlyae do nikh: nye nastav shchye mii chas, alye zavzhd gotovii chas vash. vas nyenaviditi svit nye mozhye, a myenye vin nyenavidit', bo ya svidchu pro n'ogo, shcho dila iogo zli. idit' na tsye svyato, ya zh ishchye nye pidu na tsye svyato, bo nye vipovnisya shchye mii chas. tsye skazavshi do nikh, vin zostavs' u galilyei. koli zh viishli na svyato brati iogo, todi i sam vin pishov, nye vidkrito, alye nibi potai. a yudyei za svyata shukali iogo ta pitali: dye vin? i pogoloska vyelika pro n'ogo v narodi bula. odni govori: vin dobrii, a inshi kazali: ni, vin zvodit' z dorogi narod... ta vidkrito pro n'ogo nikhto nye kazav, bo boyalis' yudyeiv. u polovini vzhye svyata isus u khram uviihov i navchav. i divuvalis' yudyei i kazali: yak vin znae pisannya, nye vchivshis'? vidpoviv im isus i skazav: nauka moya nye moya, a togo, khto poslav myenye. koli khochy khto volyu chiniti iogo, toi dovdaet'sya pro nauku, chi vid boga vona, chi vid syebye samogo kazhu ya. khto govori' vid syebye samogo, toi vlasnoi slavi shukae, a khto slavi shukae togo, khto poslav iogo, toi pravdivii, i v n'omu nyepravdi nyema. chi zh zakona vam dav nye moisyey? ta nikhto z vas zakona togo nye vikone. nashcho khochyetye vbiti myenye? narod vidpov: chi ti dyemona maesh? khto tyebye khochy vbiti? isus vidpoviv i skazav im: odnye dilo zrobyv ya, i vsi vi divuetes'. chyeryez tsye moisyey dav obrizannya vame, nye tomu, shcho vono vid moisyeya, alye vid ottsiv, ta vi i u subotu obrizuetye cholovika. koli zh cholovik u subotu priimae obrizannya, shchob zakonu moisyeevogo nye porushiti, chogo zh ryemstvuetye vi na myenye, shcho ya vsyu lyudinu v subotu vzdoroviv? nye sudit' za oblichchiam, alye sud spravyedlivii chinit'! dyekhto zh z erusalimlyan kazali: khiba tsye nye toi, shcho iogo shukayut' ubiti? bo govori' vidkrito os' vin, i nichogo nye kazhut' iomu. chi to spravdi diznalisya starshi, shcho vin

diisno khristos? ta mi znaem ts'ogo, zvidki vin. pro khrista zh, koli priidye, nikhto znati nye budye, zvidki vin. i skliknuv u khrami isus, navchayuchi i kazhuchi: i myenye znaetye vi, i znaetye, zvidki ya. a ya nye priishov sam vid syebye; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, shcho iogo vi nye znaetye. ya znayu iogo, ya bo vid n'ogo, i poslav myenye vin! tozh shukali voni, shchob skhopiti iogo, ta nikhto nye naklav ruk na n'ogo, bo to shchye nye nastala godina iogo. a bagato z narodu v n'ogo vvirusali ta kazali: koli priidye khristos, chi zh vin chuda chinitimye bil'shi, yak chinit' otsyei? farisyei prochuli taki pogoloski pro n'ogo v narodi. todi pyervosvyashchenyeni ta farisyei poslali svoyu sluzhbu, shchob skhopiti iogo. isus zhye skazav: shchye nyedovgo pobudu ya z vami, ta i do togo pidu, khto poslav myenye. vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye... todi govorili yudyei mizh soboyu: kudi tsye vin khochye iti, shcho nye znaidyemo iogo? chi nye khochye iti do visyelyentsiv mizh gryeki, ta i gryekiv navchati? shcho za slovo, yakye vin skazav: vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye? a ostann'ogo vyelikogo dnya svyata isus stoyav i klikav, govoryachi: koli pragnye khto z vas nyekhai priidye do myenye ta i p'e! khto virue v myenye, yak kazhye pisannya, to riki zhivoi vodi potyechut' iz utrobi iogo. tsye zh skazav vin pro dukha, shcho mali priinyati iogo, khto vvirusav u n'ogo. nye bulo bo shchye proslavlyenii. a bagato z narodu, pochuvshi slova ti, kazali: vin spravdi prorok! inshi kazali: vin khristos. a shchye inshi kazali: khiba priidye khristos iz galilyei? chi zh nye kazhye pisannya, shcho khristos priidye z rodu davidovogo, i z syela vifyeemu, zvidkilya buv david? tak povstala nyezgodna v narodi z-za n'ogo. a dyekotri z nikh mali zamir skhopiti iogo, ta nikhto nye poklav ruk na n'ogo. i vyernulasya sluzhba do pyervosvyashchenyikiv ta farisyey, a ti ikh zapitali: chomu nye privyeli vi iogo? vidkazala ta sluzhba: cholovik shchye nikoli tak nye promovlyav, yak otsyei cholovik... a im vidpovili farisyei: chi i vas iz dorogi nye zvyedyno? khiba khto z starshikh abo z farisyey uvirusav u n'ogo? ta proklyatii narod, shcho nye znae zakonu! govorit' do nikh nikodim, shcho prikhodiv do n'ogo vnochi, i shcho buv odin iz nikh: khiba sudit' zakon nash lyudinu, yak pyershye ii nye vislukhae, i nye diznaet'sya, shcho vona robit'? iomu vidpovili ta skazali voni: chi i ti nye z galilyei? doslidi ta pobach, shcho nye priidye prorok iz galilyei. i do domu svogo pishov kozhyen.

isus zhye na goru olivnu pishov. a nad rankom priishov znov u khram, i vsi lyudi zbigalis' do n'ogo. a vin siv i navchav ikh. i os' knizhniki ta farisyei privodyat' do n'ogo v pyeryelyubi skhoplyenu zhinku, i posyeryedini stavlyat' ii, ta i govoryat' iomu: ot-syu zhinku, uchityelyu, zlovlyeno na garyachomu vchinku pyeryelyubu... moisyey zhye v zakoni zvyeliv nam takikh pobivati kaminnyam. a ti shcho govorysh? tsye zh kazali voni, iogo spokushuyuchi, ta shchob mati na n'ogo oskarzhyennya. a isus, nakhilivshis' dodolu, po zymeli pisav pal'tsyem... a koli ti nye pyeryestavali pitati iogo, vin pidvisyas i promoviv do nikh: khto z vas byez grikha, nyekhai pyershyi na nyei toi kamyenyem kinye!... i vin znov nakhilivsyas dodolu, i pisav po zymeli... a voni, tsye pochuvshi i sumlinnyam dokoryeni, stali odin po odnomu vikhoditi, pochavshi z naistarshikh ta azh do ostannikh. i zostavs' sam isus i ta zhinka, shcho stoyala vsyeryedini... i pidvisyas isus, i nikogo, krim zhynki, nye bachivshi, promoviv do nyei: dye zh ti, zhinko, shcho tyebye oskarzhali? chi nikhto tyebye nye zasudiv? a vona vidkazala: nikhto, navstyrechi... i skazav ii isus: nye zasudzhuyu i ya tyebye. idi sobi, alye bil'sh nye grishi! i znovu isus promovlyav do nikh, kazhuchi: ya svitlo dlya svitu. khto idye vslid za mnoyu, nye budye khoditi u tyemryavi toi, alye matimye svitlo zhittya. farisyei zh iomu vidkazali: ti sam svidchish pro syebye, tim svidotstvo tvoe nyepravdivye. vidpoviv i skazav im isus: khoch i svidchu pro syebye ya sam, ta pravdivye svidotstvo moe, bo ya znayu, zvidkilya ya priishov i kudi ya idu. vi zh nye vidaetye, vidkilya ya prikhodzhu, i kudi ya idu. vi za tilom suditye, ya nye sudzhu nikogo. a koli ya sudzhu, to pravdivii mii sud, bo nye sam ya, a ya ta otyets', shcho poslav vin myenye! ta i u vashim zakoni napisano, shcho svidchennya dvokh cholovikiv pravdivye. ya sam svidchu pro syebye samogo, i svidchit' pro myenye otyets', shcho poslav vin myenye. i skazali do n'ogo voni: dye otyets' tvii? isus vidpoviv: nye znaetye vi ni myenye, ni mogo ottsya. yakbi znali myenye, to i ottsya mogo znali b. tsi slova vin kazav pri skarbnitsi, u khrami navchayuchi. i nikhto nye skhopiv iogo, bo to shchye nye nastala godina iogo... i skazav vin im znovu: ya vidkhodzhu, vi zh shukati myenye budyetye, i pomryetye v grikuh svoim. kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye... a yudyei kazali: chi nye vb'e vin sam syebye, koli kazhye: kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye? i skazav vin do nikh: vi vid dolu, ya zvisoka, i vi zo svitu ts'ogo, ya nye z ts'ogo svitu. tomu ya skazav vam, shcho pomryetye v svoikh

grikkakh. bo koli nye vvuruetye, shcho to ya, to pomryetye v svoikh grikkakh. a voni zapitali iogo: khto ti takii? i isus vidkazav im: toi, khto spochatku, yak i govoryu ya do vas. ya mayu bagato pro vas govorit i suditi; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, i ya svitovi tye govoryu, shcho vid n'ogo pochuv. alye nye zrozumili voni, shcho to vin pro ottsya govori v im. tozh isus im skazav: koli vi pidiimyetye lyuds'kogo sina, todi zrozumietye, shcho to ya, i shcho sam ya vid syebye nichogo nye diyu, alye tye govoryu, yak otsets' mii myenye buv navchiv. a toi, khto poslav myenye, pyeryebuvae zo mnoyu; otsets' nye zostaviv samogo myenye, bo ya zavzhd chinyu, shcho iomu do vpodobli. koli vin govori v tseye, to bagato-khto v n'ogo zviruvali. tozh promov isus do yudyeiv, shcho v n'ogo vvuruvalli: yak u slovi moim pozostanyetyesya, todi spravdi moimi uchnyami budyetye, i piznaetye pravdu, a pravda vas vil'nimi zrobit'! voni vidkazali iomu: avraamiv mi rid, i nichiiimi nyevil'nikami nye buli mi nikoli. to yak zhye ti kazhyesh: vi stanyetye vil'ni? vidpoviv im isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho kozhyen, khto chinit' grikh, toi rab grikha. i nye zостаet'sya rab u domi povik, alye sin zостаet'sya povik. koli sin otzhye zrobit' vas vil'nimi, to spravdi vi budyetye vil'ni. znayu ya, shcho vi rid avraamiv, alye khochyetye smyert' zapodiyati myeni, bo nauka moya nye vmishchaet'sya v vas. ya tye govoryu, shcho ya bachiv v ottsya, ta i vi robitye tye, shcho vi bachili v bat'ka svogo. skazali voni iomu v vidpovid': nash otsets' avraam. vidkazav im isus: koli b vi avraamovi diti buli, to chinili b dila avraamovi. a tyepyer os' vi khochyetye vbiti myenye, cholovika, shcho vam kazav pravdu, yaku chuv ya vid boga. ts'ogo avraam nye robiv. vi robitye dila bat'ka svogo. voni zh vidkazali iomu: nye rodilisya mi vid pyeryelyubu, odnogo mi maem ottsya to boga. a isus im skazav: yakbi bog buv otsets' vash, vi b lyubili myenye, bo vid boga ya viishov i priishov, nye vid syebye zh samogo priishov ya, a myenye vin poslav. chomu movi moei vi nye rozumietye? bo nye mozhetye chuti vi slova mogo. vash bat'ko diyavol, i pozhadlivosti bat'ka svogo vi vikonuvati khochyetye. vin buv dushogub spokonviku, i v pravdi nye vstoyav, bo pravdi nyema v nim. yak govorit' nyepravdu, to govorit' zo svogo, bo vin nyepravdomovyets' i bat'ko nyepravdi. a myeni vi nye viritye, bo ya pravdu kazhu. khto z vas mozhye myeni dokoriti za grikh? koli zh pravdu kazhu, chom myeni vi nye viritye? khto vid boga, toi slukhae bozhi slova; chyeryez tye vi nye slukhaetye, shcho vi nye vid boga. vidizvalis' yudyei i skazali iomu: chi zh nye do-

brye mi kazhyemo, shcho ti samaryanin i dyemona maesh? isus vidpoviv: nye mayu ya dyemona, ta shanuyu svogo ottsya, vi zh myenye znyevazhaetye. nye shukayu zh ya vlasnoi slavi, e takii, khto shukae ta sudit'. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slovo moe byeryegtymye, nye pobachit' toi smyerti povik! i skazali do n'ogo yudyei: tyepyer mi diznalis', shcho dyemona maesh: myer avraam i proroki, a ti kazhyesh: khto nauku moyu byeryegtymye, nye skushtue toi smyerti povik. chi zh ti bil'shii, anizh otsets' nash avraam, shcho pomyer? ta povmirali i proroki. kim ti robish samogo syebye? isus vidpoviv: yak ya slavluy samogo syebye, to nishcho moya slava. myenye proslavlyae otsets' mii, pro yakogo vi kazhyetye, shcho vin bog vash. i vi nye piznali iogo, a ya znayu iogo. a koli ya skazhu, shcho nye znayu iogo, budu nyepravdomovyets', podibnni do vas. ta ya znayu iogo, i slovo iogo zbyerigayu. otsets' vash avraam pragnuv iz radistyu, shchob pobachiti dyen' mii, i vin bachiv, i tishivysya. a yudyei zh do n'ogo skazali: ti i p'yatidyesyati rokiv nye maesh ishyche, i avraama ti bachiv? isus im vidkazav: popravdi, popravdi kazhu vam: pyersh, nizh buv avraam, ya e. i skhopili kaminnya voni, shchob kinuti na n'ogo. ta skhovavsya isus, i z khramu pishov.

9

a koli vin prokhdoviv, pobachiv cholovika, shcho slipim buv z narodzhyennya, i spitali iogo uchni iogo, govoryachi: uchityelyu, khto zgrishiv: chi vin sam, chi bat'ki iogo, shcho slipim vin rodivysya? isus vidpoviv: nye zgrishiv ani vin, ni bat'ki iogo, a shchob dila bozhi z'yavilis' na n'omu. mi musimo vikonuvati dila того, khto poslav myenye, azh poki e dyen'. nadkhdit' on nich, koli zhadyen nichogo nye zmozhye vikonuvati. doki ya v sviti, ya svitlo dlya svitu. promovivshi tseye, vin splyunuv na zymlyu, i z slini gryazivo zrobit, i ochi slipomu pomazav gryazivom, i do n'ogo promoviv: pidi, umiisya v stavku siloam viznachae tseye poslani. tozh pishov toi i vmivysya, i vyernuvysya vidyushchim... a susidi ta ti, shcho bachili pyershye iogo, yak buv vin slipii, govorili: chi zh nye toi tseye, shcho sidiv ta prosvit? govorili odni, shcho tseye vin, a inshi kazali: ni, podibnni do n'ogo. a vin vidkazav: tseye ya! i pitali iogo: yak zhye ochi vidkrilis' tobi? a toi opovidav: cholovik, shcho iogo zvut' isusom, gryazivo zrobit, i ochi pomazav myeni, i do myenye skazav: pidi v siloam ta i umiisya. ya zh pishov ta i umivysya, i stav bachiti. i skazali do n'ogo: dye vin? vidkazue toi: ya nye znayu. vyedut' todi do farisyev togo, shcho buv pyershye nyezryachii. a bula to subota, yak

gryazivo isus uchiniv i vidkriv iomu ochi. i znov zapitali iogo i farisyei, yak vidyushchim vin stav. a vin rozpoviv im: gryazivo poklav vin na ochi myeni, a ya vmivsyta, ta i bachu. todi dyeyaki z farisyeiv kazali: nye vid boga otsyei cholovik, bo suboti nye dyerzhit'. a inshi kazali: yak zhye chuda taki mozhye grishna lyudina chiniti? i nyzegoda mizh nimi bula. tomu znovu govoryat' slipomu: shcho ti kazhyesh pro n'ogo, koli ochi vidkriv vin tobi? a toi vidkazav: vin prorok! yudyei protye iomu nye povirili, shcho nyzeryachim vin buv i prozriv, azh poki nye poklikano bat'kiv togo prozrilogo. i zapitali ikh, kazhuchi: chi vash otsye sin, pro yakogo vi kazhyetye, nibi rodivsyta slipim? yak zhye vin tyepper bachit'? a bat'ki iogo vidpovili ta skazali: mi znaem, shcho tsyei to nash sin, i shcho vin narodivsyta slipim. alye yak tyepper bachit', nye znaemo, abo khto iomu ochi vidkriv, mi nye vidaemo. pospitaitye iogo, vin doroslii, khai sam skazhye pro syebye... takye govoriли bat'ki iogo, bo boyalis' yudyeiv: yudyei bo vzhye buli zmovilis', yak khto za khrista iogo viznae, shchob toi buv vidluchenii vid sinagogi. os' tomu govorili bat'ki iogo: vin doroslii, iogo pospitaitye. i poklikali vdrugye togo cholovika, shcho buv slipim, i skazali iomu: viddai khvalu bogovi. mi znaemo, shcho grishnii otoi cholovik. alye vin vidpoviv: chi vin grishnii nye znayu. odnye til'ki znayu, shcho ya buv slipim, a tyepper bachu!... i spitali iogo: shcho tobi vin zrobitv? yak vidkriv tobi ochi? vidpoviv vin do nikh: ya vzhye vam govoriu, ta nye slukhali vi. shcho bazhaetye znovu pochuti? mozhye i vi iogo uchnyami khochyetye stati? a voni iogo vilayali ta i skazali: to ti iogo uchen', a mi uchni moisyeevi. mi znaemo, shcho bog govoriu do moisyeya, zvidki zh uzyavsyta otsyei, mi nye vidaemo. vidpoviv cholovik i skazav im: to zh vono i divno, shcho nye znaetye vi, zvidki vin, a vin myeni ochi vidkriv! ta mi znaemo, shcho grishnikiv bog nye poslukhae; khto zh bogobiinii, i vikoune volyu iogo, togo slukhae vin. vidviku nye chuvano, shchob khto ochi vidkriv buv slipomu z narodzhyennya. koli b nye vid boga buv tsyei, vin nichogo nye mig bi chiniti. voni vidpovili ta i skazali iomu: ti vvyes' u grikhakh narodivsyta, i chi tobi nas uchiti? i gyet' iogo vignali. diznavsyta isus, shcho voni togo vignali gyet', i, znaishovshi iogo, zapitav: chi vuresh ti v sina bohogo? vidpoviv toi, govoryachi: khto zh to, panye, takii, shchob ya viruvav u n'ogo? promoviv do n'ogo isus: i ti bachiv iogo, i toi, khto govorit' z tobouy to vin!... a vin vidkazav: ya viruyu, navstryechui! i vklonivsyta iomu. i promoviv isus: na sud ya priishov u tsyei svit, shchob bachili tyemni, a vidyushchi shchob stali nyzeryachi. i pochuli tsye dyeyaki z tikh farisyeiv, shcho buli z nim, ta i skazali

iomu: chi zh i mi nyevidyushchi? vidkazav im isus: yakbi vi nyevidyushchi buli, to nye mali b grikha; a tyepper vi govoriye: bachimo, to i vash grikh zostaet'sya pri vas!

10

popravdi, popravdi kazhu vam: khto nye vkhodit' dyerima v kosharu, alye pyerye-lazit' dyeindyie, toi zlodii i rozbiinik. a khto vkhodit' dyerima, toi vivttsyam pastukh. vorotar vidchinyae iomu, i iogo golosu slukhayut' vivtsi; i svoi vivtsi vin klische po imyennyu, i viprovadzhye ikh. a yak vizhyenye vsi svoi vivtsi, vin idye pyeryed nimi, i vivtsi slidom za nim idut', bo znayut' golos iogo. za chuzhim zhye nye pidut' voni, a budut' utikati vid n'ogo, bo nye znayut' voni chuzhogo golosu. otsyu pritchu poviv im isus, alye nye zrozumili voni, pro shcho im govoriu. i znovu promoviv isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho ya dvyeri vivttsyam. usi, skil'ki ikh pyershye myenye prikhodilo, to zlodii i rozbiiniki, alye vivtsi nye slukhali ikh. ya dvyeri: koli chyeryez myenye khto vviidye, spasyet'sya, i toi vviidye ta viidye, i pasovis'ko znaidye. zlodii til'ki na tye zakradaet'sya, shchob krasti i ubivati ta nishchiti. ya priishov, shchob vi mali zhittya, i podostatkom shchob mali. ya pastir dobrii! pastir dobrii kladye zhittya vlasnye za vivtsi. a naimit, i toi, khto nye vivchar, komu vivtsi nye svoi, koli bachit', shcho vovk nablizhaet'sya, to kidaie vivtsi i tikae, a vovk ikh khapae i poloshit'. a naimit utikae tomu, shcho vin naimit, i nye dbae pro vivtsi. ya pastir dobrii, i znayu svoikh, i svoi myenye znayut'. yak otyets' myenye znae, tak i ya ottsya znayu, i vlasnye zhittya ya za vivtsi kladu. takozh mayu ya inshikh ovjets', yaki nye z tsiei koshari, ya povinyen i ikh priprovaditi. i mii golos pochuyut' voni, i budyie otara odna i odin pastir! chyeryez tye otyets' lyubit' myenye, shcho ya vlasnye zhittya viddayu, shchob iznovu priinyati iogo. nikhto v myenye iogo nye byerye, alye ya sam vid syebye kladu iogo. mayu vladu viddati iogo, i mayu vladu priinyati iogo znovu, ya tsyu zapovid' vzyav vid svogo ottsya. z-za tsikh sliv mizh yudyeiyami znovu nyzegoda znyalasya. i bagato-khto z nikh govoriли: vin dyemona mae, i nyesamovitii. chogo slukhaetye vi iogo? inshi kazali: tsi slova nye togo, khto dyemona mae. khiba dyemon mozhye ochi slipim vidkrivati?... bulo todi svyato vidnovlyennya v erusalimi. stoyala zima. a isus u khrami khodiv, u solomonovim ganku. yudyei todi obstupili iogo ta i kazali iomu: doki budyesh trimati v nyepyevnosti nas? yakshcho ti khristos, to vidkrito skazhi nam! vidpoviv im isus: ya vam buv skazav, ta nye viritye vi. ti dila, shcho chinyu ikh u

imyennya svogo ottsya, voni svidchat' pro myenye. ta nye viritye vi, nye z moikh bo oyvets' vi. mogo golosu slukhayut' vivtsi moi, i znayu ya ikh, i za mnoyu slidkom voni idut'. i ya zhittya vichnye dayu im, i voni nye zaginut' povik, i nikhto ikh nye vikhopit' iz moei ruki. mii otyets', shcho dav ikh myeni, vin bil'shii za vsikh, i vikhopiti nikhto ikh nye mozhye ottsyevi z ruki. ya i otyets' mi odnye! znov kaminnya skhopili yudyei, shchob ukamyenuvati iogo. vidpoviv im isus: vid ottsya pokazav ya vam dobrikh uchinkiv bagato, za kotrii zhye z tikh uchinkiv khochyetye myenye kamyenuvati? yudyei iomu vidkazali: nye za dobrii uchinok khochyemo tyebye vkamyenuvati, a za bogoznyevagu, bo ti, buvshi lyudinoyu, za boga syebye vidaesh... vidpoviv im isus: khiba nye napisano v vashim zakoni: ya skazav: vi bogi? koli tikh vin bogami nazvav, shcho do nikh slovo bozhye bulo, a pisannya nye mozhye porushyene buti, to tomu, shcho otyets' osvtyativ i poslav iogo v svit, zakidaetye vi: znyevazhaesh ti boga, chyeryez tye, shcho skazav ya: ya sin bozhii? koli ya nye chinyu dil svogo ottsya, to nye virtye myeni. a koli ya chinyu, to khoch vi myeni viri i nye imyetye, povirtye dilam, shchob piznali i povirili vi, shcho otyets' u myeni, a ya uv ottsi! todi znovu shukali voni, shchob skhopiti iogo, alye viishov iz ruk ikhnikh vin. i vin znovu na toi bik iordanu pishov, na tye mistsye, dye ivan naipyershye khristiv, ta i tam pyerebuvav. i bagato do n'ogo prikhodili ta govorili, shcho khoch zhadnogo chuda ivan nye vchiniv, alye vsye, shcho pro n'ogo ivan govoriv, pravdi-vye bulo. i bagato-khto vvirusali v n'ogo tam.

11

buv zhye khvorii odin, lazar u vifanii, iz syela marii i syestri ii marti. a mariya, shcho brat ii lazar buv khvorii, bula ta, shcho pomazala navstryechua mirom, i volossyam svoim iomu nogi obtyerla. todi syestri poslali do n'ogo, govoryachi: os' nyezduzhae, navstryechui, toi, shcho kokhaesh iogo!... yak pochuv zhye isus, to promoviv: nye na smyert' tsya nyeduga, a na bozhu slavu, shchob sin bozhii proslavivsya nyeyu. a isus lyubiv martu, i syestru ii, i lazarya. a koli vin pochuv, shcho nyezduzhae toi, to zostavsya dva dni na tim mistsi, dye buv. pislja zh togo govorit' do uchniv: khodimo znovu v yudyeiu. iomu uchni skazali: uchi-telyu, tazh dopiru yudyei khotili kamin-nyam pobiti tyebye, a ti znov tudi pidyesh? isus vidpoviv: khiba dnya nye dvanadt-syat' godin? yak khto khodit' za dnya, nye spitknyet'sya, ts'ogositne bo svitlo vin bachit'. a khto khodit' nichnoi pori, toi

spitknyet'sya, bo nyemae v nim svitla. otsye vin skazav, a po tomu govorit' do nikh: drug nash lazar zasnuv, ta pidu rozbuditi iogo. a uchni skazali iomu: yak zasnuv, to vin, navstryechui, viduzhae. ta pro smyert' iogo moviv isus, voni zh dumali, shcho pro sonnii spochinok vin kazhye. todi prosto skazav im isus: umyer lazar. i ya tishus' za vas, shcho tam ya nye buv, shchob povirili vi. ta khodimo do n'ogo. skazav zhye khoma, nazi-vanii bliznyuk, do spivuchniv: khodimo i mi, shchob iz nim povmirati. yak pribuv zhye isus, to znaishov, shcho chotiri vzhye dni toi u grobi. a vifaniya poblizu erusalimu bula, yakikh stadii z p'yatnadt'syat'. i bagato z yudyeiv do marti i marii priishli, shchob za brata rozvazhiti ikh. todi marta, pochuvshi, shcho nakhodit' isus, pobigla zustriti iogo, mariya zh udoma sidila. i marta skazala isusovi: koli b, navstryechui, buv ti otut, to nye vmyer bi mii brat... ta i tyepper, znayu ya, shcho chogo til'ki v boga poprosish, to dast' tobi bog! promovlyae do nyei isus: voskryesnye tvii brat! vidkazue marta iomu: znayu, shcho v voskryesyennya ostann'ogo dnya vin voskryesnye. promoviv do nyei isus: ya voskryesyennya i zhittya. khto virue v myenye, khoch i vmrye, budy zhiti. i kozhyen, khto zhivye ta khto virue v myenye, poviki nye vmrye. chi ti viruesh v tsye? vona kazhye iomu: tak, navstryechui! ya viruyu, shcho ti khristos, sin bozhii, shcho mae priiti na tsyei svit. i promovivshi tsye, vidi-ishla, ta i poklikala nishkom mariyu, syestru svoyu, kazhuchi: uchityel' tut, i vin klichye tyebye! a ta, yak zachula, kvapливо vstala i do n'ogo pishla. a isus nye vviishov buv ishchye do syela, a znakhodivs' na mistsi, dye marta zustrila iogo. yudyei todi, shcho buli z nyeyu v domi i ii rozvazhali, yak pobachili, shcho mariya kvapливо vstala i pobigla, podalisy za nyeyu, gadayuchi, shcho do grobu pishla vona, plakati tam. yak mariya zh priishla tudi, dye buv isus, i iogo vglyedila, to pripala do nig iomu ta i govorila do n'ogo: koli b, navstryechui, buv ti otut, to nye vmyer bi mii brat! a isus, yak pobachiv, shcho plachye vona, i plachut' yudyei, shcho z nyeyu priishli, to v dusi rozzhalobivsya ta i zvorushivsya sam, i skazav: dye iogo vi poklali? govoryat' iomu: idi, navstryechui, ta podivisy! i zakapali sl'ozii isusovi... a yudyei kazali: divis', yak kokhav vin iogo! a z nikh dyekhto skazali: chi nye mig zhye zrobiti otoi, khto ochi slipomu vidkriv, shchob i tsyei nye pomyer? isus zhye rozzhalobivs' znovu v sobi, i do grobu priishov. bula zh to pyechyera, i kamin' na nii nalyagav. promovlyae isus: vidvalit' ts'ogo kamyenya! syestra vmyerlogo marta govorit' do n'ogo: uzhye, navstryechui, chuti, bo chotiri vzhye dni vin u grobi... isus kazhye do nyei: chi tobi nye kazav ya, shcho yak budyesh ti

viruvati, slavu bozhu pobachish? i znyali todi kamyenya. a isus izviv ochi do nyeba i promoviv: otchye, dyaku prinoshu tobi, shcho myenye ti pochuv. ta ya znayu, shcho ti zavzhti pochuesh myenye, alye radi narodu, shcho dovkola stoit', ya skazav, shchob uviruvali, shcho poslav ti myenye. i, promovivshi tsye, vin skrichav guchnim golosom: lazaryu, vidi syudi! i viishov pomyerlii, po rukakh i nogakh obvyazanii pasami, a oblichchya u n'ogo bulo pyeryev'yazanye khustkoyu... isus kazhye do nikh: rozv'yazhit' iogo ta i pustit', shchob khodiv... i bagato z yudyeiv, shcho poskhodilisyu do marii, ta bachili tye, shcho vin uchiniv, u n'ogo vviruvali. a dyeyaki z nikh pishli do farisyev, i im rozpovili, shcho isus uchiniv. todi pyervosvyashcheniki ta farisyei sklikali radu i kazali: shcho maemo robiti, bo tsyei cholovik pryebagato chud chinit'? yakshcho tak pozostavimo iogo, to vsi v n'ogo vviryut', i priidut' rimlyani, ta i viz'mut' nam i krai, i narod! a odin iz nikh, kaiyafa, shcho buv pyervosvyashchenikom roku togo, promoviv do nikh: vi nichogo nye znaetye, i nye pomirkuetye, shcho krashchye dlya vas, shchob odin cholovik priinyav smyert' za lyudyei, anizh shchob uvyes' narod mav zaginuti! a togo nye skazav sam vid syebye, alye, pyervosvyashchenikom buvshi v tim rotsi, prorokuvav, shcho isus za narod mav umyerti, i nye lishye za narod, alye i shchob spoluchiti v odnye rozporoshenyikh bozhikh dityei. otozh, vid togo dnya voni zmovilisyu, shchob ubiti iogo. i tomu nye khodiv bil'sh isus mizh yudyeiyami yavno, alye zvuidi vdavs' do okolits' poblizhchye pustini, do mista, shcho zvyet'sya efryem, i tut zalishavsyu z svoimi uchnyami. nablizhalasyu zh paskha yudyeis'ka, i bagato-khto z krayu vdalis' pyeryed paskhoyu v erusalim, shchob ochistiti syebye. i shukali isusa voni, a v khrami stoyavshi, gomonili odin do odnogo: a yak vam zdaet'sya? khiba vin nye priidye na svyato? a pyervosvyashcheniki ta farisyei nakaza dali: yak diznaet'sya khto, dye vin pyeryebuvatimye, nyekhai donyesye, shchob skhopiti iogo.

12

isus zhye za shist' dyen' do paskhi pribuv do vifanii, dye zhiv lazar, shcho iogo voskryesiv isus iz myertvikh. i dlya n'ogo vyechyeryu tam spravili, a marta prislugovuvala. buv zhye i lazar odnim iz tikh, shcho do stolu z nim sili. a mariya vzyala litru mira, z naidorozhchogo nardu pakhuchogo, i namastila isusovi nogi, i volossyama svoim iomu nogi obtyerla... i pakhoshchi mira napovnil dim! i govorit' odin z iogo uchiniv, yuda iskariots'kii, shcho mav iogo vi-

dati: chomu mira ots'ogo za trista dinariv nye prodano, ta i nye rozdano vbogim? a tsye vin skazav nye tomu, shcho pro vbogikh zhurivsyu, a tomu, shcho buv zlodii: vin mav skrin'ku na groshi, i krav tye, shcho vkidali. i promoviv isus: pozostav ii ti, tsye vona na dyen' pokhoronu zakhovala myeni... bo vbogikh vi maetye zavzhti z soboyu, a myenye nye postino vi maetye! a natovp vyelikii yudyeiv dovidavsyu, shcho vin tam, ta i poprikhodili nye z-za isusa samogo, alye shchob pobachiti i lazarya, shcho iogo voskryesiv vin iz myertvikh. a pyervosvyashcheniki zmovilisyu, shchob i lazaryevi smyert' zapodiyati, bo bagato z yudyeiv z-za n'ogo vidkhodili, ta v isusa vviruvali. a drugogo dnya, koli byezlich narodu, shcho zibravsyu na svyato, prochula, shcho do erusalimu naddhodit' isus, to vzyali voni pal'movye vittya, i viishli nazustrich iomu ta i krichali: osanna! blagoslovyennii, khto idye u navstrychune im'ya! tsar izrailiv! isus zhye, znaishovshi oslyu, siv na n'ogo, yak napisano: nye biisyu, dochko sions'ka! oto tsar tvii idye, sidyachi na osli molodumi! a uchni iogo spochatku togo nye zrozumili buli, alye, yak proslavivs' isus, to zgadali todi, shcho pro n'ogo bulo tak napisano, i shcho tsye vchinili iomu. todi svidchiv narod, yakii buv iz nim, shcho vin viklikav lazarya z grobu, i voskryesiv iogo z myertvikh. chyeryez tsye i zustriv natovp iogo, bo pochuv, shcho vin uchiniv takye chudo. farisyei todi mizh soboyu kazali: vi bachitye, shcho nichogo nye vdietye: os' pishov uvyes' svit uslid za nim! a mizh timi, shcho v svyato priishli poklonitis', buli i dyeyaki gellyeni. i voni pidishli do pilipa, shcho z vifsaidi galilyeis'koi, i prosili iogo ta kazali: mi khochyemo, panye, pobachiti isusa. idye pilip ta andrievi kazhye; idye andrii i pilip ta isusovi rozpovidayut'. isus zhye im vidpovidae, govoryachi: nadiishla godina, shchob sin lyuds'kii proslavivs'. popravdi, popravdi kazhu vam: koli zverno psahyenchynye, yak u zemylyu vpadye, nye pomrye, to odnye zостаet'sya; yak umrye zh, plid ryasnii prinyesye. khto kokhae dushu svoyu, toi pogubit' ii; khto zh nyenavidit' dushu svoyu na tim sviti, zbyeryezhye ii v vichnye zhittya. yak khto sluzhit' myeni, khai idye toi za mnoyu, i dye ya, tam budye i sluga mii. yak khto sluzhit' myeni, togo poshanue otys'. zatrivozhyena zaraz dusha moyu. i shcho ya povim? zastupi myenye, otchye, vid tsiei godini! ta na tye ya i priishov na godinu otysu... proslav, otchye, im'ya svoe! zalunav todi golos iz nyeba: i proslaviv, i znovu proslavlyu! a narod, shcho stoyav i pochuv, govoriv: zagryemilo! inshi kazali: tsye angel iomu govoriv! isus vidpoviv i skazav: nye dlya myenye tsyei golos lunav, a dlya

vas. tyepyer sud ts'omu svitovi. knyaz' svitu ts'ogo budyie viganii zvidsi tyepyer. i, yak budu pidnyesyeni z zyeimli, to do syebye ya vsikh prityagnu. a vin tsye govoriv, shchob zaznachiti, yakoyu to smyertyu vin mae pomyerti. a narod vidpoviv iomu: mi chuli z zakonu, shcho khristos pyeryebuvae povik, to chogo zh ti govorish, shcho lyuds'komu sinu potribno pidnyesyenomu buti? khto takii tsyei sin lyuds'kii? i skazav im isus: korotkii shchye chas svitlo z vami. khodit', poki maetye svitlo, shchob vas tyemryava nye obgornula. a khto v tyemryavi khodit', nye znae, kudi vin idye... azh doki vi mae-tye svitlo, to viruitye v svitlo, shchob sinami svitla vi stali. promovivshi tsye, isus vidi-ishov, i shklovavsyia vid nikh. i khoch vin stil'ki chud pyeryid nimi vchiniv buv, ta v n'ogo voni nye vvirusali, shchob spravdilos' slovo proroka isai, yakii provishchav: khto poviriv tomu, shcho mi, navstryechui, chuli, a navstryechune ramyeno komu ob'avyilos'? tomu nye mogli voni viriti, shcho znovu isaya proric: zaslipiv ikhni ochi, i skam'yaniv ikhne syertsye, shchob ochima nye bachili, ani syertsyem shchob nye zrozumili, i nye navyenulis', shchob ya ikh uzdoroviv! tsye isaya skazav, koli bachiv slavu iogo, i pro n'ogo zvischchav. protye bagato-khto navit' iz starshikh u n'ogo vvirusali, ta nye priznavalis' chyeryez farysyev, shchob nye viganano ikh iz sinagogi. bo lyubili voni slavu lyuds'ku bil'shye, anizh slavu bozhu. a isus pidnyav golos, ta i promovlyav: khto virue v myenye, nye v myenye vin virue, alye v togo, khto poslav myenye. a khto bachit' myenye, toi bachit' togo, khto poslav myenye. ya, svitlo, na svit priishov, shchob kozhyen, khto virue v myenye, u tyemryavi nye zostavavsyia. koli b zhye khto sliv moikh slukhav ta nye viruvav, ya togo nye sudzhu, bo ya nye priishov svit suditi, alye shchob spasti svit. khto tsuraet'sya myenye, i moikh sliv nye priimae, toi mae dlya syebye sud-dnya: tye slovo, shcho ya govoriv, ostann'ogo dnya vono budyie suditi iogo! bo vid sye-bye ya nye govoriv, a otyets', shcho poslav myenye, to vin myeni zapovid' dav, shcho ya mayu kazati ta shcho govoriti. i vidayu ya, shcho iogo ota zapovid' to vichnye zhittya. tozh shcho ya govoryu, to tak govoryu, yak otyets' myeni rozpovidav.

13

pyeryed svyatom zhye paskhi isus, znavshi, shcho nastala godina iomu pyeryeti do ottsya z ts'ogo svitu, polyubivshi svoikh, shcho na sviti buli, do kintsya polyubiv ikh. pid chas zhye vyechyeri, ach diyavol uzhye buv ukinuv u syertsye sinovi simona yudi iskariots'komu, shchob vin vidav iogo, to isus, znavshi tye, shcho otyets' viddav

vsye iomu v ruki, i shcho vid boga priishov vin, i do boga vdkhodit', ustae vid vyechyeri, i zdiiimae odyezhu, byerie rushnika i pidpyerizuet'sya. potomu nalive vin vodi do vmival'nitsi, ta i zachav obmivati nogi uchnyam, i vitirati rushnikom, shcho nim buv pidpyeryezanii. i pidkhodit' do simona pyetra, a toi kazhye iomu: ti, navstryechui, mitimyesh nogi myeni? isus vdkazav i promoviv iomu: shcho ya roblyu, ti nye znaesh tyepyer, alye opisyia zrozumiesh. govorit' do n'ogo pyetro: ti povik myeni nig nye obmiesh! isus vidpoviv iomu: koli ya nye vmiyu tyebye, ti nye matimyesh chastki zo mnoyu. do n'ogo prokazue simon pyetro: navstryechui, nye sami moi nogi, a i ruki ta golovu! isus kazhye iomu: khto obmitii, til'ki nogi obmiti potryebue, bo vin chistii uyves'. i vi chisti, ta nye vsi. bo vin znav svogo zradnika, tomu to skazav: vi chisti nye vsi. koli zh poobmivav ikhni nogi, i odyezhu svoyu vin nadiv, zasiv znovu za stil i promoviv do nikh: chi znaetye vi, shcho ya zrobiv vam? vi myenye nazivaetye: uchityel' i navstryechu', i dobrye vi kazhyetye, bo ya e. a koli obmiv nogi vam ya, navstryechu' i vchityel', to povinni i vi odin odnomu nogi vmivati. bo to ya vam priklada dav, shchob i vi tye chinili, yak ya vam uchiniv. popravdi, popravdi kazhu vam: rab nye bil'shii za pana svogo, poslanyets' zhye nye bil'shii vid togo, khto vislav iogo. koli znae-tye tsye, to blazhyenni vi, yakshcho takye chinitye! nye pro vsikh vas kazhu. znayu ya, kogo vibrav, alye shchob zbulosya pisan-nya: khto khlib spozhivae zo mnoyu, pidnyav toi na myenye p'yatu svoyu! uzhye tyepyer vam kazhu, pyershye nize tye nastanye, shchob yak stanyet'sya, vi vvirusali, shcho to ya. popravdi, popravdi kazhu vam: khto priimae mogo poslantsya, toi priimae myenye; khto zh priimae myenye, toi priimae togo, khto poslav myenye! promovivshi tsye, zatrivozhivsyia dukhom isus, i osvidchiv, govoryachi: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas vidast' myenye!... i oziralisyia uchni odin na odnogo, nyepyev-nimi buvshi, pro kogo vin kazhye. pri stoli, pri isusovim loni, buv odin z iogo uchniv, yakogo lyubiv isus. ot ts'omu kivnuv simon pyetro ta i shyepnuv: zapitai, khto b to buv, shcho pro n'ogo vin kazhye? i, prigornuvshis' do lonya isusovogo, toi govorit' do n'ogo: khto tsye, navstryechui? isus zhye vdkazue: tsye toi, komu, umochivshi, podam ya kuska. i, vmochivshi kuska, podav sinovi simona, yudi iskariots'komu!... za tim zhye kuskom tadi v n'ogo vviishov sata-nana. a isus iomu kazhye: shcho ti robish robi shvidshye... alye zhadyen iz tikh, khto buv pri stoli, togo nye zrozumiv, do chogo skazav vin iomu. a tomu, shcho trimav yuda skrin'ku na groshi, to dyeyaki dumali, nibi

kazhye do n'ogo isus: kupi, shcho potribno na svyato dlya nas, abo shchob ubogim podav shcho. a toi, uzyavshi kusok khliba, zaraz viishov. bula zh nich. todi, yak vin viishov, promovlyae isus: tyepyer os' proslavivs' sin lyuds'kii, i v n'omu proslavivsyia bog, koli v n'omu proslavivsyia bog, to i iogo bog proslavit' u sobi, i zaraz proslavit' iogo! moi diton'ki, nye dovgo vzhye buti myeni z vami! vi shukati myenye budyetye, alye yak skazav ya yudyeyam: kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye, tye i vam govoryu ya tyepyer. novu zapovid' ya vam dayu: lyubit' odin odnogo! yak ya vas polyubiv, tak lyubit' odin odnogo i vi! po tomu piznayut' usi, shcho vi uchni moi, yak budyetye mati lyubov mizh soboyu. a simon pyetro iomu kazhye: kudi, navstryechui, idyesh ti? isus vidpoviv: kudi ya idu, tudi ti tyepyer iti za mnoyu nye mozhyesh, alye potim ti pidyesh za mnoyu. govorit' do n'ogo pyetro: chomu, navstryechui, iti za toboyu tyepyer ya nye mozhu? za tyebye ya dushu svoyu pokladu! isus vidpovida: za myenye pokladyesh ti dushu svoyu? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: pivyen' nye zaspivae, yak ti trichi zryechyeshsyia myenye...

14

nyekhai syertsye vam nye trivozhit'sya! viruitle v boga, i v myenye viruitle! bagato osyel' u domi mogo ottsya; a koli b to nye tak, to skazav bi ya vam, shcho idu prigotuvati mistysye dlya vas? a koli vididiu i prigotuyu vam mistysye, ya znovu priidu i zabyeru vas do syebye, shchob dye ya buli i vi. a kudi ya idu dorogu vi znaetye. govorit' do n'ogo khoma: mi nye znaemo, navstryechui, kudi idyesh; yak zhye mozhyemo znati dorogu? promovlyae do n'ogo isus: ya doroga, i pravda, i zhittya. do ottsya nye prikhodit' nikhto, yakshcho nye chyeryez myenye. koli b to buli vi piznali myenye, vi piznali buli b i mogo ottsya. vidtyepyer iogo znaetye vi, i iogo bachili. govorit' do n'ogo pilip: navstryechui, pokazhi nam ottsya, i vista-chit' nam! promovlyae do n'ogo isus: stil'ki chasu ya z vami, ti zh nye znaesh, pilipy, myenye? khto bachiv myenye, toi bachiv ottsya, to yak zhye ti kazhyesh: pokazhi nam ottsya? chi nye viruesh ti, shcho ya v ottsi, a otsets' u myeni? slova, shcho ya vam govoryu, govoryu nye vid syebye, a otsets', shcho v myeni pyeryebuvae, toi chinit' dila ti. povirtye myeni, shcho ya v ottsi, a otsets' u myeni! koli zh ni, to povirtye za vchinki sami. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, toi uchinit' dila, yaki chinyu ya, i shchye bil'shi vid nikh vin uchinit', bo ya idu do ottsya. i koli shcho prositi vi budyetye v imyennya moe, tye vchinyu, shchob u sini proslavivs' otsets'. koli budyetye

v myenye prositi chogo v moe imyennya, to vchinyu. yakshcho vi myenye lyubitye, moi zapovidi zbyerigaitye! i vblagayu ottsya ya, i vtishityelya inshogo dast' vam, shchob iz vami povik pyeryebuvav, dukha pravdi, shcho iogo svit priinyati nye mozhye, bo nye bachit' iogo ta nye znay iogo. iogo znaetye vi, bo pri vas pyeryebuvae, i v vas budye vin. ya nye kinu vas sirotami, ya pribudu do vas! shchye nyedovgo, i vzhye svit myenye nye pobachit', alye vi myenye bachiti budyetye, bo zhivu ya i vi zhiti budyetye! togo dnya piznaetye vi, shcho v svoim ya ottsi, a vi v myeni, i ya v vas. khto zapovidi moi mae ta ikh zbyerigae, toi lyubit' myenye. a khto lyubit' myenye, to polyubit' iogo mii otsets', i ya polyublyu iogo, i ob'yavlyus' iomu sam. zapitue yuda, nye iskar-iots'kii, iogo: shcho to, navstryechui, shcho ti nam ob'yavitisyia maesh, a nye svi-tovi? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: yak khto lyubit' myenye, toi slovo moe byeryeg-timye, i otsets' mii polyubit' iogo, i mi pri-idyemo do n'ogo, i osyelyu zakladyemo v n'ogo. khto nye lyubit' myenye, toi nye by-eryezhye moikh sliv. a slovo, shcho chuetye vi, nye moe, a ottsya, shcho poslav myenye. govoriv tsye ya vam, buvshi z vami. utishi-tyel' zhye, dukh svyatii, shcho iogo otsets' poshlye v im'ya moe, toi navchit' vas us'ogo, i prigadae vam usye, shcho ya vam govoriv. zostavlyayu vam mir, mir svii vam dayu! ya dayu vam nye tak, yak dae svit. syert-sye vashye nyekhai nye trivozhit'sya, ani nye lyakaet'sya! chuli vi, shcho ya vam gov-oriv: ya vidkhodzhu, i vyernusya do vas. yakbi vi lyubili myenye, to vi b tishilisya, shcho ya idu do ottsya, bo bil'shi za myenye otsets'. i tyepyer ya skazav vam, pyeryed-nishye, nizm stalosya, shchob vi viruvali, koli stanyet'sya. nyebagato vzhye ya govoritimu z vami, bo nadkhodit' knyaz' svitu ts'ogo, a v myeni vin nichogo nye mae, ta shchob svit zrozumiv, shcho lyublyu ya ottsya, i yak otsets' nakazav myeni, tak roblyu. us-tavaitye, khodim zvidsilya!

15

ya pravdiva vinogradina, a otsets' mii vinogradar. usyaku galuzku v myenye, shcho plodu nye prinosit', vin vidtnae, alye vsyaku, shcho plid rodit', obchishchae ii, shchob ryasnishye rodila. chyeryez slovo, shcho ya vam govoriv, vi vzhye chisti. py-eryebuvaitye v myeni, a ya v vas! yak ta vitka nye mozhye vroditi plodu sama z sye-bye, koli nye pozostanyet'sya na vinogra-dini, tak i vi, yak v myeni pyeryebuvati nye budyetye. ya vinogradina, vi galuzzya! khto v myeni pyeryebuvae, a ya v n'omu, toi ryasno zarodzhu, bo byez myenye nichogo chiniti nye mozhyetye vi. koli khto pyerye-

buvati nye budy v myeni, toi budy vid-kinyenii gyet', yak galuzka, i vsokhnye. i gromadyat' ikh, i kladut' na ogon', i zgo-ryat'. koli zh u myeni pyeryebuvati vi budyetye, a slova moi pozostanut'sya v vas, to prosit', chogo khochyetye, i stanet'sya vam! ot'yets' mii proslavit'sya v tomu, yak-shcho ryasno zaroditye i budyetye uchni moi. yak ot'yets' polyubiv myenye, tak i ya polyu-biv vas. pyeryebuvaitye v lyubovi moi! yak-shcho budyetye vi zbyerigati moi zapovidi, to v lyubovi moi pyeryebuvatimyyetye, yak i ya zbyerig zapovidi svogo ottsya, i pyerye-buvayu v lyubovi iogo. tsye ya vam gov-oriv, shchob radist' moya bula v vas, i sh-chob povna bula vasha radist'! ot'sye moya zapovid', shchob lyubili odin odnogo vi, yak ya vas polyubiv! nikhto bil'shoi lyubovi nye mae nad tu, yak khto svoyu dushu poklav bi za druživ svoikh. vi druži moi, yakshcho chinitye vsye, shcho ya vam zapoviduyu. ya vzhye bil'shye nye budu rabami vas zvati, bo nye vidae rab, shcho pan iogo chinit'. a vas nazvav družyami ya, bo ya vam ob'ya-viv usye tye, shcho pochuv vid mogo ottsya. nye vi myenye vibrali, alye ya vibrav vas. i vas nastanoviv, shchob ishli vi i prinosisi plid, i shchob plid vash zostavsya, shchob dav vam ot'yets', chogo til'ki poprositye v imyennya moe. tsye ya vam zapoviduyu, sh-chob lyubili odin odnogo vi! koli vas svit nyenavidit', znaitye, shcho myenye vin znye-navidiv pyershye, yak vas. koli b vi zo svitu buli, to svoe svit lyubiv bi. a shcho vi nye zo svitu, alye ya vas zo svitu obrav, tomu svit vas nyenavidit'. prigadaitye tye slovo, yakye ya vam skazav: rab nye bil'shii za pana svogo. yak myenye pyeryesliduvali, to i vas pyeryesliduvati budut'; yak slovo moe zbyerigali, byeryegtimut' i vashye. alye vsye tsye robitimut' vam za im'ya moe, bo nye znayut' togo, khto poslav myenye. koli b ya nye priishov i do nikh nye kazav, to nye mali b grikha, a tyeper vimovki nye mayut' voni za svii grikh. khto myenye nye-navidit', i mogo ottsya toi nyenavidit'. koli b ya syeryed nikh nye vchiniv buv tikh dil, yakikh nye chiniv nikhto inshii, to nye mali b grikha. ta tyeper voni bachili, i znyena-vidili i myenye, i mogo ottsya. ta shchob spravdilos' slovo, shcho v ikhnim zakoni napisanye: myenye byezpidstavno znyena-vidili! a koli vtishityel' pribudye, shcho iogo vid ottsya ya poshlyu vam, toi dukh pravdi, shcho pokhodit' vid ottsya, vin zasvidchit' pro myenye. ta zasvidchitye i vi, bo vi vid pochatku zo mnoyu.

16

ot'sye ya skazav vam, shchob vi nye spokusilis'. vas vizhyenut' iz sinagog. pri-ide navit' godina, koli kozhyen, khto vam

smyert' zapodie, to dumatimye, nibi sluzhbu prinosis' vin bogovi! a tsye vam uchinyat', bo voni nye piznali ottsya, ni myenye. alye ya tsye skazav vam, shchob zgadali pro tye, pro shcho govoriv buv ya vam, yak nastanye godina. ts'ogo vam nye kazav ya spochatku, bo z vami ya buv. tyeper zhye do togo ya idu, khto poslav myenye, i nikhto z vas myenye nye pitae: kudi idyesh? ta vid togo, shcho tsye ya skazav vam, syertsye vashye napovnilos' smutkom. ta ya pravdu kazhu vam: krashchye dlya vas, shchob pishov ya, bo yak ya nye pidu, utishityel' nye priidye do vas. a koli ya pidu, to poshlyu vam iogo. a yak priidye, vin svitovi viyavit' pro grikh, i pro pravdu, i pro sud: tozh pro grikh, shcho nye viruyut' u myenye; a pro pravdu, shcho ya do ottsya svogo idu, i myenye nye pobachitye vzhye; a pro sud, shcho zasudzhenyi knyaz' ts'ogo svitu. ya shchye mayu bagato skazati vam, ta tyeper vi nye mozhetye znyesti. a koli priidye vin, toi dukh pravdi, vin vas poprovadit' do tsiloi pravdi, bo nye budy kazati sam vid syebye, a shcho til'ki pochue, kaza-timye, i shcho mae nastati, zvistit' vam. vin proslavit' myenye, bo vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. usye, shcho mae ot'yets', to moe; chyeryez tye ya i skazav, shcho vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. nyez-abarom, i myenye vzhye nye budyetye ba-chiti, i znov nyezabarom i myenye vi poba-chitye, bo ya idu do ottsya. a dyeyaki z uchniv iogo govorili odin do odnogo: shcho takye, shcho skazav vin do nas: nyez-abarom, i myenye vzhye nye budyetye ba-chiti, i znov nyezabarom i myenye vi poba-chitye, ta: ya idu do ottsya?... gomonili takozh: shcho takye, shcho govorit': nyez-abarom? pro shcho kazhye, nye znaemo... isus zhye piznav, shcho khochut' pospatati iogo, i skazav im: chi pro tsye mizh soboyu mirkuetye vi, shcho skazav ya: nyezabarom, i vzhye myenye bachiti nye budyetye vi, i znov nyezabarom i myenye vi pobachi-tye? popravdi, popravdi kazhu vam, shcho vi budyetye plakati ta golositi, a svit budye raditi. sumuvati vi budyetye, alye sum vash obyernyet'sya v radist'! zhurit'sya zhinka, shcho rodit', bo nastala godina ii. yak ditinku zh porodit' vona, to vzhye nye pam'yatae tyerpinnya z-za radoshchiv, shcho lyudina zrodilas' na svit... tak sumue-tye i vi os' tyeper, ta pobach vas znovu, i syertsye vashye raditimye, i nikhto ra-dosti vashoi vam nye vidiimye! ni pro shcho zh togo dnya vi myenye nye spitaetye. popravdi, popravdi kazhu vam: chogo til'ki poprositye vi vid ottsya v moe imyennya, vin dast' vam. nye prosili vi dosi nichogo v im'ya moe. prosit' i otrimaetye, shchob povna bula vasha radist'. ot'sye vsye ya v pritchakh do vas govoriv. nastae godina, koli pritchami

ya vzhye nye budu do vas promovlyati, alye yavno zvishchu pro ottsya vam. togo dnya vi prositimyete v moe imyennya, i ya vam nye kazhu, shcho vblagayu ottsya ya za vas, bo ot yet's' lyubit' sam vas za tye, shcho vi polyubili myenye ta i uviruvali, shcho ya vi-ishov vid boga. vid ottsya viishov ya, i na svit ya priishov. i znov pokidayu ya svit ta i idu do ottsya. iogo uchni vidkazuyut': os' tyepper ti govorysh vidkrito, i zhadnoi pritchi nye kazhyesh. tyepper vidaemo mi, shcho ti znaesh usye, i potryebi nye maesh, shchob tyebye khto pitav. tomu viruemo, shcho ti viishov vid boga! isus im vidpoviv: tyepper viruetye? oto nastae godina, i vzhye nastala, shcho vi rozporoshityes' kozhyen u vlasnye svoe, a myenye vi samogo pokinyete... ta nye sam ya, bo zo mnoyu ot yet's'! tsye ya vam rozpoviv, shchob mali vi mir u myeni. strazhdannya zaznaetye v sviti, alye bud'tye vidvazhni: ya svit pyeryemig!

17

po movi otsii isus ochi svoi zviv do nyeba i promoviv: priishla, otchye, godina, proslav sina svogo, shchob i sin tvii proslaviv tyebye, bo ti dav iomu vladu nad tilom usyakim, shchob vin dav zhittya vichnye vsim im, yakikh dav ti iomu. zhittya zh vichnye tsye tye, shchob piznali tyebye, edinogo boga pravdivogo, ta isusa khrista, shcho poslav ti iogo. ya proslaviv tyebye na zymli, doveryshiv ya tye dilo, shcho ti dav myeni vikonati. i tyepper proslav, otchye, myenye sam u syebye tieyu slavoynu, yaku v tyebye ya mav, poki svit nye postav. ya im'ya tvoe viyaviv lyudyam, shcho myeni ti iz svitu ikh dav. tvoimi buli voni, i ti dav ikh myeni, i voni zbyeryegli tvoe slovo. tyepper piznali voni, shcho vsye tye, shcho ti myeni dav, vid tyebye pokhodit', bo slova, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, i voni priinyali i zrozumili pravdivo, shcho ya viishov vid tyebye, i vviruvali, shcho poslav ti myenye. ya blagayu za nikh. nye za svit ya blagayu, a za tikh, kogo dav ti myeni, tvoi bo voni! usye bo moe to tvoe, a tvoe to moe, i proslavivs' ya v nikh. i nye na sviti vzhye ya, a voni shchye na sviti, a ya idu do tyebye. svyati otchye, zakhovai v im'ya svoe ikh, yakikh dav ti myeni, shchob yak mi, edinye buli! koli z nimi na sviti ya buv, ya byerig ikh u imyennya tvoe, tikh, shcho dav ti myeni, i zbyerig, i nikhto z nikh nye zgynuv, krim priznachyeno na zagibil', shchob zbulosya pisannya. tyepper zhye do tyebye ya idu, alye tsye govoryu ya na sviti, shchob mali voni v sobi radist' moyu doskonalu. ya im dav tvoe slovo, alye svit ikh znynavidiv, bo voni nye vid svitu, yak i ya nye vid svitu. nye blagayu, shchob ti ikh zo svitu zabrav, alye shchob zbyerig ikh vid zlogo. nye vid svitu

voni, yak i ya nye vid svitu. osvtyati ti ikh pravdoyu! tvoe slovo to pravda. yak na svit ti poslav myenye, tak i ya na svit poslav ikh. a za nikh ya posvyachuyu v zhyertvu samogo syebye, shchob osvychyeni pravdoyu stali i voni. ta nye til'ki za nikh ya blagayu, a i za tikh, shcho radi ikhn'ogo slova vviruyut' u myenye, shchob buli vsi odno: yak ti, otchye, v myeni, a ya u tobi, shchob odno buli v nas i voni, shchob uviruvav svit, shcho myenye ti poslav. a tu slavu, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, shchob edinye buli, yak edinye i mi. ya u nikh, a ti u myeni, shchob buli doskonali v odno, i shchob piznav svit, shcho poslav myenye ti, i shcho ikh polyubiv ti, yak myenye polyubiv. bazhayu ya, otchye, shchob i ti, kogo dav ti myeni, tam zo mnoyu buli, dye znakhodzhusya ya, shchob bachili slavu moyu, yaku dav ti myeni, bo ti polyubiv myenye pyershye zakladin svitu. otchye pravednii! khocha nye piznav tyebye svit, ta piznav tyebye ya. i piznali voni, shcho poslav myenye ti. ya zh im'ya tvoe im ob'yaviv i ob'yavlyatimu, shchob lyubov, shcho ti nyeyu myenye polyubiv, bula v nikh, a ya v nikh!...

18

promovivshi tsye, isus viishov iz uchnyami svoimi na toi bik potoku kyedronu, dye buv sad, do yakogo vviishov vin ta uchni iogo. alye i yuda, shcho vidav iogo, znav tye mistsye, bo tam chasto zbiralis' isus i iogo uchni. otozh yuda, uzavavshi viddil viis'ka ta sluzhbu vid pyervosvyashchyenikiv i fariseyv, prikhodit' tudi iz smoloskopami, ta z likhtaryami, ta z zbroeyu. a isus, usye vidavshi, shcho z nim statysya mae, vikhodit' ta i kazhye do nikh: kogo vi shukaetye? iomu vidpovili: isusa nazaryanina. vin govorit' do nikh: tsye ya... a stoyav iz nimi i yuda, shcho vidav iogo. i yak til'ki skazav im: tsye ya, voni podalisya nazad, ta i na zymlyu popadali... i vin znov zapitav ikh: kogo vi shukaetye? voni zh vidkazali: isusa nazaryanina. isus vidpoviv: ya skazav vam, shcho tsye ya... otozh, yak myenye vi shukaetye, to daitye otsim vidiiti, shchob zbulosya tye slovo, shcho vin buv skazav: ya nye vtrativ nikogo iz tikh, kogo dav ti myeni. todi simon pyetro, myecha mavshi, iogo vikhopiv, i rubonuv raba pyervosvyashchyenika, i vidtyav pravye vukho iomu. a rabu na im'ya bulo malkh. ta promoviv isus do pyetra: vsun' u pikhvi myecha! chi zh nye mav bi ya piti tu chashu, shcho ot yet's' dav myeni? viddil zhye viis'ka ta tisyats'kii i sluzhba yudyeis'ka skhopili isusa, i zv'yazali iogo, i povyeli iogo pyershye do anni, bo tystyem dovodivs' kaiyafi, shcho pyervosvyashchyenikom buv togo roku. tsye zh buv toi kaiyafa,

shcho poradiv yudyeyam, shcho lipshye pomyerti lyudini odnii za narod. a simon pyetro i inshii uchyen' ishli za isusom slidom. toi zhye uchyen' vidomii buv pyervosvyashcheynikovi, i vviishov u dvir pyervosvyashcheynikiv iz isusom. a pyetro za vorit' mi stoyav. todi viishov toi uchyen', shcho vidomii buv pyervosvyashcheynikovi, i skazav vorotartsy, i vprovadiv pyetra. i pitae pyetra vorotarka sluzhnitsya: ti khiba nye z uchniv ts'ogo cholovika? toi vidkazue: ni! a rabi i sluzhba, rozklavshi ogon', stoyali ta i grilisya, bo buv kholod. i pyetro stoyav iz nimi ta grivsysya. a pyervosvyashcheynik spytavsysya isusa pro uchniv iogo, i pro nauku iogo. isus iomu vidpovid' dav: ya svitovi yavno kazav. ya poostiino navchav u sinagozi i u khrami, kudi vsi yudyei zbirayut'sya, a taemno nichogo ya nye govoriw. chogo ti pitaesh myenye? pospitaitsya tikh, shcho chuli, shcho ya im govoriw. otzhye, znayut' voni, pro shcho ya govoriw. a yak vin tsye skazav, to odin iz prisutn'oi tam sluzhbi vdariv isusa v shchoku, govoryachi: to tak vidpovidaesh pyervosvyashcheynikovi? isus iomu vidpovid' dav: yakshcho zlye ya skazav, pokazhi, shcho to zlye; koli zh dobrye, za shcho myenye b'esh? i vidislav iogo anna zv'yazanym pyervosvyashcheynikovi kaiyafi. a simon pyetro stoyav, griyuchis'. i skazali do n'ogo: chi i ti nye z uchniv iogo? vin vidriksya i skazav: ni! govoriw' odin iz rabiv pyervosvyashcheynika, rodich tomu, shcho iomu pyetro vukho vidtyav: chi tyebye ya nye bachiv u sadu z nim? i znovu vidriksya pyetro, i zaspiyav pivyen' khvili tiei... a isusa vyedut' vid kaiyafi v pryetorii. buv zhye ranok. ta voni nye vviishli do pryetoriya, shchob nye opoganitis', a shchob isti paskhu. todi viishov pilat nazovni do nikh i skazav: yak skargu prinositye vi na ts'ogo cholovika? voni vidpovili ta i skazali iomu: koli b tsyei zlochintsyem nye buv, mi b iogo tobi nye vidavali. a pilat im skazav: viz'mit' iogo, ta i za vashim zakonom suddit' iogo. yudyei skazali iomu: nam nye vil'no nikogo vbivati, shchob zbulosya isusove slovo, shcho iogo vin prorik, zaznachayuchi, yakoyu to smyertyu vin mae pomyerti. todi znovu pilat uviishov u pryetorii, i poklikav isusa, i do n'ogo skazav: chi ti tsar yudyeis'kii? isus vidpoviv: chi vid syebye samogo pitaesh ti tsye, chi to inshi tobi govoriu pro myenye? pilat vidpoviv: chi zh yudyeyanin ya? tvii narod ta pyervosvyashcheyniki myeni tyebye vidali. shcho takye ti vchiniv? isus vidpoviv: moe tsarstvo nye iz svitu ts'ogo. yakbi iz ts'ogo svitu bulo moe tsarstvo, to sluzhba moya voyuvala b, shchob nye vidanii buv ya yudyeyam. ta tyepper moe tsarstvo nye zvidsi... skazav zhye do n'ogo pilat: tak ti tsar? isus vidpoviv: sam ti kazhyesh, shcho

tsar ya. ya na tye narodivsysya, i na tye priishov u svit, shchob zasvidchiti pravdu. i kozhyen, khto z pravdi, toi chue mii golos. govoriw' do n'ogo pilat: shcho e pravda? i skazavshi otsye, do yudyeiv znov viishov, ta i kazhye do nikh: nye znakhodzhu ya v n'omu provini niyakoi. ta vi maetye zvichai, shchob ya vipustiv vam odnogo na paskhu. chi khochyetye otzhye, vidpushchu vam tsarya yudyeis'kogo? ta znovu voni znyali krik, vimagayuchi: nye iogo, a varavvu! a varavva buv zlochinyets'.

19

ot todi vzyav isusa pilat, ta i zvyeliv zbichuvati iogo. voyaki zh, splivshi z tyernu vinka, iomu poklali na golovu, ta bagryanitsyu nadili na n'ogo, i pristupali do n'ogo i kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i bili po shchokakh iogo... todi viishov nazovni iznovu pilat ta i govoriw' do nikh: os' iogo ya vivodzhu nazovni do vas, shchob vi pyeryekonalis', shcho provini niyakoi v nim nye znakhodzhu. i viishov nazovni isus, u tyernovim vinku ta v bagryanym plashchi. a pilat do nikh kazhye: otsye cholovik! yak zobachili zh iogo pyervosvyashcheyniki i sluzhba, to zakrichali, govoryachi: rozipni, rozipni! pilat kazhye do nikh: to viz'mit' iogo vi i rozipnit', bo provini ya v nim nye znakhodzhu! vidkazali yudyei iomu: mi maemo zakona, a za zakonom vin musit' umyerti, bo za bozhogo sina syebye vidavav! yak zachuv zhye pilat otsye slovo, nalyakavsysya shchye bil'sh, i vyernuvsya v pryetorii iznovu, i pitae isusa: zvidki ti? ta isus iomu vidpovidi nye podav. i kazhye do n'ogo pilat: nye govoriw' do myenye? khiba zh ti nye znaesh, shcho mayu ya vladu rozp'yasti tyebye, i mayu vladu tyebye vidpustiti? isus vidpoviv: nado mnoyu ti zhadnoi vladi nye mav bi, koli b tobi zvyerkhu nye dano bulo; tomu bil'shii grikh mae toi, khto myenye tobi vidav... pishya ts'ogo pilat namagavsysya pustiti iogo, ta yudyei krichali, govoryachi: yakshcho iogo pustish, to nye kyesariv priyatyl' ti! usyakii, khto syebye za tsarya vidae, protivit'sya kyesaryevi. yak zachuv zhye pilat otsye slovo, to viviv nazovni isusa, i zasiv na suddyeve sidinnya, na mistsi, shcho zvyyet'sya litostrotan, po-gyebryeis'komu zh gavvata. buv to zh dyen' prigotovlyennya paskhi, godina bula bliz'ko shostoi. i vin kazhye yudyeyam: os' vash tsar! ta voni zakrichali: gyet', gyet' iz nim! rozipni iogo! pilat kazhye do nikh: tsarya vashogo mayu rozp'yasti? pyervosvyashcheyniki vidpovili: mi nye maem tsarya, okrim kyesarya! os' todi vin im vidav iogo, shchob rozp'yasti... i vzyali isusa i povyeli... i, nishsi svogo khryesta, vin viishov na mistsy, chyeryepovishchyem zvanye, po-gyebryeis'komu gol-

gofa. tam iogo rozp'yali, a z nim razom dvokh inshikh, z odnogo ta z drugogo boku, a isusa vsyeryedini. a pilat napisav i napisa, ta i umistiv na khryesti. bulo zh tam napisano: isus nazaryanin, tsar yudyeis'kii. i bagato z yudyeiv chitali ts'ogo napisa, bo tye mistsye, dye isus buv rozp'yatii, bulo bliz'ko vid mista. a bulo po-gyebryeis'komu, po-gryets'komu i po-rims'komu napisano. tozh skazali pilatovi yudyeis'ki pyervosvyashcheyeniki: nye pishi: tsar yudyeis'kii, alye shcho vin sam govori: ya tsar yudyeis'kii. pilat vidpoviv: shcho ya napisav napisav! rozp'yavshi zh isusa, voyaki vzyali odizh iogo, ta i podilili na chotiri chastini, po chastini dlya kozhnogo voyaka, tyezh i khitona. a khiton buv nye shitii, a vitkanii tsilii vidvyerkhu. tozh skazali odin do odnogo: nye budyemo dyerti iogo, alye zhyeryeba kin'mo na n'ogo, komu pripadye. shchob zbulosya pisannya: podilili odyezhu moyu mizh soboyu, i myetnuli pro shatu moyu zhyeryebka. voyaki zh tsye i зробили... pid khryestom zhye isusa stoyali iogo mati, i syestra iogo matyeri, mariya klyeopova, i mariya magdalina. yak pobachiv isus matir ta uchnya, shcho stoyav tut, yakogo lyubiv, to kazhye do matyeri: otsye, zhono, tvii sin! potim kazhye do uchnya: otsye mati tvoya! i z tiei godini toi uchyen' uzyav ii do syebye. potim, znavshi isus, shcho vzhye vsye dovyershilos', shchob zbulosya pisannya, prokazue: pragnu! tut stoyala posudina, povna otstu. voyaki zh, gubku otstom napovnivshi, i na trostinu ii nastroimivshi, pidnyesli do ust iogo. a koli isus otstu priinyav, to promoviv: zvyershilos'!... i, golovu skhilivshi, viddav svogo dukha... buv zhye dyen' prigotovlyennya, tozh yudyei, shchob tila na khryesti nye zostalisya v subotu, buv bo vyelikdyen' tiei suboti prosili pilata zlamati golinki rozp'yatim, i znyati. tozh priishli voyaki i polamali golinki pyershomu i drugomu, shcho rozp'yatii z nim buv. koli zh pidiishli do isusa i pobachili, shcho vin uzhye vmyer, to golinok iomu nye zlamali, ta odin z voyakiv spisom boka iomu prokolov, i zaraz vityekla zvidti krov ta voda. i samovidyets' zasvdchiv, i pravdivye svidoststvo iogo; i vin znae, shcho pravdu govorit', shchob povirili i vi. o tsye stalos' tomu, shchob zbulosya pisannya: iomu kosti lamati nye budut'! i znov drugye pisannya govorit': divitisya budut' na togo, kogo prokolili. potim isopiv iz arimatyei, shcho buv uchyen' isusa, alye potainii, bo boyavsya yudyeiv, stav prositi pilata, shchob tilo isusovye vzyati. i dozvoliv pilat. tozh priishov vin, i vzyav tilo isusovye. pribuv takozh i nikodim, shcho davnishye prikhodiv vnochi do isusa, i smirnu prinis, iz aloem pomishanu, shchos' litriv iz sto. otozh, uzyali voni tilo isusovye, ta i obgornuli iogo plashchanitsyeyu iz pakhoshchami,

yak e zvichai khovati v yudyeiv. na tim mistsi, dye vin buv rozp'yatii, znakhodivsysa sad, a v sadu novii grib, shcho v n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. tozh otut, z za yudyeis'kogo dnya prigotovlyennya voni poklali isusa, bo poblizu buv grib.

20

a dnya pyershogo v tizhni, rano vrantsi, yak shchye tyemno bulo, priishla mariya magdalina do grobu, ta i bachtit', shcho kamin' vid grobu vdivalyenii. tozh bizhit' vona ta i pribuvae do simona pyetra, ta do drugogo uchnya, shcho isus iogo lyubiv, ta i kazhye do nikh: vzyali navstryechua z grobu, i mi nye znaemo, dye poklali iogo! todi viishov pyetro i drugii uchyen', i do grobu pishli. voni zh bigli obidva ukupi, alye drugii toi uchyen' popyeryedu big, khutchish vid pyetra, i pyershii do grobu pribuv. i, nakhilivshisya, bachtit' lyezhit' plashchanitsya... alye vin nye vviishov. pribuvae i simon pyetro, shcho slidkom za nim big, i vkhodit' do grobu, i plashchanitsyu oglyadae, shcho lyezhala, i khustka, shcho bula na iogo golovi, lyezhit' nye z plashchanitsyeyu, alye ostonon', zgornyena, v inshomu mistsi... todi zh uviishov i inshii uchyen', shcho pyershii do grobu pribuv, i pobachiv, i vviruvav. bo shchye nye rozumili z pisan-nya voni, shcho vin mae voskryesnuti z myertvikh. i uchni vyernulasy znovu do syebye. a mariya stoyala pri grobi nazovni ta i plakala. plachuchi, nakhililas' do grobu. i bachtit' dva angoli, shcho v bilim sidili, odin u golovakh, a drugii u nig, dye lyezhalo isusovye tilo... i govoryat' do nyei voni: chogo plachyesh ti, zhinko? ta vidkazue im: uzyali mogo navstryechua, i ya nye znayu, dye iogo poklali... i, skazavshi otsye, obyernulas' nazad, i bachtit' isusa, shcho stoyav, ta vona nye piznala, shcho to isus... promovlyae do nyei isus: chogo plachyesh ti, zhinko? kogo ti shukaesh? vona zh, dumayuchi, shcho to sadivnik, govorit' do n'ogo: yakshcho, panye, uzyav ti iogo, to skazhi myeni, dye poklav ti iogo, i iogo ya viz'mu! isus movit' do nyei: marie! a vona obyernulasya ta po-evryeis'komu kazhye iomu: rab-buni! tsyebto: uchityelyu mii! govorit' do nyei isus: nye torkaisya do myenye, bo ya shchye nye ziishov do ottsya. alye idi do brativ moikh ta im rozpovizh: ya idu do svogo ottsya i ottsya vashogo, i do boga mogo i boga vashogo! idye mariya magdalina, ta i uchnyam zvishchae, shcho bachila navstryechua, i vin tsye ii skazav... togo zh dnya dnya pyershogo v tizhni, koli vyechir nastav, a dyveri, dye uchni zibralis' buli, buli zamknyeni, bo boyalis' yudyeiv, z'yavivsysa isus, i stav posyeryedini, ta i promovlyae do nikh: mir vam! i, skaza-

vshi otsye, pokazav vin im ruki ta boka. a uchni zradili, pobachivshi navstryechua. todi znovu skazav im isus: mir vam! yak otyets' poslav myenye, i ya vas posilayu! skazavshi otsye, vin dikhnuv, i govorit' do nikh: priimit' dukha svyatogo! komu grikki prostitye, prostyats'ya im, a komu zatrimaetye, to zatrimayut'sya! a khoma, odin z dvanadtsyat'okh, zvanii bliznyuk, iz nimi nye buv, yak prikhodiv isus. inshi zh uchni skazali iomu: mi bachili navstryechua!... a vin vidkazav im: koli na rukakh iogo znaku vidtsvyashnogo ya nye pobachu, i pal'tsya svogo nye vkladu do vidtsvyashnoi rani, i svoei ruki nye vkladu do boku iogo, nye vviryuy! za visim zhye dyen' znov udoma buli iogo uchni, a z nimi i khoma. i, yak zamknyeni dvyeri buli, priishov isus, i stav posyeryedini ta i prokazav: mir vam! potim kazhye khomi: prostyagni svogo pal'tsya syudi, ta na ruki moi podivis'. prostyagni i svoyu ruku, i vkladu do boku mogo. i nye bud' ti nyeviryuyuchii, alye viruyuchii! a khoma vidpoviv i skazav iomu: navstryechu' mii i bog mii! promovlyae do n'ogo isus: tomu viruvav ti, shcho pobachiv myenye? blazhyenni, shcho nye bachili i uviruvali! bagato zh i inshikh oznak uchiniv buv isus u prisutnosti uchniv svoikh, shcho v knizi otsi nye zapisani. tsye zh napisano, shchob vi vviruvali, shcho isus e khristos, bozhii sin, i shchob, viruyuchi, zhittya mali v im'ya iogo!

12

pislya ts'ogo z'yavivs' isus znov svoim uchnyam nad moryem tivyeriyads'kim. a z'yavivsya otak. ukupi buli simon pyetro, i khoma, zvanii bliznyuk, i nafanail, iz kani galilyeis'koi, i obidva sini zveyedyeevi, i dvoe inshikh iz uchniv iogo. govorit' im simon pyetro: pidu ribi vloviti. voni kazhut' do n'ogo: i mi pidyemo z tobouy. i pishli voni, i vsili do chovna. ta nochi tiei nichogo voni nye vlovili. a yak ranok nastav, to isus stav nad byeryegom, alye uchni nye znali, shcho to buv isus. isus todi kazhye do nikh: chi nye maetye, diti, yakois' pozhivi? ni, voni vidkazali. a vin im skazav: zakin'tye nyevoda pravoruch vid chovna, to i znaidyetye! voni kinuli, i vzhye nye mogli iogo vityagnuti iz-za byezlichy ribi... todi uchyen', yakogo lyubiv buv isus, govorit' pyetrovi: tsye zh navstryechu'!... a simon pyetro, yak zachuv, shcho navstryechu' to, nakinuv na syebye odyezhinu, bo vin buv nagii, ta i kinuvsya v more... inshi zh uchni, shcho buli nyedalyeko vid byeryega yakikhs' liktiv iz dvisti priplivli chovnikom, tyagnuchi nyevoda z ribouy. a koli voni viishli na z'yemlyu, to bachat' rozlozhyenii zhar, a na nim ribu i khlib. isus kazhye do nikh: prinyesit' tiei ribi, shcho otsye vi

vlovili! pishov simon pyetro ta i na z'yemlyu vityagnuv nyevoda, povnogo ribi vye-likoi, sto p'yatdyesyat tri. i khoch stil'ki bulo ii, nye prodyersya protye nyevid. isus kazhye do uchniv: idit', snidaitye! a z uchniv nikhto nye navazhivsya spitati iogo: khto ti takii? bo znali voni, shcho navstryechu' to... tozh pidkhodit' isus, byerye khlib i dae im, tak samo zh i ribu. tsye vzhye vtryete z'yavivsya isus svoim uchnyam, yak iz myertvikh voskryes. yak voni vzhye posnidali, to isus promovlyae do simona pyetra: simonye, sinu ionin, chi ti lyubish myenye bil'shye tsikh? toi kazhye iomu: tak, navstryechui, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae iomu: pasi yagnyata moi! i govorit' iomu vin udrugye: simonye, sinu ionin, chi ti lyubish myenye? toi kazhye iomu: tak, navstryechui, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae iomu: pasi vivtisi moi! utryete vin kazhye iomu: simonye, sinu ionin, chi kokhaesh myenye? zasmu-tivsya pyetro, shcho spitav iogo vtryete: chi kokhaesh myenye? i vin kazhye iomu: ti vsye vidaesh, navstryechui, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae do n'ogo isus: pasi vivtisi moi! popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli buv ti molodshii, to ti sam pidpyerizuvavsya, i khodiv, kudi ti bazhav. a koli postariesh, svoi ruki prostyagnyesh, i inshii tyebye pidpyeryezhye, i povyedye, kudi nye zakhochyesh... a otsye vin skazav, shchob zaznachiti, yakoyu to smyertyu toi boga proslavit'. skazavshi takye, vin govorit' iomu: idi za mnouy! obyernuvsya pyetro, ta i os' bachit', shcho za nim slidkoma idye toi uchyen', yakogo lyubiv isus, yakii na vyechyeri do lonya iomu buv skhilivsya i spitav: khto, navstryechui, vidast' tyebye? pyetro, yak pobachiv togo, govorit' isusovi: navstryechui, tsyei zhye shcho? promovlyae do n'ogo isus: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsya, azh poki priidu, shcho do togo tobi? ti idi za mnouy! i tsye slovo roznyeslos' bulo mizh bratami, shcho toi uchyen' nye vmrye. protye isus nye skazav iomu, shcho nye vmrye, a: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsya, azh poki priidu, shcho do togo tobi? tsye toi uchyen', shcho svidchit' pro tsye, shcho i otsye napisav. i znaemo mi, shcho pravdivye svidotstvo iogo! bagato e i inshogo, shcho isus uchiniv. alye dumayu, shcho koli b napisati pro vsye tye zokryema pro kozhnye, to i sam svit nye vmistiv bi napisanikh knig! amin'.

ob'yavlyennya isusa khrista, yakye dav iomu bog, shchob pokazati svoim rabam, shcho nyezabaram statysi maе. i vin pokazav, i poslav svoim angolom rabovi svoemu ivanovi, yakii svichiv pro slovo bozhye, i pro svichyennya isusa khrista, i pro vsye, shcho vin bachiv. blazhyennii, khto chitae, i ti, khto slukhaе slova prorotstva ta dodyerzhue napisanye v n'omu, chas bo bliz'kii! ivan do syemi tsyerkov, shcho v azii: blagodat' vam i mir vid togo, khto e, khto buv i khto mae priiti; i vid syemi dukhiv, shcho pyeryed pryestolom iogo, ta vid isusa khrista, a vin svidok vurnii, pyeryenyets' z myertvikh i vladika zyemnikh tsariv. iomu, shcho nas polyubiv i krov'yu svoeyu obmiv nas vid nashikh grikhiv, shcho vchiniv nas tsaryami, svyashchenikami bogovi i ottsyey svoemu, tomu slava ta sila na vichni viki! amin'. oto vin iz khmarami idye, i pobachit' iogo kozhnye oko, i ti, shcho iogo prokololi buli, i vsi plyemyena zyeimli budut' plakati za nim. tak, amin'! ya al'fa i omyega, govorit' navstryechu', bog, toi, khto e, i khto buv, i khto mae priiti, vsyedyerzhitel'! ya, ivan, vash brat i spil'nik u bidi, i v tsarstvi, i v tyerpinni v isusi, buv slava na ostrovi, shcho zvyet'sya patmos, za slovo bozhye i za svichyennya isusa khrista. ya buv u dusi navstryechun'ogo dnya, i pochuv za soboyu golos guchnii, nyemov surmi, yakii govoriv: shcho bachish, napishi tye do knigi, i poshli do simokh tsyerkov: do yefyesu, i do smirni, i do pyergamu, i do tiyatiriv, i do sard, i do filyadyl'fii, i do laodikii. i ya oglyanuvssya, shchob pobachiti golos, shcho govoriv zo mnoyu. i, oglyanuvshis', ya pobachiv sim svichnikiv zolotikh; a posyeryed syemi svichnikiv podibnogo do lyuds'kogo sina, odyagnyenogo v dovgu odyezhu i pidpyeryezanogo po grudyakh zolotim poyasom. a iogo golova ta volossya bili, nyemov bila vovna, yak snig; a ochi iogo nyemov polum'ya ognyanе. a nogi iogo podibni do midi, rozpalyeni, nache v pyechi; a golos iogo nyemov shum vyelikoi vodi. i sim zir vin dyerzhav u pravitsi svoii, a z ust iogo myech obosichnii vikhodiv, a oblichchya iogo, nyemov sontsye, shcho svitit' u sili svoii. i koli ya pobachiv iogo, to do nig iomu vpav, nyemov myertvii. i poklav vin na myenye pravitsyu svoyu ta i promoviv myeni: nye lyakaisya! ya pyershii i ostannii, i zhivii. i buv ya myertvii, a os' ya zhivii na vichni viki. i mayu klyuchi ya vid smyerti i vid adu. otzhye, napishi, shcho ti bachiv, i shcho e, i shcho mae buti po ts'omu! taemnitsya syemi zir, shcho bachiv ti ikh na pravitsi moii, i syemi svichnikiv zolotikh: sim zir, to angoli syemi tsyerkov, a sim svichnikiv, shcho ti bachiv, to sim tsyerkov.

do angola tsyerkvi v yefyesi napishi: ot-sye kazhye toi, khto trimaе sim zir u pravitsi svoii, khto khodit' syeryed syemi svichnikiv zolotikh: ya znayu dila tvoii, i pratsyu tvoyu, i tvoyu tyerpelyivist', i shcho nye mozhyesh tyerpiti likhikh, i viprobuvav tikh, khto syebye nazivae apostolami, alye nimi nye e, i znaishov, shcho fal'shivi voni. i ti maesh tyerpinni, i pratsyuvav dlya imyennya mogo, alye nye znyemigssya. alye mayu na tyebye, shcho ti pokinuv svoyu pyershu lyubov. otozh, pam'yatai, zvidki ti vpav, i pokaisya, i vchinki davnishi robi. koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabaram, i zrushu tvogo svichnika z iogo mistys, yakshcho nye pokaeshsya. alye maesh otsye, shcho nye-navidish uchinki nikolaitiv, yakikh i ya nye-navidzhu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi dam isti vid dyeryeva zhittya, yakye v rayu bozhim. a do angola tsyerkvi v smirni napishi: otsye kazhye pyershii i ostannii, shcho buv myertvii i ozhiv: ya znayu dila tvoii, i bidu, i uboztvo, alye ti bagatii, i znyevagu tikh, shcho govoriat' pro syebye, nibi yudyei voni, ta nimi nye e, alye voni zborishchye satani. nye biisya togo, shcho maesh strazhdati! os' diyavol vkidatimye dyekogo z vas do v'yaznits', shchob vas viprobuvati. i budyetye mati bidu dyesyat' dyen'. bud' vurnii do smyerti, i ya tobi dam vintsya zhittya! khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhets' nye budye poshkodzhynii vid drugoi smyerti. a do angola tsyerkvi v pyergami napishi: otsye kazhye toi, shcho mae myecha obosichnogo: ya znayu dila tvoii, i shcho dye ti zhivyesht, tam pryestol satani. i trimaesh ti imyennya moe, i ti nye vidkinuvssya vid viri moei navit' za dnev, koli v vas, dye zhivye satana, buv ubitii antipa, svidok mii vurnii. alye trokhi ya mayu na tyebye, bo maesh tam tikh, khto trimaet'sya nauki valaama, shcho navchav buv balaka poklasti spotikannya pyeryed sinami izrailya, shchob ili idol's'ki zhyertvi i rozpustu chinili. tak maesh i ti takikh, shcho trimayut'sya nauki nikolait's'koi tak samo. tozh pokaisya! koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabaram, i voyuvatimu z nimi myechyem svoikh ust. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhetsyevi dam isti prikhoivanu mannu, i dam iomu bilogo kamyenya, a na kamyeni napisanye imyennya novye, yakogo nye znaе nikhto, til'ki toi, khto priimae iogo. i do angola tsyerkvi v tiyatirakh napishi: otsye kazhye sin bozhii, shcho mae ochi svoi, yak polum'ya ognyanе, a nogi iogo podibni do midi: ya znayu dila tvoii, i lyubov, i viru, i sluzhbu, i tvoyu tyerpelyivist', i ostanni vchinki tvoii,

shcho bil'shi za pyershi. alye mayu na tyebye, shcho zhintsi ezavyeli, yaka kazhye, nibi vona prorokinya, ti popuskaesh navchaty ta zvoditi rabiv moikh, chiniti rozpustu ta isti idol's'ki zhyertvi. i ya dav buv ii chasu, shchob pokayalasya, ta vona nye skhotila pokayatisya v rozpusti svoii. os' ya kinu ii na lozhye, a tikh, shcho chinyat' iz nyeyu rozpustu, u vyeliky bidu, koli til'ki v uchinkakh svoikh nye pokayut'sya, a diti ii pob'yu smyertyu. i piznayut' usi tsyerkvi, shcho ya toi, khto nirki i syertsya viviryae, i ya kozhnomu z vas dam za vchinkami vashimi. a vam, ta inshim, shcho v tiyatirakh, shcho nye mayut' nauki tsiei, i yak kazhut' nye rozumiut' tak zvanikh glibin satani, kazhu: nye nakladu na vas inshogo tyagaru, til'ki tye, shcho vi maetye, trimaitye, azh poki priidu. a pyeryemozhtsyevi, i tomu, khto azh do kintsya dodyerzhue moi vchinki, ya dam iomu vladu nad poganami, i budy pasty ikh zaliznim zhyezlom; voni, nyemov glynyanii posud, pokrushat'sya, yak i ya odyerzhav vladu vid svogo ottsya, i dam ya iomu zoryu dosvitnyu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

3

a do angola tsyerkvi v sardakh napishi: otsye kazhye toi, khto mae sim bozhikh dukhiv i sim zir: ya znayu dila tvoi, shcho maesh im'ya, nibi zhivii, a ti myertvii. bud' chuinii ta ryeshu zmitsnyai, shcho mayut' pomyerti. bo ya nye znaishov tvoikh dil zachinyenimi pyeryed bogom moim. otozh, pam'yatai, yak ti vzyav i pochuv, i byeryezhi, i pokaisya. a koli ti nye chuinii, to na tyebye priidu, nyemov zlodii, i ti znati nye budyesh, yakoi godini na tyebye priidu. ta ti maesh i v sardakh kil'ka imyen, shcho odyezhi svoei voni nye spoganili, i v bilii zo mnoyu khoditimit', bo gidni voni. pyeryemozhets' zodyagnyet'sya v bilu odyezhu, a imyennya iogo ya nye zmyiu iz knigi zhittya, i imyennya iogo viznayu pyeryed ottsyem svoim i pyeryed iogo angolami. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v filyadyel'fii napishi: otsye kazhye svyatii, pravdivii, shcho mae klyucha davidovogo, shcho vin vidchynae, i nikhto nye zachinit', shcho vin zachynae, i nikhto nye vidchinit'. ya znayu dila tvoi. os' ya pyeryed toboyu dvyeryei nye zachiniv, i ikh zachiniti nye mozhye nikhto. khoch malu maesh silu, alye slovo moe ti zbyerig, i vid imyennya mogo nye vidkinuvsya. os' ya zroblyu, shcho dyekogo z zborishcha satani, iz tikh, shcho syebye nazivayut' yudyeyami, ta nimi nye e, alye kazhut' nyepravdu, os' ya zroblyu, shcho voni priidut' ta vklonyat'sya pyeryed nogami tvoimi, i piznayut', shcho ya polyubiv tye-

bye. a shcho ti zbyerig slovo tyerpinnya mogo, to i ya tyebye zbyeryezhu vid godini viprobovuannya, shcho mae priiti na vvyes' vsyesvit, shchob viprobuvati myeshkantsiv zyeimli. ya priidu nyezabarom. trimai, shcho ti maesh, shchob tvogo vintsya nikhto nye zabrav. pyeryemozhtsya zroblyu ya stovpom u khrami boga mogo, i vin vzhye nye viidye nazovni, i na nim napishu im'ya boga mogo i im'ya mista boga mogo, erusalimu novogo, shcho z nyeba skhodit' vid boga mogo, ta novye im'ya svoe. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v laodikii napishi: otsye kazhye amin', svidok virnii i pravdivii, pochatok bozhogo tvoriva: ya znayu dila tvoi, shcho ti nye kholodnii, ani garyachii. yakbi to kholodnii chi garyachii ti buv! a shcho ti lityeplii, i ni garyachii, ani kholodnii, to viplyunu tyebye z svoikh ust... bo ti kazhyesh: ya bagatii, i zbagativ, i nye potryebuyu nichogo. a nye znaesh, shcho ti nuzhdyennii, i mizyernii, i vbogii, i slippii, i golii! radzhu tobi kupiti v myenye zolota, v ogni pyeryechishchenyogo, shchob zbagatit's', i bilu odyezhu, shchob zodyagtitsya, i shchob gan'ba nagoti tvoei nye vidna bula, a mastyu na ochi namasti svoi ochi, shchob bachiti. kogo ya lyublyu, tomu dokoryayu i karayu togo. bud' zhye ryevnii i pokaisya! os' ya stoyu pid dvyeryima ta stukayu: koli khto pochue mii golos i dvyeri vidchinit', ya do n'ogo vviidu, i budu vyecheryyati z nim, a vin zo mnoyu. pyeryemozhtsyevi sisti ya dam na moemu pryestoli zo mnoyu, yak i ya pyeryemig buv, i z ottsyem svoim siv na pryestoli iogo. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

4

po ts'omu ya poglyanuv, i os' dvyeri na nyebi vidchinyeni, i pyershii golos, shcho ya chuv iogo, yak surmu, shcho zo mnoyu govorig, skazav: idi syudi, i ya tobi pokazhu, shcho stasisya mae po ts'omu! i zaraz u dusi ya buv. i os' pryestol stoyav na nyebi, a na pryestoli sidyachii. a sidyachii podibnii buv z viglyadu do kamyenya yaspisa i sardisa, a vyesyelka navkolo pryestolu vidom podibna bula do smaragdu. a navkolo pryestolu dvadtsyat' chotiri pryestoli, a na pryestolakh ya bachiv dvadtsyat'okh chotir'okh start-siv, shcho sidili, u shati bili odyagnyeni, a na golovakh svoikh mali vintsi zoloti. a vid pryestolu vikhodili bliskavki, i golosi, i gromi. a pyeryed pryestolom gorili sim svichnikiv ognyanikh, a voni sim dukhiv bozhikh. i pyeryed pryestolom yak morye sklyanye, do krishtalyu podibnye. a syeryed pryestolu i navkolo pryestolu chyetyvero tvarin, povni ochyei spyeryedu i zzadu. i pyersha tvarina podibna do lyeva, a druga

tvarina podobna do tyelyati, a tryetya tvarina mala litsye, yak lyudina, a chyetyv-erta tvarina podobna do orla, shcho lyetit'. i ti chotiri tvarini, kozhna z nikh mala navkolo po shist' kril, a vsyeredini povna ochyei. i spokoyu nye mayut' voni dyen' i nich, promovlyayuchi: svyat, svyat, svyat navstryechu', bog vsyedyerzhityel', shcho vin buv, i shcho e, i shcho mae priiti! i koli ti tvarini skladayut' slavu, i chyst', i podyaku tomu, khto sidit' na pryestoli i zhivye viki vichni, todi padayut' dvadtsyat' chotiri startsi pyeryed tim, khto sidit' na pryestoli, i vklonyayut'sya tomu, khto zhivye viki vichni, i skladayut' vintsi svoi pyeryed pryestolom ta kazhut': dostoinii ti, navstryechui i bozhye nash, priinyati slavu, i chyst', i silu, bo vsye ti stvoriv, i z voli tvoei isnie ta stvoryenye vsye!

5

i ya bachiv v pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli, knigu, napisanu vsyeredini i nazovni, i zapyechatanu simoma pyechatkami. i bachiv ya potuzhnogo angola, yakii guchnim golosom klikav: khto gidnii rozgornuti knigu, i zlamati pyechatki ii? i nye mig nikhto ni na nyebi, ni na zyeimli, ani pid zyeimlyeyu rozgornuti knigi, ani navit' zazirnuti v nyei. i plakav ya girko, shcho nye znaishovsya ani odin gidnii rozgornuti i prochitati knigu, ani navit' zazirnuti v nyei. a odin iz startsiiv promoviv do myenye: nye plach! os' lyev, shcho z plyemyeni yudinogo, koryen' davidiv, pyeryemig tak, shcho mozhye rozgornuti knigu, i zlamati sim pyechatok ii. i ya glyanuv, i os' syeryed pryestolu i chotir'okh tvarin i syeryed start-siv stoit' agnyets', yak zakolyenii, shcho mae sim rogi i sim ochyei, a tsye sim bozhikh dukhiv, poslanikh na vsyu zyeimlyu. i vin pidiishov, i vzyav knigu z pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli. a koli vin uzyav knigu, to chotiri tvarini i dvadtsyat' chotiri startsi popadali pyeryed agntsyem, a kozhyen mav gusla i zoloti chashi, povni pakhoshchiv, a voni molitvi svyatikh. i novu pisnyu spivayut' voni, promovlyayuchi: ti dostoinii uzyati tsyu knigu, i rozkriti pyechatki ii, bo ti buv zakolyenii, i krov'yu svoeyu ti vikupiv lyudyei bogovi z usyakogo plyemyeni, i yazika, i narodu, i lyudu. i ti ikh zrobiv dlya nashogo boga tsaryami, i svyashchenikami, i voni na zyeimli tsaryuvatimut'! i ya bachiv, i chuv golos bagat'okh angoliv navkolo pryestolu, i tvarin, i start-siv, i chislo ikh bulo dyesyatki tisyach raz po dyesyat' tisyach i tisyachi tisyach. i kazali voni guchnim golosom: dostoinii agnyets', shcho zakolyenii, priinyati silu, i bagatstvo, i mudrist', i mits', i chyst', i slavu, i blagoslovyennya! i kozhnye stvorinnya, sh-

cho vono na nyebi, i na zyeimli, i pid zyeimlyeyu, i na mori, i vsye, shcho v nikh, chuv ya, govorilo: tomu, khto sidit' na pryestoli, i agntsyevi blagoslovyennya, i chyst', i slava, i sila na vichni viki! a chotiri tvarini kazali: amin'! i dvadtsyat' chotiri startsi popadali ta poklonilis' tomu, khto zhivye povik viku!

6

i ya bachiv, shcho agnyets' rozkriv odnu z syemi pyechatok, i pochuv ya odnu z chotir'okh tikh tvarin, yaka govorila, yak golosom gromu: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' bilii, a toi, khto na n'omu sidiv, mav luka. i vintsya iomu dano, i vin viishov, nyemov pyeryemozhyets', i shchob pyeryemogti. i koli drugu pyechatku rozkriv, ya drugu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i viishov kin' drugii, chyervonii. a tomu, khto na n'omu sidiv, bulo dano vzyati mir iz zyeimli ta shchob ubivali odin odnogo. i myech vyelikii buv dani iomu. i koli tryetyu pyechatku rozkriv, ya tryetyu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' voronii. a toi, khto na n'omu sidiv, mav vagu v svoii rutsi. i ya nibi golos pochuv posyeryed chotir'okh tikh tvarin, shcho kazav: kivsh pshyentsi za dinariya, i tri kovshi yachmyenyu za dinariya, a olivi i vina nye marnui! a koli vin chyetyvertyu pyechatku rozkriv, ya chyetyv-ertyu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' chalii. a toi, khto na n'omu sidiv, na im'ya iomu smyert', za nim zhye slidom ishov ad. i dana im vlada bula na chyetyvertii chastini zyeimli zabivati myechyem, i golodom, i morom, i zyeimnimi zvirmi. i koli p'yatu pyechatku rozkriv, ya pobachiv pid zhyertivnikom dushi po-bitikh za bozhye slovo, i za svidchyennya, yakye voni mali. i kliknuli voni guchnim golosom, kazhuchi: azh doki, vladiko svy-atii ta pravdivii, nye budyesh suditi, i nye mstitimesh tim, khto zhivye na zyeimli, za krov nashu? i kozhnomu z nikh dano bilu odyezhu, i skazano im ishyche trokhi spochiti, azh poki dopovnyat' chislo ikhni spivslugi, i brati ikhni, shcho budut' pobiti, yak i voni. i koli shostu pyechatku rozkriv, ya poglyanuv, i os' stalos' vyelikye tryasin-nya zyeimli, i sontsye zchornilo, yak mikh volosyanii, i vvyes' misyats' zrobivsya, yak krov... i na zyeimlyu popadali zori nyebyesni, yak fgovyе dyeryevo ronit' svoi nyedozrili plodi, koli potryasye sil'nii vityer... i nyebo skhovalos', zgornuvshis', nyemov toi suvii pyergamyenu, i kozhna gora, i kozhyen ostriv porushilisya z svoikh mist's... i zyeimni tsari, i vvel'mozhi ta tisyachniki, i bagati ta sil'ni, i kozhyen rab ta kozhyen vil'nii, pokhovalis' u pyechyeri ta v skyeli girs'ki, ta i kazhut' do gir ta do skyel': pospadaitye na nas, i poza-

krivaitye vi nas vid litsya togo, khto sidit' na pryestoli, i vid gnivu agntsya!... bo priishov tsye vyelikii dyen' gnivu iogo, i khto vstoyati mozhye?

7

a po ts'omu ya bachiv chotir'okh angoliv, shcho stoyali na chotir'okh kutakh zymeli ta trimali chotiri zymni vitri, shchob vityer nye viyav na zymlyu, ani na morye, ani na zhodnye dyeryevo. i bachiv ya inshogo angola, shcho vid shkid sontsya vikhodiv, i mav pyechatku boga zhivogo. i vin guchnim golosom kriknuv do chotir'okh angoliv, shcho im dano poshkoditi zymeli ta moryu, govoryachi: nye shkod'tye ani zymeli, ani moryu, ani dyeryevu, azh poki mi pok-ladyemo pyechatki rabam boga nashogo na ikhnikh cholakh! i pochuv ya chislo popyechatanikh: sto sorok chotiri tisyachi popyechatanikh vid usikh plyemyen izrail'yevikh siniv: z plyemyeni yudinogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh, z plyemyeni ruvimovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni gadovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni asirovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni nyefthalmovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni manasiinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni simyeonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni lyevinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni issakharovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni iosipovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni vyenyaminovogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh. potomu ya glyanuv, i os' natovp vyelikii, shcho iogo zrakhuvaty nye mozhye nikhto, z usyakogo lyudu, i plyemyen, i narodiv, i yazikov, stoyav pyeryed pryestolom i pyeryed agntsye, zodyagnyeni v bilu odyezhu, a v ikhnikh rukakh bulo pal'movye vittya. i vzivali voni guchnim golosom, kazhuchi: spasinnya nashomu bogovi, shcho sidit' na pryestoli, i agntsyevi! a vsi angoli stoyali navkolo pryestolu ta startsi v chotir'okh tikh tvarin. i voni na oblichya popadali pyeryed pryestolom, i vklonilysya bogovi, kazhuchi: amin'! blagoslovyennya, i slava, i mudrist', i khvala, i chyst', i sila, i mits' nashomu bogu na vichni viki! amin'! i vidpoviv odin iz startsi, i do myenye skazav: otsi, shcho zodyagnyeni v bilu odyezhu, khto voni i zvidkilya poprikhodili? i skazav ya iomu: mii panye, ti znaesh! vin zhye myeni vidkazav: tsye ti, shcho priishli vid vyelikogo gorya, i viprali odizh svoyu, ta vibilili ii v krov'i agntsya... tomu to voni pyeryed bozhim pryestolom, i v khrami iogo dyen' i nich iomu sluzhat'. a toi, khto sidit' na pryestoli, roztyagnye namyeta nad nimi. voni golodu i spragi tyerpiti nye budut'

uzhye, i nye budye paliti ikh sontsye, ani spyeka yaka. bo agnyets', shcho syeryed pryestolu, budye ikh pasti, i voditimye ikh do dzhyeryel vod zhittya. i bog kozhnu sl'ozu z ochyei ikhnikh zitrye!

8

i koli s'omu pyechatku rozkriv, nima tisha nastala na nyebi dyes' na pivgodini. i ya bachiv simokh angoliv, shcho stoyali pyeryed bogom. i dano bulo im sim suryem. i priishov drugii angol, ta i stav pyeryed zhyertivnikom iz zolotoyu kadil'nitsyeyu. i bulo iomu dano bagato kadila, shchob do molitov usikh svyatikh dodav na zolotogo zhyertivnika, shcho pyeryed pryestolom. i znyavsy dim kadil'nii z molitvami svyatikh vid ruki angola pyeryed boga. a angol kadil'nitsyu vzyav, i napovniv ii ognym iz zhyertivnika, ta i kinuv na zymlyu. i zchinilysya gromi, i gurkotnyava, i bliskavitsi ta tryasinnya zymeli... i sim angoliv, shcho mali sim suryem, prigotuvailysya, shchob surmiti. i zasurmiv pyershii angol, i vchinilysya grad ta ogon', pyeryemishani z krov'yu, i vpali na zymlyu. i spalilas' tryetina zymeli, i zgorila tryetina dyeryev, i vsilyaka zelyena trava pogorila... i zasurmiv drugii angol, i nyemov bi vyelika gora, rozpalyena ognym, bula vkinyena v morye. i tryetina morya zrobylasya krov'yu, i pomyerla tryetina mors'kogo stvorinnya, shcho mayut' zhittya, i zaginula tryetina korabliv... i zasurmiv tryetii angol, i vyelika zorya spala z nyeba, palayuchi, yak smoloskip. i spala vona na tryetinu richok ta na vodni dzhyeryela. a imyennya zori tii polin. i stala tryetina vodi, yak polin, i bagato z lyudyei povmirali z vodi, bo zgirila vona... i zasurmiv angol chyetyertii, i vdaryeno tryetinu sontsya, i tryetinu misyatsya, i tryetinu zir, shchob zat'milasya ikhnya tryetina, shchob tryetina dnya nye svitila, tak samo zh i nich... i bachiv, i chuv ya odnogo orla, shcho lyetiv syeryed nyeba i klikav guchnim golosom: gorye, gorye, gorye tim, khto zhyive na zymeli, vid golosiv surmovikh pozostalikh tr'okh angoliv, shcho mayut' surmiti!...

9

i zasurmiv p'yatii angol, i ya bachiv zoryu, shcho spala iz nyeba dodolu. i ii dani buv klyuch vid krinitsi byezodn'oi. i vona vidimknula krinitsyu byezodnyu, i dim povaliv iz krinitsi, mov dim iz vyelikoi pyechi. i zat'milosya sontsye i povitrya vid krinichnogo dimu... a z dimu na zymlyu vliishla sarana, i dano ii mits', yak mayut' mits' skorpionii zymni. i nakazano

ii, shchob vona nye shkodila z yemunii travy, ani zhadnomu zillyu, ani zhadnomu dyeryevu, alye til'ki tim lyudyam, yaki na cholakh nye mayut' pyechatki bozhoi. i bulo dano ii, shchob ikh nye vbivati, alye muchiti p'yat' misyatsiv; a muka vid nyei, yak muka vid skorpionu, koli vkusit' lyudinu. i v ti dni lyudi smyerti shukatimut', ta nye znaidut' ii! pomyerti voni zakhotyat', ta vtyebye vid nikh smyert'!... a viglyad sarani buv podobni do konyei, na viinu prigotovanih; a na golovakh u nyei nyemov bi vinki, podobni na zoloto, a oblichyia ii nyemov lyuds'ki oblichyia. i mala volossya yak volossya zhinochye, a ii zubi buli nyemov lyev'yachi. i mala vona pantsyeri, nyemov pantsyeri zalizni; a shum ii kril nyemov shum kolyesnits', koli konyei bagato bzhit' na viinu. i mala khvosti, podobni do skorpionovikh, ta zhala, a v nyei v khvostakh ii vlada p'yat' misyatsiv shkoditi lyudyam. i mala vona nad soboyu tsarya, angola byezodni; iomu po-eryeis'komu im'ya avaddon, a po-gryets'komu zvavsyia vin apollion! odnye gorye minulo! os' za nim shchye dva gorya nadkhodyat'! i zasurmiv shostii angola, i ya pochuv odin golos iz chotir'okh rogiv zolotogo zhyertivnika, yakii pyeryed bogom, shcho kazav shostomu angolovi, yakii mav surmu: rozv'yazhi chotir'okh angoliv, shcho pov'yazani pri vyelikii richtsi yefrati. i buli porozv'yazuvani chotiri angoli, prigotovani na godinu, i na dyen', i na misyats', i na rik, shchob ubili tryetinu lyudyei. a chislo kinnogo viis'ka dvadtsyat' tisyach raz po dyesyat' tisyach; i ya chuv ikhne chislo. i tak bachiv ya konyei v vidinni, a na nikh vyerkhivtsiv, shcho pantsyeri mali ogyani, i giyatsintovi, i sirchani. a golovi v konyei nyemov golovi lyev'yachi, a z ikhn'ogo rota vikhodiv ogon', i dim, i sirka. i pobita bula tryetina lyudyei vid tsikh tr'okh porazok, vid ognyu, i vid dimu, i vid sirki, shcho vikhodili z ikhnikh rotiv. sila bo konyei bula v ikhnim roti ta v ikhnikh khvostakh. a khvosti ikhni podobni do vuzhiv, shcho mayut' golovi, i nimi voni shkodu chinyat'. a ryeshita lyudyei, shcho nye vbita bula tsimi porazkami, nye pokayalasya za dila svoikh ruk, shchob nye klan'yatis' dyemonam, ani idolam zolotim, i sribnim, i midyanim, i kam'yanim, i dyeryev'yanim, shcho nye mozhut' voni ani bachiti, ani chuti, ani khoditi. i voni nye pokayalasya v svoikh ubivstvakh, ani v charakh svoikh, ni v rozpusti svoii, ni v kradizhkhakh svoikh...

10

i bachiv ya inshogo potuzhnogo angola, shcho skhodiv iz nyeba. buv odyagnenyii v khmaru, i nad iogo golovoyu vyesyelka bula, a oblichyia iogo yak stovpi ogyani, i mav

u rutsi svoii knizhku rozgornyenu. i vin postaviv svoyu pravu nogu na morye, a livu na zymlyu, i zakrichav guchnim golosom, yak lyev toi richt'. i yak vin zakrichav, to zagovorili sim gromiv golosami svoimi. a yak zagovorili sim gromiv golosami svoimi, ya khotiv buv pisati. ta ya pochuv golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: zapychatai otye, shcho sim gromiv kazali, i togo nye pishi! a angol, shcho ya bachiv iogo, yak stoyav vin na mori i zymli, zn'yav do nyeba pravitsyu svoyu ta i poklyavsyia zhivuchim po vichni viki, yakii stvoriv nyebo ta tye, shcho na n'omu, i zymlyu ta tye, shcho na nii, i morye i shcho v nim, shcho vzhye chasu nye budye, a dnya golosu s'omogo angola, koli vin zasurmit', doveryshit'sya bozha taemnitsya, yak vin blagovistiv buv sovim rabam prorokam. i golos, shcho ya chuv iogo z nyeba, stav znov govorit' to mnoyu i kazati: pidi, ta viz'mi rozgornyenu knizhku z ruki angola, shcho stoit' na mori i zymli. i pishov ya do angola ta i promoviv iomu, shchob dav myeni knizhku. a vin myeni kazhye: viz'mi, i z'izh ii! i girkist' uchinit' vona dlya tvogo zhivota, ta v ustakh tvoikh budye solodka, yak myed. i ya vzyav z ruki angola knizhku ta i z'iv ii. i bula vona v ustakh moikh, nyemov myed toi, solodka. ta koli ii z'iv, vona girkist' зробila v moim zhivoti... i skazali myeni: ti musish znovu prorokuvati pro narodi, i pogan, i yaziki, i pro bagato tsariv.

11

i dano trostinu myeni, podobnu do palitsi, i skazano: ustan', i zmiryai khrama bozhogo i zhyertivnika, i tikh, khto vklonyaet'sya v n'omu, a dvir, shcho za khramom, lishi ta nye miryai iogo, bo vin daniu poganam, i sorok dva misyatsi budut' toptati voni svyatyie misto. i zvyelyu ya dvom svidkam svoim, i budut' voni prorokuvati tisyachu dvisti i shistdyesyat dyen', zodyagnenyi v volosyanitsyu. voni dvi olivi ta dva svichniki, shcho stoyat' pyeryed bogom zymli. i koli b khto skhotiv uchiniti im krivdu, to viidye ogon' z ikhnikh ust, i poist' vorogiv ikhnikh. a koli khto zakhochye vchiniti im krivdu, toi otak musit' buti zabiti. voni mayut' vladu nyebo zamknuti, shchob za dniv ikhnikh prorstva nye ishov doshch. i mayut' vladu voni nad vodoyu, u krov obyertati ii, i vdariti zymlyu vsilyakoyu karoyu, skil'ki raziv voni skhochut'. a koli voni skinchat' svidotstvo svoe, to zvirina, shcho z byezodni vikhodit', iz nimi viinu povyedye, i vona ikh pyeryemozhye ta ikh povbivae. i ikhni trupi polishit' na maidani vyelikogo mista, shcho zvyet'sya dukhovno sodom i egipyet, dye i navstryechu' nash buv rozp'yatii. i bagato z narodiv, i z plyemyen, i

z yazikov, i z pogan budut' divitisya pivchv-
erta dni na ikhni trup, nye dozvol'yat' pok-
lasti v grobi ikhnikh trupiv. a myeshkantsi
zyemli budut' tishitisya ta raditi nad nimi, i
darunki poshlyut' odin odnomu, bo muchili
tsi dva proroki myeshkantsiv zyemli. a po
pivchvyerta dnyakh dukh zhittya vviishov
u nikh vid boga, i voni povstavali na nogi
svoi. i napav zhakh vyelikii na tikh, khto
divivsy na nikh! i pochuli voni guchnii
golos iz nyeba, shcho im govori: 'ziidit'
syudi! i na nyebo ziishli voni v khmari, i
vorogi ikhni divilis' na nikh. i tiei godini
zchinivsy strashnii zyemlyetrus, i dyesyata
chastina mista togo zavalilas'... i v tsim
trusi zaginulo sim tisyach lyuds'kikh imyen,
a ryeshta obgorniyena zhakhom bula, i voni
viddali slavu bogu nyebysenom!... dru-
gye gorye minulo! oto nyezabarom nas-
tanye za nim tryete gorye! i zasurmiv
s'omii angol, i na nyebi zchinilis' guchni
golosi, shcho kazali: pyeryeishlo panuvan-
nya nad svitom do navstryechua nashogo ta
do khrista iogo, i vin zatsaryue na vichni
viki! i dvadtsyat' chotiri startsi, shcho na
pryestolakh svoikh pyeryed bogom sidyat',
popadali na oblichyia svoi, ta i uklonil-
isya bogovi, kazhuchi: dyaku skladaemo
tobi, navstryechui, bozhye vsyedyerzhitye-
lyu, shcho ti e i shcho ti buv, shcho pri-
nyav svoyu silu vyeliku ta i zatsaryuvav! a
pogani rozlyutilisya, ta gniv tvii priishov, i
chas nastav myertvikh suditi, i dati zaplatu
rabam tvoim, prorokam i svyatim, i tim,
khto imyennya tvogo boit'sya malim i vye-
likim, i znishchiti tikh, khto nishchit' zyem-
lyu. i rozkrivsy khram bozhii na nyebi, i
kovchyeg zapovitu iogo v iogo khrami z'ya-
vivsy. i zchinilisya bliskavki, i gurkit, i
gromi, i zyemlyetrus, i vyelikii grad...

12

i z'yavilas' na nyebi vyelika oznaka: zhinka,
zodyagniyena v sontsy, a pid nogami ii misy-
ats', a na ii golovi vinok iz dvanadtsyati
zir. i vona mala v utrobi, i krichala vid
bolyu, ta muki tyerpila vid porodu. i z'yav-
ilasy insha oznaka na nyebi, os' zmii chy-
ervonoognyanii, vyelikii, shcho mav sim go-
liv ta dyesyat' rogi, a na iogo golovakh
sim vintsiv. iogo khvist zmiv tryetinu zir
iz nyeba ta i kinuv dodolu. i zmii stoyav py-
eryed zhinkoyu, shcho mala vroditi, shchob
z'isti ditinu ii, koli vrodit'... i ditinu vrodila
vona cholovichoii stati, shcho vsi narodi mae
pasti zaliznim zhyezlom. i ditina ii bula vzy-
ata do boga, i do pryestolu iogo. a zhinka
vtyekla na pustynu, dye vona mala mist-
sy, vid boga dlya nyei vgotovanye, shchob
tam godovali ii tisyachu dvisti shistdyesyat
dyen'. i stalas' na nyebi viina: mikhail
ta iogo angoli vchinili zo zmiem viinu. i

zmii voyuvav ta iogo angoli, ta nye vtri-
malisya, i vzhye nye znaishlosya im mist-
sy na nyebi. i skinyenii buv zmii vyelikii,
vuzh starodavnii, shcho zvyet'sya diyavol i
satana, shcho zvodit' usyesvit, i skinyenii
buv vin dodolu, a z nim i iogo angoli buli
skinyeni. i ya pochuv guchnii golos na nyebi,
yakii govori: tyepyer nastalo spasinnya, i
sila, i tsarstvo nashogo boga, i vlada khrista
iogo, bo skinyenii toi, khto brativ nashikh
skarzhiv, khto pyeryed nashim bogom os-
karzhuvav ikh dyen' i nich! i voni iogo py-
eryemogli krov'yu agntsy ta slovom svogo
zasvidchyennya, i nye polyubili zhittya svogo
navit' do smerti! chyeryez tsye zvyesylisya
ti, nyebo, ta ti, khto na nim probuvae! gorye
zyemli ta moryu, do vas bo diyavol zishov,
mayuchi lyutist' vyeliku, znayuchi, shcho ko-
rotkii chas mae! a koli zmii pobachiv, shcho
dodolu vin skinyenii, to stav pyeryesliduvati
zhinku, shcho vrodila khlop'ya. i zhintsi
dani buli dvi krili vyelikogo orla, mistshob
vid zmiya lyetila v pustynu do mistsy
svogo, dye budut' ii goduvati chas, i chasi,
i pivchasu. i pustiv zmii za zhinkoyu z
ust svoikh vodu, yak richku, shchob richka
skhopila ii. ta zhintsi zyemlya pomogla, i
rozkrila zyemlya svoi usta, ta i vipila richku,
yaku zmii buv pustiv iz svoikh ust... i zmii
rozlyutuvavsy na zhinku, i pishov voyu-
vati z ostankom nasinnya ii, shcho voni by-
eryezhut' bozhi zapovidi ta mayut' svidot-
stvo isusovye.

13

i ya stav na mors'komu pisku. i ya bachiv
zvirinu, shcho vikhodila z morya, yaka mala
dyesyat' rogi ta sim goliv, a na rogakh ii
bulo dyesyat' vintsiv, a na ii golovakh bo-
goznyevazhni imyena. a zvirina, shcho ya ii
bachiv, podibna do risya bula, a nogi ii yak
vyedmyezhi, a pashcha ii nyemov lyev'yacha
pashcha. i zmii dav ii svoyu silu, i pryestola
svogo, i vladu vyeliku. a odna z ii goliv
bula nibi zabita na smyert', alye rana smy-
ertyel'na ii vdzorovilas'. i vsya zyemlya di-
vuvalas', slidkuyuchi za zvirinoyu! i vklonil-
isya zmievi, shcho dav vladu zvirini. i vk-
lonilis' zvirini, govoryachi: khto do zvirini
podibnii, i khto voyuvati z nyeyu mozhye?
i ii dano usta, shcho govorili zukhvalye ta
bogoznyevazhnye. i ii dano vladu diyati
sorok dva misyatsi. i vidkrila vona svoi usta
na znyevagu proti boga, shchob bogoznyev-
vazhati im'ya iogo i osyelyu iogo, ta tikh,
khto na nyebi zhivye. i ii dano provaditi
viinu zo svyatimi, ta ikh pyeryemogti. i
ii dana vlada nad kozhnim plyemyenyem,
i narodom, i yazikom, i lyudom. i ii vk-
lonyat'sya vsi, khto zhivye na zyemli, sh-
cho ikhni imyena nye napisani v knigakh
zhittya agntsy, zakolyenogo vid zakladin

svitu. koli mae khto vukho, nyekhai slukhae: koli khto do polonu vvedye, sam pidye v polon. koli khto myechyem ubivae, takii musit' sam buti vbitii myechyem! otut ty-erpyelivist' ta vira svyatikh! i bachiv ya inshu zvirinu, shcho vikhodila z z'yemli. i vona mala dva rogi, podibni yagnyachim, ta govorila, yak zmii. i vona vikonuvala vsyu vladu pyershoi zvirini pyeryed nyeyu, i robila, shchob z'yemlya ta ti, khto zhivye na nii, vklonilysya pyershii zvirini, shcho v nyei vzdorovylena bula ii rana smyert-yel'na. i chinit' vona vyelikii oznaki, tak shcho i ogon' zvodit' z nyeba dodolu pyeryed lyud'mi. i zvodit' vona myeshkantsiv z'yemli chyeryez oznaki, shcho ikh dano ii chiniti pyeryed zvirinoyu, namovlyayuchi myeshkantsiv z'yemli zrobiti obraza zvirini, shcho mae ranu vid myecha, ta zhivye. i dano ii vklasi dukha obrazovi zvirini, shchob zagovoriv obraz zvirini, i zrobiti, shchob usi, khto nye poklonit'sya obrazovi zvirini, pobiti buli. i zrobit' vona, shchob usim malim i vyelikim, bagatim i vbogim, vil'nim i rabam bulo dano znamyeno na ikhnyu pravitsyu abo na ikhni chola, shchob nikhto nye mig ani kupiti, ani prodati, yakshcho vin nye mae znamyena imyennya zvirini, abo chisla imyennya iogo... tut mudrist'! khto mae rozum, nyekhai porakhue chislo zvirini, bo vono chislo lyuds'kye. a chislo ii shistsot shistdyesyat shist'.

14

i ya glyanuv, i os' agnyets' stoit' na sions'kii gori, a z nim sto sorok chotiri tisyachi, shcho mayut' im'ya iogo i im'ya ottsya iogo, napisanye na svoikh cholakh. i pochuv ya golos iz nyeba, nyemov shum vyelikoi vodi, i nyemov guk mitsnogo gromu. i pochuv ya golos guslyariv, shcho grali na guslakh svoikh, i spivali, yak pisnyu novu pyeryed pryestolom i pyeryed chotir'oma tvarinami i startsyami. i nikhto nye mig navchitisya pisni, okrim tsikh sta soroka chotir'okh tisyach, vikuplyenikh vid z'yemli. tsye ti, khto nye oskvyernivsy z zhinkami, bo chisti voni. voni idut' za agntsyem, kudi vin idye. voni vikuplyeni vid lyudyei, pyervistki bogovi i agntsyevi, nye znaishlosya bo pidstupu v ikhnikh ustakh, bo voni nyeporochni! i pobachiv ya inshogo angola, shcho lyetiv syeryed nyeba, i mav blagovistiti vichnu evangeliyu myeshkantsyam z'yemli, i kozh-nomu lyudovi, i plyemyeni, i yaziku, i nar-odovi. i vin govoriv guchnim golosom: po-biitiesya boga ta slavu viddaitye iomu, bo nastala godina sudu iogo, i vklonit'sya tomu, khto stvoriv nyebo, i z'yemlyu, i morye, i vodni dzheryela! a inshii, drugii angol lyetiv slidom i kazav: upav, upav vav-ilon, gorod vyelikii, bo lyutim vinom roz-

pusti svoei vin napoiv usi narodi! a inshii, tryetii angol lyetiv uslid za nim, guchnim golosom kazhuchi: koli khto vklonyaet'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno na choli svoim chi na rutsi svoii, to toi pitimye z vina bozhogo gnivu, vina nyzemishanogo v chashi gnivu iogo, i budye muchyeni v ogni i sirti pyeryed angolami svyatimi ta pyeryed agntsyem. a dim ikhnikh muk pidima-timyet'sya vichni viki. i nye mayut' spokoyu dyen' i nich usi ti, khto vklonyaet'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno imyen-nya iogo. tut tyerpyelivist' svyatikh, shcho dodyerzhuyut' zapovidi bozhi ta isusovu viru! i pochuv ya golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: napishi: blazhyenni ti myertvi, khto z ts'ogo chasu vmirae v navstryechui! tak, kazhye dukh, voni vid prats' svoikh zaspokoyat'sya, abo ikhni dila idut' za nimi slidom. i ya glyanuv, i oto bila khmara, a na khmari sidit' podibnii do lyuds'kogo sina. vin mav na svoii golovi zolotogo vintsya, a v rutsi iogo gostrii syerp. i inshii angol viishov iz khramu, i guchnim golosom kliknuv do togo, khto na khmari sidiv: poshli syerpa svogo i zhni, bo nastala godina pozhati, dozrilo bo zhnivo z'yemli! i toi, khto na khmari sidiv, skinuv dodolu syerpa svogo, i z'yemlya bula vizhata. i in-shii angol viishov iz khramu, shcho na nyebi, i vin mav gostrogo syerpa. i inshii angol, shcho mav vladu nad ogyem, viishov vid zhyertivnika. i vin guchnim golosom kliknuv do togo, shcho mav gostrogo syerpa, govory-achi: poshli svogo gostrogo syerpa, i pozbirai grona z'yemnoi vinogradini, bo grona ii vzhye dospili. i angol kinuv dodolu syerpa svogo, i zibrav vinograd na z'yemli, i vkinuv v vye-likye chavilo bozhogo gnivu. i potovchyenye bulo chavilo za mistom, i potyekla krov iz chavila azh do kins'kikh vuzdychok, na tisyachu shistsot stadii...

15

i bachiv ya inshye znamyeno na nyebi, vye-likye ta divnye, sim angoliv, shcho sim kar voni mali, bo nimi kinchavsya gniv bozhii. i ya bachiv shchos', nubi yak morye sklyanye, z ogyem pyeryemishanye. a ti, shcho pyeryemogli zvirinu ta obraza iogo, i znamyeno iogo, i chislo iogo imyennya, stoyali na mori sklyanim, ta mali gusla bozhi. i spivali voni pisnyu moisyeya, raba bozhogo, i pisnyu agntsy, govoryachi: vye-likii ta divni dila tvoi, o navstryechui, bozhye vsyedyerzhityelyu! spravedyeliv i pravdivi dorogi tvoi, o tsaryu svyatikh! khto tye-bye, navstryechui, nye poboit'sya, ta imyen-nya tvogo nye proslavit'? bo odin ti svy-atii, bo narodi vsi priidut' ta vklonyat'sya pyeryed tobouy, bo z'yavilisya sudi tvoi! a po ts'omu ya glyanuv, i os' vidchinyesya

khram skiniï svïdchyennya v nyebi, i sim angoliv viishli z khramu, i sim kar voni mali. voni buli vdyagnenyi v shati l'nyani, chisti i yasni, i pidpyeryezani dovkola grudyei zolotimi poyasami. i odna z chotir'okh tikh tvarin dala simom angolam sim chash zolotikh, napovnyenikh gnivu boga, shcho zhivye povik viku. i khram pyeryepovnivsya dimom vid bozhoi slavi, i vid sili iogo. ta do khramu nikhto nye spromigsya vviiiti, azh poki nye skinchilisya ti sim kar simokh angoliv.

16

i ya pochuv guchnii golos iz khramu, shcho kazav do syemi angoliv: idit', i vilitye na zye'mlyu sim chash gnivu bozhogo! i pishov pyershii angol, i viliv na zye'mlyu chashu svoyu. i shkidlivi ta lyuti bolyachki obsili lyudyei, khto mav znamyeno zvirini i vklonyavs' ii obrazu. a drugii angol viliv svoyu chashu do morya. i stalasya krov, nyemov u myertsya, i kozhna istota zhiva vmyerla v mori. tryetii zhye angol viliv chashu svoyu na richki ta na vodni dzhyeryela, i stalasya krov. i pochuv ya angola vod, yakii govoriv: ti praviednii, shcho ti e i shcho ti buv, i svyatiï, shcho ti tsye prisudiv! bo voni prolili krov svyatikh ta prorokiv, i ti dav im napitisya krovi. voni varti togo! i ya chuv, yak zhyertivnik govoriv: tak, navstryechui, bozhye vsyedyerzhityelyu! pravdivi i spravyedlivi sudi tvoï! a angol chyetyvertii viliv svoyu chashu na sontsye. i dano iomu paliti lyudyei ognym. i spyeka vyelika palila lyudyei, i znyevazhali voni im'ya boga, shcho mae vladu nad karami timi, i voni nye pokayalisya, shchob slavu viddati iomu. a p'yatii angol viliv chashu svoyu na prystola zvirini. i zat'milosya tsarstvo ii, i lyudi vid bolyu kusali svoï yazyki, i boga nye-byesnego voni znyevazhali vid bolyu svogo i vid svoikh bolyachok, ta v uchinkakh svoikh nye pokayalis'! shostii zhye angol viliv chashu svoyu na richku vyeliku yefrat, i voda ii visokhla, shchob prigotoviti dorogu tsaryam, yakï vid shkid sontsya. i ya bachiv, shcho vikhodili z ust zmiya, i z ust zvirini, i z ust nyepravdivogo proroka tri dukhi nyechisti, yak zhabi, tsye dukhi dyemons'ki, shcho chinyat' oznaki. voni vikhodiat' do tsariv us'ogo vsyesvitu, shchob zibrati ikh na viinu togo vyelikogo dnya vsyedyerzhityelya boga. os' idu, nyemov zlodii! blazhyennii, khto chuinii, i odyezhu svoyu byeryezhye, shchob nagim nye khoditi, i shchob nye bachili gan'bi iogo! i zibrav ikh na mistsyë, yakye po-evryeis'komu zvyet'sya armagyeddon. s'omii zhye angol viliv chashu svoyu na povitrya. i golos guchnii zalunav vid nyebyesnego khramu z prystolu, govory-

achi: stalosya! i stalisyä bliskavki i gurkit ta gromi, i stalos' vyelikye tryasinnya zye'mli, yakogo nye bulo, vidkoli lyudina zhivye na zye'mli... vyelikii takii zye'mlyetrus, takii mitsnii! i misto vyelikye rozpalosya na tri chastini, i popadali lyuds'ki mista... i vyelikii vavilon buv zghadanii pyeryed bogom, shchob dati iomu chashu vina iogo lyutogo gnivu... i znik kozhyen ostriv, i nye znaidyeno gir!... i vyelikii grad, yak vazhki tyagari, padav iz nyeba na lyudyei. i lyudi znyevazhali boga za pokarannya gradom, bo kara iogo bula duzhye vyelika!...

17

i priishov odin iz syemi angoliv, shcho mayut' sim chash, i govoriv zo mnoyu, kazhuchi: pidiidi, ya pokazhu tobi zasudzhyennya vyelikoi rozpusnitsi, shcho sidit' nad bagat'ma vodami. z nyeyu rozpustu chinili zye'mni tsari, i vinom rozpusti ii vpivalis' myeshkantsi zye'mli. i v dusi poviv vin myenye na pustinyu. i pobachiv ya zhinku, shcho sidila na chyervonii zvirini, pyeryepovnyenii imyenyami bogoznyevazhnyimi, yaka mala sim goliv i dyesyat' rogiv. a zhinka bula odyagnyena v porfiru i karmazin, i priozdoblyena zolotom i dorogotsinnim kaminnyam ta pyerlami. u rutsi svoii mala vona zolotu chashu, povnu gidoti ta nyechyesti rozpusti ii. a na choli ii bulo napisanye im'ya, taemnitsya: vyelikii vavilon, mati rozpusti i gidoti zye'mli. i bachiv ya zhinku, p'yanu vid krovi svyatikh i vid krovi muchyenyikiv isusovikh, i, bachivshi ii, divuvavsya ya divom vyelikim. a angol promoviv do myenye: chogo ti divueshsya? ya skazhu tobi taemnitsyu zhinki i zvirini, yaka nosit' ii, yaka mae sim goliv i dyesyat' rogiv. zvirina, yaku bachiv ya, bula i nyema, i mae viiti z byezodni i pidye vona na pogibil'. a myeshkantsi zye'mli, shcho ikhni imyena nye zapisani v knigu zhittya vid zakladin svitu, divuvatisya budut', yak pobachat', shcho zvirina bula i nyema, i z'yavit'sya. tut rozum, shcho mae vin mudrist'. sim goliv tsye sim gir, shcho na nikh sidit' zhinka. i sim tsariv, p'yat' ikh upalo, odin e, drugii ishchye nye priishov, a yak priidye, to musit' vin trokhi probuti. i zvirina, shcho bula i nyema, i vona sama vos'ma i z simokh, i idye na pogibil'. a dyesyat' tikh rogiv, shcho bachiv ti ikh, to dyesyat' tsariv, shcho shchye nye priinyali tsarstva, alye priimut' vladu tsars'ku iz zvirinoyu na odnu godinu. voni mayut' odnu dumku, a silu ta vladu svoyu viddadut' zvirini. voni voyuvatimut' proti agntsya ta agnyets' pyeryemozhye ikh, bo vin navstryechu' nad panami ta tsar nad tsaryami. a ti, khto z nim, poklikani, i vi-brani, i virni. i govorit' do myenye: vodi, shcho bachiv ti ikh, dye sidit' ta rozpus-

nitsya, to narodi ta lyudi, i plyemyena ta yaziki. a dyesyat' rogov, shcho ti bachiv ikh, ta zvirina, voni znyenavidyat' rozpus-nitsyu, spustoshat' ii i obnazhat', i z'idyat' ii tilo, i ognym ii spalyat'. bo bog dav im do syertsya, shchob volyu chinili iogo, mayuchi odnu dumku, i shchob tsarstvo svoje vid-dali zvirini, azh poki nye vipovnyat'sya slova bozhi. a zhinka, yaku ti bachiv, to misto vyelikye, shcho panue nad tsaryami zymn-imi.

18

pislya ts'ogo pobachiv ya inshogo angola, shcho skhodiv iz nyeba, i shcho vladu vyeliku vin mav. i zymlya osvitilas' vid slavi iogo. i vin guchnim golosom kliknuv, govoryachi: upav, upav vyelikii vavilon! stav vin osye-lyeyu dyemoniv, i skhovishchyem usyakomu dukhovi nyechistomu, i skhovishchyem usikh ptakhiv nyechistikh ta nyenavidnikh, bo lyu-tim vinom rozpusti svoei vin napoiv vsi nar-odi! i zymni tsari z nim rozpustu chinili, a zymni kuptsi zbagatili vid sili rozkoshi iogo! i pochuv ya inshii golos iz nyeba, yakii govori: viidit' iz n'ogo, lyudi moi, shchob nye stalisy ya spil'nikami grikhiv iogo, i sh-choh nye potrapili v karannya iogo. grikhi bo iogo dosyagli azh do nyeba, i bog izga-dav pro nyepravdi iogo. vidplatit' vi iomu, yak i vin vam plativ, i vdvoe podvoitye iomu za vchinki iogo! udvoe naliitye do chashi, shcho nyeyu vin vam nalivav! skil'ki vin slaviv syebye ta rozkoshuvav, stil'ki muki ta smutku zavidaitye iomu! bo v syerts i svoemu govorit': sidzhu, yak tsaritsya, i ya nye vdova, i bachiti smutku nye budu! chy-eryez tseye odnogo dnya priidut' kari iogo, smyert', i plach, i golod, i spalenyii budye ognym, bo mitsnii navstryechu', bog, sh-cho sudit' iogo! i budut' plakati ta golositi za nim tsari zymni, shcho z nim rozpustu chinili ta rozkoshuvali, koli pobachat' dim pozhyezhi iogo. voni chyeryez strakh iogo muk stoyatimut' zdalyeka ta govoritimut': gorye, gorye, o misto vyelikye, vavilonye, misto mogutne, bo sud tvii priishov odniei godini! i zymni kuptsi budut' plakati ta golositi za nim, bo nikhto nye kupue vzhye ikhn'ogo vantazhu, vantazhu zolota, i sri-bla, i kaminnya dorogotsinnogo, i pyeryel, i vissonu, i porfiri, i shovku, i karmazinu, i vsyakogo dyeryeva zapashnogo, i vsyakogo posudu z slonovoi kosti, i vsyakogo posudu z dorogotsinnogo dyeryeva, i midyanogo, i zal-iznogo, i marmurovogo, i koritsi, i shafranu, i pakhoshchiv, i mirri, i livanu, i vina, i olivi, i tonkoi muki, i pshyenitsi, i tovaru, i vivtsiv, i konyei, i voziv, i rabiv, i dush lyuds'kikh. i plodi pozhadlivosti dushi tvoei vidiishli vid tyebye, i vsye sitye ta svit-lye propalo dlya tyebye, i vzhye ikh ti nye

znaidyesh! kuptsi tsimi ryechami, shcho voni zbagatilisya z n'ogo, vid strakhu muk iogo stanut' zdalyeka, i budut' plakati ta golositi, i kazati: gorye, gorye, misto vye-likye, zodyagnyeny v visson i porfiru ta v karmazin, i prikrashyeny zolotom i dorogotsinnim kaminnyam ta pyerlami, bo za odnu godinu zginulo takye vyelikye bagat-stvo... i kozhyen styernik, i kozhyen, khto plivae na korablyakh, i moryaki, i vsi, khto pratsyue na mori, stali zdalyeka, i, bachivshi dim vid pozhyezhi iogo, krichali i kazali: kotrye do vyelikogo mista podobnye? i voni posipali porokhom golovi svoi, i zakrichali, plachuchi ta golosyachi, i kazhuchi: gorye, gorye, misto vyelikye, shcho v n'omu z iogo dorogotsinnostyei zbagatilisya vsi, khto mae korabli na mori, bo za odnu godinu vono sporozhnilo: radii z ts'ogo, nyebo, i svy-ati apostoli ta proroki, bo bog vikonav sud vash nad nim! i odin sil'nii angol uzyav vyelikogo kamyenya, yak zhorno, i kinuv do morya, govoryachi: z takim rozgonom budy kinyenii vavilon, misto vyelikye, i vzhye vin nye znaidyet'sya! i golos guslyariv, i spi-vakiv, i sopil'nikov, i surmachiv uzhye nye budy chutii v tobi! i vzhye nye znaidyet'sya v tobi zhadnogo misttsya i niyakogo mistyet-stva, i shum zhoryen uzhye nye budy chutii v tobi! i svitlo svichnika vzhye nye budy svititi v tobi, i golos molodogo i molodoi vzhye nye budy chutii v tobi. bo kuptsi tvoi buli zymni vye'l'mozhi, bo tvoim vorozhbit-stvom buli zvyedyneni vsi narodi! bo v nim znaidyena krov prorokiv, i svyatikh, i po-bitikh usikh na zymli...

19

po ts'omu pochuv ya nache guchnii gos-los vyelikogo natovpu v nyebi, yakii gov-oriv: aliluya! spasinnya, i slava, i sila navstryechuyevi nashomu, pravdivi bo ta spravvedlivi sudi iogo, bo vin zasudiv tu vyeliku rozpusnitsyu, shcho zymlyu zip-sula svoeyu rozpustoyu, i pomstiv za krov svoikh rabiv z ii ruk! i vdruge skazali voni: aliluya! i z nyei dim vistupae na vichni viki! i popadali dvadtsyat' chotiri startsi i chotiri tvarini, i poklonilisya bo-govi, shcho sidit' na pryestoli, govoryachi: amin', aliluya! a vid pryestolu viishov gos-los, shcho klikav: khvalit' boga nashogo, usi rabi iogo, i vsi, khto boit'sya iogo, i mali, i vyeliki! i pochuv ya nibi goslos vye-likogo natovpu, i nache shum vyelikoi vodi, i mov goslos gromiv guchnikh, shcho viguku-ovali: aliluya, bo zapanuvav navstryechu', nash bog vsyedyerzhitel'! radiiomo ta tish-mosya, i daimo slavu iomu, bo vyesillya ag-ntsya nastalo, i zhona iogo syebye prigotu-vala! i ii dano bulo zodyagnutisya v chis-tii ta svitlii vison, bo visson to pravyed-

nist' svyatikh. i skazav vin myeni: napishi: blazhyenni poklikani na vyesil'nu vyechyeryu agntsya! i skazav vin myeni: tsye pravdivi bozhi slova! i ya vpav do iogo nig, shchob vklonitis' iomu. i vin kazhye myeni: tazh ni! ya spivsluga tvii ta brativ tvoikh, khto mae zasvidchynnaya isusovye, bogovi vklonisya! bo zasvidchynnaya isusovye, to dukh prorotstva. i pobachiv ya nyebo vidkri-tye. i os' billi kin', a toi, khto na n'omu sidiv, zvyet'sya virnii i pravdivii, i vin spravvedlivo sudit' i voyue. ochi iogo nyemov polum'ya ogyanye, a na golovi iogo bagato vintsiv. vin im'ya mav napisanye, yakogo nye znae nikhto, til'ki vin sam. i zodyagnenyi buv vin u shatu, pokrashyenu krov'yu. a iomu na im'ya: slovo bozhye. a viis'ka nyebyesni, zodyagnenyi v billi ta chistii visson, ikhali vslid za nim na bilikh konyakh. a z iogo ust vikhodiv gostrii myech, shchob nim biti narodi. i vin pastimye ikh zaliznim zhyezlom, i vin budyе toptati chavilo vina lyutogo gnivu boga vsyedyerzhityela! i vin mae na shati i na styegnakh svoikh napisanye imyennya: tsar nad tsaryami, i navstryechu' nad panami. i bachiv ya odnogo angola, shcho na sontsi stoyav. i vin guchnim golosom kliknuv, kazhuchi do vsikh ptakhiv, shcho syeryed nyeba litali: khodit', i zbyerit'sya na vveliku bozhu vyechyeryu, shchob vi ili tila tsariv, i tila tisyachnikiv, i tila sil'nikh, i tila konyei i tikh, khto sidit' na nikh, i tila vsikh vil'nikh i rabiv, i malikh, i vvelikikh... i ya pobachiv zvirinu, i zymnikh tsariv, i viis'ka ikhni, zibrani, shchob uchiniti viinu z tim, khto sidit' na koni, ta z viis'kom iogo. i skhoplyena bula zvirina, a z nyeyu nyeppravdivii prorok, shcho oznaki chiniv pyeryed nyeyu, shcho nimi zviv tikh, khto znamyeno zvirini priinyav i poklonivsya buv obrazovi ii. oboe voni buli vkinyeni zhivimi do ogyanogo ozyera, shcho sirkoyu gorilo... a ryeshata po-bita bula myechyem togo, khto sidiv na koni, shcho vikhodiv iz ust iogo. i vsye ptastvo nailosya ikhnimi trupami...

20

i bachiv ya angola, shcho skhodiv iz nyeba, shcho mav klyucha vid byezodni, i kaidani vveliki v rutsi svoii. i skhopiv vin zmiya, vuzha starodavn'o, shcho diyavol vin i satana, i zv'yazav iogo na tisyachu rokiv, ta i kinuv iogo do byezodni, i zamknuv iogo, i pyechatku nad nim poklav, shchob narodi nye zvodiv uzhye, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokiv. a po ts'omu vin rozv'yazanii budyе na korotkii chas. i bachiv ya pryestoli ta tikh, khto sidiv na nikh, i sud im buv dani, i dushi styatikh za svidchennya pro isusa i za slovo bozhye, yakii nye vklonilis' zvirini, ani obrazovi ii, i nye priinyali znamyena na chola svoi ta na ruku svoyu.

i voni ozhili, i tsaryuvali z khristom tisyachu rokiv. a inshi pomyerli nye ozhili, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokiv. tsye pyershye voskryesinnya. blazhyennii i svyatii, khto mae chastku v pyerшому voskryesinni! nad nimi druga smyert' nye matimye vladi, alye voni budut' svyashcheyenikami boga i khrista, i tsaryuvativut' z nim tisyachu rokiv. koli zh skinchit'sya tisyacha rokiv, satana budyе vipushchennyi iz v'yaznitsi svoei. i viidye vin zvoditi narodi, shcho voni na chotir'okh krayakh zymli, goga i magoga, shchob zibrati ikh do boyu, a chislo ikhne yak mors'kii pisok. i viishli voni na shirinu zymli, i otochili tabir svyatikh ta ulubylyenye misto. i ziishov ogon' z nyeba, i pozhyer ikh. a diyavol, shcho zvodiv ikh, buv ukinyenii v ozyero ogyanye ta sirchanye, dye zvirina i prorok nyeppravdivii. i muchyeni budut' voni dyen' i nich na vichni viki. i ya bachiv pryestola vvelikogo bilogo, i togo, khto na n'omu sidiv, shcho vid lit-sya iogo vtyekla zymlya i nyebo, i mistysya dlya nikh nye znaishlosya. i bachiv ya myertvikh malikh i vvelikikh, shcho stoyali pyeryed bogom. i rozgornulisya knigi, i rozgornulas' insha kniga, to kniga zhittya. i sudzhyeno myertvikh, yak napisano v knigakh, za vchinkami ikhnimi. i dalo morye myertvikh, shcho v n'omu, i smyert' i ad dali myertvikh, shcho v nikh, i sudzhyeno ikh zgidno z ikhnimi vchinkami. smyert' zhye ta ad buli vkinyeni v ozyero ogyanye. tsye druga smyert', ozyero ogyanye, a khto nye znaishovsya napisanii v knizi zhittya, toi ukinyenii budyе v ozyero ogyanye...

21

i bachiv ya nyebo novye i novu zymlyu, pyershye bo nyebo ta pyersha zymlya prominuli, i morya vzhye nye bulo. i ya, ivan, bachiv misto svyatyе, novii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid boga, shcho buv prigotovanii, yak nyevista, prikashyena dlya cholovika svogo. i pochuv ya guchnii golos iz pryestolu, yakii klikav: otsye osyelya boga z lyud'mi, i vin zhitimye z nimi! voni budut' narodom iogo, i sam bog budyе z nimi, i bog kozhnu sl'ozu z ochyei ikhnikh zitrye, i nye budyе vzhye smyerti. ani smutku, ani kriu, ani bolyu vzhye nye budyе, bo pyershye minulosya! i skazav toi, khto sidit' na pryestoli: os' novye vsye tvoryu! i govorit': napishi, shcho slova tsi pravdivi ta virni! i skazav vin myeni: stalosya! ya al'fa i omgye, pochatok i kinyets'. khto pragnye, tomu darmo ya dam vid dzhyeryela zhivoi vodi. pyeryemozhyets' naslidit' usye, i ya budu bogom dlya n'ogo, a vin myeni budyе za sina! a lyaklivim, i nye-virnim, i myerzkim, i dushogubam, i rozpusnikam, i charivnikam, i idolyanam, i vsim

nyepravdomovtsyam, ikhnya chastina v ozy-
 eri, shcho gorit' ognem ta sirkoyu, a tsye
 druga smyert'! i priishov do myenye odin
 iz syemi angoliv, shcho mayut' sim chash,
 napovnyenikh simoma ostannimi karami, ta
 i promoviv do myenye, govoryachi: khodi,
 pokazhu ya tobi nyevistu, zhonu agntsya. i
 zanis myenye dukhom na goru vyelikii i vi-
 soku, i misto vyelikye myeni pokazav, svy-
 atii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid
 boga. slavu bozhu vin mae, a svitlist' iogo
 podobna do kamyenya dorogotsinnogo, yak
 kamyenya yaspisa, shcho blishchit', yak kr-
 ishtal'. mur vono malo vyelikii i visokii,
 malo dvanadtsyat' bram, a na bramakh
 dvanadtsyat' angoliv ta imyennya napisani,
 a voni imyennya dvanadtsyat'okh plyemyen
 siniv izrailya. vid skhodu tri brami, i
 vid pivnochi tri brami, i vid pivdnya tri
 brami, i vid zakhodu tri brami. i mis'kii
 mur mav dvanadtsyat' pidvalin, a na nikh
 dvanadtsyat' imyen dvanadtsyati apostoliv
 agntsya. a toi, khto zo mnoyu govori-
 v, mav miru, zolotu trostinu, shchob zmiryati
 misto, i brami iogo i iogo mur. a misto
 chotirikutne, a dovzhina iogo taka, yak i
 shirina. i vin zmiryav misto trostinoyu na
 dvanadtsyat' tisyach stadii; dovzhina, i shi-
 rina, i vishina iogo rivni. i zmiryav vin
 mura iogo na sto sorok chotiri likti miri
 lyuds'koi, yaka i mira angola. iogo mur buv
 zbudovaniy z yaspisu, a misto bulo shchirye
 zoloto, podobnye do chistogo skla. pidvalini
 muru mis'kogo prikrahsyeni buli vsyakim
 dorogotsinnim kaminnyam. pyersha pid-
 valina yaspis, druga sapfir, tryetya khalki-
 don, chyetyerta smaragd, p'yata sardoniks,
 shosta sardii, s'oma khrizolit, vos'ma byeril,
 dyev'yata topaz, dyesyata khrisopras, odi-
 nadtsyata yakint, dvanadtsyata amyetist. a
 dvanadtsyat' bram to dvanadtsyat' pyerlin,
 i kozhna brama zokryema bula z odniei py-
 erlini. a vulitsi mista shchirye zoloto, pro-
 zori, yak sklo. a khramu nye bachiv ya
 v n'omu, bo navstryechu', bog vsyedyerzhi-
 tyel' to iomu khram i agnyets'. i misto nye
 mae potryebi ni v sotsi, ni v misyatsi, sh-
 chob v n'omu svitili, slava bo bozha iogo
 osvilita, a svitil'nik dlya n'ogo agnyets'. i
 narodi khoditimit' u svitli iogo, a zyems'ki
 tsari prinyesut' svoyu slavu do n'ogo. a
 brami iogo zachinyatis' nye budut' udyen',
 bo tam nochi nye budye. i prinyesut' do
 n'ogo slavu i chyst' narodiv. i nye vviidye
 do n'ogo nishcho nyechistye, ani toi, khto
 chinit' gidotu i nyepravdu, alye til'ki ti, khto
 zapisanii u knizi zhittya agntsya.

z pryestolu boga i agntsya. posyeryed iogo
 vulitsi, i po tsyei bik i po toi bik riki dy-
 eryevo zhittya, shcho rodit' dvanadtsyat' raz
 plodi, kozhnogo misyatsya prinosyachi plid
 svii. a listya dyeryev na vzdorovlyennya nar-
 odiv. i zhadnogo proklyatya bil'shye nye
 budye. i budye v n'omu pryestol boga ta
 agntsya, a rabi iogo budut' sluzhiti iomu, i
 pobachat' litsye iogo, a imyennya iogo na
 ikhnikh cholakh. a nochi vzhye bil'shye
 nye budye, i nye budye potryebi v svitli
 svitil'nika, ani v svitli sontsya, bo osviti-
 lyue ikh navstryechu', bog, a voni tsaryuva-
 timut' vichni viki. i skazav vin do myenye:
 tsye virni i pravdivi slova, a navstryechu',
 bog dukhiv prorochikh, poslav svogo an-
 gola, shchob vin pokazav svoim rabam, sh-
 cho nyezabarom stasisya musit'. oto, nyez-
 abarom prikhodzhu. blazhyennii, khto zby-
 erigae prorochi slova tsiei knigi! i ya, ivan,
 chuv i bachiv otsye. a koli ya pochuv
 ta pobachiv, ya vpav do nig angola, sh-
 cho myeni tsye pokazuvav, shchob vkloni-
 tis' iomu. i skazav vin do myenye: tazh
 ni! bo ya spivsluga tvii i brativ tvoikh
 prorokiv, i tikh, khto zbyerigae slova tsiei
 knigi. bogovi vklonisya! i skazav vin do
 myenye: nye zapechatui sliv prorotstva
 tsiei knigi. chas bo bliz'kii! nyepravdyednii
 nyekhai chinit' nyepravdu shchye, i poganii
 nyekhai shchye opoganyuet'sya. a pravdyed-
 nii nyekhai shchye chinit' pravdu, a svy-
 atii nyekhai shchye osvychuet'sya! oto,
 nyezabarom prikhodzhu, i zo mnoyu zaplata
 moya, shchob kozhnomu viddati zgidno z
 dilami iogo. ya al'fa i omyega, pyershii i os-
 tannii, pochatok i kinyets'. blazhyenni, khto
 vipyerye shati svoi, shchob mati pravo na
 dyeryevo zhittya, i vviiti bramami v misto!
 a poza nim budut' psi, i charivniki, i roz-
 pusniki, i dushogubi, i idolyani, i kozhyen,
 khto lyubit' ta chinit' nyepravdu. ya, isus,
 poslav svogo angola, shchob zasvidchiti vam
 tsye u tsyerkvakh. ya korin' i rid davidiv,
 zorya yasna i dosvitnya! a dukh i nye-
 vista govoryat': priidi! a khto chue, khai
 kazhye: priidi! i khto pragnye, khai pri-
 idye, i khto khochye, khai vodu zhittya by-
 erye darmo! svidkuyu ya kozhnomu, khto
 chue slova prorotstva tsiei knigi: koli khto do
 ts'ogo dodast' shcho, to nakladye na n'ogo
 bog kari, shcho napisani v knizi otsii. a

koli khto shcho vidiimye vid sliv knigi protstva ts'ogo, to vidiimye bog chastku iogo vid dyeryeva zhittya, i vid mista svyatogo, shcho napisanye v knizi otsii. toi, khto svidkue, govorit' otsye: tak, nyezabarom priidu! amin'. priidi, navstryechui isusye! blagodat' navstryechua nashogo isusa khrista zo vsima vami! amin'.

